ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ZÂTÎ'NİN ŞEM Ü PERVÂNE'SİNİN SÖZ VARLIĞI (İNCELEME-BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

Özgenay İNANAN YÜREKLİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

DOKTORA TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ŞUBAT 2025

ankara
HBM

ZÂTÎ'NİN ŞEM Ü PERVÂNE'SİNİN SÖZ VARLIĞI
(İNCELEME-BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

Özgenay İNANAN YÜREKLİ

DOKTORA TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT 2025

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Özgenay İNANAN YÜREKLİ

13/02/2025

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Programı öğrencisi Özgenay İNANAN YÜREKLİ tarafından hazırlanan "Zâtî'nin Şem ü Pervâne'sinin Söz Varlığı (İnceleme-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)" Başlıklı tez çalışması 13/02/2025 tarih ve 11.00 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile DOKTORA TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	**Ret**
Başkan: Prof. Dr. Hasan ŞENER **(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)**	☒	☐
Üye: Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK **(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)**	☒	☐
Üye: Prof. Dr. Mustafa ARSLAN **(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)**	☒	☐
Üye: Prof. Dr. Ayşe YILDIZ **(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)**	☒	☐
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Bilal GÜZEL **(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi**	☒	☐

Zâtî'nin Şem ü Pervâne'sinin Söz Varlığı (İnceleme-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)

(Doktora Tezi)

Özgenay İNANAN YÜREKLİ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ŞUBAT 2025

ÖZET

XVI. yüzyılda yaşamış olan Zâtî'nin Bayezid Cami'i avlusunda remilcilik yaptığı dükkân, zamanla birçok şairin yetiştiği mektep hâline gelmiştir. Bu yönden Zâtî, yaşadığı dönemde yetişmiş birçok şairin edebî altyapısının oluşmasında büyük bir önem arz eder. Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'si söz varlığı bakımından ve edebî açıdan Anadolu sahası mesnevileri arasında önemli bir yere sahiptir. Zâtî'nin 941 (1534) yılında tamamladığı *Şem ü Pervâne*, Rum Padişahı Şah Jale'nin oğlu Pervâne ve Çin Hükümdarı Fağfur'un kızı Şem arasında geçen, mutlu sonla biten beşerî bir aşkı konu edinmektedir. Bu çalışma, Sadık Armutlu'nun *Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si* adlı doktora tezinde yer alan tenkitli metin esas alınarak oluşturulmuştur. Çalışma, inceleme ve sözlük olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir. İlk kısımda girişin ardındaki ilk bölümde yer alan Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'si kısaca tanıtılmış; ikinci bölümde ise eser dil, muhteva ve üslup özellikleri yönünden incelenmiştir. İkinci kısım ise sözlükten oluşmaktadır. 3937 beyitte yer alan kelime ve kelime grupları TEBDİZ sistemi üzerinden anlamlandırılmış ve "Ekler"de dizinlenmiştir. Böylelikle *Şem ü Pervâne* mesnevisinin söz varlığı ortaya konarak eserin ilim âlemine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bilim Kodu : 31402
Anahtar Kelimeler : Zâtî, Şem ü Pervâne, mesnevî, 16. yüzyıl, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük.
Sayfa Adedi : 1707
Tez Danışman : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

Vocabulary of Zâtî's Şem ü Pervâne (Examinatıon-Contextual Index And Functional Dictonary)
(Ph. D. Thesis)

Özgenay İNANAN YÜREKLİ

ANKARA HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
FEBRUARY 2025

ABSTRACT

The shop where Zâtî, who lived in the XVIth century, did geomancy in the courtyard of the Bayezid Mosque eventually became a school where many poets were educated. In this respect, Zâtî is of great importance in the formation of the literary infrastructure of many poets who were educated during his time. *Şem ü Pervâne* has an important place among the Anatolian masnavis in terms of vocabulary and literature. *Şem ü Pervâne,* which Zâtî completed in 941 (1534), is about a human love affair between Pervâne, the son of the Rum Sultan Shah Jale, and Şem, the daughter of the Chinese Fağfuru, and which ends happily. This study was created based on the critical text in Sadık Armutlu's doctoral thesis titled *Zâtî's Şem ü Pervâne.* The work consists of two parts: a review and a dictionary. In first part, after the introduction, Zâtî's *Şem ü Pervâne* briefly introduced in the first section; in the second section, the text is analysed in terms of language, content and stylistic features. The second part consists of the dictionary. The words and word groups in the 3937 couplets were indexed in "Appendices" by interpreting them through the TEBDİZ system. Thus, it is aimed to contribute to the world of science by revealing the vocabulary of Şem ü Pervâne masnavi.

Science Code : 31402
Key Words : Zâti, Şem ü Pervâne, masnavi, 16th Century, Contextual Index, Functional Dictionary.
Page Number : 1707
Supenvisor : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

TEŞEKKÜR

Doktora öncesinde ve sonrasında daima bana feyz verip çalışmamı defalarca titizlikle kontrol eden, beni yüreklendiren, ömrünü edebiyata adamış kıymetli tez hocam Sayın Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a teşekkürlerimi sunuyorum. Daha lise çağlarında iken edebiyata olan ilgimin şekillenmesini sağlayan, daima bana destek olup yolumu aydınlatan saygıdeğer hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet GÜRBÜZ'e teşekkür ederim. Her konuda bilgi ve deneyimini benden esirgemeyip bana inanan değerli hocam Sayın Doç. Dr. İncinur ATİK GÜRBÜZ'e teşekkür ederim. Tez izleme komitelerini titizlikle sürdüren, desteği ile tezimi şekillendiren Sayın Mustafa ARSLAN'a, teşvik ve önerileri ile bana yol gösteren Sayın Prof. Dr. Ayşe YILDIZ'a, çalışma konumu öneren, bana her zaman yol gösteren Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bilal GÜZEL'e ve çalışma boyunca bana destek olan Prof. Dr. Hasan Şener ve Dr. Öğr. Üyesi Abuzer KALYON'a teşekkür ederim. Ellerini daima omzumda hissettiğim, ilmin aydınlatıcı yolundan gitmemi isteyen öğretmen anne babam Muzaffer İNANAN ve Sevgi İNANAN'a, her konuda bana destek olan ablam Özlem İNANAN'a teşekkür ederim. Her zaman hedeflerime ulaşmam konusunda beni destekleyen ve motive eden eşim, Ferhat Çağla YÜREKLİ'ye bu süreçte yanımda oluğu için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT v
TEŞEKKÜR vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ xi
ŞEKİLLER LİSTESİ xii
KISALTMALAR xiii
1. GİRİŞ 1
2. ZÂTÎ'NİN ŞEM Ü PERVÂNESİ 3
3. ŞEM Ü PERVÂNE'DE DİL, MUHTEVA VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ 5
3.1. Ünlemler 5
3.2. Edat ve Bağlaçlar 7
3.2.1. Edatlar 7
3.2.2. Bağlaçlar 10
3.3. İkilemeler 14
3.4. Tamlamalar 18
3.4.1. Türkçe Tamlamalar 19
3.4.2. Farsça Tamlamalar 22
3.4.3. Arapça Tamlamalar 26
3.5. Kalıp İfadeler 27
3.6. Dua ve Beddua Cümleleri 30
3.6.1. Dua Cümleleri 30
3.6.2. Beddua Cümleleri 43
3.7. Atasözleri ve Deyimler 45

3.7.1. Deyimler 45
3.7.2. Atasözleri 67
3.8. Ayetler ve Hadisler 69
3.8.1. Ayetler 69
3.8.2. Hadisler 73
3.9. Kelâm-ı Kibârlar 73
3.10. Arkaik Kelimeler 75
3.11. Tekrar Eden Yapılar 79
3.12. Gece-Gündüz ve Mevsimlere Dair Yorumlar 82
3.13. Burçlar 87
3.14. Büyü 89
3.15. Fal ve Remil: Zâtî'nin Kum Falı Terimleri 90
3.16. Rüya 92
3.17. Müzik Aletleri 95
3.18. Savaş Aletleri 96
3.19. Yiyecek ve İçecekler 98
3.20. Cinsellik 109
3.21. Nasihat 113
3.22. Tasavvuf ve Beşerî Aşk 115
3.23. Şem ü Pervâne'de Toplam Söz Varlığı Üzerine Değerlendirmeler 119
4. SONUÇ 123
KAYNAKLAR 127
EKLER 133
EK-1. Zâtî Şem ü Pervâne'sinin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü 133
Sözlük Oluşturulurken İzlenilen Yöntem ve Kullanma Kılavuzu 133

A..... 136
B..... 221
C..... 337
Ç..... 401
D..... 432
E..... 518
F..... 572
G-Ġ..... 598
H-Ḫ-Ḥ..... 701
I..... 804
İ..... 810
J..... 852
K..... 854
L..... 971
M..... 991
N..... 1099
O..... 1169
Ö..... 1215
P..... 1225
R..... 1259
S-Ṣ-Ŝ..... 1291
Ş..... 1405
T-Ṭ..... 1479
U-ʿŪ..... 1553

Ü..... 1569

V..... 1576

Y..... 1601

Z-Ẓ-Ẕ-Ż..... 1670

ÖZGEÇMİŞ..... 1707

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 3.1. Şem ü Pervâne'de ünlemler 6
Tablo 3.2. Şem ü Pervâne'de edatlar 9
Tablo 3.3. Şem ü Pervâne'de bağlaçlar 13
Tablo 3.4. Şem ü Pervâne'de ikilemeler 18
Tablo 3.5. Şem ü Pervâne'de kalıp ifadeler 29
Tablo 3.6. Şem ü Pervâne'de deyimler 66
Tablo 3.7. Şem ü Pervâne'de atasözleri 69
Tablo 3.8. Şem ü Pervâne'de ayetler 72
Tablo 3.9. Şem ü Pervâne'de kelâm-ı kibârlar 75
Tablo 3.10. Şem ü Pervâne'de arkaik kelimeler 78
Tablo 3.11. Şem ü Pervâne'de geceyle ilgili oluşturulan tasvirler 85
Tablo 3.12. Şem ü Pervâne'de gündüzle ilgili oluşturulan tasvirler 87
Tablo 3.13. Şem ü Pervâne'de mevsimlerle ilgili oluşturulan tasvirler 87
Tablo 3.14. Şem ü Pervâne'de burçlar 88
Tablo 3.15. Şem ü Pervâne'de müzik aletleri 96
Tablo 3.16. Şem ü Pervâne'de savaş aletleri 98
Tablo 3.17. Şem ü Pervâne'de yiyecek içeceklerle ilişkilendirilen unsurlar. 108
Tablo 3.18. Şem ü Pervâne'de cinsellik mazmunları 113
Tablo 3.19. Şem ü Pervâne'de nasihatlerin konuları 114
Tablo 3.20. Şem ü Pervâne'ye kelime sayısı bakımından yakın olan mesnevilerin söz varlığı 121

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 3.1. Şem ü Pervâne'de ünlemlerin kullanım oranı 7
Şekil 3.2. Şem ü Pervâne'de edatların kullanım oranı 10
Şekil 3.3. Şem ü Pervâne'de bağlaçların kullanım oranı 13
Şekil 3.4. Şem ü Pervâne'de ikilemelerin kullanım oranı 18
Şekil 3.5. Şem ü Pervâne'de tamlamaların kullanım oranı 19
Şekil 3.6. Ziyafetlerde ikram edilen yiyecek ve içecek çeşitlerinin kullanım oranı 109
Şekil 3.7. Nasihate dair kelimelerin kullanım oranı 115
Şekil 3.8. Şem ü Pervâne'de toplam söz varlığı 120

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
D.	Divan
G.	Gazel
haz.	Hazırlayan
M.	Mesnevi
Mur.	Murabba
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Yay.	Yayınevi
yy.	Yüzyıl
Z.	Zâtî

1. GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatı, 14. yüzyıldan 19. yüzyıla uzanan beş asırlık süreçte, farklı sanat anlayışları ve üsluplara sahip çok sayıda şairin ve yazarın yetiştiği edebî bir dönemdir. Köklü bir edebî ve kültürel mirasa sahip olan bu dönemde, üretilen metinlerin içerikleri ve model edebiyatlardan aktarımları da farklılık göstermektedir. Bu metinleri anlaşılır kılmak ve eserleri edebî açıdan doğru yorumlayabilmek için 'context' [bağlam] çalışmaları en uygun yöntemlerden biridir. Edebî bir metnin barındırdığı söz varlığının metnin bağlamına göre analiz edilmesi, eserin ait olduğu kültürel, tarihsel ve sosyopolitik arka planı dikkate alarak dönemin edebî ürünlerini daha derinlikli ve kapsamlı bir şekilde değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarının öncülleri, Günay Karaağaç'ın danışmanlığında Amrî, Helakî ve Vasfî divanlarının gramer indeksleri üzerine hazırlanan tezlerdir. Bu çalışmalardan sonra Bâkî ve Nailî divanları üzerine yapılan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları, Türk edebiyatında 'context' çalışmalarının sistemli hâle gelmesini sağlamıştır.

Tezimizin konusu; Zâtî'nin 941 (1534) yılında tamamladığı, "mefâîlün mefâîlün feûlün" kalıbı ile yazdığı, Rum Padişahı Jale'nin oğlu Pervâne ile Çin Hükümdarı Fağfur'un kızı Şem arasında geçen aşkı konu edinen *Şem ü Pervâne* mesnevisinin söz varlığının incelenmesini de kapsayan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmasıdır.

Tezimiz iki ana kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısım girişin ardından iki ana bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde "Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si" kısaca tanıtılmış, ikinci bölümde ise metin ''Dil, Muhteva ve Üslup Özellikleri'' yönünden incelenmiştir. İkinci kısım, metnin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğüdür.

Çalışmanın yöntemi şu şekildedir: Tez çalışması Sadık Armutlu tarafından neşredilen *Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si* adlı metin esas alınarak oluşturulmuştur. Tenkitli metin, TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) sistemine hazır hâle getirilmek için "Gentium Plus" yazı fontu ile Word'de yazılmıştır. Mesnevi içinde 4 kaside, 23 gazel, 1 murabba bulunmaktadır. Bunlar nazım şekillerine göre adlandırılmış, mesnevi kısmı ise başlıklarına göre isimlendirilip sisteme girişe hazır hâle getirilmiştir (Mesnevi 1, Mesnevi 2 vb.). Hazır hâle gelen metin; nazım şekli, nazım türü, vezin, başlık sırasına göre sisteme aktarılmıştır. Sonraki aşamada ise veri

girişi yapılmıştır. Sözcüklere gelen çekim ekleri, sistem üzerinden ayrılmış, metinde yer alan ayet, hadis, kelâm-ı kibâr, atasözü, deyim, argo, dua ifadeleri sistem vasıtasıyla özellikle belirtilmiştir. Anlamsal çerçevede ise sözcüklerin sözlük anlamı ve varsa bağlamlı anlamları verilmiştir. Bağlamlı anlamlar verilmeden önce "II" işareti kullanılmıştır. Tüm kelime ve kelime grupları alfabetik sıraya göre dizinlenmiştir. Dizin kısmından elde edilen sonuçlarla metnin söz varlığı ortaya konmuştur.

Çalışmanın birinci kısmında, "Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si" kısaca tanıtılmış, eserin Türk edebiyatındaki yerinden bahsedilmiştir. Bağlamlı dizin çalışmasından elde edilen verilerle metnin söz varlığı incelenmiştir. Bu kısımda ayrıca, metnin söz varlığından elde edilen bulgularla metnin "Dil, Muhteva ve Üslup Özellikleri", tablolar ve grafikler hâlinde yorumlanmıştır. Sonuçta, metin hakkında elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmanın büyük bölümünü oluşturan metnin sözlük kısmının dizini "Ekler"de verilmiştir.

Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'si söz varlığı bakımından ve edebî açıdan Anadolu sahası mesnevileri arasında önemli bir yere sahiptir. Mesnevinin bu önemine istinaden metnin barındırdığı dil malzemesi, bağlamlı dizin çalışması vasıtasıyla işlenmiş ve böylece eserin söz varlığı ortaya konmuştur. Çalışmanın, sadece Zâtî'nin üslubunu değil, çağdaşlarının eserlerinin söz varlığını anlamada da yardımcı olacağı ve onlar hakkında yapılacak çalışmalar için de somut veriler sağlayarak Türkçenin tarihsel sözlüğüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. ZÂTÎ'NİN ŞEM Ü PERVÂNESİ

Zâtî'nin *Divan*'ından sonra bilinen en meşhur eseri *Şem ü Pervâne* adlı mesnevisidir. Zâtî, model olarak Ehlî'nin *Şem ü Pervâne*'sini seçmiştir. Şair, eserini kendi bakış açısı ve kültürel yapısına uygun hâle getirerek orijinal bir metin ortaya koymuştur.

Zâtî, eserini 941 (1534) yılında tamamlayarak dönemin padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a sunmuştur. Eserin, Süleymaniye, Nuruosmaniye, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, British Museum (B1, B2) olmak üzere bilinen 5 nüshası vardır. Eser, aruzun hezec bahrinin "mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün" kalıbıyla yazılmıştır. Klasik mesnevi düzenine göre tertip edilen 3937 beyitlik mesnevide 4 kaside, 23 gazel ve 1 de murabba bulunmaktadır.

Eserin konusu şu şekildedir: Çocuk sahibi olamayan Anadolu Hükümdarı Şah Jale'nin, bir Kadir Gecesi zifafından sonra ettiği duaların kabul olması sonucunda oğlu olur. Oğluna Pervâne adını verir. Müneccimler çağırıp Pervâne'nin talihi hakkında yorumlar yaptırır. Pervâne'ye en iyi öğretmenlerden ilim ve savaş sanatına dair dersler aldırır. Oğluna sancak olarak Cennetabat adında bir saray yaptırır. Usta bir Nakkaş, Cennetabat'ın duvarına eskiden görüp çok beğendiği Çin Hükümdarı Fağfur'un kızı Şem'in resmini çizer. Bu resmi gören Pervâne Şem'e deli divane âşık olur. Kimse onu aşkından vazgeçiremez. Şah Jale Duhan isimli kölesine duvardaki resmi kazıttırır. Resmin kazındığını gören Pervâne çıldırır.

Pervâne sihirbaz Naccar'ın yaptığı sihirli tahta kuşla Şem'in sarayına iner. Şem'in dadısı Daye Şem'e olanları anlatır Şem de Pervâne'ye kulaktan âşık olur. Şem ve Pervâne üç ay Şem'in sarayında mutlu bir şekilde yaşarlar. Durum öğrenilince Pervâne'yi zindana atarlar. Pervâne zindancılara helva yapıp içine de uyku hapı koyar. Daye Pervâne'nin yerine geçer ve onun zindan kurtulmasını sağlar. Dellale ismin de bir koca karı da Pervâne'yi evinde saklar.

Pervâne ülkesine döner, olanları anne ve babasına anlatır. Şah Jale, Çin Hükümdarı Fağfur'a Pervâne ve Şem'i evlendirmek istediklerini dile getiren bir mektup yazar. Fağfur'un aklını veziri karıştırır. Bu nedenle Fağfur kızını vermek istemez ve son derece hiddetlenir. İki ülke arasında savaş çıkar, Çin'de büyük bir kıtlık meydana gelir. Şem Pervâne'ye kaçar. Rum'a casus gönderen Fağfur kızının mutlu olduğunu öğrenince gönlü rahat eder ve evlenmelerine izin verir. Şem ve Pervâne'nin yedi gün yedi gece düğünleri olur. Fağfur'un vefat etmesi üzerine de Pervâne Çin'e hükümdar

olur. Şem ve Pervâne mutlu bir şekilde hayatlarına devam ederler.

Şem ü Pervâne ilahi aşk eksenli olmaması ve mutlu sonla bitmesi yönü ile diğer Şem ü Pervânelerden ayrılır. Mesnevi, malzeme ve bu malzemeyi işleyiş bakımından mükemmeldir. Mesnevide mevzuu süsleyecek birçok hadise vardır (Alpay, 1961, s. 142). Ayrıca eser; eğitim, eğlence hayatı, avlanma, mektuplaşma, ziyafet törenleri, hediye verme ve saçı saçma, yas tutma, fal bakma gibi zengin bir folklorik malzemeyi barındırır (Armutlu, 1988, s. 355-374). Şairin kullandığı mazmunlar son derece orijinaldir. Şairin konuyla bağlantılı olarak zaman unsurunu ve nasihatleri devreye sokması eseri daha akıcı bir hâle getirmiştir. Eser, atasözü ve deyim yönünden de son derece zengindir. Bu nedenlerden dolayı eser Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

3. ŞEM Ü PERVÂNE'DE DİL, MUHTEVA VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

3.1. Ünlemler

Ünlem söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür (Korkmaz, 2009, s. 1139).

Şem ü Pervâne'de Arapça, Farsça ve Türkçe yapılı çeşitli ünlemlerin kullanıldığı görülmüştür. Tespit edilen toplam 14 ünlem ifadesi metinde 205 kez geçmektedir. Metinde en çok kullanılan ünlem Farsça yapılı "ey" sözcüğüdür, 150 kez ve *seslenme görevi* ile yer almaktadır. Şair, bu ünlemle muhataba seslenerek dikkati muhatap üzerine çeker:

Ey ẕāt-ı şerīfüñ gül-i būstān-ı risālet

Elfāẓ-ı laṭīfüñ şekeristān-ı ḥalāvet (291)

"Ey" ünleminden sonra ise 16 kez tekrar eden "yâ" ünlemi, en sık kullanılan ikinci ünlem sözcüğüdür. Bu ünlemin metin içinde daha çok "Rab" sözcüğüyle birlikte kullanıldığı görülmektedir:

Sipās u şükr ü minnet saña **yā** Rab

Bu nüsḫa cümle ḫatm oldı müretteb (3936)

Metinde 9 kez tekrar eden "elâ" sözcüğü 8 yerde "ey", 1 yerde ise "yâ" sözcükleriyle *dikkat çekmek için* kullanılmıştır:

Elā ey çarḫ-ı rıfʿat mihr ü māhı

Ḥaẕer ḳıl yirde ḳalmaz kimse āhı (3666)

Şair, kelimelerin sonunda "-a" son çekim edatını kullanarak nida oluşturur. "Zâtîyâ" ifadesi; 2 kez mesnevi, 2 kez gazel, 1 kez de murabba nazım şekillerinde olmak üzere

toplam 5 kere geçmektedir.

Ḥabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür ṣāfį

Ayaḳdur **Ẕātiyā** meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki (1622)

Sözcük hâlinde ünlemlerin toplam sayısı 205'tir. Metinde en çok kullanılan ünlem; 150 kez tekrar eden, %73'lük payla "ey" sözcüğüdür. En çok kullanılan ikinci ünlem sözcüğü; 16 kez tekrar eden, %8'lik payla "yâ"dır. 9 kez tekrar eden "elâ" ünlemi ise %4'lük payla üçüncü sırayı alır. Dördüncü sırayı, 6 kez tekrar eden, %3'lük payla "eyâ" ünlemi alır. %2'lik pay ise 5 kez tekrar eden "Zâtîyâ, zihî" ünlemleri ve 4 kez tekrar eden "vey" ünlemidir. En az oranı ise 2 kez tekrar eden, %1'lik payla "diriğâ, hey, vay" ünlemleri; 1 kez geçen "âh, cânâ, serverâ, tabibâ" ünlemleri alır. Metinde yer alan ünlemler ve ünlemlerin kullanım oranı aşağıdaki tablo ve şekilde (bk. Tablo 3.1., Şekil 3.1.) verilmiştir:

Sıra No.	Ünlem	Kullanım Sayısı
1	Âh	1
2	Cânâ	1
3	Dirîğâ	2
4	Elâ	9
5	Ey	150
6	Eyâ	6
7	Hey	2
8	Serverâ	1
9	Tabibâ	1
10	Vay	2
11	Vey	4
12	Yâ	16
13	Zâtîyâ	5
14	Zihî	5
TOPLAM		**205**

Tablo 3.1. Şem ü Pervâne'de ünlemler

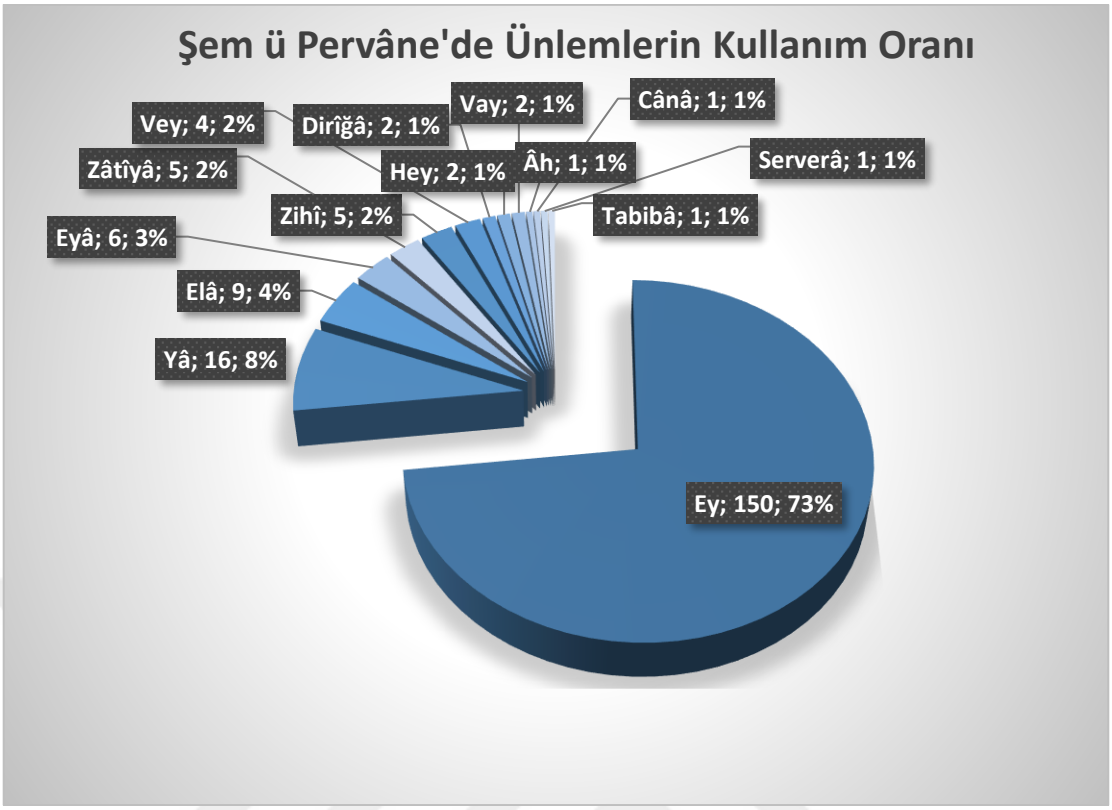

Şekil 3.1. Şem ü Pervâne'de ünlemlerin kullanım oranı

3.2. Edat ve Bağlaçlar

3.2.1. Edatlar

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir (Korkmaz, 2009, s. 1052).

Şem ü Pervâne'de 20 edat 815 kere tekrar eder. 815 edatın 769 tanesi Türkçe, 35 tanesi Arapça, 11 tanesi Farsça kökenlidir. Şairin köken olarak en çok Türkçe edatlara yer verdiği tespit edilmiştir. Metin içinde en çok kullanılan edat 352 kez tekrar eden Türkçe kökenli "ile" edatıdır. Bu edat dizelere "benzerlik, araç, sebep, birliktelik" gibi çeşitli anlamlar katar. Aşağıda bulunan "ile" edatı cümleye birinci beyitte *araç*, ikinci beyitte ise *birliktelik* anlamı katmıştır.

Cihāzı yüz ḳaṭār uştur**la** fį’l-ḥāl

Ser-ā-ser Dāyesiyle itmiş irsal (135)

O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs

Melekler olsun ol şemʿ **ile** meʾnūs (11)

Metinde en çok geçen ikinci edat, 218 kez tekrar eden “bigi”dir. Şair, bu edatla kelime ve kelime grupları arasında *benzetme* ilgisi kurmuştur.

Eger āyįne-i gįtį-nümāyı

Sikender **bigi** peydā itse rayı (433)

Eger esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat

Yilerse bād **gibi** tā-ḳıyāmet (34)

Zâtî, zaman ve durum başlangıç ve bitişlerinin niceliğini belirtmek için “-e dek, -e değin, -e kadar” edatlarını kullanmıştır.

Söyünmez şemʿ uyar dār-ı cihānda

Añılsun ḥaşre **dek** devr-i zamanda (344)

Disem ṣafā-yı derūn ile rūz-ı ḥaşre **degin**

Ecelden olsa āmān lā-ilāhe illā’llāh (126)

Demįnden şol **ḳadar** ṣafvet bulur dil

Bulınmaz erbaʿįn ile o biñ yıl (3431)

Metinde yer alan edatlar ve edatların kullanım oranı aşağıdaki tablo ve şekilde (bk. Tablo 3.2., Şekil 3.2.) verilmiştir:

Sıra No.	Kökeni	Edat	Kullanım Sayısı
1	ARAPÇA	bile	9
2		-den evvel	1
3		diyü	8
4		gayrı	2
5		kadar	13
6		vechile	2
7	TÜRKÇE	ancak	3
8		bigi	218
9		birle	3
10		degül	33
11		denli	60
12		-e değin	1
13		-e dek	7
14		-e karşu	2
15		gibi	6
16		içün	24
17		ile	352
18		üzre	60
19	FARSÇA	çü	5
20		çün	6
TOPLAM			**815**

Tablo 3.2. Şem ü Pervâne'de edatlar

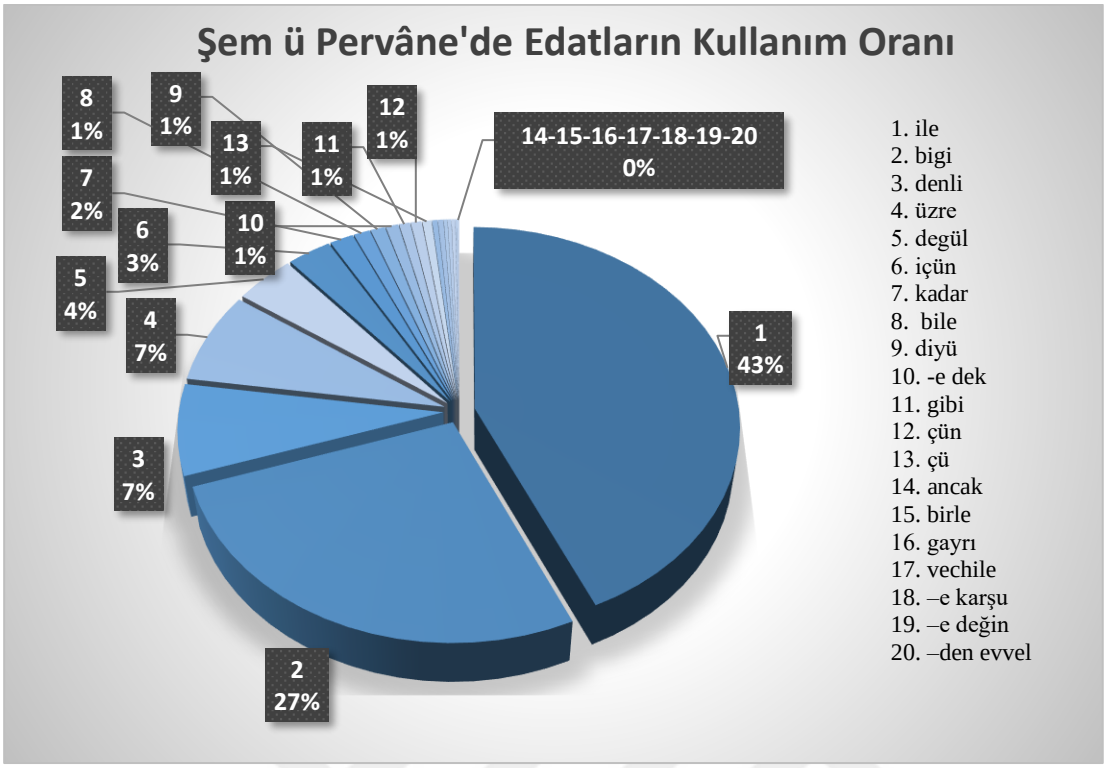

Şekil 3.2. Şem ü Pervâne'de edatların kullanım oranı

3.2.2. Bağlaçlar

Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklendikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer ögeleridir (Korkmaz, 2009, s. 1091).

Metinde toplam 42 bağlacın 1697 kez kullanıldığı görülmektedir. 1697 bağlacın 1127 tanesi Farsça kökenli, 493 tanesi Türkçe kökenli, 39 tanesi Farsça-Türkçe, 35 tanesi Arapça kökenli, 3 tanesi Arapça-Farsça kökenlidir. Şairin köken olarak en çok Farsça bağlaçlara yer verdiği tespit edilmiştir. *Şem ü Pervâne*'de terkiplerle de kullanılan kelime ve kelime gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan Farsça kökenli "u/ü/vü" bağlaçları metin içinde sayıca fazladır. Toplam 645 kez tekrar ettiği belirlenmiştir.

O reşk-i mihr **u** meh gördi yarağı

Ḳadi̱mi burcı ola tā ṭuraġı (3815)

Maḳām-ı enbiyā **vü** evliyādur

Maḥall-i maẓhar-ı sırr-ı Ḫudādur (117)

Beni ādem ṣanur gören birūnum

Ṭoludur kibr **ü** ḳi̯n ile derunum (167)

"Kim/ki" bağlaçlarının da mesnevide kullanımının fazla olduğu görülmektedir. Bu bağlaçlar çoğu yerde *neden-sonuç, koşul* gibi anlamlarda veya *anlamca ilgili iki cümleyi açıklama ilgisiyle bağlamak* için kullanılmıştır:

Görürler **kim** gelür bir māh-çehre

Yüzi nūrından irmiş mihre behre (733)

Tekrar bağlaçları cümlede; karşılaştırma, denkleştirme, iki durumdan birini seçme gibi işlevleri bulunan, yapı bakımından öbekleşmiş sözcüklerdir. *Şem ü Pervâne*'de "kimi(si/n)… kimi(si/n)…", "geh… geh(gâh)…", "ya.. ya…", "gerek… gerek…", "ne.. ne…", "biri(si)… biri(si)…" bağlaçlarına rastlanılmaktadır.

Kimisi ṭaġa çıḳdı nice kim yıl

Kimi ṣaḥrāya düşdi nite kim yil (1242)

Metnin son bölümünde Şem ve Pervâne'nin cariyelerinin anlatıldığı yerde kullanılan tekrar bağlaçları güzel bir örnek teşkil etmektedir:

Biri Şemse biri Zühre **biri** Māh

İkisi Serv Bülbül **biri** Gülşāh

Biri Nev-rūz anuñ **biri** Ṭūṭi̯

Birisi Nev-bahār u **biri** Ḳumri̯

Şehüñ var idi on ġarrā ġulāmı

Ḳamunuñ bi̯-nazi̯ri vü benāmı

Biri Behrām anuñ **biri** Keyvān

Biri Nı̧sān anuñ **biri** Bārān

Nesı̧m anuñ **biri** vü **biri** Būstān

Birisi Müşteri ṣan māh-ı tābān

Biri Sunḳur anuñ **biri** Şeh-bāz

Birinüñ Ġonce adı bir ser-efrāz (3901-3906)

Metinde yer alan bağlaçlar ve bağlaçların kullanım oranı aşağıdaki tablo ve şekilde (bk. Tablo 3.3., Şekil 3.3.) verilmiştir:

Sıra No.	Kökeni	Bağlaç	Kullanım Sayısı
1	ARAPÇA	ammâ	17
2		bile	12
3		lâkin	1
4		lîk	2
5		yani	3
6	TÜRKÇE	biri(si)… biri(si)	14
7		da/de	6
8		dahi	42
9		degül	1
10		gerek… gerek…	2
11		ile	54
12		kim	348
13		kimi(si/n)… kimi(si/n)…	21
14		ne.. ne…	5
15	FARSÇA	çü/çün/çünki	102
16		eğer/ger/eğerki/egerçi	91
17		geh… geh(gâh)…	6
18		hem	12
19		hem… hem…	2
20		ki	135

21		meğer/meğerki	59
22		pes	22
23		u/ü/vü	645
24		velî/velîkîn	29
25		yâ	8
26		ya.. ya…	3
27		yâ… yâ	4
28		yahud	9
29	FARSÇA-TÜRKÇE	çünkim	12
30		eğerkim	21
31		meğerkim	6
32	ARAPÇA-FARSÇA	veyahud	3
TOPLAM		**42**	**1697**

Tablo 3.3. Şem ü Pervâne'de bağlaçlar

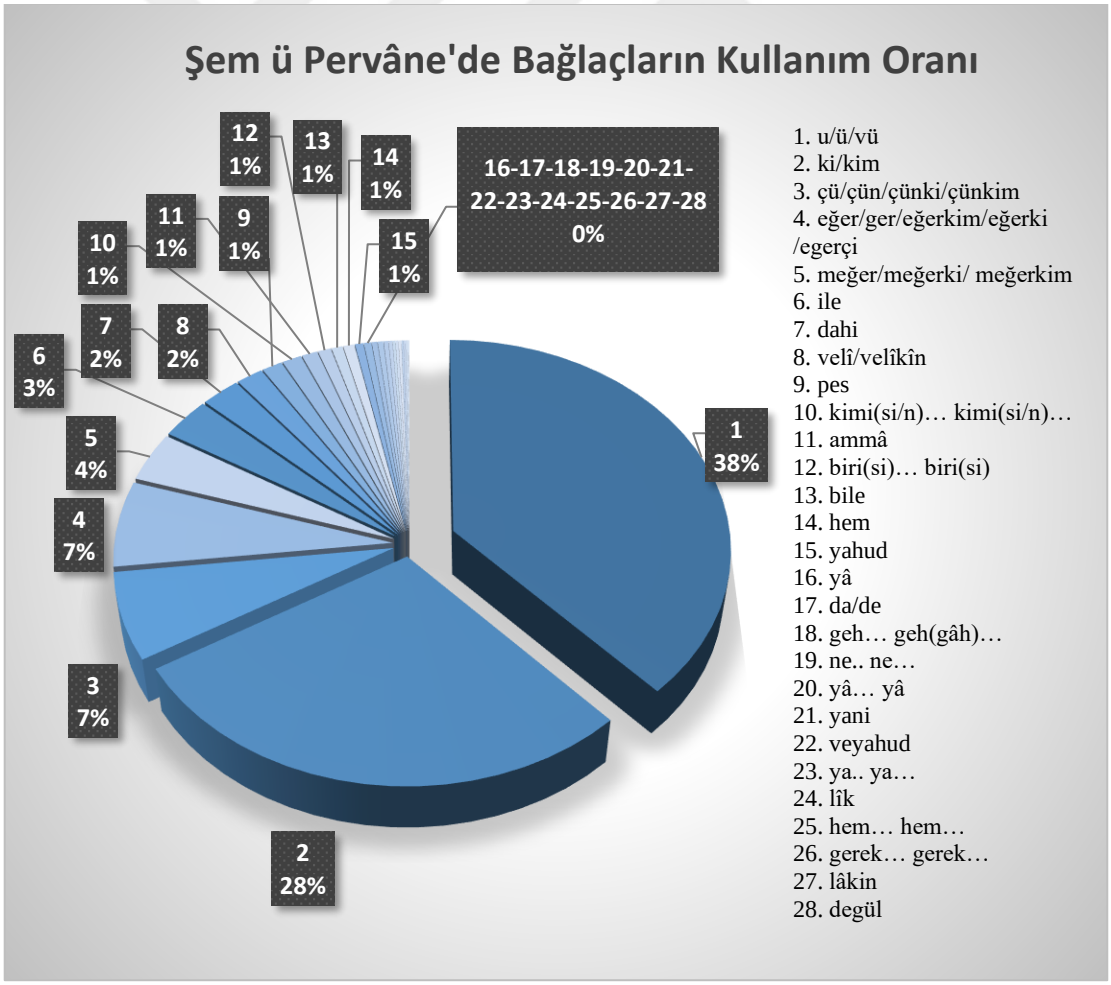

Şekil 3.3. Şem ü Pervâne'de bağlaçların kullanım oranı

3.3. İkilemeler

İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut zıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır (Hatipoğlu, 1981, s. 9). İkilemeler, metnin söz varlığını belirlemede önemli bir yere sahiptir. *Şem ü Pervâne*'de Arapça, Farsça ve Türkçe kökenli ikilemelere rastlamaktayız. Metinde yer alan ikilemeler şu şekildedir:

Metinde en çok kullanılan ikileme -â- edatıyla kurulmuş Farsça yapılı ser-â-ser ikilemesidir. Metinde 146 kez tekrar ettiği tespit edilmiştir. Şair, bu ikilemeyi bazen sıfat bazen zarf görevinde kullanmıştır:

Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem aña rāġıb

Niçün olmayasın sen aña ṭālib (2190)

İkilemeler oluşturulurken yakın anlamlı sözcüklerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir:

Bize **luṭf u kerem** ḳıl şol güherden

Kim ol berrāḳ ola şems ü ḳamerden (2187)

İderdi ṭurmayup **āh u fiġānı**

Gülince ol ḳalurdı ḳılca cānı (1729)

İlk sözcüğün tekrarına dayalı ikilemeler de metin içinde yer almaktadır:

Bu sözi didi itdi derd ile āh

Firāvān ötdi **güm güm** ṭāḳ u dergâh (2419)

Görür Pervāne yanmaz şemʿ **per per**

Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa benzer (3735)

Yansıma kelimelerle oluşturulan ikilemeler metinde yer almaktadır:

Getürdiler bir esb-i ejdehā-dem

Ṣaḥi̱linden felek gümlerdi **güm güm** **(**719)

Zıt sözcüklerle oluşturulan ikilemeler diğer yapıdaki ikilemelere göre daha azdır:

Ayaġına ḳodı çün kim ṣaçı ser

Ṣan oldı **gice vü gündüz** ber-ā-ber (1860)

Ṭaleb ḳıl **rūz u şeb** ʿilm ü kemāli

O bir ḫūrşi̱ddür yoḳdur zevāli (1269)

İkilemelerin yerlerinin değiştirildiği beyitler de vardır:

İdüp ol mirvaḥ ile ol hevā kesb

İderdi her nefes **ẕevḳ ü ṣafā** kesb (3582)

Ṣafā vü ẕevḳ ile ol ruḫları al

Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile der-ḥāl (1601)

Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'sinde 291 ikileme, toplam 718 kez tekrar etmiştir. Bunların 274 tanesi %38 kullanım oranıyla Farsça, 175 tanesi %24 kullanım oranıyla Türkçe, 128 tanesi %18 kullanım oranıyla Arapça, 123 tanesi %17 kullanım oranıyla Arapça-Farsça ve 18 tanesi %3 kullanım oranıyla Türkçe-Farsçadır. Tercüme bir eser olduğundan *Şem ü Pervâne*'de beklenildiği gibi Farsça ikilemelerin kullanım sayısı daha fazla çıkmıştır. Yapı olarak ise en çok Arapça ikilemelerin fazla olduğu tespit edilmiştir.

Metinde yer alan ikilemeler ve ikilemelerin kullanım oranı aşağıdaki tablo ve şekilde (bk. Tablo 3.4., Şekil 3.4.) verilmiştir:

Dil	Şem ü Pervâne'de İkilemeler			
ARAPÇA	ʿadl u inṣāf (1)	āl u evlād (1)	āl u ḫi̱le (2)	Allah Allah (1)
	ʿarş u kürs (1)	ʿavn u ʿināyet (1)	bārid ü raṭb (1)	bārid ü yābis (1)
	bedre bedre (2)	berḳ u raʿd (1)	bi̱-naẕi̱r ü kāmil (1)	cidd ü cehd (1)
	cism ü cān (1)	di̱n ü dünyā (1)	duʿā vü ḥamd (1)	enbiyā vü evliyā (1)
	etbāʿ vü aṣḥāb (1)	evhām u ḫayāl (1)	faḳi̱r ü ʿāciz (1)	ġam u ġussa (1)
	ġarb u şarḳ (3)	ġazāl u şi̱r (1)	ġuṣṣa vü ġam (3)	ḥadd u nihāyet (1)
	ḥār u raṭb (1)	ḥār u yābis (1)	ḫāṣṣ u ʿām (1)	ḫi̱le vü āl (1)
	ḥilm u ḥayā (1)	ḫūb u raʿnā (2)	ḥüsn ü ḫulḳ (1)	ıyş u ʿişret (3)
	ʿıyş u neşāṭ (1)	idrāk u zakāvet (1)	iḳbāl ü devlet (1)	ʿilm ü kemāl (1)
	inṣāf u ʿadl (1)	ins ü cin (1)	iʿzāz u ḥürmet (2)	iʿzāz u tekri̱m (1)
	ʿizz ü şevḳ (1)	ḳadi̱m ü ḥādiŝ (1)	ḳarār u ʿaḳl (3)	ḳarār u ṣabr (3)
	ḳare ḳare (1)	ḳaṭre ḳaṭre (1)	kemāl ü ʿilm (1)	keŝif u ŝābit (1)
	keŝr ü ḳıllet (1)	kevn ü mekān (1)	ḳıymet ü ḳadr (1)	ḳi̱l ü ḳāl (1)
	luṭf u ʿaṭā (1)	luṭf u iḥsān (1)	luṭf u kerem (2)	maḥbūb u raʿnā (3)
	māl u niʿmet (1)	mecāl u ṭāḳat (1)	mekr u ḫi̱le (1)	merfūʿ u aʿlā (2)
	meşhūr u mükerrem (1)	nār u ḥarāret (3)	ṣabr u ḳarār (3)	ṣaf ṣaf (2)
	ṣāf u mücellā (1)	ṣafā vü şevḳ (5)	ṣafā vü ẕevḳ (6)	seḥḥār u mekkār (2)
	silāḥ u ḍarb (1)	şarḳ u ġarb (1)	şems ü ḳamer (1)	şerḥ u beyān (1)
	şevḳ u şādi̱ (1)	şevḳ ü ẕevḳ (2)	şeyḫ ü ṣāb (1)	şükr ü minnet (4)
	taḫt u ḳamer (1)	taʿẓi̱m u ʿizzet (1)	tekrār tekrār (1)	vaḥş u ṭayr (1)
	vaḥş u ṭuyūr (1)	vecd u ḥālet (1)	ẕerre ẕerre (1)	ẕevḳ ü ṣafā (8)
TÜRKÇE	arayı arayı (2)	ay u gün (4)	bay u dilenci (1)	biñ biñ (4)
	bir bir (17)	bir iki (6)	birlik ikilik (1)	büyük küçük (1)
	cıv cıv (2)	çaġ çaġı (3)	çi̱n çi̱n (3)	dir dir (1)
	döne döne (13)	dün gün (5)	dürlü dürlü (2)	gice gündüz (8)
	gice vü gündüz (1)	güm güm (11)	günden güne (1)	gündüz gice (1)
	iç ü taş (2)	ḳah ḳah (1)	ḳana ḳana (1)	ḳane ḳane (1)
	ḳara ḳara (1)	ḳardaşa ḳardaş (1)	ḳat ḳat (19)	kiçi vü ulu (1)
	ḳona göçe (1)	küp küp (2)	morı morı (1)	ölçek ölçek (1)
	par par (6)	pek pek (1)	pır pır (1)	ṣaġ u ṣol (1)
	süze süze (1)	ṭaġ u ṭaş (2)	ṭatlu ṭatlu (1)	uça uça (1)
	uş uş (1)	vah vah (1)	var git (1)	varı varı (2)

	yab yab (1)	yaḳın u ıraġ (1)	yane yane (19)	yap yap (3)
	yare yare (2)	yir ü gög (1)	yir yir (6)	yük yük (3)
	yüñ yüñ (1)			
FARSÇA	āvāre vü dil ḫaste (1)	bāl u per (5)	bebr ü peleng (2)	berg ü nevā (1)
	berk ü bār (1)	bi̯mār u ḫaste (1)	cān u dil (3)	cān u göñül (4)
	cān u ten (3)	cust u cū (3)	cust u çābük (4)	çābük ü şeng (1)
	çūş u ḫurūş (1)	dem-ā-dem (7)	dem-be-dem (2)	derv̇iş ü mi̯r (1)
	feryād u zār (1)	fiġān u nāle (1)	güft ü gūy (1)	gül gül (2)
	ḫas u ḫārı (1)	ḥi̯lekār u fitne-engi̯z (1)	ḫūb u ter (1)	ḫürrem ü şād (2)
	ḫürrem ü şād (2)	kef kef (1)	kenār u miyān (1)	māh u āftāb (1)
	meh ü sāl (1)	mihr ü māh (2)	müşg ü şekker- āmi̯z (1)	naḥs u saʿd (1)
	nāle vü efġānum (1)	pāre pāre (8)	per per (2)	perr ü bāli (2)
	pi̯r ü civān (1)	pi̯ş ü pes (1)	puşt ü penāh (1)	reng ü būy (1)
	reng-ā-reng (1)	rengi̯n ü ter (3)	ri̯ze ri̯ze (2)	rūz u şeb (2)
	ser-ā-pā (1)	ser-ā-ser (146)	ser-be-ser (8)	ser-tā-ser (7)
	si̯m ü zer (4)	sipihr ü mihr (1)	sū-be-sū (1)	şād u ḫandān (3)
	şād u ḫürrem (2)	şeb ü rūz (2)	şeb-ṭa-seḥergāh (1)	şi̯ri̯n ü ter (1)
	şi̯ve vü nāz (1)	şūḫ u şeker-ḫand (1)	teng u ti̯re (1)	ter ü rengin (1)
	ti̯ġ u ni̯ze (1)	tund u ti̯ze (1)	zār u dil-teng (1)	zār u tenhā (1)
	zārı zārı (2)	zebān u ḫāme (1)	zer-beft ü zibā (1)	
ARAPÇA-FARSÇA	āb u hevā (1)	ʿadl u dād (3)	belā vü derd (1)	ber-ā-ber (5)
	bi̯-bāk u ġāfil (1)	bi̯-ġıll u ġış (1)	bi̯-ḫuṭūṭ u bi̯-ḫaṭā (1)	bi̯-miŝl ü dānā (2)
	bi̯-naẓi̯r ü bi̯-bedel (1)	cān u cihān (2)	cān u ser (1)	dehān u lisān (1)
	derd ü belā (1)	derd ü ġuṣṣa (1)	derd ü ẓulmet (1)	dil ü cān (3)
	dürr ü gevher (1	endūh u ġuṣṣa (2)	fiġān u velvele (1)	ġam u endūh (3)
	ġıll u ġış (4)	ġuṣṣa vü endūh (1)	güşāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk (1)	ḥaddi vü pāyānı (1)
	ḫ∨ān u niʿmet (1)	ḫ∨ār u ḥaḳi̯r (1)	ḥarb u ceng (1)	ḫāṣ u ʿām (2)
	ḫūb u ter (1)	ʿizz ü baḫt (1)	kerr u ferr (1)	kibr ü ki̯n (1)
	kūh u ṣaḥrā (1)	laʿl u yāḳūt (2)	laṭi̯f ü nāzük (3)	lezi̯z ü nāzük (1)
	mār u ʿaḳreb (3)	menzil-be-menzil (4)	mihr u ġam (1)	mihr ü muḥabbet (1)
	müşg ü ʿanber (2)	niʿmet ü māl (1)	ʿöẕr ü bahāne (1)	pāk u muṣaffā (2)
	pāk u muṭahhar (1)	pāk u ṣāfi̯ (1)	peleng ü şi̯r-heybet (1)	pi̯r ü fenā (1)

	pür-kibr u kįn (1)	pür-şevķ ü mesrūr (2)	rengįn ü ter-taḥrįr (1)	ṣaḥra vü kūhsār (1)
	ser-mest ü bi-bāk (1)	siḥr ü efsūn (1)	ṣubḥ u seḥergāh (1)	ṣād u feraḥ (3)
	ṣād u feraḥnāk (2)	ṣād u mesrūr (3)	ṣāh u felek (1)	ṣām u seḥergāh (2)
	ṣehd ü ṣeker (5)	ṣehd ü ṣeker-bār (1)	ṣehd ü ṣeker-leb (1)	ṣevķ ü ṣādį (1)
	ṣįrįn ü raʿnā (1)	tāc u ḫilʿāt (1)	tāc u ḳabā (1)	taḫt u tāc (4)
	tįr u kemān (1)	ʿuryān u büryân (1)	vālih ü ṣeydā (1)	zāġ u teraḥ (1)
	żaʿįf ü ḫasta (1)	żaʿįf ü nā-tüvān (3)	zār u ġarib (1)	ẕevķ ü ṣādį (1)
TÜRKÇE-FARSÇA	āh u efġān (1)	āh u eşk (2)	āh u fiġān (3)	āh u nāle (2)
	av u şikār (3)	baş u cān (1)	bay u gedā (1)	cust ü yügrük (1)
	çālāk u yügrük (1)	deşt ü ṭaġ (3)		
TOPLAM: 291 (718), Farsça: 67 (274), Türkçe: 53 (175), Arapça: 84 (128), Arapça-Farsça: 76 (123), Türkçe-Farsça: 10 (18)				

Tablo 3.4. Şem ü Pervâne'de ikilemeler

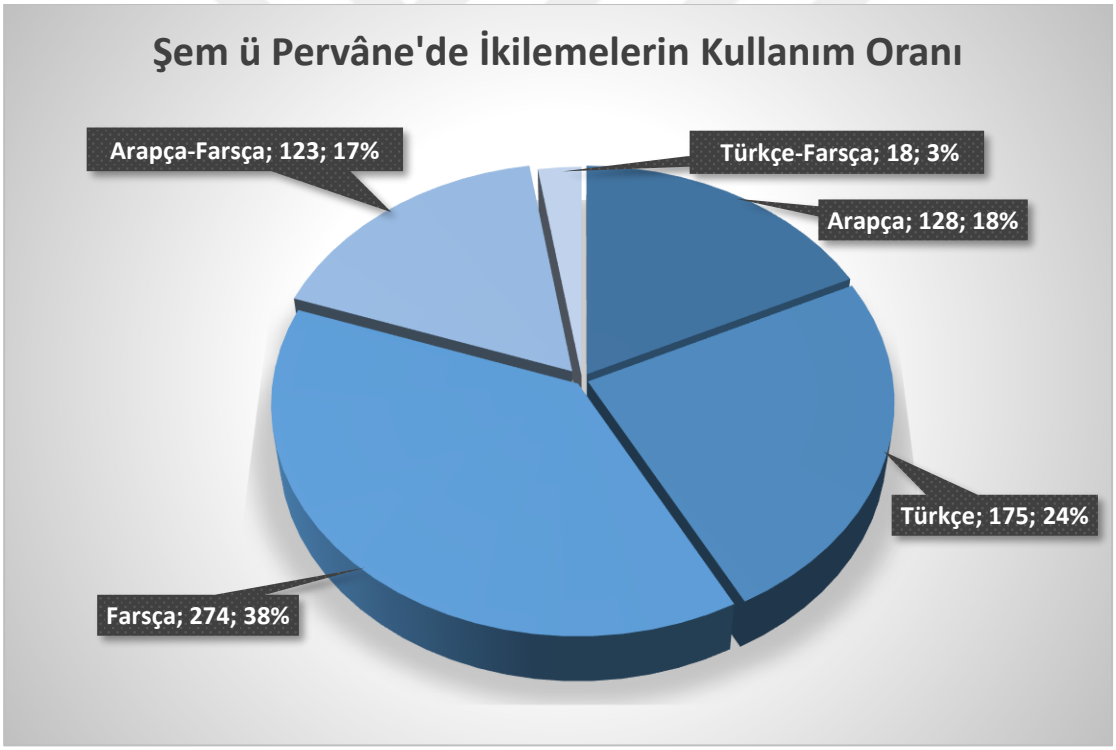

Şekil 3.4. Şem ü Pervâne'de ikilemelerin kullanım oranı

3.4. Tamlamalar

Metinde toplam 6072 tamlama tespit edilmiştir. Türkçe tamlamalar 3944 kullanım sayısıyla %65'lik paya, Farsça tamlamalar 2051 kullanım sayısıyla %34'lük paya, Arapça tamlamalar 77 kullanım sayısıyla %1'lik paya sahiptir. Şairin en fazla Türkçe

tamlamaları, ikinci olarak Farsça tamlamaları en az ise Arapça tamlamaları kullandığı tespit edilmiştir. Metinde yer alan tamlamaların kullanım oranı aşağıdaki şekilde (bk. Şekil 3.5.) verilmiştir:

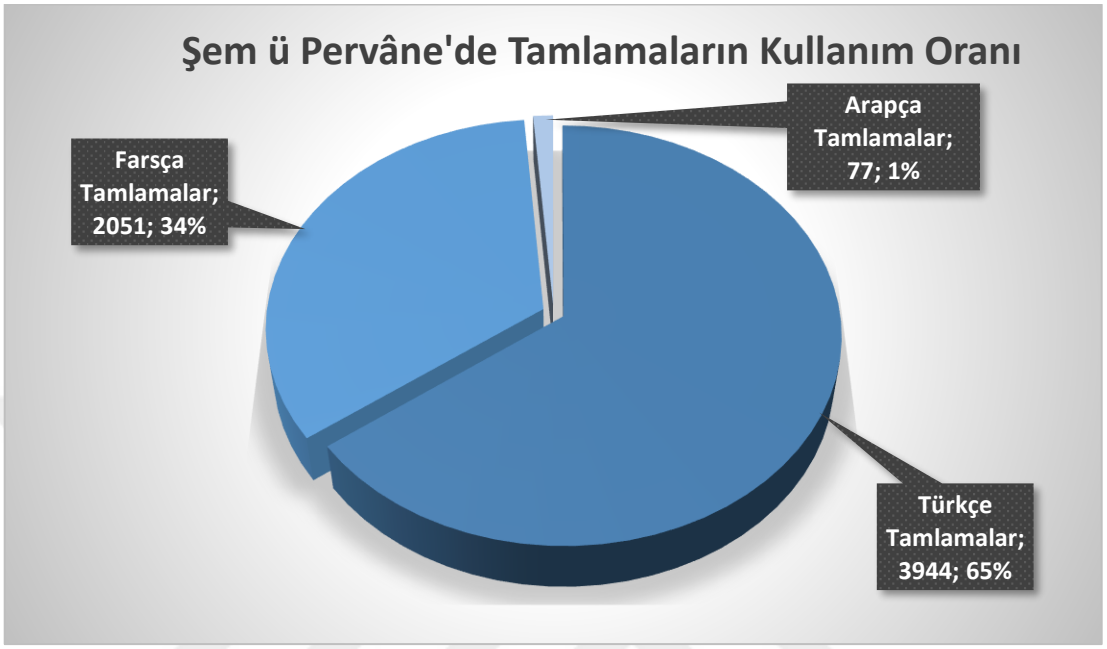

Şekil 3.5. Şem ü Pervâne'de tamlamaların kullanım oranı

3.4.1. Türkçe Tamlamalar

Türkçe tamlamalar isim ve sıfat tamlamaları olmak üzere ikiye ayrılır. Tamlama, iki veya daha çok ismin temlik, tahsis, teşbih, nev ve cinsini belirtmek amacıyla bir araya getirilen kelime gruplarına verilen genel addır. Türkçe tamlamalarda birinci öge tamlayan (belirten), ikinci öge tamlanan (belirtilen) görevinde olup birinci öge, ikinci ögeyi belirtir ve tamlayan öge, tamlanan ögeye ekli ya da eksiz olarak bağlanabilir. Türkçe tamlamalarda tamlayan ögenin ekli veya eksiz olması ile tamlama belirlilik ve belirsizlik anlamı kazanır (Belli, 2022, s. 17).

Zâtî, *Şem ü Pervâne*'sinde Türkçe ifade yapısına uygun olarak Arapça, Farşça kelimelerle de tamlamalar oluşturmuştur. Bu da Türkçe söz varlığına verdiği önemi göstermektedir. Metinde toplam 3944 kullanım sayısıyla %65'lik paya sahip Türkçe tamlama bulunmaktadır. Metinde yer alan tamlamaların özellikleri şu şekildedir:

Mesnevide tamlayanı veya tamlananı birden fazla olan tamlamalar yer almaktadır:

Ṣafā gülzārınuñ destān-serāyı

Vefā **eşcārınuñ berg ü nevası** (237)

Metinde tamlayanı ve tamlananı yer değiştirmiş tamlama örnekleri mevcuttur:

Ola kim āh idem tā ki yaḳam **mektūbını yāruñ**

Revān ey dı̇de merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter (2093)

Metinde yer alan isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka bir kelime grubu girmiş tamlamalar bulunmaktadır:

Çeküp ḫışm ile tı̇ğın mihr-i eflāk

Zemı̇nüñ eylemişdi **cismini** çāk (3573)

Mesnevide tamlayanla tamlanan arasında ilgi eki/tamlayan eki olmayan belirtili isim tamlamaları yer almaktadır:

Ser-ā-ser ehl-i tācuñ başı tācı

Ayaġı ṭopraġı dünyā ḫarācı (411)

Zâtî, *Şem ü Pervâne*'sinde isim tamlamalarını oluştururken Farsça ve Arapça kelimeleri kullansa da Farsça tamlama özellikleri yerine Türkçe tamlama özelliklerinden daha çok yararlanmıştır. Örneğin, ẕikr-i Ḫudā yerine Ḫudānuñ ẕikri, pertev-i mihr yerine mihrüñ pertevi, āb-ı muʿciz yerine muʿcizüñ ābı, cümbiş-i ʿuşşāḳ yerine ʿāşıḳlaruñ cümbişleri, şiddet-i şita yerine şitānuñ şiddeti, dürc-i enār yerine enāruñ dürci reng-i feṣaḥat yerine feṣaḥat rengi, ḫāme-i muḥabbet yerine muḥabbet ḫāmesi tamlamalarını yeğlemiştir.

Şem ü Pervâne'de Türkçe tamlamaların yoğunlukta çıkmasının en önemli sebeplerinden biri ise zamir göreviyle kullanılan "anun, anlarun, benüm, senün" kelimelerinin tüm tamlamalar içinde oran olarak fazla olmasındandır. Bu şekilde kurulan 314 tamlama vardır: anuñ şevḳi, anuñ taḫtgāhı, anuñ adı, anuñ sözi, anuñ

nihādı, anuñ sayesi, anuñ yolı, anuñ ṣuyı, anuñ gözi, anuñ devleti, anlaruñ ervāḥı, anlaruñ āḫir öñine, anlaruñ adın, dilinde anlaruñ, içinde anlaruñ, benüm odum, benüm gönlüm, benüm derdüm, benüm ḥālüm, senüñ aduñ, ẕātuñda senüñ…

Türkçe tamlamaların yoğunlukta olmasının asli sebebi ise "ol" ve "o" işaret sıfatının tamlayan olarak kullanıldığı sıfat tamlamalarının metnin büyük bir kısmında görülmesidir. 800'e yakın kullanımla karşımıza çıkmaktadır: o dem, o ʿālem, o zamān, o şāhuñ, o sāʿat, ol otağ, ol dıraḫt, ol deryā, ol gice, ol ḳalʿa…

Kullanılan isim ve sıfat tamlamalarının sıklığının gösterilmesi amacıyla metinde yer alan örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Belirtili İsim Tamlaması
anuñ mektūbı (1337), ʿāṣıḳlaruñ cümbişleri (481), ʿāṣıḳlaruñ maḥbūbı (3563), ʿavnüñ ṣubḥgāhı (180), bāġuñ ʿiẕarı (2992), bizüm aḥvālimüz (2140), bunuñ cānı (590), bunuñ ẕātı (254), cihānuñ başı (522), enāruñ dürci (3420), fırāḳuñ mülketi (3078), gelincigüñ ṭonı (3342), ġoncenüñ nergisleri (717), gözinüñ perdesi (2039), güllerüñ yiri (940), Ḫalīl'üñ ḥaḳḳı (205), Ḫudānuñ ẕikri (4), ʿışḳuñ ocaġı (1045), ḳurduñ pençesi (3670), maḫmūruñ mizacı (809), māhuñ sāyebānı (3499), mihrüñ pertevi (151), muʿcizüñ ābı (302), murāduñ şemʿi (2426), nigāruñ zülfi (1849), olaruñ yarası (2892), Pervāne'nüñ şebistanı (3301), Rūm'uñ elçisi (2536), ṣaçuñ beratı (2576), senüñ bendüñ (3282), senüñ ʿömrüñ (3593), sipihrüñ ḳıbābı (713), sulṭānumuñ naḳşı (1510), ṣüraḥīnüñ zebanı (3625), şehüñ muradı (3177), şitānuñ şiddeti (1691), ʿuḳūluñ payı (41), üstāduñ eli (1800), yāruñ selamı (2104), yüzinüñ rengi (1207).

Belirtisiz İsim Tamlaması
bahār eyyamı (906), bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ (893), börek tutmacı (2464), cihān ḫalḳı (1229), çīn begleri (3592), duʿā güherleri (186), esed burcı (1010), feṣaḥat ḫāmesi (751), feṣaḥat rengi (813), firaḳ livāsı (437), göñül belası (791), göñül mülki (1035), Ḥamel burcı (546), hicr odı (1127), ḥüküm ḫilʿatlarını (3770), ʿışḳ baḥrı (224), ʿışḳ sözi (758), İsrā gicesi (304), leṭāfet çeşmesi (1843), maʿānį murġına (1373), maʿna yöni (2183), melāḥat mışrını (1230), melāmet nārı (1348), muḥabbet ḫāmesi (677), muḥabbet nerdi (846), Mūsā ʿaṣāsı (465), müʾmin duʿāsı (3535), nefes oğulları (1047)

Zincirleme İsim Tamlaması
cị̄hānuñ aġzınuñ ṣuyı (635), ferşin ʿiẕārı ʿaksi (644), ġarị̄büñ baġrınuñ başı ḥaḳḳı (192), ḥüsn ili şāhı (1826), ʿışḳ ehlị̄nüñ bị̄nisi (808), keçinüñ rişinüñ ṭaraġı (3670), ḳudretüñ ebkārınuñ zülfi (60), nāẓırınuñ gözi yaşı (219), ṣubḥgeh ṣaḥrası rengi (972), Süleymān nebị̄nüñ saṭveti (200), ṭarāvet mülkinüñ sulṭānı (935), ʿulūma oġlınuñ ẕihni (614), yetị̄müñ gözinüñ yaşı ḥaḳı (192).

Sıfat Tamlaması
aġulu böcek (1215), aḳ oġul (520), bir ḫoş ulu ṣaḥrā (2768), bir ḳatre (33), bu ġazel (797), cümle ʿālem (55), ḫūb mị̄zer (1825), iki perị̄ (1424), iki şāh (16), ʿizzetlü mihmān (2019), ḳamu nergisler (904), ḳara mader (520), ḳurı aġaçda (1705), muḥtesib börk (1005), mühürlü nāme (833), ne yir (1353), nice merdümler (2069), nūrānị̄ ḳaba (1103), nüh felek (943) o fānūs (11), o remmāl (1271), o sāʿat (3438), ol on ḳız (3900), ol zibā saray (1808), rengị̄n cāme (3897), ṭatlu dil (3220), uzun boy (1694), vefāsuz dehr (3467), yaluñ yüzlü güzeller (1019), yeşil ġarrā resen (922), yufḳa yüreklü (1062), yüz şevḳ (2934). (1694), vefāsuz dehr (3467), yaluñ yüzlü güzeller (1019), yeşil ġarrā resen (922), yufḳa yüreklü (1062), yüz şevḳ (2934).

3.4.2. Farsça Tamlamalar

Farsçada Türkçenin aksine isim ve sıfat tamlamaları birincil öğenin başa alınmasıyla "tamlanan + tamlayan" şeklinde kurulur. Farsçada izafet (tamlama) işareti iki unsur arasındaki izafet kesresi (-i) olup ilk unsur olan tamlananın sonuna getirilir. Farsça tamlamalar genelde 6 kategoride tasnif edilmiştir (Hümayunferruh, 1385, s. 839-860).

Metinde Farsça tamlamalar, Türkçe tamlamalara göre daha az olsa bile yine de tamlama oranında büyük bir kısım olan %34'lük paya sahiptir. Şair, metin içinde toplam 2051 Farsça tamlama kullanmıştır. Zâtî, altılı tamlamalara hiç yer vermemiştir. Beşli tamlama yapısını sadece bir yerde, dörtlü tamlama yapısını ise sadece 23 yerde kullanmıştır. Bu yapılar ise başlık ve dinî kısımlarda kullanılmıştır. Şair; ikili, üçlü tamlamaları daha fazla kullanarak metnin daha rahat okunup anlaşılmasını sağlamıştır. Farsça örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

Farsça Tamlamalar
aʿdā-yı cühhāl (428), āyi̯ne-i şāh-Sikender (2514), bād-ı bahār (907), baḥr-i maʿāni̯ (2110), berḳ-i lāmiʿ(2813), bezm-i gülşen (1036), bülbül-i bāġ-ı belāġat (610), bülbül-i gülzār-ı nübüvvet (296), cism-i cān-fezā (1824), cümle-i cund-ı suṭūr (2108), çarḫ-ı pire- zen (1688), dānā-yı cihān (400), dem-i bārid (2622), derd-i ḥasret (2417), deryā-yı eşk (1139), deryā-yı şecāʿat (2723), devā-yı derdi (2212), devr-i zamān (344), dibā-yı muḳaddes (230), di̯de-i ebr-i güher-pāş (3680), duʿā-yı nūr (686), dürr-i şehvār (2604), esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat (34), esmā-yı ḥüsnā (2133), evc-i semā (1213), feylesof-ı bi̯- naẕi̯r (584), feżā-yı ʿarş (1376), ġavġā-yı ʿışḳ (2942), ġıdā-yı rūḥ (3324), ḥammām-ı nāzük (3536), hevā-yı ḫūb (539), Hümā-yı bāz-heybet (3237), kākül-i müşgi̯n-i dil-ber (2843), ḳalʿa-yı fānūs (2978), ḳalb-i ādem (2272), ḳāmet-i dildār-ı meh-rū (3386), ḳandi̯l-i Ŝüreyyā (1456), ḳaṣr-ı belāġat (3926), ḳaṭre-i bārān-ı ni̯sān (512), ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt (1903), kūh-ı ṣaḥra (2346), leşker-i Şām (2790), māder-i Pervāne (2377), māh-ı nev (979), māhi̯-i firḳat (3093), mebde-i bünyād-ı ʿālem (210), mehter-i üstād-ı ekmel (3474), mevc-i ḥayret (183), miŝl-i Cemşi̯d (3719), mülk-i cihān (458), müşg-i ter (2042), nām-ı gevher-i şāh (404), ni̯lüfer-i cūy (1737), ʿömr-i bi̯-vefā (3631), pādşāh-ı mülket-ārā (1343), pāre-i ebr-i sepi̯d (2541), pertev-i luṭf (1619), rāḫ-ı aḥmer (1016), reşk-i eflāk (1840), ṣafā-yı derun (126), ṣafḥa-yı gülzār (1742), saḳf-ı çarḫ (1508), sarāy- ı Ṣemʿ (3807), semt-i ḥasret (2408), ŝenā-yı mecd (453), serv-i āzād (729), serv-i bülend (1938), serv-i mevzun (3929), sırr-ı ʿışḳ (1248), sulṭān-ı ʿālem (1420), şāh-ı ālem (805), şāh-ı nucūm-ı çarḫ-ı rıfʿat (2949), şeh-i erbāb-ı şefāʿat (314), şemʿ-i pür-şevḳ (1501), şikār-ı ṭayr (1124), şiʿr-i bi̯-naẕi̯r (2088), şūḫ-ı peri̯veş (3123), tāc-ı mānend-i nesri̯n (3271), terāzu-yı murād (891), zehr-i hicr (1984).

Farsça İzafet Türleri

Metinde karşılaşılan Farsça izafetler aşağıdaki 6 kategoriden oluşmaktadır:

İzafet-i Malikiyet:

Özel isimlerle kurulan bu tür isim tamlaması bazı örneklerde karşımıza çıkmaktadır:

Beni luṭf eyleñ iletüñ **ḳaṣr-ı Şemʿe**
Görem nūr-ı ruḫından tā kim lemʿe (1464)

Peri̯ler nite kim **taḫt-ı Süleymān**
O dem murġı getürdiler şitābān (1465)

İzafet-i Tahsis:

Metinde en çok karşılaştığımız isim tamlaması şeklidir:

O **bezm-i gülşen** içre cāmlar gül
Ṣürāḥį ġonce vü āvāzı bülbül (1036)

Kim ol fāş itdi **sırr-ı ʿışḳ**ı açdı
Meger utanduġından yire geçdi (1248)

İzafet-i Beyani:

Çok nadir kullanılmıştır. Genelde izafet-i cinsi şeklinde isim tamlaması görünümündeki sıfat tamlamalarından oluşur:

Temāşā eyledi **faṣl-ı ḫazān**ı
Bahāruñ ḳalmamış hergiz nişānı (3010)

Geyer başına ol bir **tāc-ı zerrįn**
Ḳomışlar bir nice yaḳut rengįn (3857)

İzafet-i Teşbihî:

Sadece benzeten ve benzetilen unsurlardan isim tamlaması biçiminde oluşturulan izafet-i teşbihî birkaç yerde kullanılmıştır:

Lālenüñ **laʿl-i leb**in nāzüklik ile dişlemiş
Ṣubḥ-dem ḫūrşįd çekdi şeb-nemün dendānını (937)

Urur **cellād-ı çeşm**i cāna yāre
Dil-i miskįni eyler çār pāre (1085)

İzafet-i Mecazi:

Mecazi anlamda kurulmuş olan isim tamlamaları şiirsel mahiyeti sebebiyle metinde

sıkça kullanılmıştır:

Yol azdum başdı fülküm **mevc-i ḥayret**
İlāhi ḳandadur necm-i hidāyet (183)

Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesi̱r encüm
Müşerref itdüñ ey meh **pertev-i luṭf**uñla ben ḫāki (1619)

İzafet-i Tavsifi:

En çok kullanılan izafet şekli olarak genelde sıfat tamlamalarından oluşur:

Elinde **māh-ı nev** bigi nacaġı
Bulıtlar gibi aşar cümle daġı (979)

Ciger-kūşem dürür bir ḫoş ḳulun var
Güher it tācına ey **dürr-i şehvār** (2604)

Bazı tavsifi izafetlerin sıfat kısmı birleşik kelimelerden oluşmaktadır:

İremez ol kibriyānuñ kārbānı gerdine
Ger **ḫayāl-i berḳ-sürʿat** nice biñ yıl sürse at (68)

Gerekdür derde düşdi aña dermān
Şeh-i devlet-penāhuñ bāḳi̱ fermān (1351)

Metindeki Farsça zincirleme tamlamalar ise genelde izafet-i malikiyet veya izafet-i tahsis şeklindeki bir isim tamlamasına eklenen sıfatlarla kurulmuş olan izafet-i tavsifi veya yine bir isme eklenmek suretiyle oluşturulan izafet-i tahsis şeklindedir:

Ḳurtıldı ḥadi̱ŝüñ işiden cümle ḥadeŝden
Ey bāġ-ı vefā **bülbül-i gülzār-ı nübüvvet** (296)

Yā ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur o
Ve yāḫud **ḳāmet-i dildār-ı meh-rū** (3386)

Nadiren dörtlü ve beşli tamlamalar da karşımıza çıkmaktadır:

Maḳām-ı enbiyā vü evliyādur
Maḥall-i maẓhar-ı sırr-ı Ḫudādur (117)

Muḳīm-i şeh-nişīn-i ḳaṣr-ı ʿizzet
Emīn-i dürc-i genc-i sırr-ı vaḥdet (233)

Çok nadiren sayılarla kurulmuş tamlamalar da karşımıza çıkmaktadır:

Olup fānūs **nüh ṭop-ı muḳarnas**
Aña pür-āhen olsun çarḫ-ı aṭlas (9)

Ṭoḳuz ābāyı vü **çār ümmehāt**ı
Nicedür üç mevālidüñ ṣıfātı (601)

3.4.3. Arapça Tamlamalar

Metinde toplam 77 kullanım ve %1'lik pay ile tamlamalar arasında en az yere sahip olan Arapça tamlamalardır. Arapça tamlamalar, Farsça ve Türkçe tamlamalara göre metin içinde oldukça az yer almaktadır. Bu tamlamaların çoğu metnin giriş kısmında yer alan tevhid, münacat ve naat gibi dinî konulu kasidelerde ve dua ifadelerinde geçmektedir. Sınırlı sayıda yer alan bu tamlamaların çoğunun kalıplaşmış dua ifadeleri ve yer isimlerinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Arapça tamlamalara örnek teşkil etmesi için tamlamaların bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

Arapça Tamlamalar
ʿAliyyü'l-Murtażā (282), ʿamiyel-baṣar (2703), bāreke'llāh (741), bi'llāh (44), bi-ḥamdi'llāh (945), Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥi̱m (6), buḫāru'l-mā (2697), cā'e'l-ḳaża (2703), dārü's-selām (775), dürretü't-tāc (235), el-ḥamdü li'llāh (7), el-ḥükmü li'llāh (3593), eyyühes's-sāḳi̱ (1533), fāriġü'l-bāl (329), fi̱'l-ḥāl (856), ḫatemü'l-enbiyā (242), ḫayrü'l-ḫalef (508), Kaʿbetu'llāh (116), keli̱mu'llāh (244), ḳürretü'l-ʿayn (232), lā-ilāhe illā'llāh (139), Leyletü'l-Ḳadr (506), naṣrun mine'llāh (3705), raḥmeten li'l-ʿālemin (228), seri̱ʿü'l-fehm (400), şaḳḳu'l-ḳamer (259), şefiʿü'l-müzniḇi̱n (242), taḫte's-serāy (2848), ẕū'l-ḳarneyn (2787).

3.5. Kalıp İfadeler

Bu sözler, önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsendiği sözleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir (Gökdayı, 2008, s. 106). Kalıp ifadeler, Hürriyet Gökdayı'nın "Türkçe Kalıp Sözler" kitabındaki tasnifler esas alınarak belirlenmiştir. *Şem ü Pervâne*'de kalıp ifade olarak toplam 87 madde başı yer almaktadır. Bu kalıp ifadeler metin içinde 190 kez tekrar etmiştir.

En çok kullanılan kalıp ifadeler 18 sıklık oranı ile "işin aslı" anlamına gelen "meger var idi" yapısıdır. Şair, bu kalıp ifadeyi genellikle başlıklardan *sonra anlatacağı kişi ya da yerleri daha dikkat çekici bir duruma getirmek* ve *konunun bütünlüğünü sağlamak* için kullanmıştır.

Meger var idi bāġuñ di̱debānı
Olar ṣaḳlardı yād ayaḳdan anı (1879)

Meger var idi bir maḥbūb ḥammām
Kim aña mihr-i pür-şevḳ olmaġa cām (1393)

Kalıp ifadeler ikilemelere göre nispeten daha azdır. Metinde yer alan kalıp ifadeler aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.5.) verilmiştir:

Sıra No.	Kalıp İfadeler	Kullanım Sayısı
1	Aferin	1
2	Ahiret hakkını helal et	1
3	Allah Allah	2
4	Allah büyüktür	2
5	Allah ile kul arasında engel bırakmaz	1
6	Allah korusun	1
7	Allah versin	1
8	Allah yardımcın olsun.	3
9	Allah'a ısmarladık	3
10	Allah'a şükür/ Çok şükür	7
11	Allah'ın dediği olur	1
12	Allah'ın emriyle	1
13	Bak ne yaptı	1
14	Baş üstüne	1
15	Başın sağ olsun	1
16	Bir içim su	10
17	Böyle denmiş	1
18	Böyle yaşamaktansa ölüm iyi	1
19	Bu işte fikrim	1
20	Bu yolda	4
21	Can tende tatlıdır	1
22	Çok yazık	1
23	Dense yeridir	1
24	Dini imanı yok	1
25	Dokuz felek on oldu	1
26	Durumu anlatmış	1
27	Dünyada benzeri bulunmaz	7
28	Eksik olma	1
29	El öpüp başa koy	1
30	El yufka gönül dar	1
31	Eli sulu	1
32	Elinden geldiğince	1
33	Göz yumduğu an	1
34	Gözümün nuru	1
35	Gözün aydın	1
36	Gücüm yok	1
37	Gülünden ayrı düşmüş	2
38	Günde bin kez	2
39	Günlerce	11
40	Günlerden bir gün	3
41	Günün gününden iyi olsun	2
42	Hak var etsin	1
43	Hakkını helal et	1
44	Haşa	1
45	Hoş geldin	6
46	Hüküm Allah'tandır	1

47	İki dünyada da amacım	1
48	İşin aslı	18
49	İşin aslı şudur	1
50	İt dişi domuz derisi	1
51	Kara haber	1
52	Kara yazılı	1
53	Kekliğin arkasından doğan uçar	1
54	Kul ile padişah arasında engel bırakmaz	2
55	Mübarek etsin	1
56	Nazardan eksik olmaz	1
57	Ne bilsinler	1
58	Ne burcun ayısın/yıldızısın	2
59	Ne derdin var	1
60	Ne dilersen dile	1
61	Ne giyse yakışır	1
62	Ne gösterir	1
63	Ne hikmettir	2
64	Ne o var ne bu var	1
65	Ne sebep oldu	1
66	Nerden esti	1
67	Nerede akşam olsa	1
68	Nice gün	11
69	Ölsem de gam yemem	1
70	Ölümden başka çaresi yoktur	1
71	Sağ olsun	1
72	Sefa geldin	6
73	Selam olsun/Selam	5
74	Sımsıkı bağlı	1
75	Şaşılır mı	5
76	Şeref verdin	6
77	Tabana kuvvet	1
78	Var ol	4
79	Vay halime	1
80	Ya doğ ya da doğayım	1
81	Yenini burnuna çek	1
82	Yıkıl git	1
83	Yıkılsa duymaz	1
84	Yok demek	1
85	Yükte hafif pahada ağır	1
86	Yüz suyu/Yüz aklığı	3
87	Zarar gördükçe gülen deliye dön	1
TOPLAM		**190**

Tablo 3.5. Şem ü Pervâne'de kalıp ifadeler

3.6. Dua ve Beddua Cümleleri

3.6.1. Dua Cümleleri

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan dua cümleleri *Şem ü Pervâne*'de de yer almaktadır. Kasidelerin dua kısmına ek olarak metinde yer alan mesnevi nazım şekillerinde de dua ifadelerine sıklıkla rastlanılmaktadır. Dua cümleleri 3937 beyit olan metnin 162 beyitlik kısmında geçmektedir. Kullanılan bu ifadeler ve kullanım yerleri aşağıda belirtilmiştir:

Mesnevide ölüm korkusunun yer aldığı tevhid kasidesinde sanatçı, kelime-i tevhidin öneminden bahsetmiş ve son nefesini verirken kelime-i şehadet getirmek istediğini dile getirmiştir:

Ey, Allah'ım! Son nefesimiz eriştiğinde, onu vereceğimiz anda kelime-i şehadeti su gibi akıtıp dilimize getir.

İlāhi irişecek ṣoñ nefes zebānumuza

Getür ṣu bigi revān lā-ilāhe illā'llāh (136)

Ey, Allah'ım! Kelime-i şehadet söyleyemeden canımızı alma.

İlāhi ḳudretümüz cān virürken alma bizüm

Disün dehān u lisān lā-ilāhe illā'llāh (137)

Ey, Allah'ım! Ecel gelecek, isteğim ecel geldiği zaman dilime kelime-i şehadet getirmendir.

Murādum ol ki İlāhi getür ecel iricek

Zebānuma o zamān lā-ilāhe illā'llāh (138)

Zâtî, tevhit ve naat konulu kasidelerinin arasında "Münacaat Gül Bahçesinin Kapısı Açılıyor" başlıklı bir bölüme yer vermiştir. 49 beyitlik bu kısımda olgun bir insan olup pişmek ve günahlarından arınmak için yakarmış, Allah'ı anlatırken sözlerinin mum gibi aydınlık olmasını ve sözünü dinleyenlerin de pervâne olmasını Allah'tan

istemiştir. Bu yakarışı Nasuh, yetimin gözyaşı, garibin göğsündeki yara, gurbette kimsesiz kalmış hasta, evliyalar, Hz. Âdem, Hz. Nuh, Cercis, Hz. İdris, Hz. Davut, Hz. Süleyman, Hz. Eyüp, Hz. Yahya, Hz. Yakup, Hz. Yusuf, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. Cebrail, Hz. Yunus, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammed hakkı için diyerek belirtmiş ve Allah'ın Hz. Muhammed'i kendisine daima şefaatçi kılması için, şiirinin mum gibi yanık olup herkesin sözünün pervânesi olması, şiirinin girdiği her mecliste beğenilmesi, Hz. Muhammed'i anlatırken her gönlü sefaya erdirmesi için elli beyitlik uzun bir duada bulunmuştur.

Naat kasidesinden önce Hz. Muhammed ve dört halifeyi öven Zâtî, Hz. Muhammed'in ailesine, ashabına ve soyuna sayısız dualarda bulunmuştur:

Hz. Muhammed'in ailesine ashabına ve soyuna sayısız dualar olsun.

Ser-ā-ser āl u evlāda duʿālar
Ḳamu etbāʿ vü aṣḥāba ŝenālar (288)

Şair, Hz. Muhammed'i övmek için yazdığı naatta kıyamette Hz. Muhammed ile dirilmek umudunda olduğunu ve bunu duyup "Âmin!" diyenler için rahmet dilemiştir:

Bunu duyup kim buna âmin derse onun canına rahmet olsun.

Ḥaşr ola ümi̱düm bu ḳıyāmetde senüñle
Bunı işidüp kim dise āmi̱n aña raḥmet (317)

Sebeb-i telif kısmında şairin mesneviyi yazmasına vesile olan ilham perisi, şair için şu duada bulunmuştur:
Görüş sahipleri sağ olsun.
Didi ṣāḥib-naẓarlar ṣaġ olsun
Ḥasūduñ baġrı ġamdan dāġ olsun (392)

Zâtî, Kanunî Sultan Süleyman'a yazdığı methiye kasidesinden önceki bölümde şu şekilde duada bulunmuştur:
Ey Allah'ım! Kanunî'nin ömrünü uzat, onun tüm düşmanlarını yok et.
İlāhi ʿömrini çoġ eyle anuñ
Ḳamu aʿdāsını yoġ eyle anuñ (448)

Kanunî'ye sunduğu methiye kasidesinin sonunda şu dualarda bulunmuştur:
Gökkubbe sabit durdukça, dünya döndükçe, gökyüzünde yıldızlar daima döndükçe, felekler Kanunî'nin (senin) isteğince dönsün.
Döndükçe çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça ḳutb-ı sābit
Rūy-ı felekde dāʾim necm olduġınça lāmiʿ

Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler
Olsun ḳamu ʿadūñuñ ey şāh necmi rāciʿ (471-472)

Şah Jale' oğlu olsun diye Allah'a şu şekilde yalvarmıştır:
Bana ferahlık ülkesinden bir taraf göster, cömertlik edip hayırlı bir evlat (oğul) ver.
Baña mülk-i feraḥdan bir ṭaraf vir
Keremler eyle bir ḫayrü'l-ḫalef vir (508)

Pervâne'nin talihi hakkında yorum yapan müneccimler, yoruma başlamadan önce Şah Jale için duada bulunurlar:
Var olasın! Dünyada devletle hüküm süresin.
Didiler pādşāha var olasın
Cihānda devlet ile yār olasın (550)

Şah Jale oğluna sancak verip duada bulunmuş, Pervâne'nin annesi de oğlu için içten bir şekilde dua etmiştir:
Allah'ın yardımı aya (Pervâne) yoldaş olsun! Dolunay yüzün tutulmasın.
Öpüp ol ġoncenüñ nergislerin şāh
Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha hem-rāh

Duʿālar idüp ol verde Şükūfe
Didi ṭuş olmasun bedrüñ küsūfe (717-718)

Sancak verilen Pervâne'ye Cennetabad halkının duası:
Ömrün uzun olsun. Tahtın gökyüzü, tacın güneş olsun. Gece gündüz şeref göğünün ayı sen ol.

Didiler ʿömrüñ uzun bāreke'llah
Saña yavuz şananuñ ʿömri kūtāh

Sipihr ü mihr olsun taḫt u tācuñ
Ser-ā-ser ʿālemün ḫalḳı duʿācuñ

Sipihr-i ʿizzetüñ ol māhı dün gün
Saña egri baḳanlar görmesün gün (741-743)

Pervâne'nin resimden âşık olduğunu görmesi üzerine Lala Nasır bunu Jale Şah'a bildirir. Lala Nasır'ın görevlendirdiği habercinin Jale Şah'a duası:
Güneş tacın, felek muhtacın olsun. Sabah aydınlığı fildişi tacın olsun. Güneş döndükçe Allah gününü gününden kutlu kılsın. Padişahım, her günün diğer gününden iyi olsun.
Güneş tācuñ felek muḥtācuñ olsun
Beyāż-ı ṣubḥ taḫt-ı ʿācuñ olsun

Günüñi eylesün günden mübārek
Güneş devr eyledükce Ḥaḳ tebārek

Günüñ günden yig olsun pādşāhum
Nigehbānuñ şeh-i ʿālem penāhum (839-841)

Pervâne'nin Şem'e yazdığı mektupta yer alan dualar:
Allah, senin ömrünü uzatsın.
Ölürsem ġam degül ben ey şehinşāh
Senüñ ömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh (2085)

Allah, kalbini kederden temizlesin. Felekler senin isteğince dönsün.
Ḫudā ḳalbüñ kederden eylesün pāk
Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk (2087)

Pervâne'nin Şem'in tasvirinin ortadan kaldırılması ardından kaçıp Lala Nasır'ın Şah Jale'ye onun hâlini anlattığı mektuba Lala Nasır, Şah Jale için şu dua ile başlar:

Felek arzu eksenin doğrultusunda dönsün.
Felek ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün
ʿAdūnuñ mihriyse şemʿi söyünsün (1344)

Pervâne için tahta kuş yapan marangoz, Peri Padişahı'ndan yanına hizmetçi iki peri ister. Bu isteğe Peri Padişahı'na ettiği şu dua ile başlar:

Ey, âlemlerin sultanı! Dünyada herkesten saygıdeğer ol.

Didi Naccār eyā sulṭān-ı ʿālem
Cihān içre ḳamudan ol mükerrem (1420)

Pervâne'ye tahta kuşu getiren marangoz, hediyesini takdim etmeden önce şu dualarda bulunur:

Ey, dünya padişahı, felek atın hilal üzengin olsun! Kapının kıymeti göklerden yüce olsun. Canım, senin yoluna feda olsun.

İnüp ol murġın üstinden bir ādem
Didi ey pādşāh-ı mülk-i ʿālem

Felek raḫşuñ hilāl olsun rikābuñ
Semādan yüce olsun ḳadr-ı bābuñ

Revān olsun senüñ yoluñda cānum
Benüm maʿẕūr ṭut bu armaġanum (1145-1447)

Zindana düşen Pervâne, kurtulmak için 8 beyitlik kısımda Allah'a şu şekilde yakarır:

Girdaba düştüm beni kurtar. Hz. Yunus'u balığın karnından çıkardığın gibi beni de bu zindandan çıkarıp sevdiğime kavuştur. Bu tufandan benim bedenimi de Hz. Nuh'u kurtardığın gibi kurtar ki ruhum sefa sürsün. Bu zindandan beni Hz. Yusuf gibi çıkar da kavuşma Mısır'ına özenle ulaştır. Sevgilin Hz. Muhammed'in hakkı için, bütün

Peygamberlerin izzeti için! Ey Allah'ım, sen duamı kabul et! Derde uğradım, ilacımı yetiştir.

Şem'in Delale ile yolladığı mektupta Pervâne için ettiği şu dualar geçmektedir:

Allah, kem gözü yüzünden uzak etsin. Dünya memleketini senin özünden abat etsin. Melekler askerlerin, tahtın felek olsun. Hz. Süleyman'dan bile daha iyi bahtın olsun. Yıldızlar ordusu gibi ordun olsun. Dünyada devlet ile saygınlığını devam ettir.

Yüzüñden eylesün bed-çeşmi Ḥaḳ dūr

Özüñden mülket-i dünyāyı maʿmūr

Melek cunduñ felekler taḫtuñ olsun

Süleymān'dan daḫı yeg baḫtuñ olsun

Kevākib-leşker ü encüm-ḫışm ol

Cihānda devlet ile muḥterem ol (2126-2128)

Şair, sabır hakkında nasihat verirken Hz. Eyüp'ten bahsetmiş ve herkese onun sabrından vermesi için duada bulunmuştur:

Ey, Allah'ım! Bize Hz. Eyüp'ün sabrından nasip et. Bizi o sabır gül bahçesinin bülbülü et.

İlāḥį ṣabr-ı Eyyūb'ı nāṣib it

Bizi ol gülsitāna ʿandelįb it (2217)

Pervâne'nin, düştüğü kuyudan kurtulup tekrar halkının ve babasının yanına gelişi üzerine halk çok sevinip Pervâne'ye dualar etmiştir. Bu dualar şu şekildedir:

Devletin devamlı olsun. Gökyüzü tahtı ve yıldızlar ordusu olan padişah ol. Dünyada yüce padişah ol. Kahır ateşin düşmanı kül etsin. Felekler isteğin yönde dönsün. Allah,

seni kötü gözden saklasın. Düşman, senin yüzünden başına toprak koysun. Dünyada her dileğin gerçekleşsin, tüm amacına ulaş.

Didiler devlet ile pāydār ol
Saʿādet atına dāʾim suvār ol
Felek-taḫt u şeh-i encüm-sipāh ol
Cihān mülkinde ʿāli pādşāh ol

ʿAdūyı nār-ı ḳahruñ eylesün ḫāk
Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk

Yavuz gözden vucūduñ ṣaḳlasun Ḥaḳ
ʿAdū ḳoysun elüñden başa ṭopraḳ

Cihānda her murāduñ ḥāṣıl olsun
Ḳamu maḳṣūd saña vāṣıl olsun (2237-2241)

Lala Nasır'ın Şah Jale'ye yazdığı Pervâne'nin gelişinden bahseden beşaretname şu dua ile başlamaktadır:

Dünya duruncaya kadar mutlu ol. İsteğine ulaşıp daima isteğine eren ol. Dünya bahçesinde mutlu ol. Ferahlık veren gonca gibi cübbeler yırt. Her zaman güzel haberlerle mutlu ol. Temiz kalbine gam yaklaşmasın.

Eyitdi kim cihān durduḳca şād ol
İrüp maḳsūda dāʾim ber-murād ol

Gülistān-ı cihānda ol feraḫnāk
Feraḫdan ġonceveş ḳıl cübbeler çāk

Müdām ol ḫoş ḫaberden şād u ḫurrem
Guşāde ḳalbüñe yörenmesün ġam (2273-2275)

Şah Jale'nin Pervâne'yi çağırmak için yolladığı elçi Mesih'in, Pervâne'nin huzurunda ettiği dua:

Ey ay (Pervâne), günün gününden iyi olsun! En hakir kölen bile Mısır'a bey olsun. Kim olursa olsun Allah isteğine ulaştırsın, adalet ve doğruluğun kıyamete kadar anılsın.

Didi ey meh günüñ günden yig olsun

Ġulām-ı kemterüñ Mıṣr'a beg olsun

Ne kim olursa Ḥaḳ virsün murāduñ

Añılsun ḥaşr olınca ʿadl u dāduñ (2316-2317)

Pervâne'nin dönmesi üzerine ağalar ve beyler şu şekilde duada bulunmuşlardır:

Allah şefaatçin olsun. Kutluluk yıldızına yoldaş olsun. Gökyüzü isteğin üzerine dönsün. Melekler sana hizmet etsin. Bu dünyada ne tedbir alırsan al, bu tedbir her zaman Allah'a uygun olsun.

Didiler yarıcıñ Allah olsun

Saʿādet-necmüñe hem-rāh olsun

Murāduñ üzre devr itsün felekler

Saña ḫıdmetler itsünler melekler

Muvāfiḳ ola bu tedbi̯re taḳdi̯r

Ne eylerseñ bu ʿālem içre tedbi̯r (2360-2362)

Pervâne'nin gidişine sitem eden annesinin, onun başına gelenleri anlatması üzerine onu teselli ederken söylediği dua:

Allah, dolunayı andıran yüzünü perdelemesin.

Didi Pervāne'ye ol dem Şüküfe

Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe (2423)

Çin Hükümdarı Fağfur, kızı ile Pervâne'nin evlenmesini istememiştir. Bunu duyan Jale Şah Çin üzerine savaş açmıştır, bu savaşın ardından olan kıtlığın son bulması için Çin Hükümdarı Fağfur'un ettiği dua şöyledir:

Ey Allah'ım, bizi nimet azlığından koru! Bizi onun belasından koru.

İlāḥį saḳla niʿmet ḳılletinden

Bizi ḥıfẓ eyle anuñ āfetinden (2887)

Pervâne'nin yazdığı mektubu Şem'e götüren Delale, Şem'in güzelliği karşısında şaşırarak onun güzelliğine zeval gelmesin diye şu duaları etmiştir:

Güzelliğin güneşten parlak olsun. Yerin Güneş gibi gece gündüz gül bahçesi olsun. Güzel yüzünden kötü gözler uzak olsun. Sana yan bakanın gözüne köz dolsun. Yüzün tamamlanmış bir güneş gibidir Allah, ona zeval vermesin.

Didi ḥüsnüñ güneşden rūşen olsun

Yirüñ gün bigi dün gün gülşen olsun

Cemālüñden ıraġ olsun yavuz göz

Saña egri baḳanuñ gözine köz

Yüzüñ mihri ki bulmışdur kemāli

Ḫudā irgürmesün aña zevāli (3062-3064)

Çin beyleri Çin Hükümdarı Fağfur'un ölüm haberini bir mektup ile bildirirler. Haberciyi içeri alan hizmetçi, Şah Jale'ye mektubu verirken ise şu duayı etmiştir:

Allah, yardımcın olsun. Gönlünden ne geçerse olsun. Ey şah, Allah bir gününü bin etsin! Allah, kıymetini gökyüzünden yüce etsin.

Eyitdi yarıcuñ Allāh olsun

Ne kim göñlüñ diler her gāh olsun

Ḫudā bir günüñi biñ itsün ey şāh

Felekden yüce ḳılsun ḳadruñ Allāh (3292-3293)

Şem ile Pervâne'nin gerdek gecesine girdiği bölümün sonunda şair tüm insanlar için şu dualarda bulunur:

Ey, Allah'ım! Kullarını muradına erdir, vefa bahçesinde sefa sürsünler. Bütün talep edenleri taleplerine ulaştır. Bütün âşıkları sevgililerine kavuştur. Ey Allah'ım, yüzünü görmeyi nasip et!

İlahį ḳullaruñ irgür murāda

Ṣafā kesb eylesün bāġ-ı vefāda

Ḳamu ṭālibleri maṭlūba irgür

Ḳamu ʿāşıḳları maʿşūḳa irgür

Bizüm maṭlūbumuzsın sen

İlahį Göñülden sevmişüz sen pādşāhı

Tecellį eylemezse anda dįdār

Gülistān-ı cinānı oḳıruz ḫār

İki ʿālemde maḳṣūdum viṣālüñ

Naṣib it ʿaynuma yā Rab cemālüñ (3558-3562)

Allah, ömrünü uzatsın. Dünyada bütün isteğine ulaş. Ey Şah, Allah, dünya döndükçe her gününü bir sonraki gününden mübarek etsin! Saf kalbine toz gelmesin. Bedenin kıyamete kadar dert görmesin.

Didi ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde

Yetiş ʿālemde ser-cümle murāda

Felekler döndügince Ḥaḳ tebārek

Şehā ḳılsun günüñ günden mübarek

Muṣaffa ḳalbüñe irişmesün gerd

Vucūduñ ḥaşr olınca görmesün derd (3584-3586)

Çin beylerinin mektuba başlamadan önceki duası:

Allah, senin ömrünü uzatsın. Beyim sen sağ ol.

Dimişler serverā el-ḥükmü li'llāh

Senüñ ʿömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh

Begüm sen ṣaġ ol kim Şāh Faġfūr

Ecel irişdi oldı taḫtdan dūr (3593-3594)

Şah Jale, Çin Hükümdarı Fağfur ölünce tahta geçecek olan Pervâne'ye öğüt vermeden önce dua etmiştir:

Hükümdarlık burcunda ay ol. Mutluluk tahtı üzerinde padişah ol. Güneş, başında altın tacın olsun. Mutluluk sabahı fildişi tacın olsun. Dünya döndükçe kalıcı ol. Mutluluk menzilinde devamlı ol.

Eyitdi salṭanat burcında māh ol

Saʿādet taḫtı üzre pādşāh ol

Güneş başuñda zerrīn tācuñ olsun

Saʿādet ṣubḥı taḫt-ı ʿācuñ olsun

Felek devr eyledükce pāydār ol

Saʿādet menzilinde ber-ḳarār ol (3658-3660)

Çin Hükümdarı Fağfur'un ölümünden sonra Pervâne'nin tahta geçmesi üzerine Çin beylerinin Pervâne'yi karşılarken yere kapanıp ona ettikleri dualar şu şekildedir:

Ey padişah, Lütfedip seni bize veren Allah senin yardımcın olsun! Padişahım, dünya durdukça var ol. Allah, seni kazadan saklasın. Allah, sana sonsuz ömür versin. Cennette yerini ebedî etsin.

Didiler yarıcuñ Allah ey şāh

Seni virdi bize luṭfından Allah

Cihān ṭurduḳça var ol pādşāhum

Ḳażādan ṣaḳlasun ẕātuñ ilāhum

Ḫudā virsün saña ʿömr-i müʾebbet

Cinānda mülküñi ḳılsun muḫallet (3752-37-54)

Tahta oturan Pervâne'nin yanına giden Şem'le vedalaşırken orada bulunan kadınlar ve Pervâne'nin annesi Şukufe'nin ettiği dualar:

Allah, yolunu açık edip seni tüm amacına ulaştırsın. Ey can (oğul), seni Allah'a ısmarladım. Hızır, gece gündüz yoldaşın olsun. Her isteğin olsun, ölümsüzlük suyu aşın olsun. Allah, seni tüm kazadan beladan korusun. Kıyamete kadar bela rüzgârından korun.

Didiler yoluñ açuḳ idüp Allah

Seni ḳılsun ḳamu maḳṣūda hem-rāh

Şükūfe aġlayup didi firāvān

Seni ışmarladum Allaha ey cān

Gice gündüz Ḫızr yoldaşuñ olsun

Ġanį ol āb-ı ḥayvān eşüñ olsun

Ṭapuñ Ḥaḳ ṣaḳlasun cümle ḳażādan

Emįn ol ḥaşr dek bād-ı beladan (3829-3832)

Saraya gelen Şem'i karşılayan kızlar onun güzel ahlakını görünce ona şu dualarda bulunmuşlardır:

Allah, seni Pervâne Şah'a bağışlasın. Pervâne Şah'ın seni gördükçe Leyla'yı gören Mecnun gibi aşkı artsın.

Eyitdiler duʿālar idüp ey māh

Bağışlasun seni sulṭāna Allah

Seni gördükce olsun ʿışḳı efzūn

Nite kim Leylā'yı gördükce Mecnūn (3865-3866)

Pervâne'yi gören Şem'in Pervâne'ye duası:

Ey sevgilim, her şeyim sana feda olsun!

Eyitdi şāha Şemʿ ey yār-ı cānum

Revān olsun saña cān u cihānum (3887)

Şem'in güzel dualarından sonra Pervâne, Delale'nin yardımları ile kavuştuklarını anımsayıp ona dualar edip altınlar bağışlamıştır:

Bir an bile yokluktan inleme.

Pes andan oḳıyup Dellāle'yi şāh

Didi ẕilletden itme bir nefes āh (3893)

Pervâne, on cariyesini on delikanlı ile evlendirmiştir. Bunun ardından Zâtî, Allah'ın tüm kulları için duada bulunur:

Ey Allah'ım, kullarını muradına erdir! Ayrılık ölülerini kavuşmanla dirilt.

İlāhį̈ ḳulların maḳṣūda irgür

Firāḳ emvātını vaṣluñla dirgür (3916)

Şair, dua cümlelerinin çoğunu eseri sunduğu Kanunî Sultan Süleyman'a, eserde hükümdarlığın sembolü olan Pervâne'ye, onun halkına ve Şem'e yönelik kullanmıştır.

3.6.2. Beddua Cümleleri

Sözlük anlamı olarak "bir kimsenin kötü bir duruma düşmesini dilemek için söylenen söz; ilenç, kargış"[11] olan beddua, kültürümüzce doğru kabul edilmemektedir. Hatta bedduanın dönüp dolaşıp sahibini bulacağı da dilden dile aktarılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Metinde dua cümlelerine oranla beddua cümlelerinin çok az yerde kullanıldığı dikkati çekmektedir. Şair, sadece 6 beyitte beddua cümlelerine yer vermiştir. Bu kullanımlar aşağıda örneklenmiş bulunmaktadır:

Zâtî, Kanunî Sultan Süleyman'a sunduğu methiye kasidesinin dua bölümünde yer alan kısımda onun düşmanlarına şu şekilde beddua etmiştir:

Ey Kanunî Sultan Süleyman, bütün düşmanlarının yıldızı kaysın!

Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler

Olsun ḳamu ʿadūñuñ ey şāh necmi rāciʿ (472)

[1] https://sozluk.gov.tr Erişim tarihi: 21.01.2024.

Sebeb-i telif kısmında şairin mesneviyi yazmasına vesile olan ilham perisinin kıskançlara karşı bedduası şu şekildedir:

Kıskançların bağrı üzüntüden yaralansın.

Didi ṣāḥib-naẓarlar ṣaġ olsun

Ḥasūduñ baġrı ġamdan dāġ olsun (392)

Şiir ateşinle kalpleri yak, kıskançlık ateşine kıskançları koy da yansınlar.

Ḳulūbe nār-ı naẓmuñla ur odı

Ḥased nārına yansun ḳo ḥasūdı (393)

Sancak verilen Pervâne'ye kötü gözle bakanlara Cennetabat halkının bedduası:

Sana kötü bakanların ömrü kısalsın. Sana eğri bakanlar gün görmesin.

Didiler ʿömrüñ uzun bāreke'llah

Saña yavuz ṣananuñ ʿömri kūtāh

Sipihr-i ʿizzetüñ ol māhı dün gün

Saña egri baḳanlar görmesün gün (473)

Pervâne'nin Şem'in tasvirinin ortadan kaldırılması ardından kaçıp Lala Nasır'ın Şah Jale'ye onun halini anlattığı mektupta Lala Nasır, Şah Jale'nin düşmanları için şu duada bulunur:

Düşmanın mumu güneş de olsa sönsün.

Felek ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün

ʿAdūnuñ mihriyse şemʿi söyünsün (1344)

Zâtî, beddua cümlelerinin çoğunu Pervâne'nin düşmanlarına ve kendi şiirini kıskanan düşmanlarına yönelik kullanmıştır.

3.7. Atasözleri ve Deyimler

3.7.1. Deyimler

Deyimler, konuşma dilinde manzum ve mensur yazılarda, sıkça rastladığımız çoğunlukla, birkaç kelime veya bir kısa cümle ile teşbih, istiâre, mecaz, kinaye, sanatları kullanılarak bir meramı anlatan, bir hadiseyi tasvir eden sözlerdir. Atasözlerinden ayrılan tek özelliği deyimlerin hüküm ihtiva etmemesidir (Beyzadeoğlu vd., 2004, s. 11).

Zâtî, anlatımını güçlendirmek ve akıcılığı sağlamak için, günümüzde kullanılmayan ve hâlâ kullanılmaya devam eden birçok deyime yer vermiştir. Metinde 472 deyimin 2134 kez tekrar ettiği tespit edilmiştir. Bu da şairin her iki beyitten birinde deyimlere yer verdiğini göstermektedir. Şair, Osmanlı şiirinde görüldüğü üzere:

Deyimlerin yerlerini değiştirmiş veya araya kelime/kelimeler koymuştur:

Daḫı virdi biñ altun ile bir at

Ṣabāyı naṭʿ-ı ṣaḥrāda ider māt (3300)

Çeküp dururdı yoldan çoḳ cefā̃lar

Yatup Berc̦is o şeb sürdi ṣafā̃lar (2559)

Metin içinde yer alan deyimlerde eş anlama gelen kelimelerin yerlerini değiştirerek kullanmıştır:

Bu şevḳ ü şādi̦ itdi bunları mest

Yudılar ʿaḳl baḥrından bular dest (1087)

Ser-ā-ser çeşmi çeşme eyledi u

Görenler didi bu gözden elüñ yu (2673)

Deyimin muhatabını belli etmek için deyimlere aidiyet eki getirmiştir:

Yol azdum başdı fülküm mevc-i ḥayret

İlāhi ḳandadur necm-i hidāyet (183)

Dil uzatdı çün od şāh-ı hevāya

Kemend itdi odın burc-ı semaya (1701)

Metinde, organ isimleri işlek bir biçimde kullanılmıştır (Dinçer, 2019, s. 1). Organ isimleriyle kullanılan deyimleri alfabetik olarak şu şekilde sıralayabiliriz:

Ağız: ağız açmak, ağız tadı vermek, ağzı açık kalmak, ağzı sulanmak, ağzı var dili yok, ağzın suyu akmak.

Ayak: ayağa düşmek, ayağına düşmek, ayak basmak, ayak götürmek, ayak öpmek, ayak üstünde durmak, ayakta kalmak.

Baş: aklı başına gelmek, aklı başından gitmek, baş eğmek, baş koymak, baş olmak, baş üstüne koymak, baş üstünde yeri var, baş vermek, baş vurmak, başından aşmak, başı göğe ermek, başına çıkmak, başına gün doğmak, başına toprak koymak, başına üşüşmek, başında ateş yanmak, başından atmak, başından geçmek, başını hırkaya çekmek, başını taşla dövmek, dünyayı başına dar etmek, öpüp başına koymak, yalın ayak baş açık.

Bağır: bağrı delinmek, bağrına basmak, bağrına taş basmak.

Ciğer: ciğer dağlamak.

Diz: diz çökmek.

Kulak: can kulağıyla dinlemek, kulağa küpe olmak, kulak tutmak.

Kol: kol salmak.

Göz: göz açıp yummak, göz açmak, göz göre, göz kırpmamak, göz yummak, gözden geçirmek, gözü gönlü açılmak, gözünün üstünde kaşın var, ibret gözünü açmak.

Dil: ağzı var dili yok, dil uzatmak, dilden düşürmemek, dilini depretmek, tatlı dil.

El: el açmak, el almak, el götürmek, el kavuşturmak, el sürmek, el uzatmak, el üstünde tutmak, el vermek, el vurmak, el yumak, elde tutmak, elden gitmek, elden bırakmak, elden uçmak, ele almak, elinde kalmak, elinden almak, elinden gelmek, eline almak.

Yüz: yüz aklığı, yüz çevirmek, yüz sürmek, yüzü ak olmak, yüz suyu, yüzü kara, yüzüne bakmaya kıyamamak.

Yürek: yüreği ağzına gelmek, yüreği delinmek, yüreği yerine oturmak, yüreğine su serpmek, yüreğini oynatmak, yüreğini yakmak.

Metinde yer alan deyimler aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.6.) verilmiştir:

Sıra No.	Deyim	TDK	Eyüboğlu[2]	Tanyeri[3]	Aksoy[4]	Şakar[5]	Armağan[6]	Geçtiği Yer.[7]
1	Ad koymak	✓	✓	✓		✓		(M. 3) (M. 15)
2	Adam olmak		✓		✓	✓		(M. 94)
3	Adı anılmak		✓					(M. 1) (K. 1)
4	Adı çıkmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 6) (M. 149)
5	Ağız/Dehan açmak		✓			✓		(M. 19) (M. 67) (M.70) (M. 78) (M. 154)
6	Ağız tadı vermek					✓		(M. 39)
7	Ağzı açık kalmak	✓	✓	✓		✓	✓	(M. 26)
8	Ağzı sulanmak	✓		✓		✓	✓	(M. 140)
9	Ağzı var dili yok	✓	✓	✓		✓	✓	(M. 90)
10	Ağzını yoklamak	✓						(M. 82)
11	Ağzının suyu akmak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 19) (M. 73) (M. 153)
12	Âh etmek/eylemek		✓					(M. 14) (M. 21) (M. 44) (M. 48) (M. 60) (M. 71) (M. 77) (M. 78) (M. 82) (2) (M. 97) (3) (M. 108) (2) (M. 117) (M. 124) (2) (M. 147) (M. 149) (M. 153) (M. 156) (G. 1) (G. 15)
13	Âh koparmak		✓			✓	✓	(M. 13)

[2] Eyüboğlu, E. Kemal (1975). (On üçüncü yüzyıldan günümüze kadar) Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler. (2. cilt). Doğan Kardeş Matbacılık.
[3] Tanyeri, M. A. (1999). Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler. Akçağ Yay.
[4] Aksoy, Ö. A. (2023). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2, Deyimler. İnkılâp Kitabevi.
[5] Şakar, S. Ö. (2021). Eski Türkiye Türkçesinin Deyimler Sözlüğü. DBY Yayınları.
[6] Edirneli Ahmed Bâdî Efendi (2004). Armağan (Proverbs and Idioms in the Classical Ottoman Poetry). (S. A. Beyzadeoğlu, M. Gürgendereli, F. Günay, Hz.), Harvard Üniversitesi, ABD.
[7] Numaralandırma mesnevi başlıklarına göre de yapılmıştır.

								(M. 108) (M. 116) (2) (M. 153)
14	Ahde vefa etmek					✓		(M. 49)
15	Akarsu gibi	✓						(M. 49) (M. 74) (2) (M. 63) (M. 84) (M. 99) (2) (M. 102) (M. 113) (M. 116) (M. 123) (M. 124) (2) (M. 129) (M. 137) (G. 11)
16	Akla sığmak					✓		(M. 1)
17	Aklı başına gelmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 43)
18	Aklı başından gitmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 43) (M. 77)
19	Aklı gelmek					✓		(M. 56)
20	Aklı gitmek	✓	✓		✓	✓		(M. 45) (M. 50) (M. 68)
21	Aklı kalmamak					✓		(M. 77)
22	Aklı şaşmak		✓			✓		(M. 45)
23	Aklını (cem eylemek) toplamak	✓						(M. 66)
24	Âlem tutmak		✓			✓		(M. 128)
25	Altın adı bakır olmak		✓		✓	✓	✓	(M. 133)
26	Arada kalmak	✓	✓		✓			(M. 53)
27	Aradan çıkmak				✓			(M. 5)
28	Ardına düşmek		✓	✓	✓	✓		(M. 116) (M. 146)
29	Arzu eksenince dönmek (Kutb-ı murad üzre dönmek)		✓		✓			(M. 95) (M. 119) (M. 158) (G. 7) (K. 4)
30	Âşık düşmek		✓			✓		(M. 15)
31	Aşka gelmek/Aşka griftar olmak/Aşka düşmek	✓	✓		✓	✓		(M. 51) (M. 28) (M. 15)
32	At salmak					✓		(M. 49)
33	Ateş düşmek	✓	✓					(M. 88)
34	Ateş/Od bırakmak		✓					(M. 8)
35	Ayağa düşmek	✓	✓	✓		✓		(M. 75) (M. 136)
36	Ayağına düşmek	✓	✓	✓		✓	✓	(M. 99) (M. 136)

								(M. 154) (M. 156)
37	Ayağına kapanmak	✓	✓					(M. 65) (M. 75)
38	Ayağına yüz sürmek		✓					(M. 131)
39	Ayak basmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 6) (M. 101)
40	Ayak götürmek		✓	✓		✓		(M. 20) (M. 94) (M. 107) (2) (M. 116) (M. 126) (M. 131) (M.134) (2) (M. 150)
41	Ayak öpmek					✓		(M. 64)
42	Ayak üstünde durmak				✓	✓		(M. 7)
43	Ayakta kalmak	✓		✓	✓	✓		(M. 9)
44	Ayın on dördüne benzemek		✓			✓		(M. 68) (G. 8)
45	Ayrı düşmek	✓	✓			✓		(M. 44) (M. 80) (M. 84)
46	Bağrı delinmek		✓			✓		(M. 37)
47	Bağrına basmak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 99) (M. 156)
48	Bağrına taş basmak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 6)
49	Bağrını kan etmek		✓					(M. 82)
50	Bal ve şeker birbirine karışmak							(M. 15)
51	Balı yağa katmak		✓			✓		(M. 76)
52	Baş eğmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 137)
53	Baş kaldırmak		✓		✓	✓		(M. 43) (K. 4)
54	Baş koymak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 20) (M. 107) (M. 134) (2)
55	Baş olmak	✓	✓			✓		(M. 101)
56	Baş üstünde yeri var	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 116) (M. 124)
57	Baş üstüne koymak		✓			✓		(M. 31)
58	Baş vermek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 125)
59	Baş vurmak	✓	✓		✓			(M. 126)
60	Başa çıkmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 36) (M. 66)
61	Başı göğe ermek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 5) (2) (M. 158) (G. 9)
62	Başına çıkmak	✓	✓		✓		✓	(G. 9) (M. 116)
63	Başına gün doğmak	✓	✓	✓		✓	✓	(M. 7) (M. 15) (M. 49)

								(M. 61) (M. 150) (M. 153) (M. 156) (G. 9)
64	Başına saçı saçmak			✓		✓		(M. 145) (G. 15)
65	Başına toprak koymak			✓		✓		(M. 44) (M. 147)
66	Başına üşüşmek		✓			✓		(M. 43) (M. 47)
67	Başında ateş/od yanmak		✓			✓	✓	(M. 9) (M. 44)
68	Başında devlet olmak/konmak					✓	✓	(M. 64)
69	Başında tac					✓	✓	(M. 104) (M. 105)
70	Başından aşmak	✓		✓		✓		(M. 95) (M. 150)
71	Başından atmak	✓	✓	✓	✓			(M. 95)
72	Başından geçmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 81)
73	Başını hırkaya çekmek		✓	✓		✓	✓	(M. 32)
74	Başını taşla dövmek		✓			✓		(M. 44)
75	Başını vermek	✓	✓	✓				(M. 116)
76	Behre almak (Nasibini almak)	✓						(M. 43)
77	Bel bağlamak	✓	✓		✓		✓	(M. 122)
78	Bela gelmek		✓					(M. 132)
79	Belasını bulmak	✓	✓	✓				(M. 49)
80	Belaya uğramak		✓			✓		(M. 77) (M. 125)
81	Bend geçmek				✓	✓		(M. 116)
82	Benzi sararmak/kızarmak	✓	✓			✓		(M. 34)
83	Bir araya gelmek/getirmek	✓			✓	✓		(M. 34) (M. 146)
84	Bir yaşına daha girmek	✓	✓	✓				(Mur. 1)
85	Bir yol bulmak	✓						(M. 30)
86	Birbirine girmek	✓	✓		✓	✓		(M. 32) (M. 130) (M. 130)
87	Birbirini yemek	✓	✓				✓	(M. 118)
88	Boynunu eğmek		✓	✓	✓	✓		(M. 39)
89	Boynunu/Boynuna almak	✓	✓			✓		(M. 82) (M. 116)
90	Boyun tutmak			✓		✓		(M. 129)
91	Boyun vermek	✓	✓	✓		✓		(M. 49)
92	Can almak		✓	✓		✓		(M. 82) (M. 84) (M. 96)

93	Can bağışlamak		✓			✓		(M. 64) (M. 70) (M. 92)
94	Can bulmak	✓	✓			✓		(M. 31) (M. 89) (M. 137) (K. 1)
95	Can gelmek	✓				✓		(M. 84) (G. 11) (M. 146)
96	Can kulağı ile dinlemek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 1) (M. 9)
97	Can olmak	✓				✓		(M. 6) (M. 96) (K. 2) (2)
98	Can u serden geçmek	✓						(M. 22)
99	Can vermek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 5) (M. 8) (M. 9) (M. 15) (2) (M. 22) (M. 23) (M. 30) (M. 31) (M. 36) (M. 42) (M. 51) (M. 91) (M. 96) (M. 105) (M. 116) (M. 125) (K. 2) (G. 14) (Mur. 1)
100	Cana rahat gelmek/erişmek							(M. 132) (M. 146)
101	Canı bedenine sığmamak/içine sığmamak	✓	✓					(M. 131)
102	Canı çıkmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 124)
103	Canı gelmek	✓	✓					(M. 76) (M. 91) (M. 92) (M. 153)
104	Canı sıkılmak	✓	✓					(M. 124) (M. 151)
105	Canına kar etmek		✓					(G. 4)
106	Canına od/ateş vurmak/düşmek		✓					(M. 74) (M. 132)
107	Canını acıtmak/yakmak	✓	✓		✓	✓		(G. 11)
108	Canlar eritmek							(M. 20)

109	Cefa/cevr çekmek	✓	✓			✓		(M. 17) (M. 77) (M. 103) (M. 109)
110	Cevap vermek	✓	✓					(M. 17) (M. 104)
111	Ciğer dağlamak				✓	✓		(M. 150)
112	Cihandan/Dünyadan gitmek/göçmek		✓		✓			(M. 116) (M. 152)
113	Cihanı devr etmek							(M. 58)
114	Cihanı tutmak		✓			✓		(M. 16)
115	Cûş etmek/eylemek		✓			✓		(M. 72) (2) (M. 97) (M. 103) (M. 116) (M. 122) (M. 131) (M. 132) (M. 150) (M. 152) (M. 153)
116	Çare bulmak		✓			✓		(M. 133)
117	Çarha girmek/çekmek/koy-mak					✓		(M. 58) (K. 1) (M. 101) (M. 108) (M. 121)
118	Çekip çevirmek		✓		✓	✓		(M. 116)
119	Çevre almak				✓	✓		(M. 34)
120	Çok gelmek		✓					(M. 43)
121	Çok iş etmek	✓						(M. 80)
122	Dağa düşmek	✓	✓		✓	✓		(M. 46)
123	Damak çatlatmak							(M. 39)
124	Dem vurmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 72) (M. 121) (M. 137) (M. 147)
125	Derde deva bulmak		✓			✓		(M. 67) (M. 4)
126	Derde düşmek		✓	✓	✓			(M. 50)
127	Derde uğramak		✓			✓		(M. 76)
128	Derdini dökmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 81) (M. 125)
129	Dert çekmek		✓			✓		(M. 46) (M. 117) (M. 121) (M. 140) (M. 151)
130	Dest/El yumak		✓	✓		✓		(M. 76) (M. 78) (M. 108) (M. 115) (M. 128)

131	Destur almak		✓			✓		(M. 99)
132	Dil bağlamak					✓		(M. 122)
133	Dil uzatmak	✓	✓	✓		✓		(M. 70) (M. 116)
134	Dil vermek		✓			✓		(M. 75) (M. 99) (M. 124)
135	Dilden düşürmemek	✓		✓		✓		(K. 3)
136	Dili açılmak	✓	✓		✓			(G. 9)
137	Dili tutulmak	✓	✓		✓	✓		(M. 147)
138	Dilini depretmek					✓		(M. 1)
139	Diri tutmak					✓		(M. 142)
140	Diş çekmek							(M. 72)
141	Diş vurmak					✓		(M.72) (M. 146)
142	Divan durmak	✓	✓		✓	✓		(M. 78)
143	Divan tutmak					✓		(M. 14) (M. 104) (M. 107)
144	Divâne olmak	✓	✓		✓			(M. 1) (M. 5) (M. 26) (M.50) (M. 58) (M. 59) (M. 72) (M. 96)
145	Diz çökmek	✓	✓		✓	✓		(M. 70)
146	Dokuz felekten geçmek		✓					(M. 6) (M. 121) (M. 148)
147	Dünyaya gelmedik gibi olmak							(M. 29)
148	Dünyaya gelmek	✓			✓	✓		(M. 107)
149	Dünyayı başına dar etmek	✓	✓					(M. 82) (M. 134)
150	Dünyayı tutmak	✓	✓			✓		(M. 16) (M. 121) (K. 4)
151	Düş görmek				✓			(M. 130)
152	Düzen vermek	✓						(M. 38) (M. 71)
153	Ecel (eceli) ermek		✓			✓		(K. 2)
154	Efsun okumak		✓			✓		(M. 105)
155	Eğri bakmak		✓	✓	✓	✓	✓	(M. 125)
156	Eksik olmamak	✓		✓	✓	✓		(M. 41)
157	El açmak	✓	✓		✓	✓		(M. 5) (M. 14) (M. 28) (M. 89) (M. 125) (M. 147)
158	El almak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 110)

159	El götürmek		✓			✓		(M. 117)
160	El kavuşturmak		✓			✓		(M. 82) (M. 134)
161	El uzatmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 75)
162	El üstünde tutmak	✓	✓			✓		(M. 58) (M. 139)
163	El vermek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 75) (M. 119)
164	El vurmak				✓	✓		(M. 3) (M. 73) (M. 82) (M. 100) (M. 104) (M. 110) (M. 116) (M. 137) (M. 146) (2) (M. 151)
165	Elde tutmak	✓	✓					(M. 71) (M. 139)
166	Elden bırakmak		✓			✓		(M. 54)
167	Elden gitmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 25) (M. 73) (M. 113)
168	Elden/elinden uçurmak/gitmek		✓					(M. 62)
169	Ele almak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 36) (M. 42) (M. 49) (M. 66) (M. 7) (M. 110) (M. 117) (G. 3) (G. 12)
170	Elif çekmek					✓		(M. 75)
171	Elinde kalmak	✓	✓		✓	✓		(M. 62)
172	Elinde kalmamak							(M. 62)
173	Elinden almak	✓	✓			✓		(M. 66) (M. 124)
174	Elinden gelmek		✓	✓	✓	✓		(M. 68) (M. 101)
175	Elinden kaymak	✓						(M. 124)
176	Eline almak	✓	✓					(M. 26) (M. 33) (M. 54) (M. 77) (M. 84) (M. 103) (M. 124) (M. 126)
177	Eman bulmak	✓				✓		(M. 49)
178	Emek çekmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 100)

179	(Emekleri) boşa gitmek	✓						(M. 50)
180	Eser kalmamak	✓						(M. 88) (M. 104) (M. 117) (M. 119)
181	Fark etmek	✓	✓	✓	✓			(M. 62) (M. 156)
182	Farz etmek	✓	✓					(M. 3)
183	Feragat etmek	✓						(M. 51) (M. 58) (M. 120)
184	Feryat etmek	✓						(M. 31) (M. 39) (M. 72) (M. 116) (M. 150)
185	Fırsat bulmak	✓	✓			✓		(M. 11)
186	Fırsat ele geçmek		✓					(M. 119)
187	Fırsat gözlemek					✓		(M. 41)
188	Fırsatı fevt etmek			✓	✓		✓	(M. 149)
189	Figan etmek	✓						(M. 59) (M. 70) (M. 73) (M. 84) (M. 94)
190	Fitne dizmek		✓			✓		(M. 105)
191	Gaflet uykusundan uyanmak		✓			✓		(M. 29)
192	Gam çekmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 77)
193	Gayret kuşağını kuşanmak					✓		(M. 37)
194	Geri kalmak	✓	✓	✓	✓			(K. 4)
195	Göç etmek	✓	✓		✓			(M. 114) (M. 120) (M. 152) (2)
196	Göçüp gitmek	✓						(M. 15)
197	Göğe ermek/çıkmak/yük-selmek/ağmak		✓					(M. 7) (M. 11) (M. 44) (2) (M. 56) (M. 73) (M. 88) (M. 89) (M. 97) (M. 117) (M. 124) (M. 149) (M. 143) (G. 14)
198	Göğüs kakmak					✓		(M. 39)
199	Gökte aradığını yerde bulmak		✓	✓	✓	✓	✓	(M. 74)

200	Gönlü açıl/açılmak	✓	✓			✓		(M. 91) (M. 142) (M. 126) (G. 9) (M. 142)
201	Gönlü akmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 74) (M.17)
202	Gönlü gözü açılmak		✓				✓	(M. 130)
203	Gönlü kalmak	✓	✓		✓	✓		(M. 74)
204	Gönlünde yer etmek		✓				✓	(M. 97)
205	Gönlüne girmek	✓	✓					(M. 101) (2)
206	Gönül açmak	✓	✓		✓	✓		(M. 72) (G. 2)
207	Gönül almak		✓	✓	✓	✓		(M. 116) (M. 156) (2)
208	Gönül aynası		✓					(M. 3)
209	Gönül rahatlığı		✓					(M. 7) (M. 43) (M. 92) (M. 132)
210	Gönül yapmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 28)
211	Gönülden geçirmek/doğmak		✓	✓	✓	✓		(M. 20) (M. 29)
212	Gönülden gitmek					✓		(M. 134)
213	Gönülden sürmek					✓		(M. 30)
214	Gören insan sanır		✓					(M. 5)
215	Göz açıp yummak		✓					(M. 77)
216	Göz açmak		✓	✓		✓		(M. 3) (M. 20) (M. 116) (K. 1) (G. 10)
217	Göz göre	✓	✓		✓			(M.11)
218	Göz kırpmamak	✓			✓			(M. 116)
219	Göz önünde tutmak	✓	✓					(M. 139)
220	Göz süzmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 31)
221	Göz yummak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 49) (M. 130)
222	Gözden geçirmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 84) (M. 104) (M. 147)
223	Göze gelmek		✓					(M. 133)
224	Göze girmek		✓	✓				(M. 123)
225	Gözü gönlü açılmak	✓	✓	✓	✓			(M. 119) (M. 126)
226	Gözünden çıkarmak		✓			✓		(M. 134)
227	Gözünün üstünde kaşın var	✓		✓	✓		✓	(M. 122)
228	Gün doğmak	✓	✓	✓	✓			(M. 120) (M. 124) (M. 142) (G. 10) (Mur. 1)

229	Gün gibi (açık)	✓						(M. 6)
230	Gün görmek		✓	✓	✓	✓		(M. 25)
231	Hâb (uyku) almak	✓				✓		(M. 76) (M. 127) (M. 133)
232	Haber almak	✓		✓	✓	✓		(M. 123) (M. 124) (M. 134)
233	Haber gelmek					✓		(M. 94) (M. 155)
234	Haber göndermek	✓						(M. 135)
235	Haber vermek	✓		✓	✓	✓		(M. 9) (M. 125) (M. 132)
236	Hâk etmek/eylemek	✓		✓	✓	✓		(M. 23) (G. 22) (M. 125)
237	Halel gelmek	✓				✓		(M. 101)
238	Haraç almak		✓		✓			(M. 126)
239	Hararet vermek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 141)
240	Hasret çekmek	✓	✓	✓	✓			(M. 80)
241	Havaya uymak		✓					(M. 45) (M. 88) (M. 99)
242	Hayat vermek	✓				✓		(M. 49)
243	Hayran etmek	✓						(M. 82)
244	Hayran kalmak		✓			✓		(M. 6)
245	Hazır etmek	✓						(M. 32) (M. 115) (2) (M. 137)
246	Helak etmek	✓				✓		(G. 7)
247	Helak olmak	✓						(M. 48) (M. 82) (M. 88) (M. 108)
248	Her telden çalmak	✓						(M. 37)
249	Hesap etmek	✓			✓			(M. 70) (M. 91)
250	Heves etmek	✓						(M. 124)
251	Hilale dönmek				✓			(M. 26) (M. 44)
252	Hilat giymek					✓		(M. 107) (M. 149) (2)
253	Hilat vermek							(M. 103)
254	Hizmet etmek	✓						(M. 26)
255	Hoş görmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 84)
256	Hutbe okunmak							(K. 4)
257	İbret gözünü açmak		✓			✓		(M. 16)
258	İki büklüm olmak		✓		✓	✓		(M. 93) (M. 156)
259	İki dişi kalmak							(M. 151)
260	İntizar çekmek					✓		(M. 127)

261	İş etmek	✓						(Mur. 1)
262	İşe başlamak/girişmek	✓						(M. 142)
263	İşi (işini) altın olmak(eylemek)		✓			✓		(M. 87) (M. 88)
264	İşini altın yapmak/eylemek		✓		✓			(M. 88)
265	İşle meşgul olmak	✓						(M. 50)
266	Kadir kıymet bilmek	✓	✓			✓		(M. 18)
267	Kâğıt uçurmak		✓					(M. 82)
268	Kalbi kararmak	✓						(M. 32)
269	Kan almak					✓		(M. 11) (M. 82)
270	Kan dolmak					✓		(M. 116)
271	Kan dökmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 153) (2) (M. 82) (G. 17)
272	Kan içmek		✓			✓		(M. 11)
273	Kan kaşanmak		✓	✓		✓		(M. 111)
274	Kan olmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 116)
275	Kan ter içinde kalmak		✓			✓		(M. 72)
276	Kan tutmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 82)
277	Kana boyamak	✓	✓			✓		(M. 116) (M. 137)
278	Kana kana içmek		✓			✓		(M. 66)
279	Kanat bükmek			✓		✓		(M. 125) (M. 153) (G. 16)
280	Kanı coşmak							(M. 72)
281	Kanı kurumak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 147)
282	Kanına susamak	✓	✓	✓	✓		✓	(M. 13)
283	Kanını yere dökmek		✓					(G. 17)
284	Kapı açmak/açılmak	✓	✓			✓		(M. 7) (2) (K. 1)
285	Kapı yapmak	✓	✓		✓	✓		(M. 40)
286	Kapısına (Huzuruna) gelmek					✓	✓	(M. 33)
287	Kapısını duvar etmek		✓					(M. 117)
288	Kâr etmek	✓	✓					(M. 26)
289	(Kara) kan içmek		✓			✓		(M. 66)
290	(Kara) yüzü ak olmak		✓			✓		(M. 5)
291	Karalar giymek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 147)
292	Karar kılmak	✓	✓			✓		(M. 14) (M. 34) (M. 43) (M. 80)
293	Karar vermek	✓						(M. 113)
294	Karşı çıkmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 25) (M. 95) (M. 102) (M. 107) (M. 110)

								(M. 135) (M. 136) (M. 153) (M. 156)
295	Karşı durmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 76) (M. 82) (M. 94) (M. 99) (M. 100) (M. 116)
296	Karşı gitmek		✓	✓	✓	✓		(M. 89)
297	Karşı varmak					✓		(M. 155)
298	Kaydını görmek	✓				✓		(M. 126)
299	Kebap olmak	✓				✓		(M. 125)
300	Kef geçmek					✓		(M. 39)
301	Kef vurmak					✓		(M. 69)
302	Kellesi kızmak		✓			✓		(M. 39)
303	Kemale ermek		✓			✓		(M. 76) (M. 148)
304	Kendinden geçmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 44) (M. 141) (M. 64)
305	Kendine gelmek		✓		✓	✓		(M. 7)
306	Kendini bilmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 103) (G. 4)
307	Kendini toplamak		✓		✓			(M. 77) (M. 134)
308	Kendini unutmak		✓			✓		(M. 66)
309	Kendini vermek	✓	✓		✓			(M. 119)
310	Kendini yemek	✓			✓			(M. 7)
311	Kesip biçmek	✓						(M. 153)
312	Kılca kanı/canı kalmamak		✓					(M. 7) (M. 71)
313	Kıya bakmak					✓		(M. 58)
314	Kıyameti koparmak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 37) (M. 45) (M. 76) (M. 82) (M. 109) (M. 124)
315	Kızarıp bozarmak		✓	✓	✓		✓	(M. 133)
316	Kol salmak					✓		(M. 150)
317	Koynuna girmek	✓						(M. 54) (M. 130)
318	Koyunu bin olmak					✓		(M. 36)
319	Kul etmek	✓	✓			✓		(M. 5)
320	Kul olmak	✓	✓		✓	✓		(M. 39) (M.99) (M. 122)
321	Kulağına küpe olmak		✓	✓	✓	✓		(M. 149)
322	Kulak tutmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 4) (M. 7)
323	Kulaktan âşık olmak.		✓			✓	✓	(M. 60)

324	Kurban etmek/eylemek		✓					(M. 6) (M. 15) (M. 103) (M. 124)
325	Kurban olmak	✓		✓	✓	✓		(M. 6) (M. 54)
326	Kuş kondurmak	✓				✓		(M. 22) (M. 52)
327	Kül etmek	✓	✓				✓	(M. 5) (K. 1)
328	Kül olmak	✓	✓	✓	✓		✓	(M. 1) (K. 3)
329	Külah kapmak	✓	✓		✓	✓		(M. 153)
330	Laf vurmak		✓	✓		✓		(M. 12)
331	Makbul olmak					✓		(M. 30)
332	Mala boğmak							(M. 48)
333	Malum olmak	✓						(M. 104) (M. 147)
334	Mat etmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 15) (M. 134) (M. 139) (K. 1)
335	Matem tutmak	✓		✓		✓		(M. 149)
336	Mevc vurmak					✓		(M. 31) (M. 95) (M. 123)
337	Meydana girmek		✓					(M. 36) (M. 116)
338	Mısır'a sultan olmak		✓					(M. 25)
339	Mum gibi erimek		✓					(M. 84)
340	Mum ile okumak		✓					(M. 72)
341	Mumla aramak	✓	✓		✓			(M. 7)
342	Murada ermek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 15) (M. 146)
343	Murat etmek/eylemek	✓						(M. 153)
344	Murat olmak		✓					(M. 139)
345	Müjde vermek	✓						(M. 3)
346	Nakş oynamak (Hile yapmak)	✓						(M. 23)
347	Nara vurmak		✓		✓	✓		(M. 121) (2)
348	Nasihat tutmak					✓		(M. 149) (3)
349	Nazar kılmak/etmek					✓		(M. 14) (M. 26) (M. 46) (M. 106) (M. 123) (M. 146) (M. 148) (K. 3)
350	Nazar salmak					✓		(M. 102)
351	Ne yeller esti					✓		(M. 7)
352	Ne yerde ne gökte							(M. 119)
353	Nefes urmak		✓		✓	✓		(M. 58)

354	Nişan vermek		✓			✓		(M. 14) (M. 146)
355	Od vurmak					✓		(M. 12) (M. 74) (M. 103)
356	Ölüp dirilmek		✓		✓			(G. 12)
357	Ömür sürmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 126)
358	Önüne düşmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 89) (2) (M. 94) (M. 95) (M. 102) (M. 107) (M. 113) (M. 119) (M. 124) (M. 151)
359	Önüne geçmek	✓	✓	✓	✓			(M. 91)
360	Öpüp başına koymak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 83)
361	Pâre pâre etmek							(M. 44) (M. 46) (M. 77)
362	Parmakla göstermek		✓			✓	✓	(M. 64)
363	Pervâne olmak	✓	✓					(M. 1) (M. 5) (M. 14) (M. 15) (M. 26) (M. 50) (M. 58) (M. 96)
364	Peşkeş çekilmek		✓	✓				(M. 104)
365	Pılıyı pırtıyı toplamak		✓	✓				(M. 70) (M. 94)
366	Rahat olmak	✓						(M. 93) (M. 95)
367	Rahat vermek					✓		(M. 136)
368	Rahata ermek	✓			✓			(M. 132)
369	Sabrı/kararı kalmamak		✓			✓		(M. 140) (M. 151)
370	Saf tutmak/bağlamak					✓		(M. 100) (G. 17)
371	Sâye salmak					✓		(M. 7) (M. 26) (M. 56) (M. 93)
372	Sayesinde hoş geçmek					✓		(M. 6) (G. 1) (M. 147)
373	Sebak almak (ders almak)					✓		(M. 105)
374	Sebîl olmak		✓					(M. 99)
375	Sefa sürmek	✓	✓			✓		(M. 25) (M. 49)

								(M. 50) (M. 54) (M. 57) (M. 66) (M. 70) (M. 73) (M. 75) (M. 76) (M. 89) (M. 92) (M. 98) (M. 103) (M. 124) (M. 126) (M. 130) (M. 142) (2) (M. 146) (M. 156) (G. 5) (G. 12) (Mur. 1)
376	Sefa vermek			✓		✓		(M. 20) (M. 31) (M. 32) (M. 94) (M. 128)
377	Siyah(ları) giymek					✓		(M. 103) (M. 147) (2)
378	Sofra döşemek		✓					(M. 35)
379	Söz dinlemek	✓			✓	✓		(M. 8)
380	Söz dinletmek		✓			✓		(M. 8)
381	Sözünde durmak	✓			✓			(M. 49)
382	Suret bulmak	✓						(M. 17)
383	Suya düşmek	✓			✓			(M. 76)
384	Sürme çekmek	✓			✓			(M. 144)
385	Şeker ezmek		✓					(M. 8) (2) (M. 126)
386	Şem (Mum) yakmak	✓						(M. 88) (M. 138) (2)
387	Şifa vermek	✓						(M. 92)
388	Tahta oturmak/geçmek					✓		(M. 104) (M. 131) (M. 134) (M. 151) (M. 153)
389	Takat getirmemek		✓		✓	✓		(M. 105)
390	Taş ile dövünmek		✓					(M. 49) (M. 117)
391	Tat almak	✓	✓					(M. 10) (M. 71)
392	Tatlı dil		✓	✓	✓	✓		(M. 132) (3) (G. 9)
393	Ter dökmek	✓	✓		✓			(M. 147)

394	Tir tir titremek	✓						(M. 70)
395	Tuş olmak		✓					(M. 156)
396	Uçup gitmek	✓						(M. 57)
397	Uğruna canını feda etmek		✓					(M. 5)
398	Utancından yere geçmek	✓	✓		✓			(M. 48) (M. 153)
399	Ülfet tutmak		✓					(M. 6)
400	Üstüne dönmek		✓			✓		(G. 16)
401	Üstüne titremek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 137)
402	Üzerine yürümek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 76)
403	Vecde gelmek	✓	✓			✓		(M. 89)
404	Veda etmek/eylemek	✓	✓					(M. 24) (M. 26) (M. 124) (M. 150) (M. 154)
405	Vücuda gelmek	✓				✓		(K. 1)
406	Yabanda kalmak		✓			✓		(M. 5)
407	Yâda gelmek					✓		(M. 26)
408	Yaka çâk etmek/olmak					✓		(M. 44) (M. 72) (M. 117) (M. 124) (M. 147) (M. 153) (2)
409	Yaka tutmak					✓		(M. 154)
410	Yalın ayak baş açık		✓	✓				(M. 46) (M. 50) (M. 54) (M. 59)
411	Yanında olmak	✓						(M. 32)
412	Yanından ayırmamak	✓						(M. 41)
413	Yanıp yakılmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 43) (M. 44) (M. 147)
414	Yâr olmak	✓	✓			✓		(M. 6) (M. 15) (M. 19) (M. 70) (M. 145) (G. 10)
415	Yarak görmek/itmek				✓	✓		(M. 4) (M. 32) (2) (M. 93) (M. 100) (M. 110) (M. 132) (M. 149) (M. 153)
416	Yaraya merhem olmak	✓			✓	✓		(M. 119)
417	Yaş dökmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 102)

								(M. 129) (G. 14)
418	Yele varmak			✓				(G. 5)
419	Yele vermek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 119)
420	Yemeden içmeden kesilmek	✓	✓					(M. 26) (M. 147)
421	Yer edinmek					✓		(M. 109) (M. 112)
422	Yer etmek/eylemek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 15) (M. 32) (M. 42) (M. 45) (M. 47) (M. 80) (M. 82) (M. 89) (M. 97) (M. 99) (M. 134) (M. 137) (M. 149) (M. 156) (G. 20)
423	Yerde koymamak	✓						(M. 158)
424	Yerden göğe kadar çıkmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 6) (M. 89)
425	Yerden kaldırmak							(M. 84)
426	Yere çalmak	✓	✓		✓	✓		(G. 21)
427	Yere geçmek	✓	✓			✓		(M. 153)
428	Yere yüz vurmak		✓			✓		(M. 134)
429	Yeri teng (dar) olmak					✓		(M. 10)
430	Yerinde yel esmek		✓	✓	✓		✓	(M. 43) (M. 48) (M. 88) (M. 133) (G. 13)
431	Yerine gelmek	✓			✓	✓		(M. 14) (M. 104) (M. 107) (M. 110) (M. 144)
432	Yok olmak	✓	✓					(M. 126)
433	Yol azmak		✓	✓		✓		(M. 5)
434	Yol bulmak	✓	✓		✓	✓		(M. 30) (M. 70) (M. 81) (M. 1)
435	Yol göstermek	✓	✓			✓	✓	(M. 5)
436	Yol gözetmek			✓		✓		(G. 2)
437	Yola çıkmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 54)
438	Yola girmek	✓	✓					(M. 77) (M. 78) (M. 83)

								(M. 84) (M. 91) (M. 102) (M. 135)
439	Yolda kalmak	✓		✓				(M. 32)
440	Yolunda can vermek		✓			✓		(M. 5)
441	Yolunu bağlamak		✓			✓		(M. 148)
442	Yolunu kesmek	✓	✓		✓	✓		(M. 48)
443	Yükünü yukarı yığmak		✓			✓		(M. 145)
444	Yüreği ağzına gelmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 117)
445	Yüreği delinmek		✓			✓		(G. 21)
446	Yüreği yerine oturmak			✓		✓		(M. 84)
447	Yüreğine ateş düşmek	✓						(M. 88)
448	Yüreğine su serpmek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 49)
449	Yüreğini oynatmak		✓		✓	✓		(G. 23)
450	Yüreğini yakmak		✓		✓	✓		(M. 150)
451	Yürek yağını eritmek					✓		(M. 14)
452	Yüz aklığı	✓	✓		✓	✓		(M. 129)
453	Yüz çevirmek	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 51)
454	Yüz göstermek	✓	✓		✓	✓		(M. 1)
455	Yüz sürmek	✓	✓	✓	✓	✓		(G. 6)
456	Yüz tutmak	✓	✓	✓	✓	✓		(M. 116)
457	Yüze el sürmek		✓		✓			(M. 89)
458	Yüzü ak olmak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(M. 5) (2)
459	Yüzü kara		✓		✓	✓		(M. 134)
460	Yüzüne bakmaya kıyamamak	✓	✓		✓	✓		(M. 15) (M. 99)
461	Yüzünü kana boyamak	✓	✓			✓		(M. 116)
462	Zahmet getirmek		✓			✓	✓	(M. 124)
463	Zehir içirmek		✓					(M. 13)
464	Zehir içmek		✓					(M. 84)
465	Zevale ermek	✓				✓		(M. 76) (M. 77)
466	Zevk sürmek		✓			✓		(M. 69) (M. 75)
467	Zevki sefa sürmek					✓		(M. 89)
468	Zincire vurmak	✓	✓					(M. 49)
469	Zindan olmak	✓			✓	✓		(M. 151)
470	Zort vermek		✓					(M. 142)
471	Zulmette kalmak							(M. 7)
472	Zülfü yare dokunmak		✓		✓		✓	(M. 75)

Tablo 3.6. Şem ü Pervâne'de deyimler

İncelediğimiz kaynakların tamamında yer alan deyimler sayıca fazla olsa bile şair yeni deyim eklemelerine çaba sarf etmemiş, anlatımda sadece fazla deyim kullanmaya önem vermiştir. Deyimler tablosu, altı kaynaktan yararlanılarak oluşturulmuştur. Tabloda 472 deyim bulunmaktadır. Deyimlerden bazıları söz konusu altı kaynağın hiçbirinde yer almayan cana rahat erişmek (3225) ve dünyaya gelmedik gibi olmak (873, 976) deyimleridir. Geriye kalan deyimler, incelediğimiz kaynaklardan en az birinde yer almaktadır. Bu da Zâtî'nin hem kendi yaşadığı dönemde hem de günümüzde bilinen deyimleri kullandığını göstermektedir.

3.7.2. Atasözleri

Eskiden "sav", "mesel", "tâbir" gibi kelimelerle adlandırılan atasözleri toplumun deneyimlerine dayanan, topluma ders veren kalıplaşmış sözlerdir.

Zâtî, *Şem ü Pervâne*'de toplam 21 atasözüne yer vermiştir. Bu atasözlerinin sıklık sayısı 25'tir. Yazarın en çok kullandığı atasözü 3 kez tekrarlanan "kaza geliyorum demez" atasözüdür. Şair, metinde "kaza gelince göz aciz kalır" manasına gelen atasözünü, Arapça "iza câ'e'l kaza" atasözünden tercüme etmiştir. Zâtî, sık sık nasihatlere yer verdiği bu eserinde, atasözlerinin bazılarını da nasihatlerini desteklemek için kullanmıştır. Atasözleri ile okuyucuyu bilgilendirmeye çalışmıştır. Atasözü kullanımı deyim kullanımına göre daha azdır. Bununla birlikte deyimlerde olduğu gibi incelediğimiz kaynaklarda yer almayan bir atasözü bulunmamaktadır.

Metinde yer alan atasözleri aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.7.) verilmiştir:

Sıra No.	Atasözü	Geçtiği Beyit	Geçtiği Yer	Kaynaklarda Geçenler
1	Ah yerde kalmaz.	Kerem ḳıl baña āh itdürme māhum Ḥaẕer ḳıl **yirde ḳalmaz** benüm **āhum** Elā ey çarḫ-ı rıf'at mihr ü māhı Ḥaẕer ḳıl **yirde ḳalmaz kimse āhı**	(M. 82) (M. 149)	✓
2	Bugün bana ise yarın sanadır.	Didi bu iş bugün gerçi añadur **Bugün aña ise yarın banadur**	(M. 147)	✓
3	Cefaya sabreden vefaya erişir.	Virür derdin viren Tañrı devāyı **Vefāya irişür çeken cefayı**	(M. 77)	✓

4	Çobansız koyunu kurt kapar.	**Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler il** Dökerler gözlerinden ebrveş seyl	(M. 147)	✓
5	Derdi veren dermanını da verir.	**Virür derdin viren Tañrı devāyı** Vefāya irişür çeken cefāyı	(M. 77)	✓
6	Erkekliğin onda dokuzu oyun ve kurnazlıktır.	**Ṭoḳuzı āl u ḥīle erlik ondur** Kim āl u ḥīleden arslan zebundur	(M. 132)	✓
7	Göz görmeyince gönül katlanır.	Meŝeldür cümle ʿālem içre bu söz **Ki göñül ḳatlanur görmeyicek göz**	(M. 29)	✓
8	Gülü seven dikenine katlanır.	Didi Dellāle **gül yiri olur ḫār** Begüm gül bigi baş üzre yirüñ var	(M. 124)	✓
9	Hastanın hâlini sağ bilmez.	**Ne bilsün ḫastanuñ aḥvālini ṣaġ** Gelür dīvāne ḥāli ʿāḳile lāġ	(M. 27)	✓
10	İki şah bir vilayette sığmaz. (İki arslan bir posta sığmaz.)	Anuñdur mülk-i ʿālem birdür Allah **Ṣığışmaz bir vilāyetde iki şāh**	(M. 1)	✓
11	Gevher gevherden çıkar.	Ṭulūʿ itdi o meh şol burcdan kim **Çıḳupdur ol güher şol dürcden kim**	(M. 96)	✓
12	Kaza gelince göz aciz kalır.	Eyitdiler ḳamumuz bī-ḫaberdür **İẕā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur**	(M. 109)	✓
13	Kaza geliyorum demez.	Bu sözi cümle-i pīr ü fenā dir Ḥaẕer ḳıl **görini gelmez ḳażādur** Çekenler dest-i devrāndan cefāyı Dimişler **görüni gelmez ḳażāyı**	(M. 76) (M. 109)	✓
14	Mazlumun ahını alma.	Ḥaẕer ḳıl **almaġıl maẓlūmuñ āhın** İrişdürme göge dūd-ı siyāhın	(M. 149)	✓
15	Ağlama ölü için ağla diri (deli) için.	Anı bir kimse görse dirdi ol dūn **Öli çün aġlama illā deli çün**	(M. 46)	✓
16	Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas.	Bilür **olur ḳoruḳ ṣabr ile ḥelvā** Ne çāre itdi ṣabr ol şāh-ı aʿlā	(M. 88)	✓

17	Şöhret afettir.	Egerçi kim dimişler **şöhret āfet** Olur ammā eyü ad ile rāḥat	(M. 128)	✓
18	Uyku küçük ölüm ulu düşmandır.	Büyük küççük ḳamu ḫ∨āba ezelden Dimişler **küççük ölüm ulu düşmen**	(M. 76)	✓
19	Takdir tedbiri bozar.	Velį cehd eyledi ḳalmadı taḳṣį̄r **Muvāfıḳ gelmedi taḳdį̄re tedbį̄r**	(M. 120)	✓
20	Yedi yaşında ya yerde ya erde.	Gerekdür ḳız meŝeldür cümle yirde **Yidi yaşında yā yirde yā erde**	(M. 133)	✓
21	Zamane (Dünya) kimseye kalmaz.	Bilürdi **kimseye ḳalmaz zamāne** Dem-ā-dem āh iderdi yane yane Bilür kim **kimseye ḳalmaz zamāne** Bahār-ı ʿömr irer āḫ̄ir ḫazāne Cihānda ʿālim oldur ʿayn ü ḳadd ü kākül ü ağzın Temāşā eyle yaruñ **kimseye ḳalmaz bu ʿālemdür**	(M. 14) (M. 124) (G. 12)	✓

Tablo 3.7. Şem ü Pervâne'de atasözleri

3.8. Ayetler ve Hadisler

3.8.1. Ayetler

Şem ü Pervâne mesnevisinde 7 ayete yer verilmiştir. 7 ayetin toplam kullanım sıklığı 12'dir. Ayetlerin geçtiği sureler: Necm, Enbiya, İsrâ, Nur, Şems, Saff, Yasin, sûreleridir.

Necm Suresi (53/9): Şair, ikinci tevhid kasidesinin ardından verdiği nasihatte canın Allah'a kavuşması için Allah aşkı ile dolması gerektiğinden bahseder. Bunun aradaki çizgileri (nefsani duyguları) ortadan kaldırarak gerçekleşeceğini söyler. Allah aşkı ile yanan kişi, çizgileri yok ederse işte o zaman kâbe kavseyn makamına ulaşacaktır. Şair, burada "iki yay aralığı" manasına gelen kâbe kavseyn ile Necm sûresi 9. ayete *"Onunla arasında iki yay kadar yahut daha az mesafe kaldı."* iktibasta bulunmuştur.

O tį̄r-i ḫaṭdan anda ḳalmasa ʿayn

Olur ḥāṣıl maḳām-ı *ḳābe ḳavseyn* (155)

Enbiya Suresi (21/107): Hz. Muhammed için yazılan naat kasidesine başlangıcında şair, Allah'ın bu dünyayı Hz. Muhammed için yarattığından bahseder. Hz. Muhammed'in varlık âleminde bir yüzük olduğu ve Allah'ın onu âlemlere rahmet olarak gönderdiğini söyleyerek Enbiya 107. ayete *"(Resûlüm!) Biz seni, ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."* iktibasta bulunmuştur.

Bu hestį ḫāteminde ol nigįndür

Ḫudādan *raḥmeten li'l-ʿālemindür* (228)

İsrâ Suresi (17/1): Zâtî, Hz. Muhammed'e yazdığı naat kasidesinde, İsra gecesi peygamber ruhlarının Kudüs'te saf tutması ve Hz. Muhammed'in onlara imamlık ettiğini belirterek gece yürüyüşü anlamına gelen İsra suresi 1. ayete *"Kulu Muhammed'i bir gece -kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek üzere- Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, bütün noksanlıklardan yücedir, münezzehtir. (Hakkıyla) işiten ve gören O'dur."* iktibasta bulunmuştur.

Ervāḥ-ı nebį Ḳuds'de cemʿ oldı ser-ā-ser

İsrā gicesi cümlesine itdüñ imamet (304)

Şems (91/1): Mesnevide Şah Jale, oğlunun yüzünü veş-şems diyip Şems suresinin 1. ayetine *"Ant olsun ki Güneş'e ve aydınlığa."* iktibas yaparak betimlemiştir.

Oḳı ol yüzi *ve'ş-şems*i yüri var

Ḳarañu göñlümi ḳılsun pür-envār (2294)

Saff (61/13): Çin Hükümdarı Fağfur'un ölümü üzerine Çin düşmanlarca işgal edilmiştir. Düşmanlar tarafından işgal edilen ülkeyi kurtarıp tahta geçmek için yola koyulan Pervâne, kanadında nasrun minellah (Yardım Allah'tandır) ayet-i kerimesi yazılı bir melek olarak tasvir edilmiştir. Şair, burada Saff suresinin 13. ayetine *"Seveceğiniz başka bir kazanç daha var, o da Allah'tan bir zafer ve yakın bir fetihtir. (Ey Resulüm! Mekke'nin fethini) müminlere müjdele!"* iktibas yapmıştır.

Melekveş bāl açmış ol yüzi māh

Yazılmış bāline *naṣrun mine'llah* (3705)

Nur Suresi (24/35): Şair, eserin yazılış kısmını anlattığı bölümde ilham perisinin nur ayetinin yeryüzüne inişi gibi odasına girdiğini söyleyerek Nur suresinin 35. ayetine *"Allah göklerin ve yerin nurudur."* iktibasta bulunmuştur.

O māha ḥücrem oldı çün ki menzil

Yire *Nūr āyeti* ṣan oldı nazil (335)

Şairin bu ayete iktibasta bulunduğu diğer dört beyit şu şekildedir:

Usta bir ressam Pervâne'nin sarayına âşık olacağı Şem'in resmini çizmiştir. Bu tasvirin boynunu görenler onu Nur duasına benzetmişlerdir.

O şeklüñ gerdenin dirdi görenler

*Duʿā-yı nūr ṭūmārı*na benzer (686)

Pervâne'nin aşk acısı ile kuyuya düşmesinin anlatıldığı beyitte bu düşme olayı yine Nur ayetinin yeryüzüne inmesi ile ifade edilmiştir.

O çāhı çün o māh idindi menzil

Yire ṣan *āyet-i Nūr* oldı nazil (1226)

Sabah olmasına dair tasvirde Allah'ın gökyüzünün altın muskasına aydınlık sağlamak için Nur ayetinin tamamını yazdığı ifade edilmiştir.

Yed-i ḳudretle ṣāniʿ altun ezmiş

*Duʿā-yı nūr*ı cümle aña yazmış (3167)

Şem ile Pervâne'nin kına gecelerinin anlatıldığı beyitte Şem güzelliği ile Nur duası tomarı olarak nitelendirilmiştir.

Yā ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur o

Ve yāḫud ḳāmet-i dildār-ı meh-rū (3386)

Kün fe Yekün İbaresi: Kura'an-ı Kerim'de Bakara/117, Âl-i İmrân/47, Nahl/40, Yasin/82, Meryem/35, Mü'min/68, En'am/72 olmak üzere yedi yerde geçen "Ol der ve oluverir" ibaresi mesnevide iki yerde kullanmıştır. Zâtî, mesnevisinin en başında yer verdiği tevhit kasidesinde Allah'ın birliğini anlatırken Allah'ın bütün kâinatı iki harften (kaf ve nun) meydana geldiğini dile getirmiştir. Bu tevhit kasidenin hemen ardından gelen nasihat kısmında da Allah'ın on sekiz bin âlemi iki harfle (kaf ve nun) yarattığının üzerinde durarak kün kelimesine telmihte bulunmuştur.

Söz senüñdür ey Ḳadi̱m u lā-Yezāl u bi̱-Zevāl

*İki ḥarf*üñden vucūda geldi cümle kāʾināt (54)

İki ḥarf ile ser-tā-ser müretteb

Yaratdı on sekiz biñ ʿālemi heb (78)

Metinde yer alan ayetler aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.8.) verilmiştir:

Sıra No.	Sure İsmi	Kullanım Sayısı	Ayetin Mesnevideki Yeri
1	Enbiya Suresi	1	(M. 6)
2	İsrâ Suresi	1	(K. 3)
3	Necm Suresi	1	(M. 4)
4	Nur Suresi	5	(M.7), (M. 22), (M. 47), (M. 129), (M. 138)
5	Saff Suresi	1	(M. 150)
6	Şems Suresi	1	(M. 92)
7	Yasin Suresi	2	(K. 1), (M. 3)

Tablo 3.8. Şem ü Pervâne'de ayetler

3.8.2. Hadisler

Zâtî, eserinde sadece üç hadise yer vermiştir. Bu hadisler şunlardır:

Levlâke levlâk lemâ halâktü'l-eflâk "Sen olmasaydın, sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım (Yılmaz, 2013, s. 456)":

Şair, Hz. Muhammed'e yazdığı naat konulu kasidesinden önceki bölümde bu kutsî hadise göndermede bulunmuştur.

Olup peydā o dem her gevher-i pāk

Olupdur zi̯ver anuñ ile *levlāk* (225)

El-fakru fahrî ve bihî eftahiru "Yoksulluk övüncümdür, ben onunla övünürüm (Yılmaz, 2013, s. 153)":

Zâtî yine aynı bölümde Hz. Muhammed'in fakirlik ile övündüğünü belirterek bu nebevî hadise yer vermiştir.

Göñülden ḥubb-ı dünyāyı giderdi

Cihānda *faḳrıla ol faḫr iderdi* **(**271)

Ben ilmin şehriyim Ali de kapısıdır:

Aynı bölümde şair, peygamberleri anlatırken Hz. Muhammed'in Hz. Ali için bu sözleri kullandığını söyleyerek nebevî hadise işarette bulunur.

Aña ol cümle maḫlūḳuñ ulusı

Didi *ben şehr-i ʿilmem sen ḳapusı* (283)

Metinde ayetlere oranla hadislerin daha az yer tuttuğu tespit edilmiştir.

3.9. Kelâm-ı Kibârlar

Arapça söz anlamında gelen "kelâm" kelimesi ile seçkin, ileri gelen kimseler anlamındaki "kibâr" kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan kelâm-ı kibârlar, saygı

duyulan ilmine güvenilen kimseler tarafından söylenmiş hikmetli sözlerdir. Kelâm-ı kibârların kullanımı kaleme alan kişinin tercihine bağlı olarak değişebilmektedir. Zâtî de konunun gidişine göre mesnevisinde özlü sözlere yer verir. Eserde yer alan kelâm-ı kibarlârın konusu genellikle bir işin neticesinde hüküm bildiren, söylenilen sözü pekiştirip destekleyen bir yapıdadır. Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'sinde tespit edebildiğimiz 26 ifadeye yer verilmektedir. Tespit edilen kelâm-ı kibârlar ve geçtiği yerler aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.9.) gösterilmiştir:

Sıra No.	Kelâm-ı Kibâr	Geçtiği Beyit	Geçtiği Yer
1	Adını yaşatan kıyamete kadar ölmez.	Diri ḳalmaġa aduñ eyle niyyet **Dirilden adın ölmez tā ḳıyāmet**	(M. 8)
2	Akıllıya delinin hâli gülünç gelir.	Ne bilsün ḫastanuñ aḥvālini ṣaġ **Gelür dįvāne ḥāli ʿāḳile lāġ**	(M. 27)
3	Bülbülün yeri gül bahçesidir.	**Maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür** Derūnı gün bigi rūşen gerekdür	(M. 9)
4	Dünyada söz gibi halis altın olmaz.	**Cihānda söz bigi ḫāliṣ zer olmaz** Maʿānį deñlü ṣāfį cevher olmaz	(M. 87)
5	Eğri bakanın gözüne köz dolsun.	Cemālüñden ırağ olsun yavuz göz **Saña egri baḳanuñ gözine köz**	(M. 25)
6	Felek insana bazen papağanı bazen çaylağı arkadaş eder.	ʿAceb efʿāli vardur rūzgāruñ **İder geh ṭūṭį vü geh zāġ yāruñ**	(M. 80)
7	Ham meyve dalından koparılmaz.	Açılmadan ḳopar mı hįç ġonce **Kimesne el urur mı gök turınca**	(M. 10)
8	Her kavuşmanın sonu ayrılıktır.	**Vişālüñ ṣoñı hicrān** Yüzini yırtup itdi āh u efgān Velį **var her vişālüñ bir firāḳı** Arada ḫoş geçelüm iştiyāḳı Bülül anuñçün figān u nāle eyler dem-be-dem **Ey gül-i zibā soñında vuṣlatuñ ayrulıḳ var**	(M. 71) (M. 84) (G. 4)
9	İnsan âlemi iyi adla tutar.	**Eyü ad ile ʿālem ṭutar ādem** Olur cümle cihān içre mükerrem	(M. 28)
10	İnsan mutluluğa sabırla erişir.	**İrüşür devlete ṣabr ile ādem** Olur ṣābir olan āḫįr mükerrem	(M. 88)
11	İnsan gider adı kalır.	Var aduñ Ḫıżr gibi eyle zinde **Gider ādem ḳalur adı yirinde**	(M. 8)
12	İnsan öğütle yola gelir.	Kim aña eylediler pend ile bend Şu kim **ādemdür aña bend olur pend**	(M. 129)

13	İnsanın ruhunu iyi ad şad eder.	Ḳazan ḳaṣd eyle ʿālemde eyü ad **İder rūḥın eyü ad ādemüñ şād**	(M. 128)
14	Oğulsuz kişi meyvesiz bir ağaçtır.	Yimişi ādemüñ muḳbil piserdür **Oġulsuz kimse bir bersüz şecerdür**	(M. 14)
15	Ömrün kararlılığı yoktur.	**Bilürsin ʿömrüñüñ yoḳdur ŝebātı** Düriş bul Ḫızırveş āb-ı ḥayātı	(M. 8)
16	Önünü ardını gözeten hasta iyileşmez.	Velį esrārı ādem açmaġ olmaz **Eñini gözleyen şayru saġ olmaz**	(M. 81)
17	Papağanın yeri demir kafestir.	Egerçi ṭūṭį bir şiṙin-nefesdür **Maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür**	(M. 10)
18	Sonsuz olan dünya değil, ilimdir.	Yā n'içündür daḫı ʿālemde dünyā **ʿİlim bāḳį degül bünyād-ı dünyā**	(M. 17)
19	Sözünde duran saygıdeğer olur.	Ne ḫoşdur ʿahdine ṭurmaḳ bir ādem **Ṭuranlar ʿahdine olur mükerrem**	(M. 49)
20	Takdir aynası (Allah) ne gösterir.	Görelüm idelüm efkār-ı tedbir **Ne ṣūret gösterür mir'āt-ı taḳdiṙ**	(M. 104)
21	Tatlı söz ruhun gıdasıdır.	**Ġıdā-yı rūḥ olur nuṭḳ-ı şiṙin** K'ide ol nuṭḳı ol iḥsāna taḥsiṇ	(M. 136)
22	Uyumaz yatmaz sadece Allah'tır.	Uyumaḳ ādeme ġāyet ṣafādur **Uyumaz yatmaz ancaḳ bir Ḫudādur**	(M. 32)
23	Yakut ve lalin yeri taştır.	Ḳatı saht olma oldıysa yirüñ teng **Maḳāmı laʿl u yāḳūtuñ sengdür**	(M. 10)
24	Yalın ardınca tedbir ehlî gitmez.	Uçar ḳuşa ve lākin kimse yitmez **Yalıñ ardınca tedbiṙ ehlî gitmez**	(M. 129)
25	Yas tutmayanın evinde yas olur.	Ser-ā-ser şöyle bilsün kim ḳamu nās **Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas**	(M. 147)
26	Zaman insana ne gösterir bilinmez.	Görelüm kim bu mirʾāt-ı zamāne **Ne ṣūret gösterür āḫir cihāne**	(M. 129)

Tablo 3.9. Şem ü Pervâne'de kelâm-ı kibârlar

3.10. Arkaik Kelimeler

Batı Türkçesinin ilk kolunu teşkil eden eski Anadolu Türkçesi XIII. yüzyıl ile XVI. yüzyıl arasını içine almaktadır. XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Türkçesi etkisini göstermeye başlamıştır. XVI. yüzyılda ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça kelimeler etkisini gösterince arkaik kelimelerin kullanım oranı düşse de arkaik kelimeler varlığını korumuştur. Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'si erken dönemle klasik dönem arasında geçiş özelliği gösterdiği için arkaik kelimelerin kullanım oranı büyük bir yere sahiptir.

Arkaik kelimelerin dışında eski Anadolu Türkçesinin izlerinin devam ettiği metinde; ıklık (rebab), ısırmık (ısırık), salıcı (satıcı) gibi dikkat çekici kelimeler de vardır. Metinde kullanılan arkaik kelimeler aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.10.) gösterilmiştir:

Sıra No.	Arkaik Kelime	Kelimenin Anlamı	Kullanım Sayısı	Geçtiği Yer
1	Akış-	Üşüşmek.	3	(M. 72), (M. 107), (M. 116)
2	Atlan-	Ata binmek.	5	(M. 24), (M. 29), (M. 89), (M. 94), (M. 154)
3	Avadan	İyice, adamakıllı, hakkıyla, tamamıyla.	2	(M. 63), (M. 67)
4	Aya kars-	El çırpmak, alkışlamak.	2	(M. 54)
5	Belek	Hediye, armağan.	2	(M. 98), (M. 100)
6	Beñdeş	Eş, benzer.	5	(M. 5), (M. 22), (M. 41), (M. 102), (M. 142)
7	Biliş	Bildik, tanıdık, dost, aşina.	1	(M. 80)
8	Çal-	Kesmek üzere vurmak.	4	(M. 34), (M. 67), (M. 116)
9	Çalış-	Vuruşmak, çarpışmak, savaşmak, kılıçlaşmak.	4	(M. 116), (M. 151)
10	Çiğin	Omuz.	1	(M. 13)
11	Deplek	Küçük davul, dümbelek, darbuka.	2	(M. 39), (M. 142)
12	Düriş-	Çalışmak, çabalamak, sebat etmek.	6	(M. 4), (M. 8), (M. 10), (M. 18), (M. 20), (M. 151)
13	Egin	Sırt, arka.	6	(M. 42), (M. 74), (M. 95), (M. 105), (M. 149), (M. 153)
14	Epsem	Sessiz, susmuş, ses çıkarmayan, susan.	1	(M. 1)
15	Esrük	Sarhoş.	1	(M. 1)
16	Eyit-	Söylemek.	57	(M. 24), (M. 43)
17	Gey	Çok, gayet, pek, çok, iyice.	1	(M. 84)
18	Gömgök	Masmavi; yemyeşil; aşırı derecede.	1	(M. 145)
19	Göynüklü	Bağrı yanık.	2	(M. 5)
20	Güzellenmek	Güzelleşmek.	1	(M. 15)
21	İlt-	Götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.	4	(M. 1), (M. 56), (M. 125)
22	İssi	Sahip, mâlik.	4	(M. 13), (M. 23), (M. 69), (M. 131)
23	Kayı	Kaygı, tasa, endişe	2	(M. 116)
24	Kaz-	Nakşetmek, oyarak yazmak.	2	(M. 29) (M. 45)

25	Kımıldı	Kımıltı.	1	(M. 3), (M. 54)
26	Kız-	Kızarmak.	5	(G. 2)
27	Kızlık	Kıtlık.	1	(M. 199)
28	Kiçi	Küçük.	1	(M. 25)
29	Kuskun	Eyer, semer ve palanın arkasında bulunan ve hayvanın kuyruğu altından geçirilen kuşak.	1	(M. 116)
30	Ölçer-	Ateşi parlatmak için karıştırmak, ışığı çoğaltmakiçin fitili kaldırmak.	1	(M. 37)
31	Okı-	Çağırmak, davet etmek.	5	(M. 7), (M. 17), (M. 72)
32	Öñürt-	İleri geçmek.	2	(M. 34)
33	Örü tur-	Ayağa kalkmak, ayakta durmak.	1	(M. 62)
34	Savul-	Savmak, defetmek, uzaklaştırmak.	1	(G. 13)
35	Sığış-	Sığmak.	2	(M. 1), (M. 91)
36	Sokran-	Homurdanmak, söylenmek.	1	(M. 16)
37	Sor-	Emmek.	1	(M. 99)
38	Sögiş	Küfür.	1	(M. 142)
39	Söyün-/ Söyündür-	Sönmek/Söndürmek	5	(M. 8), (M. 16), (M. 43), (M. 50), (M. 108)
40	Suplak	Uzun ve biçimli	1	(M. 145)
41	Suvar-	Sulamak, su vermek.	1	(M. 36)
42	Tamu	Cehennem.	2	(M. 3), (M. 125)
43	Tarık-	Daralmak, içi sıkılmak, müteessir olmak.	2	(M. 124)
44	Tartıl-	Çekilmek.	1	(M. 22)
45	Taş	Dış.	2	(M. 5), (M. 96)
46	Tuş	Rastlama.	7	(M. 24), (M. 54), (M. 56), (M. 66), (M. 72), (M. 124)
47	Uçmak	Cennet.	4	(M. 3), (M. 50),
48	Uğru	Hırsız.	1	(M. 77), (M. 126), (M. 133)
49	Ulak	Haberci	6	(M. 110), (M. 50), (M. 133)
50	Umu	Ümit, emel, istek, arzu.	1	(M. 75)
51	Uşan-	Kırılmak, parçalanmak, ufanmak, dağılmak, kopmak, toz hâline gelmek.	1	(M. 51)
52	Üzil-	Kopmak, koparılmak, sökülmek.	1	(M. 110)
53	Yagı	Düşman.	2	(M. 126)
54	Yalın kılıç	Kınından ayrılmış kılıç	2	(M. 7), (M. 77)

		bıçak.		
55	Yalıncak	Çıpka, üryan, cascavlak.	1	(M. 76)
56	Yap yap	Yavaş yavaş.	3	(M. 7), (M. 77), (M. 130)
57	Yarag (it/gör-)	Hazırlık yapmak, levazım düzmek.	15	(M. 4), (M. 32), (M. 93), (M. 110)
58	Yarıcu	Yardımcı.	3	(M. 95), (M. 134), (M. 153)
59	Yas-	Yayın kirişini gevşetmek.	1	(M. 153)
60	Yavu kıl-	Kaybetmek, yitirmek.	1	(M. 7)
61	Yavuz	Kötü, eğri.	1	(M. 25)
62	Yavuz göz	Kötü göz, nazar.	2	(M. 89), (M. 125)
63	Yigrek	Daha iyi, üstün, baskın, tercih edilir.	1	(M. 39)
64	Yil-	Koşmak, acele yürümek, esmek.	1	(M. 1)
65	Zort	Avurt.	1	(M. 142)
TOPLAM			**212**	

Tablo 3.10. Şem ü Pervâne'de arkaik kelimeler

Yukarıda yer alan arkaik kelimeler lehdiz.com'dan ve Tarama Sözlüğü'nde teyit edilmiştir. Metinde toplam 65 arkaik kelime 212 kez tekrarlanmıştır. "Çiğin, gökçek, göynüklü" gibi çok eskiye dayanan kelimeler az da olsa vardır. Arkaiklik genellikle kelime bazında düşünülüyor ancak Şem ü Pervâne'de eski Anadolu Türkçesinin son izleri -gıl/gil 2. tekil şahıs emir kipi eki, -uban/üben gerindiumu, -un (yuyun-) ve -len (güzellen-) gibi dönüşlülük ekleri, 1. çoğul şahıs istek ekinin -evüz şekli de bulunmaktadır. "Göz kırpmak" deyimi "göz kıpmak" olarak, "canı sıkılmak" deyimi "canı tarıkmak" şeklinde geçer. "Çigin, egin, gökçek, göynüklü, kayı" kelimeleri çok eskiye dayanırken "suplak" kelimesinin kullanımının ilk örneği *Şem ü Pervâne*'de geçmektedir. Gömgök kelimesi Ülkü Çetin Kaya'nın da üzerinde durduğu gibi renk anlamı dışında "çok, fazla, aşırı" anlamlarında kullanılmıştır (Çetinkaya, 2024, s. 1). Bu kelime metinde ot kelimesinin sıfatı olarak "taptaze" anlamında kullanılmıştır. İsmail Hakkı Aksoyak'ında üzerinde durduğu "hecr" ve "ot" kelimeleri birlikte kullanılarak "ayrılık ateşi" anlamında geçmektedir (Aksoyak, 2022, s. 1).

3.11. Tekrar Eden Yapılar

Osmanlı metinlerinde özellikle mesnevi mısralarında tekrar sık görülür. Âşık Paşa'nın Garipname'si bu tarz örneklerin başında gelir (Aksoyak, 2016, s. 300). *Şem ü Pervâne* 3937 beyitle klasik edebiyatta beyit sayısı açısından orta sıralarda yer alabilecek bir mesnevidir. Tekrarlar divanlarda genellikle anlatım özelliği olarak kullanılabilmektedir. Mesnevilerde ise tekrarların bazen fonksiyonları vardır. Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'sinde de çok fazla tekrar bulunmaktadır. Bu tekrarların fonksiyonları arasında çabuk yazma isteği ve akıcılık gösterilebilir. Hacim olarak orta seviyede olan bu mesnevide (3937), tekrar eden beyitler, mısralar, kelime ve kelime grupları çıkarıldığında metnin beyit sayısı ortalama olarak 2500'e düşmektedir.

Beyit Tekrarları:

Metinde sadece iki beyit tekrar edilmiştir:

Ḳaṣi̯de buldı çün bunda nihāyet

Naṣi̯ḥat-güne söz oldı rivāyet (71-121)

Ser-ā-ser aradılar her arayı

Helāk oldılar arayı arayı (1243-2210)

Mısra Tekrarları:

Beyit tekrarı iki tane olsa da mısra tekrarlarına sıklıkla yer verildiği tespit edilmiş. Metinde 56 mısraın tekrarı görülür.

Bedenler eylemişler yaḳalar çāk (2852 İlk Mısra)

Bedenler eylediler yaḳalar çāk (3758 İkinci Mısra)

Başumda od yanar gerdūn elinden (367 İlk Mısra)

Başumda od yanar hicrān elinden (2130 İlk Mısra)

Tekrar eden mısraların sayıları şöyledir: (1478 İlk Mısra, 3901 İlk Mısra) (1118 İlk Mısra, 2708 İlk Mısra), (3448 İlk Mısra, 1727 İlk Mısra), (2207 İlk Mısra- 1164 İlk Mısra), (1986 İlk Mısra-2175 İkinci Mısra), (1235 İlk Mısra-2201 İlk Mısra), (3246 İlk Mısra-3174 İlk Mısra), (1601 İkinci Mısra-1616 İkinci Mısra), (798 İlk Mısra-2142 İlk Mısra-1602 İlk Mısra), (2585 İlk Mısra-3323 İlk Mısra), (1504 İlk Mısra-787 İlk Mısra), (1341 İkinci Mısra-3174 İkinci Mısra-3012 İlk Mısra), (842 İkinci Mısra-2276 İkinci Mısra), (163 İkinci Mısra-845 İkinci Mısra), (1905 İkinci Mısra-1229 İlk Mısra), (850 İkinci Mısra-357 İkinci Mısra), (51 İlk Mısra-72 İlk Mısra), (3890 İkinci Mısra-3835 İlk Mısra), (1372 İlk Mısra-2182 İlk Mısra), (2436 İlk Mısra-3329 İkinci Mısra), (1568 İkinci Mısra-2655 İkinci Mısra), (739 İkinci Mısra-1814 İkinci Mısra), (1852 İkinci Mısra-3190 İlk Mısra), (1295 İlk Mısra-2385 İlk Mısra), (887 İlk Mısra-1511 İlk Mısra), (342 İlk Mısra-806 İlk Mısra), (2002 İlk Mısra-3015 İkinci Mısra), (1212 İkinci Mısra-1102 İkinci Mısra), (1346 İkinci Mısra-166 İkinci Mısra), (3394 İlk Mısra-2444 İlk Mısra), (2477 İkinci Mısra-2554 İkinci Mısra), (949 İlk Mısra-2315 İlk Mısra), (2228 İlk Mısra-2337 İlk Mısra), (2759 İkinci Mısra-3241 İkinci Mısra), (51 İkinci Mısra-72 İkinci Mısra), (337 İkinci Mısra-1554 İkinci Mısra), (3776 İkinci Mısra-3777 İkinci Mısra), (413 İlk Mısra-780 İkinci Mısra), (3411 İlk Mısra-2018 İlk Mısra), (2087 İkinci Mısra-2239 İkinci Mısra), (3215 İkinci Mısra-2295 İlk Mısra), (2599 İkinci Mısra-3114 İkinci Mısra), (2552 İkinci Mısra-1603 İkinci Mısra), (873 İkinci Mısra-976 İkinci Mısra), (2101 İlk Mısra-2597 İlk Mısra), (1011 İkinci Mısra-2809 İkinci Mısra), (1447 İlk Mısra-2051 İkinci Mısra), (2051 3591 İlk Mısra-824 İkinci Mısra), (719 İlk Mısra- 984 İkinci Mısra), (3149 İkinci Mısra-3531 İkinci Mısra), (1579 İlk Mısra-3873 İkinci Mısra), (1898-2669-3621 İkinci Mısralar), (2085 İkinci Mısra-3593 İkinci Mısra), (946 İlk Mısra-2573 İlk Mısra), (1227 İlk Mısra-2193 İlk Mısra), (1025 İlk Mısra-3425 İlk Mısra), (1284 İlk Mısra- 3713 İkinci Mısra), (716 İkinci Mısra-3709 İkinci Mısra), (985 İkinci Mısra-1110 İkinci Mısra), (1731 İlk Mısra-2142 İlk Mısra), (558 İkinci Mısra- 2456 İkinci Mısra-2461 İlk Mısra).

Kelime Tekrarları: Şair, *anlattığı durum, olay veya kişilerin özelliklerini daha etkili kılmak için* "gör/gören/görenler, sanur/sandı, dir/didi/dirdi, revan" kelimelerine sıklıkla yer vermiştir.

Anuñla göklere ṭaʿn eyledi ḫāk

Görenler şandı on oldı nüh eflāk (2743)

Gören dirdi çenārı bir dil-ārā

Eliyle ayaġın itmiş müḥennā (3004)

Revān şeh-zādeye bildürdi bir bir

Ser-ā-ser her ʿilimde itdi māhir (604)

Görüldüğü gibi tekrarlar metnin her yerinde farklı şekillerde de kullanılmaktadır. Beyit, mısra, kelime grubu tekrarlarının yanı sıra belli kelimeler dahi tekrarların bir parçasıdır.

Arka Arkaya Gelen Fiiller: Şair metne *ahenk, hareket ve çabukluk* katmak için arka arkaya gelen ilk fiili -dı/-di görülen geçmiş zaman eki ya da -up/üp zarf fill ekini kullanarak ikinci fiili -dı/-di görülen geçmiş zaman eki kullanarak oluşturmuştur. Bu tarz tekrarlar metinde sayıca fazladır. Tekrarların ilk bakışta fark edilmemesinin sebebi çoğunun birbirinden uzak yerde yer almalarıdır. 3937 sayıdaki mısradan 1500'üne yakın mısraı uzak yerlere, 250'ye yakını da yakın yerlere yerleştirilmiştir. Tekrar, Zâtî'nin *Şem ü Pervâne*'yi oluşturma yollarından biridir.

Arka arkaya gelen fiilerin -dı/-di görülen geçmiş zaman eki ile kurulan örnekleri şu şekildedir: vardı gördi, üşdi dürişdi, geçdi sanırdı, dürdi gitdi, dürdi bitürdi, girdi yatdı, girdi geldi, gördi geldi, turdı gitdi, indi girdi, götürdi tutdı, içürdi virdü, irişdi indi geldi, tutdı gitdi, virdi geldi, girdi çıkdı, geldi indi, yitişdi virdi, götürdi gtti, virdü getürdi, getürdi verdi, eyitdi geldi, itdi dürdi, akışdı geldi, itdi gitti, yetişdi geldi, yetişdi düşdi, virdi getürdi, yetişdi geldi, geldi buyudı, geldi geçdi, gitdi girdi, geldi virdi, geçdi gördi, yediler içdiler, yetişdi virdi, turdı bakdı, turdı didi, geldi turdı.

Arka arkaya gelen fiilerin -up/üp zarf fiil eki ile kurulan örnekleri şu şekildedir: kurup itdi, idüp verdi, yırtup itdi, idüp geldi, gelüp virdi, varup yitdi, gelüp yitdi, turup vardı, girüp vardı, açılup gitdi, alup atardı, alup gitdi, sızup akdı, olup geldi, varup kondı, açup okıdı, açup uçdı, bulup getürdiler, varup girdiler, varup iletdiler, görüp sandı,

görüp girdi, gelüp gösterdi, öpüp sürdi, turup itdi, varup buluşdı, gelüp kondı, öpüp kodı, geçüp otırdı.

Sonu "Û" ile Biten Beyitler: Şair, "ve, o" anlamına gelen "û" yu, *mısraları ve dizeleri birbirine bağlamak* için kullanmaktadır. Beyitleri birbirine bağlama örnekleri:

Yanar tennūrdan peydā idüp ṣu

Ser-ā-ser ʿālemi garḳ eyledi **u** (95)

Bir altun kürsi ḳodı aña ḳarşu

Anuñ ol gerden-i sīmīnüñ **u** (793)

Mısraları birbirine bağlama örnekleri:

Gelür bi'llāh ṣıġar mı ʿaḳla hīç **u**
Varur ḫilʿat m'olur bir cisme bir mū (45)

Ne ṣūret gösterür ʿışḳ ehline **u**

Ne yüzden ʿarż ider ol anlara rū (753)

Tekrar edilen diğer unsurlar (deyim, atasözü, ayet vb.) çalışma içinde gösterildiği için buraya alınmamıştır.

3.12. Gece-Gündüz ve Mevsimlere Dair Yorumlar

Bahar tasvirlerinin esas gayesi, hikâyedeki hadiselerin akışı içerisindeki okuyucuya bir yılın bitip yeni bir yılın başladığını belirtmek ve bu vesileyle kullanılan renkli ifadelerle eseri tezyin etmektir. Mesnevilerde sık sık rastlanan gece ve gündüz tasvirleri de bir günün bittiğini ve yeni bir günün başlangıcını okuyucuya hissettirmek, böylece çizilen tasvirlerle eseri biraz daha tezyin etmek amacıyla nazmedilmiştir (Şentürk, 2002, s. 119).

Zâtî; 155 başlıktan oluşan mesnevide 15 gece, 11 sabah, 3 şafak vakti, 1 ilkbahar, 1 kış, 2 yaz, 1 kış, 1 nevruz başlığı ile edebî tasvirde bulunur. Edebî tasvirlere mesnevi

başlıklarında ve konuya başlarken yer verir. Gece, gündüzün ve mevsimlerin geçişini tasvirlerle vererek anlatımına renk katmayı amaçlar.

Anlatılan tasvirlerle arkasından gelen konu arasında bağlantılar kurar. Örneğin, aşağıda verilen beyitte sabah vaktini, siyahlar ülkesini (gece) fetheden bir padişah olarak tasvir eder. Bu padişah Zümrüt tahta oturur, felek de güneş vasıtasıyla gökyüzüne altın taç taktırıp kılıç kuşandırır. Altınlar saçarak gelen güneş, cömert bir beye benzemektedir. Şair, bu anlatının devamındaki beyitlerde ise Pervâne'nin gelişinden bahseder. Zâtî, Pervâne'nin gelişini âdeta müjdeleyerek anlatımına derinlik kazandırmıştır.

Yine feṯḥ oldı zengistān seḥergāh
Zümürrüd taḫta geçdi bir güzel şāh

Geyürdi çarḫa tāc-ı zer zamāne
Ḳuşatdı aña tiġı ḫüsrevāne

Güneş zer ṣaçdı rūy-ı dehre geldi
Ṣanasın bir sencį̄ beg şehre geldi (2351-2153)

Şair, gece ve gündüz oluşunu anlatırken tasvirlerinde özellikle bir savaş meydanı çizer. Gece olunca gece askerleri, gündüz olunca gündüz askerleri karşı tarafın askerlerini yenerek hâkimiyeti ele geçirirler. Zâtî'nin; tasvirleri oluştururken savaş ve av temelli bir metin olan *Şem ü Pervâne*'nin muhtevası ekseninde düşündüğünü şu örnekler üzerinden gösterebiliriz: Güneş Doğu, Ay da Batı Padişahı'dır. Padişahlar otağ kurup değerli taşlardan yapılmış tahtlara oturur. Yıldızlar okçu, Ay aslandır.

Metinde yer alan gece-gündüz ve mevsim betimlemeleri ile ilgili benzetme ve yorumlar aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.11.-3.12.-3.13.) tasnif edilmiştir:

GECE[8]	
Benzeyen	**Benzetilen/Yorumlar**
Gece ve gece oluşu	Batı Padişahı Şeker Bahçe Hindistan askeri Ordu Örtü Günahlı hacı Potada eriyen kimya malzemesi Atlas giydirme Divan kurma Güneşin uykuya çekilmesi
Yıldızlar	Meclisteki kişiler Okçu Ceylan Ordu Gümüş sülün Mum Diş Cam Darı İnci Diken Afrika askerleri Kayık Serçeler Gümüş kuş
Felek (in gökyüzünü karartması)	İnsan
Gökyüzü	Bostan Kaplan Hamam Zebercet Tavan

[8] Edebî tasvirlere dair geceyle ilgili oluşturulan tabloda, Atilla Şentürk'ün "XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebî Tasvirler" adlı kitabından yararlanılmıştır.

	Gülgün Cennet gülü Kocakarı
Ay	Aslan Padişah Havuz Kandil İnsan
Gökyüzünün kararması	Siyah elbise giyinme Zalimin gözü Zenci Güneş Padişahı'nın ülkeyi terk etmesi Kana bulanma
Karanlık	Dert Sevda Şebdiz
Tan vakti	Gül bahçesi Kimyager Damat Gümüş kâğıt getirip kırmızı ile süsleme
Şafak vakti	Güneşin meşale yakması

Tablo 3.11. Şem ü Pervâne'de geceyle ilgili oluşturulan tasvirler

GÜNDÜZ[9]	
Benzeyen	**Benzetilen/Yorumlar**
Güneş ve Güneş'in doğuşu	Doğu Padişahı Gül Altın sancak Aslan Altın kanatlı doğan Altın yatak Sarı hap Hz. İsa Tas Tavus kuşu Somun Zümrüt tahta oturma Derviş Fildişi tahta oturma Altın kaftan giyme Altın rengine boyanma Otağ kurma Hazineler saçma Altın muska takma Güneşin uykuya dalması Dilber Altın kanatlı doğan Gelin Çeyiz getirme Mum Ateş

[9] Edebî tasvirlere dair gündüzle ilgili oluşturulan tabloda, Atilla Şentürk'ün "XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebî Tasvirler" adlı kitabından yararlanılmıştır.

Günün aydınlanması	Dünyanın sağlığına kavuşması Hz. Yunus'un balık karnından çıkması Hz. Yusuf'un kuyudan çıkması Dosttan müjdeli haber gelmesi Siyahlar ülkesinin fethedilmesi Saçı saçma Dünyaya altın kaftan giydirme

Tablo 3.12. Şem ü Pervâne'de gündüzle ilgili oluşturulan tasvirler

MEVSİMLER[10]	
Benzeyen	**Benzetilen/Yorumlar**
İlkbahar	İnsan
Kış	İnsan topluluğu Yaşlı konuk Samur ve sincap giyinme
Güz	Göğün yanağını sarartma
Yaz	Güneşin kılıç çekip yeryüzü bedenini parçalaması

Tablo 3.13. Şem ü Pervâne'de mevsimlerle ilgili oluşturulan tasvirler

3.13. Burçlar

Gök cisimleri mitologyasında en önemli yeri burçlar ve gezegenler alır. İnsanlar bir bakıma kaderlerini bunlara bağlamışlardır. Bu, günümüzde de böyledir (And, 2018, s. 332).

Şem ü Pervâne'de on iki burçtan sekizine rastlanılmaktadır. Metinde yer alan burçlar; Koç, Boğa, Aslan, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak ve Kova'dır. Metinde İkizler, Yengeç, Başak ve Balık'tır.

Koç ve Oğlak burcu metinde 2 kez, Boğa, Terazi ve Kova burcu 1 kez, Yay burcu 4 kez Aslan burcu 8 kez geçmektedir. Şah Jale, Pervâne'nin doğumu üzerine müneccimler çağırıp Pervâne'nin talihini öğrenmek istemiştir. Bu astrolojik yorumda Pervâne'nin yükselen burcunun Koç olduğu saptanmıştır. Koç Zodyak'ın ilk burcudur. Kamer'in

[10] Edebî tasvirlere dair mesvimlerle ilgili oluşturulan tabloda, Atilla Şentürk'ün "XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebî Tasvirler" adlı kitabından yararlanılmıştır.

Hamel burcuna gelmesi olumlu yorumlanır. Bu durumda işe başlamak, önemli kişileri görmek, ava, sefere gitmek iyidir (And, 2018, s. 336). Bu da bize Pervâne'nin çıkacağı av ve seferlerden başarı ile döneceğini simgelemektedir. Pervâne'nin doğduğu gün Aslan, Yay ve Ay Pervâne için bir araya gelmişlerdir. Mars (Koç burcunun yönetici gezegeni) elinde kılıçla Oğlak burcuna girmiştir. Kamer, Esed burcuna gelince işe başlamak, padişah görmek, ulu kişilere dertlerini söylemek, savaşmak, savaş araçları hazırlamak, tılsım yazmak yemin etmek olumlu yorumlanır (And, 2018, s. 340). Kamer Cedî burcuna gelince sefere çıkmak, ulu kişileri görmek, bina yapmak, mektup yazmak, ata binmek, elçi göndermek olumlu yorumlanır (And, 2018, s. 345). Bu kısımda Zâtî'nin Pervâne'nin doğduğu günü tasarlarken bunlardan haberdar olup ona göre metni oluşturduğu görülmektedir. Pervâne'nin burcunu Koç olarak seçmesi ise bir ideal peşinde koşan (Şem'e kavuşma), savaşçı ruhlu bir karakter ortaya koymaktır. Müneccimler de bu astrolojik olaylar doğrultusunda Pervâne'nin aşk ülkesine padişah olacağını önceden Şah Jaleye haber vermişlerdir.[11]

Metinde toplam sekiz burç 21 kez tekrar etmektedir. En çok geçen burç 8 sıklıkla "Aslan" burcudur. Yay ve Aslan burçları savaş ve ata binme bölümlerinde görülmektedir. Metinde yer alan burçlar aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.14.) verilmiştir:

Sıra No.	Burç	Kullanım Sayısı
1	Koç (Hamel)	2
2	Boğa (Sevr)	1
3	Aslan (Esed)	8
4	Terazi (Mizân)	1
5	Akrep	2
6	Yay (Kavs)	4
7	Oğlak (Cedî)	2
8	Kova (Delv)	1
TOPLAM		**21**

Tablo 3.14. Şem ü Pervâne'de burçlar

[11] (M. 15).

3.14. Büyü

Büyü olağanüstü hâller ortaya koyma hâlidir (Pala, 2010, s. 404). Metinde bir büyü yapımı ve bozumu karşımıza çıkmaktadır. Büyü yapımının ayrıntılarına yer verilmese de büyü bozumu en ayrıntılı şekilde usulünce aktarılmıştır. Metinde yapılan büyü Pervâne'nin Şem'in resmine âşık olmasını inandırıcı kılmak içindir. Burada Zâtî'nin amacı okuyucuyu kurmacaya daha çok adapte etmektir.

Jale Şah, oğlu için güzel bir saray yaptırır. Bu sarayı süslemesi için ünlü bir nakkaş getirir, nakkaş Çin Hükümdarı Fağfur'un sarayını süslerken gördüğü Şem'e tutulur ve Şem'in resmini bu sarayın bir duvarına çizer. Şem'in gözlerini çizerken onu gören dünya halkının ona âşık olması için büyüler yapar.

Yazarken çeşmini siḥr itdi anuñ

K'ola meftūn görüp ḫalḳı cihānuñ (687)

Lala Nasır, Pervâne'nin bu resme âşık olup kendinden geçmesine üzülür; sihirle gökteki yıldızları bile yere indirecek kadar mahir olan bir kocakarıya gidip durumu anlatır. Kocakarı; Lala Nasır'a hizmetinde olan bir kölesine durumu söyleyip ondan güzel bir kuyruk istemesini, bu esnada da Pervâne'yi ava çıkarmasını, hızlı olan bir adamının da hile ile dama çıkmasını ve resmin olduğu tuğlalardan birini söküp yerine o kuyruğu koyarsa istek mumunun yanacağını, güneş vurdukça da kuyruğun yağının sızıp akarak resmi tamamen alıp götüreceğini söyler.

Didi ol ḥīlekār u fitne-engīz

Benüm bu işde rāyum tīġ-ı ser-tīz

Ṭapuñ bir ḳula ḳılsun anı buyruḳ

Getürsin bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ

Sen al şeh-zādeyi var git şikāra

Revān bir cust u çābük yüzi ḳara

Çuḳup bir luʿb ile bām-ı sarāya

Varup ol ṣūret olduġı araya

Ḳosun ol ḳuyruġı ḫışṭın ḳoparsın

Murāduñ şemʿini defʿi uyarsın

Ṣıza ḳuyruḳ güneşden aḳa yaġı

Ki tā çerb ide ol rūşen çerāġı (892-897)

Metinde yer alan büyü bozumu ve büyü yapımı Şem'in resmi ile ilgilidir. Dönemin kültüründe büyünün olduğunu gösteren bu metnin anlatımında, büyü sadece dikkat çekici bir unsur olarak kullanılmıştır.

3.15. Fal ve Remil: Zâtî'nin Kum Falı Terimleri

Sözlükte "kumlu arazi" anlamına gelen *reml* kelimesi terim olarak "kaybolan bir şeyin yerini bulmak, merak edilen bir işin sonucunu öğrenmek amacıyla kum üzerine çizilen çizgilerle fal bakmak" demektir.[12]

Latîfî tezkiresinde kaydedilen bilgiye göre Zâtî, geçiminin bir kısmını remilcilikten sağlamıştır. Ancak bu işi şiirlerine çok az yansıtması ilgi çekicidir. Zâtî, 1825 gazelinin sadece 8 tanesinde remile yer vermiştir (Eke, 2009, s. 344). *Şem ü Pervâne*'de ise mesleğine ait izler ayrıntılı bir şekilde görülmektedir. Şair, mesnevide yer alan keskin kader belirlemelerinde faldan yararlanmıştır. Özellikle hayata dair adımlar atılırken öncelikli olarak müneccimler çağırılıp, onlardan fikir alınıp bu fikirler doğrultusunda ilerlendiği görülmektedir. Benzer bir tablo Füzûnî'nin *Genc ü Gevher*'inde de görülmektedir. Çocuğu olmayan Kabil bir Kadir Gecesi zihafından sonra çocuk sahibi olur. Genc on dört yaşına geldiğinde ise babası müneccimler çağırıp oğlunun talihi için kum falı baktırır. Burada remil ve astrolojik yorumlarla birlikte Genc'in talihi öğrenilir

[12] Remil için bk. *TDV İslam Ansiklopedisi*. https://islamansiklopedisi.org.tr/remil (Erişim tarihi: 09.010. 2022).

(Kolunsağ, 2022, s. 167-177). Ancak Zâtî'nin *Şem ü Pervânesi*'ne bakıldığında remil hakkında çok daha geniş bilgilere sahip olunmaktadır.

Metinde ilk olarak on beyitlik bir kısımda fal konusuna yer verilmiştir. Şah Jale, Pervâne'nin doğumu üzerine onun talihini öğrenmek için müneccimleri toplayarak çocuğun talihine dair görüş bildirmelerini buyurur. Gelen müneccimler derin bir astrolojik yorumlama yaparlar. Pervâne'nin yükselen yıldızının Koç olduğunu ve burcun Koç'a girerken yanında Güneş'in bile doğduğunu, Pervâne'nin doğduğu sabah Aslan, Yay ve Ay'ın üçlendiğini, Mars'ın da elinde kılıçla Oğlak burcuna girdiğini söylerler. Burada aslında Pervâne'nin ne kadar güçlü bir kimliğe sahip olacağı gözler önüne serilmektedir. Müneccimler, Pervâne'nin bir güzelin yüzünün mumuna pervâne olacağı ve aşk ülkesinin ona verileceği, ölüp dirilse de isteğine kavuşarak zengin olacağını söylerler.

İkinci olarak on üç beyitlik bir kısımda bahsedilen falın çeşidi, şairin mesleği hâline gelmiş olan kum falı ile ilgilidir. Pervâne'nin Şem'in resminin yağlanması üzüntüsü ile kaybolmasına dair bölümde Pervâne'yi bulamayınca Lala Nasır, fal ve rüya tabirinde ustalığı ile bilinen Danyal'dan bile daha mahir bir falcı bulup Pervâne'nin nerede olduğuna dair bir kum falı baktırır. Bu falcının kum falı baksa (reml atsa) noktalardan anlayacağı, remil tahtası üzerindeki çizgilerden bilinmeyenleri haber verdiği, kim onu çağırıp şekillerden bahsetse hemen onun niyetini anladığı, daha bugünden yarının dibini söylediği, gizlilik sarayının kızlarının fal bakarken yanında yer aldığı, denklem kilidinin anahtarının onda olduğu, insanların içindekileri bilmenin onun için çok kolay olduğu şair tarafından dile getirilmiştir. Bu övgüleri şair aslında kendine yapmaktadır.

Gelen falcı noktalar döküp, noktaları düzenleyip birtakım çizgiler çizmiş ve bu çizgilere bakarak fal yorumunu şu şekilde yapmıştır: Kova burcuna güneş şekli gelmiş galiba, o Zühre alınlı şehzade ansızın bela kardeşlerine bulaşmış Hz. Yusuf gibi gidip bir kuyuya düşmüş. Başına güneş doğsun istiyorsan yürü onu gün doğusunda ara. Buradan da anlaşıldığı gibi Zâtî, kum falının nasıl bakıldığını eserinde ayrıntılı bir şekilde aktarmaktadır. Buradan yola çıkılarak Zâtî'nin kum falı bakarken kum falının

esaslarından olan astrolojik unsurlarla yorumlama yaptığı söylenebilir.[13]

Üçüncü olarak yedi beyitlik bir kısımda afetten yola çıkarak gelecekten haber verme karşımıza çıkmaktadır. Çin Hükümdarı Fağfur, Şem'in Pervâne ile evlenmesine izin vermeyince ülkede büyük bir deprem olur ve Fağfur, müneccimleri bir araya getirerek depremden haber vermedikleri için onlara kızar. Müneccimler göremediklerini söylerler. Fağfur, bunun neye işaret ettiğini sorar ve müneccimler büyük bir savaşın habercisi olduğunu ve sonunun iyi biteceğini dile getirirler.

Kum üzerine parmakla, kâğıt üzerine kalemle birtakım noktalar sıralamak, her iki nokta arasına çizgi çekmek suretiyle vücuda getirilen şekle bakıp istikbalden haber vermek ilmi olan remle başlanırken soldan sağa doğru saymaksızın dört defa dörder satır (yani on altı satır) nokta dökülür. Bu noktalar soldan sağa itibaren ikişer ikişer vasıl edilerek hatt yapılır. En sonunda kalanlar şekli teşkil ederler. Çıkan şekiller yekdiğeriyle darbedilerek ihtisar olunur (Onay, 1996, s. 406). Metinde karşımıza çıkan kum falı terimlerini şu şekilde vermek uygun olacaktır:

Remil atmak: Kum falı bakmak.

Remil tahtası: Kum yerine kullanılan kâğıt tahta.

Nokta dökmek: Gelecekten haber vermek için zar atıldığında çıkan tek sayıdan oluşan yerlere noktaları sıralamak.

Hat çizmek: Falın usulüne göre zar atıldığında çift sayı geliyorsa noktalar arasına çizgi çizmek.

Tarh eylemek: Noktalar dökülüp buna uygun çizgiler çekildikten sonra bu şekilleri çarpmak.

3.16. Rüya

Rüya kavramı, birçok dini gelenekte, bâtınî ve mistik bir öge olarak yer almıştır. Çoğu zaman, günlük hadiselerin bilinçaltından yansıdığı rüyalarla karşılaşılmakla birlikte manevî nitelikli, haberci ve müjdeci rüyalar da sadece havasın değil avamın da

[13] Şekillerle ilgili değişik yorumlar dört unsur, maden, bitki, hayvan veya insana ait tabiatlara, gök cisimlerine,burçlara, yön, zaman veya cinsiyet durumlarına göre değişen farklı cetvellerden yararlanılarak ayrıntılı hâle getirilebilir.

karşılaştığı bir mistik unsur olmuştur (Beki, 2023, s. 256).

Metinde 3 defa haberci ve müjdeci rüya geçer. Remmal Zâtî'nin rüya tabiri konusuna eserinde yer vermesi de dikkat çekicidir.

Metinin 3 beyitlik bir kısmında askerlerin rüyası anlatılmaktadır. Ava çıkan Pervâne'nin askerlerinin kimi hazırlık yapar kimi de uyuyup rüyasında kılıcı kılıca, oku oka katar. Rüyalarında iki ordunun birbirine girdiklerini, iki görüş sahibinin esir olduğunu, gözlerin başı hırkaya çektiğini görürler.

Kimisi cāme-ḫ∨āba girdi yatdı

Ki tı̱ğı tı̱ğa tı̱ri tı̱re ḳatdı

Gözi öñinde anuñ iki leşker

Girişdi biri birine ser-ā-ser

Esı̱r oldı iki ṣāḥib-naẓarlar

Başını ḫırḳaya çekdi baṣarlar (961-963)

Şem ve Pervâne'nin yatakta sarmaş dolaş olduğunu gören gözcüler, Pervâne'yi zindana atarlar. Daye, Pervâne'yi kurtarmak için güzel, tatlı, göz alıcı bir helva yapar; helvayı pişirirken yiyeni bayıltmak için helvanın içine ilaç katar. Daye, Pervâne'yi kurtarmak için onun kıyafetlerini giyer. Zindancılara gidip "Rüyamda babamı gördüm, onunla güzel bir yerde oturuyordum. Bana kalk çabuk helva pişir misk kokulu ve şekerli olsun. Sonra zindancılara da götürüp elinle bir bir paylaştır, dedi. Ben de dediğini yapıp ruhunu şad eyleyeyim diye size helva getirdim." der. Helvayı yiyen zindancıların aklı başından gider ve zindancılar bayılırlar. Daye de anahtarı alıp Pervâne'yi zindandan kurtarır. Burada karşımıza çıkan rüya gerçekten görülen haberci bir rüya değildir fakat eski kültürümüzde rüyanın yerinin belirlenmesi için son derece önemlidir.

Eyitdi atamı düşümde gördüm

Anuñla bir güzel yirde oturdum

Didi kim ṭur baña ḥevā bişür ṭiz

O ḥelvā ola müşg ü şekker-āmiz

Anı var ehl-i zindāna ulaşdur

Elüñle anlara bir bir üleşdür (1930-193)

Çin Hükümdarı Fağfur ile Şah Jale'nin arasında geçen savaşla işin olmayacağını anlayan Pervâne ortadan kaybolur. Buna üzülen Şah Jale, rüyasında birdenbire ay ve güneşin gelip koynuna girdiğini görür. Onları şevkle kucaklayıp güneş çeşmesi gibi coşar. Uyanınca gözü gönlü aydınlanır, sefalar sürüp gayet şen olur. Bu rüyanın bir manası vardır, herhalde ayrılıktan kurtulacağım, diye kendince rüyasını yorumlar. Sembolik olarak Şem ve Pervâne'yi gösteren bu rüyanın ardından Pervâne gelir ve Şem ile kavuşurlar.

Görür Sulṭān Jāle düşde nā-gāh

Gelüp ḳoynına girdi mihr ile māh

Buları şevḳ ile itdi der-āġūş

Nite kim çeşme-i mihr eyledi cūş

Uyandı göñli gözi rūşen oldı

Ṣafālar sürdi ġāyetde şen oldı

Eyitdi var bu ṣūret içre maʿniz

İdem bigi yine hicrāna ṭaʿni (3191-3194)

Eserde bahsedilen üç rüyada haberci rüya olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta Daye'nin rüyası zindancıları kandırmak için kurulmuştur. Askerlerin ve Şah Jale'nin rüyası ise yapılan savaşların kazanılacağına dairdir. Dönemin ruhunu yansıtan bu eserde rüya tabirlerinin son derece önemli olduğu gözler önüne serilmektedir.

3.17. Müzik Aletleri

Eğlence meclislerinde musiki aletleri söz konusu edildiğinde bunlar hakkında istisnasız olarak en çok kullanılan müşterek nokta sesleri hakkında inleme, yanık sesler çıkartma, figan etme vb. yorumlar yapılmıştır (Şentürk, 2002, s. 623).

Pervâne için yapılan işret meclisinde yer alan dört bölümde sırası ile ney, çeng, kemençe ve kopuzun vasıflarının anlatıldığı bölümlere yer verilmiştir. Bu bölümler edebî tasvir yönünden oldukça zengindir. Örnek olarak, yeşil bir papağanı andıran ağzı, dili olmadığı hâlde konuşan, kanadı olmadığı hâlde her makamı dolaşan çengin tasavvur edildiği beyit verilebilir:

Hemān ol bir yaşıl ṭūṭiye beñzer
Dili vü aġzı yoḳ ammā ki söyler

Kaçan kim olsa bir üstāda dem-sāz
Çıḳar her bir ḳılından bir ḫoş āvāz

Ḳanadı yoḳ egerçi nite kim ṭayr
Ser-ā-ser her maḳāmı ol ider seyr (1050-1052)

Şem ü Pervâne'de kös, ney, çeng, saz, kopuz, kemençe, dümbelek, düdük, def, darbuka, kanun, davul olmak üzere toplam 12 müzik aleti 76 kez geçmiştir. Metinde sıklık oranı en fazla olan müzik aleti 17 kez tekrar eden "çeng"dir. Bir hükümdarın aşkının anlatıldığı mesnevide işret meclislerinde yer alan müzik aletlerinin ayrıntılı olarak yer alması doğaldır. Metinde yer alan müzik aletleri aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.15.) verilmiştir:

Sıra No.	Müzik Aletleri	Kullanım Sayısı
1	Çeng	17
2	Deblek (Dümbelek)	2
3	Def	8
4	Dumrı (Darbuka)	1
5	Düdük	2
6	Kanun	1
7	Kemançe (Kemençe)	1
8	Kopuz	2
9	Kös (Kus)	12
10	Ney	15
11	Rebab (Saz)	2
12	Tabl (Davul)	13
TOPLAM		**76**

Tablo 3.15. Şem ü Pervâne'de müzik aletleri

3.18. Savaş Aletleri

Divan şairleri, silahlarla harp aletlerini, yalnız harbi ve zaferi tespit eden manzumelerde kullanmazlar, belki daha fazla methiyelerde birer teşbih unsuru olarak alırlar (Levend, 1984, s. 355). *Şem ü Pervâne*'de ise savaş aletlerinin daha çok kelimenin gerçek manası ile karşılandığı görülmektedir. Bunun sebebinin ise iki ülke padişahının oğlu ve kızının ana karakterlerini oluşturduğu bir eser olmasıdır.

Metnin içinde önemli bir yer kaplayan (176 beyit) bir diğer olay da Çin ve Rum arasında olan büyük savaş sahnesidir. Bu savaşın sebebi ise Şah Jale'nin oğlu Pervâne için Çin Hükümdarı Fağfur'dan kızını istemesi ancak Fağfur'un senin gibi bir padişaha layık kızım yok, diyerek bu aşka engel olmaya çalışmasıdır. Oğlunun Şem'in aşkı ile divaneye döndüğünü gören Şah Jale bu cevap üzerine çılgına döner ve Çin'e büyük bir savaş açar.

Şah Jale'nin buyurması üzerine otağı ovaya kurulur. Şah Jale gökkuşağı koşumlu bir ata, Pervâne de tırnağı ile taşı paramparça eden bir ata biner; kösler çalınır, sancaklar çözülür, ziller inler. Şah Jale, Çin'e yönelir, denizi andıran ordusunu izler, sayısız çadır kurulur. Şah Jale, Mars'a bile kan işeten beylerbeyi Sarsar'la buluşup bir gül bahçesini andıran Çin'e girer.[14]

[14] (M. 111).

Öte taraftan denizi andıran ordunun geldiğini haber alan Fağfur hemen haberciler salıp kendi ordusunu kurar ve bu orduyla Rum ordusuna mevziye geçer.[15] İki orduda yer alan sayısız asker sabahleyin kılıçlarına su verir, oklarına tüy takar, kalkanlarını, kementlerini, düşmana oynayacakları oyunları hazırlar.[16]

Tepeden tırnağa zırhlı iki ordu yürümeye başlayınca etrafı toz duman bürür. Saflar birbirine karşı durur, savaşçılar yaylarına sarılır, askerler çağlayan gibi gürül gürül savaş meydanına akar. Yerden kalkan tozlar göğe yükselir, keskin oklar yağmur gibi yere yağar. Oklar uçar, mızraklar birbirine girer, kalkanlar düşman gözetir. Kılıçlar ve oklar zırhları bile delerek düşmanların kalbine girer. Düşmanların kanları içinde yüzen hançerler denizde oynayan balıklara benzemektedir. Yaralıların kanı Nil Irmağı gibi akar ve dünya sele döner. Rum askerleri zafer kazanır ve savaş biter. Fağfur, ordusunun yenildiğini görünce kaçar.[17]

Savaşa özgü bir meclisin kurulmasının ardından kale kuşatması başlar. Bir tarafı denizin içinde kalan, duvarları sevgilinin kalbinden bile sert olan, Kaf Dağı'nın bile yanında bir tepecik gibi kaldığı Fanus Kalesi Şah Jale tarafından kuşatılır. Fağfur kızının bela fırtınasından uzak kalmasını sağlamak için bu kızını bu kaleye koymuştur. Jale Şah top, tüfek ve humbaralarla bu kaleye girmeye çalışsa da kaleyi bir türlü alamaz ve en sonunda içindekilerin yemeklerinin bitmesi ile teslim olmalarını bekler. Ancak kıtlığa yakalanan kale yemek dolu bir geminin gelmesi ile kıtlıktan çıkar ve Şah Jale bu kaleyi alamaz.[18]

Metinde gürz, hançer (şemşir), kamçı, keman, kemend, kılıç (tiğ), nize, ok (tir), peykan (temren), silah, sinan, top, tüfek, yay, zırh olmak üzere toplam 15 savaş aleti 160 kez zikredilmiştir. Metinde en çok geçen savaş aleti 38 kez tekrar eden "kılıç"tır. Ayrıca kurmalı zembereklerle fırlatılan, çok güçlü bir ok olan "çarh oku" kelimelisi dikkat çekicidir. Metinde yer alan savaş aletleri aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.16.) verilmiştir:

[15] (M. 114).
[16] (M. 1159).
[17] (M. 116).
[18] (M. 117-M. 120).

Sıra No.	Savaş Aletleri	Kullanım Sayısı
1	Çarh oku	3
2	Gürz	1
3	Hançer (Şemşir)	13
4	Kamçı	1
5	Keman	10
6	Kemend	19
7	Kılıç (Tiğ)	38
8	Nize	10
9	Ok (Tir)	36
10	Peykan (Temren)	3
11	Silah	1
12	Sinan	4
13	Top	8
14	Tüfek	3
15	Yay	6
16	Zırh	4
TOPLAM		**160**

Tablo 3.16. Şem ü Pervâne'de savaş aletleri

3.19. Yiyecek ve İçecekler

Divan şiirinde gerek mesneviler gerekse divanlarda yemek konusuna sıkça rastlanılmaktadır. Özellikle surnâmeler ve yemek kitaplarında, mesnevilerin doğum ve düğünlerin anlatıldığı bölümlerinde bu konuya geniş bir şekilde yer verilmektedir. Bu vesileyle zengin mutfağımız hakkında oldukça ayrıntılı bilgilere sahip olunmaktadır (Kut, 2010, s. 156).

Zâtî, *Divan*'ında da çalışma konumuz olan mesnevisinde de yemeklere değinir. *Divan*'ında yemeklere yer verirken bunu anlattığı durumları *pekiştirmek* için *bir araç olarak* kullanır. Burada genellikle bir şeyin tatlılığını anlatırken şeker ve şerbete, ölümsüzlük suyuna benzetme; sevgilinin güzellik unsurlarını standart yiyeceklere benzetme ya da gönül yangınlarında kebap olmak deyiminin kullanımı görülmektedir.

Gussanı ol kimseye sorma ki bilmez adını

Gel bana sor kim yiyen bilür ta'âmun tadını (Z.D. G. 1572)

Mesnevisinde ise birçok ziyafet törenine rastlanılmaktadır. Bu törenler anlatılırken hem yemeklerin anlatılışının hem de yiyecek ve içeceklerin ikram edilişinin ayrıntılı şekilde edebî tasvirlerle aktarıldığı görülmektedir.

Pervâne'nin doğumunun ortaya çıkardığı mutluluk dikkat çekici bir edebî tasvirle dile getirilmektedir. Jale Şah, oğlunun doğumu üzerine kestiği şükür kurbanları ile dünyadaki her taşı âdeta "lal"e çevirir. Şair, burada tasviri oluştururken kırmızılığı ile nam salan değerli taşlardan lalden yararlanmış, ufuklara düşen kanın aksi ile de şafak vakti arasında bir ilişki kurmuştur. Pervâne keyif alsın diye Pervâne için sevinçten bal ve şeker dizmişlerdir.[115]

Pervâne doğduktan sonra Jale Şah, müneccimleri çağırıp Pervâne'nin talihi hakkında müneccimlerden görüşlerini alır. Astrolojik bir değerlendirme sonucunda Pervâne'nin bir güzele âşık olup sonrasında hüküm sahibi zengin bir padişah olacağı söylenir. Bunun üzerine Jale Şah; günlerce toylar, düğünler, yeme içmeler düzenler, bütün açları doyurup tokluk kandilini ışıklandırır. Bu ziyafette pilav (safranlı), zerde tatlısı, börek, tutmaç, sütlaç, güllaç, bal ve şeker, senbuse sunulur. Yani metinde üç yemek çeşidi, dört tatlı çeşidi olmak üzere toplam yedi çeşit yemeğe yer verilmektedir. Zâtî, bunları anlatılırken son derece mübalağalı bir dil tercih eder.

Bal ve Şeker

Bu dönemde düzenlenen ziyafetlerde bal ve şekerin birbirine karıştırılarak yapıldığı bir tatlı çeşidi mevcuttur.

Alışdı bir biriyle şehd ü şekker

Üşer cümle cihān ḫalḳın ser-ā-ser (564)

Börekler ve Çörekler

Şair, börekleri badem gözlü güzellere, börekleri ise gül yüzlü güzellere benzetir.

Gözi bādām dil-berler çörekler

Yüzi gül dil-rübālardur börekler (3407)

Bu beyitte şair, böreklerin yufkasını ince bir elbiseye ve bu elbiseyi de sabah rüzgârı estikçe titreyen gül yaprağına benzetilir.

Libāsı yufḳadur beñzer börekler
Ṣabādan berg-i güller bigi ditrer (3409)

Börek Tutmacı

Zâtî, bu beyitte ise börek tutmacı ile inci arasında bir benzerlik ilgisi kurar.

Börek tutmacı görenler ṣedefvār

Didi güneşde raʿna gevheri var (561)

Şair, börek tutmacını kulağında tek bir küpesi olan atlı sevgili ve içi incili istiridye dolu bir deniz olarak tasavvur eder.

Börek tutmacı bir ḫūb atlu dildār

Ḳulaġında dür-i yek-dānesi var

Ya bir deryādur içi pür-ṣadefdür

Pür olmış ol ṣadefler içleri dür (3405-3406)

Güllaç

Zâtî, tatlı dudaklı güzellerin ellerinde güllaç tuttukları ve güllaçların yanında şekerin bile acı kaldığı mübalağalı olarak anlatır.

Ṭutar elde şeker-lebler gülacı

Yanında leblerinüñ şekker acı (3399)

Güllacın tatlılığının ise Cennet nimetlerini bile acı bırakacak yanının olduğundan bahseder.

Şu deñlü itdiler şīrīn güllācı

Ḳatında niʿmet-i Firdevs acı (563)

Helva

Şair, helvanın "Şeker yiyorum." diyene ağzının payını verdiğini söyleyerek helvayı tatlılık bakımından şekerden üstün tutar.

Şeker-ḫvarum diyü kim iste daʿvā

Virürdi aġzı dadın aña ḥelvā (3408)

Kimyon Çorbası

Şair, kimyon çorbasının meyvelerini, güneş ışığının içinde yok olan yıldızlara benzetilir.

Fevākih zi̱rvāda şan ki encüm

Şuʿā-ı mihr içinde oldılar güm (3404)

Kurabiye

Burada ise şair, kurabiyeyi parlak bir aya benzetir.

Getürdi bir kuliçe mihr-i raḫşān

Belürsiz oldı ol dem güşe-i nān (2433)

Kuş Kebabı

Jale Şah, veziri için bir ziyafet düzenler. Burada ziyafet için kuş kebabının "civ civ" öttüğü söylenir.[19]

Şem ve Pervâne'nin kına gecelerinin anlatıldığı bölümün ardından şair, "Bu Aradur Sıfāt-ı Niʿmet-i Sūr Ki Sūr içün Bişürdi Anı Faġfūr" başlığı altında bu düğünde pişirilen yemek çeşitlerinin anlatıldığı bir bölüme yer verir. Ziyafetlerde yiyecekler ne kadar önemli ise ikram edilen yiyeceklerin sunuluş tarzı da o kadar önemlidir. Şah Jale için kurulan sofrada uzun boylu güzeller ve Hıtaylı güzeller ellerinde çinilerle meclisi süsler. Zâtî, ikram edilen her yemekle ikram eden her güzel arasında bir benzerlik ilgisi kurarak edebî tasvirler çizer.

Bu ziyafette pilav, zerde tatlısı, sülün kebabı, güllaç, kimyon çorbası, börek tutmacı, çörek, börek, helva, şerbet olmak üzere bir çorba çeşidi, beş yemek çeşidi, iki tatlı çeşidi ve bir içecek olmak üzere toplam on yiyecek, bir içecek yer almaktadır. Pervâne'nin talihi öğrenildikten sonra verilen yemekteki gibi burada da süslü bir anlatım vardır. Hem yemeği dağıtan güzelleri hem de yemekleri mübalağalı bir şekilde anlatır. Bu anlatımda şair; atasözü ve deyimlere, teşhis, teşbih ve mübalağalara sıkça yer verir. Bu düğün için on bin kazanda yemek piştiğini belirtir.[20]

Pilav

Şair; pilavın çok güzel olduğunu, pilavdaki pirinçleri görenlerin bunları inci tanesi sandıklarını, kimsenin pilavın yüzüne bakmaya kıyamadığını hatta bütün insanların muradının bu pilav olduğunu belirtir.

[19] (M. 102).
[20] (M. 137).

Temāşā eyleyen dāne birinci

Anuñ her dānesin ṣanur bir inci

Murādı ʿālem içre cümle cānuñ

Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz anuñ (557-558)

Safranlı Pilav

Şairin, pirinç pilavını el üzerinde tutan güzellerle beyazlık, ten ve gümüş beden arasında; güzellerin dişleri ile pilavın tane tane oluşuyla da inci arasında ilgi kurulduğu görülmektedir.

Ser-ā-ser dāneveş ebyaż bedenler
Ḳamu ol incü dişlü sı̱m-tenler

El üzre ṭutdılar dāne birinci
Gören her dānesin ṣanur bir inci (3395-3396)

Bu beyitte ise şair, gül bahçesi gibi süslenen sofrada pilavı beyaz goncaya, zerdeyi de yaban gülüne benzetir.

Simāṭ oldı gülistān bigi tezyı̱n

Pilav aḳ ġonce-i gül zerde nesrı̱n (3402)

Senbuse

Halkın şekerli senbuselerle doyurulmasını şair, sevgilinin öpücüklerine doyan bir âşığa benzetir.

Ṭoyurdı sükkeri senbūselerle

Güzeller ʿāşıḳı ṣan būselerle (565)

Pervâne'nin aşk acısını azaltmak için götürüldüğü avda bir kaplan ve bir aslanı avlamasının anlatıldığı tasvirin ardından yine bir sofra döşenir, nimetler serilir, aç tok doyurulur. Çeşitli yemeklerin olduğu belirtilen bu ziyafette pilav, zerde tatlısı, börek olmak üzere üç yemeğin adı zikredilir. Pilavın gümüş, zerde tatlısının altın olduğu hazineye benzetilen bu sofrayı, büyük bir ejderhanın beklemesiyle de bir edebî tasvir çizilir. Börek ise bu hazineyi koruyan bir ay halesi olarak tasavvur edilir.

Döşendi ṣofra vü dökildi niʿmet

Gürisne oldı seyr ü buldı rāḥat

Hemān gencine idi ṣofra-i şāh

Kim ol gencinede her ān u her gāh

Pilav zerde idi sı̱m ile zer

Anuñçün anı ṭolaşmışdı ejder

Yāḫud bir hāle idi ol börek māh

Naẓardan eksük olmaz idi her gāh (1020-1023)

Pervâne, zindana düştüğünde dadısı Daye onu çıkarmak için ilaçlı bir helva pişirir. Pervâne de bu helvayı babasını rüyasında gördüğü ve onun ruhunun şad olması için yaptığını söyleyerek zindancılara yedirir. Böylece zindancılar kendinden geçip bayılınca Pervâne de zindandan kaçarak kurtulur.[116]

Pervâne'nin Şem'in aşkı ile evden uzaklaşıp tekrar dönmesi ile sevinen annesi Şükufe ve babası Jale Şah, oğullarının gelişi şerefine büyük bir ziyafet düzenler. Bu kısımda Zâtî, ilk olarak mesnevinin çeşitli yerlerinde yer verdiği sabah olma tasvirine burada ise yemekler üzerinden yer verir. Bu betimlemede feleği sofra, zerdeyi güneşi getiren bir sunucu olarak tasavvur eder. Meyve tanelerini andıran yıldızların yavaş yavaş güneş ışınlarında kaybolması, ekmek köşesini andıran ayın kaybolup güneşin bir somun getirmesi ile renkli bir gün ayması tasviri çizer.

Felek ṣofrasına vaḳt-i seḥerde

Getürdi bir ṭabaḳ maḥbūb zerde

Bu ṭās-ı heft cūş içre zamāne

Fevākihden ḳomadı hı̱ç dāne

Şuʿā içre kim oldı necm-i zehrā

Fevākih zi̯rvā içinde gūyā

Getürdi bir gülice mihr-i raḫşān

Belürsiz oldı ol dem güşe-i nān (2430-2433)

Bu tasvirin ardından ziyafetin anlatıldığı asıl bölüm gelir. Jale Şah, ziyafette oğluna çeşitli yemekler hazırlatır. Bu yemekler Doğu Türkistanlı kızların ellerinde çinilerle, elif boylu cariyelerin ellerinde tepsilerle sunulması ile tasvir edilir. Hatta bu nimetleri sunan kızlardan birinin adı bu kısımda "Nimet" olarak geçer. Yiyeceklerin akarsu gibi aktığı söylenen ziyafette yer alan yiyecekler şu şekilde sıralanabilir: Kuzu, tere yaprağı, güvercinler, keklik kebabı, güllaç, pilav üstü narenciye, zerde tatlısı, palude, börek tutmacı, su börekleri, sülün kebabı, senbuse, badem, helva. Metinde yiyecek bakımından en fazla isme yer verilen kısım bu ziyafettir. Burada toplam on dört yiyecek ismi geçer. Bu yiyecekler mesnevide şu şekilde tasvir edilir: Ayva tüyü yeni terlemiş güzeller; tere yaprağı hazırlarken koyun gözlü güzeller kuzu, güvercin topuklu güzeller, pişmiş güvercin getirirler. Şahin bakışlı güzeller yüzlerindeki peçeyi kaldırıp keklik kebabını getirip götürürler. Lal dudaklarının bile yanında acı kaldığı güzeller ise güllaç tatlısı getirirler. Gökteki güneşe bile ışık veren güzeller, pilavın üzerine narenciye dilimleri koyarlar. Pilav o narenciyeler altında başında sedef olan bir Kalenderî dervişe benzer. Bu pilavı görenler ise istiridye yarılmış da inci saçılmış sanırlar. Pilavın üstündeki narenciye, Kaf Dağı üstündeki güneş misalidir. Altın üsküflü bir güzelin elindeki zerde tatlısının lezzeti bal ve şekerde bile yoktur. Yüzü pelte tatlısı gibi titreyen güzel, nazlı nazlı pelte getirir. Gümüş yüzlü pilavın yüzüne bakmaya göz doymaz. Pilav o kadar yağlıdır ki içinde ördek yüzse şaşılmaz. Yüzü sararan zerde kucağa çekilmelik bir güzel, börek tutmacı atlı güzel, su börekleri gül bahçesindeki yüz yapraklı güldür. Sülün kebabı hâl diliyle "Şölen var, durma!" der. O sofradan senbuse alan âdeta sevgilinin dudağından bir buse almış gibi olur. Pelte, "Gül endamlı dilberin dudağıyla aynıyım." deyince, badem de o sözün altında kalmaz ve pelte öfkesinde tatlı tatlı titrer. Helva meclisin tatlıcısıdır, onu gören gurmeler "Ne yapsa yeridir!" der. Yemeklerin ardından içilen sebille dağıtılan şerbet ise Selsebil suyu

ve ölümsüzlük suyuna eş değer olarak kabul edilir.[21]

Sülün Kebabı

Şair, sülün kebabını getiren kızları doğana benzetir. O doğan gibi olan güzeller, terler dökerek sülün kebabını getirir.

Götürmiş dökerek derler gül-ābı

Kim ol şeh-bāzlar süklün kebabı (3398)

Sütlaç

Sütlaç, halkın kavuşma ihtiyacı duyduğu allıklı bir güzele benzer.

Sürinmiş yüzine surḫı sefi̯d ʿāc

Viṣāline cihānuñ ḫalḳı muḥtāc (562)

Şarap

Düğün yemekleri ve şerbetin ikramından sonra şeker sofrası hazırlanıp taze meyvelerin verildiği bir bölüm yer alır. "Hizmetçiler, bütün yiyecekleri sofraya getirir, tüm çerez ve şekerler sofraya saçılır. Çerezleri görenler Samanyolu'nu hatırlar. Her biri şeker tadında türlü türlü taze meyve dökülür. Elmanın yanağı gül yanaklı sevgili gibi kıpkırmızı olur, tatlı armudun içi gül suyu gibi saçılır. Narın içi lal taşını andıran çekirdekle, âşığın kanla dolu kalbine benzer. Göğsü hançerlenen nar, rintler için lal tespihe döner. Feleğin şekerle doldurduğu şeftaliyi görenlerin ağzı sulanır. Kirazın suyu, sevgilinin yanağı gibi tüm insanların dayanma gücünü götürür. Zâtî, bu edebî tasviri çizerken metin içinde yer alan çerez ve şeker çeşitlerini ayrıntılı bir şekilde isim isim verir. Burada elma, armut, nar, şeftali, zerdali, kiraz olmak üzere toplam altı meyve çeşidine yer verilir.[22]

Şair, Jale Şah'ın yedi gün yedi gece yapılan bu düğün için dünyada ne kadar nimet varsa hepsini pişirttiği bu ziyafete görenlerin Cennet dese yeri olduğunu çünkü şerbetinin bal ırmağı olduğunu nakleder.[23]

İşret tasvirlerinde zaman zaman şarap için de ayrı bölümler açılarak hakkında türlü yorumlar yapılır (Şentürk, 2002, s. 640). Pervâne için av sonrası düzenlenen şarap

[21] (M. 99).
[22] (M. 140).
[23] (M. 143).

meclisinin anlatımı dikkat çekicidir. Şair; içimi yumuşak, güneşe benzer bu şarabı kedi içse aslana korkusuzca pençe sallayacağını, fare içse korkusuzca meydana gelip "Hani kedi?" diyeceğini, fakir kasap içse bin tane koyuna kavuşup çoban bekleyeceğini, fakir içse padişah olacağını belirterek şarabın sarhoşluk etkisini mübalağalı bir şekilde anlatır.[24]

Tahta kuşu ile Şem'in yanına gelen Pervâne sarayın içinde bir havuzun şadırvanında çeşitli şaraplar görür. Bu şarap çeşitleri şunlardır: beyaz şarap, kırmızı şarap, menekşe şarabı, gülefsun şarap.[25] Ayrıca bu havuzdaki insanların boş kadehlerini devamlı dolduran bir saki bulunur. Şair, bu kadehlerin direkleri saf gümüşten, yelkenleri bürümcek billurdan bir yat ile saki tarafından havuzda götürülüp getirilen bir tablo gibi tasvir eder.[26]

Zâtî, mesnevide "ikinci ruh" olarak adlandırılan şarabın özellikleri özel bir başlık açarak anlatır. Burada erguvan renkli bu şarabı ikinci ruh olarak adlandıran kişilerin ise hekimler olduğu üzerinde durur. Cana can katıp dertli gönülleri bağışlama, dert ve tasaya düşen kederli canın isteği olma, zarif kişilerin cisminde can iki sevgilinin arasında tercüman olma, sır yüzünün perdesini açma, mutluluk denizinin incisi olma, yaşlıyı gençleştirme, genci de bununla kıyaslanamayacak hâle getirme, başında talih kuşu olanın onun ayağını öpüp hürmet göstermesi gibi özellikleri olduğunu belirtir.[27]

Şarap ayrıca mesnevide yer alan gazel kısımlarında da sıklıkla geçer. Ancak o gazellerde görülen anlatımlar divanlarda ve mesnevilerde rastlanılan şekilde olduğu ve daha çok düzenlenen ziyafetlerin üzerinde durulduğu için açıklamaya alınmamıştır.

Şerbet

Bu ziyafette tazelikte bir içim su olan güzeller ellerinde kadehle şerbet tutmaktadır.

Ola terlikde şol kim bir içim ṣu

Elinde cām ile şerbet ṭutar o (3400)

Zâtî, bu beyitte şerbeti Kevser suyuna benzetir. Şerbeti de ölümsüzlük suyundan üstün tutar. İçi hile ve düşmandan arınmış şerbet, hararet alıp susamış gönle şifa olma yönü

[24] (M.36).
[25] (M. 57)
[26] (M.58).
[27] (M. 64).

ile iyileştirici etkiye sahiptir.

Murād olduḳca yindi ḫvān-ı niʿmet

İçildi āb-ı Kevŝer bigi şerbet

Ne şerbet māt ider āb-ı ḥayātı

İçen bulur ḥarāretden necātı

Derūnı ġıll u ġışdan pāk u ṣāfį

Kim ol dil teşnelik derdine şāfį (3411-3413)

Zerde

Şair, zerdenin sarılığını altın saçlı kızların saçlarına benzetir:

O zerrį̄n tāclar destinde zerde

O sāʿat ḳodılar yir yir naẓarda (3397)

Hem değer hem renk bakımından da pirinç gümüşe, zerde altına benzetilince serilen sofra da hazineye tekabül eder.

Ya bir gencį̄nedür kim ol ser-ā-ser

İçinde dāne sį̄m ü zerdedür zer (3403)

Zerde Tatlısı

Zâtî Zerde tatlısını, sarılığı itibarıyla âşığın yüzüne benzetir.

Ṣararmış rūy-ı ʿāşıḳ bigi zerde

Ṣanasın anı ʿışḳ uġratdı derde

Görürler şād u ḫandān ġāyet anı

Yidirmişler meger kim zaʿferānı (559-560)

Şair, yiyecekleri ve içecekleri anlatırken onları şekil, değer, renk münasebetiyle çoğunlukla sevgilinin güzellik unsurlarına, değerli taşlara ve gök cisimlerine

benzeterek bu vesileyle edebî tasvirlerine daha yoğun bir renk katar. Yiyecek ve içeceklerle ilişkilendirilen unsurlar aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.17.) verilmiştir:

Yemek	Değerli Taşlar	Gök Cisimleri	Sevgilinin Güzellik Unsurları
Börek		Ay halesi	Yüz
Börek tutmacı	İnci	Güneş	Küpe
Çerez		Samanyolu	
Çörek			Badem göz
Elma			Yanak
Güllaç	Lal		Dudak
Güvercin			Topuk
Keklik kebabı			Şahin bakış
Kimyon çorbası		Yıldız	
Kiraz			Yanak
Kuzu			Koyun göz
Meyve taneleri		Yıldız	
Nar	Lal		
Narenciye		Güneş	
Pelte			Titreyiş
Pilav	İnci Gümüş Sedef		Diş Ten Beden Yüz
Senbuse			Öpücük Dudak
Sütlaç			Allıklı yanak
Şarap		Güneş	
Tere yaprağı			Ayva tüyü
Zerde	Altın		Beniz Saç

Tablo 3.17. Şem ü Pervâne'de yiyecek içeceklerle ilişkilendirilen unsurlar.

Ziyafetlerdeki ikramların %31'lik payını yiyecek içecek, %28'lik payını tatlılar, %9'luk payını meyveler oluşturmaktadır. Ziyafetlerde ikram edilen yiyecek ve içecek çeşitlerinin kendi içerisinde kullanım oranları aşağıdaki şekilde (bk. Şekil 3.6.) verilmiştir:

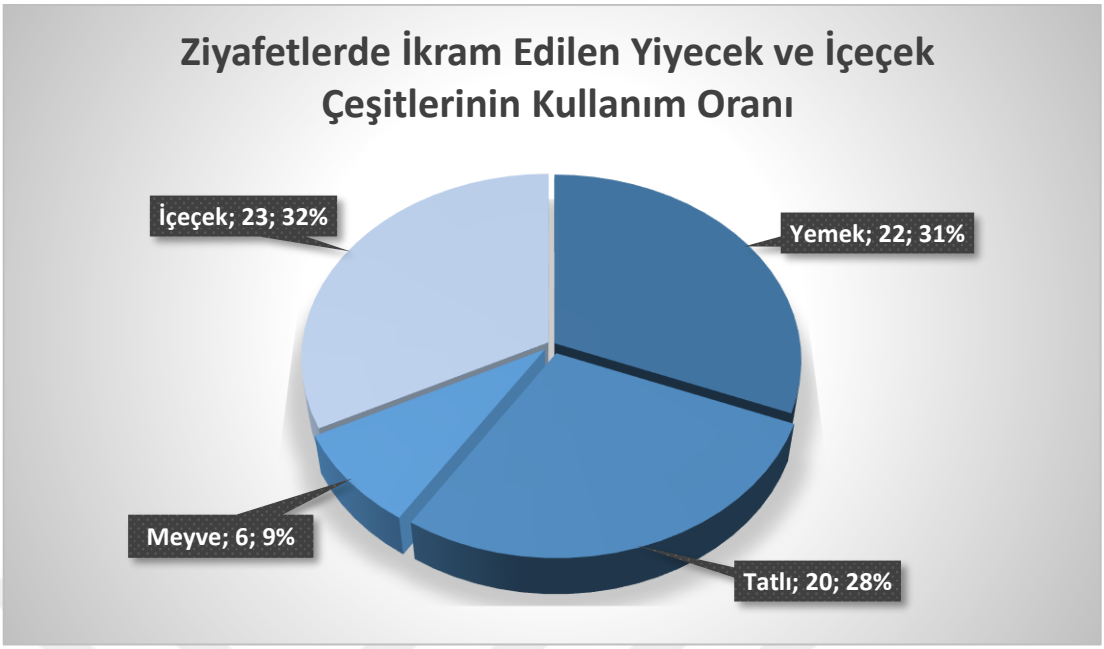

Şekil 3.6. Ziyafetlerde ikram edilen yiyecek ve içecek çeşitlerinin kullanım oranı

3.20. Cinsellik

Klasik Türk edebiyatında cinsellik, bahnâmeler gibi doğrudan bu temaya odaklı metinler dışında genellikle dolaylı anlatım yollarıyla işlenmiştir. Divan şiiri geleneği, her konuda olduğu gibi cinsellik temasında da imgeler ve örtük anlatımları öne çıkarmıştır. Şairler, arzu ve aşk temalarını sanatlı bir üslup çerçevesinde ele alırken, okuyucunun hayal gücünü harekete geçiren mazmun ve metaforlardan yararlanmıştır. Bu yaklaşım, dönemin toplumsal yapısını ve estetik anlayışını yansıtarak cinselliğin incelikle işlenmesini sağlamıştır.

Divan şiirinde, cinsellik genellikle sanatlı ve dolaylı bir dille ifade edilmiştir. Şairler, mazmun ve metaforlar aracılığıyla cinselliği işlerken okuyucuda belirli bir merak uyandırmayı ve konuyu daha cazip hale getirmeyi amaçlamışlardır.

Mesnevilerde ise cinsellik daha belirgin bir şekilde, özellikle zifaf ve hamam sahnelerinde ele alınmıştır. Ancak bu sahnelerde bile açık bir ifadeden çok, estetik bir bağlam tercih edilmiştir. Örneğin, Zâtî'nin *Şem ü Pervâne* adlı mesnevisi, merkezinde beşerî aşk olan bir eser olarak bu temayı ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Eserin cinsellik mazmunları aracılığıyla dolaylı anlatımı tercih ettiği görülmektedir.

Şem ü Pervâne'de cinsellik teması çeşitli mazmunlarla ifade edilmiştir. Bu mazmunlar hem dönemin estetik anlayışını hem de toplumsal yapısını yansıtmaktadır. Eserde

cinsellikle ilgili mazmunlar 70 beyitte yer almıştır.

Eserde bu konunun geçtiği ilk yer, çocuğu olmayan Jale Şah'ın Kadir Gecesi'nde ettiği duaların ardından, Şükûfe'nin kalesine mızrağın gönderilmesi sahnesidir. Burada "mızrak" ifadesi erkek cinsel organını, "kale" ifadesi kadın cinsel organını, "şaraba kavuşma" cinsel hazzı, "su akıtmak" rahmin spermle dolmasını temsil eder. Şu beyit bu durumu ifade etmektedir:

Şükūfe ḳalʿasına Şâh jâle

O sâʿat nīzesiṇ ḳıldı ḥavâle

Görür ḳuvvetlüdür vaṣl-ı şarâbı

Revân ṭmılatdı bir ḳač ṭatre ābı

Burada şair, mazmunlar aracılığıyla sanatsal bir derinlik yaratmış ve okuyucunun hayal gücünü harekete geçirmeyi başarmıştır.

Eserde kullanılan cinsellik mazmunları, Fatih Usluer'in "Aşk Mesnevilerinde Cinsellik Mazmunları" adlı makalesinden yararlanılarak aşağıdaki tabloda düzenlenmiştir. *Şem ü Pervâne* ile diğer klasik mesneviler arasında mazmun kullanımı açısından hem ortak noktalar hem de farklılıklar gözlemlenmektedir.

Tablodan anlaşıldığı üzere, mazmun kullanımında hem ortak hem de eserler arasında yazarın hayal gücü ile şekillenen özgün ifade biçimleri göze çarpmaktadır. Şem ü Pervâne'de cinsellik mazmunları, klasik edebiyatın sanat anlayışına uygun olarak estetik bir çerçevede ele alınmış ve dolaylı ifadelerle zenginleştirilmiştir. Bu mazmunlar, bir yandan eserin estetik değerini artırırken diğer yandan okuyucunun hayal dünyasını harekete geçirerek dönemin toplumsal yapısını ve ahlaki normlarını yansıtmıştır. Bu bölüm, klasik mesnevilerin cinsellik temasının hem sanatsal hem de toplumsal bir analizine katkı sunmaktadır.

Eserde yer alan cinsellik mazmunları aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.18.) verilmiştir:

Benzetilen[28]	ŞP.	YZ.	LM.	HŞ.	CH.
Erkek cinsel organı	Mızrak Zambak goncası Gümüş oluk Mercan anahtar İbrik Gümüş şamdan Kalem Fitil Mil Kırmızı başlık Ok Doğan Aslan	Mum Kilit Elmas Ok Diken Çub Kalkan Ümit kalemi Zevk simurgu Muradın şahı Vücut haymesi Yılan Yücelik kuşu İstek kuşu Şimşir ağacı Çadırın ipi	Mum Hakkak	Lal Hakkak Ok Elmas Balık Mil Har Aslan Doğan	Billur/ Gümüş anahtar (miftah) Aslan
Kadın cinsel organı	Kale Şakayık Ceylan Mum Ahu Divit Taze yara Zambak tomurcuğu Kılıf Av Bahçe	Dürr Güher Gevher Nişan Dürc Kufl Yuva Türab	Dürr Gevher	Dürr Dürc Nişan Mercan kutusu İnci kutusu Çeşme-i hayvann Dürme kutusu Buğday Ceylan Güvercin Keklik	Dürc Ahu
Rahim	Sedef ağzı İnci kutusu İnci yüzük		Emel sandığı Turfe zemin		
Bekâret/ Bekâret bozmak	Kilitli inci kutusu Bağ Lal saçmak Kırmızı yazı	İncinin delinmesi Goncanın açılması Burc Genc Kufl (kilit) Mühür Seher rüzgârının goncayı açması	İnci Genc	Lülü perdesinin açılması Goncanın çak olması Mührün bozulması Cevher kutusunun mührü Lal mühür Yakut kilit Bostan	Mukaffal (kilitli) kale Lalin kufl (kilit) Genc Mahzen Pençe vurmak (bekâret bozmak)

[28] Cinsellik mazmunlarına dair bu tablo oluşturulurken, Fatih Usluer'in "Aşk Mesnevilerinde Cinsellik Mazmunları" adlı makalesinden yararlanılmıştır.

				Genc Bahçe Bağ Bağ içinde har bitmemesi Hurma meyve	
Meme	Meyve Dolunay Gümüş kadeh Portakal Şeftali Gül harmanı	Gonca Kevser suyunun kabarcıkları		Turunç Nar	Turunç
Dudak	Şekerli su		Gül	Lal Kadeh Şeker Islak meze Gül Gül suyuna süt ve şeker katmak (öpüşmek) Şeftali	Mey-i lal Nöbet şekeri Fıstık
Sperm			İnci Tohum	İnci Tohum	Dürr
Meni	Su Erimiş gümüş Gül renkli şarap Su Katre	Katre Ab		Civa Süt	
Cinsel haz	Şaraba kavuşmak	Germ			
Erkek cinsel organı aktif hâle gelmek	Doğanı kalkmak	Ok çekmek	Şem yakmak Şem ruşen eylemek Münevver olmak		
Çocuk sahibi olmak			Maksad şemi münevver olmak		
Ana rahminde ceninin şekillenmesi	Nisan yağmurundaki inci		Emel sandığının inci ile dolması		

Cinsel birliktelik	Su akıtmak Su döküp saçmak Balı yağa katmak	Vuslat Okun menzil-i maksuduna erişmesi Burcunu almak Sulamak Süte hurma katmak	Vuslat Sulamak Vuslat kadehinin şarapla dolması	Vuslat Nişana tirin ermesi/ vurması Bağdan meyve/ buğday yemek Süte şeker katmak Hurma yemek Duhul etmek	Fetih

Tablo 3.18. Şem ü Pervâne'de cinsellik mazmunları

3.21. Nasihat

Zâtî mesnevisinde nasihatlere fazlaca yer vermiştir. *Şem ü Pervâne* müstakil bir nasihatname olmasa da içinde 6 nasihat başlığı olup Zâtî'nin yer yer konuya girerek verdiği beyitlerin oldukça fazla olması bakımından nasihatleri değerlendirmek uygun olacaktır. Şair, bazı yerlerde bu nasihatlere dikkat çekmek için "kulak tut, kulağında küpe olsun, dinle, hazer kıl, sana öğütler vereceğim, şu öğüdü dinle, öğüt incisini kulağına tak!" gibi ifadeleri kullanmış, çeşitli sorularla eseri daha hareketli hâle getirmiştir.

Zâtî, Ehlî'nin *Şem ü Pervâne*'sini model almıştır. Ehlî, mesnevisinin sunuş biçimini anlatma metoduyla gerçekleştirmiştir. Zira anlatma esasına bağlı metinlerde genellikle egemen olan anlatma yöntemidir. Burada yazar-anlatıcı mesnevide kendi varlığını belli eder. Araya girer, yorumlar, değerlendirmeler yapar, nasihat verir, soru sorar, okuyucuya hitap eder (Çetin, 2009, s. 114). Kısaca anlatacağını anlatır, söylemesi gerekeni söyler. Ehlî'nin mesnevisinde bunları görmemiz olasıdır (Armutlu, 2008, s. 187). Aynı özellikleri Zâtî'de de görmekteyiz.

Şem ü Pervâne'de nasihat ile ilgili kelimelerin sayısı 3445'tir. Bu da metnin %8'lik kısmının nasihatlerden oluştuğunu göstermektedir. Bu nasihatlerin konusunun 13'ü olumlu 6'sı nötr, 14'ü olumsuzdur. Metinde yer alan nasihatler konularına göre aşağıdaki tabloda (bk. Tablo 3.19.) tasnif edilmiştir:

Sıra No.	Nasihat Konuları	Türü	Geçtiği Yer
1	Allah'ın varlığının kanıtı	+	(M. 1)
2	Gönlü temiz tutmanın önemi	+	(M. 3)
3	Nefisten kurtulmanın önemi	Ø	(M. 4)
4	Lâ ilâhe illallâh'ın faziletleri	+	(K. 2)
5	Eser vermenin önemi	+	(M. 8), (M. 10), (M. 12)
6	Çocuk sahibi olmanın önemi	+	(M. 14)
7	İlmin önemi	+	(M. 17), (M. 49)
8	Dünyanın geçiciliği	–	(M. 23), (M.33) (M. 148)
9	Aşkın gönlü yakıcılığı ve önemi	–	(M. 26), (M.51) (M. 121), (M.156)
10	Aşıklara öğüdün fayda etmemesi (ve Lala Nasır'ın Pervâne'ye) öğüdü	–	(M. 27)
11	Aşkın herkesin harcı olmadığı	–	(M. 28)
12	Çok uykunun ve sabah uykusunun zararları	–	(M. 32)
13	Ayrılığın zorluğu	–	(M. 44), (M.151)
14	İnsanlara hizmet etmenin önemi	Ø	(M. 50)
15	Usulden ayrılmamanın önemi	Ø	(M. 54)
16	Şarabın iradeyi götürmesi	–	(M. 73), (M. 103)
17	Uykunun etkisi	–	(M. 76)
18	Derdi veren Allah'ın dermanını da vermesi	+	(M. 77)
19	Feleğin dönekliği	–	(M. 80)
20	Sır saklamanın ve derde çare aramanın önemi	–	(M. 81)
21	Şairlerin talihli olması	+	(M. 87)
22	Sabrın önemi	Ø	(M. 88)
23	Ayrılığın zorluğu	–	(M. 105)
24	Kıtlığın zorluğu	–	(M. 118)
25	Allah'ın yardımının önemi	Ø	(M. 120)
26	Dünyada iyi anılmanın önemi ve şöhretin kötülüğü	Ø	(M. 128)
27	Tedbirli olmanın önemi	+	(M. 129)
28	İnsanın öğütle yola gelmesi	+	(M. 129)
29	Erkeklerin kurnazlığı	–	(M. 132)
30	Kız evladın önemi	+	(M. 133)
31	Tatlı sözün ruhu rahatlatması	+	(M. 136)
32	Yas tutmanın gerekliliği	–	(M. 147)
33	Saltanatın önemi (Şah Jale'nin oğluna öğüdü)	+	(M. 149)

Tablo 3.19. Şem ü Pervâne'de nasihatlerin konuları

Metinde nasihate dair kelimelerin kullanım oranı aşağıdaki şekilde (bk. Şekil 3.7.) verilmiştir:

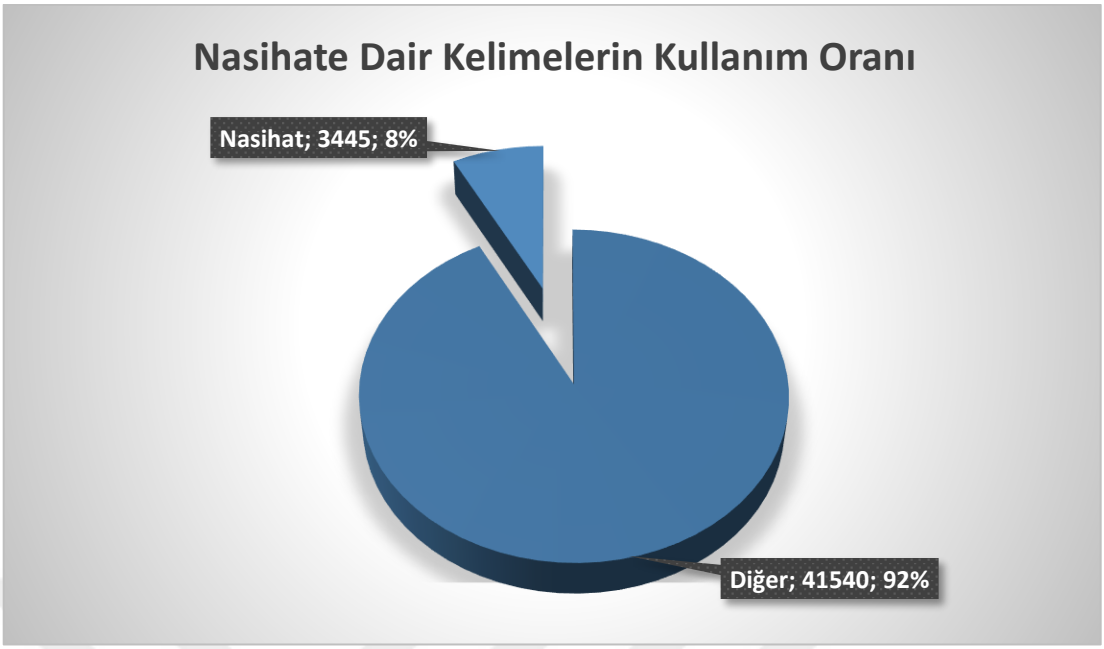

Şekil 3.7. Nasihate dair kelimelerin kullanım oranı

3.22. Tasavvuf ve Beşerî Aşk

Şem ü Pervâne mesnevisi, Çin Hükümdarı Fağfur'un kızı Şem ile Anadolu Hükümdarı Şah Jale'nin oğlu Pervâne arasında geçen beşerî aşkı konu almaktadır. Eseri Fars edebiyatında Fehmî, Ehlî ve Niyâzî'nin, Türk edebiyatında Lâmi'î, Mû'îdî ve Feyzî'nin Şem ü Pervânelerinden ayıran en büyük özellik de beşerî aşk konulu olup mutlu sonla bitmesidir. Diğer Şem ü Pervâneler ilahi aşk konuludur ve sonları ölümle biter. Zâtî, konu itibariyle tasavvufi bir mesneviyi rindane bir hayat tarzına sahip olduğu için beşerî aşk üzerinden şekillendirmiştir.

Tasavvuf konusu ise mesnevinin giriş kısmı dışında birkaç beyitle sınırlıdır. Bu bölüm, metnin tamamına göre son derece ağır bir dille, uzun tamlamalar, Arapça-Farsça kelimeler yoğun bir biçimde kullanılarak kaleme alınmıştır. Giriş kısmının dil özelliklerini yansıtması açısından bu başlığa yer verilmiştir.

Zâtî, metne okuyucuya Allah'ı anmanın ve ona hamdetmenin öneminden bahsederek başlar:

Dilüñden dūr ḳılma ism-i ẕātı

Bulasın Ḫıżr-veş āb-ı ḥayātı

Ḫudānuñ ẕikri olursa kelāmuñ

Ola İdrīsveş Cennet maḳāmuñ (3-4)

Burada şair, Allah'ın ismini anmayla yani zikirle âb-ı hayat arasında ilişki kurmuştur. Âb-ı hayat tasavvufî metinlerde çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Bunlardan biri de zikirdir. Kul, Hızır gibi âb-ı hayat aramaya çıkmış bir kimse olarak tahayyül edilirken Hakk'ın zikri de onu bu ölümsüzlüğe eriştirecek bir sır olarak kabul edilmiştir. Zâtî de tasavvufun bu düşüncesiyle metnine başlamış ve Hızır'a telmihte bulunarak Allah'ı anan kulun ölümsüzlük suyunu bulacağını yani ölümsüzlüğe erişeceğini dile getirmiştir. Bir sonraki beyitte de yine Allah'ı hamdetmenin kulun cennete gitmesine vesile olacağını söylemiştir.

Metinde, Allah'ın tasavvufi metinlerde sıkça rastlanan bazı sıfatlarla anıldığı görülmektedir. Bunlara Allah'ın mekânsız oluşu manasındaki bî-mekân, belli bir zamana sığamayacağı anlamında kullanılan bî-zamân ve sonsuz oluşunu vurgulayan lâ-yezâl sıfatları örnek verilebilir. Zâtî metnin girişinde kullandığı bu isim ve sıfatları Allah'ı zikretme hususuyla bağdaştırarak dile getirmiştir.

Şem' ü Pervâne'nin giriş kısmında tasavvufun kavram, terim ve metaforlar yoluyla da kullanıldığı göze çarpmaktadır. Kendine has sembolik bir dili olan tasavvuf, metinlerde kendini en çok kavram ve terimlerle göstermiştir. Doğrudan tasavvufi öğretiye has olsun ya da olmasın klasik Türk edebiyatının kültür dairesinde bulunan hemen hemen her metin tasavvufî dilin bu özelliklerinden faydalanmıştır. Bu noktada *Şem' ü Pervâne*'nin giriş kısmında diğer mesnevilerde görüldüğü gibi tasavvufî muhtevayı haiz bazı kullanımlara rastlamak mümkündür.

Tevhitin bir muma benzetildiği ve onu şevk ateşiyle yakmak gerektiğinin söylendiği beyit bu hususta örnek olarak gösterilebilir:

Uyar şevḳ āteşiyle şemʿ-i tevḥīd

Żiyā olsun aña taḥmīd u temcīd (9)

Tasavvufta şevk, Allah'a duyulan özlem ile kalbin heyecana kapılması manasında kullanılan bir terimdir (Cebecioğlu, 2004, s. 608). Beyit kelimenin bu manası nokta-i nazarından okunduğunda, Zâtî'nin tevhit mumunun şevkin ateşiyle yanacağını yani birliğin ancak Allah'a olan özlem, arzu, istek ve heyecan ile diriltilebileceğini söylediği yorumu yapılabilir.

O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs

Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs (11)

Beytinde de benzer şekilde şem' Allah için kullanılırken onun şevki ile feleklerin döndüğü, meleklerin ona alışkın ve ondan haberdar olduğu üzerinde durulmuştur.

Zâtî, metinde tasavvufi terminolojiye dair hususları doğrudan kullanırken bazen de onları çağrıştıran bazı ifadelere yer vermiştir. Onlardan biri de gönül bağlamında ele aldığı masiva konusudur:

Yolını ʿayn-ı ʿaḳl anuñla görsün

Gönüllerden ẓalām-ı şirki sürsün (12)

Beyitte gönülden şirkin karanlığının çıkarılması gerektiği söylenirken tasavvufta Allah'tan başka her şey ve bunlara duyulan muhabbet manalarını taşıyan masivaya değinilmiştir. Zira şirk de bu hususta ele alınmalıdır. Şair, beytinde tasavvufi düşüncede Allah'ın nazargahı, tecelligahı olarak değerlendirilen gönlün Allah dışında bir kimse ya da düşünce ile kirletilmemesi ve daima temiz tutulması gerektiğini söylemiştir. Metinde yer alan;

Göñüllerden ṣorun ol bi̱-nişānı

Göñüller mülkidür dirler mekānı (26)

Saray aġyārdan olmasa ḫalvet

Bulur mı ḳonmaġa şeh ḳabiliyyet (76)

Beyitleri bu anlam dairesinde kaleme alınmıştır. Bu söylem, tasavvufun gönlü yahut kâinatı bir ayna olarak değerlendirdiği ayna metaforu ile de ilişkilidir. Zâtî de aşağıdaki beyitlerde kâinat ve gönlü bir ayna olarak düşünmüştür.

Cümle eşyā ḥüsnüñe maẓhar olur mirʾāt-veş

ʿAyn-ı ʿibretle ne dem keşf olsa çeşm-i iltifat (57)

Muḥabbet mışḳaledür ur aña el

Göñül mirʾātına eyle muṣayḳal (74)

Eger mirʾāt olmaz ise ḳābil

Nice olur cemāl aña muḳābil (75)

Tasavvuf dilindeki sembolik kullanımlardan biri de perde metaforudur. Sufiler arasında suret/nasut âlemi ve kulun kendi varlığı Hak ile arasında bir perde olarak görülmüştür. Bu perde, kulun varlığından can bulduğu Allah ile arasında bir bent olmakta ve onun hakikatlere, hakikatin sahibine erişmesini engellemektedir. Zâtî bu düşünceyi aşağıdaki beyitte bu bağlamda işlemiştir. Burada varlığı Allah'la kul arasında bir engel olarak düşünmüştür. Şairin, varlığı bir engel olarak tahayyül etmesi onun vahdet-i vücut nazariyesi dâhilinde bir düşünce yapısına sahip olduğunu ve varlık âleminin Hakk'ın zatının bir tecellisi olduğu inancını benimsemiş olduğunu göstermektedir.

Vücūduñdur arada saña perde

Velį ḥāżırdur ol mecmūʿ yirde (29)

Tasavvufta zıtlıklar ve zıt kavramların ele alınışı da bir başka husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu metin özelinde bir örnek olarak Zâtî aşk ile aklı birbirine karşıt iki unsur olarak görmüş ve aşkı üstün tutmuştur. Bu açıklama, şem ile pervânenin aşkına verdiği bir mesnevi kaleme alan şairin fikrî alt yapıda aşkın üstünlüğünü kanıtlama gayreti olarak da değerlendirilebilir:

Bu yolda ʿaḳla dirler bir ḫar-ı leng

Żaʾįf ü nā-tüvān u zār u dil-teng (47)

İdin yüri bu yolda ʿışḳı hādį

Kim anuñla pür olmışdur bu vādį (49)

Zâtî'nin bu noktada aşk ile tecelli arasında kurduğu bağı Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda başına gelen hadiseye telmihte bulunarak söylemiş olduğu beyti de zikretmek gerekir. Bu beyitte Zâtî'nin aşkı ilahi aşk olarak ifade etmiş olması tasavvufi muhtevanın metinde yer aldığını göstermesi bakımından önemlidir:

Dıraḫt-ı ʿışḳdan ʿarż itdi dįdār

Kelįme vādį-i Eymendeki nār (50)

Tasavvufta kullanılan sembolik söylemlerden biri de Allah'ın güneş, kulların da zerre olarak düşünüldüğü güneş-zerre ilişkisi bağlamında oluşturulan güneş metaforudur. Tasavvufi içerikli bu kullanım Zâtî'de de yer almaktadır:

Bir āftāb-ı cihan-ṭabdur ki nūrından

Ḳılar derūnı leyān lā-ilāhe illā'llāh (131)

Zâtî beyitte Allah'ı cihanı aydınlatan bir güneş olarak tasvir ederken aynı zamanda onun tesiri, tecellisi olarak değerlendirilebilecek olan nurdan da bahsetmiştir. Burada nur ve onun çoğulu olan envârın tasavvuf terminolojisindeki ilahi hakikat, feyiz gibi anlamları da düşünülmelidir.

Şair, Şem ile Pervâne'nin hikâyesini anlatmaya başladığı yerde de yine tasavvufi içerik ile bağlantılı olarak Elest Bezmi üzerinde durmuş ve Allah'ın kâinatı aşkla yaratmasından dolayı dünyadaki her şeyin temelinin aşk olduğunu söylemiştir. Bunun dışında metnin diğer kısımlarında da Elest Bezmi ile anasır-ı erbaayı tekrar zikretmiştir.

Zâtî'nin Şem' ü Pervâne mesnevisinin giriş kısmında tasavvuf; kavram ve terimlerin kullanımı yoluyla dil, sembolik anlatımlar, metaforlar ve bazı tasavvufi nazariye bağlamında yer almaktadır. Burada en çok dikkati çeken, sayılan tüm bu hususların vahdet-i vücud düşüncesi etrafında zikredilmesi hususu olmuştur. Şair metinde ayrıca yaratılış, tevhit, vuslat, tecelli, masiva, vahdet ve kesret konuları üzerinde de durmuştur.

Beşerî aşkın konu edildiği bu mesnevinin giriş kısmında tasavvufa dair hususların kullanılmasının, metnin muhtevasının zenginleştirilmesi ve o dönemde kaleme alınan eserlerin içeriği tasavvufi nitelikte olsun ya da olmasın tasavvufi unsurlardan yararlanılarak yazılması gibi saikler sebebiyle olması muhtemeldir.

3.23. Şem ü Pervâne'de Toplam Söz Varlığı Üzerine Değerlendirmeler

Şem ü Pervâne'de toplam 44.985 madde başı tespit edilmiştir. Bunların toplam söz varlığı içerisinde 6072'si %13 oranla tamlamalar, 2134'ü %5 oranla deyimler, 1697'i %4 oranla bağlaçlar, 815'i %2 oranla edatlar, 718'i %2 oranla ikilemelerdir. 212 arkaik kelime, 205 ünlem, 190 kalıp ifade, 28 kelâm-ı kibâr, 25 atasözü, 12 ayet ve 3

hadis ise toplam söz varlığı içerisinde %1'lik oranın altında kalmıştır.

Muhteva yönünden bakıldığında ise *Şem ü Pervâne*'nin üslubunu oluşturan en büyük özelliğin beşerî aşk olduğu dikkat çekmektedir. Eseri diğer Şem ü Pervânelerden ayıran en büyük özellik de budur. Üslubu oluşturan diğer konulardan biri de nasihatlerdir. Şair, nasihatleri olayları anlatırken konunun gidişatını bozmadan konuya uygun bir şekilde verir. Zâtî, gece-gündüz ve mevsimlere dair yorumlar, cinsellik, müzik aletleri, savaş aletleri, yiyecek ve içecekler, rüya gibi konuları işlerken mesneviyi edebî tasvirlerle süsleyip, orijinal mazmunlar üzerinden anlatarak üslubuna hareketlilik katmıştır. Remmal olan Zâtî, mesleğine dair ayrıntılı bilgilere de ilk kez *Şem ü Pervâne*'de yer vermiştir. Büyü ve burçlar da eserinin üslubunu oluştururken yer verdiği konulardandır.

Şem ü Pervâne'de toplam söz varlığı aşağıdaki şekilde (bk. Şekil 3.8.) verilmiştir:

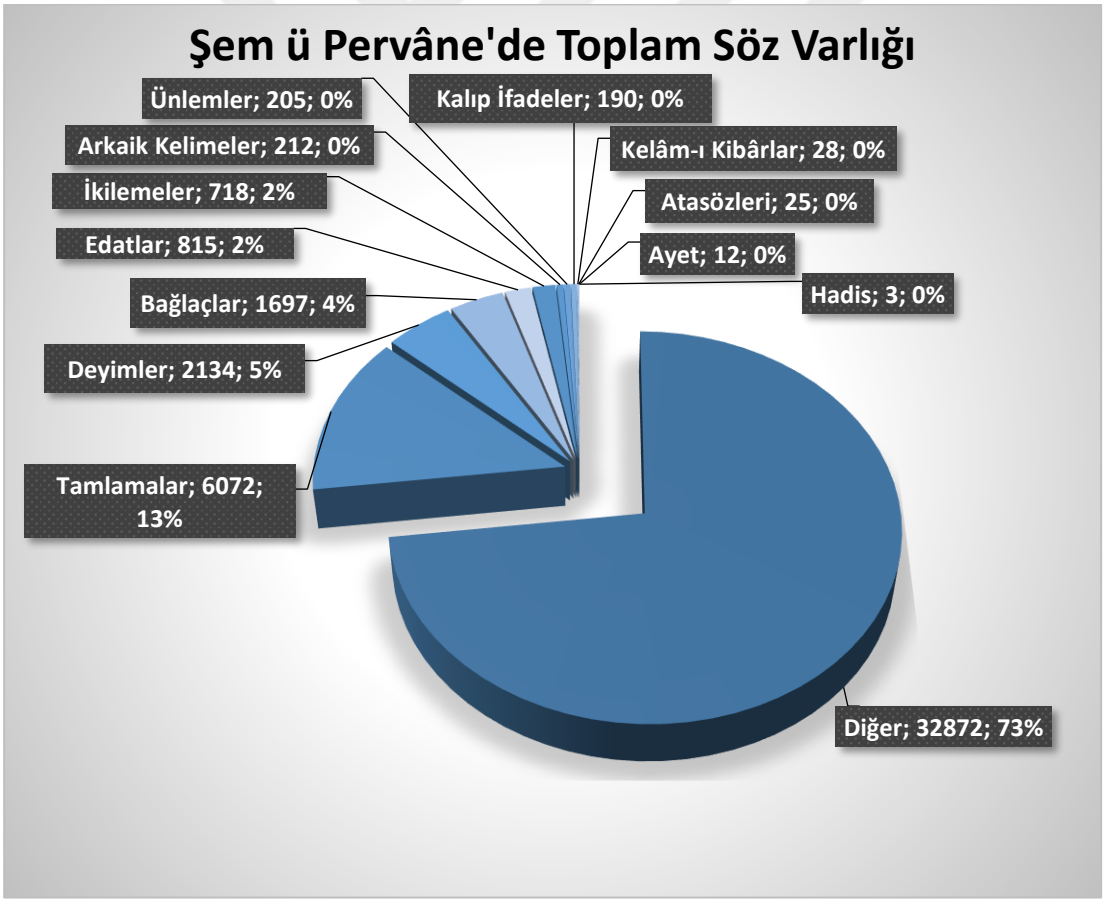

Şekil 3.8. Şem ü Pervâne'de toplam söz varlığı

Eser söz varlığı açısından kelime sayıları birbirine yakın olan mesnevilerden Mantıku't-Tayr ve Gül ü Hüsrev'e göre deyim ve kelâm-ı kibâr yönünden son derece zengindir. Aşağıdaki tabloda *Şem ü Pervâne*'ye kelime sayısı bakımından yakın olan mesnevilerin söz varlığı (bk. Tablo 3.20.) gösterilmiştir:

Kelime Grupları	Şem ü Pervâne	Mantıku't-Tayr[29]	Gül ü Hüsrev[30]
Kalıp İfade	190	7270	797
Deyim	2134	421	1628
Ayet	12	36	12
Hâdis	3	8	2
Atasözü	25	7	54
Kelâm-ı Kibâr	28	2	2
Kelime Sayısı	44985	45121	58259

Tablo 3.20. Şem ü Pervâne'ye kelime sayısı bakımından yakın olan mesnevilerin söz varlığı

[29] Tuncer, E. (2021). *Gülşehrî'nin Manyıku't-Tayr'ı (İnceleme-Metin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük). Doktora Tezi*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, s.195

[30] Kızıltaş, M. (2018). *Tutmacı'nın Gül ü Hüsrev Mesnevisi (Tenkitli Metin-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük).* Doktora Tezi: Bitlis Eren Eren Üniversitesi. Doktora Tezi. Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi, s. 677.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, XVI. yüzyıl şairlerinden Zâtî'ye ait *Şem ü Pervâne* adlı mesnevinin söz varlığı incelenmiş, bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır. Metnin bağlamlı dizininin hazırlanmasında Sadık Armutlu'nun *Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si* adlı doktora tezindeki karşılaştırmalı metin esas alınmıştır. İki kısımdan oluşan tezin birinci kısmında metnin söz varlığı incelenmiş, ikinci kısmında ise metnin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci kısmı, giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde "Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si" kısaca tanıtılmış, eserin Türk edebiyatındaki yerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise metnin "Dil, Muhteva ve Üslup Özellikleri" incelenerek söz varlığına ait özellikler ortaya konmuştur.

Üslup çalışmalarının bilimsel bir temele dayanması için belirli aşamalarda somut verilerden yararlanılması büyük önem taşımaktadır. Dil ve üslup incelemesi kapsamında öncelikle metnin söz varlığı ortaya konmuştur. Toplam 3937 beyitten meydana gelen metnin söz varlığı, 44.985 kelime ve kelime söz öbeğinden oluşmaktadır. Metnin bağlamlı dizininde 14 ünlem 205 kez, 20 edat 815 kez, 42 bağlaç 1697 kez, 291 ikileme 718 kez, 87 kalıp ifade 190 kez, 472 deyim 2134 kez, 21 atasözü 25 kez, 7 ayet 12 kez, 26 kelâm-ı kibâr 28 kez, 65 arkaik kelime 212 kez tekrar etmiştir. Metinde 6072 tamlama ve 3 hadis bulunmaktadır. Ayrıca bunlar metinde tespit edilen örnekleriyle tablolar hâlinde verilmiştir.

Eserin söz varlığında deyimlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Bu deyimlerin tamamına yakını günümüz Türkçesinde hâlâ kullanılmaktadır. Bu bakımdan metinde kullanılan deyim sayısı çok olmasına rağmen tarihsel sözlüğe katkı sağlayacak, buluş niteliğinde deyim tespit edilmemiştir.

Mesnevide "gören" ve "revan" kelimeleri söyleyiş üslubu bakımından sık kullanılan kelimeler arasındadır. Metinde arka arkaya fiil kullanımları da mevcuttur. Bunlar "geldi gördü" veya "gelip gördü" gibi -ıp/-ip zarf fiil eki ve -dı/-di görülen geçmiş zaman eki ile kurulmuş yapılardır. Ayrıca metinde "aya karsmak" ve "gömgök" gibi dikkat çekici arkaik kelimeler de tespit edilmiştir. Bunlardan "gömgök" kelimesi bilinen renk anlamı dışında "taptaze" anlamında kullanılmıştır. Metinde eski Anadolu Türkçesinin son izleri de görülmektedir. Fiillerde emir kipi 2. tekil kişi çekiminin

günümüzde de kullanılan eksiz şeklinin yanı sıra -gıl/gil ile yapılmış şekli birlikte kullanılmıştır. Yine -ıp/-ip gerindium ekinin -uban/üben şekli ile -up/üp şekli, benzetme edatı "gibi" ve arkaik şekli olan "bigi" de metinde bir arada kullanılmıştır.

Zâtî'nin *Şem ü Pervâne* metninde bir üslup özelliği olarak sık sık tekrarlara başvurduğu görülür. Hacim bakımından orta uzunlukta sayılabilecek 3937 beyitlik mesnevide yer alan 1437 beyitte tekrarlara rastlanılmaktadır. Öyle ki tekrar eden beyitler, mısralar, kelime ve kelime grupları çıkarıldığında metnin beyit sayısı yaklaşık 2500'e düşmektedir. Şairin bu denli sık tekrarlara başvurmasındaki temel etkenlerin çabuk yazma ve akıcılık sağlama isteği olduğu tespit edilmiştir. *Şem ü Pervâne*'nin söz varlığı üzerine şu değerlendirmeler yapılabilir: Şair eserinde, en çok %13 oranla tamlamaları, ikinci olarak %5 oranla deyimleri ve üçüncü olarak da %4 oranla bağlaçları kullanarak üslubunu oluşturmuştur. Kelâm-ı kibar kullanımını ise atasözlerine göre daha çok tercih etmiştir. Ayrıca eser, eski Anadolu Türkçesinden klasik döneme geçiş arasındaki dil ve üslup özelliklerini belirgin bir şekilde ihtiva etmektedir.

Yapılan inceleme sonucunda şairin üslubunu oluşturan muhteva özelliklerine bakıldığında ise şu sonuçlar elde edilmiştir: Sosyal hayat manzaralarının diğer Şem ü Pervâne mesnevilerinde Zâtî'nin eserinde olduğu kadar ayrıntılı bir şekilde anlatılmadığı görülmüştür. Metinde dikkat çeken konular, gece-gündüz ve mevsimlere dair yorumlar, burçlar, büyü, fal, rüya, müzik aletleri, savaş aletleri, yiyecek ve içecekler, cinsellik, nasihat ve tasavvuf ve beşerî aşk başlıkları altında incelenmiştir. Metinde geçen cinsellik mazmunları, tarafımızca değerlendirip anlamlandırılmıştır. Şairin dünya görüşünü anlamada önemli bir yere sahip olan nasihatler, konularına göre ayrılmıştır. İki sevgilinin kavuşamadığı anda çıkan büyük savaş, verilen ziyafetler mesnevi konusunun genişlemesini sağlamıştır. Eserde zaman unsuru, edebî tasvirler ışığında bölümlerde anlatılan olaylarla ilişkilendirilmiştir. Bu tasvirler ve metinde geçen kısa nasihatlerle, şairin okuyucuyu hikâyenin içine çekmeyi amaçladığı, böylelikle mesneviyi tekdüzelikten kurtarma yoluna gittiği tespit edilmiştir. Eserin üslubunu oluşturan ve eseri diğer Şem ü Pervânelerden ayıran en büyük özelliğin beşerî aşk olduğu, şairin tasavvufi konulara sadece girişte yer verdiği görülmüştür. Ayrıca şairin ilk kez bu eserde kendi mesleği olan falcılığa dair dikkat çekici ve ayrıntılı bilgiler verdiği görülmektedir. Çalışmada belirtilen tespitlerden hareketle,

eserde şairin üslup özelliği olarak sık tekrarlara başvurması ve mazmun kullanımlarının orijinalliği ön plana çıkmaktadır.

Tezin ikinci kısmını metnin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü oluşturmaktadır. Buraya tezin "Ekler" kısmında yer verilmiştir.

Zâtî'ye ait *Şem ü Pervâne* adlı mesnevinin söz varlığı ortaya konulduğu bu tez, hem şairin sanatı ve edebi kişiliği hakkında yapılacak araştırmalara hem de klasik Türk edebiyatını oluşturan eserlerin söz varlığı açısından yapılacak başkaca çalışmalara katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, N. (2017). *Riyâzî Riyâzü'ş-Şu'arâ.* Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://e kitap. ktb.gov.tr/TR-191371/riyazi-riyazus suaratezkiretus-suara.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.

Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehce-i Osmânî*, (R. Toparlı, haz.), Ankara, TDK.

Ahterî Mustafa Muslihuddin el-Karahisarî (2017). *Ahterî-yi Kebir*, (A. Kırkkılıç, Y. Sancak, haz.), Ankara, TDK.

Aksoy, D. (2010). *Klasik Türk Edebiyatında Şem'ü Pervâne Motifi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1, Atasözleri*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.

Aksoy, Ö. A. (2023). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2, Deyimler*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.

Aksoyak, İ. H. (2023). "Aya Karsmak". *Akademik Dil ve Edebiyat D*ergisi, 7(1).

Aksoyak, İ. H. (2023). "Gârib-nâme'de Nazım Dilini Oluşturma Yolları", Âşık Paşa ve Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Oluşumu Sempozyumu: Bildiriler, 1-2 Kasım 2013, Kırşehir.

Aksoyak, İ. H. (2022). "Çağatay Şairleri Arasında Sık Kullanılan Bir Niteleme: "Hecr Otu". *Türk Dilinin Başçısı Alî Şîr Nevâyî-1*.

Aksoyak, İ. H. (2016). *Söylenmemiş Sözler*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Aktuna, E. (1992). *Amrî Divanı Gramer İndeksi.* Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir.

Alpay Kut, G. (1961). "Zâtî ve Şem'ü Pervâne Mesnevisi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı D*ergisi, XI(0), 129-142.

Alpay Kut, G. (1976). Lâmi'î Chelebi and His Works. *Journal Of Near Eastern Studies, 35*(2), 73-93.

Alpay Tekin, G. (1991). *Şem'ü Pervâne, Feyzî Çelebi (A Seveenth Centur Ottoman Mesnevî in Syllabic Meter-Text, Interpretation and Facsimile).* Doktora Tezi. Harvard University. Cambridge.

And, M. (218). *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası*, İstanbul, YKY Yayınları.

Armutlu, S. (1998). *Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si (İnceleme-Metin).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Armutlu, S. (2009). "Kelebeğin ateşe yolculuğu: Klasik Fars ve Türk edebiyatında Şem'ü Pervâne Mesnevileri [Hüseyin Ayan Özel Sayısı]". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (39), 877-907.

Armutlu, S. (2010). Şem'u Pervâne. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde (C. 38, s. 495-497). Ankara, Diyanet Vakfı.

Armutlu, S. (2011). *Farsça ve Türkçe Şem'ü Pervâne'ler arasında bir karşılaştırma denemesi.* H. Aynur, M. Çakır, H. Koncu, S. S. Kuru. A. E. Özyıldırım (haz.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VI Mesnevî: Hikâyenin Şiiri* içinde (s. 47-163). İstanbul, Turkuaz.

Armutlu, S. (2014). Klâsik Türk Edebiyatında Şem'ü Pervâneler ve Lâmi'î Çelebî'nin Şem'ü Pervâne Mesnevisi. *Doğu Esintileri İranoloji, Fars Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* (2), 137-176.

Armutlu, S. (2018). Hâcû-yı Kirmânî'de Şem' İmgesi ve klasik Türk şiirine yansıması. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (63), 59-101.

Armutlu, S. (2018). *Klâsik Fars ve Türk Edebiyatında Şem' ü Pervâne Mesnevîleri,* Ankara, Fenomen.

Armutlu, S. (2018). Klasik Fars ve Türk şiirinde ortak bir imge: Şem' ve Pervâne. *Turkish Studies,* 13(20), 77-139.
Armutlu, S. (2019). "Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metin Olarak Zâtî'nin Şem' ü Pervâne Mesnevisi". *Doğu Esintileri İranoloji, Fars Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* (10), 143-192.
Arslan, M. (2019). "İsmet Şirvani'nin Tuhfe-i Arûziyye-i Şirvâniyye Adlı Manzum Sözlüğü", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7*(16), 344.
Aydemir, E., & Özer F. (2019). *Faik Reşâd Eslâf.* Kültür ve Turizm Bakanlığı.
https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-242935/eslaf-faik-resad.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.
Ayverdi, İ. (2010). "Kubbealtı Lugatı". *Misalli Büyük Türkçe Sözlük.* Kubbealtı Neşriyatı.
Baranoğlu, Ş. (1991). *Vasfî Divanı Gramer İnseksi.* Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir.
Beki, M (2023). "İslam Geleneğinde Rüya". *İnternational Journal of Social Siciences*, (7), 256.
Belli, H. (2022). *Fuzûlî, Bâkî, Nâîlî Divanlarında Tamlamaların Edebî Yönü*, Ankara, Akçağ Yay.
Canım, R. (2000). *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin).* AKM. Erişim tarihi: 04.03.2021.
Cebecioğlu, E. (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ankara, Anka Yayınları.
Çatıkkaş, M. A. (2008). *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü* (1-2-3), İstanbul, Sütun Yayınları.
Çavuşoğlu, M. (1997). Zâtî. *İslam Ansiklopedisi* içinde (C. XIII, s. 467). Eskişehir: MEB.
Çetin, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara, Öncü Kitap, 114.
Çetinkaya, Ü. (2024). "Renk Adlarının "Çokluk" Anlamı Bağlamında Gök/Gömgök Örneği". *DTCF Dergisi,* 64(2).
Çörek, D. (2019). *Klâsik Türk Edebiyatı Metinlerinde "Şem'ü Pervâne" Metaforu – Zâtî Divanı örneğinde-.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
Derleme Sözlüğü (2009). 6 Cilt. Ankara, TDK.
Demirel, H. G. (2006). "Şem'ü ve Pervâne"nin İçsel Yolculuğuna Dair Felsefî Bir Yaklaşım". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları,* (5), 135-143.
Devellioğlu, F. (1986). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara, Aydın Kitabevi.
Dihhudâ, A. E. (1310). *Emsal u Hikem*, Tahran.
Dihhudâ, A. E. (1373). *Lugatnâme-i Dihhudâ,* Tahran, Tahran Üniversitesi Yayınları.
Dilçin, D. (2011). *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, İstanbul, Kabalcı Yayınları.
Dilçin, D. (2000). *Edebiyatımızda Atasözleri*, Ankara, TDK Yayınları, 15.
Dilçin, D. (2001). *Studies on Fuzulî's Divan*, ABD, Harward Üniversity.
Dilçin, D. (1992). "Fuzulî'nin Şiirinde Söz Tekrarlarına Dayanan Bir Anlatım Özelliği", *Türkoloji Dergisi,* 10, 1.
Dinçer, S. (2019). "Nev'î Divanı'nda Atasözleri, Deyimler ve Bunların Kullanımları Üzerine", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi,* 3(2), 1.
Doktor, H. R. (2018). *Lügat-ı Remzi*. İnceleme-Tıpkıbasım. (A. Birinci, haz.). İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
Edirneli, A. B. E. (2004). *Armağan (Proverbs and Idioms in the Classical Ottoman*

Poetry). (S. A. Beyzadeoğlu, M. Gürgendereli, F. Günay, haz.). ABD, Harvard Üniversitesi.
Eke, N. (2009). "Zâtînin Şiirlerinde İlim", *Turkish Studies, 4*(2), 344.
Ergin, M. (2005). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.
Erginli, Z. (2006). *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Kalem Yayınevi.
Elmalılı, M. H. Y. (2020). *Kur'an-ı Kerîm Meali ve Türkçe Okunuşu (Üçlü)*, İstanbul, Ayfa Basın.
Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, Bizim Büro Basım Evi.
Eyüboğlu, E. K. (1973). *(On üçüncü yüzyıldan günümüze kadar) Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, (C. 1), İstanbul, Doğan Kardeş Matbacılık.
Eyüboğlu, E. K. (1975). *(On üçüncü yüzyıldan günümüze kadar) Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, (C. 2), İstanbul, Doğan Kardeş Matbacılık.
İbn Fûrek. (2014). *Tasavvuf Istılahlar,* (A. Yıldırım çev.), İstanbul, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
Gibb, E. J. W. (1999). Zâtî. (A. Çavuşoğlu, çev.) *Osmanlı şiir tarihi III-V* içinde (s. 45-52). Ankara, Akçağ Yay.
Gökdayı, H. (2008). "Türkçede Kalıp Sözler", *Bilig* (44), 106.
Gökdayı, H. (2020). *Türkçede Kalıp Sözler*, İstanbul, Kriter Yayınları.
Gölpınarlı A. (1997). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul, İnkılap ve Aka Kitabevleri.
Güzel, B. (2018). "Bir Tezkirecilik Tabiri Olarak "Sâf-Dil/Sâde-Dil", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 2*(4).
Hatipoğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkilemeler*, Ankara, TDK Yayınları, 9.
Hümayunferruh, Abdurrahim (1985). Destûr-ı Câmi'-i Zebân-ı Fârsî. (c. 7), Tahran: İlmi (HŞ 1364).
İpekten, H., Kut, G., Ayan, H., Karabey, T. (2017). *Heşt-Behişt Sehî Beg.* Kültür ve Turizm Bakanlığı.https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hestbihis tpdf.pdf?0&_tag1=03EE5 Erişim tarihi: 04.03.2021.
İsen, M. (1999). *Latîfî Tezkiresi,* Ankara, Akçağ Yay.
İsen, M. (2017). *Künhü'l-Ahbâr'ın tezkire kısmı.* Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194288/kunhul-ahbarin-tezkire-kismi.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.
İsen, M., Kılıç, F., Aksoyak, İ. H., Sungurhan, A. ve Durmuş, M. (2011). *Şair Tezkireleri*, Ankara, Grafiker Yayınları, 14.
İsmailpûr, M. (1375). Şem'u pervâne. *Dânişnâme-i Edeb-i Fârisî* içinde (C. II, s. 911-913). Sâzmân-i Çâp ve İntişârât.
Kanar, M. (2016). *KANAR Büyük Farsça-Türkçe Sözlük,* İstanbul, Say Yayınları.
Kanar, M. (2019). *Fehmî ve Şebisterî'den Şem' ve Pervâne,* İstanbul, Şule.
Kara, N. (2009). *Kalkandelenli Mu'îdî'nin Şem ü Pervâne mesnevîsi.* Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. Kocaeli.
Karaca, D. (2018). "Klasik Türk Şiirinde Şem ve Pervâne Kullanımları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 129-130.
Kılıç, F. (2007). "Edebiyat Tarihimizin Vazgeçilmez Kaynakları: Şair Tezkireleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *5*(10), 543.
Kılıç, F. (2018). *17. yy. Divan Şiirinde Osmanlı Sosyal Hayatının İzleri,* (C. 1-2), Ankara, Kurgan Edebiyat Yayınları.
Kılıç, F. (2018). *Âşık Çelebi Meşâ'irü'ş-Şu'arâ.* Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-210485/asik-celebi-mesairus-suara.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.

Kızıltaş, M. (2018). *Tutmacı'nın Gül ü Hüsrev Mesnevisi (Tenkitli Metin-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük.* Doktora Tezi, Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis, s. 677.
Kolunsağ, İ. (2022). *Genc ü Gevher Füzûnî 17. Yüzyılda Fantastik Bir Aşk Hikâyesi*, İstanbul, Kesit Yayınları, 167-177.
Kopuz Çetinkaya, F. (2016). *Fars Edebiyatında Şem'u Pervâne.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
Kopuz Çetinkaya, F. (2018). "İran Edebiyatında Şem' ve Pervânenin Anlam Serüveni". *Erdem*, (75), 183-208.
Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu.
Köse, R. (1997). *Lamî'î Şem'ü Pervâne (İnceleme-Metin).* Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi. Malatya.
Kurnaz, C. (1997). 17. Yüzyılda Hece Vezniyle Yazılmış Bir Mesnevi: Feyzî Çelebi'in Şem ü Pervânesi. *Divan Edebiyatı Yazıları* içinde (s. 428-437). Ankara, Akçağ Yay.
Kurtoğlu, O. (1995). *Zâtî Dîvânı'nın Gazeller Dışında Kalan Şiirleri Üzerine Bir Araştırma.* Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
Kut, G. (2006). Şem'ü pervâne. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü* içinde (C. 5, s. 387-392). AKM.
Kut, G. (2010). *Acâ'ibü'l-Mahlûkât Eski Türk Araştırmaları II*, İstanbul, Simurg, 156.
Kutluk, İ. (1997). *Beyânî Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Ankara, TTK.
Levend, A. S. (1984). *Dîvân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar,* İstanbul, Enderun Kitabevi, 355.
Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi,* (C. 1), İstanbul, Dergâh Yayınları, 24.
Mu'in M. (1371). *Ferheng-i Fârsî*. Tahran.
Muallim Nâci (1986). *Osmanlı şairleri,* (C. Kurnaz, haz.), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 199-205.
Muallim Nâci (2009). *Lügat-ı Nâcî,* (A. Kartal, haz.), Ankara, TDK.
Mutçalı, S. (1995). *Arapça Türkçe Sözlük*, İstanbul, Dağarcık Yayınları.
Mütercim Âsım Efendi (2009). *Burhân-ı Katı*, (M. Öztürk, D. Örs, haz.), Ankara, TDK.
Mütecim Âsım Efendi (2013). *Kâmû'l-Muhît Tercümesi.* (C. 6). (M. Koç, haz.), İstanbul, Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
Nazary, F. (2019). *Şeyh Abdullâh-ı Şebüsterî-i Niyâzî ve Lâmi'î Çelebi'nin Şem' ü Pervâne Mesnevîlerinin Karşılaştırılması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
Onay, A. T. (1996). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü-Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* (C. Kurnaz, haz.), Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 406.
Yılmaz, O. (2021). *Zâtî Şem ü Pervâne*. İstanbul, Kapı Yayınları.
Öztürk, F. (2017). *Bâkî Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük].* Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
Pala, İ. (2010). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul, Kapı Yayınları, 404.
Pamukoğlu, A. (2017). "Klasik Türk Edebiyatından Bir Alegori Örneği Olarak Mu'îdî'nin Şem' ü Pervâne Mesnevisi". *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları,* 46, 339-354.
Parvizikhosroshahi, S. ve Golshaei, P. (2021). *Farsça Atasözleri ve Dyimler*, Ankara, Altınordu Yayınları.
Rabbânî, H. (1964). *Ehlî-i Şîrâzî, Kulliyât-ı Eş'âr-ı Mevlânâ Ehlî-i Şîrâzî.* İntişârât-ı Kitâbhâne-i Senâyî.

Redhouse, J. W. (1987). *A Turkish and English Lexicon*. Libraire du Liban.
Sabuncu, Z. (2005). "Âlî'nin Mihr ü Mâh'ı ile Feyzî'nin Şem ü Pervâne'si arasındaki benzerlikler; intihal mi gelenek mi?". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi,* (13), 129- 166.
Sami, Ş. (2019). *Kamus-ı Türkî*, (P. Yavuzarslan, haz.), TDK.
Sevimli, Y. (1992). *Helakî Divanı: Gramer İndeksi.* Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir.
Solmaz, S. (2018). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme-Metin).* Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-201251/ahdi-gulsen-i-suara.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.
Sungurhan, A. (2017). *Beyânî Tezkiretü'ş-Şu'arâ.* Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194495/beyani-tezkiresi-tezkiretus-suara.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.
Sungurhan, A. (2017). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ.* Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194494/kinalizade-hasan-celebi-tezkiretus-s- uara.html, Erişim tarihi: 04.03.2021.
Şakar, S. Ö. (2021). *Eski Türkiye Türkçesinin Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, DBY Yayınları.
Şenödeyici, Özer (2011). *Nâilî Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]* Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
Şahin, H. Özbek E. (2024). *Türk Dilinde İkilemeler*, İstanbul, Paradigma Akademi Yayınları.
Şener, H. (2018). "Fuzûlî'nin Türkçe Divanı'ndaki Gazellerinde Göznül", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimlert Dergisi, 28*(2).
Şentürk, A. A. (2002). *XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebî Tasvirler*, İstanbul, Kitabevi.
Şentürk, A. A. (2016). *Osmanlı Şiir Klavuzu,* (C. 1, 2, 3, 4, 5), İstanbul, Osedam.
Tanyeri, M. A. (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara, Akçağ Yay.
Tarama Sözlüğü (2009). 8 Cilt. Ankara, TDK Yayınları.
Tökel, D. A. (2006). Pervâne-şem. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü* içinde (C. 5, s. 94-95). AKM.
Tuncer, E. (2021). *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı (İnceleme-Metin-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük).* Doktora Tezi, Eskişehir Üniversitesi, Eskişehir, s. 195.
Usluer, F. (2007). "Aşk Mesnevîlerinde Cinsellik Mazmunları". *Turkish Studies*, *2*(4), 796.
Uzunçarşılı, İ. H. (1999). *Karesi meşâhiri,* (M. Sarı & A. Karaman, haz.), Balıkesir, Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı. 88-102.
Üşenmez, Ü. (2014). *Eski Anadolu Türkçesinde Arkaik (Eski) Ögeler*, İstanbul, Akademik Kitaplar Yayınevi.
Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler,* İstanbul, Kesit Yayınları.
Yıldız, A. (2018). "Klasik Türk Şiirinde "Zehri Yedi Tasdan Geçmek" Deyiminin Kökeni Üzerine", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 2*(4).
Yıldız, A. (2021). "Mitolojik Çağrışımları Işığında Klasik Türk Şiirindeki Kavs-i Kuzah'a (Gökkuşağı) Dair". *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları).*
"Zâtî, Ivaz" https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Zâtî-ivaz, Erişim tarihi: 04.03. 2021.
Zülfe, Ö. (2011). *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde: Osmanlı Şiirlerinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* İstanbul, Bilge Kültür Sanat.

İnternet Kaynakları

http://kamus.yek.gov.tr/
http://lugatim.com/
http://lehcediz.com/
http://islamansiklopedisi.org.tr/
http://sozluk.gov.tr/
http://tebdiz.com/
http://tees.yesevi.edu.tr/
http://teis.yesevi.edu.tr/anasayfa

EKLER

EK-1. Zâtî Şem ü Pervâne'sinin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

Sözlük Oluşturulurken İzlenilen Yöntem ve Kullanma Kılavuzu

1. Söz varlığını oluşturan tanıklar sıralanırken alfabetik sıralama esas alınmıştır.

2. Madde başları altı çizili ve koyu renk olacak biçimde düzenlenmiştir.

3. Sözlüğü oluşturan bütün söz varlıklarının kullanım sıklığına dair oranları alt alta sıralanmıştır. Ortak anlam başlığı altında olan sözcüklerin bulunduğu beyitteki kullanımların her biri alt alta dizilmiştir.

4. Madde başlarının geçtiği örnek beyitler aynen alınmış, madde başı olan kelime ise koyu renkle gösterilmiştir.

5. Metnin tamamı başlıklardan itibaren bölünerek anlamlandırılmıştır. Tanık olarak verilen beyitlerdeki numaralar bölüm ve mısra sayısını göstermektedir.

6. Kelimenin kök veya gövdesi verildikten sonra örnek beytin yanına, kelimeye getirilen ekler [] sembolü içerisinde gösterilmiştir.

7. Etken, edilgen, dönüşlü ve işteş yapıların anlam ve bağlam yönü esas alınarak ek ve kök ayrımı yapılmıştır.

8. Bağlamlı dizin sözlüklerinin amacı standart sözlükler gibi söz varlığını oluşturan dil ögelerini kökeni, türünü vb. ortaya koymak olmadığı için model alınan bağlamlı dizin sözlükleriyle aynı uygulamaya gidilmiş; kelime kökeni, türü vb. bilgileri gösteren kısaltmalar kullanılmamıştır.

9. Bazı tanıklardaki işlevsel anlamlar ortaya çıkarılırken alt kategorik anlamlar da belirtilmiştir.

10. Mecaz ve yan anlamlar II işareti ile ayrılmıştır.

11. Tamlamalarda, kelime gruplarında, ayet, hadis, deyim, atasözü vb. kelimelere tek tek anlam verilmemiş, bir bütün olarak anlam verilme yoluna gidilmiştir.

12. "Atasözü, dua ve beddua ifadeleri, kelâm-ı kibârlar, kalıp ifadelerin" ek kök ayrımı yapılmamıştır.

13. Arapça ve Farsça tamlamalar ayrılmamış, kimi zaman yardımcı fiillerle birlikte verilmiştir. Türkçe tamlamalar ise anlam ve bağlam esas alınarak bazen ayrı bazen birlikte ele alınıp anlamlandırılmıştır.

14. Madde başı kelimelerinin son hecesi metinde "b, c, d, g" ile bitmişse bu harflerin yerine gelebilecek "p, ç, t, k" ile alınmıştır.

15. Anlamın tam olarak oraya konulabilmesi için kelimeler bağlamsal açıdan birlikte ele alınarak değerlendirilmiştir.

16. Zamir ve zamir çekimleri sistem üzerinde gösterilse de sözlükte yer almamaktadır. Zamirlerin istisnai durumlar dışında kime veya neye işaret ettiği, neyin yerine geçtiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

17. "iken, idi, imiş, ise, durur, mi " kullanımları kendinden önceki kelimelerle birlikte alınıp ek olarak gösterilmiştir.

18. Sözlükte "et-, ol-, kıl-, eyle-" yapıları anlam ve gramer ilgisi kurduğu kelimelerle birlikte alınıp anlamlandırılmıştır.

19. Sıfat grupları anlam ve gramer ilgisi kurduğu kelimelerle birlikte alınıp anlamlandırılmıştır.

20. Madde başında geçen sözcüğün, izahatı verilirken kimi açıklamalardan sonra metin içinde daha önce ayrıntılı bilgi verilmiş olan önceki madde başına işaret edecek (bk.)

kısaltmasına yer verilmiştir.

21. “Var, yok, hakkı, hakkı için, değil, gerek, ir-, iriş-” kullanımları anlam ve gramer ilgisi kurduğu kelimelerle birlikte alınıp anlamlandırılmıştır.

22. İkili fiillerin anlam ilgisi kurulan örnekleri birlikte alınmıştır.

23. Madde başı olan fiiller olumlu çekimleri ile alınarak sonuna (-) işareti konmuştur.

24. Anlam ilgisi kuran kelimelerin, çekim ekleri ile yer verilerek alındığı örnekler mevcuttur.

A-Ā-ʿA

a: *"Ey!" seslenme ünlemi.*

1. Fütādeñ ḫāk idüpdür derd-i ḥasret
   Götür ṭopraḳdan anı **a** ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 78). [a,]*

āb: *Su.*

1. Be-ġāyet bārid ü raṭb itdi **ābı**
   Aña virdi ziyāde inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 59). [ābı, -ı]*
2. Bahār eyyāmı **ābuñ** çaġ çaġı
   Ṣafā virür revāna çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 7). [ābuñ, -uñ]*
3. Cihānı devr ider itse şitābı
   Geçer yil bigi deryā olsa **ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 8). [ābı, -ı]*
4. Zemīne ʿarż-ı mihr itmezdi eflāk
   Anuñçün saḫt olurdı **āb** ile ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 10). [āb,]*
5. Ṣabā bir māʾi ḫārā itdi **ābı**
   Kenārında gümiş dögme ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 27). [ābı, -ı]*
6. Öñinde var anuñ bir ḥavż-ı raʿnā
   Dil-i müʾmin bigi **ābı** muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 14). [ābı, -ı]*
7. Ṣunılmış çeşme-i ḥayvāna bir ṭas
   Ol **ābuñ** dirisidür Ḫıżr u İlyās *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 18). [ābuñ, -uñ]*
8. Ol **ābuñ** ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
   Güneş yaḳmaya tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 29). [ābuñ, -uñ]*
9. Görenler dir seni fırḳat seḥābı
   Ne deryādan getürmişdür bu **ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 16). [ābı, -ı]*
10. İder çāk olsa yitmiş biñ ḥicābı
    Niçün medḥ itmesün ʿārif ol **ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 16). [ābı, -ı]*
11. Ḳabūl itdi görüp Pervāne maʿḳūl
    Turāb-ı ḫuşk gūyā **ābı** maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 76). [ābı, -ı]*

āb: *Su II Meni.*

1. Bilürmiş hendese ʿilmin o cānan
   Çıḳardı mīl ucına **ābı** ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 64). [ābı, -ı]*

āb: *Su II Sperm.*

1. Görür ḳuvvetlüdür vaṣl-ı şarābı
   Revān ṭamlatdı bir ḳaç ḳatre **ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 76). [ābı, -ı]*

āb ile gil ol-: *Su ve balçık olmak.*

1. **Olurken** ḫāk-i Ādem **āb ile gil**
   Nübüvvet taḫtı oldı buña menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 59). [āb ile gil olurken, -ur, -ken]*

āb ko-: *Su bırakmak.*

1. İçinde **ḳomamışlar** hīç **ābı**
   Ṭolınca aña ḳoymışlar şarābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 33). [ābı ḳomamışlar, -ma, -mış, -lar]*

āb nūş eyle-: *Su içmek.*

1. Ol āteş-ḥaşlet **ābı eyledi nūş**
   Hevā baḥri göñülde eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 31). [ābı nūş eyledi, -di]*

<u>āb sep-:</u> *Su serpmek II Gönül kirini temizlemek.*

1. Cihānı rişte-i cānumdaki tāb
   Yaḳardı **sepmese** eşküm eger **āb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 44). [āb sepmese, -me, -se]*

<u>āb u hevā:</u> *Su ve hava II İklim.*

1. Ziyāde ḫūb idi **āb u hevāsı**
   Derūnı ṭopṭolu Cennet ṣafāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 5). [āb u hevāsı, -sı]*

<u>āb u ruṭūbet:</u> *Su ve nem.*

1. İkisi buldı bir vech ile ḳurbet
   Ṣanasın cān u ten **āb u ruṭūbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 52). [āb u ruṭūbet,]*

<u>āba düş-:</u> *Suya düşmek, bir şeyin gerçekleşme olasılığı kalmamak.*

1. Ṣenāya ḳudretüm yoḳ **āba düşdüm**
   Ḫalāṣ eyle beni gird-āba düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 69). [āba düşdüm, -dü, -m]*

<u>ābād eyle-:</u> *Mamur etmek.*

1. Ḫudānuñ ismin evvel eylemiş yād
   Pes andan **eylemiş** söz mülkin **ābād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 28). [ābād eylemiş, -miş]*

<u>abdāl eyle-:</u> *Çile çeken derviş, kalender hâline getirmek.*

1. Ṣoyup eyler tırāş ol ḫalḳı der-ḥāl
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ **eyler abdāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 16). [abdāl eyler, -r]*

<u>āb-ı ḥayāt:</u> *İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.*

1. Ey ki nehr-i kudretüñden çeşmedür Nīl ü Fırat
   V'ey ki baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur **āb-ı ḥayāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 2). [āb-ı ḥayāt,]*
2. Murād iken cihānda cümle ẕātuñ
   Yiri ẓulmet durur **āb-ı ḥayātuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 40). [āb-ı ḥayātuñ, -uñ]*
3. O gice buldum ol laʿl-i nebātı
   Ḫıżır ẓulmetde ṣan **āb-ı ḥayātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 28). [āb-ı ḥayātı, -ı]*
4. Ne şerbet māt ider **āb-ı ḥayātı**
   İçen bulur ḥarāretden necātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 41). [āb-ı ḥayātı, -ı]*

<u>āb-ı ḥayāt bul-:</u> *Ölümsüzlük suyuna erişmek II Birinin dünyada çok istediği bir şeye kavuşması.*

1. Dilüñden dūr ḳılma ism-i ẕātı
   Bulasın Ḫıżrveş **āb-ı ḥayātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 6). [āb-ı ḥayātı bulasın, -a, -sın]*
2. Bilürsin ʿömrüñüñ yoḳdur ṣebātı
   Düriş **bul** Ḫıżrveş **āb-ı ḥayātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 28). [āb-ı ḥayātı bul,]*
3. N'ola **buldıysa** Ḫıżr **āb-ı ḥayātı**
   Bunuñ oldı ḥayātuñ aṣlı ẕātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 51). [āb-ı ḥayātı buldıysa, -dı, -y, -sa]*

āb-ı ḥayāt ir-: *Ölümsüzlük suyu ulaşmak.*

1. Bize ol ʿārıżı Cennet lebi **āb-ı ḥayāt irdi**
   Ṭur ey dil niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 5). [āb-ı ḥayāt irdi, -di]*

āb-ı ḥayāta dön-: *Ölümsüzlük suyuna dönmek.*

1. **Dönüp** bārān o dem **āb-ı ḥayāta**
   Virürdi cānı emvāt-ı nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 11). [āb-ı ḥayāta dönüp, -üp]*

āb-ı ḥayāta iriş-: *Ebedî hayat suyuna ermek.*

1. Yitişdi çün ki ol laʿli nebāta
   İrişdi ṣan ki Ḫıżr **āb-ı ḥayāta** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 22). [āb-ı ḥayāta irişdi, -di]*
2. **İrişsün mi** Ḫıżır **āb-ı ḥayāta**
   Yetişsün mi yāḫud ṭūṭī nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 19). [āb-ı ḥayāta irişsün mi, -sün, -mi]*

āb-ı ḥayvān: bk. āb-ı ḥayāt

1. Sevād-ı naẕm maʿnā ile ey cān
   Biri ẓulmet birisi **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 30). [āb-ı ḥayvān,]*
2. Gelüp sāḳī ele aldı ayaġı
   Ṣuvardı **āb-ı ḥayvān** ile bāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 28). [āb-ı ḥayvān,]*
3. Ḳarañu maḥbes içinde o cānān
   Ṣanasın ẓulmet içre **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 58). [āb-ı ḥayvān,]*
4. Revān bir māʾi-ḫarā geymiş ol cān
   Ṣanasın mevc urmış **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 14). [āb-ı ḥayvān,]*
5. İçinde ḳaldı anuñ cümle ḫūbān
   Ṣanasın ẓulmet içre **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 6). [āb-ı ḥayvān,]*
6. ʿAlīl olmasa ṭozdan ʿaynı ol ān
   Hicāb açmazdı şimdi **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 18). [āb-ı ḥayvān,]*
7. Siyeh ḫilʿatlar içre cümle ḫūbān
   Ṣanasın ẓulmet içre **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 112). [āb-ı ḥayvān,]*
8. Yine ol cāna ṭālib oldı ol cān
   Sikender istedi ṣan **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 106). [āb-ı ḥayvān,]*
9. Gice gündüz Ḫıżr yoldaşuñ olsun
   Ġanī ol **āb-ı ḥayvān** aşuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 26). [āb-ı ḥayvān,]*
10. Cürʿa-i cām-ı lebinüñ ẕerresidür Ḫıżr anuñ
    Bir ṣaçı ẓulmet ṭuṭaġı **āb-ı ḥayvān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 4). [āb-ı ḥayvān,]*
11. Yā varup mülk-i ẓulmetden Ḫıżırsān
    Getürdi mülk-i Rūm'a **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 16). [āb-ı ḥayvān,]*
12. Nice teşbīh idem ben aña ey cān
    Ki bir gün görmedükdür **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 92). [āb-ı ḥayvān,]*

13. Ḳoyup anı acıdur **āb-ı ḥayvān**
Ḥicābından olupdur Ḫıżr pinhān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 93). [āb-ı ḥayvān,]*

āb-ı ḥayvān bul-: *bk. āb-ı ḥayāt bulmak.*

1. Geleydi ḳaṣruma bu şeb o cānān
Bulurdum ẓulmet içre **āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 12). [āb-ı ḥayvān bulurdum, -ur, -du, -m]*
2. İçüp anı ṣafā kesb itdi her cān
Ṣanasın Ḫıżr **buldı āb-ı ḥayvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 76). [āb-ı ḥayvān buldı, -dı]*

āb-ı ḥayvāna ir-: *bk. āb-ı ḥayāta irişmek.*

1. Bu derd ile şular kim cān virüpdür
Ḫıżırveş **āb-ı ḥayvāna irüpdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 22). [āb-ı ḥayvāna irüpdür, -üp, -dür]*

āb-ı ḥıżır: bk. āb-ı ḥayāt.

1. İrişdi bir ḳıyāmet-dem bu mürde cisme cān geldi
Kelāmı **āb-ı Ḫıżruñ** ʿayni ʿĮsā-yı zamān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 2). [āb-ı ḥıżruñ, -uñ]*
2. Virürken **āb-ı Ḫıżr** emvāta cānı
Olupdur mülket-i ẓulmet meḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 3). [āb-ı ḫıżr,]*

āb-ı ḥıżır ol-: *Ölümsüzlük suyuna dönmek.*

1. Sāye-i zülfi ile ʿaḳs-i lebinden anuñ
Āb-ı Ḫıżr oldı mey-i mülket-i ẓulmet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 14). [āb-ı ḫıżr oldı, -dı]*

āb-ı ḥuşk: *Kuru su II Kadeh.*

1. Revān emr oldı kim bir zülfi müşke
Ḳoya nār-ı teri ol **āb-ı ḫuşke** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 10). [āb-ı ḫuşke, -e]*

āb-ı kevser: *Cennette bulunduğuna ve içenin bir daha susuzluk çekmeyeceğine inanılan kutsal su.*

1. Murād olduḳca yindi ḫ∨ān-ı niʿmet
İçildi **āb-ı Kevser** bigi şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 40). [āb-ı kevser,]*
2. Ṣulu düşmiş be-ġāyet **āb-ı Kevser**
Gören dirdi bir içim ṣuya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 39). [āb-ı kevser,]*
3. Ne ṣu şerm eyler **āb-ı Kevser** andan
Ezel bezminde ol āb-ı revāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 15). [āb-ı kevser,]*

āb-ı luṭf: *İyilik, cömertlik suyu.*

1. Bād-ı ḳahruñdan olursa cümle deryā telḫ-kam
Āb-ı luṭfuñdan olur nāyuñ dimāġı pür-nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 20). [āb-ı luṭfuñdan, -uñ, -dan]*

āb-ı revān: *Akarsu.*

1. Bu meclis bir güzel raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña **āb-ı revān** müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 14). [āb-ı revān,]*
2. Ne ṣu şerm eyler āb-ı Kevşer andan
   Ezel bezminde ol **āb-ı revāndan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 16). [āb-ı revāndan, -dan]*

āb-ı revān gel-: *Akarsu gelmek.*

1. Aḳar ṣu bigi tā ḳaṣra irişdi ol lebi kevşer
   Feraḫdan çeşme çeşme revān **āb-ı revān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 4). [āb-ı revān geldi, -di]*

āb-ı ṣāf: *Saf su.*

1. Revān itmiş sirişkin **āb-ı ṣāfuñ**
   Aña diller virüp berki ḫilāfuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 17). [āb-ı ṣāfuñ, -uñ]*

āb-ı ṣāfī: *Saf su.*

1. Aḳıtdı barmaġından **āb-ı ṣāfī**
   Ser-ā-ser leşkerine oldı kāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 73). [āb-ı ṣāfī,]*

āb-ı selsebīl: *Selsebil ve Kevser suyu (Cennet suları).*

1. Ne şerbet ʿaynı **āb-ı selsebīl** o
   Yaradan ʿışḳına oldı sebīl o *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 89). [āb-ı selsebīl,]*

ābı ṭarāvet ol-: *Suyu tazelenmek.*

1. Ṣaḳāyıḳ olmış ol baḥruñ ḥabābı
   Ṭarāvet olmış ol deryānuñ **ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 38). [ābı ṭarāvet olmış, -mış]*

ābnūs: *Abanoz denilen sert, siyah ve dayanıklı ağaç.*

1. Ḳodı ʿāc üzre ol şeh **abnūsı**
   Görenler itdi istiḥsān ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 17). [abnūsı, -ı]*
2. Yā ʿāc üzre ḳodılar **ābnūsı**
   Anı görmek ḳamu ḫalḳuñ umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 29). [ābnūsı, -ı]*

ābuñ inḳılābı: *Suyun değişimi.*

1. Vaḳārın ḳutbuñ eflāküñ şitābın
   Sebāṭın ḫāküñ **ābuñ inḳılābın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 26). [ābuñ inḳılābın, -n]*

ac: *Yemek yemesi gereken, tok karşıtı.*

1. Ṭoyurdı niʿmete mecmūʿ **acı**
   Münevver oldı istiġnā sırācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 77). [acı, -ı]*
2. Aña ḫalḳ-ı vilāyet şöyle muḥtāc
   Ekinci yaġmura ṣan ekmege **ac** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 84). [ac,]*

aç-: *Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek II Bekâret bozmak.*

1. Anı miftāḥ-ı mercān ile **açdı**
   Revān ol câme-ḫ∨āba laʿl ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 43). [açdı, -dı]*

aç-: *Engeli kaldırmak.*

1. Kim ol fāş itdi sırr-ı ʿışḳı **açdı**
   Meger utanduġından yire geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 41). [açdı, -dı]*

ʿāc: *Fildişi.*

1. Yā ʿ**āc** üzre ḳodılar ābnūsı
   Anı görmek ḳamu ḫalḳuñ umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 29). [ʿāc,]*

ʿāc ḳo-: *Yiyecek vermeyerek karnını doyurmasına engel olmak.*

1. **Ḳodı** ʿ**āc** üzre ol şeh abnūsı
   Görenler itdi istiḥsān ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 17). [ʿāc ḳodı, -dı]*

ac ol-: *Aç olmak, acıkmak, tok olmamak.*

1. Beni ḳılsun belālar cundı tārāc
   O ṭūṭī **olmasun** ṭek bir nefes **ac** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 52). [ac olmasun, -ma, -sun]*

ʿacāʾib: *Acayip, garip, şaşılacak şey, tuhaf.*

1. Çü geldi aña ol ġarrā ġarāʾib
   Ḳamu bī-miṣl ü ser-cümle ʿ**acāʾib** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 26). [ʿacāʾib,]*

açdur-: *Açma işini yaptırmak.*

1. Anı **açdurdı** şeh gördi ki Dāye
   İrişdi ḳalb-i pür-ḫışmı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 37). [açdurdı, -dı]*

ʿaceb: *Acaba.*

1. ʿ**Aceb** ḳande açıldı ḳanı ol gül
   Yüzin gören olurdı aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 47). [ʿaceb,]*
2. ʿ**Aceb** ey meh ne burcuñ māhısın sen
   Ne mülk-i bi-naẓīrüñ şāhısın sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 15). [ʿaceb,]*
3. ʿ**Aceb** sen ḳanġı gülzāruñ gülisin
   Ne būstānuñ muṭarrā sünbülisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 17). [ʿaceb,]*
4. ʿ**Aceb** sen ne neyistān şekkerīsin
   Ne deryānuñ muṣaffā gevherīsin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 13). [ʿaceb,]*

5. Ḳoyup zindān-ı firḳatde esīrüñ
   Ne semt oldı ʿ**aceb** ey meh mesīrüñ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 42). [ʿaceb,]*
6. Kimüñ cisminde varduñ cānı olduñ
   ʿ**Aceb** cānā kimüñ mihmānı olduñ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 44). [ʿaceb,]*
7. ʿAceb düşdi ʿ**aceb** uyduñ hevāya
   Nite kim berg-i gül bād-ı ṣabāya *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 101). [ʿaceb,]*
8. Eyitdi şāh bu ʿaynı ḳıyāmet
   ʿ**Aceb** bilsem neye ola ʿalāmet *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 34). [ʿaceb,]*

ʿ**aceb:** *Acayip, garip, şaşılacak şey, tuhaf.*

1. Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı ʿ**aceb** nerrād imiş
   Ṭas-ı miḥnetde faḳīri eyledi zār ayrulıḳ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 7). [ʿaceb,]*
2. ʿ**Aceb** nakş oynadı naḳḳāşa eflāk
   Yirini ol ġarībüñ eyledi ḫāḳ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 7). [ʿaceb,]*
3. ʿ**Acebdür** ṣubḥgeh ṣaḥrası rengi
   Çıḳarur post-ı çarḫı pelengi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 5). [ʿacebdür, -dür]*
4. Sepildi yüregine anlaruñ ṣu
   ʿ**Aceb** gösterdi devlet anlara rū *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 66). [ʿaceb,]*
5. ʿ**Acebdür** dostlar mihr ü muḥabbet
   Cihāndan itdürür ehlin ferāġat *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 31). [ʿacebdür, -dür]*
6. Ser-ā-ser her maḳāmı nite kim ṭayr
   ʿ**Acebdür** bir ḳanad ile ider seyr *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 78). [ʿacebdür, -dür]*
7. ʿ**Aceb** efʿāli vardur rūzgāruñ
   İder geh ṭūṭī vü geh zāġ yāruñ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 59). [ʿaceb,]*
8. ʿ**Aceb** siḥr öġredüpdür mihr ol aya
   Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 23). [ʿaceb,]*
9. ʿ**Aceb** ben bir daḫı yüzüñ görem mi
   Saña el ḳavşurup ḳarşu ṭuram mı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 93). [ʿaceb,]*
10. ʿ**Aceb** āvāre vü dil-ḫaste oldum
    Ḥabāb-ı mey bigi dem-beste oldum *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 49). [ʿaceb,]*
11. Bizi hicr odına Pervāne atdı
    Ḫudā anı ʿ**aceb** dīvāne itdi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 16). [ʿaceb,]*

ʿ**aceb düş-:** *Garip gelmek.*

1. ʿ**Aceb düşmişdi** ol ẕevḳ ü ṣafālar
   Görürdük devrden luṭf u vefālar *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 57). [ʿaceb düşmişdi, -miş, -di]*
2. ʿ**Aceb düşdi** ʿaceb uyduñ hevāya
   Nite kim berg-i gül bād-ı ṣabāya *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 101). [ʿaceb düşdi, -di]*

ʿ**aceb mi:** *Şaşılır mı?*

1. Ṣafā gülzārına ṭaʿñ mı açılsa ġonce-i ḳalbüm
   ʿ**Aceb mi** gül bigi gülsem gül-i ḫandānumuz geldi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 8). [ʿaceb mi,]*
2. Virür ḥayāt-ı ebed ādeme ʿ**aceb mi** eger
   Olursa cān u cihān lā-ilāhe illā'llāh *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 23). [ʿaceb mi,]*
3. Yitişdi ḥālet-i mey leşker-i ḥ∨āb
   ʿ**Aceb mi** yapsa cümle dīdeler bāb *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 18). [ʿaceb mi,]*
4. ʿ**Aceb mi** gül gülüp açılsın her bār
   Kim anuñ cāmı içre zaʿferān var *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 33). [ʿaceb mi,]*
5. ʿ**Aceb** mi cismini ġarḳ eylese ḳan
   Ki dil yükrüklügini itdi peykān *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 33). [ʿaceb mi,]*

ʿ**aceb niçün:** *Acaba neden.*

1. ʿ**Aceb niçün** söyündürmez yā bārān
   Anuñ esrārı ʿaḳlum ḳıldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 19). [ʿaceb niçün,]*

acı: *Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı.*

1. Şu deñlü itdiler şīrīn güllācı
   Ḳatında niʿmet-i Firdevs **acı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 92). [acı,]*
2. Ḳoyup anı **acıdur** āb-ı ḥayvān
   Ḥicābından olupdur Ḫıżr pinhān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 93). [acıdur, -dur]*
3. Ṭutar elde şeker-lebler gülacı
   Yanında leblerinüñ şekker **acı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 16). [acı,]*

acı: *Elem, sıkıntı.*

1. Mey-i telḫ ile ʿālemden alup dad
   Ġam-ı devr **acısından** oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 16). [acısından, -sı, -n, -dan]*

acı ol-: *Acı gelmek II Üzücü gelmek.*

1. Naṣīḥat ehl-i ʿışḳa **olur acı**
   Dilemez ṭatlu maḫmūruñ mizācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 5). [acı olur,-ur]*

acı it-: *Acı duymak, zevk alamaz olmak.*

1. Ḳala düşmenlerine taḫt u tācı
   İdüp dururdı ʿayş-ı telḫ ol **acı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 48). [acı idüp dururdı, -üp, -dururdı]*

açıl-: *Açık duruma gelmek veya getirilmek.*

1. O verd-i salṭanat bunda **açılsun**
   Duʿā şeb-nemleri aña şaçılsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 77). [açılsun, -sın]*

acılıklar görme sen: *Sen, acılıklar yaşama.*

1. Hey ne ṭatlu yār imişsin **acılıḳlar görme sen**
   Görmedüm ʿālemde ben bir sen ḳadar şīrīn-kelām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 3). [acılıḳlar görme sen,]*

acılıklardan şaḳla-: *Kötülüklerden korumak.*

1. İlāhī **şaḳla** ol şīrīn-zebānı **acılıḳlardan**
   Şükür kim bezme lezzet virdi bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 13). [acılıḳlardan şaḳla,]*

acıyı git-: *Acı tecrübelerle ayrılmak.*

1. Gelenler **acıyı gitdi** cihāndan
   Kimesne dad almamışdur andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 13). [acıyı gitdi, -di]*

ʿāciz: *Yetersiz, zayıf.*

1. Hesāb olur sipihr üzre kevākib
   Anuñ ʿaddinde ʿ**āciz** her muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 18). [ʿāciz,]*
2. Dil-i dānā dinürse aña cāʾiz
   Mühendis ḳaʿrınuñ fehminde ʿ**āciz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 10). [ʿāciz,]*

ʿāciz ol-: *Dayanamamak, tahammül edememek.*

1. Ḳız ucından ġıdalar oldılar ḳız
   Se-ā-ser ehl-i ḳalʿa **oldı** ʿ**āciz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 6). [ʿāciz oldı, -dı]*

ʿāciz ü dermānde: *Aciz ve bitkin hissetmek.*

1. Uyandı kendüyi zindānda buldı
   Ziyāde ʿ**āciz ü dermānde buldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 60). [ʿāciz ü dermānde buldı,]*

açuk: *Kapalı olmayan, kapalı karşıtı.*

1. Görürler kim **açuḳdur** uġrı ḳapu
   Bilürler eylemiş vaḥşet hemān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 17). [açuḳdur, -dur]*

açup oḳı-: *Açıp okumaya başlamak.*

1. **Oḳıdı açup** anı şāh-ı ʿālem
   Açıldı göñli oldı şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 45). [açup oḳıdı, -dı]*

ʿacūze: *Yaşlı kadın, kocakarı.*

1. Meger var idi bir ġāyet ʿ**acūze**
   Anuñ yitmişdi yaşı iki yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 11). [ʿacūze,]*

ʿaczin anla-: *Çaresizliğinin farkına varmak.*

1. ʿĀlim oldur kim seni bilmekde ʿ**aczin anlaya**
   Ey ki cudūñdan irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 35). [ʿaczin anlaya, -y, -a]*

ad: *İsim.*

1. Gül-i Cennet Şükūfe anuñ **adı**
   Göñüller eksügi cānlar murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 63). [adı, -ı]*
2. Cihān mülkin pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi bārān seḫā vü Jāle **adı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 28). [adı, -ı]*
3. İçi pür-ḥūr **adı** Cennet-ābād
   Gören bende olurdı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 3). [adı, -ı]*
4. Ḳızı var idi **adı** Şemʿe Bānū
   Çerāġı şemsden yaḳardı o meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 27). [adı, -ı]*
5. Ziyāde ehl-i tedbīr **adı** Nāṣır
   Be-ġāyet fikri gökcek ʿaḳlı vāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 7). [adı, -ı]*

6. Ol āteşden dürür anuñ nihādı
   Anuñçün mihr olupdur anuñ **adı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 30). [adı, -ı]*
7. Dinür bir pāre oduñ **adına** ʿışḳ
   Yaḳar kimüñ gelürse yādına ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 21). [adına, -ı, -n, -a]*
8. Nefes oġullarıdur ẕevḳ ü şādi
   O bir ḫoş mevlevīdür nāy **adı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 10). [adı, -ı]*
9. Cemāli şemʿdür Pervāne **adı**
   Viṣāli cümle maḫlūḳuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 21). [adı, -ı]*
10. **Aduñ** esmā-yı ḫüsnā bigi ẕikrüm
    Tecellā-yı cemālüñ dilde fikrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 47). [aduñ, -uñ]*
11. Mesīḥ **adı** vü mānend-i Mesīḥā
    İderdi söz deminde mürde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 3). [adı, -ı]*
12. Bir āteş-pāre var **adı** muḥabbet
    Şerārı berḳ-i āfet dūdı miḥnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 3). [adı, -ı]*
13. Murādı cümle cānuñ **adı** Niʿmet
    Be-ġāyet pür-leṭāfet pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 57). [adı, -ı]*
14. Anuñ Bercīs **adı** bir güzel pīr
    Ḳoya çarḫa zemīni itse tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 5). [adı, -ı]*
15. Şecāʿat ebrinüñ şimşīr-i berḳı
    Ṭutup dururdı **adı** ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 4). [adı, -ı]*
16. Demürden muḥkem anuñ **adı** Fānūs
    Felek fevḳ ile olmış burc-ı meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 19). [adı, -ı]*
17. Güneş dirler görenler her ʿimādın
    Semā dirsem yiri anlaruñ **adın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 48). [adın, -ı, -n]*
18. Biri Sunḳur anuñ biri Şeh-bāz
    Birinüñ Ġonce **adı** bir ser-efrāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 14). [adı, -ı]*

ad: *Nam, şöhret, şan.*

1. Dönerdi taḫt **adına** o şehrüñ
   Yüzi ṣuyı idi ṭoprāġı dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 29). [adına, -ı, -n, -a]*

ʿad ol-: *Sayılmak.*

1. **Olurdı** ʿ**ad** feleklerde sitāre
   ʿAded yoġ idi ol demde suvāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 29). [ʿad olurdı, -ur, -dı]*

ʿad yok: *Sayı yok.*

1. Bile bindi yanınca ḫalḳ-ı bī-ḥad
   Felekde encüme var **yoḳ** aña ʿ**ad** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 14). [ʿad yoḳ,]*

aʿdā: *Düşmanlar.*

1. O gice ḫāżır itdiler kemendi
   Gice tā ṣubḥ-dem **aʿdāya** bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 26). [aʿdāya, -y, -a]*
2. Zirih-pūş olmış **aʿdānuñ** sipāhı
   Ṭolaşmış ṣan deñizde aġa māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 37). [aʿdānuñ, -nuñ]*

ʿadālet mülki: *Adalet ülkesi.*

1. ʿ**Adālet mülkinüñ** ṣāḥib-ḳırānı
   Şeriʿat būstānı bāġbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 15). [ʿadālet mülkinüñ, -nüñ]*
2. İrişür taḫt-ı Mışr'a yine Yūsuf
   ʿ**Adalet mülkini** eyler ṭasarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 12). [ʿadalet mülkini, -n, -i]*

adam sal-: *Adam göndermek.*

1. Hemān zindāna **adam saldılar** tīz
   Yaturdı oluban Dāye ʿaraḳ-rīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 33). [adam saldılar, -dı, -lar]*

aʿdāsını yoġ eyle: *Düşmanını yok et.*

1. İlāhi ʿömrini çoġ eyle anuñ
   Ḳamu **aʿdāsını yoġ eyle** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 84). [aʿdāsını yoġ eyle,]*

aʿdā-yı cühhāl: *Bilgisiz düşmanlar.*

1. Ṣuṣasa ḳanına **aʿdā-yı cühhāl**
   İçirür tīġı anuñ zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 43). [aʿdā-yı cühhāl,]*

aʿdā-yı hāʾin: *Hain düşman.*

1. Aña ḳaṣd idicek **aʿdā-yı ḫāʾin**
   Olupdur vaḥş u ṭayr ol dem muʿāvin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 79). [aʿdā-yı ḫāʾin,]*

ʿadd: *Sayı.*

1. Hesāb olur sipihr üzre kevākib
   Anuñ ʿ**addinde** ʿāciz her muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 18). [ʿaddinde, -i, -n, -de]*

ʿadd it-: *Saymak, kabul etmek.*

1. Ḥasūduñ ḥaddi vü pāyānı yoḳdur
   Anı ʿ**add itmegüñ** imkānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 10). [ʿadd itmegüñ, -meg, -üñ]*

aded: *Sayı, tane.*

1. Oturmış sandalīde pehlevānlar
   Adedde var idi biñ dāne anlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 28). [adedde, -de]*

ʿaded var: *Sayısı var.*

1. Yanına şol ḳadar cemʿ oldı ebkār
   Aña yoḳ necm-i eflāka ʿ**aded var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 4). [ʿaded var,]*

ʿaded yoġ: *Sayısız.*

1. Olurdı ʿad feleklerde sitāre
   ʿ**Aded yoġ idi** ol demde suvāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 30). [ʿaded yoġ idi, -idi]*

ʿadem: *Yokluk.*

1. Sizi var eyleyen Ḥaḳḳı ʿ**ademden**
   Beni Pervāne'ye iletüñ keremden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 21). [ʿademden, -den]*
2. Bu ṣaffa ʿākıbet alur ṣafāyı
   Bu ḳıble ḳomaz ʿ**ademden** ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 4). [ʿademden, -den]*

ādem: *Dinî inanışlara göre dünya üzerindeki ilk insan; Âdem Baba.*

1. **Ādemden** ʿālemi mevcūd idüpdür
   Cemālin ʿāleme maḳṣūd idüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 9). [ādemden, -den]*

ādem: *İnsan.*

1. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī cihān maʿnāda bir demdür
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez şol kim **ādemdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 2). [ādemdür, -dür]*
2. Ṣafā sür ʿıyş u işret ḳıl yüzini ġuṣṣanuñ görme
   Ölümden evvel öldüren cihānda **ādemi** ġamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 8). [ādemi, -i]*
3. Virür ḥayāt-ı ebed **ādeme** ʿaceb mi eger
   Olursa cān u cihān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 23). [ādeme, -e]*
4. İdüp bir yirde çār eżdādı hem-dem
   Ḳodı luṭfından anuñ adın **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 68). [ādem,]*
5. Ola kendüzin **ādem** inanmaḳ
   Hemān yile varup ṣuya ṭayanmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 51). [ādem,]*
6. Ṣafā virür velī ḫ∨āb-ı seḥergāh
   Aña degmez ki **ādem** ola güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 52). [ādem,]*
7. Uyumaḳ **ādeme** ġāyet ṣafādur
   Uyumaz yatmaz ancaḳ bir Ḫudādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 43). [ādeme, -e]*
8. Ve likin keṣreti ḳalbi ḳarardur
   İder sust **ādemi** beñzi ṣarardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 46). [ādemi, -i]*
9. Ne ḫoşdur ʿahdine ṭurmaḳ bir **ādem**
   Ṭuranlar ʿahdine olur mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 99). [ādem,]*
10. Bulur ḫıdmetle her **ādem** ululıḳ
    Ululıḳ görmez ol kim ola ulaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 11). [ādem,]*
11. İnüp ol murġın üstinden bir **ādem**
    Didi ey pādşāh-ı mülk-i ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 11). [ādem,]*
12. Bu murġuñ üstine binse bir **ādem**
    Ne yire dirse iltür anı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 17). [ādem,]*
13. Ṣabā enfās-ı ʿĮsā'dan urur dem
    Nice cūş itmesün ol dem bir **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 60). [ādem,]*
14. Mey ile olmasun mı kişi hem-dem
    O dem dīvāne olmasun mı **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 64). [ādem,]*
15. İder mey **ādemi** bī-bāk u ġāfil
    Olur ġāfillerüñ aḥvāli müşkil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 43). [ādemi, -i]*
16. Velī esrārı **ādem** açmaġ olmaz
    Eñini gözleyen ṣayru saġ olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 3). [ādem,]*
17. Cihānda cān u göñülden dem-ā-dem
    Anuñçün Cennet'e meyl eyler **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 36). [ādem,]*
18. Olur rūşen-dil anı gören **ādem**
    Hemān Dellāleye yandurdı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 105). [ādem,]*
19. Didi Dellāle'ye Pervāne ol dem
    Ṭabīb olursın olsa ḫasta **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 110). [ādem,]*
20. Bahār irüp cihān olmışdı ḫurrem
    Hevādan tāze cān bulurdı **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 2). [ādem,]*
21. Ḳomaz **ādemde** ol hergiz riyāyı
    Anüñçün aña meyl itmez riyāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 5). [ādemde, -de]*

22. Olupdur baḥr-ı ʿışḳuñ mevci ʿālem
İçinde gevheridür anuñ **ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 68). [ādem,]*

ʿadem anla-: *Yokluğu bilmek.*

1. Şu dem kim ʿışḳ el çekse cihāndan
ʿ**Adem anla** vucūd umma sen andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 74). [ʿadem anla,]*

ādem degül: *Adam değil.*

1. Şunuñ kim ʿışḳı yoḳ **ādem degüldür**
Ḫudānuñ sırrına maḥrem degüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 31). [ādem degüldür, -dür]*

ādem devlete ṣabr ile irişür: *İnsan mutluluğa sabırla erişir.*

1. **İrişür devlete ṣabr ile ādem**
Olur ṣābir olan āḫir mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 43). [ādem devlete ṣabr ile irişür,]*

ādem eyü ad ile ʿālem ṭutar: *İnsan âlemi iyi adla tutar.*

1. **Eyü ad ile ʿālem ṭutar ādem**
Olur cümle cihān içre mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 15). [ādem eyü ad ile ʿālem ṭutar,]*

ādem gider adı yirinde ḳalur: *İnsan gider adı kalır.*

1. Var aduñ Ḫıżr gibi eyle zinde
Gider ādem ḳalur adı yirinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 26). [ādem gider adı yirinde ḳalur,]*

ādem ol-: *İnsan olmak II İnsanla dolmak.*

1. Bile anuñ yanınca ḫalḳ-ı enbūh
Ser-ā-ser **ādem oldı** deşt ile kūh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 38). [ādem oldı, -dı]*
2. Öñine düşdi Lālā-yı mükerrem
Ser-ā-ser kūh-ı ṣaḥra **oldı ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 40). [ādem oldı, -dı]*

ādemüñ gönli: *İnsanın yüreği.*

1. El urdı açdı ucdan uca düpdüz
Nite kim **ādemüñ gönlin** eyü söz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 50). [ādemüñ gönlin, -n]*

ādemüñ rūḥın eyü ad şād ider: *İnsanın ruhunu iyi ad şad eder.*

1. Ḳazan ḳaṣd eyle ʿālemde eyü ad
İder rūḥın eyü ad ādemüñ şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 14). [ādemüñ rūḥın eyü ad şād ider,]*

ādemüñ yimişi: *İnsanın yemişi.*

1. **Yimişi ādemüñ** muḳbil piserdür
   Oġulsuz kimse bir bersüz şecerdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 41). [ādemüñ yimişi,]*

ʿādet ü uslūb u erkān: *Âdet, tarz, esaslar.*

1. Ve līkin **ʿādet ü uslūb u erkān**
   Yirine gelsiniçün itdi ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 13). [ʿādet ü uslūb u erkān,]*

ʿādetce: *Görenek şekliyle, âdet olarak.*

1. Gelüp şeh yanına cümle ekābir
   Oturdı yirine **ʿādetce** bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 16). [ʿādetce,]*

adı çık-: *Bilinmek, tanınmak, nam salıp meşhur olmak, ünlenmek.*

1. Birisi pādşāh-ı mülket-i dād
   ʿÖmer **adı çıḳarmış** ʿadl ile dād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 110). [adı çıḳarmış, -ar, -mış]*
2. Çeküp zencīr ḳaşra ʿadl u dādı
   Çıḳar Nūşīnrevānveş yaḫşı **adı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 42). [adı çıḳar, -ar]*

ʿādil degül: *Adaletli değil.*

1. **Degül** Nūşīnrevān ol deñlü **ʿādil**
   Kim anuñ taḫtgāhı şehr-i şākil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 37). [ʿādil degül,]*

ʿādil gerek: *Adaletli olmalı.*

1. Daḫı sulṭān olan **ʿādil gerekdür**
   O ṣanʿatda ḳatı kāmil gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 39). [ʿādil gerekdür, -dür]*

adın işit-: *Adını duymak; birinin anıldığına tanık olmak.*

1. **İşitdi** şāhuñ **adın** göñlüm aḳdı
   O dür-i pendi cān gūşına daḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 29). [adın işitdi,]*

ad ko-: *Ad vermek, ad koymak.*

1. İdüp bir yirde çār eżdādı hem-dem
   Ḳodı luṭfından anuñ **adın** ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 68). [adın ḳodı, -dı,]*
2. Bilüp bu ḥikmetin Jāle Ḫudā'nuñ
   Ḳoyupdur adını Pervāne anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 52). [adını ḳoyupdur, -up, -dur]*

ʿadl ile dād: *Adalet ve doğruluk.*

1. Birisi pādşāh-ı mülket-i dād
ʿÖmer adı çıḳarmış ʿ**adl ile dād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 110). [ʿadl ile dād,]*

ʿ**adl ile dādı ṭut-:** *Adaleti sağlamak.*

1. **Ṭutamaz idi** olmışdı murādı
Çeküp zencīre ol ʿ**adl ile dādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 14). [ʿadl ile dādı ṭutamaz idi, -a, -maz, -idi]*

ʿ**adl it-:** *Adil olmak, adil davranmak.*

1. Benüm ġāyetde bī-ḥaddur vebālüm
Eger kim ʿ**adl iderseñ** n'ola ḥālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 22). [ʿadl iderseñ, -er, -se, -ñ]*

ʿ**adl u dād:** *Adalet ve doğruluk.*

1. Cihān mülkin pür itmiş ʿ**adl u dādı**
Özi bārān seḫā vü Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 27). [ʿadl u dādı, -ı]*
2. Ne kim olursa Ḥaḳ virsün murāduñ
Añılsun ḥaşr olınca ʿ**adl u dāduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 32). [ʿadl u dāduñ, -uñ]*
3. Çeküp zencīr ḳaşra ʿ**adl u dādı**
Çıḳar Nūşīnrevānveş yaḫşı adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 41). [ʿadl u dādı, -ı]*

ʿ**adl u inṣāf:** *Adalet ve insaf.*

1. Bu şehde ḫatm olupdur ʿ**adl u inṣāf**
Kimesne uramaz inṣāfdan laf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 17). [ʿadl u inṣāf,]*

ʿ**adū:** *Düşman.*

1. Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler
Olsun ḳamu ʿ**adūñuñ** ey şāh necmi rāciʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 46). [ʿadūñuñ, -nuñ]*
2. Mūsā ʿaṣāsı bigi ḳaldursa sancaġuñ ser
Firʿavūnveş ʿ**adūya** teng ola mülk-i vāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 32). [ʿadūya, -y, -a]*
3. Miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ cümle ʿ**adūyı** Ḫālik
Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ mecmūʿ derde nāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 5). [ʿadūyı, -y, -ı]*
4. ʿAdū Yeʾcūc bigi gerçi bī-ḥad
Kılıcı ehl-i İslām'a demür sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 37). [ʿadū,]*
5. ʿ**Adūnuñ** ḳanına tīġı k'ola ġarḳ
Şafaḳ içre ṣanasın mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 41). [ʿadūnuñ, -nuñ]*
6. Ki ide tīġını ol gevher-i ḫāṣ
ʿ**Adūnuñ** ḳulzum-ı ḫūnında ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 6). [ʿadūnuñ, -nuñ]*
7. Pür itdi ṣubḥgeh meydānını ḳan
ʿ**Adūsı** boynını urdı firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 6). [ʿadūsı, -sı]*
8. ʿ**Adūyı** nār-ı ḳahruñ eylesün ḫāk
Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 41). [ʿadūyı, -y, -ı]*
9. Ṭolulardan buñaldı ser-ā-ser il
ʿ**Adūya** ṣan ḥaṣā dökdi ebābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 40). [ʿadūya, -y, -a]*
10. Çalındı ṭabl u çözildi ʿalemler
ʿ**Adūya** irişe tā kim elemler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 22). [ʿadūya, -y, -a]*
11. ʿ**Adū** bir ḫ∨āce idi şındı gūyā
Alımlı itdi esbābını yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 99). [ʿadū,]*

12. Serin nezr eylemişdi tīġe virdi
ʿ**Adū** ol dem boynından ırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 80). [ʿadū,]*
13. ʿ**Adūlar** ḳanı içre cümle ḫançer
Hemān deryā içinde ḫūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 53). [ʿadūlar, -lar]*
14. ʿ**Adūlar** şındı bunlar buldı nuṣret
Güneş gūyā ki ṭoġdı gitdi ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 101). [ʿadūlar, -lar]*
15. Yüzi ṣuyıla ṭurmaz tīġ ider ḳan
ʿ**Adūlar** boynına alur ferāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 82). [ʿadūlar, -lar]*
16. Bular ḳānūn idindiler urup çeng
ʿ**Adūnuñ** ḳāmetini ḳılmaġı ceng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 88). [ʿadūnuñ, -nuñ]*
17. İdindi cengi şemşīr gerçi kim kār
ʿ**Adūnuñ** başı üstinde yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 56). [ʿadūnuñ, -nuñ]*
18. Ḳılıç biçdi ʿ**adūya** bir libāsı
Kim anuñ ne yeñi var ne yaḳası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 91). [ʿadūya, -y, -a]*
19. Kemend-endāzlar ṣaldı kemendi
Kemend urdı ʿ**adūya** geçdi bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 60). [ʿadūya, -y, -a]*
20. Bu resm ile yidi gün dügün oldı
ʿ**Adūya** her güni biñ dügün oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 22). [ʿadūya, -y, -a]*
21. Ṭutardı her birisi iki ḫançer
ʿ**Adūyı** ceng içinde añа ṣançar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 26). [ʿadūyı, -y, -ı]*

adu añıl-: *Hayırla yâd edilmek.*

1. Ẕikrüñ ile ḳullara ḳutlu ḳapular açılur
Feṯḥ olur **aduñ añılsa** ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 4). [aduñ añılsa, -sa]*
2. Añılmaġısa dünyāda murāduñ
Añılsun ḥaşre dek anuñla **aduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 18). [aduñ añılsun, -sun]*

ʿadū elü: *Düşman eli.*

1. Yavuz gözden vucūduñ ṣaḳlasun Ḥaḳ
ʿ**Adū** ḳoysun **elüñden** başa ṭopraḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 44). [ʿadū elüñden, -ñ, -den]*

ʿadū ḳalbi: *Düşman kalbi.*

1. ʿ**Adū ḳalbin** yarardı tīġ cebri
Ṣanasın berḳ-i lāmiʿ cism-i ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 47). [ʿadū ḳalbin, -n]*
2. ʿ**Adūlar ḳalbine** ursa n'ola nār
Ṭutar od yıldırım inse ḫas u ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 67). [ʿadūlar ḳalbine, -n, -e]*
3. Tüfekler yıldırım bigi irişdi
ʿ**Adūnuñ ḳalbine** muḥkem girişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 66). [ʿadūnuñ ḳalbine, -n, -e]*
4. ʿ**Adūnuñ ḳalbine** oḳ şöyle girdi
Revān cismi libāsın añа virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 39). [ʿadūnuñ ḳalbine, -n, -e]*

aduñ ʿālemde iḥyā it-: *Adını dünyada yaşatmak.*

1. İdersüñ aduñı ʿālemde iḥyā
Yirüñ eflāk ola manend-i ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 23). [aduñı ʿālemde iḥyā idersüñ, -er, -süñ]*

aduñ niyyet eyle-: *Adını niyet etmek.*

1. Diri ḳalmaġa **aduñ eyle niyyet**
Dirilden adın ölmez tā ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 19). [aduñ niyyet eyle,]*

aduñ zinde eyle-: *Adını yaşatmak.*

1. Var **aduñ** Ḫıżr gibi **eyle zinde**
Gider ādem ḳalur adı yirinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 25). [aduñ zinde eyle,]*

ʿadūnuñ mihri: *Düşmanın güneşi.*

1. Felek ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün
ʿAdūnuñ mihriyse şemʿi söyünsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 32). [ʿadūnuñ mihriyse, -y, -se]*

ʿadūya ḳal-: *Düşmana kalmak.*

1. **ʿAdūya ḳalmaz** āḫir taḫt u tācum
Olur ben naḳl idicek ol duʿācum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 37). [ʿadūya ḳalmaz, -maz]*

ʿadūya yürü-: *Düşmanın üzerine yürümek.*

1. Ne dem ol pādşāh-ı heft-kişver
ʿAdūya yürüse cemʿ itse leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 70). [ʿadūya yürüse, -se]*

ʿadū-yı ġuṣṣa vü ġam: *Gam ve gussa düşmanı.*

1. **ʿAdū-yı ġuṣṣa vü ġam** yār-ı şādī
Be-ġāyet ġuṣṣalu cānuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 5). [ʿadū-yı ġuṣṣa vü ġam,]*

ʿadū-yı şām: *Şam'ın düşmanı II Gece düşmanı.*

1. Elinde nīze başında ışıḳ var
ʿAdū-yı Şām'dur şāh-ı Ḫotenvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 20). [ʿadū-yı şām'dur, -'dur]*

afāḳ: *Ufuklar.*

1. Pür olsun ser-be-ser anuñla **afāḳ**
Muḥayyer olsun andan cümle ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 11). [afāḳ,]*

āfāḳı gül-fām eyle-: *Ufukları gül rengine çevirmek.*

1. Ol **eyler** dem-be-dem **āfāḳı gül-fām**
O virdi çarḫa sürʿat ḳuṭba ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 47). [āfāḳı gül-fām eyler, -r]*

āferine lāyıḳ ol-: *Övgüye layık.*

1. Nice olmaya lāyıḳ āferine
   Peri geçse żiyāsından görine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 9). [āferine lāyıḳ olmaya, -ma, -y, -a]*

āfet: *Bela.*

1. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u sengi miḥnet
   Anuñ saḳfı belā vü ferşi **āfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 8). [āfet,]*
2. Ḳomaz ṣabr u ḳarārı gül bir **āfet**
   Nice olmaz kişi mest-i melāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 65). [āfet,]*

āfet: *Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım II Güzelliği ile insanı şaşkına çeviren, aklını başından alan kadın.*

1. O ḥavża ṣu bigi girdi o sāʿat
   Ṣunuñ cānına od urdı ol **āfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 28). [āfet,]*
2. Dilerler kendüyi bildi ol **āfet**
   O sāʿat eyledi göñli şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 13). [āfet,]*

āfetden ḥıfẓ eyle-: *Beladan korumak.*

1. İlāhī saḳla niʿmet ḳılletinden
   Bizi **ḥıfẓ eyle** anuñ **āfetinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 18). [āfetinden ḥıfẓ eyle,]*

āfet ir-: *Başına kötü bir şey gelmek.*

1. **İrer** insāna ***ā*fet** gözlerinden
   İrişür cāna rāhat sözlerinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 37). [āfet irer, -er]*

āfet-i devrān: *Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan güzel.*

1. Luṭf idüp geldi şeref virdi şebistānumuza
   Göñlümüzden ṭoġup ol **āfet-i devrān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 4). [āfet-i devrān,]*

āfitāb: *Güneş.*

1. Azaldı gördigince **āftābı**
   Şu kettān bizi gūyā māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 25). [āftābı, -ı]*
2. Geyürken bunca semmūr-ı sincābī
   Şitā ditretdi dir dir **āftābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 38). [āftābı, -ı]*
3. Baña gün bigi rūşen eyle ḥālüñ
   Bilem ey **āftābum** tā zevālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 108). [āftābum, -um]*
4. Bu yir ol **āftāba** yaraşur burc
   Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 31). [āftāba, -a]*
5. Ṣuʿā-ı mihre beñzer her ṭınābı
   Beyāżı tīre eyler **āftābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 50). [āftābı, -ı]*

āfitāb: *Güneş II Sevgili.*

1. Nedür ey **āftābum** bu zevālüñ
   Ḳamer cismüñ hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 49). [āftābum, -um]*

2. İrişdür müşterini ḫoş perīye
   Ḳurbān it **āftābı** Müşterī'ye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 54). [āftābı, -ı]*
3. Dimiş yüz luṭf ile ol ḫoş perīye
   Ḳarīn it **āfitābı** müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 128). [āfitābı, -ı]*

āfitāb-ı ʿālem-ārā: *Âlemi süsleyen güneş.*

1. Seḥergāh **āftāb-ı ʿālem-ārā**
   ʿUrūc itdi göge mānend-i ʿĮsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 1). [āftāb-ı ʿālem-ārā,]*

āfitāb-ı ʿālem-ārā: *Cihanı süsleyen güneş.*

1. Nice māh **āftāb-ı ʿālem-ārā**
   Cemālinden münevver oldı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 11). [āftāb-ı ʿālem-ārā,]*
2. Nice mey **āftāb-ı ʿālem-ārā**
   Kim ol bī-ġıll u ġış pāk u muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 3). [āftāb-ı ʿālem-ārā,]*

āfitāb-ı ʿālem-ārā: *Dünyayı süsleyen güneş II Sevgili.*

1. Dimiş ey **āftāb-ı ʿālem-ārā**
   Cemālüñden münevver rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 33). [āftāb-ı ʿālem-ārā,]*

āfitāb-ı burc-ı maʿnā: *Anlam burcunun güneşi.*

1. Nice şemʿ **āftāb-ı burc-ı maʿnā**
   Ḳamer andan żiyā ḳılsun temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 9). [āftāb-ı burc-ı maʿnā,]*

āfitābı büri-: *Güneşi kaplamak.*

1. Gözi deryāsınuñ cūş itdi ābı
   Büridi necm-i ezher **āftābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 48). [āftābı büridi, -di]*

āfitāb-ı çarh: *Feleğin güneşi II Sevgili.*

1. Bulup ol **āftāb-ı çarḫ** ḳadri
   Aña yir eyledi şevḳ ile ṣadrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 23). [āftāb-ı çarḫ,]*

āfitāb-ı cihan-ṭab: *Dünyayı aydınlatan güneş.*

1. Bir **āftāb-ı cihan-ṭabdur** ki nūrından
   Ḳılar derūnı leyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 17). [āftāb-ı cihan-ṭabdur, -dur]*

āfitāb-ı evc-i devlet: *Devlet göğünün güneşi II Sevgili.*

1. Görür bir **āftāb-ı evc-i devlet**
   Yüzinde berḳ urur nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 23). [āftāb-ı evc-i devlet,]*

āfitāb-ı evc-i ʿizzet: *Yücelik doruğunun güneşi II Sevgili.*

1. Nice şeh māh-tāb-ı burc-ı devlet
   Nice meh **āftāb-ı evc-i ʿizzet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 2). [āftāb-ı evc-i ʿizzet,]*

āfitāb-ı zer-feşān: *Altın işlemeli güneş.*

1. Buyurdı **āftāb-ı zer-feşāna**
   Geyürdi ḫilʿat-ı zerrīn cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 5). [āftāb-ı zer-feşāna, -a]*

aġ: *Beyaz.*

1. Hümāveş açdı sancaḳlar per ü bāl
   Kimi **aġ** u kimi sebz ü kimi āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 18). [aġ,]*

aġa: *Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse.*

1. Buyurdı pādşāh begler **aġalar**
   Seḥer şeh-zādeye ḳarşu duralar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 45). [aġalar, -lar]*
2. Ḳamu begler **aġalar** çıḳdı ḳarşu
   Görürler kim gelür bir şāh-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 7). [aġalar, -lar]*
3. O sāʿat cümle bu begler **aġalar**
   O şāha itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 17). [aġalar, -lar]*

aġa ṭolaş-: *Ağa takılmak.*

1. Zirih-pūş olmış aʿdānuñ sipāhı
   Ṭolaşmış ṣan deñizde **aġa** māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 38). [aġa ṭolaşmış, -mış]*

aġaç: *Gövdesi kuvvetli, büyük, dalları sert fidan.*

1. Tarāvet pādşāhı çekdi leşker
   Her **aġaç** oldı bir maḥbūb çāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 26). [aġaç,]*
2. **Aġaçlar** her biri ṣarrāfa beñzer
   Kimi yāḳūtlar ṭutar kimi zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 27). [aġaçlar, -lar]*

aġaçdan ʿaceb bir ṭayr var: *Ağaçtan yapılmış garip bir kuş var.*

1. Çıḳup ol ḳaṣruñ öñin itdiler seyr
   Görürler **var aġaçdan bir ʿaceb ṭayr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 24). [aġaçdan ʿaceb bir ṭayr var,]*

aġaçdan murġ: *Tahta kuş.*

1. Kerāmet birle idüp ḫāriḳu'l-ʿāde
   Aġaçdan murġ ile uça hevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 28). [aġaçdan murġ,]*
2. **Aġaçdan murġı** itdi pāre pāre
   Getürüp ocaġ içre urdı nāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 19). [aġaçdan murġı, -ı]*

āgāh eyle-: *Haberdar etmek, bildirmek.*

1. Var anı geldügümden **eyle āgāh**
   Ola kim göñlümüzden ṭoġa ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 115). [āgāh eyle,]*

āgāh it-: *Haberdar etmek, bildirmek.*

1. Varup Lālā'sını **itdiler āgāh**
   Dideler menzile geldi ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 75). [āgāh itdiler, -di, -ler]*
2. Bu yaña Şemʿi Dāye **itdi āgāh**
   Derūndan yane yane itdiler āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 1). [āgāh itdi, -di]*

āgāh ol-: *Haberdar olmak.*

1. Ḫaber geldi ki şehre bu gün ol māh
   İder şehri müşerref **oluñ āgāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 2). [āgāh oluñ, -uñ]*
2. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser **oldı āgāh**
   Ki şeh-zāde çıḳar ava seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 13). [āgāh oldı, -dı]*
3. Bu işden **oldı** Nāṣır çün kim **āgāh**
   Derūndan yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 15). [āgāh oldı, -dı]*
4. Ol işden **olmamışdı** kimse **āgāh**
   Hemān bir kendü bilürdi bir Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 21). [āgāh olmamışdı, -ma, -mış, -dı]*
5. Bu işden **old**ı Nāṣır çün kim **āgāh**
   O saʿāt yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 15). [āgāh oldı, -dı]*
6. Ser-ā-ser cümle ʿālem **oldı āgāh**
   Yine tecdīd-i menzil itmiş ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 21). [āgāh oldı, -dı]*
7. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser **oldı āgāh**
   Oḳımış ol cemāli muṣḥafı şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 47). [āgāh oldı, -dı]*
8. Ḫaber irişdi kim Faġfūr'a nā-gāh
   Gelür elçisi Rūm'uñ **oluñ āgāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 18). [āgāh oluñ, -uñ]*
9. İki leşker ser-ā-ser **oldı āgāh**
   Kim olur ceng-i sulṭānī seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 7). [āgāh oldı, -dı]*
10. Bu işden Şāh Jāle **oldı āgāh**
    Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 17). [āgāh oldı, -dı]*
11. Bu işden Şāh Faġfūr **oldı āgāh**
    Ḳızardı vü bozardı çün seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 21). [āgāh oldı, -dı]*
12. Cihānuñ ḫalḳı cümle **oldı āgāh**
    Fulān gün sūr-ı bī-mānend ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 19). [āgāh oldı, -dı]*
13. Bu işden çün ki şeh **āgāh oldı**
    O dem ʿaynı revān bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 85). [āgāh oldı, -dı]*
14. Münādiler bıraḳdı mülkine şāh
    Didiler gitdi Faġfūr **oluñ āgāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 100). [āgāh oluñ, -uñ]*
15. Ser-ā-ser cümle leşker **oldı āgāh**
    Fulān gün ʿazm-i mülk-i Çīn ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 87). [āgāh oldı, -dı]*
16. Ḫaber geldi ki şāha **oluñ āgāh**
    Gelür şehre seḥergāh ol yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 11). [āgāh oluñ, -uñ]*

aġıl: *Hale.*

1. Der-āġūş itdi **aġlın** Şāh Jāle
   Ṣanasın āsmānda māhı hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 15). [aġlın, -ın]*

aġırla-: *İkramda bulunmak.*

1. Tekellüm eyleyüp cān u dil ile
   Anı **aġırladı** ṭatlu dil ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 26). [aġırladı, -dı]*

aġırlan-: *Ağırlama işine konu olmak.*

1. **Aġırlanan** kişiler ṭatlu dilden
   Ṣafālar kesb ider cān u göñülden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 29). [aġırlanan, -an]*

aġıruñca altun vir-: *Ağırlığınca altın vermek II Karşılığında ödüllendirmek.*

1. Terāzu-yı murādum eyle mevzūn
   Vireyüm aġıruñca saña **altun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 34). [aġıruñca altun vireyüm, -e, -y, -üm]*
2. Murādum veznesin kim ide mevzun
   Virem şāh **aġıruñca** aña **altun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 26). [[aġıruñca altun virem, -em]*

aġız aç-: *Konuşmaya başlamak.*

1. Bir ejderhā dürür **aġzın açupdur**
   Ġam u guṣṣa o ḳorḳudan ḳaçupdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 11). [aġzın açupdur, -up, -dur]*

aġla-: *Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.*

1. **Aġlayup** n'ola hezār āh eylesem bülbül bigi
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 7). [aġlayup, -y, -up]*
2. Ṣürāḫī **aġlamış** sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḫīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 9). [aġlamış, -mış]*
3. Ḳurı yire nedür giryān olup ey ebr yaş dökmeñ
   Benümçün **aġla** aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 6). [aġla,]*
4. Ḳurı yire nedür giryān olup ey ebr yaş dökmeñ
   Benümçün aġla **aġlarsañ** gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 6). [aġlarsañ, -r, -sa, -ñ]*
5. Gözüm yüz yumaz **aġlamaḳda** şāhum
   Nice aġ ola bu rūy-ı siyāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 17). [aġlamaḳda, -maḳ, -da]*
6. Bu şiʿre **aġlayup** bir naḳş-ı nev-rūz
   Çalarlardı virürdi meclise sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 23). [aġlayup, -y, -up]*
7. Beni ey ḫüsrevüm öldürme ṭaġlar
   Daḫı Ferhād'içün āh idüp **aġlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 72). [aġlar, -r]*
8. Şükūfe **aġlayup** didi firāvān
   Seni ışmarladum Allah'a ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 23). [aġlayup, -y, -up]*

aġlayan: *Üzüntü, acı gibi sebeplerden gözyaşı dökmen kişi.*

1. Ṭutup ol āyīne Lālā sevindi
   Ser-ā-ser **aġlayanlar** hep avındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 30). [aġlayanlar, -lar]*

aġleb ol-: *En şiddetli hâle gelmek.*

1. Göñülde **oldı** Şemʿüñ şevḳi **aġleb**
   Ṭurup yüz şevḳ ile Pervāne ol şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 11). [aġleb oldı, -dı]*

<u>ağulu böcek:</u> *Zehirli böcek.*

1. Pür olmışdı anuñ her kūşesi heb
   Ağulu böcek ile mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 10). [ağulu böcek,]*

<u>ağulu fınduḳ:</u> *Zehirli fındık.*

1. **Ağulu fınduḳ** anuñ armaġanı
   Revān eyler yiyenler ṭatlu cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 69). [ağulu fınduḳ,]*

<u>ağyar:</u> *Rakipler, düşmanlar.*

1. O gice itdi Nāṣır anı daʿvet
   Cihān **ağyardan** ḫālī vü ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 20). [ağyardan, -dan]*

<u>ağyārdan ḫalvet ol-:</u> *Yabancılardan uzak olmak.*

1. Saray **ağyārdan olmasa ḫalvet**
   Bulur mı ḳonmaġa şeh ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 7). [ağyārdan ḫalvet olmasa, -ma, -sa]*

<u>ağız dadın vir-:</u> *Lezzetini vermek II Ağzının payını vermek.*

1. Şeker-ḫ∨arum diyü kim iste daʿvā
   Virürdi ağzı dadın aña ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 34). [ağzı dadın virürdi, -ür, -di]*

<u>ağzı dili:</u> *Ağzı ve dili.*

1. **Dili ağzı** ṭoḳınmış zülf-i yāre
   Anüñçün cismi olmış pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 7). [ağzı dili,]*

<u>ağzı ḳan ile ṭoldur-:</u> *Ağzı kan ile doldurmak.*

1. Eger bu meclise sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez **ağzın ḳan ile ṭoldur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 12). [ağzın ḳan ile ṭoldur,]*

<u>ağzı şulan-:</u> *Yeme, içme isteği artmak.*

1. Pür itmiş dehr şeftalüye ḳandı
   Anı görenlerüñ **ağzı şulandı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 16). [ağzı şulandı, -dı]*

<u>ağzı şuyı ak-:</u> *Ağzının suyu akmak, ağzından su gelmek.*

1. Ol üstāduñ eli ṣuyına baḳmış
   O şādurvānuñ **ağzı şuyı aḳmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 28). [ağzı ṣuyı aḳmış, -mış]*

ağzı şuyı ak-: *Ağzının suyu akmak II Çok beğenip istemek, imrenmek.*

1. Görüp her bir tarāvet bağın anuñ
   Aḳıdur ağzınuñ şuyı cīhānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 10). [ağzınuñ şuyı aḳıdur, -ıd, -ur]*
2. ʿAsel ırmağına her kim baḳardı
   Revān **ağzı şuyı** ol dem **aḳardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 42). [ağzı şuyı aḳardı, -ar, -dı]*

ağzı var dili yoḳ: *Oldukça sessiz, sakin, kendi hâlinde.*

1. O bir sīmīn-beden maḥbūba beñzer
   Dili var ağzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 8). [ağzı var dili yoḳ,]*

ağzı vü dili yoḳ: *Ağzı ve dili bulunmamakta.*

1. Hemān ol bir yaşıl ṭūṭīye beñzer
   Dili vü ağzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 16). [ağzı vü dili yoḳ,]*

ağzın açup ḳal-: *Ağzı açık kalmak II Şaşırmak, şaşakalmak.*

1. Lebi esrārı ḳıldı anı ḥayrān
   Ḳalur ağzın açup çün verd-i ḥandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 86). [ağzın açup ḳalur, -ur]*

ağzında ko-: *Ağzında bırakmak.*

1. Ḫudā ḫalḳ eyleyüp bu genc cānı
   Ḳomış çār ejdehā **ağzında** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 26). [ağzında ḳomış, -mış]*

ağzından rivāyet kıl-: *Ağzından nakletmek.*

1. Saña aḥvālini itmiş ḥikāyet
   Baña **ḳıl** anuñ **ağzından rivāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 22). [ağzından rivāyet ḳıl,]*

āh: *İlenme, beddua.*

1. Ḫaşılı bir kāha döndüm bilmez oldum kendümi
   Urdı ṣabrum ḫarmanına **āh** kim nār-ı ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 6). [āh,]*
2. Dökilüp berg-i ümīdüm lāleveş bağrumda **āh**
   Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 5). [āh,]*
3. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler **āhı**
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 11). [āhı, -ı]*
4. Aña mānīʿ olur ebr-i günāhuñ
   Niçün yoḳ Ẕātiyā anuñçün **āhuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 40). [āhuñ, -uñ]*
5. Görür Şemʿ eylemiş bād-ı fenā kim
   Sarāyı **āh** ile gümletdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 36). [āh,]*
6. Felekde yaḳdı **āhı** mihr ü māhı
   Deñizler içre büryān oldı māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 29). [āhı, -ı]*

7. Yanup yaḳıldı **āhından** felekler
   Yañıldı gökde tesbīḥin melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 33). [āhından, -ı, -n, -dan]*
8. O sāʿat Şemʿi yaḳup şāhuñ **āhı**
   Aradı çıḳdı göklere o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 29). [āhı, -ı]*

āh eyle-: *Acı ile içini çekmek.*

1. O şiʿri işidüp Şemʿ **eyledi āh**
   Ser-ā-ser güm güm ötdi ṭāḳ-ı dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 7). [āh eyledi, -di]*
2. Bu sözi işidüp **āh eyledi** Şemʿ
   Sarāyı gümleyüp ṭutuldı her semʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 1). [āh eyledi, -di]*
3. Eger **āh eylese** maẓlūm yirden
   Geçer bir demde ṭoḳuz ḳat siperden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 33). [āh eylese, -se]*
4. İdüp bir yil bigi toz ile rāhı
   Hevā-yı yār ile **eylerdi āhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 70). [āhı eylerdi, -r, -di]*
5. Bu şiʿri oḳıyup **eylerdi āhı**
   İrerdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 61). [āhı eylerdi, -r, -di]*

āh it-: *Acı ile içini çekmek.*

1. Birisi Şemse anuñ birisi Māh
   Görenler anlaruñ yüzin **ide āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 4). [āh ide, -e]*
2. Şu deñlü **itdi āh** ol kevkeb-i saʿd
   Hevāda ṣandılar efgān ider raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 45). [āh itdi, -di]*
3. Benüm göñlümde yir itmişdür ol od
   Çıḳar **āh itdügümce** göklere dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 16). [āh itdügümce, -düg, -ümce]*
4. Hevāya berḳ çekdi tīġ-ı berrāḳ
   Ṣanasın derd ile **āh itdi** ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 24). [āh itdi, -di]*
5. Öñinde ol ḥişāruñ **itdi** ṭop **āh**
   Der-i dil-berde ṣan ʿāṣıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 41). [āh itdi, -di]*
6. Fiġānlar eyleyüp iderdi neyler
   Kişi **āh itmeyüp** ʿālemde n'eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 10). [āh itmeyüp, -y, -üp]*
7. Ola kim **āh idem** tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 7). [āh idem, -em]*
8. Eger kim keh-rübā yazsa ḳapar kāh
   Güzeller yazsa görenler **ider āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 16). [āh ider, -er]*
9. Beni ey ḫüsrevüm öldürme ṭaġlar
   Daḫı Ferhād'içün **āh idüp** aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 72). [āh idüp, -üp]*
10. Meger derd ile ʿuşşāḳ **itdi āhı**
    Cihānı itdi pür dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 7). [āhı itdi, -di]*
11. Velī Pervāne Çīn'üñ oldı şāhı
    İderdi yarını añdıḳça **āhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 98). [āhı iderdi, -er, -di]*

āh itdür-: *İlendirmek.*

1. Kerem ḳıl baña **āh itdürme** māhum
   Ḥaẓer ḳıl yirde ḳalmaz benüm āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 67). [āh itdürme, -me]*

āh ol-: *İlenmeye sebep olmak.*

1. Aña **āh oldı** şemʿ ü derd-i meʾnūs
   Ḥabāb-ı eşk-i gül-gūn al fānūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 3). [āh oldı, -dı]*

āhı çarha çık-: *Büyük bir keder, üzüntü veya sıkıntıdan dolayı yanıp yakınmanın son haddine varmak.*

1. Şayar her gice burc-ı çeşmi yılduz
   Çıḳar gün bigi **āhı çarḥa** gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 118). [āhı çarḥa çıḳar, -ar]*

āh u feryād u terennüm it-: *Ağlayıp inleyerek terennüm etmek.*

1. **İderdi āh u feryād u terennüm**
   Öterdi ḳubbe-i kūhsārı güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 81). [āh u feryād u terennüm iderdi, -er, -di]*

āh u efgān it-: *Ağlamak, inlemek, feryat etmek, sızlanmak.*

1. Viṣālüñ olduġıçün ṣoñı hicrān
   Yüzini yırtup **itdi āh u efgān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 8). [āh u efgān itdi, -di]*

āh u eşk: *Ah ve gözyaşı.*

1. İdindüm sensiz **āh u eşki** hem-dem
   Gözümden dökerüm hem yaş u hem dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 79). [āh u eşki, -i]*
2. Görürse **āh u eşkin** ben elīmüñ
   Acır deryā içi yanar caḥīmüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 49). [āh u eşkin, -in]*

āh u figān ol-: *Ağlayıp inlemek, haykırmak, feryat etmek.*

1. Ecel bulmaz idi bu cismi cānum
   Eger kim **olmasa āh u figānum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 100). [āh u figānum olmasa, -ma, -sa]*

āh u fiġān it-: *İnleyip ağlamak.*

1. Görüp şeh-zāde ʿāşıḳ olmış anı
   İder bülbül bigi **āh u fiġānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 12). [āh u fiġānı ider, -er]*

āh u fiġāna başla-: *Ah edip figana başlamak.*

1. Bular **başladılar āh u fiġāna**
   Ser-ā-ser ġulġule düşdi cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 17). [āh u fiġāna başladılar, -dı, -lar]*
2. Yalıñ yüzlü güzeller yane yane
   Ḳamusı **başladı āh u fiġane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 20). [āh u fiġane başladı, -dı]*

āh u nāle: *Ağlama ve inleme.*

1. Bu ḥāle vāḳıf oldı Şāh Jāle
   İrişdi göge yirden **āh u nāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 28). [āh u nāle,]*

āh yirde kalmaz: *Kötülük cezasız kalmaz.*

1. Kerem ḳıl baña āh itdürme māhum
   Ḥaẕer ḳıl **yirde ḳalmaz** benüm **āhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 68). [āhum yirde ḳalmaz,]*

aḥbāb bil-: *Dost bilmek.*

1. Yaḳar ten-ḫānesini **bilsin aḥbāb**
   Benüm bu rişte-i cismümdeki tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 51). [aḥbāb bilsin, -sin]*

aḥcār-ı ḳahır: *Kahır taşları.*

1. Ey devletüñ duʿāsı **aḥcār-ı ḳahrı** ḳāmıʿ
   V'ey himmetüñ hevāsı eşcār-ı luṭfı rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 3). [aḥcār-ı ḳahrı, -ı]*

ʿahd: *Yemin, söz.*

1. Anı anlara Lālā itdi ḳısmet
   Zihī ʿ**ahd** u zihī luṭf u mürüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 98). [ʿahd,]*

ʿahd: *Zaman.*

1. ʿ**Ahdüñde** cümle ḫalḳa bir vechle geldi inṣāf
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāşıḳ ḳalmadı hīç ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 25). [ʿahdüñde, -üñ, -de]*
2. Senüñ ʿ**ahdüñde** kimse dökmesün yaş
   Meger kim dīde-i ebr-i güher-pāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 63). [ʿahdüñde, -üñ, -de]*

aḫḍar: *Yemyeşil.*

1. Nesīm-i ṣubḥ-dem enfās-ı ʿĮsā
   Gül **aḫḍar** berg içinde nār-ı Mūsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 22). [aḫḍar,]*

ʿahde vefā it-: *Sözünde durmak.*

1. Kerīm oldur **ide** ʿ**ahde vefāyı**
   Ṭuta cāndan ḥadīṯ-i Muṣṭafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 101). [ʿahde vefāyı ide, -e]*

ʿahdine ṭur-: *Sözünde durmak.*

1. Ne ḫoşdur ʿ**ahdine ṭurmaḳ** bir ādem
   Ṭuranlar ʿahdine olur mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 99). [ʿahdine ṭurmaḳ, -maḳ]*

ʿahdine ṭuranlar mükerrem olur: *Sözünde duran saygıdeğer olur.*

1. Ne ḫoşdur ʿahdine ṭurmaḳ bir ādem
   Ṭuranlar ʿ**ahdine olur mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 100). [ʿahdine ṭuranlar mükerrem olur,]*

āhen duy-: *Demir dayanmak.*

1. O bir tīz-ābdur kim **duy**maz **āhen**
   Nice ṣabr idesin bi'llāh aña sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 41). [āhen duy, -maz]*

āhen ol-: *Demirden olmak.*

1. Eger kim ḳalb-i aʿdā **olsa āhen**
   Ḳayırma hīç anuñçün ẕerrece sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 75). [āhen olsa, -sa]*

āheng it-: *Nağme yapmak, ses çıkarmak.*

1. Ṣadā-yı pāyına kūh **itdi āheng**
   Elinde ḳaya geldi rāh-ı pür-seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 83). [āheng itdi, -di]*

āheng it-: *Nağme yapmak, ses çıkarmak II Uyum sağlamak.*

1. Ser-aġāz eylese bir ḫūb āvāz
   İder āheng ü olur aña dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 10). [āheng ider, -er]*
2. **İderdi** anlara ḥammām **āheng**
   Olaruñ her birisi çābük ü şeng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 39). [āheng iderdi, -er, -di]*

āheste ol-: *Usul usul olmak.*

1. Ṣabānuñ cünbişi **āheste olmış**
   Meger nergis gözinden ḫaste olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 57). [āheste olmış, -mış]*
2. Bu derd ile be-ġāyet ḫaste oldı
   Ziyāde nālişi **āheste oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 38). [āheste oldı, -dı]*

āh-ı ʿāşıḳ: *Âşığın ahı.*

1. Kimisi ṭutdı o şeb çarḫa şemşīr
   Felekde **āh-ı ʿāşıḳ** itdi ṣan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 26). [āh-ı ʿāşıḳ,]*
2. Eṣer ḳalmadı ammā kim ḥiṣāra
   Nite kim **āh-ı ʿāşıḳ** ḳalbi yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 44). [āh-ı ʿāşıḳ,]*
3. Atıldı göge yir yir āsmānī
   Görenler **āh-ı ʿāşıḳ** ṣandı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 4). [āh-ı ʿāşıḳ,]*

āhı eflāka iriş-: *Ahı göğe ermek.*

1. **İrişdi** od bigi **eflāka āhı**
   Ki yaʿnī arayup bula o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 23). [āhı eflāka irişdi, -di]*

ahī ol-: *Din kardeşi olmak.*

1. Daḫı Ḥātem bigi ġāyet saḫī ol
   Mürüvvet tekyegāhına **aḫī ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 66). [aḫī ol,]*

āh-ı ʿuşşāk: *Âşıkların iniltisi.*

1. Diler ḳat ḳat sarāygāhı o müştāḳ
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā **āh-ı ʿuşşāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 128). [āh-ı ʿuşşāḳ,]*

aḫibbā: *Ahbaplar, dostlar.*

1. Hilāliken o meh-rū döndi bedre
   Aḫibbāsı ser-ā-ser irdi ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 18). [aḫibbāsı, -sı]*

āhir: *Sonunda, nihayet.*

1. ʿAdūya ḳalmaz **āḫir** taḫt u tācum
   Olur ben naḳl idicek ol duʿācum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 37). [āḫir,]*
2. Eger ʿömrüñ ola ʿālemde biñ yil
   Olur **āḫir** saña yir altı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 10). [āḫir,]*
3. Bahār-ı ʿömr irer **āḫir** ḫazāna
   Oluruz gelmedük bigi cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 13). [āḫir,]*
4. İdüp çoḳ cehdi ḳurtulmadı āhū
   Didi cismine **āḫir** cānı yāhū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 42). [āḫir,]*
5. Çün ol şehden eser olmadı ẓāhir
   Dönüp Lālā'ya geldi anlar **āḫir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 44). [āḫir,]*
6. Olurdı puḫte anda döne döne
   Gelürdi anlaruñ **āḫir** öñine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 66). [āḫir,]*
7. Nice dem cenge oldılar muḳayyed
   Kim **āḫir** oldı Rūmīler müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 20). [āḫir,]*
8. Kime kim yidürürse bir ḳaşuḳ bal
   Ṣunar ṭās ile **āḫir** zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 62). [āḫir,]*
9. Ne geçdiyse başından evvel **āḫir**
   Didi Dellāle'ye ser-cümle bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 7). [āḫir,]*
10. İrişür devlete ṣabr ile ādem
    Olur ṣābir olan **āḫir** mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 44). [āḫir,]*
11. Ne işitdiyse andan evvel **āḫir**
    Şükūfe Jāle'ye naḳl itdi bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 23). [āḫir,]*
12. Bilür kim kimseye ḳalmaz zamāne
    Bahār-ı ʿömr irer **āḫir** ḫazāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 44). [āḫir,]*
13. Görelüm kim bu mirʾāt-ı zamāne
    Ne ṣūret gösterür **āḫir** cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 38). [āḫir,]*
14. Duʿā-yı bī-nihāyet yazmış evvel
    Murādın eylemiş **āḫir** müseccel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 126). [āḫir,]*

āhir kār var: *Sonunda kazanç var.*

1. Senüñ evc-i menzilüñ **var āḫir kār**
   Birisi taḫte-i ten-şūy ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 11). [āḫir kār var,]*

āhir ol-: *Bitmek, sona ermek.*

1. Bu tevḥīd **oldı** bu arada **āḫir**
   Ḳulaḳ ṭut kim naṣāyiḥ oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 1). [āḫir oldı, -dı]*
2. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr **āḫir olıncaḳ**
   O yiri oġlına şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 3). [āḫir olıncaḳ, -ın, -caḳ]*
3. O māhuñ mihr ile n'ola ḫālüm
   Benüm andan **olur āḫir** zevālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 50). [āḫir olur, -ur]*
4. Ser-ā-ser **āḫir oldı** emr olan iş
   Temāşā eyledi şeh virdi baḫşiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 21). [āḫir oldı, -dı]*
5. Olalum ġāyet ey şūḫ-ı perīveş
   Nite kim şemʿ **āḫir olsa** āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 54). [āḫir olsa, -sa]*
6. Senüñ aduñla başlanmışdı nāme
   Yine anuñla **āḫir oldı** ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 40). [āḫir oldı, -dı]*

ahlāk: *İnsandaki iyi veya kötü huylar, tabiat.*

1. Kim ol luṭf ıssı vü **aḫlāḳ** cemʿi
   Şüḳūfe ḳaṣrına gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 19). [aḫlāḳ,]*

āhret ḥaḳḳın ḥelāl it: *Ahiret hakkını helal et.*

1. Didi biri birine cümle leşker
   Ḥelāl it āḫret ḥaḳḳın birāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 18). [āḫret ḥaḳḳın ḥelāl it,]*

ahşam: *Akşam vakti.*

1. İdüp **aḫşama** dek av u şikārı
   Otaġında yine ḳıldı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 9). [aḫşama, -a]*

ahşam ol-: *Akşam vakti gelmek.*

1. Olar birbirine ʿarż eyleyüp şevḳ
   O gün **aḫşam olınca** sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 48). [aḫşam olınca, -ınca]*
2. İçüp **aḫşam olınca** oldılar mest
   Tefekkür ḳulzumından yudılar dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 21). [aḫşam olınca, -ınca]*
3. Yüridi mülk-i Rūm'a leşker-i Şām
   Siyeh ḥayme ḳurıldı **oldı aḫşam** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 4). [aḫşam oldı, -dı]*
4. O söze ḳalbi şöyle oldı māʾil
   O gün **aḫşam olınca** oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 58). [aḫşam olınca, -ınca]*
5. Bile girdi ser-ā-ser cümle ebkār
   Aña **aḫşām olınca** oldılar yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 52). [aḫşām olınca, -ınca]*

āhu: *Ceylan.*

1. İdüp çoḳ cehdi ḳurtulmadı **āhū**
   Didi cismine āḫir cānı yāhū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 41). [āhū,]*
2. Ne eksüklik idüpdür yā Rab **āhū**
   Serine muḥtesib börkin geyer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 47). [āhū,]*
3. Bu resme iki hafta seyr ḳıldı
   Geh **āhū** geh şikār-ı ṭayr ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 12). [āhū,]*

āhu: *Ceylan II Ceylan gibi güzel.*

1. Ol **āhū** izine ol şāh urur el
   Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 41). [āhū,]*
2. Ney-i tīrüñ ṣadāsı çün kim irdi
   Her **āhu** Mevlevīveş raḳṣa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 40). [āhu,]*

aḥvāl: *Durumlar, hâller.*

1. Bizüm **aḥvālimüz** gey müşkil oldı
   Arada derd-i firḳat ḥāṣıl oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 61). [aḥvālimüz, -imüz]*

2. Benüm **aḥvālüm** andan eyle teftīş
   Ne derde uġrayupdur gör bu dil-rīş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 113). [aḥvālüm, -üm]*
3. N'ola **aḥvāli** dirsem sen ḥabībe
   Döker derdin k'ire ḫasta ṭabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 47). [aḥvāli, -i]*

aḥvāli bahāne it-: *Durumu bahane etmek.*

1. **İdüp** pervāne **aḥvālin bahāne**
   Ḥikāyet eyle bir bir yāne yāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 19). [aḥvālin bahāne idüp, -üp]*

ahvāli kāġıda yaz-: *Durumu kağıda yazmak.*

1. Yazup bir kāġıda aḥvāli Lālā
   Laṭīf ü nāzük ü maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 147). [aḥvāli kāġıda yazup, -up]*

aḥvāli ṭuy-: *Olanları duymak.*

1. Uyurken **ṭuydı** bu **aḥvāli** Dāye
   Ḫusūf irişdi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 49). [aḥvāli ṭuydı, -dı]*

ahvālini ḥikāyet it-: *Durumunu anlatmak.*

1. Saña **aḥvālini itmiş ḥikāyet**
   Baña ḳıl anuñ aġzından rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 21). [aḥvālini ḥikāyet itmiş, -miş]*

aḳ: *Beyaz.*

1. Simāṭ oldı gülistān bigi tezyīn
   Pilav **aḳ** ġonce-i gül zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 22). [aḳ,]*

aḳ-: *Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek.*

1. Ser-ā-ser çevresi ḫūb u ṭarī baġ
   İçinden ṣanmañuz **aḳanlar** ırmaġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 8). [aḳanlar, -an, -lar]*

aḳ güli var: *Beyaz gülü var II Beyaz sakalı var.*

1. Benefşe zārī olmış yāsemen zār
   Ḳızıl gül üzre ḳonmış **aḳ güli var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 26). [aḳ güli var,]*

aḳ ʿiẕār: *Beyaz yanak.*

1. Gümiş ovası içre bitdi sünbül
   Yā düşdi **aḳ ʿiẕāra** ḳara kākül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 22). [aḳ ʿiẕāra, -a]*

ak kabasın çıkar-: *Beyaz kıyafetini çıkarmak.*

1. Yine ʿālem degişdürdi libāsın
   Siyeh geydi **çıḳardı aḳ ḳabasın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 2). [aḳ ḳabasın çıḳardı, -sın]*

ak kebūter: *Beyaz güvercin.*

1. **Aḳ kebūter** yār işiginden getürdi nāmeyi
   Ben şehīd-i ʿışḳuñ üstine felekden indi nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 5). [aḳ kebūter,]*

ak oġul ṭoġur-: *Beyaz tenli çocuk dünyaya getirmek.*

1. Sarāyından çıḳarken şāh-ı ḫāver
   Aḳ oġul ṭoġururken ḳara māder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 6). [aḳ oġul ṭoġururken, -ur, -ken]*

ak sancaġ: *Beyaz sancak.*

1. Vire **aḳ sancaġın** çözmege destūr
   Mināre üzre gūyā berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 59). [aḳ sancaġın, -ın]*

ak yazu: *Ak ova; Akyazı.*

1. Şuyı ebr-i siyeh ḳara deñizden
   Alup **aḳ yazuyı** itdi müzeyyen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 20). [aḳ yazuyı, -y, -ı]*

aḳar şu: *Yeryüzünde, yer altında belirli bir yatak içinde, eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan su.*

1. Dem-i bāridden efsūn oḳısa u
   Ṭura ṭonmış bigi ol dem **aḳar su** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 14). [aḳar su,]*
2. Revān **aḳar şuya** beñzer revişde
   Sirişk-i ʿāşıḳuñ ʿaynı gidişde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 27). [aḳar şuya, -y, -a]*

aḳar şu: *Yeryüzünde, yer altında belirli bir yatak içinde, eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan su II Hızlı iş yapan.*

1. Ceri ġāyetde ebrişem giyer u
   Hemān ḫıdmet deminde bir **aḳar şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 16). [aḳar şu,]*

aḳar şu bigi: *Akarsu gibi II Aralıksız, kesintisiz.*

1. **Aḳar şu bigi** tā ḳaṣra irişdi ol lebi kevşer
   Feraḫdan çeşme çeşme revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 3). [aḳar şu bigi,]*
2. Hemān Nāṣır ṣabāveş at ṣaldı
   Aḳar şu bigi ḳaṣr-ı şāha geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 80). [aḳar şu bigi,]*
3. Sevincinden gözi oldı güher-pāş
   Aḳar şu bigi ol dem nāmeye yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 24). [aḳar şu, bigi]*
4. O dem ol bende-i mīr-i yegāne
   Aḳar şular bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 20). [aḳar şular, bigi]*
5. **Aḳar şular bigi** geldi çeriler
   Aḳışdı girdi meydāna çeriler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 23). [aḳar şu bigi,]*

6. Ṣabāveş bī-ḳarār olup göç itdi
   Aḳar şular bigi ṭurmadı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 8). [aḳar şular bigi, -lar]*
7. Ne bilsünler bular ol bir içim ṣu
   Aḳar şu bigi baḥre ṭutduġın rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 26). [aḳar şu,]*

aḳar şu bigi aḳ-: *Aralıksız, kesintisiz gelmek.*

1. **Aḳar şu bigi aḳdı** geldi niʿmet
   Ḳamusı pür-melāḥat pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 27). [aḳar şu bigi aḳdı, -dı]*
2. **Aḳar şu bigi aḳdı** niʿmet anda
   Getürdiler ne var ise cihānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 51). [aḳar şu bigi aḳdı, -dı]*

aḳar şu bigi git-: *Akarsu gibi uzaklaşmak.*

1. Revān olup **aḳar şu bigi gitdi**
   Varup gülzār-ı mülk-i Çin'e gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 35). [aḳar şu bigi gitdi, -di]*

akçe: *Eskiden para ölçüsü olarak kullanılan küçük gümüş sikke.*

1. Ne yirde var ise dervīş-i bī-māl
   Çerāġ **aḳçelerin** yandurdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 20). [aḳçelerin, -ler, -in]*

akçe dök-: *Çok para harcamak.*

1. Zemīne **aḳçe döküp** ṣaçdı malı
   Felek oldı ġulām-ı iʿtidālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 25). [aḳçe döküp, -üp]*
2. Bu dehrüñ yād idüp bī-ḥad ʿaẕābın
   Seḥāb **akçe döküp** itdi ḥesābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 32). [akçe döküp, -üp]*
3. O sīmīn-ten ne dem kim yaḳdı sercek
   Zemīne **aḳce dökdi** ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 12). [aḳce dökdi, -di]*

akçe ol-: *Akçe olmak II Akçe dolmak.*

1. Şu deñlü ṣaçdılar başına aḳçe
   Ḳara ṭoprāġı yirüñ **oldı aḳçe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 44). [aḳçe oldı, -dı]*

akçe saç-: *Para saçmak II Gözyaşı dökmek.*

1. Temāşā itdi ol mektūbı açdı
   Anuñ farḳına yaşı **aḳçe şaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 22). [aḳçe şaçdı, -dı]*

ʿākıbet: *Sonunda, nihayet.*

1. Şu deñlü döne döne çevrilürdi
   O bezme **ʿāḳıbet** ol yol bulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 68). [ʿāḳıbet,]*
2. Bu ṣaffa **ʿākıbet** alur ṣafāyı
   Bu ḳıble ḳomaz ʿademden ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 3). [ʿākıbet,]*

ʿ**akıl:** *Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.*

1. Cemāl-i pertevinden lemʿa-ı nūr
   İrişse ʿ**aḳl** kül olur Ṭūr nite kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 76). [ʿaḳl,]*
2. Bu yolda ʿ**aḳla** dirler bir ḫar-ı leng
   Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u dil-teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 93). [ʿaḳla, -a]*
3. Ziyāde ʿārif ol ʿ**aḳluñ** ḳalīle
   Revān ḳalbüñde fikri cevher eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 7). [ʿaḳluñ, -uñ]*

akışdı gel-: *Akıp gelmek; hücumla gelmek.*

1. **Aḳışdı geldi** şehre cümle ulu
   Ṣanasın girdi baḥre bir ulu ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 33). [aḳışdı geldi, -di]*

aḳışdı gel-: *Akıp gelmek.*

1. Dimāġın ʿālemüñ gül ḳıldı ḫoş-bū
   Aḳışdı geldi serv ayaġına ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 54). [aḳışdı geldi, -di]*

aḳışdı meydāna gir-: *Toplanıp savaşmak üzere ileriye doğru çıkmak.*

1. Aḳar ṣular bigi geldi çeriler
   Aḳışdı girdi meydāna çeriler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 24). [aḳışdı meydāna girdi, -di]*

akıt-: *Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak, dökmek.*

1. Gül açılmış gülistānda eser yil
   Aḳıtdı nergisinden her yaña seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 46). [aḳıtdı, -dı]*
2. Kim ol mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevs̲er
   Aḳıtdı ṣu yirine şehd ü şeker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 6). [aḳıtdı, -dı]*

ʿ**aḳıl baḥrı:** *Akıl denizi.*

1. Bu şevḳ ü şādī itdi bunları mest
   Yudılar ʿ**aḳl baḥrından** bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 12). [ʿaḳl baḥrından, -n, -dan]*
2. Yaturdı Şemʿ ile Pervāne ḳan mest
   Yumışdı ʿ**aḳl baḥrinden** bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 42). [ʿaḳl baḥrinden, -n, -den]*

ʿ**aḳlı çāk ol-:** *Aklını yitirmek.*

1. Tefekkür itse anı ʿ**aḳl olur çāk**
   Taṣavvur idemez naḳḳāş-ı idrāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 49). [ʿaḳl çāk olur, -ur]*

ʿ**aḳıl ile:** *Şuurlu bir şekilde.*

1. Ayaḳdan ḥālet-i mey çıḳdı başa
   O sāʿat ʿ**aḳl ile** girdi ṣavaşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 10). [ʿaḳl ile,]*
2. Pes andan ṣundı cümle ehl-i bezme
   O sāʿat ʿ**aḳl ile** başladı rezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 26). [ʿaḳl ile,]*

ʿ**akıl kal-:** *Akıl başta olmak.*

1. O ḥelvāyı yiyende **ḳalmadı** ʿ**aḳl**
   Hemān anlar cihāndan itmedi naḳl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 51). [ʿaḳl ḳalmadı,-ma, -dı]*

ʿ**aḳla mümkin degül:** *Akla sığmama.*

1. Taṣavvurdan münezzehdür ṣıfātı
   Degüldür ʿ**aḳla mümkin** vaṣf-ı ẕātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 60). [ʿaḳla mümkin degüldür, -dür]*

ʿ**aḳla ṣıġ-:** *Akla uygun gelmek.*

1. Gelür bi'llāh **ṣıġar mı** ʿ**aḳla** hīç u
   Varur ḫilʿat m'olur bir cisme bir mū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 89). [ʿaḳla ṣıġar mı, -ar]*

aḳlām: *Kalemler.*

1. Yazarken anı ol cānlar eritdi
   Aña **aḳlāmı** cān ile yüritdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 14). [aḳlāmı, -ı]*

ʿ**aḳlı başına gel-:** *Kendine gelmek, şuuru yerine gelmek.*

1. Zamāndan ṣoñra ʿ**aḳlı başına geldi**
   Yine deryā-yı eşki ṭaşa geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 41). [ʿaḳlı başına geldi, -di]*

ʿ**aḳlı başından git-:** *Çok korkudan veya çok sevinçten ne yapacağını şaşırmak II Kafası çok yorulmuş olduğundan iyi düşünememek.*

1. Anuñ naḫl-i cunūn başına üşdi
   Gidüp ʿ**aḳlı başından** yire düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 38). [ʿaḳlı başından gidüp, -üp]*

ʿ**aḳlı cem**ʿ **eyle-:** *Aklını toplamak II Akıllanmak.*

1. Ṣunup Pervāne'ye bir ḫoş ṭolu Şemʿ
   Didi nūş idüp **eyle** ʿ**aḳlıñı cem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 14). [ʿaḳlıñı cemʿ eyle,]*
2. İşitdi elçinüñ geldügini Şemʿ
   Perīşān **idi** ʿ**aḳlı eyledi cem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 10). [ʿaḳlı cemʿ eyledi, -di]*

ʿ**aḳlı gel-:** *Kendine gelmek, ayılmak, hatırlamak; ne yapacağını bilen etrafında olup biteni anlayan duruma gelmek.*

1. Çün üstād ol araya sāye ṣaldı
   Hemān şāhuñ o sāʿat ʿ**aḳlı geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 10). [ʿaḳlı geldi, -di]*
2. Nigāra irmege var ise nefʿī
   Gelür dīvāne ise ʿ**aḳlı** defʿī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 36). [ʿaḳlı gelür, -ür]*

ʿ**aklı git-:** *Aklı gitmek II Çok beğenmek, bayılmak.*

1. İkisi döne döne raḳṣı itdi
   Görenler ḳaldı ḥayrān ʿ**aḳlı gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 6). [ʿaḳlı gitdi, -di]*

ʿ**aḳlı git-:** *Aklı gitmek II Çok korkudan veya çok sevinçten ne yapacağını şaşırmak.*

1. Ṭutışdı per ü bālı ʿ**aḳlı gitdi**
   Gördüñ Pervāne'ye ʿışḳ odı n'itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 29). [ʿaḳlı gitdi, -di]*
2. Velī ʿ**aḳlı gidüp** dīvāne oldı
   Melāmet nārına pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 39). [ʿaḳlı gidüp, -üp]*

ʿ**aḳlınuñ nuḳūşı müşevveş ol-:** *Aklı başından gitmek.*

1. Yidi ḥelvāyı çün ol gitdi hūşı
   Müşevveş oldı ʿ**aḳlınuñ nuḳūşı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 46). [ʿaḳlınuñ nuḳūşı müşevveş oldı, -dı]*

ʿ**aḳl-ı mestān:** *Sarhoşların aklı.*

1. Bu bezm içre anuñ kim yüki yitdi
   Nite kim ʿ**aḳl-ı mestān** ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 14). [ʿaḳl-ı mestān,]*

ʿ**aklı vāfir:** *Çok akıllı.*

1. Ziyāde ehl-i tedbīr adı Nāṣır
   Be-ġāyet fikri gökcek ʿ**aḳlı vāfir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 8). [ʿaḳlı vāfir,]*

ʿ**aḳlın şaşır-:** *Aklını kaybedecek kadar hayrete düşmek.*

1. Kim ol günden güne ʿ**aḳlın şaşırdı**
   İli ḳor kendüziyle söyleşürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 31). [ʿaḳlın şaşırdı, -dı]*

ʿ**aklu ḥayrān kıl-:** *Aklı şaşırtmak.*

1. ʿAceb niçün söyündürmez yā bārān
   Anuñ esrārı ʿ**aḳlum ḳıldı ḥayrān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 20). [ʿaḳlum ḥayrān ḳıldı, -dı]*

ʿ**akreb:** *Akreplerden, sıcak ve nemli yerlerde yaşayan, kıvrık ve kalkık kuyruğunda zehirli iğnesi olan bir tür böcek, kuyruklu.*

1. Ol ʿ**aḳrebler** ile buldı ḳurbı ol şāh
   Şanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 21). [ʿaḳrebler, -ler]*

ʿ**akis it-:** *Aksetmek, yansımak.*

1. İderdüñ anda yār ile kelāmı
   Arada ʿ**aks iderdi** ʿışḳ cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 10). [ʿaks iderdi, -er, -di]*

ʿ**aksi afaka düş-:** *Görüntüsü ufuklara düşmek.*

1. Çü **düşdi ʿaksi afaḳa** o ḳanun
   Şafaḳ şandı görenler rengin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 21). [ʿaksi afaḳa düşdi, -di]*

ʿaks-i berg: *Yaprağın yansıması.*

1. Sirişk-i ʿāşıḳa öykündi beñzer
   Ḫilāfuñ ʿ**aks-i bergi** urdı ḫançer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 28). [ʿaks-i bergi, -i]*

ʿaks-i encüm: *Yıldızların yansıması.*

1. Nehr-i ceri içinde gūyā ki ʿ**aks-i encüm**
   Tīġuñ yüzinde nuṣret cevherleri levāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 21). [ʿaks-i encüm,]*

ʿaks-i leb: *Dudak yansıması.*

1. Sāye-i zülfi ile ʿ**aḳs-i lebinden** anuñ
   Āb-ı Ḫıżr oldı mey-i mülket-i ẓulmet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 13). [ʿaḳs-i lebinden, -i, -n, -den]*

ʿaks-i rūy: *Yüzün yansıması.*

1. Yüzi āyīne-i İskender anuñ
   Görinür ʿ**aks-i rūyında** cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 14). [ʿaks-i rūyında, -ı, -n, -da]*

al: *Kırmızı.*

1. İçi pür-şevḳ şemʿ ol çeşmi **āle**
   Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 111). [āle, -e]*
2. Ṣafā vü ẕevḳ ile ol ruḫları **al**
   Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 17). [al,]*
3. Aña āh oldı şemʿ ü derd-i meʾnūs
   Ḥabāb-ı eşk-i gül-gūn **al** fānūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 4). [al,]*
4. Kimi zerrīn kimi sīmīn kimi **āl**
   Bu ʿālem cümlesin zeyn itdi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 3). [āl,]*
5. Hümāveş açdı sancaḳlar per ü bāl
   Kimi aġ u kimi sebz ü kimi **āl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 18). [āl,]*

al-: *Yanında götürmek.*

1. Sen **al** şeh-zādeyi var git şikāra
   Revān bir cust u çābük yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 39). [al,]*

al-: *Elde etmek.*

1. Sāyeñde fenā bādı **alınca** geçeyin ḫoş
   Ben ḫāki eya serv-i ḫırāmānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 7). [alınca, -ınca]*

al-: *Satın almak.*

1. Meẕellet āteşinde kim ki yalıñ
   Bulındıysa eyitdi ḫilʿat **aluñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 22). [aluñ, -uñ]*

al-: *Tutmak.*

1. Yaraġ itdi kimisi şāh-bāzı
   Ki tā **ala** küleng ü kebk ü ḳazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 34). [ala, -a]*
2. Şuyı ebr-i siyeh ḳara deñizden
   Alup aḳ yazuyı itdi müzeyyen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 20). [alup, -up]*
3. **Alup** Dellāle anı yola girdi
   Varup nāzüklük ile Şemʿe virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 7). [alup, -up]*

alna al bağlan-: *Alna kına yakılmak.*

1. Kim ol ay **alnına bağlanmış alı**
   Bilür ruḫsārı dil almaġa alı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 13). [alı alnına bağlanmış, -mış]*

al bil-: *Hile bilmek.*

1. Kim ol ay alnına bağlanmış alı
   Bilür ruḫsārı dil almaġa **alı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 14). [alı bilür, -ür]*

āl eyle-: *Hile yapmak.*

1. Bularuñ naḳşı ḫalḳa **eyleyüp āl**
   Ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı aldı der-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 15). [āl eyleyüp, -y, -üp]*

āl hilʿat: *Kırmızı elbise.*

1. İdüp şeh-zādeye ʿiʿzāz u ḥürmet
   Geyürdi cismine ḳan **āl ḫilʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 16). [āl ḫilʿat,]*

āl ile şāh-ı ʿaḳlı ṭut-: *Hile ile aklı başı ele geçirmek.*

1. Revān **āl ile şāh-ı ʿaḳlı ṭutdı**
   Ol āla ṭuş olan kendin unutdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 11). [āl ile ʿaḳlı şāh-ı ṭutdı, -dı]*

āl ile ṭutıl-: *Hile ile yakalanmak.*

1. Ṭutılmaz güç ile bir güçin ey cān
   Ṭutılur āl ile ammā ki arslān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 54). [āl ile ṭutılur, -ur]*

āl u evlād: *Hz. Muhammed'in ailesi, çocukları.*

1. Ser-ā-ser **āl u evlāda** duʿālar
   Ḳamu etbāʿ vü aṣḥāba s̲enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 129). [āl u evlāda, -a]*

āl u ḫīle: *Kurnazlık ve hile.*

1. Ṭoḳuzı āl u ḫīle erlik ondur
   Kim **āl u ḫīleden** arslan zebūndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 52). [āl u ḫīleden, -den]*

aʿlā: *Yüce.*

1. O ḫaṭ ortada nefsānī ṣıfatdur
   Anı refʿ itmek **aʿlā** maʿrifetdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 34). [aʿlā,]*
2. Ṭapuñdan bu durur **aʿlā** murādum
   İki perī viresin baña ḫādim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 59). [aʿlā,]*
3. O māhuñ şekli zībādur melekden
   Sarāy-ı ḳadr **aʿlādur** felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 14). [aʿlādur, -dur]*

aʿlā di-: *Yüce demek.*

1. Hem aña ʿālem-i kübrā dimişler
   Ḳamu ʿālemden ol **aʿlā dimişler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 76). [aʿlā dimişler, -miş, -ler]*

āla ṭuş ol-: *Hileye rastlamak.*

1. Revān āl ile şāh-ı ʿaḳlı ṭutdı
   Ol **āla ṭuş olan** kendin unutdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 12). [āla ṭuş olan, -an]*

ʿalāmet: *Belirti, işaret, iz, delil.*

1. Felekde ebrū yir yüzinde ẓulmet
   Ḥasūduñ yüzi naḥsından **ʿalāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 8). [ʿalāmet,]*

ʿalāmet belür-: *Alametin ortaya çıkması.*

1. Yine cūş itdi deryā-yı muḥabbet
   Belürdi şevḳ mevcinden **ʿalāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 20). [ʿalāmet belürdi, -di]*

alay: *Topluluk, kalabalık.*

1. Ḳıya baḳsa eger ol çeşm-i āhū
   Diye şīr-i ner **alayına** yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 4). [alayına, -ı, -n, -a]*

aldur-: *Almasını sağlamak.*

1. Ḳarār-ı naḳdini **aldurdı** fi'l-ḥāl
   O dem bir ḫoş ṭolu ḳaldurdı fî'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 7). [aldurdı, -dı]*

ʿālem: *Dünya.*

1. Hey ne müşkilkār olur **ʿālemde** ey yār ayrulıḳ
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 1). [ʿālemde, -de]*

2. Hey ne ṭatlu yār imişsin acılıḳlar görme sen
   Görmedüm ʿ**ālemde** ben bir sen ḳadar şīrīn-kelām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 4). [ʿālemde, -de]*
3. Seni ʿ**ālemde** Ḥaḳ var itsün ey yār
   Żaʿīfüñde veli ʿöẕr-i ḳavī var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 5). [ʿālemde, -de]*
4. İrişür ser-be-ser cümle murāda
   Olur ʿ**ālemde** emlāki ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 74). [ʿālemde, -de]*
5. Ḳılayın cidd ü cehd-i bī-dirīġi
   Ola ʿilm ile tā ʿ**ālem** belīġi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 22). [ʿālem,]*
6. Yā n'içündür daḫı ʿ**ālemde** dünyā
   ʿİlim bāḳī degül bünyād-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 63). [ʿālemde, -de]*
7. Bu ʿ**ālem** şol ḳadar oldı ki deycūr
   Yoġ anda çeşm-i bī-inşāfveş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 3). [ʿālem,]*
8. Çalışsa ʿ**ālemüñ** yüz biñ debīri
   Yazılmaz ḥaşre dek yüz biñde biri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 27). [ʿālemüñ, -üñ]*
9. Görür ḳaḳum geyürdi ʿ**āleme** ḳār
   Yalıñ bulındı düşdi ocaġa nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 35). [ʿāleme, -e]*
10. Fiġānlar eyleyüp iderdi neyler
    Kişi āh itmeyüp ʿ**ālemde** n'eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 10). [ʿālemde, -de]*
11. Çü devrān hicre tebdīl itdi vaṣlı
    Hemān anuñ budur ʿ**ālemde** aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 70). [ʿālemde, -de]*
12. Göñül ol āteşüñ pervānesidür
    Bu ʿ**ālem** de anuñ pervānesidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 20). [ʿālem,]*
13. Yine ʿ**ālem** degişdürdi libāsın
    Siyeh geydi çıḳardı aḳ ḳabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 1). [ʿālem,]*
14. ʿ**Alemler** her biri bir serv-i mevzūn
    Libāsı çeşm-i ʿāşıḳ bigi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 23). [ʿalemler, -ler]*
15. Ḳazan ḳaṣd eyle ʿ**ālemde** eyü ad
    İder rūḥın eyü ad ādemüñ şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 13). [ʿālemde, -de]*
16. Üzengülik virildi aña bir şehr
    Getürmez ʿ**āleme** miṣlin anuñ dehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 48). [ʿāleme, -e]*
17. Geçüp nev-rūz irişdi yine bir dem
    Ḥarāretden furuna döndi ʿ**ālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 2). [ʿālem,]*
18. Didi ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde
    Yetiş ʿ**ālemde** ser-cümle murāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 38). [ʿālemde, -de]*
19. Siyeh ḫilʿat geyüp dururdı ʿ**ālem**
    Firāḳ-ı mihr ile ṭutmışdı mātem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 1). [ʿālem,]*
20. Öñine düşdi ʿ**ālem** ʿizzet ile
    Bu kerr u ferr u ʿizz ü şevḳ ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 37). [ʿālem,]*
21. Olupdur baḥr-ı ʿışḳuñ mevci ʿ**ālem**
    İçinde gevheridür anuñ ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 67). [ʿālem,]*

ʿālem açıl-: *Âlem sevinmek.*

1. Ḫūrşīd-i viṣālüñ iricek burc-ı vucūda
   ʿ**Ālem açılup** gitdi ḳamu leyl-i ḍalālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 8). [ʿālem açılup, -up]*

ʿālem ʿāciz: *Dünya aciz kalmakta.*

1. Daḫı şol deñlü virdi müjdegānī
   Ḥesāb itmekde ʿ**āciz** ʿ**ālem** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 60). [ʿālem ʿāciz,]*

ʿālem halḳı: *Dünya halkı, tüm insanlar.*

1. Sipihr ü mihr olsun taḫt u tācuñ
   Ser-ā-ser ʿ**ālemün ḫalḳı** duʿācuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 24). [ʿālemün ḫalḳı,]*

ʿālem içre: *Âlem içinde, âlemde, dünyada.*

1. O ʿ**ālem içre** görseñ kim neler var
   Tecellī eylemiş Ṭūrında dīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 81). [ʿālem içre,]*
2. Murādı ʿ**ālem içre** cümle cānuñ
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 81). [ʿālem içre,]*

ʿālem şen ol-: *Dünya şenlenmek.*

1. Dil-i tārīki şöyle rūşen oldı
   Ṣanasın gün ṭoġup ʿ**ālem şen oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 108). [ʿālem şen oldı, -dı]*

ʿālem ü zevḳ it-: *Eğlenmek.*

1. **İderken** bunlar gele ʿ**ālem ü zevḳ**
   Eyitdi germ oluban Şemʿ-i pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 31). [ʿālem ü zevḳ iderken, -er, -ken]*

ʿālemde biñ yil ʿömrü ol-: *Dünyada bin yıl (uzun) yaşamak.*

1. Eger ʿ**ömrüñ ola** ʿ**ālemde biñ yil**
   Olur āḫir saña yir altı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 9). [ʿālemde biñ yil ʿömrüñ ola, -a]*

ʿālemde ḫāṣıl it-: *Dünyaya bırakmak.*

1. Olup ʿışḳ ile bikr-i fikre vāṣıl
   Bir ölmez oġul **it** ʿ**ālemde ḫāṣıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 16). [ʿālemde ḫāṣıl it,]*

ʿālemde saʿādet ḳal--: *Dünyada mutluluk bulunmak.*

1. İkisi bunlaruñ terbīʿ itdi
   Saʿādet ḳalmadı ʿ**ālemde** gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 6). [ʿālemde saʿādet ḳalmadı, -ma, -dı]*

ʿālemde var ol: *Dünyada yaşa.*

1. Yoġ olsun ġuṣṣa sen ʿ**ālemde var ol**
   Nite kim ṣıdḳ-ı müʾmīn ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 39). [ʿālemde var ol,]*

ʿālemden dad al-: *Dünyadan zevk almak.*

1. Mey-i telḫ ile ʿ**ālemden alup dad**
   Ġam-ı devr acısından oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 15). [ʿālemden dad alup, -up]*

ʿālemden götür-: *Dünyadan kaldırmak.*

1. Geçüp ol cümle-i ṣubḥa oturdı
   Nikāb-ı leyli ʿ**ālemden götürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 4). [ʿālemden götürdi, -di]*

ʿāleme cūş vir-: *Dünyayı coşturmak.*

1. Hevā-yı nerm **virdi ʿāleme cūş**
   Şitānuñ şiddeti oldı ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 55). [ʿāleme cūş virdi, -di]*

ʿāleme maḳṣūd it-: *Âlemin hedefi yapmak.*

1. Ādemden ʿālemi mevcūd idüpdür
   Cemālin ʿ**āleme maḳṣūd idüpdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 10). [ʿāleme maḳṣūd idüpdür, -üp, -dür]*

ʿāleme zer şaç-: *Dünyaya altın saçmak II Güneş aydınlatmak.*

1. Seḥer şevḳ ile gūyā kīmiyāger
   Yed-i mihr ile **şaçdı** ʿ**āleme zer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 2). [ʿāleme zer şaçdı, -dı]*

ʿālemi ġark eyle-: *Dünyayı suya batırmak.*

1. Yanar tennūrdan peydā idüp ṣu
   Ser-ā-ser ʿ**ālemi ġarḳ eyledi** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 46). [ʿālemi ġarḳ eyledi, -di]*

ʿālem-i kübrā: *Büyük âlem, kâinat. II Kâinata göre çok küçük olduğu halde her şeyi kendinde topladığı, âlemlerin aslı ve yaratılış sebebi olduğu için mecazen insan.*

1. Hem aña ʿ**ālem-i kübrā** dimişler
   Ḳamu ʿālemden ol aʿlā dimişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 75). [ʿālem-i kübrā,]*

ʿālemi seyl al-: *Dünyayı sel almak II Her şey kötüye gitmek.*

1. Revān oldı o dem ḳan nite kim Nīl
   Bulıt yoḳ gökde **aldı** ʿ**ālemi seyl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 74). [ʿālemi seyl aldı, -dı]*

ʿālemi temāşā ḳıl-: *Evreni izlemek.*

1. Güneh ḳılmasa çeşm-i rūḥ-ı ʿamā
   Eger ol ʿ**ālemi ḳılsañ temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 80). [ʿālemi temāşā ḳılsañ, -sa, -ñ]*

ʿalemler çözil-: *Sancaklar çözülmek.*

1. Çalındı ṭabl u **çözildi** ʿ**alemler**
   ʿAdūya irişe tā kim elemler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 21). [ʿalemler çözildi, -di]*

ʿālemüñ dimāġı: *Dünyanın burnu.*

1. **Dimāġın** ʿ**ālemüñ** gül ḳıldı ḫoş-bū
   Akışdı geldi serv ayaġına ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 53). [ʿālemüñ dimāġın, -n]*

ʿālemüñ dimāġın ṭut-: *Herkesin aklını tutmak.*

1. **Dimāġın ʿālemüñ ṭutmışdı** sevdā
   İderdi ḫānde çarḫ olmışdı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 1). [ʿālemüñ dimāġın ṭutmışdı, -mış, -dı]*

ālet: *Sebeb, vesile, alet.*

1. Degüldür aña ḥācet hīç **ālet**
   Mübeşşirdür virür bunlar beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 41). [ālet,]*

ʿālī binā: *Yüce bina.*

1. Ḫarāb oldı nice ʿ**ālī binālar**
   İrişdi ġuṣṣalar gitdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 19). [ʿālī binālar, -lar]*

ʿāli pādşāh ol-: *Yüce hükümdar olmak.*

1. Felek-taḫt u şeh-i encüm-sipāh ol
   Cihān mülkinde ʿ**āli pādşāh ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 40). [ʿāli pādşāh ol,]*

ʿalīl ol-: *Hastalanmak.*

1. ʿ**Alīl olmasa** ṭozdan ʿaynı ol ān
   Hicāb açmazdı şimdi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 17). [ʿalīl olmasa, -ma, -sa]*

ʿālim: *Bilgili, çok şey bilen, ilim sahibi, bilge.*

1. ʿ**Ālim** oldur kim seni bilmekde ʿaczin anlaya
   Ey ki cudūñdan irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 35). [ʿālim,]*
2. Şunuñ kim pākdür ṭabʿ-ı derūnı
   Olur ol kimse ʿ**ālim** ẕü-fünūnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 44). [ʿālim,]*
3. Bilüp ʿilmin sipās itdi ʿ**alīme**
   Şükürler eyledi ḥādiṣ-i ḳadīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 55). [ʿalīme, -e]*

ʿalīm-i bī-ḥuṭūṭ u bī-haṭā: *Sonsuz bilgi sahibi ve kusursuz.*

1. ʿ**Alīm-i bī-ḫuṭūṭ u bī-ḫaṭādur**
   Kerīm ü pür-seḫā vü pür-ʿaṭādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 43). [ʿalīm-i bī-ḫuṭūṭ u bī-ḫaṭādur, -dur]*

alımlı: *Alacaklı.*

1. ʿAdū bir ḫ∨āce idi ṣındı gūyā
   Alımlı itdi esbābını yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 100). [alımlı,]*

alıvirmek gerek: *Evlendirmek lazım.*

1. **Gerekdür** anı aña **alı virmek**
   Revān pervāne vaṣl-ı şemʿe irmek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 29). [alı virmek gerekdür, -dür]*

Allāh: *Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.*

1. Didi şimden girü pervāne ol Şāh
   Oġul virdi baña luṭfından **Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 36). [Allāh,]*
2. Gürisne olmadan ḳurtıldı ol māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet virdi **Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 50). [Allāh,]*
3. Ḫudā bir günüñi biñ itsün ey şāh
   Felekden yüce ḳılsun ḳadruñ **Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 74). [Allāh,]*
4. Didiler yarıcuñ **Allāh** ey şāh
   Seni virdi bize luṭfından **Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 10). [Allāh,]*

Allāh Allāh di-: *Şaşkınlık geçiren, hayrete düşen veya canı kişilerce söylenebilen söz.*

1. Gözin açup gören ṣāḥib-naẓarlar
   Dir idi Allāh Allāh nice beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 30). [Allāh Allāh dir idi, -r, -idi]*
2. İrişdi burcına şevḳ ile ol māh
   Görenler gün yüzin **dir Allāh Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 46). [Allāh Allāh dir, -r]*

Allāh bir bil-: *Allah'ın birliğini kabul etmek.*

1. Ol işden olmamışdı kimse āgāh
   Hemān bir kendü **bilürdi bir Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 22). [Allāh bir bilürdi, -ür, -di]*

Allāh birdir: *Allah tektir.*

1. Anuñdur mülk-i ʿālem **birdür Allāh**
   Ṣıġışmaz bir vilāyetde iki şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 31). [Allāh birdür,]*

Allāh ʿömrüñ ziyāde ḳılsun: *Allah, ömrünü uzun etsin.*

1. Ölürsem ġam degül ben ey şehinşāh
   Senüñ **ömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 102). [Allāh ömrüñ ziyāde ḳılsun,]*
2. Dimişler serverā el-ḥükmü li'llāh
   Senüñ ʿ**ömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 56). [Allāh ʿömrüñ ziyāde ḳılsun,]*

Allāh oñara: *Allah düzeltsin yoluna koysun.*

1. Didi uçmaḳ gerekdür kūy-ı yāra
   Ümīdüm yarını **Allāh oñara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 14). [Allāh oñara,]*

Allāh seni bağışlasun: *Allah, seni esirgesin.*

1. Eyitdiler duʿālar idüp ey māh
   Bağışlasun seni sulṭāna **Allāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 32). [Allāh seni bağışlasun,]*

Allāh yarıcuñ: *Allah, yardımcın (olsun).*

1. Didiler **yarıcuñ Allāh** ey şāh
   Seni virdi bize luṭfından Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 9). [Allāh yarıcuñ,]*

Allāh yarıcuñ olsun: *Allah, yardımcın olsun.*

1. Didiler **yarıcuñ Allāh olsun**
   Saʿādet-necmüñe hem-rāh olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 19). [Allāh yarıcuñ olsun,]*
2. Eyitdi **yarıcuñ Allāh olsun**
   Ne kim gönlüñ diler her gāh olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 71). [Allāh yarıcuñ olsun,]*

Allāh yoluñ açuḳ it-: *Allah, iyi şeylerle karşılaştırmek.*

1. Didiler **yoluñ açuḳ idüp Allāh**
   Seni ḳılsun ḳamu maḳṣūda hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 21). [Allāh yoluñ açuḳ idüp, - üp]*

Allāh'a ışmarla-: *Kendini, özünü Allah'a emanet etmek, tevdi etmek.*

1. Şükūfe aġlayup didi fırāvān
   Seni **ışmarladum Allāh'a** ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 24). [Allāh'a ışmarladum, -du, -m]*

Allāhu ekber: *Allah en büyüktür" anlamında olup Allah'ın yüceliğini belirtmek için kullanılan, ezanın ve kāmetin de ilk cümlesini teşkil eden söz, tekbir.*

1. Gül-āb ile gülini eyledi ter
   Açup nergislerin **Allāhu ekber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 34). [Allāhu ekber,]*
2. Gelüp virdi selām ol serv-ḳāmet
   O dem **Allāhu ekber** ol cemāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 32). [Allāhu ekber,]*

āllar gey-: *Kırmızılar giymek.*

1. Aḳçeler düzdi şükūfe ṭıfl-ı mīve başına
   Āllar geydi yine güller içine ṭaşına *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 18). [āllar geydi, -di]*

alnı nāhīd: *Zühre alınlı.*

1. Ḳapudan çıḳdı çün ol **alnı Nāhīd**
   Ṣanasun maṭlaʿından ṭoġdı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 15). [alnı nāhīd,]*
2. Gümiş zencīr ile ol **alnı Nāhīd**
   Ṣanasın ṣaʿṣa ile cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 139). [alnı nāhīd,]*
3. Eyitdi burc-ı delve şekl-i ḫūrşīd
   Gelüpdür var ise ol **alnı Nāhīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 22). [alnı nāhīd,]*
4. O ṣuya girdi çün ol **alnı Nāhīd**
   Ṣanasın gökde iki oldı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 37). [alnı nāhīd,]*
5. Suvār oldı aña ol **alnı Nāhīd**
   Göge aġdı seḥer gūyā ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 15). [alnı nāhīd,]*

alnı zühre: *Zühre alınlı.*

1. Ol **alnı Zühre'ye** bulışdı ol şāh
   Şan itdi ictimāʿī mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 29). [alnı zühre'ye, -y, -e]*

alt: *Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı.*

1. Göremez mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ **altında**
   Ger eksük olmaya ṣāfi ṣarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 7). [altında, -ı, -n, -da]*
2. Ol itdi ḥār u yābis ṭabʿ-ı nārı
   Felek **altında** ḳıldırdı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 58). [altında, -ı, -n, -da]*
3. Olur on māh-ı nev bedre ḥavāle
   Ṣafaḳ **altında** mihr irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 8). [altında, -ı, -n, -da]*
4. Pilav ol şemseler **altında** ey yār
   Ḳalenderdür başında ṣan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 41). [altında, -ı, -n, -da]*
5. Görüp yüz luṭf ile bu ḫoş nihāli
   Ḳodı **altına** bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 98). [altına, -ı, -n, -a]*
6. Ṣanar **altına** her kim varsa dil-ber
   Hemān ʿāṣıḳ bigi üstine ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 31). [altına, -ı, -n, -a]*
7. Ol āhū izine ol şāh urur el
   Bulur **altında** bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 42). [altında, -ı, -n, -da]*

altına al-: *Kavga, güreş gibi mücadele durumunda rakibini yere yatırıp üstüne çıkmak II Etkilemek.*

1. Derd ü ġuṣṣa **altına almışdı** ben üftādeyi
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ yetişdüñ çün hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 5). [altına almışdı, -mış, -dı]*

altun adı baḳır ol-: *Değeri düşmek; adı kötüye çıkmak.*

1. Eger ondan gece eyler fesād
   Kim anuñ **baḳır olur altun adı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 34). [altun adı baḳır olur, -ur]*

altun cām: *Altın kadeh.*

1. Seḥer şeb-nem ṣarābın çekdi ḫūrşīd
   Bir **altun cām** ile mānend-i Cemşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 14). [altun cām,]*

altun dök-: *Altın ve para saçmak.*

1. O meh-rū eyledi her menzili seyr
   Döküp altun u aḳçe ḳıldı çoḳ ḫayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 38). [altun u aḳçe döküp,]*

altun dümen düz-: *Altın dümen yapmak.*

1. Laṭīf **altun dümen düzmişler** aña
   Gider ḥavż içre isterseñ ne yaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 19). [altun dümen düzmişler, -miş, -ler]*

altun ḳalemdān: *Altın kalemlik.*

1. Daḳındı zer devātın yine devrān
   Kim aña ṣaʿṣaʿa **altun ḳalemdān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 2). [altun ḳalemdān,]*

altun kürsi: *Altın taht.*

1. Bir **altun kürsi** ḳodı aña ḳarşu
   Anuñ ol gerden-i sīmīnüñ u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 87). [altun kürsi,]*
2. Bir **altun kürsiye** geçmiş oturmış
   Melāmet burḳaʿın yüzden götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 33). [altun kürsiye, -y, -e]*
3. Bir **altun kürsi** ḳodılar oturdı
   Niḳābı sözʿarūsından götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 21). [altun kürsi,]*

altūn nerdubān: *Altın merdiven.*

1. Ḳomışlar aña **altūn nerdubānı**
   İkisi cāme-ḫ∨ābe çıḳdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 25). [altūn nerdubānı, -ı]*

altun şemʿdān: *Altından mumluk.*

1. Görinür Şemʿ **altun şemʿdāndan**
   Ṣan altunlu yaḳadan sīm gerdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 9). [altun şemʿdāndan, -da]*

altun sīne-bend: *Atın göğsüne bağlanan işlemeli, altınlı enli kayış.*

1. Mey ehl-i işretüñ laʿlin semendi
   Ḳadeḥdür anuñ **altun sīne-bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 54). [altun sīne-bendi, -i]*

altun şun-: *Altınlar vermek.*

1. Ṭurup zindāncı geldi açdı ḳapu
   Bir **altun şundı** ol zindāncıya u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 34). [altun şundı, -dı]*

altun ṭop: *Altın top II Güneş.*

1. Gümişden ḳalʿa k'anda ḥabs idi ṣu
   Ḫarāb oldı bir **altun ṭop** ile u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 8). [altun ṭop,]*

altunlu funduḳ: *Altın işlemeli fındık II Altın işlemeli mermi.*

1. Dikerdi necm aña **altunlu funduḳ**
   İrişsün diyü andan cānına oḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 13). [altunlu funduḳ,]*

altunlu gey-: *Altın işlemeli elbise giymek.*

1. **Geyüp altunlu** özin itdi tezyīn
   Bir dīk-i mekr u ḥīleʿayna āyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 5). [altunlu geyüp, -üp]*

altunlu şemse yaz-: *Altınlı şemse çizmek.*

1. Zemīni lāceverd **altunlu şemse**
   Yazaydı döndürürdi gökde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 34). [altunlu şemse yazaydı, -a, -y, -dı]*

altunlu yaḳa: *Altın işlemeli yaka.*

1. Görinür Şemʿ altun şemʿdāndan
   Şan **altunlu yaḳadan** sīm gerdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 10). [altunlu yaḳadan, -dan]*

alup getür-: *Bir kişiyi ya da bir nesneyi almak ve ardından beraberinde getirmek.*

1. **Alup** şehre **getürdiler** o māhı
   Geçürdiler o taḫta pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 33). [alup getürdiler, -di, -ler]*

alup git-: *Alıp beraberinde götürmek.*

1. Ḫaber aldı ki Şemʿi şāh Faġfūr
   Alup taḫtına **gitmiş** şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 44). [alup gitmiş, -miş]*

ʿamā ol-: *Kör olmak.*

1. Anuñ bir ḳatresini görmez aşlā
   Zümürrüd kāselerden **olur** ʿ**amā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 66). [ʿamā olur, -ur]*

amān ol-: *Kurtuluş olmak.*

1. Disem ṣafā-yı derūn ile rūz-ı ḥaşre degin
   Ecelden **olsa amān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 8). [amān olsa, -sa]*

ʿamel idin-: *İş edinmek.*

1. Naḳş taṣnīf itmeden saña bu dehr-i pür-ḥiyel
   Seyr-i naḳş-ı dil-güşā-yı gülşeni **idin** ʿ**amel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 2). [ʿamel idin,]*

ʿamel ḳıl-: *İş yapmak.*

1. Keremler eyle ey cānān-ı kāmil
   Bu şiʿr-i bī-naẓīr ile ʿ**amel ḳıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 108). [ʿamel ḳıl,]*

ʿāmil: *El emeğiyle bir şeyi yapan, imal eden kimse.*

1. Gözi ʿ**āmildür** iklīm-i cemāle
   Olupdur ḫācibi aña ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 65). [ʿāmildür, -dür]*

ʿāmil ol-: *İcra etmek, çalışmak.*

1. Ne deñlü var ise ġarra ṣanāyiʿ
   Oluñ ʿ**āmil** emek olmaya żāyiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 14). [ʿāmil oluñ, -uñ]*

ammā: *"Ama" bağlacı.*

1. İlāhi bir żaʿīf ü nā-tüvānem
   Güneh itmekde **ammā** pehlevānem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 2). [ammā,]*
2. Yaḳardı şevḳine pervāneler bāl
   Benüm odumdan **amma** fāriġü'l-bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 24). [amma,]*
3. Sürer ṣūfīveş uçmaḳdan ṣafāyı
   Dil-i ʿāṣıḳ bigi **ammā** havāyī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 6). [ammā,]*
4. Kim ol ẕevḳ ü ṣafā baḥrine gird-āb
   Bir āteşdāndur **ammā** müncemid-āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 4). [ammā,]*
5. Baña çoġ iş idüpdür çarḫ-ı ġaddār
   Benüm **ammā** demürden yüregüm var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 24). [ammā,]*
6. Egerçi pīr **ammā** bir civān-baḫt
   Cemālin gören olmaz ḥaşre dek saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 31). [ammā,]*
7. Egerçi kim dimişler şöhret āfet
   Olur **ammā** eyü ad ile rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 12). [ammā,]*
8. Vezīrüñ üçi **ammā** kim muḳarreb
   Elinde cümle-i kār añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 23). [ammā,]*
9. Per açsa murġlar yanardı der-ḫāl
   Açardı mirvaḥa **ammā** perr ü bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 30). [ammā,]*

ammā ki: *Ama, ne var ki.*

1. Hemān ol bir yaşıl ṭūṭīye beñzer
   Dili vü aġzı yoḳ **ammā ki** söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 16). [ammā ki,]*
2. Beni **ammā ki** hicri odı yaḳdı
   Dil-i pür-suzıma odlar bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 49). [ammā ki,]*
3. O bir sīmīn-beden maḥbūba beñzer
   Dili var aġzı yoḳ **ammā ki** söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 8). [ammā ki,]*
4. Neberd olur bu mülk içinde vāfir
   Döner **ammā ki** ḫayra ṣoñı āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 38). [ammā ki,]*
5. Yine **ammā ki** ṭurmaz ḫande eyler
   Ziyānına güler şeydāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 37). [ammā ki,]*
6. Ṭutılmaz güç ile bir güçin ey cān
   Ṭutılur āl ile **ammā ki** arslān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 54). [ammā ki,]*

ammā kim: *Ama, ne var ki.*

1. Eṣer ḳalmadı **ammā kim** ḥışāra
   Nite kim āh-ı ʿāṣıḳ ḳalbi yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 43). [ammā kim,]*
2. Ziyāde gözle **ammā kim** uṣūli
   Bulasın ḫūb taḥsīne vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 19). [ammā kim,]*

añ: *Güzellik cazibesi.*

1. Aña Ḥaḳ virmiş ol **añı** görenler Ẕātiyā anı
   Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 9). [añı, -ı]*

añ-: *Hatırlamak, akla getirmek.*

1. Ṭutup destine ol şemşīr-i berḳi
   Añardı nām-ı şāh-ı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 10). [añardı, -ar, -dı]*
2. Didi feryād idüp zengūlede çañ
   Beni gūş eyle rūz-ı rıḥleti **añ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 10). [añ,]*
3. Velī Pervāne Çīn'üñ oldı şāhı
   İderdi yarını **añdıḳça** āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 98). [añdıḳça, -dıḳça]*

aña ḥācet degül: *Ona hacet yok.*

1. **Degüldür aña ḥācet** hīç ālet
   Mübeşşirdür virür bunlar beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 41). [aña ḥācet degüldür, -dür]*

aña raḥmet: *Ona rahmet.*

1. Ḥaşr ola ümīdüm bu ḳıyāmetde senüñle
   Bunı işidüp kim dise āmīn **aña raḥmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 54). [aña raḥmet,]*

ʿ**anāṣır:** *Bütünü meydana getiren parçalar.*

1. Elinde ol iki māhuñ ʿ**anāṣır**
   Olurdı çār pāre olsa ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 9). [ʿanāṣır,]*

ʿ**anber dökil-:** *Amber saçılmak.*

1. Yāḫud **dökildi** kāfūr üzre ʿ**anber**
   Nigehbān oldı bir genceye ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 27). [ʿanber dökildi, -di]*

ʿ**anber-feşān:** *Amber kokusu saçan.*

1. Urur sünbüllerine sīm şāne
   Virür eksükligi ʿ**anber-feşāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 14). [ʿanber-feşāne, -e]*

ancaḳ: *"Yalnızca, sadece" anlamında edat.*

1. Yatur bir cāme-ḫ∨āb içre yalıncaḳ
   Hemān şalvarı var rānında **ancaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 62). [ancaḳ,]*

ancak: *"Lakin, ama, fakat, yalnız" sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir bağlaç.*

1. Kimesne hīç ḳan dökmezdi nā-ḫāḳ
   Ṣürāḥīden ḫarābat ehli **ancaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 54). [ancaḳ,]*

anda yir idin-: *Orada iyice yerleşmek.*

1. **İdindi anda yir** ol māh-tābān
   Nite kim sīne-i müʾminde imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 29). [yir idindi, -di]*

ʿ**andelīb:** *Bülbül.*

1. Didüm ey bāġ-ı Cennet ʿ**andelībi**
   Müşerref itdi naġmeñ ben ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 1). [ʿandelībi, -i]*
2. İderdi ʿ**andelīb** efġān u feryād
   İdinmişdi bu şiʿri dilde evrād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 61). [ʿandelīb,]*
3. Gülistān mihr ü verde oldı maṭlaʿ
   Dilinde ʿ**andelībüñ** bu murabbaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 68). [ʿandelībüñ, -üñ]*

ʿ**andelīb:** *Bülbül II Âşık.*

1. Didi Pervāne bir zār u ġaribem
   Gülinden ayru düşmiş ʿ**andelībem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 20). [ʿandelībem, -em]*

andelīb it-: *Bülbül etmek II Âşık etmek.*

1. Işḳ ile feryād idüp gülşende **ider andelīb**
   Niceler cānlar virüp olmadı bu demler naṣīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 21). [andelīb ider, -er]*

ʿ**andelīb ol-:** *Bülbül olmak. II Bülbül gibi inleyen âşık olmak.*

1. Hem oldı Ġoncenüñ Bülbül naṣībi
   O bāġuñ **oldı** Ġonce ʿ**andelībi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 30). [ʿandelībi oldı, -dı]*

ane: *Anne.*

1. Didi Pervāne ol dem yane yane
   Eyā dür-i vucūdum baḥri **ane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 2). [ane,]*

añıl-: *Anma işine konu olmak.*

1. Söyünmez şemʿ uyar dār-ı cihānda
   Añılsun ḥaşre dek devr-i zamānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 8). [añılsun, -sun]*
2. O gevherlerle nām-ı gevher-i şāh
   Añılsun cümle ʿālem içre her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 28). [añılsun, -sun]*
3. O bir serv-i sehīdür kim hevādan
   Añılmış bāġ-ı meclisde avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 10). [añılmış, -mış]*
4. Ne kim olursa Ḥaḳ virsün murāduñ
   Añılsun ḥaşr olınca ʿadl u dāduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 32). [añılsun, -sun]*

ʿ**anḳā:** *Anka kuşu, Simurg.*

1. Şikār olur mı bir guncişle ʿ**Anḳā**
   Olur mı bir ḳadeḥ deryāya meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 85). [ʿanḳā,]*
2. Yā ʿ**Anḳa'lardur** açmışlar per ü bāl
   İrişdiler uçar ḳuş bigi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 13). [ʿanḳa'lardur, -lar, -dur]*

ʿ**anka'yı serçe gör-:** *Anka kuşunu serçe yerine koymak.*

1. **Görürler** göz göre ʿ**Anka'nı serçe**
   Ṭutarlar laʿl u yāḳūtuñı şırça *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 17). [ʿanka'nı serçe görürler, -ür, -ler]*

añla-: *Anlamak, fark etmek, farkına varmak.*

1. Yetişdi bunlara virdi selāmı
   Añladı bunlar itdi iḥtirāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 14). [añladı, -dı]*

añlayan: *İdrak eden.*

1. Velī ġāyetde gözlerdi uṣūli
   Uṣūl **añlayanuñ** olmışdı ḳulı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 20). [añlayanuñ, -uñ]*

ardınca gel-: *Arkasından gelmek, takip etmek.*

1. Anuñ **ardınca** gördi **geldi** bir şīr
   Çıḳardı kīşden ḫışm ile bir tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 53). [ardınca geldi,]*

ara-: *Bulmaya çalışmak.*

1. Düriş cehd it edā eyle bahāñı
   Ara saʿy eyle bul derde devāñı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 16). [ara,]*
2. İrişdi od bigi eflāka āhı
   Ki yaʿnī **arayup** bula o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 24). [arayup, -y, -up]*
3. **Aradılar** ḳızarınca gün o māhı
   İçinden bunlaruñ iki sipāhi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 39). [aradılar, -dı, -lar]*
4. Ġamuñdan döndüm ey māhum hilāle
   Seni **arar** çıḳup göklerde nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 66). [arar, -r]*
5. O sāʿat Şemʿi yaḳup şāhuñ āhı
   Aradı çıḳdı göklere o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 30). [aradı, -dı]*
6. Ser-ā-ser yolları anlar **aradı**
   Şehüñ maḥṣūl olmadı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 23). [aradı, -dı]*

ara yirde yürü-: *Aralarda yürümek.*

1. Yürürdi ara yirde bī-nevālar
   Sürerdi ḫalḳ anlardan ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 17). [ara yirde yürürdi, -r, -di]*

arada: *Ara sıra, bazen.*

1. İderdüñ anda yār ile kelāmı
   Arada ʿaks iderdi ʿışḳ cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 10). [arada,]*

arada ḳal-: *İki tarafı uzlaştırmak üzere araya girme dolayısıyla güç duruma düşmek.*

1. **Arada ḳalmayup** ḫār-ı tekellüf
   O bülbül ḳıldı gülzārı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 11). [arada ḳalmayup, -ma, -y, -up]*

arada perde: *Arada engel.*

1. Vucūduñdur **arada** saña **perde**
   Velī ḫāżırdur ol mecmūʿ yirde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 57). [arada perde,]*

aradan çık-: *Aradan çekilmek.*

1. **Aradan çıḳdı** cirm-i arż-ı firḳat
   Żiyā virdi irişdi nūr-ı vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 21). [aradan çıḳdı, -dı]*

aradan ḳamʿ ol-: *Aradan kalkmak.*

1. İrişdi vuṣlat çün şāh ile Şemʿ
   Nihāl-i hicr **oldı aradan ḳamʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 16). [aradan ḳamʿ oldı, -dı]*

ʿaraḳ-rīz ol-: *Terlemek, ter dökmek.*

1. Hemān zindāna adam saldılar tīz
   Yaturdı **oluban** Dāye **ʿaraḳ-rīz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 34). [ʿaraḳ-rīz oluban, -uban]*

ārām it-: *Rahatlatmak, huzur vermek.*

1. Biraz ol serv-ḳadd u çeşmi bādām
   İderken kūşesinde bāġuñ **ārām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 56). [ārām iderken, -er, -ken]*

ārām vir-: *Huzur vermek, dirlik sağlamak.*

1. Ol eyler dem-be-dem āfāḳı gül-fām
   O **virdi** çarḫa sürʿat ḳuṭba **ārām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 48). [ārām virdi, -di]*

aran-: *Arama işine konu olmak.*

1. **Arandı** z̲erre z̲erre cümle ara
   Bulınmadı o mihr-i ʿālem-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 47). [arandı, -dı]*

araya al-: *Kuşatmak, etrafını sarmak.*

1. Anı maḥbūbeler **almış araya**
   Gül olmış her biri baġ-ı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 43). [araya almış, -mış]*

araya fetret düş-: *Araya fetret girmek.*

1. **Düşüpdür araya** ġāyetde **fetret**
   Ḫarāmiden ḫarāb oldı vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 59). [araya fetret düşüpdür, -üp, -dür]*

arayı arayı helāk ol-: *Araya araya yorulmak.*

1. Ser-ā-ser aradılar her arayı
   Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 32). [arayı arayı helāk oldılar, -dı, -lar]*

2. Ser-ā-ser şāh aratdı her arayı
***Helāk oldılar* arayı arayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 34). [arayı arayı helāk oldılar, -dı, -lar]*

arayup bul-: *Bulmaya çalışıp bulmak.*

1. **Arayup bulmadılar** kīmiyāveş
Düşer ṭālibleri cānına āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 13). [arayup bulmadılar, -ma, -dı, -lar]*

ardına düş-: *Arkasından gitmek, peşini bırakmamak.*

1. Anuñ **ardına düşdi** bād-ı şarṣar
Nite kim kākül-i müşgīn-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 107). [ardına düşdi, -di]*
2. Şehüñ elden uçar bāz-ı ḳarārı
Düşer ardına ḳalmaz iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 38). [ardına düşer, -er]*

ʿārif: *Bilge kişi.*

1. İder çāk olsa yitmiş biñ ḥicābı
Niçün medḥ itmesün **ʿārif** ol ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 16). [ʿārif,]*

ʿārif ol-: *İrfan sahibi olmak.*

1. Ziyāde **ʿārif ol** ʿaḳluñ ḳalīle
Revān ḳalbüñde fikri cevher eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 7). [ʿārif ol,]*

ʿārifāne: *Arif olana yakışacak şekilde, arifçe.*

1. Varup nāzüklük ile ben nihānı
Şunayın **ʿārifāne** Şemʿe anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 16). [ʿārifāne,]*

arisṭo : *Aristotales.*

1. Duya çün ḳuṭb-ı eflāk itse rāy o
Ne ḥikmetdür diye görse **Arisṭo** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 8). [arisṭo]*

ʿārıż: *Yanak.*

1. Bize ol **ʿārıżı** Cennet lebi āb-ı ḥayāt irdi
Ṭur ey dil niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 5). [ʿārıżı, -ı]*
2. O **ʿārıżlar** o şerbet gördi ṭatlu
Leṭāfet çeşmesinden ḳoydılar şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 51). [ʿārıżlar, -lar]*

ʿārıż-ı cānānı gül gül ḳıl-: *Sevgilinin yanağını pembe pembe yapmak.*

1. Ḳılur ol **ʿārıż-ı cānānı gül gül**
İder ʿuşşāḳı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 11). [ʿārıż-ı cānānı gül gül ḳılur, -ur]*

ʿarżı māh: *Ay yanaklı.*

1. Gice gündüz gidüp ol ʿ**ārıż-ı māh**
   Esed burcına irdi bir seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 23). [ʿārıż-ı māh,]*
2. Görürler kim gelür bir ʿ**arıżı māh**
   Melāḥat mülkine ḳılmış ḫudā şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 9). [ʿarıżı māh,]*

ʿārıż-ı ẕātī kızar-: *Zâtî'nin yüzü kızarmak.*

1. ʿ**Ārıż-ı Ẕātī** ḥayāsından **kızarmasun mı**
   Bülbül-i dil-ḫastanuñ sürdi ḳanını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 13). [ʿārıż-ı ẕātī kızarmasun mı, -ma, -sun, -mı]*

armaġan: *Hediye.*

1. Revān olsun senüñ yoluñda cānum
   Benüm maʿẕūr ṭut bu **armaġanum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 16). [armaġanum, -um]*
2. Aġulu fınduḳ anuñ **armaġanı**
   Revān eyler yiyenler ṭatlu cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 69). [armaġanı, -ı]*

armaġān iste-: *Hediye istemek.*

1. Yār-i dil-cū **armaġān isterse** ben dil-dārdan
   Cānumı ṣu bigi ol serve revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 7). [armaġān isterse, -r, -se]*

arpa: *Buğdaygillerden bir bitki.*

1. Varup **arpa** ṣalıcıya ser-ā-ser
   Bize **arpa** ṣalı vir dirdi iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 9). [arpa,]*
2. Varup **arpa** ṣalıcıya ser-ā-ser
   Bize **arpa** ṣalı vir dirdi iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 10). [arpa,]*

ʿarş: *Gök.*

1. Cemāli nūrı ʿ**arşın** rūşen itdi
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 41). [ʿarşın, -ıñ]*
2. Gören ol ḳalʿa-i Firdevs ferşi
   Didi gördük bi-ḥamdi'llāh ki ʿ**arşı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 18). [ʿarşı, -ı]*
3. Gezerler her otaġ u ḫuld-ı ferşi
   Melekler seyr iderler ṣan ki ʿ**arşı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 84). [ʿarşı, -ı]*

ʿarşa ir-: *Arşa yükselmek.*

1. O ḥūr irişdi ḳaṣr-ı ḫuld-ferşe
   Duʿā-yı müʾmin **irdi** ṣan ki ʿ**arşa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 56). [ʿarşa irdi, -di]*

ʿarş-ı aʿlā: *Yüce arş, İslam inanışına göre göğün en yüksek katı.*

1. N'ola dördünci gökde olsa ʿİsā
   Bunuñ seyrānı oldı ʿ**arş-ı aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 40). [ʿarş-ı aʿlā,]*

2. Ki ola ṣaḥnı anuñ ferş-i mīnā
İde saḳfına reşki ʿ**arş-ı aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 18). [ʿarş-ı aʿlā,]*

arslan: *Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan.*

1. Ṭoḳuzı āl u ḥīle erlik ondur
Kim āl u ḥīleden **arslan** zebūndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 52). [arslan,]*
2. Ṭutılmaz güç ile bir güçin ey cān
Ṭutılur āl ile ammā ki **arslān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 54). [arslān,]*

arşun: *Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.*

1. Ḥasūduñ cānına ḫançer ḳulaġı
Ḥarīr-i rāhuñ **arşunı** ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 38). [arşunı, -ı]*

artuk: *Bundan böyle, bundan sonra.*

1. Ne'yise çek bunuñ luṭf eyle cevrin
İdelüm umduġuñdan **artuḳ** ecrin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 16). [artuḳ,]*
2. Görür Şemʿün vucūduñdan e̲ser yoḳ
Görinmez nesne hicr odından **artuḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 18). [artuḳ,]*
3. Bu şiʿri oḳıdı yüz şevḳ ile Şemʿ
Ḳarār u ʿaḳlı **artuḳ** olmadı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 10). [artuḳ,]*

artuk: *Daha çok.*

1. Derūnı pāk-ı ṣāfī ġıll u ġışdan
Ḥarāret virmede **artuḳ** güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 4). [artuḳ,]*

artuk ol-: *Fazla olmak.*

1. Cürm-i ʿāṣī Nūḥ Ṭufānından **artuḳ olmaya**
Virdi keştībān-ı raḥmuñ Nūḥ'a ol demde necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 31). [artuḳ olmaya, -ma, -y, -a]*

ʿ**arūs:** *Gelin.*

1. El urup sūr-nāy u ṭabl u kūsa
Getürdiler o dāmādı ʿ**arūsa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 10). [ʿarūsa, -a]*

ʿ**arūsa dön-:** *Geline dönmek.*

1. Yine bu çarḫ ḫātūn-ı ʿabūse
Özin zeyn eyledi **döndi** ʿ**arūsa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 4). [ʿarūsa döndi, -di]*

ʿ**arūs-ı cān-güdāz:** *Can eriten gelin.*

1. Yine ṣubḥuñ ʿ**arūs-ı cān-güdāzı**
Getürdi dünye ṭolusı cihāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 1). [ʿarūs-ı cān-güdāzı, -ı]*

ʿ**arūs-ı tāze:** *Taze gelin.*

1. Müzeyyen ḥacleye dönmiş gülistān
ʿ**Arūs-ı tāze** anda verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 4). [ʿarūs-ı tāze,]*

ʿ**arż eyle-:** *Göstermek.*

1. Olar birbirine ʿ**arż eyleyüp** şevḳ
O gün aḫşam olınca sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 47). [ʿarż eyleyüp, -y, -üp]*
2. Aña ʿ**arż eyledi** mihrini eflāk
Zemīn germ olup itdi cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 3). [ʿarż eyledi, -di]*

ʿ**arż it-:** *Arz etmek, sunmak.*

1. Pes andan Şemʿe ʿ**arż itdi** cihāzı
Daḫı şeh-zādeye yüz esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 31). [ʿarż itdi, -di]*

arż kımıldan-: *Yeryüzü sarsılmak.*

1. Şu dem kim zelzele olduḳça bu **arż**
Ḳımıldansa idersin bunı sen farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 32). [arż ḳımıldansa, -sa]*

ʿ**arż-ı mihr:** *Sevgi göstermek.*

1. Zemīne ʿ**arż-ı mihr itmezdi** eflāk
Anuñçün saḫt olurdı āb ile ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 9). [ʿarż-ı mihr itmezdi,]*

ʿ**arż-ı münācāt eyle-:** *Allah'a yalvarma sunusunda bulunmak.*

1. Ḥudāya **eyledi** ʿ**arż-ı münācāt**
Didi ey ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 67). [ʿarż-ı münācāt eyledi, -di]*

aş-: *İdam etmek, asmak.*

1. Senüñ bendüñdeyem ey server-i ḫāṣ
Gerek öldür gerek dirgür gerek **aş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 52). [aṣ,]*

ʿ**aṣā:** *Sopa, asa, değnek.*

1. Nefes gürzi bigi ʿİsā-yı fetḥa
ʿ**Aṣādur** nīzesi Mūsā-yı fetḥa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 28). [ʿaṣādur, -dur]*
2. ʿ**Aṣā** ile Şehāb olmışdı ḥācib
Eser ḳalmadı andan oldı ġāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 3). [ʿaṣā,]*

asaf : *Süleyman Peygamber'in veziri.*

1. Senüñ rāyüñ eger kim görse **Aṣaf**
Ḥicābından ururdı yüzine kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 19). [aṣaf]*

āsān görin-: *Kolay görünmek/olmak.*

1. Şol iş kim **görinür āsān** be-ġāyet
   Güç olur olmasa Ḥaḳ'dan ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 17). [āsān görinür, -ür]*

āsār-ı ṣıḥḥat: *Sağlık belirtisi.*

1. Cihānda yoġıdı **āṯār-ı ṣıḥḥat**
   İdüp dururdı ḫasta derd ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 1). [āṯār-ı ṣıḥḥat,]*

aşdı git-: *Aşıp uzaklaşmak.*

1. Ser-ā-ser cund-ı Zengī gör ki n'itdi
   Düşüp ayaḳlara yil **aşdı gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 24). [aşdı gitdi, -di]*

ʿ**asel:** *Bal.*

1. Ne kim yazarsa ol şīrīn düşerdi
   ʿ**Asel** resm eylese zenbūr üşerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 4). [ʿasel,]*

ʿ**asel ırmaġı:** *Bal ırmağı.*

1. ʿ**Asel ırmaġına** her kim baḳardı
   Revān aġzı ṣuyı ol dem aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 41). [ʿasel ırmaġına, -n, -a]*

ʿ**asel yap-:** *Bal yapmak.*

1. Ḳamusı ol işe üşdi dürişdi
   ʿ**Asel yapmaġa** ṣan zenbūr üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 24). [ʿasel yapmaġa, -maġ, -a]*

aṣḥāb-ı ālī ḥaḳḳı: *Mübarek sahabelerin hakkı için.*

1. Anuñ **aṣḥāb-ı ālī ḥaḳḳı** yā Rab
   Anuñ şīrīn maḳāmı ḥaḳḳı yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 103). [aṣḥāb-ı ālī ḥaḳḳı,]*

ʿ**aṣī:** *Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan, isyankâr; günahkâr.*

1. ʿ**Aṣīleri** emvāc-ı ʿaẕāb eyler idi ġarḳ
   Olmasañ eger mālik-i deryā-yı şefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 15). [ʿaṣīleri, -ler, -i]*

āsiya: *Değirmen, su değirmeni.*

1. Hevā ile nite kim **āsiyā** bād
   Girüp çarḫa döner ol serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 105). [āsiyā,]*

aşlā: *Hiçbir zaman, hiçbir şekilde, katiyen.*

1. Açup ġonce lebin ol verd-i raʿnā
   Didi bu ʿillet olmaz aña **aşlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 2). [aşlā,]*
2. Pilav olmış nigār-ı sīm-sīmā
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz **aşlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 64). [aşlā,]*
3. Mürekkeb olsa cümle yidi deryā
   Yazılmaz ḥaşr olınca derdüm **aşla** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 66). [aşla,]*

aşlı bu: *İşin aslı şu.*

1. Çü devrān hicre tebdīl itdi vaşlı
   Hemān anuñ **budur** ʿālemde **aşlı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 70). [aşlı budur, -dur]*

aşlı ol-: *Özü olmak.*

1. N'ola buldıysa Ḫıżr āb-ı ḥayātı
   Bunuñ **oldı** ḥayātuñ **aşlı** ẕātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 52). [aşlı oldı, -dı]*

aşl-ı pervāne: *Pervâne'nin özü.*

1. Olupdur **aşl-ı Pervāne** çü şeb-nem
   Olur ol şuʿleye meyyāl her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 47). [aşl-ı pervāne,]*

āsmān: *Gökyüzü.*

1. Ne dem el ursa ol tīr u kemāna
   Olurdı **āsmān** taʿlīm-ḫāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 12). [āsmān,]*
2. O şādurvān ile ḥavżın anuñ
   Meh ile hālesine **āsmānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 28). [āsmānuñ, -uñ]*
3. Der-āġūş itdi aġlın Şāh Jāle
   Ṣanasın **āsmānda** māhı hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 16). [āsmānda, -da]*
4. O yire şol ḳadar cemʿ itdi leşker
   Ṣanasın **āsmānda** necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 16). [āsmānda, -da]*

āsmān evrāk ol-: *Gökyüzü kâğıt olmak.*

1. Şerḥ olınmaz Ẕātiyā anuñ kitāb-ı raḥmeti
   Āsmān evrāḳ olup olursa deryālar devāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 38). [āsmān evrāḳ olup, -up]*

āsmān-gīr: *Semâyı, gökyüzünü tutan.*

1. O şāhuñ berḳ-i şemşīri cihān-gīr
   Ṣadā-yı raʿd-ı kūsı **āsmān-gīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 20). [āsmān-gīr,]*

āsmānī: *Bir çeşit fişek.*

1. Atıldı göge yir yir **āsmānī**
   Görenler āh-ı ʿāşıḳ şandı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 3). [āsmānī]*

āsmān-ı heşt: *Sekiz felek.*

1. Hevāya aġa ger kūh u eger deşt
   Ḳala yir altı ola **āsmān-ı heşt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 74). [āsmān-ı heşt,]*

āsmānı toz ṭut-: *Göğü toz kaplamak.*

1. **Ṭutar toz āsmānı** rezme binse
   Bürür çader zemīni bezme inse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 23). [āsmānı toz ṭutar, -ar]*

āsmānuñ yüzi: *Göğün yüzü.*

1. **Yüzini āsmānuñ** ḳapladı ebr
   Ḳarardı ṣan dil-i ʿuṣṣāḳ-ı bī-ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 19). [āsmānuñ yüzini, -n, -i]*

āşinā ol-: *Tanımak, bilmek.*

1. Dil **oldı** mihr-i ʿışḳı **āşnāsı**
   Ḳatı müşkil olur göñül belāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 83). [āşnāsı oldı, -dı]*

āşinālık gerek-: *Tanıdıklık gerekmek.*

1. Nice müşkil olur yā Rab cudālıḳ
   Gerekmez anuñ ile **āşnālıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 48). [āşnālıḳ gerekmez, -mez]*

āşināsı ol-: *Tanımak, bilmek II Yakınında olmak.*

1. Ḳatı müşkil olur ḳıtlıḳ belāsı
   Kişinüñ **olmasun** ol **āşnāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 16). [āşnāsı olmasun, -ma, -sun]*

ʿasra misli gel-: *Dünyaya benzeri gelmek.*

1. Eger **geldiyse** anuñ **misli ʿaşra**
   Niçün ḳoyarlar anı ṣırça ḳaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 21). [ʿaşra mişli geldiyse, -di, -y, -se]*
2. Varup atından indi girdi ḳaṣra
   O ḳaṣruñ **gelmemişdi mişli ʿaşra** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 16). [ʿaşra mişli gelmemişdi, -me, -miş, -di]*

āstān-ı server-i ḥūbān: *Güzeller başkanının eşiği.*

1. Fiġān kim **āstān-ı server-i ḥūbāndan** ayrıldum
   Belālu bülbülem gūyā bahāristāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 1). [āstān-ı server-i ḥūbāndan, -dan]*

āstān-ı yār: *Sevgilinin eşiği.*

1. **Āstān-ı yārda** varup mücerred yir idüp
   Ḥażret-i ʿİsā bigi gökde mekān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 3). [āstān-ı yārda, -da]*

aş: *Yemek.*

1. Cevārī **aşına** ḳatmışdı dāru
   Ser-ā-ser gözlerini aldı uyḳu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 19). [aşına, -ı, -n, -a]*

āş bişür-: *Yemek pişirmek.*

1. Ne dürlü **āş** var ise cihānda
   Bişürmişdi ḳamusın şāh anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 16). [āş bişürmişdi, -miş, -di]*

ʿāşık: *Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse.*

1. ʿ**Āşıḳlaruñ** ölmege ger var ise ḳaṣduñ
   Luṭf eyle bu ben bendeñi sulṭānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 3). [ʿāşıḳlaruñ, -lar, -uñ]*
2. Biri ʿ**āşıḳ** biri maʿşūḳ anuñ
   Niçün meyl eylemez ʿışḳa revānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 29). [ʿāşıḳ,]*
3. Ḫudāya olıgör cān ile ʿāşıḳ
   Olur maʿşūḳa ʿ**āşıḳlar** ulaşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 26). [ʿāşıḳlar, -lar]*
4. Ṭoyurdı sükkeri senbūselerle
   Güzeller ʿ**āşıḳı** ṣan būselerle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 96). [ʿāşıḳı, -ı]*
5. Ne resme naḳş ider ʿ**āşıḳlara** ʿışḳ
   Ne işler ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlara ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 5). [ʿāşıḳlara, -lar, -a]*
6. Kim ol ʿ**āşıḳ** bigi boynını egmiş
   Meger ʿāşıḳlıḳ ol miskīne degmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 5). [ʿāşıḳ,]*
7. Ḳamu ṭālibleri maṭlūba irgür
   Ḳamu ʿ**āşıḳları** maʿşūḳa irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 76). [ʿāşıḳları, -lar, -ı]*
8. Cihānda var mı kim resme ʿ**āşıḳ**
   Ola ol ṣubḥveş mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 33). [ʿāşıḳ,]*
9. N'ola ey ʿ**āşıḳuñ** rūḥ-ı revānı
   Oḳınduġı yire gönderseñ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 57). [ʿāşıḳuñ, -uñ]*
10. Öñinde ol ḥışāruñ itdi ṭop āh
    Der-i dil-berde ṣan ʿ**āşıḳ** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 42). [ʿāşıḳ,]*
11. Ḳapusın ol ḥışāruñ itdi dīvār
    Görüp ʿ**āşıḳları** gūyā ki dil-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 26). [ʿāşıḳları, -lar, -ı]*
12. Ṣanar altına her kim varsa dil-ber
    Hemān ʿ**āşıḳ** bigi üstine ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 32). [ʿāşıḳ,]*
13. Enāruñ dürci laʿl ile pür olmış
    İçi ʿ**āşıḳ** bigi ḳan ile ṭolmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 12). [ʿāşıḳ,]*
14. Meger ʿ**āşıḳ** bigi çekmişdür ol derd
    Ruḥ-ı zerdālü olmış zer bigi zerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 19). [ʿāşıḳ,]*
15. Gelüp maʿşūḳ ile ʿ**āşıḳ** bulışdı
    Ṣanasın şemʿe bir pervāne düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 43). [ʿāşıḳ,]*
16. İrişür mihr ile maʿşūḳa ʿ**āşıḳ**
    Cihānda mihr idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 65). [ʿāşıḳ,]*

ʿ**āşık düş-:** *Aşka düşmek.*

1. Bu mihr-i ṣubḥ-ı devlet **düşe** ʿ**āşıḳ**
   Ola bir māh-rū mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 67). [ʿāşıḳ düşe, -e]*

ʿ**āşık it-:** *Birinin kendisine bağlanmasını, kendisini sevmesini sağlamak.*

1. Kimin maʿşūḳ kimin **itdi ʿāşıḳ**
Ḳamusın birbirine ḳıldı lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 55). [ʿāşıḳ itdi, -di]*

ʿāşıḳ ol-: *Karşı cinsten birine gönlünü kaptırmak, sevmek.*

1. Görüp şeh-zāde ʿ**āşıḳ olmış** anı
İder bülbül bigi āh u fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 11). [ʿāşıḳ olmış, -mış]*
2. Görüp taṣvīrüñ **oldum** saña ʿ**āşıḳ**
Benüm ol ṣubḥveş mihrüñde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 3). [ʿāşıḳ oldum, -du, -m]*
3. Dimiş ey ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ
Çün **oldı** Şemʿe ol Pervāne ʿ**āşıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 32). [ʿāşıḳ oldı, -dı]*

ʿāşık ol-: *Allah'a gönülden bağlanmak.*

1. Ḫudāya **olıgör** cān ile ʿ**āşıḳ**
Olur maʿşūḳa ʿāşıḳlar ulaşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 25). [ʿāşıḳ olıgör, -ıgör]*

ʿāşık-ı ṣādık: *Gerçek âşık.*

1. Ne resme naḳş ider ʿāşıḳlara ʿışḳ
Ne işler ʿ**āşıḳ-ı ṣādıḳlara** ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 6). [ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlara, -lar, -a]*

ʿāşıḳlaruñ cünbişleri: *Âşıkların hareketleri.*

1. Bize ʿ**āşıḳlaruñ cünbişlerinden**
Ser-ā-ser ʿışḳ odı sūzişlerinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 15). [ʿāşıḳlaruñ cünbişlerinden, -n, -den]*

ʿāşıḳlaruñ maḥbūbı: *Âşıkların sevgilisi.*

1. Ḳamu ṭāliblerüñ maṭlūbı sensin
Ḳamu ʿ**āşıḳlaruñ maḥbūbı** sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 84). [ʿāşıḳlaruñ maḥbūbı,]*

ʿāşıklık deg-: *Âşıklık değmek II Âşık olmak.*

1. Kim ol ʿāşıḳ bigi boynını egmiş
Meger ʿ**āşıḳlıḳ** ol miskīne **degmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 6). [ʿāşıḳlıḳ degmiş, -miş]*

āşiyān: *Yuva.*

1. Ṣafā vü ẕevḳ murġı **āşyānı**
İdinür ol ṭūṭī mesken anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 5). [āşyānı, -ı]*

āşiyān ol-: *Yuva, mesken olmak.*

1. Suḫan murġına vir bāl-ı feṣāḥat
Kim aña **āşyān olsun** belāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 6). [āşyān olsun, -sun]*

āşiyān yap-: *Yuva yapmak.*

1. Şu kim ol yirde idindi mekānı
   Felek fevḳında **yapdı āşyānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 14). [āşyānı yapdı, -dı]*

aşkar: *Doru at II Şem ü Pervâne mesnevisinde sarayda bulunan iki attan biri.*

1. Ḳoşılsalar olurlar yilden öñdül
   Biri heyʾetde **Aşḳar** biri Düldül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 34). [aşḳar,]*

aş ol-: *Yiyecek, azık olmak.*

1. Gice gündüz Ḫıżr yoldaşuñ olsun
   Ġanī ol āb-ı ḥayvān **aşuñ olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 26). [aşuñ olsun, -sun]*

āşūb şal-: *Fitne salmak, kargaşa çıkarmak.*

1. Anı ol gözleri cellād çaldı
   Göñüller mülkine **āşūb şaldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 14). [āşūb şaldı, -dı]*

āşūb u cengi ko-: *Savaş ve kargaşa bırakmak.*

1. Yetişdi geldi bir bī-miṣl Zengī
   Seḥergāha **ḳodı āşūb u cengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 2). [āşūb u cengi ḳodı, -dı]*

āşūb u ġavġā: *Kavga ve gürültü.*

1. Düzen virmiş özine bir ḳıl üzre
   Şalar **āşūb u ġavġāyı** il üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 8). [āşūb u ġavġāyı, -y, -ı]*

at: *Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen evcil hayvan.*

1. Kimisi **atına** virdi yaraġı
   Geçe yil bigi tā kim deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 35). [atına, -ı, -n, -a]*
2. Ḳamu **atınuñ** itdi naʿlīni zer
   Anı düşdükce tā kim bula iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 35). [atınuñ, -ı, -nuñ]*
3. Ol **ata** kehkeşān çün çekdi tengi
   Ser-ā-ser bağladı naḳş-ı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 5). [ata, -a]*
4. Biñ altun ile bir **at** itdi inʿām
   Eyitdi yüri Faġfūr'a ḳıl iʿlām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 59). [at,]*
5. Daḫı Pervāne'ye yüz dāne **atı**
   Daḫı şīrīn ü ter yüz yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 5). [atı, -ı]*
6. Kim **atuñ** naʿl-i sīmīnüñ şerārı
   Urur meh ḫarmanına gökde nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 3). [atuñ, -uñ]*

at koşum: *At koşumlu.*

1. Ḳopardı şaçar idi tāc-ı mihri
   Geçerdi **at koşum** ḫink-i sipihri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 8). [at koşum,]*

at sal-: *At koşturarak saldırmak, at sürmek.*

1. Hemān Nāṣır ṣabāveş **at şaldı**
   Aḳar ṣu bigi ḳaṣr-ı şāha geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 79). [at şaldı, -dı]*

at sür-: *Atla ilerlemek.*

1. İremez ol kibriyānuñ kārbānı gerdine
   Ger ḫayāl-i berḳ-sürʿat nice biñ yıl **sürse at** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 34). [at sürse, -se]*

at suvārı ol-: *At binicisi olmak.*

1. Ol **atuñ** her kim **olursa suvārı**
   Gider elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 55). [atuñ suvārı olursa, -ur, -sa]*

ata: *Baba.*

1. İrişdi çün o māhuñ yaşı çāre
   Yetişdi **atası** derdine çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 98). [atası, -sı]*
2. Eyitdi **atamı** düşümde gördüm
   Anuñla bir güzel yirde oturdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 35). [atamı, -m, -ı]*
3. Getürdüm k'anlara baḫş idem anı
   Ola şād **atamuñ** rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 42). [ata,-m, -uñ]*
4. Bi-ḥamdi'llāh ki **atañ** şāh-ı aʿẓam
   Cihānda ʿizz ü baḫt ile mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 71). [atañ, -ñ]*
5. Varup **atasına** ol şeh bulışdı
   Ḳamer Zühre ile gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 17). [atasına, -sı, -n, -a]*
6. Cevābın şöyle yazmış ol yüzi māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki **atañ** bir ulu şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 38). [atañ, -ñ]*
7. **Atasına** ḳılalum çoḳ dilekler
   Aña gönderelüm dürlü belekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 5). [atasına, -sı, -n, -a]*
8. Müheyyā eyleyüp biñ dürlü niʿmet
   Atası ol perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 10). [atası, -sı]*

ata: *Bağış, ihsan, bahşiş.*

1. Anı şöyle diler bay u dilenci
   Aṭāyı ṣan dilenci bayı genci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 82). [aṭāyı, -y, -ı]*

ʿaṭā baḫrine ġarḳ it-: *Cömertlik denizi.*

1. Bu söz Lālā ḳatında oldı maḳbūl
   ʿ**Aṭā baḫrine ġarḳ itdi** anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 54). [ʿaṭā baḫrine* ġarḳ itdi *, -di]*

ata bin-: *Ata binmek; yolculuk için at üstünde yerini almak.*

1. **Binüp atına** Nāṣır gör ki n'itdi
   O remmālüñ didügi yaña gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 35). [atına binüp, -üp]*
2. Kim anlar cümle nergis-çeşm ü gül-rū
   Binüp ata ḳamusı çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 10). [ata binüp, -üp]*

ata suvār it-: *Ata binici yapmak.*

1. **Suvār idüp** bular bir **ata** şāhı
   Öñine düşdi ṭutdı gitdi rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 71). [ata suvār idüp, -üp]*
2. **Suvār oldı** ol **ata** ol dem ol şāh
   Gören ṣandı görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 9). [ata suvār oldı, -dı]*
3. Yoluñ ben ḳaydını gördüm müretteb
   Suvār olup ol iki **ata** bir ṣeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 48). [ata suvār olup, -up]*

at ayaġı: *Atın ayağı.*

1. Çü döndi ḥacleden yana o dil-ber
   Döşendi **atı ayaġına** bezler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 40). [atı ayaġına, -n, -a]*

atdan uşan-: *Ata binmekten sıkılmak.*

1. Ḳaçan kim **atdan uşansa** ol şāh
   Felek üzre suvār olmış yeñi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 31). [atdan uşansa, -sa]*

atduġı oḳ hīç yire düşmez: *Attığı ok hiçbir zaman yere düşmez II İyi okçu olma.*

1. Cefā devrinde çarḫ pīre düşmez
   Anuñ **atduġı oḳ hīç yire düşmez** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 36). [atduġı oḳ hīç yire düşmez,]*

āteş: *Ateş II Gönül ateşi, yoğun aşk.*

1. Bu kāġıd olmasa perr-i semender
   Yanardı hep ol **āteşden** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 92). [āteşden, -den]*

āteş: *Yakıcı, parlayıcı madde.*

1. Ẕātuñda senüñ yoġ idi bir ẕerrece bed-ḫu
   Āteşde burūdet nite kim ṣuda yubūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 26). [āteşde, -de]*
2. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı yek-ser
   Ki yaʿnī şemʿ ol **āteşden** ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 26). [āteşden, -den]*
3. Ġıdāsı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi **āteş**
   Virür ḫalḳa ḫarāret dil-rübāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 17). [āteş,]*
4. Ocaġı **āteş** ile itdiler germ
   Hevāsını sarāyuñ ḳıldılar nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 47). [āteş,]*
5. Urırdı sīm-sīmālar nefesler
   Üşerdi **āteşe** zerrīn megesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 50). [āteşe, -e]*
6. Merātibde velī ʿulvīdür **āteş**
   İdüpdür yirini eflāk anuñ ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 41). [āteş,]*
7. Olalum ġāyet ey ṣūḫ-ı perīveş
   Nite kim şemʿ āḫir olsa **āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 54). [āteş,]*
8. Ocaġa ḳodılar on biñ ḳazanı
   Getürdi cūşa ol dem **āteş** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 54). [āteş,]*

āteş çak-: *Ateş çakmak, kıvılcımlar çıkarmak.*

1. Anuñ naʿl-i semendin **çaḳsa āteş**
   Ḫas u ḫārı yaḳardı yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 5). [āteş çaḳsa, -sa]*

āteş ol-: *Ateş hâline gelmek.*

1. Şu girdi şīşeye mücrim perīveş
   Gül-i gülzār-ı Cennet **oldı āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 34). [āteş oldı, -dı]*

āteş ṭut-: *Ateşler içinde kalmak, yanmak, tutuşmak.*

1. Ḳızarmış ḳamu gök yapraḳ şafaḳveş
   Şanasın Bursa şehrin **ṭutmış āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 8). [āteş ṭutmış, -mış]*

āteş ur-: *Ateş düşürmek.*

1. Göñüller mülketine **ura āteş**
   Ġamuñ aḥvālini ide müşevveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 11). [āteş ura, -a]*
2. Uyar yüz şevḳ ile şemʿ-i dil-keş
   Göñül pervānesine **ursun āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 4). [āteş ursun, -sun]*

āteş urıl-: *Ateş yakılmak.*

1. Yine zeyn oldı bu ḳasr-ı münaḳḳaş
   Şumūʿ-ı encüme **urıldı āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 2). [āteş urıldı, -dı]*

āteş-āmīz gerek: *Yakıcı olmalı.*

1. Anı resm eyle ġāyet ḫālet-engīz
   Gerekdür ʿışḳ sözi **āteş-āmīz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 18). [āteş-āmīz gerekdür, -dür]*

āteş-bāz: *Ateş ile gösteri yapan kimse.*

1. İşine urdı **āteş-bāz** āteş
   Bulınmazdı cihānda aña beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 1). [āteş-bāz,]*

āteşdān: *Mangal, ocak.*

1. Kim ol ẕevḳ ü ṣafā baḥrine gird-āb
   Bir **āteşdāndur** ammā müncemid-āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 4). [āteşdāndur, -dur]*

āteşden ṭolu: *Ateşle dolu olma.*

1. Ḳamu ʿālem ol **āteşden ṭoludur**
   Ser-ā-ser cümle ʿālemden uludur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 25). [āteşden ṭoludur, -dur]*

āteş-ḫaṣlet: *Ateş yaradılışlı.*

1. Ol **āteş-ḥaşlet** ābı eyledi nūş
   Hevā baḥri göñülde eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 31). [āteş-ḥaşlet,]*

āteş-i āh-ı derūn: *Gönüldeki ahın ateşi.*

1. **Āteş-i āh-ı derūnum** ṭaşlara teʾsīr ider
   Ḳaçuñ ey yārān-ı müşfik reh-güẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 7). [āteş-i āh-ı derūnum, -um]*

āteş-i ʿışḳ: *Aşk ateşi.*

1. Ṭururdı ḳaṣr öñinde berk baġlu
   Yüregi **āteş-i ʿışḳ** ile ṭaġlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 4). [āteş-i ʿışḳ,]*

āteş-i şevḳ: *Arzu ateşi.*

1. Velī her dem aña biñ yılca oldı
   Derūnı **āteş-i şevḳ** ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 14). [āteş-i şevḳ,]*
2. Bu yaña şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz
   Derūnı **āteş-i şevḳ** ile pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 18). [āteş-i şevḳ,]*

āteş-i sūz: *Yakıcı ateş.*

1. Cihānı **āteş-i sūz** ile yaḳsun
   Göñüller şehrine odlar bıraḳsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 11). [āteş-i sūz,]*

āteş-pāre var: *Ateş parçası var.*

1. Bir **āteş-pāre var** adı muḥabbet
   Şerārı berḳ-i āfet dūdı miḥnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 3). [āteş-pāre var,]*

āteşüñ pervānesi: *(Aşk) ateşinin pervânesi.*

1. Göñül ol **āteşüñ pervānesidür**
   Bu ʿālem de anuñ pervānesidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 19). [āteşüñ pervānesidür, -dür]*

atı al: *Atı beyaz donlu.*

1. Libāsı al u **atı al** işi al
   Ruḥına dir cihānuñ göñlini al *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 11). [atı al,]*

atıl-: *Fırlatılmak.*

1. Şınuḳ bir cām idüñ gūyā **atılduñ**
   Yāḫud bir ḳul idüñ bunda ṣatılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 13). [atılduñ, -du, -ñ]*
2. **Atıldı** göge yir yir **āsmānī**
   Görenler āh-ı ʿāşıḳ ṣandı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 3). [atıldı, -dı]*

atılmış ok: *Atılan ok, yaydan çıkmış hareket hâlindeki ok.*

1. Ṣabā gerdine anuñ iremezdi
   Atılmış oḳ nişānın viremezdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 10). [atılmış oḳ,]*

atlan-: *Ata binmek.*

1. Ḳamu **atlandı** ol raʿnā-civānlar
   Sipihri deldiler yir yir sinānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 19). [atlandı, -dı]*
2. Ḳapusı ḫalḳı **atlandı** ser-ā-ser
   Kevākib anlar u bu māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 21). [atlandı, -dı]*

atlan-: *Bir araya getirilmek.*

1. Ḳapunuñ ḫalḳı **atlandı** ser-ā-ser
   Gelüp bir yire bu enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 19). [atlandı, -dı]*

atları yola ko-: *Atların yola ayak koyması II Atlar ilerlemeye başlamak.*

1. O **yola ḳoduġınca atları pā**
   Ṣanurlardı nişānını Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 45). [atları yola pā ḳoduġınca, -duġınca]*

aṭlas sāyebān: *İpekten çadır.*

1. İderler surḫ **aṭlas sāyebānı**
   Şafaḳ ṣanur felekde gören anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 7). [aṭlas sāyebānı, -ı]*

atlu dildār: *Atlı, gönül alan sevgili.*

1. Börek tutmacı bir ḫūb **atlu dildār**
   Ḳulaġında dür-i yek-dānesi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 27). [atlu dildār,]*

atlu maḥbūb: *Atlı güzel.*

1. Börek tutmacı bir ḫoş **atlu maḥbūb**
   O bezm ehli idindi anı maṭlūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 69). [atlu maḥbūb,]*

attan in-: *Attan yere inmek.*

1. Varup **atından indi** girdi ḳaṣra
   O ḳaṣruñ gelmemişdi miṣli ʿaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 15). [atından indi, -di]*
2. **Atından indi** ḳıldılar temāşā
   Felekden indi gūyā yire ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 17). [atından indi, -di]*

atuñ üstine: *Atın üzerinde.*

1. Suvār oldı ol **atuñ üstine** şāh
   Felek-raḫşına gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 13). [atuñ üstine,]*

av u şikār ḳıl-: *Avlanmak.*

1. **Ḳılalum** nice gün **av u şikārı**
   Temāşā idelüm bu sebzezārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 11). [av u şikārı ḳılalum, -a, -lum]*

av u şikār it-: *Avlanmak.*

1. Ṭoyınca **itdiler av u şikārı**
   Gelüp bir yirde ḳıldılar ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 61). [av u şikār itdiler, -di, -ler]*
2. **İdüp** aḫşama **dek av u şikārı**
   Otağında yine ḳıldı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 9). [av u şikār idüp, -üp]*

ava çık-: *Avlanmaya gitmek.*

1. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
   Ki şeh-zāde **çıḳar ava** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 14). [ava çıḳar, -ar]*

avadan: *İyice, adamakıllı, hakkıyla, tamamıyla.*

1. Ṭapuña pişeveş şāhum hevādan
   Şikāyet itmege geldüm **avadan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 20). [avadan,]*
2. O bir serv-i sehīdür kim hevādan
   Añılmış bāġ-ı meclisde **avadan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 10). [avadan,]*

āvāre vü haste it-: *Başıboş ve hasta etmek.*

1. Hevā **āvāre vü dil ḫaste itdi**
   Ḥabābāsā beni dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 11). [āvāre vü ḫaste itdi, -di]*

āvāz: *Ses.*

1. O bezm-i gülşen içre cāmlar gül
   Şürāḥī ġonce vü **āvāzı** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 22). [āvāzı, -ı]*
2. Ser-aġāz eylese bir ḫūb **āvāz**
   İder āheng ü olur aña dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 9). [āvāz,]*
3. Demüñden eyle bir nāzük ser-āġāz
   Bu ṭoḳuz perdeden geçsün ol **āvāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 8). [āvāz,]*
4. Ḳamusı pür-uṣūl üstād-ı kāmil
   Felekler ṭablı **āvāzına** menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 62). [āvāzına, -ı, -n, -a]*

āvāz çıḳar-: *Ses çıkarmak.*

1. Olur göz yumduġı dem ol ser-efrāz
   Çıḳardı ḳaṣrdan gūyā kim **āvāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 122). [āvāz çıḳardı, -dı]*

āvāz iriş-: *Ses ulaşmak.*

1. Olup bunlar biri biriyle dem-sāz
   Maḳām-ı Zühre'ye **irişdi āvāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 10). [āvāz irişdi, -di]*

āvāz şal-: *Bağırmak.*

1. O dem kim kūs-ı rıḥlet **şaldı āvāz**
   Ser-ā-ser eylediler göçe āġāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 7). [āvāz şaldı, -dı]*

āvāze: *Ses.*

1. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
   Şürāḥī ġonce vü **āvāzesi** feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 2). [āvāzesi, -si]*

āvāze bırak-: *Ses bırakmak.*

1. Çü zindāna irişdi ḳapu ḳaḳdı
   O maḥbes içre **āvāze bıraḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 32). [āvāze bıraḳdı, -dı]*

āvāze it-: *Bağırmak, nâra atmak, feryat etmek.*

1. Şaḳırdı ṭurmayup şimşek hevāda
   İderdi raʿd **āvāze** nevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 4). [āvāze iderdi, -er, -di]*

āvāze şal-: *Yüksek sesle seslenmek, bağırmak.*

1. Kimisi çaġırup kimi çalardı
   Olar ḥammāma **āvāze şalardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 38). [āvāze şalardı, -ar, -dı]*

āvāz-ı dāvūd: *Hz. Davud'un sesi.*

1. İder nerm anı ol lāzım degül od
   O şāhuñ naʿrası **āvāz-ı Dāvūd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 78). [āvāz-ı dāvūd,]*

āvāzı gel-: *Sesi gelmek.*

1. Ḳulaġına ceres **āvāzı geldi**
   Ṣafāyı ol ṣadā ḳalbine ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 57). [āvāzı geldi, -di]*

āvāz-ı kūs: *Büyük davulun sesi.*

1. Ṣadā-yı ṭablı vü **āvāz-ı kūsı**
   Ger itdi gūş ḫalḳ-ı Engürūsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 39). [āvāz-ı kūsı, -ı]*

avcı: *Avı kendine iş edinen kimse.*

1. Görür kim **avcı** almış çevresin ḳurd
   Eyitdi yaramadı bana bu yurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 37). [avcı,]*

avdan uşan-: *Avdan sıkılmak.*

1. **Uşandı avdan** ʿazm itdi şehre
   Ki Şemʿün ala seyrinden o behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 13). [avdan uşandı, -dı]*

ʿavdet eyle-: *Dönmek.*

1. Ulu yirden sen **eyle** yine ʿ**avdet**
   Ḥaẕer ḳıl yolıñı baġlar bu ʿavrat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 31). [ʿavdet eyle,]*
2. O geldügüñ maḳāma **eyle** ʿ**avdet**
   Yine anda ṣafā kesb eyle ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 19). [ʿavdet eyle,]*

ʿavf-ı bī-ḥadd ḥaḳıçün: *Sınırsız affının hakkı için.*

1. İlāhī ʿ**avf-ı bī-ḥadduñ ḥaḳıçün**
   Cihānda luṭf-ı bī-ʿadduñ ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 55). [ʿavf-ı bī-ḥadduñ ḥaḳıçün, -uñ]*

avın-: *Avunmak, teselli olmak.*

1. Ṭutup ol āyīne Lālā sevindi
   Ser-ā-ser aġlayanlar hep **avındı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 30). [avındı, -dı]*

avla-: *Tuzağa düşürmek.*

1. Nice dām ile **avlar** murġ-ı cānı
   Ne bend ile giriftār eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 9). [avlar, -r]*

ʿavn ṣubḥgāhı: *Yardım sabahı.*

1. İlāhi ḳanı ʿ**avnüñ ṣubḥgāhı**
   Görem ben güm-rehüñ ṭoġrı rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 39). [ʿavnüñ ṣubḥgāhı,]*

ʿavn u ʿināyet ir-: *Yardım ve iyilik ulaşmak.*

1. Ẕātī'nüñ idersin ḳamu müşkillerini ḥal
   Ṭapuñdan **irerse** aña ger ʿ**avn u** ʿ**ināyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 50). [ʿavn u ʿināyet irerse, -er, -se]*

ʿavn-ı ḫudā: *Allah'ın yardımı.*

1. Öpüp ol ġoncenüñ nergislerin şāh
   Didi ʿ**avn-ı Ḫudāsın** māha hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 26). [ʿavn-ı ḫudāsın, -sın]*

ʿavrat: *Kadın.*

1. İner siḥr itse ʿ**avrat** yire kevkeb
   Bizi şerrinden anuñ ṣaḳla yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 47). [ʿavrat,]*

ʿavrat: *Kadın II Dünya.*

1. Ulu yirden sen eyle yine ʿavdet
   Ḥaẕer ḳıl yolıñı baġlar bu ʿ**avrat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 32). [ʿavrat,]*

avurd ehli: *Tattan anlayan kişiler.*

1. Revādur itse şīrīn-kārlıḳ u
   Avurd ehlinde yoḳ ol deñlü ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 86). [avurd ehlinde, -n, -de]*

avurda çekmelü: *Yanağa çekilmelik.*

1. Bu niʿmetler simāṭ içre ser-ā-ser
   Avurda çekmelü bī-miṣl dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 38). [avurda çekmelü,]*

avurdı çekmelü: *Yanağı çekilmiş gibi.*

1. Egerçi zerdenüñ ruḫsārı zerrīn
   Avurdı çekmelü maḥbūb-ı şīrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 68). [avurdı çekmelü,]*

ay: *Ay II Ilham perisi.*

1. Didüm şevḳ ile ḫoş geldüñ ol **aya**
   Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 39). [aya, -a]*

ay: *Ay II Pervâne.*

1. Müneccimler derildi bir araya
   Göreler kim nedür ṭāliʿ ol **aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 56). [aya, -a]*
2. Bir içim şu vireydük biz ol **aya**
   Meger kim munḳalib oldı hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 39). [aya, -a]*
3. Getürdiler anı bir ḫoş sarāya
   Felek oldı yine menzil ol **aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 74). [aya, -a]*
4. Uçaraḳ geldi indi ol araya
   Ḳudūmından şeref virdi ol **aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 8). [aya, -a]*
5. ʿAceb siḥr öġredüpdür mihr ol **aya**
   Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 23). [aya, -a]*

ay: *Ay II Şem.*

1. Yazup ol nāmeye nām-ı Ḥudāyı
   Kim andan soñra medḥ itdi ol **ayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 26). [ayı, -ı]*
2. Sarāy-ı Şemʿde nā-gāh Dāye
   Uyandı kim ola nāẓır ol **aye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 8). [aye, -e]*
3. İderek ʿizzet ü taʿẓīm ol **aya**
   Getürdiler sarāy-ı dil-güşāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 49). [aya, -a]*
4. Kim ol **ay** alnına baġlanmış alı
   Bilür ruḫsārı dil almaġa alı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 13). [ay,]*

ay: *Dünya'nın uydusu, kamer.*

1. Şu deñlü oldı nūrāni o merdūm
   Dir idi **aya** ol ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 86). [aya, -a]*

2. İnüp ol murġdan girdi sarāya
   Ki şems ide naẕar bend olmış **aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 30). [aya, -a]*
3. Eyitdi kim ṣafā geldüñ ol **aya**
   Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 13). [aya, -a]*
4. İkisi **ay** ile gün bigi pür-şevḳ
   Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 11). [ay,]*
5. İki gün meskeni olmadı bir cāy
   Gidüp menzil-be-menzil bir nice **ay** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 14). [ay,]*
6. Getürdiler revān ol ḫoş sarāya
   Felek gūyā ki menzīl oldı **aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 38). [aya, -a]*

ay bedir ol-: *Ay Dolunay olmak II Pervâne süt anneden süt emip güzelleşmek.*

1. Güzellendi umup ol māhveşden
   Ṣanasın **ay bedir oldı** güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 30). [ay bedir oldı, -dı]*

ay u gün: *Ay ve güneş.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme Zühre çengidür
   Ṣuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def **ay u gün** puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 8). [ay u gün,]*
2. Çün irdi anda iki bedr-i kāmil
   İdindi **ay u gün** ṣan çarḫı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 46). [ay u gün,]*
3. Anuñ nūrından **ay u gün** ki lemʿa
   Yetişdüm ol gice vardum o şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 25). [ay u gün,]*
4. İẕārıdur leṭāfet baḥrı ābı
   Anuñ **ay u güneş** iki ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 10). [ay u güneş,]*

aya her gün żiyā vir-: *Ay'a her gün ışık vermek.*

1. İrişsün şuʿlesi evc-i semāya
   Żiyā virsün felekde **her gün aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 10). [aya her gün żiyā virsün, -sün]*

aya kars-: *Elleri birbirine çarparak tempo tutmak.*

1. O raḳṣ eyler **ayalar ḳarşılurdı**
   Cihān gümlerdi yirler ṣarşulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 9). [ayalar ḳarşılurdı, -ıl, -ur, -dı]*
2. Görüp Naccār'ı anlar **aya ḳarşar**
   Ol üstād ile oynar ferşi ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 45). [aya ḳarşar, -ar]*

ayaġa dest ur-: *Kadehe el vurmak.*

1. Elā ey mest-i bī-hūş-ı elestüñ
   Bu bezmüñ **ayaġına urma destüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 4). [ayaġına destüñ urma, -ma]*

ayaġa düş-: *Ayağa düşmek II Şaraba düşkünlük göstermek.*

1. Pes andan ey lebi mül gözlerin öp
   Düş ayaġına seller bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 34). [ayaġına düş,]*

ayaġı ele al-: *Eline içki kadehi almak.*

1. Bular bir nice günler ḳodı rezmi
   Ele aldı ayaġı itdi bezmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 64). [ayaġı ele aldı, -dı]*

ayaġı ṭaşa il-: *Ayağı taşa dokunmak.*

1. **İlüp ṭaşa ayaġı** yıḳılurdı
   Aña dīvānelik gör ne ḳılurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 17). [ayaġı ṭaşa ilüp, -üp]*

ayaġı ṭaşraya götür-: *Akıp gitmek.*

1. Ṭolayup aña Pervāne kemendi
   Ayaġı ṭaşraya götürdi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 58). [ayaġı ṭaşraya götürdi, -di]*

ayaġın öp-: *Saygı, hürmet, sevgi göstermek amacıyla bir kimsenin önünde eğilmek, ayaklarından öpmek.*

1. Kimüñ kim var ise başında devlet
   Ayaġın öpüp eyler aña ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 14). [ayaġın öpüp, -üp]*

ayaġına āb dök-: *Ayağına su dökmek.*

1. O gökden gösterür nīm-āftābı
   Varanuñ **ayaġına döker ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 22). [ayaġına ābı döker, -er]*

ayaġına döşe-: *Ayağının altına sermek.*

1. **Döşedi ayaġına** sebz ṣaḥrā
   Yaşıl nāzük ḳaṭife ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 21). [ayaġına döşedi, -di]*

ayaġına düş-: *Çok yalvarmak.*

1. Eyitdi kim iki gözin iki öp
   Düş ayaġına meyler bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 82). [ayaġına düş,]*
2. Varup Sulṭāna Şeh-zāde bulışdı
   Elini öpdi **ayaġına düşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 14). [ayaġına düşdi, -di]*
3. Daḫı ol dem Şükūfe'yle bulışdı
   Elini öpdi **ayaġına düşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 28). [ayaġına düşdi, -di]*

ayaġına secde kıl-: *Ayağına kapanmak, secde etmek. II Yalvarıp yakarma, özür dileme.*

1. Ṣurāḫī cūş itdi geldi vecde
   O sāḳī **ayaġına ḳıldı secde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 14). [ayaġına secde ḳıldı, -dı]*

ayaġına ser ḳo-: *Ayaklarına kapanmak, bağlılık bildirmek; bir kimse uğruna canını feda etmek.*

1. **Ayaġına ḳodı** çün kim şaçı **ser**
   Ṣan oldı gice vü gündüz berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 31). [ayaġına ser ḳodı, -dı]*

ayaġına yüz ur-: *Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru yüzünü yere sürercesine eğilmek.*

1. İnüp şāh **ayaġına urdılar ruḫ**
   Biri ferḫunde-ṭāliʿ biri ferruḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 13). [ayaġına ruḫ urdılar, -dı, -lar]*

ayaġından toz ḳop-: *Ayağından toz kaldırmak II Bir alanda büyük başarı göstermek.*

1. **Ḳopa toz ayaġından** ceng-i tunduñ
   Ġubārı ire eflāke o cunduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 71). [ayaġından toz ḳopa, -a]*

ayak: *Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.*

1. Ḥaşekler şol ḳadar zaḫm urdı aña
   Ayaġı oldı ḳanında mühennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 12). [ayaġı, -ı]*
2. **Ayaġınc**a ne gülzāra açılduñ
   Nice ruḫsārı gülzāra açılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 99). [ayaġınca, -ınca]*
3. Ḥasūduñ cānına ḫançer ḳulaġı
   Ḥarīr-i rāhuñ arşunı **ayaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 38). [ayaġı, -ı]*
4. Çıḳar **ayaḳlarından** göklere ḫāk
   Olardan döne döne iñler eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 39). [ayaḳlarından, -lar, -ı, -n, -dan]*

ayak: *Kadeh.*

1. Ḥabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür şāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 10). [ayaḳdur, -dur]*
2. **Ayaġundan** cihānı eyle ser-mest
   Yusunlar baḥr-ı ġamdan ser-be-ser dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 3). [ayaġundan, -u, -n, -dan]*
3. Ḳurıldı server-i ṣubḥuñ oṭaġı
   Getürdi leşker-i Zengī **ayaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 2). [ayaġı, -ı]*

ayak baş-: *Bir yere varmak, ulaşmak.*

1. **Ayaḳ başduġıçün** ol ḫāk üzre
   Zemīn faḫr eyledi eflāk üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 89). [ayaḳ başduġıçün, -duġ, -ıçün]*

ayak baş-: *Israr etmek, azmetmek.*

1. **Ayaḳ baş** yoḳ dir ise ger ḳıl ibrām
   Elünden geldüginçe eyle iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 27). [ayaḳ baş,]*

ayak götür-: *Çekilip gitmek, ilerlemek.*

1. Ḳodı başı vü **götürdi ayaġı**
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 19). [ayaġı götürdi, -di]*
2. İrüp bir pādşāh bigi suvāre
   Götürdi ayaġı ḫaylī sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 6). [ayaġı götürdi, -di]*

3. Öpüp Bercīs anı yüzine sürdi
   El öpdi baş ḳodı **ayaḳ götürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 22). [ayaḳ götürdi, -di]*
4. Ecel cāmın içer ceyşi görür u
   Götürdi ayaġı vü didi yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 106). [ayaġı götürdi, -di]*
5. O daḫı baş urup **ayaḳ götürdi**
   Anı Pervāne'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 25). [ayaḳ götürdi, -di]*
6. Olup gül-gūn felek çün verd-i Cennet
   Götürdi ayaġı Şeb-dīz-i zulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 6). [ayaġı götürdi, -di]*
7. Ḳoyup baş u **ayaḳ götürdi** ʿayyār
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü kūhsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 11). [ayaḳ götürdi, -di]*
8. Duʿā ḳıldı elini yüze sürdi
   Ḳodı başı vü **ayaġı götürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 68). [ayaġı götürdi, -di]*
9. Şeh-i maşrıḳ viṣāḳ-ı ṣubḥı ḳurdı
   Ayaġı leşker-i ẓulmet **götürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 4). [ayaġı götürdi, -di]*

ayak toprağı: *Değersiz kimse, ayaklar altındaki toprak kadar değeri olmayan âşık, sevgilinin ayağının tozu olan âşık.*

1. Ser-ā-ser ehl-i tācuñ başı tācı
   Ayaġı ṭoprağı dünyā ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 10). [ayaġı ṭoprağı,]*
2. **Ayaġuñ ṭoprağına** uruban çeng
   Ṭozut aña turāb-ı tūtiyā-reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 61). [ayaġuñ ṭoprağına, -n, -a]*

ayak tur-: *Ayakta durmak, ayağa kalkmak.*

1. Ḳoyup ser-cümle ḳullar sīneye kef
   Ayaġın ṭurdı şāha ḳarşu ṣaf ṣaf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 10). [ayaġın ṭurdı, -dı]*

ayaḳ üstine ṭur-: *Ayağa kalkmak, ayaklanmak.*

1. Ḳamu ḳulle **ayaġ üstine ṭurmış**
   Duʿā eyler Ḫudāya el götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 9). [ayaġ üstine ṭurmış, -mış]*

ayak üzre: *Ayak üstü.*

1. Ḳapu bir **ayaġ üzre** ḫıdmet itdi
   İki bükildi ṭāḳ-ı ʿizzet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 45). [ayaġ üzre,]*

ayak üzre tur-: *Saygı göstermek için oturma durumundan ayaküzeri durumuna geçmek.*

1. Siyeh perçemlü yalıñ yüzlü dil-ber
   Ayaġ üzre ṭurup yanardı par par *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 22). [ayaġ üzre ṭurup,]*

ayaḳda ḳal-: *Bir işi sürdüremeyip yarıda bırakmak; yerinde saymak, ilerleyememek.*

1. Başumda od yanar gerdūn elinden
   Ayaḳda ḳalmışum her dūn elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 14). [ayaḳda ḳalmışum, -mış, -um]*

ayakdan başa çık-: *Ayaktan başa yükselmek.*

1. **Ayaḳdan** ḥālet-i mey **başa çıḳdı**
   Binā-yı ġuṣṣa vü endūhı yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 31). [ayaḳdan başa çıḳdı, -dı]*
2. **Ayaḳdan** ḥālet-i mey **çıḳdı başa**
   O sāʿat ʿaḳl ile girdi ṣavaşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 9). [ayaḳdan başa çıḳdı, -dı]*

ayaḳlara düş-: *Değerini yitirmek, yetkisiz ve ilgisiz hale gelmek; perişan olmak, kuvvetten düşmek.*

1. Ser-ā-ser cund-ı Zengī gör ki n'itdi
   Düşüp ayaḳlara yil aşdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 24). [ayaḳlara düşüp, -üp]*

ayard-: *Kandırmak.*

1. **Ayardup** bir nice nāzük civānı
   O sāʿat itdi tebdīl-i mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 1). [ayardup, -up]*

āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ: *Ayetlerin kesin hükmü.*

1. Mālik-riḳāb sensin bürhān virse düşmen
   Tīġuñda yazılupdur **āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 20). [āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ,]*

ʿayb ol-: *Utandıracak bir hâl oluşmak.*

1. Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam didigüm **ʿayb olmasun**
   Dostlar ben bende bir sulṭan-ı ḫūbān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 9). [ʿayb olmasun, -ma, -sun]*

ʿaybın setr eyle-: *Ayıbını örtmek.*

1. Şular kim olalar devrüñde cābir
   Hemān **setr eylesün** ʿ**aybın** meḳābir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 56). [ʿaybın setr eylesün, -sün]*

āyet-i ḥüsn: *Güzellik ayeti.*

1. Oḳıdı ol cemāli musḥafı şāh
   Ki baḳa **āyet-i ḥüsnine** her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 116). [āyet-i ḥüsnine, -i, -n, -e]*

āyet-i nūr: *Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde lamba bulunan bir kandile benzer. O lamba bir cam içindedir. O cam da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki ne yalnızca doğuya ne de yalnızca batıya nispet edilebilen mübarek bir ağaçtan yani zeytinden çıkan yağdan tutuşturulur. Bu öyle bir ağaç ki yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. Bu ışık nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruna kavuşturur. Allah işte böyle temsil verir. Allah her şeyi bilir, Nur Suresi (24/35).*

1. O çāhı çün o māh idindi menzil
   Yire şan **āyet-i Nūr** oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 32). [āyet-i nūr,]*

ay tutıl-: *Ay tutulması; güneş, dünya, ay dizilişinde ayın uygun koşullarda dünya gölgesine girmesi sonucu kararması, husuf.*

1. **Ṭutılur ayı** irincek kemāle
   İrer gün yiri çarḫ iken zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 51). [ayı ṭutılur, -ur]*

āyīn: *Usul.*

1. Geyüp altunlu özin itdi tezyīn
   Bir dīk-i mekr u ḥīle ʿayna **āyīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 6). [āyīn,]*
2. Ol üstād-ı cihān saḥḥār **āyīn**
   Düzüp üstine anuñ urdı bir zeyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 17). [āyīn,]*

āyīne: *Ayna.*

1. Meger kim **āyīne** öyküdi Kevs̱er
   Revān her çeşmesi yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 43). [āyīne,]*

āyīne ṭut-: *Ayna tutmak.*

1. **Ṭutup** ol **āyīne** Lālā sevindi
   Ser-ā-ser aġlayanlar hep avındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 29). [āyīne ṭutup, -up]*

āyinedār: *Ayna tutan, ayna tutucu.*

1. Ṣanʿatuñ dil-dārınuñ **āyinedārı** ṣubḥ-ı ʿiyd
   Ḳudretüñ ebkārınuñ zülfindedür ḳadr u berāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 17). [āyinedārı, -ı]*

āyīne-i gītī-nümā: *Dünyayı gösteren ayna.*

1. Eger **āyīne-i gītī-nümāyı**
   Sikender bigi peydā itse rāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 53). [āyīne-i gītī-nümāyı, -y, -ı]*

āyīne-i iskender: *Büyük İskender'in hocası Aristo tarafından İskenderiye'de yaptırılmış olduğuna inanılan, uzaktaki düşmanı gösteren ayna.*

1. Yüzi **āyīne-i İskender** anuñ
   Görinür ʿaks-i rūyında cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 13). [āyīne-i iskender,]*

āyine-i ḳalb: *Kalp aynası.*

1. Düşirmedügi mışḳale z̤ikrüñi dilden
   Budur ki virür **āyine-i ḳalbine** ṣafvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 52). [āyine-i ḳalbine, -i, -n, -e]*
2. Bu sözden ḫoş ṣafālar sürdi Lālā
   Olup **āyīne-i ḳalbi** muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 14). [āyīne-i ḳalbi, -i]*

āyīneveş: *Ayna gibi.*

1. O şeb deryā-yı ḳalbi eyledi cūş
   Ṭurup **āyīneveş** oldı nemed-pūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 8). [āyīneveş,]*

ʿayn: *Göz.*

1. Sen gidelden dīdeden ey māh nūr olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿ**aynum** yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 2). [ʿaynum, -um]*
2. İdüp ebrūların ʿ**aynın** kemānuñ
   Daḫı hem ġamze-i bürrānın anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 23). [ʿaynın, -ın]*
3. Ne şerbet ʿ**aynı** āb-ı selsebīl o
   Yaradan ʿışḳına oldı sebīl o *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 89). [ʿaynı, -ı]*
4. Dimiş ʿ**aynum** leb-i yār-ı gül-endām
   Revān pālūdeye dil virdi bādām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 79). [ʿaynum, -um]*
5. O mektūbuñ kişiye ʿ**aynı** evvel
   Ümīdi çeşmesinden yudurur el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 11). [ʿaynı, -ı]*
6. ʿAlīl olmasa ṭozdan ʿ**aynı** ol ān
   Hicāb açmazdı şimdi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 17). [ʿaynı, -ı]*
7. Olur içinde bir bī-mīṣl Zengī
   Anuñ ʿ**aynı** sevād-ı dīde rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 14). [ʿaynı, -ı]*
8. İki ʿālemde maḳṣūdum viṣālüñ
   Naṣib it ʿ**aynuma** yā Rab cemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 82). [ʿaynuma, -um, -a]*
9. Bu işden çün ki şeh āgāh oldı
   O dem ʿ**aynı** revān bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 86). [ʿaynı, -ı]*

ʿayn ḳal-: *Kaynak kalmak.*

1. O tīr-i ḥaṭdan anda **ḳalmasa** ʿ**ayn**
   Olur ḥāṣıl maḳām-ı ḳābe ḳavseyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 31). [ʿayn ḳalmasa,-ma, -sa]*

ʿayn ü ḳadd ü kākül ü aġz: *Göz, boy, kâkül, ağız.*

1. Cihānda ʿālim oldur ʿ**ayn ü ḳadd ü kākül ü aġzın**
   Temāşā eyle yarın kimseye ḳalmaz bu ʿālemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 9). [ʿayn ü ḳadd ü kākül ü aġzın, -ın]*

ʿayna: *Nesnelerin görüntüsünü veren, ışığı yansıtan, cilalı ve arkası sırlı cam.*

1. Geyüp altunlu özin itdi tezyīn
   Bir dīk-i mekr u ḥīle ʿ**ayna** āyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 6). [ʿayna,]*

ʿaynı: *Tıpkı.*

1. İrişdi bir ḳıyāmet-dem bu mürde cisme cān geldi
   Kelāmı āb-ı Ḫıżruñ ʿ**ayni** ʿİsā-yı zamān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 2). [ʿayni,]*
2. Eyitdi şāh bu ʿ**aynı** ḳıyāmet
   ʿAceb bilsem neye ola ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 33). [ʿaynı,]*
3. Revān aḳar ṣuya beñzer revişde
   Sirişk-i ʿāṣıḳuñ ʿ**aynı** gidişde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 28). [ʿaynı,]*
4. O bir ḳaplan ḳılıḳlı şīr-heybet
   Görenler didi bu ʿ**aynı** şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 6). [ʿaynı,]*
5. Turābı müşg ü ṭīni ġāliye-bū
   Gül-ābuñ ʿ**aynı** anda her aḳan ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 32). [ʿaynı,]*
6. Yazılmış selsebīl ol deñlü ḫoşter
   Görenler dirdi ʿ**aynı** laʿl-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 44). [ʿaynı,]*

ʿayn-ı ʿakl: *Akıl gözü.*

1. Yolını ʿ**ayn-ı aḳl** anuñla görsün
   Gönüllerden ẓalām-ı şirki sürsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 23). [ʿayn-ı ʿaḳl,]*

ʿayn-ı anā: *Dert kaynağı.*

1. Bu ʿālemde bir vefāsuz dil-rübādur
   Naẓar ḳılmaḳ buña ʿ**ayn-ı anādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 12). [ʿayn-ı anādur, -dur]*

ʿayn-ı bekā: *Sonsuzluk gözü.*

1. O bir bāḳī durur yoḳdur fenāsı
   Fenā görmez anuñ ʿ**ayn-ı beḳāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 42). [ʿayn-ı beḳāsı, -sı]*

ʿayn-ı dil-cū olan: *Gönül cezbedici göze sahip olan kişi.*

1. Güzellerde **olan** ol ʿ**ayn-ı dil-cū**
   Se-ā-ser oldı ucdan uca ḳanlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 15). [ʿayn-ı dil-cū olan,]*

ʿayn-ı ʿibret: *İbret gözü.*

1. Cümle eşyā ḥüsnüñe maẓhar olur mirʾātveş
   ʿ**Ayn-ı** ʿ**ibretle** ne dem keşf olsa çeşm-i iltifāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 12). [ʿayn-ı ʿibretle, -le]*

ʿaynı lāmı ol-: *Ayın harfi lama dönmek.*

1. Ḫamide dāluñ **olmış** ʿ**aynı lāmı**
   Gül-i zībā vü ter-rengīn kelāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 11). [ʿaynı lāmı olmış, -mış]*

ʿayn-ı nergis: *Nergis göz.*

1. O bir ḫoş ravżadur pāk u muḳaddes
   Kim anuñ cümle nūnı ʿ**ayn-ı nergis** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 16). [ʿayn-ı nergis,]*

ʿayn-ı nūn: *Nun harfinin aynı.*

1. Rikābı ʿ**ayn-ı nūn idi** özinüñ
   Yaḫud māh-ı nevi çarḫ-ı berīnün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 9). [ʿayn-ı nūn idi, -idi]*

ʿaynı ṣād: *Sad gözlü.*

1. Elif ḳāmetlü bir maḥbūb-ı raʿnā
   Kim anuñ ʿ**aynı ṣād** u ḳaşları rā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 6). [ʿaynı ṣād,]*

2. Elif-ḳad dil-rübālar cümle ṭurdı
O ʿ**aynı sādlar** sini götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 4). [ʿaynı sādlar, -lar]*

ʿayn-ı şādurvān: *Şadırvanın çeşmesi.*

1. Kim anda ʿ**ayn-ı şādurvān** ḳamu nūn
Elifler resm olınmış serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 23). [ʿayn-ı şādurvān,]*

ʿayn-ı sevād-ı dīde: *Göz karasının kendisi.*

1. Hemān ʿ**ayn-ı sevād-ı dīde** gördi
O kuḥlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 51). [ʿayn-ı sevād-ı dīde,]*

ayrıl-: *Birbirinden uzak düşmek.*

1. Fiġān kim āstān-ı server-i ḫūbāndan **ayrıldum**
Belālu bülbülem gūyā bahāristāndan **ayrıldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 1). [ayrıldum, -du, -m]*
2. Fiġān kim āstān-ı server-i ḫūbāndan **ayrıldum**
Belālu bülbülem gūyā bahāristāndan **ayrıldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 2). [ayrıldum, -du, -m]*
3. Ḳurı yire nedür giryān olup ey ebr yaş dökmeñ
Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan **ayrıldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 6). [ayrıldum, -du, -m]*
4. Aña Ḥaḳ virmiş ol añı görenler Ẕātiyā anı
Virür cānı aña anı bugün ben andan **ayrıldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 10). [ayrıldum, -du, -m]*

ayru düş-: *Birbirinden uzakta kalmak.*

1. Gelüp **düşdüñ** ezel bezminden **ayru**
Anuñçün göre hīç olduñ mı ṣayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 51). [ayru düşdüñ, -dü, -ñ]*
2. Senüñ bezmüñden **ayru düşdügiçün**
Yüridür çeng endūh ile bir gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 55). [ayru düşdügiçün, -düg, -içün]*

ayru it-: *Ayırmak.*

1. Kimesne olmasun yārından ayru
Hezārı **itme** gülzārından **ayru** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 50). [ayru itme, -me]*

ayru ol-: *Uzak kalmak, ayrı düşmek.*

1. Ḥayātuñ niçün **ayru ola** senden
Cuda olmaḳ degül ḫoş cān bedenden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 33). [ayru ola, -a]*
2. Kimesne **olmasun** yārından **ayru**
Hezārı itme gülzārından ayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 49). [ayru olmasun, -ma, -sun]*

ayrulık: *Ayrılık.*

1. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde ey yār **ayrulıḳ**
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār **ayrulıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 1). [ayrulıḳ,]*
2. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde ey yār **ayrulıḳ**
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār **ayrulıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 2). [ayrulıḳ,]*
3. Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı ʿaceb nerrād imiş
   Ṭas-ı miḥnetde faḳīri eyledi zār **ayrulıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 8). [ayrulıḳ,]*
4. N'ola barān-ı belālar yaġsa her dem başuma
   İtdi derda kim seḥāb-ı çeşmi ḫūn-bār **ayrulıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 10). [ayrulıḳ,]*

ʿayş: *Yeme içme.*

1. Nedīmüñ cümle-i rūḥ-ı mücerred
   Niçün olmayasın ʿ**ayşa** muḳayyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 8). [ʿayşa, -a]*

ʿayş-ı telḫ: *Yiyip içme.*

1. Ḳala düşmenlerine taḫt u tācı
   İdüp dururdı ʿ**ayş-ı telḫ** ol acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 48). [ʿayş-ı telḫ,]*

ayuk: *Ayık, sarhoş olmayan.*

1. Kimi **ayuḳ** kimi nūş itdi rāḥı
   O gice diri ṭutdılar ṣabāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 39). [ayuḳ,]*

ayuñ on dördine beñze-: *Dolunay'a benzemek.*

1. **Ayuñ on dördine beñzer** yüzi bīn ṣīve ile
   Geldi menzilgehüme bir ṣeh-i ḫūbān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 13). [ayuñ on dördine beñzer, -r]*

ayuñ on dördine dön-: *Dolunay'a benzemek.*

1. **Ayuñ on dördine döndi** cemāli
   Ḳaşı gösterdi bedr üzre hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 99). [ayuñ on dördine döndi, -di]*

ʿayyār: *Aldatan, hileci.*

1. Didi ʿ**ayyār** ben cāsūs-ı Çinem
   Ṣabāveş sāʾir-rūy-ı zemīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 49). [ʿayyār,]*
2. Ziyāde ṣād u ḫurrem oldı ʿ**ayyār**
   Öñinde ṣāhuñ urdı yire ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 65). [ʿayyār,]*
3. Meger bir çābük ü bi-miṣl ʿ**ayyār**
   Kişi fehm itmede seḫḥār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 77). [ʿayyār,]*
4. Ol ʿ**ayyāra** eyitdi Ṣāh Faġfūr
   Eser yil bigi mülk-i Rūma var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 7). [ʿayyāra, -a]*
5. Didi ʿ**ayyāra** Ṣāh Jāle ol dem
   Ne iseñ gerçegin di ey mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 47). [ʿayyāra, -a]*
6. O mülki seyr iderken ol zamānda
   Görüp dururdı bu ʿ**ayyārı** anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 36). [ʿayyārı, -ı]*

ʿayyār: *Hileci II Şah Jale'nin casusu.*

1. Ḳoyup baş u ayaḳ götürdi ʿ**ayyār**
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü kūhsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 11). [ʿayyār,]*

ʿayyāş: *İçki içmeye düşkün, çok içki içen.*

1. Yapıldı cümle bāb u ʿıyş u ʿişret
   Bir içim ṣuya **ayyāş** oldı ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 116). [ayyāş,]*
2. Ṭutıldı her ṣüraḥīnüñ zebānı
   Görüp ʿ**ayyāşlar** ḳurıdı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 120). [ʿayyāşlar, -lar]*
3. Cihānda ḳalmadı dirdüñ ḥarāmī
   Eger pür olmasa **ayyāş** cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 62). [ayyāş,]*

az günde: *Az günde II Kısa sürede.*

1. Elündeñ geldügince iḥtimām it
   Bu çoġ işi var **az günde** tamām it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 16). [az günde,]*

ʿazāb: *Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, sıkıntı.*

1. Bu dehrüñ yād idüp bī-ḥad ʿ**aẕābın**
   Seḥāb akçe döküp itdi ḥesābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 31). [ʿaẕābın, -ı, -n]*
2. Ḳoyup Pervāne'yi bir cāme-ḫ∨āba
   Didiler kim bu lāyıḳdur ʿ**aẕāba** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 46). [ʿaẕāba, -a]*

āzād eyle-: *Kurtarmak.*

1. Görenler dirler ol serv-i bülendi
   Ḳuluñuz eyleme āzād efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 18). [āzād eyleme, -me]*
2. Varup Pervāne'den refʿ itdi bendi
   Ol **āzād eyledi** serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 54). [āzād eyledi, -di]*

āzād it-: *Serbest bırakmak, salıvermek.*

1. Beni Sulṭān Jāle **itdi āzād**
   Elinden ḳıldum efġān zārı feryād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 83). [āzād itdi, -di]*

āzād ol-: *Kurtulmak.*

1. Eger kim bendeñe kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan **olur āzād** bu çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 10). [āzād olur, -ur]*
2. Ḫoş mübāreksin ki tā geldüñ efendümden benüm
   Ḫ∨āce-i endūhdan **āzād oldum** ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 8). [āzād oldum, -du, -m]*
3. Mey-i telḫ ile ʿālemden alup dad
   Ġam-ı devr acısından **oldı āzād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 16). [āzād oldı, -dı]*
4. Anı Şemʿ oḳıyup oldı feraḥ-şād
   O ḫūrşīd **oldı** ebr-i ġamdan **azād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 10). [azād oldı, -dı]*

āzād ol-: *Serbest bırakılmak, kurtulmak.*

1. İşitdi Şemʿ anı şād oldı
   Eyitdi şükr o serv **āzād oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 48). [āzād oldı, -dı]*

azal-: *Eksilmek.*

1. **Azaldı** gördigince āftābı
   Şu kettān bizi gūyā māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 25). [azaldı, -dı]*

āzer ṭoldur-: *Ateş doldurmak.*

1. Bular **ṭoldurdılar** kānuña **āẕer**
   Bahār irdi açıldı ṣan ki güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 57). [āẕer ṭoldurdılar, -dı, -lar]*

azık düken-: *Yiyecek bitmek.*

1. Ne ḳılsun n'eylesün **azıḳ dükendi**
   Ziyāde ġuṣṣa yidi ġuṣṣalandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 3). [azıḳ dükendi, -di]*

ʿ**azīz:** *Sevgide üstün tutulan, muazzez.*

1. Yüri cümle ʿ**azīze** eyle ḫıdmet
   Dilerseñ bulasın uçmaġa vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 9). [ʿazīze, -e]*

ʿ**azīzān:** *İzzet sahipleri.*

1. Ser-ā-ser ḳaṣd itdi kim ʿ**azīzān**
   Dikeler anı mıṣr-ı cenge sulṭān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 23). [ʿazīzān,]*

ʿ**azm:** *Bir işi yapmaya kesin karar verme, bir şeyi yapmak hususunda büyük bir kararlılıkla gayret gösterme, kararlılık.*

1. Didiler geldi ḫoş peyk-i çālāk
   Anuñ seyr ögrenür ʿ**azminden** eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 28). [ʿazminden, -i, -n, -den]*

ʿ**azm eyle-:** *Bir yere doğru yönelmek.*

1. Eger ʿ**azm eylese** eylerdi ḍarbı
   İki ādem miyān-ı şarḳ u ġarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 13). [ʿazm eylese, -se]*

ʿ**azm it-:** *Yönelmek.*

1. Pür oldı bu ḫaberden cümle-i semʿ
   Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿ**azm ide** Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 140). [ʿazm ide, -e]*
2. O yirde eylediler bir güzel bezm
   Melekler **itdi** gökden görmege ʿ**azm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 20). [ʿazm itdi, -di]*
3. Hemān şeh mülk-i Çīne ʿ**azm itdi**
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 27). [ʿazm itdi, -di]*

ʿ**azm-i cennet it-:** *Cennet'e gitmek.*

1. Ḳoyup anı kim **itse ʿazm-i Cennet**
   Diye Rıḍvān belürmiş bunda Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 29). [ʿazm-i cennet itse, -se]*

ʿazm-i cennet-ābād it-: *Cennetâbâd'a doğru gitmek.*

1. Olup ol ḥūr-çehre ḫürrem ü şād
   O sāʿat **itdi ʿazm-i Cennet-ābād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 36). [ʿazm-i cennet-ābād itdi, -di]*

ʿazm-i çīn eyle-: *Çin'e gitmek.*

1. İdüp Şemʿ ile Pervāne vedāʿı
   Eyitdi ʿ**azm-i Çīn eyler** bu dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 30). [ʿazm-i çīn eyler, -r]*

ʿazm-ı kūh u hāmūn it-: *Dağa ve ovaya yönelmek.*

1. Anı ʿışḳ eyledi varduḳca Mecnūn
   Diler kim **ide ʿazm-ı kūh u hāmūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 26). [ʿazm-ı kūh u hāmūn ide, -e]*

ʿazm-i kūy-ı dilsitān : *Gönül alan sevgilinin evi.*

1. Cān u dilden ʿ**azm-i kūy-ı dilsitān** itsem gerek
   Yirimi İdrīsveş bāġ-ı cinān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 1). [ʿazm-i kūy-ı dilsitān]*

ʿazm-i mülk-i çīn it-: *Çin ülkesine gitmek.*

1. Ser-ā-ser cümle leşker oldı āgāh
   Fulān gün ʿ**azm-i mülk-i Çīn ider** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 88). [ʿazm-i mülk-i çīn ider, -er]*

B

bāb: *Kapı.*

1. Ḳaṣr-ı felek miṣālüñ **bābında** oldı ḥācib
   Zerrīn ʿaṣā elinde sulṭān-ı mülk-i rābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 13). [bābında, -ı, -n, -da]*
2. Görürler oda ṭapmaḳdur o dem **bāb**
   Ocaġı cümle ḫalḳ idindi miḥrāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 41). [bāb,]*
3. Bizi ṣol deñlü almış bu gice ḫᵛāb
   Yıḳılsa ṭuymaz idük bām ile **bāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 16). [bāb,]*

bāb aç-: *Kapı açmak II Engelleri kaldırmak.*

1. Ḳılındı resm u ʿādet üzre kābın
   Sarāy-ı vuṣlatuñ **açmaġa bābın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 60). [bābın açmaġa, -maġ, -a]*

bāb u ʿıyş u ʿişret yapıl-: *Eğlence ve işret kapısı yapılmak.*

1. **Yapıldı** cümle **bāb u ʿıyş u ʿişret**
   Bir içim ṣuya ayyāş oldı ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 115). [bāb u ʿıyş u ʿişret yapıldı, -dı]*

bāb yap-: *Kapı kapatmak.*

1. Yitişdi ḥālet-i mey leşker-i ḫᵛāb
   ʿAceb mi **yapsa** cümle dīdeler **bāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 18). [bāb yapsa, -sa]*
2. Şebī-ḫūn itdi geldi leşker-i ḫᵛāb
   Ḥişār dīde **yapdı** ḳorḳudan **bāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 4). [bāb yapdı, -dı]*

bāb-ı imkān açıl-: *İmkan kapısı açılmak.*

1. **Açılsa bāb-ı imkān** olsa ḳābil
   Diyeydük kim yire gök oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 5). [bāb-ı imkān açılsa, -sa]*

bāb-ı şeh: *Padişahın kapısı.*

1. Yetişdi bir şeh-i mülk-i saʿādet
   Çalındı **bāb-ı şehde** kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 6). [bāb-ı şehde, -de]*

bād: *Rüzgâr, yel.*

1. Eger esb-i ḫayāl-i berḳ-süʿat
   Yilerse **bād** gibi tā-ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 68). [bād,]*
2. Nihālüñ **bāddan** ḳaddi buñalmış
   Çiçekler gülşene yüñ yüñ dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 15). [bāddan, -dan]*
3. Hevā ile nite kim āsiyā **bād**
   Girüp çarḫa döner ol serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 105). [bād,]*
4. O gün gelse gerekdür şāh bilmiş
   Ḳapu ol **bāddan** gelmiş açılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 26). [bāddan, -dan]*

5. Perdesini **bād** bikr-i ġoncenüñ çāk eyledi
Gülşenüñ göñlin bahār açup feraḥnāk eyledi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 5). [bād,]*

bād ṭol-: *Rüzgâr dolmak.*

1. O yelken **bād** ile bir demde **ṭoldı**
Hemān bir göñli açuḳ yār oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 23). [bād ṭoldı, -dı]*

bādām: *Badem.*

1. Dimiş ʿaynum leb-i yār-ı gül-endām
Revān pālūdeye dil virdi **bādām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 80). [bādām,]*
2. Zebānından düşüp **bādāmuñ** ol ter
Ġażabdan gör ne ṭatludur ki ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 81). [bādāmuñ, -uñ]*

bādbān: *Yelken.*

1. Hevā ile pür oldı **bādbānı**
Diler kim düşire girdāba anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 23). [bādbānı, -ı]*

bādbān aç-: *Yelken açmak.*

1. Ṣanurdı kim temāṣā ḳılsa anı
Sütūn-ı ẕevraḳ **açmış bādbānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 44). [bādbānı açmış, -mış]*

bāde baḥrı: *Şarap denizi.*

1. Felekler bezminüñ sāzına raḳḳās
Melekler **bādenüñ baḥrına** ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 6). [bādenüñ baḥrına, -n, -a]*

bād-ı āh: *Ah rüzgârı.*

1. Gözi yaşı zemīni seyle virdi
Sipihrüñ **bād-ı āhın** yile virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 32). [bād-ı āhın, -ın]*
2. Sirişkinden olurdı rāh nemnāk
İder toz **bād-ı āhından** yaḳa-çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 74). [bād-ı āhından, -ı, -n, -dan]*

bād-ı bahār: *Bahar rüzgârı.*

1. Olup **bād-ı bahār** enfās-ı ʿİsā
Nebāt emvātını itmişdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 9). [bād-ı bahār,]*

bād-ı bahār: *Bahar yeli.*

1. Bir nefes luṭfuñla hem-dem olmasa **bād-ı bahār**
Cān mı bulurdı deminden anuñ emvāt-ı nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 23). [bād-ı bahār,]*

bad-ı belā: *Bela rüzgârı.*

1. Aña ḳoymışdı Şemʿi Şāh Faġfūr
   Kim ol **bad-ı belādan** tā ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 22). [bad-ı belādan, -dan]*
2. Ṭapuñ Ḥaḳ ṣaḳlasun cümle ḳażādan
   Emīn ol ḥaşr dek **bād-ı belādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 28). [bād-ı belādan, -dan]*

bād-ı fenā eyle-: *Yokluk rüzgârı esmek.*

1. Görür Şemʿ **eylemiş bād-ı fenā** kim
   Sarāyı āh ile gümletdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 35). [bād-ı fenā eylemiş, -miş]*

bād-ı ʿisā-dem: *Hz. İsa nefesli rüzgâr.*

1. O sāʿat **bād-ı ʿİsā-dem** urdı
   Olaruñ yarasına merhem urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 7). [bād-ı ʿisā-dem,]*

bād-ı kahır: *Kahır rüzgârı.*

1. Bilmedi sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 22). [bād-ı ḳahruñ, -uñ]*
2. **Bād-ı ḳahruñdan** olursa cümle deryā telḫ-kam
   Āb-ı luṭfuñdan olur nāyuñ dimāġı pür-nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 19). [bād-ı ḳahruñdan, -uñ, -dan]*

bād-ı ḳudret: *Varlık rüzgârı.*

1. Açıldı **bād-ı ḳudretden** ser-ā-ser
   Bu bāġ-ı lāciverd içinde güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 1). [bād-ı ḳudretden, -den]*

bād-ı ṣabā: *Sabah rüzgârı.*

1. Yūsuf-ı gül çıḳdı şāh oldı ṭarāvet Mışrına
   Ġoncenüñ açdı seḥer **bād-ı ṣabā** zindānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 4). [bād-ı ṣabā,]*
2. Çemen **bād-ı ṣabādan** mevc ururdı
   Ṣanurdı baḥr anı kim görürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 31). [bād-ı ṣabādan, -dan]*
3. Suvār oldı ol esb-i bād-pāya
   Ṣanasın berk-i gül **bād-ı ṣabāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 20). [bād-ı ṣabāya, -y, -a]*
4. ʿAceb düşdi ʿaceb uyduñ hevāya
   Nite kim berg-i gül **bād-ı ṣabāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 102). [bād-ı ṣabāya, -y, -a]*
5. Ṭaġıtdı cund-ı Şām'ı urıldı tīġı
   İrüp **bād-ı ṣabā** gūyā ki mīġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 4). [bād-ı ṣabā,]*
6. İşitdi ḫoş ḫaber **bād-ı ṣabādan**
   Açıldı yelkenüñ ḳalbi ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 21). [bād-ı ṣabādan, -dan]*

7. Revişde ṭaʿna ur **bād-ı sabāya**
İriş Hüdhüd bigi şehr-i Ṣabā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 11). [bād-ı sabāya, -y, -a]*
8. Olup **bād-ı ṣabā** dāmād-ı bi-bāk
İderdi bikr-i ġonce perdesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 5). [bād-ı ṣabā,]*

bād-ı ṣabāveş: *Sabah rüzgârı gibi.*

1. Ḳoyup **bād-ı ṣabāveş** başına ḫāk
Çeküp itdi yaḳasın ġonceveş çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 89). [bād-ı ṣabāveş,]*

bād-ı şarşar: *Şiddetli rüzgâr, fırtına.*

1. Yapışsa ḫışm eliyle kūhı şarşar
Laḳap olmışdı aña **bād-ı şarşar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 12). [bād-ı ṣarṣar,]*
2. Anuñ ardına düşdi **bād-ı şarşar**
Nite kim kākül-i müşgīn-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 107). [bād-ı ṣarṣar,]*

bād-ı şarşar ir-: *Şiddetli rüzgâr ulaşmak.*

1. Kerem ḳıl ḫīle dikin ur ocaġa
İre tā bād-ı ṣarṣar ol çerāġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 28). [bād-ı ṣarṣar ire, -e]*

baġ: *Bahçe.*

1. Muntaẓırdur saña yüz cān ile yollar gözedür
Bāġda seyr eyle ṭāvūsuñ yüri cevelānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 10). [bāġda, -da]*
2. Ser-ā-ser çevresi ḫūb u ṭarī **baġ**
İçinden ṣanmañuz aḳanlar ırmaġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 7). [baġ,]*
3. Bulup **baġ** içre reng-i bī-ḳuṣūrı
Benefşe dirdi çarḫa morı morı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 47). [baġ,]*
4. Gelüp sāḳī ele aldı ayaġı
Ṣuvardı āb-ı ḥayvān ile **bāġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 28). [bāġı, -ı]*
5. Oḳır mum ile ḫalḳı **bāġa** zanbaḳ
Diler cümle cihānuñ gönlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 41). [bāġa, -a]*
6. O **bāġuñ** geldi cümle dīdebānı
Varup şāh öñine açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 15). [bāġuñ, -uñ]*
7. Ḫazān zerd eylemiş **bāġuñ** ʿiẕarın
Gelüp almış elinden nev-bahārın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 5). [bāġuñ, -uñ]*
8. Bahār itmiş müzeyyen cümle **bāġı**
Görürler ʿurs u sūruñ çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 15). [bāġı, -ı]*
9. Bu medḥi germ olup oḳıdı mestān
İderdi **bāġda** ṣan bülbül elḫān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 28). [bāġda, -da]*
10. Varup ḳondırdılar bir ḫūb **bāġa**
Ḳoyup Şemʿ-i dil-firūzı otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 17). [bāġa, -a]*
11. Hem oldı Ġoncenüñ Bülbül naṣībi
O **bāġuñ** oldı Ġonce ʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 30). [bāġuñ, -uñ]*
12. Baġda Cennet miṣāl oldı ser-ā-ser her maḥal
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 3). [baġda, -da]*
13. Seyr iden **bāġı** girür bir demde yüz biñ yaşına
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 19). [bāġı, -ı]*

baġ: *Bahçe; Zâtî'nin Şem ü Pervâne mesnevîsi.*

1. Daḥi bir **bāġdur** mıṣr-ı cihānda
   Suṭūruñ her biri ney-şeker anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 13). [bāġdur, -dur]*

bāġa açıl-: *Bahçe seyrine çıkmak.*

1. Terennüm iderek mānend-i bülbül
   Açıldılar o **bāġa** ol iki gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 40). [bāġa açıldılar, -dı, -lar]*

bāġa gir-: *Bahçeye girmek.*

1. Revān ṣu bigi **girdiler** o **bāġa**
   K'uralar sīm eli zerrīn ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 41). [bāġa girdiler, -di, -ler]*

bāġbān: *Bağ bekçisi, bahçıvan.*

1. ʿAdālet mülkinüñ ṣāḥib-ḳırānı
   Şeriʿat būstānı **bāġbānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 16). [bāġbānı, -ı]*

bāġbān-ı ʿadl: *Adalet bahçıvanı.*

1. Gül gibi ẓāhir oldı kim **bāġbān-ı ʿadlüñ**
   Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi ḳāmıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 27). [bāġbān-ı ʿadlüñ, -üñ]*

baġdād u başra: *Bağdat ve Basra şehirleri.*

1. Per açdı uçdı Pervāne o ḳaṣra
   Deger bir ḥücresi **Baġdād u Başra** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 42). [baġdād u başra,]*

bāġdan çık-: *Bahçeden çıkmak.*

1. **Çıḳınca bāġdan** cānı ṭarıḳdı
   Hemān berg-i ḥazānveş ṭaşa çıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 59). [bāġdan çıḳınca, -ınca]*

bāġ-ı bahār: *Bahar bahçesi.*

1. Benefşe al ele **bāġ-ı bahāra** ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 3). [bāġ-ı bahāra, -a]*

bāġ-ı cennet: *Cennet bahçesi.*

1. Çıḳarmışdı beni iblīs-i fırḳāt **bāġ-ı Cennet'den**
   Ḳıyāmet-dem gelüp girdüm yine Firdevs-i aʿlāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 5). [bāġ-ı cennet'den, -den]*
2. Didüm ey **bāġ-ı Cennet** ʿandelībi
   Müşerref itdi naġmeñ ben ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 1). [bāġ-ı cennet,]*

bāġ-ı cihān: *Dünya bahçesi.*

1. Şu ḫarmanuñ ki toḫmından ulalduñ
   Revān **bāġ-ı cihāna** sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 36). [bāġ-ı cihāna, -a]*

bāġ-ı cinān: *Cennet bahçesi.*

1. Güneş ʿarż eyleseñ bir ẕerre dirler
   Görüp **bāġ-ı cinānı** terre dirler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 20). [bāġ-ı cinānı, -ı]*

bāġ-ı cinān itse gerek: *Cennet bahçesi etse gerek.*

1. Cān u dilden ʿazm-i kūy-ı dilsitān itsem gerek
   Yirimi İdrīsveş **bāġ-ı cinān itsem gerek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 2). [bāġ-ı cinān itsem gerek,]*

bāġ-ı ḳarār: *Sabır bahçesi.*

1. Nev-bahārum çün sefer itdi diyārumdan benüm
   Ḥāṣıl ummañ dostlar **bāġ-ı ḳarārumdan** benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 2). [bāġ-ı ḳarārumdan, -um, -dan]*

bāġ-ı lāciverd: *Lacivert bahçe II Gökyüzü.*

1. Açıldı bād-ı ḳudretden ser-ā-ser
   Bu **bāġ-ı lāciverd** içinde güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 2). [bāġ-ı lāciverd,]*
2. Felek şöyle bitürdi verd-i zerdi
   Görünmez oldı **bāġ-ı lāciverdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 6). [bāġ-ı lāciverdi, -i]*

bāġ-ı meclis: *Meclis bahçesi.*

1. O bir serv-i sehīdür kim hevādan
   Añılmış **bāġ-ı meclisde** avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 10). [bāġ-ı meclisde, -de]*

baġ-ı ṣafā: *Neşe bahçesi.*

1. Anı maḥbūbeler almış araya
   Gül olmış her biri **baġ-ı ṣafāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 44). [baġ-ı ṣafāya, -y, -a]*

bāġ-ı vefā: *Vefa bağı.*

1. İlahī ḳullaruñ irgür murāda
   Ṣafā kesb eylesün **bāġ-ı vefāda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 74). [bāġ-ı vefāda, -da]*
2. Ḳurtıldı ḥadīsüñ işiden cümle ḥadeşden
   Ey **bāġ-ı vefā** bülbül-i gülzār-ı nübüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 12). [bāġ-ı vefā,]*

baġır: *Göğüs, sine.*

1. Yetīmüñ gözinüñ yaşı ḥaḳıçün
   Ġarībüñ **baġrınuñ** başı ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 64). [baġrınuñ, -ı, -nuñ]*
2. Umardı kim o **baġrı** pāre pāre
   Dil-i pür-zaḫmına ireydi çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 41). [baġrı, -ı]*
3. Dökilüp berg-i ümīdüm lāleveş **baġrumda** āh
   Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 5). [baġrumda, -um, -da]*

baġırdaġı yara oñ-: *Göğüsteki yara iyileşmek.*

1. Bu mektūbı irişdür ol nīgāra
   Ola kim **oña baġrumdaġı yara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 16). [baġrumdaġı yara oña, -a]*

baġrı delin-: *Istırap çekmek, çok müteessir olmak.*

1. **Delinmiş baġrı** beñzi sāz olmış
   Fiġānı Zühre'ye dem-sāz olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 3). [baġrı delinmiş, -miş]*

baġru hūn it-: *Bağrı delmek II Çok dokunmak, etkisi altına almak, içine işlemek.*

1. Beni leylī şaçuñ Mecnūn idüpdür
   Firāḳuñ tīġı **baġrum ḫūn idüpdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 74). [baġrum ḫūn idüpdür, -üp, -dür]*

baġruña baş-: *Kucaklamak.*

1. O müjgānı oḳı **baġruña başdı**
   Zihī dem ḥasretüñ yayını yaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 19). [baġruña başdı, -dı]*
2. Naṣībi Nev-bahāruñ oldı Nīsān
   Daḫı **baġruña başdı** Serv Būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 20). [baġruña başdı, -dı]*

baġruña çek-: *Bağrına basmak, kucaklamak.*

1. **Çeküp baġruña** ol ḳaşı kemānı
   Murādı tīri ḫoş buldı nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 21). baġruña çeküp, -üp]*
2. Revān **baġruña çekdi** cānı bigi
   Getürdi sīneye īmānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 13). [baġruña çekdi, -di]*

baġruña ṭaş baş-: *Sesini çıkarmaksızın her türlü acıya katlanmak.*

1. Eger kim **başmayaydı baġruña ṭaş**
   Geçerdi defʿī ṭoḳuz perdeden ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 87). [baġruña ṭaş başmayaydı, -ma, -y, -a-, -y, -dı]*
2. Eger kim **başmayaydı baġruña ṭaş**
   Geçerdi defʿī ṭoḳuz perdeden ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 87). [baġruña ṭaş başmayaydı, -ma, -y, -a-, -y, -dı]*

bāġuñ dīdebānı: *Bağın bekçisi II Şem'in bekâretinin gözcüsü.*

1. Meger var idi **bāġuñ dīdebānı**
   Olar ṣaḳlardı yād ayaḳdan anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 19). [bāġuñ dīdebānı,]*

bāġuñ haddi: *Bağın yanağı.*

1. Ser-ā-ser **bāġuñ** olmış zerd **ḫaddi**
   Meger kim sevmiş ol bir serv-ḳaddi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 25). [bāġuñ ḫaddi,]*

bāġuñ kūşesi: *Bağın köşesi.*

1. Biraz ol serv-ḳadd u çeşmi bādām
   İderken **kūşesinde bāġuñ** ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 56). [bāġuñ kūşesinde, -n, -de]*

bahā: *Diyet, bedel, karşılık.*

1. **Bahāyem** ẓahrına şāhuñ yaṣaġı
   Pelengüñ pençesin itdi ḳaṣaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 77). [bahāyem, -y, -em]*

bahā edā eyle-: *Değer kazanmak.*

1. Düriş cehd it **edā eyle bahāñı**
   Ara saʿy eyle bul derde devāñı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 15). [bahāñı edā eyle,]*

bahā vü ḥüsn: *Güzellik, zarafet.*.

1. Şu ebruñ kim neminden gevher olduñ
   Bahā vü ḥüsn ile dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 34). [bahā vü ḥüsn,]*

bahāne bul-: *Bir işi yapmak veya yapmamak için sözde sebep göstermek.*

1. Faḳīri pādşāh eyler cihāne
   Aña niçün **bulur** ṣūfī ***bahāne*** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 20). [bahāne bulur, -ur]*

bahār: *Bahar mevsimi, ilkbahar.*

1. Ḫazāna irmelü olmış **bahārı**
   Vucūd-ı devḥasınuñ yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 39). [bahārı, -ı]*
2. **Bahār** ol deñlü bulmışdı kemāli
   Hevānuñ şol ḳadar var iʿtidāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 19). [bahār,]*
3. Temāşā eyledi faṣl-ı ḫazānı
   Bahāruñ ḳalmamış hergiz nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 42). [bahāruñ, -uñ]*
4. **Bahār** itmiş müzeyyen cümle bāġı
   Görürler ʿurs u sūruñ çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 15). [bahār,]*

bahār eyyāmı: *Bahar günleri.*

1. **Bahār eyyāmı** ābuñ çaġ çaġı
   Ṣafā virür revāna çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 7). [bahār eyyāmı,]*

bahār göñlin aç-: *Bahar gönlünü açmak.*

1. Perdesini bād bikr-i ġoncenüñ çāk eyledi
   Gülşenüñ **göñlin bahār açup** feraḥnāk eyledi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 6). [bahār göñlin açup, -up]*

bahār ḫ ̌ābı: *Bahar uykusu.*

1. Leẕīẕ olur **bahāruñ ḫ ̌ābı** ġāyet
   Kişi duymaz eger ḳopsa ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 29). [bahāruñ ḫ ̌ābı,]*

bahār ir-: *Bahar gelmek, erişmek.*

1. Bular ṭoldurdılar kānuña āẕer
   Bahār irdi açıldı ṣan ki güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 58). [bahār irdi, -di]*

bahār iriş-: *Bahar gelmek, erişmek.*

1. Ser-ā-ser itdiler Rūm'ı müzeyyen
   Bahār irişdi ṣan zeyn oldı gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 88). [bahār irişdi, -di]*

bahāra irgür-: *Bahara ulaştırmak.*

1. Anuñçün Jāle dirlerdi o yāra
   Anı **irgürdügince** Ḥaḳ **bahāra** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 30). [bahāra irgürdügince, -düg, -ince]*

bahār-ı ḥüsn: *Güzellik baharı.*

1. Cemāli ṣemʿine pervāne oldı
   Bahār-ı ḥüsnine dīvāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 76). [bahār-ı ḥüsnine, -i, -n, -e]*

bahār-ı ʿömr: *Ömrün baharı; gençlik.*

1. **Bahār-ı ʿömr** irer āḫir ḫazāna
   Oluruz gelmedük bigi cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 13). [bahār-ı ʿömr,]*
2. Bilür kim kimseye ḳalmaz zamāne
   Bahār-ı ʿömr irer āḫir ḫazāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 44). [bahār-ı ʿömr,]*

bahāristān: *Bahar bahçesi II Şem.*

1. Fiġān kim āstān-ı server-i ḫūbāndan ayrıldum
   Belālu bülbülem gūyā **bahāristāndan** ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 2). [bahāristāndan, -dan]*

baḥr: *Deniz.*

1. Çemen bād-ı ṣabādan mevc ururdı
   Ṣanurdı **baḥr** anı kim görürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 32). [baḥr,]*
2. Ṣadef ezhārı aña **baḥr idi** u
   Kim olmış ol ṣadefde jāle luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 33). [baḥr idi, -idi]*
3. O **baḥre** berk-i sūsen māhī olmış
   Yāḫud gökdür gül anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 35). [baḥre, -e]*
4. O **baḥre** yāsemen ṣalmış ser-ā-ser
   Yeşil ġarrā resenle sīm lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 39). [baḥre, -e]*
5. Ṣaḳāyıḳ olmış ol **baḥruñ** ḥabābı
   Ṭarāvet olmış ol deryānuñ ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 37). [baḥruñ, -uñ]*
6. Didi Pervâne ol dem yane yane
   Eyā dür-i vucūdum **baḥri** ane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 2). [baḥri, -i]*
7. O bī-ḥad çādurı itdi teferrüc
   Hemān ṣandı ki **baḥr** itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 32). [baḥr,]*
8. Olam tā cust u cū **baḥrına** ġavvāṣ
   Bilem kim ḳandadur ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 55). [baḥrına, -ı, -n, -a]*
9. Ḥarāret pençe-i mercānı ṣoydı
   Anuñçün **baḥrde** ṣūr-āba ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 8). [baḥrde, -de]*

baḥre gir-: *Denize girmek.*

1. Aḳışdı geldi şehre cümle ulu
   Ṣanasın **girdi baḥre** bir ulu ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 34). [baḥre girdi, -di]*

baḥre yüz-: *Denizde yüzmek.*

1. O **baḥre yüzmege** cism-i ʿadūlar
   Büride başlar oldı kedūlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 77). [baḥre yüzmege, -meg, -e]*

baḥr-ı ʿazīm: *Büyük deniz.*

1. Naẓar iden dir ol **baḥr-ı ʿaẓīme**
   Müşābiḥ süsʿatı ḳalb-i kerīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 7). [baḥr-ı ʿaẓīme, -e]*

baḥr-ı ġam: *Üzüntü denizi.*

1. Ayaġundan cihānı eyle ser-mest
   Yusunlar **baḥr-ı ġamdan** ser-be-ser dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 4). [baḥr-ı ġamdan, -dan]*

baḥr-ı ḥaḍrā: *Yeşil deniz.*

1. Çün oldı **baḥr-ı ḥaḍrāya** revāne
   İrişdi niʿmet-i şādı cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 5). [baḥr-ı ḥaḍrāya, -y, -a]*

baḥr-ı ʿışḳ: *Aşk denizi.*

1. Olupdur **baḥr-ı ʿışḳuñ** mevci ʿālem
   İçinde gevheridür anuñ ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 67). [baḥr-ı ʿışḳuñ, -uñ]*

baḥr-ı ʿışḳı cūş eyle-: *Aşk denizini coşturmak.*

1. Didi Pervāne içün eyledim nūş
   Göñülde **baḥr-ı ʿışḳı eyledi cūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 4). [baḥr-ı ʿışḳı cūş eyledi, -di]*

baḥr-i maʿānī: *Manalar denizi.*

1. Getürdi bir güzel ḥoḳḳa dehānı
   Cevāhir maʿdeni **baḥr-i maʿānī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 2). [baḥr-i maʿānī,]*

baḥr-ı raḥmet: *Rahmet denizi.*

1. Ey ki nehr-i kudretüñden çeşmedür Nīl ü Fırat
   V'ey ki **baḥr-ı raḥmetüñden** aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 2). [baḥr-ı raḥmetüñden, -üñ, -den]*

baḥr-ı şafā: *Mutluluk denizi.*

1. Ḳadeḥ **baḥr-ı şafāda** bir gemidür
   Anuñ bir bādbāndur her ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 5). [baḥr-ı şafāda, -da]*

baḥr-i ʿummān: *Büyük deniz, okyanus.*

1. Olınmaz çaduruñ anda ḥesābı
   Nite kim **baḥr-i ʿummānuñ** ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 20). [baḥr-i ʿummānuñ, -uñ]*

baḫs it-: *Bağışlamak, ihsan etmek.*

1. Getürdüm k'anlara **baḫş idem** anı
   Ola şād atamuñ rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 41). [baḫş idem, -em]*

baḫs it-: *Söz etmek.*

1. Yüzi siyāh olupdur **baḫs itdügiçün** ey şāh
   Sulṭān-ı rıfʿatüñle diz-dār-ı sūr sābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 15). [baḫs itdügiçün, -düg, -içün]*

bahşiş vir-: *Yapılan bir hizmete ödenen ücretten ayrı olarak fazladan para vermek.*

1. Ser-ā-ser āḫir oldı emr olan iş
   Temāşā eyledi şeh **virdi baḫşiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 22). [baḫşiş virdi, -di]*

baht: *Şans talih.*

1. Melek cunduñ felekler taḫtuñ olsun
   Süleymān'dan daḫı yeg **baḫtuñ** olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 36). [baḫtuñ, -uñ]*

baʿīd ol-: *Uzak olmak.*

1. Yine bir luʿb ile ḳurtardı Dāye
   Baʿīd oldum velī ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 34). [baʿīd oldum, -du, -m]*

baḳ-: *Bakışı bir şey üzerine çevirmek.*

1. **Baḳarken** göge oldı gözleri ṭuş
   Görür uçar hevāda bir büyük ḳuş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 5). [baḳarken, -ar, -ken]*
2. Ol üstāduñ eli ṣuyına **baḳmış**
   O ṣādurvānuñ aġzı ṣuyı aḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 27). [baḳmış, -mış]*
3. Görüp Pervâne'yi yanına geldi
   Güneş yüzine **baḳdı** ṭaña ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 8). [baḳdı, -dı]*
4. O sāʿat göñli bigi açdı anı
   Yüzine **baḳdı** ṣād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 34). [baḳdı, -dı]*
5. ʿAsel ırmaġına her kim **baḳardı**
   Revān aġzı ṣuyı ol dem aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 41). [baḳardı, -ar, -dı]*

baḳ-: *İbret nazarıyla seyretmek, anlamaya çalışmak.*

1. Yine evvelki menzilde **baḳasın**
   Ṭolaşmaḳ ḳande ḳaṣr-ı kibriyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 69). [baḳasın, -a, -sın]*

bāk eyle-: *Korkmak.*

1. Şitānuñ şiddetinden **eyleyüp bāk**
   Bihini penbede ḥıfẓ itdi eflāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 23). [bāk eyleyüp, -y, -üp]*

bākī: *Ebedî, sonsuz.*

1. Eger kim var ise **bāḳī** getür devrān degül **bāḳī**
   Edir ke'sen ve nāvilhā elā yā eyyühes's-sāḳī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 1). [bāḳī,]*
2. O bir **bāḳī durur** yoḳdur fenāsı
   Fenā görmez anuñ ʿayn-ı beḳāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 41). [bāḳī durur, -durur]*

bākī buyruk: *Sonsuz buyruk.*

1. Götürdük anı bir zindāna ḳoyduḳ
   Şeh-i ʿālem-penāhuñ **bāḳī buyruḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 28). [bāḳī buyruḳ,]*

bāḳī fermān: *Sonsuz ferman.*

1. Gerekdür derde düşdi aña dermān
   Şeh-i devlet-penāhuñ **bāḳī fermān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 46). [bāḳī fermān,]*
2. Bulışmaḳdur size maḳṣūdı elān
   Ṭapuñuñ pādşāhum **bāḳī fermān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 16). [bāḳī fermān,]*

bāl: *Kanat.*

1. Görüp çiftin yire indi ḥamāme
   Görürler var anuñ **bālinde** nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 20). [bālinde, -i, -n, -de]*
2. Eline girdügi sāʿat anuñ **bāl**
   Hemān pervāne gibi uçdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 17). [bāl,]*
3. Didi Pervāne kim **bālin** yitürdi
   Revān fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 15). [bālin, -in]*
4. Melekveş bāl açmış ol yüzi māh
   Yazılmış **bāline** naṣrun mine'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 24). [bāline, -i, -n, -e]*

bāl aç-: *Kanat açmak, uçmak, havalanmak.*

1. Melekveş **bāl açmış** ol yüzi māh
   Yazılmış bāline naṣrun mine'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 23). [bāl açmış, -mış]*
2. Peri düzse eger kim **bāl açardı**
   Melekler bigi göklerde uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 19). [bāl açardı, -ar, -dı]*

bāl açup uç-: *Kanat açıp havalanmak.*

1. **Uçarlar bāl açup** anda melekler
   Dönerler ṭurmayup ḳat ḳat felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 85). [bāl açup uçarlar, -ar, -lar]*
2. Getürdi ol perīler murġı der-ḥāl
   Görenler ṣandılar **uçdı açup bāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 24). [bāl açup uçdı, -dı]*

bāl it-: *Kanatlanmak, uçmak.*

1. **İdüp** ol ṭūṭīye ol şeh gümiş **bāl**
   Anı Hindūstān'a ṣaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 11). [bāl idüp, -üp]*

bāl u per aç-: *Kol kanat açmak II Harekete geçmek*

1. Yüri ḳudsīler ile **bāl u per aç**
   Bu ṭoḳuz perdeden defʿi öte geç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 33). [bāl u per aç,]*

bāl u per aç-: *Kanat açmak, uçmak.*

1. Cenāḥına anuñ baġlandı nāme
   Açup bāl u per uçdı ol ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 14). [bāl u per açup, -up]*
2. O murġ-ı ābı çün **bāl u per açdı**
   Şu üzre esb-i tāzi bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 25). [bāl u per açdı, -dı]*

bāl yak-: *Kanat yakmak. II Aşk ateşiyle kendini feda etmek.*

1. **Yaḳardı** şevḳine pervāneler **bāl**
   Benüm odumdan amma fāriġü'l-bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 23). [bāl yaḳardı, -ar]*

bala yaġı karışdur-: *Güzel ve iyi olan şeyleri bir araya getirmek.*

1. **Ḳarışdursun** o server **bala yaġı**
   Bize hicr olmasun arada yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 41). [bala yaġı ḳarışdursun, -sun]*

bāl-ı feṣāḥat vir-: *Fesahat kanadı vermek.*

1. Suḥan murġına **vir bāl-ı feṣāḥat**
   Kim aña āṣyān olsun belāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 5). [bāl-ı feṣāḥat vir,]*

bāl-ı ṣabr: *Sabır kanadı.*

1. Güzeller ʿahdi bigi **bāl-ı ṣabrı**
   Ṣanup itmiş hevā cānına cevri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 61). [bāl-ı ṣabrı, -ı]*

bāl-i tedbīr aç-: *Tedbir kanadını açmak.*

1. Eger kim **açar iseñ bāl-i tedbīr**
   Melek bigi saña eflāk olur yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 39). [bāl-i tedbīr açar iseñ, -ar, -iseñ]*

balı yaġa ḳat-: *Birlikte olmak.*

1. Pes andan Şemʿ ile Pervāne yatdı
   Ṣafā kesb itdi **balı yaġa ḳatdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 26). [balı yaġa ḳatdı, -dı]*

bāliġ ol-: *Ulaşmak.*

1. Bu yolda yüri saʿy-ı bī-dirīġ it
   Daḫı bu **bāliġ olmadan** belīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 12). [bāliġ olmadan, -ma, -dan]*

bām: *Dünya.*

1. Bizi şol deñlü almış bu gice ḫʷāb
   Yıḳılsa ṭuymaz idük **bām** ile bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 16). [bām,]*

bām üzre gelüp kon-: *Çatıya gelip konmak.*

1. **Gelüp bām üzre ḳondı** bir kebūter
   Anuñ mektūbı vardur şöyle beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 17). [bām üzre gelüp ḳondı, -dı]*

bām-ı sarāy: *Sarayın damı.*

1. Felekler ḳasr-ı ḳadri nerdubānı
   Züḥal **bām-ı sarāyı** pāsbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 12). [bām-ı sarāyı, -ı]*

bām-ı sarāya çık-: *Sarayın damına çıkmak.*

1. **Çıḳup** bir luʿb ile **bām-ı sarāya**
   Varup ol ṣūret olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 41). [bām-ı sarāya çıḳup, -up]*
2. Duḫān bigi **çıḳup bām-ı sarāya**
   Ḳoyasın Şemʿün olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 17). [bām-ı sarāya çıḳup, -up]*

bānū: *Kadın, hanım II Şem ü Pervâne mesnevisinin maşuk kahramanı.*

1. Ḳızı var idi adı Şemʿe **Bānū**
   Çerāġı şemsden yaḳardı o meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 27). [bānū,]*

bārān: *Yağmur.*

1. Cihān mülkin pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi **bārān** seḫā vü Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 28). [bārān,]*
2. Dönüp **bārān** o dem āb-ı ḥayāta
   Virürdi cānı emvāt-ı nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 11). [bārān,]*
3. Geyürür gāh aña **bārān** zirihler
   Ṣabā naḳḳāşı ki bāġlar girihler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 19). [bārān,]*

bārān: *Yağmur II Baran, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri Behrām anuñ biri Keyvān
   Biri Nīsān anuñ biri **Bārān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 10). [bārān,]*
2. Çıḳardı Şemse'yi Keyvān'a virdi
   Daḫı Nev-rūzuñı **Bārān'a** virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 18). [bārān'a, -a]*

bārān ol-: *Yağmur olup yağmak.*

1. Çoġalduḳça seḫāb olur o yeksān
   Çü ṣıḳlet bula **olur** yine **bārān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 38). [bārān olur, -ur]*
2. Ekinciler ider cehdi firāvān
   Olurlar nā-ümīd olmasa **bārān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 14). [bārān olur, -ur, -lar]*

bārān söyündür-: *Yağmur söndürmek.*

1. ʿAceb niçün **söyündürmez** yā **bārān**
   Anuñ esrārı ʿaḳlum ḳıldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 19). [bārān söyündürmez, -mez]*

bārān yaġdur-: *Yağmur yağdırmak II Âşığı ağlatmak.*

1. Ser-ā-ser ebrū-perçemler firāvān
   Seḫāb-ı dīdeden **yaġdurdı bārān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 12). [bārān yaġdurdı, -dı]*

bārgāh: *Sultan çadırı.*

1. Eyitdi Şāh Jāle vü Rūm şāhı
   İrişmiş saḳf-ı çarḫa **bārgāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 6). [bārgāhı, -ı]*
2. Görürler şāh-zāde **bārgāhı**
   Felekdür ġıybet itmiş līk māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 7). [bārgāhı, -ı]*

bārgāh ḳur-: *Hükümdar çadırı kurmak.*

1. O taḫt-ı mülk-i ʿışḳuñ pādşāhı
   Felekden yüce **ḳuran bārgāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 16). [bārgāhı ḳuran, -an]*

bari: *"Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden.*

1. Oñarmış işüñ ey şeh-bāz **Bārī**
   Bi-ḥamdi'llāh ki almışsın şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 47). [bārī,]*

bari: *Hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde, öyleyse.*

1. Diyeyüm derdümi **bari** ṭabībe
   Ola kim yol bulam vaṣl-ı ḥabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 5). [bari,]*
2. Ḫudā virdi ṭapuña bir dürr-i pāk
   Senüñ mülküñden olsun **bari** ḥakkāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 28). [bari,]*
3. Görür anlara azuḳ geldi vāfir
   Eyitdi olalum **bari** müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 4). [bari,]*

bārid ü raṭb it-: *Soğuk ve ıslak yapmak.*

1. Be-ġāyet **bārid ü raṭb itdi** ābı
   Aña virdi ziyāde inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 59). [bārid ü raṭb itdi, -di]*

bārid ü yābis it-: *Soğuk ve kuru yapmak.*

1. Ol **itdi bārid ü yābis** turābı
   Kesif u sābit ü yoḳ inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 63). [bārid ü yābis itdi, -di]*

barmaġ ile göster-: *İşaret etmek.*

1. Leb-i cānān beñzer ol ḫū taḥḳīḳ
   N'ola **barmaġ ile gösterse** ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 18). [barmaġ ile gösterse, -se]*

barmaġa geçür-: *Parmağa takmak.*

1. Ṣafā naḫcīrine atmaġiçün tīr
   Geçürdi barmaġına sīm-zihgir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 68). [barmaġına geçürdi, -di]*

barmaġından akıt-: *Su parmaktan gelmek.*

1. **Aḳıtdı barmağından** āb-ı ṣāfī
   Ser-ā-ser leşkerine oldı kāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 73). [barmaġından aḳıtdı, -dı]*

barmaḳ: *İnsanda ve bazı hayvanlarda el veya ayağın ucunda bulunan boğumlu uzunca bölüm.*

1. Ṣarāb-ı vaṣlı **barmaḳ** ile ṭutdı
   Görür ḳuvvetlü bir pāre ṣu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 49). [barmak,]*

baş: *Kafa, ser.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu **başında** dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 6). [başında, -ı, -n, -da]*
2. **Başumdan** tāc-ı ʿaḳl ol dem ḳapıldı
   Muḥabbet ḫānesi dilde yapıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 5). [başumdan, -um, -dan]*
3. Güneş **başuñda** zerrīn tācuñ olsun
   Saʿādet ṣubḥı taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 21). [başuñda, -uñ, -da]*

baş açuk yalıñ ayak: *Yalın ayak, başı kabak. II Çok perişan bir kılıkta.*

1. **Baş açuḳ yalıñ ayaḳ** bir gice u
   Sarāyından çıḳup dir ṭaġa yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 41). [baş açuḳ yalıñ ayaḳ,]*
2. Ṣoyup eyler tırāş ol ḫalḳı der-ḥāl
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ eyler abdāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 16). [baş açuḳ yalıñ ayaḳ,]*
3. Çü zenbūr-ı cunūn başına üşdi
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ ṭaġa düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 30). [baş açuḳ yalıñ ayaḳ,]*

baş aşaġa şal-: *Baş aşağı salınmak.*

1. **Şalup baş aşaġa** mānend-i ġavvāṣ
   Cihān gūşına ṭaḳ bir gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 13). [baş aşaġa şalup, -up]*

baş eyle-: *Komutan yapmak.*

1. Ḳoşup beş biñ nefer bī-misl yoldaş
   Olara bir uluyı **eyledi baş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 14). [baş eyledi, -di]*

baş koy-: *Bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek.*

1. **Ḳoyup baş** u ayaḳ götürdi ʿayyār
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü kūhsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 11). [baş ḳoyup, -up]*

baş ol-: *Önde gelmek, lider olmak.*

1. Anuñ yanınca ḳoşdı nice yoldaş
   El ayaḳ **oldı** anlar oldı bu **baş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 32). [baş oldı, -dı]*

2. Ser-ā-ser ḳaṣd ider ḳardaşa ḳardaş
Beden olur ḫarāb **olmayıcaḳ baş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 62). [baş olmayıcaḳ, - ma, -y, -ıcaḳ]*

baş tācı: *Çok kıymet verilen, çok sevilen (kimse veya şey).*

1. Ser-ā-ser ehl-i tācuñ **başı tācı**
Ayaġı ṭopraġı dünyā ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 9). [başı tācı,]*

baş u cān: *Baş ve can.*

1. Eyitdi ḫāne sulṭānum senüñdür
Ne ḫāne **başum u cānum** senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 46). [başum u cānum, -um]*

baş u cism u cān: *Kafa, beden, ruh.*

1. Ḥicāb arada **baş u cism u cāndur**
Ferāġat ḳılmaġ anlardan hemāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 37). [baş u cism u cāndur, -dur]*

baş ur-: *Baş eğerek saygısını ifade etmek.*

1. O daḫı **baş urup** ayaḳ götürdi
Anı Pervāne'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 25). [baş urup, -up]*

baş üzre ko-: *Başının üzerine koymak II Değer vermek.*

1. Getürmiş mülk-i ḳudretden ya mektūb
Ḳomış baş üzre anı ḫūb u merġūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 54). [baş üzre ḳomış, -mış]*

baş üzre yirü var: *Başı üstünde yeri olma. II Her zaman iyi karşılanma, ağırlanma.*

1. Didi Dellāle gül yiri olur ḫār
Begüm gül bigi **baş üzre yirüñ var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 96). [baş üzre yirüñ var,]*

baş vir-: *Ortaya çıkmak, belirmek.*

1. Çün oldı mihrüñ ey meh baña yoldaş
Ya vaṣla irgürem el yā **virem baş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 64). [baş virem, -em]*

baş ko-: *Başlamak, bir yola girmek.*

1. **Ḳodı başı** vü götürdi ayaġı
Bulıtlar bigi geçdi deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 19). [başı ḳodı, -dı]*
2. Duʿā ḳıldı elini yüze sürdi
Ḳodı başı vü ayaġı götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 68). [başı ḳodı, -dı]*

başa ayaġa: *Başa ayağa, üst baş.*

1. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ düşdi ṭaġa
   Velī ḳılmaz naẓar **başa ayaġa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 10). [başa ayaġa,]*

başa şokun-: *Çiçek vb.ni başa takmak II Aşkın gamına, kederine, tasasına katlanmak.*

1. Şanur bir serv-ḳad gören sinānı
   Şoḳunmış başa mīr-i ʿāşıḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 14). [başa şoḳunmış, -mış]*

başa ṭoprak ko-: *"Başa toprak saçmak" yahut "başa toprak savurmak; âcizlik bildirmek, yardım istemek, bir şey talep etmek.*

1. Yavuz gözden vucūduñ ṣaḳlasun Ḥaḳ
   ʿAdū **ḳoysun** elüñden **başa ṭoprak̟** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 44). [başa ṭoprak̟ ḳoysun, -y, -sun]*

başar: *Gözdeki görme hassası, göz.*

1. Esīr oldı iki ṣāḥib-naẓarlar
   Başını ḫırḳaya çekdi **başarlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 42). [başarlar, -lar]*

başar-: *Bir işi istenilen bir biçimde bitirmek, muvaffak olmak.*

1. **Başarmaduġını** ceng ile leşker
   Başarur ḥīle vü ālle berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 49). [başarmaduġını, -ma, -duġ, -ın, -ı]*

başda ışıḳ var: *Başta ışık bulunması.*

1. Elinde nīze **başında ışıḳ var**
   ʿAdū-yı Şām'dur şāh-ı Ḫotenvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 19). [başında ışıḳ var,]*

başda od yan-: *Çok sıkıntılı, dertli olmak, aşırı düşünceden dolayı kendisinde geçmiş olmak.*

1. **Başumda od yanar** gerdūn elinden
   Ayaḳda ḳalmışum her dūn elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 13). [başumda od yanar, -ar]*

başdan aş-: *Baştan aşmak II Her tarafı kaplamak.*

1. Bularuñ seyl-i ʿaynı **başdan aşdı**
   İkisi lām elif bigi ṭolaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 35). [başdan aşdı, -dı]*

başı duhānvār ṭaş-: *Başı duman gibi tütmek.*

1. Kim anuñ **başı ṭaşar idi duḫānvār**
   Bulınmazdı o deñlü düzd-i ʿayyār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 7). [başı duḫānvār ṭaşar idi, -ar, -idi]*

başı eflāk-i berine ir-: *Başı göğe ermek.*

1. Ṣaru ṣaçın çözüp dökmiş zemīne
   İrişmiş başı eflāk-i berine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 4). [başı eflāk-i berine irişmiş, -iş, -miş]*

başı ḥaḳıçün: *Başının hakkı için.*

1. Yetīmüñ gözinüñ yaşı ḥaḳıçün
   Ġarībüñ baġrınuñ **başı ḥaḳıçün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 64). [başı ḥaḳıçün,]*

başı kayı: *Başı kaygılı, endişeli.*

1. Diridüñ yoġıdı bir **başı ḳayı**
   Eger olmasa tīr-endāz yayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 71). [başı ḳayı,]*
2. Olar çekdi çevürdi ḫaylī yayı
   Ḳatı saḫt olmasun mı **başı ḳayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 22). [başı ḳayı,]*

başı sipihre ir-: *Başı göğe ermek II Beklenmeyen bir mutluluğa ermek.*

1. Muḳārin oldı çün kim burc o mihre
   İrişdi gün bigi **başı sipihre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 20). [başı sipihre irişdi, -iş, -di]*

başı üstinde yiri var: *Her zaman iyi karşılanmak, ağırlanmak.*

1. İdindi cengi şemşīr gerçi kim kār
   ʿAdūnuñ **başı üstinde yiri var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 56). [başı üstinde yiri var,]*

başı yüklü: *Başı dolu.*

1. Görürler cümle ḫıḍmetkār u her mīr
   Yanında **başı yüklü** bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 28). [başı yüklü,]*

başına aġ-: *Başına çıkmak.*

1. Yüzini ḳana yudı tīġ yirüñ
   Yiri **başına aġmasun** mı tīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 36). [başına aġmasun, -ma, -sun]*

başına akçe düz-: *Başına para saçmak.*

1. **Aḳçeler düzdi** şükūfe ṭıfl-ı mīve **başına**
   Āllar geydi yine güller içine ṭaşına *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 17). [başına aḳçeler düzdi, -di]*

başına akçe saç-: *Saçı saçmak, bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması âdet olan maden para, inci, şeker, hububat gibi şeyleri saçmak.*

1. Şu deñlü **şaçdılar başına aḳçe**
   Ḳara ṭopraġı yirüñ oldı aḳçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 43). [başına aḳçe şaçdılar, -dı, -lar]*

başına çık-: *Şımartmak, çok yüz vermek.*

1. **Çıḳdı** keyfiyyet-i cām-ı deheni **başumuza**
   Şükr li'llāh bize çıḳdı hele ṣoḥbet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 7). [başumuza çıḳdı, -dı]*

başına gün ṭoġ-: *İşi rast gitmek, bahtı açık olmak.*

1. Bir saʿādet güneşi virdi şeref bezmümüze
   Gün ṭoġup başumuza gitdi nuḥūset bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 4). [başumuza gün ṭoġup, -up]*
2. O şeb oldı baña ṣubḥ u seḥergāh
   Faḳīrüñ **başına gün ṭoġdı** nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 34). [başına gün ṭoġdı, -dı]*
3. Dilerseñ **başına gün ṭoġa** anı
   Yüri gün ṭoġısından iste anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 25). [başına gün ṭoġa, -a]*
4. **Ṭoġup** burc-ı şerefden **başuma gün**
   Ṣabāḥ-ı ʿıyd olurdı baña bu dün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 7). [başuma gün ṭoġup, -up]*
5. Olur hem-rāh ol beglerle her gün
   Yücelmiş ḳadri **ṭoġmış başına gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 22). [başına gün ṭoġmış, -mış]*
6. Benüm ol **gün ṭoġar** kim **başuma** gün
   Benümle olasın şevḳ ile her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 133). [başuma gün ṭoġar, -ar]*
7. O tāc ile gören dir anı ol gün
   Kişinüñ böyle **ṭoġsa başına gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 24). [başına gün ṭoġsa, -sa]*

başına ḫāk ḳoy-: *Acı çekmek, çok üzülmek, dertlenmek, ölmeyi istemek.*

1. Yaḳasın ġonce-lebler itdiler çāk
   Başına sebze-ḫaṭlar **ḳoydılar ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 8). [başına ḫāk ḳoydılar, -dı, -lar]*
2. Segürdürse ṣabādan cust u çālāk
   Ḳoyar eflāk elinden **başına ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 16). [başına ḫāk ḳoyar, -ar]*
3. **Ḳoyup** bād-ı ṣabāveş **başına ḫāk**
   Çeküp itdi yaḳasın ġonceveş çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 89). [başına ḫāk ḳoyup, -up]*

başına iriş-: *Başına çıkmak.*

1. **İrişmiş başına** sevdā buḫārı
   Gözi yaşlar döker gördükçe yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 23). [başına irişmiş, -miş]*

başına mār u ʿakreb üş-: *Başına yılan ve akrep üşüşmek.*

1. O bir içim şu çün ol çāha düşdi
   Gelüp **başına mār u ʿaḳreb üşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 18). [başına mār u ʿaḳreb üşdi, -di]*

başına od yak-: *Başına ateş yakmak, derde ve sıkıntıya sokmak.*

1. O zerrīn tāclar **başına odı**
   Yaḳup bu derde irdi göge dūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 24). [başına odı yaḳup, -up]*

başına şaçı saç-: *Başa para serpmek.*

1. Şu deñlü **şaçdılar başına şaçı**
   Ḥesāb olmazdı ol olurdı şaçı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 29). [başına şaçı şaçdılar, -dı, -lar]*
2. Gelürse baña mektūbuñ **şaçalar başına şaçı**
   Şerār-ı nār-ı āhumla gözümüñ yaşı sīm ü zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 3). [başına şaçı şaçalar, -a, -lar]*

başına şok-: *Başına tıkamak.*

1. **Şoḳar başına** Hüdhüd bigi anı
   Süleymān'a diler kim ilete anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 21). [başına şoḳar, -ar]*
2. Çemen sūḳında zanbaḳ şan ki cerrār
   Başına şoḳmış idi şemʿ-i bī-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 52). [başına şoḳmış idi, -mış, -idi]*

başına tāc gey-: *Başına taç takmak.*

1. O **tācı başına** kim **geymiş** ol şāh
   Şanasın serv ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 21). [başına tācı geymiş, -miş]*

başına tāc-ı zerrīn gey-: *Başına altın taç takmak.*

1. **Geyer başına** ol bir **tāc-ı zerrīn**
   Ḳomışlar bir nice yaḳut-ı rengīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 15). [başına tāc-ı zerrīn geyer, -er]*

başına ṭurmaz ḫāk ḳoy-: *Başına durmadan toprak koymak II Ölmeyi istemek.*

1. Şabāveş **başına ṭurmaz ḳoyar ḫāk**
   Bulıtlar bigi anuñ çeşmi nemnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 47). [başına ṭurmaz ḫāk ḳoyar, -ar]*

başına üş-: *Başına üşüşmek, yanına toplanmak, her tarafını sarmak.*

1. Anuñ naḫl-i cunūn **başına üşdi**
   Gidüp ʿaḳlı başından yire düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 37). [başına üşdi, -di]*

2. Çü zenbūr-ı cunūn **başına üşdi**
Baş açuḳ yalıñ ayaḳ ṭaġa düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 29). [başına üşdi, -di]*

başında devlet var: *Talihli olmak.*

1. Kimüñ kim **var ise başında devlet**
Ayaġın öpüp eyler aña ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 13). [başında devlet var ise,]*

başında od yan-: *Başında ateş yanmak, aşk acısından dolayı sürekli acı çekmek.*

1. Daḫı var idi bir serv-i semen-ten
Başında od yanar pāyında āhen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 14). [başında od yanar, -ar]*
2. **Başumda od yanar** hicrān elinden
Belānuñ çıḳmadı dāmān elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 41). [başumda od yanar, -ar]*

başında sadef var: *Başında sedef bulunmakta.*

1. Pilav ol şemseler altında ey yār
Ḳalenderdür **başında** ṣan **şadef var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 42). [başında şadef var,]*

başında tāc: *Değer vermek, çok üstün tutmak, çok sevmek.*

1. Anuñ her birinüñ **başında tācı**
Degerdi mülket-i Çīn'üñ ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 33). [başında tācı, -ı]*
2. **Başında tāc idi** anuñ ḫabāṣet
Ḳaba olmışdı egninde ḳabāḫat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 3). [başında tāc idi, -idi]*

başında tāc: *Değer vermek, çok üstün tutmak, çok sevmek II Başında taç bulunmakta.*

1. Zer ü devletle kālā-yı mehābet
Anuñ **başında tāc** egninde ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 4). [başında tāc,]*

başından aş-: *Pek çok işi olmak II Yükselip geçmek.*

1. Ser-ā-ser her ne geydiyse yaraşmış
Melāḫat ḳulzumı **başından aşmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 16). [başından aşmış, -mış]*

başından geç-: *Daha önce aynı duruma uğramış olmak.*

1. Ne **geçdiyse başından** evvel āḫir
Didi Dellāle'ye ser-cümle bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 7). [başından geçdiyse, -di, -y, -se]*

başından münfek ol-: *Başından ayırmak, yanından uzaklaşmak.*

1. Gözinden n’ola ger gitmezse çeşmek
   Naccār **olmaz başından** hīç **münfek** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 54, Mısra 26). [başından münfek olmaz, -maz]*

başını ḥırḳaya çek-: *Dünya gafletinden kurtulmak, derviş olmak, tarikat kurallarına uygun davranmak.*

1. Esīr oldı iki ṣāḥib-naẓarlar
   Başını ḫırḳaya çekdi başarlar *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 32, Mısra 42). [başını ḫırḳaya çekdi, -di]*

başını ṭaşa dög-: *Başını taşa çalmak, başını taştan taşa vurmak. II Çaresizlikten pişmanlık duymak, bir fırsatı kaçırdığı için çok üzülmek.*

1. **Dögüp başını ṭaşa** lāle-ḫadler
   İrişdi göklere yerden mededler *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 44, Mısra 13). [başını ṭaşa dögüp, -üp]*

basṭ it-: *Yaymak, sermek.*

1. Ḳodılar cümle-i ḫ̬ānı simāṭa
   Ḳamusın **itdiler basṭ** ol bisāṭa *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 139, Mısra 20). [basṭ itdiler, -di, -ler]*

başu ayaġuñ altına ḳo-: *Secde etmek.*

1. **Ḳo başuñ ayaġuñ altına** evvel
   İrişdürmek dilerseñ sen aña el *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 1, Mısra 55). [başuñ ayaġuñ altına ḳo,]*

başu felege ir-: *Beklenmeyen bir mutluluğa ermek.*

1. **Başumuz** ḳadr ile gün bigi **irişdi felege**
   Virdi Ḥaḳ ḳadre irişmeklige ḳudret bu gice *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 9, Mısra 11). [başumuz felege irişdi, -iş, -di]*

başu göge ir-: *Beklenmeyen bir mutluluğa ermek.*

1. Ṭutuşdur ʿışḳ odıyla iç ü ṭaşum
   Duḫān bigi **irişsün göge başum** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 5, Mısra 36). [başum göge irişsün, -iş, -sün]*
2. Pür oldı nūr-ı şādī iç ü ṭaşum
   İrişdürdüñ göge gün bigi **başum** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 158, Mısra 36). [başum göge irişdürdüñ, -iş, -dür, -dü, -ñ]*

başu ṭop eyle-: *Başı top hâline getirmek.*

1. Ṭop olmazsa **başum ṭop eyleyem** meydān-ı ʿışḳuñda
   Serüm saġ olsun ey server baña yitmez mi ser-māye *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 21, Mısra 13). [başum ṭop eyleyem, -y, -em]*

başuna barān-ı belālar yaġ-: *Başa bela yağmuru yağmak.*

1. N'ola **barān-ı belālar yaġsa** her dem **başuma**
İtdi derda kim seḥāb-ı çeşmi ḫūn-bār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 9). [başuma barān-ı belālar yaġsa, -sa]*

<u>baṭī:</u> *Yavaş.*

1. El altında bulur bir peyk-i çālāk
Aña nisbet **baṭī** sürʿatde eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 2). [baṭī,]*

<u>bāṭıl:</u> *İnançlar bakımından gerçek olmayan II Kıskanç kişiler.*

1. O **bāṭıllar** bilürken ḥaḳḳı örter
Alur ḳanuñ revān yüzine dürter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 21). [bāṭıllar, -lar]*

<u>batur-:</u> *Bir şeyin sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesine yol açmak, batmasını sağlamak.*

1. Görindi ṣubḥ-dem ol keştī-i zer
Baturdı zevraḳ-ı sīmi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 4). [baturdı, -dı]*

<u>bay u dilenci:</u> *Zengin ve dilenci.*

1. Anı şöyle diler **bay u dilenci**
Aṭāyı ṣan dilenci bayı genci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 81). [bay u dilenci,]*

<u>bay u gedā:</u> *Zengin ve fakir denk olmak.*

1. Biri birin yimelü oldı bunlar
Ḳamu **bay u gedā oldı ber-ā-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 12). [bay u gedā ber-ā-ber oldı,]*

<u>bāzdār-ı bāz-ı maʿnā:</u> *Anlam doğanının avcısı.*

1. Elā ey **bāzdār-ı bāz-ı maʿnā**
İder cān u gönül senden temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 1). [bāzdār-ı bāz-ı maʿnā,]*

<u>bāz-ı ḳarār:</u> *İrade şahini.*

1. Şehüñ elden uçar **bāz-ı ḳarārı**
Düşer ardına ḳalmaz iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 37). [bāz-ı ḳarārı, -ı]*

<u>bāzūya ḳuvvet getür-:</u> *Kola kuvvet getirmek.*

1. **Getürdi** gerçi kim **bāzūya ḳuvvet**
Çıḳarmaġa anı bulmadı ṭāḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 53). [bāzūya ḳuvvet getürdi, -di]*

<u>bebr:</u> *Kaplan.*

1. Çalup itdi iki pāre o **bebri**
   Hevāda berḳ-ı lāmiʿ şan ki ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 51). [bebri, -i]*

bebr esīri ol-: *Kaplan esiri olmak.*

1. Giriftār eyler idi görse şīri
   İdeydi ceng olurdı bebr esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 8). [bebr esīri olurdı, -ur, -dı]*

bebr gel-: *Kaplan gelmek.*

1. Görür kim ḳarşudan bir **bebr geldi**
   Hemān şeh tīz-deste tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 49). [bebr geldi, -di]*

bebr ü peleng ü şīr heybet: *Pars, kaplan ve arslan heybetli.*

1. Yirinden ṭurdı şāh-ı çarḫ-rifʿat
   Kim ol **bebr ü peleng ü şīr heybet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 8). [bebr ü peleng ü şīr heybet,]*

bed-çeşm: *Kötü göz.*

1. Yüzüñden eylesün **bed-çeşmi** Ḥaḳ dūr
   Özüñden mülket-i dünyāyı maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 33). [bed-çeşmi, -i]*

beden: *Vücut, gövde.*

1. **Bedenden** cānı çoḳdan aldı hicrān
   Ümīd-i vuṣlatuñdur yirine cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 51). [bedenden, -den]*
2. **Bedenler** eylemişler yaḳalar çāk
   Nite kim sīne-i ʿuşşāḳ ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 13). [bedenler, -ler]*
3. Vilāyet ṣıḥḥatı gitmiş **bedendür**
   Ve yāḫud cānı yoḳ bir ḳurı tendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 69). [bedendür, -dür]*
4. Görürler kim gelür bir şāh-ı çālāk
   Bedenler eylediler yaḳalar çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 22). [bedenler, -ler]*

beden harāb ol-: *Beden yıkılmak.*

1. Ser-ā-ser ḳaṣd ider ḳardaşa ḳardaş
   Beden olur ḫarāb olmayıcaḳ baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 62). [beden ḫarāb olur, -ur]*

bedīʿ-i aḥvāl: *Benzersiz hâller.*

1. Gerçi şerḥ olmaḳ **bedīʿ-i aḥvālümüz** bir faṣlını
   Varuban bir yār ile yāre beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 5). [bedīʿ-i aḥvālümüz, -ümüz]*

bedr: *Dolunay.*

1. İḥaṭa ide mi deryāyı ḳaṭre
   Sühā ẓarf ola mı bi'llāh **bedre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 84). [bedre, -e]*
2. Duʿālar idüp ol verde Şükūfe
   Didi ṭuş olmasun **bedrüñ** küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 28). [bedrüñ, -üñ]*
3. Alup ol ḳuyruġı gözlerdi furṣat
   Züḥal **bedre** vire tā kim nuḫūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 20). [bedre, --e]*
4. Sarāyuñ bāmı oldı ḳuyruġa ṣadr
   Sipihrüñ sīnesinde gūyiyā **bedr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 22). [bedr,]*
5. N'olaydı ger olaydı bu gice ḳadr
   Bu burcı idineydi menzil ol **bedr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 6). [bedr,]*
6. Olur on māh-ı nev **bedre** ḥavāle
   Ṣafaḳ altında mihr irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 7). [bedre, -e]*
7. Ṭutar **bedri** irişmişken kemāle
   Felekde irgürür mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 21). [bedri, -i]*
8. Yetişdi şāh çün ol meh-cemāle
   Ṣan irdi nūr **bedri** ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 46). [bedri, -i]*

bedr: *Dolunay II Pervâne.*

1. İrişdi çün kim on dördine ol **bedr**
   Nedür bildi cihānda ḳıymet ü ḳadr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 1). [bedr,]*
2. İdüp bir keffesin menzil o **bedre**
   Ḳodılar bir yaña zer **bedre** bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 91). [bedre, -e]*

bedr ay sözi: *Dolunayın sözü II Vezirin sözü.*

1. Ḳabūl itdi ol **bedr ayuñ sözin** şāh
   Ḫaberdār olmadı kim oldı güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 43). [bedr ayuñ sözin, -uñ]*

bedr it-: *Dolunay hâline getirmek II Tamamlamak.*

1. İlāhī māh-ı naẓmum **bedr itdüñ**
   Aña burc-ı tamāmı ṣadr itdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 31). [bedr itdüñ, -dü, -ñ]*

bedr ol-: *Dolunay olmak, tamamlanmak.*

1. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a ki **bedr oldı** duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 7). [bedr oldı, -dı]*

bedr olmış ay: *Dolunay.*

1. Uyurken ṭuydı bu aḥvāli Dāye
   Ḫusūf irişdi ol **bedr olmış aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 50). [bedr olmış aya, -a]*

bedr olmış ay: *Dolunay olmuş Ay II Şem.*

1. Girüp Dāye yola vardı sarāya
   Bulışdı def῾i ol **bedr olmış aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 44). [bedr olmış aya, -a]*
2. Getürdiler bular anı sarāya
   Ḳarīn itdiler ol **bedr olmış aya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 22). [bedr olmış aya, -a]*

bedr üzre hilāli göster-: *Dolunay üstünde hilal göstermek.*

1. Ayuñ on dördine döndi cemāli
   Ḳaşı **gösterdi bedr üzre hilāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 100). [bedr üzre hilāli gösterdi, -di]*

bedre altun: *Dolunay şeklinde altın.*

1. Güneş çün oldı sūr-ı ṣubḥa maḳrūn
   Getürdi ṣaçulıḳ bir **bedre altun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 2). [bedre altun,]*

bedre bedre: *Kova kova.*

1. Kemāl ögretdügiçün māh-ı bedre
   Virildi şems-i tīre **bedre bedre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 60). [bedre bedre,]*

bedre bedre zer ḳo-: *Çil çil altın koymak.*

1. İdüp bir keffesin menzil o bedre
   Ḳodılar bir yaña **zer bedre bedre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 92). [bedre bedre zer ḳodılar, -dı, -lar]*

bedre dön-: *Aya dönmek, Aya benzemek.*

1. Hilāliken o meh-rū **döndi bedre**
   Aḥibbāsı ser-ā-ser irdi ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 17). [bedre döndi, -di]*

bedre dön-: *Dolunaya benzemek.*

1. Nişān-ı pāy-ı uştur **döndi bedre**
   Ṣaçı ẓulmından irdi rāh ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 39). [bedre döndi, -di]*

bedre muvāfık ol-: *Dolunaya uygun olmak.*

1. Eyitmiş kim ḳızum yoḳ şāha lāyıḳ
   Olur mı bir Sühā **bedre muvāfıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 22). [bedre muvāfıḳ olur mı, -ur, -mı]*

bedreka ol-: *Kılavuz, rehber olmak.*

1. Deryā-yı ḍalāletde ḳalurdı ḳamu ʿālem
   Olmasañ eger **bedreḳa** necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 10). [bedreḳa olmasañ, -ma, -sa, -ñ]*

bedr-i ber-kemāl: *Kemale ermiş Ay, Dolunay.*

1. Şeh-i şāhān-ı ʿālem Şāh Jāle
   Müşābih rāyı **bedr-i ber-kemāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 12). [bedr-i ber-kemāle, -e]*

bedr-i ber-kemāl: *Kemale ermiş Ay II Dolunay.*

1. Güneş gördükce **bedr-i ber-kemālin**
   Ḥicābından ḳızar añlar zevālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 15). [bedr-i ber-kemālin, -in]*

bedr-i ber-kemāl: *Mükemmel dolunay II Pervâne.*

1. İşit neyler o **bedr-i ber-kemāli**
   Girüp menzil idindi bir hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 15). [bedr-i ber-kemāli, -i]*

bedr-i ber-kemāl: *Mükemmel Dolunay II Şem.*

1. Gören kimse o **bedr-i ber-kemāli**
   Beli ḥaḳḳında ḳalmaz ḳılca ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 7). [bedr-i ber-kemāli, -i]*
2. Ḫaberdār oldı kim Sulṭān Jāle
   Şeh-i Faġfūr o **bedr-i ber-kemāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 18). [bedr-i ber-kemāle, -e]*

bedr-i bī-husūfe ol-: *Dolunay tutulmak II Şah Jale ve Şükufe'nin çocukları zor bir şekilde olmak.*

1. Heyūlā çün o **bedr-i bī-ḫusūfe**
   Olupdur Şāh Jāle'yle Şükūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 50). [bedr-i bī-ḫusūfe olupdur, -up, -dur]*

bedr-i cihān-ārā: *Cihanı süsleyen dolunay.*

1. Biri **bedr-i cihān-ārā** Ḫasan'dur
   Güneşden ḫüsni ol māhuñ ḥasendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 125). [bedr-i cihān-ārā,]*

bedr-i dücā: *Karanlığı aydınlatan dolunay II Pervâne.*

1. İderler cust u cū cümle cihānı
   Bulınmaz gördi ol **bedr-i dücāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 14). [bedr-i dücāyı, -y, -ı]*

bedr-i dücāya irgür-: *Karanlığı aydınlatan Dolunay'a ulaştırmak II Pervâne'ye ulaştırmak.*

1. Sitārem saʿd imiş minnet Ḫudāya
   Beni **irgürdi** sen **bedr-i dücāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 36). [bedr-i dücāya irgürdi, -di]*

bedr-i kāmil: *Dolunay II Şem.*

1. Bugün rūşen-dilem ey **bedr-i kāmil**
   Sipihr-i āstānuñ oldı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 43). [bedr-i kāmil,]*

bedr-i mükemmel: *Mükemmel dolunay.*

1. Yürekler yaḳıcılar yaḳdı meşʿal
   Yüzi her birinüñ **bedr-i mükemmel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 14). [bedr-i mükemmel,]*

bedr-i mükemmel: *Mükemmel dolunay II Pervâne.*

1. Keremler eyle ey **bedr-i mükemmel**
   Müşerref eyle bende-ḫāneye gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 35). [bedr-i mükemmel,]*

bedrü ḫusūfe ṭuş it-: *Dolunayını karartmak.*

1. Vucūduñ māhınuñ burcı Şüḳūfe
   Ḫudā **ṭuş itmesün bedrüñ ḫusūfe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 78). [bedrüñ ḫusūfe ṭuş itmesün, -me, -sün]*

bedrü ḫusūfe irgür-: *Dolunay'ın tutulmasını sağlamak II Dolunayı' andıran yüzü soldurmak.*

1. Didi Pervāne'ye ol dem Şüküfe
   Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 2). [bedrüñ ḫusūfe irgürmesün, -me, -sün]*

bedrüñ ḳusūrı: *Dolunay'ın eksikliği.*

1. Zamānuñ sürʿatin devrüñ mürūrın
   Mehüñ hem ʿilletin **bedrüñ ḳusūrın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 28). [bedrüñ ḳusūrın, -n]*

bedrveş ṭutıl-: *Ay gibi tutulmak.*

1. Anuñla **bedrveş** bir şeb **ṭutıldum**
   Uyandum kendümi zindānda buldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 31). [bedrveş ṭutıldum, -du, -m]*

beg: *Bey.*

1. Buyurdı pādşāh **begler** aġalar
   Seḥer şeh-zādeye ḳarşu duralar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 45). [begler, -ler]*
2. Ḳamu **begler** aġalar çıḳdı ḳarşu
   Görürler kim gelür bir şāh-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 7). [begler, -ler]*
3. O sāʿat cümle bu **begler** aġalar
   O şāha itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 17). [begler, -ler]*
4. İkisi geçdi bir yire oturdı
   Ser-ā-ser cümle **begler** ḳarşu turdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 26). [begler, -ler]*

5. Şu kim ḳarşusına **begler** ṭutar ṣaf
   Şükūfe ḳaṣrını itdi müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 7). [begler, -ler]*
6. Ser-ā-ser **beglere** ṣaldı ulaġı
   Eyitdi cengiçün görüñ yaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 31). [beglere, -ler, -e]*
7. Didi Dellāle gül yiri olur ḫār
   Begüm gül bigi baş üzre yirüñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 96). [begüm, -üm]*
8. **Begüm** sen ṣaġ ol kim Ṣāh Faġfūr
   Ecel irişdi oldı taḫtdan dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 57). [begüm, -üm]*
9. Ḫazīnedār başına çün buyurdı
   Ser-ā-ser **beglere** ḫilʿat geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 10). [beglere, -ler, -e]*
10. Olur hem-rāh ol **beglerle** her gün
    Yücelmiş ḳadri ṭoġmış başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 21). [beglerle, -ler, -le]*
11. Ser-ā-ser cümle **begler** çıḳdı ḳarşu
    Görürler geldi bir şāh-ı melek-ḫū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 1). [begler, -ler]*
12. Dimez oldı kimesne iñleyüp vāy
    Meger kim meclisinde **beglerüñ** nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 52). [beglerüñ, -ler, -üñ]*

be-ġāyet: *Ziyadesiyle, son derece.*

1. Çeşme eyledüñ engüştüñi gördi ḳamu ʿālem
   Dil teşne durur muʿcizüñ ābına **be-ġāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 24). [be-ġāyet,]*
2. **Be-ġāyet** bārid ü raṭb itdi ābı
   Aña virdi ziyāde inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 59). [be-ġāyet,]*
3. Hevāyı ḫār u raṭb itdi **be-ġāyet**
   Anuñ yoḳ luṭfına ḥadd u nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 61). [be-ġāyet,]*
4. Sözini diñledüm ġayet güzeldür
   Be-ġāyet ḫūb pend eyler maḥaldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 40). [be-ġāyet,]*
5. **Be-ġayet** ehl-i dil peykān-ı tīri
   İdüpdür ḳalb-i aʿdā içre yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 47). [be-ġayet,]*
6. Ḫudā emriyle naḳḳaş-ı ṭabīʿat
   Ana virdi **be-ġāyet** ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 84). [be-ġāyet,]*
7. Ziyāde ehl-i tedbīr adı Nāṣır
   Be-ġāyet fikri gökcek ʿaḳlı vāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 8). [be-ġāyet,]*
8. Ṣebābüñ ʿahdi vü faṣl-ı bahāruñ
   Be-ġāyet vaḳtidür şimdi şikāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 8). [be-ġāyet,]*
9. Daḫı mecmūʿ-ı ṣanʿat-ʿāleminden
   Be-ġāyet bī-naẓīr ü kāmilinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 10). [be-ġāyet,]*
10. ʿAdū-yı ġuṣṣa vü ġam yār-ı şādī
    Be-ġāyet ġuṣṣalu cānuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 6). [be-ġāyet,]*
11. Bilürler anı kim bir şīr-i nerdür
    Be-ġāyet bī-bedeldür şīrīn erdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 24). [be-ġāyet,]*
12. Oġul ḳız ḥasretin çekmiş **be-ġāyet**
    Kim anuñ şefḳati olmaz rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 3). [be-ġāyet,]*
13. Murādı cümle cānuñ adı Niʿmet
    Be-ġāyet pür-leṭāfet pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 58). [be-ġāyet,]*
14. Şol iş kim görinür āsān **be-ġāyet**
    Güç olur olmasa Ḥaḳ'dan ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 17). [be-ġāyet,]*
15. Şulu düşmiş **be-ġāyet** āb-ı Kevs̲er
    Gören dirdi bir içim şuya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 39). [be-ġāyet,]*

be-ġāyet ḫaste ol-: *Son derece hasta olmak.*

1. Bu derd ile **be-ġāyet ḫaste oldı**
   Ziyāde nālişi āheste oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 37). [be-ġāyet ḫaste oldı, -dı]*

begen-: *İyi veya güzel bulmak.*

1. Şerīki olsa ol çarḫı düzerdi
   Begenmezdi döner anı bozardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 30). [begenmezdi, -mez, -di]*

begler begi: *Beylerbeyi, sancak beylerinin başı.*

1. O dem **begler begisine** bulışdı
   Hemān Ṣarṣar anuñ öñine düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 33). [begler begisine, -si, -n, -e]*

begler begi it-: *Beylerbeyi yapmak.*

1. Meger kim var idi bir pehlevānı
   O şeh **begler begi itmişdi** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 2). [begler begi itmişdi, -miş, -di]*

behcet: *Güzellik, güzel yüzlü olma.*

1. Degül anda bile ol ḥūr **behcet**
   Ceḥīm oldı sarāy-ı reşk-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 99). [behcet,]*

behrām: *Merih II Behram, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri **Behrām** anuñ biri Keyvān
   Biri Nīsān anuñ biri Bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 9). [behrām,]*
2. İdüp **Behrām** ile Zühre ḳırānı
   Saʿādet menzili oldı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 25). [behrām,]*

behrām: *Merih yıldızı, Mars: Doğu mitolojisinde feleğin celladı olarak bilinir ve minyatürlerde bir elinde kılıç diğer elinde kesik baş tutan delikanlı olarak tasvir edilir. Yeryüzünde savaşların çıkmasında da bu gezegenin etkili olduğuna inanılmıştır.*

1. Saʿādet ol ider burcına enʿām
   Anuñ ḳahrına maẓhar gökde **Behrām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 52). [behrām,]*
2. Elinde tīġ-ı bürrān ile **Behrām**
   İdüp dururdı cedye varup ikrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 61). [behrām,]*
3. Ṣaçıldı yire ṣaçı idüp ibrām
   Tırāş itdi bu pīr-i çarḫı **Behrām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 16). [behrām,]*
4. Ṣafaḳ ṣanmañ görinen surḫı her ṣām
   Görüp tīġını ḳan ḳaṣandı **Behrām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 10). [behrām,]*
5. N'ola **Behrām'ı** yıḳsa sendeki zūr
   Ecel bir ḥamlede eyler yirüñ gūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 97). [behrām'ı, -ı]*

behre al-: *Pay, hisse almak, nasiplenmek.*

1. Uṣandı avdan ʿazm itdi şehre
   Ki Şemʿün **ala** seyrinden o **behre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 14). [behre ala, -a]*

behre bul-: *Pay bulmak, nasiplenmek.*

1. Getürdiler düşüp öñine şehre
   Ṣafādan **buldı** şehrüñ ḫalḳı **behr**e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 32). [behre buldı, -dı]*

behre ir-: *Nasip, kısmet, pay erişmek; ulaşmak.*

1. Görürler kim gelür bir māh-çehre
   Yüzi nūrından **irmiş** mihre **behre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 6). [behre irmiş, -miş]*
2. Getürdiler anı ol ḫūb şehre
   Cinândan pādşāha **irdi behre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 18). [behre irdi, -di]*

bekā mülki: *Ebedilik ülkesi; ahiret.*

1. Yüri var şu fenādan ḳıl ferāġı
   Beḳā mülkinde düz gökcek ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 30). [beḳā mülkinde, -n, -de]*

bekāsı yok: *Kalıcılığı yok.*

1. İnanma ʿömre kim **yoḳdur beḳāsı**
   Ṭayanma sustdur anuñ bināsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 1). [beḳāsı yoḳdur, -dur]*

bekle-: *Bir yerde sabit durmak, kalmak, ayrılmamak; bir işten başka işle uğraşmamak.*

1. Eyitdi **bekleyelüm** bu ḥişārı
   Ġıdādan tā buñala varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 61). [bekleyelüm, -elü, -m]*

bekle-: *Ummak.*

1. Kimesne ṭoz ḳoparmazdı meger yil
   Meger kākül **beklemez** kimesne bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 66). [beklemez, -mez]*

bel: *İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm.*

1. Gören kimse o bedr-i ber-kemāli
   Beli ḫaḳḳında ḳalmaz ḳılca ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 8). [beli, -i]*

belā: *Felaket, musibet.*

1. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u sengi miḥnet
   Anuñ saḳfı **belā** vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 8). [belā,]*
2. Kim anuñ ḫastasınuñ şerbeti zehr
   Belādur pisteri vü niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 12). [belādur, -dur]*
3. Kişi hīç ola mı eksük **belādan**
   Nice cān ḳurtara çār ejdehādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 27). [belādan, -dan]*
4. Ḳamu ẓālimlere itdi siyāset
   Belādan memleket oldı selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 50). [belādan, -dan]*

belā bādı: *Bela rüzgârı.*

1. **Belā bādıyıla** servi bükilmiş
   Mecāl u ṭāḳatı bergi dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 93). [belā bādıyıla, -y, -la]*

belā cundı: *Bela askeri.*

1. Beni ḳılsun **belālar cundı** tārāc
   O ṭūṭī olmasun ṭek bir nefes ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 51). [belālar cundı,]*

belā elinden çık-: *Beladan çıkmak.*

1. Başumda od yanar hicrān elinden
   Belānuñ çıḳmadı dāmān **elinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 42). [belānuñ elinden çıḳmadı, -ma, -dı]*

belā ihvānı: *Bela arkadaşları.*

1. **Belā iḫvānına** nā-geh bulışmış
   Varup Yūsuf bigi bir çāha düşmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 23). [belā iḫvānına, -n, -a]*

belā vü derd: *Istırap ve keder.*

1. Viṣālüñ olmayaydı ṣoñı hicrān
   Belā vü derd ile dün gün fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 66). [belā vü derd,]*

belā vü ġuṣṣa vü miḫnet: *Bela ve sıkıntı.*

1. Cihānı ṣanma kim rāḥat yiridür
   Belā vü ġuṣṣa vü miḫnet yiridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 12). [belā vü ġuṣṣa vü miḫnet,]*

belādan ḥıfz it-: *Beladan korumak.*

1. Ḳaravullar çıḳup iki yañadan
   Bu iki cundı **ḥıfẓ itdi belādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 32). [belādan ḥıfẓ itdi, -di]*

belāġat: *Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.*

1. Suḫan murġına vir bāl-ı feṣāḥat
   Kim aña āşyān olsun **belāġat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 6). [belāġat,]*

belāġat ʿayni: *Belagat gözü.*

1. Belāġat ʿ**ayninüñ** nūr-ı sevādı
   Ṭozutdı ḫaṭṭı üzre rīg-i şādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 3). [belāġat ʿayninüñ, -nüñ]*

belāġat hāmesi: *Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme yeteneği/kalemi.*

1. **Belāġat ḫāmesiyle** itdi inşā
   Didi taḥsīn iden anı temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 17). [belāġat ḫāmesiyle, -y, -le]*
2. Feṣāḥat rengīni şāh eyleyüp ḥāl
   Belāġat ḫāmesine urdı cust el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 36). [belāġat ḫāmesine, -n, -e]*

belāġat kīmiyāsı: *Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme kimyası. Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme uyumu.*

1. Beyān eyle **belāġat kīmiyāsın**
   Ki sen maʿna yöninden kīmiyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 3). [belāġat kīmiyāsın, -n]*

belāġat nāyın iñlet-: *Etkili söz söyleme neyini inletmek.*

1. Yine dem ur **belāġat nāyın iñlet**
   Ḳamu ʿuşşāḳa yüz şevḳ ile diñlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 5). [belāġat nāyın iñlet,]*

belālu bülbül: *Güzel sesiyle bilinen kuş II Âşık.*

1. Fiġān kim āstān-ı server-i ḫūbāndan ayrıldum
   Belālu bülbülem gūyā bahāristāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 2). [belālu bülbülem, -em]*

belāsı miḥneti çok: *Sıkıntı ve derdi çok olan.*

1. Hemān biz ey **belāsı miḥneti çoḳ**
   Hevāya būy-ı müşg uyar ṣanurduḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 103). [belāsı miḥneti çoḳ,]*

belāsuz bal şun-: *Sıkıntısız bir şekilde bal sunmak II Sıkıntısız bir şekilde iyi şeyler sunmak.*

1. Bu **balı** kime **ṣunmışdur belāsuz**
   Bu genci kime virdi ejdehāsuz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 13). [belāsuz balı ṣunmışdur, -mış, -dur]*

belāya uġra-: *Çok kötü bir durumla karşılaşmak.*

1. Olar **uġradılar** çün bu **belāya**
   Ṭurup Şemʿi iletdi ol sarāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 17). [belāya uġradılar, -dı, -lar]*

belek ḥāżır it-: *Hediye hazırlamak.*

1. Pes andan **ḥāżır itdiler belekler**
   Çekilmiş birine biñ biñ emekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 31). [belekler ḥāżır itdiler, -di, -ler]*

belīġ it-: *Güzel etmek.*

1. Ḥadīṯ-i ʿışḳına naẓmūm **belīġ it**
   Kerem ḳıl baña luṭf-ı bī-dirīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 107). [belīğ it,]*
2. Bu yolda yüri saʿy-ı bī-dirīġ it
   Daḫı bu bāliġ olmadan **belīġ it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 12). [belīğ it,]*

belīġ ol-: *Güzel, etkileyici olmak.*

1. Ḳılayın cidd ü cehd-i bī-dirīġi
   Ola ʿilm ile tā ʿālem **belīġi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 22). [belīği ola, -a]*

beline fūte ṭutın-: *Beline peştemal bağlamak.*

1. Ṣoyındı **fūte ṭutındı beline**
   Alup bir ṭas-ı ġarrāyı eline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 29). [beline fūte ṭutındı, -dı]*

belkīs: *Saba Melikesi Belkıs, günümüzde Etiyopya veya Yemen'inin olduğu topraklarda hüküm sürdüğüne inanılan tarih öncesi Saba Krallığı'nın hükümdarıdır.*

1. Süleymān ile vaṣl olsun mı **Belḳīs**
   Ne dirsin Cennet'e girsün mi İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 17). [belḳīs,]*

belḳīs'a ir-: *Hz. Süleyman'ın Belkıs'a kavuşması.*

1. O dem bir yire geldi ol iki cān
   Ṣanasın **irdi Belḳīs'a** Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 38). [belḳīs'a irdi, -di]*

belür-: *Ortaya çıkmak.*

1. Ḳoyup anı kim itse ʿazm-i Cennet
   Diye Rıḍvān **belürmiş** bunda Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 30). [belürmiş, -miş]*

belürsiz ol-: *Belirsiz olmak, görünmemek, kaybolmak.*

1. Ṣabā bir toz ḳopardı kim cihānda
   Belürsiz oldı cümle ḫalḳ anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 4). [belürsiz oldı, -dı]*
2. Getürdi bir kuliçe mihr-i raḫşān
   Belürsiz oldı ol dem gūşe-i nān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 8). [belürsiz oldı, -dı]*

ben: *Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı.*

1. Perestübeççeler açup dehānı
   Ṣanasın **beñ** görüp itdi fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 74). [beñ,]*

ben ḫāk: *Ben hakir, ben değersiz.*

1. Sāyeñde fenā bādı alınca geçeyin ḫoş
   Ben ḫāki eya serv-i ḫırāmānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 8). [ben ḫāk, -i]*

ben şehr-i ʿilmem sen kapusı: *"Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısıdır." hadisine gönderme vardır.*

1. Aña ol cümle maḫlūḳuñ ulusı
   Didi **ben şehr-i ʿilmem sen ḳapusı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 120). [ben şehr-i ʿilmem sen ḳapusı,]*

benât: *Kızlar.*

1. Daḫı Pervāne'ye yüz dāne atı
   Daḫı şīrīn ü ter yüz yük **benātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 6). [benātı, -ı]*

benāt-ı ḳaṣr-ı ġayb: *Gizlilik sarayının kızları.*

1. İderdi remle ol itdükce diḳḳat
   Benāt-ı ḳaṣr-ı ġayb anuñla ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 10). [benāt-ı ḳaṣr-ı ġayb,]*

bend: *Bağ.*

1. Ser-a-pā **bende** itmişler giriftār
   Dil-i ʿuṣṣāḳ gūyā ṭurre-i yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 65). [bende, -e]*
2. Eyitdi Dāye Şemʿe çekme ġam sen
   Anı ol **bendden** ḳurtarayum ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 16). [bendden, -den]*
3. O gice ḥāżır itdiler kemendi
   Gice tā ṣubḥ-dem aʿdāya **bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 26). [bendi, -i]*

bend: *Bağ II Tutsak.*

1. Senüñ **bendüñdeyem** ey server-i ḫāṣ
   Gerek öldür gerek dirgür gerek aṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 51). [bendüñdeyem, -üñ, -de, -y, -em]*

bend eyle-: *Bağlamak.*

1. Ṭutup miskīni ol ṣūḫ u şeker-ḫand
   Bu yol başar diyü cust **eyledi bend** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 34). [bend eyledi, -di]*

bend geç-: *Tuzak kurmak, hile ile tuzak kurulup ele geçirilmek.*

1. Kemend-endāzlar ṣaldı kemendi
   Kemend urdı ʿadūya **geçdi bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 60). [bendi geçdi, -di]*

bend it-: *Bağlamak II Zincirlemek.*

1. Ṣarup bir nice yirden **itdiler bend**
   Ṣanasın būstān içre ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 47). [bend itdiler, -di, -ler]*
2. Didi kimdür bu niçün **bend idersiz**
   Bunı maḳhūr idüp böyle n'idersiz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 43). [bend idersiz, -er, -siz]*

bend muḥkem it-: *Bendi sağlamlaştırmak.*

1. Eline bağladı **bend itdi muḥkem**
   Kim anuñ ʿömrini yaʿni ḳıla kem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 39). [bend muḥkem itdi, -di]*

bend ol-: *Bağ olmak, engel olmak.*

1. İnüp ol murġdan girdi sarāya
   Ki şems ide naẓar **bend olmış** aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 30). [bend olmış, -mış]*

bend şal-: *Bent sarkıtmak.*

1. Hemān çīn çīn idüp atdı kemendi
   O ḳaṣruñ ocaġına **şaldı bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 14). [bendi şaldı, -dı]*

bend ṭaḳ-: *Bent bağlamak.*

1. Çıḳardı biri bilinden kemendi
   Anuñ var idi delvi **ṭaḳdı bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 46). [bendi ṭaḳdı, -dı]*

bend ur-: *Kalın ve kuvvetli iplerle bağlamak.*

1. İdüp çīn çīn eger atsa kemendi
   Ururdı gökde defʿ-i şīre **bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 22). [bendi ururdı, -ur, -dı]*
2. Aña ney bigi tā kim **urdılar bend**
   Fiġāna başladı ol nāy mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 37). [bend urdılar, -dı, -lar]*

bende: *Kul, köle.*

1. Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam didigüm ʿayb olmasun
   Dostlar ben **bende** bir sulṭan-ı ḫūbān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 10). [bende,]*
2. Eger kim **bendeñe** kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan olur āzād bu çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 9). [bendeñe, -ñ, -e]*
3. ʿĀṣıḳlaruñ ölmege ger var ise ḳaṣduñ
   Luṭf eyle bu ben **bendeñi** sulṭānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 4). [bendeñi, -n, -i]*
4. Tek oldı **bendeñe** fermānum üzre
   Ḳamu emrüñ ser-ā-ser cānum üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 19). [bendeñe, -ñ, -e]*
5. İçi pür-ḥūr adı Cennet-ābād
   Gören **bende** olurdı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 4). [bende,]*
6. Giderken **bendelerle** serv-i āzād
   Göründi gözlerine Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 49). [bendelerle, -ler, -le]*
7. Didi ol **bendeler** idüp hezār āh
   Ne mülke gitdügini bilmedük şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 45). [bendeler, -ler]*
8. Yürüyi vardı bir şeh-bāz **bende**
   O mürġ-ı çābüki düşirdi **bende** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 21). [bende,]*

9. Eger kim var ise **bende** sitāre
   Gel ol māh-ı nev bigi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 9). [bende,]*
10. Yaḳar öñince beş yüz **bende** micmer
    Dimāġın ter ide tā müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 31). [bende,]*
11. Görürler cümle ḫıḍmetkār u her mīr
    Yanında başı yüklü **bende** her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 28). [bende,]*
12. Ṭutarsam n'ola çarḫa tīġ-ı āhı
    Kesilmez **bendeden** hicrān sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 62). [bendeden, -den]*
13. Gerek şāh u gerek **bende** ser-ā-ser
    Ecel cāmı ṭutar cümle ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 93). [bende,]*

bende düşir-: *Birileri tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek.*

1. Yürüyi vardı bir şeh-bāz bende
   O mürġ-ı çābüki **düşirdi bende** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 22). [bende düşirdi, -di]*

bende giritār it-: *Bende düşürmek.*

1. Ser-a-pā **bende itmişler giriftār**
   Dil-i ʿuşşāḳ gūyā ṭurre-i yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 65). [bende giriftār itmişler, -miş, -ler]*

bende-hāneye gel-: *Bendenizin evine gelmek.*

1. Keremler eyle ey bedr-i mükemmel
   Müşerref eyle **bende-ḫāneye gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 36). [bende-ḫāneye gel,]*

bende-i hāṣ: *Özel köle II Özel cariye.*

1. Daḫı şeh-zādeye biñ **bende-i ḫāṣ**
   Kimisi çengī anuñ kimi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 9). [bende-i ḫāṣ,]*

bende-i mīr-i yegāne: *Biricik başkanın kölesi.*

1. O dem ol **bende-i mīr-i yegāne**
   Aḳar şular bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 19). [bende-i mīr-i yegāne,]*

bende ol-: *Kul, köle olmak.*

1. Dilerseñ **ola bendeñ** cümle insān
   Kerem destiyle eyle luṭf u iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 67). [bendeñ ola, -a]*

beñdeş: *Benzer, eş.*

1. Gice gezse görinmezdi duḫānveş
   Nuḫūsetde o Keyvān ile **beñdeş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 10). [beñdeş,]*

beñdeş degül: *Eş değil.*

1. İçi vü taşı ser-tā-ser münaḳḳaş
   Degüldi ḳaṣr-ı Firdevs aña **beñdeş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 40). [beñdeş degüldi, -di]*

beñdeş ol-: *Benzemek, denk olmak.*

1. Bi-ḥaḳḳın ṣabr-ı Eyyūb-ı belā-keş
   Aña **olmazdı** ṣābirlikde **beñdeş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 82). [beñdeş olmazdı, -maz, -dı]*
2. Şu deñlü itdi ol ḳaṣrı münaḳḳaş
   Olımazdı aña Firdevs **beñdeş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 36). [beñdeş olımazdı, -maz, -dı]*

bendevār: *Köle gibi.*

1. Ṭutar biñ **bendevār** destinde micmer
   Buḫūr eyler içinde müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 13). [bendevār,]*

bend-i ġam: *Gam bağından kurtulmak.*

1. Görüp ḫūrşīdini oldı feraḥṣād
   Ser-ā-pā **bend-i ġamdan** oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 84). [bend-i ġam, -dan]*

bendi refʿ it-: *Bendi çıkarmak.*

1. Varup Pervāne'den **refʿ itdi bendi**
   Ol āzād eyledi serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 53). [bendi refʿ itdi, -di]*

bend-i taraḥ: *Keder bağı.*

1. Revān cān virdi yazdı ol feraḥdan
   Ḫalāṣ oldı dili **bend-i taraḥdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 48). [bend-i taraḥdan, -dan]*

bendin gider-: *Bağını çözmek.*

1. Getürdi öñine şāh-ı cihānuñ
   Giderdi Şāh Jāle **bendin** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 42). [bendin giderdi, -di]*

benefşe: *Menekşe.*

1. **Benefşe** al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 3). [benefşe,]*
2. Bulup baġ içre reng-i bī-ḳuṣūrı
   Benefşe dirdi çarḫa morı morı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 48). [benefşe,]*
3. Kimi anuñ beyāż u kimi gül-gūn
   Benefşe kimisi kimi gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 42). [benefşe,]*
4. **Benefşe** gök dere ġarḳ oldı ẓāhir
   Biter dūşından ṣan peyk-i mübāşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 17). [benefşe,]*

5. **Benefşe** zārī olmış yāsemen zār
   Ḳızıl gül üzre ḳonmış aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 25). [benefşe,]*

benefşe destesi: *Menekşe demeti.*

1. Ṭop-ı çarḫa murı murı dir **benefşe destesi**
   Nergis-i şehlā olupdur çeşm-i yāruñ ḫastesi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 9). [benefşe destesi,]*

bengi hayāl: *Esrarkeş hayal.*

1. Ṣafā vü ẕevḳ-i devrānuñ miṡāli
   Hemān maʿnāda bir **bengi ḫayāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 60). [bengi ḫayāli, -i]*

beñze-: *İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.*

1. Gözin açup gören ṣāḥib-naẓarlar
   Dir idi Allah Allah nice **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 30). [beñzer, -r]*
2. O şeklüñ gerdenin dirdi görenler
   Duʿā-yı nūr ṭūmārına **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 18). [beñzer, -r]*
3. Hemān bir ṭūṭī-i gūyāya **beñzer**
   Ne göñülden geçerse anı söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 9). [beñzer, -r]*
4. Peleng uġradı **beñzer** derd-i yāra
   Teninde dāġı bī-ḥad ḳara ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 31). [beñzer, -r]*
5. Hemān ol bir yaşıl ṭūṭīye **beñzer**
   Dili vü aġzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 15). [beñzer, -r]*
6. Görürler kim bir içim ṣuya **beñzer**
   O cust u cū olan meh-rūya **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 63). [beñzer, -r]*
7. Görürler kim bir içim ṣuya **beñzer**
   O cust u cū olan meh-rūya **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 64). [beñzer, -r]*
8. Velī gördü ki zülf-i yāra **beñzer**
   Boyın virdi o zencīre o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 145). [beñzer, -r]*
9. Gelüp bām üzre ḳondı bir kebūter
   Anuñ mektūbı vardur şöyle **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 18). [beñzer, -r]*
10. Felekde encüme **beñzerdi** ol çoḳ
    İçinde māh-ı enver Şemʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 61). [beñzerdi, -r, -di]*
11. Ne meh ol mihr-i ʿālem-tāba **beñzer**
    Ḫata eyler diyen meh-i tāba **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 1). [beñzer, -r]*
12. Ne meh ol mihr-i ʿālem-tāba **beñzer**
    Ḫata eyler diyen meh-i tāba **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 2). [beñzer, -r]*
13. Ṭapuñuñ şöyle **beñzer** kim peri var
    Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 23). [beñzer, -r]*
14. Leb-i cānān **beñzer** ol ḫū taḫḳīḳ
    N'ola barmaġ ile gösterse ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 17). [beñzer, -r]*
15. O ḥavż u köşki ḳuşatmış gülistān
    Hemān Firdevs'e **beñzerdi** o būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 30). [beñzerdi, -r, -di]*
16. Getürdiler o dem bir ḫūb mīzer
    O mīzer rengde eflāke **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 16). [beñzer, -r]*
17. Çeküpdür cismine ol çoḳ elifler
    Nigāruñ zülfine dil virdi **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 10). [beñzer, -r]*
18. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze **beñzer**
    Ṣaçı leyl vü cemāli rūze **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 29). [beñzer, -r]*
19. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze **beñzer**
    Ṣaçı leyl vü cemāli rūze **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 30). [beñzer, -r]*

20. O bir sīmīn-beden maḥbūba **beñzer**
    Dili var aġzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 7). [beñzer, -r]*
21. O nāzük-ter varaḳlarla börekler
    Gülistānda gül-i ṣad-berge **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 74). [beñzer, -r]*
22. Pilav üstinde **beñzerdi** o şemse
    Hemān kūh-ı ḳamer üstinde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 45). [beñzerdi, -r, -di]*
23. Görür ḳonmış aña bir ulu leşker
    Temevvüc eylemiş deryāya **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 10). [beñzer, -r]*
24. ʿAdūlar ḳanı içre cümle ḫançer
    Hemān deryā içinde ḥūta **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 54). [beñzer, -r]*
25. Sipihre olmış ol ḳalʿa ḥavāle
    Öñinde köpriler **beñzer** hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 16). [beñzer, -r]*
26. Revān aḳar ṣuya **beñzer** revişde
    Sirişk-i ʿāṣıḳuñ ʿaynı gidişde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 27). [beñzer, -r]*
27. Elin kesmiş çenāruñ bād **beñzer**
    Bulınmışdur elinde uġrılıḳ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 21). [beñzer, -r]*
28. Sirişk-i ʿāṣıḳa öyküdi **beñzer**
    Ḫilāfuñ ʿaks-i bergi urdı ḫançer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 27). [beñzer, -r]*
29. Ṣuʿā-ı mihre **beñzer** her ṭınābı
    Beyāżı tīre eyler āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 49). [beñzer, -r]*
30. İdüp dururdı ezhār anı zibā
    Hemān Firdevs'e **beñzerdi** o ṣaḥrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 42). [beñzerdi, -r, -di]*
31. Libāsı yufḳadur **beñzer** börekler
    Ṣabādan berg-i güller bigi ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 35). [beñzer, -r]*
32. Görür Pervāne yanmaz Şemʿ par par
    Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 42). [beñzer, -r]*
33. Ṣulu düşmiş be-ġāyet āb-ı Kevs̲er
    Gören dirdi bir içim ṣuya **beñzer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 40). [beñzer, -r]*

beñzet-: *Benzer duruma getirmek.*

1. Şu kim **beñzetse** ḳaşına kemānı
   Görür ṣāḥib-naẓar kimden kim anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 9). [beñzetse, -se]*

beñzet-: *Benzetmek, iki şey arasında ortak yönler bulmak.*

1. Aña **beñzetdiler** dārü's-selāmı
   Anuñçün ḳatı saḫt oldı ruḫāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 41). [beñzetdiler, -di, -ler]*

beñzi kızar-: *Yüzeyi kızıllaşmak II Utanmak, hicap duymak.*

1. **Ḳızarmış beñzi** anuñ geçdi gūyā
   Ḥarāretlü göñülden bir dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 29). [beñzi ḳızarmış, -mış]*

beñzi şarar-: *Olumsuz duyguları hissetmekten dolayı yüzün rengi solmak.*

1. Uşandı ḫançerinden gökte Mirrīḫ
   Şarardı beñzi ḫavfından çü zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 8). [beñzi ṣarardı, -dı]*
2. Ve likin kes̲reti ḳalbi ḳarardur
   İder sust ādemi **beñzi şarardur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 46). [beñzi ṣarardur, -dur]*

3. Dönerdi gird-bād öñince evrāḳ
   Ṣarardup beñzini gūyā ki ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 14). [beñzini ṣarardup, -dup]*

beñzi sāz ol-: *Benzi sararmak.*

1. Delinmiş baġrı **beñzi sāz olmış**
   Fiġānı Zühre'ye dem-sāz olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 3). [beñzi sāz olmış, -mış]*

ber-ā-ber: *Birlikte.*

1. Girüp ol ehl-i zindāna ser-a-ser
   Üleşdirdi o ḥelvāyı **ber-ā-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 50). [ber-ā-ber,]*
2. Başarmaduġını ceng ile leşker
   Başarur ḥīle vü ālle **ber-ā-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 50). [ber-ā-ber,]*

ber-ā-ber ol-: *Bir olmak, denk olmak.*

1. Şu dem kim ol terāzūya giren zer
   O cism-i sīm ile **oldı ber-ā-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 96). [ber-ā-ber oldı, -dı]*

ber-ā-ber ṭut-: *Denk görmek, bir tutmak.*

1. Gerek şāh u gerek bende ser-ā-ser
   Ecel cāmı **ṭutar** cümle **ber-ā-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 94). [ber-ā-ber ṭutar, -ar]*

bercīs: *Jüpiter, Hürmüz. Eski gökbilim inancına göre altıncı felekte bulunan yıldız. Gökyüzünün sultanı olan güneşin kadısı olup hüküm verme ve güzel konuşma yeteneğine sahiptir. En uğurlu gökcismi olarak nitelenen Bercîs, isabetli kararlar verir.*

1. Anuñ **Bercīs** adı bir güzel pīr
   Ḳoya çarḫa zemīni itse tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 5). [bercīs,]*

bercīs: *Jüpiter II Vezir.*

1. Binüp bir çarḫ-sürʿat ata **Bercīs**
   Burāḳa nite kim Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 9). [bercīs,]*
2. Çeküp dururdı yoldan çoḳ cefālar
   Yatup **Bercīs** o şeb sürdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 8). [bercīs,]*
3. Bir esb-i māh-ı ʿazme bindi **Bercīs**
   Ḳamer ḫūrşīd ile ḳılmışdı tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 11). [bercīs,]*
4. O dem **Bercīs** kim dīvāna irdi
   Güneş ṣan ḫāne-i Keyvān'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 15). [bercīs,]*
5. O mektūbı k'ana virmişdi sulṭān
   Virür **Bercīs** şāha şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 44). [bercīs,]*
6. Dönüp ol ḳaṣra geldi yine **Bercīs**
   Maḳām idindi ṣan Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 81). [bercīs,]*

7. Didi **Bercīs'e** geldi bir yüzi māh
   Sizi dīvāna daʿvet eyledi şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 9). [bercīs'e, -e]*
8. Ser-ā-ser sırr-ı mektūb oldı mefhūm
   Didi **Bercīs'e** maḳṣūd oldı maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 74). [bercīs'e, -e]*
9. Öpüp **Bercīs** anı yüzine sürdi
   El öpdi baş ḳodı ayaḳ götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 21). [bercīs,]*
10. O sāʿat menziline geldi **Bercīs**
    Duḫūl itdi cihāne şan ki İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 35). [bercīs,]*
11. Yirine geldi hep erkān u āyīn
    Yine **Bercīs'i** oḳıtdı şeh-i Çīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 12). [bercīs'i, -i]*
12. O dem **Bercīs** ṭurdı geldi şāha
    Bulışdı Müşteri gūyā ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 13). [bercīs,]*

bercīs ü nāhīd: *Jüpiter ve Venüs.*

1. Gözini yumdı ḫ̌āba vardı ḫūrşīd
   Uyandı uyḫudan **Bercīs ü Nāhīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 4). [bercīs ü nāhīd,]*

berf-i kūhistān-ı hicrān: *Ayrılık dağlarının karı.*

1. Sevādıdur sevād-ı çeşm-i ḥarmān
   Beyāżı **berf-i kūhistān-ı hicrān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 6). [berf-i kūhistān-ı hicrān,]*

berf-i ter: *Taze kar.*

1. Bürüdi **berf-i ter** bu ḫāk-ı ḫuşki
   Şararlar penbeye gūyā ki müşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 21). [berf-i ter,]*

berg: *Yaprak.*

1. Nesīm-i ṣubḥ-dem enfās-ı ʿĮsā
   Gül aḫḍar **berg** içinde nār-ı Mūsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 22). [berg,]*
2. Şükūfe daḫı şād oldı açıldı
   Şafā gülzārınuñ **bergi** şaçıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 96). [bergi, -i]*
3. Belā bādıyıla servi bükilmiş
   Mecāl u ṭāḳatı **bergi** dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 94). [bergi, -i]*

berg ü nevā: *Yaprak ve nağme. II Nimet, varlık.*

1. Şafā gülzārınuñ destān-serāyı
   Vefā eşcārınuñ **berg ü nevāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 28). [berg ü nevāsı, -sı]*

berg-i gül: *Gül yaprağı.*

1. ʿAceb düşdi ʿaceb uyduñ hevāya
   Nite kim **berg-i gül** bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 102). [berg-i gül,]*
2. Libāsı yufḳadur beñzer börekler
   Ṣabādan **berg-i güller** bigi ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 36). [berg-i güller, -ler]*

3. Ḥarāretden ḳamu ruḫsār-ı lāle
Dökerdi **berg-i gül** üstine jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 18). [berg-i gül,]*

berg-i ḫazānveş: *Sonbahar yaprağı gibi.*

1. Çıḳınca bāġdan cānı ṭarıḳdı
Hemān **berg-i ḫazānveş** ṭaşa çıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 60). [berg-i ḫazānveş,]*

berg-i ümīd: *Ümit yaprağı.*

1. Dökilüp **berg-i ümīdüm** lāleveş bağrumda āh
Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 5). [berg-i ümīdüm, -üm]*

berk: *Şimşek.*

1. Bulurdı ġarbdan bir demde şarḳı
Kim ol bir pāre od eylerdi **berḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 12). [berḳı, -ı]*
2. Getürdiler bir esb-i bād-pāyı
Öñürdür **berḳı** vü geçer ṣabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 2). [berḳı, -ı]*
3. Cihānuñ zengiye dönmişdi rengi
Kim anda **berḳ** ṣan dendān-ı Zengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 10). [berḳ,]*

berḳ: *Yaprak.*

1. Revān itmiş sirişkin āb-ı ṣāfuñ
Aña diller virüp **berki** ḫilāfuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 18). [berki, -i]*

berk bağlu: *Sımsıkı bağlı.*

1. **Ṭ**ururdı ḳaṣr öñinde **berk bağlu**
Yüregi āteş-i ʿışḳ ile ṭaġlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 3). [berk bağlu ṭururdı, -ṭururdı]*

berḳ çek-: *Sıkıca çekmek.*

1. Hevāya **berḳ çekdi** tīġ-ı berrāḳ
Ṣanasın derd ile āh itdi ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 23). [berḳ çekdi, -di]*

berḳ ol-: *Şimşeğe dönüşmek.*

1. O bir ḳavs-ı ḳuzaḥ-gerden ḳamer-seyr
Öñince **berḳ olursa** uçamaz ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 4). [berḳ olursa, -ur, -sa]*

berk ü bār: *Yaprak ve meyve.*

1. Daḫı hem ol dıraḫtuñ **berk ü bārı**
Hevāya berkveş viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 11). [berk ü bārı, -ı]*

berk ur-: *Parlamak.*

1. Vire aḳ sancaġın çözmege destūr
   Mināre üzre gūyā **berḳ urur** nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 60). [berḳ urur, -ur]*
2. Yine **berḳ urdı** ḫūrşid-i münevver
   Ṣanasın ravżada nūr-ı peyām-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 1). [berḳ urdı, -dı]*
3. Bular ḳarşu giderken şāha nā-gāh
   Görürler ḳarşudan **berḳ urdı** bir māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 26). [berḳ urdı, -dı]*
4. Yüzinde **berḳ urur** nūr-ı beşāret
   Ziyāde ḫīredür ġālib ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 31). [berḳ urur, -ur]*
5. Görür bir āftāb-ı evc-i devlet
   Yüzinde **berḳ urur** nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 24). [berḳ urur, -ur]*
6. ʿUṭārid-fiṭnat u Bercīs-ḫaṣlet
   Yüzinde **berḳ urur** nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 4). [berḳ urur, -ur]*

berk ur-: *Sağlam, kuvvetli, sert bir şekilde vurmak.*

1. ʿAdūnuñ ḳanına tīġı k'ola ġarḳ
   Şafaḳ içre ṣanasın mihr **urur berḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 42). [berḳ urur, -ur]*

ber-ḳarār ol-: *Devamlı olmak.*

1. Yoġ olsun ġuṣṣa sen ʿālemde var ol
   Nite kim ṣıdḳ-ı müʾmīn **ber-ḳarār ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 40). [ber-ḳarār ol,]*
2. Felek devr eyledükce pāydār ol
   Saʿādet menzilinde **ber-ḳarār ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 24). [ber-ḳarār ol,]*

berḳāsā vü ṣabāāsān: *Şimşek ve sabah rüzgârı gibi.*

1. Revişde **berḳāsā vü ṣabāāsān**
   Gören anı ṣanur taḫt-ı Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 5). [berḳāsā vü ṣabāāsān,]*

ber-kemāle ir-: *Tamamlanmak.*

1. Yetişdi şāh çün ol meh-cemāle
   Ṣan **irdi** nūr bedri **ber-kemāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 46). [ber-kemāle irdi, -di]*

berk-i āfet: *Bela şimşeği.*

1. Bir āteş-pāre var adı muḥabbet
   Şerārı **berḳ-i āfet** dūdı miḥnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 4). [berḳ-i āfet,]*

berk-ı belā: *Felaket şimşeği.*

1. Baña her biri bir **berḳ-ı belādur** leyl-i rıḥletde
   Ne odlar kim çaḳar naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 3). [berḳ-ı belādur, -dur]*

berḳi gör-: *Şimşeği görmek.*

1. Açup ʿibret gözini **gördi berḳi**
Ṭutar bir demde tābı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 13). [berḳi gördi, -di]*

berk-i gül: *Gül yaprağı.*

1. Suvār oldı ol esb-i bād-pāya
Ṣanasın **berk-i gül** bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 20). [berk-i gül,]*

berk-ı lāmiʿ: *Parlak şimşek.*

1. Yarar ḳalb-i ʿadūyı tīġ-ı cebri
Ṣanasın **berḳ-ı lāmi**ʿ ḥışm-ı ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 22). [berḳ-ı lāmiʿ,]*
2. Çalup itdi iki pāre o bebri
Hevāda **berḳ-ı lāmi**ʿ ṣan ki ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 52). [berḳ-ı lāmiʿ,]*
3. ʿAdū ḳalbin yarardı tīġ cebri
Ṣanasın **berḳ-i lāmi**ʿ cism-i ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 48). [berḳ-i lāmiʿ,]*

berḳ-ı lāmiʿ eyle-: *Aydınlatmak.*

1. Yolum göster ġarībüñ itme żāyiʿ
Hidāyet nūrın **eyle berḳ-ı lāmi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 50). [berḳ-ı lāmiʿ eyle,]*

berk-i sāriʿ: *Aniden çakan yıldırım.*

1. Ḳalur hezār yıllıḳ yol girü ḥissüñ ile
Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa **berḳ-i sāri**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 36). [berḳ-i sāriʿ,]*

berḳ-i şemşīr: *Kılıç şimşeği.*

1. O şāhuñ **berḳ-i şemşīri** cihān-gīr
Ṣadā-yı raʿd-ı kūsı āsmān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 19). [berḳ-i şemşīri, -i]*

berk-i sūsen: *Susen çiçeğinin yaprağı.*

1. O baḥre **berk-i sūsen** māhī olmış
Yāḫud gökdür gül anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 35). [berk-i sūsen,]*

berk-i ümīd: *Umut şimşeği.*

1. Görür olmış ḫazān verd-i sefīdi
Nite kim kendünüñ **berk-i ümīdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 4). [berk-i ümīdi, -i]*

berk-kemend: *Şimşek hızlı kement.*

1. Çıḳardılar görüp iki semendi
Revişde her biri bir **berḳ-kemendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 32). [berḳ-kemendi, -i]*

berkveş: *Şimşek gibi.*

1. Daḫı hem ol dıraḫtuñ berk ü bārı
   Hevāya **berkveş** viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 12). [berkveş,]*

berrāk ol-: *Aydınlık olmak.*

1. Bize luṭf u kerem ḳıl şol güherden
   Kim ol **berrāḳ ola** şems ü ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 12). [berrāḳ ola, -a]*

berre: *Kuzu.*

1. O ḳoyın gözlüler **berre** getürmiş
   O ḫaṭṭı sebzeler terre getürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 31). [berre,]*

berre: *Kuzu II Şem.*

1. Ḳoyunda yaraşur gördi o **berre**
   Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 31). [berre,]*

berre-i cān: *Can kuzusu.*

1. Teşevvük nārına büryān idüp bir **berre-i cānı**
   Ḥalīlāsā feraḥ olsam n'ola mihmānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 9). [berre-i cānı, -ı]*

berre-i mesmūm: *Zehirli kuzu.*

1. Eyitdi **berre-i mesmūm** aña
   Ḥaẕer ḳıl zehrnāküm ṣunma baña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 85). [berre-i mesmūm,]*

beş: *Dörtten sonra gelen sayının adı.*

1. Ḳoyup **beş** māh-ı nev içre şehābı
   Müzeyyen itdi rūy-ı māh-tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 17). [beş,]*

beş biñ: *Beş bin sayısı.*

1. Ḳoşup **beş biñ** nefer bī-miṣl yoldaş
   Olara bir uluyı eyledi baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 13). [beş biñ,]*

beş yüz: *Beş yüz sayısı.*

1. Yaḳar öñince **beş yüz** bende micmer
   Dimāġın ter ide tā müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 31). [beş yüz,]*

beşāret vir-: *Müjde vermek.*

1. Degüldür aña ḥācet hīç ālet
   Mübeşşirdür **virür** bunlar **beşāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 42). [beşāret virür, -ür]*

beşāret-nāme yaz-: *Müjde mektubu yazmak.*

1. O dem Nāṣır feṣāḥat rengin ezdi
   Ter ü rengin **beşāret-nāme yazdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 2). [beşāret-nāme yazdı, -dı]*

beşīr: *Müjde getiren kimse, müjdeci.*

1. **Beşīre** virdi Nāṣır müjdegānī
   Ṭoyurdı niʿmet ü māl ile anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 17). [beşīre, -e]*

beste: *Bağlı.*

1. Dili seng-i firāḳ ile şikeste
   Revānı rişte-i ümīde **beste** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 20). [beste,]*

beyān eyle-: *Açıklamak.*

1. **Beyān eyle** belāġat kīmiyāsın
   Ki sen maʿna yöninden kīmiyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 3). [beyān eyle,]*

beyān itse gerek: *Açıklasa gerek.*

1. Gerçi şerḥ olmaḳ bedīʿ-i aḥvālümüz bir faṣlını
   Varuban bir yār ile yāre **beyān itsem gerek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 6). [beyān itsem gerek,]*

beyān it-: *Açıklamak.*

1. Senūñ o ẕāt-ı cemīlüñle birligüñ dün ü gün
   İder cihāna **beyān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 14). [beyān ider, -er]*

beyāż: *Ak, kara, siyah karşıtı.*

1. Kimi anuñ **beyāż** u kimi gül-gūn
   Benefşe kimisi kimi gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 41). [beyāż,]*
2. Sevādıdur sevād-ı çeşm-i ḥarmān
   Beyāżı berf-i kūhistān-ı hicrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 6). [beyāżı, -ı]*

beyāż-ı rūy-ı dehr: *Dünyanın beyaz yüzü.*

1. Olup bir iki dem siḥre muḳayyed
   Beyāż-ı rūy-ı dehri itdi esved *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 4). [beyāż-ı rūy-ı dehri, -i]*

beyāż-ı ṣubḥ: *Sabahın aydınlığı.*

1. Güneş tācuñ felek muḥtācuñ olsun
   Beyāż-ı ṣubḥ taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 46). [beyāż-ı ṣubḥ,]*

beyżā dür: *Beyaz inci.*

1. Zemīne **beyżā dürler** indi bir bir
   Ṭoġurmışdur felekde nesr-i ṭāyir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 35). [beyżā dürler, -ler]*

bez döşen-: *Bez sarılmak.*

1. Çü döndi ḥacleden yana o dil-ber
   Döşendi atı ayağına **bezler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 40). [bezler döşendi, -di]*

bezm: *Meclis.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu **bezme** Zühre çengidür
   Ṣuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [bezme, -e]*
2. Bir saʿādet güneşi virdi şeref **bezmümüze**
   Gün ṭoġup başumuza gitdi nuḫūset bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 3). [bezmümüze, -ümüz, -de]*
3. Bir lebi gonce gelüp gül bigi açdı dilümüz
   Reşk ider **bezmümüze** gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 10). [bezmümüze, -ümüz, -e]*
4. İlāhī ṣaḳla ol şīrīn-zebānı acılıḳlardan
   Şükür kim **bezme** leẕẕet virdi bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 14). [bezme, -e]*
5. Elā ey mest-i bī-hūş-ı elestüñ
   Bu **bezmüñ** ayağına urma destüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 4). [bezmüñ, -üñ]*
6. Yine ṭālib ol ol evvelki **bezme**
   Cihānda serseri bī-hūş gezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 5). [bezme,]*
7. Ṭutar çigninde ḫançer çeng-i ḫurşīd
   Öter **bezminde** ekṣer çeng-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 6). [bezminde, -i, -n, -de]*
8. Şu deñlü döne döne çevrilürdi
   O **bezme** ʿāḳıbet ol yol bulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 68). [bezme, -e]*
9. Şu deñlü dökdiler ol **bezme** dürdi
   Ki yirden boyı anuñ göge irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 47). [bezme, -e]*
10. Senüñ **bezmüñden** ayru düşdügiçün
    Yüridür çeng endūh ile bir gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 55). [bezmüñden, -den, -üñ]*
11. O **bezmüñ** oldı şīrīn-kārı ḥelvā
    Görenler didiler şīrīn temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 83). [bezmüñ, -üñ]*
12. O **bezmi** kim ki görse dirdi inṣāf
    Nice vaṣf eylesün ol sūrı vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 31). [bezmi, -i]*
13. Yine geldi dökildi ḫalḳa niʿmet
    O **bezme** reşk iderdi görse Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 14). [bezme, -e]*
14. O **bezme** ger cinān dirsem maḥaldür
    Kim anuñ şerbeti nehr-i ʿaseldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 17). [bezme, -e]*
15. Bulup ol **bezmde** bir cām-ı mey-gūn
    Aña ibrīḳdan ḳoydı gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 47). [bezmde, -de]*

bezm ehli: *Eğlence meclisine katılan kişi.*

1. Börek tutmacı bir ḫoş atlu maḥbūb
   O **bezm ehli** idindi anı maṭlūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 70). [bezm ehli,]*
2. Bu **bezm ehli** ḳamu sürdi ṣafāyı
   Vefāsuz dehrden gördi vefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 37). [bezm ehli,]*

bezm eyle-: *Eğlence meclisi tertip etmek.*

1. İderdi reşk eger Cem **eylese bezm**
   Ḥased eylerdi Rüstem eylese rezm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 5). [bezm eylese, -se]*
2. O yirde **eylediler** bir güzel **bezm**
   Melekler itdi gökden görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 19). [bezm eylediler, -di, -ler]*

bezm içi: *Meclis içi.*

1. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde çini
   Müzeyyen eylediler **bezm içini** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 6). [bezm içini, -n, -i]*

bezm it-: *Eğlence meclisi tertip etmek.*

1. Bular bir nice günler ḳodı rezmi
   Ele aldı ayaġı **itdi bezmi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 64). [bezmi itdi, -di]*

bezme gel-: *Sohbet meclisine gelmek.*

1. **Gelüp** ol **bezme** bir ḫoş serv-i ḳāmet
   Kopardı ṣūr-ı āhından ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 1). [bezme gelüp, -üp]*

bezme in-: *İçki, eğlenceli meclise inmek.*

1. Ṭutar toz āsmānı rezme binse
   Bürür çader zemīni **bezme inse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 24). [bezme inse, -se]*

bezme var-: *Meclise girmek.*

1. Revādur gördi kim ol **bezme varmaḳ**
   Ḳodı ney bigi ol şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 43). [bezme varmaḳ, -maḳ]*

bezm-i cān: *Can meclisi.*

1. Ḳodı bir şemʿi sīmīn şemʿdāna
   Żiyā-yı ẕevḳ virdi **bezm-i cāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 52). [bezm-i cāna, -a]*

bezm-i gülşen: *Gül bahçesi meclisi.*

1. O **bezm-i gülşen** içre cāmlar gül
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 21). [bezm-i gülşen,]*

bezm-i gülşen-ārā: *Gül bahçesini süsleyen meclis.*

1. Bu **bezm-i gülşen-ārānuñ** içinde cāmlar güldür
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 1). [bezm-i gülşen-ārānuñ, -nuñ]*

bezm-i maʿāni: *Manalar meclisi.*

1. Elā ey sāḳī **bezm-i maʿāni**
   Yine rāḥuñla raḥat ḳıl revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 1). [bezm-i maʿāni,]*

bī-ʿad senā: *Sonsuz övgü.*

1. Gül-i Cennet bigi ḳat ḳat duʿālar
   Dem-i ādem bigi **bī-ʿad senālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 124). [bī-ʿad senālar, -lar]*

bī-ʿaḳl olanlar harman ol-: *Akılsız olanlar harman olmak.*

1. Eger **bī-ʿaḳl olanlar olsa ḫarman**
   İçinde anlaruñ bir dāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 23). [bī-ʿaḳl olanlar ḫarman olsa, -sa]*

bī-bahā: *Paha biçilemeyecek kadar değerli.*

1. Cihānda genc-i cān kim **bi-bahādur**
   Yiri anuñ fem-i çār-ejdehādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 7). [bi-bahādur, -dur]*

bī-bahāne ḳaṣr: *Kusursuz saray.*

1. Ḫaber geldi ki sulṭān-ı cihāne
   Tamām itdük o **ḳaṣrı bī-bahāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 2). [bī-bahāne ḳaṣrı, -ı]*

bi-bāk ol-: *Korkusuz olmak.*

1. **Olur bi-bāk** meydāna girüp mūş
   Ḳanı ġurbe dir anı eylese nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 15). [bi-bāk olur, -ur]*

bī-bāk u ġāfil it-: *Korkusuz ve habersiz etmek.*

1. **İder** mey ādemi **bī-bāk u ġāfil**
   Olur ġāfillerüñ aḥvāli müşkil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 43). [bī-bāk u ġāfil ider, -er]*

bī-bedel: *Benzeri olmayan, eşsiz.*

1. Var idi Şem ile on ḳız muḳarreb
   Ḳamusı **bī-bedel** şehd ü şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 46). [bī-bedel,]*
2. Yā ṣāfī şerbet-i şīrīn ile pür
   İki sīmīn fuḳḳāʿ **bī-bedeldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 26). [bī-bedeldür, -dür]*
3. Bilürler anı kim bir şīr-i nerdür
   Be-ġāyet **bī-bedeldür** şīrīn erdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 24). [bī-bedeldür, -dür]*
4. Bulup bir **bī-bedel** miḳrāż-efṣān
   Ucın aldurdı şemʿüñ aña ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 53). [bī-bedel,]*

bī-bedel bir şeb-çerāġı çıkar-: *Eşsiz bir gece parlayan kıymetli taş çıkarmak.*

1. O künc oldı çün ol gencüñ ṭuraġı
   Çıḳardı **bī-bedel bir şeb-çerāġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 102). [bī-bedel bir şeb-çerāġı çıḳardı, -dı]*

bī-bedel ol-: *Benzeri, dengi olmamak.*

1. Virür aña hevā-yı ḫūb cānı
   Olur bir **bī-bedel** Pervāne anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 44). [bī-bedel olur, -ur]*

bī-bedel orduya dön-: *Eşi benzeri olmayan orduya dönmek.*

1. Kevākib çevresine yine ḳondı
   Hemān bir **bī-bedel orduya döndi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 4). [bī-bedel orduya döndi, -dı]*

bī-bedel pīr gel-: *Benzersiz yaşlı gelmek.*

1. Görürler kim **gelür bir bī-bedel pīr**
   İdemez naḳşını naḳḳāş taṣvīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 21). [bī-bedel pīr gelür, -ür]*

bī-cān: *Cansız, ölü.*

1. Kemend ol şāh-ı ḫūbāna ṣarılmış
   Ṣanasın serve **bī-cāna** ṣarılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 64). [bī-cāna, -a]*
2. Ḫuşuṣā kim özin almış ola mey
   Hemān **bī-cāndur** ol kim dir aña ḥey *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 34). [bī-cāndur, -dur]*

bī-fer ol-: *Işıksız, nursuz olmak.*

1. Ṣanurdı ṭoġdı gün anı görenler
   Se-ā-ser şemʿler **olurdı bī-fer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 16). [bī-fer olurdı, -ur, -dı]*

bī-fer ol-: *Işıksız, nursuz olmak II Güçsüz, kuvvetsiz kalmak.*

1. Ḫışm ile naẕar ḳılsa güneş **bī-fer olurdı**
   Fārūḳ-ı ceri pādşeh-i mülk-i ṣalābet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 41). [bī-fer olurdı, -ur, -dı]*

bigi: *"Gibi" edatı.*

1. Aġlayup n'ola hezār āh eylesem bülbül **bigi**
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 7). [bigi,]*
2. Bir lebi gonce gelüp gül **bigi** açdı dilümüz
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 9). [bigi,]*
3. Āstān-ı yārda varup mücerred yir idüp
   Ḥażret-i ʿİsā **bigi** gökde mekān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 4). [bigi,]*
4. Beni Yūnus **bigi** yutmışdı nā-geh māhī-i firḳat
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 9). [bigi,]*
5. Şeb-i firḳat beni ey meh yire gün **bigi** çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 7). [bigi,]*
6. Beni şeb-nem **bigi** ḫāke düşirmişdi şeb-i firḳāt
   Çıḳardı pertev-i mihrüñ yine evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 3). [bigi,]*
7. Ṣafā gülzārına ṭaʿñ mı açılsa ġonce-i ḳalbüm
   ʿAceb mi gül **bigi** gülsem gül-i ḫandānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 8). [bigi,]*
8. Mūsā ʿaṣāsı **bigi** ḳaldursa sancaġuñ ser
   Firʿavūnveş ʿadūya teng ola mülk-i vāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 31). [bigi,]*
9. Niçün mürde **bigi** ebkem olasın
   Dilüñ depretmeyüp ebsem olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 3). [bigi,]*
10. Ṭutuşdur ʿışḳ odıyla iç ü ṭaşum
    Duḫān **bigi** irişsün göge başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 36). [bigi,]*
11. Sözümi şemʿ **bigi** eyle rūşen
    Gören pervānesi olsun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 109). [bigi,]*
12. Benüm **bigi** anı göynüklü eyle
    Ser-ā-ser şevḳ odından yüklü eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 113). [bigi,]*
13. O dem bülbül **bigi** itdi terennüm
    Açup ġonce lebin itdi tekellüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 1). [bigi,]*
14. Eyitdi eylerüm saña naṣīḥat
    Gül-i gülzār-ı Cennet **bigi** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 4). [bigi,]*
15. Maḳālüñ oldı cān gūşıyla mesmūʿ
    Ser-ā-ser ḥüsn ü ḫulḳuñ **bigi** maṭbūʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 4). [bigi,]*
16. Eger āyīne-i gītī-nümāyı
    Sikender **bigi** peydā itse rāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 54). [bigi,]*
17. ʿAdū Yeʾcūc **bigi** gerçi bī-ḥad
    Kılıcı ehl-i İslām'a demür sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 37). [bigi,]*
18. Nefes gürzi **bigi** ʿİsā-yı fetḥa
    ʿAṣādur nīzesi Mūsā-yı fetḥa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 27). [bigi,]*
19. Meger ẓulmetde şāh-ı cümle encüm
    Olup dururdı Ḫıżr abı **bigi** güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 52). [bigi,]*
20. Ḥarīre müşg **bigi** ṣardı Dāye
    Yir itdi sīnede ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 15). [bigi,]*
21. Bulıtlar çeşm-i dil-ber **bigi** giryān
    Gülistān rūy-ı dil-ber **bigi** ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 5). [bigi,]*
22. Bulıtlar çeşm-i dil-ber **bigi** giryān
    Gülistān rūy-ı dil-ber **bigi** ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 6). [bigi,]*
23. Ol ara vādī-i Eymen olurdı
    Şeb içre gün **bigi** rūşen olurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 8). [bigi,]*
24. Ṣoḳar başına Hüdhüd **bigi** anı
    Süleymān'a diler kim ilete anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 21). [bigi,]*
25. Yolı ṭūmār **bigi** dürdi gitdi
    O sāʿat şākile ṣu **bigi** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 23). [bigi,]*

26. Güzeller ʿahdi **bigi** bāl-ı ṣabrı
Ṣanup itmiş hevā cānına cevri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 61). [bigi,]*
27. Derūnı ḳalb-i ʿāṣıḳ **bigi** pür-ḫūn
Yanında iki ġarrā serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 5). [bigi,]*
28. Kimisi māh-ı nev **bigi** kemānı
Ḳurup itdi ṣikāra ḥāżır anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 27). [bigi,]*
29. Elinde māh-ı nev **bigi** nacaġı
Bulıtlar gibi aṣar cümle dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 19). [bigi,]*
30. Kevākib **bigi** var al destüñe cām
Ṣarāb-ı ʿömre devrān dimeden ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 7). [bigi,]*
31. Bili bir pīre-zen **bigi** bükilmiş
Ṣaçı inmiş ayaġına dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 21). [bigi,]*
32. Kim ol ʿāṣıḳ **bigi** boynını egmiş
Meger ʿāṣıḳlıḳ ol miskīne degmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 5). [bigi,]*
33. Duḫān **bigi** çıḳup bām-ı sarāya
Ḳoyasın Şemʿün olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 17). [bigi,]*
34. Münāfıḳ **bigi** dehrüñ ḳalbi tīre
Felekden nūr irişmez idi yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 5). [bigi,]*
35. Fiġānı od **bigi** eflāka çıḳdı
Cihān mülkini seyl-i eşki yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 27). [bigi,]*
36. İrişdi od **bigi** eflāka āhı
Ki yaʿnī arayup bula o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 23). [bigi,]*
37. Ṭurup yine yirinden ṭaġa ol şāh
ʿUrūc itdi güneş **bigi** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 8). [bigi,]*
38. Meger var idi bir kör ziṣt ḳuyı
Yoġ imānı münāfıḳ **bigi** ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 2). [bigi,]*
39. Derūnı ḳalb-i ḥāsid **bigi** deycūr
Günehlü ḥācī **bigi** görmemiş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 3). [bigi,]*
40. Derūnı ḳalb-i ḥāsid **bigi** deycūr
Günehlü ḥācī **bigi** görmemiş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 4). [bigi,]*
41. Belā iḫvānına nā-geh bulışmış
Varup Yūsuf **bigi** bir çāha düşmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 24). [bigi,]*
42. Şeh-i ʿādil **bigi** anda olan dil
Ne aña māʾil ü ne buña māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 89). [bigi,]*
43. Ṣayar her gice burc-ı çeşmi yılduz
Çıḳar gün **bigi** āhı çarḫa gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 118). [bigi,]*
44. Kim ol maḥrūr dil degmiş **bigi** od
Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [bigi,]*
45. Sürer ṣūfīveş uçmaḳdan ṣafāyı
Dil-i ʿāṣıḳ **bigi** ammā havāyī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 6). [bigi,]*
46. Eger kim senge düzse ol per ü bāl
Yirinden ḳuş **bigi** uçardı fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 22). [bigi,]*
47. Melekler **bigi** bāl u per aç ey cān
Feżā-yı ʿarş üzre eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 9). [bigi,]*
48. Peri düzse eger kim bāl açardı
Melekler **bigi** göklerde uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 20). [bigi,]*
49. Ġıdāsı ḳalb-i ʿāşıḳ **bigi** āteş
Virür ḫalḳa ḫarāret dil-rübāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 17). [bigi,]*
50. Girür ḳoynına cümle sīm-sīne
Var anda pādşāh **bigi** ḫazīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 12). [bigi,]*
51. Bular bir iki dem çün uçdı gitdi
Varup ḳuş **bigi** ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 24). [bigi,]*
52. Aña ney **bigi** tā kim urdılar bend
Fiġāna başladı ol nāy mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 37). [bigi,]*
53. Görüp şeh-zāde ʿāşıḳ olmış anı
İder bülbül **bigi** āh u fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 12). [bigi,]*
54. Eger kim var ise bende sitāre
Gel ol māh-ı nev **bigi** kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 10). [bigi,]*
55. Kişiyi iñledür dün gün muḥabbet
Felekler **bigi** döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 16). [bigi,]*
56. Anı iñletdi ol dem kendü yārı
Felekler **bigi** ḳat ḳat zārı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 16). [bigi,]*

57. İkisi ay ile gün **bigi** pür-şevḳ
Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 11). [bigi,]*
58. Zemīnüñ mey **bigi** cūş itdi ḳanı
Görenler lāle ṣandı yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 57). [bigi,]*
59. Öñinde var anuñ bir ḥavż-ı raʿnā
Dil-i müʾmin **bigi** ābı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 14). [bigi,]*
60. Görür ġāyetde germ oldı hevāyı
Çıḳardı ġonce **bigi** ter ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 10). [bigi,]*
61. Dili ʿuṣṣāḳ **bigi** pāre pāre
Kim aña zaḥm urılmış yare yare *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 3). [bigi,]*
62. Güneş **bigi** giyüp zerrīn ḳabāyı
Müşerref itdiler yine sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 41). [bigi,]*
63. İdüp bülbül **bigi** feryād u nāle
Gül üzre nergisinden dökdi jale *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 11). [bigi,]*
64. Rūḥ-ı dil-ber **bigi** rengīn duʿālar
Leb-i sükker **bigi** şīrīn s̲enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 49). [bigi,]*
65. Rūḥ-ı dil-ber **bigi** rengīn duʿālar
Leb-i sükker **bigi** şīrīn s̲enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 50). [bigi,]*
66. Bula bir ḫoş nigār sīm-sīmā
Dil-i müʾmin **bigi** ṣāf u mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 4). [bigi,]*
67. Sevincinden gözi oldı güher-pāş
Aḳar ṣu **bigi** ol dem nāmeye yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 24). [bigi,]*
68. Aduñ esmā-yı ḥüsnā **bigi** z̲ikrüm
Tecellā-yı cemālüñ dilde fikrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 47). [bigi,]*
69. ʿAceb āvāre vü dil-ḫaste oldum
Ḥabāb-ı mey **bigi** dem-beste oldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 50). [bigi,]*
70. Büküp cān-penbesinden rīsmānı
O dem cān **bigi** pek pek ṣardı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 12). [bigi,]*
71. Oḳıtdı anı Lālā-yı feraḥnāk
Yetişdi od **bigi** o peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 10). [bigi,]*
72. Eyitdi ṣu **bigi** var pādşāha
Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 11). [bigi,]*
73. O dem ol bende-i mīr-i yegāne
Aḳar ṣular **bigi** oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 20). [bigi,]*
74. Aña emr olduġı **bigi** o ḫıdmet
Mesīḥ-i cān-fezā itdi seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 21). [bigi,]*
75. Revādur gördi kim ol bezme varmaḳ
Ḳodı ney **bigi** ol şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 44). [bigi,]*
76. Ḫotan ṣaḥraları **bigi** ser-ā-ser
Dimāġ-ı ʿālem olurdı muʿaṭṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 27). [bigi,]*
77. Ne burcı itdüñ ey meh sen müşerref
Ben urdum sīneme ḳulzum **bigi** kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 40). [bigi,]*
78. Saña od **bigi** Ṣemʿi yandururlar
Murāduñ şemʿini uyandururlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 7). [bigi,]*
79. Dilin bülbül **bigi** depretdi Jāle
Eyitdi ol gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 97). [bigi,]*
80. Şeh-i Faġfūr'a bu mektūbu var vir
Ḫayāl-i yār **bigi** göñline gir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 22). [bigi,]*
81. Ḳamer **bigi** yola girdi ṣitābān
O hīç eglenmedi mānend-i Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 11). [bigi,]*
82. Anuñ sulṭān-ı Çīn mührin götürdi
Duʿā desti **bigi** yüzine sürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 46). [bigi,]*
83. Geyürdiler aña bir nice ḫilʿat
Felekler **bigi** döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 16). [bigi,]*
84. O şehrüñ içi ol toz ile ṭoldı
Münāfıḳ ḳalbi **bigi** tīre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 10). [bigi,]*
85. Buḫāru'l-mā **bigi** oynatdı yiri
Didi eyvā anuñ dervīş ü mīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 17). [bigi,]*
86. ʿAlemler her biri bir serv-i mevzūn
Libāsı çeşm-i ʿāşıḳ **bigi** gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 24). [bigi,]*
87. İki leşker hemān ol dem yüridi
Ṭuman **bigi** cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 14). [bigi,]*

88. Uçar ḳuş **bigi** oḳ uçdı per açdı
Daḫi il varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 27). [bigi,]*
89. Kemān **bigi** ḳatı saḫt oldı düşmen
O sāʿat ḳaçdı oḳ **bigi** bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 95). [bigi,]*
90. Ṣınıḳ diller **bigi** ṣındı eʿādı
Tamām oldı şeh-i Jāle murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 97). [bigi,]*
91. O ḳulle göge ʿİsā **bigi** irmiş
O ḫendeḳ yire Ḳārūn **bigi** girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 7). [bigi,]*
92. O ḳulle göge ʿİsā **bigi** irmiş
O ḫendeḳ yire Ḳārūn **bigi** girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 8). [bigi,]*
93. Tüfekler yıldırım **bigi** soḳurdı
Düşerdi cümle eṭrāfa şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 45). [bigi,]*
94. Yiriken erzenüñ Yūsuf **bigi** çāh
Çıḳup ol oldı Mıṣr-ı raġbete şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 7). [bigi,]*
95. İşidüp çarḫa girsünler melekler
Nite kim Mevlevī **bigi** felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 16). [bigi,]*
96. Elinde şeb-çerāġ ol ḫūb- ṭalʿat
Sikender **bigi** ṭutdı rāh-ı Ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 6). [bigi,]*
97. Biline baġladı vü ṭurdı gitdi
Güzeller ʿahdi **bigi** ġaybet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 14). [bigi,]*
98. O murġ-ı ābı çün bāl u per açdı
Şu üzre esb-i tāzi **bigi** ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 26). [bigi,]*
99. İdüp bir yil **bigi** toz ile rāhı
Hevā-yı yār ile eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 69). [bigi,]*
100. Ḳasurġa **bigi** eylerdi semāʿı
İderdi rāh ile tozlar vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 71). [bigi,]*
101. Didi Dellāle gül yiri olur ḫār
Begüm gül **bigi** baş üzre yirüñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 96). [bigi,]*
102. Seḥer **bigi** o māhuñ vaḳdi ḫoş mı
Melāḥat ṣubḥgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 111). [bigi,]*
103. Eger kim açar iseñ bāl-i tedbīr
Melek **bigi** saña eflāk olur yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 40). [bigi,]*
104. İrişdi od **bigi** bulışdı Şemʿe
Ne Şemʿ anuñ yüzinden mihr-i lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 19). [bigi,]*
105. Revişde ṭaʿna ur bād-ı sabāya
İriş Hüdhüd **bigi** şehr-i Ṣabā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 12). [bigi,]*
106. Ṭur imdi nāmeler **bigi** ḳanat bük
Yolı dūr nite kim bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 9). [bigi,]*
107. Gözine sürdi mektūbın o cānuñ
Çerāġı yaġı **bigi** evliyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 30). [bigi,]*
108. O sāʿat göñli **bigi** açdı anı
Yüzine baḳdı şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 33). [bigi,]*
109. Duʿā desti **bigi** yüzine sürdi
O kuḥlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 35). [bigi,]*
110. Bu gice ḫāżır ol uġrı ḳapuda
Şikār olur **bigi** ṣabr it pusuda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 52). [bigi,]*
111. Ṭurup şeh câme geydi şeb-revâne
Sarāya ṣu **bigi** oldı revâne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 8). [bigi,]*
112. Ne bilsünler bular ol bir içim ṣu
Aḳar ṣu **bigi** baḫre ṭutduġın rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 26). [bigi,]*
113. Felek yüzine yir yir ser-be-ser heb
Uyandı ḳalb-i müʾmin **bigi** kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 6). [bigi,]*
114. Eyitdi var bu ṣūret içre maʿnī
İdem **bigi** yine hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 18). [bigi,]*
115. Şükūfe gördi kim irişdi bir ḫūr
Güneş **bigi** yüzine berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 2). [bigi,]*
116. Revān baġrına çekdi cānı **bigi**
Getürdi sīneye īmānı **bigi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 13). [bigi,]*
117. Revān baġrına çekdi cānı **bigi**
Getürdi sīneye īmānı **bigi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 14). [bigi,]*
118. Dil-i müştāḳ **bigi** ġaybet itmiş
Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ **bigi** gitmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 11). [bigi,]*
119. Dil-i müştāḳ **bigi** ġaybet itmiş
Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ **bigi** gitmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 12). [bigi,]*

120. Eser yiller **bigi** ṭurmadı gitdi
Varup bir gün Şeh-i Faġfūr'a yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 69). [bigi,]*
121. Ol ʿayyāra eyitdi Şāh Faġfūr
Eser yil **bigi** mülk-i Rūma var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 8). [bigi,]*
122. Aña Sulṭān Jāle virdi ḫilʿat
Gül-i zibā **bigi** tekrār ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 58). [bigi,]*
123. Gelincik **bigi** zeyn olmışdı gülşen
Feraḥ olmışdı cümle ġonce gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 13). [bigi,]*
124. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ **bigi** ṣāfi
Anuñ bī-ḥad kenārında ḫilāfı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 25). [bigi,]*
125. Ṣanar altına her kim varsa dil-ber
Hemān ʿāşıḳ **bigi** üstine ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 32). [bigi,]*
126. Simāṭ oldı gülistān **bigi** tezyīn
Pilav aḳ ġonce-i gül zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 21). [bigi,]*
127. Libāsı yufḳadur beñzer börekler
Ṣabādan berg-i güller **bigi** ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 36). [bigi,]*
128. Murād olduḳca yindi ḫ̌ān-ı niʿmet
İçildi āb-ı Kevs̱er **bigi** şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 40). [bigi,]*
129. Enāruñ dürci laʿl ile pür olmış
İçi ʿāşıḳ **bigi** ḳan ile ṭolmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 12). [bigi,]*
130. Ḳarār u ṣabrın almış cümle nāsuñ
Ruḫ-ı dil-ber **bigi** ābı kirasuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 18). [bigi,]*
131. Meger ʿāşıḳ **bigi** çekmişdür ol derd
Ruḫ-ı zerdālü olmış zer **bigi** zerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 19). [bigi,]*
132. Meger ʿāşıḳ **bigi** çekmişdür ol derd
Ruḫ-ı zerdālü olmış zer **bigi** zerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 20). [bigi,]*
133. Anı ḥammām-ı nāzük **bigi** soydı
Çü ʿuryān itdi şeh ḳoynına ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 29). [bigi,]*
134. Ṣabāveş başına ṭurmaz ḳoyar ḫāk
Bulıtlar **bigi** anuñ çeşmi nemnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 48). [bigi,]*
135. Ṣaçın çözdi bulıtlar **bigi** ol māh
Aḳıtdı yaşını şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 107). [bigi,]*
136. Daḫı hem şiʿr-i ner **bigi** secīʿ ol
Ḫudānuñ emrine cāndan muṭīʿ ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 57). [bigi,]*
137. Yir itdi dürc-i dilde cānı **bigi**
Muḥabbet eyledi cānānı **bigi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 80). [bigi,]*
138. Yir itdi dürc-i dilde cānı **bigi**
Muḥabbet eyledi cānānı **bigi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 79). [bigi,]*
139. Daḫı Ḫātem **bigi** ġāyet saḫī ol
Mürüvvet tekyegāhına aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 65). [bigi,]*
140. Bularuñ seyl-i ʿaynı başdan aşdı
İkisi lām elif **bigi** ṭolaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 36). [bigi,]*
141. O ġonce gül **bigi** mektūbı açdı
Feraḥdan nergisi gül-berg ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 123). [bigi,]*
142. Bile girdi Şükūfe aña ol dem
Gül-i gülzār-ı Cennet **bigi** ḥurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 14). [bigi,]*
143. Pes andan ey lebi mül gözlerin öp
Düş ayaġına seller **bigi** küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 34). [bigi,]*
144. Pes andan ṣabr-ı ʿāşıḳ **bigi** gördi
Per-i ʿazm açdı ḳuşlar **bigi** uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 7). [bigi,]*
145. Pes andan ṣabr-ı ʿāşıḳ **bigi** gördi
Per-i ʿazm açdı ḳuşlar **bigi** uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 8). [bigi,]*
146. Yüzine her kim anuñ ola nāẓır
Gözinden nūr **bigi** yaşı ḫāżır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 6). [bigi,]*
147. Saña eyitdi selām bī-nihāyet
Gül-i ḫoş bū **bigi** rengīn ü ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 80). [bigi,]*
148. Eyitdi kim iki gözin iki öp
Düş ayaġına meyler **bigi** küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 82). [bigi,]*
149. Şu deñlü şems iḥsān itdi aña
Görenler māh **bigi** ḳaldı ṭaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 90). [bigi,]*
150. Baġda Cennet mis̱āl oldı ser-ā-ser her maḥal
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 4). [bigi,]*

151. Bülbül gūyā ṣadānuñ yirin eflāk eyledi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 8). [bigi,]*
152. Cān virür cāna ṣabānuñ cünbiş-i āhestesi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 12). [bigi,]*
153. Göñli açuḳ yārdur gülşen anuñla oyna gül
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 16). [bigi,]*
154. Seyr iden bāġı girür bir demde yüz biñ yaşına
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 20). [bigi,]*
155. Ḥāṭır-ı ʿāṭırda neyler ġuṣṣa vü ġam ey ḥabīb
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 24). [bigi,]*
156. Gülsitāndan Ẕātiyā dir saña güller yolunup
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül **bigi** gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 28). [bigi,]*

bī-ġıll u ġış: *Gizli kin ve düşmanlık olmaksızın.*

1. Nice mey āftāb-ı ʿālem-ārā
Kim ol **bī-ġıll u ġış** pāk u muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 4). [bī-ġıll u ġış,]*

bī-ḫaber: *Habersiz.*

1. Eyitdiler ḳamumuz **bī-ḫaberdür**
İẕā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 29). [bī-ḫaberdür, -dür]*

bī-had: *Hadsiz, sınırsız, sayısız.*

1. ʿAdū Yeʾcūc bigi gerçi **bī-ḥad**
Kılıcı ehl-i İslām'a demür sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 37). [bī-ḥad,]*
2. Peleng uġradı beñzer derd-i yāra
Teninde dāġı **bī-ḥad** ḳara ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 32). [bī-ḥad,]*
3. Bu dehrüñ yād idüp **bī-ḥad** ʿaẕābın
Seḥāb akçe döküp itdi ḥesābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 31). [bī-ḥad,]*
4. Bularla eyledi **bī-ḥad** tekellüm
Sözin degme kişi ḳılmaz tevahhüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 23). [bī-ḥad,]*
5. Bile **bī-ḥad** ġulām u māh-rūlar
Melekdür ṣan ki gökden indi bular *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 29). [bī-ḥad,]*
6. Görür kim leşkeri **bī-ḥad** ḳırıldı
Hemān cengi ḳodı nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 59). [bī-ḥad,]*
7. Bularla eyledi **bī-ḥad** tekellüm
Kelāmından bular itdi tenaʿum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 15). [bī-ḥad,]*
8. Derūnı ḳalb-i ʿāṣıḳ bigi ṣāfi
Anuñ **bī-ḥad** kenārında ḫilāfı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 26). [bī-ḥad,]*

bī-ḥad çādur: *Sınırsız çadır.*

1. O **bī-ḥad çādurı** itdi teferrüc
Hemān ṣandı ki baḥr itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 31). [bī-ḥad çādurı, -ı]*

bī-ḥad cevāhir: *Sınırsız cevherler.*

1. Ḳomış üstād aña **bī-ḥad cevāhir**
   Kim anuñ her biri bir necm-i ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 17). [bī-ḥad cevāhir,]*

bi-ḥakkın: *Hakkıyla, tam manasıyla, tamamıyla.*

1. **Bi-ḥaḳḳın** ṣabr-ı Eyyūb-ı belā-keş
   Aña olmazdı ṣābirlikde beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 81). [bi-ḥaḳḳın,]*
2. **Bi-ḥaḳḳın** ḫūn-ı Yaḥyā-yı mükerrem
   Yoluñda cān virenler de müsellem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 83). [bi-ḥaḳḳın,]*
3. **Bi-ḥaḳḳın** ḥażret-i Yaʿḳūb-ı maḥzūn
   Firāḳ itmişdi anuñ baġrını ḫūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 85). [bi-ḥaḳḳın,]*
4. **Bi-ḥaḳḳın** server-i ḫūbān Yūsuf
   K'aña itdüñ gül-i ḥüsni tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 87). [bi-ḥaḳḳın,]*
5. **Bi-ḥaḳḳın** ḥażret-i ʿİsā Ḫudāyā
   Deminden mürdeler olurdı iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 97). [bi-ḥaḳḳın,]*
6. **Bi-ḥaḳḳın** mebde-i bünyād-ı ʿālem
   Anuñ rūḥı ḳamusından mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 99). [bi-ḥaḳḳın,]*

bi-ḥamdi'llāh: *"Allah'a şükürler olsun" anlamında, Allah'ın nimetlerine ve lütuflarına minnet ve teşekkürü bildirmek üzere kullanılan bir ifadedir.*

1. Firāḳ ebri alup ben ḳaṭreyi ṣalmışdı ṣaḥrāya
   Bi-ḥamdi'llāh getürdi cūy-ı ceẕbeñ yine deryāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 2). [bi-ḥamdi'llāh,]*
2. Felekde necmüme burc-ı nūḥuset menzil olmışdı
   Bi-ḥamdi'llāh şeref virdi meh-i tābanumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 4). [bi-ḥamdi'llāh,]*
3. Degül cismüñ **bi-ḥamdi'llāh** ki mürde
   Bucaḳda niçün olursun füsürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 5). [bi-ḥamdi'llāh,]*
4. **Bi-ḥamdi'llāh** ki buldı yine ṣıḥḥat
   Teninde ḳalmadı bir ḳılca ʿillet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 37). [bi-ḥamdi'llāh,]*
5. **Bi-ḥamdi'llāh** ki atañ şāh-ı aʿẓam
   Cihānda ʿizz ü baḫt ile mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 71). [bi-ḥamdi'llāh,]*
6. Cevābın şöyle yazmış ol yüzi māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki atañ bir ulu şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 38). [bi-ḥamdi'llāh,]*
7. Gören ol ḳalʿa-i Firdevs ferşi
   Didi gördük **bi-ḥamdi'llāh** ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 18). [bi-ḥamdi'llāh,]*
8. Gürisne olmadan ḳurtıldı ol māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 50). [bi-ḥamdi'llāh,]*
9. Oñarmış işüñ ey şeh-bāz Bārī
   Bi-ḥamdi'llāh ki almışsın şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 48). [bi-ḥamdi'llāh,]*

bihini penbede ḥıfz it-: *Ayvayı pamukta saklamak.*

1. Şitānuñ şiddetinden eyleyüp bāk
   Bihini penbede ḥıfẓ itdi eflāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 24). [bihini penbede ḥıfẓ itdi, -di]*

bī-hūş mest: *Kendini kaybetmiş sarhoş.*

1. Gel ey deyr-i maʿāni büt-peresti
   Maʿāni bezminüñ **bī-hūş mesti** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 2). [bī-hūş mesti, -i]*

bī-hūş ol-: *Kendinden geçmek, kendini kaybetmek.*

1. Veli tiryāk ile bir idi ol leb
   Hemān **bī-ḥūş oldı** mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 20). [bī-ḥūş oldı, -dı]*

bī-hużūr: *Huzursuz.*

1. Müşerref eylesün ben **bī-ḥużūrı**
   Gözümüñ nūrı gönlümün surūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 13). [bī-ḥużūrı, -ı]*
2. Didi ḫoş geldüñ ey gönlüm surūrı
   Müşerref eyledüñ ben **bī-ḥużūrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 18). [bī-ḥużūrı, -ı]*

bī-hużūr ol-: *Huzursuz olmak.*

1. Dāʾimā mektūbuñı gönder ḥużūr-ı ʿāşıḳa
   Dostlar şād u feraḥ düşmenler **olsun bī-ḥużūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 4). [bī-ḥużūr olsun, -sun]*

bī-karār ol-: *Bir yerde sürekli bulunmak II Telaş ve ıstıraba düşmek.*

1. Şabāveş **bī-ḳarār olup** göç itdi
   Aḳar şular bigi ṭurmadı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 7). [bī-ḳarār olup, -up]*

bikr-i efkār: *Düşünce bakiresi.*

1. Götürüp **bikr-i efkāruñ** niḳābın
   Virelüm bu suʾalüñ uş cevābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 77). [bikr-i efkāruñ, -uñ]*

bikr-i fikr: *Düşüncenin el değmemiş kızı II Ortaya konulan benzersiz fikir.*

1. Olup ʿışḳ ile **bikr-i fikre** vāṣıl
   Bir ölmez oġul it ʿālemde ḥāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 15). [bikr-i fikre, -e]*

bikr-i ġonce: *El değmemiş, dokunulmamış gonca.*

1. Olup bād-ı ṣabā dāmād-ı bi-bāk
   İderdi **bikr-i ġonce** perdesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 6). [bikr-i ġonce,]*
2. Perdesini bād **bikr-i ġoncenüñ** çāk eyledi
   Gülşenüñ gönlin bahār açup feraḥnāk eyledi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 5). [bikr-i ġoncenüñ, -nüñ]*

bikr-i nāzük var: *Nazik, taze (kız) var.*

1. Oturmuş Şāh Jāle ḫalvetinde
   Hemān bir **bikr-i nāzük var** ḳatında *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 60). [bikr-i nāzük var,]*

bikr-i serv-i nāz: *El değmemiş nazlı servi.*

1. Bulara urdı ser-cümle cihāzı
   Bile yüz dāne **bikr-i serv-i nāzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 4). [bikr-i serv-i nāzı, -ı]*

bikrüñ şūreti: *Güzelin tasviri.*

1. Ṣanāyiʿ rengini cān ile ezdi
   O **bikrüñ ṣūretin** bu ḳaṣra yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 4). [bikrüñ ṣūretin, -n]*

bil: *Vücudun orta yeri, bel.*

1. **Bili** bir pīre-zen bigi bükilmiş
   Ṣaçı inmiş ayaġına dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 21). [bili, -i]*

bil-: *Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.*

1. O bāṭıllar **bilürken** ḥaḳḳı örter
   Alur ḳanuñ revān yüzine dürter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 21). [bilürken, -ür, -ken]*
2. **Bilüp** ʿilmin sipās itdi ʿalīme
   Şükürler eyledi ḥādiṣ-i ḳadīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 55). [bilüp, -üp]*
3. Kimi dir **bilmez ise** ʿilm-i iḫfā
   Biz anı bulmamaḳ özge temāṣā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 37). [bilmez ise, -mez, -ise]*
4. Baña gün bigi rūşen eyle ḥālüñ
   Bilem ey āftābum tā zevālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 108). [bilem, -em]*
5. Eyitdi şāh bu ʿaynı ḳıyāmet
   ʿAceb **bilsem** neye ola ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 34). [bilsem, -se, -m]*
6. **Bilürler** bunı cümle ḫāṣ ile ʿām
   Budaġından üzülmez mīve-i ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 25). [bilürler, -ür, -ler]*
7. **Bilür** şeh biri ʿömri ḥāṣılıdur
   Biri daḫı anuñ cān u dilidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 15). [bilür, -ür]*
8. Yimeden içmeden iller kesildi
   Ḳamusı bī-vefādur ʿömri **bildi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 124). [bildi, -di]*
9. Ser-ā-ser şöyle **bilsün** kim ḳamu nās
   Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 101). [bilsün, -sün]*
10. O gün gelse gerekdür şāh **bilmiş**
    Ḳapu ol bāddan gelmiş açılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 25). [bilmiş, -miş]*

bil-: *Farz etmek.*

1. Yemeden içmeden cümle kesildi
   Cihānda ʿıyş u ʿişret anı **bildi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 92). [bildi, -di]*

bil-: *İdrak etmek, kavramak.*

1. ʿĀlim oldur kim seni **bilmekde** ʿaczin anlaya
   Ey ki cudūñdan irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 35). [bilmekde, -mek, -de]*
2. **Bilürsin** ʿömrüñüñ yoḳdur ṣebātı
   Düriş bul Ḫıżrveş āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 27). [bilürsin, -ür, -sin]*

3. **Bilürdi** kimseye ḳalmaz zamāne
   Dem-ā-dem āh iderdi yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 43). [bilürdi, -ür, -di]*
4. Görür Pervāne'nüñ teşbīhi maʿḳūl
   Ferāset vardurur anda **bilür** ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 24). [bilür, -ür]*
5. Ol ortalıḳda gösterdi kemālin
   Görenler **bilmedi** ḳılca ḫayālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 10). [bilmedi, -me, -di]*
6. **Bilür** ol server-i çābük-suvārı
   Degül elde ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 57). [bilür, -ür]*
7. Ṭutarsañ bir iki dem baña semʿi
   Bilesin kim nice çerb oldı Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 2). [bilesin, -e, -sin]*
8. Ḳamu zerrīn-kemerler nite kim nāy
   Fiġāna başlayup **bil** didiler vāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 22). [bil,]*
9. **Bilür** Pervāne'de daḫı nefes var
   Yüze el sürdi ḥamd itdi megesvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 31). [bilür, -ür]*
10. **Bilüp** düşecegin kendüye ol şāh
    Ḥicābından yire geçmişdi ol çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 11). [bilüp, -üp]*
11. **Bilür** ol vaṣf olan cānānedür bu
    Cemāli şemʿine pervānedür bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 9). [bilür, -ür]*
12. **Bilürler** anı kim bir şīr-i nerdür
    Be-ġāyet bī-bedeldür şīrīn erdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 23). [bilürler, -ür, -ler]*
13. **Bilüp** Dellāle ṭurdı didi şāhum
    Çıḳarursa beni ṣubḥa İlāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 11). [bilüp, -üp]*
14. **Bilür** olur ḳoruḳ ṣabr ile ḥelvā
    Ne çāre itdi ṣabr ol şāh-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 39). [bilür, -ür]*
15. Çü **bildi** ḳalʿada çoġ idi niʿmet
    Hemān çaldurdı ol dem kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 5). [bildi, -di]*
16. Revān **bildi** giderler taḫt-ı Çīn'e
    Çıḳup ġuṣṣa feraḥ ṭoldı içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 63). [bildi, -di]*
17. Gider **bildi** bular canān iline
    Ṣafa sulṭānı geldi cān iline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 65). [bildi, -di]*
18. **Bilür** kim kimseye ḳalmaz zamāne
    Bahār-ı ʿömr irer āḫir ḫazāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 43). [bilür, -ür]*
19. Görürler kim yerinde yoḳ iki raḫş
    Bilürler kim revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 20). [bilürler, -ür, -ler]*
20. Görürler kim açuḳdur uġrı ḳapu
    Bilürler eylemiş vaḥşet hemān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 18). [bilürler, -ür, -ler]*
21. Olam tā cust u cū baḥrına ġavvāṣ
    Bilem kim ḳandadur ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 56). [bilem, -em]*
22. Bilürdi gerçi kim ol ḫūb-ṣūret
    Degül ḫūb-ṣūrete meşşāṭe ḫācet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 11). [bilürdi, -ür, -di]*
23. Kimesne ṭoz ḳoparmazdı meger yil
    Meger kākül beklemez kimesne **bil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 66). [bil,]*

bil-: *Tanımak.*

1. **Bilmedi** sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 21). [bilmedi, -me, -di]*
2. Uṣūl üzre iderlerdi ḳımıldı
   O sāʿat anları Naccār **bildi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 42). [bildi, -di]*
3. Beni **bildi** ki ben cāsūs-ı Çīnem
   Ṭolu esrār-ı şāh ile ḫazīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 79). [bildi, -di]*

bil bağla-: *Birisinin kendisine yardımcı olacağına inanmak, güvenmek.*

1. Ṣunuñ kim kāküline baġladı dil
   Aña ḳul olmaġıçün baġladı bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 16). [bil bağladı, -dı]*

bile: *"Da, de, dahi" anlamında bağlaç.*

1. **Bile** anuñ yanınca ḫalḳ-ı enbūh
   Ser-ā-ser ādem oldı deşt ile kūh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 37). [bile,]*
2. Ṭurup ḫalḳı-ı cihān dīvāna vardı
   Bile anlar ile Pervāne vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 8). [bile,]*
3. **Bile** bī-ḥad ġulām u māh-rūlar
   Melekdür ṣan ki gökden indi bular *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 29). [bile,]*
4. O şīrīn-leb midāde şekker ezmiş
   Bile bir ḫüsrevāne şiʿri yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 62). [bile,]*
5. **Bile** şāh ile on biñ var idi fil
   Revişde her birisi bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 21). [bile,]*

bile: *"İle" anlamında kullanılan edat.*

1. Ḳatarlardı **bile** ṣuya gül-ābı
   İrüp ter eyledükce ṣu turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 25). [bile,]*
2. Oturmış taḫtına sulṭān ḥakim
   Bile otuz vezīr ü yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 22). [bile,]*
3. **Bile** elli ḥekim üstād-ı kāmil
   İder biñ derdi bir dem içre zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 25). [bile,]*
4. Bulara urdı ser-cümle cihāzı
   Bile yüz dāne bikr-i serv-i nāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 4). [bile,]*
5. Bu işden çün ki şeh āgāh oldı
   O dem ʿaynı revān **bile** ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 86). [bile,]*

bile al-: *Bele bağlamak.*

1. Bunuñ yoldaşı daḫı tīz geldi
   Ele ol da kemendi **bile aldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 56). [bile aldı, -dı]*

bile ardınca: *Ardında.*

1. **Bile ardınca** ol ġarrā cevārī
   Felekde encümāsā yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 27). [bile ardınca,]*

bile atlan-: *Birlikte ata binmek.*

1. **Bile atlandı** ol dem cümle ḫatun
   İderler nāẓirüñ ḥālin diger gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 15). [bile atlandı, -dı]*

bile bin-: *İle binmek.*

1. **Bile bindi** yanınca ḫalḳ-ı bī-ḥad
   Felekde encüme var yoḳ aña ʿad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 13). [bile bindi, -di]*
2. **Bile bindi** anuñla cümle ebkār
   Ḳamusı serv-ḳadd u lāle-ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 21). [bile bindi, -di]*
3. **Bile bindi** anuñla cümle ulu
   Didi ol Rūm ilinden Çīn'e yā hu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 11). [bile bindi, -d,]*

bile degül: *Yanında değil.*

1. **Degül** anda **bile** ol ḥūr behcet
   Ceḥīm oldı sarāy-ı reşk-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 99). [bile degül,]*

bile gir-: *İle girmek.*

1. **Bile girdi** ser-ā-ser cümle ebkār
   Aña aḫşām olınca oldılar yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 51). [bile girdi, -di]*
2. **Bile girdi** Şükūfe aña ol dem
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḥurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 13). [bile girdi, -di]*

bile viril-: *Dahası verilmek.*

1. **Bile virildi** māl-i bī-nihāyet
   Ḥesābına bulınmaz ḥadd ü ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 17). [bile virildi, -di]*

bile yaz-: *Birlikte yazmak.*

1. İdüp mektūbı geldügini işʿār
   Bu şiʿri **bile yazmış** nāmeye yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 84). [bile yazmış, -mış]*

biline bağla-: *Kuşanmak, beline bağlamak.*

1. **Biline bağladı** vü ṭurdı gitdi
   Güzeller ʿahdi bigi ġaybet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 13). [biline bağladı, -dı]*

bi'llāh: *"Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.*

1. İḥaṭa ide mi deryāyı ḳaṭre
   Sühā ẓarf ola mı **bi'llāh** bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 84). [bi'llāh,]*
2. Ser-ā-ser cümle mülke ṣıġmayan şāh
   Ṣıġar mı hücre-i tarīke **bi'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 88). [bi'llāh,]*
3. Gelür **bi'llāh** ṣıġar mı ʿaḳla hīç u
   Varur ḫilʿat m'olur bir cisme bir mū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 89). [bi'llāh,]*
4. Ne kānuñ laʿlisüñ **bi'llāh** ey yār
   Ne baḫruñ dürisin di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 19). [bi'llāh,]*
5. O bir tīz-ābdur kim duymaz āhen
   Nice ṣabr idesin **bi'llāh** aña sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 42). [bi'llāh,]*

billūr zevraḳ var: *Kristal kadeh bulunmakta.*

1. **Var** ol ḥavż içre bir **billūr zevraḳ**
   O zevraḳ virmiş ol ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 15). [billūr zevraḳ var,]*

bī-mānend-i hādim: *Benzersiz hizmetçi.*

1. Daḫı on dāne **bī-mānend-i ḫādim**
   Ola ol ḳızlar üzre tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 7). [bī-mānend-i ḫādim,]*

bīmār: *Hasta.*

1. Kim ol bir ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret
   Ṭabībāsā virür **bīmāra** ṣıḥḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 4). [bīmāra, -a]*
2. Ne yirde görse bir miskin ġarībi
   Olur **bīmār ise** anuñ ṭabībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 6). [bīmār ise, -ise]*
3. Ṣanasın bir faḳīre devlet irdi
   Yā bir **bīmāra** gūyā ṣıḥḥat irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 28). [bīmāra, -a]*
4. Hele ḫoş geldüñüz ey çeşm-i bīmār
   Keremden itdüñüz **bīmāra** tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 106). [bīmāra, -a]*

bīmār: *Hasta II Âşık.*

1. Ṭabībā vir bu **bīmāra** cevābı
   Gide tā kim yürekden derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 71). [bīmāra, -a]*

bī-mār it-: *Hasta etmek II Âşık etmek.*

1. O dem ol sözi ṣaġ u çeşmi bīmār
   Keremden genc-i sīmi **itdi bī-mār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 8). [bī-mār itdi, -di]*

bīmār u ḫaste it-: *Hasta etmek.*

1. Ne derd ile **ider bīmār u ḫaste**
   Ne yirden düşirüp eyler şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 11). [bīmār u ḫaste ider, -er]*

bīmār-hāne: *Hastane.*

1. O bir **bīmār-ḫānedür** kim anuñ
   Ṭoludur içi bīmār-ı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 9). [bīmār-ḫānedür, -dür]*

bīmār-ı cihān: *Dünya hastanesi.*

1. O bir bīmār-ḫānedür kim anuñ
   Ṭoludur içi **bīmār-ı cihānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 10). [bīmār-ı cihānuñ, -uñ]*

bī-misāl: *Eşsiz, benzersiz.*

1. Yiridür dinse gök ol **bī-miṣāle**
   Anuñ her zevraḳı beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 13). [bī-miṣāle, -e]*

bī-misl: *Eşsiz, benzersiz.*

1. Meger var idi bir üstād-ı bennā
   Ziyāde kāmil ü **bī-mi<u>s</u>l** ü dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 2). [bī-mi<u>s</u>l,]*
2. Çü geldi aña ol ġarrā ġarāʾib
   Ḳamu **bī-mi<u>s</u>l** ü ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 26). [bī-mi<u>s</u>l,]*
3. Yürege urdı bir **bī-mi<u>s</u>l** yare
   Bulınmaz tā ölince aña çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 27). [bī-mi<u>s</u>l,]*

<u>bī-misl ʿayyār:</u> *Eşi benzeri olmayan hileci II Eşi benzeri olmayan casus.*

1. Meger var idi bir **bī-mi<u>s</u>l ʿayyār**
   Kim olmışdı aña cāsūslıḳ kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 1). [bī-mi<u>s</u>l ʿayyār,]*

<u>bī-misl bende:</u> *Eşi benzeri görülmemiş köle.*

1. Ḳapuya geldi bir **bī-mi<u>s</u>l bende**
   Kelāmı ṭaʿn ider le<u>z</u>zetde ḳande *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 13). [bī-mi<u>s</u>l bende,]*

<u>bī-misl dil-ber:</u> *Eşi benzeri görülmemiş gönül alan güzel.*

1. Bu niʿmetler simāṭ içre ser-ā-ser
   Avurda çekmelü **bī-mi<u>s</u>l dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 38). [bī-mi<u>s</u>l dil-ber,]*

<u>bī-misl yoldaş:</u> *Eşi benzeri görülmemiş yol arkadaşı.*

1. Ḳoşup beş biñ nefer **bī-mi<u>s</u>l yoldaş**
   Olara bir uluyı eyledi baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 13). [bī-mi<u>s</u>l yoldaş,]*

<u>bī-misl zengī:</u> *Eşi benzeri görülmemiş Afrikalı II Gece.*

1. Yetişdi geldi bir **bī-mi<u>s</u>l Zengī**
   Seḥergāha ḳodı āşūb u cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 1). [bī-mi<u>s</u>l zengī,]*

<u>bī-mīsl zengī ol-:</u> *Benzersiz Zenci bulunmak II Garip mürekkep bulunmak.*

1. **Olur** içinde bir **bī-mī<u>s</u>l Zengī**
   Anuñ ʿaynı sevād-ı dīde rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 13). [bī-mī<u>s</u>l zengī olur, -ur]*

<u>biñ:</u> *Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı II Pek çok, çok sayıda.*

1. Ṭutar **biñ** bendevār destinde micmer
   Buḫūr eyler içinde müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 13). [biñ,]*
2. Anı ḳondırdılar bir ḫūb ḳaṣra
   Deger bir mermeri **biñ** şehr-i Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 38). [biñ,]*
3. Kim ol raḳḳāṣ olan nāy-ı ʿışḳa
   Düşen **biñ** derd ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 22). [biñ,]*
4. Baġışladı Şükūfe aña yüz ḳız
   Ucuz her biri **biñ** cāna deger ḳız *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 34). [biñ,]*

5. Bile elli ḥekim üstād-ı kāmil
   İder **biñ** derdi bir dem içre zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 26). [biñ,]*
6. Daḫı şeh-zādeye **biñ** bende-i ḫāṣ
   Kimisi çengī anuñ kimi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 9). [biñ,]*
7. Daḫı ol **biñ** ġulām-ı bī-naẓīri
   Cihān her birinüñ ḥüsni esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 33). [biñ,]*

bin-: *Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.*

1. Çü **bindi** anuñla şāh miṣl-i Cemşīd
   Esed burcına irdi ṣan ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 9). [bindi, -di]*

biñ altun ile: *Bin altın ile.*

1. **Biñ altun ile** bir at itdi inʿām
   Eyitdi yüri Faġfūr'a ḳıl iʿlām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 59). [biñ altun ile,]*

biñ altun ile bir at: *Bin altınla bir at.*

1. Daḫı virdi **biñ altun ile bir at**
   Ṣabāyı naṭʿ-ı ṣaḥrāda ider māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 87). [biñ altun ile bir at,]*

biñ biñ: *Bin bin II Binlerce, pek çok.*

1. Pes andan ḫāżır itdiler belekler
   Çekilmiş birine **biñ biñ** emekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 32). [biñ biñ,]*
2. Geyüp ḫilʿatları sürdi ṣafālar
   Bulara eyledi **biñ biñ** duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 98). [biñ biñ,]*

biñ biñ duʿālar kıl-: *Bin bin dua etmek II Çokça dua etmek.*

1. **Ḳılup** bu vech ile **biñ biñ duʿālar**
   O gence iderek medḥ ü ṣenālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 15). [biñ biñ duʿālar ḳılup, -up]*

biñ biñ şükr: *Bin bin şükür II Pek çok şükür.*

1. Saña bir demde **biñ biñ şükr** İlāhī
   Ki yirde ḳomaduñ ben ḫāk-i rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 1). [biñ biñ şükr,]*

biñ dāne: *Bin tane arpa.*

1. Oturmış sandalīde pehlevānlar
   Adedde var idi **biñ dāne** anlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 28). [biñ dāne,]*

biñ dürlü niʿmet: *Bin türlü yemek II Çeşit çeşit yemek.*

1. Müheyyā eyleyüp **biñ dürlü niʿmet**
   Atası ol perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 9). [biñ dürlü niʿmet,]*

biñ dürlü temāşā ol-: *Çeşitli yönlerden izlemek.*

1. **Olup** bu resme **biñ dürlü temāşā**
   Ṣafālar sürdi ḫalḳ u şāh u paşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 29). [biñ dürlü temāşā olup, -up]*

biñ ḳapucı: *Bin kapıcı II Pek çok kapıcı.*

1. Ṭutardı **biñ ḳapucı** çūp-ı zerrīn
   Geyürler tāc-ı mānend-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 29). [biñ ḳapucı,]*

biñ ḳat: *Bin defa.*

1. Melek-bāl u perī pür-çarḫ-ı sürʿat
   Cihānı devr ider bir demde **biñ ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 4). [biñ ḳat,]*

biñ mürde: *Bin ölü II I Binlerce ölü, pek çok, çok sayıda ölü.*

1. Lebüñ cāndur sözün enfās-ı ʿİsā
   İder **biñ mürdeyi** bir demde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 36). [biñ mürdeyi, -y, -i]*

biñ mürdeyi bir demde iḥyā it-: *Bin ölüyü bir anda diriltmek.*

1. Lebüñ cāndur sözün enfās-ı ʿİsā
   İder biñ mürdeyi **bir demde iḥyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 36). [bir demde iḥyā ider, -er]*

bīn şīve ile: *Bin (çok) naz ile.*

1. Ayuñ on dördine beñzer yüzi **bīn şīve ile**
   Geldi menzilgehüme bir şeh-i ḫūbān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 13). [bīn şīve ile,]*

biñ yıl: *Bin yıl II Çok uzun zaman.*

1. Eger kim ejder-i endişe **biñ yıl**
   Olursa hikmet-i seyrine ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 63). [biñ yıl,]*

biñ yıl bulın-: *Bin yılda ulaşmak II Çok uzun zamanda ulaşmak.*

1. Demīnden şol ḳadar şafvet bulur dil
   Bulınmaz erbaʿīn ile o **biñ yıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 12). [biñ yıl bulınmaz, -maz]*

biñ yıl ol-: *Bin yıl geçmek, bin sene olmak II Çok uzun zaman geçmek, yıllar geçmek.*

1. O söze ḳalbi şöyle oldı māʾil
   O gün aḫşam olınca **oldı biñ yıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 58). [biñ yıl oldı, -dı]*

biñ yıl şeref vir-: *Bin yıl onurlandırmak II Çok uzun zaman onurlandırmak.*

1. **Şeref** vire felekde Müşterī'ye ṭāliʿüm **biñ yıl**
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 11). [biñ yıl şeref vire, -e]*

biñ yıl sür-: *Bin yıl sürmek II Çok uzun sürmek.*

1. Vire ger vaʿde cānān ola müştāḳ
   Sürer biñ yıl ʿömr bir demde ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 60). [biñ yıl sürer, -er]*

biñ yılca ol-: *Bin yıl olmak II Bin yıl gibi gelmek.*

1. Velī her dem aña **biñ yılca oldı**
   Derūnı āteş-i şevḳ ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 13). [biñ yılca oldı, -dı]*

binā: *Bina, yapı.*

1. Ne yirde yapsa ol bir ḫoş **bināyı**
   Virürdi ṣuffesi cāna ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 5). [bināyı, -y, -ı]*
2. Aña emr eylediler ol **bināyı**
   Yapa Cennet'de ḥūr içün sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 7). [bināyı, -y, -ı]*
3. İnanma ʿömre kim yoḳdur beḳāsı
   Ṭayanma sustdur anuñ **bināsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 2). [bināsı, -sı]*

binā-yı ġuṣṣa: *Gam ve tasa binası.*

1. Ayaḳdan ḥālet-i mey başa çıḳdı
   Binā-yı ġuṣṣa vü endūhı yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 32). [binā-yı ġuṣṣa vü endūhı,]*

bī-naẓīr: *Eşi benzeri olmayan.*

1. Degül ḫalḳuñ aña maḫfī żamīri
   Getürdiler varup ol **bī-naẓīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 16). [bī-naẓīri, -i]*
2. Eyitdi ey benüm raʿna vezīrüm
   Ḳamu begler içinde **bī-naẓīrüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 18). [bī-naẓīrüm, -üm]*

bī-nazīr ü bī-bedel: *Eşsiz ve bedelsiz.*

1. Ziyāde **bī-naẓīr ü bī-bedelsin**
   Muʿallim olmaġa buña maḥalsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 5). [bī-naẓīr ü bī-bedelsin,]*

bī-naẓīr ü kāmil: *Benzersiz ve olgun.*

1. Daḫı mecmūʿ-ı ṣanʿat-ʿāleminden
   Be-ġāyet **bī-naẓīr ü kāmilinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 10). [bī-naẓīr ü kāmilinden, -i, -n, -den]*

bī-nazīri vü benām: *Eşsiz ve tanınmış.*

1. Şehüñ var idi on ġarrā ġulāmı
   Ḳamunuñ **bī-nazīri vü benāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 8). [bī-nazīri vü benāmı, -ı]*

bī-nevā: *Sessiz sedasız II Soytarı.*

1. Yürürdi ara yirde **bī-nevālar**
   Sürerdi ḫalḳ anlardan ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 17). [bī-nevālar, -lar]*

bī-nihāyet: *Sınırsız, sonsuz.*

1. Çekildi **bī-nihāyet** esb-i tāzī
   Uçurmazlar revişde şāh-bāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 35). [bī-nihāyet,]*
2. Saña eyitdi selām **bī-nihāyet**
   Gül-i ḫoş bū bigi rengīn ü ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 79). [bī-nihāyet,]*

bī-nişān: *İzsiz, belirsiz, işaretsiz II Zatı görünmeyen (Allah).*

1. Eger ol **bī-nişāndan** sen nişānı
   Dilerseñ yüri terk it cism ü cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 53). [bī-nişāndan, -dan]*
2. Cihān andan ṭolu ol lā-mekāndur
   Nişān andan ḳamu ol **bī-nişāndur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 48). [bī-nişāndur, -dür]*
3. Göñüllerden ṣoruñ ol **bī-nişānı**
   Göñüller mülkidür dirler mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 51). [bī-nişānı, -ı]*

bīnisine let ur-: *Beynine balyoz gibi vurmak.*

1. Şekerden ṭatlu gülden ter naṣīḥat
   Urur ʿışḳ ehlinüñ **bīnisine let** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 4). [bīnisine let urur, -ur]*

binüp şalın-: *(Üzerine) binip salınmak.*

1. Şükūfe emr ḳıldı geldi bir raḫş
   Binüp şalınmaġa serv-i hevā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 16). [binüp şalınmaġa, -maġ, -a]*

bī-perde: *Perdesiz, açık, aşikar.*

1. Keşf oldı saña perde-i esrār ser-ā-ser
   Bī-perde Ḫudā ile ṭapuñ eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 34). [bī-perde,]*

bī-perde ṣoḥbet eyle-: *Açık sohbet etmek.*

1. Daḫi bir ṣāḥib-i ḳaṣr-ı ẓarāfet
   Bularla **eyledi bī-perde ṣoḥbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 2). [bī-perde ṣoḥbet eyledi, -di]*

bir: *Beraber.*

1. Veli tiryāk ile **bir idi** ol leb
   Hemān bī-ḥūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 19). [bir idi, -idi]*

bir: *Sayı sıfatı.*

1. **Bir** āftāb-ı cihan-ṭabdur ki nūrından
   Ḳılar derūnı leyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 17). [bir,]*
2. İlāhi **bir** ẕaʿīf ü nā-tüvānem
   Güneh itmekde ammā pehlevānem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 1). [bir,]*
3. Eger bī-ʿaḳl olanlar olsa ḫarman
   İçinde anlaruñ **bir** dāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 24). [bir,]*
4. Meger **bir** ṣeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā
   Gidüp ẓulmetde ḳalmışdı bu dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 3). [bir,]*
5. Ḳapumı açdı **bir** dil-dār-ı meh-rū
   Açıldı sūy-ı Ḥaḳ'dan baña ḳapu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 31). [bir,]*
6. Ṣalup baş aşaġa mānend-i ġavvāṣ
   Cihān gūşına ṭaḳ **bir** gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 14). [bir,]*
7. Faḳīr ü ʿāciz ü ḫᵛār u ḥaḳīrüm
   Meẕellet maḥbesinde **bir** esīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 10). [bir,]*

bir arada: *Toplu bir durumda, birlikte, toplu olarak.*

1. Nedür sulṭānlıġı pes ışḳ ile u
   Ki ṣıġmaz **bir arada** iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 32). [bir arada,]*
2. Şükūfe'yle olup **bir arada** cemʿ
   Ḳarār itdi hemān ol ḳaṣrda Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 31). [bir arada,]*

bir araya deril-: *Bir araya toplanmak.*

1. Müneccimler **derildi bir araya**
   Göreler kim nedür ṭālīʿ ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 55). [bir araya derildi, -di]*

bir araya gel-: *Bir yerde toplanmak, buluşmak.*

1. Çü **geldi bir araya** Şemʿ ile Şāh
   Ṣan itdi ictimāʿi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 19). [bir araya geldi, -di]*

bir araya getür-: *Toplamak.*

1. Ki çepçevre ḳuşadup ol diyārı
   Getürdiler bir araya şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 30). [bir araya getürdiler, -di, -ler]*

2. ʿAceb siḥr öġredüpdür mihr ol aya
Şeb u rūzı **getürdi bir araya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 24). [bir araya getürdi, -di]*

bir araya otır-: *Bir arada oturmak.*

1. Revān ṣu bigi girdiler sarāya
Oturdılar ikisi **bir araya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 32). [bir araya oturdılar, -dı, -lar]*
2. Egerçi geldi ol server sarāya
Ne mümkindür otura bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 104). [bir araya otura, -a]*
3. Anı öpe ḳoça ḳoydı sarāya
Otırdılar ikisi **bir araya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 16). [bir araya otırdılar, -dı, -lar]*

bir at deñlü: *Bir atı andıran.*

1. Kim ol miḳdārda **bir at deñlü**
Ne yaña dirisen uçar gider ü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 15). [bir at deñlü,]*

bir avuç hāk: *Bir avuç toprak.*

1. Ṭutalum żabṭına olduḳ muḳayyed
Bir avuç ḫāk olur mı ḳulzuma sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 134). [bir avuç ḫāk,]*

bir başı vü biñ dili var: *Bir başı ve bin dili bulunmakta.*

1. Ġarāʾibdendür ol mānend-i dil-dār
Kim anuñ **bir başı vü biñ dili var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 6). [bir başı vü biñ dili var,]*

bir bir: *Tek tek, birer birer.*

1. İdüp pervāne aḥvālin bahāne
Ḥikāyet eyle **bir bir** yāne yāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 20). [bir bir,]*
2. Dem-i ḥīleyle ol mekkāre **bir bir**
Ṣumūʿ-ı encümüñ çerbine ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 17). [bir bir,]*
3. O niʿmet ḳomada üstād-ı māhir
Ḳodı niʿmetleri ortaya **bir bir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 62). [bir bir,]*

bir bir bildür-: *Tek tek anlatmak.*

1. Revān şeh-zādeye **bildürdi bir bir**
Ser-ā-ser her ʿilimde itdi māhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 41). [bir bir bildürdi, -di]*

bir bir di-: *Ayrıntılı anlatmak.*

1. Ne geçdiyse başından evvel āḫir
Didi Dellāle'ye ser-cümle **bir bir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 8). [bir bir didi, -di]*

bir bir getür-: *Tek tek gelmesini sağlamak.*

1. Ne yirde var ise ġarrā muṣavvir
   Getürdi Ṣāh Jāle anı **bir** bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 2). [bir bir getürdi, -di]*

bir bir naḳl it-: *Ayrı ayrı anlatmak.*

1. Ne işitdiyse andan evvel āḫir
   Ṣükūfe Jāle'ye **naḳl itdi bir bir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 24). [bir bir naḳl itdi, -di]*

bir bir otur-: *Tek tek oturmak.*

1. Gelüp şeh yanına cümle ekābir
   Oturdı yirine ʿādetce **bir bi**r *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 16). [bir bir oturdı, -dı]*

bir bir üleşdür-: *Tek tek paylaştırmak.*

1. Anı var ehl-i zindāna ulaşdur
   Elüñle anlara **bir bir üleşdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 40). [bir bir üleşdür,]*

bir bir zemīne in-: *Tek tek yere inmek.*

1. **Zemīne** beyżā dürler **indi bir bir**
   Ṭoġurmışdur felekde nesr-i ṭāyir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 35). [bir bir zemīne indi, -di]*

bir biri: *Karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Şitā cemʿi ser-ā-ser neşr olmış
   Çiçekler **bir biriyle** ḥaşr olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 26). [bir biriyle, -y, -le]*

bir birine gir-: *Aralarında kavga çıkıp birbirlerine şiddetle saldırmak.*

1. Eline aldı anı çün o dil-ber
   Girişdi bir birine iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 16). [bir birine girişdi, -iş, -di]*
2. **Girişdi bir birine** iki leşker
   Ṭutarlar nīzeler elde ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 9). [bir birine girişdi, -iş, -di]*

bir birine teslib it-: *Birbiriyle bitişmek.*

1. Kimi **teslib itmiş bir birine**
   Kimisi kendünüñ gelmiş yirine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 57). [bir birine teslib itmiş, -miş]*

bir dem: *Bir an.*

1. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī cihān maʿnāda **bir demdür**
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez ṣol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 1). [bir demdür, -dür]*
2. Ṭoḳuz çarḫı itdi ol **bir demde** seyrān
   Bu esrārı işiden ḳaldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 93). [bir demde, -de]*
3. Bulurdı ġarbdan **bir demde** ṣarḳı
   Kim ol bir pāre od eylerdi berḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 11). [bir demde, -de]*
4. O yelken bād ile **bir demde** ṭoldı
   Hemān bir göñli açuḳ yār oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 23). [bir demde, -de]*
5. Geçüp nev-rūz irişdi yine **bir dem**
   Ḥarāretden furuna döndi ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 1). [bir dem,]*
6. Geldi **bir dem** ṭaşlar ṭaşa dil-i ādem degül
   Gülsitānda ḥażretüñçün dökilüp ṣaçıldı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 13). [bir dem,]*
7. Seyr iden bāġı girür **bir demde** yüz biñ yaşına
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 19). [bir demde, -de]*

bir dem içre: *Kısa süre içinde.*

1. Semendi ḫoş bilür ṭayy-ı mekānı
   Ṭolaşur **bir dem içre** bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 46). [bir dem içre,]*
2. Bile elli ḥekim üstād-ı kāmil
   İder biñ derdi **bir dem içre** zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 26). [bir dem içre,]*

bir demde: *Bir anda.*

1. Vire ger vaʿde cānān ola müştāḳ
   Sürer biñ yıl ʿömr **bir demde** ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 60). [bir demde,]*
2. Cibril-i ḫıred k'işide eczāsı olur kül
   Bir demde ki itdüñ ṭoḳuz eflākı seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 30). [bir demde,]*

bir demi żāyiʿ geçürmez: *Bir anı boş geçirmeyen.*

1. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī cihān maʿnāda bir demdür
   Cihānda **bir demi żāyiʿ geçürmez** ṣol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 2). [bir demi żāyiʿ geçürmez,]*

bir dürlü: *Bir çeşit.*

1. Pür olmış her biri **bir dürlü** meyden
   Bu vaṣfı görmemiş bir kimse şeyden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 39). [bir dürlü,]*

bir faṣlını şerḥ ol-: *Bir bölümü açıklanmak.*

1. Gerçi **şerḥ olmaḳ** bedīʿ-i aḥvālümüz **bir faṣlını**
   Varuban bir yār ile yāre beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 5). [bir faṣlını şerḥ olmaḳ, -maḳ]*

bir gice: *Herhangi bir gece.*

1. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ **bir gice** u
   Sarāyından çıḳup dir ṭaġa yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 41). [bir gice,]*
2. Gidüp **bir gice** gün ol cust u çālāk
   İrişdi şāk ile şād u feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 13). [bir gice,]*

bir gün: *Bir gün, bir zaman.*

1. Meger **bir gün** seḥābuñ sāyebānı
   Ṭutup dururdı ser-tā-ser cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 1). [bir gün,]*
2. Senüñ bezmüñden ayru düşdügiçün
   Yüridür çeng endūh ile **bir gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 56). [bir gün,]*
3. Nice teşbīh idem ben aña ey cān
   Ki **bir gün** görmedükdür āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 92). [bir gün,]*
4. Görüp ṣandı ḫazān **bir gün** o merdüm
   Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 11). [bir gün,]*
5. Bu resme kārbān öñince gitdi
   Varup **bir gün** o taḫt-ı Çin'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 86). [bir gün,]*
6. Eser yiller bigi ṭurmadı gitdi
   Varup **bir gün** Ṣeh-i Faġfūr'a yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 70). [bir gün,]*
7. Varup saʿy ile **bir gün** Rūm'a irdüm
   Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 75). [bir gün,]*
8. Ḳonup gündüz gice göç itdi gitdi
   Varup **bir gün** o mülk-i Çīn'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 14). [bir gün,]*

bir gün āhu yoḳ: *Hiçbir zaman ilenmeme.*

1. Benüm ṭaġlarcadur her bir günāhum
   Velī **yoḳ** anlaruñçün **bir gün āhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 4). [bir gün āhum yoḳ,]*

bir gün rāy eyle-: *Bir gün düşünmek.*

1. Bunı Pervāne **bir gün eyledi rāy**
   Nice bir iñleyem derd ile çün nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 1). [bir gün rāy eyledi, -di]*

bir güzel: *Güzelce, güzel bir şekilde.*

1. O yirde eylediler **bir güzel** bezm
   Melekler itdi gökden görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 19). [bir güzel,]*

bir güzel şāh: *Güzel bir padişah.*

1. Yine feṭḥ oldı zengistān seḥergāh
   Zümürrüd taḫta geçdi **bir güzel şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 2). [bir güzel şāh,]*

bir güzel taht-ı revānı düz-: *Güzel bir yürüyen taht yapmak.*

1. **Düzerler bir güzel taḫt-ı revānı**
   Ḳoyalar tā ol cisme o cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 5). [bir güzel taḫt-ı revānı düzerler, -er, -ler]*

bir ḫamlede: *Çabucak.*

1. N'ola Behrām'ı yıḳsa sendeki zūr
   Ecel **bir ḫamlede** eyler yirüñ gūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 98). [bir ḫamlede,]*

bir ḥūr iriş-: *Huri gibi güzel bir kız gelmek.*

1. Şükūfe gördi kim **irişdi bir ḥūr**
   Güneş bigi yüzine berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 1). [bir ḥūr irişdi, -di]*

bir içim şu: *Bir damla su.*

1. Yapıldı cümle bāb u ʿıyş u ʿişret
   Bir içim şuya ayyāş oldı ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 116). [bir içim şuya, -y, -a]*

bir içim şu: *Çok güzel (kişi).*

1. Anı şol deñlü ḫoşter yazdı kim u
   Şanurlardı görenler **bir içim şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 16). [bir içim şu,]*
2. O **bir içim şu** çün ol çāha düşdi
   Gelüp başına mār u ʿaḳreb üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 17). [bir içim şu,]*
3. Görürler kim **bir içim şuya** beñzer
   O cust u cū olan meh-rūya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 63). [bir içim şuya, -y, -a]*
4. İrişdi Şemʿe çün meyden ḥarāret
   Revān ol **bir içim şu** pür-leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 2). [bir içim şu,]*
5. Şafā geldüñ revān ey **bir içim şu**
   Feraḫ ol ġuṣṣa ırmaġında el yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 41). [bir içim şu,]*
6. Ne bilsünler bular ol **bir içim şu**
   Aḳar şu bigi baḥre ṭutduġın rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 25). [bir içim şu,]*
7. Şafā geldüñ elā ey **bir içim şu**
   Feraḫdan eşk-i çeşmüm eyledüñ cū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 19). [bir içim şu,]*
8. Ola terlikde şol kim **bir içim şu**
   Elinde cām ile şerbet ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 17). [bir içim şu,]*
9. Şulu düşmiş be-ġāyet āb-ı Kevs̱er
   Gören dirdi **bir içim şuya** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 40). [bir içim şuya, -y, -a]*

bir içim şu vir-: *Bir yudum su vermek.*

1. **Bir içim şu vireydük** biz ol aya
   Meger kim munḳalib oldı hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 39). [bir içim şu vireydük, -e, -y, -dü, -k]*

bir iki: *Birkaç.*

1. Ḳopardı **bir iki** ḫışt-ı sarāyı
   O ḳuyruġa yir itdi ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 17). [bir iki,]*

bir iki ay: *Bir iki ay II Birkaç ay.*

1. O māha kim olupdur menzil ol cāy
   Müşerref olduġ anda **bir iki ay** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 30). [bir iki ay,]*

bir iki dem: *Kısa bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır.*

1. Olup **bir iki dem** siḥre muḳayyed
   Beyāż-ı rūy-ı dehri itdi esved *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 3). [bir iki dem,]*
2. Ṭutarsañ **bir iki dem** baña semʿi
   Bilesin kim nice çerb oldı Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 1). [bir iki dem,]*

bir iki sāʿat: *Bir iki saat II Birkaç saat.*

1. Biri Rūmī anuñ birisi Zengī
   Bular **bir iki sāʿat** itdi cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 18). [bir iki sāʿat,]*

bir ḳaç: *Bir kaç, az sayıda.*

1. Görür ḳuvvetlüdür vaṣl-ı şarābı
   Revān ṭamlatdı **bir ḳaç** ḳatre ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 76). [bir ḳaç,]*
2. Eger bu meclise sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür **bir ḳaç** kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 12). [bir ḳaç,]*

bir kaç gün: *Birkaç gün, kısa bir süre.*

1. Silāḥ u ḍarb u ḥarb u cenge düşdi
   Oyun ögrendi **bir ḳaç gün** dürişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 4). [bir ḳaç gün,]*
2. Ne ḳılsın çāre ne şāh ıżṭırārı
   O evde ḳıldı **bir ḳaç gün** ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 56). [bir ḳaç gün,]*

bir ḳal-: *Birlikte kalmak.*

1. O güllerle hemān **bir** Dāye **ḳaldı**
   Olaruñ nergisini ḫʷāb aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 11). [bir ḳaldı, -dı]*

bir kaşuk bal yidür-: *Bir kaşık bal yedirmek II Mutlu etmek.*

1. Kime kim **yidürürse bir ḳaşuḳ bal**
   Ṣunar ṭās ile āḫir zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 61). [bir ḳaşuḳ bal yidürürse, -ür, -se]*

bir ḳatresi ʿālem günāhı degül: *Bir damlası dünya günahı etmeme.*

1. Seḥāb-ı raḥmetüñ ḥaḳḳı İlāhi
   Degül bir ḳatresi ʿālem günāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 58). [bir ḳatresi ʿālem günāhı degül,]*

bir ḳatresini gör-: *Bir damlasını görmek.*

1. Anuñ **bir ḳatresini** görmez aṣlā
   Zümürrüd kāselerden olur ʿamā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 65). [bir ḳatresini, -mez]*

bir kez: *Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.*

1. Şehüñ ḫışm ile **bir kez** çalışından
   Olurdı çār pāre iki düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 89). [bir kez,]*

bir laḥza: *Çok kısa bir an.*

1. Olur ṣabr u ḳararı dānesi kem
   Dimez cemʿ ideyüm **bir laḥẓa** gendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 110). [bir laḥẓa,]*

bir luʿb ile zār eyle-: *Bir oyunla ağlatmak.*

1. Ṭās-ı ḥasretde beni **bir luʿb ile zār eyledi**
   Dostlar bu nakşı ummazdum nigārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 9). [bir luʿb ile zār eyledi, -di]*

bir māʾi-ḫarā gey-: *Mavi bir elbise giymek.*

1. Revān **bir māʾi-ḫarā geymiş** ol cān
   Ṣanasın mevc urmış āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 13). [bir māʾi-ḫarā geymiş, -miş]*

bir nefes: *Bir an.*

1. **Bir nefes** luṭfuñla hem-dem olmasa bād-ı bahār
   Cān mı bulurdı deminden anuñ emvāt-ı nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 23). [bir nefes,]*
2. Eger gelse öñine bir ulu seyl
   Geçerdi **bir nefesde** nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 76). [bir nefesde, -de]*
3. Hevāda **bir nefes** açsa eger per
   Ola döne döne büryān kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 25). [bir nefes,]*
4. Pes andan oḳıyup Dellāle'yi şāh
   Didi ẕilletden itme **bir nefes** āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 88). [bir nefes,]*

bir nice: *Bir hayli, birçok.*

1. Olup **bir nice** ḫādim anda ḥāżır
   Olurdı gice gündüz anda nāẓır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 119). [bir nice,]*
2. Ayardup **bir nice** nāzük civānı
   O sāʿat itdi tebdīl-i mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 1). [bir nice,]*

bir pāre āteş ol-: *Bir parça ateş olmak.*

1. Uyarsañ ger şumūʿ-ı naẓm-ı dil-keş
   Olurlar her biri **bir pāre āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 12). [bir pāre āteş olurlar, -ur, -lar]*
2. **Olu**p ḫumpāreler **bir pāre āteş**
   İrişdi ol ḥışāra yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 49). [bir pāre āteş olup, -up]*
3. Kimesne sāyesinde geçemez ḫoş
   Anuñçün **oldı** gün **bir pāre āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 12). [bir pāre āteş oldı, -dı]*

bir resme: *Öyle bir.*

1. Yaḳındı ḳaşına **bir resme** vesme
   Yazılmaz ḥarf-i rā levḥa o resme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 5). [bir resme,]*

bir sāʿatde biñ fitne düzer-: *Bir anda pek çok fitne çıkarmak.*

1. O **bir sāʿatde biñ fitne düzerdi**
   Düzelmiş işleri defʿi bozardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 7). [bir sāʿatde biñ fitne düzerdi, -di]*

bir şāh-ı meh-rū gel-: *Bir ay yüzlü gelmek.*

1. Ḳamu begler aġalar çıḳdı ḳarşu
   Görürler kim **gelür bir şāh-ı meh-rū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 8). [bir şāh-ı meh-rū gelür, -ür]*

bir şeb: *Bir gece.*

1. Yürürken itmeyüp **bir şeb** tevaḳḳuf
   Düşer bir çāha ol mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 31). [bir şeb,]*

bir ṭabak zerde: *Bir tabak zerde pilav.*

1. Felek ṣofrasına vaḳt-i seḥerde
   Getürdi bir ṭabaḳ maḥbūb zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 2). [bir ṭabaḳ zerde,]*

bir ulu baḥr: *Büyük bir deniz.*

1. **Bir ulu baḥrı** kesdi ṣaldı yek-ser
   Ṣanasın Ḳaydefa üzre Sikender *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 3). [bir ulu baḥr, -ı]*

bir ulu cumhūr: *Büyük bir ordu.*

1. Bu yaña mülk-i Çīn'üñ Şāh Faġfūr
   İşitdi kim gelür **bir ulu cumhūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 2). [bir ulu cumhūr,]*

bir ulu şu: *Büyük bir ırmak.*

1. Aḳışdı geldi şehre cümle ulu
   Ṣanasın girdi baḥre **bir ulu şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 34). [ulu bir şu,]*

bir vech ile: *Bir nedenle, bir şekilde.*

1. İkisi buldı **bir vech ile** ḳurbet
   Ṣanasın cān u ten āb u ruṭūbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 51). [bir vech ile,]*
2. ʿAhdüñde cümle ḫalḳa **bir vechle** geldi inṣāf
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāṣıḳ ḳalmadı hīç ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 25). [bir vechle,]*

bir vilāyetde iki şāh sıġışmaz: *Bir ülkede iki padişah olmaz.*

1. Anuñdur mülk-i ʿālem birdür Allah
   Sıġışmaz bir vilāyetde iki şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 32). [bir vilāyetde iki şāh sıġışmaz,]*

bir yarum erzen: *Yarım bir arpa.*

1. Bütün ʿālem ṭolusı sīm ü zerden
   Yig oldı bunlara **bir yarum erzen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 14). [bir yarum erzen,]*

bir yirde: *(İkisi de) aynı yerde, beraber.*

1. İdüp **bir yirde** çār eżdādı hem-dem
   Ḳodı luṭfından anuñ adın ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 67). [bir yirde,]*

bir yirde ārām ḳıl-: *Bir yerde durmak.*

1. İki gün **ḳılmayup bir yirde ārām**
   İrişdi taḫt-ı Çin'e ol dil-ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 9). [bir yirde ārām ḳılmayup, -ma, -y, -up]*

bir yirde gel-: *Bir yerde toplanmak.*

1. Ṭoyınca itdiler av u şikārı
   Gelüp bir yirde ḳıldılar ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 62). [bir yirde gelüp, -üp]*

bir yirde iki gün ṭurmayup git-: *Bir yerde iki gün durmayıp gitmek II Çok vakit kaybetmeden gitmek.*

1. **İki gün ṭurmayup bir yirde gitdi**
   Gelüp günlerde bir gün Rūma yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 25). [bir yirde iki gün ṭurmayup gitdi, -di]*

bir yirden: *Bir yerden, birden, hepsi birden.*

1. Perin yaḳmışdı **bir yirden** nice şemʿ
   Nucūm olmışdı anuñ şevḳine cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 5). [bir yirden,]*

bir yire düpdüz gel-: *Bir yerde saf tutmak.*

1. Ḳamu müʾmin **gelüp bir yire düpdüz**
   Ṭurup dururdı gūyā Kaʿbe'ye yüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 11). [bir yire düpdüz gelüp, -üp]*

bir yire gel-: *Bir araya toplanmak.*

1. O dem **bir yire geldi** ol iki cān
   Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 37). [bir yire geldi, -di]*
2. Uzun boylu nigār-ı rūz-ı rūşen
   Bozıldı **bir yire geldi** ṣovuḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 30). [bir yire geldi, -di]*
3. Ḳapunuñ ḫalḳı atlandı ser-ā-ser
   Gelüp bir yire bu enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 20). [bir yire gelüp, -üp]*
4. Nesīm ile **gelüp bir yire** Gülşāh
   İkisi oldı vuṣlat mülkine şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 27). [bir yire gelüp, -üp]*

bir yol bul-: *Çare bulmak, çözüm üretmek.*

1. Velī fikr itdi yüz biñ ḥīleyi ol
   O şekli bozmaġa **bulmadı bir yol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 10). [bir yol bulmadı, -ma, -dı]*

bir zerre eser bul-: *Bir parça iz bulmak.*

1. **E̲ser bulmadılar bir z̲erre** andan
   Vefāyı nite kim kimse cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 37). [bir z̲erre e̲ser bulmadılar, -ma, -dı, -lar]*

bir zerrece bed-hu yoġ: *Hiç kötü huyu olmama.*

1. Z̲ātuñda senüñ **yoġ idi bir z̲errece bed-ḫu**
   Āteşde burūdet nite kim ṣuda yubūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 25). [bir z̲errece bed-ḫu yoġ idi, -idi]*

birāder: *Kardeş.*

1. Didi biri birine cümle leşker
   Ḥelāl it āḫret ḥaḳḳın **birāder** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 18). [birāder,]*

bırak-: *Koymak.*

1. **Bıraḳmışlar** ṭoḳuz ḳat cāme-ḫᵛābı
   Bıraḳmaduḳlarınuñ yoḳ ḥesābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 23). [bıraḳmışlar, -mış, -lar]*

bırak-: *Salmak.*

1. **Bıraḳdı** meclise eṣvāḳı bunlar
   Muḥayyer eyledi ʿuṣṣāḳı bunlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 13). [bıraḳdı, -dı]*

bıraḳmaduḳlarınuñ ḥesābı yoḳ: *Bırakmadıklarını hesaba katan yok.*

1. Bıraḳmışlar ṭoḳuz ḳat cāme-ḫᵛābı
   Bıraḳmaduḳlarınuñ yoḳ ḥesābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 24). [bıraḳmaduḳlarınuñ ḥesābı yoḳ,]*

biraz: *Biraz, azıcık.*

1. **Biraz** ol serv-ḳadd u çeşmi bādām
   İderken kūşesinde bāġuñ ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 55). [biraz,]*

birbiri: *Karşılıklı olarak bir diğeri.*

1. Olar **birbirine** ʿarż eyleyüp şevḳ
   O gün aḫşam olınca sürdiler z̲evḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 47). [birbirine, -n, -e]*

birbirine dil uzat-: *Mızraklar birbirine girmek.*

1. Siperler göz açup ḫaşmı gözetdi
   Süñüler **birbirine dil uzatdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 30). [birbirine dil uzatdı, -dı]*

birbirine lāyıḳ kıl-: *Birbirine uygun görmek.*

1. Kimin maʿşūḳ kimin itdi ʿāşıḳ
   Ḳamusın **birbirine ḳıldı lāyıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 56). [birbirine lāyıḳ ḳıldı, -dı]*

birez: *Biraz.*

1. Güzeller laʿlīn öper gördi rāḫı
   Birez ol ḫāle ṣoḳrandı ṣürāḫī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 8). [birez,]*

biri: *Bir tanesi.*

1. Senüñ evc-i menzilüñ var āḫir kār
   Birisi taḫte-i ten-şūy ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 12). [birisi,]*
2. Çıḳardı **biri** bilinden kemendi
   Anuñ var idi delvi ṭaḳdı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 45). [biri,]*
3. **Biri** Serv ikisi Ṭūṭī vü Ḳumrı
   Mezīd eyler bularuñ seyri ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 49). [biri,]*
4. Pes andan ḫāžır itdiler belekler
   Çekilmiş **birine** biñ biñ emekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 32). [birine, -n, -e]*
5. Biri Sunḳur anuñ biri Şeh-bāz
   Birinüñ Ġonce adı bir ser-efrāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 14). [birinüñ, -nüñ]*

biri biri ile atış-: *Birbirine girmek.*

1. **Biri biri ile atışdı** oḫlar
   Dilinde anlaruñ cān virdi çoḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 31). [biri biri ile atışdı,]*

biri biri: *"Biri... diğeri" anlamında karşılaştırma bağlacı.*

1. Kim ol ḫarfuñ **biri** kāf u **biri** nūn
   ʿİyān itdi cihānı kendi meknūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 13). [biri biri,]*
2. **Biri** ʿāşıḳ **biri** maʿşūḳ anuñ
   Niçün meyl eylemez ʿışḳa revānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 29). [biri biri,]*
3. Sevād-ı naẓm maʿnā ile ey cān
   Biri ẓulmet **birisi** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 30). [biri birisi, -si]*
4. Muṣallādur **birisi birisi** ḳabr
   Ṣaḳın ḳılma cihānda kimseye cebr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 13). [birisi biri, - si]*
5. **Birisi** Şemse anuñ **birisi** Māh
   Görenler anlaruñ yüzin ide āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 3). [birisi birisi, -si]*
6. **Birisi** Nev-bahār u **biri** Bülbül
   Ḳamusınuñ lebi ġonce yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 51). [birisi biri,]*
7. **Biri** Şemse biri Zühre **biri** Māh
   Biri Nev-rūz anuñ **birisi** Gül-şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 48). [biri birisi, - si]*
8. **Biri** ḫūrşīd **biri** māh-pāre
   O ḥavżuñ her ḥabābı bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 47). [biri biri,]*

9. **Biri** Rūmī anuñ **birisi** Zengī
   Bular bir iki sāʿat itdi cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 17). [biri birisi,]*
10. Olupdur gökde ey ruḫsārı Nāhīd
    Biri māh-ı şeb-ārā **biri** ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 12). [biri biri,]*
11. O şeh-bāz indi aña ḳarşu ḳondı
    Biri birine ḳarşu şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 12). [biri birine, -n, -e]*
12. Ḳoşılsalar olurlar yilden öñdül
    Biri heyʾetde Aşḳar **biri** Düldül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 34). [biri biri,]*
13. Bilür şeh **biri** ʿömri ḥāşılıdur
    Biri daḫı anuñ cān u dilidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 16). [biri biri,]*
14. İnüp şāh ayaġına urdılar ruḫ
    Biri ferḫunde-ṭāliʿ **biri** ferruḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 14). [biri biri,]*
15. O sāʿat iki ulaḳ geldi nā-gāh
    Biri mihr-i cihān-ära **biri** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 10). [biri biri,]*
16. **Biri** Sunḳur anuñ biri Şeh-bāz
    Birinüñ Ġonce adı bir ser-efrāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 13). [biri biri,]*
17. **Biri** Behrām anuñ **biri** Keyvān
    Biri Nīsān anuñ **biri** Bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 10). [biri biri,]*
18. **Biri** Behrām anuñ **biri** Keyvān
    Biri Nīsān anuñ **biri** Bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 9). [biri biri,]*
19. **Biri** Nev-rūz anuñ **biri** Ṭūṭī
    Birisi Nev-bahār u **biri** Ḳumrī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 5). [biri biri,]*
20. Nesīm anuñ **biri** vü **biri** Būstān
    Birisi Müşteri şan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 12). [biri biri biri, -si]*

biri biri ile ber-ā-ber gel-: *Birbiri ile beraber gelmek II Hep birlikte gelmek.*

1. **Gelür biri biri ile ber-ā-ber**
   Ṣanasın ḳāmet ile zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 29). [biri biri ile ber-ā-ber gelür, -ür]*

biri birin yimelü ol-: *Iki veya daha çok kimse birbiriyle uğraşmak, birbirine kötülük etmek.*

1. **Biri birin yimelü oldı** bunlar
   Ḳamu bay u gedā oldı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 11). [biri birin yimelü oldı, -dı]*

biri birine di-: *Birbirine demek.*

1. **Didi biri birine** cümle leşker
   Ḥelāl it āḫret ḥaḳḳın birāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 17). [biri birine didi, -di]*

biri birine iriş-: *Birbirini bulmak.*

1. Olar çün **biri birine irişdi**
   Ṣanasın şīr ile şekker ḳarışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 41). [biri birine irişdi, -di]*

biribirine gir-: *Karışmak II Kavga etmek, dövüşmek.*

1. Gözi öñinde anuñ iki leşker
   Girişdi birbirine ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 40). [birbirine girişdi, -iş, -di]*
2. Gözi öñinde maḫlūḳuñ ser-ā-ser
   Biribirine girdi iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 6). [biribirine girdi, -di]*

birinc: *Pirinç.*

1. El üzre ṭutdılar dāne **birinci**
   Gören her dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 9). [birinci, -i]*

birinci: *Zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen kimse, şey.*

1. Gören ol şemselerle dir **birinci**
   Ṣadef ṣaḳ oluban dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 43). [birinci,]*

birle: *"İle" edatı.*

1. Cehāletden bunuñ cānın ḫalāṣ it
   Bunı elṭāf-ı ʿāmuñ **birle** ḫaṣ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 14). [birle,]*
2. Ḳıbābını sipihrüñ gümledüp kūs
   Ṣadāsı raʿd **birle** oldı meʾnüs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 18). [birle,]*
3. Kerāmet **birle** idüp ḫārikṷ'l-ʿāde
   Aġaçdan murġ ile uça hevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 27). [birle,]*

birlig: *Bir ve tek olma II Vahdet-i vücud.*

1. Senūñ o ẕāt-ı cemīlüñle **birligüñ** dün ü gün
   İder cihāna beyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 13). [birligüñ, -üñ]*
2. Egerçi **birligüñe** var senüñ heẕār delīl
   Yiter faḳīre hemāñ lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 5). [birligüñe, -üñ, -e]*

birligüñ ḥakkı: *Birliğinin hakkı için.*

1. Cigerden yane yane itdi āhı
   Eyitdi **birligüñ ḥaḳḳı** İlāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 46). [birligüñ ḥaḳḳı,]*

birūn: *Dış, dış görünüş.*

1. Beni ādem ṣanur gören **birūnum**
   Ṭoludur kibr ü kīn ile derūnum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 13). [birūnum, -um]*

bisāṭ: *Döşek.*

1. Ḳodılar cümle-i ḫᵛānı simāṭa
   Ḳamusın itdiler basṭ ol **bisāṭa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 20). [bisāṭa, -a]*

bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm: *"Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adı ile..." anlamına gelen besmele.*

1. Di **bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi**
   Vire Ḳādir saña ḳadr-i ʿaẓīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 11). [bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi, -i]*

bişmiş kebūter: *Pişmiş güvercin.*

1. O gögercin ṭopuḳlu dil-rübālar
   Getürür her biri **bişmiş kebūter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 34). [bişmiş kebūter,]*

bit-: *Sona ermek, tamamlanmak.*

1. Müheyyā oldı çün ol murġ **bitdi**
   Binüp üstine ol Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 19). [bitdi, -di]*

bī-tavaḳḳuf: *Sürekli, daima, her zaman.*

1. Dilerseñ ger naẓar ḳıl **bī-tavaḳḳuf**
   Ṣıfāt-ı leyl ile vaṣf-ı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 49). [bī-tavaḳḳuf,]*

bī-tekellüf: *Kolayca.*

1. Nice ḳardaşlar ṣaldı çü Yūsuf
   Sinānı çāh-ı zaḫma **bī-tekellüf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 46). [bī-tekellüf,]*

bitiş-: *Birbirine dokunacak kadar yanaşmak.*

1. Vetedler irdiler tahte's-serāya
   Bitişdi ḳubbeler saḳf-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 46). [bitişdi, -di]*

bitür-: *Tamamlamak.*

1. O dem ol nāmeyi dürdi **bitürdi**
   Gülistān ġonce-i zanbaḳ **bitürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 24). [bitürdi, -di]*

bī-vefā: *Vefasız, sözünde, muhabbetinde sebatı olmayan.*

1. Yimeden içmeden iller kesildi
   Ḳamusı **bī-vefādur** ʿömri bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 124). [bī-vefādur, -dur]*

börek: *Hamurdan veya yufkadan yapılıp içine kıyma veya peynir konan maruf yemek.*

1. Yāḫud bir hāle idi ol **börek** māh
   Naẓardan eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 17). [börek,]*
2. O nāzük-ter varaḳlarla **börekler**
   Gülistānda gül-i ṣad-berge beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 73). [börekler, -ler]*
3. Gözi bādām dil-berler çörekler
   Yüzi gül dil-rübālardur **börekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 32). [börekler, -ler]*
4. Libāsı yufḳadur beñzer **börekler**
   Ṣabādan berg-i güller bigi ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 35). [börekler, -ler]*

börek tutmacı: *Börek tutmacı adlı yemek çeşidi.*

1. **Börek tutmacı** görenler ṣedefvār
   Didi güneşde raʿna gevheri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 87). [börek tutmacı,]*

2. **Börek tutmacı** bir ḫoş atlu maḥbūb
   O bezm ehli idindi anı maṭlūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 69). [börek tutmacı,]*
3. **Börek tutmacı** bir ḫūb atlu dildār
   Ḳulaġında dür-i yek-dānesi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 27). [börek tutmacı,]*

börk gey-: *Başlık giymek.*

1. Ne eksüklik idüpdür yā Rab āhū
   Serine muḥtesib **börkin geyer** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 48). [börkin geyer, -er]*

bostān-ı memleket: *Memleket tarlası.*

1. Gül gibi ẓāhir oldı kim bāġbān-ı ʿadlüñ
   Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi ḳāmıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 28). [bostān-ı memleketden, -den]*

boy: *Bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık.*

1. İdüñ taṣvīri ṣol deñlü ḳıyāmet
   Boyı olsun ḳıyāmetden ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 6). [boyı, -ı]*

boyı servi: *Boyu servi misali ince ve uzun olan (dilber).*

1. **Boyı servi** yalıñ yüzlü güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu başında dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 5). [boyı servi,]*
2. **Boyı servi** yalıñ yüzlü güzel mum
   Aña cān virmege pervāneler mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 23). [boyı servi,]*

boyı yirden göge ir-: *Boyu yerden göğe ulaşmak.*

1. Şu deñlü dökdiler ol bezme dürdi
   Ki **yirden boyı** anuñ **göge irdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 48). [boyı yirden göge irdi, -di]*

boyın vir-: *İsteyerek veya istemeyerek uymak II Katlanmak boyun eğmek; boyun uzatmak.*

1. Velī gördü ki zülf-i yāra beñzer
   Boyın virdi o zencīre o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 146). [boyın virdi, -di]*

boyınca: *Boylu boyunca.*

1. **Boyınc**a serv-i ḳametler yıḳıldı
   Bulara rūzgārı gör ne ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 9). [boyınca,]*

boyınca yazılu: *Boylu boyunca yazılı.*

1. Anuñ her mıṣraʿı bir serv-ḳad-ı yār
   Boyınca yazılu ṣīrīnligi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 30). [boyınca yazılu,]*

böyle: *Aynıyla, bu şekilde.*

1. O virdi ḳāḍī-i eflāke fıṭnat
   O virdi peyk-i māha **böyle** sürʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 56). [böyle,]*
2. O tāc ile gören dir anı ol gün
   Kişinüñ **böyle** ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 24). [böyle,]*

böyle din-: *Bu şekilde söylenmek.*

1. Bunı rāviler itdükde rivāyet
   Faḳīre **böyle dindi** bu hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 4). [böyle dindi, -di]*

böyle ḳal-: *Böyle kalırsa, böyle devam ederse.*

1. Ne müşkil **böyle ḳalursa** bu hicrān
   Bana bu derdden cān virmek āsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 59). [böyle ḳalursa, -ur, -sa]*

böyle n'it-: *Bu şekilde ne yapmak.*

1. Didi kimdür bu niçün bend idersiz
   Bunı maḫhūr idüp **böyle n'idersiz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 44). [böyle n'idersiz, -er, -siz]*

boynına al-: *Boynuna almak, omzunda taşımak.*

1. Yüzi ṣuyıla ṭurmaz tīġ ider ḳan
   ʿAdūlar **boynına alur** ferāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 82). [boynına alur, -ur]*

boynına bend bırak-: *Boynuna bent salmak.*

1. Ṣaçı ḫūrşīde ṣalmışdı kemendi
   Bıraḳmışdı cihān **boynına bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 6). [boynına bendi bıraḳmışdı, -mış, -dı]*
2. Eger çīn çīn idüp atsa kemendi
   Bıraġurdı Züḥal **boynına bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 12). [boynına bendi bıraġurdı, -ur, -dı]*

boynına bend ṣal-: *Boynuna ip bağlamak.*

1. Kimisi eyledi ḥāżır kemendi
   Ṣala tā ṣīr-i ner **boynına bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 32). [boynına bendi ṣala, -a]*
2. Kim ol māhuñ ṣeb-i zülfi kemendi
   Ṣalar gökde esed **boynına bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 6). [boynına bendi ṣalar, -ar]*

boynına mār dak-: *Boynuna yılan takmak.*

1. Lebi tiryākini ṣatmaġiçün yār
   Ṣaçından **daḳdı** gūyā **boynına mār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 142). [boynına mār daḳdı, -dı]*

boynına zencīr ur-: *Boynuna zincir bağlamak.*

1. O sāʿat **urdılar boynına zencīr**
   Ṭurur ḳaṣr içre şimdi nite kim şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 35). [boynına zencīr urdılar, -dı, -lar]*

boynından al-: *Boynundan çıkarmak.*

1. Hemān Nāṣır işitdi anı geldi
   Şehüñ **boynından** ol zencīri **aldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 22). [boynından aldı, -dı]*

boynını eg-: *Isteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak.*

1. Kim ol ʿāṣıḳ bigi **boynını egmiş**
   Meger ʿāṣıḳlıḳ ol miskīne degmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 5). [boynını egmiş, -miş]*

boynını ur-: *Boynunu vurmak, boynunu keserek öldürmek.*

1. Pür itdi ṣubḥgeh meydānını ḳan
   ʿAdūsı **boynını urdı** fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 6). [boynını urdı, -dı]*

boyun ṭut-: *Rıza kılıcına boyun eğmek.*

1. Görür sīne siper tīr-i ḳażāya
   Boyun ṭutdı hemān **tīġ-ı rıżāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 34). [tīġ-ı rıżāya boyun ṭutdı, -dı]*

boz-: *Bir yerin, bir şeyin düzenini karıştırmak.*

1. O bir sāʿatde biñ fitne düzerdi
   Düzelmiş işleri defʿi **bozardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 8). [bozardı, -ar, -dı]*

bozıl-: *Dağılmak.*

1. Cihānı cümle yaḳdı mihr-i raḫşān
   Görüp bu ḥāleti **bozıldı** būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 24). [bozıldı, -dı]*

bozıl-: *Olumsuz şekilde değişmek.*

1. Uzun boylu nigār-ı rūz-ı rūşen
   Bozıldı bir yire geldi ṣovuḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 30). [bozıldı, -dı]*

bu: *İşaret sıfatı.*

1. **Bu** bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 1). [bu,]*
2. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü **bu** bezme Zühre çengidür
   Ṣuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [bu,]*
3. Eger **bu** meclise sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [bu,]*
4. **Bu** meclis bir güzel raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 13). [bu,]*
5. Ferāḥṣād eyledüñ ḫūrşīd-i cām ile **bu** ġamnākı
   Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 1). [bu,]*
6. Bir ḳamer menzilümüz şöyle müşerref itdi
   Reşk ider döne döne **bu** ṭoḳuz eyvān **bu** gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 6). [bu,]*
7. İrişdi bir ḳıyāmet-dem **bu** mürde cisme cān geldi
   Kelāmı āb-ı Ḫızruñ ʿayni ʿİsā-yı zamān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 1). [bu,]*
8. Cehennem āteşi odum ödünc alurdı sinemden
   Eger kim irse bir ḳatre **bu** eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 10). [bu,]*
9. Eger kim bendeñe kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan olur āzād **bu** çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 10). [bu,]*
10. **Bu** ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
    Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 5). [bu,]*
11. Ṭās-ı ḥasretde beni bir luʿb ile zār eyledi
    Dostlar **bu** naḳşı ummazdum nigārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 10). [bu,]*
12. Bilmedi sen şāhı **bu** naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
    Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 21). [bu,]*
13. Senüñ **bu** ḳudret-i bī-ḥadduñe ḳılup naẓarı
    Eyitdi pīr ü civān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 25). [bu,]*
14. Ḥaşr ola ümīdüm **bu** ḳıyāmetde senüñle
    Bunı işidüp kim dise āmīn aña raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 53). [bu,]*
15. Şu dem kim zelzele olduḳça **bu** arż
    Ḳımıldansa idersin bunı sen farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 31). [bu,]*
16. Neden oldı **bu** nüh ṭop-ı muṣannaʿ
    Kimisi sāde vü kimi muraṣṣaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 29). [bu,]*
17. **Bu** çār eżdād kim cümle bir oldı
    Mevālīd-i ş̲elā̲ş̲e ẓāhir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 65). [bu,]*
18. **Bu** eşcārı görürsin pür-varaḳdur
    ʿUḳula cümle evrāḳı sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 19). [bu,]*
19. Neden buldı **bu** reng ü būy yā gül
    Neden ney-zen olupdur aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 25). [bu,]*
20. **Bu** tevḥīd oldı **bu** arada āḫir
    Ḳulaḳ ṭut kim naṣāyiḥ oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 1). [bu,]*
21. Elā ey mest-i bī-hūş-ı elestüñ
    Bu bezmüñ ayaġına urma destüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 4). [bu,]*
22. İrişdi göklere burc-ı günāhum
    Nice yıḳsun anı **bu** ṭop-ı āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 16). [bu,]*
23. Gözüm yüz yumaz aġlamaḳda şāhum
    Nice aġ ola **bu** rūy-ı siyāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 18). [bu,]*
24. Oḳısun yane yane anı ʿuşşāḳ
    Ṭutuşsun pertevinden **bu** ṭoḳuz tāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 116). [bu,]*
25. Sebeb ne dir iseñ naẓm-ı kitāba
    Ḳulaḳ ṭut **bu** cevāb-ı müsteṭāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 2). [bu,]*
26. Süleymān'um ne yiller esdi geldüñ
    Ne gün ṭoġdı **bu** ḫāke sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 44). [bu,]*
27. **Bu** şehde ḫatm olupdur ʿadl u inṣāf
    Kimesne uramaz inṣāfdan laf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 17). [bu,]*
28. Bilüp **bu** ḥikmetin Jāle Ḫudā'nuñ
    Ḳoyupdur adını Pervāne anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 51). [bu,]*
29. Elündeñ geldügince iḫtimām it
    Bu çoġ işi var az günde tamām it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 16). [bu,]*
30. Ṣanāyiʿ rengini cān ile ezdi
    O bikrüñ ṣüretin **bu** ḳaṣra yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 4). [bu,]*

31. Aña emr oldı kim **bu** ḳaṣr-ı aʿlā
Nuḳūş ile ola maḥbūbu zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 1). [bu,]*
32. Anuñ kim ḳılsa ḥālinden suʾāli
Olurdı **bu** ġazel dilde maḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 96). [bu,]*
33. Elinde bir mühürlü nāmesi var
Didi **bu** cürʿadan içi pür-esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 34). [bu,]*
34. Rıżā şemʿin **bu** nār-ı ḥükme yandur
Gözini ḫāb-ı ġafletden uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 39). [bu,]*
35. **Bu** söz Lālā ḳatında oldı maḳbūl
ʿAṭā baḥrine ġarḳ itdi anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 53). [bu,]*
36. Yine **bu** būstān-ı lāciverdi
Semen üzre bitürdi verd-i zerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 1). [bu,]*
37. İderdi ʿandelīb efġān u feryād
İdinmişdi **bu** şiʿri dilde evrād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 62). [bu,]*
38. **Bu** söze şāh söyle oldı ḳāʾil
Ki Pervâne şanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 11). [bu,]*
39. Ḳılalum nice gün av u şikārı
Temāşā idelüm **bu** sebzezārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 12). [bu,]*
40. Ḳapusı ḫalḳına cümle buyurdı
Didi ḳalḳuñ ki geşt idem **bu** yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 10). [bu,]*
41. Bunı rāviler itdükde rivāyet
Faḳīre böyle dindi **bu** hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 4). [bu,]*
42. **Bu** ʿālem şol ḳadar oldı ki deycūr
Yoġ anda çeşm-i bī-inṣāfveş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 3). [bu,]*
43. İrişdi nār-ı firḳat çün ki cāne
Bu şiʿri oḳıdı yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 52). [bu,]*
44. O zerrīn tāclar başına odı
Yaḳup **bu** derde irdi göge dūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 24). [bu,]*
45. **Bu** ḥāle vāḳıf olup geldi Lālā
Görür kim düşmiş ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 25). [bu,]*
46. **Bu** derd ile be-ġāyet ḫaste oldı
Ziyāde nālişi āheste oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 37). [bu,]*
47. **Bu** işden oldı Nāṣır çün kim āgāh
Derūndan yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 15). [bu,]*
48. O mülke yayılup **bu** ḫalḳ düpdüz
Nice gün istediler gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 27). [bu,]*
49. Fiġānından pür oldı **bu** ṭoḳuz kāḫ
Dili zencīr-i āhı itdi sūrāḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 143). [bu,]*
50. Pür olmış her biri bir dürlü meyden
Bu vaṣfı görmemiş bir kimse şeyden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 40). [bu,]*
51. **Bu** şiʿri oḳıdı yüz şevḳ ile Şemʿ
Ḳarār u ʿaḳlı artuḳ olmadı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 9). [bu,]*
52. N'olaydı ger olaydı **bu** gice ḳadr
Bu burcı idineydi menzil ol bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 6). [bu,]*
53. Ṭapuñuñ şöyle beñzer kim peri var
Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 24). [bu,]*
54. Görüñ ey ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum
Bu ḳaṣr öñinde durur perr ü bālum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 22). [bu,]*
55. Elinden cāmı alup ol mükerrem
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 16). [bu,]*
56. **Bu** şiʿri oḳıyup nūş itdi cāmı
Eyitdi derdüme buldum devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 1). [bu,]*
57. **Bu** şiʿri uydurup söz ile Zühre
Oḳıdı şīve vü nāz ile Zühre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 17). [bu,]*
58. **Bu** şiʿri oḳıdı şevḳ ile Şemse
Ḥarāret irdi andan gökde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 11). [bu,]*
59. Ṣaçıldı yire ṣaçı idüp ibrām
Tırāş itdi **bu** pīr-i çarḫı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 16). [bu,]*
60. Hevā ol dem ziyāde erlik itdi
Bu çarḫ-ı pire-zen maġzın ṭaġıtdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 18). [bu,]*
61. Bürüdi berf-i ter **bu** ḫāk-ı ḫuşki
Ṣararlar penbeye gūyā ki müşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 21). [bu,]*

62. Ṣafālar ṣunup ḫalḳa naṣîbi
Oḳırlardı **bu** şiʿr-i dil-firîbi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 82). [bu,]*
63. Temāşā eyleyenler dirdi anı
Bu resm-i naḳşa ṭuş olmadı Mānî *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 50). [bu,]*
64. Gülistān mihr ü verde oldı maṭlaʿ
Dilinde ʿandelībüñ **bu** murabbaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 68). [bu,]*
65. Göricek Şemʿ ü Pervāne **bu** faṣlı
Eyitdiler ki bunuñ budur aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 1). [bu,]*
66. Yine **bu** dehr-i dūn u çarḫ-ı ġaddār
Nucūmuñ ṣāhını itdi giriftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 3). [bu,]*
67. **Bu** ṭūfān-ı elemden nite kim Nūḥ
Ḫalāṣ eyle teni sürsün ṣafā rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 73). [bu,]*
68. Çıḳar Mıṣr-ı viṣāli ḳıl tekellüf
Bu zindāndan beni mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 76). [bu,]*
69. Uyurken ṭuydı **bu** aḥvāli Dāye
Ḫusūf irişdi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 49). [bu,]*
70. **Bu** maḥbesden çıḳar ḳıl yāre mūnis
Derūn-ı ḥūtdan mānend-i Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 71). [bu,]*
71. Yaḳar ten-ḫānesini bilsin aḥbāb
Benüm **bu** rişte-i cismümdeki tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 52). [bu,]*
72. **Bu** şiʿri oḳıyup eylerdi āhı
İrerdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 61). [bu,]*
73. O şeh çün ḫānḳāh-ı hicre girdi
Zebānında **bu** ebyāt oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 8). [bu,]*
74. Eyitdi ey oġul sen ne kişisin
Bu yad illerde kimüñ bilişisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 10). [bu,]*
75. Görenler dir seni fırḳat seḥābı
Ne deryādan getürmişdür **bu** ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 16). [bu,]*
76. Yirümde ir ulu şeh-zādeyem ben
Bu yirde līk bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 30). [bu,]*
77. İdüñ **bu** ḫāne-i dervişi mesken
Dem olur mesken olur şāha külḫan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 47). [bu,]*
78. İderken ṭūṭī ile ṭatlu lāġı
Bu kerre hem-dem idindi kelāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 58). [bu,]*
79. Süreyüm ben **bu** ḳanlu çeşme anı
Ola kim maḥv ola bir pāre ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 63). [bu,]*
80. **Bu** kāġıd olmasa perr-i semender
Yanardı hep ol āteşden ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 91). [bu,]*
81. Ecel bulmaz idi **bu** cismi cānum
Eger kim olmasa āh u figānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 99). [bu,]*
82. Keremler eyle ey cānān-ı kāmil
Bu şiʿr-i bī-naẓīr ile ʿamel ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 108). [bu,]*
83. İdüp yüz luṭf ile aña ḫiṭābı
Oḳıdı **bu** kelām-ı müsteṭābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 14). [bu,]*
84. Viṣāle tā ki debdīl ola hicrān
Bu mürde cismüme yine gele cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 76). [bu,]*
85. **Bu** söz Pervāne'ye geldi muvāfıḳ
Eyitdi kim budur çoḳ buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 79). [bu,]*
86. **Bu** sözi ol yüzi māhum güzeldür
Müvecceh fikr ider ġāyet muḥaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 81). [bu,]*
87. İdüp mektūbı geldügini işʿār
Bu şiʿri bile yazmış nāmeye yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 84). [bu,]*
88. Keremler eyle ol şāh-ı cihāna
Bu şiʿri oḳıyı vir yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 10). [bu,]*
89. Revān ol lebleri ʿİsā'bn-ı Meryem
Bu şiʿri oḳıdı cān ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 10). [bu,]*
90. **Bu** ḫāle vāḳıf oldı Şāh Jāle
İrişdi göge yirden āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 27). [bu,]*
91. **Bu** sözden ḫoş ṣafālar sürdi Lālā
Olup āyīne-i ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 13). [bu,]*
92. Ḳapunuñ ḫalḳı atlandı ser-ā-ser
Gelüp bir yire **bu** enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 20). [bu,]*

93. Dil-i pür-derdümüñ dermānı gelsün
Yine **bu** mürde cismüñ cānı gelsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 18). [bu,]*
94. Didi Pervāne ol ġonce-dehāna
Getür ol bülbüli **bu** gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 18). [bu,]*
95. O sāʿat cümle **bu** begler aġalar
O şāha itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 17). [bu,]*
96. Açıldı bād-ı ḳudretden ser-ā-ser
Bu bāġ-ı lāciverd içinde güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 2). [bu,]*
97. Nedür ey āftābum **bu** zevālüñ
Ḳamer cismüñ hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 49). [bu,]*
98. Göñül ol āteşüñ pervānesidür
Bu ʿālem de anuñ pervānesidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 20). [bu,]*
99. **Bu** ṭās-ı heft cūş içre zamāne
Fevākihden ḳomadı hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 3). [bu,]*
100. Benüm aḥvālüm andan eyle teftīş
Ne derde uġrayupdur gör **bu** dil-rīş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 114). [bu,]*
101. Yine göz ḳıpdı gitdi şāh-ı encüm
Bu ebkār-ı nucūm itdi tebessüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 2). [bu,]*
102. Yine **bu** çarḫ ḫātūn-ı ʿabūse
Özin zeyn eyledi döndi ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 3). [bu,]*
103. Şeh-i Faġfūr'a **bu** mektūbu var vir
Ḫayāl-i yār bigi gönline gir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 21). [bu,]*
104. Ḳıl ol şāha müdāra vü telaṭṭuf
Bu tedbīre itmeye tā kim teḫalluf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 24). [bu,]*
105. Öpüp başına ḳodı itdi ʿizzet
Didi baña yiter **bu** tāc u devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 48). [bu,]*
106. Götürüp bikr-i efkāruñ niḳābın
Virelüm **bu** suʾalüñ uş cevābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 78). [bu,]*
107. Ṣalup yād illere n'eylersin anı
Bu deryā olsa yig anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 30). [bu,]*
108. Bu yir ol āftāba yaraşur burc
Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 31). [bu,]*
109. Bu yir ol āftāba yaraşur burc
Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 32). [bu,]*
110. Yine **bu** taḫt-ı ʿāc üzre seḥergāh
Geçüp yüz luṭf ile oturdı bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 1). [bu,]*
111. Ser-ā-ser çeşmi çeşme eyledi u
Görenler didi **bu** gözden elüñ yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 14). [bu,]*
112. Müneccimler işidür **bu** suʾāli
Eyitdiler olur bir ceng-i ʿāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 35). [bu,]*
113. Neberd olur **bu** mülk içinde vāfir
Döner ammā ki ḫayra ṣoñı āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 37). [bu,]*
114. Buyurdı Şāh Jāle çıḳdı otaġ
Anuñ reşki urur **bu** ḳubbeye daġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 8). [bu,]*
115. Degül rıfʿatde **bu** eflāk-ı devvār
Kim ol fānūs-ı Şemʿi salṭanat var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 13). [bu,]*
116. Eyitdi bekleyelüm **bu** ḥişārı
Ġıdādan tā buñala varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 61). [bu,]*
117. Demüñden eyle bir nāzük ser-āġāz
Bu ṭoḳuz perdeden geçsün ol āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 8). [bu,]*
118. İdinmişdi **bu** şiʿri vird ol māh
Oḳırdı ṣevḳ ile şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 17). [bu,]*
119. **Bu** keştī bir nice gün uçdı gitdi
Varup ol ḳalʿa-yı fānūsa yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 29). [bu,]*
120. Didi ḫoş geldüñüz ey çeşmi ḫaste
İrişdüm ṣıḥḥata **bu** ben şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 92). [bu,]*
121. Görüp yüz luṭf ile **bu** ḫoş nihāli
Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [bu,]*
122. Şuʿāʿından pür oldı **bu** ṭoḳuz ev
Ṣalar ol mā-verā-yı ʿarşa pertev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 103). [bu,]*
123. **Bu** mektūbı irişdür ol nīgāra
Ola kim oña baġrumdaġı yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 15). [bu,]*
124. Ne müşkil böyle ḳalursa **bu** hicrān
Bana **bu** derdden cān virmek āsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 59). [bu,]*

125. Ne müşkil böyle ḳalursa **bu** hicrān
Bana **bu** derdden cān virmek āsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 60). [bu,]*
126. Yine irse gerek **bu** ḥasret āḫir
Ḳamudan evvel anı eyle ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 67). [bu,]*
127. Ṭabībā vir **bu** bīmāra cevābı
Gide tā kim yürekden derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 71). [bu,]*
128. Ḳuru varmamağıçün peyk-ī nāme
Bu ter-ebyātı taḥrīr itdi ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 74). [bu,]*
129. Müzeyyen oldı **bu** çarḫuñ semendi
Hilāl oldı gümişden sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 3). [bu,]*
130. Görelüm kim **bu** mirʾāt-ı zamāne
Ne ṣūret gösterür āḫir cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 37). [bu,]*
131. Yumup bir dīdeyi **bu** çarḫ-ı gerdān
Kim açdı yirine çeşm-i hezārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 1). [bu,]*
132. Eyitdi var **bu** ṣūret içre maʿnī
İdem bigi yine hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 17). [bu,]*
133. Ġażabdan aġlariken güldi ḳah ḳah
Didi gördüñ mi **bu** melʿūna vah vah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 26). [bu,]*
134. O mülki seyr iderken ol zamānda
Görüp dururdı **bu** ʿayyārı anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 36). [bu,]*
135. Ḫudā Pervāne'ye yandurdı Şemʿi
Bu gevherden pür olsun dürc-i semʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 62). [bu,]*
136. Bu burcı itdi yir ol necm-i ẓāhir
Bu dürce girdi ol silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 63). [bu,]*
137. Bu burcı itdi yir ol necm-i ẓāhir
Bu dürce girdi ol silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 64). [bu,]*
138. **Bu** sözden gitdi şāhuñ ıżṭırābı
Göñülden refʿ oldı ġam niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 91). [bu,]*
139. Özin zeyn itdi **bu** çarḫ-ı ʿacūze
Sefīdac acile surḫı sürdi yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 5). [bu,]*
140. **Bu** niʿmetler simāṭ içre ser-ā-ser
Avurda çekmelü bī-miṣl dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 37). [bu,]*
141. **Bu** medḥi germ olup oḳıdı mestān
İderdi bāġda ṣan bülbül elḥān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 27). [bu,]*
142. **Bu** bezm ehli ḳamu sürdi ṣafāyı
Vefāsuz dehrden gördi vefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 37). [bu,]*
143. Yine **bu** ḥacle-i gerdūn ṭonandı
Kevākib ṣevḳ ile yaḳdı sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 1). [bu,]*
144. Görür Pervāne bir ḥacle müzeyyen
Bu Cennet'dür bilür ol ḫūra mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 12). [bu,]*
145. Bu ṣaffa ʿākıbet alur ṣafāyı
Bu ḳıble ḳomaz ʿademden ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 3). [bu,]*
146. **Bu** ʿömr-i bī-vefānuñ yoḳ ṣebātı
Ecel peyki ḳapar tāc-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 5). [bu,]*
147. **Bu** ʿömrüñ nüsḫasınuñ ṣıḥḥatı yoḳ
Bunı ḫoş oḳıyanuñ fikreti yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 7). [bu,]*
148. **Bu** ṣaffa ʿākıbet alur ṣafāyı
Bu ḳıble ḳomaz ʿademden ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 4). [bu, -ur]*
149. Yüri ḳudsīler ile bāl u per aç
Bu ṭoḳuz perdeden defʿi öte geç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 34). [bu,]*
150. Ḥaẕer ḳıl ġarre olmaz buña ey ṣūḫ
Bu ʿömrüñ nüsḫasını anla mensūḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 10). [bu,]*
151. Ulu yirden sen eyle yine ʿavdet
Ḥaẕer ḳıl yolıñı baġlar **bu** ʿavrat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 32). [bu,]*
152. **Bu** balı kime ṣunmışdur belāsuz
Bu genci kime virdi ejdehāsuz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 13). [bu,]*
153. **Bu** balı kime ṣunmışdur belāsuz
Bu genci kime virdi ejdehāsuz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 14). [bu,]*
154. Ḫudā ḫalḳ eyleyüp **bu** genc cānı
Ḳomış çār ejdehā aġzında anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 25). [bu,]*
155. Ḳulaġuñda küpe olsun **bu** sözler
Yaraşur gūş-ı şehde dür ü gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 71). [bu,]*

156. İdüp Şemʿ ile Pervāne vedāʿı
Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler **bu** dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 30). [bu,]*
157. Öñine düşdi ʿālem ʿizzet ile
Bu kerr u ferr u ʿizz ü şevḳ ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 38). [bu,]*
158. Ḳılup **bu** vech ile biñ biñ duʿālar
O gence iderek medḥ ü ṣenālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 15). [bu,]*
159. Pür oldı **bu** ḫaberden cümle-i semʿ
Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿazm ide Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 139). [bu,]*
160. Cemāli mihri ṣaldı dehre pertev
Pür oldı pertevinden **bu** ṭoḳuz ev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 4). [bu,]*
161. Naṣīb itdüñ **bu** naẓm-ı bī-naẓīri
Cihāna pādşāh itdün faḳīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 3). [bu,]*
162. Baña virdüñ ki **bu** ḫoş gülsitānı
Daḫı görmiş degül bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 5). [bu,]*
163. Nihāyet buldı **bu** naẓm-ı ṭarabnāk
Murādum ḳuṭbı üzre döndi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 33). [bu,]*
164. Naḳş taṣnīf itmeden saña **bu** dehr-i pür-ḥiyel
Seyr-i naḳş-ı dil-güşā-yı gülşeni idin ʿamel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 1). [bu,]*

bū: *Koku.*

1. Oḳıyup şiʿri nūş itdi ṭoluyı
Dimāġın eyledi pür-ʿışḳ **būyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 2). [būyı, -y, -ı]*

bu ʿālem: *Bu dünya, yaşadığımız geçici dünya, fani dünya.*

1. **Bu ʿālem** ṭoptolu olursa şādī
Aña degmez k'ola ẕikr ölüm adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 15). [bu ʿālem,]*
2. Muvāfıḳ ola bu tedbīre taḳdīr
Ne eylerseñ **bu ʿālem** içre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 24). [bu ʿālem,]*
3. Kimi zerrīn kimi sīmīn kimi āl
Bu ʿālem cümlesin zeyn itdi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 4). [bu ʿālem,]*
4. **Bu ʿālemde** bir vefāsuz dil-rübādur
Naẓar ḳılmaḳ buña ʿayn-ı anādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 11). [bu ʿālemde, -de]*

bu ʿālemdür kimseye ḳalmaz: *İster uzun ister kısa yaşa, ecel mutlaka gelecek başa. Herkes elbet kendisine verilen ömür süresini tamamlayınca dünyadan göçecek, vefat edecektir. Bunu akıldan çıkarmamak, hayatı ona göre ölçülü yaşamak gerekir.*

1. Cihānda ʿālim oldur ʿayn ü ḳadd ü kākül ü aġzın
Temāşā eyle yarın **kimseye ḳalmaz bu ʿālemdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 10). [bu ʿālemdür kimseye ḳalmaz,]*

bu bende: *Bu kul, köle.*

1. Dilerseñ cānumı cānum senüñdür
Buyur **bu bende** sulṭānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 46). [bu bende,]*

bu bezm içre: *Bu meclis içinde.*

1. **Bu bezm içre** anuñ kim yüki yitdi
Nite kim ʿaḳl-ı mestān ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 13). [bu bezm içre,]*

bu cihān: *İçinde bulunulan yeryüzü.*

1. Beşāret-nāmesiydi **bu cihānuñ**
   Ḫudā ẓahrına mühr urmışdı anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 63). [bu cihānuñ, -uñ]*
2. Şuʿāʿī şerbetini nāzükāne
   İçürdi virdi ṣıḥḥat **bu cihāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 8). [bu cihāne, -e]*
3. Semendi ḫoş bilür ṭayy-ı mekānı
   Ṭolaşur bir dem içre **bu cihānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 46). [bu cihānı, -ı]*
4. Ne Şemʿi ḳoyayın ne ol civānı
   Onlarla ḳorḳudayum **bu cihānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 32). [bu cihānı, -ı]*

bu dehr: *Bu dünya.*

1. **Bu dehrüñ** yād idüp bī-ḥad ʿaẕābın
   Seḥāb akçe döküp itdi ḥesābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 31). [bu dehrüñ, -üñ]*

bu dem: *Bu zaman.*

1. Işḳ ile feryād idüp gülşende ider andelīb
   Niceler cānlar virüp olmadı **bu demler** naṣīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 22). [bu demler, -ler]*

bu deñlü: *Bu kadar, bu kadar çok.*

1. Velī dünya ḳadar derdi çekerdi
   Bu deñlü derdden çekmezdi derdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 24). [bu deñlü,]*

bu deñlü: *Bu şekilde.*

1. Taʿaccub eylediler görüp anı
   Eyitdiler **bu deñlü** kimse ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 26). [bu deñlü,]*

bu derd: *Bu sıkıntı.*

1. **Bu derd** ile şular kim cān virüpdür
   Ḫıżırveş āb-ı ḥayvāna irüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 21). [bu derd,]*

bu derde çāre şor-: *Derde çare aramak.*

1. **Bu derde çāre şor** ey nāle çıḳ eflāke ʿİsādan
   Deminden mürdeler iḥya ider cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 3). [bu derde çāre ṣor,]*

bu dirlikden ölüm yig: *Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyi.*

1. Cihānı yaḳdı yandurdı sipāhum
   Bu dirlikden ölüm yig pādşāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 58). [bu dirlikden ölüm yig,]*

bu dün: *Bu gece.*

1. Ṭoġup burc-ı şerefden başuma gün
   Ṣabāḥ-ı ʿıyd olurdı baña **bu dün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 8). [bu dün,]*

bu dünyā: *Bu dünya, geçici dünya, fani dünya.*

1. O bir gevher **bu dünyā** bir ṣedefdür
   Aña ḫarc olmayan dünyā telefdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 7). [bu dünyā,]*
2. Meger bir şeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā
   Gidüp ẓulmetde ḳalmışdı **bu dünyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 4). [bu dünyā,]*

bu gice: *Bu gece.*

1. Ayuñ on dördine beñzer yüzi bīn şīve ile
   Geldi menzilgehüme bir şeh-i ḫūbān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 14). [bu gice,]*
2. Oldı yüz şevḳ ile bir şeh bize mihmān **bu gice**
   Müşterī ile ḳonuşdı meh-i tābān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 1). [bu gice,]*
3. Oldı yüz şevḳ ile bir şeh bize mihmān **bu gice**
   Müşterī ile ḳonuşdı meh-i tābān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 2). [bu gice,]*
4. Luṭf idüp geldi şeref virdi şebistānumuza
   Gönlümüzden ṭoġup ol āfet-i devrān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 4). [bu gice,]*
5. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a ki bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 8). [bu gice,]*
6. Tāc-ı zerrīn ile par par yanar ol māh-ı münīr
   Oldı ġam-ḫānemüze şemʿ-i şebistān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 10). [bu gice,]*
7. Çoḳ şükr ḳuṭb-ı murād üzre dönüp çarḫ-ı nucūm
   Eyledi semt-i rıżām üstine seyrān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 12). [bu gice,]*
8. Bir ḳamer menzilümüz şöyle müşerref itdi
   Reşk ider döne döne bu ṭoḳuz eyvān **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 6). [bu gice,]*
9. Bir lebi gonce gelüp gül bigi açdı dilümüz
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 10). [bu gice,]*
10. Bir saʿādet güneşi virdi şeref bezmümüze
    Gün ṭoġup başumuza gitdi nuḫūset **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 4). [bu gice,]*
11. Eyledi bir meh-i eflāk-i melāḥat **bu gice**
    Menzilin necmümüzüñ burc-ı saʿādet **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 2). [bu gice,]*
12. Eyledi bir meh-i eflāk-i melāḥat **bu gice**
    Menzilin necmümüzüñ burc-ı saʿādet **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 1). [bu gice,]*
13. Sāye-i zülfi ile ʿaḳs-i lebinden anuñ
    Āb-ı Ḫıżr oldı mey-i mülket-i ẓulmet **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 14). [bu gice,]*
14. Başumuz ḳadr ile gün bigi irişdi felege
    Virdi Ḥaḳ ḳadre irişmeklige ḳudret **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 12). [bu gice,]*
15. Çıḳdı keyfiyyet-i cām-ı deheni başumuza
    Şükr li'llāh bize çıḳdı hele ṣoḥbet **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 8). [bu gice,]*
16. Ẓulmet içre nite kim çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
    İtdi ṭatlu dil ile bize żiyāfet **bu gice** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 6). [bu gice,]*
17. Geleydi **bu gice** ol laʿl-i ʿĮsā
    Revān ben mürdeyi eylerdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 13). [bu gice,]*
18. N'olaydı ger olaydı **bu gice** ḳadr
    Bu burcı idineydi menzil ol bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 5). [bu gice,]*
19. **Bu gice** ḥāżır ol uġrı ḳapuda
    Şikār olur bigi ṣabr it pusuda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 51). [bu gice,]*
20. Didi cümle cevārī ir ü ger giç
    O māhı **bu gice** biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 14). [bu gice,]*
21. Bizi şol deñlü almış **bu gice** ḫˇāb
    Yıḳılsa ṭuymaz idük bām ile bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 15). [bu gice,]*

bu gün: *İçinde bulunulan çağ, zaman.*

1. Dünyāda devlet ile olduñ **bu gün** Süleymān
   Vaḥş u ṭuyūr ins ü cin emrüñe tevābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 37). [bu gün,]*
2. Ḫaber geldi ki ol dem şehre nā-gāh
   İder şehri müşerref **bu gün** ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 8). [bu gün,]*
3. İdinür gökde **bu gün** yiri ʿİsā
   Olur İdrīs'e cā Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 9). [bu gün,]*

bu gün: *İçinde bulunulan gün.*

1. Ḫaber geldi ki şehre **bu gün** ol māh
   İder şehri müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 1). [bu gün,]*

bu ḥālāt: *Bu durumlar.*

1. İrişür nem biter yirden nebātāt
   Müʾessirden degül midür **bu ḥālāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 40). [bu ḥālāt,]*
2. **Bu ḥālet** kim o sāʿat ẓāhir oldı
   Görüp mey-ḫāneciler kāfir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 121). [bu ḥālet,]*

bu ḥālet üzre: *Böyle.*

1. **Bu ḥālet üzre** geçdi bir nice ay
   İñledürdi dem-ā-dem nite kim nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 43). [bu ḥālet üzre,]*

bu ḥāleti gör-: *Bu durumu görmek.*

1. **Görüp bu ḥāleti** her māh-pāre
   Yüzini yırtup itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 15). [bu ḥāleti görüp, -üp]*
2. Cihānı cümle yaḳdı mihr-i raḫşān
   Görüp bu ḥāleti bozıldı būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 24). [bu ḥāleti görüp, -üp]*

bu iş: *Bu iş, bu durum.*

1. Yine gelsün saña anuñ cevābı
   Bu işden ḳılma zinhār ictinābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 18). [bu işden, -den]*
2. **Bu işden** oldı Nāṣır çün kim āgāh
   O saʿāt yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 15). [bu işden, -den]*
3. **Bu işden** Şāh Jāle oldı āgāh
   Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 17). [bu işden, -den]*
4. **Bu işden** Şāh Faġfūr oldı āgāh
   Ḳızardı vü bozardı çün seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 21). [bu işden, -den]*
5. Didi **bu iş** bugün gerçi añadur
   Bugün aña ise yarın bañadur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 91). [bu iş,]*
6. **Bu işden** çün ki şeh āgāh oldı
   O dem ʿaynı revān bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 85). [bu işden, -den]*

bu işde rāyum: *Bu konudaki fikrim.*

1. Didi ol ḥīlekār u fitne-engīz
   Benüm **bu işde rāyum** tīġ-ı ser-tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 36). [bu işde rāyum,]*

bu nüsha: *Bu kitap.*

1. Sipās u şükr ü minnet saña yā Rab
   Bu nüsḫa cümle ḫatm oldı müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 38). [bu nüsḫa,]*

bu resm ile: *Bu şekilde.*

1. **Bu resm ile** yidi gün dügün oldı
   ʿAdūya her güni biñ dügün oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 21). [bu resm ile,]*

bu resme: *Bu şekilde, böyle.*

1. **Bu resme** iki hafta seyr ḳıldı
   Geh āhū geh şikār-ı ṭayr ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 11). [bu resme,]*
2. Ġam-ı ʿālemden itmişler ferāġat
   İder bunlar **bu resme** ʿıyş ü ʿişret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 30). [bu resme,]*
3. İkisi ay ile gün bigi pür-şevḳ
   Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 12). [bu resme,]*
4. **Bu resme** kārbān öñince gitdi
   Varup bir gün o taḫt-ı Çin'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 85). [bu resme,]*
5. Olup **bu resme** biñ dürlü temāşā
   Ṣafālar sürdi ḫalḳ u şāh u paşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 29). [bu resme,]*

bu şeb: *Bu gece.*

1. Şeref vire felekde Müşterī'ye ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet **bu şeb** ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 12). [bu şeb,]*
2. Hezārān ṣubḥ-ı ʿıyd olsa **bu şeb** ḳadrine irişmez
   Bize bir kām-yāb u kāmkār u kām-rān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 7). [bu şeb,]*
3. Cibāl-i hicr acıtmışdı benüm Ferhādveş cānum
   Bu şeb cām-ı viṣālin ṣundı ol şīrīn-zebān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 12). [bu şeb,]*
4. Geleydi ḳaṣruma **bu şeb** o cānān
   Bulurdum ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 11). [bu şeb,]*
5. Ḳanaṭlandum **bu şeb** gūyā ḳarınca
   Per açdum tā Süleymān'a irince *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 17). [bu şeb,]*

bu söz: *Bu söz.*

1. Haḳīḳat ʿışḳ olupdur cān-ı ʿālem
   Bu sözi ḫaḳ bil ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 36). [bu sözi, -i]*
2. Meşeldür cümle ʿālem içre **bu söz**
   Ki göñül ḳatlanur görmeyicek göz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 37). [bu söz,]*
3. **Bu sözi** cümle-i pīr ü fenā dir
   Ḥaẕer ḳıl görini gelmez ḳażādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 39). [bu sözi, -i]*
4. **Bu sözi** çün ki ol kej-rāy işitdi
   Açup ol kej-dehānını eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 25). [bu sözi, -i]*
5. **Bu sözi** Şemʿidince şāhdan gūş
   Yürek ḳanı gözinden eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 33). [bu sözi, -i]*

bu sözi di-: *Bu sözü söylemek.*

1. **Bu sözi didi** itdi derd ile āh
   Firāvān ötdi güm güm ṭāḳ u dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 43). [bu sözi didi, -di]*

bu sözi işit-: *Bu sözü işitmek, söylenenleri duymak.*

1. **Bu sözi işidüp** Sulṭān Jāle
   Didi taḥsīnler ol şīrīn maḳāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 21). [bu sözi işidüp, -üp]*
2. **Bu sözi işidüp** āh eyledi Şemʿ
   Sarāyı gümleyüp ṭutuldı her semʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 1). [bu sözi işidüp, -üp]*

bu vādī: *Bu alan II Aşk vadisi.*

1. İdin yüri bu yolda ʿışḳı hādī
   Kim anuñla pür olmışdur **bu vādī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 98). [bu vādī,]*

bu yañ: *Bu taraf.*

1. **Bu yaña** şāh-zāde nite kim şīr
   Urılmış gerdenine sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 1). [bu yaña, -a]*
2. **Bu yaña** Şemʿi Dāye itdi āgāh
   Derūndan yane yane itdiler āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 1). [bu yaña, -a]*
3. **Bu yaña** dīdebānlar itdi tedbīr
   Didiler idelüm ol şīri naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 35). [bu yaña, -a]*
4. **Bu yaña** taḫt-ı Çīn'de ḳopdı bir yil
   Helāk olmalu oldı tozdan il *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 1). [bu yaña, -a]*
5. **Bu yaña** mülk-i Çīn'üñ Şāh Faġfūr
   İşitdi kim gelür bir ulu cumhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 1). [bu yaña, -a]*
6. **Bu yaña** ḳalʿa içre Şāh Faġfūr
   Yiyüp içmekden oldı ḫastaveş dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 1). [bu yaña, -a]*
7. **Bu yaña** Jāle-i Cemşīd-āyīn
   Olur şād olduġından oldı ġamgīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 1). [bu yaña, -a]*
8. **Bu yaña** şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz
   Derūnı āteş-i şevḳ ile pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 17). [bu yaña, -a]*
9. **Bu yaña** itdi şāh-ı çarḫ-ı rıfʿat
   Vucūdı burcınuñ māhın żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 41). [bu yaña, -a]*
10. **Bu yana** Şemʿ Bānū-yı melek-ḫū
    Dügün itdi ḫavātin cemʿ idüp u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 1). [bu yana, -a]*
11. **Bu yaña** şāh yanında olın cemʿ
    Elinde her birinüñ bir güzel şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 7). [bu yaña, -a]*
12. Uçur Pervāne'yi luṭf it **bu yaña**
    Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser ḳaʾil aña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 75). [bu yaña, -a]*

bu yol başar: *Bu yol keser.*

1. Ṭutup miskīni ol şūḫ u şeker-ḫand
   Bu yol başar diyü cust eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 34). [bu yol başar,]*

bu yolda: *Bu yolda II Bu uğurda.*

1. **Bu yolda** ʿışḳ bir uşturdur esrük
   İrişmez aña peyk-i berḳ-çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 95). [bu yolda,]*

2. İdin yüri **bu yolda** ʿışḳı hādī
   Kim anuñla pür olmışdur bu vādī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 97). [bu yolda,]*
3. **Bu yolda** ʿaḳla dirler bir ḫar-ı leng
   Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u dil-teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 93). [bu yolda,]*
4. **Bu yolda** yüri saʿy-ı bī-dirīġ it
   Daḫı bu bāliġ olmadan belīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 11). [bu yolda,]*

bu yoldan: *Bu yolla.*

1. Görür kim ceng ile iş ḥāṣıl olmaz
   Bu yoldan dil-rübāya vāṣıl olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 28). [bu yoldan,]*

bu yurd yara-: *Bulunulan yer uygun olmak.*

1. Görür kim avcı almış çevresin ḳurd
   Eyitdi **yaramadı** bana **bu yurd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 38). [bu yurd yaramadı, -ma, -dı]*

bu yüzden: *Bu nedenle.*

1. O kuḥlāsā ḳaṭı geçürdi gözden
   Muraṣṣaʿ yazmış anı **bu yüzden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 28). [bu yüzden,]*

bucak: *Kenar, köşe, yer.*

1. Degül cismüñ bi-ḥamdi'llāh ki mürde
   Bucaḳda niçün olursun füsürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 6). [bucaḳda, -da]*

budağından üzül-: *Dalından koparılmak.*

1. Bilürler bunı cümle ḫāṣ ile ʿām
   Budağından üzülmez mīve-i ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 26). [budağından üzülmez, -mez]*

bugün: *İçinde bulunulan zaman dilimi.*

1. Yine pür-şevḳem **bugün** bir māh-ı tābān sevmişem
   Bir cebini Zühre ḫūrşid-i dıraḫşān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 1). [bugün,]*
2. Aña Ḥaḳ virmiş ol añı görenler Ẕātiyā anı
   Virür cānı aña anı **bugün** ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 10). [bugün,]*
3. Cihānda dil **bugün** görsün ki kārı
   İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 11). [bugün,]*
4. **Bugün** rūşen-dilem ey bedr-i kāmil
   Sipihr-i āstānuñ oldı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 43). [bugün,]*
5. Didi bu iş **bugün** gerçi añadur
   Bugün aña ise yarın bañadur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 91). [bugün,]*

bugün aña ise yarın bañadur: *Bugün ona ise yarın sanadır.*

1. Didi bu iş bugün gerçi añadur
   Bugün añа ise yarın bañadur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 92). [bugün añа ise yarın bañadur,]*

buḫār: *Isı etkisiyle sıvı ve bâzı katı cisimlerin gaz durumuna geçmiş hâli.*

1. Buḫār ile ḳımıldar dirsin anı
   Buḫārı kim ider ey yār cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 34). [buḫārı, -ı]*

buḫār ile ḳımılda-: *Buhar yoluyla hareket etmek.*

1. **Buḫār ile ḳımıldar** dirsin anı
   Buḫārı kim ider ey yār cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 33). [buḫār ile ḳımıldar, -r]*

buḫār ol-: *Yok olmak, kaybolmak.*

1. Bulup ṣu yir içinde inḳılābı
   Buḫār oldı vü depretdi turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 14). [buḫār oldı, -dı]*

buḫāru'l-mā: *Su buharı gibi.*

1. **Buḫāru'l-mā** bigi oynatdı yiri
   Didi eyvā anuñ dervīş ü mīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 17). [buḫāru'l-mā,]*

buḫūr eyle-: *Tütsü yapmak.*

1. Ṭutar biñ bendevār destinde micmer
   Buḫūr eyler içinde müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 14). [buḫūr eyler, -r]*
2. İki biñ ḳul yaḳup o gence micmer
   Buḫūr eylerler idi ʿöd ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 18). [buḫūr eylerler, -r, -ler]*

buḫūr it-: *Tütsü etmek, tütsülemek.*

1. Ser-ā-ser ferşi ol köşküñ döşendi
   Buḫūr itdiler içinde sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 36). [buḫūr itdiler, -di, -ler]*
2. **Buḫūr itdiler** anda müşg ü ʿudı
   Pür itdi ḳubbe-i eflāki dūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 19). [buḫūr itdiler, -di, -ler]*

bul-: *(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak.*

1. **Bulup** baġ içre reng-i bī-ḳuṣūrı
   Benefşe dirdi çarḫa morı morı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 47). [bulup, -up]*
2. Kimi bulursañuz idüñ suʾāli
   Bulasız tā kim ol Yūsuf-cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 24). [bulasız, -a, -sız]*
3. Çü **bulmadılar** ol ẕāt-ı şerīfi
   Didiler kim görür cism-i laṭīfi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 35). [bulmadılar, -ma, -dı, -lar]*

4. Kimi dir bilmez ise ʿilm-i iḫfā
   Biz anı **bulmamaḳ** özge temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 38). [bulmamaḳ, -ma, -mak]*
5. Gelüp şāhı **bulan** iki sipāhi
   Eyitdiler ki biz bulduḳ o şāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 85). [bulan, -an]*
6. Gelüp şāhı bulan iki sipāhi
   Eyitdiler ki biz **bulduḳ** o şāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 86). [bulduḳ, -duḳ]*
7. Sirişki cust ü cū itdi zemīni
   Bula tā kim o serv-i nāzenīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 32). [bula, -a]*
8. Kimesne **bulmadı** ol luṭf eyesin
   Nite kim kimse dünyānuñ vefāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 25). [bulmadı, -ma, -dı]*
9. O gice **buldum** ol laʿl-i nebātı
   Ḫıżır ẓulmetde ṣan āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 27). [buldum, -du, -m]*
10. Çün anda **bulmadı** ol ercümendi
    Hemān īmānı yoḳ bir mürde ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 49). [bulmadı, -ma, -dı]*

bul-: *Ermek, ulaşmak.*

1. İrişdi od bigi eflāka āhı
   Ki yaʿnī arayup **bula** o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 24). [bula, -a]*
2. Meger kim bir güzel maḥbūb **bulmış**
   Anuñla köşkde hem-ṣoḥbet olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 19). [bulmış, -muş]*
3. **Bula** bir ḫoş nigār sīm-sīmā
   Dil-i müʾmin bigi ṣāf u mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 3). [bula, -a]*
4. Ḳamu atınuñ itdi naʿlīni zer
   Anı düşdükce tā kim **bula** iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 36). [bula, -a]*
5. **Bulup** ol bezmde bir cām-ı mey-gūn
   Aña ibrīḳdan ḳoydı gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 47). [bulup, -up]*
6. **Bulup** bir bī-bedel miḳrāż-efşān
   Ucın aldurdı şemʿüñ aña ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 53). [bulup, -up]*
7. Hem oldı şāh hem **buldı** o māhı
   Şeh oldı iki ʿālem pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 53). [buldı, -dı]*

bul-: *Görmek, denk gelmek.*

1. Kimi **bulursañuz** idüñ suʾālı
   Bulasız tā kim ol Yūsuf-cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 23). [bulursañuz, -ur, -sa, -ñuz]*

bul-: *Yerleşmek.*

1. **Bulup** bir yirde bir ḫoş sebzezārı
   Olınca ṣubḥgāh itdi ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 59). [bulup, -up]*

bulaş-: *İstemeden veya rastlantı sonucu bir işe karışmak.*

1. Muḫālif bāde kim **bulaşdum**
   Dilerken sāḥili engine düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 43). [bulaşdum, -du, -m]*

bulın-: *Bulma işine konu olmak.*

1. **Bulınur** on sekiz biñ ʿālem anda
   Anı seyr it ne istersen yabanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 91). [bulınur, -ur]*

2. Kim anuñ başı ṭaşar idi duḫānvār
   Bulınmazdı o deñlü düzd-iʿayyār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 8). [bulınmazdı, -maz, -dı]*
3. Arandı ẕerre ẕerre cümle ara
   Bulınmadı o mihr-iʿālem-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 48). [bulınmadı, -ma, -dı]*
4. İderler cust u cū cümle cihānı
   Bulınmaz gördi ol bedr-i dücāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 14). [bulınmaz, -maz]*
5. **Bulına** mihr ü meh reʾs ü ẕenebde
   Saʿādet mi ola dirsin o şebde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 7). [bulına, -a]*
6. Yine aradılar cümle cihānı
   Bulınmadı vefāveş görmiş anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 24). [bulınmadı, -ma, -dı]*
7. Zer üsküflülerüñ destinde zerde
   Bulınmaz leẕẕeti şehd ü şekerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 48). [bulınmaz, -maz]*
8. Meẕellet āteşinde kim ki yalıñ
   Bulındıysa eyitdi ḫilʿat aluñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 22). [bulındıysa, -dı, -y, -sa]*
9. Anuñ ḥaṭṭına rīk olmış ḳabāḥat
   Bulınmaz anda bir ḥarf-i melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 10). [bulınmaz, -maz]*

bulış-: *Bir araya gelmek.*

1. O dem Pervāne'ye **bulışdı** Lālā
   Didi ey nüh felekden ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 1). [bulışdı, -dı]*
2. Belā iḫvānına nā-geh **bulışmış**
   Varup Yūsuf bigi bir çāha düşmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 23). [bulışmış, -mış]*
3. Girüp Dāye yola vardı sarāya
   Bulışdı defʿi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 44). [bulışdı, -dı]*
4. **Bulışmaḳdur** size maḳṣūdı elān
   Ṭapuñuñ pādşāhum bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 15). [bulışmaḳdur, -maḳ, -dur]*
5. O dem Bercīs ṭurdı geldi şāha
   Bulışdı Müşteri gūyā ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 14). [bulışdı, -dı]*
6. O dem begler begisine **bulışdı**
   Hemān Ṣarṣar anuñ öñine düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 33). [bulışdı, -dı]*
7. İrişdi od bigi **bulışdı** Şemʿe
   Ne Şemʿ anuñ yüzinden mihr-i lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 19). [bulışdı, -dı]*
8. Ol alnı Zühre'ye **bulışdı** ol şāh
   Ṣan itdi ictimāʿī mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 29). [bulışdı, -dı]*
9. Daḫı ol dem Şükūfe'yle **bulışdı**
   Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 27). [bulışdı, -dı]*

bulışdur-: *Bir araya gelmelerini sağlamak, bir araya getirmek.*

1. Sipās u şükr ü niʿmet ol Ḫudāya
   Bulışdurdı beni sen meh-liḳāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 26). [bulışdurdı, -dı]*

bulıt: *Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.*

1. Didi şāha nedür bu şuʿle-i nār
   Bulıt küldür meger içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 16). [bulıt,]*
2. **Bulıtla**r çeşm-i dil-ber bigi giryān
   Gülistān rūy-ı dil-ber bigi ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 5). [bulıtlar, -lar]*
3. Bulurdı ol demüñ luṭfıñdan anı
   Bulıtlar şekl-i insān olsa cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 22). [bulıtlar, -lar]*
4. Elinde māh-ı nev bigi nacaġı
   Bulıtlar gibi aşar cümle dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 20). [bulıtlar, -lar]*

5. **Bulıt** olmışdı nā-peydā vefāveş
   Eşer yoġ idi hīç andan ṣafāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 9). [bulıt,]*
6. Ṣabāveş başına ṭurmaz ḳoyar ḫāk
   Bulıtlar bigi anuñ çeşmi nemnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 48). [bulıtlar, -lar]*
7. Ṣaçın çözdi **bulıtlar** bigi ol māh
   Aḳıtdı yaşını şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 107). [bulıtlar, -lar]*

bulıt bigi geç-: *Bulut gibi geçmek II Çok hızlı geçmek.*

1. Ḳodı başı vü götürdi ayaġı
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 20). [bulıtlar bigi geçdi, -mek]*

bulıt soyıl-: *Bulut soyulmak II Bulut gitmek, uzaklaşmak.*

1. Çü çıḳdı ḳara ḫilʿat Şemʿ ü şehden
   Bulıt soyıldı gūyā mihr ü mehden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 14). [bulıt soyıldı, -dı]*

bulıtdan çıḳ-: *Bulutun içinden ayrılıp görünür olmak.*

1. O sāʿat kendüzini itdi iẓhār
   Bulıtdan çıḳdı ṣan māh-ı pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 6). [bulıtdan çıḳdı, -dı]*

bulıtlan-: *Bulutlarla kaplanmak.*

1. **Bulıtlanmışdı** gök görinmedi māh
   Ḳıyās itdi ki olmışdur seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 13). [bulıtlanmışdı, -mış, -dı]*

bulıtlar bigi geç-: *Bulut gibi geçmek II Çok hızlı geçmek.*

1. **Bulıtlar bigi** kuhsārı **geçerdi**
   Reh-i ṣaḥrāda ḳuş bigi uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 7). [bulıtlar bigi geçerdi, -er, -di]*
2. Ḳoyup baş u ayaḳ götürdi ʿayyār
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü kūhsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 12). [bulıtlar bigi geçdi, -di]*

bulup yine getür-: *Bulup tekrar gelmesini sağlamak.*

1. **Bulup yine getürdiler** sarāya
   Görürler murġveş māʾil hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 33). [bulup yine getürdiler, -di, -ler]*

buña şemʿ dirler: *Buna Şem derler.*

1. Yazılmış üstine **dirler buña Şemʿ**
   Görenler idemezler özlerin cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 59). [buña şemʿ dirler,]*

buñal-: *Sıkıntıya girmek.*

1. Ṭolulardan **buñaldı** ser-ā-ser il
   ʿAdūya ṣan ḥaṣā dökdi ebābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 39). [buñaldı, -dı]*
2. Eyitdi bekleyelüm bu ḥişārı
   Ġıdādan tā **buñala** varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 62). [buñala, -a]*
3. Anuñçün göçdi şeb ol şāh-ı aʿlā
   Ḥarāretden **buñalmaya** çerī tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 10). [buñalmaya, -ma, -y, -a]*

bunca: *Bu kadar çok, böylesi.*

1. Geyürken **bunca** semmūr-ı sincābī
   Şitā ditretdi dir dir āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 37). [bunca,]*
2. Çeken ol döne döne **bunca** derdi
   İden ṣabr u ḳarār ile neberdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 23). [bunca,]*

bunı pādşāha irişdür-: *Bunu padişaha ulaştırmak.*

1. Didi **bunı irişdür pādşāha**
   Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 15). [bunı pādşāha irişdür,]*

bunuñ aşlı bu: *İşin aslı şu.*

1. Göricek Şemʿ ü Pervāne bu faṣlı
   Eyitdiler ki **bunuñ budur aşlı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 2). [bunuñ aşlı budur, -dur]*

bur-: *Burmak.*

1. Eger kim itse cengi ursa çengi
   Burardı pençe-i bebr ü pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 18). [burardı, -ar, -dı]*

burāk: *Hz. Muhammed'in, üzerine binerek miraca çıkması için emrine verilen binek.*

1. Binüp bir çarḫ-sürʿat ata Bercīs
   Burāḳa nite kim Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 10). [burāḳa, -a]*

burāḳ-ı berḳ-sürʿat: *Şimşek gibi süratli Burak.*

1. **Burāḳ-ı berḳ-sürʿat** aña merkeb
   Olup seyr itdi cümle gökleri heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 91). [burāḳ-ı berḳ-sürʿat,]*

burc: *Gök küresinde güneşin bir yıl zarfında devrettiği, üzerinde 12 takımyıldızın sıralandığı kuşak biçimindeki alan, Zodyak.*

1. Esedle ḳavsdan **burcıyıla** māh
   Ana teslīs itmiş ol seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 59). [burcıyıla, -ı, -y, -la]*

2. N’olaydı ger olaydı bu gice ḳadr
   Bu **burcı** idineydi menzil ol bedr *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 61, Mısra 6). [burcı, -ı]*
3. Ṭulūʿ itdi o meh şol **burcdan** kim
   Çıḳupdur ol güher şol dürcden kim *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 96, Mısra 7). [burcdan, -dan]*
4. Bu yir ol āftāba yaraşur **burc**
   Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 105, Mısra 31). [burc,]*
5. Muḳārin oldı çün kim **burc** o mihre
   İrişdi gün bigi başı sipihre *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 153, Mısra 19). [burc,]*

burc: *Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takımyıldızına verilen ad II Aşk.*

1. Bu **burcı** itdi yir ol necm-i ẓāhir
   Bu dürce girdi ol silk-i cevāhir *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 134, Mısra 63). [burcı, -ı]*

burca iriş-: *Burca ulaşmak.*

1. **İrişdi burcına** şevḳ ile ol māh
   Görenler gün yüzin dir Allāh Allāh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 145, Mısra 45). [burcına irişdi, -di]*
2. Sarāya geldi ḳondı çūn o cānān
   İrişdi burcuna ṣan māh-ı tābān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 156, Mısra 40). [burcuna irişdi, -di]*

burc-ı ʿakreb it-: *Akrep burcu yapmak.*

1. Döker Mirrīḫ’den māh üzre kevkeb
   İder ḫūrşīde menzil **burc-ı ʿaḳreb** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 6). [burc-ı ʿaḳreb ider, -er]*

burc-ı bülend: *Yüksek burç.*

1. Ḥişār-ı ʿizzetüñ **burc-ı bülendi**
   Yücedür irmez ol māhuñ kemendi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 1, Mısra 73). [burc-ı bülendi, -i]*

burc-ı çeşm: *Göz burcu.*

1. Ṣayar her gice **burc-ı çeşmi** yılduz
   Çıḳar gün bigi āhı çarḫa gündüz *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 117). [burc-ı çeşmi, -i]*

burc-ı çeşmi yılduz şay-: *Her gece yıldız saymak.*

1. **Şayar her gice** burc-ı çeşmi **yılduz**
   Çıḳar gün bigi āhı çarḫa gündüz *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 117). [her gice yılduz ṣayar, -ar]*

burc-ı delv: *Kova burcu.*

1. Eyitdi **burc-ı delve** şekl-i ḫūrşīd
   Gelüpdür var ise ol alnı Nāhīd *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 21). [burc-ı delve, -e]*

burc-ı delve iriş-: *Kova burcuna ulaşmak.*

1. Revān ṣu bigi bindi delve ol şāh
   İrişdi burc-ı delve gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 50). [burc-ı delve irişdi, -di]*

burc-ı günāh: *Günah burcu.*

1. İrişdi göklere **burc-ı günāhum**
   Nice yıḳṣun anı bu ṭop-ı āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 15). [burc-ı günāhum, -um]*

burc-ı ḳavsa iriş-: *Yay burcuna ulaşmak.*

1. Ḳoyup anı kemāna çekdi ol şāh
   İrişdi burc-ı ḳavsa gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 56). [burc-ı ḳavsa irişdi, -di]*

burc-ı ḳavse gel-: *Yay burcuna ulaşmak.*

1. İderdi **burc-ı ḳavse gelse** zārı
   Ḳomazdı kimsede ḳılca ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 3). [burc-ı ḳavse gelse, -se]*

burc-ı ḳavse ir-: *Yay burcuna ulaşmak.*

1. Zihī kim çekse tīr ol tīr-i tedbīr
   İrişür burc-ı ḳavse gūyiyā tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 34). [burc-ı ḳavse irişür, -iş, -ür]*

burc-ı meh: *Ay burcu.*

1. Anuñ **burc-ı mehine** buldı seyri
   Anuñçün menzili olmadı ġayrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 17). [burc-ı mehine, -i, -n, -e]*

burc-ı meʾnūs: *Uygun burç.*

1. Demürden muḥkem anuñ adı Fānūs
   Felek fevḳ ile olmış **burc-ı meʾnūs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 20). [burc-ı meʾnūs,]*

burc-ı mīzān: *Terazi burcu.*

1. Çü girdi keffeye ol şāh-ı ʿādil
   Şan oldı **burc-ı mīzān** māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 94). [burc-ı mīzān,]*

burc-ı nūḥuset: *Uğursuzluk burcu.*

1. Felekde necmüme **burc-ı nūḥuset** menzil olmışdı
   Bi-ḥamdi'llāh şeref virdi meh-i tābanumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 3). [burc-ı nūḥuset,]*

burc-ı saʿādet eyle-: *Saadet burcuna ulaştırmak.*

1. **Eyledi** bir meh-i eflāk-i melāḥat bu gice
   Menzilin necmümüzüñ **burc-ı saʿādet** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 2). [burc-ı saʿādet eyledi, -di]*

burc-ı semā: *Gök burcu.*

1. Dil uzatdı çün od şāh-ı hevāya
   Kemend itdi odın **burc-ı semāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 44). [burc-ı semāya, -y, -a]*

burc-ı şeref: *Ululuk, azamet burcu; gökyüzünün en üst burcu; Hak katı.*

1. Ṭoġup **burc-ı şerefden** başuma gün
   Ṣabāḥ-ı ʿıyd olurdı baña bu dün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 7). [burc-ı şerefden, -den]*

burc-ı tamām: *Tamamlanma burcu.*

1. İlāhī māh-ı naẓmum bedr itdüñ
   Aña **burc-ı tamāmı** ṣadr itdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 32). [burc-ı tamāmı, -ı]*

burc-ı vucūda ir-: *Vücut burcuna ermek.*

1. Ḫūrşīd-i viṣālüñ **iricek burc-ı vucūda**
   ʿĀlem açılup gitdi ḳamu leyl-i ḍalālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 7). [burc-ı vucūda iricek, -icek]*

burcına sitāre ir-: *Burcuna yıldız ermek.*

1. Yetişdi düşdi ol dem ol ḥışāra
   Ṣanasın **burcına irdi sitāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 24). [burcına sitāre irdi, -di]*

bürhān vir-: *Delil vermek.*

1. Mālik-riḳāb sensin **bürhān virse** düşmen
   Tīġuñda yazılupdur āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 19). [bürhān virse, -se]*

burkaʿın yüzden götür-: *Örtüsünü yüzden kaldırmak.*

1. Bir altun kürsiye geçmiş oturmış
   Melāmet **burḳaʿın yüzden götürmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 34). [burḳaʿın yüzden götürmiş, -miş]*

bursa şehri: *Bursa şehri.*

1. Ḳızarmış ḳamu gök yapraḳ şafaḳveş
   Ṣanasın **Bursa şehrin** ṭutmış āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 8). [bursa şehrin, -n]*

burūc: *Burçlar.*

1. **Burūcı** nice seyr eyler kevākib
   Ne deñlüdür yā ḫalḳ içre meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 31). [burūcı, -i]*
2. Hevāyī ṭoplar eflāke aġdı
   Burūca çarḫ oḳı ḫışm ile yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 48). [burūca, -a]*

burūdet: *Soğukluk.*

1. Ẕātuñda senüñ yoġ idi bir ẕerrece bed-ḫu
   Āteşde **burūdet** nite kim ṣuda yubūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 26). [burūdet,]*

būse: *Öpücük.*

1. Ṭoyurdı sükkeri senbūselerle
   Güzeller ʿāşıḳı ṣan **būselerle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 96). [būselerle, -ler, -le]*

būse al-: *Öpmek.*

1. O niʿmetden şu kim senbūse aldı
   Leb-i cānāneden ṣan **būse aldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 78). [būse aldı, -dı]*

būstān: *Bağ, bahçe.*

1. O ḥavż u köşki ḳuşatmış gülistān
   Hemān Firdevs'e beñzerdi o **būstān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 30). [būstān,]*
2. Ṣarup bir nice yirden itdiler bend
   Ṣanasın **būstān** içre ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 48). [būstān,]*
3. Eyitdiler ḳızuñ ey ehl-i devlet
   Gelüp **būstānda** köşke itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 18). [būstānda, -da]*
4. Ṭolu ile müzeyyen oldı **būstān**
   Çıḳardı ṣan çiçek bir verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 29). [būstān,]*
5. Cihānı cümle yaḳdı mihr-i raḫşān
   Görüp bu ḥāleti bozıldı **būstān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 24). [būstān,]*

būstān: *Bahçe II Bustan, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Nesīm anuñ biri vü biri **Būstān**
   Birisi Müşteri ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 11). [būstān,]*
2. Naṣībi Nev-bahāruñ oldı Nīsān
   Daḫı bağrına başdı Serv **Būstān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 20). [būstān,]*

būstān-ı lāciverd: *Lacivert gül bahçesi.*

1. Yine bu **būstān-ı lāciverdi**
   Semen üzre bitürdi verd-i zerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 1). [būstān-ı lāciverdi, -i]*

būy: *Koku.*

1. Felekden şeb-nem irince turāba
   Hevādan **būyı** dönerdi gül-āba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 24). [būyı, -ı]*

būy-ı gül al-: *Gül kokusu almak.*

1. Görüp ḳaşı hilālin bir nigāruñ
   Alup būy-ı gülin bir nev-bahārun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 36). [būy-ı gülin alup, -up]*

būy-ı müşk: *Misk kokusu.*

1. Nite kim **būy-ı müşk** ol ʿışḳa māʾil
   Görürler kim degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 129). [būy-ı müşk,]*
2. Hemān biz ey belāsı miḥneti çoḳ
   Hevāya **būy-ı müşk** uyar ṣanurduḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 104). [būy-ı müşk,]*

buyır-: *Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek.*

1. **Buyırdı** ol şeh-i ḫūrşīd-ṭalʿat
   Getürdiler bir esb-i māh-sürʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 7). [buyırdı, -dı]*
2. **Buyırdı** şāh geldi peyk-i çābük
   Kim ol ḥiss-i naẓardan cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 49). [buyırdı, -dı]*

buyruk it-: *Emretmek.*

1. Aña Lālā **idüp dururdı buyruḳ**
   K'alasun bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 15). [buyruḳ idüp dururdı, -üp, -dururdı]*

buyruk kıl-: *Emir vermek.*

1. Ṭapuñ bir ḳula **ḳılsun** anı **buyruḳ**
   Getürsin bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 37). [buyruḳ ḳılsun, -sun]*

buyur-: *Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek.*

1. Dilerseñ cānumı cānum senüñdür
   Buyur bu bende sulṭānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 46). [buyur,]*
2. Ḳapusı ḫalḳına cümle **buyurdı**
   Didi ḳalḳuñ ki geşt idem bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 9). [buyurdı, -dı]*
3. **Buyurdı** pādşāh begler aġalar
   Seḥer şeh-zādeye ḳarşu duralar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 45). [buyurdı, -dı]*
4. **Buyurd**ı Şāh Jāle ol güzīne
   Dileye Şemʿi varup şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 13). [buyurdı, -dı]*

5. **Buyurdı** ḳarşu çıḳdılar aña heb
   Ḳapusı ḫalḳı ser-ā-ser müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 19). [buyurdı, -dı]*
6. **Buyurdı** şāh-ı Faġfūr oldı dīvān
   Yirine geldi hep erbāb-ı erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 7). [buyurdı, -dı]*
7. Sipāh-ı nūra ser-tā-ser **buyurdı**
   Cihāna ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 5). [buyurdı, -dı]*
8. **Buyurdı** pādşāh-ı saʿd-kevkeb
   Müneccimler dirildi bir yire heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 25). [buyurdı, -dı]*
9. Aña Sulṭān **buyurdı** çıḳdı gitdi
   Ḳonup bir sebzezāra dirnek itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 13). [buyurdı, -dı]*
10. **Buyurdı** Şāh Jāle çıḳdı otaġ
    Anuñ reşki urur bu ḳubbeye daġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 7). [buyurdı, -dı]*
11. **Buyurdı** pādşāh-ı mülket-ārā
    Getürdiler bir esb-i rāh-peymā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 1). [buyurdı, -dı]*
12. **Buyurdı** āftāb-ı zer-feşāna
    Geyürdi ḫilʿat-ı zerrīn cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 5). [buyurdı, -dı]*
13. Ḫazīnedār başına çün **buyurdı**
    Ser-ā-ser beglere ḫilʿat geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 9). [buyurdı, -dı]*
14. **Buyurdı** bunı ol şāh-ı melek-ḫū
    Ḫevātīn ol perīye vara ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 13). [buyurdı, -dı]*

buza beñze-: *Buz gibi olmak.*

1. Naẓīri gelmemişdi bir dīyāra
   Kelāmı **buza beñzer** yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 16). [buza beñzer, -r]*

bükil-: *Eğilmek.*

1. Bili bir pīre-zen bigi **bükilmiş**
   Ṣaçı inmiş ayaġına dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 21). [bükilmiş, -miş]*
2. Belā bādıyıla servi **bükilmiş**
   Mecāl u ṭāḳatı bergi dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 93). [bükilmiş, -miş]*

bülbül: *Güzel sesiyle bilinen kuş II Âşık.*

1. Ben **bülbülini** ey gül-i ḫandānum unutma
   İrgürme göge nāle vü efġānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 1). [bülbülini, -in, -i]*
2. Neden buldı bu reng ü būy yā gül
   Neden ney-zen olupdur aña **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 26). [bülbül,]*
3. O dem **bülbül** bigi itdi terennüm
   Açup ġonce lebin itdi tekellüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 1). [bülbül,]*
4. Eger resm itse bir maḥbūb-ı ter-gül
   Fiġān eylerdi ḳarşusında **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 10). [bülbül,]*
5. Görüp dil **bülbüli** buldı feraḥlar
   Ṭaġıldı cümle-i zāġ u teraḥlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 5). [bülbüli, -i]*
6. Arada ḳalmayup ḫār-ı tekellüf
   O **bülbül** ḳıldı gülzārı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 12). [bülbül,]*
7. Görüp şeh-zāde ʿāşıḳ olmış anı
   İder **bülbül** bigi āh u fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 12). [bülbül,]*
8. Ḫarāretden olup ruḫsārı gül gül
   Ṣafā vü şevḳ ile diz dökdi **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 70). [bülbül,]*
9. İdüp **bülbül** bigi feryād u nāle
   Gül üzre nergisinden dökdi jale *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 11). [bülbül,]*
10. Ne dirsin teşne irsün mi zülāle
    Ḳarīn olsun mı **bülbül** verd-i āle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 22). [bülbül,]*
11. Bu medḥi germ olup oḳıdı mestān
    İderdi bāġda ṣan **bülbül** elḥān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 28). [bülbül,]*

12. O sīne gūyiyā bir ḫarman-ı gül
    O şeb gül ḫarmanına irdi **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 36). [bülbül,]*
13. **Bülbül** gūyā ṣadānuñ yirin eflāk eyledi
    Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 7). [bülbül,]*

bülbül: *Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş; hezar.*

1. Aġlayup n'ola hezār āh eylesem **bülbül** bigi
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 7). [bülbül,]*
2. Güllerüñ yirin diken ḫāruñ gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse **bülbül** yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 12). [bülbül,]*
3. **Bülbül** anuñçün fiġān u nāle eyler dem-be-dem
   Ey gül-i zibā ṣoñında vuṣlatuñ var ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 3). [bülbül,]*
4. O bezm-i gülşen içre cāmlar gül
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzı **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 22). [bülbül,]*
5. Açıldı gülsitāna ḫār ile gül
   Derūndan nāle iẓhār itdi **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 32). [bülbül,]*
6. Gülīstāna gelüñ dir yolunup gül
   Oḳır ḫalḳı idüp feryād **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 40). [bülbül,]*
7. Gülistānda fiġān itmezdi **bülbül**
   Naṣīb olmışken aña vuṣlat-ı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 67). [bülbül,]*
8. Dilin **bülbül** bigi depretdi Jāle
   Eyitdi ol gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 97). [bülbül,]*

bülbül: *Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş; hezar II Bülbül, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Daḫı hem Ṭūtī vü Ḳumrı vü **Bülbül**
   Güzel gūyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [bülbül,]*
2. Birisi Nev-bahār u biri **Bülbül**
   Ḳamusınuñ lebi ġonce yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 51). [bülbül,]*
3. Biri Şemse biri Zühre biri Māh
   İkisi Serv **Bülbül** biri Gülşāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 4). [bülbül,]*
4. Hem oldı Ġoncenüñ **Bülbül** naṣībi
   O bāġuñ oldı Ġonce ʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 29). [bülbül,]*

bülbül: *Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş; hezar II Şair.*

1. Baña virdüñ ki bu ḫoş gülsitānı
   Daḫı görmiş degül bir **bülbül** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 6). [bülbül,]*

bülbül: *Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş; hezar II Şem.*

1. Didi Pervāne ol ġonce-dehāna
   Getür ol **bülbüli** bu gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 18). [bülbüli, -i]*

bülbül: *Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş (Luscinia megarhynchos) II Şükufe.*

1. Ne gülzāra açılduñ ey yüzi gül
   Ġamuñdan ben perīşānum çü **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 46). [bülbül,]*

bülbül it-: *Bülbül etmek II Âşık etmek.*

1. Ḳılur ol ʿārıż-ı cānānı gül gül
   İder ʿuşşāḳı ḳarşusında **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 12). [bülbül ider, -er]*
2. Ruḫ-ı dil-berler olmışdı ḳızıl gül
   İderlerdi ḳamu ʿuşşāḳı **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 22). [bülbül iderlerdi, -er, -ler, -di]*

bülbül ol-: *Bülbüle dönmek II Âşık olmak.*

1. ʿAceb ḳande açıldı ḳanı ol gül
   Yüzin gören **olurdı** aña **bülbü**l *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 48). [bülbül olurdı, -ur, -dı]*
2. Gülistān ol sarāy ol şekl bir gül
   Ol anuñ **oldı** ḳarşusında **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 24). [bülbül oldı, -dı]*
3. Nedenlü nūn ki var her biri bir gül
   Olur anı gören der-ḥāl **bülbül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 10). [bülbül olur, -ur]*

bülbül-i bāġ-ı belāġat: *Etkili söz söyleme bağının bülbülü.*

1. Görür ol **bülbül-i bāġ-ı belāġat**
   Olupdur ṭūṭī-i Hindū-feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 53). [bülbül-i bāġ-ı belāġat,]*

bülbül-i dil-hasta: *Gönlü yorgun bülbül.*

1. ʿĀrıż-ı Ẕātī ḥayāsından kızarmasun mı
   Bülbül-i dil-ḫastanuñ sürdi ḳanını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 14). [bülbül-i dil-ḫastanuñ, -nuñ]*

bülbül-i gülzār-ı nübüvvet: *Peygamberlik gül bahçesinin bülbülü.*

1. Ḳurtıldı ḥadīṯüñ işiden cümle ḥadeṯden
   Ey bāġ-ı vefā **bülbül-i gülzār-ı nübüvvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 12). [bülbül-i gülzār-ı nübüvvet,]*

bülbül-i gūyā: *Söyleyen bülbül, konuşan bülbül.*

1. Görenler **bülbül-i gūyā** ṣanurdı
   Yāḫud ṭūṭī-i şeker-ḫā ṣanurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 7). [bülbül-i gūyā,]*

bülbül-i ṭūr: *Tur Dağı'nın bülbülü.*

1. İdindi vird ḳumrī yā Kerīm'i
   Bülbül-i Ṭūr gülzāruñ Kelīm'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 24). [bülbül-i ṭūr,]*

bülend-āvāz: *Yüksek ses, gür ses.*

1. **Bülend-āvāz** ile ṭoplar ögindi
   Anuñçün ḳalʿa taşlarla dögindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 37). [bülend-āvāz,]*

bülürse bu bilür: *Sadece o bilir.*

1. Didi ehl-i velāyet görüp anı
   Bülürse bu bilür ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 8). [bülürse bu bilür,]*

bünyād eyle-: *Binâ etmek, inşâ etmek, kurmak.*

1. Eyitdi şāh **eyleñ** anda **bünyād**
   Maḳām-ı cān-fezā vü ḳaṣr-ı dil-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 15). [bünyād eyleñ, -ñ]*
2. Evṣāf-ı āyīne-i şāh-Sikender
   Anuñ rāy ile **bünyād eylese** ger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 10). [bünyād eylese, -se]*

bünyād ur-: *Temel atmak.*

1. **Uruñ bünyādını** taḫt-ı şerādan
   Yüceldüñ rıfʿatın fevḳa'l-ʿalādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 19). [bünyādını uruñ, -uñ]*

bünyād-ı dünyā degül ʿilim bāḳī: *Sonsuz olan dünya değil, ilimdir.*

1. Yā n'içündür daḫı ʿālemde dünyā
   ʿİlim bāḳī degül bünyād-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 64). [bünyād-ı dünyā degül ʿilim bāḳī,]*

büride baş: *Kesilmiş baş.*

1. O baḫre yüzmege cism-i ʿadūlar
   Büride başlar oldı kedūlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 78). [büride başlar, -lar]*
2. Ol ara bir deñiz ḳan oldı ābı
   Büride başlar anuñ çün ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 76). [büride başlar, -lar]*

bürü-: *Kaplamak.*

1. **Bürüdi** berf-i ter bu ḫāk-ı ḫuşki
   Ṣararlar penbeye gūyā ki müşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 21). [bürüdi, -di]*

büründük: *Ham ipekten dokunmuş ince kumaş, bürümcük.*

1. Sutūnı var anuñ ḫāliş gümişden
   Büründükden ṭaḳılmış aña yelken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 18). [büründükden, -den]*

büryān it-: *Kebap etmek, kavurmak, yakmak.*

1. Teşevvük nārına **büryān idüp** bir berre-i cānı
   Ḫalīlāsā feraḥ olsam n'ola mihmānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 9). [büryān idüp, -üp]*

büryān ol-: *Ciğeri kebap olmak, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

1. Hevā-yı nefsde dil-murġı perrān
   Nedāmet odına **olmadı büryān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 8). [büryān olmadı, -ma, -dı]*
2. Felekde yaḳdı āhı mihr ü māhı
   Deñizler içre **büryān oldı** māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 30). [büryān oldı, -dı]*

büryān ol-: *Yanıp kavrulmak.*

1. Hevāda bir nefes açsa eger per
   Ola döne döne **büryān** kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 26). [büryān ola, -a]*
2. O dem s̲evr ü ḥamel cedy ile yeksān
   Olurdı çarḫ tennūrında **büryān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 28). [büryān olurdı, -ur, -dı]*

büryān-ı dürrāc: *Turaç kuşu kebabı.*

1. Zebān-ı ḥāl ile **büryān-ı dürrāc**
   Dir idi ṭoyum olduñ olma ṭurac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 75). [büryān-ı dürrāc,]*

büt-perest: *Putperest, puta tapan.*

1. Gel ey deyr-i maʿāni **büt-peresti**
   Maʿāni bezminüñ bī-hūş mesti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 1). [büt-peresti, -i]*

büyük küççük: *Büyük küçük II Herkes.*

1. **Büyük küççük** ḳamu ḫ̬ābā ezelden
   Dimişler küççük ölüm ulu düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 31). [büyük küççük,]*

büyük ḳuş: *Büyük kuş maketi.*

1. Baḳarken göge oldı gözleri ṭuş
   Görür uçar hevāda bir **büyük ḳuş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 6). [büyük ḳuş,]*

C

cā ḥakıçün: *Yerin hakkı için.*

1. Kelīmüñ ḥażret-i Mūsā ḥaḳıçün
   Tekellüm eyledügi **cā ḥaḳıçün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 96). [cā ḥaḳıçün,]*

cā it-: *Yer etmek.*

1. Saña cānlar viren Cercīs ḥaḳḳı
   Cinānı **cā iden** İdrīs ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 76). [cā iden, -en]*

cā ol-: *Yer, mekân olmak.*

1. İdinür gökde bu gün yiri ʿİsā
   Olur İdrīs'e **cā** Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 10). [cā olur, -ur]*

cābir ol-: *Zorba olmak.*

1. Şular kim **olalar** devrüñde **cābir**
   Hemān setr eylesün ʿaybın meḳābir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 55). [cābir olalar, -a, -lar]*

cādū firīb: *Cadı hileli.*

1. Kim ol **cādū firīb** ü çeşmi seḥḥār
   Aña siḥr idüp üfürdükçe her bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 75). [cādū firīb,]*

caḥüñ (içi) yan-: *Cehennemin içi yanmak.*

1. Görürse āh u eşkin ben elīmüñ
   Acır deryā içi **yanar caḥīmüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 50). [caḥīmüñ yanar, -ar]*

cāʾiz din-: *Yapılmasında mahzur olmayan uygun denmek.*

1. Dil-i dānā **dinürse** aña **cāʾiz**
   Mühendis ḳaʿrınuñ fehminde ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 9). [cāʾiz dinürse, -ür, -se]*

cām: *Cam, pencere.*

1. İdüñ her **cāmını** māh-ı mücellā
   Ḳıluñ hem ḳubbesin merfūʿ u aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 21). [cāmını, -ı, -n, -ı]*

cām: *Kadeh.*

1. Ṣürāḥī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün **cām**
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḥīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 9). [cām,]*
2. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde **cāmlar** güldür
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 1). [cāmlar, -lar]*
3. Ele al **cāmı** ḥürmetle ḥarīm-i dehr-i dün içre
   Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca ṣanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 3). [cāmı, -ı]*
4. O bezm-i gülşen içre **cāmlar** gül
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 21). [cāmlar, -lar]*
5. Elinden **cāmı** alup ol mükerrem
   Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 15). [cāmı, -ı]*
6. Ola terlikde şol kim bir içim ṣu
   Elinde **cām** ile şerbet ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 18). [cām,]*
7. Kim ol ḳaṣruñ feṣāḥatdur ruḥāmı
   Leṭāfet sırçasından cümle **cāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 20). [cāmı, -ı]*

cām içre zaʿferān var: *Kadehte safran var.*

1. ʿAceb mi gül gülüp açılsın her bār
   Kim anuñ **cāmı içre zaʿferān var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 34). [cāmı içre zaʿferān var,]*

cām nūş it-: *Şarap içmek.*

1. Bu şiʿri oḳıyup **nūş itdi cāmı**
   Eyitdi derdüme buldum devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 1). [cāmı nūş itdi, -di]*

cām ol-: *Cam vazifesi görmek, ışık, aydınlık vermek, aydınlatmak.*

1. Perīler içre ol mānend-i ḥammām
   Olup dururdı yılduzlar aña **cām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 4). [cām olup dururdı, -up, -dururdı]*
2. Meger var idi bir maḥbūb ḥammām
   Kim aña mihr-i pür-şevḳ olmaġa cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 2). [cām olmaġa, -maġ, -a]*

cām pür ol-: *Kadeh dolmak.*

1. Cihānda ḳalmadı dirdüñ ḥarāmī
   Eger **pür olmasa** ayyāş **cāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 62). [cāmı pür olmasa, -ma, -sa]*

cāme gey-: *Elbise giymek.*

1. Ṭurup şeh **cāme geydi** şeb-revāne
   Sarāya ṣu bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 7). [cāme geydi, -di]*

cāme-hᵛāb: *Yatak.*

1. Yatur bir **cāme-ḫᵛāb** içre yalıncaḳ
   Hemān şalvarı var rānında ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 61). [cāme-ḫᵛāb,]*

2. Anı miftāḥ-ı mercān ile açdı
   Revān ol **cāme-ḫᵛāba** laʿl ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 44). [cāme-ḫʿāba, -a]*
3. Devāt-ı ḳudrete ḳodı ḳalem u
   Yazıldı **cāme-ḫᵛāba** surḫ yazu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 56). [cāme-ḫʿāba, -a]*
4. Bıraḳmışlar ṭoḳuz ḳat **cāme-ḫᵛābı**
   Bıraḳmaduḳlarınuñ yoḳ ḥesābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 23). [cāme-ḫʿābı, -ı]*

cāme-hᵛāba girdi yat-: *Yatağa girip yatmak.*

1. Kimisi **cāme-ḫᵛāba girdi yatdı**
   Ki tīġı tīġa tīri tīre ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 37). [cāme-ḫʿāba girdi yatdı, -dı]*
2. Ser-a-ser cümle mizānı gözetdi
   İkisi **cāme-ḫᵛāba girdi yatdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 24). [cāme-ḫʿāba girdi yatdı, -dı]*

cāme-hᵛāba koy-: *Yatağa koymak.*

1. **Ḳoyup** Pervāne'yi bir **cāme-ḫᵛāba**
   Didiler kim bu lāyıḳdur ʿaẕāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 45). [cāme-ḫʿāba ḳoyup, -up]*

cāme-ḫᵛāba şar-: *Yatağa sarmak II Battaniyeye sarmak.*

1. Alıcaḳ uyḫu varduḳ ol civānı
   Ṭutup bir **cāme-ḫᵛāba şarduġ** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 26). [cāme-ḫʿāba şarduġ, -duġ]*

cāme-ḫᵛābe çıḳ-: *Yatağın üzerine çıkmak.*

1. Ḳomışlar aña altūn nerdubānı
   İkisi **cāme-ḫᵛābe çıḳdı** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 26). [cāme-ḫʿābe çıḳdı, -dı]*

cāme-hᵛābı bırak-: *Yatağı bırakmak, yatağın yanından uzaklaşmak.*

1. **Bıraḳdı** Dāye ol dem **cāme-ḫᵛābı**
   Ḳoya tā aña māh u āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 13). [cāme-ḫʿābı bıraḳdı, -dı]*

cāme çāk kıl-: *Yaka yırtmak.*

1. Elinde cām oturmışdı feraḫnāk
   Yed-i mihr ile **ḳılmış cāmesin çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 4). [cāmesin çāk ḳılmış, -mış]*

cām-ı berrāḳ: *Parlak kadeh.*

1. Göñül ġam küştesidür üstine nūr-ı ṣafā insün
Şarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle **cām-ı berrāḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 6). [cām-ı berrāḳı, -ı]*

cām-ı feraḥ: *Ferahlatan, rahatlatan kadeh.*

1. Ḳamusı mest olup **cām-ı feraḥdan**
Eser ḳalmadı anlarda taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 37). [cām-ı feraḥdan, -dan]*

cām-ı firḳāt: *Ayrılık kadehi.*

1. Benüm ḥālüm ziyāde oldı müşkil
İçürdi **cām-ı firḳāt** zehr-i ḳātil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 56). [cām-ı firḳāt,]*

cām-ı ʿışḳ: *Aşk kadehi.*

1. Sen anda **cām-ı ʿışḳ** ile konuşduñ
Gelüp mey-ḫāne-i nāsūta düşdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 11). [cām-ı ʿışḳ,]*

cām-ı mey-gūn: *Şarap renkli kadeh.*

1. Bulup ol bezmde bir **cām-ı mey-gūn**
Aña ibrīḳdan ḳoydı gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 47). [cām-ı mey-gūn,]*

cām-ı mey-i ʿışḳ: *Aşk şarabının kadehi.*

1. Mest eyledi **cām-ı mey-i ʿışḳuñ** beni ġāyet
Ben mestüñi ey gözleri mestānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 9). [cām-ı mey-i ʿışḳuñ, -uñ]*

cāmiʿ ol-: *Bir araya getirmek, bir arada bulundurmak, içermek.*

1. İsm-i şerīfüñ üzre oḳındı tā ki ḫuṭbe
Ẕāt-ı laṭīfüñ **oldı** cümle ṣıfāta **cāmi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 10). [cāmiʿ oldı, -dı]*

cām-ı pür-mül: *Şarap dolu kadeh.*

1. O sāḳīnüñ elinde **cām-ı pür-mül**
Açılmış şāḫda gūyā ḳızıl gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 15). [cām-ı pür-mül,]*

cām-ı ṣabūḥī: *Sabahleyin mahmurluk gidermek için içilen şarap.*

1. Göñülde çeşme-i mihr eylemiş cūş
Kim ol **cām-ı ṣabūḥīler** ider nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 6). [cām-ı ṣabūḥīler, -ler]*

cām-ı ṣāfī: *Halis şarap.*

1. Getürdiler o dem bir **cām-ı ṣāfī**
   Gönülden tā gide endūh-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 1). [cām-ı ṣāfī,]*

cām-ı viṣāl ṣun-: *Kavuşma kadehi sunmak.*

1. Cibāl-i hicr acıtmışdı benüm Ferhādveş cānum
   Bu şeb **cām-ı viṣālin ṣundı** ol şīrīn-zebān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 12). [cām-ı viṣālin ṣundı, -dı]*

cāmiʿ-i feṯḥ: *Fetih camisi.*

1. Işıḳlar **cāmiʿ-i feṯḥi** ḳıbābı
   Ya deryā leşkeri anlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 29). [cāmiʿ-i feṯḥi, -i]*

cān: *"Arkadaş, dost" anlamlarında seslenme sözü.*

1. Didüm cāndan ḫaber virürsin ey **cān**
   Ḳuluñum ḫ̬ᵛācenüñdür cümle fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 1). [cān,]*

cān: *Beden, vücut.*

1. Kimi itdi şihāb-ı tīri ṭoġru
   Şikāruñ **cānına** tā tīz ire u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 30). [cānına, -ı, -n, -da]*
2. Cān virür **cāna** ṣabānuñ cünbiş-i āhestesi
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 11). [cāna, -a]*

cān: *Çok içten, sevimli, sevilen, şirin.*

1. Sevād-ı naẓm maʿnā ile ey **cān**
   Biri ẓulmet birisi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 29). [cān,]*
2. Muḥabbet ḫāmesiyle naḳşın anuñ
   Sarāyında yazup dururdı **cānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 32). [cānuñ, -uñ]*
3. Suvār oldı revān ol cāna ol **cān**
   Ṣanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 33). [cān,]*
4. Suvār oldı revān ol **cāna** ol cān
   Ṣanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 33). [cāna, -a]*
5. Melekler bigi bāl u per aç ey **cān**
   Feżā-yı ʿarş üzre eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 9). [cān,]*
6. Görüp ol **cānı** rūḥı oldı rāḥat
   İki bükildi defʿi itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 27). [cānı, -ı]*
7. Nice teşbīh idem ben aña ey **cān**
   Ki bir gün görmedükdür āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 91). [cān,]*
8. O bir çeşm ü kürekler aña müjgān
   Girüp o çeşme nūrı oldı ol **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 20). [cān,]*
9. Gözine sürdi mektūbın o **cānuñ**
   Çerāġı yaġı bigi evliyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 29). [cānuñ, -uñ]*
10. Ṭutılmaz güç ile bir güçin ey **cān**
    Ṭutılur āl ile ammā ki arslān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 53). [cān,]*
11. Zamānuñda kimesne yutmasun ḳan
    Meger kim laʿl ḳaşlu ḫātem ey **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 60). [cān,]*
12. Yine ol cāna ṭālib oldı ol **cān**
    Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 105). [cān,]*
13. Yine ol **cāna** ṭālib oldı ol cān
    Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 105). [cāna, -a]*

14. Şükūfe aġlayup didi firāvān
    Seni ışmarladum Allah'a ey **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 24). [cān,]*
15. Ümīd-i vuṣlat ile şād u ḫandān
    Revān taḫt-ı revāna girdi ol **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 12). [cān,]*

cān: *Çok içten, sevimli, sevilen, şirin II Pervâne.*

1. Çün ol meh geldi ol zībā maḳāma
   Cemāli gözüñ aydın didi **cāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 44). [cāna, -a]*

cān: *Gönül.*

1. Ol oda cismüm olmışdur semender
   Yaḳupdur **cān** aña pervāneveş per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 18). [cān,]*
2. Baġışladı Şükūfe aña yüz ḳız
   Ucuz her biri biñ **cāna** deger ḳız *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 34). [cāna, -a]*

cān: *İçinden sarkan tokmağının kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana.*

1. Didi feryād idüp zengūlede **çañ**
   Beni gūş eyle rūz-ı rıḥleti añ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 9). [çañ,]*

cān: *Kişi, birey.*

1. O dem bir yire geldi ol iki **cān**
   Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 37). [cān,]*
2. Revān bir māʾi-ḫarā geymiş ol **cān**
   Ṣanasın mevc urmış āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 13). [cān,]*
3. Murādı ḫān-ı vaṣlı cümle **cānuñ**
   Yüzine bakmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 53). [cānuñ, -uñ]*
4. Murādı cümle **cānuñ** adı Niʿmet
   Be-ġāyet pür-leṭāfet pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 57). [cānuñ, -uñ]*
5. Revān ḳaṣd itdi mülk-i cenge her **cān**
   Ḳılalar ḳavs-ı ẕū'l-ḳarneyni ḫaḳan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 29). [cān,]*

cān: *Ruh.*

1. Daġ-ı ḥasretler ḳodı rıḥlet şebinde **cānuma**
   Od çaḳup naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 3). [cānuma, -um, -a]*
2. Yār-i dil-cū armaġān isterse ben dil-dārdan
   Cānumı ṣu bigi ol serve revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 8). [cānumı, -u, -m, -ı]*
3. **Cānda** ṣenā-yı mecdüñ enhār-ı luṭfı fāʾiż
   Dilde duʿā vü ḥamdüñ cümle ḳażāyı dāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 7). [cānda, -da]*
4. Buḫār ile ḳımıldar dirsin anı
   Buḫārı kim ider ey yār **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 34). [cānı, -ı]*
5. Cehāletden bunuñ **cānın** ḫalāṣ it
   Bunı elṭāf-ı ʿāmuñ birle ḫaṣ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 13). [cānın, -ın]*
6. Güzeller ʿahdi bigi bāl-ı ṣabrı
   Ṣanup itmiş hevā **cānına** cevri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 62). [cānına, -ı, -n, -a]*
7. İdüp çoḳ cehdi ḳurtulmadı āhū
   Didi cismine āḫir **cānı** yāhū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 42). [cānı, -ı]*
8. Nice oldı ḳanı ol göñlüm surūrı
   Ki **cān** anuñla eyledi ḥużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 46). [cān,]*

9. Yüzinüñ ẕerrece ḳalmadı ḳanı
   Didiler kim bu teslīm itdi **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 4). [cānı, -ı]*
10. Anuñ **cānında** itmişdi yir zaḥmet
    Ḳazındı noḳṭa andan oldı raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 11). [cānında, -ı, -n, -da]*
11. Sipāhi istedi kim çekse anı
    İçe ṣuyı ṣafā kesb ide **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 52). [cānı, -ı]*
12. Didi şeh ne dilerseñ iste benden
    Dirīġüm yoḳ eger **cān ise** senden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 54). [cān ise, -se]*
13. Lebüñ **cāndur** sözün enfās-ı ʿİsā
    İder biñ mürdeyi bir demde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 35). [cāndur, -dur]*
14. Lebüñ esrārı **cānı** itdi ḫayrān
    Aña hevā-yı vaṣluñdan ḳıl iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 85). [cānı, -i]*
15. Bedenden **cānı** çoḳdan aldı hicrān
    Ümīd-i vuṣlatuñdur yirine **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 52). [cān,]*
16. Büküp cān-penbesinden rīsmānı
    O dem **cān** bigi pek pek ṣardı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 12). [cān,]*
17. Aġulu fınduḳ anuñ armaġanı
    Revān eyler yiyenler ṭatlu **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 70). [cānı, -ı]*
18. İderdi hicr tenden **cānı** zāʾil
    Ümīd-i vuṣlatuñ olmasa ḥāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 53). [cānı, -ı]*
19. Eyitdi idelüm cebr ile ṣabrı
    Ḳılalum ḳalbe ḳahrı **cāna** cebrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 36). [cāna, -a]*
20. Revān baġrına çekdi **cānı** bigi
    Getürdi sīneye īmānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 13). [cānı, -ı]*
21. Kişi hīç ola mı eksük belādan
    Nice **cān** ḳurtara çār ejdehādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 28). [cān,]*
22. Ḫudā ḫalḳ eyleyüp bu genc **cānı**
    Ḳomış çār ejdehā aġzında anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 25). [cānı, -ı]*
23. Yir itdi dürc-i dilde **cānı** bigi
    Muḥabbet eyledi cānānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 79). [cānı, -ı]*
24. Yazılmış anda şekl-i ḥūr u ġılmān
    Gören ṣanurdı kim anlarda var **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 36). [cān,]*
25. Anuñ kim ʿışḳı yoḳdur cānı yoḳdur
    Nice **cān** dīni vü īmānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 64). [cān,]*

cān: *Ruh II Insan.*

1. İlāhi ẕikr-i cemīlüñdürür senüñ n'ola ger
   Olursa **cānlara** cān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 12). [cānlara, -lar, -a]*

cān al-: *Öldürmek.*

1. **Ala mı cānı cānā** derd-i firḳat
   Ḳala mı rūz-ı ḥaşre iş bu ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 95). [cānı ala mı, -a, -mı]*
2. Bedenden **cānı** çoḳdan **aldı** hicrān
   Ümīd-i vuṣlatuñdur yirine cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 51). [cānı aldı, -dı]*
3. Anuñ **almışdı cānın** derd-i firḳat
   Yine cān virdi geldi o ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 25). [cānın almışdı, -mış, -dı]*

cān bağışla-: *Diriltmek, büyük güç ve dirlik vermek.*

1. Nice mey cānā ol **cānlar bağışlar**
   Dil-i pür-derde dermānlar bağışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 3). [cānlar bağışlar, -r]*

cān bedenden cuda olmak hoş degül: *Canın bedenden ayrı olması hoş değildir.*

1. Ḥayātuñ niçün ayru ola senden
   Cuda olmaḳ degül ḫoş cān bedenden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 34). [cān bedenden cuda olmaḳ ḫoş degül,]*

cān bul-: *Dirilmek, canlanmak.*

1. Bir nefes luṭfuñla hem-dem olmasa bād-ı bahār
   Cān mı bulurdı deminden anuñ emvāt-ı nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 24). [cān bulurdı, -ur, -dı]*
2. **Bulurdı** ol demüñ luṭfıñdan anı
   Bulıtlar şekl-i insān olsa **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 22). [cānı bulurdı, -ur, -dı]*
3. Getürdiler sarāya ol dem anı
   Ṣanasın bir ḳurı ten **buldı cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 52). [cānı buldı, -dı]*

cān cisme sıġ-: *Can bedene sığmak.*

1. Buları gördi şeh cūş itdi ḳanı
   Feraḥdan **cismine sıġmadı cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 12). [cānı cismine sıġmadı, -ma, -dı]*

cān gel-: *Canlanmak, güçlenmek.*

1. Viṣāle tā ki debdīl ola hicrān
   Bu mürde cismüme yine **gele cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 76). [cān gele, -e]*

cān gerdeni: *Gönül gerdanı.*

1. O dem Pervāne Şemʿüñ gördi şevḳin
   Ṭaḳar **cān gerdenine** mihri ṭavḳın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 2). [cān gerdenine, -n, -e]*

cān gerek: *Can gerek II Güç gerek.*

1. Vilāyet ḳurı tendür **cān gerekdür**
   Gidüpdür ṣıḥḥatı dermān gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 73). [cān gerekdür, -dür]*

cān git-: *Ölmek.*

1. Felek naḳḳāşa geçdi naḳş u ālı
   Gidüp cān ḳaldı ḳaṣr-ı cism ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 6). [cān gidüp, -üp]*

cān gūşına daḳ-: *Can kulağına takmak.*

1. İşitdi şāhuñ adın göñlüm aḳdı
   O dür-i pendi **cān gūşına daḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 30). [cān gūşına daḳdı, -dı]*

cān gūş mesmūʿol- : *Cankulağıyla dinlemek II çok dikkatli dinlemek.*

1. Maḳālüñ oldı **cān gūşıyla mesmūʿ**
   Ser-ā-ser ḥüsn ü ḫulḳuñ bigi maṭbūʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 3). [cān gūşıyla mesmūʿ oldı, -dı]*

cān ḥarmanı: *Can harmanı.*

1. Ne gül var kim yirini ḳılmadı ḫār
   Nice **cān ḫarmanına** urmadı nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 18). [cān ḫarmanına, -n, -a]*

cān ile: *Candan, kalpten.*

1. Şāh-ı ālem olmaġa ḳatʿa göñül meyl eylemez
   Cān ile bir ġamzesi şemşīr-i bürrān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 14). [cān ile,]*
2. Dilerseñ açasın anuñ ṭılısmın
   Ḫudānuñ **cān ile** ẕikr eyle ismin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 96). [cān ile,]*
3. Ḫudāya olıgör **cān ile** ʿāşıḳ
   Olur maʿşūḳa ʿāşıḳlar ulaşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 25). [cān ile,]*
4. Ḳamu ʿilmi bu ṭıfla eyle taʿlīm
   Saña **cān ile** ḳıldum bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 8). [cān ile,]*
5. Ṣanāyiʿ rengini **cān ile** ezdi
   O bikrüñ ṣūretin bu ḳaṣra yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 3). [cān ile,]*
6. Feṣaḥat rengini **cān ile** ezdi
   O dem bir ḫūb rengīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 13). [cān ile,]*
7. Revān ol lebleri ʿİsā'bn-ı Meryem
   Bu şiʿri oḳıdı **cān ile** ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 10). [cān ile,]*
8. Nuḫūset **cān ile** ḳılsun vedāʿı
   Meh ile mihre itdür ictimāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 129). [cān ile,]*

cān ile ḥaşr it-: *Sevgiliyle diriltmek.*

1. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni ol **cān ile ḥaşr it**
   Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 7). [cān ile ḥaşr it,]*

cān ile şāh-bāz oyunlu: *Âşığın canıyla doğan gibi oynayan.*

1. Kimi ṭurna bigi ṣuplaḳ boyunlu
   Kimisi **cān ile şāh-bāz oyunlu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 26). [cān ile şāh-bāz oyunlu,]*

cān ile yürit-: *Şevkiyle canlandırmak.*

1. Yazarken anı ol cānlar eritdi
   Aña aḳlāmı **cān ile yüritdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 14). [cān ile yüritdi, -di]*

cān iline gel-: *Gönül diyarına gelmek.*

1. Gider bildi bular canān iline
   Ṣafa sulṭānı **geldi cān iline** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 66). [cān iline geldi, -di]*

cān iriş-: *Can gelmek, canlanmak.*

1. Vişāli Ḳaʿbesine **irişen cān**
   Şafā sürmez eger olmazsa ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 7). [cān irişen, -en]*

cān it-: *Can vermek.*

1. Kişi dū cihāna **cān ider** ʿışḳ
   Ġulāmı şāh ile yeksān ider ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 55). [cān ider, -er]*

cān nevāle ir-: *Can azığı ulaşmak.*

1. Daḫı düşse şükūfe içre jāle
   Olur bir cism **irer cāndan nevāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 42). [cāndan nevāle irer, -er]*

cān ol-: *Hayat vermek, cana can katmak; çok sevindirmek.*

1. İlāhi ẕikr-i cemīlüñdürür senüñ n'ola ger
   Olursa cānlara **cān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 12). [cān olursa, -ur, -sa]*
2. N'ola dünyāda şāh olsa Süleymān
   Bu **oldı** on sekiz biñ ʿāleme **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 54). [cān oldı, -dı]*
3. Kimüñ cisminde varduñ **cānı olduñ**
   ʿAceb cānā kimüñ mihmānı olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 43). [cānı olduñ, -du, -ñ]*
4. Cihān bir cism ola sen **cān olasın**
   Terāzūdan iner sulṭān olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 49). [cān olasın, -a, -sın]*

cān revān it-: *Can harcamak.*

1. Baña her kim ḳavışdurursa anı
   Revān idem anuñ yolında **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 22). [cānı revān idem, -em]*

cān tende ṭatludur: *Can bedende tatlıdır.*

1. Olur her ḫānede ʿizzetlü mihmān
   Anuñçün cümle **tende ṭatludur cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 54). [cān tende ṭatludur,]*

cān u dil: *Can ve gönül.*

1. Bilür şeh biri ʿömri ḫāşılıdur
   Biri daḫı anuñ **cān u dilidür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 16). [cān u dilidür, -i, -dür]*

cān u dil ile: *İçtenlikle.*

1. Tekellüm eyleyüp **cān u dil ile**
   Anı aġırladı ṭatlu dil ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 25). [cān u dil ile,]*

cān u dilden: *Candan ve gönülden.*

1. **Cān u dilden** ʿazm-i kūy-ı dilsitān itsem gerek
   Yirimi İdrīsveş bāġ-ı cinān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 1). [cān u dilden,]*

cān u gönül: *Can ve gönül.*

1. Elā ey bāzdār-ı bāz-ı maʿnā
   İder **cān u gönül** senden temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 2). [cān u gönül,]*

cān u gönülden: *İçtenlikle.*

1. Cihānda **cān u gönülden** dem-ā-dem
   Anuñçün Cennet'e meyl eyler ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 35). [cān u gönülden,]*
2. Ağırlanan kişiler ṭatlu dilden
   Ṣafālar kesb ider **cān u gönülden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 30). [cān u gönülden,]*

cān u serden geç-: *Can ve baştan geçmek, kendini feda etmek.*

1. Gören ditrerdi müjgānın ḥaẕerden
   Revān **geçdi** ṣanurdı **cān u serden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 22). [cān u serden geçdi, -di]*

cān u ten: *Can ve beden.*

1. Miʿrācda bulduñ şu ḳadar Ḥaḳḳ ile ḳurbı
   Gūyā ki hemān **cān u ten** nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 32). [cān u ten,]*
2. Bular biri biriyle buldı ḳurbet
   Ṣanasın **cān u ten** nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 34). [cān u ten,]*
3. İkisi buldı bir vech ile ḳurbet
   Ṣanasın **cān u ten** āb u ruṭūbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 52). [cān u ten,]*

cān vir-: *Canlanmasına yol açmak.*

1. **Cān virür** cāna ṣabānuñ cünbiş-i āhestesi
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 11). [cān virür, -ür]*
2. Saña **cānlar viren** Cercīs ḥaḳḳı
   Cinānı cā iden İdrīs ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 75). [cānlar viren, -en]*
3. O Şemʿi çerb idüp virdi ḳabāḥat
   Bozıldı **cān virilen** ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 30). [cān virilen, -il, -en]*
4. **Virür** aña hevā-yı ḫūb **cānı**
   Olur bir bī-bedel Pervāne anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 43). [cānı virür, -ür]*
5. **Virürken** āb-ı Ḫıżr emvāta **cānı**
   Olupdur mülket-i ẓulmet meḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 3). [cānı virürken, -ür, -ken]*
6. O taṣvīri şu deñlü itdi ġarrā
   Kim aña **cān virürdi** görse ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 28). [cān virürdi, -ür, -di]*
7. Görüp şeh-zāde ʿāṣıḳ oldı anı
   Diler kim **vire** ol taṣvīre **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 26). [cānı vire, -e]*

8. Dönüp bārān o dem āb-ı ḥayāta
Virürdi cānı emvāt-ı nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 12). [cānı virürdi, -ür, -di]*

cān vir-: *Ölmek.*

1. Aña Ḥaḳ virmiş ol añı görenler Ẕātiyā anı
Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 10). [cānı virür, -ür]*
2. İlāhī ḳudretümüz **cān virürken** alma bizüm
Disün dehān u lisān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 29). [cān virürken, -ür, -ken]*
3. Bu derd ile şular kim **cān virüpdür**
Ḥıżırveş āb-ı ḥayvāna irüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 21). [cān virüpdür, -üp, -dür]*
4. Boyı servi yalıñ yüzlü güzel mum
Aña **cān virmege** pervāneler mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 24). [cān virmege, -meg, -e]*
5. Kim anı görmege **cānlar virilsün**
Yine görsün gören ölsün dirilsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 7). [cānlar virilsün, -il, -sün]*
6. Revān **cān virdi** yazdı ol feraḥdan
Ḫalāṣ oldı dili bend-i taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 47). [cān virdi, -di]*
7. Biri biri ile atışdı oḫlar
Dilinde anlaruñ **cān virdi** çoḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 32). [cān virdi, -di]*
8. Ser-ā-ser çün muṣavver itdi anı
Ḫudā emriyle ol dem **virdi cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 2). [cānı virdi, -di]*

cān virmek āsān: *Can vermek kolay.*

1. Ne müşkil böyle ḳalursa bu hicrān
Bana bu derdden **cān virmek āsān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 60). [cān virmek āsān,]*

cān yirine gelsiniçün it-: *Canın yerine gelmesi için yapılmak.*

1. Ve līkin ʿādet ü uslūb u erkān
Yirine gelsiniçün itdi ol **cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 14). [cān yirine gelsiniçün itdi, -di]*

cān yoḳ: *Can bulunmamakta.*

1. Anuñ kim ʿışḳı yoḳdur **cānı yoḳdur**
Nice cān dīni vü īmānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 63). [cānı yoḳdur, -dur]*

cānā: *"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir hitap şekli.*

1. Nice mey **cānā** ol cānlar baġışlar
Dil-i pür-derde dermānlar baġışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 3). [cānā,]*
2. Kimüñ cisminde varduñ cānı olduñ
ʿAceb **cānā** kimüñ mihmānı olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 44). [cānā,]*

cāna āteş ur-: *Yüreğine ateş düşmek; büyük bir acı ve üzüntünün etkisi altına girmek, felakete uğramak, çok üzülmek.*

1. Olaruñ her birinüñ ḫüsni mehveş
   Ururlar ruḫlarından **cāna āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 36). [cāna āteş ururlar, -ur, -lar]*

cāna cān ir-: *Cana can gelmek, hayat dolu olmak.*

1. Pes andan urdı şeftaluya dendān
   Ṣafalar sürdi **irdi cānına cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 34). [cānına cān irdi, -di]*

cāna cānlar bağışla-: *Cana can katmak, kucaklamak.*

1. Nice germ olmasunlar nāra anlar
   Deminde ol **bağışlar cāna cānlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 54). [cāna cānlar bağışlar, -r]*

cāna kār it-: *Çok etkilenmek, derinden hissetmek.*

1. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde ey yār ayrulıḳ
   N'ola inlersem **idüpdür cānuma kār** ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 2). [cānuma kār idüpdür, -üp, -dür]*

cāna oḳ iriş-: *Bedene ok girmek.*

1. Dikerdi necm aña altunlu funduḳ
   İrişsün diyü andan **cānına oḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 14). [cānına oḳ irişsün, -sün]*

cāna rāhat iriş-: *Kişinin kederini gidermek; gönle huzur vermek, huzuru kavuşturmak.*

1. İrer insāna afet gözlerinden
   İrişür cāna rāhat sözlerinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 38). [cāna rāhat irişür, -ür]*

cāna şafā vir-: *Ruhu rahatlatmak.*

1. Ne yirde yapsa ol bir ḫoş bināyı
   Virürdi ṣuffesi **cāna şafāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 6). [cāna ṣafāyı virürdi, -ür, -di]*

cāna yāre ur-: *Canı yaralamak.*

1. **Urur** cellād-ı çeşmi **cāna yāre**
   Dil-i miskīni eyler çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 7). [cāna yāre urur, -ur]*

cānān: *Sevgili.*

1. Geleydi ḳaṣruma bu şeb o **cānān**
   Bulurdum ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 11). [cānān,]*
2. İdüp Rūmī'lere yardım o **cānān**
   Ṣoyup Zengī'leri ḳıldı perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 21). [cānān,]*

3. Ḳarañu maḥbes içinde o **cānān**
   Ṣanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 57). [cānān,]*
4. Bulınmadı cihān içre o **cānān**
   Münāfıḳ sīnesinde ṣan kim īmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 35). [cānān,]*
5. Gider bildi bular **canān** iline
   Ṣafa sulṭānı geldi cān iline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 65). [canān,]*
6. Oḳıdı anı iḫfā ile **canān**
   Namāzında günüñ güyā ki Ḳur'ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 31). [canān,]*
7. Vire ger vaʿde **cānān** ola müştāḳ
   Sürer biñ yıl ʿömr bir demde ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 59). [cānān,]*
8. Bilürmiş hendese ʿilmin o **cānan**
   Çıḳardı mīl ucına ābı ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 63). [cānan,]*
9. Yir itdi dürc-i dilde cānı bigi
   Muḥabbet eyledi **cānānı** bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 80). [cānānı, -ı]*
10. O **cānānsuz** ṭaraldı ḳalmadı ṣabr
    Ṣanasın sıḳdı bir īmānsuzı ḳabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 45). [cānānsuz, -suz]*
11. Görüp şād oldı mektūbı **cānān**
    İrişdi eyle ṣan kim mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 121). [cānān,]*
12. Kimesne yutmaz oldı kimseden ḳan
    Meger kim mey ṣuna ʿuşşāḳa **cānān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 56). [cānān,]*
13. Sarāya geldi ḳondı çūn o **cānān**
    İrişdi burcuna ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 39). [cānān,]*

cānān gel-: *Sevgili gelmek.*

1. Bizi ḫāk eylemişdi ḥasret ol **cānānumuz geldi**
   Ḳıyāmet sāʿata irdük ki yine cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 1). [cānānumuz geldi, -di]*

cānāndan ayrıl-: *Sevgiliden ayrılmak.*

1. Bu derde çāre ṣor ey nāle çıḳ eflāke ʿİsādan
   Deminden mürdeler iḥya ider **cānāndan ayrıldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 4). [cānāndan ayrıldum, -du, -m]*

cānāne: *Sevgili.*

1. Bilür ol vaṣf olan **cānānedür** bu
   Cemāli şemʿine pervānedür bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 9). [cānānedür, -dür]*

cānān-ı kāmil: *Olgun sevgili.*

1. Keremler eyle ey **cānān-ı kāmil**
   Bu şiʿr-i bī-naẓīr ile ʿamel ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 107). [cānān-ı kāmil,]*

cān-baḫş: *Çok içten, sevimli, sevilen, şirin.*

1. Görürler kim yerinde yoḳ iki raḫş
   Bilürler kim revān olmış o **cān-baḫş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 20). [cān-baḫş,]*

cāndan: *Çok istekli bir biçimde.*

1. Tekellüm ḳılsa eyler keşf-i esrār
   Revān **cāndan** ḫaber virür o güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 10). [cāndan,]*

cāndan ayrıl-: *Candan ayrılmak, ölmek.*

1. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni ol cān ile ḥaşr it
   Götürgil ḫākdan mürdeyem kim **cāndan ayrıldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 8). [cāndan ayrıldum, -du, -m]*

cāndan fitīl it-: *Candan fitil hâline getirmek.*

1. Yürek yaġın erit **cāndan fitīl it**
   Anı şevḳ ehline rūşen-delīl it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 5). [cāndan fitīl it,]*

cāndan ḫaber vir-: *Sevgiliden bahsetmek.*

1. Didüm **cāndan ḫaber virürsin** ey cān
   Ḳuluñum ḫᵛācenüñdür cümle fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 1). [cāndan ḫaber virürsin, -ür, -sin]*

cāndan muṭiʿ ol-: *İstekli bir şekilde itaat etmek.*

1. Daḫı hem şiʿr-i ner bigi secīʿ ol
   Ḫudānuñ emrine **cāndan muṭiʿ ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 58). [cāndan muṭiʿ ol,]*

cāndan ṭut-: *Candan desteklemek.*

1. Kerīm oldur ideʿahde vefāyı
   Ṭuta cāndan ḥadīs̱-i Muṣṭafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 102). [cāndan ṭuta, -a]*

cāne iriş-: *Cana ulaşmak.*

1. **İrişdi** nār-ı firḳat çün ki **cāne**
   Bu şiʿri oḳıdı yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 51). [cāne irişdi, -di]*

cān-fezā: *Cana hayat veren, iç açan.*

1. Ḫarīre müşg bigi ṣardı Dāye
   Yir itdi sīnede ol **cān-fezāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 16). [cān-fezāya, -y, -a]*
2. Yine bir luʿb ile ḳurtardı Dāye
   Baʿīd oldum velī ol **cān-fezāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 34). [cān-fezāya, -y, -a]*

cān-ı ʿālem: *Dünyanın canı.*

1. Eyitdi feylesofʿey ḫān-ı ʿālem
   Cihān bir cism z̤ātuñ **cān-ı ʿālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 18). [cān-ı ʿālem,]*

cān-ı ʿālem ol-: *Dünyanın ruhu olmak.*

1. Ḥaḳīḳat ʿışḳ **olupdur cān-ı ʿālem**
   Bu sözi ḥaḳ bil ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 35). [cān-ı ʿālem olupdur, -up, -dur]*

cānı bīmār it-: *Canı hasta etmek.*

1. Firāḳ-ı çeşmüñ **itdi cānı bīmār**
   Ṭuṭaġuñ şerbetiyle eyle tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 77). [cānı bīmār itdi, -di]*

cānı çıḳa yaz-: *Neredeyse ölmek.*

1. Gelür gördi bir ulu kārbānı
   Çıḳa yazdı ḫaber alınca **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 62). [cānı çıḳa yazdı, -dı]*

cān gel-: *Yeniden canlanmak, canı yerine gelmek.*

1. İletdiler varup zindāna anı
   Ḳurı cism idi zindān **geldi cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 54). [cānı geldi, -di]*
2. Didi ben mürde cismüñ **cānı gelmiş**
   Dil ü cān taḫtınuñ sulṭānı gelmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 55). [cānı gelmiş, -miş]*
3. Vilāyet oldı iḥyā **cānı geldi**
   Ḳamu derd ehlinüñ dermānı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 47). [cānı geldi, -di]*

cānı içinde ol-: *Canı içinde bulunmak.*

1. Tenüñ kim **olmaya içinde cānı**
   Köpekler yimege ḳaṣd eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 71). [cānı içinde olmaya, -ma, -y, -a]*

cānı kılca kal-: *Çok zayıflamak.*

1. İderdi ṭurmayup āh u fiġānı
   Gülince ol **ḳalurdı ḳılca cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 4). [cānı ḳılca ḳalurdı, -ur, -dı]*

cānı ol-: *Ruhu olmak.*

1. Şu deñlü ḫūbter düzdi ki anı
   Uçardı gökde ger **olaydı cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 10). [cānı olaydı, -a, -y, -dı]*

cānı ṭarık-: *Canı daralmak, içi sıkılmak, müteessir olmak.*

1. Çıḳınca bāġdan **cānı ṭarıḳdı**
   Hemān berg-i ḫazānveş ṭaşa çıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 59). [cānı ṭarıḳdı, -dı]*

cānı yirinde: *Canı içinde.*

1. Tenini terk itmişdi revānı
   Ümīd-i vaṣl idi **yirinde cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 22). [cānı yirinde,]*

cānı yok: *Cansız olma.*

1. Anuñ kim ṭabʿı mirʾātı ṭonuḳdur
   Bula ʿilm içre ṣūret **cānı yoḳdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 46). [cānı yoḳdur, -dur]*

cānı yok bir kurı ten: *Canı olmayan zayıf beden.*

1. Vilāyet ṣıḥḥatı gitmiş bedendür
   Ve yāḥud **cānı yoḳ bir ḳurı tendür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 70). [cānı yoḳ bir ḳurı tendür, -dür]*

cānı yok şan-: *Canı yok sanmak.*

1. Oḳıyup şiʿri geçdi kendüzinden
   Görenler **cānı yoḳ şandı** yüzinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 2). [cānı yoḳ şandı, -dı]*

cānib: *Taraf.*

1. Anuñ bir **cānibi** deryā içinde
   Naẓīri yoġ idi dünyā içinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 3). [cānibi, -i]*
2. İdüp biri biriyle merḥabālar
   İki **cānibden** olındı duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 28). [cānibden, -den]*

cānına āteş bıraḳ-: *Canına ateş düşürmek.*

1. Görür Pervāne'yi ʿışḳ odı yaḳmış
   Anuñ **cānına** mihr **āteş bıraḳmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 56). [cānına āteş bıraḳmış, -muş]*

cānına āteş düş-: *Büyük bir acı ve üzüntünün etkisi altına girmek.*

1. Arayup bulmadılar kīmiyāveş
   Düşer ṭālibleri **cānına āteş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 14). [cānına āteş düşer, -er]*

cānına dāġ-ı reşk urıl-: *Canına kıskançlık yarası vurulmak.*

1. Varup bir sebzezār içre ḳurıldı
   Felek **cānına dāġ-ı reşk urıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 10). [cānına dāġ-ı reşk urıldı, -dı]*

cānına od bırak-: *Canına ateş düşürmek.*

1. Dil-i Pervāne'yi ol Şemʿ yaḳdı
   Ol anuñ **cānına āteş bıraḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 30). [cānına āteş bıraḳdı, -dı]*

cānına od ur-: *Canını yakmak; çok etkilemek.*

1. O ḥavża şu bigi girdi o sāʿat
   Şunuñ **cānına od urdı** ol āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 28). [cānına od urdı, -dı]*

cānlar erit-: *Canları eritmek, arzu ve istekten dolayı eritip bitirmek.*

1. Yazarken anı ol **cānlar eritdi**
   Aña aḳlāmı cān ile yüritdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 13). [cānlar eritdi, -di]*

cānlar murādı: *Canların isteği.*

1. Gül-i Cennet Şükūfe anuñ adı
   Göñüller eksügi **cānlar murādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 64). [cānlar murādı,]*

cānlar vir-: *Ölmek.*

1. Işḳ ile feryād idüp gülşende ider andelīb
   Niceler **cānlar virüp** olmadı bu demler naṣīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 22). [cānlar virüp, -üp]*

cān-penbe: *Can pamuğu.*

1. Büküp **cān-penbesinden** rīsmānı
   O dem cān bigi pek pek ṣardı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 11). [cān-penbesinden, -si, -n, -den]*

cānsuz beden: *Ölü beden II ölüden farksız beden.*

1. O ḳalʿa ṣan ki bir **cānsuz bedendür**
   Aña endūd-ı keç gūyā kefendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 47). [cānsuz bedendür, -dür]*

cānu cismüne ṣıġma-: *Çok heyecanlanmak, coşkunluk duymak ve sevincini belli etmekten kendini alamamak.*

1. Didi ḫoş geldüñ ey rūḥ-ı revānum
   Feraḥdan **cismüme ṣıġmadı cānum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 34). [cānum cismüme ṣıġmadı, -dı]*

cānu gel-: *Sevgilisi gelmek.*

1. Bizi ḫāk eylemişdi ḥasret ol cānānumuz geldi
   Ḳıyāmet sāʿata irdük ki yine **cānumuz geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 2). [cānumuz geldi, -di]*

cānu revān ol-: *Canı feda olmak.*

1. **Revān olsun** senüñ yoluñda **cānum**
   Benüm maʿẕūr ṭut bu armaġanum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 15). [cānum revān olsun, -sun]*

cānum cānı: *Canımın canı II Canım kadar çok sevdiğim.*

1. Revānum rūḥı **cānum cānı** sensin
   Faḳīrüñ bir ulu mihmānı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 21). [cānum cānı,]*

cānum üzre: *Baş üstüne.*

1. Tek oldı bendeñe fermānum üzre
   Ḳamu emrüñ ser-ā-ser **cānum üzre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 20). [cānum üzre,]*

cānuñ cihānı: *Ruhun sahip olduğu zenginlik, gönlün kıymetli varlığı; hoşa giden, herkesçe beğenilen.*

1. Cihānuñ cānı vü **cānuñ cihānı**
   Revānuñ rūḥı vü rūḥuñ revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 29). [cānuñ cihānı,]*

cānunı acıt-: *Birine acı vermek.*

1. Cibāl-i hicr **acıtmışdı** benüm Ferhādveş **cānum**
   Bu şeb cām-ı viṣālin ṣundı ol şīrīn-zebān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 11). [cānum acıtmışdı, -mış, -dı]*

cānunı dile-: *Canını istemek.*

1. **Dilerseñ cānumı** cānum senüñdür
   Buyur bu bende sulṭānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 45). [cānumı dilerseñ, -r, -señ]*

cārū: *Süpürge.*

1. Ṣabā ferrāş ü ẓıll-ı serv **cārū**
   Ġubār-ı ġussayı dilden sürer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 55). [cārū,]*

cāsūs: *Başkalarına ait sırları belli bir maksatla ve başkası hesabına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse.*

1. Ṭutup muḥkem iletdi şāh-ı Rūm'a
   Didi **cāsūsdur** bu bunı ḳoma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 82). [cāsūsdur, -dur]*
2. Meger var idi bir **cāsūsı** şāhuñ
   İçinde çābüki cümle sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 31). [cāsūsı, -ı]*

cāsūs-ı çin: *Çin casusu.*

1. Didi ʿayyār ben **cāsūs-ı Çinem**
   Ṣabāveş sāʾir-rūy-ı zemīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 49). [cāsūs-ı çinem, -em]*
2. Beni bildi ki ben **cāsūs-ı Çīnem**
   Ṭolu esrār-ı şāh ile ḫazīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 79). [cāsūs-ı çīnem, -em]*

cāsūs-ı faġfūr: *Çin Fağfur'unun babası.*

1. Didiler kim budur **cāsūs-ı Faġfūr**
   Gerekdür şāh öñinde ḫˇār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 45). [cāsūs-ı faġfūr,]*

cāsūslıḳ kār ol-: *Casusluk kazanç hâline gelmek.*

1. Meger var idi bir bī-miṣl ʿayyār
   Kim **olmışdı** aña **cāsūslıḳ kār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 2). [cāsūslıḳ kār olmışdı, -mış, -dı]*

cavk kal-: *Dünya'da küme, yer kalmak.*

1. Seḥergeh bir ışıḳ irişdi pür-şevḳ
   Işıḳlardan **cihānda ḳalmadı cavḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 2). [cihānda cavḳ ḳalmadı, -ma, -dı]*

cāy: *Yer.*

1. O māha kim olupdur menzil ol **cāy**
   Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 29). [cāy,]*

cāy ol-: *Mesken, yer olmak.*

1. İki gün meskeni **olmadı** bir **cāy**
   Gidüp menzil-be-menzil bir nice ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 13). [cāy olmadı, -ma, -dı]*

cāygāh-ı ṣadr: *En yüce makam.*

1. Ecel sulṭānına ḳılmaġiçün yir
   Çalardı **cāygāh-ı ṣadrı** şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 58). [cāygāh-ı ṣadrı, -ı]*

cāy-ı leṭāfet: *Cazibe merkezi.*

1. Yine yapdum ki bir ḳaṣr-ı belāġat
   Anuñ her kūşesi **cāy-ı leṭāfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 18). [cāy-ı leṭāfet,]*

cebīn: *Alın.*

1. **Cebīni** māh-ı şeb-i efrūze beñzer
   Ṣaçı leyl vü cemāli rūze beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 29). [cebīni, -i]*

cebīn-i ʿāşıḳ-ı ġamnāk: *Kederli âşığın alnı.*

1. **Cebīn-i ʿāşıḳ-ı ġamnāka** irgür
   Dür-i nā-sufte ḥakkāka irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 63). [cebīn-i ʿāşıḳ-ı ġamnāka, -a]*

cebini zühre: *Alnı Zühre gibi parlak.*

1. Yine pür-şevḳem bugün bir māh-ı tābān sevmişem
   Bir **cebini Zühre** ḫūrşid-i dıraḫşān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 2). [cebini zühre,]*

cebr: *Zorlama.*

1. Gözini süzse nergis defʿī **cebri**
   Uġurladı ḳarār uʿaḳl u ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 45). [cebri, -i]*
2. Eyitdi idelüm **cebr** ile ṣabrı
   Ḳılalum ḳalbe ḳahrı cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 35). [cebr,]*

cebr bul-: *Zorla bulmak.*

1. Devā-yı derdi çün **bulmadı cebri**
   Hemān ṣeh kendüye yār itdi ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 37). [cebri bulmadı, -ma, -dı]*

cebr ḳıl-: *Zorlamak.*

1. Muṣallādur birisi birisi ḳabr
   Ṣaḳın **ḳılma** cihānda kimseye **cebr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 14). [cebr ḳılma, -ma]*
2. Eyitdi idelüm **cebr** ile ṣabrı
   Ḳılalum ḳalbe ḳahrı cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 36). [cebri ḳılalum, -a, -lum]*

cedvel çek-: *Bahçeye cetvel çekmek, su arkının yerini hazırlamak.*

1. Hevā evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḥal
   Şu **çekdi** ṣafḥa-yı gülzāra **cedvel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 12). [cedvel çekdi, -di]*

cedvel çek-: *Cetvel çekmek, çizgi çizmek.*

1. Ḳamu evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḥal
   Şuʿāʿı **çekdi** ṣaḥaf dehre **cedvel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 4). [cedvel çekdi, -di]*

cedy: *Oğlak burcu.*

1. O dem ş̲evr ü ḥamel **cedy** ile yeksān
   Olurdı çarḫ tennūrında büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 27). [cedy,]*

cedye var-: *Oğlak burcuna ulaşmak.*

1. Elinde tīġ-ı bürrān ile Behrām
   İdüp dururdı **cedye varup** ikrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 62). [cedye varup, -up]*

cefā çek-: *Zulüm görmek, sıkıntı çekmek.*

1. **Çekenler** dest-i devrāndan **cefāyı**
   Dimişler görüni gelmez ḳażāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 31). [cefāyı çekenler, -en, -ler]*

cefā devri: *Eziyet çağı.*

1. **Cefā devrinde** çarḫ pīre düşmez
   Anuñ atduġı oḳ hīç yire düşmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 35). [cefā devrinde, -n, -de]*

cefāyı çeken vefāya irişür: *Cefa çeken vefaya erişir.*

1. Virür derdin viren Tañrı devāyı
   Vefāya irişür çeken cefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 62). [cefāyı çeken vefāya irişür,]*

cehālet ḫāmesi: *Cehalet kalemi.*

1. Hemān reng-i ʿināḍı ol dem ezdi
   Cehālet ḫāmesiyle nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 2). [cehālet ḫāmesiyle, -y, -le]*

cehāletden halāṣ it-: *Bilgisizlikten kurtarmak.*

1. **Cehāletden** bunuñ cānın **ḫalāṣ it**
   Bunı elṭāf-ı ʿāmuñ birle ḫaṣ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 13). [cehāletden ḫalāṣ it,]*

cehd: *Çaba.*

1. Ekinciler ider **cehdi** fırāvān
   Olurlar nā-ümīd olmasa bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 13). [cehdi, -i]*

cehd eyle-: *Çalışıp çabalamak, uğraşmak.*

1. Velī **cehd eyledi** ḳalmadı taḳṣīr
   Muvāfıḳ gelmedi taḳdīre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 11). [cehd eyledi, -di]*

cehd it-: *Çalışıp çabalamak.*

1. Düriş **cehd it** edā eyle bahāñı
   Ara saʿy eyle bul derde devāñı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 15). [cehd it,]*
2. Nice gün **cehd idüp** bunlar dürişdi
   Ḳamunuñ āḫire kārı irişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 17). [cehd idüp, -üp]*

cehennem āteşi: *Cehennem ateşi II Azabı yüksek olan ateş.*

1. **Cehennem āteşi** odum ödünc alurdı sinemden
   Eger kim irse bir ḳatre bu eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 9). [cehennem āteşi,]*

ceḥīm: *Cehennem.*

1. Yetişdi ṭop diyince geldi niʿmet
   Ceḥīm iken o ḳalʿa oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 40). [ceḥīm iken, -iken]*

ceḥīm ol-: *Cehennem hâline gelmek.*

1. Degül anda bile ol ḥūr behcet
   Ceḥīm oldı sarāy-ı reşk-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 100). [ceḥīm oldı, -dı]*

celāl-i ḳulzum: *Ululuk denizi.*

1. **Celāl-i ḳulzumunda** fülk-i fikret
   Olur müstaġraḳ irüp mevc-i ḥayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 61). [celāl-i ḳulzumunda, -un, -da]*

cellād-ı çeşm: *Cana kıyan göz.*

1. Urur **cellād-ı çeşmi** cāna yāre
   Dil-i miskīni eyler çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 7). [cellād-ı çeşmi, -i]*

cem: *İran'ın Pişdadiyan sülasinden gelen ve şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdardır.*

1. Didi Pervāne ey sulṭān-ı ʿālem
   Saña kemter ḳul olsa yaraşur **Cem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 110). [cem,]*
2. İderdi reşk eger **Cem** eylese bezm
   Ḥased eylerdi Rüstem eylese rezm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 5). [cem,]*

cemʿ: *Topluluk.*

1. Kim ol luṭf ıssı vü aḫlāḳ **cemʿi**
   Şüḳūfe ḳaşrına gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 19). [cemʿi, -i]*

cemʿ eyle-: *Toplamak.*

1. Ḫudā **cemʿ eyleyüp** çār ümmehātı
   Virelden aña luṭfından ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 11). [cemʿ eyleyüp, -y, -üp]*

cemʿ it-: *Bir araya getirmek, toplamak.*

1. Varup günlerde bir gün andan yitdi
   Hezār üstād-ı kāmil **cemʿ itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 22). [cemʿ itdi, -di]*

2. Daḫı **cemʿ itdiler** enbūh-ı leşker
   Yaraġı yirlü yirince ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 83). [cemʿ itdiler, -di, -ler]*
3. Olup bu mülk çarḫun māh şāhı
   Yine **cemʿ itdi** encümden sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 22). [cemʿ itdi, -di]*
4. Olur ṣabr u ḳararı dānesi kem
   Dimez **cemʿ ideyüm** bir laḥẓa gendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 110). [cemʿ ideyüm, -e, -y, -üm]*
5. Şu ṣūretler ki **itmişdi** o şeh **cemʿ**
   Olardan geldi yig Pervāne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 29). [cemʿ itmişdi, -miş, -di]*
6. Ulaḳlar ṣaldı her yaña ser-ā-ser
   Revān **cemʿ itdi** bir enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 6). [cemʿ itdi, -di]*
7. Bu yana Şemʿ Bānū-yı melek-ḫū
   Dügün itdi ḫavātin **cemʿ idüp** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 2). [cemʿ idüp, -üp]*

cemʿ ḳıl-: *Toplamak, bir araya getirmek.*

1. Öñince var anuñ nite kim şemʿ
   Ḳıla Pervāne ile Şemʿi tā **cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 26). [cemʿ ḳıla, -a]*

cemʿ ol-: *Bir araya gelmek, toplanmak.*

1. Züleyḫā ile ṣan **cemʿ oldı** Yūsuf
   Viṣāli mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 49). [cemʿ oldı, -dı]*
2. Yā **cemʿ oldı** Züleyḫā ile Yūsuf
   Arada ḳalmadı hergiz tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 39). [cemʿ oldı, -dı]*
3. Ervāḥ-ı nebī Ḳuds'de **cemʿ oldı** ser-ā-ser
   İsrā gicesi cümlesine itdüñ imāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 27). [cemʿ oldı, -dı]*
4. Perin yaḳmışdı bir yirden nice şemʿ
   Nucūm **olmışdı** anuñ şevḳine **cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 6). [cemʿ olmışdı, -mış, -dı]*
5. Yirine māh anuñ olmışdı sulṭān
   Kevākib **cemʿ olup** ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 54). [cemʿ olup, -up]*
6. Yalıñ yüzlü güzeller yaḳdılar şemʿ
   Muṣāḥibler ser-ā-ser **oldılar cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 10). [cemʿ oldılar, -dı, -lar]*
7. Yanına şol ḳadar **cemʿ oldı** ebkār
   Aña yoḳ necm-i eflāka ʿaded var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 3). [cemʿ oldı, -dı]*
8. Cümle ʿālem levḥ-i ʿilmüñde ezel mevcūd idi
   Cemʿ olupdur ism-i ẕātüñde ṣan esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 16). [cemʿ olupdur, -up, -dur]*
9. Ne yirde yazsa yüz şevḳ ile bir şemʿ
   Olurdı ol yire pervāneler **cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 6). [cemʿ olurdı, -ur, -dı]*
10. Kevākib **cemʿ olup** ṭutmışdı dīvān
    Gelüp şāh-ı nucūm itdi perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 1). [cemʿ olup, -up]*
11. Şükūfe'yle **olup** bir arada **cemʿ**
    Ḳarār itdi hemān ol ḳaṣrda Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 31). [cemʿ olup, -up]*

cemʿ olın-: *Toplanmak, bir araya getirilmek.*

1. Bu yaña şāh yanında **olın cemʿ**
   Elinde her birinüñ bir güzel şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 7). [cemʿ olın,]*

cemāʿat: *Topluluk.*

1. Gelüp virdi selām ol serv-ḳāmet
   O dem Allahu ekber ol **cemāʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 32). [cemāʿat,]*

cemāl: *Allah'ın bahşedici sıfatlarının tamamı ve bu sıfatlarının gereği olarak güzellik ve rahmetle tecellisi.*

1. Ādemden ʿālemi mevcūd idüpdür
   Cemālin ʿāleme maḳṣūd idüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 10). [cemālin, -in]*

cemāl: *Yüz güzelliği.*

1. Eger mirʾāt olmaz ise ḳābil
   Nice olur **cemāl** aña muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 6). [cemāl,]*
2. Ayuñ on dördine döndi **cemāli**
   Ḳaşı gösterdi bedr üzre hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 99). [cemāli, -i]*
3. Nice māh āftāb-ı ʿālem-ārā
   Cemālinden münevver oldı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 12). [cemālinden, -i, -n, -den]*
4. Naẓar ḳıldı çün ol meh ol **cemāle**
   O nakşuñ döndi mihrinden hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 73). [cemāle, -e]*
5. Çün ol meh geldi ol zībā maḳāma
   Cemāli gözüñ aydın didi cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 44). [cemāli, -i]*
6. **Cemāli** şemʿine pervāne oldı
   Bahār-ı ḥüsnine dīvāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 75). [cemāli, -i]*
7. Eyitdi ey meh-i ferḫunde-aḫter
   Cemālüñden ḫacel ḫūrşīd-i enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 28). [cemālüñden, -üñ, -den]*
8. Dimiş ey cevher-i iksīr-i devlet
   Cemālüñ maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 32). [cemālüñ, -üñ]*
9. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze beñzer
   Şaçı leyl vü **cemāli** rūze beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 30). [cemāli, -i]*
10. **Cemālinden** derūnı oldı pür-nūr
    Şeb-i endūh u ġuṣṣa oldı maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 25). [cemālinden, -i, -n, -den]*
11. Çerāġ-ı bezm ṣubḥ-ārā **cemāli**
    Güneşde ṣaʿṣaʿa yüzde ṣaḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 23). [cemāli, -i]*
12. **Cemālüñden** ırağ olsun yavuz göz
    Saña egri baḳanuñ gözine köz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 25). [cemālüñden, -üñ, -den]*
13. Dimiş ey āftāb-ı ʿālem-ārā
    Cemālüñden münevver rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 34). [cemālüñden, -üñ, -den]*
14. **Cemālinden** cihānı itdi pür-nūr
    Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 5). [cemālinden, -i, -n, -den]*
15. İki ʿālemde maḳṣūdum viṣālüñ
    Naṣib it ʿaynuma yā Rab **cemālüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 82). [cemālüñ, -üñ]*

cemāl göster-: *Yüz göstermek.*

1. **Cemālin** şems **gösterdi** seḥerden
   Eser ḳalmadı bir zerre ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 3). [cemālin gösterdi, -di]*

cemāli āftāb: *Yüzü güneş.*

1. **Cemāli āftāba** ṣubḥ-ı ṣādıḳ
   Ṣadāḳat mihrine ḳalbi müşārıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 107). [cemāli āftāba, -a]*

cemāli āftābı: *Güzel yüz güneşi.*

1. Kim ol māhuñ **cemāli āftābı**
   Bıraḳmış gökde cism-i mihre tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 7). [cemāli āftābı,]*

cemāli bedri: *Dolunay gibi yüzü.*

1. O mihri görmez olaldan Şükūfe
   Cemāli bedri irmişdi ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 20). [cemāli bedri,]*

cemāli çeşmüñ āyīnesi: *Güneşi andıran yüzün aynası.*

1. Sen ol şāhuñ surūr-ı sīnesisin
   Cemāli çeşminüñ āyīnesisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 42). [cemāli çeşminüñ āyīnesisin, -si, -n]*

cemāl-i dil-rübā: *Gönül çalan yüz güzelliği.*

1. Ḳarañu dilleri ol rūşen eyler
   Cemāl-i dil-rübāyı gülşen eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 8). [cemāl-i dil-rübāyı, -y, -ı]*

cemāli mihri: *Yüzünün güneşi.*

1. **Cemāli mihri** şaldı dehre pertev
   Pür oldı pertevinden bu ṭoḳuz ev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 3). [cemāli mihri,]*

cemāli muṣḥafı: *Yüzü mushafı andıran.*

1. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
   Oḳımış ol **cemāli muṣḥafı** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 48). [cemāli muṣḥafı,]*

cemāli musḥafı oḳı-: *Güzel yüzlüyü çağırmak.*

1. **Oḳıdı** ol **cemāli musḥafı** şāh
   Ki baḳa āyet-i ḫüsnine her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 115). [cemāli musḥafı oḳıdı, -dı]*

cemāli nūrı: *Yüzünün nuru.*

1. **Cemāli nūrı** ʿarşın rūşen itdi
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 41). [cemāli nūrı,]*

cemāl-i pertev: *Cemalinin ışığı.*

1. **Cemāl-i pertevinden** lemʿa-ı nūr
   İrişse ʿaḳl kül olur Ṭūr nite kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 75). [cemāl-i pertevinden, -i, -n, -den]*

cemāl-i şemʿ: *Güzelliğinin mumu.*

1. Bunı bir māh-ı nev dīvāne eyler
   Cemāl-i şemʿine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 70). [cemāl-i şemʿine, -i, -n, -e]*
2. Müselsel zülfine dīvāne ola
   Cemāli şemʿine pervāne ola *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 38). [cemāli şemʿine, -n, -e]*

cemāli şemʿ: *Yüzü mum.*

1. **Cemāli şemʿdür** Pervāne adı
   Viṣāli cümle maḫlūḳuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 21). [cemāli şemʿdür, -dür]*

cemāli şemʿi: *Yüzünün ateşi.*

1. Bilür ol vaṣf olan cānānedür bu
   Cemāli şemʿine pervānedür bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 10). [cemāli şemʿine, -n, -e]*

cemāl-i vaḥdet: *Birliğin güzelliği.*

1. Gözin aç ṭoġrı baḳ ol aña nāẓır
   Cemāl-i vaḥdet olur anda ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 74). [cemāl-i vaḥdet,]*
2. **Cemāl-i vaḥdetine** itdi mirʾāt
   Görinsün diyü anda cümle evḳāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 71). [cemāl-i vaḥdetine, -i, -n, -e]*

cemāl-i yāre dön-: *Sevgilinin güzel yüzüne dönmek.*

1. Ḳızardı ṣubḥgeh gülzāra döndi
   Gülistān ṣan **cemāl-i yāre döndi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 6). [cemāl-i yāre döndi, -dı]*

cemālin gör-: *Yüzünü görmek; kavuşmak.*

1. Egerçi pīr ammā bir civān-baḫt
   Cemālin gören olmaz ḥaşre dek saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 32). [cemālin gören, -en]*

cemālüñ nūrı: *Güzelliğinin nuru, ışığı.*

1. Ṭapuñ şāh u felek taḫt u ḳamer tāc
   Cemālüñ nūrına ḫūrşīd muḥtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 4). [cemālüñ nūrına, -n, -a]*

cemālüñden yavuz göz ıraġ olsun: *Uzak olmak.*

1. Cemālüñden **ıraġ olsun** yavuz göz
   Saña egri baḳanuñ gözine köz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 25). [ıraġ olsun,]*

cemel: *Deve.*

1. Kim ol Mirrīḫ-çeşm ü māh-ı tābān
   Nice sevr ü **cemeller** itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 16). [cemeller, -ler]*

cemşīd-fikret: *Cemşid düşünceli.*

1. Dimiş ey pādşāh-ı mülk-i devlet
   Süleymān-salṭanat **Cemşīd-fikret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 38). [cemşīd-fikret,]*

cemşīd-miḳdār: *Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı derecesinde.*

1. Hemān ḳaṣd itdi ol **Cemşīd-miḳdār**
   Vire ol gözleri bīmāri tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 25). [cemşīd-miḳdār,]*

cenāḥ: *Kanat.*

1. **Cenāḥına** anuñ baġlandı nāme
   Açup bāl u per uçdı ol ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 13). [cenāḥına, -ı, -n, -a]*
2. **Cenāḥından** çözüp mektūbı aldı
   Şeh-i ʿālem-penāha virdi geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 23). [cenāḥından, -ı, -n, -dan]*

ceng ile iş ḥāṣıl olma-: *Savaşla bir iş sonuca ulaşmamak.*

1. Görür kim **ceng ile iş ḥāṣıl olmaz**
   Bu yoldan dil-rübāya vāṣıl olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 27). [ceng ile iş ḥāṣıl olmaz, -maz]*

ceng it-: *Savaşmak.*

1. Giriftār eyler idi görse şīri
   İdeydi ceng olurdı bebr esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 8). [ceng ideydi, -ey, -di]*
2. Biri Rūmī anuñ birisi Zengī
   Bular bir iki sāʿat **itdi cengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 18). [cengi itdi, -di]*

ceng-i ʿāli ol-: *Büyük savaş olmak.*

1. Müneccimler işidür bu suʾāli
   Eyitdiler **olur** bir **ceng-i ʿāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 36). [ceng-i ʿāli olur, -ur]*

cengi ḳo-: *Savaşı bırakmak.*

1. Görür kim leşkeri bī-ḥad ḳırıldı
   Hemān **cengi ḳodı** nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 60). [cengi ḳodı, -dı]*

ceng-i sulṭānī ol-: *Sultan savaşı olmak.*

1. İki leşker ser-ā-ser oldı āgāh
   Kim **olur ceng-i sulṭānī** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 8). [ceng-i sulṭānī olur, -ur]*

ceng-i tund: *Haşin savaş.*

1. Ḳopa toz ayaġından **ceng-i tunduñ**
   Ġubārı ire eflāke o cunduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 71). [ceng-i tunduñ, -uñ]*

cennāt-ı heşt: *Sekiz cennet.*

1. Ṭutup oldı revāna rāh-ı deşti
   Temāşā kılmaġa **cennāt-ı heşti** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 18). [cennāt-ı heşti, -i]*

cennet: *Dinî inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapmış kimselerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt.*

1. Bize ol ʿārıżı **Cennet** lebi āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur ey dil niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 5). [cennet,]*
2. Ziyāde ḫūb idi āb u hevāsı
   Derūnı ṭopṭolu **Cennet** ṣafāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 6). [cennet,]*
3. Aña emr eylediler ol bināyı
   Yapa **Cennet'de** ḫūr içün sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 8). [cennet'de, -de]*
4. Cihān **Cennetdeki** gülzāra dönmiş
   Şükūfe gönli açuḳ yāra dönmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 25). [cennetdeki, -de, -ki]*
5. Anı ḳondurdılar bir ḫoş sarāya
   Ki **Cennet** reşk iderdi ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 28). [cennet,]*
6. Ḳoyup anı kim itse ʿazm-i **Cennet**
   Diye Rıḍvān belürmiş bunda **Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 30). [cennet,]*
7. Meger rūz-ı ezel naḳḳāş-ı taḳdīr
   O ḳaṣrı eylemiş **Cennet'de** taṣvir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 34). [cennet'de, -de]*
8. Binüp bir çarḫ-sürʿat ata Bercīs
   Burāḳa nite kim **Cennet'de** İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 10). [cennet'de, -de]*
9. Dönüp ol ḳaṣra geldi yine Bercīs
   Maḳām idindi ṣan **Cennet'de** İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 82). [cennet'de, -de]*
10. Yine geldi dökildi ḫalḳa niʿmet
    O bezme reşk iderdi görse **Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 14). [cennet,]*
11. Görür Pervāne bir ḥacle müzeyyen
    Bu **Cennet'dür** bilür ol ḫūra mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 12). [cennet'dür, -dür]*

cennet bul-: *Cennet'e ermek II Rahat bulmak.*

1. Girüp ol ḳaṣra ol şāh oldı rāḥat
   Ṣanasın rūḥ-ı müʾmin **buldı Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 38). [cennet buldı, -ı]*

cennet cehennem ol-: *Cennet cehenneme dönmek.*

1. Ḳamu ʿuṣṣāḳa ey sulṭān-ı ʿālem
   Olur dīdārsuz **Cennet Cehennem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 48). [cennet cehennem olur, -ur]*

cennet maḳāmu ol-: *Cennet'i makam edinmek.*

1. Ḥudānuñ ẕikri olursa kelāmuñ
   Ola İdrīsveş **Cennet maḳāmuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 8). [cennet maḳāmuñ ola, -a]*

cennet misāl ol-: *Cennet'e denk olmak.*

1. Baġda **Cennet miṣāl oldı** ser-ā-ser her maḥal
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 3). [cennet miṣāl oldı, -dı]*

cennet ol-: *Cennete benzemek.*

1. Yetişdi ṭop diyince geldi niʿmet
   Ceḥīm iken o ḳalʿa **oldı Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 40). [cennet oldı, -dı]*

cennet şan-: *Cennet zannetmek.*

1. Yapar oġlına bir zibā sarāyı
   Gören **Cennet şanurdı** ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 8). [cennet şanurdı, -ur, -dı]*
2. Muṣaffa sīm ḫālişden ruḫāmı
   Gören **Cennet şanurdı** ol maḳāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 12). [cennet şanurdı, -ur, -dı]*

cennet-ābād: *Cennet gibi olan yer II Pervâne için yapılan sarayın adı.*

1. İçi pür-ḫūr adı **Cennet-ābād**
   Gören bende olurdı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 3). [cennet-ābād,]*
2. Giderken bendelerle serv-i āzād
   Göründi gözlerine **Cennet-ābād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 50). [cennet-ābād,]*

cennet'e meyl eyle-: *Cennete yönelmek.*

1. Cihānda cān u göñülden dem-ā-dem
   Anuñçün **Cennet'e meyl eyler** ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 36). [cennet'e meyl eyler, -r]*

cercīs ḥaḳḳı: *Hz. Circis hakkı için.*

1. Saña cānlar viren **Cercīs ḥaḳḳı**
   Cinānı cā iden İdrīs ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 75). [cercīs ḥaḳḳı,]*

ceres: *Çan, çıngırak.*

1. Eyerlendi ḳamu tāzī feresler
   Fiġāna başladı yap yap **ceresler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 16). [ceresler, -ler]*
2. **Ceres** zengüle deh itdi fiġānı
   İşitdi oldı ser-mest uştur anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 33). [ceres,]*
3. **Ceresler** dil ucından ḳıldı zārı
   Nite kim görmese ʿuşşāḳ-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 25). [ceresler, -ler]*
4. Ḳulaġına **ceres** āvāzı geldi
   Ṣafāyı ol ṣadā ḳalbine ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 57). [ceres,]*

cerrār: *Dilenci.*

1. Çemen sūḳında zanbaḳ ṣan ki **cerrār**
   Başına ṣoḳmış idi şemʿ-i bī-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 51). [cerrār,]*

cevāb gel-: *Yanıt vermek.*

1. Yine **gelsün** saña anuñ **cevābı**
   Bu işden ḳılma zinhār ictinābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 17). [cevābı gelsün, -sün]*

cevāb vir-: *Karşılık vermek, icabet etmek.*

1. **Virür** her bir suʾāle on **cevābı**
   Ḳomaz müşkil ʿarūsında niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 51). [cevābı virür, -ür]*
2. Götürüp bikr-i efkāruñ niḳābın
   Virelüm bu suʾalüñ uş **cevābın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 78). [cevābın virelüm, -elü, -m]*
3. Ṭabībā **vir** bu bīmāra **cevābı**
   Gide tā kim yürekden derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 71). [cevābı vir,]*

cevāb-ı müsteṭāb: *Uygun cevap.*

1. Sebeb ne dir iseñ naẓm-ı kitāba
   Ḳulaḳ ṭut bu **cevāb-ı müsteṭāba** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 2). [cevāb-ı müsteṭāba, -a]*

cevābın şöyle yaz-: *Cevabını şu şekilde yazmak.*

1. **Cevābın şöyle yazmış** ol yüzi māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki atañ bir ulu şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 37). [cevābın şöyle yazmış, -mış]*

cevābın ṭaleb ḳıl-: *Yanıtını istemek.*

1. **Ṭaleb ḳıl** şāhdan bunuñ **cevābın**
   Keremler eyle yap göñlüm ḫarābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 17). [cevābın ṭaleb ḳıl,]*

cevāhir: *Cevherler.*

1. Ṣafā cevāhirini ister iseñ ey ṭālib
   Kim ol **cevāhire** kān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 20). [cevāhire, -e]*

2. **Cevāhir** ẕātınuñ ḫāṣṣiyetini
Ḳadīm ü ḥādiṯüñ keyfiyyetini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 33). [cevāhir,]*

cevāhir al-: *Cevherler almak.*

1. Ḫazāʾinden **alup** nice **cevāhir**
Ki yükde yiñi vü ḳıymetde aġır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 11). [cevāhir alup, -up]*

cevāhir maʿdeni: *Mücevher madeni.*

1. Getürdi bir güzel ḥoḳḳa dehānı
Cevāhir maʿdeni baḥr-i maʿānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 2). [cevāhir maʿdeni,]*

cevārī: *Cariyeler ve erkek köleler.*

1. Ḳoyup gülşende iki gül-ʿiẕārı
Sarāya gitdi ser-cümle **cevārī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 10). [cevārī,]*
2. **Cevārī** aşına ḳatmışdı dāru
Ser-ā-ser gözlerini aldı uyḫu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 19). [cevārī,]*
3. Didi cümle **cevārī** ir ü ger giç
O māhı bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 13). [cevārī,]*

cevelān: *Dolaşma, gezinme.*

1. Muntaẓırdur saña yüz cān ile yollar gözedür
Bāġda seyr eyle ṭāvūsuñ yüri **cevelānını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 10). [cevelānını, -ı, -n, -ı]*

cevelān it-: *Gezmek, dolaşmak.*

1. Kiminüñ zülfi ördek bigi çevgān
İder ṭāvūsveş şevḳ ile **cevelān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 28). [cevelān ider, -er]*

cevher: *İnci.*

1. O şāh adına aç bir dürc-i gevher
Disünler cevherīler ḫūb **cevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 22). [cevher,]*

cevher: *Mücevher.*

1. Saʿādet kīmiyāsı **cevheridür**
Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 13). [cevheridür, -i, -dür]*

cevher düz-: *Mücevherle süslemek.*

1. **Düzerler cevheri** gehvāre-i ḫūb
İdine tā ki dürc ol dür-i maḥbūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 23). [cevheri düzerler, -er, -ler]*

cevher gör-: *Işık görmek.*

1. **Görür** cānum gözi ẕātında **cevher**
Sezer dilṭabʿını pāk u muṭahhar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 9). [cevher görür, -ür]*

cevherī: *Cevherden anlayan ve alıp satan kimse.*

1. O şāh adına aç bir dürc-i gevher
Disünler **cevherīler** ḫūb cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 22). [cevherīler, -ler]*

cevher-i cān: *Canın özü, ruh.*

1. Çü buldı imtizācı çār erkān
İrişdi ḳalıbına **cevher-i cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 82). [cevher-i cān,]*

cevher-i iksīr-i devlet: *Saadet iksirinin özü.*

1. Dimiş ey **cevher-i iksīr-i devlet**
Cemālüñ maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 31). [cevher-i iksīr-i devlet,]*

cevher-i iksīr-i maʿnā: *Anlam iksirinin özü.*

1. Elā ey **cevher-i iksīr-i maʿnā**
İder ṭāliblerüñ senden temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 1). [cevher-i iksīr-i maʿnā,]*

cevherī maḥbūb cāme geyür-: *Mücevherle süslü güzel bir elbise giydirmek.*

1. **Geyürdi cevherī maḥbūb cāme**
Şāfa kesb eyledi açıldı nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 25). [cevherī maḥbūb cāme geyürdi, -di]*

cevher-i pāk: *Temiz, mukaddes cevher II Şem.*

1. Nice kim ṭura ḳuṭb u döne eflāk
Murādum bu durur ey **cevher-i pāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 104). [cevher-i pāk,]*

cevher-i pāk ol-: *Temiz yaradılışlı olmak.*

1. İkilik perdesini ʿışḳ ider çāk
Olurlar ikisi bir **cevher-i pāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 58). [cevher-i pāk olurlar, -ur, -lar]*

cevr: *Eziyet.*

1. Görüp devrāndan ol geh luṭf geh **cevr**
   Cihānı eylemişdi gün bigi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 3). [cevr,]*

cevr çek-: *Eziyet çekmek, zulüm görmek.*

1. Ne'yise **çek** bunuñ luṭf eyle **cevrin**
   İdelüm umduġuñdan artuḳ ecrin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 15). [cevrin çek,]*

cevr it-: *Eziyet etmek.*

1. Güzeller ʿahdi bigi bāl-ı ṣabrı
   Ṣanup **itmiş** hevā cānına **cevri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 62). [cevri itmiş, -miş]*

ceyş: *Asker, ordu.*

1. Ecel cāmın içer **ceyşi** görür u
   Götürdi ayaġı vü didi yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 105). [ceyşi, -i]*

ceyş-i nebī: *Peygamberin askeri.*

1. Mīr-i ʿulemā kān-ı kerem Ḥaydar-ı Kerrār
   Maḳbūl-ı Ḫudā **ceyş-i nebī** Şāh-ı Velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 46). [ceyş-i nebī,]*

ceyş-i şām: *Şam ordusu; gece ordusu.*

1. Şu deñlü dökdi **ceyş-i Şām'dan** ḫūn
   O dem meydān-ı ṣubḥı itdi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 5). [ceyş-i şām'dan, -dan]*

cezb eyle-: *Çekmek II Etkisi altına almak.*

1. İlāhī itme mihrüñ ceẕbesin kem
   Velī **ceẕb eylesün** mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 32). [ceẕb eylesün, -sün]*

cezb it-: *Kendine çekmek.*

1. Baña olmışdı rūzī rūz-ı vuṣlat
   Yine **ceẕb itdi** miḳnaṭīs-ı firḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 26). [ceẕb itdi, -di]*

cibāl-i hicr: *Ayrılık dağları.*

1. **Cibāl-i hicr** acıtmışdı benüm Ferhādveş cānum
   Bu şeb cām-ı viṣālin ṣundı ol şīrīn-zebān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 11). [cibāl-i hicr,]*

cibrīl: *Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek.*

1. Görenler ḥüsn-i ḫaṭṭın idemez ḳīl
   Ṣanasın kim mehi nakş itdi **Cibrīl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 4). [cibrīl,]*

cibrīl ḥaḳḳı: *Cebrail hakkı için.*

1. Senüñ ḳurbānuñ ʿİsmāʿīl ḥaḳḳı
   Aña ḳoç indüren **Cibrīl ḥaḳḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 92). [cibrīl ḥaḳḳı,]*

cibrīl-i ʿaḳl: *Akıl Cebrail'i II Akıl melekesi.*

1. Görünse lemʿa-ı şemʿ-i cemāli
   Yanar **Cibrīl-i ʿaḳluñ** perr ü bāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 78). [cibrīl-i ʿaḳluñ, -uñ]*

cibril-i ḫıred: *Akıl Cebrail'i.*

1. Cibril-i ḫıred k'işide eczāsı olur kül
   Bir demde ki itdüñ ṭoḳuz eflākı seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 29). [cibril-i ḫıred,]*

cibrīl-i ʿuḳūl: *Akıllar Cebrail'i.*

1. Ṭayy eyleyemez refref-i ẓan menzil-i ḳadrüñ
   Cibrīl-i ʿuḳūl anı nice ide ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 6). [cibrīl-i ʿuḳūl,]*

cidd ü cehd-i bī-dirīġ ḳıl-: *Sakınmadan çalıştırmak.*

1. **Ḳılayın cidd ü cehd-i bī-dirīġi**
   Ola ʿilm ile tā ʿālem belīġi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 21). [cidd ü cehd-i bī-dirīġi ḳılayın, -ayın,]*

ciger: *Yürek, iç.*

1. **Cigerden** yane yane itdi āhı
   Eyitdi birligüñ ḥaḳḳı İlāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 45). [cigerden, -den]*
2. Bu işden Şāh Jāle oldı āgāh
   Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 18). [cigerden, -den]*

cigerdār ol-: *Cesaretli, yürekli olmak.*

1. **Cigerdār olmayanlar** heb mükemmel
   Ḥayātı çeşmesārından yudı el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 19). [cigerdār olmayanlar, -ma, -y, -an, -lar]*

cigerden: *Yürekten, içli ve dokunaklı bir şekilde.*

1. Açup çün oḳıdı mektūbı ol şāh
   Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 26). [cigerden,]*

ciger-gūşe: *Ciğerpare, evlat.*

1. **Ciger-gūşem dürür** bir ḫoş ḳulun var
   Güher it tācına ey dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 61). [ciger-gūşem dürür,-m, -dürür]*

cigerler ṭaġla-: *Büyük bir acı ile üzülmek, içi yanmak, kederlenmek.*

1. İkisi yane yane aġladılar
   Yürek yaḳup **cigerler ṭaġladılar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 38). [cigerler ṭaġladılar, -dı, -lar]*

cihān: *Âlem, dünya.*

1. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī **cihān** maʿnāda bir demdür
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez ṣol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 1). [cihān,]*
2. Ṣafā sür ʿıyş u işret ḳıl yüzini ġuṣṣanuñ görme
   Ölümden evvel öldüren **cihānda** ādemi ġamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 8). [cihānda, -da]*
3. **Cihānda** öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 5). [cihānda, -da]*
4. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī cihān maʿnāda bir demdür
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez ṣol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 2). [cihānda, -da]*
5. Senūñ o ẕāt-ı cemīlüñle birligüñ dün ü gün
   İder **cihāna** beyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 14). [cihāna, -a]*
6. **Cihāna** niteki envār-ı mihr-i ʿālem-tāb
   Ḳulūba nūr-feşān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 21). [cihāna, -a]*
7. Gūyā ki ebr-i nīsān deryāya gevher-efşān
   Luṭfuñ eli **cihāna** toḫm-ı seḫāyı zāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 40). [cihāna, -a]*
8. **Cihān** andan ṭolu ol lā-mekāndur
   Nişān andan ḳamu ol bī-nişāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 47). [cihān,]*
9. Yine ṭālib ol ol evvelki bezme
   Cihānda serseri bī-hūş gezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 6). [cihānda, -da]*
10. İlāhī ʿavf-ı bī-ḥadduñ ḥaḳıçün
    Cihānda luṭf-ı bī-ʿadduñ ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 56). [cihānda, -da]*
11. Ḫūr-ı ʿavfuñ ḥaḳıçün kim **cihānuñ**
    Günāhı ẕerresince yoḳdur anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 59). [cihānuñ, -uñ]*
12. **Cihānda** genc-i cān kim bi-bahādur
    Yiri anuñ fem-i çār-ejdehādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 7). [cihānda, -da]*
13. Gelenler acıyı gitdi **cihāndan**
    Kimesne dad almamışdur andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 13). [cihāndan, -dan]*
14. **Cihānı** ṣanma kim rāḥat yiridür
    Belā vü ġuṣṣa vü miḥnet yiridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 11). [cihānı, -ı]*
15. **Cihānuñ** şeyḫ ü şābı rāġıb olsun
    Anuñ nāẕırlıġına ṭālib olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 19). [cihānuñ, -uñ]*
16. **Cihānda** yoḳ mı ṣanduñ ehl-i inṣāf
    Ḥasedden ḳalbinüñ āyīnesi ṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 7). [cihānda, -da]*
17. Didiler pādşāha var olasın
    Cihānda devlet ile yār olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 66). [cihānda, -da]*
18. Ṣu deñlü eyledi ol şükre ḳurbān
    Cihānuñ sengini laʿl eyledi ḳān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 20). [cihānuñ, -uñ]*

19. Eyitdi feylesof ey ḫān-ı ʿālem
Cihān bir cism ẕātuñ cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 18). [cihān,]*
20. İrişdi çün kim on dördine ol bedr
Nedür bildi **cihānda** ḳıymet ü ḳadr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 2). [cihānda, -da]*
21. Görüp her bir tarāvet baġın anuñ
Aḳıdur aġzınuñ ṣuyı **cīhānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 10). [cīhānuñ, -uñ]*
22. Güneş resm itse māh andan ola nūr
Cihānda ḳalmaya bir ẕerre deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 18). [cihānda, -da]*
23. Muṣallādur birisi birisi ḳabr
Ṣaḳın ḳılma **cihānda** kimseye cebr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 14). [cihānda, -da]*
24. Yüzi āyīne-i İskender anuñ
Görinür ʿaks-i rūyında **cihānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 14). [cihānuñ, -uñ]*
25. Yemeden içmeden cümle kesildi
Cihānda ʿıyş u ʿişret anı bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 92). [cihānda, -da]*
26. O gice itdi Nāṣır anı daʿvet
Cihān aġyardan ḫālī vü ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 20). [cihān,]*
27. **Cihān** ferrinden anuñ gülşen oldı
Ḳamu nergisler andan rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 3). [cihān,]*
28. Şu deñlü zeyn olmışdı zamāne
İderdi reşk İrem bāġı **cihāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 18). [cihāne, -e]*
29. **Cihān** Cennetdeki gülzāra dönmiş
Şükūfe gönli açuḳ yāra dönmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 25). [cihān,]*
30. **Cihānı** devr ider itse ṣitābı
Geçer yil bigi deryā olsa ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 7). [cihānı, -ı]*
31. **Cihānı** gördi kim dönmiş cināna
Cinān görse ḥased eyler cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 23). [cihānı, -ı]*
32. Ṣaçı ḫūrşīde ṣalmışdı kemendi
Bıraḳmışdı **cihān** boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 6). [cihān,]*
33. **Cihānuñ** zengiye dönmişdi rengi
Kim anda berḳ ṣan dendān-ı Zengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 9). [cihānuñ, -uñ]*
34. **Cihān** pür-ḫūr olursa nāẓır olmaz
Aña olmaġa māʾil ḳādir olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 33). [cihān,]*
35. ʿAcebdür dostlar mihr ü muḥabbet
Cihāndan itdürür ehlin ferāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 32). [cihāndan, -dan]*
36. Ḳoma elden **cihān** içre uṣūli
Ḳabūle bulasın tā kim vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 49). [cihān,]*
37. Didi Naccār eyā sulṭān-ı ʿālem
Cihān içre ḳamudan ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 56). [cihān,]*
38. Güneş şevḳ-i ruḫından çarḫa girmiş
Cihān laʿli şarābından esürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 8). [cihān,]*
39. Görüp devrāndan ol geh luṭf geh cevr
Cihānı eylemişdi gün bigi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 4). [cihānı, -ı]*
40. Meger kim uştur-ı ser-mest idi ebr
Kefi ṣaçdı **cihāna** itmeyüp ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 4). [cihāna, -a]*
41. Ziyāde pīr olmışken zamāne
Cihān Firdevs'e ol döndi civāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 52). [cihān,]*
42. Oḳır mum ile ḫalḳı bāġa zanbaḳ
Diler cümle **cihānuñ** gönlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 42). [cihānuñ, -uñ]*
43. **Cihānda** dil bugün görsün ki kārı
İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 11). [cihānda, -da]*
44. O ḥelvāyı yiyende ḳalmadı ʿaḳl
Hemān anlar **cihāndan** itmedi naḳl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 52). [cihāndan, -dan]*
45. Çü düşdi şāh-zāde Şemʿden dūr
Cihān anuñ gözine oldı deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 2). [cihān,]*
46. **Cihān** pürdür güneş kim pertevinden
Faḳīrüñ ictināb itmez evinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 37). [cihān,]*
47. Murād iken **cihānda** cümle ẕātuñ
Yiri ẓulmet durur āb-ı ḥayātuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 39). [cihānda, -da]*
48. Kevākib-leşker ü encüm-ḫışm ol
Cihānda devlet ile muḥterem ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 38). [cihānda, -da]*
49. Bi-ḥamdi'llāh ki atañ şāh-ı aʿẓam
Cihānda ʿizz ü baḫt ile mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 72). [cihānda, -da]*

50. **Cihānı** rişte-i cānumdaki tāb
    Yaḳardı sepmese eşküm eger āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 43). [cihānı, -ı]*
51. Ṭurup itdi müheyyā yol yaraġın
    Giçe tā kim **cihānuñ** deşt ü ṭaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 4). [cihānuñ, -uñ]*
52. Söz iksīrinde eyle siḥr ü efsūn
    Ola tā kim **cihānda** işüñ altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 6). [cihānda, -da]*
53. **Cihānda** her murāduñ ḥāṣıl olsun
    Ḳamu maḳṣūd saña vāṣıl olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 45). [cihānda, -da]*
54. **Cihāna** ṣol ḳadar baḫş itdi mālı
    Ḥazāʾin sīm ü zerden oldı ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 65). [cihāna, -a]*
55. **Cihānda** cān u göñülden dem-ā-dem
    Anuñçün Cennet'e meyl eyler ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 35). [cihānda, -da]*
56. Cudālıḳ deñlü hergiz müşkil olmaz
    Cihānda ol ḳadar bir ḳātil olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 36). [cihānda, -da]*
57. Sipāh-ı nūra ser-tā-ser buyurdı
    Cihāna ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 6). [cihāna, -a]*
58. Ṣabā bir toz ḳopardı kim **cihānda**
    Belürsiz oldı cümle ḫalḳ anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 3). [cihānda, -da]*
59. Meger derd ile ʿuşşāḳ itdi āhı
    Cihānı itdi pür dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 8). [cihānı, -ı]*
60. **Cihānuñ** yine fülk-i zer-feşānı
    Seḥergāh açdı sīmīn-bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 1). [cihānuñ, -uñ]*
61. **Cihāna** nūr-ı ḥüsni ṣaldı pertev
    Görinmez oldı rūy-ı māh-ı şeb-rev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 23). [cihāna, -a]*
62. Ayaġundan **cihānı** eyle ser-mest
    Yusunlar baḫr-ı ġamdan ser-be-ser dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 3). [cihānı, -ı]*
63. Görelüm kim bu mirʾāt-ı zamāne
    Ne ṣūret gösterür āḫir **cihāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 38). [cihāne, -e]*
64. Ḳarañu dilleri pür-nūr itdi
    Cihānuñ ḳalbini mesrūr itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 6). [cihānuñ, -uñ]*
65. Eşer bulmadılar bir zerre andan
    Vefāyı nite kim kimse **cihāndan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 38). [cihāndan, -dan]*
66. Daḫı ol biñ ġulām-ı bī-naẓīri
    Cihān her birinüñ ḥüsni esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 34). [cihān,]*
67. **Cihānı** ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
    O ṣaḥrā ṣādīlikden güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 65). [cihānı, -ı]*
68. O sercekler içinden ṭoġdı mehtāb
    Cihānı itdi günden rūşen ol tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 14). [cihānı, -ı]*
69. Cemālinden **cihānı** itdi pür-nūr
    Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 5). [cihānı, -ı]*
70. Ḥarāretden **cihān** ger dökmese der
    Deñizler maḥv olurlardı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 5). [cihān,]*
71. Buyurdı āftāb-ı zer-feşāna
    Geyürdi ḫilʿat-ı zerrīn **cihāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 6). [cihāna, -a]*
72. O dem taḫt-ı revān oldı müheyyā
    Cihānun iderek göñlini yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 10). [cihānun, -un]*
73. İrişür mihr ile maʿşūḳa ʿāşıḳ
    Cihānda mihr idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 66). [cihānda, -da]*

cihān bir cism ol-: *Dünya bir beden hâline gelmek.*

1. **Cihān bir cism ola** sen cān olasın
   Terāzūdan iner sulṭān olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 49). [cihān bir cism ola, -a]*

cihān bir murġdur: *Dünya bir kuştur.*

1. Ḫudā ʿışḳ ile ḫalḳ itdi cihānı
   Cihān bir murġdur ʿışḳ āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 34). [cihān bir murġdur,]*

cihān durdukça: *Dünya yok olmadığı sürece, sonsuza kadar.*

1. Eyitdi kim **cihān durduḳça** şād ol
   İrüp maḳsūda dāʾim ber-murād ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 37). [cihān durdukça,]*

cihān gümle-: *Dünya güm güm gümlemek.*

1. O raḳṣ eyler ayalar ḳarşılurdı
   Cihān gümlerdi yirler şarşulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 10). [cihān gümlerdi, -r, -di]*

cihān gūşına ṭak-: *Dünyanın kulağına takmak.*

1. Şalup baş aşaġa mānend-i ġavvāṣ
   Cihān gūşına ṭaḳ bir gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 14). [cihān gūşına ṭaḳ,]*

cihān ḫalḳı: *Dünya üzerinde yaşayan herkes, insanlar.*

1. Vaṣṣāf ola ger cümle **cihān ḫalḳı** ser-ā-ser
   Ḥaşr ola vü evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 35). [cihān ḫalḳı,]*
2. Alışdı bir biriyle şehd ü şekker
   Üşer cümle **cihān ḫalḳın** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 94). [cihān ḫalḳın, -n]*
3. Yazarken çeşmini siḥr itdi anuñ
   K'ola meftūn görüp **ḫalḳı cihānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 20). [cihānuñ ḫalḳı,]*
4. Derūn-ı ḥūtdan ṣan çıḳdı Yūnus
   Cihān ḫalḳıyla oldı geldi mūʾnis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 4). [cihān ḫalḳıyla, -y, -la]*
5. **Cihān ḫalḳına** ruḫsārı çerāġı
   Furūġ-ı māhdan virür ferāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 27). [cihān ḫalḳına, -n, -a]*
6. **Cihānuñ ḫalḳı** cümle ḫürrem oldı
   Bulara ẕevḳ ü şādī hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 15). [cihānuñ ḫalḳı,]*
7. Feraḥdan pādşāh-ı mülket-ārā
   Cihānuñ ḫalḳına baḫş itdi dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 64). [cihānuñ ḫalḳına, -n, -a]*

cihān ḥalḳı muḥtāc: *Herkes muhtaç.*

1. Sürinmiş yüzine surḫı sefīd ʿāc
   Viṣāline **cihānuñ ḫalḳı muḥtāc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 90). [cihānuñ ḫalḳı muḥtāc,]*

cihān ḥātūnı: *Dünya kadını.*

1. **Cihān ḫātūnına** ṭāḳ-ı muḳarnas
   Geyürdi bir varaḳ başma gök aṭlas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 5). [cihān ḫātūnına, -n, -a]*

cihān içre: *Dünya içinde, dünyada.*

1. Eyü ad ile ʿālem ṭutar ādem
   Olur cümle **cihān içre** mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 16). [cihān içre,]*

cihān içre bulın-: *Eşi benzeri olmak.*

1. **Bulınmadı cihān içre** o cānān
   Münāfıḳ sīnesinde ṣan kim īmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 35). [cihān içre bulınmadı, -ma, -dı]*

cihān ḳasrı: *Dünya sarayı.*

1. Ḳurılmış o nenüñ üstine bir taḫt
   Cihānuñ ḳasrı reşkinden olur saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 30). [cihānuñ ḳasrı,]*

cihān mālı: *Para pul, mal mülk, servet.*

1. İşitdi Şāh Jāle çün kim anı
   Cihān mālını virdi müjdegānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 18). [cihān mālını, -n, -ı]*

cihān mülki: *Cihan ülkesi, memleketi II Dünya.*

1. Meger var idi bir şāh-ı muʿazẓam
   Cihān mülkinde meşhūr u mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 22). [cihān mülkinde, -i, -n, -de]*
2. Fiġānı od bigi eflāka çıḳdı
   Cihān mülkini seyl-i eşki yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 28). [cihān mülkini, -n, -i]*
3. Felek-taḫt u şeh-i encüm-sipāh ol
   Cihān mülkinde ʿāli pādşāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 40). [cihān mülkinde, -n, -de]*
4. **Cihān mülkin** pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi bārān seḫā vü Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 27). [cihān mülkin, -n]*

cihān mülkine ṣıġ-: *Dünyaya sığmak.*

1. **Cihānuñ mülkine ṣıġmazken** ol mīr
   Anuñ ḳalbinde itmişdür yine yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 69). [cihānuñ mülkine ṣıġmazken, -maz, -ken]*

cihān niʿmeti: *Dünya nimeti.*

1. Yimek meydānı içinde cihān-gir
   Cihānuñ niʿmetin ṣuġrā kişi yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 22). [cihānuñ niʿmetin, -n]*

cihān ṭurdukça var ol: *"Çok yaşa, Allah sana uzun ömürler versin!" anlamlarında bir iyi dilek sözü.*

1. **Cihān ṭurduḳça var ol** pādşāhum
   Ḳażādan şaḳlasun ẕātuñ ilāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 11). [cihān ṭurdukça var ol,]*
2. Ser-ā-ser devlet ü ʿizz ü saʿādet aña yār olsun
   Cihān ṭurduḳca var olsun ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 14). [cihān ṭurduḳca var olsun, -sun]*

cihān zeyn ol-: *Dünya bezenmek.*

1. **Cihān zeyn oluban** döndi cināna
   Cinān reşk eyledi mülk-i cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 89). [cihān zeyn oluban, -uban]*

cihān zindān ol-: *Dünya zindan olmak II Dünya zevk alınmaz yer olmak.*

1. Ṭarıḳdı ol otaġ içre dil ü cān
   Cihān müʾminlere ṣan **oldı zindān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 44). [cihān zindān oldı, -dı]*

cihāna gel-: *Doğmak.*

1. İrişdi nā-gehān faṣl-ı zemistān
   Cihāna geldi bir pīr oldı mihmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 2). [cihāna geldi, -di]*

cihāna gelmedük bigi ol-: *Dünyaya gelmemiş gibi olmak.*

1. Eger kim idesin ʿözr ü bahāne
   Olursın gelmedük bigi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 46). [cihāne gelmedük bigi olursın, -ur, -sın]*
2. Bahār-ı ʿömr irer āḫir ḫazāna
   Oluruz gelmedük bigi cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 14). [cihāna gelmedük bigi oluruz, -ur, -uz]*

cihāna ġulġule düş-: *Dünyada haber yankılanmak.*

1. Bular başladılar āh u fiġāna
   Ser-ā-ser **ġulġule düşdi cihāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 18). [cihāna ġulġule düşdi, -di]*

cihāna ḥased eyle-: *Âlemi kıskanmak.*

1. Cihānı gördi kim dönmiş cināna
   Cinān görse **ḥased eyler cihāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 24). [cihāna ḥased eyler, -r]*

cihānda beñdeş bulın-: *Dünyada benzeri bulunmak.*

1. İşine urdı āteş-bāz āteş
   Bulınmazdı cihānda aña **beñdeş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 2). [cihānda beñdeş bulınmazdı, -maz, -dı]*

cihānda görmedik yir ko-: *Dünyada görmedik yer bırakmak.*

1. Meger kim var idi bir ḫādim-i pīr
   Cihānda ḳomamışdı görmedik yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 2). [cihānda görmedik yir ḳomamışdı, -ma, -mış, -dı]*

cihānda ġuṣṣa yüzin gör-: *Dünyada yaşarken kederle karşılaşmak.*

1. **Cihānda ġuṣṣa yüzin gör** meh oldı devrüñde
   Ṣarāb-ı cām-ı surūr ile serverān mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 3). [cihānda ġuṣṣa yüzin gör,]*

cihānda ḳal-: *Dünyada adı kalmak.*

1. **Cihānda ḳalmadı** dirdüñ ḥarāmī
   Eger pür olmasa ayyāş cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 61). [cihānda ḳalmadı, -ma, -dı]*

cihānda maḳbūl ol-: *Dünyada beğenilmek.*

1. Ṣaḳın ẓulm ehlin itme mülke ḥākim
   Cihānda olasın maḳbūl tā kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 38). [cihānda maḳbūl olasın, -a, -sın]*

cihānda naẓīrin gör-: *Dünyada benzerini görmek.*

1. **Naẓīrin görmemiş** kimse **cihānda**
   Perīler mührini berkitdi anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 13). [cihānda naẓīrin görmemiş, -me, -miş]*

cihānda onca bir gülistān ol-: *Dünyada böyle bir bahçe yoktur.*

1. Elifler şāḫ anda mīm ġonca
   Cihānda bir **gülistān olmaz onca** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 8). [cihānda onca bir gülistān olmaz, -maz]*

cihānda söz bigi hāliş zer olmaz: *Dünyada söz gibi halis altın olmaz.*

1. **Cihānda söz bigi ḫāliş zer olmaz**
   Maʿānī deñlü ṣāfī cevher olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 13). [cihānda söz bigi ḫāliş zer olmaz,]*

cihānda var: *Dünyada bulunmakta.*

1. Ne dürlü āş **var ise cihānda**
   Bişürmişdi ḳamusın şāh anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 15). [cihānda var ise, -ise]*

cihānda var mı kim: *Dünyada bulunur mu ki?*

1. **Cihānda var mı kim** resme ʿāşıḳ
   Ola ol ṣubḥveş mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 33). [cihānda var mı kim,]*

cihānda yoḳ: *Dünyada bulunmamakta.*

1. **Cihānda yoḳıdı** āṣār-ı ṣıḥḥat
   İdüp dururdı ḫasta derd ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 1). [cihānda yoḳıdı, -ıdı]*

cihāndan dūr ol-: *Dünyadan uzaklaşmak.*

1. Vireydi mihr-i rayuñ encüme nūr
   Cihāndan dūr olurdı leyl-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 38). [cihāndan dūr olurdı, -ur, -dı]*

cihāndan el çek-: *Dünya ile ilgiyi kesmek, dünya işlerinden vazgeçmek, ilgilenmemek.*

1. Şu dem kim ʿışḳ **el çekse cihāndan**
   ʿAdem anla vucūd umma sen andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 73). [cihāndan el çekse, -se]*

cihāndan git-: *Ölmek. II Dünyadan uzaklaşmak.*

1. Zihī ferḫūnde-fāl u ḳutlu sāʿat
   Cihāndan gitdi ol dem küfr ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 10). [cihāndan gitdi, -di]*

cihāndan göç-: *Dünyadan göçmek II Dünya'nın üzerinden gitmek.*

1. **Cihāndan göçdi** ḫūrşīd-i cihān-tāb
   Anuñ yirine çadur ḳurdı mehtāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 1). [cihāndan göçdi, -di]*

cihāne ʿarż it-: *Dünyaya göstermek.*

1. Yine işbu iki yüzlü zamāne
   Ḳara yüzini ʿ**arż itdi cihāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 2). [cihāne ʿarż itdi, -di]*

cihāne duḫūl it-: *Dünyaya gelmek.*

1. O sāʿat menziline geldi Bercīs
   Duḫūl itdi cihāne ṣan ki İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 36). [cihāne duḫūl itdi, -di]*

cihāne iriş-: *Dünyaya ulaşmak.*

1. Çün oldı baḥr-ı ḥaḍrāya revāne
   İrişdi niʿmet-i şādı **cihāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 6). [cihāne irişdi, -di]*

cihāne pādişāh eyle-: *Dünyaya padişah etmek.*

1. Faḳīri **pādşāh eyler cihāne**
   Aña niçün bulur ṣūfī bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 19). [cihāne pādşāh eyler, -r]*

cihāne şādlıḳ düş-: *Dünyaya mutluluk gelmek.*

1. Oturdı taḫta Jāle ḫüsrevāne
   Düşindi **şādlıḳ düşdi cihāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 8). [cihāne şādlıḳ düşdi, -di]*

cihān-gīr: *Dünyayı zapt eden büyük hükümdar.*

1. O şāhuñ berḳ-i şemşīri **cihān-gīr**
   Ṣadā-yı raʿd-ı kūsı āsmān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 19). [cihān-gīr,]*
2. Yimek meydānı içinde **cihān-gir**
   Cihānuñ niʿmetin ṣuġrā kişi yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 21). [cihān-gir,]*

cihān-gīr ol-: *Fetheden, fatih olmak.*

1. Gerekdür şāh olanlar ehl-i tedbīr
   Olur reʾy ehli olanlar **cihān-gīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 12). [cihān-gīr olur, -ur]*

cihānı başına teng it-: *Bir kimseyi çok sıkıntılı bir duruma sokmak.*

1. Çıḳardı göricek gözinden anı
   Ṭutup **başına teng itdi cihānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 38). [cihānı başına teng itdi, -di]*

cihānı cennet it-: *Dünyayı Cennet'e dönüştürmek.*

1. Yine bir şeh-suvār-ı ḫūr-ı behcet
   Ḳudūmından **cihānı itdi Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 2). [cihānı cennet itdi, -di]*

cihānı devr it-: *Evreni, kâinatı döndürmek, hareket ettirmek.*

1. Melek-bāl u perī pür-çarḫ-ı sürʿat
   Cihānı devr ider bir demde biñ ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 4). [cihānı devr ider, -er]*

cihānı ḫalḳ it-: *Âlemi yaratmak.*

1. Anuñçün **ḫalḳ idüp** Ḥaḳ bu **cihānı**
   O dür-i pāke bir dürc itdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 5). [cihānı ḫalḳ idüp, -üp]*
2. Ḫudā ʿışḳ ile **ḫalḳ itdi cihānı**
   Cihān bir murġdur ʿışḳ āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 33). [cihānı ḫalḳ itdi, -di]*

cihānı ʿiyān it-: *Dünyayı göstermek.*

1. Kim ol ḥarfuñ biri kāf u biri nūn
ʿ**İyān itdi cihānı** kendi meknūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 14). [cihānı ʿiyān itdi, -di]*

cihānı nār-ı āh ṭut-: *Dünyayı ah ateşi kaplamak.*

1. **Cihānı nār-ı āhı ṭutdı** yek-ser
Ki yaʿnī şemʿ ol āteşden ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 25). [cihānı nār-ı āhı ṭutdı, -dı]*

cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭut-: *Dünyayı davul ve kös sesi kaplamak.*

1. **Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı**
O ḳalʿa şādīliḳden güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 45). [cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı, -dı]*

cihānı toz büri-: *Dünyayı toz kaplamak.*

1. İki leşker hemān ol dem yüridi
Ṭuman bigi **cihānı toz büridi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 14). [cihānı toz büridi, -di]*

cihānı ṭut-: *Her tarafa yayılmak, dünyayı tutmak.*

1. Meger bir gün seḥābuñ sāyebānı
Ṭutup durурdı ser-tā-ser **cihānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 2). [cihānı ṭutup dururdı, -up, -durурdı]*

cihānı yaḳ-: *Dünyayı yakmak.*

1. **Cihānı** āteş-i sūz ile **yaḳsun**
Göñüller şehrine odlar bıraḳsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 11). [cihānı yaḳsun, -sun]*

cihānı yaḳdı yandur-: *Dünyayı yakıp kavurmak.*

1. **Cihānı yaḳdı yandurdı** sipāhum
Bu dirlikden ölüm yig pādşāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 57). [cihānı yaḳdı yandurdı, -dı]*

cihānuñ başına gün ṭoġ-: *Dünyanın bahtı açılmak.*

1. Bile ṭoġdı seḥer mihr ile ol māh
Cihānuñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 10). [cihānuñ başına gün ṭoġdı, -dı]*

cihānuñ cānı: *Âlemin canı, âlemin ruhu.*

1. **Cihānuñ cānı** vü cānuñ cihānı
   Revānuñ rūḥı vü rūḥuñ revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 29). [cihānuñ cānı,]*

cihānuñ cānı ʿışḳdur: *Dünyanın canı aşktır.*

1. Ḥaḳīḳat ʿ**ışḳdur cānı cihānuñ**
   Olupdur dirligi anuñla anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 71). [cihānuñ cānı ʿışḳdur,]*

cihānuñ dimaġı: *Dünyanın damağı.*

1. Nebāti naẓmı şöyle ṭatlu yazsañ
   Dimaġına cihānuñ şekker ezseñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 34). [cihānuñ dimaġına, -n, -a]*

cihānuñ gönlini al-: *Dünyanın gönlünü almak.*

1. Libāsı al u atı al işi al
   Ruḫına dir **cihānuñ gönlini al** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 12). [cihānuñ gönlini al,]*

cihānuñ pūtesinden ṭarḥ ol-: *Dünyann potasında erimek.*

1. **Cihānuñ pūtesinden ṭarḥ olup** şeb
   İşini ḫalḳuñ altun eyledi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 5). [cihānuñ pūtesinden ṭarḥ olup, -up]*

cihānuñ süleymān'ı: *Dünyanın Süleyman'ı.*

1. Odur şimdi **Süleymān'ı cihānuñ**
   Ḫudā ʿömrin ziyāde ḳılsun anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 79). [cihānuñ süleymān'ı,]*

cihānuñ yüzini aġ it-: *Dünyanın itibarını yükseltmek.*

1. Ne ḥikmetdür bu ḳurıldı ol otaġ
   İder cümle **cihānuñ yüzini aġ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 6). [cihānuñ yüzini aġ ider, -er]*

cihāz: *Çeyiz.*

1. **Cihāzı** yüz ḳaṭār uşturla fi'l-ḥāl
   Ser-ā-ser Dāyesiyle itmiş irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 19). [cihāzı, -ı]*
2. Pes andan Şemʿe ʿarż itdi **cihāzı**
   Daḫı şeh-zādeye yüz esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 31). [cihāzı, -ı]*
3. Yoġiken ḥad **cihāzına** o meh-rū
   Yükini hīç yıġmazdı yuḳaru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 57). [cihāzına, -ı, -n, -a]*

cihāz al-: *Çeyiz almak.*

1. **Cihāzı** aldı Dāye yola girdi
   Varup günlerde bir gün Rūm'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 15). [cihāzı aldı, -dı]*

cihāz getür-: *Çeyiz getirmek.*

1. Yine ṣubḥuñ ʿarūs-ı cān-güdāzı
   Getürdi dünye ṭolusı **cihāzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 2). [cihāzı getürdi, -di]*

cihāz ur-: *Çeyiz yüklemek.*

1. Bulara **urdı** ser-cümle **cihāzı**
   Bile yüz dāne bikr-i serv-i nāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 3). [cihāzı urdı, -dı]*

cihāz yıġ-: *Çeyiz yığmak.*

1. Şu deñlü yüce **yıġmışlar cihāzı**
   İrişmiş saḳfa ḳadd-i ser-firāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 53). [cihāzı yıġmışlar, -mış, -lar]*

cihet: *Yön, taraf.*

1. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes cümle **cihet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [cihet,]*
2. Geçürdi ʿışḳ umūr-ı salṭanatdan
   Ser-ā-ser fāriġ oldı ol **cihetden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 94). [cihetden, -den]*

cilā: *Parlaklık.*

1. **Cilāsından** olur ḫūrşīd tīre
   İrişmiş pertevi bir ẕerre yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 9). [cilāsından, -sı, -n, -dan]*

cinān: *Cennetler.*

1. Saña cānlar viren Cercīs ḥaḳḳı
   Cinānı cā iden İdrīs ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 76). [cinānı, -ı]*
2. Çizüp resmini şāha eyledi ʿarż
   Cinān vaż' olsa andan yaraşur farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 10). [cinān,]*
3. **Cinanda** olmış idüm ḫūra hem-dem
   Cudā düşdüm yine mānend-i Ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 27). [cinanda, -da]*
4. Cihān zeyn oluban döndi cināna
   Cinān reşk eyledi mülk-i cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 90). [cinān,]*
5. Ḫudā virsün saña ʿömr-i müʾebbet
   Cinānda mülküñi ḳılsun muḫallet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 14). [cinānda, -da]*
6. Getürdiler anı ol ḫūb şehre
   Cināndan pādşāha irdi behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 18). [cināndan, -dan]*
7. Nesi var ise ser-tā-ser **cinānuñ**
   Ḳamu dīvārına yazılmış anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 37). [cinānuñ, -uñ]*

cinān dimek maḫaldür: *Cennetler demek yeridir.*

1. O bezme ger **cinān dirsem maḥaldür**
   Kim anuñ şerbeti nehr-i ʿaseldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 17). [cinān dirsem maḥaldür,]*

cinān gör-: *Cennetler görmek.*

1. Cihānı gördi kim dönmiş cināna
   Cinān görse ḥased eyler cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 24). [cinān görse, -se]*

cināna dön-: *Cennetlere dönmek, benzemek.*

1. Cihānı gördi kim **dönmiş cināna**
   Cinān görse ḥased eyler cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 23). [cināna dönmiş, -miş]*
2. Cihān zeyn oluban **döndi cināna**
   Cinān reşk eyledi mülk-i cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 89). [cināna döndi, -di]*

cinândan çık-: *Cennet'ten çıkmak.*

1. Yā ġılmāndur ki **çıḳmışdur cinândan**
   Münevver çehre mihr-i āsmāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 31). [cinândan çıḳmışdur, -mış, -dur]*

cinānı seyr it-: *Cennetleri dolaşmak.*

1. N'ola İdrīs **seyr itse cinānı**
   Maḳāmı olur anda ister anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 43). [cinānı seyr itse, -se]*

cinānuñ ʿaynı: *Dünyanın gözü.*

1. Kemerlerdür anuñ içinde her rā
   Cinānuñ ʿaynıdur ol ḳaṣr-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 26). [cinānuñ ʿaynıdur, -dur]*

cirm-i arż-ı firḳat: *Ayrılık arzının hacmi.*

1. Aradan çıḳdı **cirm-i arż-ı firḳat**
   Żiyā virdi irişdi nūr-ı vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 21). [cirm-i arż-ı firḳat,]*

cirm-i hūrşīd: *Güneş'in hacmi, oylumu.*

1. Gümiş zencīr ile ol alnı Nāhīd
   Şanasın şaʿşa ile **cirm-i ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 140). [cirm-i ḫūrşīd,]*

cisim mürde degül: *Beden ölü değil.*

1. **Degül cismüñ** bi-ḥamdi'llāh ki **mürde**
   Bucaḳda niçün olursun füsürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 5). [cismüñ mürde degül,]*

cisim: *Cisim, beden.*

1. Gelür bi'llāh ṣıġar mı ʿaḳla hīç u
   Varur ḫilʿat m'olur bir **cisme** bir mū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 90). [cisme, -e]*
2. Eyitdi feylesof ey ḫān-ı ʿālem
   Cihān bir **cism** ẕātuñ cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 18). [cism,]*
3. Ser-ā-ser **cismi** ġarḳ olmış ġubāra
   Göñüller ṣan ki ḥüzn-i ḫaṭṭ-ı yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 31). [cismi, -i]*
4. İdüp çoḳ cehdi ḳurtulmadı āhū
   Didi **cismine** āḫir cānı yāhū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 42). [cismine, -i, -n, -e]*
5. Dikenler yara urdı yare yare
   Ser-ā-ser **cismin** itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 14). [cismin, -in]*
6. Ṣu virdi egnine bir tāze terlik
   Degişdürdi anuñla **cismi** terlik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 32). [cismi, -i]*
7. Dili aġzı ṭoḳınmış zülf-i yāre
   Anüñçün **cismi** olmış pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 8). [cismi, -i]*
8. Ecel bulmaz idi bu **cismi** cānum
   Eger kim olmasa āh u fiġānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 99). [cismi, -i]*
9. Kimüñ **cisminde** varduñ cānı olduñ
   ʿAceb cānā kimüñ mihmānı olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 43). [cisminde, -i, -n, -de]*
10. Nedür ey āftābum bu zevālüñ
    Ḳamer **cismüñ** hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 50). [cismüñ, -üñ]*
11. Ol oda **cismüm** olmışdur semender
    Yaḳupdur cān aña pervāneveş per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 17). [cismüm, -üm]*
12. ʿAceb mi **cismini** ġarḳ eylese ḳan
    Ki dil yükrüklügini itdi peykān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 33). [cismini, -i, -n, -i]*
13. Müşebbek eyledi **cismin** ser-ā-ser
    Felek olmagiçün ol ʿuda micmer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 35). [cismin, -in]*

cisim ol-: *Cisimleşmek II Yaratılmak.*

1. Daḫı düşse şükūfe içre jāle
   Olur bir **cism** irer cāndan nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 42). [cism olur, -ur]*

cism ü cān: *Beden ve ruh.*

1. Eger ol bī-nişāndan sen nişānı
   Dilerseñ yüri terk it **cism ü cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 54). [cism ü cānı, -ı]*
2. Ḫudā ile o şöyle buldı ḳurbet
   Nitekim **cism ü cān** nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 36). [cism ü cān,]*

cisme cānı ko-: *Bedene can koymak.*

1. Düzerler bir güzel taḫt-ı revānı
   Ḳoyalar tā ol **cisme** o **cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 6). [cisme cānı ḳoyalar, -y, -a, -lar]*

cism-i ʿadū: *Düşmanın bedeni.*

1. O baḥre yüzmege **cism-i ʿadūlar**
   Büride başlar oldı kedūlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 77). [cism-i ʿadūlar, -lar]*

cism-i cān-fezā: *Cana hayat katan vücut.*

1. Çü gönlüñ ḳaldı **cism-i cān-fezāda**
   Ḳamervār eyler ṣandılar ʿimāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 13). [cism-i cān-fezāda, -da]*

cism-i ebr: *Bulut gövdesi.*

1. ʿAdū ḳalbin yarardı tīġ cebri
   Ṣanasın berḳ-i lāmiʿ **cism-i ebri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 48). [cism-i ebri, -i]*

cism-i laṭīf: *Latif, güzel olan vücut, beden.*

1. Görüp şād oldılar ẕāt-ı şerīfin
   Gül-āb ile yuyup **cism-i laṭīfin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 14). [cism-i laṭīfin, -in]*
2. Çü bulmadılar ol ẕāt-ı şerīfi
   Didiler kim görür **cism-i laṭīfi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 36). [cism-i laṭīfi, -i]*
3. Şehüñ ẕāt-ı şerīfinden eṣer yoḳ
   Anuñ **cism-i laṭīfinden** ḫaber yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 34). [cism-i laṭīfinden, -i, -n, -den]*

cismi libās vir-: *Beden elbisesini vermek II Ölmek.*

1. Ol oḳ ol şīre tā kim vardı irdi
   Revān **cismi libāsın** aña **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 60). [cismi libāsın virdi, -di]*
2. ʿAdūnuñ ḳalbine oḳ şöyle girdi
   Revān **cismi libāsın** aña **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 40). [cismi libāsın virdi, -di]*

cism-i māh-rū: *Ay yüze sahip II Şem.*

1. Ṣaçıldı ṣaç çü **cism-i māh-rūya**
   Seḥābuñ sāyesi ṣan düşdi ṣuya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 25). [cism-i māh-rūya, -y, -a]*

cism-i mihr: *Güneşin cismi.*

1. Kim ol māhuñ cemāli āftābı
   Bıraḳmış gökde **cism-i mihre** tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 8). [cism-i mihre, -e]*

cism-i sīm: *Gümüş beden.*

1. Ṣu dem kim ol terāzūya giren zer
   O **cism-i sīm** ile oldı berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 96). [cism-i sīm,]*

cisminde cānı: *Bedeninde canı.*

1. Ẓarāfet ehlinüñ **cisminde cānı**
   Arada iki yāruñ tercümānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 7). [cisminde cānı,]*

cismine elifler çek-: *Elif harfine benzer şekilde göğüste boylamasına yara açmak, birine eziyet etmek, acı çektirmek.*

1. **Çeküpdür cismine** ol çoḳ **elifler**
   Nigāruñ zülfine dil virdi beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 9). [cismine elifler çeküpdür, -üp, -dür]*

cismine geyür-: *Bedenine giydirmek.*

1. İdüp şeh-zādeye ʿiʿzāz u ḥürmet
   Geyürdi cismine ḳan āl ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 16). [cismine geyürdi, -di]*

cismini çāk eyle-: *Bedenini parçalamak.*

1. Çeküp ḫışm ile tīġın mihr-i eflāk
   Zemīnüñ **eylemişdi cismini çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 16). [cismini çāk eylemişdi, -miş, -di]*

cıv cıv öt-: *Cik cik ötmek.*

1. Şikār it bir Hümā'yı iç şarābı
   Ocaḳda **cıv cıv ötsün** ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 2). [cıv cıv ötsün, -sün]*
2. Żiyāfet ḳılmaġa ol ḫāżır cevābı
   Ocaḳda **cıv cıv ötdi** ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 50). [cıv cıv ötdi, -di]*

civān: *Genç, taze delikanlı.*

1. Ḳamu Pervāneye gönderdi anı
   Anuñla egleye tā ol **civānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 24). [civānı, -ı]*
2. Civān eyler eger pīr içse anı
   Ḳıyās it kim ne eyler ol **civānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 12). [civānı, -ı]*
3. Ziyāde pīr olmışken zamāne
   Cihān Firdevs'e ol döndi **civāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 52). [civāne, -e]*
4. Alıcaḳ uyḫu varduḳ ol **civānı**
   Ṭutup bir câme-ḫˇāba şarduġ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 25). [civānı, -ı]*
5. Ne Şemʿi ḳoyayın ne ol **civānı**
   Onlarla ḳorḳudayum bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 31). [civānı, -ı]*

civān eyle-: *Gençleştirmek, taze veya daha kuvvetli hâle getirmek.*

1. **Civān eyler** eger pīr içse anı
   Ḳıyās it kim ne eyler ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 11). [civān eyler, -r]*

civān-baht: *Güzel günler görecek, talihli kişi.*

1. Egerçi pīr ammā bir **civān-baḫt**
   Cemālin gören olmaz ḥaşre dek saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 31). [civān-baḫt,]*

cū eyle-: *Coşturmak.*

1. Ṣafā geldüñ elā ey bir içim ṣu
   Feraḥdan eşk-i çeşmüm **eyledüñ cū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 20). [cū eyledüñ, -dü, -ñ]*

cübbe çāk kıl-: *Üstünü başını yırtmak; çok üzülmek.*

1. Gülistān-ı cihānda ol feraḥnāk
   Feraḥdan ġonceveş **ḳıl cübbeler çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 40). [cübbeler çāk ḳıl,]*

cübbesin çāk it-: *Elbisesini parçalamak.*

1. Aña ʿarż eyledi mihrini eflāk
   Zemīn germ olup **itdi cübbesin çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 4). [cübbesin çāk itdi, -di]*

cūd: *Cömertlik.*

1. ʿĀlim oldur kim seni bilmekde ʿaczin anlaya
   Ey ki **cudūñdan** irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 36). [cudūñdan, -uñ, -dan]*

cudā: *Ayrı.*

1. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler āhı
   Meger senden **cudālar** ḥālini ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 12). [cudālar, -lar]*

cudā düş-: *Ayrı düşmek, uzak kalmak.*

1. Cinanda olmış idüm ḥūra hem-dem
   Cudā düşdüm yine mānend-i Ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 28). [cudā düşdüm, -dü, -m]*

cüdālık: *Ayrılık, ayrı düşme.*

1. Nice müşkil olur yā Rab **cudālıḳ**
   Gerekmez anuñ ile āşnālıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 47). [cudālıḳ,]*
2. **Cudālıḳ** deñlü hergiz müşkil olmaz
   Cihānda ol ḳadar bir ḳātil olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 35). [cudālıḳ,]*
3. **Cudālıḳdur** ḳatı ḳattāl aġu
   Kişiyi günde biñ kez öldürür u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 39). [cudālıḳdur, -dur]*

cudālık tīşesi: *Ayrılık kazması.*

1. **Cudālıḳ tīşesine** senüñ ḫāre
   Getürmez ṭāḳat olur pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 37). [cudālıḳ tīşesine, -n, -e]*

cülāb: *Gül suyu.*

1. **Cülāb** ile ṭolu emrūd-ı nāzük
   Dökilmişdi o meclis içre yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 9). [cülāb,]*

cumhūr: *Halk II Çin halkı.*

1. Görür kim tār u mār oldı o **cumhūr**
   Hemān ḳusḳuna ḳuvvet didi Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 103). [cumhūr,]*

cumhūr-ı düşmen: *Düşman topluluğu.*

1. Lekedür gördiler **cumhūr-ı düşmen**
   Yudılar ḳana cümle tīġ u demren *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 61). [cumhūr-ı düşmen,]*

cümle: *Bütün, tüm.*

1. Bād-ı ḳahruñdan olursa **cümle** deryā telḫ-kam
   Āb-ı luṭfuñdan olur nāyuñ dimāġı pür-nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 19). [cümle,]*
2. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes **cümle** cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [cümle,]*
3. Derūn-i dilde olan şirki **cümle** maḥv eyler
   Zebāndan olsa ʿıyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 9). [cümle,]*
4. Ḳurtıldı ḥadīsüñ işiden **cümle** ḥadeṣden
   Ey bāġ-ı vefā bülbül-i gülzār-ı nübüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 11). [cümle,]*
5. Sen ümmetüñi isteyesin ḥażret-i Ḥaḳ'dan
   Nefsī diyicek **cümle** nebī rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 14). [cümle,]*
6. Vaṣṣāf ola ger **cümle** cihān ḫalḳı ser-ā-ser
   Ḥaşr ola vü evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 35). [cümle,]*
7. Ervāḥ-ı nebī Ḳuds'de cemʿ oldı ser-ā-ser
   İsrā gicesi **cümlesine** itdüñ imāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 28). [cümlesine, -si, -n, -e]*
8. Miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ **cümle** ʿadūyı Ḫālik
   Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ mecmūʿ derde nāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 5). [cümle,]*
9. Cānda ṣenā-yı mecdüñ enhār-ı luṭfı fāʾiż
   Dilde duʿā vü ḥamdüñ **cümle** ḳażāyı dāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 8). [cümle,]*
10. İsm-i şerīfüñ üzre oḳındı tā ki ḫuṭbe
    Ẕāt-ı laṭīfüñ oldı **cümle** ṣıfāta cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 10). [cümle,]*
11. Yecūc-i fitne mülk-i dehri ṭutardı **cümle**
    Sed çekmeyeydi tīġuñ ger olmayaydı māniʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 29). [cümle,]*
12. Dürc içre dür-i meknūnāsā idüpdürür sır
    Emrüñ güherlerine semʿinde **cümle** sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 34). [cümle,]*
13. Cemāl-i vaḥdetine itdi mirʾāt
    Görinsün diyü anda **cümle** evḳāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 72). [cümle,]*
14. Bu eşcārı görürsin pür-varaḳdur
    ʿUḳula **cümle** evrāḳı sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 20). [cümle,]*
15. Didüm cāndan ḫaber virürsin ey cān
    Ḳuluñum ḫᵛācenüñdür **cümle** fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 2). [cümle,]*
16. Pür olsun ol güherden **cümle** kūşe
    Daḳılsun dest-i ʿizāz ile gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 25). [cümle,]*
17. O gevherlerle nām-ı gevher-i şāh
    Añılsun **cümle** ʿālem içre her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 28). [cümle,]*
18. Alışdı bir biriyle şehd ü şekker
    Üşer **cümle** cihān ḫalḳın ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 94). [cümle,]*
19. Görüp ol nakşı anuñ oldı zāri
    Ütildi **cümle** naḳd-ı iḫtiyāri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 70). [cümle,]*
20. Naẓar saldı aña Sulṭān Jāle
    Ser-ā-ser vaḳf oldı **cümle** ḫāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 54). [cümle,]*

21. Meş̲eldür **cümle** ʿālem içre bu söz
Ki göñül ḳatlanur görmeyicek göz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 37). [cümle,]*
22. Şehüñ yanında olan **cümle** leşker
Şikāra ḫāżır oldılar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 23). [cümle,]*
23. Elinde māh-ı nev bigi nacaġı
Bulıtlar gibi aşar **cümle** dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 20). [cümle,]*
24. Seg ile ḫāżır oldı **cümle** segbān
Beline ṣoḳdı **cümle** peyk dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 18). [cümle,]*
25. Seg ile ḫāżır oldı **cümle** segbān
Beline ṣoḳdı **cümle** peyk dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 17). [cümle,]*
26. Ḳapusı ḫalḳına **cümle** buyurdı
Didi ḳalḳuñ ki geşt idem bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 9). [cümle,]*
27. Yayıldı ṭaġ u ṭaşa **cümle** leşker
Süzüp ṣaḥra vü kūhsārı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 27). [cümle,]*
28. Bular seyr itdiler **cümle** maḳāmı
Bular vecde getürdi ḫāṣṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 11). [cümle,]*
29. Yitişdi ḫālet-i mey leşker-i ḫ̬āb
ʿAceb mi yapsa **cümle** dīdeler bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 18). [cümle,]*
30. Arandı z̲erre z̲erre **cümle** ara
Bulınmadı o mihr-i ʿālem-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 47). [cümle,]*
31. Yüri **cümle** ʿazīze eyle ḫıdmet
Dilerseñ bulasın uçmaġa vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 9). [cümle,]*
32. Kim anlar işledi kār-ı ʿacāʾib
Ḳamu pür-ʿibret ü **cümle** ġarāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 20). [cümle,]*
33. Getürdüp anlara itdi taẕarruʿ
Eyitdi **cümleñüzden** bu tavaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 12). [cümleñüzden, -ñüz, -den]*
34. Girür ḳoynına **cümle** sīm-sīne
Var anda pādşāh bigi ḫazīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 11). [cümle,]*
35. Zeberced üzre olan **cümle** lūʾlū
Ser-ā-ser nā-bedīd oldı durup u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 5). [cümle,]*
36. Oḳır mum ile ḫalḳı bāġa zanbaḳ
Diler **cümle** cihānuñ göñlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 42). [cümle,]*
37. Yaşıl muma müşābih **cümle** servi
Ṣanur şuʿle gören anda te̲zervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 31). [cümle,]*
38. Geyüp Pervāne'nün **cümle** libāsın
Eline aldı ḫelvānuñ o ṭasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 27). [cümle,]*
39. Oturmış mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
Aña dīvān ṭurur **cümle** sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 10). [cümle,]*
40. O bāġuñ geldi **cümle** dīdebānı
Varup şāh öñine açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 15). [cümle,]*
41. Ser-a-ser **cümle** mizānı gözetdi
İkisi cāme-ḫ̬āba girdi yatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 23). [cümle,]*
42. Getürdüp şāh **cümle** dīdebānı
Geçürdi tīġdan ol sāʿat anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 41). [cümle,]*
43. Olur her ḫānede ʿizzetlü mihmān
Anuñçün **cümle** tende ṭatludur cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 54). [cümle,]*
44. Cihānuñ ḫalḳı **cümle** ḫ̬ürrem oldı
Bulara z̲evḳ ü şādī hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 15). [cümle,]*
45. O sāʿat **cümle** bu begler aġalar
O şāha itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 17). [cümle,]*
46. Perī olsa eger kim **cümle** ḫ̬ūra
Aña uçmaḳ dilerdi şöyle zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 31). [cümle,]*
47. İkisi geçdi bir yire oturdı
Ser-ā-ser **cümle** begler ḳarşu turdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 26). [cümle,]*
48. Murādı ḫ̬ān-ı vaṣlı **cümle** cānuñ
Yüzine bakmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 53). [cümle,]*
49. Murādı **cümle** cānuñ adı Niʿmet
Be-ġāyet pür-leṭāfet pür-ḫalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 57). [cümle,]*
50. Müheyyā idi **cümle** yol yaraġı
Götürdi ol hemān ol dem ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 23). [cümle,]*

51. İçinde ḳaldı anuñ **cümle** ḫūbān
Şanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 5). [cümle,]*
52. Seḥer Sulṭān Jāle itdi dīvān
Yirine geldi **cümle** ehl-i erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 8). [cümle,]*
53. Bilürler bunı **cümle** ḫāṣ ile ʿām
Budaġından üzülmez mīve-i ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 25). [cümle,]*
54. Ne ḥikmetdür bu ḳurıldı ol otaġ
İder **cümle** cihānuñ yüzini aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 6). [cümle,]*
55. Görürler **cümle** ḫıḍmetkār u her mīr
Yanında başı yüklü bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 27). [cümle,]*
56. Didi biri birine **cümle** leşker
Ḥelāl it āḫret ḥaḳḳın birāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 17). [cümle,]*
57. Lekedür gördiler cumhūr-ı düşmen
Yudılar ḳana **cümle** tīġ u demren *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 62). [cümle,]*
58. ʿAdūlar ḳanı içre **cümle** ḫançer
Hemān deryā içinde ḫūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 53). [cümle,]*
59. Tüfekler yıldırım bigi soḳurdı
Düşerdi **cümle** eṭrāfa şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 46). [cümle,]*
60. Mürekkeb olsa **cümle** yidi deryā
Yazılmaz ḥaşr olınca derdüm aṣla *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 65). [cümle,]*
61. Eyü ad ile ʿālem ṭutar ādem
Olur **cümle** cihān içre mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 16). [cümle,]*
62. Ulaḳlar ṣaldı rāh-ı mülk-i Çīn'e
Yayıldı **cümle** peyki mülk içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 20). [cümle,]*
63. Pes andan ṣaldı her yaña ulaġı
Aratdı **cümle** yaḳın u ıraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 36). [cümle,]*
64. Didi **cümle** cevārī ir ü ger giç
O māhı bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 13). [cümle,]*
65. Getürdüp yüz ḳaṭar uştur ṣeh-i Çīn
Ser-ā-ser **cümlesini** itdi tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 2). [cümlesini, -si, -n, -i]*
66. Ḳamu uşturla **cümle** sārbānı
O yüz yük ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 35). [cümle,]*
67. Kim anlar **cümle** nergis-çeşm ü gül-rū
Binüp ata ḳamusı çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 9). [cümle,]*
68. Gelincik bigi zeyn olmışdı gülşen
Feraḥ olmışdı **cümle** ġonce gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 14). [cümle,]*
69. Bahār itmiş müzeyyen **cümle** bāġı
Görürler ʿurs u sūruñ çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 15). [cümle,]*
70. Cihānuñ ḫalḳı **cümle** oldı āgāh
Fulān gün sūr-ı bī-mānend ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 19). [cümle,]*
71. Aña bir **cümle** ṣaçı ḫāżır itdi
Ḫasīs endek saḫīler vāfir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 21). [cümle,]*
72. Zamāne ellemiş **cümle** çenārı
Görüp baş egmemiş mi ḳadd-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 35). [cümle,]*
73. Elif-ḳad dil-rübālar **cümle** ṭurdı
O ʿaynı sādlar sini götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 3). [cümle,]*
74. Ḳarār u ṣabrın almış **cümle** nāsuñ
Ruḫ-ı dil-ber bigi ābı kirasuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 17). [cümle,]*
75. Pes andan ṣundı **cümle** ehl-i bezme
O sāʿat ʿaḳl ile başladı rezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 25). [cümle,]*
76. Kimi düdük çalardı kimi deplek
Bularuñ **cümlesinden** seyri yügrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 26). [cümlesinden, -si, -n, -den]*
77. Bile bindi anuñla **cümle** ebkār
Ḳamusı serv-ḳadd u lāle-ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 21). [cümle,]*
78. Bile girdi ser-ā-ser **cümle** ebkār
Aña aḫşām olınca oldılar yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 51). [cümle,]*
79. O sīmīn-sīneler **cümle** ser-ā-ser
Dökerdi levḫ-i sīm üstine dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 19). [cümle,]*
80. Gerek şāh u gerek bende ser-ā-ser
Ecel cāmı ṭutar **cümle** ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 94). [cümle,]*

81. Yapıldı **cümle** bāb u ʿıyş u ʿişret
Bir içim ṣuya ayyāş oldı ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 115). [cümle,]*
82. Vefāveş nā-bedīd oldı feraḥlar
Ḳuruyı ḳaldılar **cümle** ḳadehler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 118). [cümle,]*
83. Ser-ā-ser **cümle** leşker oldı āgāh
Fulān gün ʿazm-i mülk-i Çīn ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 87). [cümle,]*
84. El urup ṭabl u kūsa **cümle** mehter
Felekler gümledi güm güm ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 35). [cümle,]*
85. Ser-ā-ser **cümle** begler çıḳdı ḳarşu
Görürler geldi bir şāh-ı melek-ḫū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 1). [cümle,]*
86. Bile atlandı ol dem **cümle** ḥatun
İderler nāẓirüñ ḥālin diger gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 15). [cümle,]*
87. O māha çıḳdı ḳarşu **cümle** ḥatun
Bilür dil almaġa her biri efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 7). [cümle,]*
88. O bir ḫoş ravżadur pāk u muḳaddes
Kim anuñ **cümle** nūnı ʿayn-ı nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 16). [cümle,]*
89. Kim ol ḳaṣruñ feṣāḥatdur ruḫāmı
Leṭāfet sırçasından **cümle** cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 20). [cümle,]*

cümle: *Hepsi.*

1. Kimi zerrīn kimi sīmīn kimi āl
Bu ʿālem **cümlesin** zeyn itdi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 4). [cümlesin, -sin]*
2. Döşerler ayaġına nice dībā
Ser-ā-ser **cümlesi** zer-beft ü zibā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 28). [cümlesi, -si]*
3. Ziyāde kellesi ḳızmışdı deplek
İderdi **cümleden** feryādı yigrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 22). [cümleden, -den]*
4. Olur ʿālemde emlāki ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 73). [cümle,]*
5. Yemeden içmeden **cümle** kesildi
Cihānda ʿıyş u ʿişret anı bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 91). [cümle,]*
6. Yed-i ḳudretle Ṣānīʿ altun ezmiş
Duʿā-yı nūrı **cümle** aña yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 4). [cümle,]*
7. Sipās u şükr ü minnet saña yā Rab
Bu nüsḫa **cümle** ḥatm oldı müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 38). [cümle,]*

cümle ʿālem içre: *Âlem içinde, âlemde, dünyada.*

1. O gevherlerle nām-ı gevher-i şāh
Añılsun **cümle ʿālem içre** her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 28). [*cümle *ʿālem içre,]*
2. Meşeldür **cümle ʿālem içre** bu söz
Ki göñül ḳatlanur görmeyicek göz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 37). [*cümle *ʿālem içre,]*

cümle ʿālem: *Bütün kâinat.*

1. **Cümle ʿālem** levḥ-i ʿilmüñde ezel mevcūd idi
Cemʿ olupdur ism-i ẕātüñde ṣan esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 15). [cümle ʿālem,]*

cümle ʿālem: *Dünyadakilerin hepsi.*

1. İdüp şeh-zāde şāh ile vedāʿı
Eyitdi **cümle ʿālem** saña dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 22). [cümle ʿālem,]*
2. Ṣafā vir ḫāṣ u ʿāma ṣoḥbetüñden
Pür olsun **cümle ʿālem** şöhretüñden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 10). [cümle ʿālem,]*

3. Eyü ad ile raġbet buldı dirhem
   Aña ʿizzetler eyler **cümle ʿālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 20). [cümle ʿālem,]*
4. Ḳamu ʿālem ol āteşden ṭoludur
   Ser-ā-ser **cümle ʿālemden** uludur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 26). [cümle ʿālemden, -den]*
5. Ser-ā-ser **cümle ʿālem** oldı āgāh
   Yine tecdīd-i menzil itmiş ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 21). [cümle ʿālem,]*

cümle bir ol-: *Hepsi bir olmak.*

1. Bu çār eżdād kim **cümle bir oldı**
   Mevālīd-i ş̲elā̲ş̲e ẓāhir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 65). [cümle bir oldı, -dı]*

cümle cān: *Bütün insanlar, varlıklar.*

1. Murādı ʿālem içre **cümle cānuñ**
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 81). [cümle cānuñ, -uñ]*

cümle cihān: *Bütün dünya.*

1. İderler cust u cū **cümle cihānı**
   Bulınmaz gördi ol bedr-i dücāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 13). [cümle cihānı, -ı]*
2. Ger ʿİsmāʿīl'e ḳoç oldıysa ḳurbān
   Baña **cümle cihān** ḳurbān ider cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 46). [cümle cihān,]*

cümle cihānı ara-: *Her yeri aramak.*

1. Yine **aradılar cümle cihānı**
   Bulınmadı vefāveş görmiş anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 23). [cümle cihānı aradılar, -dı, -lar]*

cümle cihānı yak-: *Tün dünyayı yakmak.*

1. **Cihānı cümle yaḳdı** mihr-i raḫşān
   Görüp bu ḥāleti bozıldı būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 23). [cümle cihānı yaḳdı, -dı]*

cümle dīvān: *Bütün meclis.*

1. Gül-āb ile ṣulanmış **cümle dīvān**
   Feżā-yı arşa teng oḳır o meydān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 11). [cümle dīvān,]*

cümle ekābir: *Bütün ileri gelenler.*

1. Gelüp şeh yanına **cümle ekābir**
   Oturdı yirine ʿādetce bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 15). [cümle ekābir,]*

cümle encüm: *Yıldızlar.*

1. Ser-ā-ser **cümle encüm** şemʿ yaḳdı
   Şihāb ucın alup yire bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 3). [cümle encüm,]*

cümle eşyā: *Bütün şeyler; bütün nesneler.*

1. **Cümle eşyā** ḥüsnüñe maẓhar olur mirʾātveş
   ʿAyn-ı ʿibretle ne dem keşf olsa çeşm-i iltifāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 11). [cümle eşyā,]*

cümle güzel: *Bütün güzel.*

1. Ey pādşāh-ı ʿālem **cümle güzel** ṣıfātdan
   Ẕāt-ı şerīfüñ üzre her ne dinürse vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 11). [cümle güzel,]*

cümle gökleri seyr it-: *Bütün göğü izlemek.*

1. Burāḳ-ı berḳ-sürʿat aña merkeb
   Olup **seyr itdi cümle gökleri** heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 92). [cümle gökleri seyr itdi, -di]*

cümle halk: *Bütün insanlar.*

1. ʿAhdüñde **cümle ḫalḳa** bir vechle geldi inṣāf
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāṣıḳ ḳalmadı hīç ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 25). [cümle ḫalḳa, -a]*
2. Ṣabā bir toz ḳopardı kim cihānda
   Belürsiz oldı **cümle ḫalḳ** anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 4). [cümle ḫalḳ,]*
3. Çıḳardı **cümle ḫalḳuñ** ḳara yasın
   Geyürdi egnine şenlik libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 11). [cümle ḫalḳuñ, -uñ]*
4. Görürler oda ṭapmaḳdur o dem bāb
   Ocaġı **cümle ḫalḳ** idindi miḥrāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 42). [cümle ḫalḳ,]*

cümle hūbān: *Bütün güzeller.*

1. Siyeh ḫilʿatlar içre **cümle ḫūbān**
   Ṣanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 111). [cümle ḫūbān,]*

cümle insān: *Tüm insanlar, yaratılan herkes.*

1. Dilerseñ ola bendeñ **cümle insān**
   Kerem destiyle eyle luṭf u iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 67). [cümle insān,]*

cümle kāʾināt: *Bütün kâinat.*

1. Söz senüñdür ey Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-Zevāl
   İki ḥarfüñden vucūda geldi **cümle kāʾināt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 6). [cümle kāʾināt,]*

cümle mahlūḳ: *Herkes.*

1. Cemāli şemʿdür Pervāne adı
   Viṣāli **cümle maḫlūḳuñ** murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 22). [cümle maḫlūḳuñ, -uñ]*
2. Aña ol **cümle maḫlūḳuñ** ulusı
   Didi ben şehr-i ʿilmem sen ḳapusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 119). [cümle maḫlūḳuñ, -uñ]*
3. Ne eylükler ki saña kendüzine
   Şanurdı **cümle maḫlūḳuñ** özine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 100). [cümle maḫlūḳuñ, -uñ]*

cümle mülke ṣıġ-: *Bütün dünyaya sığmamak.*

1. Ser-ā-ser **cümle mülke ṣıġmayan** şāh
   Ṣıġar mı hücre-i tarīke bi'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 87). [cümle mülke ṣıġmayan, -ma, -y, -an]*

cümle sipāh: *Bütün ordu.*

1. Meger var idi bir cāsūsı şāhuñ
   İçinde çābüki **cümle sipāhuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 32). [cümle sipāhuñ, -uñ]*

cümle ṭāliʿ: *Bütün kısmet.*

1. Ey ʿizzetüñ göginde ḫūrşīd-i berḳi lāmiʿ
   V'ey devletüñ güninde ferḫunde **cümle ṭāliʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 2). [cümle ṭāliʿ,]*

cümle ulu: *Bütün seçkin adamlar.*

1. Ḳamu erbāb-ı devlet **cümle ulu**
   Aña ʿizzetler itdi çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 27). [cümle ulu,]*
2. Aḳışdı geldi şehre **cümle ulu**
   Şanasın girdi baḫre bir ulu ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 33). [cümle ulu,]*
3. Bile bindi anuñla **cümle ulu**
   Didi ol Rūm ilinden Çīn'e yā hu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 11). [cümle ulu,]*

cümle ʿuşşāk: *Tüm âşıklar.*

1. Pür olsun ser-be-ser anuñla afāḳ
   Muḥayyer olsun andan **cümle ʿuşşāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 12). [cümle ʿuşşāḳ,]*

cümle yir: *Her yer.*

1. Gerekdür ḳız meşeldür **cümle yirde**
   Yidi yaşında yā yirde yā erde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 31). [cümle yirde, -de]*
2. Ḳomaz meşhūr olupdur **cümle yirde**
   Ḳul ile şāhuñ arasında perde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 9). [cümle yirde, -de]*

cümle ẕāt: *Herkes.*

1. Murād iken cihānda **cümle ẕātuñ**
   Yiri ẓulmet durur āb-ı ḥayātuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 39). [cümle ẕātuñ, -uñ]*

cümle-i cund-ı suṭūr: *Satır askerlerinin tümü.*

1. Nīze almış **cümle-i cund-ı suṭūruñ** destine
   Leşker-i endūhuñ oldı işi ser-tā-ser tamām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 9). [cümle-i cund-ı suṭūruñ, -uñ]*

cümle-i ḫʷān: *Tüm sofra.*

1. Ḳodılar **cümle-i ḫʷānı** simāṭa
   Ḳamusın itdiler basṭ ol bisāṭa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 19). [cümle-i ḫʷānı, -ı]*

cümle-i kār: *Bütün iş.*

1. Vezīrüñ üçi ammā kim muḳarreb
   Elinde **cümle-i kār** añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 24). [cümle-i kār,]*

cümle-i pīr ü fenā: *Genç, yaşlı II Herkes.*

1. Bu sözi **cümle-i pīr ü fenā** dir
   Ḥaẕer ḳıl görini gelmez ḳażādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 39). [cümle-i pīr ü fenā,]*

cümle-i rūḥ-ı mücerred: *Soyutlanmış ruhun tümü.*

1. Nedīmüñ **cümle-i rūḥ-ı mücerred**
   Niçün olmayasın ʿayşa muḳayyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 7). [cümle-i rūḥ-ı mücerred,]*

cümle-i semʿ: *Herkesin duyması.*

1. Pür oldı bu ḫaberden **cümle-i semʿ**
   Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿazm ide Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 139). [cümle-i semʿ,]*

cümle-i şubḥ: *Sabahın kapısı.*

1. Geçüp ol **cümle-i şubḥa** oturdı
   Nikāb-ı leyli ʿālemden götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 3). [cümle-i şubḥa, -a]*

cümle-i zāġ u terahlar ṭaġıl-: *Hüzün kargaları dağılmak.*

1. Görüp dil bülbüli buldı feraḥlar
   Ṭaġıldı cümle-i zāġ u teraḥlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 6). [cümle-i zāġ u teraḥlar ṭaġıldı, -dı]*

cünbiş-i āheste: *Yavaş eğlence.*

1. Cān virür cāna ṣabānuñ **cünbiş-i āhestesi**
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 11). [cünbiş-i āhestesi, -si]*

cund: *Asker.*

1. Ḳopa toz ayaġından ceng-i tunduñ
   Ġubārı ire eflāke o **cunduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 72). [cunduñ, -uñ]*
2. Melek **cunduñ** felekler taḫtuñ olsun
   Süleymān'dan daḫı yeg baḫtuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 35). [cunduñ, -uñ]*
3. Ḳaravullar çıḳup iki yañadan
   Bu iki **cundı** ḥıfẓ itdi belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 32). [cundı, -ı]*

cund-ı bī-ḥad: *Sayısız atlı asker.*

1. Siperler ḥāżır itdi **cund-ı bī-ḥad**
   Seḥer Yeʾcüc'e tīre tā ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 15). [cund-ı bī-ḥad,]*

cund-ı şāh: *Padişahın ordusu.*

1. Gelüp bir server-i mülk-i saʿādet
   O sāʿat **cund-ı şāhuñ** itdi rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 4). [cund-ı şāhuñ, -uñ]*

cund-ı şām: *Şam askeri; gece askeri.*

1. Ṭaġıtdı **cund-ı Şām'ı** urıldı tīġı
   İrüp bād-ı ṣabā gūyā ki mīġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 3). [cund-ı şām'ı, -ı]*
2. Çü çekdi tīġın ol şāh-ı ḫuceste
   Ser-ā-ser **cund-ı Şām** oldı şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 4). [cund-ı şām,]*

cund-ı zengī: *Zenci asker II Gece.*

1. Ser-ā-ser **cund-ı Zengī** gör ki n'itdi
   Düşüp ayaḳlara yil aşdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 23). [cund-ı zengī,]*

cürʿa: *Damla, yudum.*

1. Elinde bir mühürlü nāmesi var
   Didi bu **cürʿadan** içi pür-esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 34). [cürʿadan, -dan]*
2. Getürdiler şarāb-ı bī-naẓīri
   Civān eylerdi bir **cürʿayla** pīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 2). [cürʿayla, -y, -la]*

cürʿa-i cām-ı leb: *Dudak kadehinin yudumu, bir damlası.*

1. **Cürʿa-i cām-ı lebinüñ** ẕerresidür Ḫıżr anuñ
   Bir ṣaçı ẓulmet ṭuṭaġı āb-ı ḥayvān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 3). [cürʿa-i cām-ı lebinüñ, -in, -üñ]*

cürm-i ʿāṣī: *Günahkârın suçu.*

1. **Cürm-i ʿāṣī** Nūḥ Ṭufānından artuḳ olmaya
   Virdi keştībān-ı raḥmuñ Nūḥ'a ol demde necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 31). [cürm-i ʿāṣī,]*

cūş: *Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan II Bileşke.*

1. Bu ṭās-ı heft **cūş** içre zamāne
   Fevākihden ḳomadı hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 3). [cūş,]*

cūş eyle-: *Coşmak.*

1. Göñülde çeşme-i mihr **eylemiş cūş**
   Kim ol cām-ı ṣabūḥīler ider nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 5). [cūş eylemiş, -miş]*
2. İki leşker ḳamu oldı zirih-pūş
   İki deryā ṣanasın **eyledi cūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 12). [cūş eyledi, -di]*
3. O şeb deryā-yı ḳalbi **eyledi cūş**
   Ṭurup āyīneveş oldı nemed-pūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 7). [cūş eyledi, -di]*
4. Buları şevḳ ile itdi der-āġūş
   Nite kim çeşme-i mihr **eyledi cūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 14). [cūş eyledi, -di]*
5. Yine **cūş eyledi** deryā-yı aḥder
   Ḥabāb-ı necm ile ṭoldı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 5). [cūş eyledi, -di]*

cūş it-: *Coşmak.*

1. Ṣurāḥī **cūş itdi** geldi vecde
   O sāḳī ayaġına ḳıldı secde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 13). [cūş itdi, -di]*
2. Ṣabā enfās-ı ʿĪsā'dan urur dem
   Nice **cūş itmesün** ol dem bir ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 60). [cūş itmesün, -me, -sün]*
3. Açıldı göñli gözi rūşen oldı
   Yaşı **cūş itdi** zemzemveş şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 32). [cūş itdi, -di]*
4. Buları gördi şeh **cūş itdi** ḳanı
   Feraḥdan cismine sıġmadı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 11). [cūş itdi, -di]*
5. Didi ḫoş geldüñ ey şāh-ı cihānum
   Feraḥdan **itdi cūş** eşk-i revānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 46). [cūş itdi, -di]*
6. Muḥabbet ḳulzumı **itdi** yine **cūş**
   Diler ol düri şāh ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 103). [cūş itdi, -di]*

cūşa gel-: *Coşmak, galeyana gelmek.*

1. Müfessirlerden irişdi bu gūşa
   Şu dem ki ʿışḳ baḥrı **geldi cūşa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 2). [cūşa geldi, -di]*

cust: *Çevik, kuvvetli; çabuk davranan.*

1. O ġılmān ile **cust** ol serv-i āzād
   Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 3). [cust,]*

2. Tarīḳ-i serde ol eflākdan **cust**
   Reh-i ḫayra gelicek ḫākdan sust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 5). [cust,]*

cust: *Hemen, çabuk.*

1. Çerāġ-ı rāyı **cust** uyandurı gör
   O şemʿi çerb idüp diñlendüri gör *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 41). [cust,]*
2. Ṭutup miskīni ol şūḫ u şeker-ḫand
   Bu yol başar diyü **cust** eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 34). [cust,]*
3. Feṣāḥat rengīni şāh eyleyüp ḥāl
   Belāġat ḫāmesine urdı **cust** el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 36). [cust,]*

cust u çālāk: *Hareketli ve çevik.*

1. Sen al şeh-zādeyi var git şikāra
   Revān bir **cust u çābük** yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 40). [cust u çābük,]*
2. Şarāb-ı ʿışḳ ile ser-mest ü bi-bāk
   İderken seyri ol meh **cust u çālāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 14). [cust u çālāk,]*
3. Segürdürse şabādan **cust u çālāk**
   Ḳoyar eflāk elinden başına ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 15). [cust u çālāk,]*
4. Gidüp bir gice gün ol **cust u çālāk**
   İrişdi şāk ile şād u feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 13). [cust u çālāk,]*

cust u cū: *Arayıp sorma, araştırma, arama.*

1. Olam tā **cust u cū** baḥrına ġavvāṣ
   Bilem kim ḳandadur ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 55). [cust u cū,]*

cust ü cū it-: *Aramak, araştırmak.*

1. **İderler cust u cū** cümle cihānı
   Bulınmaz gördi ol bedr-i dücāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 13). [cust u cū iderler, -er, -ler]*
2. Sirişki **cust ü cū itdi** zemīni
   Bula tā kim o serv-i nāzenīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 31). [cust ü cū itdi, -di]*

cust u cū ol-: *Araştırmak.*

1. Görürler kim bir içim şuya beñzer
   O **cust u cū olan** meh-rūya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 64). [cust u cū olan, -an]*

cust ü yügrük: *Çabuk ve hızlı koşan.*

1. Meger kim var idi bir peyk-i çabük
   Bir od degmiş tüfekden **cust ü yügrük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 2). [cust ü yügrük,]*
2. Buyırdı şāh geldi peyk-i çābük
   Kim ol ḥiss-i naẓardan **cust u yügrük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 50). [cust u yügrük,]*

cüy-ı cezbe: *Cezbe ırmağı.*

1. Firāḳ ebri alup ben ḳaṭreyi ṣalmışdı ṣaḥrāya
Bi-ḥamdi'llāh getürdi **cūy-ı ceẕbeñ** yine deryāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 2). [cūy-ı ceẕbeñ, -ñ]*

Ç

çābük: *Çabuk, tez.*

1. Meger var idi bir cāsūsı şāhuñ
   İçinde **çābüki** cümle sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 32). [çābüki, -i]*

çābük ü bi-misl: *Çabuk ve benzersiz.*

1. Meger bir **çābük ü bi-misl** ʿayyār
   Kişi fehm itmede seḥḥār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 77). [çābük ü bi-misl,]*

çābük ü şeng: *Hızlı ve kıvrak.*

1. İderdi anlara ḥammām āheng
   Olaruñ her birisi **çābük ü şeng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 40). [çābük ü şeng,]*

çābük-suvār: *Usta binici.*

1. Göñül esb-i hevā **çābük-suvārı**
   Degül elde ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 5). [çābük-suvārı, -ı]*
2. Şular kim görür ol **çābük-suvārı**
   Gider elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 17). [çābük-suvārı, -ı]*

çābük-suvār ol-: *İyi at binicisi ve sürücüsü olmak.*

1. **Olan** esb-i hevā **çābük-suvārı**
   Giden elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 13). [çābük-suvārı olan, -an]*

çāder: *Çadır.*

1. Ṭutar toz āsmānı rezme binse
   Bürür **çader** zemīni bezme inse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 24). [çader,]*

çāder ol-: *Çadır hâline gelmek.*

1. Tarāvet pādşāhı çekdi leşker
   Her aġaç oldı bir maḥbūb çāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 26). [çāder oldı, -dı]*

çadur: *bk. çader.*

1. Olınmaz **çaduruñ** anda ḥesābı
   Nite kim baḥr-i ʿummānuñ ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 19). [çaduruñ, -uñ]*

çadur kur-: *Çadır kurmak.*

1. Cihāndan göçdi ḫūrşīd-i cihān-tāb
   Anuñ yirine **çadur ḳurdı** mehtāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 2). [çadur ḳurdı, -dı]*

<u>çaġ çaġ:</u> *Çağıl çağıl.*

1. Bahār eyyāmı ābuñ **çaġ çaġı**
   Ṣafā virür revāna **çaġ çaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 7). [çaġ çaġı, -ı]*
2. Bahār eyyāmı ābuñ **çaġ çaġı**
   Ṣafā virür revāna **çaġ çaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 8). [çaġ çaġı, -ı]*
3. Bahār itmiş müzeyyen cümle bāġı
   Görürler ʿurs u sūruñ **çaġ çaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 16). [çaġ çaġı, -ı]*

<u>çaġırup çal-:</u> *Bağırıp çalmak.*

1. Kimisi **çaġırup** kimi **çalardı**
   Olar ḥammāma āvāze ṣalardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 37). [çaġırup çalardı, -ar, -dı]*

<u>çaġırup dir ki:</u> *Çağırıp söyler ki.*

1. **Çaġırup dir ki** dānem uş dögündüm
   Daḫı ben bulmadum bir dāne gendum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 25). [çaġırup dir ki,]*

<u>çaġrış-:</u> *Çağırmak, seslenmek.*

1. Kim aña **çaġrışup** söylerdi eşkāl
   Kişinüñ niyyetin añlardı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 5). [çaġrışup, -up]*

<u>çāh:</u> *Kuyu.*

1. Bilüp düşecegin kendüye ol şāh
   Ḥicābından yire geçmişdi ol **çāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 12). [çāh,]*
2. Çün ol **çāh** içine ol ḥūr indi
   Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 27). [çāh,]*
3. O **çāhı** çün o māh idindi menzil
   Yire ṣan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 31). [çāhı, -ı]*
4. Hemān ol **çāhuñ** içinde bulındı
   Güneş ṣan çāh-ı maġribde ṭolındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 15). [çāhuñ, -uñ]*
5. Ruḫından ḳaʿrı **çāhuñ** gülşen oldı
   Derūnı gün yüzinden rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 23). [çāhuñ, -uñ]*
6. Şükür ḳıl naḥs yılduzlar ṭolındı
   O meh bir **çāhuñ** içinde bulındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 78). [çāhuñ, -uñ]*
7. Ġılāfuñ **çāhı** olmışken mekānı
   Çıḳarup nite kim Yūsuf sinānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 21). [çāhı, -ı]*
8. Yiriken erzenüñ Yūsuf bigi **çāh**
   Çıḳup ol oldı Mışr-ı raġbete şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 7). [çāh,]*

<u>çāh içinden çıḳ-:</u> *Kuyunun içinden çıkmak.*

1. Ve yāḫud **çāh içinden çıḳdı** Yūsuf
   Kim ide Mışr-ı maḳṣūdı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 39). [çāh içinden çıḳdı, -dı]*

<u>çāh ol-:</u> *Kuyu olmak II Çukurlaşmak.*

1. Dil ü cān Yūsuf'ın ṣalmaġa her gāh
   Yañaḳlarında güldükce **olur çāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 12). [çāh olur, -ur]*

çāha düş-: *Kuyuya düşmek.*

1. O bir içim ṣu çün ol **çāha düşdi**
   Gelüp başına mār u ʿaḳreb üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 17). [çāha düşdi, -di]*
2. Belā iḫvānına nā-geh bulışmış
   Varup Yūsuf bigi bir **çāha düşmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 24). [çāha düşmiş, -miş]*
3. Yürürken itmeyüp bir ṣeb tevaḳḳuf
   Düşer bir **çāha** ol mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 32). [çāha düşer, -er]*

çāh-ı cehennem: *Cehennem kuyusu.*

1. Bulınmazdı içinde zerrece nem
   Gören ṣanur anı **çāh-ı cehennem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 8). [çāh-ı cehennem,]*

çāh-ı celāl: *Yücelik makamı.*

1. Uludur iremez **çāh-ı celāli**
   Kişinüñ peyk-i evhām u ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 71). [çāh-ı celāli, -i]*

çāh-ı deycūr: *Karanlık kuyu.*

1. Münevver oldı ġāyet **çāh-ı deycūr**
   İrişdi dīde-i aʿmāya ṣan nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 25). [çāh-ı deycūr,]*

çāh-ı maġrib: *Batı çukuru.*

1. Hemān ol çāhuñ içinde bulındı
   Güneş ṣan **çāh-ı maġribde** ṭolındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 16). [çāh-ı maġribde, -de]*

çāh-ı zahm: *Yara kuyusu.*

1. Nice ḳardaşlar ṣaldı çü Yūsuf
   Sinānı **çāh-ı zaḫma** bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 46). [çāh-ı zaḫma, -a]*

çāh-ı zenehdān: *Çene çukuru.*

1. Ṣafā maḥbūbına **çāh-ı zeneḫdān**
   Ṣarāb anuñ içinde rūḥ-ı rindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 7). [çāh-ı zeneḫdān,]*

çāhuñ içinden çık-: *Kuyunun içinden çıkmak.*

1. O **çāhuñ** çün **içinden çıḳdı** ol ṣāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 61). [çāhuñ içinden çıḳdı, -dı]*

çak-: *Çakmak, tutuşturmak.*

1. Baña her biri bir berḳ-ı belādur leyl-i rıḥletde
   Ne odlar kim **çaḳar** naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 4). [çaḳar, -ar]*

çāk eyle-: *Parçalamak, yırtmak.*

1. Perdesini bād bikr-i ġoncenüñ **çāk eyledi**
   Gülşenüñ göñlin bahār açup feraḥnāk eyledi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 5). [çāk eyledi, -di]*

çāk eyle-: *Yırtmak.*

1. Yed-i himmetle ʿaynuñdan niḳābı
   Götür **çāk eyle** yitmiş biñ ḥicābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 36). [çāk eyle,]*

çāk it-: *Yırtmak, parçalamak.*

1. **İder çāk** olsa yitmiş biñ ḥicābı
   Niçün medḥ itmesün ʿārif ol ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 15). [çāk ider, -er]*

çāker: *Kul, köle, bende.*

1. Eger kim bendeñe kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan olur āzād bu **çāker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 10). [çāker,]*

çal-: *Kesmek üzere vurmak.*

1. **Çalup** itdi iki pāre o bebri
   Hevāda berḳ-ı lāmiʿ ṣan ki ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 51). [çalup, -up]*

çal-: *Vurarak veya sürterek ses çıkartmak.*

1. Bu şiʿre aġlayup bir naḳş-ı nev-rūz
   Çalarlardı virürdi meclise sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 24). [çalarlardı, -ar, -lar, -dı]*
2. Anı ol gözleri cellād **çaldı**
   Göñüller mülkine āşūb ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 13). [çaldı, -dı]*

çālāk degül: *Hızlı değil.*

1. **Degül** dānāda ḥiss ü fehm ü idrāk
   O peyk-i berḳ-sürʿat deñlū **çālāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 6). [çālāk degül,]*

çālāk u yügrük: *Çabuk.*

1. Ḥużūr-ı şāha geldi peyk-i çābük
   Ṣabā peykinden ol **çālāk u yügrük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 40). [çālāk u yügrük,]*

çalgıcı: *Çalgı çalmayı kendine meslek edinmiş kimse.*

1. İder cenginde ol şeh-zāde-i ḫāṣ
   Kılıçı **çalgıcı** vü rümḥi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 10). [çalgıcı,]*

çalış: *Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti gösterme, çaba sarf etme.*

1. Şehüñ ḫışm ile bir kez **çalışından**
   Olurdı çār pāre iki düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 89). [çalışından, -ın, -dan]*

çalış-: *Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti gösterme, çaba sarf etme.*

1. **Çalışsa** ʿālemüñ yüz biñ debīri
   Yazılmaz ḥaşre dek yüz biñde biri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 27). [çalışsa, -sa]*
2. **Çalışmaḳda** o dem ḳılmazdı taḳṣīr
   Yarar yoldaş idi ġayetde şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 51). [çalışmaḳda, -maḳda]*
3. Maḥall-i cengde anlar ser-ā-ser
   İki dişi ḳalınca **çalışurlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 24). [çalışurlar, -ur, -lar]*

çār ejdehā: *Dört ejderha.*

1. Ḥudā ḥalḳ eyleyüp bu genc cānı
   Ḳomış **çār ejdehā** aġzında anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 26). [çār ejdehā,]*
2. Kişi hīç ola mı eksük belādan
   Nice cān ḳurtara **çār ejdehādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 28). [çār ejdehādan, -dan]*

çār erkān: *Bütün dünya II Dört unsur (hava, su, ateş, toprak).*

1. Çü buldı imtizācı **çār erkān**
   İrişdi ḳalıbına cevher-i cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 81). [çār erkān,]*

çār eżdād: *Birbirine zıt olan dört şey II Dört unsur; su, hava, ateş, toprak.*

1. Bu **çār eżdād** kim cümle bir oldı
   Mevālīd-i ṣelāṣe ẓāhir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 65). [çār eżdād,]*
2. İdüp bir yirde **çār eżdādı** hem-dem
   Ḳodı luṭfından anuñ adın ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 67). [çār eżdādı, -ı]*

çār pāre eyle-: *Çarpare adında çalgıyı çalmak II Parçalamak.*

1. Urur cellād-ı çeşmi cāna yāre
   Dil-i miskīni **eyler çār pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 8). [çār pāre eyler, -r]*

çār pāre it-: *Çarpare adında çalgıyı çalmak II Parçalamak.*

1. Çalup Mirrīḫveş ol ḫoş sitāre
   İder iki sütūnı **çār pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 20). [çār pāre ider, -er]*
2. Elinden gelse sal ol rūzgāra
   İderdi çār-faşlı **çār pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 8). [çār pāre iderdi, -er, -di]*

3. Çalup yirden göge ey māh-pāre
   İderse Zühre çengin **çār pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 58). [çār pāre iderse, -er, -se]*

çār pāre ol-: *Çarpare adında çalgı aleti olmak II Parçalanmak.*

1. Elinde ol iki māhuñ ʿanāṣır
   Olurdı **çār pāre olsa** ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 10). [çār pāre olsa, -sa]*
2. Şehüñ ḫışm ile bir kez çalışından
   Olurdı çār pāre iki düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 90). [çār pāre olurdı, -ur, -dı]*

çār ümmehāt: *Dört anne II Dört ana unsur olan ve "anâsır-ı erbaa" olarak da bilinen toprak, su, hava ve ateş elementleri.*

1. Şeş getürdüñ penc gence kim Muḥammed ümmetin
   Görmedi mislin üç oġul nüh peder **çār ümmehāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 14). [çār ümmehāt,]*
2. Ḫudā cemʿ eyleyüp **çār ümmehātı**
   Virelden aña luṭfından ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 11). [çār ümmehātı, -ı]*

çār-ʿazīz: *Dört aziz II Dört halife.*

1. Ṣad-bār selām anlaruñ ervāḥına benden
   Yirüñdeki ol **çār-ʿazīz** itdi ḫilāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 38). [çār-ʿazīz,]*

çārdan ir-: *Dört yaşına gelmek.*

1. Çün **irdi çārdan** ol şīr-pençe
   Esedde ḥüsni urdı mihre pençe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 101). [çārdan irdi, -di]*

çāre: *Deva, çözüm, çıkar yol.*

1. Ne ḳılsın **çāre** ne şāh ıżṭırārı
   O evde ḳıldı bir ḳaç gün ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 55). [çāre,]*

çāre bul-: *Deva bulmak, tedavi etmek; sıkıntıyı çözümlemek.*

1. Yürege urdı bir bī-misl yare
   Bulınmaz tā ölince aña **çāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 28). [çāre bulınmaz, -ın, -maz]*

çāre eyle-: *Çare bulmak, çözüm yolu bulmak.*

1. Didi gelmiş degül mislüñ diyāre
   Benüm derdüm var **eyle** aña **çāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 22). [çāre eyle,]*

çāre ir-: *Çare ulaşmak.*

1. Umardı kim o baġrı pāre pāre
   Dil-i pür-zaḫmına **ireydi çāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 42). [çāre ireydi, -e, -y, -di]*

<u>çāre iriş-:</u> *Dört yaşına gelmek.*

1. **İrişdi** çün o māhuñ yaşı **çāre**
   Yetişdi atası derdine çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 97). [çāre irişdi, -di]*

<u>çār-faṣl:</u> *Dört mevsim.*

1. Elinden gelse sal ol rūzgāra
   İderdi **çār-faṣlı** çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 8). [çār-faṣlı, -ı]*

<u>çarḫ:</u> *Felek.*

1. Kimüñ ṣavtından oldı **çarḫ** raḳḳāṣ
   Kimüñ emriyle māhī oldı ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 27). [çarḫ,]*
2. Ol eyler dem-be-dem āfākı gül-fām
   O virdi **çarḫa** sürʿat ḳuṭba ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 48). [çarḫa, -a]*
3. Cefā devrinde **çarḫ** pīre düşmez
   Anuñ atduġı oḳ hīç yire düşmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 35). [çarḫ,]*
4. Ḳatı pīr oldı **çarḫ** eyleñ nevāziş
   Aña ol ḳubbe olsun girde-bāliş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 23). [çarḫ,]*
5. Bulup baġ içre reng-i bī-ḳuṣūrı
   Benefşe dirdi **çarḫa** morı morı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 48). [çarḫa, -a]*
6. Kimisi ṭutdı o şeb **çarḫa** şemşīr
   Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi şan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 25). [çarḫa, -a]*
7. Olup bu mülk **çarḫun** māh şāhı
   Yine cemʿ itdi encümden sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 21). [çarḫun, -un]*
8. Dimāġın ʿālemüñ ṭutmışdı sevdā
   İderdi ḫānde **çarḫ** olmışdı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 2). [çarḫ,]*
9. Ṭutılur ayı irincek kemāle
   İrer gün yiri **çarḫ** iken zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 52). [çarḫ,]*
10. Kim ol bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
    Anuñ reşk ile **çarḫuñ** puştı ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 18). [çarḫuñ, -uñ]*
11. Geyürdi **çarḫa** tāc-ı zer zamāne
    Ḳuşatdı aña tīġı ḫüsrevāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 3). [çarḫa, -a]*
12. Yine bu **çarḫ** ḫātūn-ı ʿabūse
    Özin zeyn eyledi döndi ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 3). [çarḫ,]*
13. Dökildi **çarḫdan** yire çekirdek
    Şeb ü rūz iki gün olmadı münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 27). [çarḫdan, -dan]*
14. İderken seyri **çarḫuñ** mihr u māhı
    Ḳażā-yı nā-gehān emr-i İlāhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 1). [çarḫuñ, -uñ]*
15. Aña teng itmekiçün kehkeşānı
    Zer-efşān eylemişdi **çarḫ** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 12). [çarḫ,]*

<u>çarḫ-:</u> *Çark II Hap.*

1. Ṭābib ṣubḥdem bir ḳurṣ-ı aṣfar
   Ḳoyup bir **çarḫı** çīni içre ḫoşter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 4). [çarḫı, -ı]*

<u>çarḫ okı:</u> *Çarh oku; çarh adı verilen yay ile atılan, sert ağaçtan mamul, kısa boylu, demir temrenli harp okudur.*

1. Yirinden toz ḳopup eflāka aġdı
   Yire **çarḫ oḳı** yaġmur bigi yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 26). [çarḫ oḳı,]*
2. Hevāyī ṭoplar eflāke aġdı
   Burūca **çarḫ oḳı** ḫışm ile yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 48). [çarḫ oḳı,]*

çarḫ oḳın at-: *Felek okunu fırlatmak.*

1. Yine zerrīn ʿalem maġribde batdı
   Şihāb-ı tīrger **çarḫ oḳın atdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 20). [çarḫ oḳın atdı, -dı]*

çarh tennūrı: *Gök tandırı II Güneş.*

1. O dem ş̲evr ü ḥamel cedy ile yeksān
   Olurdı **çarḫ tennūrında** büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 28). [çarḫ tennūrında, -n, -da]*

çarḫa çek-: *Kılıcı veya kesici bir aleti bu çarka sürerek bilemek.*

1. Seḥābuñ penbesin dihḳān-ı devrān
   Hevā dest ile **çarḫa çekdi** ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 26). [çarḫa çekdi, -di]*

çarḫa dön-: *Gökyüzünü andırmak.*

1. Hilāl oldı nişān-ı naʿl-i esbi
   Zemīnüñ **çarḫa dönmek** oldı kesbi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 42). [çarḫa dönmek, -mek]*

çarḫa gir-: *Gökyüzüne yükselmek.*

1. Nüh felek raḳḳāṣ olupdur ṣavt-ı emrüñden senüñ
   Çarḫa girmişler dönerler döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 8). [çarḫa girmişler, -miş, -ler]*
2. Hevā ile nite kim āsiyā bād
   Girüp çarḫa döner ol serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 106). [çarḫa girüp, -üp]*
3. Güneş şevḳ-i ruḥından **çarḫa girmiş**
   Cihān laʿli şarābından esürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 7). [çarḫa girmiş, -miş]*
4. Yirinde ṭura ger siḥr itse eflāk
   Döne eflākveş **çarḫa girüp** ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 12). [çarḫa girüp, -üp]*
5. İşidüp **çarḫa girsünler** melekler
   Nite kim Mevlevī bigi felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 15). [çarḫa girsünler, -sün, -ler]*

çarha koy-: *Çarka koymak, döndürmek.*

1. Anuñ Bercīs adı bir güzel pīr
   Ḳoya çarḫa zemīni itse tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 6). [çarḫa ḳoya, -a]*

çarha ṭut-: *Göğe kaldırmak.*

1. **Ṭutarsam** n'ola **çarḫa** tīġ-ı āhı
   Kesilmez bendeden hicrān sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 61). [çarḫa ṭutarsam, -ar, -sa, -m]*

çarḫ-ı ʿacūze: *Koacakarı dünya.*

1. Özin zeyn itdi bu **çarḫ-ı ʿacūze**
   Sefīdac acile surḫı sürdi yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 5). [çarḫ-ı ʿacūze,]*

çarḫ-ı aṭlas: *Atlas feleği.*

1. Olup fānūs nüh ṭop-ı muḳarnas
   Aña pür-āhen olsun **çarḫ-ı aṭlas** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 20). [çarḫ-ı aṭlas,]*
2. Ne ḫilʿatdür o dibā-yı muḳaddes
   Anuñ āvāresidür **çarḫ-ı aṭlas** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 14). [çarḫ-ı aṭlas,]*

çarḫ-ı berīn: *Göğün en yüksek tabakası.*

1. Rikābı ʿayn-ı nūn idi özinüñ
   Yaḫud māh-ı nevʾ **çarḫ-ı berīnün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 10). [çarḫ-ı berīnün, -ün]*

çarḫ-ı berīne iriş-: *Göğün en yüksek tabakasına ulaşmak.*

1. **İrişmiş** serleri **çarḫ-ı berīne**
   Ururlar pençe-i ḳaʿr-ı zemīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 31). [çarḫ-ı berīne irişmiş, -miş]*

çarḫ-ı bī-bāk: *Korkusuz felek.*

1. Yoyındı pīşesinden şīr-i eflāk
   Yine döndi pelenge **çarḫ-ı bī-bāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 18). [çarḫ-ı bī-bāk,]*

çarḫı düz-: *Dünya'yı yaratmak.*

1. Şerīki olsa ol **çarḫı düzerdi**
   Begenmezdi döner anı bozardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 29). [çarḫı düzerdi, -er, -di]*

çarḫ-ı ġaddār: *Merhametsiz, zalim felek.*

1. Yine bu dehr-i dūn u **çarḫ-ı ġaddār**
   Nucūmuñ şāhını itdi giriftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 3). [çarḫ-ı ġaddār,]*
2. Baña çoġ iş idüpdür **çarḫ-ı ġaddār**
   Benüm ammā demürden yüregüm var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 23). [çarḫ-ı ġaddār,]*

çarḫ-ı gerdān: *Dönen dünya.*

1. Yumup bir dīdeyi bu **çarḫ-ı gerdān**
   Kim açdı yirine çeşm-i hezārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 1). [çarḫ-ı gerdān,]*

çarḫı menzil idin-: *Göğü makam tutmak.*

1. Çün irdi anda iki bedr-i kāmil
   İdindi ay u gün ṣan çarḫı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 46). [çarḫı menzil idindi, -di]*

çarh-ı nucūm: *Gökyüzündeki yıldızlar.*

1. Çoḳ şükr ḳuṭb-ı murād üzre dönüp **çarḫ-ı nucūm**
   Eyledi semt-i rıżām üstine seyrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 11). [çarḫ-ı nucūm,]*

çarh-ı pire-zen: *Kocakarı felek II Dünya.*

1. Hevā ol dem ziyāde erlik itdi
   Bu **çarḫ-ı pire-zen** maġzın ṭaġıtdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 18). [çarḫ-ı pire-zen,]*

çarḫ-ı pür-cevr: *Cefa dolu felek.*

1. Ne ḳılsun n'eylesün bu **çarḫ-ı pür-cevr**
   Murādı ḳuṭbı üzre itmedi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 61). [çarḫ-ı pür-cevr,]*

çarḫ-ı rıfʿat: *Yücelik göğü.*

1. Elā ey **çarḫ-ı rıfʿat** mihr ü māhı
   Ḥaẕer ḳıl yirde ḳalmaz kimse āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 35). [çarḫ-ı rıfʿat,]*

çarh-ı sābitāt: *Seyyar (gezegen) olmayan, yerinde durur gibi görünen yıldızlar âlemi.*

1. Her kimi kim rıfʿat atına suvār itseñ o dem
   Bir muraṣṣaʿ kürsi olur aña **çarḫ-ı sābitāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 30). [çarḫ-ı sābitāt,]*

çarḫ-ı ṭās: *Tasa benzer, hoş Güneş.*

1. Batup maġribde **çarḫ-ı ṭās-ı raʿnā**
   Derūn-ı ḳubbe-i merfūʿ-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 1). [çarḫ-ı ṭās-ı raʿnā,]*

çarh-sürʿat ata bin-: *Gökyüzü hızlı ata binmek.*

1. **Binüp** bir **çarḫ-sürʿat ata** Bercīs
   Burāḳa nite kim Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 9). [çarḫ-sürʿat ata binüp, -üp]*

çarḫuñ semendi: *Göğün çevik atı.*

1. Müzeyyen oldı bu **çarḫuñ semendi**
   Hilāl oldı gümişden sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 3). [çarḫuñ semendi,]*

çāşnī-gir: *Aşçıbaşı, sofracıbaşı.*

1. Simāṭı yaydı bir **çāşnī-gir**
   Olınmaz vaṣf-ı ḫān-ı ḥüsni takrīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 51). [çāşnī-gir,]*

çatma altunlu firengi: *Avrupa işi altın işlemeli ve çiçekli kadife kumaş.*

1. Ḳamusı **çatma altunlu firengi**
   Şafaḳda bunlaruñ yoġ idi rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 41). [çatma altunlu firengi,]*

çavḳ: *Topluluk.*

1. Görüp pervāne olsun anı her **çavḳ**
   Ḳamu erbāb-ı ʿışḳa virsün ol şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 7). [çavḳ,]*

çegşit-: *Çekişmek.*

1. Olara eşrefi **çegşitmese** def
   Kimesne yüzine urmaz idi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 3). [çegşitmese, -me, -se]*

çehre-i hāk: *Toprağın yüzü.*

1. Güneş kim menzilidür anuñ eflāk
   Münevver pertevinden **çehre-i ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 72). [çehre-i ḫāk,]*

çek-: *Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.*

1. İkisi ġayret idüp **çekdi** anı
   Bulalar teşnelikden tā emānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 57). [çekdi, -di]*
2. Sipāhi istedi kim **çekse** anı
   İçe ṣuyı ṣafā kesb ide cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 51). [çekse, -se]*
3. **Çeküp** bir ḳırmızı perde-sarāyı
   Müzeyyen eyledi dehr ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 3). [çeküp, -üp]*

çek-: *İçmek.*

1. Şu deñlü **çekdiler** nār-ı şarābı
   Aḳıtdı ruḫları gülden gül-ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 59). [çekdiler, -di, -ler]*

çekdi çevür-: *Çekip çevirmek, döndürmek.*

1. Olar **çekdi çevürdi** ḫaylī yayı
   Ḳatı saḫt olmasun mı başı ḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 21). [çekdi çevürdi, -di]*

çekirdek: *Meyvenin içindeki tek veya çeşit çeşit tohum.*

1. Dökildi çarḫdan yire **çekirdek**
   Şeb ü rūz iki gün olmadı münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 27). [çekirdek,]*

çemen: *Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.*

1. **Çemen** bād-ı ṣabādan mevc ururdı
   Ṣanurdı baḫr anı kim görürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 31). [çemen,]*

çemen sūḳı: *Çimen çarşısı.*

1. **Çemen sūḳında** zanbaḳ ṣan ki cerrār
   Başına ṣoḳmış idi şemʿ-i bī-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 51). [çemen sūḳında, -n, -da]*

çemesār ol-: *Pınarbaşı olmak.*

1. Bu meclis bir güzel raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḫī **çemesār olmış** aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 14). [çemesār olmış, -mış]*

çenār: *Çınar ağacı.*

1. Gören dirdi **çenārı** bir dil-ārā
   Eliyle ayaġın itmiş müḫennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 29). [çenārı, -ı]*
2. Zamāne ellemiş cümle **çenārı**
   Görüp baş egmemiş mi ḳadd-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 35). [çenārı, -ı]*

çenāruñ elin kesmiş bād: *Çınarın elini kesmiş rüzgâr.*

1. Elin kesmiş çenāruñ bād beñzer
   Bulınmışdur elinde uġrılıḳ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 21). [çenāruñ elin kesmiş bād,]*

ceng: *Savaş.*

1. İder **cenginde** ol şeh-zāde-i ḫāṣ
   Kılıçı çalgıcı vü rümḥi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 9). [cenginde, -i, -n, -de]*
2. Nice dem **cenge** oldılar muḳayyed
   Kim āḫir oldı Rūmīler müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 19). [cenge, -e]*
3. Ser-ā-ser beglere ṣaldı ulaġı
   Eyitdi **cengiçün** görüñ yaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 32). [cengiçün, -içün]*
4. Kimisi açdı tīġ-ı āb-dārın
   Ḳıyāmet eyleye tā **cengi** yarın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 12). [cengi, -i]*
5. İdindi **cengi** şemşīr gerçi kim kār
   ʿAdūnuñ başı üstinde yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 55). [cengi, -i]*
6. Ele aldı o leşker ḳalʿa **cengi**
   Ḥiṣāra ṭoplar üşürdi sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 33). [cengi, -i]*
7. Başarmaduġını **ceng** ile leşker
   Başarur ḥīle vü ālle berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 49). [ceng,]*

8. Ṭutardı her birisi iki ḫançer
ʿAdūyı **ceng** içinde aña ṣançar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 26). [ceng,]*

<u>ceng:</u> *Yay şeklind eğri, Türk musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet.*

1. Hilāl-i ʿiyddür **ceng** ü bu bezme Zühre çengidür
Ṣuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [çeng,]*
2. Kimesne iñlemez hergiz meger çengi elinden **çeng**
İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 9). [çeng,]*
3. Çalup yirden göge ey māh-pāre
İderse Zühre **çengin** çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 58). [çengin, -in]*
4. Ḳaçan kim **cenge** çengi çeng ururdı
Rebāb anı görüp öte ṭuturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 1). [çenge, -e]*
5. Senüñ bezmüñden ayru düşdügiçün
Yüridür **ceng** endūh ile bir gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 56). [çeng,]*

<u>ceng ü rebāb:</u> *Çeng ve kemençeye benzer eski bir saz.*

1. Yine el urdılar **çeng ü rebāba**
Yine başladılar nūş-ı şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 49). [çeng ü rebāba, -a]*

<u>ceng ur-:</u> *Çeng çalmak, çeng denen müzik aletini icra etmek.*

1. Bular ḳānūn idindiler **urup çeng**
ʿAdūnuñ ḳāmetini ḳılmaġı ceng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 87). [çeng urup, -up]*

<u>ceng ur-:</u> *Çeng vurmak II Avuçlamak.*

1. Ayaġuñ ṭopraġına **uruban çeng**
Ṭozut aña turāb-ı tūtiyā-reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 61). [çeng uruban, -uban]*

<u>çengi:</u> *Zil ve kaşık vurarak oynayan dansöz ve rakkase.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme Zühre **çengidür**
Ṣuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [çengidür, -dür]*
2. Kimesne iñlemez hergiz meger **çengi** elinden çeng
İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 9). [çengi,]*
3. Daḫı hem Nev-bahār u Zühre **çengi**
Ururlardı dem-ā-dem çenge **çengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 55). [çengi,]*
4. Gelüp yüz şevḳ ile ol iki **çengi**
O dem ʿışḳ ile urdı çenge **çengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 3). [çengi,]*
5. Daḫı şeh-zādeye biñ bende-i ḫāṣ
Kimisi **çengī** anuñ kimi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 10). [çengī,]*

<u>çengi çeng ur-:</u> *Çengi çenge vurmak.*

1. Ḳaçan kim çenge **çengi çeng ururdı**
Rebāb anı görüp öte ṭuturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 1). [çengi çeng ururdı, -ır, -dı]*

<u>çengi çenge ur-:</u> *Çengi çenge vurmak.*

1. Daḫı hem Nev-bahār u Zühre çengi
   Ururlardı dem-ā-dem **çenge çengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 56). [çengi çenge ururlardı, -ur, -lar, -dı]*
2. Gelüp yüz şevḳ ile ol iki çengi
   O dem ʿışḳ ile **urdı çenge çengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 4). [çengi çenge urdı, -dı]*

çeng-i ḫurşīd: *Güneşin çengi II Güneş ışınları.*

1. Ṭutar çigninde ḫançer **çeng-i ḫurşīd**
   Öter bezminde ekşer çeng-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 5). [çeng-i ḫurşīd,]*

çeng-i nāhīd: *Edebiyatta musikiyi temsil eden Zühre yıldızının müzik aletlerinden çeng.*

1. Ṭutar çigninde ḫançer çeng-i ḫurşīd
   Öter bezminde ekşer **çeng-i Nāhīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 6). [çeng-i nāhīd,]*

çepçevre ḳuşat-: *Çepeçevre kuşatmak.*

1. Ki **çepçevre ḳuşadup** ol diyārı
   Getürdiler bir araya şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 29). [çepçevre ḳuşadup, -up]*

çerāġ: *Kandil, mum.*

1. Kerem ḳıl ḫīle dikin ur ocaġa
   İre tā bād-ı şarşar ol **çerāġa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 28). [çerāġa, -a]*
2. Söyündi encümüñ rūşen-çerāġı
   Çerāġuñ güyi yā çoḳ geldi yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 4). [çerāġuñ, -uñ]*
3. Yidügüm derd sensiz içdügüm zehr
   Çerāġum nār-ı āh u mūʾnisüm ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 46). [çerāġum, -um]*
4. Ḳamer olduġı sāʿat aña nāẓır
   Çerāġın çerb idüp oldı müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 8). [çerāġın, -ın]*

çerāġ: *Mum II Kadın cinsel organı.*

1. **Çerāġa** ḳarşu ṭurdı itdi efşān
   Gümişden lüle şu dökdi fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 17). [çerāġa, -a]*

çerāġ yaġı: *Mumun yağı.*

1. Gözine sürdi mektūbın o cānuñ
   Çerāġı yaġı bigi evliyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 30). [çerāġı yaġı,]*

çerāġ yaḳ-: *Kandil yakmak.*

1. Gülistānda ḳuravuz ʿıyş otaġın
   Yaḳavuz zevḳ ü şādīnüñ **çerāġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 4). [çerāġın yaḳavuz, -avuz]*
2. **Çerāġını** mehüñ **yaḳmışdı** ḫūrşīd
   Elinde çengi pür-şevḳ idi Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 7). [çerāġını yaḳmışdı, -mış, -dı]*

3. **Yaḳar** ḫūrşīd ḥüsninden **çerāġı**
   Yanar dilde ruḥından mihr ocağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 9). [çerāġı yaḳar, -ar]*
4. Ser-ā-ser gördi şāh elçü yaraġın
   Yaḳa Pervāne'nüñ tā kim **çerāġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 34). [çerāġın yaḳa, -a]*

çerāġ yandur-: *Mum/kandil fitilini ateşlemek.*

1. Ne yirde var ise dervīş-i bī-māl
   Çerāġ aḳçelerin **yandurdı** der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 20). [çerāġ yandurdı, -dı,]*

çerāġ-ı bezm: *Meclisin kandili, meclisin ışığı.*

1. **Çerāġ-ı bezm** ṣubḥ-ārā cemāli
   Güneşde şaʿşaʿa yüzde ṣaḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 23). [çerāġ-ı bezm,]*

çerāġ-ı naẓm: *Şiir mumu.*

1. O dem inşāf ṭūmārın dürerler
   Çerāġ-ı naẓmuña ḳarşu üflerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 16). [çerāġ-ı naẓmuña, -uñ, -a]*

çerāġ-ı rāy: *Fikir kandili.*

1. **Çerāġ-ı rāyı** cust uyandurı gör
   O şemʿi çerb idüp diñlendüri gör *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 41). [çerāġ-ı rāyı, -ı]*

çerāġı şemsden yaḳ-: *Mumu güneşten daha fazla yakmak.*

1. Ḳızı var idi adı Şemʿe Bānū
   Çerāġı şemsden yaḳardı o meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 28). [çerāġı şemsden yaḳardı, -ar, -dı]*

çerāġ-ı şevḳu şādī: *Sevinç ve arzu mumu.*

1. **Çerāġ-ı şevḳ u şādīnuñ** söyündi
   O ara ṭolu urmış bāġa döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 41). [çerāġ-ı şevḳ u şādīnuñ,- nuñ]*

çerāġ-ı şuʿle-dār: *Alevli kandil; Şem.*

1. Emīr-i kāmkārum pādşāhum
   Çerāġ-ı şuʿle-dārum mihr u māhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 32). [çerāġ-ı şuʿle-dārum, -um]*

çerb: *Yağlı, semiz II Uygun.*

1. O Şemʿüñ **çerbine** yol bulasın ger
   Seni ġarḳ eyleyem māla ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 31). [çerbine, -i, -n, -e]*
2. Şu deñlü **çerb idi** kim yoġ idi şek
   İçinde yüzer idi anuñ ördek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 65). [çerb idi, -idi]*

çerb eyle-: *Yağlamak.*

1. O Şemʿe yaġ irişmiş **eylemiş çerb**
   Urur Pervâne'ye hicrān eli ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 21). [çerb eylemiş, -miş]*
2. Velī taṣvīr-i Şemʿi **eyledük cerb**
   Urur Pervâne'ye hicr āteşi ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 33). [cerb eyledük, -dük]*

çerb it-: *Diğerlerinden fazla ve üstün hâle getirme.*

1. Görürler şevḳ eli urdı aña ḍarb
   O şemʿ şekli bir şeb **itdiler çerb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 26). [çerb itdiler, -di, -ler]*

çerb it-: *Kötü söz söylemek.*

1. Çerāġ-ı rāyı cust uyandurı gör
   O şemʿi **çerb idüp** diñlendüri gör *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 42). [çerb idüp, -üp]*
2. Keremler eyleyüp **çerb it** o Şemʿi
   Gide Pervâne'nüñ tā şevḳ-i cemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 33). [çerb it,]*
3. O Şemʿi **çerb idüp** virdi ḳabāḥat
   Bozıldı cān virilen ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 29). [çerb idüp, -üp]*

çerb it-: *Yağlamak, semizlemek.*

1. Ṣıza ḳuyruḳ güneşden aḳa yaġı
   Ki tā **çerb ide** ol rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 46). [çerb ide, -e]*
2. Ḳamer olduġı sāʿat aña nāẕır
   Çerāġın **çerb idüp** oldı müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 8). [çerb idüp, -üp]*

çerb ol-: *Sönmek.*

1. Yine bir meşʿale uyardı ḫūrşīd
   Ḥasedden **çerb oldı** şemʿ-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 6). [çerb oldı, -dı]*

çerb ol-: *Yağlanmak, yağlı olmak.*

1. Ṭutarsañ bir iki dem baña semʿi
   Bilesin kim nice **çerb oldı** Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 2). [çerb oldı, -dı]*

çerbine ḳādir: *Yakmaya güç yetme.*

1. Dem-i ḥīleyle ol mekkāre bir bir
   Şumūʿ-ı encümüñ **çerbine ḳādir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 18). [çerbine ḳādir,]*

<u>ceri:</u> *Asker.*

1. Aḳar ṣular bigi geldi **ceriler**
   Aḳışdı girdi meydāna **ceriler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 24). [ceriler, -ler]*
2. **Ceri** ġāyetde ebrişem giyer u
   Hemān ḫıdmet deminde bir aḳar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 15). [ceri,]*
3. İrişürdi göge anuñ duḫānı
   Olurdı ol **ceriniiñ** sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 20). [ceriniiñ, -niiñ]*
4. Anuñçün göçdi ṣeb ol ṣāh-ı aʿlā
   Ḫarāretden buñalmaya **ceri** tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 10). [ceri,]*

<u>ceri gel-:</u> *Asker gelmek.*

1. Aḳar ṣular bigi **geldi ceriler**
   Aḳışdı girdi meydāna çeriler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 23). [ceriler geldi, -di]*

<u>çeşm:</u> *Göz.*

1. İçi pür-şevḳ şemʿ ol **çeşmi** āle
   Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 111). [çeşmi, -i]*
2. O bir **çeşm** ü kürekler aña müjgān
   Girüp o çeşme nūrı oldı ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 19). [çeşm,]*

<u>çeşm yaz-:</u> *Göz çizmek.*

1. **Yazarken çeşmini** siḥr itdi anuñ
   K'ola meftūn görüp ḫalḳı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 19). [çeşmini yazarken, -ar, -ken]*

<u>çeşme:</u> *Pınar.*

1. Ey ki nehr-i kudretüñden **çeşmedür** Nīl ü Fırat
   V'ey ki baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 1). [çeşmedür, -dür]*
2. Meger kim āyīne öyküdi Kev<u>s</u>er
   Revān her **çeşmesi** yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 44). [çeşmesi, -si]*

<u>çeşme barmaḳ ko-:</u> *Göze dokunmak.*

1. Revādur gördi kim ol bezme varmaḳ
   Ḳodı ney bigi ol ṣeh **çeşme barmaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 44). [çeşme barmaḳ ḳodı, -dı]*

<u>çeşme çeşme:</u> *Oluk oluk.*

1. Aḳar ṣu bigi tā ḳaṣra irişdi ol lebi kev<u>s</u>er
   Feraḫdan **çeşme çeşme** revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 4). [çeşme çeşme,]*

<u>çeşme gel-:</u> *Göze gelmek.*

1. Ḳatı incindi gāyet ḫışma geldi
   Yürek ḳanı ġażabdan **çeşme geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 24). [çeşme geldi, -di]*

<u>çeşme gir-:</u> *Göze girmek.*

1. O bir çeşm ü kürekler aña müjgān
   Girüp o **çeşme** nūrı oldı ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 20). [çeşme girüp, -üp]*

<u>çeşme-i ḥayvān:</u> *İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.*

1. Bu Ḫıżr-dil ümīd-i viṣālüñ dirisidür
   Ey laʿl-leb **çeşme-i ḥayvānum** unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 6). [çeşme-i ḥayvānum, -um]*
2. Ṣunılmış **çeşme-i ḥayvāna** bir ṭas
   Ol ābuñ dirisidür Ḫıżr u İlyās *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 17). [çeşme-i ḥayvāna, -a]*

<u>çeşme-i ḥayvān-ı ḫıżr:</u> *Hz. Hızır'ın ölümsüzlük suyu.*

1. Ẓulmet içre nite kim **çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr**
   İtdi ṭatlu dil ile bize żiyāfet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 5). [çeşme-i ḥayvān-ı ḫıżr,]*

<u>çeşme-i mihr:</u> *Güneş çeşmesi; aşk çeşmesi.*

1. Göñülde **çeşme-i mihr** eylemiş cūş
   Kim ol cām-ı ṣabūḥīler ider nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 5). [çeşme-i mihr,]*
2. Buları şevḳ ile itdi der-āġūş
   Nite kim **çeşme-i mihr** eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 14). [çeşme-i mihr,]*

<u>çeşmek:</u> *Gözlük.*

1. Gözinden n'ola ger gitmezse **çeşmek**
   Naccār olmaz başından hīç münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 25). [çeşmek,]*

<u>çeşm-i āhū:</u> *Ceylan gözlü.*

1. Ḳıya baḳsa eger ol **çeşm-i āhū**
   Diye şīr-i ner alayına yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 3). [çeşm-i āhū,]*

<u>çeşm-i ʿāşık:</u> *Aşığın gözü.*

1. ʿAlemler her biri bir serv-i mevzūn
   Libāsı **çeşm-i ʿāşıḳ** bigi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 24). [çeşm-i ʿāşıḳ,]*

<u>çeşmi bādām:</u> *Badem gözlü (sevgili).*

1. Biraz ol serv-ḳadd u **çeşmi bādām**
   İderken kūşesinde bāġuñ ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 55). [çeşmi bādām,]*

çeşm-i bī-inṣāfveş: *İnsafsızın gözü gibi.*

1. Bu ʿālem şol ḳadar oldı ki deycūr
   Yoġ anda **çeşm-i bī-inṣāfveş** nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 4). [çeşm-i bī-inṣāfveş,]*

çeşm-i bīmār: *Hasta göz.*

1. Eṭibbā eylediler aña ṭīmār
   Kim açа gözlerin ol **çeşm-i bīmār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 46). [çeşm-i bīmār,]*
2. Hele ḫoş geldüñüz ey **çeşm-i bīmār**
   Keremden itdüñüz bīmāra tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 105). [çeşm-i bīmār,]*

çeşmi bīmār: *Hasta gözlü.*

1. O dem ol sözi ṣaġ u **çeşmi bīmār**
   Keremden genc-i sīmi itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 7). [çeşmi bīmār,]*

çeşmi çeşme eyle-: *Gözü çeşme yapmak II Birbirini göremez olmak.*

1. Ser-ā-ser **çeşmi çeşme eyledi** u
   Görenler didi bu gözden elüñ yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 13). [çeşmi çeşme eyledi, -di]*

çeşm-i dil-ber: *Sevgilinin gözü.*

1. Bulıtlar **çeşm-i dil-ber** bigi giryān
   Gülistān rūy-ı dil-ber bigi ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 5). [çeşm-i dil-ber,]*

çeşm-i giryān ḥakıçün: *Ağlayan göz hakkı için.*

1. İlāhī Nūḥ Ṭūfānı ḥaḳıçün
   Anuñ ol **çeşm-i giryānı ḥaḳıçün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 74). [çeşm-i giryānı ḥaḳıçün,]*

çeşmi ḫaste: *Gözü yorgun.*

1. Didi ḫoş geldüñüz ey **çeşmi ḫaste**
   İrişdüm ṣıḥḥata bu ben şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 91). [çeşmi ḫaste,]*

çeşm-i hezārān aç-: *Binlerce göz açmak.*

1. Yumup bir dīdeyi bu çarḫ-ı gerdān
   Kim **açdı** yirine **çeşm-i hezārān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 2). [çeşm-i hezārān açdı, -dı]*

çeşm-i iltifāt: *İltifat edici bakışlar.*

1. Cümle eşyā ḥüsnüñe maẓhar olur mirʾātveş
ʿAyn-ı ʿibretle ne dem keşf olsa **çeşm-i iltifāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 12). [çeşm-i iltifāt,]*

çeşm-i inşāf: *Merhamet gözü.*

1. Velī gerd-i ḥased göge irüpdür
Ḫarāba **çeşm-i inşāfı** virüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 6). [çeşm-i inşāfı, -ı]*

çeşmi nemnāk: *Yaşlı göz.*

1. Ṣabāveş başına ṭurmaz ḳoyar ḫāk
Bulıtlar bigi anuñ **çeşmi nemnāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 48). [çeşmi nemnāk,]*

çeşmi nergis: *Gözü nergis.*

1. Ḳurılmış bir güzel maḥbūb meclis
Ḳamunuñ ḫaddi lāle **çeşmi nergis** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 36). [çeşmi nergis,]*

çeşmi seḥḥār: *Büyücü gözlü.*

1. Kim ol cādū fırīb ü **çeşmi seḥḥār**
Aña siḥr idüp üfürdükçe her bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 75). [çeşmi seḥḥār,]*

çeşm-i yār: *Sevgilinin gözü.*

1. Ṭop-ı çarḫa murı murı dir benefşe destesi
Nergis-i şehlā olupdur **çeşm-i yāruñ** ḫastesi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 10). [çeşm-i yāruñ, -uñ]*

çetr: *Çadır, gölgelik.*

1. İrer fıraḳ livāsı gökde aya
Ṣalar **çetri** yedi iklīme sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 62). [çetri, -i]*

çevre: *Etraf, muhit.*

1. Ser-ā-ser **çevresi** ḫūb u ṭarī baġ
İçinden ṣanmañuz aḳanlar ırmaġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 7). [çevresi, -si]*

çevre al-: *Çevrelemek.*

1. Görür kim avcı **almış çevresin** ḳurd
Eyitdi yaramadı bana bu yurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 37). [çevresin almış, -mış]*

çevresine ḳon-: *Etrafına konmak.*

1. Kevākib **çevresine** yine **ḳondı**
   Hemān bir bī-bedel orduya döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 3). [çevresine ḳondı, -dı]*

çevril-: *Döndürülmek.*

1. Şu deñlü döne döne **çevrilürdi**
   O bezme ʿāḳıbet ol yol bulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 67). [çevrilürdi, -ür, -di]*

çıḳ-: *Ayrılmak.*

1. Şu kān içre ki oldı laʿl-i rengīn
   Melāḥat gūşın itdi **çıḳdı** tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 12). [çıḳdı, -dı]*

çık-: *Bir şeyin yukarısına doğru yürümek.*

1. Düzüp bir ḳırḳ ayaḳ zer nerdubānı
   Çıḳup sīmīn-bedenler yıġmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 56). [çıḳup, -ujp]*

çıḳ-: *Dışarı çıkmak.*

1. **Çıḳup** ol ḳaṣruñ öñin itdiler seyr
   Görürler var aġaçdan bir ʿaceb ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 23). [çıḳup, -up]*

çık-: *Yükselmek.*

1. Yūsuf-ı gül **çıḳdı** şāh oldı ṭarāvet Mışrına
   Ġoncenüñ açdı seḥer bād-ı ṣabā zindānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 3). [çıḳdı, -dı]*
2. Açup ṭāvūs-ı zerrīn-per per ü bāl
   Zümürrüd āşyāna **çıḳdı** fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 2). [çıḳdı, -dı]*

çıḳar-: *Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.*

1. Beni şeb-nem bigi ḫāke düşirmişdi şeb-i fırḳāt
   Çıḳardı pertev-i mihrüñ yine evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 4). [çıḳardı, -dı]*
2. Şeb-i fırḳat beni ey meh yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 8). [çıḳardı, -dı]*
3. Beni Yūnus bigi yutmışdı nā-geh māhī-i fırḳat
   İrişdi bir mübārek-dem **çıḳardı** yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 10). [çıḳardı, -dı]*
4. **Çıḳarmışdı** beni iblīs-i fırḳāt bāġ-ı Cennet'den
   Ḳıyāmet-dem gelüp girdüm yine Firdevs-i aʿlāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 5). [çıḳarmışdı, -mış, -dı]*
5. Getürdi gerçi kim bāzūya ḳuvvet
   Çıḳarmaġa anı bulmadı ṭāḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 54). [çıḳarmaġa, -maġ, -a]*
6. Bu maḥbesden **çıḳar** ḳıl yāre mūnis
   Derūn-ı ḥūtdan mānend-i Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 71). [çıḳar,]*
7. **Çıḳar** Mışr-ı viṣāli ḳıl tekellüf
   Bu zindāndan beni mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 75). [çıḳar,]*

8. **Çıḳardılar** görüp iki semendi
   Revişde her biri bir berḳ-kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 31). [çıḳardılar, -dı, -lar]*
9. Bilürmiş hendese ʿilmin o cānan
   Çıḳardı mīl ucına ābı ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 64). [çıḳardı, -dı]*

<u>cıkardı vir-:</u> *Çıkarıp vermek.*

1. Duʿā ṭomarı ḫatm oldı oḳındı
   Çıḳardı nāmeyi sulṭāna **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 44). [çıḳardı virdi, -di]*
2. **Çıḳardı** Şemse'yi Keyvān'a **virdi**
   Daḫı Nev-rūzuñı Bārān'a virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 17). [çıḳardı virdi, -di]*

<u>çıḳdı git-:</u> *Çıkıp gitmek.*

1. Aña Sulṭān buyurdı **çıḳdı gitdi**
   Ḳonup bir sebzezāra dirnek itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 13). [çıḳdı gitdi, -di]*

<u>çıñ çıñ öt-:</u> *Çın çın ötmek, çınlamak.*

1. O meclis def pulından **çıñ çıñ ötdi**
   Nuḳūd-ı ʿaḳlı ışḳ nerrādı utdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 5). [çıñ çıñ ötdi, -di]*

<u>çiçek:</u> *Farklı renklerde ve kokularda olabilen kır ve bahçe bitkisi.*

1. Nihālüñ bāddan ḳaddi buñalmış
   Çiçekler gülşene yüñ yüñ dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 16). [çiçekler, -ler]*
2. Şitā cemʿi ser-ā-ser neşr olmış
   Çiçekler bir biriyle ḥaşr olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 26). [çiçekler, -ler]*

<u>çiçek aç-:</u> *Çiçek vermek, üzerinde çiçekler peydâ olmak, tomurcuk yarılıp çiçek meydana çıkmak.*

1. Çıḳardı gönlegin ol şāḫ-ı şīve
   Çiçek ṣan **açdı** ẓāhir oldı mīve *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 20). [çiçek açdı, -dı]*

<u>çiçek çıkar-:</u> *Çiçek açmak.*

1. Ṭolu ile müzeyyen oldı būstān
   Çıḳardı ṣan **çiçek** bir verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 30). [çiçek çıḳardı, -dı]*

<u>çift:</u> *Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş.*

1. Görüp **çiftin** yire indi ḫamāme
   Görürler var anuñ bālinde nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 19). [çiftin, -in]*

<u>çigin:</u> *Omuz.*

1. Ṭutar **çigninde** ḫançer çeng-i ḫurşīd
   Öter bezminde ekşer çeng-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 5). [çigninde, -i, -n, -de]*

çīn: *Çin ülkesi.*

1. Naẕīri gelmemiş rūy-ı zemīne
   Tecessüs ḳılmaġa varmışdı **Çin'e** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 34). [çin'e, -e]*
2. Bile bindi anuñla cümle ulu
   Didi ol Rūm ilinden **Çīn'e** yā hu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 12). [çīn'e, -e]*
3. Velī Pervāne **Çīn'üñ** oldı şāhı
   İderdi yarını añdıḳça āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 97). [çīn'üñ, -üñ]*

çīn begleri: *Çin Beyleri.*

1. O dem gözden geçürdi şāh der-ḥāl
   Anı **Çīn begleri** itmişler irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 54). [çīn begleri,]*

çīn çīn it-: *Büklüm büklüm etmek.*

1. **İdüp çīn çīn** eger atsa kemendi
   Ururdı gökde def -i şīre bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 21). [çīn çīn idüp, -üp]*
2. Eger **çīn çīn idüp** atsa kemendi
   Bıraġurdı Züḥal boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 11). [çīn çīn idüp, -üp]*
3. Hemān **çīn çīn idüp** atdı kemendi
   O ḳaṣruñ ocaġına şaldı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 13). [çīn çīn idüp, -üp]*

çīni: *Çin'e mahsus. Çin usulü boyanmış, nakşedilmiş tuğla, tabak vesaire; çini, sırlı kap.*

1. Eyā emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u şafā
   Getürse ḥaẕ ide **çīnilerüñ** eger Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 8). [çīnilerüñ, -ler, -üñ]*
2. Ṭābib ṣubḥdem bir ḳurṣ-ı aṣfar
   Ḳoyup bir çarḫı **çīni** içre ḫoşter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 4). [çīni,]*
3. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde **çīni**
   Elif-ḳadler elinde sīm sini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 29). [çīni,]*
4. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde **çini**
   Müzeyyen eylediler bezm içini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 5). [çini,]*

çīni şürāhī: *Çini yapımı sürahi.*

1. Yanında sūsenüñ **çīni şürāḥī**
   Tarāvetdür anuñ içinde rāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 43). [çīni şürāḥī,]*

çobān bekle-: *Çoban beklemek II Daha fazlasını beklemek.*

1. Eger ḳaṣṣāb-ı dervīş içse anı
   Ḳoyunı biñ olur **bekler çobānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 18). [çobānı bekler, -r]*

coġ iş: *Çok iş.*

1. Elündeñ geldügince iḫtimām it
   Bu **çoġ işi** var az günde tamām it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 16). [çoġ işi, -i]*

<u>çoġ iş it-:</u> *Çok İş etmek II Çok kötülük yapmak.*

1. Baña **çoġ iş idüpdür** çarḫ-ı ġaddār
   Benüm ammā demürden yüregüm var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 23). [çoġ iş idüpdür, -üp, -dür]*

<u>çoġal-:</u> *Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı.*

1. **Çoġalduḳça** seḥāb olur o yeksān
   Çü ṣıḳlet bula olur yine bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 37). [çoġalduḳça, -duḳça]*

<u>çoḳ:</u> *Bir çoğu, çoğu kimse.*

1. Biri biri ile atışdı oḫlar
   Dilinde anlaruñ cān virdi **çoḳlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 32). [çoḳlar, -lar]*

<u>çoḳ:</u> *Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade.*

1. Maḳāmum teng u tīre vüsʿatüm yoḳ
   Beni terk itdi şādī miḥnetüm **çoḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 8). [çoḳ,]*
2. Egerçi kim mülāʾim dil-rübā **çoḳ**
   Vefā itmekde yüz yur ol ḳadar yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 19). [çoḳ,]*
3. Felekde encüme beñzerdi ol **çoḳ**
   İçinde māh-ı enver Şemʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 61). [çoḳ,]*
4. Çeküpdür cismine ol **çoḳ** elifler
   Nigāruñ zülfine dil virdi beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 9). [çoḳ,]*
5. Bu söz Pervāne'ye geldi muvāfıḳ
   Eyitdi kim budur **çoḳ** buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 80). [çoḳ,]*
6. Egerçi **çoḳ** zamān oldı ḥavāle
   Ḥişārı alamadı Şāh Jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 53). [çoḳ,]*
7. Çü bildi ḳalʿada **çoġ idi** niʿmet
   Hemān çaldurdı ol dem kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 5). [çoġ idi, -idi*

<u>çoḳ cefālar çek-:</u> *Çok zulüm görmek, sıkıntı çekmek.*

1. **Çeküp dururdı** yoldan **çoḳ cefālar**
   Yatup Bercīs o şeb sürdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 7). [çoḳ cefālar çeküp dururdı, -üp, -dururdı]*

<u>çoḳ cehd it-:</u> *Çok çabalamak.*

1. İdüp çoḳ cehdi ḳurtulmadı āhū
   Didi cismine āḫir cānı yāhū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 41). [çoḳ cehdi idüp, -üp]*

<u>çoḳ dilekler ḳıl-:</u> *Çok yalvarmak.*

1. Atasına ḳılalum çoḳ dilekler
   Aña gönderelüm dürlü belekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 5). [çoḳ dilekler ḳılalum, -alum]*

çok hayr kıl-: *Çok hayır işlemek.*

1. O meh-rū eyledi her menzili seyr
   Döküp altun u aḳçe **ḳıldı çoḳ ḫayr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 38). [çoḳ ḫayr ḳıldı, -dı]*

çok şükr: *Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk göstermek.*

1. **Çoḳ şükr** Ḥaḳḳ'a ki bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 7). [çoḳ şükr,]*
2. **Çoḳ şükr** ḳuṭb-ı murād üzre dönüp çarḫ-ı nucūm
   Eyledi semt-i rıżām üstine seyrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 11). [çoḳ şükr,]*
3. Egerçi uġradum derd ü belāya
   Yetişdüm **çoḳ şükr** dārü'ş-şifāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 46). [çoḳ şükr,]*

çok tefekkür it-: *Çok düşünmek.*

1. O gice **itdi** Nāṣır **çoḳ tefekkür**
   Hezārān hīleler ḳıldı taṣavvur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 7). [çoḳ tefekkür itdi, -di]*

çokdan: *Çok zaman önce.*

1. Bedenden cānı **çoḳdan** aldı hicrān
   Ümīd-i vuṣlatuñdur yirine cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 51). [çoḳdan,]*

çörek: *Değirmi ve yumuşak ve yağlı küçük ekmek.*

1. Gözi bādām dil-berler **çörekler**
   Yüzi gül dil-rübālardur börekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 31). [çörekler, -ler]*

çöz-: *Çözmek, açmak.*

1. Vire aḳ sancaġın **çözmege** destūr
   Mināre üzre gūyā berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 59). [çözmege, -meg, -e]*
2. Cenāḥından **çözüp** mektūbı aldı
   Şeh-i ʿālem-penāha virdi geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 23). [çözüp, -üp]*

çūbānı olmayan ḳoyuna dön-: *Çobanı olmayan koyuna dönmek.*

1. **Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler** il
   Dökerler gözlerinden ebrveş seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 65). [çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler, -di, -ler]*

çūp-ı sīm: *Gümüş sopa.*

1. Döküpdür **çūp-ı sīme** zer külāhı
   Atar Pervāne aña tīr-i āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 25). [çūp-ı sīme, -e]*

çūp-ı zerrīn: *Altın sopa.*

1. Ṭutardı biñ ḳapucı **çūp-ı zerrīn**
   Geyürler tāc-ı mānend-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 29). [çūp-ı zerrīn,]*

çūş u ḫurūş it-: *Coşup taşmak.*

1. Derūnı nā-bedīd itdi çü deryā
   İdüp çūş u ḫurūş vü oldı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 30). [çūş u ḫurūş idüp, -üp]*

çü: *Çünkü, zira.*

1. **Çū** gül-berg-i duʿā vāfir ṣaçıldı
   Şükūfe ġonce yanından açıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 35). [çū,]*

çü: *-dığı için, -dığından dolayı.*

1. Çoġalduḳça seḫāb olur o yeksān
   Çü ṣıḳlet bula olur yine bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 38). [çü,]*
2. Olupdur aṣl-ı Pervāne **çü** şeb-nem
   Olur ol şuʿleye meyyāl her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 47). [çü,]*
3. **Çü** virdi ana turınca o şemse
   Yüzi oldı müdevver ṣan ki şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 27). [çü,]*

çü: *-dıktan/-mesinden sonra, -mesi ardınca.*

1. **Çü** düşdi şāh-zāde Şemʿden dūr
   Cihān anuñ gözine oldı deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 1). [çü,]*
2. Anı ḥammām-ı nāzük bigi soydı
   Çü ʿuryān itdi şeh ḳoynına ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 30). [çü,]*

çü: *Gibi.*

1. Uşandı ḫançerinden gökte Mirrīḫ
   Ṣarardı beñzi ḫavfından **çü** zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 8). [çü,]*
2. Ne gülzāra açılduñ ey yüzi gül
   Ġamuñdan ben perīşānum **çü** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 46). [çü,]*
3. Nice ḳardaşlar ṣaldı **çü** Yūsuf
   Sinānı çāh-ı zaḫma bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 45). [çü,]*
4. Derūnı nā-bedīd itdi **çü** deryā
   İdüp çūş u ḫurūş vü oldı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 29). [çü,]*
5. Oturmış mirvaḥa destinde Jāle
   Ḳızarmışdı ḥarāretden **çü** lāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 32). [çü,]*

çü: *İken.*

1. Yürekde nār-ı mihrüñden **çü** yoḳ daġ
   Ola mı ṣubḥveş yā Rab yüzüm aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 19). [çü,]*
2. **Çü** girdi yola yüz şevḳ ile ol māh
   Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 37). [çü,]*

çü: *-ınca, -dığı zaman.*

1. **Çü** buldı imtizācı çār erkān
   İrişdi ḳalıbına cevher-i cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 81). [çü,]*
2. **Çü** düşdi ʿaksi afaḳa o ḳanun
   Şafaḳ şandı görenler rengin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 21). [çü,]*
3. **Çü** şāha sebʿa-yı seyyāre irdi
   Revān ġam-hānesini seyle virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 29). [çü,]*
4. **Çü** bulmadılar ol ẕāt-ı şerīfi
   Didiler kim görür cism-i laṭīfi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 35). [çü,]*
5. **Çü** girdi keffeye ol şāh-ı ʿādil
   Şan oldı burc-ı mīzān māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 93). [çü,]*
6. **Çü** geldi aña ol ġarrā ġarāʾib
   Ḳamu bī-miṣl ü ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 25). [çü,]*
7. **Çü** zenbūr-ı cunūn başına üşdi
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ ṭaġa düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 29). [çü,]*
8. **Çü** gönlüñ ḳaldı cism-i cān-fezāda
   Ḳamervār eyler şandılar ʿimāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 13). [çü,]*
9. **Çü** girdi şuya iki serv-i dil-cū
   Geyürdi māʾi ḫāra anlara şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 39). [çü,]*
10. **Çü** zindāna irişdi ḳapu ḳaḳdı
    O maḥbes içre āvāze bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 31). [çü,]*
11. **Çü** çekdi tīġın ol şāh-ı ḫuceste
    Ser-ā-ser cund-ı Şām oldı şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 3). [çü,]*
12. **Çü** gördi bunlar ol feraḥ peyāmı
    Bulara luṭf ile virdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 33). [çü,]*
13. **Çü** bildi ḳalʿada çoġ idi niʿmet
    Hemān çaldurdı ol dem kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 5). [çü,]*
14. **Çü** döndi ḥacleden yana o dil-ber
    Döşendi atı ayaġına bezler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 39). [çü,]*
15. **Çü** geldi bir araya Şemʿ ile Şāh
    Şan itdi ictimāʿi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 19). [çü,]*
16. **Çü** nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat virdi tābı
    Aḳıtdı dürce ol sīm-i müẕābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 45). [çü,]*
17. **Çü** çıḳdı aña ol derdüñ devāsı
    Ṭoḳuz ḳat çarḫa şan müʾmin duʿāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 27). [çü,]*
18. **Çü** buldı Şemʿ ile Pervāne vuṣlat
    Ṭaġıldı ḫalḳ ikisi ḳıldı ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 17). [çü,]*
19. **Çü** çıḳdı ḳara ḫilʿat Şemʿ ü şehden
    Bulıt soyıldı gūyā mihr ü mehden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 13). [çü,]*
20. **Çü** bindi anuñla şāh miṣl-i Cemşīd
    Esed burcına irdi şan ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 9). [çü,]*
21. **Çü** geldi yanına ol göñli alçaḳ
    Utandı yire geçdi gördi ḫendeḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 23). [çü,]*

çü: *Mademki, değil mi ki.*

1. **Çü** devrān hicre tebdīl itdi vaṣlı
   Hemān anuñ budur ʿālemde aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 69). [çü,]*

çü: *Öyle bir.*

1. Şaçıldı şaç **çü** cism-i māh-rūya
   Seḥābuñ sāyesi şan düşdi şuya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 25). [çü,]*

çün: *-arak.*

1. Ḫazīnedār başına **çün** buyurdı
   Ser-ā-ser beglere ḫilʿat geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 9). [çün,]*

çün: *-dığına göre.*

1. Dimiş ey ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ
   Çün oldı Şemʿe ol Pervāne ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 32). [çün,]*

çün: *-dıktan/-mesinden sonra, -mesi ardınca.*

1. Nev-bahārum **çün** sefer itdi diyārumdan benüm
   Ḥāṣıl ummañ dostlar bāġ-ı ḳarārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 1). [çün,]*
2. Naẓar ḳıldı **çün** ol meh ol cemāle
   O nakṣuñ döndi mihrinden hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 73). [çün,]*
3. **Çün** itdi şāh mektūbı temāşa
   Getürdi bir nigār-ı sīm-sīmā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 1). [çün,]*
4. Bular bir iki dem **çün** uçdı gitdi
   Varup ḳuş bigi ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 23). [çün,]*
5. O dem Pervāne'yi **çün** Şemʿ gördi
   Ḳarārı bāzını elden uçurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 7). [çün,]*
6. Dil uzatdı **çün** od şāh-ı hevāya
   Kemend itdi odın burc-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 43). [çün,]*
7. Eline aldı anı **çün** o dil-ber
   Girişdi bir birine iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 15). [çün,]*
8. Murādı anlaruñ **çün** oldı maḥṣūl
   Yine oldılar anlar ʿıyşa meşġūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 43). [çün,]*
9. Yidi ḥelvāyı **çün** ol gitdi hūşı
   Müşevveş oldı ʿaḳlınuñ nuḳūşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 45). [çün,]*
10. Ṭurup **çün** şemʿe mānend itdi anı
    Hemān Dellāle'ye yandurdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 5). [çün,]*
11. Ṭurup Dellāleye **çün** anı virdi
    Ṭurup ol daḫı defʿi yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 15). [çün,]*
12. Ṣafā vü ẕevḳ ile **çün** yindi niʿmet
    Revān ṣular bigi nūş oldı şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 87). [çün,]*
13. Sözi ḫatm eyledi **çün** Şāh Faġfūr
    O sāʿat elçüye virildi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 79). [çün,]*
14. O zevraḳdan ḫurūc itdi **çün** ol şāh
    Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 37). [çün,]*

çün: *Gibi.*

1. Derd ü ġuṣṣa altına almışdı ben üftādeyi
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ yetişdüñ **çün** hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 6). [çün,]*
2. Lebi esrārı ḳıldı anı ḫayrān
   Ḳalur aġzın açup **çün** verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 86). [çün,]*
3. Bunı Pervāne bir gün eyledi rāy
   Nice bir iñleyem derd ile **çün** nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 2). [çün,]*
4. O murġ-ı ābı **çün** bāl u per açdı
   Ṣu üzre esb-i tāzi bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 25). [çün,]*
5. Olup gül-gün felek **çün** verd-i Cennet
   Götürdi ayaġı Şeb-dīz-i zulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 5). [çün,]*
6. Bu işden Şāh Faġfūr oldı āgāh
   Ḳızardı vü bozardı **çün** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 22). [çün,]*

çün: *İçin.*

1. Ol ara bir deñiz ḳan oldı ābı
   Büride başlar anuñ **çün** ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 76). [çün,]*
2. O künc oldı **çün** ol gencüñ ṭuraġı
   Çıḳardı bī-bedel bir şeb-çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 101). [çün,]*

çün: *Iken.*

1. O çāhuñ **çün** içinden çıḳdı ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 61). [çün,]*

çün: *-ınca, -dığı zaman.*

1. Ḳaṣīde buldı **çün** bunda nihāyet
   Naṣīḥat-gūne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 2, Mısra 1). [çün,]*
2. Ḳaṣīde buldı **çün** bunda nihāyet
   Naṣīḥāt-gūne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 97). [çün,]*
3. Ṣedef aġzına Ḥaḳ emr ile ol an
   Çün irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 78). [çün,]*
4. Çün irdi çārdan ol ṣīr-pençe
   Esedde ḥüsni urdı mihre pençe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 101). [çün,]*
5. İrişdi **çün** o māhuñ yaşı çāre
   Yetişdi atası derdine çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 97). [çün,]*
6. **Çün** ol üstāda Sulṭān virdi destūr
   Ṣafā kesb itdi ḳalbi oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 17). [çün,]*
7. Ser-ā-ser **çün** muṣavver itdi anı
   Ḫudā emriyle ol dem virdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 1). [çün,]*
8. **Çün** ol ḳaṣr-ı müzeyyen buldı ṣūret
   Virildi ıssına ol dem emānet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 3). [çün,]*
9. **Çün** ol meh geldi ol zībā maḳāma
   Cemāli gözüñ aydın didi cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 43). [çün,]*
10. Ḳapudan çıḳdı **çün** ol alnı Nāhīd
    Ṣanasun maṭlaʿından ṭoġdı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 15). [çün,]*
11. **Çün** ol çāh içine ol ḥūr indi
    Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 27). [çün,]*
12. O bir içim ṣu **çün** ol çāha düşdi
    Gelüp başına mār u ʿaḳreb üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 17). [çün,]*
13. O çāhı **çün** o māh idindi menzil
    Yire ṣan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 31). [çün,]*
14. **Çün** ol şehden e̱ser olmadı ẓāhir
    Dönüp Lālā'ya geldi anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 43). [çün,]*
15. Açup **çün** oḳıdı mektūbı ol şāh
    Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 25). [çün,]*
16. Müheyyā oldı **çün** ol murġ bitdi
    Binüp üstine ol Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 19). [çün,]*
17. **Çün** üstād ol araya sāye ṣaldı
    Hemān şāhuñ o sāʿat ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 9). [çün,]*
18. Olar **çün** biri birine irişdi
    Ṣanasın şīr ile şekker ḳarışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 41). [çün,]*
19. **Çün** irdi anda iki bedr-i kāmil
    İdindi ay u gün ṣan çarḫı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 45). [çün,]*
20. Bular **çün** girdi ol ṣuya feraḫnāk
    O ḥavż-ı pāk oldı reşk-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 45). [çün,]*
21. O ṣuya girdi **çün** ol alnı Nāhīd
    Ṣanasın gökde iki oldı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 37). [çün,]*
22. Ḳabā dūr oldı **çün** ol sīm-berden
    Ḫusūf açıldı gūyā kim ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 11). [çün,]*
23. İrişdi Şemʿe **çün** meyden ḥarāret
    Revān ol bir içim ṣu pür-leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 1). [çün,]*

24. Gelüp ol câme-ḫʸāba girdi **çün** Şemʿ
İşit Pervâne fiʿlin ṭut baña şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 15). [çün,]*
25. Olar uġradılar **çün** bu belâya
Ṭurup Şemʿi iletdi ol sarâya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 17). [çün,]*
26. O şeh **çün** ḫânḳâh-ı hicre girdi
Zebânında bu ebyât oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 7). [çün,]*
27. Sarâya girdi **çün** ol şâh-ı aʿlâ
Şanasın göge yirden çıḳdı ʿİsâ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 53). [çün,]*
28. **Çün** oldı vaḳti ḫoş vişâli nâzük
Duʿâlar itdi gitdi peyk-i çâbük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 61). [çün,]*
29. Çün itdi emri Pervâne o mâha
Mesîḥî daʿvet itdi ḳaṣr-ı şâha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 19). [çün,]*
30. Duya **çün** ḳuṭb-ı eflâk itse rây o
Ne ḥikmetdür diye görse Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 7). [çün,]*
31. Naẓar ṣaldı **çün** ol ṣâḥib-kemâle
O sâʿat ṣofrasın devşirdi hâle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 5). [çün,]*
32. ʿUṭârîd gördi **çün** ṣaçuñ berâtın
Ġulâma ḳoydı defʿi zer devâtın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 5). [çün,]*
33. Bunı **çün** gördi Şâh incindi ġâyet
Temevvüc itdi deryâ-yı ṣecâʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 29). [çün,]*
34. **Çün** oldı baḥr-ı ḥaḍrâya revâne
İrişdi niʿmet-i şâdı cihâne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 5). [çün,]*
35. Gemiden çıḳdı **çün** ol derde mūʾnis
Şanasın ḥûtdan ḳurtıldı Yûnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 35). [çün,]*
36. **Çün** anda bulmadı ol ercümendi
Hemân îmânı yoḳ bir mürde ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 49). [çün,]*
37. **Çün** oldı Şemʿe ẓâhir sırr-ı nâme
Eline aldı yüz şevḳ ile ḫâme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 1). [çün,]*
38. Ol ata kehkeşân **çün** çekdi tengi
Ser-â-ser baġladı naḳş-ı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 5). [çün,]*
39. Güneş **çün** oldı sûr-ı ṣubḥa maḳrûn
Getürdi ṣaçulıḳ bir bedre altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 1). [çün,]*
40. **Çün** ol şeh devlet ile taḫta geçdi
Ḥüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 45). [çün,]*
41. Sarâya geldi ḳondı **çün** o cânân
İrişdi burcuna ṣan mâh-ı tâbân *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 39). [çūn,]*
42. Yetişdi şâh **çün** ol meh-cemâle
Ṣan irdi nûr bedri ber-kemâle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 45). [çün,]*
43. İrişdi vuṣlat **çün** şâh ile Şemʿ
Nihâl-i hicr oldı aradan ḳamʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 15). [çün,]*

çün: *Mademki, değil mi ki.*

1. **Çün** oldı mihrüñ ey meh baña yoldaş
Ya vaṣla irgürem el yâ virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 63). [çün,]*
2. Ki mirʾât idi **çün** Mecnūn'a Leylî
İderdüñ sen aña andan tecellî *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 85). [çün,]*

çün: *Nasıl ki.*

1. Heyûlâ **çün** o bedr-i bî-ḫusûfe
Olupdur Şâh Jâle'yle Şükûfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 49). [çün,]*

çün: *Şu sebeple; zira.*

1. Devâ-yı derdi **çün** bulmadı cebri
Hemân şeh kendüye yâr itdi ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 37). [çün,]*

çün ki: *Şu sebeple; zira.*

1. O māha ḥücrem oldı **çün ki** menzil
   Yire Nūr āyeti şan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 35). [çün ki,]*
2. Eline girdi peyküñ **çün ki** nāme
   Per açdı uçdı mānend-i ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 19). [çün ki,]*
3. İrişdi nār-ı fırḳat **çün ki** cāne
   Bu şiʿri oḳıdı yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 51). [çün ki,]*
4. O şeb-rev **çün ki** virildi o gence
   Ṭutışurdı aña zülf ile pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 13). [çün ki,]*
5. Bu sözi **çün ki** ol kej-rāy işitdi
   Açup ol kej-dehānını eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 25). [çün ki,]*
6. Yitişdi **çün ki** ol laʿli nebāta
   İrişdi şan ki Ḫıżr āb-ı ḥayāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 21). [çün ki,]*
7. Bu işden **çün ki** şeh āgāh oldı
   O dem ʿaynı revān bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 85). [çün ki,]*

çün kim: *Çünkü, nedeniyle.*

1. İşitdi Şāh Jāle **çün kim** anı
   Cihān mālını virdi müjdegānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 17). [çün kim,]*

çün kim: *Şu sebeple; zira.*

1. İrişdi **çün kim** on dördine ol bedr
   Nedür bildi cihānda ḳıymet ü ḳadr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 1). [çün kim,]*
2. Ney-i tīrüñ ṣadāsı **çün kim** irdi
   Her āhu Mevlevīveş raḳṣa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 39). [çün kim,]*
3. Kemend ile inüp yirine gitdi
   Ḫużūra vardı **çün kim** iş bitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 20). [çün kim,]*
4. Güneş **çün kim** aña oldı muḳābil
   Ṣızup aḳmaġa yaġı oldı ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 23). [çün kim,]*
5. Bu işden oldı Nāṣır **çün kim** āgāh
   Derūndan yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 15). [çün kim,]*
6. Feżā-yı lāciverde **çün kim** irdi
   Ser-ā-ser erzen-i sīmīni dürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 3). [çün kim,]*
7. Ayaġına ḳodı **çün kim** ṣaçı ser
   Şan oldı gice vü gündüz berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 31). [çün kim,]*
8. Ḳomadı didi derdüñ zevc ü ferdin
   Ṭabībe irdi **çün kim** dökdi derdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 10). [çün kim,]*
9. Bu işden oldı Nāṣır **çün kim** āgāh
   O saʿāt yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 15). [çün kim,]*
10. Muḳārin oldı **çün kim** burc o mihre
    İrişdi gün bigi başı sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 19). [çün kim,]*

D

da: *"Da, de, dahi" anlamında kullanılan bağlaç.*

1. Anuñ **da** yidügi yirdi özini
   Yavu ḳılurdı yap yap kendüzini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 15). [da,]*
2. Bunuñ yoldaşı daḫı tīz geldi
   Ele ol **da** kemendi bile aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 56). [da,]*
3. Görüp Pervāne anı ḳaldı ḥayrān
   Revān ṣu bigi o **da** oldı ʿuryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 34). [da,]*

dad al-: *Zevk almak.*

1. Gelenler acıyı gitdi cihāndan
   Kimesne **dad almamışdur** andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 14). [dad almamışdur, -ma, -mış, -dur]*

dāġ: *Yara.*

1. Peleng uġradı beñzer derd-i yāra
   Teninde **dāġı** bī-ḥad ḳara ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 32). [dāġı, -ı]*

daġ ur-: *Dağlamak, yaralamak.*

1. Buyurdı Şāh Jāle çıḳdı otaġ
   Anuñ reşki **urur** bu ḳubbeye **daġ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 8). [daġ urur, -ur]*

daġ yoḳ: *Yara bulunmamakta.*

1. Yürekde nār-ı mihrüñden çü **yoḳ daġ**
   Ola mı ṣubḥveş yā Rab yüzüm aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 19). [daġ yoḳ,]*

daġ aş-: *Çok yol gitmek.*

1. Elinde māh-ı nev bigi nacaġı
   Bulıtlar gibi **aşar** cümle **dağı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 20). [dağı aşar, -ar]*

daġ-ı ḥasret: *Büyük hasret, çok özlemli, hasret yarası.*

1. Dökilüp berg-i ümīdüm lāleveş baġrumda āh
   Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 6). [dāġ-ı ḥasretdür, -dür]*
2. **Daġ-ı ḥasretler** ḳodı rıḥlet şebinde cānuma
   Od çaḳup naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 3). [daġ-ı ḥasretler, -ler]*

dahı: *"Da, de, dahi" anlamında kullanılan bağlaç.*

1. Çaġırup dir ki dānem uş dögündüm
   Daḫı ben bulmadum bir dāne gendum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 26). [daḫı,]*
2. **Daḫı** var idi bir serv-i semen-ten
   Başında od yanar pāyında āhen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 13). [daḫı,]*

3. O **daḫı** mum ile oḳınmayıcaḳ
   Faḳīrüñ yanına gelmezdi el-ḥaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 11). [daḫı,]*
4. **Daḫı** düşse şükūfe içre jāle
   Olur bir cism irer cāndan nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 41). [daḫı,]*
5. Bu yolda yüri saʿy-ı bī-dirīġ it
   Daḫı bu bāliġ olmadan belīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 12). [daḫı,]*
6. İdüp ebrūların ʿaynın kemānuñ
   Daḫı hem ġamze-i bürrānın anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 24). [daḫı,]*
7. Ḳoşulsa ger gün ile girüde ḳor
   Nice gün sāyesin **daḫı** öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 12). [daḫı,]*
8. Bilür Pervāne'de **daḫı** nefes var
   Yüze el sürdi ḥamd itdi megesvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 31). [daḫı,]*
9. Bunuñ yoldaşı **daḫı** tīz geldi
   Ele ol da kemendi bile aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 55). [daḫı,]*
10. **Daḫı** mecmūʿ-ı şanʿat-ʿāleminden
    Be-ġāyet bī-naẓīr ü kāmilinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 9). [daḫı,]*
11. **Daḫı** hem Ṭūtī vü Ḳumrı vü Bülbül
    Güzel güyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [daḫı,]*
12. **Daḫı** hem Nev-bahār u Zühre çengi
    Ururlardı dem-ā-dem çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 55). [daḫı,]*
13. Beni ey ḫüsrevüm öldürme ṭaġlar
    Daḫı Ferhād'içün āh idüp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 72). [daḫı,]*
14. Ṭurup Dellāleye çün anı virdi
    Ṭurup ol **daḫı** defʿi yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 16). [daḫı,]*
15. Melek cunduñ felekler taḫtuñ olsun
    Süleymān'dan **daḫı** yeg baḫtuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 36). [daḫı,]*
16. Daḫı şol deñlü virdi müjdegānī
    Ḥesāb itmekde ʿāciz ʿālem anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 59). [daḫı,]*
17. O **daḫı** yol yaraġın ḳıldı ḥāżır
    Çıḳup bir ṣubḥ tā ola müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 33). [daḫı,]*
18. **Daḫı** var idi enẓār-ı muḫālif
    Müneccimler velī olmadı vāḳıf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 9). [daḫı,]*
19. Egerçi laʿl-i şīrīni şeker-bār
    Dehānında **daḫı** süd ḳoḫusı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 24). [daḫı,]*
20. **Daḫı** bir sīneyi tīġ itmeden şaḳ
    Libāsın boyamışdı ḳana sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 15). [daḫı,]*
21. O **daḫı** baş urup ayaḳ götürdi
    Anı Pervāne'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 25). [daḫı,]*
22. **Daḫı** fetḥ itdi bir ḳaṣr-ı zücācı
    Alur Firdevs köşkinden ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 11). [daḫı,]*
23. Bilür şeh biri ʿömri ḫāṣılıdur
    Biri **daḫı** anuñ cān u dilidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 16). [daḫı,]*
24. **Daḫı** virdi biñ altun ile bir at
    Ṣabāyı naṭʿ-ı ṣaḥrāda ider māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 87). [daḫı,]*
25. **Daḫı** Pervāne'ye yüz dāne atı
    Daḫı şīrīn ü ter yüz yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 6). [daḫı,]*
26. Daḫı Pervāne'ye yüz dāne atı
    Daḫı şīrīn ü ter yüz yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 5). [daḫı,]*
27. **Daḫı** on dāne bī-mānend-i ḫādim
    Ola ol ḳızlar üzre tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 7). [daḫı,]*
28. **Daḫı** şeh-zādeye biñ bende-i ḫāṣ
    Kimisi çengī anuñ kimi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 9). [daḫı,]*
29. Pes andan Şemʿe ʿarż itdi cihāzı
    Daḫı şeh-zādeye yüz esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 32). [daḫı,]*
30. **Daḫı** ol biñ ġulām-ı bī-naẓīri
    Cihān her birinüñ ḫüsni esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 33). [daḫı,]*
31. **Daḫı** ol dem Şükūfe'yle bulışdı
    Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 27). [daḫı,]*
32. **Daḫı** ol yüz ḳızı ṭapşırdı Şemʿe
    Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 39). [daḫı,]*

33. Şükūfe **daḫı** şād oldı açıldı
    Ṣafā gülzārınuñ bergi ṣaçıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 95). [daḫı,]*
34. O **dāḫı** gördi yāre olmış irsāl
    Ulaşdurdı sarāy-ı Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 119). [dāḫı,]*
35. Çıḳardı Şemse'yi Keyvān'a virdi
    Daḫı Nev-rūzuñı Bārān'a virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 18). [daḫı,]*
36. Naṣībi Nev-bahāruñ oldı Nīsān
    Daḫı baġrına başdı Serv Būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 20). [daḫı,]*

dahı: *"Henüz" anlamında bağlaç.*

1. **Daḫı** irişmemiş ḳuflına miftāḥ
   Viṣālinden ṣafā kesb eyler ervāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 61). [daḫı,]*
2. Ḥamel burcı o māha ṭāliʿ olmış
   Güneş **daḫı** hem anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 58). [daḫı,]*
3. ʿAceb ben bir **daḫı** yüzüñ görem mi
   Saña el ḳavşurup ḳarşu ṭuram mı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 93). [daḫı,]*
4. **Daḫi** hīç itmeden bir kimse ḥarbi
   Ṭabıl feryād iderdi yirdi ḍarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 17). [daḫi,]*
5. Uçar ḳuş bigi oḳ uçdı per açdı
   Daḫi il varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 28). [daḫi,]*
6. Baña virdüñ ki bu ḫoş gülsitānı
   Daḫı görmiş degül bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 6). [daḫı,]*

dahı: *"Öte yandan" anlamında bağlaç.*

1. Yā n'içündür **daḫı** ʿālemde dünyā
   ʿİlim bāḳī degül bünyād-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 63). [daḫı,]*
2. **Daḫi** bir ṣāḥib-i ḳaṣr-ı ẓarāfet
   Bularla eyledi bī-perde ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 1). [daḫi,]*
3. **Daḫı** hem ol dıraḫtuñ berk ü bārı
   Hevāya berkveş viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 11). [daḫı,]*
4. **Daḫı** Pervāne-i dil-sūz u cān-baḫş
   Getürdür rāh-peymā bir güzel raḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 73). [daḫı,]*

dahı: *"Üstelik, bundan başka" anlamında bağlaç.*

1. İllā ki ebr-i bārān ol **daḫı** külli gevher
   Kimse degül demünde hergiz hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 23). [daḫı,]*
2. **Daḫı** sulṭān olan ʿādil gerekdür
   O ṣanʿatda ḳatı kāmil gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 39). [daḫı,]*
3. **Daḫı** hem şiʿr-i ner bigi secīʿ ol
   Ḫudānuñ emrine cāndan muṭīʿ ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 57). [daḫı,]*
4. **Daḫı** Ḫātem bigi ġāyet saḫī ol
   Mürüvvet tekyegāhına aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 65). [daḫı,]*
5. **Daḫı** cemʿ itdiler enbūh-ı leşker
   Yaraġı yirlü yirince ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 83). [daḫı,]*
6. **Daḫi** bir bāġdur mışr-ı cihānda
   Suṭūruñ her biri ney-şeker anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 13). [daḫi,]*

dāʿī: *Dua eden, duacı.*

1. İdüp şeh-zāde şāh ile vedāʿı
   Eyitdi cümle ʿālem saña **dāʿi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 22). [dāʿi,]*
2. İdüp Şemʿ ile Pervāne vedāʿı
   Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler bu **dāʿi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 30). [dāʿi,]*

dāʿı ol-: *Duacı olmak.*

1. Ḫavātīn idüp anuñla vedāʿı
   Dehān açup ḳamusı **oldı dāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 20). [dāʿı oldı, -dı]*

dāʾim: *Daima, her zaman.*

1. Sebeb yir düşdügin gökde ḫusūfa
   Ne ʿillet olduġın **dāʾim** kusūfa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 30). [dāʾim,]*
2. Didiler devlet ile pāydār ol
   Saʿādet atına **dāʾim** suvār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 38). [dāʾim,]*
3. Ġam olmasun mı ol gevhere dürc
   Olur **dāʾim** beden urur bular burc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 58). [dāʾim,]*
4. Döndükçe çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça ḳutb-ı ṯābit
   Rūy-ı felekde **dāʾim** necm olduġınça lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 44). [dāʾim,]*

dāʾim ber-murād ol-: *Her zaman muradına ermek, isteğine kavuşmak.*

1. Eyitdi kim cihān durduḳça şād ol
   İrüp maḳsūda **dāʾim ber-murād ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 38). [dāʾim ber-murād ol,]*

dāʾimā: *Daima, her zaman.*

1. Dāʾimā mektūbuñı gönder ḥużūr-ı ʿāṣıḳa
   Dostlar şād u feraḥ düşmenler olsun bī-ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 3). [dāʾimā,]*
2. Uṣūli olduġıçün serv-i āzād
   Ḫalāṣ oldı ḫazāndan **dāʾimā** şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 52). [dāʾimā,]*

dām: *Tuzak.*

1. Nice **dām** ile avlar murġ-ı cānı
   Ne bend ile giriftār eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 9). [dām,]*

dāmād-ı bi-bāk ol-: *Korkusuz damat olmak.*

1. **Olup** bād-ı ṣabā **dāmād-ı bi-bāk**
   İderdi bikr-i ġonce perdesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 5). [dāmād-ı bi-bāk olup, -up]*

dāmād-ı müştāk: *İstekli damat.*

1. ʿArūs-ı tāzeye dönmişdi her gül
   Aña **dāmād-ı müştāḳ** idi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 8). [dāmād-ı müştāḳ,]*
2. Kim ol **dāmād-ı müştāḳ** idi yaşıl mum
   Feraḥ mevcūd olurdı ġuṣṣa maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 9). [dāmād-ı müştāḳ,]*

dāmān: *Etek.*

1. Başumda od yanar hicrān elinden
   Belānuñ çıḳmadı **dāmān** elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 42). [dāmān,]*

dāmān beline şoḳ-: *Eteği beline sokmak II Haber almak.*

1. Seg ile ḥāżır oldı cümle segbān
   Beline şoḳdı cümle peyk **dāmān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 18). [dāmān beline şoḳdı, -dı]*

damat: *Evlenmekte olan bir erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen ad, güveyi.*

1. El urup sūr-nāy u ṭabl u kūsa
   Getürdiler o **dāmādı** ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 10). [dāmādı, -ı]*

dāmen: *bk. dāmān*

1. Dökildi ol yataḳdan rāḥ-ı aḥmer
   Kim oldı **dāmeni** mey-gūn ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 4). [dāmeni, -i]*

dāmen-i çarh: *Feleğin eteği.*

1. Gelüp şeb **dāmen-i çarḫ** oldı pür-ḫūn
   Ḳoşıldı gūyiyā şeb-dīz-i gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 1). [dāmen-i çarḫ,]*

dāmen-i şaḥrā: *Çöl eteği.*

1. Gören farḳ eylemez anı dürerden
   Pür oldı **dāmen-i şaḥrā** güherden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 32). [dāmen-i şaḥrā,]*

dāmeni ter ol-: *Eteği ıslanmak.*

1. Geçerdi yol deñiz olsa ser-ā-ser
   Ṣabāveş **dāmeni olmaz idi ter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 78). [dāmeni ter olmaz idi, -maz, -idi]*

dānā: *Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse.*

1. Meger var idi bir üstād-ı bennā
   Ziyāde kāmil ü bī-miṣl ü **dānā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 2). [dānā,]*
2. Degül **dānāda** ḥiss ü fehm ü idrāk
   O peyk-i berḳ-sürʿat deñlū çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 5). [dānāda, -da]*

dānā-yı cihān: *Cihanın âlimi.*

1. Vezīr-i aʿẓamı hem nükde-dāndur
   Serīʿü'l-fehm **dānā-yı cihāndur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 20). [dānā-yı cihāndur, -dur]*

dāne: *Arpa, buğday gibi ürünleri oluşturan ufacık meyve.*

1. Temāşā eyleyen dāne birinci
   Anuñ her **dānesin** ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 80). [dānesin, -sin]*
2. Olur ṣabr u ḳararı **dānesi** kem
   Dimez cemʿ ideyüm bir laḥẓa gendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 109). [dānesi, -si]*
3. Aña nisbet yalanum ṣanma dirsem
   Yidi **dāne** şerer yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 8). [dāne,]*
4. Bu ṭās-ı heft cūş içre zamāne
   Fevākihden ḳomadı hīç **dāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 4). [dāne,]*
5. Bulara urdı ser-cümle cihāzı
   Bile yüz **dāne** bikr-i serv-i nāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 4). [dāne,]*
6. Daḫı Pervāne'ye yüz **dāne** atı
   Daḫı şīrīn ü ter yüz yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 5). [dāne,]*
7. Daḫı on **dāne** bī-mānend-i ḫādim
   Ola ol ḳızlar üzre tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 7). [dāne,]*
8. El üzre ṭutdılar **dāne** birinci
   Gören her dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 9). [dāne,]*
9. Ya bir gencīnedür kim ol ser-ā-ser
   İçinde **dāne** sīm ü zerdedür zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 24). [dāne,]*
10. El üzre ṭutdılar dāne birinci
    Gören her **dānesin** ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 10). [dānesin, -sin]*

dāne: *Tane, tohum.*

1. Eger bī-ʿaḳl olanlar olsa ḫarman
   İçinde anlaruñ bir **dāneyüm** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 24). [dāneyüm, -y, -üm]*

dāne birinc: *Pirinç tanesi.*

1. Temāşā eyleyen **dāne birinci**
   Anuñ her dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 79). [dāne birinci, -i]*

dāneveş: *Tane gibi.*

1. Ser-ā-ser **dāneveş** ebyaż bedenler
   Ḳamu ol incü dişlü sīm-tenler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 7). [dāneveş,]*

dāniyāl: *Milâttan önce VI. yüzyılda Bâbil sarayında yaşamış bir Yahudi peygamberidir; İsrâiloğulları'nın Yahuda kabilesinden ve kral zürriyetindendir. Danyal'da bütün fikir ve rüyaları anlama kabiliyeti vardır.*

1. Meger var idi bir remmāl-i kāmil
   Göreydi **Dāniyāl** olurdı ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 2). [dāniyāl,]*

darb: *Vuruş, vurma.*

1. Daḫi hīç itmeden bir kimse ḫarbi
   Ṭabıl feryād iderdi yirdi **ḍarbı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 18). [ḍarbı, -ı]*

darb eyle-: *Vurmak.*

1. Eger ʿazm eylese **eylerdi ḍarbı**
   İki ādem miyān-ı şarḳ u ġarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 13). [ḍarbı eylerdi, -r, -di]*

darb ur-: *Darbe vurmak, sarsmak.*

1. O Şemʿe yaġ irişmiş eylemiş çerb
   Urur Pervāne'ye hicrān eli **ḍarb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 22). [ḍarb urur, -ur]*
2. Velī taṣvīr-i Şemʿi eyledük cerb
   Urur Pervāne'ye hicr āteşi **ḍarb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 34). [ḍarb urur, -ur]*
3. Görürler şevḳ eli **urdı** aña **ḍarb**
   O şemʿ şekli bir şeb itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 25). [ḍarb urdı, -dı]*

darbet: *Darbe, vuruş, çarpma.*

1. Aña ol **ḍarbeti** urmaġa tīşe
   İdinmezdi ola her gāh pīşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 67). [ḍarbeti, -i]*

dār-ı cihān: *Dünya evi.*

1. Söyünmez şemʿ uyar **dār-ı cihānda**
   Añılsun ḥaşre dek devr-i zamānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 7). [dār-ı cihānda, -da]*

dāru ḳat-: *İlaç katmak.*

1. O ḥelvānuñ içine **ḳatdı dāru**
   Ḳomaz hūşı yanında z̲errece u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 23). [dāru ḳatdı, -dı]*
2. Cevārī aşına **ḳatmışdı dāru**
   Ser-ā-ser gözlerini aldı uyḫu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 19). [dāru ḳatmışdı, -mış, -dı]*

dārü's-selām: *Selamet evi, cennet.*

1. Aña beñzetdiler **dārü's-selāmı**
   Anuñçün ḳatı saḫt oldı ruḫāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 41). [dārü's-selāmı, -ı]*

dārü's-selām: *Selamet evi, cennet II Cennetâbâd.*

1. Müşerref itdi ol māh ol maḳāmı
   Aña **dārü's-selām** itdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 52). [dārü's-selām,]*

dārü'ş-şifā: *Şifa yeri.*

1. Egerçi uġradum derd ü belāya
   Yetişdüm çoḳ şükr **dārü'ş-şifāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 46). [dārü'ş-şifāya, -y, -a]*

daʿvā: *Çözülmesi gereken mesele.*

1. Buldı bu **daʿvā** bu dehr-i bī-s̲ebāt içre s̲übūt
   Z̲āt-ı bī-çünuñdan özge nesnede yoḳdur s̲ebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 27). [daʿvā,]*
2. O sulṭān ḳader-ḳudret ḳażā-rā
   Revā tedbīrde eylerse **daʿvā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 50). [daʿvā,]*

daʿvā iste-: *Dava talep etmek.*

1. Şeker-ḫʸarum diyü kim **iste daʿvā**
   Virürdi aġzı dadın aña ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 33). [daʿvā iste,]*

daʿvet it-: *Davet etmek, çağırmak.*

1. O gice **itdi** Nāṣır anı **daʿvet**
   Cihān aġyardan ḫālī vü ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 19). [daʿvet itdi, -di]*
2. Seni **daʿvet ider** ey serv-ḳamet
   Revān ol ḥālini eyle ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 37). [daʿvet ider, -er]*
3. Çün itdi emri Pervāne o māha
   Mesīḥī **daʿvet itdi** ḳaṣr-ı şāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 20). [daʿvet itdi, -di]*
4. Gülistān-ı sarāyın ḫalvet itdi
   Kim ol ġonce-dehānı **daʿvet itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 16). [daʿvet itdi, -di]*

dāvūd: *Hem peygamberlik yapmış hem de saltanat sürmüş bir İsrailoğlu peygamberi. Kendisine dört büyük kitaptan biri olan Zebur indirilmiştir. Klâsik Türk şiirinde Dâvûd, genellikle gür, güzel sesi ve Zebur'u güzel sesle okuyuşu ile anılır. Süleyman peygamberin babasıdır.*

1. Ne ḫoş naġmeñ var ey murġ-ı ḫoş-āvāz
   Olur ol naġmeler **Dāvūd'a** dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 4). [dāvūd'a,]*

davūd-ı hoş elhān: *Güzel sesli Davud.*

1. Demür nerm itdi **Davūd-ı ḫoş elḥān**
   Aġacı itdi bu şemşīr-i berrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 55). [davūd-ı ḫoş elḥān,]*

dāye: *Dadı II Şem'in dadısı.*

1. Ḥarīre müşg bigi şardı **Dāye**
   Yir itdi sīnede ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 15). [dāye,]*
2. O güllerle hemān bir **Dāye** ḳaldı
   Olaruñ nergisini ḫʸāb aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 11). [dāye,]*
3. Bıraḳdı **Dāye** ol dem cāme-ḫʸābı
   Ḳoya tā aña māh u āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 13). [dāye,]*
4. Uyurken ṭuydı bu aḥvāli **Dāye**
   Ḫusūf irişdi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 49). [dāye,]*
5. Bu yaña Şemʿi **Dāye** itdi āgāh
   Derūndan yane yane itdiler āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 1). [dāye,]*
6. Eyitdi **Dāye** Şemʿe çekme ġam sen
   Anı ol bendden ḳurtarayum ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 15). [dāye,]*
7. Ṭurup **Dāye** ḳamu miftāḥı buldı
   O zindāna ser-ā-ser ḥākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 47). [dāye,]*
8. Geyürdiler aña nāzük ḳabālar
   O **Dāye** eyledi şāha duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 40). [dāye,]*
9. Girüp **Dāye** yola vardı sarāya
   Bulışdı defʿi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 43). [dāye,]*
10. Anı açdurdı şeh gördi ki **Dāye**
    İrişdi ḳalb-i pür-ḫışmı şafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 37). [dāye,]*
11. Hemān zindāna adam saldılar tīz
    Yaturdı oluban **Dāye** ʿaraḳ-rīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 34). [dāye,]*
12. Yine bir luʿb ile ḳurtardı **Dāye**
    Baʿīd oldum velī ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 33). [dāye,]*

13. Sarāy-ı Şemʿde nā-gāh **Dāye**
    Uyandı kim ola nāẓır ol aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 7). [dāye,]*
14. Cihāzı aldı **Dāye** yola girdi
    Varup günlerde bir gün Rūm'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 15). [dāye,]*
15. Cihāzı yüz ḳaṭār uşturla fi'l-ḥāl
    Ser-ā-ser **Dāyesiyle** itmiş irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 20). [dāyesiyle, -si, -y, -le]*
16. Ḳızınuñ **Dāye'siyle** itdi irsāl
    Eyitdi Şemʿ ile ol var meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 11). [dāye'siyle, -si, -y, -le]*
17. Görürler kim gelür nāz ile **Dāye**
    Yüzi beñzer münevver bedr aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 11). [dāye,]*
18. Göricek Şemʿi **Dāye** oldı ḫurrem
    Didi ḥālüñ ne ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 23). [dāye,]*
19. Gelürdi düşüben yanına **Dāye**
    Nite kim şāḥ-ı gül yanında sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 25). [dāye,]*

de: *"de" bağlacı.*

1. Bi-ḥaḳḳın ḫūn-ı Yaḥyā-yı mükerrem
   Yoluñda cān virenler **de** müsellem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 84). [de,]*
2. Didi ol kāmile Sulṭān geçende
   Benüm bu idi göñlümden geçen **de** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 12). [de,]*
3. Umarum ben **de** ey şāh-ı yegāne
   Geçe sözüm senüñ yanında ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 83). [de,]*
4. Göñül ol āteşüñ pervānesidür
   Bu ʿālem **de** anuñ pervānesidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 20). [de,]*

debdīl ol-: *Tebdil olmak.*

1. Viṣāle tā ki **debdīl ola** hicrān
   Bu mürde cismüme yine gele cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 75). [debdīl ola, -a]*

def: *Zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden yapılan çalgı.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme Zühre çengidür
   Şuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek **def** ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 8). [def,]*
2. Derisine ṣafādan sıġmayup **def**
   Gögüs ḳaḳup geçer bunlara kef kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 17). [def,]*
3. Olara eşrefi çegşitmese **def**
   Kimesne yüzine urmaz idi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 3). [def,]*
4. Kimisi ẓort virür kimi ṣıḳlıḳ
   Kimisi **def** çalardı kimi ıḳlıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 24). [def,]*

def it-: *Def hâline getirmek.*

1. **İdüp** yüz şevḳ ile mihr ü mehi **def**
   Melekler ursun aña rūz u şeb kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 17). [def idüp, -üp]*

def pulı: *Tefin kenarındaki pul.*

1. O meclis **def pulından** çıñ çıñ ötdi
   Nuḳūd-ı ʿaḳlı ışḳ nerrādı utdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 5). [def pulından, -n, -dan]*

def ü dumrı: *Tef ve darbuka.*

1. Oluban yār Ṭūṭī vü Ḳumrī
   Ṭutarlardı yanınca **def ü dumrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 80). [def ü dumrı,]*

defʿī: *Ansızın, ani.*

1. Nigāra irmege var ise nefʿī
   Gelür dīvāne ise ʿaḳlı **defʿī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 36). [defʿī,]*

defʿī: *Birden, aniden derhal, hemen, o anda.*

1. Ḳosun ol ḳuyruġı ḫışṭın ḳoparsın
   Murāduñ şemʿini **defʿī** uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 44). [defʿī,]*
2. Gözini süzse nergis **defʿī** cebri
   Uġurladı ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 45). [defʿī,]*
3. Kim ol maḥrūr dil degmiş bigi od
   Çıḳardı ṭaşra **defʿī** nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 126). [defʿī,]*
4. O ḥelvāyı ṭurup bir ṭasa ḳoydı
   Libāsını teninden **defʿi** ṣoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 26). [defʿi,]*
5. Libāsını çıḳardı aña virdi
   Anuñ yirine **defʿi** kendü girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 56). [defʿi,]*
6. Girüp Dāye yola vardı sarāya
   Bulışdı **defʿi** ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 44). [defʿi,]*
7. Ṭurup Dellāleye çün anı virdi
   Ṭurup ol daḫı **defʿi** yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 16). [defʿi,]*
8. Görüp ol cānı rūḥı oldı rāḥat
   İki bükildi **defʿi** itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 28). [defʿi,]*
9. ʿUṭārīd gördi çün ṣaçuñ berātın
   Ġulāma ḳoydı **defʿi** zer devātın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 6). [defʿi,]*
10. O bir sāʿatde biñ fitne düzerdi
    Düzelmiş işleri **defʿi** bozardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 8). [defʿi,]*

defʿ-i şīr: *Aslan burcu.*

1. İdüp çīn çīn eger atsa kemendi
   Ururdı gökde **defʿ-i şīre** bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 22). [defʿ-i şīre, -e]*

defter: *Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları.*

1. Sözinden yanmasun diyü o **defter**
   Revān eşk ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 13). [defter,]*
2. Ḳuru varmamaġiçün yāre **defter**
   Revān gözi yaşından eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 5). [defter,]*

defter pāyāna ir-: *Defter bitmek II Dua sona erek.*

1. Duʿānuñ **defteri pāyāna irdi**
   Çıḳardı nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 51). [defteri pāyāna irdi, -di]*

defter-i şām: *Gece defteri.*

1. Güneş tā kim ele aldı zer aḳlām
   Dürildi ḫatm oldı **defter-i şām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 2). [defter-i şām,]*

def-zen: *Tef çalan.*

1. Olaruñ **def-zeni** Gül-şāh u Nev-rūz
   Sürerlerdi ṣafāya her şeb ü rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 57). [def-zeni, -i]*

deg-: *Bedel olmak, karşılık gelmek, kıymetinde ve karşılığında olmak.*

1. Bu ʿālem ṭopṭolu olursa şādī
   Aña **degmez** k'ola ẕikr ölüm adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 16). [degmez, -mez]*
2. Ṣafā virür velī ḫ̔āb-ı seḥergāh
   Aña **degmez** ki ādem ola güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 52). [degmez, -mez]*

deg-: *Dokunmak.*

1. Kim ol maḥrūr dil **degmiş** bigi od
   Çıḳardı ṭaşra def`ī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [degmiş, -miş]*

deg-: *Eş kıymette olmak, karşılık teşkil edecek değerde bulunmak, denk olmak.*

1. Anı ḳondırdılar bir ḫūb ḳaṣra
   Deger bir mermeri biñ şehr-i Başra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 38). [deger, -er]*
2. Anuñ her birinüñ başında tācı
   Degerdi mülket-i Çīn'üñ ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 34). [degerdi, -er, -di]*
3. Per açdı uçdı Pervāne o ḳaṣra
   Deger bir ḫücresi Baġdād u Başra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 42). [deger, -er]*

deger kız: *Değerli kız.*

1. Baġışladı Şükūfe aña yüz ḳız
   Ucuz her biri biñ cāna **deger ḳız** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 34). [deger ḳız,]*

degişdür-: *Başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak.*

1. Şu virdi egnine bir tāze terlik
   Degişdürdi anuñla cismi terlik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 32). [degişdürdi, -di]*

degme: *Başka, başka bir.*

1. Bularla eyledi bī-ḥad tekellüm
   Sözin **degme** kişi ḳılmaz tevahhüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 24). [degme,]*

deh: *Binek veya koşum hayvanlarını yürütmek için söylenen bir söz.*

1. Ceres zengūle **deh** itdi fiġānı
   İşitdi oldı ser-mest uştur anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 33). [deh,]*

deh ol-: *On olmak.*

1. Şu deñlü yaḳdurur ʿūdī o şeb-şeh
   Duḫānından ṭoḳuz eflāk **olur deh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 34). [deh olur, -ur]*

dehān: *Ağız.*

1. **Dehānı** ḥoḳḳa-i luʾlu-ı lālā
   İdinmiş dişleri luʾlu-ı lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 57). [dehānı, -ı]*
2. Egerçi laʿl-i şīrīni şeker-bār
   Dehānında daḫı süd ḳoḫusı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 24). [dehānında, -ı, -n, -da]*

dehān aç-: *Ağız açmak II Konuşmaya başlamak.*

1. Perestübeççeler **açup dehānı**
   Ṣanasın beñ görüp itdi fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 73). [dehānı açup, -up]*
2. O bāġuñ geldi cümle dīdebānı
   Varup şāh öñine **açdı dehānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 16). [dehānı açdı, -dı]*
3. Ḫavātīn idüp anuñla vedāʿı
   Dehān açup ḳamusı oldı dāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 20). [dehān açup, -up]*

dehān u lisān al-: *Ağız ve dilden almak.*

1. İlāhī ḳudretümüz cān virürken alma bizüm
   Disün **dehān u lisān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 30). [dehān u lisān alma, -ma]*

dehāna mirʾāt ṭut-: *Ağza ayna tutmak II Ölüp ölmediğini anlamak.*

1. Ḳatı dem-beste olmış ol güzel ẕāt
   Dehānına getürdi **ṭutdı mirʾāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 28). [dehānına mirʾāt ṭutdı, -dı]*

dehānı dil-rübā var: *Ağzı güzel var.*

1. Miyān ile **dehānı dil-rübā var**
   Ol arada ne o var u ne bu var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 11). [dehānı dil-rübā var,]*

dehānı ġonce: *Gonca ağızlı.*

1. **Dehānı ġonce** vü sīmīn bileklü
   Ḳamu şehler ḳapusında gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 3). [dehānı ġonce,]*

dehān-ı zaḫm: *Yaranın ağzı.*

1. **Dehān-ı zaḫm** içinden ḫançer anı
   Alurdı dil bıraġup naḳd-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 49). [dehān-ı zaḫm,]*

dehr: *Dünya.*

1. Güllerüñ yirin diken ḫāruñ gülistān itdi **dehr**
   Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 11). [dehr,]*
2. Çıḳardı **dehr** nūrānī ḳabasın
   Bürindi egnine ḳara ʿabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 1). [dehr,]*
3. Ḳamu evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḫal
   Şuʿāʿı çekdi ṣaḥaf **dehre** cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 4). [dehre, -e]*
4. Pür itmiş **dehr** şeftalüye ḳandı
   Anı görenlerüñ aġzı ṣulandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 15). [dehr,]*
5. Görenler anları olur feraḥnāk
   İderler ḫalḳı **dehre** şāh-ı Ḍaḥḥāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 28). [dehre, -e]*
6. Dönerdi taḫt adına o şehrüñ
   Yüzi ṣuyı idi ṭoprāġı **dehrüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 30). [dehrüñ, -üñ]*
7. Çeküp bir ḳırmızı perde-sarāyı
   Müzeyyen eyledi **dehr** ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 4). [dehr,]*

dehr gülşen ol-: *Dünya gül bahçesine dönmek.*

1. Ḳudūm-ı mihr ile **dehr oldı gülşen**
   Ṣanasın ḫoş ḫaberden ḳalb-i rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 3). [dehr gülşen oldı, -dı]*

dehr ḥāli: *Dünyanın vaziyeti.*

1. Dem urmaġa ṣabānuñ yoḳ mecāli
   Mükedder olmış idi **dehr ḥāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 14). [dehr ḥāli,]*

dehr inlet-: *Dünya inletmek II Dünyaya eziyet çektirmek.*

1. Ne bülbül var k'anı **inletmeye dehr**
   Nice ṭūṭīnüñ itmez şekkerin zehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 19). [dehr inletmeye, -me, -y, -e]*

dehr mislin getür-: *Dünyaya benzeri gelmemek.*

1. Üzengülik virildi aña bir şehr
   Getürmez ʿāleme **mislin** anuñ **dehr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 48). [dehr mislin getürmez, -mez]*

dehre nūr şaç-: *Dünyaya ışık yaymak.*

1. Ṭurup ol dem ḳapuyı geldi açdı
   Güneş ṣan ṭoġdı **dehre nūr şaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 22). [dehre nūr ṣaçdı, -dı]*

dehre pertev şal-: *Âlemi aydınlatmak.*

1. Cemāli mihri **şaldı dehre pertev**
   Pür oldı pertevinden bu ṭoḳuz ev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 3). [dehre pertev ṣaldı, -dı]*

dehr-i bī-sebāt: *Değişken dünya.*

1. Buldı bu daʿvā bu **dehr-i bī-ṣebāt** içre ṣübūt
   Ẕāt-ı bī-çünuñdan özge nesnede yoḳdur ṣebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 27). [dehr-i bī-ṣebāt,]*

dehr-i deycūr: *Karanlık dünya.*

1. Olup her mıṣraʿı bir şemʿ-i pür-nūr
   Münevver olsun andan **dehr-i deycūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 122). [dehr-i deycūr,]*

dehr-i dūn: *Alçak dünya; kahpe felek.*

1. Yine bu **dehr-i dūn** u çarḫ-ı ġaddār
   Nucūmuñ şāhını itdi giriftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 3). [dehr-i dūn,]*

dehr-i pür-ḥiyel: *Hilelerle dolu dünya.*

1. Naḳş taṣnīf itmeden saña bu **dehr-i pür-ḥiyel**
   Seyr-i naḳş-ı dil-güşā-yı gülşeni idin ʿamel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 1). [dehr-i pür-ḥiyel,]*

dehrüñ ḳalbi: *Dünyanın kalbi.*

1. Münāfıḳ bigi **dehrüñ ḳalbi** tīre
   Felekden nūr irişmez idi yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 5). [dehrüñ ḳalbi,]*

dek: *Kadar, dek.*

1. İdüp aḫşama **dek** av u şikārı
   Otaġında yine ḳıldı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 9). [dek,]*

delīl dile-: *Kanıt aramak.*

1. **Dilerseñ** ḳudretine ger **delīli**
   Felekde gör şumūʿ-ı bī-fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 35). [delīli dilerseñ, -r, -se, -ñ]*

delīl var: *Kanıt bulunmakta.*

1. Egerçi birligüñe **var** senüñ heẕār **delīl**
   Yiter faḳīre hemāñ lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 5). [delīl var,]*

delīl-i ʿışk: *Aşk kılavuzu.*

1. Anuñ k'evhām u ʿaḳl u derki gitdi
   Delīl-i ʿışḳ ile ol şāha yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 92). [delīl-i ʿışḳ,]*

delīl-i şāh-rāh-ı şehr-i ḳurbet: *Yakınlık şehrinin ana yoluna kılavuz olan.*

1. **Delīl-i şāh-rāh-ı şehr-i ḳurbet**
   Meh-i ẓulmet-güşā necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 21). [delīl-i şāh-rāh-ı şehr-i ḳurbet,]*

dellāle: *Satıcı ile alıcı arasında aracı olan, birinin malını bağırarak satan kimse: tellal, çağırtmaç II Pervâne'ye yardım eden kocakarı.*

1. Bilüp **Dellāle** ṭurdı didi şāhum
   Çıḳarursa beni ṣubḥa İlāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 11). [dellāle,]*
2. Ne geçdiyse başından evvel āḫir
   Didi **Dellāle'ye** ser-cümle bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 8). [dellāle'ye, -y, -e]*
3. Alup **Dellāle** anı yola girdi
   Varup nāzüklük ile Şemʿe virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 7). [dellāle,]*
4. Ṭurup çün şemʿe mānend itdi anı
   Hemān **Dellāle'ye** yandurdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 6). [dellāle'ye, -y, -e]*
5. Ṭurup **Dellāleye** çün anı virdi
   Ṭurup ol daḫı defʿi yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 15). [dellāleye, -y, -e]*
6. Virür **Dellāleye** ol nice gevher
   Degerdi her biri bir nice biñ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 5). [dellāleye, -y, -e]*
7. Ṭurup **Dellāle** ol dem vardı Şemʿe
   O silk-i cevheri irgürdi Şemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 5). [dellāle,]*
8. Müşerref itdi **Dellāle** evini
   Güneş ṣan ṣaldı ḫāke pertevini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 87). [dellāle,]*
9. Ṣafā sürdi görüp **Dellāle** anı
   Sevindi ḳalbi şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 89). [dellāle,]*
10. Didi **Dellāle** gül yiri olur ḫār
    Begüm gül bigi baş üzre yirüñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 95). [dellāle,]*
11. Olur rūşen-dil anı gören ādem
    Hemān **Dellāleye** yandurdı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 106). [dellāleye, -y, -e]*
12. Didi **Dellāle'ye** Pervāne ol dem
    Ṭabīb olursın olsa ḫasta ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 109). [dellāle'ye, -y, -e]*
13. Alup **Dellāle** ol mektūbı gitdi
    O sāʿat vardı ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 17). [dellāle,]*
14. Dürüp anı tamām itdi ser-ā-ser
    Virüp **Dellāle'ye** didi o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 8). [dellāle'ye, -y, -e]*
15. Tamām itdi o mektūbı bitürdi
    O dem **Dellāle'ye** virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 22). [dellāle'ye, -y, -e]*
16. Pes andan oḳıyup **Dellāle'yi** şāh
    Didi ẕilletden itme bir nefes āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 87). [dellāle'yi, -y, -i]*

dellāle karı: *Satıcı kadın II Pervâne'nin yardımcısı olan kadın.*

1. Meger var idi bir **Dellāle ḳarı**
   Ekābir ḫānesine girme kārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 1). [dellāle ḳarı,]*

delv: *Kova.*

1. Kemend ile o delvi ṣaldı çāha
   İrişdi indi geldi **delv** o māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 48). [delv,]*
2. Görürler **delv** üzre bir ḳamer var
   Kim anda ne libās u ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 59). [delv,]*

delv var: *Kova bulunmakta.*

1. Çıḳardı biri bilinden kemendi
   Anuñ var **idi delvi ṭaḳdı** bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 46). [delvi var idi, -idi]*

delve bin-: *Kovanın içine oturmak.*

1. Revān ṣu bigi **bindi delve** ol ṣāh
   İrişdi burc-ı delve gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 49). [delve bindi, -di]*

delvi çāha sal-: *Kovayı kuyuya sarkıtmak.*

1. Kemend ile o **delvi ṣaldı çāha**
   İrişdi indi geldi delv o māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 47). [delvi çāha ṣaldı, -dı]*

dem: *Kan.*

1. İdindüm sensiz āh u eşki hem-dem
   Gözümden dökerüm hem yaş u hem **dem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 80). [dem,]*

dem: *Nefes.*

1. Bu derde çāre ṣor ey nāle çıḳ eflāke ʿİsādan
   Deminden mürdeler iḥya ider cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 4). [deminden, -i, -n, -den]*
2. Bi-ḥaḳḳın ḥażret-i ʿİsā Ḫudāyā
   Deminden mürdeler olurdı iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 98). [deminden, -i, -n, -den]*
3. **Demüñden** eyle bir nāzük ser-āġāz
   Bu ṭoḳuz perdeden geçsün ol āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 7). [demüñden, -üñ, -den]*

dem: *Zaman, an.*

1. Yetiş ṭāḳ oldı ṭāḳat sabʿa-i seyyāle ṣun sāḳī
   Ferāmūş idelüm bir **dem** ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 4). [dem,]*
2. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ **dem** ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [dem,]*
3. İllā ki ebr-i bārān ol daḫı külli gevher
   Kimse degül **demünde** hergiz hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 24). [demünde, -ün, -de]*
4. Açup ʿibret gözini gördi berḳi
   Ṭutar bir **demde** tābı ġarb u ṣarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 14). [demde, -de]*
5. Ṣıfāt-ı leyl-i bi-mānenddür bu
   Dem anuñdur düşirme ḳanddur bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 16). [dem,]*
6. Temāşā itdügi **dem** ḥüsn-i şāhı
   Ṭaġıldı mülk-i dilden ġam-sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 81). [dem,]*
7. Melek-bāl u perī pür-çarḫ-ı sürʿat
   Cihānı devr ider bir **demde** biñ ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 4). [demde, -de]*

8. Nice germ olmasunlar nāra anlar
   Deminde ol bağışlar cāna cānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 54). [deminde, -i, -n, -de]*
9. Nice **dem** cenge oldılar muḳayyed
   Kim āḫir oldı Rūmīler müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 19). [dem,]*
10. O **dem** Pervāne'yi ol aldı gitdi
    Evinde aña ġarrā yir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 43). [dem,]*
11. İdüñ bu ḫāne-i dervişi mesken
    Dem olur mesken olur şāha külḫan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 48). [dem,]*
12. **Demidür** ġāyet ey sulṭān-ı ʿādil
    Taraḥḥum dāmeniyle yaşumı sil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 81). [demidür, -i, -dür]*
13. O müjgānı oḳı baġruña başdı
    Zihī **dem** ḥasretüñ yayını yaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 20). [dem,]*
14. **Demīnden** şol ḳadar ṣafvet bulur dil
    Bulınmaz erbaʿīn ile o biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 11). [demīnden, -i, -n, -den]*
15. Eger āh eylese maẓlūm yirden
    Geçer bir **demde** ṭoḳuz ḳat siperden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 34). [demde, -de]*
16. Umarum ḳılmaya ey yār-ı cānı
    Demüñde nāydan ġayrı fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 62). [demüñde, -üñ, -de]*
17. Saña bir **demde** biñ biñ şükr İlāhī
    Ki yirde ḳomaduñ ben ḫāk-i rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 1). [demde, -de]*

dem ur-: *Bahsetmek, konuşmak.*

1. Ṣabā enfās-ı ʿİsā'dan **urur dem**
   Nice cūş itmesün ol dem bir ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 59). [dem urur, -ur]*
2. Yine **dem ur** belāġat nāyın iñlet
   Ḳamu ʿuşşāḳa yüz şevḳ ile diñlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 5). [dem ur,]*
3. **Dem urmaġa** ṣabānuñ yoḳ mecāli
   Mükedder olmış idi dehr ḫāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 13). [dem urmaġa, -maġ, -a]*

dem-ā-dem: *Her zaman, daima, her an.*

1. Bilürdi kimseye ḳalmaz zamāne
   Dem-ā-dem āh iderdi yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 44). [dem-ā-dem,]*
2. Ḳuşanmış bir nice ġayret ḳuşaġın
   Dem-ā-dem ölçerür ʿışḳuñ ocaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 6). [dem-ā-dem,]*
3. Bu ḫālet üzre geçdi bir nice ay
   İñledürdi **dem-ā-dem** nite kim nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 44). [dem-ā-dem,]*
4. Daḫı hem Nev-bahār u Zühre çengi
   Ururlardı **dem-ā-dem** çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 56). [dem-ā-dem,]*
5. **Dem-ā-dem** gösterür ol şūḫ-ı raʿnā
   Sühā'dan ḫande vaḳtinde Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 11). [dem-ā-dem,]*
6. Cihānda cān u göñülden **dem-ā-dem**
   Anuñçün Cennet'e meyl eyler ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 35). [dem-ā-dem,]*

dem-be-dem: *Her zaman, daima, her an.*

1. Bülbül anuñçün fiġān u nāle eyler **dem-be-dem**
   Ey gül-i zibā şoñında vuṣlatuñ var ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 3). [dem-be-dem,]*
2. Ol eyler **dem-be-dem** āfāḳı gül-fām
   O virdi çarḫa sürʿat ḳuṭba ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 47). [dem-be-dem,]*

dem-beste it-: *Bağlamak.*

1. Hevā āvāre vü dil ḫaste itdi
   Ḥabābāsā beni **dem-beste itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 12). [dem-beste itdi, -di]*

dem-beste it-: *Nefesini kesmek, suskunlaştırmak.*

1. Düşirdi derde ġāyet ḫaste itdi
   Ḥabābāsā anı **dem-beste itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 36). [dem-beste itdi, -di]*

dem-beste ol-: *Nefesi bağlanmak. Sesi soluğu kesilmek, susmak.*

1. Ḳatı **dem-beste olmış** ol güzel ẕāt
   Dehānına getürdi ṭutdı mirʾāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 27). [dem-beste olmış, -mış]*
2. ʿAceb āvāre vü dil-ḫaste oldum
   Ḥabāb-ı mey bigi **dem-beste oldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 50). [dem-beste oldum, -du, -m]*

dem-i ādem: *İnsan nefesi.*

1. Gül-i Cennet bigi ḳat ḳat duʿālar
   Dem-i ādem bigi bī-ʿad s̱enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 124). [dem-i ādem,]*

dem-i bārid: *Soğuk nefes.*

1. **Dem-i bāridden** efsūn oḳısa u
   Ṭura ṭonmış bigi ol dem aḳar su *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 13). [dem-i bāridden, -den]*

dem-i davūd-ı hūb-āvāz ḥaḳḳı: *Güzel sesli Hz. Davud ve zamanının hakkı için.*

1. **Dem-i Davūd-ı ḫūb-āvāz** ḥaḳḳı
   Anuñ gösterdigi iʿcāz ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 77). [dem-i davūd-ı ḫūb-āvāz ḥaḳḳı,]*

dem-i devlet: *Saadet zamanı.*

1. Şeref vire felekde Müşterī'ye ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı **dem-i devlet** bu şeb ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 12). [dem-i devlet,]*

dem-i firḳat: *Ayrılık zamanı.*

1. **Dem-i firḳatde** yā Rab hem-demüñ kim
   Ḥarīmüñ ḳande maḥremüñ kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 51). [dem-i firḳatde, -de]*

dem-i ḥīle: *Aldatma anı.*

1. **Dem-i ḥīleyle** ol mekkāre bir bir
   Şumūʿ-ı encümüñ çerbine ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 17). [dem-i ḥīleyle, -y, -le]*

dem-i saʿd: *Mutluluk zamanı.*

1. Mübārek vaḳt idi ġāyet **dem-i saʿd**
   Seḥābuñ minberi üzre çıkup raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 7). [dem-i saʿd,]*

dem-i serv-i ṣabā: *Tan yeli servisi zamanı.*

1. Zemīn anı görüp bozardı rūyı
   Dem-i serv-i ṣabā saḫt itdi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 6). [dem-i serv-i ṣabā,]*

dem-i sūr: *Düğün zamanı.*

1. Güzellerüñ yüregini nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu ṭaġ u ṭaşı ṣan **dem-i sūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 12). [dem-i sūr,]*

dem-i ṭāvūs: *Tavus kuyruğu.*

1. Ṭutarlar yaḳmamaġıçun gün anı
   Dem-i ṭāvūslardan sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 30). [dem-i ṭāvūslardan, -lar, -dan]*

demler ḳademler getür-: *Uğurlar getirmek.*

1. Şükūfe didi şāh itdi keremler
   Getürdüñ sen daḫī **demler ḳademler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 30). [demler ḳademler getürdüñ, -dü, -ñ]*

dem-sāz ol-: *Arkadaş, dost olmak; uyumlu olmak.*

1. Ne ḫoş naġmeñ var ey murġ-ı ḫoş-āvāz
   Olur ol naġmeler Dāvūd'a **dem-sāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 4). [dem-sāz olur, -ur]*
2. Delinmiş baġrı beñzi sāz olmış
   Fiġānı Zühre'ye **dem-sāz olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 4). [dem-sāz olmış, -mış]*
3. Kaçan kim **olsa** bir üstāda **dem-sāz**
   Çıḳar her bir ḳılından bir ḫoş āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 17). [dem-sāz olsa, -sa]*
4. **Olup** bunlar biri biriyle **dem-sāz**
   Maḳām-ı Zühre'ye irişdi āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 9). [dem-sāz olup, -up]*
5. Ser-aġāz eylese bir ḫūb āvāz
   İder āheng ü **olur** aña **dem-sāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 10). [dem-sāz olur, -ur]*

demür sed kılıc: *Demirden set kılıç.*

1. ʿAdū Yeʾcūc bigi gerçi bī-ḥad
   Kılıcı ehl-i İslām'a **demür sed** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 38). [demür sed kılıcı, -ı]*

demürden muḥkem: *Demirden dayanıklı.*

1. **Demürden muḥkem** anuñ adı Fānūs
   Felek fevḳ ile olmış burc-ı meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 19). [demürden muḥkem,]*

demürden yüregi var: *Demirde yüreği var II Sağlam kalbi var.*

1. Çekerler ḫançer ol şīşine her bār
   Yaḳar ḫalḳı **demürden yüregi var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 6). [demürden yüregi var,]*
2. Baña çoġ iş idüpdür çarḫ-ı ġaddār
   Benüm ammā **demürden yüregüm var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 24). [demürden yüregüm var,]*

dendān çek-: *Diş çekmek.*

1. Lālenüñ laʿl-i lebin nāzüklik ile dişlemiş
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd **çekdi** şeb-nemün **dendānını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 6). [dendānını çekdi, -di]*

dendān ur-: *Diş vurmak, ısırmak.*

1. Pes andan **urdı** şeftaluya **dendān**
   Ṣafalar sürdi irdi cānına cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 33). [dendān urdı, -dı]*

dendān-ı encüm: *Yıldızların dişleri.*

1. Şu deñlü itdi ol şeydā tebessüm
   Görindi ser-be-ser **dendān-ı encüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 4). [dendān-ı encüm,]*

dendān-ı zengi: *Zenci dişi.*

1. Cihānuñ zengiye dönmişdi rengi
   Kim anda berḳ ṣan **dendān-ı Zengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 10). [dendān-ı zengi,]*

deñiz: *Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.*

1. Felekde yaḳdı āhı mihr ü māhı
   Deñizler içre büryān oldı māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 30). [deñizler, -ler]*
2. Zirih-pūş olmış aʿdānuñ sipāhı
   Ṭolaşmış ṣan **deñizde** aġa māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 38). [deñizde, -de]*
3. Ḥarāretden cihān ger dökmese der
   Deñizler maḥv olurlardı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 6). [deñizler, -ler]*

deñiz ābı kan ol-: *Denizin suyu kana bulanmak.*

1. Ol ara bir deñiz ḳan oldı ābı
   Büride başlar anuñ çün ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 75). [deñiz ābı ḳan oldı, -dı]*

deñizden gevher çıḳ-: *Denizden inci çıkmak.*

1. O ṣudan çıḳdılar ol iki dil-ber
   Ṣanasın kim **deñizden çıḳdı gevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 40). [deñizden gevher çıḳdı, -dı]*

deñlü: *"Kadar" edatı.*

1. Bunuñ yanında anlar iki bende
   Degül muḥtāc bir ḳıl **deñlü** bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 16). [deñlü,]*
2. Cihānda söz bigi ḫāliṣ zer olmaz
   Maʿānī **deñlü** ṣāfī cevher olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 14). [deñlü,]*
3. Söz ehli **deñlü** ṣāḥib-devlet olmaz
   Maʿānī cevherine ḳıymet olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 15). [deñlü,]*
4. Degül dānāda ḥiss ü fehm ü idrāk
   O peyk-i berḳ-sürʿat **deñlū** çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 6). [deñlū,]*
5. Cudālıḳ **deñlü** hergiz müşkil olmaz
   Cihānda ol ḳadar bir ḳātil olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 35). [deñlü,]*
6. Olaruñ seyri **deñlü** aḳmaz seyl
   Süleymān taḫtı bigi götürür yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 19). [deñlü,]*

deplek: *Darbuka.*

1. Ziyāde kellesi ḳızmışdı **deplek**
   İderdi cümleden feryādı yigrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 21). [deplek,]*

deplek çal-: *Darbuka çalmak.*

1. Kimi düdük **çalardı** kimi **deplek**
   Bularuñ cümlesinden seyri yügrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 25). [deplek çalardı, -ar, -dı]*

depren-: *Kımıldamak, hareket etmek.*

1. Ve lîkin **deprenürdi** ḫoş nişānı
   Umardı göre ol ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 23). [deprenürdi, -ür, -di]*

depret-: *Kımıldatmak, oynatmak.*

1. Ṣabā **depretdi** ṣāḫ-ı ebri ol an
   Yire envārını dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 13). [depretdi, -di]*
2. Dilin bülbül bigi **depretdi** Jāle
   Eyitdi ol gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 97). [depretdi, -di]*
3. Bulup ṣu yir içinde inḳılābı
   Buḫār oldı vü **depretdi** turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 14). [depretdi, -di]*

der şaç-: *Ter saçmak.*

1. Lebin ṣorsañ eger pālūde-i ter
   Gül-āb-ı tāze **şaçmış** üstine **der** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 60). [der şaçmış, -mış]*

der-āġūş it-: *Kucaklamak.*

1. **Der-āġūş itdi** aġlın Şāh Jāle
   Ṣanasın āsmānda māhı hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 15). [der-āġūş itdi, -di]*
2. Buları şevḳ ile **itdi der-āġūş**
   Nite kim çeşme-i mihr eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 13). [der-āġūş itdi, -di]*
3. Muḥabbet ḳulzumı itdi yine cūş
   Diler ol düri şāh **ide der-āġūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 104). [der-āġūş ide, -e]*

derd: *Üzüntü.*

1. Emīr-i cund-ı cümle enbiyādur
   Günehkār ümmete **derdi** devādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 102). [derdi, -i]*
2. Bu **derd** ile be-ġāyet ḫaste oldı
   Ziyāde nālişi āheste oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 37). [derd,]*
3. O zerrīn tāclar başına odı
   Yaḳup bu **derde** irdi göge dūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 24). [derde, -e]*
4. Devā **derdine** anuñ ḥāʾil oldı
   Ġıdaya ḳalbi ġāyet māʾil oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 13). [derdine, -i, -n, -e]*
5. Velī dünya ḳadar derdi çekerdi
   Bu deñlü **derdden** çekmezdi derdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 24). [derdden, -den]*
6. Ṭabībi **derd** ecel olur şifāsı
   Ölümden özge bulunmaz devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 13). [derd,]*
7. Bunı Pervāne bir gün eyledi rāy
   Nice bir iñleyem **derd** ile çün nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 2). [derd,]*
8. Senüñ **derdüñle** şol deñlü ża ʿīfem
   Senüñ hicrüñle şol deñlü naḥīfem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 97). [derdüñle, -üñ, -le]*
9. Yidügüm **derd** sensiz içdügüm zehr
   Çerāġum nār-ı āh u mūʾnisüm ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 45). [derd,]*
10. Meger **derd** ile ʿuṣṣāḳ itdi āhı
    Cihānı itdi pür dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 7). [derd,]*
11. Hevāya berḳ çekdi tīġ-ı berrāḳ
    Ṣanasın **derd** ile āh itdi ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 24). [derd,]*
12. Kim ol raḳḳāṣ olan nāy-ı ʿışḳa
    Düşen biñ **derd** ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 22). [derd,]*
13. Gemiden çıḳdı çün ol **derde** mūʾnis
    Ṣanasın ḥūtdan ḳurtıldı Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 35). [derde, -e]*
14. Ne müşkil böyle ḳalursa bu hicrān
    Bana bu **derdden** cān virmek āsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 60). [derdden, -den]*

derd: *Üzüntü; hastalık.*

1. Bile elli ḥekim üstād-ı kāmil
   İder biñ **derdi** bir dem içre zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 26). [derdi, -i]*

derd çek-: *Sıkıntıya düşmek, zorluklar yaşamak, üzülmek.*

1. Ziyāde **derd çekdi** ġuṣṣalandı
   Buñaldı ġuṣṣadan serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 55). [derd çekdi, -di]*
2. Meger ʿāşıḳ bigi **çekmişdür** ol **derd**
   Ruḫ-ı zerdālü olmış zer bigi zerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 19). [derd çekmişdür, -miş, -dir]*
3. İrişdükçe ṣabā tā ḳopmaya gerd
   Kimesne gerdden tā **çekmeye derd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 16). [derd çekmeye, -me, -y, -e]*
4. Velī dünya ḳadar **derdi çekerdi**
   Bu deñlü derdden çekmezdi derdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 23). [derdi çekerdi, -er, -di]*
5. Velī dünya ḳadar **derdi çekerdi**
   Bu deñlü derdden **çekmezdi derdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 24). [derdi çekmezdi, -mez, -di]*
6. **Çeken** ol döne döne bunca **derdi**
   İden ṣabr u ḳarār ile neberdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 23). [derdi çeken, -en]*

derd dök-: *Derdini anlatmak.*

1. Ḳomadı didi **derdüñ** zevc ü ferdin
   Ṭabībe irdi çün kim **dökdi** derdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 10). [derdin dökdi, -di]*
2. N'ola aḥvāli dirsem sen ḥabībe
   Döker derdin k'ire ḫasta ṭabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 48). [derdin döker, -er]*

derde devā bul-: *Derde çare bulmak; derdini, sıkıntısını ortadan kaldıran bir çözüme ulaşmak.*

1. Bu şiʿri oḳıyup nūş itdi cāmı
   Eyitdi **derdüme buldum devāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 2). [derdüme devāmı buldum, -du, -m]*

derd ehli: *Sıkıntı çeken insanlar.*

1. Vilāyet oldı iḥyā cānı geldi
   Ḳamu **derd ehlinüñ** dermānı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 48). [derd ehlinüñ, -nüñ]*

derd ile āh it-: *Üzüntü ile ilenmek.*

1. Bu sözi didi **itdi derd ile āh**
   Firāvān ötdi güm güm ṭāḳ u dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 43). [derd ile āh itdi, -di]*

derd ḳo-: *Dert bırakmak.*

1. Görürler ol saʿādet kīmiyāsı
   Ḳomış bir derd kim yoḳdur devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 8). [derd ḳomış, -mış]*
2. Ḳomadı didi derdüñ zevc ü ferdin
   Ṭabībe irdi çün kim dökdi derdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 9). [derdüñ ḳomadı, -ma, -dı]*

derd ü belāya uġra-: *Sıkıntılı bir duruma düşmek.*

1. Egerçi **uġradum derd ü belāya**
   Yetişdüm çoḳ şükr dārü'ş-şifāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 45). [derd ü belāya uġradum, -du, -m]*

derd ü ġuṣṣa: *Dert ve keder.*

1. **Derd ü ġuṣṣa** altına almışdı ben üftādeyi
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ yetişdüñ çün hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 5). [derd ü ġuṣṣa,]*

derd ü ḥasret: *Dert ve hasret.*

1. Yine arada fırḳat ḥāṣıl oldı
   Bulara **derd ü ḥasret** vāṣıl oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 20). [derd ü ḥasret,]*

derd ü miḥnet: *Dert ve sıkıntı.*

1. Mesīrüm semt-i ḥasret hem-demüm ol
   Ḥarīmüm **derd ü miḥnet** maḥremüm ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 22). [derd ü miḥnet,]*

derd ü ẓulmet: *Üzüntü ve karanlık.*

1. Cihānda yoġıdı āsār-ı ṣıḥḥat
   İdüp dururdı ḥasta **derd ü ẓulmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 2). [derd ü ẓulmet,]*

derda: *Ne yazık ki.*

1. N'ola barān-ı belālar yaġsa her dem başuma
   İtdi **derda** kim seḥāb-ı çeşmi ḫūn-bār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 10). [derda,]*

derde dermān iriş-: *Derde çare bulunmak, sıkıntı çözülmek.*

1. Eger kim Ḫıżr tek ola ṭabībüm
   İrişür derdüme dermān ḥabībüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 118). [derdüme dermān irişür, -ür]*

derde devā bul-: *Derde çare bulmak; derdini, sıkıntısını ortadan kaldıran bir çözüme ulaşmak.*

1. Düriş cehd it edā eyle bahāñı
   Ara saʿy eyle **bul derde devāñı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 16). [derde devāñı bul,]*

derde devā gel-: *Sıkıntıya çare gelmek.*

1. Ṭur ey ḫasta göñül ölme yine **derde devā geldi**
   Yaturken künc-i miḥnetde seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 1). [derde devā geldi, -di]*

derde düş-: *Sorunla karşılaşmak; hastalanmak; âşık olmak.*

1. **Düşirdi derde** ġāyet ḫaste itdi
   Ḥabābāsā anı dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 35). [derde düşirdi, -ir, -di]*
2. Gerekdür **derde düşdi** aña dermān
   Şeh-i devlet-penāhuñ bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 45). [derde düşdi, -di]*

derde giriftār eyle-: *Derde sokmak.*

1. Beni **derde giriftār eyledi** ʿışḳ
   Velī öldürmege ʿar eyledi ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 31). [derde giriftār eyledi, -di]*

derde tiryāk: *Derde çare.*

1. Bilürdi **derdine tiryāḳ** maḫlūḳ
   Anuñçün dirler idi aña Fārūḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 111). [derdine tiryāḳ,]*

derde uġra-: *Sıkıntılı bir duruma düşmek.*

1. İlāhī sen ḳabūl eyle duʿāmı
   Yetişdür **uġradum derde** devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 82). [derde uġradum, -du, -m]*

derde uġrat-: *Derde sokmak.*

1. Ṣararmış rūy-ı ʿāşıḳ bigi zerde
   Ṣanasın anı ʿışḳ **uġratdı derde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 84). [derde uġratdı, -dı]*

derd-i cām: *Kadehin derdi II Kadehdeki tortu.*

1. Kimesne ḳan döküp olmazdı ḫūn-pāş
   Meger kim **derd-i cāmı** mest-i ḳallāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 60). [derd-i cāmı, -ı]*

derd-i cām-ı mest-i ḳallāş: *Kalleş sarhoşun kadehinin derdi II Kalleş sarhoşun kadehindeki tortu.*

1. Kimesne kimseye çekmezdi ḫançer
   Meger kim **derd-i cām-ı mest-i ḳallāş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 58). [derd-i cām-ı mest-i ḳallāş,]*

derd-i derūn: *Gönül kaygısı, tasası.*

1. Anı **derd-i derūndan** ʿışḳ ile yaz
   Semendervār ol oda eyle pervāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 23). [derd-i derūndan, -dan]*

derd-i firḳat: *Ayrılık derdi.*

1. Ala mı cānı cānā **derd-i firḳat**
Ḳala mı rūz-ı ḥaşre iş bu ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 95). [derd-i firḳat,]*

derd-i firḳat: *Ayrılık derdi, kederi.*

1. Anuñ almışdı cānın **derd-i firḳat**
Yine cān virdi geldi o ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 25). [derd-i firḳat,]*

derd-i firḳat ḥāṣıl ol-: *Ayrılık derdi meydana gelmek.*

1. Bizüm aḥvālimüz gey müşkil oldı
Arada **derd-i firḳat ḥāṣıl oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 62). [derd-i firḳat ḥāṣıl oldı, -dı]*

derd-i firḳatda unıt-: *Ayrılık derdinde unutmak.*

1. Elā ey ḳalb-i pür-derdüñ ṭabībi
Unıtma derd-i firḳatda ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 52). [derd-i firḳatda unıtma, -ma]*

derd-i ḥasret: *Özlem derdi.*

1. Fütādeñ ḥāk idüpdür **derd-i ḥasret**
Götür ṭopraḳdan anı a ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 77). [derd-i ḥasret,]*

derd-i tāb: *Büyük sıkıntı veren dert.*

1. Ṭabībā vir bu bīmāra cevābı
Gide tā kim yürekden **derd-i tābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 72). [derd-i tābı, -ı]*

derd-i yāra uġra-: *Aşk derdine uğramak.*

1. Peleng **uġradı** beñzer **derd-i yāra**
Teninde dāġı bī-ḥad ḳara ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 31). [derd-i yāra uġradı, -dı]*

derdin viren tañrı devāyı virür: *"her sıkıntının, üzüntünün bir çaresi vardır" anlamında kullanılan bir söz.*

1. **Virür derdin viren** Tañrı **devāyı**
Vefāya irişür çeken cefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 61). [derdin viren devāyı virür,]*

derdine çāre yetiş-: *Soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek.*

1. İrişdi çün o māhuñ yaşı çāre
Yetişdi atası **derdine çāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 98). [derdine çāre yetişdi, -di]*

derdüm var: *Derdi bulunmakta.*

1. Didi gelmiş degül miṣlüñ diyāre
   Benüm **derdüm var** eyle aña çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 22). [derdüm var,]*

derdüñ devāsı: *Derdin çaresi.*

1. Çü çıḳdı aña ol **derdüñ devāsı**
   Ṭoḳuz ḳat çarḫa ṣan müʾmin duʿāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 27). [derdüñ devāsı,]*

derdüni di-: *Derdini söylemek.*

1. **Diyeyüm derdümi** bari ṭabībe
   Ola kim yol bulam vaṣl-ı ḥabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 5). [derdümi diyeyüm, -y, -e, -y, -üm]*

der-ḥāl: *Hemen, o anda.*

1. Bularuñ nakṣı ḫalḳa eyleyüp āl
   Ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı aldı **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 16). [der-ḥāl,]*
2. Kim aña çaġrışup söylerdi eşkāl
   Kişinüñ niyyetin añlardı **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 6). [der-ḥāl,]*
3. Feżā-yı güft ü gūyā aç per ü bāl
   Maʿāna ʿālemin geşt eyle **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 8). [der-ḥāl,]*
4. Ṣoyup eyler tırāş ol ḫalḳı **der-ḥāl**
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ eyler abdāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 15). [der-ḥāl,]*
5. Getürdi ol perīler murġı **der-ḥāl**
   Görenler ṣandılar uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 23). [der-ḥāl,]*
6. Leb-i laʿlīnler anı içse **der-ḥāl**
   Geçirür laʿlden ṣan rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 15). [der-ḥāl,]*
7. Ṣafā vü ẕevḳ ile ol ruḫları al
   Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 18). [der-ḥāl,]*
8. Gözinüñ reglerini añа **der-ḥāl**
   Ṭoladı nite kim bir rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 3). [der-ḥāl,]*
9. O zāġa ol perī ẕıl itdi **der-ḥāl**
   Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 7). [der-ḥāl,]*
10. O şeb k'açmışdı Pervāne per ü bāl
    İrişmişdi viṣāl-i Şemʿe **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 20). [der-ḥāl,]*
11. Ne yirde var ise dervīş-i bī-māl
    Çerāġ aḳçelerin yandurdı **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 20). [der-ḥāl,]*
12. Yā ʿAnḳa'lardur açmışlar per ü bāl
    İrişdiler uçar ḳuş bigi **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 14). [der-ḥāl,]*
13. Kimi zerrīn kimi sīmīn kimi āl
    Bu ʿālem cümlesin zeyn itdi **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 4). [der-ḥāl,]*
14. Anı sāḳīler içdi evvel **der-ḥāl**
    Geçürdi laʿllerinden rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 23). [der-ḥāl,]*
15. Per açsa murġlar yanardı **der-ḥāl**
    Açardı mirvaḥa ammā perr ü bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 29). [der-ḥāl,]*
16. O dem gözden geçürdi şāh **der-ḥāl**
    Anı Çīn begleri itmişler irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 53). [der-ḥāl,]*
17. İrişmiş göge bayraḳlar yaşıl āl
    Gören ḳavs-ı ḳuzaḥ ṣanurdı **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 16). [der-ḥāl,]*
18. O dāḫı gördi yāre olmış irsāl
    Ulaşdurdı sarāy-ı Şemʿe **der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 120). [der-ḥāl,]*
19. Nedenlü nūn ki var her biri bir gül
    Olur anı gören **der-ḥāl** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 10). [der-ḥāl,]*

der-ḥāl uç-: *Hemen uçmak.*

1. Eline girdügi sāʿat anuñ bāl
   Hemān pervāne gibi **uçdı der-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 18). [der-ḥāl uçdı, -dı]*

der-i deryā-yı şādī: *Sevinç denizinin kapısı.*

1. Açar esrār-ı rūyından niḳābı
   Der-i deryā-yı şādī merḥabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 10). [der-i deryā-yı şādī,]*

der-i dil-ber: *Sevgilinin kapısı.*

1. Öñinde ol ḥiṣāruñ itdi ṭop āh
   Der-i dil-berde ṣan ʿāṣıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 42). [der-i dil-berde, -de]*

der-i imrūz: *Bugünün kapısı.*

1. **Der-i imrūzdan** gün bigi aña
   Görinürdi derūn-ı ḳaṣr-ı ferdā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 67). [der-i imrūzdan, -dan]*

der-i mey-hāne: *Meyhane kapısı.*

1. **Der-i mey-ḫāneye** dāʾim yüzüñ sür
   Dilerseñ südde-i devlet-meābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 9). [der-i mey-ḫāneye, -y, -e]*

deri verd-i ḫandān ol-: *Teri taze güle dönmek.*

1. Ḫalīl'e n'ola nār olsa gülistān
   Deri bunuñ **olurdı verd-i ḫandān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 48). [deri verd-i ḫandān olurdı, -ur, -dı]*

derīce: *Küçük kapı.*

1. Geçüp güller gibi mismār oturmış
   Derice per açup uçmaġa ṭurmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 48). [derice,]*

derisine sıġ-: *Derisine sığmak II Kabına sığmak.*

1. **Derisine** ṣafādan **sıġmayup** def
   Gögüs ḳaḳup geçer bunlara kef kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 17). [derisine sıġmayup, -ma, -y, -up]*

dermān aña gel-: *Anarak derman gelmek.*

1. Ṭur ey ḫasta göñül ölme yine derde devā geldi
   Yaturken künc-i miḥnetde seni **dermān aña geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 2). [dermān aña geldi, -di]*

dermān bağışla-: *Çare kılmak.*

1. Nice mey cānā ol cānlar bağışlar
   Dil-i pür-derde **dermānlar bağışlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 4). [dermānlar bağışlar, -r]*

dermān gel-: *Şifa bulmak, çareye kavuşmak.*

1. Dil-i pür-derdümüñ **dermānı gelsün**
   Yine bu mürde cismüñ cānı gelsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 17). [dermānı gelsün, -sün]*
2. Vilāyet oldı iḥyā cānı geldi
   Ḳamu derd ehlinüñ **dermānı geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 48). [dermānı geldi, -di]*

dermān gerek: *Çare lazım.*

1. **Gerekdür** derde düşdi aña **dermān**
   Şeh-i devlet-penāhuñ bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 45). [dermān gerekdür, -dür]*
2. Vilāyet ḳurı tendür cān gerekdür
   Gidüpdür ṣıḥḥatı **dermān gerekdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 74). [dermān gerekdür, -dür]*

ders-i telbīs: *Hile dersi.*

1. Gelür andan sebaḳ alurdı iblīs
   Oḳurdı günde biñ kez **ders-i telbīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 10). [ders-i telbīs,]*

derūn: *Gönül, yürek, iç.*

1. Bir āftāb-ı cihan-ṭabdur ki nūrından
   Ḳılar **derūnı** leyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 18). [derūnı, -ı]*
2. Beni ādem ṣanur gören birūnum
   Ṭoludur kibr ü kīn ile **derūnum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 14). [derūnum, -um]*
3. Maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür
   Derūnı gün bigi rūşen gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 18). [derūnı, -ı]*
4. Ziyāde ḫūb idi āb u hevāsı
   Derūnı ṭopṭolu Cennet ṣafāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 6). [derūnı, -i]*
5. Anuñ nā-geh görür naḳşın o naḳḳāş
   Derūnında olur resm ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 30). [derūnında, -ı, -n, -dan]*
6. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi pür-ḫūn
   Yanında iki ġarrā serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 5). [derūnı, -ı]*
7. **Derūnı** ḳalb-i ḥāsid bigi deycūr
   Günehlü ḥācī bigi görmemiş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 3). [derūnı, -ı]*
8. Ruḫından ḳaʿrı çāhuñ gülşen oldı
   Derūnı gün yüzinden rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 24). [derūnı, -ı]*
9. Bu işden oldı Nāṣır çün kim āgāh
   Derūndan yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 16). [derūndan, -dan]*
10. Açıldı gülsitāna ḫār ile gül
    Derūndan nāle iẓhār itdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 32). [derūndan, -dan]*
11. **Derūnında** anı ḥıfẓ itdi zindān
    Ṣanasın müʾminüñ ṣadrında imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 55). [derūnında, -ı, -n, -da]*

12. Bu yaña Şemʿi Dāye itdi āgāh
Derūndan yane yane itdiler āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 2). [derūndan, -dan]*
13. Saña surḫ ile yazılmadı nāme
Derūnumdan aña od ṣaçdı ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 90). [derūnumdan, -um, -dan]*
14. Surūr ile **derūnı** ṭoldı anuñ
Revān düşdi öñine kārbānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 67). [derūnı, -ı]*
15. Velī her dem aña biñ yılca oldı
Derūnı āteş-i şevḳ ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 14). [derūnı, -ı]*
16. Bu yaña şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz
Derūnı āteş-i şevḳ ile pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 18). [derūnı, -ı]*
17. **Derūnı** nā-bedīd itdi çü deryā
İdüp çūş u ḫurūş vü oldı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 29). [derūnı, -ı]*
18. **Derūnı** ḳalb-i ʿāşıḳ bigi ṣāfī
Anuñ bī-ḥad kenārında ḫilāfı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 25). [derūnı, -ı]*
19. **Derūnı** ġıll u ġışdan pāk u ṣafī
Kim ol dil teşnelik derdine şāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 43). [derūnı, -ı]*
20. O meh seyr itdi ol şehri ser-ā-ser
Derūnı gün bigi oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 36). [derūnı, -ı]*

derūn-i dil: *Gönülden, samimi olarak.*

1. **Derūn-i dilde** olan şirki cümle maḥv eyler
Zebāndan olsa ʿıyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 9). [derūn-i dilde, -de]*

derūnı ġıll u ġışdan pāk-ı şāfi: *İçi kin ve fesatlıktan arınmış.*

1. **Derūnı pāk-ı şāfi ġıll u ġışdan**
Ḥarāret virmede artuḳ güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 3). [derūnı ġıll u ġışdan pāk-ı ṣāfi,]*

derūn-ı ḫalvet: *Tenha yer.*

1. Oturmışdum **derūn-ı ḫalvetümde**
Hemān sāʾim idi müʾnisüm ḳatumda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 9). [derūn-ı ḫalvetümde, -üm, -de]*

derūn-ı ḫūt: *Balığın içi, karnı.*

1. Bu maḥbesden çıḳar ḳıl yāre mūnis
Derūn-ı ḫūtdan mānend-i Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 72). [derūn-ı ḫūtdan, -dan]*

derūn-ı ḫūtdan yūnus çık-: *Balığın içinden Hz. Yunus kurtulmak.*

1. **Derūn-ı ḫūtdan** ṣan **çıḳdı Yūnus**
Cihān ḫalḳıyla oldı geldi müʾnis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 3). [derūn-ı ḫūtdan yūnus çıḳdı, -dı]*

derūn-ı ḫūt-ı ḫalvet ol-: *Balığın karnında olmak.*

1. Anuñ ḥaḳḳı **derūn-ı ḥūt-ı ḫalvet**
   Olup aña senüñle buldı vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 94). [derūn-ı ḥūt-ı ḫalvet olup, -up]*

derūn-ı ḳaṣr-ı ferdā: *Yarın sarayının içi.*

1. Der-i imrūzdan gün bigi aña
   Görinürdi **derūn-ı ḳaṣr-ı ferdā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 68). [derūn-ı ḳaṣr-ı ferdā,]*

derūn-ı ḳubbe-i merfūʿ-ı aʿlā: *Aziz, yükseltilmiş kubbenin içi.*

1. Batup maġribde çarḫ-ı ṭās-ı raʿnā
   Derūn-ı ḳubbe-i merfūʿ-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 2). [derūn-ı ḳubbe-i merfūʿ-ı aʿlā,]*

derūn-ı pür-hevā: *İçi aşkla dolu.*

1. Ḳamu ʿuṣṣāḳı yaḳduġın nevādan
   Tehī ṣanmañ **derūn-ı pür-hevādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 8). [derūn-ı pür-hevādan, -dan]*

derūnı pür-nūr ol-: *İçi nurla dolu olmak.*

1. Cemālinden **derūnı oldı pür-nūr**
   Şeb-i endūh u ġuṣṣa oldı maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 25). [derūnı pür-nūr oldı, -dı]*

dervīş ü mīr: *Kalender ve efendi.*

1. Buḫāru'l-mā bigi oynatdı yiri
   Didi eyvā anuñ **dervīş ü mīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 18). [dervīş ü mīri, -i]*

dervīş-i bī-māl: *Malsız derviş.*

1. Ne yirde var ise **dervīş-i bī-māl**
   Çerāġ aḳçelerin yandurdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 19). [dervīş-i bī-māl,]*

deryā: *Deniz.*

1. Bād-ı ḳahruñdan olursa cümle **deryā** telḫ-kam
   Āb-ı luṭfuñdan olur nāyuñ dimāġı pür-nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 19). [deryā,]*
2. Gūyā ki ebr-i nīsān **deryāya** gevher-efşān
   Luṭfuñ eli cihāna toḫm-ı seḫāyı zāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 39). [deryāya, -y, -a]*
3. Şikār olur mı bir guncişle ʿAnḳā
   Olur mı bir ḳadeḥ **deryāya** meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 86). [deryāya, -y, -a]*
4. Şaḳāyıḳ olmış ol baḥruñ ḥabābı
   Ṭarāvet olmış ol **deryānuñ** ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 38). [deryānuñ, -nuñ]*
5. Şalup yād illere n'eylersin anı
   Bu **deryā** olsa yig anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 30). [deryā,]*

6. İki leşker ḳamu oldı zirih-pūş
   İki **deryā** ṣanasın eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 12). [deryā,]*
7. ʿAdūlar ḳanı içre cümle ḫançer
   Hemān **deryā** içinde ḥūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 54). [deryā,]*
8. Anuñ bir cānibi **deryā** içinde
   Naẓīri yoġ idi dünyā içinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 3). [deryā,]*
9. Nice gün gitdi gūyā kim eser yil
   Varup **deryāya** irdi nite kim seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 2). [deryāya, -y, -a]*
10. Derūnı nā-bedīd itdi çü **deryā**
    İdüp çūş u ḫurūş vü oldı ṣeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 29). [deryā,]*
11. Esüp **deryāyı** yāḫud bād-ı ṣarṣar
    Getürdi bir nefesde cūşa yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 57). [deryāyı, -y, -ı]*
12. Ya bir **deryādur** içi pür-ṣadefdür
    Pür olmış ol ṣadefler içleri dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 29). [deryādur, -dur]*

deryā devāt ol-: *Deniz mürekkep olmak.*

1. Şerḥ olınmaz Ẕātiyā anuñ kitāb-ı raḥmeti
   Āsmān evrāḳ olup **olursa deryālar devāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 38). [deryālar devāt olursa, -ur, -sa]*

deryā içi acı-: *Denizin içi acımak.*

1. Görürse āh u eşkin ben elīmüñ
   Acır deryā içi yanar caḥīmüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 50). [deryā içi acır, -r]*

deryā leşkeri: *Deniz ordusu.*

1. Işıḳlar cāmiʿ-i fetḥi ḳıbābı
   Ya **deryā leşkeri** anlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 30). [deryā leşkeri,]*

deryā ol-: *Deniz olmak.*

1. Cihānı devr ider itse şitābı
   Geçer yil bigi **deryā olsa** ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 8). [deryā olsa, -sa]*

deryādan al-: *Denizden ayırmak.*

1. Seḥāb-ı hicr irüp **deryādan aldı**
   Revān ben ḳaṭreyi ṣaḥrāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 21). [deryādan aldı, -dı]*

deryāya getür-: *Denize getirmek.*

1. Firāḳ ebri alup ben ḳaṭreyi ṣalmışdı ṣaḥrāya
   Bi-ḥamdi'llāh **getürdi** cūy-ı ceẕbeñ yine **deryāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 2). [deryāya getürdi, -di]*

deryāya şal-: *Denize bırakmak.*

1. Yetişdi leşker-i enbūha geldi
   Naẓar fülkini ol **deryāya şaldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 30). [deryāya ṣaldı, -dı]*

deryā-yı aḥder: *Yeşil deniz.*

1. Yine cūş eyledi **deryā-yı aḥḍer**
   Ḥabāb-ı necm ile ṭoldı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 5). [deryā-yı aḥḍer,]*

deryā-yı ḍalāletde ḳal-: *Sapkınlık denizinde kalmak.*

1. **Deryā-yı ḍalāletde ḳalurdı** ḳamu ʿālem
   Olmasañ eger bedreḳa necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 9). [deryā-yı ḍalāletde ḳalurdı, -ur, -dı]*

deryā-yı eşki ṭaşa gel-: *Gözyaşı denizi taşmak.*

1. Zamāndan ṣoñra ʿaḳlı başına geldi
   Yine **deryā-yı eşki ṭaşa geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 42). [deryā-yı eşki ṭaşa geldi, -di]*

deryā-yı firḳat: *Ayrılık denizi.*

1. İrişmezse eger kim Ḫıżr-ı vuṣlat
   Helāk eyler beni **deryā-yı firḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 88). [deryā-yı firḳat,]*

derya-yı gevher: *Cevher yüklü olan deniz.*

1. O mektūb üstine ṣaçdı ser-ā-ser
   Feraḥdan gözleri **derya-yı gevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 50). [derya-yı gevher,]*

deryā-yı ḳalb: *Kalp denizi.*

1. O ṣeb **deryā-yı ḳalbi** eyledi cūş
   Ṭurup āyīneveş oldı nemed-pūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 7). [deryā-yı ḳalbi, -i]*

deryā-yı muḥabbet cūş it-: *Sevgi denizi coşmak.*

1. Yine **cūş itdi deryā-yı muḥabbet**
   Belürdi şevḳ mevcinden ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 19). [deryā-yı muḥabbet cūş itdi, -di]*

deryā-yı şecāʿat: *Cesaret denizi.*

1. Bunı çün gördi Şāh incindi ġāyet
   Temevvüc itdi **deryā-yı şecāʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 30). [deryā-yı şecāʿat,]*

deşt: *El.*

1. Ḫıṭāyī ḫūblar **destinde** çīni
   Elif-ḳadler elinde sīm sini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 29). [destinde, -i, -n, -de]*

2. Zer üsküflülerüñ **destinde** zerde
   Bulınmaz lezzeti şehd ü şekerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 47). [destinde, -i, -n, -de]*
3. Ḫıṭāyī ḫūblar **destinde** çini
   Müzeyyen eylediler bezm içini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 5). [destinde, -i, -n, -de]*
4. O zerrīn tāclar **destinde** zerde
   O sāʿat ḳodılar yir yir naẓarda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 11). [destinde, -i, -n, -de]*

dest yu-: *El yıkamak; ümidini kesmek, vazgeçmek, ilgisini kesmek.*

1. Göricek gözlerini oldı ser-mest
   Yem-i ʿışḳ içre kendüden **yudı dest** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 78). [dest yudı, -dı]*
2. Bu şevḳ ü şādī itdi bunları mest
   Yudılar ʿaḳl baḥrından bular **dest** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 12). [dest yudılar, -dı, -lar]*
3. Yaturdı Şemʿ ile Pervāne ḳan mest
   Yumışdı ʿaḳl baḥrinden bular **dest** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 42). [dest yumışdı, -mış, -dı]*
4. İçüp aḫşam olınca oldılar mest
   Tefekkür ḳulzumından **yudılar dest** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 22). [dest yudılar, -dı, -lar]*
5. Ayaġundan cihānı eyle ser-mest
   Yusunlar baḥr-ı ġamdan ser-be-ser **dest** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 4). [dest yusunlar, -sun, -lar]*

deste: *Demet.*

1. Viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān oldı tezyīn
   Yine bir **deste** şemʿi yaḳdı Pervīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 2). [deste,]*

deste al-: *Eline kadeh almak.*

1. Kevākib bigi var **al destüñe** cām
   Şarāb-ı ʿömre devrān dimeden ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 7). [destüñe cām al,]*

deste ayaḳ şun-: *Ele kadeh vermek.*

1. **Ayaḳ şun destüme** sāḳī cihān maʿnāda bir demdür
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez şol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 1). [destüme ayaḳ şun,]*

dest-i devrān: *Zamanın eli.*

1. Ḳatarken **dest-i devrān** miske kāfūr
   Şaçarken ẓulmet üzre ṣubḥgeh nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 1). [dest-i devrān,]*
2. Çekenler **dest-i devrāndan** cefāyı
   Dimişler görüni gelmez ḳażāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 31). [dest-i devrāndan, -dan]*

dest-i ḥasret: *Hasret eli.*

1. Oturmış idi Şāh Jāle ġamnāk
   Yaḳasın **dest-i ḥasret** eylemiş çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 18). [dest-i ḥasret,]*

dest-i ḫışm: *Öfke eli, gazap eli.*

1. Ger ursa **dest-i ḫışmı** tīġ u nīze
   İder ḳalb-i ʿadūyı rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 25). [dest-i ḫışmı, -ı]*

dest-i ʿizāz: *Hürmet eli.*

1. Pür olsun ol güherden cümle kūşe
   Daḳılsun **dest-i ʿizāz** ile gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 26). [dest-i ʿizāz,]*

dest-i şāh: *Padişah eli.*

1. O sāʿat **dest-i şāha** ṣundı anı
   Perīşān ide tā ḫalḳ-ı cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 17). [dest-i şāha, -a]*

dest mühennā eyle-: *Eli kınalamak.*

1. Kimisi **eyledi destin müḥennā**
   Sirişkinden yed-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 9). [destin müḥennā eyledi, -di]*

destinde mirvaḥa: *Elinde yelpaze.*

1. Oturmış **mirvaḥa destinde** Jāle
   Ḳızarmışdı ḥarāretden çü lāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 31). [destinde mirvaḥa,]*

destinde ṭut-: *Elinde tutmak.*

1. **Ṭutar** biñ bendevār **destinde** micmer
   Buḫūr eyler içinde müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 13). [destinde ṭutar, -ar]*

destine gir-: *Yakalanmak.*

1. Kimüñ kim **destine gire** o server
   Ben anı ġarḳ idem mala ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 19). [destine gire, -e]*

destine nīze al-: *Eline mızrak almak.*

1. **Nīze almış** cümle-i cund-ı suṭūruñ **destine**
   Leşker-i endūhuñ oldı işi ser-tā-ser tamām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 9). [destine nīze almış, -mış]*

destine ṭut-: *Elinde tutmak.*

1. **Ṭutup destine** ol şemşīr-i berḳi
   Añardı nām-ı şāh-ı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 9). [destine ṭutup, -up]*

destine vir-: *Eline vermek.*

1. Getürdi nāmeyi **destine virdi**
   Ṣabāveş peyk-i çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 13). [destine virdi, -di]*

destūr al-: *İzin almak.*

1. Pes andan **aluban** Pervāne **destūr**
   Yine ol ḳaṣra uçdı şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 115). [destūr aluban, -uban]*

destūr vir-: *İzin vermek.*

1. **Vire** aḳ sancaġın çözmege **destūr**
   Mināre üzre gūyā berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 59). [destūr vire, -e]*
2. Çün ol üstāda Sulṭān **virdi destūr**
   Ṣafā kesb itdi ḳalbi oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 17). [destūr virdi, -di]*
3. İşitdi anı sulṭān **virdi destūr**
   Ṣafā-yı ḳalb ile pür-şevḳ ü mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 37). [destūr virdi, -di]*
4. O sāʿat **virdiler** o peyke **destūr**
   Ḥużur-ı şāha geldi şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 33). [destūr virdiler, -di, -ler]*
5. Yitürdi gevherini Şāh Faġfūr
   Baña emr eyledi vü **virdi destūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 54). [destūr virdi, -di]*
6. Müşerref itdi geldi taḥtgāhın
   Virüp destūrı ṭaġıtdı sipāhın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 10). [destūrı virüp, -üp]*

destūr viril-: *İzin verilmek.*

1. Sözi ḫatm eyledi çün Şāh Faġfūr
   O sāʿat elçüye **virildi destūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 80). [destūr virildi, -di]*

deşt: *Çöl, sahra.*

1. Hevāya aġa ger kūh u eger **deşt**
   Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 73). [deşt,]*

deşt ile kūh: *Çöl ve dağ.*

1. Bile anuñ yanınca ḫalḳ-ı enbūh
   Ser-ā-ser ādem oldı **deşt ile kūh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 38). [deşt ile kūh,]*

deşt ü kūhsār: *Çöl,ova ve dağ.*

1. Ḳoyup baş u ayaḳ götürdi ʿayyār
   Bulıtlar bigi geçdi **deşt ü kūhsār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 12). [deşt ü kūhsār,]*

deşt ü ṭaġ: *Çöl ve dağ.*

1. Ḳodı başı vü götürdi ayaġı
   Bulıtlar bigi geçdi **deşt ü ṭaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 20). [deşt ü ṭaġı, -ı]*
2. Kimisi atına virdi yaraġı
   Geçe yil bigi tā kim **deşt ü ṭaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 36). [deşt ü ṭaġı, -ı]*

deşt ü ṭaġ giç-: *Çöl ve dağ aşmak.*

1. Ṭurup itdi müheyyā yol yaraġın
   Giçe tā kim cihānuñ **deşt ü ṭaġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 4). [deşt ü ṭaġın giçe, -e]*

devā: *Çare, derman.*

1. Emīr-i cund-ı cümle enbiyādur
   Günehkār ümmete derdi **devādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 102). [devādur, -dur]*
2. **Devā** derdine anuñ ḥāʾil oldı
   Ġıdaya ḳalbi ġāyet māʾil oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 13). [devā,]*

devā yetişdür-: *Çare bulmak.*

1. İlāhī sen ḳabūl eyle duʿāmı
   Yetişdür uġradum derde **devāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 82). [devāmı yetişdür,]*

devāsı yoḳ: *Çaresi yok.*

1. Görürler ol saʿādet kīmiyāsı
   Ḳomış bir derd kim **yoḳdur devāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 8). [devāsı yoḳdur, -dur]*

devāt-ı ḳudret: *Kudret diviti II Kadın cinsel organı.*

1. **Devāt-ı ḳudrete** ḳodı ḳalem u
   Yazıldı cāme-ḫʷāba surḫ yazu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 55). [devāt-ı ḳudrete, -e]*

devā-yı derd: *Derdin dermanı.*

1. **Devā-yı derdi** çün bulmadı cebri
   Hemān şeh kendüye yār itdi ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 37). [devā-yı derdi, -i]*

devlet: *Mutluluk, talih.*

1. Sepildi yüregine anlaruñ şu
   ʿAceb gösterdi **devlet** anlara rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 66). [devlet,]*
2. Kevākib-leşker ü encüm-ḫışm ol
   Cihānda **devlet** ile muḥterem ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 38). [devlet,]*

3. Didiler **devlet** ile pāydār ol
   Saʿādet atına dāʾim suvār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 37). [devlet,]*
4. Yetişdi **devlet** ile Şāh Jāle
   Hemān ol ḳalʿaya oldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 29). [devlet,]*
5. Ne ḳılsun **devleti** ḳalmadı yārı
   Ferāġat itdi geldi ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 19). [devleti, -i]*
6. Ziyāde ḳıl reʿāyayı riʿāyet
   Dilerseñ iki ʿālem içre **devlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 30). [devlet,]*
7. Çün ol şeh **devlet** ile taḫta geçdi
   Ḫüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 45). [devlet,]*

devlet: *Saltanat.*

1. Dünyāda **devlet** ile olduñ bu gün Süleymān
   Vaḥş u ṭuyūr ins ü cin emrüñe tevābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 37). [devlet,]*
2. Ḳuluñ Pervâne'ye ol Şemʿi yandur
   Kim anuñ **devleti** şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 66). [devleti, -i]*

devlet duʿāsı: *Devletin devamı ve bekası için okunan dua.*

1. Ey **devletüñ duʿāsı** aḥcār-ı ḳahrı ḳāmıʿ
   V'ey himmetüñ hevāsı eşcār-ı luṭfı rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 3). [devletüñ duʿāsı,]*

devlet güni: *Refah zamanı, iyi günler.*

1. Ey ʿizzetüñ göginde ḫūrşīd-i berḳi lāmiʿ
   V'ey **devletüñ güninde** ferḫunde cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 2). [devletüñ güninde, -n, -de]*

devlet ile yār ol-: *Mutlulukla dost olmak.*

1. Didiler pādşāha var olasın
   Cihānda **devlet ile yār olasın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 66). [devlet ile yār olasın, -a, -sın]*

devlet ü ʿizz ü saʿādet: *Baht, mutluluk, sevinç, yücelik, azamet ve bahtiyarlık.*

1. Ser-ā-ser **devlet ü ʿizz ü saʿādet** aña yār olsun
   Cihān ṭurduḳca var olsun ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 13). [devlet ü ʿizz ü saʿādet,]*

devlet-penāh: *Mutluluğun, talihin koruyucusu.*

1. Didi bunı irişdür pādşāha
   Sāʿadet-melce **devlet-penāha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 16). [devlet-penāha, -a]*
2. Varup ḳondı o sāʿat ḳaṣr-ı şāha
   Ḫaber geldi ki ol **devlet-penāha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 16). [devlet-penāha, -a]*
3. Eyitdi ṣu bigi var pādşāha
   Sāʿadet-melce **devlet-penāha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 12). [devlet-penāha, -a]*

devir: *Devir, çağ.*

1. Cihānda ġuṣṣa yüzin gör meh oldı **devrüñde**
   Şarāb-ı cām-ı surūr ile serverān mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 3). [devrüñde, -üñ, -de]*
2. Şular kim olalar **devrüñde** cābir
   Hemān setr eylesün ʿaybın meḳābir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 55). [devrüñde, -üñ, -de]*

devir: *Dünya, felek.*

1. ʿAceb düşmişdi ol ẕevḳ ü ṣafālar
   Görürdük **devrden** luṭf u vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 58). [devrden, -den]*

devr eyle-: *Dönmek.*

1. Felek **devr eyledükce** pāydār ol
   Saʿādet menzilinde ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 23). [devr eyledükce, -dükce]*

devr it-: *Dönmek, dönüp dolaşmak.*

1. Cihānı **devr ider** itse şitābı
   Geçer yil bigi deryā olsa ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 7). [devr ider, -er]*

devrān: *Devir, çağ.*

1. Kevākib bigi var al destüñe cām
   Şarāb-ı ʿömre **devrān** dimeden ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 8). [devrān,]*

devrān: *Felek.*

1. Görüp **devrāndan** ol geh luṭf geh cevr
   Cihānı eylemişdi gün bigi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 3). [devrāndan, -dan]*
2. Çü **devrān** hicre tebdīl itdi vaṣlı
   Hemān anuñ budur ʿālemde aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 69). [devrān,]*

devrān bāḳī degül: *Dünya sonsuz değildir.*

1. Eger kim var ise bāḳī getür **devrān degül bāḳī**
   Edir ke'sen ve nāvilhā elā yā eyyühes's-sāḳī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 1). [devrān bāḳī degül,]*

devrān zer devātın dakın-: *Dünya, altın hokka takınmak.*

1. **Daḳındı zer devātın** yine **devrān**
   Kim aña şaʿşaʿa altun ḳalemdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 1). [devrān zer devātın daḳındı, -dı]*

devr-i zamān: *Zamanın devirleri.*

1. Söyünmez şemʿ uyar dār-ı cihānda
Añılsun ḥaşre dek **devr-i zamānda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 8). [devr-i zamānda, -da]*

devrüñ mürūrı: *Devranın geçiciliği.*

1. Zamānuñ sürʿatin **devrüñ mürūrın**
Mehüñ hem ʿilletin bedrüñ ḳusūrın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 27). [devrüñ mürūrın, -n]*

deycūr: *Karanlık.*

1. Derūnı ḳalb-i ḥāsid bigi **deycūr**
Günehlü ḥācī bigi görmemiş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 3). [deycūr,]*

deycūr ol-: *Karanlık olmak.*

1. Bu ʿālem şol ḳadar **oldı** ki **deycūr**
Yoġ anda çeşm-i bī-inṣāfveş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 3). [deycūr oldı, -dı]*
2. Çü düşdi şāh-zāde Şemʿden dūr
Cihān anuñ gözine **oldı deycūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 2). [deycūr oldı, -dı]*

deyr-i luṭf: *İyilik tapınağı.*

1. Didi ey **deyr-i luṭfuñ** put-peresti
Felek ḳadr-i refiʿüñ zīr-desti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 43). [deyr-i luṭfuñ, -uñ]*

deyr-i maʿāni: *Manalar tapınağı.*

1. Gel ey **deyr-i maʿāni** büt-peresti
Maʿāni bezminüñ bī-hūş mesti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 1). [deyr-i maʿāni,]*

dıraht: *Ağaç.*

1. Daḫı hem ol **dıraḫtuñ** berk ü bārı
Hevāya berkveş viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 11). [dıraḫtuñ, -uñ]*

dıraht-ı ʿışḳ: *Aşk ağacı.*

1. **Dıraḫt-ı ʿışḳdan** ʿarż itdi dīdār
Kelīme vādī-i Eymendeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 99). [dıraḫt-ı ʿışḳdan, -dan]*

di-: *... diye düşünmek.*

1. Buḫār ile ḳımıldar **dirsin** anı
Buḫārı kim ider ey yār cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 33). [dirsin, -r, -sin]*

di-: *Bilinmek, anılmak.*

1. Anuñçün Jāle **dirlerdi** o yāra
   Anı irgürdüginçe Ḥaḳ bahāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 29). [dirlerdi, -r, -ler, -di]*

di-: *Söylemek.*

1. Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam **didigüm** ʿayb olmasun
   Dostlar ben bende bir sulṭan-ı ḫūbān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 9). [didigüm, -dig, -üm]*
2. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a ki bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa **dirdük** meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 8). [dirdük, -r, -dü, -k]*
3. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler āhı
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen **dimiş** nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 12). [dimiş, -miş]*
4. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey Ẕātī
   Ṣafa ile **di** her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 34). [di,]*
5. Nedür tekellüm-i tevḥīd **didüm** ervāḥa
   Pür oldı kevn ü mekān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 3). [didüm, -dü, -m]*
6. **Disem** ṣafā-yı derūn ile rūz-ı ḥaşre degin
   Ecelden olsa amān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 7). [disem, -se, -m]*
7. Ḳomaz göñülde gümān lā-ilāhe illā'llāh
   Disem biñ olsa zebān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 2). [disem, -se, -m]*
8. İlāhī ḳudretümüz cān virürken alma bizüm
   Disün dehān u lisān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 30). [disün, -sün]*
9. Sen ümmetüñi isteyesin ḥażret-i Ḥaḳ'dan
   Nefsī **diyicek** cümle nebī rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 14). [diyicek, -y, -icek]*
10. **Di** bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi
    Vire Ḳādir saña ḳadr-i ʿaẓīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 11). [di,]*
11. Göñüllerden ṣoruñ ol bī-nişānı
    Göñüller mülkidür **dirler** mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 52). [dirler, -r, -ler]*
12. Hem aña ʿālem-i kübrā **dimişler**
    Ḳamu ʿālemden ol aʿlā **dimişler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 75). [dimişler, -miş, -ler]*
13. Anuñ şevḳine naʿt-ı Muṣṭafāyı
    Diyüp kesb eylesün ḳalbüm ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 124). [diyüp, -y, -üp]*
14. **Disünler** ney-şekerden ḫāme yazmış
    Bunı yazan midāda şekker ezmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 37). [disünler, -sün, -ler]*
15. **Didüm** cāndan ḫaber virürsin ey cān
    Ḳuluñum ḫˇācenüñdür cümle fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 1). [didüm, -dü, -m]*
16. Açup ġonce lebin ol verd-i raʿnā
    Didi bu ʿillet olmaz aña aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 2). [didi, -di]*
17. **Didüm** ey bāġ-ı Cennet ʿandelībi
    Müşerref itdi naġmeñ ben ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 1). [didüm, -dü, -m]*
18. **Didi** ṣāḥib-naẓarlar ṣaġ olsun
    Ḥasūduñ baġrı ġamdan dāġ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 3). [didi, -di]*
19. O şāh adına aç bir dürc-i gevher
    Disünler cevherīler ḫūb cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 22). [disünler, -sün, -ler]*
20. Gelür tedbīri takdīre muvāfıḳ
    Oḳur **dirsem** ḫuṭūṭ-ı levḥ lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 52). [dirsem, -se, -m]*
21. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi ol şeb
    El açup Ḥaḳḳa ol şeh **didi** yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 66). [didi, -di]*
22. Şu deñlü oldı nūrānı o merdūm
    Dir idi aya ol ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 86). [dir idi, -r]*
23. **Didi** pervāne bulup şeh murādın
    Hem anuñçün ḳodı Pervāne adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 39). [didi, -di]*

24. **Didi** şimden girü pervâne ol Şâh
Oġul virdi baña luṭfından Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 35). [didi, -di]*
25. **Didiler** pādşāha var olasın
Cihānda devlet ile yār olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 65). [didiler, -di, -ler]*
26. Börek tutmacı görenler ṣedefvār
Didi güneşde raʿna gevheri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 88). [didi, -di]*
27. **Didi** şāha nedür bu ṣuʿle-i nār
Bulıt küldür meger içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 15). [didi, -di]*
28. **Didi** ey ekmel-i bī-miṣl ü dānā
Bulınmaz ʿilm içinde saña hem-tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 3). [didi, -di]*
29. **Didi** ol kāmile Sulṭān geçende
Benüm bu idi göñlümden geçen de *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 11). [didi, -di]*
30. O şeklüñ gerdenin **dirdi** görenler
Duʿā-yı nūr ṭūmārına beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 17). [dirdi, -r, -di]*
31. Öpüp ol ġoncenüñ nergislerin şāh
Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 26). [didi, -di]*
32. Duʿālar idüp ol verde Şükūfe
Didi ṭuş olmasun bedrüñ küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 28). [didi, -di]*
33. **Didiler** ʿömrüñ uzun bāreke'llāh
Saña yavuz şananuñ ʿömri kūtāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 21). [didiler, -di, -ler]*
34. Yeñilmez gördi kim ol pehlevānı
Didi Lālā dimek ḫoş şāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 10). [didi, -di]*
35. **Didi** bunı irişdür pādşāha
Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 15). [didi, -di]*
36. **Didi** ey deyr-i luṭfuñ put-peresti
Felek ḳadr-i refiʿüñ zīr-desti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 43). [didi, -di]*
37. Elinde bir mühürlü nāmesi var
Didi bu cürʿadan içi pür-esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 34). [didi, -di]*
38. **Didiler** geldi ḫoş peyk-i çālāk
Anuñ seyr ögrenür ʿazminden eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 27). [didiler, -di, -ler]*
39. **Dimiş** ey ṣubḥveş mihrümde şādıḳ
Çün oldı Şemʿe ol Pervāne ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 31). [dimiş, -miş]*
40. **Didi** gelmiş degül miṣlüñ diyāre
Benüm derdüm var eyle aña çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 21). [didi, -dü]*
41. **Didi** ol ḥīlekār u fitne-engīz
Benüm bu işde rāyum tīġ-ı ser-tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 35). [didi, -di]*
42. O dem Pervāne'ye bulışdı Lālā
Didi ey nüh felekden ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 2). [didi, -di]*
43. Ḳapusı ḫalḳına cümle buyurdı
Didi ḳalḳuñ ki geşt idem bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 10). [didi, -di]*
44. Kevākib bigi var al destüñe cām
Şarāb-ı ʿömre devrān **dimeden** ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 8). [dimeden, -me, -den]*
45. Ger içse ġurbe urur şīre pençe
Dimez k'ide baña şāyet şikence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 14). [dimez, -mez]*
46. Olur bi-bāk meydāna girüp mūş
Ḳanı ġurbe **dir** anı eylese nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 16). [dir, -r]*
47. Yüzinüñ ẕerrece ḳalmadı ḳanı
Didiler kim bu teslīm itdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 4). [didiler, -di, -ler]*
48. Ser-ā-ser her yaḳaya şaldı ādem
Didi görüñ nice oldı şāh-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 18). [didi, -di]*
49. Didi ol bendeler idüp hezār āh
Ne mülke gitdügini bilmedük şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 45). [didi, -di]*
50. Kimi **dir** bilmez ise ʿilm-i iḫfā
Biz anı bulmamaḳ özge temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 37). [dir, -r]*
51. **Didi** Nāṣır eyā üstād-ı ḳāmil
Bize remil idiver luṭf u kerem ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 17). [didi, -di]*
52. Varup Lala'ya itdiler şikāyet
Didiler bizi ḳurtar ḳıl ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 132). [didiler, -di, -ler]*
53. Olur ṣabr u ḳararı dānesi kem
Dimez cemʿ ideyüm bir laḫẓa gendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 110). [dimez, -mez]*

54. **Dir** imrūzdan ol ḳaṣr-ı ferdā
Ḳılurdı reml ḳılduḳça temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 7). [dir, -r]*
55. **Dimiş** ey pādşāh-ı mülket-ārā
Vucūduñla müşerref mülk-i dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 29). [dimiş, -miş]*
56. **Didi** eyleñ ṣanāyiʿ rengini ḥal
Yazuñ maḥbūb ṣūretler mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 3). [didi, -di]*
57. **Didi** şeh ne dilerseñ iste benden
Dirīġüm yoḳ eger cān ise senden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 53). [didi, -di]*
58. **Didi** Naccār eyā sulṭān-ı ʿālem
Cihān içre ḳamudan ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 55). [didi, -di]*
59. İnüp ol murġın üstinden bir ādem
Didi ey pādşāh-ı mülk-i ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 12). [didi, -di]*
60. **Didi** uçmaḳ gerekdür kūy-ı yāra
Ümīdüm yarını Allah oñara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 13). [didi, -di]*
61. Ḳıya baḳsa eger ol çeşm-i āhū
Diye şīr-i ner alayına yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 4). [diye, -y, -e]*
62. Ne meh ol mihr-i ʿālem-tāba beñzer
Ḫata eyler **diyen** meh-i tāba beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 2). [diyen, -y, -en]*
63. Görenler **dirler** ol serv-i bülendi
Ḳuluñuz eyleme āzād efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 17). [dirler, -r, -ler]*
64. O dem şāha ḳulaḳdan oldı ʿāşıḳ
Didi olsam kenīzek aña lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 4). [didi, -di]*
65. **Didi** Pervāne içün eyledim nūş
Göñülde baḥr-ı ʿışḳı eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 3). [didi, -di]*
66. Ne kānuñ laʿlisüñ bi'llāh ey yār
Ne baḥruñ dürisin **di** dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 20). [di,]*
67. **Didi** Pervāne bir dīvāneyüm ben
Muḥabbet şemʿine pervāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 1). [didi, -di]*
68. Ṣunup Pervāne'ye bir ḫoş ṭolu Şemʿ
Didi nūş idüp eyle ʿaḳlıñı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 14). [didi, -di]*
69. Gülīstāna gelüñ **dir** yolunup gül
Oḳır ḫalḳı idüp feryād bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 39). [dir, -r]*
70. Temāşā eyleyenler **dirdi** anı
Bu resm-i naḳşa ṭuş olmadı Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 49). [dirdi, -r, -di]*
71. Fiġānlar idüp anda **dirdi** ḳumrī
Ṣafā sür żāyiʿ itme naḳd-ı ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 33). [dirdi, -r, -di]*
72. Ḫudāya eyledi ʿarż-ı münācāt
Didi ey ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 68). [didi, -di]*
73. Ḳoyup Pervāne'yi bir cāme-ḫʷāba
Didiler kim bu lāyıḳdur ʿaẕāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 46). [didiler, -di, -ler]*
74. Bu yaña dīdebānlar itdi tedbīr
Didiler idelüm ol şīri naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 36). [didiler, -di, -ler]*
75. Büyük küççük ḳamu ḫʷāba ezelden
Dimişler küççük ölüm ulu düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 32). [dimişler, -miş, -ler]*
76. Bu sözi cümle-i pīr ü fenā **dir**
Ḫaẕer ḳıl görini gelmez ḳażādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 39). [dir, -r]*
77. Bulına mihr ü meh reʾs ü ẕenebde
Saʿādet mi ola **dirsin** o şebde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 8). [dirsin, -r, -sin]*
78. **Didi** kim ṭur baña ḥelvā bişür tīz
O ḥelvā ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 37). [didi, -di]*
79. Bunı şāh işidüp incindi ġāyet
Didi aña ḳılāyum bir siyāset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 30). [didi, -di]*
80. **Didi** Pervāne bir zār u ġaribem
Gülinden ayru düşmiş ʿandelībem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 19). [didi, -di]*
81. **Didi** ol pīre-zen idüp tażarruʿ
Ṭapuñdan eyledüm bunı tevaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 33). [didi, -di]*
82. Görenler **dir** seni firḳat seḥābı
Ne deryādan getürmişdür bu ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 15). [dir, -r]*
83. Ḳomadı **didi** derdüñ zevc ü ferdin
Ṭabībe irdi çün kim dökdi derdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 9). [didi, -di]*

84. Öpüp başına ḳodı itdi ʿizzet
Didi sensin benüm başumda devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 12). [didi, -di]*
85. **Dimiş** ey cevher-i iksīr-i devlet
Cemālüñ maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 31). [dimiş, -miş]*
86. **Didi** Pervāne ṭurmaġ ile olmaz
Murādum kāsesi ṣabr ile ṭolmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 1). [didi, -di]*
87. **Didi** dil-ber unutmasun duʿādan
Ümīdin kesmesin ben mübtelādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 7). [didi, -di]*
88. **Didiler** devlet ile pāydār ol
Saʿādet atına dāʾim suvār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 37). [didiler, -di, -ler]*
89. **Didi** ben mürde cismüñ cānı gelmiş
Dil ü cān taḫtınuñ sulṭānı gelmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 55). [didi, -di]*
90. Oḳıtdı şāh ol şīrīn-zebānı
Didi var daʿvet it rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 10). [didi, -di]*
91. **Didi** Pervāne ol ġonce-dehāna
Getür ol bülbüli bu gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 17). [didi, -di]*
92. **Didi** ey meh günüñ günden yig olsun
Ġulām-ı kemterüñ Mışr'a beg olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 29). [didi, -di]*
93. **Didiler** yarıcuñ Allah olsun
Saʿādet-necmüñe hem-rāh olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 19). [didiler, -di, -ler]*
94. Ḳoyup anı kim itse ʿazm-i Cennet
Diye Rıḍvān belürmiş bunda Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 30). [diye, -y, -e]*
95. **Didi** ḫoş geldüñ ey rūḥ-ı revānum
Feraḥdan cismüme ṣıġmadı cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 33). [didi, -di]*
96. Aña nisbet yalanum ṣanma **dirsem**
Yidi dāne ṣerer yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 7). [dirsem, -r, -sem]*
97. **Didi** Pervāne'ye ol dem Ṣüküfe
Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 1). [didi, -di]*
98. **Didi** Pervāne ey sulṭān-ı ʿālem
Saña kemter ḳul olsa yaraşur Cem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 109). [didi, -di]*
99. **Dimiş** ʿaynum leb-i yār-ı gül-endām
Revān pālūdeye dil virdi bādām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 79). [dimiş, -miş]*
100. Gören ol şemselerle **dir** birinci
Ṣadef ṣaḳ oluban dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 43). [dir, -r]*
101. O bezmüñ oldı şīrīn-kārı ḥelvā
Görenler **didiler** şīrīn temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 84). [didiler, -di, -ler]*
102. Zebān-ı ḥāl ile büryān-ı dürrāc
Dir idi ṭoyum olduñ olma ṭurac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 76). [dir idi, -r, -idi]*
103. **Didi** Pervāne kim bālin yitürdi
Revān fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 15). [didi, -di]*
104. Götürmiş dökerek **derler** gül-ābı
Kim ol şeh-bāzlar süklün kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 13). [derler, -r, -ler]*
105. Öpüp başına ḳodı itdi ʿizzet
Didi baña yiter bu tāc u devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 48). [didi, -di]*
106. Ser-ā-ser sırr-ı mektūb oldı mefhūm
Didi Bercīs'e maḳṣūd oldı maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 74). [didi, -di]*
107. **Didi** Bercīs'e geldi bir yüzi māh
Sizi dīvāna daʿvet eyledi şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 9). [didi, -di]*
108. O mektūbı aña virdi o dem şāh
Didi tutmaḳ gerek şimden girü rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 20). [didi, -di]*
109. Ser-ā-ser çeşmi çeşme eyledi u
Görenler **didi** bu gözden elüñ yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 14). [didi, -di]*
110. ʿİtāb idüp bulara **didi** ol Ṣāh
Neyiçün itmedüñüz ḫalḳı āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 27). [didi, -di]*
111. Çekenler dest-i devrāndan cefāyı
Dimişler görüni gelmez ḳażāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 32). [dimişler, -miş, -ler]*
112. **Didi** ehl-i velāyet görüp anı
Bülürse bu bilür ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 7). [didi, -di]*
113. Gören ol ḳalʿa-i Firdevs ferşi
Didi gördük bi-ḥamdi'llāh ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 18). [didi, -di]*
114. Gören ol ḳulleyi **dir** idüp inṣāf
Bunuñ yanında puşte ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 11). [dir, -r]*

115. Varup arpa ṣalıcıya ser-ā-ser
Bize arpa ṣalı vir **dirdi** iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 10). [dirdi, -r, -di]*
116. Göricek oldı Pervāne feraḥ-ṣād
Didi ḫūrşīdüm oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 48). [didi, -di]*
117. Yetişdi ṭop **diyince** geldi niʿmet
Ceḥīm iken o ḳalʿa oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 39). [diyince, -y, -ince]*
118. Naẓar iden **dir** ol baḥr-ı ʿaẓīme
Müşābiḥ vüsʿatı ḳalb-i kerīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 7). [dir, -r]*
119. Açılsa bāb-ı imkān olsa ḳābil
Diyeydük kim yire gök oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 6). [diyeydük, -y, -e, -y, -dü, -k]*
120. **Didi** ḫoş geldüñüz ey çeşmi ḫaste
İrişdüm ṣıḥḥata bu ben şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 91). [didi, -di]*
121. **Didi** Pervāne zaḥmetler getürdük
Yine ṭapuña miḥnetler getürdük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 93). [didi, -di]*
122. **Didi** Dellāle gül yiri olur ḫār
Begüm gül bigi baş üzre yirüñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 95). [didi, -di]*
123. **Didi** Dellāle'ye Pervāne ol dem
Ṭabīb olursın olsa ḫasta ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 109). [didi,]*
124. Gören **dirdi** çenārı bir dil-ārā
Eliyle ayaġın itmiş müḥennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 29). [dirdi, -r, -di]*
125. Ḳanı o ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā
Diyüben dögünür muşt ile eyvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 40). [diyüben, -y, -üben]*
126. **Didi** ḫüsnüñ güneşden rūşen olsun
Yirüñ gün bigi dün gün gülşen olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 23). [didi, -di]*
127. Dürüp anı tamām itdi ser-ā-ser
Virüp Dellāle'ye **didi** o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 8). [didi, -di]*
128. **Dimiş** ey āftāb-ı ʿālem-ārā
Cemālüñden münevver rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 33). [dimiş, -miş]*
129. N'ola aḥvāli **dirsem** sen ḫabībe
Döker derdin k'ire ḫasta ṭabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 47). [dirsem, -r, -se, -m]*
130. **Dimiş** ey pādşāh-ı mülk-i devlet
Süleymān-salṭanat Cemşīd-fikret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 37). [dimiş, -miş]*
131. Egerçi kim **dimişler** şöhret āfet
Olur ammā eyü ad ile rāḫat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 11). [dimişler, -miş, -ler]*
132. **Didiler** yine Pervāne per açmış
Şerār-ı āteş-i hicrānı şaçmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 13). [didiler, -di, -ler]*
133. **Didi** ḫoş geldüñ ey göñlüm surūrı
Müşerref eyledüñ ben bī-ḫużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 17). [didi, -di]*
134. **Didi** ḫoş geldüñ ey şāh-ı cihānum
Feraḥdan itdi cūş eşk-i revānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 45). [didi, -di]*
135. **Didi** cümle cevārī ir ü ger giç
O māhı bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 13). [didi, -di]*
136. **Didi** ʿayyāra Şāh Jāle ol dem
Ne iseñ gerçegin di ey mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 47). [didi, -di]*
137. **Didi** kimdür bu niçün bend idersiz
Bunı maḳhūr idüp böyle n'idersiz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 43). [didi, -di]*
138. **Didi** ʿayyār ben cāsūs-ı Çinem
Ṣabāveş sāʾir-rūy-ı zemīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 49). [didi, -di]*
139. Ṭutup muḥkem iletdi şāh-ı Rūm'a
Didi cāsūsdur bu bunı ḳoma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 82). [didi, -di]*
140. Didiler kim budur cāsūs-ı Faġfūr
Gerekdür şāh öñinde ḫˇār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 45). [didiler, -di, -ler]*
141. Şükūfe **didi** şāh itdi keremler
Getürdüñ sen daḫī demler ḳademler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 29). [didi, -di]*
142. Güneş **dirler** görenler her ʿimādın
Semā dirsem yiri anlaruñ adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 47). [dirler, -r, -ler]*

143. Gören ol zīn ile **dir** ol semendi
Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [dir, -r]*
144. Naẕar ḳılsa nucūma **dirdi** İdrīs
İdüpdür her biri teslīs ü tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 5). [dirdi, -r, -di]*
145. **Didi** ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde
Yetiş ʿālemde ser-cümle murāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 37). [didi, -di]*
146. **Didi** bu iş bugün gerçi añadur
Bugün aña ise yarın bañadur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 91). [didi, -di]*
147. Münādiler bıraḳdı mülkine şāh
Didiler gitdi Faġfūr oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 100). [didiler, -di, -ler]*
148. **Dimişle**r serverā el-ḥükmü li'llāh
Senüñ ʿömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 55). [dimişler, -miş, -ler]*
149. **Didi** feryād idüp zengülede çañ
Beni gūş eyle rūz-ı rıḥleti añ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 9). [didi, -di]*
150. Bile bindi anuñla cümle ulu
Didi ol Rūm ilinden Çīn'e yā hu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 12). [didi, -di]*
151. O bir ḳaplan ḳılıḳlı şīr-heybet
Görenler **didi** bu ʿaynı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 6). [didi, -di]*
152. İrişdi Jāle'ye peyk-i mübeşşir
Didi ḳaldı eser luṭf-ı müʾessir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 82). [didi, -di]*
153. **Didiler** yarıcuñ Allah ey şāh
Seni virdi bize luṭfından Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 9). [didiler, -di, -ler]*
154. **Dimiş** yüz luṭf ile ol ḫoş perīye
Ḳarīn it āfitābı müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 127). [dimiş, -miş]*
155. **Diridüñ** kimse yapışmaz yaḳaya
Daḳılmasa eger dügme ḳabaya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 73). [diridüñ, -r, -i, -dü, -ñ]*
156. **Didiler** yoluñ açuḳ idüp Allah
Seni ḳılsun ḳamu maḳṣūda hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 21). [didiler, -di, -ler]*
157. Pes andan oḳıyup Dellāle'yi şāh
Didi zilletden itme bir nefes āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 88). [didi, -di]*
158. Libāsı al u atı al işi al
Ruḫına **dir** cihānuñ göñlini al *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 12). [dir, -r]*
159. O tāc ile gören **dir** anı ol gün
Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 23). [dir, -r]*
160. Gülsitāndan Ẕātiyā **dir** saña güller yolunup
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 27). [dir, -r]*

dib: *Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı.*

1. İrişmişdi **dibi** taḫt-ı sarāya
Çıḳardı yanḳusı evc-i semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 5). [dibi, -i]*

dībā döşe-: *(Yoluna)İpekli halı döşemek, sermek.*

1. **Döşerler** ayaġına nice **dībā**
Ser-ā-ser cümlesi zer-beft ü zibā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 27). [dībā döşerler, -r, -ler]*

dībā-yı hulk: *Huy elbisesi.*

1. Hemān ḫalḳ olıcaḳ ḫayyāṭ-ı ḳudret
Aña **dībā-yı ḫulḳı** itdi ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 12). [dībā-yı ḫulḳı, -ı]*

dibā-yı muḳaddes: *Kutsal elbise.*

1. Ne ḫilʿatdür o **dibā-yı muḳaddes**
   Anuñ āvāresidür çarḫ-ı aṭlas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 13). [dibā-yı muḳaddes,]*

dīdār: *Güzel yüz.*

1. Elā ey ṭālib-i dīdār-ı mevlā
   Ḳıla **dīdār** istersen tecellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 2). [dīdār,]*
2. Tecellī eylemezse anda **dīdār**
   Gülistān-ı cinānı oḳıruz ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 79). [dīdār,]*
3. Ḳamu ʿuşşāḳa ey sulṭān-ı ʿālem
   Olur **dīdārsuz** Cennet Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 48). [dīdārsuz, -suz]*

dīdār: *Yüz, çehre II Allah'ın tecellisi.*

1. O ʿālem içre görseñ kim neler var
   Tecellī eylemiş Ṭūrında **dīdār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 82). [dīdār,]*

dīdār ʿarż it-: *Yüz göstermek. II Kendini göstermek, gelmek.*

1. Dıraḫt-ı ʿışḳdan **ʿarż itdi dīdār**
   Kelīme vādī-i Eymendeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 99). [dīdār ʿarż itdi, -di]*
2. Ki bir gül Rūm'da **ʿarż itdi dīdār**
   Açıldı Şām bāġından her ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 3). [dīdār ʿarż itdi, -di]*

dīde: *Göz.*

1. Sen gidelden **dīdeden** ey māh nūr olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 1). [dīdeden, -den]*
2. Görürler naḳd-ı ʿaḳlı ḫʷāb ḳapdı
   Ḳamu **dīde** ser-ā-ser ḳapu yapdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 16). [dīde,]*
3. Yitişdi ḥālet-i mey leşker-i ḫʷāb
   ʿAceb mi yapsa cümle **dīdeler** bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 18). [dīdeler, -ler]*
4. Varup Lālā'sını itdiler āgāh
   Dideler menzile geldi ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 76). [dideler, -ler]*

dīde: *Göz II Şem.*

1. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey **dīde** merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [dīde,]*

dīde yum-: *Görmezlikten gelmek.*

1. **Yumup** bir **dīdeyi** bu çarḫ-ı gerdān
   Kim açdı yirine çeşm-i hezārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 1). [dīdeyi yumup, -up]*

dīdebān: *Gözcü.*

1. Bu yaña **dīdebānlar** itdi tedbīr
   Didiler idelüm ol şīri naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 35). [dīdebānlar, -lar]*
2. O bāġuñ geldi cümle **dīdebānı**
   Varup şāh öñine açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 15). [dīdebānı, -ı]*
3. Getürdüp şāh cümle **dīdebānı**
   Geçürdi tīġdan ol sāʿat anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 41). [dīdebānı, -ı]*

dīde-i ʿamā: *Gözleri görmeyen.*

1. Münevver oldı ġāyet çāh-ı deycūr
   İrişdi **dīde-i ʿamāya** ṣan nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 26). [dīde-i ʿamāya, -y, -a]*

dīde-i ebr-i güher-pāş: *İnci saçan bulutun gözü.*

1. Senüñ ʿahdüñde kimse dökmesün yaş
   Meger kim **dīde-i ebr-i güher-pāş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 64). [dīde-i ebr-i güher-pāş,]*

didi gör-: *Dediğini görmek.*

1. Ġażabdan aġlariken güldi ḳah ḳah
   Didi gördüñ mi bu melʿūna vah vah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 26). [didi gördüñ mi, -dü, -ñ, -mi]*

didi kim: *Dedi ki.*

1. Çü bulmadılar ol ẕāt-ı şerīfi
   Didiler kim görür cism-i laṭīfi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 36). [didiler kim,]*

didügi yaña git-: *Söylediği tarafa gitmek.*

1. Binüp atına Nāṣır gör ki n'itdi
   O remmālüñ **didügi yaña gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 36). [didügi yaña gitdi, -di]*

dihḳān-ı devrān: *Felek çiftçisi.*

1. Seḥābuñ penbesin **dihḳān-ı devrān**
   Hevā dest ile çarḫa çekdi ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 25). [dihḳān-ı devrān,]*

dik-: *Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak.*

1. **Dikerdi** necm aña altunlu funduḳ
   İrişsün diyü andan cānına oḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 13). [dikerdi, -er, -di]*

diken: *Bazı nebatatta bulunan sivri ve batan iğne.*

1. Güllerüñ yirin **diken** ḫāruñ gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 11). [diken,]*
2. **Dikenler** yara urdı yare yare
   Ser-ā-ser cismin itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 13). [dikenler, -ler]*
3. **Diken** içre görürler bir ḳuyı var
   Anuñ eyle ṣanurlar kim ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 43). [diken,]*

dīk-i mekr: *Hile tenceresi.*

1. Geyüp altunlu özin itdi tezyīn
   Bir **dīk-i mekr u ḥīle** ʿayna āyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 6). [dīk-i mekr u ḥīle,]*

dikil-: *Dikme işi yapılmak.*

1. **Dikilmiş** yanına ṣaf ṣaf sifīdār
   Ṣanasın her biri bir ḳadd-i dildār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 29). [dikilmiş, -miş]*

dikḳat it-: *Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplamak, uyanık davranmak.*

1. Miyānında ziyāde **itdi diḳḳat**
   Geçüp bir ḳıl ḳalemden ince ṣanʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 5). [diḳḳat itdi, -di]*
2. İderdi remle ol **itdükce diḳḳat**
   Benāt-ı ḳaṣr-ı ġayb anuñla ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 9). [diḳḳat itdükce, -dükce]*

dil: *Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı.*

1. Gülistān mihr ü verde oldı maṭlaʿ
   Dilinde ʿandelībüñ bu murabbaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 68). [dilinde, -i, -n, -de]*
2. **Dilin** bülbül bigi depretdi Jāle
   Eyitdi ol gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 97). [dilin, -in]*

dil: *Dil II Mızrak ucu.*

1. Biri biri ile atışdı oḫlar
   Dilinde anlaruñ cān virdi çoḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 32). [dilinde, -i, -n, -de]*

dil: *Gönül.*

1. Ḳıyāmet sāʿat irişdi ṭur ey **dil** n'olduñ ölürsin
   Ki bir ʿİsā-dem ü āb-ı ḥayāt-ı cān-fezā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 3). [dil,]*
2. Bize ol ʿārżı Cennet lebi āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur ey **dil** niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 6). [dil,]*

3. Çeşme eyledüñ engüştüñi gördi ḳamu ʿālem
   Dil teşne durur muʿcizüñ ābına be-ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 24). [dil,]*
4. Cānda s̱enā-yı mecdüñ enhār-ı luṭfı fāʾiż
   Dilde duʿā vü ḥamdüñ cümle ḳażāyı dāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 8). [dilde, -de]*
5. Hevā āvāre vü **dil** ḫaste itdi
   Ḥabābāsā beni dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 11). [dil,]*
6. Ẓalām-ı fısḳa **dil** ġāyetde māʾil
   Degül nūr-ı ṣalāḥa veh ki ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 9). [dil,]*
7. Surūr-ı sīneme ol menzil olsun
   O ṣadr-ı sīne olsun bu **dil** ölsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 26). [dil,]*
8. **Dil** oldı mihr-i ʿışḳı āşnāsı
   Ḳatı müşkil olur göñül belāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 83). [dil,]*
9. Görüp **dil** bülbüli buldı feraḥlar
   Ṭaġıldı cümle-i zāġ u teraḥlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 5). [dil,]*
10. Şeh-i ʿādil bigi anda olan **dil**
    Ne aña māʾil ü ne buña māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 89). [dil,]*
11. Kim ol maḥrūr **dil** degmiş bigi od
    Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [dil,]*
12. Fiġānından pür oldı bu ṭoḳuz kāḫ
    Dili zencīr-i āhı itdi sūrāḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 144). [dili, -i]*
13. Başumdan tāc-ı ʿaḳl ol dem ḳapıldı
    Muḥabbet ḫānesi **dilde** yapıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 6). [dilde, -de]*
14. Cihānda **dil** bugün görsün ki kārı
    İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 11). [dil,]*
15. **Dili** ʿuşşāḳ bigi pāre pāre
    Kim aña zaḫm urılmış yare yare *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 3). [dili, -i]*
16. Aduñ esmā-yı ḥüsnā bigi z̤ikrüm
    Tecellā-yı cemālüñ **dilde** fikrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 48). [dilde, -de]*
17. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ ey dost
    Ṣayıḳlarsam **dilümde** z̤ikrüñ ey dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 54). [dilümde, -üm, -de]*
18. Revān cān virdi yazdı ol feraḥdan
    Ḫalāṣ oldı **dili** bend-i taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 48). [dili, -i]*
19. **Dili** seng-i firāḳ ile şikeste
    Revānı rişte-i ümīde beste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 19). [dili, -i]*
20. Dilinde fikri dil-dāruñ ḫayāli
    Dilinde z̤ikri ol yāruñ viṣāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 7). [dilinde, -i, -n, -de]*
21. Dilinde fikri dil-dāruñ ḫayāli
    Dilinde z̤ikri ol yāruñ viṣāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 8). [dilinde, -i, -n, -de]*
22. Yaḳar ḫūrşīd ḥüsninden çerāġı
    Yanar **dilde** ruḫından mihr ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 10). [dilde, -de]*
23. Derūnı ġıll u ġışdan pāk u ṣāfī
    Kim ol **dil** teşnelik derdine ṣāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 44). [dil,]*
24. Demīnden ṣol ḳadar ṣafvet bulur **dil**
    Bulınmaz erbaʿīn ile o biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 11). [dil,]*
25. **Dilinde** anlaruñ dürlü söġişler
    İderler idi luṭf ile döġişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 19). [dilinde, -i, -n, -de]*
26. Ḳoyarsa keffeñe ẓulm ehli dirhem
    Terāzūveş **dilüñ** meyl itmesün hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 48). [dilüñ, -üñ]*

dil aç-: *Gönül açmak.*

1. Bir lebi gonce gelüp gül bigi **açdı dilümüz**
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 9). [dilümüz açdı, -dı]*

dil al-: *Gönül almak, gönlünü çelmek, üzülen ve kalbi kırılan bir kişiyi sevindirmek.*

1. O māha çıḳdı ḳarşu cümle ḫatun
   Bilür **dil almaġa** her biri efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 8). [dil almaġa, -maġ, -a]*

dil al-: *Gönül almak II Kendini açık etmek.*

1. Kim ol ay alnına bağlanmış alı
   Bilür ruḫsārı **dil almaġa** alı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 14). [dil almaġa, -maġ, -a]*

dil bırak-: *Dil koymak.*

1. Dehān-ı zaḫm içinden ḫançer anı
   Alurdı **dil bıraġup** naḳd-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 50). [dil bıraġup, -u]*

dil depret-: *Konuşmak, bir meseleyi anlatmak.*

1. Niçün mürde bigi ebkem olasın
   Dilüñ depretmeyüp ebsem olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 4). [dilüñ depretmeyüp, -me, -y, -üp]*

dil fülki: *Gönül sandalı.*

1. Yine ḳalmadı **dil fülkinde** lenger
   Hevāya uymaġ oldı işi ekşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 21). [dil fülkinde, -n, -de]*

dil mülki: *Gönül ülkesi.*

1. Ḫarāb olmışdı ḳalbüñ ḳalʿa-yı şādī yıḳılmışdı
   ʿİmāret eyledi **dil mülkin** ol sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 6). [dil mülkin, -n]*
2. Fusūnger ḫāmeñe siḥr eyle taʿlīm
   Gören **dil mülkin** itsün aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 32). [dil mülkin, -n]*

dil ü cān: *Gönül ve can.*

1. **Dil ü cān** Yūsufʾın ṣalmaġa her gāh
   Yañaḳlarında güldükce olur çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 11). [dil ü cān,]*
2. Didi ben mürde cismüñ cānı gelmiş
   Dil ü cān taḫtınuñ sulṭānı gelmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 56). [dil ü cān,]*

dil ü cān ṭarık-: *Gönlü ve canı daralmak.*

1. **Ṭarıḳdı** ol otaġ içre **dil ü cān**
   Cihān müʾminlere ṣan oldı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 43). [dil ü cān ṭarıḳdı, -dı]*

dil ucı: *Önemsizce.*

1. Ceresler **dil ucından** ḳıldı zārı
   Nite kim görmese ʿuṣṣāḳ-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 25). [dil ucından, -n, -dan]*

dil uzat-: *Bir kimse veya bir şey için kötü söylemek.*

1. **Dil uzatdı** çün od şāh-ı hevāya
   Kemend itdi odın burc-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 43). [dil uzatdı, -dı]*

dil vir-: *Dil uzatmak, bir kimse veya bir şey için kötü söylemek.*

1. Dimiş ʿaynum leb-i yār-ı gül-endām
   Revān pālūdeye **dil virdi** bādām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 80). [dil virdi, -di]*
2. Revān itmiş sirişkin āb-ı ṣāfuñ
   Aña **diller virüp** berki ḫilāfuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 18). [diller virüp, -üp]*

dil vir-: *Sevmek, âşık olmak.*

1. Çeküpdür cismine ol çoḳ elifler
   Nigāruñ zülfine **dil virdi** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 10). [dil virdi, -di]*

dil yükrüklügi: *Dil taşkınlığı.*

1. ʿAceb mi cismini ġarḳ eylese ḳan
   Ki **dil yükrüklügini** itdi peykān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 34). [dil yükrüklügini, -n, -i]*

dil-ārā: *Gönülleri süsleyen.*

1. Ḳızarmış beñzi anuñ geçdi gūyā
   Ḥarāretlü göñülden bir **dil-ārā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 30). [dil-ārā,]*
2. Gören dirdi çenārı bir **dil-ārā**
   Eliyle ayaġın itmiş müḥennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 29). [dil-ārā,]*
3. Suvār oldı ol ata **dil-ārā**
   Ṣanasın yirden aġdı göge ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 77). [dil-ārā,]*
4. İki gün ḳılmayup bir yirde ārām
   İrişdi taḫt-ı Çin'e ol **dil-ārām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 10). [dil-ārām, -m]*

dil-ber: *Gönül alan sevgili.*

1. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan ey **dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 6). [dil-ber,]*
2. Siyeh perçemlü yalıñ yüzlü **dil-ber**
   Ayaġ üzre ṭurup yanardı par par *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 21). [dil-ber,]*
3. Kişi bir **dil-ber** işitse ıraḳdan
   Olur göz görmeden ʿāşıḳ ḳulaḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 5). [dil-ber,]*
4. Eline aldı anı çün o **dil-ber**
   Girişdi bir birine iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 15). [dil-ber,]*
5. O ṣudan çıḳdılar ol iki **dil-ber**
   Ṣanasın kim deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 39). [dil-ber,]*
6. Didi **dil-ber** unutmasun duʿādan
   Ümīdin kesmesin ben mübtelādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 7). [dil-ber,]*
7. Ṣanar altına her kim varsa **dil-ber**
   Hemān ʿāşıḳ bigi üstine ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 31). [dil-ber,]*

8. Oları nār ḳaynatdı ser-ā-ser
   Dil-i ʿuşşāḳı gūyā ʿışḳ **dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 56). [dil-ber,]*
9. Gözi bādām **dil-berler** çörekler
   Yüzi gül dil-rübālardur börekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 31). [dil-berler, -ler]*
10. Çü döndi ḥacleden yana o **dil-ber**
    Döşendi atı ayaġına bezler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 39). [dil-ber,]*

dil-dār: *Gönül alan sevgili.*

1. Yār-i dil-cū armaġān isterse ben **dil-dārdan**
   Cānumı ṣu bigi ol serve revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 7). [dil-dārdan, -dan]*
2. Ṣanʿatuñ **dil-dārınuñ** āyinedārı ṣubḥ-ı ʿiyd
   Ḳudretüñ ebkārınuñ zülfindedür ḳadr u berāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 17). [dil-dārınuñ, -ı, -nuñ]*
3. Ḳapusın ol ḥişāruñ itdi dīvār
   Görüp ʿāşıḳları gūyā ki **dil-dār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 26). [dil-dār,]*
4. Meger kim seyre gelmiş anda **dil-dār**
   Şecerler eşrefīler itmiş īṣār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 23). [dil-dār,]*
5. Eger ʿuşşāḳa görinmezse **dil-dār**
   Gül-i gülzār-ı Cennet görinür nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 101). [dil-dār,]*

dil-dār-ı meh-rū: *Ay yüzlü sevgili II Ilham perisi.*

1. Ḳapumı açdı bir **dil-dār-ı meh-rū**
   Açıldı sūy-ı Ḥaḳ'dan baña ḳapu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 31). [dil-dār-ı meh-rū,]*

dil-dāruñ ḫayāli: *Sevgilinin hayali.*

1. Dilinde fikri **dil-dāruñ ḫayāli**
   Dilinde ẕikri ol yāruñ viṣāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 7). [dil-dāruñ ḫayāli,]*

dilde evrād idin-: *Dilinden düşürmemek.*

1. İderdi ʿandelīb efġān u feryād
   İdinmişdi bu şiʿri **dilde evrād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 62). [dilde evrād idinmişdi, -miş, -di]*

dilde makāl ol-: *Dilde söz olmak.*

1. Anuñ kim ḳılsa ḥālinden suʾāli
   Olurdı bu ġazel **dilde maḳālı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 96). [dilde maḳālı olurdı, -ur, -dı]*

dilde mizān idin-: *Gönülde terazi yapmak.*

1. **İdin** inṣāf u ʿadli **dilde mizān**
   Gerekdür şāh olan ġāyetde evzān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 45). [dilde mizān idin,]*

dilden düşir-: *Dilden düşürmek.*

1. **Düşirmedügi** mışḳale ẕikrüñi **dilden**
   Budur ki virür āyine-i ḳalbine ṣafvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 51). [dilden düşirmedügi, -me, -düg, -i]*

dilden sür-: *Gönülden uzaklaştırmak.*

1. Ṣabā ferrāş ü ẓıll-ı serv cārū
   Ġubār-ı ġussayı **dilden sürer** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 56). [dilden sürer, -er]*

dile-: *Arzulamak, istemek.*

1. Ḳo başuñ ayaġuñ altına evvel
   İrişdürmek **dilerseñ** sen aña el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 56). [dilerseñ, -r, -señ]*
2. **Dilerseñ** açasın anuñ ṭılısmın
   Ḫudānuñ cān ile ẕikr eyle ismin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 95). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
3. **Dilerseñ** ger naẓar ḳıl bī-tavaḳḳuf
   Ṣıfāt-ı leyl ile vaṣf-ı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 49). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
4. Görüp ṣeh-zāde ʿāṣıḳ oldı anı
   Diler kim vire ol taṣvīre cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 26). [diler, -r]*
5. Anı ʿışḳ eyledi varduḳca Mecnūn
   Diler kim ide ʿazm-ı kūh-ı Hāmūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 26). [diler, -r]*
6. **Diler** ḳat ḳat sarāygāhı o müştāḳ
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā āh-ı ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 127). [diler, -r]*
7. **Dilerseñ** ger dükenmez māl u niʿmet
   Kemāle ṭālib ol ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 33). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
8. **Dilerseñ** başuña gün ṭoġa anı
   Yüri gün ṭoġısından iste anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 25). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
9. Yüri cümle ʿazīze eyle ḫıdmet
   Dilerseñ bulasın uçmaġa vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 10). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
10. Suvār oldı o murġ-ı mīġ-bāle
    Diler ki ire meh-i ṣāḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 16). [diler, -r]*
11. Oḳır mum ile ḫalḳı bāġa zanbaḳ
    Diler cümle cihānuñ göñlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 42). [diler, -r]*
12. **Dilerler** kendüyi bildi ol āfet
    O sāʿat eyledi göñli şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 13). [dilerler, -r, -ler]*
13. Ziyāde ḳıl reʿāyāyı riʿāyet
    Dilerseñ iki ʿālem içre devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 30). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]*
14. **Dilerseñ** ola bendeñ cümle insān
    Kerem destiyle eyle luṭf u iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 67). [dilerseñ, -r, -se, -nñ]*
15. Muḥabbet ḳulzumı itdi yine cūş
    Diler ol düri şāh ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 104). [diler, -r]*

dilenci: *Dilenen kişi, dilenci.*

1. Anı şöyle diler bay u **dilenci**
   Aṭāyı şan **dilenci** bayı genci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 82). [dilenci,]*

diler kim: *İster ki, istiyor ki.*

1. Degirmiş nevk-i kibrītini nāra
   Diler kim zanbaḳuñ şemʿin uyara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 50). [diler kim,]*
2. Hevā ile pür oldı bādbānı
   Diler kim düşire girdāba anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 24). [diler kim,]*

dil-haste ol-: *Avare ve aşk derdine düşmüş olmak.*

1. ʿAceb **āvāre vü dil-ḫaste oldum**
   Ḥabāb-ı mey bigi dem-beste oldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 49). [āvāre vü dil-ḫaste oldum, -du, -m]*

dil-i ādem: *İnsanın gönlü.*

1. **Dil-i ādem** feraḥnāk olmasun mı
   Yaḳalar ġonceveş çāk olmasun mı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 61). [dil-i ādem,]*

dil-i ādem degül: *İnsan gönlü değil.*

1. Geldi bir dem ṭaşlar ṭaşa **dil-i ādem degül**
   Gülsitānda ḫażretüñçün dökilüp ṣaçıldı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 13). [dil-i ādem degül,]*

dil-i ʿāşık: *Âşığın gönlü.*

1. Sürer ṣūfīveş uçmaḳdan ṣafāyı
   Dil-i ʿāşıḳ bigi ammā havāyī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 6). [dil-i ʿāşıḳ,]*

dil-i dānā: *Bilge gönül.*

1. **Dil-i dānā** dinürse aña cāʾiz
   Mühendis ḳaʿrınuñ fehminde ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 9). [dil-i dānā,]*

dil-i dil-dar: *Sevgilinin gönlü.*

1. Meger bir ḳalʿa var idi muʿaẓẓam
   Dil-i dil-dardan dīvārı muḥkem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 2). [dil-i dil-dardan, -dan]*

dil-i miskīn: *Zavallı gönül.*

1. Urur cellād-ı çeşmi cāna yāre
   Dil-i miskīni eyler çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 8). [dil-i miskīni, -i]*

dil-i müʾmin: *Müslümanın gönlü.*

1. Öñinde var anuñ bir ḥavż-ı raʿnā
   Dil-i müʾmin bigi ābı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 14). [dil-i müʾmin,]*
2. Bula bir ḫoş nigār sīm-sīmā
   Dil-i müʾmin bigi ṣāf u mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 4). [dil-i müʾmin,]*

dil-i müştāḳ: *Arzulu gönül.*

1. **Dil-i müştāḳ** bigi ġaybet itmiş
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 11). [dil-i müştāḳ,]*

dil-i pervāne: *Pervâne'nin gönlü.*

1. **Dil-i Pervāne'yi** ol Şemʿ yaḳdı
   Ol anuñ cānına āteş bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 29). [dil-i pervāne'yi, -y, -i]*

dil-i pür-derd: *Çok dertli gönül.*

1. Nice mey cānā ol cānlar bağışlar
   Dil-i pür-derde dermānlar bağışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 4). [dil-i pür-derde, -e]*
2. **Dil-i pür-derdümüñ** dermānı gelsün
   Yine bu mürde cismüñ cānı gelsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 17). [dil-i pür-derdümüñ, -üm, -üñ]*

dil-i pür-suz: *Çok yanmış gönül.*

1. Beni ammā ki hicri odı yaḳdı
   Dil-i pür-suzıma odlar bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 50). [dil-i pür-suzıma, -ım, -a]*

dil-i pür-zaḫm: *Yaralarla dolu gönül.*

1. Umardı kim o bağrı pāre pāre
   Dil-i pür-zaḫmına ireydi çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 42). [dil-i pür-zaḫmına, -ı, -n, -a]*

dil-i tārīk: *Yürek yolu.*

1. **Dil-i tārīki** şöyle rūşen oldı
   Şanasın gün ṭoġup ʿālem şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 107). [dil-i tārīki, -i]*

dil-i ʿuşşāk: *Âşıkların gönlü.*

1. Ser-a-pā bende itmişler giriftār
   Dil-i ʿuşşāḳ gūyā ṭurre-i yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 66). [dil-i ʿuşşāḳ,]*
2. Ḳamū eflāk ol nāruñ duḫānı
   Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 14). [dil-i ʿuşşāḳdur, -dur]*
3. **Dil-i ʿuşşāḳdur** anuñ ṭuraġı
   Kişinüñ olmasun odsuz ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 61). [dil-i ʿuşşāḳdur, -dur]*

dil-i ʿuşşāk-ı bī-ṣabr: *Sabırsız âşıkların gönlü.*

1. Yüzini āsmānuñ ḳapladı ebr
   Ḳarardı ṣan **dil-i ʿuşşāḳ-ı bī-ṣabr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 20). [dil-i ʿuşşāḳ-ı bī-ṣabr,]*

dilīr: *Yürekli, cesur, yiğit.*

1. Göricek pencesini her **dilīrüñ**
   Ṣarardı ḳorḳusından beñzi şīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 33). [dilīrüñ, -üñ]*

dilir-i tīr-tesīr-i āsmān-taht: *Tahtı gökyüzünde olan, oku etkili yiğit.*

1. Emīr-i pīr-tedbīr-i civān-baḫt
   Dilir-i tīr-teş̲īr-i āsmān-taḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 4). [dilir-i tīr-teş̲īr-i āsmān-taḫt,]*

dil-murġ: *Gönül kuşu.*

1. Hevā-yı nefsde **dil-murġı** perrān
   Nedāmet odına olmadı büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 7). [dil-murġı, -ı]*

dil-rīş: *Yüreği yaralı.*

1. Benüm aḥvālüm andan eyle teftīş
   Ne derde uġrayupdur gör bu **dil-rīş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 114). [dil-rīş,]*

dil-rübā: *Gönül kapan güzel.*

1. Varup ol ṭaş bağırlu **dil-rübāyı**
   Görenler terk ider tāc u ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 13). [dil-rübāyı, -y, -ı]*
2. O gögercin ṭopuḳlu **dil-rübālar**
   Getürür her biri bişmiş kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 33). [dil-rübālar, -lar]*
3. Olur ʿuşşāḳveş olmış hevāyī
   Meger kim sevdiler bir **dil-rübāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 26). [dil-rübāyı, -y, -ı]*
4. Görür kim ceng ile iş ḥāṣıl olmaz
   Bu yoldan **dil-rübāya** vāṣıl olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 28). [dil-rübāya, -y, -a]*
5. Elif-ḳad **dil-rübālar** cümle ṭurdı
   O ʿaynı sādlar sini götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 3). [dil-rübālar, -lar]*
6. Gözi bādām dil-berler çörekler
   Yüzi gül **dil-rübālardur** börekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 32). [dil-rübālardur, -lar, -dur]*
7. Murādum bu durur sen **dil-rübādan**
   Unıtma ben duʿā-gūyuñ duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 31). [dil-rübādan, -dan]*

dil-rübāveş: *Gönül kapan güzel gibi.*

1. Ġıdāsı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi āteş
   Virür ḫalḳa ḫarāret **dil-rübāveş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 18). [dil-rübāveş,]*

dilṭabʿ: *Gönül karakteri.*

1. Görür cānum gözi z̲ātında cevher
   Sezer **dilṭabʿını** pāk u muṭahhar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 10). [dilṭabʿını, -ı, -n, -ı]*

dilü var: *(Allah'ı zikretmek için) Dili bulunmakta.*

1. **Dilüñ var** şemʿveş el-ḥamdü li'llāh
   Yüri diñlenme her şeb-ṭa-seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 13). [dilüñ var,]*

dilüñden dūr ḳıl-: *Dilinden düşürmek.*

1. **Dilüñden dūr ḳılma** ism-i ẕātı
   Bulasın Ḫızırveş āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 5). [dilüñden dūr ḳılma, -ma]*

dimāġ çatlat-: *Damak çatlatmak.*

1. Aña ḫāletler irdükçe nevādan
   Dimāġın çatladurdı ol ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 8). [dimāġın çatladurdı, -ur, -dı]*

dimāġ-ı ʿālem: *Dünyanın burnu.*

1. Ḫotan ṣaḥraları bigi ser-ā-ser
   Dimāġ-ı ʿālem olurdı muʿaṭṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 28). [dimāġ-ı ʿālem,]*

dimāġ-ı cān: *Insanın şuuru, zihni.*

1. Tekellüm eyledükce ol şeker-ḫand
   Dimāġ-ı cānı eyler lafẓı pür-ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 16). [dimāġ-ı cānı, -ı]*

dimāġı pür-ʿışḳ eyle-: *Burnu aşk kokusu ile doldurmak.*

1. Oḳıyup şiʿri nūş itdi ṭoluyı
   Dimāġın eyledi pür-ʿışḳ būyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 2). [dimāġın pür-ʿışḳ eyledi, -di]*

dimāġı ter it-: *Burnu tazelemek.*

1. Yaḳar öñince beş yüz bende micmer
   Dimāġın ter ide tā müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 32). [dimāġın ter ide, -e]*

dimez ol-: *Demez olmak, söylemez olmak.*

1. **Dimez oldı** kimesne iñleyüp vāy
   Meger kim meclisinde beglerüñ nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 51). [dimez oldı, -dı]*

dīn ü dünyāyı ābād ḳıl-: *Din ve dünyanın temelini imar etmek.*

1. Yüri ḳo ʿilleti ur söze bünyād
   Anuñla **dīn ü dünyāñı ḳıl ābād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 16). [dīn ü dünyāñı ābād ḳıl,]*

dīni vü īmānı yoḳ: *Dini imanı yok.*

1. Anuñ kim ʿışḳı yoḳdur cānı yoḳdur
   Nice cān **dīni vü īmānı yoḳdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 64). [dīni vü īmānı yoḳdur, -dur]*

diñle-: *Kulak vermek.*

1. Açuḳ ṭut gūş-ı cānı ey mükerrem
   Ne der **diñle** surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 2). [diñle,]*

diñlendürigör-: *Söndürmek.*

1. Çerāġ-ı rāyı cust uyandurı gör
   O şemʿi çerb idüp **diñlendüri gör** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 42). [diñlendüri gör,]*

diñlet-: *Dinlenmesini sağlamak.*

1. Yine dem ur belāġat nāyın iñlet
   Ḳamu ʿuşşāḳa yüz şevḳ ile **diñlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 6). [diñlet,]*

dinse yiridür: *Denilse uygundur.*

1. **Yiridür dinse** gök ol bī-miṣāle
   Anuñ her zevraḳı beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 13). [dinse yiridür,]*

dir dir ditre-: *Tir tir titremek, çok korkmak.*

1. Geyürken bunca semmūr-ı sincābī
   Şitā **ditretdi dir dir** āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 38). [dir dir ditretdi, -t, -di]*

dirgür-: *Diriltmek.*

1. Senüñ bendüñdeyem ey server-i ḫāṣ
   Gerek öldür gerek **dirgür** gerek aṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 52). [dirgür,]*

dirhem: *Akçe, para.*

1. Eyü ad ile raġbet buldı **dirhem**
   Aña ʿizzetler eyler cümle ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 19). [dirhem,]*
2. Ḳoyarsa keffeñe ẓulm ehli **dirhem**
   Terāzūveş dilüñ meyl itmesün hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 47). [dirhem,]*

dirhem ṭak-: *Başına para takmak.*

1. Şükūfe ṭıfl-ı mīve başına hem
   Sevincinden **ṭaḳup** dururdı **dirhem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 14). [başına dirhem ṭaḳup dururdı, -up , -dururdı]*

diri: *Canlı.*

1. Bu Ḫıżr-dil ümīd-i viṣālüñ **dirisidür**
   Ey laʿl-leb çeşme-i ḥayvānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 5). [dirisidür, -si, -dür]*
2. Ṣunılmış çeşme-i ḥayvāna bir ṭas
   Ol ābuñ **dirisidür** Ḫıżr u İlyās *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 18). [dirisidür, -si, -dür]*

diri ḳal-: *Yaşamak, canlı olmak, ölmemek.*

1. **Diri ḳalmaġa** aduñ eyle niyyet
   Dirilden adın ölmez tā ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 19). [diri ḳalmaġa, -maġ, -a]*

dirīġā: *"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.*

1. Ḫudāyā nār-ı ʿışyāna ḥarīḳam
   Dirīġā ḳulzüm-ı cürme ġarīḳam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 42). [dirīġā,]*
2. **Dirīġā** ẓulmet-i ʿışyānda ḳaldum
   Yañıldum yolumı yabanda ḳaldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 47). [dirīġā,]*

dirīġüm yoḳ: *Eyvallahım yok.*

1. Didi şeh ne dilerseñ iste benden
   Dirīġüm yoḳ eger cān ise senden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 54). [dirīġüm yoḳ,]*

diril-: *Güçlenip canlanmak.*

1. Görür kim leşkeri bī-ḥad ḳırıldı
   Hemān cengi ḳodı nāzük **dirildi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 60). [dirildi, -di]*

dirilden adın tā ḳıyāmet ölmez: *Adını yaşatan kıyamete kadar ölmez.*

1. Diri ḳalmaġa aduñ eyle niyyet
   Dirilden adın ölmez tā ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 20). [dirilden adın tā ḳıyāmet ölmez,]*

dirligi anuñla ol-: *Düzeni onun sayesinde olmak.*

1. Ḥaḳīḳat ʿışḳdur cānı cihānuñ
   Olupdur dirligi anuñla anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 72). [dirligi anuñla olupdur, -up, -dur]*

dirnek it-: *Cemiyet kurmak.*

1. Aña Sulṭān buyurdı çıḳdı gitdi
   Ḳonup bir sebzezāra **dirnek itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 14). [dirnek itdi, -di]*

diş ur-: *Diş vurmak, ısırmak.*

1. **Diş urdı** lālenüñ laʿline jāle
   Dişin gün çekdi vāḳıf oldı ḥāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 29). [diş urdı, -dı]*

dişi dökil-: *Dişleri dökülmek.*

1. **Dişi** rümmān ḫandānuñ **dökilmiş**
   Libāsı tīġ-ı hicr ile sökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 35). [dişi dökilmiş, -miş]*

dişin çek: *Dişini sökmek II Kötülük edemeyecek duruma getirmek.*

1. Diş urdı lālenüñ laʿline jāle
   Dişin gün **çekdi** vāḳıf oldı ḥāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 30). [dişin çekdi,]*

dişleri idin-: *Dişleri hâline getirmek.*

1. Dehānı ḥoḳḳa-i luʾlu-ı lālā
   İdinmiş dişleri luʾlu-ı lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 58). [dişleri idinmiş, -miş]*

ditre-: *Titremek.*

1. Żebānından düşüp bādāmuñ ol ter
   Ġażabdan gör ne ṭatludur ki **ditrer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 82). [ditrer, -r]*
2. Libāsı yufḳadur beñzer börekler
   Ṣabādan berg-i güller bigi **ditrer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 36). [ditrer, -r]*

dīv: *Şeytan, dev, cin.*

1. Ḳatı ḳorḳardı kim geçüp ecel rīv
   Süleymān mülkine ḫākim ola **dīv** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 46). [dīv,]*

dīv ü perī: *Şeytan ve cin II Kötü iyi, herkes.*

1. Eyü ad ile Ḫātem buldı ʿizzet
   Aña **dīv ü perī** itdi iṭāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 18). [dīv ü perī,]*

dīvān it-: *Devlet işlerini görüşmek üzere, çoğu kez padişahın başkanlığında, yönetimde söz sahibi olan kimselerin bir araya gelmesi.*

1. Seḥer Sulṭān Jāle **itdi dīvān**
   Yirine geldi cümle ehl-i erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 7). [dīvān itdi, -di]*

dīvān ol-: *Toplanmak, bir araya gelmek; divan durmak, huzurda hazır olarak beklemek.*

1. Buyurdı şāh-ı Faġfūr **oldı dīvān**
   Yirine geldi hep erbāb-ı erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 7). [dīvān oldı, -dı]*

dīvān ṭur-: *Huzurda bulunmak, hazır olmak.*

1. Oturmış mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
   Aña **dīvān ṭurur** cümle sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 10). [dīvān ṭurur, -ur]*

dīvān ṭut-: *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Yirine māh anuñ olmışdı sulṭān
   Kevākib cemʿ olup **ṭutmışdı dīvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 54). [dīvān ṭutmışdı, -mış, -dı]*
2. Kevākib cemʿ olup **ṭutmışdı dīvān**
   Gelüp şāh-ı nucūm itdi perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 1). [dīvān ṭutmışdı, -mış, -dı]*
3. Ḳamu yirlü yirine geldi erkān
   Sipāhi cemʿ olup **ṭutmışdı dīvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 10). [dīvān ṭutmışdı, -mış, -dı]*

dīvāna daʿvet eyle-: *Meclise çağırmak.*

1. Didi Bercīs'e geldi bir yüzi māh
   Sizi **dīvāna daʿvet eyledi** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 10). [dīvāna daʿvet eyledi, -di]*

dīvāna geldi ṭur-: *Huzura gelip durmak.*

1. Yine **dīvāna geldi ṭurdı** ol pīr
   Aña taʿẓīm u ʿizzet itdi her mīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 13). [dīvāna geldi ṭurdı, -dı]*

dīvāna ir-: *Meclise gelmek.*

1. O dem Bercīs kim **dīvāna irdi**
   Güneş ṣan ḫāne-i Keyvān'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 15). [dīvāna irdi, -di]*

dīvāna var-: *Huzura varmak.*

1. Ṭurup ḫalḳı-ı cihān **dīvāna vardı**
   Bile anlar ile Pervāne vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 7). [dīvāna vardı, -dı]*
2. Ḫaber almaġiçün **dīvāna vardı**
   Kim ol ḳaṣr-ı Züḥal eyvāna vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 17). [dīvāna vardı, -dı]*

dīvāne: *Deli, mecnun.*

1. O **dīvāne** yeñilmez hīç gördi
   Gelüp Pervāne'yi zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 137). [dīvāne,]*

2. Nigāra irmege var ise nefʿī
   Gelür **dīvāne ise** ʿaḳlı defʿī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 36). [dīvāne ise, -ise]*
3. Didi Pervāne bir **dīvāneyüm** ben
   Muḥabbet şemʿine pervāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 1). [dīvāneyüm, -y, -üm]*

dīvāne eyle-: *Aşk ile kendinden geçmiş, aşk delisi, çılgın, mecnun olmak.*

1. Bunı bir māh-ı nev **dīvāne eyler**
   Cemāl-i şemʿine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 69). [dīvāne eyler, -r]*
2. Nice sevdā ile **dīvāne eyler**
   Ne şemʿüñ şevḳine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 13). [dīvāne eyler, -r]*

dīvāne hāli ʿāḳile lāġ gelür: *Akıllıya delinin hâli gülünç gelir.*

1. Ne bilsün ḫastanuñ aḥvālini ṣaġ
   Gelür dīvāne ḥāli ʿāḳile lāġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 12). [dīvāne ḥāli ʿāḳile lāġ gelür,]*

dīvāne it-: *Gönül.*

1. Bizi hicr odına Pervāne atdı
   Ḫudā anı ʿaceb **dīvāne itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 16). [dīvāne itdi, -di]*

dīvāne ol-: *Aşırı derecede ilgi göstermek II Âşık olmak.*

1. Maʿāni şemʿinüñ pervānesi ol
   Suḫan sevdāsınuñ **dīvānesi ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 16). [dīvānesi ol,]*
2. Cemāli şemʿine pervāne oldı
   Bahār-ı ḥüsnine **dīvāne oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 76). [dīvāne oldı, -dı]*
3. Velī ʿaḳlı gidüp **dīvāne oldı**
   Melāmet nārına pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 39). [dīvāne oldı, -dı]*
4. Görüp ol ḥāleti **dīvāne oldı**
   Bu kez hicr odına Pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 27). [dīvāne oldı, -dı]*
5. O şemʿ u ḫalḳ aña pervāne olsun
   Gören pervāneveş **dīvāne olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 120). [dīvāne olsun, -sun]*
6. Müselsel zülfine **dīvāne ola**
   Cemāli şemʿine pervāne ola *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 37). [dīvāne ola, -a*
7. Nice māh-ı neve **dīvāne olduñ**
   Ne şemʿüñ nārına pervāne olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 47). [dīvāne olduñ, -du, -ñ]*
8. Mey ile olmasun mı kişi hem-dem
   O dem **dīvāne olmasun mı** ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 64). [dīvāne olmasun mı, -mı]*

dīvānelik: *Divane olma durumu, delilik, çılgınlık, mecnunluk.*

1. İlüp ṭaşa ayaġı yıḳılurdı
   Aña **dīvānelik** gör ne ḳılurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 18). [dīvānelik,]*

dīvān-ı māh: *Ay gibi güzelin meclisi II Aşk meclisi.*

1. Nucūmuñ şāmda olmışdı şāhı
   Perīşān eyledi **dīvān-ı māhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 4). [dīvān-ı māhı, -ı]*

dīvān-ı şāh: *Padişahın divanı, padişahın meclisi.*

1. Temāşā eyledi **dīvān-ı şāhı**
   Ṭurur el ḳavşurup ḳat ḳat sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 19). [dīvān-ı şāhı, -ı]*

dīvār: *Duvar.*

1. Şızup aḳdı anuñ **dīvāra** yaġı
   O şeklüñ behcetine oldı yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 27). [dīvāra, -a]*
2. Nesi var ise ser-tā-ser cinānuñ
   Ḳamu **dīvārına** yazılmış anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 38). [dīvārına, -ı, -n, -a]*

dīvārı muḥkem: *Sağlam duvarlı.*

1. Meger bir ḳalʿa var idi muʿaẓẓam
   Dil-i dil-dardan **dīvārı muḥkem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 2). [dīvārı muḥkem,]*

diyar: *Memleket.*

1. Şular kim vardı gördi ol **diyārı**
   Şafā vü ẕevḳ ü şādī oldı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 11). [diyārı, -ı]*
2. Ki çepçevre ḳuşadup ol **diyārı**
   Getürdiler bir araya şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 29). [diyārı, -ı]*

diyāra nazīri gel-: *Dünyaya benzeri gelmek.*

1. **Naẓīri gelmemişdi** bir **dīyāra**
   Kelāmı buza beñzer yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 15). [dīyāra naẓīri gelmemişdi,-me, -miş, -di]*

diyārdan sefer it-: *Memleketten gitmek.*

1. Nev-bahārum çün **sefer itdi diyārumdan** benüm
   Ḥāṣıl ummañ dostlar bāġ-ı ḳarārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 1). [diyārumdan sefer itdi, -di]*

diyār-ı dil-güşā: *Gönül açan yurt.*

1. Ne çeng ol bir **diyār-ı dil-güşādur**
   Her evtārı reh-i şehr-i şafādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 5). [diyār-ı dil-güşādur, -dur]*

diyār-ı salṭanat: *Hükümdarlık diyarı.*

1. Göñülden iḫtiyār-ı ġurbet itdi
   Diyār-ı salṭanatdan ʿuzlet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 30). [diyār-ı salṭanatdan, -dan]*

diye: *Diyerek, deyip.*

1. Duya çün ḳuṭb-ı eflāk itse rāy o
   Ne ḥikmetdür **diye** görse Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 8). [diye,]*

diyü: *Birlikte kullanıldığı kelime veya kelime grubunu "diyerek" anlamıyla fiile bağlayan bir edat.*

1. Cemāl-i vaḥdetine itdi mirʾāt
   Görinsün **diyü** anda cümle evḳāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 72). [diyü,]*
2. Eger kim ʿizzet idüp dirseñ ulu
   Hemān bir nā-tüvān imiş **diyü** bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 14). [diyü,]*
3. Dikerdi necm aña altunlu funduḳ
   İrişsün **diyü** andan cānına oḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 14). [diyü,]*
4. Güneşden bu idi ḫalḳuñ ümīdi
   Gelüp ḳahr eyledi **diyü** sefīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 10). [diyü,]*
5. Ṭutup miskīni ol şūḫ u şeker-ḫand
   Bu yol başar **diyü** cust eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 34). [diyü,]*
6. Helāk ola **diyü** ol ḳandan anı
   Reginden bir siyāh-rū aldı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 13). [diyü,]*
7. Sözinden yanmasun **diyü** o defter
   Revān eşk ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 13). [diyü,]*
8. Kim ol ḳalʿayla ṭop itdi şavaşı
   Yıḳıl git ṭurma **diyü** urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 40). [diyü,]*
9. Şeker-ḫʷarum **diyü** kim iste daʿvā
   Virürdi aġzı dadın aña ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 33). [diyü,]*

diz dök-: *Diz dövmek, pişman olmak, üzülmek.*

1. Ḥarāretden olup ruḫsārı gül gül
   Ṣafā vü şevḳ ile **diz dökdi** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 70). [diz dökdi, -di]*

diz-dār-ı sūr sābiʿ: *Yedinci feleğin kale muhafızı.*

1. Yüzi siyāh olupdur baḫs itdügiçün ey şāh
   Sulṭān-ı rıfʿatüñle **diz-dār-ı sūr sābi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 16). [diz-dār-ı sūr sābiʿ,]*

dost: *Ey dost!*

1. Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam didigüm ʿayb olmasun
   Dostlar ben bende bir sulṭan-ı ḫūbān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 10). [dostlar, -lar]*

dost: *Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse, düşman karşıtı.*

1. Nev-bahārum çün sefer itdi diyārumdan benüm
   Ḥāṣıl ummañ **dostlar** bāġ-ı ḳarārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 2). [dostlar, -lar]*
2. Ṭās-ı ḥasretde beni bir luʿb ile zār eyledi
   Dostlar bu naḳşı ummazdum nigārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 10). [dostlar,-lar]*
3. Dāʾimā mektūbuñı gönder ḥużūr-ı ʿāşıḳa
   Dostlar şād u feraḥ düşmenler olsun bī-ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 4). [dostlar, -lar]*
4. ʿAcebdür **dostlar** mihr ü muḥabbet
   Cihāndan itdürür ehlin ferāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 31). [dostlar, -lar]*
5. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ ey **dost**
   Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ ey **dost** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 53). [dost,]*
6. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ ey **dost**
   Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ ey **dost** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 54). [dost,]*
7. Göñülden ẕevḳ ü şādī oldı ẓāhir
   Ṣanasın **dostdan** geldi mübeşşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 6). [dostdan, -dan]*
8. İʿādı ursa el şemşīr-i tīze
   Dönerdi **dostlar** üstine nīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 64). [dostlar, -lar]*

dögin-: *Dövünmek, çok fazla üzülmek.*

1. O tāc olmış zümürrüdler ile zībā
   Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 20). [döginmekden, -,]*

dögişler it-: *Dövüşmek.*

1. Dilinde anlaruñ dürlü sögişler
   İderler idi luṭf ile **dögişler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 20). [dögişler iderler idi, -er, -ler, -idi]*

dögünler ur-: *Yaralar açmak.*

1. Yanup yaḳıldı yatdı nice günler
   Bularuñ ḳalbine urdı dögünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 40). [dögünler urdı, -dı]*

dök-: *Akıtmak, dökmek.*

1. Ḥarāretden ḳamu ruḥsār-ı lāle
   Dökerdi berg-i gül üstine jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 18). [dökerdi, -er, -di]*
2. O sīmīn-sīneler cümle ser-ā-ser
   Dökerdi levḥ-i sīm üstine dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 20). [dökerdi, -er, -di]*
3. Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler il
   Dökerler gözlerinden ebrveş seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 66). [dökerler, -er, -ler]*

dök-: *Saçmak.*

1. Ṣabā depretdi şāḫ-ı ebri ol an
   Yire envārını **dökdi** fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 14). [dökdi, -di]*

2. Şu deñlü **dökdiler** ol bezme dürdi
   Ki yirden boyı anuñ göge irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 47). [dökdiler, -di, -ler]*
3. **Döker** Mirrīḫ'den māh üzre kevkeb
   İder ḫūrşīde menzil burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 5). [döker, -er]*

dökil-: *Saçılmak.*

1. **Dökilüp** berg-i ümīdüm lāleveş baġrumda āh
   Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 5). [dökilüp, -üp]*
2. **Dökildi** ol yataḳdan rāḫ-ı aḥmer
   Kim oldı dāmeni mey-gün ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 3). [dökildi, -di]*
3. Bili bir pīre-zen bigi bükilmiş
   Ṣaçı inmiş ayaġına **dökilmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 22). [dökilmiş, -miş]*
4. **Dökildi** sūḳlar ol meh-liḳāyı
   Göricek şehr çāk itmiş yaḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 27). [dökildi, -di]*
5. Belā bādıyıla servi bükilmiş
   Mecāl u ṭāḳatı bergi **dökilmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 94). [dökilmiş, -miş]*

dön-: *Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.*

1. **Dönerdi** taḫt adına o şehrüñ
   Yüzi ṣuyı idi ṭoprāġı dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 29). [dönerdi, -er, -di]*

dön-: *Geri gelmek, geri gitmek.*

1. **Dönüp** ol ḳaṣra geldi yine Bercīs
   Maḳām idindi ṣan Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 81). [dönüp, -üp]*
2. O şeh-bāz indi aña ḳarşu ḳondı
   Biri birine ḳarşu şehre **döndi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 12). [döndi, -di]*

dön-: *Kendi etrafında hareket etmek.*

1. Nüh felek raḳḳāṣ olupdur ṣavt-ı emrüñden senüñ
   Çarḫa girmişler **dönerler** döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 8). [dönerler, -er, -ler]*
2. Uçarlar bāl açup anda melekler
   Dönerler ṭurmayup ḳat ḳat felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 86). [dönerler, -er, -ler]*
3. Hevā ile nite kim āsiyā bād
   Girüp çarḫa **döner** ol serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 106). [döner, -er]*
4. **Döner** ol ḫıdmet üstine muʿallaḳ
   Naṣīb oldı aña anüñçün uçmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 7). [döner, -er]*
5. Nice kim ṭura ḳuṭb u **döne** eflāk
   Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 103). [döne, -e]*
6. Yirinde ṭura ger siḫr itse eflāk
   Döne eflākveş çarḫa girüp ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 12). [döne, -e]*
7. İʿādı ursa el şemşīr-i tīze
   Dönerdi dostlar üstine nīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 64). [dönerdi, -er, -di]*
8. **Dönerdi** gird-bād öñince evrāḳ
   Ṣarardup beñzini gūyā ki ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 13). [dönerdi, -er, -di]*
9. Felekler **döndügince** Ḥaḳ tebārek
   Şehā ḳılsun günüñ günden mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 39). [döndügince, -düg, -ince]*

10. **Döndükçe** çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça ḳutb-ı ṣābit
Rūy-ı felekde dāʾim necm olduġınça lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 43). [döndükçe, -dükçe*

dön-: *Yönelmek.*

1. Çü **döndi** ḥacleden yana o dil-ber
Döşendi atı ayaġına bezler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 39). [döndi, -di]*

döne döne: *Dönerek.*

1. Bir ḳamer menzilümüz şöyle müşerref itdi
Reşk ider **döne döne** bu ṭoḳuz eyvān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 6). [döne döne,]*
2. Nüh felek raḳḳāṣ olupdur ṣavt-ı emrüñden senüñ
Çarḫa girmişler dönerler **döne döne** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 8). [döne döne,]*
3. Ḫayāl-i yār geldükce öñine
Dögünür ṭaş ile ol **döne döne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 108). [döne döne,]*
4. Kişiyi iñledür dün gün muḥabbet
Felekler bigi **döne döne** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 16). [döne döne,]*
5. İkisi **döne döne** raḳṣı itdi
Görenler ḳaldı ḥayrān ʿaḳlı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 5). [döne döne,]*
6. Olurdı puḫte anda **döne döne**
Gelürdi anlaruñ āḫir öñine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 65). [döne döne,]*
7. Şu deñlü **döne döne** çevrilürdi
O bezme ʿāḳıbet ol yol bulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 67). [döne döne,]*
8. Aña **döne döne** ḳat ḳat felekler
Muʿallaḳ döner olmaġa kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 39). [döne döne,]*
9. Hevāda bir nefes açsa eger per
Ola **döne döne** büryān kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 26). [döne döne,]*
10. Çıḳar ayaḳlarından göklere ḫāk
Olardan **döne döne** iñler eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 40). [döne döne,]*
11. Geyürdiler aña bir nice ḫilʿat
Felekler bigi **döne döne** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 16). [döne döne,]*
12. Çeken ol **döne döne** bunca derdi
İden ṣabr u ḳarār ile neberdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 23). [döne döne,]*

döne döne cevr it-: *Dönerek eziyet etmek.*

1. Baña **döne döne cevr idüp** eflāk
İdüp dururdı ḳat ḳat yirümi ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 41). [döne döne cevr idüp, -üp]*

döner boz-: *Beğenmeyip yeniden yapmak.*

1. Şerīki olsa ol çarḫı düzerdi
Begenmezdi **döner** anı **bozardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 30). [döner bozardı, -ar, -dı]*

dönüp dön-: *Döne dolaşa, döne döne.*

1. İçi pür-şevḳ şemʿ ol çeşmi āle
Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 112). [dönüp dönerdi, -er, -di]*

dönüp gel-: *Dönüp yanına gelmek.*

1. Çün ol şehden eşer olmadı ẓāhir
   Dönüp Lālā'ya **geldi** anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 44). [dönüp geldi, -di]*

dördünci gökde ol-: *Dördüncü gökte bulunmak.*

1. N'ola **dördünci gökde olsa** ʿİsā
   Bunuñ seyrānı oldı ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 39). [dördünci gökde olsa, -sa]*

döşen-: *Döşeme işi yapılmak.*

1. Döşenmiş anda reng-ā-reng lāle
   Zümürrüd üzre dür dökerdi jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 39). [döşenmiş, -miş]*

döşen-: *Süslenmek.*

1. Ser-ā-ser ferşi ol köşküñ **döşendi**
   Buḫūr itdiler içinde sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 35). [döşendi, -di]*

dū cihān: *İki dünya II Dünya ve ahiret.*

1. Kişi **dū cihāna** cān ider ʿışḳ
   Ġulāmı şāh ile yeksān ider ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 55). [dū cihāna, -a]*

duʿā: *Allah'a yalvarma, niyaz.*

1. **Duʿānuñ** defteri pāyāna irdi
   Çıḳardı nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 51). [duʿānuñ, -nuñ]*
2. İlāhī sen ḳabūl eyle **duʿāmı**
   Yetişdür uġradum derde devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 81). [duʿāmı, -m, -ı]*
3. **Duʿādan** ṣoñra şöyle ola maʿlūm
   Eridüm şevḳüñ ile nite kim mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 39). [duʿādan, -dan]*
4. **Duʿāyı** ol dem evvel āḫir itdi
   O mektūbı çıḳardı ẓāhir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 29). [duʿāyı, -y, -ı]*

duʿā dest: *Dua eli.*

1. Anuñ sulṭān-ı Çīn mühri götürdi
   Duʿā desti bigi yüzine sürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 46). [duʿā desti,]*
2. **Duʿā desti** bigi yüzine sürdi
   O kuḫlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 35). [duʿā desti, -i]*

duʿā eyle-: *Allah'a yalvarmak, niyaz etmek.*

1. Geyürdiler aña nāzük ḳabālar
   O Dāye **eyledi** şāha **duʿālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 40). [duʿālar eyledi, -di]*
2. **Duʿāyı eyleyüp** bunlar mükemmel
   Ser-ā-ser yüzlerine sürdiler el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 47). [duʿāyı eyleyüp, -y, -üp]*

3. Ḳamu ḳulle ayaġ üstine ṭurmış
   Duʿā eyler Ḫudāya el götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 10). [duʿā eyler, -r]*
4. **Duʿālar eyledi** aña el açdı
   Senā gevherlerin ṣu bigi ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 21). [duʿālar eyledi, -di]*
5. Geyüp ḫilʿatları sürdi ṣafālar
   Bulara **eyledi** biñ biñ **duʿālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 98). [duʿālar eyledi, -di]*

duʿā güherleri: *Dua incileri.*

1. Ümīd-i ʿavf-ı luṭfuñla el açdum
   Duʿā güherlerin ṣu bigi ṣaçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 52). [duʿā güherlerin, -n]*

duʿā ile perīyi daʿvet it-: *Dua ile peri gibi güzel sevgiliyi çağırmak.*

1. O mektūba duʿālar yazdı ḳat ḳat
   Duʿā ile perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 112). [duʿā ile perīyi daʿvet itdi, -di]*

duʿā it-: *Allah'a yalvarmak.*

1. **Duʿālar idüp** ol verde Şükūfe
   Didi ṭuş olmasun bedrüñ küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 27). [duʿālar idüp, -üp]*
2. Ana iki perī mührini virdi
   Duʿālar itdi çıḳdı yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 64). [duʿālar itdi, -di]*
3. O Ḳaʿbe yüzlüden sürüp ṣafālar
   Ḳamusı saʿy ile **itdi duʿālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 20). [duʿālar itdi, -di]*
4. **Duʿālar itdi** şāha şād u ḫurrem
   Ṣafā kesb eyler andan ḳalb-i ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 35). [duʿālar itdi, -di]*
5. Eyitdiler **duʿālar idüp** ey māh
   Bağışlasun seni sulṭāna Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 31). [duʿālar idüp, -üp]*

duʿā ḳameri: *Dua ayı.*

1. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a ki bedr oldı **duʿāmuz ḳameri**
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 7). [duʿāmuz ḳameri,]*

duʿā ḳıl-: *Allah'a yalvarma, niyaz.*

1. **Duʿā ḳıldı** elini yüze sürdi
   Ḳodı başı vü ayaġı götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 67). [duʿā ḳıldı, -dı]*

duʿā olın-: *Dua hâline gelmek, dua edilmek.*

1. **Duʿā olındı** vü götürüldi niʿmet
   Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 95). [duʿā olındı, -ın, -dı]*

2. İdüp biri biriyle merḥabālar
İki cānibden **olındı duʿālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 28). [duʿālar olındı, -ın, -dı]*

duʿāsın ḳabūl it-: *Duasını kabul etmek.*

1. Ḳabūl itdi duʿāsın Ḥaḳ Taʿālā
Ḳulın maḥrūm ide ḥaşa ki Mevlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 71). [duʿāsın ḳabūl itdi,]*

duʿā şeb-nemleri: *Dua çiy taneleri.*

1. O verd-i salṭanat bunda açılsun
Duʿā şeb-nemleri aña ṣaçılsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 78). [duʿā şeb-nemleri,]*

duʿā ṭomarı: *Çok dua edilmek.*

1. **Duʿā ṭomarı** ḫatm oldı oḳındı
Çıḳardı nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 43). [duʿā ṭomarı oḳındı, -dı]*

duʿā vü ḥamd: *Dua ve Allah'a şükretme.*

1. Cānda s̲enā-yı mecdüñ enhār-ı luṭfı fāʾiż
Dilde **duʿā vü ḥamdüñ** cümle ḳażāyı dāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 8). [duʿā vü ḥamdüñ, -üñ]*

duʿācı: *Bir kimseye dua eden.*

1. Sipihr ü mihr olsun taḫt u tācuñ
Ser-ā-ser ʿālemün ḫalḳı **duʿācuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 24). [duʿācuñ, -uñ]*

duʿācu ol-: *Bir kimse için dua etmek.*

1. ʿAdūya ḳalmaz āḫir taḫt u tācum
Olur ben naḳl idicek ol **duʿācum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 38). [duʿācum olur, -ur]*

duʿādan unıt-: *Dualarından eksik etmek.*

1. Murādum bu durur sen pādşāhdan
Unıtma ben duʿā-gūyı **duʿādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 24). [duʿādan unıtma, -ma]*
2. Didi dil-ber **unutmasun duʿādan**
Ümīdin kesmesin ben mübtelādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 7). [duʿādan unutmasun, -sun]*
3. Murādum bu durur sen dil-rübādan
Unıtma ben duʿā-gūyuñ **duʿādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 32). [duʿādan unıtma, -ma]*
4. **Unutmasun** beni her dem **duʿādan**
Murādum budur ol kişver-güşādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 31). [duʿādan unutmasun, -ma, -sun]*

5. Murādum bu durur ol pādşāhdan
   Unutmasun duʿā-gūyın **duʿādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 84). [duʿādan unutmasun, -sun]*

duʿā-gūy: *Dua eden, dua okuyan (kimse).*

1. Murādum bu durur sen pādşāhdan
   Unıtma ben **duʿā-gūyı** duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 24). [duʿā-gūyı, -ı]*
2. Murādum bu durur sen dil-rübādan
   Unıtma ben **duʿā-gūyuñ** duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 32). [duʿā-gūyuñ, -uñ]*
3. Murādum bu durur ol pādşāhdan
   Unutmasun **duʿā-gūyın** duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 84). [duʿā-gūyın, -ın]*

duʿālar itdi git-: *Dualar edip olduğu yerden ayrılmak.*

1. Çün oldı vaḳti ḫoş vişāli nāzük
   Duʿālar itdi gitdi peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 62). [duʿālar itdi gitdi, -di]*

duʿāya el aç-: *Dua etmek için elini açmak.*

1. O sāʿat girdi bir ḫādim sarāya
   Zebān depretdi **el açdı duʿāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 36). [duʿāya el açdı, -dı]*

duʿāya kāniʿ: *Duaya kanaat eden.*

1. Ḫalḳuñ kimisi māl u kimisi cāh ister
   Mülk-i cihān içinde Ẕātī **duʿāña ḳāniʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 42). [duʿāña ḳāniʿ,]*

duʿā-yı bī-nihāyet: *Sonsuz dua.*

1. **Duʿā-yı bī-nihāyet** yazmış evvel
   Murādın eylemiş āḫir müseccel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 125). [duʿā-yı bī-nihāyet,]*

duʿā-yı müʾmin: *Mümin duası.*

1. O ḥūr irişdi ḳaṣr-ı ḫuld-ferşe
   Duʿā-yı müʾmin irdi ṣan kiʿarşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 56). [duʿā-yı müʾmin,]*

duʿā-yı nūr: *Nur dumanı.*

1. Yed-i ḳudretle Ṣāniʿ altun ezmiş
   Duʿā-yı nūrı cümle aña yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 4). [duʿā-yı nūrı, -ı]*

duʿā-yı nūr ṭūmārı: *Nurdan dua tomarı.*

1. O şeklüñ gerdenin dirdi görenler
   Duʿā-yı nūr ṭūmārına beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 18). [duʿā-yı nūr ṭūmārına, -n, -a]*

dūd: *Duman.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu başında **dūdı** kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 6). [dūdı, -ı]*
2. Kim ol maḥrūr dil degmiş bigi od
   Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim **dūd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 126). [dūd,]*
3. Benüm göñlümde yir itmişdür ol od
   Çıḳar āh itdügümce göklere **dūd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 16). [dūd,]*
4. Bir āteş-pāre var adı muḥabbet
   Şerārı berḳ-i āfet **dūdı** miḥnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 4). [dūdı, -ı]*
5. Buḥūr itdiler anda müşg ü ʿudı
   Pür itdi ḳubbe-i eflāki **dūdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 20). [dūdı, -ı]*

dūd hevāya çık-: *Duman havaya çıkmak.*

1. Ṭaġıtduḳça anı yil yıldurur od
   Şerār ile **hevāya çıḳdı** yā **dūd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 18). [dūd hevāya çıḳdı, -dı]*

dūd-ı āh-ı pür-şerār: *Kıvılcım dolu ah dumanı.*

1. Nite kim görmese rūy-ı nigārı
   Muḥibbüñ **dūd-ı āh-ı pür-şerārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 34). [dūd-ı āh-ı pür-şerārı, -ı]*

dūdı göge ir-: *Dumanı göğe ulaşmak.*

1. O zerrīn tāclar başına odı
   Yaḳup bu derde **irdi göge dūdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 24). [dūdı göge irdi, -di]*

dūd-ı siyāh: *Kara duman.*

1. Meger derd ile ʿuşşāḳ itdi āhı
   Cihānı itdi pür **dūd-ı siyāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 8). [dūd-ı siyāhı, -ı]*
2. Ḥaẕer ḳıl almaġıl maẓlūmuñ āhın
   İrişdürme göge **dūd-ı siyāhın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 32). [dūd-ı siyāhın, -ın]*

dūd-ı siyāh: *Kara duman. II Âşığın ahından çıkan duman.*

1. Bu şiʿri oḳıyup eylerdi āhı
   İrerdi göklere **dūd-ı siyāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 62). [dūd-ı siyāhı, -ı]*
2. O sāʿat yane yane itdi āhı
   İrişdi göklere **dūd-ı siyāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 88). [dūd-ı siyāhı, -ı]*

dūd-ı siyāhı göklere ir-: *Kara dumanı göklere ulaşmak.*

1. Çekerdüm yane yane nār-ı āhı
   İrürdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 28). [dūd-ı siyāhı göklere irürdi, -ür, -dü]*

duḫān: *Duman.*

1. Ṭutuşdur ʿışḳ odıyla iç ü ṭaşum
   Duḫān bigi irişsün göge başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 36). [duḫān,]*
2. **Duḫān** bigi çıḳup bām-ı sarāya
   Ḳoyasın Şemʿün olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 17). [duḫān,]*
3. Şu deñlü yaḳdurur ʿūdī o şeb-şeh
   Duḫānından ṭoḳuz eflāk olur deh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 34). [duḫānından, -ı, -n, -dan]*
4. İrişürdi göge anuñ **duḫānı**
   Olurdı ol çerinüñ sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 19). [duḫānı, -ı]*

duhān: *Duman II Şah Jale'nin kölesi.*

1. Şāhuñ var idi bir Hīndi ġulāmı
   Duḫān ḳonmışdı olundıḳda nāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 6). [duḫān,]*
2. **Duḫān** ol şeb ele ḳuyruġı aldı
   Revān ḳaṣr-ı şehüñ yanına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 11). [duḫān,]*

duhānī: *Dumanlı, duman renkli.*

1. Olara virdi dürlü ḫilʿat anı
   Kimi nārencī vü kimi **duḫānī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 24). [duḫānī,]*

duhān-ı āh-ı ʿāşıḳveş: *Âşığın ah dumanı gibi.*

1. **Duḫān-ı āh-ı ʿāşıḳveş** siyāhı
   Geyüpdür ṭurmaz eyler her dem āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 45). [duḫān-ı āh-ı ʿāşıḳveş,]*

duhān-ı nār-ı ruhsār: *Yanaktaki alevin dumanı.*

1. **Duḫān-ı nār-ı ruḫsār** oldı ebrū
   Nesīm-i āhdan olmış dū-tā u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 13). [duḫān-ı nār-ı ruḫsār,]*

duhān-ı şemʿ: *Mumun dumanı.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis **duḫān-ı şemʿ** sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 4). [duḫān-ı şemʿ,]*

duhānveş: *Duman gibi.*

1. Gice gezse görinmezdi **duḫānveş**
   Nuḫūsetde o Keyvān ile beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 9). [duḫānveş,]*

duḫter: *Kız.*

1. Seḥergeh bir güzel maḥbūb **duḫter**
   Çıḳardı manẓar-ı zerden yine ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 1). [duḫter,]*

dūn: *Alçak, soysuz, denî.*

1. Anı bir kimse görse dirdi ol **dūn**
   Öli çün aġlama illā deli çün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 25). [dūn,]*

dūr: *Uzak.*

1. Ṭur imdi nāmeler bigi ḳanat bük
   Yolı **dūr** nite kim bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 10). [dūr,]*

dūr düş-: *Ayrı düşmek, uzak kalmak.*

1. Çü **düşd**i şāh-zāde Şemʿden **dūr**
   Cihān anuñ gözine oldı deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 1). [dūr düşdi, -di]*

dūr eyle-: *Uzaklaştırmak.*

1. Yüzüñden **eylesün** bed-çeşmi Ḥaḳ **dūr**
   Özüñden mülket-i dünyāyı maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 33). [dūr eylesün, -sün]*

dūr ol-: *Uzak olmak, uzaklaşmak.*

1. Ḳabā **dūr oldı** çün ol sīm-berden
   Ḫusūf açıldı gūyā kim ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 11). [dūr oldı, -dı]*
2. Aña ḳoymışdı Şemʿi Şāh Faġfūr
   Kim ol bad-ı belādan tā **ola dūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 22). [dūr ola, -a]*
3. Bu yaña ḳalʿa içre Şāh Faġfūr
   Yiyüp içmekden **old**ı ḫastaveş **dūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 2). [dūr oldı, -dı]*
4. Gözinden nūr anuñ Yaʿḳūbveş **dūr**
   Olup dururdı oldı yine pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 24). [dūr olup dururdı, -up, -dururdı]*
5. Yüzüñ gördüm gözüm pür-nūr oldı
   Şeb-i ġuṣṣa göñülden **dūr oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 38). [dūr oldı, -dı]*
6. Sen gidelden dīdeden ey māh nūr **olmışdı dūr**
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 1). [dūr olmışdı, -mış, -dı]*

dut-: *Tutmak, yerine getirmek.*

1. İletdiler şehi bir ḫoş sarāya
   Dutardı reşk-i Cennet ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 34). [dutardı, -ar, -dı]*

dū-tā ol-: *İki kat olmak, eğrilmiş olmak.*

1. Duḫān-ı nār-ı ruḫsār oldı ebrū
   Nesīm-i āhdan **olmış dū-tā u** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 14). [dū-tā olmış, -mış]*

duy-: *İşitmek.*

1. **Duya** çün ḳuṭb-ı eflāk itse rāy o
   Ne ḥikmetdür diye görse Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 7). [duya, -a]*

düdük: *Nefesle çalınan ufak çalgı.*

1. Kimi **düdük** çaldı kimi deplek
   Bularuñ cümlesinden seyri yügrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 25). [düdük,]*

dügme dakıl-: *Düğme takılmak.*

1. Diridüñ kimse yapışmaz yaḳaya
   Daḳılmasa eger **dügme** ḳabaya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 74). [dügme daḳılmasa, -ma, -sa]*

dügün it-: *Düğün yapmak.*

1. Bu yana Şemʿ Bānū-yı melek-ḫū
   Dügün itdi ḫavātin cemʿ idüp u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 2). [dügün itdi, -di]*
2. Viṣāle irdiler oldı dügünler
   Dügünler idevüz ḳanı o günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 32). [dügünler idevüz, -evüz]*

dügün ol-: *Düğünü olmak.*

1. Viṣāle irdiler **oldı dügünler**
   Dügünler idevüz ḳanı o günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 31). [dügünler oldı, -dı]*

dügün yaraġın gör-: *Düğün hazırlığı yapmak.*

1. Pes andan **gördiler dügün yaraġın**
   Uyarmaḳ ḳaṣdına vuṣlat çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 55). [dügün yaraġın gördiler, -di, -ler]*

düken-: *Tükenmek, bitmek.*

1. Dilerseñ ger **dükenmez** māl u niʿmet
   Kemāle ṭālib ol ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 33). [dükenmez, -mez]*

düldül: *Hz. Ali'nin atı II Şem ü Pervâne mesnevisinde sarayda bulunan iki attan biri.*

1. Ḳoşılsalar olurlar yilden öñdül
   Biri heyʾetde Aşḳar biri **Düldül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 34). [düldül,]*

dün: *Gece.*

1. İdüp **dün** nıṣfı olınca ḳarārı
   Melaḥāt mülkinüñ ol şehr-i yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 5). [dün,]*

dūn elinden: *Feleğin elinden.*

1. Başumda od yanar gerdūn elinden
   Ayaḳda ḳalmışum her **dūn elinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 14). [dūn elinden,]*

dün gün: *Gece gündüz, her zaman, daima.*

1. Sipihr-i ʿizzetüñ ol māhı **dün gün**
   Saña egri baḳanlar görmesün gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 25). [dün gün,]*
2. Kişiyi iñledür **dün gün** muḥabbet
   Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 15). [dün gün,]*
3. Viṣālüñ olmayaydı ṣoñı hicrān
   Belā vü derd ile **dün gün** firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 66). [dün gün,]*
4. Ṭutalum işlemiş şevḳ ile **dün gün**
   Ne ḳılsun göze ger ṭoġmayacaḳ gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 15). [dün gün,]*
5. Didi ḥüsnüñ güneşden rūşen olsun
   Yirüñ gün bigi **dün gün** gülşen olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 24). [dün gün,]*

dün ü gün: *bk. dün gün.*

1. Senūñ o ẕāt-ı cemīlüñle birligüñ **dün ü gün**
   İder cihāna beyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 13). [dün ü gün,]*
2. **Dün ü gün** raḳṣ uran Pervāne yaʿnı
   İden raḳṣ urmada eflāke ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 25). [dün ü gün,]*

dünyā: *Cihan.*

1. Beni Yūnus bigi yutmışdı nā-geh māhī-i firḳat
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı yine **dünyāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 10). [dünyāya, -y, -a]*
2. Yā n'içündür daḫı ʿālemde **dünyā**
   ʿİlim bāḳī degül bünyād-ı **dünyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 63). [dünyā,]*

dünyā harācı: *Dünyanın haracı.*

1. Ser-ā-ser ehl-i tācuñ başı tācı
   Ayaġı ṭoprağı **dünyā ḫarācı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 10). [dünyā ḫarācı,]*

dünyā içinde naẓīri yoḳ: *Dünyada benzeri bulunmamak.*

1. Anuñ bir cānibi deryā içinde
   Naẓīri yoḳ idi dünyā içinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 4). [dünyā içinde naẓīri yoḳ idi, -idi]*

dünya ḳadar: *Pek çok.*

1. Velī **dünya ḳadar** derdi çekerdi
   Bu deñlü derdden çekmezdi derdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 23). [dünya ḳadar,]*

dünyāda añıl-: *Dünyada yâd edilmek.*

1. **Añılmaġısa dünyāda** murāduñ
   Añılsun ḥaşre dek anuñla aduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 17). [dünyāda añılmaġısa, -maġ, -ısa]*

dünyāda şāh ol-: *Hz. Süleyman padişah olmak.*

1. N'ola **dünyāda şāh olsa** Süleymān
   Bu oldı on sekiz biñ ʿāleme cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 53). [süleymān şāh olsa, -sa]*

dünyāda süleymān ol-: *Dünya'da Hz. Süleyman hâline gelmek.*

1. **Dünyāda** devlet ile **olduñ** bu gün **Süleymān**
   Vaḥş u ṭuyūr ins ü cin emrüñe tevābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 37). [dünyāda süleymān olduñ, -du, -ñ]*

dünyānuñ vefāsı: *Dünyanın sebatı.*

1. Kimesne bulmadı ol luṭf eyesin
   Nite kim kimse **dünyānuñ vefāsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 26). [dünyānuñ vefāsın, -n]*

dünyā münevver ol-: *Dünya aydınlanmak.*

1. Nice māh āftāb-ı ʿālem-ārā
   Cemālinden **münevver oldı dünyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 12). [dünyā münevver oldı, -dı]*

dünyāya ṭol-: *Dünyaya (ahali, insanlar) duyulmak.*

1. Şu ebruñ kim neminden gevher olduñ
   Bahā vü ḥüsn ile **dünyāya ṭolduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 34). [dünyāya ṭolduñ, -du, -ñ]*

dünyāyı başa zindān it-: *Bir kimseyi çok sıkıntılı bir duruma sokmak.*

1. Benüm ol ḥasret-i çāh-ı zenaḫdān
   İdüpdür başuma dünyāyı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 40). [dünyāyı başuma zindān idüpdür, -üp, -dür]*

dünyāyı ṭut-: *Çok yayılmak, her yere dağılmak.*

1. Ser-ā-ser ol ṣadā **dünyāyı ṭutsun**
   Kim andan ṭāḳ-ı aʿlā güm güm ötsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 9). [dünyāyı ṭutsun, -sun]*

dünye ṭolusı: *Dünya dolusu, dünyalar kadar.*

1. Yine ṣubḥuñ ʿarūs-ı cān-güdāzı
   Getürdi **dünye ṭolusı** cihāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 2). [dünye ṭolusı,]*

düpdüz: *Baştanbaşa, tamamıyla, dümdüz.*

1. El urdı açdı ucdan uca **düpdüz**
   Nite kim ādemüñ göñlin eyü söz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 49). [düpdüz,]*

düpdüz: *Düpedüz.*

1. O mülke yayılup bu ḫalḳ **düpdüz**
   Nice gün istediler gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 27). [düpdüz,]*

dür: *İnci.*

1. **Dürinüñ** her biri dürdāne olsun
   Anuñla gūşlar eşdāfı ṭolsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 23). [dürinüñ, -i, -nüñ]*
2. Ne kānuñ laʿlisüñ bi'llāh ey yār
   Ne baḫruñ **dürisin** di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 20). [dürisin, -i, -sin]*
3. Bu yir ol āftāba yaraşur burc
   Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol **düre** dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 32). [düre, -e]*
4. Ya bir deryādur içi pür-şadefdür
   Pür olmış ol şadefler içleri **dür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 30). [dür,]*
5. O sīmīn-sīneler cümle ser-ā-ser
   Dökerdi levḥ-i sīm üstine **dürler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 20). [dürler, -ler]*
6. Muḥabbet ḳulzumı itdi yine cūş
   Diler ol **düri** şāh ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 104). [düri, -i]*

dür-: *Bir şeyi kıvırıp silindir biçiminde kendi üzerine sarmak.*

1. Feżā-yı lāciverde çün kim irdi
   Ser-ā-ser erzen-i sīmīni **dürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 4). [dürdi, -di]*
2. Yolı ṭomārveş anlar **dürerler**
   Ṣadādan menzile evvel irerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 41). [dürerler, -er, -ler]*
3. Aña ʿunvān u tārīḫ itdi **dürdi**
   İdüp ṭay rişte-i ḫarmānı ṣardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 15). [dürdi, -di]*
4. **Dürüp** anı tamām itdi ser-ā-ser
   Virüp Dellāle'ye didi o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 7). [dürüp, -üp]*
5. Ben itdüm ḫāżır iki esb-i tāzī
   Dürür ṭomārveş rāh-ı dırāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 44). [dürür, -ür]*

dür ü gevher: *Inci ve elmas.*

1. Ḳulaġuñda küpe olsun bu sözler
   Yaraşur gūş-ı şehde **dür ü gevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 72). [dür ü gevher,]*

dürc: *İçine inci ve altın konulan küçük hokka.*

1. **Dürc** içre dür-i meknūnāsā idüpdürür sır
   Emrüñ güherlerine semʿinde cümle sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 33). [dürc,]*
2. Ġam olmasun mı ol gevhere **dürc**
   Olur dāʾim beden urur bular burc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 57). [dürc,]*

dürc: *İnci kutusu II Şem.*

1. Bu burcı itdi yir ol necm-i ẕāhir
   Bu **dürce** girdi ol silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 64). [dürce, -e]*

dürc: *Mücevher kutusu II Rahim.*

1. Çü nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat virdi tābı
   Aḳıtdı **dürce** ol sīm-i müẕābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 46). [dürce, -e]*

dürc it-: *Mücevher kutusu etmek.*

1. Anuñçün ḫalḳ idüp Ḥaḳ bu cihānı
   O dür-i pāke bir **dürc itdi** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 6). [dürc itdi, -di]*

dürc idin-: *Mücevher kutusu edinmek.*

1. Düzerler cevheri gehvāre-i ḫūb
   İdine tā ki **dürc** ol dür-i maḥbūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 24). [dürc idine, -e]*

dürc ol-: *İçine inci ve altın konulan küçük hokka olmak.*

1. Ne ḫoşdur ol ki ʿilme māl ide ḫarc
   ʿUlūma oġlınuñ ẕihni **ola dürc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 62). [dürc ola, -a]*
2. Bu yir ol āftāba yaraşur burc
   Bu ḳalʿa **olsa** ḫoşdur ol düre **dürc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 32). [dürc olsa, -sa]*

dürc-i dil: *Gönül hokkası.*

1. Yir itdi **dürc-i dilde** cānı bigi
   Muḥabbet eyledi cānānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 79). [dürc-i dilde, -de]*

dürc-i muḳaffal bul-: *Kilitli inci kutusu bulmak II Şem'in bekâreti bozmak.*

1. Ol āhū izine ol şāh urur el
   Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 42). [dürc-i muḳaffal bulur, -ur]*

dürc-i semʿ: *Mum kutusu.*

1. Ḫudā Pervāne'ye yandurdı Şemʿi
   Bu gevherden pür olsun **dürc-i semʿi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 62). [dürc-i semʿi, -i]*

dürd: *Şarap tortusu.*

1. Şu deñlü dökdiler ol bezme **dürdi**
   Ki yirden boyı anuñ göge irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 47). [dürdi, -i]*

dürdāne ol-: *İnci tanesi olmak.*

1. Dürinüñ her biri **dürdāne olsun**
   Anuñla gūşlar eṣdāfı ṭolsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 23). [dürdāne olsun, -sun]*

dürdi git-: *Sarıp gitmek.*

1. Yolı ṭūmār bigi **dürdi gitdi**
   O sāʿat şākile ṣu bigi yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 23). [dürdi gitdi, -di]*

dürer: *İnciler.*

1. Gören farḳ eylemez anı **dürerden**
   Pür oldı dāmen-i ṣaḥrā güherden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 31). [dürerden, -den]*

dür-i laṭīf: *Hoş inci.*

1. Vucūduñ burcınuñ māh-ı şerīfin
   Özüñ deryāsınuñ **dür-i laṭīfin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 60). [dür-i laṭīfin, -in]*

dür-i maḥbūb: *Güzel inci.*

1. Düzerler cevheri gehvāre-i ḫūb
   İdine tā ki dürc ol **dür-i maḥbūb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 24). [dür-i maḥbūb,]*

dür-i meknūn: *Gizli saklı inci.*

1. İderdi gelse ger ol **dür-i meknūn**
   Viṣāli kīmiyāsı işüm altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 15). [dür-i meknūn,]*

dür-i meknūnāsā: *Saklı inci gibi.*

1. Dürc içre **dür-i meknūnāsā** idüpdürür sır
   Emrüñ güherlerine semʿinde cümle sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 33). [dür-i meknūnāsā,]*

dür-i nā-sufte: *Delinmemiş inci.*

1. Cebīn-i ʿāşıḳ-ı ġamnāka irgür
   Dür-i nā-sufte ḥakkāka irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 64). [dür-i nā-sufte,]*

dür-i pāk: *Saf inci II Hz. Muhammed.*

1. Anuñçün ḫalḳ idüp Ḥaḳ bu cihānı
   O **dür-i pāke** bir dürc itdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 6). [dür-i pāke, -e]*

dür-i pend: *Nasihat incisi.*

1. İşitdi şāhuñ adın göñlüm aḳdı
   O **dür-i pendi** cān gūşına daḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 30). [dür-i pendi, -i]*

2. O ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet
   Görür kim yoḳ o **dür-i pende** ḳıymet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 78). [dür-i pende, -e]*
3. Ḳulaġuñdan giderme **dür-i pendüm**
   Keremler eyle sulṭānum efendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 69). [dür-i pendüm, -üm]*

dür-i şehvār: *Şahlara layık olan iri taneli inci.*

1. Ne kānuñ laʿlisüñ bi'llāh ey yār
   Ne baḥruñ dürisin di **dür-i şehvār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 20). [dür-i şehvār,]*

dür-i şehvār: *Şahlara layık olan iri taneli inci II Çin Fağfuru.*

1. Ciger-güşem dürür bir ḫoş ḳulun var
   Güher it tācına ey **dür-i şehvār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 62). [dür-i şehvār,]*

dür-i vucūd: *Beden incisi.*

1. Didi Pervāne ol dem yane yane
   Eyā **dür-i vucūdum** baḥri ane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 2). [dür-i vucūdum, -um]*

dür-i yek-dānesi var: *İri taneli inci bulunmakta.*

1. Börek tutmacı bir ḫūb atlu dildār
   Ḳulaġında **dür-i yek-dānesi var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 28). [dür-i yek-dānesi var,]*

düril-: *Katlanmak.*

1. Güneş tā kim ele aldı zer aḳlām
   Dürildi ḫatm oldı defter-i şām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 2). [dürildi, -di]*

düriş-: *Çalışmak, çabalamak.*

1. **Düriş** cehd it edā eyle bahāñı
   Ara saʿy eyle bul derde devāñı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 15). [düriş,]*
2. Bilürsin ʿömrüñüñ yoḳdur ş̱ebātı
   Düriş bul Ḫıżrveş āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 28). [düriş,]*
3. Silāḥ u ḍarb u ḥarb u cenge düşdi
   Oyun ögrendi bir ḳaç gün **dürişdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 4). [dürişdi, -di]*
4. **Düriş** ey şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat
   Şu deñlü it kim ebyātı ʿimāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 17). [düriş,]*
5. Nice gün cehd idüp bunlar **dürişdi**
   Ḳamunuñ āḫire kārı irişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 17). [dürişdi, -di]*

dürişdi üş-: *Çalışıp yoğunlaşmak.*

1. Ḳamusı ol işe **üşdi dürişdi**
   ʿAsel yapmaġa ṣan zenbūr üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 23). [dürişdi üşdi, -di]*

dürlü: *Türlü.*

1. Olara virdi **dürlü** ḫilʿat anı
   Kimi nārencī vü kimi duḫānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 23). [dürlü,]*
2. Ṭonatdı şāh şādīden ḥişārı
   Nite kim **dürlü** ḫilʿatlar nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 42). [dürlü,]*
3. Ne **dürlü** āş var ise cihānda
   Bişürmişdi ḳamusın şāh anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 15). [dürlü,]*

dürlü belekler gönder-: *Çeşitli hediyeler göndermek.*

1. Atasına ḳılalum çoḳ dilekler
   Aña **gönderelüm dürlü belekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 6). [dürlü belekler gönderelüm, -elüm]*

dürlü dürlü: *Çeşit çeşit.*

1. Dökildi **dürlü dürlü** mīve-i ter
   Kim anuñ her biri leẕẕetde şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 5). [dürlü dürlü,]*
2. Getürdüp **dürlü dürlü** ḫūb ḫilʿat
   Geyürdiler anuñ egnine ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 91). [dürlü dürlü,]*

dürlü niʿmet getür-: *Çeşitli yiyecekler getirmek.*

1. **Getürdiler** öñine **dürlü niʿmet**
   Ne niʿmet her birisi ḫ̬ān-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 47). [dürlü niʿmet getürdiler, -di, -ler]*

dürlü söğiş: *Türlü küfürler.*

1. Dilinde anlaruñ **dürlü söğişler**
   İderler idi luṭf ile döğişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 19). [dürlü söğişler, -ler]*

dürr-i pāk: *Saf inci.*

1. Ḫudā virdi ṭapuña bir **dürr-i pāk**
   Senüñ mülküñden olsun bari ḥakkāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 27). [dürr-i pāk,]*

dürü-: *Dürmek, toplamak.*

1. **Dürüdi** anda bir ḫoş gevher-i pāk
   İşitdi anı Şāh oldı feraḫnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 79). [dürüdi, -di]*

düş-: *Uğramak.*

1. Kim ol raḳḳāş olan nāy-ı ʿışḳa
   Düşen biñ derd ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 22). [düşen, -en]*

düş-: *Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek.*

1. Düşüpdür şems-i mıḳnāṭīs-ı şeb-nem
   Götürür ḫākdan **düşdükçe** her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 46). [düşdükçe, -dükçe]*
2. **Düşüpdür** şems-i mıḳnāṭīs-ı şeb-nem
   Götürür ḫākdan düşdükçe her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 45). [düşüpdür, -üp, -dür]*
3. Gümiş ovası içre bitdi sünbül
   Yā **düşdi** aḳ ʿiẕāra ḳara kākül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 22). [düşdi, -di]*
4. Ḳamu atınuñ itdi naʿlīni zer
   Anı **düşdükce** tā kim bula iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 36). [düşdükce, -dükce]*
5. Tüfekler yıldırım bigi soḳurdı
   Düşerdi cümle eṭrāfa şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 46). [düşerdi, -er, -di]*
6. Gelüp maʿşūḳ ile ʿāşıḳ bulışdı
   Şanasın şemʿe bir pervāne **düşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 44). [düşdi, -di]*

düş-: *Yere devrilmek, yere serilmek.*

1. Bu ḥāle vāḳıf olup geldi Lālā
   Görür kim **düşmiş** ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 26). [düşmiş, -miş]*
2. Teni **düşmekden** oldı ḳare ḳare
   Eger kim bir kişi çıḳsa şikāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 19). [düşmekden, -mek, -den]*

düş ol-: *Rüya, düş, hayal olmak.*

1. **Düş oldı** baña ḫʷāb ey yār-ı kāmil
   Degüldür vākıʿam taʿbīre ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 75). [düş oldı, -dı]*

düşde gör-: *Düşte görmek, rüyada görmek.*

1. Eyitdi atamı **düşümde gördüm**
   Anuñla bir güzel yirde oturdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 35). [düşümde gördüm, -dü, -m]*
2. **Görür** Sulṭān Jāle **düşde** nā-gāh
   Gelüp ḳoynına girdi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 11). [düşde görür, -ür]*
3. Virür bir ḥāleti kim rūḥa anı
   Düşinde görmemişdür ṣūfī anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 14). [düşinde görmemişdür, -miş, -dür]*

düşin-: *Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.*

1. Oturdı taḫta Jāle ḫüsrevāne
   Düşindi ṣādlıḳ düşdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 8). [düşindi, -di]*

dūşında bit-: *Omzunda bitmek.*

1. Benefşe gök dere ġarḳ oldı ẓāhir
   Biter dūşından ṣan peyk-i mübāşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 18). [dūşından biter, -er]*

düşir-: *Düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olmak.*

1. Kim ol meh-sürʿatuñ sehm-i ṣahīli
   Düşirür esb-i gerdūndan Süheyl'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 32). [düşirür, -ür]*
2. Ne derd ile ider bīmār u ḥaste
   Ne yirden **düşirüp** eyler şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 12). [düşirüp, -üp]*
3. Ṣıfāt-ı leyl-i bi-mānenddür bu
   Dem anuñdur **düşirme** ḳanddur bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 16). [düşirme, -me]*

düşir-: *Uğratmak.*

1. Ser-ā-ser velvele ṭutdı zemīni
   Düşirdi ṭāḳ-ı ʿayyūḳa ṭanīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 12). [düşirdi, -di]*

düşmen: *Hasım, rakip, dost olmayan.*

1. Dāʾimā mektūbuñı gönder ḥużūr-ı ʿāṣıḳa
   Dostlar ṣād u feraḥ **düşmenler** olsun bī-ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 4). [düşmenler, -ler]*
2. Mālik-riḳāb sensin bürhān virse **düşmen**
   Tīġuñda yazılupdur āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 19). [düşmen,]*
3. Ḳala **düşmenlerine** taḫt u tācı
   İdüp dururdı ʿayş-ı telḫ ol acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 47). [düşmenlerine, -ler, -i, -n, -e]*
4. Şehüñ ḫışm ile bir kez çalışından
   Olurdı çār pāre iki **düşmen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 90). [düşmen,]*
5. Buları gördi kim ḳopardı tozı
   Götürdi **düşmen** ol sāʿat ḳopuzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 94). [düşmen,]*
6. Kemān bigi ḳatı saḫt oldı **düşmen**
   O sāʿat ḳaçdı oḳ bigi bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 95). [düşmen,]*

düz-: *Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün halinde hazırlamak, tertip etmek.*

1. Ol üstād-ı cihān saḥḥār āyīn
   Düzüp üstine anuñ urdı bir zeyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 18). [düzüp, -üp]*
2. Kim ol ḥavżuñ kenārında ser-ā-ser
   Düzüp bir nice ṣadırvān ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 38). [düzüp, -üp]*
3. Ṣanasın kim ġılāfın buldı nīze
   Ya **düzdiler** niyāmı tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 60). [düzdiler, -di, -ler]*

düzd-i ʿayyār: *Aldatıcı hırsız.*

1. Kim anuñ başı ṭaşar idi duḫānvār
   Bulınmazdı o deñlü **düzd-i ʿayyār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 8). [düzd-i ʿayyār,]*

düzelmiş iş: *Düzgün giden iş.*

1. O bir sāʿatde biñ fitne düzerdi
   Düzelmiş işleri defʿi bozardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 8). [düzelmiş işleri, -ler, -i]*

düzelt-: *Düzeltmek, düzgün ve muntazam duruma getirmek, düzene sokmak, tanzim etmek.*

1. Çıḳardı şāh-ı Çin'üñ nāmesini
   Düzelde tāb ile hengāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 16). [düzelde, -e]*

düzen vir-: *Düzen vermek II Akort etmek.*

1. **Düzen virüp** özine geldi ḳānun
   İle naḳş itmegi idindi ḳanun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 5). [düzen virüp, -üp]*

düzen vir-: *Düzenlemek, dağınıklıktan kurtarmak.*

1. **Düzen virmiş** özine bir ḳıl üzre
   Ṣalar āṣūb u ġavġāyı il üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 7). [düzen virmiş, -miş]*

düzil-: *Dizilmek, toplanmak.*

1. **Düzilmişdür** ṭılısm-ı vaḥdet anda
   Ḳonılmış māl u genc ü devlet anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 93). [düzilmişdür, -miş, -dür]*

E

eʿād: *Düşmanlar.*

1. Ṣınıḳ diller bigi ṣındı **eʿādı**
   Tamām oldı şeh-i Jāle murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 97). [eʿādı, -ı]*

ebābil ḥaṣā dök-: *Ebabil kil saçmak.*

1. Ṭolulardan buñaldı ser-ā-ser il
   ʿAdūya ṣan **ḥaṣā dökdi ebābil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 40). [ebābil ḥaṣā dökdi, -di]*

ebkār: *Bakireler.*

1. Yanına şol ḳadar cemʿ oldı **ebkār**
   Aña yoḳ necm-i eflāka ʿaded var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 3). [ebkār,]*
2. Bile bindi anuñla cümle **ebkār**
   Ḳamusı serv-ḳadd u lāle-ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 21). [ebkār,]*
3. Bile girdi ser-ā-ser cümle **ebkār**
   Aña aḫşām olınca oldılar yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 51). [ebkār,]*

ebkār-ı nucūm: *Yıldız bakireleri.*

1. Yine göz ḳıpdı gitdi ṣāh-ı encüm
   Bu **ebkār-ı nucūm** itdi tebessüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 2). [ebkār-ı nucūm,]*

ebkāruñ zülfi: *Bakirelerinin saçı.*

1. Ṣanʿatuñ dil-dārınuñ āyinedārı ṣubḥ-ı ʿiyd
   Ḳudretüñ **ebkārınuñ zülfindedür** ḳadr u berāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 18). [ebkārınuñ zülfindedür, -n, -de, -dür]*

ebkem ol-: *Dilsiz olmak.*

1. Niçün mürde bigi **ebkem olasın**
   Dilüñ depretmeyüp ebsem olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 3). [ebkem ol, -a -sın,]*

ebr: *Bulut.*

1. Ḳurı yire nedür giryān olup ey **ebr** yaş dökmeñ
   Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 5). [ebr,]*
2. Çalup itdi iki pāre o bebri
   Hevāda berḳ-ı lāmiʿ ṣan ki **ebri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 52). [ebri, -i]*
3. Meger kim uştur-ı ser-mest idi **ebr**
   Kefi ṣaçdı cihāna itmeyüp ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 3). [ebr,]*

ebr ḳapla-: *Bulut sarmak.*

1. Yüzini āsmānuñ **ḳapladı ebr**
   Ḳarardı ṣan dil-i ʿuṣṣāḳ-ı bī-ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 19). [ebr ḳapladı, -dı]*

ebr-i bārān: *Yağmur bulutu.*

1. İllā ki **ebr-i bārān** ol daḫı külli gevher
   Kimse degül demünde hergiz hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 23). [ebr-i bārān,]*

ebr-i ġam: *Gam bulutu.*

1. Anı Şemʿ oḳıyup oldı feraḥ-şād
   O ḫūrşīd oldı **ebr-i ġamdan** azād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 10). [ebr-i ġamdan, -dan]*

ebr-i günāh: *Günah bulutu.*

1. Aña māniʿ olur **ebr-i günāhuñ**
   Niçün yoḳ Ẕātiyā anuñçün āhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 39). [ebr-i günāhuñ, -uñ]*

ebr-i nīsān: *Nisan bulutu.*

1. Gūyā ki **ebr-i nīsān** deryāya gevher-efşān
   Luṭfuñ eli cihāna toḫm-ı seḫāyı zāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 39). [ebr-i nīsān,]*

ebr-i siyeh: *Kara bulut.*

1. Şuyı **ebr-i siyeh** ḳara deñizden
   Alup aḳ yazuyı itdi müzeyyen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 19). [ebr-i siyeh,]*

ebr-i zülf: *Saç bulutu.*

1. Şehüñ yanında Pervāne oturmış
   Yüzinden **ebr-i zülfini** götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 12). [ebr-i zülfini, -i, -n, -i]*

ebrişem giy-: *İpekli giysi giymek.*

1. Ceri ġāyetde **ebrişem giyer** u
   Hemān ḫıdmet deminde bir aḳar şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 15). [ebrişem giyer, -er]*

ebrū: *Kaş.*

1. İdüp **ebrūların** ʿaynın kemānuñ
   Daḫı hem ġamze-i bürrānın anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 23). [ebrūların, -lar, -ı, -n]*
2. Felekde **ebrū** yir yüzinde ẓulmet
   Ḥasūduñ yüzi naḥsından ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 7). [ebrū,]*
3. Şu **ebruñ** kim neminden gevher olduñ
   Bahā vü ḫüsn ile dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 33). [ebruñ, -ñ]*

ebrū ol-: *Kaş olmak II Ebru sanatı gibi rengârenk olmak.*

1. Duḫān-ı nār-ı ruḫsār **oldı ebrū**
   Nesīm-i āhdan olmış dū-tā u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 13). [ebrū oldı, -dı]*

ebrūları rā: *Kaşları ra.*

1. Kim ol **ebrūları rā** ṭurası cīm
   Elifveş örü ṭurdı itdi taʿẕīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 11). [ebrūları rā,]*

ebrū-perçe: *Dalga dalga perçem.*

1. Ser-ā-ser **ebrū-perçemler** fırāvān
   Seḥāb-ı dīdeden yaġdurdı bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 11). [ebrū-perçemler, -ler]*

ebrveş: *Bulut gibi.*

1. Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler il
   Dökerler gözlerinden **ebrveş** seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 66). [ebrveş,]*

ebsem ol-: *Sessiz olmak.*

1. Niçün mürde bigi ebkem olasın
   Dilüñ depretmeyüp **ebsem olasın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 4). [ebsem olasın, -a, -sın]*

ebū bekr-i mükerrem: *Saygıdeğer Ebubekir.*

1. Birisi pādşāh-ı mülk-i taṣdīḳ
   Ebū Bekr-i mükerrem yār-ı Ṣıddıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 106). [ebū bekr-i mükerrem,]*

ebyāt *İkişer dizeden oluşan manzum sözler, beyitler.*

1. Düriş ey şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat
   Şu deñlü it kim **ebyātı** ʿimāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 18). [ebyātı, -ı]*
2. O şeh çün ḫānḳāh-ı hicre girdi
   Zebānında bu **ebyāt** oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 8). [ebyāt,]*

ebyaż: *Beyaz.*

1. Ḳurıldı ṣubḥuñ **ebyaż** sāyebānı
   Gelüp bir şāh idindi menzil anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 1). [ebyaż,]*

ebyaż beden: *Beyaz beden.*

1. Ser-ā-ser dāneveş **ebyaż bedenler**
   Ḳamu ol incü dişlü sīm-tenler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 7). [ebyaż bedenler, -ler]*

ecel: *Her ruh sahibi ve özellikle insanın ölüm zamanı, ömrün sonu, hayatın son demi.*

1. Disem ṣafā-yı derūn ile rūz-ı ḥaşre degin
   Ecelden olsa amān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 8). [ecelden, -den]*
2. Ḳatı ḳorḳardı kim geçüp **ecel** rīv
   Süleymān mülkine ḥākim ola dīv *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 45). [ecel,]*
3. Ṭabībi derd **ecel** olur şifāsı
   Ölümden özge bulunmaz devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 13). [ecel,]*
4. Tekebbürlenme miskīn itme ġaflet
   Ecel bir kimseye itmez riʿāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 96). [ecel,]*
5. N'ola Behrām'ı yıḳsa sendeki zūr
   Ecel bir ḥamlede eyler yirüñ gūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 98). [ecel,]*
6. İlet Pervāne'ye benden selāmı
   Ecel ṭutarsa firḳatda yaḳamı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 30). [ecel,]*

ecel bul-: *Ölüm gelmek.*

1. **Ecel bulmaz idi** bu cismi cānum
   Eger kim olmasa āh u figānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 99). [ecel bulmaz idi, -maz, -idi]*

ecel cāmı: *Ecel kadehi II Ölüm.*

1. Gerek şāh u gerek bende ser-ā-ser
   Ecel cāmı ṭutar cümle ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 94). [ecel cāmı,]*

ecel cāmı iç-: *Ecel kadehi içmek II Ölümle burun buruna gelmek.*

1. **Ecel cāmın içer** ceyşi görür u
   Götürdi ayaġı vü didi yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 105). [ecel cāmın içer, -er]*

ecel ir-: *Eceli gelmek, ölümü veya yok olması kaçınılmaz duruma gelmek.*

1. Murādum ol ki İlāhī getür **ecel iricek**
   Zebānuma o zamān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 31). [ecel iricek, -icek]*

ecel iriş-: *Eceli yetişmek, ölüm zamanı gelmek, ölecek olmak.*

1. Begüm sen ṣaġ ol kim Şāh Faġfūr
   Ecel irişdi oldı taḫtdan dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 58). [ecel irişdi, -di]*

ecel peyki: *Ölüm habercisi (ulağı).*

1. Bu ʿömr-i bī-vefāmuñ yoḳ ş̱ebātı
   Ecel peyki ḳapar tāc-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 6). [ecel peyki,]*

ecel sulṭānı: *Ölüm sultanı.*

1. **Ecel sulṭānına** ḳılmaġiçün yir
   Çalardı cāygāh-ı ṣadrı şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 57). [ecel sulṭānına, -n, -a]*

ecrin um-: *Sevap beklemek.*

1. Ne'yise çek bunuñ luṭf eyle cevrin
   İdelüm **umduġuñdan** artuḳ **ecrin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 16). [ecrin umduġuñdan, -duġ, -uñ, -dan]*

eczā: *Parçalar.*

1. Külli **eczāmı** ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 25). [eczāmı, -m, -ı]*
2. Cibril-i ḫıred k'işide **eczāsı** olur kül
   Bir demde ki itdüñ ṭoḳuz eflākı seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 29). [eczası, -sı]*
3. Ne ide baña anuñ iştiyāḳı
   Ḳıla **eczāmı** kül nār-ı firāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 54). [eczāmı, -m, -ı]*

efʿāli var: *Amelleri bulunmakta.*

1. ʿAceb **efʿāli vardur** rūzgāruñ
   İder geh ṭūṭī vü geh zāġ yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 59). [efʿāli vardur, -dur]*

efendi: *Efendi II Sevgili.*

1. Görenler dirler ol serv-i bülendi
   Ḳuluñuz eyleme āzād **efendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 18). [efendi,]*
2. Ne burcuñ kevkebisin ey **efendi**
   Sühā'dur saña nisbet ey **efendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 12). [efendi,]*
3. Efendi yazılurdı ḳalb-i maḥzūn
   Uçursañ baña mektūb-ı hümāyūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 55). [efendi,]*

efendi: *Efendi, sahip.*

1. Eger kim bendeñe kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan olur āzād bu çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 10). [efendi,]*
2. Ḫoş mübāreksin ki tā geldüñ **efendümden** benüm
   Ḫᵛāce-i endūhdan āzād oldum ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 7). [efendümden,-m -den]*
3. Ne burcuñ kevkebisin ey **efendi**
   Sühā'dur saña nisbet ey **efendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 11). [efendi,]*
4. **Efendüm** serverüm şāh-ı cihānum
   Revān olsun senüñ yoluñda cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 33). [efendüm, -m]*
5. Ḳulaġuñdan giderme dür-i pendüm
   Keremler eyle sulṭānum **efendüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 70). [efendüm, -m]*

efġān: *Feryat, inleyiş.*

1. Güllerüñ yirin diken ḫāruñ gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse bülbül yiridür **efġānını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 12). [efġānını, -ı, -n, -ı]*

efġān it-: *Feryat etmek, inlemek, sızlanmak.*

1. Şu deñlü itdi āh ol kevkeb-i saʿd
   Hevāda ṣandılar **efġān ider** raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 46). [efġān ider, -er]*

efġān u feryād it-: *Yüksek sesle bağırmak, haykırmak ve feryat etmek.*

1. **İderdi** ʿandelīb **efġān u feryād**
   İdinmişdi bu şiʿri dilde evrād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 61). [efġān u feryād iderdi, -er, -di]*

efkār u tedbīr it-: *Düşünüp taşınmak.*

1. Görelüm **idelüm efkār u tedbīr**
   Ne ṣūret gösterür mirʾāt-ı taḳdīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 75). [efkār u tedbīr idelüm, -elüm]*

eflāk: *Felekler, gökler.*

1. Ḫudānuñ birligini eyle iṣbāt
   Aña şāhid getür **eflāḳı** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 26). [eflāḳı, -ı]*
2. Didiler geldi ḫoş peyk-i çālāk
   Anuñ seyr ögrenür ʿazminden **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 28). [eflāk,]*
3. Zemīne ʿarż-ı mihr itmezdi **eflāk**
   Anuñçün saḫt olurdı āb ile ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 9). [eflāk,]*
4. Şitānuñ şiddetinden eyleyüp bāk
   Bihini penbede ḥıfẓ itdi **eflāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 24). [eflāḳ,]*
5. Aña ʿarż eyledi mihrini **eflāk**
   Yaḳasın çekdi ġonce eyledi çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 19). [eflāk,]*
6. Getürdiler o dem bir ḫūb mīzer
   O mīzer rengde **eflāke** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 16). [eflāke, -e]*
7. Nice kim ṭura ḳuṭb u döne **eflāk**
   Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 103). [eflāk,]*
8. ʿAdūyı nār-ı ḳahruñ eylesün ḫāk
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 42). [eflāk,]*
9. Güneş kim menzilidür anuñ **eflāk**
   Münevver pertevinden çehre-i ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 71). [eflāk,]*
10. Çıḳar ayaḳlarından göklere ḫāk
    Olardan döne döne iñler **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 40). [eflāk,]*
11. Tarīḳ-i serde ol **eflākdan** cust
    Reh-i ḫayra gelicek ḫākdan sust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 5). [eflākdan, -dan]*
12. Baña döne döne cevr idüp **eflāk**
    İdüp dururdı ḳat ḳat yirümi ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 41). [eflāk,]*
13. Aña ʿarż eyledi mihrini **eflāk**
    Zemīn germ olup itdi cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 3). [eflāk,]*
14. Nihāyet buldı bu naẓm-ı ṭarabnāk
    Murādum ḳuṭbı üzre döndi **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 34). [eflāk,]*
15. Ferāḥşād eyledüñ ḫūrşīd-i cām ile bu ġamnākı
    Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ **eflākı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 2). [eflākı, -ı]*
16. Aceb naḳş oynadı naḳḳāşa **eflāk**
    Yirini ol ġarībüñ eyledi ḫāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 7). [eflāk,]*

17. El altında bulur bir peyk-i çālāk
    Aña nisbet baṭī sürʿatde **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 2). [eflāk,]*
18. Ḫudā ḳalbüñ kederden eylesün pāk
    Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 106). [eflāk,]*
19. Segürdürse ṣabādan cust u çālāk
    Ḳoyar **eflāk** elinden başına ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 16). [eflāk,]*
20. Ḳamū **eflāk** ol nāruñ duḫānı
    Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 13). [eflāk,]*
21. Dün ü gün raḳṣ uran Pervāne yaʿnı
    İden raḳṣ urmada **eflāke** ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 26). [eflāke, -e]*
22. Eger kim açar iseñ bāl-i tedbīr
    Melek bigi saña **eflāk** olur yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 40). [eflāk,]*

eflāk eyle-: *Göğe iletmek.*

1. Bülbül gūyā ṣadānuñ yirin **eflāk eyledi**
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 7). [eflāk eyledi, -di]*

eflāk iñle-: *Gökyüzü inlemek.*

1. Getürdiler bir esb-i cust u çālāk
   Anuñ reşkinden **iñler** ḳat ḳat **eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 2). [eflāk iñler, -r]*

eflāk it-: *Felekler hâline getirmek.*

1. O maʿnādan olup ṣād u feraḥnāk
   Yirin gün bigi tācuñ **itdi eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 52). [eflāk itdi, -di]*

eflāk ol-: *Göklerde olmak.*

1. Maḳāmuñ gün bigi **olmışken eflāk**
   Olupdur şimdi yirüñ jāleveş ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 21). [eflāk olmışken, -mış, -ken]*

eflāk yirinde ṭur-: *Göklerin dönüşü durmak.*

1. **Yirinde ṭura** ger siḥr itse **eflāk**
   Döne eflākveş çarḫa girüp ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 11). [eflāk yirinde ṭura, -a]*

eflāke çık-: *Göğe kadar çıkmak, çok yükselmek.*

1. Bu derde çāre ṣor ey nāle **çıḳ eflāke** ʿİsādan
   Deminden mürdeler iḥya ider cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 3). [eflāke çık,]*
2. Fiġānı od bigi **eflāke çıḳdı**
   Cihān mülkini seyl-i eşki yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 27). [eflāke çıḳdı, -dı]*

eflāke aġ-: *Göğe yükselmek, göklere ulaşmak.*

1. Yirinden toz ḳopup **eflāke aġdı**
   Yire çarḫ oḳı yaġmur bigi yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 25). [eflāke aġdı, -dı]*

2. Hevāyī ṭoplar **eflāke aġdı**
   Burūca çarḫ oḳı ḫışm ile yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 47). [eflāke aġdı, -dı]*

eflāk-ı devvār: *Dönen gök kubbe.*

1. Degül rıfʿatde bu **eflāk-ı devvār**
   Kim ol fānūs-ı Şemʿi salṭanat var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 13). [eflāk-ı devvār,]*

eflāküñ şitābı: *Feleğin hızı.*

1. Vaḳārın ḳutbuñ **eflāküñ şitābın**
   Sebāṭın ḫāküñ ābuñ inḳılābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 25). [eflāküñ şitābın, -n]*

eflākveş: *Gökler gibi.*

1. Yirinde ṭura ger siḥr itse eflāk
   Döne **eflākveş** çarḫa girüp ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 12). [eflākveş,]*

efşān it-: *Saçmak, serpmek II Akıtmak.*

1. Çerāġa ḳarşu ṭurdı **itdi efşān**
   Gümişden lüle ṣu dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 17). [efşān itdi, -di]*

efsūn bil-: *Büyü bilmek.*

1. O māha çıḳdı ḳarşu cümle ḫatun
   Bilür dil almaġa her biri **efsūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 8). [efsūn bilür, -ür]*

efsūn oḳı-: *Büyü, sihir, tılsım II İnsanı hükmü altına alıp kendinden geçirecek kadar kuvvetli tesir, büyüleyici dua okumak.*

1. Dem-i bāridden **efsūn oḳısa** u
   Ṭura ṭonmış bigi ol dem aḳar su *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 13). [efsūn oḳısa, -sa]*

efzūn ol-: *Artmak, çoğalmak.*

1. Seni gördükce **olsun** ʿışḳı **efzūn**
   Nite kim Leylā'yı gördükce Mecnūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 33). [efzūn olsun, -sun]*

eger: *"Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet" anlamında bağlaç.*

1. **Eger** bu meclise sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [eger,]*
2. Fiġān u velveleyi ṭabluñı işitse **eger**
   Ḳıyāmet irdi ṣanup ḳalḳa yirden ehl-i ḳubūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 13). [eger,]*
3. Eyā emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā
   Getürse ḫaẕ ide çīnilerüñ **eger** Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 8). [eger,]*
4. Virür ḫayāt-ı ebed ādemeʿaceb mi **eger**
   Olursa cān u cihān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 23). [eger,]*

5. ʿAṣīleri emvāc-ı ʿaẕāb eyler idi ġarḳ
Olmasañ **eger** mālik-i deryā-yı ṣefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 16). [eger,]*
6. Deryā-yı ḍalāletde ḳalurdı ḳamu ʿālem
Olmasañ **eger** bedreḳa necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 10). [eger,]*
7. **Eger** esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat
Yilerse bād gibi tā-ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 67). [eger,]*
8. **Eger** ol bī-nişāndan sen nişānı
Dilerseñ yüri terk it cism ü cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 53). [eger,]*
9. Güneh ḳılmasa çeşm-i rūḥ-ı ʿamā
Eger ol ʿālemi ḳılsañ temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 80). [eger,]*
10. **Eger** mirʾāt olmaz ise ḳābil
Nice olur cemāl aña muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 5). [eger,]*
11. **Eger** olmazsa mihrüñ pertevi kim
Bulursın menzilüñ mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 23). [eger,]*
12. **Eger** bī-ʿaḳl olanlar olsa ḫarman
İçinde anlaruñ bir dāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 23). [eger,]*
13. **Ege**r āyīne-i gītī-nümāyı
Sikender bigi peydā itse rāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 53). [eger,]*
14. Kef-i luṭfuña ol kān-ı seḫānuñ
Eger öykünmesi olmasa kānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 66). [eger,]*
15. Hevāya aġa ger kūh u **eger** deşt
Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 73). [eger,]*
16. İdüp çīn çīn **eger** atsa kemendi
Ururdı gökde defʿ-i şīre bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 21). [eger,]*
17. **Ege**r resm itse bir maḥbūb-ı ter-gül
Fiġān eylerdi ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 9). [eger,]*
18. **Eger** ʿömrüñ ola ʿālemde biñ yil
Olur āḫir saña yir altı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 9). [eger,]*
19. **Eger** ḳaṣṣāb-ı dervīş içse anı
Ḳoyunı biñ olur bekler çobānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 17). [eger,]*
20. **Eger** çīn çīn idüp atsa kemendi
Bıraġurdı Züḥal boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 11). [eger,]*
21. **Ege**r reml atsa añlardı nuḳaṭdan
Ne kim var levḥa-i ġayb üzre ḫaṭdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 3). [eger,]*
22. Didi şeh ne dilerseñ iste benden
Dirīġüm yoḳ **eger** cān ise senden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 54). [eger,]*
23. Viṣāli Ḳaʿbesine irişen cān
Ṣafā sürmez **eger** olmazsa ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 8). [eger,]*
24. Ḳıya baḳsa **eger** ol çeşm-i āhū
Diye şīr-i ner alayına yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 3). [eger,]*
25. Civān eyler **eger** pīr içse anı
Ḳıyās it kim ne eyler ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 11). [eger,]*
26. Leẕīẕ olur bahāruñ ḫᵛābı ġāyet
Kişi duymaz **eger** ḳopsa ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 30). [eger,]*
27. Özini idebilseydi **eger** cemʿ
Düşerdi bir yalıñ tīġa o dem Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 3). [eger,]*
28. Cihānı rişte-i cānumdaki tāb
Yaḳardı sepmese eşküm **eger** āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 44). [eger,]*
29. **Eger** ʿazm eylese eylerdi ḍarbı
İki ādem miyān-ı şarḳ u ġarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 13). [eger,]*
30. Lebin ṣorsañ **eger** pālūde-i ter
Gül-āb-ı tāze ṣaçmış üstine der *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 59). [eger,]*
31. Senüñ rāyüñ **eger** kim görse Aṣaf
Ḥicābından ururdı yüzine kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 19). [eger,]*
32. İderdi reşk **eger** Cem eylese bezm
Ḥased eylerdi Rüstem eylese rezm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 5). [eger,]*
33. **Eger** seyr itse ol ḳavs-ı ḳuzaḥ teng
Gelür meydān-ı ʿarş u kürs aña teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 3). [eger,]*
34. **Eger** furṣat vireydi nā-gehān el
Olara māh-ı nev olurdı ṣandal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 15). [eger,]*
35. **Eger** gelse öñine bir ulu seyl
Geçerdi bir nefesde nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 75). [eger,]*

36. **Eger** ṭamuda od ḳalmasa ey yār
    Yeter aña benüm sīnemdeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 51). [eger,]*
37. **Eger** olmaz ise envāʿ-ı niʿmet
    İder insānı ṭatlu dil żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 27). [eger,]*
38. **Eger** ondan gece eyler fesād
    Kim anuñ baḳır olur altun adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 33). [eger,]*
39. **Eger** geldiyse anuñ miṣli ʿaṣra
    Niçün ḳoyarlar anı şırça ḳaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 21). [eger,]*
40. **Eger** kūhsāra ʿazm eser yil
    Ve ger ṣaḥrāda seyr itse aḳar seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 3). [eger,]*
41. Hevāda bir nefes açsa **eger** per
    Ola döne döne büryān kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 25). [eger,]*
42. **Eger** āh eylese maẕlūm yirden
    Geçer bir demde ṭoḳuz ḳat siperden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 33). [eger,]*
43. Cihānda ḳalmadı dirdüñ ḥarāmī
    Eger pür olmasa ayyāş cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 62). [eger,]*
44. Diridüñ yoġıdı bir başı ḳayı
    Eger olmasa tīr-endāz yayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 72). [eger,]*
45. Diridüñ kimse yapışmaz yaḳaya
    Daḳılmasa **eger** dügme ḳabaya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 74). [eger,]*
46. **Eger** ʿuṣṣāḳa görinmezse dil-dār
    Gül-i gülzār-ı Cennet görinür nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 101). [eger,]*

eger ki: *"Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet" anlamında bağlaç.*

1. **Eger ki** ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey Ẕātī
   Ṣafa ile di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 33). [eger ki,]*

eger kim: *"Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet" anlamında bağlaç.*

1. **Eger kim** var ise bāḳī getür devrān degül bāḳī
   Edir ke'sen ve nāvilhā elā yā eyyühes's-sāḳī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 1). [eger kim,]*
2. Cehennem āteşi odum ödünc alurdı sinemden
   Eger kim irse bir ḳatre bu eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 10). [eger kim,]*
3. **Eger kim** bendeñe kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan olur āzād bu çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 9). [eger kim,]*
4. **Eger kim** ejder-i endişe biñ yıl
   Olursa hikmet-i seyrine ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 63). [eger kim,]*
5. Benüm ġāyetde bī-ḥaddur vebālüm
   Eger kim ʿadl iderseñ n'ola ḥālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 22). [eger kim,]*
6. **Eger kim** başmayaydı baġrına ṭaş
   Geçerdi defʿī ṭoḳuz perdeden ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 87). [eger kim,]*
7. **Eger kim** ʿizzet idüp dirseñ ulu
   Hemān bir nā-tüvān imiş diyü bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 13). [eger kim,]*
8. **Eger kim** ḳalb-i aʿdā olsa āhen
   Ḳayırma hīç anuñçün ẕerrece sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 75). [eger kim,]*
9. **Eger kim** itse cengi ursa çengi
   Burardı pençe-i bebr ü pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 17). [eger kim,]*
10. **Eger kim** keh-rübā yazsa ḳapar kāh
    Güzeller yazsa görenler ider āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 15). [eger kim,]*
11. **Eger kim** idesin ʿözr ü bahāne
    Olursın gelmedük bigi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 45). [eger kim,]*
12. Teni düşmekden oldı ḳare ḳare
    Eger kim bir kişi çıḳsa şikāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 20). [eger kim,]*
13. Peri düzse **eger kim** bāl açardı
    Melekler bigi göklerde uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 19). [eger kim,]*
14. **Eger kim** senge düzse ol per ü bāl
    Yirinden ḳuş bigi uçardı fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 21). [eger kim,]*

15. Şu deñlü itdiler Naccār'a inʿām
    Eger kim gice gündüz idüp iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 26). [eger kim,]*
16. **Eger kim** var ise bende sitāre
    Gel ol māh-ı nev bigi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 9). [eger kim,]*
17. İrişmezse **eger kim** Ḫıżr-ı vuṣlat
    Helāk eyler beni deryā-yı firḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 87). [eger kim,]*
18. Ecel bulmaz idi bu cismi cānum
    Eger kim olmasa āh u figānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 100). [eger kim,]*
19. Perī olsa **eger kim** cümle ḫūra
    Aña uçmaḳ dilerdi şöyle zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 31). [eger kim,]*
20. **Eger kim** Ḫıżr tek ola ṭabībüm
    İrişür derdüme dermān ḥabībüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 117). [eger kim,]*
21. **Eger kim** açar iseñ bāl-i tedbīr
    Melek bigi saña eflāk olur yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 39). [eger kim,]*

egerçi: *"Eğer, şayet" koşul anlamı veren bağlaç.*

1. **Egerçi** birligüñe var senüñ heẕār delīl
   Yiter faḳīre hemāñ lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 5). [egerçi,]*
2. **Egerçi** ṭūṭī bir şīrīn-nefesdür
   Maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 5). [egerçi,]*
3. **Egerçi** itdi yüz biñ ḥīle rübāh
   Bulımadı bulardan ḳaçmaġa rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 35). [egerçi,]*
4. Ḳanadı yoḳ **egerçi** nite kim ṭayr
   Ser-ā-ser her maḳāmı ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 19). [egerçi,]*
5. **Egerçi** geldi ol server sarāya
   Ne mümkindür otura bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 103). [egerçi,]*
6. **Egerçi** zerdenüñ ruḫsārı zerrīn
   Avurdı çekmelü maḥbūb-ı şīrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 67). [egerçi,]*
7. **Egerçi** pīr ammā bir civān-baḫt
   Cemālin gören olmaz ḥaşre dek saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 31). [egerçi,]*
8. **Egerçi** bir muṣaffā şu durur ol
   Revān ġam-ḫānesine od urur ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 29). [egerçi,]*
9. **Egerçi** laʿl-i şīrīni şeker-bār
   Dehānında daḫı süd ḳoḫusı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 23). [egerçi,]*
10. **Egerçi** çoḳ zamān oldı ḥavāle
    Ḥişārı alamadı Şāh Jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 53). [egerçi,]*
11. **Egerçi** uġradum derd ü belāya
    Yetişdüm çoḳ şükr dārü'ş-şifāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 45). [egerçi,]*
12. **Egerçi** kim dimişler şöhret āfet
    Olur ammā eyü ad ile rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 11). [egerçi,]*

egerçi kim: *Her ne kadar, ise de.*

1. **Egerçi kim** mülāʾim dil-rübā çoḳ
   Vefā itmekde yüz yur ol ḳadar yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 19). [egerçi kim,]*

egin: *Sırt.*

1. Şu virdi **egnine** bir tāze terlik
   Degişdürdi anuñla cismi terlik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 31). [egnine, -i, -n, -e]*
2. Şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet
   Kim ol şīr-i mehīb **egninde** ḫılʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 12). [egninde, -i, -n, -de]*
3. Zer ü devletle kālā-yı mehābet
   Anuñ başında tāc **egninde** ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 4). [egninde, -i, -n, -de]*

egle-: *Geçiştirmek, oyalamak.*

1. Ḳamu Pervāneye gönderdi anı
   Anuñla **egleye** tā ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 24). [egleye, -y, -e]*

eglen-: *Beklemek, oyalanmak, vakit geçirmek.*

1. Ḳamer bigi yola girdi şitābān
   O hīç **eglenmedi** mānend-i Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 12). [eglenmedi, -me, -di]*

egninde ḳaba ol-: *Sırtında kaftan olmak.*

1. Başında tāc idi anuñ ḫabāṣet
   Ḳaba olmışdı egninde ḳabāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 4). [egninde ḳaba olmışdı, -dı]*

egnine bürin-: *Omzuna almak.*

1. Çıḳardı dehr nūrānī ḳabasın
   Bürindi egnine ḳara ʿabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 2). [egnine bürindi, -di]*

egnine geyür-: *Sırtına giydirmek.*

1. Çıḳardı cümle ḫalḳuñ ḳara yasın
   Geyürdi egnine şenlik libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 12). [egnine geyürdi, -di]*
2. Getürdüp dürlü dürlü ḫūb ḫilʿat
   Geyürdiler anuñ **egnine** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 92). [egnine geyürdiler, -di, -ler]*

egri baḳanlar görmesün gün: *Eğri bakanlar gün görmesin.*

1. Sipihr-i ʿizzetüñ ol māhı dün gün
   Saña **egri baḳanlar görmesün gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 26). [egri baḳanlar görmesün gün,]*

egri baḳanuñ gözine köz: *Eğri bakanın gözüne köz dolsun.*

1. Cemālüñden ırag̈ olsun yavuz göz
   Saña **egri baḳanuñ gözine köz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 26). [egri baḳanuñ gözine köz,]*

ehil: *Bir işten anlayan.*

1. ʿAcebdür dostlar mihr ü muḥabbet
   Cihāndan itdürür **ehlin** ferāg̈at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 32). [ehlin, -in]*

ehl-i bezm: *İçki meclisinde bulunan kimseler II âşıklar.*

1. Pes andan şundı cümle **ehl-i bezme**
   O sāʿat ʿaḳl ile başladı rezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 25). [ehl-i bezme, -e]*

ehl-i devlet: *Devlet adamı.*

1. Eyitdiler ḳızuñ ey **ehl-i devlet**
   Gelüp būstānda köşke itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 17). [ehl-i devlet, -r]*
2. İder ten menzilinden rūḥ rıḥlet
   Yaraġuñ yaḫşi gör ey **ehl-i devlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 12). [ehl-i devlet,]*

ehl-i devlet: *Şanslı, talihli II Yönetici.*

1. Dilerseñ ger dükenmez māl u niʿmet
   Kemāle ṭālib ol ey **ehl-i devlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 34). [ehl-i devlet,]*

ehl-i dil: *Gönül ehli II Âşık.*

1. Be-ġayet **ehl-i dil** peykān-ı tīri
   İdüpdür ḳalb-i aʿdā içre yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 47). [ehl-i dil,]*
2. Var ol serv içre bir şaḫṣ-ı lāġer
   Bir **ehl-i dil** yüzi ḳara suḫanver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 8). [ehl-i dil,]*

ehl-i erkān: *Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler.*

1. Seḥer Sulṭān Jāle itdi dīvān
   Yirine geldi cümle **ehl-i erkān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 8). [ehl-i erkān,]*

ehl-i inṣāf: *İnsaflı, merhametli kişiler.*

1. Cihānda yoḳ mı ṣanduñ **ehl-i inṣāf**
   Ḥasedden ḳalbinüñ āyīnesi ṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 7). [ehl-i inṣāf,]*

ehl-i ʿışḳ: *Aşk ehli, âşık.*

1. Naṣīḥat **ehl-i ʿışḳa** olur acı
   Dilemez ṭatlu maḫmūruñ mizācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 5). [ehl-i ʿışḳa, -a]*
2. Ulu mıdur ḫaṭı ümmīdvāruñ
   Nite kim **ehl-i ʿışḳuñ** ḫaṭṭı yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 8). [ehl-i ʿışḳuñ, -uñ]*

ehl-i işret: *Eğlence sahipleri, işret sahipleri.*

1. Mey **ehl-i işretüñ** laʿlin semendi
   Ḳadeḥdür anuñ altun sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 53). [ehl-i işretüñ, -üñ]*

ehl-i ʿıyş: *Yiyip içme ustaları, meclis ehilleri, rintler.*

1. Olıcaḳ sīnesi ḫançerle teşrīḥ
   Olur ol **ehl-i ʿıyşa** laʿl tesbīḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 14). [ehl-i ʿıyşa, -a]*

ehl-i islām: *Müslümanlar.*

1. ʿAdū Yeʾcūc bigi gerçi bī-ḥad
   Kılıcı **ehl-i İslām'a** demür sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 38). [ehl-i islām'a, -a]*

ehl-i ḳalʿa: *Kale ehli, kalede yaşayanlar.*

1. Ḳız ucından ġıdalar oldılar ḳız
   Se-ā-ser **ehl-i ḳalʿa** oldı ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 6). [ehl-i ḳalʿa,]*
2. Ser-ā-ser **ehl-i ḳalʿa** şād oldı
   Ḳamusı ġuṣṣadan āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 35). [ehl-i ḳalʿa,]*

ehl-i ḳubūr: *Kabir ehli, ölüler.*

1. Fiġān u velveleyi ṭabluñı işitse eger
   Ḳıyāmet irdi ṣanup ḳalḳa yirden **ehl-i ḳubūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 14). [ehl-i ḳubūr,]*

ehl-i meclis: *Meclis ehli, meclistekiler.*

1. Ol **ehl-i meclise** faṣl-ı zemistān
   Odı itdi Ḫalīlāsā gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 59). [ehl-i meclise, -e]*

ehl-i muḥabbet: *Muhabbet sahipleri, sohbeti hoş olan kimseler.*

1. Ne yanġunlar çeker **ehl-i muḥabbet**
   Nicedür ʿışḳ içinde vecd u ḥālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 17). [ehl-i muḥabbet,]*

ehl-i ṣoḥbet: *Muhabbeti dostça olan insanlar.*

1. Müşebbek sīnelü yufḳa yüreklü
   O **ehl-i ṣoḥbete** ġāyet gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 4). [ehl-i ṣoḥbete, -e]*

ehl-i tāc: *Taç sahibi II Hükümdarlar.*

1. Ser-ā-ser **ehl-i tācuñ** başı tācı
   Ayaġı ṭopraġı dünyā ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 9). [ehl-i tācuñ, -uñ]*

ehl-i ṭarīḳat yolı ḥaḳḳı: *Tarikat ehlinin yolunun hakkı için.*

1. Naṣūḥuñ tevbe-i maḳbūlı ḥaḳḳı
   Ḳamu **ehl-i ṭarīḳat yolı ḥaḳḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 62). [ehl-i ṭarīḳat yolı ḥaḳḳı,]*

ehl-i tedbīr: *Soruna çözüm bulmada ve çıkar yol göstermede maharetli kimse.*

1. Ziyāde **ehl-i tedbīr** adı Nāṣır
   Be-ġāyet fikri gökcek ʿaḳlı vāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 7). [ehl-i tedbīr,]*

ehl-i tedbīr gerek: *Tedbir ehli olmalı.*

1. **Gerekdür** şāh olanlar **ehl-i tedbīr**
   Olur reʾy ehli olanlar cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 11). [ehl-i tedbīr gerekdür, -dür]*

ehl-i velāyet: *Hakk'a yakın kimse II Veli.*

1. Māhuñ siperin muʿciz-i tīġuñla felekde
   İtdüñ iki şaḳḳ gördi ḳamu **ehl-i velāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 20). [ehl-i velāyet,]*
2. Didi **ehl-i velāyet** görüp anı
   Bülürse bu bilür ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 7). [ehl-i velāyet,]*

ehl-i zindān: *Hapistekiler.*

1. Anı var **ehl-i zindāna** ulaşdur
   Elüñle anlara bir bir üleşdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 39). [ehl-i zindāna, -a]*
2. Girüp ol **ehl-i zindāna** ser-a-ser
   Üleşdirdi o ḥelvāyı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 49). [ehl-i zindāna, -a]*

ehrimen: *Şeytan.*

1. Öñinde **ehrimenler** bir ḳarınca
   Naẓīri yoḳ Süleymān'a varınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 81). [ehrimenler, -ler]*

ejdehā: *bk. ejderhā.*

1. Bu balı kime ṣunmışdur belāsuz
   Bu genci kime virdi **ejdehāsuz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 14). [ejdehāsuz, -suz]*
2. Virür bir mūşdan fīle fenāyı
   Zebūn eyler şitādan **ejdehāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 24). [ejdehāyı, -y, -ı]*

ejdehā-düm: *Ejderha kuyruklu.*

1. Peleng ü şīr-heybet **ejdehā-düm**
   Ṣahīlinden felek gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 5). [ejdehā-düm,]*

ejdehā-gīr: *Ejderha yakalayıcı II Pervâne.*

1. Ḳullıḳda bebr idi heybetde ol şīr
   Suvār oldı aña ol **ejdehā-gīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 8). [ejdehā-gīr,]*

ejder: *bk. ejderhā.*

1. Yāḫud dökildi kāfūr üzre ʿanber
   Nigehbān oldı bir genceye **ejder** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 28). [ejder,]*

ejder tolaş-: *Çevresinde ejderha dolaşmak.*

1. Pilav zerde idi sīm ile zer
   Anuñçün anı **ṭolaşmışdı ejder** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 16). [ejder ṭolaşmışdı, -mış, -dı]*

ejderhā: *Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan.*

1. Bir **ejderhā dürür** aġzın açupdur
   Ġam u guṣṣa o ḳorḳudan ḳaçupdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 11). [ejderhā dürür, -dürür]*

ejder-i endişe: *Düşünce ejderi.*

1. Eger kim **ejder-i endişe** biñ yıl
   Olursa hikmet-i seyrine ḳā'il *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 63). [ejder-i endişe,]*

ekābir: *Büyükler, ileri gelenler.*

1. Varup ḳondırdılar anı ḳonaġa
   Ekābir gitdi girdi şāh otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 40). [ekābir,]*

ekābir hānesine girme kārı: *İleri gelenlerin evine giren kadın.*

1. Meger var idi bir Dellāle ḳarı
   Ekābir ḫānesine girme kārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 2). [ekābir ḫānesine girme kārı,]*

ekinci: *Çiftçi.*

1. **Ekinciler** ider cehdi fırāvān
   Olurlar nā-ümīd olmasa bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 13). [ekinciler, -ler]*
2. Aña ḫalḳ-ı vilāyet şöyle muḥtāc
   Ekinci yaġmura ṣan ekmege ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 84). [ekinci,]*

ekl it-: *Yemek.*

1. Nefā'is **ekl idüp** ten buldı ḳuvvet
   Ṭurup seyr eyledi ṣaġ u selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 15). [ekl idüp, -üp]*

ekmek: *Hamurun pişirilmesiyle yapılan yiyecek.*

1. Aña ḫalḳ-ı vilāyet şöyle muḥtāc
   Ekinci yaġmura ṣan **ekmege** ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 84). [ekmege, -e]*

ekmel-i bī-misl ü dānā: *Eşi benzeri olmayan en eksiksiz.*

1. Didi ey **ekmel-i bī-mi̱s̱l ü dānā**
   Bulınmaz ʿilm içinde saña hem-tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 3). [ekmel-i bī-mi̱s̱l ü dānā,]*

ekser: *Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.*

1. Ṭutar çigninde ḫançer çeng-i ḫurşīd
   Öter bezminde **ekse̱r** çeng-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 6). [ekser,]*
2. Yine ḳalmadı dil fülkinde lenger
   Hevāya uymaġ oldı işi **ekse̱r** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 22). [ekser,]*

eksük kıl-: *Eksik etmek.*

1. İlāhī ḳılma anuñ ḳandın eksük
   Vir aña niʿmet-i bī-ḥaddi yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 53). [eksük ḳılma, -ma]*

eksük olma: *"Sağ olsun, var olsun" anlamında kullanılan bir söz.*

1. Göremez mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger **eksük olmaya** ṣāfī ṣarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 8). [eksük olmaya, -y, -a]*

eksüklig vir-: *Eksiklik vermek.*

1. Urur sünbüllerine sīm şāne
   Virür eksükligi ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 14). [eksükligi virür, -ür]*

el: *İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.*

1. Ḳaṣr-ı felek miṣālüñ bābında oldı ḥācib
   Zerrīn ʿaṣā **elinde** sulṭān-ı mülk-i rābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 14). [elinde, -in, -de]*
2. **Elinde** nīze başında ışıḳ var
   ʿAdū-yı Şām'dur ṣāh-ı Ḫotenvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 19). [elinde, -i, -n, -de]*
3. **Elinde** tīġ-ı bürrān ile Behrām
   İdüp dururdı cedye varup ikrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 61). [elinde, -i, -n, -de]*
4. Oturmışdı meger Sulṭān Jāle
   Elinde lāleveş laʿlin piyāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 26). [elinde, -i, -n, -de]*
5. **Elinde** māh-ı nev bigi nacaġı
   Bulıtlar gibi aşar cümle dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 19). [elinde, -i, -n, -de]*
6. Anı var ehl-i zindāna ulaşdur
   Elüñle anlara bir bir üleşdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 40). [elüñle, -üñ, -le]*
7. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde çīni
   Elif-ḳadler **elinde** sīm sini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 30). [elinde, -i, -n, -de]*
8. **Elinde** şeb-çerāġ ol ḫūb- ṭalʿat
   Sikender bigi ṭutdı rāh-ı Ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 5). [elinde, -i, -n, -de]*
9. Elin kesmiş çenāruñ bād beñzer
   Bulınmışdur **elinde** uġrılıḳ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 22). [elinde, -i, -n, -de]*
10. Gören dirdi çenārı bir dil-ārā
    Eliyle ayaġın itmiş müḥennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 30). [eliyle, -i, -y, -le]*
11. Çün oldı mihrüñ ey meh baña yoldaş
    Ya vaṣla irgürem **el** yā virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 64). [el,]*

12. Bu yaña şāh yanında olın cemʿ
Elinde her birinüñ bir güzel şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 8). [elinde, -i, -n, -de]*

el aç-: *Başkasının yardımını isteyecek durumda olmak.*

1. Ümīd-i ʿavf-ı luṭfuñla **el açdum**
Duʿā güherlerin ṣu bigi ṣaçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 51). [el açdum, -du, -m]*
2. Duʿālar eyledi aña **el açdı**
Senā gevherlerin ṣu bigi ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 21). [el açdı, -dı]*

el aç-: *Dua etmek için elleri bir araya getirip açmak.*

1. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi ol şeb
El açup Ḥaḳḳa ol şeh didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 66). [el açup, -up]*
2. **El açup** eyledi vāfir duʿālar
Kim andan ḳalb kesb eyler ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 41). [el açup, -up]*
3. Ḳudūmından sürüp ẕevḳ ü ṣafālar
El açup itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 36). [el açup, -up]*

el altında bul-: *Hazırda bulmak.*

1. **El altında bulur** bir peyk-i çālāk
Aña nisbet baṭī sürʿatde eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 1). [el altında bulur, -ur]*

el ayaḳ ol-: *Eli ayağı olmak, birinin yardımcısı (olmak), her işine yarar (olmak).*

1. Anuñ yanınca ḳoşdı nice yoldaş
El ayaḳ oldı anlar oldı bu baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 32). [el ayaḳ oldı, -dı]*

el götür-: *Elini göğe doğru açıp dua etmek, yalvarmak.*

1. Ḳamu ḳulle ayaġ üstine ṭurmış
Duʿā eyler Ḫudāya **el götürmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 10). [el götürmiş, -miş]*

el irişdür-: *El kavuşturmak.*

1. Ḳo başuñ ayaġuñ altına evvel
İrişdürmek dilerseñ sen aña **el** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 56). [el irişdürmek, -mek]*

el kavşur-: *Ellerini bağlayıp saygıyla beklemek, el pençe divan durmak.*

1. ʿAceb ben bir daḫı yüzüñ görem mi
Saña **el ḳavşurup** ḳarşu ṭuram mı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 94). [el ḳavşurup, -up]*
2. Temāşā eyledi dīvān-ı şāhı
Ṭurur **el ḳavşurup** ḳat ḳat sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 20). [el ḳavşurup, -up]*

el öp-: *Saygı ifadesi olarak bir kimsenin elini öpüp alnına koymak.*

1. Daḫı ol dem Şükūfe'yle bulışdı
   Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 28). [elini öpdi, -di]*
2. Varup Sulṭāna Şeh-zāde bulışdı
   Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 14). [elini öpdi, -di]*

el öpdi baş ko-: *Eli öpüp başa götürmek.*

1. Öpüp Bercīs anı yüzine sürdi
   El öpdi baş ḳodı ayaḳ götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 22). [el öpdi baş ḳodı, -dı]*

el ur-: *Bir işi yapmak, girişmek.*

1. İʿādı **ursa el** şemşīr-i tīze
   Dönerdi dostlar üstine nīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 63). [el ursa, -sa]*
2. Ol āhū izine ol şāh **urur el**
   Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 41). [el urur, -ur]*

el ur-: *Değmek, dokunmak.*

1. Muḥabbet mışḳaledür **ur** aña **el**
   Göñül mirʾātına eyle muṣayḳal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 3). [el ur,]*
2. Ne dem **el ursa** ol tīr u kemāna
   Olurdı āsmān taʿlīm-ḫāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 11). [el ursa, -sa]*
3. Revān ṣu bigi girdiler o bāġa
   K'uralar sīm **eli** zerrīn ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 42). [eli k'uralar, -a, -lar, -ki]*
4. Yine **el urdılar** çeng ü rebāba
   Yine başladılar nūş-ı şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 49). [el urdılar, -dı, -lar]*
5. **El urdı** açdı ucdan uca düpdüz
   Nite kim ādemüñ göñlin eyü söz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 49). [el urdı, -dı]*
6. **El urup** sūr-nāy u ṭabl u kūsa
   Getürdiler o dāmādı ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 9). [el urup, -up]*

el uzat-: *Kendisine ait olmayan bir şey üzerinde hak iddia etmek.*

1. **El uzatdı** o genc-i sīme gördi
   Hemān ol dem anı zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 35). [el uzatdı, -dı]*

el üzre götür-: *İncitmeden götürmek.*

1. Eyerlendi ser-ā-ser esb-i tāzī
   Götürdiler el üzre şāh-bāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 16). [el üzre götürdiler, -di, -ler]*

el üzre ṭut-: *Bir kimseye ya da bir şeye çok saygı ve sevgi göstermek.*

1. Varurdı aña her kimüñse nevbet
   Ṭutup el üzre eylerlerdi ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 26). [el üzre ṭutup, -up]*
2. **El üzre ṭutdılar** dāne birinci
   Gören her dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 9). [el üzre ṭutdılar, -dı, -lar]*

el yu-: *El yıkamak II Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.*

1. Cigerdār olmayanlar heb mükemmel
   Ḥayātı çeşmesārından **yudı el** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 20). [el yudı, -dı]*
2. O mektūbuñ kişiye ʿaynı evvel
   Ümīdi çeşmesinden **yudurur el** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 12). [el yudurur, -dur, -ur]*
3. Ser-ā-ser çeşmi çeşme eyledi u
   Görenler didi bu gözden **elüñ yu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 14). [elüñ yu,]*
4. Ṣafā geldüñ revān ey bir içim ṣu
   Feraḫ ol ġuṣṣa ırmaġında **el yu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 42). [el yu,]*

el yufḳa göñül dar: *El yufka gönül dar II El yufka gibi ince, gönül dar.*

1. Geñiş dünyāda **el yufḳa göñül dar**
   Ġam u ġussa keşr ü ḳılletüm var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 11). [el yufḳa göñül dar,]*

elā ey: *"Gözünü aç, dikkat et, bilmiş ol, bak" anlamında Arapça tembih edâtı olup dîvan edebiyâtında bilhassa nazımda, söylenecek şeye dikkati çekmek için "ey" ünlemiyle birlikte mısrâ başında kullanılmıştır.*

1. **Elā ey** ṭālib-i dīdār-ı mevlā
   Ḳıla dīdār istersen tecellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 1). [elā ey,]*
2. **Elā ey** mest-i bī-hūş-ı elestüñ
   Bu bezmüñ ayaġına urma destüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 3). [elā ey,]*
3. **Elā ey** bāzdār-ı bāz-ı maʿnā
   İder cān u gönül senden temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 1). [elā ey,]*
4. **Elā ey** ḳalb-i pür-derdüñ ṭabībi
   Unıtma derd-i fırḳatda ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 51). [elā ey,]*
5. **Elā ey** cevher-i iksīr-i maʿnā
   İder ṭāliblerüñ senden temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 1). [elā ey,]*
6. **Elā ey** sāḳī bezm-i maʿānı
   Yine rāḥuñla raḥat ḳıl revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 1). [elā ey,]*
7. Ṣafā geldüñ **elā ey** bir içim ṣu
   Feraḥdan eşk-i çeşmüm eyledüñ cū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 19). [elā ey,]*
8. **Elā ey** çarḫ-ı rıfʿat mihr ü māhı
   Ḥaẕer ḳıl yirde ḳalmaz kimse āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 35). [elā ey,]*

el-ān: *Şimdi.*

1. Olupdur memleket **el-ān** u talan
   Yürür maẓlūmlar ʿuryān u büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 67). [el-ān,]*

elān maḳṣūdı: *O an gayesi.*

1. Bulışmaḳdur size **maḳṣūdı elān**
   Ṭapuñuñ pādşāhum bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 15). [elān maḳṣūdı,]*

elçi: *Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.*

1. İşitdi **elçinüñ** geldügini Şemʿ
   Perīşān idi ʿaḳlı eyledi cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 9). [elçinüñ, -nüñ]*

elçi gel-: *Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimsenin gelmesi.*

1. Ḫaber irişdi kim Faġfūr'a nā-gāh
   Gelür elçisi Rūm'uñ oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 18). [elçisi gelür, -ür]*

elçü: *bk. elçi.*

1. Sözi ḫatm eyledi çün Şāh Faġfūr
   O sāʿat **elçüye** virildi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 80). [elçüye, -y, -e]*

elçü yarağı gör-: *Elçi hazırlıklarını tamamlamak.*

1. Ser-ā-ser **gördi** şāh **elçü yarağın**
   Yaḳa Pervāne'nüñ tā kim çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 33). [elçü yarağın gördi, -di]*

elde cām ṭut-: *Kadeh tutmak.*

1. Olınca tā ki üç ay ol iki māh
   Ṭutup ḫūrşīd **cāmı elde** her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 14). [elde cāmı ṭutup, -up]*

elde ṭut-: *Elden düşürmemek; daima elinde bulundurmak.*

1. Ola terlikde şol kim bir içim şu
   Elinde cām ile şerbet **ṭutar** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 18). [elinde ṭutar, -ar]*
2. **Ṭutar elde** şeker-lebler gülacı
   Yanında leblerinüñ şekker acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 15). [elde ṭutar, -ar]*

elden ḳo-: *Elden bırakmak.*

1. **Ḳoma elden** cihān içre uṣūli
   Ḳabūle bulasın tā kim vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 49). [elden ḳoma, -ma]*

elden uç-: *Kaçırmak.*

1. Ṣabāveş ḳaldı hergiz ḳarārı
   Elinden uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 28). [elinden uçdı, -dı]*
2. Şehüñ **elden uçar** bāz-ı ḳarārı
   Düşer ardına ḳalmaz iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 37). [elden uçar, -ar]*

ele al-: *Bir işi kendi yapmaya başlamak.*

1. **Elüñe al** feṣaḥat ḫāmesini
   Münaḳḳaş eyle ʿışḳuñ nāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 3). [elüñe al,]*
2. **Alup eline** raḫş-ı rāh-peymā
   Revān şeh ḳapusına geldi Lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 21). [eline alup, -up]*
3. **Ele aldı** o leşker ḳalʿa cengi
   Ḥiṣāra ṭoplar üşürdi sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 33). [ele aldı, -dı]*

ele al-: *Elinde tutmak, eline almak.*

1. Benefşe **al ele** bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 3). [ele al,]*
2. **Ele al** cāmı ḥürmetle ḥarīm-i dehr-i dün içre
   Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca şanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 3). [ele al,]*
3. O ẓālimler **ele** bir şemʿ **aldı**
   Ṭurup ser-cümlesi ol köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 37). [ele aldı, -dı]*
4. Güneş tā kim **ele aldı** zer aḳlām
   Dürildi ḫatm oldı defter-i şām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 1). [ele aldı, -dı]*
5. Şoyındı fūte ṭutındı beline
   Alup bir ṭas-ı ġarrāyı **eline** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 30). [eline alup, -up]*
6. **Eline aldı** anı çün o dil-ber
   Girişdi bir birine iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 15). [eline aldı, -dı]*
7. **Eline aldı** bir zāġ-ı suḫanver
   Virür ol ḫalḳa ġāʾibden ḫaberler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 5). [eline aldı, -dı]*
8. Geyüp Pervâne'nün cümle libāsın
   Eline aldı ḥelvānuñ o ṭasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 28). [eline aldı, -dı]*

ele ayaḳ şun-: *Eline kadeh vermek.*

1. Bana ġam zehr içürmişdi **elüme** bir **ayaḳ şunduñ**
   Ne derdüm var irişdürdüñ ṭabībüm yine tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 5). [elüme ayaḳ şunduñ, -du, -ñ]*

elem iriş-: *Elem vermek.*

1. Çalındı ṭabl u çözildi ʿalemler
   ʿAdūya **irişe** tā kim **elemle**r *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 22). [elemler irişe, -e]*

elfāz-ı laṭīf: *Güzel ve hoş sözler II Şiir.*

1. Ey ẕāt-ı şerīfüñ gül-i būstān-ı risālet
   Elfāẓ-ı laṭīfüñ şekeristān-ı ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 2). [elfāẓ-ı laṭīfüñ, -üñ]*

elfāẓuñ laṭīfi: *Sözlerin güzeli.*

1. Ḫudānuñ ẕikr idüp nām-ı şerīfin
   Müseccel itmiş **elfāẓuñ laṭīfin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 30). [elfāẓuñ laṭīfin, -n]*

el-ḥaḳ: *Doğrusu.*

1. O daḫı mum ile oḳınmayıcaḳ
   Faḳīrüñ yanına gelmezdi **el-ḥaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 12). [el-ḥaḳ,]*

el-ḥamdü li'llāh: *Hamd (şükür) Allah içindir, Allah'a hamd olsun.*

1. Dilüñ var şemʿveş **el-ḥamdü li'llāh**
   Yüri diñlenme her şeb-ṭa-seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 13). [el-ḥamdü li'llāh,]*

elhān it-: *Nağmeli söz söylemek; ötmek.*

1. Bu medḥi germ olup oḳıdı mestān
   İderdi bāġda ṣan bülbül **elḥān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 28). [elḥān iderdi, -er, -di]*

el-ḥükmü li'llāh: *Hüküm Allah'ındır.*

1. Dimişler serverā **el-ḥükmü li'llāh**
   Senüñ ʿömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 55). [el-ḥükmü li'llāh,]*

eli açuḳ: *Cömert.*

1. Muḥibbīsin **eli açuḳlaruñ** sen
   Ümīdüm bu ki maḥrūm olmayam ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 53). [eli açuḳlaruñ, -lar, -uñ]*

eli şulı: *Hünerli.*

1. **Eli şulı** laṭīf üstād-ı bennā
   Ḳomışdı anda şādurvān-ı ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 25). [eli şulı,]*

eli şuyı: *Ustalık.*

1. Ol üstāduñ **eli şuyına** baḳmış
   O şādurvānuñ aġzı şuyı aḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 27). [eli şuyına, -n, -a]*

elif: *Arap alfabesinin ilk harfi.*

1. **Elifler** şāḫ anda mīm ġonca
   Cihānda bir gülistān olmaz onca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 7). [elifler, -ler]*
2. Kim anda ʿayn-ı şādurvān ḳamu nūn
   Elifler resm olınmış serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 24). [elifler, -ler]*

elif ḳāmetlü: *Elif boylu, uzun boylu.*

1. **Elif ḳāmetlü** bir maḥbūb-ı raʿnā
   Kim anuñ ʿaynı ṣād u ḳaşları rā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 5). [elif ḳāmetlü,]*

elif-ḳad: *Elif boylu, uzun boylu.*

1. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde çīni
   Elif-ḳadler elinde sīm sini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 30). [elif-ḳadler, -ler]*
2. **Elif-ḳad** dil-rübālar cümle ṭurdı
   O ʿaynı sādlar sini götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 3). [elif-ḳad,]*

elifveş: *Elif harfi gibi.*

1. Kim ol ebrūları rā ṭurrası cīm
   Elifveş örü ṭurdı itdi taʿẕīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 12). [elifveş,]*

elīm: *Çok dert ve keder veren, acıklı.*

1. Görürse āh u eşkin ben **elīmüñ**
   Acır deryā içi yanar caḥīmüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 49). [elīmüñ, -üñ]*

elinde: *Bir şey ya da birisinin etkisi/idaresi altında olma.*

1. Vezīrüñ üçi ammā kim muḳarreb
   Elinde cümle-i kār añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 24). [elinde,]*

elinde cām: *Elinde kadeh.*

1. **Elinde cām** oturmışdı feraḥnāk
   Yed-i mihr ile ḳılmış cāmesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 3). [elinde cām,]*

elinde çengi: *Elinde çengi hazır hâlde.*

1. Çerāġını mehüñ yaḳmışdı ḫūrşīd
   Elinde çengi pür-şevḳ idi Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 8). [elinde çengi,]*

elinde ḳal-: *Birinin bakımında, yönetiminde olmak.*

1. **Elinde ḳalmadı** naḳd-ı ḳarārı
   Per açdı uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 3). [elinde ḳalmadı, -ma, -dı]*

elinde ḳaya gel-: *Elinden kayıp gitmek.*

1. Ṣadā-yı pāyına kūh itdi āheng
   Elinde ḳaya geldi rāh-ı pür-seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 84). [elinde ḳaya geldi, -di]*

elinde mum ol-: *Elinde muma çevirmek.*

1. **Elinde mum olurdı** seng ü mermer
   Ne şekl isterse eylerdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 3). [elinde mum olurdı, -ur, -dı]*

elinde nāmesi var: *Elinde mektubu var.*

1. Ḳapuya geldi bir ḫoş peyk-i çālāk
   Elinde nāmesi var kendü ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 44). [elinde nāmesi var,]*

elinde var: *Elinde bulunmakta.*

1. **Elinde** bir mühürlü nāmesi **var**
   Didi bu cürʿadan içi pür-esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 33). [elinde var,]*

elinden: *Elinden; sebebiyle, nedeniyle.*

1. Kimesne iñlemez hergiz meger çengi **elinden** çeng
   İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 9). [elinden,]*
2. Segürdürse ṣabādan cust u çālāk
   Ḳoyar eflāk **elinden** başına ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 16). [elinden,]*

elinden: *Güç, iktidar.*

1. Beni Sulṭān Jāle itdi āzād
   Elinden ḳıldum efgān zārı feryād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 84). [elinden,]*

elinden al-: *Bir şeyden mahrum etmek.*

1. **Elinden** cāmı **alup** ol mükerrem
   Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 15). [elinden alup, -up]*

elinden gel-: *Yapabilmek, becermek, gücü dahilinde olmak.*

1. **Elinden gelse** sal ol rūzgāra
   İderdi çār-faṣlı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 7). [elinden gelse, -se]*

eline ayak al-: *Eline içki kadehi almak.*

1. **Eline aldı** nār-ı ter **ayaġın**
   Münevver eyledi ʿişret çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 25). [eline ayaġın aldı, -dı]*

eline bağla-: *Bir şeyi iple eline bağlamak.*

1. **Eline bağladı** bend itdi muḥkem
   Kim anuñ ʿömrini yaʿni ḳıla kem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 39). [eline bağladı, -dı]*

eline gir-: *Eline geçmek, elde etmek.*

1. **Eline girdi** peyküñ çün ki nāme
   Per açdı uçdı mānend-i ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 19). [eline girdi, -di]*
2. **Eline girdügi** sāʿat anuñ bāl
   Hemān pervāne gibi uçdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 17). [eline girdügi, -dügi]*

elini ögred-: *Elini alıştırmak.*

1. Olurdı ṭabla aña mihr ile māh
   Elini ögrede tā anda ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 16). [elini ögrede, -e]*

elini yüze sür: *Dua etmek için eli yüze sürmek.*

1. Duʿā ḳıldı **elini yüze sürdi**
   Ḳodı başı vü ayaġı götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 67). [elini yüze sürdi,]*

eliyle: *Bizzat kendi.*

1. Yürüyiş eyleyüp **eliyle** yap yap
   Şeh-i ḫᵛāb aldı gözler ḳalʿasın hep *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 7). [eliyle,]*

elle-: *Dokunmak.*

1. Zamāne **ellemiş** cümle çenārı
   Görüp baş egmemiş mi ḳadd-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 35). [ellemiş, -miş]*

elli: *Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.*

1. Bile **elli** ḥekim üstād-ı kāmil
   İder biñ derdi bir dem içre zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 25). [elli,]*

eltāf-ı ʿām: *Seçkin olmayanların iyiliği.*

1. Cehāletden bunuñ cānın ḫalāṣ it
   Bunı **elṭāf-ı ʿāmuñ** birle ḫaṣ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 14). [elṭāf-ı ʿāmuñ, -uñ]*

elünden geldügince: *Gücü yettiğince.*

1. **Elünden geldügince** iḥtimām it
   Bu çoġ işi var az günde tamām it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 15). [elünden geldügince,]*
2. Ayaḳ baş yoḳ dir ise ger ḳıl ibrām
   Elünden geldügince eyle iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 28). [elünden geldügince,]*

emān bul-: *Kurtulmak.*

1. İkisi ġayret idüp çekdi anı
   Bulalar teşnelikden tā **emānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 58). [emānı bulalar, -a, -lar]*

emānet ıssına viril-: *Emanet sahibine verilmek.*

1. Çün ol ḳaṣr-ı müzeyyen buldı ṣūret
   Virildi ıssına ol dem **emānet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 4). [emānet ıssına virildi, -di]*

emek çek-: *Bir şeyin meydana gelmesi için çok çalışmak.*

1. Pes andan ḫāżır itdiler belekler
   Çekilmiş birine biñ biñ **emekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 32). [emekler çekilmiş, -il, -miş]*

emek żāyiʿ ol-: *Çabalarının ve çalışmalarının karşılığını maddî ve manevî olarak alamamak.*

1. Ne deñlü var ise ġarra ṣanāyiʿ
   Oluñ ʿāmil **emek olmaya żāyi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 14). [emek żāyiʿ olmaya, -ma, -y, -a]*

emīn ol-: *İnanmak, güvenmek.*

1. Ṭapuñ Ḥaḳ ṣaḳlasun cümle ḳażādan
   Emīn ol ḥaşr dek bād-ı belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 28). [emīn ol,]*

emīn-i dürc-i genc-i sırr-ı vaḥdet: *Vahdet sırrının hazinesinin kutusunu koruyan.*

1. Muḳīm-i şeh-nişīn-i ḳaṣr-ı ʿizzet
   Emīn-i dürc-i genc-i sırr-ı vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 20). [emīn-i dürc-i genc-i sırr-ı vaḥdet,]*

emir: *Buyruk.*

1. Bu ser-keş göñlümi **emre** mutīʿ it
   Baña anı ḳıyāmetde şefīʿ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 105). [emre, -e]*

emir güher: *Emir incileri.*

1. Dürc içre dür-i meknūnāsā idüpdürür sır
   Emrüñ güherlerine semʿinde cümle sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 34). [emrüñ güherlerine, -ler, -i, -n, -e]*

emīr-i cümle-i erbāb-ı efser: *Bütün taç sahiplerinin hükümdarı.*

1. Ḥuṣūṣa pādşāh-ı heft-kişver
   Emīr-i cümle-i erbāb-ı efser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 10). [emīr-i cümle-i erbāb-ı efser,]*

emīr-i cund-ı cümle: *Bütün askerlerin komutanı.*

1. **Emīr-i cund-ı cümle** enbiyādur
   Günehkār ümmete derdi devādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 101). [emīr-i cund-ı cümle,]*

emīr-i kāmkār: *Muradına eren, ikbal sahibi sultan.*

1. **Emīr-i kāmkārum** pādşāhum
   Çerāġ-ı şuʿle-dārum mihr u māhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 31). [emīr-i kāmkārum, -um]*

emīr-i kāmrān: *Muradına eren, ikbal sahibi sultan.*

1. Şeh-i şāhān-ı sulṭānı’bn-i sulṭān
   Emīr-i kāmrān Sulṭān Süleymān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 13, Mısra 8). [emīr-i kāmrān,]*

emīr-i pīr-tedbīr-i civān-baḫt: *Talihi açık; tedbir.*

1. **Emīr-i pīr-tedbīr-i civān-baḫt**
   Dilir-i tīr-teşīr-i āsmān-taḫt *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 13, Mısra 3). [emīr-i pīr-tedbīr-i civān-baḫt,]*

emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā: *Zevk ve sefa sarayının tahtının komutanı.*

1. Eyā **emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā**
   Getürse ḫaẕ ide çīnilerüñ eger Faġfūr *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 23, Mısra 7). [emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā,]*

emīr-i tācdār-ı mülk-i miʿrāc: *Miraç ülkesinin taç sahibi hükümdarı.*

1. **Emīr-i tācdār-ı mülk-i miʿrāc**
   Ser-i eflāk üzre dürretü’t-tāc *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 6, Mısra 23). [emīr-i tācdār-ı mülk-i miʿrāc,]*

emlāk: *Mülkler.*

1. İrişür ser-be-ser cümle murāda
   Olur ʿālemde **emlāki** ziyāde *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 15, Mısra 74). [emlāki, -i]*

emn bul-: *Güvende olmak.*

1. Şu deñlü **emn buldı** mülk nāçār
   Ki kebke şāhbāz oldı ḳafā-dār *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 153, Mısra 75). [emn buldı, -dı]*
2. Şu deñlü **emn buldı** kim ḳamu yurd
   Gelüp çobanı oldı ḳoyununñ ḳurd *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 153, Mısra 79). [emn buldı, -dı]*

emir: *Buyruk.*

1. Kimüñ ṣavtından oldı çarḫ raḳḳāṣ
   Kimüñ **emriyle** māhī oldı ġavvāṣ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 28). [emriyle, -i, -y, -le]*
2. Anuñ **emriyle** çarḫa girdi ḫūrşīd
   Anuñ ḥükmiyle çengi oldı Nāhīd *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 53). [emriyle, -i, -y, -le]*
3. Ṣedef aġzına Ḥaḳ **emr** ile ol an
   Çün irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 14, Mısra 77). [emr,]*
4. Yine gülzāra naḳḳāş-ı ṭabiʿāt
   Ḫudā **emriyle** şöyle virdi ṣūret *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 72, Mısra 48). [emriyle, -i, -y, -le]*

emr eyle-: *Emir etmek, buyurmak.*

1. Aña **emr eylediler** ol bināyı
   Yapa Cennet'de ḥūr içün sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 7). [emr eylediler, -di, -ler]*
2. Yitürdi gevherini Şāh Faġfūr
   Baña **emr eyledi** vü virdi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 54). [emr eyledi, -di]*

emr it-: *Emretmek, buyurmak.*

1. Müşerref oldı ġāyet şāh-ı aʿẓam
   Ṣafā vü ṣevḳ ile **emr itdi** ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 54). [emr itdi, -di]*
2. Çün **itdi emri** Pervāne o māha
   Mesīḥī daʿvet itdi ḳaṣr-ı şāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 19). [emri itdi, -di]*
3. O meh **emr itdügi** menzilde ṭurdı
   Ḳulaġın ḥalḳaveş ḳapuya urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 9). [emr itdügi, -düg, -i]*
4. Ḫaberler gönderüp **emr itdi** ol ḫān
   Çıḳa ḳarşu ḫevātīn u vezīrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 21). [emr itdi, -di]*

emr kıl-: *Emretmek, buyurmak.*

1. Şükūfe **emr ḳıldı** geldi bir raḫş
   Binüp ṣalınmaġa serv-i hevā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 15). [emr ḳıldı, -dı]*

emr ol-: *Emretmek, emir vermek.*

1. Aña **emr olduġı** bigi o ḫıdmet
   Mesīḥ-i cān-fezā itdi seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 21). [emr olduġı, -duġ, -ı]*
2. Aña **emr oldı** kim bu ḳaṣr-ı aʿlā
   Nuḳūş ile ola maḥbūbu zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 1). [emr oldı, -dı]*
3. Ser-ā-ser āḫir oldı **emr olan** iş
   Temāşā eyledi şeh virdi baḫşiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 21). [emr olan, -an]*
4. Revān **emr oldı** kim bir zülfi müşke
   Ḳoya nār-ı teri ol āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 9). [emr oldı, -dı]*

emre münḳād ol-: *Emre itaat etmek.*

1. **Ola** anlar benüm **emrüme münḳād**
   Ne kim dirsem ṭutalar ḫürrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 61). [emrüme münḳād ola, -a]*

emr-i ilāhī: *Allah'ın emri.*

1. İderken seyri çarḫuñ mihr u māhı
   Ḳażā-yı nā-gehān **emr-i İlāhī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 2). [emr-i ilāhī,]*

emrūd-ı nāzük: *Tatlı armut.*

1. Cülāb ile ṭolu **emrūd-ı nāzük**
   Dökilmişdi o meclis içre yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 9). [emrūd-ı nāzük,]*

emrüñe tevābiʿ: *Emrine tabii.*

1. Dünyāda devlet ile olduñ bu gün Süleymān
   Vaḥş u ṭuyūr ins ü cin **emrüñe tevābiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 38). [emrüñe tevābiʿ,]*

emvāc-ı ʿazāb: *Pişmanlık dalgaları.*

1. ʿAṣīleri **emvāc-ı ʿaẕāb** eyler idi ġarḳ
   Olmasañ eger mālik-i deryā-yı ṣefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 15). [emvāc-ı ʿaẕāb,]*

emvāt: *Ölüler.*

1. Virürken āb-ı Ḫıżr **emvāta** cānı
   Olupdur mülket-i ẓulmet meḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 3). [emvāta, -a]*

emvāt-ı nebāt: *Bitki ölüleri.*

1. Dönüp bārān o dem āb-ı ḥayāta
   Virürdi cānı **emvāt-ı nebāta** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 12). [emvāt-ı nebāta, -a]*

emvāt-ı nebāt: *Ölü bitkiler.*

1. Bir nefes luṭfuñla hem-dem olmasa bād-ı bahār
   Cān mı bulurdı deminden anuñ **emvāt-ı nebāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 24). [emvāt-ı nebāt,]*

enʿām it-: *Yaratılmak.*

1. Saʿādet ol **ider** burcına **enʿām**
   Anuñ ḳahrına maẓhar gökde Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 51). [enʿām ider, -er]*

enār: *Nar.*

1. Yetişmiş tīġ-ı hicrānı nehāruñ
   Tenine yaralar urmış **enāruñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 20). [enāruñ, -uñ]*

enāruñ dürci: *Narın kutusu II Narın kabuğu.*

1. **Enāruñ dürci** laʿl ile pür olmış
   İçi ʿāşıḳ bigi ḳan ile ṭolmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 11). [enāruñ dürci,]*

enbiyā: *Peygamberler.*

1. ʿĀlim oldur kim seni bilmekde ʿaczin anlaya
   Ey ki cudūñdan irüpdür **enbiyāya** muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 36). [enbiyāya, -y, -a]*
2. Emīr-i cund-ı cümle **enbiyādur**
   Günehkār ümmete derdi devādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 101). [enbiyādur, -dur]*
3. Ḫudāyā ḥürmetiçün evliyānuñ
   Kemāl-i ʿizzetiçün **enbiyānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 68). [enbiyānuñ, -nuñ]*

enbiyānuñ ʿizzetiçün: *Peygamberlerin izzeti için.*

1. Ḥabīb'üñ Muṣṭafā'nuñ ḥürmetiçün
   Ser-ā-ser **enbiyānuñ ʿizzetiçün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 80). [enbiyānuñ ʿizzetiçün,]*

enbūh-ı leşker: *Asker topluluğu.*

1. Ḳapunuñ ḫalḳı atlandı ser-ā-ser
   Gelüp bir yire bu **enbūh-ı leşker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 20). [enbūh-ı leşker,]*
2. Ulaḳlar ṣaldı her yaña ser-ā-ser
   Revān cemʿ itdi bir **enbūh-ı leşker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 6). [enbūh-ı leşker,]*
3. Daḫı cemʿ itdiler **enbūh-ı leşker**
   Yaraġı yirlü yirince ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 83). [enbūh-ı leşker,]*

encüm: *Yıldızlar.*

1. Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesīr **encüm**
   Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 3). [encüm,]*
2. Meger ẓulmetde şāh-ı cümle **encüm**
   Olup dururdı Ḫıżr abı bigi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 51). [encüm,]*
3. Olup bu mülk çarḫun māh şāhı
   Yine cemʿ itdi **encümden** sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 22). [encümden, -den]*
4. Sipihrüñ zer yataġı yire düşdi
   Görüp anı ḳamu **encüm** gülişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 2). [encüm,]*
5. Söyündi **encümüñ** rūşen-çerāġı
   Çerāġuñ gūyi yā çoḳ geldi yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 3). [encümüñ, -üñ]*
6. Felekde **encüme** beñzerdi ol çoḳ
   İçinde māh-ı enver Şemʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 61). [encüme, -e]*
7. Bile bindi yanınca ḫalḳ-ı bī-ḥad
   Felekde **encüme** var yoḳ aña ʿad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 14). [encüme, -e]*
8. Felekde **encüme** var ḥadd u ġāyet
   Bulınmaz anda keştīye nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 11). [encüme, -e]*
9. Vireydi mihr-i rayuñ **encüme** nūr
   Cihāndan dūr olurdı leyl-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 37). [encüme, -e]*
10. Fevākih zīrvāda ṣan ki **encüm**
    Şuʿā-ı mihr içinde oldılar güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 25). [encüm,]*

encüm dök-: *Yıldız dökmek II Gözyaşı akıtmak.*

1. Gözüñ sil **dökme encüm** ey oġul sen
   O māhı menzilüñe irgürem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 3). [encüm dökme, -me]*

encüm dökil-: *Yıldızlar dökülmek.*

1. Görüp ṣandı ḫazān bir gün o merdüm
   Ḳıyāmet ḳopuban **dökildi encüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 12). [encüm dökildi, -di]*

encümāsā: *Yıldızlar gibi.*

1. Bile ardınca ol ġarrā cevārī
   Felekde **encümāsā** yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 28). [encümāsā,]*

encümle māha dön-: *Yıldızlarla çevrili bir aya dönmek.*

1. Şükūfe aḳçe ṣaçdı farḳ-ı şāha
   Anuñla **döndi** şāh **encümle māha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 20). [encümle māha döndi, -di]*

encüm-sipāh: *Yıldızlar kadar kalabalık ordu.*

1. Firāḳuñ mülketinde pādşāhem
   Şerār-ı āh ile **encüm-sipāhem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 56). [encüm-sipāhem, -em]*

endek: *Az.*

1. Aña bir cümle ṣaçı ḫāžır itdi
   Ḫasīs **endek** saḫīler vāfir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 22). [endek,]*

endīşe: *Tasa, kaygı.*

1. Yolında yāruñ ol şāh-ı dil-āvīz
   Ḳavī **endīşeden** evhāmdan tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 80). [endīşeden, -den]*

endīşeden tīz: *Kaygıdan hızlı.*

1. Revişde anlar ey şūḫ-ı dil-āvīz
   Tefekkürden serīʿ **endīşeden tīz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 46). [endīşeden tīz,]*

endūd-ı keç: *Cıva.*

1. O ḳalʿa ṣan ki bir cānsuz bedendür
   Aña **endūd-ı keç** gūyā kefendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 48). [endūd-ı keç,]*

endūh: *Gam, keder.*

1. Senüñ bezmüñden ayru düşdügiçün
   Yüridür çeng **endūh** ile bir gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 56). [endūh,]*

endūh eyle-: *Sıkıntıyı yok etmek.*

1. Göñül mülkinden **endūhı** kim **eyler**
   Faḳīri pādşāh-ı ʿālem eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 19). [endūhı eyler,]*

endūh-ı cānı git-: *Ruhun kederi uzaklaşmak.*

1. Getürdiler o dem bir cām-ı ṣāfī
   Gönülden tā **gide endūh-ı cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 2). [endūh-ı cānı gide, -e]*

enfās-ı ʿīsā: *Hz. İsa'nın nefesleri.*

1. Nesīm-i ṣubḥ-dem **enfās-ı ʿİsā**
   Gül aḫḍar berg içinde nār-ı Mūsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 21). [enfās-ı ʿişā,]*
2. Ṣabā **enfās-ı ʿİsā'dan** urur dem
   Nice cūş itmesün ol dem bir ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 59). [enfās-ı ʿişā'dan, -dan]*
3. Lebüñ cāndur sözün **enfās-ı ʿİsā**
   İder biñ mürdeyi bir demde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 35). [enfās-ı ʿisā,]*

enfās-ı ʿīsā ol-: *Hz. İsa'nın nefeslerine dönmek.*

1. **Olup** bād-ı bahār **enfās-ı ʿİsā**
   Nebāt emvātını itmişdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 9). [enfās-ı ʿişā olup, -up]*

engine düş-: *Denize düşmek.*

1. Muḫālif bāde kim bulaşdum
   Dilerken sāḥili **engine düşdüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 44). [engine düşdüm, -dü, -m]*

engüştüñi çeşme eyle-: *Parmaklarından su akıtmak.*

1. **Çeşme eyledüñ engüştüñi** gördi ḳamu ʿālem
   Dil teşne durur muʿcizüñ ābına be-ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 23). [engüştüñi çeşme eyledüñ, -dü, -ñ]*

enhār-ı luṭf: *Lütufʿırmakları.*

1. Cānda ṣenā-yı mecdüñ **enhār-ı luṭfı** fāʾiż
   Dilde duʿā vü ḥamdüñ cümle ḳażāyı dāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 7). [enhār-ı lutfı, -ı]*

eñini gözleyen şayru sağ olmaz: *Önünü ardını gözeten hasta iyileşmez.*

1. Velī esrārı ādem açmaġ olmaz
   Eñini gözleyen şayru sağ olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 4). [eñini gözleyen şayru sağ olmaz,]*

envāʿ-ı niʿmet ol-: *Çeşitli nimetler bulunmak.*

1. Eger **olmaz ise envāʿ-ı niʿmet**
   İder insānı ṭatlu dil żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 27). [envāʿ-ı niʿmet olmaz ise, -maz, -ise]*

envār: *Nurlar, aydınlıklar.*

1. Nihāl **envār** ile olmış müzeyyen
   Olur kim görse göñli gözi rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 41). [envār,]*
2. Ṣabā depretdi şāḫ-ı ebri ol an
   Yire **envārını** dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 14). [envārını, -ı, -n, -ı]*

envār açıl-: *Aydınlanmak.*

1. Zümürrüd būstān oldı pür-ezhār
   Açıldı şām gülzārında **envār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 4). [envār açıldı, -dı]*

envār-ı mihr-i ʿālem-tāb: *Güneşin dünyaya ışık saçması.*

1. Cihāna niteki **envār-ı mihr-i ʿālem-tāb**
   Ḳulūba nūr-feşān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 21). [envār-ı mihr-i ʿālem-tāb,]*

enẓār-ı muḫālif var: *Zıt unsurlar var.*

1. Daḫı **var idi enẓār-ı muḫālif**
   Müneccimler velī olmadı vāḳıf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 9). [enẓār-ı muḫālif var idi, -idi]*

er: *Rütbesiz asker, nefer.*

1. Şu deñlü vāfir itdi ol gice **er**
   Ṣanurlardı görenler rūz-ı maḥşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 17). [er,]*

er: *Yiğit.*

1. Külāhın kimsenüñ ḳapmazdı bir **er**
   Meger kim tāc-ı şemʿi peyk-i ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 67). [er,]*

erbāb-ı devlet: *Devlet erkanı, devleti yöneten kişiler.*

1. Ḳamu **erbāb-ı devlet** cümle ulu
   Aña ʿizzetler itdi çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 27). [erbāb-ı devlet,]*

erbāb-ı erkān: *İleri gelenler.*

1. Buyurdı şāh-ı Faġfūr oldı dīvān
   Yirine geldi hep **erbāb-ı erkān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 8). [erbāb-ı erkān,]*

erbāb-ı ʿışḳ: *Aşk ehli, âşıklar.*

1. Görüp pervāne olsun anı her çavḳ
   Ḳamu **erbāb-ı ʿışḳa** virsün ol şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 8). [erbāb-ı ʿışḳa, -a]*

erbaʿīn: *Kırk.*

1. Demīnden şol ḳadar ṣafvet bulur dil
   Bulınmaz **erbaʿīn** ile o biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 12). [erbaʿīn,]*

ercümend: *Kıymetli, şerefli.*

1. Çün anda bulmadı ol **ercümendi**
   Hemān īmānı yoḳ bir mürde ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 49). [ercümendi, -i]*

erkān: *İleri gelenler.*

1. Ḳamu yirlü yirine geldi **erkān**
   Sipāhi cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 9). [erkān,]*

erkān u āyīn: *Âdet, töre, usul, yöntem.*

1. Yirine geldi hep **erkān u āyīn**
   Yine Bercīs'i oḳıtdı şeh-i Çīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 11). [erkān u āyīn,]*

erkān-ı devlet: *Devlet erkanı, devletin ileri gelenleri.*

1. Ḳamu **erkān-ı devlet** itdi taʿẓīm
   İder her biri gökde tīre taʿlīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 19). [erkān-ı devlet,]*

erlik: *Mertlik, yiğitlik.*

1. Görür Pervāne'yi Sulṭān Jāle
   İrişmiş aña **erlikten** nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 24). [erlikten, -ten]*

erlik it-: *Yiğitlik, erkeklik göstermek.*

1. Hevā ol dem ziyāde **erlik itdi**
   Bu çarḫ-ı pire-zen maġzın ṭaġıtdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 17). [erlik itdi, -di]*

erlik ondur ṭoḳuzı āl u ḥīle: *Erkekliğin onda dokuzu oyun ve hiledir.*

1. **Ṭoḳuzı āl u ḥīle erlik ondur**
   Kim āl u ḥīleden arslan zebūndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 51). [erlik ondur ṭoḳuzı āl u ḥīle,]*

ervāḥ: *Ruhlar.*

1. Nedür tekellüm-i tevḥīd didüm **ervāḥa**
   Pür oldı kevn ü mekān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 3). [ervāḥa, -a]*
2. Daḫı irişmemiş ḳuflına miftāḥ
   Viṣālinden ṣafā kesb eyler **ervāḥ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 62). [ervāḥ,]*

ervāḥ mecmūʿ-ı mecmaʿ-ı: *Ruhların bir araya geldiği toplantı yeri.*

1. Ne bezm ol **mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ**
   Aña sāḳī tecellī ʿışḳ idi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 7). [mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ,]*

ervāh-ı nebī: *Hz. Muhammet'in ruhu.*

1. **Ervāḥ-ı nebī** Ḳuds'de cemʿ oldı ser-ā-ser
   İsrā gicesi cümlesine itdüñ imāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 27). [ervāḥ-ı nebī,]*

ervāḥına ṣad-bār selām: *Ruhlarına yüz defa selam olsun.*

1. **Ṣad-bār selām** anlaruñ **ervāḥına benden**
   Yirüñdeki ol çār-ʿazīz itdi ḫilāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 37). [ervāḥına ṣad-bār selām,]*

erzen: *Darı.*

1. Yiriken **erzenüñ** Yūsuf bigi çāh
   Çıḳup ol oldı Mıṣr-ı raġbete şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 7). [erzenüñ, -üñ]*

erzen-i sīmīn: *Gümüş darı II Yıldızlar.*

1. Feżā-yı lāciverde çün kim irdi
   Ser-ā-ser **erzen-i sīmīni** dürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 4). [erzen-i sīmīni, -i]*

es-: *Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.*

1. **Esüp** deryāyı yāḫud bād-ı ṣarṣar
   Getürdi bir nefesde cūşa yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 57). [esüp, -üp]*

esbāb: *Giyecek, elbise.*

1. ʿAdū bir ḫᵛāce idi ṣındı gūyā
   Alımlı itdi **esbābını** yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 100). [esbābını, -ı, -n, -ı]*

esbāb-ı ʿıyş: *Eğlence sebepleri.*

1. Ḳamu **esbāb-ı ʿıyş** oldı muheyyā
   Yirince her biri maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 37). [esbāb-ı ʿıyş,]*

esb-i bād-pā: *Ayağı çabuk (hızlı) at.*

1. Suvār oldı ol **esb-i bād-pāya**
   Ṣanasın berk-i gül bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 19). [esb-i bād-pāya, -y, -a]*
2. Getürdiler bir **esb-i bād-pāyı**
   Öñürdür berḳı vü geçer ṣabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 1). [esb-i bād-pāyı, -y, -ı]*

esb-i cust u çālāk: *Hızlı, çevik, hareketli at.*

1. Getürdiler bir **esb-i cust u çālāk**
   Anuñ reşkinden iñler ḳat ḳat eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 1). [esb-i cust u çālāk,]*

esb-i ejdehā-dem: *Ejderha nefesli at.*

1. Getürdiler bir **esb-i ejdehā-dem**
   Ṣahīlinden felek gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 29). [esb-i ejdehā-dem,]*

esb-i gerdūn: *Gökyüzü atı.*

1. Kim ol meh-sürʿatuñ sehm-i ṣahīli
   Düşirür **esb-i gerdūndan** Süheyl'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 32). [esb-i gerdūndan, -dan]*

esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat: *Şimşek gibi hızlı olan hayal atı; Allah'ın hikmet seyrini algılamaya çalışma düşüncesi.*

1. Eger **esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat**
   Yilerse bād gibi tā-ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 67). [esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat,]*

esb-i hevā: *Heves atı.*

1. Göñül **esb-i hevā** çābük-suvārı
   Degül elde ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 5). [esb-i hevā,]*
2. Olan **esb-i hevā** çābük-suvārı
   Giden elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 13). [esb-i hevā,]*

esb-i māh-ı ʿazm: *Ay yürüyüşlü bir ata binmek.*

1. Bir **esb-i māh-ı ʿazme bindi** Bercīs
   Ḳamer ḫūrşīd ile ḳılmışdı tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 11). [esb-i māh-ı ʿazme bindi, -e]*

esb-i māh-sürʿat: *Ay süratli at.*

1. Buyırdı ol şeh-i ḫūrşīd-ṭalʿat
   Getürdiler bir **esb-i māh-sürʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 8). [esb-i māh-sürʿat,]*

esb-i nefs: *Nefîs atı.*

1. Kimi ḫayrān-ı cānuñ lūtı pūtı
   Kimisi **esb-i nefsüñ** gömgök otı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 32). [esb-i nefsüñ, -üñ]*

esb-i rāh-peymā: *Yollar aşan at.*

1. Buyurdı pādşāh-ı mülket-ārā
   Getürdiler bir **esb-i rāh-peymā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 2). [esb-i rāh-peymā,]*

esb-i tāzi: *Arap atı.*

1. O murġ-ı ābı çün bāl u per açdı
   Şu üzre **esb-i tāzi** bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 26). [esb-i tāzi,]*
2. Ben itdüm ḥāżır iki **esb-i tāzī**
   Dürür ṭomārveş rāh-ı dırāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 43). [esb-i tāzī,]*
3. Pes andan Şemʿe ʿarż itdi cihāzı
   Daḥı şeh-zādeye yüz **esb-i tāzī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 32). [esb-i tāzī,]*

esb-i tāzī çekil-: *Arap atı hazırlanmak.*

1. **Çekildi** bī-nihāyet **esb-i tāzī**
   Uçurmazlar revişde şāh-bāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 35). [esb-i tāzī çekildi, -di]*

esb-i tāzī eyerlen-: *Arap atları eyerlenmek.*

1. **Eyerlendi** ser-ā-ser **esb-i tāzī**
   Götürdiler el üzre şāh-bāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 15). [esb-i tāzī eyerlendi, -di]*

esb-i tund u tīze: *Haşin ve hızlı at.*

1. Suvār oldı bir **esb-i tund u tīze**
   Kim eyler sümmi sengi rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 19). [esb-i tund u tīze, -e]*

eşcār: *Ağaçlar.*

1. Bu **eşcārı** görürsin pür-varaḳdur
   ʿUḳula cümle evrāḳı sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 19). [eşcārı, -ı]*

eşcār-ı luṭf: *Lütuf ağaçları.*

1. Ey devletüñ duʿāsı aḥcār-ı ḳahrı ḳāmıʿ
   V'ey himmetüñ hevāsı **eşcār-ı luṭfı** rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 4). [eşcār-ı luṭfı, -ı]*

eşcār-ı ẓulm: *Zulüm ağaçları.*

1. Gül gibi ẓāhir oldı kim bāġbān-ı ʿadlüñ
   Bostān-ı memleketden **eşcār-ı ẓulmi** ḳāmıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 28). [eşcār-ı ẓulmi, -i]*

esed: *Arslan burcu.*

1. Çün irdi çārdan ol şīr-pençe
   Esedde ḥüsni urdı mihre pençe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 102). [esedde, -de]*
2. **Esedle** ḳavsdan burcıyıla māh
   Ana te<u>s</u>lī<u>s</u> itmiş ol seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 59). [esedle, -le]*
3. Kim ol māhuñ şeb-i zülfi kemendi
   Ṣalar gökde **esed** boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 6). [esed,]*

esed burcına ir-: *Arslan burcuna gelmek.*

1. İrişdi yıldırım bigi aña tīr
   Esed burcına irdi gūyiyā tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 58). [esed burcına irdi, -di]*
2. Gice gündüz gidüp ol ʿārıż-ı māh
   Esed burcına irdi bir seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 24). [esed burcına irdi, -di]*
3. Çü bindi anuñla şāh mi<u>s</u>l-i Cemşīd
   Esed burcına irdi ṣan ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 10). [esed burcına irdi, -di]*

eser: *Eser, iz, nişan.*

1. Olur ẓāhir **e<u>s</u>erlerden** müʾe<u>ss</u>ir
   Naẓar eyle gözüñ aç ey müdebbir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 17). [e<u>s</u>erlerden, -ler, -den]*
2. Çün ol şehden **e<u>s</u>er** olmadı ẓāhir
   Dönüp Lālā'ya geldi anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 43). [e<u>s</u>er,]*

eser bulın-: *İz kalmak.*

1. Anuñ ḫaṭṭı ḳamu ḳara ḫaber
   Bulınmaz nūr-ı şādīden **e<u>s</u>erler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 4). [e<u>s</u>erler bulınmaz, -maz]*

eser kal-: *Belirtisi kalmak.*

2. İrişdi Jāle'ye peyk-i mübeşşir
   Didi **ḳaldı e<u>s</u>er** luṭf-ı müʾe<u>ss</u>ir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 82). [e<u>s</u>er ḳaldı, -dı]*
3. ʿAṣā ile Şehāb olmışdı ḥācib
   E<u>s</u>er ḳalmadı andan oldı ġāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 4). [e<u>s</u>er ḳalmadı, -ma, -dı]*
4. **E<u>s</u>er ḳalmadı** ammā kim ḥişāra
   Nite kim āh-ı ʿāşıḳ ḳalbi yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 43). [e<u>s</u>er ḳalmadı, -ma, -dı]*
5. Ḳamusı mest olup cām-ı feraḥdan
   E<u>s</u>er ḳalmadı anlarda taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 38). [e<u>s</u>er ḳalmadı, -ma, -dı]*

eser yil: *Hızlı esen rüzgâr II Çok hızlı giden.*

1. Nice gün gitdi gūyā kim **eser yil**
   Varup deryāya irdi nite kim seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 1). [eser yil,]*
2. Ol ʿayyāra eyitdi Şāh Faġfūr
   Eser yil bigi mülk-i Rūma var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 8). [eser yil,]*

3. **Eser yiller** bigi ṭurmadı gitdi
   Varup bir gün Şeh-i Faġfūr'a yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 69). [eser yiller, -ler]*
4. Bile şāh ile on biñ var idi fil
   Revişde her birisi bir **eser yil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 22). [eser yil,]*

eser yoḳ: *İz, işaret bulunmama.*

1. Görür Şemʿün vucūduñdan **eser yoḳ**
   Görinmez nesne hicr odından artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 17). [eser yoḳ,]*
2. Şehüñ ẕāt-ı şerīfinden **eser yoḳ**
   Anuñ cism-i laṭīfinden ḫaber yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 33). [eser yoḳ,]*
3. **Eser yoḳ** kendüden ṭurur ḳabāsı
   Ḳamu yirlü yirince her libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 11). [eser yoḳ,]*
4. Bulıt olmışdı nā-peydā vefāveş
   Eser yoġ idi hīç andan ṣafāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 10). [eser yoġ idi, -i-, -di]*

esīr: *Tutsak.*

1. Faḳīr ü ʿāciz ü ḫᵛār u ḥaḳīrüm
   Meẕellet maḥbesinde bir **esīrüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 10). [esīrüm, -üm]*
2. Ḳoyup zindān-ı firḳatde **esīrüñ**
   Ne semt oldı ʿaceb ey meh mesīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 41). [esīrüñ, -üñ]*

esīr ol-: *Tutsak olmak.*

1. **Esīr oldı** iki ṣāḥib-naẕarlar
   Başını ḫırḳaya çekdi baṣarlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 41). [esīr oldı, -dı]*

eşk: *Gözyaşı.*

1. Sözinden yanmasun diyü o defter
   Revān **eşk** ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 14). [eşk,]*
2. Cihānı rişte-i cānumdaki tāb
   Yaḳardı sepmese **eşküm** eger āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 44). [eşküm, -üm]*

eşkāl söyle-: *Şekillerden bahsetmek.*

1. Kim aña çaġrışup **söylerdi eşkāl**
   Kişinüñ niyyetin añlardı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 5). [eşkāl söylerdi, -r, -di]*

eşkāl-i ḥāl: *Manevi hallerin şekilleri.*

1. Noḳṭa dökdi ol üstād eyledi ṭarḥ
   Yazup **eşkāl-i ḥāli** eyledi şerḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 20). [eşkāl-i ḥāli, -i]*

eşk-i çeşm: *Gözyaşı.*

1. Ṣafā geldüñ elā ey bir içim ṣu
   Feraḥdan **eşk-i çeşmüm** eyledüñ cū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 20). [eşk-i çeşmüm, -üm]*

eşk-i cūybār: *Gözyaşı ırmağı.*

1. Cehennem āteşi odum ödünc alurdı sinemden
   Eger kim irse bir ḳatre bu **eşk-i cūybārumdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 10). [eşk-i cūybārumdan, -um, -dan]*

eşk-i revān: *Akan gözyaşı.*

1. Didi ḫoş geldüñ ey şāh-ı cihānum
   Feraḥdan itdi cūş **eşk-i revānum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 46). [eşk-i revānum, -um]*

esmā vü ṣıfāt: *Allah'ın isimleri ve sıfatları.*

1. Cümle ʿālem levḥ-i ʿilmüñde ezel mevcūd idi
   Cemʿ olupdur ism-i ẕātüñde ṣan **esmā vü ṣıfāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 16). [esmā vü ṣıfāt,]*

esmā-yı ḥüsnā: *Allah'ın en güzel isimleri.*

1. Aduñ **esmā-yı ḥüsnā** bigi ẕikrüm
   Tecellā-yı cemālüñ dilde fikrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 47). [esmā-yı ḥüsnā,]*

esrār: *Sırlar, gizler.*

1. ʿAceb niçün söyündürmez yā bārān
   Anuñ **esrārı** ʿaḳlum ḳıldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 20). [esrārı, -ı]*

esrārı açmaġ ol-: *Sırlarını ortaya çıkarmak uygundur.*

1. Velī esrārı ādem açmaġ olmaz
   Eñini gözleyen ṣayru saġ olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 3). [esrārı açmaġ olmaz,]*

esrār-ı rūy: *Yüzdeki sırlar.*

1. Açar **esrār-ı rūyından** niḳābı
   Der-i deryā-yı şādī merḥabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 9). [esrār-ı rūyından, -ı, -n, -dan]*

esrār-ı şāh: *Şahın sırları.*

1. Beni bildi ki ben cāsūs-ı Çīnem
   Ṭolu **esrār-ı şāh** ile ḫazīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 80). [esrār-ı şāh,]*

eşref: *Şerefli.*

1. Olara **eşrefi** çegşitmese def
   Kimesne yüzine urmaz idi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 3). [eşrefi, -i]*

eşrefīler īsār it-: *Eşrefî para saçmak.*

1. Meger kim seyre gelmiş anda dil-dār
   Şecerler **eşrefīler itmiş īs̲ār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 24). [eşrefīler īs̲ār itmiş, -miş]*

esrük uştur: *Kendinden geçmiş bine hayvanı.*

1. Bu yolda ʿışḳ bir **uşturdur esrük**
   İrişmez aña peyk-i berḳ-çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 95). [esrük uşturdur, -dur]*

esür-: *Sarhoş etmek.*

1. Güneş şevḳ-i ruḫından çarḫa girmiş
   Cihān laʿli şarābından **esürmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 8). [esürmiş, -miş]*
2. **Esürmiş** mest olmış bir ḳadeḥden
   Ṣığışmaz yire vü göge feraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 29). [esürmiş, -miş]*

eşvāk: *Şevkler, arzular.*

1. Bıraḳdı meclise **eşvāḳı** bunlar
   Muḥayyer eyledi ʿuşşāḳı bunlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 13). [eşvāḳı, -ı]*

esved it-: *Karartmak.*

1. Olup bir iki dem siḥre muḳayyed
   Beyāż-ı rūy-ı dehri **itdi esved** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 4). [esved itdi, -di]*

etbāʿ vü aṣḥāb: *Ashabına ve soyuna.*

1. Ser-ā-ser āl u evlāda duʿālar
   Ḳamu **etbāʿ vü aṣḥāba** s̲enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 130). [etbāʿ vü aṣḥāba, -a]*

eṭibbā: *Tabipler, hekimler.*

1. **Eṭibbā** eylediler aña ṭīmār
   Kim aça gözlerin ol çeşm-i bīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 45). [eṭibbā,]*

eṭibbā ḳavli: *Tabipler, hekimler sözü.*

1. Getürdiler şarāb-ı erġuvānī
   Eṭibbā ḳavli üzre rūḥ-ı s̲ānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 2). [eṭibbā ḳavli,]*

etrāf: *Çevre.*

1. Tüfekler yıldırım bigi soḳurdı
   Düşerdi cümle **eṭrāfa** şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 46). [eṭrāfa, -a]*

ev: *Hane.*

1. Ne ḳılsın çāre ne şāh ıżṭırārı
   O **evde** ḳıldı bir ḳaç gün ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 56). [evde, -de]*
2. O dem Pervāne'yi ol aldı gitdi
   Evinde aña ġarrā yir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 44). [evinde, -i, -n, -de]*
3. Müşerref itdi Dellāle **evini**
   Güneş ṣan ṣaldı ḫāke pertevini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 87). [evini, -i, -n, -i]*

evc-i menzil: *Menzilin doruğu.*

1. Senüñ **evc-i menzilüñ** var āḫir kār
   Birisi taḫte-i ten-şūy ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 11). [evc-i menzilüñ, -üñ]*

evc-i semā: *Gökyüzünün doruk noktası.*

1. İrişmişdi dibi taḫt-ı sarāya
   Çıḳardı yanḳusı **evc-i semāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 6). [evc-i semāya, -y, -a]*

evc-i semāya iriş-: *Göğün zirvesine ulaşmak.*

1. **İrişsün** ṣuʿlesi **evc-i semāya**
   Żiyā virsün felekde her gün aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 9). [evc-i semāya irişsün, -sün]*
2. **İrişmiş** ḳullesi **evc-i semāya**
   Yetişmiş ḫandeḳi taḫte's-serāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 5). [evc-i semāya irişmiş, -miş]*

evc-i süreyyā: *Ülker yıldızının doruk noktası.*

1. Beni şeb-nem bigi ḫāke düşirmişdi şeb-i firḳāt
   Çıḳardı pertev-i mihrüñ yine **evc-i Süreyyā'ya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 4). [evc-i süreyyā'ya, -y, -a]*

evhām: *Vehimler, şüpheler, korkular.*

1. Yolında yāruñ ol şāh-ı dil-āvīz
   Ḳavī endīşeden **evhāmdan** tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 80). [evhāmdan, -dan]*

evḳāt: *Vakitler, zamanlar.*

1. Cemāl-i vaḥdetine itdi mirʾāt
   Görinsün diyü anda cümle **evḳāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 72). [evḳāt,]*

evlād: *Çocuklar II Hz. Muhammed'in çocukları.*

1. Ezvācuña vü ālüñe **evlāduña** bizden
   Her gāh selām ey şeh-i erbāb-ı şefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 47). [evlāduña, -u, -ñ, -a]*

evliyā: *Veliler.*

1. Ḫudāyā ḥürmetiçün **evliyānuñ**
   Kemāl-i ʿizzetiçün enbiyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 67). [evliyānuñ, -nuñ]*
2. Gözine sürdi mektūbın o cānuñ
   Çerāġı yaġı bigi **evliyānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 30). [evliyānuñ, -nuñ]*

evrāḳ: *Yapraklar.*

1. Ṣarāb-ı nāb ile ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
   Ṣafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ **evrāḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 10). [evrāḳı, -ı]*
2. Bu eşcārı görürsin pür-varaḳdur
   ʿUḳula cümle **evrāḳı** sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 20). [evrāḳı, -ı]*
3. Dönerdi gird-bād öñince **evrāḳ**
   Ṣarardup beñzini gūyā ki ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 13). [evrāḳ,]*

evrāk-ı sīm: *Gümüş yapraklar.*

1. Hevā **evrāḳ-ı sīmi** eyleyüp ḥal
   Ṣu çekdi ṣafḥa-yı gülzāra cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 11). [evrāḳ-ı sīmi, -i]*
2. Ḳamu **evrāḳ-ı sīmi** eyleyüp ḥal
   Ṣuʿāʿı çekdi ṣaḥaf dehre cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 3). [evrāḳ-ı sīmi, -i]*

evṣāf-ı āyīne-i şāh-sikender: *İskender Şah'ın aynasının özellikleri.*

1. **Evṣāf-ı āyīne-i şāh-Sikender**
   Anuñ rāy ile bünyād eylese ger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 9). [evṣāf-ı āyīne-i şāh-sikender,]*

evṣāfu nihāyet ol-: *Övgüsü bitmek.*

1. Vaṣṣāf ola ger cümle cihān ḫalḳı ser-ā-ser
   Ḥaṣr ola vü **evṣāfuña olmaya nihāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 36). [evṣāfuña nihāyet olmaya, -ma, -y, -a]*

evtār: *Saz telleri.*

1. Ne çeng ol bir diyār-ı dil-güşādur
   Her **evtārı** reh-i şehr-i ṣafādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 6). [evtārı, -ı]*
2. Ṣafā vaṣfını yazmaġa ser-ā-ser
   Ḳamu **evtārı** bir maḥbūb masṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 8). [evtārı, -ı]*

evvel: *İlk olarak, ilk önce.*

1. Ḳo başuñ ayaġuñ altına **evvel**
   İrişdürmek dilerseñ sen aña el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 55). [evvel,]*
2. Ḫudānuñ ismin **evvel** eylemiş yād
   Pes andan eylemiş söz mülkin ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 27). [evvel,]*
3. Ne geçdiyse başından **evvel** āḫir
   Didi Dellāle'ye ser-cümle bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 7). [evvel,]*

4. Seḥergehden ṭurup Pervāne **evvel**
   Revān göz ḳarasını eyledi ḥal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 7). [evvel,]*
5. Ne işitdiyse andan **evvel** āḫir
   Şükūfe Jāle'ye naḳl itdi bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 23). [evvel,]*
6. O mektūbuñ kişiye ʿaynı **evvel**
   Ümīdi çeşmesinden yudurur el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 11). [evvel,]*
7. Yine irse gerek bu ḥasret āḫir
   Ḳamudan **evvel** anı eyle ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 68). [evvel,]*
8. Dem urdı sūr-ı nāye mehter **evvel**
   Pes andan ṭabl u kūsa urdılar el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 63). [evvel,]*
9. Duʿā-yı bī-nihāyet yazmış **evvel**
   Murādın eylemiş āḫir müseccel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 125). [evvel,]*

evvel āḫir it-: *İlk olarak sonlandırmak.*

1. Duʿāyı ol dem **evvel āḫir itdi**
   O mektūbı çıḳardı ẓāhir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 29). [evvel āḫir itdi, -di]*

evvel ḫudānuñ ismin yaz-: *Mektuba Allah adıyla başlamak.*

1. Aña **yazdı Ḫudānuñ ismin evvel**
   Müseccaʿ metni maʿnası muḫayyel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 15). [evvel ḫudānuñ ismin yazdı, -dı]*

evvel iç-: *Önce içmek.*

1. Anı sāḳīler **içdi evvel** der-ḥāl
   Geçürdi laʿllerinden rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 23). [evvel içdi, -di]*

evvelki: *Önce olan, önceki.*

1. Yine **evvelki** menzilde baḳasın
   Ṭolaşmaḳ ḳande ḳaṣr-ı kibriyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 69). [evvelki,]*
2. Yine ṭālib ol ol **evvelki** bezme
   Cihānda serseri bī-hūş gezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 5). [evvelki,]*

evzān gerek: *Ölçülü olmalı.*

1. İdin inṣāf u ʿadli dilde mizān
   Gerekdür şāh olan ġāyetde **evzān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 46). [evzān gerekdür, -dür]*

ey: *Seslenme ünlemi.*

1. Gönlüñi açsun ṭarāvet ābı gel **ey** teşne-dil
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle şād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 7). [ey,]*
2. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde **ey** yār ayrulıḳ
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 1). [ey,]*
3. Bülbül anuñçün fiġān u nāle eyler dem-be-dem
   Ey gül-i zibā ṣoñında vuṣlatuñ var ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 4). [ey,]*
4. Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ **ey** meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 4). [ey,]*
5. O bir ḫūnīdür **ey** sāḳī içer süze süze ḳanum
   Helāk itdüñ beni süzme o çeşm-i mest-i bī-bāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 7). [ey,]*

6. Ṭur **ey** ḫasta göñül ölme yine derde devā geldi
   Yaturken künc-i miḥnetde seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 1). [ey,]*
7. Ḳıyāmet sāʿat irişdi ṭur **ey** dil n'olduñ ölürsin
   Ki bir ʿİsā-dem ü āb-ı ḥayāt-ı cān-fezā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 3). [ey,]*
8. Bize ol ʿārıżı Cennet lebi āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur **ey** dil niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 6). [ey,]*
9. Bu derde çāre şor **ey** nāle çıḳ eflāke ʿİsādan
   Deminden mürdeler iḥya ider cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 3). [ey,]*
10. Ḳurı yire nedür giryān olup **ey** ebr yaş dökmeñ
    Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 5). [ey,]*
11. Yetiş tiz **ey** ḳıyāmet gel beni ol cān ile ḥaşr it
    Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 7). [ey,]*
12. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
    Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan **ey** dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 6). [ey,]*
13. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
    Revān **ey** dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [ey,]*
14. Ḫayr-maḳdem merḥabā **ey** nāme-i ferruḫ-peyām
    Eyledüñ yāruñ selāmından yirüm dārü's-selām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 1). [ey,]*
15. Sen gidelden dīdeden **ey** māh nūr olmışdı dūr
    Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 1). [ey,]*
16. Ben bülbülini **ey** gül-i ḫandānum unutma
    İrgürme göge nāle vü efġānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 1). [ey,]*
17. Bu Ḫıżr-dil ümīd-i viṣālüñ dirisidür
    Ey laʿl-leb çeşme-i ḥayvānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 6). [ey,]*
18. Mest eyledi cām-ı mey-i ʿışḳuñ beni ġāyet
    Ben mestüñi **ey** gözleri mestānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 10). [ey,]*
19. Āteş-i āh-ı derūnum ṭaşlara teʾs̲īr ider
    Ḳaçuñ **ey** yārān-ı müşfik reh-güẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 8). [ey,]*
20. Şeb-i firḳat beni **ey** meh yire gün bigi çalmışdı
    Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 7). [ey,]*
21. Ṭop olmazsa başum ṭop eyleyem meydān-ı ʿışḳuñda
    Serüm saġ olsun **ey** server baña yitmez mi ser-māye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 14). [ey,]*
22. **Ey** ki nehr-i kudretüñden çeşmedür Nīl ü Fırat
    V'ey ki baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 1). [ey,]*
23. Söz senüñdür **ey** Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-Zevāl
    İki ḥarfüñden vucūda geldi cümle kāʾināt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 5). [ey,]*
24. ʿĀlim oldur kim seni bilmekde ʿaczin anlaya
    Ey ki cudūñdan irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 36). [ey,]*
25. Ṣafā cevāhirini ister iseñ **ey** ṭālib
    Kim ol cevāhire kān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 19). [ey,]*
26. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ **ey** Ẕātī
    Ṣafa ile di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 33). [ey,]*
27. **Ey** ẕāt-ı şerīfüñ gül-i būstān-ı risālet
    Elfāẕ-ı laṭīfüñ şekeristān-ı ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 1). [ey,]*
28. **Ey** hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik
    Ve'y şāh-ı cihān pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 3). [ey,]*
29. Ḳurtıldı ḥadīs̲üñ işiden cümle ḥades̲den
    Ey bāġ-ı vefā bülbül-i gülzār-ı nübüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 12). [ey,]*
30. **Ey** ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī mehbit-i Ḳur'ān
    Ḫatm olmış idi muṣḥaf-ı ḥüsnüñde melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 21). [ey,]*
31. Ezvācuña vü ālüñe evlāduña bizden
    Her gāh selām **ey** şeh-i erbāb-ı şefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 48). [ey,]*
32. Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler
    Olsun ḳamu ʿadūñuñ **ey** şāh necmi rāciʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 46). [ey,]*
33. Yüzi siyāh olupdur baḥs̲ itdügiçün **ey** şāh
    Sulṭān-ı rıfʿatüñle diz-dār-ı sūr sābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 15). [ey,]*
34. **Ey** pādşāh-ı ʿālem cümle güzel ṣıfātdan
    Ẕāt-ı şerīfüñ üzre her ne dinürse vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 11). [ey,]*

35. **Ey** devletüñ duʿāsı aḥcār-ı ḳahrı ḳāmıʿ
V'ey himmetüñ hevāsı eşcār-ı luṭfı rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 3). [ey,]*
36. **Ey** ʿizzetüñ göginde ḫūrşīd-i berḳi lāmiʿ
V'ey devletüñ güninde ferḫunde cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 1). [ey,]*
37. Açuḳ ṭut gūş-ı cānı **ey** mükerrem
Ne der diñle surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 1). [ey,]*
38. Müʾessir yoġise **ey** şehd-i güftār
Nedür bu mīve-i şehd ü şeker-bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 23). [ey,]*
39. Olur ẓāhir eşerlerden müʾessir
Naẓar eyle gözüñ aç **ey** müdebbir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 18). [ey,]*
40. Buḫār ile ḳımıldar dirsin anı
Buḫārı kim ider **ey** yār cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 34). [ey,]*
41. Günāhuñ ebri perde olmış **ey** yār
Nice virsün tecellī mihr-i envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 37). [ey,]*
42. Ḫalīl'üñ ḥaḳḳı **ey** Mevlā-yı maʿbūd
Aña gülzār olupdur nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 89). [ey,]*
43. Yetişdür ḳehribār-ı mihrüñ **ey** şāh
Olam mecẓūbı anuñ ta ki ben gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 33). [ey,]*
44. Sevād-ı naẓm maʿnā ile **ey** cān
Biri ẓulmet birisi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 29). [ey,]*
45. Didüm cāndan ḫaber virürsin **ey** cān
Ḳuluñum ḫᵛācenüñdür cümle fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 1). [ey,]*
46. Seni ʿālemde Ḥaḳ var itsün **ey** yār
Żaʿīfüñde veli ʿöẕr-i ḳavī var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 5). [ey,]*
47. Düriş **ey** şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat
Şu deñlü it kim ebyātı ʿimāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 17). [ey,]*
48. Ne ḫoş naġmeñ var **ey** murġ-ı ḫoş-āvāz
Olur ol naġmeler Dāvūd'a dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 3). [ey,]*
49. Didüm **ey** bāġ-ı Cennet ʿandelībi
Müşerref itdi naġmeñ ben ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 1). [ey,]*
50. Gel **ey** pervāne-i şemʿ-i maʿāni
Bize ʿışḳ āteşinde vir nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 1). [ey,]*
51. Eyitdi feylesof **ey** ḫān-ı ʿālem
Cihān bir cism ẕātuñ cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 17). [ey,]*
52. Didi **ey** ekmel-i bī-miṣl ü dānā
Bulınmaz ʿilm içinde saña hem-tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 3). [ey,]*
53. Senüñ evc-i menzilüñ var āḫir kār
Birisi taḫte-i ten-şūy **ey** yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 12). [ey,]*
54. Gel **ey** naḳḳāş-ı taṣvīr-i maʿāni
Bize vir ʿışḳ-ı naḳḳāşından nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 1). [ey,]*
55. Haḳīḳat ʿışḳ olupdur cān-ı ʿālem
Bu sözi ḥaḳ bil **ey** sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 36). [ey,]*
56. Didi **ey** deyr-i luṭfuñ put-peresti
Felek ḳadr-i refiʿüñ zīr-desti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 43). [ey,]*
57. Dimiş **ey** ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ
Çün oldı Şemʿe ol Pervāne ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 31). [ey,]*
58. O dem Pervāne'ye bulışdı Lālā
Didi **ey** nüh felekden ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 2). [ey,]*
59. Dilerseñ ger dükenmez māl u niʿmet
Kemāle ṭālib ol **ey** ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 34). [ey,]*
60. Dimiş **ey** pādşāh-ı mülket-ārā
Vucūduñla müşerref mülk-i dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 29). [ey,]*
61. Melekler bigi bāl u per aç **ey** cān
Feżā-yı ʿarş üzre eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 9). [ey,]*
62. İnüp ol murġın üstinden bir ādem
Didi **ey** pādşāh-ı mülk-i ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 12). [ey,]*
63. ʿAceb **ey** meh ne burcuñ māhısın sen
Ne mülk-i bi-naẓīrüñ şāhısın sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 15). [ey,]*
64. Ne kānuñ laʿlisüñ bi'llāh **ey** yār
Ne baḥruñ dürisin di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 19). [ey,]*
65. Görüñ **ey** ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum
Bu ḳaṣr öñinde durur perr ü bālum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 21). [ey,]*

66. Ḫudāya eyledi ʿarż-ı münācāt
Didi **ey** ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 68). [ey,]*
67. Eyitdiler ḳızuñ **ey** ehl-i devlet
Gelüp būstānda köşke itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 17). [ey,]*
68. Ne burcuñ kevkebisin **ey** efendi
Sühā'dur saña nisbet **ey** efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 11). [ey,]*
69. Keremler eyle **ey** bedr-i mükemmel
Müşerref eyle bende-ḫāneye gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 35). [ey,]*
70. Ne burcuñ kevkebisin **ey** efendi
Sühā'dur saña nisbet **ey** efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 12). [ey,]*
71. Eyitdi **ey** oġul sen ne kişisin
Bu yad illerde kimüñ bilişisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 9). [ey,]*
72. Ṭurup bir nāme yaz **ey** yüzi gülşen
Ḳamu aḥvālüñ olsun Şemʿe rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 13). [ey,]*
73. Beni **ey** ḫüsrevüm öldürme ṭaġlar
Daḫı Ferhād'içün āh idüp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 71). [ey,]*
74. Keremler eyle **ey** cānān-ı kāmil
Bu şiʿr-i bī-naẓīr ile ʿamel ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 107). [ey,]*
75. Nice kim ṭura ḳuṭb u döne eflāk
Murādum bu durur **ey** cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 104). [ey,]*
76. Ölürsem ġam degül ben **ey** şehinşāh
Senüñ ömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 101). [ey,]*
77. Umarum ben de **ey** şāh-ı yegāne
Geçe sözüm senüñ yanında ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 83). [ey,]*
78. Demidür ġāyet **ey** sulṭān-ı ʿādil
Taraḥḥum dāmeniyle yaşumı sil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 81). [ey,]*
79. Düş oldı baña ḫ̆āb **ey** yār-ı kāmil
Degüldür vākıʿam taʿbīre ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 75). [ey,]*
80. Ġamuñdan döndüm **ey** māhum hilāle
Seni arar çıḳup göklerde nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 65). [ey,]*
81. Lebüñ aḥvālini yazarsañ **ey** şeng
Kim anuñ kāġıdı olsun şeker reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 59). [ey,]*
82. N'ola **ey** ʿāşıḳuñ rūḥ-ı revānı
Oḳınduġı yire gönderseñ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 57). [ey,]*
83. Selām olsun saña **ey** mihr-i raḫşān
Selām olsun saña v'ey māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 47). [ey,]*
84. Eyitdi **ey** meh-i ferḫunde-aḫter
Cemālüñden ḫacel ḫūrşīd-i enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 27). [ey,]*
85. Çalup yirden göge **ey** māh-pāre
İderse Zühre çengin çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 57). [ey,]*
86. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ **ey** dost
Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ **ey** dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 54). [ey,]*
87. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ **ey** dost
Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ **ey** dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 53). [ey,]*
88. Dimiş **ey** cevher-i iksīr-i devlet
Cemālüñ maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 31). [ey,]*
89. Didi **ey** meh günüñ günden yig olsun
Ġulām-ı kemterüñ Mışr'a beg olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 29). [ey,]*
90. Seni daʿvet ider **ey** serv-ḳamet
Revān ol ḥālini eyle ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 37). [ey,]*
91. Didi ḫoş geldüñ **ey** rūḥ-ı revānum
Feraḥdan cismüme ṣıġmadı cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 33). [ey,]*
92. Ne burcı itdüñ **ey** meh sen müşerref
Ben urdum sīneme ḳulzum bigi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 39). [ey,]*
93. Ḳoyup zindān-ı fırḳatde esīrüñ
Ne semt oldı ʿaceb **ey** meh mesīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 42). [ey,]*
94. Ne gülzāra açılduñ **ey** yüzi gül
Ġamuñdan ben perīşānum çü bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 45). [ey,]*
95. Nedür **ey** āftābum bu zevālüñ
Ḳamer cismüñ hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 49). [ey,]*
96. Olupdur gökde **ey** ruḫsārı Nāhīd
Biri māh-ı şeb-ārā biri ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 11). [ey,]*

97. Gözüñ sil dökme encüm **ey** oġul sen
O māhı menzilüñe irgürem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 3). [ey,]*
98. Nice teşbīh idem ben aña **ey** cān
Ki bir gün görmedükdür āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 91). [ey,]*
99. Pilav ol şemseler altında **ey** yār
Ḳalenderdür başında ṣan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 41). [ey,]*
100. Didi Pervāne **ey** sulṭān-ı ʿālem
Saña kemter ḳul olsa yaraşur Cem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 109). [ey,]*
101. Baña gün bigi rūşen eyle ḥālüñ
Bilem **ey** āftābum tā zevālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 108). [ey,]*
102. Hele ḫoş geldüñüz **ey** çeşm-i bīmār
Keremden itdüñüz bīmāra tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 105). [ey,]*
103. Hemān biz **ey** belāsı miḥneti çoḳ
Hevāya būy-ı müşg uyar ṣanurduḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 103). [ey,]*
104. Eyitdi **ey** benüm raʿna vezīrüm
Ḳamu begler içinde bī-naẓīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 17). [ey,]*
105. Ciger-güşem dürür bir ḫoş ḳulun var
Güher it tācına **ey** dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 62). [ey,]*
106. N'ola **ey** pādşāh-ı reşk-i Cemşīd
Ṣalarsa pertevini ḫāke ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 69). [ey,]*
107. Gel **ey** deyr-i maʿāni büt-peresti
Maʿāni bezminüñ bī-hūş mesti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 1). [ey,]*
108. Didi ḫoş geldüñüz **ey** çeşmi ḫaste
İrişdüm ṣıḥḥata bu ben şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 91). [ey,]*
109. Dimiş **ey** āftāb-ı ʿālem-ārā
Cemālüñden münevver rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 33). [ey,]*
110. Yüzüñ on dördidür **ey** māh ayuñ
İder rūşen yidi iḳlīmi rayuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 35). [ey,]*
111. Bugün rūşen-dilem **ey** bedr-i kāmil
Sipihr-i āstānuñ oldı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 43). [ey,]*
112. Eger ṭamuda od ḳalmasa **ey** yār
Yeter aña benüm sīnemdeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 51). [ey,]*
113. Çün oldı mihrüñ **ey** meh baña yoldaş
Ya vaṣla irgürem el yā virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 63). [ey,]*
114. Nic'olur ḫālümüz **ey** yār-ı cānı
Bize luṭf eyle ibrām eyle anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 69). [ey,]*
115. Olalum ġāyet **ey** ṣūḫ-ı perīveş
Nite kim şemʿ āḫir olsa āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 53). [ey,]*
116. Ṣaralum kendümüz muḥkem ulaḳvār
Ulaḳ ṣansın görenler bizi **ey** yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 50). [ey,]*
117. Ṣafā geldüñ revān **ey** bir içim ṣu
Feraḫ ol ġuṣṣa ırmaġında el yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 41). [ey,]*
118. Dimiş **ey** pādşāh-ı mülk-i devlet
Süleymān-salṭanat Cemşīd-fikret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 37). [ey,]*
119. Revişde anlar **ey** ṣūḫ-ı dil-āvīz
Tefekkürden serīʿ endīşeden tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 45). [ey,]*
120. Didi ḫoş geldüñ **ey** göñlüm surūrı
Müşerref eyledüñ ben bī-ḫużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 17). [ey,]*
121. Didi ḫoş geldüñ **ey** şāh-ı cihānum
Feraḥdan itdi cūş eşk-i revānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 45). [ey,]*
122. Oñarmış işüñ **ey** şeh-bāz Bārī
Bi-ḥamdi'llāh ki almışsın şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 47). [ey,]*
123. Ṭutılmaz güç ile bir güçin **ey** cān
Ṭutılur āl ile ammā ki arslān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 53). [ey,]*
124. Didi ʿayyāra Şāh Jāle ol dem
Ne iseñ gerçegin di **ey** mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 48). [ey,]*
125. Senüñ bendüñdeyem **ey** server-i ḫāṣ
Gerek öldür gerek dirgür gerek aṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 51). [ey,]*
126. Ḫudā bir günüñi biñ itsün **ey** şāh
Felekden yüce ḳılsun ḳadruñ Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 73). [ey,]*

127. Göricek Şemʿi Dāye oldı ḫurrem
Didi ḫālüñ ne **ey** sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 24). [ey,]*
128. Ḥaẕer ḳıl ġarre olmaz buña **ey** ṣūḫ
Bu ʿömrüñ nüsḫasını anla mensūḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 9). [ey,]*
129. Zamānuñda kimesne yutmasun ḳan
Meger kim laʿl ḳaşlu ḫātem **ey** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 60). [ey,]*
130. Umarum ḳılmaya **ey** yār-ı cānı
Demüñde nāydan ġayrı fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 61). [ey,]*
131. İder ten menzilinden rūḥ rıḥlet
Yaraġuñ yaḫşi gör **ey** ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 12). [ey,]*
132. Ḳamu ʿuṣṣāḳa **ey** sulṭān-ı ʿālem
Olur dīdārsuz Cennet Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 47). [ey,]*
133. Didiler yarıcuñ Allah **ey** ṣāh
Seni virdi bize luṭfından Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 9). [ey,]*
134. Licām-ı esbe **ey** meh-rū urup kef
Yetiş gel menzilüm eyle müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 131). [ey,]*
135. Şükūfe aġlayup didi firāvān
Seni ışmarladum Allah'a **ey** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 24). [ey,]*
136. Pes andan **ey** lebi mül gözlerin öp
Düş ayaġına seller bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 33). [ey,]*
137. Eyitdiler duʿālar idüp **ey** māh
Bağışlasun seni sulṭāna Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 31). [ey,]*
138. Ḫāṭır-ı ʿāṭırda neyler ġuṣṣa vü ġam **ey** ḥabīb
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 23). [ey,]*

eyā: *Seslenme ünlemi.*

1. Sāyeñde fenā bādı alınca geçeyin ḫoş
Ben ḫāki **eyā** serv-i ḫırāmānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 8). [eyā,]*
2. Ne sūrsın sen **eyā** maḥrem-i sarāy-ı surūr
Sarāy-ı dilde yaparsın serīr-i şāh-ı ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 1). [eyā,]*
3. **Eyā** emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā
Getürse ḫaẕ ide çīnilerüñ eger Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 7). [eyā,]*
4. Didi Nāṣır **eyā** üstād-ı ḳāmil
Bize remil idiver luṭf u kerem ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 17). [eyā,]*
5. Didi Naccār **eyā** sulṭān-ı ʿālem
Cihān içre ḳamudan ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 55). [eyā,]*
6. Didi Pervāne ol dem yane yane
Eyā dür-i vucūdum baḥri ane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 2). [eyā,]*

eyit-: *Cevap vermek.*

1. **Eyitdi** feylesof ey ḫān-ı ʿālem
Cihān bir cism ẕātuñ cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 17). [eyitdi, -di]*
2. **Eyitdi** şāh eyleñ anda bünyād
Maḳām-ı cān-fezā vü ḳaṣr-ı dil-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 15). [eyitdi, -di]*
3. **Eyitdi** şāh bu ʿaynı ḳıyāmet
ʿAceb bilsem neye ola ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 33). [eyitdi, -di]*
4. **Eyitdiler** ḳamumuz bī-ḫaberdür
İẕā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 29). [eyitdiler, -di, -ler]*
5. Müneccimler işidür bu suʾāli
Eyitdiler olur bir ceng-i ʿāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 36). [eyitdiler, -di, -ler]*
6. Ser-ā-ser beglere ṣaldı ulaġı
Eyitdi cengiçün görüñ yaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 32). [eyitdi, -di]*

eyit-: *Demek, söylemek.*

1. Melāmet odına yanup yürürüm vālih ü şeydā
   Selāmet ehline **eydüñ** ṣavulsun reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 6). [eydüñ, -üñ]*
2. Senüñ bu ḳudret-i bī-ḥaddüñe ḳılup naẓarı
   Eyitdi pīr ü civān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 26). [eyitdi, -di]*
3. **Eyitdi** eylerüm saña naṣīḥat
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 3). [eyitdi, -di]*
4. İdüp şeh-zāde şāh ile vedāʿı
   Eyitdi cümle ʿālem saña dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 22). [eyitdi, -di]*
5. Görür kim avcı almış çevresin ḳurd
   Eyitdi yaramadı bana bu yurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 38). [eyitdi, -di]*
6. **Eyitdi** ḳanı ol mihr-i dil-efrūz
   Benüm anuñla olmışdı şebüm rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 43). [eyitdi, -di]*
7. **Eyitdi** burc-ı delve şekl-i ḫūrşīd
   Gelüpdür var ise ol alnı Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 21). [eyitdi, -di]*
8. Gelüp şāhı bulan iki sipāhi
   Eyitdiler ki biz bulduḳ o şāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 86). [eyitdiler, -di, -ler]*
9. **Eyitdi** ol yigit şāh-ı perīdür
   Bular ol pādşāhuñ leşkeridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 43). [eyitdi, -di]*
10. Müheyyā oldı çün ol murġ bitdi
    Binüp üstine ol Neccār **eyitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 20). [eyitdi, -di]*
11. **Eyitdi** kim Ḫudānuñ ʿizzetiçün
    Süleymān nebīnüñ ḥürmetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 17). [eyitdi, -di]*
12. İderken bunlar gele ʿālem ü ẕevḳ
    Eyitdi germ oluban Şemʿ-i pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 32). [eyitdi, -di]*
13. **Eyitdi** Şāh Jāle vü Rūm şāhı
    İrişmiş saḳf-ı çarḫa bārgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 5). [eyitdi, -di]*
14. **Eyitdi** kim ṣafā geldüñ ol aya
    Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 13). [eyitdi, -di]*
15. Taʿaccub eylediler görüp anı
    Eyitdiler bu deñlü kimse ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 26). [eyitdiler, -di, -ler]*
16. Bu şiʿri oḳıyup nūş itdi cāmı
    Eyitdi derdüme buldum devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 2). [eyitdi, -di]*
17. Göricek Şemʿ ü Pervāne bu faṣlı
    Eyitdiler ki bunuñ budur aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 2). [eyitdiler, -di, -ler]*
18. **Eyitdi** Dāye Şemʿe çekme ġam sen
    Anı ol bendden ḳurtarayum ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 15). [eyitdi, -di]*
19. **Eyitdi** atamı düşümde gördüm
    Anuñla bir güzel yirde oturdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 35). [eyitdi, -di]*
20. İşitdi Şemʿ anı şād oldı
    Eyitdi şükr o serv āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 48). [eyitdi, -di]*
21. **Eyitdile**r ḳızuñ ey ehl-i devlet
    Gelüp būstānda köşke itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 17). [eyitdiler, -di, -ler]*
22. **Eyitdi** ḫāne sulṭānum senüñdür
    Ne ḫāne başum u cānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 45). [eyitdi, -di]*
23. **Eyitdi** ey oġul sen ne kişisin
    Bu yad illerde kimüñ bilişisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 9). [eyitdi, -di]*
24. **Eyitdi** ey meh-i ferḫunde-aḫter
    Cemālüñden ḫacel ḫūrşīd-i enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 27). [eyitdi, -di]*
25. Bu söz Pervāne'ye geldi muvāfiḳ
    Eyitdi kim budur çoḳ buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 80). [eyitdi, -di]*
26. Girüp ḳaṣrına bir ḫādim-i feraḫnāk
    Eyitdi geldi ḫoş peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 28). [eyitdi, -di]*
27. **Eyitdi** kim cihān durduḳça şād ol
    İrüp maḳsūda dāʾim ber-murād ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 37). [eyitdi, -di]*
28. **Eyitdi** ṣu bigi var pādşāha
    Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 11). [eyitdi, -di]*
29. **Eyitdi** kim vucūduñ cevherinden
    Ḳamu sulṭānlaruñ ser-defterinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 11). [eyitdi, -di]*
30. Dilin bülbül bigi depretdi Jāle
    Eyitdi ol gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 98). [eyitdi, -di]*
31. Bilüp ḫāli **eyitdi** Şāh Jāle
    Olalum ol ḥiṣāra biz ḫavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 27). [eyitdi, -di]*

32. **Eyitdi** ey benüm raʿna vezīrüm
    Ḳamu begler içinde bī-naẓīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 17). [eyitdi, -di]*
33. Meẕellet āteşinde kim ki yalıñ
    Bulındıysa **eyitdi** ḫilʿat aluñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 22). [eyitdi, -di]*
34. Oḳıtdı ḫalvetine anı sulṭān
    Eyitdi virelüm mi mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 16). [eyitdi, -di]*
35. Bu sözi çün ki ol kej-rāy işitdi
    Açup ol kej-dehānını **eyitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 26). [eyitdi, -di]*
36. **Eyitmiş** kim ḳızum yoḳ şāha lāyıḳ
    Olur mı bir Sühā bedre muvāfıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 21). [eyitmiş, -miş]*
37. **Eyitdi** bekleyelüm bu ḥiṣārı
    Ġıdādan tā buñala varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 61). [eyitdi, -di]*
38. Görür anlara azuḳ geldi vāfir
    Eyitdi olalum bari müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 4). [eyitdi, -di]*
39. Cigerden yane yane itdi āhı
    Eyitdi birligüñ ḥaḳḳı İlāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 46). [eyitdi, -di]*
40. **Eyitdi** idelüm cebr ile ṣabrı
    Ḳılalum ḳalbe ḳahrı cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 35). [eyitdi, -di]*
41. **Eyitdi** var bu ṣūret içre maʿnī
    İdem bigi yine hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 17). [eyitdi, -di]*
42. Ol ʿayyāra **eyitdi** Şāh Faġfūr
    Eser yil bigi mülk-i Rūma var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 7). [eyitdi, -di]*
43. Biñ altun ile bir at itdi inʿām
    Eyitdi yüri Faġfūr'a ḳıl iʿlām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 60). [eyitdi, -di]*
44. **Eyitdi** yarıcuñ Allāh olsun
    Ne kim göñlüñ diler her gāh olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 71). [eyitdi, -di]*
45. Ḳızınuñ Dāye'siyle itdi irsāl
    Eyitdi Şemʿ ile ol var meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 12). [eyitdi, -di]*
46. **Eyitdi** salṭanat burcında māh ol
    Saʿādet taḫtı üzre pādşāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 19). [eyitdi, -di]*
47. İdüp Şemʿ ile Pervāne vedāʿı
    Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler bu dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 30). [eyitdi, -di]*
48. **Eyitdi** şāha Şemʿ ey yār-ı cānum
    Revān olsun saña cān u cihānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 75). [eyitdi, -di]*
49. **Eyitdi** kim iki gözin iki öp
    Düş ayaġına meyler bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 81). [eyitdi, -di]*
50. **Eyitdiler** duʿālar idüp ey māh
    Baġışlasun seni sulṭāna Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 31). [eyitdiler, -di, -ler]*

eyle: *Öyle.*

1. Diken içre görürler bir ḳuyı var
   Anuñ **eyle** ṣanurlar kim ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 44). [eyle,]*
2. Görüp şād oldı mektūbı cānān
   İrişdi **eyle** ṣan kim mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 122). [eyle,]*

eylig bul-: *İyilik bulmak.*

1. Olur kim nesneler ṣabr ile maḫbūb
   Bulupdur eyligi ṣabr ile Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 46). [eyligi bulupdur, -up, -dur]*

eyü ad: *İyi şöhret.*

1. Ḳazan ḳaṣd eyle ʿālemde **eyü ad**
   İder rūḥın **eyü ad** ādemüñ şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 13). [eyü ad,]*

eyü ad ile: *Onurlu bir şekilde.*

1. **Eyü ad ile** raġbet buldı dirhem
   Aña ʿizzetler eyler cümle ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 19). [eyü ad ile,]*
2. **Eyü ad ile** Ḫātem buldı ʿizzet
   Aña dīv ü perī itdi iṭāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 17). [eyü ad ile,]*
3. Egerçi kim dimişler şöhret āfet
   Olur ammā **eyü ad ile** rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 12). [eyü ad ile,]*

eyü söz: *Güzel, hoş söz(ler).*

1. El urdı açdı ucdan uca düpdüz
   Nite kim ādemüñ göñlin **eyü söz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 50). [eyü söz,]*

eyvā: *Ayva.*

1. Ḳanı o ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā
   Diyüben dögünür muşt ile **eyvā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 40). [eyvā,]*

eyvā de-: *Eyvah, demek.*

1. Buḫāru'l-mā bigi oynatdı yiri
   Didi eyvā anuñ dervīş ü mīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 18). [eyvā didi, -di]*

eyvān: *Saray, köşk.*

1. Ḫaber almaġiçün dīvāna vardı
   Kim ol ḳaṣr-ı Züḥal **eyvāna** vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 18). [eyvāna, -a]*

eyyūb: *Hz. Eyyub Peygamber, sabrın simgesi.*

1. Olur kim nesneler ṣabr ile maḥbūb
   Bulupdur eyligi ṣabr ile **Eyyūb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 46). [eyyūb,]*

ezel: *Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.*

1. Cümle ʿālem levḥ-i ʿilmüñde **ezel** mevcūd idi
   Cemʿ olupdur ism-i z̲ātüñde ṣan esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 15). [ezel,]*
2. Büyük küççük ḳamu ḫ̔āba **ezelden**
   Dimişler küççük ölüm ulu düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 31). [ezelden, -den]*

ezel bezmi: *Başlangıcı belli olmayan zamanın meclisi.*

1. Ne ṣu şerm eyler āb-ı Kevs̲er andan
   Ezel bezminde ol āb-ı revāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 16). [ezel bezminde, -n, -de]*
2. Gelüp düşdüñ **ezel bezminden** ayru
   Anuñçün göre hīç olduñ mı ṣayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 51). [ezel bezminden, -n, -de]*

ezhār: *Çiçekler.*

1. İdüp dururdı **ezhār** anı zibā
   Hemān Firdevs'e beñzerdi o ṣaḥrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 41). [ezhār,]*

ezhār açıl-: *Çiçekler açılmak.*

1. Ki bir gül Rūm'da ʿarż itdi dīdār
   Açıldı Şām bāġından her ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 4). [ezhār açıldı, -dı]*

ezvācuña vü āl: *Hanımlar ve aile II Hz. Muhammed'in hanımları ve ailesi.*

1. **Ezvācuña vü ālüñe** evlāduña bizden
   Her gāh selām ey şeh-i erbāb-ı şefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 47). [ezvācuña vü ālüñe, -ü, -ñ, -e]*

F

faġfūr: *Eskiden Çin imparatorlarına verilen unvan II Şem'in babası.*

1. Eyā emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā
   Getürse ḥaẕ ide çīnilerüñ eger **Faġfūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 8). [faġfūr,]*
2. Meger kim mülk-i Çīn'üñ şāhı **Faġfūr**
   İdüp bir ḳaṣr-ı bi-mānend maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 21). [faġfūr,]*
3. Ḫaber irişdi kim **Faġfūr'a** nā-gāh
   Gelür elçisi Rūm'uñ oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 17). [faġfūr'a, -a]*
4. Görür Sulṭān Jāle geldi **Faġfūr**
   Hemān ḳaṣd eyledi kim ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 13). [faġfūr,]*
5. Görür kim tār u mār oldı o cumhūr
   Hemān ḳusḳuna ḳuvvet didi **Faġfūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 104). [faġfūr,]*
6. Didi **Faġfūr** ḳılsun özini cemʿ
   Şebistanındadur Pervâne'nüñ Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 89). [faġfūr,]*
7. Biñ altun ile bir at itdi inʿām
   Eyitdi yüri **Faġfūr'a** ḳıl iʿlām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 60). [faġfūr'a, -a]*
8. Ol on ḫādim ki **Faġfūr** itdi irsāl
   Ḳamu Pervâne'ye ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 37). [faġfūr,]*
9. Münādiler bıraḳdı mülkine şāh
   Didiler gitdi **Faġfūr** oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 100). [faġfūr,]*

fahr eyle-: *Övünmek, iftihar etmek.*

1. Ayaḳ başduġıçün ol ḫāk üzre
   Zemīn **faḫr eyledi** eflāk üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 90). [faḫr eyledi, -di]*

fāʾiz: *Zafere ulaşmış, muzaffer.*

1. Cānda s̲enā-yı mecdüñ enhār-ı luṭfı **fāʾiż**
   Dilde duʿā vü ḥamdüñ cümle ḳażāyı dāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 7). [fāʾiż,]*

faḳīr: *Bendeniz.*

1. Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı ʿaceb nerrād imiş
   Ṭas-ı miḥnetde **faḳīri** eyledi zār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 8). [faḳīri, -i]*
2. O şeb oldı baña ṣubḥ u seḥergāh
   Faḳīrüñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 34). [faḳīrüñ, -üñ]*
3. Egerçi birligüñe var senüñ heẕār delīl
   Yiter **faḳīre** hemāñ lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 6). [faḳīre, -e]*

faḳīr: *Yoksul, muhtaç.*

1. Göñül mülkinden endūhı kim eyler
   Faḳīri pādşāh-ı ʿālem eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 20). [faḳīri, -i]*
2. Bunı rāviler itdükde rivāyet
   Faḳīre böyle dindi bu hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 4). [faḳīre, -e]*
3. Cihān pürdür güneş kim pertevinden
   Faḳīrüñ ictināb itmez evinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 38). [faḳīrüñ, -üñ]*
4. Revānum rūḥı cānum cānı sensin
   Faḳīrüñ bir ulu mihmānı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 22). [faḳīrüñ, -üñ]*
5. Faḳīri pādşāh eyler cihāne
   Aña niçün bulur ṣūfī bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 19). [faḳīri, -i]*

faḳīr ü ʿāciz: *Fakir ve zavallı.*

1. **Faḳīr ü ʿāciz** ü ḫᵛār u ḥaḳīrüm
   Mezellet maḥbesinde bir esīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 9). [faḳīr ü ʿāciz,]*

faḳīre devlet ir-: *Fakire mutluluk ulaşmak.*

1. Şanasın bir **faḳīre devlet irdi**
   Yā bir bīmāra gūyā ṣıḥḥat irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 27). [faḳīre devlet irdi, -di]*

faḳīri cihāna pādişāh it-: *Fakiri (bendenizi) dünyaya padişah etmek.*

1. Naṣīb itdüñ bu naẓm-ı bī-naẓīri
   Cihāna pādşāh itdün faḳīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 4). [faḳīri cihāna pādşāh itdün, -dü, -n]*

faḳīrüñ yanına gel-: *Muhtaç olanın yanına gelmek.*

1. O daḫı mum ile oḳınmayıcaḳ
   Faḳīrüñ yanına gelmezdi el-ḥaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 12). [faḳīrüñ yanına gelmezdi, -mez, -di]*

fānūs: *İçinde mum yakılan fener, camlı mahfaza, abajur.*

1. O şemʿüñ şevḳine dönsün o **fānūs**
   Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 21). [fānūs,]*
2. Aña āh oldı şemʿ ü derd-i meʾnūs
   Ḥabāb-ı eşk-i gül-gūn al **fānūs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 4). [fānūs,]*

fānūs: *İçinde mum yakılan fener, camlı mahfaza, abajur II Fanus Kalesi.*

1. Demürden muḥkem anuñ adı **Fānūs**
   Felek fevḳ ile olmış burc-ı meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 19). [fānūs,]*

fānūs ol-: *İçinde mum yakılan fener, camlı mahfaza, abajur olmak II Koruyuculuk etmek.*

1. **Olup fānūs** nüh ṭop-ı muḳarnas
   Aña pür-āhen olsun çarḫ-ı aṭlas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 19). [fānūs olup, -up]*

fānūs-ı ḫayāl: *Hayal feneri.*

1. İçi pür-şevḳ şemʿ ol çeşmi āle
   Dönüp dönerdi **fānūs-ı ḫayāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 112). [fānūs-ı ḫayāle, -e]*

fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿ: *Mumun aşkının fanusu; Şem'in aşkının fanusu.*

1. Didi Pervāne kim bālin yitürdi
   Revān **fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe** girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 16). [fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe, -e]*

fānūs-ı şemʿ: *Mumun üzerindeki cam mahfaza II Şem'in yeri.*

1. Degül rıfʿatde bu eflāk-ı devvār
   Kim ol **fānūs-ı Şemʿi** salṭanat var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 14). [fānūs-ı şemʿi, -i]*

fāriġ ol-: *Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak.*

1. Geçürdi ʿışḳ umūr-ı salṭanatdan
   Ser-ā-ser **fāriġ oldı** ol cihetden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 94). [fāriġ oldı, -dı]*

fāriġü'l-bāl: *Başı dinç, gönlü rahat.*

1. Yaḳardı şevḳine pervāneler bāl
   Benüm odumdan amma **fāriġü'l-bāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 24). [fāriġü'l-bāl,]*

fark: *Ayrım.*

1. Temāşā itdi ol mektūbı açdı
   Anuñ **farḳına** yaşı aḳçe ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 22). [farḳına, -ı, -n, -a]*

farḳ eyle-: *Görmek, seçmek.*

1. Gören **farḳ eylemez** anı dürerden
   Pür oldı dāmen-i ṣaḥrā güherden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 31). [farḳ eylemez, -mez]*

fark it-: *Ayırt etmek, ayırmak.*

1. O rengīn câme ḳurtardı taraḥdan
   Gören **farḳ itmedi** ḳavs-ı ḳuzaḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 96). [farḳ itmedi, -me, -di]*

farḳ-ı şāha aḳçe şaç-: *Şahın başının üstünden para saçmak.*

1. Şükūfe **aḳçe şaçdı farḳ-ı şāha**
   Anuñla döndi şāh encümle māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 19). [farḳ-ı şāha aḳçe ṣaçdı, -dı]*

fārūḳ di-: *Faruk olarak adlandırmak.*

1. Bilürdi derdine tiryāḳ maḫlūḳ
   Anuñçün **dirler idi** aña **Fārūḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 112). [fārūḳ dirler idi, -r, -ler, -idi]*

fārūk-ı ceri: *Kendine çekerek ayıran.*

1. Ḥışm ile naẓar ḳılsa güneş bī-fer olurdı
   Fārūḳ-ı ceri pādşeh-i mülk-i ṣalābet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 42). [fārūḳ-ı ceri,]*

farż it-: *Varsaymak.*

1. Şu dem kim zelzele olduḳça bu arż
   Ḳımıldansa **idersin** bunı sen **farż** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 32). [farż idersin, -er, -sin]*

farż yaraş-: *Yakışmak.*

1. Çizüp resmini şāha eyledi ʿarż
   Cinān vaż‘ olsa andan **yaraşur farż** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 10). [farż yaraşur, -ur]*

fāş it-: *Yaymak.*

1. Kim ol **fāş itdi** sırr-ı ʿışḳı açdı
   Meger utanduġından yire geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 41). [fāş itdi, -di]*

faṣıl: *Bölüm, kısım.*

1. Göricek Şem‘ ü Pervāne bu **faşlı**
   Eyitdiler ki bunuñ budur aşlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 1). [faşlı, -ı]*

faṣl-ı bahār: *Bahar mevsimi.*

1. Şebābüñ ʿahdi vü **faşl-ı bahāruñ**
   Be-ġāyet vaḳtidür şimdi şikāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 7). [faşl-ı bahāruñ, -uñ]*

faṣl-ı hazān: *Güz, sonbahar.*

1. Temāşā eyledi **faşl-ı ḫazānı**
   Bahāruñ ḳalmamış hergiz nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 41). [faşl-ı ḫazānı, -ı]*

faṣl-ı zemistān: *Kış mevsimi.*

1. Ol ehl-i meclise **faşl-ı zemistān**
   Odı itdi Ḫalīlāsā gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 59). [faşl-ı zemistān,]*

faṣl-ı zemistān iriş-: *Kış mevsimi gelmek.*

1. **İrişdi** nā-gehān **faşl-ı zemistān**
   Cihāna geldi bir pīr oldı mihmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 1). [faşl-ı zemistān irişdi, -di]*

fehm: *Anlama, anlayış, idrak.*

1. Dil-i dānā dinürse aña cāʾiz
   Mühendis ḳaʿrınuñ **fehminde** ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 10). [fehminde, -i, -n, -de]*

fehm it-: *Anlamak.*

1. Benüm göñlümde yir itmişdi ol ḫāl
   Żamīrüm noḳṭadan **fehm itdi** remmāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 38). [fehm itdi, -di]*
2. Meger bir çābük ü bi-miṣl ʿayyār
   Kişi **fehm itmede** seḫḫār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 78). [fehm itmede, -me, -de]*

felek: *Âlem.*

1. Ol itdi ḥār u yābis ṭabʿ-ı nārı
   Felek altında ḳıldırdı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 58). [felek,]*

felek: *Dünya.*

1. **Felek** devr eyledükce pāydār ol
   Saʿādet menzilinde ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 23). [felek,]*

felek: *Gökyüzü.*

1. Şeref vire **felekde** Müşterī'ye ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 11). [felekde, -de]*
2. Aḳ kebūter yār işiginden getürdi nāmeyi
   Ben şehīd-i ʿışḳuñ üstine **felekden** indi nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 6). [felekden, -den]*
3. **Felekde** necmüme burc-ı nūḥuset menzil olmışdı
   Bi-ḥamdi'llāh şeref virdi meh-i tābanumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 3). [felekde, -de]*
4. Māhuñ siperin muʿciz-i tīġuñla **felekde**
   İtdüñ iki şaḳḳ gördi ḳamu ehl-i velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 19). [felekde, -de]*
5. Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün **felekler**
   Olsun ḳamu ʿadūñuñ ey şāh necmi rāciʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 45). [felekler, -ler]*
6. Uçarlar bāl açup anda melekler
   Dönerler ṭurmayup ḳat ḳat **felekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 86). [felekler,]*
7. Dilerseñ ḳudretine ger delīli
   Felekde gör şumūʿ-ı bī-fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 36). [felekde, -de]*
8. İrişsün şuʿlesi evc-i semāya
   Żiyā virsün **felekde** her gün aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 10). [felekde, -de]*
9. **Felekler** ḳasr-ı ḳadri nerdubānı
   Züḥal bām-ı sarāyı pāsbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 11). [felekler, -ler]*
10. Seḥāb içinde sırr-ı berḳ u raʿdı
    Feleklerde nucūm-ı naḥs u saʿdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 38). [feleklerde, -ler, -de]*
11. Getürdiler bir esb-i ejdehā-dem
    Şahīlinden **felek** gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 30). [felek,]*
12. Diler kim şuna anı pādşāha
    Felek taḫt u meh-i encüm sipāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 36). [felek,]*
13. Didi ey deyr-i luṭfuñ put-peresti
    Felek ḳadr-i refīʿüñ zīr-desti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 44). [felek,]*

14. Güneş tācuñ **felek** muḥtācuñ olsun
Beyāż-ı ṣubḥ taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 45). [felek,]*
15. **Felekden** şeb-nem irince turāba
Hevādan būyı dönerdi gül-āba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 23). [felekden, -den]*
16. Kimisi ṭutdı o şeb çarḫa şemşīr
Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi ṣan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 26). [felekde, -de]*
17. Peleng ü şīr-heybet ejdehā-düm
Ṣahīlinden **felek** gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 6). [felek,]*
18. Ḳurılmışdı otaġı girdi ol şāh
Felekden yire indi gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 64). [felekden, -den]*
19. **Felekde** ebrū yir yüzinde ẓulmet
Ḥasūduñ yüzi naḥsından ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 7). [felekde, -de]*
20. Münāfıḳ bigi dehrüñ ḳalbi tīre
Felekden nūr irişmez idi yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 6). [felekden, -den]*
21. **Felekde** yaḳdı āhı mihr ü māhı
Deñizler içre büryān oldı māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 29). [felekde, -de]*
22. Yanup yaḳıldı āhından **felekler**
Yañıldı gökde tesbīḥin melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 33). [felekler, -ler]*
23. Görürler kim degül ḳaṣrında ol şāh
Felek yirinde tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 8). [felek,]*
24. Getürdiler anı bir ḫoş sarāya
Felek oldı yine menzil ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 74). [felek,]*
25. **Felek** ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün
ʿAdūnuñ mihriyse şemʿi söyünsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 31). [felek,]*
26. Kevākib leşkerüñ taḫtuñ **felekler**
Felekler üzre müştāḳuñ melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 57). [felekler, -ler]*
27. Kevākib leşkerüñ taḫtuñ felekler
Felekler üzre müştāḳuñ melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 58). [felekler, -ler]*
28. **Felek** raḫşuñ hilāl olsun rikābuñ
Semādan yüce olsun ḳadr-ı bābuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 13). [felek,]*
29. **Felekde** encüme beñzerdi ol çoḳ
İçinde māh-ı enver Şemʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 61). [felekde, -de]*
30. O māhuñ şekli zībādur melekden
Sarāy-ı ḳadr aʿlādur **felekden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 14). [felekden, -den]*
31. Kişiyi iñledür dün gün muḥabbet
Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 16). [felekler, -ler]*
32. Anı iñletdi ol dem kendü yārı
Felekler bigi ḳat ḳat zārı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 16). [felekler, -ler]*
33. **Felek** yay ile ḥallāc zemistān
Zemīne penbeler itdi firāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 19). [felek,]*
34. Zemīne aḳçe döküp ṣaçdı malı
Felek oldı ġulām-ı iʿtidālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 26). [felek,]*
35. **Felekden** ḳubbesi merfūʿ u aʿlā
Müẕehheb saḳfı vü ferşi mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 9). [felekden, -den]*
36. Melek cunduñ **felekler** taḫtuñ olsun
Süleymān'dan daḥı yeg baḫtuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 35). [felekler, -ler]*
37. Murāduñ üzre devr itsün **felekler**
Saña ḫıdmetler itsünler melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 21). [felekler, -ler]*
38. **Felek** şöyle bitürdi verd-i zerdi
Görünmez oldı bāġ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 5). [felek,]*
39. Aña döne döne ḳat ḳat **felekler**
Muʿallaḳ döner olmaġa kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 39). [felekler, -ler]*
40. Bile bindi yanınca ḫalḳ-ı bī-ḥad
Felekde encüme var yoḳ aña ʿad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 14). [felekde, -de]*
41. Atından indi ḳıldılar temāşā
Felekden indi gūyā yire ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 18). [felekden, -den]*
42. Geyürdiler aña bir nice ḫilʿat
Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 16). [felekler, -ler]*
43. Olurdı ʿad **feleklerde** sitāre
ʿAded yoġ idi ol demde suvāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 29). [feleklerde, -ler, -de]*

44. Zemīne beyżā dürler indi bir bir
Ṭoġurmışdur **felekde** nesr-i ṭāyir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 36). [felekde, -de]*
45. **Felekde** kevkeb-i nārı ne deñlü
Ki vardı geldi māhı ḫāneye u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 7). [felekde, -de]*
46. Varup bir sebzezār içre ḳurıldı
Felek cānına dāġ-ı reşk urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 10). [felek,]*
47. O taḫt-ı mülk-i ʿışḳuñ pādşāhı
Felekden yüce ḳuran bārgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 16). [felekden, -den]*
48. Demürden muḥkem anuñ adı Fānūs
Felek fevḳ ile olmış burc-ı meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 20). [felek,]*
49. İşidüp çarḫa girsünler melekler
Nite kim Mevlevī bigi **felekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 16). [felekler, -ler]*
50. Felekde encüme var ḥadd u ġāyet
Bulınmaz anda keştīye nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 11). [felekde, -de]*
51. **Felek** yüz aḳlığın ḳılmaġa ḥāṣıl
Ṭaḳındı yanına zerrīn ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 1). [felek,]*
52. Görürler şāh-zāde bārgāhı
Felekdür ġıybet itmiş līk māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 8). [felekdür, -dür]*
53. **Felek** yüzine yir yir ser-be-ser heb
Uyandı ḳalb-i müʾmin bigi kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 5). [felek,]*
54. Olup gül-gün **felek** çün verd-i Cennet
Götürdi ayaġı Şeb-dīz-i zulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 5). [felek,]*
55. Ḫudā bir günüñi biñ itsün ey şāh
Felekden yüce ḳılsun ḳadruñ Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 74). [felekden, -den]*
56. Cināna girdi yā İdrīs ü Yaḥyā
Yir itdi yā **felekde** mihr ü ʿĪsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 82). [felekde, -de]*
57. Ḳamusı pür-uṣūl üstād-ı kāmil
Felekler ṭablı āvāzına menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 62). [felekler, -ler]*
58. Gören ol yirde ol nuḳl ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 4). [felekde, -de]*
59. Müşebbek eyledi cismin ser-ā-ser
Felek olmagiçün ol ʿuda micmer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 36). [felek,]*
60. **Felekde** çıḳdı çınladı ṭıraḳa
Ṣadāsı Rūm'dan irdi ʿIraḳ'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 5). [felekde, -de]*
61. Urılmış üstine bir zīn-i zerrīn
Felekde mihr idi güyā ki ol zīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 8). [felekde, -de]*
62. Tutuḳ oldı o māhuñ sāyebānı
Saḳındılar **felekde** günden anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 18). [felekde, -de]*
63. **Felekler** döndügince Ḥaḳ tebārek
Şehā ḳılsun günüñ günden mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 39). [felekler, -ler]*
64. Ṭutar bedri irişmişken kemāle
Felekde irgürür mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 22). [felekde, -de]*
65. El urup ṭabl u kūsa cümle mehter
Felekler gümledi güm güm ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 36). [felekler, -ler]*
66. İderler surḫ aṭlas sāyebānı
Şafaḳ şanur **felekde** gören anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 8). [felekde, -de]*
67. Getürdiler revān ol ḫoş sarāya
Felek gūyā ki menzīl oldı aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 38). [felek,]*
68. Bile ardınca ol ġarrā cevārī
Felekde encümāsā yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 28). [felekde, -de]*

felek: *Talih, alınyazısı, yazgı.*

1. **Felek** naḳḳāşa geçdi naḳş u ālı
Gidüp cān ḳaldı ḳaṣr-ı cism ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 5). [felek,]*

felek fevḳı: *Gökyüzünün üstünde.*

1. Şu kim ol yirde idindi mekānı
   Felek fevḳında yapdı āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 14). [felek fevḳında, -n, -da]*
2. Olaruñ külegi olmaġiçün gün
   Felek fevḳinde pür-şevḳ idi her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 18). [felek fevḳinde, -n, -de]*

felek şofrası: *Gökyüzü sofrası.*

1. **Felek şofrasına** vaḳt-i seḥerde
   Getürdi bir ṭabaḳ maḥbūb zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 1). [felek şofrasına, -n, -a]*

felek üzre suvār ol-: *Göğe binmek.*

1. Ḳaçan kim atdan uṣansa ol şāh
   Felek üzre suvār olmış yeñi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 32). [felek üzre suvār olmış, -mış]*

felekde at-: *Gökyüzünde kurmak.*

1. Kevākib encümeni **atdı felekde**
   Gelüp açıldılar milk-i melekde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 5). [felekde atdı, -dı]*

felekden aʿlā ol-: *Gökten yüce olmak.*

1. Pes andan raḳṣa girdi iki raḳḳāṣ
   Felekden oldı aʿlā meclis-i ḫaṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 2). [felekden aʿlā oldı, -dı]*

felekden in-: *Gökten inmek.*

1. Meleksin sen meger **indüñ felekden**
   Seni farḳ idemez kimse melekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 21). [felekden indüñ, -dü, -ñ]*

felekden ṭolu yaġ-: *Gökten dolu yağmak.*

1. **Felekden** şöyle **yaġdı** yire **ṭolu**
   Ṭurup bir nice günler olmadı şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 37). [felekden ṭolu yaġdı, -dı]*

felekler bezmi: *Gökyüzü meclisi.*

1. **Felekler bezminüñ** sāzına raḳḳās
   Melekler bādenüñ baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 5). [felekler bezminüñ, -nüñ]*

felek-raḫş: *Feleğin atı.*

1. Suvār oldı ol atuñ üstine şāh
   Felek-raḫşına gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 14). [felek-raḫşına, -ı, -n, -a]*

felek-taht u şeh-i encüm-sipāh: *Gökyüzünü taht, yıldızları asker edinmiş bir padişah.*

1. **Felek-taḫt u şeh-i encüm-sipāh** ol
   Cihān mülkinde ʿāli pādşāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 39). [felek-taḫt u şeh-i encüm-sipāh,]*

felekvār: *Felek gibi.*

1. Çü girdi yola yüz şevḳ ile ol māh
   Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 38). [felekvār,]*

felekvār ol-: *Gittiği yol olmak.*

1. Çü girdi yola yüz şevḳ ile ol māh
   Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 38). [gitdügi rāh oldı, -dı]*

fem-i çār-ejdehā: *Dört ejderhanın ağzı II Dört unsurun ağzı.*

1. Cihānda genc-i cān kim bi-bahādur
   Yiri anuñ **fem-i çār-ejdehādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 8). [fem-i çār-ejdehādur, -dur]*

fenā: *Yokluk, yok olma.*

1. Virür bir mūşdan fīle **fenāyı**
   Zebūn eyler şitādan ejdehāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 23). [fenāyı, -y, -ı]*

fenā bādı: *Yokluk rüzgârı.*

1. Sāyeñde **fenā bādı** alınca geçeyin ḫoş
   Ben ḫāki eya serv-i ḫırāmānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 7). [fenā bādı,]*

fenā gör-: *Yokluk görmek.*

1. O bir bāḳī durur yoḳdur fenāsı
   Fenā görmez anuñ ʿayn-ı beḳāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 42). [fenā görmez, -mez]*

fenāsı yoḳdur: *Yok olmaz.*

1. O bir bāḳī durur **yoḳdur fenāsı**
   Fenā görmez anuñ ʿayn-ı beḳāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 41). [fenāsı yoḳdur,]*

fener: *Saydam bir maddeden yapılmış veya böyle bir madde ile donatılmış, içinde ışık kaynağı bulunan aydınlatma aracı, fanus, kandil.*

1. Bular ṭaşra idüp özlerini cemʿ
   Fenerden ṭaşra gūyā şuʿle-i şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 124). [fenerden, -den]*

fenn: *Fen, ilim.*

1. Meger var idi bir üstād-ı Naccār
   O **fenne** şöyle olmışdı hevādār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 18). [fenne, -e]*

ferāġ kıl-: *Yokluktan kurtulmak.*

1. Yüri var şu fenādan **ḳıl ferāġı**
   Beḳā mülkinde düz gökcek ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 29). [fenādan ferāġı ḳıl,]*

ferāġat it-: *Vazgeçmek, bırakmak.*

1. ʿAcebdür dostlar mihr ü muḥabbet
   Cihāndan **itdürü**r ehlin **ferāġa**t *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 32). [ferāġat itdürür, -dür, -ür]*
2. Ġam-ı ʿālemden **itmişler ferāġat**
   İder bunlar bu resme ʿıyş ü ʿişret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 29). [ferāġat itmişler, -miş, -ler]*
3. Ne ḳılsun devleti ḳalmadı yārı
   Ferāġat itdi geldi ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 20). [ferāġat itdi, -di]*

ferāġat kıl-: *Hakkından vazgeçmek, el çekmek.*

1. Ḥicāb arada baş u cism u cāndur
   Ferāġat ḳılmaġ anlardan hemāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 38). [ferāġat ḳılmaġ, -maġ]*

ferāġ vir-: *Bırakmak, vazgeçmek, terk etmek, el çekmek.*

1. Cihān ḫalḳına ruḫsārı çerāġı
   Furūġ-ı māhdan **virür ferāġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 28). [ferāġı virür, -ür]*

ferah: *Sevinç ve mutluluk.*

1. Nucūmuñ her biri bir ḫoş ṭarafda
   Feraḥda kimi kimisi şerefde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 56). [feraḥda, -da]*
2. Gülistān-ı cihānda ol feraḥnāk
   Feraḥdan ġonceveş ḳıl cübbeler çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 40). [feraḥdan, -dan]*
3. **Feraḥdan** gözlerinüñ aḳdı yaşı
   Pür oldı nūr-ı şādī içi ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 31). [feraḥdan, -dan]*
4. Didi ḫoş geldüñ ey rūḥ-ı revānum
   Feraḥdan cismüme ṣıġmadı cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 34). [feraḥdan, -dan]*
5. Göricek anları sulṭān-ı Faġfūr
   Feraḥdan gönli gözi oldı pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 34). [feraḥdan, -dan]*
6. Vefāveş nā-bedīd oldı **feraḥlar**
   Ḳuruyı ḳaldılar cümle ḳadehler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 117). [feraḥlar, -lar]*

7. Yimeler içmeler şenlikler oldı
   Feraḥdan mülk-i ʿālem yine ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 16). [feraḥdan, -dan]*
8. Varup Pervāne taḫt-ı Çīn'e geçdi
   Feraḥ ol salṭanat cāmını içdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 84). [feraḥ,]*

ferah ir-: *Mutlu olmak, ferahlamak.*

1. Pes andan itdiler vāfir semāʿı
   Feraḥlar irdi ġam ḳıldı vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 2). [feraḥlar irdi, -di]*

feraḥ ol-: *Ferahlamak, huzur bulmak.*

1. Ḫaṭṭ-ı müşkin getürmiş sīm-sīmā
   Feraḥ olur ḳılan anı temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 10). [feraḥ olur, -ur]*
2. Gelincik bigi zeyn olmışdı gülşen
   Feraḥ olmışdı cümle ġonce gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 14). [feraḥ olmışdı, -mış, -dı]*
3. Teşevvük nārına büryān idüp bir berre-i cānı
   Ḫalīlāsā **feraḥ olsam** n'ola mihmānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 10). [feraḥ olsam, -sa, -m]*
4. Ṣafā geldüñ revān ey bir içim ṣu
   Feraḥ ol ġuṣṣa ırmaġında el yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 42). [feraḥ ol,]*

feraḥ peyāmı: *Kutlu haberci.*

1. Çü gördi bunlar ol **feraḥ peyāmı**
   Bulara luṭf ile virdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 33). [feraḥ peyāmı,]*

feraḥdan: *Sevinçten, mutluluktan.*

1. Aḳar ṣu bigi tā ḳaṣra irişdi ol lebi kevs̲er
   Feraḥdan çeşme çeşme revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 4). [feraḥdan,]*
2. Esürmiş mest olmış bir ḳadeḥden
   Ṣıġışmaz yire vü göge **feraḥdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 30). [feraḥdan,]*
3. Revān cān virdi yazdı ol **feraḥdan**
   Ḫalāṣ oldı dili bend-i taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 47). [feraḥdan,]*
4. O mektūb üstine ṣaçdı ser-ā-ser
   Feraḥdan gözleri derya-yı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 50). [feraḥdan,]*
5. **Feraḥdan** pādṣāh-ı mülket-ārā
   Cihānuñ ḫalḳına baḫş itdi dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 63). [feraḥdan,]*
6. Buları gördi şeh cūş itdi ḳanı
   Feraḥdan cismine sıġmadı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 12). [feraḥdan,]*
7. Ṣafā geldüñ elā ey bir içim ṣu
   Feraḥdan eşḳ-i çeşmüm eyledüñ cū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 20). [feraḥdan,]*
8. Didi ḫoş geldüñ ey şāh-ı cihānum
   Feraḥdan itdi cūş eşḳ-i revānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 46). [feraḥdan,]*
9. O ġonce gül bigi mektūbı açdı
   Feraḥdan nergisi gül-berg ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 124). [feraḥdan,]*

feraḥdan guṣāde ol-: *Sevinçten açılmak.*

1. Ṣafā kesb eyledi ḳalbi ziyāde
   Feraḥdan oldı ol ġonce **guṣāde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 12). [feraḥdan guṣāde oldı, -dı]*

ferahlar bul-: *Sevinmek, içi açılmak.*

1. Görüp dil bülbüli **buldı feraḥlar**
   Ṭaġıldı cümle-i zāġ u teraḥlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 5). [feraḥlar buldı, -dı]*

ferahnāk: *Neşeli, sevinçli.*

1. Bular çün girdi ol ṣuya **feraḥnāk**
   O ḥavż-ı pāk oldı reşk-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 45). [feraḥnāk,]*

ferahnāk eyle-: *Sevindirmek.*

1. Perdesini bād bikr-i ġoncenüñ çāk eyledi
   Gülşenüñ göñlin bahār açup **feraḥnāk eyledi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 6). [feraḥnāk eyledi, -di]*

ferahnāk ol-: *Sevinçli olmak.*

1. Dürüdi anda bir ḫoş gevher-i pāk
   İşitdi anı Şāh **oldı feraḥnāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 80). [feraḥnāk oldı, -dı]*
2. Dil-i ādem **feraḥnāk olmasun mı**
   Yaḳalar ġonceveş çāk olmasun mı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 61). [feraḥnāk olmasun mı, -ma, -sun]*
3. Gülistān-ı cihānda **ol feraḥnāk**
   Feraḥdan ġonceveş ḳıl cübbeler çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 39). [feraḥnāk ol,]*
4. Görenler anları **olur feraḥnāk**
   İderler ḫalḳı dehre şāh-ı Ḍaḥḥāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 27). [feraḥnāk olur, -ur]*

ferahnāk otur-: *Sevinçli bir şekilde oturmak.*

1. Elinde cām **oturmışdı feraḥnāk**
   Yed-i mihr ile ḳılmış cāmesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 3). [feraḥnāk oturmışdı, -mış, -dı]*

ferāḥşād eyle-: *Sevindirmek, neşelendirmek, ferahlatmak.*

1. **Ferāḥşād eyledüñ** ḫūrşīd-i cām ile bu ġamnākı
   Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 1). [ferāḥşād eyledüñ, -dü, -ñ]*

ferahşād ol-: *Ferahlamak.*

1. Anı Şemʿ oḳıyup **oldı feraḥşād**
   O ḫūrşīd oldı ebr-i ġamdan azād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 9). [feraḥşād oldı, -dı]*
2. Görüp ḫūrşīdini **oldı feraḥşād**
   Revān ol serv oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 29). [feraḥşād oldı, -dı]*
3. Ġulām-ı ḳāmetidür serv-i āzād
   Gören ḫūrşīdini **olur feraḥşād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 64). [feraḥşād olur, -ur]*
4. Göricek **oldı** Pervāne **feraḥşād**
   Didi ḫūrşīdüm oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 47). [feraḥşād oldı, -dı]*

5. O ḫūrşīd işidüp **oldı feraḥşād**
Ṣafā kesb itdi ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 93). [feraḥşād oldı, -dı]*

ferahşād ol-: *Mutlu olmak II Güneş; Hurşid ve Ferahşad mesnevinde yer alan Ferahşad olmak.*

1. Görüp ḫūrşīdini **oldı feraḥşād**
Ser-ā-pā bend-i ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 83). [feraḥşād oldı, -dı]*

ferāmūş it-: *Unutmak.*

1. Yetiş ṭāḳ oldı ṭāḳat sabʿa-i seyyāle ṣun sāḳī
Ferāmūş idelüm bir dem ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 4). [ferāmūş idelüm, -e, -lüm]*

ferāmūş ol-: *Unutmak.*

1. Hemān ol taḫtadan ol naḳşı ḳazı
Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 36). [ferāmūş olına, -ın, -a]*
2. Hevā-yı nerm virdi ʿāleme cūş
Şitānuñ şiddeti **oldı ferāmūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 56). [ferāmūş oldı, -dı]*
3. Seḥerden gün ḳızınca itdiler nūş
Ziyāde **oldı** mihr u ġam **ferāmūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 58). [ferāmūş oldı, -dı]*

ferāset var: *Anlayış var.*

1. Görür Pervāne'nüñ teşbīhi maʿḳūl
Ferāset vardurur anda bilür ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 24). [ferāset vardurur, -durur]*

ferāvān: *Çokça.*

1. Yüzi ṣuyıla ṭurmaz tīġ ider ḳan
ʿAdūlar boynına alur **ferāvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 82). [ferāvān,]*

ferhād: *Hüsrev ile Şîrîn hikâyesinin başkahramanlarından birisi. Hüsrev adlı İran padişahının sevgilisi olan Şîrîn'e âşıktır.*

1. Beni ey ḫüsrevüm öldürme ṭaġlar
Daḫı **Ferhād'içün** āh idüp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 72). [ferhād'içün, -içün]*

ferhādveş: *Ferhat gibi.*

1. Cibāl-i hicr acıtmışdı benüm **Ferhādveş** cānum
Bu şeb cām-ı viṣālin ṣundı ol şīrīn-zebān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 11). [ferhādveş,]*

ferḫunde: *Kutlu, mübarek.*

1. Ey ʿizzetüñ göginde ḫūrşīd-i berḳi lāmiʿ
   V'ey devletüñ güninde **ferḫunde** cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 2). [ferḫunde,]*

ferḫūnde-fāl: *Falı mübarek.*

1. Zihī **ferḫūnde-fāl** u ḳutlu sāʿat
   Cihāndan gitdi ol dem küfr ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 9). [ferḫūnde-fāl,]*

ferḫunde-ṭāliʿ: *Mesut, mutlu, saadetli.*

1. İnüp şāh ayaġına urdılar ruḫ
   Biri **ferḫunde-ṭāliʿ** biri ferruḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 14). [ferḫunde-ṭāliʿ,]*

ferman: *Buyruk, emir.*

1. Didüm cāndan ḫaber virürsin ey cān
   Ḳuluñum ḫʷācenüñdür cümle **fermān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 2). [fermān,]*
2. Tek oldı bendeñe **fermānum** üzre
   Ḳamu emrüñ ser-ā-ser cānum üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 19). [fermānum, -um]*

fermān ol-: *Emir olunmak.*

1. Yenildi ḫʷān olındı şükr-i Yezdān
   Ḳurıldı meclis-i mey **oldı fermān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 20). [fermān oldı, -dı]*

ferr: *Güç, kuvvet.*

1. Cihān **ferrinden** anuñ gülşen oldı
   Ḳamu nergisler andan rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 3). [ferrinden, -i, -n, -de]*

ferrāş: *Süpüren, çöpçü.*

1. Ṣabā **ferrāş** ü ẓıll-ı serv cārū
   Ġubār-ı ġussayı dilden sürer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 55). [ferrāş,]*

ferruḫ: *Uğurlu.*

1. İnüp şāh ayaġına urdılar ruḫ
   Biri ferḫunde-ṭāliʿ biri **ferruḫ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 14). [ferruḫ,]*

ferş: *Zemin.*

1. Gözüm nūrı o ḳaṣrı rūşen itsün
ʿİẕārı ʿaksi **ferşin** gülşen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 28). [ferşin, -in]*
2. Gelüp Pervāne girdi ol sarāya
O zībā **ferşe** servi ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 40). [ferşe, -e]*
3. Cemāli nūrı ʿarşın rūşen itdi
ʿİẕārı ʿaksi **ferşin** gülşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 42). [ferşin, -in]*
4. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u sengi miḥnet
Anuñ saḳfı belā vü **ferşi** āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 8). [ferşi, -i]*
5. Gören ol ḳalʿa-i Firdevs **ferşi**
Didi gördük bi-ḥamdi'llāh ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 17). [ferşi, -i]*

ferş-i mīnā ol-: *Sırça zemin olmak.*

1. Ki **ola** ṣaḥnı anuñ **ferş-i mīnā**
İde saḳfına reşki ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 17). [ferş-i mīnā ola, -a]*

ferşi şarş-: *Yeri sallamak.*

1. Görüp Naccār'ı anlar aya ḳarṣar
Ol üstād ile oynar **ferşi şarşar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 46). [ferşi şarşar, -ar]*

feryād: *Bağırıp çağırma.*

1. Beni Sulṭān Jāle itdi āzād
Elinden ḳıldum efġān zārı **feryād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 84). [feryād,]*

feryād it-: *Bağırıp çağırmak, yüksek sesle haykırmak.*

1. Gülīstāna gelüñ dir yolunup gül
Oḳır ḫalḳı **idüp feryād** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 40). [feryād idüp, -üp]*
2. Daḫi hīç itmeden bir kimse ḥarbi
Ṭabıl **feryād iderdi** yirdi ḍarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 18). [feryād iderdi, -er, -di]*
3. Didi **feryād idüp** zengūlede çañ
Beni gūş eyle rūz-ı rıḥleti añ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 9). [feryād idüp, -üp]*
4. Işḳ ile **feryād idüp** gülşende ider andelīb
Niceler cānlar virüp olmadı bu demler naṣīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 21). [feryād idüp, -üp]*

feryād u nāle it-: *Ah edip inlemek.*

1. **İdüp** bülbül bigi **feryād u nāle**
Gül üzre nergisinden dökdi jale *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 11). [feryād u nāle idüp, -üp]*

feryād u zār: *Feryat ve inleme.*

1. Yeridür çıñlasa ṭās-ı felek **feryād u zārumdan**
Beni nerrād-ı dehr ayırdı naḳş idüp nigārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 1). [feryād u zārumdan, -um, -dan]*

feryād-ı bülbül: *Bülbülün feryadı II Âşığın feryadı.*

1. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi **feryād-ı bülbüldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 2). [feryād-ı bülbüldür, -dür]*

fesād eyle-: *Fesatlık etmek.*

1. Eger ondan gece **eyler fesād**
   Kim anuñ baḳır olur altun adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 33). [fesād eyler, -r]*

feṣāḥat: *Sözün kusursuz ve açık olması.*

1. Kim ol ḳaṣruñ **feṣāḥatdur** ruḥāmı
   Leṭāfet sırçasından cümle cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 19). [feṣāḥatdur, -dür]*

feṣāḥat cāmını çek-: *Fesahat kadehini içmek.*

1. Yine keyfiyyetüñi tāzele ṭur
   Feṣāḥat cāmını çek naʿralar ur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 4). [feṣāḥat cāmını çek,]*

feṣaḥat ḫāme: *Fesahat kalemi.*

1. Elüñe al **feṣaḥat ḫāmesini**
   Münaḳḳaş eyle ʿışḳuñ nāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 3). [feṣaḥat ḫāmesini, -si, -n, -i]*

feṣaḥat rengin ez-: *Fesahatli, parlak yazı yazmak.*

1. **Feṣaḥat rengini** cān ile **ezdi**
   O dem bir ḫūb rengīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 13). [feṣaḥat rengini ezdi, -di]*
2. O dem Nāṣır **feṣāḥat rengin ezdi**
   Ter ü rengin beşāret-nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 1). [feṣāḥat rengin ezdi, -di]*

feṣāḥat rengīni ḥāl eyle-: *Fesahat rengini ezmek.*

1. **Feṣāḥat rengīni** ṣāh **eyleyüp ḥāl**
   Belāġat ḫāmesine urdı cust el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 35). [feṣāḥat rengīni ḥāl eyleyüp, -y, -üp]*

fetih: *Bir şehir veya ülkeyi savaşarak alma.*

1. Meger kim oldı **fetḥi** kīmiyāger
   Olupdur leşkeri müsteġraḳ-ı zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 31). [fetḥi, -i]*

feth it-: *Fethetmek, ele geçirmek.*

1. Daḫı **fetḥ itdi** bir ḳaṣr-ı zücācı
   Alur Firdevs köşkinden ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 11). [fetḥ itdi, -di]*

feṯh ol-: *Açılmak.*

1. Ẕikrüñ ile ḳullara ḳutlu ḳapular açılur
   Feṯḥ olur aduñ añılsa ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 4). [feṯḥ olur, -ur]*

feṯh ol-: *Ele geçirilmek, zapt edilmek.*

1. Yine **feṯḥ oldı** zengistān seḥergāh
   Zümürrüd taḫta geçdi bir güzel şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 1). [feṯḥ oldı, -dı]*

fevākih: *Meyveler, yemişler.*

1. Şuʿā içre kim oldı necm-i zehrā
   Fevākih zīrvā içinde gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 6). [fevākih,]*
2. Bu ṭās-ı heft cūş içre zamāne
   Fevākihden ḳomadı hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 4). [fevākihden, -den]*
3. **Fevākih** zīrvāda şan ki encüm
   Şuʿā-ı mihr içinde oldılar güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 25). [fevākih,]*

fevḳ ol-: *Üst olmak.*

1. Demürden muḥkem anuñ adı Fānūs
   Felek **fevḳ** ile **olmış** burc-ı meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 20). [fevḳ olmış, -mış]*

fevḳ u taḫt: *Üst ve alt.*

1. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [fevḳ u taḫt,]*

fevḳa'l-ʿalā: *En yüksek yer II Gökyüzü.*

1. Uruñ bünyādını taḫt-ı ş̲erādan
   Yüceldüñ rıfʿatın **fevḳa'l-ʿalādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 20). [fevḳa'l-ʿalādan, -dan]*

feylesof: *Felsefeci, bilgin.*

1. Eyitdi **feylesof** ey ḫān-ı ʿālem
   Cihān bir cism ẕātuñ cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 17). [feylesof,]*
2. Açıldı mihr-i ḳalbinüñ kusūfı
   Oḳıtdı ḫalvetine **feylesofı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 58). [feylesofı, -ı]*

feylesof-ı bī-naẓīri bul-: *Ehli bilge bulmak.*

1. **Bulur** bir **feylesof-ı bī-naẓīri**
   Muʿallim ide tā kim māha tīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 1). [feylesof-ı bī-naẓīri bulur, -ur]*

feżā-yı arş: *Arşın sonsuzluğu.*

1. Gül-āb ile şulanmış cümle dīvān
   Feżā-yı arşa teng oḳır o meydān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 12). [feżā-yı arşa, -a]*
2. Melekler bigi bāl u per aç ey cān
   Feżā-yı ʿarş üzre eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 10). [feżā-yı ʿarş,]*

feżā-yı güft ü gūyā: *Dedikodu ovası.*

1. **Feżā-yı güft ü gūyā** aç per ü bāl
   Maʿāna ʿālemin geşt eyle der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 7). [feżā-yı güft ü gūyā,]*

feżā-yı lāciverde ir-: *Lacivert gökyüzüne ulaşmak.*

1. **Feżā-yı lāciverde** çün kim **irdi**
   Ser-ā-ser erzen-i sīmīni dürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 3). [feżā-yı lāciverde irdi, -di]*

fulān gün: *Herhangi bir gün.*

1. Ser-ā-ser cümle leşker oldı āgāh
   Fulān gün ʿazm-i mülk-i Çīn ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 88). [fulān gün,]*
2. Pür oldı bu ḫaberden cümle-i semʿ
   Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿazm ide Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 140). [fülān gün,]*

furşat bul-: *Uygun, elverişli zaman bulmak.*

1. Ġarāʾib ḥāli var ḫalḳ-ı cihānuñ
   İçerler **furşatuñ bulunca** ḳanuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 8). [furşatuñ bulunca, -unca]*

furşat el vir-: *Fırsat el vermek. Eline fırsat geçmek, imkân olmak.*

1. **Virüp durурdı furşat** anlara el
   Şafā vü ẕevḳi ḳıldılar mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 45). [furşat el virüp dururdı, -üp, -durur, -dı]*
2. Eger **furşat vireydi** nā-gehān **el**
   Olara māh-ı nev olurdı şandal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 15). [furşat el vireydi, -e, -y, -di]*

furşat fevt it-: *Fırsat kaçırmak.*

1. Muḥal olanlara eyle siyāset
   Maḥallin gözlegil **fevt itme furşat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 54). [furşat fevt itme, -me]*

furşat gel-: *Fırsat elde etmek.*

1. O dem Rūmīlere yüz ṭutdı nuṣret
   Gelüp gösterdi rāh-ı feṯḥ **furṣat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 84). [furṣat gelüp, -üp]*

furṣat gözle-: *Fırsat kollamak, yapmak istenilen iş için uygun zaman ve ortamı beklemek.*

1. Alup ol ḳuyruġı **gözlerdi furṣat**
   Züḥal bedre vire tā kim nuḫūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 19). [furṣat gözlerdi, -r, -di]*

furūġ-ı māh: *Ay ışığı.*

1. Cihān ḫalḳına ruḥsārı çerāġı
   Furūġ-ı māhdan virür ferāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 28). [furūġ-ı māhdan, -dan]*

furun içre sebzezār it-: *Fırın içinde yeşillik yaratmak.*

1. **Furun içre idüpdür sebzezārı**
   Ḫalīl'e eyledi gülzār nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 43). [furun içre sebzezārı idüpdür, -üp, -dür]*

furuna dön-: *Fırına dönmek.*

1. Geçüp nev-rūz irişdi yine bir dem
   Ḥarāretden **furuna döndi** ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 2). [furuna döndi, -di]*

fusūnger ḫāme: *Sihirli kalem.*

1. **Fusūnger ḫāmeñe** siḥr eyle taʿlīm
   Gören dil mülkin itsün aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 31). [fusūnger ḫāmeñe, -ñ, -e]*

fıṭnat vir-: *Bilgelik vermek.*

1. O **virdi** ḳāḍī-i eflāke **fıṭnat**
   O virdi peyk-i māha böyle süʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 55). [fıṭnat virdi, -di]*

fiġān: *Acı inilti, çığlık.*

1. Delinmiş baġrı beñzi sāz olmış
   Fiġānı Zühre'ye dem-sāz olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 4). [fiġānı, -ı]*
2. **Fiġānı** od bigi eflāka çıḳdı
   Cihān mülkini seyl-i eşki yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 27). [fiġānı, -ı]*
3. **Fiġānından** pür oldı bu ṭoḳuz kāḫ
   Dili zencīr-i āhı itdi sūrāḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 143). [fiġānından, -ı, -n, -dan]*

fiġān eyle-: *Üzüntü ile bağırıp çağırmak.*

1. Eger resm itse bir maḥbūb-ı ter-gül
   Fiġān eylerdi ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 10). [fiġān eylerdi, -r, -di]*
2. **Fiġānlar eyleyüp** iderdi neyler
   Kişi āh itmeyüp ʿālemde n'eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 9). [fiġānlar eyleyüp, -y, -üp]*

fiġān it-: *Acı ile bağırıp çağırmak, inlemek.*

1. **Fiġān itdürdi** mūsikāre ol yār
   Lebinde bir güzel şīrīn beñi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 71). [fiġān itdürdi, -dür, -di]*
2. Ceres zengüle deh **itdi fiġānı**
   İşitdi oldı ser-mest uştur anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 33). [fiġānı itdi, -di]*
3. Şu kim ney ḳalbi pür-hevādur
   Fiġān itmek aña her dem revādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 40). [fiġān itmek, -mek]*
4. Perestübeççeler açup dehānı
   Şanasın beñ görüp **itdi fiġānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 74). [fiġānı itdi, -di]*
5. **Fiġānlar idüp** anda dirdi ḳumrī
   Şafā sür żāyiʿ itme naḳd-ı ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 33). [fiġānlar idüp, -üp]*
6. Gülistānda **fiġān itmezdi** bülbül
   Naṣīb olmışken aña vuṣlat-ı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 67). [fiġān itmezdi, -mez, -di]*

fiġān kıl-: *İnlemek, ağlayıp sızlanmak.*

1. Umarum **ḳılmaya** ey yār-ı cānı
   Demüñde nāydan ġayrı **fiġānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 62). [fiġānı ḳılmaya, -ma, -y, -a]*

fiġān kim: *Eyvahlar olsun ki!*

1. **Fiġān kim** āstān-ı server-i ḫūbāndan ayrıldum
   Belālu bülbülem gūyā bahāristāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 1). [fiġān kim,]*

fiġān u nāle eyle-: *Ağlayıp inlemek.*

1. Bülbül anuñçün **fiġān u nāle eyler** dem-be-dem
   Ey gül-i zibā ṣoñında vuṣlatuñ var ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 3). [fiġān u nāle eyler, -r]*

fiġān u velvele: *Gürültü patırtı, inleyiş.*

1. **Fiġān u velveleyi** ṭabluñı işitse eger
   Ḳıyāmet irdi ṣanup ḳalḳa yirden ehl-i ḳubūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 13). [fiġān u velveleyi, -y, -i]*

fiġāna başla-: *Feryat figana başlamak, inlemeye başlamak.*

1. Ḳamu zerrīn-kemerler nite kim nāy
   Fiġāna başlayup bil didiler vāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 22). [fiġāna başlayup, -y, -up]*
2. Aña ney bigi tā kim urdılar bend
   Fiġāna başladı ol nāy mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 38). [fiġāna başladı, -dı]*
3. Eyerlendi ḳamu tāzī feresler
   Fiġāna başladı yap yap ceresler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 16). [yap yap fiġāna başladı, -dı]*
4. Sarāyuñ ḫalḳı **başladı fiġāne**
   O dem āh eylediler yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 5). [fiġāne başladı, -dı]*

fikir: *Düşünce.*

1. Aduñ esmā-yı ḥüsnā bigi ẕikrüm
   Tecellā-yı cemālüñ dilde **fikrüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 48). [fikrüm, -üm]*
2. Uyuḳlarsam ögümde **fikrüñ** ey dost
   Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ ey dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 53). [fikrüñ, -üñ]*
3. Dilinde **fikri** dil-dāruñ ḫayāli
   Dilinde ẕikri ol yāruñ viṣāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 7). [fikri, -i]*

fikr it-: *Düşünmek.*

1. Velī **fikr itdi** yüz biñ ḫīleyi ol
   O şekli bozmaġa bulmadı bir yol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 9). [fikr itdi, -di]*
2. Bu sözi ol yüzi māhum güzeldür
   Müvecceh **fikr ider** ġāyet muḫaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 82). [fikr ider, -er]*

fikreti yoḳ: *Düşüncesi yoktur II Aklı yoktur.*

1. Bu ʿömrüñ nüsḫasınuñ ṣıḥḥatı yoḳ
   Bunı ḫoş oḳıyanuñ **fikreti yoḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 8). [fikreti yoḳ,]*

fikri cevher eyle-: *Düşünceyi cevher yapmak.*

1. Ziyāde ʿārif ol ʿaḳluñ ḳalīle
   Revān ḳalbüñde **fikri cevher eyle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 8). [fikri cevher eyle,]*

fikri gökcek: *Büyük düşünceli.*

1. Ziyāde ehl-i tedbīr adı Nāṣır
   Be-ġāyet **fikri gökcek** ʿaḳlı vāfır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 8). [fikri gökcek,]*

fīl: *Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan (Elephas).*

1. Virür bir müşdan **fīle** fenāyı
   Zebūn eyler şitādan ejdehāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 23). [fīle, -e]*
2. Bile şāh ile on biñ var idi **fil**
   Revişde her birisi bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 21). [fil,]*

fiʿl ṭut-: *Fiil tutmak II Erkek cinsel organının aktif hâle gelmesi.*

1. Gelüp ol câme-ḫʸāba girdi çün Ṣemʿ
   İşit Pervâne **fiʿlin ṭut** baña ṣemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 16). [fiʿlin ṭut,]*

fi'l-ḥāl: *Hemen, derhal.*

1. Bilmedi sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile **fi'l-ḥāl** anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 22). [fi'l-ḥāl,]*
2. İdüp ol ṭūṭīye ol şeh gümiş bāl
   Anı Hindūstān'a ṣaldı **fī'l-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 12). [fī'l-ḥāl,]*
3. Eger kim senge düzse ol per ü bāl
   Yirinden ḳuş bigi uçardı **fīl-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 22). [fīl-ḥāl,]*
4. Açup ṭāvūs-ı zerrīn-per per ü bāl
   Zümürrüd āşyāna çıḳdı **fi'l-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 2). [fi'l-ḥāl,]*
5. Ḳarār-ı naḳdini aldurdı **fi'l-ḥāl**
   O dem bir ḫoş ṭolu ḳaldurdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 7). [fi'l-ḥāl,]*
6. Ḳarār-ı naḳdini aldurdı fi'l-ḥāl
   O dem bir ḫoş ṭolu ḳaldurdı **fī'l-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 8). [fī'l-ḥāl,]*
7. Açup yā ṭūṭī laʿlīn gümiş bāl
   Uçup seyr eyledi her servi **fi'l-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 6). [fi'l-ḥāl,]*
8. Cihāzı yüz ḳaṭār uşturla **fī'l-ḥāl**
   Ser-ā-ser Dāyesiyle itmiş irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 19). [fī'l-ḥāl,]*
9. Ol on ḫādim ki Faġfūr itdi irsāl
   Ḳamu Pervâne'ye ṭapşırdı **fi'l-ḥāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 38). [fi'l-ḥāl,]*
10. Revān ol dem ulaḳlar ṣaldı **fi'l-ḥāl**
    Muḥabbet-nāme yazup itdi irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 109). [fi'l-ḥāl,]*

fiʿl-i şeyṭān: *Şeytan işi.*

1. Biri birine hicv oḳurdı anlar
   Virürler **fiʿl-i şeyṭāndan** nişānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 22). [fiʿl-i şeyṭāndan, -dan]*

firaḳ: *Ayrılık, hicran.*

1. Bi-ḥaḳḳın ḥażret-i Yaʿḳūb-ı maḥzūn
   Firāḳ itmişdi anuñ bağrını ḫūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 86). [firāḳ,]*

firāḳ ebri al-: *Ayrılık bulutu uzaklaştırmak.*

1. **Firāḳ ebri alup** ben ḳaṭreyi ṣalmışdı ṣaḥrāya
   Bi-ḥamdi'llāh getürdi cūy-ı ceẕbeñ yine deryāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 1). [firāḳ ebri alup, -up]*

firāḳ emvātı: *Ayrılık ölüleri.*

1. İlāhī ḳulların maḳṣūda irgür
   Firāḳ emvātını vaṣluñla dirgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 34). [firāḳ emvātını, -n, -ı]*

firāk it-: *Bağrını kan etmek II üzücü bir durum nedeniyle çok acı çekmek.*

1. Bi-ḥaḳḳın ḥażret-i Yaʿḳūb-ı maḥzūn
   Firāḳ itmişdi anuñ bağrını ḫūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 86). [bağrını ḫūn itmişdi, -miş, -di]*

firaḳ livāsı: *Ayrılık sancağı.*

1. İrer **firaḳ livāsı** gökde aya
   Ṣalar çetri yedi iklīme sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 61). [firaḳ livāsı,]*

firāḳ mülketi: *Ayrılık ülkesi.*

1. **Firāḳuñ mülketinde** pādşāhem
   Şerār-ı āh ile encüm-sipāhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 55). [firāḳuñ mülketinde, -n, -de]*

firāk tīġı: *Ayrılık kılıcı.*

1. Beni leylī ṣaçuñ Mecnūn idüpdür
   Firāḳuñ tīġı baġrum ḫūn idüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 74). [firāḳuñ tīġı,]*

firāk u derd-i ḥasretden ayır-: *Ayrılık ve özlem derdinden uzaklaştırmak.*

1. Beni saña pederden alıvirsün
   Firāḳ u derd-i ḥasretden ayırsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 40). [firāḳ u derd-i ḥasretden ayırsun, -sun]*

firāḳ-ı çeşm: *Gözün ayrılığı, sevgilinin gözünden ayrı kalma.*

1. Firāḳ-ı çeşmüñ itdi cānı bīmār
   Ṭuṭaġuñ şerbetiyle eyle tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 77). [firāḳ-ı çeşmüñ, -üñ]*

firāḳ-ı mihr: *Güneşin ayrılığı.*

1. Siyeh ḫilʿat geyüp durardı ʿālem
   Firāḳ-ı mihr ile ṭutmışdı mātem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 2). [firāḳ-ı mihr,]*

fırāt: *Fırat Nehri.*

1. Yine meyl eyledi ṭūṭī nebāta
   Özendi yine ol teşne **Fırāt'a** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 108). [fırāt'a, -a]*

firāvān: *Çok, fazla.*

1. Ser-ā-ser ebrū-perçemler **firāvān**
   Seḥāb-ı dīdeden yaġdurdı bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 11). [firāvān,]*
2. Ṣabā depretdi ṣāḫ-ı ebri ol an
   Yire envārını dökdi **firāvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 14). [firāvān,]*

3. Ki anda ḳaṭre-i bārān-ı nisān
   Yapar ḳubbe çeker ḥavlı **firāvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 22). [firāvān,]*
4. Pür itdi ṣubḥgeh meydānını ḳan
   ʿAdūsı boynını urdı **firāvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 6). [firāvān,]*
5. Viṣālüñ olmayaydı ṣoñı hicrān
   Belā vü derd ile dün gün **firāvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 66). [firāvān,]*
6. Bu sözi didi itdi derd ile āh
   Firāvān ötdi güm güm ṭāḳ u dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 44). [firāvān,]*

firāvān di-: *Çok söylemek.*

1. Şükūfe aġlayup **didi firāvān**
   Seni ışmarladum Allah'a ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 23). [firāvān didi, -di]*

firāvan it-: *Arttırmak.*

1. Ekinciler **ider** cehdi **firāvān**
   Olurlar nā-ümīd olmasa bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 13). [firāvān ider, -er]*
2. Felek yay ile ḫallāc zemistān
   Zemīne penbeler **itdi firāvan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 20). [firāvan itdi, -di]*

firāvān şu dök-: *Çok su akıtmak II Cima ile Pervâne'den çok meni gelmesi.*

1. Çerāġa ḳarşu ṭurdı itdi efşān
   Gümişden lüle **şu dökdi firāvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 18). [firāvān şu dökdi, -di]*

firʿavūnveş: *Firavun gibi.*

1. Mūsā ʿaṣāsı bigi ḳaldursa sancaġuñ ser
   Firʿavūnveş ʿadūya teng ola mülk-i vāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 32). [firʿavūnveş,]*

firdevs: *Cennetin sekiz kapısından biri.*

1. O yirde yapdı bir zībā sarāyı
   Gören gütmez idi **Firdevs** arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 26). [firdevs,]*
2. Şu deñlü itdi ol ḳaṣrı münaḳḳaş
   Olımazdı aña **Firdevs** beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 36). [firdevs,]*
3. O ḥavż u köşki ḳuşatmış gülistān
   Hemān **Firdevs'e** beñzerdi o būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 30). [firdevs'e, -e]*
4. İdüp dururdı ezhār anı zibā
   Hemān **Firdevs'e** beñzerdi o ṣaḥrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 42). [firdevs'e, -e]*

firdevs köşki: *Cennet köşkü.*

1. Daḫı feṭḥ itdi bir ḳaṣr-ı zücācı
   Alur **Firdevs köşkinden** ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 12). [firdevs köşkinden, -n, -den]*

firdevs'e dön-: *Cennete dönmek.*

1. Ziyāde pīr olmışken zamāne
   Cihān **Firdevs'e** ol **döndi** civāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 52). [firdevs'e döndi, -di]*

firdevs-i aʿlā: *Cennetin altıncı katı.*

1. Çıḳarmışdı beni iblīs-i firḳāt bāġ-ı Cennet'den
   Ḳıyāmet-dem gelüp girdüm yine **Firdevs-i aʿlāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 6). [firdevs-i aʿlāya, -y, -a]*
2. Meger var idi bir şehr-i muʿallā
   Güzellikde hemān **Firdevs-i aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 2). [firdevs-i aʿlā,]*
3. İdinür gökde bu gün yiri ʿİsā
   Olur İdrīs'e cā **Firdevs-i aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 10). [firdevs-i aʿlā,]*

firḳat: *Ayrılık.*

1. İlet Pervāne'ye benden selāmı
   Ecel ṭutarsa **firḳatda** yaḳamı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 30). [firḳatda, -da]*

firḳat ḥāṣıl ol-: *Ayrılık meydana gelmek.*

1. Yine arada **firḳat ḥāṣıl oldı**
   Bulara derd ü ḥasret vāṣıl oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 19). [firḳat ḥāṣıl oldı, -dı]*

firḳat seḥābı: *Ayrılık bulutu.*

1. Görenler dir seni **firḳat seḥābı**
   Ne deryādan getürmişdür bu ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 15). [firḳat seḥābı,]*

fitīl: *Mumun yanmasını sağlayan cisim II Erkek cinsel organı.*

1. Görür var zaḫmı ol ḥūr-ı cemīli
   O zaḫm-ı tāzeye ṣoḳdı **fitīli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 58). [fitīli, -i]*

fülk-i fikret: *Düşünce gemisi.*

1. Celāl-i ḳulzumunda **fülk-i fikret**
   Olur müstaġraḳ irüp mevc-i ḥayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 61). [fülk-i fikret,]*

fülk-i ġarrā: *Parlak sandal.*

1. O ʿİsā-dem nefes ururdı aña
   Nefes ṭutup revān ol **fülk-i ġarrā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 24). [fülk-i ġarrā,]*

fülk-i zer-feşān: *Altın saçan gemi II Güneş.*

1. Cihānuñ yine **fülk-i zer-feşānı**
   Seḥergāh açdı sīmīn-bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 1). [fülk-i zer-feşānı, -ı]*

fülkü bat-: *Gemisi batmak.*

1. Yol azdum **baṭdı fülküm** mevc-i ḥayret
İlāhi ḳandadur necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 45). [fülküm baṭdı, -dı]*

füsürde ol-: *Donmuş, sönmüş olmak. II İçi geçmiş, hayattan zevk almayı bırakmış olmak.*

1. Degül cismüñ bi-ḥamdi'llāh ki mürde
Bucaḳda niçün **olursun füsürde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 6). [füsürde olursun, -ur, -sun]*

fütāde: *Düşkün, biçare II Âşık.*

1. **Fütādeñ** ḥāk idüpdür derd-i ḥasret
Götür ṭopraḳdan anı a ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 77). [fütādeñ, -ñ]*

G-Ġ

ġāfillerüñ aḥvāli: *Gaflet içinde olanların hâli.*

1. İder mey ādemi bī-bāk u ġāfil
   Olur **ġāfillerüñ aḥvāli** müşkil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 44). [ġāfillerüñ aḥvāli,]*

ġaflet it-: *Boş bulunmak,dalmak.*

1. Tekebbürlenme miskīn **itme ġaflet**
   Ecel bir kimseye itmez riʿāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 95). [ġaflet itme, -me]*

gāh: *Bazen.*

1. Yetişdür ḳehribār-ı mihrüñ ey şāh
   Olam mecẕūbı anuñ ta ki ben **gāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 34). [gāh,]*
2. Geyürür **gāh** aña bārān zirihler
   Ṣabā naḳḳāşı ki bāġlar girihler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 19). [gāh,]*

gāh gāh: *"Gah... gah..." bağlacı.*

1. Olurdı geh müselmān gāh kāfir
   Olurdı **gāh** pinhān **gāh** ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 6). [gāh gāh,]*

ġāʾib ol-: *Kaybolmak.*

1. ʿAṣā ile Şehāb olmışdı ḥācib
   Eṣer ḳalmadı andan **oldı ġāʾib** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 4). [ġāʾib oldı, -dı]*

ġāʾibden haber vir-: *(kendisinde doğaüstü güç olduğuna inanılan kimse) görünmez, bilinmez evrenle bağlantı kurarak o evrende olanları ve genellikle de gelecekte olacak şeyleri bildirmek.*

1. Eline aldı bir zāġ-ı suḫanver
   Virür ol ḫalḳa **ġāʾibden ḫaberler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 6). [ġāʾibden ḫaberler virür, -ür]*

ġālib ʿalāmet: *Hayırlı haber.*

1. Yüzinde berḳ urur nūr-ı beşāret
   Ziyāde ḫīredür **ġālib ʿalāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 32). [ġālib ʿalāmet,]*

ġālib ol-: *Üstün gelmek.*

1. Görür Pervāne Şemʿe ṭālib olmış
   Göñülde nār-ı ʿışḳı **ġālib olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 26). [ġālib olmış, -mış]*

ġāliye ol-: *Misk kokulu olmak.*

1. Şu deñlü saçdılar yire gül-ābı
   O yoluñ **ġāliye oldı** turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 14). [ġāliye oldı, -dı]*

ġāliye-bū: *Misk, amber kokulu.*

1. Turābı müşg ü ṭīni **ġāliye-bū**
   Gül-ābuñ ʿaynı anda her aḳan ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 31). [ġāliye-bū,]*

ġam: *Üzüntü.*

1. Ṣafā sür ʿıyş u işret ḳıl yüzini ġuṣṣanuñ görme
   Ölümden evvel öldüren cihānda ādemi **ġamdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 8). [ġamdur, -dur]*
2. **Ġamuñdan** döndüm ey māhum hilāle
   Seni arar çıḳup göklerde nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 65). [ġamuñdan, -uñ, -dan]*
3. Ne gülzāra açılduñ ey yüzi gül
   Ġamuñdan ben perīşānum çü bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 46). [ġamuñdan, -uñ, -dan]*

ġam aḥvāli: *Üzüntü hâli.*

1. Göñüller mülketine ura āteş
   Ġamuñ aḥvālini ide müşevveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 12). [ġamuñ aḥvālini, -n, -i]*

ġam çek-: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.*

1. Eyitdi Dāye Şemʿe **çekme ġam** sen
   Anı ol bendden ḳurtarayum ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 15). [ġam çekme, -me]*

ġam esbābı: *Keder elbisesi.*

1. Çıḳardı tācını eflāka atdı
   Ġam esbābın götürdi ḫāke atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 54). [ġam esbābın, -n]*

ġam küştesi: *Gamdan, kederden öldürülmüş kişi.*

1. Göñül **ġam küştesidür** üstine nūr-ı ṣafā insün
   Şarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 5). [ġam küştesidür, -dür]*

ġam niḳābı: *Keder örtüsü.*

1. Bu sözden gitdi şāhuñ ıżṭırābı
   Göñülden refʿ oldı **ġam niḳābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 92). [ġam niḳābı,]*

ġam ol-: *Gama dönüşmek.*

1. **Ġam** olmasun mı **ol** gevhere dürc
   Olur dāʾim beden urur bular burc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 57). [ġam olmasun mı, -ma, -sun, -mı]*

ġam u endūh: *Üzüntü ve sıkıntı.*

1. Görüp şeh-zāde anı ḫurrem oldı
   Ġam u endūh gönlinden kem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 28). [ġam u endūh,]*

ġam u endūh-ı nüh ṭāḳ: *Dokuz feleğin sıkıntısı.*

1. Yetiş ṭāḳ oldı ṭāḳat sabʿa-i seyyāle ṣun sāḳī
   Ferāmūş idelüm bir dem **ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 4). [ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı, -ı]*

ġam u guṣṣa: *Üzüntü ve keder.*

1. Bir ejderhā dürür aġzın açupdur
   Ġam u guṣṣa o ḳorḳudan ḳaçupdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 12). [ġam u guṣṣa,]*

ġam u ġussa var: *Üzüntü ve keder var.*

1. Geñiş dünyāda el yufḳa göñül dar
   Ġam u ġussa keşr ü ḳılletüm **var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 12). [ġam u ġussa var,]*

ġam vedāʿı kıl-: *Sıkıntı uzaklaşmak.*

1. Pes andan itdiler vāfir semāʿı
   Feraḥlar irdi **ġam ḳıldı vedāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 2). [ġam vedāʿı ḳıldı, -dı]*

ġam yi-: *Üzülmek*

1. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden **ġam yimez** ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 6). [ġam yimez, -mez]*

ġam yören-: *Keder yaklaşmak.*

1. Müdām ol ḫoş ḫaberden şād u ḫurrem
   Guşāde ḳalbüñe **yörenmesün ġam** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 42). [ġam yörenmesün, -me, -sün]*

ġam zehr içür-: *Gam öldürecek derecede acı içinde bırakmak.*

1. Bana **ġam zehr içürmişdi** elüme bir ayaḳ şunduñ
   Ne derdüm var irişdürdüñ ṭabībüm yine tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 5). [ġam zehr içürmişdi, -miş, -di]*

ġamdan āzād eyle-: *Gamdan kurtarmak.*

1. Beni mektūb ile yād eyle luṭf it
   Ḳuluñı **ġamdan āzād eyle** luṭf it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 54). [ġamdan āzād eyle,]*

ġamdan āzād ol-: *Sıkıntıdan kurtulmak.*

1. İçi pür-ḥūr adı Cennet-ābād
   Gören bende **olurdı ġamdan āzād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 4). [ġamdan āzād olurdı, -ur, -fı]*
2. Görüp ḥūrşīdini oldı feraḥ-şād
   Revān ol serv **oldı ġamdan āzād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 30). [ġamdan āzād oldı, -dı]*
3. Göricek oldı Pervāne feraḥ-şād
   Didi ḥūrşīdüm **oldı ġamdan āzād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 48). [ġamdan āzād oldı, -dı]*
4. O ḥūrşīd işidüp oldı feraḥṣād
   Ṣafā kesb itdi **ġamdan oldı āzād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 94). [ġamdan āzād oldı, -dı]*

ġamdan dāġ ol-: *Gamla dolmak.*

1. Didi ṣāḥib-naẓarlar ṣaġ olsun
   Ḥasūduñ baġrı **ġamdan dāġ olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 4). [ġamdan dāġ olsun, -sun]*

ġamgīn ol-: *Tasalanmak, üzülmek.*

1. Bu yaña Jāle-i Cemşīd-āyīn
   Olur şād oldugından **oldı ġamgīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 2). [ġamgīn oldı, -dı]*

ġam-hāne: *Keder evi II Gönül.*

1. Tāc-ı zerrīn ile par par yanar ol māh-ı münīr
   Oldı **ġam-ḫānemüze** ṣemʿ-i ṣebistān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 10). [ġam-ḫānemüze, -müz, -e]*
2. Egerçi bir muṣaffā ṣu durur ol
   Revān **ġam-ḫānesine** od urur ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 30). [ġam-ḫānesine, -si, -n, -e]*

ġam-hānesini seyle vir-: *Gönül evini sele vermek.*

1. Çü şāha sebʿa-yı seyyāre irdi
   Revān **ġam-hānesini seyle virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 30). [ġam-hānesini seyle virdi, -di]*

ġam-ı ʿālem: *Dünya derdi.*

1. **Ġam-ı ʿālemden** itmişler ferāġat
İder bunlar bu resme ʿıyş ü ʿişret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 29). [ġam-ı ʿālemden, -den]*

ġam-ı devr: *Dünya gamı.*

1. Mey-i telḫ ile ʿālemden alup dad
Ġam-ı devr acısından oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 16). [ġam-ı devr,]*

ġamnāk: *Gamlı, kederli.*

1. Ferāḥşād eyledüñ ḫūrşīd-i cām ile bu **ġamnākı**
Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 1). [ġamnākı, -ı]*
2. Ḳapuya geldi bir ḫoş peyk-i çālāk
Elinde nāmesi var kendü **ġamnāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 44). [ġamnāk,]*

ġamnāk otur-: *Dertli dertli oturmak.*

1. **Oturmış** idi Şāh Jāle **ġamnāk**
Yaḳasın dest-i ḥasret eylemiş çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 17). [ġamnāk oturmış idi, -mış, -idi]*

ġam-sipāhı ṭaġıl-: *Gam ordusu dağılmak.*

1. Temāşā itdügi dem ḫüsn-i şāhı
Ṭaġıldı mülk-i dilden **ġam-sipāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 82). [ġam-sipāhı ṭaġıldı, -dı]*

ġamze: *Süzerek göz ucu ile yan bakış.*

1. Şāh-ı ālem olmaġa ḳatʿa göñül meyl eylemez
Cān ile bir **ġamzesi** şemşīr-i bürrān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 14). [ġamzesi, -si]*

ġamze-i bürrān: *Keskin bakış.*

1. İdüp ebrūların ʿaynın kemānuñ
Daḫı hem **ġamze-i bürrānın** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 24). [ġamze-i bürrānın, -ın]*

ġanī ol-: *Zengin olmak.*

1. Gice gündüz Ḫıżr yoldaşuñ olsun
Ġanī ol āb-ı ḥayvān aşuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 26). [ġanīol,]*

ġarāʾib: *Şaşılacak, tuhaf şeyler.*

1. Kim anlar işledi kār-ı ʿacāʾib
Ḳamu pür-ʿibret ü cümle **ġarāʾib** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 20). [ġarāʾib,]*

2. **Ġarāʾibdendür** ol mānend-i dil-dār
Kim anuñ bir başı vü biñ dili var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 5). [ġarāʾibdendür, -den, -dür]*

ġarāʾib gel-: *Yadırgamak, tuhaf ve anlaşılmaz olarak nitelemek.*

1. Çü **geldi** aña ol ġarrā **ġarāʾib**
Ḳamu bī-miṣl ü ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 25). [ġarāʾib geldi, -di]*

ġarāʾib ḥāli var: *Tuhaf hali var.*

1. **Ġarāʾib ḥāli var** ḥalḳ-ı cihānuñ
İçerler furṣatuñ bulunca ḳanuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 7). [ġarāʾib ḥāli var,]*

ġarb: *Batı.*

1. Öñine geçmez idi tābiş-i berḳ
Aña bir menzil idi **ġarbdan** şarḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 4). [ġarbdan, -dan]*

ġarb u şarkı ṭut-: *Doğu ve Batı'ya yayılmak.*

1. Açup ʿibret gözini gördi berḳi
Ṭutar bir demde tābı **ġarb u şarḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 14). [ġarb u şarḳı ṭutar, -ar]*
2. Şecāʿat ebrinüñ şimşīr-i berḳı
Ṭutup dururdı adı **ġarb u şarḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 4). [ġarb u şarḳı ṭutup dururdı, -up, -dururdı]*

ġarīb: *Kimsesiz, zavallı, biçare.*

1. Yolum göster **ġarībüñ** itme żāyiʿ
Hidāyet nūrın eyle berḳ-ı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 49). [ġarībüñ, -üñ]*
2. Yetīmüñ gözinüñ yaşı ḥaḳıçün
Ġarībüñ baġrınuñ başı ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 64). [ġarībüñ, -üñ]*
3. Aceb naḳş oynadı naḳḳāşa eflāk
Yirini ol **ġarībüñ** eyledi ḫāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 8). [ġarībüñ, -üñ]*

ġarīb: *Düşkün, zavallı, biçare II Âşık.*

1. Didüm ey bāġ-ı Cennet ʿandelībi
Müşerref itdi naġmeñ ben **ġarībi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 2). [ġarībi, -i]*
2. Elā ey ḳalb-i pür-derdüñ ṭabībi
Unıtma derd-i fırḳatda **ġarībi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 52). [ġarībi, -i]*
3. İlāhī merḥamet ḳıl bir **ġarībem**
Gülinden ayru düşmiş ʿandelībem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 51). [ġarībem, -em]*

ġarīk: *Gark olmuş, dalmış, batmış.*

1. Ḫudāyā nār-ı ʿışyāna ḥarīḳam
   Dirīġā ḳulzüm-ı cürme **ġarīḳam** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 42). [ġarīḳam, -am]*

ġark eyle-: *Boğmak.*

1. ʿAṣīleri emvāc-ı ʿaẕāb **eyler idi ġarḳ**
   Olmasañ eger mālik-i deryā-yı şefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 15). [ġarḳ eyler idi, -r, -idi]*
2. O Şemʿüñ çerbine yol bulasın ger
   Seni **ġarḳ eyleyem** māla ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 32). [ġarḳ eyleyem, -y, -em]*

ġark it-: *Batırmak.*

1. Bu söz Lālā ḳatında oldı maḳbūl
   ʿAṭā baḥrine **ġarḳ itdi** anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 54). [ġarḳ itdi, -di]*

ġark ol-: *Batmak.*

1. ʿAdūnuñ ḳanına tīġı k'**ola ġarḳ**
   Şafaḳ içre şanasın mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 41). [ġarḳ k'ola, -a, -ki]*

ġarrā: *Gösterişli, etkileyici.*

1. Çü geldi aña ol **ġarrā** ġarāʾib
   Ḳamu bī-miṣl ü ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 25). [ġarrā,]*
2. Görüp yüz luṭf ile bu ḫoş nihāli
   Ḳodı altına bir **ġarrā** nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 98). [ġarrā,]*
3. Şehüñ var idi on **ġarrā** ġulāmı
   Ḳamunuñ bī-nazīri vü benāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 7). [ġarrā,]*

ġarrā biçim: *Olağanüstü çizim.*

1. Ḳatı **ġarrā biçim** mahbūb taḳsīm
   İder her kim görürse bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 13). [ġarrā biçim,]*

ġarrā cevārī: *Gösterişli cariyeler ve erkek köleler.*

1. Bile ardınca ol **ġarrā cevārī**
   Felekde encümāsā yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 27). [ġarrā cevārī,]*

ġarrā it-: *Gösterişli yapmak.*

1. O taṣvīri şu deñlü **itdi ġarrā**
   Kim aña cān virürdi görse ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 27). [ġarrā itdi, -di]*

ġarrā muṣavvir: *Usta ressam.*

1. Ne yirde var ise **ġarrā muṣavvir**
   Getürdi Şāh Jāle anı bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 1). [ġarrā muṣavvir,]*

ġarra ṣanāyiʿ: *Gösterişli sanatlar.*

1. Ne deñlü var ise **ġarra ṣanāyiʿ**
   Oluñ ʿāmil emek olmaya żāyiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 13). [ġarra ṣanāyiʿ,]*

ġarrā yir it-: *Gösterişli yer hazırlamak.*

1. O dem Pervāne'yi ol aldı gitdi
   Evinde añа **ġarrā yir itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 44). [ġarrā yir itdi, -di]*

ġarre ol-: *Gururlanmak.*

1. Ḥaẕer ḳıl **ġarre olmaz** buña ey ṣūḥ
   Bu ʿömrüñ nüsḫasını anla mensūḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 9). [ġarre olmaz, -maz]*

ġavġa ṣal-: *Kavga çıkarmak, ayağa kaldırmak.*

1. Ḳoçanlar anı her ḳıldan çalarlar
   Göñüller şehrine **ġavġa ṣalarlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 24). [ġavġa ṣalarlar, -ar, -lar]*

ġavġā-yı ʿışḳ: *Aşk kavgası.*

1. Kim ol raḳḳāṣ olan nāy-ı ʿışḳa
   Düşen biñ derd ile **ġavġā-yı ʿışḳa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 22). [ġavġā-yı ʿışḳa, -a]*

ġavvāṣ: *Dalgıç.*

1. Felekler bezminüñ sāzına raḳḳāṣ
   Melekler bādenüñ baḥrına **ġavvāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 6). [ġavvāṣ,]*

ġavvāṣ it-: *Dalgıç yapmak, daldırmak.*

1. Ki **ide** tīġını ol gevher-i ḫāṣ
   ʿAdūnuñ ḳulzum-ı ḫūnında **ġavvāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 6). [ġavvāṣ ide, -e]*
2. Ṭurup şevḳ ile raḳṣa girdi raḳḳāṣ
   Ṣafā baḥrına ḫalḳı **itdi ġavvāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 2). [ġavvāṣ itdi, -di]*
3. Bulardan Serv Māh u Şemse raḳḳāṣ
   İder ḫalḳı ṣafā baḥrına **ġavvāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 54). [ġavvāṣ ider, -er]*

ġavvāṣ ol-: *Dalgıç olmak, dalmak.*

1. Kimüñ ṣavtından oldı çarḫ raḳḳāṣ
   Kimüñ emriyle māhī **oldı ġavvāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 28). [ġavvāṣ oldı, -dı]*
2. **Olam** tā cust u cū baḥrına **ġavvāṣ**
   Bilem kim ḳandadur ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 55). [ġavvāṣ olam, -am]*

ġaybet it-: *Dedikodu etmek.*

1. Biline baġladı vü ṭurdı gitdi
   Güzeller ʿahdi bigi **ġaybet itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 14). [ġaybet itdi, -di]*
2. Per açdı bir Hümā-yı bāz-heybet
   Ḳamu güncişk-i eflāk **itdi ġaybet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 4). [ġaybet itdi, -di]*
3. Dil-i müştāḳ bigi **ġaybet itmiş**
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 11). [ġaybet itmiş, -miş]*

ġāyet: *Son derece.*

1. Mest eyledi cām-ı mey-i ʿışḳuñ beni **ġāyet**
   Ben mestüñi ey gözleri mestānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 9). [ġāyet,]*
2. Ẓalām-ı fısḳa dil **ġāyetde** māʾil
   Degül nūr-ı ṣalāḥa veh ki ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 9). [ġāyetde, -de]*
3. Müşerref oldı **ġāyet** şāh-ı aʿẓam
   Ṣafā vü ṣevḳ ile emr itdi ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 53). [ġāyet,]*
4. Görürler şād u ḫandān **ġāyet** anı
   Yidirmişler meger kim zaʿferānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 85). [ġāyet,]*
5. Mübārek vaḳt idi **ġāyet** dem-i saʿd
   Seḥābuñ minberi üzre çıkup raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 7). [ġāyet,]*
6. Meger var idi bir **ġāyet** ʿacūze
   Anuñ yitmişdi yaşı iki yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 11). [ġāyet,]*
7. Yā degmiş sūsenüñ aña zebānı
   Żaʿīf ü ḫasta itmiş **ġayet** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 60). [ġayet,]*
8. Velī **ġāyetde** gözlerdi uṣūli
   Uṣūl añlayanuñ olmışdı ḳulı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 19). [ġāyetde, -de]*
9. Devā derdine anuñ ḫāʾil oldı
   Ġıdaya ḳalbi **ġāyet** māʾil oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 14). [ġāyet,]*
10. Münevver oldı **ġāyet** çāh-ı deycūr
    İrişdi dīde-i aʿmāya ṣan nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 25). [ġāyet,]*
11. Görür **ġāyetde** germ oldı hevāyı
    Çıḳardı ġonce bigi ter ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 9). [ġāyetde, -de]*
12. Leẕīẕ olur bahāruñ ḫ̌ābı **ġāyet**
    Kişi duymaz eger ḳopsa ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 29). [ġāyet,]*
13. Demidür **ġāyet** ey sulṭān-ı ʿādil
    Taraḥḥum dāmeniyle yaşumı sil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 81). [ġāyet,]*
14. Çalışmaḳda o dem ḳılmazdı taḳṣīr
    Yarar yoldaş idi **ġayetde** şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 52). [ġayetde, -de]*
15. Olalum **ġāyet** ey şūḫ-ı perīveş
    Nite kim şemʿ āḫir olsa āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 53). [ġāyet,]*
16. Ceri **ġāyetde** ebrişem giyer u
    Hemān ḫıdmet deminde bir aḳar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 15). [ġāyetde,]*
17. Uyandı göñli gözi rūşen oldı
    Ṣafālar sürdi **ġāyetde** şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 16). [ġāyetde,]*
18. Ḳatı incindi **ġāyet** ḫışma geldi
    Yürek ḳanı ġażabdan çeşme geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 23). [gāyet,]*
19. Düşüpdür araya **ġāyetde** fetret
    Ḥarāmiden ḫarāb oldı vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 59). [ġāyetde, -de]*
20. Daḫı Ḥātem bigi **ġāyet** saḫī ol
    Mürüvvet tekyegāhına aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 65). [ġāyet,]*
21. İdin inṣāf u ʿadli dilde mizān
    Gerekdür şāh olan **ġāyetde** evzān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 46). [ġāyetde, -de]*

ġāyet gereklü: *Son derece lazım.*

1. Müşebbek sīnelü yufḳa yüreklü
   O ehl-i ṣoḥbete **ġāyet gereklü** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 4). [ġāyet gereklü,]*

ġayet güzel: *Son derece güzel.*

1. Sözini diñledüm **ġayet güzeldür**
   Be-ġāyet ḫūb pend eyler maḥaldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 39). [ġayet güzeldür, -dür]*

ġāyet ḥālet-engīz: *Son derece duyguları harekete geçiren.*

1. Anı resm eyle **ġāyet ḥālet-engīz**
   Gerekdür ʿışḳ sözi āteş-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 17). [ġāyet ḥālet-engīz,]*

ġāyet haste it-: *Son derece hasta etmek.*

1. Düşirdi derde **ġāyet ḫaste itdi**
   Ḫabābāsā anı dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 35). [ġāyet ḫaste itdi, -di]*

ġāyet incin-: *Çok kırılmak.*

1. Bunı şāh işidüp **incindi ġāyet**
   Didi añа ḳılāyum bir siyāset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 29). [ġāyet incindi, -di]*
2. Bunı çün gördi Şāh **incindi ġāyet**
   Temevvüc itdi deryā-yı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 29). [ġāyet incindi, -di]*

ġāyet muḥal: *Son derece imkansız.*

1. Bu sözi ol yüzi māhum güzeldür
   Müvecceh fikr ider **ġāyet muḫaldur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 82). [ġāyet muḫaldur, -dur]*

ġāyet ṣafā: *Son derece huzurlu.*

1. Uyumaḳ ādeme **ġāyet ṣafādur**
   Uyumaz yatmaz ancaḳ bir Ḫudādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 43). [ġāyet ṣafādur, -dur]*

ġāyetde bī-ḥad: *Son derece sınırsız.*

1. Benüm **ġāyetde bī-ḫaddur** vebālüm
   Eger kim ʿadl iderseñ n'ola ḫālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 21). [ġāyetde bī-ḫaddur, -dur]*

ġāyetde dānā: *Gayet bilgili.*

1. Meger var idi şāhuñ üç vezīri
   Anuñ **dānā idi ġāyetde** pīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 2). [ġāyetde dānā idi, -idi]*

ġāyetde ferbih it-: *Son derece güçlendirmek.*

1. Getürdiler şarāb-ı ḫoş-güvārı
   İder ġāyetde ferbih ol nizārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 2). [ġāyetde ferbih ider, -er]*

ġayr: *Başka, başkası.*

1. Sarāyı **ġayrdan** şāh itdi ḫalvet
   İdüp Pervāne'yi yanına daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 17). [ġayrdan, -dan]*

ġayret it-: *Çaba harcamak, başarmak için çalışmak.*

1. İkisi **ġayret idüp** çekdi anı
   Bulalar teşnelikden tā emānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 57). [ġayret idüp, -üp]*

ġayret kuşaġın kuşan-: *Bir amaca ulaşma yolunda çaba ve güç sarfetmek.*

1. **Ḳuşanmış** bir nice **ġayret ḳuşaġın**
   Dem-ā-dem ölçerür ʿışḳuñ ocaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 5). [ġayret ḳuşaġın ḳuşanmış, -mış]*

ġayrı: *"Başka" edatı.*

1. Umarum ḳılmaya ey yār-ı cānı
   Demüñde nāydan **ġayrı** fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 62). [ġayrı,]*

ġayrı menzili ol-: *Hiçbir yere sapmamak.*

1. Anuñ burc-ı mehine buldı seyri
   Anuñçün **menzili olmadı ġayrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 18). [ġayrı menzili olmadı, -ma, -dı]*

ġażab: *Hiddet, öfke.*

1. Zebānından düşüp bādāmuñ ol ter
   Ġażabdan gör ne ṭatludur ki ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 82). [ġażabdan, -dan]*
2. Ḳatı incindi gāyet ḫışma geldi
   Yürek ḳanı **ġażabdan** çeşme geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 24). [ġażabdan, -dan]*

ġażabdan aġla-: *Öfkeden ağlamak.*

1. **Ġażabdan aġlariken** güldi ḳah ḳah
   Didi gördüñ mi bu melʿūna vah vah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 25). [ġażabdan aġlariken, -r, -iken]*

ġazāl u şīr: *Ceylan ve arslan.*

1. Gel imdi idelüm ʿazm şikāre
   Ġazāl u şīr sen ḳıl pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 10). [ġazāl u şīr,]*

ġazālar ḳıl-: *Din uğruna savaşlar yapmak.*

1. Kaçan kim leşkerin cemʿ ide ol şāh
   Ġazālar ḳılmaġıçün gözleye rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 58). [ġazālar ḳılmaġıçün, -maġ, -ıçün]*

ġazāl-ı encüm: *Yıldız ceylanı.*

1. Seḥergeh mīşesinden çıḳdı bir şīr
   Ġazāl-ı encüm oldı aña naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 2). [ġazāl-ı encüm,]*

ġazel: *Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.*

1. Anuñ kim ḳılsa ḥālinden suʾāli
   Olurdı bu **ġazel** dilde maḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 96). [ġazel,]*

geç-: *Değişmek, dönüşmek.*

1. Ḳızarmış beñzi anuñ **geçdi** gūyā
   Ḥarāretlü göñülden bir dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 29). [geçdi, -di]*

geç-: *Gitmek.*

1. Seḥergeh mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
   Geçüp itdi müşerref taḫtgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 8). [geçüp, -üp]*
2. **Geçüp** ol cümle-i ṣubḥa oturdı
   Nikāb-ı leyli ʿālemden götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 3). [geçüp, -üp]*

geç-: *Üstünlük sağlamak.*

1. Ḳopardı ṣaçar idi tāc-ı mihri
   Geçerdi at koşum ḫink-i sipihri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 8). [geçerdi, -er, -di]*

geç-: *Yaşanmak, hissedilmek.*

1. Anuñ seyri serīʿ idi ḳamerden
   Geçerdi göz erim ḥiss-i naẓardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 4). [geçerdi, -er, -di]*

geç-: *Zamanı aşmak, geride bırakmak.*

1. Bu ḥālet üzre **geçdi** bir nice ay
   İñledürdi dem-ā-dem nite kim nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 43). [geçdi, -di]*

geçdi bir yire otur-: *Geçip bir yere oturmak.*

1. İkisi **geçdi bir yire oturdı**
   Ser-ā-ser cümle begler ḳarşu turdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 25). [geçdi bir yire oturdı, -dı]*

gece: *Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.*

1. Eger ondan **gece** eyler fesād
   Kim anuñ baḳır olur altun adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 33). [gece,]*

geçmiş otur-: *(Tahta) geçip oturmak II Tahta geçip oturmak, hükümdarlık makamında yerini almak.*

1. Bir altun kürsiye **geçmiş oturmış**
   Melāmet burḳaʿın yüzden götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 33). [geçmiş oturmış, -mış]*

geçüp otur-: *Bir köşeye geçip oturmak.*

1. **Geçüp** güller gibi mismār **oturmış**
   Derice per açup uçmaġa ṭurmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 47). [geçüp oturmış, -mış]*

geçüp otur-: *Tahta geçip oturmak, hükümdarlık makamında yerini almak.*

1. Yine bu taḫt-ı ʿāc üzre seḥergāh
   Geçüp yüz luṭf ile **oturdı** bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 2). [geçüp oturdı, -dı]*

geçüp ṣadra otur-: *Tahta geçip oturmak, hükümdarlık makamında yerini almak.*

1. **Geçüp** Pervāne ol **ṣadra oturdı**
   Varup ol pīre-zen niʿmet getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 49). [ṣadra geçüp oturdı, -dı]*

geçür-: *Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak.*

1. Anı sāḳīler içdi evvel der-ḥāl
   Geçürdi laʿllerinden rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 24). [geçürdi, -di]*
2. Görür ḳalḳar şehüñ ṭurmaz ṭoġanı
   Geçürdi aña laʿlin üsküf anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 66). [geçürdi, -di]*
3. Murādı yayın anuñ devr ḳurdı
   O bir gevher yüzükden oḳ **geçürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 70). [geçürdi, -di]*

geçür-: *Vazgeçirmek.*

1. **Geçürdi** ʿışḳ umūr-ı salṭanatdan
   Ser-ā-ser fāriġ oldı ol cihetden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 93). [geçürdi, -di]*

geh gāh: *"Bazen ... bazen ..." anlamında kullanılan bağlaç.*

1. Olurdı **geh** saḳallu **gāh** köse
   Dönerdi geh Tatar'a gāh Urus'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 3). [geh gāh,]*

2. Olurdı **geh** saḳallu **gāh** köse
   Dönerdi **geh** Tatar'a **gāh** Urus'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 4). [geh gāh,]*
3. Olurdı **geh** müselmān **gāh** kāfir
   Olurdı gāh pinhān gāh ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 5). [geh gāh,]*

geh geh: *"Bazen ... bazen ..." anlamında kullanılan bağlaç.*

1. Bu resme iki hafta seyr ḳıldı
   Geh āhū **geh** şikār-ı ṭayr ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 12). [geh geh,]*
2. Görüp devrāndan ol **geh** luṭf **geh** cevr
   Cihānı eylemişdi gün bigi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 3). [geh geh,]*

geh ṭūṭī vü geh zāġ yāruñ ider: *Felek insana bazen papağanı bazen çaylağı arkadaş eder.*

1. ʿAceb efʿāli vardur rūzgāruñ
   İder geh ṭūṭī vü geh zāġ yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 60). [geh ṭūṭī vü geh zāġ yāruñ ider,]*

gehvāre-i ḫūb: *Güzel beşik.*

1. Düzerler cevheri **gehvāre-i ḫūb**
   İdine tā ki dürc ol dür-i maḥbūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 23). [gehvāre-i ḫūb,]*

gel-: *(Bir maksatla bir yere) Gitmek, varmak, ulaşmak.*

1. O bir içim şu çün ol çāha düşdi
   Gelüp başına mār u ʿaḳreb üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 18). [gelüp, -üp]*
2. Derūn-ı ḥūtdan şan çıḳdı Yūnus
   Cihān ḫalḳıyla oldı **geldi** mūʾnis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 4). [geldi, -di]*
3. O dīvāne yeñilmez hīç gördi
   Gelüp Pervāne'yi zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 138). [gelüp, -üp]*
4. **Gelüp** şāhı bulan iki sipāhi
   Eyitdiler ki biz bulduḳ o şāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 85). [gelüp, -üp]*
5. Eyitdi burc-ı delve şekl-i ḫūrşīd
   Gelüpdür var ise ol alnı Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 22). [gelüpdür, -üp, -dür]*
6. O yine **geldi** şād u ḫürrem oldı
   Nice dem ḫʷāb ile ol hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 65). [geldi, -di]*
7. Didi ben mürde cismüñ cānı **gelmiş**
   Dil ü cān taḫtınuñ sulṭānı **gelmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 56). [gelmiş, -miş]*
8. **Gelür** andan sebaḳ alurdı iblīs
   Oḳurdı günde biñ kez ders-i telbīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 9). [gelür, -ür]*
9. Görür Sulṭān Jāle **geldi** Faġfūr
   Hemān ḳaṣd eyledi kim ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 13). [geldi, -di]*
10. Bu yaña mülk-i Çīn'üñ Şāh Faġfūr
    İşitdi kim **gelür** bir ulu cumhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 2). [gelür, -ür]*

gel-: *Buyurmak, şereflendirmek.*

1. Göñlüñi açsun ṭarāvet ābı **gel** ey teşne-dil
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle şād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 7). [gel,]*
2. Luṭf idüp **geldi** şeref virdi şebistānumuza
   Göñlümüzden ṭoġup ol āfet-i devrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 3). [geldi, -di]*
3. Gözüñ aç on sekiz biñ ʿālemi gördükce ḫaẕẕ eyle
   Yine bir ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā **geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 10). [geldi, -di]*

4. Yetiş tiz ey ḳıyāmet **gel** beni ol cān ile ḥaşr it
   Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 7). [gel,]*
5. Ḥoş mübāreksin ki tā **geldüñ** efendümden benüm
   Ḫᵛāce-i endūhdan āzād oldum ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 7). [geldüñ, -dü, -ñ]*
6. **Gel** ey pervāne-i şemʿ-i maʿāni
   Bize ʿışḳ āteşinde vir nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 1). [gel,]*
7. Görürler kim **gelür** bir māh-çehre
   Yüzi nūrından irmiş mihre behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 5). [gelür, -ür]*
8. **Gel** ey naḳḳāş-ı taṣvīr-i maʿāni
   Bize vir ʿışḳ-ı naḳḳāşından nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 1). [gel,]*
9. Bu ḥāle vāḳıf olup **geldi** Lālā
   Görür kim düşmiş ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 25). [geldi, -di]*
10. Melāḥat burcınuñ ḫūrşīdi sensin
    Gel eyle manẓar-ı çeşmini rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 40). [gel,]*
11. **Gel** ey deyr-i maʿāni büt-peresti
    Maʿāni bezminüñ bī-hūş mesti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 1). [gel,]*
12. Bulara **geldi** virdi şeh selāmı
    Ser-ā-ser secde ḳıldı ḫāṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 7). [geldi, -di]*
13. Ḳanat bükdi o mektūb itdi pervāz
    Gele tā oḳıya ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 114). [gele, -e]*
14. Görürler kim **gelür** bir şāh-ı çālāk
    Bedenler eylediler yaḳalar çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 21). [gelür, -ür]*
15. Ḳurıldı ṣubḥuñ ebyaż sāyebānı
    Gelüp bir şāh idindi menzil anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 2). [gelüp, -üp]*
16. Görürler kim **gelür** bir ʿarıżı māh
    Melāḥat mülkine ḳılmış ḫudā şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 9). [gelür, -ür]*

gel-: *(Dünyaya) gelmek.*

1. **Gelüp** düşdüñ ezel bezminden ayru
   Anuñçün göre hīç olduñ mı ṣayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 51). [gelüp, -üp]*

gel-: *Uğramak.*

1. Eger bu meclise sāḳī **gelürse** nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [gelürse, -ür, -se]*
2. Bir lebi gonce **gelüp** gül bigi açdı dilümüz
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 9). [gelüp, -üp]*
3. **Gelüp** sāḳī ele aldı ayaġı
   Ṣuvardı āb-ı ḥayvān ile bāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 27). [gelüp, -üp]*
4. İderken bunlar **gele** ʿālem ü ẕevḳ
   Eyitdi germ oluban Şemʿ-i pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 31). [gele, -e]*
5. **Geleydi** bu gice ol laʿl-i ʿĪsā
   Revān ben mürdeyi eylerdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 13). [geleydi, -e, -y, -di]*
6. İderdi **gelse** ger ol dür-i meknūn
   Viṣāli kīmiyāsı işüm altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 15). [gelse, -se]*
7. Ṭapuñuñ şöyle beñzer kim peri var
   Bu ḳuş uçmaz yire **geldüñ** perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 24). [geldüñ, -dü, -ñ]*
8. **Gelüp** yüz şevḳ ile ol iki çengi
   O dem ʿışḳ ile urdı çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 3). [gelüp, -üp]*
9. Güneşden bu idi ḫalḳuñ ümīdi
   Gelüp ḳahr eyledi diyü sefīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 10). [gelüp, -üp]*

10. O bāġuñ **geldi** cümle dīdebānı
    Varup şāh öñine açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 15). [geldi, -di]*
11. Eyitdiler ḳızuñ ey ehl-i devlet
    Gelüp būstānda köşke itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 18). [gelüp, -üp]*
12. **Gelüp** ol ġonce keşf itdi dehānı
    Ḳızarmış ḳanı vü ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 11). [gelüp, -üp]*
13. Alup minḳarına ol zāġ müşki
    Gelüp ter eyledi kāfūr-ı ḫuşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 12). [gelüp, -üp]*
14. **Gelüp** bir server-i mülk-i saʿādet
    O sāʿat cund-ı şāhuñ itdi rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 3). [gelüp, -üp]*
15. İşitdi elçinüñ **geldügini** Şemʿ
    Perīşān idi ʿaḳlı eyledi cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 9). [geldügini, -düg, -i, -n, -i]*
16. Didi Bercīs'e **geldi** bir yüzi māh
    Sizi dīvāna daʿvet eyledi şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 9). [geldi, -di]*
17. Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān
    Gelüp şāh-ı nucūm itdi perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 2). [gelüp, -üp]*
18. İrişdi sāḥile ol māh-pāre
    Ṣanasın māh-ı nev **geldi** kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 32). [geldi, -di]*
19. Var anı **geldügümden** eyle āgāh
    Ola kim göñlümüzden ṭoġa ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 115). [geldügümden, -düg, -üm, -den]*
20. **Gelür** gördi bir ulu kārbānı
    Çıḳa yazdı ḫaber alınca cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 61). [gelür, -ür]*
21. Görür Sulṭān Jāle düşde nā-gāh
    Gelüp ḳoynına girdi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 12). [gelüp, -üp]*
22. Buyırdı şāh **geldi** peyk-i çābük
    Kim ol ḥiss-i naẓardan cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 49). [geldi, -di]*
23. Şu deñlü emn buldı kim ḳamu yurd
    Gelüp çobanı oldı ḳoyunuñ ḳurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 80). [gelüp, -üp]*

gel-: *(Zaman) gelmek.*

1. **Gelüp** şeb dāmen-i çarḫ oldı pür-ḫūn
   Ḳoşıldı gūyiyā şeb-dīz-i gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 1). [gelüp, -üp]*

geldi aġzına gir-: *Gelip ağzına girmek.*

1. Ḳaçup ḳurtulmalı olmışken uş uş
   Següñ **aġzına girdi geldi** hergūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 46). [geldi aġzına girdi, -di]*

geldi cān vir-: *Gelip diriltmek.*

1. Anuñ almışdı cānın derd-i firḳat
   Yine **cān virdi geldi** o ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 26). [geldi cān virdi, -di]*

geldi gör-: *Geldiğini görmek.*

1. Ser-ā-ser cümle begler çıḳdı ḳarşu
   Görürler geldi bir şāh-ı melek-ḫū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 2). [geldi görürler, -ür, -ler]*

geldi vir-: *Gelip vermek.*

1. Cenāḥından çözüp mektūbı aldı
   Şeh-i ʿālem-penāha **virdi geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 24). [geldi virdi, -di]*

geldügü maḳām: *Geldiği yer.*

1. O **geldügüñ maḳāma** eyle ʿavdet
   Yine anda ṣafā kesb eyle ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 19). [geldügüñ maḳāma, -a]*

gelen: *Gelme işini yapan (kimse veya nesne) II Daha önce dünyaya gelen.*

1. **Gelenler** acıyı gitdi cihāndan
   Kimesne dad almamışdur andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 13). [gelenler, -ler]*

gelincik: *Yazın kırlarda, özellikle ekin tarlalarında yetişen, kırmızı ve otsu bitki, gün gülü.*

1. Güyegüotı uyḫudan uyanmış
   Gelincigüñ ṭonı ḳana boyanmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 12). [gelincigüñ, -üñ]*
2. **Gelincik** bigi zeyn olmışdı gülşen
   Feraḥ olmışdı cümle ġonce gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 13). [gelincik,]*

gelmeklig: *Bir yere ulaşma, varma.*

1. Bizüm maḳṣūdumuz bu Ḥaḳ tebārek
   Senüñ **gelmekligüñ** ide mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 24). [gelmekligüñ, -üñ]*

gelmiş kapu açıl-: *Gelince kapı aralanmak.*

1. O gün gelse gerekdür şāh bilmiş
   Ḳapu ol bāddan **gelmiş açılmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 26). [gelmiş ḳapu açılmış, -mış]*

gelüp açıl-: *Gelip açılmak.*

1. Kevākib encümeni atdı felekde
   Gelüp açıldılar milk-i melekde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 6). [gelüp açıldılar, -dı, -lar]*

gelüp bir yirde cemʿ ol-: *Bir araya gelmek.*

1. Hezārān şevḳ ile Pervāne vü Şemʿ
   Gelüp bir yirde olsun mı ʿaceb **cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 24). [gelüp bir yirde cemʿ olsun mı, -sun, -mı]*

gelüp bulış-: *Gelip buluşmak.*

1. **Gelüp** maʿşūḳ ile ʿāşıḳ **bulışdı**
   Ṣanasın şemʿe bir pervāne düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 43). [gelüp bulışdı, -dı]*

gelüp cāme-hᵛāba gir-: *Gelip yatağa girmek.*

1. **Gelüp** ol **cāme-ḫᵛāba girdi** çün Şemʿ
   İşit Pervāne fiʿlin ṭut baña şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 15). [gelüp cāme-ḫᵛāba girdi, -di]*

gelüp düş-: *Gelip düşmek.*

1. Sen anda cām-ı ʿışḳ ile konuşduñ
   Gelüp mey-ḫāne-i nāsūta **düşdüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 12). [gelüp düşdüñ, -dü, -ñ]*

gelüp elinden al-: *Gelip mahrum etmek.*

1. Ḫazān zerd eylemiş bāġuñ ʿiẕarın
   Gelüp almış elinden nev-bahārın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 6). [gelüp elinden almış, -mış]*

gelüp gir-: *Gelip girmek.*

1. Çıḳarmışdı beni iblīs-i fırḳāt bāġ-ı Cennet'den
   Ḳıyāmet-dem **gelüp girdüm** yine Firdevs-i aʿlāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 6). [gelüp girdüm, -dü, -m]*

gelüp sarāya gir-: *Gelip saraya girmek.*

1. **Gelüp** Pervāne **girdi** ol **sarāya**
   O zībā ferşe servi ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 39). [gelüp sarāya girdi, -di]*

gelüp yit-: *Gelip ulaşmak.*

1. İki gün ṭurmayup bir yirde gitdi
   Gelüp günlerde bir gün Rūma **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 26). [gelüp yitdi, -di]*

gelürdi yanına düş-: *Gelip yanından ayrılmamak.*

1. **Gelürdi düşüben yanına** Dāye
   Nite kim şāḥ-ı gül yanında sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 25). [gelürdi yanına düşüben, -üben]*

gemi gel-: *Gemi ulaşmak.*

1. Ḫişār içinde Şemʿ-i serv-i āzād
   Gemiler geldüginden oldı nā-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 56). [gemiler geldüginden, -düginden,]*

gemiden çık-: *Gemiden ayrılmak.*

1. **Gemiden çıḳdı** çün ol derde mūʾnis
   Ṣanasın ḥūtdan ḳurtıldı Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 35). [gemiden çıḳdı, -dı]*

genc: *Hazine.*

1. Ḫudā ḫalḳ eyleyüp bu **genc** cānı
   Ḳomış çār ejdehā aġzında anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 25). [genc,]*
2. İki biñ ḳul yaḳup o **gence** micmer
   Buḫūr eylerler idi ʿöd ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 17). [gence, -e]*

genc: *Hazine II Pervâne.*

1. O künc oldı çün ol **gencüñ** ṭuraġı
   Çıḳardı bī-bedel bir şeb-çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 101). [gencüñ, -üñ]*
2. Ḳılup bu vech ile biñ biñ duʿālar
   O **gence** iderek medḥ ü ṣenālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 16). [gence, -e]*

genc vir-: *Hazine vermek.*

1. Bu balı kime ṣunmışdur belāsuz
   Bu **genci** kime **virdi** ejdehāsuz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 14). [genci virdi, -di]*

genc viril-: *Hazine verilmek.*

1. O şeb-rev çün ki **virildi** o **gence**
   Ṭutışurdı aña zülf ile pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 13). [gence virildi, -di]*

gence: *Hazine.*

1. Yāḫud dökildi kāfūr üzre ʿanber
   Nigehbān oldı bir **genceye** ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 28). [genceye, -y, -e]*

genc-i cān: *Can hazinesi.*

1. Cihānda **genc-i cān** kim bi-bahādur
   Yiri anuñ fem-i çār-ejdehādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 7). [genc-i cān,]*

genc-i sīm: *Gümüş hazine.*

1. O dem ol sözi ṣaġ u çeşmi bīmār
   Keremden **genc-i sīmi** itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 8). [genc-i sīmi, -i]*

genc-i sīm: *Gümüş hazine II Saç.*

1. El uzatdı o **genc-i sīme** gördi
   Hemān ol dem anı zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 35). [genc-i sīme, -e]*

gencine: *Hazine.*

1. Hemān **gencine idi** ṣofra-i şāh
   Kim ol gencinede her ān u her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 13). [gencine idi, -idi]*
2. Ya bir **gencīnedür** kim ol ser-ā-ser
   İçinde dāne sīm ü zerdedür zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 23). [gencīnedür, -dür]*

gencine: *Hazine II Yemeklerle donatılmış masa.*

1. Hemān gencine idi ṣofra-i şāh
   Kim ol **gencinede** her ān u her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 14). [gencinede, -de]*

gencine bul-: *Hazine bulmak.*

1. Olar şol deñlü şād u ḫürrem oldı
   İkisi ṣan ki bir **gencine buldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 68). [gencine buldı, -dı]*

gendüm: *Buğday tanesi.*

1. Olur ṣabr u ḳararı dānesi kem
   Dimez cemʿ ideyüm bir laḥẓa **gendüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 110). [gendüm,]*

geñiş dünyā: *Büyük dünya.*

1. **Geñiş dünyāda** el yufḳa göñül dar
   Ġam u ġussa keşr ü ḳılletüm var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 11). [geñiş dünyāda, -da]*

ger: *"Eğer, şayet" anlamında bağlaç.*

1. Göremez mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya ṣāfi ṣarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 8). [ger,]*
2. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı **ger** uçmaḳ dilerdi kūyuña ḥūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 10). [ger,]*
3. İremez ol kibriyānuñ kārbānı gerdine
   Ger ḫayāl-i berḳ-sürʿat nice biñ yıl sürse at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 34). [ger,]*
4. İlāhi ẕikr-i cemīlüñdürür senüñ n'ola **ger**
   Olursa cānlara cān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 11). [ger,]*
5. Vaṣṣāf ola **ger** cümle cihān ḫalḳı ser-ā-ser
   Ḥaşr ola vü evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 35). [ger,]*
6. Ẕātī'nüñ idersin ḳamu müşkillerini ḥal
   Ṭapuñdan irerse aña **ger** ʿavn u ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 50). [ger,]*
7. Yecūc-i fitne mülk-i dehri ṭutardı cümle
   Sed çekmeyeydi tīġuñ **ger** olmayaydı mānīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 30). [ger,]*
8. Dilerseñ ḳudretine **ger** delīli
   Felekde gör şumūʿ-ı bī-fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 35). [ger,]*
9. Uyarsañ **ger** şumūʿ-ı naẓm-ı dil-keş
   Olurlar her biri bir pāre āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 11). [ger,]*
10. **Ger** ursa dest-i ḫışmı tīġ u nīze
    İder ḳalb-i ʿadūyı rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 25). [ger,]*
11. Ṣadā-yı ṭablı vü āvāz-ı kūsı
    Ger itdi gūş ḫalḳ-ı Engürūsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 40). [ger,]*
12. Hevāya aġa **ger** kūh u eger deşt
    Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 73). [ger,]*

13. Dilerseñ **ger** naẓar ḳıl bī-tavaḳḳuf
Ṣıfāt-ı leyl ile vaṣf-ı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 49). [ger,]*
14. O Şemʿüñ çerbine yol bulasın **ger**
Seni ġarḳ eyleyem māla ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 31). [ger,]*
15. Ḳoşulsa **ger** gün ile girüde ḳor
Nice gün sāyesin daḫı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 11). [ger,]*
16. **Ger** içse ġurbe urur şīre pençe
Dimez k'ide baña şāyet şikence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 13). [ger,]*
17. Dilerseñ **ger** dükenmez māl u niʿmet
Kemāle ṭālib ol ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 33). [ger,]*
18. Gözinden n'ola **ger** gitmezse çeşmek
Naccār olmaz başından hīç münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 25). [ger,]*
19. Şu deñlü ḫūbter düzdi ki anı
Uçardı gökde **ger** olaydı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 10). [ger,]*
20. N'olaydı **ger** olaydı bu gice ḳadr
Bu burcı idineydi menzil ol bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 5). [ger,]*
21. İderdi gelse **ger** ol dür-i meknūn
Viṣāli kīmiyāsı işüm altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 15). [ger,]*
22. Evṣāf-ı āyīne-i şāh-Sikender
Anuñ rāy ile bünyād eylese **ger** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 10). [ger,]*
23. Ayaḳ baṣ yoḳ dir ise **ger** ḳıl ibrām
Elünden geldügince eyle iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 27). [ger,]*
24. Yirinde ṭura **ger** siḥr itse eflāk
Döne eflākveş çarḫa girüp ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 11). [ger,]*
25. Anı bir puşteden **ger** görse merdum
Temevvüc eyledi ṣanurdı ḳulzum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 21). [ger,]*
26. Ḳıġılcımlar ki naʿlinden çıḳa **ger**
Hilāl ile muḳārin ola Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 5). [ger,]*
27. Ṭutalum işlemiş ṣevḳ ile dün gün
Ne ḳılsun göze **ger** ṭoġmayacaḳ gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 16). [ger,]*
28. Vire **ger** vaʿde cānān ola müştāḳ
Sürer biñ yıl ʿömr bir demde ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 59). [ger,]*
29. ʿÖmürden intiẓār olursa **ger** ʿad
Bulınmaz muntaẓırlar ʿömrine ḥad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 15). [ger,]*
30. Didi cümle cevārī ir ü **ger** giç
O māhı bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 13). [ger,]*
31. O bezme **ger** cinān dirsem maḥaldür
Kim anuñ şerbeti nehr-i ʿaseldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 17). [ger,]*
32. Eger kūhsāra ʿazm eser yil
Ve **ger** ṣaḥrāda seyr itse aḳar seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 4). [ger,]*
33. Ḥarāretden cihān **ger** dökmese der
Deñizler maḥv olurlardı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 5). [ger,]*

ger var ise: *Varsa, ihtimalse.*

1. ʿĀṣıḳlaruñ ölmege **ger var ise** ḳaṣduñ
Luṭf eyle bu ben bendeñi sulṭānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 3). [ger var ise,]*

gerçegin di-: *Doğrusunu söylemek.*

1. Didi ʿayyāra Şāh Jāle ol dem
Ne iseñ **gerçegin di** ey mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 48). [gerçegin di,]*

gerçi: *Her ne kadar ... ise de, vâkıâ.*

1. **Gerçi** şerḥ olmaḳ bedīʿ-i aḥvālümüz bir faṣlını
Varuban bir yār ile yāre beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 5). [gerçi,]*

2. ʿAdū Yeʾcūc bigi **gerçi** bī-ḥad
   Kılıcı ehl-i İslām'a demür sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 37). [gerçi,]*
3. Bilürdi **gerçi** kim ol ḫūb-ṣūret
   Degül ḫūb-ṣūrete meṣṣāṭe ḥācet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 11). [gerçi,]*
4. Didi bu iş bugün **gerçi** añadur
   Bugün aña ise yarın bañadur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 91). [gerçi,]*

gerçi kim: *Her ne kadar, …ise de.*

1. Getürdi **gerçi kim** bāzūya ḳuvvet
   Çıḳarmaġa anı bulmadı ṭāḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 53). [gerçi kim,]*
2. İdindi cengi şemşīr **gerçi kim** kār
   ʿAdūnuñ başı üstinde yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 55). [gerçi kim,]*

gerd: *Toz, toprak, gubar.*

1. Hevā ḫāk eylemişdi rūy-ı zerdin
   Anuñ rīk itdi ol mektūba **gerdin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 2). [gerdin, -i, -n]*
2. O **gerd** ol şehri ḥıfẓ itdi ser-ā-ser
   ʿİẓārın ṣan ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 11). [gerd,]*
3. İrişdükçe ṣabā tā ḳopmaya gerd
   Kimesne **gerdden** tā çekmeye derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 16). [gerdden, -den]*

gerd iriş-: *Toz ulaşmak.*

1. Muṣaffa ḳalbüñe **irişmesün gerd**
   Vucūduñ ḥaşr olınca görmesün derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 41). [gerd irişmesün, -me, -sün]*

gerd ḳon-: *Toz gelmek.*

1. Yirinde yil eser açılmış ol verd
   Göñüller gülsitānına **ḳonar gerd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 10). [gerd ḳonar, -ar]*

gerd kop-: *Toz kaldırmak, meydanı altüst etmek.*

1. İrişdükçe ṣabā tā **ḳopmaya gerd**
   Kimesne gerdden tā çekmeye derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 15). [gerd ḳopmaya, -ma, -y, -a]*

gerdān: *Boyun.*

1. Görinür Şemʿ altun şemʿdāndan
   Ṣan altunlu yaḳadan sīm **gerdān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 10). [gerdān,]*

gerden: *bk. gerdān.*

1. O şeklüñ **gerdenin** dirdi görenler
   Duʿā-yı nūr ṭūmārına beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 17). [gerdenin, -in]*
2. Bu yaña şāh-zāde nite kim şīr
   Urılmış **gerdenine** sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 2). [gerdenine, -i, -n, -e]*

gerden-i sīmīn: *Gümüş, beyaz boyun.*

1. Bir altun kürsi ḳodı aña ḳarşu
   Anuñ ol **gerden-i sīmīnüñ** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 88). [gerden-i sīmīnüñ, -üñ]*

gerd-i ḥased: *Kıskançlık, çekememezlik tozu.*

1. Velī **gerd-i ḥased** göge irüpdür
   Ḫarāba çeşm-i inṣāfı virüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 5). [gerd-i ḥased,]*

gerdine ir-: *Tozuna yetişmek.*

1. Ṣabā **gerdine** anuñ iremezdi
   Atılmış oḳ nişānın viremezdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 9). [gerdine iremezdi, -e, -mez, -di]*
2. Anuñ ḥiss-i naẓar **gerdine irmez**
   Nişānını atılmış tīr virmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 9). [gerdine irmez, -mez]*

gerdūn elinden: *Feleğin elinden.*

1. Başumda od yanar **gerdūn elinden**
   Ayaḳda ḳalmışum her dūn elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 13). [gerdūn elinden,]*

gerek gerek: *Kelimeleri, kelime öbeklerini, görevdeş ögeleri birleştirme, eşitlik, istenileni seçme vb. anlamlar katarak bağlayan bir bağlaç.*

1. Senüñ bendüñdeyem ey server-i ḫāṣ
   Gerek öldür **gerek** dirgür **gerek** aṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 52). [gerek gerek gerek,]*
2. **Gerek** şāh u **gerek** bende ser-ā-ser
   Ecel cāmı ṭutar cümle ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 93). [gerek gerek,]*

germ eyle-: *Hararetlendirmek.*

1. Revān ibrām nārın **eylegil germ**
   Demür olursa göñli tā ola nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 29). [germ eylegil, -gil]*

germ it-: *Hararetlendirmek, kızıştırmak.*

1. Ocaġı āteş ile **itdiler germ**
   Hevāsını sarāyuñ ḳıldılar nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 47). [germ itdiler, -di, -ler]*

germ ol-: *Coşmak.*

1. Aña ʿarż eyledi mihrini eflāk
   Zemīn **germ olup** itdi cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 4). [germ olup, -up]*

2. Bu medḥi **germ olup** oḳıdı mestān
İderdi bāġda ṣan bülbül elḥān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 27). [germ olup, -up]*

germ ol-: *Isınmak.*

1. Gidüp ḳurṣ-ı ḫūr olmadı hevā nerm
Viṣāli ḫ'ānına **oldı** iştihā **germ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 40). [germ oldı, -dı]*
2. Ziyāde **germ oldı** çekdi ḫançer
Şitā cundını ṭaġıtdı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 15). [germ oldı, -dı]*
3. Nice **germ olmasunlar** nāra anlar
Deminde ol bağışlar cāna cānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 53). [germ olmasunlar, -ma, -sun, -lar]*
4. Görür ġāyetde **germ oldı** hevāyı
Çıḳardı ġonce bigi ter ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 9). [germ oldı, -dı]*
5. İderken bunlar gele ʿālem ü ẕevḳ
Eyitdi **germ oluban** Şemʿ-i pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 32). [germ oluban, -uban]*

geşt it-: *Dolaşmak, gezmek.*

1. Ḳapusı ḫalḳına cümle buyurdı
Didi ḳalḳuñ ki **geşt idem** bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 10). [geşt idem, -em]*

getür-: *Gelmesini sağlamak.*

1. Eger kim var ise bāḳī **getür** devrān degül bāḳī
Edir ke'sen ve nāvilhā elā yā eyyühes's-sāḳī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 1). [getür,]*
2. Eyā emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā
Getürse ḥaẕ ide çīnilerüñ eger Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 8). [getürse, -se]*
3. **Getürdiler** bir esb-i ejdehā-dem
Ṣahīlinden felek gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 29). [getürdiler, -di, -ler]*
4. Çün itdi şāh mektūbı temāşa
Getürdi bir nigār-ı sīm-sīmā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 2). [getürdi, -di]*
5. **Getürdi** Hind'den ol ṭūṭī-şekker
Üleşdürdi anı Rūm'a ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 13). [getürdi, -di]*
6. Yā varup mülk-i ẕulmetden Ḫızırsān
Getürdi mülk-i Rūm'a āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 16). [getürdi, -di]*
7. Ṭapuñ bir ḳula ḳılsun anı buyruḳ
Getürsin bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 38). [getürsin, -sin]*
8. **Getürdiler** bir esb-i bād-pāyı
Öñürdür berḳı vü geçer ṣabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
9. **Getürdiler** ṣarāb-ı ḫoş-güvārı
İder ġāyetde ferbih ol nizārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
10. Ḳatı dem-beste olmış ol güzel ẕāt
Dehānına **getürdi** ṭutdı mirʾāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 28). [getürdi, -di]*
11. **Getürdiler** o dem bir gök kebūter
Ṣafaḳ-renk ayaġı vü māh-ı nev per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
12. **Getürdi** ol perīler murġı der-ḫāl
Görenler ṣandılar uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 23). [getürdi, -di]*
13. **Getürdiler** ṣarāb-ı erġuvānī
Eṭibbā ḳavli üzre rūḥ-ı s̱ānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
14. **Getürdiler** o dem bir cām-ı ṣāfī
Göñülden tā gide endūh-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
15. **Getürdiler** o dem bir ḫūb mīzer
O mīzer rengde eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 15). [getürdiler, -di, -ler]*

16. **Getürdüm** k’anlara baḫş idem anı
Ola şād atamuñ rūḥ-ı revānı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 41). [getürdüm, -dü, -m]*
17. Aġaçdan murġı itdi pāre pāre
Getürüp ocaġ içre urdı nāre *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 20). [getürüp, -üp]*
18. Görenler dir seni firḳat seḥābı
Ne deryādan **getürmişdür** bu ābı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 80, Mısra 16). [getürmişdür, -miş, -dür]*
19. **Getürdi** ṣubḥgeh ḳırṭās-ı sīmīn
Ser-ā-ser eyledi surḫ anı tezyīn *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 82, Mısra 3). [getürdi, -di]*
20. Gözinüñ perdesinden düzdi kāġıd
Getürdi bir nigār-ı sīm-sāʿid *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 82, Mısra 10). [getürdi, -di]*
21. **Getürdi** bir güzel ḥoḳḳa dehānı
Cevāhir maʿdeni baḥr-i maʿānī *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 84, Mısra 1). [getürdi, -di]*
22. **Getürdiler** sarāya ol dem anı
Ṣanasın bir ḳurı ten buldı cānı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 89, Mısra 51). [getürdiler, -di, -ler]*
23. Ḫaṭṭ-ı müşkin **getürmiş** sīm-sīmā
Feraḥ olur ḳılan anı temāşā *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 90, Mısra 9). [getürmiş, -miş]*
24. Didi Pervāne ol ġonce-dehāna
Getür ol bülbüli bu gülsitāna *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 93, Mısra 18). [getür,]*
25. Buyırdı ol şeh-i ḫūrşīd-ṭalʿat
Getürdiler bir esb-i māh-sürʿat *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 94, Mısra 8). [getürdiler, -di, -ler]*
26. **Getürdiler** düşüp öñine şehre
Yüzin gören ṣafādan aldı behre *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 95, Mısra 25). [getürdiler, -di, -ler]*
27. **Getürdi** bir kuliçe mihr-i raḫşān
Belürsiz oldı ol dem gūşe-i nān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 7). [getürdi, -di]*
28. Felek ṣofrasına vaḳt-i seḥerde
Getürdi bir ṭabaḳ maḥbūb zerde *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 2). [getürdi, -di]*
29. O ḳoyın gözlüler berre **getürmiş**
O ḫaṭṭı sebzeler terre **getürmiş** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 31). [getürmiş, -miş]*
30. O ḳoyın gözlüler berre **getürmiş**
O ḫaṭṭı sebzeler terre **getürmiş** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 32). [getürmiş, -miş]*
31. **Getürmiş** götürüp yüzden niḳābın
O şāhin ḫūblar keklik kebābın *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 35). [getürmiş, -miş]*
32. Şu kim laʿli ḳatından şekker acı
Getürmiş sukker-i şīrīn gülacı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 38). [getürmiş, -miş]*
33. Şu kim pālūdeveş ruḫsārı ditrer
Getürmiş nāz ile pālūde-i ter *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 50). [getürmiş, -miş]*
34. O gögercin ṭopuḳlu dil-rübālar
Getürür her biri bişmiş kebūter *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 34). [getürür, -ür]*
35. Öñine düşüp anuñ ʿizzet ile
Getürdiler o şehre şöhret ile *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 102, Mısra 36). [getürdiler, -di, -ler]*
36. Aḳar şu bigi aḳdı niʿmet anda
Getürdiler ne var ise cihānda *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 102, Mısra 52). [getürdiler, -di, -ler]*
37. **Getürdiler** düşüp öñine şehre
Ṣafādan buldı şehrüñ ḫalḳı behre *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 107, Mısra 31). [getürdiler, -di, -ler]*
38. Ḳurıldı server-i ṣubḥuñ oṭaġı
Getürdi leşker-i Zengī ayaġı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 112, Mısra 2). [getürdi, -di]*
39. Buyurdı pādşāh-ı mülket-ārā
Getürdiler bir esb-i rāh-peymā *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 113, Mısra 2). [getürdiler, -di, -ler]*
40. Düşüp anuñ öñine yidi keştī
Getürdi niʿmet-i cennāt-ı heşti *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 119, Mısra 10). [getürdi, -di]*
41. **Getürdi** bir varaḳ ol ḫūr-ı behcet
Gören ṣanur ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 126, Mısra 7). [getürdi, -di]*
42. Revān bağrına çekdi cānı bigi
Getürdi sīneye īmānı bigi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 132, Mısra 14). [getürdi, -di]*

43. **Getürdiler** bular anı sarāya
Ḳarīn itdiler ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 21). [getürdiler, -di, -ler]*
44. **Getürdiler** şarāb-ı bī-naẕīri
Civān eylerdi bir cürʿayla pīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
45. İderek ʿizzet ü taʿẓīm ol aya
Getürdiler sarāy-ı dil-güşāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 50). [getürdiler, -di, -ler]*
46. El urup sūr-nāy u ṭabl u kūsa
Getürdiler o dāmādı ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 10). [getürdiler, -di, -ler]*
47. **Getürdiler** bir esb-i cust u çālāk
Anuñ reşkinden iñler ḳat ḳat eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 1). [getürdiler, -di, -ler]*
48. Ulaḳlar şañ ile yil bigi irdi
Getürdi nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 118). [getürdi, -di]*
49. **Getürdiler** anı ol ḫūb şehre
Cinândan pādşāha irdi behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 17). [getürdiler, -di, -ler]*
50. **Getürdiler** revān ol ḫoş sarāya
Felek gūyā ki menzīl oldı aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 37). [getürdiler, -di, -ler]*

getürt-: *Gelmesini sağlamak.*

1. **Getürdüp** anlara itdi taẕarruʿ
Eyitdi cümleñüzden bu tavaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 11). [getürdüp, -üp]*
2. **Getürdüp** şāh cümle dīdebānı
Geçürdi tīġdan ol sāʿat anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 41). [getürdüp, -üp]*
3. **Getürdüp** yüz ḳaṭar uştur şeh-i Çīn
Ser-ā-ser cümlesini itdi tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 1). [getürdüp, -üp]*
4. Daḫı Pervāne-i dil-sūz u cān-baḫş
Getürdür rāh-peymā bir güzel raḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 74). [getürdür, -ür]*

getürdi vir-: *Getirip evlendirmek.*

1. **Getürdi virdi** Māhı Müşterī'ye
İrişdi Müşterī ol ḫoş perīye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 23). [getürdi virdi, -di]*

getürdi vir-: *Getirip vermek.*

1. Anı Pervāne'ye **virdi getürdi**
Yüregi yirine şāhuñ oturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 17). [getürdi virdi, -di]*

gevher: *Cevher.*

1. Virür Dellāleye ol nice **gevher**
Degerdi her biri bir nice biñ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 5). [gevher,]*

gevher: *İnci.*

1. İllā ki ebr-i bārān ol daḫı külli **gevher**
Kimse degül demünde hergiz hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 23). [gevher,]*

2. O **gevherlerle** nām-ı gevher-i şāh
   Añılsun cümle ʿālem içre her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 27). [gevherlerle, -ler, -le]*
3. Olupdur baḥr-ı ʿışḳuñ mevci ʿālem
   İçinde **gevheridür** anuñ ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 68). [gevheridür, -i, -dür]*

gevher: *İnci II Şah Jale.*

1. Ġam olmasun mı ol **gevhere** dürc
   Olur dāʾim beden urur bular burc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 57). [gevhere, -e]*
2. Yitürdi **gevherini** Ṣāh Faġfūr
   Baña emr eyledi vü virdi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 53). [gevherini, -i, -n, -i]*

gevher: *İnci II Şem.*

1. Ḫudā Pervāne'ye yandurdı Şemʿi
   Bu **gevherden** pür olsun dürc-i semʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 62). [gevherden, -den]*

gevher dökil-: *İnci saçılmak.*

1. Çekildi pīş-keş şāha ser-ā-ser
   Ḳumaş açıldı vü **dökildi gevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 28). [gevher dökildi, -di]*

gevher dürc-i aç-: *İnci kutusu açmak.*

1. O şāh adına **aç** bir **dürc-i gevher**
   Disünler cevherīler ḫūb cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 21). [gevher dürc-i aç,]*

gevher ol-: *Değerlenmek, kıymetlenmek.*

1. Şu ebruñ kim neminden **gevher olduñ**
   Bahā vü ḥüsn ile dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 33). [gevher olduñ, -duñ]*

gevher ol-: *İnci olmak.*

1. O şeh kim ol ṣadefde **gevher oldı**
   Çıḳupdur tāc-ı cihāna ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 9). [gevher oldı, -dı]*

gevher saç-: *Gevher saçmak II İzlerini göstermek II Değerli konuşmak.*

1. Tekellüm itse **gevherler şaçardı**
   Kişinüñ ḳalb-i ġamnākın açardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 5). [gevherler ṣaçardı, -ar, -dı]*

gevher şadefden çık-: *İnci istiridyeden çıkmak.*

1. O sāʿat çıḳdı keştīden o server
   Ṣadefden çıḳdı ile ṣan ki **gevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 34). [gevher ṣadefden çıḳdı, -dı]*

gevher yüzük: *İnci yüzük II Rahim.*

1. Murādı yayın anuñ devr ḳurdı
   O bir **gevher yüzükden** oḳ geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 70). [gevher yüzükden, -den]*

gevher-efşān: *İnci saçan.*

1. Gūyā ki ebr-i nīsān deryāya **gevher-efşān**
   Luṭfuñ eli cihāna toḫm-ı seḫāyı zāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 39). [gevher-efşān,]*

gevher-i hāş: *Saf, halis, katışıksız inci.*

1. Ṣalup baş aşaġa mānend-i ġavvāṣ
   Cihān gūşına ṭaḳ bir **gevher-i ḫāş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 14). [gevher-i ḫāṣ,]*
2. Ki ide tīġını ol **gevher-i ḫāş**
   ʿAdūnuñ ḳulzum-ı ḫūnında ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 5). [gevher-i ḫāṣ,]*

gevher-i hāş: *Saf, halis, katışıksız inci II Şem.*

1. Olam tā cust u cū baḥrına ġavvāṣ
   Bilem kim ḳandadur ol **gevher-i ḫāş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 56). [gevher-i ḫāṣ,]*

gevher-i pāk: *Saf, halis, katışıksız inci II Döl.*

1. Dürüdi anda bir ḫoş **gevher-i pāk**
   İşitdi anı Şāh oldı feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 79). [gevher-i pāk,]*

gevher-i pāk: *Saf inci II Hz. Muhammed.*

1. Olup peydā o dem her **gevher-i pāk**
   Olupdur zīver anuñ ile levlāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 3). [gevher-i pāk,]*

gevheri var: *İncisi var.*

1. Börek tutmacı görenler ṣedefvār
   Didi güneşde raʿna **gevheri var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 88). [gevheri var,]*

gevheri yoḳ: *İncisi yok II Çocuğu yok.*

1. Senüñ nīsān-ı luṭfuñ ḳaṭresi çoḳ
   Vucūdum ḳulzumınuñ **gevheri yoḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 68). [gevheri yoḳ,]*

gey-: *Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.*

1. **Geyürken** bunca semmūr-ı sincābī
   Şitā ditretdi dir dir āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 37). [geyürken, -ür, -ken]*
2. Libāsın virdi peyk-i bād-pāya
   Nite kim **geydügin** güller ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 58). [geydügin, -düg, -in]*
3. Müzeyyen oldılar ser-cümle ḫatun
   Kimisi sebz **geydi** kimi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 8). [geydi, -di]*
4. Kimi baġlamışdı sebzī serde
   Kimi ṣaru **geyür** mānend-i zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 30). [geyür, -ür]*
5. Ḳamu ḫalḳ-ı vilāyet ṭutdı yası
   Ser-ā-ser **geydiler** ḳara libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 110). [geydiler, -di, -ler]*

gey-: *Takmak.*

1. Ṭutardı biñ ḳapucı çūp-ı zerrīn
   Geyürler tāc-ı mānend-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 30). [geyürler, -ür, -ler]*

gey müşkil ol-: *Pek çetin olmak.*

1. Bizüm aḥvālimüz **gey müşkil oldı**
   Arada derd-i firḳat ḥāṣıl oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 61). [gey müşkil oldı, -dı]*

geydügin çıkarmış vir-: *Kıyafetini çıkarıp vermek.*

1. Heves itmiş şecer luṭf u ʿaṭāya
   Çıḳarmış geydügin virmiş ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 10). [geydügin çıḳarmış virmiş, -miş]*

geyür-: *Giydirmek.*

1. Görür kim serv serd olmış hevāyı
   Geyür bir penbesi çıkmış ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 28). [geyür,]*

gez-: *Dolaşmak.*

1. **Gezerler** her otaġ u ḫuld-ı ferşi
   Melekler seyr iderler ṣan ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 83). [gezerler, -er, -ler]*

ġıdā: *Besin, yiyecek.*

1. Devā derdine anuñ ḫāʾil oldı
   Ġıdaya ḳalbi ġāyet māʾil oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 14). [ġıdaya, -y, -a]*
2. **Ġıdāsı** ḳalb-i ʿāşıḳ bigi āteş
   Virür ḫalḳa ḫarāret dil-rübāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 17). [ġıdāsı, -sı]*
3. Eyitdi bekleyelüm bu ḥişārı
   Ġıdādan tā buñala varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 62). [ġıdādan, -dan]*
4. Ḳız ucından **ġıdalar** oldılar ḳız
   Se-ā-ser ehl-i ḳalʿa oldı ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 5). [ġıdalar, -lar]*

ġıdā düz-: *Yiyecek hazırlamak.*

1. Ṣafālar kesb idüp ol ḫoş piserden
   Ġıdālar düzdiler şehd ü şekerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 32). [ġıdālar düzdiler, -di, -ler]*

ġıdā-yı rūh: *Tatlı söz ruhun gıdasıdır.*

1. **Ġıdā-yı rūḥ** olur nuṭḳ-ı şīrīn
   K'ide ol nuṭḳı ol iḥsāna taḥsīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 17). [nuṭḳ-ı şīrīn ġıdā-yı rūḥ olur,]*

ġılāf: *Kılıf.*

1. **Ġılāfuñ** çāhı olmışken mekānı
   Çıḳarup nite kim Yūsuf sinānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 21). [ġılāfuñ, -uñ]*

ġılāfın bul-: *Kılıfını bulmak.*

1. Ṣanasın kim **ġılāfın buldı** nīze
   Ya düzdiler niyāmı tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 59). [ġılāfın buldı, -dı]*

ġıll u ġış: *Kin ve fesat ‖ düşmanlık ve hile.*

1. Müdām it **ġıll u ġışdan** ḳalbi ṣāfī
   Heves nārını ursun aña ṣafī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 9). [ġıll u ġışdan, -dan]*
2. Derūnı **ġıll u ġışdan** pāk u ṣāfī
   Kim ol dil teşnelik derdine şāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 43). [ġıll u ġışdan, -dan]*

ġılmān: *Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlılar.*

1. O **ġılmān** ile cust ol serv-i āzād
   Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 3). [ġılmān,]*
2. Yā **ġılmāndur** ki çıḳmışdur cinândan
   Münevver çehre mihr-i āsmāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 31). [ġılmāndur, -dur]*

ġıybet it-: *Çekiştirmek, arkadan konuşmak.*

1. Görindi nā-gehān bir ḫūb-ṣūret
   Göricek anı Zühre **itdi ġıybet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 2). [ġıybet itdi,]*

ġıybet it-: *Kaybolmak.*

1. Görürler şāh-zāde bārgāhı
   Felekdür **ġıybet itmiş** līk māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 8). [ġıybet itmiş, -miş]*

gibi: *"Gibi" edatı.*

1. Gül **gibi** ẓāhir oldı kim bāġbān-ı ʿadlüñ
   Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi ḳāmıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 27). [gibi,]*

2. Eger esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat
   Yilerse bād **gibi** tā-ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 68). [gibi,]*
3. Var aduñ Ḫıżr **gibi** eyle zinde
   Gider ādem ḳalur adı yirinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 25). [gibi,]*
4. Geçüp güller **gibi** mismār oturmış
   Derice per açup uçmaġa ṭurmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 47). [gibi,]*
5. Elinde māh-ı nev bigi nacaġı
   Bulıtlar **gibi** aşar cümle dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 20). [gibi,]*
6. Eline girdügi sāʿat anuñ bāl
   Hemān pervāne **gibi** uçdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 18). [gibi,]*

gice: *Gece.*

1. O gice ḫāżır itdiler kemendi
   Gice tā ṣubḥ-dem aʿdāya bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 26). [gice,]*

gice gez-: *Gece dolaşmak.*

1. **Gice gezse** görinmezdi duḫānveş
   Nuḫūsetde o Keyvān ile beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 9). [gice gezse, -se]*

gice göç itdi git- *Gece göç edip gitmek II Gece son bulmak.*

1. Ḳonup gündüz **gice göç itdi gitdi**
   Varup bir gün o mülk-i Çīn'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 13). [gice göç itdi gitdi, -di]*

gice gündüz: *Aralıksız, sürekli, her zaman.*

1. Şarāb-ı mihr ile ser-mest ü bī-bāk
   Gice gündüz döner mānend-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 114). [gice gündüz,]*
2. Olup bir nice ḫādim anda ḫāżır
   Olurdı **gice gündüz** anda nāẓır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 120). [gice gündüz,]*
3. Şu deñlü itdiler Naccār'a inʿām
   Eger kim **gice gündüz** idüp iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 26). [gice gündüz,]*
4. **Gice gündüz** gidüp ol ʿārıż-ı māh
   Esed burcına irdi bir seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 23). [gice gündüz,]*
5. **Gice gündüz** Ḫıżr yoldaşuñ olsun
   Ġanī ol āb-ı ḥayvān aşuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 25). [gice gündüz,]*

gice gündüz iste-: *Gece gündüz arzulamak II Sürekli arzulamak.*

1. O mülke yayılup bu ḫalḳ düpdüz
   Nice gün **istediler gice gündüz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 28). [gice gündüz istediler, -di, -ler]*

gice gündüz ol-: *Gece gündüze dönmek.*

1. Anuñla ṭoġdı bir ḳuyruḳlu yılduz
   Anuñ şevḳinden **oldı gice gündüz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 2). [gice gündüz oldı, -dı]*

gice gündüz zevk sür-: *Gece gündüz sefa sürmek.*

1. İkisi ay ile gün bigi pür-şevḳ
   Bu resme **gice gündüz sürdiler ẕevḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 12). [gice gündüz ẕevḳ sürdiler, -di, -ler]*

gidelden: *Gittiğinden bu yana.*

1. Sen **gidelden** dīdeden ey māh nūr olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 1). [gidelden, -den]*

gidiş: *Gidiş, gitme.*

1. Revān aḳar ṣuya beñzer revişde
   Sirişk-i ʿāṣıḳuñ ʿaynı **gidişde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 28). [gidişde, -de]*

gir-: *Dâhil olmak.*

1. İşit neyler o bedr-i ber-kemāli
   Girüp menzil idindi bir hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 16). [girüp, -üp]*
2. Ṣabāveş ol nigāra sırr ile **gir**
   Süleymān'dan ḥabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 13). [gir,]*

gir-: *Dışarıdan içeriye geçmek.*

1. Ḳurılmışdı otaġı **girdi** ol şāh
   Felekden yire indi gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 63). [girdi, -di]*
2. Ana iki perī mührini virdi
   Duʿālar itdi çıḳdı yola **girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 64). [girdi, -di]*
3. **Girüp** ol ehl-i zindāna ser-a-ser
   Üleşdirdi o ḥelvāyı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 49). [girüp, -üp]*
4. Didi Pervāne kim bālin yitürdi
   Revān fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe **girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 16). [girdi, -di]*
5. Varup saʿy ile bir gün Rūm'a irdüm
   Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ **girdüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 76). [girdüm, -dü, -m]*
6. Revān ol gözleri mestāne **girdi**
   Ki bir fānūsa ṣan pervāne **girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 13). [girdi, -di]*
7. Şebistānına **girdi** şāh-ı eflāk
   Ḳızardı rūy-ı ʿālem nite kim ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 1). [girdi, -di]*

gir-: *Sulu bir şeyin veya su dolu bir yerin içine batmak veya dalmak.*

1. **Girince** uydı ol ḥavża o server
   Düşüpdür öyle ṣan kim ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 35). [girince, -in, -ce]*

gir-: *Yer tutmak.*

1. Bu burcı itdi yir ol necm-i ẓāhir
   Bu dürce **girdi** ol silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 64). [girdi, -di]*

gird-āb: *Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi.*

1. Kim ol ẕevḳ ü ṣafā baḥrine **gird-āb**
   Bir āteşdāndur ammā müncemid-āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 3). [gird-āb,]*

girdāba düş-: *Girdaba girmek, içinden çıkılmaz zor veya tehlikeli bir durumda bulunmak.*

1. Hevā ile pür oldı bādbānı
   Diler kim **düşire girdāba** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 24). [girdāba düşire, -ür, -di]*
2. Ṣenāya ḳudretüm yoḳ āba düşdüm
   Ḫalāṣ eyle beni **girdāba düşdüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 70). [girdāba düşdüm, -dü, -m]*

gird-bād: *Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi.*

1. Dönerdi **gird-bād** öñince evrāḳ
   Ṣarardup beñzini gūyā ki ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 13). [gird-bād,]*

girde-bāliş ol-: *Yastık olmak.*

1. Ḳatı pīr oldı çarḫ eyleñ nevāziş
   Aña ol ḳubbe **olsun girde-bāliş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 24). [girde-bāliş olsun, -sun]*

giriftār eyle-: *Yakalanmak, tutulmak.*

1. Nice dām ile avlar murġ-ı cānı
   Ne bend ile **giriftār eyler** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 10). [giriftār eyler, -r]*
2. **Giriftār eyler idi** görse şīri
   İdeydi ceng olurdı bebr esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 7). [giriftār eyler idi, -r, -idi]*

giriftār it-: *Esir, tutsak etmek.*

1. Yine bu dehr-i dūn u çarḫ-ı ġaddār
   Nucūmuñ şāhını **itdi giriftār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 4). [giriftār itdi, -di]*

girihler bāġla-: *Düğümler bağlamak.*

1. Geyürür gāh aña bārān zirihler
   Ṣabā naḳḳāşı ki **bāġlar girihler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 20). [girihler bāġlar, -r]*

girü ḳal-: *Arkada kalmak.*

1. **Ḳalur** hezār yıllıḳ yol **girü** ḥissüñ ile
   Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 35). [girü ḳalur, -ur]*

girüde ko-: *Geride bırakmak.*

1. Ḳoşulsa ger gün ile **girüde ḳor**
   Nice gün sāyesin daḫı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 11). [girüde ḳor, -r]*

giryān: *Gözyaşı döken, ağlayan.*

1. Bulıtlar çeşm-i dil-ber bigi **giryān**
   Gülistān rūy-ı dil-ber bigi ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 5). [giryān,]*

giryān ol-: *Ağlamak, gözyaşı dökmek.*

1. Ḳurı yire nedür **giryān olup** ey ebr yaş dökmeñ
   Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 5). [giryān olup, -up]*

git-: *Geçmek.*

1. Nice gün **gitdi** gūyā kim eser yil
   Varup deryāya irdi nite kim seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 1). [gitdi, -di]*

git-: *Ölmek.*

1. Münādiler bıraḳdı mülkine şāh
   Didiler **gitdi** Faġfūr oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 100). [gitdi, -di]*

git-: *Uzaklaşmak.*

1. O dem Pervāne'yi ol aldı **gitdi**
   Evinde añа ġarrā yir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 43). [gitdi, -di]*
2. Yine göz ḳıpdı **gitdi** şāh-ı encüm
   Bu ebkār-ı nucūm itdi tebessüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 1). [gitdi, -di]*
3. İkisi bunlaruñ terbīʿ itdi
   Saʿādet ḳalmadı ʿālemde **gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 6). [gitdi, -di]*
4. Dil-i müştāḳ bigi ġaybet itmiş
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi **gitmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 12). [gitmiş, -miş]*
5. Ḳamu zaḥmet **gidüp** rāḥat yetişdi
   Ḳamu ʿillet **gidüp** ṣıḥḥat yetişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 10). [gidüp, -üp]*
6. Gidüp ḳurṣ-ı ḫūr olmadı hevā nerm
   Viṣāli ḫᵛānına oldı iştihā germ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 39). [gidüp, -üp]*
7. Tenini ḳıldı āzāde kemerden
   Giderdi hāle-i bedri ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 6). [giderdi, -er, -di]*
8. Gice gündüz **gidüp** ol ʿārıż-ı māh
   Esed burcına irdi bir seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 23). [gidüp, -üp]*
9. Vireydi kendüzini ṣulḥ ideydi
   Bulup maḳṣūdını anlar **gideydi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 60). [gideydi, -e, -y, -di]*
10. Ṭabībā vir bu bīmāra cevābı
    Gide tā kim yürekden derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 72). [gide, -e]*
11. Ḫūrşīd-i viṣālüñ iricek burc-ı vucūda
    ʿĀlem açılup **gitdi** ḳamu leyl-i ḍalālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 8). [gitdi, -di]*
12. Gözinden n'ola ger **gitmezse** çeşmek
    Naccār olmaz başından hīç münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 25). [gitmezse, -mez, -se]*

13. Vilāyet ṣıḥḥatı **gitmiş** bedendür
Ve yāḫud cānı yoḳ bir ḳurı tendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 69). [gitmiş, -miş]*
14. Ṭolayup aña Pervāne kemendi
Ayaġı ṭaşraya götürdi **gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 58). [gitdi, -di]*

git-: *Bir yere doğru yönelmek.*

1. **Gidüp** menzil-be-menzil ol yüzi māh
İrişdi taḫtgāh-ı şāha nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 41). [gidüp, -üp]*
2. **Gidüp** bir gice gün ol cust u çālāk
İrişdi şāk ile şād u feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 13). [gidüp, -üp]*
3. **Giderken** bendelerle serv-i āzād
Göründi gözlerine Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 49). [giderken, -er, -ken]*
4. Suvār idüp bular bir ata şāhı
Öñine düşdi ṭutdı **gitdi** rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 72). [gitdi, -di]*

git-: *Yol almak, sefer etmek.*

1. Yalıñ tīġ ile olmış Şām'da ol şāh
Otaġ ile **gider** göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 18). [gider, -er]*
2. Revān bildi **giderler** taḫt-ı Çīn'e
Çıḳup ġuṣṣa feraḥ ṭoldı içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 63). [giderler, -er, -ler]*

gitdi otaġa gir-: *Gidip çadıra girmek.*

1. Varup ḳondırdılar anı ḳonaġa
Ekābir **gitdi girdi** şāh **otaġa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 40). [gitdi otaġa girdi, -di]*

gizli rāzı iẓhār eyle-: *Gizli sırrı açıklamak.*

1. Kişinüñ **gizli rāzın eyler iẓhār**
Kerāmetlüdür eyler keşf-i esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 17). [gizli rāzın iẓhār eyler, -r]*

gizlü genc: *Gizli hazine.*

1. Ṭoḳuz ay on gün oldı ol dem āḫir
O **gizlü genc** o sāʿat oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 8). [gizlü genc,]*

ġonce: *Yaprakları açılmamış çiçek tomsuğu.*

1. Yūsuf-ı gül çıḳdı şāh oldı ṭarāvet Mışrına
Ġoncenüñ açdı seḥer bād-ı ṣabā zindānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 4). [ġoncenüñ, -nün]*
2. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
Ṣürāḫī **ġonce** vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 2). [ġonce,]*
3. O dem bülbül bigi itdi terennüm
Açup **ġonce** lebin itdi tekellüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 2). [ġonce,]*
4. Açup **ġonce** lebin ol verd-i raʿnā
Didi bu ʿillet olmaz aña aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 1). [ġonce,]*
5. O bezm-i gülşen içre cāmlar gül
Ṣürāḫī **ġonce** vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 22). [ġonce,]*

6. Aña ʿarż eyledi mihrini eflāk
   Yaḳasın çekdi **ġonce** eyledi çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 20). [ġonce,]*
7. Görür ġāyetde germ oldı hevāyı
   Çıḳardı **ġonce** bigi ter ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 10). [ġonce,]*
8. Gelüp ol **ġonce** keşf itdi dehānı
   Ḳızarmış ḳanı vü ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 11). [ġonce,]*
9. Gelincik bigi zeyn olmışdı gülşen
   Feraḥ olmışdı cümle **ġonce** gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 14). [ġonce,]*
10. Elifler şāḥ anda mīm **ġonca**
    Cihānda bir gülistān olmaz onca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 7). [ġonca,]*

ġonce: *Yaprakları açılmamış çiçek tomsuğu II Gonce, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri Sunḳur anuñ biri Şeh-bāz
   Birinüñ **Ġonce** adı bir ser-efrāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 14). [ġonce,]*
2. Hem oldı Ġoncenüñ Bülbül naṣībi
   O bāġuñ oldı **Ġonce** ʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 30). [ġonce,]*
3. Hem oldı **Ġoncenüñ** Bülbül naṣībi
   O bāġuñ oldı Ġonce ʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 29). [ġoncenüñ, -nüñ]*

ġonce: *Yaprakları açılmamış çiçek tomsuğu II Sevgili.*

1. Ṣafā kesb eyledi ḳalbi ziyāde
   Feraḥdan oldı ol **ġonce** guṣāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 12). [ġonce,]*

ġonce: *Gonca II Pervâne.*

1. Öpüp ol **ġoncenüñ** nergislerin şāh
   Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 25). [ġoncenüñ, -nüñ]*

ġonce açıl-: *Gonca çiçeklenmek.*

1. **Açılmadan** ḳopar mı hīç **ġonce**
   Kimesne el urur mı gök turınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 27). [ġonce açılmadan, -madan]*
2. Çū gül-berg-i duʿā vāfir ṣaçıldı
   Şükūfe **ġonce** yanından **açıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 36). [ġonce açıldı, -dı]*

ġonce gül: *Gül goncası.*

1. O **ġonce gül** bigi mektūbı açdı
   Feraḥdan nergisi gül-berg ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 123). [ġonce gül,]*

ġonce-dehān: *Gonca ağızlı.*

1. Didi Pervāne ol **ġonce-dehāna**
   Getür ol bülbüli bu gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 17). [ġonce-dehāna, -a]*
2. Gülistān-ı sarāyın ḫalvet itdi
   Kim ol **ġonce-dehānı** daʿvet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 16). [ġonce-dehānı, -ı]*

ġonce-i gül: *Gül goncası.*

1. Simāṭ oldı gülistān bigi tezyīn
   Pilav aḳ **ġonce-i gül** zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 22). [ġonce-i gül,]*

ġonce-i kalb açıl-: *Gönül goncası açılmak.*

1. Ṣafā gülzārına ṭaʿñ mı açılsa **ġonce-i ḳalbüm**
   ʿAceb mi gül bigi gülsem gül-i ḫandānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 7). [ġonce-i ḳalbüm açılsa, -sa]*
2. Baġda Cennet miṣāl oldı ser-ā-ser her maḥal
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 4). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, --sun]*
3. Gülsitāndan Ẕātiyā dir saña güller yolunup
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 28). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, -sun]*
4. Seyr iden bāġı girür bir demde yüz biñ yaşına
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 20). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, -sun]*
5. Ḫāṭır-ı ʿāṭırda neyler ġuṣṣa vü ġam ey ḥabīb
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 24). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, -sun]*
6. Bülbül gūyā ṣadānuñ yirin eflāk eyledi
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 8). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, -sun]*
7. Cān virür cāna ṣabānuñ cünbiş-i āhestesi
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 12). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, -sun]*
8. Gönli açuḳ yārdur gülşen anuñla oyna gül
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 16). [ġonce-i ḳalbüñ açılsun, -sun]*

ġonce-i zanbak: *Zambak tomurcuğu.*

1. O dem ol nāmeyi dürdi bitürdi
   Gülistān **ġonce-i zanbaḳ** bitürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 24). [ġonce-i zanbaḳ,]*

ġonce-i zanbak: *Zambak tomurcuğu II Kadın cinsel organı.*

1. İdüp bir **ġonce-i zanbaḳ** tekellüf
   Viṣāli bāġını ḳıldı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 61). [ġonce-i zanbaḳ,]*

ġonce-leb: *Gonca dudaklı.*

1. Yaḳasın **ġonce-lebler** itdiler çāk
   Başına sebze-ḫaṭlar ḳoydılar ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 7). [ġonce-lebler, -ler]*

ġonceveş: *Gonca gibi.*

1. Dil-i ādem feraḥnāk olmasun mı
   Yaḳalar **ġonceveş** çāk olmasun mı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 62). [ġonceveş,]*
2. Gülistān-ı cihānda ol feraḥnāk
   Feraḥdan **ġonceveş** ḳıl cübbeler çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 40). [ġonceveş,]*

ġonceveş çeküp yakasın çāk it-: *Gonca gibi çekip yakasını parçalamak.*

1. Ḳoyup bād-ı ṣabāveş başına ḫāk
   Çeküp itdi yaḳasın ġonceveş çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 90). [ġonceveş çeküp yaḳasın çāk itdi, -di]*

ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr: *Neşeli ve arzu gonca.*

1. Ḳadeḥ her **ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr**
   Ṭolanup nīş urur mānend-i zenbūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 3). [ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr,]*

göç-: *Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek.*

1. Yalıñ tīġ ile olmış Şām'da ol şāh
   Otaġ ile gider **göçdükçe** her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 18). [göçdükçe, -dükçe]*
2. Anuñçün **göçdi** şeb ol şāh-ı aʿlā
   Ḥarāretden buñalmaya çerī tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 9). [göçdi, -di]*

göç it-: *Oturduğu yerden başka bir yere gidip yerleşmek, göçmek.*

1. Ṣabāveş bī-ḳarār olup **göç itdi**
   Aḳar ṣular bigi ṭurmadı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 7). [göç itdi, -di]*
2. Yemini olduġı sāʿat o şeb-raḫş
   Yine **göç itdi** ol şāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 8). [göç itdi, -di]*

göçe āġāz eyle-: *Göçe başlamak.*

1. O dem kim kūs-ı rıḥlet ṣaldı āvāz
   Ser-ā-ser **eylediler göçe āġāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 8). [göçe āġāz eylediler, -di, -ler]*

göçüp git-: *Ölmek II Gece, son bulmak.*

1. Siyāhı şāh-ı ebyaż māt iderken
   Göçüp mülk-i cihāndan şeb **giderken** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 4). [göçüp giderken, -er, -ken]*

göge aġ-: *Göğe yükselmek, göğe çıkmak.*

1. Geçüp taḫtın müşerref ḳıldı ol şāh
   Güneş gūyā **göge aġdı** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 24). [göge aġdı, -dı]*
2. Suvār oldı aña ol alnı Nāhīd
   Göge aġdı seḥer gūyā ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 16). [göge aġdı, -dı]*

göge çık-: *Gökyüzüne çıkmak, yükselmek.*

1. Meger kim varise mānend-i ʿİsā
   Çıḳupdur göge ol mihr-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 50). [göge çıḳupdur, -up, -dur]*

göge ir-: *Göğe ulaşmak.*

1. Velī gerd-i ḥased **göge irüpdür**
   Ḫarāba çeşm-i inṣāfı virüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 5). [göge irüpdür, -üp, -dür]*
2. O ḳulle **göge** ʿİsā bigi **irmiş**
   O ḫendeḳ yire Ḳārūn bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 7). [göge irmiş, -miş]*
3. Bu ḫāle vāḳıf oldı Şāh Jāle
   İrişdi göge yirden āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 28). [göge irişdi, -iş, -di]*
4. **İrişmiş göge** bayraḳlar yaşıl āl
   Gören ḳavs-ı ḳuzaḥ ṣanurdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 15). [göge irişmiş, -iş, -miş]*

göge irgür-: *Göğe çıkarmak, ulaştırmak.*

1. Ben bülbülini ey gül-i ḫandānum unutma
   İrgürme göge nāle vü efġānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 2). [göge irgürme, -me]*

göge iriş-: *Gökyüzüne ulaşmak, çok yüksek olmak.*

1. Ḥaẕer ḳıl almaġıl maẕlūmuñ āhın
   İrişdürme göge dūd-ı siyāhın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 32). [göge irişdürme, -iş, -dür, -me]*
2. **İrişürdi göge** anuñ duḫānı
   Olurdı ol çerinüñ sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 19). [göge irişürdi, -ür, -di]*

göge ʿurūc it-: *Göğe yükselmek.*

1. Seḥergāh āftāb-ı ʿālem-ārā
   ʿ**Urūc itdi göge** mānend-i ʿĮsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 2). [göge ʿurūc itdi, -di]*

gögercin ṭopuḳlu: *Güvercin topuklu.*

1. O **gögercin ṭopuḳlu** dil-rübālar
   Getürür her biri bişmiş kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 33). [gögercin ṭopuḳlu,]*

gögüs kaḳ-: *İç çekmek; ıstırapla derin nefes almak.*

1. Derisine ṣafādan sıġmayup def
   Gögüs ḳaḳup geçer bunlara kef kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 18). [gögüs ḳaḳup, -up]*

gök: *İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk.*

1. Saʿādet ol ider burcına enʿām
   Anuñ ḳahrına maẕhar **gökde** Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 52). [gökde, -de]*
2. Olupdur rūy-ı Rūm'uñ padşāhı
   Ziyāde **gökde** yılduzdan sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 36). [gökde, -de]*
3. Sebeb yir düşdügin **gökde** ḫusūfa
   Ne ʿillet olduġın dāʿim kusūfa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 29). [gökde, -de]*
4. İdüp çīn çīn eger atsa kemendi
   Ururdı **gökde** defʿ-i şīre bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 22). [gökde, -de]*
5. Kim ol māhuñ cemāli āftābı
   Bıraḳmış **gökde** cism-i mihre tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 8). [gökde, -de]*

6. O baḥre berk-i sūsen māhī olmış
   Yāḫud **gökdür** gül anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 36). [gökdür, -dür]*
7. Virürdi **gökde** nūrı māh-i tāba
   N'ola ḫūrşīd dinse ol şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 5). [gökde, -de]*
8. Yanup yaḳıldı āhından felekler
   Yañıldı **gökde** tesbīḥin melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 34). [gökde, -de]*
9. Maʿānī murġına vir perr ü bāli
   Uçur **gökde** Hümāveş ḳīl ü ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 4). [gökde, -de]*
10. Peri düzse eger kim bāl açardı
    Melekler bigi **göklerde** uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 20). [göklerde, -ler, -de]*
11. Bulıtlanmışdı **gök** görinmedi māh
    Ḳıyās itdi ki olmışdur seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 13). [gök,]*
12. O **gökden** gösterür nīm-āftābı
    Varanuñ ayaġına döker ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 21). [gökden, -den]*
13. Baḳarken **göge** oldı gözleri ṭuş
    Görür uçar hevāda bir büyük ḳuş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 5). [göge, -e]*
14. Kim ol māhuñ şeb-i zülfi kemendi
    Şalar **gökde** esed boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 6). [gökde, -de]*
15. Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile Şemse
    Ḥarāret irdi andan **gökde** şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 12). [gökde, -de]*
16. Ḳuşandı anı ol ḥüsn ili şāhı
    O dem gösterdi **gökden** nīm-māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 18). [gökden, -den]*
17. Sarāyı ṣaḥnını surḫ itdi ḳanı
    Şafaḳ ṣandı görenler **gökde** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 18). [gökde, -de]*
18. Ḳamu erkān-ı devlet itdi taʿẓīm
    İder her biri **gökde** tīre taʿlīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 20). [gökde, -de]*
19. Anuñla **göklere** ṭaʿn eyledi ḫāk
    Görenler ṣandı on oldı nüh eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 11). [göklere, -ler, -e]*
20. Yiridür dinse **gök** ol bī-mi<u>s</u>āle
    Anuñ her zevraḳı beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 13). [gök,]*
21. Ḳızardup **gök** kenārın gülşen itdi
    Miyān-ı dehr-i dūnı rūşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 3). [gök,]*
22. Ḫudā virmiş aña bir ḫoş cemāli
    Bulur **gökde** güneş andan zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 4). [gökde, -de]*
23. O yirde eylediler bir güzel bezm
    Melekler itdi **gökden** görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 20). [gökden, -dön]*
24. Atıldı **göge** yir yir āsmānī
    Görenler āh-ı ʿāşıḳ ṣandı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 3). [göge, -e]*
25. Kim atuñ naʿl-i sīmīnüñ şerārı
    Urur meh ḫarmanına **gökde** nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 4). [gökde, -de]*

<u>gök dere ġark ol-:</u> *Kan ter içinde kalmak.*

1. Benefşe **gök dere ġarḳ oldı** ẓāhir
   Biter dūşından ṣan peyk-i mübāşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 17). [gök dere ġarḳ oldı, -dı]*

<u>gök kebūter:</u> *Mavi güvercin.*

1. Getürdiler o dem bir **gök kebūter**
   Şafaḳ-renk ayaġı vü māh-ı nev per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 1). [gök kebūter,]*

<u>gökcek ṭuraġ düz-:</u> *Güzel yer yapmak.*

1. Yüri var şu fenādan ḳıl ferāġı
   Beḳā mülkinde **düz gökcek ṭuraġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 30). [gökcek ṭuraġı düz,]*

gökde aya ir-: *Gökteki aya ulaşmak.*

1. **İrer** firaḳ livāsı **gökde aya**
   Ṣalar çetri yedi iklīme sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 61). [gökde aya irer, -er]*

gökde bulıt yok: *Bulut olmayan gök.*

1. Revān oldı o dem ḳan nite kim Nīl
   Bulıt yoḳ gökde aldı ʿālemi seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 74). [gökde bulıt yoḳ,]*

gökde hūrşīd ol-: *Gökte Güneş olmak.*

1. **Olupdur gökde** ey ruḫsārı Nāhīd
   Biri māh-ı şeb-ārā biri **ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 12). [gökde ḫūrşīd olupdur, -up, -dur]*

gökde mekān itse gerek: *Gökyüzünde yer edinse gerek.*

1. Āstān-ı yārda varup mücerred yir idüp
   Ḥażret-i ʿİsā bigi **gökde mekān itsem gerek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 4). [gökde mekān itsem gerek,]*

gökde perīvār uç-: *Gökte peri gibi uçmak.*

1. İki yanında anuñ şeh-peri var
   Uçardı şanʿatı **gökde perīvār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 12). [gökde perīvār uçardı, -ar, -dı]*

gökde şemse döndür-: *Gökteki Güneş'e benzetmek.*

1. Zemīni lāceverd altunlu şemse
   Yazaydı **döndürürdi gökde şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 34). [gökde şemse döndürürdi, -ür, -di]*

gökde şemse nūr vir-: *Gökteki Güneş'e ışık vermek.*

1. Şular kim **nūr virür gökde şemse**
   Ḳomış anlar pilāv üstine şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 39). [gökde şemse nūr virür, -ür]*

gökde uç-: *Göklerde uçmak.*

1. Şu deñlü ḫūbter düzdi ki anı
   Uçardı gökde ger olaydı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 10). [gökde uçardı, -ar, -dı]*

gökde yir idin-: *Gökte yer edinmek.*

1. **İdinür gökde** bu gün **yiri** ʿİsā
   Olur İdrīs'e cā Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 9). [gökde yiri idinür, -ür]*

gökden in-: *Allah tarafından gönderilmek.*

1. Bile bī-ḥad ġulām u māh-rūlar
   Melekdür ṣan ki **gökden indi** bular *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 30). [gökden indi, -di]*

göklere çık-: *Pek çok yükselmek.*

1. **Çıḳarken göklere** yir yir şerārum
   Saʿādet burcına varmış sitārum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 29). [göklere çıḳarken, -ar, -ken]*
2. O sāʿat Şemʿi yaḳup şāhuñ āhı
   Aradı **çıḳdı göklere** o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 30). [göklere çıḳdı, -dı]*
3. Ġamuñdan döndüm ey māhum hilāle
   Seni arar **çıḳup göklerde** nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 66). [göklerde çıḳup, -up]*
4. Benüm göñlümde yir itmişdür ol od
   Çıḳar āh itdügümce **göklere** dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 16). [göklere çıḳar, -ar]*

göklere hāk çık-: *Göklere toz çıkmak.*

1. **Çıḳar** ayaḳlarından **göklere ḫāk**
   Olardan döne döne iñler eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 39). [göklere ḫāk çıḳar, -ar]*

göklere irgür-: *Göklere, feleğe eriştirmek.*

1. Güllerüñ yirin diken ḫāruñ gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 12). [göklere irgürse, -se]*

göklere ir-: *Göklere çıkmak/yükselmek.*

1. Bu şiʿri oḳıyup eylerdi āhı
   İrerdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 62). [göklere irerdi, -er, -di]*
2. Ḳasurġa ḳopsa toz ṣaru berg
   İrerdi göklere idüp yiri terk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 32). [göklere irerdi, -er, -di]*
3. O sāʿat yane yane itdi āhı
   İrişdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 88). [göklere irişdi, -iş, -di]*

göklere iriş-: *Göklere ulaşmak, erişmek.*

1. **İrişdi göklere** burc-ı günāhum
   Nice yıḳṣun anı bu ṭop-ı āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 15). [göklere irişdi, -di]*

gökte: *İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk.*

1. Uşandı ḫançerinden **gökte** Mirrīḫ
   Ṣarardı beñzi ḫavfından çü zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 7). [gökte, -te]*

gömgök ot: *Taze ot.*

1. Kimi ḫayrān-ı cānuñ lūtı pūtı
   Kimisi esb-i nefsüñ **gömgök otı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 32). [gömgök otı, -ı]*

gönder-: *Gitmesini sağlamak.*

1. Uçur luṭf ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
   Göñüller yazıcıdur ol oḳınduġı yire **gönder** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 2). [gönder,]*
2. Ḥaḳ ḳudret eliyle uruban ẓahruña mühri
   Gönderdi seni ümmetüñe nāme-i şefḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 18). [gönderdi, -di]*
3. Ḳamu Pervāneye **gönderdi** anı
   Anuñla egleye tā ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 23). [gönderdi, -di]*
4. N'ola ey ʿāṣıḳuñ rūḥ-ı revānı
   Oḳınduġı yire **gönderseñ** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 58). [gönderseñ, -se, -ñ]*
5. Kim ol luṭf ıssı vü aḫlāḳ cemʿi
   Şüḳūfe ḳaṣrına **gönderdi** Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 20). [gönderdi, -di]*

göñle bırak-: *Gönle salmak.*

1. Ḳara zülfin görüp gitdi ḳarārı
   Bıraḳdı göñline ruḥsār-ı nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 80). [göñline bıraḳdı, -dı]*

göñle gir-: *Birinin sevgi ve ilgisini çekmek, birini hoşnut etmek.*

1. Aña ol yazduġı mektūbı virdi
   Nevāzişler idüp **göñline girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 16). [göñline girdi, -di]*

göñlegin çıkar-: *Gömleğini üzerinden çıkarmak.*

1. **Çıḳardı göñlegin** ol şāḫ-ı şīve
   Çiçek şan açdı ẓāhir oldı mīve *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 19). [göñlegin çıḳardı, -dı]*

göñli aç-: *Güzel bir şey karşısında sıkıntısı dağılmak, ferahlamak.*

1. Oḳır mum ile ḫalḳı bāġa zanbaḳ
   Diler cümle cihānuñ **göñlin açmaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 42). [göñlin açmaḳ, -maḳ]*
2. O sāʿat **göñli** bigi **açdı** anı
   Yüzine baḳdı şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 33). [göñli açdı, -dı]*

göñli açıl-: *Ferahlamak, huzur bulmak.*

1. Gözi şehlā ġulāmı yaḳdı nergis
   Açıldı gönli gördi anı herkes *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 8). [gönli açıldı, -dı]*
2. Oḳıdı açup anı şāh-ı ʿālem
   Açıldı gönli oldı şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 46). [gönli açıldı, -dı]*

gönli açuk yār: *Gönlü açık sevgili.*

1. **Gönli açuḳ yārdur** gülşen anuñla oyna gül
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 15). [gönli açuḳ yārdur, -dur]*

gönli açuk yār ol-: *Gönlü açık bir dost olmak.*

1. O yelken bād ile bir demde ṭoldı
   Hemān bir **gönli açuḳ yār oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 24). [gönli açuḳ yār oldı, -dı]*

gönli açuk yāra dön-: *Açık gönüllü dosta dönmek.*

1. Cihān Cennetdeki gülzāra dönmiş
   Şükūfe **gönli açuḳ yāra dönmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 26). [gönli açuḳ yāra dönmiş, -miş]*

gönli ak-: *Gönlü akmak, birine karşı yoğun sevgi beslemek.*

1. İşitdi şāhuñ adın **gönlüm aḳdı**
   O dür-i pendi cān gūşına daḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 29). [gönlüm aḳdı, -dı]*
2. O ḥavża pür-ḥarāret ṭurdı baḳdı
   Revān ṣu bigi **gönli** aña **aḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 4). [gönli aḳdı, -dı]*

gönli alçak: *Kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse), engin gönüllü, mütevazı, tevazulu II Pervâne.*

1. Çü geldi yanına ol **gönli alçaḳ**
   Utandı yire geçdi gördi ḫendeḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 23). [gönli alçaḳ,]*

gönli demür ol-: *Gönlü demir olmak II Gönlü katılaşmak.*

1. Revān ibrām nārın eylegil germ
   Demür olursa gönli tā ola nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 30). [gönli demür olursa, -ur, -sa]*

gönli gözi rūşen ol-: *Gönlü gözü açılmak.*

1. Uyandı **gönli gözi rūşen oldı**
   Ṣafālar sürdi ġāyetde şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 15). [gönli gözi rūşen oldı, -dı]*

gönlinden kem ol-: *Gönlünden azalmak.*

1. Görüp şeh-zāde anı ḫurrem oldı
   Ġam u endūh **gönlinden kem oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 28). [gönlinden kem oldı, -dı]*

gönline gir-: *Yüzüne gülüp yumuşak davranmak.*

1. Şeh-i Faġfūr'a bu mektūbu var vir
   Ḫayāl-i yār bigi **gönline gir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 22). [gönline gir,]*

gönlü ne kim diler ol-: *Gönlünden her ne geçerse gerçekleşmek.*

1. Eyitdi yarıcuñ Allāh olsun
   Ne kim gönlüñ diler her gāh **olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 72). [gönlüñ ne kim diler olsun, -sun]*

gönlüm surūrı: *Gönlün sevinci, neşesi.*

1. Ṣafā geldüñ benüm **gönlüm surūrı**
   Ḳamu ṣāḥib-naẓarlar gözi nūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 41). [gönlüm surūrı,]*
2. Nice oldı ḳanı ol **gönlüm surūrı**
   Ki cān anuñla eyledi ḥużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 45). [gönlüm surūrı,]*
3. Müşerref eylesün ben bī-ḥużūrı
   Gözümüñ nūrı **gönlümün surūrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 14). [gönlümün surūrı,]*
4. Didi ḫoş geldüñ ey **gönlüm surūrı**
   Müşerref eyledüñ ben bī-ḥużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 17). [gönlüm surūrı,]*

gönlü ḳal-: *İsteyip de edinemediği bir şeyi istemekten vazgeçmemek.*

1. Çü **gönlüñ ḳaldı** cism-i cān-fezāda
   Ḳamervār eyler ṣandılar ʿimāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 13). [gönlüñ ḳaldı, -dı]*

gönlünde yir it-: *Gönülde yer etmek II Birinin sevgisini, hoşgörüsünü kazanmak, değer görmek.*

1. Benüm **gönlümde yir itmişdi** ol ḫāl
   Żamīrüm noḳṭadan fehm itdi remmāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 37). [gönlümde yir itmişdi, -miş, -di]*
2. Benüm **gönlümde yir itmişdür** ol od
   Çıḳar āh itdügümce göklere dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 15). [gönlümde yir itmişdür, -miş, -dür]*

gönül: *İnsanın duygu merkezi, yüreğin manevi yönü.*

1. **Gönül** ġam küştesidür üstine nūr-ı ṣafā insün
   Ṣarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 5). [gönül,]*
2. Uçur luṭf ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
   Gönüller yazıcıdur ol oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 2). [gönüller, -ler]*
3. **Gönü**l esb-i hevā çābük-suvārı
   Degül elde ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 5). [gönül,]*
4. Ser-ā-ser cismi ġarḳ olmış ġubāra
   Gönüller ṣan ki ḥüzn-i ḥaṭṭ-ı yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 32). [gönüller, -ler]*
5. **Gönülde** oldı Şemʿüñ şevḳi aġleb
   Ṭurup yüz şevḳ ile Pervāne ol şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 11). [gönülde, -de]*

6. Didi Pervāne içün eyledim nūş
   Gönülde baḫr-ı ʿışḳı eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 4). [gönülde, -de]*
7. Tarāvet ḳaṣrı ṣādurvānı güller
   Ṣafālar kesb ider andan **gönüller** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 38). [gönüller, -ler]*
8. **Gönülden** ẕevḳ ü ṣādī oldı ẓāhir
   Ṣanasın dostdan geldi mübeşşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 5). [gönülden, -den]*
9. **Gönülde** çeşme-i mihr eylemiş cūş
   Kim ol cām-ı ṣabūḥīler ider nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 5). [gönülde, -de]*
10. Yüzüñ gördüm gözüm pür-nūr oldı
    Şeb-i ġuṣṣa **gönülden** dūr oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 38). [gönülden, -den]*
11. **Gönül** ol āteşüñ pervānesidür
    Bu ʿālem de anuñ pervānesidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 19). [gönül,]*
12. Görür Pervāne Şemʿe ṭālib olmış
    Gönülde nār-ı ʿışḳı ġālib olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 26). [gönülde, -de]*
13. **Gönül** dir rīşin anuñ görse dide
    Muşābih pāre-i ebr-i sepīde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 27). [gönül,]*
14. Nāme ile ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
    Yazılup **gönlüm** n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 8). [gönlüm,]*
15. Olaruñ **gönli** hep ḫīle evidür
    Ṣalāha sustdur şerre ḳavīdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 49). [gönli, -i]*
16. Yüzine vü gözine sürdi anı
    Sevindi **gönli** şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 20). [gönli, -i]*
17. Kim anuñ **gönli** eylerdi şehādet
    İrişe nā-gehān bir ḫoş beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 25). [gönli, -i]*
18. Dilerler kendüyi bildi ol āfet
    O sāʿat eyledi **gönli** şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 14). [gönli, -i]*

gönül aç-: *İnsanın iç sıkıntısını gidermek; huzur vermek.*

1. **Gönlüñi açsun** ṭarāvet ābı gel ey teşne-dil
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle şād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 7). [gönlüñi açsun, -sun]*

gönül belāsı: *Aşk.*

1. Dil oldı mihr-i ʿışḳı āşnāsı
   Ḳatı müşkil olur **gönül belāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 84). [gönül belāsı,]*

gönül fānūsı: *Gönül feneri.*

1. Ṣumūʿ-ı şevḳ-i envārından ol nār
   Gönül fānūsını eyler pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 28). [gönül fānūsını, -n, -ı]*

gönül gülsitānı: *Gönül gülşeni.*

1. Yirinde yil eser açılmış ol verd
   Gönüller gülsitānına ḳonar gerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 10). [gönüller gülsitānına, -n, -a]*

gönül meyl eyle-: *Gönül, eğilim göstermek.*

1. Şāh-ı ālem olmaġa ḳatʿa **göñül meyl eylemez**
   Cān ile bir ġamzesi şemşīr-i bürrān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 13). [göñül meyl eylemez, -mez]*

göñül mirʾātı: *Gönül aynası.*

1. Muḥabbet mışḳaledür ur aña el
   Göñül mirʾātına eyle muṣayḳal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 4). [göñül mirʾātına, -n, -a]*

göñül mülki: *Gönül ülkesi. II Âşığın gönlü.*

1. **Göñül mülkinden** endūhı kim eyler
   Faḳīri pādşāh-ı ʿālem eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 19). [göñül mülkinden, -n, -de]*

göñül mülketi: *Gönül ülkesi.*

1. **Göñüller mülketine** ura āteş
   Ġamuñ aḥvālini ide müşevveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 11). [göñüller mülketine, -n, -e]*

göñül mülki: *Gönül memleketi.*

1. Göñüllerden ṣoruñ ol bī-nişānı
   Göñüller mülkidür dirler mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 52). [göñüller mülkidür, -dür]*
2. Anı ol gözleri cellād çaldı
   Göñüller mülkine āşūb ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 14). [göñüller mülkine, -n, -e]*
3. Anı ol gözleri cellād çaldı
   Göñüller mülkine āşūb ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 14). [göñüller mülkine, -n, -e]*

göñül pervānesi: *Pervane gibi dönen gönül.*

1. Uyar yüz şevḳ ile şemʿ-i dil-keş
   Göñül pervānesine ursun āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 4). [göñül pervānesine, -n, -e]*

göñül şehri: *Gönül şehri II Gönül.*

1. Cihānı āteş-i sūz ile yaḳsun
   Göñüller şehrine odlar bıraḳsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 12). [göñüller şehrine, -n, -e]*
2. Ḳoçanlar anı her ḳıldan çalarlar
   Göñüller şehrine ġavġa ṣalarlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 24). [göñüller şehrine, -n, -e]*

göñül yaġma it-: *Gönlü ele geçirmek.*

1. O dem taḫt-ı revān oldı müheyyā
   Cihānun **iderek gönlini yaġma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 10). [gönlini yaġma iderek, -erek]*

gönül yap-: *Hoşa giden davranışlarla veya sözle birinin kırgınlığını gidermek.*

1. Ṭaleb ḳıl şāhdan bunuñ cevābın
   Keremler eyle **yap gönlüm** ḫarābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 18). [gönlüm yap,]*

gönülde cūş eyle-: *Gönülde coşmak.*

1. Ol āteş-ḥaşlet ābı eyledi nūş
   Hevā baḥri **gönülde eyledi cūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 32). [gönülde cūş eyledi, -di]*

gönülde gümān ko-: *Gönülde şüphe bırakmak.*

1. **Ḳomaz gönülde gümān** lā-ilāhe illā'llāh
   Disem biñ olsa zebān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 1). [gönülde gümān ḳomaz, -maz]*

gönülden: *Candan, içten, yürekten.*

1. Getürdiler o dem bir cām-ı ṣāfī
   Gönülden tā gide endūh-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 2). [gönülden,]*
2. **Gönülden** iḫtiyār-ı ġurbet itdi
   Diyār-ı salṭanatdan ʿuzlet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 29). [gönülden,]*

gönülden dūr it-: *Gönülden uzaklaştırmak.*

1. Bi'ḥamdi'llāh ki ṭabʿuñ şemʿi pür-nūr
   Uṣañlıḳ ẓulmetin **gönlüñden it dūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 6). [gönlüñden dūr it,]*

gönülden geç-: *Gönlü delip geçmek, yaralamak II Bir şeyin olmasını veya bir şey yapmayı istemek; düşünmek.*

1. Didi ol kāmile Sulṭān geçende
   Benüm bu idi **gönlümden geçen** de *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 12). [gönlümden geçen, -en]*

gönülden gider-: *Gönülden çıkarmak, gönülde bırakmamak.*

1. **Göñülden** ḥubb-ı dünyāyı **giderdi**
   Cihānda faḳrıla ol faḫr iderdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 95). [gönülden giderdi, -di]*

gönülden ne geç-: *Gönülden ne geçmek.*

1. Hemān bir ṭūṭī-i gūyāya beñzer
   Ne gönülden geçerse anı söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 10). [gönülden ne geçerse, -er, -se]*

gönülden refʿ ol-: *Gönülden gitmek, temizlenmek.*

1. Bu sözden gitdi şāhuñ ıżṭırābı
   Gönülden refʿ oldı ġam niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 92). [gönülden refʿ oldı, -dı]*

gönülden sev-: *İçtenlikle sevmek; âşık olmak.*

1. Bizüm maṭlūbumuzsın sen İlahī
   Gönülden sevmişüz sen pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 78). [gönülden sevmişüz, -miş, -üz]*

gönülden sür-: *Gönülden çıkarmak.*

1. Yolını ʿayn-ı ʿaḳl anuñla görsün
   Gönüllerden ẓalām-ı şirki **sürsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 24). [gönüllerden sürsün, -sün]*

gönülden ṭoġ-: *Gönlünden gelmek.*

1. **Ṭoġup gönlümden** ol māh-ı dil-ārā
   İdindi tekye-i dervişi meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 37). [gönlümden ṭoġup, -up]*
2. Luṭf idüp geldi şeref virdi şebistānumuza
   Gönlümüzden ṭoġup ol āfet-i devrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 4). [gönlümüzden ṭoġup, -up]*
3. Var anı geldügümden eyle āgāh
   Ola kim **gönlümüzden ṭoġa** ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 116). [gönlümüzden ṭoġa, -a]*

gönüller āftābı: *Gönüller güneşi.*

1. Meh-i bedr-i mükemmel ṭoġdı maḥsūf
   Gönüller āftābı oldı meksūf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 6). [gönüller āftābı,]*

gönüller eksügi: *Yüreklerin eksiği.*

1. Gül-i Cennet Şükūfe anuñ adı
   Gönüller eksügi cānlar murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 64). [gönüller eksügi,]*

gönüllerden şor-: *Gönüllere sormak.*

1. **Gönüllerden şoruñ** ol bī-nişānı
   Gönüller mülkidür dirler mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 51). [gönüllerden şoruñ, -un]*

gör-: *Anlamak, idrak etmek.*

1. Gözüñ aç on sekiz biñ ʿālemi **gördükce** ḥaẕẕ eyle
   Yine bir ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 9). [gördükce, -dük, -ce]*

2. Dilerseñ ḳudretine ger delīli
   Felekde **gör** ṣumūʿ-ı bī-fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 36). [gör,]*
3. O ʿālem içre **görseñ** kim neler var
   Tecellī eylemiş Ṭūrında dīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 81). [görseñ, -se, -ñ]*
4. **Görürler** itmiş ol terbīʿ ṭāliʿ
   Bularа nūr-ı aḥkām oldı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 63). [görürler, -ür, -ler]*
5. **Görür** ol bülbül-i bāġ-ı belāġat
   Olupdur ṭūṭī-i Hindū-feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 53). [görür, -ür]*
6. **Görenler** dir idi kāmil **gördüm** anı
   Miṣ̲ālin ṣanmañ anuñ gördi Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 19). [gördüm, -dü, -m]*
7. Ṣu kim beñzetse ḳaşına kemānı
   Görür ṣāḥib-naẓar kimden kim anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 10). [görür, -ür]*
8. **Görür** Pervâne'yi ʿışḳ odı yaḳmış
   Anuñ cānına mihr āteş bıraḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 55). [görür, -ür]*
9. **Görürler** naḳd-ı ʿaḳlı ḫ̬ʷāb ḳapdı
   Ḳamu dīde ser-ā-ser ḳapu yapdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 15). [görürler, -ür, -ler]*
10. Ṭutışdı per ü bālı ʿaḳlı gitdi
    Gördüñ Pervâne'ye ʿışḳ odı n'itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 30). [gördüñ, -dü, -ñ]*
11. O dīvâne yeñilmez hīç **gördi**
    Gelüp Pervâne'yi zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 137). [gördi, -di]*
12. Nite kim būy-ı müşk ol ʿışḳa māʾil
    Görürler kim degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 130). [görürler, -ür, -ler]*
13. **Görüñ** ey ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum
    Bu ḳaṣr öñinde durur perr ü bālum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 21). [görüñ, -üñ]*
14. **Görür** kim serv serd olmış hevāyı
    Geyür bir penbesi çıkmış ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 27). [görür, -ür]*
15. **Görürler** oda ṭapmaḳdur o dem bāb
    Ocaġı cümle ḫalḳ idindi miḥrāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 41). [görürler, -ür, -ler]*
16. **Görüp** Pervâne'yi yanına geldi
    Güneş yüzine baḳdı ṭaña ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 7). [görüp, -üp]*
17. **Görürler** ol saʿādet kīmiyāsı
    Ḳomış bir derd kim yoḳdur devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 7). [görürler, -ür, -ler]*
18. Revādur **gördi** kim ol bezme varmaḳ
    Ḳodı ney bigi ol şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 43). [gördi, -di]*
19. Zebānından düşüp bādāmuñ ol ter
    Ġażabdan **gör** ne ṭatludur ki ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 82). [gör,]*
20. Benüm aḥvālüm andan eyle teftīş
    Ne derde uġrayupdur **gör** bu dil-rīş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 114). [gör,]*
21. Hemān ʿayn-ı sevād-ı dīde **gördi**
    O kuḥlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 51). [gördi, -di]*
22. **Görelüm** idelüm efkār u tedbīr
    Ne ṣūret gösterür mirʾāt-ı taḳdīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 75). [görelüm, -e, -lüm]*
23. **Görürse** āh u eşkin ben elīmüñ
    Acır deryā içi yanar caḥīmüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 49). [görürse, -ür, -se]*
24. **Görelüm** kim bu mirʾāt-ı zamāne
    Ne ṣūret gösterür āḫir cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 37). [görelüm, -e, -lüm]*
25. Bu ḫālet kim o sāʿat ẓāhir oldı
    Görüp mey-ḫāneciler kāfir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 122). [görüp, -üp]*
26. Ṭutıldı her şüraḥīnüñ zebānı
    Görüp ʿayyāşlar ḳurıdı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 120). [görüp, -üp]*
27. O ḫakkāk-ı der-i deryā-yı devlet
    Görür kim yoḳ o dür-i pende ḳıymet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 78). [görür, -ür]*

28. Pes andan ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi **gördi**
Per-i ʿazm açdı ḳuşlar bigi uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 7). [gördi, -di]*

gör-: *Bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek.*

1. Yeñilmez **gördi** kim ol pehlevānı
Didi Lālā dimek ḫoş şāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 9). [gördi, -di]*

gör-: *Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek, bakmak; yaşamak tecrübe etmek, karşılaşmak.*

1. Görmek isterseñ ṭarāvet mülkinüñ sulṭānını
Nergisüñ aç **gör** gülistānuñ gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 2). [gör,]*
2. Sitārem **gör** rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 3). [gör,]*
3. Çeşme eyledüñ engüştüñi **gördi** ḳamu ʿālem
Dil teşne durur muʿcizüñ ābına be-ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 23). [gördi, -di]*
4. Fusūnger ḫāmeñe siḥr eyle taʿlīm
Gören dil mülkin itsün aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 32). [gören, -en]*
5. Güneş ʿarż eyleseñ bir ẕerre dirler
Görüp bāġ-ı cinānı terre dirler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 20). [görüp, -üp]*
6. Görüp şād oldılar ẕāt-ı şerīfin
Gül-āb ile yuyup cism-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 13). [görüp, -üp]*
7. Görür Pervāne'yi Sulṭān Jāle
İrişmiş aña erlikten nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 23). [görür, -ür]*
8. İderken naḳşın ol ḳaṣruñ temāşā
Muṣavver **gördi** bir taṣvīr-i zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 56). [gördi, -di]*
9. Tecessüs eyle **gör** ol yüzi ḳara
Ola kim ṭālibi var anda vara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 9). [gör,]*
10. Cihānı **gördi** kim dönmiş cināna
Cinān görse ḥased eyler cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 23). [gördi, -di]*
11. Görür kim ḳarşudan bir bebr geldi
Hemān şeh tīz-deste tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 49). [görür, -ür]*
12. Azaldı **gördigince** āftābı
Şu kettān bizi gūyā māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 25). [gördigince, -dig, -ince]*
13. **Görür** Şemʿün vucūduñdan eṣer yoḳ
Görinmez nesne hicr odından artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 17). [görür, -ür]*
14. **Görür** Şemʿ eylemiş bād-ı fenā kim
Sarāyı āh ile gümletdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 35). [görür, -ür]*
15. İderler cust u cū cümle cihānı
Bulınmaz **gördi** ol bedr-i dücāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 14). [gördi, -di]*
16. Ser-ā-ser her yaḳaya şaldı ādem
Didi **görüñ** nice oldı şāh-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 18). [görüñ, -üñ]*
17. Çü bulmadılar ol ẕāt-ı şerīfi
Didiler kim **görür** cism-i laṭīfi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 36). [görür, -ür]*
18. **Görürler** kim degül ḳaṣrında ol şāh
Felek yirinde tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 7). [görürler, -ür, -ler]*
19. **Görüp** ḫūrşīdini oldı feraḥṣād
Ser-ā-pā bend-i ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 83). [görüp, -üp]*
20. **Görürler** kim bir içim ṣuya beñzer
O cust u cū olan meh-rūya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 63). [görürler, -ür, -ler]*
21. Görüp çiftin yire indi ḥamāme
Görürler var anuñ bālinde nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 20). [görürler, -ür, -ler]*
22. Göricek anları yüzin çevürdi
Ki menfūrını şan bir kimse **gördi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 28). [gördi, -di]*
23. **Görüp** Naccār'ı anlar aya ḳarşar
Ol üstād ile oynar ferşi ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 45). [görüp, -üp]*

24. Baḳarken göge oldı gözleri ṭuş
Görür uçar hevāda bir büyük ḳuş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 6). [görür, -ür]*
25. **Görür** var anda bir ḥavż-ı müdevver
Laṭîf ü nāzük ü maḥbūb u cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 31). [görür, -ür]*
26. Bulup yine getürdiler sarāya
Görürler murġveş māʾil hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 34). [görürler, -ür, -ler]*
27. O dem Pervāne'yi çün Şemʿ **gördi**
Ḳarārı bāzını elden uçurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 7). [gördi, -di]*
28. Taʿaccub eylediler **görüp** anı
Eyitdiler bu deñlü kimse ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 25). [görüp, -üp]*
29. Ḳaçan kim çenge çengi çeng ururdı
Rebāb anı **görüp** öte ṭuturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 2). [görüp, -üp]*
30. **Gören** ol ḳubbe vü ḥavlıyı ol an
Ṣanurdı hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 23). [gören, -en]*
31. **Görüp** Pervāne anı ḳaldı ḥayrān
Revān ṣu bigi o da oldı ʿuryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 33). [görüp, -üp]*
32. Ve lîkin deprenürdi ḫoş nişānı
Umardı **göre** ol ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 24). [göre, -e]*
33. **Görüp** ol cānı rūḥı oldı rāḥat
İki bükildi defʿi itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 27). [görüp, -üp]*
34. Ḳamu begler aġalar çıḳdı ḳarşu
Görürler kim gelür bir şāh-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 8). [görürler, -ür, -ler]*
35. Yüzüñ **gördüm** gözüm pür-nūr oldı
Şeb-i ġuṣṣa göñülden dūr oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 37). [gördüm, -dü, -m]*
36. Nice teşbīh idem ben aña ey cān
Ki bir gün **görmedükdür** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 92). [görmedükdür, -me, -dük, -dür]*
37. Duya çün ḳuṭb-ı eflāk itse rāy o
Ne ḥikmetdür diye **görse** Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 8). [gör, -se]*
38. Senüñ rāyüñ eger kim **görse** Aṣaf
Ḥicābından ururdı yüzine kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 19). [görse,-se]*
39. Bunı çün **gördi** Şāh incindi ġāyet
Temevvüc itdi deryā-yı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 29). [gördi, -di]*
40. Ceresler dil ucından ḳıldı zārı
Nite kim **görmese** ʿuṣṣāḳ-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 26). [görmese, -me, -se]*
41. Gözine şöyle ḫoş çekdi ki sürme
Gör anı ḫūr ʿayni hīç görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 8). [gör,]*
42. **Görür** ḳonmış aña bir ulu leşker
Temevvüc eylemiş deryāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 9). [görür, -ür]*
43. **Görür** Sulṭān Jāle geldi Faġfūr
Hemān ḳaṣd eyledi kim ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 13). [görür, -ür]*
44. **Görürler** cümle ḫıdmetkār u her mīr
Yanında başı yüklü bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 27). [görürler, -ür, -ler]*
45. Buları **gördi** kim ḳopardı tozı
Götürdi düşmen ol sāʿat ḳopuzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 93). [gördi, -di]*
46. Lekedür **gördiler** cumhūr-ı düşmen
Yudılar ḳana cümle tīġ u demren *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 61). [gördiler, -di, -ler]*
47. Ecel cāmın içer ceyşi **görür** u
Götürdi ayaġı vü didi yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 105). [görür, -ür]*
48. **Görür** kim tār u mār oldı o cumhūr
Hemān ḳusḳuna ḳuvvet didi Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 103). [görür, -ür]*
49. Gören ol ḳalʿa-i Firdevs ferşi
Didi **gördük** bi-ḥamdi'llāh ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 18). [gördük, -dü, -k]*
50. **Gören** ol ḳalʿa-i Firdevs ferşi
Didi gördük bi-ḥamdi'llāh ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 17). [gören, -en]*
51. Ḳapusın ol ḥişāruñ itdi dīvār
Görüp ʿāṣıḳları gūyā ki dil-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 26). [görüp, -üp]*

52. **Görüp** ṭop ol ḥişārı ṭaña ḳaldı
Yüregi ḳopuban aġzına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 31). [görüp, -üp]*
53. **Görür** ol şāh-bāz anda şikārı
Ḳonup şarşar ḥişār itdi ḥişārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 27). [görür, -ür]*
54. **Görür** kim leşkeri bī-ḥad ḳırıldı
Hemān cengi ḳodı nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 59). [görür, -ür]*
55. **Göricek** oldı Pervāne feraḥ-şād
Didi ḫūrşīdüm oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 47). [göricek, -icek]*
56. **Göricek** anları sulṭān-ı Faġfūr
Feraḥdan göñli gözi oldı pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 33). [göricek, -icek]*
57. **Görür** anlara azuḳ geldi vāfir
Eyitdi olalum bari müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 3). [görür, -ür]*
58. **Görür** kim ceng ile iş ḥāṣıl olmaz
Bu yoldan dil-rübāya vāṣıl olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 27). [görür, -ür]*
59. **Görür** kim mevc urur bir ulu deryā
Bir ulu geydi ṣan bir māʾi ḫārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 3). [görür, -ür]*
60. Gelür **gördi** bir ulu kārbānı
Çıḳa yazdı ḥaber alınca cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 61). [gördi, -di]*
61. Olur rūşen-dil anı **gören** ādem
Hemān Dellāleye yandurdı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 105). [gören, -en]*
62. Nite kim **görmese** rūy-ı nigārı
Muḥibbüñ dūd-ı āh-ı pür-şerārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 33). [görmese, -me, -se]*
63. Ṣafā sürdi **görüp** Dellāle anı
Sevindi ḳalbi şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 89). [görüp, -üp]*
64. **Görüp** yüz luṭf ile bu ḫoş nihāli
Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [görüp, -üp]*
65. **Görüp** ṣandı ḫazān bir gün o merdüm
Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 11). [görüp, -üp]*
66. **Görüp** şeh-zāde anı ḫurrem oldı
Ġam u endūh göñlinden kem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 27). [görüp, -üp]*
67. **Görürler** şāh-zāde bārgāhı
Felekdür ġıybet itmiş līk māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 7). [görürler, -ür, -ler]*
68. **Görürler** kim yerinde yoḳ iki raḫş
Bilürler kim revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 19). [görürler, -ür, -ler]*
69. **Görürler** kim gelür nāz ile Dāye
Yüzi beñzer münevver bedr aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 11). [görürler, -ür, -ler]*
70. Zamāne ellemiş cümle çenārı
Görüp baş egmemiş mi ḳadd-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 36). [görüp, -üp]*
71. Bahār itmiş müzeyyen cümle bāġı
Görürler ʿurs u sūruñ çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 16). [görürler, -ür, -ler]*
72. O yirde eylediler bir güzel bezm
Melekler itdi gökden **görmege** ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 20). [görmege, -meg, -e]*
73. Gözi şehlā ġulāmı yaḳdı nergis
Açıldı göñli **gördi** anı herkes *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 8). [gördi, -di]*
74. Atıldı göge yir yir āsmānī
Görenler āh-ı ʿāşıḳ ṣandı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 4). [görenler, -en, -ler]*
75. O bezmi kim ki **görse** dirdi inṣāf
Nice vaṣf eylesün ol sūrı vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 31). [görse, -se]*
76. Yine geldi dökildi ḫalḳa niʿmet
O bezme reşk iderdi **görse** Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 14). [görse, -se]*
77. Ḳoyunda yaraşur **gördi** o berre
Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 31). [gördi, -di]*
78. **Görür** ḳalḳar şehüñ ṭurmaz ṭoġanı
Geçürdi aña laʿlin üsküf anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 65). [görür, -ür]*
79. **Görür** var zaḫmı ol ḫūr-ı cemīli
O zaḫm-ı tāzeye ṣoḳdı fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 57). [görür, -ür]*
80. İrişür bir gümiş vādīye ol yār
Görür bir ḳudret āhūsı izi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 40). [görür, -ür]*

81. **Görür** Pervāne bir ḥacle müzeyyen
Bu Cennet'dür bilür ol ḥūra mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 11). [görür, -ür]*
82. **Görür** Pervāne yanmaz Şemʿ par par
Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 41). [görür, -ür]*
83. Dökildi sūḳlar ol meh-liḳāyı
Göricek şehr çāk itmiş yaḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 28). [göricek, -icek]*
84. **Görüp** şād oldı mektūbı cānān
İrişdi eyle şan kim mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 121). [görüp, -üp]*
85. Seni **gördükce** olsun ʿışḳı efzūn
Nite kim Leylā'yı **gördükce** Mecnūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 33). [gördükce, -dükce]*
86. **Görmek** isterseñ ṭarāvet mülkinüñ sulṭānını
Nergisüñ aç gör gülistānuñ gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 1). [görmek, -mek]*
87. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl **gördügüñ** dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [gördügüñ, -düg, -üñ]*
88. Sen gidelden dīdeden ey māh nūr olmışdı dūr
Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 2). [göricek, -icek]*
89. Māhuñ siperin muʿciz-i tīġuñla felekde
İtdüñ iki şaḳḳ **gördi** ḳamu ehl-i velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 20). [gördi, -di]*
90. Bu eşcārı **görürsin** pür-varaḳdur
ʿUḳula cümle evrāḳı sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 19). [görürsin, -ür, -sün]*
91. Sözümi şemʿ bigi eyle rūşen
Gören pervānesi olsun şafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 110). [gören, -en]*
92. **Görüp** pervāne olsun anı her çavḳ
Ḳamu erbāb-ı ʿışḳa virsün ol şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 7). [görüp, -üp]*
93. Börek tutmacı **görenler** ṣedefvār
Didi güneşde raʿna gevheri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 87). [görenler, -en, -ler]*
94. **Görüp** her bir tarāvet baġın anuñ
Aḳıdur aġzınuñ ṣuyı cīhānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 9). [görüp, -üp]*
95. Ḳatı ġarrā biçim mahbūb taḳsīm
İder her kim **görürse** bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 14). [görürse, -ür, -se]*
96. Şular kim **görür** ol çābük-suvārı
Gider elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 17). [görür, -ür]*
97. **Görürler** kim gelür bir māh-çehre
Yüzi nūrından irmiş mihre behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 5). [görürler, -ür, -ler]*
98. Ḳara zülfin **görüp** gitdi ḳarārı
Bıraḳdı göñline ruḫsār-ı nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 79). [görüp, -üp]*
99. **Görüp** ol naḳşı anuñ oldı zāri
Ütildi cümle naḳd-ı iḫtiyāri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 69). [görüp, -üp]*
100. Çemen bād-ı ṣabādan mevc ururdı
Ṣanurdı baḥr anı kim **görürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 32). [görürdi, -ür, -di]*
101. **Görür** kim avcı almış çevresin ḳurd
Eyitdi yaramadı bana bu yurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 37). [görür, -ür]*
102. Bu ḥāle vāḳıf olup geldi Lālā
Görür kim düşmiş ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 26). [görür, -ür]*
103. **Göreydi** anı ṣanurdı pelengi
Yüzinüñ şīrveş olurdı rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 21). [göreydi, -e, -y, -di]*
104. Velī **gördü** ki zülf-i yāra beñzer
Boyın virdi o zencīre o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 145). [gördü, -dü]*
105. Diken içre **görürler** bir ḳuyı var
Anuñ eyle ṣanurlar kim ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 43). [görürler, -ür, -ler]*
106. Görürler delv üzre bir ḳamer var
Kim anda ne libās u ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 59). [görürler, -ür, -ler]*
107. **Görüp** çiftin yire indi ḥamāme
Görürler var anuñ bālinde nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 19). [görüp, -üp]*

108. **Göricek** anları yüzin çevürdi
Ki menfūrını şan bir kimse gördi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 27). [göricek, -icek]*
109. Kim anı **görmege** cānlar virilsün
Yine görsün gören ölsün dirilsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 7). [görmege, -meg, -e]*
110. **Görüp** ḳaşı hilālin bir nigāruñ
Alup būy-ı gülin bir nev-bahārun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 35). [görüp, -üp]*
111. **Görüp** ol ḥāleti dīvāne oldı
Bu kez hicr odına Pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 27). [görüp, -üp]*
112. **Görüp** şeh-zāde ʿāşıḳ olmış anı
İder bülbül bigi āh u fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 11). [görüp, -üp]*
113. **Görürler** şevḳ eli urdı aña ḍarb
O şemʿ şekli bir şeb itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 25). [görürler, -ür, -ler]*
114. Çıḳup ol ḳaşruñ öñin itdiler seyr
Görürler var aġaçdan bir ʿaceb ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 24). [görürler, -ür, -ler]*
115. Perestübeççeler açup dehānı
Şanasın beñ **görüp** itdi fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 74). [görüp, -üp]*
116. **Görür** ḳaḳum geyürdi ʿāleme ḳār
Yalıñ bulındı düşdi ocaġa nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 35). [görür, -ür]*
117. **Görürler** gülsitānuñ nīk-baḫtı
Çekildi ol yaḳaya ʿıyş-ı raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 5). [görürler, -ür, -ler]*
118. El uzatdı o genc-i sīme **gördi**
Hemān ol dem anı zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 35). [gördi, -di]*
119. Yā ʿāc üzre ḳodılar ābnūsı
Anı **görmek** ḳamu ḫalḳuñ umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 30). [görmek, -mek]*
120. Anı açdurdı şeh **gördi** ki Dāye
İrişdi ḳalb-i pür-ḫışmı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 37). [gördi, -di]*
121. **Görü**r bir āftāb-ı evc-i devlet
Yüzinde berḳ urur nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 23). [görür, -ür]*
122. Seḥergeh **gördi** mihr nīk-baḫt
Kevākib leşkeri devşürdi raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 1). [gördi, -di]*
123. **Görüp** ḫūrşīdini oldı feraḥ-şād
Revān ol serv oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 29). [görüp, -üp]*
124. Anuñ rengīn ü ter **görüp** yanaġın
Işırdılar ṭutup ol dem ḳulaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 71). [görüp, -üp]*
125. Çü **gördi** bunlar ol feraḥ peyāmı
Bulara luṭf ile virdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 33). [gördi, -di]*
126. **Görürler** kim gelür bir bī-bedel pīr
İdemez naḳşını naḳḳāş taşvīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 21). [görürler, -ür, -ler]*
127. Didi ehl-i velāyet **görüp** anı
Bülürse bu bilür ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 7). [görüp, -üp]*
128. **Görür** Pervāne bir mihr-i dil-efrūz
Ṭulūʿ itdi ki ḳıldı ol şebi rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 25). [görür, -ür]*
129. Şükūfe **gördi** kim irişdi bir ḥūr
Güneş bigi yüzine berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 1). [gördi, -di]*
130. **Görürler** kim açuḳdur uġrı ḳapu
Bilürler eylemiş vaḫşet hemān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 17). [görürler, -ür, -ler]*
131. Çıḳardı **göricek** gözinden anı
Ṭutup başına teng itdi cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 37). [göricek, -icek]*
132. Şarāb-ı vaşlı barmaġ ile ṭutdı
Görür ḳuvvetlü bir pāre şu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 50). [görür, -ür]*
133. O dāḫı **gördi** yāre olmış irsāl
Ulaşdurdı sarāy-ı Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 119). [gördi, -di]*
134. **Görürler** kim gelür bir şāh-ı çālāk
Bedenler eylediler yaḳalar çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 21). [görürler, -ür, -ler]*
135. **Görürler** kim gelür bir ʿarıżı māh
Melāḥat mülkine ḳılmış ḫudā şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 9). [görürler, -ür, -ler]*

136. O taṣvīri şu deñlü itdi ġarrā
Kim aña cān virürdi **görse** ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 28). [görse, -se]*
137. Yazarken çeşmini siḥr itdi anuñ
K'ola meftūn **görüp** ḫalḳı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 20). [görüp, -üp]*
138. Kefi ḫūrşīd u parmaḳlar şuʿāʿı
Anı **gördükde** ṣabr eyler vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 68). [gördükde, -dükde]*
139. **Göricek** gözlerini oldı ser-mest
Yem-i ʿışḳ içre kendüden yudı dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 77). [göricek, -icek]*
140. Nihāl envār ile olmış müzeyyen
Olur kim **görse** göñli gözi rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 42). [görse, -se]*
141. **Görüp** dil bülbüli buldı feraḥlar
Ṭaġıldı cümle-i zāġ u teraḥlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 5). [görüp, -üp]*
142. Anuñ ardınca **gördi** geldi bir şīr
Çıḳardı kīşden ḫışm ile bir tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 53). [gördi, -di]*
143. **Göricek** pencesini her dilīrüñ
Ṣarardı ḳorḳusından beñzi şīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 33). [göricek, -icek]*
144. Meger var idi bir remmāl-i kāmil
Göreydi Dāniyāl olurdı ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 2). [göreydi, -e, -y, -di]*
145. Güneş **gördükce** bedr-i ber-kemālin
Ḥicābından ḳızar añlar zevālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 15). [gördükce, -dükce]*
146. Güzeller laʿlīn öper **gördi** rāḥı
Birez ol ḥāle ṣoḳrandı ṣürāḥī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 7). [gördi, -di]*
147. Şu deñlü itdiler kim ʿıyş u ʿişret
Göreydi reşk iderdi ḫalḳ-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 10). [göreydi, -e, -y, -di]*
148. Zemīn anı **görüp** bozardı rūyı
Dem-i serv-i ṣabā saḫt itdi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 5). [görüp, -üp]*
149. **Göricek** Şemʿ ü Pervāne bu faṣlı
Eyitdiler ki bunuñ budur aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 1). [göricek, -icek]*
150. Giriftār eyler idi **görse** şīri
İdeydi ceng olurdı bebr esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 7). [görse, -se]*
151. Anı bir puşteden ger **görse** merdum
Temevvüc eyledi ṣanurdı ḳulzum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 21). [görse, -se]*
152. Ṣafaḳ ṣanmañ görinen surḫı her ṣām
Görüp tīġını ḳan ḳaşandı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 10). [görüp, -üp]*
153. Çıḳardılar **görüp** iki semendi
Revişde her biri bir berḳ-kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 31). [görüp, -üp]*
154. Aña Ḥaḳ virmiş ol añı **görenler** Ẕātiyā anı
Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 9). [görenler, -en, -ler]*
155. Hey ne ṭatlu yār imişsin acılıḳlar görme sen
Görmedüm ʿālemde ben bir sen ḳadar şīrīn-kelām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 4). [görmedüm, -me, -dü, -m]*
156. **Görürsin** kim çıḳar yirden buḫārı
İder rūy-ı hevāda ol ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 35). [görürsin, -ür, -sin]*
157. Görinür on sekiz biñ ʿālem andan
N'olayuñ **görsek** ol şāh-ı cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 56). [görsek, -se, -k]*
158. **Görür** ḳuvvetlüdür vaṣl-ı şarābı
Revān ṭamlatdı bir ḳaç ḳatre ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 75). [görür, -ür]*
159. **Görürler** şād u ḫandān ġāyet anı
Yidirmişler meger kim zaʿferānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 85). [görürler, -ür, -ler]*
160. Anuñ nā-geh **görür** naḳşın o naḳḳāş
Derūnında olur resm ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 29). [görür, -ür]*
161. Cihānda dil bugün **görsün** ki kārı
İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 11). [görsün, -sün]*
162. Yine aradılar cümle cihānı
Bulınmadı vefāveş **görmiş** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 24). [görmiş, -miş]*
163. **Görür** Pervāne Şemʿe ṭālib olmış
Göñülde nār-ı ʿışḳı ġālib olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 25). [görür, -ür]*

gör-: *Kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak.*

1. **Göremez** mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya ṣāfi ṣarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 7). [göremez, -e, -mez]*

gör ki: *Bunu bir gör, işit ki.*

1. Binüp atına Nāṣır **gör ki** n'itdi
   O remmālüñ didügi yaña gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 35). [gör ki,]*
2. Ser-ā-ser cund-ı Zengī **gör ki** n'itdi
   Düşüp ayaḳlara yil aşdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 23). [gör ki,]*

gör ne kıldı: *Bak ne yaptı.*

1. İlüp ṭaşa ayaġı yıḳılurdı
   Aña dīvānelik **gör ne ḳılurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 18). [gör ne ḳılurdı, -ur, -dı]*
2. Boyınca serv-i ḳametler yıḳıldı
   Bulara rūzgārı **gör ne ḳıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 10). [gör ne ḳıldı,]*

gördi kaç-: *Görüp uzaklaşmak.*

1. Yine şeh-bāz-ı zerrīn-per per açdı
   Anı murġān-ı sīmīn **gördi ḳaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 6). [gördi ḳaçdı, -dı]*

gören: *Gören kişi.*

1. O şemʿ u ḫalḳ aña pervāne olsun
   Gören pervāneveş dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 120). [gören,]*
2. Çü düşdi ʿaksi afaḳa o ḳanun
   Ṣafaḳ ṣandı **görenler** rengin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 22). [görenler, -ler]*
3. İçi pür-ḥūr adı Cennet-ābād
   Gören bende olurdı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 4). [gören,]*
4. O yirde yapdı bir zībā sarāyı
   Gören gütmez idi Firdevs arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 26). [gören,]*
5. Gözin açup **gören** ṣāḥib-naẓarlar
   Dir idi Allah Allah nice beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 29). [gören,]*
6. Eger kim keh-rübā yazsa ḳapar kāh
   Güzeller yazsa **görenler** ider āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 16). [görenler, -ler]*
7. **Görenler** dir idi kāmil gördüm anı
   Miṣālin ṣanmañ anuñ gördi Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 19). [görenler dir idi, -r, -idi]*
8. Ol ortalıḳda gösterdi kemālin
   Görenler bilmedi ḳılca ḫayālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 10). [görenler, -ler]*
9. Anı şol deñlü ḫoşter yazdı kim u
   Ṣanurlardı **görenler** bir içim ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 16). [görenler, -ler]*
10. O şeklüñ gerdenin dirdi **görenler**
    Duʿā-yı nūr ṭūmārına beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 17). [görenler, -ler]*
11. O sāʿat bir ḳıl üzre yazdı anı
    Görenler didi taḥsīn ol miyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 8). [görenler, -di]*
12. Ġulām-ı ḳāmetidür serv-i āzād
    Gören ḫūrşīdini olur feraḫ-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 64). [gören,]*
13. Yazılmış üstine dirler buña Şemʿ
    Görenler idemezler özlerin cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 60). [görenler, -ler]*

14. Ḳodı ʿāc üzre ol şeh abnūsı
Görenler itdi istiḥsān ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 18). [görenler, -ler]*
15. Següñ ḫınzırı yırtar her birisi
Gören dir it dişi ṭoñuz derisi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 44). [gören]*
16. Oḳıyup şiʿri geçdi kendüzinden
Görenler cānı yoḳ şandı yüzinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 2). [görenler, -ler]*
17. Bulınmazdı içinde zerrece nem
Gören şanur anı çāh-ı cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 8). [gören,]*
18. Şanurdı **gören** anda māh-ı tābı
Melek-rūlar uçurmışlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 7). [gören,]*
19. Varup ol ṭaş baġırlu dil-rübāyı
Görenler terk ider tāc u ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 14). [görenler, -ler]*
20. Getürdi ol perīler murġı der-ḫāl
Görenler şandılar uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 24). [görenler, -ler]*
21. Yapar oġlına bir zibā sarāyı
Gören Cennet şanurdı ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 8). [gören,]*
22. **Görenler** dirler ol serv-i bülendi
Ḳuluñuz eyleme āzād efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 17). [görenler, -ler]*
23. İkisi döne döne raḳṣı itdi
Görenler ḳaldı ḥayrān ʿaḳlı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 6). [görenler, -ler]*
24. Zemīnüñ mey bigi cūş itdi ḳanı
Görenler lāle şandı yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 58). [görenler, -ler]*
25. Muṣaffa sīm ḫālişden ruḫāmı
Gören Cennet şanurdı ol maḳāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 12). [gören,]*
26. Yaşıl muma müşābih cümle servi
Şanur şuʿle **gören** anda tezervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 32). [gören,]*
27. **Görenler** dir seni firḳat seḫābı
Ne deryādan getürmişdür bu ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 15). [görenler, -ler]*
28. **Görenler** bülbül-i gūyā şanurdı
Yāḫud ṭūṭī-i şeker-ḫā şanurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 7). [görenler, -ler]*
29. **Gören** ol şemselerle dir birinci
Şadef şaḳ oluban dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 43). [gören,]*
30. O bezmüñ oldı şīrīn-kārı ḥelvā
Görenler didiler şīrīn temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 84). [görenler, -ler]*
31. Sarāyı şaḥnını surḫ itdi ḳanı
Şafaḳ şandı **görenler** gökde anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 18). [görenler, -ler]*
32. Ser-ā-ser çeşmi çeşme eyledi u
Görenler didi bu gözden elüñ yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 14). [görenler, -ler]*
33. **Gören** farḳ eylemez anı dürerden
Pür oldı dāmen-i şaḥrā güherden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 31). [gören, -en]*
34. Şu deñlü zelzele oldı o sāʿat
Görenler şandılar ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 16). [görenler, -ler]*
35. Anuñla göklere ṭaʿn eyledi ḫāk
Görenler şandı on oldı nüh eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 12). [görenler, -ler]*
36. Suvār oldı ol ata ol dem ol şāh
Gören şandı görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 10). [gören,]*
37. **Gören** ol ḳulleyi dir idüp inṣāf
Bunuñ yanında puşte ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 11). [gören,]*
38. Şu deñlü itdiler kim şehri ziynet
Görenler şandı anı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 44). [görenler, -ler]*
39. **Gören** dirdi çenārı bir dil-ārā
Eliyle ayaġın itmiş müḥennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 29). [gören,]*
40. **Görenler** ḥüsn-i ḫaṭṭın idemez ḳīl
Şanasın kim mehi naḳş itdi Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 3). [görenler, -ler]*
41. Şanurdı **gören** anı şāh-ı mārān
Tekellümler ider mānend-i insān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 3). [gören,]*
42. Getürdi bir varaḳ ol ḫūr-ı behcet
Gören şanur ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 8). [gören,]*
43. Şaralum kendümüz muḥkem ulaḳvār
Ulaḳ şansın **görenler** bizi ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 50). [görenler, -ler]*
44. **Gören** kimse o bedr-i ber-kemāli
Beli ḫaḳḳında ḳalmaz ḳılca ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 7). [gören,]*

45. Çenār-ı bī-bedeller bitmiş anda
Gören Ṭūbā ṣanur bāġ-ı cinānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 34). [gören,]*
46. Güneş dirler **görenler** her ʿimādın
Semā dirsem yiri anlaruñ adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 47). [görenler, -ler]*
47. Şu deñlü vāfir itdi ol gice er
Ṣanurlardı **görenler** rūz-ı maḥşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 18). [görenler, -ler]*
48. El üzre ṭutdılar dāne birinci
Gören her dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 10). [gören,]*
49. Gören ol yirde ol nuḳl ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [gören,]*
50. Pür itmiş dehr şeftalüye ḳandı
Anı **görenlerüñ** aġzı ṣulandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 16). [görenlerüñ, -ler, -üñ]*
51. **Görenler** anları olur feraḥnāk
İderler ḫalḳı dehre şāh-ı Ḍaḥḥāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 27). [görenler, -ler]*
52. Ṣanurdı ṭoġdı gün anı **görenler**
Se-ā-ser şemʿler olurdı bī-fer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 15). [görenler, -ler]*
53. Özini ṣol ḳadar itdi ki ziynet
Ṣanurdı **gören** anı ḥūr-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 10). [gören,]*
54. Gören ol zīn ile dir ol semendi
Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [gören,]*
55. Ṣanur bir serv-ḳad **gören** sinānı
Ṣoḳunmış başa mīr-i ʿāşıḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 13). [gören,]*
56. İrişmiş göge bayraḳlar yaşıl āl
Gören ḳavs-ı ḳuzaḥ ṣanurdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 16). [gören,]*
57. Revişde berḳāsā vü ṣabāāsān
Gören anı ṣanur taḫt-ı Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 6). [gören,]*
58. Yazılmış anda şekl-i ḥūr u ġılmān
Gören ṣanurdı kim anlarda var cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 36). [gören,]*
59. O bir ḳaplan ḳılıḳlı şīr-heybet
Görenler didi bu ʿaynı ṣecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 6). [görenler, -ler]*
60. Ṣulu düşmiş be-ġāyet āb-ı Kevs̲er
Gören dirdi bir içim ṣuya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 40). [gören, -di]*
61. Yazılmış selsebīl ol deñlü ḫoşter
Görenler dirdi ʿaynı laʿl-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 44). [görenler, -di]*
62. İderler surḫ aṭlas sāyebānı
Ṣafaḳ ṣanur felekde **gören** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 8). [gören,]*
63. O tāc ile **gören** dir anı ol gün
Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 23). [gören,]*
64. O rengīn cāme ḳurtardı taraḥdan
Gören farḳ itmedi ḳavs-ı ḳuzaḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 96). [gören,]*
65. Yetişdi bunlara virdi selāmı
Görenler ḫulḳını oldı ġulāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 30). [görenler, -ler]*
66. Şu deñlü şems iḥsān itdi aña
Görenler māh bigi ḳaldı ṭaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 90). [görenler, -ler]*
67. Nedenlü nūn ki var her biri bir gül
Olur anı **gören** der-ḥāl bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 10). [gören,]*
68. **Görenle**r şād u ḫurrem olur anı
Suṭūr olmışdur anuñ nerdubānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 21). [görenler, -ler]*

gören ādem ṣanur: *Gören insan sanır.*

1. Beni **ādem ṣanur gören** birūnum
Ṭoludur kibr ü kīn ile derūnum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 13). [gören ādem ṣanur,]*

görin-: *Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek.*

1. Cemāl-i vaḥdetine itdi mirʾāt
Görinsün diyü anda cümle evḳāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 72). [görinsün, -sün]*

2. Ḳamu ʿālem içinde her ne kim var
   Görinür anda hep tekrār tekrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 78). [görinür, -ür]*
3. **Görinü**r on sekiz biñ ʿālem andan
   N'olayuñ görsek ol şāh-ı cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 55). [görinür, -ür]*
4. Yüzi āyīne-i İskender anuñ
   Görinür ʿaks-i rūyında cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 14). [görinür, -ür]*
5. Nice olmaya lāyıḳ āferine
   Peri geçse żiyāsından **görine** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 10). [görine, -e]*
6. Gice gezse **görinmezdi** duḫānveş
   Nuḫūsetde o Keyvān ile beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 9). [görinmezdi, -mez, -di]*
7. Görür Şemʿün vucūduñdan eṣer yoḳ
   Görinmez nesne hicr odından artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 18). [görinmez, -mez]*
8. Şu deñlü itdi ol şeydā tebessüm
   Görindi ser-be-ser dendān-ı encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 4). [görindi, -di]*
9. Bulıtlanmışdı gök **görinmedi** māh
   Ḳıyās itdi ki olmışdur seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 13). [görinmedi, -me, -di]*
10. Meger nīlüfer-i cūy seḥergāh
    Görindi ḥavż-ı nīli içre nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 2). [görindi, -di]*
11. Şafaḳ şanmañ **görinen** surḫı her şām
    Görüp tīġını ḳan ḳaşandı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 9). [görinen, -en]*
12. **Görindi** ṣubḥ-dem ol keştī-i zer
    Baturdı zevraḳ-ı sīmi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 3). [görindi, -di]*
13. **Görindi** nā-gehān bir ḫūb-ṣūret
    Göricek anı Zühre itdi ġıybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 1). [görindi, -di]*
14. **Görinür** Şemʿ altun şemʿdāndan
    Ṣan altunlu yaḳadan sīm gerdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 9). [görinür, -ür]*
15. Eger ʿuṣṣāḳa **görinmezse** dil-dār
    Gül-i gülzār-ı Cennet görinür nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 101). [görinmezse, -mez, -se]*
16. Eger ʿuṣṣāḳa görinmezse dil-dār
    Gül-i gülzār-ı Cennet **görinür** nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 102). [görinür, -ür]*
17. O tācı başına kim geymiş ol şāh
    Ṣanasın serv ucından **görinür** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 22). [görinür, -ür]*

görinmez ol-: *Gözden kaybolmak.*

1. Cihāna nūr-ı ḥüsni ṣaldı pertev
   Görinmez oldı rūy-ı māh-ı şeb-rev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 24). [görinmez oldı, -dı]*

görmez ol-: *Göremeyecek hâle gelmek.*

1. O mihri **görmez olaldan** Şükūfe
   Cemāli bedri irmişdi ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 19). [görmez olaldan, -al, -dan]*

görmiş degül: *Görmemiş, görülmemiş.*

1. Baña virdüñ ki bu ḫoş gülsitānı
   Daḫı **görmiş degül** bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 6). [görmiş degül,]*

görünmez ol-: *Görünmez olmak, görülmemek, fark edilmemek.*

1. Felek şöyle bitürdi verd-i zerdi
   Görünmez oldı bāġ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 6). [görünmez oldı, -dı]*

görüp ʿāşıḳ ol-: *Görüp gönül vermek.*

1. **Görüp** şeh-zāde ʿ**āşıḳ oldı** anı
   Diler kim vire ol taşvīre cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 25). [görüp ʿāşıḳ oldı, -dı]*

görüp dur-: *Sürekli karşılaşmak.*

1. O mülki seyr iderken ol zamānda
   Görüp dururdı bu ʿayyārı anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 36). [görüp dururdı, -ur, -dı]*

görüp güliş-: *Görünce gülüşmek.*

1. Sipihrüñ zer yataġı yire düşdi
   Görüp anı ḳamu encüm **gülişdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 2). [görüp gülişdi, -di]*

görür ol-: *Görmeye başlamak.*

1. **Görür olmış** ḫazān verd-i sefīdi
   Nite kim kendünüñ berk-i ümīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 3). [görür olmış, -mış]*

göster-: *Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.*

1. Dem-i Davūd-ı ḫūb-āvāz ḥaḳḳı
   Anuñ **gösterdigi** iʿcāz ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 78). [gösterdigi, -digi]*
2. O gökden **gösterür** nīm-āftābı
   Varanuñ ayaġına döker ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 21). [gösterür, -ür]*
3. Dem-ā-dem **gösterür** ol ṣūḫ-ı raʿnā
   Sühā'dan ḫande vaḳtinde Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 11). [gösterür, -ür]*
4. Ḳuşandı anı ol ḫüsn ili şāhı
   O dem **gösterdi** gökden nīm-māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 18). [gösterdi, -di]*

götür-: *Gitmesini sağlamak.*

1. Elinde nergisüñ zerrīn ayaġı
   Şaḳāyıḳ **götürür** laʿlīn ḳabaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 46). [götürür, -ür]*
2. Şarılmışla bunı anlar **götürdi**
   O sāʿat şāhuñ öñine getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 35). [götürdi, -di]*
3. **Götürdük** anı bir zindāna ḳoyduḳ
   Şeh-i ʿālem-penāhuñ bāḳī buyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 27). [götürdük, -dü, -k]*
4. Çıḳardı tācını eflāka atdı
   Ġam esbābın **götürdi** ḫāke atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 54). [götürdi, -di]*
5. Anuñ sulṭān-ı Çīn mührin **götürdi**
   Duʿā desti bigi yüzine sürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 45). [götürdi, -di]*
6. **Götürdi** mührin açdı anı sulṭān
   ʿİnādı itmiş aña gördi ʿunvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 19). [götürdi, -di]*
7. Buları gördi kim ḳopardı tozı
   Götürdi düşmen ol sāʿat ḳopuzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 94). [götürdi, -di]*

8. **Götürmiş** dökerek derler gül-ābı
   Kim ol şeh-bāzlar süklün kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 13). [götürmiş, -miş]*

göynüklü eyle-: *Vücudunda yanık yarası etmek.*

1. Benüm bigi anı **göynüklü eyle**
   Ser-ā-ser şevḳ odından yüklü eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 113). [göynüklü eyle,]*

göynüklü kul it-: *Vücudunda yanık yarası olan kul etmek.*

1. Günāhum ḫarmanın yaḳsun kül itsün
   Beni sen şāha **göynüklü ḳul itsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 30). [göynüklü ḳul itsün, -sün]*

göz: *Göz, görme organı.*

1. **Gözlerümüñ** yirlere dökdi ser-ā-ser ḳanını
   Nāme-i dil-berde ṣaflar baġlayup geldi suṭūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 9). [gözlerümüñ, -ler, -üm, -üñ]*
2. **Gözü**m yüz yumaz aġlamaḳda şāhum
   Nice aġ ola bu rūy-ı siyāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 17). [gözüm, -üm]*
3. **Gözi** ʿāmildür iklīm-i cemāle
   Olupdur ḥācibi aña ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 65). [gözi, -i]*
4. Göricek **gözlerini** oldı ser-mest
   Yem-i ʿışḳ içre kendüden yudı dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 77). [gözlerini, -ler, -i, -n, -i]*
5. Rıżā şemʿin bu nār-ı ḥükme yandur
   Gözini ḫāb-ı ġafletden uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 40). [gözini, -i, -n, -i]*
6. **Gözinden** n'ola ger gitmezse çeşmek
   Naccār olmaz başından hīç münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 25). [gözinden, -i, -n, -den]*
7. Çü düşdi şāh-zāde Şemʿden dūr
   Cihān anuñ **gözine** oldı deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 2). [gözine, -i, -n, -e]*
8. Sevincinden **gözi** oldı güher-pāş
   Aḳar ṣu bigi ol dem nāmeye yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 23). [gözi, -i]*
9. Yavuz **gözden** vucūduñ ṣaḳlasun Ḥaḳ
   ʿAdū ḳoysun elüñden başa ṭopraḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 43). [gözden, -den]*
10. O mektūb üstine ṣaçdı ser-ā-ser
    Feraḥdan **gözleri** derya-yı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 50). [gözleri, -ler, -i]*
11. **Gözinden** nūr anuñ Yaʿḳūbveş dūr
    Olup dururdı oldı yine pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 23). [gözinden, -i, -n, -den]*
12. Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler il
    Dökerler **gözlerinden** ebrveş seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 66). [gözlerinden, -leri, -n, -den]*

göz: *Göz II Bakış.*

1. Ser-ā-ser çeşmi çeşme eyledi u
   Görenler didi bu **gözden** elüñ yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 14). [gözden, -den]*
2. **Gözinden** ser-nigūn Hārūt u Mārūt
   Sözinden ḫasta cāna irişür ḳut *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 5). [gözinden, -i, -n, -den]*
3. İrer insāna afet **gözlerinden**
   İrişür cāna rāhat sözlerinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 37). [gözlerinden, -ler, -i, -n, -den]*

göz aç-: *Çevreyi tanımaya başlamak.*

1. **Göz açup** her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḥt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 9). [göz açup, -up]*

göz aç-: *Uyanık olmak, dikkatli olmak.*

1. **Gözin aç** ṭoġrı baḳ ol aña nāẓır
   Cemāl-i vaḥdet olur anda ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 73). [gözin aç,]*
2. **Gözin açup** gören ṣāḥib-naẓarlar
   Dir idi Allah Allah nice beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 29). [gözin açup, -up]*
3. **Gözüñ aç** on sekiz biñ ʿālemi gördükce ḥaẓẓ eyle
   Yine bir ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 9). [gözüñ aç,]*
4. Olur ẓāhir eserlerden müʾessir
   Naẓar eyle **gözüñ aç** ey müdebbir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 18). [gözüñ aç,]*

göz açup yummadan: *Çok kısa bir zaman içinde.*

1. Çıḳup uġrı ḳapudan yola girdi
   Göz açup yummadan zindāna irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 30). [göz açup yummadan,]*

göz deryāsı: *Göz denizi.*

1. **Gözi deryāsınuñ** cūş itdi ābı
   Büridi necm-i ezher āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 47). [gözi deryāsınuñ, -nuñ]*

göz eri: *Gözün görebileceği uzaklık.*

1. Anuñ seyri serīʿ idi ḳamerden
   Geçerdi **göz erim** ḥiss-i naẓardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 4). [göz erim, -m]*

göz göre: *Herkesin gözü önünde.*

1. Görürler **göz göre** ʿAnka'nı serçe
   Ṭutarlar laʿl u yāḳūtuñı şırça *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 17). [göz göre,]*

göz görmeden kulaḳdan ʿāşık ol-: *İnsan gözleriyle görmediği hâlde, sözü edilen kişi hakkında güzel ve kulağa hoş gelen şeyler duyduğunda o kişiye karşı sevgi ve muhabbet besler, hatta âşık da olabilir.*

1. Kişi bir dil-ber işitse ıraḳdan
   Olur göz görmeden ʿāşıḳ ḳulaḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 6). [göz görmeden ḳulaḳdan ʿāşıḳ olur, -ur]*

göz görmeyicek göñül katlanur: *`yakınımızda bulunmayanların özlemine, acısına daha kolay dayanabiliriz` anlamında kullanılan bir söz.*

1. Meseldür cümle ʿālem içre bu söz
   Ki **göñül ḳatlanur görmeyicek göz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 38). [göz görmeyicek göñül ḳatlanur,]*

göz karası: *Gözün siyah kısmı.*

1. Seḥergehden ṭurup Pervāne evvel
   Revān **göz ḳarasını** eyledi ḫal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 8). [göz ḳarasını, -n, -ı]*
2. Revān **göz ḳarasın** yaşumla ezdüm
   Aña pür-sūz ḥasret-nāme yazdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 35). [göz ḳarasın, -n]*

göz ḳıp-: *Göz kırpmak II Ortadan kaybolmak.*

1. Yine **göz ḳıpdı** gitdi şāh-ı encüm
   Bu ebkār-ı nucūm itdi tebessüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 1). [göz ḳıpdı, -dı]*

göz ḳıp-: *Göz kırpmak II Niyetini belli edecek eylemlerde bulunmak.*

1. Ḳılıçlar ḳalḳanuñ çarpar yüzini
   Velī ḫavf eyleyüp **ḳıpmaz gözini** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 42). [gözini ḳıpmaz, -maz]*

göz nūrı: *Gözün ışığı II Çok sevilen, değerli sayılan kimse için kullanılan söz grubu.*

1. Ṣafā geldüñ benüm gönlüm surūrı
   Ḳamu ṣāḥib-naẓarlar **gözi nūrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 42). [gözi nūrı,]*
2. **Gözüm nūrı** o ḳaṣrı rūşen itsün
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 27). [gözüm nūrı,]*
3. Müşerref eylesün ben bī-ḫużūrı
   Gözümüñ nūrı gönlümün surūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 14). [gözümüñ nūrı,]*

göz perdesi: *Gözün perdesi II Göze âriz olan beyaz leke.*

1. **Gözinüñ perdesinden** düzdi kāġıd
   Getürdi bir nigār-ı sīm-sāʿid *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 9). [gözinüñ perdesinden, -n, -den]*

göz pür-nūr ol-: *Gözü aydınlanmak.*

1. Yüzüñ gördüm **gözüm pür-nūr oldı**
   Şeb-i ġuṣṣa gönülden dūr oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 37). [gözüm pür-nūr oldı, -dı]*

göz öñinde: *Apaçık, belirgin, aşikâr olarak.*

1. **Gözi öñinde** anuñ iki leşker
   Girişdi biri birine ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 39). [gözi öñinde, -n, -de]*
2. **Gözi öñinde** maḫlūḳuñ ser-ā-ser
   Biribirine girdi iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 5). [gözi öñinde,]*

göz sil-: *Gözdeki yaşları silmek.*

1. **Gözüñ sil** dökme encüm ey oġul sen
   O māhı menzilüñe irgürem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 3). [gözüñ sil,]*

göz süz-: *Süzgün bakış atmak, başını tam çevirmeden bakmak.*

1. **Gözini süzse** nergis defʿī cebri
   Uġurladı ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 45). [gözini süzse, -se]*

göz regi: *Gözün damarı.*

1. **Gözinüñ reglerini** aña der-ḥāl
   Ṭoladı nite kim bir rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 3). [gözinüñ reglerini, -ler]*

göz ü kaş: *(Sevgilinin) göz ve kaşı.*

1. Anuñ nā-geh görür naḳşın o naḳḳāş
   Derūnında olur resm ol **göz ü ḳaş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 30). [göz ü ḳaş,]*

göz yaşı: *Gözyaşı bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri, yaş.*

1. **Gözi yaşı** zemīni seyle virdi
   Sipihrüñ bād-ı āhın yile virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 31). [gözi yaşı,]*

göz yaşı ak-: *Ağlamak.*

1. Feraḥdan **gözlerinüñ aḳdı yaşı**
   Pür oldı nūr-ı şādī içi ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 31). [gözlerinüñ yaşı aḳdı, -dı]*

göz yaşı dök-: *(Acı, kederden) ağlamak, gözyaşı dökmek.*

1. Güneş bigi irişsün göge başı
   Dökilsün nāẓırınuñ **gözi yaşı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 118). [gözi yaşı dökilsün, -il, -sün]*

göz yum-: *Gözünü kapamak.*

1. **Gözini yumdı** ḫᵛāba vardı ḫūrşīd
   Uyandı uyḫudan Bercīs ü Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 3). [gözini yumdı, -dı]*

göz yum-: *Gözünü kapamak II Umudunu kesmek; artık olacağını beklememek.*

1. Nucūmāsā **gözin yummadan** ol māh
   O şādīden o gice tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 33). [gözin yum, -madan,]*

göz yumduġı dem: *Gözünü yumduğu an II Umudunu kestiği an.*

1. Olur **göz yumduġı dem** ol ser-efrāz
   Çıḳardı ḳaşrdan gūyā kim āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 121). [göz yumduġı dem,]*

gözden dök-: *Gözden akıtmak.*

1. İdindüm sensiz āh u eşki hem-dem
   Gözümden dökerüm hem yaş u hem dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 80). [gözümden dökerüm, -er, -üm]*

gözden geçür-: *Köprünün gözünden geçmesini sağlamak II İncelemek, bakmak, seyretmek.*

1. Duʿā desti bigi yüzine sürdi
   O kuḥlāsā ḫaṭı **gözden geçürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 36). [gözden geçürdi, -di]*

gözden geçür-: *Okumak.*

1. O kuḥlāsā ḳaṭı **geçürdi gözden**
   Muraṣṣaʿ yazmış anı bu yüzden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 27). [gözden geçürdi, -di]*
2. Hemān ʿayn-ı sevād-ı dīde gördi
   O kuḥlāsā ḫaṭı **gözden geçürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 52). [gözden geçürdi, -di]*
3. O dem **gözden geçürdi** şāh der-ḥāl
   Anı Çīn begleri itmişler irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 53). [gözden geçürdi, -di]*

göze sürme çek-: *Gözleri sürme ile boyamak.*

1. **Gözine** şöyle ḫoş **çekdi** ki **sürme**
   Gör anı ḥūr ʿayni hīç görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 7). [gözine sürme çekdi, -di]*

göze ṭuş eyle-: *Göz önüne getirmek.*

1. Ḫazāna varmadan ʿömrüm bahārı
   Gözüme eyle ṭuş ol gül-ʿiẕārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 48). [gözüme ṭuş eyle,]*

gözi bādām: *Badem gözlü.*

1. **Gözi bādām** dil-berler çörekler
   Yüzi gül dil-rübālardur börekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 31). [gözi bādām,]*

gözi göñli açıl-: *Gözü gönlü açılmak, ferahlamak.*

1. **Açıldı göñli gözi** rūşen oldı
   Yaşı cūş itdi zemzemveş şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 31). [gözi göñli açıldı, -dı]*

gözi göñli pür-nūr ol-: *Gözü gönlü açılmak II İçi huzur dolmak, neşelenmek, ferahlamak.*

1. Göricek anları sulṭān-ı Faġfūr
   Feraḥdan **göñli gözi oldı pür-nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 34). [gözi göñli pür-nūr oldı, -dı]*

gözi göñli rūşen ol-: *Neşelenmek, ferahlamak.*

1. Nihāl envār ile olmış müzeyyen
   Olur kim görse **göñli gözi rūşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 42). [gözi göñli rūşen olur, -ur]*

gözi şehlā: *Hafif şaşı gözlü.*

1. **Gözi şehlā** ġulāmı yaḳdı nergis
   Açıldı göñli gördi anı herkes *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 7). [gözi şehlā,]*

gözi tuş ol-: *Gözü ilişmek, birdenbire veya istemeden görmek.*

1. İçine şu bigi oldı revāne
   Gözi ṭuş oldı bir nāzük civāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 32). [gözi ṭuş oldı, -dı]*

gözinde yaşı ḥāżır: *Ağlamaya hazır.*

1. Yüzine her kim anuñ ola nāẓır
   Gözinden nūr bigi **yaşı ḥāżır** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 6). [gözinden yaşı ḥāżır,]*

gözinden çık-: *Hemen bir bakışta, bir görüşte tanımak ve hatırlamak.*

1. **Çıḳardı** göricek **gözinden** anı
   Ṭutup başına teng itdi cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 37). [gözinden çıḳardı, -ar, -dı]*

gözinden cūş eyle-: *Gözünden akmak.*

1. Bu sözi Şemʿ idince şāhdan gūş
   Yürek ḳanı **gözinden eyledi cūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 34). [gözinden cūş eyledi, -di]*

gözinden yaş dök-: *Ağlamak.*

1. Gidüp ṭolābveş şāhuñ ḳarārı
   Gözinden dökdi yaşı ḳıldı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 28). [gözinden yaşı dökdi, -di]*

gözi yaşlar dök-: *Ağlamak.*

1. İrişmiş başına sevdā buḫārı
   Gözi yaşlar döker gördükçe yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 24). [gözi yaşlar döker, -er]*

gözle-: *Gözetmek, bir duruma tüm dikkatini sevketmek.*

1. Göz açup her ne cihetden **gözlesem** senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 9). [gözlesem, -se, -m]*

2. Muḥal olanlara eyle siyāset
Maḥallin **gözlegil** fevt itme furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 54). [gözlegil, -gil]*

gözler ḳalʿasın al-: *Göz kalelerini fethetmek.*

1. Yürüyiş eyleyüp eliyle yap yap
Şeh-i ḫᵛāb **aldı gözler ḳalʿasın** hep *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 8). [gözler ḳalʿasın aldı, -dı]*

gözleri bīmār: *Mahmur gözlü.*

1. Hemān ḳaṣd itdi ol Cemşīd-miḳdār
Vire ol **gözleri bīmāri** tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 26). [gözleri bīmāri, -i]*

gözleri cellād: *Bakışları öldürücü.*

1. Anı ol **gözleri cellād** çaldı
Göñüller mülkine āşūb ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 13). [gözleri cellād,]*

gözleri ḳan ile ṭol-: *Gözleri kanla dolmak.*

1. Ṣaf-ı aʿdāda ulu yas oldı
Zirihler **gözleri ḳan ile ṭoldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 44). [gözleri ḳan ile ṭoldı, -dı]*

gözleri mestān: *Gözleri mahmur, gözleri baygın.*

1. Mest eyledi cām-ı mey-i ʿışḳuñ beni ġāyet
Ben mestüñi ey **gözleri mestānum** unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 10). [gözleri mestānum, -um]*

gözleri mestāne: *Gözleri baygın bakan kimse.*

1. Revān ol **gözleri mestāne** girdi
Ki bir fānūsa ṣan pervāne girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 13). [gözleri mestāne,]*

gözleri ṭuş ol-: *Gözü ilişmek; bakmak.*

1. Baḳarken göge **oldı gözleri ṭuş**
Görür uçar hevāda bir büyük ḳuş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 5). [gözleri ṭuş oldı, -dı]*

gözleri yaşı seyl ol-: *Göz yaşları sel gibi akmak.*

1. Ki ol gül-çehre yirinde eser yil
Bularuñ **gözleri yaşı olur seyl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 10). [gözleri yaşı seyl olur, -ur]*

gözlerin aç-: *Gözlerini açmak, uyanmak II Kendine gelmek.*

1. Eṭibbā eylediler aña ṭīmār
   Kim **açа gözlerin** ol çeşm-i bīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 46). [gözlerin açа, -a]*

gözlerin öp-: *Gözlerinden öpmek.*

1. Pes andan ey lebi mül **gözlerin öp**
   Düş ayaġına seller bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 33). [gözlerin öp,]*

gözüñ aydın di-: *Sevinçli bir olay dolayısıyla kullanılan bir kutlama sözü.*

1. Çün ol meh geldi ol zībā maḳāma
   Cemāli **gözüñ aydın didi** cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 44). [gözüñ aydın didi, -di]*

gözüñ üstinde kaşuñ var dimez: *(birine) gözünün üstünde kaşın var dememek, birinin her davranışını hoş görmek.*

1. **Dimezken** ḳaşların ḳazıtdı ol yār
   Kimesne **gözüñ üstinde ḳaşuñ var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 10). [gözüñ üstinde ḳaşuñ var dimezken, -ken]*

gözüne görün-: *Belli, açık, aşikar olmak.*

1. Giderken bendelerle serv-i āzād
   Göründi gözlerine Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 50). [gözlerine göründi, -di]*

ġubāra ġark ol-: *Toza batmak.*

1. Ser-ā-ser cismi **ġarḳ olmış ġubāra**
   Göñüller ṣan ki ḥüzn-i ḫaṭṭ-ı yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 31). [ġubāra ġarḳ olmış, -mış]*

ġubārı eflāke ir-: *Tozu göğe ermek.*

1. Ḳopa toz ayaġından ceng-i tunduñ
   Ġubārı ire eflāke o cunduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 72). [ġubārı eflāke ire, -e]*

ġubār-ı ġussa: *Keder tozu.*

1. Ṣabā ferrāş ü ẓıll-ı serv cārū
   Ġubār-ı ġussayı dilden sürer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 56). [ġubār-ı ġussayı, -y, -ı]*

ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber: *Sevgilinin ayva tüylerinin tozu.*

1. O gerd ol şehri ḥıfẓ itdi ser-ā-ser
   ʿİẕārın ṣan **ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 12). [ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber,]*

ġulām: *Erkek köle.*

1. Ḫoş mübāreksin ki tā geldüñ efendümden benüm
   Ḫᵛāce-i endūhdan āzād oldum ben **ġulām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 8). [ġulām,]*
2. Gözi şehlā **ġulāmı** yaḳdı nergis
   Açıldı göñli gördi anı herkes *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 7). [ġulāmı, -ı]*
3. Kişi dū cihāna cān ider ʿışḳ
   Ġulāmı şāh ile yeksān ider ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 56). [ġulāmı, -ı]*

ġulām ol-: *Köle olmak.*

1. Yetişdi bunlara virdi selāmı
   Görenler ḫulḳını **oldı ġulāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 30). [ġulāmı oldı, -dı]*

ġulām u māh-rū: *Erkek köle ve ay yüzlü.*

1. Bile bī-ḥad **ġulām u māh-rūlar**
   Melekdür ṣan ki gökden indi bular *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 29). [ġulām u māh-rūlar, -lar]*

ġulām-ı bī-naẓīri: *Eşsiz köle.*

1. Daḫı ol biñ **ġulām-ı bī-naẓīri**
   Cihān her birinüñ ḫüsni esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 33). [ġulām-ı bī-naẓīri,]*

ġulām-ı iʿtidālı ol-: *Uyumlu köle olmak.*

1. Zemīne aḳçe döküp ṣaçdı malı
   Felek **oldı ġulām-ı iʿtidālı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 26). [ġulām-ı iʿtidālı oldı, -dı]*

ġulām-ı ḳāmeti: *Boyun kölesi.*

1. **Ġulām-ı ḳāmetidür** serv-i āzād
   Gören ḫūrşīdini olur feraḥ-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 63). [ġulām-ı ḳāmetidür, -dür]*

ġulām-ı kemter: *En hakir köle.*

1. Didi ey meh günüñ günden yig olsun
   Ġulām-ı kemterüñ Mışr'a beg olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 30). [ġulām-ı kemter, üñ,]*

ġulāmı var: *Kölesi var.*

1. Şehüñ **var** idi on ġarrā **ġulāmı**
   Ḳamunuñ bī-nazīri vü benāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 7). [ġulāmı var idi, -idi]*

gunciş: *Serçe.*

1. Şikār olur mı bir **guncişle** ʿAnḳā
   Olur mı bir ḳadeḥ deryāya meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 85). [guncişle, -le]*

ġurbetde bimār k'ol-: *Ki gurbette hasta olmak.*

1. Anuñ ḥaḳḳı **k'ola ġurbetde bimār**
   Kimesne baḳmaya ḳılmaya tımār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 65). [ġurbetde bimār k'ola, -a]*

gūş: *Kulak.*

1. Ḥasūda iki **gūşı** iki ḫançer
   Ṣabā pāyından eyler sürʿatı cer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 1). [gūşı, -ı]*

gūş eyle-: *Dinlemek.*

1. Didi feryād idüp zengūlede çañ
   Beni **gūş eyle** rūz-ı rıḥleti añ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 10). [gūş eyle,]*

gūş it-: *Dinlemek.*

1. Ṣadā-yı ṭablı vü āvāz-ı kūsı
   Ger **itdi gūş** ḫalḳ-ı Engürūsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 40). [gūş itdi, -di]*
2. Bu sözi Şemʿ **idince** şāhdan **gūş**
   Yürek ḳanı gözinden eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 33). [gūş idince, -ince]*

gūş ur-: *Kulak vermek.*

1. Ṣıfāt-ı çeng-i bi-mānende **ur gūş**
   Ṣarāb-ı ṣevḳ ü ẕevḳin ḳıl anuñ nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 11). [gūş ur,]*

gūşa iriş-: *Kulağa gelmek.*

1. Müfessirlerden **irişdi** bu **gūşa**
   Şu dem ki ʿışḳ baḥrı geldi cūşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 1). [gūşa irişdi, -di]*

guşāde ḳalb: *Açık kalp.*

1. Müdām ol ḫoş ḫaberden şād u ḫurrem
   Guşāde ḳalbüñe yörenmesün ġam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 42). [guşāde ḳalbüñe, -üñ, -e]*

guşāde-ṭabʿ u hūb-idrāk: *Açık yaradılış ve güzel anlayış.*
Keremden aña ẕihn-i pāk virdi
Gu
gūyā: *"Âdeta, sanki, gibi" edatı.*

1. Fiġān kim āstān-ı server-i ḫūbāndan ayrıldum
   Belālu bülbülem **gūyā** bahāristāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 2). [gūyā,]*
2. Ṣınuḳ bir cām idüñ **gūyā** atılduñ
   Yāḫud bir ḳul idüñ bunda ṣatılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 13). [gūyā,]*
3. Vire aḳ sancaġın çözmege destūr
   Mināre üzre **gūyā** berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 60). [gūyā,]*
4. Ḳızarmış beñzi anuñ geçdi **gūyā**
   Ḥarāretlü göñülden bir dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 29). [gūyā,]*
5. Suvār oldı ol atuñ üstine şāh
   Felek-raḫşına **gūyā** mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 14). [gūyā,]*
6. Azaldı gördigince āftābı
   Şu kettān bizi **gūyā** māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 26). [gūyā,]*
7. Diler ḳat ḳat sarāygāhı o müştāḳ
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı **gūyā** āh-ı ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 128). [gūyā,]*
8. Lebi tiryākini ṣatmaġiçün yār
   Ṣaçından daḳdı **gūyā** boynına mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 142). [gūyā,]*
9. Bular ṭaşra idüp özlerini cemʿ
   Fenerden ṭaşra **gūyā** şuʿle-i şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 124). [gūyā,]*
10. Olur göz yumduġı dem ol ser-efrāz
    Çıḳardı ḳaşrdan **gūyā** kim āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 122). [gūyā,]*
11. Geçüp taḫtın müşerref ḳıldı ol şāh
    Güneş **gūyā** göge aġdı seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 24). [gūyā,]*
12. Ḳanaṭlandum bu şeb **gūyā** ḳarınca
    Per açdum tā Süleymān'a irince *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 17). [gūyā,]*
13. O sāḳīnüñ elinde cām-ı pür-mül
    Açılmış şāḫda **gūyā** ḳızıl gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 16). [gūyā,]*
14. Ser-a-pā bende itmişler giriftār
    Dil-i ʿuşşāḳ **gūyā** ṭurre-i yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 66). [gūyā,]*
15. Seḥer şevḳ ile **gūyā** kīmiyāger
    Yed-i mihr ile ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 1). [gūyā,]*
16. Meger Pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ
    Velī pür-nūr **gūyā** ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 2). [gūyā,]*
17. Vire ol naʿl anlara ṣafāyı
    Surūr-ı ṭıfla **gūyā** ʿıyd ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 38). [gūyā,]*
18. Ṣanasın bir faḳīre devlet irdi
    Yā bir bīmāra **gūyā** ṣıḥḥat irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 28). [gūyā,]*
19. Varup atasına ol şeh bulışdı
    Ḳamer Zühre ile **gūyā** ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 18). [gūyā,]*
20. Şuʿā içre kim oldı necm-i zehrā
    Fevākih zīrvā içinde **gūyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 6). [gūyā,]*
21. Yā rengīn bir ṭabaḳ kāġıda **gūyā**
    Ḳonılmış ḫūb u ter pişmani ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 29). [gūyā,]*
22. Atından indi ḳıldılar temāşā
    Felekden indi **gūyā** yire ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 18). [gūyā,]*
23. Kimi miḳdārda **gūyā** yumurda
    Ṭoḳınsa murġ-ı uştūr ola mürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 33). [gūyā,]*
24. Ḳamu müʾmin gelüp bir yire düpdüz
    Ṭurup dururdı **gūyā** Kaʿbe'ye yüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 12). [gūyā,]*
25. O dem Bercīs ṭurdı geldi şāha
    Bulışdı Müşteri **gūyā** ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 14). [gūyā,]*
26. Kimisi eyledi destin müḥennā
    Sirişkinden yed-i ʿuşşāḳ **gūyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 10). [gūyā,]*
27. ʿAdū bir ḫᵛāce idi ṣındı **gūyā**
    Alımlı itdi esbābını yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 99). [gūyā,]*
28. Nice gün gitdi **gūyā** kim eser yil
    Varup deryāya irdi nite kim seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 1). [gūyā,]*
29. O ḳalʿa ṣan ki bir cānsuz bedendür
    Aña endūd-ı keç **gūyā** kefendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 48). [gūyā,]*
30. Oḳıdı anı iḫfā ile canān
    Namāzında günüñ **gūyā** ki Ḳur'ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 32). [gūyā,]*
31. Suvār oldı olara Şemʿ ile şāh
    İki çarḳ üzre **gūyā** mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 36). [gūyā,]*

32. Öterdi şādlıḳdan şehr güm güm
İderdi raʿd **güyā** kim terennüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 16). [güyā,]*
33. Oları nār ḳaynatdı ser-ā-ser
Dil-i ʿuşşāḳı **güyā** ʿışḳ dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 56). [güyā,]*
34. Urılmış üstine bir zīn-i zerrīn
Felekde mihr idi **güyā** ki ol zīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 8). [güyā,]*
35. Siyāha oldı mustaġraḳ ḳamu māh
Siyehler geydi **güyā** Kaʿbetu'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 114). [güyā,]*
36. Çü çıḳdı ḳara ḫilʿat Şemʿ ü şehden
Bulıt soyıldı **güyā** mihr ü mehden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 14). [güyā,]*
37. Ḳabūl itdi görüp Pervāne maʿḳūl
Turāb-ı ḫuşk **güyā** ābı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 76). [güyā,]*
38. O tāc olmış zümürrüdler ile zībā
Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ **güyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 20). [güyā,]*
39. Bülbül **güyā** ṣadānuñ yirin eflāk eyledi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 7). [güyā,]*

güyā ki: *Sanki.*

1. Nehr-i ceri içinde **güyā ki** ʿaks-i encüm
Tīġuñ yüzinde nuṣret cevherleri levāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 21). [güyā ki,]*
2. **Güyā ki** ebr-i nīsān deryāya gevher-efşān
Luṭfuñ eli cihāna toḫm-ı seḫāyı zāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 39). [güyā ki,]*
3. Bu rūşendür sefīd itdi siyāhı
Güneş **güyā ki** rūy-ı ṣubḥgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 78). [güyā ki,]*
4. Bürüdi berf-i ter bu ḫāk-ı ḫuşki
Ṣararlar penbeye **güyā ki** müşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 22). [güyā ki,]*
5. Ṭaġıtdı cund-ı Şām'ı urıldı tīġı
İrüp bād-ı ṣabā **güyā ki** mīġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 4). [güyā ki,]*
6. ʿAdūlar ṣındı bunlar buldı nuṣret
Güneş **güyā ki** ṭoġdı gitdi ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 102). [güyā ki,]*
7. Giyüp nārenci cāme yandı par par
Hemān **güyā ki** yalıñ yüzlü dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 52). [güyā ki,]*
8. Ḳapusın ol ḥiṣāruñ itdi dīvār
Görüp ʿāṣıḳları **güyā ki** dil-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 26). [güyā ki,]*
9. Dönerdi gird-bād öñince evrāḳ
Ṣarardup beñzini **güyā ki** ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 14). [güyā ki,]*
10. Suvār oldı aña ol alnı Nāhīd
Göge aġdı seḥer **güyā ki** ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 16). [güyā ki,]*
11. Getürdiler revān ol ḫoş sarāya
Felek **güyā ki** menzīl oldı aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 38). [güyā ki,]*

güyā ki: *Varsayalım ki, farzedelim ki.*

1. Miʿrācda bulduñ şu ḳadar Ḥaḳḳ ile ḳurbı
Güyā ki hemān cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 32). [güyā ki,]*

1. **şāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk** virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 70). [güşāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk,]*

güşe: *Köşe.*

1. Olup her **güşede** ṭoylar dügünler
Yidiler içdiler bir nice günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 91). [güşede, -de]*

güşe dakıl-: *Kulağa takılmak.*

1. Pür olsun ol güherden cümle kūşe
   Daḳılsun dest-i ʿizāz ile **gūşe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 26). [gūşe daḳılsun, -sun]*

gūşe-i nān: *Ekmeğin kenarı.*

1. Getürdi bir kuliçe mihr-i raḫşān
   Belürsiz oldı ol dem **gūşe-i nān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 8). [gūşe-i nān,]*

gūş-ı cānı açuk ṭut-: *Can kulağı ile dinlemek.*

1. **Açuḳ ṭut gūş-ı cānı** ey mükerrem
   Ne der diñle surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 1). [gūş-ı cānı açuḳ ṭut,]*

gūş-ı şeh: *Padişahın kulağı.*

1. Ḳulaġuñda küpe olsun bu sözler
   Yaraşur **gūş-ı şehde** dür ü gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 72). [gūş-ı şehde, -de]*

gūşlar eṣdāfı ṭol-: *Kulak istiridyeleri dolmak.*

1. Dürinüñ her biri dürdāne olsun
   Anuñla **gūşlar eṣdāfı ṭolsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 24). [gūşlar eṣdāfı ṭolsun, -sun]*

ġuṣṣa çık-: *Tasa gitmek.*

1. Revān bildi giderler taḫt-ı Çīn'e
   Çıḳup ġuṣṣa feraḥ ṭoldı içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 64). [ġuṣṣa çıḳup, -up]*

ġuṣṣa iriş-: *Dert gelmek.*

1. Ḫarāb oldı nice ʿālī binālar
   İrişdi ġuṣṣalar gitdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 20). [ġuṣṣalar irişdi, -dir]*

ġussa ırmaġı: *Gam ırmağı.*

1. Ṣafā geldüñ revān ey bir içim ṣu
   Feraḥ ol **ġuṣṣa ırmağında** el yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 42). [ġuṣṣa ırmağında, -n, -da]*

ġuṣṣa vü ġam: *Gam ve keder.*

1. Eger kim bendeñe kāġıd yazup irsāl eylerseñ
   Efendi **ġuṣṣa vü ġamdan** olur āzād bu çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 10). [ġuṣṣa vü ġamdan, -dan]*
2. Ḫāṭır-ı ʿāṭırda neyler **ġuṣṣa vü ġam** ey ḥabīb
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 23). [ġuṣṣa vü ġam,]*

ġuṣṣa ye-: *Tasalanmak, kaygılanmak, kederlenmek.*

1. Ne ḳılsun n'eylesün azıḳ dükendi
   Ziyāde **ġuṣṣa yidi** ġuṣṣalandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 4). [ġuṣṣa yidi, -di]*

ġuṣṣa yoġ ol-: *Keder gitmek.*

1. **Yoġ olsun ġuṣṣa** sen ʿālemde var ol
   Nite kim ṣıdḳ-ı müʾmīn ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 39). [ġuṣṣa yoġ olsun, -sun]*

ġuṣṣa yüzi gör-: *Derde uğramak*

1. Ṣafā sür ʿıyş u işret ḳıl **yüzini ġuṣṣanuñ görme**
   Ölümden evvel öldüren cihānda ādemi ġamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 7). [ġuṣṣanuñ yüzini görme,-me]*

ġuṣṣadan āzād ol-: *Üzüntüden kurtulmak.*

1. Ser-ā-ser ehl-i ḳalʿa ṣād oldı
   Ḳamusı **ġuṣṣadan āzād oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 36). [ġuṣṣadan āzād oldı, -dı]*

ġuṣṣadan buñal-: *Kederden sıkıntıya girmek.*

1. Ziyāde derd çekdi ġuṣṣalandı
   Buñaldı ġuṣṣadan serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 56). [ġuṣṣadan buñaldı, -dı]*

ġuṣṣalan-: *Üzülmek, kederlenmek.*

1. Ziyāde derd çekdi **ġuṣṣalandı**
   Buñaldı ġuṣṣadan serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 55). [ġuṣṣalandı, -dı]*
2. Ne ḳılsun n'eylesün azıḳ dükendi
   Ziyāde ġuṣṣa yidi **ġuṣṣalandı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 4). [ġuṣṣalandı, -dı]*

ġuṣṣalu cānuñ murādı: *Kederli canın isteği.*

1. ʿAdū-yı ġuṣṣa vü ġam yār-ı ṣādī
   Be-ġāyet **ġuṣṣalu cānuñ murādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 6). [ġuṣṣalu cānuñ murādı,]*

ġuṣṣalu göñül okı-: *Kederli kişi okumak.*

1. Ne meclisde olursa rūşen itsün
   Oḳırsa ġuṣṣalu göñlin şen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 112). [ġuṣṣalu göñlin oḳırsa, -r, -sa]*

gūyā kim: *Sanki.*

1. Sebāya irdi **gūyā kim** Süleymān
   Ya sulṭān oldı Mışra şāh-ı Kenʿan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 35). [gūyā kim,]*
2. Ḳabā dūr oldı çün ol sīm-berden
   Ḫusūf açıldı **gūyā kim** ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 12). [gūyā kim,]*
3. Yanaġı ḳıpḳızıl olmışdı sībüñ
   Ruḫ-ı gül-gūnı **gūyā kim** ḥabībüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 8). [gūyā kim,]*

gūyiyā: *Sanki.*

1. Zihī kim çekse tīr ol tīr-i tedbīr
   İrişür burc-ı ḳavse **gūyiyā** tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 34). [gūyiyā,]*
2. Ḳoyup anı kemāna çekdi ol şāh
   İrişdi burc-ı ḳavsa **gūyiyā** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 56). [gūyiyā,]*
3. İrişdi yıldırım bigi aña tīr
   Esed burcına irdi **gūyiyā** tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 58). [gūyiyā,]*
4. Ḳurılmışdı otaġı girdi ol şāh
   Felekden yire indi **gūyiyā** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 64). [gūyiyā,]*
5. Sarāyuñ bāmı oldı ḳuyruġa şadr
   Sipihrüñ sīnesinde **gūyiyā** bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 22). [gūyiyā,]*
6. Söyündi encümüñ rūşen-çerāġı
   Çerāġuñ **gūyiyā** çoḳ geldi yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 4). [gūyiyā,]*
7. Revān şu bigi bindi delve ol şāh
   İrişdi burc-ı delve **gūyiyā** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 50). [gūyiyā,]*
8. O sīne **gūyiyā** bir māh-ı pür-nūr
   Yāḫūd bir ḫūb raʿna levḥ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 21). [gūyiyā,]*
9. Gelüp şeb dāmen-i çarḫ oldı pür-ḫūn
   Ḳoşıldı **gūyiyā** şeb-dīz-i gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 2). [gūyiyā,]*
10. O sīne **gūyiyā** bir ḫarman-ı gül
    O şeb gül ḫarmanına irdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 35). [gūyiyā,]*

güç ile ṭutıl-: *Güç ile tutulmak, zorla alıkoymak.*

1. **Ṭutılmaz güç ile** bir güçin ey cān
   Ṭutılur āl ile ammā ki arslān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 53). [güç ile ṭutılmaz, -maz]*

güç ol-: *Zor olmak.*

1. Şol iş kim görinür āsān be-ġāyet
   Güç olur olmasa Ḥaḳ'dan ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 18). [güç olur, -ur]*

güçin: *Kokarca.*

1. Ṭutılmaz güç ile bir **güçin** ey cān
   Ṭutılur āl ile ammā ki arslān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 53). [güçin,]*

güftār: *Söz, kelam.*

1. Tekellüm ḳılsa eyler keşf-i esrār
   Revān cāndan ḫaber virür o **güftār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 10). [güftār,]*

güftār it-: *Söyleşmek, konuşmak.*

1. Ḫudānuñ varlıġını eyler iẓhār
   Zebān olmış **ider** her biri **güftār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 22). [güftār ider, -er]*

güher: *Elmas, cevher, inci.*

1. Pür olsun ol **güherden** cümle kūşe
   Daḳılsun dest-i ʿizāz ile gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 25). [güherden, -den]*

güher: *İnci.*

1. Bize luṭf u kerem ḳıl şol **güherden**
   Kim ol berrāḳ ola şems ü ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 11). [güherden, -den]*
2. Gören farḳ eylemez anı dürerden
   Pür oldı dāmen-i ṣaḥrā **güherden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 32). [güherden, -den]*

güher dürcden çıkar: *İnci, inci kutusundan çıkar.*

1. Ṭulūʿ itdi o meh şol burcdan kim
   Çıḳupdur ol **güher** şol **dürcden** kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 8). [güher dürcden çıḳupdur, -up, -dur]*

güher it-: *Cevher etmek.*

1. Ciger-gūşem dürür bir ḫoş ḳulun var
   Güher it tācına ey dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 62). [güher it,]*

güher-pāş ol-: *İnci saçmak.*

1. Sevincinden gözi **oldı güher-pāş**
   Aḳar ṣu bigi ol dem nāmeye yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 23). [güher-pāş oldı, -dı]*

gül: *Gülgillerin örnek bitkisi.*

1. **Güllerüñ** yirin diken ḫāruñ gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 11). [güllerüñ, -ler, -üñ]*
2. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar **güldür**
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 1). [güldür, -dür]*
3. Bir lebi gonce gelüp **gül** bigi açdı dilümüz
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 9). [gül,]*
4. Ṣafā gülzārına ṭaʿñ mı açılsa ġonce-i ḳalbüm
   ʿAceb mi **gül** bigi gülsem gül-i ḫandānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 8). [gül,]*
5. **Gül** gibi ẓāhir oldı kim bāġbān-ı ʿadlüñ
   Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi ḳāmıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 27). [gül,]*
6. Neden buldı bu reng ü būy yā **gül**
   Neden ney-zen olupdur aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 25). [gül,]*
7. Geçüp **güller** gibi mismār oturmış
   Derice per açup uçmaġa ṭurmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 47). [güller, -ler]*
8. O baḫre berk-i sūsen māhī olmış
   Yāḫud gökdür **gül** anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 36). [gül,]*

9. O bezm-i gülşen içre cāmlar **gül**
Ṣürāḥī ġonce vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 21). [gül,]*
10. Gülistān ol sarāy ol şekl bir **gül**
Ol anuñ oldı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 23). [gül,]*
11. ʿAceb mi **gül** gülüp açılsın her bār
Kim anuñ cāmı içre zaʿferān var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 33). [gül,]*
12. Nesīm-i ṣubḥ-dem enfās-ı ʿĮsā
Gül aḫḍar berg içinde nār-ı Mūsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 22). [gül,]*
13. Ki bir **gül** Rūm'da ʿarż itdi dīdār
Açıldı Şām bāġından her ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 3). [gül,]*
14. Ḳomaz ṣabr u ḳarārı **gül** bir āfet
Nice olmaz kişi mest-i melāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 65). [gül,]*
15. Dimāġın ʿālemüñ **gül** ḳıldı ḫoş-bū
Akışdı geldi serv ayaġına ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 53). [gül,]*
16. Tarāvet ḳaşrı şādurvānı **güller**
Ṣafālar kesb ider andan göñüller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 37). [güller, -ler]*
17. Şu deñlü çekdiler nār-ı şarābı
Aḳıtdı ruḫları **gülden** gül-ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 60). [gülden, -den]*
18. İdüp bülbül bigi feryād u nāle
Gül üzre nergisinden dökdi jale *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 12). [gül,]*
19. Libāsın virdi peyk-i bād-pāya
Nite kim geydügin **güller** ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 58). [güller, -ler]*
20. Didi Dellāle **gül** yiri olur ḫār
Begüm **gül** bigi baş üzre yirüñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 96). [gül,]*
21. ʿArūs-ı tāzeye dönmişdi her **gül**
Aña dāmād-ı müştāḳ idi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 7). [gül,]*
22. O ḫaddi verd-i tāze yaḳdı **güller**
Ol ara gülşene döndi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 9). [güller, -ler]*
23. Gülsitāndan Ẕātiyā dir saña güller yolunup
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 28). [gül,]*
24. Ḫāṭır-ı ʿāṭırda neyler ġuṣṣa vü ġam ey ḥabīb
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 24). [gül,]*
25. Seyr iden bāġı girür bir demde yüz biñ yaşına
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 20). [gül,]*
26. Göñli açuḳ yārdur gülşen anuñla oyna **gül**
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 16). [gül,]*
27. Cān virür cāna ṣabānuñ cünbiş-i āhestesi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 12). [gül,]*
28. Bülbül gūyā ṣadānuñ yirin eflāk eyledi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 8). [gül,]*
29. Baġda Cennet miṣāl oldı ser-ā-ser her maḥal
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun **gül** bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 4). [gül,]*
30. Aḳçeler düzdi şükūfe ṭıfl-ı mīve başına
Āllar geydi yine **güller** içine ṭaşına *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 18). [güller, -ler]*

gül: *Gülgillerin örnek bitkisi II Şem.*

1. Ḳarañu göñlin anuñ rūşen eyle
Maḳāmın ol **gül** ile gülşen eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 68). [gül,]*

gül: *Gülgillerin örnek bitkisi II Şem ve Pervâne.*

1. O **güllerle** hemān bir Dāye ḳaldı
Olaruñ nergisini ḫʷāb aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 11). [güllerle, -ler, -le]*

gül-: *Tebessüm etmek.*

1. Ṣafā gülzārına ṭaʿñ mı açılsa ġonce-i ḳalbüm
ʿAceb mi gül bigi **gülsem** gül-i ḫandānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 8). [gülsem, -se, -m]*
2. Dil ü cān Yūsufʾın ṣalmaġa her gāh
Yañaḳlarında **güldükce** olur çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 12). [güldükce, -dükce]*
3. İderdi ṭurmayup āh u fiġānı
Gülince ol ḳalurdı ḳılca cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 4). [gülince, -ince]*

gül açıl-: *Gülün açılmak, çiçeklenmek.*

1. ʿAceb ḳande açıldı ḳanı ol gül
Yüzin gören olurdı aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 47). [gül açıldı, -dı]*
2. Açıldı gülsitāna ḫār ile gül
Derūndan nāle iẓhār itdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 31). [gül açıldı, -dı]*
3. Açıldı bād-ı ḳudretden ser-ā-ser
Bu bāġ-ı lāciverd içinde güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 2). [güller açıldı, -dı]*
4. Gül açılmış gülistānda eser yil
Aḳıtdı nergisinden her yaña seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 45). [gül açılmış, -mış]*
5. Yirinde yil eser ol **gül açılmış**
Sarāya ḥasret evrāḳı ṣaçılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 9). [gül açılmış, -mış]*

gül dökilüp ṣaçıl-: *Gül dökülüp saçılmak II Sevgilinin yoluna güllerin dökülüp saçılması.*

1. Geldi bir dem ṭaşlar ṭaşa dil-i ādem degül
Gülsitānda ḥażretüñçün **dökilüp ṣaçıldı gül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 14). [gül dökilüp ṣaçıldı, -dı]*

gül gül ol-: *Pembe pembe olmak.*

1. Ḥarāretden **olup** ruḫsārı **gül gül**
Ṣafā vü ṣevḳ ile diz dökdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 69). [gül gül olup, -üp]*

gül ḥarmanına ir-: *Gül harmanına ulaşmak.*

1. O sīne gūyiyā bir ḫarman-ı gül
O şeb **gül ḫarmanına irdi** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 36). [gül ḫarmanına irdi, -di]*

gül ol-: *Gül olmak, güle dönüşmek.*

1. Anı maḥbūbeler almış araya
Gül olmış her biri bağ-ı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 44). [gül olmış, -mış]*

gül oyna-: *Gülüp oynamak II Eğlenmek.*

1. Göñli açuḳ yārdur gülşen anuñla **oyna gül**
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 15). [gül oyna,]*

gül var: *Gül bulunmakta.*

1. Nedenlü nūn ki **var** her biri bir **gül**
   Olur anı gören der-ḥāl bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 9). [gül var,]*

gül yiri ḫār olur: *"İnsan sevdiği kimse veya sevdiği iş yüzünden gelecek sıkıntılara katlanır" anlamında kullanılan bir söz.*

1. Didi Dellāle **gül yiri olur ḫār**
   Begüm gül bigi baş üzre yirüñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 95). [gül yiri ḫār olur,]*

gül yolun-: *Gül kendini parçalamak.*

1. Gülīstāna gelüñ dir **yolunup gül**
   Oḳır ḫalḳı idüp feryād bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 39). [gül yolunup, -up]*

gül yolun-: *Gül koparılmak.*

1. Gülsitāndan Ẕātiyā dir saña **güller yolunup**
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 27). [güller yolunup, -up]*

gül-āb: *Gül suyu.*

1. **Gül-āb** ile gülini eyledi ter
   Açup nergislerin Allāhu ekber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 33). [gül-āb,]*
2. Gülistān içre var idi güzel köşk
   Anuñ ṣuyı **gül-āb** u ṭopraġı müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 8). [gül-āb,]*
3. Turābı müşg ü ṭīni ġāliye-bū
   Gül-ābuñ ʿaynı anda her aḳan ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 32). [gül-ābuñ, -uñ]*
4. **Gül-āb** ile ṣuladılar ser-ā-ser
   Ḳamu her ḫışt-ı ḫuşkı itdiler ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 17). [gül-āb,]*

gül-āb aḳıt-: *Gül suyu akıtmak.*

1. Şu deñlü çekdiler nār-ı şarābı
   Aḳıtdı ruḫları gülden **gül-ābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 60). [gül-ābı aḳıtdı, -dı]*

gül-āb ile ṣulan-: *Gül suyu ile sulanmak.*

1. **Gül-āb ile ṣulanmış** cümle dīvān
   Feżā-yı arṣa teng oḳır o meydān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 11). [gül-āb ile ṣulanmış, -mış]*

gül-āb ile yu-: *Gül suyu ile yıkamak.*

1. Görüp şād oldılar ẕāt-ı şerīfin
   Gül-āb ile yuyup cism-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 14). [gül-āb ile yuyup, -y, -up]*

gül-āb saç-: *Gül suyu dökmek.*

1. Şu deñlü **şaçdılar** yire **gül-ābı**
   O yoluñ ġāliye oldı turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 13). [gül-ābı şaçdılar, -dı, -lar]*

gül-āba dön-: *Gül suyuna dönmek.*

1. Felekden şeb-nem irince turāba
   Hevādan būyı **dönerdi gül-āba** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 24). [gül-āba dönerdi, -er, -di]*

gül-āb dök-: *Gül suyu dökmek.*

1. Götürmiş **dökerek** derler **gül-ābı**
   Kim ol şeh-bāzlar süklün kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 13). [gül-ābı dökerek, -erek]*

gül-āb-ı tāze: *Taze gül suyu.*

1. Lebin ṣorsañ eger pālūde-i ter
   Gül-āb-ı tāze ṣaçmış üstine der *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 60). [gül-āb-ı tāze,]*

gülac: *Güllaç, tatlı.*

1. Şu kim laʿli ḳatından şekker acı
   Getürmiş sukker-i şīrīn **gülacı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 38). [gülacı, -ı]*
2. Ṭutar elde şeker-lebler **gülacı**
   Yanında leblerinüñ şekker acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 15). [gülacı, -ı]*

gül açıl-: *Gülün açılması, çiçeklenmesi.*

1. Bular ṭoldurdılar kānuña āẕer
   Bahār irdi **açıldı** ṣan ki **güller** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 58). [güller açıldı, -dı]*

gül-berg saç-: *Gül yaprağı saçmak II Gül yaprağını andıran gözyaşı akıtmak.*

1. O ġonce gül bigi mektūbı açdı
   Feraḥdan nergisi **gül-berg şaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 124). [gül-berg şaçdı, -dı]*

gül-berg-i duʿā: *Dua gül yaprağı.*

1. Çū **gül-berg-i duʿā** vāfir şaçıldı
   Şükūfe ġonce yanından açıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 35). [gül-berg-i duʿā,]*

gül-çehre: *Gül yüzlü II Pervâne.*

1. Ki ol **gül-çehre** yirinde eser yil
   Bularuñ gözleri yaşı olur seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 9). [gül-çehre,]*

gülden ter: *Gülden taze.*

1. Şekerden ṭatlu **gülden ter** naṣīḥat
   Urur ʿışḳ ehlinüñ bīnisine let *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 3). [gülden ter,]*

güldür-: *Gülmesini sağlamak.*

1. Ṣürāḥī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḥīyi yine **güldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 10). [güldür,]*

gül-efsūn: *Büyülü şarap.*

1. Kimi anuñ beyāż u kimi gül-gūn
   Benefşe kimisi kimi **gül-efsūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 42). [gül-efsūn,]*

gül-efsūn ḳoy-: *Efsunlu şarap koymak II Sperm akıtmak.*

1. Bulup ol bezmde bir cām-ı mey-gūn
   Aña ibrīḳdan **ḳoydı gül-efsūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 48). [gül-efsūn ḳoydı, -dı]*

gül-gūn: *Gül renkli.*

1. Kimi anuñ beyāż u kimi **gül-gūn**
   Benefşe kimisi kimi gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 41). [gül-gūn,]*
2. ʿAlemler her biri bir serv-i mevzūn
   Libāsı çeşm-i ʿāşıḳ bigi **gül-gūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 24). [gül-gūn,]*
3. Olup **gül-gūn** felek çün verd-i Cennet
   Götürdi ayaġı Şeb-dīz-i zulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 5). [gül-gūn,]*
4. Müzeyyen oldılar ser-cümle ḫatun
   Kimisi sebz geydi kimi **gül-gūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 8). [gül-gūn,]*

gül-gūn it-: *Gül renkli, kırmızı yapmak.*

1. Şu deñlü dökdi ceyş-i Şām'dan ḫūn
   O dem meydān-ı ṣubḥı **itdi gül-gūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 6). [gül-gūn itdi, -di]*

gül-i būstān-ı risālet: *Risaleler bostanının gülü.*

1. Ey ẕāt-ı şerīfüñ **gül-i būstān-ı risālet**
   Elfāẕ-ı laṭīfüñ şekeristān-ı ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 1). [gül-i būstān-ı risālet,]*

gül-i cennet: *Cennet gülü.*

1. **Gül-i Cennet** bigi ḳat ḳat duʿālar
   Dem-i ādem bigi bī-ʿad s̲enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 123). [gül-i cennet,]*

gül-i cennet: *Cennetin gülü II Güzel sevgili.*

1. **Gül-i Cennet** Şükūfe anuñ adı
   Göñüller eksügi cānlar murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 63). [gül-i cennet,]*

gül-i gülzār: *Gül bahçesinin gülü II Şem.*

1. Şükūfe ol **gül-i gülzāra** taʿẕīm
   Ṭurup itdi aña iʿzāz u tekrīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 11). [gül-i gülzāra, -a]*

gül-i gülzār-ı bāġ-ı muṣṭafā: *Hz. Muhammed bağındaki gül bahçesinin gülü.*

1. **Gül-i gülzār-ı bāġ-ı Muṣṭafāya**
   Ziyā vü nūr-ı çeşm-i Murtażāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 121). [gül-i gülzār-ı bāġ-ı muṣṭafāya, -y, -a]*

gül-i gülzār-ı cennet: *Cennet bahçesinin gülü.*

1. Eyitdi eylerüm saña naṣīḥat
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 4). [gül-i gülzār-ı cennet,]*
2. Eger ʿuṣṣāḳa görinmezse dil-dār
   Gül-i gülzār-ı Cennet görinür nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 102). [gül-i gülzār-ı cennet,]*
3. Bile girdi Şükūfe aña ol dem
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḥurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 14). [gül-i gülzār-ı cennet,]*
4. Ṣu girdi şīşeye mücrim perīveş
   Gül-i gülzār-ı Cennet oldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 34). [gül-i gülzār-ı cennet,]*

gül-i handān: *Açılmış gül.*

1. Görmek isterseñ ṭarāvet mülkinüñ sulṭānını
   Nergisüñ aç gör gülistānuñ **gül-i ḫandānını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 2). [gül-i ḫandānını, -ı, -n, -ı]*

gül-i handān: *Açılmış gül II Şem.*

1. Ḳurı yire nedür giryān olup ey ebr yaş dökmeñ
   Benümçün aġla aġlarsañ **gül-i ḫandāndan** ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 6). [gül-i ḫandāndan, -dan]*
2. Ben bülbülini ey **gül-i ḫandānum** unutma
   İrgürme göge nāle vü efġānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 1). [gül-i ḫandānum, -um]*

gül-i handān gel-: *Açılmış gül (sevgili) gelmek.*

1. Ṣafā gülzārına ṭaʿñ mı açılsa ġonce-i ḳalbüm
   ʿAceb mi gül bigi gülsem **gül-i ḫandānumuz geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 8). [gül-i ḫandānumuz geldi, -di]*

gül-i hoş bū: *Hoş kokulu gül.*

1. Saña eyitdi selām bī-nihāyet
   Gül-i ḫoş bū bigi rengīn ü ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 80). [gül-i ḫoş bū,]*

gül-i ḥüsn: *Güzellik gülü.*

1. Bi-ḥaḳḳın server-i ḫūbān Yūsuf
   K'aña itdüñ **gül-i ḥüsni** tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 88). [gül-i ḥüsni, -i]*

gül-i ṣad-berg: *Yüz yapraklı gül.*

1. O nāzük-ter varaḳlarla börekler
   Gülistānda **gül-i ṣad-berge** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 74). [gül-i ṣad-berge, -e]*

gül-i ṣaḥib-cemāl: *Güzel yüzlü gül II Pervâne.*

1. Dilin bülbül bigi depretdi Jāle
   Eyitdi ol **gül-i ṣaḥib-cemāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 98). [gül-i ṣaḥib-cemāle, -e]*

güli ter eyle-: *Gülü tazelemek.*

1. Gül-āb ile **gülini eyledi ter**
   Açup nergislerin Allāhu ekber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 33). [gülini ter eyledi, -di]*

gül-i zibā: *Gül renkli, güzel II Yepyeni değişik anlamlı.*

1. Ḫamide dāluñ olmış ʿaynı lāmı
   Gül-i zībā vü ter-rengīn kelāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 12). [gül-i zībā vü ter-rengīn,]*

gül-i zibā: *Renkli gül.*

1. Aña Sulṭān Jāle virdi ḫilʿat
   Gül-i zibā bigi tekrār ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 58). [gül-i zibā,]*

gül-i zibā: *Renkli gül II Sevgili.*

1. Bülbül anuñçün fiġān u nāle eyler dem-be-dem
   Ey **gül-i zibā** ṣoñında vuṣlatuñ var ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 4). [gül-i zibā,]*

gülinden ayru düş-: *Sevgiliden ayrılmak.*

1. Didi Pervāne bir zār u ġaribem
   Gülinden ayru düşmiş ʿandelībem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 20). [gülinden ayru düşmiş, -miş]*

gülistān: *Gül bahçesi.*

1. Görmek isterseñ ṭarāvet mülkinüñ sulṭānını
   Nergisüñ aç gör **gülistānuñ** gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 2). [gülistānuñ, -uñ]*
2. Bulıtlar çeşm-i dil-ber bigi giryān
   Gülistān rūy-ı dil-ber bigi ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 6). [gülistān,]*
3. O dem ol nāmeyi dürdi bitürdi
   Gülistān ġonce-i zanbaḳ bitürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 24). [gülistān,]*
4. **Gülistān** ol sarāy ol şekl bir gül
   Ol anuñ oldı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 23). [gülistān,]*
5. Ḳızardı ṣubḥgeh gülzāra döndi
   Gülistān ṣan cemāl-i yāre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 6). [gülistān,]*
6. **Gülistān** mihr ü verde oldı maṭlaʿ
   Dilinde ʿandelībüñ bu murabbaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 67). [gülistān,]*
7. **Gülistān** içre var idi güzel köşk
   Anuñ ṣuyı gül-āb u ṭopraġı müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 7). [gülistān,]*
8. **Gülistānda** ḳuravuz ʿıyş otaġın
   Yaḳavuz ẕevḳ ü şādīnüñ çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 3). [gülistānda, -da]*
9. **Gülistānda** fiġān itmezdi bülbül
   Naṣīb olmışken aña vuṣlat-ı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 67). [gülistānda, -da]*
10. O nāzük-ter varaḳlarla börekler
    Gülistānda gül-i ṣad-berge beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 74). [gülistānda, -da]*
11. Gül açılmış **gülistānda** eser yil
    Aḳıtdı nergisinden her yaña seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 45). [gülistānda, -da]*
12. Müzeyyen ḫacleye dönmiş **gülistān**
    ʿArūs-ı tāze anda verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 3). [gülistān,]*
13. Simāṭ oldı **gülistān** bigi tezyīn
    Pilav aḳ ġonce-i gül zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 21). [gülistān,]*
14. Ḳoyup ol verdi anda töndi gitdi
    Varup kendü **gülistānına** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 38). [gülistānına, -ı, -n, -a]*

gülistān it-: *Gül bahçesine çevirmek.*

1. Güllerüñ yirin diken ḫāruñ **gülistān itdi** dehr
   Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 11). [gülistān itdi, -di]*

gülistān ḳuşat-: *Gül bahçesi çevrelemek.*

1. O ḥavż u köşki **ḳuşatmış gülistān**
   Hemān Firdevs'e beñzerdi o būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 29). [gülistān ḳuşatmış, -mış]*

gülistān nār ol-: *Gül bahçesi ateşe dönmek.*

1. Ḫalīl'e n'ola **nār olsa gülistān**
   Deri bunuñ olurdı verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 47). [gülistān nār olsa, -sa]*

gülīstāna gel-: *Gül bahçesine gelmek.*

1. **Gülīstāna gelüñ** dir yolunup gül
   Oḳır ḫalḳı idüp feryād bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 39). [gülīstāna gelüñ, -üñ]*

gülistān-ı cihān: *Dünya gül bahçesi.*

1. **Gülistān-ı cihānda** ol feraḥnāk
   Feraḥdan ġonceveş ḳıl cübbeler çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 39). [gülistān-ı cihānda, -da]*

gülistān-ı cinān: *Cennetteki gül bahçeleri.*

1. Tecellī eylemezse anda dīdār
   Gülistān-ı cinānı oḳıruz ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 80). [gülistān-ı cinānı, -ı]*

gülistān-ı sarāy: *Saray gül bahçesi.*

1. **Gülistān-ı sarāyın** ḫalvet itdi
   Kim ol ġonce-dehānı daʿvet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 15). [gülistān-ı sarāyın, -ın]*

gül-ʿizār: *Gül yanaklı.*

1. Dökilüp berg-i ümīdüm lāleveş baġrumda āh
   Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol **gül-ʿiẕārumdan** benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 6). [gül-ʿiẕārumdan, -um, -dan]*
2. Ḳoyup gülşende iki **gül-ʿiẕārı**
   Sarāya gitdi ser-cümle cevārī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 9). [gül-ʿiẕārı, -ı]*
3. Ḫazāna varmadan ʿömrüm bahārı
   Gözüme eyle ṭuş ol **gül-ʿiẕārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 48). [gül-ʿiẕārı, -ı]*

güllāc: *Nişastadan yapılan, çok ince kuru yufkadan hazırlanan tatlı.*

1. Şu deñlü itdiler şīrīn **güllācı**
   Ḳatında niʿmet-i Firdevs acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 91). [güllācı, -ı]*

gül-rū: *Gül yüzlü.*

1. Revān ol dem yüzine sepdiler ṣu
   Aça nergislerin tā kim o **gül-rū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 40). [gül-rū,]*

gülşāh: *Güllerin şahı II Gülşah, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri Şemse biri Zühre biri Māh
   Biri Nev-rūz anuñ birisi **Gülşāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 48). [gülşāh,]*
2. Olaruñ def-zeni **Gülşāh** u Nev-rūz
   Sürerlerdi ṣafāya her şeb ü rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 57). [gülşāh,]*
3. Biri Şemse biri Zühre biri Māh
   İkisi Serv Bülbül biri **Gülşāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 4). [gülşāh,]*
4. Nesīm ile gelüp bir yire **Gülşāh**
   İkisi oldı vuṣlat mülkine şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 27). [gülşāh,]*

gülşen: *Gül bahçesi.*

1. Nihālüñ bāddan ḳaddi buñalmış
   Çiçekler **gülşene** yüñ yüñ dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 16). [gülşene, -e]*
2. Ḳoyup **gülşende** iki gül-ʿiẕārı
   Sarāya gitdi ser-cümle cevārī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 9). [gülşende, -de]*
3. Gelincik bigi zeyn olmışdı **gülşen**
   Feraḥ olmışdı cümle ġonce **gülşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 13). [gülşen,]*
4. Gelincik bigi zeyn olmışdı **gülşen**
   Feraḥ olmışdı cümle ġonce **gülşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 14). [gülşen,]*
5. Göñli açuḳ yārdur **gülşen** anuñla oyna gül
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 15). [gülşen,]*
6. Saʿd aḫterler ṭoġupdur naḫs-ı encüm ṭolanup
   Sür ṣafāyı gün ṭoġarken **gülşen** içre bulunup *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 26). [gülşen,]*
7. Işḳ ile feryād idüp **gülşende** ider andelīb
   Niceler cānlar virüp olmadı bu demler naṣīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 21). [gülşende, -de]*
8. Perdesini bād bikr-i ġoncenüñ çāk eyledi
   Gülşenüñ göñlin bahār açup feraḥnāk eyledi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 6). [gülşenüñ, -üñ]*

gülşen: *Gül bahçesi II Şem'in bekâreti.*

1. Görür kim ṣu döker bir tāze **gülşen**
   Şaḳāyıḳ üzre zanbaḳ ġoncesinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 21). [gülşen,]*

gülşen eyle-: *Gül bahçesine dönüştürmek.*

1. Ḳarañu dilleri ol rūşen eyler
   Cemāl-i dil-rübāyı **gülşen eyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 8). [gülşen eyler, -r]*
2. Ḳarañu göñlin anuñ rūşen eyle
   Maḳāmın ol gül ile **gülşen eyle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 68). [gülşen eyle,]*

gülşen it-: *Gül bahçesi hâline getirmek.*

1. Gözüm nūrı o ḳaṣrı rūşen itsün
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin **gülşen itsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 28). [gülşen itsün, -sün]*
2. Cemāli nūrı ʿarşın rūşen itdi
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin **gülşen itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 42). [gülşen itdi, -di]*
3. Ḳızardup gök kenārın **gülşen itdi**
   Miyān-ı dehr-i dūnı rūşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 3). [gülşen itdi, -di]*

gülşen ol-: *Gül bahçesine dönmek.*

1. Cihān ferrinden anuñ **gülşen oldı**
   Ḳamu nergisler andan rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 3). [gülşen oldı, -dı]*
2. Ruḫından ḳaʿrı çāhuñ **gülşen oldı**
   Derūnı gün yüzinden rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 23). [gülşen oldı, -dı]*

gülşen zeyn ol-: *Gül bahçesi süslenmek.*

1. Ser-ā-ser itdiler Rūm'ı müzeyyen
   Bahār irişdi ṣan **zeyn oldı gülşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 88). [gülşen zeyn oldı, -dı]*

2. Gelincik bigi **zeyn olmışdı gülşen**
Feraḥ olmışdı cümle ġonce gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 13). [gülşen zeyn olmışdı, -mış, -dı]*

gülşene dön-: *Gül bahçesine dönmek.*

1. O ḫaddi verd-i tāze yaḳdı güller
Ol ara **gülşene döndi** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 10). [gülşene döndi, -di]*

gülşen-i cennet: *Cennetteki gül bahçesi.*

1. Bir lebi gonce gelüp gül bigi açdı dilümüz
Reşk ider bezmümüze **gülşen-i Cennet** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 10). [gülşen-i cennet,]*

gülşen-i ışk: *Aşk gül bahçesi.*

1. Aġlayup n'ola hezār āh eylesem bülbül bigi
Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 8). [gülşen-i ışḳ,]*

gülsitān: *Gül bahçesi.*

1. Açıldı **gülsitāna** ḫār ile gül
Derūndan nāle iẓhār itdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 31). [gülsitāna, -a]*
2. Didi Pervāne ol ġonce-dehāna
Getür ol bülbüli bu **gülsitāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 18). [gülsitāna, -a]*
3. Geldi bir dem ṭaşlar ṭaşa dil-i ādem degül
Gülsitānda ḥażretüñçün dökilüp ṣaçıldı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 14). [gülsitānda, -da]*
4. **Gülsitāndan** Ẕātiyā dir saña güller yolunup
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 27). [gülsitāndan, -dan]*

gülsitān: *Gül bahçesi; mesnevînin sonu.*

1. Baña virdüñ ki bu ḫoş **gülsitānı**
Daḫı görmiş degül bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 5). [gülsitānı, -ı]*

gülsitāna ʿandelīb it-: *Gül bahçesine bülbül etmek.*

1. İlāhī ṣabr-ı Eyyūb'ı nāṣib it
Bizi ol **gülsitāna ʿandelīb it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 48). [gülsitāna ʿandelīb it,]*

gülsitānuñ nīk-bahtı: *Gül bahçesinin kutlu talihi.*

1. Görürler **gülsitānuñ nīk-baḫtı**
Çekildi ol yaḳaya ʿıyş-ı raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 5). [gülsitānuñ nīk-baḫtı,]*

gülüp açıl-: *Neşelenmek, sevinmek.*

1. ʿAceb mi gül **gülüp açılsın** her bār
   Kim anuñ cāmı içre zaʿferān var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 33). [gülüp açılsın, -sın]*

gülzār: *Gül bahçesi.*

1. Kimesne olmasun yārından ayru
   Hezārı itme **gülzārından** ayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 50). [gülzārından, -ı, -n, -dan]*
2. Arada ḳalmayup ḫār-ı tekellüf
   O bülbül ḳıldı **gülzārı** taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 12). [gülzārı, -ı]*
3. Yine **gülzāra** naḳḳāş-ı ṭabiʿāt
   Ḫudā emriyle şöyle virdi ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 47). [gülzāra, -a]*
4. İdindi vird ḳumrī yā Kerīm'i
   Bülbül-i Ṭūr **gülzāruñ** Kelīm'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 24). [gülzāruñ, -uñ]*

gülzār ol-: *Gül bahçesi olmak.*

1. Ḫalīl'üñ ḥaḳḳı ey Mevlā-yı maʿbūd
   Aña **gülzār olupdur** nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 90). [gülzār olupdur, -up, -dur]*

gülzāra açıl-: *Gül bahçesine gitmek.*

1. Ayaġınca ne **gülzāra açılduñ**
   Nice ruḫsārı **gülzāra açılduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 100). [gülzāra açılduñ, -du, -ñ]*

gülzāra dön-: *Gül bahçesine dönmek.*

1. Cihān Cennetdeki **gülzāra dönmiş**
   Ṣükūfe göñli açuḳ yāra dönmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 25). [gülzāra dönmiş, -miş]*
2. Ḳızardı ṣubḥgeh **gülzāra döndi**
   Gülistān ṣan cemāl-i yāre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 5). [gülzāra döndi, -di]*

gülzāra gel-: *Gül bahçesine gelmek.*

1. Gülsitāndan Ẕātiyā dir saña güller yolunup
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 28). [gülzāra gel,]*
2. Baġda Cennet miṣāl oldı ser-ā-ser her maḥal
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 4). [gülzāra gel,]*
3. Bülbül gūyā ṣadānuñ yirin eflāk eyledi
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 8). [gülzāra gel,]*
4. Seyr iden bāġı girür bir demde yüz biñ yaşına
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 20). [gülzāra gel,]*
5. Ḫāṭır-ı ʿāṭırda neyler ġuṣṣa vü ġam ey ḥabīb
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 24). [gülzāra gel,]*

6. Cān virür cāna ṣabānuñ cünbiş-i āhestesi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 12). [gülzāra gel,]*
7. Göñli açuḳ yārdur gülşen anuñla oyna gül
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi **gülzāra gel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 16). [gülzāra gel,]*

gülzār-ı mülk-i çin: *Çin ülkesinin gül bahçesi.*

1. Revān olup aḳar ṣu bigi gitdi
Varup **gülzār-ı mülk-i Çin'e** gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 36). [gülzār-ı mülk-i çin'e, -e]*

güm: *Kayıp, yok.*

1. Sarāyumdan kim ol dem ol gice **güm**
Per açdum nite kim pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 23). [güm,]*

güm eyle-: *Kaybetmek, yok etmek.*

1. Zemīnüñ meclisinden şāh-ı encüm
Çıḳıp Hind'üñ çerisin **eyledi güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 2). [güm eyledi, -dü, -m]*

güm güm gümle-: *Güm güm ses çıkarmak.*

1. Getürdiler bir esb-i ejdehā-dem
Ṣahīlinden felek **gümlerdi güm güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 30). [güm güm gümlerdi, -r, -di]*
2. Peleng ü şīr-heybet ejdehā-düm
Ṣahīlinden felek **gümlerdi güm güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 6). [güm güm gümlerdi, -r, -di]*
3. El urup ṭabl u kūsa cümle mehter
Felekler **gümledi güm güm** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 36). [güm güm gümledi, -di]*

güm güm gümlet-: *Güm güm diye ses çıkmasına neden olmak.*

1. Görür Şemʿ eylemiş bād-ı fenā kim
Sarāyı āh ile **gümletdi güm güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 36). [güm güm gümletdi, -di]*

güm güm öt-: *Çok gürültü çıkarmak.*

1. O şiʿri işidüp Şemʿ eyledi āh
Ser-ā-ser **güm güm ötdi** ṭāḳ-ı dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 8). [güm güm ötdi, -di]*
2. Bu sözi didi itdi derd ile āh
Firāvān **ötdi güm güm** ṭāḳ u dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 44). [güm güm ötdi, -di]*
3. Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
O ḳalʿa şādīliḳden **güm güm ötdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 46). [güm güm ötdi, -di]*

4. Ser-ā-ser ol ṣadā dünyāyı ṭutsun
   Kim andan ṭāḳ-ı aʿlā **güm güm ötsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 10). [güm güm ötsün, -sün]*
5. İderdi āh u feryād u terennüm
   Öterdi ḳubbe-i kūhsārı **güm güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 82). [güm güm öterdi, -er, -di]*
6. **Öterdi** ṣādlıḳdan şehr **güm güm**
   İderdi raʿd gūyā kim terennüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 15). [güm güm öterdi, -er, -di]*

güm ol-: *Ortadan kaybolmak.*

1. Meger ẓulmetde şāh-ı cümle encüm
   Olup dururdı Ḫıżr abı bigi **güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 52). [güm olup dururdı, -up, -durur, -dı]*
2. Fevākih zīrvāda ṣan ki encüm
   Şuʿā-ı mihr içinde **oldılar güm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 26). [güm oldılar, -dı, -lar]*

gümiş: *Gümüş.*

1. İdüp ol ṭūṭīye ol şeh **gümiş** bāl
   Anı Hindūstān'a ṣaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 11). [gümiş,]*

gümiş bāl aç-: *Gümüş kanat açmak.*

1. **Açup** yā ṭūṭī laʿlīn **gümiş bāl**
   Uçup seyr eyledi her servi fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 5). [gümiş bāl açup, -up]*

gümiş dögme: *Gümüş döğmeli.*

1. Ṣabā bir māʾi ḫārā itdi ābı
   Kenārında **gümiş dögme** ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 28). [gümiş dögme,]*

gümiş ḳandīl uyar-: *Gümüş kandil yakmak.*

1. Ḳamu bir ḫoş **gümiş ḳandīl uyardı**
   Münevver itdi ṭāḳ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 5). [gümiş ḳandīl uyardı, -dı]*

gümiş ovası: *Gümüş ova; Gümüşova.*

1. **Gümiş ovası** içre bitdi sünbül
   Yā düşdi aḳ ʿiẕāra ḳara kākül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 21). [gümiş ovası,]*

gümiş vādīye iriş-: *Gümüş vadiye ulaşmak II Şem'in rahmine ulaşmak.*

1. **İrişür** bir **gümiş vādīye** ol yār
   Görür bir ḳudret āhūsı izi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 39). [gümiş vādīye irişür, -ür]*

gümiş zencīr: *Gümüş zincir.*

1. **Gümiş zencīr** ile ol alnı Nāhīd
   Ṣanasın ṣaʿṣa ile cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 139). [gümiş zencīr,]*

gümiş zeng: *Gümüş çıngırak.*

1. Ḥabāb anuñ **gümiş zengi** ḳızarmışdur yürür ṣāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 9). [gümiş zengi, -i]*

gümişden dügme: *Gümüşten düğme.*

1. Ḥabāb aña **gümişden dügmelerdür**
   Dizilmiş yaḳasına yā güherdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 41). [gümişden dügmelerdür, -ler, -dür]*

gümişden kalʿa: *Gümüşten kale.*

1. **Gümişden ḳalʿa** k'anda ḥabs idi ṣu
   Ḥarāb oldı bir altun ṭop ile u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 7). [gümişden ḳalʿa,]*

gümişden lüle: *Gümüş oluk II Erkek cinsel organı.*

1. Çerāġa ḳarşu ṭurdı itdi efşān
   Gümişden lüle ṣu dökdi fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 18). [gümişden lüle,]*

gümişden sīne-bend: *Atın göğsüne bağlanan işlemeli, gümüşlü enli kayış.*

1. Müzeyyen oldı bu çarḫuñ semendi
   Hilāl oldı **gümişden sīne-bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 4). [gümişden sīne-bendi, -i]*

gümle-: *Güm diye ses çıkmasına neden olmak.*

1. Bu sözi işidüp āh eyledi Şemʿ
   Sarāyı **gümleyüp** ṭutuldı her semʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 2). [gümleyüp, -y, -üp]*

güm-rāh ol-: *Yolunu şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak.*

1. Ṣafā virür velī ḫʷāb-ı seḥergāh
   Aña degmez ki ādem **ola güm-rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 52). [güm-rāh ola, -a]*
2. Ḳabūl itdi ol bedr ayuñ sözin şāh
   Ḥaberdār olmadı kim **oldı güm-rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 44). [güm-rāh oldı, -dı]*
3. Kişiye mihr-i ʿışḳ ḫoş reh-nümādur
   Niçün **güm-rāh olam** necm-i hüdādür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 60). [güm-rāh olam, -am]*

güm-reh: *Yolunu şaşırmış.*

1. İlāhi ḳanı ʿavnüñ ṣubḥgāhı
   Görem ben **güm-rehüñ** ṭoġrı rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 40). [güm-rehüñ, -üñ]*

gün: *Güneş.*

1. Şeb-i firḳat beni ey meh yire **gün** bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 7). [gün,]*
2. Ḳoşulsa ger **gün** ile girüde ḳor
   Nice **gün** sāyesin daḥı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 11). [gün,]*
3. Ṣayar her gice burc-ı çeşmi yılduz
   Çıḳar **gün** bigi āhı çarḥa gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 118). [gün,]*
4. İkisi ay ile **gün** bigi pür-şevḳ
   Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 11). [gün,]*
5. Diş urdı lālenüñ laʿline jāle
   Dişin **gün** çekdi vāḳıf oldı ḥāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 30). [gün,]*
6. Kimesne sāyesinde geçemez ḫoş
   Anuñçün oldı **gün** bir pāre āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 12). [gün,]*

gün: *Yirmi dört saatlik zaman dilimi.*

1. Olaruñ külegi olmaġiçün **gün**
   Felek fevḳinde pür-şevḳ idi her **gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 17). [gün,]*
2. Gidüp bir gice **gün** ol cust u çālāk
   İrişdi şāk ile şād u feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 13). [gün,]*
3. Felekler döndügince Ḥaḳ tebārek
   Şehā ḳılsun günüñ **günden** mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 40). [günden, -den]*
4. Felekler döndügince Ḥaḳ tebārek
   Şehā ḳılsun **günüñ** günden mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 40). [günüñ, -üñ]*
5. Viṣāle irdiler oldı dügünler
   Dügünler idevüz ḳanı o **günler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 32). [günler, -ler]*

gün: *Zaman, sıra.*

1. Oḳıdı anı iḫfā ile canān
   Namāzında **günüñ** gūyā ki Ḳur'ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 32). [günüñ, -üñ]*

gün bigi: *Apaçık.*

1. Der-i imrūzdan **gün bigi** aña
   Görinürdi derūn-ı ḳaṣr-ı ferdā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 67). [gün bigi,]*
2. Ser-i hüḳmi göge irdügi yirden
   ʿIyāndur **gün bigi** ṣaḳḳu'l-ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 72). [gün bigi,]*
3. O maʿnādan olup şād u feraḥnāk
   Yirin **gün bigi** tācuñ itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 52). [gün bigi,]*
4. Didi ḥüsnüñ güneşden rūşen olsun
   Yirüñ **gün bigi** dün gün gülşen olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 24). [gün bigi,]*
5. Pür oldı nūr-ı şādī iç ü ṭaşum
   İrişdürdüñ göge **gün bigi** başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 36). [gün bigi,]*
6. Maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür
   Derūnı **gün bigi** rūşen gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 18). [gün bigi,]*
7. Baña **gün bigi** rūşen eyle ḥālüñ
   Bilem ey āftābum tā zevālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 107). [gün bigi,]*
8. Muḳārin oldı çün kim burc o mihre
   İrişdi **gün bigi** başı sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 20). [gün bigi,]*

gün bigi: *Güneş gibi.*

1. Başumuz ḳadr ile **gün bigi** irişdi felege
   Virdi Ḥaḳ ḳadre irişmeklige ḳudret bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 11). [gün bigi,]*
2. Maḳāmuñ **gün bigi** olmışken eflāk
   Olupdur şimdi yirüñ jāleveş ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 21). [gün bigi,]*
3. O meh seyr itdi ol şehri ser-ā-ser
   Derūnı **gün bigi** oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 36). [gün bigi,]*

gün bigi yüri-: *Güneş gibi yürümek.*

1. **Yürürsin gün bigi** her gāh tenhā
   İdersin sū-be-sū şehri temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 17). [gün bigi yürürsin, -ir, -sin]*

gün bigi devr eyle-: *Güneş gibi dolaşmak.*

1. Görüp devrāndan ol geh luṭf geh cevr
   Cihānı **eylemişdi gün bigi devr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 4). [gün bigi devr eylemişdi, -miş, -di]*

gün kız-: *Şafak vakti olmak.*

1. Seḥerden **gün ḳızınca** itdiler nūş
   Ziyāde oldı mihr u ġam ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 57). [gün ḳızınca, -ınca]*

gün kızar-: *Güneş kaybolmak.*

1. Aradılar **ḳızarınca gün** o māhı
   İçinden bunlaruñ iki sipāhi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 39). [gün ḳızarınca, -ınca]*

gün rūşen ol-: *Güneş parlamak.*

1. Ol ara vādī-i Eymen olurdı
   Şeb içre **gün** bigi **rūşen olurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 8). [gün rūşen olurdı, -ur, -dı]*

gün ṭoġ-: *Güneş doğmak.*

1. Dil-i tārīki şöyle rūşen oldı
   Şanasın **gün ṭoġup** ʿālem şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 108). [gün ṭoġup, -up]*
2. Ṭutalum işlemiş şevḳ ile dün gün
   Ne ḳılsun göze ger **ṭoġmayacaḳ gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 16). [gün ṭoġmayacaḳ, -ma, -y, -acaḳ]*

gün ṭoġ-: *İsteklerini gerçekleştirmek için iyi bir duruma erişmek veya eline olağanüstü bir fırsat geçmek.*

1. Şeref vire felekde Müşterī'ye ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 12). [günüm ṭoġdı, -dı]*

2. Şanurdı **ṭoġdı gün** anı görenler
   Se-ā-ser şemʿler olurdı bī-fer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 15). [gün ṭoġdı, -dı]*
3. Saʿd aḫterler ṭoġupdur naḫs-ı encüm ṭolanup
   Sür ṣafāyı **gün ṭoġarken** gülşen içre bulunup *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 26). [gün ṭoġarken, -ar, -ken]*

gün ṭoġısından yüri-: *Gün doğusundan gitmek.*

1. Dilerseñ başuña gün ṭoġa anı
   Yüri gün ṭoġısından iste anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 26). [gün ṭoġısından yüri,]*

gün yaḳ-: *Güneş yakmak.*

1. Ṭutarlar **yaḳmamaġıçun gün** anı
   Dem-i ṭāvūslardan sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 29). [gün yaḳmamaġıçun, -ma, -maġ, -ıçun]*

gün yiri: *Gün yeri.*

1. Ṭutılur ayı irincek kemāle
   İrer **gün yiri** çarḫ iken zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 52). [gün yiri,]*

gün yüzi: *Gündüz.*

1. Nice raḳḳāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā
   Münevver **gün yüzinden** rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 4). [gün yüzinden, -n, -den]*

gün yüzin gör-: *Mutlu olmak.*

1. İrişdi burcına şevḳ ile ol māh
   Görenler gün yüzin dir Allāh Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 46). [gün yüzin görenler, -en, -ler]*

gün yüzinden: *Güneş ışığı yüzünden.*

1. Ruḫından ḳaʿrı çāhuñ gülşen oldı
   Derūnı **gün yüzinden** rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 24). [gün yüzinden,]*

günāh ebri: *Günah bulut.*

1. **Günāhuñ ebri** perde olmış ey yār
   Nice virsün tecellī mihr-i envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 37). [günāhuñ ebri,]*

günāh harmanı: *Günah harmanı II Günahın çok bulunduğu yer.*

1. **Günāhum ḫarmanın** yaḳsun kül itsün
   Beni sen şāha göynüklü ḳul itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 29). [günāhum ḫarmanın, -n]*

güncişk-i eflāk: *Gökyüzü serçesi.*

1. Per açdı bir Hümā-yı bāz-heybet
   Ḳamu **güncişk-i eflāk** itdi ġaybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 4). [güncişk-i eflāk,]*

günde biñ kez: *Günde bin defa, bin kez.*

1. Cudālıḳdur ḳatı ḳattāl aġu
   Kişiyi **günde biñ kez** öldürür u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 40). [günde biñ kez,]*

günde biñ kez oḳu-: *Sürekli okumak.*

1. Gelür andan sebaḳ alurdı iblīs
   Oḳurdı günde biñ kez ders-i telbīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 10). [günde biñ kez oḳurdı, -r, -dı]*

günden güne: *Gün geçtikçe, her gün biraz daha, gün günden.*

1. Kim ol **günden güne** ʿaḳlın şaşırdı
   İli ḳor kendüziyle söyleşürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 31). [günden güne,]*

günden rūşen it-: *Güneşten daha aydınlık etmek.*

1. O sercekler içinden ṭoġdı mehtāb
   Cihānı **itdi günden rūşen** ol tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 14). [günden rūşen itdi, -di]*

günden saḳın-: *Güneşten korumak.*

1. Tutuḳ oldı o māhuñ sāyebānı
   Saḳındılar felekde **günden** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 18). [günden saḳındılar, -dı, -lar]*

gündüz: *Günün aydınlık olan yani güneşle aydınlanan kısmı.*

1. Şayar her gice burc-ı çeşmi yılduz
   Çıḳar gün bigi āhı çarḫa **gündüz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 118). [gündüz,]*

gündüz ḳon-: *Gündüz durmak.*

1. **Ḳonup gündüz** gice göç itdi gitdi
   Varup bir gün o mülk-i Çīn'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 13). [gündüz ḳonup, -up]*

güneh it-: *Günah işlemek.*

1. İlāhi bir żaʿīf ü nā-tüvānem
   Güneh itmekde ammā pehlevānem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 2). [güneh itmekde, -mekde]*

günehkār ümmet: *Günah işlemiş ümmet.*

1. Emīr-i cund-ı cümle enbiyādur
   Günehkār ümmete derdi devādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 102). [günehkār ümmete, -e]*
2. Ḫazīn-i genc-i esrār-ı İlāhi
   Günehkār ümmetüñ puşt ü penāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 26). [günehkār ümmetüñ, -üñ]*
3. Hevādan dönmesün çün zecr-i gerdi
   Günehkār ümmetin Ḥaḳ'dan dilerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 98). [günehkār ümmetin, -n]*

günehlü ḥācī: *Günahlı hacı.*

1. Derūnı ḳalb-i ḥāsid bigi deycūr
   Günehlü ḥācī bigi görmemiş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 4). [günehlü ḥācī,]*

güneş: *Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.*

1. Ḫışm ile naẓar ḳılsa **güneş** bī-fer olurdı
   Fārūḳ-ı ceri pādşeh-i mülk-i ṣalābet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 41). [güneş,]*
2. Ḥamel burcı o māha ṭāliʿ olmış
   Güneş daḫı hem anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 58). [güneş,]*
3. **Güneş** ol nārdan bir kem-şerāre
   Ḥarāretden yaḳar ḫalḳı ḳarāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 27). [güneş,]*
4. **Güneş** tācuñ felek muḫtācuñ olsun
   Beyāż-ı ṣubḥ taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 45). [güneş,]*
5. Ṣıza ḳuyruḳ **güneşden** aḳa yaġı
   Ki tā çerb ide ol rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 45). [güneşden, -den]*
6. **Güneş** çün kim aña oldı muḳābil
   Ṣızup aḳmaġa yaġı oldı ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 23). [güneş,]*
7. Zemīnden yine ḳaldurdı **güneş** reʾs
   Ṣumūʿ-ı encüm itdi kendüden yeʾs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 1). [güneş,]*
8. Geçüp taḫtın müşerref ḳıldı ol şāh
   Güneş gūyā göge aġdı seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 24). [güneş,]*
9. **Güneş** şevḳ-i ruḫından çarḫa girmiş
   Cihān laʿli şarābından esürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 7). [güneş,]*
10. **Güneş** gördükce bedr-i ber-kemālin
    Ḥicābından ḳızar añlar zevālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 15). [güneş,]*
11. **Güneşden** bu idi ḫalḳuñ ümīdi
    Gelüp ḳahr eyledi diyü sefīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 9). [güneşden, -den]*
12. Ol ābuñ ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
    Güneş yaḳmaya tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 30). [güneş,]*
13. Cihān pürdür **güneş** kim pertevinden
    Faḳīrüñ ictināb itmez evinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 37). [güneş,]*
14. **Güneş** zer ṣaçdı rūy-ı dehre geldi
    Ṣanasın bir sencī beg şehre geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 5). [güneş,]*
15. **Güneş** kim menzilidür anuñ eflāk
    Münevver pertevinden çehre-i ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 71). [güneş,]*
16. **Güneş** tā kim ele aldı zer aḳlām
    Dürildi ḫatm oldı defter-i şām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 1). [güneş,]*
17. Müşerref itdi Dellāle evini
    Güneş ṣan ṣaldı ḫāke pertevini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 88). [güneş,]*
18. Şükūfe gördi kim irişdi bir ḥūr
    Güneş bigi yüzine berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 2). [güneş,]*
19. Ḫudā virmiş aña bir ḫoş cemāli
    Bulur gökde **güneş** andan zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 4). [güneş,]*

20. Derūnı pāk-ı ṣāfi ġıll u ġışdan
Ḥarāret virmede artuḳ **güneşden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 4). [güneşden, -den]*
21. **Güneş** çün oldı sūr-ı ṣubḥa maḳrūn
Getürdi ṣaçulıḳ bir bedre altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 1). [güneş,]*
22. Börek tutmacı görenler ṣedefvār
Didi **güneşde** raʿna gevheri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 88). [güneşde, -de*
23. Ṭurup yine yirinden ṭaġa ol şāh
ʿUrūc itdi **güneş** bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 8). [güneş,]*
24. **Güneş** bigi giyüp zerrīn ḳabāyı
Müşerref itdiler yine sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 41). [güneş,]*
25. Çerāġ-ı bezm ṣubḥ-ārā cemāli
Güneşde ṣaʿṣaʿa yüzde ṣaḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 24). [güneşde, -de]*
26. Seḥer bigi o māhuñ vaḳdi ḫoş mı
Melāḥat ṣubḥgāhında **güneş mi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 112). [güneş mi,]*
27. Didi ḥüsnüñ **güneşden** rūşen olsun
Yirüñ gün bigi dün gün gülşen olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 23). [güneşden, -den]*
28. **Güneş** dirler görenler her ʿimādın
Semā dirsem yiri anlaruñ adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 47). [güneş,]*
29. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
Güneşdür ṣan ṣafaḳ içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 20). [güneşdür, -dür]*
30. **Güneş** başuñda zerrīn tācuñ olsun
Saʿādet ṣubḥı taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 21). [güneş,]*

güneş: *Güneş II Süt anne.*

1. Güzellendi umup ol māhveşden
Ṣanasın ay bedir oldı **güneşden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 30). [güneşden, -den]*

güneş ʿarż eyle-: *Güneş göstermek.*

1. **Güneş ʿarż eyleseñ** bir ẕerre dirler
Görüp bāġ-ı cinānı terre dirler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 19). [güneş ʿarż eyleseñ, -se, -ñ]*

güneş bigi başı göge irişsün: *Güneş gibi başı göğe erişsin II Sürekli mutlu olsun.*

1. **Güneş bigi irişsün göge başı**
Dökilsün nāẓırınuñ gözi yaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 117). [güneş bigi başı göge irişsün,]*

güneş devr eyle-: *Güneş dönmek.*

1. Günüñi eylesün günden mübārek
Güneş devr eyledükce Ḥaḳ tebārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 48). [güneş devr eyledükce, -dükce]*

güneş ir-: *Güneş ulaşmak.*

1. O dem Bercīs kim dīvāna irdi
Güneş ṣan ḫāne-i Keyvān'a **irdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 16). [güneş irdi, -di]*

güneş resm it-: *Güneş çizmek.*

1. **Güneş resm itse** māh andan ola nūr
   Cihānda ḳalmaya bir ẕerre deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 17). [güneş resm itse, -se]*

güneş ṭoġ-: *Güneş doğmak.*

1. Ṭurup ol dem ḳapuyı geldi açdı
   Güneş ṣan **ṭoġdı** dehre nūr ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 22). [güneş ṭoġdı, -dı]*
2. ʿAdūlar ṣındı bunlar buldı nuṣret
   Güneş gūyā ki **ṭoġdı** gitdi ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 102). [güneş ṭoġdı, -dı]*

güneş ṭolın-: *Güneş batmak.*

1. Hemān ol çāhuñ içinde bulındı
   Güneş ṣan çāh-ı maġribde **ṭolındı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 16). [güneş ṭolındı, -dı]*

güneş yüzi: *Güneş gibi parlak, ışık saçan, aydınlık yüz II Pervâne'nin yüzü.*

1. Görüp Pervāne'yi yanına geldi
   Güneş yüzine baḳdı ṭaña ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 8). [güneş yüzine,]*

güneş yüzlü: *Güneş gibi parlak ve nur yüzlü.*

1. **Güneş yüzlülerüñ** añma zevālin
   Ḥarāret yaḳdı müşkil itdi ḥālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 17). [güneş yüzlülerüñ, -ler, -üñ]*

günlerde bir gün: *Günlerden bir gün, geçmiş zamana ait herhangi bir gün.*

1. Varup **günlerde bir gün** andan yitdi
   Hezār üstād-ı kāmil cemʿ itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 21). [günlerde bir gün,]*
2. İki gün ṭurmayup bir yirde gitdi
   Gelüp **günlerde bir gün** Rūma yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 26). [günlerde bir gün,]*
3. Cihāzı aldı Dāye yola girdi
   Varup **günlerde bir gün** Rūm'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 16). [günlerde bir gün,]*

günüñ günden yig olsun: *"Her günün diğerinden iyi olsun" anlamında dilek sözü.*

1. **Günüñ günden yig olsun** pādşāhum
   Nigehbānuñ şeh-i ʿālem penāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 49). [günüñ günden yig olsun,]*
2. Didi ey meh **günüñ günden yig olsun**
   Ġulām-ı kemterüñ Mıṣr'a beg olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 29). [günüñ günden yig olsun,]*

günüñi günden mübārek eylesün: *Gününü gününden mübarek etsin.*

1. **Günüñi eylesün günden mübārek**
   Güneş devr eyledükce Ḥaḳ tebārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 47). [günüñi günden mübārek eylesün,]*

gürbe: *Kedi.*

1. Ger içse **ġurbe** urur şīre pençe
   Dimez k'ide baña şāyet şikence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 13). [ġurbe,]*
2. Olur bi-bāk meydāna girüp mūş
   Ḳanı **ġurbe** dir anı eylese nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 16). [ġurbe,]*

gürildi kop-: *Gürültü çıkmak.*

1. Hevāda **ḳopdı** nā-geh bir **gürildi**
   İşiden ṣandı anı ṣūr urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 21). [gürildi ḳopdı, -dı]*

gürisne: *Aç, fakir.*

1. Döşendi ṣofra vü dökildi niʿmet
   Gürisne oldı seyr ü buldı rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 12). [gürisne,]*

gürisne ol-: *Aç olmak.*

1. **Gürisne olmadan** ḳurtıldı ol māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 49). [gürisne olmadan, -madan]*

gürisne sīr ol-: *Açlar doymak.*

1. Yenildi ḫʷan sürildi ẕevḳ ü şādī
   Gürisne sīr olup buldı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 20). [gürisne sīr olup, -up]*

güt-: *Peşinden gitmek.*

1. O yirde yapdı bir zībā sarāyı
   Gören **gütmez idi** Firdevs arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 26). [gütmez idi, -mez, -idi]*

güyegüotı: *Kekik otu.*

1. **Güyegüotı** uyḫudan uyanmış
   Gelincigüñ ṭonı ḳana boyanmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 11). [güyegüotı,]*

güzel: *Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı.*

1. Bu meclis bir **güzel** raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 13). [güzel,]*

2. **Güzellerüñ** yüregini nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu ṭaġ u ṭaşı ṣan dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 11). [güzellerüñ, -ler, -üñ]*
3. Ḳurarlar bir **güzel** muḥkem terāzū
   Ki ḫūyı şāh-ı ʿādilden ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 87). [güzel,]*
4. Eyitdi atamı düşümde gördüm
   Anuñla bir **güzel** yirde oturdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 36). [güzel,]*
5. Bu sözi ol yüzi māhum **güzeldür**
   Müvecceh fikr ider ġāyet muḥaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 81). [güzeldür, -dür]*
6. **Güzel** taḥrīrler eyle nevādan
   İşiden naʿralar ursun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 13). [güzel,]*
7. Daḫı Pervāne-i dil-sūz u cān-baḫş
   Getürdür rāh-peymā bir **güzel** raḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 74). [güzel,]*
8. Bu yaña şāh yanında olın cemʿ
   Elinde her birinüñ bir **güzel** şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 8). [güzel,]*
9. Seḥergeh bir **güzel** maḥbūb duḫter
   Çıḳardı manẓar-ı zerden yine ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 1). [güzel,]*

güzel: *Güzel sevgili.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü **güzeldür** şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu başında dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 5). [güzeldür, -dür]*
2. **Güzeller** laʿlīn öper gördi rāḫı
   Birez ol ḥāle ṣoḳrandı ṣürāḫī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 7). [güzeller, -ler]*
3. Ṭoyurdı sükkeri senbūselerle
   Güzeller ʿāşıḳı ṣan būselerle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 96). [güzeller, -ler]*
4. Eger kim keh-rübā yazsa ḳapar kāh
   Güzeller yazsa görenler ider āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 16). [güzeller, -ler]*
5. Yalıñ yüzlü **güzeller** yaḳdılar şemʿ
   Muṣāḥibler ser-ā-ser oldılar cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 9). [güzeller, -ler]*
6. Ḳızarmış beñzi ḳara perçemi var
   Yalıñ yüzlü **güzel** par par yanar nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 56). [güzel,]*
7. Güzellerde olan ol ʿayn-ı dil-cū
   Se-ā-ser oldı ucdan uca ḳanlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 15). [güzellerde, -ler, -de]*

güzel ġarrā ḳaṣīde di-: *Güzel ve yeni kaside söylemek.*

1. Ola Aḥmed şefīʿüñ ol ümīde
   Di Ẕātī bir **güzel ġarrā ḳaṣīde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 132). [güzel ġarrā ḳaṣīde di,]*

güzel gūyende: *Güzel şarkıcılar.*

1. Daḫı hem Ṭūtī vü Ḳumrı vü Bülbül
   Güzel gūyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 60). [güzel gūyendelerdi, -ler, -di]*

güzel ḫoḳḳa dehān: *Güzel hokka ağızlı.*

1. Getürdi bir **güzel ḫoḳḳa dehānı**
   Cevāhir maʿdeni baḥr-i maʿānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 1). [güzel ḫoḳḳa dehānı, -ı]*

güzel köşk var: *Güzel saray bulunmakta.*

1. Gülistān içre **var** idi **güzel köşk**
   Anuñ ṣuyı gül-āb u ṭopraġı müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 7). [güzel köşk var idi, -idi]*

güzel maḥbūb: *Güzel sevgili.*

1. Meger kim bir **güzel maḥbūb** bulmış
   Anuñla köşkde hem-ṣoḥbet olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 19). [güzel maḥbūb,]*

güzel maḥbūb ḳuyruḳ: *Güzel kuyruk.*

1. Ṭapuñ bir ḳula ḳılsun anı buyruḳ
   Getürsin bir **güzel maḥbūb ḳuyruḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 38). [güzel maḥbūb ḳuyruḳ,]*
2. Aña Lālā idüp dururdı buyruḳ
   K'alasun bir **güzel maḥbūb ḳuyruḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 16). [güzel maḥbūb ḳuyruḳ,]*

güzel maḥbūb meclis: *Güzel meclis.*

1. Ḳurılmış bir **güzel maḥbūb meclis**
   Ḳamunuñ ḫaddi lāle çeşmi nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 35). [güzel maḥbūb meclis,]*

güzel mum: *Güzel mum.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü **güzel mum**
   Aña cān virmege pervāneler mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 23). [güzel mum,]*

güzel pīr: *Güzel yaşlı.*

1. Anuñ Bercīs adı bir **güzel pīr**
   Ḳoya çarḫa zemīni itse tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 5). [güzel pīr,]*

güzel şīrīn bir beñi var: *Güzel tatlı bir beni var.*

1. Fiġān itdürdi mūsikāre ol yār
   Lebinde bir **güzel şīrīn beñi var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 72). [güzel şīrīn bir beñi var,]*

güzel zāt: *Güzel kişi.*

1. Ḳatı dem-beste olmış ol **güzel ẕāt**
   Dehānına getürdi ṭutdı mir'āt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 27). [güzel ẕāt,]*

güzellen-: *Güzelleşmek.*

1. **Güzellendi** umup ol māhveşden
   Ṣanasın ay bedir oldı güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 29). [güzellendi, -di]*

güzeller ʿahdi: *Güzellerin verdiği sözleri.*

1. **Güzeller ʿahdi** bigi bāl-ı ṣabrı
   Ṣanup itmiş hevā cānına cevri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 61). [güzeller ʿahdi,]*
2. Biline bağladı vü ṭurdı gitdi
   Güzeller ʿahdi bigi ġaybet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 14). [güzeller ʿahdi,]*

güzellik: *Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsn.*

1. Meger var idi bir şehr-i muʿallā
   Güzellikde hemān Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 2). [güzellikde, -de]*

güzīn: *Seçkin.*

1. Buyurdı Şāh Jāle ol **güzīne**
   Dileye Şemʿi varup şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 13). [güzīne, -e]*

H-Ḫ-Ḥ

habāb: *Hava kabarcığı.*

1. **Ḥabāb** anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür ṣāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 9). [ḥabāb,]*
2. Işıḳlar cāmiʿ-i fetḥi ḳıbābı
   Ya deryā leşkeri anlar **ḥabābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 30). [ḥabābı, -ı]*
3. Ṣanurdı gören anda māh-ı tābı
   Melek-rūlar uçurmışlar **ḥabābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 8). [ḥabābı, -ı]*
4. İẕārıdur leṭāfet baḥrı ābı
   Anuñ ay u güneş iki **ḥabābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 10). [ḥabābı, -ı]*
5. Ṣabā bir māʾi ḫārā itdi ābı
   Kenārında gümiş dögme **ḥabābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 28). [ḥabābı, -ı]*
6. **Ḥabāb** aña gümişden dügmelerdür
   Dizilmiş yaḳasına yā güherdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 41). [ḥabāb,]*
7. Ol ābuñ ḫaymeler ḳurdı **ḥabābı**
   Güneş yaḳmaya tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 29). [ḥabābı, -ı]*
8. Biri ḫūrşīd biri māh-pāre
   O ḥavżuñ her **ḥabābı** bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 48). [ḥabābı, -ı]*
9. Olınmaz çaduruñ anda ḥesābı
   Nite kim baḥr-i ʿummānuñ **ḥabābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 20). [ḥabābı, -ı]*
10. Ol ara bir deñiz ḳan oldı ābı
    Büride başlar anuñ çün **ḥabābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 76). [ḥabābı, -ı]*

ḥabāb ol-: *Şarabın üzerinde oluşan hava kabarcığına benzemek.*

1. Ṣaḳāyıḳ **olmış** ol baḥruñ **ḥabābı**
   Ṭarāvet olmış ol deryānuñ ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 37). [ḥabābı olmış, -mış]*

habābāsā: *Su üzerindeki hava kabarcığı gibi.*

1. Hevā āvāre vü dil ḫaste itdi
   Ḥabābāsā beni dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 12). [ḥabābāsā,]*
2. Düşirdi derde ġāyet ḫaste itdi
   Ḥabābāsā anı dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 36). [ḥabābāsā,]*

ḫabāb-ı eşk-i gül-gūn: *Gül renkli aşkın kabarcığı.*

1. Aña āh oldı şemʿ ü derd-i meʾnūs
   Ḥabāb-ı eşk-i gül-gūn al fānūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 4). [ḥabāb-ı eşk-i gül-gūn,]*

habāb-ı mey: *Şarabın üzerindeki hava kabarcıkları.*

1. ʿAceb āvāre vü dil-ḫaste oldum
   Ḥabāb-ı mey bigi dem-beste oldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 50). [ḥabāb-ı mey,]*

habāb-ı necm: *Yıldızlar üzerindeki hava kabarcığı.*

1. Yine cūş eyledi deryā-yı aḥḍer
   Ḥabāb-ı necm ile ṭoldı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 6). [ḥabāb-ı necm,]*

habāset: *Kötülük, alçaklık.*

1. Başında tāc idi anuñ **ḫabāset**
   Ḳaba olmışdı egninde ḳabāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 3). [ḫabāset,]*
2. Şehüñ var idi bir mühmel vezīri
   Ḫabāsetde bulınmazdı naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 2). [ḫabāsetde, -de]*

ḫaber: *Bilgi, havadis.*

1. Pür oldı bu **ḫaberden** cümle-i semʿ
   Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿazm ide Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 139). [ḫaberden, -den]*

haber al-: *Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.*

1. **Ḫaber aldı** ki Şemʿi şāh Faġfūr
   Alup taḫtına gitmiş şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 43). [ḫaber aldı, -dı]*
2. Gelür gördi bir ulu kārbānı
   Çıḳa yazdı **ḫaber alınca** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 62). [ḫaber alınca, -ınca]*
3. **Ḫaber almaġiçün** dīvāna vardı
   Kim ol ḳaṣr-ı Züḥal eyvāna vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 17). [ḫaber almaġiçün, -maġ, -içün]*

haber gel-: *Bir olay, bir olgu üzerine bilgi gelmek.*

1. **Ḫaber geldi** ki şehre bu gün ol māh
   İder şehri müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 1). [ḫaber geldi, -di]*
2. Varup ḳondı o sāʿat ḳaṣr-ı şāha
   Ḫaber geldi ki ol devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 16). [ḫaber geldi, -di]*
3. **Ḫaber geldi** ki ol dem şehre nā-gāh
   İder şehri müşerref bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 7). [ḫaber geldi, -di]*
4. **Ḫaber geldi** ki şāha yarın ol māh
   Ḫaberdār ol gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 43). [ḫaber geldi, -di]*
5. **Ḫaber geldi** ki şāha oluñ āgāh
   Gelür şehre seḥergāh ol yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 11). [ḫaber geldi, -di]*

haber gönder-: *Herhangi bir araçla bildirmek.*

1. **Ḫaberler gönderüp** emr itdi ol ḫān
   Çıḳa ḳarşu ḫevātīn u vezīrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 21). [ḫaberler gönderüp, -üp]*

haber iriş-: *Haber ulaşmak, gelmek.*

1. **Ḫaber irişdi** kim Faġfūr'a nā-gāh
   Gelür elçisi Rūm'uñ oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 17). [ḫaber irişdi, -di]*

haber vir-: *Bildirmek, haber ulaştırmak.*

1. Ṣabāveş ol nigāra sırr ile gir
   Süleymān'dan ḥabībine **ḫaber vir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 14). [ḫaber vir,]*

2. Tekellüm ḳılsa eyler keşf-i esrār
   Revān cāndan **ḫaber virür** o güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 10). [ḫaber virür, -ür]*

haber yoḳ: *Haber, ses seda yok.*

1. Şehüñ z̲āt-ı şerīfinden e̲ser yoḳ
   Anuñ cism-i laṭīfinden **ḫaber yoḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 34). [ḫaber yoḳ,]*

ḫaberdār ol-: *Bilgi sahibi olmak.*

1. **Ḫaberdār olmaz idi** kendüzinden
   Anuñ çıḳmaz idi maʿnā sözinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 33). [ḫaberdār olmaz idi, -maz, -idi]*
2. Ḫaber geldi ki şāha yarın ol māh
   Ḫaberdār ol gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 44). [ḫaberdār ol,]*
3. Ḳabūl itdi ol bedr ayuñ sözin şāh
   Ḫaberdār olmadı kim oldı güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 44). [ḫaberdār olmadı, -ma, -dı]*
4. **Ḫaberdār old**ı kim Sulṭān Jāle
   Şeh-i Faġfūr o bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 17). [ḫaberdār oldı, -dı]*

hāb-ı ġafletden uyandur-: *Bilgisizlikten, idraksizlikten kurtarmak.*

1. Rıżā şemʿin bu nār-ı ḥükme yandur
   Gözini **ḫāb-ı ġafletden uyandur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 40). [ḫāb-ı ġafletden uyandur,]*

ḥabīb: *Sevgili, maşuk.*

1. Eger kim Ḫıżr tek ola ṭabībüm
   İrişür derdüme dermān **ḥabībüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 118). [ḥabībüm, -üm]*
2. N'ola aḥvāli dirsem sen **ḥabībe**
   Döker derdin k'ire ḫasta ṭabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 47). [ḥabībe, -e]*
3. Ṣabāveş ol nigāra sırr ile gir
   Süleymān'dan **ḥabībine** ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 14). [ḥabībine, -i, -n, -e]*
4. Yanaġı ḳıpḳızıl olmışdı sībüñ
   Ruḫ-ı gül-gūnı gūyā kim **ḥabībüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 8). [ḥabībüñ, -üñ]*
5. Ḫāṭır-ı ʿāṭırda neyler ġuṣṣa vü ġam ey **ḥabīb**
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 23). [ḥabīb,]*

ḥabīb: *Sevgili II Hz. Muhammed.*

1. **Ḫabīb**'üñ Muṣṭafā'nuñ ḥürmetiçün
   Ser-ā-ser enbiyānuñ ʿizzetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 79). [ḥabīb'üñ, -üñ]*

habs: *Hapis.*

1. Gümişden ḳalʿa k’anda **ḥabs idi** ṣu
   Ḫarāb oldı bir altun ṭop ile u *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 72, Mısra 7). [ḥabs idi, -idi]*

ḫāce: *Hoca.*

1. Oḳırken **ḫāceden** ol ṣāh-ı aʿlā
   Meger ögrenmiş idi ʿilm-i iḫfā *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 57, Mısra 27). [ḫāceden, -den]*

hacel: *Utanma, hacalet.*

1. Eyitdi ey meh-i ferḫunde-aḫter
   Cemālüñden **ḫacel** ḫūrşīd-i enver *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 82, Mısra 28). [ḫacel,]*

ḫācib: *Kaş.*

1. Gözi ʿāmildür iklīm-i cemāle
   Olupdur **ḫācibi** aña ḥavāle *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 26, Mısra 66). [ḫācibi, -i]*

ḫācib ol-: *Kapıcı olmak.*

1. Ḳaṣr-ı felek miṣālüñ bābında **oldı ḥācib**
   Zerrīn ʿaṣā elinde sulṭān-ı mülk-i rābiʿ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 4, Mısra 13). [ḫācib oldı, -dı]*
2. Kelīmu’llāh ʿaṣāya oldı ṣāḥib
   Murādı bu **olaydı** aña **ḥācib** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 6, Mısra 42). [ḫācib olaydı, -a, -y, -dı]*
3. ʿAṣā ile Şehāb **olmışdı ḥācib**
   Eṣer ḳalmadı andan oldı ġāʾib *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 104, Mısra 3). [ḫācib olmışdı, -mış, -dı]*

ḫacle: *Gelin odası.*

1. Çü döndi **ḥacleden** yana o dil-ber
   Döşendi atı ayaġına bezler *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 145, Mısra 39). [ḫacleden, -den]*
2. Görür Pervāne bir **ḫacle** müzeyyen
   Bu Cennet’dür bilür ol ḫūra mesken *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 146, Mısra 11). [ḫacle,]*

ḫacle-i gerdūn: *Dünya gelin odası.*

1. Yine bu **ḫacle-i gerdūn** ṭonandı
   Kevākib şevḳ ile yaḳdı sipendi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 146, Mısra 1). [ḫacle-i gerdūn,]*

had yok: *Hadsiz; sınırsız, hesapsız.*

1. **Yoġiken ḥad** cihāzına o meh-rū
   Yükini hīç yıġmazdı yuḳaru *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 145, Mısra 57). [ḫad yoġiken, -iken]*

hadd: *Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.*

1. Yanar par par müşābih **ḫaddi** şemʿe
   Ruḫından mihr-i ʿālem-tāb lemʿe *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 59, Mısra 19). [ḫaddi, -i]*

hadd: *Yanak.*

1. O **ḫaddi** verd-i tāze yaḳdı güller
   Ol ara gülşene döndi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 9). [ḫaddi, -i]*

hadd ü ġāyet bulınma-: *Sınır ve nihayet bulunmamak.*

1. Bile virildi māl-i bī-nihāyet
   Ḥesābına **bulınmaz ḫadd ü ġāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 18). [ḫadd ü ġāyet bulınmaz, -maz]*

ḫadd u ġāyet var: *Sınır ve nihayet bulunmakta.*

1. Felekde encüme **var ḫadd u ġāyet**
   Bulınmaz anda keştīye nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 11). [ḫadd u ġāyet var,]*

hadden geç-: *Aşmak.*

1. Kesilmezdi zebānında anuñ ser
   Meger **ḫadden geçiçek** zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 64). [ḫadden geçiçek, -içek]*

haddi lāle: *Yanağı lale.*

1. Ḳurılmış bir güzel maḥbūb meclis
   Ḳamunuñ **ḫaddi lāle** çeşmi nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 36). [ḫaddi lāle,]*

haddi vü pāyānı yoḳdur: *Sınır ve sonu bulunmama.*

1. Ḥasūduñ **ḫaddi vü pāyānı yoḳdur**
   Anı ʿadd itmegüñ imkānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 9). [ḫaddi vü pāyānı yoḳdur,]*

ḫadesden ḳurtıl-: *Abdest ve gusülün tazelenmesini gerektiren hâlden çıkmak.*

1. **Ḳurtıldı** ḥadīṣüñ işiden cümle **ḫadeṣden**
   Ey bāġ-ı vefā bülbül-i gülzār-ı nübüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 11). [ḫadeṣden ḳurtıldı, -dı]*

hādī idin-: *Arkadaş edinmek.*

1. **İdin** yüri bu yolda ʿışḳı **hādī**
   Kim anuñla pür olmışdur bu vādī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 97). [hādī idin,]*

hādim: *Hizmetçi.*

1. Olup bir nice **ḫādim** anda ḫāżır
   Olurdı gice gündüz anda nāẓır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 119). [ḫādim,]*

2. Ol on **ḫādim** ki Faġfūr itdi irsāl
   Ḳamu Pervāne'ye ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 37). [ḫādim,]*
3. O sāʿat girdi bir **ḫādim** sarāya
   Zebān depretdi el açdı duʿāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 35). [ḫādim,]*

hādim vir-: *Hizmetçi vermek.*

1. Ṭapuñdan bu durur aʿlā murādum
   İki perī **viresin** baña **ḫādim** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 60). [ḫādim viresin, -e, -sin]*

hādim-i feraḥnāk: *Neşeli hizmetkâr.*

1. Girüp ḳaşrına bir **ḫādim-i feraḫnāk**
   Eyitdi geldi ḫoş peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 27). [ḫādim-i feraḫnāk,]*

hādim-i pīr: *Yaşlı hizmetçi.*

1. Meger kim var idi bir **ḫādim-i pīr**
   Cihānda ḳomamışdı görmedik yır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 1). [ḫādim-i pīr,]*

ḥadīs: *Hz. Muhammed'in sözleri.*

1. Ḳurtıldı **ḫadīsüñ** işiden cümle ḫadeşden
   Ey bāġ-ı vefā bülbül-i gülzār-ı nübüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 11). [ḫadīsüñ, -üñ]*

ḫadīs-i ʿışḳ: *Aşk sözü.*

1. **Ḫadīs-i ʿışḳına** naẓmūm belīġ it
   Kerem ḳıl baña luṭf-ı bī-dirīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 107). [ḫadīs-i ʿışḳına, -ı, -n, -a]*

hādis-i ḳadīm: *Eski söz.*

1. Bilüp ʿilmin sipās itdi ʿalīme
   Şükürler eyledi **ḫādiş-i ḳadīme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 56). [ḫādiş-i ḳadīme, -e]*

hadīs-i muṣṭafā: *Hz. Muhammed'in sözü.*

1. Kerīm oldur ide ʿahde vefāyı
   Ṭuta cāndan **ḫadīş-i Muṣṭafāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 102). [ḫadīş-i muṣṭafāyı, -y, -ı]*

hafta: *Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem.*

1. Bu resme iki **hafta** seyr ḳıldı
   Geh āhū geh şikār-ı ṭayr ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 11). [hafta,]*

<u>ḫāʾil ol-:</u> *Engel olmak.*

1. İderdi hicr tenden cānı zāʾil
   Ümīd-i vuṣlatuñ **olmasa ḫāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 54). [ḫāʾil olmasa, -ma, -sa]*
2. Devā derdine anuñ **ḫāʾil oldı**
   Ġıdaya ḳalbi ġāyet māʾil oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 13). [ḫāʾil oldı, -dı]*

<u>haḳ:</u> *Allah.*

1. Aña **Ḥaḳ** virmiş ol añı görenler Ẕātiyā anı
   Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 9). [ḥaḳ,]*
2. **Ḥaḳ** ḳudret eliyle uruban ẓahruña mühri
   Gönderdi seni ümmetüñe nāme-i şefḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 17). [ḥaḳ,]*
3. Anuñçün Jāle dirlerdi o yāra
   Anı irgürdüginçe **Ḥaḳ** bahāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 30). [ḥaḳ,]*
4. Ṣedef aġzına **Ḥaḳ** emr ile ol an
   Çün irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 77). [ḥaḳ,]*
5. Yüzüñden eylesün bed-çeşmi **Ḥaḳ** dūr
   Özüñden mülket-i dünyāyı maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 33). [ḥaḳ,]*
6. Yavuz gözden vucūduñ ṣaḳlasun **Ḥaḳ**
   ʿAdū ḳoysun elüñden başa ṭopraḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 43). [ḥaḳ,]*
7. Ṣol iş kim görinür āsān be-ġāyet
   Güç olur olmasa **Ḥaḳ'dan** ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 18). [ḥaḳ'dan, -dan]*

<u>haḳ:</u> *Toprak.*

1. Zemīne ʿarż-ı mihr itmezdi eflāk
   Anuñçün saḫt olurdı āb ile **ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 10). [ḫāk,]*
2. Yirinde ṭura ger siḫr itse eflāk
   Döne eflākveş çarḫa girüp **ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 12). [ḫāk,]*
3. Şebistānına girdi şāh-ı eflāk
   Ḳızardı rūy-ı ʿālem nite kim **ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 2). [ḫāk,]*

<u>haḳ:</u> *Toprak II Bendeniz.*

1. Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben **ḫāki** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 4). [ḫāki, -i]*

<u>hak bil-:</u> *Doğru bilmek.*

1. Haḳīḳat ʿışḳ olupdur cān-ı ʿālem
   Bu sözi **ḥaḳ bil** ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 36). [ḥaḳ bil,]*

<u>hak cümle każādan saklasun:</u> *Allah bütün beladan korusun.*

1. Ṭapuñ **Ḥaḳ ṣaḳlasun cümle ḳażādan**
   Emīn ol ḥaşr dek bād-ı belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 27). [ḥaḳ cümle ḳażādan ṣaḳlasun,]*

<u>ḫāk eyle-:</u> *Toprak etmek, öldürmek.*

1. ʿAdūyı nār-ı ḳahruñ **eylesün ḫāk**
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 41). [ḫāk eylesün, -sün]*

<u>ḫāk eyle-:</u> *Toprak etmek, toprağa sermek, ayaklar altında çiğnenmiş hâle getirmek II Değersizleştirmek, kendini değersiz saymak, benliğini yok etmek.*

1. Bizi **ḫāk eylemişdi** ḥasret ol cānānumuz geldi
   Ḳıyāmet sāʿata irdük ki yine cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 1). [ḫāk eylemişdi, -miş, -di]*

<u>ḫāk eyle-:</u> *Toprak (rengine) çevirmek.*

1. Hevā **ḫāk eylemişdi** rūy-ı zerdin
   Anuñ rīk itdi ol mektūba gerdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 1). [ḫāk eylemişdi, -miş, -di]*

<u>ḫāk it-:</u> *Kazımak.*

1. Meger yañlış yazılmışdı ḫaṭ-ı şeb
   Kim anı **itdi ḫak** tīġı müẕehheb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 6). [ḫak itdi, -di]*

<u>ḫāk it-:</u> *Toprak etmek.*

1. Fütādeñ **ḫāk idüpdür** derd-i ḥasret
   Götür ṭopraḳdan anı a ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 77). [ḫāk idüpdür, -üp, -dür]*

<u>hak kudret vir-:</u> *Allah güç vermek.*

1. Başumuz ḳadr ile gün bigi irişdi felege
   Virdi Ḥaḳ ḳadre irişmeklige **ḳudret** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 12). [ḫaḳ ḳudret virdi, -di]*

<u>haḳ murāduñ virsün:</u> *Allah muradına eriştirsin.*

1. Ne kim olursa **Ḥaḳ virsün murāduñ**
   Añılsun ḥaşr olınca ʿadl u dāduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 31). [ḫaḳ murāduñ virsün,]*

<u>hak taʿālā:</u> *Yüce Allah.*

1. Ḳabūl itdi duʿāsın **Ḥaḳ Taʿālā**
   Ḳulın maḥrūm ide ḥaşa ki Mevlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 71). [ḫaḳ taʿālā,]*

<u>ḫāk taʿn eyle-:</u> *Toprağın ayıplaması.*

1. Anuñla göklere **ṭaʿn eyledi ḫāk**
   Görenler ṣandı on oldı nüh eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 11). [ḫāk ṭaʿn eyledi, -di]*

hak tebārek: *"Yüce Allah" anlamında bir söz.*

1. Günüñi eylesün günden mübārek
   Güneş devr eyledükce **Ḫaḳ tebārek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 48). [ḫaḳ tebārek,]*
2. Bizüm maḳṣūdumuz bu **Ḫaḳ tebārek**
   Senüñ gelmekligüñ ide mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 23). [ḫaḳ tebārek,]*
3. Felekler döndüginçe **Ḫaḳ tebārek**
   Şehā ḳılsun günüñ günden mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 39). [ḫaḳ tebārek,]*

ḫāk toz-: *Toz kalkmak.*

1. Ṣulayup eylediler yolları pāk
   Ṭoḳınduḳça ṣabā tā **tozmaya ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 24). [ḫāk tozmaya, -ma, -y, -a]*

hāk üzre: *Toprak üstüne.*

1. Ayaḳ baṣduġıçün ol **ḫāk üzre**
   Zemīn faḫr eyledi eflāk üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 89). [ḫāk üzre,]*

hak var itsün: *Allah, yaşatsın.*

1. Seni ʿālemde **Ḫaḳ var itsün** ey yār
   Żaʿīfüñde veli ʿöẕr-i ḳavī var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 5). [ḫaḳ var itsün,]*

haḳan kıl-: *Hükümdar etmek.*

1. Revān ḳaṣd itdi mülk-i cenge her cān
   Ḳılalar ḳavs-ı ẕū'l-ḳarneyni **ḫaḳan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 30). [ḫaḳan ḳılalar, -a, -lar]*

haḳ'dan dile-: *Hak'tan, Allah'tan istemek.*

1. Hevādan dönmesün çün zecr-i gerdi
   Günehkār ümmetin **Ḫaḳ'dan dilerdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 98). [ḫaḳ'dan dilerdi, -ler, -di]*

hākdan götür-: *Yerden kaldırmak.*

1. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni ol cān ile ḥaşr it
   Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 8). [ḫākdan götürgil, -gil]*
2. Düşüpdür şems-i mıḳnāṭīs-ı şeb-nem
   Götürür ḫākdan düşdükçe her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 46). [ḫākdan götürür, -ür]*

hākdan sust gel-: *Topraktan zayıf gelmek.*

1. Tarīḳ-i serde ol eflākdan cust
   Reh-i ḫayra **gelicek ḫākdan sust** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 6). [ḫākdan sust gelicek, -icek]*

hāke at-: *Yere atmak.*

1. Çıḳardı tācını eflāka atdı
   Ġam esbābın götürdi **ḫāke atdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 54). [ḫāke atdı, -dı]*

hāke düşir-: *Toprağa düşürmek.*

1. Beni şeb-nem bigi **ḫāke düşirmişdi** şeb-i firḳāt
   Çıḳardı pertev-i mihrüñ yine evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 3). [ḫāke düşirmişdi, -miş, -di]*

hāke pertev şal-: *Toprağa ışık saçmak.*

1. Müşerref itdi Dellāle evini
   Güneş şan **şaldı ḫāke pertevini** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 88). [ḫāke pertevini şaldı, -dı]*

hāke sāye şal-: *Toprağa gölge salmak.*

1. Süleymān'um ne yiller esdi geldüñ
   Ne gün ṭoġdı bu **ḫāke sāye şalduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 44). [ḫāke sāye şalduñ, -du, -ñ]*

hāk-i ādem ol-: *İnsanoğlu yaratılmak.*

1. **Olurken ḫāk-i Ādem** āb ile gil
   Nübüvvet taḫtı oldı buña menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 59). [ḫāk-i ādem olurken, -ur, -ken]*

hāk-ı huşk: *Kuru toprak.*

1. Bürüdi berf-i ter bu **ḫāk-ı ḫuşki**
   Şararlar penbeye gūyā ki müşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 21). [ḫāk-ı ḫuşki, -i]*

hāk-i rāh: *Ayak toprağı, tozu.*

1. Saña bir demde biñ biñ şükr İlāhī
   Ki yirde ḳomaduñ ben **ḫāk-i rāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 2). [ḫāk-i rāhı, -ı]*

hakīkat: *Doğru olan, asıl.*

1. **Haḳīḳat** ʿışḳ olupdur cān-ı ʿālem
   Bu sözi ḥaḳ bil ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 35). [haḳīḳat,]*
2. **Ḥaḳīḳat** ʿışḳdur cānı cihānuñ
   Olupdur dirligi anuñla anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 71). [ḥaḳīḳat,]*

hākim: *Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.*

1. Oturmış taḫtına sulṭān **ḥākim**
   Bile otuz vezīr ü yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 21). [ḥākim,]*

hākim it-: *Hakim yapmak.*

1. Ṣaḳın ẓulm ehlin **itme** mülke **ḥākim**
   Cihānda olasın maḳbūl tā kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 37). [ḥākim itme, -me]*

hākim ol-: *Hükmetmek, egemen olmak.*

1. Ḳatı ḳorḳardı kim geçüp ecel rīv
   Süleymān mülkine **ḥākim ola** dīv *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 46). [ḥākim ola, -a]*
2. Ṭurup Dāye ḳamu miftāḥı buldı
   O zindāna ser-ā-ser **ḥākim oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 48). [ḥākim oldı, -dı]*
3. Daḫı on dāne bī-mānend-i ḫādim
   Ola ol ḳızlar üzre tā ki **ḥākim** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 8). [ḥākim ola, -a]*

hakk: *bk. ḥaḳ.*

1. Çoḳ şükr **Ḥaḳḳ'a** ki bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 7). [ḥaḳḳ'a, -a]*
2. Miʿrācda bulduñ şu ḳadar **Ḥaḳḳ** ile ḳurbı
   Gūyā ki hemān cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 31). [ḥaḳḳ,]*
3. Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u tenhā
   İderdüm luṭfını **Ḥaḳḳ'uñ** temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 26). [ḥaḳḳ'uñ, -uñ]*
4. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi ol şeb
   El açup **Ḥaḳḳa** ol şeh didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 66). [ḥaḳḳa, -a]*
5. Sizi var eyleyen **Ḥaḳḳı** ʿademden
   Beni Pervāne'ye iletüñ keremden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 21). [ḥaḳḳı, -ı]*
6. Götürdi öñine ṭur geldi niʿmet
   Yiyüp şāh itdi **Ḥaḳḳa** şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 100). [ḥaḳḳa, -a]*

ḥaḳḳ: *Verilmiş emekten doğan manevi yetki.*

1. Anuñ **ḥaḳḳı** derūn-ı ḫūt-ı ḫalvet
   Olup aña senüñle buldı vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 93). [ḥaḳḳı, -ı]*

hakkāk ol-: *Taş ve maden kazıyan sanatkâr olmak.*

1. Ḫudā virdi ṭapuña bir dürr-i pāk
   Senüñ mülküñden **olsun** bari **ḥakkāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 28). [ḥakkāk olsun, -sun]*

ḥakkāka irgür-: *Sarrafa ulaştırmak.*

1. Cebīn-i ʿāṣıḳ-ı ġamnāka irgür
   Dür-i nā-sufte **ḥakkāka irgür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 64). [ḥakkāka irgür,]*

ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet: *Devlet denizindeki incinin oymacısı.*

1. O **ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet**
   Görür kim yoḳ o dür-i pende ḳıymet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 77). [ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet,]*

ḥaḳḳı ört-: *Gerçeği gizlemek.*

1. O bāṭıllar bilürken **ḥaḳḳı örter**
   Alur ḳanuñ revān yüzine dürter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 21). [ḥaḳḳı örter, -er]*

ḥakkında: *Bir şeye ilişkin, üzerine, dair.*

1. Gören kimse o bedr-i ber-kemāli
   Beli **ḥaḳḳında** ḳalmaz ḳılca ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 8). [ḥaḳḳında,]*

ḥāküñ sebātı: *Toprağın kararlılığı.*

1. Vaḳārın ḳutbuñ eflāküñ şitābın
   Sebāṭın ḥāküñ ābuñ inḳılābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 26). [ḥāküñ sebāṭın, -n]*

ḥāl: *Ben.*

1. Benüm gönlümde yir itmişdi ol **ḥāl**
   Żamīrüm noḳṭadan fehm itdi remmāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 37). [ḥāl,]*

ḥāl: *Durum, vaziyet.*

1. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler āhı
   Meger senden cudālar **ḥālini** ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 12). [ḥālini, -i, -n, -i]*
2. Naẓar saldı aña Sulṭān Jāle
   Ser-ā-ser vaḳf oldı cümle **ḥāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 54). [ḥāle, -e]*
3. Güzeller laʿlīn öper gördi rāḥı
   Birez ol **ḥāle** ṣoḳrandı ṣürāḥī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 8). [ḥāle, -e]*
4. Bu **ḥāle** vāḳıf oldı Şāh Jāle
   İrişdi göge yirden āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 27). [ḥāle, -e]*
5. Seni daʿvet ider ey serv-ḳamet
   Revān ol **ḥālini** eyle ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 38). [ḥālini, -i, -n, -i]*
6. Nic'olur **ḥālümüz** ey yār-ı cānı
   Bize luṭf eyle ibrām eyle anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 69). [ḥālümüz, -ümüz]*

ḥal eyle-: *Çıkarmak.*

1. Didi **eyleñ** ṣanāyiʿ rengini **ḥal**
   Yazuñ maḥbūb ṣūretler mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 3). [ḥal eyleñ, -ñ]*

ḥal eyle-: *Çözüme ulaşmak.*

1. Hevā evrāḳ-ı sīmi **eyleyüp ḥal**
   Ṣu çekdi ṣafḥa-yı gülzāra cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 11). [ḥal eyleyüp, -y, -üp]*

hal eyle-: *Halletmek, yapmak.*

1. Ḳamu evrāḳ-ı sīmi **eyleyüp ḥal**
   Ṣuʿāʿı çekdi ṣaḥaf dehre cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 3). [ḥal eyleyüp, -y, -üp]*

hāl ziyāde müşkil ol-: *Durum çok zor olmak.*

1. Benüm **ḥālüm ziyāde oldı müşkil**
   İçürdi cām-ı firḳāt zehr-i ḳātil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 55). [ḥālüm ziyāde müşkil oldı, -dı]*

halāṣ eyle-: *Kurtarmak.*

1. Senāya ḳudretüm yoḳ āba düşdüm
   Ḫalāṣ eyle beni gird-āba düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 70). [ḫalāṣ eyle,]*
2. Bu ṭūfān-ı elemden nite kim Nūḥ
   Ḫalāṣ eyle teni sürsün ṣafā rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 74). [ḫalāṣ eyle,]*

halāṣ ol-: *Kurtulmak.*

1. Uṣūli olduġıçün serv-i āzād
   Ḫalāṣ oldı ḫazāndan dāʾimā ṣād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 52). [ḫalāṣ oldı, -dı]*
2. Revān cān virdi yazdı ol feraḥdan
   Ḫalāṣ oldı dili bend-i taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 48). [ḫalāṣ oldı, -dı]*

hāle: *Ay ağılı, ayla.*

1. O ṣādurvān ile ḥavżın anuñ
   Meh ile **hālesine** āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 28). [hālesine, -si, -n, -e]*
2. Yāḫud bir **hāle idi** ol börek māh
   Naẓardan eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 17). [hāle idi, -idi]*
3. O **hāleyle** meh-i tābānı anuñ
   Ṣan oldı ḥavż u ṣādurvānı anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 5). [hāleyle, -y, -le]*
4. Mehüñ girdinde ḫoş beñzerdi **hāle**
   Ḥarīm-i ḳaṣr-ı erbāb-ı cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 9). [hāle,]*
5. Ḳomışlar ortasında şemʿ-i raḫşān
   Ṣanasın **hāle** içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 36). [hāle,]*
6. Gören ol ḳubbe vü ḥavlıyı ol an
   Ṣanurdı **hāle** içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 24). [hāle,]*
7. Der-āġūş itdi aġlın Şāh Jāle
   Ṣanasın āsmānda māhı **hāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 16). [hāle,]*
8. Naẓar ṣaldı çün ol ṣāḥib-kemāle
   O sāʿat ṣofrasın devşirdi **hāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 6). [hāle,]*
9. Aña bir ḫoş ziyāfet itdi Jāle
   İnüp māh oldı tepsi sofra **hāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 44). [hāle,]*

hāle vāḳıf ol-: *İçinde bulunulan vaziyetten haberdar olmamak.*

1. Bu **ḥāle vāḳıf olup** geldi Lālā
   Görür kim düşmiş ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 25). [ḥāle vāḳıf olup, -dı]*
2. Diş urdı lālenüñ laʿline jāle
   Dişin gün çekdi **vāḳıf oldı ḥāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 30). [ḥāle vāḳıf oldı, -dı]*

ḥāle-i bedr: *Ayın ağılı.*

1. Tenini ḳıldı āzāde kemerden
   Giderdi **hāle-i bedri** ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 6). [hāle-i bedri, -i]*

halel ir-: *Halel gelmek. Bozulmak, zarara uğramak.*

1. Olurdı münʿakis mecmūʿ-ı ʿālem
   Ḫalel irmezdi aña ḥaşre dek hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 12). [ḫalel irmezdi, -mez, -di]*

ḥālet: *Durum, vaziyet.*

1. Görüp ol **ḥāleti** dīvāne oldı
   Bu kez hicr odına Pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 27). [ḥāleti, -i]*
2. Nice kim vāḳiʿ oldı ise **ḥālet**
   Revān itdi aña bir bir ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 45). [ḥālet,]*

ḥālet ir-: *Farklı durumlar yaşamak, tecrübe etmek.*

1. Aña **ḥāletler irdükçe** nevādan
   Dimāġın çatladurdı ol ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 7). [ḥāletler irdükçe, -dükçe]*

ḥālet vir-: *Durum, keyfiyyet vermek.*

1. **Virür** bir **ḥāleti** kim rūḥa anı
   Düşinde görmemişdür ṣūfī anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 13). [ḥāleti virür, -ür]*

ḥālet-i mey: *Şarap keyfiyyeti, sarhoşluk.*

1. Ayaḳdan **ḥālet-i mey** başa çıḳdı
   Binā-yı ġuṣṣa vü endūhı yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 31). [ḥālet-i mey,]*
2. Yitişdi **ḥālet-i mey** leşker-i ḫᵛāb
   ʿAceb mi yapsa cümle dīdeler bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 17). [ḥālet-i mey,]*
3. Ayaḳdan **ḥālet-i mey** çıḳdı başa
   O sāʿat ʿaḳl ile girdi ṣavaşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 9). [ḥālet-i mey,]*

ḥāli bil-: *Durumu anlamak.*

1. **Bilüp ḥāli** eyitdi Şāh Jāle
   Olalum ol ḥişāra biz ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 27). [ḥāli bilüp, -üp]*

ḥālī ḳal-: *Boş kalmak.*

1. Felek naḳḳāşa geçdi naḳş u ālı
   Gidüp cān **ḳaldı** ḳaşr-ı cism **ḫālī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 6). [ḫālīḳaldı, -dı]*

<u>hāli okı-:</u> *Durumunu anlamak.*

1. **Oḳır** Sulṭān Jāle anı **ḫāli**
   İder her fenden aña on suʾāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 49). [ḫāli oḳır, -r]*

<u>hālī ol-:</u> *Boşalmak.*

1. Cihāna şol ḳadar baḫş itdi mālı
   Ḫazāʾin sīm ü zerden **oldı ḫālī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 66). [ḫālīoldı, -dı]*

<u>ḫāli rivāyet it-:</u> *Durumu anlatmak.*

1. Ḳalem parmaġ ile ḳıldı işāret
   Ol **itdi** kāġıda **ḫāli rivāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 18). [ḫāli rivāyet itdi, -di]*

<u>hālī vü halvet:</u> *Boş ve yalnız.*

1. O gice itdi Nāṣır anı daʿvet
   Cihān aġyardan **ḫālī vü ḫalvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 20). [ḫālīvü ḫalvet,]*

<u>hālīḳ:</u> *Yaratan, Allah.*

1. Miṣ<u>ḳ</u>āl-i zehr-i ḳahruñ cümle ʿadūyı **Ḫālik**
   Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ mecmūʿ derde nāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 5). [ḫālik,]*

<u>halīl:</u> *Hz. İbrahim'in "sadık ve gerçek dost" manasına gelen lakabı.*

1. Furun içre idüpdür sebzezārı
   Ḫalīl'e eyledi gülzār nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 44). [ḫalīl'e, -e]*
2. Viṣāle n'ola tebdīl olsa hicrān
   Ḫalīl'e eyledüñ nārı gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 78). [ḫalīl'e, -e]*
3. **Ḫalīlem** şöyle vāfirdür kim ol od
   Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 5). [ḫalīlem, -em]*

<u>halīlāsā:</u> *Hz. İbrahim gibi.*

1. Teşevvük nārına büryān idüp bir berre-i cānı
   Ḫalīlāsā feraḥ olsam n'ola mihmānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 10). [ḫalīlāsā,]*
2. Ol ehl-i meclise faṣl-ı zemistān
   Odı itdi **Ḫalīlāsā** gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 60). [ḫalīlāsā,]*

<u>halīl'üñ ḥakkı:</u> *Hz. İbrahim hakkı için.*

1. **Ḫalīl'üñ ḥaḳḳı** ey Mevlā-yı maʿbūd
   Añа gülzār olupdur nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 89). [ḫalīl'üñ ḥaḳḳı,]*

ḫālin diger gūn it-: *Hâlini değiştirmek.*

1. Bile atlandı ol dem cümle ḫatun
   İderler nāẓirüñ **ḫālin diger gūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 16). [ḫālin diger gūn iderler, -er, -ler]*

ḫālin müşkil it-: *Durumunu zorlaştırmak.*

1. Güneş yüzlülerüñ añma zevālin
   Ḥarāret yaḳdı **müşkil itdi ḫālin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 18). [ḫālin müşkil itdi, -di]*

ḫālinden suʾāl kıl-: *Hâlini sormak.*

1. Anuñ kim **ḳılsa ḫālinden suʾāli**
   Olurdı bu ġazel dilde maḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 95). [ḫālinden suʾāli ḳılsa, -sa]*

ḫāliş gümişden sutūnı var: *Saf gümüşten direkleri bulunmakta.*

1. **Sutūnı var** anuñ **ḫāliş gümişden**
   Büründükden ṭaḳılmış añа yelken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 17). [ḫāliş gümişden sutūnı var,]*

halk: *Ahali, insanlar.*

1. **Ḫalḳuñ** kimisi māl u kimisi cāh ister
   Mülk-i cihān içinde Ẕātī duʿāña ḳāniʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 41). [ḫalḳuñ, -uñ]*
2. O şemʿ u **ḫalḳ** añа pervāne olsun
   Gören pervāneveş dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 119). [ḫalḳ,]*
3. Güneş ol nārdan bir kem-şerāre
   Ḥarāretden yaḳar **ḫalḳı** ḳarāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 28). [ḫalḳı, -ı]*
4. Çekerler ḫançer ol şīşine her bār
   Yaḳar **ḫalḳı** demürden yüregi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 6). [ḫalḳı, -ı]*
5. Bularuñ naḳşı **ḫalḳa** eyleyüp āl
   Ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı aldı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 15). [ḫalḳa, -a]*
6. Ṭurup şevḳ ile raḳṣa girdi raḳḳāṣ
   Ṣafā baḥrına **ḫalḳı** itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 2). [ḫalḳı, -ı]*
7. O mülke yayılup bu **ḫalḳ** düpdüz
   Nice gün istediler gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 27). [ḫalḳ,]*
8. Degül **ḫalḳuñ** añа maḫfī żamīri
   Getürdiler varup ol bī-naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 15). [ḫalḳuñ, -uñ]*
9. Ṣoyup eyler tırāş ol **ḫalḳı** der-ḥāl
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ eyler abdāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 15). [ḫalḳı, -ı]*
10. Bulardan Serv Māh u Şemse raḳḳāṣ
    İder **ḫalḳı** ṣafā baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 54). [ḫalḳı, -ı]*
11. Ṣafālar ṣunup **ḫalḳa** naṣībi
    Oḳırlardı bu şiʿr-i dil-firībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 81). [ḫalḳa, -a]*
12. Oḳır mum ile **ḫalḳı** bāġa zanbaḳ
    Diler cümle cihānuñ gönlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 41). [ḫalḳı, -ı]*
13. Eline aldı bir zāġ-ı suḫanver
    Virür ol **ḫalḳa** ġāʾibden ḫaberler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 6). [ḫalḳa, -a]*

14. Cihānuñ pūtesinden ṭarḥ olup şeb
İşini **ḫalḳuñ** altun eyledi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 6). [ḫalḳuñ, -uñ]*
15. Yürürdi ara yirde bī-nevālar
Sürerdi **ḫalḳ** anlardan şafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 18). [ḫalḳ,]*
16. Görenler anları olur feraḥnāk
İderler **ḫalḳı** dehre şāh-ı Ḍaḥḥāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 28). [ḫalḳı, -ı]*
17. Yine geldi dökildi **ḫalḳa** niʿmet
O bezme reşk iderdi görse Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 13). [ḫalḳa, -a]*
18. Yüzi şuyın şatun almışdur ol yār
Anuñçün **ḫalḳ** yanında yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 28). [ḫalḳ,]*

halk eyle-: *Yaratmak.*

1. Virüpdür ʿışḳ baḥrına şu kim mevc
Ne kim **ḫalḳ eylediyse** eyledi zevc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 58). [ḫalḳ eylediyse, -di, -y, -se]*
2. Ḫudā **ḫalḳ eyleyüp** bu genc cānı
Ḳomış çār ejdehā aġzında anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 25). [ḫalḳ eyleyüp, -y, -üp]*

halk içre: *Bütün insanlar arasında, bütün halkın içinde.*

1. Burūcı nice seyr eyler kevākib
Ne deñlüdür yā **ḫalḳ içre** meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 32). [ḫalḳ içre,]*

halk ol-: *Yaratılmak, var edilmek.*

1. Hemān **ḫalḳ olıcaḳ** ḫayyāṭ-ı ḳudret
Aña dībā-yı ḫulḳı itdi ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 11). [ḫalḳ olıcaḳ, -ıcaḳ]*

halḳ ṭağıl-: *Kalabalık dağılmak.*

1. Çü buldı Şemʿ ile Pervāne vuṣlat
Ṭağıldı ḫalḳ ikisi ḳıldı ḥalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 18). [ḫalḳ ṭağıldı, -dı]*

halk u şāh u paşa: *Halk, padişah ve paşa.*

1. Olup bu resme biñ dürlü temāşā
Şafālar sürdi **ḫalḳ u şāh u paşa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 30). [ḫalḳ u şāh u paşa,]*

halka ḥarāret vir-: *İnsanları heyecanlandırmak.*

1. Ġıdāsı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi āteş
Virür ḫalḳa ḥarāret dil-rübāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 18). [ḫalḳa ḥarāret virür, -ür]*

halkaveş: *Halka gibi.*

1. O meh emr itdügi menzilde ṭurdı
Ḳulaġın **ḫalḳaveş** ḳapuya urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 10). [ḫalḳaveş,]*

halk-ı ādem: *İnsanların çoğu.*

1. Yazılmış anda nām-ı şāh-ı ʿālem
   Ki ʿışḳ ile idüpdür **ḫalḳ-ı ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 54). [ḫalḳ-ı ādem,]*

halḳı āgāh it-: *Halkı bilgilendirmek.*

1. ʿİtāb idüp bulara didi ol Şāh
   Neyiçün **itmedüñüz ḫalḳı āgāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 28). [ḫalḳı āgāh itmedüñüz, -me, -dü, -ñüz]*

halk-ı ʿālem: *Dünya halkı, herkes.*

1. Ser-ā-ser **ḫalḳ-ı ʿālem** aña rāġıb
   Niçün olmayasın sen aña ṭālib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 17). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*
2. Cemālinden cihānı itdi pür-nūr
   Ser-ā-ser **ḫalḳ-ı ʿālem** oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 6). [ḫalḳ-ı ʿālem,]*

halk-ı bī-had: *Sayısız insan.*

1. Bile bindi yanınca **ḫalḳ-ı bī-ḥad**
   Felekde encüme var yoḳ aña ʿad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 13). [ḫalḳ-ı bī-ḥad,]*

halk-ı cennet: *Cennet'te olan insanlar.*

1. Şu deñlü itdiler kim ʿıyş u ʿişret
   Göreydi reşk iderdi **ḫalḳ-ı Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 10). [ḫalḳ-ı cennet,]*

halk-ı cihān: *Bütün insanlar.*

1. Ġarāʾib ḥāli var **ḫalḳ-ı cihānuñ**
   İçerler furṣatuñ bulunca ḳanuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 7). [ḫalḳ-ı cihānuñ, -uñ]*
2. O sāʿat dest-i şāha ṣundı anı
   Perīşān ide tā **ḫalḳ-ı cihānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 18). [ḫalḳ-ı cihānı, -ı]*

halk-ı enbūh: *Kalabalık halk.*

1. Bile anuñ yanınca **ḫalḳ-ı enbūh**
   Ser-ā-ser ādem oldı deşt ile kūh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 37). [ḫalḳ-ı enbūh,]*

halk-ı engürūs: *Macar halkı.*

1. Ṣadā-yı ṭablı vü āvāz-ı kūsı
   Ger itdi gūş **ḫalḳ-ı Engürūsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 40). [ḫalḳ-ı engürūsı, -ı]*

halḳı oḳı-: *Halkı çağırmak.*

1. Gülīstāna gelüñ dir yolunup gül
   Oḳır ḫalḳı idüp feryād bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 40). [ḫalḳı oḳır, -r]*

halk-ı vilāyet: *Şehrin insanları.*

1. Aña **ḫalḳ-ı vilāyet** şöyle muḥtāc
   Ekinci yaġmura ṣan ekmege ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 83). [ḫalḳ-ı vilāyet,]*
2. Ḳamu **ḫalḳ-ı vilāyet** ṭutdı yası
   Ser-ā-ser geydiler ḳara libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 109). [ḫalḳ-ı vilāyet,]*

ḫalḳı-ı cihān: *Dünya halkı.*

1. Ṭurup **ḫalḳı-ı cihān** dīvāna vardı
   Bile anlar ile Pervāne vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 7). [ḫalḳı-ı cihān,]*

halḳuñ ümīdi bu: *Halkın beklentisi bu.*

1. Güneşden **bu idi ḫalḳuñ ümīdi**
   Gelüp ḳahr eyledi diyü sefīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 9). [ḫalḳuñ ümīdi bu idi, -idi]*

ḫallāc: *Pamuk atan kimse.*

1. Felek yay ile **ḫallāc** zemistān
   Zemīne penbeler itdi firāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 19). [ḫallāc,]*

ḫall-i sīm ṭol-: *Gümüş mürekkep dolmak.*

1. Midād-ı şeb ser-ā-ser zāʾil oldı
   Anuñ yirine **ḫall-i sīm ṭoldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 6). [ḫall-i sīm ṭoldı, -dı]*

ḫālüm n'ola: *Halim ne olacak vay halime.*

1. Benüm ġāyetde bī-ḫaddur vebālüm
   Eger kim ʿadl iderseñ **n'ola ḫālüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 22). [ḫālüm n'ola,]*
2. O māhuñ mihr ile **n'ola ḫālüm**
   Benüm andan olur āḫir zevālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 49). [ḫālüm n'ola, -a]*

ḫālüñ ne di-: *Halin ne demek, hatırını sormak.*

1. Göricek Şemʿi Dāye oldı ḫurrem
   Didi ḫālüñ ne ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 24). [ḫālüñ ne didi, -di]*

hālüñ rūşen eyle-: *Durumunu açıklamak.*

1. Baña gün bigi **rūşen eyle ḫālüñ**
   Bilem ey āftābum tā zevālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 107). [ḫālüñ rūşen eyle,]*

halvet: *Hususi oda.*

1. Oturmuş Şāh Jāle **ḫalvetinde**
   Hemān bir bikr-i nāzük var ḳatında *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 59). [ḫalvetinde, -i, -n, -de]*

halvet it-: *Baş başa kalmak.*

1. Sarāyı ġayrdan şāh **itdi ḫalvet**
   İdüp Pervāne'yi yanına daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 17). [ḫalvet itdi, -di]*

halvet it-: *İnzivaya çekilmek II Boşaltmak.*

1. Gülistān-ı sarāyın **ḫalvet itdi**
   Kim ol ġonce-dehānı daʿvet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 15). [ḫalvet itdi, -di]*

ḫalvet ḳıl-: *Baş başa kalmak, yalnız kalmak.*

1. Çü buldı Şemʿ ile Pervāne vuṣlat
   Ṭağıldı ḫalḳ ikisi **ḳıldı ḫalvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 18). [ḫalvet ḳıldı, -dı]*

halvetine gir-: *Biri ile baş başa sohbet etmek.*

1. Olur rāḥat irenler vuṣlatine
   Bulur ṣafvet **girenler ḫalvetine** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 6). [ḫalvetine girenler, -en, -ler]*

ḫalvetine oḳıt-: *Birebir olmak için hususi odaya çağırmak.*

1. Açıldı mihr-i ḳalbinüñ kusūfı
   Oḳıtdı ḫalvetine feylesofı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 58). [ḫalvetine oḳıtdı, -dı]*
2. **Oḳıtdı ḫalvetine** anı sulṭān
   Eyitdi virelüm mi mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 15). [ḫalvetine oḳıtdı, -dı]*

hām: *Kıvrımlı, büklümlü.*

1. Kim ol bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
   Anuñ reşk ile çarḫuñ puştı **ḫamdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 18). [ḫamdur, -dur]*

hām: *Olgunlaşmamış.*

1. Kevākib bigi var al destüñe cām
   Şarāb-ı ʿömre devrān dimeden **ḫām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 8). [ḫām,]*

ḫamāʾil: *Muska, tılsım.*

1. O māhı öpdi ol Sulṭān-ı kāmil
   Nite kim muʿtekid müʾmin **ḫamāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 18). [ḫamāʾil,]*

hamāme: *Güvercin.*

1. Cenāḥına anuñ baġlandı nāme
   Açup bāl u per uçdı ol **ḥamāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 14). [ḥamāme,]*
2. Görüp çiftin yire indi **ḥamāme**
   Görürler var anuñ bālinde nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 19). [ḥamāme,]*
3. O sāʿat yazdı bir maḥbūb-nāme
   Surūş olmaḳ diler aña **ḥamāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 38). [ḥamāme,]*

ḥamd it-: *Şükretmek.*

1. Bilür Pervāne'de daḫı nefes var
   Yüze el sürdi **ḥamd itdi** megesvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 32). [ḥamd itdi, -di]*

ḫāme: *Kalem.*

1. Anı **ḫāmen** şu deñlü yane yazsın
   Yazarken sūzişinden yane yazsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 19). [ḫāmen, -n]*
2. Saña surḫ ile yazılmadı nāme
   Derūnumdan aña od ṣaçdı **ḫāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 90). [ḫāme,]*
3. Ḳuru varmamaġıçün peyk-ī nāme
   Bu ter-ebyātı taḫrīr itdi **ḫāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 74). [ḫāme,]*
4. Senüñ aduñla başlanmışdı nāme
   Yine anuñla āḫir oldı **ḫāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 40). [ḫāme,]*

ḫāme eline al-: *Kalem eline almak.*

1. Çün oldı Şemʿe ẓāhir sırr-ı nāme
   Eline aldı yüz şevḳ ile **ḫāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 2). [ḫāme eline aldı, -dı]*

hamel burcı: *Koç burcu.*

1. **Ḫamel burcı** o māha ṭāliʿ olmış
   Güneş daḫı hem anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 57). [ḥamel burcı,]*

hamide dāl: *Eğik dal harfi.*

1. **Ḫamide dāluñ** olmış ʿaynı lāmı
   Gül-i zībā vü ter-rengīn kelāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 11). [ḫamide dāluñ, -uñ]*

hāmlık: *Tecrübesizlik.*

1. İderdi mākiyan anda semāʿı
   Ḳılurdı **ḫāmlıḳlar** ile vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 64). [ḫāmlıḳlar, -lar]*

hammām: *Yıkanılacak yer, yunak, ısıdam.*

1. Meger var idi bir maḥbūb **ḥammām**
   Kim aña mihr-i pür-şevḳ olmaġa cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 1). [ḥammām,]*
2. İderdi anlara **ḥammām** āheng
   Olaruñ her birisi çābük ü şeng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 39). [ḥammām,]*
3. Ṭurup vardı o **ḥammāma** ol üstād
   Ḳamu ḫüddāmı anuñ ḥurrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 27). [ḥammāma, -a]*

4. Kimisi çağırup kimi çalardı
   Olar **ḥammāma** āvāze ṣalardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 38). [ḥammāma, -a]*

ḥammām-ı nāzük: *Nazik hamam.*

1. Anı **ḥammām-ı nāzük** bigi soydı
   Çü ʿuryān itdi şeh ḳoynına ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 29). [ḥammām-ı nāzük,]*

ḫān: *Hükümdar II Şah Jale.*

1. Ḫaberler gönderüp emr itdi ol **ḫān**
   Çıḳa ḳarşu ḫevātīn u vezīrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 21). [ḫān,]*

ḫançer: *Kılıç.*

1. Uşandı **ḫançerinden** gökte Mirrīḫ
   Ṣarardı beñzi ḫavfından çü zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 7). [ḫançerinden, -i, -n, -den]*
2. Dehān-ı zaḫm içinden **ḫançer** anı
   Alurdı dil bıraġup naḳd-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 49). [ḫançer,]*
3. ʿAdūlar ḳanı içre cümle **ḫançer**
   Hemān deryā içinde ḥūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 53). [ḫançer,]*
4. Olıcaḳ sīnesi **ḫançerle** teşrīḥ
   Olur ol ehl-i ʿıyşa laʿl tesbīḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 13). [ḫançerle, -le]*
5. Ḫasūda iki gūşı iki **ḫançer**
   Ṣabā pāyından eyler sürʿatı cer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 1). [ḫançer,]*

hançer çek-: *Kesici aleti birden eline alarak saplamaya hazırlanmak.*

1. **Çekerler ḫançer** ol şīşine her bār
   Yaḳar ḫalḳı demürden yüregi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 5). [ḫançer çekerler, -er, -ler]*
2. Ziyāde germ oldı **çekdi ḫançer**
   Ṣıtā cundını ṭaġıtdı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 15). [ḫançer çekdi, -di]*
3. Kimesne kimseye **çekmezdi ḫançer**
   Meger kim derd-i cām-ı mest-i ḳallāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 57). [ḫançer çekmezdi, -mez, -di]*

hançer ṭut-: *Elde hançer bulundurmak.*

1. **Ṭutar** çigninde **ḫançer** çeng-i ḫurşīd
   Öter bezminde ekşer çeng-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 5). [ḫançer ṭutar, -ar]*
2. **Ṭutardı** her birisi iki **ḫançer**
   ʿAdūyı ceng içinde añа ṣançar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 25). [ḫançer ṭutardı, -ar, -dı]*

handān: *Gülen.*

1. Bulıtlar çeşm-i dil-ber bigi giryān
   Gülistān rūy-ı dil-ber bigi **ḫandān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 6). [ḫandān,]*

hande eyle-: *Gülmek.*

1. Yine ammā ki ṭurmaz **ḫande eyler**
   Ziyānına güler şeydāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 37). [ḫande eyler, -r]*

hānde it-: *Gülmek, gülümsemek.*

1. Dimāġın ʿālemüñ ṭutmışdı sevdā
   İderdi ḫānde çarḫ olmışdı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 2). [ḫānde iderdi, -er, -di]*

hande vakti: *Gülümseme zamanı.*

1. Dem-ā-dem gösterür ol şūḫ-ı raʿnā
   Sühā'dan **ḫande vaḳtinde** Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 12). [ḫande vaḳtinde, -n, -de]*

handek: *Hendek, çukur.*

1. İrişmiş ḳullesi evc-i semāya
   Yetişmiş **ḫandeḳi** taḫte's-serāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 6). [ḫandeḳi, -i]*

hāne: *Ev.*

1. Eyitdi **ḫāne** sulṭānum senüñdür
   Ne **ḫāne** başum u cānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 45). [ḫāne,]*
2. Olur her **ḫānede** ʿizzetlü mihmān
   Anuñçün cümle tende ṭatludur cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 53). [ḫānede, -de]*

hāne: *Ev II Burç.*

1. Felekde kevkeb-i nārı ne deñlü
   Ki vardı geldi māhı **ḫāneye** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 8). [ḫāneye, -y, -e]*

hāne-i derviş: *Dervişin gönlü; âşığın gönlü.*

1. İdüñ bu **ḫāne-i dervişi** mesken
   Dem olur mesken olur şāha külḫan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 47). [ḫāne-i dervişi, -i]*

hāne-i dil: *Gönül evi.*

1. Virürdüm **ḫāne-i dil** olsa rūşen
   Kelām āyīnesine ṣūreti ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 15). [ḫāne-i dil,]*

hāne-i keyvān: *Zuhal'in evi.*

1. O dem Bercīs kim dīvāna irdi
   Güneş ṣan **ḫāne-i Keyvān'a** irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 16). [ḫāne-i keyvān'a, -a]*

ḫān-ı ʿālem: *Cihan hükümdarı.*

1. Eyitdi feylesof ey **ḫān-ı ʿālem**
   Cihān bir cism ẕātuñ cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 17). [ḫān-ı ʿālem,]*

ḫān-ı vaṣlı: *Kavuşma sofrası.*

1. Murādı **ḫān-ı vaṣlı** cümle cānuñ
   Yüzine bakmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 53). [ḫān-ı vaṣlı,]*

ḫānḳāh-ı hicre gir-: *Ayrılık tekkesi, dergâhına katılmak.*

1. O şeh çün **ḫānḳāh-ı hicre girdi**
   Zebānında bu ebyāt oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 7). [ḫānḳāh-ı hicre girdi, -di]*

ḫār: *Diken.*

1. Güllerüñ yirin diken **ḫāruñ** gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 11). [ḫāruñ, -uñ]*
2. Açıldı gülsitāna **ḫār** ile gül
   Derūndan nāle iẓhār itdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 31). [ḫār,]*

ḫār oḳı-: *Hiçe saymak.*

1. Tecellī eylemezse anda dīdār
   Gülistān-ı cinānı **oḳıruz ḫār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 80). [ḫār oḳıruz, -r, -uz]*

ḫār u yābis it-: *Hararet ve kuru sıcaklık vermek.*

1. Ol **itdi ḫār u yābis** ṭabʿ-ı nārı
   Felek altında ḳıldırdı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 57). [ḫār u yābis itdi, -di]*

ḫarāb: *Yıkık, viran II Perişan, yorgun (âşık).*

1. Ṭaleb ḳıl şāhdan bunuñ cevābın
   Keremler eyle yap göñlüm **ḫarābın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 18). [ḫarābın, -ın]*

ḫarāb it-: *Yıkıp dökmek, yok etmek.*

1. Yarıldı yir ol dem çıḳdı bir ṣu
   Nice yirler **ḫarāb itdi** revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 24). [ḫarāb itdi, -di]*

ḫarāb ol-: *Yıkılmak.*

1. Gümişden ḳalʿa k'anda ḥabs idi ṣu
   Ḫarāb oldı bir altun ṭop ile u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 8). [ḫarāb oldı, -dı]*
2. **Ḫarāb oldı** nice ʿālī binālar
   İrişdi ġuṣṣalar gitdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 19). [ḫarāb oldı, -dı]*

harāb ol-: *Kötü duruma gelmek.*

1. **Ḫarāb olmışdı** ḳalbüñ ḳalʿa-yı şādī yıḳılmışdı
   ʿİmāret eyledi dil mülkin ol sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 5). [ḫarāb olmışdı, -mış, -dı]*

harāba vir-: *Harap hâle getirmek.*

1. Velī gerd-i ḥased göge irüpdür
   Ḫarāba çeşm-i inṣāfı **virüpdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 6). [ḫarāba virüpdür, -üp, -dür]*

harābat ehli: *Meyhane ehli.*

1. Kimesne hīç ḳan dökmezdi nā-ḫāḳ
   Ṣürāḥīden **ḫarābat ehli** ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 54). [ḫarābat ehli,]*

harāc: *Bir yerden, bir kimseden zorbalıkla alınan para.*

1. Anuñ her birinüñ başında tācı
   Degerdi mülket-i Çīn'üñ **ḫarācı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 34). [ḫarācı, -ı]*

harāc al-: *Bir yerden, bir kimseden zorbalıkla para almak.*

1. Daḫı feṯḥ itdi bir ḳaṣr-ı zücācı
   Alur Firdevs köşkinden **ḫarācı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 12). [ḫarācı alur, -ur]*

harāmi: *Haydut.*

1. Düşüpdür araya ġāyetde fetret
   Ḫarāmiden ḫarāb oldı vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 60). [ḫarāmiden, -den]*
2. Cihānda ḳalmadı dirdüñ **ḫarāmī**
   Eger pür olmasa ayyāş cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 61). [ḫarāmī,]*

harāret: *Coşkunluk, ateşlilik.*

1. **Ḫarāret** pençe-i mercānı ṣoydı
   Anuñçün baḫrde şūr-āba ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 7). [ḫarāret,]*
2. Geçüp nev-rūz irişdi yine bir dem
   Ḫarāretden furuna döndi ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 2). [ḫarāretden, -den]*
3. **Ḫarāretden** ḳamu ruḫsār-ı lāle
   Dökerdi berg-i gül üstine jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 17). [ḫarāretden, -den]*
4. Anuñçün göçdi şeb ol şāh-ı aʿlā
   Ḫarāretden buñalmaya çerī tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 10). [ḫarāretden, -den]*

harāret: *Zevk, şevk, aruz ve istek.*

1. **Ḥarāretden** olup ruḥsārı gül gül
   Ṣafā vü şevḳ ile diz dökdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 69). [ḥarāretden, -den]*

harāret git-: *Hararet uzaklaşmak.*

1. Ol iki verd-i tāze pür-leṭāfet
   Ṣafālar sürdiler **gitdi ḥarāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 38). [ḥarāret gitdi, -di]*

harāret ir-: *Coşkunluk ulaşmak.*

1. Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile Şemse
   Ḥarāret irdi andan gökde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 12). [ḥarāret irdi, -di]*

harāret mūrı üş-: *Sıcaklık karınca gibi başa toplanmak.*

1. Yilişmekden ziyāde teşne düşdi
   Kim anlara **ḥarāret mūrı üşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 42). [ḥarāret mūrı üşdi, -di]*

harāret vir-: *Susatmak.*

1. Derūnı pāk-ı ṣāfi ġıll u ġışdan
   Ḥarāret virmede artuḳ güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 4). [ḥarāret virmede, -me, -de]*

harāret yak-: *Sıcaklıktan yakmak.*

1. Güneş ol nārdan bir kem-şerāre
   Ḥarāretden yaḳar ḥalḳı ḳarāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 28). [ḥarāretden yaḳar, -ar]*
2. Güneş yüzlülerüñ añma zevālin
   Ḥarāret yaḳdı müşkil itdi ḥālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 18). [ḥarāret yaḳdı, -dı]*

harāretden der dök-: *Hararetten ter dökmek.*

1. **Ḥarāretden** cihān ger **dökmese der**
   Deñizler maḥv olurlardı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 5). [ḥarāretden der dökmese, -me, -se]*

harāretden kızar-: *Hararetten rengi kırmızıya dönmek.*

1. Oturmış mirvaḥa destinde Jāle
   Ḳızarmışdı ḥarāretden çü lāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 32). [ḥarāretden ḳızarmışdı, -mış, -dı]*

harāretden necāt bul-: *Hararetten kurtulmak.*

1. Ne şerbet māt ider āb-ı ḥayātı
İçen **bulur ḥarāretden necātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 42). [ḥarāretden necātı bulur, -ur]*

harāretlü göñül: *Ateşli gönül.*

1. Ḳızarmış beñzi anuñ geçdi gūyā
Ḥarāretlü göñülden bir dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 30). [ḥarāretlü göñülden, -den]*

harb it-: *Savaşmak.*

1. Daḫi hīç **itmeden** bir kimse **ḥarbi**
Ṭabıl feryād iderdi yirdi ḍarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 17). [ḥarbi itmeden, -me, -den]*

harb u cenge düş-: *Savaşıp mücadele etmek.*

1. Silāḥ u ḍarb u **ḥarb u cenge düşdi**
Oyun ögrendi bir ḳaç gün dürişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 3). [ḥarb u cenge düşdi, -di]*

harc ol-: *Harcanmak.*

1. O bir gevher bu dünyā bir ṣedefdür
Aña **ḫarc olmayan** dünyā telefdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 8). [ḫarc olmayan, -ma, -y, -an]*

hāre: *Sert taş, kaya.*

1. Cudālıḳ tīşesine senüñ **ḫāre**
Getürmez ṭāḳat olur pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 37). [ḫāre,]*

ḫarf: *Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işâretlerden her biri II Kaf ve nun harfleri.*

1. Kim ol **ḥarfuñ** biri kāf u biri nūn
ʿİyān itdi cihānı kendi meknūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 13). [ḥarfuñ, -uñ]*

ḫarf-i melāḥat: *Güzel harf.*

1. Anuñ ḫaṭṭına rīk olmış ḳabāḥat
Bulınmaz anda bir **ḥarf-i melāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 10). [ḥarf-i melāḥat,]*

ḫarf-i rā yazıl-: *Ra harfi yazılmak.*

1. Yaḳındı ḳaşına bir resme vesme
Yazılmaz ḥarf-i rā levḥa o resme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 6). [ḥarf-i rā yazılmaz, -maz]*

ḫar-ı leng di-: *Topal eşek demek.*

1. Bu yolda ʿaḳla **dirler** bir **ḫar-ı leng**
   Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u dil-teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 93). [ḫar-ı leng dirler, -r, -ler]*

hār-ı tekellüf: *Eziyet dikeni.*

1. Arada ḳalmayup **ḫār-ı tekellüf**
   O bülbül ḳıldı gülzārı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 11). [ḫār-ı tekellüf,]*

ḫarīdār ol-: *Müşteri olmak.*

1. Revān ol gice ol üstād-ı Naccār
   Olur yārı viṣāline **ḫarīdār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 10). [ḫarīdār olur, -ur]*

ḫarīḳ: *Yanmış.*

1. Ḫudāyā nār-ı ʿişyāna **ḫarīḳam**
   Dirīġā ḳulzüm-ı cürme ġarīḳam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 41). [ḫarīḳam, -am]*

ḫāriku'l-ʿāde it-: *Harikulade iş yapmak.*

1. Kerāmet birle **idüp ḫārikü'l-ʿāde**
   Aġaçdan murġ ile uça hevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 27). [ḫārikü'l-ʿāde idüp, -üp]*

ḫarīm: *Harem dairesi.*

1. Dem-i firḳatde yā Rab hem-demüñ kim
   Ḫarīmüñ ḳande maḥremüñ kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 52). [ḫarīmüñ, -üñ]*
2. Mesīrüm semt-i ḥasret hem-demüm ol
   Ḫarīmüm derd ü miḥnet maḥremüm ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 22). [ḫarīmüm, -üm]*

ḫarīm-i dehr-i dün: *Alçak dünyanın haremi.*

1. Ele al cāmı ḥürmetle **ḫarīm-i dehr-i dün** içre
   Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca ṣanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 3). [ḫarīm-i dehr-i dün,]*

ḫarīm-i ḳaṣr-ı erbāb-ı cemāl: *Güzeller sarayının haremi.*

1. Mehüñ girdinde ḫoş beñzerdi hāle
   Ḫarīm-i ḳaṣr-ı erbāb-ı cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 10). [ḫarīm-i ḳaṣr-ı erbāb-ı cemāle, -e]*

harīre şar-: *İpekli kumaşa sarmak.*

1. **Ḫarīre** müşg bigi **şardı** Dāye
   Yir itdi sīnede ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 15). [ḥarīre ṣardı, -dı]*

harīr-i rāh: *Parlak ipek.*

1. Ḥasūduñ cānına ḫançer ḳulaġı
   Ḫarīr-i rāhuñ arşunı ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 38). [ḥarīr-i rāhuñ, -uñ]*

harman: *Tahılın başaklarından ayrılma ve temizlenmesi işi, bu işin yapıldığı yer ve zaman II Şah Jale.*

1. Şu **ḫarmanuñ** ki toḫmından ulalduñ
   Revān bāġ-ı cihāna sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 35). [ḫarmanuñ, -uñ]*

harman-ı gül: *Gül harmanı II Huzurlu yer.*

1. O sīne gūyiyā bir **ḫarman-ı gül**
   O şeb gül ḫarmanına irdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 35). [ḫarman-ı gül,]*

hārūt u mārūt: *İşledikleri suçtan dolayı Allah tarafından Babil'de bir kuyuya asılı olarak bırakıldığına inanılan iki melek.*

1. Gözinden ser-nigūn **Hārūt u Mārūt**
   Sözinden ḫasta cāna irişür ḳut *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 5). [hārūt u mārūt,]*

hāṣ ile ʿām: *Seçkin insanlar ve halk.*

1. Bilürler bunı cümle **ḫāṣ ile ʿām**
   Budaġından üzülmez mīve-i ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 25). [ḫāṣ ile ʿām,]*

haṣ it-: *İtinayla yapmak.*

1. Cehāletden bunuñ cānın ḫalāṣ it
   Bunı elṭāf-ı ʿāmuñ birle **ḫaṣ it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 14). [ḫaṣ it,]*

ḫāṣ u ʿām: *Seçkin kimseler ve halk, herkes.*

1. Ṣafā vir **ḫāṣ u ʿāma** ṣoḥbetüñden
   Pür olsun cümle ʿālem şöhretüñden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 9). [ḫāṣ u ʿāma, -a]*
2. Bulara geldi virdi şeh selāmı
   Ser-ā-ser secde ḳıldı **ḫāṣ u ʿāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 8). [ḫāṣ u ʿāmı, -ı]*

ḫas u ḫār: *Çalı çırpı.*

1. ʿAdūlar ḳalbine ursa n'ola nār
   Ṭutar od yıldırım inse **ḫas u ḫār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 68). [ḫas u ḫār,]*

2. Anuñ naʿl-i semendin çaḳsa āteş
Ḫas u ḫārı yaḳardı yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 6). [ḫas u ḫārı, -ı]*

ḫaşa ki: *Allah korusun ki!*

1. Ḳabūl itdi duʿāsın Ḥaḳ Taʿālā
Ḳulın maḥrūm ide **ḫaşa ki** Mevlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 72). [ḫaşa ki,]*

ḫased: *Çekememezlik.*

1. Cihānda yoḳ mı şanduñ ehl-i inṣāf
Ḫasedden ḳalbinüñ āyīnesi ṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 8). [ḫasedden, -den]*
2. Yine bir meşʿale uyardı ḫūrşīd
Ḫasedden çerb oldı şemʿ-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 6). [ḫasedden, -den]*

ḫased eyle-: *Kıskanmak, çekememek.*

1. İderdi reşk eger Cem eylese bezm
Ḫased eylerdi Rüstem eylese rezm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 6). [ḫased eylerdi, -r, -di]*

ḫased gerdi: *Kıskançlık tozu.*

1. Yine ol māh-ı mirʾāt-ı mücellā
Ḫased gerdinden ol ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 2). [ḫased gerdinden, -n, -de]*

ḫased nārı: *Kıskançlık ateşi.*

1. Ḳulūbe nār-ı naẓmuñla ur odı
Ḫased nārına yansun ḳo ḥasūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 6). [ḫased nārına, -n, -a]*

ḫaşek: *Süprüntü, çöp, yonga.*

1. **Ḫaşekler** şol ḳadar zaḫm urdı aña
Ayaġı oldı ḳanında mühennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 11). [ḫaşekler, -ler]*

ḫaşeki vü nedīm: *Gözde ve dost.*

1. Meger bir ḳulı var idi ḳadīmī
Ḳatında **ḫaşekisi vü nedīmi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 6). [ḫaşekisi vü nedīmi,]*

ḫāṣıl ḳıl-: *Elde etmek, edinmek.*

1. Zebānuñ nām-ı Ḥaḳ'ḳa k'ola vāṣıl
Ḳılasın vuṣlat-ı maḳṣūdı **ḫāṣıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 10). [ḫāṣıl ḳılasın, -a, -sın]*

hāṣıl kıl-: *Ortaya çıkmak.*

1. Felek yüz aḳlıġın **ḳılmaġa ḥāṣıl**
   Ṭaḳındı yanına zerrīn ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 1). [ḥāṣıl ḳılmaġa, -maġ, -a]*

hāṣıl ol-: *Meydana gelmek, ortaya çıkmak.*

1. O tīr-i ḫaṭdan anda ḳalmasa ʿayn
   Olur ḥāṣıl maḳām-ı ḳābe ḳavseyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 32). [ḥāṣıl olur, -ur]*

hāṣıl um-: *Bir şey elde etmeyi ummak.*

1. Nev-bahārum çün sefer itdi diyārumdan benüm
   Ḥāṣıl ummañ dostlar bāġ-ı ḳarārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 2). [ḥāṣıl ummañ, -ma, -ñ]*

hāṣılı: *Doğrusu, velhasıl, sözün kısası.*

1. **Ḥaṣılı** bir kāha döndüm bilmez oldum kendümi
   Urdı ṣabrum ḫarmanına āh kim nār-ı ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 5). [ḥaṣılı,]*

hasīs: *Cimri, pinti.*

1. Aña bir cümle ṣaçı ḫāżır itdi
   Ḫasīs endek saḫīler vāfir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 22). [ḫasīs,]*

haṣlet-i memdūḥ-ı eşyā: *Eşyanın övülecek tabiatı.*

1. Ser-ā-ser **ḫaṣlet-i memdūḥ-ı eşyā**
   Bunuñ ẕātında olmışdı müheyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 61). [ḫaṣlet-i memdūḥ-ı eşyā,]*

haşmı gözet-: *Düşmanı korumak.*

1. Siperler göz açup **ḫaşmı gözetdi**
   Süñüler birbirine dil uzatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 29). [ḫaşmı gözetdi, -di]*

haşre dek: *Kıyamete kadar, değin.*

1. Söyünmez şemʿ uyar dār-ı cihānda
   Añılsun **ḫaşre dek** devr-i zamānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 8). [ḫaşre dek,]*
2. Añılmaġısa dünyāda murāduñ
   Añılsun **ḫaşre dek** anuñla aduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 18). [ḫaşre dek,]*
3. Çalışsa ʿālemüñ yüz biñ debīri
   Yazılmaz **ḫaşre dek** yüz biñde biri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 28). [ḫaşre dek,]*
4. Olurdı münʿakis mecmūʿ-ı ʿālem
   Ḫalel irmezdi aña **ḫaşre dek** hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 12). [ḫaşre dek,]*
5. Egerçi pīr ammā bir civān-baḫt
   Cemālin gören olmaz **ḫaşre dek** saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 32). [ḫaşre dek,]*

6. Ṭapuñ Ḥaḳ ṣaḳlasun cümle ḳażādan
   Emīn ol **ḥaşr dek** bād-ı belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 28). [ḥaşr dek,]*

<u>haşr ol-:</u> *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Şitā cemʿi ser-ā-ser neşr olmış
   Çiçekler bir biriyle **ḥaşr olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 26). [ḥaşr olmış, -mış]*

<u>haşr ol-:</u> *Yeniden dirilmek.*

1. Ele al cāmı ḥürmetle ḥarīm-i dehr-i dün içre
   Saña ʿömr-i muḥarrem **ḥaşr olınca** ṣanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 4). [ḥaşr olınca, -ınca]*
2. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār ile **ḥaşr ol**
   Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 5). [ḥaşr ol,]*
3. Vaṣṣāf ola ger cümle cihān ḫalḳı ser-ā-ser
   Ḥaşr ola vü evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 36). [ḥaşr ola, -a]*
4. **Ḥaşr ola** ümīdüm bu ḳıyāmetde senüñle
   Bunı işidüp kim dise āmīn aña raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 53). [ḥaşr ola, -a]*
5. Ne kim olursa Ḥaḳ virsün murāduñ
   Añılsun **ḥaşr olınca** ʿadl u dāduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 32). [ḥaşr olınca, -ınca]*
6. Mürekkeb olsa cümle yidi deryā
   Yazılmaz **ḥaşr olınca** derdüm aṣla *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 66). [ḥaşr olınca, -ınca]*
7. Muṣaffa ḳalbüñe irişmesün gerd
   Vucūduñ **ḥaşr olınca** görmesün derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 42). [ḥaşr olınca, -ınca]*

<u>hasret:</u> *Özlem.*

1. Bizi ḫāk eylemişdi **ḥasret** ol cānānumuz geldi
   Ḳıyāmet sāʿata irdük ki yine cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 1). [ḥasret,]*
2. Ala mı cānı cānā derd-i firḳat
   Ḳala mı rūz-ı ḥaşre iş bu **ḥasret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 96). [ḥasret,]*
3. O müjgānı oḳı baġruña başdı
   Zihī dem **ḥasretüñ** yayını yaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 20). [ḥasretüñ, -üñ]*

<u>hasret āhir irse gerek:</u> *Ayrılığın bitmesi lazım.*

1. Yine **irse gerek bu ḥasret āḫir**
   Ḳamudan evvel anı eyle ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 67). [ḥasret āḫir irse gerek,]*

<u>hasret çek-:</u> *Özlem duymak.*

1. Oġul ḳız **ḥasretin çekmiş** be-ġāyet
   Kim anuñ şefḳati olmaz rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 3). [ḥasretin çekmiş, -miş]*

<u>hasret evrākı:</u> *Hasret yaprakları.*

1. Yirinde yil eser ol gül açılmış
Sarāya **ḫasret evrāḳı** ṣaçılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 10). [ḫasret evrāḳı,]*

ḫasret ol-: *Özlemek.*

1. Yapıldı cümle bāb u ʿıyş u ʿişret
Bir içim ṣuya ayyāş **oldı ḫasret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 116). [ḫasret oldı, -dı]*

ḫasret-i çāh-ı zenaḫdān: *Çene çukurunun hasreti.*

1. Benüm ol **ḫasret-i çāh-ı zenaḫdān**
İdüpdür başuma dünyāyı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 39). [ḫasret-i çāh-ı zenaḫdān,]*

ḫasret-nāme yaz-: *Özlem mektubu yazmak.*

1. Revān göz ḳarasın yaşumla ezdüm
Aña pür-sūz **ḫasret-nāme yazdum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 36). [ḫasret-nāme yazdum, -du, -m]*

hāṣṣ u ʿām: *Seçkin kimseler ve halk, herkes.*

1. Bular seyr itdiler cümle maḳāmı
Bular vecde getürdi **ḫāṣṣ u ʿāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 12). [ḫāṣṣ u ʿāmı, -ı]*

hasta: *Sağlıklı olmayan II Dertli, aşk derdiyle dertlenmiş.*

1. Kim anuñ **ḫastasınuñ** şerbeti zehr
Belādur pisteri vü niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 11). [ḫastasınuñ, -sı, -nuñ]*

hasta cāna ḳut iriş-: *Hasta cana mutluluk gelmek.*

1. Gözinden ser-nigūn Hārūt u Mārūt
Sözinden **ḫasta cāna irişür ḳut** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 6). [ḫasta cāna ḳut irişür, -ür]*

hasta göñül: *Yaralı, dertli, âşık gönül.*

1. Ṭur ey **ḫasta göñül** ölme yine derde devā geldi
Yaturken künc-i miḥnetde seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 1). [ḫasta göñül,]*

hasta it-: *Hasta olmasına yol açmak.*

1. Cihānda yoġıdı āṣār-ı ṣıḥḥat
İdüp dururdı ḫasta derd ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 2). [ḫasta idüp dururdı, -üp, -dururdı]*

hasta ol-: *Hastalanmak.*

1. Didi Dellāle'ye Pervāne ol dem
   Ṭabīb olursın **olsa ḫasta** ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 110). [ḫasta olsa, -sa]*

ḫasta ṭabībe ir-: *Hasta doktora ulaşmak.*

1. N'ola aḥvāli dirsem sen ḥabībe
   Döker derdin **k'ire ḫasta ṭabībe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 48). [ḫasta ṭabībe k'ire, -e, -ki]*

ḫastanuñ aḥvālini ṣaġ ne bilsün: *Hastanın hâlini sağ bilmez.*

1. **Ne bilsün ḫastanuñ aḥvālini ṣaġ**
   Gelür dīvāne ḥāli ʿāḳile lāġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 11). [ḫastanuñ aḥvālini ṣaġ ne bilsün,]*

ḫastaveş: *Hasta gibi.*

1. Bu yaña ḳalʿa içre Şāh Faġfūr
   Yiyüp içmekden oldı **ḫastaveş** dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 2). [ḫastaveş,]*

ḫaste ol-: *bk. ḫasta olmak.*

1. Ṣabānuñ cünbişi āheste olmış
   Meger nergis gözinden **ḫaste olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 58). [ḫaste olmış, -mış]*

ḫastesi ol-: *Hastası olmak II Âşık olmak, gönül vermek.*

1. Ṭop-ı çarḫa murı murı dir benefşe destesi
   Nergis-i şehlā **olupdur** çeşm-i yāruñ **ḫastesi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 10). [ḫastesi olupdur, -up, -dur]*

ḫasūd: *Çok haset eden, kıskanç.*

1. **Ḫasūduñ** ḥaddi vü pāyānı yoḳdur
   Anı ʿadd itmegüñ imkānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 9). [ḫasūduñ, -uñ]*
2. Ḳulūbe nār-ı naẓmuñla ur odı
   Ḥased nārına yansun ḳo **ḫasūdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 6). [ḫasūdı, -ı]*
3. **Ḫasūda** iki gūşı iki ḫançer
   Ṣabā pāyından eyler sürʿatı cer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 1). [ḫasūda, -a]*

ḫasūd baġrı: *Düşman kalbi.*

1. Didi ṣāḥib-naẓarlar ṣaġ olsun
   Ḫasūduñ baġrı ġamdan dāġ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 4). [ḫasūduñ baġrı,]*

ḫasūduñ cānı: *Düşmanın canı.*

1. **Ḫasūduñ cānına** ḫançer ḳulaġı
   Ḥarīr-i rāhuñ arşunı ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 37). [ḫasūduñ cānına, -n, -a]*

hasūduñ yüzi: *Düşmanın yüzü.*

1. Felekde ebrū yir yüzinde ẓulmet
   Ḫasūduñ yüzi naḥsından ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 8). [ḫasūduñ yüzi,]*

ḫaṭ: *Çizgi.*

1. O **ḫaṭ** ortada nefsānī ṣıfatdur
   Anı refʿ itmek aʿlā maʿrifetdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 33). [ḫaṭ,]*
2. Eger reml atsa añlardı nuḳaṭdan
   Ne kim var levḥa-i ġayb üzre **ḫaṭdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 4). [ḫaṭdan, -dan]*

ḫaṭ: *Yazı.*

1. Ulu mıdur **ḫaṭı** ümmīdvāruñ
   Nite kim ehl-i ʿışḳuñ ḫaṭṭı yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 7). [ḫaṭı, -ı]*

hata eyle-: *Hata etmek, kabahat işlemek.*

1. Ne meh ol mihr-i ʿālem-tāba beñzer
   Ḫata eyler diyen meh-i tāba beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 2). [ḫata eyler, -r]*

ḫātem: *Arapların Tayy kabilesinden, cömertliğiyle ünlü İbn Abdullah bin Sad'ın lakabı.*

1. Eyü ad ile **Ḫātem** buldı ʿizzet
   Aña dīv ü perī itdi iṭāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 17). [ḫātem,]*
2. Daḫı **Ḫātem** bigi ġāyet saḫī ol
   Mürüvvet tekyegāhına aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 65). [ḫātem,]*

ḫātem: *Yüzük.*

1. Zamānuñda kimesne yutmasun ḳan
   Meger kim laʿl ḳaşlu **ḫātem** ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 60). [ḫātem,]*

ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī: *Peygamberlerin tümünün mührü.*

1. Ey **ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī** mehbit-i Ḳur'ān
   Ḫatm olmış idi muṣḥaf-ı ḥüsnüñde melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 21). [ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī,]*

ḫaṭ-ı şeb: *Gece yazısı.*

1. Meger yañlış yazılmışdı **ḫaṭ-ı şeb**
   Kim anı itdi ḥak tīġı müẕehheb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 5). [ḫaṭ-ı şeb,]*

ḥāṭır-ı ʿāṭır: *Hoş kokulu hatır.*

1. **Ḫāṭır-ı ʿāṭırda** neyler ġuṣṣa vü ġam ey ḥabīb
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 23). [ḫāṭır-ı ʿāṭırda, -da]*

ḥatm ol-: *Bitmek, sona ermek.*

1. Ey ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī mehbit-i Ḳur'ān
   Ḫatm olmış idi muṣḥaf-ı ḥüsnüñde melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 22). [ḫatm olmış idi, -mış, -idi]*
2. Duʿā ṭomarı **ḫatm oldı** oḳındı
   Çıḳardı nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 43). [ḫatm oldı, -dı]*
3. Güneş tā kim ele aldı zer aḳlām
   Dürildi **ḫatm oldı** defter-i şām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 2). [ḫatm oldı, -dı]*
4. Sipās u şükr ü minnet saña yā Rab
   Bu nüsḫa cümle **ḫatm oldı** müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 38). [ḫatm oldı, -dı]*

ḥatm ol-: *Toplanmak, bir araya gelmek.*

1. Bu şehde **ḫatm olupdur** ʿadl u inṣāf
   Kimesne uramaz inṣāfdan laf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 17). [ḫatm olupdur, -up, -dur]*

ḥaṭṭ: *Yazı.*

1. Belāġat ʿayninüñ nūr-ı sevādı
   Ṭozutdı **ḫaṭṭı** üzre rīg-i şādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 4). [ḫaṭṭı, -ı]*
2. Anuñ **ḫaṭṭı** ḳamu ḳara ḫaber
   Bulınmaz nūr-ı şādīden eşerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 3). [ḫaṭṭı, -ı]*
3. Anuñ **ḫaṭṭına** rīk olmış ḳabāḥat
   Bulınmaz anda bir ḥarf-i melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 9). [ḫaṭṭına, -ı, -n, -a]*

ḥaṭṭ-ı dil-ber: *Sevgilinin ayva tüyleri.*

1. Anı müşg ile yazdı ol ser-ā-ser
   ʿİẕārında şanasın **ḫaṭṭ-ı dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 22). [ḫaṭṭ-ı dil-ber,]*

ḥaṭṭ-ı laṭīf: *Güzel, hoş çizgi.*

1. Açup Lālā anuñ mühr-i şerīfin
   Temāşā eyledi **ḫaṭṭ-ı laṭīfin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 30). [ḫaṭṭ-ı laṭīfin, -in]*

ḥaṭṭ-ı müşkin: *Misk kokulu ayva tüyü.*

1. **Ḫaṭṭ-ı müşkin** getürmiş sīm-sīmā
   Feraḥ olur ḳılan anı temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 9). [ḫaṭṭ-ı müşkin,]*

hattı sebze: *Yeşil ayva tüylü.*

1. O ḳoyın gözlüler berre getürmiş
   O **ḫaṭṭı sebzeler** terre getürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 32). [ḫaṭṭı sebzeler, -ler]*

hatun: *Kadın, hanım.*

1. Müzeyyen oldılar ser-cümle **ḫatun**
   Kimisi sebz geydi kimi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 7). [ḫatun,]*
2. Bile atlandı ol dem cümle **ḫatun**
   İderler nāẓirüñ ḥālin diger gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 15). [ḫatun,]*
3. O māha çıḳdı ḳarşu cümle **ḫatun**
   Bilür dil almaġa her biri efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 7). [ḫatun,]*

ḫātūn-ı ʿabūse: *Asık yüzlü kadın.*

1. Yine bu çarḫ **ḫātūn-ı ʿabūse**
   Özin zeyn eyledi döndi ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 3). [ḫātūn-ı ʿabūse,]*

ḫavādis: *Hadiseler, olaylar.*

1. **Ḫavādiṣden** münezzeh ẕāt-i pāki
   Anuñ yoḳ kimselerle iştirāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 27). [ḫavādiṣden, -den]*

havāle kıl-: *Yönlendirmek, yöneltmek.*

1. Şükūfe ḳalʿasına Şāh Jāle
   O sāʿat nīzesin **ḳıldı ḥavāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 74). [ḥavāle ḳıldı, -dı]*

havāle ol-: *Yönelmek.*

1. Gözi ʿāmildür iklīm-i cemāle
   Olupdur ḥācibi aña **ḥavāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 66). [ḥavāle olupdur, -up, -dur]*
2. **Olur** on māh-ı nev bedre **ḥavāle**
   Şafaḳ altında mihr irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 7). [ḥavāle olur, -ur]*
3. Bilüp ḥāli eyitdi Şāh Jāle
   Olalum ol ḥişāra biz **ḥavāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 28). [ḥavāle olalum, -alum]*
4. Yetişdi devlet ile Şāh Jāle
   Hemān ol ḳalʿaya **oldı ḥavāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 30). [ḥavāle oldı, -dı]*
5. Sipihre **olmış** ol ḳalʿa **ḥavāle**
   Öñinde köpriler beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 15). [ḥavāle olmış, -mış]*
6. Egerçi çoḳ zamān **oldı ḥavāle**
   Ḥişārı alamadı Şāh Jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 53). [ḥavāle oldı, -dı]*

havātin: *Kadınlar.*

1. Bu yana Şemʿ Bānū-yı melek-ḫū
   Dügün itdi **ḫavātin** cemʿ idüp u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 2). [ḫavātin,]*

2. **Ḫavātīn** idüp anuñla vedāʿı
   Dehān açup ḳamusı oldı dāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 19). [ḫavātīn,]*

havāyī: *Nefsine düşkün.*

1. Sürer ṣūfīveş uçmaḳdan ṣafāyı
   Dil-i ʿāṣıḳ bigi ammā **havāyī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 6). [havāyī,]*

ḫavf: *Korku, endişe.*

1. Uşandı ḫançerinden gökte Mirrīḫ
   Ṣarardı beñzi **ḫavfından** çü zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 8). [ḫavfından, -ı, -n, -dan]*

ḫavf eyle-: *Korkmak, korku duymak.*

1. Ḳılıçlar ḳalḳanuñ çarpar yüzini
   Velī **ḫavf eyleyüp** ḳıpmaz gözini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 42). [ḫavf eyleyüp, -y, -üp]*

ḫavf it-: *Korkmak, çekinmek.*

1. Şeh-i maşrıḳdan ol dem **ḫavf idüp** ol
   Kevākib cundın idindi ḳaravul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 5). [ḫavf idüp, -üp]*

ḫavlı çek-: *Avlu döşemek.*

1. Ki anda ḳaṭre-i bārān-ı nisān
   Yapar ḳubbe **çeker ḫavlı** fīrāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 22). [ḫavlı çeker, -er]*

ḫavuż: *Havuz.*

1. O şādurvān ile **ḫavżın** anuñ
   Meh ile hālesine āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 27). [ḫavżın, -ın]*
2. Var ol **ḫavż** içre bir billūr zevraḳ
   O zevraḳ virmiş ol ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 15). [ḫavż,]*
3. Var ol ḥavż içre bir billūr zevraḳ
   O zevraḳ virmiş ol ḫoş **ḫavża** revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 16). [ḫavża, -a]*
4. Laṭīf altun dümen düzmişler aña
   Gider **ḫavż** içre isterseñ ne yaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 20). [ḫavż,]*
5. O **ḫavża** pür-ḥarāret ṭurdı baḳdı
   Revān ṣu bigi göñli aña aḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 3). [ḫavża,]*
6. Girince uydı ol **ḫavża** o server
   Düşüpdür öyle ṣan kim ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 35). [ḫavża, -a]*
7. Biri ḫūrşīd biri māh-pāre
   O **ḫavżuñ** her ḥabābı bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 48). [ḫavżuñ, -uñ]*

havuż u köşk: *Havuz ve saray.*

1. O **ḥavż u köşki** ḳuşatmış gülistān
   Hemān Firdevs'e beñzerdi o būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 29). [ḥavż u köşki, -i]*

havuż u şādurvānı ol-: *Havuz ve şadırvanı olmak.*

1. O hāleyle meh-i tābānı anuñ
   Ṣan **oldı ḥavż u şādurvānı** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 6). [ḥavż u şādurvānı oldı, -dı]*

havuża şu bigi gir-: *Havuza su gibi girmek II Havuza yavaşça girmek.*

1. O **ḥavża şu bigi girdi** o sāʿat
   Ṣunuñ cānına od urdı ol āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 27). [ḥavża şu bigi girdi, -di]*

havuż-ı müdevver var: *Yuvarlak havuz bulunmakta.*

1. Görür **var** anda bir **ḥavż-ı müdevver**
   Laṭīf ü nāzük ü maḥbūb u cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 31). [ḥavż-ı müdevver var,]*

havuż-ı nīl: *Nil rengi havuz.*

1. Meger nīlüfer-i cūy seḥergāh
   Görindi **ḥavż-ı nīli** içre nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 2). [ḥavż-ı nīli, -i]*

havuż-ı pāk: *Temiz havuz.*

1. Bular çün girdi ol ṣuya feraḥnāk
   O **ḥavż-ı pāk** oldı reşk-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 46). [ḥavż-ı pāk,]*

havuż-ı raʿnā var: *Güzel havuz bulunmakta.*

1. Öñinde **var** anuñ bir **ḥavż-ı raʿnā**
   Dil-i müʾmin bigi ābı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 13). [ḥavż-ı raʿnā var,]*

havużuñ kenārı: *Havuzun köşesi.*

1. Kim ol **ḥavżuñ kenārında** ser-ā-ser
   Düzüp bir nice şadırvān ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 37). [ḥavżuñ kenārında, -n, -da]*

ḥayā: *Sıkılma, utanç.*

1. ʿĀrıż-ı Ẕātī **ḥayāsından** kızarmasun mı
   Bülbül-i dil-ḫastanuñ sürdi ḳanını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 13). [ḥayāsından, -sı, -n, -dan]*

ḥayā ḥūrşidi: *Edep güneşi.*

1. Birisi kātib-i dīvān-ı Raḥmān
   Ḥayā ḥūrşidi z̲ū'n-nūreyn ʿOs̲mān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 114). [ḥayā ḥūrşidi,]*

ḥayāl: *Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.*

1. Senüñle bulmış idük ittişāli
   Yirinde yādgār itdük **ḥayāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 60). [ḥayāli, -i]*

ḥayāl-i berk-sürʿat: *Şimşek süratli hayal.*

1. İremez ol kibriyānuñ kārbānı gerdine
   Ger **ḥayāl-i berḳ-sürʿat** nice biñ yıl sürse at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 34). [ḥayāl-i berḳ-sürʿat,]*

ḥayāl-i yār: *Sevgilinin hayali.*

1. Ḥayāl-i yār geldükce öñine
   Dögünür ṭaş ile ol döne döne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 107). [ḥayāl-i yār,]*
2. Şeh-i Faġfūr'a bu mektūbu var vir
   Ḥayāl-i yār bigi göñline gir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 22). [ḥayāl-i yār,]*

ḥayāt: *Yaşam.*

1. **Ḥayātınuñ** bilinmez ibtidāsı
   S̲ebātınuñ bulunmaz intihāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 39). [ḥayātınuñ, -ı, -nuñ]*
2. **Ḥayātuñ** niçün ayru ola senden
   Cuda olmaḳ degül ḫoş cān bedenden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 33). [ḥayātuñ, -uñ]*

ḥayāt ābı: *bk. āb-ı ḥayāt.*

1. **Ḥayāt ābıla** surḥa şekker ezdi
   Leb-i laʿlin ziyāde ṭatlu yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 11). [ḥayāt ābıla, -ıla]*

ḥayāt çeşmesārı: *Hayat çeşme başı.*

1. Cigerdār olmayanlar heb mükemmel
   Ḥayātı çeşmesārından yudı el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 20). [ḥayātı çeşmesārından, -n, -dan]*

ḥayāt vir-: *Canlılık vermek, canlandırmak.*

1. Ḥudā cemʿ eyleyüp çār ümmehātı
   Virelden aña luṭfından **ḥayātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 12). [ḥayātı virelden, -elden]*

ḥayāt-ı cavidān gel-: *Ölümsüzlük gelmek.*

1. Bize olʿārıżı Cennet lebi āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur ey dil niçün ölürsin **ḥayāt-ı cavidān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 6). [ḥayāt-ı cavidān geldi, -di]*

hayāt-ı ebed: *Sonsuz hayat, ölümsüzlük.*

1. Virür **ḥayāt-ı ebed** ādemeʿaceb mi eger
   Olursa cān u cihān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 23). [ḥayāt-ı ebed,]*

haydar-ı kerrār: *Savaşta döne döne çalışan Hz. Ali.*

1. Mīr-iʿulemā kān-ı kerem **Ḥaydar-ı Kerrār**
   Maḳbūl-ı Ḥudā ceyş-i nebī Şāh-ı Velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 45). [ḥaydar-ı kerrār,]*

haylī: *Oldukça.*

1. İrüp bir pādşāh bigi suvāre
   Götürdi ayaġı **ḥaylī** sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 6). [ḥaylī,]*
2. Olar çekdi çevürdi **ḥaylī** yayı
   Ḳatı saḫt olmasun mı başı ḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 21). [ḥaylī,]*

haylī dikkat it-: *Çok dikkat etmek.*

1. O dem **diḳḳat idüp** nev-rūz **ḥaylī**
   Terāzūlar gelüp rūz ile leylī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 27). [ḥaylīdiḳḳat idüp, -üp]*

hayme ḳur-: *Çadır kurmak. II Yerleşmek.*

1. Ol ābuñ **ḥaymeler ḳurdı** ḥabābı
   Güneş yaḳmaya tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 29). [ḥaymeler ḳurdı, -dı]*

hayme kurıl-: *Çadır kurulmak.*

1. Yüridi mülk-i Rūm'a leşker-i Şām
   Siyeh **ḥayme ḳurıldı** oldı aḫşam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 4). [ḥayme ḳurıldı, -dı]*

hayrān it-: *Hayran etmek II Esrardan kendinden geçmek.*

1. Lebüñ esrārı cānı **itdi ḥayrān**
   Aña hevā-yı vaṣluñdan ḳıl iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 85). [ḥayrān itdi, -di]*

hayrān kal-: *Çok beğenmek; şaşırıp kalmak.*

1. Ṭoḳuz çarḫı itdi ol bir demde seyrān
   Bu esrārı işiden **ḳaldı ḥayrān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 94). [ḥayrān ḳaldı, -dı]*

2. İkisi döne döne raḳṣı itdi
   Görenler **ḳaldı ḥayrān** ʿaḳlı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 6). [ḥayrān ḳaldı, -dı]*
3. Görüp Pervâne anı **ḳaldı ḥayrān**
   Revān ṣu bigi o da oldı ʿuryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 33). [ḥayrān ḳaldı, -dı]*

ḥayrān ḳıl-: *Hayran bırakmak, şaşırtmak.*

1. Lebi esrārı **ḳıldı** anı **ḥayrān**
   Ḳalur aġzın açup çün verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 85). [ḥayrān ḳıldı, -dı]*

ḥayrān-ı cān: *Maşukanın, sevgilinin hayranı.*

1. Kimi **ḫayrān-ı cānuñ** lūtı pūtı
   Kimisi esb-i nefsüñ gömgök otı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 31). [ḫayrān-ı cānuñ, -uñ]*

ḥayret ol-: *Şaşırmak.*

1. Ḳamu ḫuddām ḳalbin ṭutdı ẓulmet
   Ḳapu ḫalḳın ser-ā-ser **oldı ḫayret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 12). [ḫayret oldı, -dı]*

ḥayr-maḳdem: *Hayırlı geliş.*

1. **Ḫayr-maḳdem** merḥabā ey nāme-i ferruḫ-peyām
   Eyledüñ yāruñ selāmından yirüm dārü's-selām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 1). [ḫayr-maḳdem,]*

ḥayrü'l-ḫalef: *Hayırlı evlat.*

1. Baña mülk-i feraḫdan bir ṭaraf vir
   Keremler eyle bir **ḫayrü'l-ḫalef** vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 70). [ḫayrü'l-ḫalef,]*

ḥayyāṭ-ı ḳudret: *Kudret terzisi II Allah.*

1. Hemān ḫalḳ olıcaḳ **ḫayyāṭ-ı ḳudret**
   Aña dībā-yı ḫulḳı itdi ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 11). [ḫayyāṭ-ı ḳudret,]*

ḥaz it-: *Hoşlanmak, sevmek, ilgi duymak.*

1. Eyā emīr-i serīr-i sarāy-ı ẕevḳ u ṣafā
   Getürse **ḫaẓ ide** çīnilerüñ eger Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 8). [ḫaẓ ide, -e]*

ḥazāʾin: *Hazineler.*

1. Cihāna ṣol ḳadar baḫş itdi mālı
   Ḫazāʾin sīm ü zerden oldı ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 66). [ḫazāʾin,]*

2. **Ḫazāʾinden** alup nice cevāhir
Ki yükde yiñi vü ḳıymetde aġır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 11). [ḫazāʾinden, -den]*

hazān: *Güz, sonbahar.*

1. Uṣūli olduġıçün serv-i āzād
Ḫalāṣ oldı **ḫazāndan** dāʾimā ṣād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 52). [ḫazāndan, -dan]*
2. Görür olmış **ḫazān** verd-i sefīdi
Nite kim kendünüñ berk-i ümīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 3). [ḫazān,]*
3. **Ḫazān** zerd eylemiş bāġuñ ʿiẕarın
Gelüp almış elinden nev-bahārın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 5). [ḫazān,]*
4. Görüp ṣandı **ḫazān** bir gün o merdüm
Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 11). [ḫazān,]*

hazāna ir-: *Sonbahara erişmek, sonbahar gelmek II Sona ermek.*

1. Bahār-ı ʿömr **irer** āḫir **ḫazāna**
Oluruz gelmedük bigi cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 13). [ḫazāna irer, -er]*
2. Bilür kim kimseye ḳalmaz zamāne
Bahār-ı ʿömr **irer** āḫir **ḫazāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 44). [ḫazāne irer, -er]*

hazāna irmelü ol-: *Hazana yaklaşmak II Ömür bitmek.*

1. **Ḫazāna irmelü olmış** bahārı
Vucūd-ı devḥasınuñ yoḳ ṣumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 39). [ḫazāna irmelü olmış, -mış]*

hazāna var-: *Sonbahara ulaşmak II Ömür bitmek.*

1. **Ḫazāna varmadan** ʿömrüm bahārı
Gözüme eyle ṭuş ol gül-ʿiẕārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 47). [ḫazāna varmadan, -ma, -dan]*

hazer: *Allah'ın hoşlanmadığı, sakınılması gereken şey.*

1. Gören ditrerdi müjgānın **ḫaẕerden**
Revān geçdi ṣanurdı cān u serden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 21). [ḫaẕerden, -den]*

haẕer ḳıl: *Çekinmek.*

1. Eyitdi berre-i mesmūm aña
Ḫaẕer ḳıl zehrnāküm ṣunma baña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 86). [ḫaẕer ḳıl,]*
2. Kerem ḳıl baña āh itdürme māhum
Ḫaẕer ḳıl yirde ḳalmaz benüm āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 68). [ḫaẕer ḳıl,]*
3. Ulu yirden sen eyle yine ʿavdet
Ḫaẕer ḳıl yolıñı bağlar bu ʿavrat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 32). [ḫaẕer ḳıl,]*
4. Bu sözi cümle-i pīr ü fenā dir
Ḫaẕer ḳıl görini gelmez ḳażādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 40). [ḫaẕer ḳıl,]*
5. **Ḫaẕer ḳıl** ġarre olmaz buña ey ṣūḥ
Bu ʿömrüñ nüsḫasını anla mensūḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 9). [ḫaẕer ḳıl,]*
6. **Ḫaẕer ḳıl** almaġıl maẕlūmuñ āhın
İrişdürme göge dūd-ı siyāhın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 31). [ḫaẕer ḳıl,]*
7. Elā ey çarḫ-ı rıfʿat mihr ü māhı
Ḫaẕer ḳıl yirde ḳalmaz kimse āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 36). [ḫaẕer ḳıl,]*

hazīne: *Hazine II Sırlarla dolu casus.*

1. Beni bildi ki ben cāsūs-ı Çīnem
   Ṭolu esrār-ı şāh ile **ḫazīnem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 80). [ḫazīnem, -m]*

hazīne var: *Hazine bulunmakta.*

1. Girür ḳoynına cümle sīm-sīne
   Var anda pādşāh bigi **ḫazīne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 12). [ḫazīne var,]*

hazīnedār başı: *Osmanlı'da Enderun 'da çalışan hazinedarların sorumlu olduğu kişiye Hazinedar başı denilmektedir.*

1. **Ḫazīnedār başına** çün buyurdı
   Ser-ā-ser beglere ḫilʿat geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 9). [ḫazīnedār başına, -n, -a]*

hazīn-i genc-i esrār-ı ilāhi: *İlahî sırlar hazinesinin bekçisi.*

1. **Ḫazīn-i genc-i esrār-ı İlāhi**
   Günehkār ümmetüñ puşt ū penāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 25). [ḫazīn-i genc-i esrār-ı ilāhi,]*

ḥāżır: *Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş.*

1. Vucūduñdur arada saña perde
   Velī **ḥāżırdur** ol mecmūʿ yirde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 58). [ḥāżırdur, -dur]*

ḥāżır cevāb: *Gerektiğinde çabuk, yerinde cevaplar bulup veren (kimse).*

1. Żiyāfet ḳılmaġa ol **ḥāżır cevābı**
   Ocaḳda cıv cıv ötdi ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 49). [ḥāżır cevābı, -ı]*

ḥāżır eyle-: *Hazırlamak.*

1. Kimisi **eyledi ḥāżır** kemendi
   Ṣala tā şīr-i ner boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 31). [ḥāżır eyledi, -di]*

ḥāżır it-: *Hemen kullanabilecek duruma getirmek.*

1. Kimisi māh-ı nev bigi kemānı
   Ḳurup **itdi** şikāra **ḥāżır** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 28). [ḥāżır itdi, -di]*
2. Siperler **ḥāżır itdi** cund-ı bī-ḥad
   Seḥer Yeʾcüc'e tīre tā ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 15). [ḥāżır itdi, -di]*
3. O gice **ḥāżır itdiler** kemendi
   Gice tā ṣubḥ-dem aʿdāya bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 25). [ḥāżır itdiler, -di, -ler]*

4. Ben **itdüm ḥāżır** iki esb-i tāzī
   Dürür ṭomārveş rāh-ı dırāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 43). [ḥāżır itdüm, -dü, -m]*

<u>ḥāżır ḳıl-:</u> *Hemen kullanabilecek duruma getirmek.*

1. O daḫı yol yaraġın **ḳıldı ḥāżır**
   Çıḳup bir ṣubḥ tā ola müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 33). [ḥāżır ḳıldı, -dı]*

<u>ḥāżır ol-:</u> *Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette olmak.*

1. Şehüñ yanında olan cümle leşker
   Şikāra **ḥāżır oldılar** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 24). [ḥāżır oldılar, -dı, -lar]*
2. Seg ile **ḥāżır oldı** cümle segbān
   Beline ṣoḳdı cümle peyk dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 17). [ḥāżır oldı, -dı]*
3. **Olup** bir nice ḫādim anda **ḥāżır**
   Olurdı gice gündüz anda nāẕır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 119). [ḥāżır olup, -up]*
4. Bu gice **ḥāżır ol** uġrı ḳapuda
   Şikār olur bigi ṣabr it pusuda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 51). [ḥāżır ol,]*

<u>ḥażret-i ḥaḳ:</u> *Allah.*

1. Sen ümmetüñi isteyesin **ḥażret-i Ḥaḳ'dan**
   Nefsī diyicek cümle nebī rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 13). [ḥażret-i ḥaḳ'dan, -dan]*

<u>ḥażret-i ʿīsā:</u> *Hz. İsa Peygamber.*

1. Āstān-ı yārda varup mücerred yir idüp
   Ḥażret-i ʿİsā bigi gökde mekān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 4). [ḥażret-i ʿişā,]*
2. Bi-ḥaḳḳın **ḥażret-i ʿİsā** Ḫudāyā
   Deminden mürdeler olurdı iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 97). [ḥażret-i ʿisā,]*

<u>ḥażret-i ʿosmān:</u> *Dört büyük halifeden üçüncüsü, Hz. Osman.*

1. Sulṭān-ı eḳālīm-i ḥayā **Ḥażret-i ʿOs̲mān**
   Şāh-ı büleġā server-i erbāb-ı feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 43). [ḥażret-i ʿos̲mān,]*

<u>ḥażret-i ṣıddīk:</u> *Hz. Ebubekir.*

1. Ḳandīl-i revāḳ-ı ṣadaḳāt **Ḥażret-i Ṣıddīḳ**
   Żıdd-ı şeb-i şek şuʿle-i miṣbāḥ-ı ṣadāḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 39). [ḥażret-i ṣıddīḳ,]*

<u>ḥażret-i yaʿḳūb-ı maḥzūn bi-ḥaḳḳın:</u> *Kederli Hz. Yakup.*

1. Bi-ḥaḳḳın **ḥażret-i Yaʿḳūb-ı maḥzūn**
   Firāḳ itmişdi anuñ baġrını ḫūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 85). [ḥażret-i yaʿḳūb-ı maḥzūn,]*

ḥażretüñçün: *Senin için.*

1. Geldi bir dem ṭaşlar ṭaşa dil-i ādem degül
   Gülsitānda **ḥażretüñçün** dökilüp ṣaçıldı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 14). [ḥażretüñçün,]*

ḥaẕẕ eyle-: *Hoşlanmak, zevk almak.*

1. Gözüñ aç on sekiz biñ ʿālemi gördükce **ḥaẕẕ eyle**
   Yine bir ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 9). [ḥaẕẕ eyle,]*

ḥekīm: *Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip.*

1. Bile elli **ḥekim** üstād-ı kāmil
   İder biñ derdi bir dem içre zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 25). [ḥekim,]*

helāk eyle-: *Öldürmek.*

1. İrişmezse eger kim Ḫıżr-ı vuṣlat
   Helāk eyler beni deryā-yı firḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 88). [helāk eyler, -r]*

helāk it-: *Öldürmek, ortadan kaldırmak II Aşırı derecede yormak, bitkin duruma getirmek.*

1. O bir ḫūnīdür ey sāḳī içer süze süze ḳanum
   Helāk itdüñ beni süzme o çeşm-i mest-i bī-bāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 8). [helāk itdüñ, -dü, -ñ]*

helāk ol-: *Mahvolmak, yok olmak.*

1. Bu yaña taḫt-ı Çīn'de ḳopdı bir yil
   Helāk olmalu **oldı** tozdan il *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 2). [helāk oldı, -dı]*

helāk ol-: *Yok olmak, ölmek.*

1. **Helāk ola** diyü ol ḳandan anı
   Reginden bir siyāh-rū aldı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 13). [helāk ola, -a]*
2. Ser-ā-ser şāh aratdı her arayı
   Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 34). [helāk oldılar, -dı, -lat]*

hele: *"Özellikle" anlamında bağlaç.*

1. **Hele** ḫoş geldüñüz ey çeşm-i bīmār
   Keremden itdüñüz bīmāra tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 105). [hele,]*

hele: *"Sonunda" anlamıyla geciken davranışları bildirmek için kullanılan bağlaç.*

1. Çıḳdı keyfiyyet-i cām-ı deheni başumuza
   Şükr li'llāh bize çıḳdı **hele** ṣoḥbet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 8). [hele,]*

helvā: *Un veya unlu maddelerle şeker ve yağdan yapılan, muhtelif şekil ve çeşitleri olan tatlı.*

1. Didi kim ṭur baña **ḥelvā** bişür tīz
   O **ḥelvā** ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 38). [ḥelvā,]*
2. O **ḥelvādan** virür zindāncıya u
   Ṣafālar kesb ider yir ṭatlu ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 43). [ḥelvādan, -dan]*
3. O **ḥelvānuñ** içine ḳatdı dāru
   Ḳomaz hūşı yanında ẕerrece u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 23). [ḥelvānuñ, -nuñ]*
4. Geyüp Pervāne'nün cümle libāsın
   Eline aldı **ḥelvānuñ** o ṭasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 28). [ḥelvānuñ, -nuñ]*
5. O **ḥelvāyı** ṭurup bir ṭasa ḳoydı
   Libāsını teninden defʿi ṣoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 25). [ḥelvāyı, -y, -ı]*
6. Girüp ol ehl-i zindāna ser-a-ser
   Üleşdirdi o **ḥelvāyı** ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 50). [ḥelvāyı, -y, -ı]*
7. O bezmüñ oldı şīrīn-kārı **ḥelvā**
   Görenler didiler şīrīn temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 83). [ḥelvā,]*
8. Şeker-ḫʷarum diyü kim iste daʿvā
   Virürdi aġzı dadın aña **ḥelvā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 34). [ḥelvā,]*

ḥelvā bişür-: *Helva yapmak.*

1. Didi kim ṭur baña **ḥelvā bişür** tīz
   O ḥelvā ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 37). [ḥelvā bişür,]*

helvā ye-: *Şeker, yağ, un veya irmikle yapılan tatlıyı çiğneyerek yutmak.*

1. **Yidi ḥelvāyı** çün ol gitdi hūşı
   Müşevveş oldı ʿaḳlınuñ nuḳūşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 45). [ḥelvāyı yidi, -di]*
2. O **ḥelvāyı yiyende** ḳalmadı ʿaḳl
   Hemān anlar cihāndan itmedi naḳl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 51). [ḥelvāyı yiyende,]*

hem: *Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için `özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki` anlamlarında kullanılan bağlaç.*

1. **Hem** aña ʿālem-i kübrā dimişler
   Ḳamu ʿālemden ol aʿlā dimişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 75). [hem,]*
2. Vezīr-i aʿẓamı **hem** nükde-dāndur
   Serīʿü'l-fehm dānā-yı cihāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 19). [hem,]*
3. Didi pervāne bulup şeh murādın
   Hem anuñçün ḳodı Pervāne adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 40). [hem,]*
4. Ḥamel burcı o māha ṭāliʿ olmış
   Güneş daḫı **hem** anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 58). [hem,]*
5. Zamānuñ sürʿatin devrüñ mürūrın
   Mehüñ **hem** ʿilletin bedrüñ ḳusūrın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 28). [hem,]*
6. İdüñ her cāmını māh-ı mücellā
   Ḳıluñ **hem** ḳubbesin merfūʿ u aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 22). [hem,]*
7. İdüp ebrūların ʿaynın kemānuñ
   Daḫı **hem** ġamze-i bürrānın anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 24). [hem,]*
8. Şükūfe ṭıfl-ı mīve başına **hem**
   Sevincinden ṭaḳup dururdı dirhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 13). [hem,]*
9. Daḫı **hem** Nev-bahār u Zühre çengi
   Ururlardı dem-ā-dem çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 55). [hem,]*
10. Daḫı **hem** Ṭūtī vü Ḳumrı vü Bülbül
    Güzel gūyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [hem,]*

11. Olurdı münʿakis mecmūʿ-ı ʿālem
    Ḫalel irmezdi aña ḥaşre dek **hem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 12). [hem,]*
12. Daḫı **hem** ol dıraḫtuñ berk ü bārı
    Hevāya berkveş viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 11). [hem,]*
13. İdin **hem** Nāṣır'ı yanuñda paşa
    Ölüpdür mülk-i Çīn var eyle iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 27). [hem,]*
14. Ḳoyarsa keffeñe ẓulm ehli dirhem
    Terāzūveş dilüñ meyl itmesün **hem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 48). [hem,]*
15. Daḫı **hem** şiʿr-i ner bigi secīʿ ol
    Ḫudānuñ emrine cāndan muṭīʿ ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 57). [hem,]*
16. **Hem** oldı Ġoncenüñ Bülbül naṣībi
    O bāġuñ oldı Ġonceʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 29). [hem,]*

hem hem: *Görevdeş ögeleri ya eşitlik ve birlikte olma ya da birbirine karşıt olma işlevi ile sıralayan ve bağlayan tekrarlamalı bir söz, ne ... ne ... karşıtı.*

1. İdindüm sensiz āh u eşki hem-dem
   Gözümden dökerüm **hem** yaş u **hem** dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 80). [hem hem,]*
2. **Hem** oldı şāh **hem** buldı o māhı
   Şeh oldı iki ʿālem pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 53). [hem hem,]*

hemān: *Ancak, sadece, tek.*

1. Egerçi birligüñe var senüñ heẕār delīl
   Yiter faḳīre **hemāñ** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 6). [hemāñ,]*
2. O ḥavż u köşki ḳuşatmış gülistān
   Hemān Firdevs'e beñzerdi o būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 30). [hemān,]*

hemān: *Hemen, o anda, derhal, çarçabuk.*

1. Derd ü ġuṣṣa altına almışdı ben üftādeyi
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ yetişdüñ çün **hemān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 6). [hemān,]*
2. Miʿrācda bulduñ şu ḳadar Ḫaḳḳ ile ḳurbı
   Gūyā ki **hemān** cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 32). [hemān,]*
3. Oturmışdum derūn-ı ḫalvetümde
   Hemān sāʾim idi mūʾnisüm ḳatumda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 10). [hemān,]*
4. Eger kim ʿizzet idüp dirseñ ulu
   Hemān bir nā-tüvān imiş diyü bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 14). [hemān,]*
5. Oturmuş Şāh Jāle ḫalvetinde
   Hemān bir bikr-i nāzük var ḳatında *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 60). [hemān,]*
6. **Hemān** ḳaṣd itdi ol Cemşīd-miḳdār
   Vire ol gözleri bīmāri tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 25). [hemān,]*
7. Dürüp mektūbı mühr urdı oñardı
   O dem anı **hemān** ol peyke virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 14). [hemān,]*
8. İrişdürdi **hemān** Lālā'ya anı
   Bulurdı ṣanasın ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 27). [hemān,]*
9. **Hemān** ol taḫtadan ol naḳşı ḳazı
   Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 35). [hemān,]*
10. Ola kendüzin ādem inanmaḳ
    Hemān yile varup ṣuya ṭayanmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 52). [hemān,]*
11. Görür kim ḳarşudan bir bebr geldi
    Hemān şeh tīz-deste tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 50). [hemān,]*
12. **Hemān** gencine idi ṣofra-i şāh
    Kim ol gencinede her ān u her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 13). [hemān,]*
13. **Hemān** çīn çīn idüp atdı kemendi
    O ḳaṣruñ ocaġına ṣaldı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 13). [hemān,]*

14. **Hemān** ol çāhuñ içinde bulındı
Güneş şan çāh-ı maġribde ṭolındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 15). [hemān,]*
15. Veli tiryāk ile bir idi ol leb
Hemān bī-ḥūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 20). [hemān,]*
16. **Hemān** Nāṣır ṣabāveş at ṣaldı
Aḳar ṣu bigi ḳaṣr-ı şāha geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 79). [hemān,]*
17. Ḳılup Nāṣır anuñ żabṭına tedbīr
Hemān düzdürdi bir ḫoş sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 136). [hemān,]*
18. Ne iş işlerde ḳuşlar ḳondırurdı
Hemān ṭūṭī ḳuşına döndirürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 24). [hemān,]*
19. Çün üstād ol araya sāye ṣaldı
Hemān şāhuñ o sāʿat ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 10). [hemān,]*
20. **Hemān** Nāṣır işitdi anı geldi
Şehüñ boynından ol zencīri aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 21). [hemān,]*
21. El uzatdı o genc-i sīme gördi
Hemān ol dem anı zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 36). [hemān,]*
22. O güllerle **hemān** bir Dāye ḳaldı
Olaruñ nergisini ḫˇāb aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 11). [hemān,]*
23. Ḫuṣuṣā kim özin almış ola mey
Hemān bī-cāndur ol kim dir aña ḥey *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 34). [hemān,]*
24. Yatur bir câme-ḫˇāb içre yalıncaḳ
Hemān ṣalvarı var rānında ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 62). [hemān,]*
25. O ḥelvāyı yiyende ḳalmadı ʿaḳl
Hemān anlar cihāndan itmedi naḳl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 52). [hemān,]*
26. Ṣafā vü ẕevḳ-i devrānuñ miṩāli
Hemān maʿnāda bir bengi ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 60). [hemān,]*
27. **Hemān** zindāna adam saldılar tīz
Yaturdı oluban Dāye ʿaraḳ-rīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 33). [hemān,]*
28. Ṭurup çün şemʿe mānend itdi anı
Hemān Dellāle'ye yandurdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 6). [hemān,]*
29. Çü devrān hicre tebdīl itdi vaṣlı
Hemān anuñ budur ʿālemde aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 70). [hemān,]*
30. Ol işden olmamışdı kimse āgāh
Hemān bir kendü bilürdi bir Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 22). [hemān,]*
31. Devā-yı derdi çün bulmadı cebri
Hemān şeh kendüye yār itdi ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 38). [hemān,]*
32. **Hemān** Pervāne gördi yol yaraġın
Ḥużur-ı şāh ide yaʿni ṭuraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 45). [hemān,]*
33. Pilav üstinde beñzerdi o şemse
Hemān kūh-ı ḳamer üstinde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 46). [hemān,]*
34. **Hemān** biz ey belāsı miḥneti çoḳ
Hevāya būy-ı müşg uyar ṣanurduḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 103). [hemān,]*
35. Eline girdügi sāʿat anuñ bāl
Hemān pervāne gibi uçdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 18). [hemān,]*
36. **Hemān** ʿayn-ı sevād-ı dīde gördi
O kuḥlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 51). [hemān,]*
37. **Hemān** reng-i ʿinādı ol dem ezdi
Cehālet ḫāmesiyle nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 1). [hemān,]*
38. Müheyyā idi cümle yol yaraġı
Götürdi ol **hemān** ol dem ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 24). [hemān,]*
39. Hemān şeh mülk-i Çīne ʿazm itdi
Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 27). [hemān,]*
40. O bī-ḥad çāduru itdi teferrüc
Hemān ṣandı ki baḥr itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 32). [hemān,]*
41. O dem begler begisine bulışdı
Hemān Ṣarṣar anuñ öñine düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 34). [hemān,]*
42. Görür Sulṭān Jāle geldi Faġfūr
Hemān ḳaṣd eyledi kim ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 14). [hemān,]*
43. Görür kim tār u mār oldı o cumhūr
Hemān ḳusḳuna ḳuvvet didi Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 104). [hemān,]*

44. İki leşker **hemān** ol dem yüridi
Ṭuman bigi cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 13). [hemān,]*
45. ʿAdūlar ḳanı içre cümle ḫançer
Hemān deryā içinde ḥūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 54). [hemān,]*
46. Giyüp nārenci cāme yandı par par
Hemān gūyā ki yalıñ yüzlü dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 52). [hemān,]*
47. Yetişdi devlet ile Şāh Jāle
Hemān ol ḳalʿaya oldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 30). [hemān,]*
48. Görür kim leşkeri bī-ḥad ḳırıldı
Hemān cengi ḳodı nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 60). [hemān,]*
49. Çü bildi ḳalʿada çoġ idi niʿmet
Hemān çaldurdı ol dem kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 6). [hemān,]*
50. O yelken bād ile bir demde ṭoldı
Hemān bir göñli açuḳ yār oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 24). [hemān,]*
51. Çün anda bulmadı ol ercümendi
Hemān īmānı yoḳ bir mürde ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 50). [hemān,]*
52. Çıḳınca bāġdan cānı ṭarıḳdı
Hemān berg-i ḫazānveş ṭaşa çıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 60). [hemān,]*
53. Olur rūşen-dil anı gören ādem
Hemān Dellāleye yandurdı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 106). [hemān,]*
54. Ceri ġāyetde ebrişem giyer u
Hemān ḫıdmet deminde bir aḳar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 16). [hemān,]*
55. **Hemān** bir şemʿi yoḳ fānūsa dönmiş
İçinde şādlıḳ şemʿi söyinmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 9). [hemān,]*
56. Görür sīne siper tīr-i ḳażāya
Boyun ṭutdı **hemān** tīġ-ı rıżāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 34). [hemān,]*
57. Şükūfe'yle olup bir arada cemʿ
Ḳarār itdi **hemān** ol ḳaṣrda Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 32). [hemān,]*
58. Görürler kim açuḳdur uġrı ḳapu
Bilürler eylemiş vaḫşet **hemān** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 18). [hemān,]*
59. **Hemān** ol dem taṣavvur itdi ol şāh
İdindi mülk-i Rūm'ı menzil ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 39). [hemān,]*
60. Ṣanar altına her kim varsa dil-ber
Hemān ʿāşıḳ bigi üstine ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 32). [hemān,]*
61. İdüp dururdı ezhār anı zibā
Hemān Firdevs'e beñzerdi o ṣaḥrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 42). [hemān,]*
62. Gören ol zīn ile dir ol semendi
Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 14). [hemān,]*
63. Ḥicāb arada baş u cism u cāndur
Ferāġat ḳılmaġ anlardan **hemāndur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 38). [hemāndur, -dur]*
64. **Hemān** kim ḫuṭbede aduñ ola yād
Zamānuñ naḳdına ur sikke-i dād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 51). [hemān,]*
65. Ṣular kim olalar devrüñde cābir
Hemān setr eylesün ʿaybın meḳābir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 56). [hemān,]*
66. Görür Pervāne yanmaz Şemʿ par par
Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 42). [hemān,]*

hemān: *Sanki.*

1. Meger var idi bir şehr-i muʿallā
Güzellikde **hemān** Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 2). [hemān,]*
2. **Hemān** bir ṭūṭī-i gūyāya beñzer
Ne göñülden geçerse anı söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 9). [hemān,]*
3. **Hemān** ol bir yaşıl ṭūṭīye beñzer
Dili vü aġzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 15). [hemān,]*
4. Kevākib çevresine yine ḳondı
Hemān bir bī-bedel orduya döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 4). [hemān,]*

hemān-dem: *Hemen, o anda.*

1. O ġılmān ile cust ol serv-i āzād
   Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 4). [hemān-dem,]*

hemān-dem it-: *Cennetâbâd'a doğru gitmek.*

1. O ġılmān ile cust ol serv-i āzād
   Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 4). [ʿazm-ı cennet-ābād itdi, -di]*

hem-dem: *Dost, arkadaş.*

1. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla **hem-demdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 6). [hem-demdür, -dür]*
2. Dem-i firḳatde yā Rab **hem-demüñ** kim
   Ḥarīmüñ ḳande maḥremüñ kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 51). [hem-demüñ, -üñ]*
3. Mesīrüm semt-i ḥasret **hem-demüm** ol
   Ḥarīmüm derd ü miḥnet maḥremüm ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 21). [hem-demüm, -üm]*

hem-dem idin-: *Arkadaş, dost edinmek.*

1. İderken ṭūṭī ile ṭatlu lāġı
   Bu kerre **hem-dem idindi** kelāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 58). [hem-dem idindi, -di]*
2. **İdindüm** sensiz āh u eşki **hem-dem**
   Gözümden dökerüm hem yaş u hem dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 79). [hem-dem idindüm, -dü, -m]*

hem-dem it-: *Dost, arkadaş etmek.*

1. Ṣafā-yı ṣafvet-i Ādem ḥaḳıçün
   Anuñla **itdügüñ hem-dem** ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 70). [hem-dem itdügüñ, -düg, -üñ]*

hem-dem it-: *Dost, arkadaş etmek II İki şeyi birbirine karıştırmak.*

1. **İdüp** bir yirde çār eżdādı **hem-dem**
   Ḳodı luṭfından anuñ adın ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 67). [hem-dem idüp, -üp]*

hem-dem ol-: *Arkadaş olmak, arkadaşlık etmek.*

1. Bir nefes luṭfuñla **hem-dem olmasa** bād-ı bahār
   Cān mı bulurdı deminden anuñ emvāt-ı nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 23). [hem-dem olmasa, -ma, -sa]*
2. O yine geldi şād u ḫürrem oldı
   Nice dem ḫ̬āb ile ol **hem-dem oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 66). [hem-dem oldı, -dı]*
3. Mey ile **olmasun mı** kişi **hem-dem**
   O dem dīvāne olmasun mı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 63). [hem-dem olmasun mı, -ma, -sun, -mı]*
4. Meh ile mihr o ṣuya **hem-dem oldı**
   Şu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 43). [hem-dem oldı, -dı]*

5. Cinanda **olmış idüm** ḫūra **hem-dem**
   Cudā düşdüm yine mānend-i Ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 27). [hem-dem olmış idüm, -mış, -idüm]*
6. Cihānuñ ḫalḳı cümle ḫürrem oldı
   Bulara ẕevḳ ü şādī **hem-dem oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 16). [hem-dem oldı, -dı]*

hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik: *Meleklerin arşta oturan arkadaşı.*

1. Ey **hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik**
   Ve'y şāh-ı cihān pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 3). [hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik,]*

hem-rāh: *Yol arkadaşı, yoldaş.*

1. Öpüp ol ġoncenüñ nergislerin şāh
   Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha **hem-rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 26). [hem-rāh,]*

hem-rāh ol-: *Yoldaş olmak.*

1. Didiler yarıcuñ Allah olsun
   Saʿādet-necmüñe **hem-rāh olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 20). [hem-rāh olsun, -sun]*
2. **Olur hem-rāh** ol beglerle her gün
   Yücelmiş ḳadri ṭoġmış başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 21). [hem-rāh olur, -ur]*
3. Virür on biñ kişi sulṭān-ı Jāle
   Ola hem-rāh tā ol meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 138). [hem-rāh ola, -a]*
4. Öñine sāyeveş düşüp o servüñ
   Olup hem-rāhı ol zībā teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 36). [hem-rāhı olup, -up]*

hem-ṣoḥbet ol-: *Sohbet arkadaşı olmak.*

1. Meger kim bir güzel maḥbūb bulmış
   Anuñla köşkde **hem-ṣoḥbet olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 20). [hem-ṣoḥbet olmış, -mış]*

hem-tā bulın-: *Denk olmak, eşit bulunmak.*

1. Didi ey ekmel-i bī-miṣl ü dānā
   Bulınmaz ʿilm içinde saña **hem-tā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 4). [hem-tā bulınmaz, -maz]*

hendek: *Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek, arâzide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur.*

1. O ḳulle göge ʿİsā bigi irmiş
   O **ḫendeḳ** yire Ḳārūn bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 8). [ḫendeḳ,]*

hendek gör-: *Hendek fark etmek.*

1. Çü geldi yanına ol göñli alçaḳ
   Utandı yire geçdi **gördi ḫendeḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 24). [ḫendeḳ gördi, -di]*

hendese ʿilmi bil-: *Geometri ilmini öğrenmiş olmak.*

1. **Bilürmiş hendese ʿilmin** o cānan
   Çıḳardı mīl ucına ābı ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 63). [hendese ʿilmin bilürmiş, -ür, -miş]*

hengāme: *Kalabalık.*

1. Çıḳardı şāh-ı Çin'üñ nāmesini
   Düzelde tāb ile **hengāmesini** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 16). [hengāmesini, -si, -n, -i]*

hep: *Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak.*

1. İki ḥarf ile ser-tā-ser müretteb
   Yaratdı on sekiz biñ ʿālemi **heb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 12). [heb,]*
2. Pür olmışdı anuñ her kūşesi **heb**
   Aġulu böcek ile mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 9). [heb,]*
3. Cihānuñ pūtesinden ṭarḥ olup şeb
   İşini ḫalḳuñ altun eyledi **heb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 6). [heb,]*
4. Buyurdı pādşāh-ı saʿd-kevkeb
   Müneccimler dirildi bir yire **heb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 26). [heb,]*
5. Felek yüzine yir yir ser-be-ser **heb**
   Uyandı ḳalb-i müʾmin bigi kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 5). [heb,]*
6. Vezīrüñ üçi ammā kim muḳarreb
   Elinde cümle-i kār añlaruñ **heb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 24). [heb,]*
7. **Hep** ol şehrüñ kiçi vü ulusı
   Ser-ā-ser ḳarşu çıḳdılar ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 3). [hep,]*
8. Olaruñ göñli **hep** ḫīle evidür
   Ṣalāha sustdur şerre ḳavīdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 49). [hep,]*
9. Buyurdı şāh-ı Faġfūr oldı dīvān
   Yirine geldi **hep** erbāb-ı erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 8). [hep,]*
10. Yirine geldi **hep** erkān u āyīn
    Yine Bercīs'i oḳıtdı şeh-i Çīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 11). [hep,]*
11. Yürüyiş eyleyüp eliyle yap yap
    Şeh-i ḫˇāb aldı gözler ḳalʿasın **hep** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 8). [hep,]*
12. Ḳapusın ol Sikender'dür müretteb
    İdüp yirlü yirince ser-be-ser **heb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 12). [heb,]*
13. Öñine şemʿveş Pervāne'nüñ **heb**
    Düşüp yüz şevḳ ile bunlar müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 31). [heb,]*
14. Ḥişār-ı ṣabrumı ol ṭop-ı ġabġab
    Yıḳup yir eyleyüpdür ser-be-ser **heb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 42). [heb,]*
15. Buyurdı ḳarşu çıḳdılar aña **heb**
    Ḳapusı ḫalḳı ser-ā-ser müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 19). [heb,]*
16. Cigerdār olmayanlar **heb** mükemmel
    Ḥayātı çeşmesārından yudı el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 19). [heb,]*

hep: *Sürekli olarak, her zaman, daima.*

1. Ḳamu ʿālem içinde her ne kim var
   Görinür anda **hep** tekrār tekrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 78). [hep,]*

2. Ṭutup ol āyīne Lālā sevindi
   Ser-ā-ser aġlayanlar **hep** avındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 30). [hep,]*
3. Bu kāġıd olmasa perr-i semender
   Yanardı **hep** ol āteşden ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 92). [hep,]*
4. O yüzi Kaʿbe'ye **hep** ḳıldı secde
   Ḳamusı geldi ol ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 33). [hep,]*

her: *Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.*

1. Olup **her** mıṣraʿı bir şemʿ-i pür-nūr
   Münevver olsun andan dehr-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 121). [her,]*
2. Başumda od yanar gerdūn elinden
   Ayaḳda ḳalmışum **her** dūn elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 14). [her,]*
3. Görüp pervāne olsun anı **her** çavḳ
   Ḳamu erbāb-ı ʿışḳa virsün ol şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 7). [her,]*
4. Temāşā iden anı ola mesrūr
   Ṣafādan eylesün **her** ḳalbi pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 12). [her,]*
5. Temāşā eyleyen dāne birinci
   Anuñ **her** dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 80). [her,]*
6. İdüñ **her** cāmını māh-ı mücellā
   Ḳıluñ hem ḳubbesin merfūʿ u aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 21). [her,]*
7. Göricek pencesini **her** dilīrüñ
   Ṣarardı ḳorḳusından beñzi şīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 33). [her,]*
8. Ney-i tīrüñ ṣadāsı çün kim irdi
   Her āhu Mevlevīveş raḳṣa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 40). [her,]*
9. Ḳanadı yoḳ egerçi nite kim ṭayr
   Ser-ā-ser **her** maḳāmı ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 20). [her,]*
10. Görüp bu ḥāleti **her** māh-pāre
    Yüzini yırtup itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 15). [her,]*
11. Pür olmışdı anuñ **her** kūşesi heb
    Aġulu böcek ile mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 9). [her,]*
12. Eşer yoḳ kendüden ṭurur ḳabāsı
    Ḳamu yirlü yirince **her** libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 12). [her,]*
13. Bulur ḫıdmetle **her** ādem ululıḳ
    Ululıḳ görmez ol kim ola ulaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 11). [her,]*
14. Olaruñ def-zeni Gül-şāh u Nev-rūz
    Sürerlerdi ṣafāya **her** şeb ü rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 58). [her,]*
15. Varurdı aña **her** kimüñse nevbet
    Ṭutup el üzre eylerlerdi ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 25). [her,]*
16. Bu sözi işidüp āh eyledi Şemʿ
    Sarāyı gümleyüp ṭutuldı **her** semʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 2). [her,]*
17. Ḳadeḥ **her** ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr
    Ṭolanup nīş urur mānend-i zenbūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 3). [her,]*
18. Açup yā ṭūṭī laʿlīn gümiş bāl
    Uçup seyr eyledi **her** servi fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 6). [her,]*
19. Ne çeng ol bir diyār-ı dil-güşādur
    Her evtārı reh-i şehr-i ṣafādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 6). [her,]*
20. Ser-ā-ser **her** maḳāmı nite kim ṭayr
    ʿAcebdür bir ḳanad ile ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 77). [her,]*
21. Ki bir gül Rūm'da ʿarż itdi dīdār
    Açıldı Şām bāġından **her** ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 4). [her,]*
22. Tarāvet pādşāhı çekdi leşker
    Her aġaç oldı bir maḥbūb çāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 26). [her,]*
23. Biri ḫūrşīd biri māh-pāre
    O ḥavżuñ **her** ḥabābı bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 48). [her,]*
24. O dem ruḫsār-ı bedri bozdı ṭırmıḳ
    Hilāl oldı ḳolında **her** ısırmıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 10). [her,]*
25. Olur **her** ḫānede ʿizzetlü mihmān
    Anuñçün cümle tende ṭatludur cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 53). [her,]*
26. Cihānda **her** murāduñ ḥāṣıl olsun
    Ḳamu maḳṣūd saña vāṣıl olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 45). [her,]*

27. Ser-ā-ser **her** ne geydiyse yaraşmış
Melāḥat ḳulzumı başından aşmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 15). [her,]*
28. Meger kim āyīne öykündi Kevs̱er
Revān **her** çeşmesi yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 44). [her,]*
29. Yine dīvāna geldi ṭurdı ol pīr
Aña taʿẓīm u ʿizzet itdi **her** mīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 14). [her,]*
30. Hesāb olur sipihr üzre kevākib
Anuñ ʿaddinde ʿāciz **her** muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 18). [her,]*
31. Görürler cümle ḫıḍmetkār u **her** mīr
Yanında başı yüklü bende **her** tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 27). [her,]*
32. Görürler cümle ḫıḍmetkār u **her** mīr
Yanında başı yüklü bende **her** tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 28). [her,]*
33. Revān ḳaṣd itdi mülk-i cenge **her** cān
Ḳılalar ḳavs-ı ẕū'l-ḳarneyni ḫaḳan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 29). [her,]*
34. Ne keştī **her** biri beñzer ḥışāra
Olaruñ **her** sütūnı bir mināre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 12). [her,]*
35. Yiridür dinse gök ol bī-mis̱āle
Anuñ **her** zevraḳı beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 14). [her,]*
36. ʿArūs-ı tāzeye dönmişdi **her** gül
Aña dāmād-ı müştāḳ idi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 7). [her,]*
37. Gezerler **her** otaġ u ḫuld-ı ferşi
Melekler seyr iderler ṣan ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 83). [her,]*
38. Şuʿā-ı mihre beñzer **her** ṭınābı
Beyāżı tīre eyler āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 49). [her,]*
39. Güneş dirler görenler **her** ʿimādın
Semā dirsem yiri anlaruñ adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 47). [her,]*
40. El üzre ṭutdılar dāne birinci
Gören **her** dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 10). [her,]*
41. Yine **her** mehter-i üstād-ı ekmel
Ḳamusı ṭabl kūsa urdılar el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 9). [her,]*
42. O meh-rū eyledi **her** menzili seyr
Döküp altun u aḳçe ḳıldı çoḳ ḫayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 37). [her,]*
43. Ṭutıldı **her** ṣüraḥīnüñ zebānı
Görüp ʿayyāşlar ḳurıdı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 119). [her,]*
44. Ḳamu ḫalḳuñ ḳarārı murġı uçdı
Ḳılıçlar ḳol ṣalup **her** ṣaḫṣı ḳoçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 26). [her,]*
45. Olup **her** gūşede ṭoylar dügünler
Yidiler içdiler bir nice günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 91). [her,]*
46. Gül-āb ile ṣuladılar ser-ā-ser
Ḳamu **her** ḫışt-ı ḫuşkı itdiler ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 18). [her,]*
47. Yine yapdum ki bir ḳaṣr-ı belāġat
Anuñ **her** kūşesi cāy-ı leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 18). [her,]*
48. Kemerlerdür anuñ içinde **her** rā
Cinānuñ ʿaynıdur ol ḳaṣr-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 25). [her,]*
49. Anuñ **her** mışraʿı bir serv-ḳad-ı yār
Boyınca yazılu şīrīnligi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 29). [her,]*
50. Baġda Cennet mis̱āl oldı ser-ā-ser **her** maḥal
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 3). [her,]*

her aḳan şu: *Bütün akarsu.*

1. Turābı müşg ü ṭīni ġāliye-bū
Gül-ābuñ ʿaynı anda **her aḳan şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 32). [her aḳan şu,]*

her ān: *Her zaman.*

1. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey Ẕātī
Ṣafa ile di **her ān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 34). [her ān,]*

2. Hemān gencine idi ṣofra-i şāh
   Kim ol gencinede **her ān u her gāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 14). [her ān u her gāh,]*

her arayı ara-: *Her yeri aramak.*

1. Ser-ā-ser **aradılar her arayı**
   Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 31). [her arayı aradılar, -dı, -lar]*

her arayı arat-: *Her yerin aranmasını sağlamak.*

1. Ser-ā-ser şāh **aratdı her arayı**
   Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 33). [her arayı aratdı, -dı]*

her bār: *Her seferinde, sürekli.*

1. Çekerler ḫançer ol şīşine **her bār**
   Yaḳar ḫalḳı demürden yüregi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 5). [her bār,]*
2. Kim ol cādū firīb ü çeşmi seḫḫār
   Aña siḥr idüp üfürdükçe **her bār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 76). [her bār,]*
3. ʿAceb mi gül gülüp açılsın **her bār**
   Kim anuñ cāmı içre zaʿferān var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 33). [her bār,]*

her bir: *Ayrı ayrı, beheri.*

1. Benüm ṭaġlarcadur **her bir** günāhum
   Velī yoḳ anlaruñçün bir gün āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 3). [her bir,]*
2. Virür **her bir** suʾāle on cevābı
   Ḳomaz müşkil ʿarūsında niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 51). [her bir,]*
3. Görüp **her bir** tarāvet baġın anuñ
   Aḳıdur aġzınuñ ṣuyı cīhānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 9). [her bir,]*
4. Dürinüñ **her biri** dürdāne olsun
   Anuñla gūşlar eṣdāfı ṭolsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 23). [her biri,]*
5. Nucūmuñ **her biri** bir ḫoş ṭarafda
   Feraḥda kimi kimisi şerefde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 55). [her biri,]*
6. Baña **her biri** bir berḳ-ı belādur leyl-i rıḥletde
   Ne odlar kim çaḳar naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 3). [her biri,]*
7. Ḫudānuñ varlıġını eyler iẓhār
   Zebān olmış ider **her biri** güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 22). [her biri,]*
8. Uyarsañ ger şumūʿ-ı naẓm-ı dil-keş
   Olurlar **her biri** bir pāre āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 12). [her biri,]*
9. Següñ ḫınzırı yırtar **her birisi**
   Gören dir it dişi ṭoñuz derisi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 43). [her birisi, -si]*
10. İderdi anlara ḥammām āheng
    Olaruñ **her birisi** çābük ü şeng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 40). [her birisi, -si]*
11. Pür olmış **her biri** bir dürlü meyden
    Bu vaṣfı görmemiş bir kimse şeyden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 39). [her biri,]*
12. Anı maḥbūbeler almış araya
    Gül olmış **her biri** baġ-ı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 44). [her biri,]*
13. Ḳamu esbāb-ı ʿıyş oldı muheyyā
    Yirince **her biri** maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 38). [her biri,]*
14. Virür Dellāleye ol nice gevher
    Degerdi **her biri** bir nice biñ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 6). [her biri,]*
15. O gögercin ṭopuḳlu dil-rübālar
    Getürür **her biri** bişmiş kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 34). [her biri,]*

16. Getürdiler öñine dürlü niʿmet
Ne niʿmet **her birisi** ḫᵛān-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 48). [her birisi, -si]*
17. Ḳamu erkān-ı devlet itdi taʿẓīm
İder **her biri** gökde tīre taʿlīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 20). [her biri,]*
18. Anuñ **her birinüñ** başında tācı
Degerdi mülket-i Çīn'üñ ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 33). [her birinüñ, -nüñ]*
19. ʿAlemler **her biri** bir serv-i mevzūn
Libāsı çeşm-i ʿāşıḳ bigi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 23). [her biri,]*
20. Ne keştī **her biri** beñzer ḥişāra
Olaruñ her sütūnı bir minâre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 11). [her biri,]*
21. Aġaçlar **her biri** ṣarrāfa beñzer
Kimi yāḳūtlar ṭutar kimi zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 27). [her biri,]*
22. Çıḳardılar görüp iki semendi
Revişde **her biri** bir berḳ-kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 32). [her biri,]*
23. Baġışladı Şükūfe aña yüz ḳız
Ucuz **her biri** biñ cāna deger ḳız *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 34). [her biri,]*
24. Olaruñ **her birinüñ** ḥüsni mehveş
Ururlar ruḫlarından cāna āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 35). [her birinüñ, -nüñ]*
25. Daḫı ol biñ ġulām-ı bī-naẓīri
Cihān **her birinüñ** ḥüsni esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 34). [her birinüñ, -nüñ]*
26. Daḫı ol yüz ḳızı ṭapşırdı Şemʿe
Ruḫından **her birinüñ** mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 40). [her birinüñ, -nüñ]*
27. Dikilmiş yanına ṣaf ṣaf sifīdār
Ṣanasın **her biri** bir ḳadd-i dildār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 30). [her biri,]*
28. Yürekler yaḳıcılar yaḳdı meşʿal
Yüzi **her birinüñ** bedr-i mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 14). [her birinüñ, -nüñ]*
29. Dökildi dürlü dürlü mīve-i ter
Kim anuñ **her biri** leẕẕetde şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 6). [her biri,]*
30. Olaruñ **her biri** bir necm-i ezher
Arada Şemʿ Bānū māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 33). [her biri,]*
31. Naẓar ḳılsa nucūma dirdi İdrīs
İdüpdür **her biri** teslīs ü tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 6). [her biri,]*
32. Bu yaña şāh yanında olın cemʿ
Elinde **her birinüñ** bir güzel şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 8). [her birinüñ, -nüñ]*
33. Serinde **her birinüñ** tāc-ı zer var
Ṣanasın servler üzre ḳamer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 19). [her birinüñ, -nüñ]*
34. Bile şāh ile on biñ var idi fil
Revişde **her birisi** bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 22). [her birisi, -si]*
35. Ṭutardı **her birisi** iki ḫançer
ʿAdūyı ceng içinde aña ṣançar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 25). [her birisi, -si]*
36. O māha çıḳdı ḳarşu cümle ḫatun
Bilür dil almaġa **her biri** efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 8). [her biri,]*
37. Ḳomış üstād aña bī-ḥad cevāhir
Kim anuñ **her biri** bir necm-i ẕāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 18). [her biri,]*
38. Nedenlü nūn ki var **her biri** bir gül
Olur anı gören der-ḥāl bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 9). [her biri,]*
39. Daḫi bir bāġdur mışr-ı cihānda
Suṭūruñ **her biri** ney-şeker anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 14). [her biri,]*

her cān: *Her bir can.*

1. İçüp anı ṣafā kesb itdi **her cān**
Ṣanasın Ḫıżr buldı āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 75). [her cān,]*

her dem: *Her zaman.*

1. N’ola barān-ı belālar yaġsa **her dem** başuma
   İtdi derda kim seḥāb-ı çeşmi ḫūn-bār ayrulıḳ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 4, Mısra 9). [her dem,]*
2. Düşüpdür şems-i mıḳnāṭīs-ı şeb-nem
   Götürür ḫākdan düşdükçe **her dem** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 15, Mısra 46). [her dem,]*
3. Olupdur aṣl-ı Pervāne çü şeb-nem
   Olur ol ṣuʿleye meyyāl **her dem** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 15, Mısra 48). [her dem,]*
4. Ṣu kim ney ḳalbi pür-hevādur
   Fiġān itmek aña **her dem** revādur *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 59, Mısra 40). [her dem,]*
5. Velī **her dem** aña biñ yılca oldı
   Derūnı āteş-i şevḳ ile ṭoldı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 127, Mısra 13). [her dem,]*
6. Duḫān-ı āh-ı ʿāşıḳveş siyāhı
   Geyüpdür ṭurmaz eyler **her dem** āhı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 147, Mısra 46). [her dem,]*
7. Unutmasun beni **her dem** duʿādan
   Murādum budur ol kişver-güşādan *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 154, Mısra 31). [her dem,]*

her fen: *Bütün ilimler.*

1. Oḳır Sulṭān Jāle anı ḫāli
   İder **her fenden** aña on suʾāli *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 17, Mısra 50). [her fenden, -den]*

her gāh: *Her zaman.*

1. Ezvācuña vü ālüñe evlāduña bizden
   Her gāh selām ey şeh-i erbāb-ı şefāʿat *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 3, Mısra 48). [her gāh,]*
2. Ḳarār itmişdür anda Kaʿbetu’llāh
   Ṭavāf eyler tecellī anı **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 88). [her gāh,]*
3. Yalıñ tīġ ile olmış Şām’da ol şāh
   Otaġ ile gider göçdükçe **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 7, Mısra 18). [her gāh,]*
4. O gevherlerle nām-ı gevher-i şāh
   Añılsun cümle ʿālem içre **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 12, Mısra 28). [her gāh,]*
5. Aña ol ḍarbeti urmaġa tīşe
   İdinmezdi ola **her gāh** pīşe *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 13, Mısra 68). [her gāh,]*
6. Dil ü cān Yūsuf’ın ṣalmaġa **her gāh**
   Yañaḳlarında güldükce olur çāh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 25, Mısra 11). [her gāh,]*
7. Yāḫud bir hāle idi ol börek māh
   Naẓardan eksük olmaz idi **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 35, Mısra 18). [her gāh,]*
8. Anı Lālā’sına virmişdi ol şāh
   Yanından eksük olmaz idi **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 41, Mısra 14). [her gāh,]*
9. Olınca tā ki üç ay ol iki māh
   Ṭutup ḫūrşīd cāmı elde **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 71, Mısra 14). [her gāh,]*
10. Yürürsin gün bigi **her gāh** tenhā
    İdersin sū-be-sū şehri temāşā *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 80, Mısra 17). [her gāh,]*
11. Olarla seyr iderdi Şemʿ **her gāh**
    Ḳevākible iderdi seyri ṣan māh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 132, Mısra 39). [her gāh,]*
12. Eyitdi yarıcuñ Allāh olsun
    Ne kim göñlüñ diler **her gāh** olsun *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 134, Mısra 72). [her gāh,]*

her gāh bakˍ: *Her zaman bakmak.*

1. Oḳıdı ol cemāli musḥafı şāh
   Ki **baḳa** āyet-i ḥüsnine **her gāh** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 153, Mısra 116). [her gāh baḳa, -a]*

her gün: *Her gün, her zaman, daima.*

1. Umaram kim **her gün** anuñ sāyesinde ḫoş geçem
   Bir nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 5). [her gün,]*
2. Olaruñ külegi olmaġiçün gün
   Felek fevḳinde pür-şevḳ idi **her gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 18). [her gün,]*
3. Olur hem-rāh ol beglerle **her gün**
   Yücelmiş ḳadri ṭoġmış başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 21). [her gün,]*
4. Benüm ol gün ṭoġar kim başuma gün
   Benümle olasın şevḳ ile **her gün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 134). [her gün,]*

her güni biñ dügün ol-: *Her günü bin düğün gibi gelmek.*

1. Bu resm ile yidi gün dügün oldı
   ʿAdūya **her güni biñ dügün oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 22). [her güni biñ dügün oldı, -dı]*

her ʿilim: *Bütün ilimler.*

1. Revān şeh-zādeye bildürdi bir bir
   Ser-ā-ser **her ʿilimde** itdi māhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 42). [her ʿilimde, -de]*

her kıldan çal-: *Her telden çalmak, her müzik makamını çalabilmek.|| Birçok konuda bilgisi olmak.*

1. Ḳoçanlar anı **her ḳıldan çalarlar**
   Göñüller şehrine ġavġa ṣalarlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 23). [her ḳıldan çalarlar, -ar, -lar]*

her ne cihet: *Her ne yön.*

1. Göz açup **her ne cihetden** gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 9). [her ne cihet, -den]*

her ne dinse: *"Ne dense de, ne söylenirse söylensin." anlamında bir söz.*

1. Ey pādşāh-ı ʿālem cümle güzel ṣıfātdan
   Ẕāt-ı şerīfüñ üzre **her ne dinürse** vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 12). [her ne dinürse, -ür, -se]*

her ne kim: *Ne kadar şey bulunmakta.*

1. Ḳamu ʿālem içinde **her ne kim var**
   Görinür anda hep tekrār tekrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 77). [her ne kim var,]*

her nefes: *Her an.*

1. İdüp ol mirvaḥ ile ol hevā kesb
   İderdi **her nefes** ẕevḳ ü ṣafā kesb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 34). [her nefes,]*

her şām: *Her akşam.*

1. Şafaḳ şanmañ görinen surḫı **her şām**
   Görüp tīġını ḳan ḳaşandı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 9). [her şām,]*

her şeb u rūz: *Her gece ve gündüz.*

1. Baña vir nār-ı āh-ı maʿṣiyet-sūz
   Çekem tā yane yane **her şeb u rūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 28). [her şeb u rūz,]*

her şeb-ṭa-seḥergāh: *Her geceden sabaha kadar.*

1. Dilüñ var şemʿveş el-ḥamdü li'llāh
   Yüri diñlenme **her şeb-ṭa-seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 14). [her şeb-ṭa-seḥergāh,]*

her söz: *Her söz II Bütün söylenenler.*

1. Uyurken işidürdi **her sözini**
   Uyanıḳ eylemişdi Ḥaḳ özini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 69). [her sözini, -i, -n, -i]*

her uṣūle oyna-: *Her makama göre oynayabilmek.*

1. Ser-ā-ser **her uṣūle oynadı** ol
   Kim ol şāhuñ ḳatında oldı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 47). [her uṣūle oynadı, -dı]*

her viṣālüñ bir firāḳı var: *Her kavuşmanın sonu ayrılıktır.*

1. Velī **var her viṣālüñ bir firāḳı**
   Arada ḫoş görelüm iştiyāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 63). [her viṣālüñ bir firāḳı var,]*

her yaḳaya ādem şal-: *Her yere adam göndermek.*

1. Ser-ā-ser **her yaḳaya şaldı ādem**
   Didi görüñ nice oldı şāh-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 17). [her yaḳaya ādem şaldı, -dı]*

her yañ: *Her taraf.*

1. Ulaḳlar şaldı **her yaña** ser-ā-ser
   Revān cemʿ itdi bir enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 5). [her yaña, -a]*
2. Gül açılmış gülistānda eser yil
   Aḳıtdı nergisinden **her yaña** seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 46). [her yaña, -a]*
3. Pes andan şaldı **her yaña** ulaġı
   Aratdı cümle yaḳın u ırağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 35). [her yaña, -a]*

hergiz: *Asla, hiçbir zaman, katiyen.*

1. Kimesne iñlemez **hergiz** meger çengi elinden çeng
   İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 9). [hergiz,]*
2. İllā ki ebr-i bārān ol daḫı külli gevher
   Kimse degül demünde **hergiz** hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 24). [hergiz,]*

3. Ne yapraḳ yazdısa Rūmī Ḫıṭāyī
   O ḳılca ḳılmadı **hergiz** ḫaṭāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 32). [hergiz,]*
4. Ṣabāveş ḳaldı **hergiz** ḳarārı
   Elinden uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 27). [hergiz,]*
5. Yā cemʿ oldı Züleyḫā ile Yūsuf
   Arada ḳalmadı **hergiz** tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 40). [hergiz,]*
6. Cudālıḳ deñlü **hergiz** müşkil olmaz
   Cihānda ol ḳadar bir ḳātil olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 35). [hergiz,]*
7. Temāşā eyledi faṣl-ı ḫazānı
   Bahāruñ ḳalmamış **hergiz** nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 42). [hergiz,]*
8. Ḳomaz ādemde ol **hergiz** riyāyı
   Anüñçün aña meyl itmez riyāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 5). [hergiz,]*

hergūş: *Tavşan.*

1. Ḳaçup ḳurtulmalı olmışken uş uş
   Següñ aġzına girdi geldi **hergūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 46). [hergūş,]*

herkes: *İnsanların bütünü, cümle âlem.*

1. Gözi şehlā ġulāmı yaḳdı nergis
   Açıldı göñli gördi anı **herkes** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 8). [herkes,]*

ḥesāp: *Ölçü.*

1. Bile virildi māl-i bī-nihāyet
   Ḥesābına bulınmaz ḥadd ü ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 18). [ḥesābına, -ı, -n, -a]*

hesāp it-: *Düşünmek, tasarlamak..*

1. Daḫı şol deñlü virdi müjdegānī
   Ḥesāb itmekde ʿāciz ʿālem anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 60). [ḥesāb itmekde, -mek, -de]*

hesāp it-: *Hesaplamak.*

1. Bu dehrüñ yād idüp bī-ḥad ʿaẕābın
   Seḥāb akçe döküp **itdi ḥesābın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 32). [ḥesābın itdi, -di]*

hesāp ol-: *Bir işin kazancıyla kaybını karşılaştırarak bir sonuca varmak.*

1. Şu deñlü ṣaçdılar başına ṣaçı
   Ḥesāb olmazdı ol olurdı ṣaçı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 30). [ḥesāb olmazdı, -maz, -dı]*
2. **Olınmaz** çaduruñ anda **ḥesābı**
   Nite kim baḥr-i ʿummānuñ ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 19). [ḥesābı olınmaz, -ın, -maz]*

ḥesāp ol-: *Hesaplamak, saymak.*

1. **Hesāb olur** sipihr üzre kevākib
   Anuñ ʿaddinde ʿāciz her muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 17). [hesāb olur, -ur]*

hestī hātemi: *Varlık âlemi.*

1. Bu **hestī ḫāteminde** ol nigīndür
   Ḫudādan raḥmeten li'l-ʿālemindür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 9). [hestī ḫāteminde, -n, -de]*

hevā: *Gökyüzü.*

1. **Hevā** ol dem ziyāde erlik itdi
   Bu çarḫ-ı pire-zen maġzın ṭaġıtdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 17). [hevā,]*
2. **Hevāda** ḳopdı nā-geh bir gürildi
   İşiden ṣandı anı ṣūr urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 21). [hevāda, -da]*
3. **Hevāya** berḳ çekdi tīġ-ı berrāḳ
   Ṣanasın derd ile āh itdi ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 23). [hevāya, -y, -a]*
4. Daḫı hem ol dıraḫtuñ berk ü bārı
   Hevāya berkveş viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 12). [hevāya, -y, -a]*
5. **Hevāda** bir nefes açsa eger per
   Ola döne döne büryān kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 25). [hevāda, -da]*

hevā: *Hava.*

1. Bahār ol deñlü bulmışdı kemāli
   Hevānuñ şol ḳadar var iʿtidāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 20). [hevānuñ, -nuñ]*
2. Felekden şeb-nem irince turāba
   Hevādan būyı dönerdi gül-āba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 24). [hevādan, -dan]*
3. Çalup itdi iki pāre o bebri
   Hevāda berḳ-ı lāmiʿ ṣan ki ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 52). [hevāda, -da]*
4. **Hevā** ile nite kim āsiyā bād
   Girüp çarḫa döner ol serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 105). [hevā,]*
5. Baḳarken göge oldı gözleri ṭuş
   Görür uçar **hevāda** bir büyük ḳuş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 6). [hevāda, -da]*
6. O bir serv-i sehīdür kim **hevādan**
   Añılmış bāġ-ı meclisde avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 9). [hevādan, -dan]*
7. Görür kim serv serd olmış **hevāyı**
   Geyür bir penbesi çıkmış ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 27). [hevāyı, -y, -ı]*
8. **Hevā** evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḥal
   Şu çekdi ṣafḥa-yı gülzāra cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 11). [hevā,]*
9. Şu deñlü itdi āh ol kevkeb-i saʿd
   Hevāda ṣandılar efgān ider raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 46). [hevāda, -da]*
10. Bahār irüp cihān olmışdı ḫurrem
    Hevādan tāze cān bulurdı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 2). [hevādan, -dan]*

hevā: *Heves, ihtiras, istek.*

1. **Hevā** āvāre vü dil ḫaste itdi
   Ḥabābāsā beni dem-beste itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 11). [hevā,]*
2. Güzeller ʿahdi bigi bāl-ı ṣabrı
   Ṣanup itmiş **hevā** cānına cevri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 62). [hevā,]*
3. **Hevā** ile pür oldı bādbānı
   Diler kim düşire girdāba anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 23). [hevā,]*
4. Ṭapuña pişeveş şāhum **hevādan**
   Şikāyet itmege geldüm avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 19). [hevādan, -dan]*

5. **Hevā** ḫāk eylemişdi rūy-ı zerdin
   Anuñ rīk itdi ol mektūba gerdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 1). [hevā,]*

hevā baḥri: *Arzu denizi; aşk denizi II Bol, çok arzu; şiir.*

1. Ol āteş-ḥaşlet ābı eyledi nūş
   Hevā baḥri göñülde eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 32). [hevā baḥri,]*

hevā dest ile: *Gökyüzü eliyle.*

1. Seḥābuñ penbesin dihḳān-ı devrān
   Hevā dest ile çarḫa çekdi ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 26). [hevā dest ile,]*

hevā ḥayrānları: *Aşk hayranları.*

1. Anuñ seyr-i cemāli rūḥ ḳūtı
   Hevā ḥayrānlarınuñ vaṣlı lūtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 56). [hevā ḥayrānlarınuñ, -nuñ]*

hevā kesb it-: *Serinlemek.*

1. **İdüp** ol mirvaḥ ile ol **hevā kesb**
   İderdi her nefes ẕevḳ ü ṣafā kesb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 33). [hevā kesb idüp, -üp]*

hevā nerm ol-: *Hava yumuşamak.*

1. Gidüp ḳurş-ı ḫūr **olmadı hevā nerm**
   Viṣāli ḫ̬ānına oldı iştihā germ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 39). [hevā nerm olmadı, -ma, -dı]*

hevā şeh-bāzı: *Heves; hava doğanı.*

1. Ser-ā-ser yile virmişler ḳarārı
   Hevā şeh-bāzınuñ olup şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 28). [hevā şeh-bāzınuñ, -nuñ]*

hevāda şakı-: *Havada çakmak.*

1. **Şaḳırdı** ṭurmayup şimşek **hevāda**
   İderdi raʿd āvāze nevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 3). [hevāda şaḳırdı, -r, -dı]*

hevāda şu yaz-: *Havaya su çizmek.*

1. **Hevāda şu yazaydı** seyl aḳardı
   Ṣuda od çizse māhīler yaḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 11). [hevāda ṣu yazaydı, -a, -y, -dı]*

hevāda uç-: *Havada uçmak.*

1. Kerāmet birle idüp ḫāriḳu'l-ʿāde
   Aġaçdan murġ ile **uça hevāda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 28). [hevāda uça, -a]*

hevādan dön-: *Hevesle dönmek.*

1. **Hevādan dönmesün** çün zecr-i gerdi
   Günehkār ümmetin Ḥaḳ'dan dilerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 97). [hevādan dönmesün, -me, -sin]*

hevādār ol-: *İstekli olmak, hakim olmak.*

1. Meger var idi bir üstād-ı Naccār
   O fenne şöyle **olmışdı hevādār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 18). [hevādār olmışdı, -mış, -dı]*

hevāsını nerm kıl-: *Havasını yumuşatmak.*

1. Ocaġı āteş ile itdiler germ
   Hevāsını sarāyuñ **ḳıldılar nerm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 48). [hevāsını nerm ḳıldılar, -dı, -lar]*

hevātīn: *Kadınlar.*

1. Buyurdı bunı ol şāh-ı melek-ḫū
   Ḫevātīn ol perīye vara ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 14). [ḫevātīn,]*

hevātīn u vezīrān: *Kadınlar ve vezirler.*

1. Ḫaberler gönderüp emr itdi ol ḫān
   Çıḳa ḳarşu **ḫevātīn u vezīrān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 22). [ḫevātīn u vezīrān,]*

hevāya aġ-: *Göğe çıkmak, yükselmek.*

1. **Hevāya aġa** ger kūh u eger deşt
   Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 73). [hevāya aġa, -a]*

hevāya māʾil: *Aşka meyilli.*

1. Bulup yine getürdiler sarāya
   Görürler murġveş **māʾil hevāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 34). [hevāya māʾil,]*

hevāya münḳalip ol-: *Havaya karışmak.*

1. **Hevāya münḳalib olup** yirinde yil ese ol dem
   İrişse yidi deryāya benüm bir ẕerre nārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 7). [hevāya münḳalib olup, -up]*
2. Bir içim şu vireydük biz ol aya
   Meger kim **munḳalib oldı hevāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 40). [hevāya munḳalib oldı, -dı]*

hevāya tābiʿ degül: *Hevese/havaya tâbi değil.*

1. İllā ki ebr-i bārān ol daḫı külli gevher
   Kimse **degül** demünde hergiz **hevāya tābiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 24). [hevāya tābiʿ degül,]*

hevāya uy-: *Havaya kapılmak.*

1. Hemān biz ey belāsı miḫneti çoḳ
   Hevāya būy-ı müşg **uyar** ṣanurduḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 104). [hevāya uyar, -ar]*

hevāya uy-: *Hevese kapılmak.*

1. ʿAceb düşdi ʿaceb **uyduñ hevāya**
   Nite kim berg-i gül bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 101). [hevāya uyduñ, -du, -ñ]*
2. Yine ḳalmadı dil fülkinde lenger
   Hevāya uymaġ oldı işi ekşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 22). [hevāya uymaġ, -maġ]*

hevā-yı cennet-i aʿlā: *Yüce Cennet hevesi hakkı için.*

1. **Hevā-yı Cennet-i aʿlā** ḥaḳıçün
   Ṣafā-yı Ḳaʿbe-i ʿulyā ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 71). [hevā-yı cennet-i aʿlā ḥaḳıçün,]*

hevāyı gör-: *Havayı fark etmek.*

1. **Görü**r ġāyetde germ oldı **hevāyı**
   Çıḳardı ġonce bigi ter ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 9). [hevāyı görür, -ür]*

hevā-yı ḫāneye gel-: *Hava burcuna gelmek.*

1. **Hevā-yı ḫāneye gelmişdi** Keyvān
   Turāb-ı burca tīr irişdi ol ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 3). [hevā-yı ḫāneye gelmişdi, -miş, -di]*

hevāyı ḥār u raṭb it-: *Havayı sıcak ve yaş yapmak.*

1. **Hevāyı ḥār u raṭb itdi** be-ġāyet
   Anuñ yoḳ luṭfına ḥadd u nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 61). [hevāyı ḥār u raṭb itdi, -di]*

hevā-yı hūb: *Hoş, güzel hava.*

1. Virür añа **hevā-yı ḫūb** cānı
   Olur bir bī-bedel Pervāne anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 43). [hevā-yı ḫūb,]*

hevā-yı nefs: *Nefis istekleri.*

1. **Hevā-yı nefsde** dil-murġı perrān
   Nedāmet odına olmadı büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 7). [hevā-yı nefsde, -de]*

hevā-yı nerm: *Yumuşak hava.*

1. **Hevā-yı nerm** devşirdi o dem raḫt
   Anüñçün oldılar ṣular ḳatı saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 7). [hevā-yı nerm,]*
2. **Hevā-yı nerm** virdi ʿāleme cūş
   Şitānuñ şiddeti oldı ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 55). [hevā-yı nerm,]*

hevāyī ol-: *Aşk arzusu ile dolu olmak.*

1. Olur ʿuşşāḳveş **olmış hevāyī**
   Meger kim sevdiler bir dil-rübāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 25). [hevāyī olmış, -mış]*

hevāyī top: *Hava topu (ateşli bir silah).*

1. **Hevāyī ṭop** ile ol dem o server
   Ḥiṣār-ı Zengbārı yıḳdı yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 7). [hevāyī ṭop,]*
2. **Hevāyī ṭoplar** eflāke aġdı
   Burūca çarḫ oḳı ḫışm ile yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 47). [hevāyī ṭoplar, -lar]*

hevā-yı vaṣl: *Sevgilinin saçına kavuşma arzusu.*

1. Lebüñ esrārı cānı itdi ḫayrān
   Aña **hevā-yı vaṣluñdan** ḳıl iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 86). [hevā-yı vaṣluñdan, -uñ, -dan]*

hevā-yı yār: *Sevgiliye kavuşma arzusu.*

1. İdüp ṣabr u ḳarār ile vedāʿı
   Hevā-yı yār ile eyler semāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 16). [hevā-yı yār,]*
2. İdüp bir yil bigi toz ile rāhı
   Hevā-yı yār ile eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 70). [hevā-yı yār,]*

heves it-: *Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak.*

1. **Heves itmiş** şecer luṭf u ʿaṭāya
   Çıḳarmış geydügin virmiş ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 9). [heves itmiş, -miş]*

heves nārını ur-: *Heves ateşini yakmak.*

1. Müdām it ġıll u ġışdan ḳalbi ṣāfī
   Heves nārını ursun aña ṣafī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 10). [heves nārını ursun, -sun]*

heves rengini ez-: *Heves yükünü şekerle ezmek.*

1. **Heves rengini** bir naḳḳāş **ezmiş**
   Aña sulṭānumuñ nakşını yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 9). [heves rengini ezmiş, -miş]*

hey: *Seslenme ünlemi.*

1. **Hey** ne müşkilkār olur ʿālemde ey yār ayrulıḳ
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 1). [hey,]*
2. **Hey** ne ṭatlu yār imişsin acılıḳlar görme sen
   Görmedüm ʿālemde ben bir sen ḳadar şīrīn-kelām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 3). [hey,]*

hey di-: *"Dur" demek; (hey diyerek) durdurmak.*

1. Ḫuşuṣā kim özin almış ola mey
   Hemān bī-cāndur ol kim **dir** aña **ḥey** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 34). [ḥey dir, -r]*

heybet: *Büyüklük, azamet.*

1. Ḳullıḳda bebr idi **heybetde** ol şīr
   Suvār oldı aña ol ejdehā-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 7). [heybetde, -de]*

heybetinden utan-: *Azametinden çekinmek.*

1. **Utanup heybetinden** şāhuñ anlar
   Yeñini burnına ṭutar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 27). [heybetinden utanup, -up]*

heyʾet: *Görünüş.*

1. Ḳoşılsalar olurlar yilden öñdül
   Biri **heyʾetde** Aşḳar biri Düldül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 34). [heyʾetde, -de]*

heyūlā: *Nesne, varlık, madde. Bütün varlıkların veya yaratıkların özü olarak varsayılan nesne.*

1. **Heyūlā** çün o bedr-i bī-ḫusūfe
   Olupdur Şāh Jāle'yle Şükūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 49). [heyūlā,]*

hezār: *Bin II Binlerce.*

1. Egerçi birligüñe var senüñ **heẕār** delīl
   Yiter faḳīre hemāñ lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 5). [heẕār,]*
2. Varup günlerde bir gün andan yitdi
   Hezār üstād-ı kāmil cemʿ itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 22). [hezār,]*

hezār: *Bülbül.*

1. Kimesne olmasun yārından ayru
   Hezārı itme gülzārından ayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 50). [hezārı, -ı]*

hezār āh eyle-: *Binlerce ah etmek.*

1. Aġlayup n'ola **hezār āh eylesem** bülbül bigi
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 7). [hezār āh eylesem, -se, -m]*
2. Didi ol bendeler **idüp hezār āh**
   Ne mülke gitdügini bilmedük şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 45). [hezār āh idüp, -üp]*

hezār yıllık: *Binlerce yıllık.*

1. Ḳalur **hezār yıllıḳ** yol girü ḥissüñ ile
   Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 35). [hezār yıllıḳ,]*

hezārān: *Bin II Binlerce.*

1. **Hezārān** ṣubḥ-ı ʿıyd olsa bu şeb ḳadrine irişmez
   Bize bir kām-yāb u kāmkār u kām-rān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 7). [hezārān,]*
2. O gice itdi Nāṣır çoḳ tefekkür
   Hezārān hīleler ḳıldı taṣavvur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 8). [hezārān,]*
3. **Hezārān** şevḳ ile Pervāne vü Şemʿ
   Gelüp bir yirde olsun mı ʿaceb cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 23). [hezārān,]*

ḫıdmet: *Hizmet.*

1. Döner ol **ḫıdmet** üstine muʿallaḳ
   Naṣīb oldı aña anüñçün uçmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 7). [ḫıdmet,]*
2. Bulur **ḫıdmetle** her ādem ululıḳ
   Ululıḳ görmez ol kim ola ulaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 11). [ḫıdmetle, -le]*
3. Aña emr olduġı bigi o **ḫıdmet**
   Mesīḥ-i cān-fezā itdi seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 21). [ḫıdmet,]*

ḫıdmet demi: *Hizmet zamanı.*

1. Ceri ġāyetde ebrişem giyer u
   Hemān **ḫıdmet deminde** bir aḳar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 16). [ḫıdmet deminde, -n, -den]*

ḫıdmet eyle-: *Hizmet etmek.*

1. Yüri cümle ʿazīze **eyle ḫıdmet**
   Dilerseñ bulasın uçmaġa vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 9). [ḫıdmet eyle,]*

ḫıdmet it-: *Hizmet etmek.*

1. Ḳapu bir ayaġ üzre **ḫıdmet itdi**
   İki bükildi ṭāḳ-ı ʿizzet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 45). [ḫıdmet itdi, -di]*
2. Murāduñ üzre devr itsün felekler
   Saña **ḫıdmetler itsünler** melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 22). [ḫıdmetler itsünler, -sün, -ler]*

ḫıdmetkār: *Hizmetçi.*

1. Görürler cümle **ḫıḍmetkār** u her mīr
   Yanında başı yüklü bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 27). [ḫıḍmetkār,]*

hıfz it-: *Korumak, muhafaza altına almak.*

1. Derūnında anı **ḫıfẓ itdi** zindān
   Ṣanasın müʾminüñ ṣadrında imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 55). [ḫıfẓ itdi, -di]*
2. O gerd ol şehri **ḫıfẓ itdi** ser-ā-ser
   ʿİẓārın ṣan ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 11). [ḫıfẓ itdi, -di]*

hınzır: *Domuz.*

1. Següñ **ḫınzırı** yırtar her birisi
   Gören dir it dişi ṭoñuz derisi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 43). [ḫınzırı, -ı]*

hīre: *Kamaşmış, donuk, fersiz.*

1. Yüzinde berḳ urur nūr-ı beşāret
   Ziyāde **ḫīredür** ġālib ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 32). [ḫīredür, -dür]*

hışm: *Hışım, öfke.*

1. **Ḫışm** ile naẓar ḳılsa güneş bī-fer olurdı
   Fārūḳ-ı ceri pādşeh-i mülk-i ṣalābet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 41). [ḫışm,]*
2. Anuñ ardınca gördi geldi bir şīr
   Çıḳardı kīşden **ḫışm** ile bir tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 54). [ḫışm,]*
3. Şehüñ **ḫışm** ile bir kez çalışından
   Olurdı çār pāre iki düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 89). [ḫışm,]*
4. Hevāyī ṭoplar eflāke aġdı
   Burūca çarḫ oḳı **ḫışm** ile yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 48). [ḫışm,]*

hışm eli: *Hışım eli.*

1. Yapışsa **ḫışm eliyle** kūhı ṣarṣar
   Laḳap olmışdı aña bād-ı ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 11). [ḫışm eliyle, -y, -le]*

hışm ile tīġ çek-: *Öfkeyle kılıç çekmek.*

1. Çeküp ḫışm ile tīġın mihr-i eflāk
   Zemīnüñ eylemişdi cismini çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 15). [ḫışm ile tīġın çeküp, -üp]*

hışma gel-: *Hışımlanmak, öfkelenmek.*

1. Ḳatı incindi gāyet **ḫışma geldi**
   Yürek ḳanı ġażabdan çeşme geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 23). [ḫışma geldi, -di]*

ḥışm-ı ebr: *Kızgınlığının bulutu.*

1. Yarar ḳalb-i ʿadūyı tīġ-ı cebri
   Ṣanasın berḳ-ı lāmiʿ **ḥışm-ı ebri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 22). [ḥışm-ı ebri, -i]*

ḥışt: *Kerpiç, tuğla.*

1. Ḳosun ol ḳuyruġı **ḥıştın** ḳoparsın
   Murāduñ şemʿini defʿī uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 43). [ḥıştın, -ın]*

ḥışt-ı ḥuşk: *Kuru yer.*

1. Gül-āb ile ṣuladılar ser-ā-ser
   Ḳamu her **ḥışt-ı ḥuşkı** itdiler ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 18). [ḥışt-ı ḥuşkı, -ı]*

ḥışt-ı sarāy: *Sarayın tuğlası.*

1. Ḳopardı bir iki **ḥışt-ı sarāyı**
   O ḳuyruġa yir itdi ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 17). [ḥışt-ı sarāyı, -ı]*

ḥıṭāyī: *Bir çeşit yazı.*

1. Ne yapraḳ yazdısa Rūmī **Ḫıṭāyī**
   O ḳılca ḳılmadı hergiz ḫaṭāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 31). [ḥıṭāyī,]*

ḥıṭāyī ḫūb: *Hitaylı güzel.*

1. **Ḫıṭāyī ḫūblar** destinde çīni
   Elif-ḳadler elinde sīm sini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 29). [ḥıṭāyī ḫūblar, -lar]*
2. **Ḫıṭāyī ḫūblar** destinde çini
   Müzeyyen eylediler bezm içini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 5). [ḥıṭāyī ḫūblar, -lar]*

ḥıżır: *Abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan zat.*

1. Cürʿa-i cām-ı lebinüñ ẕerresidür **Ḫıżır** anuñ
   Bir ṣaçı ẓulmet ṭuṭağı āb-ı ḥayvān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 3). [ḥıżır,]*
2. Var aduñ **Ḫıżır** gibi eyle zinde
   Gider ādem ḳalur adı yirinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 25). [ḥıżır,]*
3. O gice buldum ol laʿl-i nebātı
   Ḫıżır ẓulmetde ṣan āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 28). [ḥıżır,]*
4. Ḳoyup anı acıdur āb-ı ḥayvān
   Ḥicābından olupdur **Ḫıżır** pinhān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 94). [ḥıżır,]*
5. İrişsün mi **Ḫıżır** āb-ı ḥayāta
   Yetişsün mi yāḫud ṭūṭī nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 19). [ḥıżır,]*
6. Eger kim **Ḫıżır** tek ola ṭabībüm
   İrişür derdüme dermān ḥabībüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 117). [ḥıżır,]*
7. Yitişdi çün ki ol laʿli nebāta
   İrişdi ṣan ki **Ḫıżır** āb-ı ḥayāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 22). [ḥıżır,]*

8. Gice gündüz **Ḫıżr** yoldaşuñ olsun
Ġanī ol āb-ı ḥayvān aşuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 25). [ḫıżr,]*

<u>hıżır abı:</u> *İçene ebedi hayat bağışlayan efsanevi su.*

1. Meger ẓulmetde şāh-ı cümle encüm
Olup dururdı **Ḫıżır abı** bigi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 52). [ḫıżr abı,]*

<u>hıżır-dil:</u> *Hz. Hızır gönüllü.*

1. Bu **Ḫıżr-dil** ümīd-i viṣālüñ dirisidür
Ey laʿl-leb çeşme-i ḥayvānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 5). [ḫıżr-dil,]*

<u>ḫıżırsān:</u> *Hızır gibi.*

1. Yā varup mülk-i ẓulmetden **Ḫıżırsān**
Getürdi mülk-i Rūm'a āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 15). [ḫıżırsān,]*

<u>ḫıżır u ilyās:</u> *Hızır ve İlyas peygamber.*

1. Ṣunılmış çeşme-i ḥayvāna bir ṭas
Ol ābuñ dirisidür **Ḫıżır u İlyās** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 18). [ḫıżr u ilyās,]*

<u>hıżırveş:</u> *Hz. gibi.*

1. Dilüñden dūr ḳılma ism-i ẕātı
Bulasın **Ḫıżırveş** āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 6). [ḫıżırveş,]*
2. Bu derd ile şular kim cān virüpdür
Ḫıżırveş āb-ı ḥayvāna irüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 22). [ḫıżırveş,]*
3. Bilürsin ʿömrüñüñ yoḳdur s̱ebātı
Düriş bul **Ḫıżırveş** āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 28). [ḫıżırveş,]*

<u>hıżır-ı vuṣlat iriş-:</u> *Kavuşma Hızır'ı yetişmek.*

1. **İrişmezse** eger kim **Ḫıżır-ı vuṣlat**
Helāk eyler beni deryā-yı fırḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 87). [ḫıżır-ı vuṣlat irişmezse, -mez, -se]*

<u>hīç:</u> *Daha önce, evvel.*

1. Gelüp düşdüñ ezel bezminden ayru
Anuñçün göre **hīç** olduñ mı ṣayru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 52). [hīç,]*

<u>hīç:</u> *Katiyen, asla.*

1. ʿAhdüñde cümle ḫalḳa bir vechle geldi inṣāf
Mānend-i ṣabr-ı ʿāṣıḳ ḳalmadı **hīç** ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 26). [hīç,]*
2. Gelür bi'llāh ṣıġar mı ʿaḳla **hīç** u
Varur ḫilʿat m'olur bir cisme bir mū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 89). [hīç,]*

3. Degüldür aña ḥācet **hīç** ālet
   Mübeşşirdür virür bunlar beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 41). [hīç,]*
4. Eger kim ḳalb-i aʿdā olsa āhen
   Ḳayırma **hīç** anuñçün ẕerrece sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 76). [hīç,]*
5. Kemāl ü ʿilme olmaz **hīç** ḳıymet
   Kemāli olana irmez meẕellet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 29). [hīç,]*
6. O dīvāne yeñilmez **hīç** gördi
   Gelüp Pervāne'yi zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 137). [hīç,]*
7. Gözinden n'ola ger gitmezse çeşmek
   Naccār olmaz başından **hīç** münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 26). [hīç,]*
8. İçinde ḳomamışlar **hīç** ābı
   Ṭolınca aña ḳoymışlar ṣarābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 33). [hīç,]*
9. Bu ṭās-ı heft cūş içre zamāne
   Fevākihden ḳomadı **hīç** dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 4). [hīç,]*
10. Ḳamer bigi yola girdi şitābān
    O **hīç** eglenmedi mānend-i Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 12). [hīç,]*
11. Açılmadan ḳopar mı **hīç** ġonce
    Kimesne el urur mı gök turınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 27). [hīç,]*
12. Daḫi **hīç** itmeden bir kimse ḥarbi
    Ṭabıl feryād iderdi yirdi ḍarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 17). [hīç,]*
13. Gözine şöyle ḫoş çekdi ki sürme
    Gör anı ḥūr ʿayni **hīç** görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 8). [hīç,]*
14. Yoġiken ḥad cihāzına o meh-rū
    Yükini **hīç** yıġmazdı yuḳaru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 58). [hīç,]*
15. Bulıt olmışdı nā-peydā vefāveş
    Eṣer yoġ idi **hīç** andan ṣafāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 10). [hīç,]*
16. Kimesne **hīç** ḳan dökmezdi nā-ḫāḳ
    Ṣürāḥīden ḫarābat ehli ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 53). [hīç,]*
17. Kimesne **hīç** yol başmazdı ol an
    Meger kim ṭurre-i miskīn-i cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 69). [hīç,]*

hīç eksük ol-: *Her zaman eksik olmak.*

1. Kişi **hīç ola mı eksük** belādan
   Nice cān ḳurtara çār ejdehādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 27). [hīç eksük ola mı, -a, -mı]*

hicāb: *Perde, örtü, engel.*

1. **Ḥicāb** arada baş u cism u cāndur
   Ferāġat ḳılmaġ anlardan hemāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 37). [ḥicāb,]*

hicāb: *Utanma, sıkılma.*

1. Ḳoyup anı acıdur āb-ı ḥayvān
   Ḥicābından olupdur Ḫıżr pinhān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 94). [ḥicābından, -ı, -n, -dan]*
2. Senüñ rāyüñ eger kim görse Aṣaf
   Ḥicābından ururdı yüzine kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 20). [ḥicābından, -ı, -n, -dan]*

hicāb aç-: *Kendini göstermek.*

1. ʿAlīl olmasa ṭozdan ʿaynı ol ān
   Hicāb açmazdı şimdi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 18). [hicāb açmazdı, -maz, -dı]*

hicābından ḳızar-: *Utancından kızarak.*

1. Güneş gördükce bedr-i ber-kemālin
   Ḥicābından ḳızar añlar zevālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 16). [ḥicābından ḳızar,]*

ḥicābından yire geç-: *Çok utanmak.*

1. Bilüp düşecegin kendüye ol şāh
   Ḥicābından yire geçmişdi ol çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 12). [ḥicābından yire geçmişdi, -miş, -di]*

hicr: *Ayrılık.*

1. Senüñ derdüñle şol deñlü żaʿīfem
   Senüñ **hicrüñle** şol deñlü naḥīfem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 98). [hicrüñle, -üñ, -le]*
2. Çü devrān **hicre** tebdīl itdi vaṣlı
   Hemān anuñ budur ʿālemde aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 69). [hicre, -e]*
3. İderdi **hicr** tenden cānı zāʾil
   Ümīd-i vuṣlatuñ olmasa ḥāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 53). [hicr,]*

hicr āteşi: *Ayrılık ateşi.*

1. Velī taṣvīr-i Şemʿi eyledük cerb
   Urur Pervāne'ye **hicr āteşi** ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 34). [hicr āteşi,]*

hicr odı: *Ayrılık ateşi.*

1. Görür Şemʿün vucūduñdan eṣer yoḳ
   Görinmez nesne **hicr odından** artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 18). [hicr odından, -n, -dan]*
2. Görüp ol ḥāleti dīvāne oldı
   Bu kez **hicr odına** Pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 28). [hicr odına, -n, -a]*
3. Beni ammā ki **hicri odı** yaḳdı
   Dil-i pür-suzıma odlar bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 49). [hicri odı,]*

hicr odı at-: *Ayrılık ateşine atmak.*

1. Bizi **hicr odına** Pervāne **atdı**
   Ḫudā anı ʿaceb dīvāne itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 15). [hicr odına atdı, -n, -a]*

hicr ol-: *Ayrılmak.*

1. Ḳarışdursun o server bala yaġı
   Bize **hicr olmasun** arada yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 42). [hicr olmasun, -ma, -sun]*

hicrān: *Ayrılık.*

1. Viṣāle n'ola tebdīl olsa **hicrān**
   Ḫalīl'e eyledüñ nārı gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 77). [hicrān,]*
2. Bedenden cānı çoḳdan aldı **hicrān**
   Ümīd-i vuṣlatuñdur yirine cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 51). [hicrān,]*
3. Viṣāle tā ki debdīl ola **hicrān**
   Bu mürde cismüme yine gele cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 75). [hicrān,]*
4. Ne müşkil böyle ḳalursa bu **hicrān**
   Bana bu derdden cān virmek āsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 59). [hicrān,]*
5. Ṭutarsam n'ola çarḫa tīġ-ı āhı
   Kesilmez bendeden **hicrān** sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 62). [hicrān,]*
6. Eyitdi var bu ṣūret içre maʿnī
   İdem bigi yine **hicrāna** ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 18). [hicrāna, -a]*

hicrān eli: *Ayrılık sebebi.*

1. O Şemʿe yaġ irişmiş eylemiş çerb
   Urur Pervāne'ye **hicrān eli** ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 22). [hicrān eli,]*

hicrān elinden: *Ayrılık yüzünden.*

1. Başumda od yanar **hicrān elinden**
   Belānuñ çıḳmadı dāmān elinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 41). [hicrān elinden,]*

hicrān ol-: *Ayrılmak, ayrı olmak.*

1. Viṣālüñ **olmayaydı** ṣoñı **hicrān**
   Belā vü derd ile dün gün firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 65). [hicrān olmayaydı, -ma, -y, -a, -y, -dı]*

hicrān var: *Ayrılık var.*

1. Metāʿ-ı vuṣlatuñ **hicrānı vardur**
   Anuñçün neylerüñ efġānı vardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 11). [hicrānı vardur, -dur]*

hicv oku-: *Küfretmek.*

1. Biri birine **hicv oḳurdı** anlar
   Virürler fiʿl-i şeyṭāndan nişānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 21). [hicv oḳurdı, -r, -di]*

hidāyet nūrı: *Hak yolunu bulma, doğru yola girme ışığı II Allah yolunu bulup, o yolda gitmede düşünce ve duyguları aydınlatan, yol gösterici manevi güç.*

1. Yolum göster ġarībüñ itme żāyiʿ
   Hidāyet nūrın eyle berḳ-ı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 50). [hidāyet nūrın, -n]*

ḥikāyet: *Hikâye, anlatı.*

1. Bunı rāviler itdükde rivāyet
   Faḳīre böyle dindi bu **hikāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 4). [hikāyet,]*

hikāyet eyle-: *Anlatmak, nakletmek.*

1. Ṭayy eyleyemez refref-i ẓan menzil-i ḳadrüñ
   Cibrīl-i ʿuḳūl anı nice **ide ḥikāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 6). [ḥikāyet ide, -e]*
2. İdüp pervāne aḥvālin bahāne
   Ḥikāyet eyle bir bir yāne yāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 20). [ḥikāyet eyle,]*

hikāyet ḳal-: *Hikâye kısmı kalmak.*

1. Bulınmaz ʿışḳ vaṣfına nihāyet
   Anı şerḥ idicek **ḳalur hikāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 38). [hikāyet ḳalur, -ur]*

hikmet-i seyr: *Allah'ın insanlar tarafından anlaşılamayan amacının ilerlemesi.*

1. Eger kim ejder-i endişe biñ yıl
   Olursa **hikmet-i seyrine** ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 64). [hikmet-i seyrine, -i, -n, -e]*

hilāf: *Ters.*

1. Revān itmiş sirişkin āb-ı ṣāfuñ
   Aña diller virüp berki **ḫilāfuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 18). [ḫilāfuñ, -uñ]*

hilāfet it-: *Halifelik yapmak.*

1. Ṣad-bār selām anlaruñ ervāḥına benden
   Yirüñdeki ol çār-ʿazīz **itdi ḫilāfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 38). [ḫilāfet itdi, -di]*

hilāl: *Yeni ay.*

1. **Hilāliken** o meh-rū döndi bedre
   Aḥibbāsı ser-ā-ser irdi ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 17). [hilāliken, -iken]*
2. Felek raḫşuñ **hilāl** olsun rikābuñ
   Semādan yüce olsun ḳadr-ı bābuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 13). [hilāl,]*
3. Ḳıġılcımlar ki naʿlinden çıḳa ger
   Hilāl ile muḳārin ola Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 6). [hilāl,]*
4. Sipihre olmış ol ḳalʿa ḥavāle
   Öñinde köpriler beñzer **hilāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 16). [hilāle, -e]*
5. N'idem kim çıḳsa naʿlinden şerāre
   Hilāli çevre alurdı sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 76). [hilāli, -i]*

hilāl: *Yeni ay II Gemi.*

1. İşit neyler o bedr-i ber-kemāli
   Girüp menzil idindi bir **hilāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 16). [hilāli, -i]*

hilāl kemāl it-: *Hilal tamamlatmak.*

1. Nedür ey āftābum bu zevālüñ
   Ḳamer cismüñ **hilāl itmeñ kemālüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 50). [hilāl kemālüñ itmeñ, -me, -ñ]*

hilāl ol-: *Hilale dönmek.*

1. **Hilāl oldı** nişān-ı naʿl-i esbi
   Zemīnüñ çarḫa dönmek oldı kesbi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 41). [hilāl oldı, -dı]*
2. O dem ruḫsār-ı bedri bozdı ṭırmıḳ
   Hilāl oldı ḳolında her ısırmıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 10). [hilāl oldı, -dı]*
3. Müzeyyen oldı bu çarḫuñ semendi
   Hilāl oldı gümişden sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 4). [hilāl oldı, -dı]*

hilāle beñze-: *Yeni aya benzemek.*

1. Yiridür dinse gök ol bī-miṯāle
   Anuñ her zevraḳı **beñzer hilāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 14). [hilāle beñzer, -r]*

hilāle dön-: *Hilale benzemek. II Aşkından iki büklüm olmak, çok eziyet, acı çekmek.*

1. Naẓar ḳıldı çün ol meh ol cemāle
   O naḳşuñ **döndi** mihrinden **hilāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 74). [hilāle döndi, -di]*
2. O meh-rū żaʿf ile **döndi hilāle**
   İrişdi ṣıḥḥati mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 41). [hilāle döndi, -di]*
3. Ġamuñdan **döndüm** ey māhum **hilāle**
   Seni arar çıḳup göklerde nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 65). [hilāle döndüm, -dü, -m]*

hilāl-i ʿiyd: *Bayram hilali.*

1. **Hilāl-i ʿiyddür** çeng ü bu bezme Zühre çengidür
   Şuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [hilāl-i ʿiyddür, -dür]*

hilāl-i meclis-ārā: *Meclisi süsleyen hilal.*

1. Pes andan bir **hilāl-i meclis-ārā**
   Sipihr-i bezm içinde oldı peydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 13). [hilāl-i meclis-ārā,]*

hilʿat: *Kaftan.*

1. Şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet
   Kim ol şīr-i mehīb egninde **ḫılʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 12). [ḫılʿat,]*
2. Meẕellet āteşinde kim ki yalıñ
   Bulındıysa eyitdi **ḫilʿat** aluñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 22). [ḫilʿat,]*
3. Ṭonatdı şāh şādīden ḥişārı
   Nite kim dürlü **ḫilʿatlar** nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 42). [ḫilʿatlar, -lar]*
4. Zer ü devletle kālā-yı mehābet
   Anuñ başında tāc egninde **ḫilʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 4). [ḫilʿat,]*

ḫilʿat getürt-: *Elbise getirmek.*

1. **Getürdüp** dürlü dürlü ḫūb **ḫilʿat**
   Geyürdiler anuñ egnine ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 91). [ḫilʿat getürdüp, -üp]*

ḫilʿat gev-: *Hükümdarlar ve vezirler tarafından bir kimseye mükâfat olarak kaftan giydirilmesi. II Makam, mevki verilmesi.*

1. Siyeh **ḫilʿat geyüp dururdı** ʿālem
   Firāḳ-ı mihr ile ṭutmışdı mātem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 1). [ḫilʿat geyüp dururdı, -üp, -dururdı]*
2. **Geyüp ḫilʿatları** sürdi ṣafālar
   Bulara eyledi biñ biñ duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 97). [ḫilʿatları geyüp, -üp]*

ḫilʿāt geyür-: *Hükümdarlar ve vezirler tarafından bir kimseye mükâfat olarak kaftan giydirilmesi. II Törende makam vermek.*

1. **Geyürdiler** o dem remmāle **ḫilʿāt**
   Ṣafālar sürdi aña çıḳdı ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 27). [ḫilʿāt geyürdiler, -di, -ler]*
2. **Geyürdiler** aña bir nice **ḫilʿat**
   Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 15). [ḫilʿat geyürdiler, -di, -ler]*
3. **Geyürdi** ol baña tekrār **ḫilʿat**
   Nite kim ʿunṣur-ı eflāk ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 85). [ḫilʿat geyürdi, -di]*
4. Ḫazīnedār başına çün buyurdı
   Ser-ā-ser beglere **ḫilʿat geyürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 10). [ḫilʿat geyürdi, -di]*

ḫilʿat it-: *Giysi biçmek.*

1. Hemān ḫalḳ olıcaḳ ḫayyāṭ-ı ḳudret
   Aña dībā-yı ḫulḳı **itdi ḫilʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 12). [ḫilʿat itdi, -di]*

ḫilʿat ol-: *Kaftan olmak.*

1. Gelür bi'llāh ṣıġar mı ʿaḳla hīç u
   Varur **ḫilʿat m'olur** bir cisme bir mū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 90). [ḫilʿat m'olur, -ur, -mı]*
2. Aña ḥilm u ḥayā **olmışdı ḫilʿat**
   Naṣībi oldı ol şāhuñ şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 115). [ḫilʿat olmışdı, -mış, -dı]*

ḫilʿat vir-: *Kaftan verilmek, takdim edilmek II Bir makam veya rütbe ile ödüllendirilmek.*

1. Olara **virdi** dürlü **ḫilʿat** anı
   Kimi nārencī vü kimi duḫānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 23). [ḫilʿat virdi, -di]*
2. Aña Sulṭān Jāle **virdi ḫilʿat**
   Gül-i zibā bigi tekrār ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 57). [ḫilʿat virdi, -di]*
3. Seḥerden pādşāh-ı mülk-i devlet
   Virüp Pervāne ile Şemʿe **ḫilʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 8). [ḫilʿat virüp, -üp]*

ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā: *Parlak yeşil kaftan.*

1. Ḳanı o **ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā**
   Diyüben dögünür muşt ile eyvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 39). [ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā,]*

ḫilʿat-ı zerrīn geyür-: *Altın işlemeli kaftan giydirmek.*

1. Sipāh-ı nūra ser-tā-ser buyurdı
   Cihāna **ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 6). [ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi, -di]*
2. Buyurdı āftāb-ı zer-feşāna
   Geyürdi ḫilʿat-ı zerrīn cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 6). [ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi, -di]*

ḫīle dik-: *Hile kazanı.*

1. Kerem ḳıl **ḫīle dikin** ur ocaġa
   İre tā bād-ı ṣarṣar ol çerāġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 27). [ḫīle dikin, -in]*

ḫīle evi: *Aldatma evi.*

1. Olaruñ göñli hep **ḫīle evidür**
   Ṣalāha sustdur şerre ḳavīdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 49). [ḫīle evidür, -dür]*

ḫīle taṣavvur ḳıl-: *Hile düşünmek.*

1. O gice itdi Nāṣır çoḳ tefekkür
   Hezārān **ḫīleler ḳıldı taṣavvur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 8). [ḫīleler taṣavvur ḳıldı, -dı]*

ḫīle vü ālle başar-: *Aldatma ve hile ile yenmek.*

1. Başarmaduġını ceng ile leşker
   Başarur ḫīle vü ālle berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 50). [ḫīle vü ālle başarur, -ur]*

ḫīlekār u ehl-i telbīs: *Hile yapan ve hileciler.*

1. Ziyāde **ḫīlekār u ehl-i telbīs**
   Kim andan ögrenürdi mekri İblīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 13). [ḫīlekār u ehl-i telbīs,]*

ḫīlekār u fitne-engīz: *Hileci ve fitne çıkaran.*

1. Didi ol **ḥīlekār u fitne-engīz**
   Benüm bu işde rāyum tīġ-ı ser-tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 35). [ḥīlekār u fitne-engīz,]*

hīlekār-ı çarh-ı ġaddār: *Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden, merhametsiz, katı yürekli, insafsız davranan, kıyıcı ve hilekâr felek.*

1. Meger kim **ḥīlekār-ı çarḫ-ı ġaddār**
   Bu yüze gülici seḥḥār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 1). [ḥīlekār-ı çarḫ-ı ġaddār,]*

hilm u hayā: *Yumuşak huy ve edep.*

1. Aña **ḥilm u ḥayā** olmışdı ḫilʿat
   Naṣībi oldı ol şāhuñ şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 115). [ḥilm u ḥayā,]*

himmet: *Gayret.*

1. Şeb-i firḳat beni ey meh yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı **himmetüñ** ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 8). [himmetüñ, -üñ]*

himmet hevāsı: *Lütuf sevgisi.*

1. Ey devletüñ duʿāsı aḥcār-ı ḳahrı ḳāmıʿ
   V'ey **himmetüñ hevāsı** eşcār-ı luṭfı rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 4). [himmetüñ hevāsı,]*

hind: *Hindistan.*

1. Getürdi **Hind'den** ol ṭūṭī-şekker
   Üleşdürdi anı Rūm'a ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 13). [hind'den, -den]*

hind çerisi: *Hindistan askeri.*

1. Zemīnüñ meclisinden şāh-ı encüm
   Çıḳıp **Hind'üñ çerisin** eyledi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 2). [hind'üñ çerisin, -n]*

hīndi ġulāmı var: *Hintli kölesi bulunmakta.*

1. Şāhuñ **var idi** bir **Hīndi ġulāmı**
   Duḫān ḳonmışdı olundıḳda nāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 5). [hīndi ġulāmı var idi, -idi]*

hindūstān: *Hindistan.*

1. İdüp ol ṭūṭīye ol şeh gümiş bāl
   Anı **Hindūstān'a** ṣaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 12). [hindūstān'a, -a]*

hink-i sipihr: *Feleğin kır atı.*

1. Ḳopardı ṣaçar idi tāc-ı mihri
   Geçerdi at koşum **ḫink-i sipihri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 8). [ḫink-i sipihri, -i]*

ḥiṣār: *Kale.*

1. Bilüp ḥāli eyitdi Şāh Jāle
   Olalum ol **ḥiṣāra** biz ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 28). [ḥiṣāra, -a]*
2. Yetişdi düşdi ol dem ol **ḥiṣāra**
   Ṣanasın burcına irdi sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 23). [ḥiṣāra, -a]*
3. Ele aldı o leşker ḳalʿa cengi
   Ḫiṣāra ṭoplar üşürdi sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 34). [ḥiṣāra, -a]*
4. Eṣer ḳalmadı ammā kim **ḥiṣāra**
   Nite kim āh-ı ʿāşıḳ ḳalbi yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 43). [ḥiṣāra, -a]*
5. Olup ḫumpāreler bir pāre āteş
   İrişdi ol **ḥiṣāra** yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 50). [ḥiṣāra, -a]*
6. Görür ol şāh-bāz anda şikārı
   Ḳonup ṣarṣar ḥiṣār itdi **ḥiṣārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 28). [ḥiṣārı, -ı]*
7. Görüp ṭop ol **ḥiṣārı** ṭaña ḳaldı
   Yüregi ḳopuban aġzına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 31). [ḥiṣārı, -ı]*
8. O sāʿat ḳalmayup ṭopuñ ḳarārı
   Yetişdi sengsār itdi **ḥiṣārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 36). [ḥiṣārı, -ı]*
9. Eyitdi bekleyelüm bu **ḥiṣārı**
   Ġıdādan tā buñala varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 61). [ḥiṣārı, -ı]*
10. Ḳapusın ol **ḥiṣāruñ** itdi dīvār
    Görüp ʿāşıḳları gūyā ki dil-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 25). [ḥiṣāruñ, -uñ]*
11. Öñinde ol **ḥiṣāruñ** itdi ṭop āh
    Der-i dil-berde ṣan ʿāşıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 41). [ḥiṣāruñ, -uñ]*
12. **Ḫiṣār** içinde Ṣemʿ-i serv-i āzād
    Gemiler geldüginden oldı nā-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 55). [ḥiṣār,]*
13. Ṭonatdı şāh şādīden **ḥiṣārı**
    Nite kim dürlü ḥilʿatlar nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 41). [ḥiṣārı, -ı]*
14. **Ḫiṣārı** ḳodı bir saḫrāya irdi
    Revān ṣu bigi bir ḫoş bāġa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 1). [ḥiṣārı, -ı]*

ḥiṣār dīde: *Göz kalesi.*

1. Ṣebī-ḫūn itdi geldi leşker-i ḫʷāb
   Ḫiṣār dīde yapdı ḳorḳudan bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 4). [ḥiṣār dīde,]*

ḥiṣār it-: *Kuşatmak.*

1. Görür ol şāh-bāz anda şikārı
   Ḳonup ṣarṣar **ḥiṣār itdi** ḥiṣārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 28). [ḥiṣār itdi, -di]*

ḥiṣāra beñze-: *Kaleye benzemek.*

1. Ne keştī her biri **beñzer ḥiṣāra**
   Olaruñ her sütūnı bir mināre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 11). [ḥiṣāra beñzer, -r]*

hiṣārı al-: *Kaleyi ele geçirmek.*

1. Egerçi çoḳ zamān oldı ḥavāle
   Ḥiṣārı alamadı Şāh Jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 54). [ḥiṣārı alamadı, -a, -ma, -dı]*

hiṣār-ı çeşmi al-: *Göz kalesini almak.*

1. **Ḥiṣār-ı çeşmi aldı** leşker-i ḫʷāb
   Yürüyiş eyleyüp üstine yab yab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 27). [ḥiṣār-ı çeşmi aldı, -dı]*

hiṣār-ı ʿizzet: *Yüce kale.*

1. **Ḥiṣār-ı ʿizzetüñ** burc-ı bülendi
   Yücedür irmez ol māhuñ kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 73). [ḥiṣār-ı ʿizzetüñ, -üñ]*

hiṣār-ı ṣabr: *Sabır kalesi.*

1. **Ḥiṣār-ı ṣabrumı** ol ṭop-ı ġabġab
   Yıḳup yir eyleyüpdür ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 41). [ḥiṣār-ı ṣabrumı, -um, -ı]*

hiṣār-ı zengbār: *Sudan Kalesi.*

1. Hevāyī ṭop ile ol dem o server
   Ḥiṣār-ı Zengbārı yıḳdı yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 8). [ḥiṣār-ı zengbārı, -ı]*

hiss: *Duygu, sezgi.*

1. Ḳalur hezār yıllıḳ yol girü **ḥissüñ** ile
   Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 35). [ḥissüñ, -üñ]*

hiss ü fehm ü idrāk: *Duygu ve kavrama.*

1. Degül dānāda **ḥiss ü fehm ü idrāk**
   O peyk-i berḳ-sürʿat deñlū çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 5). [ḥiss ü fehm ü idrāk,]*

hiss-i nazar: *Bakış payı.*

1. Anuñ seyri serīʿ idi ḳamerden
   Geçerdi göz erim **ḥiss-i naẓardan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 4). [ḥiss-i naẓardan, -dan]*
2. Anuñ **ḥiss-i naẓar** gerdine irmez
   Nişānını atılmış tīr virmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 9). [ḥiss-i naẓar,]*
3. Buyırdı şāh geldi peyk-i çābük
   Kim ol **ḥiss-i naẓardan** cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 50). [ḥiss-i naẓardan, -dan]*

hiṭāp: *Seslenme.*

1. İdüp yüz luṭf ile aña **ḫiṭābı**
   Oḳıdı bu kelām-ı müsteṭābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 13). [ḫiṭābı, -ı]*

hoḳḳa-i luʾlu-ı lālā: *İri inci kutusu.*

1. Dehānı **ḫoḳḳa-i luʾlu-ı lālā**
   İdinmiş dişleri luʾlu-ı lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 57). [ḫoḳḳa-i luʾlu-ı lālā,]*

hoş: *Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren.*

1. **Ḫoş** mübāreksin ki tā geldüñ efendümden benüm
   Ḫʿāce-i endūhdan āzād oldum ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 7). [ḫoş,]*
2. Dürüdi anda bir **ḫoş** gevher-i pāk
   İşitdi anı Şāh oldı feraḫnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 79). [ḫoş,]*
3. Nucūmuñ her biri bir **ḫoş** ṭarafda
   Feraḫda kimi kimisi şerefde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 55). [ḫoş,]*
4. Ṣafālar kesb idüp ol **ḫoş** piserden
   Ġıdālar düzdiler şehd ü şekerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 31). [ḫoş,]*
5. Çalup Mirrīḫveş ol **ḫoş** sitāre
   İder iki sütūnı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 19). [ḫoş,]*
6. Ne yirde yapsa ol bir **ḫoş** bināyı
   Virürdi ṣuffesi cāna ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 5). [ḫoş,]*
7. Yüzi ḫūrşīd özi bir **ḫoş** perīdür
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 61). [ḫoş,]*
8. Gelüp ol bezme bir **ḫoş** serv-i ḳāmet
   Kopardı ṣūr-ı āhından ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 1). [ḫoş,]*
9. Nefes oġullarıdur ẕevḳ ü ṣādi
   O bir **ḫoş** mevlevīdür nāy adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 10). [ḫoş,]*
10. Getürdiler anı bir **ḫoş** sarāya
    Felek oldı yine menzil ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 73). [ḫoş,]*
11. Ḳılup Nāṣır anuñ żabṭına tedbīr
    Hemān düzdürdi bir **ḫoş** sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 136). [ḫoş,]*
12. Seḥerden ṭurup ol Naccār-ı kāmil
    Olur bir **ḫoş** ṣecerden murġa māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 8). [ḫoş,]*
13. Var ol ḥavż içre bir billūr zevraḳ
    O zevraḳ virmiş ol **ḫoş** ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 16). [ḫoş,]*
14. Ḳarār-ı naḳdini aldurdı fi'l-ḥāl
    O dem bir **ḫoş** ṭolu ḳaldurdı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 8). [ḫoş,]*
15. Ṣunup Pervāne'ye bir **ḫoş** ṭolu Ṣemʿ
    Didi nūş idüp eyle ʿaḳlıñı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 13). [ḫoş,]*
16. Bulup bir yirde bir **ḫoş** sebzezārı
    Olınca ṣubḥgāh itdi ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 59). [ḫoş,]*
17. Bula bir **ḫoş** nigār sīm-sīmā
    Dil-i müʾmin bigi ṣāf u mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 3). [ḫoş,]*
18. Ve līkin deprenürdi **ḫoş** nişānı
    Umardı göre ol ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 23). [ḫoş,]*
19. Anı ḳondurdılar bir **ḫoş** sarāya
    Ki Cennet reşk iderdi ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 27). [ḫoş,]*
20. Börek tutmacı bir **ḫoş** atlu maḥbūb
    O bezm ehli idindi anı maṭlūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 69). [ḫoş,]*
21. Bu yır ol āftāba yaraşur burc
    Bu ḳalʿa olsa **ḫoşdur** ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 32). [ḫoşdur, -dur]*
22. Ḳarārı ḳalmayup göç itdi gitdi
    Varup bir **ḫoş** ulu ṣaḥrāya yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 8). [ḫoş,]*
23. İrişdür müşterini **ḫoş** perīye
    Ḳurbān it āftābı Müşterī'ye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 53). [ḫoş,]*

24. Görüp yüz luṭf ile bu **ḫoş** nihāli
Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [ḫoş,]*
25. Eline aldı bir maḥbūb ḫāme
O sāʿat yazdı bir **ḫoş** sūz-nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 120). [ḫoş,]*
26. Seḥer bigi o māhuñ vaḳdi **ḫoş mı**
Melāḥat ṣubḥgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 111). [ḫoş mı, -mı]*
27. Aña bir **ḫoş** ziyāfet itdi Jāle
İnüp māh oldı tepsi sofra hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 43). [ḫoş,]*
28. Ḳamu bir **ḫoş** gümiş ḳandīl uyardı
Münevver itdi ṭāḳ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 5). [ḫoş,]*
29. Gözine şöyle **ḫoş** çekdi ki sürme
Gör anı ḥūr ʿayni hīç görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 7). [ḫoş,]*
30. Ḳapuya geldi bir **ḫoş** peyk-i çālāk
Elinde nāmesi var kendü ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 43). [ḫoş,]*
31. Dimiş yüz luṭf ile ol **ḫoş** perīye
Ḳarīn it āfitābı müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 127). [ḫoş,]*
32. Kişiye mihr-i ʿışḳ **ḫoş** reh-nümādur
Niçün güm-rāh olam necm-i hüdādür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 59). [ḫoş,]*
33. Getürdi virdi Māhı Müşterī'ye
İrişdi Müşterī ol **ḫoş** perīye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 24). [ḫoş,]*
34. Baña virdüñ ki bu **ḫoş** gülsitānı
Daḫı görmiş degül bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 5). [ḫoş,]*

hoş āvāz çıḳ-: *Güzel ses çıkmak; etrafa nağme yayılmak.*

1. Kaçan kim olsa bir üstāda dem-sāz
Çıḳar her bir ḳılından bir **ḫoş āvāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 18). [ḫoş āvāz çıḳar, -ar]*

hoş bāġa gir-: *Güzel bir bahçeye girmek.*

1. Ḥişārı ḳodı bir saḥrāya irdi
Revān ṣu bigi bir **ḫoş bāġa girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 2). [ḫoş bāġa girdi, -di]*

hoş beñze-: *Güzel benzemek..*

1. Mehüñ girdinde **ḫoş beñzerdi** hāle
Ḥarīm-i ḳaṣr-ı erbāb-ı cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 9). [ḫoş beñzerdi, -r, -di]*

hoş beşāret iriş-: *İyi haber gelmek.*

1. Kim anuñ göñli eylerdi şehādet
İrişe nā-gehān bir **ḫoş beşāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 26). [ḫoş beşāret irişe, -se]*

hoş bil-: *Iyi bilmek, iyice öğrenmek.*

1. Semendi **ḫoş bilür** ṭayy-ı mekānı
Ṭolaşur bir dem içre bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 45). [ḫoş bilür, -ür]*

hoş cemāl: *Güzel yüz.*

1. Ḥudā virmiş aña bir **ḫoş cemāli**
   Bulur gökde güneş andan zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 3). [ḫoş cemāli, -i]*

<u>ḫoş geldüñ (geldi/geldüñüz):</u> *Gelen kişiye söylenen selamlama sözü.*

1. Didüm şevḳ ile **ḫoş geldüñ** ol aya
   Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 39). [ḫoş geldüñ,]*
2. Didiler **geldi ḫoş** peyk-i çālāk
   Anuñ seyr ögrenür ʿazminden eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 27). [ḫoş geldi, -di]*
3. Girüp ḳaşrına bir ḫādim-i feraḥnāk
   Eyitdi **geldi ḫoş** peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 28). [ḫoş geldi,]*
4. Didi **ḫoş geldüñ** ey rūḥ-ı revānum
   Feraḥdan cismüme ṣıġmadı cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 33). [ḫoş geldüñ,]*
5. Hele **ḫoş geldüñüz** ey çeşm-i bīmār
   Keremden itdüñüz bīmāra tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 105). [ḫoş geldüñüz,]*
6. Didi **ḫoş geldüñüz** ey çeşmi ḫaste
   İrişdüm ṣıḥḥata bu ben şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 91). [ḫoş geldüñüz,]*
7. Didi **ḫoş geldüñ** ey göñlüm surūrı
   Müşerref eyledüñ ben bī-ḥużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 17). [ḫoş geldüñ,]*
8. Didi **ḫoş geldüñ** ey şāh-ı cihānum
   Feraḥdan itdi cūş eşk-i revānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 45). [ḫoş geldüñ,]*

<u>hoş gör-:</u> *Gücenilecek veya karşılık gelinecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak, kusur saymamak.*

1. Velī var her viṣālüñ bir fırāḳı
   Arada **ḫoş görelüm** iştiyāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 64). [ḫoş görelüm, -elüm]*

<u>hoş haber:</u> *Hoş, iyi haber.*

1. Ḳudūm-ı mihr ile dehr oldı gülşen
   Ṣanasın **ḫoş ḫaberden** ḳalb-i rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 4). [ḫoş ḫaberden, -den]*
2. Müdām ol **ḫoş ḫaberden** şād u ḫurrem
   Guşāde ḳalbüñe yörenmesün ġam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 41). [ḫoş ḫaberden, -den]*

<u>hoş haber işit-:</u> *Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren haber duymak..*

1. **İşitdi ḫoş ḫaber** bād-ı ṣabādan
   Açıldı yelkenüñ ḳalbi ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 21). [ḫoş ḫaber işitdi, -di]*

<u>hoş ḳıyāmet:</u> *Kıyamet boylu güzel.*

1. Cihānda öl diril bir **ḫoş ḳıyāmet** yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 5). [ḫoş ḳıyāmet,]*

<u>hoş kulu var:</u> *İyi kulu var.*

1. Ciger-gūşem dürür bir **ḫoş ḳulun var**
   Güher it tācına ey dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 61). [ḫoş ḳulun var,]*

hoş naġmeñ var: *Güzel sesin var.*

1. Ne **ḫoş naġmeñ var** ey murġ-ı ḫoş-āvāz
   Olur ol naġmeler Dāvūd'a dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 3). [ḫoş naġmeñ var,]*

hoş oḳıyan: *İyice okuyan.*

1. Bu ʿömrüñ nüsḫasınuñ ṣıḥḥatı yoḳ
   Bunı **ḫoş oḳıyanuñ** fikreti yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 8). [ḫoş oḳıyanuñ, -uñ]*

hoş ravża: *Güzel bahçe II Zâtî'nin Şem ü Pervâne mesnevisi.*

1. O bir **ḫoş ravżadur** pāk u muḳaddes
   Kim anuñ cümle nūnı ʿayn-ı nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 15). [ḫoş ravżadur, -dur]*

hoş ṣafālar sür-: *Hoş sefalar sürmek, zevk içinde yaşamak.*

1. Bu sözden **ḫoş ṣafālar sürdi** Lālā
   Olup āyīne-i ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 13). [ḫoş ṣafālar sürdi, -di]*

hoş sarāv: *Güzel saray.*

1. İletdiler şehi bir **ḫoş sarāya**
   Dutardı reşk-i Cennet ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 33). [ḫoş sarāya, -a]*
2. Getürdiler revān ol **ḫoş sarāya**
   Felek gūyā ki menzīl oldı aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 37). [ḫoş sarāya, -a]*

hoş-bū kıl-: *Güzel kokutmak.*

1. Dimāġın ʿālemüñ gül **ḳıldı ḫoş-bū**
   Aḳışdı geldi serv ayaġına ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 53). [ḫoş-bū ḳıldı, -dı]*

hoşter: *Daha hoş, daha güzel.*

1. Ṭābib ṣubḥdem bir ḳurṣ-ı aṣfar
   Ḳoyup bir çarḫı çīni içre **ḫoşter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 4). [ḫoşter,]*
2. Yazılmış selsebīl ol deñlü **ḫoşter**
   Görenler dirdi ʿaynı laʿl-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 43). [ḫoşter,]*

hoşter yaz-: *Güzel çizmek.*

1. Anı şol deñlü **ḫoşter yazdı** kim u
   Ṣanurlardı görenler bir içim ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 15). [ḫoşter yazdı, -dı]*

hotan ṣaḥraları: *Hoten çölleri.*

1. **Ḫotan ṣaḥraları** bigi ser-ā-ser
   Dimāġ-ı ʿālem olurdı muʿaṭṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 27). [ḫotan ṣaḥraları,]*

hū: *Tabiat, mizaç.*

1. Leb-i cānān beñzer ol **ḫū** taḥḳīḳ
   N'ola barmaġ ile gösterse ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 17). [ḫū,]*

hūb- ṭalʿat: *Güzel yüzlü.*

1. Elinde şeb-çerāġ ol **ḫūb- ṭalʿat**
   Sikender bigi ṭutdı rāh-ı Ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 5). [ḫūb- ṭalʿat,]*

hūb: *Güzel.*

1. Sözini diñledüm ġayet güzeldür
   Be-ġāyet **ḫūb** pend eyler maḥaldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 40). [ḫūb,]*
2. O şāh adına aç bir dürc-i gevher
   Disünler cevherīler **ḫūb** cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 22). [ḫūb,]*
3. Feṣaḥat rengini cān ile ezdi
   O dem bir **ḫūb** rengīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 14). [ḫūb,]*
4. O Şemʿi çerb idüp virdi ḳabāḥat
   Bozıldı cān virilen **ḫūb** ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 30). [ḫūb,]*
5. Ṭabīb-i dehr itdi **ḫūb** tedbīr
   Kim aña kehkeşānı ḳıldı zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 5). [ḫūb,]*
6. Ser-aġāz eylese bir **ḫūb** āvāz
   İder āheng ü olur aña dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 9). [ḫūb,]*
7. Getürdiler o dem bir **ḫūb** mīzer
   O mīzer rengde eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 15). [ḫūb,]*
8. O sīne gūyiyā bir māh-ı pür-nūr
   Yāḫūd bir **ḫūb** raʿna levḥ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 22). [ḫūb,]*
9. Ziyāde gözle ammā kim uṣūli
   Bulasın **ḫūb** taḥsīne vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 20). [ḫūb,]*
10. Börek tutmacı bir **ḫūb** atlu dildār
    Ḳulaġında dür-i yek-dānesi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 27). [ḫūb,]*
11. Getürdiler anı ol **ḫūb** şehre
    Cināndan pādşāha irdi behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 17). [ḫūb,]*
12. Varup ḳondırdılar bir **ḫūb** bāġa
    Ḳoyup Şemʿi-i dil-firūzı otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 17). [ḫūb,]*
13. Getürdüp dürlü dürlü **ḫūb** ḫilʿat
    Geyürdiler anuñ egnine ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 91). [ḫūb,]*

hūb ḥelvā bişür-: *Güzel bir helva pişirmek.*

1. **Bişürdi** anuñ ile **ḫūb ḥelvā**
   Leẕīẕ ü nāzük ü şīrīn ü raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 21). [ḫūb ḥelvā bişürdi, -di]*

hūb ḳaṣr: *Güzel saray.*

1. Anı ḳondırdılar bir **ḫūb ḳaṣra**
   Deger bir mermeri biñ şehr-i Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 37). [ḫūb ḳaṣra, -a]*

hūb ṣūret vir-: *Güzel şekil vermek.*

1. Ḫudā emriyle naḳḳaş-ı ṭabīʿat
   Ana **virdi** be-ġāyet **ḫūb ṣūret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 84). [ḫūb ṣūret virdi, -di]*

ḫūb u merġūb: *Güzel ve arzu edilen.*

1. Getürmiş mülk-i ḳudretden ya mektūb
   Ḳomış baş üzre anı **ḫūb u merġūb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 54). [ḫūb u merġūb,]*

ḫūb u raʿnā: *Güzel ve hoş.*

1. Döşedi ayaġına sebz ṣaḥrā
   Yaşıl nāzük ḳaṭife **ḫūb u raʿnā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 22). [ḫūb u raʿnā,]*
2. Dügün esbābın itdiler müheyyā
   Ḳamu yirlü yirince **ḫūb u raʿnā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 18). [ḫūb u raʿnā,]*

ḫūb u ṭarī: *Güzel ve canlı.*

1. Ser-ā-ser çevresi **ḫūb u ṭarī** baġ
   İçinden ṣanmañuz aḳanlar ırmaġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 7). [ḫūb u ṭarī,]*

ḫūb u ter: *Güzel ve taze.*

1. Yā rengīn bir ṭabaḳ kāġıda gūyā
   Ḳonılmış **ḫūb u ter** pişmani ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 30). [ḫūb u ter,]*

ḫūbān: *Güzeller, dilberler.*

1. İçinde ḳaldı anuñ cümle **ḫūbān**
   Ṣanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 5). [ḫūbān,]*

ḫubb-ı dünyā: *Dünya sevgisi.*

1. Göñülden **ḫubb-ı dünyāyı** giderdi
   Cihānda faḳrıla ol faḫr iderdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 95). [ḫubb-ı dünyāyı, -y, -ı]*

ḫūb-ṣūret: *Güzel yüz.*

1. Görindi nā-gehān bir **ḫūb-ṣūret**
   Göricek anı Zühre itdi ġıybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 1). [ḫūb-ṣūret,]*
2. Bilürdi gerçi kim ol **ḫūb-ṣūret**
   Degül ḫūb-ṣūrete meşṣāṭe ḥācet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 11). [ḫūb-ṣūret,]*
3. Bilürdi gerçi kim ol ḫūb-ṣūret
   Degül **ḫūb-ṣūrete** meşṣāṭe ḥācet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 12). [ḫūb-ṣūrete, -e]*

ḫūbter düz-: *Güzel yapmak.*

1. Şu deñlü **ḫūbter düzdi** ki anı
   Uçardı gökde ger olaydı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 9). [ḫūbter düzdi, -di]*

hudā: *Allah.*

1. Keşf oldı saña perde-i esrār ser-ā-ser
   Bī-perde **Ḫudā** ile ṭapuñ eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 34). [ḫudā,]*
2. Dilerseñ açasın anuñ ṭılısmın
   Ḫudānuñ cān ile ẕikr eyle ismin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 96). [ḫudānuñ, -nuñ]*
3. **Ḫudāya** olıgör cān ile ʿāşıḳ
   Olur maʿşūḳa ʿāşıḳlar ulaşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 25). [ḫudāya, -(y)a]*
4. **Ḫudā** ʿışḳ ile ḥalḳ itdi cihānı
   Cihān bir murġdur ʿışḳ āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 33). [ḫudā,]*
5. Ṣunuñ kim ʿışḳı yoḳ ādem degüldür
   Ḫudānuñ sırrına maḥrem degüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 32). [ḫudānuñ, -nuñ]*
6. **Ḫudā** cemʿ eyleyüp çār ümmehātı
   Virelden aña luṭfından ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 11). [ḫudā,]*
7. **Ḫudā** Pervāne'ye perrince virdi
   Sebeb ne oldı vaṣl-ı Şemʿe irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 13). [ḫudā,]*
8. Yine gülzāra naḳḳāş-ı ṭabiʿāt
   Ḫudā emriyle şöyle virdi ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 48). [ḫudā,]*
9. **Ḫudāya** eyledi ʿarż-ı münācāt
   Didi ey ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 67). [ḫudāya, -y, -a]*
10. **Ḫudā** ḳalbüñ kederden eylesün pāk
    Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 105). [ḫudā,]*
11. **Ḫudānuñ** ẕikr idüp nām-ı şerīfin
    Müseccel itmiş elfāẕuñ laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 29). [ḫudānuñ, -nun]*
12. Didi Pervāne'ye ol dem Şüküfe
    Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 2). [ḫudā,]*
13. Duʿā olındı vü götürüldi niʿmet
    Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 96). [ḫudāya, -y, -a]*
14. Yenildi niʿmet ü içildi şerbet
    Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 54). [ḫudāya, -y, -a]*
15. **Ḫudā** virdi ṭapuña bir dürr-i pāk
    Senüñ mülküñden olsun bari ḥakkāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 27). [ḫudā,]*
16. Ḳamu ḳulle ayaġ üstine ṭurmış
    Duʿā eyler **Ḫudāya** el götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 10). [ḫudāya, -y, -a]*
17. Yüzüñ mihri ki bulmışdur kemāli
    Ḫudā irgürmesün aña zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 28). [ḫudā,]*
18. O dem Pervāne şükr itdi **Ḫudāya**
    Şeh oldı mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 55). [ḫudāya, -y, -a]*
19. Bizi hicr odına Pervāne atdı
    Ḫudā anı ʿaceb dīvāne itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 16). [ḫudā,]*
20. **Ḫudā** Pervāne'ye yandurdı Şemʿi
    Bu gevherden pür olsun dürc-i semʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 61). [ḫudā,]*
21. Sipās u şükr ü niʿmet ol **Ḫudāya**
    Bulışdurdı beni sen meh-liḳāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 25). [ḫudāya, -y, -a]*
22. Didi ḳılsun **Ḫudā** ʿömrüñ ziyāde
    Yetiş ʿālemde ser-cümle murāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 37). [ḫudā,]*
23. **Ḫudā** ḫalḳ eyleyüp bu genc cānı
    Ḳomış çār ejdehā aġzında anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 25). [ḫudā,]*
24. Görürler kim gelür bir ʿarıżı māh
    Melāḥat mülkine ḳılmış **ḫudā** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 10). [ḫudā,]*
25. Vucūduñ māhınuñ burcı Şüḳūfe
    Ḫudā ṭuş itmesün bedrin ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 78). [ḫudā,]*

hudā bir günüñi biñ itsün: *Allah, bir gününü bin etsin.*

1. **Ḫudā bir günüñi biñ itsün** ey şāh
   Felekden yüce ḳılsun ḳadruñ Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 73). [ḫudā bir günüñi biñ itsün,]*

hudā emri: *Allah'ın emri, buyruğu.*

1. **Ḫudā emriyle** naḳḳaş-ı ṭabīʿat
   Ana virdi be-ġāyet ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 83). [ḫudā emriyle, -y, -le]*
2. Ser-ā-ser çün muṣavver itdi anı
   Ḫudā emriyle ol dem virdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 2). [ḫudā emriyle,]*
3. Daḫı hem ṣiʿr-i ner bigi secīʿ ol
   Ḫudānuñ emrine cāndan muṭīʿ ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 58). [ḫudānuñ emrine, -n, -e]*

ḫudāʿömrin ziyāde ḳılsun: *Allah ömrünü uzatsın.*

1. Odur şimdi Süleymān'ı cihānuñ
   Ḫudāʿömrin ziyāde ḳılsun anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 80). [ḫudāʿömrin ziyāde ḳılsun,]*

hudā vir-: *Allah bağışlamış, ihsan etmiş.*

1. **Ḫudā virmiş** aña bir ḫoş cemāli
   Bulur gökde güneş andan zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 3). [ḫudā virmiş, -miş]*

hudā virsün: *Allah versin.*

1. **Ḫudā virsün** saña ʿömr-i müʾebbet
   Cinānda mülküñi ḳılsun muḫallet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 13). [ḫudā virsün,]*

hudā zikri: *Allah'ı anma.*

1. **Ḫudānuñ z̲ikri** olursa kelāmuñ
   Ola İdrīsveş Cennet maḳāmuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 7). [ḫudānuñ z̲ikri,]*

hudānuñ birligi: *Allah'ın birliği.*

1. **Ḫudānuñ birligini** eyle i̲sbāt
   Aña şāhid getür eflāḳı ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 25). [ḫudānuñ birligini, -n, -i]*

hudā'nuñ ḥikmetin bil-: *Allah'ın hikmetini anlamak.*

1. **Bilüp** bu **ḥikmetin** Jāle **Ḫudā'nuñ**
   Ḳoyupdur adını Pervāne anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 51). [ḫudā'nuñ ḥikmetin bilüp, -üp]*

hudānuñ ismi: *Allah'ın adı.*

1. **Ḫudānuñ ismin** evvel eylemiş yād
   Pes andan eylemiş söz mülkin ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 27). [ḫudānuñ ismin, -n]*

hudānuñ ʿizzetiçün: *Allah'ın izzeti için.*

1. Eyitdi kim **Ḫudānuñ ʿizzetiçün**
   Süleymān nebīnüñ ḥürmetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 17). [ḫudānuñ ʿizzetiçün,]*

hudānuñ varlığı: *Allah'ın mevcudiyeti.*

1. **Ḫudānuñ varlığını** eyler iẓhār
   Zebān olmış ider her biri güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 21). [ḫudānuñ varlığını, -n, -ı]*

hudāvend: *Hükümdar, padişah.*

1. Ḳonardı şeb irişse Jāle mānend
   Ṣabāḥ olsa göçerdi ol **ḫudāvend** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 32). [ḫudāvend,]*

hudāyā: *Allah'a hitap şekli; "Ey Allah'ım!".*

1. **Ḫudāyā** nār-ı ʿişyāna ḥarīḳam
   Dirīġā ḳulzüm-ı cürme ġarīḳam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 41). [ḫudāyā,]*
2. **Ḫudāyā** ḥürmetiçün evliyānuñ
   Kemāl-i ʿizzetiçün enbiyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 67). [ḫudāyā,]*
3. Bi-ḥaḳḳın ḥażret-i ʿİsā **Ḫudāyā**
   Deminden mürdeler olurdı iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 97). [ḫudāyā,]*

hudāya minnet: *Allah'a şükür.*

1. Sitārem saʿd imiş **minnet Ḫudāya**
   Beni irgürdi sen bedr-i dücāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 35). [ḫudāya minnet,]*

huddâm: *Hizmetçiler.*

1. Ḳamu **ḫuddām** ḳalbin ṭutdı ẓulmet
   Ḳapu ḫalḳın ser-ā-ser oldı ḫayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 11). [ḫuddām,]*

hudūd: *Sınır.*

1. **Ḫudūdın** vüsʿat-ı çarḫ-ı muḫīṭüñ
   ʿAmūḳın merkez-i ḫāk-i basīṭüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 39). [ḫudūdın, -ın]*

ḫuld'a döndür-: *Dördüncü Cennet'e çevirmek.*

1. Ne servi yazsa ḳuşlar ḳondururdı
   Nuḳūş-ı ḳaṣrı **Ḫuld'a döndürürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 30). [ḫuld'a döndürürdi, -ür, -di]*

ḫulḳ: *Ahlak.*

1. Yetişdi bunlara virdi selāmı
Görenler **ḫulḳını** oldı ġulāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 30). [ḫulḳını, -ı, -n, -ı]*

ḫumār-ı ḳalb: *Gönül sersemliği.*

1. Şarāb-ı nāb ile ṣāfī **ḫumār-ı ḳalbüñi** yazmaḳ
Ṣafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 9). [ḫumār-ı ḳalbüñi, -üñ, -i]*

humpāre: *Küp parçası.*

1. Olup **ḫumpāreler** bir pāre āteş
İrişdi ol ḥışāra yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 49). [ḫumpāreler, -ler]*

ḫūn dök-: *Kan akıtmak.*

1. Şu deñlü **dökdi** ceyş-i Şām'dan **ḫūn**
O dem meydān-ı ṣubḥı itdi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 5). [ḫūn dökdi, -di]*

ḫūn-bār it-: *Kanla doldurmak.*

1. N'ola barān-ı belālar yaġsa her dem başuma
İtdi derda kim seḥāb-ı çeşmi **ḫūn-bār** ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 10). [ḫūn-bār itdi, -di]*

ḫūnī: *Kan dökücü, zâlim.*

1. O bir **ḫūnīdür** ey sāḳī içer süze süze ḳanum
Helāk itdüñ beni süzme o çeşm-i mest-i bī-bāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 7). [ḫūnīdür, -dür]*

ḫūn-ı ciger: *Yürek kanı.*

1. Mükaḥḥal gözleri kuḥl-ı seḥerden
Müḥannā elleri **ḫūn-ı cigerden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 116). [ḫūn-ı cigerden, -den]*

hūn-ı yaḥyā-yı mükerrem: *Saygı değer Hz. Yahya'nın hanı.*

1. Bi-ḥaḳḳın **ḫūn-ı Yaḥyā-yı mükerrem**
Yoluñda cān virenler de müsellem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 83). [ḫūn-ı yaḥyā-yı mükerrem,]*

ḫūn-pāş ol-: *Kan saçmak, kan dökmek.*

1. Kimesne ḳan döküp **olmazdı ḫūn-pāş**
Meger kim derd-i cāmı mest-i ḳallāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 59). [ḫūn-pāş olmazdı, -maz, -dı]*

ḥūr: *Cennet kızı, huri.*

1. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi kūyuña **ḥūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 10). [ḥūr,]*
2. Aña emr eylediler ol bināyı
   Yapa Cennet'de **ḥūr** içün sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 8). [ḥūr,]*
3. Cinanda olmış idüm **ḥūra** hem-dem
   Cudā düşdüm yine mānend-i Ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 27). [ḥūra, -a]*
4. O **ḥūr** irişdi ḳaṣr-ı ḥuld-ferşe
   Duʿā-yı müʾmin irdi ṣan ki ʿarşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 55). [ḥūr,]*
5. Perī olsa eger kim cümle **ḥūra**
   Aña uçmaḳ dilerdi şöyle zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 31). [ḥūra, -a]*
6. Görür Pervāne bir ḥacle müzeyyen
   Bu Cennet'dür bilür ol **ḥūra** mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 12). [ḥūra, -a]*
7. Degül anda bile ol **ḥūr** behcet
   Ceḥīm oldı sarāy-ı reşk-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 99). [ḥūr,]*

ḥūr ʿayni: *Huri gözü.*

1. Gözine şöyle ḫoş çekdi ki sürme
   Gör anı ḥūr ʿ**ayni** hīç görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 8). [ḥūr ʿayni,]*

ḥūr in-: *Gökten huri inmek.*

1. Çün ol çāh içine ol **ḥūr indi**
   Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 27). [ḥūr indi, -di]*

ḥūr-çehre: *Huri yüzlü.*

1. Olup ol **ḥūr-çehre** ḫürrem ü şād
   O sāʿat itdi ʿazm-i Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 35). [ḥūr-çehre,]*

ḥūr-ı ʿavf ḥaḳıçün: *Af güneşinin hakkı için.*

1. **Ḫūr-ı ʿavfuñ ḥaḳıçün** kim cihānuñ
   Günāhı zerresince yoḳdur anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 59). [ḫūr-ı ʿavfuñ ḥaḳıçün,]*

ḫūr-ı behcet: *Güneş yüzlü güzel II Şem.*

1. Getürdi bir varaḳ ol **ḥūr-ı behcet**
   Gören ṣanur ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 7). [ḥūr-ı behcet,]*

ḥūr-ı cemīl: *Güzel huri II Şem.*

1. Görür var zaḫmı ol **ḥūr-ı cemīli**
   O zaḫm-ı tāzeye ṣoḳdı fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 57). [ḥūr-ı cemīli, -i]*

ḥūr-i cennet: *Cennet kızı.*

1. Özini şol ḳadar itdi ki ziynet
   Şanurdı gören anı **ḫūr-i Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 10). [ḫūr-i cennet,]*

ḫurşīd: *Güneş.*

1. Lālenüñ laʿl-i lebin nāzüklik ile dişlemiş
   Ṣubḥ-dem **ḫūrşīd** çekdi şeb-nemün dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 6). [ḫūrşīd,]*
2. Ġulām-ı ḳāmetidür serv-i āzād
   Gören **ḫūrşīdini** olur feraḥ-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 64). [ḫūrşīdini, -i, -n, -i]*
3. Ṭapuñ şāh u felek taḫt u ḳamer tāc
   Cemālüñ nūrına **ḫūrşīd** muḥtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 4). [ḫūrşīd,]*
4. Ṣaçı **ḫūrşīde** ṣalmışdı kemendi
   Bıraḳmışdı cihān boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 5). [ḫūrşīde, -e]*
5. Yine bir meşʿale uyardı **ḫūrşīd**
   Ḥasedden çerb oldı şemʿ-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 5). [ḫūrşīd,]*
6. Ṭaleb ḳıl rūz u şeb ʿilm ü kemāli
   O bir **ḫūrşīddür** yoḳdur zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 32). [ḫūrşīddür, -dür]*
7. Çerāġını mehüñ yaḳmışdı **ḫūrşīd**
   Elinde çengi pür-şevḳ idi Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 7). [ḫūrşīd,]*
8. İdüp māh ile **ḫūrşīd** ictimāʿı
   Nuḥūset itdi bularla vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 35). [ḫūrşīd,]*
9. Olınca tā ki üç ay ol iki māh
   Ṭutup **ḫūrşīd** cāmı elde her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 14). [ḫūrşīd,]*
10. Seḥer şeb-nem şarābın çekdi **ḫūrşīd**
    Bir altun cām ile mānend-i Cemşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 13). [ḫūrşīd,]*
11. Biri **ḫūrşīd** biri māh-pāre
    O ḥavżuñ her ḥabābı bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 47). [ḫūrşīd,]*
12. Döker Mirrīḫ'den māh üzre kevkeb
    İder **ḫūrşīde** menzil burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 6). [ḫūrşīde, -e]*
13. Anı Şemʿ oḳıyup oldı feraḥ-şād
    O **ḫūrşīd** oldı ebr-i ġamdan azād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 10). [ḫūrşīd,]*
14. Yaḳar **ḫūrşīd** ḥüsninden çerāġı
    Yanar dilde ruḥından mihr ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 9). [ḫūrşīd,]*
15. Görüp **ḫūrşīdini** oldı feraḥ-şād
    Revān ol serv oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 29). [ḫūrşīdini, -i, -n, -i]*
16. Bir esb-i māh-ı ʿazme bindi Bercīs
    Ḳamer **ḫūrşīd** ile ḳılmışdı tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 12). [ḫūrşīd,]*
17. N'ola ey pādşāh-ı reşk-i Cemşīd
    Ṣalarsa pertevini ḫāke **ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 70). [ḫūrşīd,]*
18. Göricek oldı Pervāne feraḥ-şād
    Didi **ḫūrşīdüm** oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 48). [ḫūrşīdüm, -üm]*
19. Cilāsından olur **ḫūrşīd** tīre
    İrişmiş pertevi bir ẕerre yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 9). [ḫūrşīd,]*
20. Gözini yumdı ḫ̌āba vardı **ḫūrşīd**
    Uyandı uyḫudan Bercīs ü Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 3). [ḫūrşīd,]*
21. Suvār oldı aña ol alnı Nāhīd
    Göge aġdı seḥer gūyā ki **ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 16). [ḫūrşīd,]*
22. Çü bindi anuñla şāh miṣl-i Cemşīd
    Esed burcına irdi ṣan ki **ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 10). [ḫūrşīd,]*

23. O **ḫūrşīd** işidüp oldı feraḥşād
Ṣafā kesb itdi ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 93). [ḫūrşīd,]*

hurşīd: *Güneş; Hurşid ve Ferahşad mesnevinde yer alan Hurşid.*

1. Görüp **ḫūrşīdini** oldı feraḥşād
Ser-ā-pā bend-i ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 83). [ḫūrşīdini, -i, -n, -i]*

hūrşīd din-: *Güneş denmek.*

1. Virürdi gökde nūrı māh-i tāba
N'ola **ḫūrşīd dinse** ol ṣarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 6). [ḫūrşīd dinse, -se]*

hūrşīd gökde iki ol-: *Güneş gökte iki tane olmak.*

1. O ṣuya girdi çün ol alnı Nāhīd
Ṣanasın **gökde iki oldı ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 38). [ḫūrşīd gökde iki oldı, -dı]*

hūrşīd ṭoġ-: *Güneş doğmak.*

1. Ḳapudan çıḳdı çün ol alnı Nāhīd
Ṣanasun maṭlaʿından **ṭoġdı ḫūrşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 16). [ḫūrşīd ṭoġdı, -dı]*

hūrşīd-i berk: *Parlak Güneş.*

1. Ey ʿizzetüñ göginde **ḫūrşīd-i berḳi** lāmiʿ
V'ey devletüñ güninde ferḫunde cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 1). [ḫūrşīd-i berḳi, -i]*

hūrşīd-i cām: *Güneş kadehi.*

1. Ferāḥşād eyledüñ **ḫūrşīd-i cām** ile bu ġamnākı
Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 1). [ḫūrşīd-i cām,]*

hūrşīd-i cihān-tāb: *Âlemi aydınlatan güneş.*

1. Cihāndan göçdi **ḫūrşīd-i cihān-tāb**
Anuñ yirine çadur ḳurdı mehtāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 1). [ḫūrşīd-i cihān-tāb,]*

hūrşid çarha gir-: *Güneş dönmek.*

1. Anuñ emriyle **çarḫa girdi ḫūrşīd**
   Anuñ ḥükmiyle çengi oldı Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 53). [ḫūrşīd çarḫa girdi, -di]*

hūrşid-i dırahşān: *Parlak güneş II Şem.*

1. Yine pür-şevḳem bugün bir māh-ı tābān sevmişem
   Bir cebini Zühre **ḫūrşid-i dırahşān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 2). [ḫūrşid-i dırahşān,]*

hūrşīd-i enver: *Parlak güneş.*

1. Eyitdi ey meh-i ferḫunde-aḫter
   Cemālüñden ḫacel **ḫūrşīd-i enver** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 28). [ḫūrşīd-i enver,]*

hūrşid-i münevver: *Parlak güneş.*

1. Yine berḳ urdı **ḫūrşid-i münevver**
   Ṣanasın ravżada nūr-ı peyām-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 1). [ḫūrşid-i münevver,]*

hūrşīd-i viṣāl: *Kavuşma güneşi.*

1. **Ḫūrşīd-i viṣālüñ** iricek burc-ı vucūda
   ʿĀlem açılup gitdi ḳamu leyl-i ḍalālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 7). [ḫūrşīd-i viṣālüñ, -üñ]*

hurūc it-: *Çıkmak.*

1. O zevraḳdan **ḫurūc itdi** çün ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 37). [ḫurūc itdi, -di]*
2. **Ḫurūc itdi** yine maṣrıḳda bir şāh
   Ser-ā-ser rıḥlet itdi leşker-i māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 1). [ḫurūc itdi, -di]*

hūşı git-: *Aklı başından gitmek, kendini kaybetmek.*

1. Yidi ḥelvāyı çün ol **gitdi hūşı**
   Müşevveş oldı ʿaḳlınuñ nuḳūşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 45). [hūşı gitdi, -di]*

husūf açıl-: *Ay tutulması sona ermek.*

1. Ḳabā dūr oldı çün ol sīm-berden
   Ḫusūf açıldı gūyā kim ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 12). [ḫusūf açıldı, -dı]*

husūf iriş-: *Ay tutulmasına ulaşmak.*

1. Uyurken ṭuydı bu aḥvāli Dāye
   Ḫusūf irişdi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 50). [ḫusūf irişdi, -di]*

husūfe ir-: *Tutulmak.*

1. O mihri görmez olaldan Şükūfe
   Cemāli bedri **irmişdi ḫusūfe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 20). [ḫusūfe irmişdi, -miş, -di]*

huşūşā: *Bilhassa, hasseten, özellikle.*

1. **Ḫuşūşa** pādşāh-ı heft-kişver
   Emīr-i cümle-i erbāb-ı efser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 9). [ḫuşūşa,]*

huşuşā kim: *Özellikle ki.*

1. **Ḫuşuşā kim** özin almış ola mey
   Hemān bī-cāndur ol kim dir aña ḥey *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 33). [ḫuşuşā kim,]*

hūt: *Balık.*

1. ʿAdūlar ḳanı içre cümle ḫançer
   Hemān deryā içinde **ḫūta** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 54). [ḫūta, -a]*

huṭbe okın-: *Hutbesi okunmak. Padişahlık alametidir. Cuma ve bayram namazları sırasında minberde padişahın adının, unvan ve lakaplarının "hatip" tarafından okunması ile padişahlığın ilanı.*

1. İsm-i şerīfüñ üzre **oḳındı** tā ki **ḫuṭbe**
   Ẕāt-ı laṭifüñ oldı cümle ṣıfāta cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 9). [ḫuṭbe oḳındı, -dı]*

huṭbede ad yād ol-: *Hutbede ad okumak, hükümdarlık ilanı.*

1. Hemān kim **ḫuṭbede aduñ ola yād**
   Zamānuñ naḳdına ur sikke-i dād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 51). [ḫuṭbede aduñ yād ola, -a]*

ḫūtdan ḳurtıl-: *Balıktan kurtulmak.*

1. Gemiden çıḳdı çün ol derde mūʾnis
   Ṣanasın **ḫūtdan ḳurtıldı** Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 36). [ḫūtdan ḳurtıldı, -dı]*

huṭūṭ-ı levḥ oku-: *Levhaya yazılanları okumak.*

1. Gelür tedbīri takdīre muvāfıḳ
   Oḳur dirsem **ḫuṭūṭ-ı levḥ** lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 52). [ḫuṭūṭ-ı levḥ oḳur, -r]*

ḫūy: *Mizaç, tabiat, fıtrat.*

1. Ḳurarlar bir güzel muḥkem terāzū
   Ki **ḫūyı** şāh-ı ʿādilden ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 88). [ḫūyı, -ı]*

hużūra var-: *Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yere/huzura gitmek.*

1. Kemend ile inüp yirine gitdi
   Ḥużūra vardı çün kim iş bitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 20). [ḥużūra vardı, -dı]*

hużūr eyle-: *Huzur bulmak.*

1. Nice oldı ḳanı ol göñlüm surūrı
   Ki cān anuñla **ḥużūrı eyledi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 46). [ḥużūrı eyledi, -di]*

hużūr-ı ʿāşık: *Âşığın makamı.*

1. Dāʾimā mektūbuñı gönder **ḥużūr-ı ʿāşıḳa**
   Dostlar şād u feraḥ düşmenler olsun bī-ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 3). [ḥużūr-ı ʿāşıḳa, -a]*

hużur-ı şāh: *Padişahın bulunduğu yer.*

1. Hemān Pervāne gördi yol yaraġın
   Ḥużur-ı şāh ide yaʿni ṭuraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 46). [ḥużur-ı şāh,]*

hużūr-ı şāha gel-: *Padişahın huzuruna çıkmak.*

1. **Ḥużūr-ı şāha geldi** peyk-i çābük
   Ṣabā peykinden ol çālāk u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 39). [ḥużūr-ı şāha geldi, -di]*
2. O sāʿat virdiler o peyke destūr
   Ḥużur-ı şāha geldi şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 34). [ḥużur-ı şāha geldi, -di]*

hücre: *Küçük oda.*

1. Per açdı uçdı Pervāne o ḳaṣra
   Deger bir **ḥücresi** Baġdād u Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 42). [ḥücresi, -si]*

ḥücre: *Küçük oda, odacık II Âşığın gönlü.*

1. O māha **ḥücrem** oldı çün ki menzil
   Yire Nūr āyeti ṣan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 35). [ḥücrem, -m]*

hücre-i tarīke ṣığ-: *Karanlık odaya sığmak.*

1. Ser-ā-ser cümle mülke ṣıġmayan şāh
   Ṣıġar mı hücre-i tarīke bi'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 88). [hücre-i tarīke ṣıġar mı, -ar, -mı]*

hüdhüd: *Çavuşkuşu, ibibik, Süleyman Peygamber ile Sebâ Melîkesi Belkis arasında haber getirip götüren kuş.*

1. Ṣoḳar başına **Hüdhüd** bigi anı
   Süleymān'a diler kim ilete anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 21). [hüdhüd,]*

2. Revişde ṭaʿna ur bād-ı sabāya
İriş **Hüdhüd** bigi şehr-i Ṣabā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 12). [hüdhüd,]*

ḫüküm: *Hüküm, karar.*

1. Anuñ emriyle çarḫa girdi ḫūrşīd
Anuñ **ḫükmiyle** çengi oldı Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 54). [ḫükmiyle, -i, -y, -le]*

ḫüküm ḫilʿatları: *Hüküm kaftanları.*

1. Çün ol şeh devlet ile taḫta geçdi
Ḫüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 46). [ḫüküm ḫilʿatlarını, -n, -ı]*

hümā: *Talih kuşu.*

1. Mesīḥ ol dem ki girdi ol sarāya
Naẓar şeh-bāzını ṣaldı **Hümā'ya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 22). [hümā'ya, -y, -a]*

hümāveş: *Hüma kuşu gibi.*

1. Maʿānī murġına vir perr ü bāli
Uçur gökde **Hümāveş** ḳīl ü ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 4). [hümāveş,]*
2. **Hümāveş** açdı sancaḳlar per ü bāl
Kimi aġ u kimi sebz ü kimi āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 17). [hümāveş,]*

hümāveş uça uça git-: *Hüma gibi uçarak gitmek.*

1. **Giderdi** ol **Hümāveş uça uça**
Revān menzil-be-menzil ḳona göçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 47). [hümāveş uça uça giderdi, -er, -di]*

hümā-yı bāz-heybet: *Heybetli Hüma.*

1. Per açdı bir **Hümā-yı bāz-heybet**
Ḳamu güncişk-i eflāk itdi ġaybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 3). [hümā-yı bāz-heybet,]*

hürmet: *Saygı.*

1. Ele al cāmı **ḫürmetle** ḥarīm-i dehr-i dün içre
Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca ṣanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 3). [ḫürmetle, -le]*

hürmet eyle-: *Saygı göstermek.*

1. Varurdı aña her kimüñse nevbet
Ṭutup el üzre **eylerlerdi ḫürmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 26). [ḫürmet eylerlerdi, -r, -ler, -di]*

2. Kimüñ kim var ise başında devlet
   Ayaġın öpüp **eyler** aña **ḫürmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 14). [ḫürmet eyler, -r]*

ḫürrem: *Sevinçli, mutlu.*

1. Bile girdi Şükūfe aña ol dem
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi **ḫürrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 14). [ḫurrem,]*

ḫürrem ol-: *Mutlu olmak.*

1. Cihānuñ ḫalḳı cümle **ḫürrem oldı**
   Bulara ẕevḳ ü şādī hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 15). [ḫürrem oldı, -dı]*
2. Görüp şeh-zāde anı **ḫurrem oldı**
   Ġam u endūh göñlinden kem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 27). [ḫurrem oldı, -dı]*
3. Göricek Şemʿi Dāye **oldı ḫurrem**
   Didi ḥālüñ ne ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 23). [ḫurrem oldı, -dı]*

ḫürrem ü şād: *Mutlu ve bahtiyar.*

1. Ṭurup vardı o ḥammāma ol üstād
   Ḳamu ḫüddāmı anuñ **ḫürrem ü şād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 28). [ḫurrem ü şād,]*
2. Ola anlar benüm emrüme münḳād
   Ne kim dirsem ṭutalar **ḫürrem ü şād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 62). [ḫürrem ü şād,]*

ḫürrem ü şād ol-: *Sevinçli olmak.*

1. **Olup** ol ḫūr-çehre **ḫürrem ü şād**
   O sāʿat itdi ʿazm-i Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 35). [ḫürrem ü şād olup, -up]*

ḫüsün: *Güzellik.*

1. Çün irdi çārdan ol şīr-pençe
   Esedde **ḫüsni** urdı mihre pençe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 102). [ḫüsni, -i]*
2. Yaḳar ḫūrşīd **ḫüsninden** çerāġı
   Yanar dilde ruḫından mihr ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 9). [ḫüsninden, -i, -n, -den]*
3. Didi **ḫüsnüñ** güneşden rūşen olsun
   Yirüñ gün bigi dün gün gülşen olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 23). [ḫüsnüñ, -üñ]*
4. Olaruñ her birinüñ **ḫüsni** mehveş
   Ururlar ruḫlarından cāna āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 35). [ḫüsni, -i]*

ḫüsn esīri: *Güzellik esiri.*

1. Daḫı ol biñ ġulām-ı bī-naẓīri
   Cihān her birinüñ **ḫüsni esīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 34). [ḫüsni esīri,]*

ḫüsn ili şāhı: *Güzellik ülkesinin şahı.*

1. Ḳuşandı anı ol **ḥüsn ili şāhı**
   O dem gösterdi gökden nīm-māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 17). [ḥüsn ili şāhı,]*

ḥüsn ü ḫulḳ: *Güzellik ve yaratılış.*

1. Maḳālüñ oldı cān gūşıyla mesmūʿ
   Ser-ā-ser **ḥüsn ü ḫulḳuñ** bigi maṭbūʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 4). [ḥüsn ü ḫulḳuñ, -uñ]*

ḥüsni çerāġı yaḳ-: *Güzelliğiyle mumu yakmak.*

1. **Çerāġı** pertev-i nūr-ı Muḥammed'den
   Muḥammed ümmeti bir sāye-i luṭf **yaḳar ḥüsni** Ḫudā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 7). [ḥüsni çerāġı yaḳar, -ar]*

ḥüsni güneşden ḥasen: *Güzelliği Güneş'ten güzel.*

1. Biri bedr-i cihān-ārā Ḥasan'dur
   Güneşden ḥüsni ol māhuñ **ḥasendür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 126). [ḥüsni güneşden ḥasendür, -dür]*

ḥüsn-i ḫaṭṭ: *Güzel yazı.*

1. Görenler **ḥüsn-i ḫaṭṭın** idemez ḳīl
   Ṣanasın kim mehi nakş itdi Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 3). [ḥüsn-i ḫaṭṭın, -ın]*

ḥüsn-i şāh: *Hükümdarım güzelliği II Pervâne'nin güzelliği.*

1. Temāşā itdügi dem **ḥüsn-i şāhı**
   Ṭaġıldı mülk-i dilden ġam-sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 81). [ḥüsn-i şāhı, -ı]*

ḫüsrev: *Hükümdar, şah, padişah.*

1. Beni ey **ḫüsrevüm** öldürme ṭaġlar
   Daḫı Ferhād'içün āh idüp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 71). [ḫüsrevüm, -üm]*

ḫüsrevāne: *Hükümdara yakışır biçimde.*

1. Geyürdi çarḫa tāc-ı zer zamāne
   Ḳuşatdı aña tīġı **ḫüsrevāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 4). [ḫüsrevāne,]*
2. O şīrīn-leb midāde şekker ezmiş
   Bile bir **ḫüsrevāne** şiʿri yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 62). [ḫüsrevāne,]*
3. Oturdı taḫta Jāle **ḫüsrevāne**
   Düşindi şādlıḳ düşdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 7). [ḫüsrevāne,]*

hüsrev-āyīn: *Padişahlara lâyık.*

1. Pes andan çıḳdı şāh-ı mülket-i Çīn
   Geçüp taḫta oturdı **ḫüsrev-āyīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 26). [ḫüsrev-āyīn,]*

hüveydā: *Apaçık,belli,aşikâr.*

1. Sekiz uçmaḳ ser-ā-ser anda peydā
   Yidi ṭamu ḳamu anda **hüveydā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 84). [hüveydā,]*

hüzn-i haṭṭ-ı yār: *Sevgilinin ayva tüyünün hüznü.*

1. Ser-ā-ser cismi ġarḳ olmış ġubāra
   Göñüller ṣan ki **ḥüzn-i ḥaṭṭ-ı yāra** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 32). [ḥüzn-i ḥaṭṭ-ı yāra, -a]*

hᵛāb: *Uyku.*

1. O yine geldi şād u ḥürrem oldı
   Nice dem **ḫᵛāb** ile ol hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 66). [ḫᵛāb,]*
2. Düş oldı baña **ḫᵛāb** ey yār-ı kāmil
   Degüldür vākıʿam taʿbīre ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 75). [ḫᵛāb,]*

hᵛāb al-: *Uyku bastırmak.*

1. O güllerle hemān bir Dāye ḳaldı
   Olaruñ nergisini **ḫᵛāb aldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 12). [ḫᵛāb aldı, -dı]*
2. Bizi şol deñlü **almış** bu gice **ḫᵛāb**
   Yıḳılsa ṭuymaz idük bām ile bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 15). [ḫᵛāb almış, -mış]*

hᵛāb ḳap-: *Uyku ele geçirmek.*

1. Görürler naḳd-ı ʿaḳlı **ḫᵛāb ḳapdı**
   Ḳamu dīde ser-ā-ser ḳapu yapdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 15). [ḫᵛāb ḳapdı, -dı]*

hᵛāb küççük ölüm ulu düşmen: *Uyku küçük ölüm, büyük düşmandır!.*

1. Büyük küççük ḳamu **ḫᵛāba** ezelden
   Dimişler **küççük ölüm ulu düşmen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 32). [ḫᵛāb küççük ölüm ulu düşmen,]*

hᵛāba var-: *Uykuya dalmak.*

1. Gözini yumdı **ḫᵛāba vardı** ḫūrşīd
   Uyandı uyḫudan Bercīs ü Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 3). [ḫᵛāba vardı, -dı]*

hᵛāb-ı seḥergāh: *Sabah uykusu.*

1. Ṣafā virür velī **ḫᵛāb-ı seḥergāh**
   Aña degmez ki ādem ola güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 51). [ḫᵛāb-ı seḥergāh,]*

hˇāce: *Hoca.*

1. Didüm cāndan ḫaber virürsin ey cān
   Ḳuluñum **ḫˇācenüñdür** cümle fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 2). [ḫ'ācenüñdür, -nüñ, -dür]*
2. ʿAdū bir **ḫˇāce idi** ṣındı gūyā
   Alımlı itdi esbābını yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 99). [ḫ'āce idi, -idi]*

hˇāce-i endūh: *Gam hocası.*

1. Ḫoş mübāreksin ki tā geldüñ efendümden benüm
   Ḫˇāce-i endūhdan āzād oldum ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 8). [ḫ'āce-i endūhdan, -dan]*

hˇān u niʿmet yin-: *Sofradakiler yenmek.*

1. Murād oldıḳca **yindi ḫˇān u niʿmet**
   Ṭurup Pervāne'ye ol itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 51). [ḫ'ān u niʿmet yindi, -di]*

hˇān yenil-: *Sofradakiler yenilmek.*

1. **Yenildi ḫˇān** olındı şükr-i Yezdān
   Ḳurıldı meclis-i mey oldı fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 19). [ḫ'ān yenildi, -di]*
2. **Yenildi ḫˇan** sürildi ẕevḳ ü şādī
   Gürisne sīr olup buldı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 19). [ḫ'an yenildi, -di]*

hˇān-ı cennet: *Cennet sofrası.*

1. Getürdiler öñine dürlü niʿmet
   Ne niʿmet her birisi **ḫˇān-ı Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 48). [ḫ'ān-ı cennet,]*

hˇān-ı niʿmet: *Nimetler sofrası.*

1. Murād olduḳca yindi **ḫˇān-ı niʿmet**
   İçildi āb-ı Kevs̱er bigi şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 39). [ḫ'ān-ı niʿmet,]*

hˇār u ḥakīr: *Değersiz ve itibarsız.*

1. Faḳīr ü ʿāciz ü **ḫˇār u ḥaḳīrüm**
   Meẕellet maḥbesinde bir esīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 9). [ḫ'ār u ḥaḳīrüm, -üm]*

hˇār u maḫhūr gerek: *Aşağılık ve yenilmiş olmak lazım.*

1. Didiler kim budur cāsūs-ı Faġfūr
   Gerekdür şāh öñinde **ḫ̬ʿār u maḳhūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 46). [ḫ̬ʿār u maḳhūr gerekdür, -dür]*

ḫ̬ʿār u maḳhūr ol-: *Aşağılık ve yenilmiş olmak.*

1. Ümīdi bu idi kim şāh Faġfūr
   Olup ḳızlıḳ ucından **ḫ̬ʿār u maḳhūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 58). [ḫ̬ʿār u maḳhūr olup, -up]*

I

ıklık: *Rebap, yaylı kemani.*

1. Kimisi ẓort virür kimi ṣıḳlıḳ
   Kimisi def çalardı kimi **ıḳlıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 24). [ıḳlıḳ,]*

ıktırān it-: *Yakın etmek, yaklaştırmak.*

1. **İdüp** māh ile Zühre **ıḳtırānı**
   Virürdi vaḳt-i vuṣlatdan nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 3). [ıḳtırānı idüp, -üp]*

ırak: *Uzak.*

1. Pes andan gördiler yoluñ yaraġın
   Tecessüs ḳıldılar ḳurbın **ıraġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 82). [ıraġın, -ın]*

ırakdan işit-: *Uzaktan duymak.*

1. Kişi bir dil-ber **işitse ırakdan**
   Olur göz görmeden ʿāṣıḳ ḳulaḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 5). [ıraḳdan işitse, -se]*

ırmak: *Büyük akarsu.*

1. Ser-ā-ser çevresi ḫūb u ṭarī baġ
   İçinden ṣanmañuz aḳanlar **ırmaġ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 8). [ırmaġ,]*

ışık iriş-: *Işık ulaşmak.*

1. Seḥergeh bir **ışıḳ irişdi** pür-şevḳ
   Işıḳlardan cihānda ḳalmadı cavḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 1). [ışıḳ irişdi, -di]*

ısırmık: *Isırık.*

1. O dem ruḫsār-ı bedri bozdı ṭırmıḳ
   Hilāl oldı ḳolında her **ısırmıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 10). [ısırmıḳ,]*

ʿışk: *Aşk.*

1. ʿ**Işḳ** ile feryād idüp gülşende ider andelīb
   Niceler cānlar virüp olmadı bu demler naṣīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 21). [ʿışḳ,]*
2. Bu yolda ʿ**ışḳ** bir uşturdur esrük
   İrişmez aña peyk-i berḳ-çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 95). [ʿışḳ,]*
3. İdin yüri bu yolda ʿ**ışḳı** hādī
   Kim anuñla pür olmışdur bu vādī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 97). [ʿışḳı, -ı]*
4. Ne bezm ol mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ
   Aña sāḳī tecellī ʿ**ışḳ idi** rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 8). [ʿışḳ idi, -idi]*
5. Biri ʿāṣıḳ biri maʿşūḳ anuñ
   Niçün meyl eylemez ʿ**ışḳa** revānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 30). [ʿışḳa, -a]*
6. Olup ʿ**ışḳ** ile bikr-i fikre vāṣıl
   Bir ölmez oġul it ʿālemde ḫāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 15). [ʿışḳ,]*

7. Ne yanġunlar çeker ehl-i muḥabbet
   Nicedür ʿ**ışḳ** içinde vecd u ḥālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 18). [ʿışḳ,]*
8. Ṣararmış rūy-ı ʿāṣıḳ bigi zerde
   Ṣanasın anı ʿ**ışḳ** uġratdı derde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 84). [ʿışḳ,]*
9. Geçürdi ʿ**ışḳ** umūr-ı salṭanatdan
   Ser-ā-ser fāriġ oldı ol cihetden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 93). [ʿışḳ,]*
10. Ḥaḳīḳat ʿ**ışḳ** olupdur cān-ı ʿālem
    Bu sözi ḥaḳ bil ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 35). [ʿışḳ,]*
11. Ḫudā ʿ**ışḳ** ile ḫalḳ itdi cihānı
    Cihān bir murġdur ʿ**ışḳ** āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 33). [ʿışḳ,]*
12. Dinür bir pāre oduñ adına ʿ**ışḳ**
    Yaḳar kimüñ gelürse yādına ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 22). [ʿışḳ,]*
13. Ne resme naḳş ider ʿāṣıḳlara ʿ**ışḳ**
    Ne işler ʿāṣıḳ-ı ṣādıḳlara ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 6). [ʿışḳ,]*
14. Ne resme naḳş ider ʿāṣıḳlara ʿ**ışḳ**
    Ne işler ʿāṣıḳ-ı ṣādıḳlara ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 5). [ʿışḳ,]*
15. Ḳuşanmış bir nice ġayret ḳuşaġın
    Dem-ā-dem ölçerür ʿ**ışḳuñ** ocaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 6). [ʿışḳuñ, -uñ]*
16. Anı ʿ**ışḳ** eyledi varduḳca Mecnūn
    Diler kim ide ʿazm-ı kūh-ı Hāmūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 25). [ʿışḳ,]*
17. Nite kim būy-ı müşk ol ʿ**ışḳa** māʾil
    Görürler kim degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 129). [ʿışḳa, -a]*
18. Gelüp yüz şevḳ ile ol iki çengi
    O dem ʿ**ışḳ** ile urdı çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 4). [ʿışḳ,]*
19. Beni derde giriftār eyledi ʿ**ışḳ**
    Velī öldürmege ʿar eyledi ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 31). [ʿışḳ, -di]*
20. Beni derde giriftār eyledi ʿ**ışḳ**
    Velī öldürmege ʿar eyledi ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 32). [ʿışḳ,]*
21. Nedür sulṭānlıġı pes ʿ**ışḳ** ile u
    Ki ṣıġmaz bir arada iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 31). [ʿışḳ,]*
22. Oları nār ḳaynatdı ser-ā-ser
    Dil-i ʿuṣṣāḳı gūyā ʿ**ışḳ** dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 56). [ʿışḳ,]*
23. Seni gördükce olsun ʿ**ışḳı** efzūn
    Nite kim Leylā'yı gördükce Mecnūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 33). [ʿışḳı, -ı]*
24. Kişi dū cihāna cān ider ʿ**ışḳ**
    Ġulāmı şāh ile yeksān ider ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 55). [ʿışḳ,]*
25. Kişi dū cihāna cān ider ʿ**ışḳ**
    Ġulāmı şāh ile yeksān ider ʿ**ışḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 56). [ʿışḳ,]*
26. İkilik perdesini ʿ**ışḳ** ider çāk
    Olurlar ikisi bir cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 57). [ʿışḳ,]*
27. Şu dem kim ʿ**ışḳ** el çekse cihāndan
    ʿAdem anla vucūd umma sen andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 73). [ʿışḳ,]*

ʿ**ışḳ āşyānı:** *Aşk yuvası.*

1. Ḫudā ʿışḳ ile ḫalḳ itdi cihānı
   Cihān bir murġdur ʿ**ışḳ āşyānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 34). [ʿışḳ āşyānı,]*

ʿ**ışḳ āteşi:** *Sevgiliyi yakıp tutuşturan aşk alevi.*

1. Gel ey pervāne-i şemʿ-i maʿāni
   Bize ʿ**ışḳ āteşinde** vir nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 2). [ʿışḳ āteşinde, -n, -de]*

ʿ**ışḳ baḥrı:** *Aşk denizi.*

1. Müfessirlerden irişdi bu gūşa
   Şu dem ki ʿ**ışḳ baḥrı** geldi cūşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 2). [ʿışḳ baḥrı,]*
2. Virüpdür ʿ**ışḳ baḥrına** şu kim mevc
   Ne kim ḫalḳ eylediyse eyledi zevc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 57). [ʿışḳ baḥrına, -n, -a]*

ʿışk cāmı: *Aşk kadehi.*

1. İderdüñ anda yār ile kelāmı
   Arada ʿaks iderdi **ʿışḳ cāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 10). [ʿışḳ cāmı,]*

ʿışḳ din-: *Aşk denmek.*

1. **Dinür** bir pāre oduñ adına **ʿışḳ**
   Yaḳar kimüñ gelürse yādına ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 21). [ʿışḳ dinür, -ür]*

ʿışḳ ehli: *Aşıklar.*

1. Ne ṣūret gösterür **ʿışḳ ehline** u
   Ne yüzden ʿarż ider ol anlara rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 7). [ʿışḳ ehline, -n, -e]*
2. Şekerden ṭatlu gülden ter naṣīḥat
   Urur ʿ**ışḳ ehlinüñ** bīnisine let *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 4). [ʿışḳ ehlinüñ, -nüñ]*

ʿışḳ ile it-: *Aşk ile yaratmak.*

1. Yazılmış anda nām-ı şāh-ı ʿālem
   Ki ʿ**ışḳ ile idüpdür** ḫalḳ-ı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 54). [ʿışḳ ile idüpdür, -üp, -dür]*

ʿışḳ ile yaz-: *Aşk ile kaleme almak.*

1. Anı derd-i derūndan ʿ**ışḳ ile yaz**
   Semendervār ol oda eyle pervāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 23). [ʿışḳ ile yaz,]*

ʿışḳ nāmesi: *Aşk mektubu.*

1. Elüñe al feṣaḥat ḫāmesini
   Münaḳḳaş eyle ʿ**ışḳuñ nāmesini** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 4). [ʿışḳuñ nāmesini, -n, -i]*

ışḳ nerrādı: *Aşk tavlacısı.*

1. O meclis def pulından çıñ çıñ ötdi
   Nuḳūd-ı ʿaḳlı **ışḳ nerrādı** utdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 6). [ışḳ nerrādı,]*

ʿışḳ odı: *Aşk ateşi.*

1. Ṭutışdı per ü bālı ʿaḳlı gitdi
   Gördüñ Pervāne'ye ʿ**ışḳ odı** n'itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 30). [ʿışḳ odı,]*
2. Yanan ʿ**ışḳ odına** Pervāne yaʿni
   İden pervāneye yanmaḳda ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 17). [ʿışḳ odına, -n, -a]*

ʿışḳ odı sūzişleri: *Aşk ateşi yakışları.*

1. Bize ʿāşıḳlaruñ cünbişlerinden
   Ser-ā-ser ʿ**ışḳ odı sūzişlerinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 16). [ʿışḳ odı sūzişlerinden, -n, -den]*

ʿışk odı yak-: *Aşk ateşi yakmak.*

1. Görür Pervāne'yi ʿ**ışḳ odı yaḳmış**
   Anuñ cānına mihr āteş bıraḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 55). [ʿışḳ odı yaḳmış, -mış]*

ʿışk odıyla ṭutuşdur-: *Aşk ateşiyle yakıp tutuşturmak.*

1. **Ṭutuşdur** ʿ**ışḳ odıyla** iç ü ṭaşum
   Duḫān bigi irişsün göge başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 35). [ʿışḳ odıyla ṭutuşdur,]*

ʿışk sözi: *Aşk sözü.*

1. Anı resm eyle ġāyet ḥālet-engīz
   Gerekdür ʿ**ışḳ sözi** āteş-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 18). [ʿışḳ sözi,]*

ʿışk vaṣfı: *Aşkın nitelikleri.*

1. Bulınmaz ʿ**ışḳ vaṣfına** nihāyet
   Anı şerḥ idicek ḳalur hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 37). [ʿışḳ vaṣfına, -n, -a]*

ʿışḳa giriftār ol-: *Aşka tutulmak, aşka esir olmak.*

1. Kimesne **olmasun** ʿ**ışḳa giriftār**
   Degüldür degme kimse kārı ol kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 65). [ʿışḳa giriftār olmasun, -ma, -sun]*

ʿışk-ı naḳḳāş: *Ressam aşkı.*

1. Gel ey naḳḳāş-ı taṣvīr-i maʿāni
   Bize vir ʿ**ışḳ-ı naḳḳāşından** nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 2). [ʿışḳ-ı naḳḳāşından, -ı, -n, -dan]*

ʿışkı yok: *Aşktan mahrum.*

1. Şunuñ kim ʿ**ışḳı yoḳ** ādem degüldür
   Ḫudānuñ sırrına maḥrem degüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 31). [ʿışḳı yoḳ,]*
2. Anuñ kim ʿ**ışḳı yoḳdur** cānı yoḳdur
   Nice cān dīni vü īmānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 63). [ʿışḳı yoḳdur, -dur]*

ʿıyān it-: *Göstermek.*

1. Bize ol sırrı luṭf eyle ʿ**ıyān it**
   Zebān-ı ḫāmeden şerḫ u beyān it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 15). [ʿıyān it,]*

ʿıyd ayı: *Bayram ayı.*

1. Vire ol naʿl anlara ṣafāyı
   Surūr-ı ṭıfla gūyā **ʿıyd ayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 38). [ʿıyd ayı,]*

ʿıyş otaġı kur-: *Eğlence çadırı hazırlamak.*

1. Gülistānda **ḳuravuz** **ʿıyş otaġın**
   Yaḳavuz ẕevḳ ü şādīnüñ çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 3). [ʿıyş otaġın ḳuravuz, -avuz]*

ʿıyş u ʿişret: *Yeme içme.*

1. Yemeden içmeden cümle kesildi
   Cihānda **ʿıyş u ʿişret** anı bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 92). [ʿıyş u ʿişret,]*

ʿıyş u ʿişret it-: *Yiyip içmek.*

1. Ġam-ı ʿālemden itmişler ferāġat
   İder bunlar bu resme **ʿıyş ü ʿişret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 30). [ʿıyş ü ʿişret ider, -er]*
2. Şu deñlü **itdiler** kim **ʿıyş u ʿişret**
   Göreydi reşk iderdi ḫalḳ-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 9). [ʿıyş u ʿişret itdiler, -di, -ler]*

ʿıyş u işret ḳıl-: *Yiyip içip zevk ü safa etmek.*

1. Ṣafā sür **ʿıyş u işret ḳıl** yüzini ġuṣṣanuñ görme
   Ölümden evvel öldüren cihānda ādemi ġamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 7). [ʿıyş u işret ḳıl,]*
2. Bular **ḳılmaġiçün** **ʿıyş u neşāṭı**
   Döşendi server-i Rūm'uñ simāṭı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 1). [ʿıyş u neşāṭı ḳılmaġiçün, -maġ, -içün]*

ʿıyşa meşġūl ol-: *Güzel vakit geçirmek.*

1. Murādı anlaruñ çün oldı maḥṣūl
   Yine o**ldılar** anlar **ʿıyşa meşġūl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 44). [ʿıyşa meşġūl oldılar, -dı, -lar]*

ʿıyş-ı raḫt: *Eğlence göçü.*

1. Görürler gülsitānuñ nīk-baḫtı
   Çekildi ol yaḳaya **ʿıyş-ı raḫt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 6). [ʿıyş-ı raḫtı, -ı]*

ıżṭırāb ol-: *Sıkıntı gelmek.*

1. Olaruñ **ıżṭırāb olmışdı** kārı
   Ne yirdeydi ne gökde yoḳ ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 23). [ıżṭırāb olmışdı, -mış, -dı]*

ıżṭırābı git-: *Acısı, kederi, sıkıntısı geçmek.*

1. Bu sözden **gitdi** şāhuñ **ıżṭırābı**
   Göñülden refʿ oldı ġam niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 91). [ıżṭırābı gitdi, -di]*

ıżṭırār: *Mecburiyet, çaresiz.*

1. Getürdük ḳaṣra illā yoḳ ḳarārı
   Anı zencīre çekdük **ıżṭırārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 44). [ıżṭırārı, -ı]*
2. Ne ḳılsın çāre ne şāh **ıżṭırārı**
   O evde ḳıldı bir ḳaç gün ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 55). [ıżṭırārı, -ı]*

ıżṭırārı gel-: *Çaresizce gelmek.*

1. Ne ḳılsun devleti ḳalmadı yārı
   Ferāġat itdi **geldi ıżṭırārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 20). [ıżṭırārı geldi, -di]*

İ

iʿād: *Eski haline getirme, iyileştirme.*

1. **İʿādı** ursa el şemşīr-i tīze
   Dönerdi dostlar üstine nīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 63). [iʿādı, -ı]*

ʿibādet eyle-: *Allah'a kulluk etmek.*

1. ʿ**İbādet eyleyüp** gör yol yaraġın
   Tecessüs eyle yaḳının ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 17). [ʿibādet eyleyüp, -y, -üp]*
2. Ziyāde ḥīlekār u ehl-i telbīs
   Kim andan ögrenürdi mekri **İblīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 14). [iblīs,]*

iblīs: *Şeytan.*

1. Gelür andan sebaḳ alurdı **iblīs**
   Oḳurdı günde biñ kez ders-i telbīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 9). [iblīs,]*

iblīs-i firḳāt: *Ayrılık İblis'i.*

1. Çıḳarmışdı beni **iblīs-i firḳāt** bāġ-ı Cennet'den
   Ḳıyāmet-dem gelüp girdüm yine Firdevs-i aʿlāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 5). [iblīs-i firḳāt,]*

ibrām eyle-: *Bıktırana kadar ısrar etmek.*

1. Nic'olur ḥālümüz ey yār-ı cānı
   Bize luṭf eyle **ibrām eyle** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 70). [ibrām eyle,]*

ibrām it-: *Can sıkacak derecede ısrar etmek, üstüne düşmek; zorlamak.*

1. Ṣaçıldı yire ṣaçı **idüp ibrām**
   Tırāş itdi bu pīr-i çarḫı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 15). [ibrām idüp, -üp]*

ibrām kıl-: *Can sıkacak şekilde ısrar etmek, zorlamak.*

1. Ayaḳ baṣ yoḳ dir ise ger **ḳıl ibrām**
   Elünden geldüginçe eyle iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 27). [ibrām ḳıl,]*

ibrām nārı: *Israr ateşi.*

1. Revān **ibrām nārın** eylegil germ
   Demür olursa göñli tā ola nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 29). [ibrām nārın, -n]*

ʿibret gözini aç-: *Gönül gözünü açmak, görünenin arkasındaki hikmeti ve gizli sırrı anlamaya çalışmak.*

1. **Açup ʿibret gözini** gördi berḳi
   Ṭutar bir demde tābı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 13). [ʿibret gözini açup, -up]*

ibrīk: *Kulplu, emzikli, karınlı ve ince boyunlu su kabı.*

1. Leb-i cānān beñzer ol ḫū taḥḳīḳ
   N'ola barmaġ ile gösterse **ibriḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 18). [ibriḳ,]*

ibrīḳ: *Maruf su kabı II Erkek cinsel organı.*

1. Bulup ol bezmde bir cām-ı mey-gūn
   Aña **ibrīḳdan** ḳoydı gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 48). [ibrīḳdan, -dan]*

ibtidāsı bilin-: *Başlangıcı bilinmek.*

1. Ḥayātınuñ **bilinmez ibtidāsı**
   Sebātınuñ bulunmaz intihāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 39). [ibtidāsı bilinmez, -mez]*

iç: *Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı; ara.*

1. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ **içinde** cāmlar güldür
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 1). [içinde, -i, -n, -de]*
2. Nehr-i ceri **içinde** güyā ki ʿaks-i encüm
   Tīġuñ yüzinde nuṣret cevherleri levāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 21). [içinde, -i, -n, -de]*
3. Ḳamu ʿālem **içinde** her ne kim var
   Görinür anda hep tekrār tekrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 77). [içinde, -i, -n, -de]*
4. Eger bī-ʿaḳl olanlar olsa ḫarman
   İçinde anlaruñ bir dāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 24). [içinde, -in, -de]*
5. Didi şāha nedür bu ṣuʿle-i nār
   Bulıt küldür meger **içinde** od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 16). [içinde, -in, -de]*
6. Didi ey ekmel-i bī-miṣl ü dānā
   Bulınmaz ʿilm **içinde** saña hem-tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 4). [içinde, -i, -n, -de]*
7. Seḥāb **içinde** sırr-ı berḳ u raʿdı
   Feleklerde nucūm-ı naḥs u saʿdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 37). [içinde, -i, -n, -de]*
8. **İçi** pür-ḥūr adı Cennet-ābād
   Gören bende olurdı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 3). [içi, -i]*
9. Münaḳḳaş eylemiş naḳḳāş **içini**
   Miṣālin yazamaz naḳḳāş-ı Çīn'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 53). [içini, -i, -n, -i]*
10. Elinde bir mühürlü nāmesi var
    Didi bu cürʿadan **içi** pür-esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 34). [içi, -i]*
11. **İçi** pür-şevḳ şemʿ ol çeşmi āle
    Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 111). [içi, -i]*
12. İçine ṣu bigi oldı revāne
    Gözi ṭuş oldı bir nāzük civāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 31). [içine, -i, -n, -e]*
13. Felekde encüme beñzerdi ol çoḳ
    İçinde māh-ı enver Şemʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 62). [içinde,]*
14. Ṣafā maḥbūbına çāh-ı zeneḫdān
    Ṣarāb anuñ **içinde** rūḥ-ı rindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 8). [içinde, -i, -n, -de]*
15. Yanında sūsenüñ çīni ṣürāḥī
    Tarāvetdür anuñ **içinde** rāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 44). [içinde, -i, -n, -de]*

16. Ser-ā-ser ferşi ol köşküñ döşendi
Buḫūr itdiler **içinde** sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 36). [içinde, -i, -n, -de]*
17. Ḳarañu maḥbes **içinde** o cānān
Ṣanasın ẕulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 57). [içinde, -i, -n, -de]*
18. O ḥelvānuñ **içine** ḳatdı dāru
Ḳomaz hūşı yanında ẕerrece u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 23). [içine, -i, -n, -e]*
19. Ṭutar biñ bendevār destinde micmer
Buḫūr eyler **içinde** müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 14). [içinde, -i, -n, -de]*
20. Şu deñlü çerb idi kim yoġ idi şek
İçinde yüzer idi anuñ ördek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 66). [içinde, -i, -n, -de]*
21. Eyitdi ey benüm raʿna vezīrüm
Ḳamu begler **içinde** bī-naẕīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 18). [içinde, -i, -n, -de]*
22. **İçi** yāḳūt u laʿl u ṭaşı ṣırça
Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 45). [içi, -i]*
23. Ṣanur anı naẕar iden **içine**
Münāfıḳ ḳalbidür pür-kibr u kīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 13). [içine, -i, -n, -e]*
24. O şehrüñ **içi** ol toz ile ṭoldı
Münāfıḳ ḳalbi bigi tīre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 9). [içi, -i]*
25. Neberd olur bu mülk **içinde** vāfır
Döner ammā ki ḫayra ṣoñı āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 37). [içinde, -i, -n, -de]*
26. ʿAdūlar ḳanı içre cümle ḫançer
Hemān deryā **içinde** ḥūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 54). [içinde, -i, -n, -de]*
27. Dehān-ı zaḫm **içinden** ḫançer anı
Alurdı dil bıraġup naḳd-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 49). [içinden, -i, -n, -den]*
28. Anuñ bir cānibi deryā **içinde**
Naẕīri yoġ idi dünyā **içinde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 3). [içinde, -i, -n, -de]*
29. Yimek meydānı **içinde** cihān-gir
Cihānuñ niʿmetin ṣuġrā kişi yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 21). [içinde, -i, -n, -de]*
30. Ḫiṣār **içinde** Ṣemʿi serv-i āzād
Gemiler geldüginden oldı nā-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 55). [içinde, -i, -n, -de]*
31. Olur **içinde** bir bī-mīs̱l Zengī
Anuñ ʿaynı sevād-ı dīde rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 13). [içinde, -i, -n, -de]*
32. Ulaḳlar ṣaldı rāh-ı mülk-i Çīn'e
Yayıldı cümle peyki mülk **içine** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 20). [içine, -i, -n, -e]*
33. Meger var idi bir cāsūsı şāhuñ
İçinde çābüki cümle sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 32). [içinde,]*
34. Ya bir gencīnedür kim ol ser-ā-ser
İçinde dāne sīm ü zerdedür zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 24). [içinde, -i, -n, -de]*
35. Ya bir deryādur **içi** pür-ṣadefdür
Pür olmış ol ṣadefler içleri dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 29). [içi, -i]*
36. Fevākih zīrvāda ṣan ki encüm
Ṣuʿā-ı mihr **içinde** oldılar güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 26). [içinde, -i, -n, -de]*
37. Ya bir deryādur içi pür-ṣadefdür
Pür olmış ol ṣadefler **içleri** dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 30). [içleri, -leri]*
38. Enāruñ dürci laʿl ile pür olmış
İçi ʿāşıḳ bigi ḳan ile ṭolmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 12). [içi, -i]*
39. O sercekler **içinden** ṭoġdı mehtāb
Cihānı itdi günden rūşen ol tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 13). [içinden, -i, -n, -den]*
40. Ser-ā-ser ḳasr-ı Ṣemʿi itdiler pāk
İçinde ẕerre deñlü ḳalmadı ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 16). [içinde, -i, -n, -de]*
41. Olupdur baḥr-ı ʿışḳuñ mevci ʿālem
İçinde gevheridür anuñ ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 68). [içinde, -i, -n, -de]*

42. Ḫalḳuñ kimisi māl u kimisi cāh ister
Mülk-i cihān **içinde** Ẕātī duʿāña ḳāniʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 42). [içinde,]*
43. Ne yanġunlar çeker ehl-i muḥabbet
Nicedür ʿışḳ **içinde** vecd u ḥālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 18). [içinde,]*
44. **İçinde** tā ki anuñ yata ol şāh
Nucūm-ı ezher içre nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 25). [içinde,]*
45. Pes andan bir hilāl-i meclis-ārā
Sipihr-i bezm **içinde** oldı peydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 14). [içinde,]*
46. Nesīm-i ṣubḥ-dem enfās-ı ʿİsā
Gül aḫḍar berg **içinde** nār-ı Mūsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 22). [içinde,]*
47. Açıldı bād-ı ḳudretden ser-ā-ser
Bu bāġ-ı lāciverd **içinde** güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 2). [içinde,]*
48. Ṣuʿā içre kim oldı necm-i zehrā
Fevākih zīrvā **içinde** gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 6). [içinde,]*
49. Ṭutardı her birisi iki ḫançer
ʿAdūyı ceng **içinde** aña ṣançar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 26). [içinde, -i, -n, -de]*
50. Kemerlerdür anuñ **içinde** her rā
Cinānuñ ʿaynıdur ol ḳaṣr-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 25). [içinde, -i, -n, -de]*

<u>iç:</u> *Oyuk şeylerin boşluğu.*

1. Çün ol çāh **içine** ol ḥūr indi
Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 27). [içine, -i, -n, -e]*
2. **İçinde** ḳomamışlar hīç ābı
Ṭolınca aña ḳoymışlar şarābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 33). [içinde, -i, -n, -de]*
3. Anuñ ḳoyardı sāḳī **içine** mül
Nice sāḳī ṣaçı sünbül yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 21). [içine, -i, -n, -e]*

<u>iç-:</u> *Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.*

1. Ger **içse** ġurbe urur şīre pençe
Dimez k'ide baña şāyet şikence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 13). [içse, -se]*
2. Eger ḳaṣṣāb-ı dervīş **içse** anı
Ḳoyunı biñ olur bekler çobānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 17). [içse, -se]*
3. Ṣuʿāʿī şerbetini nāzükāne
İçürdi virdi ṣıḥḥat bu cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 8). [içürdi, -ür, -di]*
4. Civān eyler eger pīr **içse** anı
Ḳıyās it kim ne eyler ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 11). [içse, -se]*
5. Leb-i laʿlīnler anı **içse** der-ḥāl
Geçirür laʿlden ṣan rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 15). [içse, -se]*
6. **İçüp** aḫşam olınca oldılar mest
Tefekkür ḳulzumından yudılar dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 21). [içüp, -üp]*
7. Ne şerbet māt ider āb-ı ḥayātı
İçen bulur ḥarāretden necātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 42). [içen, -en]*
8. Anı her kim **içe** birlik ikilik
Geçer ol kendüden ḳalmaz ikilik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 7). [içe, -e]*

<u>iç ü taş:</u> *İç ve dış.*

1. Ṭutuşdur ʿışḳ odıyla **iç ü ṭaşum**
Duḫān bigi irişsün göge başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 35). [iç ü ṭaşum, -um]*
2. **İçi vü taşı** ser-tā-ser münaḳḳaş
Degüldi ḳaṣr-ı Firdevs aña beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 39). [içi vü taşı,]*
3. Pür oldı nūr-ı şādī **iç ü ṭaşum**
İrişdürdüñ göge gün bigi başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 35). [iç ü ṭaşum, -um]*

iʿcāz ḥakkı: *Keramet hakkı için.*

1. Dem-i Davūd-ı ḫūb-āvāz ḥaḳḳı
   Anuñ gösterdigi **iʿcāz ḥaḳḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 78). [iʿcāz ḥaḳḳı,]*

içi boş kal-: *İçi boş dolu olmamak.*

1. Ṣafā ile ṣarābın eyleyüp nūş
   Ṣalarlar sāḳīye **ḳalsa içi boş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 28). [içi boş ḳalsa, -sa]*

içi taşı: *İçi dışı II Her tarafı.*

1. Feraḥdan gözlerinüñ aḳdı yaşı
   Pür oldı nūr-ı şādī **içi ṭaşı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 32). [içi ṭaşı,]*

içi ṭolu: *İçi dolu şekilde.*

1. O bir bīmār-ḫānedür kim anuñ
   Ṭoludur içi bīmār-ı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 10). [içi ṭoludur, -du]*

içinde bulın-: *İçinde görülmek.*

1. Hemān ol çāhuñ **içinde bulındı**
   Güneş ṣan çāh-ı maġribde ṭolındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 15). [içinde bulındı, -dı]*
2. Şükür ḳıl naḥs yılduzlar ṭolındı
   O meh bir çāhuñ **içinde bulındı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 78). [içinde bulındı, -dı]*

içinde zerrece nem bulın-: *İçinde biraz rutubet olunmak.*

1. **Bulınmazdı içinde zerrece nem**
   Gören ṣanur anı çāh-ı cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 7). [içinde zerrece nem bulınmazdı, -maz, -dı]*

içine feraḥ ṭol-: *İçine ferahlık gelmek.*

1. Revān bildi giderler taḫt-ı Çīn'e
   Çıḳup ġuṣṣa **feraḥ ṭoldı içine** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 64). [içine feraḥ ṭoldı, -dı]*

içine ṭaşına: *İçine dışına.*

1. Aḳçeler düzdi şükūfe ṭıfl-ı mīve başına
   Āllar geydi yine güller **içine ṭaşına** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 18). [içine ṭaşına,]*

içinde kal-: *Arasında kalmak.*

1. **İçinde ḳaldı** anuñ cümle ḫūbān
   Ṣanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 5). [içinde ḳaldı, -dı]*

içinde ṣādlıḳ ṣemʿi söyin-: *İçindeki mutluluk mumu sönmek.*

1. Hemān bir ṣemʿi yoḳ fānūsa dönmiş
   İçinde ṣādlıḳ ṣemʿi söyinmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 10). [içinde ṣādlıḳ ṣemʿi söyinmiş, -miş]*

içre: *" İçinde" anlamına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.*

1. Aġlayup n'ola hezār āh eylesem bülbül bigi
   Gülşen-i ışḳ **içre** ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 8). [içre,]*
2. Ẓulmet **içre** nite kim çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
   İtdi ṭatlu dil ile bize żiyāfet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 5). [içre,]*
3. Ele al cāmı ḫürmetle ḥarīm-i dehr-i dün **içre**
   Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca ṣanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 3). [içre,]*
4. Buldı bu daʿvā bu dehr-i bī-ṣebāt **içre** ṣübūt
   Ẕāt-ı bī-çünuñdan özge nesnede yoḳdur ṣebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 27). [içre,]*
5. Dürc **içre** dür-i meknūnāsā idüpdürür sır
   Emrüñ güherlerine semʿinde cümle sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 33). [içre,]*
6. Ḳalur hezār yıllıḳ yol girü ḫissüñ ile
   Meydān-ı sürʿat **içre** ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 36). [içre,]*
7. ʿAdūnuñ ḳanına tīġı k'ola ġarḳ
   Ṣafaḳ **içre** ṣanasın mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 42). [içre,]*
8. Be-ġayet ehl-i dil peykān-ı tīri
   İdüpdür ḳalb-i aʿdā **içre** yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 48). [içre,]*
9. İçinde tā ki anuñ yata ol ṣāh
   Nucūm-ı ezher **içre** nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 26). [içre,]*
10. Daḫı düşse şükūfe **içre** jāle
    Olur bir cism irer cāndan nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 41). [içre,]*
11. Anuñ kim ṭabʿı mirʾātı ṭonuḳdur
    Bula ʿilm **içre** ṣūret cānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 46). [içre,]*
12. Göricek gözlerini oldı ser-mest
    Yem-i ʿışḳ **içre** kendüden yudı dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 78). [içre,]*
13. Var ol serv **içre** bir ṣaḫṣ-ı lāġer
    Bir ehl-i dil yüzi ḳara suḫanver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 7). [içre,]*
14. Bulup bağ **içre** reng-i bī-ḳuṣūrı
    Benefşe dirdi çarḫa morı morı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 47). [içre,]*
15. O bezm-i gülşen **içre** cāmlar gül
    Ṣürāḫī ġonce vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 21). [içre,]*
16. Felekde yaḳdı āhı mihr ü māhı
    Deñizler **içre** büryān oldı māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 30). [içre,]*
17. Ṭābib ṣubḥdem bir ḳurṣ-ı aṣfar
    Ḳoyup bir çarḫı çīni **içre** ḫoşter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 4). [içre,]*
18. Diken **içre** görürler bir ḳuyı var
    Anuñ eyle ṣanurlar kim ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 43). [içre,]*
19. Perīler **içre** ol mānend-i ḥammām
    Olup dururdı yılduzlar aña cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 3). [içre,]*
20. Ḳoma elden cihān **içre** uṣūli
    Ḳabūle bulasın tā kim vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 49). [içre,]*
21. Didi Naccār eyā sulṭān-ı ʿālem
    Cihān **içre** ḳamudan ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 56). [içre,]*
22. Ḳomışlar ortasında ṣemʿ-i raḫṣān
    Ṣanasın hāle **içre** māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 36). [içre,]*
23. Var ol ḥavż **içre** bir billūr zevraḳ
    O zevraḳ virmiş ol ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 15). [içre,]*

24. Laṭīf altun dümen düzmişler aña
Gider ḥavż **içre** isterseñ ne yaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 20). [içre,]*
25. O sāʿat urdılar boynına zencīr
Ṭurur ḳaṣr **içre** şimdi nite kim şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 36). [içre,]*
26. Geleydi ḳaṣruma bu şeb o cānān
Bulurdum ẓulmet **içre** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 12). [içre,]*
27. Meger nīlüfer-i cūy seḥergāh
Görindi ḥavż-ı nīli **içre** nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 2). [içre,]*
28. Gülistān **içre** var idi güzel köşk
Anuñ ṣuyı gül-āb u ṭopraġı müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 7). [içre,]*
29. Gören ol ḳubbe vü ḥavlıyı ol an
Ṣanurdı hāle **içre** māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 24). [içre,]*
30. Ṣarup bir nice yirden itdiler bend
Ṣanasın būstān **içre** ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 48). [içre,]*
31. Ḳarañu maḥbes içinde o cānān
Ṣanasın ẓulmet **içre** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 58). [içre,]*
32. Yatur bir câme-ḫᵛāb **içre** yalıncaḳ
Hemān ṣalvarı var rānında ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 61). [içre,]*
33. Aġaçdan murġı itdi pāre pāre
Getürüp ocaġ **içre** urdı nāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 20). [içre,]*
34. Çü zindāna irişdi ḳapu ḳaḳdı
O maḥbes **içre** āvāze bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 32). [içre,]*
35. Ḳoyup beş māh-ı nev **içre** şehābı
Müzeyyen itdi rūy-ı māh-tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 17). [içre,]*
36. Gümiş ovası **içre** bitdi sünbül
Yā düşdi aḳ ʿiẕāra ḳara kākül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 21). [içre,]*
37. Ḳıyāma gelse bir sāʿat o ḳāmet
Ḳopar iḳlīm-i ḥüsn **içre** ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 44). [içre,]*
38. Muvāfıḳ ola bu tedbīre taḳdīr
Ne eylerseñ bu ʿālem **içre** tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 24). [içre,]*
39. Şu kān **içre** ki oldı laʿl-i rengīn
Melāḥat gūşın itdi çıḳdı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 11). [içre,]*
40. Şuʿā **içre** kim oldı necm-i zehrā
Fevākih zīrvā içinde gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 5). [içre,]*
41. Bu ṭās-ı heft cūş **içre** zamāne
Fevākihden ḳomadı hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 3). [içre,]*
42. İçinde ḳaldı anuñ cümle ḫūbān
Ṣanasın ẓulmet **içre** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 6). [içre,]*
43. Ol otaġ **içre** bir şāh-ı zer-efser
İdindi yir irişdürdi göge ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 3). [içre,]*
44. Varup bir sebzezār **içre** ḳurıldı
Felek cānına dāġ-ı reşk urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 9). [içre,]*
45. ʿAdūlar ḳanı **içre** cümle ḫançer
Hemān deryā içinde ḫūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 53). [içre,]*
46. Bu yaña ḳalʿa **içre** Şāh Faġfūr
Yiyüp içmekden oldı ḫastaveş dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 1). [içre,]*
47. Eyitdi var bu ṣūret **içre** maʿnī
İdem bigi yine hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 17). [içre,]*
48. Bu niʿmetler simāṭ **içre** ser-ā-ser
Avurda çekmelü bī-misl dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 37). [içre,]*
49. Cülāb ile ṭolu emrūd-ı nāzük
Dökilmişdi o meclis **içre** yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 10). [içre,]*
50. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
Güneşdür ṣan ṣafaḳ **içre** ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 20). [içre,]*
51. Siyeh ḫilʿatlar **içre** cümle ḫūbān
Ṣanasın ẓulmet **içre** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 111). [içre,]*
52. Siyeh ḫilʿatlar **içre** cümle ḫūbān
Ṣanasın ẓulmet **içre** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 112). [içre,]*
53. Ṭarıḳdı ol otaġ **içre** dil ü cān
Cihān müʾminlere ṣan oldı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 43). [içre,]*
54. Saʿd aḫterler ṭoġupdur naḫs-ı encüm ṭolanup
Sür ṣafāyı gün ṭoġarken gülşen **içre** bulunup *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 26). [içre,]*

ictimāʿ it-: *Bir araya gelmek, birleşmek.*

1. **İdüp** māh ile ḫūrşīd **ictimāʿı**
   Nuḫūset itdi bularla vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 35). [ictimāʿı idüp, -üp]*
2. Ol alnı Zühre'ye bulışdı ol şāh
   Şan **itdi ictimāʿī** mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 30). [ictimāʿī itdi, -di]*
3. Çü geldi bir araya Şemʿ ile Şāh
   Şan **itdi ictimāʿi** mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 20). [ictimāʿi itdi, -di]*
4. Nuḫūset cān ile ḳılsun vedāʿı
   Meh ile mihre **itdür ictimāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 130). [ictimāʿı itdür, -dür]*

ictināb ḳıl-: *Çekinmek.*

1. Yine gelsün saña anuñ cevābı
   Bu işden **ḳılma** zinhār **ictinābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 18). [ictinābı ḳıl, -ma]*

içün: *"İçin" edatı.*

1. Aña emr eylediler ol bināyı
   Yapa Cennet'de ḫūr **içün** sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 8). [içün,]*
2. Didi Pervâne **içün** eyledim nūş
   Göñülde baḫr-ı ʿışḳı eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 3). [içün,]*

idrāk u zakāvet sez-: *Anlayış ve zekâ sezmek.*

1. **Sezer** oğlında **idrāk u zakāvet**
   Görür ẕātında anuñ ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 25). [idrāk u zakāvet sezer, -er]*

içür-: *İçmesini sağlamak.*

1. Benüm ḫālüm ziyāde oldı müşkil
   İçürdi cām-ı firḳāt zehr-i ḳātil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 56). [içürdi, -di]*

idrīs: *Hz. İdris.*

1. İdinür gökde bu gün yiri ʿİsā
   Olur **İdrīs'e** cā Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 10). [idrīs'e, -e]*
2. Binüp bir çarḫ-sürʿat ata Bercīs
   Burāḳa nite kim Cennet'de **İdrīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 10). [idrīs,]*
3. Dönüp ol ḳaşra geldi yine Bercīs
   Maḳām idindi şan Cennet'de **İdrīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 82). [idrīs,]*
4. O sāʿat menziline geldi Bercīs
   Duḫūl itdi cihāne şan ki **İdrīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 36). [idrīs,]*
5. Naẓar ḳılsa nucūma dirdi **İdrīs**
   İdüpdür her biri teslīs ü tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 5). [idrīs,]*

idrīs cennet'e gir-: *İdris Peygamber'in Cennete girip çıkmak istememesi.*

1. Süleymān ile vaṣl olsun mı Belḳīs
   Ne dirsin **Cennet'e girsün mi İdrīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 18). [idrīs cennet'e girsün mi, -sün, -mi]*

idrīs cināne iriş-: *Hz. İdris Cennet'e ulaşmak.*

1. Yaḫud **İdrīs irişdi cināne**
   İrişdi anda ʿömr-i cāvidāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 15). [idrīs cināne irişdi, -di]*

idrīs ḥakkı: *Hz. İdris'in hakkı için.*

1. Saña cānlar viren Cercīs ḥaḳḳı
   Cinānı cā iden **İdrīs ḥaḳḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 76). [idrīs ḥaḳḳı,]*

idrīsveş: *Hz.İdris gibi.*

1. Cān u dilden ʿazm-i kūy-ı dilsitān itsem gerek
   Yirimi **İdrīsveş** bāġ-ı cinān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 2). [idrīsveş,]*
2. Ḫudānuñ ẕikri olursa kelāmuñ
   Ola **İdrīsveş** Cennet maḳāmuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 8). [idrīsveş,]*

iḥaṭa it-: *Denizi kuşatmak.*

1. **İḥaṭa ide mi deryāyı** ḳaṭre
   Sühā ẓarf ola mı bi'llāh bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 83). [deryāyı iḥaṭa ide mi, -e]*

iḫfā ile oḳı-: *Gizlice okumak.*

1. **Oḳıdı** anı **iḫfā ile** canān
   Namāzında günüñ gūyā ki Ḳur'ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 31). [iḫfā ile oḳıdı, -dı]*

iḥsān: *Lütuf, bağış.*

1. Ġıdā-yı rūḥ olur nuṭḳ-ı şīrīn
   K'ide ol nuṭḳı ol **iḥsāna** taḥsīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 18). [iḥsāna, -a]*

ihsān it-: *Bağışlamak, armağan etmek, vermek, bahşetmek.*

1. Şu deñlü şems **iḥsān itdi** aña
   Görenler māh bigi ḳaldı ṭaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 89). [iḥsān itdi, -di]*

ihsān kıl-: *İhsan etmek, bağışlamak.*

1. Lebüñ esrārı cānı itdi ḥayrān
   Aña hevā-yı vaṣluñdan **ḳıl iḥsān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 86). [iḥsān ḳıl,]*

ihtimām it-: *Gayret göstermek.*

1. Elündeñ geldüginᴄe **iḥtimām it**
   Bu çoġ işi var az günde tamām it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 15). [iḥtimām it,]*

iḥtirām it-: *Hürmet etmek, saygı göstermek.*

1. Yetişdi bunlara virdi selāmı
   Añladı bunlar **itdi iḥtirāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 14). [iḥtirāmı itdi, -di]*

ihtiyār-ı ġurbet it-: *Gurbeti seçmek.*

1. Göñülden **iḫtiyār-ı ġurbet itdi**
   Diyār-ı salṭanatdan ʿuzlet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 29). [iḫtiyār-ı ġurbet itdi, -di]*

ihtiyārı ḳal-: *İradesi kalmak*

1. Şehüñ elden uçar bāz-ı ḳarārı
   Düşer ardına **ḳalmaz iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 38). [iḫtiyārı ḳalmaz, -maz]*

iḥyā it-: *Diriltmek, canlandırmak.*

1. Olup bād-ı bahār enfās-ı ʿĮsā
   Nebāt emvātını **itmişdi iḥyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 10). [iḥyā itmişdi, -mi, -di]*

iḳbāl ü devlet ol-: *Mutlu olmak.*

1. Naṣīḥat ṭut naṣīḥat ṭut naṣīḥat
   Ola ṭā kim ḳuluñ **iḳbāl ü devlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 74). [iḳbāl ü devlet ola, -a]*

ikdām eyle-: *Çaba göstermek.*

1. Ayaḳ baṣ yoḳ dir ise ger ḳıl ibrām
   Elünden geldüginᴄe **eyle iḳdām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 28). [iḳdām eyle,]*

ikdām it-: *Bir şeyi elde etmek için gayretle çalışmak, sürekli çaba göstermek.*

1. Şu deñlü itdiler Naᴄᴄār'a inʿām
   Eger kim gice gündüz **idüp iḳdām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 26). [iḳdām idüp, -üp]*

iki: *Birden sonra gelen sayının adı.*

1. Çalup Mirrīḫveş ol ḫoş sitāre
   İder **iki** sütūnı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 20). [iki,]*

2. Gözi öñinde anuñ **iki** leşker
Girişdi biri birine ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 39). [iki,]*
3. Esīr oldı **iki** ṣāḥib-naẕarlar
Başını ḫırḳaya çekdi başarlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 41). [iki,]*
4. Bu resme **iki** hafta seyr ḳıldı
Geh āhū geh şikār-ı ṭayr ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 11). [iki,]*
5. Ṭapuñdan bu durur aʿlā murādum
İki perī viresin baña ḫādim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 60). [iki,]*
6. Ana **iki** perī mührini virdi
Duʿālar itdi çıḳdı yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 63). [iki,]*
7. İẕārıdur leṭāfet baḥrı ābı
Anuñ ay u güneş **iki** ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 10). [iki,]*
8. O dem bir yire geldi ol **iki** cān
Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 37). [iki,]*
9. Ẓarāfet ehlinüñ cisminde cānı
Arada **iki** yāruñ tercümānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 8). [iki,]*
10. Gelüp yüz şevḳ ile ol **iki** çengi
O dem ʿışḳ ile urdı çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 3). [iki,]*
11. Pes andan raḳṣa girdi **iki** raḳḳāṣ
Felekden oldı aʿlā meclis-i ḫaṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 1). [iki,]*
12. Elinde ol **iki** māhuñ ʿanāṣır
Olurdı çār pāre olsa ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 9). [iki,]*
13. Olınca tā ki üç ay ol **iki** māh
Ṭutup ḫūrşīd cāmı elde her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 13). [iki,]*
14. Olınmış resm aña **iki** turunca
Ucında anlaruñ var **iki** ġonca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 23). [iki,]*
15. Yā ṣāfī şerbet-i şīrīn ile pür
İki sīmīn fuḳḳāʿ bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 26). [iki,]*
16. Çü girdi ṣuya **iki** serv-i dil-cū
Geyürdi māʾi ḫāra anlara ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 39). [iki,]*
17. Ol **iki** verd-i tāze pür-leṭāfet
Ṣafālar sürdiler gitdi ḫarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 37). [iki,]*
18. O ṣudan çıḳdılar ol **iki** dil-ber
Ṣanasın kim deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 39). [iki,]*
19. Eline aldı anı çün o dil-ber
Girişdi bir birine **iki** leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 16). [iki,]*
20. Ḳoyup gülşende **iki** gül-ʿiẕārı
Sarāya gitdi ser-cümle cevārī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 9). [iki,]*
21. Gözi öñinde maḫlūḳuñ ser-ā-ser
Biribirine girdi **iki** leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 6). [iki,]*
22. Ḳaravullar çıḳup **iki** yañadan
Bu **iki** cundı ḥıfẓ itdi belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 32). [iki,]*
23. **İki** leşker ser-ā-ser oldı āgāh
Kim olur ceng-i sulṭānī seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 7). [iki,]*
24. İki leşker ḳamu oldı zirih-pūş
İki deryā ṣanasın eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 11). [iki,]*
25. İki leşker ḳamu oldı zirih-pūş
İki deryā ṣanasın eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 12). [iki,]*
26. İki leşker hemān ol dem yüridi
Ṭuman bigi cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 13). [iki,]*
27. Şehüñ ḫışm ile bir kez çalışından
Olurdı çār pāre **iki** düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 90). [iki,]*
28. Nedür sulṭānlıġı pes ışḳ ile u
Ki ṣıġmaz bir arada **iki** ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 32). [iki,]*
29. Ben itdüm ḫāżır **iki** esb-i tāzī
Dürür ṭomārveş rāh-ı dırāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 43). [iki,]*
30. Yoluñ ben ḳaydını gördüm müretteb
Suvār olup ol **iki** ata bir şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 48). [iki,]*
31. İdüp biri biriyle merḥabālar
İki cānibden olındı duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 28). [iki,]*
32. Çıḳardılar görüp **iki** semendi
Revişde her biri bir berḳ-kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 31). [iki,]*

33. Girişdi bir birine **iki** leşker
Ṭutarlar nīzeler elde ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 9). [iki,]*
34. O sāʿat **iki** ulaḳ geldi nā-gāh
Biri mihr-i cihān-āra biri māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 9). [iki,]*
35. Görürler kim yerinde yoḳ **iki** raḫş
Bilürler kim revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 19). [iki,]*
36. Ḥasūda **iki** gūşı **iki** ḫançer
Ṣabā pāyından eyler sürʿatı cer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 1). [iki,]*
37. Ḥasūda **iki** gūşı **iki** ḫançer
Ṣabā pāyından eyler sürʿatı cer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 1). [iki,]*
38. Ṭutardı her birisi **iki** ḫançer
ʿAdūyı ceng içinde aña ṣançar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 25). [iki,]*

iki ādem: *İki insan.*

1. Eger ʿazm eylese eylerdi ḍarbı
İki ādem miyān-ı şarḳ u ġarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 14). [iki ādem,]*

iki ʿālem: *Dünya ve ahiret.*

1. Hem oldı şāh hem buldı o māhı
Şeh oldı **iki ʿālem** pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 54). [iki ʿālem,]*

iki ʿālemde maḳṣūdum: *Dünyada ve ahirette dileğim; çok değerli olduğu düşünülen kimseye yönelik ifade.*

1. **İki ʿālemde maḳṣūdum** viṣālüñ
Naṣib it ʿaynuma yā Rab cemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 81). [iki ʿālemde maḳṣūdum,]*

iki ʿālem içre: *Dünya ve ahiret içinde.*

1. Ziyāde ḳıl reʿāyāı riʿāyet
Dilerseñ **iki ʿālem içre** devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 30). [iki ʿālem içre,]*

iki bedr-i kāmil ir-: *İki dolunayın ulaşması II Şem ve Pervâne'nin ulaşması.*

1. Çün **irdi** anda **iki bedr-i kāmil**
İdindi ay u gün ṣan çarḫı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 45). [iki bedr-i kāmil irdi, -di]*

iki bende: *İki bağ.*

1. Bunuñ yanında anlar **iki bende**
Degül muḥtāc bir ḳıl deñlü bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 15). [iki bende,]*

iki biñ ḳul: *İki bin köle.*

1. **İki biñ ḳul** yaḳup o gence micmer
Buḫūr eylerler idi ʿöd ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 17). [iki biñ ḳul,]*

iki bükil-: *Saygı, dalkavukluk, korku vs. duygularla eğilmek, iki kat olmak, eğilip bükülmek.*

1. Ḳapu bir ayaġ üzre ḫıdmet itdi
   İki bükildi ṭāḳ-ı ʿizzet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 46). [iki bükildi, -di]*
2. Görüp ol cānı rūḥı oldı rāḥat
   İki bükildi defʿi itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 28). [iki bükildi, -di]*
3. Şu dem kim Şemʿ ḫatm itdi kelāmı
   İki bükildi şāh aldı selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 86). [iki bükildi, -di]*

iki çarḳ: *İki göğün üstündeki.*

1. Suvār oldı olara Şemʿ ile şāh
   İki çarḳ üzre gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 36). [iki çarḳ üzre,]*

iki dāne: *İki tane.*

1. Nesīm-i ḳudret irişmiş o nāre
   Çıḳup andan **iki dāne** şerāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 10). [iki dāne,]*

iki dişi ḳal-: *Gücünü son demine kadar kullanmak.*

1. Maḥall-i cengde anlar ser-ā-ser
   İki dişi ḳalınca çalışurlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 24). [iki dişi ḳalınca, -ınca]*

iki ġarrā: *İki gösterişli.*

1. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi pür-ḫūn
   Yanında **iki ġarrā** serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 6). [iki ġarrā,]*

iki ġonca: *İki gonca II İki meme ucu bulunmakta.*

1. Olınmış resm aña iki turunca
   Ucında anlaruñ var **iki ġonca** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 24). [iki ġonca,]*

iki gözi iki öp-: *İki gözü de iki defa öpmek.*

1. Eyitdi kim **iki gözin iki öp**
   Düş ayaġına meyler bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 81). [iki gözin iki öp,]*

iki gül: *İki gül II Şem ve Pervâne.*

1. Terennüm iderek mānend-i bülbül
   Açıldılar o bāġa ol **iki gül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 40). [iki gül,]*

iki gün: *İki gün II çok kısa süre.*

1. **İki gün** meskeni olmadı bir cāy
   Gidüp menzil-be-menzil bir nice ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 13). [iki gün,]*
2. Dökildi çarḫdan yire çekirdek
   Şeb ü rūz **iki gün** olmadı münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 28). [iki gün,]*
3. **İki gün** ḳılmayup bir yirde ārām
   İrişdi taḫt-ı Çin'e ol dil-ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 9). [iki gün,]*

iki ḥarf: *İki harften meydana gelmek.*

1. Söz senüñdür ey Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-Zevāl
   İki ḥarfüñden vucūda geldi cümle kāʾināt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 6). [iki ḥarfüñden vucūda geldi, -üñ, -den]*

ikilik perdesini çāk it-: *İkilik perdesini yırtmak, parçalamak.*

1. **İkilik perdesini** ʿışḳ **ider çāk**
   Olurlar ikisi bir cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 57). [ikilik perdesini çāk ider, -er]*

iki pāre it-: *İki parçaya ayırmak.*

1. Çalup **itdi iki pāre** o bebri
   Hevāda berḳ-ı lāmiʿ şan ki ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 51). [iki pāre itdi, -di]*

iki şaḳḳ it-: *İki parçaya ayırmak.*

1. Māhuñ siperin muʿciz-i tīġuñla felekde
   İtdüñ iki şaḳḳ gördi ḳamu ehl-i velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 20). [iki şaḳḳ itdüñ, -dü, -ñ]*

iki sipāhi: *İki atlı asker.*

1. Aradılar ḳızarınca gün o māhı
   İçinden bunlaruñ **iki sipāhi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 40). [iki sipāhi,]*
2. Gelüp şāhı bulan **iki sipāhi**
   Eyitdiler ki biz bulduḳ o şāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 85). [iki sipāhi,]*

iki yañ: *İki taraf.*

1. **İki yanında** anuñ şeh-peri var
   Uçardı şanʿatı gökde perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 11). [iki yanında,]*
2. Ḳaravullar çıḳup **iki yañadan**
   Bu iki cundı ḥıfẓ itdi belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 31). [iki yañadan, -a, -dan]*

iki yay ol-: *İki yay hâline gelmek.*

1. Çizilse dāʾire gūyā ṭolu ay
   Çekilse tīr-i ḫaṭ **olur iki yay** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 28). [iki yay olur, -ur]*

iki yüze yit-: *İki yüze ulaşmak.*

1. Meger var idi bir ġāyet ʿacūze
   Anuñ **yitmişdi** yaşı **iki yüze** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 12). [iki yüze yitmişdi, -miş, -di]*

iki yüzlü zamāne: *Dönek felek.*

1. Yine işbu **iki yüzlü zamāne**
   Ḳara yüzini ʿarż itdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 1). [iki yüzlü zamāne,]*

ikilik ḳal-: *Anlaşmazlık kalmak.*

1. Anı her kim içe birlik ikilik
   Geçer ol kendüden **ḳalmaz ikilik** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 8). [ikilik ḳalmaz, -maz]*

ikisi: *Iki tanesi.*

1. **İkisi** ġayret idüp çekdi anı
   Bulalar teşnelikden tā emānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 57). [ikisi,]*
2. Olar ṣol deñlü ṣād u ḫürrem oldı
   İkisi ṣan ki bir gencine buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 68). [ikisi,]*
3. Biri Serv **ikisi** Ṭūṭī vü Ḳumrı
   Mezīd eyler bularuñ seyri ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 49). [ikisi,]*
4. Revān ṣu bigi girdiler sarāya
   Oturdılar **ikisi** bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 32). [ikisi,]*
5. **İkisi** döne döne raḳṣı itdi
   Görenler ḳaldı ḥayrān ʿaḳlı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 5). [ikisi,]*
6. **İkisi** ay ile gün bigi pür-şevḳ
   Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 11). [ikisi,]*
7. Ser-a-ser cümle mizānı gözetdi
   İkisi cāme-ḫʷāba girdi yatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 24). [ikisi,]*
8. **İkisi** geçdi bir yire oturdı
   Ser-ā-ser cümle begler ḳarşu turdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 25). [ikisi,]*
9. **İkisi** bunlaruñ terbīʿ itdi
   Saʿādet ḳalmadı ʿālemde gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 5). [ikisi,]*
10. Anı öpe ḳoça ḳoydı sarāya
    Otırdılar **ikisi** bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 16). [ikisi,]*
11. Çü buldı Şemʿ ile Pervāne vuṣlat
    Ṭaġıldı ḫalḳ **ikisi** ḳıldı ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 18). [ikisi,]*
12. Ḳomışlar aña altūn nerdubānı
    İkisi cāme-ḫʷābe çıḳdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 26). [ikisi,]*
13. Bularuñ seyl-i ʿaynı başdan aşdı
    İkisi lām elif bigi ṭolaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 36). [ikisi,]*
14. **İkisi** yane yane aġladılar
    Yürek yaḳup cigerler ṭaġladılar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 37). [ikisi,]*
15. **İkisi** buldı bir vech ile ḳurbet
    Ṣanasın cān u ten āb u ruṭūbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 51). [ikisi,]*
16. İkilik perdesini ʿışḳ ider çāk
    Olurlar **ikisi** bir cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 58). [ikisi,]*
17. Biri Şemse biri Zühre biri Māh
    İkisi Serv Bülbül biri Gülşāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 4). [ikisi,]*
18. Nesīm ile gelüp bir yire Gülşāh
    İkisi oldı vuṣlat mülkine şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 28). [ikisi,]*

iklīm-i cemāl: *Güzellik ülkesi.*

1. Gözi ʿāmildür **iklīm-i cemāle**
   Olupdur ḥācibi aña ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 65). [iklīm-i cemāle, -e]*

iḳlīm-i ḫüsn: *Güzellik ülkesi.*

1. Ḳıyāma gelse bir sāʿat o ḳāmet
   Ḳopar **iḳlīm-i ḥüsn** içre ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 44). [iḳlīm-i ḥüsn,]*

ikrām it-: *İhsanda bulunmak.*

1. Elinde tīġ-ı bürrān ile Behrām
   İdüp dururdı cedye varup **ikrām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 62). [ikrām idüp dururdı, -üp, -dururdı]*

il: *El, yabancı.*

1. Ḳamu atınuñ itdi naʿlīni zer
   Anı düşdükce tā kim bula **iller** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 36). [iller, -ler]*
2. Uçar ḳuş bigi oḳ uçdı per açdı
   Daḫi **il** varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 28). [il,]*
3. Varup arpa ṣalıcıya ser-ā-ser
   Bize arpa ṣalı vir dirdi **iller** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 10). [iller, -ler]*

il: *Ülke, memleket, yer.*

1. Düzen virmiş özine bir ḳıl üzre
   Ṣalar āşūb u ġavġāyı **il** üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 8). [il,]*
2. Bu yaña taḫt-ı Çīn'de ḳopdı bir yil
   Helāk olmalu oldı tozdan **il** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 2). [il,]*
3. Ṭolulardan buñaldı ser-ā-ser **il**
   ʿAdūya ṣan ḥaṣā dökdi ebābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 39). [il,]*
4. Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler **il**
   Dökerler gözlerinden ebrveş seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 65). [il,]*
5. Yimeden içmeden **iller** kesildi
   Ḳamusı bī-vefādur ʿömri bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 123). [iller, -ler]*

ilāh: *Allah.*

1. Bilüp Dellāle ṭurdı didi şāhum
   Çıḳarursa beni ṣubḥa **İlāhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 12). [ilāhum, -um]*
2. Cigerden yane yane itdi āhı
   Eyitdi birligüñ ḥaḳḳı **İlāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 46). [ilāhı, -ı]*
3. Cihān ṭurduḳça var ol pādşāhum
   Ḳażādan ṣaḳlasun ẕātuñ **ilāhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 12). [ilāhum, -um]*

ilāhī: *Ey Allah'ım!.*

1. **İlāhī** ṣaḳla ol şīrīn-zebānı acılıḳlardan
   Şükür kim bezme leẕẕet virdi bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 13). [ilāhī,]*
2. **İlāhī** irişecek ṣoñ nefes zebānumuza
   Getür ṣu bigi revān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 27). [ilāhī,]*
3. Murādum ol ki **İlāhī** getür ecel iricek
   Zebānuma o zamān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 31). [ilāhī,]*
4. **İlāhi** ẕikr-i cemīlüñdürür senüñ n'ola ger
   Olursa cānlara cān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 11). [ilāhi,]*
5. **İlāhī** ḳudretümüz cān virürken alma bizüm
   Disün dehān u lisān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 29). [ilāhī,]*

6. **İlāhi** bir żaʿīf ü nā-tüvānem
   Güneh itmekde ammā pehlevānem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 1). [ilāhi,]*
7. **İlāhī** itme mihrüñ ceẕbesin kem
   Velī ceẕb eylesün mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 31). [ilāhī,]*
8. Yüküm şīşe **İlāhi** merkebüm leng
   Ḳarañu giceye ḳaldum yolum seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 37). [ilāhi,]*
9. **İlāhi** ḳanı ʿavnüñ ṣubḥgāhı
   Görem ben güm-rehüñ ṭoġrı rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 39). [ilāhi,]*
10. Yol azdum baṭdı fülküm mevc-i ḥayret
    İlāhi ḳandadur necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 46). [ilāhi,]*
11. **İlāhī** ʿavf-ı bī-ḥadduñ ḥaḳıçün
    Cihānda luṭf-ı bī-ʿadduñ ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 55). [ilāhī,]*
12. Seḥāb-ı raḥmetüñ ḥaḳḳı **İlāhi**
    Degül bir ḳatresi ʿālem günāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 57). [ilāhi,]*
13. **İlāhī** Nūḥ Ṭūfānı ḥaḳıçün
    Anuñ ol çeşm-i giryānı ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 73). [ilāhī,]*
14. **İlāhi** ʿömrini çoġ eyle anuñ
    Ḳamu aʿdāsını yoġ eyle anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 83). [ilāhi,]*
15. **İlāhī** sen ḳabūl eyle duʿāmı
    Yetişdür uġradum derde devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 81). [ilāhī,]*
16. **İlāhī** ṣabr-ı Eyyūb'ı nāṣib it
    Bizi ol gülsitāna ʿandelīb it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 47). [ilāhī,]*
17. **İlāhī** saḳla niʿmet ḳılletinden
    Bizi ḥıfẓ eyle anuñ āfetinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 17). [ilāhī,]*
18. **İlāhī** ḳılma anuñ ḳandın eksük
    Vir aña niʿmet-i bī-ḥaddi yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 53). [ilāhī,]*
19. **İlāhī** merḥamet ḳıl bir ġarībem
    Gülinden ayru düşmiş ʿandelībem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 51). [ilāhī,]*
20. **İlahī** ḳullaruñ irgür murāda
    Ṣafā kesb eylesün bāġ-ı vefāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 73). [ilahī,]*
21. Bizüm maṭlūbumuzsın sen **İlahī**
    Göñülden sevmişüz sen pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 77). [ilahī,]*
22. **İlāhī** ḳulların maḳṣūda irgür
    Firāḳ emvātını vaṣluñla dirgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 33). [ilāhī,]*
23. Saña bir demde biñ biñ şükr **İlāhī**
    Ki yirde ḳomaduñ ben ḫāk-i rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 1). [ilāhī,]*
24. **İlāhī** māh-ı naẓmum bedr itdüñ
    Aña burc-ı tamāmı ṣadr itdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 31). [ilāhī,]*

<u>iʿlām kıl-:</u> *Bildirmek, haber vermek.*

1. Biñ altun ile bir at itdi inʿām
   Eyitdi yüri Faġfūr'a **ḳıl iʿlām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 60). [iʿlām ḳıl,]*

<u>ile:</u> *" İle" edatı.*

1. Lālenüñ laʿl-i lebin nāzüklik **ile** dişlemiş
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd çekdi şeb-nemün dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 5). [ile,]*
2. Ṣürāḥī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha **ile** ṣürāḥīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 10). [ile,]*
3. Göñül ġam küştesidür üstine nūr-ı ṣafā insün
   Ṣarāb-ı nāb **ile** sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 6). [ile,]*

4. Ṣarāb-ı nāb **ile** ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
   Ṣafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 9). [ile,]*
5. Ferāḥṣād eyledüñ ḫūrşīd-i cām **ile** bu ġamnākı
   Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 1). [ile,]*
6. Tāc-ı zerrīn **ile** par par yanar ol māh-ı münīr
   Oldı ġam-ḫānemüze şemʿ-i şebistān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 9). [ile,]*
7. Oldı yüz şevḳ **ile** bir şeh bize mihmān bu gice
   Müşterī **ile** ḳonuşdı meh-i tābān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 2). [ile,]*
8. Sāye-i zülfi **ile** ʿaḳs-i lebinden anuñ
   Āb-ı Ḫıżr oldı mey-i mülket-i ẓulmet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 13). [ile,]*
9. Başumuz ḳadr **ile** gün bigi irişdi felege
   Virdi Ḥaḳ ḳadre irişmeklige ḳudret bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 11). [ile,]*
10. Ẓulmet içre nite kim çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
    İtdi ṭatlu dil **ile** bize żiyāfet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 6). [ile,]*
11. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār **ile** ḥaşr ol
    Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 5). [ile,]*
12. Uçur luṭf **ile** mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
    Göñüller yazıcıdur ol oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 1). [ile,]*
13. Nāme **ile** ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
    Yazılup göñlüm n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 7). [ile,]*
14. Gerçi şerḥ olmaḳ bedīʿ-i aḥvālümüz bir faṣlını
    Varuban bir yār **ile** yāre beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 6). [ile,]*
15. Cihānda ġuṣṣa yüzin gör meh oldı devrüñde
    Ṣarāb-ı cām-ı surūr **ile** serverān mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 4). [ile,]*
16. Ṣarāb-ı nāz **ile** mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ
    Müdām ẕevḳ u ṣafāñ **ile** merdümān maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 5). [ile,]*
17. Ṣarāb-ı nāz **ile** mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ
    Müdām ẕevḳ u ṣafāñ **ile** merdümān maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 6). [ile,]*
18. Bilmedi sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
    Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb **ile** fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 22). [ile,]*
19. Ẕikrüñ **ile** ḳullara ḳutlu ḳapular açılur
    Feṭḥ olur aduñ añılsa ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 3). [ile,]*
20. Disem ṣafā-yı derūn **ile** rūz-ı ḥaşre degin
    Ecelden olsa amān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 7). [ile,]*
21. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey Ẕātī
    Ṣafa **ile** di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 34). [ile,]*
22. Miʿrācda bulduñ şu ḳadar Ḥaḳḳ **ile** ḳurbı
    Gūyā ki hemān cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 31). [ile,]*
23. Keşf oldı saña perde-i esrār ser-ā-ser
    Bī-perde Ḫudā **ile** ṭapuñ eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 34). [ile,]*
24. Ḫışm **ile** naẕar ḳılsa güneş bī-fer olurdı
    Fārūḳ-ı ceri pādşeh-i mülk-i ṣalābet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 41). [ile,]*
25. Dünyāda devlet **ile** olduñ bu gün Süleymān
    Vaḥş u ṭuyūr ins ü cin emrüñe tevābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 37). [ile,]*
26. Ḳalur hezār yıllıḳ yol girü ḥissüñ **ile**
    Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 35). [ile,]*
27. Anuñ k'evhām u ʿaḳl u derki gitdi
    Delīl-i ʿışḳ **ile** ol şāha yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 92). [ile,]*
28. O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs
    Melekler olsun ol şemʿ **ile** meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 22). [ile,]*
29. ʿUyūn-ı ibreti **ile** ol ki nāẕir
    Ola ṣunʿı sarāyından o ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 15). [ile,]*
30. İki ḥarf **ile** ser-tā-ser müretteb
    Yaratdı on sekiz biñ ʿālemi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 11). [ile,]*
31. İderdüñ anda yār **ile** kelāmı
    Arada ʿaks iderdi ʿışḳ cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 9). [ile,]*
32. Sen anda cām-ı ʿışḳ **ile** konuşduñ
    Gelüp mey-ḫāne-i nāsūta düşdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 11). [ile,]*
33. Beni ādem ṣanur gören birūnum
    Ṭoludur kibr ü kīn **ile** derūnum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 14). [ile,]*

34. Yalıñ tīġ **ile** olmış Şām'da ol şāh
Otaġ **ile** gider göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 18). [ile,]*
35. Yalıñ tīġ **ile** olmış Şām'da ol şāh
Otaġ **ile** gider göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 17). [ile,]*
36. Cihānı āteş-i sūz **ile** yaḳsun
Göñüller şehrine odlar bıraḳsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 11). [ile,]*
37. Olup ʿışḳ **ile** bikr-i fikre vāṣıl
Bir ölmez oġul it ʿālemde ḫāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 15). [ile,]*
38. Bu derd **ile** şular kim cān virüpdür
Ḫızırveş āb-ı ḥayvāna irüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 21). [ile,]*
39. Sevād-ı naẓm maʿnā **ile** ey cān
Biri ẓulmet birisi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 29). [ile,]*
40. Pür olsun ol güherden cümle kūşe
Daḳılsun dest-i ʿizāz **ile** gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 26). [ile,]*
41. Ṣedef aġzına Ḥaḳ emr **ile** ol an
Çün irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 77). [ile,]*
42. Dilerseñ ger naẓar ḳıl bī-tavaḳḳuf
Ṣıfāt-ı leyl **ile** vaṣf-ı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 50). [ile,]*
43. Müşerref oldı ġāyet şāh-ı aʿẓam
Ṣafā vü şevḳ **ile** emr itdi ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 54). [ile,]*
44. Elinde tīġ-ı bürrān **ile** Behrām
İdüp dururdı cedye varup ikrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 61). [ile,]*
45. Bile ṭoġdı seḥer mihr **ile** ol māh
Cihānuñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 9). [ile,]*
46. Ṭaġıtdukça anı yil yıldurur od
Şerār **ile** hevāya çıḳdı yā dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 18). [ile,]*
47. Ḳılayın cidd ü cehd-i bī-dirīġi
Ola ʿilm **ile** tā ʿālem belīġi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 22). [ile,]*
48. Aña emr oldı kim bu ḳaṣr-ı aʿlā
Nuḳūş **ile** ola maḥbūbu zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 2). [ile,]*
49. Ṣafā vü şevḳ **ile** baġlandı maḥmil
K'ide seyri o meh menzil-be-menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 13). [ile,]*
50. İdüp şeh-zāde şāh **ile** vedāʿı
Eyitdi cümle ʿālem saña dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 21). [ile,]*
51. O Ḳaʿbe yüzlüden sürüp ṣafālar
Ḳamusı saʿy **ile** itdi duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 20). [ile,]*
52. Nice dām **ile** avlar murġ-ı cānı
Ne bend **ile** giriftār eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 9). [ile,]*
53. Ne derd **ile** ider bīmār u ḫaste
Ne yirden düşirüp eyler şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 11). [ile,]*
54. Nice sevdā **ile** dīvāne eyler
Ne şemʿüñ şevḳine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 13). [ile,]*
55. Ḫudā ʿışḳ **ile** ḫalḳ itdi cihānı
Cihān bir murġdur ʿışḳ āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 33). [ile,]*
56. İşitdi anı sulṭān virdi destūr
Ṣafā-yı ḳalb **ile** pür-şevḳ ü mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 38). [ile,]*
57. Çıḳup bir luʿb **ile** bām-ı sarāya
Varup ol ṣūret oldıġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 41). [ile,]*
58. Nihāl envār **ile** olmış müzeyyen
Olur kim görse göñli gözi rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 41). [ile,]*
59. Seg **ile** ḫāżır oldı cümle segbān
Beline ṣoḳdı cümle peyk dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 17). [ile,]*
60. Anuñ ardınca gördi geldi bir şīr
Çıḳardı kīşden ḫışm **ile** bir tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 54). [ile,]*
61. Ḳoşulsa ger gün **ile** girüde ḳor
Nice gün sāyesin daḫı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 11). [ile,]*
62. Gelüp sāḳī ele aldı ayaġı
Ṣuvardı āb-ı ḥayvān **ile** bāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 28). [ile,]*
63. Ṭurup şevḳ **ile** raḳṣa girdi raḳḳāṣ
Ṣafā baḫrına ḫalḳı itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 1). [ile,]*
64. Gice gezse görinmezdi duḫānveş
Nuḫūsetde o Keyvān **ile** beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 10). [ile,]*

65. O māhuñ mihr **ile** n’ola ḥālüm
Benüm andan olur āḫir zevālüm *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 43, Mısra 49). [ile,]*
66. Görür Şemʿ eylemiş bād-ı fenā kim
Sarāyı āh **ile** gümletdi güm güm *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 43, Mısra 36). [ile,]*
67. Bu derd **ile** be-ġāyet ḫaste oldı
Ziyāde nālişi āheste oldı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 44, Mısra 37). [ile,]*
68. O meh-rū żaʿf **ile** döndi hilāle
İrişdi ṣıḥḥati mihri zevāle *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 44, Mısra 41). [ile,]*
69. Nice müşkil olur yā Rab cudālıḳ
Gerekmez anuñ **ile** āşnālıḳ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 44, Mısra 48). [ile,]*
70. Hevā **ile** pür oldı bādbānı
Diler kim düşire girdāba anı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 45, Mısra 23). [ile,]*
71. Şarāb-ı ʿışḳ **ile** ser-mest ü bi-bāk
İderken seyri ol meh cust u çālāk *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 47, Mısra 13). [ile,]*
72. Veli tiryāk **ile** bir idi ol leb
Hemān bī-ḫūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 47, Mısra 19). [ile,]*
73. Ol ʿaḳrebler **ile** buldı ḳurbı ol şāh
Şanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 47, Mısra 21). [ile,]*
74. Hevā **ile** nite kim āsiyā bād
Girüp çarḫa döner ol serv-i āzād *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 105). [ile,]*
75. Şarāb-ı mihr **ile** ser-mest ü bī-bāk
Gice gündüz döner mānend-i eflāk *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 113). [ile,]*
76. Şu dem kim ol terāzūya giren zer
O cism-i sīm **ile** oldı berāber *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 96). [ile,]*
77. Gümiş zencīr **ile** ol alnı Nāhīd
Şanasın şaʿşa **ile** cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 139). [ile,]*
78. Gümiş zencīr **ile** ol alnı Nāhīd
Şanasın şaʿşa **ile** cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 140). [ile,]*
79. Kemend **ile** o delvi şaldı çāha
İrişdi indi geldi delv o māha *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 49, Mısra 47). [ile,]*
80. Görüp Naccār’ı anlar aya ḳarşar
Ol üstād **ile** oynar ferşi şarşar *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 54, Mısra 46). [ile,]*
81. O yine geldi şād u ḫürrem oldı
Nice dem ḫʷāb **ile** ol hem-dem oldı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 54, Mısra 66). [ile,]*
82. Ṭururdı ḳaşr öñinde berk baġlu
Yüregi āteş-i ʿışḳ **ile** ṭaġlu *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 56, Mısra 4). [ile,]*
83. O şāh-ı bī-naẓīri ḳaşr-ı ʿaşruñ
Öñine indi murġ **ile** o ḳaşruñ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 57, Mısra 26). [ile,]*
84. Var idi Şem **ile** on ḳız muḳarreb
Ḳamusı bī-bedel şehd ü şeker-leb *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 57, Mısra 45). [ile,]*
85. Şafā **ile** şarābın eyleyüp nūş
Şalarlar sāḳīye ḳalsa içi boş *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 58, Mısra 27). [ile,]*
86. Kerāmet birle idüp ḫāriḳu’l-ʿāde
Aġaçdan murġ **ile** uça hevāda *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 63, Mısra 28). [ile,]*
87. O murġı eyleyüp bir yirde pinhān
O dem Pervāne **ile** Şemʿ-i tābān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 63, Mısra 30). [ile,]*
88. Şafā vü ẕevḳ **ile** ol ruḫları al
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ **ile** der-ḫāl *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 65, Mısra 17). [ile,]*
89. Şafā vü ẕevḳ **ile** ol ruḫları al
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ **ile** der-ḫāl *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 65, Mısra 18). [ile,]*
90. Elinden cāmı alup ol mükerrem
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ **ile** ol dem *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 66, Mısra 16). [ile,]*
91. Gelüp yüz şevḳ **ile** ol iki çengi
O dem ʿışḳ **ile** urdı çenge çengi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 67, Mısra 4). [ile,]*
92. Bu şiʿri uydurup söz **ile** Zühre
Oḳıdı şīve vü nāz **ile** Zühre *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 67, Mısra 17). [ile,]*
93. Bu şiʿri uydurup söz **ile** Zühre
Oḳıdı şīve vü nāz **ile** Zühre *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 67, Mısra 18). [ile,]*
94. Bu şiʿri oḳıdı şevḳ **ile** Şemse
Ḥarāret irdi andan gökde şemse *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 68, Mısra 11). [ile,]*
95. Ocaġı āteş **ile** itdiler germ
Hevāsını sarāyuñ ḳıldılar nerm *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 70, Mısra 47). [ile,]*

96. İderdi mākiyan anda semāʿı
Ḳılurdı ḫāmlıḳlar **ile** vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 64). [ile,]*
97. Ḥarāretden olup ruḥsārı gül gül
Ṣafā vü şevḳ **ile** diz dökdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 70). [ile,]*
98. Ser-ā-ser her maḳāmı nite kim ṭayr
ʿAcebdür bir ḳanad **ile** ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 78). [ile,]*
99. Düzen virüp özine geldi ḳānun
İle naḳş itmegi idindi ḳanun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 6). [ile,]*
100. Mey-i telḫ **ile** ʿālemden alup dad
Ġam-ı devr acısından oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 15). [ile,]*
101. Gümişden ḳalʿa k'anda ḥabs idi ṣu
Ḥarāb oldı bir altun ṭop **ile** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 8). [ile,]*
102. Seḥer şeb-nem şarābın çekdi ḫūrşīd
Bir altun cām **ile** mānend-i Cemşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 14). [ile,]*
103. Mey **ile** olmasun mı kişi hem-dem
O dem dīvāne olmasun mı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 63). [ile,]*
104. Yā şāfī şerbet-i şīrīn **ile** pür
İki sīmīn fuḳḳāʿ bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 25). [ile,]*
105. Bişürdi anuñ **ile** ḫūb ḥelvā
Leẕīẕ ü nāzük ü şīrīn ü raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 21). [ile,]*
106. Ṭurup ḫalḳı-ı cihān dīvāna vardı
Bile anlar **ile** Pervāne vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 8). [ile,]*
107. İderken ṭūṭī **ile** ṭatlu lāġı
Bu kerre hem-dem idindi kelāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 57). [ile,]*
108. Bunı Pervāne bir gün eyledi rāy
Nice bir iñleyem derd **ile** çün nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 2). [ile,]*
109. Varup nāzüklük **ile** ben nihānı
Ṣunayın ʿārifāne Şemʿe anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 15). [ile,]*
110. Saña surḫ **ile** yazılmadı nāme
Derūnumdan aña od ṣaçdı ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 89). [ile,]*
111. Keremler eyle ey cānān-ı kāmil
Bu şiʿr-i bī-naẕīr **ile** ʿamel ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 108). [ile,]*
112. Alup Dellāle anı yola girdi
Varup nāzüklük **ile** Şemʿe virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 8). [ile,]*
113. İdüp yüz luṭf **ile** aña ḫiṭābı
Oḳıdı bu kelām-ı müsteṭābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 13). [ile,]*
114. Sözinden yanmasun diyü o defter
Revān eşk **ile** anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 14). [ile,]*
115. Kevākib-leşker ü encüm-ḫışm ol
Cihānda devlet **ile** muḫterem ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 38). [ile,]*
116. Duʿādan ṣoñra şöyle ola maʿlūm
Eridüm şevḳüñ **ile** nite kim mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 40). [ile,]*
117. Senüñ bezmüñden ayru düşdügiçün
Yüridür çeng endūh **ile** bir gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 56). [ile,]*
118. Viṣālüñ olmayaydı ṣoñı hicrān
Belā vü derd **ile** dün gün fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 66). [ile,]*
119. Bi-ḥamdi'llāh ki atañ şāh-ı aʿẓam
Cihānda ʿizz ü baḫt **ile** mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 72). [ile,]*
120. O ġılmān **ile** cust ol serv-i āzād
Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 3). [ile,]*
121. Seḥer şevḳ **ile** gūyā kīmiyāger
Yed-i mihr **ile** ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 1). [ile,]*
122. Seḥer şevḳ **ile** gūyā kīmiyāger
Yed-i mihr **ile** ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 2). [ile,]*
123. Yeñi ay ṣabr **ile** bulur kemāli
Şebi rūşen ider nūr-ı cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 41). [ile,]*
124. Olur kim nesneler ṣabr **ile** maḥbūb
Bulupdur eyligi ṣabr **ile** Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 45). [ile,]*
125. Olur kim nesneler ṣabr **ile** maḥbūb
Bulupdur eyligi ṣabr **ile** Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 46). [ile,]*
126. Ḳudūm-ı mihr **ile** dehr oldı gülşen
Ṣanasın ḫoş ḫaberden ḳalb-i rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 3). [ile,]*

127. Beşīre virdi Nāṣır müjdegānī
Ṭoyurdı niʿmet ü māl **ile** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 18). [ile,]*
128. O yüzi Kaʿbe'ye hep ḳıldı secde
Ḳamusı geldi ol ẕevḳ **ile** vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 34). [ile,]*
129. Didiler devlet **ile** pāydār ol
Saʿādet atına dāʾim suvār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 37). [ile,]*
130. Dili seng-i firāḳ **ile** şikeste
Revānı rişte-i ümīde beste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 19). [ile,]*
131. Elinde cām oturmışdı feraḥnāk
Yed-i mihr **ile** ḳılmış cāmesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 4). [ile,]*
132. Şu ebruñ kim neminden gevher olduñ
Bahā vü ḥüsn **ile** dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 34). [ile,]*
133. Kim ol bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
Anuñ reşk **ile** çarḫuñ puştı ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 18). [ile,]*
134. Varup atasına ol şeh bulışdı
Ḳamer Zühre **ile** gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 18). [ile,]*
135. Şu kim pālūdeveş ruḫsārı ditrer
Getürmiş nāz **ile** pālūde-i ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 50). [ile,]*
136. Zebān-ı ḥāl **ile** büryān-ı dürrāc
Dir idi ṭoyum olduñ olma ṭurac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 75). [ile,]*
137. Ṣafā vü ẕevḳ **ile** çün yindi niʿmet
Revān ṣular bigi nūş oldı şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 87). [ile,]*
138. Evṣāf-ı āyīne-i şāh-Sikender
Anuñ rāy **ile** bünyād eylese ger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 10). [ile,]*
139. Çü gördi bunlar ol feraḥ peyāmı
Bulara luṭf **ile** virdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 34). [ile,]*
140. Öñine düşüp anuñ ʿizzet **ile**
Getürdiler o şehre şöhret **ile** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 35). [ile,]*
141. Öñine düşüp anuñ ʿizzet **ile**
Getürdiler o şehre şöhret **ile** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 36). [ile,]*
142. Bir esb-i māh-ı ʿazme bindi Bercīs
Ḳamer ḫūrşīd **ile** ḳılmışdı tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 12). [ile,]*
143. Ḳarañu gönlin anuñ rūşen eyle
Maḳāmın ol gül **ile** gülşen eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 68). [ile,]*
144. Hezārān şevḳ **ile** Pervāne vü Şemʿ
Gelüp bir yirde olsun mı ʿaceb cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 23). [ile,]*
145. Meger derd **ile** ʿuşşāḳ itdi āhı
Cihānı itdi pür dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 7). [ile,]*
146. Hevāya berḳ çekdi tīġ-ı berrāḳ
Ṣanasın derd **ile** āh itdi ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 24). [ile,]*
147. Ṭolu **ile** müzeyyen oldı būstān
Çıḳardı ṣan çiçek bir verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 29). [ile,]*
148. Çıḳardı şāh-ı Çin'üñ nāmesini
Düzelde tāb **ile** hengāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 16). [ile,]*
149. Ḳıġılcımlar ki naʿlinden çıḳa ger
Hilāl **ile** muḳārin ola Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 6). [ile,]*
150. Hevāyī ṭop **ile** ol dem o server
Ḥişār-ı Zengbārı yıḳdı yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 7). [ile,]*
151. Şehüñ ḫışm **ile** bir kez çalışından
Olurdı çār pāre iki düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 89). [ile,]*
152. Demürden muḥkem anuñ adı Fānūs
Felek fevḳ **ile** olmış burc-ı meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 20). [ile,]*
153. Yetişdi devlet **ile** Şāh Jāle
Hemān ol ḳalʿaya oldı ḫavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 29). [ile,]*
154. Bülend-āvāz **ile** ṭoplar ögindi
Anuñçün ḳalʿa taşlarla dögindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 37). [ile,]*
155. Hevāyī ṭoplar eflāke aġdı
Burūca çarḫ oḳı ḫışm **ile** yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 48). [ile,]*
156. Ṭutalum işlemiş şevḳ **ile** dün gün
Ne ḳılsun göze ger ṭoġmayacaḳ gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 15). [ile,]*
157. Kim ol raḳḳāṣ olan nāy-ı ʿışḳa
Düşen biñ derd **ile** ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 22). [ile,]*
158. Çeken ol döne döne bunca derdi
İden ṣabr u ḳarār **ile** neberdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 24). [ile,]*

159. Nedür sulṭānlıġı pes ışḳ **ile** u
Ki ṣıġmaz bir arada iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 31). [ile,]*
160. İdinmişdi bu şiʿri vird ol māh
Oḳırdı şevḳ **ile** şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 18). [ile,]*
161. O yelken bād **ile** bir demde ṭoldı
Hemān bir göñli açuḳ yār oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 23). [ile,]*
162. O sāʿat çıḳdı keştīden o server
Ṣadefden çıḳdı **ile** ṣan ki gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 34). [ile,]*
163. İdüp ṣabr u ḳarār **ile** vedāʿı
Hevā-yı yār **ile** eyler semāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 15). [ile,]*
164. İdüp ṣabr u ḳarār **ile** vedāʿı
Hevā-yı yār **ile** eyler semāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 16). [ile,]*
165. Dişi rümmān ḫandānuñ dökilmiş
Libāsı tīġ-ı hicr **ile** sökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 36). [ile,]*
166. Surūr **ile** derūnı ṭoldı anuñ
Revān düşdi öñine kārbānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 67). [ile,]*
167. İdüp bir yil bigi toz **ile** rāhı
Hevā-yı yār **ile** eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 69). [ile,]*
168. İdüp bir yil bigi toz **ile** rāhı
Hevā-yı yār **ile** eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 70). [ile,]*
169. Ḳasurġa bigi eylerdi semāʿı
İderdi rāh **ile** tozlar vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 72). [ile,]*
170. Görüp yüz luṭf **ile** bu ḫoş nihāli
Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [ile,]*
171. Ṣabāveş ol nigāra sırr **ile** gir
Süleymān'dan ḫabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 13). [ile,]*
172. Firāḳuñ mülketinde pādṣāhem
Ṣerār-ı āh **ile** encüm-sipāhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 56). [ile,]*
173. Ṣafā vü şevḳ **ile** ol māh-pāre
Revān ney-şekker irsāl itdi yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 23). [ile,]*
174. Velī her dem aña biñ yılca oldı
Derūnı āteş-i şevḳ **ile** ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 14). [ile,]*
175. Bu yaña şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz
Derūnı āteş-i şevḳ **ile** pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 18). [ile,]*
176. Eyitdi idelüm cebr **ile** ṣabrı
Ḳılalum ḳalbe ḳahrı cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 35). [ile,]*
177. Buları şevḳ **ile** itdi der-āġūş
Nite kim çeşme-i mihr eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 13). [ile,]*
178. Başarmaduġını ceng **ile** leşker
Başarur ḥīle vü ālle berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 49). [ile,]*
179. Beni bildi ki ben cāsūs-ı Çīnem
Ṭolu esrār-ı şāh **ile** ḫazīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 80). [ile,]*
180. Gidüp bir gice gün ol cust u çālāk
İrişdi şāk **ile** şād u feraḫnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 14). [ile,]*
181. Varup saʿy **ile** bir gün Rūm'a irdüm
Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 75). [ile,]*
182. Ḳızınuñ Dāye'siyle itdi irsāl
Eyitdi Şemʿ **ile** ol var meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 12). [ile,]*
183. Enāruñ dürci laʿl **ile** pür olmış
İçi ʿāşıḳ bigi ḳan **ile** ṭolmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 11). [ile,]*
184. Cülāb **ile** ṭolu emrūd-ı nāzük
Dökilmişdi o meclis içre yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 9). [ile,]*
185. Demīnden şol ḳadar ṣafvet bulur dil
Bulınmaz erbaʿīn **ile** o biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 12). [ile,]*
186. Dilinde anlaruñ dürlü sögişler
İderler idi luṭf **ile** dögişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 20). [ile,]*
187. Ṣafā-yı ḳalb **ile** mecmūʿ-ı ʿālem
Getürdi sūra ṣaçı şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 7). [ile,]*
188. İrişdi burcına şevḳ **ile** ol māh
Görenler gün yüzin dir Allāh Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 45). [ile,]*
189. Kiminüñ zülfi ördek bigi çevgān
İder ṭāvūsveş şevḳ **ile** cevelān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 28). [ile,]*

190. Gören ol zīn **ile** dir ol semendi
Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [ile,]*
191. Ṣarāb-ı vaṣlı barmaġ **ile** ṭutdı
Görür ḳuvvetlü bir pāre ṣu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 49). [ile,]*
192. Anı miftāḥ-ı mercān **ile** açdı
Revān ol câme-ḫᵛāba laʿl ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 43). [ile,]*
193. Yine bu ḥacle-i gerdūn ṭonandı
Kevākib şevḳ **ile** yaḳdı sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 2). [ile,]*
194. O dem şevr ü ḥamel cedy **ile** yeksān
Olurdı çarḫ tennūrında büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 27). [ile,]*
195. İdüp ol mirvaḥ **ile** ol hevā kesb
İderdi her nefes ẕevḳ ü ṣafā kesb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 33). [ile,]*
196. Yüri ḳudsīler **ile** bāl u per aç
Bu ṭoḳuz perdeden defʿi öte geç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 33). [ile,]*
197. Siyeh ḫilʿat geyüp durурdı ʿālem
Firāḳ-ı mihr **ile** ṭutmışdı mātem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 2). [ile,]*
198. Öñine düşdi ʿālem ʿizzet **ile**
Bu kerr u ferr u ʿizz ü şevḳ **ile** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 38). [ile,]*
199. Öñine düşdi ʿālem ʿizzet **ile**
Bu kerr u ferr u ʿizz ü şevḳ **ile** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 37). [ile,]*
200. Yine cūş eyledi deryā-yı aḥder
Ḥabāb-ı necm **ile** ṭoldı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 6). [ile,]*
201. Çün ol şeh devlet **ile** taḫta geçdi
Ḥüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 45). [ile,]*
202. Benüm ol gün ṭoġar kim başuma gün
Benümle olasın şevḳ **ile** her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 134). [ile,]*
203. Ulaḳlar şañ **ile** yil bigi irdi
Getürdi nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 117). [ile,]*
204. Ümīd-i vuṣlat **ile** ṣād u ḫandān
Revān taḫt-ı revāna girdi ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 11). [ile,]*
205. Gül-āb **ile** ṣuladılar ser-ā-ser
Ḳamu her ḫışt-ı ḫuşkı itdiler ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 17). [ile,]*
206. O tāc **ile** gören dir anı ol gün
Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 23). [ile,]*
207. İrişür mihr **ile** maʿṣūḳa ʿāşıḳ
Cihānda mihr idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 65). [ile,]*
208. Kişi dū cihāna cān ider ʿışḳ
Ġulāmı şāh **ile** yeksān ider ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 56). [ile,]*
209. O tāc olmış zümürrüdler **ile** zībā
Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 19). [ile,]*
210. Züleyḫā **ile** ṣan cemʿ oldı Yūsuf
Viṣāli mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 49). [ile,]*
211. Nesīm **ile** gelüp bir yire Gülşāh
İkisi oldı vuṣlat mülkine şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 27). [ile,]*
212. Işḳ **ile** feryād idüp gülşende ider andelīb
Niceler cānlar virüp olmadı bu demler naşīb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 21). [ile,]*

ile: *"İle" bağlacı.*

1. Olurdı ṭabla aña mihr **ile** māh
Elini ögrede tā anda ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 15). [ile,]*
2. O şādurvān **ile** ḥavżın anuñ
Meh **ile** hālesine āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 27). [ile,]*
3. O şādurvān **ile** ḥavżın anuñ
Meh **ile** hālesine āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 28). [ile,]*
4. Gelür biri biri **ile** ber-ā-ber
Ṣanasın ḳāmet **ile** zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 30). [ile,]*
5. O dem diḳḳat idüp nev-rūz ḫaylī
Terāzūlar gelüp rūz **ile** leylī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 28). [ile,]*
6. Suvār oldı ol atuñ üstine şāh
Felek-raḫşına gūyā mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 14). [ile,]*

7. Gül-āb **ile** gülini eyledi ter
   Açup nergislerin Allāhu ekber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 33). [ile,]*
8. Pür olmışdı anuñ her kūşesi heb
   Aġulu böcek **ile** mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 10). [ile,]*
9. İdüp māh **ile** ḫūrşīd ictimāʿı
   Nuḫūset itdi bularla vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 35). [ile,]*
10. Yā cemʿ oldı Züleyḫā **ile** Yūsuf
    Arada ḳalmadı hergiz tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 39). [ile,]*
11. İkisi ay **ile** gün bigi pür-şevḳ
    Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 11). [ile,]*
12. Zemīne ʿarż-ı mihr itmezdi eflāk
    Anuñçün saḫt olurdı āb **ile** ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 10). [ile,]*
13. Felek yay **ile** ḥallāc zemistān
    Zemīne penbeler itdi firāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 19). [ile,]*
14. Açıldı gülsitāna ḫār **ile** gül
    Derūndan nāle iẓhār itdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 31). [ile,]*
15. Meh **ile** mihr o ṣuya hem-dem oldı
    Ṣu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 43). [ile,]*
16. O şeb-rev çün ki virildi o gence
    Ṭutışurdı aña zülf **ile** pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 14). [ile,]*
17. Pes andan Şemʿ **ile** Pervāne yatdı
    Ṣafā kesb itdi balı yaġa ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 25). [ile,]*
18. Yaturdı Şemʿ **ile** Pervāne ḳan mest
    Yumışdı ʿaḳl baḥrinden bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 41). [ile,]*
19. Miyān **ile** dehānı dil-rübā var
    Ol arada ne o var u ne bu var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 11). [ile,]*
20. Bulup ol āftāb-ı çarḫ ḳadri
    Aña yir eyledi şevḳ **ile** ṣadrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 24). [ile,]*
21. Öñince var anuñ nite kim şemʿ
    Ḳıla Pervāne **ile** Şemʿi tā cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 26). [ile,]*
22. ʿAṣā **ile** Şehāb olmışdı ḫācib
    Eşer ḳalmadı andan oldı ġāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 3). [ile,]*
23. Süleymān **ile** vaṣl olsun mı Belḳīs
    Ne dirsin Cennet'e girsün mi İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 17). [ile,]*
24. Ol alnı Zühre'ye bulışdı ol şāh
    Ṣan itdi ictimāʿī mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 30). [ile,]*
25. Suvār oldı olara Şemʿ **ile** şāh
    İki çarḫ üzre gūyā mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 35). [ile,]*
26. Suvār oldı olara Şemʿ **ile** şāh
    İki çarḫ üzre gūyā mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 36). [ile,]*
27. Görür Sulṭān Jāle düşde nā-gāh
    Gelüp ḳoynına girdi mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 12). [ile,]*
28. Bizi şol deñlü almış bu gice ḫʷāb
    Yıḳılsa ṭuymaz idük bām **ile** bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 16). [ile,]*
29. Ola terlikde şol kim bir içim ṣu
    Elinde cām **ile** şerbet ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 18). [ile,]*
30. Gören ol yirde ol nuḳl **ile** anı
    Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [ile,]*
31. Çü geldi bir araya Şemʿ **ile** Şāh
    Ṣan itdi ictimāʿi mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 19). [ile,]*
32. Çü buldı Şemʿ **ile** Pervāne vuṣlat
    Ṭaġıldı ḫalḳ ikisi ḳıldı ḥalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 17). [ile,]*
33. Çü geldi bir araya Şemʿ **ile** Şāh
    Ṣan itdi ictimāʿi mihr **ile** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 20). [ile,]*
34. Muşībet şemʿi ol dem kim uyandı
    İşitdi Şemʿ **ile** Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 104). [ile,]*
35. Seḥerden pādşāh-ı mülk-i devlet
    Virüp Pervāne **ile** Şemʿe ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 8). [ile,]*
36. İdüp Şemʿ **ile** Pervāne vedāʿı
    Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler bu dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 29). [ile,]*
37. Bile şāh **ile** on biñ var idi fil
    Revişde her birisi bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 21). [ile,]*

38. Nuḫūset cān **ile** ḳılsun vedāʿı
Meh **ile** mihre itdür ictimāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 130). [ile,]*
39. Gelüp maʿşūḳ **ile** ʿāşıḳ bulışdı
Şanasın şemʿe bir pervāne düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 43). [ile,]*
40. Ḳavuşdı Şemʿ **ile** Pervāne ol an
Şanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 47). [ile,]*
41. İdüp Behrām **ile** Zühre ḳırānı
Saʿādet menzili oldı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 25). [ile,]*

ile git-: *Memlekete gitmek.*

1. **Gider** bildi bular canān **iline**
Şafa sulṭānı geldi cān iline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 65). [iline gider, -er]*

ilet-: *Götürmek, ulaştırmak.*

1. Sizi var eyleyen Ḥaḳḳı ʿademden
Beni Pervāne'ye **iletüñ** keremden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 22). [iletüñ, -üñ]*
2. Beni luṭf eyleñ **iletüñ** ḳaṣr-ı Şemʿe
Görem nūr-ı ruḫından tā kim lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 19). [iletüñ, -üñ]*
3. **İletdiler** varup zindāna anı
Ḳurı cism idi zindān geldi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 53). [iletdiler, -di, -ler]*
4. Ṭutup muḥkem **iletdi** şāh-ı Rūm'a
Didi cāsūsdur bu bunı ḳoma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 81). [iletdi, -di]*
5. **İletdiler** şehi bir ḫoş sarāya
Dutardı reşk-i Cennet ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 33). [iletdiler, -di, -ler]*

ʿilim: *Bilim.*

1. Didi ey ekmel-i bī-miṣl ü dānā
Bulınmaz ʿ**ilm** içinde saña hem-tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 4). [ʿilm,]*
2. Ḳılayın cidd ü cehd-i bī-dirīġi
Ola ʿ**ilm** ile tā ʿālem belīġi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 22). [ʿilm,]*
3. Anuñ kim ṭabʿı mirʾātı ṭonuḳdur
Bula ʿ**ilm** içre ṣūret cānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 46). [ʿilm,]*
4. Bilüp ʿ**ilmin** sipās itdi ʿalīme
Şükürler eyledi ḫādiṣ-i ḳadīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 55). [ʿilmin, -in]*

illā ḳarārı yoḳ: *Yerinde duracak gibi olmamak.*

1. Getürdük ḳaṣra **illā yoḳ ḳarārı**
Anı zencīre çekdük ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 43). [illā ḳarārı yoḳ,]*

illā ki: *İlla.*

1. **İllā ki** ebr-i bārān ol daḫı külli gevher
Kimse degül demünde hergiz hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 23). [illā ki,]*

ʿillet: *Hastalık.*

1. Ḳamu zaḥmet gidüp rāḥat yetişdi
Ḳamu ʿ**illet** gidüp ṣıḥḥat yetişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 10). [ʿillet,]*

ʿ**illet ol-:** *Vesile olmak, sebep olmak.*

1. Açup ġonce lebin ol verd-i raʿnā
   Didi bu ʿ**illet olmaz** aña aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 2). [ʿillet olmaz, -maz]*

ʿ**illeti ḳo-:** *Sebebi, bahaneyi bırakmak.*

1. Yüri **ḳo** ʿ**illeti** ur söze bünyād
   Anuñla dīn ü dünyāñı ḳıl ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 15). [ʿilleti ḳo,]*

ʿ**ilm ü kemāl:** *İlim ve olgunluk.*

1. Ṭaleb ḳıl rūz u şeb ʿ**ilm ü kemāli**
   O bir ḫūrşīddür yoḳdur zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 31). [ʿilm ü kemāli, -i]*

ʿ**ilme māl ḫarc it-:** *İlim için para harcamak.*

1. Ne ḫoşdur ol ki ʿ**ilme māl ide ḫarc**
   ʿUlūma oğlınuñ ẕihni ola dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 61). [ʿilme māl ḫarc ide, -e]*

ʿ**ilm-i iḫfā:** *Gizli ilim.*

1. Kimi dir bilmez ise ʿ**ilm-i iḫfā**
   Biz anı bulmamaḳ özge temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 37). [ʿilm-i iḫfā,]*
2. Oḳırken ḫāceden ol şāh-ı aʿlā
   Meger ögrenmiş idi ʿ**ilm-i iḫfā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 28). [ʿilm-i iḫfā,]*

ilt-: *Yöneltmek.*

1. Bu murġuñ üstine binse bir ādem
   Ne yire dirse **iltür** anı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 18). [iltür, -ür]*
2. Şu deñlü yane yazdı kim o server
   Kebāb olurdı **iltince** kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 2). [iltince, -ince]*

ilüp çek-: *Bağlayıp çekmek.*

1. Cihānda dil bugün görsün ki kārı
   İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 12). [ilüp çekmek durur, -mek, -durur]*

ʿ**imād:** *Direk, sütun.*

1. Güneş dirler görenler her ʿ**imādın**
   Semā dirsem yiri anlaruñ adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 47). [ʿimādın, -ın]*

ʿ**imāde kamervār eyle-:** *Sütunun üstünde ay gibi doğmak.*

1. Çü gönlüñ ḳaldı cism-i cān-fezāda
Ḳamervār eyler şandılar ʿ**imāde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 14). [ʿimāde ḳamervār eyler, -e]*

ʿimāret eyle-: *Bayındır ve mamur etmek.*

1. Ḫarāb olmışdı ḳalbüñ ḳalʿa-yı şādī yıḳılmışdı
ʿ**İmāret eyledi** dil mülkin ol sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 6). [ʿimāret eyledi, -di]*

imāret it-: *Bayındır ve mamur hale getirmek.*

1. **İmāret itdi** ḳaṣr-ı bāġı Ḳādir
Aña olmaḳ diler her kimse nāẓır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 35). [imāret itdi, -di]*

imāret it-: *İnşa etmek.*

1. Kimesne iñlemez hergiz meger çengi elinden çeng
İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 10). [imāret itdi, -di]*

imāmet it-: *İmamlık yapmak.*

1. Ervāḥ-ı nebī Ḳuds'de cemʿ oldı ser-ā-ser
İsrā gicesi cümlesine **itdüñ imāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 28). [imāmet itdüñ, -dü, -ñ]*

imān: *İnanç.*

1. İdindi anda yir ol māh-tābān
Nite kim sīne-i müʾminde **imān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 30). [imān,]*
2. Bulınmadı cihān içre o cānān
Münāfıḳ sīnesinde ṣan kim **īmān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 36). [īmān,]*
3. Revān bağrına çekdi cānı bigi
Getürdi sīneye **īmānı** bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 14). [īmānı, -i]*

imānı yoḳ: *İmansız, acımasız.*

1. Meger var idi bir kör zişt ḳuyı
Yoġ imānı münāfıḳ bigi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 2). [imānı yoġ,]*
2. Çün anda bulmadı ol ercümendi
Hemān **īmānı yoḳ** bir mürde ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 50). [īmānı yoḳ,]*

īmānsuzı ḳabr sıḳ-: *İmansıza olana kabir dar gelmek.*

1. O cānānsuz ṭaraldı ḳalmadı ṣabr
Ṣanasın **sıḳdı** bir **īmānsuzı ḳabr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 46). [īmānsuzı ḳabr sıḳdı, -dı]*

ʿimāret it-: *Bayındır ve mamur hale getirmek.*

1. Düriş ey şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat
   Şu deñlü **it** kim ebyātı ʿ**imāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 18). [ʿimāret it,]*

imdi gel-: *Şimdi gelmek.*

1. Gel **imdi idelüm** ʿazm şikāre
   Ġazāl u şīr sen ḳıl pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 9). [imdi gel,]*

imdi ṭur-: *Şimdi kalkmak.*

1. **Ṭur imdi** nāmeler bigi ḳanat bük
   Yolı dūr nite kim bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 9). [imdi ṭur,]*

imkānı yok: *Olma ihtimali bulunmayan.*

1. Ḥasūduñ ḥaddi vü pāyānı yoḳdur
   Anı ʿadd itmegüñ **imkānı yoḳdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 10). [imkānı yoḳdur, -dur]*

imrūz: *Şimdi.*

1. Dir **imrūzdan** ol ḳaṣr-ı ferdā
   Ḳılurdı reml ḳılduḳça temāṣā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 7). [imrūzdan, -dan]*

imtizāc bul-: *Uygunluk bulmak, karışmak, uyuşmak.*

1. Çü **buldı imtizācı** çār erkān
   İrişdi ḳalıbına cevher-i cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 81). [imtizācı buldı, -dı]*

in-: *Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek.*

1. O şeh-bāz **indi** aña ḳarşu ḳondı
   Biri birine ḳarşu şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 11). [indi, -di]*

in-: *Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.*

1. Göñül ġam küştesidür üstine nūr-ı ṣafā **insün**
   Ṣarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 5). [insün, -sün]*
2. Ḳopup ṭaġlar başından yirlü ḳaya
   İdindi yir **inüp** ol dem araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 22). [inüp, -üp]*
3. Aña bir ḫoş ziyāfet itdi Jāle
   İnüp māh oldı tepsi sofra hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 44). [inüp, -üp]*

in-: *Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak.*

1. **İnüp** şāh ayaġına urdılar ruḫ
   Biri ferḫunde-ṭāliʿ biri ferruḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 13). [inüp, -üp]*

ʿinād gör-: *Direnme ile karşılaşmak.*

1. Götürdi mühri açdı anı sulṭān
   ʿ**İnādı** itmiş aña **gördi** ʿunvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 20). [ʿinādı gördi, -di]*

ʿinād it-: *Lakap takmak.*

1. Götürdi mühri açdı anı sulṭān
   ʿİnādı **itmiş** aña gördi ʿ**unvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 20). [ʿunvān itmiş, -miş]*

inʿām it-: *Bağışlamak, ihsan etmek.*

1. Şu deñlü **itdiler** Naccār'a **inʿām**
   Eger kim gice gündüz idüp iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 25). [inʿām itdiler, -di, -ler]*
2. Biñ altun ile bir at **itdi inʿām**
   Eyitdi yüri Faġfūr'a ḳıl iʿlām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 59). [inʿām itdi, -di]*

inan-: *Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek.*

1. Ola kendüzin ādem **inanmaḳ**
   Hemān yile varup ṣuya ṭayanmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 51). [inanmaḳ, -mak]*

ʿinān-ı iḫtiyārı elde degül: *İrade dizgini elde olmama.*

1. Göñül esb-i hevā çābük-suvārı
   Degül elde ʿ**inān-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 6). [ʿinān-ı iḫtiyārı elde degül,]*
2. Bilür ol server-i çābük-suvārı
   Degül elde ʿ**inān-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 58). [ʿinān-ı iḫtiyārı elde degül,]*

ʿinān-ı ihtiyārı elden git-: *İrade dizgini elden gitmek.*

1. Şular kim görür ol çābük-suvārı
   Gider elden ʿ**inān-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 18). [ʿinān-ı iḫtiyārı elden gider, -er]*
2. Ol atuñ her kim olursa suvārı
   Gider elden ʿ**inān-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 56). [ʿinān-ı iḫtiyārı elden gider, -er]*
3. Olan esb-i hevā çābük-suvārı
   Giden elden ʿ**inān-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 14). [ʿinān-ı iḫtiyārı elden giden, -en]*

ʿināyet ḳıl-: *Yardım etmek, iyilikte bulunmak.*

1. Varup Lala'ya itdiler şikāyet
   Didiler bizi ḳurtar **ḳıl** ʿ**ināyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 132). [ʿināyet ḳıl,]*

ʿināyet ol-: *İyilik, yardım gelmek.*

1. Şol iş kim görinür āsān be-ġāyet
   Güç olur **olmasa** Ḥaḳ'dan ʿ**ināyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 18). [ʿināyet olmasa, -ma, -sa]*

ince ṣanʿat geç-: *İnce sanat çıkarmak.*

1. Miyānında ziyāde itdi diḳḳat
   Geçüp bir ḳıl ḳalemden **ince ṣanʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 6). [ince ṣanʿat geçüp, -üp]*

inci: *İstiridye gibi bazı kavkılı deniz hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi.*

1. Temāşā eyleyen dāne birinci
   Anuñ her dānesin ṣanur bir **inci** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 80). [inci,]*
2. El üzre ṭutdılar dāne birinci
   Gören her dānesin ṣanur bir **inci** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 10). [inci,]*

inci dökil-: *İnci saçılmak.*

1. Gören ol ṣemselerle dir birinci
   Ṣadef ṣaḳ oluban **dökilmiş inci** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 44). [inci dökilmiş, -miş]*

inci dişlü: *Inci gibi dişleri olan.*

1. Ser-ā-ser dāneveş ebyaż bedenler
   Ḳamu ol **inci dişlü** sīm-tenler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 8). [inci dişlü,]*

indi gel-: *İnip yanına gelmek.*

1. Kemend ile o delvi ṣaldı çāha
   İrişdi **indi geldi** delv o māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 48). [indi geldi, -di]*

iniş: *Yukarıdan aşağıya gittikçe alçalan eğimli yer, yokuş karşıtı.*

1. Yoḳuṣa yiller bigi çıḳardı
   İnişe seyller bigi aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 6). [inişe, -e]*

inḳılāb bul-: *Değişmek.*

1. **Bulup** ṣu yir içinde **inḳılābı**
   Buḫār oldı vü depretdi turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 13). [inḳılābı bulup, -up]*

inḳılāb vir-: *Değişim vermek.*

1. Be-ġāyet bārid ü raṭb itdi ābı
   Aña **virdi** ziyāde **inḳılābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 60). [inḳılābı virdi, -di]*

inḳılābı yoḳ: *Değişimi yok.*

1. Ol itdi bārid ü yābis turābı
   Keṣif u ṣābit ü **yoḳ inḳılābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 64). [inḳılābı yoḳ,]*

inle-: *Acı, üzüntü, keder sebebiyle ağlamak, iniltili sesler çıkarmak.*

1. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde ey yār ayrulıḳ
   N'ola **inlersem** idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 2). [inlersem, -r, -se, -m]*
2. Kimesne **iñlemez** hergiz meger çengi elinden çeng
   İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 9). [iñlemez, --mez]*
3. Şu deñlü **iñledi** kim zārı zārı
   Ṣadāsı çıḳmaz oldı varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 35). [iñledi, -di]*
4. Bunı Pervāne bir gün eyledi rāy
   Nice bir **iñleyem** derd ile çün nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 2). [iñleyem, -y, -em]*
5. Çıḳar ayaḳlarından göklere ḫāk
   Olardan döne döne **iñler** eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 40). [iñler, -r]*
6. Dimez oldı kimesne **iñleyüp** vāy
   Meger kim meclisinde beglerüñ nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 51). [iñleyüp, -y, -üp]*

iñlet-: *İnlemesine yol açmak, çok eziyet çektirmek.*

1. Kişiyi **iñledür** dün gün muḥabbet
   Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 15). [iñledür, -ür]*
2. Anı **iñletdi** ol dem kendü yārı
   Felekler bigi ḳat ḳat zārı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 15). [iñletdi, -di]*

ins ü cin: *İnsanlar ve cinler.*

1. Dünyāda devlet ile olduñ bu gün Süleymān
   Vaḥş u ṭuyūr **ins ü cin** emrüñe tevābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 38). [ins ü cin,]*

inşā it-: *Yazmak, kaleme almak.*

1. Belāġat ḫāmesiyle **itdi inşā**
   Didi taḥsīn iden anı temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 17). [inşā itdi, -di]*

inṣāf: *Acıma duygusuna, merhamete ve vicdana dayalı adalet.*

1. Bu şehde ḫatm olupdur ʿadl u inṣāf
   Kimesne uramaz **inṣāfdan** laf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 18). [inṣāfdan, -dan]*

inṣāf di-: *"Düşün!" demek.*

1. O bezmi kim ki görse **dirdi inṣāf**
   Nice vaṣf eylesün ol sūrı vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 31). [inṣāf dirdi, -r, -di]*

inṣāf gel-: *Acımasız ve haksız tutumdan vazgeçmek.*

1. ʿAhdüñde cümle ḫalḳa bir vechle **geldi inṣāf**
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāşıḳ ḳalmadı hīç ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 25). [inṣāf geldi, -di]*

inṣāf it-: *Acıyıp merhamet etmek.*

1. Gören ol ḳulleyi dir **idüp inṣāf**
   Bunuñ yanında puşte ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 11). [inṣāf idüp, -üp]*

inṣāf ṭūmārın dür-: *İnsafı ortadan kaldırmak.*

1. O dem **inṣāf ṭūmārın dürerler**
   Çerāġ-ı naẓmuña ḳarşu üflerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 15). [inṣāf ṭūmārın dürerler, -er, -ler]*

inṣāf u ʿadl: *İnsaf ve adalet.*

1. İdin **inṣāf u ʿadli** dilde mizān
   Gerekdür şāh olan ġāyetde evzān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 45). [inṣāf u ʿadli, -i]*

insān: *Âdemoğlu, âdem evladı.*

1. Ki sen maʿnāda yügrüksin melekden
   Geçer **insān** öte ṭoḳuz felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 12). [insān,]*
2. İrer **insāna** afet gözlerinden
   İrişür cāna rāhat sözlerinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 37). [insāna, -a]*
3. Eger olmaz ise envāʿ-ı niʿmet
   İder **insānı** ṭatlu dil żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 28). [insānı, -ı]*

intihāsı bulun-: *Sonu bulunmak.*

1. Ḥayātınuñ bilinmez ibtidāsı
   Sebātınuñ **bulunmaz intihāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 40). [intihāsı bulunmaz, -maz]*

intiẓār: *Bekleme, bekleyiş.*

1. ʿÖmürden **intiẓār** olursa ger ʿad
   Bulınmaz muntaẓırlar ʿömrine ḥad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 15). [intiẓār,]*

intiẓār çek-: *Birinin gelmesini, bir şeyin olmasını beklemek, gözlemek.*

1. Ṭulūʿ idince māh-ı tābdārı
   O menzilgehde **çekdi intiẓārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 12). [intiẓārı çekdi, -di]*

ir: *Er, erkek.*

1. Vucūdum cevherinüñ ḳanına ben
   Ḳamu aḥvāli taḳrīr itdüm **irken** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 112). [irken, -ken]*

irem bāġı: *Cennet bağı, Âd'ın oğlu Şeddad'ın yaptırdığı yalancı cennet.*

1. Şu deñlü zeyn olmışdı zamāne
   İderdi reşk **İrem bāġı** cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 18). [irem bāġı,]*

ir ü giç: *Er ya da geç.*

1. Didi cümle cevārī **ir ü** ger **giç**
   O māhı bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 13). [ir ü giç,]*

ʿirāḳ'a ir-: *Irak'a ulaşmak.*

1. Felekde çıḳdı çınladı ṭıraḳa
   Ṣadāsı Rūm'dan **irdi** ʿ**Iraḳ'a** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 6). [ʿiraḳ'a irdi, -di]*

irsāl it-: *Göndermek.*

1. Ṣafā vü şevḳ ile ol māh-pāre
   Revān ney-şekker **irsāl itdi** yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 24). [irsāl itdi, -di]*
2. Ḳızınuñ Dāye'siyle **itdi irsāl**
   Eyitdi Şemʿ ile ol var meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 11). [irsāl itdi, -di]*
3. Cihāzı yüz ḳaṭār uşturla fī'l-ḥāl
   Ser-ā-ser Dāyesiyle **itmiş irsāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 20). [irsāl itmiş, -miş]*
4. Ol on ḫādim ki Faġfūr **itdi irsāl**
   Ḳamu Pervāne'ye ṭapşırdı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 37). [irsāl itdi, -di]*
5. O dem gözden geçürdi şāh der-ḥāl
   Anı Çīn begleri **itmişler irsāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 54). [irsāl itmişler, -miş, -ler]*
6. Revān ol dem ulaḳlar ṣaldı fī'l-ḥāl
   Muḥabbet-nāme yazup **itdi irsāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 110). [irsāl itdi, -di]*

irsāl ol-: *Gönderilmek.*

1. O dāḫı gördi yāre **olmış irsāl**
   Ulaşdurdı sarāy-ı Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 119). [irsāl olmış, -mış]*

iş: *Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel, eylem.*

1. Nīze almış cümle-i cund-ı suṭūruñ destine
   Leşker-i endūhuñ oldı **işi** ser-tā-ser tamām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 10). [işi, -i]*
2. Ḳamusı ol **işe** üşdi dürişdi
   ʿAsel yapmaġa ṣan zenbūr üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 23). [işe, -e]*
3. Bu **işden** oldı Nāṣır çün kim āgāh
   Derūndan yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 15). [işden, -den]*
4. Ser-ā-ser āḫir oldı emr olan **iş**
   Temāşā eyledi şeh virdi baḫşiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 21). [iş,]*
5. Ol **işden** olmamışdı kimse āgāh
   Hemān bir kendü bilürdi bir Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 21). [işden, -den]*

iş bit-: *İşi bitirmek; bir işi iyi bir sonuca bağlamak.*

1. Kemend ile inüp yirine gitdi
   Ḥużūra vardı çün kim **iş bitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 20). [iş bitdi, -di]*

iş bu: *İşte bu.*

1. Ala mı cānı cānā derd-i firḳat
   Ḳala mı rūz-ı ḥaşre **iş bu** ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 96). [iş bu,]*
2. Yine **iş bu** iki yüzlü zamāne
   Ḳara yüzini ʿarż itdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 1). [iş bu,]*

iş oñar-: *İş düzeltmek.*

1. **Oñarmış işüñ** ey şeh-bāz Bārī
   Bi-ḥamdi'llāh ki almışsın şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 47). [işüñ oñarmış, -mış]*

ʿīsā: *Hz. İsa Peygamber.*

1. Bu derde çāre şor ey nāle çıḳ eflāke **ʿİsādan**
   Deminden mürdeler iḥya ider cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 3). [ʿisādan, -dan]*
2. Sarāya girdi çün ol şāh-ı aʿlā
   Şanasın göge yirden çıḳdı **ʿİsā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 54). [ʿişā,]*
3. Suvār oldı ol ata dil-ārā
   Şanasın yirden aġdı göge **ʿİsā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 78). [ʿişā,]*
4. O taṣvīri şu deñlü itdi ġarrā
   Kim aña cān virürdi görse **ʿİsā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 28). [ʿisā,]*
5. İdinür gökde bu gün yiri **ʿİsā**
   Olur İdrīs'e cā Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 9). [ʿisā,]*
6. O ḳulle göge **ʿİsā** bigi irmiş
   O ḫendeḳ yire Ḳārūn bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 7). [ʿisā,]*

ʿisā-dem: *İsa nefesli II Saki.*

1. O **ʿİsā-dem** nefes ururdı aña
   Nefes ṭutup revān ol fülk-i ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 23). [ʿisā-dem,]*

işʿār it-: *(Yazı ile) Bildirmek.*

1. **İdüp** mektūbı geldügini **işʿār**
   Bu şiʿri bile yazmış nāmeye yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 83). [işʿār idüp, -üp]*

ʿīsā-yı fetḥa: *Hz. İsa'nın açılımı.*

1. Nefes gürzi bigi **ʿİsā-yı fetḥa**
   ʿAṣādur nīzesi Mūsā-yı fetḥa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 27). [ʿişā-yı fetḥa,]*

ʿīsā-yı zamān gel-: *Zamanın İsa'sı gelmek.*

1. İrişdi bir ḳıyāmet-dem bu mürde cisme cān geldi
   Kelāmı āb-ı Ḫıżruñ ʿayni **ʿİsā-yı zamān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 2). [ʿişā-yı zamān geldi, -di]*

isbāt eyle-: *Kanıtlamak.*

1. Ḫudānuñ birligini **eyle işbāt**
   Aña şāhid getür eflāḳı ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 25). [işbāt eyle,]*

ʿismāʿīl ḥaḳḳı: *Hz. İsmail hakkı için.*

1. Senüñ ḳurbānuñ **ʿİsmāʿīl ḥaḳḳı**
   Aña ḳoç indüren Cibrīl ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 91). [ʿismāʿīl ḥaḳḳı,]*

ism-i şerīf: *Şerefli, mübarek isim.*

1. **İsm-i şerīfüñ** üzre oḳındı tā ki ḫuṭbe
   Ẕāt-ı laṭifüñ oldı cümle ṣıfāta cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 9). [ism-i şerīfüñ, -üñ]*

isrā gicesi: *Kulu Muhammed'i bir gece -kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek üzere- Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, bütün noksanlıklardan yücedir, münezzehtir. (Hakkıyla) işiten ve gören O'dur, İsrâ Suresi (17/1).*

1. Ervāḥ-ı nebī Ḳuds'de cemʿ oldı ser-ā-ser
   İsrā gicesi cümlesine itdüñ imāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 28). [isrā gicesi,]*

işe āteş ur-: *İşe başlamak.*

1. **İşine urdı āteş**-bāz āteş
   Bulınmazdı cihānda aña beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 1). [işine āteş urdı, -dı]*

işe meşġūl ol-: *İşle uğraşmak.*

1. Bular **oldı** ser-ā-ser **işe meşġūl**
   Olalar tā ki şeh yanında maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 15). [işe meşġūl oldı, -dı]*

işi al: *İşi büyü.*

1. Libāsı al u atı al **işi al**
   Ruḫına dir cihānuñ gönlini al *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 11). [işi al,]*

işi ol-: *Vaktini ve gücünü sadece belli bir işi yapmaya harcamak.*

1. Yine ḳalmadı dil fülkinde lenger
   Hevāya uymaġ **oldı işi** ekser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 22). [işi oldı, -dı]*

işiden: *Duyan kişi.*

1. Ḳurtıldı ḥadīsüñ **işiden** cümle ḥadesden
   Ey bāġ-ı vefā bülbül-i gülzār-ı nübüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 11). [işiden,]*

işidüp kim āmīn di-: *Duyup da amin demek.*

1. Ḥaşr ola ümīdüm bu ḳıyāmetde senüñle
   Bunı **işidüp kim dise āmīn** aña raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 54). [işidüp kim āmīn dise, -se]*

ışık: *Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji.*

1. **Işıḳlar** cāmiʿ-i fetḥi ḳıbābı
   Ya deryā leşkeri anlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 29). [işıḳlar, -lar]*
2. Seḥergeh bir ışıḳ irişdi pür-şevḳ
   Işıḳlardan cihānda ḳalmadı cavḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 2). [işıḳlardan, -lar, -dan]*

işit-: *İşitmek, duymak.*

1. Cibril-i ḫıred **k'işide** eczāsı olur kül
   Bir demde ki itdüñ ṭoḳuz eflākı seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 29). [k'işide, -e]*
2. Dürüdi anda bir ḫoş gevher-i pāk
   İşitdi anı Şāh oldı feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 80). [işitdi, -di]*
3. **İşitdi** Şāh Jāle çün kim anı
   Cihān mālını virdi müjdegānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 17). [işitdi, -ki]*
4. **İşitdi** anı sulṭān virdi destūr
   Ṣafā-yı ḳalb ile pür-şevḳ ü mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 37). [işitdi, -di]*
5. Bunı şāh **işidüp** incindi ġāyet
   Didi aña ḳılāyum bir siyāset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 29). [işidüp, -üp]*
6. Bunı Pervāne şād oldı **işitdi**
   Tamām oldı ziyāret ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 9). [işitdi, -di]*
7. Ne **işitdiyse** andan evvel āḫir
   Şükūfe Jāle'ye naḳl itdi bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 23). [işitdiyse, -di, -y, -se]*
8. Müneccimler **işidür** bu suʾāli
   Eyitdiler olur bir ceng-i ʿāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 35). [işidür, -ür]*
9. Gelüp ol câme-ḫʷāba girdi çün Şemʿ
   İşit Pervāne fiʿlin ṭut baña şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 16). [işit,]*
10. **İşitdi** Şemʿ anı şād oldı
    Eyitdi şükr o serv āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 47). [işitdi, -di]*
11. Ceres zengūle deh itdi fiġānı
    İşitdi oldı ser-mest uştur anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 34). [işitdi, -di]*
12. **İşitdi** elçinüñ geldügini Şemʿ
    Perīşān idi ʿaḳlı eyledi cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 9). [işitdi, -di]*
13. Bu yaña mülk-i Çīn'üñ Şāh Faġfūr
    İşitdi kim gelür bir ulu cumhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 2). [işitdi, -di]*
14. **İşidüp** çarḫa girsünler melekler
    Nite kim Mevlevī bigi felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 15). [işidüp, -üp]*
15. **İşit** neyler o bedr-i ber-kemāli
    Girüp menzil idindi bir hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 15). [işit,]*
16. **İşitdiler** olur gice dügüni
    Ḳamu ḫalḳuñ o yaña oldı yöni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 67). [işitdiler, -di, -ler]*
17. Muṣībet şemʿi ol dem kim uyandı
    İşitdi Şemʿ ile Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 104). [işitdi, -di]*
18. O ḫūrşīd **işidüp** oldı feraḥşād
    Ṣafā kesb itdi ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 93). [işidüp, -üp]*

işitdi gel-: *Duyup gelmek.*

1. Hemān Nāṣır **işitdi** anı **geldi**
   Şehüñ boynından ol zencīri aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 21). [işitdi geldi, -di]*

işkence it-: *Eziyet etmek, zarar vermek.*

1. Ger içse ġurbe urur şīre pençe
   Dimez **k'ide** baña şāyet **şikence** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 14). [şikence k'ide, -e, -ki]*

işle-: *Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek.*

1. Ṭutalum **işlemiş** şevḳ ile dün gün
   Ne ḳılsun göze ger ṭoġmayacaḳ gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 15). [işlemiş, -miş]*

ism-i zāt: *Zatının ismi II Allah'ın zatı O'nun nefsiyle kaim olan, isim ve sıfatlara hüviyet kazandıran varlığıdır ve kemal sıfatlarının gerektirdiği bütün özelliklerle nitelenen Allah'ın zatı her türlü kusur ve eksiklikten uzaktır.*

1. Cümle ʿālem levḥ-i ʿilmüñde ezel mevcūd idi
   Cemʿ olupdur **ism-i ẕātüñde** ṣan esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 16). [ism-i ẕātüñde, -üñ, -de]*
2. Dilüñden dūr ḳılma **ism-i ẕātı**
   Bulasın Ḫıżrveş āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 5). [ism-i ẕātı, -ı]*

ismin zikr eyle-: *İsmini anmak.*

1. Dilerseñ açasın anuñ ṭılısmın
   Ḫudānuñ cān ile **ẕikr eyle ismin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 96). [ismin ẕikr eyle,]*

ʿişret çerāġı: *İçki kandili II Kadehlerin bir kandile benzeyen suretleri.*

1. Eline aldı nār-ı ter ayaġın
   Münevver eyledi **ʿişret çerāġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 26). [ʿişret çerāġın, -n]*

iste-: *Arzu etmek, dilemek, talep etmek.*

1. Görmek **isterseñ** ṭarāvet mülkinüñ sulṭānını
   Nergisüñ aç gör gülistānuñ gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 1). [isterseñ, -r, -se, -ñ]*
2. Ṣafā cevāhirini **ister iseñ** ey ṭālib
   Kim ol cevāhire kān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 19). [ister iseñ, -r]*
3. Eger ki ṣafvet-i ḳalb **isteriseñ** ey Ẕātī
   Ṣafa ile di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 33). [isteriseñ, -r, -iseñ]*
4. Sen ümmetüñi **isteyesin** ḫażret-i Ḫaḳ'dan
   Nefsī diyicek cümle nebī rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 13). [isteyesin, -(y)e, -sin]*
5. Elā ey ṭālib-i dīdār-ı mevlā
   Ḳıla dīdār **istersen** tecellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 2). [istersen, -r, -sen]*
6. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı yek-ser
   Ki yaʿnī şemʿ ol āteşden **ister** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 26). [ister, -r]*
7. Dilerseñ başuña gün ṭoġa anı
   Yüri gün ṭoġısından **iste** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 26). [iste,]*
8. Sipāhi **istedi** kim çekse anı
   İçe ṣuyı ṣafā kesb ide cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 51). [istedi, -di]*
9. Yine ol cāna ṭālib oldı ol cān
   Sikender **istedi** ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 106). [istedi, -di]*

istiġnā sırācı: *Kanaat kandili.*

1. Ṭoyurdı niʿmete mecmūʿ acı
   Münevver oldı **istiġnā sırācı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 78). [istiġnā sırācı,]*

iştihā: *İstek.*

1. Gidüp ḳurṣ-ı ḫūr olmadı hevā nerm
   Viṣāli ḫᵛānına oldı **iştihā** germ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 40). [iştihā,]*

istihsān it-: *Beğenmek.*

1. Ḳodı ʿāc üzre ol şeh abnūsı
   Görenler **itdi istiḥsān** ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 18). [istiḥsān itdi, -di]*

iştirāki yoḳ: *Ortaklığı yok.*

1. Ḥavādiṣden münezzeh ẕāt-i pāki
   Anuñ **yoḳ** kimselerle **iştirāki** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 28). [iştirāki yoḳ,]*

iştiyāḳ: *Şiddetli arzu, özlem.*

1. Ne ide baña anuñ **iştiyāḳı**
   Ḳıla eczāmı kül nār-ı firāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 53). [iştiyāḳı, -ı]*
2. Velī var her viṣālüñ bir firāḳı
   Arada ḫoş görelüm **iştiyāḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 64). [iştiyāḳı, -ı]*

işi altun ol-: *İşini yola koymak.*

1. Söz iksīrinde eyle siḥr ü efsūn
   Ola tā kim cihānda **işüñ altun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 6). [işüñ altun ola, -a]*
2. Cihānuñ pūtesinden ṭarḥ olup şeb
   İşini ḫalḳuñ **altun eyledi** heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 6). [işini altun eyledi, -di]*

ʿitāb it-: *Azarlamak, terslemek.*

1. **ʿİtāb idüp** bulara didi ol Şāh
   Neyiçün itmedüñüz ḫalḳı āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 27). [ʿitāb idüp, -üp]*

it dişi ṭoñuz derisi: *Sevilmeyen iki kişi arasındaki anlaşmazlıktan duyulan hoşnutluğu anlatan bir söz.*

1. Següñ ḫınzırı yırtar her birisi
   Gören dir **it dişi ṭoñuz derisi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 44). [it dişi ṭoñuz derisi,]*

iṭāʿat it-: *Emre uymak, söz dinlemek.*

1. Eyü ad ile Ḫātem buldı ʿizzet
   Aña dīv ü perī **itdi iṭāʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 18). [iṭāʿat itdi, -di]*

iʿtidāli var: *Ölçüsü var.*

1. Bahār ol deñlü bulmışdı kemāli
   Hevānuñ şol ḳadar **var iʿtidāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 20). [iʿtidāli var,]*

ittiṣāl bul-: *Bitişmek, birleşmek, kavuşmak.*

1. Senüñle **bulmış idük ittiṣāli**
   Yirinde yādgār itdük ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 59). [ittiṣāli bulmış idük, -mı, -idük]*

iz: *İşaret, belirti.*

1. Ol āhū **izine** ol şāh urur el
   Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 41). [izine, -i, -n, -e]*

izā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur: *Kaza gelince göz aciz kalır.*

1. Eyitdiler ḳamumuz bī-ḫaberdür
   İẕā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 30). [iẕā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur,]*

ʿizār: *Yanak.*

1. Anı müşg ile yazdı ol ser-ā-ser
   ʿ**İẕārında** şanasın ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 22). [ʿiẕārında, -ı, -n, -da]*
2. ʿ**İẕārıdur** leṭāfet baḥrı ābı
   Anuñ ay u güneş iki ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 9). [ʿiẕārıdur, -ı, -dur]*
3. O gerd ol şehri ḥıfẓ itdi ser-ā-ser
   ʿ**İẕārın** ṣan ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 12). [ʿiẕārın, -ın]*

ʿizārı ʿaksi: *Yanağının görüntüsü.*

1. Gözüm nūrı o ḳaşrı rūşen itsün
   ʿ**İẕārı ʿaksi** ferşin gülşen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 28). [ʿiẕārı ʿaksi,]*
2. Cemāli nūrı ʿarşın rūşen itdi
   ʿ**İẕārı ʿaksi** ferşin gülşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 42). [ʿiẕārı ʿaksi,]*

ʿizarı zerd eyle-: *Yanağı sarartmak.*

1. Ḫazān **zerd eylemiş** bāġuñ ʿiẕarın
   Gelüp almış elinden nev-bahārın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 5). [ʿiẕarın zerd eylemiş, -miş]*

iʿzāz u tekrīm it-: *Hürmet etmek ve saygı göstermek.*

1. Şükūfe ol gül-i gülzāra taʿẓīm
   Ṭurup **itdi** aña **iʿzāz u tekrīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 12). [iʿzāz u tekrīm itdi, -di]*

iʿzāz u ḥürmet eyle-: *Ağırlamak ve saygı göstermek.*

1. Revān ol server-i erbāb-ı ʿizzet
   Bulara **eyledi iʿzāz u ḥürmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 18). [iʿzāz u ḥürmet eyledi, -di]*

ʿiʿzāz u ḥürmet it-: *Hürmet edip ağırlamak.*

1. **İdüp** şeh-zādeye **ʿiʿzāz u ḥürmet**
   Geyürdi cismine ḳan āl ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 15). [ʿiʿzāz u ḥürmet idüp, -üp]*

iẓhār eyle-: *Açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek.*

1. Ḫudānuñ varlığını **eyler iẓhār**
   Zebān olmış ider her biri güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 21). [iẓhār eyler, -r]*

izhār it-: *Açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek.*

1. O sāʿat kendüzini **itdi iẓhār**
   Bulıtdan çıḳdı şan māh-ı pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 5). [iẓhār itdi, -di]*
2. Açıldı gülsitāna ḫār ile gül
   Derūndan nāle **iẓhār itdi** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 32). [iẓhār itdi, -di]*

izi var: *İzi bulunmakta.*

1. İrişür bir gümiş vādīye ol yār
   Görür bir ḳudret āhūsı **izi var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 40). [izi var,]*

ʿizz ü baht: *İtibar ve talih.*

1. Bi-ḥamdi'llāh ki atañ şāh-ı aʿẓam
   Cihānda **ʿizz ü baḫt** ile mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 72). [ʿizz ü baḫt,]*

ʿizz ü şevk: *Büyüklük, ululuk, yücelik.*

1. Öñine düşdi ʿālem ʿizzet ile
   Bu kerr u ferr u **ʿizz ü şevḳ** ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 38). [ʿizz ü şevḳ,]*

ʿizzet: *Değer, ululuk, yücelik.*

1. Geçüp ḳaṣrına ol ṣadruñ oturdı
   Şükūfe **ʿizzetiyle** ḳarşu ṭurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 14). [ʿizzetiyle, -i, -y, -le]*
2. Öñine düşüp anuñ **ʿizzet** ile
   Getürdiler o şehre şöhret ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 35). [ʿizzet,]*
3. Öñine düşdi ʿālem **ʿizzet** ile
   Bu kerr u ferr u ʿizz ü şevḳ ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 37). [ʿizzet,]*

ʿizzet bul-: *İtibar görmek, değer, saygı ve hürmet görmek, yücelmek.*

1. Eyü ad ile Ḫātem **buldı ʿizzet**
   Aña dīv ü perī itdi iṭāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 17). [ʿizzet buldı, -dı]*

ʿizzet eyle-: *Saygı, hürmet göstermek; değer görmek.*

1. Eyü ad ile raġbet buldı dirhem
   Aña ʿ**izzetler eyler** cümle ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 20). [ʿizzetler eyler, -r]*

ʿizzet gögi: *Yücelik göğü.*

1. Ey ʿ**izzetüñ göginde** ḫūrşīd-i berḳi lāmiʿ
   V'ey devletüñ güninde ferḫunde cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 1). [ʿizzetüñ göginde, -n, -de]*

ʿizzet it-: *Saygı göstermek.*

1. Eger kim ʿ**izzet idüp** dirseñ ulu
   Hemān bir nā-tüvān imiş diyü bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 13). [ʿizzet idüp, -üp]*
2. Murād oldıḳca yindi ḫ̆ān u niʿmet
   Ṭurup Pervāne'ye ol **itdi** ʿ**izzet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 52). [ʿizzet itdi, -di]*
3. Öpüp başına ḳodı **itdi** ʿ**izzet**
   Didi sensin benüm başumda devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 11). [ʿizzet itdi, -di]*
4. Görüp ol cānı rūḥı oldı rāḥat
   İki bükildi defʿi **itdi** ʿ**izzet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 28). [ʿizzet itdi, -di]*
5. Öpüp başına ḳodı **itdi** ʿ**izzet**
   Didi bana yiter bu tāc u devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 47). [ʿizzet itdi, -di]*
6. Ḳamu erbāb-ı devlet cümle ulu
   Aña ʿ**izzetler itdi** çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 28). [ʿizzetler itdi, -di]*

ʿizzet ü taʿẓīm it-: *Saygı duymak.*

1. **İderek** ʿ**izzet ü taʿẓīm** ol aya
   Getürdiler sarāy-ı dil-güşāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 49). [ʿizzet ü taʿẓīm iderek, -erek]*

ʿizzetlü mihmān ol-: *Şerefli misafir bulunmak.*

1. **Olur** her ḫānede ʿ**izzetlü mihmān**
   Anuñçün cümle tende ṭatludur cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 53). [ʿizzetlü mihmān olur, -ur]*

J

jāle: *Çiy.*

1. Ṣadef ezhārı aña baḥr idi u
   Kim olmış ol ṣadefde **jāle** luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 34). [jāle,]*
2. Diş urdı lālenüñ laʿline **jāle**
   Dişin gün çekdi vāḳıf oldı ḫāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 29). [jāle,]*
3. Döşenmiş anda reng-ā-reng lāle
   Zümürrüd üzre dür dökerdi **jāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 40). [jāle,]*
4. Ḥarāretden ḳamu ruḫsār-ı lāle
   Dökerdi berg-i gül üstine **jāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 18). [jāle,]*

jāle: *Çiy tanesi II Pervâne'nin babası, Rum ülkesinin şahı.*

1. Cihān mülkin pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi bārān seḫā vü **Jāle** adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 28). [jāle,]*
2. Anuñçün **Jāle** dirlerdi o yāra
   Anı irgürdüginçe Ḥaḳ bahāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 29). [jāle,]*
3. Bilüp bu ḥikmetin **Jāle** Ḫudā'nuñ
   Ḳoyupdur adını Pervāne anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 51). [jāle,]*
4. Sarāy-ı şāha vardı şāh-zāde
   Aña müştāḳdı **Jāle** ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 12). [jāle,]*
5. Dilin bülbül bigi depretdi **Jāle**
   Eyitdi ol gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 97). [jāle,]*
6. Ne işitdiyse andan evvel āḫir
   Şükūfe **Jāle'ye** naḳl itdi bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 24). [jāle'ye, -y, -e]*
7. Oturdı taḫta **Jāle** ḫüsrevāne
   Düşindi şādlıḳ düşdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 7). [jāle,]*
8. Aña bir ḫoş ziyāfet itdi **Jāle**
   İnüp māh oldı tepsi sofra hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 43). [jāle,]*
9. Oturmış mirvaḥa destinde **Jāle**
   Ḳızarmışdı ḥarāretden çü lāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 31). [jāle,]*
10. İrişdi **Jāle'ye** peyk-i mübeşşir
    Didi ḳaldı eşer luṭf-ı müʾessir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 81). [jāle'ye, -y, -e]*

jale dök-: *Çiy dökmek II Gözyaşı dökmek.*

1. İdüp bülbül bigi feryād u nāle
   Gül üzre nergisinden **dökdi jale** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 12). [jale dökdi, -di]*

jāle düş-: *Çiy tanesi düşmek.*

1. Daḫı **düşse** şükūfe içre **jāle**
   Olur bir cism irer cāndan nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 41). [jāle düşse, -se]*

jāle mānend ḳon-: *Çiy tanesi gibi oturmak.*

1. **Ḳonardı** şeb irişse **Jāle mānend**
   Ṣabāḥ olsa göçerdi ol ḫudāvend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 31). [jāle mānend ḳonardı, -ar, -dı]*

jāle-i cemşīd-āyīn: *Cemşit kanunlu Şah Jale.*

1. Bu yaña **Jāle-i Cemşīd-āyīn**
   Olur şād olduġından oldı ġamgīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 1). [jāle-i cemşīd-āyīn,]*

<u>jāleveş:</u> *Çiğ tanesi gibi.*

1. Maḳāmuñ gün bigi olmışken eflāk
   Olupdur şimdi yirüñ **jāleveş** ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 22). [jāleveş,]*

K

kāb kılın-: *Kaba konmak.*

1. **Ḳılındı** resm u ʿādet üzre **kābın**
   Sarāy-ı vuṣlatuñ açmaġa bābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 59). [kābın ḳılındı, -dı]*

kabā: *Elbise, kıyafet.*

1. Eşer yoḳ kendüden ṭurur **ḳabāsı**
   Ḳamu yirlü yirince her libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 11). [ḳabāsı, -sı]*
2. **Ḳabā** dūr oldı çün ol sīm-berden
   Ḫusūf açıldı gūyā kim ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 11). [ḳabā,]*
3. Diridüñ kimse yapışmaz yaḳaya
   Daḳılmasa eger dügme **ḳabaya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 74). [ḳabaya, -y, -a]*

ḳabā ḳo-: *Elbise bırakmak.*

1. Bu ṣaffa ʿākıbet alur ṣafāyı
   Bu ḳıble **ḳomaz** ʿademden **ḳabāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 4). [ḳabāyı ḳomaz, -maz]*

kabā ol-: *Elbise olmak II Parçalanmak.*

1. Şu kim itdi temāşā ol libāsı
   Ḳabā oldı anuñ kibri ḳabası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 16). [ḳabā oldı, -dı]*

kabāhat: *Suç, kusur.*

1. Başında tāc idi anuñ ḥabāşet
   Ḳaba olmışdı egninde **ḳabāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 4). [ḳabāḥat,]*

ḳabāḥat ol-: *Kabahat hâline gelmek.*

1. Anuñ ḥaṭṭına rīk **olmış ḳabāḥat**
   Bulınmaz anda bir ḥarf-i melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 9). [ḳabāḥat olmış, -mış]*

kabāḥat vir-: *Çirkinleştirmek.*

1. O Şemʿi çerb idüp **virdi ḳabāḥat**
   Bozıldı cān virilen ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 29). [ḳabāḥat virdi, -di]*

kaʿbe: *Bütün Müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina, beytullah.*

1. O yüzi **Kaʿbe'ye** hep ḳıldı secde
   Ḳamusı geldi ol ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 33). [kaʿbe'ye, -ye]*
2. Ḳamu müʾmin gelüp bir yire düpdüz
   Ṭurup dururdı gūyā **Kaʿbe'ye** yüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 12). [kaʿbe'ye, -y, -e]*

kaʿbe yüzlü: *Yüzü Kabe gibi olan.*

1. O **Ḳaʿbe yüzlüden** sürüp ṣafālar
   Ḳamusı saʿy ile itdi duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 19). [ḳaʿbe yüzlüden, -den]*

kaʿbetu'llāh: *Bütün Müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina, beytullah.*

1. Ḳarār itmişdür anda **Kaʿbetu'llāh**
   Ṭavāf eyler tecellī anı her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 87). [kaʿbetu'llāh,]*
2. Siyāha oldı mustaġraḳ ḳamu māh
   Siyehler geydi gūyā **Kaʿbetu'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 114). [kaʿbetu'llāh, -di]*

kābil degül: *Uygun, elverişli değil.*

1. Nite kim būy-ı müşk olʿışḳa māʾil
   Görürler kim **degüldür** żabṭ **ḳābil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 130). [ḳābil degüldür, -dür]*

ḳābil ol-: *Uygun olmak.*

1. Eger mirʾāt **olmaz ise ḳābil**
   Nice olur cemāl aña muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 5). [ḳābil olmaz ise, -maz, -ise]*
2. Güneş çün kim aña oldı muḳābil
   Ṣızup aḳmaġa yaġı **oldı ḳābil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 24). [ḳābil oldı, -dı]*
3. Açılsa bāb-ı imkān **olsa ḳābil**
   Diyeydük kim yire gök oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 5). [ḳābil olsa, -sa]*

kabiliyyet bul-: *Yapabilmek.*

1. Saray aġyārdan olmasa ḫalvet
   Bulur mı ḳonmaġa şeh **ḳabiliyyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 8). [ḳabiliyyet bulur mı, -ur, -mı]*

kabiliyyet gör-: *Yetenek görmek.*

1. Sezer oġlında idrāk u zakāvet
   Görür ẕātında anuñ **ḳabiliyyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 26). [ḳabiliyyet görür, -ür]*

ḳabir: *Mezar.*

1. Muṣallādur birisi birisi **ḳabr**
   Ṣaḳın ḳılma cihānda kimseye cebr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 13). [ḳabr,]*

ḳabūl bul-: *Onaylanmak.*

1. Ḳoma elden cihān içre uṣūli
   Ḳabūle bulasın tā kim vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 50). [ḳabūle bulasın, -a, -sın]*

kabūl it-: *Rıza göstermek.*

1. Naṣīḥat eyledükce aña Lālā
   Ḳabūl itmezdi sözin dirdi lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 2). [ḳabūl itmezdi, -mez, -di]*
2. **Ḳabūl itdi** ol bedr ayuñ sözin şāh
   Ḫaberdār olmadı kim oldı güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 43). [ḳabūl itdi, -di]*
3. **Ḳabūl itdi** görüp Pervāne maʿḳūl
   Turāb-ı ḫuşk gūyā ābı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 75). [ḳabūl itdi, -di]*

ḳaç-: *(Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

1. Āteş-i āh-ı derūnum ṭaşlara teʾsīr ider
   Ḳaçuñ ey yārān-ı müşfik reh-güẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 8). [ḳaçuñ, -uñ]*
2. O murġ-ı ābı çün bāl u per açdı
   Şu üzre esb-i tāzi bigi **ḳaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 26). [ḳaçdı, -dı]*

kaçan kim: *Ne zaman ki.*

1. **Kaçan kim** leşkerin cemʿ ide ol şāh
   Ġazālar ḳılmaġıçün gözleye rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 57). [kaçan kim,]*
2. **Kaçan kim** olsa bir üstāda dem-sāz
   Çıḳar her bir ḳılından bir ḫoş āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 17). [kaçan kim,]*
3. **Ḳaçan kim** çenge çengi çeng ururdı
   Rebāb anı görüp öte ṭuturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 1). [ḳaçan kim,]*
4. **Ḳaçan kim** atdan uşansa ol şāh
   Felek üzre suvār olmış yeñi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 31). [ḳaçan kim,]*

kaçmaġa rāh bul-: *Kaçmak için yol bulmak.*

1. Egerçi itdi yüz biñ ḥīle rübāh
   Bulımadı **bulardan ḳaçmaġa rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 36). [ḳaçmaġa rāh bulımadı, -ın, -ma, -dı]*

kaçup kurtulmalı ol-: *Kaçıp kurtulmaya çalışmak.*

1. **Ḳaçup ḳurtulmalı olmışken** uş uş
   Següñ aġzına girdi geldi hergūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 45). [ḳaçup ḳurtulmalı olmışken, -mış, -ken]*

kadar: *"Kadar" edatı.*

1. Hey ne ṭatlu yār imişsin acılıḳlar görme sen
   Görmedüm ʿālemde ben bir sen **ḳadar** şīrīn-kelām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 4). [ḳadar,]*

kaddi buñal-: *Boynu bükülmek.*

1. Nihālüñ bāddan **ḳaddi buñalmış**
   Çiçekler gülşene yüñ yüñ dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 15). [ḳaddi buñalmış, -mış]*

kadd-i dildār: *Sevgilinin boyu.*

1. Dikilmiş yanına ṣaf ṣaf sifīdār
   Ṣanasın her biri bir **ḳadd-i dildār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 30). [ḳadd-i dildār,]*

kadd-i ser-firāz: *Benzerlerinden üstün olan boy.*

1. Şu deñlü yüce yıġmışlar cihāzı
   İrişmiş saḳfa **ḳadd-i ser-firāzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 54). [ḳadd-i ser-firāzı, -ı]*

kadeḥ: *Bardak, küçük bardak, içki bardağı.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn **ḳadeḥ** nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 4). [ḳadeḥ,]*
2. Şikār olur mı bir guncişle ʿAnḳā
   Olur mı bir **ḳadeḥ** deryāya meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 86). [ḳadeḥ,]*
3. **Ḳadeḥ** her ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr
   Ṭolanup nīş urur mānend-i zenbūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 3). [ḳadeḥ,]*
4. Mey ehl-i işretüñ laʿlin semendi
   Ḳadeḥdür anuñ altun sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 54). [ḳadeḥdür, -dür]*
5. Esürmiş mest olmış bir **ḳadeḥden**
   Ṣıġışmaz yire vü göge feraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 29). [ḳadeḥden, -den]*
6. Vefāveş nā-bedīd oldı feraḥlar
   Ḳuruyı ḳaldılar cümle **ḳadehler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 118). [ḳadehler, -ler]*

kader-kudret: *Kader kudretli.*

1. O sulṭān **ḳader-ḳudret** ḳażā-rā
   Revā tedbīrde eylerse daʿvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 49). [ḳader-ḳudret,]*
2. **Ḳader-ḳudret** ḳażā-rā tīr-i tedbīr
   Sikender-salṭanat şāh-ı cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 25). [ḳader-ḳudret,]*

kādī-i eflāk: *Feleklerin kadısı II Utarit.*

1. O virdi **ḳāḍī-i eflāke** fıṭnat
   O virdi peyk-i māha böyle sürʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 55). [ḳāḍī-i eflāke, -e]*

kadīm ü ḥādis: *Eski ve yeni.*

1. Cevāhir ẕātınuñ ḫāṣṣiyetini
   Ḳadīm ü ḥādiṣüñ keyfiyyetini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 34). [ḳadīm ü ḥādiṣüñ, -üñ]*

kadīm u lā-yezāl u bī-bedel: *Ezelî, yok olmayan ve benzersiz (Allah).*

1. **Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-bedeldür**
   Muḳīm u bī-Zevāl u bī-ḫaleldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 37). [ḳadīm u lā-yezāl u bī-bedeldür, -dür]*

<u>ḳadīm u lā-yezāl u bī-zevāl:</u> *Ezelî ve ebedî (Allah).*

1. Söz senüñdür ey **Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-Zevāl**
   İki ḥarfüñden vucūda geldi cümle kāʾināt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 5). [ḳadīm u lā-yezāl u bī-zevāl,]*

<u>ḳadīmī:</u> *Eskiden.*

1. Meger bir ḳulı var idi **ḳadīmī**
   Ḳatında ḫaṣekisi vü nedīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 5). [ḳadīmī,]*

<u>ḳādir:</u> *Her şeye gücü yeten Allah.*

1. Di bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi
   Vire **Ḳādir** saña ḳadr-i ʿaẓīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 12). [ḳādir,]*
2. İmāret itdi ḳaṣr-ı bāġı **Ḳādir**
   Aña olmaḳ diler her kimse nāẓır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 35). [ḳādir,]*

<u>ḳādir ol-:</u> *Gücü yetmek, muktedir olmak.*

1. Cihān pür-ḥūr olursa nāẓır olmaz
   Aña olmaġa māʾil **ḳādir olmaz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 34). [ḳādir olmaz, -maz]*
2. Elinde ol iki māhuñ ʿanāṣır
   Olurdı çār pāre **olsa ḳādir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 10). [ḳādir olurdı, -ur, -dı]*

<u>ḳadr:</u> *Değer, itibar, haysiyet.*

1. Başumuz **ḳadr** ile gün bigi irişdi felege
   Virdi Ḥaḳ ḳadre irişmeklige ḳudret bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 11). [ḳadr,]*
2. Bir şāhdur ki **ḳadrüñ** mülk-i cihāna ṣıġmaz
   Bir şehnişīn olupdur ol şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 17). [ḳadrüñ, -üñ]*
3. Ḥudā bir günüñi biñ itsün ey şāh
   Felekden yüce ḳılsun **ḳadruñ** Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 74). [ḳadruñ, -üñ]*

<u>ḳadr bul-:</u> *Değer, itibar, haysiyet bulmak.*

1. **Bulup** ol āftāb-ı çarḫ **ḳadri**
   Aña yir eyledi şevḳ ile ṣadrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 23). [ḳadri bulup, -up]*

<u>ḳadr ol-:</u> *Kadir Gecesi olmak.*

1. N’olaydı ger **olaydı** bu gice **ḳadr**
   Bu burcı idineydi menzil ol bedr *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 61, Mısra 5). [ḳadr olaydı, -a, -y, -dı]*

kadr u berāt: *İtibar ve rütbe. II Kadir ve Berat gecesi.*

1. Ṣanʿatuñ dil-dārınuñ āyinedārı ṣubḥ-ı ʿiyd
   Ḳudretüñ ebkārınuñ zülfindedür **ḳadr u berāt** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 1, Mısra 18). [ḳadr u berāt,]*

kadre ir-: *Kadir gecesine erişmek II Değer görmek, kıymeti bilinmek.*

1. Başumuz ḳadr ile gün bigi irişdi felege
   Virdi Ḥaḳ **ḳadre irişmeklige** ḳudret bu gice *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 9, Mısra 12). [ḳadre irişmeklige, -iş, -mek, -ile]*
2. Hilāliken o meh-rū döndi bedre
   Aḥibbāsı ser-ā-ser **irdi ḳadre** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 45, Mısra 18). [ḳadre irdi, -di]*

kadre iriş-: *Kadir gecesine erişmek II Değer görmek, kıymeti bilinmek.*

1. Hezārān ṣubḥ-ı ʿıyd olsa bu şeb **ḳadrine irişmez**
   Bize bir kām-yāb u kāmkār u kām-rān geldi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 11, Mısra 7). [ḳadrine irişmez, -mez]*

kadri aʿlā: *Yüksek itibarlı.*

1. O dem Pervāne’ye bulışdı Lālā
   Didi ey nüh felekden **ḳadri aʿlā** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 32, Mısra 2). [ḳadri aʿlā,]*

kadr-i ʿazīm vir-: *Büyük değer vermek.*

1. Di bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīmi
   Vire Ḳādir saña **ḳadr-i ʿaẕīmi** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 1, Mısra 12). [ḳadr-i ʿaẕīmi vire, -e]*

kadr-ı bāb: *Kapının kıymeti.*

1. Felek raḫşuñ hilāl olsun rikābuñ
   Semādan yüce olsun **ḳadr-ı bābuñ** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 56, Mısra 14). [ḳadr-ı bābuñ, -uñ]*

kadr-i refiʿ: *Yüce itibar.*

1. Didi ey deyr-i luṭfuñ put-peresti
   Felek **ḳadr-i refiʿüñ** zīr-desti *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 28, Mısra 44). [ḳadr-i refiʿüñ, -üñ]*

kadri yücel-: *Değeri yücelmek.*

1. Olur hem-rāh ol beglerle her gün
   Yücelmiş ḳadri ṭoġmış başına gün *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 150, Mısra 22). [ḳadri yücelmiş, -miş]*

kāf nūn: *Kün, Allah'ın "kün" emriyle bütün varlıkları yaratması.*

1. Kim ol ḥarfuñ biri **kāf u** biri **nūn**
ʿİyān itdi cihānı kendi meknūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 13). [kāf nūn,]*

kafā-dār ol-: *Arkasından gitmek.*

1. Şu deñlü emn buldı mülk nāçār
Ki kebke şāhbāz **oldı ḳafā-dār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 76). [ḳafā-dār oldı, -dı]*

kafes var: *Kafes bulunmakta.*

1. Ve likīn ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār
O nice uçsun öñünde **ḳafes var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 50). [ḳafes var,]*

kāfī ol-: *Yeterli olmak.*

1. Aḳıtdı barmaġından āb-ı şāfī
Ser-ā-ser leşkerine **oldı kāfī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 74). [kāfī oldı, -dı]*

kāfir ol-: *Allah'ı ve dini inkar etmek, kafir olmak.*

1. **Olurdı** geh müselmān gāh **kāfir**
Olurdı gāh pinhān gāh ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 5). [kāfir olurdı, -ur, -dı]*
2. Bu ḥālet kim o sāʿat ẓāhir oldı
Görüp mey-ḫāneciler **kāfir oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 122). [kāfir oldı, -dı]*

kāfūr: *Kafur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam ıtırlı bir madde.*

1. Şaçar **kāfūra** ol müşg-i Ḫıṭā'yı
Per-i Cibrīl yā naḳş itdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 19). [kāfūra, -a]*
2. Yāḫud dökildi **kāfūr** üzre ʿanber
Nigehbān oldı bir genceye ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 27). [kāfūr,]*

kāfūrī: *Kafur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam ıtırlı bir madde.*

1. Mizācın ża ʿīf itmişdi yirüñ ḥār
Yitişdi virdi **kāfūrī** aña kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 12). [kāfūrī,]*

kāfūr-ı huşk: *Kuru kafur II Kağıt.*

1. El urdı ḫāmeye bandurdı müşke
Ḳodı müşg-i teri **kāfūr-ı ḫuşke** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 16). [kāfūr-ı ḫuşke, -e]*
2. Alup minḳarına ol zāġ müşki
Gelüp ter eyledi **kāfūr-ı ḫuşki** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 12). [kāfūr-ı ḫuşki, -i]*

kāğıd: *Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.*

1. Bu **kāġıd** olmasa perr-i semender
   Yanardı hep ol āteşden ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 91). [kāġıd,]*
2. Lebüñ aḥvālini yazarsañ ey şeng
   Kim anuñ **kāġıdı** olsun şeker reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 60). [kāġıdı, -ı]*
3. Yā rengīn bir ṭabaḳ **kāġıda** gūyā
   Ḳonılmış ḫūb u ter pişmani ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 29). [kāġıda, -a]*
4. Ḳalem parmaġ ile ḳıldı işāret
   Ol itdi **kāġıda** ḫāli rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 18). [kāġıda, -a]*

kāġıd düz-: *Kâğıt hazırlamak.*

1. Gözinüñ perdesinden **düzdi kāġıd**
   Getürdi bir nigār-ı sīm-sāʿid *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 9). [kāġıd düzdi, -di]*

kāġıd yazup irsāl eyle-: *Mektup yazıp göndermek.*

1. Eger kim bendeñe **kāġıd yazup irsāl eylerseñ**
   Efendi ġuṣṣa vü ġamdan olur āzād bu çāker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 9). [kāġıd yazup irsāl eylerseñ, -se, -ñ]*

kah kah gül-: *Kahkaha atarak yüksek sesle gülmek.*

1. Ġażabdan aġlariken **güldi ḳah ḳah**
   Didi gördüñ mi bu melʿūna vah vah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 25). [ḳah ḳah güldi, -di]*

kāh kap-: *Saman kapmak.*

1. Eger kim keh-rübā yazsa **ḳapar kāh**
   Güzeller yazsa görenler ider āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 15). [kāh ḳapar, -ar]*

kāha dön-: *Saman çöpüne dönmek, benzemek.*

1. Ḥaşılı bir **kāha döndüm** bilmez oldum kendümi
   Urdı ṣabrum ḫarmanına āh kim nār-ı ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 5). [kāha döndüm, -dü, -m]*

kahkaha: *Yüksek sesle gülme.*

1. Ṣürāḫī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı **ḳahḳaha** ile ṣürāḫīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 10). [ḳahḳaha,]*

kahır: *Keder, acı.*

1. Kim anuñ ḫastasınuñ şerbeti zehr
   Belādur pisteri vü niʿmeti **ḳahr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 12). [ḳahr,]*
2. Eyitdi idelüm cebr ile ṣabrı
   Ḳılalum ḳalbe **ḳahrı** cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 36). [ḳahrı, -ı]*

kahır: *Zorlama.*

1. Ne ḫāne ṭīni **ḳahr** u sengi miḥnet
   Anuñ saḳfı belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 7). [ḳahr,]*

ḳahr eyle-: *Perişan eylemek.*

1. Güneşden bu idi ḫalḳuñ ümīdi
   Gelüp **ḳahr eyledi** diyü sefīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 10). [ḳahr eyledi, -di]*

ḳahr gör-: *Zorluk görmek.*

1. Ṭaġıldı tār u mār oldı ḳamu şehr
   Zamānuñ cünbişinden **gördiler ḳahr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 64). [ḳahr gördiler, -di, -ler]*

ḳahrı yoḳ: *Derdi yok.*

1. Ne şerbet ṣundı bu kim zehri yoḳdur
   Ne lūṭf itdi kim anuñ **ḳahrı yoḳdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 16). [ḳahrı yoḳdur, -dur]*

ḳahrına mazhar: *Gücüne mazhar eden.*

1. Saʿādet ol ider burcına enʿām
   Anuñ **ḳahrına maẓhar** gökde Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 52). [ḳahrına maẓhar,]*

ḳāʾil: *Razı olmuş, boyun eğmiş.*

1. Uçur Pervāne'yi luṭf it bu yaña
   Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser **ḳaʾil** aña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 76). [ḳaʾil,]*

ḳāʾil degül: *Razı değil.*

1. Ẓalām-ı fısḳa dil ġāyetde māʾil
   Degül nūr-ı ṣalāḥa veh ki **ḳāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 10). [ḳāʾil degül,]*

ḳāʾil ol-: *Kabul etmek, razı olmak.*

1. Eger kim ejder-i endişe biñ yıl
   Olursa hikmet-i seyrine **ḳāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 64). [ḳāʾil olursa, -ur, -sa]*
2. Bu söze şāh söyle **oldı ḳāʾil**
   Ki Pervāne ṣanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 11). [ḳāʾil oldı, -dı]*
3. Meger var idi bir naḳḳāş-ı kāmil
   Olurdı Mānī-i Çīn aña **ḳāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 2). [ḳāʾil olurdı, -ur, -dı]*
4. Meger var idi bir remmāl-i kāmil
   Göreydi Dāniyāl **olurdı ḳāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 2). [ḳāʾil olurdı, -ur, -dı]*

kākül: *Alna düşen kısa saç demeti, perçem.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu başında dūdı **kāküldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 6). [kāküldür, -dür]*
2. Kimesne ṭoz ḳoparmazdı meger yil
   Meger **kākül** beklemez kimesne bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 66). [kākül,]*

kākül-i müşgīn-i dil-ber: *Sevgilinin misk kokulu perçemi.*

1. Anuñ ardına düşdi bād-ı şarşar
   Nite kim **kākül-i müşgīn-i dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 108). [kākül-i müşgīn-i dil-ber,]*

kāküline dil baġla-: *Kakülüne gönül bağlamak.*

1. Şunuñ kim kāküline **baġladı dil**
   Aña ḳul olmaġıçün bağladı bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 15). [kāküline dil baġladı, -dı]*

kaḳum geyür-: *Kürk giydirmek.*

1. Görür **ḳaḳum geyürdi** ʿāleme ḳār
   Yalıñ bulındı düşdi ocaġa nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 35). [ḳaḳum geyürdi, -di]*

kal-: *Bulunmak.*

1. Dökilüp berg-i ümīdüm lāleveş baġrumda āh
   Dāġ-ı ḥasretdür **ḳalan** ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 6). [ḳalan, -an]*
2. ʿAhdüñde cümle ḫalḳa bir vechle geldi inṣāf
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāşıḳ **ḳalmadı** hīç ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 26). [ḳalmadı, -ma, -dı]*
3. Yine **ḳalmadı** dil fülkinde lenger
   Hevāya uymaġ oldı işi ekser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 21). [ḳalmadı, -ma, -dı]*
4. Ne ḳılsun devleti **ḳalmadı** yārı
   Ferāğat itdi geldi ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 19). [ḳalmadı, -ma, -dı]*

kal-: *Herhangi bir durumu sürdürmek.*

1. Hevāya aġa ger kūh u eger deşt
   Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 74). [ḳala, -a]*

kalʿa: *Kale.*

1. Bu yir ol āftāba yaraşur burc
   Bu **ḳalʿa** olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 32). [ḳalʿa,]*
2. Meger bir **ḳalʿa** var idi muʿaẓẓam
   Dil-i dil-dardan dīvārı muḥkem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 1). [ḳalʿa,]*
3. Sipihre olmış ol **ḳalʿa** ḥavāle
   Öñinde köpriler beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 15). [ḳalʿa,]*
4. Ele aldı o leşker **ḳalʿa** cengi
   Ḥişāra ṭoplar üşürdi sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 33). [ḳalʿa,]*
5. Bülend-āvāz ile ṭoplar ögindi
   Anuñçün **ḳalʿa** taşlarla dögindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 38). [ḳalʿa,]*

6. Yetişdi devlet ile Şāh Jāle
   Hemān ol **ḳalʿaya** oldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 30). [ḳalʿaya, -y, -a]*
7. Kim ol **ḳalʿayla** ṭop itdi ṣavaşı
   Yıḳıl git ṭurma diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 39). [ḳalʿayla, -y, -la]*
8. Bu yaña **ḳalʿa** içre Şāh Faġfūr
   Yiyüp içmekden oldı ḫastaveş dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 1). [ḳalʿa,]*
9. Yetişdi ṭop diyince geldi niʿmet
   Ceḥīm iken o **ḳalʿa** oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 40). [ḳalʿa,]*
10. Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
    O **ḳalʿa** şādīliḳden güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 46). [ḳalʿa,]*
11. Çü bildi **ḳalʿada** çoġ idi niʿmet
    Hemān çaldurdı ol dem kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 5). [ḳalʿada, -da]*
12. O **ḳalʿa** ṣan ki bir cānsuz bedendür
    Aña endūd-ı keç gūyā kefendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 47). [ḳalʿa,]*

ḳalʿa-i firdevs: *Cennet Kalesi.*

1. Gören ol **ḳalʿa-i Firdevs** ferşi
   Didi gördük bi-ḥamdi'llāh ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 17). [ḳalʿa-i firdevs,]*

ḳalʿa-yı fānūs: *Fanus Kalesi.*

1. Bu keştī bir nice gün uçdı gitdi
   Varup ol **ḳalʿa-yı fānūsa** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 30). [ḳalʿa-yı fānūsa, -a]*

kālā-yı mehābet: *Gösterişli kumaş.*

1. Zer ü devletle **kālā-yı mehābet**
   Anuñ başında tāc egninde ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 3). [kālā-yı mehābet,]*

ḳalʿa-yı şādī: *Mutluluk kalesi.*

1. Ḫarāb olmışdı ḳalbüñ **ḳalʿa-yı şādī** yıḳılmışdı
   ʿİmāret eyledi dil mülkin ol sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 5). [ḳalʿa-yı şādī,]*

ḳalb: *Gönül, yürek.*

1. Göremez mār-ı ġam **ḳalbi** zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya ṣāfī ṣarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 7). [ḳalbi, -i]*
2. Ṭudaġı ol ṣafāda zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi **ḳalbüm** Merve ḥaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 6). [ḳalbüm, -üm]*
3. Ḫarāb olmışdı **ḳalbüñ** ḳalʿa-yı şādī yıḳılmışdı
   ʿİmāret eyledi dil mülkin ol sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 5). [ḳalbüñ, -üñ]*
4. El açup eyledi vāfir duʿālar
   Kim andan **ḳalb** kesb eyler ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 42). [ḳalb,]*
5. Yanup yaḳıldı yatdı nice günler
   Bularuñ **ḳalbine** urdı dögünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 40). [ḳalbine, -i, -n, -e]*
6. Devā derdine anuñ ḫāʾil oldı
   Ġıdaya **ḳalbi** ġāyet māʾil oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 14). [ḳalbi, -i]*

7. Ḥudā **ḳalbüñ** kederden eylesün pāk
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 105). [ḳalbüñ, -üñ]*
8. İdüp pervāz irüp **ḳalbi** ṣafāya
   Ḳonup bir nāfe-i müşg-i Ḫıṭāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 9). [ḳalbi, -i]*
9. Varup aña beni iste pederden
   Ola tā **ḳalbimüz** ṣāfī kederden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 74). [ḳalbimüz, -imüz]*
10. Müdām it ġıll u ġışdan **ḳalbi** ṣāfī
    Heves nārını ursun aña ṣafī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 9). [ḳalbi, -i]*
11. Ziyāde ʿārif ol ʿaḳluñ ḳalīle
    Revān **ḳalbüñde** fikri cevher eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 8). [ḳalbüñde, -üñ, -de]*
12. Kim andan **ḳalbümüz** sürsün ṣafālar
    Ten-i pür-derdüme virsün şifālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 15). [ḳalbümüz, -ümüz]*
13. Ṣafā kesb eyledi **ḳalbi** ziyāde
    Feraḥdan oldı ol ġonce guşāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 11). [ḳalbi, -i]*
14. O söze **ḳalbi** şöyle oldı māʾil
    O gün aḫşam olınca oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 57). [ḳalbi, -i]*
15. Eyitdi idelüm cebr ile ṣabrı
    Ḳılalum **ḳalbe** ḳahrı cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 36). [ḳalbe, -e]*

kalb āyīnesi ṣāf: *Kalbinin aynası temiz.*

1. Cihānda yoḳ mı ṣanduñ ehl-i inṣāf
   Ḥasedden **ḳalbinüñ āyīnesi ṣāf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 8). [ḳalbinüñ āyīnesi ṣāf,]*

kalbi açıl-: *Huzur bulmak.*

1. İşitdi ḫoş ḫaber bād-ı ṣabādan
   Açıldı yelkenüñ **ḳalbi** ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 22). [ḳalbi açıldı, -dı]*

kalb-i aʿdā: *Düşmanın kalbi.*

1. Be-ġayet ehl-i dil peykān-ı tīri
   İdüpdür **ḳalb-i aʿdā** içre yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 48). [ḳalb-i aʿdā,]*
2. Eger kim **ḳalb-i aʿdā** olsa āhen
   Ḳayırma hīç anuñçün ẕerrece sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 75). [ḳalb-i aʿdā,]*

kalb-i ādem: *İnsanın kalbi.*

1. Duʿālar itdi şāha şād u ḫurrem
   Ṣafā kesb eyler andan **ḳalb-i ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 36). [ḳalb-i ādem,]*

ḳalb-i ʿadū: *Düşmanın kalbi.*

1. Yarar **ḳalb-i ʿadūyı** tīġ-ı cebri
   Ṣanasın berḳ-ı lāmiʿ ḫışm-ı ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 21). [ḳalb-i ʿadūyı, -y, -ı]*
2. Ger ursa dest-i ḫışmı tīġ u nīze
   İder **ḳalb-i ʿadūyı** rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 26). [ḳalb-i ʿadūyı, -y, -ı]*

kalb-i ʿāşık: *Âşığın kalbi.*

1. Derūnı **ḳalb-i ʿāşıḳ** bigi pür-ḫūn
   Yanında iki ġarrā serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 5). [ḳalb-i ʿāşıḳ,]*
2. Ġıdāsı **ḳalb-i ʿāşıḳ** bigi āteş
   Virür ḫalḳa ḥarāret dil-rübāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 17). [ḳalb-i ʿāşıḳ,]*
3. Derūnı **ḳalb-i ʿāşıḳ** bigi ṣāfī
   Anuñ bī-ḥad kenārında ḫilāfı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 25). [ḳalb-i ʿāşıḳ,]*

ḳalb-i ġamnākı aç-: *Kederli gönlü açmak.*

1. Tekellüm itse gevherler ṣaçardı
   Kişinüñ **ḳalb-i ġamnākın açardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 6). [ḳalb-i ġamnākın açardı, -ar, -dı]*

ḳalb-i ḥāsid: *Kıskanç kalbi.*

1. Derūnı **ḳalb-i ḥāsid** bigi deycūr
   Günehlü ḫācī bigi görmemiş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 3). [ḳalb-i ḥāsid,]*

ḳalbi ḳarar-: *Yüreği kararmak; acı çekmek; saflığını, inancını yitirmek.*

1. Ve likin keşreti **ḳalbi ḳarardur**
   İder sust ādemi beñzi ṣarardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 45). [ḳalbi ḳarardur, -dı]*

ḳalb-i kerīm: *Cömert kalp.*

1. Naẓar iden dir ol baḥr-ı ʿaẓīme
   Müşābiḥ vüsʿatı **ḳalb-i kerīme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 8). [ḳalb-i kerīme, -e]*

ḳalb-i maḥzūn: *Hüzünlü, kaygılı kalp.*

1. Efendi yazılurdı **ḳalb-i maḥzūn**
   Uçursañ baña mektūb-ı hümāyūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 55). [ḳalb-i maḥzūn,]*

ḳalbi mesrūr ol-: *Gönlü neşelenmek.*

1. Çün ol üstāda Sulṭān virdi destūr
   Ṣafā kesb itdi **ḳalbi oldı mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 18). [ḳalbi mesrūr oldı, -du]*

ḳalbi mirʾātı muṣaffā: *Kalp aynası temiz olan.*

1. Bularuñ öñlerine düşdi Lālā
   Kederden **ḳalbi mirʾātı muṣaffā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 24). [ḳalbi mirʾātı muṣaffā,]*

ḳalb-i müʾmin: *Müslüman'ın kalbi.*

1. Felek yüzine yir yir ser-be-ser heb
   Uyandı **ḳalb-i müʾmin** bigi kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 6). [ḳalb-i müʾmin,]*

kalbi muṣaffā: *Temiz kalpli.*

1. Yine ol māh-ı mirʾāt-ı mücellā
   Ḥased gerdinden ol **ḳalbi muṣaffā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 2). [ḳalbi muṣaffā,]*

kalb-i pür-derd: *Dertli kalp.*

1. Elā ey **ḳalb-i pür-derdüñ** ṭabībi
   Unıtma derd-i fırḳatda ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 51). [ḳalb-i pür-derdüñ, -üñ]*

kalbi pür-envār it-: *Gönlü aydınlatmak.*

1. **İdüpdür** nite kim **ḳalbin pür-envār**
   Kelīmüñ vādī-i Eymen'deki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 13). [ḳalbin pür-envār idüpdür, -üp, -dür]*

ḳalb-i pür-ḫışm: *Hışımlı kalp.*

1. Anı açdurdı şeh gördi ki Dāye
   İrişdi **ḳalb-i pür-ḫışmı** ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 38). [ḳalb-i pür-ḫışmı, -ı]*

kalbi pür-nūr eyle-: *Gönlü aydınlatmak.*

1. Temāşā iden anı ola mesrūr
   Ṣafādan **eylesün** her **ḳalbi pür-nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 12). [ḳalbi pür-nūr eylesün, -sün]*

kalb-i rūşen: *Gönlü aydınlık, anlayışlı kişi.*

1. Ḳudūm-ı mihr ile dehr oldı gülşen
   Ṣanasın ḫoş ḫaberden **ḳalb-i rūşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 4). [ḳalb-i rūşen,]*

kalbi şād ol-: *Gönlü huzur bulmak.*

1. Ṣafā sürdi görüp Dellāle anı
   Sevindi **ḳalbi şād oldı** revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 90). [ḳalbi şād oldı, -dı]*

kalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā : *Kalbi dünyayı gösteren ayna gibi temiz olan kişi.*

1. Gözüñ aç on sekiz biñ ʿālemi gördükce ḥaẓẓ eyle
   Yine bir ḳalbi ṣāf **āyīne-i gītī-nümā geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 10). [ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā]*

kalbi ẓulmet ṭut-: *Kalbi kararmak.*

1. Ḳamu ḫuddām **ḳalbin ṭutdı ẓulmet**
   Ḳapu ḫalḳın ser-ā-ser oldı ḫayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 11). [ḳalbin ẓulmet ṭutdı, -dı]*

kalbinde yir it-: *Gönlünde yer etmek.*

1. Cihānuñ mülkine ṣıġmazken ol mīr
   Anuñ **ḳalbinde itmişdür** yine **yir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 70). [ḳalbinde yir itmişdür, -miş , -dir]*

kalbine ṣafā ṣal-: *Gönlüne ferah vermek.*

1. Ḳulaġına ceres āvāzı geldi
   Ṣafāyı ol ṣadā **ḳalbine ṣaldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 58). [ḳalbine ṣafāyı ṣaldı, -dı]*

kalbini mesrūr it-: *Gönlünü sevince boğmak.*

1. Ḳarañu dilleri pür-nūr itdi
   Cihānuñ **ḳalbini mesrūr itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 6). [ḳalbini mesrūr itdi, -di]*

kalem: *Bir çeşit siyahımsı ve sert kamışın yazı yazmak üzere özel bir biçimde yontulup açılmışı; her çeşit yazı yazan alet, kamış.*

1. **Ḳalem** parmaġ ile ḳıldı işāret
   Ol itdi kāġıda ḥāli rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 17). [ḳalem,]*

kalem: *Kalem II Erkek cinsel organı.*

1. Devāt-ı ḳudrete ḳodı **ḳalem** u
   Yazıldı cāme-ḫˇāba surḫ yazu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 55). [ḳalem,]*

kalender: *Derviş.*

1. Pilav ol şemseler altında ey yār
   Ḳalenderdür başında ṣan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 42). [ḳalenderdür, -dür]*

kalıbına iriş-: *Kalıbına ulaşmak.*

1. Çü buldı imtizācı çār erkān
   İrişdi ḳalıbına cevher-i cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 82). [ḳalıbına irişdi, -di]*

kalīl: *Az.*

1. Ziyāde ʿārif ol ʿaḳluñ **ḳalīle**
   Revān ḳalbüñde fikri cevher eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 7). [ḳalīle, -e]*

kalk-: *Gitmek üzere yerinden ayrılmak.*

1. Ḳapusı ḥalḳına cümle buyurdı
   Didi **ḳalḳuñ** ki geşt idem bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 10). [ḳalḳuñ, -uñ]*

kalk-: *Gitmek üzere yerinden ayrılmak II Erkek cinsel organı aktif hâle gelmek.*

1. Görür **ḳalḳar** şehüñ ṭurmaz ṭoġanı
   Geçürdi aña laʿlin üsküf anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 65). [ḳalḳar, -ar]*

kalḳan: *Eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper.*

1. Ḳılıçlar **ḳalḳanuñ** çarpar yüzini
   Velī ḫavf eyleyüp ḳıpmaz gözini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 41). [ḳalḳanuñ, -uñ]*

ḳamçısı mār: *Kırbacı yılan.*

1. Kim ol bir şīre binmiş **ḳamçısı mār**
   Dökilmişdür yire ṣaru ṣaçı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 3). [ḳamçısı mār,]*

ḳamer: *Ay.*

1. Nice şemʿ āftāb-ı burc-ı maʿnā
   Ḳamer andan żiyā ḳılsun temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 10). [ḳamer,]*
2. Tenini ḳıldı āzāde kemerden
   Giderdi hāle-i bedri **ḳamerden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 6). [ḳamerden, -den]*
3. Ḳabā dūr oldı çün ol sīm-berden
   Ḫusūf açıldı gūyā kim **ḳamerden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 12). [ḳamerden, -den]*
4. Cemālin şems gösterdi seḥerden
   Eser ḳalmadı bir zerre **ḳamerden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 4). [ḳamerden, -den]*
5. Varup atasına ol şeh bulışdı
   Ḳamer Zühre ile gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 18). [ḳamer,]*
6. Nedür ey āftābum bu zevālüñ
   Ḳamer cismüñ hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 50). [ḳamer,]*
7. Ḳamer olduġı sāʿat aña nāẕır
   Çerāġın çerb idüp oldı müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 7). [ḳamer,]*
8. **Ḳamer** bigi yola girdi şitābān
   O hīç eglenmedi mānend-i Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 11). [ḳamer,]*
9. Bir esb-i māh-ı ʿazme bindi Bercīs
   Ḳamer ḫūrşīd ile ḳılmışdı tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 12). [ḳamer,]*

ḳamer: *Ay II Pervâne.*

1. Bir **ḳamer** menzilümüz şöyle müşerref itdi
   Reşk ider döne döne bu ṭoḳuz eyvān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 5). [ḳamer,]*

ḳamer var: *Ay var.*

1. Görürler delv üzre bir **ḳamer var**
   Kim anda ne libās u ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 59). [ḳamer var,]*
2. Serinde her birinüñ tāc-ı zer var
   Ṣanasın servler üzre **ḳamer var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 20). [ḳamer var,]*

ḳamerden serīʿ: *Ay'dan hızlı.*

1. Anuñ seyri **serīʿ idi ḳamerden**
   Geçerdi göz erim ḥiss-i naẓardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 3). [ḳamerden serīʿ idi, -id]*

ḳamer-seyr: *Ay seyirli.*

1. O bir ḳavs-ı ḳuzaḥ-gerden **ḳamer-seyr**
   Öñince berḳ olursa uçamaz ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 3). [ḳamer-seyr,]*

ḳamer-seyr ü kemer-ger: *Ay seyirli ve ay boyunlu.*

1. **Ḳamer-seyr ü kemer-gerden** sutūn-pā
   Zamān-sürʿat zemīn-ṭay rāh-peymā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 9). [ḳamer-seyr ü kemer-gerden, -den]*

ḳamer-ṭalʿat ḳızı var: *Ay yüzlü kızı var.*

1. Kimüñ kim bir **ḳamer-ṭalʿat ḳızı var**
   Nuḥūset menzilinde yılduzı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 29). [ḳamer-ṭalʿat ḳızı var,]*

ḳāmet: *Boy, endam.*

1. Gelür biri biri ile ber-ā-ber
   Ṣanasın **ḳāmet** ile zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 30). [ḳāmet,]*
2. Ḳıyāma gelse bir sāʿat o **ḳāmet**
   Ḳopar iḳlīm-i ḥüsn içre ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 43). [ḳāmet,]*
3. Yā ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur o
   Ve yāḥud **ḳāmet-i dildār-ı meh-rū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 12). [ḳāmet-i dildār-ı meh-rū,]*

ḳāmetini ceng ḳıl-: *Boyuyla savaşmak.*

1. Bular ḳānūn idindiler urup çeng
   ʿAdūnuñ **ḳāmetini ḳılmaġı ceng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 88). [ḳāmetini ceng ḳılmaġı, -maġ, -ı]*

ḳāmıʿ: *Kahreden, yok eden.*

1. Ey devletüñ duʿāsı aḥcār-ı ḳahrı **ḳāmıʿ**
   V'ey himmetüñ hevāsı eşcār-ı luṭfı rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 3). [ḳāmıʿ,]*
2. Gül gibi ẓāhir oldı kim bāġbān-ı ʿadlüñ
   Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi **ḳāmıʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 28). [ḳāmıʿ,]*

kāmil: *Bilgili, üstat, olgun.*

1. Meger var idi bir üstād-ı bennā
   Ziyāde **kāmil** ü bī-miṣl ü dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 2). [kāmil,]*
2. Didi ol **kāmile** Sulṭān geçende
   Benüm bu idi göñlümden geçen de *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 11). [kāmile, -e]*
3. Görenler dir idi **kāmil** gördüm anı
   Miṣālin ṣanmañ anuñ gördi Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 19). [kāmil,]*

kāmil gerek: *Olgun olmalı.*

1. Daḫı sulṭān olan ʿādil gerekdür
   O ṣanʿatda ḳatı **kāmil gerekdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 40). [kāmil gerekdür, -dür]*

kamu: *Bütün, tüm, hepsi.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 4). [ḳamu,]*
2. Güzellerüñ yüregini nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa **ḳamu** ṭaġ u ṭaşı ṣan dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 12). [ḳamu,]*
3. Ḫūrşīd-i viṣālüñ iricek burc-ı vucūda
   ʿĀlem açılup gitdi **ḳamu** leyl-i ḍalālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 8). [ḳamu,]*
4. Māhuñ siperin muʿciz-i tīġuñla felekde
   İtdüñ iki şaḳḳ gördi **ḳamu** ehl-i velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 20). [ḳamu,]*
5. Ẕātī'nüñ idersin **ḳamu** müşkillerini ḥal
   Ṭapuñdan irerse aña ger ʿavn u ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 49). [ḳamu,]*
6. Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler
   Olsun **ḳamu** ʿadūñuñ ey şāh necmi rāciʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 46). [ḳamu,]*
7. Sekiz uçmaḳ ser-ā-ser anda peydā
   Yidi ṭamu **ḳamu** anda hüveydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 84). [ḳamu,]*
8. Naṣūḥuñ tevbe-i maḳbūlı ḥaḳḳı
   Ḳamu ehl-i ṭarīḳat yolı ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 62). [ḳamu,]*
9. Ṣafā geldüñ benüm göñlüm surūrı
   Ḳamu ṣāḥib-naẓarlar gözi nūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 42). [ḳamu,]*
10. İlāhi ʿömrini çoġ eyle anuñ
    Ḳamu aʿdāsını yoġ eyle anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 84). [ḳamu,]*
11. Görüp pervāne olsun anı her çavḳ
    Ḳamu erbāb-ı ʿışḳa virsün ol şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 8). [ḳamu,]*
12. **Ḳamusı** ol işe üşdi dürişdi
    ʿAsel yapmaġa ṣan zenbūr üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 23). [ḳamusı, -sı]*
13. **Ḳamu** atlandı ol raʿnā-civānlar
    Sipihri deldiler yir yir sinānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 19). [ḳamu,]*
14. Eyerlendi **ḳamu** tāzī feresler
    Fiġāna başladı yap yap ceresler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 15). [ḳamu,]*
15. Hep ol şehrüñ kiçi vü ulusı
    Ser-ā-ser ḳarşu çıḳdılar **ḳamusı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 4). [ḳamusı, -sı]*
16. O Ḳaʿbe yüzlüden sürüp şafālar
    Ḳamusı saʿy ile itdi duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 20). [ḳamusı, -sı]*
17. Dehānı ġonce vü sīmīn bileklü
    Ḳamu şehler ḳapusında gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 4). [ḳamu,]*
18. Ḳodı ʿāc üzre ol şeh abnūsı
    Görenler itdi istiḥsān **ḳamusı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 18). [ḳamusı, -s, -ı]*
19. Cihān ferrinden anuñ gülşen oldı
    Ḳamu nergisler andan rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 4). [ḳamu,]*
20. Sipihrüñ zer yataġı yire düşdi
    Görüp anı **ḳamu** encüm gülişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 2). [ḳamu,]*
21. Ḳamu ʿuşşāḳı yaḳduġın nevādan
    Tehī ṣanmañ derūn-ı pür-hevādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 7). [ḳamu,]*
22. Görürler naḳd-ı ʿaḳlı ḫʷāb ḳapdı
    Ḳamu dīde ser-ā-ser ḳapu yapdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 16). [ḳamu,]*
23. **Ḳamu** zerrīn-kemerler nite kim nāy
    Fiġāna başlayup bil didiler vāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 21). [ḳamu,]*
24. Yalıñ yüzlü güzeller yane yane
    Ḳamusı başladı āh u fiġane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 20). [ḳamusı, -sı]*
25. Ḳamu zaḥmet gidüp rāḥat yetişdi
    Ḳamu ʿillet gidüp ṣıḥḥat yetişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 9). [ḳamu,]*

26. Ḳamu zaḥmet gidüp rāḥat yetişdi
Ḳamu ʿillet gidüp ṣıḥḥat yetişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 10). [ḳamu,]*
27. Eṣer yoḳ kendüden ṭurur ḳabāsı
Ḳamu yirlü yirince her libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 12). [ḳamu,]*
28. Çü geldi aña ol ġarrā ġarāʾib
Ḳamu bī-miṣl ü ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 26). [ḳamu,]*
29. Kim anlar işledi kār-ı ʿacāʾib
Ḳamu pür-ʿibret ü cümle ġarāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 20). [ḳamu,]*
30. Nice gün cehd idüp bunlar dürişdi
Ḳamunuñ āḫire kārı irişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 18). [ḳamunuñ, -nuñ]*
31. Ḳurılmış bir güzel maḥbūb meclis
Ḳamunuñ ḫaddi lāle çeşmi nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 36). [ḳamunuñ, -nuñ]*
32. Var idi Şem ile on ḳız muḳarreb
Ḳamusı bī-bedel şehd ü şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 46). [ḳamusı, -sı]*
33. Birisi Nev-bahār u biri Bülbül
Ḳamusınuñ lebi ġonce yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 52). [ḳamusınuñ, -sı, -nuñ]*
34. Ṣafā vaṣfını yazmaġa ser-ā-ser
Ḳamu evtārı bir maḥbūb maṣṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 8). [ḳamu,]*
35. O meclisde ṣürāḥī serv-i sīmīn
Ḳamu zerrīn ḳadeḥler verd-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 8). [ḳamu,]*
36. **Ḳamu** esbāb-ı ʿıyş oldı muheyyā
Yirince her biri maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 37). [ḳamu,]*
37. Büyük küççük **ḳamu** ḫ̔āba ezelden
Dimişler küççük ölüm ulu düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 31). [ḳamu,]*
38. Ṭurup Dāye **ḳamu** miftāḥı buldı
O zindāna ser-ā-ser ḥākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 47). [ḳamu,]*
39. Cihānda her murāduñ ḥāṣıl olsun
Ḳamu maḳṣūd saña vāṣıl olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 46). [ḳamu,]*
40. Eyitdi kim vucūduñ cevherinden
Ḳamu sulṭānlaruñ ser-defterinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 12). [ḳamu,]*
41. **Ḳamu** atınuñ itdi naʿlīni zer
Anı düşdükce tā kim bula iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 35). [ḳamu,]*
42. **Ḳamu** begler aġalar çıḳdı ḳarşu
Görürler kim gelür bir şāh-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 7). [ḳamu,]*
43. **Ḳamū** eflāk ol nāruñ duḫānı
Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 13). [ḳamū,]*
44. Aḳar ṣu bigi aḳdı geldi niʿmet
Ḳamusı pür-melāḥat pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 28). [ḳamusı, -sı]*
45. **Ḳamu** erkān-ı devlet itdi taʿẕīm
İder her biri gökde tīre taʿlīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 19). [ḳamu,]*
46. Kimin maʿṣūḳ kimin itdi ʿāşıḳ
Ḳamusın birbirine ḳıldı lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 56). [ḳamusın, -sın]*
47. Anuñ ḫaṭṭı **ḳamu** ḳara ḫaber
Bulınmaz nūr-ı şādīden eṣerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 3). [ḳamu,]*
48. Ḳamu erbāb-ı devlet cümle ulu
Aña ʿizzetler itdi çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 27). [ḳamu,]*
49. **Ḳamu** yirlü yirine geldi erkān
Sipāhi cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 9). [ḳamu,]*
50. Eyitdiler **ḳamumuz** bī-ḫaberdür
İẕā cā'e'l-ḳaża ʿamiyel-baṣardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 29). [ḳamumuz, -muz]*
51. **Ḳamu** müʾmin gelüp bir yire düpdüz
Ṭurup dururdı gūyā Kaʿbe'ye yüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 11). [ḳamu,]*
52. **Ḳamu** evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḫal
Ṣuʿāʿı çekdi ṣaḥaf dehre cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 3). [ḳamu,]*
53. İki leşker **ḳamu** oldı zirih-pūş
İki deryā ṣanasın eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 11). [ḳamu,]*
54. **Ḳamu** ḳulle ayaġ üstine ṭurmış
Duʿā eyler Ḫudāya el götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 9). [ḳamu,]*

55. Biri birin yimelü oldı bunlar
Ḳamu bay u gedā oldı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 12). [ḳamu,]*
56. Ser-ā-ser ehl-i ḳalʿa ṣād oldı
Ḳamusı ġuṣṣadan āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 36). [ḳamusı, -sı]*
57. **Ḳamusı** mest olup cām-ı feraḥdan
Eṣer ḳalmadı anlarda taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 37). [ḳamusı, -sı]*
58. Yine irse gerek bu ḥasret āḫir
Ḳamudan evvel anı eyle ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 68). [ḳamudan, -dan]*
59. **Ḳamu** ḫuddām ḳalbin ṭutdı ẓulmet
Ḳapu ḫalḳın ser-ā-ser oldı ḫayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 11). [ḳamu,]*
60. Per açdı bir Hümā-yı bāz-heybet
Ḳamu güncişk-i eflāk itdi ġaybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 4). [ḳamu,]*
61. **Ḳamu** uşturla cümle sārbānı
O yüz yük ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 35). [ḳamu,]*
62. Ol on ḫādim ki Faġfūr itdi irsāl
Ḳamu Pervāne'ye ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 38). [ḳamu,]*
63. Dügün esbābın itdiler müheyyā
Ḳamu yirlü yirince ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 18). [ḳamu,]*
64. **Ḳamusı** pür-uṣūl üstād-ı kāmil
Felekler ṭablı āvāzına menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 61). [ḳamusı, -sı]*
65. **Ḳamu** bir ḫoş gümiş ḳandīl uyardı
Münevver itdi ṭāḳ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 5). [ḳamu,]*
66. Ser-ā-ser dāneveş ebyaż bedenler
Ḳamu ol incü dişlü sīm-tenler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 8). [ḳamu,]*
67. Ḳodılar cümle-i ḫ̆ānı simāṭa
Ḳamusın itdiler basṭ ol bisāṭa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 20). [ḳamusın, -sın]*
68. Yine her mehter-i üstād-ı ekmel
Ḳamusı ṭabl kūsa urdılar el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 10). [ḳamusı, -sı]*
69. Ne dürlü āş var ise cihānda
Bişürmişdi **ḳamusın** şāh anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 16). [ḳamusın, -sın]*
70. **Ḳamusı** çatma altunlu firengi
Ṣafaḳda bunlaruñ yoġ idi rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 41). [ḳamusı, -sı]*
71. Bile bindi anuñla cümle ebkār
Ḳamusı serv-ḳadd u lāle-ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 22). [ḳamusı, -sı]*
72. Ḳamu ṭālibleri maṭlūba irgür
Ḳamu ʿāşıḳları maʿşūḳa irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 75). [ḳamu,]*
73. Ḳamu ṭālibleri maṭlūba irgür
Ḳamu ʿāşıḳları maʿşūḳa irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 76). [ḳamu,]*
74. Ḳamu ṭāliblerüñ maṭlūbı sensin
Ḳamu ʿāşıḳlaruñ maḥbūbı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 83). [ḳamu,]*
75. Ḳamu ṭāliblerüñ maṭlūbı sensin
Ḳamu ʿāşıḳlaruñ maḥbūbı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 84). [ḳamu,]*
76. Ḥarāretden **ḳamu** ruḫsār-ı lāle
Dökerdi berg-i gül üstine jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 17). [ḳamu,]*
77. Ruḫ-ı dil-berler olmışdı ḳızıl gül
İderlerdi **ḳamu** ʿuşşāḳı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 22). [ḳamu,]*
78. Ṭaġıldı tār u mār oldı **ḳamu** şehr
Zamānuñ cünbişinden gördiler ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 63). [ḳamu,]*
79. Ser-ā-ser şöyle bilsün kim **ḳamu** nās
Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 101). [ḳamu,]*
80. **Ḳamu** ḫalḳ-ı vilāyet ṭutdı yası
Ser-ā-ser geydiler ḳara libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 109). [ḳamu,]*
81. Siyāha oldı mustaġraḳ **ḳamu** māh
Siyehler geydi gūyā Kaʿbetu'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 113). [ḳamu,]*
82. Yimeden içmeden iller kesildi
Ḳamusı bī-vefādur ʿömri bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 124). [ḳamusı, -sı]*
83. Nesi var ise ser-tā-ser cinānuñ
Ḳamu dīvārına yazılmış anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 38). [ḳamu,]*
84. Vilāyet oldı iḥyā cānı geldi
Ḳamu derd ehlinüñ dermānı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 48). [ḳamu,]*
85. **Ḳamu** ẓālimlere itdi siyāset
Belādan memleket oldı selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 49). [ḳamu,]*
86. Didiler yoluñ açuḳ idüp Allah
Seni ḳılsun **ḳamu** maḳṣūda hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 22). [ḳamu,]*

87. Ḫavātīn idüp anuñla vedāʿı
Dehān açup **ḳamusı** oldı dāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 20). [ḳamusı, -sı]*
88. Gül-āb ile şuladılar ser-ā-ser
Ḳamu her ḫışt-ı ḫuşkı itdiler ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 18). [ḳamu,]*
89. Şehüñ var idi on ġarrā ġulāmı
Ḳamunuñ bī-nazīri vü benāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 8). [ḳamunuñ, -nuñ]*
90. Ol on ḳız k'añmışuz Şemʿe muḳarreb
Ḳamusı şem-ruḫsār u şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 2). [ḳamusı, -sı]*
91. Kim anda ʿayn-ı şādurvān **ḳamu** nūn
Elifler resm olınmış serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 23). [ḳamu,]*
92. Cihān andan ṭolu ol lā-mekāndur
Nişān andan **ḳamu** ol bī-nişāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 48). [ḳamu,]*
93. Bi-ḥaḳḳın mebde-i bünyād-ı ʿālem
Anuñ rūḥı **ḳamusından** mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 100). [ḳamusından, -sı, -n, -dan]*
94. **Ḳamu** rengīn ü ter-taḫrīr eyle
Zebān u ḫāmeden taḳrīr eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 15). [ḳamu,]*
95. **Ḳamu** Pervāneye gönderdi anı
Anuñla egleye tā ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 23). [ḳamu,]*
96. Didi Naccār eyā sulṭān-ı ʿālem
Cihān içre **ḳamudan** ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 56). [ḳamudan, -dan]*
97. O yüzi Kaʿbe'ye hep ḳıldı secde
Ḳamusı geldi ol ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 34). [ḳamusı, -sı]*
98. Bu bezm ehli **ḳamu** sürdi ṣafāyı
Vefāsuz dehrden gördi vefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 37). [ḳamu,]*

ḳamu aḥvāl: *Bütün haller.*

1. Vucūdum cevherinüñ ḳanına ben
Ḳamu aḥvāli taḳrīr itdüm irken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 112). [ḳamu aḥvāli, -i]*

ḳamu aḥvāl rūşen ol-: *Bütün durum belli olmak.*

1. Ṭurup bir nāme yaz ey yüzi gülşen
Ḳamu aḥvālüñ olsun Şemʿe **rūşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 14). [ḳamu aḥvālüñ rūşen olsun, -sun]*

ḳamu ʿālem: *Bütün dünya, herkes.*

1. Çeşme eyledüñ engüştüñi gördi **ḳamu ʿālem**
Dil teşne durur muʿcizüñ ābına be-ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 23). [ḳamu ʿālem,]*
2. Deryā-yı ḍalāletde ḳalurdı **ḳamu ʿālem**
Olmasañ eger bedreḳa necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 9). [ḳamu ʿālem,]*
3. **Ḳamu ʿālem** içinde her ne kim var
Görinür anda hep tekrār tekrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 77). [ḳamu ʿālem,]*
4. Hem aña ʿālem-i kübrā dimişler
Ḳamu ʿālemden ol aʿlā dimişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 76). [ḳamu ʿālemden, -den]*
5. **Ḳamu ʿālem** ol āteşden ṭoludur
Ser-ā-ser cümle ʿālemden uludur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 25). [ḳamu ʿālem,]*

ḳamu beg: *Bütün bey.*

1. Eyitdi ey benüm raʿna vezīrüm
   Ḳamu begler içinde bī-naẕīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 18). [ḳamu begler, -ler]*

ḳamu emir: *Bütün buyruk.*

1. Tek oldı bendeñe fermānum üzre
   Ḳamu emrüñ ser-ā-ser cānum üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 20). [ḳamu emrüñ, -üñ]*

ḳamu gök yaprak: *Bütün gökyüzü ve yapraklar.*

1. Ḳızarmış **ḳamu gök yapraḳ** şafaḳveş
   Ṣanasın Bursa şehrin ṭutmış āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 7). [ḳamu gök yapraḳ,]*

ḳamu halk: *Herkes.*

1. Yā ʿāc üzre ḳodılar ābnūsı
   Anı görmek **ḳamu ḫalḳuñ** umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 30). [ḳamu ḫalḳuñ, -uñ]*
2. **Ḳamu ḫalḳuñ** ḳarārı murġı uçdı
   Ḳılıçlar ḳol ṣalup her ṣaḫṣı ḳoçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 25). [ḳamu ḫalḳuñ, -uñ]*

ḳamu ḫüddām: *Bütün hizmetçiler.*

1. Ṭurup vardı o ḥammāma ol üstād
   Ḳamu ḫüddāmı anuñ ḥurrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 28). [ḳamu ḫüddāmı, -ı]*

ḳamu ʿilmi taʿlīm eyle-: *Bütün ilimleri öğretmek.*

1. **Ḳamu ʿilmi** bu ṭıfla **eyle taʿlīm**
   Saña cān ile ḳıldum bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 7). [ḳamu ʿilmi taʿlīm eyle,]*

ḳamu mahlūḳuñ ḫürmetiçün: *Bütün yaratılmışların hürmeti için.*

1. Süleymān nebīnüñ saṭvetiçün
   Ḳamu maḫlūḳuñ aña **ḫürmetiçün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 80). [ḳamu maḫlūḳuñ ḫürmetiçün,]*

ḳamu ʿuṣṣāk: *Bütün âşıklar.*

1. Yine dem ur belāġat nāyın iñlet
   Ḳamu ʿuṣṣāḳa yüz ṣevḳ ile diñlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 6). [ḳamu ʿuṣṣāḳa, -a]*
2. **Ḳamu ʿuṣṣāḳa** ey sulṭān-ı ʿālem
   Olur dīdārsuz Cennet Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 47). [ḳamu ʿuṣṣāḳa, -a]*

kamu yurd: *Bütün vatan.*

1. Şu deñlü emn buldı kim **ḳamu yurd**
   Gelüp çobanı oldı ḳoyunuñ ḳurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 79). [ḳamu yurd,]*

kamusı ḳarşu çıḳ-: *Hepsi karşılamak.*

1. Kim anlar cümle nergis-çeşm ü gül-rū
   Binüp ata **ḳamusı çıḳdı ḳarşu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 10). [ḳamusı ḳarşu çıḳdı, -dı]*

kām-yāb u kāmkār u kām-rān gel-: *Muradına ermiş kişi gelmek.*

1. Hezārān ṣubḥ-ı ʿıyd olsa bu şeb ḳadrine irişmez
   Bize bir **kām-yāb u kāmkār u kām-rān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 8). [kām-yāb u kāmkār u kām-rān geldi, -di]*

kān: *Damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.*

1. ʿAdūnuñ **ḳanına** tīġı k'ola ġarḳ
   Şafaḳ içre şanasın mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 41). [ḳanına, -ı, -n, -a]*
2. Şu deñlü eyledi ol şükre ḳurbān
   Cihānuñ sengini laʿl eyledi **ḳān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 20). [ḳān,]*
3. Çü düşdi ʿaksi afaḳa o **ḳanun**
   Şafaḳ şandı görenler rengin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 21). [ḳanun, -un]*
4. İdüp şeh-zādeye ʿiʿzāz u ḥürmet
   Geyürdi cismine **ḳan** āl ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 16). [ḳan,]*
5. Ḥaşekler şol ḳadar zaḫm urdı aña
   Ayaġı oldı **ḳanında** mühennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 12). [ḳanında, -ı, -n, -dan]*
6. Bular ṭoldurdılar **kānuña** āẕer
   Bahār irdi açıldı ṣan ki güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 57). [kānuña, -u, -ñ, -a]*
7. Helāk ola diyü ol **ḳandan** anı
   Reginden bir siyāh-rū aldı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 13). [ḳandan, -dan]*
8. Umarum ben de ey şāh-ı yegāne
   Geçe sözüm senüñ yanında **ḳane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 84). [ḳane, -e]*
9. Gelüp ol ġonce keşf itdi dehānı
   Ḳızarmış **ḳanı** vü ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 12). [ḳanı, -ı]*
10. Süreyüm ben bu ḳanlu çeşme anı
    Ola kim maḥv ola bir pāre **ḳanı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 64). [ḳanı, -ı]*
11. Sarāyı ṣaḥnını surḫ itdi **ḳanı**
    Şafaḳ şandı görenler gökde anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 17). [ḳanı, -ı]*
12. Revān oldı o dem **ḳan** nite kim Nīl
    Bulıt yoḳ gökde aldı ʿālemi seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 73). [ḳan,]*
13. ʿAdūlar **ḳanı** içre cümle ḫançer
    Hemān deryā içinde ḫūta beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 53). [ḳanı, -ı]*
14. Buları gördi şeh cūş itdi **ḳanı**
    Feraḥdan cismine sıġmadı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 11). [ḳanı, -ı]*

kān: *Maden.*

1. Ṣafā cevāhirini ister iseñ ey ṭālib
   Kim ol cevāhire **kān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 20). [kān,]*
2. Kef-i luṭfuña ol kān-ı seḫānuñ
   Eger öykünmesi olmasa **kānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 66). [kānuñ, -uñ]*

3. Şu **kān** içre ki oldı laʿl-i rengīn
   Melāḥat gūşın itdi çıḳdı tezyīn *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 11). [kān,]*
4. Vucūdum cevherinüñ **ḳanına** ben
   Ḳamu aḥvāli taḳrīr itdüm irken *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 111). [ḳanına, -ı, -n, -a]*

ḳan al-: *Birinden intikam almak, yapılan bir kötülüğe, yanlışa karşılık vermek.*

1. O bāṭıllar bilürken ḥaḳḳı örter
   Alur ḳanuñ revān yüzine dürter *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 22). [ḳanuñ alur, -ur]*

ḳan al-: *Vücudun herhangi bir yerini hafifçe çizip üzerine boynuz, bardak veya şişe oturtarak kan almak.*

1. Helāk ola diyü ol ḳandan anı
   Reginden bir siyāh-rū **aldı ḳanı** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 14). [ḳanı aldı, -dı]*

ḳan dök-: *Kan dökmek, öldürmek.*

1. Gözlerümüñ yirlere **dökdi** ser-ā-ser **ḳanını**
   Nāme-i dil-berde ṣaflar baġlayup geldi suṭūr *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 9). [ḳanını dökdi, -di]*
2. Kimesne hīç **ḳan dökmezdi** nā-ḫāḳ
   Ṣürāḥīden ḫarābat ehli ancaḳ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 53). [ḳan dökmezdi, -mez, -di]*
3. Kimesne **ḳan döküp** olmazdı ḫūn-pāş
   Meger kim derd-i cāmı mest-i ḳallāş *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 59). [ḳan döküp, -üp]*

ḳan ġark eyle-: *Kana bulamak.*

1. ʿAceb mi cismini **ġarḳ eylese ḳan**
   Ki dil yükrüklügini itdi peykān *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 33). [ḳan ġarḳ eylese, -se]*

ḳan ile ṭol-: *Kan ile dolu hâle gelmek.*

1. Enāruñ dürci laʿl ile pür olmış
   İçi ʿāşıḳ bigi **ḳan ile ṭolmış** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 12). [ḳan ile ṭolmış, -mış]*

ḳan it-: *Kan etmek, kanlar içinde bırakmak.*

1. Yüzi ṣuyıla ṭurmaz tīġ **ider ḳan**
   ʿAdūlar boynına alur ferāvān *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 81). [ḳan ider, -er]*

ḳan iç-: *İnsafsız ve acımasızca birine kötülük yapmak, birine karşı kin ve nefret duymak, kan dökmeye hırsı olmak.*

1. Ġarāʾib ḥāli var ḫalḳ-ı cihānuñ
   İçerler furṣatuñ bulunca **ḳanuñ** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 8). [ḳanuñ içerler, -er, -ler]*
2. O bir ḫūnīdür ey sāḳī **içer** süze süze **ḳanum**
   Helāk itdüñ beni süzme o çeşm-i mest-i bī-bāki *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 7). [ḳanum içer, -er]*

kan kaşan-: *Kan işemek II Korkmak.*

1. Şafaḳ şanmañ görinen surḫı her şām
   Görüp tīġını **ḳan ḳaşandı** Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 10). [ḳan ḳaşandı, -dı]*

kan kayna-: *Kan akmak.*

1. O dem zaḫm-ı ʿadūdan **ḳaynadı ḳan**
   Revān tenevvürden ṣan ḳopdı ṭūfān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 71). [ḳan ḳaynadı, -dı]*

kan mest: *Aşırı sarhoş.*

1. Yaturdı Şemʿ ile Pervāne **ḳan mest**
   Yumışdı ʿaḳl baḥrinden bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 41). [ḳan mest,]*

kan pür it-: *Kan doldurmak.*

1. **Pür itdi** ṣubḥgeh meydānını **ḳan**
   ʿAdūsı boynını urdı firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 5). [ḳan pür itdi, -di]*

kan ṭut-: *Kanın etkisinde kalmak.*

1. Gelüp ol ġonce keşf itdi dehānı
   Ḳızarmış ḳanı vü **ḳan ṭutmış** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 12). [ḳan ṭutmış, -mış]*

kan yut-: *Pek çok sıkıntı, azap, ızdırap çekmek ve bunlara tahammül etmek, dayanmak, katlanmak.*

1. Zamānuñda kimesne **yutmasun ḳan**
   Meger kim laʿl ḳaşlu ḫātem ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 59). [ḳan yutmasun, -ma, -sun]*

kan yutmaz ol-: *Izdırap çekmemek.*

1. Kimesne **yutmaz oldı** kimseden **ḳan**
   Meger kim mey ṣuna ʿuṣṣāḳa cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 55). [ḳan yutmaz oldı, -dı]*

k'añа: *Ki ona.*

1. Bi-ḥaḳḳın server-i ḫūbān Yūsuf
   K'añа itdüñ gül-i ḫüsni tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 88). [k'añа,]*

kana boya-: *Kan içinde bırakmak.*

1. Daḫı bir sīneyi tīġ itmeden şaḳ
   Libāsın **boyamışdı ḳana** sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 16). [ḳana boyamışdı, -mış, -dı]*

kana kana iç-: *Kanıncaya, doyuncaya değin, bol bol, doyasıya içmek.*

1. Pes andan şundı şāh-ı kāmrāna
   Şafālar sürdi **içdi ḳana ḳana** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 2). [ḳana ḳana içdi, -di]*

kana yu-: *Kana boyamak.*

1. Lekedür gördiler cumhūr-ı düşmen
   Yudılar ḳana cümle tīġ u demren *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 62). [ḳana yudılar, -dı, -lar]*

ḳanadı yoḳ: *Kanadı bulunmayan.*

1. **Ḳanadı yoḳ** egerçi nite kim ṭayr
   Ser-ā-ser her maḳāmı ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 19). [ḳanadı yoḳ,]*

kanat: *Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.*

1. Ser-ā-ser her maḳāmı nite kim ṭayr
   ʿAcebdür bir **ḳanad** ile ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 78). [ḳanad,]*

kanaṭ bük-: *Kanat çırpmak, kanatlarını hareket ettirerek ilerlemek II Bir hedefe doğru koşmak.*

1. Derd ü ġuṣṣa altına almışdı ben üftādeyi
   Üstime döndüñ **ḳanaṭ bükdüñ** yetişdüñ çün hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 6). [ḳanaṭ bükdüñ, -dü, -ñ]*
2. Ṭur imdi nāmeler bigi **ḳanat bük**
   Yolı dūr nite kim bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 9). [ḳanat bük,]*
3. **Ḳanat bükdi** o mektūb itdi pervāz
   Gele tā oḳıya ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 113). [ḳanat bükdi, -di]*

kanaṭlan-: *Katlama işi yapılmak II Hoş olmayan bir duruma, güç şartlara dayanmak, tahammül etmek.*

1. **Ḳanaṭlandum** bu şeb gūyā ḳarınca
   Per açdum tā Süleymān'a irince *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 17). [ḳanaṭlandum, -du, -m]*

kand: *Şeker.*

1. Ṣıfāt-ı leyl-i bi-mānenddür bu
   Dem anuñdur düşirme **ḳanddur** bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 16). [ḳanddur, -dür]*
2. İlāhī ḳılma anuñ **ḳandın** eksük
   Vir aña niʿmet-i bī-ḥaddi yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 53). [ḳandın, -ın]*
3. Ḳamu uşturla cümle sārbānı
   O yüz yük **ḳand** kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 36). [ḳand,]*
4. Pür itmiş dehr şeftalüye **ḳandı**
   Anı görenlerüñ aġzı şulandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 15). [ḳandı, -ı]*

kand efşān eyle-: *Şeker saçmak II Konuşmak.*

1. Girüp ḳaṣrına bir ṣūḥ-ı şeker-ḫand
   Tekellüm idüp **efşān eyledi ḳand** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 10). [ḳand efşān eyledi, -di]*

kanda: *Nerede.*

1. Yol azdum baṭdı fülküm mevc-i ḥayret
   İlāhi **ḳandadur** necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 46). [ḳandadur, -dur]*
2. O naẕm-ı şekkerin olursa **ḳanda**
   Kimesne olmasun muḥtāc **ḳanda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 36). [ḳanda,]*
3. Olam tā cust u cū baḥrına ġavvāṣ
   Bilem kim **ḳandadur** ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 56). [ḳandadur, -dur]*

ḳanda olsa: *Nerede olsa.*

1. O naẕm-ı şekkerin **olursa ḳanda**
   Kimesne olmasun muḥtāc ḳanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 35). [ḳanda olursa, -ur, -sa]*

kande: *bk. ḳanda.*

1. Yine evvelki menzilde baḳasın
   Ṭolaşmaḳ **ḳande** ḳaṣr-ı kibriyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 70). [ḳande,]*
2. ʿAceb **ḳande** açıldı ḳanı ol gül
   Yüzin gören olurdı aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 47). [ḳande,]*
3. Ḳapuya geldi bir bī-miṣl bende
   Kelāmı ṭaʿn ider lezzetde **ḳande** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 14). [ḳande,]*
4. Dem-i firḳatde yā Rab hem-demüñ kim
   Ḥarīmüñ **ḳande** maḥremüñ kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 52). [ḳande,]*

kand ez-: *Şeker ezmek, ağzına bal çalmak, birini hoş ve güzel bir sözle oyalamak, birine vaatlerde bulunmak II Etkileyici şiir yazmak.*

1. Tekellümde leṭāfet **ḳandın ezdi**
   O dem bir ṭatlu şīrīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 19). [ḳandın ezdi, -di]*

kandīl-i revāk-ı ṣadaḳāt: *Doğruluk çardağının kandili.*

1. **Ḳandīl-i revāḳ-ı ṣadaḳāt** Ḥażret-i Ṣıddīḳ
   Żıdd-ı şeb-i şek şuʿle-i miṣbāḥ-ı ṣadāḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 39). [ḳandīl-i revāḳ-ı ṣadaḳāt,]*

kandīl-i süreyyā: *Süreyya kandili.*

1. Müzeyyen oldı bu saḳf-ı muʿallā
   Münevver oldı **ḳandīl-i Süreyyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 4). [ḳandīl-i süreyyā,]*

kane kane iç-: *Doya doya, durmaksızın içmek.*

1. Yürürdi şehr içinde yane yane
   İçerdi zehr-i hicri **ḳane ḳane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 6). [ḳane ḳane içerdi, -er, -di]*

ḳanġı gülzāruñ gülisin: *Hangi gül bahçesinin gülüsün.*

1. ʿAceb sen **ḳanġı gülzāruñ gülisin**
   Ne būstānuñ muṭarrā sünbülisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 17). [ḳanġı gülzāruñ gülisin,]*

ḳanı: *Hani.*

1. Külli eczāmı ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 26). [ḳanı,]*
2. İlāhi **ḳanı** ʿavnüñ ṣubḥgāhı
   Görem ben güm-rehüñ ṭoġrı rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 39). [ḳanı,]*
3. Olur bi-bāk meydāna girüp mūş
   Ḳanı ġurbe dir anı eylese nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 16). [ḳanı,]*
4. Eyitdi **ḳanı** ol mihr-i dil-efrūz
   Benüm anuñla olmışdı şebüm rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 43). [ḳanı,]*
5. Nice oldı **ḳanı** ol gönlüm surūrı
   Ki cān anuñla eyledi ḥużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 45). [ḳanı,]*
6. ʿAceb ḳande açıldı **ḳanı** ol gül
   Yüzin gören olurdı aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 47). [ḳanı,]*
7. Taʿaccub eylediler görüp anı
   Eyitdiler bu deñlü kimse **ḳanı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 26). [ḳanı,]*
8. **Ḳanı** o ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā
   Diyüben dögünür muşt ile eyvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 39). [ḳanı,]*
9. Viṣāle irdiler oldı dügünler
   Dügünler idevüz **ḳanı** o günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 32). [ḳanı,]*

ḳanı cūş it-: *Kanı coşmak.*

1. Zemīnüñ mey bigi **cūş itdi ḳanı**
   Görenler lāle ṣandı yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 57). [ḳanı cūş itdi, -di]*

kān-ı kerem: *Kerem, bağış kaynağı.*

1. Mīr-i ʿulemā **kān-ı kerem** Ḥaydar-ı Kerrār
   Maḳbūl-ı Ḫudā ceyş-i nebī Ṣāh-ı Velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 45). [kān-ı kerem,]*

ḳanı ḳurı-: *Bitkin, yorgun, cansız duruma düşmek.*

1. Ṭutıldı her ṣüraḥīnüñ zebānı
   Görüp ʿayyāşlar **ḳurıdı ḳanı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 120). [ḳanı ḳurıdı, -dı]*

kān-ı seḫā: *Cömertlik kaynağı.*

1. Kef-i luṭfuña ol **kān-ı seḫānuñ**
   Eger öykünmesi olmasa kānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 65). [kān-ı seḫānuñ, -nuñ]*

kanına şuşa-: *Öldürme hırsı duymak.*

1. **Şuşasa ḳanına** aʿdā-yı cühhāl
   İçirür tīġı anuñ zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 43). [ḳanına şuşasa, -sa]*

kanını sür-: *Yüzüne kan sürmek.*

1. ʿĀrıż-ı Ẕātī ḥayāsından kızarmasun mı
   Bülbül-i dil-ḫastanuñ **sürdi ḳanını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 14). [ḳanını sürdi, -di]*

kanlu göze (çeşme) sür-: *Kanlı göze değdirmek.*

1. Bu **ḳanlu gözüme sürsem** gerekdür nāmeye luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 5). [ḳanlu gözüme sürsem, -se, -m]*
2. **Süreyüm** ben bu **ḳanlu çeşme** anı
   Ola kim maḥv ola bir pāre ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 63). [ḳanlu çeşme süreyüm, -e -y, -üm]*

kanlu şu: *Kanlı su II Kanlı gözyaşı.*

1. Sirişkümden ṣaḳın bir kīne-cūdur
   Nice merdümler almış **ḳanlu şudur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 70). [ḳanlu şudur, -dur]*

ḳānun: *Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, tırnak adı verilen çalgıçlarla çalınan ince saz çalgısı.*

1. Düzen virüp özine geldi **ḳānun**
   İle naḳş itmegi idindi ḳanun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 5). [ḳānun,]*

kanun idin-: *Adet haline getirmek, sürekli yapmak.*

1. Düzen virüp özine geldi ḳānun
   İle naḳş itmegi **idindi ḳanun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 6). [ḳanun idindi, -di]*
2. Bular **ḳānūn idindiler** urup çeng
   ʿAdūnuñ ḳāmetini ḳılmaġı ceng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 87). [ḳānūn idindiler, -di, -ler]*

kap-: *Ele geçirmek.*

1. Bu ʿömr-i bī-vefānuñ yoḳ ṣebātı
   Ecel peyki **ḳapar** tāc-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 6). [ḳapar, -ar]*

kapıl-: *Etkisinde kalmak.*

1. **Ḳapıldı** pertev-i mihrine ol dem
   Ṣanasın mihre māʾil oldı şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 81). [ḳapıldı, -dı]*
2. Başumdan tāc-ı ʿaḳl ol dem **ḳapıldı**
   Muḥabbet ḫānesi dilde yapıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 5). [ḳapıldı, -dı]*

kaplan kılıklı: *Kaplan tarzında.*

1. O bir **ḳaplan ḳılıḳlı** şīr-heybet
   Görenler didi bu ʿaynı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 5). [ḳaplan ḳılıḳlı,]*

kapu aç-: *Birinin girmesi için kapıyı açmak.*

1. Ṭurup zindāncı geldi **açdı ḳapu**
   Bir altun ṣundı ol zindāncıya u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 33). [ḳapu açdı, -dı]*

kapu aç-: *Birinin girmesi için kapıyı açmak II İlgi göstermek, tabi olmak.*

1. **Ḳapumı açdı** bir dil-dār-ı meh-rū
   Açıldı sūy-ı Ḥaḳ'dan baña ḳapu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 31). [ḳapumı açdı, -dı]*
2. **Ḳapumı açdı** bir dil-dār-ı meh-rū
   Açıldı sūy-ı Ḥaḳ'dan baña ḳapu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 32). [ḳapu açıldı, -ıl, -dı]*

kapu dīvār it-: *Kapı duvar etmek. Kapatmak. II Yanıt vermemek.*

1. **Ḳapusın** ol ḥiṣāruñ **itdi dīvār**
   Görüp ʿāṣıḳları gūyā ki dil-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 25). [ḳapusın dīvār itdi, -di]*

kapu halk: *Tüm halk.*

1. **Ḳapu ḫalḳı** ser-ā-ser oldı āgāh
   Ki şeh-zāde çıḳar ava seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 13). [ḳapu ḫalḳı, -ı]*
2. **Ḳapusı ḫalḳına** cümle buyurdı
   Didi ḳalḳuñ ki geşt idem bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 9). [ḳapusı ḫalḳına, -ı, -n, -a]*
3. **Ḳapunuñ ḫalḳı** atlandı ser-ā-ser
   Gelüp bir yire bu enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 19). [ḳapunuñ ḫalḳı, -ı]*
4. **Ḳapu ḫalḳı** ser-ā-ser oldı āgāh
   Oḳımış ol cemāli muṣḥafı şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 47). [ḳapu ḫalḳı, -ı]*
5. **Ḳapusı ḫalḳı** atlandı ser-ā-ser
   Kevākib anlar u bu māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 21). [ḳapusı ḫalḳı, -ı]*
6. Buyurdı ḳarşu çıḳdılar aña heb
   Ḳapusı ḫalḳı ser-ā-ser müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 20). [ḳapusı ḫalḳı, -ı]*
7. Ḳamu ḫuddām ḳalbin ṭutdı ẓulmet
   Ḳapu ḫalḳın ser-ā-ser oldı ḫayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 12). [ḳapu ḫalḳın, -ın]*
8. Uçur Pervāne'yi luṭf it bu yaña
   Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser ḳaʾil aña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 76). [ḳapu ḫalḳı, -ı]*

kapu kak-: *Kapıyı çalmak.*

1. Çü zindāna irişdi **ḳapu ḳaḳdı**
   O maḥbes içre āvāze bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 31). [ḳapu ḳaḳdı, -dı]*

kapu yap-: *Kabul etmemek, kapı kapatmak, birinin derdine çare olmamak.*

1. Görürler naḳd-ı ʿaḳlı ḫᵛāb ḳapdı
   Ḳamu dīde ser-ā-ser **ḳapu yapdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 16). [ḳapu yapdı, -dı]*

kapudan çık-: *Kapıdan çıkmak; bir yerden ayrılmak.*

1. **Ḳapudan çıḳdı** çün ol alnı Nāhīd
   Ṣanasun maṭlaʿından ṭoġdı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 15). [ḳapudan çıḳdı, -dı]*
2. **Çıḳup** uġrı **ḳapudan** yola girdi
   Göz açup yummadan zindāna irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 29). [ḳapudan çıḳup, -up]*

ḳapusına gel-: *Bir kimsenin hizmetinde bulunmak.*

1. Alup eline raḫş-ı rāh-peymā
   Revān şeh **ḳapusına geldi** Lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 22). [ḳapusına geldi, -di]*

kapusında gereklü: *Eşiğinde gerekli.*

1. Dehānı ġonce vü sīmīn bileklü
   Ḳamu şehler **ḳapusında gereklü** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 4). [ḳapusında gereklü,]*

ḳapuya gel-: *Huzura gelmek, birinin yanına gelmek.*

1. **Ḳapuya geldi** bir bī-miṣl bende
   Kelāmı ṭaʿn ider leẕẕetde ḳande *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 13). [ḳapuya geldi, -di]*
2. **Ḳapuya geldi** bir ḫoş peyk-i çālāk
   Elinde nāmesi var kendü ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 43). [ḳapuya geldi, -di]*

kapuyı geldi aç-: *Kapıyı gelip açmak.*

1. Ṭurup ol dem **ḳapuyı geldi açdı**
   Güneş ṣan ṭoġdı dehre nūr ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 21). [ḳapuyı geldi açdı, -sı]*

kār: *Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak düşen su buharı.*

1. Mizācın ża ʿīf itmişdi yirüñ ḥār
   Yitişdi virdi kāfūrī aña **kār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 12). [kār,]*
2. Görür ḳaḳum geyürdi ʿāleme **ḳār**
   Yalıñ bulındı düşdi ocaġa nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 35). [ḳār,]*

kār: *Fayda, kazanç.*

1. Cihānda dil bugün görsün ki **kārı**
   İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 11). [kārı, -ı]*
2. Yidügüm derd sensiz içdügüm zehr
   Çerāġum nār-ı āh u mūʾnisüm **ḳar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 46). [ḳar,]*

3. Olaruñ ıżṭırāb olmışdı **kārı**
Ne yirdeydi ne gökde yoḳ ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 23). [kārı, -ı]*

ḳaʿr: *Derinlik, dip.*

1. Ruḫından **ḳaʿrı** çāhuñ gülşen oldı
Derūnı gün yüzinden rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 23). [ḳaʿrı, -ı]*

kār degül: *Faydalı değil.*

1. Kimesne olmasun ʿışḳa giriftār
Degüldür degme kimse kārı ol **kār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 66). [kār degüldür, -dür]*

kār idin-: *Kazanç elde etmek, yarar sağlamak.*

1. Temāşā itmesini **kār idindi**
O şekli kendüzine yār idindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 89). [kār idindi, -di]*
2. **İdindi** cengi şemşīr gerçi kim **kār**
ʿAdūnuñ başı üstinde yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 55). [kār idindi, -di]*

kār ol-: *Fayda elde etmek, kazanmak.*

1. Muḥabbet nerdi k'anuñ **ola kārı**
O kimse neylesün naḳd-ı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 63). [kārı ola, -a]*

ḳara ʿaba: *Siyah hırka.*

1. Çıḳardı dehr nūrānī ḳabasın
Bürindi egnine **ḳara ʿabasın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 2). [ḳara ʿabasın, -sın]*

kara deñiz: *Siyah deniz; Karadeniz.*

1. Şuyı ebr-i siyeh **ḳara deñizden**
Alup aḳ yazuyı itdi müzeyyen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 19). [ḳara deñizden, -den]*

kara gözlü: *Gözleri kara.*

1. Kimi şahin baḳışlu **ḳara gözlü**
Kimi keklik sekişlü ṭūṭī sözlü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 23). [ḳara gözlü,]*

kara ḫaber: *Kötü haber.*

1. Anuñ ḫaṭṭı ḳamu **ḳara ḫaber**
Bulınmaz nūr-ı şādīden eşerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 3). [ḳara ḫaber,]*

ḳara ḫilʿat çıḳ-: *Siyah kaftan çıkmak.*

1. Çü **çıḳdı ḳara ḫilʿat** Şemʿ ü şehden
   Bulıt soyıldı gūyā mihr ü mehden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 13). [ḳara ḫilʿat çıḳdı, -dı]*

ḳara kākül: *Siyah kakül.*

1. Gümiş ovası içre bitdi sünbül
   Yā düşdi aḳ ʿiẕāra **ḳara kākül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 22). [ḳara kākül,]*

ḳara kara: *Siyah siyah.*

1. Peleng uġradı beñzer derd-i yāra
   Teninde dāġı bī-ḥad **ḳara ḳara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 32). [ḳara ḳara,]*

ḳara libās: *Siyah giysi.*

1. Ḳamu ḫalḳ-ı vilāyet ṭutdı yası
   Ser-ā-ser geydiler **ḳara libāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 110). [ḳara libāsı, -ı]*
2. Çıḳardı ṣubḥ anuñ geldi yasın
   Teninden ṣoydı ol **ḳara libāsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 4). [ḳara libāsın, -ın]*

ḳara māder: *Kara anne.*

1. Sarāyından çıḳarken şāh-ı ḫāver
   Aḳ oġul ṭoġururken **ḳara māder** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 6). [ḳara māder,]*

ḳara perçemi var: *Siyah perçemi var.*

1. Ḳızarmış beñzi **ḳara perçemi var**
   Yalıñ yüzlü güzel par par yanar nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 55). [ḳara perçemi var,]*

ḳara ṭoprāġ: *Yeryüzü.*

1. Şu deñlü ṣaçdılar başına aḳçe
   Ḳara ṭoprāġı yirüñ oldı aḳçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 44). [ḳara ṭoprāġı, -ı]*

ḳara yasın çıḳar-: *Matemini bitirmek.*

1. **Çıḳardı** cümle ḫalḳuñ **ḳara yasın**
   Geyürdi egnine şenlik libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 11). [ḳara yasın çıḳardı, -dı]*

ḳara yazulı: *Bahtı kara olan.*

1. Nāme ile ben **ḳara yazulıyı** yār oḳımış
   Yazılup göñlüm n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 7). [ḳara yazulıyı, -y, -ı]*

ḳara yüz: *Kara yüz II Kötü taraf.*

1. Yine işbu iki yüzlü zamāne
   Ḳara yüzini ʿarż itdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 2). [ḳara yüzini, -i, -n, -i]*

ḳara zülf: *Siyah zülüf.*

1. **Ḳara zülfin** görüp gitdi ḳarārı
   Bıraḳdı göñline ruḫsār-ı nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 79). [ḳara zülfin, -in]*

karañu dil: *Karanlık gönül.*

1. **Ḳarañu dilleri** ol rūşen eyler
   Cemāl-i dil-rübāyı gülşen eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 7). [ḳarañu dilleri, -ler, -i]*
2. **Ḳarañu dilleri** pür-nūr itdi
   Cihānuñ ḳalbini mesrūr itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 5). [ḳarañu dilleri, -ler, -i]*

karañu giceye kal-: *Karanlık geceye kalmak II Kötü durumda olmak.*

1. Yüküm şīşe İlāhi merkebüm leng
   Ḳarañu giceye ḳaldum yolum seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 38). [ḳarañu giceye ḳaldum, -du, -m]*

karañu göñül: *Karanlık gönül.*

1. Oḳı ol yüzi ve'ş-şemsi yüri var
   Ḳarañu göñlümi ḳılsun pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 12). [ḳarañu göñlümi, -üm, -i]*
2. **Ḳarañu göñlin** anuñ rūşen eyle
   Maḳāmın ol gül ile gülşen eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 67). [ḳarañu göñlin,]*

karañu maḥbes: *Karanlık hapishane.*

1. **Ḳarañu maḥbes** içinde o cānān
   Şanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 57). [ḳarañu maḥbes,]*

karar-: *Işık sönmek, kısılmak veya gücü azalmak.*

1. Yüzini āsmānuñ ḳapladı ebr
   Ḳarardı şan dil-i ʿuşşāḳ-ı bī-ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 20). [ḳarardı, -dı]*

karār bāzını elden uçur-: *İrade doğanını elden uçurmak II İradesini kaçırmak.*

1. O dem Pervāne'yi çün Şemʿ gördi
   Ḳarārı bāzını elden uçurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 8). [ḳarārı bāzını elden uçurdı, -dı]*

karār it-: *Sabit durmak.*

1. Görürsin kim çıḳar yirden buḫārı
   İder rūy-ı hevāda ol **ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 36). [ḳarārı ider, -er]*

2. **Ḳarār itmişdür** anda Kaʿbetu'llāh
   Ṭavāf eyler tecellī anı her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 87). [ḳarār itmişdür, -miş, -dür]*
3. Ol itdi ḥār u yābis ṭabʿ-ı nārı
   Felek altında **ḳıldırdı ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 58). [ḳarārı ḳıldırdı, -dır, -dı]*

karār it-: *Oturmak, yerleşmek.*

1. Bulup bir yirde bir ḫoş sebzezārı
   Olınca ṣubḥgāh **itdi ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 60). [ḳarārı itdi, -di]*
2. Şükūfe'yle olup bir arada cemʿ
   Ḳarār itdi hemān ol ḳaṣrda Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 32). [ḳarār itdi, -di]*
3. **İdüp** dün nışfı olınca **ḳarārı**
   Melaḥāt mülkinüñ ol şehr-i yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 5). [ḳarārı idüp, -üp]*

karār ḳıl-: *Birçok şeyi deneyip birini seçmek.*

1. Uzun günlerde **ḳılmazdı ḳarārı**
   İderdi kūh u ṣaḥrāda ṣikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 33). [ḳarārı ḳılmazdı, -maz, -dı]*
2. Ṭoyınca itdiler av u şikārı
   Gelüp bir yirde **ḳıldılar ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 62). [ḳarārı ḳıldılar, -dı, -lar]*
3. İdüp aḫşama dek av u şikārı
   Otaġında yine **ḳıldı ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 10). [ḳarārı ḳıldı, -dı]*

karār murġı uç-: *İrade kuşu uçmak II İradesi gitmek.*

1. Ḳamu ḫalḳuñ **ḳarārı murġı uçdı**
   Ḳılıçlar ḳol ṣalup her ṣaḫṣı ḳoçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 25). [ḳarārı murġı uçdı, -dı]*

karār u ʿaḳl u ṣabrı al-: *Akıllıca, sabırla karar almak.*

1. Bularuñ nakṣı ḫalḳa eyleyüp āl
   Ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı aldı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 16). [ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı aldı, -ı]*

ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı uġurla-: *Aklı, kararı, sabrı gitmek.*

1. Gözini süzse nergis defʿī cebri
   Uġurladı ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 46). [ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı uġurladı, -dı]*

karār u ʿaḳlı cemʿ ol-: *Sabır ve aklını toplamak.*

1. Bu şiʿri oḳıdı yüz şevḳ ile Şemʿ
   Ḳarār u ʿaḳlı artuḳ **olmadı cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 10). [ḳarār u ʿaḳlı cemʿ olmadı, -ma, -dı]*

karār u ṣabrı al-: *Sabır bırakmamak, tahammül edememek.*

1. **Ḳarār u ṣabrın almış** cümle nāsuñ
   Ruḫ-ı dil-ber bigi ābı kirasuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 17). [ḳarār u ṣabrın almış, -mış]*

karār u ṣabr-ı ʿāşık: *Âşığın sabrı ve kararı.*

1. Dil-i müştāḳ bigi ġaybet itmiş
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 12). [ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ,]*

karār u ṣabr-ı ʿāşıkʿāşık bigi git-: *Âşığın sabrı ve kararı gibi gözden kaybolmak.*

1. Hemān şeh mülk-i Çīne ʿazm itdi
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 28). [ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitdi,]*

karār vir-: *Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak.*

1. Daḫı hem ol dıraḫtuñ berk ü bārı
   Hevāya berkveş **viren ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 12). [ḳarārı viren, -en]*

ḳarāre: *Kararıncaya kadar II Bir seviyeye kadar.*

1. Güneş ol nārdan bir kem-şerāre
   Ḥarāretden yaḳar ḫalḳı **ḳarāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 28). [ḳarāre,]*

ḳarārı cübbesin çeküp çāk it-: *Kendine hâkim olma cübbesini çekip yırtmak.*

1. Aña naḳş itdi luʿbet-bāz-ı eflāk
   Çeküp itdi ḳarārı cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 72). [ḳarārı cübbesin çeküp çāk itdi, -di]*

ḳarārı git-: *Rahat ve huzur kaçmak, sükunet sona ermek.*

1. Ḳara zülfin görüp **gitdi ḳarārı**
   Bıraḳdı göñline ruḥsār-ı nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 79). [ḳarārı gitdi, -di]*
2. **Gidüp** ṭolābveş şāhuñ **ḳarārı**
   Gözinden dökdi yaşı ḳıldı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 27). [ḳarārı gidüp, -üp]*

ḳarārı ḳal-: *Tahammül etmek.*

1. Ṣabāveş **ḳaldı** hergiz **ḳarārı**
   Elinden uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 27). [ḳarārı ḳaldı, -dı]*
2. **Ḳarārı ḳalmayup** göç itdi gitdi
   Varup bir ḫoş ulu ṣaḥrāya yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 7). [ḳarārı ḳalmayup,-ma, -y, -up]*
3. O sāʿat **ḳalmayup** ṭopuñ **ḳarārı**
   Yetişdi sengsār itdi ḥışārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 35). [ḳarārı ḳalmayup, -ma, -y, -up]*

ḳarār-ı naḳd: *İrade parası.*

1. **Ḳarār-ı naḳdini** aldurdı fi'l-ḥāl
   O dem bir ḫoş ṭolu ḳaldurdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 7). [ḳarār-ı naḳdini, -i, -n, -i]*

karārı yile vir-: *Kararı yele vermek.*

1. Ser-ā-ser **yile virmişler ḳarārı**
   Hevā şeh-bāzınuñ olup şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 27). [ḳarārı yile virmişler, -miş, -ler]*

ḳarārı yoḳ: *Sebatın olmaması.*

1. Olaruñ ıżṭırāb olmışdı kārı
   Ne yirdeydi ne gökde **yoḳ ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 24). [ḳarārı yoḳ,]*

karavul çık-: *Gözcü çıkmak.*

1. **Ḳaravullar çıḳup** iki yañadan
   Bu iki cundı ḥıfẓ itdi belādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 31). [ḳaravullar çıḳup, -up]*

ḳaravul it-: *Bekçi yapmak.*

1. Şeh-i maşrıḳdan ol dem ḫavf idüp ol
   Kevākib cundın **idindi ḳaravul** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 6). [ḳaravul idindi, -in, -di]*

kārbān: *Kervan.*

1. Bu resme **kārbān** öñince gitdi
   Varup bir gün o taḫt-ı Çin'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 85). [kārbān,]*
2. Surūr ile derūnı ṭoldı anuñ
   Revān düşdi öñine **kārbānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 68). [kārbānuñ, -uñ]*

kārbāndan ayır-: *Kervandan ayırmak.*

1. Seḥer-bīdārlıḳ yügrükdür andan
   Ayırur yol erini **kārbāndan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 48). [kārbāndan ayırur, -ur]*

kārbānı gerdine ir-: *Kervanın tozuna ulaşmak.*

1. **İremez** ol kibriyānuñ **kārbānı gerdine**
   Ger ḫayāl-i berḳ-sürʿat nice biñ yıl sürse at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 33). [kārbānı gerdine iremez, -e, -mez]*

kardaş: *Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.*

1. Nice **ḳardaşlar** şaldı çü Yūsuf
   Sinānı çāh-ı zaḫma bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 45). [ḳardaşlar, -lar]*

kardaşa kardaşa: *Kardeş kardeşe.*

1. Ser-ā-ser ḳaṣd ider **ḳardaşa ḳardaş**
   Beden olur ḫarāb olmayıcaḳ baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 61). [ḳardaşa ḳardaş,]*

kare ḳare ol-: *Kara kara olmak; kararmak (siyahlaşmak).*

1. Teni düşmekden **oldı ḳare ḳare**
   Eger kim bir kişi çıḳsa şikāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 19). [ḳare ḳare oldı, -dı]*

kār-ı ʿacāʾib işle-: *Tuhaf işler yapmak.*

1. Kim anlar **işledi kār-ı ʿacāʾib**
   Ḳamu pür-ʿibret ü cümle ġarāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 19). [kār-ı ʿacāʾib işledi, -di]*

kārı āḫire iriş-: *Kârı sonlanmak.*

1. Nice gün cehd idüp bunlar dürişdi
   Ḳamunuñ **āḫire kārı irişdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 18). [kārı āḫire irişdi, -di]*

kār-ı ġulġul: *Güzel sesli.*

1. Daḫı hem Ṭūtī vü Ḳumrı vü Bülbül
   Güzel güyendelerdi **kār-ı ġulġul** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 60). [kār-ı ġulġul,]*

kārı ol-: *Kazanç elde etmek, yarar sağlamak.*

1. Muḥabbet nerdinüñ ol zārı olmış
   Ḳarar oturmaġ anuñ **kārı olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 60). [kārı olmış, -mış]*

karīn it-: *Yakın etmek, yaklaştırmak.*

1. Getürdiler bular anı sarāya
   Ḳarīn itdiler ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 22). [ḳarīn itdiler, -di, -ler]*
2. Dimiş yüz luṭf ile ol ḫoş perīye
   Ḳarīn it āfitābı müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 128). [ḳarīn it,]*

karīn ol-: *Yaklaşmak.*

1. Ne dirsin teşne irsün mi zülāle
   Ḳarīn olsun mı bülbül verd-i āle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 22). [ḳarīn olsun mı, -sun, -mı]*

karınca: *Toprağın içinde toplu halde yaşayan ve birçok çeşidi bulunan, zar kanatlı eklem bacaklı böcek türü.*

1. Öñinde ehrimenler bir **ḳarınca**
   Naẓīri yoḳ Süleymān'a varınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 81). [ḳarınca,]*
2. Ḳanaṭlandum bu şeb gūyā **ḳarınca**
   Per açdum tā Süleymān'a irince *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 17). [ḳarınca,]*

karşu: *... için anlamında kullanılan edat.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña **ḳarşu** başında dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 6). [ḳarşu,]*

karşu: *Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi.*

1. Eger resm itse bir maḥbūb-ı ter-gül
   Fiġān eylerdi **ḳarşusında** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 10). [ḳarşusında, -sı, -n, -da]*
2. Görür kim **ḳarşudan** bir bebr geldi
   Hemān şeh tīz-deste tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 49). [ḳarşudan, -dan]*
3. Ḳılur ol ʿārıż-ı cānānı gül gül
   İder ʿuşşāḳı **ḳarşusında** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 12). [ḳarşusında, -sı, -n, -da]*
4. Gülistān ol sarāy ol şekl bir gül
   Ol anuñ oldı **ḳarşusında** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 24). [ḳarşusında, -sı, -n, -da]*

karşu: *"-e doğru" anlamına gelen edat.*

1. Sürerlerdi aña **ḳarşu** ṣafālar
   İderdi ṣan yalıñ yüzlü vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 61). [ḳarşu,]*
2. Ḳoyup ser-cümle ḳullar sīneye kef
   Ayaġın ṭurdı şāha **ḳarşu** ṣaf ṣaf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 10). [ḳarşu,]*

karşu: *Ön, kat, huzur.*

1. Şu kim **ḳarşusına** begler ṭutar ṣaf
   Şükūfe ḳaṣrını itdi müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 7). [ḳarşusına, -sı, -n, -a]*

karşu: *Yüzünü bir şeye veya bir yere doğru çevirerek, yönelmiş olarak.*

1. O şeh-bāz indi aña **ḳarşu** ḳondı
   Biri birine **ḳarşu** şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 11). [ḳarşu,]*
2. O şeh-bāz indi aña **ḳarşu** ḳondı
   Biri birine **ḳarşu** şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 12). [ḳarşu,]*

karşu çık-: *Karşılamak.*

1. Hep ol şehrüñ kiçi vü ulusı
   Ser-ā-ser **ḳarşu çıḳdılar** ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 4). [ḳarşu çıḳdılar, -dı, -lar]*
2. Ḳamu begler aġalar **çıḳdı ḳarşu**
   Görürler kim gelür bir şāh-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 7). [ḳarşu çıḳdı, -dı]*
3. Buyurdı **ḳarşu çıḳdılar** aña heb
   Ḳapusı ḫalḳı ser-ā-ser müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 19). [ḳarşu çıḳdılar, -dı, -lar]*

4. Ḳamu erbāb-ı devlet cümle ulu
   Aña ʿizzetler itdi **çıḳdı ḳarşu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 28). [ḳarşu çıḳdı, -dı]*
5. Ḫaberler gönderüp emr itdi ol ḫān
   Çıḳa ḳarşu ḫevātīn u vezīrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 22). [ḳarşu çıḳa, -a]*
6. Ser-ā-ser cümle begler **çıḳdı ḳarşu**
   Görürler geldi bir şāh-ı melek-ḫū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 1). [ḳarşu çıḳdı, -dı]*
7. O māha **çıḳdı ḳarşu** cümle ḫatun
   Bilür dil almaġa her biri efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 7). [ḳarşu çıḳdı, -dı]*

karşu dur-: *Direnmek, dayanmak II Karşılamak.*

1. Buyurdı pādşāh begler aġalar
   Seḥer şeh-zādeye **ḳarşu duralar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 46). [ḳarşu duralar, -a, -lar]*

karşu git-: *Karşılamak, birini karşılamaya gitmek.*

1. Bular **ḳarşu giderken** şāha nā-gāh
   Görürler ḳarşudan berḳ urdı bir māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 25). [ḳarşu giderken, -er, -ken]*
2. O sāʿat **ḳarşu gitdiler** o şāha
   Kevākib bulışa yaʿni ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 21). [ḳarşu gitdiler, -di, -ler]*

karşu ko-: *Karşı oturmak.*

1. Bir altun kürsi **ḳodı** aña **ḳarşu**
   Anuñ ol gerden-i sīmīnüñ u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 87). [ḳarşu ḳodı, -dı]*

karşu tur-: *Karşılamak, karşısında durmak.*

1. Geçüp ḳaṣrına ol ṣadruñ oturdı
   Şükūfe ʿizzetiyle **ḳarşu ṭurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 14). [ḳarşu ṭurdı, -dı]*
2. ʿAceb ben bir daḫı yüzüñ görem mi
   Saña el ḳavşurup **ḳarşu ṭuram mı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 94). [ḳarşu ṭuram mı, -am]*
3. Çerāġa **ḳarşu ṭurdı** itdi efşān
   Gümişden lüle ṣu dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 17). [ḳarşu ṭurdı, -dı]*
4. İkisi geçdi bir yire oturdı
   Ser-ā-ser cümle begler **ḳarşu turdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 26). [ḳarşu turdı, -dı]*
5. Biri birine **ḳarşu ṭurdı** ṣaflar
   Mübārizler kemāna urdı kefler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 19). [ḳarşu ṭurdı, -dı]*

karşu üfle-: *Karşı üflemek II İnsafsızca üfleyip söndürmeye çalışmak.*

1. O dem inṣāf ṭūmārın dürerler
   Çerāġ-ı naẓmuña **ḳarşu üflerler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 16). [ḳarşu üflerler, -r, -ler]*

karşu var-: *Karşısına geçmek, karşısında durmak, beklemek.*

1. Buyurdı bunı ol şāh-ı melek-ḫū
   Ḫevātīn ol perīye **vara ḳarşu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 14). [ḳarşu vara, -a]*

karşudan gör-: *Karşıdan görmek II Cepheden görmek.*

1. Bular ḳarşu giderken şāha nā-gāh
   Görürler ḳarşudan berḳ urdı bir māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 26). [ḳarşudan görürler, -ür, -ler]*

kārūn: *İsrailoğulları zamanında zenginliğiyle ün salmış, sonra da malı ile birlikte helak olmuş bir kişi.*

1. O ḳulle göge ʿİsā bigi irmiş
   O ḫendeḳ yire **Ḳārūn** bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 8). [ḳārūn,]*

kaş: *Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.*

1. Ayuñ on dördine döndi cemāli
   Ḳaşı gösterdi bedr üzre hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 100). [ḳaşı, -ı]*
2. Şu kim beñzetse **ḳaşına** kemānı
   Görür ṣāḥib-naẓar kimden kim anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 9). [ḳaşına, -ı, -n, -a]*

kaş kazıt-: *Kaş tıraş ettirmek.*

1. Dimezken **ḳaşların ḳazıtdı** ol yār
   Kimesne gözüñ üstinde ḳaşuñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 9). [ḳaşların ḳazıtdı, -dı]*

kaşağı it-: *Kaşağı yapmak.*

1. Bahāyem ẓahrına şāhuñ yaşağı
   Pelengüñ pençesin **itdi ḳaşağı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 78). [ḳaşağı itdi, -di]*

kaşıd: *Amaç, niyet.*

1. ʿĀşıḳlaruñ ölmege ger var ise **ḳaşduñ**
   Luṭf eyle bu ben bendeñi sulṭānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 3). [ḳaşduñ, -uñ]*
2. Pes andan gördiler düğün yaraġın
   Uyarmaḳ **ḳaşdına** vuṣlat çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 56). [ḳaşdına, -ı, -n, -a]*

kaşd eyle-: *Yönelmekç*

1. Ḳazan **ḳaşd eyle** ʿālemde eyü ad
   İder rūḥın eyü ad ādemüñ şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 13). [ḳaşd eyle,]*
2. Görür Sulṭān Jāle geldi Faġfūr
   Hemān **ḳaşd eyledi** kim ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 14). [ḳaşd eyledi, -di]*
3. Tenüñ kim olmaya içinde cānı
   Köpekler yimege **ḳaşd eyler** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 72). [ḳaşd eyler, -r]*

kaşd it-: *Yönelmek.*

1. Aña **ḳaṣd idicek** aʿdā-yı ḫāʾin
   Olupdur vaḥş u ṭayr ol dem muʿāvin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 79). [ḳaṣd idicek, -ecek]*
2. Hemān **ḳaṣd itdi** ol Cemşīd-miḳdār
   Vire ol gözleri bīmāri tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 25). [ḳaṣd itdi, -di]*
3. Ser-ā-ser **ḳaṣd itdi** kim ʿazīzān
   Dikeler anı mışr-ı cenge sulṭān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 23). [ḳaṣd itdi, -di]*
4. Ser-ā-ser **ḳaṣd ider** ḳardaşa ḳardaş
   Beden olur ḫarāb olmayıcaḳ baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 61). [ḳaṣd ider, -er]*

kaşı hilāl: *Hilal kaşlı.*

1. Görüp **ḳaşı hilālin** bir nigāruñ
   Alup būy-ı gülin bir nev-bahārun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 35). [ḳaşı hilālin, -i, -n]*

kaşı kemān: *Keman kaşlı.*

1. Ve līkin deprenürdi ḫoş nişānı
   Umardı göre ol **ḳaşı kemānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 24). [ḳaşı kemānı, -ı]*
2. Çeküp baġrına ol **ḳaşı kemānı**
   Murādı tīri ḫoş buldı nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 21). [ḳaşı kemānı, -ı]*

kaşı rā: *Ra kaşlı.*

1. Elif ḳāmetlü bir maḥbūb-ı raʿnā
   Kim anuñ ʿaynı ṣād u **ḳaşları rā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 6). [ḳaşları rā,]*

kasīde: *Beyit sayısı 15'den az olmayan, belli bir maksatla ve bilhassa birini veya bir şeyi övmek için aruz vezniyle yazılmış, bütün beyitlerinin ikinci mısrâsı ilk beyitle kāfiyeli manzume.*

1. **Ḳaşīde** buldı çün bunda nihāyet
   Naṣīḥat-gūne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 2, Mısra 1). [ḳaṣīde,]*
2. **Ḳaşīde** buldı çün bunda nihāyet
   Naṣīḥāt-gūne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 97). [ḳaṣīde,]*

kaşına yakın-: *Kaşına sürmek.*

1. **Yaḳındı ḳaşına** bir resme vesme
   Yazılmaz ḫarf-i rā levḥa o resme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 5). [ḳaşına yaḳındı, -dı]*

kaşır: *Saray.*

1. Gözüm nūrı o **ḳaşrı** rūşen itsün
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 27). [ḳaşrı, -i]*
2. Şu deñlü itdi ol **ḳaşrı** münaḳḳaş
   Olımazdı aña Firdevs beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 35). [ḳaşrı, -ı]*
3. Varup atından indi girdi ḳaşra
   O **ḳaşruñ** gelmemişdi miṣli ʿaşra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 16). [ḳaşruñ, -uñ]*
4. Olur göz yumduġı dem ol ser-efrāz
   Çıḳardı **ḳaşrdan** gūyā kim āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 122). [ḳaşrdan, -dan]*

5. Ṭururdı **ḳaṣr** öñinde berk bağlu
   Yüregi āteş-i ʿışḳ ile ṭaġlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 3). [ḳaṣr,]*
6. O sāʿat urdılar boynına zencīr
   Ṭurur **ḳaṣr** içre şimdi nite kim şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 36). [ḳaṣr,]*
7. Görüñ ey ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum
   Bu **ḳaṣr** öñinde durur perr ü bālum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 22). [ḳaṣr,]*
8. Meger rūz-ı ezel naḳḳāş-ı taḳdīr
   O **ḳaṣrı** eylemiş Cennet'de taṣvir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 34). [ḳaṣrı, -ı]*
9. Pes andan aluban Pervāne destūr
   Yine ol **ḳaṣra** uçdı şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 116). [ḳaṣra, -a]*
10. Şu kim ḳarşusına begler ṭutar ṣaf
    Şükūfe **ḳaṣrını** itdi müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 8). [ḳaṣrını, -ı, -n, -ı]*
11. Kim ol luṭf ıssı vü aḫlāḳ cemʿi
    Şüḳūfe **ḳaṣrına** gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 20). [ḳaṣrına, -ı, -n, -a]*
12. Şükūfe'yle olup bir arada cemʿ
    Ḳarār itdi hemān ol **ḳaṣrda** Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 32). [ḳaṣrda, -da]*
13. Çeküp zencīr **ḳaṣra** ʿadl u dādı
    Çıḳar Nūşīnrevānveş yaḫşı adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 41). [ḳaṣra, -a]*
14. Per açdı uçdı Pervāne o **ḳaṣra**
    Deger bir ḥücresi Baġdād u Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 41). [ḳaṣra, -a]*

ḳaṣr ol-: *Saray olmak.*

1. Ne nāzük **ḳaṣr olur** ol ḳaṣr-ı aʿlā
   İdinmiş anı mesken şāh-ı maʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 27). [ḳaṣr olur, -ur]*

ḳaṣra geç-: *Saraya geçmek.*

1. **Geçüp ḳaṣrına** ol ṣadruñ oturdı
   Şükūfe ʿizzetiyle ḳarşu ṭurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 13). [ḳaṣrına geçüp, -üp]*

ḳaṣra gel-: *Saraya gelmek.*

1. **Geleydi ḳaṣruma** bu şeb o cānān
   Bulurdum ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 11). [ḳaṣruma geleydi, -e, -y, -di]*
2. Dönüp ol **ḳaṣra geldi** yine Bercīs
   Maḳām idindi ṣan Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 81). [ḳaṣra geldi, -di]*

ḳaṣra getür-: *Saraya getirmek.*

1. **Getürdük ḳaṣra** illā yoḳ ḳarārı
   Anı zencīre çekdük ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 43). [ḳaṣra getürdük, -dü, -k]*

ḳaṣra gir-: *Saraya girmek.*

1. Varup atından indi **girdi ḳaṣra**
   O ḳaṣruñ gelmemişdi miṣli ʿaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 15). [ḳaṣra girdi, -di]*
2. **Girüp ḳaṣrına** bir ḫādim-i feraḥnāk
   Eyitdi geldi ḫoş peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 27). [ḳaṣrına girüp, -üp]*

3. **Girüp ḳaṣrına** bir ṣūḥ-ı şeker-ḫand
   Tekellüm idüp efşān eyledi ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 9). [ḳaṣrına girüp, -üp]*
4. **Girüp** ol **ḳaṣra** ol şāh oldı rāḥat
   Ṣanasın rūḥ-ı müʾmin buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 37). [ḳaṣra girüp, -üp]*

kaṣra iriş-: *Saraya ulaşmak.*

1. Aḳar ṣu bigi tā **ḳaṣra irişdi** ol lebi kevs̲er
   Feraḥdan çeşme çeşme revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 3). [ḳaṣra irişdi, -di]*

kaṣra yaz-: *Saraya çizmek.*

1. Ṣanāyiʿ rengini cān ile ezdi
   O bikrüñ ṣüretin bu **ḳaṣra yazdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 4). [ḳaṣra yazdı, -dı]*

kaṣrda degül: *Sarayda değil.*

1. Görürler kim **degül ḳaṣrında** ol şāh
   Felek yirinde tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 7). [ḳaṣrında degül,]*

kaṣr-ı aʿlā: *Yüce saray.*

1. Aña emr oldı kim bu **ḳaṣr-ı aʿlā**
   Nuḳūş ile ola maḥbūbu zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 1). [ḳaṣr-ı aʿlā,]*
2. Kemerlerdür anuñ içinde her rā
   Cinānuñ ʿaynıdur ol **ḳaṣr-ı aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 26). [ḳaṣr-ı aʿlā,]*
3. Ne nāzük ḳaṣr olur ol **ḳaṣr-ı aʿlā**
   İdinmiş anı mesken şāh-ı maʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 27). [ḳaṣr-ı aʿlā,]*

kaṣr-ı ʿaṣr: *Zamanın sarayı.*

1. O şāh-ı bī-naẓīri **ḳaṣr-ı ʿaṣruñ**
   Öñine indi murġ ile o ḳaṣruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 25). [ḳaṣr-ı ʿaṣruñ, -uñ]*

kaṣr-ı bāġ: *Bahçedeki köşk.*

1. İmāret itdi **ḳaṣr-ı bāġı** Ḳādir
   Aña olmaḳ diler her kimse nāẓır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 35). [ḳaṣr-ı bāġı, -ı]*

kaṣr-ı belāġat: *Güzel söz sarayı.*

1. Yine yapdum ki bir **ḳaṣr-ı belāġat**
   Anuñ her kūşesi cāy-ı leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 17). [ḳaṣr-ı belāġat,]*

kaṣr-ı bī-kusūr: *Kusursuz saray.*

1. O **ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr** āḫir olıncaḳ
   O yiri oġlına şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 3). [ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr,]*

kaṣr-ı bi-mānend: *Eşsiz saray.*

1. Meger kim mülk-i Çīn'üñ şāhı Faġfūr
   İdüp bir **ḳaṣr-ı bi-mānend** maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 22). [ḳaṣr-ı bi-mānend,]*

kaṣr-ı bī-nazīr yazdur-: *Benzersiz saray çizdirmek.*

1. O naḳḳāşa revāncān ezdürürdi
   O **ḳaṣr-ı bī-nazīri yazdururdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 24). [ḳaṣr-ı bī-nazīri yazdururdı, -ur, -dı]*

kaṣr-ı cennet: *Cennet köşkü.*

1. Şu deñlü itdiler kim şehri ziynet
   Görenler ṣandı anı **ḳaṣr-ı Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 44). [ḳaṣr-ı cennet,]*

kaṣr-ı cism: *Beden sarayı, varlık köşkü.*

1. Felek naḳḳāşa geçdi naḳş u ālı
   Gidüp cān ḳaldı **ḳaṣr-ı cism** ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 6). [ḳaṣr-ı cism,]*

kaṣr-ı dil-şād: *Gönlü hoş eden saray.*

1. Eyitdi şāh eyleñ anda bünyād
   Maḳām-ı cān-fezā vü **ḳaṣr-ı dil-şād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 16). [ḳaṣr-ı dil-şād,]*

ḳaṣr-ı felek: *Felek köşkü.*

1. **Ḳaṣr-ı felek** miṣālüñ bābında oldı ḥācib
   Zerrīn ʿaṣā elinde sulṭān-ı mülk-i rābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 13). [ḳaṣr-ı felek,]*

kaṣr-ı firdevs: *Cennet sarayı.*

1. İçi vü taşı ser-tā-ser münaḳḳaş
   Degüldi **ḳaṣr-ı Firdevs** aña beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 40). [ḳaṣr-ı firdevs,]*

kaṣr-ı hūb yazdur-: *Güzel saray çizdirmek.*

1. Aña ol **ḳaṣr-ı ḫūbı yazdururken**
   Revān ṣūret virüp yazup tururken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 25). [ḳaṣr-ı ḫūbı yazdururken, -ur, -ken]*

kaṣr-ı huld-ferşe iriş-: *Cennet zeminli saraya erişmek.*

1. O ḥūr **irişdi ḳaṣr-ı ḫuld-ferşe**
Duʿā-yı müʾmin irdi ṣan ki ʿarşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 55). [ḳaṣr-ı ḫuld-ferşe irişdi, -di]*

kasr-ı kadr: *İtibarının sarayı.*

1. Felekler **ḳasr-ı ḳadri** nerdubānı
Züḥal bām-ı sarāyı pāsbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 11). [ḳasr-ı ḳadri, -i]*

kaṣr-ı kibriyā: *Büyüklük sarayı II Kâinat.*

1. Yine evvelki menzilde baḳasın
Ṭolaşmaḳ ḳande **ḳaṣr-ı kibriyāsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 70). [ḳaṣr-ı kibriyāsın, -sın]*

kaṣr-ı miʿrac: *Miraç Sarayı.*

1. Ṭoḳuz çarḫ idinüp naʿlınını tāc
Aña oldı nerdübān **ḳaṣr-ı miʿrac** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 32). [ḳaṣr-ı miʿrac,]*

kasr-ı münaḳḳaş: *Süslü saray.*

1. Yine zeyn oldı bu **ḳasr-ı münaḳḳaş**
Şumūʿ-ı encüme urıldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 1). [ḳasr-ı münaḳḳaş,]*

ḳaṣr-ı müzeyyen: *Süslü saray.*

1. Çün ol **ḳaṣr-ı müzeyyen** buldı ṣūret
Virildi ıssına ol dem emānet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 3). [ḳaṣr-ı müzeyyen,]*

ḳaṣr-ı şāh: *Hükümdarın sarayı.*

1. Duḫān ol şeb ele ḳuyruġı aldı
Revān **ḳaṣr-ı şehüñ** yanına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 12). [ḳaṣr-ı şehüñ, -üñ]*
2. Çün itdi emri Pervāne o māha
Mesīḥī daʿvet itdi **ḳaṣr-ı şāha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 20). [ḳaṣr-ı şāha, -a]*
3. Varup ḳondı o sāʿat **ḳaṣr-ı şāha**
Ḫaber geldi ki ol devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 15). [ḳaṣr-ı şāha, -a]*

ḳaṣr-ı şāh gel-: *Padişahın sarayına gelmek.*

1. Hemān Nāṣır ṣabāveş at ṣaldı
Aḳar ṣu bigi **ḳaṣr-ı şāha geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 80). [ḳaṣr-ı şāha geldi, -a]*

ḳaṣr-ı şem: *Şem'in sarayı.*

1. Beni luṭf eyleñ iletüñ **ḳaṣr-ı Şemʿe**
Görem nūr-ı ruḫından tā kim lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 19). [ḳaṣr-ı şemʿe, -e]*

2. Bular bir iki dem çün uçdı gitdi
   Varup ḳuş bigi **ḳaṣr-ı Şemʿe** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 24). [ḳaṣr-ı şemʿe, -e]*
3. Alup Dellāle ol mektūbı gitdi
   O sāʿat vardı **ḳaṣr-ı Şemʿe** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 18). [ḳaṣr-ı şemʿe, -e]*
4. Ser-ā-ser **ḳasr-ı Şemʿi** itdiler pāk
   İçinde ẕerre deñlü ḳalmadı ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 15). [ḳasr-ı şemʿi, -i]*

kaṣr-ı zücāc: *Sırça saray.*

1. Münaḳḳaş eyleyüp **ḳaṣr-ı zücācı**
   Ḳodı māh-ı münīre taḫt u tācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 3). [ḳaṣr-ı zücācı, -ı]*
2. Daḫı feṭḥ itdi bir **ḳaṣr-ı zücācı**
   Alur Firdevs köşkinden ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 11). [ḳaṣr-ı zücācı, -ı]*

kaṣr-ı züḥal: *Zuhal saray.*

1. Ḥaber almaġiçün dīvāna vardı
   Kim ol **ḳaṣr-ı Züḥal** eyvāna vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 18). [ḳaṣr-ı züḥal,]*

kaṣruñ nakṣı: *Sarayın resimleri.*

1. İderken **naḳṣın** ol **ḳaṣruñ** temāşā
   Muṣavver gördi bir taṣvīr-i zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 55). [ḳaṣruñ naḳṣın, -n]*

kaṣruñ ocaġı: *Sarayın ocağı.*

1. Hemān çīn çīn idüp atdı kemendi
   O **ḳaṣruñ ocaġına** ṣaldı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 14). [ḳaṣruñ ocaġına, -n, -a]*

kaṣruñ öñin seyr it-: *Sarayın önünden izlemek.*

1. Çıḳup ol **ḳaṣruñ öñin itdiler seyr**
   Görürler var aġaçdan bir ʿaceb ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 23). [ḳaṣruñ öñin seyr itdiler, -di, -ler]*

kaṣruñ öñine in-: *Sarayın önüne inmek.*

1. O şāh-ı bī-naẓīri ḳaṣr-ı ʿaṣruñ
   Öñine indi murġ ile o **ḳaṣruñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 26). [ḳaṣruñ öñine indi, -di]*

kaṣruñ ruḫāmı: *Sarayın mermeri.*

1. Kim ol **ḳaṣruñ** feṣāḥatdur **ruḫāmı**
   Leṭāfet sırçasından cümle cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 19). [ḳaṣruñ ruḫāmı,]*

kassāb-ı dervīş: *Derviş kasap.*

1. Eger **ḳaṣṣāb-ı dervīş** içse anı
   Ḳoyunı biñ olur bekler çobānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 17). [ḳaṣṣāb-ı dervīş,]*

kasurġa: *Kasırga, tufan, fırtına.*

1. **Ḳasurġa** bigi eylerdi semāʿı
   İderdi rāh ile tozlar vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 71). [ḳasurġa,]*

kasurġa kop-: *Kasırga kopmak.*

1. **Ḳasurġa ḳopsa** toz ṣaru berg
   İrerdi göklere idüp yiri terk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 31). [ḳasurġa ḳopsa, -sa]*

kat: *Huzur, makam, nezd.*

1. Oturmuş Şāh Jāle ḥalvetinde
   Hemān bir bikr-i nāzük var **ḳatında** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 60). [ḳatında, -ı, -n, -da]*
2. Şu deñlü itdiler şīrīn güllācı
   Ḳatında niʿmet-i Firdevs acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 92). [ḳatında, -ı, -n, -da]*
3. Meger bir ḳulı var idi ḳadīmī
   Ḳatında ḫaṣekisi vü nedīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 6). [ḳatında, -ı, -n, -da]*
4. Bu söz Lālā **ḳatında** oldı maḳbūl
   ʿAṭā baḥrine ġarḳ itdi anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 53). [ḳatında, -ı, -n, -da]*
5. Şu kim laʿli **ḳatından** şekker acı
   Getürmiş sukker-i şīrīn gülacı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 37). [ḳatından, -ı, -n, -dan]*

ḳat ḳat: *Katman katman.*

1. Eyitdi eylerüm saña naṣīḥat
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 4). [ḳat ḳat,]*
2. Aña Sulṭān Jāle virdi ḫilʿat
   Gül-i zibā bigi tekrār **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 58). [ḳat ḳat,]*

kat ḳat: *Üst üste.*

1. Nüh felek raḳḳāṣ olupdur ṣavt-ı emrüñden senüñ
   Çarḫa girmişler dönerler döne döne **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 8). [ḳat ḳat,]*
2. Ḫudānuñ birligini eyle iṯbāt
   Aña şāhid getür eflāḳı **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 26). [ḳat ḳat,]*
3. Uçarlar bāl açup anda melekler
   Dönerler ṭurmayup **ḳat ḳat** felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 86). [ḳat ḳat,]*
4. O geldügüñ maḳāma eyle ʿavdet
   Yine anda ṣafā kesb eyle **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 20). [ḳat ḳat,]*
5. Diler **ḳat ḳat** sarāygāhı o müştāḳ
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā āh-ı ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 127). [ḳat ḳat,]*
6. Kişiyi iñledür dün gün muḥabbet
   Felekler bigi döne döne **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 16). [ḳat ḳat,]*
7. Anı iñletdi ol dem kendü yārı
   Felekler bigi **ḳat ḳat** zārı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 16). [ḳat ḳat,]*
8. Aña döne döne **ḳat ḳat** felekler
   Muʿallaḳ döner olmaġa kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 39). [ḳat ḳat,]*
9. Geyürdiler aña bir nice ḫilʿat
   Felekler bigi döne döne **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 16). [ḳat ḳat,]*

10. Baña döne döne cevr idüp eflāk
    İdüp dururdı **ḳat ḳat** yirümi ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 42). [ḳat ḳat,]*
11. Geyürdi ol baña tekrār ḫilʿat
    Nite kim ʿunṣur-ı eflāk **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 86). [ḳat ḳat,]*
12. Getürdiler bir esb-i cust u çālāk
    Anuñ reşkinden iñler **ḳat ḳat** eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 2). [ḳat ḳat,]*
13. Getürdüp dürlü dürlü ḫūb ḫilʿat
    Geyürdiler anuñ egnine **ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 92). [ḳat ḳat,]*

kat kat duʿā: *Üst üste dua.*

1. Gül-i Cennet bigi **ḳat ḳat duʿālar**
   Dem-i ādem bigi bī-ʿad senālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 123). [ḳat ḳat duʿālar,]*

kat kat duʿā yaz-: *Üst üste dua yazmak.*

1. O mektūba **duʿālar yazdı ḳat ḳat**
   Duʿā ile perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 111). [ḳat ḳat duʿālar yazdı, -dı]*

kat kat tur-: *Sıra sıra dizilmek.*

1. Temāşā eyledi dīvān-ı şāhı
   Ṭurur el ḳavşurup **ḳat ḳat** sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 20). [ḳat ḳat ṭurur, -ur]*

katʿā: *Asla.*

1. Şāh-ı ālem olmaġa **ḳatʿa** göñül meyl eylemez
   Cān ile bir ġamzesi şemşīr-i bürrān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 13). [ḳatʿa,]*

katı: *Aşırı derecede, çok fazla.*

1. **Ḳatı** saḫt olma oldıysa yirüñ teng
   Maḳāmı laʿl u yāḳūtuñ olur seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 9). [ḳatı,]*
2. **Ḳatı** ġarrā biçim mahbūb taḳsīm
   İder her kim görürse bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 13). [ḳatı,]*
3. **Ḳatı** dem-beste olmış ol güzel ẕāt
   Dehānına getürdi ṭutdı mirʾāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 27). [ḳatı,]*
4. O kuḫlāsā **ḳatı** geçürdi gözden
   Muraṣṣaʿ yazmış anı bu yüzden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 27). [ḳatı,]*
5. Kemān bigi **ḳatı** saḫt oldı düşmen
   O sāʿat ḳaçdı oḳ bigi bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 95). [ḳatı,]*
6. Daḫı sulṭān olan ʿādil gerekdür
   O ṣanʿatda **ḳatı** kāmil gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 40). [ḳatı,]*

katı cust ol-: *Aşırı derecede hızlı olmak.*

1. Saʿādet kevkebi düşdi o dem sust
   Nuḫūset merkebi **oldı ḳatı cust** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 12). [ḳatı cust oldı, -dı]*

katı incin-: *Çok incinmek, kırılmak.*

1. **Ḳatı incindi** gāyet ḥışma geldi
   Yürek ḳanı ġażabdan çeşme geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 23). [ḳatı incindi, -di]*

katı kattāl aġu: *Pek öldürücü zehir.*

1. Cudālıḳdur **ḳatı ḳattāl aġu**
   Kişiyi günde biñ kez öldürür u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 39). [ḳatı ḳattāl aġu,]*

katı kork-: *Çok korkmak.*

1. **Ḳatı ḳorḳardı** kim geçüp ecel rīv
   Süleymān mülkine ḥākim ola dīv *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 45). [ḳatı ḳorḳardı, -ar, -dı]*

katı müşkil ol-: *Çok zor olmak.*

1. Dil oldı mihr-i ʿışḳı āşnāsı
   Ḳatı müşkil olur göñül belāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 84). [ḳatı müşkil olur, -ur]*
2. **Ḳatı müşkil olur** ḳıtlıḳ belāsı
   Kişinüñ olmasun ol āşnāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 15). [ḳatı müşkil olur, -ur]*

katı pīr ol-: *Çok yaşlanmak.*

1. **Ḳatı pīr oldı** çarḫ eyleñ nevāziş
   Aña ol ḳubbe olsun girde-bāliş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 23). [ḳatı pīr oldı, -dı]*

katı saḫt ol-: *Çok sağlam olmak.*

1. Olar çekdi çevürdi ḫaylī yayı
   Ḳatı saḫt olmasun mı başı ḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 22). [ḳatı saḫt olmasun mı, -ma, -sun, -mı]*
2. Aña beñzetdiler dārü's-selāmı
   Anuñçün **ḳatı saḫt oldı** ruḫāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 42). [ḳatı saḫt oldı, -dı]*

katı saht ol-: *Son derece sertleşmek II Donmak.*

1. Hevā-yı nerm devşirdi o dem raḫt
   Anüñçün **oldılar** ṣular **ḳatı saḫt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 8). [ḳatı saḫt oldılar, -dı, -lar]*

kātib-i dīvān-ı raḥmān: *İlahi divanın yazmanı.*

1. Birisi **kātib-i dīvān-ı Raḥmān**
   Ḥayā ḫūrşidi ẕū'n-nūreyn ʿOs̱mān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 113). [kātib-i dīvān-ı raḥmān,]*

katīfe: *Bir kumaş türü.*

1. Döşedi ayaġına sebz şaḥrā
   Yaşıl nāzük **ḳaṭife** ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 22). [ḳaṭife,]*

ḳātil ol-: *Cana kıymak, katletmek.*

1. Cudālıḳ deñlü hergiz müşkil olmaz
   Cihānda ol ḳadar bir **ḳātil olmaz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 36). [ḳātil olmaz, -maz]*

ḳaṭre: *Damla.*

1. Firāḳ ebri alup ben **ḳaṭreyi** ṣalmışdı ṣaḥrāya
   Bi-ḥamdi'llāh getürdi cūy-ı cẕbeñ yine deryāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 1). [ḳaṭreyi, -y, -i]*
2. İḥaṭa ide mi deryāyı **ḳaṭre**
   Sühā ẓarf ola mı bi'llāh bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 83). [ḳaṭre,]*
3. Görür ḳuvvetlüdür vaṣl-ı şarābı
   Revān ṭamlatdı bir ḳaç **ḳatre** ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 76). [ḳatre,]*
4. Seḥāb-ı hicr irüp deryādan aldı
   Revān ben **ḳaṭreyi** ṣaḥrāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 22). [ḳaṭreyi, -y, -i]*

ḳatre ir-: *Damla ulaşmak.*

1. Cehennem āteşi odum ödünc alurdı sinemden
   Eger kim **irse** bir **ḳatre** bu eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 10). [ḳatre irse, -se]*

ḳaṭre ḳaṭre: *Damla damla.*

1. Yanup yaḳıldı ol Şemʿ durur pāş
   Aḳıtdı **ḳaṭre ḳaṭre** gözleri yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 106). [ḳaṭre ḳaṭre,]*

ḳaṭre-i bārān-ı nisān: *Nisan yağmurunun damlası.*

1. Ki anda **ḳaṭre-i bārān-ı nisān**
   Yapar ḳubbe çeker ḥavlı firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 21). [ḳaṭre-i bārān-ı nisān,]*

ḳaṭre-i bārān-ı nīsān ir-: *Nisan yağmurunun damlası ulaşmak. II Döl ulaşmak.*

1. Ṣedef aġzına Ḥaḳ emr ile ol an
   Çün **irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 78). [ḳaṭre-i bārān-ı nīsān irdi, -di]*

ḳavī: *Güçlü, kuvvetli, sağlam.*

1. Olaruñ göñli hep ḫīle evidür
   Ṣalāha sustdur şerre **ḳavīdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 50). [ḳavīdür, -dür]*
2. Yolında yāruñ ol şāh-ı dil-āvīz
   Ḳavī endīşeden evhāmdan tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 80). [ḳavī,]*

kavışdur-: *Kavuşturmak, kavuşmasını veya kavuşmalarını sağlamak.*

1. Baña her kim **ḳavışdurursa** anı
   Revān idem anuñ yolında cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 21). [ḳavışdurursa, -ur, -sa]*

kavm-i ʿād: *İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'da geçen ve Nuh kavmi gibi Allah'ın gazabına uğrayarak yok olan eski bir Arap kabilesidir.*

1. Bilmedi sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda **kavm-i ʿĀd**
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 21). [kavm-i ʿād,]*

kavs: *Yay burcu.*

1. Esedle **ḳavsdan** burcıyıla māh
   Ana teslīs itmiş ol seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 59). [ḳavsdan, -dan]*
2. O zevraḳdan ḫurūc itdi çün ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın **ḳavsdan** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 38). [ḳavsdan, -dan]*

kavs-ı kuzah: *Gökkuşağı.*

1. Eger seyr itse ol **ḳavs-ı ḳuzaḥ** teng
   Gelür meydān-ı ʿarş u kürs aña teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 3). [ḳavs-ı ḳuzaḥ,]*
2. Gören ol zīn ile dir ol semendi
   Hemān **ḳavs-ı ḳūzaḥdur** sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 14). [ḳavs-ı ḳūzaḥdur, -dur]*
3. O rengīn cāme ḳurtardı taraḥdan
   Gören farḳ itmedi **ḳavs-ı ḳuzaḥdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 96). [ḳavs-ı ḳuzaḥdan, -dan]*

kavs-ı kuzah şan-: *Gökkuşağı zannetmek.*

1. İrişmiş göge bayraḳlar yaşıl āl
   Gören **ḳavs-ı ḳuzaḥ şanurdı** der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 16). [ḳavs-ı ḳuzaḥ şanurdı, -ur, -dı]*

kavs-ı kuzah-gerden: *Gökkuşağı boyunlu.*

1. O bir **ḳavs-ı ḳuzaḥ-gerden** ḳamer-seyr
   Öñince berḳ olursa uçamaz ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 3). [ḳavs-ı ḳuzaḥ-gerden,]*

ḳavs-ı zamān: *Devrin yayı.*

1. O menzilde anuñ **ḳavs-ı zamāne**
   Murādı tīrin irgürdi nişāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 71). [ḳavs-ı zamāne, -e]*

kavs-ı zū'l-karneyn: *Büyük İskender'in yayı.*

1. Revān ḳaṣd itdi mülk-i cenge her cān
Ḳılalar **ḳavs-ı z̲ū'l-ḳarneyni** ḫaḳan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 30). [ḳavs-ı z̲ū'l-ḳarneyni, -i]*

kavuş-: *Bir araya gelmek.*

1. **Ḳavuşdı** Şemʿ ile Pervāne ol an
Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 47). [ḳavuşdı, -dı]*

kaydefa: *MÖ 10. yüzyılda yaşamış bir kadın hükümdar. Sebe Melikesi Belkıs'ın Yemen civarındaki adı.*

1. Bir ulu baḥrı kesdi ṣaldı yek-ser
Ṣanasın **Ḳaydefa** üzre Sikender *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 4). [ḳaydefa,]*

kaydını gör-: *Hazırlamak, hazırlık yapmak, çaresine bakmak, görevini yerine getirmek.*

1. Yoluñ ben **ḳaydını gördüm** müretteb
Suvār olup ol iki ata bir şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 47). [ḳaydını gördüm, -dü, -m]*

kayır-: *İlgilenip korumak, gözetmek; birini başkalarına tercih etmek, arka çıkmak.*

1. Eger kim ḳalb-i aʿdā olsa āhen
Ḳayırma hīç anuñçün z̲errece sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 76). [ḳayırma, -ma]*

ḳażādan ṣaḳla-: *Beladan korumak.*

1. Cihān ṭurduḳça var ol pādşāhum
Ḳażādan ṣaḳlasun z̲ātuñ ilāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 12). [ḳażādan ṣaḳlasun, -sun]*

ḳażādur görini gelmez: *Kaza geliyorum demez, kaza, beklenmedik zamanda, ansızın olur.*

1. Bu sözi cümle-i pīr ü fenā dir
Ḥaz̲er ḳıl **görini gelmez ḳażādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 40). [ḳażādur görini gelmez,]*

kazan-: *Olumlu, iyi bir sonuç elde etmek.*

1. **Ḳazan** ḳaṣd eyle ʿālemde eyü ad
İder rūḥın eyü ad ādemüñ şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 13). [ḳazan,]*

ḳażā-rā: *Tesadüfi olarak.*

1. O sulṭān ḳader-ḳudret **ḳażā-rā**
Revā tedbīrde eylerse daʿvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 49). [ḳażā-rā,]*
2. Ḳader-ḳudret **ḳażā-rā** tīr-i tedbīr
Sikender-salṭanat şāh-ı cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 25). [ḳażā-rā,]*

kažāyı dāfiʿ: *Belayı def eden.*

1. Cānda s̲enā-yı mecdüñ enhār-ı luṭfı fāʾiż
   Dilde duʿā vü ḥamdüñ cümle **ḳażāyı dāfiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 8). [ḳażāyı dāfiʿ,]*

kažāyı görüni gelmez: *Kaza, beklenmedik zamanda, ansızın olur.*

1. Çekenler dest-i devrāndan cefāyı
   Dimişler **görüni gelmez ḳażāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 32). [ḳażāyı görüni gelmez,]*

ḳažā-yı nā-gehān: *Ani bir olay.*

1. İderken seyri çarḫuñ mihr u māhı
   Ḳažā-yı nā-gehān emr-i İlāhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 2). [ḳażā-yı nā-gehān,]*

kazı: *Bir araç kullanarak sil, çıkar!.*

1. Hemān ol taḫtadan ol naḳşı **ḳazı**
   Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 35). [ḳazı,]*

kebāb ol-: *Ateşte veya sıcakta kavrulmak.*

1. Şu deñlü yane yazdı kim o server
   Kebāb olurdı iltince kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 2). [kebāb olurdı, -ur, -dı]*

kebk: *Keklik.*

1. Şu deñlü emn buldı mülk nāçār
   Ki **kebke** şāhbāz oldı ḳafā-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 76). [kebke, -e]*

kebūter: *Güvercin.*

1. Gelüp bām üzre ḳondı bir **kebūter**
   Anuñ mektūbı vardur şöyle beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 17). [kebūter,]*
2. Şu deñlü yane yazdı kim o server
   Kebāb olurdı iltince **kebūter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 2). [kebūter,]*
3. Hevāda bir nefes açsa eger per
   Ola döne döne büryān **kebūter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 26). [kebūter,]*

kebūter ol-: *Güvercin gibi olmak.*

1. Aña döne döne ḳat ḳat felekler
   Muʿallaḳ döner **olmaġa kebūter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 40). [kebūter olmaġa, -maġ, -a]*

keçinüñ rīşinü: *Keçinin sakalı.*

1. Ki ḳurduñ pençesi şöyl'it yasaġı
   Keçinüñ rīşinüñ olsun ṭaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 44). [keçinüñ rīşinüñ, -ñ]*

keder: *Iç sıkıntısı, iç darlığı.*

1. Ḫudā ḳalbüñ **kederden** eylesün pāk
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 105). [kederden, -den]*
2. Bularuñ öñlerine düşdi Lālā
   Kederden ḳalbi mirʾātı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 24). [kederden, -den]*

kederden ṣāfī ol-: *Kederden temizlenmek.*

1. Varup aña beni iste pederden
   Ola tā ḳalbimüz **ṣāfī kederden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 74). [kederden ṣāfī ola, -a]*

kedū ol-: *Kabak olmak; kafatası olmak.*

1. O baḥre yüzmege cism-i ʿadūlar
   Büride başlar **oldı kedūlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 78). [kedūlar oldı, -dı]*

kef kef geç-: *Önemsememek.*

1. Derisine ṣafādan sıġmayup def
   Gögüs ḳaḳup **geçer** bunlara **kef kef** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 18). [kef kef geçer, -er]*

kef ṣaç-: *Köpük saçmak.*

1. Meger kim uştur-ı ser-mest idi ebr
   Kefi ṣaçdı cihāna itmeyüp ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 4). [kefi ṣaçdı, -dı]*

kef ur-: *El çırpmak, alkışla tempo tutmak.*

1. İdüp yüz şevḳ ile mihr ü mehi def
   Melekler **ursun** aña rūz u şeb **kef** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 18). [kef ursun, -sun]*
2. Licām-ı esbe ey meh-rū **urup kef**
   Yetiş gel menzilüm eyle müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 131). [kef urup, -up]*

kef ur-: *Köpüklenmek II Tokat atmak.*

1. Ne burcı itdüñ ey meh sen müşerref
   Ben **urdum** sīneme ḳulzum bigi **kef** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 40). [kef urdum, -du, -m]*

kefen: *Gömülmek için hazırlanan bir müslüman ölüsünün kabre konmak üzere yıkandıktan sonra sarıldığı amerikan bezi, kefin.*

1. O ḳalʿa ṣan ki bir cānsuz bedendür
   Aña endūd-ı keç gūyā **kefendür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 48). [kefendür, -dür]*

keffesin menzil it-: *Kefeye girmek.*

1. **İdüp** bir **keffesin menzil** o bedre
   Ḳodılar bir yaña zer bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 91). [keffesin menzil idüp, -üp]*

keffeye gir-: *Kefeye girmek.*

1. Çü **girdi keffeye** ol şāh-ı ʿādil
   Ṣan oldı burc-ı mīzān māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 93). [keffeye girdi, -di]*

keffeye koy-: *Ele koymak.*

1. **Ḳoyarsa keffeñe** ẓulm ehli dirhem
   Terāzūveş dilüñ meyl itmesün hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 47). [keffeñe ḳoyarsa, -ar, -sa]*

kefi ḫūrşīd: *Eli güneş.*

1. **Kefi ḫūrşīd** u parmaḳlar şuʿāʿı
   Anı gördükde ṣabr eyler vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 67). [kefi ḫūrşīd,]*

kef-i luṭf: *Yardım eli.*

1. **Kef-i luṭfuña** ol kān-ı seḫānuñ
   Eger öykünmesi olmasa kānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 65). [kef-i luṭfuña, -uñ, -a]*

kehkeşān: *Samanyolu.*

1. Ṭabīb-i dehr itdi ḫūb tedbīr
   Kim aña **kehkeşānı** ḳıldı zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 6). [kehkeşānı, -ı]*
2. Ol ata **kehkeşān** çün çekdi tengi
   Ser-ā-ser baġladı naḳş-ı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 5). [kehkeşān,]*
3. Gören ol yirde ol nuḳl ile anı
   Felekde yād iderdi **kehkeşānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 4). [kehkeşānı, -ı]*
4. Aña teng itmekiçün **kehkeşānı**
   Zer-efşān eylemişdi çarḫ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 11). [kehkeşānı, -ı]*

kehribār-ı mihr: *Sevgi kehribarı.*

1. Yetişdür **ḳehribār-ı mihrüñ** ey şāh
   Olam mecẓūbı anuñ ta ki ben gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 33). [ḳehribār-ı mihrüñ, -üñ]*

keh-rübā yaz-: *Kehribar taşı çizmek.*

1. Eger kim **keh-rübā yazsa** ḳapar kāh
   Güzeller yazsa görenler ider āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 15). [keh-rübā yazsa, -sa]*

kej-dehānını aç-: *Eğri ağzını açmak.*

1. Bu sözi çün ki ol kej-rāy işitdi
   Açup ol **kej-dehānını** eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 26). [kej-dehānını açup, -up]*

kej-rāy işit-: *Eğri düşünceyle duymak.*

1. Bu sözi çün ki ol **kej-rāy işitdi**
   Açup ol kej-dehānını eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 25). [kej-rāy işitdi, -di]*

kekligüñ ardınca şeh-bāz: *Kekliğin ardındaki doğan.*

1. Uçar ḳuş bigi ol dem urdı pervāz
   Nite kim **kekligüñ ardınca şeh-bāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 110). [kekligüñ ardınca şeh-bāz,]*

keklik kebābı: *Keklik etinden yapılan kebap.*

1. Getürmiş götürüp yüzden niḳābın
   O şāhin ḫūblar **keklik kebābın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 36). [keklik kebābın, -n]*

keklik sekişlü: *Keklik gibi yürüyüşlü.*

1. Kimi şahin baḳışlu ḳara gözlü
   Kimi **keklik sekişlü** ṭūṭī sözlü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 24). [keklik sekişlü,]*

kelāġ: *Yaban kargası, kuzgun.*

1. İderken ṭūṭī ile ṭatlu lāġı
   Bu kerre hem-dem idindi **kelāġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 58). [kelāġı, - ı]*

kelām: *Söz.*

1. İrişdi bir ḳıyāmet-dem bu mürde cisme cān geldi
   Kelāmı āb-ı Ḫıżruñ ʿayni ʿİsā-yı zamān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 2). [kelāmı, -ı]*
2. Naẕīri gelmemişdi bir dīyāra
   Kelāmı buza beñzer yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 16). [kelāmı, -ı]*
3. Meger var idi şāhuñ ġulāmı
   Ölüye cān baġışlardı **kelāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 2). [kelāmı, -ı]*
4. Ḳapuya geldi bir bī-misl bende
   Kelāmı ṭaʿn ider lezzetde ḳande *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 14). [kelāmı, -ı]*
5. Bularla eyledi bī-ḥad tekellüm
   Kelāmından bular itdi tenaʿum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 16). [kelāmından, -ı, -n, -dan]*

6. Ḫamide dāluñ olmış ʿaynı lāmı
Gül-i zībā vü ter-rengīn **kelāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 12). [kelāmı, -ı]*

kelām āyīnesi: *Söz aynası.*

1. Virürdüm ḫāne-i dil olsa rūşen
Kelām āyīnesine ṣūreti ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 16). [kelām āyīnesine, -n, -e]*

kelām it-: *Konuşmak.*

1. **İderdüñ** anda yār ile **kelāmı**
Arada ʿaks iderdi ʿışḳ cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 9). [kelāmı iderdüñ, -er, -dü, -ñ]*

kelāmı ḫatm it-: *Sözü tamamlamak.*

1. Şu dem kim Şemʿ **ḫatm itdi kelāmı**
İki bükildi şāh aldı selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 85). [kelāmı ḫatm itdi, -di]*

kelām-ı müsteṭāb okı-: *Beğenilmiş söz okumak.*

1. İdüp yüz luṭf ile aña ḫiṭābı
Oḳıdı bu **kelām-ı müsteṭābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 14). [kelām-ı müsteṭābı oḳıdı, -dı]*

kelāmu ol-: *Sözü olmak.*

1. Ḫudānuñ ẕikri **olursa kelāmuñ**
Ola İdrīsveş Cennet maḳāmuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 7). [kelāmuñ olursa, -ur, -sa]*

kelīm: *Kendisiyle kelâm edilen kimse II Kelîm-ullah Hazret-i Musa.*

1. Dıraḫt-ı ʿışḳdan ʿarż itdi dīdār
Kelīme vādī-i Eymendeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 100). [kelīme, -e]*
2. **Kelīmüñ** ḫażret-i Mūsā ḥaḳıçün
Tekellüm eyledügi cā ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 95). [kelīmüñ, -üñ]*
3. İdüpdür nite kim ḳalbin pür-envār
Kelīmüñ vādī-i Eymen'deki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 14). [kelīmüñ, -üñ]*
4. İdindi vird ḳumrī yā Kerīm'i
Bülbül-i Ṭūr gülzāruñ **Kelīm'i** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 24). [kelīm'i, -i]*

kelīmüñ ḫażret-i mūsā ḥakıçün: *Musa Peygamber'in hakkı için.*

1. Kelīmüñ **ḫażret-i Mūsā ḥaḳıçün**
Tekellüm eyledügi cā ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 95). [ḫażret-i mūsā ḥaḳıçün,]*

kellesi kız-: *Çok öfkelenmek, sinirlenmek, kafası bozulmak.*

1. Ziyāde **kellesi ḳızmışdı** deplek
   İderdi cümleden feryādı yigrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 21). [kellesi ḳızmışdı, -mış, -dı]*

kem it-: *Azaltmak, eksiltmek.*

1. İlāhī **itme** mihrüñ ceẕbesin **kem**
   Velī ceẕb eylesün mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 31). [kem itme, -me]*

kem ol-: *Azalmak, eksik olmak.*

1. **Olu**r ṣabr u ḳararı dānesi **kem**
   Dimez cemʿ ideyüm bir laḥẓa gendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 109). [kem olur, -ur]*

kemāl: *Erginilik, olgunluk, pişkinlik.*

1. **Kemāl** ögretdügiçün māh-ı bedre
   Virildi şems-i tīre bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 59). [kemāl,]*
2. Dilerseñ ger dükenmez māl u niʿmet
   Kemāle ṭālib ol ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 34). [kemāle, -e]*

kemāl bul-: *Olgunlaşmak.*

1. Bahār ol deñlü **bulmışdı kemāli**
   Hevānuñ şol ḳadar var iʿtidāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 19). [kemāli bulmışdı, -mı, -dı]*
2. Yeñi ay ṣabr ile **bulur kemāli**
   Şebi rūşen ider nūr-ı cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 41). [kemāli bulur, -ur]*
3. Yüzüñ mihri ki **bulmışdur kemāli**
   Ḫudā irgürmesün aña zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 27). [kemāli bulmışdur, -mış, -dur]*

kemāl göster-: *Olgunluk göstermek.*

1. Ol ortalıḳda **gösterdi kemālin**
   Görenler bilmedi ḳılca ḫayālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 9). [kemālin gösterdi, -di]*

kemāl ol-: *Tamamlanmak, olgunlaşmak.*

1. Kemāl ü ʿilme olmaz hīç ḳıymet
   Kemāli olana irmez meẕellet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 30). [kemāli olana, -an, -a]*

kemāl ü ʿilm: *Olgunluk ve ilim.*

1. **Kemāl ü ʿilme** olmaz hīç ḳıymet
   Kemāli olana irmez meẕellet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 29). [kemāl ü ʿilme, -e]*

kemāle ir-: *Olgunlaşmak.*

1. Ṭutılur ayı **irincek kemāle**
   İrer gün yiri çarḫ iken zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 51). [kemāle irincek, -in, -cek]*
2. Ṭutar bedri **irişmişken kemāle**
   Felekde irgürür mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 21). [kemāle irişmişken, -iş, -miş, -ken]*

kemāl-i ʿizzet: *Yüceliğin mükemmelliği.*

1. Ḫudāyā ḥürmetiçün evliyānuñ
   Kemāl-i ʿizzetiçün enbiyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 68). [kemāl-i ʿizzetiçün, -içün]*

kemān: *Yay.*

1. Şu kim beñzetse ḳaşına **kemānı**
   Görür ṣāḥib-naẓar kimden kim anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 9). [kemānı, -ı]*
2. Kimisi māh-ı nev bigi **kemānı**
   Ḳurup itdi şikāra ḥāżır anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 27). [kemānı, -ı]*
3. **Kemān** bigi ḳatı saḫt oldı düşmen
   O sāʿat ḳaçdı oḳ bigi bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 95). [kemān,]*

kemān it-: *Yay gibi eğmek.*

1. **İdüp** ebrūların ʿaynın **kemānuñ**
   Daḫı hem ġamze-i bürrānın anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 23). [kemānuñ idüp, -üp]*

kemāna kefler ur-: *Kemana sarılmak.*

1. Biri birine ḳarşu ṭurdı ṣaflar
   Mübārizler **kemāna urdı kefler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 20). [kemāna kefler urdı, -dı]*

kemend: *İp, bağ II Saçın kıvrımı.*

1. Kim ol māhuñ şeb-i zülfi **kemendi**
   Ṣalar gökde esed boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 5). [kemendi, -i]*

kemend: *Uzaktaki bir kimseyi veya şeyi çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmikli ip, eskiden savaş aleti olarak kullanılırdı.*

1. Kimisi eyledi ḥāżır **kemendi**
   Ṣala tā şīr-i ner boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 31). [kemendi, -i]*
2. **Kemend** ile o delvi ṣaldı çāha
   İrişdi indi geldi delv o māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 47). [kemend,]*
3. Bunuñ yoldaşı daḫı tīz geldi
   Ele ol da **kemendi** bile aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 56). [kemendi, -i]*

4. Kemend ol şāh-ı ḫūbāna ṣarılmış
   Ṣanasın serve bī-cāna ṣarılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 63). [kemend,]*
5. O gice ḫāżır itdiler **kemendi**
   Gice tā ṣubḥ-dem aʿdāya bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 25). [kemendi, -i]*

kemend at-: *Kemendi ileri doğru fırlatmak.*

1. İdüp çīn çīn eger **atsa kemendi**
   Ururdı gökde defʿ-i şīre bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 21). [kemendi atsa, -sa]*
2. Eger çīn çīn idüp **atsa kemendi**
   Bıraġurdı Züḥal boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 11). [kemendi atsa, -sa]*
3. Hemān çīn çīn idüp **atdı kemendi**
   O ḳaṣruñ ocaġına ṣaldı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 13). [kemendi atdı, -sa]*

kemend ile in-: *Kementle aşağı inmek.*

1. **Kemend ile inüp** yirine gitdi
   Ḥużūra vardı çün kim iş bitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 19). [kemend ile inüp, -üp]*

kemend ir-: *Kement ulaşmak.*

1. Ḥiṣār-ı ʿizzetüñ burc-ı bülendi
   Yücedür **irmez** ol māhuñ **kemendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 74). [kemendi irmez, -mez]*

kemend it-: *Bağlamak.*

1. Dil uzatdı çün od şāh-ı hevāya
   Kemend itdi odın burc-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 44). [kemend itdi, -di]*

kemend şal-: *Ip atmak.*

1. Ṣaçı ḫūrşīde **şalmışdı kemendi**
   Bıraḳmışdı cihān boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 5). [kemendi şalmışdı, -mış, -dı]*
2. Kemend-endāzlar **şaldı kemendi**
   Kemend urdı ʿadūya geçdi bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 59). [kemendi şaldı, -dı]*

kemend ṭola-: *Kement bağlamak.*

1. **Ṭolayup** aña Pervāne **kemendi**
   Ayaġı ṭaşraya götürdi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 57). [kemendi ṭolayup, -y, -up]*

kemend ur-: *Kement atmak.*

1. Kemend-endāzlar ṣaldı kemendi
   Kemend urdı ʿadūya geçdi bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 60). [kemend urdı, -dı]*

kemende yapış-: *Kemendi sıkıca tutmak.*

1. **Kemende yapışup** çıḳdı sarāya
   Varup ol ṣūret oldıġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 15). [kemende yapışup, -up]*

kemend-endāz: *Kemend atan, avcı.*

1. **Kemend-endāzlar** ṣaldı kemendi
   Kemend urdı ʿadūya geçdi bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 59). [kemend-endāzlar, -lar]*

kemendi bilinden çıkar-: *(Uzatmak için) Kemendi belinden çıkarmak.*

1. **Çıḳardı** biri **bilinden kemendi**
   Anuñ var idi delvi ṭaḳdı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 45). [kemendi bilinden çıḳardı, -dı]*

kemer: *Tak, kubbe, toloz.*

1. **Kemerlerdür** anuñ içinde her rā
   Cinānuñ ʿaynıdur ol ḳaṣr-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 25). [kemerlerdür, -ler, -dür]*

kemer var: *Kemer bulunmakta.*

1. Görürler delv üzre bir ḳamer var
   Kim anda ne libās u ne **kemer var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 60). [kemer var,]*

kemerden āzāde ḳıl-: *Kemerden kurtarmak.*

1. Tenini **ḳıldı āzāde kemerden**
   Giderdi hāle-i bedri ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 5). [kemerden āzāde ḳıldı, -dı]*

kem-şerār: *Kötü kıvılcım.*

1. Güneş ol nārdan bir **kem-şerāre**
   Ḥarāretden yaḳar ḥalḳı ḳarāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 27). [kem-şerāre, -e]*

kemter ḳul ol-: *Âciz kul olmak.*

1. Didi Pervāne ey sulṭān-ı ʿālem
   Saña **kemter ḳul olsa** yaraşur Cem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 110). [kemter ḳul olsa, -sa]*

kenār: *Kıyı, köşe.*

1. Ṣabā bir māʾi ḫārā itdi ābı
   Kenārında gümiş dögme ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 28). [kenārında, -ı, -n, -da]*

2. İrişdi sāḥile ol māh-pāre
   Ṣanasın māh-ı nev geldi **kenāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 32). [kenāre, -e]*
3. Ḳızardup gök **kenārın** gülşen itdi
   Miyān-ı dehr-i dūnı rūşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 3). [kenārın, -ın]*
4. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi ṣāfi
   Anuñ bī-ḥad **kenārında** ḫilāfı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 26). [kenārında, -ı, -n, -da]*
5. Ulu ṣaḥrā **kenārındaydı** ol şehr
   Gelür uġrardı ol ṣaḥrāya bir nehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 23). [kenārındaydı, -ı, -n, -da, -y, -dı]*

kenār u miyān: *Kıyı ve orta.*

1. Tehī degül bu ṭoḳuz dāʾire bu merkez-i ḫāk
   Ṭolu **kenār u miyān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 16). [kenār u miyān,]*

kenāra ir-: *Kıyıya ulaşmak.*

1. Miyān-ı baḥrde yuyundı anlar
   Kenāra iricek baġlardı lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 30). [kenāra iricek, -icek]*

kenāre gel-: *Kucağa gelmek II Yakına gelmek.*

1. Eger kim var ise bende sitāre
   Gel ol māh-ı nev bigi **kenāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 10). [kenāre gel,]*

kendin unut-: *Allah'ın varlığı karşısında kulun kendi benliğinden/nefsinden sıyrılmak.*

1. Revān āl ile şāh-ı ʿaḳlı ṭutdı
   Ol āla ṭuş olan **kendin unutdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 12). [kendin unutdı, -dı]*

kendüden geç-: *Bir şey karşısında coşkuya kapılmak, duygulanmak.*

1. Anı her kim içe birlik ikilik
   Geçer ol **kendüden** ḳalmaz ikilik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 8). [kendüden geçer, -er]*

kendüni bilmez ol-: *Kendinden geçmek.*

1. Ḥaşılı bir kāha döndüm **bilmez** oldum **kendümi**
   Urdı ṣabrum ḫarmanına āh kim nār-ı ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 5). [kendümi bilmez oldum, -du, -m]*

kendüyi bil-: *Aklı ve muhakemesi yerinde olmak.*

1. Dilerler **kendüyi bildi** ol āfet
   O sāʿat eyledi göñli şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 13). [kendüyi bildi, -di]*

kendüyi zindānda bul-: *Kendini zindanda görmek.*

1. Uyandı **kendüyi zindānda buldı**
Ziyāde ʿāciz ü dermānde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 59). [kendüyi zindānda buldı, -dı]*

kendüzinden geç-: *bk. kendüden geçmek.*

1. Oḳıyup şiʿri **geçdi kendüzinden**
Görenler cānı yoḳ ṣandı yüzinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 1). [kendüzinden geçdi, -di]*

kendüzine sañ-: *Kendisine sanmak.*

1. Ne eylükler ki **saña kendüzine**
Ṣanurdı cümle maḫlūḳuñ özine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 99). [kendüzine saña, -a]*

kendüzini vir-: *Kendini vermek, bir şeye bütün varlığıyla bağlanmak, başka her şeyle ilgisini kesip tek şeyle aşırı ölçüde ilgilenmek.*

1. **Vireydi kendüzini** ṣulḥ ideydi
Bulup maḳṣūdını anlar gideydi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 59). [kendüzini vireydi, -e, -y, -di]*

kendüziyle söyleş-: *Kendisiyle konuşmak.*

1. Kim ol günden güne ʿaḳlın şaşırdı
İli ḳor **kendüziyle söyleşürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 32). [kendüziyle söyleşürdi, -ür, -di]*

kenīzek: *Küçük cariye.*

1. O dem şāha ḳulaḳdan oldı ʿāşıḳ
Didi olsam **kenīzek** aña lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 4). [kenīzek,]*

kerāmet: *Allah'ın bazı kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü, hârikulâde durum.*

1. **Kerāmet** birle idüp ḫāriḳu'l-ʿāde
Aġaçdan murġ ile uça hevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 27). [kerāmet,]*

kerāmetlü: *Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum; olağanüstü durum.*

1. Kişinüñ gizli rāzın eyler iẓhār
Kerāmetlüdür eyler keşf-i esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 18). [kerāmetlüdür, -lü, -dür]*

kerem: *Cömertlik, lütuf, iyilik.*

1. **Keremden** aña ẕihn-i pāk virdi
Güşāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 69). [keremden, -den]*

2. Sizi var eyleyen Ḥaḳḳı ʿademden
   Beni Pervāne'ye iletüñ **keremden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 22). [keremden, -den]*
3. O dem ol sözi ṣaġ u çeşmi bīmār
   Keremden genc-i sīmi itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 8). [keremden, -den]*
4. Hele ḫoş geldüñüz ey çeşm-i bīmār
   Keremden itdüñüz bīmāra tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 106). [keremden, -den]*

kerem desti: *Cömertlik eli.*

1. Dilerseñ ola bendeñ cümle insān
   Kerem destiyle eyle luṭf u iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 68). [kerem destiyle, -y, -le]*

kerem eyle-: *Cömertlik etmek, iyilik etmek.*

1. Baña mülk-i feraḥdan bir ṭaraf vir
   Keremler eyle bir ḫayrü'l-ḫalef vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 70). [keremler eyle,]*
2. Ṭaleb ḳıl şāhdan bunuñ cevābın
   Keremler eyle yap göñlüm ḫarābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 18). [keremler eyle,]*
3. **Keremler eyleyüp** çerb it o Şemʿi
   Gide Pervāne'nüñ tā şevḳ-i cemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 33). [keremler eyleyüp, -y, -üp]*
4. **Keremler eyle** ey bedr-i mükemmel
   Müşerref eyle bende-ḫāneye gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 35). [keremler eyle,]*
5. **Keremler eyle** ol şāh-ı cihāna
   Bu şiʿri oḳıyı vir yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 9). [keremler eyle,]*
6. **Keremler eyle** ey cānān-ı kāmil
   Bu şiʿr-i bī-naẓīr ile ʿamel ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 107). [keremler eyle,]*
7. Ḳulaġuñdan giderme dür-i pendüm
   Keremler eyle sulṭānum efendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 70). [keremler eyle,]*

kerem it-: *Cömert davranmak.*

1. Şükūfe didi şāh **itdi keremler**
   Getürdüñ sen daḫī demler ḳademler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 29). [keremler itdi, -di]*

kerem kānı: *Cömertlik madeni, kaynağı.*

1. Biri sulṭān-ı cümle evliyādur
   Kerem kānı ʿAliyyü'l-Murtażā'dur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 118). [kerem kānı,]*

kerem kıl-: *Cömertlik etmek, asalet göstermek.*

1. **Kerem ḳıl** ḥīle dikin ur ocaġa
   İre tā bād-ı ṣarṣar ol çerāġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 27). [kerem ḳıl,]*
2. **Kerem ḳıl** baña āh itdürme māhum
   Ḥaẕer ḳıl yirde ḳalmaz benüm āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 67). [kerem ḳıl,]*
3. Ḥadīṯ-i ʿışḳına naẓmūm belīġ it
   Kerem ḳıl baña luṭf-ı bī-dirīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 108). [kerem ḳıl,]*

kerīm: *Kerem sahibi, cömert, soylu. II Allah'ın isimlerindendir.*

1. İdindi vird ḳumrī yā **Kerīm'i**
   Bülbül-i Ṭūr gülzāruñ Kelīm'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 23). [kerīm'i, -i]*

kerīm oldur: *Cömert dediğin.*

1. **Kerīm oldur** ide ʿahde vefāyı
   Ṭuta cāndan ḥadīs̱-i Muṣṭafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 101). [kerīm oldur,]*

kerīm ü pür-seḫā: *Cömert ve bağışlayan.*

1. ʿAlīm-i bī-ḫuṭūṭ u bī-ḫaṭādur
   Kerīm ü pür-seḫā vü pür-ʿaṭādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 44). [kerīm ü pür-seḫā vü pür-ʿaṭādur,]*

kerr u ferr: *Güç ve kuvvet, görkem ve heybet.*

1. Öñine düşdi ʿālem ʿizzet ile
   Bu **kerr u ferr** u ʿizz ü şevḳ ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 38). [kerr u ferr,]*

kerre: *Defa.*

1. İderken ṭūṭī ile ṭatlu lāġı
   Bu **kerre** hem-dem idindi kelāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 58). [kerre,]*
2. Ḳoyunda yaraşur gördi o berre
   Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice **kerre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 32). [kerre,]*

kesb eyle-: *Edinmek, elde etmek, kazanmak.*

1. Ki ṭatlu ṭatlu ol şīrīn ġıdāyı
   Yiyüp **kesb eyleye** z̤evḳ u şafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 34). [kesb eyleye, -y, -e]*

kesb ol-: *Kazanmak, elde etmek.*

1. Hilāl oldı nişān-ı naʿl-i esbi
   Zemīnüñ çarḫa dönmek **oldı kesbi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 42). [kesbi oldı, -dı]*

kesdi biç-: *Parçalamak.*

1. Çün ol şeh devlet ile taḫta geçdi
   Ḫüküm ḫilʿatlarını **kesdi biçdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 46). [kesdi biçdi, -di]*

kesdi şal-: *Kesip üzerlerine salmak.*

1. Bir ulu baḥrı **kesdi şaldı** yek-ser
   Ṣanasın Ḳaydefa üzre Sikender *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 3). [kesdi şaldı, -dı]*

keşf it-: *Ağzını yoklamak.*

1. Gelüp ol ġonce **keşf itdi** dehānı
   Ḳızarmış ḳanı vü ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 11). [dehānı keşf itdi, -di]*

keşf ol-: *Anlaşılmak, bilinmek.*

1. Cümle eşyā ḥüsnüñe maẓhar olur mirʾātveş
   ʿAyn-ı ʿibretle ne dem **keşf olsa** çeşm-i iltifāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 12). [keşf olsa, -sa]*
2. **Keşf oldı** saña perde-i esrār ser-ā-ser
   Bī-perde Ḫudā ile ṭapuñ eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 33). [keşf oldı, -dı]*

keşf-i esrār eye-: *Sırları keşfetmek, açığa çıkarmak.*

1. Tekellüm ḳılsa **eyler keşf-i esrār**
   Revān cāndan ḫaber virür o güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 9). [keşf-i esrār eyler, -r]*
2. Kişinüñ gizli rāzın eyler iẓhār
   Kerāmetlüdür **eyler keşf-i esrār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 18). [keşf-i esrār eyler, -r]*

kesif u sābit: *Yoğun ve sabit.*

1. Ol itdi bārid ü yābis turābı
   Kesif u sābit ü yoḳ inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 64). [kesif u sābit,]*

kesil-: *Eksilmek.*

1. Ṭutarsam n'ola çarḫa tīġ-ı āhı
   Kesilmez bendeden hicrān sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 62). [kesilmez, -mez]*

kesil-: *Kesici bir aletle ayırmak.*

1. **Kesilmezdi** zebānında anuñ ser
   Meger ḫadden geçiçek zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 63). [kesilmezdi, -mez, -di]*

kesr ü ḳıllet: *Az çok.*

1. Geñiş dünyāda el yufḳa göñül dar
   Ġam u ġussa **kesr ü ḳılletüm** var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 12). [kesr ü ḳılletüm, -üm]*

kesret: *Çokluk.*

1. Ve likin **keşreti** ḳalbi ḳarardur
   İder sust ādemi beñzi ṣarardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 45). [keşreti, -i]*

keştī: *Gemi.*

1. Düşüp anuñ öñine yidi **keştī**
   Getürdi niʿmet-i cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 9). [keştī,]*
2. Bu **keştī** bir nice gün uçdı gitdi
   Varup ol ḳalʿa-yı fānūsa yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 29). [keştī,]*
3. Felekde encüme var ḥadd u ġāyet
   Bulınmaz anda **keştīye** nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 12). [keştīye, -y, -e]*

keştībān-ı raḥm: *Merhamet kaptanı II Allah.*

1. Cürm-i ʿāṣī Nūḥ Ṭufānından artuḳ olmaya
   Virdi **keştībān-ı raḥmuñ** Nūḥ'a ol demde necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 32). [keştībān-ı raḥmuñ, -uñ]*

keştīden çıḳ-: *Gemiden çıkmak.*

1. O sāʿat **çıḳdı keştīden** o server
   Ṣadefden çıḳdı ile ṣan ki gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 33). [keştīden çıḳdı, -dı]*

keştī-i zer: *Altın gemi.*

1. Görindi ṣubḥ-dem ol **keştī-i zer**
   Baturdı zevraḳ-ı sīmi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 3). [keştī-i zer,]*

kettān: *Ketenden elde edilen lif ipliği.*

1. Azaldı gördigince āftābı
   Şu **kettān** bizi gūyā māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 26). [kettān,]*

kevākib: *Yıldızlar.*

1. Yirine māh anuñ olmışdı sulṭān
   Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 54). [kevākib,]*
2. Burūcı nice seyr eyler **kevākib**
   Ne deñlüdür yā ḫalḳ içre meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 31). [kevākib,]*
3. **Kevākib** bigi var al destüñe cām
   Şarāb-ı ʿömre devrān dimeden ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 7). [kevākib,]*
4. **Kevākib** leşkerüñ taḫtuñ felekler
   Felekler üzre müştāḳuñ melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 57). [kevākib,]*
5. Ḳapusı ḫalḳı atlandı ser-ā-ser
   Kevākib anlar u bu māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 22). [kevākib,]*
6. **Kevākib** cemʿ olup ṭutmışdı dīvān
   Gelüp şāh-ı nucūm itdi perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 1). [kevākib,]*
7. Hesāb olur sipihr üzre **kevākib**
   Anuñ ʿaddinde ʿāciz her muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 17). [kevākib,]*

8. Olarla seyr iderdi Şemʿ her gāh
Ḳevākible iderdi seyri ṣan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 40). [ḳevākible, -le]*
9. Yine bu ḥacle-i gerdūn ṭonandı
Kevākib ṣevḳ ile yaḳdı sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 2). [kevākib,]*
10. **Kevākib** çevresine yine ḳondı
Hemān bir bī-bedel orduya döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 3). [kevākib,]*

kevākib bulış-: *Yıldızlar buluşmak.*

1. O sāʿat ḳarşu gitdiler o ṣāha
Kevākib bulışa yaʿni ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 22). [kevākib bulışa, -a]*

kevākib cundı: *Yıldızlar askeri.*

1. Şeh-i maşrıḳdan ol dem ḫavf idüp ol
Kevākib cundın idindi ḳaravul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 6). [kevākib cundın, -n]*

kevākib encümeni: *Yıldızlar meclisi.*

1. **Kevākib encümeni** atdı felekde
Gelüp açıldılar milk-i melekde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 5). [kevākib encümeni,]*

kevākib leşkeri: *Yıldız ordusu.*

1. Seḥergeh gördi mihr nīk-baḫt
Kevākib leşkeri devşürdi raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 2). [kevākib leşkeri,]*

kevākib-leşker ü encüm-ḫışm: *Yıldızlar kadar asker ve maiyet.*

1. **Kevākib-leşker ü encüm-ḫışm** ol
Cihānda devlet ile muḥterem ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 37). [kevākib-leşker ü encüm-ḫışm,]*

kevkeb: *Yıldız.*

1. Döker Mirrīḫ'den māh üzre **kevkeb**
İder ḫūrşīde menzil burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 5). [kevkeb,]*

kevkeb in-: *Yıldız yere inmek II Olmayacak şey gerçekleşmek.*

1. **İner** siḥr itse ʿavrat yire **kevkeb**
Bizi şerrinden anuñ ṣaḳla yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 47). [kevkeb yire iner, -er]*

kevkeb uyan-: *Yıldız saçmak II Işık saçmak.*

1. Felek yüzine yir yir ser-be-ser heb
Uyandı ḳalb-i müʾmin bigi **kevkeb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 6). [kevkeb uyandı, -dı]*

kevkeb-i nār: *Ateş yıldız.*

1. Felekde **kevkeb-i nārı** ne deñlü
   Ki vardı geldi māhı ḫāneye u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 7). [kevkeb-i nārı, -ı]*

kevkeb-i saʿd: *Kutlu yıldız.*

1. Şu deñlü itdi āh ol **kevkeb-i saʿd**
   Hevāda ṣandılar efgān ider raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 45). [kevkeb-i saʿd,]*

kevn ü mekān: *Varlık âlemi, kâinat.*

1. Nedür tekellüm-i tevḥīd didüm ervāḥa
   Pür oldı **kevn ü mekān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 4). [kevn ü mekān,]*

kevser: *Cennette bir nehir ismi.*

1. Meger kim āyīne öykündi **Kevs̲er**
   Revān her çeşmesi yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 43). [kevs̲er,]*

keyfiyyet: *Nitelik, hal.*

1. Cevāhir z̲ātınuñ ḫāṣṣiyetini
   Ḳadīm ü ḥādiṯüñ **keyfiyyetini** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 34). [keyfiyyetini, -i, -n, -i]*

keyfiyyet tāzele-: *Keyif yenilemek.*

1. Yine **keyfiyyetüñi tāzele ṭur**
   Feṣāḥat cāmını çek naʿralar ur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 3). [keyfiyyetüñi tāzele ṭur, - ṭur]*

keyfiyyet-i cām-ı dehen: *Ağız kadehinin keyfi.*

1. Çıḳdı **keyfiyyet-i cām-ı deheni** başumuza
   Şükr li'llāh bize çıḳdı hele ṣoḥbet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 7). [keyfiyyet-i cām-ı deheni, -i]*

keyvān: *Satürn II Keyvan, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri Behrām anuñ biri **Keyvān**
   Biri Nīsān anuñ biri Bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 9). [keyvān,]*
2. Çıḳardı Şemse'yi **Keyvān'a** virdi
   Daḫı Nev-rūzuñı Bārān'a virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 17). [keyvān'a, -a]*

keyvān: *Zuhal yıldızı.*

1. Anuñ ṣunʿından olmışdur nüh eyvān
   Anuñ luṭfıyla rıfʿat buldı **Keyvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 50). [keyvān,]*

2. Gice gezse görinmezdi duḫānveş
   Nuḫūsetde o **Keyvān** ile beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 10). [keyvān,]*
3. Hevāyı ḫāneye gelmişdi **Keyvān**
   Turāb-ı burca tīr irişdi ol ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 3). [keyvān,]*

kez: *Defa, kere.*

1. Eger bu meclise sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç **kez** aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 12). [kez,]*
2. Görüp ol ḥāleti dīvāne oldı
   Bu **kez** hicr odına Pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 28). [kez,]*

kıbāb: *Kubbeler.*

1. Işıḳlar cāmiʿ-i fetḥi **ḳıbābı**
   Ya deryā leşkeri anlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 29). [ḳıbābı, -ı]*

kıble: *Namaz kılarken dönülen Kâbe II Gök kubbe.*

1. Bu ṣaffa ʿākıbet alur ṣafāyı
   Bu **ḳıble** ḳomaz ʿademden ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 4). [ḳıble,]*

kıble-i erbāb-ı ḥācāt: *Dilek sahiplerinin kıblesi; Allah.*

1. Ḫudāya eyledi ʿarż-ı münācāt
   Didi ey **ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 68). [ḳıble-i erbāb-ı ḥācāt,]*

kıfl-ı müşkilāt: *Zorluklar kilidi.*

1. Naẓīri gelmemişdi kāʾināta
   O miftāḥ idi **ḳıfl-ı müşkilāta** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 14). [ḳıfl-ı müşkilāta, -a]*

kığılcım çık-: *Küçük ateş parçası çıkmak.*

1. **Ḳıġılcımlar** ki naʿlinden **çıḳa** ger
   Hilāl ile muḳārin ola Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 5). [ḳıġılcımlar çıḳa, -a]*

kıl: *Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı.*

1. Bunuñ yanında anlar iki bende
   Degül muḥtāc bir **ḳıl** deñlü bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 16). [ḳıl,]*

kıl: *Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı II Tel.*

1. Kaçan kim olsa bir üstāda dem-sāz
   Çıḳar her bir **ḳılından** bir ḫoş āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 18). [ḳılından, -dan]*
2. Düzen virmiş özine bir **ḳıl** üzre
   Ṣalar āşūb u ġavġāyı il üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 7). [ḳıl,]*

kıl ḳalem: *Eski ressam ve minyatür sanatçılarının kullandıkları ince samur fırça.*

1. Miyānında ziyāde itdi diḳḳat
   Geçüp bir **ḳıl ḳalemden** ince ṣanʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 6). [ḳıl ḳalemden, -den]*

kıl üzre yaz-: *Kıl üzerine çizmek.*

1. O sāʿat bir **ḳıl üzre yazdı** anı
   Görenler didi taḥsīn ol miyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 7). [ḳıl üzre yazdı, -dı]*

kılca ḫaṭā ḳılma-: *Hiç hata yapmamak.*

1. Ne yapraḳ yazdısa Rūmī Ḫıṭāyī
   O **ḳılca ḳılmadı** hergiz **ḫaṭāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 32). [ḳılca ḫaṭāyı ḳılmadı, -dı]*

kılca ḫayāl: *İnce hayal.*

1. Ol ortalıḳda gösterdi kemālin
   Görenler bilmedi **ḳılca ḫayālin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 10). [ḳılca ḫayālin, -in]*

kılca ʿillet kal-: *Biraz hastalık kalmak.*

1. Bi-ḥamdi'llāh ki buldı yine ṣıḥḥat
   Teninde **ḳalmadı** bir **ḳılca ʿillet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 38). [ḳılca ʿillet ḳalmadı, -ma, -dı]*

kılca ḳāli ḳal-: *Konuşmaya gücü kalmak.*

1. Gören kimse o bedr-i ber-kemāli
   Beli ḥaḳḳında **ḳalmaz ḳılca ḳāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 8). [ḳılca ḳāli ḳalmaz, -maz]*

kılca ḳarārı ḳo-: *Çok az kararı kalmak.*

1. İderdi burc-ı ḳavse gelse zārı
   Ḳomazdı kimsede **ḳılca ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 4). [ḳılca ḳarārı ḳomazdı, -maz, -dı]*

kılıç: *Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.*

1. İder cenginde ol şeh-zāde-i ḫāṣ
   Kılıçı çalgıcı vü rümḥi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 10). [kılıçı, -ı]*
2. **Ḳılıç** biçdi ʿadūya bir libāsı
   Kim anuñ ne yeñi var ne yaḳası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 91). [ḳılıç,]*
3. **Ḳılıçlar** ḳalḳanuñ çarpar yüzini
   Velī ḫavf eyleyüp ḳıpmaz gözini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 41). [ḳılıçlar, -lar]*

kılıçdan ṭartıl-: *Kılıçtan çekilmek.*

1. Yigin itdi şāh-ı mülket-i fen
   Atılmış tīr ü **ṭartılmış ḳılıçdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 26). [ḳılıçdan ṭartılmış, -mış]*

kılıçlar çalıcı: *Kılıçlar çalgıcı.*

1. Bular nuṣretle ḳıldı ṣoḥbet-i ḫāṣ
   Ḳılıçlar çalıcı vü nīze raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 86). [ḳılıçlar çalıcı,]*

kılıçlar ḳol şal-: *Kılıçlar hükmetmek.*

1. Ḳamu ḫalḳuñ ḳarārı murġı uçdı
   Ḳılıçlar ḳol şalup her şaḫṣı ḳoçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 26). [ḳılıçlar ḳol ṣalup, -up]*

kımıldı it-: *Kımıldamak.*

1. Uṣūl üzre **iderlerdi ḳımıldı**
   O sāʿat anları Naccār bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 41). [ḳımıldı iderlerdi, -er, -ler, -di]*

kırān it-: *Birleşmek.*

1. **İdüp** Behrām ile Zühre **ḳırānı**
   Saʿādet menzili oldı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 25). [ḳırānı idüp, -üp]*

kırıl-: *Öldürülmek.*

1. Görür kim leşkeri bī-ḥad **ḳırıldı**
   Hemān cengi ḳodı nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 59). [ḳırıldı, -dı]*

kırk ayak düz-: *Kırk ayaklı yapmak.*

1. **Düzüp** bir **ḳırḳ ayaḳ** zer nerdubānı
   Çıḳup sīmīn-bedenler yıġmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 55). [ḳırḳ ayaḳ düzüp, -üp]*

kırmızı: *Kan rengi, al.*

1. Çeküp bir **ḳırmızı** perde-sarāyı
   Müzeyyen eyledi dehr ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 3). [ḳırmızı,]*

kırṭās-ı sīmīn: *Gümüş kağıt.*

1. Getürdi ṣubḥgeh **ḳırṭās-ı sīmīn**
   Ser-ā-ser eyledi surḫ anı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 3). [ḳırṭās-ı sīmīn,]*

kısmet it-: *Nasip etmek.*

1. Anı anlara Lālā **itdi ḳısmet**
   Zihī ʿahd u zihī luṭf u mürüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 97). [ḳısmet itdi, -di]*

kıtlık belāsı: *Kıtlık felaketi.*

1. Ḳatı müşkil olur **ḳıtlıḳ belāsı**
   Kişinüñ olmasun ol āşnāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 15). [ḳıtlıḳ belāsı,]*

kıya bak-: *Öfkeyle bakmak, öldüresiye bakmak.*

1. **Ḳıya baḳsa** eger ol çeşm-i āhū
   Diye şīr-i ner alayına yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 3). [ḳıya baḳsa, -sa]*

kıyāma gel-: *Ayağa kalkmak.*

1. **Ḳıyāma gelse** bir sāʿat o ḳāmet
   Ḳopar iḳlīm-i ḥüsn içre ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 43). [ḳıyāma gelse, -se]*

kıyāmet: *Öteki dünyada bütün ölülerin kalkıp dirilmesi.*

1. Yetiş tiz ey **ḳıyāmet** gel beni ol cān ile ḥaşr it
   Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 7). [ḳıyāmet,]*
2. Ḥaşr ola ümīdüm bu **ḳıyāmetde** senüñle
   Bunı işidüp kim dise āmīn aña raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 53). [ḳıyāmetde, -de]*
3. Fütādeñ ḫāk idüpdür derd-i ḥasret
   Götür ṭopraḳdan anı a **ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 78). [ḳıyāmet,]*
4. Eyitdi şāh bu ʿaynı **ḳıyāmet**
   ʿAceb bilsem neye ola ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 33). [ḳıyāmet,]*

kıyāmet: *Kıyamet günü II Uzun boylu kişi.*

1. Anuñ almışdı cānın derd-i firḳat
   Yine cān virdi geldi o **ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 26). [ḳıyāmet,]*

kıyāmet eyle-: *Kıyamet meydana getirmek.*

1. Kimisi açdı tīġ-ı āb-dārın
   Ḳıyāmet eyleye tā cengi yarın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 12). [ḳıyāmet eyleye, -y, -e]*

kıyāmet eyle-: *Ayağa kalkmak.*

1. Seni daʿvet ider ey serv-ḳamet
   Revān ol ḫālini **eyle ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 38). [ḳıyāmet eyle,]*

kıyāmet ir-: *Kıyamet kopmak, kıyamet günü gelmek.*

1. Fiġān u velveleyi ṭabluñı işitse eger
   Ḳıyāmet irdi ṣanup ḳalḳa yirden ehl-i ḳubūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 14). [ḳıyāmet irdi, -di]*

<u>ḳıyāmet it-:</u> *Kıyamet gibi olmak.*

1. **İdüñ** taṣvīri şol deñlü **ḳıyāmet**
   Boyı olsun ḳıyāmetden ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 5). [ḳıyāmet idüñ, -üñ]*

<u>ḳıyāmet ḳop-:</u> *Kıyamet günü gelmek.*

1. Şu deñlü zelzele oldı o sāʿat
   Görenler ṣandılar **ḳopdı ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 16). [ḳıyāmet ḳopdı, -dı]*
2. Görüp ṣandı ḫazān bir gün o merdüm
   Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 12). [ḳıyāmet ḳopuban, -uban]*

<u>ḳıyāmet ḳop-:</u> *Kıyamet günü gelmek II Bir yerde çok gürültü ve telaş olmak.*

1. Ḳıyāma gelse bir sāʿat o ḳāmet
   Ḳopar iḳlīm-i ḫüsn içre **ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 44). [ḳıyāmet ḳopar, -ar]*
2. O dem şeh-zādeye irişdi şıḥḥat
   Virildi müjde ṣan **ḳopdı ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 6). [ḳıyāmet ḳopdı, -dı]*

<u>ḳıyāmet kopar-:</u> *Kıyamet koparmak II Aşırı gürültüye, kargaşaya yol açmak.*

1. Gelüp ol bezme bir ḫoş serv-i ḳāmet
   Kopardı ṣūr-ı āhından **ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 2). [ḳıyāmet kopardı, -dı]*

<u>ḳıyāmet ḳopsa duy-:</u> *Kıyamet kopsa duymak II Her şeyi hissetmek.*

1. Leẕīẕ olur bahāruñ ḫᵛābı ġāyet
   Kişi **duymaz** eger **ḳopsa ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 30). [ḳıyāmet ḳopsa duymaz, -maz]*

<u>ḳıyāmet sāʿat iriş-:</u> *Kıyamet vakti gelmek.*

1. **Ḳıyāmet sāʿat irişdi** ṭur ey dil n'olduñ ölürsin
   Ki bir ʿİsā-dem ü āb-ı ḥayāt-ı cān-fezā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 3). [ḳıyāmet sāʿat irişdi, -di]*

<u>ḳıyāmet sāʿata ir-:</u> *Kıyamet saati gelmek.*

1. Bizi ḫāk eylemişdi ḥasret ol cānānumuz geldi
   Ḳıyāmet sāʿata irdük ki yine cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 2). [ḳıyāmet sāʿata irdük, -dü, -k]*

kıyāmetde şefīʿ it-: *Kıyamet günü şefaatçi etmek.*

1. Bu ser-keş göñlümi emre mutīʿ it
   Baña anı **ḳıyāmetde şefīʿ it** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 106). [ḳıyāmetde şefīʿ it,]*

kıyāmet-dem: *Kıyamet zamanı.*

1. Çıḳarmışdı beni iblīs-i fırḳāt bāġ-ı Cennet'den
   Ḳıyāmet-dem gelüp girdüm yine Firdevs-i aʿlāya *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 6). [ḳıyāmet-dem,]*

kıyāmet-dem iriş-: *Kıyamet nefesli gelmek.*

1. **İrişdi** bir **ḳıyāmet-dem** bu mürde cisme cān geldi
   Kelāmı āb-ı Ḫıżruñ ʿayni ʿİsā-yı zamān geldi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 1). [ḳıyāmet-dem irişdi, -di]*

kıyāmetden ʿalāmet ol-: *Kıyametin kopacağını önceden gösteren belirti olmak.*

1. İdüñ taşvīri şol deñlü ḳıyāmet
   Boyı **olsun ḳıyāmetden ʿalāmet** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 6). [ḳıyāmetden ʿalāmet olsun, -sun]*

kıyās: *Kıyas, karşılaştırma.*

1. **Ḳıyāsı l**eng ider peyk-i ḫayāli
   ʿUḳūluñ pāyına urur ʿiḳāli *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 81). [ḳıyāsı, -ı]*

kıyās it-: *Mukayese etmek, karşılaştırmak.*

1. Bulıtlanmışdı gök görinmedi māh
   Ḳıyās itdi ki olmışdur seḥergāh *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 14). [ḳıyās itdi, -di]*
2. Civān eyler eger pīr içse anı
   Ḳıyās it kim ne eyler ol civānı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 12). [ḳıyās it,]*

kıymet: *Değer, itibar.*

1. O ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet
   Görür kim yoḳ o dür-i pende **ḳıymet** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 78). [ḳıymet,]*

kıymet ol-: *Değer verilmek.*

1. Kemāl ü ʿilme **olmaz** hīç **ḳıymet**
   Kemāli olana irmez meẕellet *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 29). [ḳıymet olmaz, -maz]*
2. Söz ehli deñlü şāḥib-devlet olmaz
   Maʿānī cevherine **ḳıymet olmaz** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 16). [kıymet olmaz, -maz]*

kıymet ü ḳadr nedür bil-: *Kadir kıymet nedir bilmek II İyi ile kötüyü ayırt edebilmek.*

1. İrişdi çün kim on dördine ol bedr
   Nedür bildi cihānda **ḳıymet ü ḳadr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 2). [ḳıymet ü ḳadr nedür bildi, -di]*

kız: *Dişi çocuk, evlat II Şem.*

1. Eyitdiler **ḳızuñ** ey ehl-i devlet
   Gelüp būstānda köşke itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 17). [ḳızuñ, -uñ]*
2. **Ḳızınuñ** Dāye'siyle itdi irsāl
   Eyitdi Şemʿ ile ol var meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 11). [ḳızınuñ, -ı, -nuñ]*

ḳız: *Kız II Cariye.*

1. Daḫı on dāne bī-mānend-i ḫādim
   Ola ol **ḳızlar** üzre tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 8). [ḳızlar, -lar]*
2. Daḫı ol yüz **ḳızı** ṭapşırdı Şemʿe
   Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 39). [ḳızı, -ı]*
3. Ol on **ḳız** k'añmışuz Şemʿe muḳarreb
   Ḳamusı şem-ruḫsār u şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 1). [ḳız,]*

kız ucından: *Kıtlık yüzünden.*

1. **Ḳız ucından** ġıdalar oldılar ḳız
   Se-ā-ser ehl-i ḳalʿa oldı ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 5). [ḳız ucından,]*

kız yidi yaşında yā yirde yā erde gerekdür: *Kız yedi yaşında evlenmelidir.*

1. Gerekdür ḳız meşeldür cümle yirde
   Yidi yaşında yā yirde yā erde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 32). [ḳız yidi yaşında yā yirde yā erde gerekdür,]*

kızar-: *Rengi kırmıza dönmek.*

1. Ḥabāb anuñ gümiş zengi **ḳızarmışdur** yürür ṣāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 9). [ḳızarmışdur, -mış, -dur]*
2. Gelüp ol ġonce keşf itdi dehānı
   Ḳızarmış ḳanı vü ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 12). [ḳızarmış, -mış]*
3. Ṣebistānına girdi şāh-ı eflāk
   Ḳızardı rūy-ı ʿālem nite kim ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 2). [ḳızardı, -dı]*

kızart-: *Rengi kırmızıya döndürmek.*

1. **Ḳızardup** gök kenārın gülşen itdi
   Miyān-ı dehr-i dūnı rūşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 3). [ḳızardup, -up]*

kızardı vü bozar-: *Utanç, öfke vb. duyguların etkisiyle yüzü renkten renge girmek.*

1. Bu işden Şāh Faġfūr oldı āgāh
   Ḳızardı vü bozardı çün seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 22). [ḳızardı vü bozardı, -dı]*

kızarmış beñiz: *Kızarmış yüz.*

1. **Ḳızarmış beñzi** ḳara perçemi var
   Yalıñ yüzlü güzel par par yanar nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 55). [ḳızarmış beñzi, -i]*

kızı var: *Kız çocuğu var.*

1. **Ḳızı var** idi adı Şemʿe Bānū
   Çerāġı şemsden yaḳardı o meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 27). [ḳızı var idi, -idi]*

kızıl gül: *Kızıl renkli gül II Kızıl gül gibi olan yüz.*

1. Benefşe zārī olmış yāsemen zār
   Ḳızıl gül üzre ḳonmış aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 26). [ḳızıl gül,]*

kızıl gül açıl-: *Kırmızı gül açılmak, çiçeklenmek.*

1. O sāḳīnüñ elinde cām-ı pür-mül
   Açılmış şāḫda gūyā **ḳızıl gül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 16). [ḳızıl gül açılmış, -mış]*

kızıl gül ol-: *Kızıl gül hâline gelmek II Kızarmak.*

1. Ruḫ-ı dil-berler **olmışdı ḳızıl gül**
   İderlerdi ḳamu ʿuşşāḳı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 21). [ḳızıl gül olmışdı, -mış, -dı]*

kızlık ucı: *Kızlık sebebi.*

1. Ümīdi bu idi kim şāh Faġfūr
   Olup **ḳızlıḳ ucından** ḫˇār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 58). [ḳızlıḳ ucından, -n, -dan]*

ki: *Ki bağlacı.*

1. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a **ki** bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 7). [ki,]*
2. Ḳıyāmet sāʿat irişdi ṭur ey dil n'olduñ ölürsin
   Ki bir ʿİsā-dem ü āb-ı ḥayāt-ı cān-fezā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 4). [ki,]*
3. Ḫoş mübāreksin **ki** tā geldüñ efendümden benüm
   Ḫˇāce-i endūhdan āzād oldum ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 7). [ki,]*
4. Bizi ḫāk eylemişdi ḥasret ol cānānumuz geldi
   Ḳıyāmet sāʿata irdük **ki** yine cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 2). [ki,]*
5. Ey **ki** nehr-i kudretüñden çeşmedür Nīl ü Fırat
   V'ey **ki** baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 2). [ki,]*
6. Ey **ki** nehr-i kudretüñden çeşmedür Nīl ü Fırat
   V'ey **ki** baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 1). [ki,]*
7. ʿĀlim oldur kim seni bilmekde ʿaczin anlaya
   Ey **ki** cudūñdan irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 36). [ki,]*

8. Murādum ol **ki** İlāhī getür ecel iricek
   Zebānuma o zamān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 31). [ki,]*
9. Bir āftāb-ı cihan-ṭabdur **ki** nūrından
   Ḳılar derūnı leyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 17). [ki,]*
10. Cibril-i ḫıred k'işide eczāsı olur kül
    Bir demde **ki** itdüñ ṭoḳuz eflākı seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 30). [ki,]*
11. Düşirmedügi mışḳale ẕikrüñi dilden
    Budur **ki** virür āyine-i ḳalbine ṣafvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 52). [ki,]*
12. Bir şāhdur **ki** ḳadrüñ mülk-i cihāna ṣıġmaz
    Bir şehnişīn olupdur ol şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 17). [ki,]*
13. O bir şehdür **ki** yoḳ anuñ vezīri
    Bulunmaz mülk-i ʿālemde naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 45). [ki,]*
14. ʿUyūn-ı ibreti ile ol **ki** nāẓir
    Ola ṣunʿı sarāyından o ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 15). [ki,]*
15. Anı refʿ it **ki** maḳṣūd ola ḥāṣıl
    Olasın sevgülü yār ile vāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 35). [ki,]*
16. Muḥibbīsin eli açuḳlaruñ sen
    Ümīdüm bu **ki** maḥrūm olmayam ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 54). [ki,]*
17. Bi'ḥamdi'llāh **ki** ṭabʿuñ şemʿi pür-nūr
    Uṣañlıḳ ẓulmetin göñlüñden it dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 5). [ki,]*
18. **Ki** ṭatlu ṭatlu ol ṣīrīn ġıdāyı
    Yiyüp kesb eyleye ẕevḳ u ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 33). [ki,]*
19. Ne ḫoşdur ol **ki** ʿilme māl ide ḫarc
    ʿUlūma oġlınuñ ẕihni ola dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 61). [ki,]*
20. **Ki** ide tīġını ol gevher-i ḫāṣ
    ʿAdūnuñ ḳulzum-ı ḫūnında ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 5). [ki,]*
21. **Ki** ola ṣaḥnı anuñ ferş-i mīnā
    İde saḳfına reşki ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 17). [ki,]*
22. Ḫaber geldi **ki** sulṭān-ı cihāne
    Tamām itdük o ḳaṣrı bī-bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 1). [ki,]*
23. Ḫaber geldi **ki** şehre bu gün ol māh
    İder şehri müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 1). [ki,]*
24. Meşeldür cümle ʿālem içre bu söz
    Ki göñül ḳatlanur görmeyicek göz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 38). [ki,]*
25. Ṣıza ḳuyruḳ güneşden aḳa yaġı
    Ki tā çerb ide ol rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 46). [ki,]*
26. **Ki** bir naḳḳāş ṣanʿat rengīn ezmiş
    Sarāy-ı şāha bir taṣvīr yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 23). [ki,]*
27. Degül cismüñ bi-ḥamdi'llāh **ki** mürde
    Bucaḳda niçün olursun füsürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 5). [ki,]*
28. Bu söze şāh söyle oldı ḳāʾil
    Ki Pervāne ṣanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 12). [ki,]*
29. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
    Ki şeh-zāde çıḳar ava seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 14). [ki,]*
30. Yaraġ itdi kimisi şāh-bāzı
    Ki tā ala küleng ü kebk ü ḳazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 34). [ki,]*
31. Kimisi cāme-ḫᵛāba girdi yatdı
    Ki tīġı tīġa tīri tīre ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 38). [ki,]*
32. Ṣafā virür velī ḫᵛāb-ı seḥergāh
    Aña degmez **ki** ādem ola güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 52). [ki,]*
33. Ḳapusı ḫalḳına cümle buyurdı
    Didi ḳalḳuñ **ki** geşt idem bu yurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 10). [ki,]*
34. **Ki** çepçevre ḳuşadup ol diyārı
    Getürdiler bir araya şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 29). [ki,]*
35. Bu ʿālem şol ḳadar oldı **ki** deycūr
    Yoġ anda çeşm-i bī-inṣāfveş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 3). [ki,]*
36. İrişdi od bigi eflāka āhı
    Ki yaʿnī arayup bula o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 24). [ki,]*
37. Nice oldı ḳanı ol göñlüm surūrı
    Ki cān anuñla eyledi ḫużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 46). [ki,]*

38. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı yek-ser
Ki yaʿnī şemʿ ol āteşden ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 26). [ki,]*
39. Uşandı avdan ʿazm itdi şehre
Ki Şemʿün ala seyrinden o behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 14). [ki,]*
40. **Ki** ol gül-çehre yirinde eser yil
Bularuñ gözleri yaşı olur seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 9). [ki,]*
41. Gelüp şāhı bulan iki sipāhi
Eyitdiler **ki** biz bulduḳ o şāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 86). [ki,]*
42. Ḳurarlar bir güzel muḥkem terāzū
Ki ḫūyı şāh-ı ʿādilden ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 88). [ki,]*
43. Velī gördü **ki** zülf-i yāra beñzer
Boyın virdi o zencīre o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 145). [ki,]*
44. Varup ḳondı o sāʿat ḳaṣr-ı şāha
Ḫaber geldi **ki** ol devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 16). [ki,]*
45. Bi-ḥamdi'llāh **ki** buldı yine ṣıḥḥat
Teninde ḳalmadı bir ḳılca ʿillet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 37). [ki,]*
46. Göricek anları yüzin çevürdi
Ki menfūrını ṣan bir kimse gördi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 28). [ki,]*
47. Şu ṣūretler **ki** itmişdi o şeh cemʿ
Olardan geldi yig Pervāne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 29). [ki,]*
48. **Ki** sen maʿnāda yügrüksin melekden
Geçer insān öte ṭoḳuz felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 11). [ki,]*
49. Bulıtlanmışdı gök görinmedi māh
Ḳıyās itdi **ki** olmışdur seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 14). [ki,]*
50. Şu deñlü ḫūbter düzdi **ki** anı
Uçardı gökde ger olaydı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 9). [ki,]*
51. İnüp ol murġdan girdi sarāya
Ki şems ide naẓar bend olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 30). [ki,]*
52. Suvār oldı o murġ-ı mīġ-bāle
Diler **ki** ire meh-i ṣāḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 16). [ki,]*
53. **Ki** bir gül Rūm'da ʿarż itdi dīdār
Açıldı Şām bāġından her ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 3). [ki,]*
54. Göricek Şemʿ ü Pervāne bu faṣlı
Eyitdiler **ki** bunuñ budur aşlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 2). [ki,]*
55. Geyürür gāh aña bārān zirihler
Ṣabā naḳḳāşı **ki** bāġlar girihler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 20). [ki,]*
56. **Ki** anda ḳaṭre-i bārān-ı nisān
Yapar ḳubbe çeker ḥavlı fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 21). [ki,]*
57. Şu deñlü dökdiler ol bezme dürdi
Ki yirden boyı anuñ göge irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 48). [ki,]*
58. Cihānda dil bugün görsün **ki** kārı
İlüp çekmek durur zülf-i nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 11). [ki,]*
59. Anı açdurdı şeh gördi **ki** Dāye
İrişdi ḳalb-i pür-ḫışmı şafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 37). [ki,]*
60. Bi-ḥamdi'llāh **ki** atañ şāh-ı aʿẓam
Cihānda ʿizz ü baḫt ile mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 71). [ki,]*
61. Beyān eyle belāġat kīmiyāsın
Ki sen maʿna yöninden kīmiyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 4). [ki,]*
62. Ḫaber geldi **ki** ol dem şehre nā-gāh
İder şehri müşerref bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 7). [ki,]*
63. O sāʿat ḳarşu gitdiler o şāha
Kevākib bulışa yaʿni **ki** māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 22). [ki,]*
64. Mesīḥ ol dem **ki** girdi ol sarāya
Naẓar şeh-bāzını ṣaldı Hümā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 21). [ki,]*
65. Şu ḫarmanuñ **ki** toḫmından ulalduñ
Revān bāġ-ı cihāna sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 35). [ki,]*
66. Ḫaber geldi **ki** şāha yarın ol māh
Ḫaberdār ol gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 43). [ki,]*
67. Anı ḳondurdılar bir ḫoş sarāya
Ki Cennet reşk iderdi ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 28). [ki,]*
68. Şu kān içre **ki** oldı laʿl-i rengīn
Melāḥat gūşın itdi çıḳdı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 11). [ki,]*

69. Anuñ nūrından ay u gün **ki** lemʿa
Yetişdüm ol gice vardum o şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 25). [ki,]*
70. Cevābın şöyle yazmış ol yüzi māh
Bi-ḥamdi'llāh **ki** atañ bir ulu şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 38). [ki,]*
71. Nice teşbīh idem ben aña ey cān
Ki bir gün görmedükdür āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 92). [ki,]*
72. Yazılmış anda nām-ı şāh-ı ʿālem
Ki ʿışḳ ile idüpdür ḫalḳ-ı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 54). [ki,]*
73. Yā ġılmāndur **ki** çıḳmışdur cināndan
Münevver çehre mihr-i āsmāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 31). [ki,]*
74. Felekde kevkeb-i nārı ne deñlü
Ki vardı geldi māhı ḫāneye u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 8). [ki,]*
75. O dem Bercīs ṭurdı geldi şāha
Bulışdı Müşteri gūyā **ki** māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 14). [ki,]*
76. Ḳıġılcımlar **ki** naʿlinden çıḳa ger
Hilāl ile muḳārin ola Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 5). [ki,]*
77. O bī-ḥad çādurı itdi teferrüc
Hemān şandı **ki** baḫr itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 32). [ki,]*
78. ʿAceb mi cismini ġarḳ eylese ḳan
Ki dil yükrüklügini itdi peykān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 34). [ki,]*
79. Gören ol ḳalʿa-i Firdevs ferşi
Didi gördük bi-ḥamdi'llāh **ki** ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 18). [ki,]*
80. Gürisne olmadan ḳurtıldı ol māh
Bi-ḥamdi'llāh **ki** niʿmet virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 50). [ki,]*
81. Nedür sulṭānlıġı pes ışḳ ile u
Ki şıġmaz bir arada iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 32). [ki,]*
82. Ḫazāʾinden alup nice cevāhir
Ki yükde yiñi vü ḳıymetde aġır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 12). [ki,]*
83. Ḫaber aldı **ki** Şemʿi şāh Faġfūr
Alup taḫtına gitmiş şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 43). [ki,]*
84. Oḳıdı anı iḫfā ile canān
Namāzında günüñ gūyā **ki** Ḳur'ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 32). [ki,]*
85. Yüzüñ mihri **ki** bulmışdur kemāli
Ḫudā irgürmesün aña zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 27). [ki,]*
86. Görür Pervāne bir mihr-i dil-efrūz
Ṭulūʿ itdi **ki** ḳıldı ol şebi rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 26). [ki,]*
87. Oñarmış işüñ ey şeh-bāz Bārī
Bi-ḥamdi'llāh **ki** almışsın şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 48). [ki,]*
88. Beni bildi **ki** ben cāsūs-ı Çīnem
Ṭolu esrār-ı şāh ile ḫazīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 79). [ki,]*
89. Ol on ḫādim **ki** Faġfūr itdi irsāl
Ḳamu Pervāne'ye ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 37). [ki,]*
90. Gözine şöyle ḫoş çekdi **ki** sürme
Gör anı ḫūr ʿayni hīç görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 7). [ki,]*
91. Özini şol ḳadar itdi **ki** ziynet
Şanurdı gören anı ḫūr-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 9). [ki,]*
92. Urılmış üstine bir zīn-i zerrīn
Felekde mihr idi güyā **ki** ol zīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 8). [ki,]*
93. Revān ol gözleri mestāne girdi
Ki bir fānūsa şan pervāne girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 14). [ki,]*
94. **Ki** mirʾāt idi çün Mecnūn'a Leylī
İderdüñ sen aña andan tecellī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 85). [ki,]*
95. **Ki** ḳurduñ pençesi şöyl'it yasaġı
Keçinüñ rīşinüñ olsun ṭaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 43). [ki,]*
96. Şu deñlü emn buldı mülk nāçār
Ki kebke şāhbāz oldı ḳafā-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 76). [ki,]*
97. Oḳıdı ol cemāli muṣḥafı şāh
Ki baḳa āyet-i ḫüsnine her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 116). [ki,]*
98. Ḫaber geldi **ki** şāha oluñ āgāh
Gelür şehre seḥergāh ol yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 11). [ki,]*
99. Saña bir demde biñ biñ şükr İlāhī
Ki yirde ḳomaduñ ben ḫāk-i rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 2). [ki,]*

100. Baña virdüñ **ki** bu ḫoş gülsitānı
Daḫı görmiş degül bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 5). [ki,]*
101. Nedenlü nūn **ki** var her biri bir gül
Olur anı gören der-ḫāl bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 9). [ki,]*
102. Yine yapdum **ki** bir ḳaṣr-ı belāġat
Anuñ her kūşesi cāy-ı leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 17). [ki,]*

kibir ḳabası: *Kibir elbisesi.*

1. Şu kim itdi temāşā ol libāsı
Ḳabā oldı anuñ **kibri ḳabası** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 16). [kibri ḳabası,]*

kibr ü kīn: *Büyüklenme ve düşmanlık.*

1. Beni ādem ṣanur gören birūnum
Ṭoludur **kibr ü kīn** ile derūnum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 14). [kibr ü kīn,]*

kibriyā: *Büyüklük, ululuk, azamet; Allah, Cenâbıhak.*

1. İremez ol **kibriyānuñ** kārbānı gerdine
Ger ḫayāl-i berḳ-sürʿat nice biñ yıl sürse at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 33). [kibriyānuñ, -nuñ]*

kibriyā ḳaṣrı: *Büyüklük sarayı.*

1. Kim ilter **kibriyāsı ḳaṣrına** rāh
İrişmez nerdubān-ı ʿaḳl-ı kūtāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 79). [kibriyāsı ḳaṣrına, -n, -a]*

kiçi vü ulu: *Küçük ve büyük.*

1. Hep ol şehrüñ **kiçi vü ulusı**
Ser-ā-ser ḳarşu çıḳdılar ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 3). [kiçi vü ulusı, -sı]*

kīl it-: *Söz etmek.*

1. Görenler ḥüsn-i ḫaṭṭın **idemez ḳīl**
Ṣanasın kim mehi naḳş itdi Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 3). [ḳīl idemez, -e, -mez]*

kīl ü kāl: *Dedikodu, boş söz.*

1. Maʿānī murġına vir perr ü bāli
Uçur gökde Hümāveş **ḳīl ü ḳāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 4). [ḳīl ü ḳāli, -i]*

kim: *"Ki" bağlacı.*

1. Umaram **kim** her gün anuñ sāyesinde ḫoş geçem
Bir nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 5). [kim,]*

2. N’ola barān-ı belālar yaġsa her dem başuma
İtdi derda **kim** seḥāb-ı çeşmi ḫūn-bār ayrulıḳ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 4, Mısra 10). [kim,]*
3. Ḥaṣılı bir kāha döndüm bilmez oldum kendümi
Urdı ṣabrum ḫarmanına āh **kim** nār-ı ayrulıḳ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 4, Mısra 6). [kim,]*
4. Baña her biri bir berḳ-ı belādur leyl-i rıḥletde
Ne odlar **kim** çaḳar naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 13, Mısra 4). [kim,]*
5. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni ol cān ile ḥaşr it
Götürgil ḫākdan mürdeyem **kim** cāndan ayrıldum *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 14, Mısra 8). [kim,]*
6. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü müzeyyen olmış **kim**
Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi kūyuña ḥūr *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 23, Mısra 9). [kim,]*
7. Her kimi **kim** rıfʿat atına suvār itseñ o dem
Bir muraṣṣaʿ kürsi olur aña çarḫ-ı s̱ābitāt *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 1, Mısra 29). [kim,]*
8. Şeş getürdüñ penc gence **kim** Muḥammed ümmetin
Görmedi miṣlin üç oġul nüh peder çār ümmehāt *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 1, Mısra 13). [kim,]*
9. ʿĀlim oldur **kim** seni bilmekde ʿaczin anlaya
Ey ki cudūñdan irüpdür enbiyāya muʿcizāt *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 1, Mısra 35). [kim,]*
10. Ṣafā cevāhirini ister iseñ ey ṭālib
Kim ol cevāhire kān lā-ilāhe illā’llāh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 2, Mısra 20). [kim,]*
11. Gül gibi ẓāhir oldı **kim** bāġbān-ı ʿadlüñ
Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi ḳāmıʿ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 4, Mısra 27). [kim,]*
12. **Kim** ilter kibriyāsı ḳaṣrına rāh
İrişmez nerdubān-ı ʿaḳl-ı kūtāh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 1, Mısra 79). [kim,]*
13. İdin yüri bu yolda ʿışḳı hādī
Kim anuñla pür olmışdur bu vādī *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 1, Mısra 98). [kim,]*
14. Dinür bir pāre oduñ adına ʿışḳ
Yaḳar **kimüñ** gelürse yādına ʿışḳ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 26, Mısra 22). [kimüñ, -üñ]*
15. Bu çār eżdād **kim** cümle bir oldı
Mevālīd-i s̱elās̱e ẓāhir oldı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 65). [kim,]*
16. Görürsin **kim** çıḳar yirden buḫārı
İder rūy-ı hevāda ol ḳarārı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 35). [kim,]*
17. **Kim** ol ḥarfuñ biri kāf u biri nūn
ʿİyān itdi cihānı kendi meknūn *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 13). [kim,]*
18. O ʿālem içre görseñ **kim** neler var
Tecellī eylemiş Ṭūrında dīdār *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 3, Mısra 81). [kim,]*
19. Bu tevḥīd oldı bu arada āḫir
Ḳulaḳ ṭut **kim** naṣāyiḥ oldı ẓāhir *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 4, Mısra 2). [kim,]*
20. Eger olmazsa mihrüñ pertevi **kim**
Bulursın menzilüñ mānend-i şeb-nem *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 4, Mısra 23). [kim,]*
21. Muḫālif bāde **kim** bulaşdum
Dilerken sāḥili engine düşdüm *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 5, Mısra 43). [kim,]*
22. Ḫūr-ı ʿavfuñ ḥaḳıçün **kim** cihānuñ
Günāhı ẓerresince yoḳdur anuñ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 5, Mısra 59). [kim,]*
23. Bu derd ile şular **kim** cān virüpdür
Ḫızırveş āb-ı ḥayvāna irüpdür *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 8, Mısra 21). [kim,]*
24. Düriş ey şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat
Şu deñlü it **kim** ebyātı ʿimāret *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 10, Mısra 18). [kim,]*
25. Cihānda genc-i cān **kim** bi-bahādur
Yiri anuñ fem-i çār-ejdehādur *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 10, Mısra 7). [kim,]*
26. Zihī **kim** çekse tīr ol tīr-i tedbīr
İrişür burc-ı ḳavse gūyiyā tīr *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 13, Mısra 33). [kim,]*
27. Degül Nūşīnrevān ol deñlü ʿādil
Kim anuñ taḫtgāhı şehr-i şākil *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 14, Mısra 38). [kim,]*
28. Ḳatı ḳorḳardı **kim** geçüp ecel rīv
Süleymān mülkine ḫākim ola dīv *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 14, Mısra 45). [kim,]*
29. Müneccimler derildi bir araya
Göreler **kim** nedür ṭāliʿ ol aya *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 15, Mısra 56). [kim,]*
30. Şunuñ **kim** pākdür ṭabʿ-ı derūnı
Olur ol kimse ʿālim ẓü-fünūnı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 17, Mısra 43). [kim,]*

31. Şu deñlü oldı **kim** ol māh-ı kāmil
ʿUṭārid olımaz idi muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 47). [kim,]*
32. Anuñ **kim** ṭabʿı mirʾātı ṭonuḳdur
Bula ʿilm içre ṣūret cānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 45). [kim,]*
33. O taṣvīri şu deñlü itdi ġarrā
Kim aña cān virürdi görse ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 28). [kim,]*
34. Anı şol deñlü ḫoşter yazdı **kim** u
Ṣanurlardı görenler bir içim ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 15). [kim,]*
35. Aña emr oldı **kim** bu ḳaṣr-ı aʿlā
Nuḳūş ile ola maḥbūbu zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 1). [kim,]*
36. **Kim** ol meh-sürʿatuñ sehm-i ṣahīli
Düşirür esb-i gerdūndan Süheyl'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 31). [kim,]*
37. Görürler **kim** gelür bir māh-çehre
Yüzi nūrından irmiş mihre behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 5). [kim,]*
38. **Kim** ol māhuñ cemāli āftābı
Bıraḳmış gökde cism-i mihre tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 7). [kim,]*
39. Şu **kim** beñzetse ḳaşına kemānı
Görür ṣāḥib-naẓar kimden **kim** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 10). [kim,]*
40. Ṣunuñ **kim** ʿışḳı yoḳ ādem degüldür
Ḫudānuñ sırrına maḥrem degüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 31). [kim,]*
41. Muḥabbet anlaruñ **kim** ṣanʿatıdur
Naṣīḥat anlara ṭaşdan ḳatıdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 7). [kim,]*
42. Yeñilmez gördi **kim** ol pehlevānı
Didi Lālā dimek ḫoş ṣāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 9). [kim,]*
43. El açup eyledi vāfir duʿālar
Kim andan ḳalb kesb eyler ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 42). [kim,]*
44. Diler **kim** ṣuna anı pādşāha
Felek taḫt u meh-i encüm sipāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 35). [kim,]*
45. Ṣoḳar başına Hüdhüd bigi anı
Süleymān'a diler **kim** ilete anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 22). [kim,]*
46. Bulurdı ġarbdan bir demde şarḳı
Kim ol bir pāre od eylerdi berḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 12). [kim,]*
47. Ziyāde ḫīlekār u ehl-i telbīs
Kim andan ögrenürdi mekri İblīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 14). [kim,]*
48. Görüp şeh-zāde ʿāşıḳ oldı anı
Diler **kim** vire ol taṣvīre cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 26). [kim,]*
49. Ṣadef ezhārı aña baḥr idi u
Kim olmış ol ṣadefde jāle luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 34). [kim,]*
50. Nihāl envār ile olmış müzeyyen
Olur **kim** görse göñli gözi rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 42). [kim,]*
51. Ṣanurdı **kim** temāşā ḳılsa anı
Sütūn-ı ẕevraḳ açmış bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 43). [kim,]*
52. Çemen bād-ı ṣabādan mevc ururdı
Ṣanurdı baḥr anı **kim** görürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 32). [kim,]*
53. Yirinden ṭurdı şāh-ı çarḫ-rifʿat
Kim ol bebr ü peleng ü şīr heybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 8). [kim,]*
54. Cihānı gördi **kim** dönmiş cināna
Cinān görse ḥased eyler cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 23). [kim,]*
55. Görür **kim** avcı almış çevresin ḳurd
Eyitdi yaramadı bana bu yurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 37). [kim,]*
56. Görür **kim** ḳarşudan bir bebr geldi
Hemān şeh tīz-deste tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 49). [kim,]*
57. Dökildi ol yataḳdan rāḥ-ı aḥmer
Kim oldı dāmeni mey-gūn ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 4). [kim,]*
58. Hemān gencine idi ṣofra-i şāh
Kim ol gencinede her ān u her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 14). [kim,]*
59. Göñül mülkinden endūhı **kim** eyler
Faḳīri pādşāh-ı ʿālem eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 19). [kim,]*
60. Nice mey āftāb-ı ʿālem-ārā
Kim ol bī-ġıll u ġış pāk u muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 4). [kim,]*
61. Bu bezm içre anuñ **kim** yüki yitdi
Nite **kim** ʿaḳl-ı mestān ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 13). [kim,]*

62. Ṭutarsañ bir iki dem baña semʿi
Bilesin **kim** nice çerb oldı Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 2). [kim,]*
63. **Kim** anuñ başı ṭaşar idi duḫānvār
Bulınmazdı o deñlü düzd-i ʿayyār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 7). [kim,]*
64. Cihānuñ zengiye dönmişdi rengi
Kim anda berḳ ṣan dendān-ı Zengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 10). [kim,]*
65. Görür Şemʿ eylemiş bād-ı fenā **kim**
Sarāyı āh ile gümletdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 35). [kim,]*
66. Yüzinüñ ẕerrece ḳalmadı ḳanı
Didiler **kim** bu teslīm itdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 4). [kim,]*
67. Bu ḥāle vāḳıf olup geldi Lālā
Görür **kim** düşmiş ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 26). [kim,]*
68. Şu deñlü iñledi **kim** zārı zārı
Ṣadāsı çıḳmaz oldı varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 35). [kim,]*
69. Anı ʿışḳ eyledi varduḳca Mecnūn
Diler **kim** ideʿazm-ı kūh-ı Hāmūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 26). [kim,]*
70. **Kim** ol günden güneʿaḳlın şaşırdı
İli ḳor kendüziyle söyleşürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 31). [kim,]*
71. Ṭabīb-i dehr itdi ḫūb tedbīr
Kim aña kehkeşānı ḳıldı zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 6). [kim,]*
72. Eṭibbā eylediler aña ṭīmār
Kim açа gözlerin ol çeşm-i bīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 46). [kim,]*
73. Görürler **kim** degül ḳaṣrında ol şāh
Felek yirinde tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 7). [kim,]*
74. Kimüñ **kim** destine gire o server
Ben anı ġarḳ idem mala ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 19). [kim,]*
75. Murādum veznesin **kim** ide mevzun
Virem şāh aġırınca aña altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 25). [kim,]*
76. **Kim** ol fāş itdi sırr-ı ʿışḳı açdı
Meger utanduġından yire geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 41). [kim,]*
77. Görürler delv üzre bir ḳamer var
Kim anda ne libās u ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 60). [kim,]*
78. Nite **kim** būy-ı müşk olʿışḳa māʾil
Görürler **kim** degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 130). [kim,]*
79. **Kim** ol maḥrūr dil degmiş bigi od
Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [kim,]*
80. Olur göz yumduġı dem ol ser-efrāz
Çıḳardı ḳaşrdan gūyā **kim** āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 122). [kim,]*
81. Görürler **kim** bir içim ṣuya beñzer
O cust u cū olan meh-rūya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 63). [kim,]*
82. Sipāhi istedi **kim** çekse anı
İçe ṣuyı ṣafā kesb ide cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 51). [kim,]*
83. Diken içre görürler bir ḳuyı var
Anuñ eyle ṣanurlar **kim** ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 44). [kim,]*
84. Yilişmekden ziyāde teşne düşdi
Kim anlara ḥarāret mūrı üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 42). [kim,]*
85. **Kim** aña çaġrışup söylerdi eşkāl
Kişinüñ niyyetin añlardı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 5). [kim,]*
86. Bulur ḫıdmetle her ādem ululıḳ
Ululıḳ görmez ol **kim** ola ulaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 12). [kim,]*
87. **Kim** anı görmege cānlar virilsün
Yine görsün gören ölsün dirilsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 7). [kim,]*
88. **Kim** anlar işledi kār-ı ʿacāʾib
Ḳamu pür-ʿibret ü cümle ġarāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 19). [kim,]*
89. Suḫan murġına vir bāl-ı feṣāḥat
Kim aña āşyān olsun belāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 6). [kim,]*
90. Meger var idi bir maḥbūb ḥammām
Kim aña mihr-i pür-şevḳ olmaġa cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 2). [kim,]*
91. **Kim** ol bir ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret
Ṭabībāsā virür bīmāra ṣıḥḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 3). [kim,]*
92. Ser-ā-ser her uṣūle oynadı ol
Kim ol şāhuñ ḳatında oldı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 48). [kim,]*

93. **Kim** ol miḳdārda bir at deñlü
Ne yaña dirisen uçar gider ü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 15). [kim,]*
94. Eyitdi **kim** Ḫudānuñ ʿizzetiçün
Süleymān nebīnüñ ḥürmetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 17). [kim,]*
95. **Kim** ol ḥavżuñ kenārında ser-ā-ser
Düzüp bir nice şadırvān ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 37). [kim,]*
96. **Kim** ol māhuñ şeb-i zülfi kemendi
Ṣalar gökde esed boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 5). [kim,]*
97. Eyitdi **kim** ṣafā geldüñ ol aya
Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 13). [kim,]*
98. Ṭapuñuñ şöyle beñzer **kim** peri var
Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 23). [kim,]*
99. O bir bīmār-ḫānedür **kim** anuñ
Ṭoludur içi bīmār-ı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 9). [kim,]*
100. **Kim** anuñ ḫastasınuñ şerbeti zehr
Belādur pisteri vü niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 11). [kim,]*
101. Civān eyler eger pīr içse anı
Ḳıyās it **kim** ne eyler ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 12). [kim,]*
102. **Kim** ol ẕevḳ ü ṣafā baḥrine gird-āb
Bir āteşdāndur ammā müncemid-āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 3). [kim,]*
103. Revān emr oldı **kim** bir zülfi müşke
Ḳoya nār-ı teri ol āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 9). [kim,]*
104. O bir serv-i sehīdür **kim** hevādan
Añılmış bāġ-ı meclisde avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 9). [kim,]*
105. Şu deñlü itdiler **kim** ʿıyş u ʿişret
Göreydi reşk iderdi ḫalḳ-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 9). [kim,]*
106. Görür **kim** serv serd olmış hevāyı
Geyür bir penbesi çıkmış ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 27). [kim,]*
107. **Kim** ol cādū firīb ü çeşmi seḥḥār
Aña siḥr idüp üfürdükçe her bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 75). [kim,]*
108. ʿAceb mi gül gülüp açılsın her bār
Kim anuñ cāmı içre zaʿferān var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 34). [kim,]*
109. Dili ʿuşşāḳ bigi pāre pāre
Kim aña zaḫm urılmış yare yare *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 4). [kim,]*
110. Ġarāʾibdendür ol mānend-i dil-dār
Kim anuñ bir başı vü biñ dili var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 6). [kim,]*
111. Nice dem cenge oldılar muḳayyed
Kim āḫir oldı Rūmīler müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 20). [kim,]*
112. O ṣudan çıḳdılar ol iki dil-ber
Ṣanasın **kim** deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 40). [kim,]*
113. Bilürler anı **kim** bir şīr-i nerdür
Be-ġāyet bī-bedeldür şīrīn erdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 23). [kim,]*
114. Ḳoyup Pervāne'yi bir cāme-ḫʷāba
Didiler **kim** bu lāyıḳdur ʿaẕāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 46). [kim,]*
115. Didi **kim** ṭur baña ḥelvā bişür tīz
O ḥelvā ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 37). [kim,]*
116. Oġul ḳız ḥasretin çekmiş be-ġāyet
Kim anuñ şefḳati olmaz rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 4). [kim,]*
117. Cihān pürdür güneş **kim** pertevinden
Faḳīrüñ ictināb itmez evinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 37). [kim,]*
118. Kime **kim** yidürürse bir ḳaşuḳ bal
Ṣunar ṭās ile āḫir zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 61). [kim,]*
119. Diyeyüm derdümi bari ṭabībe
Ola **kim** yol bulam vaṣl-ı ḥabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 6). [kim,]*
120. Daḳındı zer devātın yine devrān
Kim aña ṣaʿṣaʿa altun ḳalemdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 2). [kim,]*
121. Yazup ol nāmeye nām-ı Ḫudāyı
Kim andan soñra medḥ itdi ol ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 26). [kim,]*
122. Lebüñ aḥvālini yazarsañ ey şeng
Kim anuñ kāġıdı olsun şeker reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 60). [kim,]*

123. Bu söz Pervāne'ye geldi muvāfıḳ
Eyitdi **kim** budur çoḳ buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 80). [kim,]*
124. Bize luṭf u kerem ḳıl ṣol güherden
Kim ol berrāḳ ola şems ü ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 12). [kim,]*
125. Görürler ol saʿādet kīmiyāsı
Ḳomış bir derd **kim** yoḳdur devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 8). [kim,]*
126. Olur **kim** nesneler ṣabr ile maḥbūb
Bulupdur eyligi ṣabr ile Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 45). [kim,]*
127. Elif ḳāmetlü bir maḥbūb-ı raʿnā
Kim anuñ ʿaynı ṣād u ḳaşları rā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 6). [kim,]*
128. **Kim** anuñ gönli eylerdi şehādet
İrişe nā-gehān bir ḫoş beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 25). [kim,]*
129. Eyitdi **kim** cihān durduḳça ṣād ol
İrüp maḳsūda dāʾim ber-murād ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 37). [kim,]*
130. **Kim** andan ḳalbümüz sürsün ṣafālar
Ten-i pür-derdüme virsün şifālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 15). [kim,]*
131. Gönülde çeşme-i mihr eylemiş cūş
Kim ol cām-ı ṣabūḥīler ider nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 6). [kim,]*
132. Eyitdi **kim** vucūduñ cevherinden
Ḳamu sulṭānlaruñ ser-defterinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 11). [kim,]*
133. Şu ebruñ **kim** neminden gevher olduñ
Bahā vü ḥüsn ile dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 33). [kim,]*
134. Revādur gördi **kim** ol bezme varmaḳ
Ḳodı ney bigi ol şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 43). [kim,]*
135. **Kim** ol bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
Anuñ reşk ile çarḫuñ puştı ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 17). [kim,]*
136. Ḳamu begler aġalar çıḳdı ḳarşu
Görürler **kim** gelür bir şāh-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 8). [kim,]*
137. Şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet
Kim ol şīr-i mehīb egninde ḫılʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 12). [kim,]*
138. Ḳoyup anı **kim** itse ʿazm-i Cennet
Diye Rıḍvān belürmiş bunda Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 29). [kim,]*
139. Ṭulūʿ itdi o meh ṣol burcdan **kim**
Çıḳupdur ol güher ṣol dürcden **kim** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 7). [kim,]*
140. Ṭulūʿ itdi o meh ṣol burcdan **kim**
Çıḳupdur ol güher ṣol dürcden **kim** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 8). [kim,]*
141. O şeh **kim** ol ṣadefde gevher oldı
Çıḳupdur tāc-ı cihāna ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 9). [kim,]*
142. Gülistān-ı sarāyın ḫalvet itdi
Kim ol ġonce-dehānı daʿvet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 16). [kim,]*
143. Ḫalīlem şöyle vāfirdür **kim** ol od
Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 5). [kim,]*
144. Sarāyumdan **kim** ol dem ol gice güm
Per açdum nite **kim** pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 23). [kim,]*
145. O māha **kim** olupdur menzil ol cāy
Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 29). [kim,]*
146. Şuʿā içre **kim** oldı necm-i zehrā
Fevākih zīrvā içinde gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 5). [kim,]*
147. Şular **kim** nūr virür gökde şemse
Ḳomış anlar pilāv üstine şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 39). [kim,]*
148. Şu deñlü çerb idi **kim** yoġ idi şek
İçinde yüzer idi anuñ örḍek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 65). [kim,]*
149. Didi Pervāne **kim** bālin yitürdi
Revān fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 15). [kim,]*
150. Senüñ rāyüñ eger **kim** görse Aṣaf
Ḫicābından ururdı yüzine kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 19). [kim,]*
151. Ḫaber irişdi **kim** Faġfūr'a nā-gāh
Gelür elçisi Rūm'uñ oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 17). [kim,]*
152. Görürler **kim** gelür bir bī-bedel pīr
İdemez naḳşını naḳḳāş taṣvīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 21). [kim,]*
153. **Kim** ol Mirrīḫ-çeşm ü māh-ı tābān
Nice sevr ü cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 15). [kim,]*

154. O dem Bercīs **kim** dīvāna irdi
Güneş ṣan ḫāne-i Keyvān'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 15). [kim,]*
155. Virüpdür ʿışḳ baḥrına şu **kim** mevc
Ne **kim** ḫalḳ eylediyse eyledi zevc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 58). [kim,]*
156. Ḳuluñ Pervāne'ye ol Şemʿi yandur
Kim anuñ devleti şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 66). [kim,]*
157. Güneş **kim** menzilidür anuñ eflāk
Münevver pertevinden çehre-i ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 71). [kim,]*
158. O bir tīz-ābdur **kim** duymaz āhen
Nice ṣabr idesin bi'llāh aña sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 41). [kim,]*
159. Ḳabūl itdi ol bedr ayuñ sözin şāh
Ḫaberdār olmadı **kim** oldı güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 44). [kim,]*
160. Ṣabā bir toz ḳopardı **kim** cihānda
Belürsiz oldı cümle ḫalḳ anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 3). [kim,]*
161. Meger yañlış yazılmışdı ḫaṭ-ı şeb
Kim anı itdi ḥak tīġı müẕehheb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 6). [kim,]*
162. Eyitmiş **kim** ḳızum yoḳ şāha lāyıḳ
Olur mı bir Sühā bedre muvāfıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 21). [kim,]*
163. Suvār oldı bir esb-i tund u tīze
Kim eyler sümmi sengi rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 20). [kim,]*
164. Görür Sulṭān Jāle geldi Faġfūr
Hemān ḳaṣd eyledi **kim** ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 14). [kim,]*
165. İki leşker ser-ā-ser oldı āgāh
Kim olur ceng-i sulṭānī seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 8). [kim,]*
166. Ser-ā-ser ḳaṣd itdi **kim** ʿazīzān
Dikeler anı mışr-ı cenge sulṭān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 23). [kim,]*
167. Ḳılıç biçdi ʿadūya bir libāsı
Kim anuñ ne yeñi var ne yaḳası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 92). [kim,]*
168. Buları gördi **kim** ḳopardı tozı
Götürdi düşmen ol sāʿat ḳopuzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 93). [kim,]*
169. Görür **kim** tār u mār oldı o cumhūr
Hemān ḳusḳuna ḳuvvet didi Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 103). [kim,]*
170. Aña ḳoymışdı Şemʿi Şāh Faġfūr
Kim ol bad-ı belādan tā ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 22). [kim,]*
171. Kim ol ḳalʿayla ṭop itdi ṣavaşı
Yıḳıl git ṭurma diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 39). [kim,]*
172. Görür **kim** leşkeri bī-ḥad ḳırıldı
Hemān cengi ḳodı nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 59). [kim,]*
173. Şu deñlü itdiler **kim** şehri ziynet
Görenler ṣandı anı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 43). [kim,]*
174. Ümīdi bu idi **kim** şāh Faġfūr
Olup ḳızlıḳ ucından ḫ˅ār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 57). [kim,]*
175. Ser-ā-ser ol ṣadā dünyāyı ṭutsun
Kim andan ṭāḳ-ı aʿlā güm güm ötsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 10). [kim,]*
176. **Kim** ol raḳḳāṣ olan nāy-ı ʿışḳa
Düşen biñ derd ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 21). [kim,]*
177. Görür **kim** ceng ile iş ḥāṣıl olmaz
Bu yoldan dil-rübāya vāṣıl olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 27). [kim,]*
178. Şunuñ **kim** kāküline bağladı dil
Aña ḳul olmaġıçün bağladı bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 15). [kim,]*
179. Nice gün gitdi gūyā **kim** eser yil
Varup deryāya irdi nite **kim** seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 1). [kim,]*
180. Görür **kim** mevc urur bir ulu deryā
Bir ulu geydi ṣan bir māʾi ḫārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 3). [kim,]*
181. Açılsa bāb-ı imkān olsa ḳābil
Diyeydük **kim** yire gök oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 6). [kim,]*
182. Ve yāḫud çāh içinden çıḳdı Yūsuf
Kim ide Mışr-ı maḳṣūdı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 40). [kim,]*
183. Umardı **kim** o bağrı pāre pāre
Dil-i pür-zaḫmına ireydi çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 41). [kim,]*
184. Bilür **kim** kimseye ḳalmaz zamāne
Bahār-ı ʿömr irer āḫir ḫazāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 43). [kim,]*

185. Şu deñlü yane yazdı **kim** o server
Kebāb olurdı iltince kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 1). [kim,]*
186. Görenler ḥüsn-i ḫaṭṭın idemez ḳīl
Ṣanasın **kim** mehi naḳş itdi Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 4). [kim,]*
187. Kim ol mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevs̱er
Aḳıtdı şu yirine şehd ü şeker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 5). [kim,]*
188. **Kim** anlar ṭutdı gitdi rāh-ı Rūmī
Müşerref ideler tā şāh-ı Rūmī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 37). [kim,]*
189. Egerçi **kim** dimişler şöhret āfet
Olur ammā eyü ad ile rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 11). [kim,]*
190. **Kim** aña eylediler pend ile bend
Şu kim ādemdür aña bend olur pend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 31). [kim,]*
191. Görelüm **kim** bu mirʾāt-ı zamāne
Ne ṣūret gösterür āḫir cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 37). [kim,]*
192. Yumup bir dīdeyi bu çarḫ-ı gerdān
Kim açdı yirine çeşm-i hezārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 2). [kim,]*
193. **Kim** ol luṭf ıssı vü aḫlāḳ cemʿi
Şüḳūfe ḳaṣrına gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 19). [kim,]*
194. Şüḳūfe gördi **kim** irişdi bir ḥūr
Güneş bigi yüzine berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 1). [kim,]*
195. Ṭoḳuzı āl u ḫīle erlik ondur
Kim āl u ḫīleden arslan zebūndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 52). [kim,]*
196. Sarāy-ı Şemʿde nā-gāh Dāye
Uyandı **kim** ola nāẓır ol aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 8). [kim,]*
197. Görürler **kim** açuḳdur uġrı ḳapu
Bilürler eylemiş vaḫşet hemān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 17). [kim,]*
198. Görürler **kim** yerinde yoḳ iki raḫş
Bilürler **kim** revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 19). [kim,]*
199. Görürler **kim** yerinde yoḳ iki raḫş
Bilürler **kim** revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 20). [kim,]*
200. Kimüñ **kim** bir ḳamer-ṭalʿat ḳızı var
Nuḥūset menzilinde yılduzı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 29). [kim,]*
201. Eger ondan gece eyler fesād
Kim anuñ baḳır olur altun adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 34). [kim,]*
202. Olam tā cust u cū baḥrına ġavvāṣ
Bilem **kim** ḳandadur ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 56). [kim,]*
203. Didiler **kim** budur cāsūs-ı Faġfūr
Gerekdür şāh öñinde ḫʷār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 45). [kim,]*
204. Vezīrüñ üçi ammā **kim** muḳarreb
Elinde cümle-i kār añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 23). [kim,]*
205. Ḫaber almaġiçün dīvāna vardı
Kim ol ḳaṣr-ı Züḥal eyvāna vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 18). [kim,]*
206. Meger var idi bir bī-mis̱l ʿayyār
Kim olmışdı aña cāsūslıḳ kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 2). [kim,]*
207. Eline baġladı bend itdi muḥkem
Kim anuñ ʿömrini yaʿni ḳıla kem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 40). [kim,]*
208. Öterdi şādlıḳdan şehr güm güm
İderdi raʿd gūyā **kim** terennüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 16). [kim,]*
209. Ḫaberdār oldı **kim** Sulṭān Jāle
Şeh-i Faġfūr o bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 17). [kim,]*
210. **Kim** anlar cümle nergis-çeşm ü gül-rū
Binüp ata ḳamusı çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 9). [kim,]*
211. Görürler **kim** gelür nāz ile Dāye
Yüzi beñzer münevver bedr aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 11). [kim,]*
212. Virür şīrīn tekellüm rūḥa rāḥat
Kim oldur ṣofra-i maʿnāda niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 20). [kim,]*
213. Ḳamu uşturla cümle sārbānı
O yüz yük ḳand **kim** virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 36). [kim,]*
214. **Kim** ol ṣaḥrāda sebz-i şādī bitdi
Büyük küçük aḳar şu bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 69). [kim,]*
215. N'idem **kim** çıḳsa naʿlinden şerāre
Hilāli çevre alurdı sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 75). [kim,]*

216. **Kim** ol dāmād-ı müştāḳ idi yaşıl mum
Feraḥ mevcūd olurdı ġuṣṣa maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 9). [kim,]*
217. Götürmiş dökerek derler gül-ābı
Kim ol şeh-bāzlar süklün kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 14). [kim,]*
218. Ya bir gencīnedür **kim** ol ser-ā-ser
İçinde dāne sīm ü zerdedür zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 23). [kim,]*
219. Şeker-ḫʸarum diyü **kim** iste daʿvā
Virürdi aġzı dadın aña ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 33). [kim,]*
220. Derūnı ġıll u ġışdan pāk u ṣāfī
Kim ol dil teşnelik derdine ṣāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 44). [kim,]*
221. Dökildi dürlü dürlü mīve-i ter
Kim anuñ her biri lezzetde şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 6). [kim,]*
222. Virür bir ḥāleti **kim** rūḥa anı
Düşinde görmemişdür ṣūfī anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 13). [kim,]*
223. O sīmīn-ten ne dem **kim** yaḳdı sercek
Zemīne aḳce dökdi ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 11). [kim,]*
224. O bezme ger cinān dirsem maḥaldür
Kim anuñ şerbeti nehr-i ʿaseldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 18). [kim,]*
225. Bu yaña mülk-i Çīn'üñ Ṣāh Faġfūr
İşitdi **kim** gelür bir ulu cumhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 2). [kim,]*
226. Bilürdi gerçi **kim** ol ḫūb-ṣūret
Degül ḫūb-ṣūrete meşşāṭe ḥācet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 11). [kim,]*
227. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
Güneşdür ṣan ṣafaḳ içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 19). [kim,]*
228. Ṣanasın **kim** ġılāfın buldı nīze
Ya düzdiler niyāmı tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 59). [kim,]*
229. Buyırdı ṣāh geldi peyk-i çābük
Kim ol ḥiss-i naẓardan cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 50). [kim,]*
230. Begüm sen ṣaġ ol **kim** Ṣāh Faġfūr
Ecel irişdi oldı taḫtdan dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 57). [kim,]*
231. Tenüñ **kim** olmaya içinde cānı
Köpekler yimege ḳaṣd eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 71). [kim,]*
232. Ser-ā-ser şöyle bilsün **kim** ḳamu nās
Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 101). [kim,]*
233. Muṣībet şemʿi ol dem **kim** uyandı
İşitdi Şemʿ ile Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 103). [kim,]*
234. Bu ḥālet **kim** o sāʿat ẓāhir oldı
Görüp mey-ḫāneciler kāfir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 121). [kim,]*
235. Ne şerbet ṣundı bu **kim** zehri yoḳdur
Ne lūṭf itdi **kim** anuñ ḳahrı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 15). [kim,]*
236. Ne şerbet ṣundı bu **kim** zehri yoḳdur
Ne lūṭf itdi **kim** anuñ ḳahrı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 16). [kim,]*
237. Ne gül var **kim** yirini ḳılmadı ḫār
Nice cān ḫarmanına urmadı nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 17). [kim,]*
238. O ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet
Görür **kim** yoḳ o dür-i pende ḳıymet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 78). [kim,]*
239. Hemān **kim** ḫuṭbede aduñ ola yād
Zamānuñ naḳdına ur sikke-i dād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 51). [kim,]*
240. Ṣular **kim** olalar devrüñde cābir
Hemān setr eylesün ʿaybın meḳābir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 55). [kim,]*
241. O dem **kim** kūs-ı rıḥlet ṣaldı āvāz
Ser-ā-ser eylediler göçe āġāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 7). [kim,]*
242. **Kim** atuñ naʿl-i sīmīnüñ şerārı
Urur meh ḫarmanına gökde nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 3). [kim,]*
243. Görürler **kim** gelür bir şāh-ı çālāk
Bedenler eylediler yaḳalar çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 21). [kim,]*
244. Yazılmış anda şekl-i ḥūr u ġılmān
Gören ṣanurdı **kim** anlarda var cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 36). [kim,]*
245. Şu deñlü emn buldı **kim** ḳamu yurd
Gelüp çobanı oldı ḳoyunuñ ḳurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 79). [kim,]*
246. Benüm ol gün ṭoġar **kim** başuma gün
Benümle olasın şevḳ ile her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 133). [kim,]*

247. Görürler **kim** gelür bir ʿarıżı māh
Melāḥat mülkine ḳılmış ḫudā şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 9). [kim,]*
248. Eyitdi **kim** iki gözin iki öp
Düş ayaġına meyler bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 81). [kim,]*
249. Anuñ **kim** ʿışḳı yoḳdur cānı yoḳdur
Nice cān dīni vü īmānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 63). [kim,]*
250. O tācı başına **kim** geymiş ol şāh
Ṣanasın serv ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 21). [kim,]*
251. Ḳomış üstād aña bī-ḥad cevāhir
Kim anuñ her biri bir necm-i ẕāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 18). [kim,]*
252. **Kim** ol ay alnına baġlanmış alı
Bilür ruḫsārı dil almaġa alı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 13). [kim,]*
253. O bir ḫoş ravżadur pāk u muḳaddes
Kim anuñ cümle nūnı ʿayn-ı nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 16). [kim,]*
254. **Kim** ol ḳaṣruñ feṣāḥatdur ruḫāmı
Leṭāfet sırçasından cümle cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 19). [kim,]*
255. **Kim** anda ʿayn-ı şādurvān ḳamu nūn
Elifler resm olınmış serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 23). [kim,]*

kimesne baḳ-: *Kimse ilgilenmemek.*

1. Anuñ ḥaḳḳı k'ola ġurbetde bimār
Kimesne baḳmaya ḳılmaya tımār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 66). [kimesne baḳmaya, -ma, -y, -a]*

kimesne muḥtāc olmasun: *Kimse ihtiyaç duymasın.*

1. O naẓm-ı şekkerin olursa ḳanda
Kimesne olmasun muḥtāc ḳanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 36). [kimesne muḥtāc olmasun,]*

kimi: *Birtakımı, bazısı, kimisi.*

1. **Kimisi** ṭutdı o şeb çarḫa şemşīr
Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi ṣan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 25). [kimisi,]*
2. **Kimisi** māh-ı nev bigi kemānı
Ḳurup itdi şikāra ḫāżır anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 27). [kimisi,]*
3. **Kimisi** eyledi ḫāżır kemendi
Ṣala tā şīr-i ner boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 31). [kimisi,]*
4. Yaraġ itdi **kimisi** şāh-bāzı
Ki tā ala küleng ü kebk ü ḳazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 33). [kimisi,]*
5. **Kimisi** atına virdi yaraġı
Geçe yil bigi tā kim deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 35). [kimisi,]*
6. **Kimisi** cāme-ḫʷāba girdi yatdı
Ki tīġı tīġa tīri tīre ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 37). [kimisi,]*
7. **Kimisi** eyledi destin müḥennā
Kimi itdi şihāb-ı tīri ṭoġru
Şikāruñ cānına tā tīz ire u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 29). [kimi,]*
8. **Kimi** dir bilmez ise ʿilm-i iḫfā
Biz anı bulmamaḳ özge temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 37). [kimi,]*
9. **Kimi** miḳdārda gūyā yumurda
Ṭoḳınsa murġ-ı uştūr ola mürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 33). [kimi,]*
10. Sirişkinden yed-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 9). [kimisi,]*
11. **Kimisi** açdı tīġ-ı āb-dārın
Ḳıyāmet eyleye tā cengi yarın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 11). [kimisi,]*
12. **Kimisi** yükledi ol gice tīri
Seḥer tā ṣadr-ı aʿlā ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 13). [kimisi,]*

13. **Kiminüñ** zülfi ördek bigi çevgān
İder ṭāvūsveş şevḳ ile cevelān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 27). [kiminüñ, -nüñ]*

kimi kimi: *"Kimi ... kimi ..." bağlacı.*

1. Ḫalḳuñ **kimisi** māl u **kimisi** cāh ister
Mülk-i cihān içinde Ẕātī duʿāña ḳāniʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 41). [kimisi kimisi,]*
2. Neden oldı bu nüh ṭop-ı muṣannaʿ
Kimisi sāde vü **kimi** muraṣṣaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 30). [kimisi kimi,]*
3. Nucūmuñ her biri bir ḫoş ṭarafda
Feraḥda **kimi kimisi** şerefde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 56). [kimi kimisi,]*
4. **Kimi** teslib itmiş bir birine
Kimisi kendünüñ gelmiş yirine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 58). [kimi kimisi,]*
5. **Kimisi** ṭaġa çıḳdı nite kim yil
Kimi ṣaḥrāya düşdi nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 30). [kimi kimisi,]*
6. **Kimisi** çaġırup **kimi** çaldı
Olar ḥammāma āvāze ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 37). [kimi kimisi,]*
7. **Kimi** anuñ beyāż u **kimi** gül-gūn
Benefşe kimisi kimi gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 41). [kimi kimi,]*
8. **Kimi** anuñ beyāż u **kimi** gül-gūn
Benefşe **kimisi kimi** gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 42). [kimisi kimi,]*
9. Olara virdi dürlü ḫilʿat anı
Kimi nārencī vü **kimi** duḫānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 24). [kimi kimi,]*
10. **Kimin** maʿṣūḳ **kimin** itdi ʿāṣıḳ
Ḳamusın birbirine ḳıldı lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 55). [kimin kimin, -n]*
11. Aġaçlar her biri ṣarrāfa beñzer
Kimi yāḳūtlar ṭutar **kimi** zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 28). [kimi kimi,]*
12. Daḫı şeh-zādeye biñ bende-i ḫāṣ
Kimisi çengī anuñ **kimi** raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 10). [kimisi kimi,]*
13. Müzeyyen oldılar ser-cümle ḫatun
Kimisi sebz geydi **kimi** gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 8). [kimisi kimi,]*
14. **Kimi** zerrīn **kimi** sīmīn kimi āl
Bu ʿālem cümlesin zeyn itdi der-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 3). [kimi kimi kimi,]*
15. **Kimisi** ẓort virür kimi ṣıḳlıḳ
Kimisi def çalardı kimi ıḳlıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 23). [kimisi kimi,]*
16. **Kimisi** ẓort virür kimi ṣıḳlıḳ
Kimisi def çalardı kimi ıḳlıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 24). [kimisi kimi,]*
17. **Kimi** düdük çalardı **kimi** deplek
Bularuñ cümlesinden seyri yügrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 25). [kimi kimi,]*
18. **Kimi** ṭurna bigi ṣuplaḳ boyunlu
Kimisi cān ile şāh-bāz oyunlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 26). [kimi kimisi,]*
19. **Kimi** baġlamışdı sebzī serde
Kimi ṣaru geyür mānend-i zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 30). [kimi kimi,]*
20. **Kimi** ḫayrān-ı cānuñ lūtı pūtı
Kimisi esb-i nefsüñ gömgök otı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 32). [kimi kimisi,]*
21. **Kimi** ḫayrān-ı cānuñ lūtı pūtı
Kimisi esb-i nefsüñ gömgök otı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 32). [kimi kimisi,]*
22. **Kimi** şahin baḳışlu ḳara gözlü
Kimi keklik sekişlü ṭūṭī sözlü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 24). [kimi kimi,]*
23. **Kimi** ayuḳ **kimi** nūş itdi rāḥı
O gice diri ṭutdılar ṣabāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 39). [kimi kimi,]*
24. Hümāveş açdı sancaḳlar per ü bāl
Kimi aġ u kimi sebz ü **kimi** āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 18). [kimi kimi kimi,]*

kīmiyā: *Çok nadir bulunan kıymetli varlık.*

1. Beyān eyle belāġat **kīmiyāsın**
Ki sen maʿna yöninden **kīmiyāsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 4). [kīmiyāsın, -sın]*

kīmiyāger: *Kimya ilmini bilen, kimyacı.*

1. Seḥer şevḳ ile gūyā **kīmiyāger**
   Yed-i mihr ile ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 1). [kīmiyāger,]*

kīmiyāger ol-: *Kimya ilmi bilen olmak.*

1. Meger kim **oldı** fetḥi **kīmiyāger**
   Olupdur leşkeri müsteġraḳ-ı zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 31). [kīmiyāger oldı, -dı]*

kīmiyāveş: *Kimya gibi.*

1. Arayup bulmadılar **kīmiyāveş**
   Düşer ṭālibleri cānına āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 13). [kīmiyāveş,]*

kimse āhı yirde ḳalmaz: *Güçlü bir kimsenin dine, yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyım, acımasızlık, haksızlık ve cefa asla karşılıksız kalmaz. Zalimler, er veya geç zulme uğrayanların âhını, bedduasını alırlar ve perişan olurlar.*

1. Elā ey çarḫ-ı rıfʿat mihr ü māhı
   Ḥaẕer ḳıl **yirde ḳalmaz kimse āhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 36). [kimse āhı yirde ḳalmaz,]*

kīne-cū: *Kinci, intikamcı.*

1. Sirişkümden ṣaḳın bir **kīne-cūdur**
   Nice merdümler almış ḳanlu ṣudur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 69). [kīne-cūdur, -dur]*

kirasuñ ābı: *Kirazın suyu.*

1. Ḳarār u ṣabrın almış cümle nāsuñ
   Ruḫ-ı dil-ber bigi **ābı kirasuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 18). [kirasuñ ābı,]*

kīşden çıkar-: *Okluktan çıkarmak.*

1. Anuñ ardınca gördi geldi bir şīr
   Çıḳardı kīşden ḫışm ile bir tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 54). [kīşden çıḳardı, -dı]*

kişi: *İnsan, şahıs.*

1. Uludur iremez çāh-ı celāli
   Kişinüñ peyk-i evhām u ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 72). [kişinüñ, -nüñ]*
2. Teni düşmekden oldı ḳare ḳare
   Eger kim bir **kişi** çıḳsa şikāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 20). [kişi,]*

3. Kim aña çaġrışup söylerdi eşkāl
   Kişinüñ niyyetin añlardı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 6). [kişinüñ, -nüñ]*
4. **Kişi** bir dil-ber işitse ıraḳdan
   Olur göz görmeden ʿāşıḳ ḳulaḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 5). [kişi,]*
5. **Kişiyi** iñledür dün gün muḥabbet
   Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 15). [kişiyi, -y, -i]*
6. Fiġānlar eyleyüp iderdi neyler
   Kişi āh itmeyüp ʿālemde n'eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 10). [kişi,]*
7. Mey ile olmasun mı **kişi** hem-dem
   O dem dīvāne olmasun mı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 63). [kişi,]*
8. Ḳomaz ṣabr u ḳarārı gül bir āfet
   Nice olmaz **kişi** mest-i melāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 66). [kişi,]*
9. Leẕīẕ olur bahāruñ ḫ̔ābı ġāyet
   Kişi duymaz eger ḳopsa ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 30). [kişi,]*
10. Tekellüm itse gevherler ṣaçardı
    Kişinüñ ḳalb-i ġamnākın açardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 6). [kişinüñ, -nüñ]*
11. Bularla eyledi bī-ḥad tekellüm
    Sözin degme **kişi** ḳılmaz tevahhüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 24). [kişi,]*
12. Cudālıḳdur ḳatı ḳattāl aġu
    Kişiyi günde biñ kez öldürür u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 40). [kişiyi, -y, -i]*
13. O mektūbuñ **kişiye** ʿaynı evvel
    Ümīdi çeşmesinden yudurur el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 11). [kişiye, -y, -e]*
14. Ḳatı müşkil olur ḳıtlıḳ belāsı
    Kişinüñ olmasun ol āşnāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 16). [kişinüñ, -nüñ]*
15. Yimek meydānı içinde cihān-gir
    Cihānuñ niʿmetin ṣuġrā **kişi** yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 22). [kişi,]*
16. Aġırlanan **kişiler** ṭatlu dilden
    Ṣafālar kesb ider cān u göñülden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 29). [kişiler, -ler]*
17. Meger bir çābük ü bi-miṣl ʿayyār
    Kişi fehm itmede seḫḫār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 78). [kişi,]*
18. **Kişinüñ** gizli rāzın eyler iẓhār
    Kerāmetlüdür eyler keşf-i esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 17). [kişinüñ, -nüñ]*
19. **Kişi** hīç ola mı eksük belādan
    Nice cān ḳurtara çār ejdehādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 27). [kişi,]*
20. Virür on biñ **kişi** sulṭān-ı Jāle
    Ola hem-rāh tā ol meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 137). [kişi,]*
21. **Kişi** dū cihāna cān ider ʿışḳ
    Ġulāmı şāh ile yeksān ider ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 55). [kişi,]*
22. O tāc ile gören dir anı ol gün
    Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 24). [kişinüñ, -nüñ]*
23. Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ ṭuraġı
    Kişinüñ olmasun odsuz ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 62). [kişinüñ, -nüñ]*
24. **Kişiye** mihr-i ʿışḳ ḫoş reh-nümādur
    Niçün güm-rāh olam necm-i hüdādür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 59). [kişiye, -y, -e]*

kişver-güşā: *Ülkeleri fetheden, ülkelerin kapılarını açan II Pervâne.*

1. Unutmasun beni her dem duʿādan
   Murādum budur ol **kişver-güşādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 32). [kişver-güşādan, -dan]*

kitāb-ı ʿömür: *Ömür kitabı.*

1. Ṣarāb-ı nāb ile ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
   Ṣafā sür yile varmadan **kitāb-ı ʿömrüñ** evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 10). [kitāb-ı ʿömrüñ, -üñ]*

kitāb-ı rahmet: *Merhamet kitabı.*

1. Şerḥ olınmaz Ẕātiyā anuñ **kitāb-ı raḥmeti**
   Āsmān evrāḳ olup olursa deryālar devāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 37). [kitāb-ı raḥmeti, -i]*

ko-: *Koymak.*

1. Daġ-ı ḥasretler **ḳodı** rıḥlet şebinde cānuma
   Od çaḳup naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 3). [ḳodı, -dı]*
2. Ḳulūbe nār-ı naẓmuñla ur odı
   Ḥased nārına yansun **ḳo** ḥasūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 6). [ḳo,]*
3. **Ḳosun** ol ḳuyruġı ḫışṭın ḳoparsın
   Murāduñ şemʿini defʿī uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 43). [ḳosun, -sun]*
4. Kim ol ḥavżuñ kenārında ser-ā-ser
   Düzüp bir nice şadırvān **ḳomışlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 38). [ḳomışlar, -mış, -lar]*
5. **Ḳomaz** ṣabr u ḳarārı gül bir āfet
   Nice olmaz kişi mest-i melāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 65). [ḳomaz, -maz]*
6. Eli ṣulı laṭīf üstād-ı bennā
   Ḳomışdı anda ṣādurvān-ı ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 26). [ḳomışdı, -mış, -dı]*
7. Yā ʿāc üzre **ḳodılar** ābnūsı
   Anı görmek ḳamu ḫalḳuñ umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 29). [ḳodılar, -dı, -lar]*
8. **Ḳoyup** gülşende iki gül-ʿiẕārı
   Sarāya gitdi ser-cümle cevārī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 9). [ḳoyup, -y, -up]*
9. El urdı ḫāmeye bandurdı müşke
   Ḳodı müşg-i teri kāfūr-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 16). [ḳodı, -dı]*
10. **Ḳoyup** beş māh-ı nev içre şehābı
    Müzeyyen itdi rūy-ı māh-tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 17). [ḳoyup, -y, -up]*
11. O niʿmet ḳomada üstād-ı māhir
    Ḳodı niʿmetleri ortaya bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 62). [ḳodı, -dı]*
12. O niʿmet **ḳomada** üstād-ı māhir
    Ḳodı niʿmetleri ortaya bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 61). [ḳomada, -ma, -dı]*
13. Bu ṭās-ı heft cūş içre zamāne
    Fevākihden **ḳomadı** hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 4). [ḳomadı, -ma, -dı]*
14. Ṣular kim nūr virür gökde şemse
    Ḳomış anlar pilāv üstine şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 40). [ḳomış, -mış]*
15. **Ḳoyup** anı acıdur āb-ı ḥayvān
    Ḥicābından olupdur Ḫıżr pinhān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 93). [ḳoyup, -y, -up]*
16. Bir altun kürsi **ḳodılar** oturdı
    Niḳābı söz ʿarūsından götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 21). [ḳodılar, -dı, -lar]*
17. Ḥişārı **ḳodı** bir saḥrāya irdi
    Revān ṣu bigi bir ḫoş bāġa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 1). [ḳodı, -dı]*
18. Görüp yüz luṭf ile bu ḫoş nihāli
    Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 98). [ḳodı, -dı]*
19. Ṭutup muḥkem iletdi şāh-ı Rūm'a
    Didi cāsūsdur bu bunı **ḳoma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 82). [ḳoma, -ma]*
20. Eger geldiyse anuñ miṣli ʿaṣra
    Niçün **ḳoyarlar** anı ṣırça ḳaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 22). [ḳoyarlar, -y, -ar, -lar]*
21. **Ḳodı** bir şemʿi sīmīn şemʿdāna
    Żiyā-yı ẕevḳ virdi bezm-i cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 51). [ḳodı, -dı]*
22. Devāt-ı ḳudrete **ḳodı** ḳalem u
    Yazıldı cāme-ḫʷāba surḥ yazu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 55). [ḳodı, -dı]*
23. **Ḳomışlar** aña altūn nerdubānı
    İkisi cāme-ḫʷābe çıḳdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 25). [ḳomışlar, -mış, -lar]*
24. **Ḳoyup** ol verdi anda töndi gitdi
    Varup kendü gülistānına yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 37). [ḳoyup, -y, -up]*
25. **Ḳomış** üstād aña bī-ḥad cevāhir
    Kim anuñ her biri bir necm-i ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 17). [ḳomış, -mış]*

26. Geyer başına ol bir tāc-ı zerrīn
    Ḳomışlar bir nice yaḳut-ı rengīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 16). [ḳomışlar, -mış, -lar]*
27. **Ḳomışlar** ortasında şemʿ-i raḫşān
    Ṣanasın hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 35). [ḳomışlar, -y, -mış, -lar]*
28. Duḫān bigi çıḳup bām-ı sarāya
    Ḳoyasın Şemʿün olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 18). [ḳoyasın, -y, -a, -sın]*
29. Revān emr oldı kim bir zülfi müşke
    Ḳoya nār-ı teri ol āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 10). [ḳoya, -y, -a]*
30. Bıraḳdı Dāye ol dem câme-ḫʷābı
    Ḳoya tā aña māh u āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 14). [ḳoya, -y, -a]*
31. Ne Şemʿi **ḳoyayın** ne ol civānı
    Onlarla ḳorḳudayum bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 31). [ḳoyayın, -y, -a, -y, -ın]*
32. **Ḳoyup** anı kim itse ʿazm-i Cennet
    Diye Rıḍvān belürmiş bunda Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 29). [ḳoyup, -y, --up]*
33. **Ḳoyup** zindān-ı firḳatde esīrüñ
    Ne semt oldı ʿaceb ey meh mesīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 41). [ḳoyup, -y, -up]*
34. Aña **ḳoymışdı** Şemʿi Şāh Faġfūr
    Kim ol bad-ı belādan tā ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 21). [ḳoymışdı, -y, -mış, -dı]*
35. Anı öpe ḳoça **ḳoydı** sarāya
    Otırdılar ikisi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 15). [ḳoydı, -y, -dı]*
36. Ḥarāret pençe-i mercānı ṣoydı
    Anuñçün baḥrde ṣūr-āba **ḳoydı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 8). [ḳoydı, -y, --dı]*
37. Varup ḳondırdılar bir ḫūb bāġa
    Ḳoyup Şemʿ-i dil-firūzı otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 18). [ḳoyup, -y, -up]*

k'o: *Ki o.*

1. O mektūbı **k'ana** virmişdi sulṭān
   Virür Bercīs şāha şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 43). [k'ana, -n, -a]*

koç-: *Kucaklamak, sarmak.*

1. Ḳoyunda yaraşur gördi o berre
   Ḳoyup ḳoynına **ḳoçdı** nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 32). [ḳoçdı, -dı]*
2. Ḳamu ḫalḳuñ ḳarārı murġı uçdı
   Ḳılıçlar ḳol şalup her şaḫṣı **ḳoçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 26). [ḳoçdı, -dı]*

koç indür-: *Koç göndermek.*

1. Senüñ ḳurbānuñ ʿİsmāʿīl ḥaḳḳı
   Aña **ḳoç indüren** Cibrīl ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 92). [ḳoç indüren, -en]*

koç kurbān ol-: *Koç kurban olarak gönderilmek.*

1. Ger ʿİsmāʿīl'e **ḳoç oldıysa ḳurbān**
   Baña cümle cihān ḳurbān ider cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 45). [ḳoç ḳurbān oldıysa, -dı, -y, -sa]*

koçan: *Kucaklayan.*

1. **Ḳoçanlar** anı her ḳıldan çalarlar
   Göñüller şehrine ġavġa şalarlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 23). [ḳoçanlar, -lar]*

kol: *İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.*

1. O dem ruḫsār-ı bedri bozdı ṭırmıḳ
   Hilāl oldı **ḳolında** her ısırmıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 10). [ḳolında, -ı, -n, -da]*

kon-: *Belirmek.*

1. Benefşe zārī olmış yāsemen zār
   Ḳızıl gül üzre **ḳonmış** aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 26). [ḳonmış, -mış]*

kon-: *Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek.*

1. Saray aġyārdan olmasa ḫalvet
   Bulur mı **ḳonmaġa** şeh ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 8). [ḳon, -maġ, -a]*
2. Aña Sulṭān buyurdı çıḳdı gitdi
   Ḳonup bir sebzezāra dirnek itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 14). [ḳonup, -up]*
3. O şeh-bāz indi aña ḳarşu **ḳondı**
   Biri birine ḳarşu şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 11). [ḳondı, -dı]*
4. Görür **ḳonmış** aña bir ulu leşker
   Temevvüc eylemiş deryāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 9). [ḳonmış, -mış]*

kon-: *Koyma işi yapılmak II İsim konmak.*

1. Şāhuñ var ıdı bir Hīndi ġulāmı
   Duḫān **ḳonmışdı** olundıḳda nāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 6). [ḳonmışdı, -mış, -dı]*

kon-: *Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek.*

1. İdüp pervāz irüp ḳalbi ṣafāya
   Ḳonup bir nāfe-i müşg-i Ḫıṭāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 10). [ḳonup, -up]*
2. İçi yāḳūt u laʿl u ṭaşı ṣırça
   Şu sırça k'aña **ḳonsa** sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 46). [ḳonsa, -sa]*
3. Görür ol şāh-bāz anda şikārı
   Ḳonup ṣarṣar ḥışār itdi ḥışārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 28). [ḳonup, -up]*

kona göçe: *Yolculukta konaklayarak, geziye zaman zaman ara vererek. Dura kalka.*

1. Giderdi ol Hümāveş uça uça
   Revān menzil-be-menzil **ḳona göçe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 48). [ḳona göçe,]*

konaġa ḳondır-: *Konakta misafir etmek.*

1. Varup **ḳondırdılar** anı **ḳonaġa**
   Ekābir gitdi girdi şāh otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 39). [ḳonaġa ḳondırdılar, -dı, -lar]*

kondur-: *Misafir olarak ağırlamak.*

1. Anı **ḳondurdılar** bir ḫoş sarāya
   Ki Cennet reşk iderdi ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 27). [ḳondurdılar, -dı]*
2. Anı **ḳondurdılar** bir ḫūb ḳaṣra
   Deger bir mermeri biñ şehr-i Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 37). [ḳondurdılar, -dı, -lar]*

konıl-: *Konulmak, yerleştirilmek.*

1. Düzilmişdür ṭılısm-ı vaḥdet anda
   Ḳonılmış māl u genc ü devlet anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 94). [ḳonılmış, -mış]*
2. Yā rengīn bir ṭabaḳ kāġıda gūyā
   Ḳonılmış ḫūb u ter pişmani ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 30). [ḳonılmış, -mış]*

konış-: *bk. ḳonuşmak.*

1. Varup atasına ol şeh bulışdı
   Ḳamer Zühre ile gūyā **ḳonışdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 18). [ḳonışdı, -dı]*

konuş-: *Karşılıklı olarak bir şeyler anlatmak, söyleşmek, sohbet etmek.*

1. Sen anda cām-ı ʿışḳ ile **ḳonuşduñ**
   Gelüp mey-ḫāne-i nāsūta düşdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 11). [ḳonuşduñ, -du, -ñ]*

konuş-: *Söyleşmek, sohbet etmek II Bir araya gelmek.*

1. Oldı yüz şevḳ ile bir şeh bize mihmān bu gice
   Müşterī ile **ḳonuşdı** meh-i tābān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 2). [ḳonuşdı, -dı]*

kop-: *Gövdeden ayrılmak.*

1. Açılmadan **ḳopar mı** hīç ġonce
   Kimesne el urur mı gök turınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 27). [ḳopar mı, -ar]*

kopar-: *Çıkarmak.*

1. **Ḳopardı** bir iki ḫışt-ı sarāyı
   O ḳuyruġa yir itdi ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 17). [ḳopardı, -dı]*

kopar-: *Kesmek, ayırmak.*

1. Ḳosun ol ḳuyruġı ḫışṭın **ḳoparsın**
   Murāduñ şemʿini defʿī uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 43). [ḳoparsın, -sın]*

kopardı saç-: *Kapıp kaçmak.*

1. **Ḳopardı şaçar idi** tāc-ı mihri
   Geçerdi at koşum ḫink-i sipihri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 7). [ḳopardı ṣaçar idi, -ar, -idi]*

kopuz: *Orta Asya Türklerinin eğlencelerinin vazgeçilmez çalgı aleti.*

1. Buları gördi kim ḳopardı tozı
   Götürdi düşmen ol sāʿat **ḳopuzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 94). [ḳopuzı, -ı]*

korku: *Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin oluşturduğu tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.*

1. Ṣebī-ḫūn itdi geldi leşker-i ḫʷāb
   Ḥişār dīde yapdı **ḳorḳudan** bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 4). [ḳorḳudan, -dan]*

korḳut-: *Korkutmak, tehdit etmek.*

1. Ne Şemʿi ḳoyayın ne ol civānı
   Onlarla **ḳorḳudayum** bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 32). [ḳorḳudayum, -a, -y, -um]*

ḳorḳudan ḳaç-: *Korkudan uzaklaşmak.*

1. Bir ejderhā dürür aġzın açupdur
   Ġam u guṣṣa o **ḳorḳudan ḳaçupdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 12). [ḳorḳudan ḳaçupdur, -up, -dur]*

korkusından beñzi ṣarar-: *Korkusundan yüzünün rengi solmak.*

1. Göricek pencesini her dilīrüñ
   Ṣarardı ḳorḳusından beñzi ṣīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 34). [ḳorḳusından beñzi ṣarardı, -dı]*

koş-: *Hazırlamak.*

1. **Ḳoşup** beş biñ nefer bī-miṣl yoldaş
   Olara bir uluyı eyledi baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 13). [ḳoşup, -up]*

koşıl-: *Hazırlanmak.*

1. Ḳalur hezār yıllıḳ yol girü ḥissüñ ile
   Meydān-ı sürʿat içre **ḳoşılsa** berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 36). [ḳoşılsa, -sa]*
2. Gelüp şeb dāmen-i çarḫ oldı pür-ḫūn
   Ḳoşıldı gūyiyā şeb-dīz-i gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 2). [ḳoşıldı, -dı]*
3. **Ḳoşılsalar** olurlar yilden öñdül
   Biri heyʾetde Aşḳar biri Düldül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 33). [ḳoşılsalar, -sa, -lar]*

koşul-: *Yarışmak.*

1. **Ḳoşulsa** ger gün ile girüde ḳor
   Nice gün sāyesin daḫı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 11). [ḳoşulsa, -sa]*

ḳoyın gözlü: *Koyun gibi gözleri olan.*

1. O **ḳoyın gözlüler** berre getürmiş
   O ḫaṭṭı sebzeler terre getürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 31). [ḳoyın gözlüler, -ler]*

ḳoynına gir-: *Biriyle yatıp sevişmek.*

1. **Girür ḳoynına** cümle sīm-sīne
   Var anda pādşāh bigi ḫazīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 11). [ḳoynına girür, -ür]*
2. Görür Sulṭān Jāle düşde nā-gāh
   Gelüp **ḳoynına girdi** mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 12). [ḳoynına girdi, -di]*

ḳoynına ḳo-: *Koynuna almak, sarılıp yatmak.*

1. Anı ḥammām-ı nāzük bigi soydı
   Çü ʿuryān itdi şeh **ḳoynına ḳoydı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 30). [ḳoynına ḳoydı, -y, -dı]*
2. Ḳoyunda yaraşur gördi o berre
   Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 32). [ḳoynına ḳoyup, -y, -up]*

ḳoyun: *Yatmakta olan bir kimsenin kollarının arası, kucak.*

1. **Ḳoyunda** yaraşur gördi o berre
   Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 31). [ḳoyunda, -da]*

ḳoyunı biñ ol-: *Koyunu bin olmak II Muradına ermek, işleri yolunda gitmek.*

1. Eger ḳaṣṣāb-ı dervīş içse anı
   Ḳoyunı biñ olur bekler çobānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 18). [ḳoyunı biñ olur, -ur]*

ḳoyup kemāna çek-: *(Oku) yaya koyup çekmek.*

1. **Ḳoyup** anı **kemāna çekdi** ol şāh
   İrişdi burc-ı ḳavsa gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 55). [ḳoyup kemāna çekdi, -up]*

köpek: *Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık gibi işler için beslenen memeli hayvan (Canis familiaris) II Düşman.*

1. Tenüñ kim olmaya içinde cānı
   Köpekler yimege ḳaṣd eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 72). [köpekler, -ler]*

köpri: *Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı.*

1. Sipihre olmış ol ḳalʿa ḥavāle
   Öñinde **köpriler** beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 16). [köpriler, -ler]*

kör zişt ḳuyı: *Kör ve çirkin kuyu.*

1. Meger var idi bir **kör zişt ḳuyı**
   Yoġ imānı münāfıḳ bigi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 1). [kör zişt ḳuyı,]*

köse ol-: *Sakalsız olmak.*

1. **Olurdı** geh saḳallu gāh **köse**
   Dönerdi geh Tatar'a gāh Urus'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 3). [köse olurdı, -ur, -dı]*

köşk: *Bahçe içinde yapılmış süslü ev, kasır.*

1. Meger kim bir güzel maḥbūb bulmış
   Anuñla **köşkde** hem-ṣoḥbet olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 20). [köşkde, -de]*
2. Eyitdiler ḳızuñ ey ehl-i devlet
   Gelüp būstānda **köşke** itdi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 18). [köşke, -e]*

köşke gel-: *Saraya gelmek.*

1. O ẓālimler ele bir şemʿ aldı
   Ṭurup ser-cümlesi ol **köşke geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 38). [köşke geldi, -di]*

köşküñ ferşi: *Sarayın zemini.*

1. Ser-ā-ser **ferşi** ol **köşküñ** döşendi
   Buḫūr itdiler içinde sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 35). [köşküñ ferşi,]*

kubbe: *Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.*

1. Ḳatı pīr oldı çarḫ eyleñ nevāziş
   Aña ol **ḳubbe** olsun girde-bāliş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 24). [ḳubbe,]*
2. İdüñ her cāmını māh-ı mücellā
   Ḳıluñ hem **ḳubbesin** merfūʿ u aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 22). [ḳubbesin, -sin]*
3. Felekden **ḳubbesi** merfūʿ u aʿlā
   Müẕehheb saḳfı vü ferşi mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 9). [ḳubbesi, -si]*
4. Buyurdı Şāh Jāle çıḳdı otaġ
   Anuñ reşki urur bu **ḳubbeye** daġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 8). [ḳubbeye, -y, -e]*
5. Vetedler irdiler tahte's-s̱erāya
   Bitişdi **ḳubbeler** saḳf-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 46). [ḳubbeler, -ler]*

kubbe vü ḥavlı: *Kubbe ve avlu.*

1. Gören ol **ḳubbe vü ḥavlıyı** ol an
   Ṣanurdı hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 23). [ḳubbe vü ḥavlıyı, -y, -ı]*

ḳubbe yap-: *Tavan inşa etmek.*

1. Ki anda ḳaṭre-i bārān-ı nisān
   Yapar ḳubbe çeker ḥavlı fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 22). [ḳubbe yapar, -ar]*

kubbe-i eflāk: *Gök kubbe, gökyüzü.*

1. Buḫūr itdiler anda müşg ü ʿudı
   Pür itdi **ḳubbe-i eflāki** dūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 20). [ḳubbe-i eflāki, -i]*

kubbe-i kūhsār: *Dağın kubbesi.*

1. İderdi āh u feryād u terennüm
   Öterdi **ḳubbe-i kūhsārı** güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 82). [ḳubbe-i kūhsārı, -ı]*

kudret: *Güç, kuvvet, iktidar; yetenek, kabiliyet II Allah'ın her şeye kādir olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecellî eden sıfatı, kâinatta zâhir olan gücü.*

1. Ṣanʿatuñ dil-dārınuñ āyinedārı ṣubḥ-ı ʿiyd
   Ḳudretüñ ebkārınuñ zülfindedür ḳadr u berāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 18). [ḳudretüñ, -üñ]*

kudret: *İktidar, güç.*

1. İlāhī **ḳudretümüz** cān virürken alma bizüm
   Disün dehān u lisān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 29). [ḳudretümüz, -ümüz]*
2. Dilerseñ **ḳudretine** ger delīli
   Felekde gör şumūʿ-ı bī-fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 35). [ḳudretine, -i, -n, -e]*

kudret āhūsı: *Kudret ahusu II Şem'in bekâreti.*

1. İrişür bir gümiş vādīye ol yār
   Görür bir **ḳudret āhūsı** izi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 40). [ḳudret āhūsı,]*

kudret eli: *Allah'ın yaratma gücü.*

1. Ḥaḳ **ḳudret eliyle** uruban ẓahruña mühri
   Gönderdi seni ümmetüñe nāme-i şefḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 17). [ḳudret eliyle, -y, -le]*

kudret-i bī-ḥadd: *Sınırsız güç II Allah'ın sınırsız gücü.*

1. Senüñ bu **ḳudret-i bī-ḥaddüñe** ḳılup naẓarı
   Eyitdi pīr ü civān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 25). [ḳudret-i bī-ḥaddüñe, -üñ, -e]*

kudretüm yok: *Gücüm yok.*

1. Ş̲enāya **ḳudretüm yoḳ** āba düşdüm
Ḫalāṣ eyle beni gird-āba düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 69). [ḳudretüm yoḳ,]*

ḳuds: *Kudüs.*

1. Ervāḥ-ı nebī **Ḳuds'de** cemʿ oldı ser-ā-ser
İsrā gicesi cümlesine itdüñ imāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 27). [ḳuds'de, -de]*

kudsī: *Melek.*

1. Yüri **ḳudsīler** ile bāl u per aç
Bu ṭoḳuz perdeden defʿi öte geç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 33). [ḳudsīler, -ler]*

kudūm: *Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.*

1. Didüm ṣevḳ ile ḫoş geldüñ ol aya
Ḳudūmuñdan ṣeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 40). [ḳudūmuñdan, -uñ, -dan]*
2. Uçaraḳ geldi indi ol araya
Ḳudūmından ṣeref virdi ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 8). [ḳudūmından, -ın, -dan]*
3. Eyitdi kim ṣafā geldüñ ol aya
Ḳudūmuñdan ṣeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 14). [ḳudūmuñdan, -uñ, -dan]*
4. **Ḳudūmından** sürüp ẕevḳ ü ṣafālar
El açup itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 35). [ḳudūmından, -ı, -n, -dan]*
5. Yine bir şeh-suvār-ı ḫūr-ı behcet
Ḳudūmından cihānı itdi Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 2). [ḳudūmından, -ı, -n, -dan]*

kudūm-ı mihr: *Güneşin belirmesi, ortaya çıkması.*

1. **Ḳudūm-ı mihr** ile dehr oldı gülşen
Ṣanasın ḫoş ḫaberden ḳalb-i rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 3). [ḳudūm-ı mihr,]*

kufl: *Kilit.*

1. Daḫı irişmemiş **ḳuflına** miftāḥ
Viṣālinden ṣafā kesb eyler ervāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 61). [ḳuflına, -ı, -n, -a]*

kufl-ı bāb-ı müşkilāt: *Zorluklar kapısının kilidi.*

1. Ẕikrüñ ile ḳullara ḳutlu ḳapular açılur
Fetḥ olur aduñ añılsa **ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 4). [ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt,]*

kūh: *Dağ.*

1. Hevāya aġa ger **kūh** u eger deşt
Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 73). [kūh,]*

2. Yapışsa ḫışm eliyle **kūhı** ṣarṣar
   Laḳap olmışdı aña bād-ı ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 11). [kūhı, -ı]*
3. Ṣadā-yı pāyına **kūh** itdi āheng
   Elinde ḳaya geldi rāh-ı pür-seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 83). [kūh,]*

kūh u ṣaḥrā: *Dağ ve çöl.*

1. Uzun günlerde ḳılmazdı ḳarārı
   İderdi **kūh u ṣaḥrāda** ṣikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 34). [kūh u ṣaḥrāda, -da]*

kūh-ı ḳamer: *Kamer Dağı.*

1. Pilav üstinde beñzerdi o şemse
   Hemān **kūh-ı ḳamer** üstinde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 46). [kūh-ı ḳamer,]*

kūh-ı ṣaḥra: *Çöl dağı.*

1. Öñine düşdi Lālā-yı mükerrem
   Ser-ā-ser **kūh-ı ṣaḥra** oldı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 40). [kūh-ı ṣaḥra,]*

kuḥlāsā ḫaṭ: *Sürme gibi yazı.*

1. Duʿā desti bigi yüzine sürdi
   O **kuḥlāsā ḫaṭı** gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 36). [kuḥlāsā ḫaṭı, -ı]*

kuḥlāsā ḫaṭ: *Sürmeye benzeyen yazı.*

1. Hemān ʿayn-ı sevād-ı dīde gördi
   O **kuḥlāsā ḫaṭı** gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 52). [kuḥlāsā ḫaṭı, -ı]*

kuḥl-ı seḥer: *Sabah vaktinin sürmesini.*

1. Mükaḥḥal gözleri **kuḥl-ı seḥerden**
   Müḥannā elleri ḫūn-ı cigerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 115). [kuḥl-ı seḥerden, -den]*

kūh-puşt u ḫam-şiken: *Dağ sırtlı ve bostan karınlı.*

1. Kim ol bir **kūh-puşt u ḫam-şikendür**
   Anuñ reşk ile çarḫuñ puştı ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 17). [kūh-puşt u ḫam-şikendür, -dür]*

kuhsār: *Dağ.*

1. Bulıtlar bigi **kuhsārı** geçerdi
   Reh-i ṣaḥrāda ḳuş bigi uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 7). [kuhsārı, -ı]*
2. Eger **kūhsāra** ʿazm eser yil
   Ve ger ṣaḥrāda seyr itse aḳar seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 3). [kūhsāra, -a]*

kuḥlāsā: *Sürme gibi.*

1. O **kuḥlāsā** ḳaṭı geçürdi gözden
   Muraṣṣaʿ yazmış anı bu yüzden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 27). [kuḥlāsā,]*

ḳul: *Abd, kul, yaratılan.*

1. Ẕikrüñ ile **ḳullara** ḳutlu ḳapular açılur
   Feṭḥ olur aduñ añılsa ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 3). [ḳullara, -lar, -a]*
2. Ṣınuḳ bir cām idüñ gūyā atılduñ
   Yāḫud bir **ḳul idüñ** bunda ṣatılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 14). [ḳul idüñ, -idüñ]*
3. Didüm cāndan ḫaber virürsin ey cān
   Ḳuluñum ḫᵛācenüñdür cümle fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 2). [ḳuluñum, -uñ, -um]*
4. Ḳabūl itdi duʿāsın Ḥaḳ Taʿālā
   Ḳulın maḥrūm ide ḫaṣa ki Mevlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 72). [ḳulın, -ın]*
5. Züleyḫā ile Yūsuf ḥaḳḳı yā Rab
   Ḳuluñı eyle ol şāha muḳarrab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 50). [ḳuluñı, -uñ, -ı]*
6. İlahī **ḳullaruñ** irgür murāda
   Ṣafā kesb eylesün bāġ-ı vefāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 73). [ḳullaruñ, -lar, -uñ]*

kul: *Köle.*

1. Ṭapuñ bir **ḳula** ḳılsun anı buyruḳ
   Getürsin bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 37). [ḳula, -a]*
2. Görenler dirler ol serv-i bülendi
   Ḳuluñuz eyleme āzād efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 18). [ḳuluñuz, -uñuz,]*
3. Getürdi niʿmeti **ḳullar** ser-ā-ser
   Dökildi ol simāṭa nuḳl u şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 1). [ḳullar, -lar]*
4. Naṣīḥat ṭut naṣīḥat ṭut naṣīḥat
   Ola ṭā kim **ḳuluñ** iḳbāl ü devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 74). [ḳuluñ, -uñ]*

kul: *Abd, köle II Âşık.*

1. Beni mektūb ile yād eyle luṭf it
   Ḳuluñı ġamdan āzād eyle luṭf it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 54). [ḳuluñı, -uñ, -ı]*
2. **Ḳuluñ** Pervāne'ye ol Şemʿi yandur
   Kim anuñ devleti şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 65). [ḳuluñ, -uñ]*

ḳul ile şāhuñ arasında perde ḳo-: *Köle ile padişahın arasında perde bırakmamak.*

1. **Ḳomaz** meşhūr olupdur cümle yirde
   Ḳul ile şāhuñ arasında perde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 10). [ḳul ile şāhuñ arasında perde ḳomaz, -maz]*

kul ol-: *Aşırı derecede bağlanmak, boyun eğmek.*

1. Velī ġāyetde gözlerdi uṣūli
   Uṣūl añlayanuñ **olmışdı ḳulı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 20). [ḳulı olmışdı, -mış, -dı]*
2. Ṣunuñ kim kāküline bağladı dil
   Aña **ḳul olmaġıçün** bağladı bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 16). [ḳul olmaġıçün, -maġ, -ıçün]*

kulağı ḫançer: *Kulağın cana hançer olması.*

1. Ḥasūduñ cānına **ḫançer ḳulaġı**
   Ḥarīr-i rāhuñ arşunı ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 37). [ḳulaġı ḫançer,]*

kulaġın kapuya ur-: *Kulağını kapıya dayamak.*

1. O meh emr itdügi menzilde ṭurdı
   Ḳulaġın ḥalḳaveş **ḳapuya urdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 10). [ḳulaġın ḳapuya urdı, -dı]*

kulaġın ṭutup ışır-: *Kulağından tutup ısırmak II Köşesinden yemeye başlamak.*

1. Anuñ rengīn ü ter görüp yanaġın
   Işırdılar ṭutup ol dem **ḳulaġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 72). [ḳulaġın ṭutup ışırdılar, -dı, -lar]*

kulaġuñda küpe ol-: *Başa gelen bir durumdan alınan dersi unutmamak.*

1. **Ḳulaġuñda küpe olsun** bu sözler
   Yaraşur gūş-ı şehde dür ü gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 71). [ḳulaġuñda küpe olsun, -sun]*

kulaġundan gider-: *Kulağından düşürmek.*

1. **Ḳulaġuñdan giderme** dür-i pendüm
   Keremler eyle sulṭānum efendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 69). [ḳulaġuñdan giderme,]*

kulak: *Başın iki yanında bulunan işitme organı.*

1. **Ḳulaġına** ceres āvāzı geldi
   Ṣafāyı ol ṣadā ḳalbine ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 57). [ḳulaġına, -ı, -n, -a]*
2. Börek tutmacı bir ḫūb atlu dildār
   Ḳulaġında dür-i yek-dānesi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 28). [ḳulaġında, -ı, -n, -da]*

kulak ṭut-: *Dinlemek, işitmek istemek.*

1. Bu tevḥīd oldı bu arada āḫir
   Ḳulaḳ ṭut kim naṣāyiḥ oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 2). [ḳulaḳ ṭut,]*
2. Sebeb ne dir iseñ naẓm-ı kitāba
   Ḳulaḳ ṭut bu cevāb-ı müsteṭāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 2). [ḳulaḳ ṭut,]*

kulaḳdan ʿāşık ol-: *Kendisine anlatılanlarla, birine ya da bir şeye karşı aşırı sevgi beslemek.*

1. O dem şāha **ḳulaḳdan oldı ʿāşıḳ**
   Didi olsam kenīzek aña lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 3). [ḳulaḳdan ʿāşıḳ oldı, -dı]*

kulı var: *Kölesi var.*

1. Meger bir **ḳulı var idi** ḳadīmī
   Ḳatında ḫaṣekisi vü nedīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 5). [ḳulı var idi,]*

kuliçe: *Kurabiye.*

1. Getürdi bir **kuliçe** mihr-i raḫşān
   Belürsiz oldı ol dem güşe-i nān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 7). [kuliçe,]*

kulları maḳṣūda irgür-: *Kullarını isteğine ulaştırmak.*

1. İlāhī **ḳulların maḳṣūda irgür**
   Firāḳ emvātını vaṣluñla dirgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 33). [ḳulların maḳṣūda irgür,]*

kulle: *Çoğunlukla kare veya silindir biçimindeki yüksek yapı.*

1. Suvār oldı ol ata ol dem ol şāh
   Gören ṣandı görindi **ḳulleden** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 10). [ḳulleden, -den]*
2. O **ḳulle** göge ʿİsā bigi irmiş
   O ḫendeḳ yire Ḳārūn bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 7). [ḳulle,]*
3. Ḳamu **ḳulle** ayaġ üstine ṭurmış
   Duʿā eyler Ḫudāya el götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 9). [ḳulle,]*
4. İrişmiş **ḳullesi** evc-i semāya
   Yetişmiş ḫandeḳi taḫte's-serāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 5). [ḳullesi, -si]*
5. Gören ol **ḳulleyi** dir idüp inṣāf
   Bunuñ yanında puşte ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 11). [ḳulleyi, -y, -i]*

kulle-i ḳāf: *Kaf Dağı'nın tepesi, zirvesi.*

1. Gören ol ḳulleyi dir idüp inṣāf
   Bunuñ yanında puşte **ḳulle-i Ḳāf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 12). [ḳulle-i ḳāf,]*

kullıkda bebr: *Kullukta kaplan.*

1. **Ḳullıḳda bebr idi** heybetde ol şīr
   Suvār oldı aña ol ejdehā-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 7). [ḳullıḳda bebr idi, -idi]*

kulūb: *Kalpler, gönüller.*

1. Cihāna niteki envār-ı mihr-i ʿālem-tāb
   Ḳulūba nūr-feṣān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 22). [ḳulūba, -a]*
2. **Ḳulūbe** nār-ı naẓmuñla ur odı
   Ḥased nārına yansun ḳo ḥasūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 5). [ḳulūbe, -e]*

kulzum: *Deniz.*

1. Ṭutalum żabṭına olduḳ muḳayyed
   Bir avuç ḫāk olur mı **ḳulzuma** sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 134). [ḳulzuma, -a]*
2. Ne burcı itdüñ ey meh sen müşerref
   Ben urdum sīneme **ḳulzum** bigi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 40). [ḳulzum,]*

3. Anı bir puşteden ger görse merdum
   Temevvüc eyledi şanurdı **ḳulzum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 22). [ḳulzum,]*

ḳulzum-ı cürm: *Suç okyanusu.*

1. Ḫudāyā nār-ı ʿişyāna ḥarīḳam
   Dirīġā **ḳulzum-ı cürme** ġarīḳam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 42). [ḳulzum-ı cürme, -e]*

ḳulzum-ı ḫūn: *Kan denizi.*

1. Ki ide tīġını ol gevher-i ḫāṣ
   ʿAdūnuñ **ḳulzum-ı ḫūnında** ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 6). [ḳulzum-ı ḫūnında, -ı, -n, -da]*

ḳulzum-ı vaḥdet: *Allah'ın varlığının birliği denizi.*

1. Ol oldı lā-mekān mülkinde seyyāḥ
   Ol oldı **ḳulzum-ı vaḥdetde** sebbāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 34). [ḳulzum-ı vaḥdetde, -de]*

ḳumaş açıl-: *Kumaşlar açılmak.*

1. Çekildi pīş-keş şāha ser-ā-ser
   Ḳumaş açıldı vü dökildi gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 28). [ḳumaş açıldı, -dı]*

ḳumrı: *Güvercinler takımından, güvercinden küçük, boz, gri renkli bir kuş.*

1. İdindi vird **ḳumrī** yā Kerīm'i
   Bülbül-i Ṭūr gülzāruñ Kelīm'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 23). [ḳumrī,]*
2. Fiġānlar idüp anda dirdi **ḳumrī**
   Ṣafā sür żāyiʿ itme naḳd-ı ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 33). [ḳumrī,]*

ḳumrı: *Güvercinler takımından, boynunun yanlarında siyah beyaz benekleri, bazı türlerinin gerdanında siyah bir halka bulunan, güvercinden küçük, boz, renkli bir kuş. II Kumru, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri Serv ikisi Ṭūṭī vü **Ḳumrı**
   Mezīd eyler bularuñ seyri ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 49). [ḳumrı,]*
2. Daḫı hem Ṭūtī vü **Ḳumrı** vü Bülbül
   Güzel gūyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [ḳumrı,]*
3. Oluban yār Ṭūṭī vü **Ḳumrī**
   Ṭutarlardı yanınca def ü dumrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 79). [ḳumrī,]*
4. Biri Nev-rūz anuñ biri Ṭūṭī
   Birisi Nev-bahār u biri **Ḳumrī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 6). [ḳumrī,]*
5. Virildi server-i Sunḳur'a **Ḳumrī**
   Şikār oldı o dem Şeh-bā'za Ṭūṭī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 21). [ḳumrī,]*

kur-: *Hazır hâle getirmek.*

1. Kimisi māh-ı nev bigi kemānı
   Ḳurup itdi şikāra ḥāżır anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 28). [ḳurup, -up]*
2. Oları çün ki **ḳurdılar** o yire
   Ḳodılar girde-baliş çarḫ-ı pīre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 51). [ḳurdılar, -dı, -lar]*
3. Şeh-i maşrıḳ viş̲āḳ-ı ṣubḥı **ḳurdı**
   Ayaġı leşker-i ẓulmet götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 3). [ḳurdı, -dı]*

kur'ān: *Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı.*

1. Oḳıdı anı iḫfā ile canān
   Namāzında günüñ gūyā ki **Ḳur'ān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 32). [ḳur'ān,]*

kurb: *Yakın.*

1. Pes andan gördiler yoluñ yaraġın
   Tecessüs ḳıldılar **ḳurbın** ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 82). [ḳurbın, -ın]*

kurb bul-: *Yakınlıklaşmak.*

1. Miʿrācda **bulduñ** şu ḳadar Ḥaḳḳ ile **ḳurbı**
   Gūyā ki hemān cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 31). [ḳurbı bulduñ, -du, -ñ]*
2. Ol ʿaḳrebler ile **buldı ḳurbı** ol şāh
   Ṣanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 21). [ḳurbı buldı, -dı]*

kurbān: *Bir uğurda feda olma.*

1. Senüñ **ḳurbānuñ** ʿİsmāʿīl ḥaḳḳı
   Aña ḳoç indüren Cibrīl ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 91). [ḳurbānuñ, -uñ]*

kurbān eyle-: *Dinin emrini yerine getirmek için usulüne göre bir hayvanı kesmek II Şah Jale'nin Pervâne için kurban kesmesi.*

1. Şu deñlü **eyledi** ol şükre **ḳurbān**
   Cihānuñ sengini laʿl eyledi ḳān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 19). [ḳurbān eyledi, -di]*

kurbān it-: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.*

1. Ger ʿİsmāʿīl'e ḳoç oldıysa ḳurbān
   Baña cümle cihān **ḳurbān ider cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 46). [cān ḳurbān ider, -er]*
2. Kim ol Mirrīḫ-çeşm ü māh-ı tābān
   Nice sevr ü cemeller **itdi ḳurbān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 16). [ḳurbān itdi, -di]*
3. İrişdür müşterini ḫoş perīye
   Ḳurbān it āftābı Müşterī'ye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 54). [ḳurbān it,]*

ḳurbān ol-: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.*

1. Viṣāli Ḳaʿbesine irişen cān
   Ṣafā sürmez eger **olmazsa ḳurbān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 8). [ḳurbān olmazsa, -maz, -sa]*

kurbet bul-: *Yakınlık sağlamak, yakınlaşmak.*

1. Ḫudā ile o şöyle **buldı ḳurbet**
   Nitekim cism ü cān nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 35). [ḳurbet buldı, -dı]*
2. Bular biri biriyle **buldı ḳurbet**
   Ṣanasın cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 33). [ḳurbet buldı, -dı]*
3. İkisi **buldı** bir vech ile **ḳurbet**
   Ṣanasın cān u ten āb u ruṭūbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 51). [ḳurbet buldı, -dı]*

kurd: *Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan.*

1. Görür kim avcı almış çevresin **ḳurd**
   Eyitdi yaramadı bana bu yurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 37). [ḳurd,]*

ḳurd ḳoyunuñ çobanı ol-: *Kurt koyunun çobanı olmak II Yurt güvenli hâle gelmek.*

1. Şu deñlü emn buldı kim ḳamu yurd
   Gelüp **çobanı oldı ḳoyunuñ ḳurd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 80). [ḳurd ḳoyunuñ çobanı oldı, -dı]*

kurd pençesi: *Kurt pençesi.*

1. Ki **ḳurduñ pençesi** şöyl'it yasaġı
   Keçinüñ rīşinüñ olsun ṭaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 43). [ḳurduñ pençesi,]*

kurı aġaçda gül-nār bitür-: *Kuru ağaçta gül dalı bitirmek.*

1. Nefes idüp o dem anlar veli var
   Bitürdiler ḳurı aġaçda gül-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 52). [ḳurı aġaçda gül-nār bitürdiler, -di, -ler]*

kurı cism: *Kuru beden.*

1. İletdiler varup zindāna anı
   Ḳurı cism idi zindān geldi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 54). [ḳurı cism idi, -idi]*

ḳurı ten: *Zayıf beden.*

1. Getürdiler sarāya ol dem anı
   Ṣanasın bir **ḳurı ten** buldı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 52). [ḳurı ten,]*
2. Vilāyet **ḳurı tendür** cān gerekdür
   Gidüpdür ṣıḥḥatı dermān gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 73). [ḳurı tendür, -dür]*

ḳurı yire: *Boş yere, boşuna.*

1. **Ḳurı yire** nedür giryān olup ey ebr yaş dökmeñ
   Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 5). [ḳurı yire,]*

kurıl-: *Hazırlanmak.*

1. **Ḳurılmış** bir güzel maḥbūb meclis
   Ḳamunuñ ḫaddi lāle çeşmi nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 35). [ḳurılmış, -mış]*

kurş-ı aşfar koy-: *Sarı hap koymak.*

1. Ṭābib ṣubḥdem bir **ḳurş-ı aşfar**
   Ḳoyup bir çarḫı çīni içre ḫoşter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 4). [ḳurş-ı aşfar ḳoyup, -up]*

kurş-ı hūr: *Güzel yüzün görünmesi.*

1. Gidüp **ḳurş-ı ḫūr** olmadı hevā nerm
   Viṣāli ḫ'ānına oldı iştihā germ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 39). [ḳurş-ı ḫūr,]*

ḳurtar-: *Kurtulmasını sağlamak.*

1. Varup Lala'ya itdiler şikāyet
   Didiler bizi **ḳurtar** ḳıl ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 132). [ḳurtar,]*
2. Eyitdi Dāye Şemʿe çekme ġam sen
   Anı ol bendden **ḳurtarayum** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 16). [ḳurtarayum, -a, -y, -um]*
3. Kişi hīç ola mı eksük belādan
   Nice cān **ḳurtara** çār ejdehādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 28). [ḳurtara, -a]*

kurtul-: *İstenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak.*

1. İdüp çoḳ cehdi **ḳurtulmadı** āhū
   Didi cismine āḫir cānı yāhū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 41). [ḳurtulmadı, -ma, -dı]*
2. Gürisne olmadan **ḳurtuldı** ol māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 49). [ḳurtuldı, -dı]*

kuru: *Beyhude, boş.*

1. **Ḳuru** varmamaġiçün yāre defter
   Revān gözi yaşından eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 5). [ḳuru,]*
2. **Ḳuru** varmamaġıçün peyk-ī nāme
   Bu ter-ebyātı taḥrīr itdi ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 73). [ḳuru,]*

kuruyı kal-: *Kuruyup kalmak, olduğu yerde kurumak.*

1. Vefāveş nā-bedīd oldı feraḫlar
   Ḳuruyı ḳaldılar cümle ḳadehler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 118). [ḳuruyı ḳaldılar, -dı, -lar]*

kuş: *Yumurtlayan omurgalılardan, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı.*

1. Eger kim senge düzse ol per ü bāl
   Yirinden **ḳuş** bigi uçardı fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 22). [ḳuş,]*
2. Bular bir iki dem çün uçdı gitdi
   Varup **ḳuş** bigi ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 24). [ḳuş,]*
3. Pes andan ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gördi
   Per-i ʿazm açdı **ḳuşlar** bigi uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 8). [ḳuşlar, -lar]*

kuş bigi uç-: *Kuş gibi havalanmak.*

1. Bulıtlar bigi kuhsārı geçerdi
   Reh-i ṣaḥrāda **ḳuş bigi uçardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 8). [ḳuş bigi uçardı, -ar, -dı]*

kūs gümlet-: *Kös sesleri yeri göğü inletmek.*

1. Ḳıbābını sipihrüñ **gümledüp kūs**
   Ṣadāsı raʿd birle oldı meʾnüs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 17). [kūs gümledüp, -üp]*

kuş kebābı: *Etlerin küçük dilimlere ayrılması ile et yemeği.*

1. Şikār it bir Hümā'yı iç şarābı
   Ocaḳda cıv cıv ötsün **ḳuş kebābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 2). [ḳuş kebābı,]*
2. Żiyāfet ḳılmaġa ol ḥāżır cevābı
   Ocaḳda cıv cıv ötdi **ḳuş kebābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 50). [ḳuş kebābı,]*

kuş kondur-: *Bir şeyi büyük bir ustalıkla ve çok güzel yapmak.*

1. Ne servi yazsa **ḳuşlar ḳondururdı**
   Nuḳūş-ı ḳaṣrı Ḫuld'a döndürürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 29). [ḳuşlar ḳondururdı, -ur, -du]*
2. Ne iş işlerde **ḳuşlar ḳondırurdı**
   Hemān ṭūṭī ḳuşına döndirürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 23). [ḳuşlar ḳondırurdı, -ur, -dı]*

kuş uçmaz yir: *Fazlaca tenha yer.*

1. Ṭapuñuñ şöyle beñzer kim peri var
   Bu **ḳuş uçmaz yire** geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 24). [ḳuş uçmaz yire, -e]*

kuşan-: *Giyinmek.*

1. **Ḳuşandı** anı ol ḥüsn ili şāhı
   O dem gösterdi gökden nīm-māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 17). [ḳuşandı, -dı]*

kuşat-: *Beline silah, kılıç vb. şeyler bağlamak.*

1. Geyürdi çarḫa tāc-ı zer zamāne
   Ḳuşatdı aña tīġı ḫüsrevāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 4). [ḳuşatdı, -dı]*

kūşe: *Köşe.*

1. Pür olsun ol güherden cümle **kūşe**
   Daḳılsun dest-i ʿizāz ile gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 25). [kūşe,]*
2. Pür olmışdı anuñ her **kūşesi** heb
   Aġulu böcek ile mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 9). [kūşesi, -si]*
3. Yine yapdum ki bir ḳaṣr-ı belāġat
   Anuñ her **kūşesi** cāy-ı leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 18). [kūşesi, -si]*

kūs-ı rıḥlet: *Göç davulu.*

1. O dem kim **kūs-ı rıḥlet** ṣaldı āvāz
   Ser-ā-ser eylediler göçe āġāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 7). [kūs-ı rıḥlet,]*

kūs-ı rıḥlet çaldur-: *Göç davulu çaldırmak.*

1. Çü bildi ḳalʿada çoġ idi niʿmet
   Hemān **çaldurdı** ol dem **kūs-ı rıḥlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 6). [kūs-ı rıḥlet çaldurdı, -dı]*

kūs-ı rıḥlet çalın-: *Göç davulu çalınmak.*

1. Yetişdi bir şeh-i mülk-i saʿādet
   Çalındı bāb-ı şehde **kūs-ı rıḥlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 6). [kūs-ı rıḥlet çalındı, -dı]*

ḳusḳuna ḳuvvet: *Tabana kuvvet demek.*

1. Görür kim tār u mār oldı o cumhūr
   Hemān **ḳusḳuna ḳuvvet didi** Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 104). [ḳusḳuna ḳuvvet didi,]*

kusūf: *Güneş tutulması.*

1. Sebeb yir düşdügin gökde ḫusūfa
   Neʿillet olduġın dāʾim **kusūfa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 30). [kusūfa, -a]*
2. Duʿālar idüp ol verde Şükūfe
   Didi ṭuş olmasun bedrüñ **kusūfe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 28). [küsūfe, -e]*

kusūfı açıl-: *Tutulma gitmek.*

1. **Açıldı** mihr-i ḳalbinüñ **kusūfı**
   Oḳıtdı ḫalvetine feylesofı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 57). [kusūfı açıldı, -dı]*

kuṭb: *Eksen.*

1. Ol eyler dem-be-dem āfāḳı gül-fām
   O virdi çarḫa süʿat **ḳuṭba** ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 48). [ḳuṭba, -a]*

2. Nice kim ṭura **ḳuṭb** u döne eflāk
Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 103). [ḳuṭb,]*

ḳuṭb-ı çarḫ: *Saltanat feleğinin önderi.*

1. Muḳarrer **ḳuṭb-ı çarḫ-ı salṭanatdur**
Vilāyet ıssı ṣāḥib-maʿdeletdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 17). [ḳuṭb-ı çarḫ-ı salṭanatdur,]*

ḳuṭb-ı eflāk: *Feleklerin kutbu.*

1. Duya çün **ḳuṭb-ı eflāk** itse rāy o
Ne ḥikmetdür diye görse Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 7). [ḳuṭb-ı eflāk,]*

ḳuṭb-ı murād üzre dön-: *Arzu ekseni doğrultusunda dönmek. II Dünyanın bir kişi etrafında dönmesi, her dileğin gerçekleşmesi.*

1. Çoḳ şükr **ḳuṭb-ı murād üzre dönüp** çarḫ-ı nucūm
Eyledi semt-i rıżām üstine seyrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 11). [ḳuṭb-ı murād üzre dönüp,]*
2. Felek **ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün**
ʿAdūnuñ mihriyse şemʿi söyünsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 31). [ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün, -uñ]*

ḳuṭb-ı murād üzre devr eyle-: *Arzu ekseni üzerinde dönmek. II Tüm dilekleri gerçekleşmek, her istediğine kavuşmak.*

1. **Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün** felekler
Olsun ḳamu ʿadūñuñ ey şāh necmi rāciʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 45). [ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün, -sün]*

kutb-ı sābit: *Kutup gibi yerinde sabit.*

1. Döndükçe çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça **ḳutb-ı s̲ābit**
Rūy-ı felekde dāʾim necm olduġınça lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 43). [ḳutb-ı s̲ābit,]*

kutbuñ vaḳārı: *Kutbun ağırbaşlılığı.*

1. **Vaḳārın ḳutbuñ** eflāküñ şitābın
S̲ebāṭın ḫāküñ ābuñ inḳılābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 25). [ḳutbuñ vaḳārın, -n]*

kutlu kapular açıl-: *Şans, kısmet açılmak.*

1. Z̲ikrüñ ile ḳullara **ḳutlu ḳapular açılur**
Feṭḥ olur aduñ añılsa ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 3). [ḳutlu ḳapular açılur, -ur]*

kutlu sāʿat: *Kutlu zaman.*

1. Zihī ferḫünde-fāl u **ḳutlu sāʿat**
Cihāndan gitdi ol dem küfr ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 9). [ḳutlu sāʿat,]*

kuvvet bul-: *Kuvvetlenmek.*

1. Nefāʾis ekl idüp ten **buldı ḳuvvet**
   Ṭurup seyr eyledi ṣaġ u selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 15). [ḳuvvet buldı, -dı]*

kuvvetlü: *Güçlü, kuvvetli.*

1. Görür **ḳuvvetlüdür** vaṣl-ı ṣarābı
   Revān ṭamlatdı bir ḳaç ḳatre ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 75). [ḳuvvetlüdür, -dür]*

kuvvetlü: *Şiddetli, yoğun.*

1. Ṣarāb-ı vaṣlı barmaġ ile ṭutdı
   Görür **ḳuvvetlü** bir pāre ṣu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 50). [ḳuvvetlü,]*

kūy: *Köy, semt, mahalle.*

1. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi **kūyuña** ḥūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 10). [kūyuña, -uñ, -a]*

kuyı var: *Kuyu bulunmakta.*

1. Diken içre görürler bir **ḳuyı var**
   Anuñ eyle ṣanurlar kim ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 43). [ḳuyı var,]*

kūy-ı yār: *Sevgilinin semti.*

1. Didi uçmaḳ gerekdür **kūy-ı yāra**
   Ümīdüm yarını Allah oñara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 13). [kūy-ı yāra, -a]*

kuyruk: *Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.*

1. Ḳosun ol **ḳuyruġı** ḫışṭın ḳoparsın
   Murāduñ şemʿini defʿī uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 43). [ḳuyruġı, -ı]*
2. Ḳopardı bir iki ḫışt-ı sarāyı
   O **ḳuyruġa** yir itdi ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 18). [ḳuyruġa, -a]*
3. Sarāyuñ bāmı oldı **ḳuyruġa** ṣadr
   Sipihrüñ sīnesinde gūyiyā bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 21). [ḳuyruġa, -a]*

kuyruġı al-: *Kuyruğu tutmak.*

1. **Alup** ol **ḳuyruġı** gözlerdi furṣat
   Züḥal bedre vire tā kim nuḫūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 19). [ḳuyruġı alup, -up]*

kuyruġı ele al-: *Kuyruğu elinde tutmak.*

1. Duḫān ol şeb **ele ḳuyruġı aldı**
Revān ḳaṣr-ı şehüñ yanına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 11). [ḳuyruġı ele aldı, -dı]*

kuyruk sız-: *(Büyü için yapılan) kuyruğun sızması.*

1. **Şıza ḳuyruḳ** güneşden aḳa yaġı
Ki tā çerb ide ol rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 45). [ḳuyruḳ şıza, -a]*

kuyruklu yılduz ṭoġ-: *Kuyruklu yıldız doğmak.*

1. Anuñla **ṭoġdı** bir **ḳuyruḳlu yılduz**
Anuñ şevḳinden oldı gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 1). [ḳuyruḳlu yılduz ṭoġdı, -dı]*

kuyunuñ ḳaʿrından çık-: *Kuyunun içinden çıkmak.*

1. **Ḳuyunuñ çıḳdı ḳaʿrından** ya Yūsuf
Melāḥat mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 5). [ḳuyunuñ ḳaʿrından çıḳdı, -dı]*

küfr ü zulmet: *Allah'ı inkar ve gaflet.*

1. Zihī ferḫūnde-fāl u ḳutlu sāʿat
Cihāndan gitdi ol dem **küfr ü ẓulmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 10). [küfr ü ẓulmet,]*

kül: *Yanan şeylerden artakalan toz hâlindeki madde.*

1. Didi şāha nedür bu şuʿle-i nār
Bulıt **küldür** meger içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 16). [küldür, -dür]*

kül it-: *Kül etmek,yakmak.*

1. Külli eczāmı ser-ā-ser **kül iderse** eylesün
Ḳanı ol kim tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 25). [kül iderse, -er, -se]*

kül kıl-: *Kül etmek, yok etmek.*

1. Ne ide baña anuñ iştiyāḳı
Ḳıla eczāmı **kül** nār-ı firāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 54). [kül ḳıla, -a]*

külāh ḳap-: *Oyun yapmak.*

1. **Külāhın** kimsenüñ **ḳapmazdı** bir er
Meger kim tāc-ı şemʿi peyk-i ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 67). [külāhın ḳapmazdı, -maz, -dı]*

kül ol-: *Yok olmak.*

1. Cibrîl-i ḫıred k'işide eczāsı **olur kül**
   Bir demde ki itdüñ ṭoḳuz eflākı seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 29). [kül olur, -ur]*

külegi ol-: *Kova olmak.*

1. Olaruñ **külegi olmaġiçün** gün
   Felek fevḳinde pür-şevḳ idi her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 17). [külegi olmaġiçün, -maġ, -içün]*

küleng ü kebk ü ḳaz: *Turna kuşu, keklik ve kaz.*

1. Yaraġ itdi kimisi şāh-bāzı
   Ki tā ala **küleng ü kebk ü ḳazı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 34). [küleng ü kebk ü ḳazı, -ı]*

külhan ol-: *Hamam ocağı olmak.*

1. İdüñ bu ḫāne-i dervişi mesken
   Dem **olur** mesken olur şāha **külḫan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 48). [külḫan olur, -ur]*

külli: *Bütün, bütünüyle.*

1. **Külli** eczāmı ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 25). [külli,]*
2. İllā ki ebr-i bārān ol daḫı **külli** gevher
   Kimse degül demünde hergiz hevāya tābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 23). [külli,]*

künc: *Köşe.*

1. O **künc** oldı çün ol gencüñ ṭuraġı
   Çıḳardı bī-bedel bir şeb-çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 101). [künc,]*

künc-i miḫnet: *Sıkıntı köşesi.*

1. Ṭur ey ḫasta göñül ölme yine derde devā geldi
   Yaturken **künc-i miḫnetde** seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 2). [künc-i miḫnetde, -de]*

küp küp: *Çokça.*

1. Pes andan ey lebi mül gözlerin öp
   Düş ayaġına seller bigi **küp küp** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 34). [küp küp,]*
2. Eyitdi kim iki gözin iki öp
   Düş ayaġına meyler bigi **küp küp** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 82). [küp küp,]*

kürek: *Küçük deniz teknelerini yürütmeye yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç.*

1. O bir çeşm ü **kürekler** aña müjgān
   Girüp o çeşme nūrı oldı ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 19). [kürekler, -ler]*

L

laf ur-: *Üstü kapalı bir biçimde karşısındakine bir şeyler ima etmek; böbürlenmek, övünmek.*

1. Bu şehde ḫatm olupdur ʿadl u inṣāf
   Kimesne **uramaz** inṣāfdan **laf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 18). [laf uramaz,]*

lafız: *Söz.*

1. Tekellüm eyledükce ol şeker-ḫand
   Dimāġ-ı cānı eyler **lafẓı** pür-ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 16). [lafẓı, -ı]*

lā-ilāhe illā'llāh: *Allah'tan başka ilâh yoktur.*

1. Ḳomaz göñülde gümān **lā-ilāhe illā'llāh**
   Disem biñ olsa zebān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 1). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
2. Ḳomaz göñülde gümān **lā-ilāhe illā'llāh**
   Disem biñ olsa zebān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 2). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
3. Bir āftāb-ı cihan-ṭabdur ki nūrından
   Ḳılar derūnı leyān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 18). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
4. Murādum ol ki İlāhī getür ecel iricek
   Zebānuma o zamān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 32). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
5. İlāhī ḳudretümüz cān virürken alma bizüm
   Disün dehān u lisān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 30). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
6. İlāhī irişecek ṣoñ nefes zebānumuza
   Getür ṣu bigi revān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 28). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
7. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey Ẕātī
   Ṣafa ile di her ān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 34). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
8. Senüñ bu ḳudret-i bī-ḥaddüñe ḳılup naẓarı
   Eyitdi pīr ü civān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 26). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
9. Virür ḥayāt-ı ebed ādeme ʿaceb mi eger
   Olursa cān u cihān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 24). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
10. Cihāna niteki envār-ı mihr-i ʿālem-tāb
    Ḳulūba nūr-feşān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 22). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
11. Ṣafā cevāhirini ister iseñ ey ṭālib
    Kim ol cevāhire kān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 20). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
12. Tehī degül bu ṭoḳuz dāʾire bu merkez-i ḫāk
    Ṭolu kenār u miyān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 16). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
13. Senūñ o ẕāt-ı cemīlüñle birligüñ dün ü gün
    İder cihāna beyān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 14). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
14. İlāhi ẕikr-i cemīlüñdürür senüñ n'ola ger
    Olursa cānlara cān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 12). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
15. Derūn-i dilde olan şirki cümle maḥv eyler
    Zebāndan olsa ʿıyān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 10). [lā-ilāhe illā'llāh,]*

16. Disem ṣafā-yı derūn ile rūz-ı ḥaşre degin
Ecelden olsa amān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 8). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
17. Egerçi birligüñe var senüñ heẕār delīl
Yiter faḳīre hemāñ **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 6). [lā-ilāhe illā'llāh,]*
18. Nedür tekellüm-i tevḥīd didüm ervāḥa
Pür oldı kevn ü mekān **lā-ilāhe illā'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 4). [lā-ilāhe illā'llāh,]*

laḳap ol-: *Lakap hâline gelmek.*

1. Yapışsa ḫışm eliyle kūhı ṣarṣar
Laḳap olmışdı aña bād-ı ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 12). [laḳap olmışdı, -mış, -dı]*

lākin: *"ama, ancak, fakat" anlamlarında bağlaç.*

1. Uçar ḳuşa ve **lākin** kimse yitmez
Yalıñ ardınca tedbīr ehli gitmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 21). [lākin,]*

laʿl: *Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut.*

1. Ne kānuñ **laʿlisüñ** bi'llāh ey yār
Ne baḥruñ dürisin di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 19). [laʿlisüñ, -i, -süñ]*
2. Leb-i laʿlīnler anı içse der-ḥāl
Geçirür **laʿlden** ṣan rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 16). [laʿlden, -den]*
3. Enāruñ dürci **laʿl** ile pür olmış
İçi ʿāşıḳ bigi ḳan ile ṭolmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 11). [laʿl,]*
4. Olıcaḳ sīnesi ḫançerle teşrīḥ
Olur ol ehl-i ʿıyşa **laʿl** tesbīḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 14). [laʿl,]*

laʿl: *Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut II Dudak.*

1. Şu kim **laʿli** ḳatından şekker acı
Getürmiş sukker-i şīrīn gülacı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 37). [laʿli, -i]*
2. Anı sāḳīler içdi evvel der-ḥāl
Geçürdi **laʿllerinden** rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 24). [laʿllerinden, -ler, -i, -n, -den]*
3. Yitişdi çün ki ol **laʿli** nebāta
İrişdi ṣan ki Ḫıżr āb-ı ḥayāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 21). [laʿli, -i]*

laʿl ḳaşlu: *Üzerinde kaş olan yüzüklü.*

1. Zamānuñda kimesne yutmasun ḳan
Meger kim **laʿl ḳaşlu** ḫātem ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 60). [laʿl ḳaşlu,]*

laʿl öp-: *Dudak öpmek II Dudağa dokunmak.*

1. Güzeller **laʿlīn öper** gördi rāḥı
Birez ol ḥāle ṣoḳrandı ṣürāḥī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 7). [laʿlīn öper, -er]*

laʿl saç-: *Lal saçmak II Kan saçmak.*

1. Anı miftāḥ-ı mercān ile açdı
   Revān ol câme-ḫ̬āba **laʿl şaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 44). [laʿl şaçdı, -dı]*

laʿl u yāḳūt: *Lal (taşı) ve yakut.*

1. Görürler göz göre ʿAnka'nı serçe
   Ṭutarlar **laʿl u yāḳūtuñı** şırça *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 18). [laʿl u yāḳūtuñı, -uñ, -ı]*

laʿl u yāḳūtuñ maḳāmı seng olur: *Yakut ve lalin yeri taştır.*

1. Ḳatı saḫt olma oldıysa yirüñ teng
   Maḳāmı laʿl u yāḳūtuñ olur seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 10). [laʿl u yāḳūtuñ maḳāmı seng olur,]*

lālā: *Şehzadelerin özel eğitmenleri II Şem ü Pervâne mesnevisinde Pervâne'nin lalası, Lala Nâsır.*

1. Naṣīḥat eyledükce aña **Lālā**
   Ḳabūl itmezdi sözin dirdi lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 1). [lālā,]*
2. Açup **Lālā** anuñ mühr-i şerīfin
   Temāşā eyledi ḫaṭṭ-ı laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 29). [lālā,]*
3. Bu söz **Lālā** ḳatında oldı maḳbūl
   ʿAṭā baḥrine ġarḳ itdi anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 53). [lālā,]*
4. O dem Pervâne'ye bulışdı **Lālā**
   Didi ey nüh felekden ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 1). [lālā,]*
5. Alup eline raḫş-ı rāh-peymā
   Revān şeh ḳapusına geldi **Lālā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 22). [lālā,]*
6. Aña **Lālā** idüp dururdı buyruḳ
   K'alasun bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 15). [lālā,]*
7. Anı **Lālā'sına** virmişdi ol şāh
   Yanından eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 13). [lālā'sına, -sı, -n, -a]*
8. Bu ḥāle vāḳıf olup geldi **Lālā**
   Görür kim düşmiş ol serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 25). [lālā,]*
9. Ṭutup ol āyīne **Lālā** sevindi
   Ser-ā-ser aġlayanlar hep avındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 29). [lālā,]*
10. Çün ol şehden eṣer olmadı ẓāhir
    Dönüp **Lālā'ya** geldi anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 44). [lālā'ya, -y, -a]*
11. Anı anlara **Lālā** itdi ḳısmet
    Zihī ʿahd u zihī luṭf u mürüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 97). [lālā,]*
12. Yazup bir kāġıda aḥvāli **Lālā**
    Laṭīf ü nāzük ü maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 147). [lālā,]*
13. Varup **Lālā'sını** itdiler āgāh
    Dideler menzile geldi ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 75). [lālā'sını, -sı, -n, -a]*
14. Varup **Lala'ya** itdiler şikāyet
    Didiler bizi ḳurtar ḳıl ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 131). [lala'ya, -y, -a]*
15. Bu sözden ḫoş ṣafālar sürdi **Lālā**
    Olup āyīne-i ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 13). [lālā,]*
16. Bularuñ öñlerine düşdi **Lālā**
    Kederden ḳalbi mirʾātı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 23). [lālā,]*
17. Vezīr-i aʿẓam oldı aña **Lālā**
    Yaraġın ḳıldı ser-tā-ser müheyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 85). [lālā,]*

lā-lā di-: *"Hayır, hayır" demek, ikiletmek.*

1. Anı Pervāne'ye şāh itdi lālā
   Dimeye tā anuñ sözine **lā-lā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 10). [lā-lā dimeye, -me, -y, -e]*
2. Naṣīḥat eyledükce aña Lālā
   Ḳabūl itmezdi sözin **dirdi lā-lā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 2). [lā-lā dirdi, -r, -di]*

lālā dimek ḫoş: *Lala demek hoş, yerinde.*

1. Yeñilmez gördi kim ol pehlevānı
   Didi **Lālā dimek ḫoş** şāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 10). [lālā dimek ḫoş,]*

lālā it-: *Bakımı ve eğitiminden sorumlu görevli yapmak.*

1. Anı Pervāne'ye şāh **itdi lālā**
   Dimeye tā anuñ sözine lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 9). [lālā itdi, -di]*

lālā'ya irişdür-: *Lalaya ulaştırmak.*

1. **İrişdürdi** hemān **Lālā'ya** anı
   Bulurdı ṣanasın ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 27). [lālā'ya irişdürdi, -di]*

lālā-yı feraḫnāk: *Sevinçli lala.*

1. Oḳıtdı anı **Lālā-yı feraḫnāk**
   Yetişdi od bigi o peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 9). [lālā-yı feraḫnāk,]*

lālā-yı mükerrem: *Saygıdeğer lala II Saygıdeğer Lala Nasır.*

1. Öñine düşdi **Lālā-yı mükerrem**
   Ser-ā-ser kūh-ı ṣaḥra oldı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 39). [lālā-yı mükerrem,]*

lāle: *Zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi.*

1. **Lālenüñ** laʿl-i lebin nāzüklik ile dişlemiş
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd çekdi şeb-nemün dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 5). [lālenüñ, -nüñ]*
2. Zemīnüñ mey bigi cūş itdi ḳanı
   Görenler **lāle** ṣandı yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 58). [lāle,]*
3. Döşenmiş anda reng-ā-reng **lāle**
   Zümürrüd üzre dür dökerdi jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 39). [lāle,]*
4. Oturmış mirvaḥa destinde Jāle
   Ḳızarmışdı ḥarāretden çü **lāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 32). [lāle,]*

lāle-had: *Lale yanaklı. II Sevgili.*

1. Dögüp başını ṭaşa **lāle-ḫadler**
   İrişdi göklere yerden mededler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 13). [lāle-ḫadler, -ler]*

lālenüñ laʿli: *Lalenin dudağı.*

1. Diş urdı **lālenüñ laʿline** jāle
   Dişin gün çekdi vāḳıf oldı ḥāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 29). [lālenüñ laʿline, -n, -e]*

lāleveş: *Lale gibi.*

1. Dökilüp berg-i ümīdüm **lāleveş** baġrumda āh
   Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan ol gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 5). [lāleveş,]*
2. Oturmışdı meger Sulṭān Jāle
   Elinde **lāleveş** laʿlin piyāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 26). [lāleveş,]*

laʿl şarāb: *Kırmızı şarap.*

1. Güneş şevḳ-i ruḫından çarḫa girmiş
   Cihān **laʿli şarābından** esürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 8). [laʿli şarābından, -ın, -dan]*

laʿl-i dil-ber: *Sevgilinin dudağı.*

1. Yazılmış selsebīl ol deñlü ḫoşter
   Görenler dirdi ʿaynı **laʿl-i dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 44). [laʿl-i dil-ber,]*

laʿl-i ʿīsā: *Hz. İsa'nın dudağı.*

1. Geleydi bu gice ol **laʿl-i ʿĪsā**
   Revān ben mürdeyi eylerdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 13). [laʿl-i ʿīsā,]*

laʿl-i lebin dişle-: *Kırmızı dudağını öpmek.*

1. Lālenüñ **laʿl-i lebin** nāzüklik ile **dişlemiş**
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd çekdi şeb-nemün dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 5). [laʿl-i lebin dişlemiş, -miş]*

laʿl-i nebāt: *Şekere benzeyen lal.*

1. O gice buldum ol **laʿl-i nebātı**
   Ḫıżır ẓulmetde ṣan āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 27). [laʿl-i nebātı, -ı]*

laʿl-i rengīn: *Rengi lale dönmek.*

1. Şu kān içre ki **oldı laʿl-i rengīn**
   Melāḥat gūşın itdi çıḳdı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 11). [laʿl-i rengīn oldı,]*

laʿl-i şīrīn: *Tatlı dudak.*

1. Egerçi **laʿl-i şīrīni** şeker-bār
   Dehānında daḫı süd ḳoḫusı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 23). [laʿl-i şīrīni, -i]*

laʿlīn kabak: *Lal renkli kabak.*

1. Elinde nergisüñ zerrīn ayaġı
   Şaḳāyıḳ götürür **laʿlīn ḳabaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 46). [laʿlīn ḳabaġı, -ı]*

laʿlin piyāle: *Kırmızı kadeh.*

1. Oturmışdı meger Sulṭān Jāle
   Elinde lāleveş **laʿlin piyāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 26). [laʿlin piyāle,]*

laʿlin semend: *Lal renkli çevik at.*

1. Mey ehl-i işretüñ **laʿlin semendi**
   Ḳadeḥdür anuñ altun sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 53). [laʿlin semendi, -i]*

laʿlīn ṭūṭī: *Lal renkli papağan.*

1. Açup yā **ṭūṭī laʿlīn** gümiş bāl
   Uçup seyr eyledi her servi fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 5). [laʿlīn ṭūṭī,]*

laʿlin üsküf: *Lal renkli başlık II Erkek cinsel organı.*

1. Görür ḳalḳar şehüñ ṭurmaz ṭoġanı
   Geçürdi aña **laʿlin üsküf** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 66). [laʿlin üsküf,]*

laʿl-leb: *Kırmızı dudaklı sevgili.*

1. Bu Ḫıżr-dil ümīd-i viṣālüñ dirisidür
   Ey **laʿl-leb** çeşme-i ḥayvānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 6). [laʿl-leb,]*

lām elif bigi ṭolaş-: *Lam elif gibi dolaşmak .*

1. Bularuñ seyl-i ʿaynı başdan aşdı
   İkisi **lām elif bigi ṭolaşdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 36). [lām elif bigi ṭolaşdı, -dı]*

lā-mekān: *Mekânsız, yersiz, yere ihtiyacı olmayan (Allah).*

1. Cihān andan ṭolu ol **lā-mekāndur**
   Nişān andan ḳamu ol bī-nişāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 47). [lā-mekāndur, -dur]*

lā-mekān mülki: *Mekânsızlık âlemi.*

1. Ol oldı **lā-mekān mülkinde** seyyāḥ
   Ol oldı ḳulzum-ı vaḥdetde sebbāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 33). [lā-mekān mülkinde, -n, -de]*

lāmiʿ: *Parlayan, parlak.*

1. Ey ʿizzetüñ göginde ḫūrşīd-i berḳi **lāmiʿ**
   V'ey devletüñ güninde ferḫunde cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 1). [lāmiʿ,]*

lāmiʿ ol-: *Parlamak.*

1. Döndükçe çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça ḳutb-ı s̱ābit
   Rūy-ı felekde dāʾim necm **olduġınça lāmiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 44). [lāmiʿ olduġınça, -duġ, -ınça]*

lāmiʿ ol-: *Parlamak II Yol göstermek.*

1. Görürler itmiş ol terbīʿ ṭāliʿ
   Bulara nūr-ı aḥkām **oldı lāmiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 64). [lāmiʿ oldı, -dı]*

laṭīf: *Hoş, güzel.*

1. **Laṭīf** altun dümen düzmişler aña
   Gider ḥavż içre isterseñ ne yaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 19). [laṭīf,]*
2. Eli ṣulı **laṭīf** üstād-ı bennā
   Ḳomışdı anda ṣādurvān-ı ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 25). [laṭīf,]*

laṭīf ü nāzük: *Hoş ve nazik.*

1. Yazup bir kāġıda aḥvāli Lālā
   Laṭīf ü nāzük ü maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 148). [laṭīf ü nāzük,]*
2. Görür var anda bir ḥavż-ı müdevver
   Laṭīf ü nāzük ü maḥbūb u cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 32). [laṭīf ü nāzük,]*

lāyık: *Uygun, yakışır.*

1. Gelür tedbīri takdīre muvāfiḳ
   Oḳur dirsem ḫuṭūṭ-ı levḥ **lāyıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 52). [lāyıḳ,]*
2. Ḳoyup Pervāne'yi bir cāme-ḫʷāba
   Didiler kim bu **lāyıḳdur** ʿaz̲āba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 46). [lāyıḳdur, -dur]*
3. Bu söz Pervāne'ye geldi muvāfiḳ
   Eyitdi kim budur çoḳ buña **layıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 80). [layıḳ,]*

lāyıḳ ol-: *Layık olmak, yaraşmak.*

1. O dem ṣāha ḳulaḳdan oldı ʿāṣıḳ
   Didi **olsam** kenīzek aña **lāyıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 4). [lāyıḳ olsam, -sa, -m]*

leb: *Dudak.*

1. Bize olʿārıżı Cennet **lebi** āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur ey dil niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 5). [lebi, -i]*
2. Veli tiryāk ile bir idi ol **leb**
   Hemān bī-ḫūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 19). [leb,]*
3. **Lebi** tiryākini ṣatmaġiçün yār
   Ṣaçından daḳdı gūyā boynına mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 141). [lebi, -i]*
4. Fiġān itdürdi mūsikāre ol yār
   Lebinde bir güzel şīrīn beñi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 72). [lebinde, -i, -n, -de]*
5. Şeker-lebler o ṣudan rāḥat oldı
   Kim ol ṣu **leblerinden** şerbet oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 50). [leblerinden, -leri, -n, -den]*
6. **Lebüñ** cāndur sözün enfās-ı ʿİsā
   İder biñ mürdeyi bir demde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 35). [lebüñ, -üñ]*
7. **Lebin** ṣorsañ eger pālūde-i ter
   Gül-āb-ı tāze ṣaçmış üstine der *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 59). [lebin, -in]*
8. Ṭutar elde şeker-lebler gülacı
   Yanında **leblerinüñ** şekker acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 16). [leblerinüñ, -ler, -i, -nüñ]*

leb aç-: *Ağız açmak, söylemek.*

1. O dem bülbül bigi itdi terennüm
   Açup ġonce **lebin** itdi tekellüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 2). [lebin açup, -up]*
2. **Açup** ġonce **lebin** ol verd-i raʿnā
   Didi bu ʿillet olmaz aña aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 1). [lebin açup, -up]*

leb öp-: *Dudak öpmek II Dudağa değmek.*

1. Ṣürāḥī aġlamış sāḳī **lebüñi öpdügiçün** cām
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḥīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 9). [lebüñi öpdügiçün, -düg, -içün]*

leb-i cānān: *Sevgilinin dudağı.*

1. **Leb-i cānān** beñzer ol ḫū taḫḳīḳ
   N'ola barmaġ ile gösterse ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 17). [leb-i cānān,]*

leb-i cānāne: *Sevgilinin dudağı.*

1. O niʿmetden ṣu kim senbūse aldı
   Leb-i cānāneden ṣan būse aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 78). [leb-i cānāneden, -den]*

lebi gonce: *Gonca dudaklı.*

1. Bir **lebi gonce** gelüp gül bigi açdı dilümüz
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 9). [lebi gonce,]*
2. Birisi Nev-bahār u biri Bülbül
   Ḳamusınuñ **lebi ġonce** yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 52). [lebi ġonce,]*

lebi kevser: *Kevser, tatlı dudaklı.*

1. Aḳar ṣu bigi tā ḳaṣra irişdi ol **lebi kevşer**
   Feraḫdan çeşme çeşme revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 3). [lebi kevşer,]*

leb-i laʿl: *Kırmızı dudak.*

1. Ḥayāt ābıla surḥa şekker ezdi
   Leb-i laʿlin ziyāde ṭatlu yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 12). [leb-i laʿlin, -in]*

leb-i laʿlīn: *Kırmızı dudak.*

1. **Leb-i laʿlīnler** anı içse der-ḥāl
   Geçirür laʿlden ṣan rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 15). [leb-i laʿlīnler, -ler]*

lebi mül: *Şarap dudaklı.*

1. Pes andan ey **lebi mül** gözlerin öp
   Düş ayaġına seller bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 33). [lebi mül,]*

leb-i sükker: *Şeker dudaklı.*

1. Rūḫ-ı dil-ber bigi rengīn duʿālar
   Leb-i sükker bigi şīrīn şenālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 50). [leb-i sükker,]*

leb-i yār-ı gül-endām: *Gül bedenli sevgilinin dudağı.*

1. Dimiş ʿaynum **leb-i yār-ı gül-endām**
   Revān pālūdeye dil virdi bādām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 79). [leb-i yār-ı gül-endām,]*

lebleri ʿisā'bn-ı meryem: *Dudakları Hz. İsa gibi can veren.*

1. Revān ol **lebleri ʿİsā'bn-ı Meryem**
   Bu şiʿri oḳıdı cān ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 9). [lebleri ʿisā'bn-ı meryem,]*

lebüñ aḥvāli: *Dudağın halleri.*

1. **Lebüñ aḥvālini** yazarsañ ey şeng
   Kim anuñ kāġıdı olsun şeker reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 59). [lebüñ aḥvālini, -n, -i]*

lebüñ esrārı: *Dudağın sırları, esrar etkisi.*

1. **Lebüñ esrārı** cānı itdi ḥayrān
   Aña hevā-yı vaṣluñdan ḳıl iḥsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 85). [lebüñ esrārı,]*

leke: *Kir.*

1. **Lekedür** gördiler cumhūr-ı düşmen
   Yudılar ḳana cümle tīġ u demren *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 61). [lekedür, -dür]*

lemʿ: *Parıltı, ışık.*

1. Yanar par par müşābih ḫaddi şemʿe
   Ruḫından mihr-i ʿālem-tāb **lemʿe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 20). [lemʿe, -e]*

lemʿ gör-: *Işık görmek.*

1. Beni luṭf eyleñ iletüñ ḳaṣr-ı Şemʿe
   Görem nūr-ı ruḫından tā kim **lemʿe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 20). [lemʿe görem, -em]*

lemʿa: *Parıltı, ışık.*

1. Anuñ nūrından ay u gün ki **lemʿa**
   Yetişdüm ol gice vardum o şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 25). [lemʿa,]*
2. Daḫı ol yüz ḳızı ṭapşırdı Şemʿe
   Ruḫından her birinüñ mihr **lemʿa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 40). [lemʿa,]*

lemʿa-ı nūr iriş-: *Işığın parıltısı ulaşmak.*

1. Cemāl-i pertevinden **lemʿa-ı nūr**
   İrişse ʿaḳl kül olur Ṭūr nite kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 76). [lemʿa-ı nūr irişse, -se]*

lemʿa-ı şemʿ-i cemāl: *Cemal mumunun şavkı.*

1. Görünse **lemʿa-ı şemʿ-i cemāli**
   Yanar Cibrīl-i ʿaḳluñ perr ü bāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 77). [lemʿa-ı şemʿ-i cemāli, -i]*

leng it-: *Topal bırakmak.*

1. Ḳıyāsı **leng ider** peyk-i ḫayāli
   ʿUḳūluñ pāyına urur ʿiḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 81). [leng ider, -er]*

lenger: *Çapa.*

1. Yine ḳalmadı dil fülkinde **lenger**
   Hevāya uymaġ oldı işi ekser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 21). [lenger,]*

lenger bağla-: *Çapa bağlamak.*

1. Miyān-ı baḥrde yuyundı anlar
   Kenāra iricek **bağlardı lenger** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 30). [lenger bağlardı, -r, -dı]*

leşker: *Asker.*

1. Meger kim oldı feṭḥi kīmiyāger
   Olupdur **leşkeri** müsteġraḳ-ı zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 32). [leşkeri, -i]*
2. Şehüñ yanında olan cümle **leşker**
   Şikāra ḥāżır oldılar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 23). [leşker,]*
3. Gözi öñinde anuñ iki **leşker**
   Girişdi biri birine ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 39). [leşker,]*
4. Eyitdi ol yigit şāh-ı perīdür
   Bular ol pādşāhuñ **leşkeridür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 44). [leşkeridür, -i, -dür]*
5. Kevākib **leşkerüñ** taḫtuñ felekler
   Felekler üzre müṣtāḳuñ melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 57). [leşkerüñ, -üñ]*
6. Eline aldı anı çün o dil-ber
   Girişdi bir birine iki **leşker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 16). [leşker,]*
7. Gözi öñinde maḫlūḳuñ ser-ā-ser
   Biribirine girdi iki **leşker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 6). [leşker,]*
8. İki **leşker** ser-ā-ser oldı āgāh
   Kim olur ceng-i sulṭānī seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 7). [leşker,]*
9. Didi biri birine cümle **leşker**
   Ḥelāl it āḫret ḥaḳḳın birāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 17). [leşker,]*
10. İki **leşker** ḳamu oldı zirih-pūş
    İki deryā ṣanasın eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 11). [leşker,]*
11. İki **leşker** hemān ol dem yüridi
    Ṭuman bigi cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 13). [leşker,]*
12. Ele aldı o **leşker** ḳalʿa cengi
    Ḥiṣāra ṭoplar üşürdi sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 33). [leşker,]*
13. Görür kim **leşkeri** bī-ḥad ḳırıldı
    Hemān cengi ḳodı nāzük dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 59). [leşkeri, -i]*
14. Girişdi bir birine iki **leşker**
    Ṭutarlar nīzeler elde ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 9). [leşker,]*
15. Başarmaduġını ceng ile **leşker**
    Başarur ḥīle vü ālle berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 49). [leşker,]*
16. Ser-ā-ser cümle **leşker** oldı āgāh
    Fulān gün ʿazm-i mülk-i Çīn ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 87). [leşker,]*

leşker çek-: *Asker göndermek, ordu sevk etmek.*

1. Tarāvet pādşāhı **çekdi leşker**
   Her aġaç oldı bir maḥbūb çāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 25). [leşker çekdi, -di]*

leşker cemʿ it-: *Asker toplamak, ordu kurmak.*

1. Ne dem ol pādşāh-ı heft-kişver
   ʿAdūya yürüse **cemʿ itse leşker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 70). [leşker cemʿ itse, -se]*
2. Ḳaçan kim **leşkerin cemʿ ide** ol şāh
   Ġazālar ḳılmaġıçün gözleye rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 57). [leşkerin cemʿ ide, -e]*
3. O yire şol ḳadar **cemʿ itdi leşker**
   Ṣanasın āsmānda necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 15). [leşker cemʿ itdi, -di]*

leşker yayıl-: *Asker dağılmak.*

1. **Yayıldı** ṭaġ u ṭaşa cümle **leşker**
   Süzüp ṣaḥra vü kūhsārı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 27). [leşker yayıldı, -dı]*

leşker-i enbūh: *Sayısız asker, kalabalık ordu.*

1. Yetişdi **leşker-i enbūha** geldi
   Naẓar fülkini ol deryāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 29). [leşker-i enbūha, -a]*

leşker-i endūh: *Gam askeri.*

1. Nīze almış cümle-i cund-ı suṭūruñ destine
   Leşker-i endūhuñ oldı işi ser-tā-ser tamām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 10). [leşker-i endūhuñ, -uñ]*

leşker-i ḫᵛāb: *Uyku askeri.*

1. Yitişdi ḥālet-i mey **leşker-i ḫᵛāb**
   ʿAceb mi yapsa cümle dīdeler bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 17). [leşker-i ḫᵛāb,]*
2. Ḥişār-ı çeşmi aldı **leşker-i ḫᵛāb**
   Yürüyiş eyleyüp üstine yab yab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 27). [leşker-i ḫᵛāb,]*

leşker-i ḫᵛāb gel-: *Uyku askeri gelmek II Uyumak.*

1. Şebī-ḫūn itdi **geldi leşker-i ḫᵛāb**
   Ḥişār dīde yapdı ḳorḳudan bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 3). [leşker-i ḫᵛāb geldi, -di]*

leşker-i māh: *Ay askeri.*

1. Ḫurūc itdi yine maşrıḳda bir şāh
   Ser-ā-ser rıḥlet itdi **leşker-i māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 2). [leşker-i māh,]*

leşker-i şām: *Şam askeri; gece askeri.*

1. Yüridi mülk-i Rūm'a **leşker-i Şām**
   Siyeh ḫayme ḳurıldı oldı aḫşam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 3). [leşker-i şām,]*
2. Çeküp tīġın yüridi server-i Rūm
   Ser-ā-ser **leşker-i Şām** oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 2). [leşker-i şām,]*

leşker-i zengī: *Zenci asker.*

1. Ḳurıldı server-i ṣubḥuñ oṭaġı
   Getürdi **leşker-i Zengī** ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 2). [leşker-i zengī,]*

leşker-i ẓulmet: *Karanlık askeri.*

1. Şeh-i maşrıḳ viṣāḳ-ı ṣubḥı ḳurdı
   Ayaġı **leşker-i ẓulmet** götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 4). [leşker-i ẓulmet,]*

letāfet: *Hoş, tatlı.*

1. Tekellümde **leṭāfet** ḳandın ezdi
   O dem bir ṭatlu şīrīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 19). [leṭāfet,]*

leṭāfet baḥrı ābı: *Güzellik denizinin suyu.*

1. İẕārıdur **leṭāfet baḥrı ābı**
   Anuñ ay u güneş iki ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 9). [leṭāfet baḥrı ābı,]*

leṭāfet çeşmesi: *Güzellik çeşmesi.*

1. O ʿārıżlar o şerbet gördi ṭatlu
   Leṭāfet çeşmesinden ḳoydılar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 52). [leṭāfet çeşmesinden, -n, -den]*

leṭāfet sırçası: *Güzellik sırçası.*

1. Kim ol ḳaṣruñ feṣāḥatdur ruḫāmı
   Leṭāfet sırçasından cümle cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 20). [leṭāfet sırçasından, -n, -dan]*

levāmiʿ: *Parlamalar, nurlar.*

1. Nehr-i ceri içinde gūyā ki ʿaks-i encüm
   Tīġuñ yüzinde nuṣret cevherleri **levāmi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 22). [levāmiʿ,]*

levḥa: *Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.*

1. Yaḳındı ḳaşına bir resme vesme
   Yazılmaz ḥarf-i rā **levḥa** o resme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 6). [levḥa,]*

levḥa-i ġayb: *Gizli levha II Remil tahtası.*

1. Eger reml atsa añlardı nuḳaṭdan
   Ne kim var **levḥa-i ġayb** üzre ḫaṭdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 4). [levḥa-i ġayb,]*

levḥ-i billūr: *Şeffaf levha.*

1. O sīne gūyiyā bir māh-ı pür-nūr
   Yāḫūd bir ḫūb raʿna **levḥ-i billūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 22). [levḥ-i billūr,]*

levḥ-i ʿilm: *Ilim sayfası.*

1. Cümle ʿālem **levḥ-i** ʿ**ilmüñde** ezel mevcūd idi
   Cemʿ olupdur ism-i ẕātüñde ṣan esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 15). [levḥ-i ʿilmüñde, -üñ, -de]*

levḥ-i sīm: *Gümüş levha.*

1. O sīmīn-sīneler cümle ser-ā-ser
   Dökerdi **levḥ-i sīm** üstine dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 20). [levḥ-i sīm,]*

leyān kıl-: *Parlatmak.*

1. Bir āftāb-ı cihan-ṭabdur ki nūrından
   Ḳılar derūnı **leyān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 18). [leyān ḳılar, -ar]*

leyl: *Gece.*

1. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze beñzer
   Ṣaçı **leyl** vü cemāli rūze beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 30). [leyl,]*

leylā: *Gece II Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.*

1. Seni gördükce olsun ʿışḳı efzūn
   Nite kim **Leylā'yı** gördükce Mecnūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 34). [leylā'yı, -y, -ı]*

leyletü'l-kadr: *Kadir Gecesi.*

1. Meger kim **Leyletü'l-Ḳadr idi** ol şeb
   El açup Ḥaḳḳa ol şeh didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 65). [leyletü'l-ḳadr idi, -idi]*
2. Meger kim ol giceydi **Leyletü'l-Ḳadr**
   Muḳābil olmış idi şems ile bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 5). [leyletü'l-ḳadr,]*

leylī: *Geceye ait, geceyle ilgili.*

1. O dem diḳḳat idüp nev-rūz ḫaylī
   Terāzūlar gelüp rūz ile **leylī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 28). [leylī,]*

leylī: *Geceye ait, geceyle ilgili II Mecnun'un sevdiği kız.*

1. Ki mirʾāt idi çün Mecnūn'a **Leylī**
   İderdüñ sen aña andan tecellī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 85). [leylī,]*

leyl-i ḍalālet: *Rehberlik gecesi.*

1. Ḫūrşīd-i viṣālüñ iricek burc-ı vucūda
   ʿĀlem açılup gitdi ḳamu **leyl-i ḍalālet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 8). [leyl-i ḍalālet,]*

leyl-i deycūr: *Karanlık gece.*

1. Vireydi mihr-i rayuñ encüme nūr
   Cihāndan dūr olurdı **leyl-i deycūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 38). [leyl-i deycūr,]*

leyl-i rıhlet: *Ölüm gecesi.*

1. Baña her biri bir berḳ-ı belādur **leyl-i rıḥletde**
   Ne odlar kim çaḳar naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 3). [leyl-i rıḥletde, -de]*

leylī saç: *Siyah saç; Leyla saçlı.*

1. Beni **leylī şaçuñ** Mecnūn idüpdür
   Firāḳuñ tīġı baġrum ḫūn idüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 73). [leylī ṣaçuñ, -uñ]*

lezīz ol-: *Hoşa gitmek, zevk vermek.*

1. **Lezīz olur** bahāruñ ḫᵛābı ġāyet
   Kişi duymaz eger ḳopsa ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 29). [lezīz olur, -ur]*

lezīz ü nāzük: *Tatlı ve narin.*

1. Bişürdi anuñ ile ḫūb ḥelvā
   Lezīz ü nāzük ü şīrīn ü raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 22). [lezīz ü nāzük,]*

lezzet: *Ağız yoluyla alınan tat; zevk, haz.*

1. Zer üsküflülerüñ destinde zerde
   Bulınmaz **lezzeti** şehd ü şekerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 48). [lezzeti, -i]*

lezzet: *Tat.*

1. Ḳapuya geldi bir bī-misl bende
   Kelāmı ṭaʿn ider **lezzetde** ḳande *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 14). [lezzetde, -de]*
2. Dökildi dürlü dürlü mīve-i ter
   Kim anuñ her biri **lezzetde** şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 6). [lezzetde, -de]*

lezzet vir-: *Tat vermek, hoşnutluk katmak.*

1. İlāhī ṣaḳla ol şīrīn-zebānı acılıḳlardan
   Şükür kim bezme **lezzet virdi** bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 14). [lezzet virdi, -di]*

luʿb: *Oyun, hile.*

1. Bilmedi sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir **luʿb** ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 22). [luʿb,]*
2. Çıḳup bir **luʿb** ile bām-ı sarāya
   Varup ol ṣūret olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 41). [luʿb,]*

luʿb ile ḳurtar-: *Oyunla kurtarmak.*

1. Yine bir **luʿb ile ḳurtardı** Dāye
   Baʿīd oldum velī ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 33). [luʿb ile ḳurtardı, -dı]*

luʿbet-bāz-ı eflāk: *Hileci felekler.*

1. Aña naḳş itdi **luʿbet-bāz-ı eflāk**
   Çeküp itdi ḳarārı cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 71). [luʿbet-bāz-ı eflāk,]*

luʾlu ol-: *İnci olmak.*

1. Ṣadef ezhārı aña baḥr idi u
   Kim **olmış** ol ṣadefde jāle **luʾlu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 34). [luʾlu olmış, -mış]*

luʾlu-ı lālā: *İri inci.*

1. Dehānı ḥoḳḳa-i **luʾlu-ı lālā**
   İdinmiş dişleri **luʾlu-ı lālā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 58). [luʾlu-ı lālā,]*

luṭf: *Yardım, inayet, ihsan.*

1. Uçur **luṭf** ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
   Göñüller yazıcıdur ol oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 1). [luṭf,]*
2. Bir nefes **luṭfuñla** hem-dem olmasa bād-ı bahār
   Cān mı bulurdı deminden anuñ emvāt-ı nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 23). [luṭfuñla, -uñ, -la]*
3. Hevāyı ḥār u raṭb itdi be-ġāyet
   Anuñ yoḳ **luṭfına** ḥadd u nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 62). [luṭfına, -ı, -n, -a]*
4. İdüp bir yirde çār eżdādı hem-dem
   Ḳodı **luṭfından** anuñ adın ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 68). [luṭfından, -ı, -n, -dan]*
5. Anuñ ṣunʿından olmışdur nüh eyvān
   Anuñ **luṭfıyla** rıfʿat buldı Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 50). [luṭfıyla, -ı, -y, -la]*
6. Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u tenhā
   İderdüm **luṭfını** Ḥaḳḳ'uñ temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 26). [luṭfını, -ı, -n, -ı]*
7. Didi şimden girü pervāne ol Şāh
   Oġul virdi bāña **luṭfından** Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 36). [luṭfından, -ı, -n, -dan]*
8. Bulurdı ol demüñ **luṭfıñdan** anı
   Bulıtlar şekl-i insān olsa cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 21). [luṭfıñdan, -ıñ, -dan]*
9. Ḫudā cemʿ eyleyüp çār ümmehātı
   Virelden aña **luṭfından** ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 12). [luṭfından, -ı, -n, -dan]*
10. Çü gördi bunlar ol feraḥ peyāmı
    Bulara **luṭf** ile virdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 34). [luṭf,]*
11. Görüp yüz **luṭf** ile bu ḫoş nihāli
    Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [luṭf,]*
12. Dilinde anlaruñ dürlü sögişler
    İderler idi **luṭf** ile dögişler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 20). [luṭf,]*
13. Didiler yarıcuñ Allah ey şāh
    Seni virdi bize **luṭfından** Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 10). [luṭfından, -ı, -n, -dan]*

luṭf eli: *Yardım eli.*

1. Gūyā ki ebr-i nīsān deryāya gevher-efşān
   Luṭfuñ eli cihāna toḫm-ı seḫāyı zārīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 40). [luṭfuñ eli,]*

luṭf eyesi: *Lütuf, cömertlik sahibi.*

1. Kimesne bulmadı ol **luṭf eyesin**
   Nite kim kimse dünyānuñ vefāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 25). [luṭf eyesin, -n]*

luṭf eyle-: *Yardımda bulunmak.*

1. Ne'yise çek bunuñ **luṭf eyle** cevrin
   İdelüm umduġuñdan artuḳ ecrin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 15). [luṭf eyle,]*
2. ʿĀṣıḳlaruñ ölmege ger var ise ḳaṣduñ
   Luṭf eyle bu ben bendeñi sulṭānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 4). [luṭf eyle,]*
3. Bize ol sırrı **luṭf eyle** ʿıyān it
   Zebān-ı ḫāmeden şerḥ u beyān it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 15). [luṭf eyle,]*
4. Beni **luṭf eyleñ** iletüñ ḳaṣr-ı Şemʿe
   Görem nūr-ı ruḫından tā kim lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 19). [luṭf eyleñ, -ñ]*
5. Nic'olur ḫālümüz ey yār-ı cānı
   Bize **luṭf eyle** ibrām eyle anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 70). [luṭf eyle,]*

luṭf gör-: *Maddi, manevi yardım görmek.*

1. **Görüp** devrāndan ol geh **luṭf** geh cevr
   Cihānı eylemişdi gün bigi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 3). [luṭf görüp, -üp]*

luṭf ıssı: *Lütuf sahibi.*

1. Kim ol **luṭf ıssı** vü aḫlāḳ cemʿi
   Şüḳūfe ḳaṣrına gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 19). [luṭf ıssı,]*

luṭf it-: *İhsanda, iyilikte bulunmak.*

1. **Luṭf idüp** geldi şeref virdi şebistānumuza
   Göñlümüzden ṭoġup ol āfet-i devrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 3). [luṭf idüp, -üp]*
2. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye **luṭf it**
   Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 5). [luṭf it,]*
3. Beni mektūb ile yād eyle **luṭf it**
   Ḳuluñı ġamdan āzād eyle **luṭf it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 53). [luṭf it,]*
4. Beni mektūb ile yād eyle **luṭf it**
   Ḳuluñı ġamdan āzād eyle **luṭf it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 54). [luṭf it,]*
5. **İdüp** yüz **luṭf** ile aña ḫiṭābı
   Oḳıdı bu kelām-ı müsteṭābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 13). [luṭf idüp, -üp]*
6. Uçur Pervāne'yi **luṭf it** bu yaña
   Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser ḳaʾil aña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 75). [luṭf it,]*
7. Ne şerbet ṣundı bu kim zehri yoḳdur
   Ne **lūṭf itdi** kim anuñ ḳahrı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 16). [lūṭf itdi, -di]*

luṭf u ʿaṭā: *Bağış ve yardım.*

1. Heves itmiş şecer **luṭf u ʿaṭāya**
   Çıḳarmış geydügin virmiş ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 9). [luṭf u ʿaṭāya, -y, -a]*

luṭf u iḥsān eyle-: *İyi ve cömert davranmak.*

1. Dilerseñ ola bendeñ cümle insān
   Kerem destiyle **eyle luṭf u iḥsān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 68). [luṭf u iḥsān eyle,]*

lutf u kerem kıl-: *İhsan etmek, bağışlamak.*

1. Didi Nāṣır eyā üstād-ı ḳāmil
   Bize remil idiver **luṭf u kerem ḳıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 18). [lutf u kerem ḳıl,]*
2. Bize **luṭf u kerem ḳıl** şol güherden
   Kim ol berrāḳ ola şems ü ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 11). [lutf u kerem ḳıl,]*

lutf u mürüvvet: *Lütuf, ihsan, cömertlik.*

1. Anı anlara Lālā itdi ḳısmet
   Zihī ʿahd u zihī **luṭf u mürüvvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 98). [lutf u mürüvvet,]*

lutf u vefālar gör-: *İyilikler ve vefalar görmek.*

1. ʿAceb düşmişdi ol ẕevḳ ü ṣafālar
   Görürdük devrden **luṭf u vefālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 58). [lutf u vefālar görürdük, -ür, -dü, -k]*

luṭf-ı bī-ʿadd: *Sayısız lütfunun hakkı için.*

1. İlāhī ʿavf-ı bī-ḥadduñ ḥaḳıçün
   Cihānda **luṭf-ı bī-ʿadduñ ḥaḳıçün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 56). [lutf-ı bī-ʿadduñ ḥaḳıçün, -uñ]*

luṭf-ı müʾessir: *Etkili iyilik.*

1. İrişdi Jāle'ye peyk-i mübeşşir
   Didi ḳaldı eser **luṭf-ı müʾessir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 82). [lutf-ı müʾessir,]*

lutfına ḥadd u nihāyet yok: *Sınırı ve sonu olmamak.*

1. Hevāyı ḥār u raṭb itdi be-ġāyet
   Anuñ **yoḳ luṭfına ḥadd u nihāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 62). [lutfına ḥadd u nihāyet yoḳ,]*

lūtı pūtı: *Şarabı çerezi.*

1. Kimi ḫayrān-ı cānuñ **lūtı pūtı**
   Kimisi esb-i nefsüñ gömgök otı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 31). [lūtı pūtı,]*

libās: *Elbise,giysi.*

1. Eser yoḳ kendüden ṭurur ḳabāsı
   Ḳamu yirlü yirince her **libāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 12). [libāsı, -ı]*
2. Görürler delv üzre bir ḳamer var
   Kim anda ne **libās** u ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 60). [libās,]*
3. O ḥelvāyı ṭurup bir ṭasa ḳoydı
   Libāsını teninden defʿi ṣoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 26). [libāsını, -ı, -n, -ı]*

4. ʿAlemler her biri bir serv-i mevzūn
   Libāsı çeşm-i ʿāşıḳ bigi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 24). [libāsı, -ı]*
5. Daḫı bir sīneyi tīġ itmeden şaḳ
   Libāsın boyamışdı ḳana sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 16). [libāsın, -ın]*
6. Dişi rümmān ḫandānuñ dökilmiş
   Libāsı tīġ-ı hicr ile sökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 36). [libāsı, -ı]*
7. **Libāsı** yufḳadur beñzer börekler
   Ṣabādan berg-i güller bigi ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 35). [libāsı, -ı]*

libās biç-: *Elbise kesmek.*

1. Ḳılıç **biçdi** ʿadūya bir **libāsı**
   Kim anuñ ne yeñi var ne yaḳası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 91). [libāsı biçdi, -di]*

libās gey-: *Elbise giymek.*

1. **Geyüp** Pervāne'nün cümle **libāsın**
   Eline aldı ḥelvānuñ o ṭasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 27). [libāsın geyüp, -üp]*

libās vir-: *Elbise vermek.*

1. **Libāsın virdi** peyk-i bād-pāya
   Nite kim geydügin güller ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 57). [libāsın virdi, -di]*

libāsı al: *Kırmızı elbiseli.*

1. **Libāsı al** u atı al işi al
   Ruḫına dir cihānuñ göñlini al *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 11). [libāsı al,]*

libāsın degişdür-: *Elbisesini değiştirmek.*

1. Yine ʿālem **degişdürdi libāsın**
   Siyeh geydi çıḳardı aḳ ḳabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 1). [libāsın degişdürdi, -di]*

libāsını çıḳardı vir-: *Giysisini çıkarıp vermek.*

1. **Libāsını çıḳardı** aña **virdi**
   Anuñ yirine defʿi kendü girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 55). [libāsını çıḳardı virdi, -di]*

licām-ı esb: *Atın dizgini.*

1. **Licām-ı esbe** ey meh-rū urup kef
   Yetiş gel menzilüm eyle müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 131). [licām-ı esbe, -e]*

līk: *"Ama, fakat, lakin, şöyle ki" anlamında bağlaç.*

1. Yirümde ir ulu şeh-zādeyem ben
   Bu yirde **līk** bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 30). [līk,]*

2. Görürler şāh-zāde bārgāhı
   Felekdür ġıybet itmiş **līk** māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 8). [līk,]*

lüʾlü: *İnci.*

1. Zeberced üzre olan cümle **lūʾlū**
   Ser-ā-ser nā-bedīd oldı durup u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 5). [lūʾlū,]*

M

maʿāna ʿālemin geşt eyle-: *Manalar âleminde gezinti yapmak.*

1. Feżā-yı güft ü gūyā aç per ü bāl
   Maʿāna ʿālemin geşt eyle der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 8). [maʿāna ʿālemin geşt eyle,]*

maʿānī: *Manalar.*

1. Cihānda söz bigi ḫāliṣ zer olmaz
   Maʿānī deñlü ṣāfī cevher olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 14). [maʿānī,]*

maʿāni bezmi: *Manalar meclisi.*

1. Gel ey deyr-i maʿāni büt-peresti
   Maʿāni bezminüñ bī-hūş mesti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 2). [maʿāni bezminüñ, -nüñ]*

maʿānī cevheri: *Hakikat cevheri.*

1. Söz ehli deñlü ṣāḥib-devlet olmaz
   Maʿānī cevherine ḳıymet olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 16). [maʿānī cevherine, -n, -e]*

maʿānī murġı: *Manalar, anlamlar kuşu.*

1. **Maʿānī murġına** vir perr ü bāli
   Uçur gökde Hümāveş ḳīl ü ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 3). [maʿānī murġına, -n, -a]*

maʿāni şemʿi: *Manalar mumu.*

1. **Maʿāni şemʿinüñ** pervānesi ol
   Suḫan sevdāsınuñ dīvānesi ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 15). [maʿāni şemʿinüñ, -nüñ]*

māder-i pervāne: *Pervâne'nin annesi.*

1. Şükūfe **māder-i Pervāne** yaʿnı
   İderdi rūy-ı verd-i ṣurḫa ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 13). [māder-i pervāne,]*

maʿdūm ol-: *Yok olmak.*

1. Çeküp tīġın yüridi server-i Rūm
   Ser-ā-ser leşker-i Şām **oldı maʿdūm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 2). [maʿdūm oldı, -dı]*

maġribde bat-: *Batıda batmak.*

1. Yine zerrīn ʿalem **maġribde batdı**
   Şihāb-ı tīrger çarḫ oḳın atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 19). [maġribde batdı, -dı]*
2. **Batup maġribde** çarḫ-ı ṭās-ı raʿnā
   Derūn-ı ḳubbe-i merfūʿ-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 1). [maġribde batup, -up]*

maġzın ṭaġıt-: *Beynini dağıtmak.*

1. Hevā ol dem ziyāde erlik itdi
   Bu çarḫ-ı pire-zen **maġzın ṭaġıtdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 18). [maġzın ṭaġıtdı, -dı]*

māh: *Ay.*

1. Ḥişār-ı ʿizzetüñ burc-ı bülendi
   Yücedür irmez ol **māhuñ** kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 74). [māhuñ, -un]*
2. Yirine **māh** anuñ olmışdı sulṭān
   Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 53). [māh,]*
3. Esedle ḳavsdan burcıyıla **māh**
   Ana teslīs itmiş ol seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 59). [māh,]*
4. İçinde tā ki anuñ yata ol şāh
   Nucūm-ı ezher içre nite kim **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 26). [māh,]*
5. Nice **māh** āftāb-ı ʿālem-ārā
   Cemālinden münevver oldı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 11). [māh,]*
6. Bile ṭoġdı seḥer mihr ile ol **māh**
   Cihānuñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 9). [māh,]*
7. Olurdı ṭabla aña mihr ile **māh**
   Elini ögrede tā anda ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 15). [māh,]*
8. Güneş resm itse **māh** andan ola nūr
   Cihānda ḳalmaya bir zerre deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 17). [māh,]*
9. Sipihr-i ʿizzetüñ ol **māhı** dün gün
   Saña egri baḳanlar görmesün gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 25). [māhı, -ı]*
10. Olup bu mülk çarḫun **māh** şāhı
    Yine cemʿ itdi encümden sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 21). [māh,]*
11. Ḳurılmışdı otaġı girdi ol şāh
    Felekden yire indi gūyiyā **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 64). [māh,]*
12. Ḳoyup anı kemāna çekdi ol şāh
    İrişdi burc-ı ḳavsa gūyiyā **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 56). [māh,]*
13. Suvār oldı ol atuñ üstine şāh
    Felek-raḫşına gūyā mihr ile **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 14). [māh,]*
14. Yāḫud bir hāle idi ol börek **māh**
    Naẓardan eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 17). [māh,]*
15. O **māhuñ** mihr ile n'ola ḥālüm
    Benüm andan olur āḫir zevālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 49). [māhuñ, -uñ]*
16. O çāhuñ çün içinden çıḳdı ol şāh
    Ṭulūʿ itdi şanasın nā-gehān **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 62). [māh,]*
17. Revān şu bigi bindi delve ol şāh
    İrişdi burc-ı delve gūyiyā **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 50). [māh,]*
18. Çü girdi keffeye ol şāh-ı ʿādil
    Şan oldı burc-ı mīzān **māha** menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 94). [māha, -a]*
19. Bulıtlanmışdı gök görinmedi **māh**
    Ḳıyās itdi ki olmışdur seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 13). [māh,]*
20. İdüp **māh** ile ḫūrşīd ictimāʿı
    Nuḫūset itdi bularla vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 35). [māh,]*
21. Döker Mirrīḫ'den **māh** üzre kevkeb
    İder ḫūrşīde menzil burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 5). [māh,]*
22. O sāʿat ḳarşu gitdiler o şāha
    Kevākib bulışa yaʿni ki **māha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 22). [māha, -a]*
23. Der-āġūş itdi aġlın Şāh Jāle
    Şanasın āsmānda **māhı** hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 16). [māhı, -ı]*

24. Felekde kevkeb-i nārı ne deñlü
Ki vardı geldi **māhı** ḫāneye u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 8). [māhı, -ı]*
25. O dem Bercīs ṭurdı geldi şāha
Bulışdı Müşteri gūyā ki **māha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 14). [māha, -a]*
26. Gürisne olmadan ḳurtıldı ol **māh**
Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 49). [māh,]*
27. O zevraḳdan ḫurūc itdi çün ol şāh
Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 38). [māh,]*
28. Ol alnı Zühre'ye bulışdı ol şāh
Ṣan itdi ictimāʿī mihr ile **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 30). [māh,]*
29. Suvār oldı olara Şemʿ ile şāh
İki çarḳ üzre gūyā mihr ile **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 36). [māh,]*
30. Görürler şāh-zāde bārgāhı
Felekdür ġıybet itmiş līk **māhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 8). [māhı, -ı]*
31. Görür Sulṭān Jāle düşde nā-gāh
Gelüp ḳoynına girdi mihr ile **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 12). [māh,]*
32. O sāʿat iki ulaḳ geldi nā-gāh
Biri mihr-i cihān-āra biri **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 10). [māh,]*
33. Olarla seyr iderdi Şemʿ her gāh
Ḳevākible iderdi seyri ṣan **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 40). [māh,]*
34. Bu yaña itdi şāh-ı çarḫ-ı rıfʿat
Vucūdı burcınuñ **māhın** żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 42). [māhın, -ın]*
35. Çü geldi bir araya Şemʿ ile Şāh
Ṣan itdi ictimāʿi mihr ile **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 20). [māh,]*
36. Pes andan ṭaşra çıḳdı geldi ol şāh
Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 40). [māh,]*
37. O tācı başına kim geymiş ol şāh
Ṣanasın serv ucından görinür **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 22). [māh,]*
38. Şu deñlü şems iḥsān itdi aña
Görenler **māh** bigi ḳaldı ṭaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 90). [māh,]*

māh: *Ay II Güzel.*

1. Çün itdi emri Pervāne o **māha**
Mesīḥī daʿvet itdi ḳaṣr-ı şāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 19). [māha, -a]*

māh: *Ay II Mah, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri Şemse biri Zühre biri **Māh**
Biri Nev-rūz anuñ birisi Gül-şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 47). [māh,]*
2. Bulardan Serv **Māh** u Şemse raḳḳāṣ
İder ḫalḳı ṣafā baḫrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 53). [māh,]*
3. Birisi Şemse anuñ birisi **Māh**
Görenler anlaruñ yüzin ide āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 3). [māh,]*
4. Biri Şemse biri Zühre biri **Māh**
İkisi Serv Bülbül biri Gülşāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 3). [māh,]*
5. Getürdi virdi **Māhı** Müşterī'ye
İrişdi Müşterī ol ḫoş perīye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 23). [māhı, -ı]*

māh: *Ay II Pervâne.*

1. Ḥamel burcı o **māha** ṭāliʿ olmış
Güneş daḫı hem anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 57). [māha, -a]*
2. İrişdi çün o **māhuñ** yaşı çāre
Yetişdi atası derdine çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 97). [māhuñ, -uñ]*
3. Bulur bir feylesof-ı bī-naẓīri
Muʿallim ide tā kim **māha** tīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 2). [māha, -a]*

4. Çü girdi yola yüz şevḳ ile ol **māh**
   Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 37). [māh,]*
5. Öpüp ol ġoncenüñ nergislerin şāh
   Didi ʿavn-ı Ḫudāsın **māha** hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 26). [māha, -a]*
6. Ḫaber geldi ki şehre bu gün ol **māh**
   İder şehri müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 1). [māh,]*
7. Alup şehre getürdiler o **māhı**
   Geçürdiler o taḫta pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 33). [māhı, -ı]*
8. Kim ol **māhuñ** cemāli āftābı
   Bıraḳmış gökde cism-i mihre tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 7). [māhuñ, -uñ]*
9. Müşerref itdi ol **māh** ol maḳāmı
   Aña dārü's-selām itdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 51). [māh,]*
10. O çāhı çün o **māh** idindi menzil
    Yire şan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 31). [māh,]*
11. Varup Lālā'sını itdiler āgāh
    Dideler menzile geldi ol **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 76). [māh,]*
12. Aradılar ḳızarınca gün o **māhı**
    İçinden bunlaruñ iki sipāhi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 39). [māhı, -ı]*
13. Ser-ā-ser cümle ʿālem oldı āgāh
    Yine tecdīd-i menzil itmiş ol **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 22). [māh,]*
14. O sāʿat Şemʿi yaḳup şāhuñ āhı
    Aradı çıḳdı göklere o **māhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 30). [māhı, -ı]*
15. Bular ḳarşu giderken şāha nā-gāh
    Görürler ḳarşudan berḳ urdı bir **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 26). [māh,]*
16. Ḫaber geldi ki şāha yarın ol **māh**
    Ḫaberdār ol gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 43). [māh,]*
17. O **māhı** öpdi ol Sulṭān-ı kāmil
    Nite kim muʿtekid müʾmin ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 17). [māhı, -ı]*
18. Ne burcı menzil idinmişdür ol **māh**
    Nice mülki temāşā ḳılmış ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 19). [māh,]*
19. İdinmişdi bu şiʿri vird ol **māh**
    Oḳırdı şevḳ ile şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 17). [māh,]*

māh: *Ay II Şah Jale.*

1. Ḫaber geldi ki ol dem şehre nā-gāh
   İder şehri müşerref bu gün ol **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 8). [māh,]*

māh: *Ay II Şem.*

1. Sen gidelden dīdeden ey **māh** nūr olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 1). [māh,]*
2. İrişdi od bigi eflāka āhı
   Ki yaʿnī arayup bula o **māhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 24). [māhı, -ı]*
3. Kim ol **māhuñ** şeb-i zülfi kemendi
   Ṣalar gökde esed boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 5). [māhuñ, -uñ]*
4. O **māhuñ** şekli zībādur melekden
   Sarāy-ı ḳadr aʿlādur felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 13). [māhuñ, -uñ]*
5. Kerem ḳıl baña āh itdürme **māhum**
   Ḫaẕer ḳıl yirde ḳalmaz benüm āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 67). [māhum, -um]*
6. Ġamuñdan döndüm ey **māhum** hilāle
   Seni arar çıḳup göklerde nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 65). [māhum, -um]*
7. O **māha** kim olupdur menzil ol cāy
   Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 29). [māha, -a]*
8. Gözüñ sil dökme encüm ey oġul sen
   O **māhı** menzilüñe irgürem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 4). [māhı, -ı]*
9. Nucūmāsā gözin yummadan ol **māh**
   O şādīden o gice tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 33). [māh,]*
10. Var anı geldügümden eyle āgāh
    Ola kim göñlümüzden ṭoġa ol **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 116). [māh,]*

11. Seḥer bigi o **māhuñ** vaḳdi ḫoş mı
    Melāḥat ṣubḥgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 111). [māhuñ, -uñ]*
12. Yüzüñ on dördidür ey **māh** ayuñ
    İder rūşen yidi iḳlīmi rayuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 35). [māh,]*
13. Hemān ol dem taṣavvur itdi ol şāh
    İdindi mülk-i Rūm'ı menzil ol **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 40). [māh,]*
14. Didi cümle cevārī ir ü ger giç
    O **māhı** bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 14). [māhı, -ı]*
15. İrişdi burcına şevḳ ile ol **māh**
    Görenler gün yüzin dir Allāh Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 45). [māh,]*
16. Ṣaçın çözdi bulıtlar bigi ol **māh**
    Aḳıtdı yaşını şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 107). [māh,]*
17. Siyāha oldı mustaġraḳ ḳamu **māh**
    Siyehler geydi gūyā Kaʿbetu'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 113). [māh,]*
18. Eyitdiler duʿālar idüp ey **māh**
    Baġışlasun seni sulṭāna Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 31). [māh,]*
19. O **māha** çıḳdı ḳarşu cümle ḫatun
    Bilür dil almaġa her biri efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 7). [māha, -a]*
20. Hem oldı şāh hem buldı o **māhı**
    Şeh oldı iki ʿālem pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 53). [māhı, -ı]*

māh: *Ay II Şem ve Pervâne.*

1. Olınca tā ki üç ay ol iki **māh**
   Ṭutup ḫūrşīd cāmı elde her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 13). [māh,]*

māh: *Ay II İlham perisi.*

1. O **māha** ḫücrem oldı çün ki menzil
   Yire Nūr āyeti ṣan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 35). [māha, -a]*

māh burc-ı ʿakrebe gel-: *Ay Akrep burcuna ulaşmak.*

1. Ol ʿaḳrebler ile buldı ḳurbı ol şāh
   Ṣanasın **geldi burc-ı ʿaḳrebe māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 22). [māh burc-ı ʿaḳrebe geldi, -di]*

māh görin-: *Ay görünmek.*

1. Suvār oldı ol ata ol dem ol şāh
   Gören ṣandı **görindi** ḳulleden **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 10). [māh görindi, -di]*

māh ile zühre: *Ay ve Zühre II Şem ve Pervâne.*

1. İdüp **māh ile Zühre** ıḳtırānı
   Virürdi vaḳt-i vuṣlatdan nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 3). [māh ile zühre,]*

māh mihre gel-: *Ay Güneş'e ulaşmak.*

1. Muḳārin oldı **geldi māh mihre**
   Müşābih oldı ol menzil sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 9). [māh mihre geldi, -di]*

māh ol-: *Ay hâline gelmek.*

1. O baḥre berk-i sūsen māhī olmış
   Yāḫud gökdür gül anuñ **māhı olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 36). [māhı olmış, -mış]*
2. Aña bir ḫoş żiyāfet itdi Jāle
   İnüp **māh oldı** tepsi sofra hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 44). [māh oldı, -dı]*
3. Eyitdi salṭanat burcında **māh ol**
   Saʿādet taḫtı üzre pādşāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 19). [māh ol,]*

māh tolun-: *Ay kaybolmak.*

1. Görürler kim degül ḳaşrında ol şāh
   Felek yirinde **tolunmış** velī **māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 8). [māh tolunmış, -mış]*

māh u āftāb: *Ay ve Güneş II Şem ve Pervâne.*

1. Bıraḳdı Dāye ol dem cāme-ḫʷābı
   Ḳoya tā aña **māh u āftābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 14). [māh u āftābı, -ı]*

māha iriş-: *Aya ulaşmak II Pervâne'ye ulaşmak.*

1. Kemend ile o delvi ṣaldı çāha
   İrişdi indi geldi delv o **māha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 48). [māha irişdi, -di]*

maḥal: *Uygun, yerinde, tam, kusursuz.*

1. Sözini diñledüm ġayet güzeldür
   Be-ġāyet ḫūb pend eyler **maḥaldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 40). [maḥaldür, -dür]*
2. Ziyāde bī-naẓīr ü bī-bedelsin
   Muʿallim olmaġa buña **maḥalsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 6). [maḥalsın, -sın]*
3. Baġda Cennet miṣāl oldı ser-ā-ser her **maḥal**
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 3). [maḥal,]*

maḥall: *Yer.*

1. Muḥal olanlara eyle siyāset
   Maḥallin gözlegil fevt itme furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 54). [maḥallin, -in]*

maḥall-i ceng: *Savaş yeri.*

1. **Maḥall-i cengde** anlar ser-ā-ser
   İki dişi ḳalınca çalışurlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 23). [maḥall-i cengde, -de]*

maḥall-i maẓhar-ı sırr-ı ḫudā: *Allah'ın sırrının göründüğü yer.*

1. Maḳām-ı enbiyā vü evliyādur
   Maḥall-i maẓhar-ı sırr-ı Ḫudādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 90). [maḥall-i maẓhar-ı sırr-ı ḫudādur, -dur]*

mahbes: *Hapishane.*

1. Bu **maḥbesden** çıḳar ḳıl yāre mūnis
   Derūn-ı ḥūtdan mānend-i Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 71). [maḥbesden, -den]*
2. Çü zindāna irişdi ḳapu ḳaḳdı
   O **maḥbes** içre āvāze bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 32). [maḥbes,]*

maḥbūb: *Güzel.*

1. Ḳatı ġarrā biçim **mahbūb** taḳsīm
   İder her kim görürse bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 13). [mahbūb]*
2. Aña emr oldı kim bu ḳaṣr-ı aʿlā
   Nuḳūş ile ola **maḥbūbu** zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 2). [maḥbūbu, -u]*
3. Didi eyleñ ṣanāyiʿ rengini ḥal
   Yazuñ **maḥbūb** ṣūretler mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 4). [maḥbūb]*
4. Meger var idi bir **maḥbūb** ḥammām
   Kim aña mihr-i pür-şevḳ olmaġa cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 1). [maḥbūb*
5. Ṣafā vaṣfını yazmaġa ser-ā-ser
   Ḳamu evtārı bir **maḥbūb** maṣtar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 8). [maḥbūb]*
6. Tarāvet pādşāhı çekdi leşker
   Her aġaç oldı bir **maḥbūb** çāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 26). [maḥbūb,]*
7. Ṣunarlar Ṣemʿe bir **maḥbūb** ṣāne
   Ura tā ṭurre-i ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 1). [maḥbūb,]*
8. Felek ṣofrasına vaḳt-i seḥerde
   Getürdi bir ṭabaḳ **maḥbūb** zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 2). [maḥbūb,]*
9. Eline aldı bir **maḥbūb** ḫāme
   O sāʿat yazdı bir ḫoş sūz-nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 119). [maḥbūb,]*
10. Seḥergeh bir güzel **maḥbūb** duḫter
    Çıḳardı manẓar-ı zerden yine ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 1). [maḥbūb,]*

maḥbūb ol-: *Sevilmiş olmak.*

1. **Olur** kim nesneler ṣabr ile **maḥbūb**
   Bulupdur eyligi ṣabr ile Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 45). [maḥbūb olur, -ur]*

maḥbūb u cevher: *Sevilen ve elmas.*

1. Görür var anda bir ḥavż-ı müdevver
   Laṭīf ü nāzük ü **maḥbūb u cevher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 32). [maḥbūb u cevher,]*

maḥbūb u raʿnā: *Sevilen ve güzel.*

1. Yazup bir kāġıda aḥvāli Lālā
   Laṭīf ü nāzük ü **maḥbūb u raʿnā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 148). [maḥbūb u raʿnā,]*
2. Ḳamu esbāb-ı ʿıyş oldı muheyyā
   Yirince her biri **maḥbūb u raʿnā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 38). [maḥbūb u raʿnā,]*

maḥbūbe: *Muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen.*

1. Anı **maḥbūbeler** almış araya
   Gül olmış her biri bağ-ı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 43). [maḥbūbeler, -ler]*

maḥbūb-ı raʿnā: *Güzel, hoş sevgili.*

1. Elif ḳāmetlü bir **maḥbūb-ı raʿnā**
   Kim anuñ ʿaynı ṣād u ḳaşları rā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 5). [maḥbūb-ı raʿnā,]*

maḥbūb-ı ter-gül: *Yeni açmış güle benzer sevgili.*

1. Eger resm itse bir **maḥbūb-ı ter-gül**
   Fiġān eylerdi ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 9). [maḥbūb-ı ter-gül,]*

maḥbūb-nāme yaz-: *Süslü mektup yazmak.*

1. O sāʿat **yazdı** bir **maḥbūb-nāme**
   Surūş olmaḳ diler aña ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 37). [maḥbūb-nāme yazdı, -dı]*

māh-çehre: *Ay yüzlü II Pervâne.*

1. Görürler kim gelür bir **māh-çehre**
   Yüzi nūrından irmiş mihre behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 5). [māh-çehre,]*

maḫfī degül: *Gizli değil.*

1. **Degül** ḫalḳuñ aña **maḫfī** żamīri
   Getürdiler varup ol bī-naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 15). [maḫfī degül,]*

māhī: *Balık.*

1. Kimüñ ṣavtından oldı çarḫ raḳḳāṣ
   Kimüñ emriyle **māhī** oldı ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 28). [māhī,]*
2. Felekde yaḳdı āhı mihr ü māhı
   Deñizler içre büryān oldı **māhī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 30). [māhī,]*
3. Zirih-pūş olmış aʿdānuñ sipāhı
   Ṭolaşmış ṣan deñizde aġa **māhī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 38). [māhī,]*

māh-ı bedr: *Dolunay II Pervâne.*

1. Kemāl ögretdügiçün **māh-ı bedre**
   Virildi şems-i tīre bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 59). [māh-ı bedre, -e]*

māh-ı dil-ārā: *Gönül süsleyici ay II İham perisi.*

1. Ṭoġup göñlümden ol **māh-ı dil-ārā**
   İdindi tekye-i dervişi meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 37). [māh-ı dil-ārā,]*

māh-ı enver: *Parlak ay.*

1. Felekde encüme beñzerdi ol çoḳ
   İçinde **māh-ı enver** Şemʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 62). [māh-ı enver,]*

2. Olaruñ her biri bir necm-i ezher
Arada Şemʿ Bānū **māh-ı enver** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 34). [māh-ı enver,]*

māh-ı enver: *Parlak ay II Pervâne.*

1. Ḳapusı ḫalḳı atlandı ser-ā-ser
Kevākib anlar u bu **māh-ı enver** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 22). [māh-ı enver,]*

māh-ı hilāl-ebrū: *İçinde bulunulan zaman dilimi.*

1. Kim ol **māh-ı hilāl-ebrū** tutuḳda
Güneşdür ṣan ṣafaḳ içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 19). [māh-ı hilāl-ebrū,]*

māh-ı kāmil ol-: *Dolunay olmak II Bilgilenmek.*

1. Şu deñlü oldı kim **ol māh-ı kāmil**
ʿUṭārid olımaz idi muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 47). [māh-ı kāmil oldı, -dı]*

māh-ı mirʾāt-ı mücellā: *Parlak ayna gibi olan dolunay.*

1. Yine ol **māh-ı mirʾāt-ı mücellā**
Ḥased gerdinden ol ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 1). [māh-ı mirʾāt-ı mücellā,]*

māh-ı mücellā it-: *Parlak Ay'a çevirmek.*

1. **İdüñ** her cāmını **māh-ı mücellā**
Ḳıluñ hem ḳubbesin merfūʿ u aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 21). [māh-ı mücellā idüñ, -üñ]*

māh-ı münīr: *Parlak ay.*

1. Münaḳḳaş eyleyüp ḳaṣr-ı zücācı
Ḳodı **māh-ı münīre** taḫt u tācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 4). [māh-ı münīre, -e]*

māh-ı münīr: *Parlak ay II Pervâne.*

1. Tāc-ı zerrīn ile par par yanar ol **māh-ı münīr**
Oldı ġam-ḫānemüze şemʿ-i şebistān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 9). [māh-ı münīr,]*

māh-ı nazm: *Şiir ayı.*

1. İlāhī **māh-ı naẓmum** bedr itdüñ
Aña burc-ı tamāmı ṣadr itdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 31). [māh-ı naẓmum, -um]*

māh-ı nev: *Hilal, yeni ay.*

1. Kimisi **māh-ı nev** bigi kemānı
   Ḳurup itdi şikāra ḥāżır anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 27). [māh-ı nev,]*
2. Elinde **māh-ı nev** bigi nacaġı
   Bulıtlar gibi aşar cümle dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 19). [māh-ı nev,]*
3. Eger kim var ise bende sitāre
   Gel ol **māh-ı nev** bigi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 10). [māh-ı nev,]*
4. Olur on **māh-ı nev** bedre ḥavāle
   Şafaḳ altında mihr irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 7). [māh-ı nev,]*
5. Ḳoyup beş **māh-ı nev** içre şehābı
   Müzeyyen itdi rūy-ı māh-tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 17). [māh-ı nev,]*
6. Nice **māh-ı neve** dīvāne olduñ
   Ne şemʿüñ nārına pervāne olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 47). [māh-ı neve, -e]*
7. Eger furṣat vireydi nā-gehān el
   Olara **māh-ı nev** olurdı ṣandal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 16). [māh-ı nev,]*
8. İrişdi sāḥile ol māh-pāre
   Ṣanasın **māh-ı nev** geldi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 32). [māh-ı nev,]*
9. Rikābı ʿayn-ı nūn idi özinüñ
   Yaḫud **māh-ı nevi** çarḫ-ı berīnün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 10). [māh-ı nevi, -i]*

māh-ı nev: *Yeni ay II Şem.*

1. Bunı bir **māh-ı nev** dīvāne eyler
   Cemāl-i şemʿine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 69). [māh-ı nev,]*

māh-ı nev per: *Hilal kanatlı.*

1. Getürdiler o dem bir gök kebūter
   Şafaḳ-renk ayaġı vü **māh-ı nev per** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 2). [māh-ı nev per,]*

māhī ol-: *Balık olmak.*

1. O baḥre berk-i sūsen **māhī olmış**
   Yāḫud gökdür gül anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 35). [māhī olmış, -mış]*

māh-ı pür-envār: *Nurla dolu ay.*

1. O sāʿat kendüzini itdi iẓhār
   Bulıtdan çıḳdı şan **māh-ı pür-envār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 6). [māh-ı pür-envār,]*
2. O sīne gūyiyā bir **māh-ı pür-nūr**
   Yāḫūd bir ḫūb raʿna levḥ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 21). [māh-ı pür-nūr,]*

māh-ı şeb-ārā: *Geceyi süsleyen Ay.*

1. Olupdur gökde ey ruḥsārı Nāhīd
   Biri **māh-ı şeb-ārā** biri ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 12). [māh-ı şeb-ārā,]*

māh-ı şeb-i efrūz: *Geceyi aydınlatan Ay.*

1. Cebīni **māh-ı şeb-i efrūze** beñzer
   Ṣaçı leyl vü cemāli rūze beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 29). [māh-ı şeb-i efrūze, -e]*

māh-ı şerīf: *Şerefli, mübarek ay.*

1. Vucūduñ burcınuñ **māh-ı şerīfin**
   Özüñ deryāsınuñ dür-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 59). [māh-ı şerīfin, -in]*

māh-ı tāb: *Parlak ay.*

1. Virürdi gökde nūrı **māh-ı tāba**
   N'ola ḫūrşīd dinse ol ṣarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 5). [māh-ı tāba, -a]*
2. Azaldı gördigince āftābı
   Şu kettān bizi gūyā **māh-ı tābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 26). [māh-ı tābı, -ı]*
3. Ṣanurdı gören anda **māh-ı tābı**
   Melek-rūlar uçurmışlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 7). [māh-ı tābı, -ı]*
4. Ol ābuñ ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
   Güneş yaḳmaya tā kim **māh-ı tābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 30). [māh-ı tābı, -ı]*

māh-ı tābān: *Parlak ay.*

1. Yine pür-şevḳem bugün bir **māh-ı tābān** sevmişem
   Bir cebini Zühre ḫūrşid-i dıraḫşān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 1). [māh-ı tābān,]*
2. Ḳomışlar ortasında şemʿ-i raḫşān
   Ṣanasın hāle içre **māh-ı tābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 36). [māh-ı tābān,]*
3. Sarāyından çıḳup Pervāneʿuryān
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın **māh-ı tabān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 8). [māh-ı tabān,]*
4. Gören ol ḳubbe vü ḫavlıyı ol an
   Ṣanurdı hāle içre **māh-ı tābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 24). [māh-ı tābān,]*
5. Selām olsun saña ey mihr-i raḫşān
   Selām olsun saña v'ey **māh-ı tābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 48). [māh-ı tābān,]*
6. Kim ol Mirrīḫ-çeşm ü **māh-ı tābān**
   Nice sevr ü cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 15). [māh-ı tābān,]*
7. Sarāya geldi ḳondı çūn o cānān
   İrişdi burcuna ṣan **māh-ı tābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 40). [māh-ı tābān,]*
8. Nesīm anuñ biri vü biri Būstān
   Birisi Müşteri ṣan **māh-ı tābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 12). [māh-ı tābān,]*

māh-ı tābdār: *Parlak ay.*

1. Ṭulūʿ idince **māh-ı tābdārı**
   O menzilgehde çekdi intiẓārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 11). [māh-ı tābdārı, -ı]*

māhī-i firḳat: *Ayrılık balığı.*

1. Beni Yūnus bigi yutmışdı nā-geh **māhī-i firḳat**
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 9). [māhī-i firḳat,]*

māhīler yaḳ-: *Balıkları yakmak.*

1. Hevāda şu yazaydı seyl aḳardı
   Şuda od çizse **māhīler yaḳardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 12). [māhīler yaḳardı, -ar, -dı]*

māhir it-: *Hünerli, becerikli kılmak.*

1. Revān şeh-zādeye bildürdi bir bir
   Ser-ā-ser her ʿilimde **itdi māhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 42). [māhir itdi, -di]*

mahlūḳ: *Halk olunmuş, yaratılmış.*

1. Gözi öñinde **maḫlūḳuñ** ser-ā-ser
   Biribirine girdi iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 5). [maḫlūḳuñ, -uñ]*

maḥmil baġlan-: *Mahfe bağlanmak.*

1. Ṣafā vü şevḳ ile **baġlandı maḥmil**
   K'ide seyri o meh menzil-be-menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 13). [maḥmil baġlandı, -dı]*

maḥmūr: *Sarhoş, kendinden geçmiş.*

1. Şarāb-ı nāz ile mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ
   Müdām ẕevḳ u ṣafāñ ile merdümān **maḫmūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 6). [maḫmūr,]*

maḥmūruñ mizācı: *Mahmurun tabiatı.*

1. Naṣīḥat ehl-i ʿışḳa olur acı
   Dilemez ṭatlu **maḫmūruñ mizācı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 6). [maḫmūruñ mizācı,]*

māh-pāre: *Ay parçası.*

1. Görüp bu ḥāleti her **māh-pāre**
   Yüzini yırtup itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 15). [māh-pāre,]*
2. Biri ḫūrşīd biri **māh-pāre**
   O ḥavżuñ her ḥabābı bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 47). [māh-pāre,]*
3. Çalup yirden göge ey **māh-pāre**
   İderse Zühre çengin çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 57). [māh-pāre,]*
4. İrişdi sāḥile ol **māh-pāre**
   Şanasın māh-ı nev geldi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 31). [māh-pāre,]*
5. Ṣafā vü şevḳ ile ol **māh-pāre**
   Revān ney-şekker irsāl itdi yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 23). [māh-pāre,]*

maḥrem: *Sırdaş.*

1. Ele al cāmı ḥürmetle ḥarīm-i dehr-i dün içre
   Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca şanma **maḥremdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 4). [maḥremdür, -dür]*
2. Dem-i firḳatde yā Rab hem-demüñ kim
   Ḥarīmüñ ḳande **maḥremüñ** kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 52). [maḥremüñ, -üñ]*

3. Mesīrüm semt-i ḥasret hem-demüm ol
Ḥarīmüm derd ü miḥnet **maḥremüm** ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 22). [maḥremüm, -üm]*

maḥrem-i sarāy-ı surūr: *Sevinç sarayının mahremi.*

1. Ne sūrsın sen eyā **maḥrem-i sarāy-ı surūr**
Sarāy-ı dilde yaparsın serīr-i şāh-ı ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 1). [maḥrem-i sarāy-ı surūr,]*

māh-rū: *Ay yüzlü.*

1. Bu mihr-i ṣubḥ-ı devlet düşe ʿāşıḳ
Ola bir **māh-rū** mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 68). [māh-rū,]*

maḥrūm it-: *Birinin istediği şeyi vermemek veya istediğini elde etmesine engel olmak, yoksun bırakmak.*

1. Ḳabūl itdi duʿāsın Ḥaḳ Taʿālā
Ḳulın **maḥrūm ide** ḥaşa ki Mevlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 72). [maḥrūm ide, -e]*

maḥrūm ol-: *Yoksun kalmak.*

1. Muḥibbīsin eli açuḳlaruñ sen
Ümīdüm bu ki **maḥrūm olmayam** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 54). [maḥrūm olmayam, -ma, -y, -am]*

maḥrūr: *Hararetli, ateşli.*

1. Kim ol **maḥrūr** dil degmiş bigi od
Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [maḥrūr,]*

mahsūf: *(Ay için) tutulmuş, gölgelenmiş, husûfa uğramış.*

1. Meh-i bedr-i mükemmel ṭoġdı **maḫsūf**
Göñüller āftābı oldı meksūf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 5). [maḫsūf,]*

māh-tābān: *Dolunay, parlak ay.*

1. İdindi anda yir ol **māh-tābān**
Nite kim sīne-i müʾminde imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 29). [māh-tābān,]*

māh-tāb-ı burc-ı devlet: *Saadet burcunun dolunayı.*

1. Nice şeh **māh-tāb-ı burc-ı devlet**
Nice meh āftāb-ı evc-i ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 1). [māh-tāb-ı burc-ı devlet,]*

māhuñ eli: *Ayın eli.*

1. **Elinde** ol iki **māhuñ** ʿanāṣır
   Olurdı çār pāre olsa ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 9). [māhuñ elinde, -n, -de]*

māhuñ sāyebānı: *Ay'ın gölgeliği.*

1. Tutuḳ oldı o **māhuñ sāyebānı**
   Saḳındılar felekde günden anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 17). [māhuñ sāyebānı,]*

māhuñ siperi: *Ayın kalkanı.*

1. **Māhuñ siperin** muʿciz-i tīġuñla felekde
   İtdüñ iki şaḳḳ gördi ḳamu ehl-i velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 19). [māhuñ siperin, -i]*

maḥv eyle-: *Yok etmek.*

1. Derūn-i dilde olan şirki cümle **maḥv eyler**
   Zebāndan olsa ʿıyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 9). [maḥv eyler, -r]*

maḥv ol-: *Ortadan kalkmak, yok olmak, sona ermek.*

1. Süreyüm ben bu ḳanlu çeşme anı
   Ola kim **maḥv ola** bir pāre ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 64). [maḥv ola, -a]*
2. Ḥarāretden cihān ger dökmese der
   Deñizler **maḥv olurlardı** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 6). [maḥv olurlardı, -ur, -dı]*

māhveş: *Ay gibi.*

1. Güzellendi umup ol **māhveşden**
   Şanasın ay bedir oldı güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 29). [māhveşden, -den]*

māʾi hārā gey-: *Mavi kumaş giymek.*

1. Görür kim mevc urur bir ulu deryā
   Bir ulu **geydi** şan bir **māʾi ḫārā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 4). [māʾi ḫārā geydi, -di]*

māʾi hāra geyür-: *Mavi kumaş giydirmek.*

1. Çü girdi şuya iki serv-i dil-cū
   Geyürdi māʾi ḫāra anlara şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 40). [māʾi ḫāra geyürdi, -di]*

māʾi hārā it-: *Mavi kumaşa çevirmek.*

1. Şabā bir **māʾi ḫārā itdi** ābı
   Kenārında gümiş dögme ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 27). [māʾi ḫārā itdi, -di]*

māʾil: *Meyilli.*

1. Ẓalām-ı fısḳa dil ġāyetde **māʾil**
   Degül nūr-ı ṣalāḥa veh ki ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 9). [māʾil,]*
2. Bu söze ṣāh söyle oldı ḳāʾil
   Ki Pervāne ṣanasın Şemʿe **māʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 12). [māʾil,]*
3. Ṣeh-i ʿādil bigi anda olan dil
   Ne aña **māʾil** ü ne buña **māʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 90). [māʾil,]*
4. Ṣeh-i ʿādil bigi anda olan dil
   Ne aña **māʾil** ü ne buña **māʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 90). [māʾil,]*
5. Nite kim būy-ı müşk ol ʿışḳa **māʾil**
   Görürler kim degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 129). [māʾil,]*

māʾil ol-: *Meyletmek.*

1. Ḳapıldı pertev-i mihrine ol dem
   Ṣanasın mihre **māʾil oldı** ṣeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 82). [māʾil oldı, -dı]*
2. Devā derdine anuñ ḥāʾil oldı
   Ġıdaya ḳalbi ġāyet **māʾil oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 14). [māʾil oldı, -dı]*
3. Cihān pür-ḥūr olursa nāẓır olmaz
   Aña **olmaġa māʾil** ḳādir olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 34). [māʾil olmaġa, -maġ, -a]*
4. Seḥerden ṭurup ol Naccār-ı kāmil
   Olur bir ḫoş ṣecerden murġa **māʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 8). [māʾil olur, -ur]*
5. O söze ḳalbi şöyle **oldı māʾil**
   O gün aḫşam olınca oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 57). [māʾil oldı, -dı]*

maḳāl: *Söz, kelam.*

1. **Maḳālüñ** oldı cān gūşıyla mesmūʿ
   Ser-ā-ser ḥüsn ü ḫulḳuñ bigi maṭbūʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 3). [maḳālüñ, -üñ]*

makām: *Derece, mertebe.*

1. **Maḳāmuñ** gün bigi olmışken eflāk
   Olupdur şimdi yirüñ jāleveş ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 21). [maḳāmuñ, -uñ]*
2. **Maḳāmum** teng u tīre vüsʿatüm yoḳ
   Beni terk itdi şādī miḥnetüm çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 7). [maḳāmum, -um]*
3. Muṣaffa sīm ḫālişden ruḫāmı
   Gören Cennet ṣanurdı ol **maḳāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 12). [maḳāmı, -ı]*

maḳām: *Devlet kademesinde yüksek mevki, yüksek ve önemli memuriyet, mansıp, câh.*

1. Ḳarañu gönlin anuñ rūşen eyle
   Maḳāmın ol gül ile gülşen eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 68). [maḳāmın, -ın]*

makām: *Klasik Türk müziğinde bir müzik parçası veya şarkının işleniş biçimi.*

1. Ḳanadı yoḳ egerçi nite kim ṭayr
   Ser-ā-ser her **maḳāmı** ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 20). [maḳāmı, -ı]*
2. Ser-ā-ser her **maḳāmı** nite kim ṭayr
   ʿAcebdür bir ḳanad ile ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 77). [maḳāmı, -ı]*

makām: *Makam, huzur.*

1. Müşerref itdi ol māh ol **maḳāmı**
   Aña dārü's-selām itdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 51). [maḳāmı, -ı]*

2. Bular seyr itdiler cümle **maḳāmı**
Bular vecde getürdi ḫāṣṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 11). [maḳāmı, -ı]*

maḳām idin-: *Mekân edinmek, yurt edinmek.*

1. Dönüp ol ḳaṣra geldi yine Bercīs
Maḳām idindi ṣan Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 82). [maḳām idindi, -di]*

maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür: *Bülbülün yeri gül bahçesidir.*

1. **Maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür**
Derūnı gün bigi rūşen gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 17). [maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür,]*

makām-ı cān-fezā: *Mutluluk arttıran, cana hayat veren yer, mevki.*

1. Eyitdi şāh eyleñ anda bünyād
Maḳām-ı cān-fezā vü ḳaṣr-ı dil-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 16). [maḳām-ı cān-fezā,]*

maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür: *Papağanın yeri demir kafestir.*

1. Egerçi ṭūṭī bir şīrīn-nefesdür
Maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 6). [maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür,]*

makām-ı enbiyā vü evliyā: *Evliya ve Peygamberlerin katı.*

1. **Maḳām-ı enbiyā vü evliyādur**
Maḥall-i maẓhar-ı sırr-ı Ḫudādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 89). [maḳām-ı enbiyā vü evliyādur, -dur]*

maḳām-ı ḳābe ḳavseyn: *İki yay aralığı kadar mertebe, Necm Suresi (53/9).*

1. O tīr-i ḫaṭdan anda ḳalmasa ʿayn
Olur ḥāṣıl **maḳām-ı ḳābe ḳavseyn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 32). [maḳām-ı ḳābe ḳavseyn,]*

makāmı ol-: *Mekânı hâline gelmek.*

1. N'ola İdrīs seyr itse cinānı
Maḳāmı olur anda ister anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 44). [maḳāmı olur, -ur]*

makām-ı zühre: *Zühre'nin huzuru.*

1. Olup bunlar biri biriyle dem-sāz
Maḳām-ı Zühre'ye irişdi āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 10). [maḳām-ı zühre'ye, -y, -e]*

makbul: *Kabul olunmuş.*

1. Ḳabūl itdi görüp Pervāne maʿḳūl
   Turāb-ı ḫuşk gūyā ābı **maḳbūl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 76). [maḳbūl,]*

maḳbūl ol-: *Kabul edilmek, beğenilmek.*

1. Bu söz Lālā ḳatında **oldı maḳbūl**
   ʿAṭā baḥrine ġarḳ itdi anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 53). [maḳbūl oldı, -dı]*
2. Bular oldı ser-ā-ser işe meşġūl
   Olalar tā ki şeh yanında **maḳbū**l *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 16). [maḳbūl olalar, -a, -lar]*
3. Ser-ā-ser her uşūle oynadı ol
   Kim ol şāhuñ ḳatında **oldı maḳbūl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 48). [maḳbūl oldı, -dı]*

maḳbūl-ı hudā: *Allah katında makbul olan, Allah'ın indinde değerli olan.*

1. Mīr-i ʿulemā kān-ı kerem Ḥaydar-ı Kerrār
   Maḳbūl-ı Ḫudā ceyş-i nebī Şāh-ı Velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 46). [maḳbūl-ı ḫudā,]*

maḳhūr it-: *Yenilgiye, bozguna uğratmak.*

1. Görür Sulṭān Jāle geldi Faġfūr
   Hemān ḳaṣd eyledi kim **ide maḳhūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 14). [maḳhūr ide, -e]*
2. Didi kimdür bu niçün bend idersiz
   Bunı **maḳhūr idüp** böyle n'idersiz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 44). [maḳhūr idüp, -üp]*

maḳhūr ol-: *Mahvolmak, çok üzülmek, perişan olmak.*

1. Cemālinden derūnı oldı pür-nūr
   Şeb-i endūh u ġuṣṣa **oldı maḳhūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 26). [maḳhūr oldı, -dı]*

mākiyan: *Tavuk.*

1. İderdi **mākiyan** anda semāʿı
   Ḳılurdı ḫāmlıḳlar ile vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 63). [mākiyan,]*

makrūn ol-: *Ulaşmak, erişmek.*

1. Güneş çün **oldı** sūr-ı ṣubḥa **maḳrūn**
   Getürdi ṣaçulıḳ bir bedre altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 1). [maḳrūn oldı, -dı]*

maḳṣūd: *Amaç, gaye.*

1. Cihānda her murāduñ ḥāṣıl olsun
   Ḳamu **maḳṣūd** saña vāṣıl olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 46). [maḳṣūd,]*

2. Ser-ā-ser sırr-ı mektūb oldı mefhūm
   Didi Bercīs'e **maḳṣūd** oldı maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 74). [maḳṣūd,]*
3. Bizüm **maḳṣūdumuz** bu Ḥaḳ tebārek
   Senüñ gelmekligüñ ide mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 23). [maḳṣūdumuz, -umuz]*

maksūd hāṣıl ol-: *Amaca ulaşılmak, amaç gerçekleşmek.*

1. Anı refʿ it ki **maḳṣūd ola ḥāṣıl**
   Olasın sevgülü yār ile vāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 35). [maḳṣūd ḥāṣıl ola, -a]*

maḳṣūda hem-rāh ḳıl-: *Amacına ulaştırmak.*

1. Didiler yoluñ açuḳ idüp Allah
   Seni **ḳılsun** ḳamu **maḳṣūda hem-rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 22). [maḳṣūda hem-rāh ḳılsun, -sun]*

maksūda ir-: *Amacına ulaşmak.*

1. Eyitdi kim cihān durduḳça şād ol
   İrüp maḳsūda dāʾim ber-murād ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 38). [maḳsūda irüp, -üp]*
2. Muḥabbet mülki bu şāha virilür
   İrer maḳṣūdına ölür dirilür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 72). [maḳṣūdına irer, -er]*

maḳṣūdını bul-: *Amacına ulaşmak.*

1. Vireydi kendüzini ṣulḥ ideydi
   Bulup maḳṣūdını anlar gideydi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 60). [maḳṣūdını bulup, -up]*

maʿḳūl gör-: *Akla uygun, akıllıca ve mantıklı olduğunu düşünmek.*

1. **Görür** Pervāne'nüñ teşbīhi **maʿḳūl**
   Ferāset vardurur anda bilür ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 23). [maʿḳūl görür, -ür]*
2. Ḳabūl itdi **görüp** Pervāne **maʿḳūl**
   Turāb-ı ḫuşk gūyā ābı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 75). [maʿḳūl görüp, -üp]*

māl: *Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü.*

1. O Şemʿüñ çerbine yol bulasın ger
   Seni ġarḳ eyleyem **māla** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 32). [māla, -a]*

māl baḫş it-: *Mal sunmak.*

1. Cihāna şol ḳadar **baḫş itdi mālı**
   Ḫazāʾin sīm ü zerden oldı ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 65). [mālı baḫş itdi, -di]*

mal saç-: *Mal dağıtmak.*

1. Zemīne aḳçe döküp **ṣaçdı malı**
   Felek oldı ġulām-ı iʿtidālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 25). [malı ṣaçdı, -dı]*

māl u cāh iste-: *Mal ve makam istemek.*

1. Ḫalḳuñ kimisi **māl u** kimisi **cāh ister**
   Mülk-i cihān içinde Ẕātī duʿāña ḳāniʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 41). [māl u cāh ister, -r]*

māl u genc ü devlet: *Mal, hazine ve mutluluk.*

1. Düzilmişdür ṭılısm-ı vaḥdet anda
   Ḳonılmış **māl u genc ü devlet** anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 94). [māl u genc ü devlet,]*

māl u niʿmet: *Varlık ve saadet.*

1. Dilerseñ ger dükenmez **māl u niʿmet**
   Kemāle ṭālib ol ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 33). [māl u niʿmet,]*

mala ġarḳ it-: *Mala boğmak.*

1. Kimüñ kim destine gire o server
   Ben anı **ġarḳ idem mala** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 20). [mala ġarḳ idem, -em]*

māl-i bī-nihāyet: *Sınırsız mal.*

1. Bile virildi **māl-i bī-nihāyet**
   Ḥesābına bulınmaz ḥadd ü ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 17). [māl-i bī-nihāyet,]*

mālik-i deryā-yı şefāʿat ol-: *Şefaat denizinin sahibi olmak.*

1. ʿAṣīleri emvāc-ı ʿaẕāb eyler idi ġarḳ
   Olmasañ eger **mālik-i deryā-yı şefāʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 16). [mālik-i deryā-yı şefāʿat olmasañ, -ma, -sa, -ñ]*

mālik-rikāb: *Üzengi tutan II İnsanlar üzerinde hüküm sahibi olan.*

1. **Mālik-riḳāb** sensin bürhān virse düşmen
   Tīġuñda yazılupdur āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 19). [mālik-riḳāb,]*

maʿlūm ol-: *Bilgilenmek, haberdar olmak, anlaşılmak; içine doğmak.*

1. Duʿādan ṣoñra şöyle **ola maʿlūm**
   Eridüm şevḳüñ ile nite kim mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 39). [maʿlūm ola, -a]*
2. Vilāyet ḫalḳı mihr-i ḥükmine mum
   Şehā **olsun** ṭapuña şöyle **maʿlūm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 80). [maʿlūm olsun, -sun]*

3. Ser-ā-ser sırr-ı mektūb oldı mefhūm
   Didi Bercīs'e maḳṣūd **oldı maʿlūm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 74). [maʿlūm oldı, -dı]*

maʿmūr: *Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş.*

1. Yüzüñden eylesün bed-çeşmi Ḥaḳ dūr
   Özüñden mülket-i dünyāyı **maʿmūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 34). [maʿmūr,]*

maʿmūr it-: *İmar etmek, bayındırlaşmak.*

1. Meger kim mülk-i Çīn'üñ şāhı Faġfūr
   İdüp bir ḳaṣr-ı bi-mānend **maʿmūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 22). [maʿmūr idüp, -üp]*

maʿnā: *Anlam.*

1. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī cihān **maʿnāda** bir demdür
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez şol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 1). [maʿnāda, -da]*
2. Sevād-ı naẓm **maʿnā** ile ey cān
   Biri ẓulmet birisi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 29). [maʿnā,]*
3. Aña yazdı Ḫudānuñ ismin evvel
   Müseccaʿ metni **maʿnası** muḫayyel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 16). [maʿnası, -sı]*
4. Ki sen **maʿnāda** yügrüksin melekden
   Geçer insān öte ṭoḳuz felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 11). [maʿnāda, -da]*
5. Ṣafā vü ẕevḳ-i devrānuñ miṣāli
   Hemān **maʿnāda** bir bengi ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 60). [maʿnāda, -da]*
6. Beyān eyle belāġat kīmiyāsın
   Ki sen **maʿna** yöninden kīmiyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 4). [maʿna,]*
7. O **maʿnādan** olup şād u feraḥnāk
   Yirin gün bigi tācuñ itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 51). [maʿnādan, -dan]*

maʿnā çık-: *Anlam çıkmak.*

1. Ḫaberdār olmaz idi kendüzinden
   Anuñ **çıḳmaz idi maʿnā** sözinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 34). [maʿnā çıḳmaz idi, -msz, -idi]*

mānend: *Benzer, gibi.*

1. Aña ney bigi tā kim urdılar bend
   Fiġāna başladı ol nāy **mānend** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 38). [mānend,]*

mānend it-: *Benzetmek.*

1. Ṭurup çün şemʿe **mānend itdi** anı
   Hemān Dellāle'ye yandurdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 5). [mānend itdi, -di]*

mānend-i ādem: *Hz. Âdem gibi.*

1. Cinanda olmış idüm ḫūra hem-dem
Cudā düşdüm yine **mānend-i Ādem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 28). [mānend-i ādem,]*

mānend-i bülbül: *Bülbül gibi.*

1. Terennüm iderek **mānend-i bülbül**
Açıldılar o bāġa ol iki gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 39). [mānend-i bülbül,]*

mānend-i cemşīd: *Cemşid'e benzer, Cemşid gibi.*

1. Seḥer şeb-nem şarābın çekdi ḫūrşīd
Bir altun cām ile **mānend-i Cemşīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 14). [mānend-i cemşīd,]*

mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūh: *İşveli sevgilinin bakışı gibi.*

1. Şarāb-ı nāz ile **mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ**
Müdām ẕevḳ u ṣafāñ ile merdümān maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 5). [mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ,]*

mānend-i dil-dār: *Sevgili gibi.*

1. Ġarā᾽ibdendür ol **mānend-i dil-dār**
Kim anuñ bir başı vü biñ dili var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 5). [mānend-i dil-dār,]*

mānend-i eflāk dön-: *Gökyüzü gibi dönmek.*

1. Şarāb-ı mihr ile ser-mest ü bī-bāk
Gice gündüz **döner mānend-i eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 114). [mānend-i eflāk döner, -er]*

mānend-i ġavvāṣ: *Dalgıç gibi, dalgıca benzer şekilde.*

1. Ṣalup baş aşaġa **mānend-i ġavvāṣ**
Cihān gūşına ṭaḳ bir gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 13). [mānend-i ġavvāṣ,]*

mānend-i ḥamāme uç-: *Güvercin gibi uçmak.*

1. Eline girdi peyküñ çün ki nāme
Per açdı **uçdı mānend-i ḥamāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 20). [mānend-i ḥamāme uçdı, -dı]*

mānend-i ḥammām: *Hamam gibi.*

1. Perīler içre ol **mānend-i ḥammām**
Olup dururdı yılduzlar aña cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 3). [mānend-i ḥammām,]*

mānend-i insān: *İnsan gibi.*

1. Şanurdı gören anı şāh-ı mārān
   Tekellümler ider **mānend-i insān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 4). [mānend-i insān,]*

manend-i ʿīsā: *Hz. İsa gibi.*

1. İdersüñ aduñı ʿālemde iḥyā
   Yirüñ eflāk ola **manend-i ʿİsā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 24). [manend-i ʿīsā,]*
2. Seḥergāh āftāb-ı ʿālem-ārā
   ʿUrūc itdi göge **mānend-i ʿİsā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 2). [mānend-i ʿīsā,]*
3. Meger kim varise **mānend-i ʿİsā**
   Çıḳupdur göge ol mihr-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 49). [mānend-i ʿisā,]*

mānend-i keyvān: *Zuhal gibi.*

1. Ḳamer bigi yola girdi şitābān
   O hīç eglenmedi **mānend-i Keyvān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 12). [mānend-i keyvān,]*

mānend-i mesīḥā: *Hz. İsa misali.*

1. Mesīḥ adı vü **mānend-i Mesīḥā**
   İderdi söz deminde mürde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 3). [mānend-i mesīḥā,]*

mānend-i ṣabr-ı ʿāşık: *Âşığın sabrı gibi.*

1. ʿAhdüñde cümle ḫalḳa bir vechle geldi inṣāf
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāşıḳ ḳalmadı hīç ṭāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 26). [mānend-i ṣabr-ı ʿāşıḳ,]*

mānend-i şeb-nem: *Çiy tanesi gibi.*

1. Eger olmazsa mihrüñ pertevi kim
   Bulursın menzilüñ **mānend-i şeb-nem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 24). [mānend-i şeb-nem,]*
2. İlāhī itme mihrüñ ceẕbesin kem
   Velī ceẕb eylesün **mānend-i şeb-nem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 32). [mānend-i şeb-nem,]*

mānend-i yūnus: *Hz. Yunus gibi.*

1. Bu maḥbesden çıḳar ḳıl yāre mūnis
   Derūn-ı ḥūtdan **mānend-i Yūnus** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 72). [mānend-i yūnus,]*

mānend-i yūsuf: *Hz. Yusuf Peygamber gibi.*

1. Yürürken itmeyüp bir şeb tevaḳḳuf
   Düşer bir çāha ol **mānend-i Yūsuf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 32). [mānend-i yūsuf,]*
2. Çıḳar Mışr-ı viṣāli ḳıl tekellüf
   Bu zindāndan beni **mānend-i Yūsuf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 76). [mānend-i yūsuf,]*

mānend-i zenbūr: *Arı gibi.*

1. Ḳadeḥ her ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr
   Ṭolanup nīş urur **mānend-i zenbūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 4). [mānend-i zenbūr,]*

mānend-i zerde: *Zerde gibi.*

1. Kimi baġlamışdı sebzī serde
   Kimi ṣaru geyür **mānend-i zerde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 30). [mānend-i zerde,]*

mānī: *Meşhur Çinli nakkaş ve ressamın adıdır. Sasanîler devrinde, Şâpûr zamanında Îran'a gelip Zerdüşt ve Îsâ dinlerinin halitası olan Mânî dini/Maniheizm adlı batıl mezhebi kurmuştur. Mânî dini en çok Çin'de yayılmış olup kutsal saydıkları kitapları resimlerle süslü imiş. Mânî, yaptığı resimler çok güzel olduğu için bu özelliğini müritlerine gökten inen bir mucize olarak göster-miştir. Koyu bir Zerdüşt olan Hürmüz'ün oğlu Behram tarafından derisi yüzdürülerek öldürtülmüş olan Mânî, Nigâristan, Erteng veya Erjeng adlı resim mecmuası ile şöhret bulmuştur.*

1. Görenler dir idi kāmil gördüm anı
   Miṣālin ṣanmañ anuñ gördi **Mānī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 20). [mānī,]*
2. Temāşā eyleyenler dirdi anı
   Bu resm-i naḳṣa ṭuş olmadı **Mānī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 50). [mānī,]*

mānīʿ ol-: *Engel olmak.*

1. Yecūc-i fitne mülk-i dehri ṭutardı cümle
   Sed çekmeyeydi tīġuñ ger **olmayaydı mānīʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 30). [mānīʿ olmayaydı, -ma, -y, -a, -y, -dı]*
2. Aña **mānīʿ olur** ebr-i günāhuñ
   Niçün yoḳ Ẕātiyā anuñçün āhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 39). [mānīʿ olur, -ur]*

maʿnī var: *Anlam var.*

1. Eyitdi **var** bu ṣūret içre **maʿnī**
   İdem bigi yine hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 17). [maʿnī var,]*

mānī-i çīn: *Çinli Mani (Meşhur Çinli nakkaşın adıdır. Erteng, Erjeng adlı eserleri meşhurdur).*

1. Meger var idi bir naḳḳāş-ı kāmil
   Olurdı **Mānī-i Çīn** aña ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 2). [mānī-i çīn,]*

manzar-ı çeşm: *Göz penceresi.*

1. Melāḥat burcınuñ ḫūrşīdi sensin
   Gel eyle **manẓar-ı çeşmini** rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 40). [manẓar-ı çeşmini, -i, -n, -i]*

manẓar-ı zer: *Altın pencere.*

1. Seḥergeh bir güzel maḥbūb duḫter
   Çıḳardı **manẓar-ı zerden** yine ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 2). [manẓar-ı zerden, -den]*

mār u ʿaḳreb: *Yılan ve akrep.*

1. Pür olmışdı anuñ her kūşesi heb
   Aġulu böcek ile **mār u ʿaḳreb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 10). [mār u ʿaḳreb,]*
2. Veli tiryāk ile bir idi ol leb
   Hemān bī-ḫūş oldı **mār u ʿaḳreb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 20). [mār u ʿaḳreb,]*

mār-ı ġam: *Gam yılanı.*

1. Göremez **mār-ı ġam** ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya ṣāfi şarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 7). [mār-ı ġam,]*

maʿrifet: *Beceri, ustalık, hüner.*

1. O ḫaṭ ortada nefsānī ṣıfatdur
   Anı refʿ itmek aʿlā **maʿrifetdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 34). [maʿrifetdür, -dür]*

maṣṭar: *Satır.*

1. Ṣafā vaṣfını yazmaġa ser-ā-ser
   Ḳamu evtārı bir maḥbūb **maṣṭar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 8). [maṣṭar,]*

maşrıḳ: *Güneşin doğduğu yer, doğu.*

1. Ḫurūc itdi yine **maşrıḳda** bir şāh
   Ser-ā-ser rıḥlet itdi leşker-i māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 1). [maşrıḳda, -da]*

maʿşūḳ: *Âşık olunan, sevilen, sevgili. II Allah.*

1. Biri ʿāşıḳ biri **maʿşūḳ** anuñ
   Niçün meyl eylemez ʿışḳa revānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 29). [maʿşūḳ,]*

maʿşūḳ: *Sevgili, sevilen.*

1. Ḫudāya olıgör cān ile ʿāşıḳ
   Olur **maʿşūḳa** ʿāşıḳlar ulaşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 26). [maʿşūḳa, -a]*
2. Kimin **maʿşūḳ** kimin itdi ʿāşıḳ
   Ḳamusın birbirine ḳıldı lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 55). [maʿşūḳ,]*
3. Gelüp **maʿşūḳ** ile ʿāşıḳ bulışdı
   Şanasın şemʿe bir pervāne düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 43). [maʿşūḳ,]*

maʿşūḳa irgür-: *Âşığa ulaştırmak.*

1. Ḳamu ṭālibleri maṭlūba irgür
   Ḳamu ʿāşıḳları **maʿşūḳa irgür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 76). [maʿşūḳa irgür,]*

maʿşūḳa irişür-: *Sevgiliye kavuşmak.*

1. **İrişür** mihr ile **maʿşūḳa** ʿāşıḳ
   Cihānda mihr idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 65). [maʿşūḳa irişür,]*

māt it-: *Yenmek, üstün gelmek.*

1. Bilmedi sen şāhı bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ **itdi** bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı **māt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 22). [māt itdi, -di]*
2. Siyāhı şāh-ı ebyaż **māt iderken**
   Göçüp mülk-i cihāndan şeb giderken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 3). [māt iderken, -er, -ken]*
3. Daḫı virdi biñ altun ile bir at
   Ṣabāyı naṭʿ-ı ṣaḥrāda **ider māt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 88). [māt ider, -er]*
4. Ne şerbet **māt ider** āb-ı ḥayātı
   İçen bulur ḥarāretden necātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 41). [māt ider, -er]*

maṭbūʿ: *Güzel, hoş, latif.*

1. Maḳālüñ oldı cān gūşıyla mesmūʿ
   Ser-ā-ser ḥüsn ü ḫulḳuñ bigi **maṭbūʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 4). [maṭbūʿ,]*

mātem ṭut-: *Yas tutmak.*

1. Siyeh ḫilʿat geyüp dururdı ʿālem
   Firāḳ-ı mihr ile **ṭutmışdı mātem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 2). [mātem ṭutmışdı, -mış, -dı]*

maṭlaʿ: *Doğacak yer, doğuş yeri, tulû mahalli.*

1. Ḳapudan çıḳdı çün ol alnı Nāhīd
   Ṣanasun **maṭlaʿından** ṭoġdı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 16). [maṭlaʿından, -ı, -n, -dan]*

maṭlaʿ ol-: *Doğuş yeri olmak.*

1. Gülistān mihr ü verde **oldı maṭlaʿ**
   Dilinde ʿandelībüñ bu murabbaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 67). [maṭlaʿ oldı, -dı]*

maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet: *Mutluluk güneşinin doğuş yeri.*

1. Dimiş ey cevher-i iksīr-i devlet
   Cemālüñ **maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 32). [maṭlaʿ-ı şems-i saʿādet,]*

matlūb: *Talep edilen, istenen.*

1. Bizüm **maṭlūbumuzsın** sen İlahī
   Göñülden sevmişüz sen pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 77). [maṭlūbumuzsın, -umuz, -sun]*

matlūb it-: *Talep etmek, istemek.*

1. Börek tutmacı bir ḫoş atlu maḥbūb
   O bezm ehli **idindi** anı **maṭlūb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 70). [maṭlūb idindi, -in, -di]*

matlūba irgür-: *Talebe ulaştırmak.*

1. Ḳamu ṭālibleri **maṭlūba irgür**
   Ḳamu ʿāşıḳları maʿşūḳa irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 75). [maṭlūba irgür,]*

mā-verā-yı ʿarş: *Gökyüzünün öte yüzü (bilinmeyen, görünmeyen tarafı).*

1. Şuʿāʿından pür oldı bu ṭoḳuz ev
   Şalar ol **mā-verā-yı ʿarşa** pertev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 104). [mā-verā-yı ʿarşa, -a]*

mazhar ol-: *Güzelliğe ulaşmak.*

1. Cümle eşyā **ḥüsnüñe maẓhar olur** mirʾātveş
   ʿAyn-ı ʿibretle ne dem keşf olsa çeşm-i iltifāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 11). [ḥüsnüñe maẓhar olur,]*

mazhar-ı nūr-ı ḫudā: *Allah'ın nuruna mazhar olma.*

1. Eylerem mirʾāt-ı şunʿından temāşā şaniʿi
   Maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā bir şunʿ-ı Yezdān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 12). [maẓhar-ı nūr-ı ḫudā,]*

mazlūm: *Zulüm görmüş, zulme uğramış.*

1. Olupdur memleket el-ān u talan
   Yürür **maẓlūmlar** ʿuryān u büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 68). [maẓlūmlar, -lar]*
2. Eger āh eylese **maẓlūm** yirden
   Geçer bir demde ṭoḳuz ḳat siperden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 33). [maẓlūm,]*

mazlūmuñ āhın alma: *Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste, `kimseye eziyet edip ahını alma, sonra yaptığın kötülüklerin cezasını ömür boyu çekersin` anlamında kullanılan bir söz.*

1. Ḥaẕer ḳıl **almaġıl maẓlūmuñ āhın**
   İrişdürme göge dūd-ı siyāhın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 31). [maẓlūmuñ āhın almaġıl, -ġıl]*

maʿzūr ṭut-: *Hoş görmek, kusuruna bakmamak.*

1. Revān olsun senüñ yoluñda cānum
   Benüm **maʿẕūr ṭut** bu armaġanum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 16). [maʿẕūr ṭut,]*

mebde-i bünyād-ı ʿālem: *Kâinatın yaratılış sebebi.*

1. Bi-ḥaḳḳın **mebde-i bünyād-ı ʿālem**
   Anuñ rūḥı ḳamusından mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 99). [mebde-i bünyād-ı ʿālem,]*

mecāl u ṭākat: *Güç kuvvet, takat.*

1. Belā bādıyıla servi bükilmiş
   Mecāl u ṭāḳatı bergi dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 94). [mecāl u ṭāḳatı, -ı]*

mecāli yoḳ: *Gücün, dermanın olmaması.*

1. Dem urmaġa ṣabānuñ **yoḳ mecāli**
   Mükedder olmış idi dehr ḥāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 13). [mecāli yoḳ,]*

meclis: *Oturulacak, toplanılacak yer.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider **meclis**
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 3). [meclis,]*
2. Bu **meclis** bir güzel raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 13). [meclis,]*
3. Eger bu **meclise** sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [meclise, -e]*
4. Bıraḳdı **meclise** eṣvāḳı bunlar
   Muḥayyer eyledi ʿuṣṣāḳı bunlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 13). [meclise, -e]*
5. Bu ṣiʿre aġlayup bir naḳş-ı nev-rūz
   Çalarlardı virürdi **meclise** sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 24). [meclise, -e]*
6. O **meclis** def pulından çıñ çıñ ötdi
   Nuḳūd-ı ʿaḳlı ışḳ nerrādı utdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 5). [meclis,]*
7. O **meclisde** ṣürāḥī serv-i sīmīn
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥler verd-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 7). [meclisde, -de]*
8. Cülāb ile ṭolu emrūd-ı nāzük
   Dökilmişdi o **meclis** içre yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 10). [meclis,]*
9. Dimez oldı kimesne iñleyüp vāy
   Meger kim **meclisinde** beglerüñ nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 52). [meclisinde, -i, -n, -de]*

meclis-i ḫaṣ: *Kişinin kendine has meclisi.*

1. Pes andan raḳṣa girdi iki raḳḳāṣ
   Felekden oldı aʿlā **meclis-i ḫaṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 2). [meclis-i ḫaṣ,]*

meclis-i mey ḳurıl-: *İçki meclisi kurulmak.*

1. Yenildi ḫʷān olındı şükr-i Yezdān
   Ḳurıldı meclis-i mey oldı fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 20). [meclis-i mey ḳurıldı, -dı]*

mecmūʿ: *Cem olmuş, toplanmış.*

1. Vucūduñdur arada saña perde
   Velī ḥāżırdur ol **mecmūʿ** yirde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 58). [mecmūʿ,]*
2. Ṭoyurdı niʿmete **mecmūʿ** acı
   Münevver oldı istiġnā sırācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 77). [mecmūʿ,]*

mecmūʿ derd: *Toplanmış dert.*

1. Miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ cümle ʿadūyı Ḫālik
   Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ **mecmūʿ derde** nāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 6). [mecmūʿ derde, -e]*

mecmūʿ-ı ʿālem: *Bütün âlem, bütün dünya.*

1. Olurdı münʿakis **mecmūʿ-ı ʿālem**
   Ḫalel irmezdi aña ḥaşre dek hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 11). [mecmūʿ-ı ʿālem,]*

mecmūʿ-ı ʿālem: *Bütün alem, cümle cihan.*

1. Ṣafā-yı ḳalb ile **mecmūʿ-ı ʿālem**
   Getürdi sūra ṣaçı şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 7). [mecmūʿ-ı ʿālem,]*

mecmūʿ-ı ṣanʿat-ʿālem: *Dünya sanatının hepsi.*

1. Daḫı **mecmūʿ-ı ṣanʿat-ʿāleminden**
   Be-ġāyet bī-naẓīr ü kāmilinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 9). [mecmūʿ-ı ṣanʿat-ʿāleminden, -i, -n, -den]*

mecnūn: *Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.*

1. Ki mirʾāt idi çün **Mecnūn'a** Leylī
   İderdüñ sen aña andan tecellī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 85). [mecnūn'a, -a]*
2. Seni gördükce olsun ʿışḳı efzūn
   Nite kim Leylā'yı gördükce **Mecnūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 34). [mecnūn,]*

mecnūn eyle-: *Delirtmek, çıldırtmak; Mecnun gibi etmek.*

1. Anı ʿışḳ **eyledi** varduḳca **Mecnūn**
   Diler kim ide ʿazm-ı kūh-ı Hāmūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 25). [mecnūn eyledi, -di]*

mecnūn it-: *Deli divane etmek; Mecnun'a dönüştürmek.*

1. Beni leylī ṣaçuñ **Mecnūn idüpdür**
   Firāḳuñ tīġı bağrum ḫūn idüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 73). [mecnūn idüpdür, -üp, -dür]*

meczūb ol-: *Kendinden geçmek, cezbeye girmek.*

1. Yetişdür ḳehribār-ı mihrüñ ey şāh
   Olam meczūbı anuñ ta ki ben gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 34). [meczūbı olam, -am]*

meded: *Yardım.*

1. Dögüp başını ṭaşa lāle-ḫadler
   İrişdi göklere yerden **mededler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 14). [mededler, -ler]*

medḥ it-: *Övmek.*

1. Yazup ol nāmeye nām-ı Ḫudāyı
   Kim andan soñra **medḥ itdi** ol ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 26). [medḥ itdi, -di]*
2. İder çāk olsa yitmiş biñ ḥicābı
   Niçün **medḥ itmesün** ʿārif ol ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 16). [medḥ itmesün, -me, -sün]*

medḥ ü senālar it-: *Birisinin iyiliğini, iyi vasıflarını söylemek, övmek, yüceltmek.*

1. Ḳılup bu vech ile biñ biñ duʿālar
   O gence **iderek medḥ ü senālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 16). [medḥ ü senālar iderek, -erek]*

medḥi okı-: *Övgüyü okumak.*

1. Bu **medḥi** germ olup **oḳıdı** mestān
   İderdi bāġda ṣan bülbül elḥān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 27). [medḥi oḳıdı, -dı]*

mefhūm ol-: *Anlaşılmak.*

1. Ser-ā-ser sırr-ı mektūb **oldı mefhūm**
   Didi Bercīs'e maḳṣūd oldı maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 73). [mefhūm oldı, -dı]*

meftūn ol-: *Gönül vermek.*

1. Yazarken çeşmini siḥr itdi anuñ
   K'ola meftūn görüp ḫalḳı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 20). [meftūn k'ola, -a, -ki]*

meger: *"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.*

1. **Meger** bir şeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā
   Gidüp ẓulmetde ḳalmışdı bu dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 3). [meger,]*
2. **Meger** ẓulmetde şāh-ı cümle encüm
   Olup dururdı Ḫıżr abı bigi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 51). [meger,]*
3. **Meger** bir gün seḥābuñ sāyebānı
   Ṭutup dururdı ser-tā-ser cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 1). [meger,]*
4. **Meger** bir ḳulı var idi ḳadīmī
   Ḳatında ḫaṣekisi vü nedīmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 5). [meger,]*

5. Oturmışdı **meger** Sulṭān Jāle
   Elinde lāleveş laʿlin piyāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 25). [meger,]*
6. **Meger** nīlüfer-i cūy seḥergāh
   Görindi ḥavż-ı nīli içre nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 1). [meger,]*
7. **Meger** Pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ
   Velī pür-nūr gūyā ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 1). [meger,]*
8. **Meger** bir çābük ü bi-miṯl ʿayyār
   Kişi fehm itmede seḥḥār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 77). [meger,]*

meger: *Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz, meğerse, oysa, oysaki.*

1. Kimesne iñlemez hergiz **meger** çengi elinden çeng
   İmāret itdi mülk-i bezmi bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 9). [meger,]*
2. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler āhı
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 12). [meger,]*
3. Didi şāha nedür bu şuʿle-i nār
   Bulıt küldür **meger** içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 16). [meger,]*
4. Ṣabānuñ cünbişi āheste olmış
   Meger nergis gözinden ḫaste olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 58). [meger,]*
5. Kim ol ʿāşıḳlıḳ bigi boynını egmiş
   Meger ʿāşıḳlıḳ ol miskīne degmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 6). [meger,]*
6. Kim ol fāş itdi sırr-ı ʿışḳı açdı
   Meger utanduġından yire geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 42). [meger,]*
7. Oḳırken ḫāceden ol şāh-ı aʿlā
   Meger ögrenmiş idi ʿilm-i iḫfā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 28). [meger,]*
8. Meleksin sen **meger** indüñ felekden
   Seni farḳ idemez kimse melekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 21). [meger,]*
9. **Meger** rūz-ı ezel naḳḳāş-ı taḳdīr
   O ḳaṣrı eylemiş Cennet'de taṣvir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 33). [meger,]*
10. **Meger** derd ile ʿuşşāḳ itdi āhı
    Cihānı itdi pür dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 7). [meger,]*
11. **Meger** yañlış yazılmışdı ḫaṭ-ı şeb
    Kim anı itdi ḥak tīġı müẕehheb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 5). [meger,]*
12. Eli irer yine ṣunarsa anlar
    Meger olmış ġulām-ı ḳadd-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 38). [meger,]*
13. **Meger** ʿāşıḳ bigi çekmişdür ol derd
    Ruḫ-ı zerdālü olmış zer bigi zerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 19). [meger,]*
14. Kesilmezdi zebānında anuñ ser
    Meger ḫadden geçiçek zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 64). [meger,]*
15. Kimesne ṭoz ḳoparmazdı **meger** yil
    Meger kākül beklemez kimesne bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 65). [meger,]*
16. Kimesne ṭoz ḳoparmazdı meger yil
    Meger kākül beklemez kimesne bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 66). [meger,]*

meger kim: *"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.*

1. **Meger kim** mülk-i Çīn'üñ şāhı Faġfūr
   İdüp bir ḳaṣr-ı bi-mānend maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 21). [meger kim,]*
2. **Meger kim** ḫīlekār-ı çarḫ-ı ġaddār
   Bu yüze gülici seḥḥār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 1). [meger kim,]*

meger kim: *Galiba.*

1. Bir içim ṣu vireydük biz ol aya
   Meger kim munḳalib oldı hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 40). [meger kim,]*
2. **Meger kim** ol giceydi Leyletü'l-Ḳadr
   Muḳābil olmış idi şems ile bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 5). [meger kim,]*

meger kim: *İstek veya emir kipinde olan ve biri diğerini engelleyecek durumda bulunan iki cümleyi birbirine bağlayan bağlaç.*

1. **Meger kim** oldı fetḥi kīmiyāger
   Olupdur leşkeri müsteġraḳ-ı zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 31). [meger kim,]*
2. **Meger kim** Leyletü'l-Ḳadr idi ol şeb
   El açup Ḥaḳḳa ol şeh didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 65). [meger kim,]*
3. Görürler şād u ḫandān ġāyet anı
   Yidirmişler **meger kim** zaʿferānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 86). [meger kim,]*
4. **Meger kim** varise mānend-i ʿİsā
   Çıḳupdur göge ol mihr-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 49). [meger kim,]*
5. **Meger kim** uştur-ı ser-mest idi ebr
   Kefi şaçdı cihāna itmeyüp şabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 3). [meger kim,]*
6. **Meger kim** bir güzel maḥbūb bulmış
   Anuñla köşkde hem-şoḥbet olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 19). [meger kim,]*
7. **Meger kim** āyīne öykündi Kevser
   Revān her çeşmesi yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 43). [meger kim,]*
8. Olur ʿuşşāḳveş olmış hevāyī
   Meger kim sevdiler bir dil-rübāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 26). [meger kim,]*
9. **Meger kim** seyre gelmiş anda dil-dār
   Şecerler eşrefīler itmiş īsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 23). [meger kim,]*
10. Ser-ā-ser bāġuñ olmış zerd ḫaddi
    Meger kim sevmiş ol bir serv-ḳaddi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 26). [meger kim,]*
11. Zamānuñda kimesne yutmasun ḳan
    Meger kim laʿl ḳaşlu ḫātem ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 60). [meger kim,]*
12. Senüñ ʿahdüñde kimse dökmesün yaş
    Meger kim dīde-i ebr-i güher-pāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 64). [meger kim,]*
13. Dimez oldı kimesne iñleyüp vāy
    Meger kim meclisinde beglerüñ nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 52). [meger kim,]*
14. Kimesne yutmaz oldı kimseden ḳan
    Meger kim mey ṣuna ʿuşşāḳa cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 56). [meger kim,]*
15. Kimesne kimseye çekmezdi ḫançer
    Meger kim derd-i cām-ı mest-i ḳallāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 58). [meger kim,]*
16. Kimesne ḳan döküp olmazdı ḫūn-pāş
    Meger kim derd-i cāmı mest-i ḳallāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 60). [meger kim,]*
17. Külāhın kimsenüñ ḳapmazdı bir er
    Meger kim tāc-ı şemʿi peyk-i ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 68). [meger kim,]*
18. Kimesne hīç yol başmazdı ol an
    Meger kim ṭurre-i miskīn-i cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 70). [meger kim,]*

meger kim var: *Aslında var, işin aslı.*

1. **Meger kim var** idi bir ḫādim-i pīr
   Cihānda ḳomamışdı görmedik yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 1). [meger kim var idi, -idi]*
2. **Meger kim var** idi bir peyk-i çabük
   Bir od degmiş tüfekden cust ü yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 1). [meger kim var idi, -idi]*
3. **Meger kim var** idi bir pehlevānı
   O şeh begler begi itmişdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 1). [meger kim var idi, -idi]*

meger var: *Aslında var, işin aslı.*

1. **Meger var idi** bir şāh-ı muʿaẓẓam
   Cihān mülkinde meşhūr u mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 21). [meger var idi, -idi]*
2. **Meger var idi** bir şehr-i muʿallā
   Güzellikde hemān Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
3. **Meger var idi** bir üstād-ı bennā
   Ziyāde kāmil ü bī-miṯl ü dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
4. **Meger var idi** bir naḳḳāş-ı kāmil
   Olurdı Mānī-i Çīn aña ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
5. **Meger var idi** bir ġāyet ʿacūze
   Anuñ yitmişdi yaşı iki yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 11). [meger var idi, -idi]*
6. **Meger var idi** bir kör zişt ḳuyı
   Yoġ imānı münāfiḳ bigi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
7. **Meger var idi** bir remmāl-i kāmil
   Göreydi Dāniyāl olurdı ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
8. **Meger var idi** bir üstād-ı Naccār
   O fenne şöyle olmışdı hevādār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 17). [meger var idi, -idi]*
9. **Meger var idi** bir maḥbūb ḥammām
   Kim aña mihr-i pür-şevḳ olmaġa cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
10. **Meger var idi** bāġuñ dīdebānı
    Olar ṣaḳlardı yād ayaḳdan anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 19). [meger var idi, -idi]*
11. **Meger var idi** bir Dellāle ḳarı
    Ekābir ḫānesine girme kārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
12. **Meger var idi** şāhuñ ġulāmı
    Ölüye cān baġışlardı kelāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
13. **Meger var idi** şāhuñ üç vezīri
    Anuñ dānā idi ġāyetde pīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
14. **Meger** bir ḳalʿa **var idi** muʿaẓẓam
    Dil-i dil-dardan dīvārı muḥkem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 1). [meger var, -idi]*
15. **Meger var idi** bir bī-miṯl ʿayyār
    Kim olmışdı aña cāsūslıḳ kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 1). [meger var idi, -idi]*
16. **Meger var idi** bir cāsūsı şāhuñ
    İçinde çābüki cümle sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 31). [meger var idi, -idi]*

megesler ḳon-: *Sinekler konmak.*

1. Şeker resm itse **ḳonardı megesler**
   Oḳırdı ṭūtī-i şīrīn nefesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 13). [megesler ḳonardı, -ar, -dı]*

megesvār: *Sinek gibi.*

1. Bilür Pervāne'de daḫı nefes var
   Yüze el sürdi ḥamd itdi **megesvār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 32). [megesvār,]*

meh: *bk. m*āh.

1. Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ ey **meh** pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 4). [meh,]*
2. Şeb-i firḳat beni ey **meh** yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 7). [meh,]*
3. Nice şeh māh-tāb-ı burc-ı devlet
   Nice **meh** āftāb-ı evc-i ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 2). [meh,]*
4. O şādurvān ile ḥavżın anuñ
   Meh ile hālesine āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 28). [meh,]*

5. Yüzi ḫūrşīd özi bir ḫoş perīdür
   Metāʿ-ı mihrine **meh** müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 62). [meh,]*
6. Çerāġını **mehüñ** yaḳmışdı ḫūrşīd
   Elinde çengi pür-şevḳ idi Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 7). [mehüñ, -üñ]*
7. ʿAceb ey **meh** ne burcuñ māhısın sen
   Ne mülk-i bi-naẓīrüñ şāhısın sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 15). [meh,]*
8. **Meh** ile mihr o ṣuya hem-dem oldı
   Şu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 43). [meh,]*
9. Çün oldı mihrüñ ey **meh** baña yoldaş
   Ya vaṣla irgürem el yā virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 63). [meh,]*
10. Görenler ḫüsn-i ḫaṭṭın idemez ḳīl
    Ṣanasın kim **mehi** naḳş itdi Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 4). [mehi, -i]*
11. O **meh** seyr itdi ol şehri ser-ā-ser
    Derūnı gün bigi oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 35). [meh,]*

meh: *Ay II Pervâne.*

1. Cihānda ġuṣṣa yüzin gör **meh** oldı devrüñde
   Ṣarāb-ı cām-ı surūr ile serverān mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 3). [meh,]*
2. Ṣafā vü şevḳ ile baġlandı maḥmil
   K'ide seyri o **meh** menzil-be-menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 14). [meh,]*
3. Naẓar ḳıldı çün ol **meh** ol cemāle
   O nakṣuñ döndi mihrinden hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 73). [meh,]*
4. Çün ol **meh** geldi ol zībā maḳāma
   Cemāli gözüñ aydın didi cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 43). [meh,]*
5. Ṣarāb-ı ʿışḳ ile ser-mest ü bi-bāk
   İderken seyri ol **meh** cust u çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 14). [meh,]*
6. Şükür ḳıl naḥs yılduzlar ṭolındı
   O **meh** bir çāhuñ içinde bulındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 78). [meh,]*
7. Didi ey **meh** günüñ günden yig olsun
   Ġulām-ı kemterüñ Mıṣr'a beg olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 29). [meh,]*
8. Ḳoyup zindān-ı firḳatde esīrüñ
   Ne semt oldı ʿaceb ey **meh** mesīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 42). [meh,]*
9. Ne burcı itdüñ ey **meh** sen müşerref
   Ben urdum sīneme ḳulzum bigi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 39). [meh,]*
10. Ṭulūʿ itdi o **meh** şol burcdan kim
    Çıḳupdur ol güher şol dürcden kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 7). [meh,]*
11. O **meh** emr itdügi menzilde ṭurdı
    Ḳulaġın ḥalḳaveş ḳapuya urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 9). [meh,]*
12. Nuḫūset cān ile ḳılsun vedāʿı
    Meh ile mihre itdür ictimāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 130). [meh,]*

meh harmanı: *Ay harmanı.*

1. Kim atuñ naʿl-i sīmīnüñ şerārı
   Urur **meh ḫarmanına** gökde nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 4). [meh ḫarmanına, -n, -a]*

meh müşteri: *Müşteri ay.*

1. Saʿādet kīmiyāsı cevheridür
   Metāʿ-ı mihrine **meh müşteridür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 14). [meh müşteridür, -dür]*

meh ü sāl: *Sürekli.*

1. Ḳızınuñ Dāye'siyle itdi irsāl
   Eyitdi Şemʿ ile ol var **meh ü sāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 12). [meh ü sāl,]*

mehbit-i ḳur'ān: *Kuran-ı Kerim'in iniş yeri.*

1. Ey ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī **mehbit-i Ḳur'ān**
   Ḫatm olmış idi muṣḥaf-ı ḥüsnüñde melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 21). [mehbit-i ḳur'ān,]*

meh-cemāl: *Ay yüzlü II Pervâne.*

1. Virür on biñ kişi sulṭān-ı Jāle
   Ola hem-rāh tā ol **meh-cemāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 138). [meh-cemāle, -e]*

meh-cemāl: *Ay yüzlü II Şem.*

1. Yetişdi şāh çün ol **meh-cemāle**
   Ṣan irdi nūr bedri ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 45). [meh-cemāle, -e]*

meh-i bedr-i mükemmel ṭoġ-: *Dolunay doğmak.*

1. **Meh-i bedr-i mükemmel ṭoġdı** maḫsūf
   Göñüller āftābı oldı meksūf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 5). [meh-i bedr-i mükemmel ṭoġdı, -dı]*

meh-i eflāk-i melāḥat: *Güzellik göğünün ayı II Pervâne.*

1. Eyledi bir **meh-i eflāk-i melāḥat** bu gice
   Menzilin necmümüzüñ burc-ı saʿādet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 1). [meh-i eflāk-i melāḥat,]*

meh-i encüm: *Yıldızların ayı.*

1. Diler kim ṣuna anı pādşāha
   Felek taḫt u **meh-i encüm** sipāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 36). [meh-i encüm,]*

meh-i ferḫunde-aḫter: *Talihli, kutlu ay II Pervâne.*

1. Eyitdi ey **meh-i ferḫunde-aḫter**
   Cemālüñden ḫacel ḫūrşīd-i enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 27). [meh-i ferḫunde-aḫter,]*

meh-i raḫşān: *Parlayan ay II Pervâne.*

1. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a ki bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük **meh-i raḫşān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 8). [meh-i raḫşān,]*

meh-i ṣāḥib-cemāle ir-: *Güzel yüzlü aya ulaşmak.*

1. Suvār oldı o murġ-ı mīġ-bāle
   Diler ki **ire meh-i ṣāḥib-cemāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 16). [meh-i ṣāḥib-cemāle ire, -e]*

meh-i tāb: *bk. māh-ı tāb.*

1. Ne meh ol mihr-i ʿālem-tāba beñzer
   Ḫata eyler diyen **meh-i tāba** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 2). [meh-i tāba, -a]*

meh-i tābān: *bk. māh-ı tābān.*

1. Oldı yüz şevḳ ile bir şeh bize mihmān bu gice
   Müşterī ile ḳonuşdı **meh-i tābān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 2). [meh-i tābān,]*
2. O hāleyle **meh-i tābānı** anuñ
   Ṣan oldı ḥavż u şādurvānı anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 5). [meh-i tābānı, -ı]*

meh-i tāban gel-: *Parlak ay gelmek.*

1. Felekde necmüme burc-ı nūḥuset menzil olmışdı
   Bi-ḥamdi'llāh şeref virdi **meh-i tābanumuz geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 4). [meh-i tābanumuz geldi, -di]*

meh-i ẓulmet-güşā: *Karanlıkları aydınlatan dolunay.*

1. Delīl-i şāh-rāh-ı şehr-i ḳurbet
   Meh-i ẓulmet-güşā necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 22). [meh-i ẓulmet-güşā,]*

meh-likā: *Ay yüzlü.*

1. Sipās u şükr ü niʿmet ol Ḫudāya
   Bulışdurdı beni sen **meh-liḳāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 26). [meh-liḳāya, -y, -a]*
2. Dökildi sūḳlar ol **meh-liḳāyı**
   Göricek şehr çāk itmiş yaḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 27). [meh-liḳāyı, -y, -ı]*

meh-liḳā gel-: *Ay yüzlü gelmek.*

1. Şeref vire felekde Müşterī'ye ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb ol **meh-liḳā geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 12). [meh-liḳā geldi, -di]*

meh-rū: *Ay yüzlü.*

1. Ḳızı var idi adı Şemʿe Bānū
   Çerāġı şemsden yaḳardı o **meh-rū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 28). [meh-rū,]*
2. O **meh-rū** żaʿf ile döndi hilāle
   İrişdi ṣıḥḥati mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 41). [meh-rū,]*
3. Hilāliken o **meh-rū** döndi bedre
   Aḥibbāsı ser-ā-ser irdi ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 17). [meh-rū,]*
4. Görürler kim bir içim ṣuya beñzer
   O cust u cū olan **meh-rūya** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 64). [meh-rūya, -y, -a]*

5. O **meh-rū** eyledi her menzili seyr
   Döküp altun u aḳçe ḳıldı çoḳ ḫayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 37). [meh-rū,]*
6. Yoġiken ḥad cihāzına o **meh-rū**
   Yükini hīç yıġmazdı yuḳaru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 57). [meh-rū,]*
7. Licām-ı esbe ey **meh-rū** urup kef
   Yetiş gel menzilüm eyle müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 131). [meh-rū,]*

meh-sürʿat: *Ay hızlı.*

1. Kim ol **meh-sürʿatuñ** sehm-i ṣahīli
   Düşirür esb-i gerdūndan Süheyl'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 31). [meh-sürʿatuñ, -uñ]*

mehtāb: *Ay ışığı.*

1. Cihāndan göçdi ḫūrşīd-i cihān-tāb
   Anuñ yirine çadur ḳurdı **mehtāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 2). [mehtāb,]*

mehtāb ṭoġ-: *Ay doğmak; ayın çıkması.*

1. O sercekler içinden **ṭoġdı mehtāb**
   Cihānı itdi günden rūşen ol tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 13). [mehtāb ṭoġdı, -dı]*

mehter: *Mehter takımı.*

1. Dem urdı sūr-ı nāye **mehter** evvel
   Pes andan ṭabl u kūsa urdılar el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 63). [mehter,]*
2. El urup ṭabl u kūsa cümle **mehter**
   Felekler gümledi güm güm ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 35). [mehter,]*

mehter-i üstād-ı ekmel: *Noksansız, usta mehter.*

1. Yine her **mehter-i üstād-ı ekmel**
   Ḳamusı ṭabl kūsa urdılar el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 9). [mehter-i üstād-ı ekmel,]*

mehüñ girdi: *Ayın çevresi.*

1. **Mehüñ girdinde** ḫoş beñzerdi hāle
   Ḥarīm-i ḳaṣr-ı erbāb-ı cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 9). [mehüñ girdinde, -n, -de]*

mehüñ ʿilleti: *Ay'ın (görünüş) sebebi.*

1. Zamānuñ sürʿatin devrüñ mürūrın
   Mehüñ hem ʿ**illetin** bedrüñ ḳusūrın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 28). [mehüñ ʿilletin, -n]*

mehveş: *Ay gibi.*

1. Olaruñ her birinüñ ḥüsni **mehveş**
   Ururlar ruḫlarından cāna āteş *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 35). [mehveş,]*

mekabir: *Mezarlıklar.*

1. Şular kim olalar devrüñde cābir
   Hemān setr eylesün ʿaybın **meḳābir** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 56). [meḳābir,]*

mekān: *Yer, mahal.*

1. Göñüllerden ṣoruñ ol bī-nişānı
   Göñüller mülkidür dirler **mekānı** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 52). [mekānı, -ı]*
2. Ḳamū eflāk ol nāruñ duḫānı
   Dil-i ʿuṣṣāḳdur anuñ **mekānı** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 14). [mekānı, -ı]*
3. Ṣalup yād illere n'eylersin anı
   Bu deryā olsa yig anuñ **mekānı** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 30). [mekānı, -ı]*

mekān idin-: *Mekan edinmek, yer edinmek.*

1. Şu kim ol yirde **idindi mekānı**
   Felek fevḳında yapdı āşyānı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 13). [mekānı idindi, -di]*

mekānı ol-: *Mekanı, yeri olmak.*

1. Virürken āb-ı Ḫıżr emvāta cānı
   Olupdur mülket-i ẓulmet **meḳānı** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 4). [meḳānı olupdur, -up, -dur]*
2. Ġılāfuñ çāhı **olmışken mekānı**
   Çıḳarup nite kim Yūsuf sinānı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 21). [mekānı olmışken, -mış, -ken]*
3. İdüp Behrām ile Zühre ḳırānı
   Saʿādet menzili **oldı mekānı** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 26). [mekānı oldı, -dı]*

mekkāre: *Hilekâr kadın.*

1. Dem-i ḥīleyle ol **mekkāre** bir bir
   Şumūʿ-ı encümüñ çerbine ḳādir *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 17). [mekkāre,]*

meknūn: *Saklı, gizli, mestur.*

1. Kim ol ḥarfuñ biri kāf u biri nūn
   ʿİyān itdi cihānı kendi **meknūn** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 14). [meknūn,]*

mekr ögren-: *Hile öğrenmek.*

1. Ziyāde ḥīlekār u ehl-i telbīs
   Kim andan **ögrenürdi mekri** İblīs *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 14). [mekri ögrenürdi, -ür, -di]*

meksūf ol-: *Gölgelemek, karartmak, küsûfa uğratmak.*

1. Meh-i bedr-i mükemmel ṭoġdı maḥsūf
   Göñüller āftābı **oldı meksūf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 6). [meksūf oldı, -dı]*

mektūb: *Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name.*

1. Sen gidelden dīdeden ey māh nūr olmışdı dūr
   Göricek **mektūbuñı** pür oldı ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 2). [mektūbuñı, -uñ, -ı]*
2. Aña ol yazduġı **mektūbı** virdi
   Nevāzişler idüp göñline girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 15). [mektūbı, -ı]*
3. Şeh-i Faġfūr'a bu **mektūbu** var vir
   Ḫayāl-i yār bigi göñline gir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 21). [mektūbu, -ı]*
4. O **mektūbı** k'ana virmişdi sulṭān
   Virür Bercīs şāha şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 43). [mektūbı, -ı]*
5. O **mektūbuñ** kişiye ʿaynı evvel
   Ümīdi çeşmesinden yudurur el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 11). [mektūbuñ, -uñ]*
6. O **mektūbı** aña virdi o dem şāh
   Didi tutmaḳ gerek şimden girü rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 19). [mektūbı, -ı]*
7. Bu **mektūbı** irişdür ol nīgāra
   Ola kim oña baġrumdaġı yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 15). [mektūbı, -ı]*
8. Ḳanat bükdi o **mektūb** itdi pervāz
   Gele tā oḳıya ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 113). [mektūb,]*
9. O **mektūba** duʿālar yazdı ḳat ḳat
   Duʿā ile perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 111). [mektūba, -a]*
10. Görüp şād oldı **mektūbı** cānān
    İrişdi eyle şan kim mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 121). [mektūbı, -ı]*

mektūb aç-: *Mektubu okumak için açmak.*

1. Temāşā itdi ol **mektūbı açdı**
   Anuñ farḳına yaşı aḳçe şaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 21). [mektūbı açdı, -dı]*
2. O ġonce gül bigi **mektūbı açdı**
   Feraḫdan nergisi gül-berg şaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 123). [mektūbı açdı, -dı]*

mektūb çıḳar-: *Mektubu cebinden çıkarmak.*

1. Duʿāyı ol dem evvel āḫir itdi
   O **mektūbı çıḳardı** ẓāhir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 30). [mektūbı çıḳardı, -dı]*

mektūb gel-: *Mektup ulaşmak.*

1. İdüp **mektūbı geldügini** işʿār
   Bu şiʿri bile yazmış nāmeye yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 83). [mektūbı geldügini, -düg, -in, -i]*

mektūb getür-: *Mektubun gelmesini sağlamak.*

1. **Getürmiş** mülk-i ḳudretden ya **mektūb**
   Ḳomış baş üzre anı ḫūb u merġūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 53). [mektūb getürmiş, -miş]*

mektūb gönder-: *Mektup göndermek; yazı göndermek.*

1. Dāʾimā **mektūbuñı gönder** ḥużūr-ı ʿāşıḳa
Dostlar şād u feraḥ düşmenler olsun bī-ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 3). [mektūbuñı gönder,]*

mektūb ile yād eyle-: *Mektupla anmak.*

1. Beni **mektūb ile yād eyle** luṭf it
Ḳuluñı ġamdan āzād eyle luṭf it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 53). [mektūb ile yād eyle,]*

mektūb üstine şaç-: *Mektubun üzerine yayılmak.*

1. O **mektūb üstine şaçdı** ser-ā-ser
Feraḥdan gözleri derya-yı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 49). [mektūb üstine şaçdı, -dı]*

mektūba rīk it-: *Mektuba toz dökmek.*

1. Hevā ḫāk eylemişdi rūy-ı zerdin
Anuñ **rīk itdi** ol **mektūba** gerdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 2). [mektūba rīk itdi, -di]*

mektūbı açup okı-: *Mektubu açıp okumaya başlamak.*

1. **Açup** çün **oḳıdı mektūbı** ol şāh
Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 25). [mektūbı açup oḳıdı, -dı]*

mektūbı al-: *Mektubu eline almak.*

1. Cenāḥından çözüp **mektūbı aldı**
Şeh-i ʿālem-penāha virdi geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 23). [mektūbı aldı, -dı]*

mektūbı alup git-: *Mektubu alıp götürmek.*

1. **Alup** Dellāle ol **mektūbı gitdi**
O sāʿat vardı ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 17). [mektūbı alup gitdi, -di]*

mektūbı bitür-: *Mektubu sonlandırmak.*

1. Tamām itdi o **mektūbı bitürdi**
O dem Dellāle'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 21). [mektūbı bitürdi, -di]*

mektūbı dür-: *Mektubu katlamak.*

1. **Dürüp mektūbı** mühr urdı oñardı
O dem anı hemān ol peyke virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 13). [mektūbı dürüp, -üp]*

mektūbı gözine sür-: *Mektubu gözüne sürmek, değdirmek.*

1. **Gözine sürdi mektūbın** o cānuñ
   Çerāġı yaġı bigi evliyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 29). [mektūbın gözine sürdi, -di]*

mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per: *Saltanat kanadı ve Hüma kuşu gibi kanadı değerli olan mektup.*

1. Uçur luṭf ile **mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per**
   Göñüller yazıcıdur ol oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 1). [mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per,]*

mektūb-ı hümāyūn uçur-: *Kutlu mektup göndermek.*

1. Efendi yazılurdı ḳalb-i maḥzūn
   Uçursañ baña **mektūb-ı hümāyūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 56). [mektūb-ı hümāyūn uçursañ, -sa, -ñ]*

mektūbı temāşa it-: *Mektuba bakmak.*

1. Çün **itdi** şāh **mektūbı temāşa**
   Getürdi bir nigār-ı sīm-sīmā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 1). [mektūbı temāşa itdi, -di]*

mektūbı var: *Mektubu bulunmakta.*

1. Gelüp bām üzre ḳondı bir kebūter
   Anuñ **mektūbı vardur** şöyle beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 18). [mektūbı vardur, -dur]*

melāḥat: *Güzellik.*

1. Ey ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī mehbit-i Ḳur'ān
   Ḫatm olmış idi muṣḥaf-ı ḥüsnüñde **melāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 22). [melāḥat,]*

melāḥat burcınuñ hūrşīdi: *Güzellik burcunun güneşi.*

1. **Melāḥat burcınuñ ḫūrşīdi** sensin
   Gel eyle manẓar-ı çeşmini rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 39). [melāḥat burcınuñ ḫūrşīdi,]*

melāḥat gūşı: *Güzelliğin kulağı.*

1. Şu kān içre ki oldı laʿl-i rengīn
   Melāḥat gūşın itdi çıḳdı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 12). [melāḥat gūşın, -n]*

melāḥat ḳulzumı: *Güzellik denizi.*

1. Ser-ā-ser her ne geydiyse yaraşmış
   Melāḥat ḳulzumı başından aşmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 16). [melāḥat ḳulzumı,]*

melāḥat mısrı: *Güzellik Mısır'ı.*

1. Ḳuyunuñ çıḳdı ḳaʿrından ya Yūsuf
   Melāḥat mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 6). [melāḥat mışrını, -n, -ı]*

melaḥāt mülki: *Güzellik ülkesi.*

1. İdüp dün nışfı olınca ḳarārı
   Melaḥāt mülkinüñ ol şehr-i yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 6). [melaḥāt mülkinüñ, -nüñ]*
2. Görürler kim gelür birʿarıżı māh
   Melāḥat mülkine ḳılmış ḫudā şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 10). [melāḥat mülkine, -n, -e]*

melāḥat ṣubḥgāhı: *Güzellik sabahı.*

1. Seḥer bigi o māhuñ vaḳdi ḫoş mı
   Melāḥat ṣubḥgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 112). [melāḥat ṣubḥgāhında, -n, -da]*

melāmet: *Azarlama, kınama.*

1. Bir altun kürsiye geçmiş oturmış
   Melāmet burḳaʿın yüzden götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 34). [melāmet,]*

melāmet nārı: *Ayıplama ateşi.*

1. Velīʿaḳlı gidüp dīvāne oldı
   Melāmet nārına pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 40). [melāmet nārına, -n, -a]*

melāmet odı: *Güzellik ateşi.*

1. **Melāmet odına** yanup yürürüm vālih ü şeydā
   Selāmet ehline eydüñ ṣavulsun reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 5). [melāmet odına, -n, -a]*

melek: *Allah ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık, ferişte.*

1. O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs
   Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 22). [melekler, -ler]*
2. Uçarlar bāl açup anda **melekler**
   Dönerler ṭurmayup ḳat ḳat felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 85). [melekler, -ler]*
3. Yanup yaḳıldı āhından felekler
   Yañıldı gökde tesbīḥin **melekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 34). [melekler, -ler]*
4. Ki sen maʿnāda yügrüksin **melekden**
   Geçer insān öte ṭoḳuz felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 11). [melekden, -den]*

5. **Melekler** bigi bāl u per aç ey cān
   Feżā-yı ʿarş üzre eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 9). [melekler, -ler]*
6. Peri düzse eger kim bāl açardı
   Melekler bigi göklerde uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 20). [melekler, -ler]*
7. Kevākib leşkerüñ taḫtuñ felekler
   Felekler üzre müştāḳuñ **melekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 58). [melekler, -ler]*
8. O māhuñ şekli zībādur **melekden**
   Sarāy-ı ḳadr aʿlādur felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 13). [melekden, -den]*
9. **Meleksin** sen meger indüñ felekden
   Seni farḳ idemez kimse melekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 21). [meleksin, -sin]*
10. **Melek** cunduñ felekler taḫtuñ olsun
    Süleymān'dan daḥı yeg baḫtuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 35). [melek,]*
11. Murāduñ üzre devr itsün felekler
    Saña ḫıdmetler itsünler **melekler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 22). [melekler, -ler]*
12. Bile bī-ḥad ġulām u māh-rūlar
    Melekdür ṣan ki gökden indi bular *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 30). [melekdür, -dür]*
13. İşidüp çarḫa girsünler **melekler**
    Nite kim Mevlevī bigi felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 15). [melekler, -ler]*
14. İdüp yüz şevḳ ile mihr ü mehi def
    Melekler ursun aña rūz u şeb kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 18). [melekler, -ler]*
15. Eger kim açar iseñ bāl-i tedbīr
    Melek bigi saña eflāk olur yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 40). [melek,]*
16. Felekler bezminüñ sāzına raḳḳāṣ
    Melekler bādenüñ baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 6). [melekler, -ler]*
17. Gezerler her otaġ u ḫuld-ı ferşi
    Melekler seyr iderler ṣan ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 84). [melekler, -ler]*
18. O yirde eylediler bir güzel bezm
    Melekler itdi gökden görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 20). [melekler, -ler]*

melek-bāl u perī: *Melek kanatlı ve peri.*

1. **Melek-bāl u perī** pür-çarḫ-ı sürʿat
   Cihānı devr ider bir demde biñ ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 3). [melek-bāl u perī,]*

melek-rū: *Melek yüzlü.*

1. Ṣanurdı gören anda māh-ı tābı
   Melek-rūlar uçurmışlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 8). [melek-rūlar, -lar]*

melekveş: *Melek gibi.*

1. **Melekveş** bāl açmış ol yüzi māh
   Yazılmış bāline naṣrun mine'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 23). [melekveş,]*

mellāḥ ol-: *Kaptan olmak.*

1. N'ola ṭūfānda Nūḥ **oldıysa mellāḥ**
   Şefāʿat baḥrine bu oldı sebbāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 57). [mellāḥ oldıysa, -dı, -y, -sa]*

mellāḥ-ı fülk-i baḥr-ı vaḥdet: *Vahdet denizindeki geminin kaptanı.*

1. Sözi miftāḥ-ı bāb-ı dürc-i ḥikmet
   Özi **mellāḥ-ı fülk-i baḥr-ı vaḥdet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 30). [mellāḥ-ı fülk-i baḥr-ı vaḥdet,]*

melʿūn: *Lanetlenmiş.*

1. Ġażabdan aġlariken güldi ḳah ḳah
   Didi gördüñ mi bu **melʿūna** vah vah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 26). [melʿūna, -a]*

meʾmen idin-: *Sığınak edinmek.*

1. ʿAdūdan **meʾmen idindükde** ġārı
   Örümcek oldı anuñ perdedārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 81). [meʾmen idindükde, -dük, -de]*

memleket: *Bir devletin, bir hükümdârın yönetimi altında bulunan yer, ülke.*

1. Olupdur **memleket** el-ān u talan
   Yürür maẓlūmlar ʿuryān u büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 67). [memleket,]*
2. Ḳamu ẓālimlere itdi siyāset
   Belādan **memleket** oldı selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 50). [memleket,]*

menfūr: *Nefret edilen, nefret uyandıran, iğrenç.*

1. Göricek anları yüzin çevürdi
   Ki **menfūrını** ṣan bir kimse gördi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 28). [menfūrını, -ı, -n, -ı]*

mensūh anla-: *Hükümsüz olduğunu anlamak.*

1. Ḥaẓer ḳıl ġarre olmaz buña ey şūḫ
   Bu ʿömrüñ nüsḫasını **anla mensūḫ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 10). [mensūḫ anla,]*

meʾnūs ol-: *Alışmak.*

1. O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs
   Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 22). [meʾnūs olsun, -sun]*
2. Ḳıbābını sipihrüñ gümledüp kūs
   Ṣadāsı raʿd birle **oldı meʾnüs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 18). [meʾnüs oldı, -dı]*

menzil: *Varılacak yer.*

1. Bir ḳamer **menzilümüz** şöyle müşerref itdi
   Reşk ider döne döne bu ṭoḳuz eyvān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 5). [menzilümüz, -ümüz]*
2. Yine evvelki **menzilde** baḳasın
   Ṭolaşmaḳ ḳande ḳaṣr-ı kibriyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 69). [menzilde, -de]*
3. Döker Mirrīḫ'den māh üzre kevkeb
   İder ḫūrşīde **menzil** burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 6). [menzil,]*

4. Öñine geçmez idi tābiş-i berḳ
   Aña bir **menzil idi** ġarbdan şarḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 4). [menzil idi, -idi]*
5. Muḳārin oldı geldi māh mihre
   Müşābih oldı ol **menzil** sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 10). [menzil,]*
6. Güneş kim **menzilidür** anuñ eflāk
   Münevver pertevinden çehre-i ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 71). [menzilidür, -i, -dür]*
7. Ḳamusı pür-uṣūl üstād-ı kāmil
   Felekler ṭablı āvāzına **menzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 62). [menzil,]*
8. O **menzilde** anuñ ḳavs-ı zamāne
   Murādı tīrin irgürdi nişāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 71). [menzilde, -de]*
9. Licām-ı esbe ey meh-rū urup kef
   Yetiş gel **menzilüm** eyle müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 132). [menzilüm, -üm]*

menzil al-: *Yolda ilerlemek.*

1. Seḥer-bīdār olanlar **menzil aldı**
   O sāʿat uyuyanlar yolda ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 49). [menzil aldı, -dı]*

menzil bul-: *Yer edinmek.*

1. Eger olmazsa mihrüñ pertevi kim
   Bulursın menzilüñ mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 24). [menzilüñ bulursın, -ur, -sın]*

menzil idin-: *Yer, yurt edinmek.*

1. O çāhı çün o māh **idindi menzil**
   Yire ṣan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 31). [menzil idindi, -di]*
2. N'olaydı ger olaydı bu gice ḳadr
   Bu burcı **idineydi menzil** ol bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 6). [menzil idineydi, -mek]*
3. Ne burcı **menzil idinmişdür** ol māh
   Nice mülki temāşā ḳılmış ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 19). [menzil idinmişdür, -miş, -dür]*
4. İşit neyler o bedr-i ber-kemāli
   Girüp **menzil idindi** bir hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 16). [menzil idindi, -di]*
5. Hemān ol dem taṣavvur itdi ol şāh
   İdindi mülk-i Rūm'ı **menzil** ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 40). [menzil idindi, -di]*
6. Ḳurıldı ṣubḥuñ ebyaż sāyebānı
   Gelüp bir şāh **idindi menzil** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 2). [menzil idindi, -di]*

menzil ol-: *Yer olmak.*

1. Felekde necmüme burc-ı nūḥuset **menzil olmışdı**
   Bi-ḥamdi'llāh şeref virdi meh-i tābanumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 3). [menzil olmışdı, -mış, -dı]*
2. Olurken ḫāk-i Ādem āb ile gil
   Nübüvvet taḫtı **oldı** buña **menzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 60). [menzil oldı, -dı]*
3. O māha ḥücrem **oldı** çün ki **menzil**
   Yire Nūr āyeti ṣan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 35). [menzil oldı, -dı]*
4. Surūr-ı sīneme ol **menzil olsun**
   O ṣadr-ı sīne olsun bu dil ölsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 25). [menzil olsun, -sun]*

5. Eger ʿömrüñ ola ʿālemde biñ yil
   Olur āḫir saña yir altı **menzi**l *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 10). [yir altı menzil olur, -ur]*
6. Getürdiler anı bir ḫoş sarāya
   Felek **oldı** yine **menzil** ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 74). [menzil oldı, -dı]*
7. Çü girdi keffeye ol şāh-ı ʿādil
   Ṣan oldı burc-ı mīzān māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 94). [menzil oldı, -dı]*
8. O māha kim **olupdur menzil** ol cāy
   Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 29). [menzil olupdur, -up, -dur]*
9. Bugün rūşen-dilem ey bedr-i kāmil
   Sipihr-i āstānuñ **oldı menzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 44). [menzil oldı, -dı]*
10. Getürdiler revān ol ḫoş sarāya
    Felek gūyā ki **menzīl oldı** aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 38). [menzīl oldı, -dı]*

menzil-be-menzil: *Durak durak.*

1. Ṣafā vü şevḳ ile baġlandı maḥmil
   K'ide seyri o meh **menzil-be-menzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 14). [menzil-be-menzil,]*
2. Giderdi ol Hümāveş uça uça
   Revān **menzil-be-menzil** ḳona göçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 48). [menzil-be-menzil,]*
3. Gidüp **menzil-be-menzil** ol yüzi māh
   İrişdi taḫtgāh-ı şāha nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 41). [menzil-be-menzil,]*

menzil-be-menzil git-: *Durak durak gitmek.*

1. İki gün meskeni olmadı bir cāy
   Gidüp menzil-be-menzil bir nice ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 14). [menzil-be-menzil gidüp, -üp]*

menzilde ṭur-: *Yerinde kalmak.*

1. O meh emr itdügi **menzilde ṭurdı**
   Ḳulaġın ḥalḳaveş ḳapuya urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 9). [menzilde ṭurdı, -dı]*

menzile evvel ir-: *Daha önce ulaşmak.*

1. Yolı ṭomārveş anlar dürerler
   Ṣadādan **menzile evvel irerler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 42). [menzile evvel irerler, -er, -ler]*

menzile gel-: *Hedefe varmak.*

1. Varup Lālā'sını itdiler āgāh
   Dideler **menzile geldi** ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 76). [menzile geldi, -di]*

menzile irgür-: *Gideceği yere ulaştırmak.*

1. Gözüñ sil dökme encüm ey oġul sen
   O māhı **menzilüñe irgürem** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 4). [menzilüñe irgürem, -em]*

menzilgeh: *Menzil yeri, konak.*

1. Ṭulūʿ idince māh-ı tābdārı
   O **menzilgehde** çekdi intiẓārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 12). [menzilgehde, -de]*

menzilgehe gel-: *Varılacak noktaya gelmek.*

1. Ayuñ on dördine beñzer yüzi bīn şīve ile
   Geldi menzilgehüme bir şeh-i ḫūbān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 14). [menzilgehüme geldi, -di]*

menzil-i ḳadr: *İtibar, yücelik yurdu.*

1. Ṭayy eyleyemez refref-i ẓan **menzil-i ḳadrüñ**
   Cibrīl-i ʿuḳūl anı nice ide ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 5). [menzil-i ḳadrüñ, -üñ]*

menzili seyr eyle-: *Yeri dolaşmak.*

1. O meh-rū **eyledi** her **menzili seyr**
   Döküp altun u aḳçe ḳıldı çoḳ ḫayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 37). [menzili seyr eyledi, -di]*

menziline gel-: *Yerine gelmek.*

1. O sāʿat **menziline geldi** Bercīs
   Duḫūl itdi cihāne şan ki İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 35). [menziline geldi, -di]*

menziline iriş-: *Varılacak yere ulaşmak, erişmek.*

1. **İrişdi menziline** ol yüzi māh
   Ṣafālar sürdi yatdı tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 11). [menziline irişdi, -di]*

merātib: *Mertebeler, dereceler.*

1. **Merātibde** velī ʿulvīdür āteş
   İdüpdür yirini eflāk anuñ ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 41). [merātibde, -de]*

merdūm: *İnsan, şahıs.*

1. Şarāb-ı nāz ile mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ
   Müdām ẕevḳ u ṣafāñ ile **merdümān** maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 6). [merdümān,]*
2. Şu deñlü oldı nūrāni o **merdūm**
   Dir idi aya ol ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 85). [merdūm,]*
3. Anı bir puşteden ger görse **merdum**
   Temevvüc eyledi şanurdı ḳulzum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 21). [merdum,]*
4. Görüp şandı ḫazān bir gün o **merdüm**
   Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 11). [merdüm,]*

merdümler al-: *İnsanlar almak II Canlar almak.*

1. Sirişkümden ṣaḳın bir kīne-cūdur
   Nice **merdümler almış** ḳanlu ṣudur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 70). [merdümler almış, -mış]*

merdümlük it-: *Şahitlik etmek.*

1. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde **merdümlük idüp** ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [merdümlük idüp, -üp]*

merfūʿ u aʿlā: *Yüceltilmiş ve yüce.*

1. Felekden ḳubbesi **merfūʿ u aʿlā**
   Müẕehheb saḳfı vü ferşi mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 9). [merfūʿ u aʿlā,]*

merfūʿ u aʿlā kıl-: *Yükseltmek.*

1. İdüñ her cāmını māh-ı mücellā
   Ḳıluñ hem ḳubbesin **merfūʿ u aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 22). [merfūʿ u aʿlā ḳıluñ, -uñ]*

merḥabā: *Müslümanlar arasında bir nevi selamlaşma kelimesi olup, "rahat olunuz, serbest olun, hoş geldiniz" manasında söylenir.*

1. Ḫayr-maḳdem **merḥabā** ey nāme-i ferruḫ-peyām
   Eyledüñ yāruñ selāmından yirüm dārü's-selām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 1). [merḥabā,]*
2. Açar esrār-ı rūyından niḳābı
   Der-i deryā-yı şādī **merḥabāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 10). [merḥabāyı, -y, -ı]*

merḥabā it-: *Selam vermek.*

1. **İdüp** biri biriyle **merḥabālar**
   İki cānibden olındı duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 27). [merḥabālar idüp, -üp]*

merkeb ol-: *Binek olmak, taşıyıcı olmak.*

1. Burāḳ-ı berḳ-sürʿat aña **merkeb**
   Olup seyr itdi cümle gökleri heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 92). [merkeb olup, -up]*

merkebü leng: *Topal binekli.*

1. Yüküm şīşe İlāhi **merkebüm leng**
   Ḳarañu giceye ḳaldum yolum seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 37). [merkebüm leng,]*

merkez-i ḫāk: *Yeryüzü merkezi.*

1. Tehī degül bu ṭoḳuz dāʾire bu **merkez-i ḥāk**
   Ṭolu kenār u miyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 15). [merkez-i ḥāk,]*

merkez-i ḫāk-i basīṭ: *Geniş toprağın merkezi.*

1. Ḥudūdın vüsʿat-ı çarḫ-ı muḥīṭüñ
   ʿAmūḳın **merkez-i ḫāk-i basīṭüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 40). [merkez-i ḫāk-i basīṭüñ, -üñ]*

mermer: *Renkli, damarlı ve beyaz çeşitleri olan, pedah ve cilaya elverişli, billurlaşmış bir çeşit kireç taşı.*

1. Anı ḳondırdılar bir ḫūb ḳaṣra
   Deger bir **mermeri** biñ şehr-i Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 38). [mermeri, -i]*

merve ḥakkıçün: *Merve hakkı için.*

1. Ṭudaġı ol ṣafāda zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm **Merve ḥaḳḳıçün** ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 6). [merve ḥaḳḳıçün,]*

meşʿal yaḳ-: *Meşaleyi tutuşturmak.*

1. Yürekler yaḳıcılar **yaḳdı meşʿal**
   Yüzi her birinüñ bedr-i mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 13). [meşʿal yaḳdı, -dı]*

meşʿale uyar-: *Meşale yakmak.*

1. Yine bir **meşʿale uyardı** ḫūrşīd
   Ḥasedden çerb oldı şemʿ-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 5). [meşʿale uyardı, -dı]*

mesel: *Atasözü.*

1. **Meseldür** cümle ʿālem içre bu söz
   Ki göñül ḳatlanur görmeyicek göz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 37). [meseldür, -dür]*
2. Gerekdür ḳız **meseldür** cümle yirde
   Yidi yaşında yā yirde yā erde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 31). [meseldür, -dür]*

meşhūr ol-: *Ün kazanmak, tanınmak, ün almak, ünlenmek.*

1. Ḳomaz **meşhūr olupdur** cümle yirde
   Ḳul ile şāhuñ arasında perde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 9). [meşhūr olupdur, -up, -dur]*

meşhūr u mükerrem: *Tanınmış ve aziz.*

1. Meger var idi bir şāh-ı muʿaẓẓam
   Cihān mülkinde **meşhūr u mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 22). [meşhūr u mükerrem,]*

mesīh: *İsa peygamberin lâkabı.*

1. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez ol kim **Mesīḥ** anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 6). [mesīḥ,]*

mesīḥ: *Hz. İsa peygamberin lâkabı. II Şah Jale'nin kölesi.*

1. **Mesīḥ** adı vü mānend-i Mesīḥā
   İderdi söz deminde mürde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 3). [mesīḥ,]*
2. **Mesīḥ** ol dem ki girdi ol sarāya
   Naẓar şeh-bāzını ṣaldı Hümā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 21). [mesīḥ,]*

mesīh-i cān-fezā: *Cana can katan Mesih.*

1. Aña emr olduġı bigi o ḫıdmet
   Mesīḥ-i cān-fezā itdi seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 22). [mesīḥ-i cān-fezā,]*

mesīr: *Gezinti yeri.*

1. **Mesīrüm** semt-i ḥasret hem-demüm ol
   Ḥarīmüm derd ü miḥnet maḥremüm ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 21). [mesīrüm, -üm]*

mesīr idin-: *Gezinti yeri edinmek.*

1. Sitārem gör rıżamuñ semtin **idindi mesīr** encüm
   Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 3). [mesīr idindi, -di]*

mesīr ol-: *Gezilecek yer olmak.*

1. Ḳoyup zindān-ı fırḳatde esīrüñ
   Ne semt **oldı** ʿaceb ey meh **mesīrüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 42). [mesīrüñ oldı, -dı]*

mesken: *Oturulacak yer.*

1. İki gün **meskeni** olmadı bir cāy
   Gidüp menzil-be-menzil bir nice ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 13). [meskeni, -i]*

mesken bil-: *Yer olarak bilmek.*

1. Görür Pervāne bir ḥacle müzeyyen
   Bu Cennet'dür **bilür** ol ḥūra **mesken** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 12). [mesken bilür, -ür]*

mesken idin-: *Mesken tutmak, yerleşmek.*

1. Ṣafā vü ẕevḳ murġı āşyānı
   İdinür ol ṭūṭī **mesken** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 6). [mesken idinür, -ür]*
2. Ne nāzük ḳaṣr olur ol ḳaṣr-ı aʿlā
   İdinmiş anı **mesken** ṣāh-ı maʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 28). [mesken idinmiş, -miş]*

mesken ol-: *Mesken hâline gelmek.*

1. İdüñ bu ḫāne-i dervişi mesken
   Dem olur **mesken olur** şāha külḫan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 48). [mesken olur, -ur]*

mesrūr ol-: *Sevinmek, neşelenmek.*

1. Cihānda ġuṣṣa yüzin gör meh **oldı** devrüñde
   Ṣarāb-ı cām-ı surūr ile serverān **mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 4). [mesrūr oldı, -dı]*
2. Temāṣā iden anı **ola mesrūr**
   Ṣafādan eylesün her ḳalbi pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 11). [mesrūr ola, -a]*
3. Cemālinden cihānı itdi pür-nūr
   Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem **oldı mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 6). [mesrūr oldı, -dı]*

meşşāte ḥācet degül: *Gelin süsleyici lazım değil.*

1. Bilürdi gerçi kim ol ḫūb-ṣūret
   Degül ḫūb-ṣūrete **meşşāṭe ḥācet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 12). [meşşāṭe ḥācet degül,]*

mest: *Sarhoş.*

1. Mest eyledi cām-ı mey-i ʿışḳuñ beni ġāyet
   Ben **mestüñi** ey gözleri mestānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 10). [mestüñi, -üñ, -i]*

mest eyle-: *Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.*

1. **Mest eyledi** cām-ı mey-i ʿışḳuñ beni ġāyet
   Ben mestüñi ey gözleri mestānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 9). [mest eyledi, -di]*

mest it-: *Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.*

1. Bu şevḳ ü şādī **itdi** bunları **mest**
   Yudılar ʿaḳl baḥrından bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 11). [mest itdi, -di]*

mest ol-: *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. İçüp aḫşam olınca **oldılar mest**
   Tefekkür ḳulzumından yudılar dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 21). [mest oldılar, -dı, -lar]*
2. Esürmiş **mest olmış** bir ḳadeḥden
   Ṣığışmaz yire vü göge feraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 29). [mest olmış, -mış]*
3. Ḳamusı **mest olup** cām-ı feraḥdan
   Eser ḳalmadı anlarda taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 37). [mest olup, -up]*

mestān: *Sarhoş.*

1. Bu medḥi germ olup oḳıdı **mestān**
   İderdi bāġda ṣan bülbül elḥān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 27). [mestān,]*

mest-i bī-hūş-ı elest: *Elest meclisinin kendinden geçmiş sarhoşu.*

1. Elā ey **mest-i bī-hūş-ı elestüñ**
   Bu bezmüñ ayaġına urma destüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 3). [mest-i bī-hūş-ı elestüñ, -üñ]*

mest-i ḳallāş: *Kalleş sarhoş.*

1. Kimesne ḳan döküp olmazdı ḫūn-pāş
   Meger kim derd-i cāmı **mest-i ḳallāş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 60). [mest-i ḳallāş,]*

mest-i melāmet ol-: *Kınanma, ayıplanma sarhoşu olmak.*

1. Ḳomaz ṣabr u ḳarārı gül bir āfet
   Nice **olmaz** kişi **mest-i melāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 66). [mest-i melāmet olmaz, -maz]*

metāʿ-ı mihr: *Sevgi sermayesi.*

1. Saʿādet kīmiyāsı cevheridür
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 14). [metāʿ-ı mihrine, -i, -n, -e]*
2. Yüzi ḫūrşīd özi bir ḫoş perīdür
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 62). [metāʿ-ı mihrine, -i, -n, -e]*

metāʿ-ı vuṣlat: *Kavuşma malı, eşyası.*

1. **Metāʿ-ı vuṣlatuñ** hicrānı vardur
   Anuñçün neylerüñ efġānı vardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 11). [metāʿ-ı vuṣlatuñ, -uñ]*

meʾvā idin-: *Yurt edinmek, yerleşmek.*

1. Ṭoġup göñlümden ol māh-ı dil-ārā
   İdindi tekye-i dervişi **meʾvā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 38). [meʾvā idindi, -di]*

meʾvā ol-: *Yer olmak II Sığmak.*

1. Şikār olur mı bir guncişle ʿAnḳā
   Olur mı bir ḳadeḥ deryāya **meʾvā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 86). [meʾvā olur mı, -ur, -mı]*

mevālīd-i selāse: *Maden, nebat, hayvan olmak üzere tabiatın üç âleminden bahseden ilim, tabiat ilmi.*

1. Bu çār eżdād kim cümle bir oldı
   Mevālīd-i selāse ẓāhir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 66). [mevālīd-i selāse,]*

mevālidüñ ṣıfātı: *Doğanların özelliği.*

1. Ṭoḳuz ābāyı vü çār ümmehātı
   Nicedür üç **mevālidüñ ṣıfātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 36). [mevālidüñ ṣıfātı,]*

mevc: *Dalga.*

1. Olupdur baḥr-ı ʿışḳuñ **mevci** ʿālem
   İçinde gevheridür anuñ ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 67). [mevci, -i]*

mevc ur-: *Dalgalanmak.*

1. Çemen bād-ı ṣabādan **mevc ururdı**
   Ṣanurdı baḥr anı kim görürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 31). [mevc ururdı, -ur, -dı]*
2. Revān bir māʾi-ḫarā geymiş ol cān
   Ṣanasın **mevc urmış** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 14). [mevc urmış, -mış]*
3. Görür kim **mevc urur** bir ulu deryā
   Bir ulu geydi ṣan bir māʾi ḫārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 3). [mevc urur, -ur]*

mevc vir-: *Dalgalandırmak.*

1. Virüpdür ʿışḳ baḥrına şu kim mevc
   Ne kim ḫalḳ eylediyse eyledi zevc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 57). [mevc virüpdür, -üp, -dür]*

mevc-i ḥayret: *Hayret dalgası.*

1. Yol azdum baṭdı fülküm **mevc-i ḥayret**
   İlāhi ḳandadur necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 45). [mevc-i ḥayret,]*

mevc-i ḥayret ir-: *Hayret dalgasına kapılmak.*

1. Celāl-i ḳulzumunda fülk-i fikret
   Olur müstaġraḳ **irüp mevc-i ḥayret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 62). [mevc-i ḥayret irüp, -üp]*

mevcūd: *Var olan, bulunan.*

1. Cümle ʿālem levḥ-i ʿilmüñde ezel **mevcūd idi**
   Cemʿ olupdur ism-i ẕātüñde ṣan esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 15). [mevcūd idi, -idi]*

mevcūd it-: *Âlemi yaratmak.*

1. Ādemden ʿ**ālemi mevcūd idüpdür**
   Cemālin ʿāleme maḳṣūd idüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 9). [ʿālemi mevcūd idüpdür, -üp, -dür]*

mevlā: *Allah.*

1. Ḳabūl itdi duʿāsın Ḥaḳ Taʿālā
   Ḳulın maḥrūm ide ḥaşa ki **Mevlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 72). [mevlā,]*

mevlā ile ḳul arasında ko-: *Allah ile kul arasında engel bırakmak.*

1. **Ḳomaz Mevlā ile ḳul arasında**
   Şarāb perdedür ṣūfī ḥicābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 7). [mevlā ile ḳul arasında ḳomaz, -maz]*

mevlā-yı maʿbūd: *Kendisine ibadet edilen, Allah.*

1. Ḥalīl'üñ ḥaḳḳı ey **Mevlā-yı maʿbūd**
   Aña gülzār olupdur nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 89). [mevlā-yı maʿbūd,]*

mevlevī: *Mevlevi tarikatına mensup.*

1. Nefes oġullarıdur ẕevḳ ü şādi
   O bir ḫoş **mevlevīdür** nāy adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 10). [mevlevīdür, -dür]*
2. İşidüp çarḫa girsünler melekler
   Nite kim **Mevlevī** bigi felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 16). [mevlevī,]*

mevlevīveş: *Mevlevi gibi.*

1. Ney-i tīrüñ ṣadāsı çün kim irdi
   Her āhu **Mevlevīveş** raḳṣa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 40). [mevlevīveş,]*

mevzūn eyle-: *Biçimlendirmek, uygun hale getirmek, düzgün kılmak.*

1. Terāzu-yı murādum **eyle mevzūn**
   Vireyüm aġıruñca saña altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 33). [mevzūn eyle,]*

mevzun it-: *Ölçmek.*

1. Murādum veznesin kim **ide mevzun**
   Virem şāh ağırınca aña altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 25). [mevzun ide, -e]*

mey: *Şarap.*

1. Nice **mey** āfṫāb-ı ʿālem-ārā
   Kim ol bī-ġıll u ġış pāk u muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 3). [mey,]*
2. Pür olmış her biri bir dürlü **meyden**
   Bu vaṣfı görmemiş bir kimse şeyden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 39). [meyden, -den]*
3. Nice **mey** cānā ol cānlar bağışlar
   Dil-i pür-derde dermānlar bağışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 3). [mey,]*
4. Zemīnüñ **mey** bigi cūş itdi ḳanı
   Görenler lāle ṣandı yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 57). [mey,]*
5. **Mey** ile olmasun mı kişi hem-dem
   O dem dīvāne olmasun mı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 63). [mey,]*
6. **Mey** ehl-i işretüñ laʿlin semendi
   Ḳadeḥdür anuñ altun sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 53). [mey,]*
7. İder **mey** ādemi bī-bāk u ġāfil
   Olur ġāfillerüñ aḥvāli müşkil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 43). [mey,]*
8. Kimesne yutmaz oldı kimseden ḳan
   Meger kim **mey** ṣuna ʿuṣṣāḳa cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 56). [mey,]*
9. Eyitdi kim iki gözin iki öp
   Düş ayaġına **meyler** bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 82). [meyler, -ler]*

mey özin almış ol-: *Şarap sarhoş etmek.*

1. Ḫuṣuṣā kim **özin almış ola mey**
   Hemān bī-cāndur ol kim dir aña ḥey *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 33). [mey özin almış ola, -a]*

meydan: *Geniş yer, saha.*

1. Gül-āb ile ṣulanmış cümle dīvān
   Feżā-yı arṣa teng oḳır o **meydān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 12). [meydān,]*

meydāna gir-: *Savaşmak üzere ileriye doğru çıkmak.*

1. Olur bi-bāk **meydāna girüp** mūş
   Ḳanı ġurbe dir anı eylese nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 15). [meydāna girüp, -üp]*

meydān-ı ʿarş u kürs: *Yer ve gök meydanı.*

1. Eger seyr itse ol ḳavs-ı ḳuzaḥ teng
   Gelür **meydān-ı ʿarş u kürs** aña teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 4). [meydān-ı ʿarş u kürs,]*

meydān-ı bezm: *Meclis meydanı.*

1. Ḥabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür ṣāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā **meydān-ı bezmüñ** peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 10). [meydān-ı bezmüñ, -üñ]*

meydān-ı ʿışk: *Aşk meydanı.*

1. Ṭop olmazsa başum ṭop eyleyem **meydān-ı ʿışḳuñda**
Serüm saġ olsun ey server baña yitmez mi ser-māye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 13). [meydān-ı ʿışḳuñda, -uñ, -da]*

meydān-ı ṣubḥ: *Sabah meydanı.*

1. Şu deñlü dökdi ceyş-i Şām'dan ḫūn
O dem **meydān-ı ṣubḥı** itdi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 6). [meydān-ı ṣubḥı, -ı]*

meydān-ı sürʿat: *Hız meydanı.*

1. Ḳalur hezār yıllıḳ yol girü ḥissüñ ile
Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 36). [meydān-ı sürʿat,]*

meyden ḥarāret iriş-: *Şaraptan hararet gelmek.*

1. **İrişdi** Şemʿe çün **meyden ḥarāret**
Revān ol bir içim ṣu pür-leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 1). [meyden ḥarāret irişdi, -di]*

mey-gūn ol-: *Şarap rengine dönmek.*

1. Dökildi ol yataḳdan rāḥ-ı aḥmer
Kim **oldı** dāmeni **mey-gūn** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 4). [mey-gūn oldı, -dı]*

mey-hāneci: *Meyhane işleten kimse.*

1. Bu ḥālet kim o sāʿat ẓāhir oldı
Görüp **mey-ḫāneciler** kāfir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 122). [mey-ḫāneciler, -ler]*

mey-hāne-i nāsūt: *Dünya meyhanesi.*

1. Sen anda cām-ı ʿışḳ ile konuşduñ
Gelüp **mey-ḫāne-i nāsūta** düşdüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 12). [mey-ḫāne-i nāsūta, -a]*

mey-i mülket-i ẓulmet: *Karanlıklar ülkesinin şarabı.*

1. Sāye-i zülfi ile ʿaḳs-i lebinden anuñ
Āb-ı Ḫıżr oldı **mey-i mülket-i ẓulmet** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 14). [mey-i mülket-i ẓulmet,]*

mey-i telh: *Acı şarap.*

1. **Mey-i telḫ** ile ʿālemden alup dad
   Ġam-ı devr acısından oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 15). [mey-i telḫ,]*

meyl eyle-: *Yönelmek, eğilimli olmak.*

1. Biri ʿāşıḳ biri maʿşūḳ anuñ
   Niçün **meyl eylemez** ʿışḳa revānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 30). [meyl eylemez, -mez]*
2. Yine **meyl eyledi** ṭūṭī nebāta
   Özendi yine ol teşne Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 107). [meyl eyledi, -di]*

meyl it-: *Yönelmek, eğilim göstermek.*

1. Ḳomaz ādemde ol hergiz riyāyı
   Anüñçün aña **meyl itmez** riyāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 6). [meyl itmez, -mez]*
2. Ḳoyarsa keffeñe ẓulm ehli dirhem
   Terāzūveş dilüñ **meyl itmesün** hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 48). [meyl itmesün, -me, -sün]*

meyyāl ol-: *İstekli, arzulu, hevesli olmak.*

1. Olupdur aṣl-ı Pervāne çü şeb-nem
   Olur ol şuʿleye **meyyāl** her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 48). [meyyāl olur, -ur]*

mezāhib: *Mezhepler.*

1. Burūcı nice seyr eyler kevākib
   Ne deñlüdür yā ḫalḳ içre **meẕāhib** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 32). [meẕāhib,]*

meẕellet āteşi: *Hâkirlik ateşi.*

1. **Meẕellet āteşinde** kim ki yalıñ
   Bulındıysa eyitdi ḫilʿat aluñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 21). [meẕellet āteşinde, -n, -de]*

mezellet ir-: *Alçalmak.*

1. Kemāl ü ʿilme olmaz hīç ḳıymet
   Kemāli olana **irmez meẕellet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 30). [meẕellet irmez, -mez]*

mezellet maḥbesi: *Hâkirlik hapishanesi.*

1. Faḳīr ü ʿāciz ü ḫᵛār u ḥaḳīrüm
   Meẕellet maḥbesinde bir esīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 10). [meẕellet maḥbesinde, -n, -de]*

mezīd eyle-: *Ömrü uzatmak.*

1. Biri Serv ikisi Ṭūṭī vü Ḳumrı
   Mezīd eyler bularuñ seyri ʿ**ömri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 50). [ʿömri mezīd eyler, -r]*

mışraʿ: *Mısra, dize.*

1. Olup her **mışraʿı** bir şemʿ-i pür-nūr
   Münevver olsun andan dehr-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 121). [mışraʿı, -ı]*
2. Anuñ her **mışraʿı** bir serv-ḳad-ı yār
   Boyınca yazılu şīrīnligi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 29). [mışraʿ, ı]*

mışr'a beg ol-: *Mısır'a bey olmak, Mısır'a hükümdar olmak.*

1. Didi ey meh günüñ günden yig olsun
   Ġulām-ı kemterüñ **Mışr'a beg olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 30). [mışr'a beg olsun, -sun]*

mışra sulṭān ol-: *Mısır ülkesine sultan olmak II Yüksek bir payeye erişmek.*

1. Sebāya irdi gūyā kim Süleymān
   Ya **sulṭān oldı Mışra** şāh-ı Kenʿan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 36). [mışra sulṭān oldı, -dı]*

mışr-ı ceng: *Savaş Mısır'ı.*

1. Ser-ā-ser ḳaṣd itdi kim ʿazīzān
   Dikeler anı **mışr-ı cenge** sulṭān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 24). [mışr-ı cenge, -e]*

mışr-ı cihān: *Cihanın Mısır'ı, Mısır ülkesi.*

1. Daḫi bir bāġdur **mışr-ı cihānda**
   Suṭūruñ her biri ney-şeker anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 13). [mışr-ı cihānda, -da]*

mışr-ı ḥüsne şāh ol-: *Güzellik ülkesine sultan olmak.*

1. N'ola **şāh olsa mışr-ı ḥüsne** Yūsuf
   Bu mülk-i ḫulḳı itmişdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 49). [mışr-ı ḥüsne şāh olsa, -sa]*

mışr-ı maḳṣūd: *Kastedilen Mısır ülkesi.*

1. Ve yāḫud çāh içinden çıḳdı Yūsuf
   Kim ide **Mışr-ı maḳṣūdı** taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 40). [mışr-ı maḳṣūdı, -ı]*

mışr-ı raġbet: *İstek Mısır'ı.*

1. Yiriken erzenüñ Yūsuf bigi çāh
   Çıḳup ol oldı **Mışr-ı raġbete** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 8). [mışr-ı raġbete, -e]*

mışr-ı vişāl: *Kavuşma Mısır'ı.*

1. Çıḳar **Mışr-ı vişāli** ḳıl tekellüf
   Bu zindāndan beni mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 75). [mışr-ı vişāli, -i]*

micmer: *Buhurdanlık.*

1. Ṭutar biñ bendevār destinde **micmer**
   Buḫūr eyler içinde müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 13). [micmer,]*

micmer ol-: *Buhurdan hâline gelmek.*

1. Müşebbek eyledi cismin ser-ā-ser
   Felek **olmagiçün** ol ʿuda **micmer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 36). [micmer olmagiçün, -mag, -içün]*

micmer yak-: *Tütsü yakmak.*

1. **Yaḳar** öñince beş yüz bende **micmer**
   Dimāġın ter ide tā müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 31). [micmer yaḳar, -ar]*
2. İki biñ ḳul **yaḳup** o gence **micmer**
   Buḫūr eylerler idi ʿöd ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 17). [micmer yaḳup, -up]*

midād: *Mürekkep, yazı mürekkebi.*

1. Disünler ney-şekerden ḫāme yazmış
   Bunı yazan **midāda** şekker ezmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 38). [midāda, -a]*
2. O şīrīn-leb **midāde** şekker ezmiş
   Bile bir ḫüsrevāne şiʿri yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 61). [midāde, -e]*

midād-ı şeb: *Siyah, kara mürekkep.*

1. **Midād-ı şeb** ser-ā-ser zāʾil oldı
   Anuñ yirine ḥall-i sīm ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 5). [midād-ı şeb,]*

miftāḥ: *Anahtar.*

1. Naẓīri gelmemişdi kāʾināta
   O **miftāḥ idi** ḳıfl-ı müşkilāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 14). [miftāḥ idi, -idi]*
2. Ṭurup Dāye ḳamu **miftāḥı** buldı
   O zindāna ser-ā-ser ḥākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 47). [miftāḥı, -ı]*

miftāḥ iriş-: *Anahtar ulaşmak.*

1. Daḫı **irişmemiş** ḳuflına **miftāḥ**
   Vişālinden ṣafā kesb eyler ervāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 61). [miftāḥ irişmemiş, -me, -miş]*

miftāḥ-ı bāb-ı dürc-i ḥikmet: *Hikmet sandığını saklayan kapının anahtarı.*

1. Sözi **miftāḥ-ı bāb-ı dürc-i ḥikmet**
   Özi mellāḥ-ı fülk-i baḥr-ı vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 29). [miftāḥ-ı bāb-ı dürc-i ḥikmet,]*

miftāḥ-ı mercān: *Mercan anahtar II Erkek cinsel organı.*

1. Anı **miftāḥ-ı mercān** ile açdı
   Revān ol câme-ḫʷāba laʿl ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 43). [miftāḥ-ı mercān,]*

mīġ ir-: *Etrafı sis kaplamak.*

1. Ṭaġıtdı cund-ı Şām'ı urıldı tīġı
   İrüp bād-ı ṣabā gūyā ki **mīġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 4). [mīġı irüp, -üp]*

mihmān gel-: *Konuk gelmek, misafir gelmek.*

1. Teşevvük nārına büryān idüp bir berre-i cānı
   Ḫalīlāsā feraḥ olsam n'ola **mihmānumuz geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 10). [mihmānumuz geldi, -di]*

mihmān ol-: *Misafir olmak.*

1. **Oldı** yüz şevḳ ile bir şeh bize **mihmān** bu gice
   Müşterī ile ḳonuşdı meh-i tābān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 1). [mihmān oldı, -dı]*
2. İrişdi nā-gehān faṣl-ı zemistān
   Cihāna geldi bir pīr **oldı mihmān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 2). [mihmān oldı, -dı]*
3. Kimüñ cisminde varduñ cānı olduñ
   ʿAceb cānā kimüñ **mihmānı olduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 44). [mihmānı olduñ, -du, -ñ]*

miḥnet: *Sıkıntı.*

1. Maḳāmum teng u tīre vüsʿatüm yoḳ
   Beni terk itdi şādī **miḥnetüm** çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 8). [miḥnetüm, -üm]*
2. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u sengi **miḥnet**
   Anuñ saḳfı belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 7). [miḥnet,]*
3. Bir āteş-pāre var adı muḥabbet
   Şerārı berḳ-i āfet dūdı **miḥnet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 4). [miḥnet,]*

miḥnet getür-: *Sıkıntı vermek.*

1. Didi Pervāne zaḥmetler getürdük
   Yine ṭapuña **miḥnetler getürdük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 94). [miḥnetler getürdük, -dü, -k]*

mihr: *Sevgi.*

1. Bu mihr-i ṣubḥ-ı devlet düşe ʿāşıḳ
   Ola bir māh-rū **mihrinde** ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 68). [mihrinde, -i, -n, -de]*
2. Naẓar ḳıldı çün ol meh ol cemāle
   O naḳşuñ döndi **mihrinden** hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 74). [mihrinden, -i, -n, -den]*
3. Görür Pervāne'yi ʿışḳ odı yaḳmış
   Anuñ cānına **mihr** āteş bıraḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 56). [mihr,]*
4. Çün oldı **mihrüñ** ey meh baña yoldaş
   Ya vaṣla irgürem el yā virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 63). [mihrüñ, -üñ]*
5. Aña ʿarż eyledi **mihrini** eflāk
   Zemīn germ olup itdi cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 3). [mihrini, -i, -n, -i]*
6. İrişür **mihr** ile maʿṣūḳa ʿāşıḳ
   Cihānda **mihr** idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 66). [mihr,]*
7. İrişür **mihr** ile maʿṣūḳa ʿāşıḳ
   Cihānda **mihr** idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 65). [mihr,]*

mihr: *Güneş.*

1. ʿAdūnuñ ḳanına tīġı k'ola ġarḳ
   Ṣafaḳ içre ṣanasın **mihr** urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 42). [mihr,]*
2. Bile ṭoġdı seḥer **mihr** ile ol māh
   Cihānuñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 9). [mihr,]*
3. Olurdı ṭabla aña **mihr** ile māh
   Elini ögrede tā anda ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 15). [mihr,]*
4. Görürler kim gelür bir māh-çehre
   Yüzi nūrından irmiş **mihre** behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 6). [mihre, -e]*
5. Ḳapıldı pertev-i mihrine ol dem
   Ṣanasın **mihre** māʾil oldı şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 82). [mihre, -e]*
6. Suvār oldı ol atuñ üstine şāh
   Felek-raḫşına gūyā **mihr** ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 14). [mihr,]*
7. O māhuñ **mihr** ile n'ola ḥālüm
   Benüm andan olur āḫir zevālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 49). [mihr,]*
8. O meh-rū ża ʿf ile döndi hilāle
   İrişdi ṣıḥḥati **mihri** zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 42). [mihri, -i]*
9. Cihānda var mı kim resme ʿāşıḳ
   Ola ol ṣubḥveş **mihrinde** ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 34). [mihrinde, -i, -n, -de]*
10. Meh ile **mihr** o ṣuya hem-dem oldı
    Ṣu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 43). [mihr,]*
11. Olur on māh-ı nev bedre ḥavāle
    Ṣafaḳ altında **mihr** irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 8). [mihr,]*
12. ʿAceb siḥr öġredüpdür **mihr** ol aya
    Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 23). [mihr,]*
13. Seḥergeh gördi **mihr** nīk-baḫt
    Kevākib leşkeri devşürdi raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 1). [mihr,]*
14. O **mihri** görmez olaldan Şükūfe
    Cemāli bedri irmişdi ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 19). [mihri, -i]*
15. Yüzüñ **mihri** ki bulmışdur kemāli
    Ḫudā irgürmesün aña zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 27). [mihri, -i]*
16. Ol alnı Zühre'ye bulışdı ol şāh
    Ṣan itdi ictimāʿī **mihr** ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 30). [mihr,]*
17. Suvār oldı olara Ṣemʿ ile şāh
    İki çarḳ üzre gūyā **mihr** ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 36). [mihr,]*
18. Görür Sulṭān Jāle düşde nā-gāh
    Gelüp ḳoynına girdi **mihr** ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 12). [mihr,]*
19. Daḫı ol yüz ḳızı ṭapşırdı Ṣemʿe
    Ruḫından her birinüñ **mihr** lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 40). [mihr,]*

20. Çü geldi bir araya Şemʿ ile Şāh
Şan itdi ictimāʿi **mihr** ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 20). [mihr,]*

mihr: *Güneş II Pervâne.*

1. Muḳārin oldı çün kim burc o **mihre**
İrişdi gün bigi başı sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 19). [mihre, -e]*

mihr: *Güneş II Şem.*

1. Nuḫūset cān ile ḳılsun vedāʿı
Meh ile **mihre** itdür ictimāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 130). [mihre, -e]*

mihr ʿarż eyle-: *Güneş göstermek.*

1. Aña ʿ**arż eyledi mihrini** eflāk
Yaḳasın çekdi ġonce eyledi çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 19). [mihrini ʿarż eyledi, -di]*

mihr cezbesi: *Aşk cezbesi.*

1. İlāhī itme **mihrüñ ceẕbesin** kem
Velī ceẕb eylesün mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 31). [mihrüñ ceẕbesin, -n]*

mihr ocaġı yan-: *Sevgi ocağı yanmak.*

1. Yaḳar ḫūrşīd ḫüsninden çerāġı
Yanar dilde ruḫından **mihr ocaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 10). [mihr ocaġı yanar, -ar]*

mihr ol-: *Güneş olmak; aşk olmak.*

1. Ol āteşden dürür anuñ nihādı
Anuñçün **mihr olupdur** anuñ adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 30). [mihr olupdur, -up, -dur]*

mihr u ġam: *Sevgi ve üzüntü.*

1. Seḥerden gün ḳızınca itdiler nūş
Ziyāde oldı **mihr u ġam** ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 58). [mihr u ġam,]*

mihr ü māh: *Güneş ve ay.*

1. İderken seyri çarḫuñ **mihr u māhı**
Ḳażā-yı nā-gehān emr-i İlāhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 1). [mihr u māhı, -ı]*
2. Elā ey çarḫ-ı rıfʿat **mihr ü māhı**
Ḥaẕer ḳıl yirde ḳalmaz kimse āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 35). [mihr ü māhı, -ı]*

mihr ü māh: *Güneş ve ay II Şem ve Pervâne.*

1. Emīr-i kāmkārum pādşāhum
   Çerāġ-ı şuʿle-dārum **mihr u māhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 32). [mihr u māhum, -um]*

mihr ü meh: *bk. mihr u māh.*

1. Bulına **mihr ü meh** reʾs ü ẕenebde
   Saʿādet mi ola dirsin o şebde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 7). [mihr ü meh,]*

mihr ü meh: *bk. mihr u māh.*

1. İdüp yüz şevḳ ile **mihr ü mehi** def
   Melekler ursun aña rūz u şeb kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 17). [mihr ü mehi, -i]*
2. Çü çıḳdı ḳara ḫilʿat Şemʿ ü şehden
   Bulıt soyıldı gūyā **mihr ü mehden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 14). [mihr ü mehden, -den]*

mihr ü muhabbet: *Aşk ve sevgi.*

1. ʿAcebdür dostlar **mihr ü muḥabbet**
   Cihāndan itdürür ehlin ferāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 31). [mihr ü muḥabbet,]*

mihr ü verd: *Güneş ve gül.*

1. Gülistān **mihr ü verde** oldı maṭlaʿ
   Dilinde ʿandelībüñ bu murabbaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 67). [mihr ü verde, -e]*

miḥrāb idin-: *Ümit bağlamak, yönelmek.*

1. Görürler oda ṭapmaḳdur o dem bāb
   Ocaġı cümle ḫalḳ **idindi miḥrāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 42). [miḥrāb idindi, -di]*

mihre pençe ur-: *Güneşle çarpışmak.*

1. Çün irdi çārdan ol şīr-pençe
   Esedde ḫüsni **urdı mihre pençe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 102). [mihre pençe urdı, -dı]*

mihr-i ʿālem-ārā: *Âlemi süsleyen güneş II Pervâne.*

1. Arandı ẕerre ẕerre cümle ara
   Bulınmadı o **mihr-i ʿālem-ārā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 48). [mihr-i ʿālem-ārā,]*

mihr-i ʿālem-tāb: *Dünyayı aydınlatan güneş.*

1. Ne meh ol **mihr-i ʿālem-tāba** beñzer
   Ḫata eyler diyen meh-i tāba beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 1). [mihr-i ʿālem-tāba, -a*
2. Yanar par par müşābih ḫaddi şemʿe
   Ruḫından **mihr-i ʿālem-tāb** lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 20). [mihr-i ʿālem-tāb,]*

mihr-i āsmān: *Göklerin güneşi.*

1. Yā ġılmāndur ki çıḳmışdur cināndan
   Münevver çehre **mihr-i āsmāndan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 32). [mihr-i āsmāndan, -dan]*

mihr-i cihān-āra: *Cihanı süsleyen güneş.*

1. O sāʿat iki ulaḳ geldi nā-gāh
   Biri **mihr-i cihān-āra** biri māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 10). [mihr-i cihān-āra,]*

mihr-i dil-ārā: *Gönlü süsleyen güneş II Pervâne.*

1. Meger kim varise mānend-i ʿİsā
   Çıḳupdur göge ol **mihr-i dil-ārā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 50). [mihr-i dil-ārā,]*

mihr-i dil-efrūz: *Gönül aydınlatan güneş.*

1. Eyitdi ḳanı ol **mihr-i dil-efrūz**
   Benüm anuñla olmışdı şebüm rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 43). [mihr-i dil-efrūz,]*
2. Görür Pervāne bir **mihr-i dil-efrūz**
   Ṭulūʿ itdi ki ḳıldı ol şebi rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 25). [mihr-i dil-efrūz,]*

mihr-i eflāk: *Göklerin güneşi.*

1. Çeküp ḫışm ile tīġın **mihr-i eflāk**
   Zemīnüñ eylemişdi cismini çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 15). [mihr-i eflāk,]*

mihr-i envār: *Parlak güneş.*

1. Günāhuñ ebri perde olmış ey yār
   Nice virsün tecellī **mihr-i envār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 38). [mihr-i envār,]*

mihr-i ḥükm: *Hüküm güneşi.*

1. Vilāyet ḫalḳı **mihr-i ḥükmine** mum
   Şehā olsun ṭapuña şöyle maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 79). [mihr-i ḥükmine, -i, -n, -e]*

mihr-i ʿışḳ: *Aşk güneşi.*

1. Dil oldı **mihr-i ʿışḳı** āşnāsı
   Ḳatı müşkil olur gönül belāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 83). [mihr-i ʿışḳı, -ı]*
2. Kişiye **mihr-i ʿışḳ** ḫoş reh-nümādur
   Niçün güm-rāh olam necm-i hüdādür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 59). [mihr-i ʿışḳ,]*

mihr-i ḳalb: *Gönlün güneşi.*

1. Açıldı **mihr-i ḳalbinüñ** kusūfı
   Oḳıtdı ḫalvetine feylesofı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 57). [mihr-i ḳalbinüñ, -i, -nüñ]*

mihr-i lemʿa: *Güneş ışıltısı.*

1. İrişdi od bigi bulışdı Şemʿe
   Ne Şemʿ anuñ yüzinden **mihr-i lemʿa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 20). [mihr-i lemʿa,]*

mihr-i pür-şevḳ: *Hevesli güneş.*

1. Meger var idi bir maḥbūb ḥammām
   Kim aña **mihr-i pür-şevḳ** olmaġa cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 2). [mihr-i pür-şevḳ,]*

mihr-i raḫşān: *Parlak güneş.*

1. Suvār oldı revān ol cāna ol cān
   Ṣanasın bindi şīre **mihr-i raḫşān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 34). [mihr-i raḫşān,]*
2. Getürdi bir kuliçe **mihr-i raḫşān**
   Belürsiz oldı ol dem güşe-i nān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 7). [mihr-i raḫşān,]*
3. Cihānı cümle yaḳdı **mihr-i raḫşān**
   Görüp bu ḥāleti bozıldı būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 23). [mihr-i raḫşān,]*

mihr-i raḫşān: *Parlak güneş; Şem.*

1. Selām olsun saña ey **mihr-i raḫşān**
   Selām olsun saña v'ey māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 47). [mihr-i raḫşān,]*

mihr-i ray: *Düşünce güneşi.*

1. Vireydi **mihr-i rayuñ** encüme nūr
   Cihāndan dūr olurdı leyl-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 37). [mihr-i rayuñ, -uñ]*

mihr-i ṣubḥ-ı devlet: *Mutluluk sabahının güneşi II Pervâne.*

1. Bu **mihr-i ṣubḥ-ı devlet** düşe ʿāşıḳ
   Ola bir māh-rū mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 67). [mihr-i ṣubḥ-ı devlet,]*

mihri ṭavḳın ṭaḳ-: *Güneşi halka olarak takmak.*

1. O dem Pervāne Şemʿüñ gördi şevḳin
   Ṭaḳar cān gerdenine **mihri ṭavḳın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 2). [mihri ṭavḳın ṭaḳar, -ar, -dı]*

mihri zevāle irgür-: *Güneşi batmak.*

1. Ṭutar bedri irişmişken kemāle
   Felekde **irgürür mihri zevāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 22). [mihri zevāle irgürür, -ür]*

mihrüñ pertevi ol-: *Güneşin ışığı bulunmak.*

1. Eger **olmazsa mihrüñ pertevi** kim
   Bulursın menzilüñ mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 23). [mihrüñ pertevi olmazsa, -maz, -sa]*

mikdar: *Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.*

1. Kimi **miḳdārda** gūyā yumurda
   Ṭoḳınsa murġ-ı uştūr ola mürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 33). [miḳdārda, -da]*

miḳnaṭīs-ı firḳat: *Ayrılık mıknatısı.*

1. Baña olmışdı rūzī rūz-ı vuṣlat
   Yine ceẕb itdi **miḳnaṭīs-ı firḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 26). [miḳnaṭīs-ı firḳat,]*

mikrāż-efşān: *Mum makası.*

1. Bulup bir bī-bedel **miḳrāż-efşān**
   Ucın aldurdı şemʿüñ aña ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 53). [miḳrāż-efşān,]*

mīl ucı: *Mil ucu II Erkek cinsel organı ucu.*

1. Bilürmiş hendese ʿilmin o cānan
   Çıḳardı **mīl ucına** ābı ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 64). [mīl ucına, -n, -a]*

milk-i melek: *Melekler diyarı.*

1. Kevākib encümeni atdı felekde
   Gelüp açıldılar **milk-i melekde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 6). [milk-i melekde, -de]*

mīm: *Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi.*

1. Elifler şāḫ anda **mīm** ġonca
   Cihānda bir gülistān olmaz onca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 7). [mīm,]*

minâre: *Camilerde müezzinin ezan okuduğu, sela verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.*

1. Vire aḳ sancaġın çözmege destūr
   Minâre üzre gūyā berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 60). [minâre,]*
2. Ne keştī her biri beñzer ḥışāra
   Olaruñ her sütūnı bir **minâre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 12). [minâre,]*

minḳarına al-: *Gagasına almak.*

1. **Alup minḳarına** ol zāġ müşki
   Gelüp ter eyledi kāfūr-ı ḫuşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 11). [minḳarına alup, -up]*

mīr: *Emir, komutan.*

1. Yine dīvāna geldi ṭurdı ol pīr
   Aña taʿẓīm u ʿizzet itdi her **mīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 14). [mīr,]*
2. Görürler cümle ḫıḍmetkār u her **mīr**
   Yanında başı yüklü bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 27). [mīr,]*
3. Cihānuñ mülkine ṣıġmazken ol **mīr**
   Anuñ ḳalbinde itmişdür yine yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 69). [mīr,]*

miʿrāc: *İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Allah'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp huzuruna yükselerek onunla görüşmesi mucizesi.*

1. **Miʿrācda** bulduñ şu ḳadar Ḥaḳḳ ile ḳurbı
   Gūyā ki hemān cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 31). [miʿrācda, -da]*

mirʾāt: *Ayna.*

1. Ki **mirʾāt idi** çün Mecnūn'a Leylī
   İderdüñ sen aña andan tecellī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 85). [mirʾāt idi, -idi]*

mirʾāt: *Ayna II Gönül aynası.*

1. Eger **mirʾāt** olmaz ise ḳābil
   Nice olur cemāl aña muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 5). [mirʾāt,]*

mirʾāt it-: *Ayna etmek.*

1. Cemāl-i vaḥdetine **itdi mirʾāt**
   Görinsün diyü anda cümle evḳāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 71). [mirʾāt itdi, -di]*

mirʾāt-ı ṣunʿ: *Yaradılış aynası.*

1. Eylerem **mirʾāt-ı ṣunʿından** temāşā ṣaniʿi
   Maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā bir ṣunʿ-ı Yezdān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 11). [mirʾāt-ı ṣunʿından, -ın, -dan]*

mirʾāt-ı taḳdīr ne ṣūret gösterir: *Takdir aynası (Allah) ne gösterir.*

1. Görelüm idelüm efkār u tedbīr
   Ne ṣūret gösterür mirʾāt-ı taḳdīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 76). [mirʾāt-ı taḳdīr ne ṣūret gösterür,]*

mirʾāt-ı zamāne ne ṣūret gösterür: *Zaman insana ne gösterir bilinmez.*

1. Görelüm kim bu **mirʾāt-ı zamāne**
   Ne ṣūret gösterür āḫir cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 38). [mirʾāt-ı zamāne ne ṣūret gösterür,]*

mirʾātveş: *Ayna gibi.*

1. Cümle eşyā ḥüsnüñe maẓhar olur **mirʾātveş**
   ʿAyn-ı ʿibretle ne dem keşf olsa çeşm-i iltifāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 11). [mirʾātveş,]*

mīr-i ʿāşıḳān: *Âşıkların başı.*

1. Şanur bir serv-ḳad gören sinānı
   Şoḳunmış başa **mīr-i ʿāşıḳānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 14). [mīr-i ʿāşıḳānı, -i]*

mīr-i ʿulemā: *Âlimlerin başkanı.*

1. **Mīr-i ʿulemā** kān-ı kerem Ḥaydar-ı Kerrār
   Maḳbūl-ı Ḫudā ceyş-i nebī Şāh-ı Velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 45). [mīr-i ʿulemā,]*

mirrīḫ: *Mars; bu gezegene 'cellâd-ı felek' de denir. Bir elinde kılıç, diğer elinde kesik baş tutar. Minyatürlerde aslan üzerinde kılıç çekmiş biçimde resimlenmektedir.*

1. Uşandı ḫançerinden gökte **Mirrīḫ**
   Şarardı beñzi ḫavfından çü zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 7). [mirrīḫ,]*
2. Döker **Mirrīḫ'den** māh üzre kevkeb
   İder ḫūrşīde menzil burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 5). [mirrīḫ'den, -den]*

mirrīh-çeşm: *Mars gözlü.*

1. Kim ol **Mirrīḫ-çeşm** ü māh-ı tābān
   Nice sevr ü cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 15). [mirrīḫ-çeşm,]*

mirrīh-hancer: *Merih yıldızı gibi olan hançer.*

1. Züḥal-kīn ü felek-ʿazm ü ḳamer-ḫū
   O bir **Mirrīḫ-ḫançer** Zühre-gīsū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 12). [mirrīḫ-ḫançer,]*

mirrīḫveş çal-: *Mars gibi kılıç çalmak.*

1. **Çalup Mirrīḫveş** ol ḫoş sitāre
   İder iki sütūnı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 19). [mirrīḫveş çalup, -up]*

mirvaḥ: *Yelpaze.*

1. İdüp ol **mirvaḥ** ile ol hevā kesb
   İderdi her nefes ẕevḳ ü ṣafā kesb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 33). [mirvaḥ,]*
2. Per açsa murġlar yanardı der-ḫāl
   Açardı **mirvaḥa** ammā perr ü bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 30). [mirvaḥa, -a]*

misāl: *Benzer.*

1. Ḳaṣr-ı felek **miṣālüñ** bābında oldı ḥācib
   Zerrīn ʿaṣā elinde sulṭān-ı mülk-i rābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 13). [miṣālüñ, -üñ]*
2. Ṣafā vü ẕevḳ-i devrānuñ **miṣāli**
   Hemān maʿnāda bir bengi ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 59). [miṣāli, -i]*

misālin gör-: *Benzeri ile karşılaşmak.*

1. Görenler dir idi kāmil gördüm anı
   Miṣālin ṣanmañ anuñ **gördi** Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 20). [miṣālin gördi, -di]*

misālin yaz-: *Benzerini çizmek.*

1. Münaḳḳaş eylemiş naḳḳāş içini
   Miṣālin yazamaz naḳḳāş-ı Çīn'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 54). [miṣālin yazamaz, -a, -maz]*

mīşeden çık-: *Ormandan çıkmak.*

1. Seḥergeh **mīşesinden çıḳdı** bir şīr
   Ġazāl-ı encüm oldı aña naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 1). [mīşesinden çıḳdı, -dı]*

mışkale: *Madeni eşya, kılıç, ayna, kösele vb. şeyleri parlatmak için kullanılan âlet, cilâ âleti.*

1. Düşirmedügi **mışḳale** ẕikrüñi dilden
   Budur ki virür āyine-i ḳalbine ṣafvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 51). [mışḳale,]*
2. Muḥabbet **mışḳaledür** ur aña el
   Göñül mirʾātına eyle muṣayḳal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 3). [mışḳaledür, -dür]*

misḳāl-i zehr-i ḳahr: *Kahır zehrinin ölçüsü.*

1. **Miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ** cümle ʿadūyı Ḫālik
   Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ mecmūʿ derde nāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 5). [miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ, -uñ]*

miske kāfūr ḳat-: *Güzel kokuya kafur katmak.*

1. **Ḳatarken** dest-i devrān **miske kāfūr**
   Ṣaçarken ẓulmet üzre ṣubḥgeh nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 1). [miske kāfūr ḳatarken, -ar, -ken]*

miskīn: *Düşkün, aciz.*

1. Kim ol ʿāṣıḳ bigi boynını egmiş
   Meger ʿāṣıḳlıḳ ol **miskīne** degmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 6). [miskīne, -e]*
2. Ṭutup **miskīni** ol ṣūḥ u şeker-ḫand
   Bu yol başar diyü cust eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 33). [miskīni, -i]*
3. Tekebbürlenme **miskīn** itme ġaflet
   Ecel bir kimseye itmez riʿāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 95). [miskīn,]*

miskin ġarīb: *Kimsesiz, zavallı, biçare.*

1. Ne yirde görse bir **miskin ġarībi**
   Olur bīmār ise anuñ ṭabībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 5). [miskin ġarībi, -i]*

misl-i cemşīd: *Çemşid benzeri.*

1. Çü bindi anuñla şāh **miṣl-i Cemşīd**
   Esed burcına irdi ṣan ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 9). [miṣl-i cemşīd,]*

mislin gör-: *Benzerini, dengini görmek.*

1. Şeş getürdüñ penc gence kim Muḥammed ümmetin
   Görmedi miṣlin üç oġul nüh peder çār ümmehāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 14). [miṣlin görmedi, -me, -di]*

mislüñ diyāre gelmiş degül: *Dünyaya benzeri gelmiş değil.*

1. Didi **gelmiş degül miṣlüñ diyāre**
   Benüm derdüm var eyle aña çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 21). [miṣlüñ diyāre gelmiş degül,]*

mismâr: *Çivi.*

1. Geçüp güller gibi **mismār** oturmış
   Derice per açup uçmaġa ṭurmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 47). [mismār,]*

mīve ẓāhir ol-: *Meyve görünmek; meme görünmek.*

1. Çıḳardı göñlegin ol şāḫ-ı şīve
   Çiçek ṣan açdı **ẓāhir oldı mīve** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 20). [mīve ẓāhir oldı, -dı]*

mīve-i ḫām: *Olgunlaşmamış meyve.*

1. Bilürler bunı cümle ḫāṣ ile ʿām
   Budaġından üzülmez **mīve-i ḫām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 26). [mīve-i ḫām,]*

mīve-i şehd: *Tatlı ve bal gibi meyve.*

1. Müʾessir yoġise ey şehd-i güftār
   Nedür bu **mīve-i şehd ü şeker-bār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 24). [mīve-i şehd ü şeker-bār,]*

mīve-i ter dökil-: *Taze meyve saçılmak.*

1. **Dökildi** dürlü dürlü **mīve-i ter**
   Kim anuñ her biri lezzetde şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 5). [mīve-i ter dökildi, -di]*

miyān: *Bel.*

1. O sāʿat bir ḳıl üzre yazdı anı
   Görenler didi taḥsīn ol **miyānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 8). [miyānı, -ı]*
2. **Miyānında** ziyāde itdi diḳḳat
   Geçüp bir ḳıl ḳalemden ince ṣanʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 5). [miyānında, -ı, -n, -da]*
3. **Miyān** ile dehānı dil-rübā var
   Ol arada ne o var u ne bu var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 11). [miyān,]*

miyān-ı baḥr: *Denizin ortasında.*

1. **Miyān-ı baḥrde** yuyundı anlar
   Kenāra iricek bağlardı lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 29). [miyān-ı baḥrde, -de]*

miyān-ı dehr-i dūn: *Alçak dünyanın ortası.*

1. Ḳızardup gök kenārın gülşen itdi
   Miyān-ı dehr-i dūnı rūşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 4). [miyān-ı dehr-i dūnı, -ı]*

miyān-ı şark u ġarb: *Doğu ve Batı'nın ortası.*

1. Eger ʿazm eylese eylerdi ḍarbı
   İki ādem **miyān-ı şarḳ u ġarbı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 14). [miyān-ı şarḳ u ġarbı, -ı]*

mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı kevser: *Kevser suyu havuzunun oluğu.*

1. Kim ol **mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevs̲er**
   Aḳıtdı ṣu yirine şehd ü şeker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 5). [mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı kevs̲er,]*

mizācın ża'īf it-: *Tıynetini zayıf etmek.*

1. **Mizācın ża'īf itmişdi** yirüñ ḥār
   Yitişdi virdi kāfūrī aña kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 11). [mizācın ża'īf itmişdi, -miş, -di]*

mizān gözet-: *Düzen gözetmek.*

1. Ser-a-ser cümle **mizānı gözetdi**
   İkisi cāme-ḫ̬ābа girdi yatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 23). [mizānı gözetdi, -di]*

mīzer: *Peştemal.*

1. Getürdiler o dem bir ḫ̬ūb **mīzer**
   O **mīzer** rengde eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 15). [mīzer,]*
2. Getürdiler o dem bir ḫ̬ūb **mīzer**
   O **mīzer** rengde eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 16). [mīzer,]*

morı morı di-: *"Hadi, hadi" demek.*

1. Bulup baġ içre reng-i bī-ḳuṣūrı
   Benefşe **dirdi** çarḫa **morı morı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 48). [morı morı dirdi, -r, -di]*

mū: *Kıl.*

1. Gelür bi'llāh ṣıġar mı ʿaḳla hīç u
   Varur ḫ̬ilʿat m'olur bir cisme bir **mū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 90). [mū,]*

muʿallak: *Asılmış, asılı.*

1. Döner ol ḫ̬ıdmet üstine **muʿallaḳ**
   Naṣīb oldı aña anüñçün uçmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 7). [muʿallaḳ,]*

muʿallak dön-: *Boş dönmek.*

1. Aña döne döne ḳat ḳat felekler
   Muʿallaḳ döner olmaġa kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 40). [muʿallaḳ döner, -er]*

muʿallim ol-: *Öğretmen olmak.*

1. Ziyāde bī-naẓīr ü bī-bedelsin
   Muʿallim olmaġa buña maḥalsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 6). [muʿallim olmaġa, -maġ, -a]*

muʿarrā: *Temizlenmiş, arınmış.*

1. Teġayyürden müberrā pāk-i ẕātı
   Tebeddülden **muʿarrādur** ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 34). [muʿarrādur, -dur]*

muʿaṭṭar ol-: *Güzel kokulu olmak.*

1. Ḫotan ṣaḥraları bigi ser-ā-ser
   Dimāġ-ı ʿālem **olurdı muʿaṭṭar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 28). [muʿaṭṭar olurdı, -ur, -dı]*

muʿāvin ol-: *Yardım eden, yardımcı olmak.*

1. Aña ḳaṣd idicek aʿdā-yı ḫāʾin
   Olupdur vaḥş u ṭayr ol dem **muʿāvin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 80). [muʿāvin olupdur, -up, -dur]*

muʿaẓẓam: *Büyük, ihtişamlı.*

1. Meger bir ḳalʿa var idi **muʿaẓẓam**
   Dil-i dil-dardan dīvārı muḥkem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 1). [muʿaẓẓam,]*

muʿcizāt ir-: *Mucizeler ulaşmak.*

1. ʿĀlim oldur kim seni bilmekde ʿaczin anlaya
   Ey ki cudūñdan **irüpdür** enbiyāya **muʿcizāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 36). [muʿcizāt irüpdür, -üp, -dür]*

muʿciz-i tīġ: *Kılıcın mucizesi.*

1. Māhuñ siperin **muʿciz-i tīġuñla** felekde
   İtdüñ iki ṣaḳḳ gördi ḳamu ehl-i velāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 19). [muʿciz-i tīġuñla, -uñ, -la]*

muʿcizüñ ābı: *Mucizelerin suyu.*

1. Çeşme eyledüñ engüştüñi gördi ḳamu ʿālem
   Dil teşne durur **muʿcizüñ ābına** be-ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 24). [muʿcizüñ ābına, -n, -a]*

muḥabbet: *Sevgi.*

1. **Muḥabbet** mışḳaledür ur aña el
   Göñül mirʾātına eyle muṣayḳal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 3). [muḥabbet,]*
2. **Muḥabbet** anlaruñ kim ṣanʿatıdur
   Naṣīḥat anlara ṭaşdan ḳatıdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 7). [muḥabbet,]*

3. Kişiyi iñledür dün gün **muḥabbet**
   Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 15). [muḥabbet,]*
4. Bir āteş-pāre var adı **muḥabbet**
   Şerārı berḳ-i āfet dūdı miḥnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 3). [muḥabbet,]*

muḥabbet eyle-: *Yakınlık kurmak.*

1. Yir itdi dürc-i dilde cānı bigi
   Muḥabbet eyledi cānānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 80). [muḥabbet eyledi, -di]*

muḥabbet ḫāmesi: *Aşk kalemi.*

1. **Muḥabbet ḫāmesiyle** naḳşın anuñ
   Sarāyında yazup dururdı cānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 31). [muḥabbet ḫāmesiyle, -y, -le]*

muḥabbet ḫānesi: *Muhabbet evi.*

1. Başumdan tāc-ı ʿaḳl ol dem ḳapıldı
   Muḥabbet ḫānesi dilde yapıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 6). [muḥabbet ḫānesi,]*

muḥabbet ḳulzumı: *Aşk denizi.*

1. **Muḥabbet ḳulzumı** itdi yine cūş
   Diler ol düri şāh ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 103). [muḥabbet ḳulzumı,]*

muḥabbet mülki: *Aşk ülkesi.*

1. **Muḥabbet mülki** bu şāha virilür
   İrer maḳṣūdına ölür dirilür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 71). [muḥabbet mülki,]*

muḥabbet nerdi: *Aşk tavlası.*

1. **Muḥabbet nerdi** k'anuñ ola kārı
   O kimse neylesün naḳd-ı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 63). [muḥabbet nerdi,]*
2. **Muḥabbet nerdinüñ** ol zārı olmış
   Ḳarar oturmaġ anuñ kārı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 59). [muḥabbet nerdinüñ, -nüñ]*

muḥabbet şemʿi: *Aşk mumu.*

1. Didi Pervāne bir dīvāneyüm ben
   Muḥabbet şemʿine pervāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 2). [muḥabbet şemʿine, -n, -e]*

muḥabbet-nāme yaz-: *Aşk mektubu yazmak.*

1. Revān ol dem ulaḳlar şaldı fi'l-ḥāl
   Muḥabbet-nāme yazup itdi irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 110). [muḥabbet-nāme yazup, -up]*

muḥal ol-: *Mümkün olmamak, imkânsız olmak.*

1. **Muḥal olanlara** eyle siyāset
   Maḥallin gözlegil fevt itme furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 53). [muḥal olanlara, -an, -lar, -a]*

muḥālif bāde: *Sert rüzgâr.*

1. **Muḥālif bāde** kim bulaşdum
   Dilerken sāḥili engine düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 43). [muḥālif bāde,]*

muḥallet ḳıl-: *Ebedî etmek.*

1. Ḫudā virsün saña ʿömr-i müʾebbet
   Cināda mülküñi **ḳılsun muḫallet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 14). [muḫallet ḳılsun, -sun]*

muḥammed ümmeti: *Hz. Muhammed'in ümmeti, Müslümanlar.*

1. Şeş getürdüñ penc gence kim **Muḥammed ümmetin**
   Görmedi mişlin üç oġul nüh peder çār ümmehāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 13). [muḥammed ümmetin, -n]*
2. Çerāġı pertev-i nūr-ı Muḥammed'den yaḳar ḥüsni
   Muḥammed ümmeti bir sāye-i luṭf Ḫudā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 8). [muḥammed ümmeti,]*

muḥāsib: *Hesap eden, hesap işi ile uğraşan.*

1. Hesāb olur sipihr üzre kevākib
   Anuñ ʿaddinde ʿāciz her **muḥāsib** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 18). [muḥāsib,]*

muḫayyel: *Hayal edilen, hayal gücüyle yaratılan, hayalî, imgelenen.*

1. Aña yazdı Ḫudānuñ ismin evvel
   Müseccaʿ metni maʿnası **muḫayyel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 16). [muḫayyel,]*

muḫayyer eyle-: *Şaşırtmak, şaşkınlığa düşürmek.*

1. Bıraḳdı meclise eşvāḳı bunlar
   Muḫayyer eyledi ʿuşşāḳı bunlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 14). [muḫayyer eyledi, -di]*

muḫayyer ol-: *Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.*

1. Pür olsun ser-be-ser anuñla afāḳ
   Muḫayyer olsun andan cümle ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 12). [muḫayyer olsun, -sun]*

muḥibb: *Dost.*

1. Nite kim görmese rūy-ı nigārı
   Muḥibbüñ dūd-ı āh-ı pür-şerārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 34). [muḥibbüñ, -üñ]*

muḥibbi: *Muhabbet edici, eden, dost.*

1. **Muḥibbīsin** eli açuḳlaruñ sen
   Ümīdüm bu ki maḥrūm olmayam ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 53). [muḥibbīsin, -sin]*

muḥibb-i bi-riyā: *Riyasız, gerçek dost olmak.*

1. Selām olsun anuñ rūḥına benden
   Muḥibb-i bi-riyāsıyam anuñ ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 102). [muḥibb-i bi-riyāsıyam, -sı, -y, -am]*

muḥkem: *Sağlam, dayanıklı.*

1. Şaralum kendümüz **muḥkem** ulaḳvār
   Ulaḳ şansın görenler bizi ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 49). [muḥkem,]*

muḥkem giriş-: *Sağlam girmek.*

1. Tüfekler yıldırım bigi irişdi
   ʿAdūnuñ ḳalbine **muḥkem girişdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 66). [muḥkem girişdi, -di]*

muḥkem terāzū ḳur-: *Sağlam terazi kurmak.*

1. **Ḳurarlar** bir güzel **muḥkem terāzū**
   Ki ḫūyı şāh-ı ʿādilden ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 87). [muḥkem terāzū ḳurarlar, -ar, -lar]*

muḥkem ṭut-: *Sağlam, sıkıca tutmak.*

1. **Ṭutup muḥkem** iletdi şāh-ı Rūm'a
   Didi cāsūsdur bu bunı ḳoma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 81). [muḥkem ṭutup, -up]*

muḥtāc: *Bir şeye gereksinim duyan.*

1. Ṭapuñ şāh u felek taḫt u ḳamer tāc
   Cemālüñ nūrına ḫūrşīd **muḥtāc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 4). [muḥtāc,]*
2. Aña ḫalḳ-ı vilāyet şöyle **muḥtāc**
   Ekinci yaġmura şan ekmege ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 83). [muḥtāc,]*

muḥtāc degül: *Muhtaç olmadan.*

1. Bunuñ yanında anlar iki bende
   Degül muḥtāc bir ḳıl deñlü bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 16). [muḥtāc degül,]*

muḥtāc ol-: *Bir şeye gereksinim duymak.*

1. Güneş tācuñ felek **muḫtācuñ olsun**
   Beyāż-ı ṣubḥ taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 45). [muḫtācuñ olsun, -sun]*

muḫterem ol-: *Saygı görmek, kıymet ve hürmete sahip olmak.*

1. Kevākib-leşker ü encüm-ḫışm ol
   Cihānda devlet ile **muḫterem ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 38). [muḫterem ol,]*

muḫtesib: *İslâm hukukunda bir kasaba veya şehir halkının şer'î emir ve yasaklara uymasını sağlamakla görevli olarak çarşı ve pazarı kontrol eden, ticârî dâvâlara ve bâzı amme dâvâlarına bakan belediye zâbıta memuru.*

1. Ne eksüklik idüpdür yā Rab āhū
   Serine **muḫtesib** börkin geyer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 48). [muḫtesib,]*

muḳābil ol-: *Denk gelmek, karşılık gelmek.*

1. Eger mirʾāt olmaz ise ḳābil
   Nice **olur** cemāl aña **muḳābil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 6). [muḳābil olur, -ur]*
2. Meger kim ol giceydi Leyletü'l-Ḳadr
   Muḳābil olmış idi şems ile bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 6). [muḳābil olmış idi, -mış, -idi]*

muḳābil ol-: *Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.*

1. Şu deñlü oldı kim ol māh-ı kāmil
   ʿUṭārid **olımaz** idi **muḳābi**l *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 48). [muḳābil olımaz idi, -ımaz, -idi]*
2. Güneş çün kim aña **oldı muḳābil**
   Ṣızup aḳmaġa yaġı oldı ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 23). [muḳābil oldı, -dı]*

muḳārin ol-: *Yaklaşmak, yakın olmak.*

1. **Muḳārin oldı** geldi māh mihre
   Müşābih oldı ol menzil sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 9). [muḳārin oldı, -dı]*
2. Ḳıġılcımlar ki naʿlinden çıḳa ger
   Hilāl ile **muḳārin ola** Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 6). [muḳārin ola, -a]*
3. **Muḳārin oldı** çün kim burc o mihre
   İrişdi gün bigi başı sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 19). [muḳārin oldı, -dı]*

mukarreb: *Yakın.*

1. Var idi Şem ile on ḳız **muḳarreb**
   Ḳamusı bī-bedel şehd ü şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 45). [muḳarreb,]*
2. Vezīrüñ üçi ammā kim **muḳarreb**
   Elinde cümle-i kār añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 23). [muḳarreb,]*
3. Ol on ḳız k'añmışuz Şemʿe **muḳarreb**
   Ḳamusı şem-ruḫsār u şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 1). [muḳarreb,]*

mukarrer: *Kararlaşmış, şüphesiz, anlatılmış.*

1. **Muḳarrer** ḳuṭb-ı çarḫ-ı salṭanatdur
   Vilāyet ıssı ṣāḥib-maʿdeletdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 17). [muḳarrer,]*

mukayyed ol-: *Bağlanmak.*

1. Ṭutalum żabṭına **olduḳ muḳayyed**
   Bir avuç ḫāk olur mı ḳulzuma sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 133). [muḳayyed olduḳ, -duḳ]*
2. Nice dem cenge **oldılar muḳayyed**
   Kim āḫir oldı Rūmīler müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 19). [muḳayyed oldılar, -dı, -lar]*
3. Nedīmüñ cümle-i rūḥ-ı mücerred
   Niçün **olmayasın** ʿayşa **muḳayyed** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 8). [muḳayyed olmayasın, -ma, -y, -a, -sın]*

muḳbil piser: *Mübarek oğul.*

1. Yimişi ādemüñ **muḳbil piserdür**
   Oġulsuz kimse bir bersüz şecerdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 41). [muḳbil piserdür, -dür]*

mukīm u bī-zevāl u bī-halel: *Kalıcı, yok olmayan ve eksiksiz (Allah).*

1. Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-bedeldür
   Muḳīm u bī-Zevāl u bī-ḫaleldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 38). [muḳīm u bī-zevāl u bī-ḫaleldür, -dür]*

mukīm-i şeh-nişīn-i kaṣr-ı ʿizzet: *Yücelik sarayının başköşesinde oturan hükümdar.*

1. **Muḳīm-i şeh-nişīn-i ḳaṣr-ı ʿizzet**
   Emīn-i dürc-i genc-i sırr-ı vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 19). [muḳīm-i şeh-nişīn-i ḳaṣr-ı ʿizzet,]*

mum: *Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak sûretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı, şem'.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzel **mum**
   Aña cān virmege pervāneler **mum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 24). [mum,]*
2. Vilāyet ḫalḳı mihr-i ḥükmine **mum**
   Şehā olsun ṭapuña şöyle maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 79). [mum,]*

mum ile oḳı-: *Mumla aramak II Çok isteyerek ve özlemle aramak.*

1. O daḫı **mum ile oḳınmayıcaḳ**
   Faḳīrüñ yanına gelmezdi el-ḥaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 11). [mum ile oḳınmayıcaḳ, -n, -ma, -y, -ıcaḳ]*
2. **Oḳır mum ile** ḫalḳı bāġa zanbaḳ
   Diler cümle cihānuñ göñlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 41). [mum ile oḳır, -r]*

mum nite kim eri-: *Mum gibi erimek.*

1. Duʿādan ṣoñra şöyle ola maʿlūm
   Eridüm şevḳüñ ile **nite kim mum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 40). [mum nite kim eridüm, -dü, -m]*

mum yaḳ-: *Mum yakmak.*

1. Yalıñ yüzlü güzeller **yaḳdılar mum**
   Ḫrişdi nūr ẓulmet oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 7). [mum yaḳdılar, -dı, -lar]*

mūʾnis: *Cana yakın, dost.*

1. Yidügüm derd sensiz içdügüm zehr
   Çerāġum nār-ı āh u **mūʾnisüm** ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 46). [mūʾnisüm, -üm]*
2. Gemiden çıḳdı çün ol derde **mūʾnis**
   Ṣanasın ḥūtdan ḳurtıldı Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 35). [mūʾnis,]*

mūʾnis ḳatu: *Dost yanı.*

1. Oturmışdum derūn-ı ḫalvetümde
   Hemān sāʾim idi **mūʾnisüm ḳatumda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 10). [mūʾnisüm ḳatumda, -m, -da]*

mūnis ḳıl-: *Yakın etmek.*

1. Bu maḥbesden çıḳar **ḳıl** yāre **mūnis**
   Derūn-ı ḥūtdan mānend-i Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 71). [mūnis ḳıl,]*

mūʾnis ol-: *Arkadaşlık etmek.*

1. Derūn-ı ḥūtdan ṣan çıḳdı Yūnus
   Cihān ḫalḳıyla **oldı** geldi **mūʾnis** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 4). [mūʾnis oldı, -dı]*

muntaẓır: *Her şeye hazırlıklı olarak bekleyen.*

1. **Muntaẓırdur** saña yüz cān ile yollar gözedür
   Bāġda seyr eyle ṭāvūsuñ yüri cevelānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 9). [muntaẓırdur, -dur]*
2. ʿÖmürden intiẓār olursa ger ʿad
   Bulınmaz **muntaẓırlar** ʿömrine ḫad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 16). [muntaẓırlar, -lar]*

murabbaʿ: *Dört mısradan oluşan şiir.*

1. Gülistān mihr ü verde oldı maṭlaʿ
   Dilinde ʿandelībüñ bu **murabbaʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 68). [murabbaʿ,]*

murād: *Erişilmek istenen, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.*

1. **Murādum** ol ki İlāhī getür ecel iricek
   Zebānuma o zamān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 31). [murādum, -um]*

2. Añılmaġısa dünyāda **murāduñ**
   Añılsun ḥaşre dek anuñla aduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 17). [murāduñ, -uñ]*
3. **Murādı** ʿālem içre cümle cānuñ
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 81). [murādı, -ı]*
4. Cemāli şemʿdür Pervâne adı
   Viṣāli cümle maḫlūḳuñ **murādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 22). [murādı, -ı]*
5. **Murād iken** cihānda cümle ẕātuñ
   Yiri ẓulmet durur āb-ı ḥayātuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 39). [murād iken, -iken]*
6. **Murādı** ḫān-ı vaṣlı cümle cānuñ
   Yüzine bakmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 53). [murādı, -ı]*
7. **Murādı** cümle cānuñ adı Niʿmet
   Be-ġāyet pür-leṭāfet pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 57). [murādı, -ı]*
8. Ṣınıḳ diller bigi ṣındı eʿādı
   Tamām oldı şeh-i Jāle **murādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 98). [murādı, -ı]*
9. Didi ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde
   Yetiş ʿālemde ser-cümle **murāda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 38). [murāda, -a]*

murād bul-: *Arzusuna, emeline ulaşmak.*

1. Didi pervâne **bulup** şeh **murādın**
   Hem anuñçün ḳodı Pervâne adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 39). [murādın bulup, -up]*
2. Yenildi ḫʷan sürildi ẕevḳ ü şādī
   Gürisne sīr olup **buldı murādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 20). [murādı buldı, -dı]*

murād ḥāṣıl ol-: *Arzusu, isteği gerçekleşmek; isteği yerine gelmek.*

1. Cihānda her **murāduñ ḥāṣıl olsun**
   Ḳamu maḳṣūd saña vāṣıl olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 45). [murāduñ ḥāṣıl olsun, -sun]*

murād kāsesi: *İstek kasesi.*

1. Didi Pervâne ṭurmaġ ile olmaz
   Murādum kāsesi ṣabr ile ṭolmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 2). [murādum kāsesi,]*

murād ol-: *İsteğine kavuşmak, amacına ulaşmak.*

1. **Murād oldıḳca** yindi ḫʷān u niʿmet
   Ṭurup Pervâne'ye ol itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 51). [murād oldıḳca, -dıḳca]*
2. **Murād olduḳca** yindi ḫʷān-ı niʿmet
   İçildi āb-ı Kevs̲er bigi şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 39). [murād olduḳca, -duḳca]*

murād şemʿi: *İstek mumu.*

1. Ḳosun ol ḳuyruġı ḫıştın ḳoparsın
   Murāduñ şemʿini defʿī uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 44). [murāduñ şemʿini, -n, -i]*
2. Saña od bigi Şemʿi yandururlar
   Murāduñ şemʿini uyandururlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 8). [murāduñ şemʿini, -n, -i]*

murād tīri: *İstek oku.*

1. O menzilde anuñ ḳavs-ı zamāne
   Murādı tīrin irgürdi nişāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 72). [murādı tīrin, -n]*

murād üzre devr it-: *Arzu ekseni üzerinde dönmek. II Tüm dilekleri gerçekleşmek, her istediğine kavuşmak.*

1. **Murāduñ üzre devr itsün** felekler
   Saña ḫıdmetler itsünler melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 21). [murāduñ üzre devr itsün, -sün]*

murād veznesi: *İstek ölçüsü.*

1. **Murādum veznesin** kim ide mevzun
   Virem şāh ağırınca aña altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 25). [murādum veznesin, -n]*

murāda irgür-: *Çok istediği şeye kavuşturmak.*

1. İlahī ḳullaruñ **irgür murāda**
   Ṣafā kesb eylesün bāġ-ı vefāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 73). [murāda irgür,]*

murāda iriş-: *İsteğine kavuşmak.*

1. **İrişür** ser-be-ser cümle **murāda**
   Olur ʿālemde emlāki ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 73). [murāda irişür, -ür]*

murādı bu ol-: *Amacı bu olmak.*

1. Kelīmu'llāh ʿaṣāya oldı ṣāḥib
   Murādı bu olaydı aña ḥācib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 42). [murādı bu olaydı, -a, -y, -dı]*

murādı ḳuṭbı üzre devr it/dön-: *Arzu ekseni üzerinde dönmek II Tüm dilekleri gerçekleşmek, her istediğine kavuşmak.*

1. Ne ḳılsun n'eylesün bu çarḫ-ı pür-cevr
   Murādı ḳuṭbı üzre itmedi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 62). [murādı ḳuṭbı üzre devr itmedi,]*
2. Ḫudā ḳalbüñ kederden eylesün pāk
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 106). [murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün, -sün]*
3. Ferāḥşād eyledüñ ḫūrşīd-i cām ile bu ġamnākı
   Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür ṭāliʿ eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 2). [murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür, -düp, -üp, -dür]*
4. Nihāyet buldı bu naẓm-ı ṭarabnāk
   Murādum ḳuṭbı üzre döndi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 34). [murādum ḳuṭbı üzre döndi, -di]*
5. ʿAdūyı nār-ı ḳahruñ eylesün ḫāk
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 42). [murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün, -sün]*

murādı maḥṣūl ol-: *Muradına erişmek.*

1. **Murādı** anlaruñ çün **oldı maḥṣūl**
   Yine oldılar anlar ʿıyşa meşġūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 43). [murādı maḥṣūl oldı, -dı]*
2. Ser-ā-ser yolları anlar aradı
   Şehüñ **maḥṣūl olmadı murādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 24). [murādı maḥṣūl olmadı, -ma, -dı]*

murādı ol-: *Arzusu, isteği, dileği olmak.*

1. Ṭutamaz idi **olmışdı murādı**
   Çeküp zencīre olʿadl ile dādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 13). [murādı olmışdı, -mış, -dı]*

murād tīri: *Maksat oku. II Sevgiliye kavuşma oku.*

1. Çeküp baġrına ol ḳaşı kemānı
   Murādı tīri ḫoş buldı nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 22). [murādı tīri,]*

murādum bu: *İsteğim bu.*

1. **Murādum bu durur** sen pādşāhdan
   Unıtma ben duʿā-gūyı duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 23). [murādum bu durur, -durur]*
2. Ṭapuñdan **bu durur** aʿlā **murādum**
   İki perī viresin baña ḫādim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 59). [murādum bu durur, -durur]*
3. Nice kim ṭura ḳuṭb u döne eflāk
   Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 104). [murādum bu durur, -durur]*
4. **Murādum bu durur** sen dil-rübādan
   Unıtma ben duʿā-gūyuñ duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 31). [murādum bu durur, -durur]*
5. Unutmasun beni her dem duʿādan
   Murādum budur ol kişver-güşādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 32). [murādum budur, -dur]*
6. **Murādum bu durur** ol pādşāhdan
   Unutmasun duʿā-gūyın duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 83). [murādum bu durur, -durur]*

muraṣṣaʿ: *Mücevherlerle süslü.*

1. Neden oldı bu nüh ṭop-ı muṣannaʿ
   Kimisi sāde vü kimi **muraṣṣaʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 30). [muraṣṣaʿ,]*

muraṣṣaʿ kürsi ol-: *Mücevherle süslü taht olmak.*

1. Her kimi kim rıfʿat atına suvār itseñ o dem
   Bir **muraṣṣaʿ kürsi olur** aña çarḫ-ı sābitāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 30). [muraṣṣaʿ kürsi olur, -ur]*

muraṣṣaʿ yaz-: *Süslü yazmak.*

1. O kuḥlāsā ḳaṭı geçürdi gözden
   Muraṣṣaʿ yazmış anı bu yüzden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 28). [muraṣṣaʿ yazmış, -mış]*

murġ: *Kuş.*

1. Per açsa **murġlar** yanardı der-ḥāl
   Açardı mirvaḥa ammā perr ü bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 29). [murġlar, -lar]*

murġ: *Kuş II Ahşap kuş.*

1. Müheyyā oldı çün ol **murġ** bitdi
   Binüp üstine ol Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 19). [murġ,]*
2. Getürdi ol perîler **murġı** der-ḥāl
   Görenler ṣandılar uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 23). [murġı, -ı]*
3. O şāh-ı bī-naẓīri ḳaṣr-ı ʿaṣruñ
   Öñine indi **murġ** ile o ḳaṣruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 26). [murġ,]*
4. Perîler nite kim taḫt-ı Süleymān
   O dem **murġı** getürdiler ṣitābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 22). [murġı, -ı]*
5. O **murġı** eyleyüp bir yirde pinhān
   O dem Pervāne ile Ṣemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 29). [murġı, -ı]*

murġān-ı sīmīn: *Gümüş kuşlar; yıldızlar.*

1. Yine şeh-bāz-ı zerrīn-per per açdı
   Anı **murġān-ı sīmīn** gördi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 6). [murġān-ı sīmīn,]*

murġdan in-: *Kuştan inmek.*

1. **İnüp** ol **murġdan** girdi sarāya
   Ki şems ide naẓar bend olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 29). [murġdan inüp, -üp]*

murġ-ı āb: *Su kuşu II Gemi.*

1. O **murġ-ı ābı** çün bāl u per açdı
   Ṣu üzre esb-i tāzi bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 25). [murġ-ı ābı, -ı]*

murġ-ı çābük: *Hızlı(uçan) kuş.*

1. Yürüyi vardı bir şeh-bāz bende
   O **murġ-ı çābüki** düşirdi bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 22). [mürġ-ı çābüki, -i]*

murġ-ı cān: *Gönül kuşu.*

1. Nice dām ile avlar **murġ-ı cānı**
   Ne bend ile giriftār eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 9). [murġ-ı cānı, -ı]*

murġ-ı hoş-āvāz: *Güzel sesli kuş.*

1. Ne ḫoş naġmeñ var ey **murġ-ı ḫoş-āvāz**
   Olur ol naġmeler Dāvūd'a dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 3). [murġ-ı ḫoş-āvāz,]*

murġ-ı ihtiyār: *Seçim kuşu.*

1. Ṣabāveş ḳaldı hergiz ḳarārı
   Elinden uçdı **murġ-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 28). [murġ-ı iḫtiyārı, -ı]*

murġ-ı ihtiyārı uç-: *İrade kuşu uçmak.*

1. Elinde ḳalmadı naḳd-ı ḳarārı
   Per açdı **uçdı murġ-ı iḫtiyārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 4). [murġ-ı iḫtiyārı uçdı, -dı]*

murġ-ı mīġ-bāl: *Bulutları kanat edinmiş kuş.*

1. Suvār oldı o **murġ-ı mīġ-bāle**
   Diler ki ire meh-i ṣāḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 15). [murġ-ı mīġ-bāle, -e]*

murġ-ı uştūr: *Deve kuşu.*

1. Kimi miḳdārda gūyā yumurda
   Ṭoḳınsa **murġ-ı uştūr** ola mürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 34). [murġ-ı uştūr,]*

murġın üstinden in-: *Kuşun üzerinden inmek.*

1. **İnüp** ol **murġın üstinden** bir ādem
   Didi ey pādşāh-ı mülk-i ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 11). [murġın üstinden inüp, -üp]*

murġuñ üstine bin-: *Kuşun üstüne binmek.*

1. Bu **murġuñ üstine binse** bir ādem
   Ne yire dirse iltür anı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 17). [murġuñ üstine binse, -se]*

murġveş: *Kuş gibi.*

1. Bulup yine getürdiler sarāya
   Görürler **murġveş** māʾil hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 34). [murġveş,]*

murı murı di-: *"Hadi hadi!" demek.*

1. Ṭop-ı çarḫa **murı murı dir** benefşe destesi
   Nergis-i şehlā olupdur çeşm-i yāruñ ḫastesi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 9). [murı murı dir, -r]*

mūş: *Fare.*

1. Olur bi-bāk meydāna girüp **mūş**
   Ḳanı ġurbe dir anı eylese nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 15). [mūş,]*
2. Virür bir **mūşdan** file fenāyı
   Zebūn eyler şitādan ejdehāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 23). [mūşdan, -dan]*

mūsā ʿaşāsı: *Hz Musa'nın mucizeye konu olan asası.*

1. **Mūsā ʿaşāsı** bigi ḳaldursa sancaġuñ ser
   Firʿavūnveş ʿadūya teng ola mülk-i vāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 31). [mūsā ʿaşāsı,]*

muṣaffa: *Temiz, pak, saf.*

1. **Muṣaffa** sīm ḫālişden ruḫāmı
   Gören Cennet ṣanurdı ol maḳāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 11). [muṣaffa,]*
2. Öñinde var anuñ bir ḥavż-ı raʿnā
   Dil-i müʾmin bigi ābı **muṣaffā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 14). [muṣaffā,]*

muṣaffā gevher: *Temiz inci.*

1. ʿAceb sen ne neyistān şekkerīsin
   Ne deryānuñ **muṣaffā gevherīsin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 14). [muṣaffā gevherīsin, -i, -sin]*

muṣaffa ḳalb: *Temiz kalp.*

1. **Muṣaffa ḳalbüñe** irişmesün gerd
   Vucūduñ ḥaşr olınca görmesün derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 41). [muṣaffa ḳalbüñe, -üñ, -e]*

muṣaffā ol-: *Pak ve saf olmak.*

1. Bu sözden ḫoş ṣafālar sürdi Lālā
   Olup āyīne-i ḳalbi **muṣaffā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 14). [muṣaffā olup, -up]*

muṣaffā ṣu: *Temiz su.*

1. Egerçi bir **muṣaffā ṣu durur** ol
   Revān ġam-ḫānesine od urur ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 29). [muṣaffā ṣu durur, -durur]*

muṣāḥib: *Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.*

1. Yalıñ yüzlü güzeller yaḳdılar şemʿ
   Muṣāḥibler ser-ā-ser oldılar cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 10). [muṣāḥibler, -ler]*

muṣallā: *Namazgâh, namaz kılınmak için ayrılmış olan açık yer.*

1. **Muşallādur** birisi birisi ḳabr
   Ṣaḳın ḳılma cihānda kimseye cebr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 13). [muṣallādur, -dur]*

muṣavver: *Resimlenmiş.*

1. İderken naḳşın ol ḳaṣruñ temāşā
   Muṣavver gördi bir taṣvīr-i zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 56). [muṣavver,]*

muṣavver it-: *Resimlendirmek, tasvir etmek.*

1. Ser-ā-ser çün **muṣavver itdi** anı
   Ḫudā emriyle ol dem virdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 1). [muṣavver itdi, -di]*

mūsā-yı fetḥa: *Hz. İsa'nın açılımı.*

1. Nefes gürzi bigi ʿİsā-yı fetḥa
   ʿAṣādur nīzesi **Mūsā-yı fetḥa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 28). [mūsā-yı fetḥa,]*

muṣayḳal eyle-: *Değmek, dokunmak.*

1. Muḥabbet mışḳaledür ur aña el
   Göñül mirʾātına **eyle muṣayḳal** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 4). [muṣayḳal eyle,]*

muṣḥaf-ı ḥüsn: *Güzellik kitabı.*

1. Ey ḫātem-i mecmūʿ-ı nebī mehbit-i Ḳur'ān
   Ḫatm olmış idi **muṣḥaf-ı ḥüsnüñde** melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 22). [muṣḥaf-ı ḥüsnüñde, -üñ, -de]*

muṣībet şemʿi: *Bela mumu.*

1. **Muṣībet şemʿi** ol dem kim uyandı
   İşitdi Şemʿ ile Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 103). [muṣībet şemʿi,]*

mūsikār: *İran kültüründe, gagasındaki deliklerden rüzgar estikçe çeşitli sesler çıkardığı söylenen bir masal kuşu.*

1. Fiġān itdürdi **mūsikāre** ol yār
   Lebinde bir güzel şīrīn beñi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 71). [mūsikāre, -e]*

muşt ile dögün-: *Yumrukla kendine vurmak.*

1. Ḳanı o ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā
   Diyüben **dögünür muşt ile** eyvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 40). [muşt ile dögünür, -ür]*

muṣṭafā'nuñ ḥürmetiçün: *Hz. Muhammed'in hakkı için.*

1. Ḥabīb'üñ **Muṣṭafā'nuñ ḥürmetiçün**
   Ser-ā-ser enbiyānuñ ʿizzetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 79). [muṣṭafā'nuñ ḥürmetiçün,]*

muṭarrā sünbül: *Hoş kokulu sümbül.*

1. ʿAceb sen ḳanġı gülzāruñ gülisin
   Ne būstānuñ **muṭarrā sünbülisin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 18). [muṭarrā sünbülisin, -i, -sin]*

muʿtekid müʾmin: *İnançlı mümin.*

1. O māhı öpdi ol Sulṭān-ı kāmil
   Nite kim **muʿtekid müʾmin** ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 18). [muʿtekid müʾmin,]*

mutīʿ it-: *İtaatkâr, söz dinleyen hâle getirmek.*

1. Bu ser-keş göñlümi emre **mutīʿ it**
   Baña anı ḳıyāmetde şefīʿ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 105). [mutīʿ it,]*

muvāfıḳ gel-: *Uygun gelmek.*

1. Bu söz Pervâne'ye **geldi muvāfıḳ**
   Eyitdi kim budur çoḳ buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 79). [muvāfıḳ geldi, -di]*

muvāfıḳ ol-: *Uygun olmak, münasip olmak.*

1. **Muvāfıḳ ola** bu tedbīre taḳdīr
   Ne eylerseñ bu ʿālem içre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 23). [muvāfıḳ ola, -a]*

mübārek: *Kutlu, ferhunde.*

1. Ḫoş **mübāreksin** ki tā geldüñ efendümden benüm
   Ḫᵛāce-i endūhdan āzād oldum ben ġulām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 7). [mübāreksin, -sin]*

mübārek it-: *Kutlu, uğurlu, bereketli kılmak.*

1. Bizüm maḳṣūdumuz bu Ḥaḳ tebārek
   Senüñ gelmekligüñ **ide mübārek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 24). [mübārek ide, -e]*

mübārek kıl-: *Kutlu, hayırlı, bereketli yapmak.*

1. Felekler döndügince Ḥaḳ tebārek
   Şehā **ḳılsun** günüñ günden **mübārek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 40). [mübārek ḳılsun, -sun]*

mübārek vaḳit: *Kutlu zaman.*

1. **Mübārek vaḳt idi** ġāyet dem-i saʿd
   Seḥābuñ minberi üzre çıkup raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 7). [mübārek vaḳt idi, -idi]*

mübārek-dem: *Mübarek zaman.*

1. Beni Yūnus bigi yutmışdı nā-geh māhī-i firḳat
   İrişdi bir **mübārek-dem** çıḳardı yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 10). [mübārek-dem,]*

mübāriz: *Eski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen, mübareze eden kimse.*

1. Biri birine ḳarşu ṭurdı şaflar
   Mübārizler kemāna urdı kefler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 20). [mübārizler, -ler]*

müberrā: *Temiz, halis, saf.*

1. Teġayyürden **müberrā** pāk-i ẕātı
   Tebeddülden muʿarrādur ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 33). [müberrā,]*

mübeşşir: *Müjde veren, müjdeleyen (kimse), müjdeci.*

1. Degüldür aña ḥācet hīç ālet
   Mübeşşirdür virür bunlar beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 42). [mübeşşirdür, -dür]*

mübeşşir gel-: *Müjdeci gelmek.*

1. Göñülden ẕevḳ ü şādī oldı ẓāhir
   Ṣanasın dostdan **geldi mübeşşir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 6). [mübeşşir geldi, -di]*

mübtelā: *Bağımlı, tutkun, düşkün. II Âşık.*

1. Didi dil-ber unutmasun duʿādan
   Ümīdin kesmesin ben **mübtelādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 8). [mübtelādan, -dan]*

mücellā: *Cilalı, parlak.*

1. Felekden ḳubbesi merfūʿ u aʿlā
   Müẕehheb saḳfı vü ferşi **mücellā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 10). [mücellā,]*

mücerred yir it-: *Tek kişilik bir yer edinmek.*

1. Āstān-ı yārda varup **mücerred yir idüp**
   Ḥażret-i ʿĪsā bigi gökde mekān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 3). [mücerred yir idüp, -üp]*

mücrim perīveş: *Günahkâr peri gibi.*

1. Şu girdi şīşeye **mücrim perīveş**
   Gül-i gülzār-ı Cennet oldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 33). [mücrim perīveş,]*

müdām: *Her zaman, daima, devamlı.*

1. **Müdām** it ġıll u ġışdan ḳalbi ṣāfī
   Heves nārını ursun aña ṣafī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 9). [müdām,]*
2. **Müdām** ol ḫoş ḫaberden şād u ḫurrem
   Guşāde ḳalbüñe yörenmesün ġam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 41). [müdām,]*

müdām: *Şarap.*

1. Şarāb-ı nāz ile mānend-i çeşm-i dil-ber-i şūḫ
   Müdām ẕevḳ u ṣafāñ ile merdümān maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 6). [müdām,]*

müdāra vü telaṭṭuf ḳıl-: *Yüzüne gülüp yumuşak davranmak.*

1. **Ḳıl** ol şāha **müdāra vü telaṭṭuf**
   Bu tedbīre itmeye tā kim teḫalluf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 23). [müdāra vü telaṭṭuf ḳıl,]*

müdebbir: *İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan (kimse).*

1. Olur ẓāhir eserlerden müʾessir
   Naẓar eyle gözüñ aç ey **müdebbir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 18). [müdebbir,]*

müʾessir: *Tesir eden, iz bırakan; hüküm sahibi; eser sahibi (yaratıcı, Allah).*

1. Olur ẓāhir eserlerden **müʾessir**
   Naẓar eyle gözüñ aç ey müdebbir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 17). [müʾessir,]*

müʾessir yoġ: *Tesir eden yok.*

1. **Müʾessir yoġise** ey şehd-i güftār
   Nedür bu mīve-i şehd ü şeker-bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 23). [müʾessir yoġise, -ise]*

müʾessirden degül midür: *Allahtan değil midir?*

1. İrişür nem biter yirden nebātāt
   Müʾessirden degül midür bu ḥālāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 40). [müʾessirden degül midür,]*

müʾeyyed ol-: *Güçlenmek.*

1. Nice dem cenge oldılar muḳayyed
   Kim āḫir **oldı** Rūmīler **müʾeyyed** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 20). [müʾeyyed oldı, -dı]*

müḥannā el: *Kınalı el.*

1. Mükaḥḥal gözleri kuḥl-ı seḥerden
   Müḥannā elleri ḫūn-ı cigerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 116). [müḥannā elleri, -ler, -i]*

mühendis ḳaʿrı: *Mühendis işi.*

1. Dil-i dānā dinürse aña cāʾiz
   Mühendis ḳaʿrınuñ fehminde ʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 10). [mühendis ḳaʿrınuñ, -nuñ]*

müḥennā dest: *Kınalı el.*

1. O zāġa ol perī ẕıl itdi der-ḥāl
   Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 8). [müḥennā destini, -i, -n, -i]*

müḥennā it-: *Kınalamak.*

1. Gören dirdi çenārı bir dil-ārā
   Eliyle ayaġın **itmiş müḥennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 30). [müḥennā itmiş, -miş]*

mühennā ol-: *Kınalanmak II Her yere kan sürülmek.*

1. Ḥaşekler şol ḳadar zaḫm urdı aña
   Ayaġı **oldı** ḳanında **mühennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 12). [mühennā oldı, -dı]*

müheyyā: *Hazır.*

1. **Müheyyā idi** cümle yol yaraġı
   Götürdi ol hemān ol dem ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 23). [müheyyā idi, -idi]*

müheyyā it-: *Hazırlamak.*

1. Ṭurup **itdi müheyyā** yol yaraġın
   Giçe tā kim cihānuñ deşt ü ṭaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 3). [müheyyā itdi, -di]*
2. **Müheyyā eyleyüp** biñ dürlü niʿmet
   Atası ol perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 9). [müheyyā eyleyüp, -y, -üp]*
3. Dügün esbābın **itdiler müheyyā**
   Ḳamu yirlü yirince ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 17). [müheyyā itdiler, -di, -ler]*

müheyyā kıl-: *Hazırlamak.*

1. Vezīr-i aʿẓam oldı aña Lālā
   Yaraġın **ḳıldı** ser-tā-ser **müheyyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 86). [müheyyā ḳıldı, -dı]*

müheyyā ol-: *Hazırlanmak.*

1. Ser-ā-ser ḫaşlet-i memdūḥ-ı eşyā
   Bunuñ ẕātında **olmışdı müheyyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 62). [müheyyā olmışdı, -mış, -dı]*
2. **Müheyyā oldı** çün ol murġ bitdi
   Binüp üstine ol Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 19). [müheyyā oldı, -dı]*
3. Ḳamu esbāb-ı ʿıyş **oldı muheyyā**
   Yirince her biri maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 37). [muheyyā oldı, -dı]*
4. O dem taḫt-ı revān **oldı müheyyā**
   Cihānun iderek göñlini yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 9). [müheyyā oldı, -dı]*

mühmel vezīri var: *Kötü veziri var.*

1. Şehüñ **var idi** bir **mühmel vezīri**
   Ḫabāşetde bulınmazdı naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 1). [mühmel vezīri var idi, -idi]*

mühür: *Mühür.*

1. Anuñ sulṭān-ı Çīn **mührin** götürdi
   Duʿā desti bigi yüzine sürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 45). [mührin, -in]*

mühür ur-: *Mühür basmak, mühürlemek.*

1. Beşāret-nāmesiydi bu cihānuñ
   Ḫudā ẕahrına **mühr urmışdı** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 64). [mühr urmışdı, -mış, -dı]*
2. Dürüp mektūbı **mühr urdı** oñardı
   O dem anı hemān ol peyke virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 13). [mühr urdı, -dı]*

mühr-i şerīfin aç-: *Kutsal mührünü açmak.*

1. **Açup** Lālā anuñ **mühr-i şerīfin**
   Temāşā eyledi ḫaṭṭ-ı laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 29). [mühr-i şerīfin açup, -up]*

mühr in aç-: *Mührünü kaldırmak.*

1. Götürdi **mührin açdı** anı sulṭān
   ʿİnādı itmiş aña gördi ʿunvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 19). [mührin açdı, -dı]*

mühür berkit-: *Mühür sağlamlaştırmak.*

1. Naẕīrin görmemiş kimse cihānda
   Perīler **mührini berkitdi** anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 14). [mührini berkitdi, -di]*

mühürlü nāme: *Mühürlü mektup.*

1. Elinde bir **mühürlü nāmesi** var
   Didi bu cürʿadan içi pür-esrār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 33). [mühürlü nāmesi, -si]*

müjde vir-: *Bir kimseye sevindirici, mutlu bir haberi ulaştırmak.*

1. O dem şeh-zādeye irişdi ṣıḥḥat
   Virildi müjde ṣan ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 6). [müjde virildi, -il, -di]*

müjdegānī vir-: *Müjdelik vermek.*

1. İşitdi Şāh Jāle çün kim anı
   Cihān mālını **virdi müjdegānī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 18). [müjdegānīvirdi, -di]*
2. Beşīre **virdi** Nāṣır **müjdegānī**
   Ṭoyurdı niʿmet ü māl ile anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 17). [müjdegānīvirdi, -di]*
3. Daḫı şol deñlü **virdi müjdegānī**
   Ḥesāb itmekde ʿāciz ʿālem anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 59). [müjdegānīvirdi, -di]*

müjgān: *Kirpik.*

1. Gören ditrerdi **müjgānın** ḥaẕerden
   Revān geçdi ṣanurdı cān u serden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 21). [müjgānın, -ın]*
2. O bir çeşm ü kürekler aña **müjgān**
   Girüp o çeşme nūrı oldı ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 19). [müjgān,]*

müjgān okı: *Kirpiklerin oku.*

1. O **müjgānı oḳı** baġruña başdı
   Zihī dem ḥasretüñ yayını yaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 19). [müjgānı oḳı,]*

mükaḥḥal göz: *Sürmelenmiş göz.*

1. **Mükaḥḥal gözleri** kuḥl-ı seḥerden
   Müḥannā elleri ḫūn-ı cigerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 115). [mükaḥḥal gözleri, -ler, -i]*

mükedder ol-: *Kederli olmak.*

1. Dem urmaġa ṣabānuñ yoḳ mecāli
   Mükedder olmış idi dehr ḥāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 14). [mükedder olmış idi, -mış, -idi]*

mükemmel: *Kusursuz.*

1. Duʿāyı eyleyüp bunlar **mükemmel**
   Ser-ā-ser yüzlerine sürdiler el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 47). [mükemmel,]*
2. Cigerdār olmayanlar heb **mükemmel**
   Ḥayātı çeşmesārından yudı el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 19). [mükemmel,]*

mükemmel ḳıl-: *Kusursuz, yetkin hâle getirmek.*

1. Virüp dururdı furṣat anlara el
   Ṣafā vü ẕevḳi **ḳıldılar mükemmel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 46). [mükemmel ḳıldılar, -dı, -lar]*

mükemmel yaz-: *Kusursuz çizmek.*

1. Didi eyleñ ṣanāyiʿ rengini ḥal
   Yazuñ maḥbūb ṣūretler **mükemmel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 4). [mükemmel yazuñ, -uñ]*

mükerrem: *Muhterem, saygın.*

1. Açuḳ ṭut gūş-ı cānı ey **mükerrem**
   Ne der diñle surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 1). [mükerrem,]*
2. Bi-ḥaḳḳın mebde-i bünyād-ı ʿālem
   Anuñ rūḥı ḳamusından **mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 100). [mükerrem,]*
3. Elinden cāmı alup ol **mükerrem**
   Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 15). [mükerrem,]*
4. Bi-ḥamdi'llāh ki atañ şāh-ı aʿẓam
   Cihānda ʿizz ü baḫt ile **mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 72). [mükerrem,]*
5. Didi ʿayyāra Şāh Jāle ol dem
   Ne iseñ gerçegin di ey **mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 48). [mükerrem,]*

mükerrem ol-: *Saygıdeğer olmak.*

1. Didi Naccār eyā sulṭān-ı ʿālem
   Cihān içre ḳamudan **ol mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 56). [mükerrem ol,]*
2. İrişür devlete ṣabr ile ādem
   Olur ṣābir **olan** āḫir **mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 44). [mükerrem olur, -ur]*
3. Eyü ad ile ʿālem ṭutar ādem
   Olur cümle cihān içre **mükerrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 16). [mükerrem olur, -ur]*

mül: *Şarap.*

1. Bu meclis bir güzel raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḫī çemesār olmış aña āb-ı revān **müldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 14). [müldür, -dür]*

mül ḳoy-: *Şarap koymak.*

1. Anuñ **ḳoyardı** sāḳī içine **mül**
   Nice sāḳī ṣaçı sünbül yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 21). [mül ḳoyardı, -ar, -dı]*

mülāʾim dil-rübā: *Uysal güzel.*

1. Egerçi kim **mülāʾim dil-rübā** çoḳ
   Vefā itmekde yüz yur ol ḳadar yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 19). [mülāʾim dil-rübā,]*

mülk: *Ülke, memleket.*

1. Olup bu **mülk** çarḫun māh şāhı
   Yine cemʿ itdi encümden sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 21). [mülk,]*
2. Ne burcı menzil idinmişdür ol māh
   Nice **mülki** temāşā ḳılmış ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 20). [mülki, -i]*
3. Ḫudā virdi ṭapuña bir dürr-i pāk
   Senüñ **mülküñden** olsun bari ḥakkāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 28). [mülküñden, -üñ, -den]*
4. Neberd olur bu **mülk** içinde vāfir
   Döner ammā ki ḫayra ṣoñı āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 37). [mülk,]*
5. Ulaḳlar ṣaldı rāh-ı mülk-i Çīn'e
   Yayıldı cümle peyki **mülk** içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 20). [mülk,]*
6. O **mülki** seyr iderken ol zamānda
   Görüp dururdı bu ʿayyārı anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 35). [mülki, -i]*
7. Münādiler bıraḳdı **mülkine** şāh
   Didiler gitdi Faġfūr oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 99). [mülkine, -i, -n, -e]*
8. Ṣaḳın ẓulm ehlin itme **mülke** ḥākim
   Cihānda olasın maḳbūl tā kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 37). [mülke, -e]*
9. Ḫudā virsün saña ʿömr-i müʾebbet
   Cinānda **mülküñi** ḳılsun muḫallet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 14). [mülküñi, -üñ, -i]*
10. Şu deñlü emn buldı **mülk** nāçār
    Ki kebke şāhbāz oldı ḳafā-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 75). [mülk,]*

mülke yayıl-: *Dünya'ya yayılmak.*

1. O **mülke yayılup** bu ḥalḳ düpdüz
   Nice gün istediler gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 27). [mülke yayılup, -up]*

mülket-i çīn: *Çin ülkesi.*

1. Anuñ her birinüñ başında tācı
   Degerdi **mülket-i Çīn'üñ** ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 34). [mülket-i çīn'üñ, -ün]*

mülket-i dünyā: *Dünya ülkesi.*

1. Yüzüñden eylesün bed-çeşmi Ḥaḳ dūr
   Özüñden **mülket-i dünyāyı** maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 34). [mülket-i dünyāyı, -y, -ı]*

mülket-i zevḳ: *Zevk ve sefa ülkesi.*

1. O dem Pervāne şükr itdi Ḫudāya
   Şeh oldı **mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 56). [mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya,]*

mülket-i ẓulmet: *Karanlıklar Ülkesi.*

1. Virürken āb-ı Ḫıżr emvāta cānı
   Olupdur **mülket-i ẓulmet** meḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 4). [mülket-i ẓulmet,]*

mülk-i ʿālemde naẓīri bulun- : *Dünyada benzeri bulunmak.*

1. O bir şehdür ki yoḳ anuñ vezīri
   Bulunmaz mülk-i ʿālemde naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 46). [mülk-i ʿālemde naẓīri bulunmaz, -maz]*

mülk-i ʿālem anuñdur: *Bütün dünya Allah'ındır.*

1. **Anuñdur mülk-i ʿālem** birdür Allah
   Ṣıġışmaz bir vilāyetde iki şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 31). [mülk-i ʿālem anuñdur,]*

mülk-i ʿālem ṭol-: *Dünya mülkü dolmak.*

1. Yimeler içmeler şenlikler oldı
   Feraḫdan **mülk-i ʿālem** yine **ṭoldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 16). [mülk-i ʿālem ṭoldı, -dı]*

mülk-i bezm: *Meclis binası.*

1. Kimesne iñlemez hergiz meger çengi elinden çeng
   İmāret itdi **mülk-i bezmi** bir şāh-ı cihān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 10). [mülk-i bezmi, -i]*

mülk-i ceng: *Ülke savaşı.*

1. Revān ḳaṣd itdi **mülk-i cenge** her cān
   Ḳılalar ḳavs-ı ẕū'l-ḳarneyni ḫaḳan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 29). [mülk-i cenge, -e]*

mülk-i cihān: *Dünya memleketi.*

1. Ḫalḳuñ kimisi māl u kimisi cāh ister
   Mülk-i cihān içinde Ẕātī duʿāña ḳānīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 42). [mülk-i cihān,]*
2. Naẓīri gelmedi **mülk-i cihāna**
   Nice teşbīh idem Nūşīnrevān'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 11). [mülk-i cihāna, -a]*
3. Siyāhı şāh-ı ebyaż māt iderken
   Göçüp **mülk-i cihāndan** şeb giderken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 4). [mülk-i cihāndan, -dan]*
4. Ṣafa kesb itdi şāhuñ ḳalbi andan
   Aña yig geldi ol **mülk-i cihāndan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 20). [mülk-i cihāndan, -dan]*

5. Cihān zeyn oluban döndi cināna
   Cinān reşk eyledi **mülk-i cihāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 90). [mülk-i cihāna, -a]*

mülk-i cihāna ṣıġ-: *Dünyaya sığmamak.*

1. Bir şāhdur ki ḳadrüñ **mülk-i cihāna ṣıġmaz**
   Bir şehnişīn olupdur ol şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 17). [mülk-i cihāna ṣıġmaz, -maz]*

mülk-i cihāndan git-: *Dünyadan uzaklaşmak.*

1. Yine şāh-ı nucūm-ı çarḫ-ı rıfʿat
   Gidüp mülk-i cihāndan itdi ʿuzlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 2). [mülk-i cihāndan gidüp, -üp]*

mülk-i çīn: *Çin ülkesi.*

1. Meger kim **mülk-i Çīn'üñ** şāhı Faġfūr
   İdüp bir ḳaṣr-ı bi-mānend maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 21). [mülk-i çīn'üñ, -üñ]*
2. Oturmış **mülk-i Çīn'üñ** pādşāhı
   Aña dīvān ṭurur cümle sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 9). [mülk-i çīn'üñ, -üñ]*
3. Seḥergeh **mülk-i Çīn'üñ** pādşāhı
   Geçüp itdi müşerref taḫtgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 7). [mülk-i çīn'üñ, -üñ]*
4. Hemān şeh **mülk-i Çīne** ʿazm itdi
   Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 27). [mülk-i çīne, -e]*
5. Bu yaña **mülk-i Çīn'üñ** Şāh Faġfūr
   İşitdi kim gelür bir ulu cumhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 1). [mülk-i çīn'üñ, -üñ]*
6. İdin hem Nāṣır'ı yanuñda paşa
   Ölüpdür **mülk-i Çīn** var eyle iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 28). [mülk-i çīn,]*
7. Yanuñca ḳoşayın vāfir sipāhı
   Yüri ol **mülk-i Çīn'üñ** pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 26). [mülk-i çīn'üñ, -üñ]*
8. Ḳonup gündüz gice göç itdi gitdi
   Varup bir gün o **mülk-i Çīn'e** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 14). [mülk-i çīn'e, -e]*
9. Pür oldı bu ḫaberden cümle-i semʿ
   Fülān gün **mülk-i Çīn'e** ʿazm ide Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 140). [mülk-i çīn'e, -e]*

mülk-i dehri ṭut-: *Dünyayı kaplamak.*

1. Yecūc-i fitne **mülk-i dehri ṭutardı** cümle
   Sed çekmeyeydi tīġuñ ger olmayaydı mānīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 29). [mülk-i dehri ṭutardı, -ar, -dı]*

mülk-i dilden ṭaġıl-: *Gönülden yok olmak.*

1. Temāşā itdügi dem ḥüsn-i şāhı
Ṭaġıldı **mülk-i dilden** ġam-sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 82). [mülk-i dilden ṭaġıl, -dı]*

mülk-i dünyā: *Dünya mülkü.*

1. Dimiş ey pādşāh-ı mülket-ārā
Vucūduñla müşerref **mülk-i dünyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 30). [mülk-i dünyā,]*

mülk-i ferah: *Ferahlık ülkesi.*

1. Baña **mülk-i feraḥdan** bir ṭaraf vir
Keremler eyle bir ḫayrü'l-ḫalef vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 69). [mülk-i feraḥdan, -dan]*

mülk-i fünūn: *Fenlerin mülkü.*

1. Pes andan eyledi ol şāha taʿlīm
İde **mülk-i fünūnı** aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 24). [mülk-i fünūnı, -ı]*

mülk-i ḫulḳ: *Ahlak ülkesi.*

1. N'ola şāh olsa mışr-ı ḥüsne Yūsuf
Bu **mülk-i ḫulḳı** itmişdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 50). [mülk-i ḫulḳı, -ı]*

mülk-i ḳudret: *Kudret mülkü.*

1. Getürmiş **mülk-i ḳudretden** ya mektūb
Ḳomış baş üzre anı ḫūb u merġūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 53). [mülk-i ḳudretden, -den]*

mülk-i rūm: *Anadolu.*

1. Yā varup mülk-i ẓulmetden Ḫıżırsān
Getürdi **mülk-i Rūm'a** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 16). [mülk-i rūm'a, -a]*
2. Hemān ol dem taṣavvur itdi ol şāh
İdindi **mülk-i Rūm'ı** menzil ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 40). [mülk-i rūm'ı, -ı]*
3. Ol ʿayyāra eyitdi Şāh Faġfūr
Eser yil bigi **mülk-i Rūma** var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 8). [mülk-i rūma, -a]*

mülk-i rūm: *Rum ülkesi; gündüz ülkesi.*

1. Yüridi **mülk-i Rūm'a** leşker-i Şām
Siyeh ḫayme ḳurıldı oldı aḫşam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 3). [mülk-i rūm'a, -a]*

mülk-i vāsiʿ: *Geniş mülk, memleket.*

1. Mūsā ʿaṣāsı bigi ḳaldursa sancaġuñ ser
   Firʿavūnveş ʿadūya teng ola **mülk-i vāsi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 32). [mülk-i vāsiʿ,]*

mülk-i ẓulmet: *Karanlıklar ülkesi.*

1. Yā varup **mülk-i ẓulmetden** Ḫıżırsān
   Getürdi mülk-i Rūm'a āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 15). [mülk-i ẓulmetden, -den]*

müʾmin: *Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden kimse.*

1. Ḳamu **müʾmin** gelüp bir yire düpdüz
   Ṭurup dururdı gūyā Kaʿbe'ye yüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 11). [müʾmin,]*
2. Ṭarıḳdı ol otaġ içre dil ü cān
   Cihān **müʾminlere** ṣan oldı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 44). [müʾminlere, -ler, -e]*

müʾmin duʿāsı: *İman edenin duası.*

1. Çü çıḳdı aña ol derdüñ devāsı
   Ṭoḳuz ḳat çarḫa ṣan **müʾmin duʿāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 28). [müʾmin duʿāsı,]*

müʾminüñ ṣadrında imān: *Müminin göğsünde iman.*

1. Derūnında anı ḥıfż itdi zindān
   Ṣanasın **müʾminüñ ṣadrında imān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 56). [müʾminüñ ṣadrında imān,]*

münādi bıraḳ-: *Çağırıcı göndermek.*

1. **Münādiler bıraḳdı** mülkine şāh
   Didiler gitdi Faġfūr oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 99). [münādiler bıraḳdı, -dı]*

münāfıḳ: *Dinî kurallara inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen.*

1. **Münāfıḳ** bigi dehrüñ ḳalbi tīre
   Felekden nūr irişmez idi yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 5). [münāfıḳ,]*
2. Meger var idi bir kör zişt ḳuyı
   Yoġ imānı **münāfıḳ** bigi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 2). [münāfıḳ,]*

münāfıḳ ḳalbi: *İki yüzlü kalbi.*

1. Ṣanur anı naẓar iden içine
   Münāfıḳ ḳalbidür pür-kibr u kīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 14). [münāfıḳ ḳalbidür, -dür]*
2. O şehrüñ içi ol toz ile ṭoldı
   Münāfıḳ ḳalbi bigi tīre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 10). [münāfıḳ ḳalbi,]*

münāfıḳ sīnesi: *Münafık göğsü.*

1. Bulınmadı cihān içre o cānān
   Münāfıḳ sīnesinde ṣan kim īmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 36). [münāfıḳ sīnesinde, -n, -de]*

münʿakis ol-: *Yansımak.*

1. **Olurdı münʿakis** mecmūʿ-ı ʿālem
   Ḫalel irmezdi aña ḥaşre dek hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 11). [münʿakis olurdı, -ur, -dı]*

münakkaş: *Nakışlı, işlemeli, süslü.*

1. İçi vü taşı ser-tā-ser **münaḳḳaş**
   Degüldi ḳaṣr-ı Firdevs aña beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 39). [münaḳḳaş,]*

münaḳḳaş eyle-: *Nakışlı yapmak, süslemek.*

1. Elüñe al feṣaḥat ḫāmesini
   Münaḳḳaş eyle ʿışḳuñ nāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 4). [münaḳḳaş eyle,]*
2. **Münaḳḳaş eylemiş** naḳḳāş içini
   Miṣālin yazamaz naḳḳāş-ı Çīn'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 53). [münaḳḳaş eylemiş, -miş]*
3. **Münaḳḳaş eyleyüp** ḳaṣr-ı zücācı
   Ḳodı māh-ı münīre taḫt u tācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 3). [münaḳḳaş eyleyüp, -y, -üp]*

münakkaş it-: *Nakışlı, süslü, resimli hâle getirmek.*

1. Şu deñlü **itdi** ol ḳaṣrı **münaḳḳaş**
   Olımazdı aña Firdevs beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 35). [münaḳḳaş itdi, -di]*

müncemid-āb: *Donmuş su.*

1. Kim ol ẕevḳ ü ṣafā baḥrine gird-āb
   Bir āteşdāndur ammā **müncemid-āb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 4). [müncemid-āb,]*

müneccim: *Yıldızların durum ve hareketlerinden geleceğe ait hükümler çıkaran kimse, astrolog.*

1. **Müneccimler** derildi bir araya
   Göreler kim nedür ṭāliʿ ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 55). [müneccimler, -ler]*
2. Daḫı var idi enẕār-ı muḫālif
   Müneccimler velī olmadı vāḳıf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 10). [müneccimler, -ler]*
3. **Müneccimler** işidür bu suʾāli
   Eyitdiler olur bir ceng-i ʿāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 35). [müneccimler, -ler]*
4. Oturmış taḫtına sulṭān ḥākim
   Bile otuz vezīr ü yüz **müneccim** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 22). [müneccim,]*

müneccimler bir yire diril-: *Müneccimler bir yerde toplanmak.*

1. Buyurdı pādşāh-ı saʿd-kevkeb
   Müneccimler dirildi bir yire heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 26). [müneccimler bir yire dirildi, -di]*

münevver: *Aydınlık.*

1. Nice raḳḳāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā
   Münevver gün yüzinden rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 4). [münevver,]*
2. Güneş kim menzilidür anuñ eflāk
   Münevver pertevinden çehre-i ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 72). [münevver,]*
3. Dimiş ey āftāb-ı ʿālem-ārā
   Cemālüñden **münevver** rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 34). [münevver,]*

münevver bedr aye beñze-: *Parlak Dolunay'a benzemek.*

1. Görürler kim gelür nāz ile Dāye
   Yüzi **beñzer münevver bedr aye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 12). [münevver bedr aye beñzer, -r]*

münevver çehre: *Aydınlık yüz.*

1. Yā ġılmāndur ki çıḳmışdur cinândan
   Münevver çehre mihr-i āsmāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 32). [münevver çehre,]*

münevver eyle-: *Aydınlatmak.*

1. Eline aldı nār-ı ter ayaġın
   Münevver eyledi ʿişret çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 26). [münevver eyledi, -di]*
2. Ḳamu bir ḫoş gümiş ḳandīl uyardı
   Münevver itdi ṭāḳ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 6). [münevver itdi, -di]*

münevver ol-: *Nurlanmak, ışık ile dolmak.*

1. Olup her mıṣraʿı bir şemʿ-i pür-nūr
   Münevver olsun andan dehr-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 122). [münevver olsun, -sun]*
2. Ṭoyurdı niʿmete mecmūʿ acı
   Münevver oldı istiġnā sırācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 78). [münevver oldı, -dı]*
3. **Münevver oldı** ġāyet çāh-ı deycūr
   İrişdi dīde-i aʿmāya ṣan nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 25). [münevver oldı, -dı]*
4. Müzeyyen oldı bu saḳf-ı muʿallā
   Münevver oldı ḳandīl-i Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 4). [münevver oldı, -dı]*
5. O meh seyr itdi ol şehri ser-ā-ser
   Derūnı gün bigi **oldı münevver** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 36). [münevver oldı, -dı]*

münezzeh: *(Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan.*

1. Ḥavādiṣden **münezzeh** ẕāt-i pāki
   Anuñ yoḳ kimselerle iştirāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 27). [münezzeh,]*

münfek ol-: *Ayrılmak.*

1. Dökildi çarḫdan yire çekirdek
   Şeb ü rūz iki gün **olmadı münfek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 28). [münfek olmadı, -ma, -dı]*

mürde: *Ölü.*

1. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni ol cān ile ḥaşr it
   Götürgil ḫākdan **mürdeyem** kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 8). [mürdeyem, -y, -em]*
2. Niçün **mürde** bigi ebkem olasın
   Dilüñ depretmeyüp ebsem olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 3). [mürde,]*
3. Çün anda bulmadı ol ercümendi
   Hemān īmānı yoḳ bir **mürde** ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 50). [mürde,]*

mürde cisme cān gel-: *Ölü bedene can gelmek.*

1. İrişdi bir ḳıyāmet-dem bu **mürde cisme cān geldi**
   Kelāmı āb-ı Ḫıżruñ ʿayni ʿİsā-yı zamān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 1). [mürde cisme cān geldi, -di]*
2. Viṣāle tā ki debdīl ola hicrān
   Bu **mürde cismüme** yine **gele cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 76). [mürde cismüme* cān gele, *-e]*
3. Didi ben **mürde cismüñ cānı gelmiş**
   Dil ü cān taḫtınuñ sulṭānı gelmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 55). [mürde cismüñ* cānı gelmiş, *-miş]*
4. Dil-i pür-derdümüñ dermānı gelsün
   Yine bu **mürde cismüñ cānı gelsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 18). [mürde cismüñ cānı gelsün, -sün]*

mürde iḥya it-: *Ölüyü diriltmek.*

1. Bu derde çāre ṣor ey nāle çıḳ eflāke ʿİsādan
   Deminden **mürdeler iḥya ider** cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 4). [mürdeler iḥya ider, -er]*
2. Geleydi bu gice ol laʿl-i ʿİsā
   Revān ben **mürdeyi eylerdi iḥyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 14). [mürdeyi iḥyā eylerdi, -r, -di]*
3. Mesīḥ adı vü mānend-i Mesīḥā
   İderdi söz deminde **mürde iḥyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 4). [mürde iḥyā iderdi, -er, -di]*

mürde iḥyā ol-: *Ölü dirilmek.*

1. Bi-ḥaḳḳın ḥażret-i ʿİsā Ḫudāyā
   Deminden **mürdeler olurdı iḥyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 98). [mürdeler iḥyā olurdı, -ur, -dı]*

mürde ol-: *Ölmek.*

1. Kimi miḳdārda gūyā yumurda
   Ṭoḳınsa murġ-ı uştūr **ola mürde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 34). [mürde ola, -a]*

mürdeye cān iriş-: *Ölüye can gelmek.*

1. Görüp şād oldı mektūbı cānān
   İrişdi eyle ṣan kim **mürdeye cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 122). [mürdeye cān irişdi, -di]*

mürdeye cān vir-: *Ölüleri diriltmek.*

1. Oḳıtdı ḫalvetine anı sulṭān
   Eyitdi **virelüm mi mürdeye cān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 16). [mürdeye cān virelüm mi, -elüm, -mi]*

mürekkeb ol-: *Bir araya gelmek, bütünleşmek, kaynaşmak.*

1. **Mürekkeb olsa** cümle yidi deryā
   Yazılmaz ḥaşr olınca derdüm aṣla *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 65). [mürekkeb olsa, -sa]*

müretteb: *Düzenlenmiş.*

1. İki ḥarf ile ser-tā-ser **müretteb**
   Yaratdı on sekiz biñ ʿālemi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 11). [müretteb,]*
2. Buyurdı ḳarşu çıḳdılar aña heb
   Ḳapusı ḫalḳı ser-ā-ser **müretteb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 20). [müretteb,]*
3. Yoluñ ben ḳaydını gördüm **müretteb**
   Suvār olup ol iki ata bir şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 47). [müretteb,]*
4. Sipās u şükr ü minnet saña yā Rab
   Bu nüsḫa cümle ḫatm oldı **müretteb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 38). [müretteb,]*

müretteb düş-: *Düzenli bir şekilde önüne düşmek.*

1. Öñine şemʿveş Pervāne'nüñ heb
   Düşüp yüz şevḳ ile bunlar **müretteb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 32). [müretteb düşüp, -üp]*

müretteb it-: *Düzenlemek, tertip etmek.*

1. Ḳapusın ol Sikender'dür **müretteb**
   İdüp yirlü yirince ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 12). [müretteb idüp, -üp]*

mürüvvet: *İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.*

1. Daḫı Ḥātem bigi ġāyet saḫī ol
   Mürüvvet tekyegāhına aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 66). [mürüvvet,]*

müşabih: *Benzer.*

1. Yanar par par **müşābih** ḫaddi şemʿe
   Ruḫından mihr-i ʿālem-tāb lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 19). [müşābih,]*
2. Yaşıl muma **müşābih** cümle servi
   Ṣanur ṣuʿle gören anda teẕervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 31). [müşābih,]*
3. Şeh-i şāhān-ı ʿālem Şāh Jāle
   Müşābih rāyı bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 12). [müşābih,]*
4. Göñül dir rīşin anuñ görse dide
   Muşābih pāre-i ebr-i sepīde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 28). [muşābih,]*

müşābih ol-: *Benzemek.*

1. Muḳārin oldı geldi māh mihre
   Müşābih oldı ol menzil sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 10). [müşābih oldı, -dı]*

müşābih vüsʿat: *Benzer genişlik.*

1. Naẕar iden dir ol baḥr-ı ʿaẕīme
   Müşābiḥ vüsʿatı ḳalb-i kerīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 8). [müşābiḥ vüsʿatı, -ı]*

müsāfir ol-: *Konuk olmak.*

1. O daḫı yol yaraġın ḳıldı ḥāżır
   Çıḳup bir ṣubḥ tā **ola müsāfir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 34). [müsāfir ola, -a]*
2. Ḳamer olduġı sāʿat aña nāẕır
   Çerāġın çerb idüp **oldı müsāfir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 8). [müsāfir oldı, -dı]*
3. Görür anlara azuḳ geldi vāfir
   Eyitdi **olalum** bari **müsāfir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 4). [müsāfir olalum, -alu, -m]*

müşebbek eyle-: *Ağ ağ, parça parça eylemek.*

1. **Müşebbek eyledi** cismin ser-ā-ser
   Felek olmagiçün ol ʿuda micmer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 35). [müşebbek eyledi, -di]*

müşebbek sīnelü: *Göğsü kafesli.*

1. **Müşebbek sīnelü** yufḳa yüreklü
   O ehl-i ṣoḥbete ġāyet gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 3). [müşebbek sīnelü,]*

müseccaʿ metni: *Secili metin.*

1. Aña yazdı Ḫudānuñ ismin evvel
   Müseccaʿ metni maʿnası muḫayyel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 16). [müseccaʿ metni,]*

müseccel: *Deftere geçirilmiş, kaydedilmiş (şey).*

1. Duʿā-yı bī-nihāyet yazmış evvel
   Murādın eylemiş āḫir **müseccel** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 126). [müseccel,]*

müseccel it-: *Tescil etmek.*

1. Ḫudānuñ ẕikr idüp nām-ı şerīfin
   Müseccel itmiş elfāẕuñ laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 30). [müseccel itmiş, -miş]*

müsellem: *Doğruluğu herkesçe kabul edilmiş (kişi).*

1. Bi-ḥaḳḳın ḫūn-ı Yaḥyā-yı mükerrem
   Yoluñda cān virenler de **müsellem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 84). [müsellem,]*

müselmān: *Müslüman.*

1. Olurdı geh **müselmān** gāh kāfir
   Olurdı gāh pinhān gāh ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 5). [müselmān,]*

müselsel zülf: *Zincir gibi birbirine bağlı saç.*

1. **Müselsel zülfine** dīvāne ola
   Cemāli şemʿine pervāne ola *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 37). [müselsel zülfine, -i, -n, -e]*

müşerref: *Şereflenmiş, şerefli.*

1. Dimiş ey pādşāh-ı mülket-ārā
   Vucūduñla **müşerref** mülk-i dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 30). [müşerref,]*

müşerref eyle-: *Şereflendirmek; onurlandırmak.*

1. Keremler eyle ey bedr-i mükemmel
   Müşerref eyle bende-ḫāneye gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 36). [müşerref eyle,]*
2. **Müşerref eylesün** ben bī-ḥużūrı
   Gözümüñ nūrı gönlümün surūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 13). [müşerref eylesün, -sün]*
3. Didi ḫoş geldüñ ey gönlüm surūrı
   Müşerref eyledüñ ben bī-ḥużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 18). [müşerref eyledüñ, -dü, -ñ]*
4. Licām-ı esbe ey meh-rū urup kef
   Yetiş gel menzilüm **eyle müşerref** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 132). [müşerref eyle,]*

müşerref it-: *Şereflendirmek, onurlandırmak.*

1. Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 4). [müşerref itdüñ, -dü, -ñ]*
2. Bir ḳamer menzilümüz şöyle **müşerref itdi**
   Reşk ider döne döne bu ṭoḳuz eyvān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 5). [müşerref itdi, -di]*
3. Didüm ey bāġ-ı Cennet ʿandelībi
   Müşerref itdi naġmeñ ben ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 2). [müşerref itdi, -di]*

4. Ḥaber geldi ki şehre bu gün ol māh
   İder şehri **müşerref** oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 2). [müşerref ider, -er]*
5. **Müşerref itdi** ol māh ol maḳāmı
   Aña dārü's-selām itdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 51). [müşerref itdi, -di]*
6. Güneş bigi giyüp zerrīn ḳabāyı
   Müşerref itdiler yine sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 42). [müşerref itdiler, -di, -ler]*
7. Ḥaber geldi ki ol dem şehre nā-gāh
   İder şehri **müşerref** bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 8). [müşerref ider, -er]*
8. Ne burcı **itdüñ** ey meh sen **müşerref**
   Ben urdum sīneme ḳulzum bigi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 39). [müşerref itdüñ, -dü, -ñ]*
9. Şu kim ḳarşusına begler ṭutar ṣaf
   Şükūfe ḳaṣrını **itdi müşerref** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 8). [müşerref itdi, -di]*
10. Seḥergeh mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
    Geçüp **itdi müşerref** taḫtgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 8). [müşerref itdi, -di]*
11. **Müşerref itdi** geldi taḫtgāhın
    Virüp destūrı ṭaġıtdı sipāhın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 9). [müşerref itdi, -di]*
12. **Müşerref itdi** Dellāle evini
    Güneş ṣan ṣaldı ḫāke pertevini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 87). [müşerref itdi, -di]*
13. Kim anlar ṭutdı gitdi rāh-ı Rūmī
    Müşerref ideler tā ṣāh-ı Rūmī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 38). [müşerref ideler, -e, -ler]*

müşerref kıl-: *Şereflendirmek, şerefli kılmak.*

1. Geçüp taḫtın **müşerref ḳıldı** ol şāh
   Güneş gūyā göge aġdı seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 23). [müşerref ḳıldı, -dı]*

müşerref ol-: *Şereflenmek.*

1. **Müşerref oldı** ġāyet ṣāh-ı aʿẓam
   Ṣafā vü ṣevḳ ile emr itdi ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 53). [müşerref oldı, -dı]*
2. O māha kim olupdur menzil ol cāy
   Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 30). [müşerref olduġ, -duġ]*

müşevveş it-: *Dağınık, perişan, içinden çıkılamaz bir hale sokmak.*

1. Göñüller mülketine ura āteş
   Ġamuñ aḥvālini **ide müşevveş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 12). [müşevveş ide, -e]*

müşg: *Hâlis misk kokusu.*

1. Ḥarīre **müşg** bigi ṣardı Dāye
   Yir itdi sīnede ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 15). [müşg,]*

müşg ile yaz-: *Miskle yazmak.*

1. Anı **müşg ile yazdı** ol ser-ā-ser
   ʿİẕārında ṣanasın ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 21). [müşg ile yazdı, -dı]*

müşg ü ʿanber: *Misk ve amber kokusu.*

1. Ṭutar biñ bendevār destinde micmer
   Buḫūr eyler içinde **müşg ü ʿanber** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 14). [müşg ü ʿanber,]*
2. Yaḳar öñince beş yüz bende micmer
   Dimāġın ter ide tā **müşg ü ʿanber** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 32). [müşg ü ʿanber,]*

müşg ü şekker-āmīz ol-: *Misk kokulu ve şekerli olmak.*

1. Didi kim ṭur baña ḥelvā bişür tīz
   O ḥelvā **ola müşg ü şekker-āmīz** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 38). [müşg ü şekker-āmīz ola, -a]*

müşg ü ṭīn: *Misk ve çamur.*

1. Turābı **müşg ü ṭīni** ġāliye-bū
   Gül-ābuñ ʿaynı anda her aḳan ṣu *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 31). [müşg ü ṭīni, -i]*

müşg ü ʿud: *Misk ve ud (öd ağacından elde edilen güzel koku).*

1. Buḫūr itdiler anda **müşg ü ʿudı**
   Pür itdi ḳubbe-i eflāki dūdı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 19). [müşg ü ʿudı, -ı]*

müşg-i ḥıṭā: *Mısır ülkesinin miski.*

1. Ṣaçar kāfūra ol **müşg-i Ḫıṭā'yı**
   Per-i Cibrīl yā naḳş itdi anı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 19). [müşg-i ḫıṭā'yı, -y, -ı]*

müşg-i ter: *Taze misk.*

1. El urdı ḫāmeye bandurdı müşke
   Ḳodı **müşg-i teri** kāfūr-ı ḫuşke *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 16). [müşg-i teri, -i]*

müşk: *bk. müşg.*

1. Gülistān içre var idi güzel köşk
   Anuñ ṣuyı gül-āb u ṭopraġı **müşk** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 8). [müşk,]*
2. Alup minḳarına ol zāġ **müşki**
   Gelüp ter eyledi kāfūr-ı ḫuşki *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 11). [müşki, -i]*

müşke bandur-: *Yazı yazmak üzere kalemin ucunu mürekkep kutusuna bandırmak.*

1. El urdı ḫāmeye **bandurdı müşke**
   Ḳodı müşg-i teri kāfūr-ı ḫuşke *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 15). [müşke bandurdı, -dı]*

müşkil ʿarūs: *Zor denklemler.*

1. Virür her bir suʾāle on cevābı
   Ḳomaz **müşkil ʿarūsında** niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 52). [müşkil ʿarūsında, -ı, -n, -da]*

müşkil ḥal it-: *Sorun çözmek.*

1. Ẕātī'nüñ **idersin** ḳamu **müşkillerini ḥal**
   Ṭapuñdan irerse aña ger ʿavn u ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 49). [müşkillerini ḥal idersin, -er, -sin]*

müşkil ol-: *Zor, çetin olmak.*

1. Nice **müşkil olur** yā Rab cudālıḳ
   Gerekmez anuñ ile āşnālıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 47). [müşkil olur, -ur]*
2. İder mey ādemi bī-bāk u ġāfil
   Olur ġāfillerüñ aḥvāli **müşkil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 44). [müşkil olur, -ur]*
3. Cudālıḳ deñlü hergiz **müşkil olmaz**
   Cihānda ol ḳadar bir ḳātil olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 35). [müşkil olmaz, -maz]*

müstaġrak ol-: *Gark olmak, batmak.*

1. Celāl-i ḳulzumunda fülk-i fikret
   Olur müstaġraḳ irüp mevc-i ḥayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 62). [müstaġraḳ olur, -ur]*

müştāḳ: *İştiyakla bekleyen.*

1. Diler ḳat ḳat sarāygāhı o **müştāḳ**
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā āh-ı ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 127). [müştāḳ,]*
2. Kevākib leşkerüñ taḫtuñ felekler
   Felekler üzre **müştāḳuñ** melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 58). [müştāḳuñ, -uñ]*
3. Sarāy-ı şāha vardı şāh-zāde
   Aña **müştāḳdı** Jāle ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 12). [müştāḳdı, -dı]*

müştāḳ ol-: *Âşık olmak.*

1. Vire ger vaʿde cānān **ola müştāḳ**
   Sürer biñ yıl ʿömr bir demde ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 59). [müştāḳ ola, -a]*

müsteġrak-ı zer ol-: *Altına boğulmuş olmak.*

1. Meger kim oldı fetḥi kīmiyāger
   Olupdur leşkeri **müsteġraḳ-ı zer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 32). [müsteġraḳ-ı zer olupdur, -up, -dur]*

müşterī: *Alıcı.*

1. Yüzi ḫūrşīd özi bir ḫoş perīdür
   Metāʿ-ı mihrine meh **müşteridür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 62). [müşteridür, -dür]*

2. İrişdür **müşterini** ḫoş perīye
   Ḳurbān it āftābı Müşterī'ye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 53). [müşterini, -n, -i]*

müşterī: *Jüpiter gezegeni.*

1. Oldı yüz şevḳ ile bir şeh bize mihmān bu gice
   Müşterī ile ḳonuşdı meh-i tābān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 2). [müşterī,]*
2. Şeref vire felekde **Müşterī'ye** ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 11). [müşterī'ye, -y, -e]*
3. O dem Bercīs ṭurdı geldi şāha
   Bulışdı **Müşteri** gūyā ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 14). [müşteri,]*

müşterī: *Jüpiter gezegeni II Şem.*

1. Dimiş yüz luṭf ile ol ḫoş perīye
   Ḳarīn it āfitābı **müşteriye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 128). [müşteriye, -y, -e]*

müşterī: *Jüpiter II Âşık.*

1. İrişdür müşterini ḫoş perīye
   Ḳurbān it āftābı **Müşterī'ye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 54). [müşterī'ye, -y, -e]*

müşterī: *Jüpiter II Müşteri, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Nesīm anuñ biri vü biri Būstān
   Birisi **Müşteri** ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 12). [müşteri,]*
2. Getürdi virdi Māhı Müşterī'ye
   İrişdi **Müşterī** ol ḫoş perīye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 24). [müşterī,]*
3. Getürdi virdi Māhı **Müşterī'ye**
   İrişdi Müşterī ol ḫoş perīye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 23). [müşterī'ye, -y, -e]*

müvecceh: *Teveccüh olunmuş, makbul, muteber, münasip.*

1. Bu sözi ol yüzi māhum güzeldür
   Müvecceh fikr ider ġāyet muḥaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 82). [müvecceh,]*

müẕehheb: *Tezhip olunmuş, altınla yaldızlanmış.*

1. Felekden ḳubbesi merfūʿ u aʿlā
   Müẕehheb saḳfı vü ferşi mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 10). [müẕehheb,]*

müzehheb tīġ: *Altın işlemeli kılıç.*

1. Meger yañlış yazılmışdı ḫaṭ-ı şeb
   Kim anı itdi ḫak **tīġı müẕehheb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 6). [müẕehheb tīġı, -ı]*

müzeyyen: *Süslü.*

1. **Müzeyyen** ḥacleye dönmiş gülistān
   ʿArūs-ı tāze anda verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 3). [müzeyyen,]*
2. Görür Pervāne bir ḥacle **müzeyyen**
   Bu Cennet'dür bilür ol ḥūra mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 11). [müzeyyen,]*

müzeyyen eyle-: *Süslemek.*

1. Ḳoyup beş māh-ı nev içre şehābı
   Müzeyyen itdi rūy-ı māh-tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 18). [müzeyyen itdi, -di]*
2. Ṣuyı ebr-i siyeh ḳara deñizden
   Alup aḳ yazuyı **itdi müzeyyen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 20). [müzeyyen itdi, -di]*
3. Bahār **itmiş müzeyyen** cümle bāġı
   Görürler ʿurs u sūruñ çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 15). [müzeyyen itmiş, -miş]*
4. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde çini
   Müzeyyen eylediler bezm içini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 6). [müzeyyen eylediler, -di, -ler]*
5. Ser-ā-ser **itdiler** Rūm'ı **müzeyyen**
   Bahār irişdi ṣan zeyn oldı gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 87). [müzeyyen itdiler, -di, -ler]*
6. Çeküp bir kırmızı perde-sarāyı
   Müzeyyen eyledi dehr ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 4). [müzeyyen eyledi, -di]*

müzeyyen ol-: *Süslenmek.*

1. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü **müzeyyen olmış** kim
   Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi kūyuña ḥūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 9). [müzeyyen olmış, -mış]*
2. Nihāl envār ile **olmış müzeyyen**
   Olur kim görse göñli gözi rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 41). [müzeyyen olmış, -mış]*
3. **Müzeyyen oldı** bu saḳf-ı muʿallā
   Münevver oldı ḳandīl-i Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 3). [müzeyyen oldı, -dı]*
4. Ṭolu ile **müzeyyen oldı** būstān
   Çıḳardı ṣan çiçek bir verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 29). [müzeyyen oldı, -dı]*
5. **Müzeyyen oldı** bu çarḫuñ semendi
   Hilāl oldı gümişden sīne-bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 3). [müzeyyen oldı, -dı]*
6. **Müzeyyen oldılar** ser-cümle ḫatun
   Kimisi sebz geydi kimi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 7). [müzeyyen oldılar, -dı, -lar]*

N

nā-bedīd it-: *Kaybetmek.*

1. Derūnı **nā-bedīd itdi** çü deryā
   İdüp çūş u ḫurūş vü oldı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 29). [nā-bedīd itdi, -di]*

nā-bedīd ol-: *Görünmez olmak, yok olmak, kaybolmak.*

1. Zeberced üzre olan cümle lūʾlū
   Ser-ā-ser **nā-bedīd oldı** durup u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 6). [nā-bedīd oldı, -dı]*
2. Vefāveş **nā-bedīd oldı** feraḥlar
   Ḳuruyı ḳaldılar cümle ḳadehler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 117). [nā-bedīd oldı, -dı]*

nacak: *Balta nevinden kesici bir alet.*

1. Elinde māh-ı nev bigi **nacaġı**
   Bulıtlar gibi aşar cümle dağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 19). [nacaġı, -ı]*

nāçār: *Çaresiz.*

1. Şu deñlü emn buldı mülk **nāçār**
   Ki kebke şāhbāz oldı ḳafā-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 75). [nāçār,]*

naccār: *Marangoz II Pervâne'ye ağaçtan kuş yapan marangoz.*

1. Gözinden n'ola ger gitmezse çeşmek
   Naccār olmaz başından hīç münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 26). [naccār,]*
2. Uṣūl üzre iderlerdi ḳımıldı
   O sāʿat anları **Naccār** bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 42). [naccār,]*
3. Didi **Naccār** eyā sulṭān-ı ʿālem
   Cihān içre ḳamudan ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 55). [naccār,]*
4. Görüp **Naccār'ı** anlar aya ḳarşar
   Ol üstād ile oynar ferşi şarşar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 45). [naccār'ı, -ı]*
5. Şu deñlü itdiler **Naccār'a** inʿām
   Eger kim gice gündüz idüp iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 25). [naccār'a, -a]*

naccār-ı kāmil: *Olgun marangoz.*

1. Seḥerden ṭurup ol **Naccār-ı kāmil**
   Olur bir ḫoş şecerden murġa māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 7). [naccār-ı kāmil,]*

nāfe-i müşg-i hıṭā: *Hoten miskinin kokusu.*

1. İdüp pervāz irüp ḳalbi şafāya
   Ḳonup bir **nāfe-i müşg-i Ḫıṭāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 10). [nāfe-i müşg-i ḫıṭāya, -y, -a]*

nāfiʿ: *Hayırlı, faydalı.*

1. Miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ cümle ʿadūyı Ḥālik
   Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ mecmūʿ derde **nāfiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 6). [nāfiʿ,]*

nā-gāh: *Ansızın, apansız.*

1. O şeb oldı baña ṣubḥ u seḥergāh
   Faḳīrüñ başına gün ṭoġdı **nā-gāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 34). [nā-gāh,]*
2. Bile ṭoġdı seḥer mihr ile ol māh
   Cihānuñ başına gün ṭoġdı **nā-gāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 10). [nā-gāh,]*
3. Meger nīlüfer-i cūy seḥergāh
   Görindi ḥavż-ı nīli içre **nā-gāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 2). [nā-gāh,]*
4. Ḫaber geldi ki ol dem şehre **nā-gāh**
   İder şehri müşerref bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 7). [nā-gāh,]*
5. Bular ḳarşu giderken şāha **nā-gāh**
   Görürler ḳarşudan berḳ urdı bir māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 25). [nā-gāh,]*
6. Gidüp menzil-be-menzil ol yüzi māh
   İrişdi taḫtgāh-ı şāha **nā-gāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 42). [nā-gāh,]*
7. Ḫaber irişdi kim Faġfūr'a **nā-gāh**
   Gelür elçisi Rūm'uñ oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 17). [nā-gāh,]*
8. Görür Sulṭān Jāle düşde **nā-gāh**
   Gelüp ḳoynına girdi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 11). [nā-gāh,]*
9. O sāʿat iki ulaḳ geldi **nā-gāh**
   Biri mihr-i cihān-ära biri māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 9). [nā-gāh,]*
10. Sarāy-ı Şemʿde **nā-gāh** Dāye
    Uyandı kim ola nāẓır ol aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 7). [nā-gāh,]*

nā-geh: *bk. nā-gāh.*

1. Beni Yūnus bigi yutmışdı **nā-geh** māhī-i firḳat
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 9). [nā-geh,]*
2. Anuñ **nā-geh** görür naḳşın o naḳḳāş
   Derūnında olur resm ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 29). [nā-geh,]*
3. Belā iḫvānına **nā-geh** bulışmış
   Varup Yūsuf bigi bir çāha düşmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 23). [nā-geh,]*
4. Hevāda ḳopdı **nā-geh** bir gürildi
   İşiden ṣandı anı ṣūr urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 21). [nā-geh,]*

nā-gehān: *Ansızın, apansız.*

1. Eger bu meclise sāḳī gelürse **nā-gehān** ṣūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [nā-gehān,]*
2. O çāhuñ çün içinden çıḳdı ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın **nā-gehān** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 62). [nā-gehān,]*
3. İrişdi **nā-gehān** faṣl-ı zemistān
   Cihāna geldi bir pīr oldı mihmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 1). [nā-gehān,]*
4. Kim anuñ göñli eylerdi şehādet
   İrişe **nā-gehān** bir ḫoş beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 26). [nā-gehān,]*
5. Eger furṣat vireydi **nā-gehān** el
   Olara māh-ı nev olurdı ṣandal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 15). [nā-gehān,]*
6. Görindi **nā-gehān** bir ḫūb-ṣūret
   Göricek anı Zühre itdi ġıybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 1). [nā-gehān,]*
7. Pes andan ṭaşra çıḳdı geldi ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın **nā-gehān** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 40). [nā-gehān,]*

naġme: *Güzel, uyumlu ses, ezgi.*

1. Ne ḫoş naġmeñ var ey murġ-ı ḫoş-āvāz
   Olur ol **naġmeler** Dāvūd'a dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 4). [naġmeler, -ler]*
2. Didüm ey bāġ-ı Cennet ʿandelībi
   Müşerref itdi **naġmeñ** ben ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 2). [naġmeñ, -ñ]*

nā-ḫaḳ: *Haksız.*

1. Kimesne hīç ḳan dökmezdi **nā-ḫāḳ**
   Ṣürāḥīden ḫarābat ehli ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 53). [nā-ḫāḳ,]*

nahcīr: *Av II Kadın cinsel organı.*

1. Ṣafā **naḫcīrine** atmaġiçün tīr
   Geçürdi barmaġına sīm-zihgir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 67). [naḫcīrine, -i, -n, -e]*

nahcīr ol-: *Av olmak.*

1. Seḥergeh mīşesinden çıḳdı bir şīr
   Ġazāl-ı encüm **oldı** aña **naḫcīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 2). [naḫcīr oldı, -dı]*

nāhīd: *Venüs gezegeni, Zühre.*

1. Çerāġını mehüñ yaḳmışdı ḫūrşīd
   Elinde çengi pür-şevḳ idi **Nāhīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 8). [nāhīd,]*

nāhīd çengi ol-: *Zühre çengi olmak.*

1. Anuñ emriyle çarḫa girdi ḫūrşīd
   Anuñ ḥükmiyle **çengi oldı Nāhīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 54). [nāhīd çengi oldı, -dı]*

naḫīf: *Arık, çelimsiz, zayıf.*

1. Senüñ derdüñle şol deñlü żaʿīfem
   Senüñ hicrüñle şol deñlü **naḫīfem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 98). [naḫīfem, -em]*

nahl-i cunūn: *Delilik arısı.*

1. Anuñ **naḫl-i cunūn** başına üşdi
   Gidüp ʿaḳlı başından yire düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 37). [naḫl-i cunūn,]*

naḫs: *Uğursuz.*

1. Felekde ebrū yir yüzinde ẓulmet
   Ḥasūduñ yüzi **naḥsından** ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 8). [naḥsından, -ı, -n, -dan]*
2. Şükür ḳıl **naḥs** yılduzlar ṭolındı
   O meh bir çāhuñ içinde bulındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 77). [naḥs,]*

naḥs-ı encüm: *Uğursuz yıldızlar.*

1. Saʿd aḫterler ṭoġupdur **naḥs-ı encüm** ṭolanup
   Sür ṣafāyı gün ṭoġarken gülşen içre bulunup *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 25). [naḥs-ı encüm,]*

nakd-ı ʿakl: *Akıl ve fikir sermayesi.*

1. Görürler **naḳd-ı ʿaḳlı** ḫᵛāb ḳapdı
   Ḳamu dīde ser-ā-ser ḳapu yapdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 15). [naḳd-ı ʿaḳlı, -ı]*

naḳd-ı cānı al-: *Can sermayesini almak; öldürmek.*

1. Dehān-ı zaḫm içinden ḫançer anı
   Alurdı dil bıraġup **naḳd-ı cānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 50). [naḳd-ı cānı alurdı, -ur, -dı]*

naḳd-ı ihtiyār: *İrade parası.*

1. Görüp ol naḳşı anuñ oldı zāri
   Ütildi cümle **naḳd-ı iḫtiyāri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 70). [naḳd-ı iḫtiyāri, -i]*

naḳd-ı ḳarār: *Karar sermayesi.*

1. Muḥabbet nerdi k'anuñ ola kārı
   O kimse neylesün **naḳd-ı ḳarārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 64). [naḳd-ı ḳarārı, -ı]*
2. Elinde ḳalmadı **naḳd-ı ḳarārı**
   Per açdı uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 3). [naḳd-ı ḳarārı, -ı]*

nakd-ı ʿömr: *Ömür sermayesi.*

1. Fiġānlar idüp anda dirdi ḳumrī
   Ṣafā sür żāyiʿ itme **naḳd-ı ʿömri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 34). [naḳd-ı ʿömri, -i]*

nakd-ı ṣabr u ʿaḳlumı ut-: *Akıl ve sabır nakdini yenmek.*

1. **Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı** ʿaceb nerrād imiş
   Ṭas-ı miḥnetde faḳīri eyledi zār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 7). [naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı, -dı]*

nakkāş: *Ressam, süsleme ustası.*

1. O **naḳḳāṣa** revāncān ezdürürdi
   O ḳaṣr-ı bī-nazīri yazdururdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 23). [naḳḳāşa, -a]*

2. Anuñ nā-geh görür naḳşın o **naḳḳāş**
   Derūnında olur resm ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 29). [naḳḳāş,]*
3. Felek **naḳḳāşa** geçdi naḳş u ālı
   Gidüp cān ḳaldı ḳaṣr-ı cism ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 5). [naḳḳāşa, -a]*
4. Münaḳḳaş eylemiş **naḳḳāş** içini
   Miṣālin yazamaz naḳḳāṣ-ı Çīn'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 53). [naḳḳāş,]*
5. Aceb naḳş oynadı **naḳḳāşa** eflāk
   Yirini ol ġarībüñ eyledi ḫāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 7). [naḳḳāşa, -a]*
6. Ki bir **naḳḳāş** ṣanʿat rengīn ezmiş
   Sarāy-ı şāha bir taṣvīr yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 23). [naḳḳāş,]*
7. Heves rengini bir **naḳḳāş** ezmiş
   Aña sulṭānumuñ naḳşını yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 9). [naḳḳāş,]*
8. Görürler kim gelür bir bī-bedel pīr
   İdemez naḳşını **naḳḳāş** taṣvīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 22). [naḳḳāş,]*

nakkāş: *Ressam, süsleme ustası II Allah.*

1. Geyürür gāh aña bārān zirihler
   Ṣabā **naḳḳāşı** ki bāġlar girihler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 20). [naḳḳāşı, -ı]*

nakkāş-ı çīn: *Çinli nakkaş II Mani.*

1. Münaḳḳaş eylemiş naḳḳāş içini
   Miṣālin yazamaz **naḳḳāş-ı Çīn'i** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 54). [naḳḳāş-ı çīn'i, -i]*

nakkāş-ı idrāk: *Kavrayış ressamı.*

1. Tefekkür itse anı ʿaḳl olur çāk
   Taṣavvur idemez **naḳḳāş-ı idrāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 50). [naḳḳāş-ı idrāk,]*

nakkāş-ı kāmil: *Eşsiz ressam.*

1. Meger var idi bir **naḳḳāş-ı kāmil**
   Olurdı Mānī-i Çīn aña ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 1). [naḳḳāş-ı kāmil,]*

nakkaş-ı ṭabīʿat: *Doğanın nakkaşı; Allah.*

1. Ḫudā emriyle **naḳḳaş-ı ṭabīʿat**
   Ana virdi be-ġāyet ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 83). [naḳḳaş-ı ṭabīʿat,]*
2. Yine gülzāra **naḳḳāş-ı ṭabiʿāt**
   Ḫudā emriyle şöyle virdi ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 47). [naḳḳāş-ı ṭabiʿāt,]*

nakkāş-ı takdīr: *Takdir nakkaşı, Allah.*

1. Meger rūz-ı ezel **naḳḳāş-ı taḳdīr**
   O ḳaṣrı eylemiş Cennet'de taṣvir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 33). [naḳḳāş-ı taḳdīr,]*

nakkāş-ı taṣvīr-i maʿāni: *Anlamlar görüntüsünü çizen ressam.*

1. Gel ey **naḳḳāş-ı taṣvīr-i maʿāni**
   Bize vir ʿışḳ-ı naḳḳāşından nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 1). [naḳḳāş-ı taṣvīr-i maʿāni,]*

nakl it-: *Götürmek, taşımak, aktarmak, geçirmek.*

1. ʿAdūya ḳalmaz āḫir taḫt u tācum
   Olur ben **naḳl idicek** ol duʿācum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 38). [naḳl idicek, -icek]*
2. O ḥelvāyı yiyende ḳalmadı ʿaḳl
   Hemān anlar cihāndan **itmedi naḳl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 52). [naḳl itmedi, -me, -di]*

nakş: *İz.*

1. Bularuñ **naḳşı** ḫalḳa eyleyüp āl
   Ḳarār u ʿaḳl u ṣabrı aldı der-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 15). [naḳşı, -ı]*

nakş: *Nakış, süs. II Güzellik.*

1. Anuñ nā-geh görür **naḳşın** o naḳḳāş
   Derūnında olur resm ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 29). [naḳşın, -ın]*

nakş: *Oyun.*

1. Ṭās-ı ḥasretde beni bir luʿb ile zār eyledi
   Dostlar bu **naḳşı** ummazdum nigārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 10). [naḳşı, -ı]*

nakş: *Resim.*

1. Muḥabbet ḫāmesiyle **naḳşın** anuñ
   Sarāyında yazup dururdı cānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 31). [naḳşın, -ın]*
2. Görüp ol **naḳşı** anuñ oldı zāri
   Ütildi cümle naḳd-ı iḫtiyāri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 69). [naḳşı, -ı]*
3. Naẓar ḳıldı çün ol meh ol cemāle
   O **naḳşuñ** döndi mihrinden hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 74). [naḳşuñ, -uñ]*
4. Hemān ol taḫtadan ol **naḳşı** ḳazı
   Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 35). [naḳşı, -ı]*
5. Görürler kim gelür bir bī-bedel pīr
   İdemez **naḳşını** naḳḳāş taṣvīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 22). [naḳşını, -ı, -n, -ı]*
6. **Naḳş** taṣnīf itmeden saña bu dehr-i pür-ḥiyel
   Seyr-i naḳş-ı dil-güşā-yı gülşeni idin ʿamel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 1). [naḳş,]*

nakş it-: *Çizilmek.*

1. Görenler ḥüsn-i ḫaṭṭın idemez ḳīl
   Ṣanasın kim mehi **naḳş itdi** Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 4). [naḳş itdi, -di]*

nakş it-: *Hile yapmak, oyun etmek.*

1. Yeridür çıñlasa ṭās-ı felek feryād u zārumdan
   Beni nerrād-ı dehr ayırdı **naḳş idüp** nigārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 2). [naḳş idüp, -üp]*
2. Aña **naḳş itdi** luʿbet-bāz-ı eflāk
   Çeküp itdi ḳarārı cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 71). [naḳş itdi, -di]*

naḳş it-: *İşlemek, bezemek II Şarkı çalmak.*

1. Düzen virüp özine geldi ḳānun
   İle **naḳş itmegi** idindi ḳanun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 6). [naḳş itmegi, -meg, -i]*

naḳş it-: *Nakşetmek, süsleyip bezemek.*

1. Ṣaçar kāfūra ol müşg-i Ḫıṭā'yı
   Per-i Cibrīl yā **naḳş itdi** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 20). [naḳş itdi, -di]*

naḳş it-: *Resmetmek II Kazımak.*

1. Ne resme **naḳş ider** ʿāşıḳlara ʿışḳ
   Ne işler ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlara ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 5). [naḳş ider, -er]*

naḳş oyna-: *Oyun oynamak, oyun yapmak.*

1. Aceb **naḳş oynadı** naḳḳāşa eflāk
   Yirini ol ġarībüñ eyledi ḫāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 7). [naḳş oynadı, -dı]*

naḳş u āl geç-: *Hile yapmak.*

1. Felek naḳḳāşa **geçdi naḳş u ālı**
   Gidüp cān ḳaldı ḳaṣr-ı cism ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 5). [naḳş u ālı geçdi, -di]*

naḳş-ı nev-rūz: *Nevruzun nakşı.*

1. Bu şiʿre aġlayup bir **naḳş-ı nev-rūz**
   Çalarlardı virürdi meclise sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 23). [naḳş-ı nev-rūz,]*

naḳş-ı peleng bağla-: *Kaplan işlemeli nakış bağlamak.*

1. Ol ata kehkeşān çün çekdi tengi
   Ser-ā-ser **bağladı naḳş-ı pelengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 6). [naḳş-ı pelengi bağladı, -dı]*

naḳşını yaz-: *Resmini çizmek.*

1. Heves rengini bir naḳḳāş ezmiş
   Aña sulṭānumuñ **naḳşını yazmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 10). [naḳşını yazmış, -mış]*

naʿl: *Hayvanların ayaklarına vurdukları demir.*

1. Vire ol **naʿl** anlara ṣafāyı
   Surūr-ı ṭıfla gūyā ʿıyd ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 37). [naʿl,]*
2. Ḳıġılcımlar ki **naʿlinden** çıḳa ger
   Hilāl ile muḳārin ola Ülker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 5). [naʿlinden, -i, -n, -den]*
3. N'idem kim çıḳsa **naʿlinden** şerāre
   Hilāli çevre alurdı sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 75). [naʿlinden, -i, -n, -den]*

nāle: *Inilti, feryat.*

1. Bu derde çāre ṣor ey **nāle** çıḳ eflāke ʿİsādan
   Deminden mürdeler iḥya ider cānāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 3). [nāle,]*
2. Açıldı gülsitāna ḫār ile gül
   Derūndan **nāle** iẓhār itdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 32). [nāle,]*
3. Ġamuñdan döndüm ey māhum hilāle
   Seni arar çıḳup göklerde **nāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 66). [nāle,]*

nāle vü efġān: *Ağlayıp inleme.*

1. Ben bülbülini ey gül-i ḫandānum unutma
   İrgürme göge **nāle vü efġānum** unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 2). [nāle vü efġānum, -um]*

naʿl-ı esb: *At nalı.*

1. Çıḳardı **naʿl-ı esbinden** şerāre
   Ṣanurlardı sipihr üzre sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 43). [naʿl-ı esbinden, -i, -n, -den]*

naʿl-i semend: *At nalı.*

1. Anuñ **naʿl-i semendin** çaḳsa āteş
   Ḫas u ḫārı yaḳardı yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 5). [naʿl-i semendin, -in]*

naʿl-i semend-i şeh-suvār: *Ata iyi binenin güzel atının nalı.*

1. Baña her biri bir berḳ-ı belādur leyl-i rıḥletde
   Ne odlar kim çaḳar **naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 4). [naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan, -um, -da]*
2. Daġ-ı ḥasretler ḳodı rıḥlet şebinde cānuma
   Od çaḳup **naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan** benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 4). [naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan, -um, -dan]*

naʿl-i sīmīn: *Gümüş nal.*

1. Kim atuñ **naʿl-i sīmīnüñ** şerārı
   Urur meh ḫarmanına gökde nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 3). [naʿl-i sīmīnüñ, -üñ]*

naʿlını tāc idin-: *Nalını taç yapmak.*

1. Ṭoḳuz çarḫ **idinüp naʿlınını tāc**
   Aña oldı nerdübān ḳaṣr-ı miʿrac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 31). [naʿlınını tāc idinüp, -üp]*

<u>naʿlīni zer it-:</u> *Nalına altın takmak.*

1. Ḳamu atınuñ **itdi naʿlīni zer**
   Anı düşdükce tā kim bula iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 35). [naʿlīni zer itdi, -di]*

<u>nāliş:</u> *İnilti, inleme, figan.*

1. Bu derd ile be-ġāyet ḫaste oldı
   Ziyāde **nālişi** āheste oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 38). [nālişi, -i]*

<u>namāz:</u> *İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet, salat.*

1. Oḳıdı anı iḫfā ile canān
   Namāzında günüñ gūyā ki Ḳur'ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 32). [namāzında, -ı, -n, -da]*

<u>nāme:</u> *Mektup.*

1. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür **nāmeye** luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 5). [nāmeye, -y, -e]*
2. **Nāme** ile ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
   Yazılup göñlüm n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 7). [nāme,]*
3. Eline girdi peyküñ çün ki **nāme**
   Per açdı uçdı mānend-i ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 19). [nāme,]*
4. Sevincinden gözi oldı güher-pāş
   Aḳar ṣu bigi ol dem **nāmeye** yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 24). [nāmeye, -y, -e]*
5. İdüp mektūbı geldügini işʿār
   Bu şiʿri bile yazmış **nāmeye** yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 84). [nāmeye, -y, -e]*
6. Duʿā ṭomarı ḫatm oldı oḳındı
   Çıḳardı **nāmeyi** sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 44). [nāmeyi, -y, -i]*
7. Ṭur imdi **nāmeler** bigi ḳanat bük
   Yolı dūr nite kim bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 9). [nāmeler, -ler]*

<u>nāme açıl-:</u> *Mektup açılmak.*

1. Geyürdi cevherī maḥbūb cāme
   Şāfa kesb eyledi **açıldı nāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 26). [nāme açıldı, -dı]*

<u>nāme aduyla başlan-:</u> *Kitaba isimle başlanmak. II Kitaba Allah'ın adıyla başlanmak.*

1. Senüñ **aduñla başlanmışdı nāme**
   Yine anuñla āḫir oldı ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 39). [nāme aduñla başlan -mış, -dı]*

<u>nāme bağlan-:</u> *Mektup bağlanmak.*

1. Cenāḥına anuñ **baġlandı nāme**
   Açup bāl u per uçdı ol ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 13). [nāme baġlandı, -dı]*

nāmesini çıḳar-: *Mektubunu çıkarmak.*

1. Duʿānuñ defteri pāyāna irdi
   Çıḳardı nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 52). [nāmeyi çıḳardı, -dı]*
2. **Çıḳardı** şāh-ı Çin'üñ **nāmesini**
   Düzelde tāb ile hengāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 15). [nāmesini çıḳardı, -dı]*

nāme çıkardı şun-: *Mektup çıkarıp sunmak.*

1. **Çıḳardı nāmesini şundı** şāha
   Saʿādet-melce ü devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 51). [nāmesini çıḳardı ṣundı, -dı]*

nāme getür-: *Mektup getirmek.*

1. Aḳ kebūter yār işiginden **getürdi nāmeyi**
   Ben şehīd-i ʿışḳuñ üstine felekden indi nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 5). [nāmeyi getürdi, -di]*
2. **Getürdi nāmeyi** destine virdi
   Ṣabāveş peyk-i çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 13). [nāmeyi getürdi, -di]*

nāme var: *Mektup var.*

1. Görüp çiftin yire indi ḥamāme
   Görürler **var** anuñ bālinde **nāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 20). [nāme var,]*

nāme vir-: *Mektup vermek.*

1. Ulaḳlar şañ ile yil bigi irdi
   Getürdi **nāmeyi** sulṭāna **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 118). [nāmeyi virdi, -di]*

nāme yaz-: *Mektup yazmak.*

1. Ṭurup bir **nāme yaz** ey yüzi gülşen
   Ḳamu aḥvālüñ olsun Şemʿe rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 13). [nāme yaz,]*
2. Saña surḫ ile **yazılmadı nāme**
   Derūnumdan aña od ṣaçdı ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 89). [nāme yazılmadı, -ıl, -ma, -dı]*
3. Hemān reng-i ʿınādı ol dem ezdi
   Cehālet ḫāmesiyle **nāme yazdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 2). [nāme yazdı, -dı]*
4. Tekellümde leṭāfet ḳandın ezdi
   O dem bir ṭatlu şīrīn **nāme yazdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 20). [nāme yazdı, -dı]*

nāme-i dil-ber: *Güzelin mektubu.*

1. Gözlerümüñ yirlere dökdi ser-ā-ser ḳanını
Nāme-i dil-berde ṣaflar baġlayup geldi suṭūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 10). [nāme-i dil-berde, -de]*

nāme-i ferruh-peyām: *Güzel haberler getiren mektup.*

1. Ḫayr-maḳdem merḥabā ey **nāme-i ferruḫ-peyām**
Eyledüñ yāruñ selāmından yirüm dārü's-selām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 1). [nāme-i ferruḫ-peyām,]*

nāme-i şefkat: *Şefkat mektubu.*

1. Ḥaḳ ḳudret eliyle uruban ẓahruña mührі
Gönderdi seni ümmetüñe **nāme-i şefḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 18). [nāme-i şefḳat,]*

nāmeye nām-ı hudāyı yaz-: *Mektuba Allah adıyla başlamak.*

1. **Yazup** ol **nāmeye nām-ı Ḫudāyı**
Kim andan soñra medḥ itdi ol ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 25). [nāmeye nām-ı ḫudāyı yazup, -up]*

nāmeyi bitürdi dür-: *Mektubu bitirip sarmak.*

1. O dem ol **nāmeyi dürdi bitürdi**
Gülistān ġonce-i zanbaḳ bitürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 23). [nāmeyi bitürdi dürdi, -di]*

nām-ı gevher-i şāh: *Padişahın nam incisi.*

1. O gevherlerle **nām-ı gevher-i şāh**
Añılsun cümle ʿālem içre her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 27). [nām-ı gevher-i şāh,]*

nām-ı ḥaḳ'ḳ: *Allah'ın adı, namı.*

1. Zebānuñ **nām-ı Ḫaḳ'ḳa** k'ola vāṣıl
Ḳılasın vuṣlat-ı maḳṣūdı ḫāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 9). [nām-ı ḫaḳ'ḳa, -a]*

nāmı ol-: *Bir insanın adının çok geniş kitlelerce duyulması, şöhretli olması.*

1. Ṣāhuñ var idi bir Hīndi ġulāmı
Duḫān ḳonmışdı **olundıḳda nāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 6). [nāmı olundıḳda, -un, -dıḳ, -da]*

nām-ı şāh-ı ʿālem yazıl-: *Alem padişahının adı (Allah) yazılmak.*

1. **Yazılmış** anda **nām-ı şāh-ı ʿālem**
Ki ʿışḳ ile idüpdür ḫalḳ-ı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 53). [nām-ı şāh-ı ʿālem yazılmış, -mış]*

nām-ı şāh-ı ġarb u şark: *Batı ve Doğu şahının ünü.*

1. Ṭutup destine ol şemş̱īr-i berḳi
   Añardı **nām-ı şāh-ı ġarb u şarḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 10). [nām-ı şāh-ı ġarb u şarḳı, -ı]*

nām-ı şerīfin: *Saygın ad.*

1. Ḫudānuñ ẕikr idüp **nām-ı şerīfin**
   Müseccel itmiş elfāẕuñ laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 29). [nām-ı şerīfin,]*

nā-peydā ol-: *Yok olmak, ortadan kaybolmak.*

1. Bulıt **olmışdı nā-peydā** vefāveş
   Es̱er yoġ idi hīç andan ṣafāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 9). [nā-peydā olmışdı, -mış, -dı]*

nār: *Ateş.*

1. Hevāya münḳalib olup yirinde yil ese ol dem
   İrişse yidi deryāya benüm bir ẕerre **nārumdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 8). [nārumdan, -um, -dan]*
2. Dıraḫt-ı ʿışḳdan ʿarż itdi dīdār
   Kelīme vādī-i Eymendeki **nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 100). [nār,]*
3. İdüpdür nite kim ḳalbin pür-envār
   Kelīmüñ vādī-i Eymen'deki **nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 14). [nār,]*
4. Güneş ol **nārdan** bir kem-şerāre
   Ḥarāretden yaḳar ḫalḳı ḳarāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 27). [nārdan, -dan]*
5. Ḳızarmış beñzi ḳara perçemi var
   Yalıñ yüzlü güzel par par yanar **nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 56). [nār,]*
6. Nice germ olmasunlar **nāra** anlar
   Deminde ol bağışlar cāna cānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 53). [nāra, -a]*
7. Nice māh-ı neve dīvāne olduñ
   Ne şemʿüñ **nārına** pervāne olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 48). [nārına, -ı, -n, -a]*
8. Ṣumūʿ-ı şevḳ-i envārından ol **nār**
   Göñül fānūsını eyler pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 27). [nār,]*
9. Eger ṭamuda od ḳalmasa ey yār
   Yeter aña benüm sīnemdeki **nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 52). [nār,]*
10. Eger ʿuşşāḳa görinmezse dil-dār
    Gül-i gülzār-ı Cennet görinür **nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 102). [nār,]*

nār u ḥarāret: *Ateş ve hararet.*

1. Miʿrācda bulduñ şu ḳadar Ḥaḳḳ ile ḳurbı
   Güyā ki hemān cān u ten **nār u ḥarāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 32). [nār u ḥarāret,]*
2. Ḫudā ile o şöyle buldı ḳurbet
   Nitekim cism ü cān **nār u ḥarāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 36). [nār u ḥarāret,]*
3. Bular biri biriyle buldı ḳurbet
   Ṣanasın cān u ten **nār u ḥarāret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 34). [nār u ḥarāret,]*

nār ur-: *Ateşe vermek.*

1. Aġaçdan murġı itdi pāre pāre
   Getürüp ocaġ içre **urdı nāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 20). [nāre urdı, -dı]*
2. ʿAdūlar ḳalbine **ursa** n'ola **nār**
   Ṭutar od yıldırım inse ḫas u ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 67). [nār ursa, -sa]*
3. Ne gül var kim yirini ḳılmadı ḫār
   Nice cān ḫarmanına **urmadı nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 18). [nār urmadı, -ma, -dı]*
4. Kim atuñ naʿl-i sīmīnüñ şerārı
   Urur meh ḫarmanına gökde **nārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 4). [nārı urur, -ur]*

nāra degir-: *Ateşe değdirmek.*

1. **Degirmiş** nevk-i kibrītini **nāra**
   Diler kim zanbaḳuñ şemʿin uyara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 49). [nāra degirmiş, -miş]*

naʿra ur-: *Yüksek sesle bağırmak, haykırmak.*

1. Yine keyfiyyetüñi tāzele ṭur
   Feṣāḥat cāmını çek **naʿralar ur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 4). [naʿralar ur,]*
2. Güzel taḥrīrler eyle nevādan
   İşiden **naʿralar ursun** ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 14). [naʿralar ursun, -sun]*

nāre iriş-: *Ateşe ulaşmak.*

1. Nesīm-i ḳudret **irişmiş** o **nāre**
   Çıḳup andan iki dāne şerāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 9). [nāre irişmiş, -miş]*

nārencī: *Turunç renkli.*

1. Olara virdi dürlü ḫilʿat anı
   Kimi **nārencī** vü kimi duḫānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 24). [nārencī,]*

nārenci cāme giy-: *Turuncu elbise giymek.*

1. **Giyüp nārenci cāme** yandı par par
   Hemān gūyā ki yalıñ yüzlü dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 51). [nārenci cāme giyüp, -üp]*

nār-ı āh: *Ah ateşi.*

1. Çekerdüm yane yane **nār-ı āhı**
   İrürdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 27). [nār-ı āhı, -ı]*
2. Yidügüm derd sensiz içdügüm zehr
   Çerāġum **nār-ı āh** u mūʾnisüm ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 46). [nār-ı āh,]*

nār-ı āh-ı maʿşiyet-sūz vir-: *Günah yakıcı pişmanlık ve hayıflanma ahı vermek.*

1. Baña **vir nār-ı āh-ı maʿşiyet-sūz**
   Çekem tā yane yane her şeb u rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 27). [nār-ı āh-ı maʿşiyet-sūz vir,]*

nār-ı ayrulık ur-: *Ayrılık ateşi vurmak.*

1. Ḥaşılı bir kāha döndüm bilmez oldum kendümi
   Urdı ṣabrum ḫarmanına āh kim **nār-ı ayrulıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 6). [nār-ı ayrulıḳ urdı, -dı]*

nār-ı firāḳ: *Ayrılık ateşi.*

1. İrişdi **nār-ı firḳat** çün ki cāne
   Bu şiʿri oḳıdı yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 51). [nār-ı firḳat,]*
2. Ne ide baña anuñ iştiyāḳı
   Ḳıla eczāmı kül **nār-ı firāḳı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 54). [nār-ı firāḳı, -ı]*

nārı gülistān eyle-: *Ateşi gül bahçesine çevirmek.*

1. Viṣāle n'ola tebdīl olsa hicrān
   Ḫalīl'e **eyledüñ nārı gülistān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 78). [nārı gülistān eyledüñ, -dü, -ñ]*

nārı gülzār eyle-: *Ateşi gül bahçesi yapmak.*

1. Furun içre idüpdür sebzezārı
   Ḫalīl'e **eyledi gülzār nārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 44). [nārı gülzār eyledi, -di]*

nār-ı ḥükm: *Hüküm ateşi.*

1. Rıżā şemʿin bu **nār-ı ḥükme** yandur
   Gözini ḫāb-ı ġafletden uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 39). [nār-ı ḥükme, -e]*

nār-ı ʿışḳ: *Aşk ateşi.*

1. Görür Pervāne Şemʿe ṭālib olmış
   Göñülde **nār-ı ʿışḳı** ġālib olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 26). [nār-ı ʿışḳı, -ı]*

nār-ı ʿişyān: *İsyan ateşi.*

1. Ḫudāyā **nār-ı ʿişyāna** ḥarīḳam
   Dirīġā ḳulzüm-ı cürme ġarīḳam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 41). [nār-ı ʿişyāna, -a]*

nār-ı ḳahr: *Kahır ateşi.*

1. ʿAdūyı **nār-ı ḳahruñ** eylesün ḫāk
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 41). [nār-ı ḳahruñ, -uñ]*

nār-ı mihr: *Aşk ateşi.*

1. Yürekde **nār-ı mihrüñden** çü yoḳ daġ
Ola mı ṣubḥveş yā Rab yüzüm aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 19). [nār-ı mihrüñden, -üñ, -den]*

nār-ı mūsā: *Musa'nın ateşi.*

1. Nesīm-i ṣubḥ-dem enfās-ı ʿĪsā
Gül aḫḍar berg içinde **nār-ı Mūsā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 22). [nār-ı mūsā,]*

nār-ı naẓm: *Şiir ateşi.*

1. Ḳulūbe **nār-ı naẓmuñla** ur odı
Ḥased nārına yansun ḳo ḥasūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 5). [nār-ı naẓmuñla, -uñ, -la]*

nār-ı nemrūd: *Hz. İbrâhim'i ateşe attıran ve Bâbil'in kurucusu olduğu söylenen hükümdarın ateşi.*

1. Ḥalīl'üñ ḥaḳḳı ey Mevlā-yı maʿbūd
Aña gülzār olupdur **nār-ı Nemrūd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 90). [nār-ı nemrūd,]*
2. Ḥalīlem şöyle vāfirdür kim ol od
Yanında bir şerāre **nār-ı Nemrūd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 6). [nār-ı nemrūd,]*

nār-ı şarāb: *Şarabın ateşi.*

1. Şu deñlü çekdiler **nār-ı şarābı**
Aḳıtdı ruḥları gülden gül-ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 59). [nār-ı şarābı, -ı]*

nār-ı ter: *Taze ateş.*

1. Eline aldı **nār-ı ter** ayaġın
Münevver eyledi ʿişret çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 25). [nār-ı ter,]*

nār-ı ter: *Terin yakıcılığı.*

1. Revān emr oldı kim bir zülfi müşke
Ḳoya **nār-ı teri** ol āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 10). [nār-ı teri, -i]*

nār-ı zevḳ-i vuṣlat: *Kavuşma zevkinin ateşi.*

1. Çü **nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat** virdi tābı
Aḳıtdı dürce ol sīm-i müẕābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 45). [nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat,]*

nāruñ duḫānı: *Ateşin dumanı.*

1. Ḳamū eflāk ol **nāruñ duḫānı**
Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 13). [nāruñ duḫānı,]*

nās: *İnsanlar, halk.*

1. Ḳarār u ṣabrın almış cümle **nāsuñ**
   Ruḫ-ı dil-ber bigi ābı kirasuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 17). [nāsuñ, -uñ]*
2. Ser-ā-ser şöyle bilsün kim ḳamu **nās**
   Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 101). [nās,]*

nā-şād ol-: *Gamlanmak, kederlenmek.*

1. Ḥiṣār içinde Şemʿ-i serv-i āzād
   Gemiler geldüginden **oldı nā-şād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 56). [nā-şād oldı, -dı]*

naṣāyiḥ: *Nasihat.*

1. Bu tevḥīd oldı bu arada āḫir
   Ḳulaḳ ṭut kim **naṣāyiḥ** oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 2). [naṣāyiḥ,]*

naṣīb: *Kısmet.*

1. Ṣafālar ṣunup ḫalḳa **naṣībi**
   Oḳırlardı bu şiʿr-i dil-firībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 81). [naṣībi, -i]*

nāṣib it-: *Nasip etmek, kısmet etmek.*

1. İlāhī ṣabr-ı Eyyūb'ı **nāṣib it**
   Bizi ol gülsitāna ʿandelīb it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 47). [nāṣib it,]*
2. İki ʿālemde maḳṣūdum viṣālüñ
   Naṣib it ʿaynuma yā Rab cemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 82). [naṣib it,]*
3. **Naṣīb itdüñ** bu naẓm-ı bī-naẓīri
   Cihāna pādşāh itdün faḳīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 3). [naṣīb itdüñ, -dü, -ñ]*

naṣīb ol-: *Kısmet olmak.*

1. Işḳ ile feryād idüp gülşende ider andelīb
   Niceler cānlar virüp **olmadı** bu demler **naṣīb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 22). [naṣīb olmadı, -ma,-dı]*
2. Aña ḥilm u ḥayā olmışdı ḫilʿat
   Naṣībi oldı ol şāhuñ şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 116). [naṣībi oldı, -dı]*
3. Döner ol ḫıdmet üstine muʿallaḳ
   Naṣīb oldı aña anüñçün uçmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 8). [naṣīb oldı, -dı]*
4. Gülistānda fiġān itmezdi bülbül
   Naṣīb olmışken aña vuṣlat-ı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 68). [naṣīb olmışken, -mış, -ken]*
5. **Naṣībi** Nev-bahāruñ **oldı** Nīsān
   Daḫı baġrına başdı Serv Būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 19). [naṣībi oldı, -dı]*
6. Hem **oldı** Ġoncenüñ Bülbül **naṣībi**
   O bāġuñ oldı Ġonce ʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 29). [naṣībi oldı, -dı]*

naṣīhat: *Öğüt.*

1. Şekerden ṭatlu gülden ter **naṣīḥat**
   Urur ʿışḳ ehlinüñ bīnisine let *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 3). [naṣīḥat,]*
2. Muḥabbet anlaruñ kim ṣanʿatıdur
   Naṣīḥat anlara ṭaşdan ḳatıdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 8). [naṣīḥat,]*
3. Naṣīḥat ṭut **naṣīḥat** ṭut **naṣīḥat**
   Ola ṭā kim ḳuluñ iḳbāl ü devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 73). [naṣīḥat,]*

naṣīhat eyle-: *Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek, öğüt vermek.*

1. Eyitdi **eylerüm** saña **naṣīḥat**
   Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 3). [naṣīḥat eylerüm, -r, -üm]*
2. **Naṣīḥat eyledükce** aña Lālā
   Ḳabūl itmezdi sözin dirdi lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 1). [naṣīḥat eyledükce, -dükce]*

naṣīhat ol-: *Öğüt vermek.*

1. **Naṣīḥat** ehl-i ʿışḳa **olur** acı
   Dilemez ṭatlu maḫmūruñ mizācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 5). [naṣīḥat olur, -ur]*

naṣīhat ṭut-: *Verilen öğüdü dikkate almak.*

1. **Naṣīḥat ṭut** naṣīḥat ṭut naṣīḥat
   Ola ṭā kim ḳuluñ iḳbāl ü devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 73). [naṣīḥat ṭut,]*
2. Naṣīḥat ṭut **naṣīḥat ṭut** naṣīḥat
   Ola ṭā kim ḳuluñ iḳbāl ü devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 73). [naṣīḥat ṭut,]*

naṣīhat-gūne söz: *Öğüt tarzında söz.*

1. Ḳaṣīde buldı çün bunda nihāyet
   Naṣīḥat-gūne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 2, Mısra 2). [naṣīḥat-gūne söz,]*
2. Ḳaṣīde buldı çün bunda nihāyet
   Naṣīḥāt-gūne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 98). [naṣīḥāt-gūne söz,]*

nāṣır: *Yardımcı II Şem ü Pervâne mesnevisinde Pervâne'nin lalası, Lala Nâsır.*

1. Ziyāde ehl-i tedbīr adı **Nāṣır**
   Be-ġāyet fikri gökcek ʿaḳlı vāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 7). [nāṣır,]*
2. O gice itdi **Nāṣır** çoḳ tefekkür
   Hezārān hīleler ḳıldı taṣavvur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 7). [nāṣır,]*
3. O gice itdi **Nāṣır** anı daʿvet
   Cihān aġyardan ḫālī vü ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 19). [nāṣır,]*
4. Bu işden oldı **Nāṣır** çün kim āgāh
   Derūndan yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 15). [nāṣır,]*
5. Didi **Nāṣır** eyā üstād-ı ḳāmil
   Bize remil idiver luṭf u kerem ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 17). [nāṣır,]*
6. Binüp atına **Nāṣır** gör ki n'itdi
   O remmālüñ didügi yaña gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 35). [nāṣır,]*

7. Hemān **Nāṣır** ṣabāveş at ṣaldı
   Aḳar ṣu bigi ḳaṣr-ı şāha geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 79). [nāṣır,]*
8. Ḳılup **Nāṣır** anuñ żabṭına tedbīr
   Hemān düzdürdi bir ḫoş sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 135). [nāṣır,]*
9. Hemān **Nāṣır** işitdi anı geldi
   Şehüñ boynından ol zencīri aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 21). [nāṣır,]*
10. Bu işden oldı **Nāṣır** çün kim āgāh
    O saʿāt yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 15). [nāṣır,]*
11. Beşīre virdi **Nāṣır** müjdegānī
    Ṭoyurdı niʿmet ü māl ile anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 17). [nāṣır,]*
12. O dem **Nāṣır** feṣāḥat rengin ezdi
    Ter ü rengin beşāret-nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 1). [nāṣır,]*
13. İdin hem **Nāṣır'ı** yanuñda paşa
    Ölüpdür mülk-i Çīn var eyle iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 27). [nāṣır'ı, -ı]*

naṣrun mine'llāh: *Seveceğiniz başka bir kazanç daha var, o da Allah'tan bir zafer ve yakın bir fetihtir. (Ey Resulüm! Mekke'nin fethini) müminlere müjdele, Saff (61/13).*

1. Melekveş bāl açmış ol yüzi māh
   Yazılmış bāline **naṣrun mine'llāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 24). [naṣrun mine'llāh,]*

naṣūh: *"Halis, samimi" anlamındaki kelime dilimizde "kesinlikle bozulmaması gereken tövbe" anlamındaki Nasuh tövbesi (Tevbe-i Nasuh) söyleyişinde geçer.*

1. **Naṣūḥuñ** tevbe-i maḳbūlı ḥaḳḳı
   Ḳamu ehl-i ṭarīḳat yolı ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 61). [naṣūḥuñ, -uñ]*

naṭʿ-ı cihān: *Satranç tahtasına benzeyen dünya.*

1. Bilmedi sen şāhı bu **naṭʿ-ı cihānda** kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 21). [naṭʿ-ı cihānda, -da]*

naʿt-ı muṣṭafā: *Hz. Muhammed'in naatı.*

1. Anuñ şevḳine **naʿt-ı Muṣṭafāyı**
   Diyüp kesb eylesün ḳalbüm ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 123). [naʿt-ı muṣṭafāyı, -y, -ı]*

naṭʿ-ı ṣaḥrā: *Çöl örtüsü.*

1. Daḫı virdi biñ altun ile bir at
   Ṣabāyı **naṭʿ-ı ṣaḥrāda** ider māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 88). [naṭʿ-ı ṣaḥrāda, -da]*

nā-tüvān: *Çaresiz.*

1. Eger kim ʿizzet idüp dirseñ ulu
   Hemān bir **nā-tüvān imiş** diyü bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 14). [nā-tüvān imiş, -imiş]*

nā-ümīd ol-: *Ümitsiz olmak.*

1. Ekinciler ider cehdi fırāvān
   Olurlar nā-ümīd olmasa bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 14). [nā-ümīd olurlar, -ur, -lar]*

nay: *bk. ney.*

1. Nefes oġullarıdur ẕevḳ ü ṣādi
   O bir ḫoş mevlevīdür **nāy** adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 10). [nāy,]*
2. Bunı Pervāne bir gün eyledi rāy
   Nice bir iñleyem derd ile çün **nāy** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 2). [nāy,]*

nay: *Ney.*

1. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler āhı
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen dimiş **nayā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 12). [nayā, -ā]*
2. Ḳamu zerrīn-kemerler nite kim **nāy**
   Fiġāna başlayup bil dідiler vāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 21). [nāy,]*
3. Aña ney bigi tā kim urdılar bend
   Fiġāna başladı ol **nāy** mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 38). [nāy,]*
4. Umarum ḳılmaya ey yār-ı cānı
   Demüñde **nāydan** ġayrı fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 62). [nāydan, -dan]*
5. Dimez oldı kimesne iñleyüp vāy
   Meger kim meclisinde beglerüñ **nāy** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 52). [nāy,]*

nāy iñled-: *Neyden yanık sesler çıkarmak.*

1. Bu ḥālet üzre geçdi bir nice ay
   İñledürdi dem-ā-dem nite kim **nāy** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 44). [nāy iñledürdi, -ür, -dü]*

nāy u felek: *Ney ve gökyüzü.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme Zühre çengidür
   Şuʿā-ı mihr ü meh **nāy u felek** def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 8). [nāy u felek,]*

nāy-ı ʿışḳ: *Aşk neyi.*

1. Kim ol raḳḳāṣ olan **nāy-ı ʿışḳa**
   Düşen biñ derd ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 21). [nāy-ı ʿışḳa, -a]*

nāyuñ dimāġı: *Kamışın içi.*

1. Bād-ı ḳahruñdan olursa cümle deryā telḫ-kam
   Āb-ı luṭfuñdan olur **nāyuñ dimāġı** pür-nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 20). [nāyuñ dimāġı,]*

nāz: *İşve, cilve.*

1. Şu kim pālūdeveş ruḫsārı ditrer
   Getürmiş **nāz** ile pālūde-i ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 50). [nāz,]*

nāz ile gel-: *Nazlı nazlı, eda ve işveyle gelmek.*

1. Görürler kim **gelür nāz ile** Dāye
   Yüzi beñzer münevver bedr aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 11). [nāz ile gelür, -ür]*

naẕar eyle-: *Bakmak.*

1. Olur ẓāhir eserlerden müʾessir
   Naẕar eyle gözüñ aç ey müdebbir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 18). [naẕar eyle,]*

naẕar fülki: *Bakış gemisi.*

1. Yetişdi leşker-i enbūha geldi
   Naẕar fülkini ol deryāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 30). [naẕar fülkini, -n, -i]*

naẕar it-: *Bakmak.*

1. İnüp ol murġdan girdi sarāya
   Ki şems **ide naẕar** bend olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 30). [naẕar ide, -e]*
2. Şanur anı **naẕar iden** içine
   Münāfıḳ ḳalbidür pür-kibr u kīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 13). [naẕar iden, -en]*
3. **Naẕar iden** dir ol baḥr-ı ʿaẕīme
   Müşābiḥ vüsʿatı ḳalb-i kerīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 7). [naẕar iden, -en]*

naẕar kıl-: *Bakmak.*

1. Senüñ bu ḳudret-i bī-ḥaddüñe **ḳılup naẕarı**
   Eyitdi pīr ü civān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 25). [naẕarı ḳılup, -up]*
2. Ḥışm ile **naẕar ḳılsa** güneş bī-fer olurdı
   Fārūḳ-ı ceri pādşeh-i mülk-i ṣalābet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 41). [naẕar ḳılsa, -sa]*
3. Dilerseñ ger **naẕar ḳıl** bī-tavaḳḳuf
   Ṣıfāt-ı leyl ile vaṣf-ı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 49). [naẕar ḳıl,]*
4. **Naẕar ḳıldı** çün ol meh ol cemāle
   O naḳşuñ döndi mihrinden hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 73). [naẕar ḳıldı, -dı]*
5. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ düşdi ṭaġa
   Velī **ḳılmaz naẕar** başa ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 10). [naẕar ḳılmaz, -maz]*
6. **Naẕar ḳılsa** nucūma dirdi İdrīs
   İdüpdür her biri teslīş ü tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 5). [naẕar ḳılsa, -sa]*
7. Bu ʿālemde bir vefāsuz dil-rübādur
   Naẕar ḳılmaḳ buña ʿayn-ı anādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 12). [naẕar ḳılmaḳ, -maḳ]*

naẕar sal-: *Göz atmak, göz gezdirmek.*

1. **Naẕar saldı** aña Sulṭān Jāle
   Ser-ā-ser vaḳf oldı cümle ḥāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 53). [naẕar saldı, -dı]*

2. **Naẕar şaldı** çün ol ṣāḥib-kemāle
O sāʿat ṣofrasın devşirdi hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 5). [naẕar ṣaldı, -dı]*

naẕar şeh-bāzı şal-: *Bakış doğanı göndermek.*

1. Mesīḥ ol dem ki girdi ol sarāya
Naẕar şeh-bāzını şaldı Hümā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 22). [naẕar şeh-bāzını ṣaldı, -dı]*

naẕarda ḳo-: *Göz önünde tutmak II Dikkate almak.*

1. O zerrīn tāclar destinde zerde
O sāʿat **ḳodılar** yir yir **naẕarda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 12). [naẕarda ḳodılar, -dı, -lar]*

naẕardan eksük ol-: *Her zaman nazar değer.*

1. Yāḫud bir hāle idi ol börek māh
Naẕardan eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 18). [naẕardan eksük olmaz idi,-maz, -idi]*

nāzil ol-: *İnmek.*

1. O māha ḥücrem oldı çün ki menzil
Yire Nūr āyeti şan **oldı nāzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 36). [nāzil oldı, -dı]*
2. O çāhı çün o māh idindi menzil
Yire ṣan āyet-i Nūr **oldı nāzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 32). [nāzil oldı, -dı]*

naẓım: *Şiir.*

1. Ḥadīṯ-i ʿışḳına **naẓmūm** belīġ it
Kerem ḳıl baña luṭf-ı bī-dirīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 107). [naẓmūm, -ūm]*

naẓīr: *Bakan, nazar eden.*

1. Güneş bigi irişsün göge başı
Dökilsün **nāẓırınuñ** gözi yaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 118). [nāẓırınuñ, -ı, -nuñ]*

naẓīr: *Eş, benzer.*

1. ʿUyūn-ı ibreti ile ol ki **nāẓir**
Ola ṣunʿı sarāyından o ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 15). [nāẓir,]*
2. Bile atlandı ol dem cümle ḫatun
İderler **nāẓirüñ** ḫālin diger gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 16). [nāẓirüñ, -üñ]*

nāẓır diler ol-: *Bakmak istemek.*

1. İmāret itdi ḳaṣr-ı bāġı Ḳādir
Aña **olmaḳ diler** her kimse **nāẓır** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 36). [nāẓır diler olmaḳ, -maḳ]*

nāẓır ol-: *Bakmak.*

1. Gözin aç ṭoġrı baḳ **ol** aña **nāẓır**
   Cemāl-i vaḥdet olur anda ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 73). [nāẓır ol,]*
2. Ḳamer **olduġı** sāʿat aña **nāẓır**
   Çerāġın çerb idüp oldı müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 7). [nāẓır olduġı, -duġ, -ı]*
3. Sarāy-ı Şemʿde nā-gāh Dāye
   Uyandı kim **ola nāẓır** ol aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 8). [nāẓır ola, -a]*
4. Yüzine her kim anuñ **ola nāẓır**
   Gözinden nūr bigi yaşı ḥāżır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 5). [nāẓır ola, -a]*

nāẓır ol-: *Benzememek, eşi olmak.*

1. Olup bir nice ḫādim anda ḥāżır
   Olurdı gice gündüz anda **nāẓır** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 120). [nāẓır olurdı, -ur, -dı]*
2. Cihān pür-ḥūr olursa **nāẓır olmaz**
   Aña olmaġa māʾil ḳādir olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 33). [nāẓır olmaz, -maz]*

naẓīri bulın-: *Benzeri olmak.*

1. Şehüñ var idi bir mühmel vezīri
   Ḫabāsetde **bulınmazdı naẓīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 2). [naẓīri bulınmazdı, -maz, -dı]*

naẓīri kāʾināta (cihāna) gel-: *Kâinata benzeri gelmek II Eşi benzeri bulunmak.*

1. **Naẓīri gelmedi** mülk-i **cihāna**
   Nice teşbīh idem Nūşīnrevān'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 11). [naẓīri cihāna gelmedi, -me, -di]*
2. **Naẓīri gelmemişdi kāʾināta**
   O miftāḥ idi ḳıfl-ı müşkilāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 13). [naẓīri kāʾināta gelmemişdi, -me, -miş, -di]*

nāẓırlıġ: *Bakan, nazar eden.*

1. Cihānuñ şeyḫ ü şābı rāġıb olsun
   Anuñ **nāẓırlıġına** ṭālib olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 20). [nāẓırlıġına, -ı, -n, -a]*

naẓm-ı bī-naẓīr: *Benzersiz şiir II Zâtî'nin benzersiz Şem ü Pervâne mesnevîsi.*

1. Naṣīb itdüñ bu **naẓm-ı bī-naẓīri**
   Cihāna pādşāh itdün faḳīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 3). [naẓm-ı bī-naẓīri, -i]*

naẓm-ı kitāb: *Kitap nazmetme.*

1. Sebeb ne dir iseñ **naẓm-ı kitāba**
   Ḳulaḳ ṭut bu cevāb-ı müsteṭāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 1). [naẓm-ı kitāba, -a]*

naẕm-ı şekker: *Tatlı şiir.*

1. O **naẕm-ı şekkerin** olursa ḳanda
   Kimesne olmasun muḥtāc ḳanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 35). [naẕm-ı şekkerin, -in]*

naẕm-ı ṭarabnāk: *Zevkli şiir.*

1. Nihāyet buldı bu **naẕm-ı ṭarabnāk**
   Murādum ḳuṭbı üzre döndi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 33). [naẕm-ı ṭarabnāk,]*

nāzük: *Hoş, güzel.*

1. Demüñden eyle bir **nāzük** ser-āġāz
   Bu ṭoḳuz perdeden geçsün ol āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 7). [nāzük,]*

nāzük: *İnce, narin.*

1. Döşedi ayaġına sebz şaḥrā
   Yaşıl **nāzük** ḳaṭife ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 22). [nāzük,]*
2. Görür kim leşkeri bī-ḥad ḳırıldı
   Hemān cengi ḳodı **nāzük** dirildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 60). [nāzük,]*

nāzük civān: *Genç, taze delikanlı.*

1. İçine şu bigi oldı revāne
   Gözi ṭuş oldı bir **nāzük civāna** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 32). [nāzük civāna, -a]*
2. Ayardup bir nice **nāzük civānı**
   O sāʿat itdi tebdīl-i mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 1). [nāzük civānı, -ı]*

nāzük ḳabā geyür-: *İnce kıyafet giydirmek.*

1. **Geyürdiler** aña **nāzük ḳabālar**
   O Dāye eyledi şāha duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 39). [nāzük ḳabālar geyürdiler, -di, -ler]*

nāzük ol-: *İnce olmak, nazik olmak.*

1. Çün **oldı** vaḳti ḫoş viṣāli **nāzük**
   Duʿālar itdi gitdi peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 61). [nāzük oldı, -dı]*

nāzükāne: *Incelikle, zarif olarak nazik bir tarzda.*

1. Şuʿāʿī şerbetini **nāzükāne**
   İçürdi virdi şıḥḥat bu cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 7). [nāzükāne,]*

nāzüklük: *İncelik.*

1. Lālenüñ laʿl-i lebin **nāzüklük** ile dişlemiş
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd çekdi şeb-nemün dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 5). [nāzüklük,]*
2. Varup **nāzüklük** ile ben nihānı
   Ṣunayın ʿārifāne Şemʿe anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 15). [nāzüklük,]*
3. Alup Dellāle anı yola girdi
   Varup **nāzüklük** ile Şemʿe virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 8). [nāzüklük,]*

nāzük-ter varak: *İnce ince yaprak.*

1. O **nāzük-ter varaḳlarla** börekler
   Gülistānda gül-i ṣad-berge beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 73). [nāzük-ter varaḳlarla, -lar, -lar]*

ne: *Niçin.*

1. Ḳurı yire **nedür** giryān olup ey ebr yaş dökmeñ
   Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 5). [nedür, -dür]*
2. **Ne** ṣu şerm eyler āb-ı Kevs̱er andan
   Ezel bezminde ol āb-ı revāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 15). [ne,]*
3. **Nedür** ey āftābum bu zevālüñ
   Ḳamer cismüñ hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 49). [nedür, -dür]*

ne baḫr: *Hangi deniz.*

1. Ne kānuñ laʿlisüñ bi'llāh ey yār
   Ne baḫruñ dürisin di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 20). [ne baḫruñ, -uñ]*

ne bend ile: *Nasıl bir bağ ile.*

1. Nice dām ile avlar murġ-ı cānı
   Ne bend ile giriftār eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 10). [ne bend ile,]*

ne bezm: *Ne meclis.*

1. **Ne bezm** ol mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ
   Aña sāḳī tecellī ʿışḳ idi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 7). [ne bezm,]*

ne bilsün bunlar: *"Bilemezler" anlamında kullanılan bir söz.*

1. **Ne bilsünler bular** ol bir içim ṣu
   Aḳar ṣu bigi baḥre ṭutduġın rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 25). [ne bilsünler bular ,]*

ne bülbül var: *Hangi bülbül var.*

1. **Ne bülbül var** k'anı inletmeye dehr
   Nice ṭūṭīnüñ itmez şekkerin zehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 19). [ne bülbül var,]*

ne burc: *Hangi burç.*

1. **Ne burcı** itdüñ ey meh sen müşerref
   Ben urdum sīneme ḳulzum bigi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 39). [ne burcı, -ı]*
2. **Ne burcı** menzil idinmişdür ol māh
   Nice mülki temāşā ḳılmış ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 19). [ne burcı, -ı]*

ne burcuñ kevkebisin: *Hangi burcun yıldızısın?.*

1. **Ne burcuñ kevkebisin** ey efendi
   Sühā'dur saña nisbet ey efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 11). [ne burcuñ kevkebisin,]*

ne burcuñ māhısın: *Hangi burcun ayısın.*

1. ʿAceb ey meh **ne burcuñ māhısın** sen
   Ne mülk-i bi-naẓīrüñ şāhısın sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 15). [ne burcuñ māhısın,]*

ne būstān: *Hangi bahçe.*

1. ʿAceb sen ḳanġı gülzāruñ gülisin
   Ne būstānuñ muṭarrā sünbülisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 18). [ne būstānuñ, -uñ]*

ne çāre it-: *Ne çözüm yolu bulmak.*

1. Bilür olur ḳoruḳ ṣabr ile ḥelvā
   Ne çāre itdi ṣabr ol şāh-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 40). [ne çāre itdi, -di]*

ne çeng: *Nasıl çeng.*

1. **Ne çeng** ol bir diyār-ı dil-güşādur
   Her evtārı reh-i şehr-i ṣafādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 5). [ne çeng,]*

ne di-: *Ne söylemek.*

1. Açuḳ ṭut gūş-ı cānı ey mükerrem
   Ne der diñle surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 2). [ne der, -r]*

ne dem: *Her ne zaman.*

1. Cümle eşyā ḥüsnüñe maẓhar olur mirʾātveş
   ʿAyn-ı ʿibretle **ne dem** keşf olsa çeşm-i iltifāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 12). [ne dem,]*

ne dem: *Ne zaman.*

1. **Ne dem** ol pādşāh-ı heft-kişver
   ʿAdūya yürüse cemʿ itse leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 69). [ne dem,]*
2. **Ne dem** el ursa ol tīr u kemāna
   Olurdı āsmān taʿlīm-ḫāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 11). [ne dem,]*

3. O sīmīn-ten **ne dem** kim yaḳdı sercek
   Zemīne aḳce dökdi ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 11). [ne dem,]*

ne deñlü: *Ne kadar, ne ölçüde.*

1. Burūcı nice seyr eyler kevākib
   Ne deñlüdür yā ḫalḳ içre meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 32). [ne deñlüdür, -dür]*
2. Felekde kevkeb-i nārı **ne deñlü**
   Ki vardı geldi māhı ḫāneye u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 7). [ne deñlü,]*

ne deñlü var ise: *Her ne kadar varsa, hepsi.*

1. **Ne deñlü var** ise ġarra ṣanāyiʿ
   Oluñ ʿāmil emek olmaya żāyiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 13). [ne deñlü var ise,]*

ne derd: *Hangi dert.*

1. **Ne derd** ile ider bīmār u ḫaste
   Ne yirden düşirüp eyler şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 11). [ne derd,]*

ne derde uġra-: *Nasıl bir derde uğramak.*

1. Benüm aḥvālüm andan eyle teftīş
   Ne derde uġrayupdur gör bu dil-rīş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 114). [ne derde uġrayupdur, -y, -up, -dur]*

ne derdü var: *Ne derdin var.*

1. Bana ġam zehr içürmişdi elüme bir ayaḳ ṣunduñ
   Ne derdüm var irişdürdüñ ṭabībüm yine tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 6). [ne derdüm var,]*

ne deryā: *Hangi deniz.*

1. Görenler dir seni fırḳat seḥābı
   Ne deryādan getürmişdür bu ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 16). [ne deryādan, -dan]*
2. ʿAceb sen ne neyistān şekkerīsin
   Ne deryānuñ muṣaffā gevherīsin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 14). [ne deryānuñ, -nuñ]*

ne dilerseñ iste: *Ne dilersen dile.*

1. Didi şeh **ne dilerseñ iste** benden
   Dirīġüm yoḳ eger cān ise senden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 53). [ne dilerseñ iste,]*

ne dirsin: *Ne dersin, sence anlamında fikir sormak amacıyla kullanılan bir söz.*

1. Süleymān ile vaṣl olsun mı Belḳīs
   Ne dirsin Cennet'e girsün mi İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 18). [ne dirsin,]*
2. **Ne dirsin** teşne irsün mi zülāle
   Ḳarīn olsun mı bülbül verd-i āle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 21). [ne dirsin,]*

ne eksüklik it-: *Ne eksiklik etmek, neyi yanlış yapmak.*

1. **Ne eksüklik idüpdür** yā Rab āhū
   Serine muḥtesib börkin geyer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 47). [ne eksüklik idüpdür, -üp, -dür]*

ne eyle-: *Ne yapmak.*

1. Civān eyler eger pīr içse anı
   Ḳıyās it kim **ne eyler** ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 12). [ne eyler, -r]*
2. Muvāfıḳ ola bu tedbīre taḳdīr
   Ne eylerseñ bu ʿālem içre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 24). [ne eylerseñ, -r, -se, -ñ]*

ne eylük: *Ne iyilik.*

1. **Ne eylükler** ki saña kendüzine
   Ṣanurdı cümle maḫlūḳuñ özine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 99). [ne eylükler, -ler]*

ne geyse yaraş-: *Ne giyse yakışmak.*

1. Ser-ā-ser her **ne geydiyse yaraşmış**
   Melāḥat ḳulzumı başından aşmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 15). [ne geydiyse yaraşmış, -mış]*

ne gül var: *Hangi gül var.*

1. **Ne gül var** kim yirini ḳılmadı ḫār
   Nice cān ḫarmanına urmadı nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 17). [ne gül var,]*

ne gülzāra açıl-: *Hangi gül bahçesine açılmak.*

1. **Ne gülzāra açılduñ** ey yüzi gül
   Ġamuñdan ben perīşānum çü bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 45). [ne gülzāra açılduñ, -dü, -ñ]*
2. Ayaġınca **ne gülzāra açılduñ**
   Nice ruḫsārı gülzāra açılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 99). [ne gülzāra açılduñ, -du, -uñ]*

ne gün ṭoġ-: *Olumlu ne gibi değişiklik olmak.*

1. Süleymān'um ne yiller esdi geldüñ
   Ne gün ṭoġdı bu ḫāke sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 44). [ne gün ṭoġdı, -dı]*

ne hāne: *Ne ev.*

1. **Ne ḫāne** ṭīni ḳahr u sengi miḥnet
   Anuñ saḳfı belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 7). [ne ḫāne,]*
2. Eyitdi ḫāne sulṭānum senüñdür
   Ne ḫāne başum u cānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 46). [ne ḫāne,]*

ne ḥikmetdür: *Her ne hikmetse.*

1. Duya çün ḳuṭb-ı eflāk itse rāy o
   Ne ḥikmetdür diye görse Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 8). [ne ḥikmetdür,]*
2. **Ne ḥikmetdür** bu ḳurıldı ol otaġ
   İder cümle cihānuñ yüzini aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 5). [ne ḥikmetdür,]*

ne hilʿat: *Ne kaftan.*

1. **Ne ḫilʿatdür** o dibā-yı muḳaddes
   Anuñ āvāresidür çarḫ-ı aṭlas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 13). [ne ḫilʿatdür, -dür]*

ne hoş: *Ne güzel.*

1. **Ne ḫoşdur** ol ki ʿilme māl ide ḫarc
   ʿUlūma oġlınuñ ẕihni ola dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 61). [ne ḫoşdur, -dur]*
2. **Ne ḫoşdur** ʿahdine ṭurmaḳ bir ādem
   Ṭuranlar ʿahdine olur mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 99). [ne ḫoşdur, -dur]*

ne ʿillet ol-: *Ne sebep olmak.*

1. Sebeb yir düşdügin gökde ḫusūfa
   Ne ʿillet olduġın dāʾim kusūfa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 30). [ne ʿillet olduġın, -duġın]*

ne iş işle-: *Ne iş yapmak.*

1. **Ne iş işlerde** ḳuşlar ḳondırurdı
   Hemān ṭūṭī ḳuşına döndirürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 23). [ne iş işlerde, -r, -de]*

ne ise: *Her ne ise.*

1. Didi ʿayyāra Şāh Jāle ol dem
   Ne iseñ gerçegin di ey mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 48). [ne iseñ, -ñ]*

ne işle-: *Ne yapmak.*

1. Ne resme naḳş ider ʿāşıḳlara ʿışḳ
   Ne işler ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlara ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 6). [ne işler, -r]*

ne iste-: *Her ne talep etmek.*

1. Bulınur on sekiz biñ ʿālem anda
   Anı seyr it **ne istersen** yabanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 92). [ne istersen, -r, -sen]*

ne it-: *Ne yapmak.*

1. **Ne ide** baña anuñ işṭiyāḳı
   Ḳıla eczāmı kül nār-ı firāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 53). [ne ide, -e]*

ne kān: *Hangi maden.*

1. **Ne kānuñ** laʿlisüñ bi'llāh ey yār
   Ne baḥruñ dürisin di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 19). [ne kānuñ, -uñ]*

ne keştī: *Ne güzel gemi.*

1. **Ne keştī** her biri beñzer ḥiṣāra
   Olaruñ her sütūnı bir mināre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 11). [ne keştī,]*

ne ḳıl-: *Nasıl davranacağını bilememek.*

1. **Ne ḳılsun** devleti ḳalmadı yārı
   Ferāġat itdi geldi ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 19). [ne ḳılsun, -sun]*
2. **Ne ḳılsın** çāre ne şāh ıżṭırārı
   O evde ḳıldı bir ḳaç gün ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 55). [ne ḳılsın, -sın]*
3. **Ne ḳılsun** n'eylesün azıḳ dükendi
   Ziyāde ġuṣṣa yidi ġuṣṣalandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 3). [ne ḳılsun, -sun]*
4. **Ne ḳılsun** n'eylesün bu çarḫ-ı pür-cevr
   Murādı ḳuṭbı üzre itmedi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 61). [ne ḳılsun, -sun]*
5. Ṭutalum işlemiş şevḳ ile dün gün
   Ne ḳılsun göze ger ṭoġmayacaḳ gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 16). [ne ḳılsun, -sun]*

ne kim dirse ṭut-: *Ne söylese çıkmak.*

1. Ola anlar benüm emrüme münḳād
   Ne kim dirsem ṭutalar ḫürrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 62). [ne kim dirsem ṭutalar, -a, -lar]*

ne kim olursa: *Her ne olsa.*

1. **Ne kim olursa** Ḥaḳ virsün murāduñ
   Añılsun ḥaşr olınca ʿadl u dāduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 31). [ne kim olursa,]*

ne kim var: *Her ne varsa.*

1. Eger reml atsa añlardı nuḳaṭdan
   Ne kim var levḥa-i ġayb üzre ḫaṭdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 4). [ne kim var,]*

ne kim yaz-: *Her ne çizmek.*

1. **Ne kim yazarsa** ol şīrīn düşerdi
   ʿAsel resm eylese zenbūr üşerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 3). [ne kim yazarsa, -ar, -sa]*

ne kişi: *Nasıl biri.*

1. Eyitdi ey oġul sen **ne kişisin**
   Bu yad illerde kimüñ bilişisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 9). [ne kişisin, -sin]*

ne meclisde ol-: *Hangi mecliste bulunmak.*

1. **Ne meclisde olursa** rūşen itsün
   Oḳırsa ġuṣṣalu göñlin şen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 111). [ne meclisde olursa, -ur, -sa]*

ne meh: *Ne ay.*

1. **Ne meh** ol mihr-i ʿālem-tāba beñzer
   Ḫata eyler diyen meh-i tāba beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 1). [ne meh,]*

ne mülke gitdügini bil-: *Nereye gittiğini bilememek.*

1. Didi ol bendeler idüp hezār āh
   Ne mülke gitdügini bilmedük şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 46). [ne mülke gitdügini bilmedük, -me, -dü, -k]*

ne mülk-i bi-naẓīr: *Hangi benzersiz ülke.*

1. ʿAceb ey meh ne burcuñ māhısın sen
   Ne mülk-i bi-naẓīrüñ şāhısın sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 16). [ne mülk-i bi-naẓīrüñ, -üñ]*

ne mümkin: *Mümkün değil.*

1. Egerçi geldi ol server sarāya
   Ne mümkindür otura bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 104). [ne mümkindür, -dür]*

ne müşkil: *Ne zor, çok güç.*

1. **Ne müşkil** böyle ḳalursa bu hicrān
   Bana bu derdden cān virmek āsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 59). [ne müşkil,]*

ne müşkilkār ol-: *Ne zor iş olmak.*

1. Hey **ne müşkilkār olur** ʿālemde ey yār ayrulıḳ
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 1). [ne müşkilkār olur, -ur]*

ne nāzük: *Ne güzel, çok güzel.*

1. **Ne nāzük** ḳaṣr olur ol ḳaṣr-ı aʿlā
   İdinmiş anı mesken şāh-ı maʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 27). [ne nāzük,]*

ne ne: *Ne ... ne bağlacı.*

1. Görürler delv üzre bir ḳamer var
   Kim anda **ne** libās u **ne** kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 60). [ne ne,]*
2. Şeh-i ʿādil bigi anda olan dil
   Ne aña māʾil ü **ne** buña māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 90). [ne ne,]*
3. **Ne** Şemʿi ḳoyayın **ne** ol civānı
   Onlarla ḳorḳudayum bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 31). [ne ne,]*
4. Ḳılıç biçdi ʿadūya bir libāsı
   Kim anuñ **ne** yeñi var **ne** yaḳası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 92). [ne ne,]*

ne neyistān şekkerīsin: *Hangi sazlığın kamışısın.*

1. ʿAceb sen **ne neyistān şekkerīsin**
   Ne deryānuñ muṣaffā gevherīsin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 13). [ne neyistān şekkerīsin,]*

ne niʿmet: *Ne güzel bir nimet.*

1. Getürdiler öñine dürlü niʿmet
   Ne niʿmet her birisi ḫᵛān-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 48). [ne niʿmet,]*

ne o var u ne bu var: *Hiç kimsenin bulunmaması.*

1. Miyān ile dehānı dil-rübā var
   Ol arada **ne o var u ne bu var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 12). [ne o var u ne bu var,]*

ne od: *Ne ateş.*

1. Baña her biri bir berḳ-ı belādur leyl-i rıḥletde
   Ne odlar kim çaḳar naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 4). [ne odlar, -lar]*

ne resme: *Nasıl, ne suretle.*

1. **Ne resme** naḳş ider ʿāşıḳlara ʿışḳ
   Ne işler ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlara ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 5). [ne resme,]*

ne şāh: *Ne padişah.*

1. Ne ḳılsın çāre **ne şāh** ıżṭırārı
   O evde ḳıldı bir ḳaç gün ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 55). [ne şāh,]*

ne sebeb ol-: *Hangi şey neden olmak.*

1. Ḫudā Pervāne'ye perrince virdi
   Sebeb ne oldı vaṣl-ı Şemʿe irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 14). [ne sebeb oldı, -dı]*

ne şekl iste-: *Hangi şekilde istemek.*

1. Elinde mum olurdı seng ü mermer
   Ne şekl isterse eylerdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 4). [ne şekl isterse, -r, -se]*

ne şemʿ: *Hangi mum.*

1. Nice sevdā ile dīvāne eyler
   Ne şemʿüñ şevḳine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 14). [ne şemʿüñ, -üñ]*
2. Nice māh-ı neve dīvāne olduñ
   Ne şemʿüñ nārına pervāne olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 48). [ne şemʿüñ, -üñ]*

ne şerbet: *Ne şerbet.*

1. **Ne şerbet** māt ider āb-ı ḥayātı
   İçen bulur ḥarāretden necātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 41). [ne şerbet,]*

ne servi yaz-: *Nasıl servi çizmek.*

1. **Ne servi yazsa** ḳuşlar ḳondururdı
   Nuḳūş-ı ḳaṣrı Ḫuld'a döndürürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 29). [ne servi yazsa, -sa]*

ne şūret göster-: *İşin sonu nereye varacak.*

1. **Ne şūret gösterür** ʿışḳ ehline u
   Ne yüzden ʿarż ider ol anlara rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 7). [ne şūret gösterür, -ür]*

ne ṭatlu yār: *Ne kadar tatlı dost.*

1. Hey **ne ṭatlu yār imişsin** acılıḳlar görme sen
   Görmedüm ʿālemde ben bir sen ḳadar şīrīn-kelām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 3). [ne ṭatlu yār imişsin, - imiş, -sin]*

ne ṭatludur ki: *Ne tatlıdır ki.*

1. Zebānından düşüp bādāmuñ ol ter
   Ġażabdan gör **ne ṭatludur ki** ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 82). [ne ṭatludur ki,]*

ne yaña di-: *Hangi tarafa söylemek.*

1. Kim ol miḳdārda bir at deñlü
   Ne yaña dirisen uçar gider ü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 16). [ne yaña dirisen, -r, -sen]*

ne yaña isterse git-: *Ne tarafa isterse gitmek.*

1. Laṭīf altun dümen düzmişler aña
   Gider ḥavż içre **isterseñ ne yaña** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 20). [ne yaña isterseñ gider, -er]*

ne yanġunlar çek-: *Ne yangınlar çekmek II Ne aşk acısı çekmek.*

1. **Ne yanġunlar çeker** ehl-i muḥabbet
   Nicedür ʿışḳ içinde vecd u ḥālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 17). [ne yanġunlar çeker, -er]*

ne yaprak yaz-: *Nasıl yaprak çizmek.*

1. **Ne yapraḳ yazdısa** Rūmī Ḫıṭāyī
   O ḳılca ḳılmadı hergiz ḫaṭāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 31). [ne yapraḳ yazdısa, -dı, -sa]*

ne yiller esdi gel-: *Nerden esip gelmek.*

1. Süleymān'um **ne yiller esdi geldüñ**
   Ne gün ṭoġdı bu ḫāke sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 43). [ne yiller esdi geldüñ, -dü, -üñ]*

ne yir: *Hangi yer; ne yer.*

1. **Ne yirde** yazsa yüz ṣevḳ ile bir ṣemʿ
   Olurdı ol yire pervāneler cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 5). [ne yirde, -de]*
2. Ne derd ile ider bīmār u ḫaste
   Ne yirden düşirüp eyler şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 12). [ne yirden, -den]*

ne yirde gör-: *Her nerede görmek.*

1. **Ne yirde görse** bir miskin ġarībi
   Olur bīmār ise anuñ ṭabībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 5). [ne yirde görse, -se]*

ne yirde var ise: *Her nerede bulunuyorsa.*

1. **Ne yirde var ise** ġarrā muṣavvir
   Getürdi Şāh Jāle anı bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 1). [ne yirde var ise,]*
2. **Ne yirde var ise** dervīş-i bī-māl
   Çerāġ aḳçelerin yandurdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 19). [ne yirde var ise,]*

ne yirde yap-: *Her nerede inşa etmek.*

1. **Ne yirde yapsa** ol bir ḫoş bināyı
   Virürdi ṣuffesi cāna ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 5). [ne yirde yapsa, -sa]*

ne yirdeydi ne gökde: *Yerde mi, gökte mi, kendini bilmiyor.*

1. Olaruñ ıżṭırāb olmışdı kārı
   Ne yirdeydi ne gökde yoḳ ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 24). [ne yirdeydi ne gökde,]*

ne yire di-: *Her ne yere söylemek.*

1. Bu murġuñ üstine binse bir ādem
   Ne yire dirse iltür anı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 18). [ne yire dirse, -r, -se]*

ne yüzden rū ʿarż it-: *Ne yüzden görünmek, ne yüzle görünmek.*

1. Ne ṣūret gösterür ʿışḳ ehline u
   Ne yüzden ʿarż ider ol anlara **rū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 8). [ne yüzden rū ʿarż ider, -er]*

nebāt: *Bitki.*

1. İrişsün mi Ḫıżır āb-ı ḥayāta
   Yetişsün mi yāḥud ṭūṭī **nebāta** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 20). [nebāta, -a]*
2. Yitişdi çün ki ol laʿli **nebāta**
   İrişdi ṣan ki Ḫıżr āb-ı ḥayāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 21). [nebāta, -a]*
3. Yine meyl eyledi ṭūṭī **nebāta**
   Özendi yine ol teşne Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 107). [nebāta, -a]*

nebāt emvātı: *Nebat, bitki ölüleri.*

1. Olup bād-ı bahār enfās-ı ʿİsā
   Nebāt emvātını itmişdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 10). [nebāt emvātını, -n, -ı]*

nebāt naẓm: *Şekeri andıran şiir.*

1. **Nebāti naẓmı** şöyle ṭatlu yazsañ
   Dimaġına cihānuñ şekker ezseñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 33). [nebāti naẓmı, -ı]*

neberd: *Savaş.*

1. **Neberd** olur bu mülk içinde vāfır
   Döner ammā ki ḫayra ṣoñı āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 37). [neberd,]*
2. Çeken ol döne döne bunca derdi
   İden ṣabr u ḳarār ile **neberdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 24). [neberdi, -i]*

nebī: *Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.*

1. Sen ümmetüñi isteyesin ḥażret-i Ḥaḳ'dan
   Nefsī diyicek cümle **nebī** rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 14). [nebī,]*

necāt: *Kurtuluş.*

1. Cürm-i ʿāṣī Nūḥ Ṭufānından artuḳ olmaya
   Virdi keştībān-ı raḥmuñ Nūḥ'a ol demde **necāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 32). [necāt,]*

neccār: *Naccar II Pervâne'ye ağaçtan kuş yapan marangoz.*

1. Müheyyā oldı çün ol murġ bitdi
   Binüp üstine ol **Neccār** eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 20). [neccār,]*

necm: *Yıldız.*

1. Felekde **necmüme** burc-ı nūḥuset menzil olmışdı
   Bi-ḥamdi'llāh şeref virdi meh-i tābanumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 3). [necmüme, -üm, -e]*
2. Döndükçe çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça ḳutb-ı ṯābit
   Rūy-ı felekde dāʾim **necm** olduġınça lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 44). [necm,]*
3. Dikerdi **necm** aña altunlu funduḳ
   İrişsün diyü andan cānına oḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 13). [necm,]*

necm menzili: *Yıldız menzili.*

1. Eyledi bir meh-i eflāk-i melāḥat bu gice
   Menzilin necmümüzüñ burc-ı saʿādet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 2). [necmümüzüñ menzilin, -n]*

necm-i eflāk: *Feleğin yıldızları.*

1. Yanına şol ḳadar cemʿ oldı ebkār
   Aña yoḳ **necm-i eflāka** ʿaded var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 4). [necm-i eflāka, -a]*

necm-i ezher: *Parlak yıldız.*

1. Gözi deryāsınuñ cūş itdi ābı
   Büridi **necm-i ezher** āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 48). [necm-i ezher,]*
2. O yire şol ḳadar cemʿ itdi leşker
   Şanasın āsmānda **necm-i ezher** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 16). [necm-i ezher,]*
3. Olaruñ her biri bir **necm-i ezher**
   Arada Şemʿ Bānū māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 33). [necm-i ezher,]*

necm-i hidāyet: *Doğruluk yıldızı. II Doğru yola götüren yıldız.*

1. Deryā-yı ḍalāletde ḳalurdı ḳamu ʿālem
   Olmasañ eger bedreḳa **necm-i hidāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 10). [necm-i hidāyet,]*
2. Yol azdum baṭdı fülküm mevc-i ḥayret
   İlāhi ḳandadur **necm-i hidāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 46). [necm-i hidāyet,]*
3. Delīl-i şāh-rāh-ı şehr-i ḳurbet
   Meh-i ẓulmet-güşā **necm-i hidāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 22). [necm-i hidāyet,]*

necm-i hüdā: *Hidayet yıldızı, kutup yıldızı.*

1. Kişiye mihr-i ʿışḳ ḫoş reh-nümādur
   Niçün güm-rāh olam **necm-i hüdādür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 60). [necm-i hüdādür, -dür]*

necmi rāciʿ ol-: *Yıldızı dönmek.*

1. Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler
Olsun ḳamu ʿadūñuñ ey şāh **necmi rāciʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 46). [necmi rāciʿ olsun, -sun]*

necm-i ẕāhir: *Parlak yıldız.*

1. Ḳomış üstād aña bī-ḥad cevāhir
Kim anuñ her biri bir **necm-i ẕāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 18). [necm-i ẕāhir,]*

necm-i ẕāhir: *Parlak yıldız II Pervâne.*

1. Bu burcı itdi yir ol **necm-i ẕāhir**
Bu dürce girdi ol silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 63). [necm-i ẕāhir,]*

necm-i zehrā: *Parlak yıldız.*

1. Şuʿā içre kim oldı **necm-i zehrā**
Fevākih zīrvā içinde gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 5). [necm-i zehrā,]*

nedāmet od: *Pişmanlık ateşi.*

1. Hevā-yı nefsde dil-murġı perrān
Nedāmet odına olmadı büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 8). [nedāmet odına, -ı, -n, -a]*

neden: *Niçin.*

1. Neden buldı bu reng ü būy yā gül
Neden ney-zen olupdur aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 26). [neden,]*

neden bul-: *Nasıl mümkün olmak.*

1. **Neden buldı** bu reng ü būy yā gül
Neden ney-zen olupdur aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 25). [neden buldı, -dı]*

neden ol-: *Nasıl olmak.*

1. **Neden oldı** bu nüh ṭop-ı muṣannaʿ
Kimisi sāde vü kimi muraṣṣaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 29). [neden oldı, -dı]*

nedīm: *Sohbet arkadaşı, meclislerde birlikte bulunulan, sohbet edilen kimse.*

1. **Nedīmüñ** cümle-i rūḥ-ı mücerred
Niçün olmayasın ʿayşa muḳayyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 7). [nedīmüñ, -üñ]*

nedür: *Nedir.*

1. Müʾessir yoġise ey şehd-i güftār
   Nedür bu mīve-i şehd ü şeker-bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 24). [nedür,]*
2. **Nedür** sulṭānlığı pes ışḳ ile u
   Ki ṣıġmaz bir arada iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 31). [nedür,]*

nedür bu: *Nedir bu, neyin nesi.*

1. Didi şāha **nedür bu** ṣuʿle-i nār
   Bulıt küldür meger içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 15). [nedür bu,]*

nedür tekellüm-i tevḥīd: *Tevhidin dile gelmesi nasıl olur?*

1. **Nedür tekellüm-i tevḥīd** didüm ervāḥa
   Pür oldı kevn ü mekān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 3). [nedür tekellüm-i tevḥīd,]*

nefāʾis: *Kıymetli, makbul, nefis ve güzel şeyler.*

1. **Nefāʾis** ekl idüp ten buldı ḳuvvet
   Ṭurup seyr eyledi ṣaġ u selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 15). [nefāʾis,]*

nefer: *Asker, er.*

1. Ḳoşup beş biñ **nefer** bī-miṣl yoldaş
   Olara bir uluyı eyledi baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 13). [nefer,]*

nefes: *An.*

1. Beni ḳılsun belālar cundı tārāc
   O ṭūṭī olmasun ṭek bir **nefes** ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 52). [nefes,]*

nefes: *Soluk.*

1. Şeker resm itse ḳonardı megesler
   Oḳırdı ṭūṭī-i şīrīn **nefesler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 14). [nefesler, -ler]*
2. Bilür Pervāne'de daḫı **nefes** var
   Yüze el sürdi ḥamd itdi megesvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 31). [nefes,]*
3. Esüp deryāyı yāḫud bād-ı ṣarṣar
   Getürdi bir **nefesde** cūşa yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 58). [nefesde, -de]*

nefes gürzi: *Nefes topuzu.*

1. **Nefes gürzi** bigi ʿİsā-yı fetḥa
   ʿAṣādur nīzesi Mūsā-yı fetḥa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 27). [nefes gürzi,]*

nefes it-: *Üflemek.*

1. **Nefes idüp** o dem anlar veli var
   Bitürdiler ḳurı aġaçda gül-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 51). [nefes idüp, -üp]*

nefes oġulları: *Sevgi oğulları.*

1. **Nefes oğullarıdur** ẕevḳ ü şādi
   O bir ḫoş mevlevīdür nāy adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 9). [nefes oğullarıdur, -dur]*

nefes ṭut-: *Nefes vermek, üflemek.*

1. O ʿİsā-dem nefes ururdı aña
   Nefes ṭutup revān ol fülk-i ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 24). [nefes ṭutup, -up]*

nefes ur-: *Üflemek.*

1. O ʿİsā-dem **nefes ururdı** aña
   Nefes ṭutup revān ol fülk-i ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 23). [nefes ururdı, -ır, -dı]*
2. **Urırdı** sīm-sīmālar **nefesler**
   Üşerdi āteşe zerrīn megesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 49). [nefesler urırdı, -ır, -dı]*

nefʿī var: *Menfaat bulunma.*

1. Nigāra irmege **var** ise **nefʿī**
   Gelür dīvāne ise ʿaḳlı defʿī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 35). [nefʿī var ise, -ise]*

nefīr: *Bağırtı, figan, nale, vaveyla.*

1. Güzellerüñ yüregini **nefīrüñ** oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu ṭaġ u ṭaşı ṣan dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 11). [nefīrüñ, -üñ]*

nefsānī ṣıfat: *Nefse ait özellikler.*

1. O ḫaṭ ortada **nefsānī ṣıfatdur**
   Anı refʿ itmek aʿlā maʿrifetdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 33). [nefsānī ṣıfatdur, -dur]*

nefsī: *Ey nefsim!.*

1. Sen ümmetüñi isteyesin ḫażret-i Ḥaḳ'dan
   Nefsī diyicek cümle nebī rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 14). [nefsī,]*

nehār: *Gündüz.*

1. Yetişmiş tīġ-ı hicrānı **nehāruñ**
   Tenine yaralar urmış enāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 19). [nehāruñ, -uñ]*

nehir: *Nehir, ırmak.*

1. Ulu ṣaḥrā kenārındaydı ol ṣehr
   Gelür uġrardı ol ṣaḥrāya bir **nehr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 24). [nehr,]*

nehr-i ʿasel: *Bal nehri.*

1. O bezme ger cinān dirsem maḥaldür
   Kim anuñ şerbeti **nehr-i ʿaseldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 18). [nehr-i ʿaseldür, -dür]*

nehr-i cer: *Nehir.*

1. **Nehr-i ceri** içinde gūyā ki ʿaks-i encüm
   Tīġuñ yüzinde nuṣret cevherleri levāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 21). [nehr-i ceri, -i]*

nehr-i kudret: *Kudret nehri.*

1. Ey ki **nehr-i kudretüñden** çeşmedür Nīl ü Fırat
   V'ey ki baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 1). [nehr-i kudretüñden, -üñ, -den]*

neler var: *Neler bulunmakta.*

1. O ʿālem içre görseñ kim **neler var**
   Tecellī eylemiş Ṭūrında dīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 81). [neler var,]*

nem: *Hafif ıslaklık, rutubet.*

1. Şu ebruñ kim **neminden** gevher olduñ
   Bahā vü ḥüsn ile dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 33). [neminden, -i, -n, -den]*

nem iriş-: *Nem ulaşmak.*

1. **İrişür nem** biter yirden nebātāt
   Müʾessirden degül midür bu ḥālāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 39). [nem irişür, -ür]*

nemed-pūş ol-: *Keçe veya kebe giymek, dervişliğe soyunmak.*

1. O şeb deryā-yı ḳalbi eyledi cūş
   Ṭurup āyīneveş **oldı nemed-pūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 8). [nemed-pūş oldı, -dı]*

nemnāk ol-: *Nemlenmek, ıslanmak.*

1. Sirişkinden **olurdı** rāh **nemnāk**
   İder toz bād-ı āhından yaḳa-çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 73). [nemnāk olurdı, -ur, -dı]*

nerdübān: *Merdiven.*

1. Felekler ḳasr-ı ḳadri **nerdubānı**
   Züḥal bām-ı sarāyı pāsbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 11). [nerdubānı, -ı]*
2. Görenler şād u ḫurrem olur anı
   Suṭūr olmışdur anuñ **nerdubānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 22). [nerdubānı, -ı]*

nerdübān ol-: *Merdiven olmak.*

1. Ṭoḳuz çarḫ idinüp naʿlınını tāc
   Aña **oldı nerdübān** ḳaṣr-ı miʿrac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 32). [nerdübān oldı, -dı]*

nerdubān-ı ʿaḳl-ı kūtāh iriş-: *Aklın kısa merdiveni ulaşmak.*

1. Kim ilter kibriyāsı ḳaṣrına rāh
   İrişmez nerdubān-ı ʿaḳl-ı kūtāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 80). [nerdubān-ı ʿaḳl-ı kūtāh irişmez, -mez]*

nergis: *Nergis çiçeği.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ **nergis** duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 4). [nergis,]*
2. Cihān ferrinden anuñ gülşen oldı
   Ḳamu **nergisler** andan rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 4). [nergisler, -ler]*
3. Gül açılmış gülistānda eser yil
   Aḳıtdı **nergisinden** her yaña seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 46). [nergisinden, -i, -n, -den]*
4. Gözi şehlā ġulāmı yaḳdı **nergis**
   Açıldı göñli gördi anı herkes *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 7). [nergis,]*

nergis: *Nergisgillerden sarı çiçekli bir cins güzel çiçek II Sevgilinin mahmur bakışı.*

1. O güllerle hemān bir Dāye ḳaldı
   Olaruñ **nergisini** ḫᵛāb aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 12). [nergisini, -i, -n, -i]*
2. İdüp bülbül bigi feryād u nāle
   Gül üzre **nergisinden** dökdi jale *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 12). [nergisinden, -i, -n, -den]*
3. O ġonce gül bigi mektūbı açdı
   Feraḫdan **nergisi** gül-berg ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 124). [nergisi, -i]*

nergis aç-: *Nergis açmak II Göz açmak.*

1. Görmek isterseñ ṭarāvet mülkinüñ sulṭānını
   Nergisüñ aç gör gülistānuñ gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 2). [nergisüñ aç,]*

nergis-çeşm ü gül-rū: *Nergis gözlü ve gül renkli.*

1. Kim anlar cümle **nergis-çeşm ü gül-rū**
   Binüp ata ḳamusı çıḳdı ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 9). [nergis-çeşm ü gül-rū,]*

nergis-i şehlā: *Süzgün ve baygın bakan nergis göz.*

1. Ṭop-ı çarḫa murı murı dir benefşe destesi
   Nergis-i şehlā olupdur çeşm-i yāruñ ḫastesi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 10). [nergis-i şehlā,]*

nergislerin aç-: *Gözlerini açmak.*

1. Revān ol dem yüzine sepdiler ṣu
   Aça nergislerin tā kim o gül-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 40). [nergislerin aça, -a]*
2. Gül-āb ile gülini eyledi ter
   Açup nergislerin Allāhu ekber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 34). [nergislerin açup, -up]*

nergislerin öp-: *Gözlerinden öpmek.*

1. **Öpüp** ol ġoncenüñ **nergislerin** şāh
   Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 25). [nergislerin öpüp, -üp]*

nergisüñ eli: *Nergis çiçeğinin eli.*

1. **Elinde nergisüñ** zerrīn ayaġı
   Şaḳāyıḳ götürür laʿlīn ḳabaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 45). [nergisüñ elinde, -n, -de]*

nerīmān-heybet ü sulṭān-ı aʿlā: *Rüstem'in dedesi olan Sam'ın babası gibi heybetli. yüce sultan.*

1. Süleymān-saṭvet ü şāh-ı tüvānā
   Nerīmān-heybet ü sulṭān-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 24). [nerīmān-heybet ü sulṭān-ı aʿlā,]*

nerm it-: *Yumuşatmak.*

1. Demür **nerm itdi** Davūd-ı ḫoş elḥān
   Aġacı itdi bu şemşīr-i berrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 55). [nerm itdi, -di]*
2. **İder nerm** anı ol lāzım degül od
   O şāhuñ naʿrası āvāz-ı Dāvūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 77). [nerm ider, -er]*

nerm ol-: *Yumuşamak.*

1. Revān ibrām nārın eylegil germ
   Demür olursa göñli tā **ola nerm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 30). [nerm ola, -a]*

nerrād: *Tavlacı.*

1. Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı ʿaceb **nerrād imiş**
   Ṭas-ı miḥnetde faḳīri eyledi zār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 7). [nerrād imiş, -imiş]*

nerrād-ı dehr: *Dünya tavlacısı.*

1. Yeridür çıñlasa ṭās-ı felek feryād u zārumdan
   Beni **nerrād-ı dehr** ayırdı naḳş idüp nigārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 2). [nerrād-ı dehr,]*

nesi var : *Her neyi var.*

1. **Nesi var ise** ser-tā-ser cinānuñ
   Ḳamu dīvārına yazılmış anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 37). [nesi var ise,]*

nesīm: *Meltem II Nesim, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. **Nesīm** anuñ biri vü biri Būstān
   Birisi Müşteri ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 11). [nesīm,]*
2. **Nesīm** ile gelüp bir yire Gülşāh
   İkisi oldı vuṣlat mülkine şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 27). [nesīm,]*

nesīm-i āh: *Âh rüzgârı.*

1. Duḫān-ı nār-ı ruḫsār oldı ebrū
   Nesīm-i āhdan olmış dū-tā u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 14). [nesīm-i āhdan, -dan]*

nesīm-i ḳudret: *Kudret esintisi.*

1. **Nesīm-i ḳudret** irişmiş o nāre
   Çıḳup andan iki dāne şerāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 9). [nesīm-i ḳudret,]*

nesīm-i ṣubḥ-dem: *Sabah vakti esen hafif rüzgar.*

1. **Nesīm-i ṣubḥ-dem** enfās-ı ʿİsā
   Gül aḫḍar berg içinde nār-ı Mūsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 21). [nesīm-i ṣubḥ-dem,]*

nesne: *Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje.*

1. Görür Şemʿün vucūduñdan eser yoḳ
   Görinmez **nesne** hicr odından artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 18). [nesne,]*
2. Olur kim **nesneler** ṣabr ile maḥbūb
   Bulupdur eyligi ṣabr ile Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 45). [nesneler, -ler]*

neşr ol-: *Dağılmak.*

1. Şitā cemʿi ser-ā-ser **neşr olmış**
   Çiçekler bir biriyle ḥaşr olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 25). [neşr olmış, -mış]*

nesr-i ṭāyir ṭoġur-: *Felek kartalını dünyaya getirmek.*

1. Zemīne beyżā dürler indi bir bir
   Ṭoġurmışdur felekde **nesr-i ṭāyir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 36). [nesr-i ṭāyir ṭoġurmışdur, -mış, -dur]*

nesrīn: *Yaban gülü.*

1. Simāṭ oldı gülistān bigi tezyīn
   Pilav aḳ ġonce-i gül zerde **nesrīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 22). [nesrīn,]*

nevā: *Ezgi, ses, sada.*

1. Şaḳırdı ṭurmayup şimşek hevāda
   İderdi raʿd āvāze **nevāda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 4). [nevāda, -da]*
2. Aña ḥāletler irdükçe **nevādan**
   Dimāġın çatladurdı ol ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 7). [nevādan, -dan]*
3. Güzel taḥrīrler eyle **nevādan**
   İşiden naʿralar ursun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 13). [nevādan, -dan]*

nevādan yaḳ-: *Nağmesiyle yakmak.*

1. Ḳamu ʿuşşāḳı **yaḳduġın nevādan**
   Tehī ṣanmañ derūn-ı pür-hevādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 7). [nevādan yaḳduġın, -duġın]*

nevāle iriş-: *Yiyecek, içecek erişmek II Nasibini almak.*

1. Görür Pervāne'yi Sulṭān Jāle
   İrişmiş aña erlikten **nevāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 24). [nevāle irişmiş, -miş]*

nevāziş eyle-: *Iltifat etmek, gönül almak.*

1. Ḳatı pīr oldı çarḫ **eyleñ nevāziş**
   Aña ol ḳubbe olsun girde-bāliş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 23). [nevāziş eyleñ, -ñ]*

nevāziş it-: *Okşamak; yumuşak, sevecen davranmak.*

1. Aña ol yazduġı mektūbı virdi
   Nevāzişler idüp göñline girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 16). [nevāzişler idüp, -üp]*

nev-bahār: *İlkbahar.*

1. Ḫazān zerd eylemiş bāġuñ ʿiẕarın
   Gelüp almış elinden **nev-bahārın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 6). [nev-bahārın, -ın]*

nev-bahār: *İlkbahar II Nevruz, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Birisi **Nev-bahār** u biri Bülbül
   Ḳamusınuñ lebi ġonce yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 51). [nev-bahār,]*
2. Daḫı hem **Nev-bahār** u Zühre çengi
   Ururlardı dem-ā-dem çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 55). [nev-bahār,]*
3. Biri Nev-rūz anuñ biri Ṭūṭī
   Birisi **Nev-bahār** u biri Ḳumrī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 6). [nev-bahār,]*
4. Naṣībi **Nev-bahāruñ** oldı Nīsān
   Daḫı baġrına başdı Serv Būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 19). [nev-bahāruñ, -uñ]*

nev-bahār: *İlkbahar II Pervâne.*

1. **Nev-bahārum** çün sefer itdi diyārumdan benüm
   Ḥāṣıl ummañ dostlar bāġ-ı ḳarārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 1). [nev-bahārum, -um]*

nev-bahār: *İlkbahar II Yeni açmış gül.*

1. Görüp ḳaşı hilālin bir nigāruñ
   Alup būy-ı gülin bir **nev-bahārun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 36). [nev-bahārun, -un]*

nevk-i kibrīt: *Kibritin sivri ucu.*

1. Degirmiş **nevk-i kibrītini** nāra
   Diler kim zanbaḳuñ şemʿin uyara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 49). [nevk-i kibrītini, -i, -n, -i]*

nev-rūz: *Baharın ilk günü.*

1. O dem diḳḳat idüp **nev-rūz** ḫaylī
   Terāzūlar gelüp rūz ile leylī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 27). [nev-rūz,]*

nev-rūz: *Baharın ilk günü II Nevruz, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri Şemse biri Zühre biri Māh
   Biri **Nev-rūz** anuñ birisi Gül-şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 48). [nev-rūz,]*
2. Olaruñ def-zeni Gül-şāh u **Nev-rūz**
   Sürerlerdi ṣafāya her şeb ü rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 57). [nev-rūz,]*
3. Biri **Nev-rūz** anuñ biri Ṭūṭī
   Birisi Nev-bahār u biri Ḳumrī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 5). [nev-rūz,]*
4. Çıḳardı Şemse'yi Keyvān'a virdi
   Daḫı **Nev-rūzuñı** Bārān'a virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 18). [nev-rūzuñı, -uñ, -ı]*

nev-rūz geç-: *İlkbahar geçmek.*

1. **Geçüp nev-rūz** irişdi yine bir dem
   Ḥarāretden furuna döndi ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 1). [nev-rūz geçüp, -üp]*

ney: *Kamış.*

1. Aña **ney** bigi tā kim urdılar bend
   Fiġāna başladı ol nāy mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 37). [ney,]*

ney: *Klasik Türk müziğinde ve özellikle tekke müziğinde yer alan, kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan yapılmış, üflemeli bir çalgı.*

1. Revādur gördi kim ol bezme varmaḳ
   Ḳodı **ney** bigi ol şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 44). [ney,]*
2. Ḥāṭır-ı ʿāṭırda **neyler** ġuṣṣa vü ġam ey ḥabīb
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 23). [neyler, -ler]*

ney kalbi: *Neyin yüreği.*

1. Şu kim **ney ḳalbi** pür-hevādur
   Fiġān itmek aña her dem revādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 39). [ney ḳalbi,]*

neye ʿalāmet ol-: *Neye alamet olmak.*

1. Eyitdi şāh bu ʿaynı ḳıyāmet
   ʿAceb bilsem **neye ola ʿalāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 34). [neye ʿalāmet ola, -a]*

ney-i ḳand: *Şeker kamışı.*

1. Şarup bir nice yirden itdiler bend
   Şanasın būstān içre **ney-i ḳand** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 48). [ney-i ḳand,]*

ney-i tīr: *Ok kamışı.*

1. **Ney-i tīrüñ** ṣadāsı çün kim irdi
   Her āhu Mevlevīveş raḳṣa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 39). [ney-i tīrüñ, -üñ]*

neyiçün: *Neden.*

1. ʿİtāb idüp bulara didi ol Şāh
   Neyiçün itmedüñüz ḫalḳı āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 28). [neyiçün,]*

neyle-: *Ne eylemek, ne yapmak.*

1. Muḥabbet nerdi k'anuñ ola kārı
   O kimse **neylesün** naḳd-ı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 64). [neylesün, -sün]*
2. Ṣalup yād illere **n'eylersin** anı
   Bu deryā olsa yig anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 29). [n'eylersin, -r, -sin]*
3. Ne ḳılsun **n'eylesün** azıḳ dükendi
   Ziyāde ġuṣṣa yidi ġuṣṣalandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 3). [n'eylesün, -sün]*
4. Ne ḳılsun **n'eylesün** bu çarḫ-ı pür-cevr
   Murādı ḳuṭbı üzre itmedi devr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 61). [n'eylesün, -sün]*

5. İşit **neyler** o bedr-i ber-kemāli
Girüp menzil idindi bir hilāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 15). [neyler, -r]*

neylerüñ efġānı var: *Neylerin inleyişi bulunmakta.*

1. Metāʿ-ı vuṣlatuñ hicrānı vardur
Anuñçün **neylerüñ efġānı vardur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 12). [neylerüñ efġānı vardur, -dur]*

ney-şeker: *Şeker kamışı.*

1. Daḥi bir bāġdur mıṣr-ı cihānda
Suṭūruñ her biri **ney-şeker** anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 14). [ney-şeker,]*

ney-şekerden ḫāme yaz-: *Şeker kamışından kalemle yazmak.*

1. Disünler **ney-şekerden ḫāme yazmış**
Bunı yazan midāda şekker ezmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 37). [ney-şekerden ḫāme yazmış, -mış]*

ney-şekker: *Şeker kamışı II Mektup.*

1. Ṣafā vü ṣevḳ ile ol māh-pāre
Revān **ney-şekker** irsāl itdi yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 24). [ney-şekker,]*

ney-zen: *Ney çalan.*

1. Delinmiş yüregi iñler yürekler pāreler āhı
Meger senden cudālar ḥālini **ney-zen** dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 12). [ney-zen,]*

ney-zen ol-: *Neyzen olmak II Name yapmak.*

1. Neden buldı bu reng ü būy yā gül
Neden **ney-zen olupdur** aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 26). [ney-zen olupdur, -up, -dur]*

nezr eyle-: *Adak etmek.*

1. Serin **nezr eylemişdi** tīġe virdi
ʿAdū ol dem boynından ırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 79). [nezr eylemişdi, -miş, -di]*

nıṣf ol-: *Yarım kalmak, eksik olmak.*

1. İdüp dün **nıṣfı olınca** ḳarārı
Melaḥāt mülkinüñ ol şehr-i yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 5). [nıṣfı olınca, -ınca]*

nice: *Hangi.*

1. Ayaġınca ne gülzāra açılduñ
   Nice ruḫsārı gülzāra açılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 100). [nice,]*
2. Ne bülbül var k'anı inletmeye dehr
   Nice ṭūṭīnüñ itmez şekkerin zehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 20). [nice,]*

nice: *Nasıl.*

1. Ṭayy eyleyemez refref-i ẕan menzil-i ḳadrüñ
   Cibrīl-i ʿuḳūl anı **nice** ide ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 6). [nice,]*
2. Günāhuñ ebri perde olmış ey yār
   Nice virsün tecellī mihr-i envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 38). [nice,]*
3. İrişdi göklere burc-ı günāhum
   Nice yıḳşun anı bu ṭop-ı āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 16). [nice,]*
4. Gözüm yüz yumaz aġlamaḳda şāhum
   Nice aġ ola bu rūy-ı siyāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 18). [nice,]*
5. Naẓīri gelmedi mülk-i cihāna
   Nice teşbīh idem Nūşīnrevān'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 12). [nice,]*
6. Ne yanġunlar çeker ehl-i muḥabbet
   Nicedür ʿışḳ içinde vecd u ḥālet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 18). [nicedür, -dür]*
7. **Nice** māh āftāb-ı ʿālem-ārā
   Cemālinden münevver oldı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 11). [nice,]*
8. Burūcı **nice** seyr eyler kevākib
   Ne deñlüdür yā ḫalḳ içre meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 31). [nice,]*
9. Gözin açup gören ṣāḥib-naẓarlar
   Dir idi Allah Allah **nice** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 30). [nice,]*
10. **Nice** dām ile avlar murġ-ı cānı
    Ne bend ile giriftār eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 9). [nice,]*
11. **Nice** sevdā ile dīvāne eyler
    Ne şemʿüñ şevḳine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 13). [nice,]*
12. Ve likīn ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār
    O **nice** uçsun öñünde ḳafes var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 50). [nice,]*
13. Ṭutarsañ bir iki dem baña semʿi
    Bilesin kim **nice** çerb oldı Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 2). [nice,]*
14. **Nice** müşkil olur yā Rab cudālıḳ
    Gerekmez anuñ ile āşnālıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 47). [nice,]*
15. **Nice** germ olmasunlar nāra anlar
    Deminde ol bağışlar cāna cānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 53). [nice,]*
16. Ṣabā enfās-ı ʿİsā'dan urur dem
    Nice cūş itmesün ol dem bir ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 60). [nice,]*
17. Ḳomaz ṣabr u ḳarārı gül bir āfet
    Nice olmaz kişi mest-i melāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 66). [nice,]*
18. **Nice** teşbīh idem ben aña ey cān
    Ki bir gün görmedükdür āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 91). [nice,]*
19. O bir tīz-ābdur kim duymaz āhen
    Nice ṣabr idesin bi'llāh aña sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 42). [nice,]*
20. Kişi hīç ola mı eksük belādan
    Nice cān ḳurtara çār ejdehādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 28). [nice,]*

nice: *Ne kadar.*

1. Bunı Pervāne bir gün eyledi rāy
   Nice bir iñleyem derd ile çün nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 2). [nice,]*

nice: *Pek çok.*

1. Perin yaḳmışdı bir yirden **nice** şemʿ
   Nucūm olmışdı anuñ şevḳine cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 5). [nice,]*

2. Döşerler ayaġına **nice** dībā
   Ser-ā-ser cümlesi zer-beft ü zibā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 27). [nice,]*
3. **Nice** raḳḳāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā
   Münevver gün yüzinden rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 3). [nice,]*
4. Kim ol ḥavżuñ kenārında ser-ā-ser
   Düzüp bir **nice** ṣadırvān ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 38). [nice,]*
5. **Nice** mey cānā ol cānlar baġışlar
   Dil-i pür-derde dermānlar baġışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 3). [nice,]*
6. **Nice** dem cenge oldılar muḳayyed
   Kim āḫir oldı Rūmīler müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 19). [nice,]*
7. Ṣarup bir **nice** yirden itdiler bend
   Ṣanasın būstān içre ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 47). [nice,]*
8. Sirişkümden ṣaḳın bir kīne-cūdur
   Nice merdümler almış ḳanlu ṣudur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 70). [nice,]*
9. Virür Dellāleye ol **nice** gevher
   Degerdi her biri bir **nice** biñ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 5). [nice,]*
10. Anuñ yanınca ḳoşdı **nice** yoldaş
    El ayaḳ oldı anlar oldı bu baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 31). [nice,]*
11. İki gün meskeni olmadı bir cāy
    Gidüp menzil-be-menzil bir **nice** ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 14). [nice,]*
12. Geyürdiler aña bir **nice** ḥilʿat
    Felekler bigi döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 15). [nice,]*
13. Ḫarāb oldı **nice** ʿālī binālar
    İrişdi ġuṣṣalar gitdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 19). [nice,]*
14. Yarıldı yir ol dem çıḳdı bir ṣu
    Nice yirler ḫarāb itdi revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 24). [nice,]*
15. **Nice** ḳardaşlar ṣaldı çü Yūsuf
    Sinānı çāh-ı zaḫma bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 45). [nice,]*
16. Ḫazāʾinden alup **nice** cevāhir
    Ki yükde yiñi vü ḳıymetde aġır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 11). [nice,]*
17. Ḳoyunda yaraşur gördi o berre
    Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı **nice** kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 32). [nice,]*
18. Ne gül var kim yirini ḳılmadı ḫār
    Nice cān ḫarmanına urmadı nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 18). [nice,]*
19. Geyer başına ol bir tāc-ı zerrīn
    Ḳomışlar bir **nice** yaḳut-ı rengīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 16). [nice,]*
20. Anuñ kim ʿışḳı yoḳdur cānı yoḳdur
    Nice cān dīni vü īmānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 64). [nice,]*

nice ay: *Bir süre, bir zaman.*

1. Bu ḥālet üzre geçdi bir **nice ay**
   İñledürdi dem-ā-dem nite kim nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 43). [nice ay,]*

nice biñ yıl: *Binlerce sene.*

1. İremez ol kibriyānuñ kārbānı gerdine
   Ger ḫayāl-i berḳ-sürʿat **nice biñ yıl** sürse at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 34). [nice biñ yıl,]*

nice biñ zer deger-: *Pek çok altına değmek.*

1. Virür Dellāleye ol nice gevher
   Degerdi her biri bir **nice biñ zer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 6). [nice biñ zer degerdi, -di]*

nice dem: *Çok zaman.*

1. O yine geldi şād u ḫürrem oldı
   Nice dem ḫᵛāb ile ol hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 66). [nice dem,]*

nice gün: *Günlerce, birçok gün.*

1. O şādīden şeh itdi **nice günler**
   Yimeler içmeler ṭoylar dügünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 75). [nice günler, -ler]*
2. Ḳılalum **nice gün** av u şikārı
   Temāşā idelüm bu sebzezārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 11). [nice gün,]*
3. Ḳoşulsa ger gün ile girüde ḳor
   Nice gün sāyesin daḫı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 12). [nice gün,]*
4. O mülke yayılup bu ḫalḳ düpdüz
   Nice gün istediler gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 28). [nice gün,]*
5. **Nice gün** cehd idüp bunlar dürişdi
   Ḳamunuñ āḫire kārı irişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 17). [nice gün,]*
6. Bular bir **nice günler** ḳodı rezmi
   Ele aldı ayaġı itdi bezmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 63). [nice günler, -ler]*
7. Bu keştī bir **nice gün** uçdı gitdi
   Varup ol ḳalʿa-yı fānūsa yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 29). [nice gün,]*
8. **Nice gün** gitdi gūyā kim eser yil
   Varup deryāya irdi nite kim seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 1). [nice gün,]*
9. Olup her gūşede ṭoylar dügünler
   Yidiler içdiler bir **nice günler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 92). [nice günler, -ler]*

nice günler ol-: *Günlerce bulunmak.*

1. Felekden şöyle yaġdı yire ṭolu
   Ṭurup bir **nice günler olmadı** şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 38). [nice günler olmadı, -ma, -dı]*

nice günler yat-: *Nice günler yatmak II Uzun süre hasta yatmak.*

1. Yanup yaḳıldı **yatdı nice günler**
   Bularuñ ḳalbine urdı dögünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 39). [nice günler yatdı, -dı]*

nice kim: *Ne zaman ki.*

1. **Nice kim** vāḳiʿ oldı ise ḫālet
   Revān itdi aña bir bir ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 45). [nice kim,]*
2. **Nice kim** ṭura ḳuṭb u döne eflāk
   Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 103). [nice kim,]*

nice ol-: *Nasıl olmak, ne hale gelmek.*

1. **Nice oldı** ḳanı ol göñlüm surūrı
   Ki cān anuñla eyledi ḫużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 45). [nice oldı, -dı]*
2. Ser-ā-ser her yaḳaya şaldı ādem
   Didi görüñ **nice oldı** şāh-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 18). [nice oldı, -dı]*

nice vaşf eyle-: *Niteliklerini nasıl anlatacağını bilmemek.*

1. O bezmi kim ki görse dirdi inşāf
   Nice vaşf eylesün ol sūrı vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 32). [nice vaşf eylesün, -sün]*

nic'ol-: *Nice olmak.*

1. **Nic'olur** ḥālümüz ey yār-ı cānı
   Bize luṭf eyle ibrām eyle anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 69). [nic'olur, -ur]*

niçün: *Neden.*

1. Bize olʿārıżı Cennet lebi āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur ey dil **niçün** ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 6). [niçün,]*
2. **Niçün** mürde bigi ebkem olasın
   Dilüñ depretmeyüp ebsem olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 3). [niçün,]*
3. Biri ʿāşıḳ biri maʿşūḳ anuñ
   Niçün meyl eylemez ʿışḳa revānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 30). [niçün,]*
4. Degül cismüñ bi-ḥamdi'llāh ki mürde
   Bucaḳda **niçün** olursun füsürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 6). [niçün,]*
5. Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem añа rāġıb
   Niçün olmayasın sen añа ṭālib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 18). [niçün,]*
6. Ḥayātuñ **niçün** ayru ola senden
   Cuda olmaḳ degül ḫoş cān bedenden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 33). [niçün,]*
7. Nedīmüñ cümle-i rūḥ-ı mücerred
   Niçün olmayasın ʿayşa muḳayyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 8). [niçün,]*
8. Didi kimdür bu **niçün** bend idersiz
   Bunı maḫhūr idüp böyle n'idersiz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 43). [niçün,]*
9. İder çāk olsa yitmiş biñ ḥicābı
   Niçün medḥ itmesün ʿārif ol ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 16). [niçün,]*
10. Faḳīri pādşāh eyler cihāne
    Añа **niçün** bulur ṣūfī bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 20). [niçün,]*
11. Eger geldiyse anuñ miṣli ʿaṣra
    Niçün ḳoyarlar anı ṣırça ḳaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 22). [niçün,]*
12. Kişiye mihr-i ʿışḳ ḫoş reh-nümādur
    Niçün güm-rāh olam necm-i hüdādür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 60). [niçün,]*

n'içün: *bk. niçün.*

1. Yā **n'içündür** daḫı ʿālemde dünyā
   ʿİlim bāḳī degül bünyād-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 63). [n'içündür, -dür]*

niçün yok: *Neden yok.*

1. Añа mānīʿ olur ebr-i günāhuñ
   Niçün yoḳ Ẕātiyā anuñçün āhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 40). [niçün yoḳ,]*

nigār: *Güzel.*

1. Görüp ḳaşı hilālin bir **nigāruñ**
   Alup būy-ı gülin bir nev-bahārun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 35). [nigāruñ, -uñ]*
2. Ṭonatdı şāh şādīden ḥişārı
   Nite kim dürlü ḫilʿatlar **nigārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 42). [nigārı, -ı]*
3. Ṣabāveş ol **nigāra** sırr ile gir
   Süleymān'dan ḫabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 13). [nigāra, -a]*

nigār: *Sevgili II Şem.*

1. Ṭās-ı ḥasretde beni bir luʿb ile zār eyledi
   Dostlar bu nakşı ummazdum **nigārumdan** benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 10). [nigārumdan, -um, -dan]*

nigāra ir-: *Güzele kavuşmak.*

1. **Nigāra irmege** var ise nefʿī
   Gelür dīvāne ise ʿaḳlı defʿī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 35). [nigāra irmege, -meg, -e]*

nīgāra iriş-: *Güzele ulaştırmak.*

1. Bu mektūbı **irişdür** ol **nīgāra**
   Ola kim oña baġrumdaġı yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 15). [nīgāra irişdür, -dür]*

nigārdan ayır-: *Sevdiğinden ayırmak.*

1. Yeridür çıñlasa ṭās-ı felek feryād u zārumdan
   Beni nerrād-ı dehr **ayırdı** naḳş idüp **nigārumdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 2). [nigārumdan ayırdı, -dı]*

nigār-ı rūz-ı rūşen: *Parlak gün güzeli.*

1. Uzun boylu **nigār-ı rūz-ı rūşen**
   Bozıldı bir yire geldi ṣovuḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 29). [nigār-ı rūz-ı rūşen,]*

nigār-ı sīm-sāʿid: *Gümüş bedenli güzel.*

1. Gözinüñ perdesinden düzdi kāġıd
   Getürdi bir **nigār-ı sīm-sāʿid** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 10). [nigār-ı sīm-sāʿid,]*

nigār-ı sīm-sīmā: *Gümüş gibi beyaz yüzlü güzel.*

1. Çün itdi şāh mektūbı temāşa
   Getürdi bir **nigār-ı sīm-sīmā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 2). [nigār-ı sīm-sīmā,]*

nigār-ı sīm-sīmā ol-: *Gümüş yüzlü güzel hâline gelmek.*

1. Pilav **olmış nigār-ı sīm-sīmā**
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz aşlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 63). [nigār-ı sīm-sīmā olmış, -mış]*

nigāruñ zülfi: *Güzelin zülfü.*

1. Çeküpdür cismine ol çoḳ elifler
   Nigāruñ zülfine dil virdi beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 10). [nigāruñ zülfine, -n, -e]*

nigehbān: *Gözcü, bekçi.*

1. Günüñ günden yig olsun pādşāhum
   Nigehbānuñ şeh-i ʿālem penāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 50). [nigehbānuñ, -uñ]*

nigehbān ol-: *Bekçi/gözcü olmak.*

1. Yāḫud dökildi kāfūr üzre ʿanber
   Nigehbān oldı bir genceye ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 28). [nigehbān oldı, -dı]*

nihādı āteşden: *Ateş yaradılışlı..*

1. Ol **āteşden dürür** anuñ **nihādı**
   Anuñçün mihr olupdur anuñ adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 29). [nihādı āteşden dürür, - dürür]*

nihāl: *Fidan.*

1. **Nihāl** envār ile olmış müzeyyen
   Olur kim görse göñli gözi rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 41). [nihāl,]*
2. **Nihālüñ** bāddan ḳaddi buñalmış
   Çiçekler gülşene yüñ yüñ dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 15). [nihālüñ, -üñ]*

nihāl: *Fidan II Halı, kilim gibi, yere ya da döşeme üzerine serilen örtü.*

1. Görüp yüz luṭf ile bu ḫoş **nihāli**
   Ḳodı altına bir ġarrā **nihāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 98). [nihāli, -i]*

nihāl: *Fidan II Pervâne.*

1. Görüp yüz luṭf ile bu ḫoş **nihāli**
   Ḳodı altına bir ġarrā **nihāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [nihāli, -i]*

nihāl-i hicr: *Ayrılık fidanı.*

1. İrişdi vuṣlat çün şāh ile Şemʿ
   Nihāl-i hicr oldı aradan ḳamʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 16). [nihāl-i hicr,]*

nihāl-i tāze: *Taze fidan ve yürüyen servi II Şem.*

1. Umaram kim her gün anuñ sāyesinde ḫoş geçem
   Bir **nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 6). [nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān,]*

nihān: *Saklı, gizli.*

1. Varup nāzüklük ile ben **nihānı**
   Ṣunayın ʿārifāne Şemʿe anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 15). [nihānı, -ı]*

nihāyet bul-: *Son bulmak, neticeye ulaşmak.*

1. Ḳaṣīde **buldı** çün bunda **nihāyet**
   Naṣīḥat-güne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 2, Mısra 1). [nihāyet buldı, -dı]*
2. Ḳaṣīde **buldı** çün bunda **nihāyet**
   Naṣīḥāt-güne söz oldı rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 97). [nihāyet buldı, -dı]*
3. **Bulınmaz** ʿışḳ vaṣfına **nihāyet**
   Anı şerḥ idicek ḳalur hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 37). [nihāyet bulınmaz, -ın, -maz]*
4. Felekde encüme var ḥadd u ġāyet
   Bulınmaz anda keştīye **nihāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 12). [nihāyet bulınmaz, -ın, -maz]*
5. **Nihāyet buldı** bu naẓm-ı ṭarabnāk
   Murādum ḳuṭbı üzre döndi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 33). [nihāyet buldı, -dı]*

nikāb aç-: *Örtüsünü/peçesini açmak.*

1. **Açar** esrār-ı rüyından **niḳābı**
   Der-i deryā-yı şādī merḥabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 9). [niḳābı açar, -ar]*

niḳāb götür-: *Yüzündeki peçeyi kaldırmak.*

1. Bir altun kürsi ḳodılar oturdı
   Niḳābı söz ʿarūsından **götürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 22). [niḳābı götürdi, -di]*

nikāb götür-: *Yüz örtüsünü, peçeyi kaldırmak II Ortadan kaldırmak.*

1. **Götürüp** bikr-i efkāruñ **niḳābın**
   Virelüm bu suʾalüñ uş cevābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 77). [niḳābın götürüp, -üp]*

nikāb ko-: *Engel bırakmak.*

1. Virür her bir suʾāle on cevābı
   Ḳomaz müşkil ʿarūsında **niḳābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 52). [niḳābı ḳomaz, -maz]*

nikāb-ı leyl: *Gecenin örtüsü.*

1. Geçüp ol cümle-i ṣubḥa oturdı
   Nikāb-ı leyli ʿālemden götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 4). [nikāb-ı leyli, -i]*

nīk-baḫt: *Bahtı iyi, talihli.*

1. Seḥergeh gördi mihr **nīk-baḫt**
   Kevākib leşkeri devşürdi raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 1). [nīk-baḫt,]*

nīl: *Nil Nehri.*

1. Revān oldı o dem ḳan nite kim **Nīl**
   Bulıt yoḳ gökde aldı ʿālemi seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 73). [nīl,]*

nīl ü fırat: *Nil ve Fırat Nehri.*

1. Ey ki nehr-i kudretüñden çeşmedür **Nīl ü Fırat**
   V'ey ki baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 1). [nīl ü fırat,]*

nīlüfer-i cūy: *Irmağın nilüferi.*

1. Meger **nīlüfer-i cūy** seḥergāh
   Görindi ḥavż-ı nīli içre nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 1). [nīlüfer-i cūy,]*

nīm-āftāb: *Yarım Güneş.*

1. O gökden gösterür **nīm-āftābı**
   Varanuñ ayaġına döker ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 21). [nīm-āftābı, -ı]*

niʿmet: *Yiyecek.*

1. Kim anuñ ḥastasınuñ şerbeti zehr
   Belādur pisteri vü **niʿmeti** ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 12). [niʿmeti, -i]*
2. O **niʿmet** ḳomada üstād-ı māhir
   Ḳodı niʿmetleri ortaya bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 61). [niʿmet,]*
3. O niʿmet ḳomada üstād-ı māhir
   Ḳodı **niʿmetleri** ortaya bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 62). [niʿmetleri, -ler, -i]*
4. O **niʿmetden** şu kim senbūse aldı
   Leb-i cānāneden şan būse aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 77). [niʿmetden, -den]*
5. Aḳar şu bigi aḳdı **niʿmet** anda
   Getürdiler ne var ise cihānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 51). [niʿmet,]*
6. Gürisne olmadan ḳurtıldı ol māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki **niʿmet** virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 50). [niʿmet,]*
7. Çü bildi ḳalʿada çoġ idi **niʿmet**
   Hemān çaldurdı ol dem kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 5). [niʿmet,]*
8. Virür şīrīn tekellüm rūḥa rāḥat
   Kim oldur şofra-i maʿnāda **niʿmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 20). [niʿmet,]*
9. Bu **niʿmetler** simāṭ içre ser-ā-ser
   Avurda çekmelü bī-misl dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 37). [niʿmetler, -ler]*

niʿmet: *Yiyecek II Pervâne için düzenlenen sofrada hizmet eden güzel.*

1. Murādı cümle cānuñ adı **Niʿmet**
   Be-ġāyet pür-leṭāfet pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 57). [niʿmet,]*

niʿmet dökil-: *Sofra hazırlanmak.*

1. Döşendi şofra vü **dökildi niʿmet**
   Gürisne oldı seyr ü buldı rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 11). [niʿmet dökildi, -di]*

niʿmet gel-: *Yiyecek gelmek.*

1. Aḳar ṣu bigi aḳdı **geldi niʿmet**
   Ḳamusı pür-melāḥat pür-ḥalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 27). [niʿmet geldi, -di]*
2. Yetişdi ṭop diyince **geldi niʿmet**
   Ceḥīm iken o ḳalʿa oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 39). [niʿmet geldi, -di]*

niʿmet geldi dökil-: *Yemek getirilip verilmek.*

1. Yine **geldi dökildi** ḫalḳa **niʿmet**
   O bezme reşk iderdi görse Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 13). [niʿmet geldi dökildi, -di]*

niʿmet getür-: *Yiyecek getirmek.*

1. Geçüp Pervāne ol ṣadra oturdı
   Varup ol pīre-zen **niʿmet getürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 50). [niʿmet getürdi, -di]*
2. **Getürdi niʿmeti** ḳullar ser-ā-ser
   Dökildi ol simāṭa nuḳl u şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 1). [niʿmeti getürdi, -di]*

niʿmet götürül-: *Yiyecek götürülmek.*

1. Duʿā olındı vü **götürüldi niʿmet**
   Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 95). [niʿmet götürüldi, -di]*

niʿmet ḳılletinden saḳla-: *Yiyecek azlığından korumak.*

1. İlāhī **saḳla niʿmet ḳılletinden**
   Bizi ḥıfẓ eyle anuñ āfetinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 17). [niʿmet ḳılletinden saḳla,]*

niʿmet ü māl: *Rızık ve mal.*

1. Beşīre virdi Nāṣır müjdegānī
   Ṭoyurdı **niʿmet ü māl** ile anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 18). [niʿmet ü māl,]*

niʿmet yenil-: *Yemek yenilmek.*

1. **Yenildi niʿmet** ü içildi şerbet
   Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 53). [niʿmet yenildi, -di]*

niʿmet yin-: *Yemek yenmek.*

1. Ṣafā vü ẕevḳ ile çün **yindi niʿmet**
   Revān ṣular bigi nūş oldı şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 87). [niʿmet yindi, -di]*

niʿmete toyur-: *Yiyeceğe doyurmak.*

1. **Ṭoyurdı niʿmete** mecmūʿ acı
   Münevver oldı istiġnā sırācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 77). [niʿmete ṭoyurdı, -dı]*

niʿmet-i bī-ḥadd: *Sınırsız yiyecek.*

1. İlāhī ḳılma anuñ ḳandın eksük
   Vir aña **niʿmet-i bī-ḥaddi** yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 54). [niʿmet-i bī-ḥaddi, -i]*

niʿmet-i cennāt-ı heşti: *Varlık Cennetlerinin nimeti.*

1. Düşüp anuñ öñine yidi keştī
   Getürdi **niʿmet-i cennāt-ı heşti** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 10). [niʿmet-i cennāt-ı heşti,]*

niʿmet-i firdevs: *Cennet yiyecek içecekleri.*

1. Şu deñlü itdiler şīrīn güllācı
   Ḳatında **niʿmet-i Firdevs** acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 92). [niʿmet-i firdevs,]*

niʿmet-i şād: *Mutluluk nimeti.*

1. Çün oldı baḥr-ı ḥaḍrāya revāne
   İrişdi **niʿmet-i şādı** cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 6). [niʿmet-i şādı, -ı]*

nīm-māh: *Yarım Ay.*

1. Ḳuşandı anı ol ḥüsn ili şāhı
   O dem gösterdi gökden **nīm-māhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 18). [nīm-māhı, -ı]*

nirde aḫşamla-: *Nerede akşamlamak.*

1. Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a ki bedr oldı duʿāmuz ḳameri
   Nirde aḫşamlasa dirdük meh-i raḫşān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 8). [nirde aḫşamlasa, -sa]*

nīş ur-: *Zehirli iğne vurmak.*

1. Ḳadeḥ her ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr
   Ṭolanup **nīş urur** mānend-i zenbūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 4). [nīş urur, -ur]*

nişān: *İz, işaret, belirti.*

1. Cihān andan ṭolu ol lā-mekāndur
   Nişān andan ḳamu ol bī-nişāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 48). [nişān,]*
2. O yola ḳoduġınca atları pā
   Ṣanurlardı **nişānını** Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 46). [nişānını, -ın, -ı]*
3. Ve līkin deprenürdi ḫoş **nişānı**
   Umardı göre ol ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 23). [nişānı, -ı]*

nişān: *Yılın on dördüncü ayı; april II Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri Behrām anuñ biri Keyvān
   Biri **Nīsān** anuñ biri Bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 10). [nīsān,]*
2. Naṣībi Nev-bahāruñ oldı **Nīsān**
   Daḫı bağrına başdı Serv Būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 19). [nīsān,]*

nişān dile-: *İz aramak.*

1. Eger ol bī-nişāndan sen **nişānı**
   Dilerseñ yüri terk it cism ü cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 54). [nişānı dilerseñ, -r, -se, -ñ]*

nişān ḳal-: *Bir iz ve işaret kalmak.*

1. Temāşā eyledi faṣl-ı ḫazānı
   Bahāruñ **ḳalmamış** hergiz **nişānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 42). [nişānı ḳalmamış, -ma, -mış]*

nişān vir-: *İşaret, iz vermek.*

1. Gel ey pervāne-i şemʿ-i maʿāni
   Bize ʿışḳ āteşinde **vir nişānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 2). [nişānı vir,]*
2. Gel ey naḳḳāş-ı taṣvīr-i maʿāni
   Bize **vir** ʿışḳ-ı naḳḳāşından **nişānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 2). [nişānı vir,]*
3. Ṣabā gerdine anuñ iremezdi
   Atılmış oḳ **nişānın viremezdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 10). [nişānın viremezdi, -e, -mez, -di]*
4. Biri birine hicv oḳurdı anlar
   Virürler fiʿl-i şeyṭāndan **nişānlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 22). [nişānlar virürler, -ür, -ler]*
5. İdüp māh ile Zühre ıḳtırānı
   Virürdi vaḳt-i vuṣlatdan **nişānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 4). [nişānı virürdi, -ür, -di]*

nişāne irgür-: *Hedefe ulaştırmak.*

1. O menzilde anuñ ḳavs-ı zamāne
   Murādı tīrin **irgürdi nişāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 72). [nişāne irgürdi, -dü]*

nişānı hoş bul-: *Hedefi rahatça bulmak.*

1. Çeküp bağrına ol ḳaşı kemānı
   Murādı tīri **ḫoş buldı nişānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 22). [nişānı ḫoş buldı, -dı]*

nīsān-ı luṭf: *Lütuf yağmuru.*

1. Senüñ **nīsān-ı luṭfuñ** ḳaṭresi çoḳ
   Vucūdum ḳulzumınuñ gevheri yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 67). [nīsān-ı luṭfuñ, -uñ]*

nişān-ı naʿl-i esb: *Atın nalının izi.*

1. Hilāl oldı **nişān-ı naʿl-i esbi**
   Zemīnüñ çarḫa dönmek oldı kesbi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 41). [nişān-ı naʿl-i esbi, -i]*

nişān-ı pāy-ı uştur: *Deve ayağının izi.*

1. **Nişān-ı pāy-ı uştur** döndi bedre
   Ṣaçı ẓulmından irdi rāh ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 39). [nişān-ı pāy-ı uştur,]*

nişānını atılmış tīr: *Yer belirlemek için atılan nişan oku.*

1. Anuñ ḥiss-i naẓar gerdine irmez
   Nişānını atılmış tīr virmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 10). [nişānını atılmış tīr,]*

nisbet: *Göre, nazaran, nispetle.*

1. El altında bulur bir peyk-i çālāk
   Aña **nisbet** baṭī sürʿatde eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 2). [nisbet,]*
2. Ne burcuñ kevkebisin ey efendi
   Sühā'dur saña **nisbet** ey efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 12). [nisbet,]*
3. Aña **nisbet** yalanum ṣanma dirsem
   Yidi dāne şerer yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 7). [nisbet,]*

n'it-: *Ne etmek, ne yapmak.*

1. Binüp atına Nāṣır gör ki **n'itdi**
   O remmālüñ didügi yaña gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 35). [n'itdi, -di]*
2. Ṭutışdı per ü bālı ʿaḳlı gitdi
   Gördüñ Pervāne'ye ʿışḳ odı **n'itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 30). [n'itdi, -di]*
3. Ser-ā-ser cund-ı Zengī gör ki **n'itdi**
   Düşüp ayaḳlara yil aşdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 23). [n'itdi, -di]*
4. **N'idem** kim çıḳsa naʿlinden şerāre
   Hilāli çevre alurdı sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 75). [n'idem, -e, -m]*

nite kim: *Kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakikaten, nasıl ki, sonuç olarak, ... olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.*

1. Ẓulmet içre **nite kim** çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
   İtdi ṭatlu dil ile bize żiyāfet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 5). [nite kim,]*
2. Bu ḥālet üzre geçdi bir nice ay
   İñledürdi dem-ā-dem **nite kim** nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 44). [nite kim,]*
3. İdindi anda yir ol māh-tābān
   Nite kim sīne-i müʾminde imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 30). [nite kim,]*
4. Perīler **nite kim** taḫt-ı Süleymān
   O dem murġı getürdiler ṣitābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 21). [nite kim,]*
5. Kimesne bulmadı ol luṭf eyesin
   Nite kim kimse dünyānuñ vefāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 26). [nite kim,]*
6. Libāsın virdi peyk-i bād-pāya
   Nite kim geydügin güller ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 58). [nite kim,]*
7. Sarāyumdan kim ol dem ol gice güm
   Per açdum **nite kim** pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 24). [nite kim,]*

8. ʿAceb düşdi ʿaceb uyduñ hevāya
Nite kim berg-i gül bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 102). [nite kim,]*
9. Öñince var anuñ **nite kim** şemʿ
Ḳıla Pervâne ile Şemʿi tā cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 25). [nite kim,]*
10. Binüp bir çarḫ-sürʿat ata Bercīs
Burāḳa **nite kim** Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 10). [nite kim,]*
11. Ulu mıdur ḫaṭı ümmīdvāruñ
Nite kim ehl-i ʿışḳuñ ḫaṭṭı yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 8). [nite kim,]*
12. Olınmaz çaduruñ anda ḥesābı
Nite kim baḥr-i ʿummānuñ ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 20). [nite kim,]*
13. Ceresler dil ucından ḳıldı zārı
Nite kim görmese ʿuşşāḳ-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 26). [nite kim,]*
14. Ġılāfuñ çāhı olmışken mekānı
Çıḳarup **nite kim** Yūsuf sinānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 22). [nite kim,]*
15. Revān oldı o dem ḳan **nite kim** Nīl
Bulıt yoḳ gökde aldı ʿālemi seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 73). [nite kim,]*
16. Bedenler eylemişler yaḳalar çāk
Nite kim sīne-i ʿuşşāḳ ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 14). [nite kim,]*
17. Ṭonatdı şāh şādīden ḥişārı
Nite kim dürlü ḫilʿatlar nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 42). [nite kim,]*
18. İşidüp çarḫa girsünler melekler
Nite kim Mevlevī bigi felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 16). [nite kim,]*
19. Nice gün gitdi gūyā kim eser yil
Varup deryāya irdi **nite kim** seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 2). [nite kim,]*
20. Görür olmış ḫazān verd-i sefīdi
Nite kim kendünüñ berk-i ümīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 4). [nite kim,]*
21. **Nite kim** görmese rūy-ı nigārı
Muḥibbüñ dūd-ı āh-ı pür-şerārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 33). [nite kim,]*
22. Olalum ġāyet ey şūḫ-ı perīveş
Nite kim şemʿ āḫir olsa āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 54). [nite kim,]*
23. Buları şevḳ ile itdi der-āġūş
Nite kim çeşme-i mihr eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 14). [nite kim,]*
24. Eser bulmadılar bir zerre andan
Vefāyı **nite kim** kimse cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 38). [nite kim,]*
25. Şebistānına girdi şāh-ı eflāk
Ḳızardı rūy-ı ʿālem **nite kim** ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 2). [nite kim,]*
26. Gelürdi düşüben yanına Dāye
Nite kim şāḫ-ı gül yanında sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 26). [nite kim,]*
27. İçinde tā ki anuñ yata ol şāh
Nucūm-ı ezher içre **nite kim** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 26). [nite kim,]*
28. **Nite kim** būy-ı müşk ol ʿışḳa māʾil
Görürler kim degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 129). [nite kim,]*
29. Kim ol maḥrūr dil degmiş bigi od
Çıḳardı ṭaşra defʿī **nite kim** dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 126). [nite kim,]*
30. O sāʿat urdılar boynına zencīr
Ṭurur ḳaṣr içre şimdi **nite kim** şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 36). [nite kim,]*
31. Ser-ā-ser her maḳāmı **nite kim** ṭayr
ʿAcebdür bir ḳanad ile ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 77). [nite kim,]*
32. Gözinüñ reglerini aña der-ḫāl
Ṭoladı **nite kim** bir rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 4). [nite kim,]*
33. Uçar ḳuş bigi ol dem urdı pervāz
Nite kim kekligüñ ardınca şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 110). [nite kim,]*
34. Eser ḳalmadı ammā kim ḥişāra
Nite kim āh-ı ʿāşıḳ ḳalbi yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 44). [nite kim,]*
35. Ẕātuñda senüñ yoġ idi bir zerrece bed-ḫu
Āteşde burūdet **nite kim** ṣuda yubūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 26). [nite kim,]*
36. İdüpdür **nite kim** ḳalbin pür-envār
Kelīmüñ vādī-i Eymen'deki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 13). [nite kim,]*
37. Hevā ile **nite kim** āsiyā bād
Girüp çarḫa döner ol serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 105). [nite kim,]*
38. Seni gördükce olsun ʿışḳı efzūn
Nite kim Leylā'yı gördükce Mecnūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 34). [nite kim,]*

39. Bu yaña şāh-zāde **nite kim** şīr
    Urılmış gerdenine sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 1). [nite kim,]*
40. Ḳanadı yoḳ egerçi **nite kim** ṭayr
    Ser-ā-ser her maḳāmı ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 19). [nite kim,]*
41. Bu ṭūfān-ı elemden **nite kim** Nūḥ
    Ḫalāṣ eyle teni sürsün ṣafā rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 73). [nite kim,]*
42. O māhı öpdi ol Sulṭān-ı kāmil
    Nite kim muʿtekid müʾmin ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 18). [nite kim,]*
43. El urdı açdı ucdan uca düpdüz
    Nite kim ādemüñ gönlin eyü söz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 50). [nite kim,]*
44. Ṭur imdi nāmeler bigi ḳanat bük
    Yolı dūr **nite kim** bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 10). [nite kim,]*
45. Yoġ olsun ġuṣṣa sen ʿālemde var ol
    Nite kim ṣıdḳ-ı müʾmīn ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 40). [nite kim,]*
46. Geyürdi ol baña tekrār ḫilʿat
    Nite kim ʿunṣur-ı eflāk ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 86). [nite kim,]*
47. Bu bezm içre anuñ kim yüki yitdi
    Nite kim ʿaḳl-ı mestān ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 14). [nite kim,]*
48. Ḳamu zerrīn-kemerler **nite kim** nāy
    Fiġāna başlayup bil didiler vāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 21). [nite kim,]*

niteki: *Nasıl ki.*

1. Cihāna **niteki** envār-ı mihr-i ʿālem-tāb
   Ḳulūba nūr-feşān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 21). [niteki,]*

niyām: *Kılıf II Kadın cinsel organı.*

1. Ṣanasın kim ġılāfın buldı nīze
   Ya düzdiler **niyāmı** tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 60). [niyāmı, -ı]*

niyyetini añla-: *Maksadını anlamak.*

1. Kim aña çaġrışup söylerdi eşkāl
   Kişinüñ **niyyetin añlardı** der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 6). [niyyetin añlardı, -r, -dı]*

nizār: *Zayıf, aciz, düşkün.*

1. Getürdiler şarāb-ı ḫoş-güvārı
   İder ġāyetde ferbih ol **nizārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 2). [nizārı, -ı]*

nīze: *Mızrak.*

1. Elinde **nīze** başında ışıḳ var
   ʿAdū-yı Şām'dur şāh-ı Ḫotenvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 19). [nīze,]*
2. Nefes gürzi bigi ʿİsā-yı fetḥa
   ʿAṣādur **nīzesi** Mūsā-yı fetḥa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 28). [nīzesi, -si]*
3. İʿādı ursa el şemşīr-i tīze
   Dönerdi dostlar üstine **nīze** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 64). [nīze,]*

nīze: *Mızrak II Erkek cinsel organı.*

1. Şükūfe ḳalʿasına Şāh Jāle
   O sāʿat **nīzesin** ḳıldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 74). [nīzesin, -sin]*
2. Şanasın kim ġılāfın buldı **nīze**
   Ya düzdiler niyāmı tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 59). [nīze,]*

nīze elde ṭut-: *Mızrak tutmak.*

1. Girişdi bir birine iki leşker
   Ṭutarlar nīzeler elde ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 10). [nīzeler elde ṭutarlar, -ar, -lar]*

nīze rakkāṣ: *Mızrak dansöz.*

1. Bular nuṣretle ḳıldı ṣoḥbet-i ḫāṣ
   Ḳılıçlar çalıcı vü **nīze raḳḳāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 86). [nīze raḳḳāṣ,]*

nokṭa: *Bazı harflerin üzerine konulan ufak işaret II Remildeki noktalar.*

1. Benüm göñlümde yir itmişdi ol ḫāl
   Żamīrüm **noḳṭadan** fehm itdi remmāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 38). [noḳṭadan, -dan]*

nokṭa dök-: *Nokta saçmak, serpmek; remil dökmek, atmak. Kum falına bakan kişinin kumu dağıtması, kumla farklı şekiller oluşturması.*

1. **Noḳṭa dökdi** ol üstād eyledi ṭarḥ
   Yazup eşkāl-i ḫāli eyledi şerḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 19). [noḳṭa dökdi, -di]*

nokṭa kazın-: *Nokta kazınmak II Sıkıntı yok olmak.*

1. Anuñ cānında itmişdi yir zaḥmet
   Ḳazındı noḳṭa andan oldı raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 12). [noḳṭa ḳazındı, -dı]*

n'ol-: *Ne olmak.*

1. Aġlayup **n'ola** hezār āh eylesem bülbül bigi
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 7). [n'ola, -a]*
2. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde ey yār ayrulıḳ
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 2). [n'ola, -a]*
3. **N'ola** barān-ı belālar yaġsa her dem başuma
   İtdi derda kim seḥāb-ı çeşmi ḫūn-bār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 9). [n'ola, -a]*
4. Ḳıyāmet sāʿat irişdi ṭur ey dil **n'olduñ** ölürsin
   Ki bir ʿİsā-dem ü āb-ı ḥayāt-ı cān-fezā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 3). [n'olduñ, -du, -ñ]*
5. Nāme ile ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
   Yazılup göñlüm **n'ola** olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 8). [n'ola, -a]*
6. Teşevvük nārına büryān idüp bir berre-i cānı
   Ḫalīlāsā feraḥ olsam **n'ola** mihmānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 10). [n'ola, -a]*

7. İlāhi ẕikr-i cemīlüñdürür senüñ **n'ola** ger
   Olursa cānlara cān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 11). [n'ola, -a]*
8. Görinür on sekiz biñ ʿālem andan
   N'olayuñ görsek ol şāh-ı cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 56). [n'olayuñ, -a, -y, -uñ]*
9. Virürdi gökde nūrı māh-i tāba
   N'ola ḫūrşīd dinse ol şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 6). [n'ola, -a]*
10. Gözinden **n'ola** ger gitmezse çeşmek
    Naccār olmaz başından hīç münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 25). [n'ola, -a]*
11. **N'olaydı** ger olaydı bu gice ḳadr
    Bu burcı idineydi menzil ol bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 5). [n'olaydı, -a, -y, -dı]*
12. Leb-i cānān beñzer ol ḫū taḥḳīḳ
    N'ola barmaġ ile gösterse ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 18). [n'ola, -a]*
13. Viṣāle **n'ola** tebdīl olsa hicrān
    Ḫalīl'e eyledüñ nārı gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 77). [n'ola, -a]*
14. **N'ola** ey ʿāṣıḳuñ rūḥ-ı revānı
    Oḳınduġı yire gönderseñ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 57). [n'ola, -a]*
15. **N'ola** ey pādşāh-ı reşk-i Cemşīd
    Ṣalarsa pertevini ḫāke ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 69). [n'ola, -a]*
16. ʿAdūlar ḳalbine ursa **n'ola** nār
    Ṭutar od yıldırım inse ḫas u ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 67). [n'ola, -a]*
17. **N'ola** aḥvāli dirsem sen ḥabībe
    Döker derdin k'ire ḫasta ṭabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 47). [n'ola, -a]*
18. Ṭutarsam **n'ola** çarḫa tīġ-ı āhı
    Kesilmez bendeden hicrān sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 61). [n'ola, -a]*
19. **N'ola** Behrām'ı yıḳsa sendeki zūr
    Ecel bir ḥamlede eyler yirüñ gūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 97). [n'ola, -a]*

nucūm: *Yıldızlar.*

1. Perin yaḳmışdı bir yirden nice şemʿ
   Nucūm olmışdı anuñ şevḳine cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 6). [nucūm,]*
2. **Nucūmuñ** her biri bir ḫoş ṭarafda
   Feraḥda kimi kimisi şerefde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 55). [nucūmuñ, -uñ]*
3. **Nucūmuñ** şāmda olmışdı şāhı
   Perīşān eyledi dīvān-ı māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 3). [nucūmuñ, -uñ]*
4. Naẓar ḳılsa **nucūma** dirdi İdrīs
   İdüpdür her biri teslīs ü tesdīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 5). [nucūma, -a]*

nucūm şāhı: *Yıldızlar padişahı.*

1. Yine bu dehr-i dūn u çarḫ-ı ġaddār
   Nucūmuñ şāhını itdi giriftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 4). [nucūmuñ şāhını, -n, -ı]*

nucūmāsā: *Yıldızlar gibi.*

1. **Nucūmāsā** gözin yummadan ol māh
   O şādīden o gice tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 33). [nucūmāsā,]*

nucūm-ı ezher: *Parlak yıldızlar.*

1. İçinde tā ki anuñ yata ol şāh
   Nucūm-ı ezher içre nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 26). [nucūm-ı ezher,]*

nucūm-ı naḥs u saʿd: *Uğurlu ve uğursuz yıldızları.*

1. Seḥāb içinde sırr-ı berḳ u raʿdı
   Feleklerde **nucūm-ı naḥs u saʿdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 38). [nucūm-ı naḥs u saʿdı, -ı]*

nūḥ: *Hz. Nuh, kendisine inananları, yaptığı gemiyle tufandan kurtaran peygamber.*

1. Cürm-i ʿāṣī Nūḥ Ṭufānından artuḳ olmaya
   Virdi keştībān-ı raḥmuñ **Nūḥ'a** ol demde necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 32). [nūḥ'a, -a]*
2. Bu ṭūfān-ı elemden nite kim **Nūḥ**
   Ḫalāṣ eyle teni sürsün ṣafā rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 73). [nūḥ,]*

nūḥ ṭufān: *Hz Nuh'un halkının yoldan çıkmışları tedib etmek için Allah tarafından hem gökten yağdırılan hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su.*

1. Cürm-i ʿāṣī **Nūḥ Ṭufānından** artuḳ olmaya
   Virdi keştībān-ı raḥmuñ Nūḥ'a ol demde necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 31). [nūḥ ṭufānından, -ı, -n, -dan]*

nūḥ ṭūfānı ḥaḳıçün: *Nuh Tufanı hakkı için.*

1. İlāhī **Nūḥ Ṭūfānı ḥaḳıçün**
   Anuñ ol çeşm-i giryānı ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 73). [nūḥ ṭūfānı ḥaḳıçün,]*

nuḥūset: *Uğursuzluk.*

1. Gice gezse görinmezdi duḫānveş
   Nuḫūsetde o Keyvān ile beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 10). [nuḫūsetde, -de]*
2. İdüp māh ile ḫūrşīd ictimāʿı
   Nuḫūset itdi bularla vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 36). [nuḫūset,]*
3. **Nuḫūset** cān ile ḳılsun vedāʿı
   Meh ile mihre itdür ictimāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 129). [nuḫūset,]*

nuḥūset git-: *Uğursuzluk gitmek.*

1. Bir saʿādet güneşi virdi şeref bezmümüze
   Gün ṭoğup başumuza **gitdi nuḫūset** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 4). [nuḫūset gitdi, -di]*

nuḫūset vedā it-: *Uğursuzluk gitmek..*

1. İdüp māh ile ḫūrşīd ictimāʿı
   Nuḫūset itdi bularla **vedāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 36). [nuḫūset vedāʿı itdi, -di]*

nuḥūset menzili: *Uğursuzluk menzili.*

1. Kimüñ kim bir ḳamer-ṭalʿat ḳızı var
Nuḥūset menzilinde yılduzı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 30). [nuḥūset menzilinde, -n, -de]*

nuḥūset merkebi: *Uğursuzluk bineği.*

1. Saʿādet kevkebi düşdi o dem sust
Nuḥūset merkebi oldı ḳatı cust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 12). [nuḥūset merkebi,]*

nuhūset vir-: *Uğursuzluk getirmek, kötülük getirmek.*

1. Alup ol ḳuyruġı gözlerdi furṣat
Züḥal bedre **vire** tā kim **nuḥūset** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 20). [nuḥūset vire, -e]*

nukaṭdan añla-: *Noktalardan anlamak II Noktalardan yola çıkarak kum falı yorumu yapmak.*

1. Eger reml atsa **añlardı nuḳaṭdan**
Ne kim var levḥa-i ġayb üzre ḫaṭdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 3). [nuḳaṭdan añlardı, -r, -dı]*

nuḳl: *Meze, çerez.*

1. Gören ol yirde ol **nuḳl** ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [nuḳl,]*

nuḳl u şekker dökil-: *Çerez ve şeker saçılmak.*

1. Getürdi niʿmeti ḳullar ser-ā-ser
Dökildi ol simāṭa **nuḳl u şekker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 2). [nuḳl u şekker dökildi, -di]*

nuḳūd-ı ʿakl: *Akıl ve gönül sermayesi.*

1. O meclis def pulından çıñ çıñ ötdi
Nuḳūd-ı ʿaḳlı ışḳ nerrādı utdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 6). [nuḳūd-ı ʿaḳlı, -ı]*

nuḳūş: *Nakışlar, resimler.*

1. Aña emr oldı kim bu ḳaṣr-ı aʿlā
Nuḳūş ile ola maḥbūbu zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 2). [nuḳūş,]*

nuḳūş-ı ḳaṣr: *Köşkün nakışları, görüntüleri.*

1. Ne servi yazsa ḳuşlar ḳondurdı
Nuḳūş-ı ḳaṣrı Ḫuld'a döndürürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 30). [nuḳūş-ı ḳaṣrı, -ı]*

nūn: *Arap alfabesinin yirmi sekizinci harfi.*

1. Nedenlü **nūn** ki var her biri bir gül
   Olur anı gören der-ḥāl bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 9). [nūn,]*
2. Kim anda ʿayn-ı şādurvān ḳamu **nūn**
   Elifler resm olınmış serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 23). [nūn,]*
3. O bir ḫoş ravżadur pāk u muḳaddes
   Kim anuñ cümle **nūnı** ʿayn-ı nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 16). [nūnı, -ı]*

nūr: *Işık.*

1. Sen gidelden dīdeden ey māh **nūr** olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 1). [nūr,]*
2. Sen gidelden dīdeden ey māh **nūr** olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum yine **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 2). [nūr,]*
3. Bir āftāb-ı cihan-ṭabdur ki **nūrından**
   Ḳılar derūnı leyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 17). [nūrından, -ı, -n, -dan]*
4. Vire aḳ sancaġın çözmege destūr
   Mināre üzre gūyā berḳ urur **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 60). [nūr,]*
5. Görürler kim gelür bir māh-çehre
   Yüzi **nūrından** irmiş mihre behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 6). [nūrından, -ı, -n, -dan]*
6. Gözinden **nūr** anuñ Yaʿḳūbveş dūr
   Olup dururdı oldı yine pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 23). [nūr,]*
7. Anuñ **nūrından** ay u gün ki lemʿa
   Yetişdüm ol gice vardum o şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 25). [nūrından, -ı, -n, -dan]*
8. Şükūfe gördi kim irişdi bir ḫūr
   Güneş bigi yüzine berḳ urur **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 2). [nūr,]*
9. Yüzine her kim anuñ ola nāẓır
   Gözinden **nūr** bigi yaşı ḫāżır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 6). [nūr,]*
10. Yetişdi şāh çün ol meh-cemāle
    Şan irdi **nūr** bedri ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 46). [nūr,]*

nūr āyeti: *Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde lamba bulunan bir kandile benzer. O lamba bir cam içindedir. O cam da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki ne yalnızca doğuya ne de yalnızca batıya nispet edilebilen mübarek bir ağaçtan yani zeytinden çıkan yağdan tutuşturulur. Bu öyle bir ağaç ki yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. Bu ışık nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruna kavuşturur. Allah işte böyle temsil verir. Allah her şeyi bilir, Nur Suresi (24/35).*

1. O māha ḫücrem oldı çün ki menzil
   Yire **Nūr āyeti** şan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 36). [nūr āyeti,]*

nūr görmemiş: *Samimiyetsiz olan kişi.*

1. Derūnı ḳalb-i ḥāsid bigi deycūr
   Günehlü ḫācī bigi **görmemiş nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 4). [nūr görmemiş,]*

nūr in-: *Işık inmek.*

1. Aḳ kebūter yār işiginden getürdi nāmeyi
   Ben şehīd-i ʿışḳuñ üstine felekden **indi nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 6). [nūr indi, -di]*
2. Çün ol çāh içine ol ḫūr indi
   Şehīdüñ ḳabrine şan **nūr indi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 28). [nūr indi, -di]*

nūr iriş-: *Nurlanmak.*

1. Münevver oldı ġāyet çāh-ı deycūr
   İrişdi dīde-i aʿmāya ṣan **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 26). [nūr irişdi, -di]*
2. Yalıñ yüzlü güzeller yaḳdılar mum
   İrişdi nūr ẓulmet oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 8). [nūr irişdi, -di]*

nūr it-: *Işıklandırmak, aydınlatmak.*

1. Oduñ oldı yiri zindān-ı tennūr
   Oduñı oda yaḳup **itdiler nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 46). [nūr itdiler, -di, -ler]*

nūr ol-: *Işıkla dolmak.*

1. O bir çeşm ü kürekler aña müjgān
   Girüp o çeşme **nūrı oldı** ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 20). [nūrı oldı, -dı]*
2. Güneş resm itse māh andan **ola nūr**
   Cihānda ḳalmaya bir ẕerre deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 17). [nūr ola, -a]*

nūr şaç-: *Işık saçmak, aydınlatmak.*

1. Ḳatarken dest-i devrān miske kāfūr
   Şaçarken ẓulmet üzre ṣubḥgeh **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 2). [nūr şaçarken, -ar, -ken]*

nūr vir-: *Işık vermek, aydınlatmak.*

1. **Virürdi** gökde **nūrı** māh-i tāba
   N'ola ḫūrşīd dinse ol şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 5). [nūrı virürdi, -ür, -di]*
2. **Vireydi** mihr-i rayuñ encüme **nūr**
   Cihāndan dūr olurdı leyl-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 37). [nūr vireydi, -e, -y, -di]*

nūr yoġ: *Işık yok.*

1. Bu ʿālem şol ḳadar oldı ki deycūr
   Yoġ anda çeşm-i bī-inṣāfveş **nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 4). [nūr yoġ,]*

nūrānī ḳabasın çıḳar-: *Nurlu elbisesini çıkarmak.*

1. **Çıḳardı** dehr **nūrānī ḳabasın**
   Bürindi egnine ḳara ʿabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 1). [nūrānī ḳabasın çıḳardı, -dı]*

nūrāni ol-: *Nurlu, parlak olmak.*

1. Şu deñlü oldı nūrāni o merdūm
   Dir idi aya ol ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 85). [nūrāni oldı, -dı]*

nūr-feşān: *Nur saçan.*

1. Cihāna niteki envār-ı mihr-i ʿālem-tāb
   Ḳulūba **nūr-feşān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 22). [nūr-feşān,]*

nūr-ı aḥkām: *Hükümlerin ışığı.*

1. Görürler itmiş ol terbīʿ ṭāliʿ
   Bulara **nūr-ı aḥkām** oldı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 64). [nūr-ı aḥkām,]*

nūr-ı beşāret: *Müjde nuru, iyi haber aydınlığı.*

1. Yüzinde berḳ urur **nūr-ı beşāret**
   Ziyāde ḫīredür ġālib ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 31). [nūr-ı beşāret,]*

nūr-ı cemāl: *Güzelliğin ışığı.*

1. Yeñi ay ṣabr ile bulur kemāli
   Şebi rūşen ider **nūr-ı cemāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 42). [nūr-ı cemāli, -i]*

nūr-ı cism: *Aydınlık beden.*

1. Muṣavver **nūr-ı cismi** sāyesi yoḳ
   Velīkin sāyesinde ḫoş geçer çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 65). [nūr-ı cismi, -i]*

nūr-ı ḥüsn: *Güzellik nuru.*

1. Cihāna **nūr-ı ḥüsni** ṣaldı pertev
   Görinmez oldı rūy-ı māh-ı şeb-rev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 23). [nūr-ı ḥüsni, -i]*

nūr-ı peyām-ber: *Hz. Peygamberin nuru.*

1. Yine berḳ urdı ḫūrşid-i münevver
   Ṣanasın ravżada **nūr-ı peyām-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 2). [nūr-ı peyām-ber,]*

nūr-ı ruḥ: *Yanağın, yüzün nuru, parlaklığı.*

1. Beni luṭf eyleñ iletüñ ḳaṣr-ı Şemʿe
   Görem **nūr-ı ruḫından** tā kim lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 20). [nūr-ı ruḫından, -ı, -n, -dan]*

nūr-ı saʿādet: *Mutluluk ışığı.*

1. Görür bir āftāb-ı evc-i devlet
   Yüzinde berḳ urur **nūr-ı saʿādet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 24). [nūr-ı saʿādet,]*
2. ʿUṭārid-fıṭnat u Bercīs-ḫaṣlet
   Yüzinde berḳ urur **nūr-ı saʿādet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 4). [nūr-ı saʿādet,]*

nūr-ı şādī: *Mutluluk ışığı.*

1. Feraḥdan gözlerinüñ aḳdı yaşı
   Pür oldı **nūr-ı şādī** içi ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 32). [nūr-ı şādī,]*

2. Anuñ ḫaṭṭı ḳamu ḳara ḫaber
   Bulınmaz **nūr-ı şādīden** eserler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 4). [nūr-ı şādīden, -den]*
3. Pür oldı **nūr-ı şādī** iç ü ṭaşum
   İrişdürdüñ göge gün bigi başum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 35). [nūr-ı şādī,]*

nūr-ı ṣafā: *Gönül şenliğinin aydınlığı.*

1. Göñül ġam küştesidür üstine **nūr-ı ṣafā** insün
   Ṣarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 5). [nūr-ı ṣafā,]*

nūr-ı ṣalāḥ: *Hayırlı amel nuru.*

1. Ẓalām-ı fısḳa dil ġāyetde māʾil
   Degül **nūr-ı ṣalāḥa** veh ki ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 10). [nūr-ı ṣalāḥa, -a]*

nūr-ı sevād: *Göz bebeğinin ışığı.*

1. Belāġat ʿayninüñ **nūr-ı sevādı**
   Ṭozutdı ḫaṭṭı üzre rīg-i şādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 3). [nūr-ı sevādı, -ı]*

nūr-ı vuṣlat ir-: *Kavuşma ışığına ulaşmak.*

1. Aradan çıḳdı cirm-i arż-ı firḳat
   Żiyā virdi irişdi nūr-ı vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 22). [nūr-ı vuşlat irişdi, -iş, -di]*

nūş eyle-: *İçmek.*

1. Olur bi-bāk meydāna girüp mūş
   Ḳanı ġurbe dir anı **eylese nūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 16). [nūş eylese, -se]*
2. Didi Pervāne içün **eyledim nūş**
   Göñülde baḥr-ı ʿışḳı eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 3). [nūş eyledim, -di, -m]*

nūş it-: *Içmek.*

1. Ṣunup Pervāne'ye bir ḫoş ṭolu Ṣemʿ
   Didi **nūş idüp** eyle ʿaḳlıñı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 14). [nūş idüp, -üp]*
2. Seḥerden gün ḳızınca **itdiler nūş**
   Ziyāde oldı mihr u ġam ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 57). [nūş itdiler, -di, -ler]*
3. Göñülde çeşme-i mihr eylemiş cūş
   Kim ol cām-ı ṣabūḥīler **ider nūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 6). [nūş ider, -er]*

nūş kıl-: *İçmek.*

1. Ṣıfāt-ı çeng-i bi-mānende ur gūş
   Ṣarāb-ı şevḳ ü zevḳin **ḳıl** anuñ **nūş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 12). [nūş ḳıl,]*

nūş-ı şarāba başla-: *Şarap içmeye başlamak.*

1. Yine el urdılar çeng ü rebāba
   Yine **başladılar nūş-ı şarāba** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 50). [nūş-ı şarāba başladılar, -dı, -lar]*

nūşīnrevān: *İran'da 531'den 579 yılına kadar hükümdarlık etmiş ve doğruluğuyla şöhret bulmuş olan Sasani şahı ki "adil" lakabıyla anılır.*

1. Degül **Nūşīnrevān** ol deñlü ʿādil
   Kim anuñ taḫtgāhı şehr-i şākil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 37). [nūşīnrevān,]*

nūşīnrevān'a teşbīh it-: *Nuşinrevan'a benzetmek.*

1. Naẓīri gelmedi mülk-i cihāna
   Nice **teşbīh idem Nūşīnrevān'a** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 12). [nūşīnrevān'a teşbīh idem, -em]*

nūşīnrevānveş: *Nuşirevan gibi.*

1. Çeküp zencīr ḳaṣra ʿadl u dādı
   Çıḳar **Nūşīnrevānveş** yaḫşı adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 42). [nūşīnrevānveş,]*

nuṣret: *Zafer.*

1. Bular **nuṣretle** ḳıldı ṣoḥbet-i ḫāṣ
   Ḳılıçlar çalıcı vü nīze raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 85). [nuṣretle, -le]*

nuṣret bul-: *Yenmek, zafer kazanmak.*

1. ʿAdūlar ṣındı bunlar **buldı nuṣret**
   Güneş gūyā ki ṭoġdı gitdi ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 101). [nuṣret buldı, -dı]*

nuṣret cevher: *Yardım incileri.*

1. Nehr-i ceri içinde gūyā ki ʿaks-i encüm
   Tīġuñ yüzinde **nuṣret cevherleri** levāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 22). [nuṣret cevherleri, -leri]*

nuṣret yüz ṭut-: *Zafer olmak.*

1. O dem Rūmīlere **yüz ṭutdı nuṣret**
   Gelüp gösterdi rāh-ı fetḥi furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 83). [nuṣret yüz ṭutdı, -dı]*

nuṭk: *Söz, kelâm.*

1. Ġıdā-yı rūḥ olur nuṭḳ-ı şīrīn
   K'ide ol **nuṭḳı** ol iḥsāna taḥsīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 18). [nuṭḳı, -ı]*

nübüvvet tahtı: *Peygamberlik makamı.*

1. Olurken ḫāk-i Ādem āb ile gil
   Nübüvvet taḫtı oldı buña menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 60). [nübüvvet taḫtı,]*

nüh eflāk on ol-: *"Dokuz felek on olmak" şaşkınlık ifadesi.*

1. Anuñla göklere ṭaʿn eyledi ḫāk
   Görenler şandı **on oldı nüh eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 12). [nüh eflāk on oldı, -dı]*

nüh eyvān ol-: *Dokuz kat gökler yaratılmak.*

1. Anuñ şunʿından **olmışdur nüh eyvān**
   Anuñ luṭfıyla rıfʿat buldı Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 49). [nüh eyvān olmışdur, -mış, -dır]*

nüh felek: *Dokuz felek, göğün dokuz katı.*

1. **Nüh felek** raḳḳāṣ olupdur ṣavt-ı emrüñden senüñ
   Çarḫa girmişler dönerler döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 7). [nüh felek,]*
2. O dem Pervāne'ye bulışdı Lālā
   Didi ey **nüh felekden** ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 2). [nüh felekden, -den]*

nüh peder: *Dokuz baba II "nüh peder" olarak da bilinen dokuz kat gök.*

1. Şeş getürdüñ penc gence kim Muḥammed ümmetin
   Görmedi miş̲lin üç oġul **nüh peder** çār ümmehāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 14). [nüh peder,]*

nüh ṭop-ı muḳarnas: *Kubbeden oluşan dokuz küre II Dokuz felek.*

1. Olup fānūs **nüh ṭop-ı muḳarnas**
   Aña pür-āhen olsun çarḫ-ı aṭlas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 19). [nüh ṭop-ı muḳarnas,]*
2. Neden oldı bu **nüh ṭop-ı muṣanna**ʿ
   Kimisi sāde vü kimi muraṣṣaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 29). [nüh ṭop-ı muṣannaʿ,]*

nükde-dān: *Nükteci.*

1. Vezīr-i aʿẓamı hem **nükde-dāndur**
   Serīʿü'l-fehm dānā-yı cihāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 19). [nükde-dāndur, -dur]*

O

o: *O, işaret sıfatı.*

1. Senūñ **o** ẕāt-ı cemīlüñle birligüñ dün ü gün
   İder cihāna beyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 13). [o,]*
2. **O** şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs
   Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 21). [o,]*
3. **O** ʿālem içre görseñ kim neler var
   Tecellī eylemiş Ṭūrında dīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 81). [o,]*
4. **O** ḫaṭ ortada nefsānī ṣıfatdur
   Anı refʿ itmek aʿlā maʿrifetdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 33). [o,]*
5. **O** tīr-i ḫaṭdan anda ḳalmasa ʿayn
   Olur ḫāṣıl maḳām-ı ḳābe ḳavseyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 31). [o,]*
6. **O** geldügüñ maḳāma eyle ʿavdet
   Yine anda ṣafā kesb eyle ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 19). [o,]*
7. **O** şemʿ u ḫalḳ aña pervāne olsun
   Gören pervāneveş dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 119). [o,]*
8. **O** māha ḥücrem oldı çün ki menzil
   Yire Nūr āyeti ṣan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 35). [o,]*
9. **O** naẓm-ı şekkerin olursa ḳanda
   Kimesne olmasun muḥtāc ḳanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 35). [o,]*
10. **O** bāṭıllar bilürken ḥaḳḳı örter
    Alur ḳanuñ revān yüzine dürter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 21). [o,]*
11. **O** şāh adına aç bir dürc-i gevher
    Disünler cevherīler ḫūb cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 21). [o,]*
12. **O** gevherlerle nām-ı gevher-i şāh
    Añılsun cümle ʿālem içre her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 27). [o,]*
13. İşitdi şāhuñ adın göñlüm aḳdı
    O dür-i pendi cān gūşına daḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 30). [o,]*
14. **O** şāhuñ berḳ-i şemşīri cihān-gīr
    Ṣadā-yı raʿd-ı kūsı āsmān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 19). [o,]*
15. **O** sulṭān ḳader-ḳudret ḳażā-rā
    Revā tedbīrde eylerse daʿvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 49). [o,]*
16. Ḳopa toz ayaġından ceng-i tunduñ
    Ġubārı ire eflāke **o** cunduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 72). [o,]*
17. İder nerm anı ol lāzım degül od
    O şāhuñ naʿrası āvāz-ı Dāvūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 78). [o,]*
18. Anuñçün Jāle dirlerdi **o** yāra
    Anı irgürdüginçe Ḥaḳ bahāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 29). [o,]*
19. Şu deñlü oldı nūrāni **o** merdūm
    Dir idi aya ol ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 85). [o,]*
20. Ṭoḳuz ay on gün oldı ol dem āḫir
    O gizlü genc o sāʿat oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 8). [o,]*
21. Çü düşdi ʿaksi afaḳa **o** ḳanun
    Ṣafaḳ ṣandı görenler rengin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 21). [o,]*
22. Çü virdi ana turınca **o** şemse
    Yüzi oldı müdevver ṣan ki şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 27). [o,]*
23. Heyūlā çün **o** bedr-i bī-ḫusūfe
    Olupdur Ṣāh Jāle'yle Ṣükūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 49). [o,]*
24. Ḥamel burcı **o** māha ṭāliʿ olmış
    Güneş daḫı hem anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 57). [o,]*
25. **O** şādīden şeh itdi nice günler
    Yimeler içmeler ṭoylar dügünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 75). [o,]*
26. İrişdi çün **o** māhuñ yaşı çāre
    Yetişdi atası derdine çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 97). [o,]*
27. Gözüm nūrı **o** ḳaşrı rūşen itsün
    ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 27). [o,]*
28. **O** yirde yapdı bir zībā sarāyı
    Gören gütmez idi Firdevs arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 25). [o,]*
29. **O** şādurvān ile ḥavżın anuñ
    Meh ile hālesine āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 27). [o,]*

30. O naḵḵāṣa revāncān ezdürürdi
O ḳaṣr-ı bī-nazīri yazdururdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 23). [o,]*
31. O naḵḵāṣa revāncān ezdürürdi
O ḳaṣr-ı bī-nazīri yazdururdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 24). [o,]*
32. Ḳızı var idi adı Şemʿe Bānū
Çerāġı şemsden yaḳardı **o** meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 28). [o,]*
33. Anuñ nā-geh görür naḵşın **o** naḵḵāṣ
Derūnında olur resm ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 29). [o,]*
34. Ṣanāyiʿ rengini cān ile ezdi
O bikrüñ ṣūretin bu ḳaṣra yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 4). [o,]*
35. **O** şeklüñ gerdenin dirdi görenler
Duʿā-yı nūr ṭūmārına beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 17). [o,]*
36. **O** taṣvīri ṣu deñlü itdi ġarrā
Kim aña cān virürdi görse ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 27). [o,]*
37. Ne yapraḳ yazdısa Rūmī Ḫıṭāyī
O ḳılca ḳılmadı hergiz ḫaṭāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 32). [o,]*
38. Ḫaber geldi ki sulṭān-ı cihāne
Tamām itdük **o** ḳaṣrı bī-bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 2). [o,]*
39. **O** ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
O yiri oġlına şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 3). [o,]*
40. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
O yiri oġlına şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 4). [o,]*
41. Ṣafā vü şevḳ ile baġlandı maḥmil
K'ide seyri **o** meh menzil-be-menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 14). [o,]*
42. **O** yola ḳoduġınca atları pā
Ṣanurlardı nişānını Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 45). [o,]*
43. **O** Ḳaʿbe yüzlüden sürüp ṣafālar
Ḳamusı saʿy ile itdi duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 19). [o,]*
44. Alup şehre getürdiler **o** māhı
Geçürdiler **o** taḫta pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 33). [o,]*
45. Alup şehre getürdiler **o** māhı
Geçürdiler **o** taḫta pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 34). [o,]*
46. Gelüp Pervāne girdi ol sarāya
O zībā ferşe servi ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 40). [o,]*
47. Naẓar ḳıldı çün ol meh ol cemāle
O naḵşuñ döndi mihrinden hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 74). [o,]*
48. Temāşā itmesini kār idindi
O şekli kendüzine yār idindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 90). [o,]*
49. Muḥabbet nerdi k'anuñ ola kārı
O kimse neylesün naḳd-ı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 64). [o,]*
50. O zanbaḳ ġoncesin ol peyke virdi
O peyk-i cust u çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 25). [o,]*
51. O zanbaḳ ġoncesin ol peyke virdi
O peyk-i cust u çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 26). [o,]*
52. Keremler eyleyüp çerb it **o** Şemʿi
Gide Pervāne'nüñ tā şevḳ-i cemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 33). [o,]*
53. Hemān ol taḫtadan ol naḳşı ḳazı
Ferāmūş olına tā kim **o** yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 36). [o,]*
54. Çerāġ-ı rāyı cust uyandurı gör
O şemʿi çerb idüp diñlendüri gör *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 42). [o,]*
55. Velī fikr itdi yüz biñ ḥīleyi ol
O şekli bozmaġa bulmadı bir yol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 10). [o,]*
56. **O** Şemʿüñ çerbine yol bulasın ger
Seni ġarḳ eyleyem māla ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 31). [o,]*
57. **O** baḥre berk-i sūsen māhī olmış
Yāḫud gökdür gül anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 35). [o,]*
58. **O** baḥre yāsemen ṣalmış ser-ā-ser
Yeşil ġarrā resenle sīm lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 39). [o,]*
59. Çalup itdi iki pāre **o** bebri
Hevāda berḳ-ı lāmiʿ ṣan ki ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 51). [o,]*
60. **O** bezm-i gülşen içre cāmlar gül
Ṣürāḥī ġonce vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 21). [o,]*

61. Hemān çīn çīn idüp atdı kemendi
O ḳaṣruñ ocaġına ṣaldı bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 14). [o,]*
62. Ḳopardı bir iki ḫışt-ı sarāyı
O ḳuyruġa yir itdi ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 18). [o,]*
63. Ṣızup aḳdı anuñ dīvāra yaġı
O ṣeklüñ behcetine oldı yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 28). [o,]*
64. **O** Ṣemʿi çerb idüp virdi ḳabāḥat
Bozıldı cān virilen ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 29). [o,]*
65. Uṣandı avdan ʿazm itdi ṣehre
Ki Ṣemʿün ala seyrinden **o** behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 14). [o,]*
66. Varup atından indi girdi ḳaṣra
O ḳaṣruñ gelmemişdi miṣli ʿaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 16). [o,]*
67. **O** Ṣemʿe yaġ irişmiş eylemiş çerb
Urur Pervāne'ye hicrān eli ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 21). [o,]*
68. İrişdi od bigi eflāka āhı
Ki yaʿnī arayup bula **o** māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 24). [o,]*
69. Revān ol dem yüzine sepdiler ṣu
Aça nergislerin tā kim **o** gül-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 40). [o,]*
70. **O** māhuñ mihr ile n'ola ḥālüm
Benüm andan olur āḫir zevālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 49). [o,]*
71. **O** meh-rū żaʿf ile döndi hilāle
İrişdi ṣıḥḥati mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 41). [o,]*
72. Hilāliken **o** meh-rū döndi bedre
Aḥibbāsı ser-ā-ser irdi ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 17). [o,]*
73. **O** çāhı çün **o** māh idindi menzil
Yire ṣan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 31). [o,]*
74. **O** çāhı çün **o** māh idindi menzil
Yire ṣan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 31). [o,]*
75. Kimüñ kim destine gire **o** server
Ben anı ġarḳ idem mala ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 19). [o,]*
76. **O** mülke yayılup bu ḫalḳ düpdüz
Nice gün istediler gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 27). [o,]*
77. Arandı ẕerre ẕerre cümle ara
Bulınmadı **o** mihr-i ʿālem-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 48). [o,]*
78. Naẓīri gelmemişdi kāʾināta
O miftāḥ idi ḳıfl-ı müşkilāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 14). [o,]*
79. Binüp atına Nāṣır gör ki n'itdi
O remmālüñ didügi yaña gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 36). [o,]*
80. Aradılar ḳızarınca gün **o** māhı
İçinden bunlaruñ iki sipāhi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 39). [o,]*
81. Kemend ile **o** delvi ṣaldı çāha
İrişdi indi geldi delv **o** māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 47). [o,]*
82. Kemend ile **o** delvi ṣaldı çāha
İrişdi indi geldi delv **o** māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 48). [o,]*
83. **O** çāhuñ çün içinden çıḳdı ol ṣāh
Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 61). [o,]*
84. Ṣükür ḳıl naḥs yılduzlar ṭolındı
O meh bir çāhuñ içinde bulındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 78). [o,]*
85. Gelüp ṣāhı bulan iki sipāhi
Eyitdiler ki biz bulduḳ **o** ṣāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 86). [o,]*
86. İdüp bir keffesin menzil **o** bedre
Ḳodılar bir yaña zer bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 91). [o,]*
87. Ṣu dem kim ol terāzūya giren zer
O cism-i sīm ile oldı berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 96). [o,]*
88. Diler ḳat ḳat sarāygāhı **o** müştāḳ
Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā āh-ı ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 127). [o,]*
89. Velī gördü ki zülf-i yāra beñzer
Boyın virdi **o** zencīre **o** server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 146). [o,]*
90. Velī gördü ki zülf-i yāra beñzer
Boyın virdi **o** zencīre **o** server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 146). [o,]*
91. Yürüyi vardı bir şeh-bāz bende
O mürġ-ı çābüki düşirdi bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 22). [o,]*

92. Şu şūretler ki itmişdi **o** şeh cemʿ
Olardan geldi yig Pervâne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 29). [o,]*
93. Meger var idi bir üstād-ı Naccār
O fenne şöyle olmışdı hevādār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 18). [o,]*
94. **O** hāleyle meh-i tābānı anuñ
Şan oldı ḥavż u şādurvānı anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 5). [o,]*
95. Arada ḳalmayup ḫār-ı tekellüf
O bülbül ḳıldı gülzārı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 12). [o,]*
96. Ṭurup vardı **o** ḥammāma ol üstād
Ḳamu ḫüddāmı anuñ ḥurrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 27). [o,]*
97. Suvār oldı **o** murġ-ı mīġ-bāle
Diler ki ire meh-i şāḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 15). [o,]*
98. **O** şāh-ı bī-naẓīri ḳaṣr-ı ʿaṣruñ
Öñine indi murġ ile **o** ḳaṣruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 26). [o,]*
99. Var ol ḥavż içre bir billūr zevraḳ
O zevraḳ virmiş ol ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 16). [o,]*
100. **O** ʿİsā-dem nefes ururdı aña
Nefes ṭutup revān ol fülk-i ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 23). [o,]*
101. **O** māhuñ şekli zībādur melekden
Sarāy-ı ḳadr aʿlādur felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 13). [o,]*
102. Görürler şevḳ eli urdı aña ḍarb
O şemʿ şekli bir şeb itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 26). [o,]*
103. Geleydi ḳaṣruma bu şeb **o** cānān
Bulurdum ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 11). [o,]*
104. **O** murġı eyleyüp bir yirde pinhān
O dem Pervāne ile Şemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 29). [o,]*
105. Ṣurāḥī cūş itdi geldi vecde
O sāḳī ayaġına ḳıldı secde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 14). [o,]*
106. **O** sāḳīnüñ elinde cām-ı pür-mül
Açılmış şāḫda gūyā ḳızıl gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 15). [o,]*
107. Bir ejderhā dürür aġzın açupdur
Ġam u guṣṣa **o** ḳorḳudan ḳaçupdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 12). [o,]*
108. **O** meclis def pulından çıñ çıñ ötdi
Nuḳūd-ı ʿaḳlı ışḳ nerrādı utdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 5). [o,]*
109. **O** meclisde ṣürāḥī serv-i sīmīn
Ḳamu zerrīn ḳadeḥler verd-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 7). [o,]*
110. Şu deñlü döne döne çevrilürdi
O bezme ʿāḳıbet ol yol bulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 68). [o,]*
111. Ol üstāduñ eli ṣuyına baḳmış
O şādurvānuñ aġzı ṣuyı aḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 28). [o,]*
112. O ḥavż u köşki ḳuşatmış gülistān
Hemān Firdevs'e beñzerdi o būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 29). [o,]*
113. **O** ḥavż u köşki ḳuşatmış gülistān
Hemān Firdevs'e beñzerdi **o** būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 30). [o,]*
114. Terennüm iderek mānend-i bülbül
Açıldılar **o** bāġa ol iki gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 40). [o,]*
115. Revān ṣu bigi girdiler **o** bāġa
K'uralar sīm eli zerrīn ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 41). [o,]*
116. **O** ḥavża pür-ḥarāret ṭurdı baḳdı
Revān ṣu bigi göñli aña aḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 3). [o,]*
117. Getürdiler o dem bir ḫūb mīzer
O mīzer rengde eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 16). [o,]*
118. **O** sīne gūyiyā bir māh-ı pür-nūr
Yāḫūd bir ḫūb raʿna levḫ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 21). [o,]*
119. **O** ḥavża ṣu bigi girdi o sāʿat
Ṣunuñ cānına od urdı ol āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 27). [o,]*
120. Girince uydı ol ḥavża **o** server
Düşüpdür öyle ṣan kim ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 35). [o,]*
121. Meh ile mihr **o** ṣuya hem-dem oldı
Şu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 43). [o,]*
122. Bular çün girdi ol ṣuya feraḫnāk
O ḥavż-ı pāk oldı reşk-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 46). [o,]*

123. Biri ḫūrşīd biri māh-pāre
O ḥavżuñ her ḥabābı bir sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 48). [o,]*
124. Şeker-lebler **o** ṣudan rāḥat oldı
Kim ol ṣu leblerinden şerbet oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 49). [o,]*
125. **O** ʿārıżlar **o** şerbet gördi ṭatlu
Leṭāfet çeşmesinden ḳoydılar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 51). [o,]*
126. **O** şeb-rev çün ki virildi o gence
Ṭutışurdı aña zülf ile pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 13). [o,]*
127. **O** şeb-rev çün ki virildi **o** gence
Ṭutışurdı aña zülf ile pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 13). [o,]*
128. Eline aldı anı çün **o** dil-ber
Girişdi bir birine iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 15). [o,]*
129. İdüp Rūmī'lere yardım **o** cānān
Ṣoyup Zengī'leri ḳıldı perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 21). [o,]*
130. El uzatdı **o** genc-i sīme gördi
Hemān ol dem anı zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 35). [o,]*
131. **O** ṣudan çıḳdılar ol iki dil-ber
Ṣanasın kim deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 39). [o,]*
132. **O** güllerle hemān bir Dāye ḳaldı
Olaruñ nergisini ḫʷāb aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 11). [o,]*
133. **O** ẓālimler ele bir şemʿ aldı
Ṭurup ser-cümlesi ol köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 37). [o,]*
134. Ḳarañu maḥbes içinde **o** cānān
Ṣanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 57). [o,]*
135. **O** ḥelvānuñ içine ḳatdı dāru
Ḳomaz hūşı yanında ẕerrece u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 23). [o,]*
136. **O** ḥelvāyı ṭurup bir ṭasa ḳoydı
Libāsını teninden defʿi ṣoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 25). [o,]*
137. Geyüp Pervâne'nün cümle libāsın
Eline aldı ḥelvānuñ **o** ṭasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 28). [o,]*
138. Çü zindāna irişdi ḳapu ḳaḳdı
O maḥbes içre āvāze bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 32). [o,]*
139. Didi kim ṭur baña ḥelvā bişür tīz
O ḥelvā ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 38). [o,]*
140. **O** ḥelvādan virür zindāncıya u
Ṣafālar kesb ider yir ṭatlu ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 43). [o,]*
141. Ṭurup Dāye ḳamu miftāḥı buldı
O zindāna ser-ā-ser ḥākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 48). [o,]*
142. Girüp ol ehl-i zindāna ser-a-ser
Üleşdirdi **o** ḥelvāyı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 50). [o,]*
143. **O** ḥelvāyı yiyende ḳalmadı ʿaḳl
Hemān anlar cihāndan itmedi naḳl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 51). [o,]*
144. Gül-āb ile ṣulanmış cümle dīvān
Feżā-yı arṣa teng oḳır **o** meydān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 12). [o,]*
145. **O** bāġuñ geldi cümle dīdebānı
Varup şāh öñine açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 15). [o,]*
146. Geyürdiler aña nāzük ḳabālar
O Dāye eyledi şāha duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 40). [o,]*
147. İşitdi Şemʿ anı şād oldı
Eyitdi şükr **o** serv āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 48). [o,]*
148. **O** şeh çün ḫānḳāh-ı hicre girdi
Zebānında bu ebyāt oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 7). [o,]*
149. Ne ḳılsın çāre ne şāh ıżṭırārı
O evde ḳıldı bir ḳaç gün ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 56). [o,]*
150. Ḳıyāma gelse bir sāʿat **o** ḳāmet
Ḳopar iḳlīm-i ḥüsn içre ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 43). [o,]*
151. Anı Şemʿ oḳıyup oldı feraḥ-şād
O ḫūrşīd oldı ebr-i ġamdan azād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 10). [o,]*
152. **O** zāġa ol perī ẓıl itdi der-ḥāl
Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 7). [o,]*
153. Sözinden yanmasun diyü **o** defter
Revān eşk ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 13). [o,]*

154. **O** ġılmān ile cust ol serv-i āzād
Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 3). [o,]*
155. Ṭurup Dellāle ol dem vardı Şemʿe
O silk-i cevheri irgürdi Şemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 6). [o,]*
156. **O** şiʿri işidüp Şemʿ eyledi āh
Ser-ā-ser güm güm ötdi ṭāḳ-ı dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 7). [o,]*
157. O sāʿat Şemʿi yaḳup şāhuñ āhı
Aradı çıḳdı göklere **o** māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 30). [o,]*
158. Sirişki cust ü cū itdi zemīni
Bula tā kim **o** serv-i nāzenīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 32). [o,]*
159. Bulınmadı cihān içre **o** cānān
Münāfıḳ sīnesinde ṣan kim īmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 35). [o,]*
160. O sāʿat ḳarşu gitdiler **o** şāha
Kevākib bulışa yaʿni ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 21). [o,]*
161. **O** yüzi Kaʿbe'ye hep ḳıldı secde
Ḳamusı geldi ol ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 33). [o,]*
162. Öñine düşdiler bunlar **o** şāhuñ
Züḥal-taḫt u meh-i encüm-sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 49). [o,]*
163. **O** ḥūr irişdi ḳaṣr-ı ḫuld-ferşe
Duʿā-yı müʾmin irdi ṣan ki ʿarşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 55). [o,]*
164. Degül dānāda ḥiss ü fehm ü idrāk
O peyk-i berḳ-sürʿat deñlū çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 6). [o,]*
165. Oḳıtdı anı Lālā-yı feraḥnāk
Yetişdi od bigi **o** peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 10). [o,]*
166. O sāʿat virdiler **o** peyke destūr
Ḥużur-ı şāha geldi şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 33). [o,]*
167. **O** mektūb üstine ṣaçdı ser-ā-ser
Feraḥdan gözleri derya-yı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 49). [o,]*
168. **O** maʿnādan olup şād u feraḥnāk
Yirin gün bigi tācuñ itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 51). [o,]*
169. Aña emr olduġı bigi **o** ḫıdmet
Mesīḥ-i cān-fezā itdi seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 21). [o,]*
170. Çün itdi emri Pervāne **o** māha
Mesīḥī daʿvet itdi ḳaṣr-ı şāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 19). [o,]*
171. Züḥal-kīn ü felek-ʿazm ü ḳamer-ḫū
O bir Mirrīḫ-ḫançer Zühre-gīsū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 12). [o,]*
172. O sāʿat cümle bu begler aġalar
O şāha itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 18). [o,]*
173. Meger rūz-ı ezel naḳḳāş-ı taḳdīr
O ḳaṣrı eylemiş Cennet'de taṣvir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 34). [o,]*
174. Ṭulūʿ itdi **o** meh ṣol burcdan kim
Çıḳupdur ol güher ṣol dürcden kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 7). [o,]*
175. **O** şeh kim ol ṣadefde gevher oldı
Çıḳupdur tāc-ı cihāna ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 9). [o,]*
176. **O** mihri görmez olaldan Şükūfe
Cemāli bedri irmişdi ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 19). [o,]*
177. Anuñ almışdı cānın derd-i fırḳat
Yine cān virdi geldi **o** ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 26). [o,]*
178. Nesīm-i ḳudret irişmiş **o** nāre
Çıḳup andan iki dāne şerāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 9). [o,]*
179. Anuñ nūrından ay u gün ki lemʿa
Yetişdüm ol gice vardum **o** şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 26). [o,]*
180. **O** māha kim olupdur menzil ol cāy
Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 29). [o,]*
181. Ḳarışdursun **o** server bala yaġı
Bize hicr olmasun arada yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 41). [o,]*
182. Gözüñ sil dökme encüm ey oġul sen
O māhı menzilüñe irgürem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 4). [o,]*
183. **O** māhı öpdi ol Sulṭān-ı kāmil
Nite kim muʿtekid müʾmin ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 17). [o,]*
184. **O** müjgānı oḳı baġruña başdı
Zihī dem ḥasretüñ yayını yaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 19). [o,]*

185. **O** ḳoyın gözlüler berre getürmiş
O ḫaṭṭı sebzeler terre getürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 31). [o,]*
186. **O** gögercin ṭopuḳlu dil-rübâlar
Getürür her biri bişmiş kebûter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 33). [o,]*
187. Getürmiş götürüp yüzden niḳâbın
O şâhin ḫûblar keklik kebâbın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 36). [o,]*
188. Pilav üstinde beñzerdi **o** şemse
Hemân kūh-ı ḳamer üstinde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 45). [o,]*
189. **O** nâzük-ter varaḳlarla börekler
Gülistânda gül-i ṣad-berge beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 73). [o,]*
190. **O** niʿmetden ṣu kim senbûse aldı
Leb-i cânâneden ṣan bûse aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 77). [o,]*
191. **O** bezmüñ oldı şîrîn-kârı ḥelvâ
Görenler didiler şîrîn temâşâ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 83). [o,]*
192. Öñine düşüp anuñ ʿizzet ile
Getürdiler **o** şehre şöhret ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 36). [o,]*
193. Nucûmâsâ gözin yummadan ol mâh
O şâdîden o gice tâ seḥergâh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 34). [o,]*
194. **O** mektûbı k'ana virmişdi sulṭân
Virür Bercîs şâha şâd u ḫandân *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 43). [o,]*
195. Hemân ʿayn-ı sevâd-ı dîde gördi
O kuḥlâsâ ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 52). [o,]*
196. **O** mektûbuñ kişiye ʿaynı evvel
Ümîdi çeşmesinden yudurur el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 11). [o,]*
197. **O** mektûbı aña virdi o dem şâh
Didi tutmaḳ gerek şimden girü râh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 19). [o,]*
198. **O** şehrüñ içi ol toz ile ṭoldı
Münâfıḳ ḳalbi bigi tîre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 9). [o,]*
199. **O** gerd ol şehri ḥıfẓ itdi ser-â-ser
ʿİẓârın ṣan ġubâr-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 11). [o,]*
200. Meger kim var idi bir pehlevânı
O şeh begler begi itmişdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 2). [o,]*
201. O yire şol ḳadar cemʿ itdi leşker
Ṣanasın âsmânda necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 15). [o,]*
202. **O** taḫt-ı mülk-i ʿışḳuñ pâdşâhı
Felekden yüce ḳuran bârgâhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 15). [o,]*
203. **O** bî-ḥad çâdurı itdi teferrüc
Hemân ṣandı ki baḥr itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 31). [o,]*
204. **O** şeh-bâz indi aña ḳarşu ḳondı
Biri birine ḳarşu şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 11). [o,]*
205. Hevâyî ṭop ile ol dem **o** server
Ḥişâr-ı Zengbârı yıḳdı yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 7). [o,]*
206. **O** baḫre yüzmege cism-i ʿadûlar
Büride başlar oldı kedûlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 77). [o,]*
207. Görür kim târ u mâr oldı **o** cumhûr
Hemân ḳusḳuna ḳuvvet didi Faġfûr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 103). [o,]*
208. **O** ḳulle göge ʿİsâ bigi irmiş
O ḫendeḳ yire Ḳârûn bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 7). [o,]*
209. **O** ḳulle göge ʿİsâ bigi irmiş
O ḫendeḳ yire Ḳârûn bigi girmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 8). [o,]*
210. Ele aldı **o** leşker ḳalʿa cengi
Ḥişâra ṭoplar üşürdi sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 33). [o,]*
211. Yetişdi ṭop diyince geldi niʿmet
Ceḥîm iken **o** ḳalʿa oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 40). [o,]*
212. Cihânı ṭabl u kūs âvâzı ṭutdı
O ḳalʿa şâdîliḳden güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 46). [o,]*
213. Beni ḳılsun belâlar cundı târâc
O ṭūṭî olmasun ṭek bir nefes ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 52). [o,]*
214. İşit neyler **o** bedr-i ber-kemâli
Girüp menzil idindi bir hilâli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 15). [o,]*
215. O bir çeşm ü kürekler aña müjgân
Girüp **o** çeşme nūrı oldı ol cân *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 20). [o,]*

216. **O** yelken bād ile bir demde ṭoldı
Hemān bir göñli açuḳ yār oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 23). [o,]*
217. **O** murġ-ı ābı çün bāl u per açdı
Şu üzre esb-i tāzi bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 25). [o,]*
218. O sāʿat çıḳdı keştīden **o** server
Şadefden çıḳdı ile şan ki gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 33). [o,]*
219. **O** zevraḳdan ḫurūc itdi çün ol şāh
Ṭulūʿ itdi şanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 37). [o,]*
220. Umardı kim **o** baġrı pāre pāre
Dil-i pür-zaḫmına ireydi çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 41). [o,]*
221. **O** ḳalʿa şan ki bir cānsuz bedendür
Aña endūd-ı keç gūyā kefendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 47). [o,]*
222. Görüp şandı ḫazān bir gün **o** merdüm
Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 11). [o,]*
223. Ḳanı **o** ḫilʿat-ı sebz-i muṭarrā
Diyüben dögünür muşt ile eyvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 39). [o,]*
224. **O** künc oldı çün ol gencüñ ṭuraġı
Çıḳardı bī-bedel bir şeb-çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 101). [o,]*
225. Seḥer bigi **o** māhuñ vaḳdi ḫoş mı
Melāḥat ṣubḥgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 111). [o,]*
226. Şu deñlü yane yazdı kim **o** server
Kebāb olurdı iltince kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 1). [o,]*
227. Dürüp anı tamām itdi ser-ā-ser
Virüp Dellāle'ye didi **o** server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 8). [o,]*
228. Duʿāyı ol dem evvel āḫir itdi
O mektūbı çıḳardı ẓāhir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 30). [o,]*
229. Tamām itdi **o** mektūbı bitürdi
O dem Dellāle'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 21). [o,]*
230. Gözine sürdi mektūbın **o** cānuñ
Çerāġı yaġı bigi evliyānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 29). [o,]*
231. Duʿā desti bigi yüzine sürdi
O kuḥlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 36). [o,]*
232. O söze ḳalbi şöyle oldı māʾil
O gün aḫşam olınca oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 57). [o,]*
233. **O** şīrīn-leb midāde şekker ezmiş
Bile bir ḫüsrevāne şiʿri yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 61). [o,]*
234. **O** meh emr itdügi menzilde ṭurdı
Ḳulaġın ḥalḳaveş ḳapuya urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 9). [o,]*
235. Ṭulūʿ idince māh-ı tābdārı
O menzilgehde çekdi intiẓārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 12). [o,]*
236. Gören kimse **o** bedr-i ber-kemāli
Beli ḥaḳḳında ḳalmaz ḳılca ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 7). [o,]*
237. Tekellüm ḳılsa eyler keşf-i esrār
Revān cāndan ḫaber virür **o** güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 10). [o,]*
238. Didi cümle cevārī ir ü ger giç
O māhı bu gice biz görmedük hīç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 14). [o,]*
239. Görürler kim yerinde yoḳ iki raḫş
Bilürler kim revān olmış **o** cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 20). [o,]*
240. **O** mülki seyr iderken ol zamānda
Görüp dururdı bu ʿayyārı anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 35). [o,]*
241. Ḫaberdār oldı kim Sulṭān Jāle
Şeh-i Faġfūr **o** bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 18). [o,]*
242. Ḳamu uşturla cümle sārbānı
O yüz yük ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 36). [o,]*
243. İdüp dururdı ezhār anı zibā
Hemān Firdevs'e beñzerdi **o** şaḥrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 42). [o,]*
244. Oları çün ki ḳurdılar **o** yire
Ḳodılar girde-baliş çarḫ-ı pīre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 51). [o,]*
245. Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
O şaḥrā şādīlikden güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 66). [o,]*
246. O yirde eylediler bir güzel bezm
Melekler itdi gökden görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 19). [o,]*
247. Elif-ḳad dil-rübālar cümle ṭurdı
O ʿaynı sādlar sini götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 4). [o,]*

248. Cülāb ile ṭolu emrūd-ı nāzük
Dökilmişdi **o** meclis içre yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 10). [o,]*
249. **O** ḫaddi verd-i tāze yaḳdı güller
Ol ara gülşene döndi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 9). [o,]*
250. **O** sīmīn-ten ne dem kim yaḳdı sercek
Zemīne aḳce dökdi ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 11). [o,]*
251. **O** sercekler içinden ṭoġdı mehtāb
Cihānı itdi günden rūşen ol tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 13). [o,]*
252. **O** bezmi kim ki görse dirdi inṣāf
Nice vaṣf eylesün ol sūrı vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 31). [o,]*
253. Şu deñlü yaḳdurur ʿūdī **o** şeb-şeh
Duḫānından ṭoḳuz eflāk olur deh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 33). [o,]*
254. Yine geldi dökildi ḫalḳa niʿmet
O bezme reşk iderdi görse Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 14). [o,]*
255. **O** bezme ger cinān dirsem maḥaldür
Kim anuñ şerbeti nehr-i ʿaseldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 17). [o,]*
256. Tutuḳ oldı **o** māhuñ sāyebānı
Saḳındılar felekde günden anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 17). [o,]*
257. **O** meh seyr itdi ol şehri ser-ā-ser
Derūnı gün bigi oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 35). [o,]*
258. **O** meh-rū eyledi her menzili seyr
Döküp altun u aḳçe ḳıldı çoḳ ḫayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 37). [o,]*
259. Çü döndi ḥacleden yana **o** dil-ber
Döşendi atı ayaġına bezler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 39). [o,]*
260. Yoġiken ḥad cihāzına **o** meh-rū
Yükini hīç yıġmazdı yuḳaru *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 57). [o,]*
261. El urup sūr-nāy u ṭabl u kūsa
Getürdiler **o** dāmādı ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 10). [o,]*
262. Ḳoyunda yaraşur gördi **o** berre
Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 31). [o,]*
263. **O** sīne gūyiyā bir ḫarman-ı gül
O şeb gül ḫarmanına irdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 36). [o,]*
264. Görür var zaḫmı ol ḥūr-ı cemīli
O zaḫm-ı tāzeye ṣoḳdı fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 58). [o,]*
265. Bilürmiş hendese ʿilmin **o** cānan
Çıḳardı mīl ucına ābı ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 63). [o,]*
266. **O** menzilde anuñ ḳavs-ı zamāne
Murādı tīrin irgürdi nişāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 71). [o,]*
267. **O** verd-i salṭanat bunda açılsun
Duʿā şeb-nemleri aña şaçılsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 77). [o,]*
268. **O** sīmīn-sīneler cümle ser-ā-ser
Dökerdi levḥ-i sīm üstine dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 19). [o,]*
269. Daḫı sulṭān olan ʿādil gerekdür
O ṣanʿatda ḳatı kāmil gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 40). [o,]*
270. **O** ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet
Görür kim yoḳ o dür-i pende ḳıymet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 77). [o,]*
271. **O** ḥakkāk-ı der-i deryā-yı devlet
Görür kim yoḳ **o** dür-i pende ḳıymet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 78). [o,]*
272. İki biñ ḳul yaḳup **o** gence micmer
Buḫūr eylerler idi ʿöd ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 17). [o,]*
273. Ḳurılmış **o** nenüñ üstine bir taḫt
Cihānuñ ḳasrı reşkinden olur saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 29). [o,]*
274. Şu deñlü ṣaçdılar yire gül-ābı
O yoluñ ġāliye oldı turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 14). [o,]*
275. Süleymānveş **o** taḫta otururdı
Anuñ taḫtını yiller götürürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 33). [o,]*
276. **O** cānānsuz ṭaraldı ḳalmadı ṣabr
Ṣanasın sıḳdı bir īmānsuzı ḳabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 45). [o,]*
277. Ḳonup gündüz gice göç itdi gitdi
Varup bir gün **o** mülk-i Çīn'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 14). [o,]*
278. Yemini olduġı sāʿat **o** şeb-raḫş
Yine göç itdi ol şāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 7). [o,]*

279. Ḳılup bu vech ile biñ biñ duʿālar
O gence iderek medḥ ü ṣenālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 16). [o,]*
280. Muḳārin oldı çün kim burc **o** mihre
İrişdi gün bigi başı sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 19). [o,]*
281. Dönerdi taḫt adına **o** şehrüñ
Yüzi ṣuyı idi ṭoprağı dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 29). [o,]*
282. **O** ḫūrşīd işidüp oldı feraḥṣād
Ṣafā kesb itdi ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 93). [o,]*
283. **O** mektūba duʿālar yazdı ḳat ḳat
Duʿā ile perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 111). [o,]*
284. **O** reşk-i mihr u meh gördi yarağı
Ḳadīmi burcı ola tā ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 135). [o,]*
285. Ḳanat bükdi **o** mektūb itdi pervāz
Gele tā oḳıya ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 113). [o,]*
286. **O** ġonce gül bigi mektūbı açdı
Feraḫdan nergisi gül-berg ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 123). [o,]*
287. Düzerler bir güzel taḫt-ı revānı
Ḳoyalar tā ol cisme **o** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 6). [o,]*
288. **O** māha çıḳdı ḳarşu cümle ḫatun
Bilür dil almaġa her biri efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 7). [o,]*
289. **O** tāc olmış zümürrüdler ile zībā
Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 19). [o,]*
290. **O** tācı başına kim geymiş ol şāh
Ṣanasın serv ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 21). [o,]*
291. **O** tāc ile gören dir anı ol gün
Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 23). [o,]*
292. Öñine sāyeveş düşüp **o** servüñ
Olup hem-rāhı ol zībā teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 35). [o,]*
293. Sarāya geldi ḳondı çūn **o** cānān
İrişdi burcuna ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 39). [o,]*
294. Per açdı uçdı Pervāne **o** ḳaṣra
Deger bir ḫücresi Baġdād u Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 41). [o,]*
295. Hem oldı şāh hem buldı **o** māhı
Şeh oldı iki ʿālem pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 53). [o,]*
296. **O** rengīn câme ḳurtardı taraḥdan
Gören farḳ itmedi ḳavs-ı ḳuzaḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 95). [o,]*
297. Hem oldı Ġoncenüñ Bülbül naṣībi
O bāġuñ oldı Ġonce ʿandelībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 30). [o,]*
298. Viṣāle irdiler oldı dügünler
Dügünler idevüz ḳanı **o** günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 32). [o,]*

o dem: *O zaman.*

1. Her kimi kim rıfʿat atına suvār itseñ **o dem**
Bir muraṣṣaʿ kürsi olur aña çarḫ-ı s̱ābitāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 29). [o dem,]*
2. Olup peydā **o dem** her gevher-i pāk
Olupdur zīver anuñ ile levlāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 3). [o dem,]*
3. **O dem** bülbül bigi itdi terennüm
Açup ġonce lebin itdi tekellüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 1). [o dem,]*
4. **O dem** inṣāf ṭūmārın dürerler
Çerāġ-ı naẓmuña ḳarşu üflerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 15). [o dem,]*
5. Feṣaḥat rengini cān ile ezdi
O dem bir ḫūb rengīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 14). [o dem,]*
6. Dürüp mektūbı mühr urdı oñardı
O dem anı hemān ol peyke virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 14). [o dem,]*
7. **O dem** ol nāmeyi dürdi bitürdi
Gülistān ġonce-i zanbaḳ bitürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 23). [o dem,]*
8. Dönüp bārān **o dem** āb-ı ḥayāta
Virürdi cānı emvāt-ı nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 11). [o dem,]*
9. **O dem** diḳḳat idüp nev-rūz ḫaylī
Terāzūlar gelüp rūz ile leylī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 27). [o dem,]*

10. **O dem** Pervāne'ye bulışdı Lālā
    Didi ey nüh felekden ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 1). [o dem,]*
11. Sarāyuñ ḫalḳı başladı fiġāne
    O dem āh eylediler yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 6). [o dem,]*
12. **O dem** şeh-zādeye irişdi ṣıḥḥat
    Virildi müjde ṣan ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 5). [o dem,]*
13. Geyürdiler **o dem** remmāle ḫilʿāt
    Ṣafālar sürdi aña çıḳdı ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 27). [o dem,]*
14. Getürdiler **o dem** bir gök kebūter
    Ṣafaḳ-renk ayaġı vü māh-ı nev per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 1). [o dem,]*
15. Perīler nite kim taḫt-ı Süleymān
    O dem murġı getürdiler ṣitābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 22). [o dem,]*
16. **O dem** ṣāha ḳulaḳdan oldı ʿāṣıḳ
    Didi olsam kenīzek aña lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 3). [o dem,]*
17. Ḳarār-ı naḳdini aldurdı fi'l-ḥāl
    O dem bir ḫoş ṭolu ḳaldurdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 8). [o dem,]*
18. **O dem** Pervāne Şemʿüñ gördi şevḳın
    Ṭaḳar cān gerdenine mihri ṭavḳın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 1). [o dem,]*
19. **O dem** Pervāne'yi çün Şemʿ gördi
    Ḳarārı bāzını elden uçurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 7). [o dem,]*
20. O murġı eyleyüp bir yirde pinhān
    O dem Pervāne ile Şemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 30). [o dem,]*
21. **O dem** bir yire geldi ol iki cān
    Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 37). [o dem,]*
22. Getürdiler **o dem** bir cām-ı ṣāfī
    Göñülden tā gide endūh-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 1). [o dem,]*
23. Gelüp yüz şevḳ ile ol iki çengi
    O dem ʿışḳ ile urdı çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 4). [o dem,]*
24. Hevā-yı nerm devşirdi **o dem** raḫt
    Anüñçün oldılar ṣular ḳatı saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 7). [o dem,]*
25. Görürler oda ṭapmaḳdur **o dem** bāb
    Ocaġı cümle ḫalḳ idindi miḥrāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 41). [o dem,]*
26. Nefes idüp **o dem** anlar veli var
    Bitürdiler ḳurı aġaçda gül-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 51). [o dem,]*
27. Mey ile olmasun mı kişi hem-dem
    O dem dīvāne olmasun mı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 64). [o dem,]*
28. **O dem** ol sözi ṣaġ u çeşmi bīmār
    Keremden genc-i sīmi itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 7). [o dem,]*
29. Ḳuşandı anı ol ḥüsn ili şāhı
    O dem gösterdi gökden nīm-māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 18). [o dem,]*
30. Getürdiler **o dem** bir ḫūb mīzer
    O mīzer rengde eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 15). [o dem,]*
31. Özini idebilseydi eger cemʿ
    Düşerdi bir yalıñ tīġa **o dem** Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 4). [o dem,]*
32. **O dem** ruḫsār-ı bedri bozdı ṭırmıḳ
    Hilāl oldı ḳolında her ısırmıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 9). [o dem,]*
33. **O dem** Pervāne'yi ol aldı gitdi
    Evinde aña ġarrā yir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 43). [o dem,]*
34. Gelüp virdi selām ol serv-ḳāmet
    O dem Allahu ekber ol cemāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 32). [o dem,]*
35. **O dem** Nāṣır feṣāḥat rengin ezdi
    Ter ü rengin beşāret-nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 1). [o dem,]*
36. Büküp cān-penbesinden rīsmānı
    O dem cān bigi pek pek ṣardı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 12). [o dem,]*
37. **O dem** ol bende-i mīr-i yegāne
    Aḳar ṣular bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 19). [o dem,]*
38. **O dem** Bercīs kim dīvāna irdi
    Güneş ṣan ḫāne-i Keyvān'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 15). [o dem,]*
39. O mektūbı aña virdi **o dem** şāh
    Didi tutmaḳ gerek şimden girü rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 19). [o dem,]*
40. Saʿādet kevkebi düşdi **o dem** sust
    Nuḫūset merkebi oldı ḳatı cust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 11). [o dem,]*

41. **O dem** Bercīs ṭurdı geldi şāha
    Bulışdı Müşteri gūyā ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 13). [o dem,]*
42. **O dem** begler begisine bulışdı
    Hemān Ṣarṣar anuñ öñine düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 33). [o dem,]*
43. Çalışmaḳda **o dem** ḳılmazdı taḳṣīr
    Yarar yoldaş idi ġayetde şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 51). [o dem,]*
44. **O dem** Rūmīlere yüz ṭutdı nuṣret
    Gelüp gösterdi rāh-ı fetḥi furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 83). [o dem,]*
45. Revān oldı **o dem** ḳan nite kim Nīl
    Bulıt yoḳ gökde aldı ʿālemi seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 73). [o dem,]*
46. **O dem** zaḫm-ı ʿadūdan ḳaynadı ḳan
    Revān tenevvürden ṣan ḳopdı ṭūfān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 71). [o dem,]*
47. Şu deñlü dökdi ceyş-i Şām'dan ḫūn
    O dem meydān-ı ṣubḥı itdi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 6). [o dem,]*
48. Tekellümde leṭāfet ḳandın ezdi
    O dem bir ṭatlu şīrīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 20). [o dem,]*
49. Tamām itdi o mektūbı bitürdi
    O dem Dellāle'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 22). [o dem,]*
50. **O dem** Pervāne şükr itdi Ḫudāya
    Şeh oldı mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 55). [o dem,]*
51. **O dem** ṣevr ü ḥamel cedy ile yeksān
    Olurdı çarḫ tennūrında büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 27). [o dem,]*
52. **O dem** gözden geçürdi şāh der-ḥāl
    Anı Çīn begleri itmişler irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 53). [o dem,]*
53. Bu işden çün ki şeh āgāh oldı
    O dem ʿaynı revān bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 86). [o dem,]*
54. **O dem** kim kūs-ı rıḥlet ṣaldı āvāz
    Ser-ā-ser eylediler göçe āġāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 7). [o dem,]*
55. **O dem** çaldurdı şeh ṭabl-ı beşāret
    Ṭonatdı ser-be-ser şehr ü vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 85). [o dem,]*
56. **O dem** taḫt-ı revān oldı müheyyā
    Cihānun iderek göñlini yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 9). [o dem,]*
57. Virildi server-i Sunḳur'a Ḳumrī
    Şikār oldı **o dem** Şeh-bā'za Ṭūṭī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 22). [o dem,]*

o deñlü: *O kadar, derece, ölçüde.*

1. Riyāż-ı bezmüñ **o deñlü** müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi kūyuña ḥūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 9). [o deñlü,]*
2. Kim anuñ başı ṭaşar idi duḫānvār
   Bulınmazdı **o deñlü** düzd-i ʿayyār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 8). [o deñlü,]*

o gice: *O gece.*

1. **O gice** itdi Nāṣır çoḳ tefekkür
   Hezārān hīleler ḳıldı taṣavvur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 7). [o gice,]*
2. **O gice** itdi Nāṣır anı daʿvet
   Cihān aġyardan ḫālī vü ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 19). [o gice,]*
3. **O gice** buldum ol laʿl-i nebātı
   Ḫıżır ẓulmetde ṣan āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 27). [o gice,]*
4. Nucūmāsā gözin yummadan ol māh
   O şādīden **o gice** tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 34). [o gice,]*
5. **O gice** ḫāżır itdiler kemendi
   Gice tā ṣubḥ-dem aʿdāya bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 25). [o gice,]*
6. Kimi ayuḳ kimi nūş itdi rāḥı
   O gice diri ṭutdılar ṣabāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 40). [o gice,]*

o gün: *İçinde bulunulan gün.*

1. Olar birbirine ʿarż eyleyüp şevḳ
   O gün aḫşam olınca sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 48). [o gün,]*
2. O söze ḳalbi şöyle oldı māʾil
   O gün aḫşam olınca oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 58). [o gün,]*

o gün gelse gerekdür: *O gün gelmesi gerektir.*

1. **O gün gelse gerekdür** şāh bilmiş
   Ḳapu ol bāddan gelmiş açılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 25). [o gün gelse gerekdür,]*

o resme: *O derece, o şekilde.*

1. Yaḳındı ḳaşına bir resme vesme
   Yazılmaz ḥarf-i rā levḥa **o resme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 6). [o resme,]*

o sāʿat: *O an, o dakika.*

1. Şükūfe ḳalʿasına Şāh Jāle
   O sāʿat nīzesin ḳıldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 74). [o sāʿat,]*
2. Ṭoḳuz ay on gün oldı ol dem āḫir
   O gizlü genc **o sāʿat** oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 8). [o sāʿat,]*
3. **O sāʿat** bir ḳıl üzre yazdı anı
   Görenler didi taḥsīn ol miyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 7). [o sāʿat,]*
4. Olup ol ḥūr-çehre ḫürrem ü şād
   O sāʿat itdi ʿazm-i Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 36). [o sāʿat,]*
5. Yolı ṭūmār bigi dürdi gitdi
   O sāʿat şākile şu bigi yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 24). [o sāʿat,]*
6. Seḥer-bīdār olanlar menzil aldı
   O sāʿat uyuyanlar yolda ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 50). [o sāʿat,]*
7. Varup ḳondı **o sāʿat** ḳaṣr-ı şāha
   Ḫaber geldi ki ol devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 15). [o sāʿat,]*
8. Uṣūl üzre iderlerdi ḳımıldı
   O sāʿat anları Naccār bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 42). [o sāʿat,]*
9. Çün üstād ol araya sāye şaldı
   Hemān şāhuñ **o sāʿat** ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 10). [o sāʿat,]*
10. **O sāʿat** urdılar boynına zencīr
    Ṭurur ḳaṣr içre şimdi nite kim şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 35). [o sāʿat,]*
11. **O sāʿat** kendüzini itdi iẓhār
    Bulıtdan çıḳdı şan māh-ı pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 5). [o sāʿat,]*
12. Ayaḳdan ḥālet-i mey çıḳdı başa
    O sāʿat ʿaḳl ile girdi ṣavaşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 10). [o sāʿat,]*
13. O ḥavża şu bigi girdi **o sāʿat**
    Ṣunuñ cānına od urdı ol āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 27). [o sāʿat,]*
14. Ṣarılmışla bunı anlar götürdi
    O sāʿat şāhuñ öñine getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 36). [o sāʿat,]*
15. Ayardup bir nice nāzük civānı
    O sāʿat itdi tebdīl-i mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 2). [o sāʿat,]*
16. Bu işden oldı Nāṣır çün kim āgāh
    O saʿāt yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 16). [o saʿāt,]*
17. **O sāʿat** Şemʿi yaḳup şāhuñ āhı
    Aradı çıḳdı göklere o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 29). [o sāʿat,]*
18. **O sāʿat** ḳarşu gitdiler o şāha
    Kevākib bulışa yaʿni ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 21). [o sāʿat,]*
19. **O sāʿat** virdiler o peyke destūr
    Ḥużur-ı şāha geldi şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 33). [o sāʿat,]*

20. Gelüp bir server-i mülk-i saʿādet
O sāʿat cund-ı şāhuñ itdi rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 4). [o sāʿat,]*
21. **O sāʿat** cümle bu begler aġalar
O şāha itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 17). [o sāʿat,]*
22. **O sāʿat** yazdı bir maḥbūb-nāme
Surūş olmaḳ diler aña ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 37). [o sāʿat,]*
23. Naẕar şaldı çün ol ṣāḥib-kemāle
O sāʿat ṣofrasın devşirdi hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 6). [o sāʿat,]*
24. Dilerler kendüyi bildi ol āfet
O sāʿat eyledi göñli şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 14). [o sāʿat,]*
25. Sözi ḫatm eyledi çün Şāh Faġfūr
O sāʿat elçüye virildi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 80). [o sāʿat,]*
26. **O sāʿat** menziline geldi Bercīs
Duḫūl itdi cihāne ṣan ki İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 35). [o sāʿat,]*
27. Şu deñlü zelzele oldı **o sāʿat**
Görenler ṣandılar ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 15). [o sāʿat,]*
28. **O sāʿat** dest-i şāha ṣundı anı
Perīşān ide tā ḫalḳ-ı cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 17). [o sāʿat,]*
29. Kemān bigi ḳatı saḫt oldı düşmen
O sāʿat ḳaçdı oḳ bigi bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 96). [o sāʿat,]*
30. **O sāʿat** ḳalmayup ṭopuñ ḳarārı
Yetişdi sengsār itdi ḥiṣārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 35). [o sāʿat,]*
31. **O sāʿat** bād-ı ʿİsā-dem urdı
Olaruñ yarasına merhem urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 7). [o sāʿat,]*
32. Eline aldı bir maḥbūb ḫāme
O sāʿat yazdı bir ḫoş sūz-nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 120). [o sāʿat,]*
33. Alup Dellāle ol mektūbı gitdi
O sāʿat vardı ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 18). [o sāʿat,]*
34. **O sāʿat** göñli bigi açdı anı
Yüzine baḳdı şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 33). [o sāʿat,]*
35. **O sāʿat** iki ulaḳ geldi nā-gāh
Biri mihr-i cihān-āra biri māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 9). [o sāʿat,]*
36. **O sāʿat** çıḳdı keştīden o server
Ṣadefden çıḳdı ile ṣan ki gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 33). [o sāʿat,]*
37. O zerrīn tāclar destinde zerde
O sāʿat ḳodılar yir yir naẕarda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 12). [o sāʿat,]*
38. Pes andan ṣundı cümle ehl-i bezme
O sāʿat ʿaḳl ile başladı rezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 26). [o sāʿat,]*
39. Bu ḥālet kim **o sāʿat** ẓāhir oldı
Görüp mey-ḫāneciler kāfir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 121). [o sāʿat,]*
40. **O sāʿat** yane yane itdi āhı
İrişdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 87). [o sāʿat,]*
41. **O sāʿat** girdi bir ḫādim sarāya
Zebān depretdi el açdı duʿāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 35). [o sāʿat,]*

o şeb: *O gece.*

1. **O şeb** oldı baña ṣubḥ u seḥergāh
Faḳīrüñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 33). [o şeb,]*
2. Kimisi ṭutdı **o şeb** çarḫa şemşīr
Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi ṣan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 25). [o şeb,]*
3. Bulına mihr ü meh reʾs ü ẕenebde
Saʿādet mi ola dirsin **o şebde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 8). [o şeb, de]*
4. **O şeb** k'açmışdı Pervāne per ü bāl
İrişmişdi viṣāl-i Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 19). [o şeb,]*
5. Çeküp dururdı yoldan çoḳ cefālar
Yatup Bercīs **o şeb** sürdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 8). [o şeb,]*
6. **O şeb** deryā-yı ḳalbi eyledi cūş
Ṭurup āyīneveş oldı nemed-pūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 7). [o şeb,]*
7. O sīne gūyiyā bir ḫarman-ı gül
O şeb gül ḫarmanına irdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 36). [o şeb,]*

8. **O şeb** oldı baña ṣubḥ u seḥergāh
   Faḳīrüñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 33). [o şeb,]*
9. Kimisi ṭutdı **o şeb** çarḫa şemşīr
   Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi ṣan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 25). [o şeb,]*
10. Bulına mihr ü meh reʾs ü ẕenebde
    Saʿādet mi ola dirsin **o şebde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 8). [o şebde, -de]*
11. **O şeb** k'açmışdı Pervāne per ü bāl
    İrişmişdi viṣāl-i Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 19). [o şeb,]*
12. **O şeb** deryā-yı ḳalbi eyledi cūş
    Ṭurup āyīneveş oldı nemed-pūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 7). [o şeb,]*
13. O sīne gūyiyā bir ḫarman-ı gül
    O şeb gül ḫarmanına irdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 36). [o şeb,]*

o zamān: *O vakit, o an.*

1. Murādum ol ki İlāhī getür ecel iricek
   Zebānuma **o zamān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 32). [o zamān,]*

ocaġ ölçer-: *Ocağın ateşini parlatmak için karıştırmak, ışığını çoğaltmak için fitili kaldırmak.*

1. Ḳuşanmış bir nice ġayret ḳuşaġın
   Dem-ā-dem **ölçerür** ʿışḳuñ **ocaġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 6). [ocaġın ölçerür, -ür]*

ocaġa nār düş-: *Ocağa ateş düşmek.*

1. Görür ḳaḳum geyürdi ʿāleme ḳār
   Yalıñ bulındı **düşdi ocaġa nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 36). [ocaġa nār düşdi, -di]*

ocaġa ur-: *Ateşe vermek.*

1. Kerem ḳıl ḥīle dikin **ur ocaġa**
   İre tā bād-ı ṣarṣar ol çerāġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 27). [ocaġa ur,]*

ocaġı odsuz ol-: *Ocağı ateşsiz olmak II Kötü durumda olmak.*

1. Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ ṭuraġı
   Kişinüñ **olmasun odsuz ocaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 62). [ocaġı odsuz olmasun, -ma, -sun]*

ocaḳ: *Ateş yakılan yer.*

1. Görürler oda ṭapmaḳdur o dem bāb
   Ocaġı cümle ḫalḳ idindi miḥrāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 42). [ocaġı, -ı]*
2. **Ocaġı** āteş ile itdiler germ
   Hevāsını sarāyuñ ḳıldılar nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 47). [ocaġı, -ı]*
3. Aġaçdan murġı itdi pāre pāre
   Getürüp **ocaġ** içre urdı nāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 20). [ocaġ,]*
4. Żiyāfet ḳılmaġa ol ḫāżır cevābı
   Ocaḳda cıv cıv ötdi ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 50). [ocaḳda, -da]*

od: *Ateş.*

1. Cehennem āteşi **odum** ödünc alurdı sinemden
   Eger kim irse bir ḳatre bu eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 9). [odum, -um]*
2. Yaḳardı şevḳine pervāneler bāl
   Benüm **odumdan** amma fāriġü'l-bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 24). [odumdan, -um, -dan]*
3. Anı derd-i derūndan ʿışḳ ile yaz
   Semendervār ol **oda** eyle pervāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 24). [oda, -a]*
4. Dinür bir pāre **oduñ** adına ʿışḳ
   Yaḳar kimüñ gelürse yādına ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 21). [oduñ, -uñ]*
5. İrişdi **od** bigi eflāka āhı
   Ki yaʿnī arayup bula o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 23). [od,]*
6. Fiġānı **od** bigi eflāka çıḳdı
   Cihān mülkini seyl-i eşki yıḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 27). [od,]*
7. Kim ol maḥrūr dil degmiş bigi **od**
   Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [od,]*
8. Dil uzatdı çün **od** şāh-ı hevāya
   Kemend itdi odın burc-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 43). [od,]*
9. Dil uzatdı çün od şāh-ı hevāya
   Kemend itdi **odın** burc-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 44). [odın, -ın]*
10. **Oduñ** oldı yiri zindān-ı tennūr
    Oduñı oda yaḳup itdiler nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 45). [oduñ, -uñ]*
11. Oduñ oldı yiri zindān-ı tennūr
    Oduñı oda yaḳup itdiler nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 46). [oduñı, -uñ, -ı]*
12. Oḳıtdı anı Lālā-yı feraḥnāk
    Yetişdi **od** bigi o peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 10). [od,]*
13. Ḫalīlem şöyle vāfirdür kim ol **od**
    Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 5). [od,]*
14. Benüm göñlümde yir itmişdür ol **od**
    Çıḳar āh itdügümce göklere dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 15). [od,]*
15. Ol **oda** cismüm olmışdur semender
    Yaḳupdur cān aña pervāneveş per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 17). [oda, -a]*
16. Saña **od** bigi Şemʿi yandururlar
    Murāduñ şemʿini uyandururlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 7). [od,]*
17. İrişdi **od** bigi bulışdı Şemʿe
    Ne Şemʿ anuñ yüzinden mihr-i lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 19). [od,]*

od bırak-: *Ateş bırakmak.*

1. Cihānı āteş-i sūz ile yaḳsun
   Göñüller şehrine **odlar bıraḳsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 12). [odlar bıraḳsun, -sun]*
2. Beni ammā ki hicri odı yaḳdı
   Dil-i pür-suzıma **odlar bıraḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 50). [odlar bıraḳdı, -dı]*

od çak-: *Ateş çakmak.*

1. Daġ-ı ḥasretler ḳodı rıḥlet şebinde cānuma
   Od çaḳup naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 4). [od çaḳup, -up]*

od degmiş tüfek: *Ateş eden tüfek.*

1. Meger kim var idi bir peyk-i çabük
   Bir **od degmiş tüfekden** cust ü yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 2). [od degmiş tüfekden, -den]*

od eyle-: *Ateşe çevirmek, yakmak.*

1. Bulurdı ġarbdan bir demde şarḳı
   Kim ol bir pāre **od eylerdi** berḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 12). [od eylerdi, -r, -di]*

od lāzım degül: *Ateşe bile gerek yok.*

1. İder nerm anı ol **lāzım degül od**
   O şāhuñ naʿrası āvāz-ı Dāvūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 77). [od lāzım degül,]*

od saç-: *Ateş saçmak.*

1. Saña surḫ ile yazılmadı nāme
   Derūnumdan aña **od şaçdı** ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 90). [od şaçdı, -dı]*

od ṭut-: *Tutuşup yanmak.*

1. ʿAdūlar ḳalbine ursa n'ola nār
   Ṭutar od yıldırım inse ḫas u ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 68). [od ṭutar, -ar]*

od ur-: *Ateş yakmak.*

1. Ḳulūbe nār-ı naẓmuñla **ur odı**
   Ḥased nārına yansun ḳo ḥasūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 5). [odı ur,]*
2. Egerçi bir muṣaffā ṣu durur ol
   Revān ġam-ḫānesine **od urur** ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 30). [od urur, -ur]*

od var: *Ateş bulunmakta.*

1. Didi şāha nedür bu şuʿle-i nār
   Bulıt küldür meger içinde **od var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 16). [od var,]*

od yıldur-: *Ateş havaya saçmak.*

1. Ṭaġıtduḳça anı yil **yıldurur od**
   Şerār ile hevāya çıḳdı yā dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 17). [od yıldurur, -ur]*

oda yak-: *Ateşe vermek, yakmak.*

1. Oduñ oldı yiri zindān-ı tennūr
   Oduñı **oda yaḳup** itdiler nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 46). [oda yaḳup, -up]*

odı gülistān it-: *Ateşi gül bahçesine çevirmek.*

1. Ol ehl-i meclise faṣl-ı zemistān
   Odı itdi Ḫalīlāsā **gülistān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 60). [odı gülistān itdi, -di]*

oğlınuñ zihni: *Oğlunun anlayışı.*

1. Ne ḫoşdur ol ki ʿilme māl ide ḫarc
   ʿUlūma **oġlınuñ ẕihni** ola dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 62). [oğlınuñ ẕihni,]*

oġul: *Cinsiyeti erkek olan evlat.*

1. Sezer **oġlında** idrāk u zakāvet
   Görür ẕātında anuñ ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 25). [oġlında, -ı, -n, -da]*
2. Yapar **oġlına** bir zibā sarāyı
   Gören Cennet ṣanurdı ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 7). [oġlına, -ı, -n, -a]*
3. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
   O yiri **oġlına** şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 4). [oġlına, -ı, -n, -a]*
4. Eyitdi ey **oġul** sen ne kişisin
   Bu yad illerde kimüñ bilişisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 9). [oġul,]*
5. Gözüñ sil dökme encüm ey **oġul** sen
   O māhı menzilüñe irgürem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 3). [oġul,]*

oġul kız: *Çoluk çocuk.*

1. **Oġul ḳız** ḥasretin çekmiş be-ġāyet
   Kim anuñ şefḳati olmaz rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 3). [oġul ḳız,]*

oġul vir-: *Erkek evlat bağışlamak, nasip etmek, dünyaya getirmek.*

1. Didi şimden girü pervāne ol Şāh
   Oġul virdi baña luṭfından Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 36). [oġul virdi, -di]*

oğulsuz kimse bersüz bir şecerdür: *Oğulsuz kişi meyvesiz bir ağaçtır.*

1. Yimişi ādemüñ muḳbil piserdür
   Oğulsuz kimse bir bersüz şecerdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 42). [oğulsuz kimse bersüz bir şecerdür,]*

oh: *bk. oḳ.*

1. Biri biri ile atışdı **oḫlar**
   Dilinde anlaruñ cān virdi çoḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 31). [oḫlar, -lar]*

ok: *Yay veya keman denilen kavis şeklinde bükülmüş bir ağaç çubuğa gerili kirişe takılarak uzağa atılan ucu sivri demirli ince ve kısa değneğe verilen addır.*

1. Ol **oḳ** ol şīre tā kim vardı irdi
   Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 59). [oḳ,]*
2. Uçar ḳuş bigi **oḳ** uçdı per açdı
   Daḫi il varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 27). [oḳ,]*
3. ʿAdūnuñ ḳalbine **oḳ** şöyle girdi
   Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 39). [oḳ,]*

ok: *Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk II Pervâne'nin cinsel organı.*

1. Murādı yayın anuñ devr ḳurdı
   O bir gevher yüzükden **oḳ** geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 70). [oḳ,]*

ok bigi kaç-: *Ok gibi kaçmak II Süratle uzaklaşmak.*

1. Kemān bigi ḳatı saḫt oldı düşmen
   O sāʿat **ḳaçdı oḳ bigi** bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 96). [oḳ bigi ḳaçdı, -dı]*

okı-: *Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek.*

1. **Oḳırken** ḫāceden ol şāh-ı aʿlā
   Meger ögrenmiş idi ʿilm-i iḫfā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 27). [oḳırken, -r, -ken]*

okı-: *Bir metni seslendirmek, yüksek sesle kıraat etmek.*

1. Nāme ile ben ḳara yazulıyı yār **oḳımış**
   Yazılup göñlüm n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 7). [oḳımış, -mış]*
2. Bu şiʿri uydurup söz ile Zühre
   Oḳıdı şīve vü nāz ile Zühre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 18). [oḳıdı, -dı]*
3. N'ola ey ʿāşıḳuñ rūḥ-ı revānı
   Oḳınduġı yire gönderseñ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 58). [oḳınduġı, -n, -duġ, -ı]*
4. Anı Şemʿ **oḳıyup** oldı feraḥ-şād
   O ḫūrşīd oldı ebr-i ġamdan azād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 9). [oḳıyup, -y, -up]*
5. Ḳanat bükdi o mektūb itdi pervāz
   Gele tā **oḳıya** ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 114). [oḳıya, -y, -a]*

okı-: *Çağırmak.*

1. Şeker resm itse ḳonardı megesler
   Oḳırdı ṭūtī-i şīrīn nefesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 14). [oḳırdı, -r, -dı]*
2. **Oḳı** ol yüzi ve'ş-şemsi yüri var
   Ḳarañu göñlümi ḳılsun pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 11). [oḳı,]*
3. Pes andan **oḳıyup** Dellāle'yi şāh
   Didi ẕilletden itme bir nefes āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 87). [oḳıyup, -y, -up]*

okınduġı yir: *Okunduğu yer II Beklendiği yer.*

1. Uçur luṭf ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
   Göñüller yazıcıdur ol **oḳınduġı yire** gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 2). [oḳınduġı yire, -e]*

okıt-: *Çağırtmak.*

1. **Oḳıtdı** anı Lālā-yı feraḥnāk
   Yetişdi od bigi o peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 9). [oḳıtdı, -dı]*
2. **Oḳıtdı** şāh ol şīrīn-zebānı
   Didi var daʿvet it rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 9). [oḳıtdı, -dı]*
3. Yirine geldi hep erkān u āyīn
   Yine Bercīs'i **oḳıtdı** şeh-i Çīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 12). [oḳıtdı, -dı]*

oku-: *Çağırmak II Andırmak.*

1. Varup ḳurdılar anda yüz otaġı
   Oḳur her birisi pest ulu ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 44). [oḳur, -r]*

ol: *O, işaret sıfatı.*

1. Luṭf idüp geldi şeref virdi şebistānumuza
   Göñlümüzden ṭoġup **ol** āfet-i devrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 4). [ol,]*
2. Tāc-ı zerrīn ile par par yanar **ol** māh-ı münīr
   Oldı ġam-ḫānemüze şemʿ-i şebistān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 9). [ol,]*
3. Ṭudaġı **ol** ṣafāda zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḥaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 5). [ol,]*
4. Şeref vire felekde Müşterī'ye ṭāliʿüm biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb **ol** meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 12). [ol,]*
5. İlāhī ṣaḳla **ol** şīrīn-zebānı acılıḳlardan
   Şükür kim bezme leẕẕet virdi bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 13). [ol,]*
6. Cibāl-i hicr acıtmışdı benüm Ferhādveş cānum
   Bu şeb cām-ı viṣālin ṣundı **ol** şīrīn-zebān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 12). [ol,]*
7. Bize **ol** ʿārıżı Cennet lebi āb-ı ḥayāt irdi
   Ṭur ey dil niçün ölürsin ḥayāt-ı cavidān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 5). [ol,]*
8. Aḳar ṣu bigi tā ḳaṣra irişdi **ol** lebi kevs̲er
   Feraḫdan çeşme çeşme revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 3). [ol,]*
9. Aña Ḥaḳ virmiş **ol** añı görenler Ẕātiyā anı
   Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 9). [ol,]*
10. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni **ol** cān ile ḥaşr it
    Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 7). [ol,]*
11. Uçur luṭf ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
    Göñüller yazıcıdur **ol** oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 2). [ol,]*
12. Dökilüp berg-i ümīdüm lāleveş baġrumda āh
    Dāġ-ı ḥasretdür ḳalan **ol** gül-ʿiẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 6). [ol,]*
13. Yār-i dil-cū armaġān isterse ben dil-dārdan
    Cānumı ṣu bigi **ol** serve revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 8). [ol,]*
14. Bizi ḫāk eylemişdi ḥasret **ol** cānānumuz geldi
    Ḳıyāmet sāʿata irdük ki yine cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 1). [ol,]*
15. Ḫarāb olmışdı ḳalbüñ ḳalʿa-yı şādī yıḳılmışdı
    ʿİmāret eyledi dil mülkin **ol** sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 6). [ol,]*
16. İremez **ol** kibriyānuñ kārbānı gerdine
    Ger ḫayāl-i berḳ-sürʿat nice biñ yıl sürse at *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 33). [ol,]*
17. Ṣafā cevāhirini ister iseñ ey ṭālib
    Kim **ol** cevāhire kān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 20). [ol,]*
18. Ṣad-bār selām anlaruñ ervāḥına benden
    Yirüñdeki **ol** çār-ʿazīz itdi ḫilāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 38). [ol,]*
19. Bir şāhdur ki ḳadrüñ mülk-i cihāna ṣıġmaz
    Bir şehnişīn olupdur **ol** şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 18). [ol,]*
20. Göñüllerden ṣoruñ **ol** bī-nişānı
    Göñüller mülkidür dirler mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 51). [ol,]*
21. Anuñ k'evhām u ʿaḳl u derki gitdi
    Delīl-i ʿışḳ ile **ol** şāha yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 92). [ol,]*
22. Ḥiṣār-ı ʿizzetüñ burc-ı bülendi
    Yücedür irmez **ol** māhuñ kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 74). [ol,]*
23. Vucūduñdur arada saña perde
    Velī ḫāżırdur **ol** mecmūʿ yirde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 58). [ol,]*
24. Eger **ol** bī-nişāndan sen nişānı
    Dilerseñ yüri terk it cism ü cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 53). [ol,]*
25. O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs
    Melekler olsun **ol** şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 22). [ol,]*
26. Kim **ol** ḥarfuñ biri kāf u biri nūn
    ʿİyān itdi cihānı kendi meknūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 13). [ol,]*
27. Güneh ḳılmasa çeşm-i rūḥ-ı ʿamā
    Eger **ol** ʿālemi ḳılsañ temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 80). [ol,]*
28. Yine ṭālib **ol** ol evvelki bezme
    Cihānda serseri bī-hūş gezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 5). [ol,]*

29. İlāhī Nūḥ Ṭūfānı ḥaḳıçün
Anuñ **ol** çeşm-i giryānı ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 74). [ol,]*
30. Didüm şevḳ ile ḫoş geldüñ **ol** aya
Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 39). [ol,]*
31. Ṭoġup göñlümden **ol** māh-ı dil-ārā
İdindi tekye-i dervişi meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 37). [ol,]*
32. Açup ġonce lebin **ol** verd-i raʿnā
Didi buʿillet olmaz aña aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 1). [ol,]*
33. Ne ḫoş naġmeñ var ey murġ-ı ḫoş-āvāz
Olur **ol** naġmeler Dāvūd'a dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 4). [ol,]*
34. Pür olsun **ol** güherden cümle kūşe
Daḳılsun dest-i ʿizāz ile gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 25). [ol,]*
35. Yine **ol** māh-ı mirʾāt-ı mücellā
Ḥased gerdinden **ol** ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 2). [ol,]*
36. Yine **ol** māh-ı mirʾāt-ı mücellā
Ḥased gerdinden **ol** ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 1). [ol,]*
37. Kaçan kim leşkerin cemʿ ide **ol** şāh
Ġazālar ḳılmaġıçün gözleye rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 57). [ol,]*
38. Görinür on sekiz biñ ʿālem andan
N'olayuñ görsek **ol** şāh-ı cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 56). [ol,]*
39. Olur **ol** sāye-i çetr-i muʿaẓẓam
Sevād-ı dīde-i mecmūʿ-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 63). [ol,]*
40. Kef-i luṭfuña **ol** kān-ı seḫānuñ
Eger öykünmesi olmasa kānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 65). [ol,]*
41. Aña **ol** ḍarbeti urmaġa tīşe
İdinmezdi ola her gāh pīşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 67). [ol,]*
42. Ne dem **ol** pādşāh-ı heft-kişver
ʿAdūya yürüse cemʿ itse leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 69). [ol,]*
43. Ḳonardı şeb irişse Jāle mānend
Ṣabāḥ olsa göçerdi **ol** ḫudāvend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 32). [ol,]*
44. Ḳala düşmenlerine taḫt u tācı
İdüp dururdı ʿayş-ı telḫ **ol** acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 48). [ol,]*
45. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi **ol** şeb
El açup Ḥaḳḳa **ol** şeh didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 66). [ol,]*
46. Şu deñlü oldı nūrānı o merdūm
Dir idi aya **ol** ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 86). [ol,]*
47. Ṣafālar kesb idüp **ol** ḫoş piserden
Ġıdālar düzdiler şehd ü şekerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 31). [ol,]*
48. Ki ṭatlu ṭatlu **ol** şīrīn ġıdāyı
Yiyüp kesb eyleye ẕevḳ u ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 33). [ol,]*
49. Bile ṭoġdı seḥer mihr ile **ol** māh
Cihānuñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 9). [ol,]*
50. Ḥarīre müşg bigi ṣardı Dāye
Yir itdi sīnede **ol** cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 16). [ol,]*
51. Şu deñlü eyledi **ol** şükre ḳurbān
Cihānuñ sengini laʿl eyledi ḳān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 19). [ol,]*
52. Düzerler cevheri gehvāre-i ḫūb
İdine tā ki dürc **ol** dür-i maḥbūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 24). [ol,]*
53. İçinde tā ki anuñ yata **ol** şāh
Nucūm-ı ezher içre nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 25). [ol,]*
54. Güzellendi umup **ol** māhveşden
Ṣanasın ay bedir oldı güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 29). [ol,]*
55. Olupdur aṣl-ı Pervāne çü şeb-nem
Olur **ol** şuʿleye meyyāl her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 48). [ol,]*
56. Müneccimler derildi bir araya
Göreler kim nedür ṭāliʿ **ol** aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 56). [ol,]*
57. Görürler itmiş **ol** terbīʿ ṭāliʿ
Bulara nūr-ı aḥkām oldı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 63). [ol,]*
58. Esedle ḳavsdan burcıyıla māh
Ana teslīs itmiş **ol** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 60). [ol,]*
59. Çün irdi çārdan **ol** şīr-pençe
Esedde ḫüsni urdı mihre pençe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 101). [ol,]*

60. Bu sözi işidüp Sulṭān Jāle
Didi taḥsīnler **ol** şīrīn maḳāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 22). [ol,]*
61. Ṭutup destine **ol** şemşīr-i berḳi
Añardı nām-ı şāh-ı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 9). [ol,]*
62. Görür **ol** bülbül-i bāġ-ı belāġat
Olupdur ṭūṭī-i Hindū-feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 53). [ol,]*
63. Şu deñlü oldı kim **ol** māh-ı kāmil
ʿUṭārid olımaz idi muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 47). [ol,]*
64. Şunuñ kim pākdür ṭabʿ-ı derūnı
Olur **ol** kimse ʿālim ẕü-fünūnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 44). [ol,]*
65. Pes andan eyledi **ol** şāha taʿlīm
İde mülk-i fünūnı aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 23). [ol,]*
66. Olurdı ṭabla aña mihr ile māh
Elini ögrede tā anda **ol** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 16). [ol,]*
67. Ne dem el ursa **ol** tīr u kemāna
Olurdı āsmān taʿlīm-ḫāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 11). [ol,]*
68. İder cenginde **ol** şeh-zāde-i ḫāṣ
Kılıçı çalgıcı vü rümḥi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 9). [ol,]*
69. İrişdi çün kim on dördine **ol** bedr
Nedür bildi cihānda ḳıymet ü ḳadr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 1). [ol,]*
70. Hemān ḳaṣd itdi **ol** Cemşīd-miḳdār
Vire **ol** gözleri bīmāri tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 25). [ol,]*
71. Hemān ḳaṣd itdi **ol** Cemşīd-miḳdār
Vire **ol** gözleri bīmāri tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 26). [ol,]*
72. Çalup Mirrīḫveş **ol** ḫoş sitāre
İder iki sütūnı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 19). [ol,]*
73. Şular kim vardı gördi **ol** diyārı
Ṣafā vü ẕevḳ ü şādī oldı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 11). [ol,]*
74. Şu kim **ol** yirde idindi mekānı
Felek fevḳında yapdı āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 13). [ol,]*
75. Ḳatı pīr oldı çarḫ eyleñ nevāziş
Aña **ol** ḳubbe olsun girde-bāliş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 24). [ol,]*
76. Surūr-ı sīneme **ol** menzil olsun
O ṣadr-ı sīne olsun bu dil ölsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 25). [ol,]*
77. Aña emr eylediler **ol** bināyı
Yapa Cennet'de ḫūr içün sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 7). [ol,]*
78. Didi **ol** kāmile Sulṭān geçende
Benüm bu idi göñlümden geçen de *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 11). [ol,]*
79. Çün **ol** üstāda Sulṭān virdi destūr
Ṣafā kesb itdi ḳalbi oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 17). [ol,]*
80. Ḳamusı **ol** işe üşdi dürişdi
ʿAsel yapmaġa ṣan zenbūr üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 23). [ol,]*
81. Ne kim yazarsa **ol** şīrīn düşerdi
ʿAsel resm eylese zenbūr üşerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 3). [ol,]*
82. Ne yirde yazsa yüz şevḳ ile bir şemʿ
Olurdı **ol** yire pervāneler cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 6). [ol,]*
83. **Ol** ara vādī-i Eymen olurdı
Şeb içre gün bigi rūşen olurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 7). [ol,]*
84. Aña **ol** ḳaṣr-ı ḫūbı yazdururken
Revān ṣūret virüp yazup tururken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 25). [ol,]*
85. Anuñ nā-geh görür naḳşın o naḳḳāş
Derūnında olur resm **ol** göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 30). [ol,]*
86. O sāʿat bir ḳıl üzre yazdı anı
Görenler didi taḥsīn **ol** miyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 8). [ol,]*
87. Şu deñlü itdi **ol** ḳaṣrı münaḳḳaş
Olımazdı aña Firdevs beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 35). [ol,]*
88. Çün **ol** ḳaṣr-ı müzeyyen buldı ṣūret
Virildi ıssına **ol** dem emānet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 3). [ol,]*
89. Aceb naḳş oynadı naḳḳāşa eflāk
Yirini **ol** ġarībüñ eyledi ḫāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 8). [ol,]*

90. Ḳapusın **ol** Sikender'dür müretteb
İdüp yirlü yirince ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 11). [ol,]*
91. Ḳamu atlandı **ol** raʿnā-civānlar
Sipihri deldiler yir yir sinānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 19). [ol,]*
92. Öpüp **ol** ġoncenüñ nergislerin şāh
Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 25). [ol,]*
93. Duʿālar idüp **ol** verde Şükūfe
Didi ṭuş olmasun bedrüñ küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 27). [ol,]*
94. Kim **ol** meh-sürʿatuñ sehm-i ṣahīli
Düşirür esb-i gerdūndan Süheyl'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 31). [ol,]*
95. Suvār oldı revān **ol** cāna **ol** cān
Ṣanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 33). [ol,]*
96. Suvār oldı revān **ol** cāna **ol** cān
Ṣanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 33). [ol,]*
97. Olup **ol** ḥūr-çehre ḫürrem ü şād
O sāʿat itdi ʿazm-i Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 35). [ol,]*
98. Çü girdi yola yüz şevḳ ile **ol** māh
Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 37). [ol,]*
99. Giderdi **ol** Hümāveş uça uça
Revān menzil-be-menzil ḳona göçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 47). [ol,]*
100. Ḫaber geldi ki şehre bu gün **ol** māh
İder şehri müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 1). [ol,]*
101. Hep **ol** şehrüñ kiçi vü ulusı
Ser-ā-ser ḳarşu çıḳdılar ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 3). [ol,]*
102. Kim **ol** māhuñ cemāli āftābı
Bıraḳmış gökde cism-i mihre tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 7). [ol,]*
103. Tekellüm eyledükce **ol** şeker-ḫand
Dimāġ-ı cānı eyler lafẓı pür-ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 15). [ol,]*
104. Şular kim görür **ol** çābük-suvārı
Gider elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 17). [ol,]*
105. Ne ṣūret gösterür ʿışḳ ehline u
Ne yüzden ʿarż ider **ol** anlara rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 8). [ol,]*
106. Anı derd-i derūndan ʿışḳ ile yaz
Semendervār **ol** oda eyle pervāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 24). [ol,]*
107. Ḳamu ʿālem **ol** āteşden ṭoludur
Ser-ā-ser cümle ʿālemden uludur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 25). [ol,]*
108. Güneş **ol** nārdan bir kem-şerāre
Ḫarāretden yaḳar ḫalḳı ḳarāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 27). [ol,]*
109. **Ol** āteşden dürür anuñ nihādı
Anuñçün mihr olupdur anuñ adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 29). [ol,]*
110. Gelüp Pervāne girdi **ol** sarāya
O zībā ferşe servi ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 39). [ol,]*
111. Çün **ol** meh geldi **ol** zībā maḳāma
Cemāli gözüñ aydın didi cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 43). [ol,]*
112. Çün **ol** meh geldi **ol** zībā maḳāma
Cemāli gözüñ aydın didi cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 43). [ol,]*
113. Müşerref itdi **ol** māh **ol** maḳāmı
Aña dārü's-selām itdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 51). [ol,]*
114. Müşerref itdi **ol** māh **ol** maḳāmı
Aña dārü's-selām itdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 51). [ol,]*
115. İderken nakşın **ol** ḳaṣruñ temāşā
Muṣavver gördi bir taṣvīr-i zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 55). [ol,]*
116. Görüp **ol** nakşı anuñ oldı zāri
Ütildi cümle naḳd-ı iḫtiyāri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 69). [ol,]*
117. Bir altun kürsi ḳodı aña ḳarşu
Anuñ **ol** gerden-i sīmīnüñ u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 88). [ol,]*
118. Geçürdi ʿışḳ umūr-ı salṭanatdan
Ser-ā-ser fāriġ oldı **ol** cihetden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 94). [ol,]*
119. Yeñilmez gördi kim **ol** pehlevānı
Didi Lālā dimek ḫoş şāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 9). [ol,]*
120. Bulurdı ġarbdan bir demde şarḳı
Kim **ol** bir pāre od eylerdi berḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 12). [ol,]*
121. Dürüp mektūbı mühr urdı oñardı
O dem anı hemān **ol** peyke virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 14). [ol,]*

122. Ḥużūr-ı şāha geldi peyk-i çābük
Ṣabā peykinden **ol** çālāk u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 40). [ol,]*
123. Bilür **ol** server-i çābük-suvārı
Degül elde ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 57). [ol,]*
124. Var **ol** serv içre bir ṣaḫṣ-ı lāġer
Bir ehl-i dil yüzi ḳara suḫanver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 7). [ol,]*
125. İdüp **ol** ṭūṭīye **ol** şeh gümiş bāl
Anı Hindūstān'a ṣaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 11). [ol,]*
126. İdüp **ol** ṭūṭīye **ol** şeh gümiş bāl
Anı Hindūstān'a ṣaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 11). [ol,]*
127. Getürdi Hind'den **ol** ṭūṭī-şekker
Üleşdürdi anı Rūm'a ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 13). [ol,]*
128. Ḳodı ʿāc üzre **ol** şeh abnūsı
Görenler itdi istiḥsān ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 17). [ol,]*
129. O zanbaḳ ġoncesin **ol** peyke virdi
O peyk-i cust u çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 25). [ol,]*
130. Dimiş ey ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ
Çün oldı Şemʿe **ol** Pervāne ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 32). [ol,]*
131. Hemān **ol** taḫtadan **ol** naḳşı ḳazı
Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 35). [ol,]*
132. Hemān **ol** taḫtadan **ol** naḳşı ḳazı
Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 35). [ol,]*
133. Dem-i ḥīleyle **ol** mekkāre bir bir
Ṣumūʿ-ı encümüñ çerbine ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 17). [ol,]*
134. Görüp şeh-zāde ʿāṣıḳ oldı anı
Diler kim vire **ol** taṣvīre cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 26). [ol,]*
135. Kerem ḳıl ḥīle dikin ur ocaġa
İre tā bād-ı ṣarṣar **ol** çerāġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 28). [ol,]*
136. Dil-i Pervāne'yi **ol** Şemʿ yaḳdı
Ol anuñ cānına āteş bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 29). [ol,]*
137. Didi **ol** ḥīlekār u fitne-engīz
Benüm bu işde rāyum tīġ-ı ser-tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 35). [ol,]*
138. Çıḳup bir luʿb ile bām-ı sarāya
Varup **ol** ṣūret olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 42). [ol,]*
139. Ḳosun **ol** ḳuyruġı ḫıştın ḳoparsın
Murāduñ şemʿini defʿī uyarsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 43). [ol,]*
140. Ṣıza ḳuyruḳ güneşden aḳa yaġı
Ki tā çerb ide **ol** rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 46). [ol,]*
141. Ṣadef ezhārı aña baḥr idi u
Kim olmış **ol** ṣadefde jāle luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 34). [ol,]*
142. Ṣaḳāyıḳ olmış **ol** baḥruñ ḥabābı
Ṭarāvet olmış **ol** deryānuñ ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 37). [ol,]*
143. Ṣaḳāyıḳ olmış **ol** baḥruñ ḥabābı
Ṭarāvet olmış **ol** deryānuñ ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 38). [ol,]*
144. Yirinden ṭurdı şāh-ı çarḫ-rifʿat
Kim **ol** bebr ü peleng ü şīr heybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 8). [ol,]*
145. Suvār oldı **ol** atuñ üstine şāh
Felek-raḫşına gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 13). [ol,]*
146. Ki çepçevre ḳuşadup **ol** diyārı
Getürdiler bir araya şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 29). [ol,]*
147. Ḳoyup anı kemāna çekdi **ol** şāh
İrişdi burc-ı ḳavsa gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 55). [ol,]*
148. **Ol** oḳ **ol** şīre tā kim vardı irdi
Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 59). [ol,]*
149. **Ol** oḳ **ol** şīre tā kim vardı irdi
Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 59). [ol,]*
150. Ḳurılmışdı otaġı girdi **ol** şāh
Felekden yire indi gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 63). [ol,]*
151. Dökildi **ol** yataḳdan rāḫ-ı aḥmer
Kim oldı dāmeni mey-gūn ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 3). [ol,]*
152. Hemān gencine idi ṣofra-i şāh
Kim **ol** gencinede her ān u her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 14). [ol,]*

153. Getürdiler şarāb-ı ḫoş-güvārı
İder ġāyetde ferbih **ol** nizārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 2). [ol,]*
154. Nice mey āftāb-ı ʿālem-ārā
Kim **ol** bī-ġıll u ġış pāk u muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 4). [ol,]*
155. Virürdi gökde nūrı māh-i tāba
N'ola ḫūrşīd dinse **ol** şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 6). [ol,]*
156. Gelüp **ol** bezme bir ḫoş serv-i ḳāmet
Kopardı ṣūr-ı āhından ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 1). [ol,]*
157. Hemān **ol** bir yaşıl ṭūṭīye beñzer
Dili vü aġzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 15). [ol,]*
158. Çekerler ḫançer **ol** şīşine her bār
Yaḳar ḫalḳı demürden yüregi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 5). [ol,]*
159. Kim **ol** ʿāşıḳlıḳ bigi boynını egmiş
Meger ʿāşıḳlıḳ **ol** miskīne degmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 6). [ol,]*
160. Anı Lālā'sına virmişdi **ol** şāh
Yanından eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 13). [ol,]*
161. Alup **ol** ḳuyruġı gözlerdi furṣat
Züḫal bedre vire tā kim nuḫūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 19). [ol,]*
162. Kemende yapışup çıḳdı sarāya
Varup **ol** ṣūret oldıġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 16). [ol,]*
163. Ḳopardı bir iki ḫışt-ı sarāyı
O ḳuyruġa yir itdi **ol** arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 18). [ol,]*
164. Ṭurup yine yirinden ṭaġa **ol** şāh
ʿUrūc itdi güneş bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 7). [ol,]*
165. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı yek-ser
Ki yaʿnī şemʿ **ol** āteşden ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 26). [ol,]*
166. Eyitdi ḳanı **ol** mihr-i dil-efrūz
Benüm anuñla olmışdı şebüm rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 43). [ol,]*
167. Nice oldı ḳanı **ol** göñlüm surūrı
Ki cān anuñla eyledi ḫużūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 45). [ol,]*
168. ʿAceb ḳande açıldı ḳanı **ol** gül
Yüzin gören olurdı aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 47). [ol,]*
169. Bu ḥāle vāḳıf olup geldi Lālā
Görür kim düşmiş **ol** serv-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 26). [ol,]*
170. Ḳatı dem-beste olmış **ol** güzel ẕāt
Dehānına getürdi ṭutdı mirʾāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 27). [ol,]*
171. Eṭibbā eylediler aña ṭīmār
Kim açа gözlerin **ol** çeşm-i bīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 46). [ol,]*
172. Şu deñlü itdi **ol** şeydā tebessüm
Görindi ser-be-ser dendān-ı encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 3). [ol,]*
173. Bilüp düşecegin kendüye **ol** şāh
Ḥicābından yire geçmişdi **ol** çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 11). [ol,]*
174. Bilüp düşecegin kendüye **ol** şāh
Ḥicābından yire geçmişdi **ol** çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 12). [ol,]*
175. Şarāb-ı ʿışḳ ile ser-mest ü bi-bāk
İderken seyri **ol** meh cust u çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 14). [ol,]*
176. Hemān **ol** çāhuñ içinde bulındı
Güneş ṣan çāh-ı maġribde ṭolındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 15). [ol,]*
177. O bir içim şu çün **ol** çāha düşdi
Gelüp başına mār u ʿaḳreb üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 17). [ol,]*
178. Veli tiryāk ile bir idi **ol** leb
Hemān bī-ḥūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 19). [ol,]*
179. **Ol** ʿaḳrebler ile buldı ḳurbı ol şāh
Ṣanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 21). [ol,]*
180. Ol ʿaḳrebler ile buldı ḳurbı **ol** şāh
Ṣanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 21). [ol,]*
181. Çün **ol** çāh içine ol ḥūr indi
Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 27). [ol,]*
182. Çün ol çāh içine **ol** ḥūr indi
Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 27). [ol,]*
183. İdindi anda yir **ol** māh-tābān
Nite kim sīne-i müʾminde imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 29). [ol,]*

184. Görürler kim degül ḳaṣrında **ol** şāh
Felek yirinde tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 7). [ol,]*
185. Ki **ol** gül-çehre yirinde eser yil
Bularuñ gözleri yaşı olur seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 9). [ol,]*
186. İderler cust u cū cümle cihānı
Bulınmaz gördi **ol** bedr-i dücāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 14). [ol,]*
187. Kimi bulursañuz idüñ suʾāli
Bulasız tā kim **ol** Yūsuf-cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 24). [ol,]*
188. Çü bulmadılar **ol** ẕāt-ı şerīfi
Didiler kim görür cism-i laṭīfi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 35). [ol,]*
189. Bir içim ṣu vireydük biz **ol** aya
Meger kim munḳalib oldı hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 39). [ol,]*
190. Çün **ol** şehden eşer olmadı ẓāhir
Dönüp Lālā'ya geldi anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 43). [ol,]*
191. Didi **ol** bendeler idüp hezār āh
Ne mülke gitdügini bilmedük şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 45). [ol,]*
192. Meger kim varise mānend-i ʿİsā
Çıḳupdur göge **ol** mihr-i dil-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 50). [ol,]*
193. Dir imrūzdan **ol** ḳaṣr-ı ferdā
Ḳılurdı reml ḳılduḳça temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 7). [ol,]*
194. Degül ḫalḳuñ aña maḫfī żamīri
Getürdiler varup **ol** bī-naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 16). [ol,]*
195. Noḳṭa dökdi **ol** üstād eyledi ṭarḥ
Yazup eşkāl-i ḥāli eyledi şerḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 19). [ol,]*
196. Revān ṣu bigi bindi delve **ol** şāh
İrişdi burc-ı delve gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 49). [ol,]*
197. O çāhuñ çün içinden çıḳdı **ol** şāh
Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 61). [ol,]*
198. Getürdiler anı bir ḫoş sarāya
Felek oldı yine menzil **ol** aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 74). [ol,]*
199. Varup Lālā'sını itdiler āgāh
Dideler menzile geldi **ol** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 76). [ol,]*
200. Çü girdi keffeye **ol** şāh-ı ʿādil
Ṣan oldı burc-ı mīzān māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 93). [ol,]*
201. Şu dem kim **ol** terāzūya giren zer
O cism-i sīm ile oldı berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 95). [ol,]*
202. Egerçi geldi **ol** server sarāya
Ne mümkindür otura bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 103). [ol,]*
203. Hevā ile nite kim āsiyā bād
Girüp çarḫa döner **ol** serv-i āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 106). [ol,]*
204. İçi pür-şevḳ şemʿ **ol** çeşmi āle
Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 111). [ol,]*
205. Olur göz yumduġı dem **ol** ser-efrāz
Çıḳardı ḳaṣrdan gūyā kim āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 121). [ol,]*
206. Kim **ol** maḫrūr dil degmiş bigi od
Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 125). [ol,]*
207. Nite kim būy-ı müşk **ol** ʿışḳa māʾil
Görürler kim degüldür żabṭ ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 129). [ol,]*
208. Gümiş zencīr ile **ol** alnı Nāhīd
Ṣanasın ṣaʿṣa ile cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 139). [ol,]*
209. Döner **ol** ḫıdmet üstine muʿallaḳ
Naṣīb oldı aña anüñçün uçmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 7). [ol,]*
210. Cenāḫına anuñ baġlandı nāme
Açup bāl u per uçdı **ol** ḫamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 14). [ol,]*
211. Varup ḳondı o sāʿat ḳaṣr-ı şāha
Ḫaber geldi ki **ol** devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 16). [ol,]*
212. Açup çün oḳıdı mektūbı **ol** şāh
Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 25). [ol,]*
213. Ḳamu Pervāneye gönderdi anı
Anuñla egleye tā **ol** civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 24). [ol,]*
214. Çü geldi aña **ol** ġarrā ġarāʾib
Ḳamu bī-miṣl ü ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 25). [ol,]*

215. Bize **ol** sırrı luṭf eyle ʿıyān it
Zebān-ı ḫāmeden şerḥ u beyān it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 15). [ol,]*
216. Revān **ol** gice **ol** üstād-ı Naccār
Olur yārı viṣāline ḫarīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 9). [ol,]*
217. Varup **ol** ṭaş baġırlu dil-rübāyı
Görenler terk ider tāc u ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 13). [ol,]*
218. Ṭurup vardı o ḥammāma **ol** üstād
Ḳamu ḫüddāmı anuñ ḥurrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 27). [ol,]*
219. Eyitdi **ol** yigit şāh-ı perīdür
Bular **ol** pādşāhuñ leşkeridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 43). [ol,]*
220. Eyitdi **ol** yigit şāh-ı perīdür
Bular **ol** pādşāhuñ leşkeridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 44). [ol,]*
221. Görüp Naccār'ı anlar aya ḳarşar
Ol üstād ile oynar ferşi şarşar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 46). [ol,]*
222. Ser-ā-ser her uṣūle oynadı **ol**
Kim **ol** şāhuñ ḳatında oldı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 48). [ol,]*
223. Seḥerden ṭurup **ol** Naccār-ı kāmil
Olur bir ḫoş şecerden murġa māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 7). [ol,]*
224. **Ol** üstād-ı cihān saḥḥār āyīn
Düzüp üstine anuñ urdı bir zeyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 17). [ol,]*
225. Müheyyā oldı çün **ol** murġ bitdi
Binüp üstine **ol** Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 19). [ol,]*
226. Müheyyā oldı çün **ol** murġ bitdi
Binüp üstine **ol** Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 20). [ol,]*
227. Getürdi **ol** perīler murġı der-ḥāl
Görenler ṣandılar uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 23). [ol,]*
228. Uçaraḳ geldi indi **ol** araya
Ḳudūmından şeref virdi **ol** aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 8). [ol,]*
229. Çün üstād **ol** araya sāye ṣaldı
Hemān şāhuñ o sāʿat ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 9). [ol,]*
230. İnüp **ol** murġın üstinden bir ādem
Didi ey pādşāh-ı mülk-i ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 11). [ol,]*
231. Ṣafa kesb itdi şāhuñ ḳalbi andan
Aña yig geldi **ol** mülk-i cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 20). [ol,]*
232. Hemān Nāṣır işitdi anı geldi
Şehüñ boynından **ol** zencīri aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 22). [ol,]*
233. Geçüp taḫtın müşerref ḳıldı **ol** şāh
Güneş gūyā göge aġdı seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 23). [ol,]*
234. Oḳırken ḫāceden **ol** şāh-ı aʿlā
Meger ögrenmiş idi ʿilm-i iḫfā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 27). [ol,]*
235. Kim **ol** ḥavżuñ kenārında ser-ā-ser
Düzüp bir nice ṣadırvān ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 37). [ol,]*
236. Ne meh **ol** mihr-i ʿālem-tāba beñzer
Ḫata eyler diyen meh-i tāba beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 1). [ol,]*
237. Ḳıya baḳsa eger **ol** çeşm-i āhū
Diye şīr-i ner alayına yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 3). [ol,]*
238. Kim **ol** māhuñ şeb-i zülfi kemendi
Ṣalar gökde esed boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 5). [ol,]*
239. Dem-ā-dem gösterür **ol** ṣūḫ-ı raʿnā
Sühā'dan ḫande vaḳtinde Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 11). [ol,]*
240. Var **ol** ḥavż içre bir billūr zevraḳ
O zevraḳ virmiş **ol** ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 15). [ol,]*
241. Var **ol** ḥavż içre bir billūr zevraḳ
O zevraḳ virmiş **ol** ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 16). [ol,]*
242. O ʿİsā-dem nefes ururdı aña
Nefes ṭutup revān **ol** fülk-i ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 24). [ol,]*
243. Cihānda var mı kim resme ʿāṣıḳ
Ola **ol** ṣubḥveş mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 34). [ol,]*
244. Yapar oġlına bir zibā sarāyı
Gören Cennet ṣanurdı **ol** arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 8). [ol,]*
245. Görenler dirler **ol** serv-i bülendi
Ḳuluñuz eyleme āzād efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 17). [ol,]*
246. Gülistān **ol** sarāy **ol** şekl bir gül
Ol anuñ oldı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 23). [ol,]*

247. Gülistān **ol** sarāy **ol** şekl bir gül
Ol anuñ oldı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 23). [ol,]*
248. Görüp **ol** ḥāleti dīvāne oldı
Bu kez hicr odına Pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 27). [ol,]*
249. Aña ney bigi tā kim urdılar bend
Fiġāna başladı **ol** nāy mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 38). [ol,]*
250. N'olaydı ger olaydı bu gice ḳadr
Bu burcı idineydi menzil **ol** bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 6). [ol,]*
251. Eger kim var ise bende sitāre
Gel **ol** māh-ı nev bigi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 10). [ol,]*
252. Geleydi bu gice **ol** laʿl-i ʿİsā
Revān ben mürdeyi eylerdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 13). [ol,]*
253. İderdi gelse ger **ol** dür-i meknūn
Viṣāli kīmiyāsı işüm altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 15). [ol,]*
254. Eyitdi kim ṣafā geldüñ **ol** aya
Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 13). [ol,]*
255. Görüp taṣvīrüñ oldum saña ʿāṣıḳ
Benüm **ol** ṣubḥveş mihrüñde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 4). [ol,]*
256. Çıḳup **ol** ḳaṣruñ öñin itdiler seyr
Görürler var aġaçdan bir ʿaceb ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 23). [ol,]*
257. O dem bir yire geldi **ol** iki cān
Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 37). [ol,]*
258. Civān eyler eger pīr içse anı
Ḳıyās it kim ne eyler **ol** civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 12). [ol,]*
259. Leb-i cānān beñzer **ol** ḫū taḥḳīḳ
N'ola barmaġ ile gösterse ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 17). [ol,]*
260. Kim **ol** ẕevḳ ü ṣafā baḥrine gird-āb
Bir āteşdāndur ammā müncemid-āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 3). [ol,]*
261. Ṣafā vü ẕevḳ murġı āşyānı
İdinür **ol** ṭūṭī mesken anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 6). [ol,]*
262. Revān emr oldı kim bir zülfi müşke
Ḳoya nār-ı teri **ol** āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 10). [ol,]*
263. Ṣafā vü ẕevḳ ile **ol** ruḥları al
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 17). [ol,]*
264. Güzeller laʿlīn öper gördi rāḥı
Birez **ol** ḥāle ṣoḳrandı ṣürāḥī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 8). [ol,]*
265. Revān āl ile şāh-ı ʿaḳlı ṭutdı
Ol āla ṭuş olan kendin unutdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 12). [ol,]*
266. Elinden cāmı alup **ol** mükerrem
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile **ol** dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 15). [ol,]*
267. Gelüp yüz şevḳ ile **ol** iki çengi
O dem ʿışḳ ile urdı çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 3). [ol,]*
268. Anı **ol** gözleri cellād çaldı
Göñüller mülkine āşūb ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 13). [ol,]*
269. Elinden gelse sal **ol** rūzgāra
İderdi çār-faṣlı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 7). [ol,]*
270. Elinde **ol** iki māhuñ ʿanāṣır
Olurdı çār pāre olsa ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 9). [ol,]*
271. Nice germ olmasunlar nāra anlar
Deminde **ol** baġışlar cāna cānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 54). [ol,]*
272. Ol ehl-i meclise faṣl-ı zemistān
Odı itdi Ḫalīlāsā gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 59). [ol,]*
273. Fiġān itdürdi mūsikāre **ol** yār
Lebinde bir güzel şīrīn beñi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 71). [ol,]*
274. Kim **ol** cādū firīb ü çeşmi seḥḥār
Aña siḥr idüp üfürdükçe her bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 75). [ol,]*
275. Olınca tā ki üç ay **ol** iki māh
Ṭutup ḫūrşīd cāmı elde her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 13). [ol,]*
276. Görürler gülsitānuñ nīk-baḫtı
Çekildi **ol** yaḳaya ʿıyş-ı raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 6). [ol,]*
277. Muṣaffa sīm ḫālişden ruḫāmı
Gören Cennet ṣanurdı **ol** maḳāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 12). [ol,]*

278. Ne şu şerm eyler āb-ı Kevşer andan
Ezel bezminde **ol** āb-ı revāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 16). [ol,]*
279. Şunılmış çeşme-i ḥayvāna bir ṭas
Ol ābuñ dirisidür Ḫıżr u İlyās *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 18). [ol,]*
280. Gören **ol** ḳubbe vü ḥavlıyı **ol** an
Şanurdı hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 23). [ol,]*
281. **Ol** üstāduñ eli şuyına baḳmış
O şādurvānuñ aġzı şuyı aḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 27). [ol,]*
282. Ser-ā-ser ferşi **ol** köşküñ döşendi
Buḫūr itdiler içinde sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 35). [ol,]*
283. Terennüm iderek mānend-i bülbül
Açıldılar o bāġa **ol** iki gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 40). [ol,]*
284. Varup girdiler **ol** zibā sarāya
Yine başladılar ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 43). [ol,]*
285. Şu deñlü dökdiler **ol** bezme dürdi
Ki yirden boyı anuñ göge irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 47). [ol,]*
286. Yüridi yine **ol** zerrīn ayaḳlar
Semend-i āla bindiler yayaḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 51). [ol,]*
287. **Ol** atuñ her kim olursa suvārı
Gider elden ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 55). [ol,]*
288. O dem **ol** sözi ṣaġ u çeşmi bīmār
Keremden genc-i sīmi itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 7). [ol,]*
289. Ḳabā dūr oldı çün **ol** sīm-berden
Ḫusūf açıldı gūyā kim ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 11). [ol,]*
290. Ḳuşandı anı **ol** ḥüsn ili şāhı
O dem gösterdi gökden nīm-māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 17). [ol,]*
291. Çıḳardı göñlegin **ol** şāḫ-ı şīve
Çiçek ṣan açdı ẓāhir oldı mīve *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 19). [ol,]*
292. O ḥavża şu bigi girdi o sāʿat
Ṣunuñ cānına od urdı **ol** āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 28). [ol,]*
293. **Ol** ābuñ ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
Güneş yaḳmaya tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 29). [ol,]*
294. Girince uydı **ol** ḥavża o server
Düşüpdür öyle ṣan kim ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 35). [ol,]*
295. O ṣuya girdi çün **ol** alnı Nāhīd
Şanasın gökde iki oldı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 37). [ol,]*
296. Bular çün girdi **ol** ṣuya feraḥnāk
O ḥavż-ı pāk oldı reşk-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 45). [ol,]*
297. Ġarāʾibdendür **ol** mānend-i dil-dār
Kim anuñ bir başı vü biñ dili var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 5). [ol,]*
298. Ṭutup miskīni **ol** ṣūḫ u şeker-ḫand
Bu yol başar diyü cust eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 33). [ol,]*
299. **Ol** iki verd-i tāze pür-leṭāfet
Ṣafālar sürdiler gitdi ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 37). [ol,]*
300. O ṣudan çıḳdılar **ol** iki dil-ber
Şanasın kim deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 39). [ol,]*
301. Gelüp **ol** cāme-ḫʷāba girdi çün Şemʿ
İşit Pervāne fiʿlin ṭut baña şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 15). [ol,]*
302. Bu yaña dīdebānlar itdi tedbīr
Didiler idelüm **ol** şīri naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 36). [ol,]*
303. O ẓālimler ele bir şemʿ aldı
Ṭurup ser-cümlesi **ol** köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 38). [ol,]*
304. Uyurken ṭuydı bu aḥvāli Dāye
Ḫusūf irişdi **ol** bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 50). [ol,]*
305. Kemend **ol** şāh-ı ḫūbāna ṣarılmış
Şanasın serve bī-cāna ṣarılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 63). [ol,]*
306. Eyitdi Dāye Şemʿe çekme ġam sen
Anı **ol** bendden ḳurtarayum ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 16). [ol,]*
307. Olar uġradılar çün bu belāya
Ṭurup Şemʿi iletdi **ol** sarāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 18). [ol,]*
308. Ṭurup zindāncı geldi açdı ḳapu
Bir altun ṣundı **ol** zindāncıya u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 34). [ol,]*

309. Çü çekdi tīġın **ol** şāh-ı ḫuceste
Ser-ā-ser cund-ı Şām oldı şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 3). [ol,]*
310. Alıcaḳ uyḫu varduḳ **ol** civānı
Ṭutup bir câme-ḫʷāba ṣarduġ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 25). [ol,]*
311. Ne Şemʿi ḳoyayın ne **ol** civānı
Onlarla ḳorḳudayum bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 31). [ol,]*
312. Girüp Dāye yola vardı sarāya
Bulışdı defʿi **ol** bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 44). [ol,]*
313. ʿAceb düşmişdi **ol** ẕevḳ ü ṣafālar
Görürdük devrden luṭf u vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 57). [ol,]*
314. Didi **ol** pīre-zen idüp taẖarruʿ
Ṭapuñdan eyledüm bunı tevaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 33). [ol,]*
315. Geçüp Pervāne **ol** ṣadra oturdı
Varup **ol** pīre-zen niʿmet getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 49). [ol,]*
316. Geçüp Pervāne **ol** ṣadra oturdı
Varup **ol** pīre-zen niʿmet getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 50). [ol,]*
317. Gelüp **ol** ġonce keşf itdi dehānı
Ḳızarmış ḳanı vü ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 11). [ol,]*
318. Helāk ola diyü **ol** ḳandan anı
Reginden bir siyāh-rū aldı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 13). [ol,]*
319. ʿAceb siḥr öġredüpdür mihr **ol** aya
Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 23). [ol,]*
320. Yazup **ol** nāmeye nām-ı Ḫudāyı
Kim andan soñra medḥ itdi **ol** ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 25). [ol,]*
321. Yazup **ol** nāmeye nām-ı Ḫudāyı
Kim andan soñra medḥ itdi **ol** ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 26). [ol,]*
322. Benüm göñlümde yir itmişdi **ol** ḫāl
Żamīrüm noḳṭadan fehm itdi remmāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 37). [ol,]*
323. Benüm **ol** ḥasret-i çāh-ı zenaḫdān
İdüpdür başuma dünyāyı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 39). [ol,]*
324. Ḥişār-ı ṣabrumı **ol** ṭop-ı ġabġab
Yıḳup yir eyleyüpdür ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 41). [ol,]*
325. Bu kāġıd olmasa perr-i semender
Yanardı hep **ol** āteşden ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 92). [ol,]*
326. Hevā ḫāk eylemişdi rūy-ı zerdin
Anuñ rīk itdi **ol** mektūba gerdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 2). [ol,]*
327. Eline aldı bir zāġ-ı suḫanver
Virür **ol** ḫalḳa ġāʾibden ḫaberler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 6). [ol,]*
328. O zāġa **ol** perī ẕıl itdi der-ḥāl
Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 7). [ol,]*
329. Alup minḳarına **ol** zāġ müşki
Gelüp ter eyledi kāfūr-ı ḫuşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 11). [ol,]*
330. Temāşā itdi **ol** mektūbı açdı
Anuñ farḳına yaşı akçe ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 21). [ol,]*
331. Bu sözi **ol** yüzi māhum güzeldür
Müvecceh fikr ider ġāyet muḥaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 81). [ol,]*
332. Keremler eyle **ol** şāh-ı cihāna
Bu şiʿri oḳıyı vir yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 9). [ol,]*
333. O ġılmān ile cust **ol** serv-i āzād
Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 3). [ol,]*
334. Revān **ol** lebleri ʿİsā'bn-ı Meryem
Bu şiʿri oḳıdı cān ile **ol** dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 9). [ol,]*
335. Ol işden olmamışdı kimse āgāh
Hemān bir kendü bilürdi bir Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 21). [ol,]*
336. Görürler **ol** saʿādet kīmiyāsı
Ḳomış bir derd kim yoḳdur devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 7). [ol,]*
337. Yirinde yil eser açılmış **ol** verd
Göñüller gülsitānına ḳonar gerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 9). [ol,]*
338. Miyān ile dehānı dil-rübā var
Ol arada ne o var u ne bu var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 12). [ol,]*
339. Ser-ā-ser cümle ʿālem oldı āgāh
Yine tecdīd-i menzil itmiş **ol** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 22). [ol,]*

340. Kimesne bulmadı **ol** luṭf eyesin
Nite kim kimse dünyānuñ vefāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 25). [ol,]*
341. Bilür olur ḳoruḳ ṣabr ile ḥelvā
Ne çāre itdi ṣabr **ol** ṣāh-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 40). [ol,]*
342. İlāhī ṣabr-ı Eyyūb'ı nāṣib it
Bizi **ol** gülsitāna ʿandelīb it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 48). [ol,]*
343. Ḫaber geldi ki **ol** dem şehre nā-gāh
İder şehri müşerref bu gün **ol** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 8). [ol,]*
344. Gelüp virdi selām **ol** serv-ḳāmet
O dem Allahu ekber **ol** cemāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 31). [ol,]*
345. Gelüp virdi selām **ol** serv-ḳāmet
O dem Allahu ekber **ol** cemāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 32). [ol,]*
346. O yüzi Kaʿbe'ye hep ḳıldı secde
Ḳamusı geldi **ol** ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 34). [ol,]*
347. Sarāya girdi çün **ol** ṣāh-ı aʿlā
Ṣanasın göge yirden çıḳdı ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 53). [ol,]*
348. Ve lîkin deprenürdi ḫoş nişānı
Umardı göre **ol** ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 24). [ol,]*
349. Revān cān virdi yazdı **ol** feraḥdan
Ḫalāṣ oldı dili bend-i taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 47). [ol,]*
350. Oḳıtdı şāh **ol** şīrīn-zebānı
Didi var daʿvet it rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 9). [ol,]*
351. Oḳı **ol** yüzi ve'ş-şemsi yüri var
Ḳarañu gönlümi ḳılsun pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 11). [ol,]*
352. O dem **ol** bende-i mīr-i yegāne
Aḳar ṣular bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 19). [ol,]*
353. Gice gündüz gidüp **ol** ʿārıż-ı māh
Esed burcına irdi bir seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 23). [ol,]*
354. Göñülde çeşme-i mihr eylemiş cūş
Kim **ol** cām-ı ṣabūḥīler ider nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 6). [ol,]*
355. Dilinde fikri dil-dāruñ ḫayāli
Dilinde ẕikri **ol** yāruñ viṣāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 8). [ol,]*
356. Didi Pervāne **ol** ġonce-dehāna
Getür **ol** bülbüli bu gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 17). [ol,]*
357. Didi Pervāne **ol** ġonce-dehāna
Getür **ol** bülbüli bu gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 18). [ol,]*
358. Mesīḥ **ol** dem ki girdi **ol** sarāya
Naẕar şeh-bāzını ṣaldı Hümā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 21). [ol,]*
359. Görüp **ol** cānı rūḥı oldı rāḥat
İki bükildi defʿi itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 27). [ol,]*
360. Seni daʿvet ider ey serv-ḳamet
Revān **ol** ḥālini eyle ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 38). [ol,]*
361. Sen **ol** şāhuñ surūr-ı sīnesisin
Cemāli çeşminüñ āyīnesisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 41). [ol,]*
362. Revādur gördi kim **ol** bezme varmaḳ
Ḳodı ney bigi **ol** şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 43). [ol,]*
363. Revādur gördi kim **ol** bezme varmaḳ
Ḳodı ney bigi **ol** şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 44). [ol,]*
364. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
Oḳımış **ol** cemāli muṣḥafı şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 48). [ol,]*
365. Buyırdı **ol** şeh-i ḫūrşīd-ṭalʿat
Getürdiler bir esb-i māh-sürʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 7). [ol,]*
366. Kim **ol** bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
Anuñ reşk ile çarḫuñ puştı ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 17). [ol,]*
367. Suvār oldı **ol** esb-i bād-pāya
Ṣanasın berk-i gül bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 19). [ol,]*
368. Vire **ol** naʿl anlara ṣafāyı
Surūr-ı ṭıfla gūyā ʿıyd ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 37). [ol,]*
369. Gidüp menzil-be-menzil **ol** yüzi māh
İrişdi taḫtgāh-ı şāha nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 41). [ol,]*
370. Ḫaber geldi ki şāha yarın **ol** māh
Ḫaberdār **ol** gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 43). [ol,]*

371. Şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet
Kim **ol** şīr-i mehīb egninde ḫılʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 12). [ol,]*
372. Revān bir māʾi-ḫarā geymiş **ol** cān
Ṣanasın mevc urmış āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 13). [ol,]*
373. Anı ḳondurdılar bir ḫoş sarāya
Ki Cennet reşk iderdi **ol** araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 28). [ol,]*
374. Girüp **ol** ḳaṣra **ol** şāh oldı rāḥat
Ṣanasın rūḥ-ı müʾmin buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 37). [ol,]*
375. Girüp **ol** ḳaṣra **ol** şāh oldı rāḥat
Ṣanasın rūḥ-ı müʾmin buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 37). [ol,]*
376. Ṭulūʿ itdi o meh şol burcdan kim
Çıḳupdur **ol** güher şol dürcden kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 8). [ol,]*
377. O şeh kim **ol** ṣadefde gevher oldı
Çıḳupdur tāc-ı cihāna ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 9). [ol,]*
378. Gülistān-ı sarāyın ḫalvet itdi
Kim **ol** ġonce-dehānı daʿvet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 16). [ol,]*
379. Varup atasına **ol** şeh bulışdı
Ḳamer Zühre ile gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 17). [ol,]*
380. Görüp ḫūrşīdini oldı feraḥ-şād
Revān **ol** serv oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 30). [ol,]*
381. Ḫalīlem şöyle vāfirdür kim **ol** od
Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 5). [ol,]*
382. Ḳamū eflāk **ol** nāruñ duḫānı
Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 13). [ol,]*
383. Benüm göñlümde yir itmişdür **ol** od
Çıḳar āh itdügümce göklere dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 15). [ol,]*
384. **O**l oda cismüm olmışdur semender
Yaḳupdur cān aña pervāneveş per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 17). [ol,]*
385. Göñül **ol** āteşüñ pervānesidür
Bu ʿālem de anuñ pervānesidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 19). [ol,]*
386. O gice buldum **ol** laʿl-i nebātı
Ḫıżır ẓulmetde ṣan āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 27). [ol,]*
387. O māha kim olupdur menzil **ol** cāy
Müşerref olduġ anda bir iki ay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 29). [ol,]*
388. Yine bir luʿb ile ḳurtardı Dāye
Baʿīd oldum velī **ol** cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 34). [ol,]*
389. Cevābın şöyle yazmış **ol** yüzi māh
Bi-ḥamdi'llāh ki atañ bir ulu şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 37). [ol,]*
390. Şu deñlü itdi āh **ol** kevkeb-i saʿd
Hevāda ṣandılar efgān ider raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 45). [ol,]*
391. İrişdi menziline **ol** yüzi māh
Ṣafālar sürdi yatdı tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 11). [ol,]*
392. Müheyyā eyleyüp biñ dürlü niʿmet
Atası **ol** perīyi itdi daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 10). [ol,]*
393. O māhı öpdi **ol** Sulṭān-ı kāmil
Nite kim muʿtekid müʾmin ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 17). [ol,]*
394. Çeküp baġrına **ol** ḳaşı kemānı
Murādı tīri ḫoş buldı nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 21). [ol,]*
395. Bulup **ol** āftāb-ı çarḫ ḳadri
Aña yir eyledi şevḳ ile ṣadrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 23). [ol,]*
396. Pilav **ol** şemseler altında ey yār
Ḳalenderdür başında ṣan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 41). [ol,]*
397. Gören **ol** şemselerle dir birinci
Ṣadef ṣaḳ oluban dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 43). [ol,]*
398. Zebānından düşüp bādāmuñ **ol** ter
Ġażabdan gör ne ṭatludur ki ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 81). [ol,]*
399. Dilin bülbül bigi depretdi Jāle
Eyitdi **ol** gül-i ṣaḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 98). [ol,]*
400. Pes andan aluban Pervāne destūr
Yine **ol** ḳaṣra uçdı şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 116). [ol,]*
401. Muḳārin oldı geldi māh mihre
Müşābih oldı **ol** menzil sipihre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 10). [ol,]*
402. Ne burcı menzil idinmişdür **ol** māh
Nice mülki temāşā ḳılmış **ol** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 19). [ol,]*

403. Ne burcı menzil idinmişdür **ol** māh
Nice mülki temāşā ḳılmış **ol** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 20). [ol,]*
404. Bilüp ḥāli eyitdi Şāh Jāle
Olalum **ol** ḥişāra biz ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 28). [ol,]*
405. Buyurdı Şāh Jāle **ol** güzīne
Dileye Şemʿi varup şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 13). [ol,]*
406. Aña **ol** yazduġı mektūbı virdi
Nevāzişler idüp göñline girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 15). [ol,]*
407. Ḳıl **ol** şāha müdāra vü telaṭṭuf
Bu tedbīre itmeye tā kim teḫalluf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 23). [ol,]*
408. Naẕar ṣaldı çün **ol** ṣāḥib-kemāle
O sāʿat ṣofrasın devşirdi hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 5). [ol,]*
409. Şu deñlü urdı pā-puş **ol** zemīne
İrişdi taḫtgāh-ı şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 15). [ol,]*
410. Çü gördi bunlar **ol** feraḥ peyāmı
Bulara luṭf ile virdi selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 33). [ol,]*
411. Żiyāfet ḳılmaġa **ol** ḥāżır cevābı
Ocaḳda cıv cıv ötdi ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 49). [ol,]*
412. Ṣafā kesb eyledi ḳalbi ziyāde
Feraḥdan oldı **ol** ġonce guşāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 12). [ol,]*
413. Dilerler kendüyi bildi **ol** āfet
O sāʿat eyledi göñli şehādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 13). [ol,]*
414. Kim **ol** Mirrīḫ-çeşm ü māh-ı tābān
Nice sevr ü cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 15). [ol,]*
415. Ṣumūʿ-ı şevḳ-i envārından **ol** nār
Göñül fānūsını eyler pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 27). [ol,]*
416. **Ol** āteş-ḥaṣlet ābı eyledi nūş
Hevā baḥri göñülde eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 31). [ol,]*
417. Nucūmāsā gözin yummadan **ol** māh
O şādīden o gice tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 33). [ol,]*
418. Ḳuluñ Pervāne'ye **ol** Şemʿi yandur
Kim anuñ devleti şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 65). [ol,]*
419. Ḳarañu gönlin anuñ rūşen eyle
Maḳāmın **ol** gül ile gülşen eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 68). [ol,]*
420. Dönüp **ol** ḳaṣra geldi yine Bercīs
Maḳām idindi ṣan Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 81). [ol,]*
421. Bu sözi çün ki **ol** kej-rāy işitdi
Açup **ol** kej-dehānını eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 25). [ol,]*
422. Bu yir **ol** āftāba yaraşur burc
Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur **ol** düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 31). [ol,]*
423. Bu yir **ol** āftāba yaraşur burc
Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur **ol** düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 32). [ol,]*
424. Ḳabūl itdi **ol** bedr ayuñ sözin şāh
Ḫaberdār olmadı kim oldı güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 43). [ol,]*
425. Yine dīvāna geldi ṭurdı **ol** pīr
Aña taʿẕīm u ʿizzet itdi her mīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 13). [ol,]*
426. O şehrüñ içi **ol** toz ile ṭoldı
Münāfıḳ ḳalbi bigi tīre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 9). [ol,]*
427. O gerd **ol** şehri ḥıfẓ itdi ser-ā-ser
ʿİẕārın ṣan ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 11). [ol,]*
428. Güzellerde olan **ol** ʿayn-ı dil-cū
Se-ā-ser oldı ucdan uca ḳanlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 15). [ol,]*
429. ʿİtāb idüp bulara didi **ol** Şāh
Neyiçün itmedüñüz ḫalḳı āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 27). [ol,]*
430. **Ol** otaġ içre bir şāh-ı zer-efser
İdindi yir irişdürdi göge ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 3). [ol,]*
431. Ne ḥikmetdür bu ḳurıldı **ol** otaġ
İder cümle cihānuñ yüzini aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 5). [ol,]*
432. Eger seyr itse **ol** ḳavs-ı ḳuzaḥ teng
Gelür meydān-ı ʿarş u kürs aña teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 3). [ol,]*
433. Suvār oldı **ol** ata **ol** dem **ol** şāh
Gören ṣandı görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 9). [ol,]*

434. Suvār oldı **ol** ata **ol** dem **ol** şāh
Gören ṣandı görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 9). [ol,]*
435. Daḫı hem **ol** dıraḫtuñ berk ü bārı
Hevāya berkveş viren ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 11). [ol,]*
436. Yetişdi leşker-i enbūha geldi
Naẕar fülkini **ol** deryāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 30). [ol,]*
437. Uçar ḳuş bigi oḳ uçdı per açdı
Daḫi il varmadın **ol** ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 28). [ol,]*
438. **Ol** ara bir deñiz ḳan oldı ābı
Büride başlar anuñ çün ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 75). [ol,]*
439. Gören **ol** ḳulleyi dir idüp inṣāf
Bunuñ yanında puşte ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 11). [ol,]*
440. Sipihre olmış **ol** ḳalʿa ḥavāle
Öñinde köpriler beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 15). [ol,]*
441. Gören **ol** ḳalʿa-i Firdevs ferşi
Didi gördük bi-ḥamdi'llāh ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 17). [ol,]*
442. Aña ḳoymışdı Şemʿi Şāh Faġfūr
Kim **ol** bad-ı belādan tā ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 22). [ol,]*
443. Yetişdi düşdi **ol** dem **ol** ḥiṣāra
Ṣanasın burcına irdi sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 23). [ol,]*
444. Ḳapusın **ol** ḥiṣāruñ itdi dīvār
Görüp ʿāṣıḳları gūyā ki dil-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 25). [ol,]*
445. Görür **ol** şāh-bāz anda şikārı
Ḳonup ṣarṣar ḥiṣār itdi ḥiṣārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 27). [ol,]*
446. Yetişdi devlet ile Şāh Jāle
Hemān **ol** ḳalʿaya oldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 30). [ol,]*
447. Görüp ṭop **ol** ḥiṣārı ṭaña ḳaldı
Yüregi ḳopuban aġzına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 31). [ol,]*
448. Kim **ol** ḳalʿayla ṭop itdi ṣavaşı
Yıḳıl git ṭurma diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 39). [ol,]*
449. Öñinde **ol** ḥiṣāruñ itdi ṭop āh
Der-i dil-berde ṣan ʿāṣıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 41). [ol,]*
450. Olup ḫumpāreler bir pāre āteş
İrişdi **ol** ḥiṣāra yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 50). [ol,]*
451. Ġam olmasun mı **ol** gevhere dürc
Olur dāʾim beden urur bular burc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 57). [ol,]*
452. Görindi ṣubḥ-dem **ol** keştī-i zer
Baturdı zevraḳ-ı sīmi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 3). [ol,]*
453. Gürisne olmadan ḳurtıldı **ol** māh
Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet virdi Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 49). [ol,]*
454. Demüñden eyle bir nāzük ser-āġāz
Bu ṭoḳuz perdeden geçsün **ol** āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 8). [ol,]*
455. Ser-ā-ser **ol** ṣadā dünyāyı ṭutsun
Kim andan ṭāḳ-ı aʿlā güm güm ötsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 9). [ol,]*
456. Kim **ol** raḳḳāṣ olan nāy-ı ʿışḳa
Düşen biñ derd ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 21). [ol,]*
457. Çeken **ol** döne döne bunca derdi
İden ṣabr u ḳarār ile neberdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 23). [ol,]*
458. Elinde şeb-çerāġ **ol** ḫūb- ṭalʿat
Sikender bigi ṭutdı rāh-ı Ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 5). [ol,]*
459. Dimezken ḳaşların ḳazıtdı **ol** yār
Kimesne gözüñ üstinde ḳaşuñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 9). [ol,]*
460. İdinmişdi bu şiʿri vird **ol** māh
Oḳırdı şevḳ ile şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 17). [ol,]*
461. Naẕar iden dir **ol** baḥr-ı ʿaẕīme
Müşābiḥ vüsʿatı ḳalb-i kerīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 7). [ol,]*
462. Yiridür dinse gök **ol** bī-miṣāle
Anuñ her zevraḳı beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 13). [ol,]*
463. O bir çeşm ü kürekler aña müjgān
Girüp o çeşme nūrı oldı **ol** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 20). [ol,]*
464. Bu keştī bir nice gün uçdı gitdi
Varup **ol** ḳalʿa-yı fānūsa yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 30). [ol,]*
465. İrişdi sāḥile **ol** māh-pāre
Ṣanasın māh-ı nev geldi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 31). [ol,]*

466. Gemiden çıḳdı çün **ol** derde mūʾnis
Ṣanasın ḥūtdan ḳurtıldı Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 35). [ol,]*
467. O zevraḳdan ḫurūc itdi çün **ol** ṣāh
Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 37). [ol,]*
468. Çün anda bulmadı **ol** ercümendi
Hemān īmānı yoḳ bir mürde ṣandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 49). [ol,]*
469. Ser-ā-ser bāġuñ olmış zerd ḫaddi
Meger kim sevmiş **ol** bir serv-ḳaddi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 26). [ol,]*
470. Ḫazāna varmadan ʿömrüm bahārı
Gözüme eyle ṭuş **ol** gül-ʿiẕārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 48). [ol,]*
471. Züleyḫā ile Yūsuf ḥaḳḳı yā Rab
Ḳuluñı eyle **ol** ṣāha muḳarrab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 50). [ol,]*
472. Biraz **ol** serv-ḳadd u çeşmi bādām
İderken kūşesinde bāġuñ ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 55). [ol,]*
473. Ḳulaġına ceres āvāzı geldi
Ṣafāyı **ol** ṣadā ḳalbine ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 58). [ol,]*
474. Yolında yāruñ **ol** ṣāh-ı dil-āvīz
Ḳavī endīşeden evhāmdan tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 79). [ol,]*
475. O künc oldı çün **ol** gencüñ ṭuraġı
Çıḳardı bī-bedel bir şeb-çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 101). [ol,]*
476. Yanar mı par par **ol** şemʿ-i dil-efrūz
Benüm sīnem anuñ şevḳiyle pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 113). [ol,]*
477. Var anı geldügümden eyle āgāh
Ola kim göñlümüzden ṭoġa **ol** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 116). [ol,]*
478. Ṣabāveş **ol** nigāra sırr ile gir
Süleymān'dan ḥabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 13). [ol,]*
479. Bu mektūbı irişdür **ol** nīgāra
Ola kim oña baġrumdaġı yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 15). [ol,]*
480. Alup Dellāle **ol** mektūbı gitdi
O sāʿat vardı ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 17). [ol,]*
481. Kim **ol** mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevs̱er
Aḳıtdı ṣu yirine şehd ü şeker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 5). [ol,]*
482. Getürdi bir varaḳ **ol** ḥūr-ı behcet
Gören ṣanur ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 7). [ol,]*
483. Ṣafā vü şevḳ ile **ol** māh-pāre
Revān ney-şekker irsāl itdi yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 23). [ol,]*
484. Yoluñ ben ḳaydını gördüm müretteb
Suvār olup **ol** iki ata bir şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 48). [ol,]*
485. **Ol** ata kehkeşān çün çekdi tengi
Ser-ā-ser baġladı naḳş-ı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 5). [ol,]*
486. Görür Pervāne bir mihr-i dil-efrūz
Ṭulūʿ itdi ki ḳıldı **ol** şebi rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 26). [ol,]*
487. **Ol** alnı Zühre'ye bulışdı ol ṣāh
Ṣan itdi ictimāʿī mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 29). [ol,]*
488. **Ol** alnı Zühre'ye bulışdı **ol** ṣāh
Ṣan itdi ictimāʿī mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 29). [ol,]*
489. Revān **ol** server-i erbāb-ı ʿizzet
Bulara eyledi iʿzāz u ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 17). [ol,]*
490. Şükūfe **ol** gül-i gülzāra taʿẕīm
Ṭurup itdi aña iʿzāz u tekrīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 11). [ol,]*
491. Şükūfe'yle olup bir arada cemʿ
Ḳarār itdi hemān **ol** ḳaṣrda Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 32). [ol,]*
492. Sarāy-ı Şemʿde nā-gāh Dāye
Uyandı kim ola nāẕır **ol** aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 8). [ol,]*
493. Yirinde yil eser **ol** gül açılmış
Sarāya ḥasret evrāḳı ṣaçılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 9). [ol,]*
494. Hemān **ol** dem taṣavvur itdi **ol** ṣāh
İdindi mülk-i Rūm'ı menzil **ol** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 39). [ol,]*
495. Hemān **ol** dem taṣavvur itdi **ol** ṣāh
İdindi mülk-i Rūm'ı menzil **ol** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 40). [ol,]*
496. **Ol** ʿayyāra eyitdi Ṣāh Faġfūr
Eser yil bigi mülk-i Rūma var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 7). [ol,]*

497. Tecessüs eyle gör **ol** yüzi ḳara
Ola kim ṭālibi var anda vara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 9). [ol,]*
498. Gidüp bir gice gün **ol** cust u çālāk
İrişdi şāk ile şād u feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 13). [ol,]*
499. Ḥaber almaġiçün dīvāna vardı
Kim **ol** ḳaṣr-ı Züḥal eyvāna vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 18). [ol,]*
500. Olam tā cust u cū baḥrına ġavvāṣ
Bilem kim ḳandadur **ol** gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 56). [ol,]*
501. Bu burcı itdi yir **ol** necm-i ẓāhir
Bu dürce girdi **ol** silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 63). [ol,]*
502. Bu burcı itdi yir **ol** necm-i ẓāhir
Bu dürce girdi **ol** silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 64). [ol,]*
503. Daḫı on dāne bī-mānend-i ḫādim
Ola **ol** ḳızlar üzre tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 8). [ol,]*
504. Ḥaberler gönderüp emr itdi **ol** ḫān
Çıḳa ḳarşu ḫevātīn u vezīrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 21). [ol,]*
505. Ġıdā-yı rūḥ olur nuṭḳ-ı şīrīn
K'ide **ol** nuṭḳı **ol** iḥsāna taḥsīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 18). [ol,]*
506. Ġıdā-yı rūḥ olur nuṭḳ-ı şīrīn
K'ide **ol** nuṭḳı **ol** iḥsāna taḥsīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 18). [ol,]*
507. Getürdiler bular anı sarāya
Ḳarīn itdiler **ol** bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 22). [ol,]*
508. Sipās u şükr ü niʿmet **ol** Ḫudāya
Bulışdurdı beni sen meh-liḳāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 25). [ol,]*
509. Daḫı **ol** biñ ġulām-ı bī-naẓīri
Cihān her birinüñ ḥüsni esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 33). [ol,]*
510. Ol on ḫādim ki Faġfūr itdi irsāl
Ḳamu Pervāne'ye ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 37). [ol,]*
511. Daḫı **ol** yüz ḳızı ṭapşırdı Şemʿe
Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 39). [ol,]*
512. Kim **ol** dāmād-ı müştāḳ idi yaşıl mum
Feraḥ mevcūd olurdı ġuṣṣa maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 9). [ol,]*
513. Ulu ṣaḥrā kenārındaydı **ol** şehr
Gelür uġrardı **ol** ṣaḥrāya bir nehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 23). [ol,]*
514. Ulu ṣaḥrā kenārındaydı **ol** şehr
Gelür uġrardı **ol** ṣaḥrāya bir nehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 24). [ol,]*
515. Kim **ol** ṣaḥrāda sebz-i şādī bitdi
Büyük küçük aḳar ṣu bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 69). [ol,]*
516. Suvār oldı **ol** ata dil-ārā
Ṣanasın yirden aġdı göge ʿIsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 77). [ol,]*
517. Ser-ā-ser dāneveş ebyaż bedenler
Ḳamu **ol** incü dişlü sīm-tenler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 8). [ol,]*
518. Götürmiş dökerek derler gül-ābı
Kim **ol** şeh-bāzlar süklün kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 14). [ol,]*
519. Ḳodılar cümle-i ḫʷānı simāṭa
Ḳamusın itdiler basṭ **ol** bisāṭa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 20). [ol,]*
520. Ya bir deryādur içi pür-ṣadefdür
Pür olmış **ol** ṣadefler içleri dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 30). [ol,]*
521. Derūnı ġıll u ġışdan pāk u ṣāfī
Kim **ol** dil teşnelik derdine şāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 44). [ol,]*
522. Getürdi niʿmeti ḳullar ser-ā-ser
Dökildi **ol** simāṭa nuḳl u şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 2). [ol,]*
523. Gören **ol** yirde **ol** nuḳl ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [ol,]*
524. Gören **ol** yirde **ol** nuḳl ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [ol,]*
525. Olıcaḳ sīnesi ḫançerle teşrīḥ
Olur **ol** ehl-i ʿıyşa laʿl tesbīḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 14). [ol,]*
526. İder çāk olsa yitmiş biñ ḥicābı
Niçün medḥ itmesün ʿārif **ol** ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 16). [ol,]*

527. O ḫaddi verd-i tāze yaḳdı güller
Ol ara gülşene döndi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 10). [ol,]*
528. O sercekler içinden ṭoġdı mehtāb
Cihānı itdi günden rūşen **ol** tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 14). [ol,]*
529. O bezmi kim ki görse dirdi inṣāf
Nice vaṣf eylesün **ol** sūrı vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 32). [ol,]*
530. Müşebbek eyledi cismin ser-ā-ser
Felek olmagiçün **ol** ʿuda micmer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 36). [ol,]*
531. Bilürdi gerçi kim **ol** ḫūb-ṣūret
Degül ḫūb-ṣūrete meṣṣāṭe ḥācet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 11). [ol,]*
532. Ve līkin ʿādet ü uslūb u erkān
Yirine gelsiniçün itdi **ol** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 14). [ol,]*
533. Urılmış üstine bir zīn-i zerrīn
Felekde mihr idi güyā ki **ol** zīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 8). [ol,]*
534. Gören **ol** zīn ile dir **ol** semendi
Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [ol,]*
535. Gören **ol** zīn ile dir **ol** semendi
Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [ol,]*
536. Suvār oldı aña **ol** alnı Nāhīd
Göge aġdı seḥer gūyā ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 15). [ol,]*
537. Kim **ol** māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
Güneşdür ṣan şafaḳ içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 19). [ol,]*
538. O meh seyr itdi **ol** şehri ser-ā-ser
Derūnı gün bigi oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 35). [ol,]*
539. İrişdi burcına şevḳ ile **ol** māh
Görenler gün yüzin dir Allāh Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 45). [ol,]*
540. İderek ʿizzet ü taʿẓīm **ol** aya
Getürdiler sarāy-ı dil-güşāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 49). [ol,]*
541. Görür Pervāne bir ḥacle müzeyyen
Bu Cennet'dür bilür **ol** ḫūra mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 12). [ol,]*
542. Revān **ol** gözleri mestāne girdi
Ki bir fānūsa ṣan pervāne girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 13). [ol,]*
543. Yitişdi çün ki **ol** laʿli nebāta
İrişdi ṣan ki Ḫıżr āb-ı ḥayāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 21). [ol,]*
544. Çü çıḳdı aña **ol** derdüñ devāsı
Ṭoḳuz ḳat çarḫa ṣan müʾmin duʿāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 27). [ol,]*
545. İrişür bir gümiş vādīye **ol** yār
Görür bir ḳudret āhūsı izi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 39). [ol,]*
546. Ol āhū izine ol şāh urur el
Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 41). [ol,]*
547. Ol āhū izine **ol** şāh urur el
Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 41). [ol,]*
548. Anı miftāḫ-ı mercān ile açdı
Revān **ol** cāme-ḫʷāba laʿl ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 44). [ol,]*
549. Çü nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat virdi tābı
Aḳıtdı dürce **ol** sīm-i müẕābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 46). [ol,]*
550. Bulup **ol** bezmde bir cām-ı mey-gūn
Aña ibrīḳdan ḳoydı gül-efsūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 47). [ol,]*
551. Görür var zaḫmı **ol** ḫūr-ı cemīli
O zaḫm-ı tāzeye ṣoḳdı fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 57). [ol,]*
552. İdüp **ol** mirvaḥ ile **ol** hevā kesb
İderdi her nefes ẕevḳ ü ṣafā kesb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 33). [ol,]*
553. Buyırdı şāh geldi peyk-i çābük
Kim **ol** ḥiss-i naẓardan cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 50). [ol,]*
554. Yanup yaḳıldı **ol** Şemʿ durur pāş
Aḳıtdı ḳaṭre ḳaṭre gözleri yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 105). [ol,]*
555. Ṣaçın çözdi bulıtlar bigi **ol** māh
Aḳıtdı yaşını şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 107). [ol,]*
556. Çıḳardı ṣubḥ anuñ geldi yasın
Teninden ṣoydı **ol** ḳara libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 4). [ol,]*

557. Yanuñca ḳoşayın vāfir sipāhı
Yüri **ol** mülk-i Çīn'üñ pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 26). [ol,]*
558. Olur hem-rāh **ol** beglerle her gün
Yücelmiş ḳadri ṭoġmış başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 21). [ol,]*
559. Yüzi ṣuyın ṣatun almışdur **ol** yār
Anuñçün ḫalḳ yanında yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 27). [ol,]*
560. Pes andan ṭaşra çıḳdı geldi **ol** şāh
Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 39). [ol,]*
561. Ḳullıḳda bebr idi heybetde **ol** şīr
Suvār oldı aña **ol** ejdehā-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 7). [ol,]*
562. Ḳullıḳda bebr idi heybetde **ol** şīr
Suvār oldı aña **ol** ejdehā-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 8). [ol,]*
563. Bile bindi anuñla cümle ulu
Didi **ol** Rūm ilinden Çīn'e yā hu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 12). [ol,]*
564. İrişürdi göge anuñ duḫānı
Olurdı **ol** çerinüñ sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 20). [ol,]*
565. Ḳaçan kim atdan uṣansa **ol** ṣāh
Felek üzre suvār olmış yeñi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 31). [ol,]*
566. Ṭarıḳdı **ol** otaġ içre dil ü cān
Cihān müʾminlere ṣan oldı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 43). [ol,]*
567. Yemini olduġı sāʿat o ṣeb-raḫş
Yine göç itdi **ol** ṣāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 8). [ol,]*
568. Anuñçün göçdi ṣeb **ol** ṣāh-ı aʿlā
Ḥarāretden buñalmaya çerī tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 9). [ol,]*
569. Getürdiler anı **ol** ḫūb ṣehre
Cināndan pādşāha irdi behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 17). [ol,]*
570. Çü geldi yanına **ol** göñli alçaḳ
Utandı yire geçdi gördi ḫendeḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 23). [ol,]*
571. O gün gelse gerekdür şāh bilmiş
Ḳapu **ol** bāddan gelmiş açılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 26). [ol,]*
572. Dökildi sūḳlar **ol** meh-liḳāyı
Göricek ṣehr çāk itmiş yaḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 27). [ol,]*
573. İletdiler ṣehi bir ḫoş sarāya
Dutardı reşk-i Cennet **ol** araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 34). [ol,]*
574. Çün **ol** ṣeh devlet ile taḫta geçdi
Ḥüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 45). [ol,]*
575. Varup Pervāne taḫt-ı Çīn'e geçdi
Feraḥ **ol** salṭanat cāmını içdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 84). [ol,]*
576. Degül anda bile **ol** ḫūr behcet
Ceḥīm oldı sarāy-ı reşk-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 99). [ol,]*
577. Muḥabbet ḳulzumı itdi yine cūş
Diler **ol** düri şāh ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 104). [ol,]*
578. Yine **ol** cāna ṭālib oldı **ol** cān
Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 105). [ol,]*
579. Yine **ol** cāna ṭālib oldı **ol** cān
Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 105). [ol,]*
580. Ḳanat bükdi o mektūb itdi pervāz
Gele tā oḳıya **ol** zülfī şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 114). [ol,]*
581. Oḳıdı **ol** cemāli musḥafı şāh
Ki baḳa āyet-i ḫüsnine her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 115). [ol,]*
582. Dimiş yüz luṭf ile **ol** ḫoş perīye
Ḳarīn it āfitābı müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 127). [ol,]*
583. Virür on biñ kişi sulṭān-ı Jāle
Ola hem-rāh tā **ol** meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 138). [ol,]*
584. Düzerler bir güzel taḫt-ı revānı
Ḳoyalar tā **ol** cisme o cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 6). [ol,]*
585. Ümīd-i vuṣlat ile ṣād u ḫandān
Revān taḫt-ı revāna girdi **ol** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 12). [ol,]*
586. Unutmasun beni her dem duʿādan
Murādum budur **ol** kişver-güşādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 32). [ol,]*
587. Ḳoyup **ol** verdi anda töndi gitdi
Varup kendü gülistānına yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 37). [ol,]*

588. Çeküp bir ḳırmızı perde-sarāyı
Müzeyyen eyledi dehr **ol** arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 4). [ol,]*
589. İdüp dün nıṣfı olınca ḳarārı
Melaḥāt mülkinüñ **ol** şehr-i yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 6). [ol,]*
590. İki gün ḳılmayup bir yirde ārām
İrişdi taḫt-ı Çin'e **ol** dil-ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 10). [ol,]*
591. Ḫaber geldi ki şāha oluñ āgāh
Gelür şehre seḥergāh **ol** yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 12). [ol,]*
592. Buyurdı bunı **ol** şāh-ı melek-ḫū
Ḫevātīn **ol** perīye vara ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 13). [ol,]*
593. Buyurdı bunı **ol** şāh-ı melek-ḫū
Ḫevātīn **ol** perīye vara ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 14). [ol,]*
594. Kim **ol** ay alnına baġlanmış alı
Bilür ruḫsārı dil almaġa alı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 13). [ol,]*
595. O tācı başına kim geymiş **ol** şāh
Şanasın serv ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 21). [ol,]*
596. Bile ardınca **ol** ġarrā cevārī
Felekde encümāsā yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 27). [ol,]*
597. Öñine sāyeveş düşüp o servüñ
Olup hem-rāhı **ol** zībā teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 36). [ol,]*
598. Getürdiler revān **ol** ḫoş sarāya
Felek gūyā ki menzīl oldı aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 37). [ol,]*
599. Yetişdi şāh çün **ol** meh-cemāle
Şan irdi nūr bedri ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 45). [ol,]*
600. Cihānuñ mülkine ṣıġmazken **ol** mīr
Anuñ ḳalbinde itmişdür yine yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 69). [ol,]*
601. Murādum bu durur **ol** pādşāhdan
Unutmasun duʿā-gūyın duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 83). [ol,]*
602. **Ol** on ḳız k'añmışuz Şemʿe muḳarreb
Ḳamusı şem-ruḫsār u şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 1). [ol,]*
603. Getürdi virdi Māhı Müşterī'ye
İrişdi Müşterī **ol** ḫoş perīye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 24). [ol,]*
604. Kim **ol** ḳaṣruñ feṣāḥatdur ruḫāmı
Leṭāfet sırçasından cümle cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 19). [ol,]*
605. Kemerlerdür anuñ içinde her rā
Cinānuñ ʿaynıdur **ol** ḳaṣr-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 26). [ol,]*
606. Ne nāzük ḳaṣr olur **ol** ḳaṣr-ı aʿlā
İdinmiş anı mesken şāh-ı maʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 27). [ol,]*

ol an: *O an, o sıra.*

1. Ṣedef aġzına Ḥaḳ emr ile **ol an**
Çün irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 77). [ol an,]*
2. Ṣabā depretdi ṣāḫ-ı ebri **ol an**
Yire envārını dökdi fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 13). [ol an,]*
3. Gören ol ḳubbe vü ḥavlıyı **ol an**
Ṣanurdı hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 23). [ol an,]*
4. ʿAlīl olmasa ṭozdan ʿaynı **ol ān**
Hicāb açmazdı şimdi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 17). [ol ān,]*
5. Seḥābuñ penbesin dihḳān-ı devrān
Hevā dest ile çarḫa çekdi **ol an** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 26). [ol an,]*
6. Hevāyı ḫāneye gelmişdi Keyvān
Turāb-ı burca tīr irişdi **ol ān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 4). [ol ān,]*
7. Bulup bir bī-bedel miḳrāż-efşān
Ucın aldurdı şemʿüñ aña **ol an** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 54). [ol an,]*
8. Bilürmiş hendese ʿilmin o cānan
Çıḳardı mīl ucına ābı **ol an** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 64). [ol an,]*
9. Kimesne hīç yol başmazdı **ol an**
Meger kim ṭurre-i miskīn-i cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 69). [ol an,]*

10. Ḳavuşdı Şemʿ ile Pervāne **ol an**
Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 47). [ol an,]*

ol dem: *O zaman.*

1. Hevāya münḳalib olup yirinde yil ese **ol dem**
İrişse yidi deryāya benüm bir ẕerre nārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 7). [ol dem,]*
2. Cürm-i ʿāṣī Nūḥ Ṭufānından artuḳ olmaya
Virdi keştībān-ı raḥmuñ Nūḥ'a **ol demde** necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 32). [ol demde, -de]*
3. Aña ḳaṣd idicek aʿdā-yı ḫāʾin
Olupdur vaḥş u ṭayr **ol dem** muʿāvin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 80). [ol dem,]*
4. Ṭoḳuz ay on gün oldı **ol dem** āḫir
O gizlü genc o sāʿat oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 7). [ol dem,]*
5. Müşerref oldı ġāyet şāh-ı aʿẓam
Ṣafā vü şevḳ ile emr itdi **ol dem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 54). [ol dem,]*
6. Ser-ā-ser çün muṣavver itdi anı
Ḫudā emriyle **ol dem** virdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 2). [ol dem,]*
7. Çün ol ḳaṣr-ı müzeyyen buldı ṣūret
Virildi ıssına **ol dem** emānet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 4). [ol dem,]*
8. Ḳapıldı pertev-i mihrine **ol dem**
Ṣanasın mihre māʾil oldı şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 81). [ol dem,]*
9. Bulurdı **ol demüñ** luṭfıñdan anı
Bulıtlar şekl-i insān olsa cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 21). [ol demüñ, -üñ]*
10. Revān **ol dem** yüzine sepdiler ṣu
Açа nergislerin tā kim o gül-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 39). [ol dem,]*
11. Bu murġuñ üstine binse bir ādem
Ne yire dirse iltür anı **ol dem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 18). [ol dem,]*
12. Başumdan tāc-ı ʿaḳl **ol dem** ḳapıldı
Muḥabbet ḫānesi dilde yapıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 5). [ol dem,]*
13. Elinden cāmı alup ol mükerrem
Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile **ol dem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 16). [ol dem,]*
14. Anı iñletdi **ol dem** kendü yārı
Felekler bigi ḳat ḳat zārı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 15). [ol dem,]*
15. Hevā **ol dem** ziyāde erlik itdi
Bu çarḫ-ı pire-zen maġzın ṭaġıtdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 17). [ol dem,]*
16. Ṣabā enfās-ı ʿĪsā'dan urur dem
Nice cūş itmesün **ol dem** bir ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 60). [ol dem,]*
17. El uzatdı o genc-i sīme gördi
Hemān **ol dem** anı zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 36). [ol dem,]*
18. Bıraḳdı Dāye **ol dem** câme-ḫʷābı
Ḳoya tā aña māh u āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 13). [ol dem,]*
19. Sevincinden gözi oldı güher-pāş
Aḳar ṣu bigi **ol dem** nāmeye yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 24). [ol dem,]*
20. Ṭurup Dellāle **ol dem** vardı Şemʿe
O silk-i cevheri irgürdi Şemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 5). [ol dem,]*
21. Revān ol lebleri ʿĪsā'bn-ı Meryem
Bu şiʿri oḳıdı cān ile **ol dem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 10). [ol dem,]*
22. Ḫaber geldi ki **ol dem** şehre nā-gāh
İder şehri müşerref bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 7). [ol dem,]*
23. Getürdiler sarāya **ol dem** anı
Ṣanasın bir ḳurı ten buldı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 51). [ol dem,]*
24. Mesīḥ **ol dem** ki girdi ol sarāya
Naẓar şeh-bāzını ṣaldı Hümā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 21). [ol dem,]*
25. Didi Pervāne **ol dem** yane yane
Eyā dür-i vucūdum baḥri ane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 1). [ol dem,]*
26. Sarāyumdan kim **ol dem** ol gice güm
Per açdum nite kim pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 23). [ol dem,]*
27. Didi Pervāne'ye **ol dem** Şüküfe
Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 1). [ol dem,]*
28. Getürdi bir kuliçe mihr-i raḫşān
Belürsiz oldı **ol dem** gūşe-i nān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 8). [ol dem,]*

29. Anuñ rengīn ü ter görüp yanaġın
Işırdılar ṭutup **ol dem** ḳulaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 72). [ol dem,]*
30. Dem-i bāridden efsūn oḳısa u
Ṭura ṭonmış bigi **ol dem** aḳar su *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 14). [ol dem,]*
31. Hemān reng-i ʿināḍı **ol dem** ezdi
Cehālet ḫāmesiyle nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 1). [ol dem,]*
32. Müheyyā idi cümle yol yaraġı
Götürdi ol hemān **ol dem** ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 24). [ol dem,]*
33. Olurdı ʿad feleklerde sitāre
ʿAded yoḳ idi **ol demde** suvāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 30). [ol demde,]*
34. Ḳopup ṭaġlar başından yirlü ḳaya
İdindi yir inüp **ol dem** araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 22). [ol dem,]*
35. Yarıldı yir **ol dem** çıḳdı bir ṣu
Nice yirler ḫarāb itdi revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 23). [ol dem,]*
36. Suvār oldı ol ata **ol dem** ol şāh
Gören ṣandı görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 9). [ol dem,]*
37. Şeh-i maşrıḳdan **ol dem** ḫavf idüp ol
Kevākib cundın idindi ḳaravul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 5). [ol dem,]*
38. Hevāyī ṭop ile **ol dem** o server
Ḥiṣār-ı Zengbārı yıḳdı yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 7). [ol dem,]*
39. Zihī ferḫūnde-fāl u ḳutlu sāʿat
Cihāndan gitdi **ol dem** küfr ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 10). [ol dem,]*
40. İki leşker hemān **ol dem** yüridi
Ṭuman bigi cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 13). [ol dem,]*
41. Serin nezr eylemişdi tīġe virdi
ʿAdū **ol dem** boynından ırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 80). [ol dem,]*
42. Uçar ḳuş bigi **ol dem** urdı pervāz
Nite kim kekligüñ ardınca şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 109). [ol dem,]*
43. Yetişdi düşdi **ol dem** ol ḥiṣāra
Ṣanasın burcına irdi sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 23). [ol dem,]*
44. Çü bildi ḳalʿada çoġ idi niʿmet
Hemān çaldurdı **ol dem** kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 6). [ol dem,]*
45. Olur rūşen-dil anı gören ādem
Hemān Dellāleye yandurdı **ol dem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 106). [ol dem,]*
46. Didi Dellāle'ye Pervāne **ol dem**
Ṭabīb olursın olsa ḫasta ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 109). [ol dem,]*
47. Duʿāyı **ol dem** evvel āḫir itdi
O mektūbı çıḳardı ẓāhir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 29). [ol dem,]*
48. Ṭurup **ol dem** ḳapuyı geldi açdı
Güneş ṣan ṭoġdı dehre nūr ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 21). [ol dem,]*
49. Hemān **ol dem** taṣavvur itdi ol şāh
İdindi mülk-i Rūm'ı menzil ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 39). [ol dem,]*
50. Didi ʿayyāra Şāh Jāle **ol dem**
Ne iseñ gerçegin di ey mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 47). [ol dem,]*
51. Daḫı **ol dem** Şükūfe'yle bulışdı
Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 27). [ol dem,]*
52. Muṣībet şemʿi **ol dem** kim uyandı
İşitdi Şemʿ ile Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 103). [ol dem,]*
53. ʿAsel ırmaġına her kim baḳardı
Revān aġzı ṣuyı **ol dem** aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 42). [ol dem,]*
54. Revān **ol dem** ulaḳlar ṣaldı fi'l-ḥāl
Muḥabbet-nāme yazup itdi irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 109). [ol dem,]*
55. Bile girdi Şükūfe aña **ol dem**
Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 13). [ol dem,]*
56. Bile atlandı **ol dem** cümle ḫatun
İderler nāẓirüñ ḥālin diger gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 15). [ol dem,]*

ol deñlü: *O denli, o kadar.*

1. Degül Nūşīnrevān **ol deñlü** ʿādil
Kim anuñ taḫtgāhı şehr-i şākil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 37). [ol deñlü,]*

2. Bahār **ol deñlü** bulmışdı kemāli
   Hevānuñ şol ḳadar var iʿtidāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 19). [ol deñlü,]*
3. Revādur itse şīrīn-kārlıḳ u
   Avurd ehlinde yoḳ **ol deñlü** ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 86). [ol deñlü,]*
4. Yazılmış selsebīl **ol deñlü** ḫoşter
   Görenler dirdi ʿaynı laʿl-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 43). [ol deñlü,]*

ol faḳrıla fahr iderdi: *Fakirlikle övünmek II El-fakru fahrî (fakirlik övüncümdür).*

1. Göñülden ḥubb-ı dünyāyı giderdi
   Cihānda **faḳrıla ol faḫr iderdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 96). [ol faḳrıla faḫr iderdi,]*

ol gice: *O gece.*

1. Revān **ol gice** ol üstād-ı Naccār
   Olur yārı viṣāline ḫarīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 9). [ol gice,]*
2. Meger kim **ol giceydi** Leyletü'l-Ḳadr
   Muḳābil olmış idi şems ile bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 5). [ol giceydi, -y, -di]*
3. Sarāyumdan kim ol dem **ol gice** güm
   Per açdum nite kim pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 23). [ol gice,]*
4. Anuñ nūrından ay u gün ki lemʿa
   Yetişdüm **ol gice** vardum o şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 26). [ol gice,]*
5. Kimisi yükledi **ol gice** tīri
   Seḥer tā ṣadr-ı aʿlā ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 13). [ol gice,]*
6. Şu deñlü vāfir itdi **ol gice** er
   Ṣanurlardı görenler rūz-ı maḥşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 17). [ol gice,]*

ol gün: *O gün.*

1. Benüm **ol gün** ṭoġar kim başuma gün
   Benümle olasın şevḳ ile her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 133). [ol gün,]*
2. O tāc ile gören dir anı **ol gün**
   Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 23). [ol gün,]*

ol ḳadar: *O kadar, o ölçüde.*

1. Cudālıḳ deñlü hergiz müşkil olmaz
   Cihānda **ol ḳadar** bir ḳātil olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 36). [ol ḳadar,]*

ol ḳadar yoḳ: *O kadar değil.*

1. Egerçi kim mülāʾim dil-rübā çoḳ
   Vefā itmekde yüz yur **ol ḳadar yoḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 20). [ol ḳadar yoḳ,]*

ol kim: *O ki.*

1. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez **ol kim** Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 6). [ol kim,]*
2. Külli eczāmı ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı **ol kim** tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 26). [ol kim,]*

3. Ḫuṣuṣā kim özin almış ola mey
   Hemān bī-cāndur **ol kim** dir aña ḥey *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 34). [ol kim,]*

ol miḳdār: *O kadar.*

1. Kim **ol miḳdārda** bir at deñlü
   Ne yaña dirisen uçar gider ü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 15). [ol miḳdārda, -da]*

ol sāʿat: *O sırada.*

1. Getürdüp şāh cümle dīdebānı
   Geçürdi tīġdan **ol sāʿat** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 42). [ol sāʿat,]*
2. Buları gördi kim ḳopardı tozı
   Götürdi düşmen **ol sāʿat** ḳopuzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 94). [ol sāʿat,]*

ol şeb: *O gece.*

1. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi **ol şeb**
   El açup Ḥaḳḳa ol şeh didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 65). [ol şeb,]*
2. Duḫān **ol şeb** ele ḳuyruġı aldı
   Revān ḳaṣr-ı şehüñ yanına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 11). [ol şeb,]*
3. Göñülde oldı Şemʿüñ şevḳi aġleb
   Ṭurup yüz şevḳ ile Pervāne **ol şeb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 12). [ol şeb,]*

ol zamān: *O zaman,vakit.*

1. O mülki seyr iderken **ol zamānda**
   Görüp dururdı bu ʿayyārı anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 35). [ol zamānda, -da]*

ola kim: *Ola ki.*

1. **Ola kim** āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 7). [ola kim,]*
2. Var anı geldügümden eyle āgāh
   Ola kim göñlümüzden ṭoġa ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 116). [ola kim,]*
3. Bu mektūbı irişdür ol nīgāra
   Ola kim oña baġrumdaġı yara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 16). [ola kim,]*
4. Tecessüs eyle gör ol yüzi ḳara
   Ola kim ṭālibi var anda vara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 10). [ola kim,]*

on: *Dokuzdan sonra gelen sayının adı.*

1. Oḳır Sulṭān Jāle anı ḫāli
   İder her fenden aña **on** suʾāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 50). [on,]*
2. Virür her bir suʾāle **on** cevābı
   Ḳomaz müşkil ʿarūsında niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 51). [on,]*
3. Olur **on** māh-ı nev bedre ḥavāle
   Şafaḳ altında mihr irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 7). [on,]*
4. Daḫı **on** dāne bī-mānend-i ḫādim
   Ola ol ḳızlar üzre tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 7). [on,]*
5. Ol **on** ḫādim ki Faġfūr itdi irsāl
   Ḳamu Pervāne'ye ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 37). [on,]*

6. Şehüñ var idi **on** ġarrā ġulāmı
   Ḳamunuñ bī-nazīri vü benāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 7). [on,]*
7. Ol **on** ḳız k'añmışuz Şemʿe muḳarreb
   Ḳamusı şem-ruḫsār u şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 1). [on,]*

on biñ: *On bin sayısı.*

1. Virür **on biñ** kişi sulṭān-ı Jāle
   Ola hem-rāh tā ol meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 137). [on biñ,]*

on biñ var: *On bin tane bulunmakta.*

1. Bile şāh ile **on biñ var idi** fil
   Revişde her birisi bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 21). [on biñ var idi, -idi]*

on dördine iriş-: *On dört yaşına gelmek.*

1. **İrişdi** çün kim **on dördine** ol bedr
   Nedür bildi cihānda ḳıymet ü ḳadr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 1). [on dördine irişdi, -di]*

on ḳız var: *On kız bulunmakta.*

1. **Var** idi Şem ile **on ḳız** muḳarreb
   Ḳamusı bī-bedel şehd ü şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 45). [on ḳız var idi, -idi]*

on sekiz biñ ʿālem: *Farklı boyutlarıyla beraber kâinatın tamamı, yaratılmışların hepsi.*

1. Gözüñ aç **on sekiz biñ ʿālemi** gördükce ḥaẕẕ eyle
   Yine bir ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 9). [on sekiz biñ ʿālemi, -i]*
2. Bulınur **on sekiz biñ ʿālem** anda
   Anı seyr it ne istersen yabanda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 91). [on sekiz biñ ʿālem,]*
3. İki ḥarf ile ser-tā-ser müretteb
   Yaratdı **on sekiz biñ ʿālemi** heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 12). [on sekiz biñ ʿālemi, -i]*
4. N'ola dünyāda şāh olsa Süleymān
   Bu oldı **on sekiz biñ ʿāleme** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 54). [on sekiz biñ ʿāleme, -e]*
5. Görinür **on sekiz biñ ʿālem** andan
   N'olayuñ görsek ol şāh-ı cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 55). [on sekiz biñ ʿālem,]*

oñar-: *Düzeltmek.*

1. Dürüp mektūbı mühr urdı **oñardı**
   O dem anı hemān ol peyke virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 13). [oñardı, -dı]*

ondan: *Bu sebepten.*

1. Eger **ondan** gece eyler fesād
   Kim anuñ baḳır olur altun adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 33). [ondan,]*

orta: *Ara, bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.*

1. O ḫaṭ **ortada** nefsānī ṣıfatdur
   Anı refʿ itmek aʿlā maʿrifetdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 33). [ortada, -da]*
2. Ḳomışlar **ortasında** şemʿ-i raḫşān
   Ṣanasın hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 35). [ortasında, -sı, -nda]*
3. O niʿmet ḳomada üstād-ı māhir
   Ḳodı niʿmetleri **ortaya** bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 62). [ortaya, -y, -a]*

ortalık: *Etraf, ortalık.*

1. Ol **ortalıḳda** gösterdi kemālin
   Görenler bilmedi ḳılca ḫayālin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 9). [ortalıḳda, -da]*

otaġ: *Çadır.*

1. İdüp aḫşama dek av u şikārı
   Otaġında yine ḳıldı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 10). [otaġında, -ı, -n, -da*
2. Yalıñ tīġ ile olmış Şām'da ol şāh
   Otaġ ile gider göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 18). [otaġ,]*
3. Ol **otaġ** içre bir şāh-ı zer-efser
   İdindi yir irişdürdi göge ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 3). [otaġ,]*
4. Gezerler her **otaġ** u ḫuld-ı ferşi
   Melekler seyr iderler ṣan ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 83). [otaġ,]*
5. Ṭarıḳdı ol **otaġ** içre dil ü cān
   Cihān müʾminlere ṣan oldı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 43). [otaġ,]*
6. Varup ḳondırdılar bir ḫūb bāġa
   Ḳoyup Şemʿ-i dil-firūzı **otaġa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 18). [otaġa, -a]*

otaġ çık-: *Hükümdarlara ve devlet büyüklerine özgü yüksek etekli ve süslü çadır hazırlanmak.*

1. Buyurdı Şāh Jāle **çıḳdı otaġ**
   Anuñ reşki urur bu ḳubbeye daġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 7). [otaġ çıḳdı, -dı]*

otaġ kurıl-: *Çadır kurulmak.*

1. **Ḳurılmışdı otaġı** girdi ol şāh
   Felekden yire indi gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 63). [otaġı ḳurılmışdı, -mış, -dı]*
2. Ne ḥikmetdür bu **ḳurıldı** ol **otaġ**
   İder cümle cihānuñ yüzini aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 5). [otaġ ḳurıldı, -dı]*
3. **Ḳurıldı** server-i ṣubḥuñ **oṭaġı**
   Getürdi leşker-i Zengī ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 1). [oṭaġı ḳurıldı, -dı]*

otur-: *Durmak, beklemek.*

1. **Oturmuş** Şāh Jāle ḫalvetinde
   Hemān bir bikr-i nāzük var ḳatında *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 59). [oturmuş, -muş]*
2. **Oturmışdum** derūn-ı ḫalvetümde
   Hemān sāʾim idi müʾnisüm ḳatumda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 9). [oturmışdum, -mış, -du, -m]*
3. Muḥabbet nerdinüñ ol zārı olmış
   Ḳarar **oturmaġ** anuñ kārı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 60). [oturmaġ, -maġ]*

4. Eyitdi atamı düşümde gördüm
   Anuñla bir güzel yirde **oturdum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 36). [oturdum, -du, -m]*

otur-: *Hüküm sürmek.*

1. **Oturmışdı** meger Sulṭān Jāle
   Elinde lāleveş laʿlin piyāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 25). [oturmışdı, -mış, -dı]*
2. **Oturmış** mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
   Aña dīvān ṭurur cümle sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 9). [oturmış, -mış]*
3. Geçüp ol cümle-i ṣubḥa **oturdı**
   Nikāb-ı leyli ʿālemden götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 3). [oturdı, -dı]*

otur-: *Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.*

1. Bir altun kürsi ḳodılar **oturdı**
   Niḳābı söz ʿarūsından götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 21). [oturdı, -dı]*
2. **Oturmış** sandalīde pehlevānlar
   Adedde var idi biñ dāne anlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 27). [oturmış, -mış]*
3. **Oturmış** mirvaḥa destinde Jāle
   Ḳızarmışdı ḥarāretden çü lāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 31). [oturmış, -mış]*

otuz: *Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.*

1. Oturmış taḫtına sulṭān ḥākim
   Bile **otuz** vezīr ü yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 22). [otuz,]*

oyna-: *Dans etmek, raks etmek.*

1. Görüp Naccār'ı anlar aya ḳarṣar
   Ol üstād ile **oynar** ferṣi ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 46). [oynar, -r]*

oyun ögren-: *Hile tanımak.*

1. Silāḥ u ḍarb u ḥarb u cenge düşdi
   Oyun ögrendi bir ḳaç gün dürişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 4). [oyun ögrendi, -di]*

Ö

ʿöd ü ʿanber: *Öd ve amber tütsüsü.*

1. İki biñ ḳul yaḳup o gence micmer
   Buḫūr eylerler idi ʿ**öd ü** ʿ**anber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 18). [ʿöd ü ʿanber idi, -idi]*

ödünc al-: *Ödünçlemek.*

1. Cehennem āteşi odum **ödünc alurdı** sinemden
   Eger kim irse bir ḳatre bu eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 9). [ödünc alurdı, -ur, -dı]*

ög: *Akıl.*

1. Uyuḳlarsam **ögümde** fikrüñ ey dost
   Şayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ ey dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 53). [ögümde, -üm, -de]*

ögin-: *Övünmek.*

1. Bülend-āvāz ile ṭoplar **ögindi**
   Anuñçün ḳalʿa taşlarla dögindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 37). [ögindi, -di]*

öğren-: *Anlamak, kavramak, bilgi edinmek.*

1. Oḳırken ḫāceden ol şāh-ı aʿlā
   Meger **ögrenmiş idi** ʿilm-i iḫfā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 28). [ögrenmiş idi, -miş]*

ögret-: *Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazandırmak, talim etmek, tedris etmek.*

1. Kemāl **ögretdügiçün** māh-ı bedre
   Virildi şems-i tīre bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 59). [ögretdügiçün, -dügiçün]*
2. ʿAceb siḥr **öğredüpdür** mihr ol aya
   Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 23). [öğredüpdür, -üp, -dür]*

öl diril-: *Ölüp dirilmek II Çaba göstermek.*

1. Cihānda **öl diril** bir ḫoş ḳıyāmet yār ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 5). [öl diril,]*
2. Muḥabbet mülki bu şāha virilür
   İrer maḳṣūdına **ölür dirilür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 72). [ölür dirilür, -ür]*
3. Kim anı görmege cānlar virilsün
   Yine görsün gören **ölsün dirilsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 8). [ölsün dirilsün, -sün]*

ölçek ölçek: *Ölçülü bir şekilde.*

1. O sīmīn-ten ne dem kim yaḳdı sercek
   Zemīne aḳce dökdi **ölçek ölçek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 12). [ölçek ölçek,]*

öldür-: *Canından etmek.*

1. Senüñ bendüñdeyem ey server-i ḫāṣ
   Gerek **öldür** gerek dirgür gerek aṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 52). [öldür,]*
2. Beni ey ḫüsrevüm **öldürme** ṭaġlar
   Daḫı Ferhād'içün āh idüp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 71). [öldürme, me]*
3. Cudālıḳdur ḳatı ḳattāl aġu
   Kişiyi günde biñ kez **öldürür** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 40). [öldürür, -ür]*

öldürmege ʿar eyle-: *Öldürmeye niyet etmek.*

1. Beni derde giriftār eyledi ʿışḳ
   Velī **öldürmege ʿar eyledi** ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 32). [öldürmege ʿar eyledi, -di]*

öli çün aġlama illā deli çün: *Ağlama ölü için ağla diri (deli) için.*

1. Anı bir kimse görse dirdi ol dūn
   Öli çün aġlama illā deli çün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 26). [öli çün aġlama illā deli çün,]*

ölmez oġul: *Kalıcı eser.*

1. Olup ʿışḳ ile bikr-i fikre vāṣıl
   Bir ölmez oġul it ʿālemde ḫāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 16). [bir ölmez oġul,]*

ölüm adı: *Ölümün ismi.*

1. Bu ʿālem ṭopṭolu olursa şādī
   Aña degmez k'ola ẕikr **ölüm adı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 16). [ölüm adı,]*

ölümden evvel öldür-: *Ölmeden önce öldürmek.*

1. Ṣafā sür ʿıyş u işret ḳıl yüzini ġuṣṣanuñ görme
   Ölümden evvel öldüren cihānda ādemi ġamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 8). [ölümden evvel öldüren, -en]*

ölümden özge devāsı bulunmaz: *Ölümden başka çaresi yoktur.*

1. Ṭabībi derd ecel olur şifāsı
   Ölümden özge bulunmaz devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 14). [ölümden özge devāsı bulunmaz,]*

ölürsem ġam degül: *Ölsem de gam yemem.*

1. **Ölürsem ġam degül** ben ey şehinşāh
   Senüñ ömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 101). [ölürsem ġam degül,]*

ölüye cān baġışla-: *Ölüyü diriltmek.*

1. Meger var idi şāhuñ ġulāmı
   Ölüye cān bağışlardı kelāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 2). [ölüye cān bağışlardı, -r, -dı]*

ʿ**ömür:** *Ömür, hayat.*

1. Vire ger vaʿde cānān ola müştāḳ
   Sürer biñ yıl ʿ**ömr** bir demde ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 60). [ʿömr,]*
2. Yimeden içmeden iller kesildi
   Ḳamusı bī-vefādur ʿ**ömri** bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 124). [ʿömri, -i]*

ʿ**ömre ḥad bulınmaz:** *Ömre sınır bulunmama.*

1. ʿÖmürden intiẓār olursa ger ʿad
   Bulınmaz muntaẓırlar ʿ**ömrine ḥad** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 16). [ʿömrine ḥad bulınmaz,]*

ʿ**ömre inanma kim:** *Hayata inanma çünkü.*

1. **İnanma** ʿ**ömre kim** yoḳdur beḳāsı
   Ṭayanma sustdur anuñ bināsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 1). [ʿömre inanma kim,]*

ʿ**ömr-i bī-vefā:** *Vefasız ömür.*

1. Bu ʿ**ömr-i bī-vefānuñ** yoḳ ṣebātı
   Ecel peyki ḳapar tāc-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 5). [ʿömr-i bī-vefānuñ, -nuñ]*

ʿ**ömr-i cāvidāne iriş-:** *Kalıcı ömre ulaşmak.*

1. Yaḫud İdrīs irişdi cināne
   İrişdi anda ʿ**ömr-i cāvidāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 16). [ʿömr-i cāvidāne irişdi, -di]*

ʿ**ömr-i müʾebbet:** *Sonsuz ömür.*

1. Ḫudā virsün saña ʿ**ömr-i müʾebbet**
   Cinānda mülküñi ḳılsun muḫallet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 13). [ʿömr-i müʾebbet,]*

ʿ**ömr-i muḥarrem:** *Haram kılınmış ömür.*

1. Ele al cāmı ḥürmetle ḥarīm-i dehr-i dün içre
   Saña ʿ**ömr-i muḥarrem** ḥaşr olınca ṣanma maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 4). [ʿömr-i muḥarrem,]*

ʿ**ömrini çoġ eyle:** *Ömrünü çoğalt.*

1. İlāhi ʿ**ömrini çoġ eyle** anuñ
   Ḳamu aʿdāsını yoġ eyle anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 83). [ʿömrini çoġ eyle,]*

ʿ**ömrini kem ḳıla:** *Ömrünü azaltsın.*

1. Eline bağladı bend itdi muḥkem
   Kim anuñ ʿ**ömrini** yaʿni **ḳıla kem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 40). [ʿömrini kem ḳıla,]*

ʿ**ömrüm bahārı:** *Ömrün baharı II Gençlik.*

1. Ḫazāna varmadan ʿ**ömrüm bahārı**
   Gözüme eyle ṭuş ol gül-ʿiẕārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 47). [ʿömrüm bahārı,]*

ʿ**ömrüñ nüsḫasınuñ ṣıḥḥatı yoḳ:** *Ömür nüshası sağlam değildir.*

1. Bu ʿ**ömrüñ nüsḫasınuñ ṣıḥḥatı yoḳ**
   Bunı ḫoş oḳıyanuñ fikreti yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 7). [ʿömrüñ nüsḫasınuñ ṣıḥḥatı yoḳ,]*

ʿ**ömrüñ uzun bāreke'llāh:** *Ömrün uzun olsun.*

1. Didiler ʿ**ömrüñ uzun bāreke'llāh**
   Saña yavuz ṣananuñ ʿömri kūtāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 21). [ʿömrüñ uzun bāreke'llāh,]*

ömrüñ ziyāde kılsun: *Ömrünü uzun etsin.*

1. Didi ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde
   Yetiş ʿālemde ser-cümle murāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 37). [ʿömrüñ ziyāde ḳılsun,]*

ʿ**ömrüñ sebātı yokdur:** *Ömrün kararlılığı yoktur.*

1. Bilürsin ʿ**ömrüñüñ yoḳdur ş̲ebātı**
   Düriş bul Ḫızırveş āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 27). [ʿömrüñüñ ş̲ebātı yoḳdur,]*

ʿ**ömür ḥāṣılı:** *Ömür mahsulü.*

1. Bilür şeh biri ʿ**ömri ḥāṣılıdur**
   Biri daḫı anuñ cān u dilidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 15). [ʿömri ḥāṣılıdur, -dur]*

ʿ**ömür nüshası:** *Ömür muskası.*

1. Ḫaẕer ḳıl ġarre olmaz buña ey şūḫ
   Bu ʿ**ömrüñ nüsḫasını** anla mensūḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 10). [ʿömrüñ nüsḫasını, -n, -ı]*

ʿ**ömürden ʿad ol-:** *Ömürden sayılmak.*

1. ʿ**Ömürden** intiẓār **olursa** ger ʿ**ad**
   Bulınmaz muntaẓırlar ʿömrine ḥad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 15). [ʿömürden ʿad olursa, -ur, -sa]*

öñ: *Huzur.*

1. **Öñinde** ehrimenler bir ḳarınca
   Naẓīri yoḳ Süleymān'a varınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 81). [öñinde, -i, -n, -de]*
2. Getürdiler **öñine** dürlü niʿmet
   Ne niʿmet her birisi ḫᵛān-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 47). [öñine, -i, -n, -e]*
3. Didiler kim budur cāsūs-ı Faġfūr
   Gerekdür şāh **öñinde** ḫᵛār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 46). [öñinde, -i, -n, -de]*
4. Ziyāde şād u ḫurrem oldı ʿayyār
   Öñinde şāhuñ urdı yire ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 66). [öñinde, -i, -n, -de]*

öñ: *Ön taraf.*

1. **Öñine** şemʿveş Pervāne'nüñ heb
   Düşüp yüz şevḳ ile bunlar müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 31). [öñine, -i, -n, -e]*
2. Ve likīn ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār
   O nice uçsun **öñünde** ḳafes var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 50). [öñünde, -ün, -de]*
3. Ṭururdı ḳaṣr **öñinde** berk bağlu
   Yüregi āteş-i ʿışḳ ile ṭaġlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 3). [öñinde, -i, -n, -de]*
4. Görüñ ey ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum
   Bu ḳaṣr **öñinde durur** perr ü bālum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 22). [öñinde durur, -i, -n, -de, -durur]*
5. **Öñinde** var anuñ bir ḥavż-ı raʿnā
   Dil-i müʾmin bigi ābı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 13). [öñinde, -i, -n, -de]*
6. **Öñinde** ol ḥiṣāruñ itdi ṭop āh
   Der-i dil-berde ṣan ʿāṣıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 41). [öñinde, -i, -n, -de]*
7. Sipihre olmış ol ḳalʿa ḥavāle
   Öñinde köpriler beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 16). [öñinde, -i, -n, -de]*

öñdül ol-: *Mükâfat olmak.*

1. Ḳoşılsalar **olurlar** yilden **öñdül**
   Biri heyʾetde Aşḳar biri Düldül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 33). [öñdül olurlar, -ur, -lar]*

öñince git-: *Önünde yürümek.*

1. Bu resme kārbān **öñince gitdi**
   Varup bir gün o taḫt-ı Çin'e yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 85). [öñince gitdi, -di]*

öñince uç-: *Önü sıra uçmak.*

1. O bir ḳavs-ı ḳuzaḥ-gerden ḳamer-seyr
   Öñince berḳ olursa uçamaz ṭayr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 4). [öñince uçamaz, -a, -maz]*

öñince var-: *İkna etmek.*

1. **Öñince var** anuñ nite kim şemʿ
   Ḳıla Pervāne ile Şemʿi tā cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 25). [öñince var,]*

öñine düş-: *Birinin önünden yürümek; birine kılavuzluk etmek.*

1. Suvār idüp bular bir ata şāhı
   Öñine düşdi ṭutdı gitdi rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 72). [öñine düşdi, -di]*
2. Bularuñ **öñlerine düşdi** Lālā
   Kederden ḳalbi mirʾātı muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 23). [öñlerine düşdi, -di]*
3. **Öñine düşdiler** bunlar o şāhuñ
   Züḥal-taḫt u meh-i encüm-sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 49). [öñine düşdiler, -di, -ler]*
4. **Öñine düşdi** Lālā-yı mükerrem
   Ser-ā-ser kūh-ı ṣaḥra oldı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 39). [öñine düşdi, -di]*
5. Getürdiler düşüp **öñine şehre**
   Yüzin gören ṣafādan aldı behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 25). [öñine düşüp, -üp]*
6. **Öñine düşüp** anuñ ʿizzet ile
   Getürdiler o şehre şöhret ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 35). [öñine düşüp, -üp]*
7. O dem begler begisine bulışdı
   Hemān Ṣarṣar anuñ **öñine düşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 34). [öñine düşdi, -di]*
8. Getürdiler **düşüp öñine** şehre
   Ṣafādan buldı şehrüñ ḫalḳı behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 31). [öñine düşüp, -üp]*
9. **Düşüp** anuñ **öñine** yidi keştī
   Getürdi niʿmet-i cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 9). [öñine düşüp, -üp]*
10. Surūr ile derūnı ṭoldı anuñ
    Revān **düşdi öñine** kārbānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 68). [öñine düşdi, -di]*
11. **Öñine düşdi** ʿālem ʿizzet ile
    Bu kerr u ferr u ʿizz ü şevḳ ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 37). [öñine düşdi, -di]*
12. **Öñine** sāyeveş **düşüp** o servüñ
    Olup hem-rāhı ol zībā teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 35). [öñine düşüp, -üp]*

öñine geç-: *Yolunu kesmek.*

1. **Öñine geçmez** idi tābiş-i berḳ
   Aña bir menzil idi ġarbdan şarḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 3). [öñine geçmez idi, -mez, -idi]*

öñine gel-: *(Gözünün) önüne gelmek.*

1. Ḫayāl-i yār **geldükce öñine**
   Dögünür ṭaş ile ol döne döne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 107). [öñine geldükce, -dükce]*

öñine gel-: *Karşısına çıkmak.*

1. Olurdı puḫte anda döne döne
   Gelürdi anlaruñ āḫir **öñine** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 66). [öñine gelürdi, -ür, -di]*
2. Eger **gelse öñine** bir ulu seyl
   Geçerdi bir nefesde nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 75). [öñine gelse, -se]*

öñine getür-: *Huzuruna çıkarmak.*

1. Şarılmışla bunı anlar götürdi
   O sāʿat şāhuñ **öñine getürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 36). [öñine getürdi, -di]*
2. **Getürdi öñine** şāh-ı cihānuñ
   Giderdi Şāh Jāle bendin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 41). [öñine getürdi, -di]*

öñine maḥbūb niʿmet ḳo-: *Önüne güzel yemekler koymak.*

1. Geyürdi şāha anlar tāc u ḫilʿāt
   Öñine ḳodılar maḥbūb niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 70). [öñine maḥbūb niʿmet ḳodılar, -dı, -lar]*

öñine niʿmet götür-: *Önüne yemek götürmek.*

1. **Götürdi öñine** ṭur geldi **niʿmet**
   Yiyüp şāh itdi Ḥaḳḳa şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 99). [öñine niʿmet götürdi, -di]*

öñine var-: *Huzuruna gitmek.*

1. O bāġuñ geldi cümle dīdebānı
   Varup şāh **öñine** açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 16). [öñine varup, -up]*

öñür-: *Yüksek sesle bağırmak, haykırmak.*

1. Getürdiler bir esb-i bād-pāyı
   Öñürdür berḳı vü geçer ṣabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 2). [öñürdür, -dür]*

öñürt-: *İleri geçmek, takaddüm etmek.*

1. Ḳoşulsa ger gün ile girüde ḳor
   Nice gün sāyesin daḫı **öñürdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 12). [öñürdür, -ür]*

öp-: *Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını değdirmek.*

1. O māhı **öpdi** ol Sulṭān-ı kāmil
   Nite kim muʿtekid müʾmin ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 17). [öpdi, -di]*

öpe koça: *Öpüp kucaklamak.*

1. Anı **öpe ḳoça** ḳoydı sarāya
   Otırdılar ikisi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 15). [öpe ḳoça,]*

öpüp başına ḳo-: *Bir şeyi memnunlukla karşılamak, saygı duymak, saygıyla karşılamak.*

1. **Öpüp başına ḳodı** itdi ʿizzet
   Didi sensin benüm başumda devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 11). [öpüp başına ḳodı, -dı]*

2. **Öpüp başına ḳodı** itdi ʿizzet
Didi baña yiter bu tāc u devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 47). [öpüp başına ḳodı, -dı]*

öpüp yüzine sür-: *Kıymetli addedilen bir nesneyi öptükten sonra yüze değdirmek.*

1. **Öpüp** Bercīs anı **yüzine sürdi**
El öpdi baş ḳodı ayaḳ götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 21). [öpüp yüzine sürdi, -di]*

ördek bigi çevgān: *Ördek gibi kıvrık.*

1. Kiminüñ zülfi **ördek bigi çevgān**
İder ṭāvūsveş şevḳ ile cevelān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 27). [ördek bigi çevgān,]*

ördek yüz-: *Ördek yüzmek II Çok yağlı olmak.*

1. Şu deñlü çerb idi kim yoġ idi şek
İçinde **yüzer idi** anuñ **ördek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 66). [ördek yüzer idi, -er, -idi]*

örü ṭur-: *Ayağa kalkmak.*

1. Kim ol ebrūları rā ṭurası cīm
Elifveş **örü ṭurdı** itdi taʿẓīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 12). [örü ṭurdı, -dı]*

öt-: *Ses çıkarmak.*

1. Ṭutar çigninde ḫançer çeng-i ḫurşīd
Öter bezminde ekser çeng-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 6). [öter, -er]*

öte geç-: *İleri geçmek.*

1. Ki sen maʿnāda yügrüksin melekden
Geçer insān **öte** ṭoḳuz felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 12). [öte geçer, -er]*

öte ṭut-: *Eşlik etmek.*

1. Ḳaçan kim çenge çengi çeng ururdı
Rebāb anı görüp **öte ṭuturdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 2). [öte ṭuturdı, -ur, -dı]*

öykün-: *Özenmek, taklite çalışmak, benzemek istemek.*

1. Meger kim āyīne **öykündi** Kevser
Revān her çeşmesi yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 43). [öykündi, -di]*
2. Sirişk-i ʿāşıḳa **öykündi** beñzer
Ḫilāfuñ ʿaks-i bergi urdı ḫançer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 27). [öykündi, -di]*

öyle: *O şekilde, ona benzer, onun gibi.*

1. Girince uydı ol ḥavżа o server
   Düşüpdür **öyle** ṣan kim ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 36). [öyle,]*

öz: *Aslı, kendisi.*

1. Cihān mülkin pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi bārān seḫā vü Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 28). [özi, -i]*
2. Yüzi ḫūrşīd **özi** bir ḫoş perīdür
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 61). [özi,-i,]*
3. Düzen virmiş **özine** bir ḳıl üzre
   Ṣalar āşūb u ġavġāyı il üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 7). [özine, -i, -n, -e]*
4. Bular ṭaşra idüp **özlerini** cemʿ
   Fenerden ṭaşra gūyā şuʿle-i şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 123). [özlerini, -leri, -n, -i]*
5. Yüzüñden eylesün bed-çeşmi Ḥaḳ dūr
   Özüñden mülket-i dünyāyı maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 34). [özüñden, -üñ, -den]*
6. Rikābı ʿayn-ı nūn idi **özinüñ**
   Yaḫud māh-ı nevi çarḫ-ı berīnün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 9). [özinüñ, -i, -nüñ]*

özen-: *Beğendiği şeye benzemeye çalışmak, yapmaya kalkışmak; birini veya bir şeyi taklit etmeye çalışmak.*

1. Yine meyl eyledi ṭūṭī nebāta
   Özendi yine ol teşne Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 108). [özendi, -di]*

özge nesnede yoḳ: *Başka varlıkta yok.*

1. Buldı bu daʿvā bu dehr-i bī-ṣebāt içre ṣübūt
   Ẕāt-ı bī-çünuñdan **özge nesnede yoḳdur** ṣebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 28). [özge nesnede yoḳdur, -dur]*

özge temāşā: *Orjinal bir seyir (görünüm).*

1. Kimi dir bilmez ise ʿilm-i iḫfā
   Biz anı bulmamaḳ **özge temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 38). [özge temāşā,]*

özin cemʿ it-: *Kendini toplamak.*

1. Yazılmış üstine dirler buña Şemʿ
   Görenler **idemezler özlerin cemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 60). [özlerin cemʿ idemezler, -e, -mez, -ler]*

özin tezyīn it-: *Kendini süslemek.*

1. Geyüp altunlu **özin itdi tezyīn**
   Bir dīk-i mekr u ḥīle ʿayna āyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 5). [özin tezyīn itdi, -di]*
2. **Özini idebilseydi** eger **cemʿ**
   Düşerdi bir yalıñ tīġa o dem Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 3). [özini cemʿ idebilseydi, -ebil, -se, -y, -di]*

3. Yine bu çarḫ ḫātūn-ı ʿabūse
   Özin zeyn eyledi döndi ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 4). [özin zeyn eyledi, -di]*
4. **Özin zeyn itdi** bu çarḫ-ı ʿacūze
   Sefīdac acile surḫı sürdi yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 5). [özin zeyn itdi, -di]*

özine gel-: *Kendine gelmek, aklı başına gelmek.*

1. Düzen virüp **özine geldi** ḳānun
   İle naḳş itmegi idindi ḳanun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 5). [özine geldi, -di]*

özini cemʿ ḳılsun di-: *Kendini toplasın demek.*

1. **Didi** Faġfūr **ḳılsun özini cemʿ**
   Şebistanındadur Pervāne'nüñ Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 89). [özini cemʿ ḳılsun didi, -di]*

özini yir-: *Kendini yemek II Erimek.*

1. Anuñ da yidügi **yirdi özini**
   Yavu ḳılurdı yap yap kendüzini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 15). [özini yirdi, -di]*

özini ziynet it-: *Kendini süslemek.*

1. **Özini** şol ḳadar **itdi** ki **ziynet**
   Şanurdı gören anı ḥūr-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 9). [özini ziynet itdi, -di]*

ʿözr ü bahāne it-: *Özür dilemek ve bahane etmek.*

1. Eger kim **idesin ʿözr ü bahāne**
   Olursın gelmedük bigi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 45). [ʿözr ü bahāne idesin, -e, -sin]*

ʿözr-i ḳavī var: *Güçlü mazeretin bulunması.*

1. Seni ʿālemde Ḥaḳ var itsün ey yār
   Żaʿīfüñde veli **ʿözr-i ḳavī var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 6). [ʿözr-i ḳavī var,]*

özüñ deryāsı: *Benliğin denizi.*

1. Vucūduñ burcınuñ māh-ı şerīfin
   Özüñ deryāsınuñ dür-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 60). [özüñ deryāsınuñ, -nuñ]*

P

pādşāh: *Padişah, hükümdar.*

1. Didiler **pādşāha** var olasın
   Cihānda devlet ile yār olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 65). [pādşāha, -a]*
2. Murādum bu durur sen **pādşāhdan**
   Unıtma ben duʿā-gūyı duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 23). [pādşāhdan, -dan]*
3. Alup şehre getürdiler o māhı
   Geçürdiler o taḫta **pādşāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 34). [pādşāhı, -ı]*
4. Günüñ günden yig olsun **pādşāhum**
   Nigehbānuñ şeh-i ʿālem penāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 49). [pādşāhum, -um]*
5. Girür ḳoynına cümle sīm-sīne
   Var anda **pādşāh** bigi ḫazīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 12). [pādşāh,]*
6. Eyitdi ol yigit şāh-ı perīdür
   Bular ol **pādşāhuñ** leşkeridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 44). [pādşāhuñ, -uñ]*
7. Oturmış mülk-i Çīn'üñ **pādşāhı**
   Aña dīvān ṭurur cümle sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 9). [pādşāhı, -ı]*
8. Emīr-i kāmkārum **pādşāhum**
   Çerāġ-ı şuʿle-dārum mihr u māhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 31). [pādşāhum, -um]*
9. Eyitdi şu bigi var **pādşāha**
   Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 11). [pādşāha, -a]*
10. Bulışmaḳdur size maḳṣūdı elān
    Ṭapuñuñ **pādşāhum** bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 16). [pādşāhum, -um]*
11. Buyurdı **pādşāh** begler aġalar
    Seḥer şeh-zādeye ḳarşu duralar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 45). [pādşāh,]*
12. Seḥergeh mülk-i Çīn'üñ **pādşāhı**
    Geçüp itdi müşerref taḫtgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 7). [pādşāhı, -ı]*
13. O taḫt-ı mülk-iʿışḳuñ **pādşāhı**
    Felekden yüce ḳuran bārgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 15). [pādşāhı, -ı]*
14. Firāḳuñ mülketinde **pādşāhem**
    Şerār-ı āh ile encüm-sipāhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 55). [pādşāhem, -em]*
15. Cihānı yaḳdı yandurdı sipāhum
    Bu dirlikden ölüm yig **pādşāhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 58). [pādşāhum, -um]*
16. Bizüm maṭlūbumuzsın sen İlahī
    Göñülden sevmişüz sen **pādşāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 78). [pādşāhı, -ı]*
17. Yanuñca ḳoşayın vāfir sipāhı
    Yüri ol mülk-i Çīn'üñ **pādşāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 26). [pādşāhı, -ı]*
18. Getürdiler anı ol ḫūb şehre
    Cināndan **pādşāha** irdi behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 18). [pādşāha, -a]*
19. Cihān ṭurduḳça var ol **pādşāhum**
    Ḳażādan şaḳlasun ẕātuñ ilāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 11). [pādşāhum, -um]*
20. Murādum bu durur ol **pādşāhdan**
    Unutmasun duʿā-gūyın duʿādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 83). [pādşāhdan, -dan]*

pādşāh bigi bir suvāre ir-: *Padişah gibi bir ata binmek.*

1. **İrüp bir pādşāh bigi suvāre**
   Götürdi ayaġı ḫaylī sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 5). [pādşāh bigi bir suvāre irüp, -üp]*

padşāh ol-: *Padişah olmak, sultan olmak.*

1. **Olupdur** rūy-ı Rūm'uñ **padşāhı**
   Ziyāde gökde yılduzdan sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 35). [padşāhı olupdur, -up, -dur]*
2. Eyitdi salṭanat burcında māh ol
   Saʿādet taḫtı üzre **pādşāh ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 20). [pādşāh ol,]*
3. Hem oldı şāh hem buldı o māhı
   Şeh **oldı** iki ʿālem **pādşāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 54). [pādşāhı oldı, -dı]*

pādşāha şuna dile-: *Padişaha sunmak istemek.*

1. **Diler** kim **şuna** anı **pādşāha**
   Felek taḫt u meh-i encüm sipāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 35). [pādşāha şuna diler, -r]*

pādşāh-ı ʿālem: *Âlemin padişahı II Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Ey **pādşāh-ı ʿālem** cümle güzel ṣıfātdan
   Ẕāt-ı şerīfüñ üzre her ne dinürse vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 11). [pādşāh-ı ʿālem,]*

pādşāh-ı ʿālem eyle-: *Âlemin padişahı, cihan sultanı yapmak.*

1. Göñül mülkinden endūhı kim eyler
   Faḳīri **pādşāh-ı ʿālem eyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 20). [pādşāh-ı ʿālem eyler, -r]*

pādşāh-ı aṣfiyā: *Temiz kalpliler padişahı.*

1. Biri şāh-ı şehīd-i Kerbelā'dur
   Ḥüseyin **pādşāh-ı aṣfiyādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 128). [pādşāh-ı aṣfiyādur, -dur]*

pādşāh-ı heft-kişver: *Dünyanın, yedi iklimin padişahı.*

1. Ḥuṣūṣa **pādşāh-ı heft-kişver**
   Emīr-i cümle-i erbāb-ı efser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 9). [pādşāh-ı heft-kişver,]*
2. Ne dem ol **pādşāh-ı heft-kişver**
   ʿAdūya yürüse cemʿ itse leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 69). [pādşāh-ı heft-kişver,]*

pādşāh-ı mülket-ārā: *Saltanatı süsleyen padişah.*

1. Dimiş ey **pādşāh-ı mülket-ārā**
   Vucūduñla müşerref mülk-i dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 29). [pādşāh-ı mülket-ārā,]*
2. Feraḥdan **pādşāh-ı mülket-ārā**
   Cihānuñ ḫalḳına baḫş itdi dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 63). [pādşāh-ı mülket-ārā,]*
3. Buyurdı **pādşāh-ı mülket-ārā**
   Getürdiler bir esb-i rāh-peymā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 1). [pādşāh-ı mülket-ārā,]*

pādşāh-ı mülket-i dād: *Adalet ülkesinin padişahı.*

1. Birisi **pādşāh-ı mülket-i dād**
ʿÖmer adı çıḳarmış ʿadl ile dād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 109). [pādşāh-ı mülket-i dād,]*

pādşāh-ı mülk-i ʿālem: *Dünya padişahı.*

1. İnüp ol murġın üstinden bir ādem
Didi ey **pādşāh-ı mülk-i ʿālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 12). [pādşāh-ı mülk-i ʿālem,]*

pādşāh-ı mülk-i devlet: *Devlet mülkünün sultanı.*

1. Seḥerden **pādşāh-ı mülk-i devlet**
Virüp Pervāne ile Şemʿe ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 7). [pādşāh-ı mülk-i devlet,]*
2. Dimiş ey **pādşāh-ı mülk-i devlet**
Süleymān-salṭanat Cemşīd-fikret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 37). [pādşāh-ı mülk-i devlet,]*

pādşāh-ı mülk-i ʿışḳ: *Aşk ülkesinin padişahı.*

1. **Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam** didigüm ʿayb olmasun
Dostlar ben bende bir sulṭan-ı ḫūbān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 9). [pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam, -am]*

pādşāh-ı mülk-i taṣdīḳ: *Sadakat ülkesinin padişahı.*

1. Birisi **pādşāh-ı mülk-i taṣdīḳ**
Ebū Bekr-i mükerrem yār-ı Ṣıddıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 105). [pādşāh-ı mülk-i taṣdīḳ,]*

pādşāh-ı reşk-i cemşīd: *Cemşit'i kıskandıran padişah.*

1. N'ola ey **pādşāh-ı reşk-i Cemşīd**
Ṣalarsa pertevini ḫāke ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 69). [pādşāh-ı reşk-i cemşīd,]*

pādşāh-ı saʿd-kevkeb: *Kutlu, uğurlu padişah.*

1. Buyurdı **pādşāh-ı saʿd-kevkeb**
Müneccimler dirildi bir yire heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 25). [pādşāh-ı saʿd-kevkeb,]*

pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet: *Birlik âleminin hükümdarı.*

1. Ey hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik
Ve'y şāh-ı cihān **pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 4). [pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet,]*

pādşeh-i mülk-i ṣalābet: *Sağlamlık mülkünün padişahı.*

1. Ḫışm ile naẕar ḳılsa güneş bī-fer olurdı
   Fārūḳ-ı ceri **pādşeh-i mülk-i şalābet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 42). [pādşeh-i mülk-i ṣalābet,]*

pāk: *Temiz, saf.*

1. Şunuñ kim **pākdür** ṭabʿ-ı derūnı
   Olur ol kimse ʿālim ẕü-fünūnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 43). [pākdür, -dür]*

pāk eyle-: *Temizlemek, arındırmak.*

1. Ḫudā ḳalbüñ kederden **eylesün pāk**
   Murāduñ ḳuṭbı üzre dönsün eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 105). [pāk eylesün, -sün]*
2. Ṣulayup **eylediler** yolları **pāk**
   Ṭoḳınduḳça ṣabā tā tozmaya ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 23). [pāk eylediler, -di, -ler]*

pāk it-: *Temizlemek, arındırmak.*

1. Ser-ā-ser ḳasr-ı Şemʿi **itdiler pāk**
   İçinde ẕerre deñlü ḳalmadı ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 15). [pāk itdiler, -di, -ler]*

pāk u muḳaddes: *Temiz ve kutsal.*

1. O bir ḫoş ravżadur **pāk u muḳaddes**
   Kim anuñ cümle nūnı ʿayn-ı nergis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 15). [pāk u muḳaddes,]*

pāk u muṣaffā: *Temiz ve duru.*

1. Nice mey āftāb-ı ʿālem-ārā
   Kim ol bī-ġıll u ġış **pāk u muṣaffā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 4). [pāk u muṣaffā,]*

pāk u muṭahhar: *Temiz ve kutlu.*

1. Görür cānum gözi ẕātında cevher
   Sezer dilṭabʿını **pāk u muṭahhar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 10). [pāk u muṭahhar,]*

pāk u ṣāfī: *Temiz ve pak.*

1. Derūnı ġıll u ġışdan **pāk u ṣāfī**
   Kim ol dil teşnelik derdine şāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 43). [pāk u ṣāfī,]*

pāk-i zāt: *Zatı temiz olan (Allah).*

1. Teġayyürden müberrā **pāk-i ẕātı**
   Tebeddülden muʿarrādur ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 33). [pāk-i ẕātı, -ı]*

pālūde: *Nişasta, şeker ve su karışımının pişirilerek soğutulmasıyla yapılan bir tür tatlı.*

1. Dimiş ʿaynum leb-i yār-ı gül-endām
   Revān **pālūdeye** dil virdi bādām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 80). [pālūdeye, -y, -e]*

pālūde-i ter: *Taze nişasta, şeker ve su karışımının pişirilerek soğutulmasıyla yapılan bir tür tatlı.*

1. Şu kim pālūdeveş ruḫsārı ditrer
   Getürmiş nāz ile **pālūde-i ter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 50). [pālūde-i ter,]*
2. Lebin ṣorsañ eger **pālūde-i ter**
   Gül-āb-ı tāze ṣaçmış üstine der *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 59). [pālūde-i ter,]*

pā-puş ur-: *Ayak basmak.*

1. Şu deñlü **urdı pā-puş** ol zemīne
   İrişdi taḫtgāh-ı şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 15). [pā-puş urdı, -dı]*

par par yan-: *Bir yanıp bir sönmek; ışıl ışıl parlamak.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu başında dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 6). [par par yanar, -ar]*
2. Siyeh perçemlü yalıñ yüzlü dil-ber
   Ayaġ üzre ṭurup **yanardı par par** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 22). [par par yanardı, -ar, -dı]*
3. Tāc-ı zerrīn ile **par par yanar** ol māh-ı münīr
   Oldı ġam-ḫānemüze şemʿ-i şebistān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 9). [par par yanar, -ar]*
4. **Yanar par par** müşābih ḫaddi şemʿe
   Ruḫından mihr-i ʿālem-tāb lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 19). [par par yanar, -ar]*
5. Ḳızarmış beñzi ḳara perçemi var
   Yalıñ yüzlü güzel **par par yanar** nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 56). [par par yanar, -ar]*
6. Giyüp nārenci cāme **yandı par par**
   Hemān gūyā ki yalıñ yüzlü dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 51). [par par yandı, -dı]*
7. **Yanar mı par par** ol şemʿ-i dil-efrūz
   Benüm sīnem anuñ şevḳiyle pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 113). [par par yanar mı, -ar, -mı]*
8. Görür Pervāne **yanmaz** Şemʿ **par par**
   Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 41). [par par yanmaz, -maz]*

pāre: *Parça.*

1. Dinür bir **pāre** oduñ adına ʿışḳ
   Yaḳar kimüñ gelürse yādına ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 21). [pāre,]*
2. Bulurdı ġarbdan bir demde şarḳı
   Kim ol bir **pāre** od eylerdi berḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 12). [pāre,]*
3. Süreyüm ben bu ḳanlu çeşme anı
   Ola kim maḥv ola bir **pāre** ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 64). [pāre,]*
4. Şarāb-ı vaṣlı barmaġ ile ṭutdı
   Görür ḳuvvetlü bir **pāre** ṣu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 50). [pāre,]*

pāre pāre: *Parça parça.*

1. Dili ʿuşşāḳ bigi **pāre pāre**
   Kim aña zaḥm urılmış yare yare *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 3). [pāre pāre,]*
2. Umardı kim o baġrı **pāre pāre**
   Dil-i pür-zaḫmına ireydi çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 41). [pāre pāre,]*

pāre pāre it-: *Parça parça etmek; kırmak, parçalara ayırmak II Çok eziyet etmek, çok acı çektirmek.*

1. Görüp bu ḥāleti her māh-pāre
   Yüzini yırtup **itdi pāre pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 16). [pāre pāre itdi, -di]*
2. Dikenler yara urdı yare yare
   Ser-ā-ser cismin **itdi pāre pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 14). [pāre pāre itdi, -di]*
3. Aġaçdan murġı **itdi pāre pāre**
   Getürüp ocaġ içre urdı nāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 19). [pāre pāre itdi, -di]*

pāre pāre ḳıl-: *Paramparça etmek.*

1. Gel imdi idelüm ʿazm şikāre
   Ġazāl u şīr sen **ḳıl pāre pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 10). [pāre pāre ḳıl,]*

pāre pāre ol-: *Parça parça olmak, parçalanmak.*

1. Dili aġzı ṭoḳınmış zülf-i yāre
   Anüñçün cismi **olmış pāre pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 8). [pāre pāre olmış, -mış]*
2. Cudālıḳ tīşesine senüñ ḫāre
   Getürmez ṭāḳat **olur pāre pāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 38). [pāre pāre olur, -ur]*

pāre-i ebr-i sepīde: *Beyaz bulut parçası.*

1. Göñül dir rīşin anuñ görse dide
   Muşābih **pāre-i ebr-i sepīde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 28). [pāre-i ebr-i sepīde,]*

pārele-: *Parça parça etmek, yaralamak.*

1. Delinmiş yüregi iñler yürekler **pāreler** āhı
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 11). [pāreler, -r]*

parmaġ ile işāret ḳıl-: *Parmakla işaret etmek.*

1. Ḳalem **parmaġ ile ḳıldı işāret**
   Ol itdi kāġıda ḥāli rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 17). [parmaġ ile işāret ḳıldı, -dı]*

parmak: *İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.*

1. Kefi ḫūrşīd u **parmaḳlar** şuʿāʿı
   Anı gördükde ṣabr eyler vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 67). [parmaḳlar, -lar]*

paşa idin-: *Paşa yapmak.*

1. **İdin** hem Nāṣır'ı yanuñda **paşa**
   Ölüpdür mülk-i Çīn var eyle iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 27). [paşa idin,]*

pāsbān: *Nöbetçi, bekçi.*

1. Felekler ḳasr-ı ḳadri nerdubānı
   Züḥal bām-ı sarāyı **pāsbānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 12). [pāsbānı, -ı]*

pāydār ol-: *Kalıcı, devamlı olmak.*

1. Didiler devlet ile **pāydār ol**
   Saʿādet atına dāʾim suvār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 37). [pāydār ol,]*
2. Felek devr eyledükce **pāydār ol**
   Saʿādet menzilinde ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 23). [pāydār ol,]*

pāyına ʿiḳāli ur-: *Ayağına pranga takmak.*

1. Ḳıyāsı leng ider peyk-i ḫayāli
   ʿUḳūluñ **pāyına urur ʿiḳāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 82). [pāyına ʿiḳāli urur, -ur]*

pāyı āhen: *Ayağı demirli.*

1. Daḫı var idi bir serv-i semen-ten
   Başında od yanar **pāyında āhen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 14). [pāyında āhen,]*

pederden al-: *Evlilik için babadan istemek.*

1. Beni saña **pederden alıvirsün**
   Firāḳ u derd-i ḥasretden ayırsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 39). [pederden alıvirsün, -ıvir, -sün]*

pederden iste-: *Evlenmek için babadan istemek.*

1. Varup aña beni **iste pederden**
   Ola tā ḳalbimüz ṣāfī kederden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 73). [pederden iste,]*

pehlevān: *Yiğit.*

1. İlāhi bir żaʿīf ü nā-tüvānem
   Güneh itmekde ammā **pehlevānem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 2). [pehlevānem, -em]*
2. Yeñilmez gördi kim ol **pehlevānı**
   Didi Lālā dimek ḫoş şāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 9). [pehlevānı, -ı]*
3. Meger kim var idi bir **pehlevānı**
   O şeh begler begi itmişdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 1). [pehlevānı, -ı]*

4. Oturmış sandalīde **pehlevānlar**
   Adedde var idi biñ dāne anlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 27). [pehlevānlar, -lar]*

pek pek şar-: *Sıkı sıkı sarmak.*

1. Büküp cān-penbesinden rīsmānı
   O dem cān bigi **pek pek şardı** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 12). [pek pek şardı, -dı]*

peleng: *Kaplan.*

1. ʿAcebdür ṣubḥgeh ṣaḥrası rengi
   Çıḳarur post-ı çarḫı **pelengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 6). [pelengi, -i]*
2. **Peleng** uġradı beñzer derd-i yāra
   Teninde dāġı bī-ḥad ḳara ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 31). [peleng,]*

peleng pençesi: *Kaplan pençesi.*

1. Bahāyem ẓahrına şāhuñ yaṣaġı
   Pelengüñ pençesin itdi ḳaṣaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 78). [pelengüñ pençesin, -n]*

peleng ü şīr-heybet: *Kaplan ve arslan heybetli.*

1. **Peleng ü şīr-heybet** ejdehā-düm
   Ṣahīlinden felek gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 5). [peleng ü şīr-heybet,]*

pelenge dön-: *Kaplana benzemek.*

1. Yoyındı pīşesinden şīr-i eflāk
   Yine **döndi pelenge** çarḫ-ı bī-bāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 18). [pelenge döndi, -di]*

pelengi: *Kaplan.*

1. Göreydi anı ṣanurdı **pelengi**
   Yüzinüñ şīrveş olurdı rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 21). [pelengi,]*

penāh: *Sığınak.*

1. Günüñ günden yig olsun pādşāhum
   Nigehbānuñ şeh-i ʿālem **penāhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 50). [penāhum, -um]*

penbe: *Pamuk.*

1. Felek yay ile ḫallāc zemistān
   Zemīne **penbeler** itdi fırāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 20). [penbeler, -ler]*

penbesi çıkmış kaba: *Pamuğu çıkmış elbise.*

1. Görür kim serv serd olmış hevāyı
   Geyür bir **penbesi çıkmış ḳabayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 28). [penbesi çıkmış ḳabayı, -y, -ı]*

penbeye şar-: *Miski pamuğa sarmak.*

1. Bürüdi berf-i ter bu ḫāk-ı ḫuşki
   Şararlar penbeye gūyā ki müşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 22). [müşki penbeye ṣararlar, -ar, -lar]*

penc genc: *Beş hazine II Beş vakit namaz.*

1. Şeş getürdüñ **penc gence** kim Muḥammed ümmetin
   Görmedi miṣlin üç oġul nüh peder çār ümmehāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 13). [penc gence, -e]*

pence: *Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının, parmak uçlarında sivri ve aşağıya doğru kıvrık tırnaklar bulunan iç kısmı.*

1. Göricek **pencesini** her dilīrüñ
   Ṣarardı ḳorḳusından beñzi şīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 33). [pencesini, -si, -n, -i]*

pence ṭutış-: *Pençeleşmek.*

1. O şeb-rev çün ki virildi o gence
   Ṭutışurdı aña zülf ile **pence** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 14). [pence ṭutışurdı, -ur, -dı]*

pençe-i bebr ü peleng: *Aslan ve kaplan pençesi.*

1. Eger kim itse cengi ursa çengi
   Burardı **pençe-i bebr ü pelengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 18). [pençe-i bebr ü pelengi, -i]*

pençe-i ḳaʿr-ı zemīne ur-: *Yerin dibine pençe atmak.*

1. İrişmiş serleri çarḫ-ı berīne
   Ururlar pençe-i ḳaʿr-ı zemīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 32). [pençe-i ḳaʿr-ı zemīne ururlar, -ur, -lar]*

pençe-i mercān: *Bir el şeklini andıran girintili çıkıntılı kırmızı deniz hayvanı.*

1. Ḥarāret **pençe-i mercānı** ṣoydı
   Anuñçün baḥrde şūr-āba ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 7). [pençe-i mercānı, -ı]*

pend eyle-: *Öğüt vermek.*

1. Sözini diñledüm ġayet güzeldür
   Be-ġāyet ḫūb **pend eyler** maḥaldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 40). [pend eyler, -r]*

pend ile bend eyle-: *Öğütle bağlamak.*

1. Kim aña **eylediler pend ile bend**
   Şu kim ādemdür aña bend olur pend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 31). [pend ile bend eylediler, -di, -ler]*

per aç-: *Kanat açmak.*

1. Geçüp güller gibi mismār oturmış
   Derice **per açup** uçmaġa ṭurmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 48). [per açup, -up]*
2. Eline girdi peyküñ çün ki nāme
   Per açdı uçdı mānend-i ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 20). [per açdı, -dı]*
3. Yā bir şeh-bāz-ı zerrīn-bāl **açup per**
   Teẕerv-i sīmi düşirdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 3). [per açup, -up*
4. Elinde ḳalmadı naḳd-ı ḳarārı
   Per açdı uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 4). [per açdı, -dı]*
5. Ḳanaṭlandum bu şeb gūyā ḳarınca
   Per açdum tā Süleymān'a irince *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 18). [per açdum, -du, -m]*
6. Sarāyumdan kim ol dem ol gice güm
   Per açdum nite kim pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 24). [per açdum, -du, -m]]*
7. Didiler yine Pervāne **per açmış**
   Şerār-ı āteş-i hicrānı ṣaçmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 13). [per açmış, -mış]*
8. **Per açdı** bir Hümā-yı bāz-heybet
   Ḳamu güncişk-i eflāk itdi ġaybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 3). [per açdı, -dı]*
9. Yine şeh-bāz-ı zerrīn-per **per açdı**
   Anı murġān-ı sīmīn gördi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 5). [per açdı, -dı]*
10. Hevāda bir nefes **açsa** eger **per**
    Ola döne döne büryān kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 25). [per açsa, -sa]*
11. **Per açsa** murġlar yanardı der-ḥāl
    Açardı mirvaḥa ammā perr ü bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 29). [per açsa, -sa]*

per aç-: *Kanat açmak II Okun per denilen kanatlarını açmak.*

1. Uçar ḳuş bigi oḳ uçdı **per açdı**
   Daḫi il varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 27). [per açdı, -dı]*

per açdı uç-: *Kanat açıp havalanmak.*

1. **Per açdı uçdı** Pervāne o ḳaṣra
   Deger bir ḥücresi Baġdād u Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 41). [per açdı uçdı, -dı]*

per ü bāl aç-: *Kol kanat açmak, kanatlanmak.*

1.
2. Melekler bigi **bāl u per aç** ey cān
   Feżā-yı ʿarş üzre eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 9). [per u bāl aç,]*

3. **Açup** ṭāvūs-ı zerrīn-per **per ü bāl**
   Zümürrüd āşyāna çıḳdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 1). [per ü bāl açup, -up]*
4. O şeb **k'açmışdı** Pervāne **per ü bāl**
   İrişmişdi viṣāl-i Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 19). [per ü bāl k'açmışdı, -mış, -dı, -ki]*
5. Yā ʿAnḳa'lardur **açmışlar per ü bāl**
   İrişdiler uçar ḳuş bigi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 13). [per ü bāl açmışlar, -mış, -lar]*
6. Per açsa murġlar yanardı der-ḥāl
   Açardı mirvaḥa ammā **perr ü bāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 30). [perr ü bāl açardı, -ar, -dı]*
7. Hümāveş **açdı** sancaḳlar **per ü bāl**
   Kimi aġ u kimi sebz ü kimi āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 17). [per ü bāl açdı, -dı]*

per ü bāl düz-: *Kol ve kanat yapmak.*

1. Eger kim senge **düzse ol per ü bāl**
   Yirinden ḳuş bigi uçardı fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 21). [per ü bāl düzse, -se]*

per ü bālı ṭutış-: *Kanatları yanmak.*

1. **Ṭutışdı per ü bālı** ʿaḳlı gitdi
   Gördüñ Pervāne'ye ʿışḳ odı n'itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 29). [per ü bālı ṭutışdı, -dı]*

per yak-: *Kanadını tutuşturmak II Canını feda etmek.*

1. **Perin yaḳmışdı** bir yirden nice şemʿ
   Nucūm olmışdı anuñ şevḳine cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 5). [perin yaḳmışdı,]*
2. Ol oda cismüm olmışdur semender
   Yaḳupdur cān aña pervāneveş **per** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 18). [per yaḳupdur, -up, -dur]*

perde: *Örtü.*

1. **Perdesini** bād bikr-i ġoncenüñ çāk eyledi
   Gülşenüñ göñlin bahār açup feraḥnāk eyledi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 5). [perdesini, -si, -n, -i]*

perde ol-: *Perde olmak II Engel olmak.*

1. Günāhuñ ebri **perde olmış** ey yār
   Nice virsün tecellī mihr-i envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 37). [perde olmış, -mış]*

perdedār ol-: *Koruyucu olmak.*

1. ʿAdūdan meʾmen idindükde ġārı
   Örümcek **oldı** anuñ **perdedārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 82). [perdedārı oldı, -dı]*

perde-i esrār: *Sır perdesi.*

1. Keşf oldı saña **perde-i esrār** ser-ā-ser
   Bī-perde Ḫudā ile ṭapuñ eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 33). [perde-i esrār,]*

perde-sarāy: *Saray perdesi.*

1. Çeküp bir ḳırmızı **perde-sarāyı**
   Müzeyyen eyledi dehr ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 3). [perde-sarāyı, -y, -ı]*

perestübeççe: *Kırlangıç yavrusu II Tel.*

1. **Perestübeççeler** açup dehānı
   Ṣanasın beñ görüp itdi fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 73). [perestübeççeler, -ler]*

perī: *Ferişte, çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın, sevgili.*

1. Yüzi ḫūrşīd özi bir ḫoş **perīdür**
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 61). [perīdür, -dür]*
2. **Perīler** içre ol mānend-i ḥammām
   Olup dururdı yılduzlar aña cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 3). [perīler, -ler]*
3. Ṭapuñdan bu durur aʿlā murādum
   İki **perī** viresin baña ḫādim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 60). [perī,]*
4. Ana iki **perī** mührini virdi
   Duʿālar itdi çıḳdı yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 63). [perī,]*
5. Naẓīrin görmemiş kimse cihānda
   Perīler mührini berkitdi anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 14). [perīler, -ler]*
6. Getürdi ol **perīler** murġı der-ḥāl
   Görenler ṣandılar uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 23). [perīler, -ler]*
7. **Perīler** nite kim taḫt-ı Süleymān
   O dem murġı getürdiler şitābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 21). [perīler, -ler]*
8. O zāġa ol **perī** ẓıl itdi der-ḥāl
   Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 7). [perī,]*
9. Dimiş yüz luṭf ile ol ḫoş **perīye**
   Ḳarīn it āfitābı müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 127). [perīye, -y, -e]*
10. Buyurdı bunı ol şāh-ı melek-ḫū
    Ḫevātīn ol **perīye** vara ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 14). [perīye, -y, -e]*

per-i ʿazm aç-: *Niyet kanadını açmak.*

1. Pes andan ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gördi
   Per-i ʿazm açdı ḳuşlar bigi uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 8). [per-i ʿazm açdı, -dı]*

per-i cibrīl: *Cebrail'in kanadı.*

1. Ṣaçar kāfūra ol müşg-i Ḫıṭā'yı
   Per-i Cibrīl yā naḳş itdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 20). [per-i cibrīl,]*

peri düz-: *Peri yapmak.*

1. **Peri düzse** eger kim bāl açardı
   Melekler bigi göklerde uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 19). [peri düzse, -se]*

peri geç-: *Peri bir taraftan diğer tarafa geçmek.*

1. Nice olmaya lāyıḳ āferine
   Peri geçse żiyāsından görine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 10). [peri geçse, -se]*

perī ol-: *Peri hâline gelmek.*

1. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi kūyuña ḫūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 10). [perī olaydı, -a, -y, -dı]*
2. **Perī olsa** eger kim cümle ḫūra
   Aña uçmaḳ dilerdi şöyle zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 31). [perī olsa, -sa]*

peri var: *Kanadı var.*

1. Ṭapuñuñ şöyle beñzer kim **peri var**
   Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 23). [peri var,]*

perişān: *Acınacak bir durumda olan, zavallı.*

1. Ne gülzāra açılduñ ey yüzi gül
   Ġamuñdan ben **perīşānum** çü bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 46). [perīşānum, -um]*
2. İşitdi elçinüñ geldügini Şemʿ
   Perīşān idi ʿaḳlı eyledi cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 10). [perīşān idi, -idi]*

perīşān eyle-: *Dağıtmak, düzenini bozmak.*

1. Nucūmuñ şāmda olmışdı şāhı
   Perīşān eyledi dīvān-ı māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 4). [perīşān eyledi, -di]*

perīşān it-: *Dağıtmak, düzenini bozmak.*

1. O sāʿat dest-i şāha ṣundı anı
   Perīşān ide tā ḫalḳ-ı cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 18). [perīşān ide, -e]*
2. Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān
   Gelüp şāh-ı nucūm **itdi perīşān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 2). [perīşān itdi, -di]*

perīşān kıl-: *Perişan etmek, dağıtmak, karmakarışık etmek.*

1. İdüp Rūmī'lere yardım o cānān
   Şoyup Zengī'leri **ḳıldı perīşān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 22). [perīşān ḳıldı, -dı]*

perīvār: *Peri gibi.*

1. Ṭapuñuñ şöyle beñzer kim peri var
   Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ **perīvār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 24). [perīvār,]*

perīye iriş-: *Periye kavuşmak II Sevgiliye ulaşmak.*

1. Getürdi virdi Māhı Müşterī'ye
   İrişdi Müşterī ol ḫoş **perīye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 24). [perīye irişdi, -di]*

perīye irişdür-: *Periye ulaştırmak II Sevgiliye ulaştırmak.*

1. **İrişdür** müşterini ḫoş **perīye**
   Ḳurbān it āftābı Müşterī'ye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 53). [perīye irişdür,]*

perīyi daʿvet it-: *Peri gibi güzeli çağırmak.*

1. Müheyyā eyleyüp biñ dürlü niʿmet
   Atası ol **perīyi itdi daʿvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 10). [perīyi daʿvet itdi, -di]*

perr ü bāl: *Kanat ve kol.*

1. Maʿānī murġına vir **perr ü bāli**
   Uçur gökde Hümāveş ḳīl ü ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 3). [perr ü bāli, -i]*
2. Görüñ ey ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum
   Bu ḳaṣr öñinde durur **perr ü bālum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 22). [perr ü bālum, -um]*

perr ü bāli yan-: *Kol ve kanadı yanmak.*

1. Görünse lemʿa-ı şemʿ-i cemāli
   Yanar Cibrīl-i ʿaḳluñ **perr ü bāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 78). [perr ü bāli yanar, -ar]*

perr vir-: *Kanat bahşetmek.*

1. Ḫudā Pervāne'ye **perrince virdi**
   Sebeb ne oldı vaṣl-ı Şemʿe irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 13). [perrince virdi, -di]*

perrān: *Uçan.*

1. Hevā-yı nefsde dil-murġı **perrān**
   Nedāmet odına olmadı büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 7). [perrān,]*

perr-i semender ol-: *Semender kanadından olmak.*

1. Bu kāġıd **olmasa perr-i semender**
   Yanardı hep ol āteşden ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 91). [perr-i semender olmasa, -ma, -sa]*

pertev: *Işık.*

1. Oḳısun yane yane anı ʿuşşāḳ
   Ṭutuşsun **pertevinden** bu ṭoḳuz tāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 116). [pertevinden, -i, -n, -den]*
2. Cihān pürdür güneş kim **pertevinden**
   Faḳīrüñ ictināb itmez evinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 37). [pertevinden, -i, -n, -den]*
3. Güneş kim menzilidür anuñ eflāk
   Münevver **pertevinden** çehre-i ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 72). [pertevinden, -i, -n, -den]*
4. Şuʿāʿından pür oldı bu ṭoḳuz ev
   Şalar ol mā-verā-yı ʿarşa **pertev** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 104). [pertev,]*
5. Cemāli mihri ṣaldı dehre pertev
   Pür oldı **pertevinden** bu ṭoḳuz ev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 4). [pertevinden, -i, -n, -den]*

pertev sal-: *Işık salmak, aydınlatmak.*

1. Cihāna nūr-ı ḥüsni **şaldı pertev**
   Görinmez oldı rūy-ı māh-ı şeb-rev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 23). [pertev ṣaldı, -dı]*

pertev-i luṭf: *Lütuf ışığı.*

1. Sitārem gör rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ ey meh **pertev-i luṭfuñla** ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 4). [pertev-i luṭfuñla, -uñ, -la]*

pertev-i mihr: *Güneş ışığı.*

1. Beni şeb-nem bigi ḫāke düşirmişdi şeb-i fırḳāt
   Çıḳardı **pertev-i mihrüñ** yine evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 4). [pertev-i mihrüñ, -üñ]*
2. Ḳapıldı **pertev-i mihrine** ol dem
   Ṣanasın mihre māʾil oldı şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 81). [pertev-i mihrine, -i, -n, -e]*

pertev-i nūr-ı muḥammed: *Hz. Muhammed'in ışığının parlaklığı.*

1. Çerāġı **pertev-i nūr-ı Muḥammed'den** yaḳar ḥüsni
   Muḥammed ümmeti bir sāye-i luṭf Ḫudā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 7). [pertev-i nūr-ı muḥammed'den, -den]*

pertevi yire iriş-: *Işığı yere ulaşmak.*

1. Cilāsından olur ḫūrşīd tīre
   İrişmiş pertevi bir zerre **yire** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 10). [pertevi yire irişmiş, -miş]*

pertevini ḥāke şal-: *Işığını toprağa salmak.*

1. N'ola ey pādşāh-ı reşk-i Cemşīd
   Şalarsa pertevini ḥāke ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 70). [pertevini ḥāke şalarsa, -ar, -sa]*

pervāne: *Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek .*

1. Yaḳardı şevḳine **pervāneler** bāl
   Benüm odumdan amma fāriġü'l-bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 23). [pervāneler, -ler]*
2. İdüp **pervāne** aḥvālin bahāne
   Ḥikāyet eyle bir bir yāne yāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 19). [pervāne,]*
3. Didi **pervāne** bulup şeh murādın
   Hem anuñçün ḳodı Pervāne adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 39). [pervāne,]*
4. Ne yirde yazsa yüz şevḳ ile bir şemʿ
   Olurdı ol yire **pervāneler** cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 6). [pervāneler, -ler]*
5. Boyı servi yalıñ yüzlü güzel mum
   Aña cān virmege **pervāneler** mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 24). [pervāneler, -ler]*
6. Bilür ol vaṣf olan cānānedür bu
   Cemāli şemʿine **pervānedür** bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 10). [pervānedür, -dür]*
7. Didi Pervāne bir dīvāneyüm ben
   Muḥabbet şemʿine **pervāneyüm** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 2). [pervāneyüm, -y, -üm]*
8. Sarāyumdan kim ol dem ol gice güm
   Per açdum nite kim **pervāne** uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 24). [pervāne,]*
9. Göñül ol āteşüñ **pervānesidür**
   Bu ʿālem de anuñ **pervānesidür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 20). [pervānesidür, -si, -dür]*
10. Gerekdür anı aña alı virmek
    Revān **pervāne** vaṣl-ı şemʿe irmek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 30). [pervāne,]*
11. Eline girdügi sāʿat anuñ bāl
    Hemān **pervāne** gibi uçdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 18). [pervāne,]*
12. Yanan ʿışḳ odına Pervāne yaʿni
    İden **pervāneye** yanmaḳda ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 18). [pervāneye, -y, -e]*
13. Gelüp maʿşūḳ ile ʿāşıḳ bulışdı
    Şanasın şemʿe bir **pervāne** düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 44). [pervāne,]*

pervāne: *Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek II Şem ü Pervâne mesnevisinin âşık kahramanı.*

1. Bilüp bu ḥikmetin Jāle Ḫudā'nuñ
   Ḳoyupdur adını **Pervāne** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 52). [pervāne,]*
2. Virür aña hevā-yı ḫūb cānı
   Olur bir bī-bedel **Pervāne** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 44). [pervāne,]*
3. Şehüñ yanında **Pervāne** oturmış
   Yüzinden ebr-i zülfini götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 11). [pervāne,]*
4. Görür **Pervāne'nüñ** teşbīhi maʿḳūl
   Ferāset vardurur anda bilür ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 23). [pervāne'nüñ, -nüñ]*
5. Görür **Pervāne'yi** Sulṭān Jāle
   İrişmiş aña erlikten nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 23). [pervāne'yi, -yi]*
6. Anı **Pervāne'ye** şāh itdi lālā
   Dimeye tā anuñ sözine lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 9). [pervāne'ye, -y, -e]*
7. Öñine şemʿveş **Pervāne'nüñ** heb
   Düşüp yüz şevḳ ile bunlar müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 31). [pervāne'nüñ, -nüñ]*

8. Gelüp **Pervāne** girdi ol sarāya
   O zībā ferşe servi ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 39). [pervāne,]*
9. Görür **Pervāne'yi** ʿışḳ odı yaḳmış
   Anuñ cānına mihr āteş bıraḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 55). [pervāne'yi, -y, -i]*
10. Dimiş ey ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ
    Çün oldı Şemʿe ol **Pervāne** ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 32). [pervāne,]*
11. Keremler eyleyüp çerb it o Şemʿi
    Gide **Pervāne'nüñ** tā şevḳ-i cemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 34). [pervāne'nüñ, -nüñ]*
12. Bu söze şāh söyle oldı ḳāʾil
    Ki **Pervāne** ṣanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 12). [pervāne,]*
13. O dem **Pervāne'ye** bulışdı Lālā
    Didi ey nüh felekden ḳadri aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 1). [pervāne'ye, -y, -e]*
14. Döküpdür çūp-ı sīme zer külāhı
    Atar **Pervāne** aña tīr-i āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 26). [pervāne,]*
15. O Şemʿe yaġ irişmiş eylemiş çerb
    Urur **Pervāne'ye** hicrān eli ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 22). [pervāne'ye, -y, -e]*
16. Bilür **Pervāne'de** daḫı nefes var
    Yüze el sürdi ḥamd itdi megesvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 31). [pervāne'de, -de]*
17. Ṭutışdı per ü bālı ʿaḳlı gitdi
    Gördüñ **Pervāne'ye** ʿışḳ odı n'itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 30). [pervāne'ye, -y, -e]*
18. Sarāyından çıḳup **Pervāne** ʿuryān
    Ṭulūʿ itdi ṣanasın māh-ı tabān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 7). [pervāne,]*
19. O dīvāne yeñilmez hīç gördi
    Gelüp **Pervāne'yi** zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 138). [pervāne'yi, -y, -i]*
20. Velī taṣvīr-i Şemʿi eyledük cerb
    Urur **Pervāne'ye** hicr āteşi ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 34). [pervāne'ye, -y, -e]*
21. Ḳamu **Pervāneye** gönderdi anı
    Anuñla egleye tā ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 23). [pervāneye, -y, -e]*
22. Şu ṣūretler ki itmişdi o şeh cemʿ
    Olardan geldi yig **Pervāne'ye** Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 30). [pervāne'ye, -y, -e]*
23. Ḫudā **Pervāne'ye** perrince virdi
    Sebeb ne oldı vaṣl-ı Şemʿe irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 13). [pervāne'ye, -y, -e]*
24. Sizi var eyleyen Ḥaḳḳı ʿademden
    Beni **Pervāne'ye** iletüñ keremden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 22). [pervāne'ye, -y, -e]*
25. Göñülde oldı Şemʿüñ şevḳi aġleb
    Ṭurup yüz şevḳ ile **Pervāne** ol şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 12). [pervāne,]*
26. Cemāli şemʿdür **Pervāne** adı
    Viṣāli cümle maḥlūḳuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 21). [pervāne,]*
27. Didi **Pervāne** içün eyledim nūş
    Göñülde baḥr-ı ʿışḳı eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 3). [pervāne,]*
28. O dem **Pervāne** Şemʿüñ gördi şevḳin
    Ṭaḳar cān gerdenine mihri ṭavḳın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 1). [pervāne,]*
29. O dem **Pervāne'yi** çün Şemʿ gördi
    Ḳarārı bāzını elden uçurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 7). [pervāne'yi, -y, -i]*
30. O murġı eyleyüp bir yirde pinhān
    O dem **Pervāne** ile Şemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 30). [pervāne,]*
31. Didi **Pervāne** bir dīvāneyüm ben
    Muḥabbet şemʿine pervāneyüm ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 1). [pervāne,]*
32. Ṣunup **Pervāne'ye** bir ḫoş ṭolu Şemʿ
    Didi nūş idüp eyle ʿaḳlıñı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 13). [pervāne'ye, -y, -e]*
33. Görüp **Pervāne** anı ḳaldı ḥayrān
    Revān ṣu bigi o da oldı ʿuryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 33). [pervāne,]*
34. Yaturdı Şemʿ ile **Pervāne** ḳan mest
    Yumışdı ʿaḳl baḥrinden bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 41). [pervāne,]*
35. Pes andan Şemʿ ile **Pervāne** yatdı
    Ṣafā kesb itdi balı yaġa ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 25). [pervāne,]*

36. Gelüp ol cāme-ḫʷāba girdi çün Şemʿ
İşit **Pervāne** fiʿlin ṭut baña şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 16). [pervāne,]*
37. Ḳoyup **Pervāne'yi** bir cāme-ḫʷāba
Didiler kim bu lāyıḳdur ʿaẕāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 45). [pervāne'yi, -y, -i]*
38. Ṭolayup aña **Pervāne** kemendi
Ayaġı ṭaşraya götürdi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 57). [pervāne,]*
39. Varup **Pervāne'den** refʿ itdi bendi
Ol āzād eyledi serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 53). [pervāne'den, -den]*
40. Geyüp **Pervāne'nün** cümle libāsın
Eline aldı ḥelvānuñ o ṭasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 27). [pervāne'nün, -nün]*
41. Ṭurup ḫalḳı-ı cihān dīvāna vardı
Bile anlar ile **Pervāne** vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 8). [pervāne,]*
42. Didi **Pervāne** bir zār u ġaribem
Gülinden ayru düşmiş ʿandelībem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 19). [pervāne,]*
43. Geçüp **Pervāne** ol ṣadra oturdı
Varup ol pīre-zen niʿmet getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 49). [pervāne,]*
44. Murād oldıḳca yindi ḫʷān u niʿmet
Ṭurup **Pervāne'ye** ol itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 52). [pervāne'ye, -y, -e]*
45. O dem **Pervāne'yi** ol aldı gitdi
Evinde aña ġarrā yir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 43). [pervāne'yi, -y, -i]*
46. Görüp **Pervāne'yi** yanına geldi
Güneş yüzine baḳdı ṭaña ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 7). [pervāne'yi, -y, -i]*
47. Bunı **Pervāne** bir gün eyledi rāy
Nice bir iñleyem derd ile çün nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 1). [pervāne,]*
48. Seḥergehden ṭurup **Pervāne** evvel
Revān göz ḳarasını eyledi ḫal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 7). [pervāne,]*
49. Anı **Pervāne'ye** virdi getürdi
Yüregi yirine şāhuñ oturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 17). [pervāne'ye, -y, -e]*
50. Bu söz **Pervāne'ye** geldi muvāfiḳ
Eyitdi kim budur çoḳ buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 79). [pervāne'ye, -y, -e]*
51. Didi **Pervāne** ṭurmaġ ile olmaz
Murādum kāsesi ṣabr ile ṭolmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 1). [pervāne,]*
52. Çün itdi emri **Pervāne** o māha
Mesīḥī daʿvet itdi ḳaṣr-ı şāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 19). [pervāne,]*
53. Didi **Pervāne** ol ġonce-dehāna
Getür ol bülbüli bu gülsitāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 17). [pervāne,]*
54. Hemān **Pervāne** gördi yol yaraġın
Ḥużur-ı şāh ide yaʿni ṭuraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 45). [pervāne,]*
55. Didi **Pervāne** ol dem yane yane
Eyā dür-i vucūdum baḥri ane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 1). [pervāne,]*
56. Bunı **Pervāne** şād oldı işitdi
Tamām oldı ziyāret ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 9). [pervāne,]*
57. Didi **Pervāne'ye** ol dem Şüküfe
Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 1). [pervāne'ye, -y, -e]*
58. Pes andan aluban **Pervāne** destūr
Yine ol ḳaṣra uçdı şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 115). [pervāne,]*
59. Didi **Pervāne** ey sulṭān-ı ʿālem
Saña kemter ḳul olsa yaraşur Cem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 109). [pervāne,]*
60. Görür **Pervāne** Şemʿe ṭālib olmış
Göñülde nār-ı ʿışḳı ġālib olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 25). [pervāne,]*
61. Didi **Pervāne** kim bālin yitürdi
Revān fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 15). [pervāne,]*
62. Ser-ā-ser gördi şāh elçü yaraġın
Yaḳa **Pervāne'nüñ** tā kim çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 34). [pervāne'nüñ, -nün]*
63. Öñince var anuñ nite kim şemʿ
Ḳıla **Pervāne** ile Şemʿi tā cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 26). [pervāne,]*
64. Ḳuluñ **Pervāne'ye** ol Şemʿi yandur
Kim anuñ devleti şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 65). [pervāne'ye, -y, -e]*
65. Yanan ʿışḳ odına **Pervāne** yaʿni
İden pervāneye yanmaḳda ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 17). [pervāne,]*

66. Göricek oldı **Pervāne** feraḥ-şād
Didi ḫūrşīdüm oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 47). [pervāne,]*
67. Dün ü gün raḳş uran **Pervāne** yaʿnı
İden raḳş urmada eflāke ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 25). [pervāne,]*
68. Didi **Pervāne** zaḥmetler getürdük
Yine ṭapuña miḥnetler getürdük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 93). [pervāne,]*
69. Didi Dellāle'ye **Pervāne** ol dem
Ṭabīb olursın olsa ḫasta ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 109). [pervāne,]*
70. O daḫı baş urup ayaḳ götürdi
Anı **Pervāne'ye** virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 26). [pervāne'ye, -y, -e]*
71. O dem **Pervāne** şükr itdi Ḫudāya
Şeh oldı mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 55). [pervāne,]*
72. Görür **Pervāne** bir mihr-i dil-efrūz
Ṭulūʿ itdi ki ḳıldı ol şebi rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 25). [pervāne,]*
73. Didiler yine **Pervāne** per açmış
Şerār-ı āteş-i hicrānı ṣaçmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 13). [pervāne,]*
74. Bizi hicr odına **Pervāne** atdı
Ḫudā anı ʿaceb dīvāne itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 15). [pervāne,]*
75. Didi Faġfūr ḳılsun özini cemʿ
Şebistanındadur **Pervāne'nüñ** Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 90). [pervāne'nüñ, -nüñ]*
76. Ḫudā **Pervāne'ye** yandurdı Şemʿi
Bu gevherden pür olsun dürc-i semʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 61). [pervāne'ye, -y, -e]*
77. Daḫı **Pervāne'ye** yüz dāne atı
Daḫı şīrīn ü ter yüz yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 5). [pervāne'ye, -y, -e]*
78. Ol on ḫādim ki Faġfūr itdi irsāl
Ḳamu **Pervāne'ye** ṭapşırdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 38). [pervāne'ye, -y, -e]*
79. Görür **Pervāne** bir ḥacle müzeyyen
Bu Cennet'dür bilür ol ḫūra mesken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 11). [pervāne,]*
80. Çü buldı Şemʿ ile **Pervāne** vuṣlat
Ṭaġıldı ḫalḳ ikisi ḳıldı ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 17). [pervāne,]*
81. Muṣībet şemʿi ol dem kim uyandı
İşitdi Şemʿ ile **Pervāne** yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 104). [pervāne,]*
82. Uçur **Pervāne'yi** luṭf it bu yaña
Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser ḳaʾil aña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 75). [pervāne'yi, -y, -i]*
83. Seḥerden pādşāh-ı mülk-i devlet
Virüp **Pervāne** ile Şemʿe ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 8). [pervāne,]*
84. Ḳabūl itdi görüp **Pervāne** maʿḳūl
Turāb-ı ḫuşk gūyā ābı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 75). [pervāne,]*
85. Sarāyı ġayrdan şāh itdi ḫalvet
İdüp **Pervāne'yi** yanına daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 18). [pervāne'yi, -y, -i]*
86. İdüp Şemʿ ile **Pervāne** vedāʿı
Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler bu dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 29). [pervāne,]*
87. Görür **Pervāne** yanmaz Şemʿ par par
Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 41). [pervāne,]*
88. Varup **Pervāne** taḫt-ı Çīn'e geçdi
Feraḥ ol salṭanat cāmını içdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 83). [pervāne,]*
89. Velī **Pervāne** Çīn'üñ oldı şāhı
İderdi yarını añdıḳça āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 97). [pervāne,]*
90. İlet **Pervāne'ye** benden selāmı
Ecel ṭutarsa firḳatda yaḳamı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 29). [pervāne'ye, -y, -e]*
91. Per açdı uçdı **Pervāne** o ḳaṣra
Deger bir ḥücresi Baġdād u Baṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 41). [pervāne,]*
92. Ḳavuşdı Şemʿ ile **Pervāne** ol an
Şanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 47). [pervāne,]*

pervāne adın ko-: *Pervâne ismini vermek.*

1. Didi pervāne bulup şeh murādın
   Hem anuñçün **ḳodı Pervāne adın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 40). [pervāne adın ḳodı, -dı]*

pervāne eyle-: *Aşka düşürmek II Mum ışığının etrafında dönen pervâneye çevirmek.*

1. Nice sevdā ile dīvāne eyler
   Ne şemʿüñ şevḳine **pervāne eyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 14). [pervāne eyler, -r]*
2. Bunı bir māh-ı nev dīvāne eyler
   Cemāl-i şemʿine **pervāne eyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 70). [pervāne eyler, -r]*

pervāne fānūsa gir-: *Kelebek fanusun içine girmek.*

1. Revān ol gözleri mestāne girdi
   Ki bir **fānūsa** ṣan **pervāne girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 14). [pervāne fānūsa girdi, -di]*

pervāne ol-: *Birinin yanında onun hizmetine hazır olduğunu gerekli gereksiz göstermek.*

1. Maʿāni şemʿinüñ **pervānesi ol**
   Suḫan sevdāsınuñ dīvānesi ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 15). [pervānesi ol,]*
2. Sözümi şemʿ bigi eyle rūşen
   Gören **pervānesi olsun** ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 110). [pervānesi olsun, -sun]*
3. O şemʿ u ḫalḳ aña **pervāne olsun**
   Gören pervāneveş dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 119). [pervāne olsun, -sun]*
4. Görüp **pervāne olsun** anı her çavḳ
   Ḳamu erbāb-ı ʿışḳa virsün ol şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 7). [pervāne olsun, -sun]*
5. Didi şimden girü **pervāne ol** Şāh
   Oğul virdi baña luṭfından Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 35). [pervāne ol,]*
6. Cemāli şemʿine **pervāne oldı**
   Bahār-ı ḫüsnine dīvāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 75). [pervāne oldı, -dı]*
7. Velī ʿaḳlı gidüp dīvāne oldı
   Melāmet nārına **pervāne oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 40). [pervāne oldı, -dı]*
8. Müselsel zülfine dīvāne ola
   Cemāli şemʿine **pervāne ola** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 38). [pervāne ola, -a]*
9. Görüp ol ḥāleti dīvāne oldı
   Bu kez hicr odına **Pervāne oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 28). [pervāne oldı, -dı]*
10. Nice māh-ı neve dīvāne olduñ
    Ne şemʿüñ nārına **pervāne olduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 48). [pervāne olduñ, -du, -ñ]*

pervāne vü şemʿ: *Kelebek ve mum II Şem ü Pervâne mesnevisinin âşık ve maşuk kahramanları.*

1. Hezārān şevḳ ile **Pervāne vü Şemʿ**
   Gelüp bir yirde olsun mı ʿaceb cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 23). [pervāne vü şemʿ,]*

pervāne-i pür-şevḳ: *Neşeli ve âşık Pervâne.*

1. Meger **Pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ**
   Velī pür-nūr gūyā ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 1). [pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ,]*

pervāne-i şemʿ-i maʿāni: *Anlamlar mumuna pervane.*

1. Gel ey **pervāne-i şemʿ-i maʿāni**
   Bize ʿışḳ āteşinde vir nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 1). [pervāne-i şemʿ-i maʿāni,]*

pervāneveş: *Gece vaktinde ışığın etrafında dönen kelebek gibi.*

1. O şemʿ u ḫalḳ aña pervāne olsun
   Gören **pervāneveş** dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 120). [pervāneveş,]*
2. Ol oda cismüm olmışdur semender
   Yaḳupdur cān aña **pervāneveş** per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 18). [pervāneveş,]*

pervāz eyle-: *Uçmak.*

1. Anı derd-i derūndan ʿışḳ ile yaz
   Semendervār ol oda **eyle pervāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 24). [pervāz eyle,]*

pervāz it-: *Uçmak.*

1. **İdüp pervāz** irüp ḳalbi ṣafāya
   Ḳonup bir nāfe-i müşg-i Ḫıṭāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 9). [pervāz idüp, -üp]*
2. Ḳanat bükdi o mektūb **itdi pervāz**
   Gele tā oḳıya ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 113). [pervāz itdi, -di]*

pervāz ur-: *Kanat çırpmak, uçmak.*

1. Uçar ḳuş bigi ol dem **urdı pervāz**
   Nite kim kekligüñ ardınca şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 109). [pervāz urdı, -dı]*

pervīn: *Ülker yıldızı.*

1. Viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān oldı tezyīn
   Yine bir deste şemʿi yaḳdı **Pervīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 2). [pervīn,]*

pes: *Sonra, öylece.*

1. Nedür sulṭānlıġı **pes** ışḳ ile u
   Ki ṣıġmaz bir arada iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 31). [pes,]*

pes andan: *Ondan sonra.*

1. **Pes andan** eyledi ol şāha taʿlīm
   İde mülk-i fünūnı aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 23). [pes andan,]*

2. **Pes andan** bir hilāl-i meclis-ārā
   Sipihr-i bezm içinde oldı peydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 13). [pes andan,]*
3. Ḫudānuñ ismin evvel eylemiş yād
   Pes andan eylemiş söz mülkin ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 28). [pes andan,]*
4. **Pes andan** ṣundı şāh-ı kāmrāna
   Ṣafālar sürdi içdi ḳana ḳana *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 1). [pes andan,]*
5. **Pes andan** raḳṣa girdi iki raḳḳāṣ
   Felekden oldı aʿlā meclis-i ḫaṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 1). [pes andan,]*
6. **Pes andan** itdiler vāfir semāʿı
   Feraḥlar irdi ġam ḳıldı vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 1). [pes andan,]*
7. **Pes andan** Şemʿ ile Pervāne yatdı
   Ṣafā kesb itdi balı yaġa ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 25). [pes andan,]*
8. **Pes andan** aluban Pervāne destūr
   Yine ol ḳaṣra uçdı şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 115). [pes andan,]*
9. **Pes andan** ḥāżır itdiler belekler
   Çekilmiş birine biñ biñ emekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 31). [pes andan,]*
10. **Pes andan** çıḳdı şāh-ı mülket-i Çīn
    Geçüp taḫta oturdı ḫüsrev-āyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 25). [pes andan,]*
11. **Pes andan** gördiler dügün yaraġın
    Uyarmaḳ ḳaṣdına vuṣlat çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 55). [pes andan,]*
12. **Pes andan** ṣaldı her yaña ulaġı
    Aratdı cümle yaḳın u ıraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 35). [pes andan,]*
13. **Pes andan** Şemʿe ʿarż itdi cihāzı
    Daḫı şeh-zādeye yüz esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 31). [pes andan,]*
14. **Pes andan** ṣundı cümle ehl-i bezme
    O sāʿat ʿaḳl ile başladı rezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 25). [pes andan,]*
15. **Pes andan** urdı şeftaluya dendān
    Ṣafalar sürdi irdi cānına cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 33). [pes andan,]*
16. **Pes andan** gördiler yoluñ yaraġın
    Tecessüs ḳıldılar ḳurbın ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 81). [pes andan,]*
17. **Pes andan** ṭaṣra çıḳdı geldi ol şāh
    Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 39). [pes andan,]*
18. **Pes andan** ey lebi mül gözlerin öp
    Düş ayaġına seller bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 33). [pes andan,]*
19. **Pes andan** ṣabr-ı ʿāṣıḳ bigi gördi
    Per-i ʿazm açdı ḳuşlar bigi uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 7). [pes andan,]*
20. **Pes andan** oḳıyup Dellāle'yi şāh
    Didi ẕilletden itme bir nefes āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 87). [pes andan,]*

peyām-ı pür-leṭāfet: *Güzel haber.*

1. Saña benden selām-ı bī-nihāyet
   Saña benden **peyām-ı pür-leṭāfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 46). [peyām-ı pür-leṭāfet,]*

peydā: *Aşikâr, var, mevcut.*

1. Sekiz uçmaḳ ser-ā-ser anda **peydā**
   Yidi ṭamu ḳamu anda hüveydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 83). [peydā,]*

peydā it-: *Meydana getirmek.*

1. Yanar tennūrdan **peydā idüp** ṣu
   Ser-ā-ser ʿālemi ġarḳ eyledi u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 45). [peydā idüp, -üp]*
2. Eger āyīne-i gītī-nümāyı
   Sikender bigi **peydā itse** rāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 54). [peydā itse, -se]*

peydā ol-: *Ortaya çıkmak.*

1. **Olup peydā** o dem her gevher-i pāk
   Olupdur zīver anuñ ile levlāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 3). [peydā olup, -up]*
2. Pes andan bir hilāl-i meclis-ārā
   Sipihr-i bezm içinde **oldı peydā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 14). [peydā oldı, -dı]*

peyk: *Haberci.*

1. Dürüp mektūbı mühr urdı oñardı
   O dem anı hemān ol **peyke** virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 14). [peyke, -e]*
2. Eline girdi **peyküñ** çün ki nāme
   Per açdı uçdı mānend-i ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 19). [peyküñ, -üñ]*
3. Seg ile ḫāżır oldı cümle segbān
   Beline ṣoḳdı cümle **peyk** dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 18). [peyk,]*
4. O sāʿat virdiler o **peyke** destūr
   Ḥużur-ı şāha geldi şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 33). [peyke, -e]*

peyk yayıl-: *Haberci dağılmak.*

1. Ulaḳlar ṣaldı rāh-ı mülk-i Çīn'e
   Yayıldı cümle **peyki** mülk içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 20). [peyki yayıldı, -dı]*

peykān it-: *Ok temreni etmek.*

1. ʿAceb mi cismini ġarḳ eylese ḳan
   Ki dil yükrüklügini **itdi peykān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 34). [peykān itdi, -di]*

peykān-ı tīr: *Okun temreni.*

1. Be-ġayet ehl-i dil **peykān-ı tīri**
   İdüpdür ḳalb-i aʿdā içre yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 47). [peykān-ı tīri, -i]*

peyke vir-: *Haberciye vermek.*

1. O zanbaḳ ġoncesin ol **peyke virdi**
   O peyk-i cust u çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 25). [peyke virdi, -di]*

peyk-i bād-pā: *Rüzgâr ayaklı haberci.*

1. Libāsın virdi **peyk-i bād-pāya**
   Nite kim geydügin güller ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 57). [peyk-i bād-pāya, -y, -a]*

peyk-i berk-çābük iriş-: *Şimşek hızlı haberci ulaşmak.*

1. Bu yolda ʿışḳ bir uşturdur esrük
   İrişmez aña **peyk-i berḳ-çābük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 96). [peyk-i berḳ-çābük irişmez, -mez]*

peyk-i berk-sürʿat: *Şimşek hızlı haberci.*

1. Degül dānāda ḥiss ü fehm ü idrāk
   O **peyk-i berḳ-sürʿat** deñlū çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 6). [peyk-i berḳ-sürʿat,]*

peyk-i çābük: *Çevik, tez canlı olan haberci.*

1. Ḥużūr-ı şāha geldi **peyk-i çābük**
   Ṣabā peykinden ol çālāk u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 39). [peyk-i çābük,]*
2. Meger kim var idi bir **peyk-i çabük**
   Bir od degmiş tüfekden cust ü yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 1). [peyk-i çabük,]*
3. Getürdi nāmeyi destine virdi
   Ṣabāveş **peyk-i çābük** yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 14). [peyk-i çābük,]*
4. Çün oldı vaḳti ḫoş visāli nāzük
   Duʿālar itdi gitdi **peyk-i çābük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 62). [peyk-i çābük,]*
5. Ṭur imdi nāmeler bigi ḳanat bük
   Yolı dūr nite kim bir **peyk-i çābük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 10). [peyk-i çābük,]*
6. Buyırdı şāh geldi **peyk-i çābük**
   Kim ol ḥiss-i naẓardan cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 49). [peyk-i çābük,]*

peyk-i çālāk: *Çevik, tez canlı olan haberci.*

1. Ḥabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür ṣāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ **peyk-i çālāki** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 10). [peyk-i çālāki, -i]*
2. El altında bulur bir **peyk-i çālāk**
   Aña nisbet baṭī sürʿatde eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 1). [peyk-i çālāk,]*
3. Didiler geldi ḫoş **peyk-i çālāk**
   Anuñ seyr ögrenür ʿazminden eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 27). [peyk-i çālāk,]*
4. Oḳıtdı anı Lālā-yı feraḥnāk
   Yetişdi od bigi o **peyk-i çālāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 10). [peyk-i çālāk,]*
5. Girüp ḳaṣrına bir ḫādim-i feraḥnāk
   Eyitdi geldi ḫoş **peyk-i çālāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 28). [peyk-i çālāk,]*
6. Ḳapuya geldi bir ḫoş **peyk-i çālāk**
   Elinde nāmesi var kendü ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 43). [peyk-i çālāk,]*

peyk-i cust u çābük: *Hızlı ve araştıran haberci.*

1. O zanbaḳ ġoncesin ol peyke virdi
   O **peyk-i cust u çābük** yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 26). [peyk-i cust u çābük,]*

peyk-i evhām u ḫayāl ir-: *Zan ve hayal habercisi ulaşmak.*

1. Uludur **iremez** çāh-ı celāli
   Kişinüñ **peyk-i evhām u ḫayāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 72). [peyk-i evhām u ḫayāli iremez, -e, -mez]*

peyk-i ḫayāl: *Hayal elçisi.*

1. Ḳıyāsı leng ider **peyk-i ḫayāli**
   ʿUḳūluñ pāyına urur ʿiḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 81). [peyk-i ḫayāli, -i]*

peyk-i māh: *Ay habercisi.*

1. O virdi ḳāḍī-i eflāke fıṭnat
   O virdi **peyk-i māha** böyle sürʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 56). [peyk-i māha, -a]*

peyk-i mübāşir: *Müjdeleyen haberci.*

1. Benefşe gök dere ġarḳ oldı ẓāhir
   Biter dūşından ṣan **peyk-i mübāşir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 18). [peyk-i mübāşir,]*

peyk-i mübeşşir iriş-: *Müjde veren haberci ulaşmak.*

1. **İrişdi** Jāle'ye **peyk-i mübeşşir**
   Didi ḳaldı eşer luṭf-ı müʾessir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 81). [peyk-i mübeşşir irişdi, -di]*

peyk-ī nāme: *Mektup götüren haberci.*

1. Ḳuru varmamaġıçün **peyk-ī nāme**
   Bu ter-ebyātı taḥrīr itdi ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 73). [peyk-ī nāme,]*

peyk-i ṣarṣar: *Fırtına habercisi.*

1. Külāhın kimsenüñ ḳapmazdı bir er
   Meger kim tāc-ı ṣemʿi **peyk-i ṣarṣar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 68). [peyk-i ṣarṣar,]*

pilav: *Pirinçten yapılan yemek, pirinç pilavı.*

1. **Pilav** zerde idi sīm ile zer
   Anuñçün anı ṭolaşmışdı ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 15). [pilav,]*
2. Şular kim nūr virür gökde şemse
   Ḳomış anlar **pilāv** üstine şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 40). [pilāv,]*
3. **Pilav** ol şemseler altında ey yār
   Ḳalenderdür başında ṣan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 41). [pilav,]*
4. **Pilav** üstinde beñzerdi o şemse
   Hemān kūh-ı ḳamer üstinde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 45). [pilav,]*
5. **Pilav** olmış nigār-ı sīm-sīmā
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz aşlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 63). [pilav,]*
6. Simāṭ oldı gülistān bigi tezyīn
   Pilav aḳ ġonce-i gül zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 22). [pilav,]*

pinhān: *Görünmez.*

1. Olurdı geh müselmān gāh kāfir
   Olurdı gāh **pinhān** gāh ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 6). [pinhān,]*

pinhān eyle-: *Gizlemek.*

1. O murġı **eyleyüp** bir yirde **pinhān**
   O dem Pervāne ile Şemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 29). [pinhān eyleyüp, -y, -üp]*

pinhān ol-: *Gizli, saklı olmak.*

1. Ḳoyup anı acıdur āb-ı ḥayvān
   Ḥicābından **olupdur** Ḫıżr **pinhān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 94). [pinhān olupdur, -up, -dur]*

pīr: *Bir tarikat veya sanatın kurucusu.*

1. Yine dīvāna geldi ṭurdı ol **pīr**
   Aña taʿẓīm u ʿizzet itdi her mīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 13). [pīr,]*

pīr: *İhtiyar, yaşlı.*

1. Civān eyler eger **pīr** içse anı
   Ḳıyās it kim ne eyler ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 11). [pīr,]*
2. İrişdi nā-gehān faṣl-ı zemistān
   Cihāna geldi bir **pīr** oldı mihmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 2). [pīr,]*
3. Meger var idi şāhuñ üç vezīri
   Anuñ dānā idi ġāyetde **pīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 2). [pīri, -i]*
4. Egerçi **pīr** ammā bir civān-baḫt
   Cemālin gören olmaz ḥaşre dek saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 31). [pīr,]*

pīr ol-: *Yaşlanmak.*

1. Ziyāde **pīr olmışken** zamāne
   Cihān Firdevs'e ol döndi civāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 51). [pīr olmışken, -mış, -ken]*

pīr ü civān: *İhtiyar ve genç.*

1. Senüñ bu ḳudret-i bī-ḥaddüñe ḳılup naẓarı
   Eyitdi **pīr ü civān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 26). [pīr ü civān,]*

pīre düş-: *Kuvvetsizleşmek.*

1. Cefā devrinde çarḫ **pīre düşmez**
   Anuñ atduġı oḳ hīç yire düşmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 35). [pīre düşmez, -mez]*

pīre-zen: *Kocakarı.*

1. Bili bir **pīre-zen** bigi bükilmiş
   Ṣaçı inmiş ayaġına dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 21). [pīre-zen,]*

pīre-zen: *Kocakarı II Delale.*

1. Didi ol **pīre-zen** idüp taẕarruʿ
   Ṭapuñdan eyledüm bunı tevaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 33). [pīre-zen,]*
2. Geçüp Pervâne ol ṣadra oturdı
   Varup ol **pīre-zen** niʿmet getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 50). [pīre-zen,]*

pīr-i çarḫ: *Feleğin sultanı.*

1. Ṣaçıldı yire ṣaçı idüp ibrām
   Tırāş itdi bu **pīr-i çarḫı** Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 16). [pīr-i çarḫı, -ı]*

pīri civān eyle-: *Yaşlıyı gençleştirmek.*

1. Getürdiler ṣarāb-ı bī-naẕīri
   Civān eylerdi bir cürʿayla **pīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 2). [pīri civān eylerdi, -r, -di]*

pīş ü pes: *Ön ve arka.*

1. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u **pīş ü pes** cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [pīş ü pes,]*

pīşe idin-: *Huy edinmek.*

1. Aña ol ḍarbeti urmaġa tīşe
   İdinmezdi ola her gāh **pīşe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 68). [pīşe idinmezdi, -mez, -di]*

piser: *Erkek çocuk, oğul.*

1. Ṣafālar kesb idüp ol ḫoş **piserden**
   Ġıdālar düzdiler şehd ü şekerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 31). [piserden, -den]*

pīşesinden yoyın-: *Ortadan kaybolmak.*

1. **Yoyındı pīşesinden** şīr-i eflāk
   Yine döndi pelenge çarḫ-ı bī-bāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 17). [pīşesinden yoyındı, -dı]*

pişeveş: *Sanatkâr gibi.*

1. Ṭapuña **pişeveş** şāhum hevādan
   Şikāyet itmege geldüm avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 19). [pişeveş,]*

pīş-keş çekil-: *Peşkeş çekilmek II Hediye etmek, armağan olarak vermek.*

1. **Çekildi pīş-keş** şāha ser-ā-ser
   Ḳumaş açıldı vü dökildi gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 27). [pīş-keş çekildi, -di]*

pişmani ḥelvā: *Pişmaniyeli helva.*

1. Yā rengīn bir ṭabaḳ kāġıda gūyā
   Ḳonılmış ḫūb u ter **pişmani ḥelvā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 30). [pişmani ḥelvā,]*

pister: *Yatak, döşek.*

1. Kim anuñ ḫastasınuñ şerbeti zehr
   Belādur **pisteri** vü niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 12). [pisteri, -i]*

post-ı çarhı çıḳar-: *Gökyüzünün postunu çıkarmak.*

1. ʿAcebdür ṣubḥgeh ṣaḥrası rengi
   Çıḳarur post-ı çarḫı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 6). [post-ı çarḫı çıḳarur, -ur]*

puḫte ol-: *Pişmek.*

1. **Olurdı puḫte** anda döne döne
   Gelürdi anlaruñ āḫir öñine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 65). [puḫte olurdı, -ur, -dı]*

pul: *Pul, akçe.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme Zühre çengidür
   Şuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün **puldur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 8). [puldur, -dur]*

puşt: *Sırt.*

1. Kim ol bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
   Anuñ reşk ile çarḫuñ **puştı** ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 18). [puştı, -ı]*

puşt ū penāh: *Koruyucu.*

1. Ḫazīn-i genc-i esrār-ı İlāhi
   Günehkār ümmetüñ **puşt ū penāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 26). [puşt ū penāhı, -ı]*

puşte: *Yığın, tepe.*

1. Anı bir **puşteden** ger görse merdum
   Temevvüc eyledi şanurdı ḳulzum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 21). [puşteden, -den]*
2. Gören ol ḳulleyi dir idüp inṣāf
   Bunuñ yanında **puşte** ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 12). [puşte,]*

put-perest: *Puta tapan kimse.*

1. Didi ey deyr-i luṭfuñ **put-peresti**
   Felek ḳadr-i refiʿüñ zīr-desti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 43). [put-perest, i]*

pür: *Dolu.*

1. Yā ṣāfī şerbet-i şīrīn ile **pür**
   İki sīmīn fuḳḳāʿ bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 25). [pür,]*
2. Cihān **pürdür** güneş kim pertevinden
   Faḳīrüñ ictināb itmez evinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 37). [pürdür, -dür]*

pür eyle-: *Doldurmak.*

1. Göñül ġam küştesidür üstine nūr-ı ṣafā insün
   Ṣarāb-ı nāb ile sāḳī **pür eyle** cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 6). [pür eyle,]*

pür it-: *Doldurmak.*

1. **Pür itmiş** dehr şeftalüye ḳandı
   Anı görenlerüñ aġzı ṣulandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 15). [pür itmiş, -miş]*

pür ol-: *Dolmak.*

1. Sen gidelden dīdeden ey māh nūr olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı **pür oldı** ʿaynum yine nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 2). [pür oldı, -dı]*
2. Nedür tekellüm-i tevḥīd didüm ervāḥa
   Pür oldı kevn ü mekān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 4). [pür oldı, -dı]*
3. İdin yüri bu yolda ʿışḳı hādī
   Kim anuñla **pür olmışdur** bu vādī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 98). [pür olmışdur, -mış, -dur]*
4. Cihān mülkin **pür itmiş** ʿadl u dādı
   Özi bārān seḫā vü Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 27). [pür itmiş, -miş]*
5. Pür olsun ol güherden cümle kūşe
   Daḳılsun dest-i ʿizāz ile gūşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 25). [pür olsun, -sun]*
6. Hevā ile **pür oldı** bādbānı
   Diler kim düşire girdāba anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 23). [pür oldı, -dı]*
7. **Pür olmışdı** anuñ her kūşesi heb
   Aġulu böcek ile mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 9). [pür olmışdı, -mış, -dı]*
8. Fiġānından **pür oldı** bu ṭoḳuz kāḫ
   Dili zencīr-i āhı itdi sūrāḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 143). [pür oldı, -dı]*
9. **Pür olmış** her biri bir dürlü meyden
   Bu vaṣfı görmemiş bir kimse şeyden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 39). [pür olmış, -mış]*
10. Feraḥdan gözlerinüñ aḳdı yaşı
    Pür oldı nūr-ı şādī içi ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 32). [pür oldı, -dı]*

11. Meger derd ile ʿuşşāḳ itdi āhı
Cihānı **itdi pür** dūd-ı siyāhı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 8). [pür itdi, -di]*
12. Gören farḳ eylemez anı dürerden
Pür oldı dāmen-i ṣaḥrā güherden *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 32). [pür oldı, -dı]*
13. **Pür olsun** ser-be-ser anuñla afāḳ
Muḥayyer olsun andan cümle ʿuşşāḳ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 11). [pür olsun, -sun]*
14. Şuʿāʿından **pür oldı** bu ṭoḳuz ev
Ṣalar ol mā-verā-yı ʿarṣa pertev *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 103). [pür oldı, -dı]*
15. Ṣafā vir ḫāṣ u ʿāma ṣoḥbetüñden
Pür olsun cümle ʿālem şöhretüñden *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 10). [pür olsun, -sun]*
16. Ḫudā Pervāne'ye yandurdı Şemʿi
Bu gevherden **pür olsun** dürc-i semʿi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 62). [pür olsun, -sun]*
17. Ya bir deryādur içi pür-ṣadefdür
Pür olmış ol ṣadefler içleri dür *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 30). [pür olmış, -mış]*
18. Enāruñ dürci laʿl ile **pür olmış**
İçi ʿāşıḳ bigi ḳan ile ṭolmış *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 11). [pür olmış, -mış]*
19. **Pür oldı** bu ḫaberden cümle-i semʿ
Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿazm ide Şemʿ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 139). [pür oldı, -dı]*
20. Cemāli mihri ṣaldı dehre pertev
Pür oldı pertevinden bu ṭoḳuz ev *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 4). [pür oldı, -dı]*
21. Buḫūr itdiler anda müşg ü ʿudı
Pür itdi ḳubbe-i eflāki dūdı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 20). [pür itdi, -di]*
22. **Pür oldı** nūr-ı şādī iç ü ṭaşum
İrişdürdüñ göge gün bigi başum *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 35). [pür oldı, -dı]*

pür-āhen ol-: *Demir dolu olmak II Demir gibi sağlam olmak.*

1. Olup fānūs nüh ṭop-ı muḳarnas
Aña **pür-āhen olsun** çarḫ-ı aṭlas *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 20). [pür-āhen olsun, -sun]*

pür-çarḫ-ı sürʿat: *Gökyüzü hızlı.*

1. Melek-bāl u perī **pür-çarḫ-ı sürʿat**
Cihānı devr ider bir demde biñ ḳat *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 3). [pür-çarḫ-ı sürʿat,]*

pür-envār eyle-: *Nurla, ışıkla doldurmak.*

1. Şumūʿ-ı şevḳ-i envārından ol nār
Göñül fānūsını **eyler pür-envār** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 28). [pür-envār eyler, -r]*

pür-envār kıl-: *Aydınlatmak.*

1. Oḳı ol yüzi ve'ş-şemsi yüri var
Ḳarañu göñlümi **ḳılsun pür-envār** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 12). [pür-envār ḳılsun, -sun]*

pür-esrār: *Sır dolu.*

1. Elinde bir mühürlü nāmesi var
   Didi bu cürʿadan içi **pür-esrār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 34). [pür-esrār,]*

pür-ezhār ol-: *Çiçekle dolu olmak.*

1. Zümürrüd būstān **oldı pür-ezhār**
   Açıldı şām gülzārında envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 3). [pür-ezhār oldı, -dı]*

pür-halāvet: *Tatlılık, şirinlik dolu.*

1. Aḳar ṣu bigi aḳdı geldi niʿmet
   Ḳamusı pür-melāḥat **pür-ḥalāvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 28). [pür-ḥalāvet,]*
2. Murādı cümle cānuñ adı Niʿmet
   Be-ġāyet pür-leṭāfet **pür-ḥalāvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 58). [pür-ḥalāvet,]*

pür-harāret: *Aşrı sıcak, yakıcı sıcaklık dolu.*

1. O ḥavża **pür-ḥarāret** ṭurdı baḳdı
   Revān ṣu bigi göñli aña aḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 3). [pür-ḥarāret,]*

pür-hevā: *Kendinden geçmiş, mest.*

1. Şu kim ney ḳalbi **pür-hevādur**
   Fiġān itmek aña her dem revādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 39). [pür-hevādur, -dur]*

pür-hūn: *Kan dolu, kan içinde.*

1. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi **pür-ḫūn**
   Yanında iki ġarrā serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 5). [pür-ḫūn,]*

pür-hūn ol-: *Kan içinde kalmak.*

1. Gelüp şeb dāmen-i çarḫ **oldı pür-ḫūn**
   Ḳoşıldı gūyiyā şeb-dīz-i gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 1). [pür-ḫūn oldı, -dı]*

pür-ḥūr: *Coşkunluk dolu.*

1. İçi **pür-ḥūr** adı Cennet-ābād
   Gören bende olurdı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 3). [pür-ḥūr,]*

pür-ḥūr ol-: *Çok güzel kız ve kadınla dolmak.*

1. Cihān **pür-ḥūr olursa** nāẓır olmaz
   Aña olmaġa māʾil ḳādir olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 33). [pür-ḥūr olursa, -ur, -sa]*

pür-ʿibret: *İbret dolu.*

1. Kim anlar işledi kār-ı ʿacāʾib
   Ḳamu **pür-ʿibret** ü cümle ġarāʾib *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 20). [pür-ʿibret,]*

pür-ḳand eyle-: *Şekerle dolu hâle getirmek.*

1. Tekellüm eyledükce ol şeker-ḫand
   Dimāġ-ı cānı **eyler** lafẓı **pür-ḳand** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 16). [pür-ḳand eyler, -r]*

pür-kibr u kīn: *Kibir ve kin ile dolu.*

1. Ṣanur anı naẓar iden içine
   Münāfıḳ ḳalbidür **pür-kibr u kīne** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 14). [pür-kibr u kīne, -e]*

pür-leṭāfet: *Güzellik, hoşluk dolu.*

1. İrişdi Şemʿe çün meyden ḥarāret
   Revān ol bir içim şu **pür-leṭāfet** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 2). [pür-leṭāfet,]*
2. Ol iki verd-i tāze **pür-leṭāfet**
   Ṣafālar sürdiler gitdi ḥarāret *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 37). [pür-leṭāfet,]*
3. Murādı cümle cānuñ adı Niʿmet
   Be-ġāyet **pür-leṭāfet** pür-ḥalāvet *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 58). [pür-leṭāfet,]*

pür-melāḥat: *Güzellik dolu, çok güzel.*

1. Aḳar ṣu bigi aḳdı geldi niʿmet
   Ḳamusı **pür-melāḥat** pür-ḥalāvet *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 28). [pür-melāḥat,]*

pür-nebāt ol-: *Şekerle dolmak.*

1. Bād-ı ḳahruñdan olursa cümle deryā telḫ-kam
   Āb-ı luṭfuñdan **olur** nāyuñ dimāġı **pür-nebāt** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 20). [pür-nebāt olur, -ur]*

pür-nūr: *Nurla dolu.*

1. Bi'ḥamdi'llāh ki ṭabʿuñ şemʿi **pür-nūr**
   Uṣañlıḳ ẓulmetin göñlüñden it dūr *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 5). [pür-nūr,]*
2. Meger Pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ
   Velī **pür-nūr** gūyā ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 2). [pür-nūr,]*

pür-nūr it-: *Aydınlatmak.*

1. Ḳarañu dilleri **pür-nūr itdi**
   Cihānuñ ḳalbini mesrūr itdi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 5). [pür-nūr itdi, -di]*
2. Cemālinden cihānı **itdi pür-nūr**
   Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem oldı mesrūr *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 5). [pür-nūr itdi, -di]*

pür-nūr ol-: *Nurla dolmak, aydınlanmak.*

1. Gözinden nūr anuñ Yaʿḳūbveş dūr
   Olup dururdı **oldı** yine **pür-nūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 24). [pür-nūr oldı, -dı]*

pür-ṣadef: *Sedefle dolu.*

1. Ya bir deryādur içi **pür-ṣadefdür**
   Pür olmış ol ṣadefler içleri dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 29). [pür-ṣadefdür, -dür]*

pür-şevk: *Neşe ile dolu.*

1. Yine **pür-şevḳem** bugün bir māh-ı tābān sevmişem
   Bir cebini Zühre ḫūrşid-i dıraḫşān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 1). [pür-şevḳem, -em]*
2. İçi **pür-şevḳ** şemʿ ol çeşmi āle
   Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 111). [pür-şevḳ,]*
3. Felekde encüme beñzerdi ol çoḳ
   İçinde māh-ı enver Şemʿ **pür-şevḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 62). [pür-şevḳ,]*
4. Çerāġını mehüñ yaḳmışdı ḫūrşīd
   Elinde çengi **pür-şevḳ idi** Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 8). [pür-şevḳ idi, -idi]*
5. İkisi ay ile gün bigi **pür-şevḳ**
   Bu resme gice gündüz sürdiler ẕevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 11). [pür-şevḳ,]*
6. Seḥergeh bir ışıḳ irişdi **pür-şevḳ**
   Işıḳlardan cihānda ḳalmadı cavḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 1). [pür-şevḳ,]*
7. Olaruñ külegi olmaġiçün gün
   Felek fevḳinde **pür-şevḳ idi** her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 18). [pür-şevḳ idi, -idi]*

pür-şevk ü mesrūr: *Sevinçli ve mutlu, mutlu mesut.*

1. İşitdi anı sulṭān virdi destūr
   Ṣafā-yı ḳalb ile **pür-şevḳ ü mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 38). [pür-şevḳ ü mesrūr,]*

pür-surūr ol-: *Sevinçle dolmak.*

1. Nāme ile ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
   Yazılup göñlüm n'ola **olursa** sīnem **pür-surūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 8). [pür-surūr olursa, -ur, -sa]*

pür-sūz: *Çok yanmış.*

1. Revān göz ḳarasın yaşumla ezdüm
   Aña **pür-sūz** ḥasret-nāme yazdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 36). [pür-sūz,]*
2. Yanar mı par par ol şemʿ-i dil-efrūz
   Benüm sīnem anuñ şevḳiyle **pür-sūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 114). [pür-sūz,]*
3. Bu yaña şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz
   Derūnı āteş-i şevḳ ile **pür-sūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 18). [pür-sūz,]*

pür-uṣūl: *İlmin veya tekniğin asıl konusundan önce öğrenilmesi gereken esas, başlangıç bilgisi ile dolu.*

1. Ḳamusı **pür-uṣūl** üstād-ı kāmil
   Felekler ṭablı āvāzına menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 61). [pür-uṣūl,]*

pür-varak: *Yapraklarla dolu.*

1. Bu eşcārı görürsin **pür-varaḳdur**
ʿUḳula cümle evrāḳı sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 19). [pür-varaḳdur, -dur]*

R

rā: *Arap alfabesinin onuncu harfi.*

1. Kemerlerdür anuñ içinde her **rā**
   Cinānuñ ʿaynıdur ol ḳaṣr-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 25). [rā,]*

raʿd: *Gök gürlemesi.*

1. Şaḳırdı ṭurmayup şimşek hevāda
   İderdi **raʿd** āvāze nevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 4). [raʿd,]*
2. Mübārek vaḳt idi ġāyet dem-i saʿd
   Seḥābuñ minberi üzre çıkup **raʿd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 8). [raʿd,]*
3. Ḳıbābını sipihrüñ gümledüp kūs
   Ṣadāsı **raʿd** birle oldı meʾnüs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 18). [raʿd,]*
4. Şu deñlü itdi āh ol kevkeb-i saʿd
   Hevāda ṣandılar efgān ider **raʿd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 46). [raʿd,]*
5. Öterdi ṣādlıḳdan şehr güm güm
   İderdi **raʿd** gūyā kim terennüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 16). [raʿd,]*

rāfiʿ: *Dilediğinin derecesini yükselten; Allah.*

1. Ey devletüñ duʿāsı aḥcār-ı ḳahrı ḳāmıʿ
   V'ey himmetüñ hevāsı eşcār-ı luṭfı **rāfiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 4). [rāfiʿ,]*

raġbet bul-: *Rağbet görmek, beğenilir olmak.*

1. Eyü ad ile **raġbet buldı** dirhem
   Aña ʿizzetler eyler cümle ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 19). [raġbet buldı, -dı]*

rāġıb: *Rağbet eden, istekli.*

1. Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem aña **rāġıb**
   Niçün olmayasın sen aña ṭālib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 17). [rāġıb,]*

rāġıb ol-: *İstemek, arzu etmek.*

1. Cihānuñ şeyḫ ü şābı **rāġıb olsun**
   Anuñ nāẓırlıġına ṭālib olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 19). [rāġıb olsun, -sun]*

rāh: *Yol, tarik.*

1. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut **rāhuñdan** ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 6). [rāhuñdan, -uñ, -dan]*
2. Ḳasurġa bigi eylerdi semāʿı
   İderdi **rāh** ile tozlar vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 72). [rāh,]*
3. Sirişkinden olurdı **rāh** nemnāk
   İder toz bād-ı āhından yaḳa-çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 73). [rāh,]*
4. İdüp bir yil bigi toz ile **rāhı**
   Hevā-yı yār ile eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 69). [rāhı, -ı]*

rāh: *Şarap.*

1. Ne bezm ol mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ
   Aña sāḳī tecellī ʿışḳ idi **rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 8). [rāh,]*
2. Güzeller laʿlīn öper gördi **rāḥı**
   Birez ol ḥāle ṣoḳrandı ṣürāḥī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 7). [rāḥı, -ı]*
3. Yanında sūsenüñ çīni ṣürāḥī
   Tarāvetdür anuñ içinde **rāḥı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 44). [rāḥı, -ı]*
4. Elā ey sāḳī bezm-i maʿānı
   Yine **rāḥuñla** raḥat ḳıl revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 2). [rāḥuñla, -uñ, -la]*

rāh gözle-: *Bir şeyin olmasını ummak ya da gurbetten gelecek birini beklemek.*

1. Kaçan kim leşkerin cemʿ ide ol şāh
   Ġazālar ḳılmaġıçün **gözleye rāh (***Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 58). [rāh gözleye, -y, -e]*

rāh ilt-: *Yol bulmak.*

1. Kim **ilter** kibriyāsı ḳaṣrına **rāh**
   İrişmez nerdubān-ı ʿaḳl-ı kūtāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 79). [rāh ilter, -er]*

rāh ḳadre ir-: *Yolun kıymeti artmak.*

1. Nişān-ı pāy-ı uştur döndi bedre
   Ṣaçı ẓulmından **irdi rāh ḳadre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 40). [rāh ḳadre irdi, -di]*

rāh nūş it-: *Şarap içmek.*

1. Kimi ayuḳ kimi **nūş itdi rāḥı**
   O gice diri ṭutdılar ṣabāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 39). [rāḥı nūş itdi, -di]*

rāh ṭut-: *Yol tutmak, yola koyulmak.*

1. Suvār idüp bular bir ata şāhı
   Öñine düşdi **ṭutdı** gitdi **rāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 72). [rāhı ṭutdı, -dı]*

rāh tutmak gerek: *Yol tutmak, yola koyulmak lazım.*

1. O mektūbı aña virdi o dem şāh
   Didi **tutmaḳ gerek** şimden girü **rāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 20). [rāh tutmaḳ gerek,]*

rāhat bul-: *Rahata kavuşmak, sıkıntılarından kurtulmak, huzura ermek, rahatlamak.*

1. Döşendi ṣofra vü dökildi niʿmet
   Gürisne oldı seyr ü **buldı rāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 12). [rāḥat buldı, -dı]*

raḥat ḳıl-: *Huzurlu, mutlu, sıkıntısız etmek.*

1. Elā ey sāḳī bezm-i maʿāni
   Yine rāḥuñla **raḥat ḳıl** revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 2). [raḥat ḳıl,]*

rāḥat ol-: *Mutlu ve huzurlu olmak.*

1. **Olur rāḥat** irenler vuṣlatine
   Bulur ṣafvet girenler ḫalvetine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 5). [rāḥat olur, -ur]*
2. Şeker-lebler o ṣudan **rāḥat oldı**
   Kim ol ṣu leblerinden şerbet oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 49). [rāḥat oldı, -dı]*
3. Girüp ol ḳaṣra ol şāh **oldı rāḥat**
   Ṣanasın rūḥ-ı müʾmin buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 37). [rāḥat oldı, -dı]*
4. Egerçi kim dimişler şöhret āfet
   Olur ammā eyü ad ile **rāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 12). [rāḥat olur, -ur]*

rāḥat yetiş-: *Rahat ulaşmak.*

1. Ḳamu zaḥmet gidüp **rāḥat yetişdi**
   Ḳamu ʿillet gidüp ṣıḥḥat yetişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 9). [rāḥat yetişdi, -di]*

rāḥat yiri: *Dünyanın yan gelip yatma yeri olarak kullanılması.*

1. Cihānı ṣanma kim **rāḥat yiridür**
   Belā vü ġuṣṣa vü miḥnet yiridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 11). [rāḥat yiridür, -dür]*

rāḥ-ı aḥmer: *Kırmızı yol.*

1. Dökildi ol yataḳdan **rāḥ-ı aḥmer**
   Kim oldı dāmeni mey-gün ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 3). [rāḥ-ı aḥmer,]*

rāh-ı deşt: *Çöl yolu.*

1. Ṭutup oldı revāna **rāh-ı deşti**
   Temāşā kılmaġa cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 17). [rāh-ı deşti, -i]*

rāh-ı dırāz: *Uzun yol.*

1. Ben itdüm ḥāżır iki esb-i tāzī
   Dürür ṭomārveş **rāh-ı dırāzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 44). [rāh-ı dırāzı, -ı]*

rāh-ı fetḥi göster-: *Fetih yolu göstermek.*

1. O dem Rūmīlere yüz ṭutdı nuṣret
   Gelüp **gösterdi rāh-ı fetḥi** furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 84). [rāh-ı fetḥi gösterdi, -di]*

rāh-ı mülk-i çīn': *Çin ülkesinin yolu.*

1. Ulaḳlar ṣaldı **rāh-ı mülk-i Çīn'e**
   Yayıldı cümle peyki mülk içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 19). [rāh-ı mülk-i çīn'e, -e]*

rāh-ı pür-seng: *Taşlı yol.*

1. Ṣadā-yı pāyına kūh itdi āheng
   Elinde ḳaya geldi **rāh-ı pür-seng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 84). [rāh-ı pür-seng,]*

rāh-ı rūmī: *Anadolu yolu.*

1. Kim anlar ṭutdı gitdi **rāh-ı Rūmī**
   Müşerref ideler tā şāh-ı Rūmī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 37). [rāh-ı rūmī,]*

rāh-ı ẓulmet ṭut-: *Karanlıklar ülkesinin yolunu tutmak.*

1. Elinde şeb-çerāġ ol ḫūb- ṭalʿat
   Sikender bigi **ṭutdı rāh-ı Ẓulmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 6). [rāh-ı ẓulmet ṭutdı, -dı]*

raḥmet ol-: *Rahatlamak.*

1. Anuñ cānında itmişdi yir zaḥmet
   Ḳazındı noḳṭa andan **oldı raḥmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 12). [raḥmet oldı, -dı]*

raḥmeten li'l-ʿālemindür: *(Resûlüm!) Biz seni, ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik, Enbiya Suresi (21/107).*

1. Bu hestī ḫāteminde ol nigīndür
   Ḫudādan **raḥmeten li'l-ʿālemindür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 10). [raḥmeten li'l-ʿālemindür,]*

rāh-peymā: *Yolcu.*

1. Ḳamer-seyr ü kemer-gerden sutūn-pā
   Zamān-sürʿat zemīn-ṭay **rāh-peymā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 10). [rāh-peymā,]*
2. Daḫı Pervāne-i dil-sūz u cān-baḫş
   Getürdür **rāh-peymā** bir güzel raḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 74). [rāh-peymā,]*

raḫş: *At.*

1. Felek **raḫşuñ** hilāl olsun rikābuñ
   Semādan yüce olsun ḳadr-ı bābuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 13). [raḫşuñ, -uñ]*
2. Görürler kim yerinde yoḳ iki **raḫş**
   Bilürler kim revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 19). [raḫş,]*
3. Daḫı Pervāne-i dil-sūz u cān-baḫş
   Getürdür rāh-peymā bir güzel **raḫş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 74). [raḫş,]*

raḫş gel-: *At getirilmek.*

1. Şükūfe emr ḳıldı **geldi** bir **raḫş**
   Binüp ṣalınmaġa serv-i hevā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 15). [raḫş geldi, -di]*

raḫş-ı rāh-peymā: *Yolcu atı.*

1. Alup eline **raḫş-ı rāh-peymā**
   Revān şeh ḳapusına geldi Lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 21). [raḫş-ı rāh-peymā,]*

rahtı devşür-: *Pılıyı pırtıyı toplamak, gitmek üzere bütün eşyalarını toplamak.*

1. Seḥergeh gördi mihr nīk-baḫt
   Kevākib leşkeri **devşürdi raḫtı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 2). [raḫtı devşürdi, -di]*
2. Hevā-yı nerm **devşürdi** o dem **raḫt**
   Anüñçün oldılar ṣular ḳatı saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 7). [raḫt devşürdi, -di]*

rakkāṣ: *Oynayan, dans eden.*

1. Ṭurup şevḳ ile raḳṣa girdi **raḳḳāṣ**
   Ṣafā baḥrına ḫalḳı itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 1). [raḳḳāṣ,]*
2. Bulardan Serv Māh u Şemse **raḳḳāṣ**
   İder ḫalḳı ṣafā baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 53). [raḳḳāṣ,]*
3. Pes andan raḳṣa girdi iki **raḳḳāṣ**
   Felekden oldı aʿlā meclis-i ḫaṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 1). [raḳḳāṣ,]*
4. Felekler bezminüñ sāzına **raḳḳās**
   Melekler bādenüñ baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevı 128, Mısra 5). [raḳḳās,]*
5. Daḫı şeh-zādeye biñ bende-i ḫāṣ
   Kimisi çengī anuñ kimi **raḳḳāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 10). [raḳḳāṣ,]*

rakkās it-: *Rakkas hâline getirmek.*

1. **İder** cenginde ol şeh-zāde-i ḫāṣ
   Kılıçı çalgıcı vü rümḥ **raḳḳāṣ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 10). [raḳḳāṣ ider, -er]*

raḳḳāṣ ol-: *Oynayan, dans eden olmak.*

1. Nüh felek **raḳḳāṣ olupdur** ṣavt-ı emrüñden senüñ
   Çarḫa girmişler dönerler döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 7). [raḳḳāṣ olupdur, -up, -dur]*
2. Kimüñ ṣavtından **oldı** çarḫ **raḳḳāṣ**
   Kimüñ emriyle māhī oldı ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 27). [raḳḳāṣ oldı, -dı]*
3. Kim ol **raḳḳāṣ olan** nāy-ı ʿışḳa
   Düşen biñ derd ile ġavġā-yı ʿışḳa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 21). [raḳḳāṣ olan, -an]*

rakkāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā: *Âlemi süsleyen güneş gibi olan dansçı.*

1. Nice **raḳḳāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā**
   Münevver gün yüzinden rūy-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 3). [raḳḳāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā,]*

rakṣ eyle-: *Oynamak, dans etmek.*

1. O **raḳṣ eyler** ayalar ḳarṣılurdı
   Cihān gümlerdi yirler ṣarṣılurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 9). [raḳṣ eyler, -r]*

raḳṣ it-: *Dans etmek.*

1. İkisi döne döne **raḳṣı itdi**
   Görenler ḳaldı ḥayrān ʿaḳlı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 5). [raḳṣı itdi, -di]*

raks ur-: *Dans etmek, oynamak.*

1. Dün ü gün **raḳṣ uran** Pervāne yaʿnı
   İden raḳṣ urmada eflāke ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 25). [raḳṣ uran, -an]*
2. Dün ü gün raḳṣ uran Pervāne yaʿnı
   İden **raḳṣ urmada** eflāke ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 26). [raḳṣ urmada, -ma, -da]*

rakṣa getür-: *Dans ettirmek.*

1. Güzellerüñ yüregini nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu ṭaġ u ṭaşı ṣan dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 12). [raḳṣa getürdi, -di]*

rakṣa gir-: *Dans etmek, coşku ve heyecan ile çeşitli hareketlerde bulunmak.*

1. Ney-i tīrüñ ṣadāsı çün kim irdi
   Her āhu Mevlevīveş **raḳṣa girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 40). [raḳṣa girdi, -di]*
2. Ṭurup şevḳ ile **raḳṣa girdi** raḳḳāṣ
   Ṣafā baḥrına ḫalḳı itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 1). [raḳṣa girdi, -di]*
3. Pes andan **raḳṣa girdi** iki raḳḳāṣ
   Felekden oldı aʿlā meclis-i ḫaṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 1). [raḳṣa girdi, -di]*

raʿnā: *Güzel, hoş, latif.*

1. Bu meclis bir güzel **raʿnā** teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 13). [raʿnā,]*
2. Börek tutmacı görenler ṣedefvār
   Didi güneşde **raʿna** gevheri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 88). [raʿna,]*
3. O sīne gūyiyā bir māh-ı pür-nūr
   Yāḫūd bir ḫūb **raʿna** levḥ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 22). [raʿna,]*

raʿnā-civān: *Güzel gençler.*

1. Ḳamu atlandı ol **raʿnā-civānlar**
   Sipihri deldiler yir yir sinānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 19). [raʿnā-civānlar, -lar]*

rānında şalvarı var: *Bacağında şalvarı bulunmakta.*

1. Yatur bir câme-ḫʷāb içre yalıncaḳ
   Hemān **şalvarı var rānında** ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 62). [rānında şalvarı var,]*

rāvi: *Hikâye anlatıcısı, rivayet eden.*

1. Bunı **rāviler** itdükde rivāyet
   Faḳīre böyle dindi bu hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 3). [rāviler, -ler]*

ravża: *Bahçe II Ravza-i Mütahhara.*

1. Yine berḳ urdı ḫūrşid-i münevver
   Ṣanasın **ravżada** nūr-ı peyām-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 2). [ravżada, -da]*

rāy: *Fikir, düşünce.*

1. Eger āyīne-i gītī-nümāyı
   Sikender bigi peydā itse **rāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 54). [rāyı, -ı]*
2. Şeh-i şāhān-ı ʿālem Ṣāh Jāle
   Müşābih **rāyı** bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 12). [rāyı, -ı]*
3. Evṣāf-ı āyīne-i şāh-Sikender
   Anuñ **rāy** ile bünyād eylese ger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 10). [rāy,]*
4. Senüñ **rāyüñ** eger kim görse Aṣaf
   Ḥicābından ururdı yüzine kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 19). [rāyüñ, -üñ]*
5. Yüzüñ on dördidür ey māh ayuñ
   İder rūşen yidi iḳlīmi **rayuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 36). [rayuñ, -üñ]*

rāy it-: *Düşünmek, fikir üretmek.*

1. Duya çün ḳuṭb-ı eflāk **itse rāy** o
   Ne ḥikmetdür diye görse Arisṭo *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 7). [rāy itse, -se]*

reʿāyā: *Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk.*

1. Ziyāde ḳıl **reʿāyāyı** riʿāyet
   Dilerseñ iki ʿālem içre devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 29). [reʿāyāyı, -y, -ı]*

rebāb: *Kemençeye benzer eski bir saz.*

1. Ḳaçan kim çenge çengi çeng ururdı
   Rebāb anı görüp öte ṭuturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 2). [rebāb,]*

refʿ it-: *Yok etmek.*

1. Anı **refʿ it** ki maḳṣūd ola ḥāṣıl
   Olasın sevgülü yār ile vāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 35). [refʿ it,]*
2. O ḫaṭ ortada nefsānī ṣıfatdur
   Anı **refʿ itmek** aʿlā maʿrifetdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 34). [refʿ itmek, -mek]*

refref-i zan: *Miraç'ta Hz. Muhammed'in üzerine bindiği şüphe bineği.*

1. Ṭayy eyleyemez **refref-i ẓan** menzil-i ḳadrüñ
   Cibrīl-i ʿuḳūl anı nice ide ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 5). [refref-i ẓan,]*

reg: *Damar.*

1. Helāk ola diyü ol ḳandan anı
   Reginden bir siyāh-rū aldı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 14). [reginden, -in, -den]*

reh-güzār: *Geçilen yol, geçit.*

1. Melāmet odına yanup yürürüm vālih ü şeydā
   Selāmet ehline eydüñ ṣavulsun **reh-güzārumdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 6). [reh-güzārumdan, -um, -dan]*
2. Āteş-i āh-ı derūnum ṭaşlara teʾsīr ider
   Ḳaçuñ ey yārān-ı müşfik **reh-güẕārumdan** benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 8). [reh-güẕārumdan, -um, -dan]*

reh-i ḫayr: *Hayret yolu.*

1. Tarīḳ-i serde ol eflākdan cust
   Reh-i ḫayra gelicek ḫākdan sust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 6). [reh-i ḫayra, -a]*

reh-i ṣaḥrā: *Çöl yolu.*

1. Bulıtlar bigi kuhsārı geçerdi
   Reh-i ṣaḥrāda ḳuş bigi uçardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 8). [reh-i ṣaḥrāda, -da]*

reh-i şehr-i ṣafā: *Huzur şehrinin yolu.*

1. Ne çeng ol bir diyār-ı dil-güşādur
   Her evtārı **reh-i şehr-i ṣafādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 6). [reh-i şehr-i ṣafādur, -dur]*

reh-nümā: *Yol gösteren, rehber.*

1. Kişiye mihr-i ʿışḳ ḫoş **reh-nümādur**
   Niçün güm-rāh olam necm-i hüdādür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 59). [reh-nümādur, -dur]*

remil: *Kum falı.*

1. İderdi **remle** ol itdükce diḳḳat
   Benāt-ı ḳaṣr-ı ġayb anuñla ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 9). [remle, -e]*

remil at-: *Kum falı açmak.*

1. Eger **reml atsa** añlardı nuḳaṭdan
   Ne kim var levḥa-i ġayb üzre ḫaṭdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 3). [reml atsa, -sa]*

remil kıl-: *Kum falı bakmak.*

1. Dir imrūzdan ol ḳaṣr-ı ferdā
   Ḳılurdı reml ḳılduḳça temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 8). [reml ḳılurdı, -ur, -dı]*

remil it-: *Kum falı açmak.*

1. Didi Nāṣır eyā üstād-ı ḳāmil
   Bize **remil idiver** luṭf u kerem ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 18). [remil idiver, -iver]*

remmāl: *Remil kendine mahsus bazı şekiller vasıtasıyla hükümler çıkarmak ve böylece murat ve niyetleri haber vermek ilmidir. Vaktiyle bu şekilleri parmakla kum üstüne çizdikleri için buna "reml" demişlerdir. Bununla uğraşanlara da remmal denilirdi.*

1. Geyürdiler o dem **remmāle** ḫilʿāt
   Ṣafālar sürdi aña çıḳdı ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 27). [remmāle, -e]*
2. Binüp atına Nāṣır gör ki n'itdı
   O **remmālüñ** didügi yaña gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 36). [remmālüñ, -üñ]*
3. Benüm gönlümde yir itmişdi ol ḫāl
   Żamīrüm noḳṭadan fehm itdi **remmāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 38). [remmāl,]*

remmāl-i kāmil: *Usta falcı.*

1. Meger var idi bir **remmāl-i kāmil**
   Göreydi Dāniyāl olurdı ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 1). [remmāl-i kāmil,]*

reng: *Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.*

1. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā **rengi** ṭozut rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 6). [rengi, -i]*
2. ʿAcebdür ṣubḥgeh ṣaḥrası **rengi**
   Çıḳarur post-ı çarḫı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 5). [rengi, -i]*
3. Getürdiler o dem bir ḫūb mīzer
   O mīzer **rengde** eflāke beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 16). [rengde, -de]*
4. Olur içinde bir bī-mīṣl Zengī
   Anuñ ʿaynı sevād-ı dīde **rengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 14). [rengi, -i]*

reng ü būy: *Renk ve koku.*

1. Neden buldı bu **reng ü būy** yā gül
   Neden ney-zen olupdur aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 25). [reng ü būy,]*

reng-ā-reng: *Birkaç renkte olan, alaca; türlü türlü.*

1. Döşenmiş anda **reng-ā-reng** lāle
   Zümürrüd üzre dür dökerdi jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 39). [reng-ā-reng,]*

reng-i bī-kuṣūr: *Kusursuz renk.*

1. Bulup baġ içre **reng-i bī-ḳuṣūrı**
   Benefşe dirdi çarḫa morı morı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 47). [reng-i bī-ḳuṣūrı, -ı]*

reng-i ʿinādı ez-: *İnat rengini ezmek.*

1. Hemān **reng-i ʿinādı** ol dem **ezdi**
   Cehālet ḫāmesiyle nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 1). [reng-i ʿinādı ezdi, -di]*

rengi yoġ: *Rengi bulunmamakta.*

1. Ḳamusı çatma altunlu firengi
   Ṣafaḳda bunlaruñ **yoġ idi rengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 42). [rengi yoġ idi, -idi]*

rengi zengiye dön-: *Rengi zenciye dönmek II Rengi kararmak.*

1. Cihānuñ **zengiye dönmişdi rengi**
   Kim anda berḳ ṣan dendān-ı Zengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 9). [rengi zengiye dönmişdi, -miş, -di]*

rengīn bir ṭabaḳ: *Güzel bir tabak.*

1. Yā **rengīn bir ṭabaḳ** kāġıda gūyā
   Ḳonılmış ḫūb u ter pişmani ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 29). [rengīn bir ṭabaḳ,]*

rengīn cāme: *Renkli elbise.*

1. O **rengīn cāme** ḳurtardı taraḥdan
   Gören farḳ itmedi ḳavs-ı ḳuzaḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 95). [rengīn cāme,]*

rengīn duʿā: *Canlı dualar.*

1. Rūḫ-ı dil-ber bigi **rengīn duʿālar**
   Leb-i sükker bigi şīrīn s̲enālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 49). [rengīn duʿālar, -lar]*

rengīn nāme yaz-: *Etkileyici mektup yazmak.*

1. Feṣaḥat rengini cān ile ezdi
   O dem bir ḫūb **rengīn nāme yazdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 14). [rengīn nāme yazdı, -dı]*

rengīn ü ḳat ḳat: *Güzel ve üst üste.*

1. Saña eyitdi selām bī-nihāyet
   Gül-i ḫoş bū bigi **rengīn ü ḳat ḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 80). [rengīn ü ḳat ḳat, -]*

rengīn ü ter: *Renkli ve taze.*

1. Anuñ **rengīn ü ter** görüp yanaġın
   Işırdılar ṭutup ol dem ḳulaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 71). [rengīn ü ter,]*

rengīn ü ter-taḥrīr eyle-: *Renkli ve taze yazı yazmak.*

1. Ḳamu **rengīn ü ter-taḥrīr eyle**
   Zebān u ḫāmeden taḳrīr eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 15). [rengīn ü ter-taḥrīr eyle,]*

reʾs ḳaldur-: *Baş kaldırmak.*

1. Zemīnden yine **ḳaldurdı** güneş **reʾs**
   Şumūʿ-ı encüm itdi kendüden yeʾs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 1). [reʾs ḳaldurdı, -dı]*

reʾs ü ẕeneb: *Baş ve ayak.*

1. Bulına mihr ü meh **reʾs ü ẕenebde**
   Saʿādet mi ola dirsin o şebde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 7). [reʾs ü ẕenebde, -de]*

reşk: *Kıskançlık.*

1. Kim ol bir kūh-puşt u ḫam-şikendür
   Anuñ **reşk** ile çarḫuñ puştı ḫamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 18). [reşk,]*
2. Buyurdı Şāh Jāle çıḳdı otaġ
   Anuñ **reşki** urur bu ḳubbeye daġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 8). [reşki, -i]*
3. Getürdiler bir esb-i cust u çālāk
   Anuñ **reşkinden** iñler ḳat ḳat eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 2). [reşkinden, -i, -n, -den]*
4. Ḳurılmış o nenüñ üstine bir taḫt
   Cihānuñ ḳasrı **reşkinden** olur saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 30). [reşkinden, -i, -n, -den]*

reşk eyle-: *Kıskanmak.*

1. Cihān zeyn oluban döndi cināna
   Cinān **reşk eyledi** mülk-i cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 90). [reşk eyledi, -di]*

reşk it-: *Kıskanmak.*

1. Bir ḳamer menzilümüz şöyle müşerref itdi
   Reşk ider döne döne bu ṭoḳuz eyvān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 6). [reşk ider, -er]*
2. Bir lebi gonce gelüp gül bigi açdı dilümüz
   Reşk ider bezmümüze gülşen-i Cennet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 10). [reşk ider, -er]*
3. Ki ola şaḫnı anuñ ferş-i mīnā
   İde saḳfına **reşki** ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 18). [reşki ide, -e]*
4. Şu deñlü zeyn olmışdı zamāne
   İderdi reşk İrem bāġı cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 18). [reşk iderdi, -er, -di]*

5. Şu deñlü itdiler kim ʿıyş u ʿişret
   Göreydi **reşk iderdi** ḫalḳ-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 10). [reşk iderdi, -er, -di]*
6. Anı ḳondurdılar bir ḫoş sarāya
   Ki Cennet **reşk iderdi** ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 28). [reşk iderdi, -er, -di]*
7. **İderdi reşk** eger Cem eylese bezm
   Ḥased eylerdi Rüstem eylese rezm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 5). [reşk iderdi, -er, -di]*
8. Yine geldi dökildi ḫalḳa niʿmet
   O bezme **reşk iderdi** görse Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 14). [reşk iderdi, -er, -di]*

reşk-i cennet: *Cenneti kıskandırma.*

1. İletdiler şehi bir ḫoş sarāya
   Dutardı **reşk-i Cennet** ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 34). [reşk-i cennet,]*

reşk-i eflāk ol-: *Gökyüzünü kıskanmak.*

1. Bular çün girdi ol ṣuya feraḫnāk
   O ḥavż-ı pāk **oldı reşk-i eflāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 46). [reşk-i eflāk oldı, -dı]*

reşk-i mihr u meh: *Ay ve güneşi kıskandıran.*

1. O **reşk-i mihr u meh** gördi yaraġı
   Ḳadīmi burcı ola tā ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 135). [reşk-i mihr u meh,]*

resim: *Şekil.*

1. Cihānda var mı kim **resme** ʿāşıḳ
   Ola ol ṣubḥveş mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 33). [resme, -e]*

resm eyle-: *Resim çizmek, nakşetmek.*

1. Ne kim yazarsa ol şīrīn düşerdi
   ʿAsel **resm eylese** zenbūr üşerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 4). [resm eylese, -se]*
2. Anı **resm eyle** ġāyet ḫālet-engīz
   Gerekdür ʿışḳ sözi āteş-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 17). [resm eyle,]*

resm it-: *Resmetmek, çizmek.*

1. Eger **resm itse** bir maḥbūb-ı ter-gül
   Fiġān eylerdi ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 9). [resm itse, -se]*
2. Şeker **resm itse** ḳonardı megesler
   Oḳırdı ṭūtī-i şīrīn nefesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 13). [resm itse, -se]*

resm ol-: *Çizilmek.*

1. Anuñ nā-geh görür naḳşın o naḳḳāş
   Derūnında **olur resm** ol göz ü ḳaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 30). [resm olur, -ur]*

resm olın-: *Resmedilmek, çizilmek.*

1. **Olınmış resm** aña iki turunca
   Ucında anlaruñ var iki ġonca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 23). [resm olınmış, -mış]*
2. Kim anda ʿayn-ı şādurvān ḳamu nūn
   Elifler **resm olınmış** serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 24). [resm olınmış, -mış]*

resm u ʿādet: *Usulünce.*

1. Ḳılındı **resm u ʿādet** üzre kābın
   Sarāy-ı vuṣlatuñ açmaġa bābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 59). [resm u ʿādet,]*

resm-i nakş: *Resmin nakşı.*

1. Temāşā eyleyenler dirdi anı
   Bu **resm-i naḳşa** ṭuş olmadı Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 50). [resm-i naḳşa, -a]*

resmini çiz-: *Resmini yapmak.*

1. **Çizüp resmini** şāha eyledi ʿarż
   Cinān vażʿ olsa andan yaraşur farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 9). [resmini çizüp, -üp]*

revā: *Layık.*

1. Şu kim ney ḳalbi pür-hevādur
   Fiġān itmek aña her dem **revādur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 40). [revādur, -dur]*
2. **Revādur** gördi kim ol bezme varmaḳ
   Ḳodı ney bigi ol şeh çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 43). [revādur, -dur]*
3. **Revādur** itse şīrīn-kārlıḳ u
   Avurd ehlinde yoḳ ol deñlü ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 85). [revādur, -dur]*

revā eyle-: *Münasip kılmak*

1. O sulṭān ḳader-ḳudret ḳażā-rā
   Revā tedbīrde **eylerse** daʿvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 50). [revā eylerse, -r, -se]*

revān: *Akan, akıcı.*

1. İrişdi Şemʿe çün meyden ḥarāret
   Revān ol bir içim şu pür-leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 2). [revān,]*
2. Seḥergehden ṭurup Pervāne evvel
   Revān göz ḳarasını eyledi ḥal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 8). [revān,]*
3. **Revān** aḳar şuya beñzer revişde
   Sirişk-i ʿāşıḳuñ ʿaynı gidişde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 27). [revān,]*

revān: *Giden.*

1. Aḳar ṣu bigi tā ḳaṣra irişdi ol lebi kevs̱er
   Feraḫdan çeşme çeşme **revān** āb-ı **revān** geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 4). [revān,]*
2. Bahār eyyāmı ābuñ çaġ çaġı
   Ṣafā virür **revāna** çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 8). [revāna, -a]*
3. Çü şāha sebʿa-yı seyyāre irdi
   Revān ġam-hānesini seyle virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 30). [revān,]*

revān: *Hemen, derhal.*

1. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [revān,]*
2. O bāṭıllar bilürken ḥaḳḳı örter
   Alur ḳanuñ **revān** yüzine dürter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 22). [revān,]*
3. **Revān** şeh-zādeye bildürdi bir bir
   Ser-ā-ser her ʿilimde itdi māhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 41). [revān,]*
4. Aña ol ḳaṣr-ı ḫūbı yazdururken
   Revān ṣūret virüp yazup tururken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 26). [revān,]*
5. Gören ditrerdi müjgānın ḥaz̲erden
   Revān geçdi ṣanurdı cān u serden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 22). [revān,]*
6. Suvār oldı **revān** ol cāna ol cān
   Ṣanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 33). [revān,]*
7. Giderdi ol Hümāveş uça uça
   Revān menzil-be-menzil ḳona göçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 48). [revān,]*
8. Sen al şeh-zādeyi var git şikāra
   Revān bir cust u çābük yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 40). [revān,]*
9. Alup eline raḫş-ı rāh-peymā
   Revān şeh ḳapusına geldi Lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 22). [revān,]*
10. Ol oḳ ol şīre tā kim vardı irdi
    Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 60). [revān, -ın]*
11. Duḫān ol şeb ele ḳuyruġı aldı
    Revān ḳaṣr-ı şehüñ yanına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 12). [revān,]*
12. **Revān** ol dem yüzine sepdiler ṣu
    Açа nergislerin tā kim o gül-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 39). [revān,]*
13. **Revān** ṣu bigi bindi delve ol şāh
    İrişdi burc-ı delve gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 49). [revān,]*
14. **Revān** ol gice ol üstād-ı Naccār
    Olur yārı viṣāline ḫarīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 9). [revān,]*
15. O ʿİsā-dem nefes ururdı aña
    Nefes ṭutup **revān** ol fülk-i ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 24). [revān,]*
16. Geleydi bu gice ol laʿl-i ʿİsā
    Revān ben mürdeyi eylerdi iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 14). [revān,]*
17. **Revān** ṣu bigi girdiler sarāya
    Oturdılar ikisi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 31). [revān,]*
18. **Revān** emr oldı kim bir zülfi müşke
    Ḳoya nār-ı teri ol āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 9). [revān,]*
19. **Revān** āl ile şāh-ı ʿaḳlı ṭutdı
    Ol āla ṭuş olan kendin unutdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 11). [revān,]*
20. Nice kim vāḳiʿ oldı ise ḥālet
    Revān itdi aña bir bir ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 46). [revān,]*
21. Seḥāb-ı hicr irüp deryādan aldı
    Revān ben ḳaṭreyi ṣaḥrāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 22). [revān,]*
22. Sözinden yanmasun diyü o defter
    Revān eşk ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 14). [revān,]*
23. **Revān** ol lebleri ʿİsā'bn-ı Meryem
    Bu şiʿri oḳıdı cān ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 9). [revān,]*
24. Ziyāde ʿārif ol ʿaḳluñ ḳalīle
    Revān ḳalbüñde fikri cevher eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 8). [revān,]*
25. **Revān** cān virdi yazdı ol feraḫdan
    Ḫalāṣ oldı dili bend-i taraḫdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 47). [revān,]*
26. Şu ḫarmanuñ ki toḫmından ulalduñ
    Revān bāġ-ı cihāna sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 36). [revān,]*

27. Seni daʿvet ider ey serv-ḳamet
Revān ol ḥālini eyle ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 38). [revān,]*
28. Revān bir māʾi-ḫarā geymiş ol cān
Ṣanasın mevc urmış āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 13). [revān,]*
29. Görüp ḫūrşīdini oldı feraḥ-ṣād
Revān ol serv oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 30). [revān,]*
30. Revān göz ḳarasın yaşumla ezdüm
Aña pür-sūz ḥasret-nāme yazdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 35). [revān,]*
31. Dimiş ʿaynum leb-i yār-ı gül-endām
Revān pālūdeye dil virdi bādām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 80). [revān,]*
32. Didi Pervāne kim bālin yitürdi
Revān fānūs-ı ʿışḳ-ı şemʿe girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 16). [revān,]*
33. Gerekdür anı aña alı virmek
Revān pervāne vaṣl-ı şemʿe irmek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 30). [revān,]*
34. **Revān** ibrām nārın eylegil germ
Demür olursa göñli tā ola nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 29). [revān,]*
35. Meger kim āyīne öykündi Kevs̲er
Revān her çeşmesi yaş döküp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 44). [revān,]*
36. Egerçi bir muṣaffā ṣu durur ol
Revān ġam-ḫānesine od urur ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 30). [revān,]*
37. Yarıldı yir ol dem çıḳdı bir ṣu
Nice yirler ḫarāb itdi **revān** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 24). [revān,]*
38. Ulaḳlar ṣaldı her yaña ser-ā-ser
Revān cemʿ itdi bir enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 6). [revān,]*
39. ʿAdūnuñ ḳalbine oḳ şöyle girdi
Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 40). [revān,]*
40. O dem zaḫm-ı ʿadūdan ḳaynadı ḳan
Revān tenevvürden ṣan ḳopdı ṭūfān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 72). [revān,]*
41. Surūr ile derūnı ṭoldı anuñ
Revān düşdi öñine kārbānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 68). [revān,]*
42. Revān bildi giderler taḫt-ı Çīn'e
Çıḳup ġuṣṣa feraḥ ṭoldı içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 63). [revān,]*
43. Ṣafā vü ṣevḳ ile ol māh-pāre
Revān ney-şekker irsāl itdi yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 24). [revān,]*
44. Ṣafā geldüñ **revān** ey bir içim ṣu
Feraḫ ol ġuṣṣa ırmaġında el yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 41). [revān,]*
45. Tekellüm ḳılsa eyler keşf-i esrār
Revān cāndan ḫaber virür o güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 10). [revān,]*
46. Revān baġrına çekdi cānı bigi
Getürdi sīneye īmānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 13). [revān,]*
47. Anı miftāḫ-ı mercān ile açdı
Revān ol câme-ḫ̆āba laʿl ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 44). [revān,]*
48. **Revān** ol gözleri mestāne girdi
Ki bir fānūsa ṣan pervāne girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 13). [revān,]*
49. Bu işden çün ki şeh āgāh oldı
O dem ʿaynı **revān** bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 86). [revān,]*
50. **Revān** ol dem ulaḳlar ṣaldı fi'l-ḥāl
Muḥabbet-nāme yazup itdi irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 109). [revān,]*
51. ʿAsel ırmaġına her kim baḳardı
Revān aġzı ṣuyı ol dem aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 42). [revān,]*
52. Ümīd-i vuṣlat ile şād u ḫandān
Revān taḫt-ı revāna girdi ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 12). [revān,]*
53. Getürdiler **revān** ol ḫoş sarāya
Felek gūyā ki menzīl oldı aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 37). [revān,]*

revān: *Ruh, can.*

1. Biri ʿāṣıḳ biri maʿşūḳ anuñ
Niçün meyl eylemez ʿışḳa **revānuñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 30). [revānuñ, -uñ]*
2. Cihānuñ cānı vü cānuñ cihānı
Revānuñ rūḥı vü rūḥuñ **revānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 30). [revānı, -ı]*

3. Cihānuñ cānı vü cānuñ cihānı
   Revānuñ rūḥı vü rūḥuñ revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 30). [revānuñ, -uñ]*
4. Yüzine vü gözine sürdi anı
   Sevindi gönli şād oldı **revānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 20). [revānı, -ı]*
5. Dili seng-i firāḳ ile şikeste
   Revānı rişte-i ümīde beste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 20). [revānı, -ı]*
6. Ṣafā sürdi görüp Dellāle anı
   Sevindi ḳalbi şād oldı **revānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 90). [revānı, -ı]*
7. O sāʿat gönli bigi açdı anı
   Yüzine baḳdı şād oldı **revānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 34). [revānı, -ı]*
8. Elā ey sāḳī bezm-i maʿānı
   Yine rāḥuñla raḥat ḳıl **revānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 2). [revānı, -ı]*
9. **Revān** ol server-i erbāb-ı ʿizzet
   Bulara eyledi iʿzāz u ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 17). [revān,]*
10. **Revānum** rūḥı cānum cānı sensin
    Faḳīrüñ bir ulu mihmānı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 21). [revānum, -um]*

revān eyle-: *Akıtmak II Hoşuna gitmek.*

1. Aġulu fınduḳ anuñ armaġanı
   Revān eyler yiyenler ṭatlu cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 70). [revān eyler, -r]*

revān göz yaşı: *Akan gözyaşı.*

1. Ḳuru varmamaġiçün yāre defter
   Revān gözi yaşından eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 6). [revān gözi yaşından, -n, -dan]*

revān it-: *Akıtmak.*

1. **Revān itmiş** sirişkin āb-ı ṣāfuñ
   Aña diller virüp berki ḫilāfuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 17). [revān itmiş, -miş]*

revān it-: *Akıtmak II Tek tek nakletmek.*

1. Nice kim vāḳiʿ oldı ise ḥālet
   Revān itdi aña bir bir ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 46). [bir bir ḥikāyet itdi, -di]*

revān itsem gerek: *Feda etmem gerek.*

1. Yār-i dil-cū armaġān isterse ben dil-dārdan
   Cānumı ṣu bigi ol serve **revān itsem gerek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 8). [revān itsem gerek,]*

revān kaṣd it-: *Hemen yönelmek.*

1. **Revān ḳaṣd itdi** mülk-i cenge her cān
   Ḳılalar ḳavs-ı z̲ū'l-ḳarneyni ḫaḳan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 29). [revān ḳaṣd itdi, -di]*

revān ol-: *Akıp gitmek.*

1. **Revān olup** aḳar ṣu bigi gitdi
   Varup gülzār-ı mülk-i Çin'e gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 35). [revān olup, -up]*
2. **Revān oldı** o dem ḳan nite kim Nīl
   Bulıt yoḳ gökde aldı ʿālemi seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 73). [revān oldı, -dı]*

revān ol-: *Akıp gitmek II Kaçmak.*

1. Görürler kim yerinde yoḳ iki raḫş
   Bilürler kim **revān olmış** o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 20). [revān olmış, -mış]*

revān ol-: *Hareket etmek.*

1. Ṭutup **oldı revāna** rāh-ı deşti
   Temāşā kılmaġa cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 17). [revāna oldı, -dı]*

revān şu bigi: *Akarsu gibi II Aralıksız, kesintisiz.*

1. **Revān şu bigi** girdiler o bāġa
   K'uralar sīm eli zerrīn ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 41). [revān şu bigi,]*
2. Görüp Pervâne anı ḳaldı ḥayrān
   Revān şu bigi o da oldı ʿuryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 34). [revān şu bigi,]*
3. O ḥavża pür-ḥarāret ṭurdı baḳdı
   Revān şu bigi göñli añа aḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 4). [revān şu bigi,]*
4. Ṣafā vü ẕevḳ ile çün yindi niʿmet
   Revān şular bigi nūş oldı şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 88). [revān şular bigi,]*
5. Ḥişārı ḳodı bir saḥrāya irdi
   Revān şu bigi bir ḫoş bāġa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 2). [revān şu bigi,]*

revān ṭamlat-: *Hemen damlatmak.*

1. Görür ḳuvvetlüdür vaṣl-ı şarābı
   Revān ṭamlatdı bir ḳaç ḳatre ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 76). [revān ṭamlatdı, -dı]*

revāncān ezdür-: *Duygu yoğunluğu içinde yapmak.*

1. O naḳḳāşa **revāncān ezdürürdi**
   O ḳaṣr-ı bī-nazīri yazdururdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 23). [revāncān ezdürürdi, -ür, -di]*

revāne ol-: *Akmak.*

1. Çün **oldı** baḥr-ı ḥaḍrāya **revāne**
   İrişdi niʿmet-i şādı cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 5). [revāne oldı, -dı]*

revāne ol-: *Yürüyüp gitmek.*

1. O dem ol bende-i mīr-i yegāne
   Aḳar ṣular bigi **oldı revāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 20). [revāne oldı, -dı]*

2. Ṭurup şeh cāme geydi şeb-revāne
Sarāya ṣu bigi **oldı revāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 8). [revāne oldı, -dı]*

revānı tenini terk it-: *Ruhu bedenini terk edip gitmek.*

1. **Tenini terk itmişdi revānı**
Ümīd-i vaṣl idi yirinde cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 21). [revānı tenini terk itmişdi, -miş, -di]*

reviş: *Gidiş.*

1. Revān aḳar ṣuya beñzer **revişde**
Sirişk-i ʿāṣıḳuñ ʿaynı gidişde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 27). [revişde, -de]*
2. **Revişde** ṭaʿna ur bād-ı sabāya
İriş Hüdhüd bigi şehr-i Ṣabā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 11). [revişde, -de]*
3. **Revişde** anlar ey şūḫ-ı dil-āvīz
Tefekkürden serīʿ endīşeden tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 45). [revişde, -de]*
4. **Revişde** berḳāsā vü ṣabāāsān
Gören anı ṣanur taḫt-ı Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 5). [revişde, -de]*
5. Bile şāh ile on biñ var idi fil
Revişde her birisi bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 22). [revişde, -de]*

reviş: *Tarz.*

1. Çıḳardılar görüp iki semendi
Revişde her biri bir berḳ-kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 32). [revişde, -de]*

revişde: *Gidiş.*

1. Çekildi bī-nihāyet esb-i tāzī
Uçurmazlar **revişde** şāh-bāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 36). [revişde,]*

revnak vir-: *Parlaklık, letafet, tazelik vermek.*

1. Var ol ḥavż içre bir billūr zevraḳ
O zevraḳ **virmiş** ol ḫoş ḥavża **revnaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 16). [revnaḳ virmiş, -miş]*

reʾy: *Görüş, düşünce, mütalaa.*

1. Gerekdür şāh olanlar ehl-i tedbīr
Olur **reʾy** ehli olanlar cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 12). [reʾy,]*

reʾy ehli: *Bir işte liyakati olmak.*

1. Gerekdür şāh olanlar ehl-i tedbīr
Olur reʾy **ehli olanlar** cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 12). [ehli olanlar,]*

rezm eyle-: *Savaşmak, cenk etmek.*

1. İderdi reşk eger Cem eylese bezm
   Ḥased eylerdi Rüstem **eylese rezm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 6). [rezm eylese, -se]*

rezme başla-: *Savaşmaya başlamak.*

1. Pes andan şundı cümle ehl-i bezme
   O sāʿat ʿaḳl ile **başladı rezme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 26). [rezme başladı, -dı]*

rezme bin-: *Savaşa binmek, savaşmak için at binmek.*

1. Ṭutar toz āsmānı **rezme binse**
   Bürür çader zemīni bezme inse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 23). [rezme binse, -se]*

rezmi ko-: *Savaşı bırakmak.*

1. Bular bir nice günler **ḳodı rezmi**
   Ele aldı ayaġı itdi bezmi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 63). [rezmi ḳodı, -dı]*

rıḍvān: *Cennet kapılarında bekçilik yapan, cenete girecek müminleri selamla karşılayan ve cennette müminlere hizmet eden meleklerin başkanının adı.*

1. Ḳoyup anı kim itse ʿazm-i Cennet
   Diye **Rıḍvān** belürmiş bunda Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 30). [rıḍvān,]*

rıfʿat atı: *Yücelik atı.*

1. Her kimi kim **rıfʿat atına** suvār itseñ o dem
   Bir muraṣṣaʿ kürsi olur aña çarḫ-ı sābitāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 29). [rıfʿat atına, -n, -a]*

rıfʿat bul-: *Yükselmek, yücelmek.*

1. Anuñ ṣunʿından olmışdur nüh eyvān
   Anuñ luṭfıyla **rıfʿat buldı** Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 50). [rıfʿat buldı, -dı]*

rıfʿat degül: *Yüksek değil.*

1. **Degül rıfʿatde** bu eflāk-ı devvār
   Kim ol fānūs-ı Şemʿi salṭanat var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 13). [rıfʿatde degül,]*

rıfʿatın yücelt-: *Yüceliğini daha da yüceltmek.*

1. Uruñ bünyādını taḫt-ı serādan
   Yüceldüñ rıfʿatın fevḳa'l-ʿalādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 20). [rıfʿatın yüceldüñ, -üñ]*

rıhlet it-: *Göçmek, sefer etmek.*

1. Ḫurūc itdi yine maşrıḳda bir şāh
   Ser-ā-ser **rıḥlet itdi** leşker-i māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 2). [rıḥlet itdi, -di]*

rıḥlet it-: *Göçmek II Ölmek, göç etmek.*

1. Gelüp bir server-i mülk-i saʿādet
   O sāʿat cund-ı şāhuñ **itdi rıḥlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 4). [rıḥlet itdi, -di]*

rıhlet şebi: *Göç gecesi.*

1. Daġ-ı ḥasretler ḳodı **rıḥlet şebinde** cānuma
   Od çaḳup naʿl-i semend-i şeh-suvārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 3). [rıḥlet şebinde, -n, -de]*

riʿāyet it-: *Uymak, bağlı kalmak.*

1. Tekebbürlenme miskīn itme ġaflet
   Ecel bir kimseye **itmez riʿāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 96). [riʿāyet itmez, -mez]*

rīg-i şādı ṭozut-: *Mutluluğun tozunu serpmek.*

1. Belāġat ʿayninüñ nūr-ı sevādı
   Ṭozutdı ḫaṭṭı üzre **rīg-i şādı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 4). [rīg-i şādı ṭozutdı, -dı]*

rīk: *Kum, kum tanesi.*

1. Anuñ ḫaṭṭına **rīk** olmış ḳabāḥat
   Bulınmaz anda bir ḥarf-i melāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 9). [rīk,]*

rikāb: *Üzengi.*

1. **Rikābı** ʿayn-ı nūn idi özinüñ
   Yaḫud māh-ı nevi çarḫ-ı berīnün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 9). [rikābı, -ı]*

rikāb ol-: *Üzengi olmak.*

1. Felek raḫşuñ hilāl **olsun rikābuñ**
   Semādan yüce olsun ḳadr-ı bābuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 13). [rikābuñ olsun, -sun]*

rīş di-: *Sakal demek.*

1. Göñül **dir rīşin** anuñ görse dide
   Muşābih pāre-i ebr-i sepīde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 27). [rīşin dir, -r]*

rīsmān bük-: *İp eğirmek.*

1. **Büküp** cān-penbesinden **rīsmānı**
   O dem cān bigi pek pek ṣardı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 11). [rīsmānı büküp, -üp]*

rişte-i āl: *Kırmızı ip.*

1. Anı sāḳīler içdi evvel der-ḥāl
   Geçürdi laʿllerinden **rişte-i āl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 24). [rişte-i āl,]*

rişte-i āl geçir-: *Kırmızı ip geçirmek.*

1. Leb-i laʿlīnler anı içse der-ḥāl
   Geçirür laʿlden ṣan **rişte-i āl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 16). [rişte-i āl geçirür, -ür]*

rişte-i āl ṭola-: *Kırmızı ip dolamak.*

1. Gözinüñ reglerini aña der-ḥāl
   Ṭoladı nite kim bir **rişte-i āl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 4). [rişte-i āl ṭoladı, -dı]*

rişte-i cān: *Can ipliği.*

1. Cihānı **rişte-i cānumdaki** tāb
   Yaḳardı sepmese eşküm eger āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 43). [rişte-i cānumdaki, -um, -da, -ki]*

rişte-i cism: *Beden ipi.*

1. Yaḳar ten-ḫānesini bilsin aḥbāb
   Benüm bu **rişte-i cismümdeki** tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 52). [rişte-i cismümdeki, -üm, -de, -ki]*

rişte-i ḫarmān: *Harman ipi II Mektup.*

1. Aña ʿunvān u tārīḫ itdi dürdi
   İdüp ṭay **rişte-i ḫarmānı** ṣardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 16). [rişte-i ḫarmānı, -ı]*

rişte-i ümīd: *Ümit ipi, bağı.*

1. Dili seng-i firāḳ ile şikeste
   Revānı **rişte-i ümīde** beste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 20). [rişte-i ümīde, -e]*

rīv geç-: *Hile yapmak.*

1. Ḳatı ḳorḳardı kim **geçüp** ecel **rīv**
   Süleymān mülkine ḥākim ola dīv *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 45). [rīv geçüp, -üp]*

rivāyet it-: *Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak.*

1. Bunı rāviler **itdükde rivāyet**
   Faḳīre böyle dindi bu hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 3). [rivāyet itdükde, -dük, -de]*

rivāyet ol-: *Ağızdan ağıza anlatılmak, nakledilmek.*

1. Ḳaṣīde buldı çün bunda nihāyet
   Naṣīḥāt-güne söz **oldı rivāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 98). [rivāyet oldı, -dı]*
2. Ḳaṣīde buldı çün bunda nihāyet
   Naṣīḥat-güne söz **oldı rivāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 2, Mısra 2). [rivāyet oldı, -dı]*
3. Oġul ḳız ḥasretin çekmiş be-ġāyet
   Kim anuñ şefḳati **olmaz rivāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 4). [rivāyet olmaz, -maz]*

riyā: *İki yüzlülük, gösteriş yapma.*

1. Ḳomaz ādemde ol hergiz **riyāyı**
   Anüñçün aña meyl itmez **riyāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 6). [riyāyı, -y, -ı]*

riyā ḳo-: *Ikiyüzlülüğü barındırmak.*

1. **Ḳomaz** ādemde ol hergiz **riyāyı**
   Anüñçün aña meyl itmez riyāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 5). [riyāyı ḳomaz, -maz]*

riyāż-ı bezm: *Meclisin bahçeleri.*

1. **Riyāż-ı bezmüñ** o deñlü müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı ger uçmaḳ dilerdi kūyuña ḥūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 9). [riyāż-ı bezmüñ, -üñ]*

rıżā şemʿ: *Rıza mumu.*

1. **Rıżā şemʿin** bu nār-ı ḥükme yandur
   Gözini ḫāb-ı ġafletden uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 39). [rıżā şemʿin, -in]*

rıża semti: *Rıza yeri.*

1. Sitārem gör **rıżamuñ semtin** idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 3). [rıżamuñ semtin, -n]*

rīze rīze eyle-: *Lime lime etmek, parçalamak.*

1. Suvār oldı bir esb-i tund u tīze
   Kim **eyler** sümmi sengi **rīze rīze** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 20). [rīze rīze eyler, -r]*

rīze rīze it-: *Lime lime etmek, parçalamak.*

1. Ger ursa dest-i ḫışmı tīġ u nīze
   İder ḳalb-i ʿadūyı **rīze rīze** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 26). [rīze rīze ider, -er]*

rū göster-: *Yüz göstermek II Ortaya çıkmak.*

1. Sepildi yüregine anlaruñ şu
   ʿAceb **gösterdi** devlet anlara **rū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 66). [rū gösterdi, -di]*

rūḥ: *Can.*

1. Bi-ḥaḳḳın mebde-i bünyād-ı ʿālem
   Anuñ **rūḥı** ḳamusından mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 100). [rūḥı, -ı]*
2. Yanar par par müşābih ḫaddi şemʿe
   Ruḫından mihr-i ʿālem-tāb lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 20). [ruḫından, -ı, -n, -dan]*
3. Bu ṭūfān-ı elemden nite kim Nūḥ
   Ḫalāṣ eyle teni sürsün ṣafā **rūḥ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 74). [rūḥ,]*
4. Cihānuñ cānı vü cānuñ cihānı
   Revānuñ **rūḥı** vü rūḥuñ revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 30). [rūḥı, -ı]*
5. Cihānuñ cānı vü cānuñ cihānı
   Revānuñ rūḥı vü **rūḥuñ** revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 30). [rūḥuñ, -uñ]*
6. Yaḳar ḫūrşīd ḫüsninden çerāġı
   Yanar dilde **ruḫından** mihr ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 10). [ruḫından, -ı, -n, -dan]*
7. Revānum **rūḥı** cānum cānı sensin
   Faḳīrüñ bir ulu mihmānı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 21). [rūḥı, -ı]*
8. Virür bir ḥāleti kim **rūḥa** anı
   Düşinde görmemişdür ṣūfī anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 13). [rūḥa, -a]*

ruḫ: *Yanak, yüz.*

1. **Ruḫından** ḳaʿrı çāhuñ gülşen oldı
   Derūnı gün yüzinden rūşen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 23). [ruḫından, -ı, -n, -dan]*
2. Ṣafā vü ẕevḳ ile ol **ruḫları** al
   Bu şiʿri oḳıdı ṣevḳ ile der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 17). [ruḫları, -lar, -ı]*
3. Şu deñlü çekdiler nār-ı şarābı
   Aḳıtdı **ruḫları** gülden gül-ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 60). [ruḫları, -ları]*
4. Olaruñ her birinüñ ḫüsni mehveş
   Ururlar **ruḫlarından** cāna āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 36). [ruḫlarından, -ları, -n, -dan]*
5. Daḫı ol yüz ḳızı ṭapşırdı Şemʿe
   Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 40). [ruḫından, -ı, -n, -dan]*
6. Libāsı al u atı al işi al
   Ruḫına dir cihānuñ göñlini al *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 12). [ruḫına, -ı, -n, -a]*

rūḥ ḳūtı: *Ruhun mutluluğu.*

1. Anuñ seyr-i cemāli **rūḥ ḳūtı**
   Hevā ḫayrānlarınuñ vaṣlı lūtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 55). [rūḥ ḳūtı,]*

rūḥ rıhlet it-: *Ruh göçmek II Ölmek.*

1. **İder** ten menzilinden **rūḥ rıḥlet**
   Yaraġuñ yaḫşi gör ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 11). [rūḥ rıḥlet ider, -er]*

rūḥa rāḥat vir-: *Ruhu rahatlatmak.*

1. **Virür** şīrīn tekellüm **rūḥa rāḥat**
   Kim oldur ṣofra-i maʿnāda niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 19). [rūḥa rāḥat virür, -ür]*

ruḫām: *Mermer.*

1. Muṣaffa sīm ḫālişden **ruḫāmı**
   Gören Cennet ṣanurdı ol maḳāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 11). [ruḫāmı, -ı]*
2. Aña beñzetdiler dārü's-selāmı
   Anuñçün ḳatı saḫt oldı **ruḫāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 42). [ruḫāmı, -ı]*

ruḫām-ı ḳaṣr-ı cennet: *Cennet köşkünün mermeri.*

1. Getürdi bir varaḳ ol ḥūr-ı behcet
   Gören ṣanur **ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 8). [ruḫām-ı ḳaṣr-ı cennet,]*

rūḥ-ı dil-ber: *Sevgilinin yanağı.*

1. **Rūḫ-ı dil-ber** bigi rengīn duʿālar
   Leb-i sükker bigi şīrīn ṣenālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 49). [rūḫ-ı dil-ber,]*
2. Ḳarār u ṣabrın almış cümle nāsuñ
   Ruḫ-ı dil-ber bigi ābı kirasuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 18). [ruḫ-ı dil-ber,]*
3. **Ruḫ-ı dil-berler** olmışdı ḳızıl gül
   İderlerdi ḳamu ʿuşşāḳı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 21). [ruḫ-ı dil-berler, -ler]*

ruh-ı gül-gūn: *Gül renkli yanak.*

1. Yanaġı ḳıpḳızıl olmışdı sībüñ
   Ruḫ-ı gül-gūnı gūyā kim ḥabībüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 8). [ruḫ-ı gül-gūnı, -ı]*

rūḥ-ı müʾmin: *Müminler topluluğu.*

1. Girüp ol ḳaṣra ol şāh oldı rāḥat
   Ṣanasın **rūḥ-ı müʾmin** buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 38). [rūḥ-ı müʾmin,]*

rūḥı rāḥat ol-: *Ruhu rahata ermek.*

1. Görüp ol cānı **rūḥı oldı rāḥat**
   İki bükildi defʿi itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 27). [rūḥı rāḥat oldı, -dı]*

rūḥ-ı revān: *Can.*

1. N’ola ey ʿāşıḳuñ **rūḥ-ı revānı**
   Oḳındugı yire gönderseñ anı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 82, Mısra 57). [rūḥ-ı revānı, -ı]*
2. Oḳıtdı şāh ol şīrīn-zebānı
   Didi var daʿvet it **rūḥ-ı revānı** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 92, Mısra 10). [rūḥ-ı revānı, -ı]*
3. Didi ḫoş geldüñ ey **rūḥ-ı revānum**
   Feraḥdan cismüme ṣıġmadı cānum *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 96, Mısra 33). [rūḥ-ı revānum, -um]*

rūḥ-ı revānı şād ol-: *Ruhu şad olmak.*

1. Getürdüm k’anlara baḫş idem anı
   Ola şād atamuñ **rūḥ-ı revānı** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 42). [rūḥ-ı revānı şād ola, -a]*

rūḥ-ı rindān: *Rint topluluğu.*

1. Ṣafā maḥbūbına çāh-ı zeneḫdān
   Ṣarāb anuñ içinde **rūḥ-ı rindān** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 65, Mısra 8). [rūḥ-ı rindān,]*

rūḥ-ı sānī: *İkinci ruh adlı şarap.*

1. Getürdiler ṣarāb-ı erġuvānī
   Eṭibbā ḳavli üzre **rūḥ-ı s̲ānī** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 64, Mısra 2). [rūḥ-ı s̲ānī,]*

ruh-ı zerdālü: *Zerdalinin yanağı.*

1. Meger ʿāşıḳ bigi çekmişdür ol derd
   Ruḫ-ı zerdālü olmış zer bigi zerd *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 140, Mısra 20). [ruḫ-ı zerdālü,]*

ruhsār: *Yanak.*

1. Ḥarāretden olup **ruḫsārı** gül gül
   Ṣafā vü şevḳ ile diz dökdi bülbül *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 70, Mısra 69). [ruḫsārı, -ı]*
2. Ayaġınca ne gülzāra açılduñ
   Nice **ruḫsārı** gülzāra açılduñ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 100). [ruḫsārı, -ı]*
3. Kim ol ay alnına baġlanmış alı
   Bilür **ruḫsārı** dil almaġa alı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 156, Mısra 14). [ruḫsārı, -ı]*

ruhsār çerāġı: *Yanağın ışığı.*

1. Cihān ḫalḳına **ruḫsārı çerāġı**
   Furūġ-ı māhdan virür ferāġı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 89, Mısra 27). [ruḫsārı çerāġı,]*

ruhsār-ı bedr: *Dolunay'a benzeyen yüz.*

1. O dem **ruḫsār-ı bedri** bozdı ṭırmıḳ
   Hilāl oldı ḳolında her ısırmıḳ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 9). [ruḫsār-ı bedri, -i]*

ruhsār-ı lāle: *Lale renkli yanak.*

1. Ḥarāretden ḳamu **ruḫsār-ı lāle**
   Dökerdi berg-i gül üstine jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 17). [ruḫsār-ı lāle,]*

ruḫsārı nāhīd: *Zühre yanaklı.*

1. Olupdur gökde ey **ruḫsārı Nāhīd**
   Biri māh-ı şeb-ārā biri ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 11). [ruḫsārı nāhīd,]*

ruḫsār-ı nār: *Yüzün ateşi.*

1. Ḳara zülfin görüp gitdi ḳarārı
   Bıraḳdı göñline **ruḫsār-ı nārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 80). [ruḫsār-ı nārı, -ı]*

ruḫsārı pālūdeveş ditre-: *Yanağı pelte gibi titremek.*

1. Şu kim **pālūdeveş ruḫsārı ditrer**
   Getürmiş nāz ile pālūde-i ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 49). [ruḫsārı pālūdeveş ditrer, -r]*

rūm: *Anadolu.*

1. Getürdi Hind'den ol ṭūṭī-şekker
   Üleşdürdi anı **Rūm'a** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 14). [rūm'a, -a]*
2. Ki bir gül **Rūm'da** ʿarż itdi dīdār
   Açıldı Şām bāġından her ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 3). [rūm'da, -da]*
3. Ḫaber irişdi kim Faġfūr'a nā-gāh
   Gelür elçisi **Rūm'uñ** oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 18). [rūm'uñ, -uñ]*
4. İki gün ṭurmayup bir yirde gitdi
   Gelüp günlerde bir gün **Rūma** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 26). [rūma, -a]*
5. Cihāzı aldı Dāye yola girdi
   Varup günlerde bir gün **Rūm'a** irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 16). [rūm'a, -a]*
6. Felekde çıḳdı çınladı ṭıraḳa
   Ṣadāsı **Rūm'dan** irdi ʿIraḳ'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 6). [rūm'dan, -dan]*
7. Ser-ā-ser itdiler **Rūm'ı** müzeyyen
   Bahār irişdi ṣan zeyn oldı gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 87). [rūm'ı, -ı]*

rūm ili: *Rum memleketi. (Anadolu).*

1. Bile bindi anuñla cümle ulu
   Didi ol **Rūm ilinden** Çīn'e yā hu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 12). [rūm ilinden, -n, -den]*

rūm'a ir-: *Anadolu'ya ulaşmak.*

1. Varup saʿy ile bir gün **Rūm'a irdüm**
   Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 75). [rūm'a irdüm, -dü, -m]*

rūmī: *Bir çeşit yazı.*

1. Ne yapraḳ yazdısa **Rūmī** Ḫıṭāyī
   O ḳılca ḳılmadı hergiz ḫaṭāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 31). [rūmī,]*

rūmī: *Rum ülkesinden olan, Anadolulu.*

1. Biri **Rūmī** anuñ birisi Zengī
   Bular bir iki sāʿat itdi cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 17). [rūmī,]*
2. Nice dem cenge oldılar muḳayyed
   Kim āḫir oldı **Rūmīler** müʾeyyed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 20). [rūmīler, -ler]*
3. İdüp **Rūmī'lere** yardım o cānān
   Ṣoyup Zengī'leri ḳıldı perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 21). [rūmī'lere, -ler, -e]*
4. O dem **Rūmīlere** yüz ṭutdı nuṣret
   Gelüp gösterdi rāh-ı fetḥi furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 83). [rūmīlere, -ler, -e]*

rümmān handān: *Gülen nar.*

1. Dişi **rümmān ḫandānuñ** dökilmiş
   Libāsı tīġ-ı hicr ile sökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 35). [rümmān ḫandānuñ, -uñ]*

rūşen çerāġ: *Aydınlatan çıra.*

1. Ṣıza ḳuyruḳ güneşden aḳa yaġı
   Ki tā çerb ide ol **rūşen çerāġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 46). [rūşen çerāġı, -ı]*

rūşen eyle-: *Aydınlatmak.*

1. Sözümi şemʿ bigi **eyle rūşen**
   Gören pervānesi olsun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 109). [rūşen eyle,]*
2. Ḳarañu dilleri ol **rūşen eyler**
   Cemāl-i dil-rübāyı gülşen eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 7). [rūşen eyler, -r]*
3. Melāḥat burcınuñ ḫūrşīdi sensin
   Gel **eyle** manẓar-ı çeşmini r**ūşen** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 40). [rūşen eyle,]*
4. Ḳarañu göñlin anuñ **rūşen eyle**
   Maḳāmın ol gül ile gülşen eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 67). [rūşen eyle,]*

rūşen gerek: *Aydınlanması gerek.*

1. Maḳām-ı bülbülüñ gülşen gerekdür
   Derūnı gün bigi **rūşen gerekdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 18). [rūşen gerekdür, -dür]*

rūşen it-: *Aydınlatmak.*

1. Ne meclisde olursa **rūşen itsün**
   Oḳırsa ġuṣṣalu göñlin şen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 111). [rūşen itsün, -sün]*
2. Gözüm nūrı o ḳaşrı **rūşen itsün**
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 27). [rūşen itsün, -sün]*
3. Cemāli nūrı ʿarşın **rūşen itdi**
   ʿİẕārı ʿaksi ferşin gülşen itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 41). [rūşen itdi, -di]*

4. Yeñi ay ṣabr ile bulur kemāli
   Ṣebi **rūşen ider** nūr-ı cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 42). [rūşen ider, -er]*
5. Yüzüñ on dördidür ey māh ayuñ
   İder rūşen yidi iḳlīmi rayuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 36). [rūşen ider, -er]*
6. Ḳızardup gök kenārın gülşen itdi
   Miyān-ı dehr-i dūnı **rūşen itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 4). [rūşen itdi, -di]*

rūşen ol-: *Aydınlanmak.*

1. Virürdüm ḫāne-i dil **olsa rūşen**
   Kelām āyīnesine ṣūreti ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 15). [rūşen olsa, -sa]*
2. Cihān ferrinden anuñ gülşen oldı
   Ḳamu nergisler andan **rūşen oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 4). [rūşen oldı, -dı]*
3. Ruḫından ḳaʿrı çāhuñ gülşen oldı
   Derūnı gün yüzinden **rūşen oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 24). [rūşen oldı, -dı]*
4. Dil-i tārīki şöyle **rūşen oldı**
   Ṣanasın gün ṭoġup ʿālem şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 107). [rūşen oldı, -dı]*
5. Didi ḥüsnüñ güneşden **rūşen olsun**
   Yirüñ gün bigi dün gün gülşen olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 23). [rūşen olsun, -sun]*
6. Açıldı göñli gözi **rūşen oldı**
   Yaşı cūş itdi zemzemveş şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 31). [rūşen oldı, -dı]*

rūşen-çerāġ söyün-: *Parlayan kandil sönmek.*

1. **Söyündi** encümüñ **rūşen-çerāġı**
   Çerāġuñ gūyi yā çoḳ geldi yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 3). [rūşen-çerāġı söyündi, -di]*

rūşen-delīl it-: *Apaçık kılavuz etmek.*

1. Yürek yaġın erit cāndan fitīl it
   Anı şevḳ ehline **rūşen-delīl it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 6). [rūşen-delīl it,]*

rūşen-dil: *Gönlü aydın.*

1. Bugün **rūşen-dilem** ey bedr-i kāmil
   Sipihr-i āstānuñ oldı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 43). [rūşen-dilem, -em]*

rūşen-dil ol-: *Gönlü aydınlık olmak.*

1. **Olur rūşen-dil** anı gören ādem
   Hemān Dellāleye yandurdı ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 105). [rūşen-dil olur, -ur]*

rūy-ı ʿālem: *Yeryüzü.*

1. Şebistānına girdi şāh-ı eflāk
   Ḳızardı **rūy-ı ʿālem** nite kim ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 2). [rūy-ı ʿālem,]*

rūy-ı ʿāşık: *Âşığın yüzü.*

1. Şararmış **rūy-ı ʿāşıḳ** bigi zerde
   Şanasın anı ʿışḳ uġratdı derde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 83). [rūy-ı ʿāşıḳ,]*

rūyı bozar-: *Yüzünün rengi atmak.*

1. Zemīn anı görüp **bozardı rūyı**
   Dem-i serv-i ṣabā saḫt itdi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 5). [rūyı bozardı, -dı]*

rūy-ı dehre gel-: *Dünyanın yüzüne gelmek II Dünya'ya yaklaşmak.*

1. Güneş zer ṣaçdı **rūy-ı dehre geldi**
   Şanasın bir sencī beg şehre geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 5). [rūy-ı dehre geldi, -di]*

rūy-ı dil-ber: *Sevgilinin yüzü.*

1. Bulıtlar çeşm-i dil-ber bigi giryān
   Gülistān **rūy-ı dil-ber** bigi ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 6). [rūy-ı dil-ber,]*

rūy-ı dünyā: *Yeryüzü.*

1. Nice raḳḳāṣ-ı mihr-i ʿālem-ārā
   Münevver gün yüzinden **rūy-ı dünyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 4). [rūy-ı dünyā,]*
2. Dimiş ey āftāb-ı ʿālem-ārā
   Cemālüñden münevver **rūy-ı dünyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 34). [rūy-ı dünyā,]*

rūy-ı felek: *Feleğin yüzü.*

1. Döndükçe çarḫ-ı gerdūn ṭurduḳça ḳutb-ı ṣābit
   Rūy-ı felekde dāʾim necm olduġınça lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 44). [rūy-ı felekde, -de]*

rūy-ı hevā: *Gökyüzü.*

1. Görürsin kim çıḳar yirden buḫārı
   İder **rūy-ı hevāda** ol ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 36). [rūy-ı hevāda, -da]*

rūy-ı māh-ı şeb-rev: *Gece yürüyen ayın yüzü.*

1. Cihāna nūr-ı ḥüsni ṣaldı pertev
   Görinmez oldı **rūy-ı māh-ı şeb-rev** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 24). [rūy-ı māh-ı şeb-rev,]*

rūy-ı māh-tāb: *Dolunayın yüzü.*

1. Ḳoyup beş māh-ı nev içre şehābı
   Müzeyyen itdi **rūy-ı māh-tābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 18). [rūy-ı māh-tābı, -ı]*

rūy-ı nigār: *Eğilmiş kaş.*

1. Nite kim görmese **rūy-ı nigārı**
Muḥibbüñ dūd-ı āh-ı pür-şerārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 33). [rūy-ı nigārı, -ı]*

rūy-ı rūm: *Rum'un yüzü.*

1. Olupdur **rūy-ı Rūm'uñ** padşāhı
Ziyāde gökde yılduzdan sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 35). [rūy-ı rūm'uñ, -uñ]*

rūy-ı siyāh aġ ol-: *Kara yüzü ak olmak II Utanılacak bir davranışı ve suçu olmamak, dürüst ve temiz olmak, günahsız olmak.*

1. Gözüm yüz yumaz aġlamaḳda şāhum
Nice **aġ ola** bu **rūy-ı siyāhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 18). [rūy-ı siyāhum aġ ola, -a]*

rūy-ı ṣubḥgāh: *Sabahın yüzü.*

1. Bu rūşendür sefîd itdi siyāhı
Güneş gūyā ki **rūy-ı ṣubḥgāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 78). [rūy-ı ṣubḥgāhı, -ı]*

rūy-ı verd-i ṣurḥ: *Kırmızı gül yanak.*

1. Şükūfe māder-i Pervāne yaʿnı
İderdi rūy-ı verd-i ṣurḥa ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 14). [rūy-ı verd-i ṣurḥa, -a]*

rūy-ı zemīne naẓīri gel-: *Dünyaya benzeri gelmek.*

1. **Naẓīri gelmemiş rūy-ı zemīne**
Tecessüs ḳılmaġa varmışdı Çin'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 33). [rūy-ı zemīne naẓīri gelmemiş, -me, -miş]*

rūy-ı zerdin: *Altın renkli yüz.*

1. Hevā ḫāk eylemişdi **rūy-ı zerdin**
Anuñ rīk itdi ol mektūba gerdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 1). [rūy-ı zerdin,]*

rūz: *Gündüz.*

1. O dem diḳḳat idüp nev-rūz ḫaylī
Terāzūlar gelüp **rūz** ile leylī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 28). [rūz,]*
2. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze beñzer
Ṣaçı leyl vü cemāli **rūze** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 30). [rūze, -e]*

rūz ol-: *Gündüz olmak.*

1. Eyitdi ḳanı ol mihr-i dil-efrūz
Benüm anuñla **olmışdı** şebüm **rūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 44). [rūz olmışdı, -mış, -dı]*

rūz u şeb: *Gündüz ve gece.*

1. Ṭaleb ḳıl **rūz u şeb** ʿilm ü kemāli
   O bir ḫūrşīddür yoḳdur zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 31). [rūz u şeb,]*
2. İdüp yüz şevḳ ile mihr ü mehi def
   Melekler ursun aña **rūz u şeb** kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 18). [rūz u şeb,]*

rūzgār: *Devir, zaman.*

1. Boyınca serv-i ḳametler yıḳıldı
   Bulara **rūzgārı** gör ne ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 10). [rūzgārı, -i]*
2. ʿAceb efʿāli vardur **rūzgāruñ**
   İder geh ṭūṭī vü geh zāġ yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 59). [rūzgāruñ, -uñ]*

rūzgār: *Esinti, yel.*

1. Elinden gelse sal ol **rūzgāra**
   İderdi çār-faṣlı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 7). [rūzgāra, -a]*

rūz-ı ezel: *Ezelden beri.*

1. Meger **rūz-ı ezel** naḳḳāş-ı taḳdīr
   O ḳaşrı eylemiş Cennet'de taṣvir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 33). [rūz-ı ezel,]*

rūz-ı ḥaşre degin: *Dünya durdukça, uzun süre.*

1. Disem ṣafā-yı derūn ile **rūz-ı ḥaşre degin**
   Ecelden olsa amān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 7). [rūz-ı ḥaşre degin,]*

rūz-ı ḥaşre ḳal-: *Kıyamet gününe kalmak.*

1. Ala mı cānı cānā derd-i firḳat
   Ḳala mı rūz-ı ḥaşre iş bu ḥasret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 96). [rūz-ı ḥaşre ḳala mı, -a, -mı]*

rūz-ı kıyāmet: *Kıyamet günü.*

1. Sen ümmetüñi isteyesin ḥażret-i Ḥaḳ'dan
   Nefsī diyicek cümle nebī **rūz-ı ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 14). [rūz-ı ḳıyāmet,]*

rūz-ı maḥşer: *Gümüş.*

1. Şu deñlü vāfir itdi ol gice er
   Ṣanurlardı görenler **rūz-ı maḥşer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 18). [rūz-ı maḥşer,]*

rūzī ol-: *Nasip olmak.*

1. Baña **olmışdı rūzī** rūz-ı vuṣlat
   Yine ceẕb itdi miḳnaṭīs-ı firḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 25). [rūzī olmışdı, -mış, -dı]*

rūz-ı rıḥlet: *Sefer günü, göç günü.*

1. Didi feryād idüp zengūlede çañ
   Beni gūş eyle **rūz-ı rıḥleti** añ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 10). [rūz-ı rıḥleti, -i]*

rūz-ı vuṣlat: *Kavuşma günü.*

1. Baña olmışdı rūzī **rūz-ı vuṣlat**
   Yine ceẕb itdi miḳnaṭīs-ı firḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 25). [rūz-ı vuṣlat,]*

rübāh: *Tilki.*

1. Egerçi itdi yüz biñ ḥīle **rübāh**
   Bulımadı bulardan ḳaçmaġa rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 35). [rübāh,]*

rümḥ: *Mızrak.*

1. İder cenginde ol şeh-zāde-i ḫāṣ
   Kılıçı çalgıcı vü **rümḥi** raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 10). [rümḥi, -i]*

rüstem: *Şehname'de adı çok geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. Neriman'ın torunu Zal'ın oğludur. Klasik edebiyatta kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak çok sık kullanılmaktadır.*

1. İderdi reşk eger Cem eylese bezm
   Ḥased eylerdi **Rüstem** eylese rezm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 6). [rüstem,]*

S-Ṣ-Ŝ

saʿādet atı: *Mutluluk atı.*

1. Didiler devlet ile pāydār ol
   Saʿādet atına dāʾim suvār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 38). [saʿādet atına, -n, -a]*

saʿādet burcı: *Mutluluk burcu.*

1. Saʿādet ol ider burcına enʿām
   Anuñ ḳahrına maẕhar gökde Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 51). [saʿādet burcına, -n, -a]*
2. Çıḳarken göklere yir yir şerārum
   Saʿādet burcına varmış sitārum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 30). [saʿādet burcına, -n, -a]*

saʿādet güneşi: *Mutluluk güneşi.*

1. Bir **saʿādet güneşi** virdi şeref bezmümüze
   Gün ṭoġup başumuza gitdi nuḥūset bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 3). [saʿādet güneşi,]*

saʿādet kevkebi: *Mutluluk yıldızı, kutlu yıldız, talih/baht açıklığı.*

1. **Saʿādet kevkebi** düşdi o dem sust
   Nuḥūset merkebi oldı ḳatı cust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 11). [saʿādet kevkebi,]*

saʿādet kīmiyāsı: *Mutluluk kimyası.*

1. **Saʿādet kīmiyāsı** cevheridür
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 13). [saʿādet kīmiyāsı, -sı]*
2. Görürler ol **saʿādet kīmiyāsı**
   Ḳomış bir derd kim yoḳdur devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 7). [saʿādet kīmiyāsı,]*

saʿādet menzili: *Mutluluk yolu.*

1. Felek devr eyledükce pāydār ol
   Saʿādet menzilinde ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 24). [saʿādet menzilinde, -n, -de]*
2. İdüp Behrām ile Zühre ḳırānı
   Saʿādet menzili oldı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 26). [saʿādet menzili,]*

saʿādet ol-: *Mutluluk olmak.*

1. Bulına mihr ü meh reʾs ü ẕenebde
   Saʿādet mi ola dirsin o şebde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 8). [saʿādet ola mi, -a, -mi]*

saʿādet ṣubḥı: *Mutluluk sabahı.*

1. Güneş başuñda zerrīn tācuñ olsun
   Saʿādet ṣubḥı taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 22). [saʿādet ṣubḥı,]*

saʿādet taḫtı: *Mutluluk tahtı.*

1. Eyitdi salṭanat burcında māh ol
   Saʿādet taḫtı üzre pādṣāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 20). [saʿādet taḫtı,]*

sāʿadet-melce: *Mutluluğun sığınağı.*

1. Didi bunı irişdür pādṣāha
   Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 16). [sāʿadet-melce,]*
2. Eyitdi ṣu bigi var pādṣāha
   Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 12). [sāʿadet-melce,]*

saʿādet-melce ü devlet-penāh: *Devlet koruyucusu, mutluluğun sığınağı.*

1. Çıḳardı nāmesini ṣundı şāha
   Saʿādet-melce ü devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 52). [saʿādet-melce ü devlet-penāha, -a]*

saʿādet-necm: *Mutluluk yıldızı.*

1. Didiler yarıcuñ Allah olsun
   Saʿādet-necmüñe hem-rāh olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 20). [saʿādet-necmüñe, -üñ, -e]*

sāʿat: *Vakit, zaman, an.*

1. Ḳıyāma gelse bir **sāʿat** o ḳāmet
   Ḳopar iḳlīm-i ḥüsn içre ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 43). [sāʿat,]*
2. Eline girdügi **sāʿat** anuñ bāl
   Hemān pervāne gibi uçdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 17). [sāʿat,]*
3. Ḳamer olduġı **sāʿat** aña nāẓır
   Çerāġın çerb idüp oldı müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 7). [sāʿat,]*
4. Yemini olduġı **sāʿat** o şeb-raḫş
   Yine göç itdi ol şāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 7). [sāʿat,]*

ṣabā: *Sabah rüzgârı.*

1. **Ṣabā** gerdine anuñ iremezdi
   Atılmış oḳ nişānın viremezdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 9). [ṣabā,]*
2. **Ṣabā** ferrāş ü ẓıll-ı serv cārū
   Ġubār-ı ġussayı dilden sürer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 55). [ṣabā,]*
3. **Ṣabā** depretdi ṣāḫ-ı ebri ol an
   Yire envārını dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 13). [ṣabā,]*
4. **Ṣabā** bir māʾi ḫārā itdi ābı
   Kenārında gümiş dögme ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 27). [ṣabā,]*
5. **Ṣabā** enfās-ı ʿĮsā'dan urur dem
   Nice cūş itmesün ol dem bir ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 59). [ṣabā,]*
6. Geyürür gāh aña bārān zirihler
   Ṣabā naḳḳāşı ki bāġlar girihler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 20). [ṣabā,]*
7. Libāsın virdi peyk-i bād-pāya
   Nite kim geydügin güller **ṣabāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 58). [ṣabāya, -y, -a]*

8. Ṣulayup eylediler yolları pāk
Ṭoḳınduḳça **ṣabā** tā tozmaya ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 24). [ṣabā,]*
9. Segürdürse **ṣabādan** cust u çālāk
Ḳoyar eflāk elinden başına ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 15). [ṣabādan, -dan]*
10. **Ṣabā** bir toz ḳopardı kim cihānda
Belürsiz oldı cümle ḫalḳ anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 3). [ṣabā,]*
11. Heves itmiş şecer luṭf u ʿaṭāya
Çıḳarmış geydügin virmiş **ṣabāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 10). [ṣabāya, -y, -a]*
12. Daḫı virdi biñ altun ile bir at
Ṣabāyı naṭʿ-ı ṣaḥrāda ider māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 88). [ṣabāyı, -y, -ı]*
13. Libāsı yufḳadur beñzer börekler
Ṣabādan berg-i güller bigi ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 36). [ṣabādan, -dan]*
14. Dem urmaġa **ṣabānuñ** yoḳ mecāli
Mükedder olmış idi dehr ḫāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 13). [ṣabānuñ, -nuñ]*
15. Cān virür cāna **ṣabānuñ** cünbiş-i āhestesi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 11). [ṣabānuñ, -nuñ]*

ṣabā iriş-: *Sabah rüzgârı ulaşmak.*

1. **İrişdükçe ṣabā** tā ḳopmaya gerd
Kimesne gerdden tā çekmeye derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 15). [ṣabā irişdükçe, -dükçe]*

ṣabā pāyı: *Tan yelinin ayağı.*

1. Ḥasūda iki gūşı iki ḫançer
Ṣabā pāyından eyler sürʿatı cer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 2). [ṣabā pāyından, -n, -dan]*

ṣabā peyki: *Saba (rüzgârı) postacısı.*

1. Ḥużūr-ı şāha geldi peyk-i çābük
Ṣabā peykinden ol çālāk u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 40). [ṣabā peykinden, -n, -den]*

ṣabāḥ olsa göç-: *Sabah olduğunda göçmek.*

1. Ḳonardı şeb irişse Jāle mānend
Ṣabāḥ olsa göçerdi ol ḫudāvend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 32). [ṣabāḥ olsa göçerdi, -sa]*

sabāḥı diri ṭut-: *Sabaha kadar uyanık ve canlı kalmak.*

1. Kimi ayuḳ kimi nūş itdi rāḥı
O gice **diri ṭutdılar** ṣabāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 40). [ṣabāḥı diri ṭutdılar, -dı, -lar]*

sabāḥ-ı ʿıyd ol-: *Bayram sabahı olmak.*

1. Ṭoġup burc-ı şerefden başuma gün
Ṣabāḥ-ı ʿıyd olurdı baña bu dün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 8). [ṣabāḥ-ı ʿıyd olurdı, -ur, -dı]*

sabʿa-i seyyāle: *Akıcı şarap.*

1. Yetiş ṭāḳ oldı ṭāḳat **sabʿa-i seyyāle** ṣun sāḳī
   Ferāmūş idelüm bir dem ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 3). [sabʿa-i seyyāle,]*

sabānuñ cünbişi: *Rüzgârın hareketi.*

1. **Şabānuñ cünbişi** āheste olmış
   Meger nergis gözinden ḫaste olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 57). [ṣabānuñ cünbişi,]*

sabāveş: *Sabah rüzgârı gibi.*

1. **Ṣabāveş** ḳaldı hergiz ḳarārı
   Elinden uçdı murġ-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 27). [ṣabāveş,]*
2. Hemān Nāṣır **ṣabāveş** at ṣaldı
   Aḳar ṣu bigi ḳaṣr-ı ṣāha geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 79). [ṣabāveş,]*
3. Getürdi nāmeyi destine virdi
   Ṣabāveş peyk-i çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 14). [ṣabāveş,]*
4. **Ṣabāveş** bī-ḳarār olup göç itdi
   Aḳar ṣular bigi ṭurmadı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 7). [ṣabāveş,]*
5. Geçerdi yol deñiz olsa ser-ā-ser
   Ṣabāveş dāmeni olmaz idi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 78). [ṣabāveş,]*
6. **Ṣabāveş** ol nigāra sırr ile gir
   Süleymān'dan ḫabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 13). [ṣabāveş,]*
7. Didi ʿayyār ben cāsūs-ı Çinem
   Ṣabāveş sāʾir-rūy-ı zemīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 50). [ṣabāveş,]*
8. **Ṣabāveş** başına ṭurmaz ḳoyar ḫāk
   Bulıtlar bigi anuñ çeşmi nemnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 47). [ṣabāveş,]*

ṣabāyı geç-: *Rüzgârı aşmak.*

1. Getürdiler bir esb-i bād-pāyı
   Öñürdür berḳı vü **geçer ṣabāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 2). [ṣabāyı geçer, -er]*

ṣabır ḫarmanı: *Dayanma harmanı.*

1. Ḥaşılı bir kāha döndüm bilmez oldum kendümi
   Urdı **ṣabrum ḫarmanına** āh kim nār-ı ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 6). [ṣabrum ḫarmanına, -n, -a]*

ṣābir ol-: *Sabırlı olmak.*

1. İrişür devlete ṣabr ile ādem
   Olur **ṣābir olan** āḫir mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 44). [ṣābir olan, -an]*

ṣābirlik: *Sabretme, sabırlı davranma.*

1. Bi-ḥaḳḳın ṣabr-ı Eyyūb-ı belā-keş
   Aña olmazdı **ṣābirlikde** beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 82). [ṣābirlikde, -de]*

şabır: *Sabır, dayanma, katlanma.*

1. Bilür olur ḳoruḳ **şabr** ile ḥelvā
   Ne çāre itdi **şabr** ol şāh-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 40). [şabr,]*
2. Yeñi ay **şabr** ile bulur kemāli
   Şebi rūşen ider nūr-ı cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 41). [şabr,]*
3. Olur kim nesneler **şabr** ile maḥbūb
   Bulupdur eyligi **şabr** ile Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 45). [şabr,]*
4. Olur kim nesneler **şabr** ile maḥbūb
   Bulupdur eyligi **şabr** ile Eyyūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 46). [şabr,]*
5. Bu gice ḥāżır ol uġrı ḳapuda
   Şikār olur bigi **şabr** it pusuda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 52). [şabr,]*

şabr ile koruk helvā olur: *Ekşi koruk, tatlı üzüme dönüşür. Sonra üzüm suyundan pekmez, pekmezden de helva yapılır. Aynı şekilde dut yaprağından da kumaş elde edilir. Bunun gibi, sabırlı davranan kişi, olmayacak gibi görünen işlerde bile başarıya ulaşır. Sabretmesini bilen kimse hiç umulmadık başarılar elde eder.*

1. Bilür **olur ḳoruḳ şabr ile ḥelvā**
   Ne çāre itdi şabr ol şāh-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 39). [şabr ile ḳoruḳ ḥelvā olur,]*

şabr ile ṭol-: *Dayanma ile dolu hâle gelmek.*

1. Didi Pervāne ṭurmaġ ile olmaz
   Murādum kāsesi **şabr ile ṭolmaz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 2). [şabr ile ṭolmaz, -maz]*

şabr it-: *Sabır göstermek, tahammül etmek.*

1. Meger kim uştur-ı ser-mest idi ebr
   Kefi ṣaçdı cihāna **itmeyüp şabr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 4). [şabr itmeyüp, -me, -y, -üp]*
2. O bir tīz-ābdur kim duymaz āhen
   Nice **şabr idesin** bi'llāh aña sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 42). [şabr idesin, -e, -sin]*
3. Çeken ol döne döne bunca derdi
   İden şabr u ḳarār ile neberdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 24). [şabr u ḳarār iden, -en]*
4. **İdüp şabr u ḳarār** ile vedāʿı
   Hevā-yı yār ile eyler semāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 15). [şabr u ḳarār idüp, -üp]*
5. Eyitdi **idelüm** cebr ile **şabrı**
   Ḳılalum ḳalbe ḳahrı cāna cebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 35). [şabrı idelüm, -e, -lüm]*

şabr u ḳarar: *Sabır ve tahammül.*

1. Olur **şabr u ḳararı** dānesi kem
   Dimez cemʿ ideyüm bir laḥẓa gendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 109). [şabr u ḳararı, -ı]*
2. Ḳomaz **şabr u ḳarārı** gül bir āfet
   Nice olmaz kişi mest-i melāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 65). [şabr u ḳarārı, -ı]*

şabr vedāʿ eyle-: *Sabır gitmek.*

1. Kefi ḫūrşīd u parmaḳlar şuʿāʿı
   Anı gördükde **şabr eyler vedāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 68). [ṣabr vedāʿı eyler, -r]*

sabr-ı ʿāşık: *Âşığın sabrı.*

1. Pes andan **şabr-ı ʿāşıḳ** bigi gördi
   Per-i ʿazm açdı ḳuşlar bigi uçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 7). [ṣabr-ı ʿāşıḳ,]*

sabr-ı eyyūb: *Eyüp Peygamber sabrı.*

1. İlāhī **şabr-ı Eyyūb'ı** nāṣib it
   Bizi ol gülsitāna ʿandelīb it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 47). [ṣabr-ı eyyūb'ı, -ı]*

sabr-ı eyyūb-ı belā-keş: *Sabırda benzeri olmayan bela kardeşi Hz. Eyüp.*

1. Bi-ḥaḳḳın **şabr-ı Eyyūb-ı belā-keş**
   Aña olmazdı ṣābirlikde beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 81). [ṣabr-ı eyyūb-ı belā-keş,]*

sabrı yār it-: *Sabırla dost olmak.*

1. Devā-yı derdi çün bulmadı cebri
   Hemān şeh kendüye **yār itdi şabrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 38). [ṣabrı yār itdi, -di]*

saç: *Baş derisini kaplayan kıllar.*

1. **Şaçı** ḫūrşīde ṣalmışdı kemendi
   Bıraḳmışdı cihān boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 5). [ṣaçı, -ı]*
2. Lebi tiryākini ṣatmaġiçün yār
   Şaçından daḳdı gūyā boynına mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 142). [ṣaçından, -ı, -n, -dan]*
3. Ayaġına ḳodı çün kim **şaçı** ser
   Ṣan oldı gice vü gündüz berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 31). [ṣaçı, -ı]*
4. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze beñzer
   Şaçı leyl vü cemāli rūze beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 30). [ṣaçı, -ı]*

saç-: *Yaymak.*

1. **Şaçar** kāfūra ol müşg-i Ḫıṭā'yı
   Per-i Cibrīl yā naḳş itdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 19). [ṣaçar, -ar]*
2. Didiler yine Pervāne per açmış
   Şerār-ı āteş-i hicrānı **şaçmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 14). [ṣaçmış, -mış]*

saç saçıl-: *Para saçılmak.*

1. **Şaçıldı şaç** çü cism-i māh-rūya
   Seḥābuñ sāyesi ṣan düşdi ṣuya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 25). [ṣaç şaçıldı, -dı]*

saçı: *Düğün ve şenliklerde gelinin başından veya ortaya saçılması âdet olan para, inci, şeker, hubûbat vb..*

1. Nişān-ı pāy-ı uştur döndi bedre
   Şaçı ẕulmından irdi rāh ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 40). [şaçı,]*
2. Aña bir cümle **şaçı** ḫāżır itdi
   Ḫasīs endek saḫīler vāfir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 21). [şaçı,]*

saçı ayağına in-: *Ayağa kadar saç gelmek.*

1. Bili bir pīre-zen bigi bükilmiş
   Şaçı inmiş ayağına dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 22). [şaçı ayağına inmiş, -miş]*

saçı getür-: *Saçılık yapmak için getirmek.*

1. Ṣafā-yı ḳalb ile mecmūʿ-ı ʿālem
   Getürdi sūra **şaçı** şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 8). [şaçı getürdi, -di]*

saçı ol-: *Saçı bulunmak.*

1. Şu deñlü şaçdılar başına şaçı
   Ḥesāb olmazdı ol **olurdı şaçı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 30). [şaçı olurdı, -ur, -dı]*

saçı sünbül: *Sümbül saçlı.*

1. Anuñ ḳoyardı sāḳī içine mül
   Nice sāḳī **şaçı sünbül** yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 22). [şaçı sünbül,]*

saçı zulmet: *Siyah saçlı.*

1. Cürʿa-i cām-ı lebinüñ ẕerresidür Ḫıżr anuñ
   Bir **şaçı ẓulmet** ṭuṭaġı āb-ı ḥayvān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 4). [şaçı ẓulmet,]*

saçıl-: *Dökülmek yayılmak.*

1. Yirinde yil eser ol gül açılmış
   Sarāya ḥasret evrāḳı **şaçılmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 10). [şaçılmış, -mış]*
2. O verd-i salṭanat bunda açılsun
   Duʿā şeb-nemleri aña **şaçılsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 78). [şaçılsun, -sun]*
3. Şükūfe daḫı şād oldı açıldı
   Ṣafā gülzārınuñ bergi **şaçıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 96). [şaçıldı, -dı]*
4. Çū gül-berg-i duʿā vāfir **şaçıldı**
   Şükūfe ġonce yanından açıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 35). [şaçıldı, -dı]*

saçın çöz-: *Saçını açıp dağıtmak.*

1. **Şaçın çözdi** bulıtlar bigi ol māh
   Aḳıtdı yaşını şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 107). [şaçın çözdi, -di]*

saçulık getür-: *Saçılık yapmak için getirmek.*

1. Güneş çün oldı sūr-ı ṣubḥa maḳrūn
   Getürdi ṣaçulıḳ bir bedre altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 2). [ṣaçulıḳ getürdi, -di]*

saçuñ berātı: *Saçın fermanı II Sabahın fermanı.*

1. ʿUṭārīd gördi çün **ṣaçuñ berātın**
   Ġulāma ḳoydı defʿi zer devātın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 5). [ṣaçuñ berātın, -n]*

saʿd aḫter: *Kutlu yıldız.*

1. **Saʿd aḫterler** ṭoġupdur naḥs-ı encüm ṭolanup
   Sür ṣafāyı gün ṭoġarken gülşen içre bulunup *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 25). [saʿd aḫterler, -ler]*

sadā: *Ses.*

1. Ḳıbābını sipihrüñ gümledüp kūs
   Ṣadāsı raʿd birle oldı meʾnüs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 18). [ṣadāsı, -sı]*
2. Yolı ṭomārveş anlar dürerler
   Ṣadādan menzile evvel irerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 42). [ṣadādan, -dan]*
3. Ser-ā-ser ol **ṣadā** dünyāyı ṭutsun
   Kim andan ṭāḳ-ı aʿlā güm güm ötsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 9). [ṣadā,]*
4. Ḳulaġına ceres āvāzı geldi
   Ṣafāyı ol **ṣadā** ḳalbine ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 58). [ṣadā,]*
5. Felekde çıḳdı çınladı ṭıraḳa
   Ṣadāsı Rūm'dan irdi ʿIraḳ'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 6). [ṣadāsı, -sı]*
6. Bülbül gūyā **ṣadānuñ** yirin eflāk eyledi
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 7). [ṣadānuñ, -nuñ]*

ṣadāḳat mihri: *Sadakat ülkesi.*

1. Cemāli āftāba ṣubḥ-ı ṣādıḳ
   Ṣadāḳat mihrine ḳalbi müşārıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 108). [ṣadāḳat mihrine, -n, -e]*

sadāsı çık-: *Sesi çıkmak.*

1. Şu deñlü iñledi kim zārı zārı
   Ṣadāsı çıḳmaz oldı varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 36). [ṣadāsı çıḳmaz, -maz]*

sadāsı ir-: *Sesi ulaşmak.*

1. Ney-i tīrüñ **ṣadāsı** çün kim **irdi**
   Her āhu Mevlevīveş raḳṣa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 39). [ṣadāsı irdi, -di]*

sadā-yı pā: *Ayak sesi.*

1. **Ṣadā-yı pāyına** kūh itdi āheng
   Elinde ḳaya geldi rāh-ı pür-seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 83). [ṣadā-yı pāyına, -y, -ı, -n, -a]*

sadā-yı raʿd-ı kūs: *Büyük davulun gürleme sesi.*

1. O şāhuñ berḳ-i şemşīri cihān-gīr
   Ṣadā-yı raʿd-ı kūsı āsmān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 20). [ṣadā-yı raʿd-ı kūsı, -ı]*

sadā-yı ṭabl: *Davul ve zurna sesi.*

1. **Ṣadā-yı ṭablı** vü āvāz-ı kūsı
   Ger itdi gūş ḫalḳ-ı Engürūsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 39). [ṣadā-yı ṭablı, -ı]*

sāde: *Süsü olmayan, üzerinde süsleme bulunmayan, yalın.*

1. Neden oldı bu nüh ṭop-ı muṣannaʿ
   Kimisi **sāde** vü kimi muraṣṣaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 30). [sāde,]*

sadef: *İçinden inci çıkan istiridye türünden bir hayvanın kabuğu.*

1. Ṣadef ezhārı aña baḥr idi u
   Kim olmış ol **ṣadefde** jāle luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 34). [ṣadefde, -de]*
2. Gören ol şemselerle dir birinci
   Ṣadef ṣaḳ oluban dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 44). [ṣadef,]*
3. Ya bir deryādur içi pür-ṣadefdür
   Pür olmış ol **ṣadefler** içleri dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 30). [ṣadefler, -ler]*

sadef ezhārı: *Çiçekler istiridyesi.*

1. **Ṣadef ezhārı** aña baḥr idi u
   Kim olmış ol ṣadefde jāle luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 33). [ṣadef ezhārı,]*

sadefde çık-: *İstiridyeden çıkmak.*

1. O şeh kim ol **ṣadefde** gevher oldı
   Çıḳupdur tāc-ı cihāna ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 10). [ṣadefde çıḳupdur, -up, -dur]*

ṣādık ol-: *Doğru, hakikatli, sadakatli, dürüst olmak.*

1. Bu mihr-i ṣubḥ-ı devlet düşe ʿāşıḳ
   Ola bir māh-rū mihrinde **ṣādıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 68). [ṣādıḳ ola, -a]*
2. Cihānda var mı kim resme ʿāşıḳ
   Ola ol ṣubḥveş mihrinde **ṣādıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 34). [ṣādıḳ ola, -a]*

sadr: *Göğüs.*

1. Bulup ol āftāb-ı çarḫ ḳadri
   Aña yir eyledi şevḳ ile **ṣadrı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 24). [ṣadrı, -ı]*

sadr it-: *Bir şeyin başına geçirmek.*

1. İlāhī māh-ı naẓmum bedr itdüñ
   Aña burc-ı tamāmı **ṣadr itdüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 32). [ṣadr itdüñ, -dü, -ñ]*

ṣadr ol-: *Öncü olmak.*

1. Sarāyuñ bāmı **oldı** ḳuyruġa **ṣadr**
   Sipihrüñ sīnesinde gūyiyā bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 21). [ṣadr oldı, -dı]*

ṣadra geç-: *Başa, başköşeye geçmek.*

1. Uçar ḳuş bigi oḳ uçdı per açdı
   Daḥi il varmadın ol **ṣadra geçdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 28). [ṣadra geçdi, -di]*

ṣadra otur-: *Makamına oturmak.*

1. Geçüp ḳaṣrına ol **ṣadruñ oturdı**
   Şükūfe ʿizzetiyle ḳarşu ṭurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 13). [ṣadruñ oturdı, -dı]*

ṣadr-ı aʿlā: *Yüce makam, göğüs ortası.*

1. Kimisi yükledi ol gice tīri
   Seḥer tā **ṣadr-ı aʿlā** ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 14). [ṣadr-ı aʿlā,]*

ṣadr-ı sīne ol-: *Kalbin ortası olmak.*

1. Surūr-ı sīneme ol menzil olsun
   O **ṣadr-ı sīne olsun** bu dil ölsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 26). [ṣadr-ı sīne olsun,]*

ṣaf: *Yan yana dizilme, sıra.*

1. Biri birine ḳarşu ṭurdı **ṣaflar**
   Mübārizler kemāna urdı kefler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 19). [ṣaflar, -lar]*

ṣaf bağla-: *Bir kimsenin önünde sıralı bir şekilde durmak, sıralanmak.*

1. Gözlerümüñ yirlere dökdi ser-ā-ser ḳanını
   Nāme-i dil-berde **ṣaflar bağlayup** geldi suṭūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 10). [ṣaflar bağlayup, -y, -up]*

ṣaf ṣaf: *Yan yana.*

1. Ḳoyup ser-cümle ḳullar sīneye kef
   Ayaġın ṭurdı şāha ḳarşu **ṣaf ṣaf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 10). [ṣaf ṣaf,]*
2. Dikilmiş yanına **ṣaf ṣaf** sifīdār
   Ṣanasın her biri bir ḳadd-i dildār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 29). [ṣaf ṣaf,]*

saf ṭut-: *Sıraya girmek, sıraya dizilmek.*

1. Şu kim ḳarşusına begler **ṭutar ṣaf**
   Şükūfe ḳaṣrını itdi müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 7). [ṣaf ṭutar, -ar]*

ṣāf u mücellā: *Temiz ve parlak.*

1. Bula bir ḫoş nigār sīm-sīmā
   Dil-i müʾmin bigi **ṣāf u mücellā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 4). [ṣāf u mücellā,]*

ṣafā: *Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.*

1. Ṭudaġı ol **ṣafāda** zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḥaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 5). [ṣafāda, -da]*
2. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey Ẕātī
   Ṣafa ile di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 34). [ṣafa,]*
3. Sözümi şemʿ bigi eyle rūşen
   Gören pervānesi olsun **ṣafādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 110). [ṣafādan, -dan]*
4. Temāşā iden anı ola mesrūr
   Ṣafādan eylesün her ḳalbi pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 12). [ṣafādan, -dan]*
5. Ziyāde ḫūb idi āb u hevāsı
   Derūnı ṭoptolu Cennet **ṣafāsı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 6). [ṣafāsı, -sı]*
6. Aña ḥāletler irdükçe nevādan
   Dimāġın çatladurdı ol **ṣafādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 8). [ṣafādan, -dan]*
7. Derisine **ṣafādan** sıġmayup def
   Gögüs ḳaḳup geçer bunlara kef kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 17). [ṣafādan, -dan]*
8. **Ṣafā** ile ṣarābın eyleyüp nūş
   Ṣalarlar sāḳīye ḳalsa içi boş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 27). [ṣafā,]*
9. Getürdiler düşüp öñine şehre
   Ṣafādan buldı şehrüñ ḫalḳı behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 32). [ṣafādan, -dan]*
10. Güzel taḥrīrler eyle nevādan
    İşiden naʿralar ursun **ṣafādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 14). [ṣafādan, -dan]*
11. İşitdi ḫoş ḫaber bād-ı ṣabādan
    Açıldı yelkenüñ ḳalbi **ṣafādan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 22). [ṣafādan, -dan]*
12. **Ṣafā** naḫcīrine atmaġiçün tīr
    Geçürdi barmaġına sīm-zihgir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 67). [ṣafā,]*

safā al-: *Huzur almak, neşelenmek.*

1. Bu ṣaffa ʿākıbet **alur ṣafāyı**
   Bu ḳıble ḳomazʿademden ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 3). [ṣafāyı alur, -ur]*

ṣafā baḥrı: *Huzur denizi.*

1. Ṭurup şevḳ ile raḳṣa girdi raḳḳāṣ
   Ṣafā baḥrına ḫalḳı itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 2). [ṣafā baḥrına, -n, -a]*
2. Bulardan Serv Māh u Şemse raḳḳāṣ
   İder ḫalḳı **ṣafā baḥrına** ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 54). [ṣafā baḥrına, -n, -a]*

safā cevāhiri: *Sefa cevherleri.*

1. **Ṣafā cevāhirini** ister iseñ ey ṭālib
   Kim ol cevāhire kān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 19). [ṣafā cevahirini, -n, -i]*

ṣafā geldi (geldüñ): *'Hoş geldin, hoş geldiniz' anlamında kullanılan ağırlama, karşılama sözü.*

1. Ṭudaġı ol ṣafāda zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḥaḳḳıçün **ṣafā geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 6). [ṣafā geldi,]*
2. Ser-ā-ser devlet ü ʿizz ü saʿādet aña yār olsun
   Cihān ṭurduḳca var olsun **ṣafā geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 14). [ṣafā geldi,]*
3. **Ṣafā geldüñ** benüm göñlüm surūrı
   Ḳamu ṣāḥib-naẓarlar gözi nūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 41). [ṣafā geldüñ,]*
4. Eyitdi kim **ṣafā geldüñ** ol aya
   Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 13). [ṣafā geldüñ,]*
5. **Ṣafā geldüñ** revān ey bir içim ṣu
   Feraḥ ol ġuṣṣa ırmaġında el yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 41). [ṣafā geldüñ,]*
6. **Ṣafā geldüñ** elā ey bir içim ṣu
   Feraḥdan eşk-i çeşmüm eyledüñ cū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 19). [ṣafā geldüñ,]*

ṣafā gülzārı: *Huzur gül bahçesi.*

1. **Ṣafā gülzārına** ṭaʿñ mı açılsa ġonce-i ḳalbüm
   ʿAceb mi gül bigi gülsem gül-i ḫandānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 7). [ṣafā gülzārına, -na,]*
2. **Ṣafā gülzārınuñ** destān-serāyı
   Vefā eşcārınuñ berg ü nevāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 27). [ṣafā gülzārınuñ, -nuñ]*
3. Ṣükūfe daḥı şād oldı açıldı
   Ṣafā gülzārınuñ bergi ṣaçıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 96). [ṣafā gülzārınuñ, -nuñ]*

ṣafā kesb eyle-: *Gönül şenliği bulmak.*

1. Ṭudaġı ol ṣafāda zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḥaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 6). [ṣafā kesb itdi, -di]*
2. İçüp anı **ṣafā kesb itdi** her cān
   Ṣanasın Ḫıżr buldı āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 75). [ṣafā kesb itdi, -di]*
3. O geldügüñ maḳāma eyle ʿavdet
   Yine anda **ṣafā kesb eyle** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 20). [ṣafā kesb eyle,]*
4. Daḥı irişmemiş ḳuflına miftāḥ
   Viṣālinden **ṣafā kesb eyler** ervāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 62). [ṣafā kesb eyler, -r]*
5. **Ṣafālar kesb idüp** ol ḫoş piserden
   Ġıdālar düzdiler şehd ü şekerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 31). [ṣafālar kesb idüp, -üp]*
6. Çün ol üstāda Sulṭān virdi destūr
   Ṣafā kesb itdi ḳalbi oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 18). [ṣafā kesb itdi, -di]*
7. El açup eyledi vāfir duʿālar
   Kim andan ḳalb **kesb eyler ṣafālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 42). [ṣafālar kesb eyler, -r]*
8. Sipāhi istedi kim çekse anı
   İçe ṣuyı **ṣafā kesb ide** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 52). [ṣafā kesb ide, -e]*
9. **Ṣafa kesb itdi** ṣāhuñ ḳalbi andan
   Aña yig geldi ol mülk-i cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 19). [ṣafa kesb itdi, -di]*
10. Tarāvet ḳaṣrı ṣādurvānı güller
    Ṣafālar kesb ider andan göñüller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 38). [ṣafālar kesb ider, -er]*

11. Pes andan Şemʿ ile Pervāne yatdı
Şafā kesb itdi balı yaġa ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 26). [ṣafā kesb itdi, -di]*
12. O ḥelvādan virür zindāncıya u
Şafālar kesb ider yir ṭatlu ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 44). [ṣafālar kesb ider, -er]*
13. Geyürdi cevherī maḥbūb câme
Şāfa kesb eyledi açıldı nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 26). [ṣāfa kesb eyledi, -di]*
14. Duʿālar itdi şāha şād u ḫurrem
Şafā kesb eyler andan ḳalb-i ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 36). [ṣafā kesb eyler, -r]*
15. **Şafā kesb eyledi** ḳalbi ziyāde
Feraḥdan oldı ol ġonce guşāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 11). [ṣafā kesb eyledi, -di]*
16. İlahī ḳullaruñ irgür murāda
Şafā kesb eylesün bāġ-ı vefāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 74). [ṣafā kesb eylesün, -sün]*
17. Aġırlanan kişiler ṭatlu dilden
Şafālar kesb ider cān u göñülden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 30). [ṣafālar kesb ider, -er, -di]*
18. O ḫūrşīd işidüp oldı feraḥṣād
Şafā kesb itdi ġamdan oldı āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 94). [ṣafā kesb itdi, -di]*

safā maḥbūbı: *Keyif güzeli.*

1. **Şafā maḥbūbına** çāh-ı zeneḫdān
Şarāb anuñ içinde rūḥ-ı rindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 7). [ṣafā maḥbūbına, -n, -a]*

safa sulṭānı: *Huzur padişahı.*

1. Gider bildi bular canān iline
Şafa sulṭānı geldi cān iline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 66). [ṣafa sulṭānı,]*

safā sun-: *Huzur vermek.*

1. **Şafālar ṣunup** ḫalḳa naṣībi
Oḳırlardı bu şiʿr-i dil-firībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 81). [ṣafālar ṣunup, -up]*

safā sür-: *Rahat, sakin ve eğlenceli yaşamak.*

1. Şarāb-ı nāb ile ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
Şafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 10). [ṣafā sür,]*
2. O Ḳaʿbe yüzlüden **sürüp şafālar**
Ḳamusı saʿy ile itdi duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 19). [ṣafālar sürüp, -üp]*
3. Geyürdiler o dem remmāle ḫilʿāt
Şafālar sürdi aña çıḳdı ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 28). [ṣafālar sürdi, -di]*
4. **Şafā sür** ʿıyş u işret ḳıl yüzini ġuṣṣanuñ görme
Ölümden evvel öldüren cihānda ādemi ġamdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 7). [ṣafā sür,]*
5. **Sürer** ṣūfīveş uçmaḳdan **şafāyı**
Dil-i ʿāşıḳ bigi ammā havāyī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 5). [ṣafāyı sürer, -er]*
6. Viṣāli Ḳaʿbesine irişen cān
Şafā sürmez eger olmazsa ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 8). [ṣafā sürmez, -mez]*

7. **Sürerlerdi** aña ḳarşu **şafālar**
İderdi şan yalıñ yüzlü vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 61). [şafālar sürerlerdi, -er, -ler, -di]*
8. Fiġānlar idüp anda dirdi ḳumrī
Şafā sür żāyiʿ itme naḳd-ı ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 34). [şafā sür,]*
9. Ol iki verd-i tāze pür-leṭāfet
Şafālar sürdiler gitdi ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 38). [şafālar sürdiler, -di, -ler]*
10. Pes andan şundı şāh-ı kāmrāna
Şafālar sürdi içdi ḳana ḳana *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 2). [şafālar sürdi, -di]*
11. Bu ṭūfān-ı elemden nite kim Nūḥ
Ḫalāṣ eyle teni **sürsün şafā** rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 74). [şafā sürsün, -sün]*
12. Çeküp dururdı yoldan çoḳ cefālar
Yatup Bercīs o şeb **sürdi şafālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 8). [şafālar sürdi, -di]*
13. Kim andan ḳalbümüz **sürsün şafālar**
Ten-i pür-derdüme virsün şifālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 15). [şafālar sürsün, -sün]*
14. İrişdi menziline ol yüzi māh
Şafālar sürdi yatdı tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 12). [şafālar sürdi, -di]*
15. **Şafā sürdi** görüp Dellāle anı
Sevindi ḳalbi şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 89). [şafā sürdi, -di]*
16. Uyandı göñli gözi rūşen oldı
Şafālar sürdi ġāyetde şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 16). [şafālar sürdi, -di]*
17. Yürürdi ara yirde bī-nevālar
Sürerdi ḫalḳ anlardan **şafālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 18). [şafālar sürerdi, -er, -di]*
18. Olup bu resme biñ dürlü temāşā
Şafālar sürdi ḫalḳ u şāh u paşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 30). [şafālar sürdi, -di]*
19. Bu bezm ehli ḳamu **sürdi şafāyı**
Vefāsuz dehrden gördi vefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 37). [şafāyı sürdi, -di]*
20. Pes andan urdı şeftaluya dendān
Şafalar sürdi irdi cānına cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 34). [şafalar sürdi, -di]*
21. Geyüp ḫilʿatları **sürdi şafālar**
Bulara eyledi biñ biñ duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 97). [şafālar sürdi, -di]*

<u>safā vaṣfını yaz-:</u> *Keyfin özelliklerini yazmak.*

1. **Şafā vaṣfını yazmaġa** ser-ā-ser
Ḳamu evtārı bir maḥbūb masṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 7). [şafā vaṣfını yazmaġa, -maġ, -a]*

<u>safā vir-:</u> *Rahatlatmak, mutlu etmek.*

1. Bahār eyyāmı ābuñ çaġ çaġı
Şafā virür revāna çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 8). [şafā virür, -ür]*
2. **Şafā virür** velī ḫˇāb-ı seḥergāh
Aña degmez ki ādem ola güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 51). [şafā virür, -ür]*
3. **Vire** ol naʿl anlara **şafāyı**
Surūr-ı ṭıfla gūyā ʿıyd ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 37). [şafāyı vire, -e]*
4. **Şafā vir** ḫāṣ u ʿāma ṣoḥbetüñden
Pür olsun cümle ʿālem şöhretüñden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 9). [şafā vir,]*

<u>safā vü şevḳ:</u> *Eğlence ve zevk.*

1. Müşerref oldı ġāyet şāh-ı aʿẓam
Şafā vü şevḳ ile emr itdi ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 54). [şafā vü şevḳ,]*

2. **Ṣafā vü şevḳ** ile baġlandı maḥmil
   K'ide seyri o meh menzil-be-menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 13). [ṣafā vü şevḳ,]*
3. **Ṣafā vü ẕevḳ** ile ol ruḫları al
   Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile der-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 17). [ṣafā vü ẕevḳ,]*
4. Ḥarāretden olup ruḫsārı gül gül
   Ṣafā vü şevḳ ile diz dökdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 70). [ṣafā vü şevḳ,]*
5. Virüp dururdı furṣat anlara el
   Ṣafā vü ẕevḳi ḳıldılar mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 46). [ṣafā vü ẕevḳi, -i]*
6. **Ṣafā vü ẕevḳ** ile çün yindi niʿmet
   Revān ṣular bigi nūş oldı şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 87). [ṣafā vü ẕevḳ,]*
7. **Ṣafā vü şevḳ** ile ol māh-pāre
   Revān ney-şekker irsāl itdi yāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 23). [ṣafā vü şevḳ,]*

safā vü zevk murġı: *Eğlence ve zevk kuşu.*

1. **Ṣafā vü ẕevḳ murġı** āşyānı
   İdinür ol ṭūṭī mesken anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 5). [ṣafā vü ẕevḳ murġı,]*

safā vü zevk ü şādī: *Sefa, zevk ve mutluluk.*

1. Şular kim vardı gördi ol diyārı
   Ṣafā vü ẕevḳ ü şādī oldı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 12). [ṣafā vü ẕevḳ ü şādī,]*

safā vü zevk-i devrān: *Dünya eğlencesi.*

1. **Ṣafā vü ẕevḳ-i devrānuñ** miṡāli
   Hemān maʿnāda bir bengi ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 59). [ṣafā vü ẕevḳ-i devrānuñ, -uñ]*

safādan behre al-: *Gönül şenliğinden nasiplenmek.*

1. Getürdiler düşüp öñine şehre
   Yüzin gören **ṣafādan aldı behre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 26). [ṣafādan behre aldı, -dı]*

safāveş: *Ferahlık gibi.*

1. Bulıt olmışdı nā-peydā vefāveş
   Eṡer yoġ idi hīç andan **ṣafāveş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 10). [ṣafāveş,]*

safāya ir-: *Huzur bulmak, mutlu olmak.*

1. İdüp pervāz **irüp** ḳalbi **ṣafāya**
   Ḳonup bir nāfe-i müşg-i Ḫıṭāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 9). [ṣafāya irüp, -üp]*

safāya iriş-: *Huzur bulmak, mutlu olmak.*

1. Anı açdurdı şeh gördi ki Dāye
   İrişdi ḳalb-i pür-ḫışmı **ṣafāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 38). [ṣafāya irişdi, -di]*

safā-yı derūn: *Gönül huzuru.*

1. Disem **ṣafā-yı derūn** ile rūz-ı ḥaşre degin
   Ecelden olsa amān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 7). [ṣafā-yı derūn,]*

safā-yı ḳaʿbe-i ʿulyā: *Mübarek Kâbe sefası hakkı için.*

1. Hevā-yı Cennet-i aʿlā ḥaḳıçün
   Ṣafā-yı Ḳaʿbe-i ʿulyā ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 72). [ṣafā-yı ḳaʿbe-i ʿulyā ḥaḳıçün,]*

safā-yı ḳalb: *Kalp huzuru.*

1. İşitdi anı sulṭān virdi destūr
   Ṣafā-yı ḳalb ile pür-şevḳ ü mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 38). [ṣafā-yı ḳalb,]*
2. **Ṣafā-yı ḳalb** ile mecmūʿ-ı ʿālem
   Getürdi sūra ṣaçı şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 7). [ṣafā-yı ḳalb,]*

safā-yı ṣafvet-i ādem ḥakıçün: *Hz. Âdem'in temiz kalbinin hakkı için.*

1. **Ṣafā-yı ṣafvet-i Ādem ḥaḳıçün**
   Anuñla itdügüñ hem-dem ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 69). [ṣafā-yı ṣafvet-i ādem ḥaḳıçün,]*

saffa: *Camide cemaatin namaz kılmak için oluşturduğu sıra.*

1. Bu **ṣaffa** ʿākıbet alur ṣafāyı
   Bu ḳıble ḳomaz ʿademden ḳabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 3). [ṣaffa,]*

safḥa-yı gülzār: *Gül bahçesi sayfası.*

1. Hevā evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḥal
   Ṣu çekdi **ṣafḥa-yı gülzāra** cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 12). [ṣafḥa-yı gülzāra, -a]*

ṣāfi: *Saf, halis.*

1. Göremez mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya **ṣāfi** şarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 8). [ṣāfi,]*
2. Ṣarāb-ı nāb ile **ṣāfī** ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
   Ṣafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 9). [ṣāfī,]*
3. Ḥabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür **ṣāfī**
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 9). [ṣāfī,]*
4. Yā **ṣāfī** şerbet-i şīrīn ile pür
   İki sīmīn fuḳḳāʿ bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 25). [ṣāfī,]*
5. Müdām it ġıll u ġışdan ḳalbi **ṣāfī**
   Heves nārını ursun aña **ṣafī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 10). [ṣafī,]*
6. Derūnı ḳalb-i ʿāṣıḳ bigi **ṣāfi**
   Anuñ bī-ḥad kenārında ḫilāfı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 25). [ṣāfi,]*
7. Derūnı ġıll u ġışdan pāk u **ṣāfī**
   Kim ol dil teşnelik derdine **ṣāfī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 44). [ṣāfī,]*

saf-ı aʿdā: *Düşman safları.*

1. **Ṣaf-ı aʿdāda** ulu yas oldı
   Zirihler gözleri ḳan ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 43). [ṣaf-ı aʿdāda, -da]*

ṣāfī cevher ol-: *Saf inci bulunmak.*

1. Cihānda söz bigi ḫāliṣ zer olmaz
   Maʿānī deñlü **ṣāfī cevher olmaz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 14). [ṣāfī cevher olmaz, -maz]*

ṣāfī it-: *Temizlemek.*

1. Müdām **it** ġıll u ġışdan ḳalbi **ṣāfī**
   Heves nārını ursun aña ṣafī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 9). [ṣāfī it,]*

safvet bul-: *Rahatlamak.*

1. Demīnden şol ḳadar **ṣafvet bulur** dil
   Bulınmaz erbaʿīn ile o biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 11). [ṣafvet bulur, -ur]*

safvet bul-: *Saflık, temizlik bulmak.*

1. Olur rāḥat irenler vuṣlatine
   Bulur ṣafvet girenler ḫalvetine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 6). [ṣafvet bulur, -ur]*

safvet vir-: *Saflık, temizlik vermek.*

1. Düşirmedügi mışḳale ẕikrüñi dilden
   Budur ki **virür** āyine-i ḳalbine **ṣafvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 52). [ṣafvet virür, -ür]*

safvet-i kalb: *Kalp huzuru.*

1. Eger ki **ṣafvet-i ḳalb** isteriseñ ey Ẕātī
   Ṣafa ile di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 33). [ṣafvet-i ḳalb,]*

saġ ol (olsun): *İyilik, yardım veya hoşa giden bir davranış karşısında "çok yaşa, teşekkür ederim" anlamlarında söylenen bir söz.*

1. Didi ṣāḥib-naẕarlar **ṣaġ olsun**
   Ḥasūduñ bağrı ġamdan dāġ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 3). [ṣaġ olsun,]*
2. Begüm sen **ṣaġ ol** kim Ṣāh Faġfūr
   Ecel irişdi oldı taḫtdan dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 57). [ṣaġ ol,]*

saġ u selāmet: *Sağ salim.*

1. Nefāʾis ekl idüp ten buldı ḳuvvet
   Ṭurup seyr eyledi **ṣaġ u selāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 16). [ṣaġ u selāmet,]*

saġ u sol: *Sağ ve sol II Her taraf.*

1. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ u taḫt u **ṣaġ u ṣol** u pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [ṣaġ u ṣol,]*

saḥaf: *Genellikle kullanılmış ve eski kitap alıp satan kitapçı.*

1. Ḳamu evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḥal
   Ṣuʿāʿı çekdi **ṣaḥaf** dehre cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 4). [ṣaḥaf,]*

saḥḥār: *Büyücü.*

1. Ol üstād-ı cihān **saḥḥār** āyīn
   Düzüp üstine anuñ urdı bir zeyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 17). [saḥḥār,]*

sahī: *Cömert, eli açık.*

1. Aña bir cümle ṣaçı ḫāžır itdi
   Ḫasīs endek **saḫīler** vāfir itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 22). [saḫīler, -ler]*

sahī ol-: *Cömert olmak.*

1. Daḫı Ḫātem bigi ġāyet **saḫī ol**
   Mürüvvet tekyegāhına aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 65). [saḫīol,]*

ṣāḥib ol-: *Mâlik olmak, sahip olmak.*

1. Kelīmu'llāh ʿaṣāya **oldı ṣāḥib**
   Murādı bu olaydı aña ḥācib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 41). [ṣāḥib oldı, -dı]*

ṣāḥib-devlet ol-: *Talihli olmak.*

1. Söz ehli deñlü **ṣāḥib-devlet olmaz**
   Maʿānī cevherine ḳıymet olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 15). [ṣāḥib-devlet olmaz, -maz]*

ṣāḥib-i ḳaṣr-ı ẓarāfet: *Zariflik sarayının sahibi.*

1. Daḫi bir **ṣāḥib-i ḳaṣr-ı ẓarāfet**
   Bularla eyledi bī-perde ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 1). [ṣāḥib-i ḳaṣr-ı ẓarāfet,]*

ṣāḥib-kemāl: *Kemale ermiş, olgun kişi.*

1. Naẓar ṣaldı çün ol **ṣāḥib-kemāle**
   O sāʿat ṣofrasın devşirdi hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 5). [ṣāḥib-kemāle, -e]*

şāḥib-kırān: *Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar.*

1. ʿAdālet mülkinüñ **şāḥib-ḳırānı**
   Şeriʿat būstānı bāġbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 15). [şāḥib-ḳırānı, -ı]*

şāḥib-maʿdelet: *Adalet sahibi.*

1. Muḳarrer ḳuṭb-ı çarḫ-ı salṭanatdur
   Vilāyet ıssı **şāḥib-maʿdeletdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 18). [şāḥib-maʿdeletdür, -dür]*

şāḥib-naẓar: *Tecrübesi, görüşü kuvvetli olan.*

1. Ṣafā geldüñ benüm göñlüm surūrı
   Ḳamu **şāḥib-naẓarlar** gözi nūrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 42). [şāḥib-naẓarlar, -lar]*
2. Didi **şāḥib-naẓarlar** ṣaġ olsun
   Ḥasūduñ baġrı ġamdan dāġ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 3). [şāḥib-naẓarlar, -lar]*
3. Gözin açup gören **şāḥib-naẓarlar**
   Dir idi Allah Allah nice beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 29). [şāḥib-naẓarlar, -lar]*
4. Şu kim beñzetse ḳaşına kemānı
   Görür **şāḥib-naẓar** kimden kim anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 10). [şāḥib-naẓar,]*
5. Esīr oldı iki **şāḥib-naẓarlar**
   Başını ḫırḳaya çekdi başarlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 41). [şāḥib-naẓarlar, -lar]*

sahīl: *Deniz kıyısı.*

1. Getürdiler bir esb-i ejdehā-dem
   Şahīlinden felek gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 30). [şahīlinden, -i, -n, -den]*
2. Peleng ü şīr-heybet ejdehā-düm
   Şahīlinden felek gümlerdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 6). [şahīlinden, -i, -n, -den]*

sāḥil dile-: *Sahil ummak.*

1. Muḥālif bāde kim bulaşdum
   Dilerken sāḥili engine düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 44). [sāḥili dilerken, -r, -ken]*

sāḥile iriş-: *Deniz kıyısına ulaşmak.*

1. **İrişdi sāḥile** ol māh-pāre
   Şanasın māh-ı nev geldi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 31). [sāḥile irişdi, -di]*

saḥn: *Avlu.*

1. Ki ola **şaḥnı** anuñ ferş-i mīnā
   İde saḳfına reşki ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 17). [şaḥnı, -ı]*

sahra: *Çöl.*

1. ʿAcebdür ṣubḥgeh **ṣaḥrası** rengi
   Çıḳarur post-ı çarḫı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 5). [ṣaḥrası, -sı]*
2. Döşedi ayaġına sebz **ṣaḥrā**
   Yaşıl nāzük ḳaṭife ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 21). [ṣaḥrā,]*

ṣaḫra: *Ova, kır.*

1. İdüp dururdı ezhār anı zibā
   Hemān Firdevs'e beñzerdi o **ṣaḫrā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 42). [ṣaḫrā,]*
2. Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
   O **ṣaḫrā** ṣādīlikden güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 66). [ṣaḫrā,]*
3. Kim ol **ṣaḫrāda** sebz-i ṣādī bitdi
   Büyük küçük aḳar ṣu bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 69). [ṣaḫrāda, -da]*
4. Ulu ṣaḫrā kenārındaydı ol şehr
   Gelür uġrardı ol **ṣaḫrāya** bir nehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 24). [ṣaḫrāya, -y, -a]*
5. Eger kūhsāra ʿazm eser yil
   Ve ger **ṣaḫrāda** seyr itse aḳar seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 4). [ṣaḫrāda, -da]*

ṣaḫra vü kūhsār: *Dağ ve çöl.*

1. Yayıldı ṭaġ u ṭaşa cümle leşker
   Süzüp **ṣaḫra vü kūhsārı** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 28). [ṣaḫra vü kūhsārı, -ı]*

ṣaḫrāya düş-: *(Aramak için) çöle düşmek.*

1. Kimisi ṭaġa çıḳdı nite kim yil
   Kimi **ṣaḫrāya düşdi** nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 30). [ṣaḫrāya düşdi, -di]*

ṣaḫrāya ir-: *Bozkıra çıkmak.*

1. Ḥiṣārı ḳodı bir **ṣaḫrāya irdi**
   Revān ṣu bigi bir ḫoş bāġa girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 1). [ṣaḫrāya irdi, -di]*

ṣaḫrāya ṣal-: *Çöle düşürmek.*

1. Firāḳ ebri alup ben ḳaṭreyi **ṣalmışdı ṣaḫrāya**
   Bi-ḥamdi'llāh getürdi cūy-ı ceẕbeñ yine deryāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 1). [ṣaḫrāya ṣalmışdı, -mış, -dı]*
2. Seḥāb-ı hicr irüp deryādan aldı
   Revān ben ḳaṭreyi **ṣaḫrāya ṣaldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 22). [ṣaḫrāya ṣaldı, -dı]*

saht it-: *Güçleştirmek, zorlamak.*

1. Zemīn anı görüp bozardı rūyı
   Dem-i serv-i ṣabā **saḫt itdi** ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 6). [saḫt itdi, -di]*

saḫt ol-: *Güçlü, sağlam olmak.*

1. Ḳatı **saḫt olma** oldıysa yirüñ teng
   Maḳāmı laʿl u yāḳūtuñ olur seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 9). [saḫt olma, -ma]*
2. Zemīne ʿarż-ı mihr itmezdi eflāk
   Anuñçün **saḫt olurdı** āb ile ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 10). [saḫt olurdı, -ur, -dı]*
3. Egerçi pīr ammā bir civān-baḫt
   Cemālin gören olmaz ḥaşre dek saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 32). [saḫt olmaz, -maz]*
4. Kemān bigi ḳatı **saḫt oldı** düşmen
   O sāʿat ḳaçdı oḳ bigi bulardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 95). [saḫt oldı, -dı]*
5. Ḳurılmış o nenüñ üstine bir taḫt
   Cihānuñ ḳasrı reşkinden **olur saḫt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 30). [saḫt olur, -ur]*

sāʾim: *Oruçlu II Yalnız.*

1. Oturmışdum derūn-ı ḫalvetümde
   Hemān **sāʾim idi** mūʾnisüm ḳatumda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 10). [sāʾim idi, -idi]*

sāʾir-rūy-ı zemīn: *Yeryüzünü dolaşma.*

1. Didi ʿayyār ben cāsūs-ı Çinem
   Ṣabāveş **sāʾir-rūy-ı zemīnem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 50). [sāʾir-rūy-ı zemīnem, -em]*

sakal: *Yetişkin erkeklerde yanaklar ve çenede çıkan kıllar.*

1. Çerāġ-ı bezm ṣubḥ-ārā cemāli
   Güneşde ṣaʿṣaʿa yüzde **şaḳālı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 24). [şaḳālı, -ı]*

saḳallu: *Sakalı olan.*

1. Olurdı geh **saḳallu** gāh köse
   Dönerdi geh Tatar'a gāh Urus'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 3). [saḳallu,]*

saḳf: *Dam, çatı.*

1. Ki ola ṣaḥnı anuñ ferş-i mīnā
   İde **saḳfına** reşki ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 18). [saḳfına, -ı, -n, -a]*
2. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u sengi miḥnet
   Anuñ **saḳfı** belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 8). [saḳfı, -ı]*

sakf u ferş: *Tavan ve yer.*

1. Felekden ḳubbesi merfūʿ u aʿlā
   Müẕehheb **saḳfı vü ferşi** mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 10). [saḳfı vü ferşi, -i]*

sakfa iriş-: *Tavana ulaşmak.*

1. Şu deñlü yüce yıġmışlar cihāzı
   İrişmiş saḳfa ḳadd-i ser-fırāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 54). [saḳfa irişmiş, -miş]*

saḳf-ı çarḫa iriş-: *Gökyüzü çatısına ulaşmak.*

1. Eyitdi Şāh Jāle vü Rūm şāhı
   İrişmiş saḳf-ı çarḫa bārgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 6). [saḳf-ı çarḫa irişmiş, -miş]*

saḳf-ı muʿallā: *Yüksek tavan.*

1. Müzeyyen oldı bu **saḳf-ı muʿallā**
   Münevver oldı ḳandīl-i Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 3). [saḳf-ı muʿallā,]*

sākī: *İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.*

1. Şürāḥī aġlamış **sāḳī** lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile şürāḥīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 9). [sāḳī,]*
2. Eger bu meclise **sāḳī** gelürse nā-gehān şūfī
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [sāḳī,]*
3. Yetiş ṭāḳ oldı ṭāḳat sabʿa-i seyyāle şun **sāḳī**
   Ferāmūş idelüm bir dem ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 3). [sāḳī,]*
4. Göñül ġam küştesidür üstine nūr-ı şafā insün
   Şarāb-ı nāb ile **sāḳī** pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 6). [sāḳī,]*
5. O bir ḫūnīdür ey **sāḳī** içer süze süze ḳanum
   Helāk itdüñ beni süzme o çeşm-i mest-i bī-bāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 7). [sāḳī,]*
6. Ayaḳ şun destüme **sāḳī** cihān maʿnāda bir demdür
   Cihānda bir demi ẕāyiʿ geçürmez şol kim ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 1). [sāḳī,]*
7. Gelüp **sāḳī** ele aldı ayaġı
   Şuvardı āb-ı ḥayvān ile bāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 27). [sāḳī,]*
8. Anuñ ḳoyardı **sāḳī** içine mül
   Nice **sāḳī** şaçı sünbül yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 21). [sāḳī,]*
9. Anuñ ḳoyardı **sāḳī** içine mül
   Nice **sāḳī** şaçı sünbül yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 22). [sāḳī,]*
10. Şafā ile şarābın eyleyüp nūş
    Şalarlar **sāḳīye** ḳalsa içi boş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 28). [sāḳīye, -y, -e]*
11. Şurāḥī cūş itdi geldi vecde
    O **sāḳī** ayaġına ḳıldı secde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 14). [sāḳī,]*
12. Elā ey **sāḳī** bezm-i maʿāni
    Yine rāḥuñla raḥat ḳıl revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 1). [sāḳī,]*
13. Anı **sāḳīler** içdi evvel der-ḥāl
    Geçürdi laʿllerinden rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 23). [sāḳīler, -ler]*

sākī: *İçki dağıtan kimse II Âşıkların gönlüne Allah sevgisi sunan kimse, mürşit.*

1. Ne bezm ol mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ
   Aña **sāḳī** tecellī ʿışḳ idi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 8). [sāḳī,]*

saḳın-: *Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.*

1. Muṣallādur birisi birisi ḳabr
   Şaḳın ḳılma cihānda kimseye cebr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 14). [ṣaḳın,]*
2. Sirişkümden **şaḳın** bir kīne-cūdur
   Nice merdümler almış ḳanlu ṣudur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 69). [ṣaḳın,]*
3. Ṣaḳın ẓulm ehlin itme mülke ḥākim
   Cihānda olasın maḳbūl tā kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 37). [ṣaḳın,]*

sāḳīnüñ eli: *İçki dağıtanın eli.*

1. O **sāḳīnüñ elinde** cām-ı pür-mül
   Açılmış şāḫda gūyā ḳızıl gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 15). [sāḳīnüñ elinde, -n, -de]*

sakla-: *Korumak, esirgemek.*

1. Yavuz gözden vucūduñ **ṣaḳlasun** Ḥaḳ
   ʿAdū ḳoysun elüñden başa ṭopraḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 43). [ṣaḳlasun, -sun]*

sal-: *Bırakmak.*

1. Dil ü cān Yūsuf'ın **şalmaġa** her gāh
   Yañaḳlarında güldükce olur çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 11). [ṣalmaġa, -maġ, -a]*
2. Elinden gelse **sal** ol rūzgāra
   İderdi çār-faṣlı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 7). [sal,]*

sal-: *Yaymak.*

1. Ṣuʿāʿından pür oldı bu ṭoḳuz ev
   Şalar ol mā-verā-yı ʿarṣa pertev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 104). [ṣalar, -ar]*

sal-: *Fırlatmak.*

1. Nice ḳardaşlar **şaldı** çü Yūsuf
   Sinānı çāh-ı zaḫma bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 45). [ṣaldı, -dı]*

sal-: *Göndermek.*

1. İdüp ol ṭūṭīye ol şeh gümiş bāl
   Anı Hindūstān'a **şaldı** fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 12). [ṣaldı, -dı]*
2. Ṣafā ile şarābın eyleyüp nūş
   Şalarlar sāḳīye ḳalsa içi boş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 28). [ṣalarlar, -ar, -lar]*
3. **Şalup** yād illere n'eylersin anı
   Bu deryā olsa yig anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 29). [ṣalup, -up]*

şal-: *Uğratmak.*

1. Düzen virmiş özine bir ḳıl üzre
   Şalar āşūb u ġavġāyı il üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 8). [şalar, -ar]*

şalāḥ: *Düzelme, iyileşme, iyilik.*

1. Olaruñ göñli hep ḥīle evidür
   Şalāha sustdur şerre ḳavīdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 50). [şalāha, -a]*

şalı vir-: *Göndermek, bırakmak.*

1. Varup arpa ṣalıcıya ser-ā-ser
   Bize arpa **ṣalı vir** dirdi iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 10). [ṣalı vir,]*

şalıcı: *Satıcı.*

1. Varup arpa **ṣalıcıya** ser-ā-ser
   Bize arpa ṣalı vir dirdi iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 9). [ṣalıcıya, -y, -a]*

salṭanat burcı: *Hükümdarlık burcu.*

1. Eyitdi **salṭanat burcında** māh ol
   Saʿādet taḫtı üzre pādşāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 19). [salṭanat burcında, -n, -da]*

salṭanat cāmını iç-: *Saltanat kadehini içmek II Hükümdar olmak.*

1. Varup Pervāne taḫt-ı Çīn'e geçdi
   Feraḥ ol **salṭanat cāmını içdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 84). [salṭanat cāmını içdi, -di]*

salṭanat var: *Hükümdarlık var II Hakimiyet var.*

1. Degül rıfʿatde bu eflāk-ı devvār
   Kim ol fānūs-ı Şemʿi **salṭanat var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 14). [salṭanat var,]*

sāmiʿ: *Dinleyen, dinleyici.*

1. Dürc içre dür-i meknūnāsā idüpdürür sır
   Emrüñ güherlerine semʿinde cümle **sāmiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 34). [sāmiʿ,]*

san: *"Sanki, âdeta, güya" anlamında edat.*

1. Güzellerüñ yüregini nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu ṭaġ u ṭaşı **şan** dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 12). [şan,]*
2. Cümle ʿālem levḥ-i ʿilmüñde ezel mevcūd idi
   Cemʿ olupdur ism-i ẕātüñde **şan** esmā vü ṣıfāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 16). [şan,]*
3. O māha ḥücrem oldı çün ki menzil
   Yire Nūr āyeti **şan** oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 36). [şan,]*

4. Ṭoyurdı sükkeri senbūselerle
Güzeller ʿāşıḳı **şan** būselerle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 96). [şan,]*
5. Ḳamusı ol işe üşdi dürişdi
ʿAsel yapmaġa **şan** zenbūr üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 24). [şan,]*
6. Kimisi ṭutdı o şeb çarḫa şemşīr
Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi **şan** yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 26). [şan,]*
7. Cihānuñ zengiye dönmişdi rengi
Kim anda berḳ **şan** dendān-ı Zengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 10). [şan,]*
8. O dem şeh-zādeye irişdi ṣıḥḥat
Virildi müjde **şan** ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 6). [şan,]*
9. Hemān ol çāhuñ içinde bulındı
Güneş **şan** çāh-ı maġribde ṭolındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 16). [şan,]*
10. Münevver oldı ġāyet çāh-ı deycūr
İrişdi dīde-i aʿmāya **şan** nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 26). [şan,]*
11. Çün ol çāh içine ol ḥūr indi
Şehīdüñ ḳabrine **şan** nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 28). [şan,]*
12. O çāhı çün o māh idindi menzil
Yire **şan** āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 32). [şan,]*
13. Derūn-ı ḥūtdan **şan** çıḳdı Yūnus
Cihān ḫalḳıyla oldı geldi mūʾnis *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 3). [şan,]*
14. Çü girdi keffeye ol şāh-ı ʿādil
Şan oldı burc-ı mīzān māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 94). [şan,]*
15. Göricek anları yüzin çevürdi
Ki menfūrını **şan** bir kimse gördi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 28). [şan,]*
16. O hāleyle meh-i tābānı anuñ
Şan oldı ḫavż u şādurvānı anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 6). [şan,]*
17. O sāʿat kendüzini itdi iẕhār
Bulıtdan çıḳdı **şan** māh-ı pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 6). [şan,]*
18. Leb-i laʿlīnler anı içse der-ḥāl
Geçirür laʿlden **şan** rişte-i āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 16). [şan,]*
19. Sürerlerdi aña ḳarşu ṣafālar
İderdi **şan** yalıñ yüzlü vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 62). [şan,]*
20. Benefşe gök dere ġarḳ oldı ẓāhir
Biter dūşından **şan** peyk-i mübāşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 18). [şan,]*
21. Ḳızardı ṣubḥgeh gülzāra döndi
Gülistān **şan** cemāl-i yāre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 6). [şan,]*
22. Çün irdi anda iki bedr-i kāmil
İdindi ay u gün **şan** çarḫı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 46). [şan,]*
23. Çıḳardı göñlegin ol ṣāḫ-ı ṣīve
Çiçek **şan** açdı ẓāhir oldı mīve *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 20). [şan,]*
24. Ayaġına ḳodı çün kim ṣaçı ser
Şan oldı gice vü gündüz berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 32). [şan,]*
25. Ṣaçıldı ṣaç çü cism-i māh-rūya
Seḥābuñ sāyesi **şan** düşdi ṣuya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 26). [şan,]*
26. İrişdi taḫtgāh-ı şāha anı
Şan itdi bir velī ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 16). [şan,]*
27. O gice buldum ol laʿl-i nebātı
Ḫıżır ẓulmetde **şan** āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 28). [şan,]*
28. Pilav ol şemseler altında ey yār
Ḳalenderdür başında **şan** ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 42). [şan,]*
29. O niʿmetden şu kim senbūse aldı
Leb-i cānāneden **şan** būse aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 78). [şan,]*
30. O dem Bercīs kim dīvāna irdi
Güneş **şan** ḫāne-i Keyvān'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 16). [şan,]*
31. Dönüp ol ḳaṣra geldi yine Bercīs
Maḳām idindi **şan** Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 82). [şan,]*
32. O gerd ol şehri ḥıfẓ itdi ser-ā-ser
ʿİẓārın **şan** ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 12). [şan,]*
33. Yüzini āsmānuñ ḳapladı ebr
Ḳarardı **şan** dil-i ʿuşşāḳ-ı bī-ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 20). [şan,]*
34. Ṭolu ile müzeyyen oldı būstān
Çıḳardı **şan** çiçek bir verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 30). [şan,]*

35. Ṭolulardan buñaldı ser-ā-ser il
ʿAdūya **şan** ḥaṣā dökdi ebābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 40). [şan,]*
36. Zirih-pūş olmış aʿdānuñ sipāhı
Ṭolaşmış **şan** deñizde aġa māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 38). [şan,]*
37. O dem zaḫm-ı ʿadūdan ḳaynadı ḳan
Revān tenevvürden **şan** ḳopdı ṭūfān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 72). [şan,]*
38. Öñinde ol ḥişāruñ itdi ṭop āh
Der-i dil-berde **şan** ʿāşıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 42). [şan,]*
39. Görür kim mevc urur bir ulu deryā
Bir ulu geydi **şan** bir māʾi ḫārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 4). [şan,]*
40. Müşerref itdi Dellāle evini
Güneş **şan** ṣaldı ḫāke pertevini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 88). [şan,]*
41. Ol alnı Zühre'ye bulışdı ol şāh
Şan itdi ictimāʿī mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 30). [şan,]*
42. Ṭurup ol dem ḳapuyı geldi açdı
Güneş **şan** ṭoġdı dehre nūr ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 22). [şan,]*
43. Olarla seyr iderdi Şemʿ her gāh
Ḳevākible iderdi seyri **şan** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 40). [şan,]*
44. Otaġa vardılar Pervāne vü şāh
İrişdi burcına **şan** mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 80). [şan,]*
45. Görinür Şemʿ altun şemʿdāndan
Şan altunlu yaḳadan sīm gerdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 10). [şan,]*
46. Bu medḥi germ olup oḳıdı mestān
İderdi bāġda **şan** bülbül elḥān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 28). [şan,]*
47. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
Güneşdür **şan** ṣafaḳ içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 20). [şan,]*
48. Revān ol gözleri mestāne girdi
Ki bir fānūsa **şan** pervāne girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 14). [şan,]*
49. Çü geldi bir araya Şemʿ ile Şāh
Şan itdi ictimāʿi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 20). [şan,]*
50. Çü çıḳdı aña ol derdüñ devāsı
Ṭoḳuz ḳat çarḫa **şan** müʾmin duʿāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 28). [şan,]*
51. Anı şöyle diler bay u dilenci
Aṭāyı **şan** dilenci bayı genci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 82). [şan,]*
52. Aña ḫalḳ-ı vilāyet şöyle muḥtāc
Ekinci yaġmura **şan** ekmege ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 84). [şan,]*
53. Ṭarıḳdı ol otaġ içre dil ü cān
Cihān müʾminlere **şan** oldı zindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 44). [şan,]*
54. Ser-ā-ser itdiler Rūm'ı müzeyyen
Bahār irişdi **şan** zeyn oldı gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 88). [şan,]*
55. Yine ol cāna ṭālib oldı ol cān
Sikender istedi **şan** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 106). [şan,]*
56. Sarāya geldi ḳondı çūn o cānān
İrişdi burcuna **şan** māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 40). [şan,]*
57. Yetişdi şāh çün ol meh-cemāle
Şan irdi nūr bedri ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 46). [şan,]*
58. Züleyḫā ile **şan** cemʿ oldı Yūsuf
Viṣāli mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 49). [şan,]*
59. Nesīm anuñ biri vü biri Būstān
Birisi Müşteri **şan** māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 12). [şan,]*

şan: *Ün.*

1. Ulaḳlar **şañ** ile yil bigi irdi
Getürdi nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 117). [şañ,]*

şan-: *Zannetmek.*

1. Ele al cāmı ḥürmetle ḥarīm-i dehr-i dün içre
Saña ʿömr-i muḥarrem ḥaşr olınca **şanma** maḥremdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 4). [şanma, -ma]*

2. Fiġān u velveleyi ṭabluñı işitse eger
   Ḳıyāmet irdi **şanup** ḳalḳa yirden ehl-i ḳubūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 14). [şanup, -up]*
3. Yarar ḳalb-i ʿadūyı tīġ-ı cebri
   Şanasın berḳ-ı lāmiʿ ḥışm-ı ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 22). [şanasın, -a, -sın]*
4. ʿAdūnuñ ḳanına tīġı k'ola ġarḳ
   Ṣafaḳ içre **şanasın** mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 42). [şanasın, -a, -sın]*
5. Güzellendi umup ol māhveşden
   Şanasın ay bedir oldı güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 30). [şanasın, -a, -sın]*
6. Ṣararmış rūy-ı ʿāşıḳ bigi zerde
   Şanasın anı ʿışḳ uġratdı derde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 84). [şanasın, -a, -sın]*
7. Temāşā eyleyen dāne birinci
   Anuñ her dānesin **şanur** bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 80). [şanur, -ur]*
8. Ser-ā-ser çevresi ḫūb u ṭarī baġ
   İçinden **şanmañuz** aḳanlar ırmaġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 8). [şanmañuz, -ma, -ñuz]*
9. Anı şol deñlü ḫoşter yazdı kim u
   Şanurlardı görenler bir içim şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 16). [şanurlardı, -ur, -lar, -dı]*
10. Görenler dir idi kāmil gördüm anı
    Miṣālin **şanmañ** anuñ gördi Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 20). [şanmañ, -ma, -ñ]*
11. Gören ditrerdi müjgānın ḥaẕerden
    Revān geçdi **şanurdı** cān u serden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 22). [şanurdı, -ur, -dı]*
12. Suvār oldı revān ol cāna ol cān
    Şanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 34). [şanasın, -a, -sın]*
13. Çıḳardı naʿl-ı esbinden şerāre
    Şanurlardı sipihr üzre sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 44). [şanurlardı, -ur, -lar, -dı]*
14. Ḳapıldı pertev-i mihrine ol dem
    Şanasın mihre māʾil oldı şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 82). [şanasın, -a, -sın]*
15. Güzeller ʿahdi bigi bāl-ı ṣabrı
    Şanup itmiş hevā cānına cevri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 62). [şanup, -up]*
16. Anı müşg ile yazdı ol ser-ā-ser
    ʿİẕārında **şanasın** ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 22). [şanasın, -a, -sın]*
17. İrişdürdi hemān Lālā'ya anı
    Bulurdı **şanasın** ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 28). [şanasın, -a, -sın]*
18. Gelür biri biri ile ber-ā-ber
    Şanasın ḳāmet ile zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 30). [şanasın, -a, -sın]*
19. Çemen bād-ı şabādan mevc ururdı
    Şanurdı baḥr anı kim görürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 32). [şanurdı, -ur, -dı]*
20. **Şanurdı** kim temāşā ḳılsa anı
    Sütūn-ı ẕevraḳ açmış bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 43). [şanurdı, -ur, -dı]*
21. Bu söze şāh söyle oldı ḳāʾil
    Ki Pervāne **şanasın** Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 12). [şanasın, -a, -sın]*
22. Ḳapudan çıḳdı çün ol alnı Nāhīd
    Şanasun maṭlaʿından ṭoġdı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 16). [şanasun, -a, -sun]*
23. Ḳamu ʿuşşāḳı yaḳduġın nevādan
    Tehī **şanmañ** derūn-ı pür-hevādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 8). [şanmañ, -ma, -ñ]*
24. Sarāyından çıḳup Pervāne ʿuryān
    Ṭulūʿ itdi **şanasın** māh-ı tabān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 8). [şanasın, -a, -sın]*
25. Göreydi anı **şanurdı** pelengi
    Yüzinüñ şīrveş olurdı rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 21). [şanurdı, -ur, -dı]*
26. Ol ʿaḳrebler ile buldı ḳurbı ol şāh
    Şanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 22). [şanasın, -a, -sın]*
27. Bulınmazdı içinde zerrece nem
    Gören **şanur** anı çāh-ı cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 8). [şanur, -ur]*

28. O çāhuñ çün içinden çıḳdı ol şāh
Ṭulūʿ itdi **şanasın** nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 62). [şanasın, -a, -sın]*
29. Gümiş zencīr ile ol alnı Nāhīd
Şanasın şaʿşa ile cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 140). [şanasın, -a, -sın]*
30. Diken içre görürler bir ḳuyı var
Anuñ eyle **şanurlar** kim ṣuyı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 44). [şanurlar, -ur, -lar]*
31. **Şanurdı** gören anda māh-ı tābı
Melek-rūlar uçurmışlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 7). [şanurdı, -ur, -dı]*
32. Getürdi ol perīler murġı der-ḥāl
Görenler **şandılar** uçdı açup bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 24). [şandılar, -dı, -lar]*
33. Ḳomışlar ortasında şemʿ-i raḫşān
Şanasın hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 36). [şanasın, -a, -sın]*
34. O dem bir yire geldi ol iki cān
Şanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 38). [şanasın, -a, -ıns]*
35. Bular biri biriyle buldı ḳurbet
Şanasın cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 34). [şanasın, -a, -sın]*
36. Olar çün biri birine irişdi
Şanasın şīr ile şekker ḳarışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 42). [şanasın, -a, -sın]*
37. Perestübeççeler açup dehānı
Şanasın beñ görüp itdi fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 74). [şanasın, -a, -sın]*
38. Zemīnüñ mey bigi cūş itdi ḳanı
Görenler lāle **şandı** yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 58). [şandı, -dı]*
39. Yaşıl muma müşābih cümle servi
Şanur şuʿle gören anda teẕervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 32). [şanur, -ur]*
40. Gören ol ḳubbe vü ḥavlıyı ol an
Şanurdı hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 24). [şanurdı, -ur, -dı]*
41. O ṣuya girdi çün ol alnı Nāhīd
Şanasın gökde iki oldı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 38). [şanasın, -a, -sın]*
42. Çü göñlüñ ḳaldı cism-i cān-fezāda
Ḳamervār eyler **şandılar** ʿimāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 14). [şandılar, -dı, -lar]*
43. O ṣudan çıḳdılar ol iki dil-ber
Şanasın kim deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 40). [şanasın, -a, -sın]*
44. Kemend ol şāh-ı ḫūbāna ṣarılmış
Şanasın serve bī-cāna ṣarılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 64). [şanasın, -a, -sın]*
45. Ḳarañu maḫbes içinde o cānān
Şanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 58). [şanasın, -a, -sın]*
46. Derūnında anı ḥıfẓ itdi zindān
Şanasın müʾminüñ ṣadrında imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 56). [şanasın, -a, -sın]*
47. Ṣarup bir nice yirden itdiler bend
Şanasın būstān içre ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 48). [şanasın, -a, -sın]*
48. Yine berḳ urdı ḫūrşid-i münevver
Şanasın ravżada nūr-ı peyām-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 2). [şanasın, -a, -sın]*
49. Ḳudūm-ı mihr ile dehr oldı gülşen
Şanasın ḫoş ḫaberden ḳalb-i rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 4). [şanasın, -a, -sın]*
50. Göñülden ẕevḳ ü şādī oldı ẓāhir
Şanasın dostdan geldi mübeşşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 6). [şanasın, -a, -sın]*
51. Getürdiler sarāya ol dem anı
Şanasın bir ḳurı ten buldı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 52). [şanasın, -a, -sın]*
52. Sarāya girdi çün ol şāh-ı aʿlā
Şanasın göge yirden çıḳdı ʿĪsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 54). [şanasın, -a, -sın]*
53. Görenler bülbül-i gūyā **şanurdı**
Yāḫud ṭūṭī-i şeker-ḫā **şanurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 7). [şanurdı, -ur, -dı]*
54. Görenler bülbül-i gūyā **şanurdı**
Yāḫud ṭūṭī-i şeker-ḫā **şanurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 8). [şanurdı, -ur, -dı]*
55. Suvār oldı ol esb-i bād-pāya
Şanasın berk-i gül bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 20). [şanasın, -a, -sın]*

56. Girüp ol ḳaṣra ol ṣāh oldı rāḥat
Şanasın rūḥ-ı müʾmin buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 38). [ṣanasın, -a, -sın]*
57. Revān bir māʾi-ḥarā geymiş ol cān
Şanasın mevc urmış āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 14). [ṣanasın, -a, -sın]*
58. Güneş zer ṣaçdı rūy-ı dehre geldi
Şanasın bir sencī beg şehre geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 6). [ṣanasın, -a, -sın]*
59. **Şanasın** bir faḳīre devlet irdi
Yā bir bīmāra gūyā ṣıḥḥat irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 27). [ṣanasın, -a, -sın]*
60. Şu deñlü itdi āh ol kevkeb-i saʿd
Hevāda **ṣandılar** efgān ider raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 46). [ṣandılar, -dı, -lar]*
61. Aña nisbet yalanum **ṣanma** dirsem
Yidi dāne şerer yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 7). [ṣanma, -ma]*
62. Der-āġūş itdi aġlın Şāh Jāle
Şanasın āsmānda māhı hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 16). [ṣanasın, -a, -sın]*
63. Hemān biz ey belāsı miḥneti çoḳ
Hevāya būy-ı müşg uyar **ṣanurduḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 104). [ṣanurduḳ, -ur, -du, -ḳ]*
64. Ṣanur anı naẓar iden içine
Münāfıḳ ḳalbidür pür-kibr u kīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 13). [ṣanur, -ur]*
65. Aḳışdı geldi şehre cümle ulu
Şanasın girdi baḥre bir ulu ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 34). [ṣanasın, -a, -sın]*
66. İçinde ḳaldı anuñ cümle ḫūbān
Şanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 6). [ṣanasın, -a, -sın]*
67. Hevāya berḳ çekdi tīġ-ı berrāḳ
Şanasın derd ile āh itdi ʿuṣṣāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 24). [ṣanasın, -a, -sın]*
68. Hevāda ḳopdı nā-geh bir gürildi
İşiden **ṣandı** anı ṣūr urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 22). [ṣandı, -dı]*
69. Şu deñlü zelzele oldı o sāʿat
Görenler **ṣandılar** ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 16). [ṣandılar, -dı, -lar]*
70. O yire şol ḳadar cemʿ itdi leşker
Şanasın āsmānda necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 16). [ṣanasın, -a, -sın]*
71. Anı bir puşteden ger görse merdum
Temevvüc eyledi **ṣanurdı** ḳulzum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 22). [ṣanurdı, -ur, -dı]*
72. Anuñla göklere ṭaʿn eyledi ḫāk
Görenler **ṣandı** on oldı nüh eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 12). [ṣandı, -dı]*
73. Suvār oldı ol ata ol dem ol ṣāh
Gören **ṣandı** görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 10). [ṣandı, -dı]*
74. O bī-ḥad çāduru itdi teferrüc
Hemān **ṣandı** ki baḥr itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 32). [ṣandı, -dı]*
75. Bir ulu baḥrı kesdi ṣaldı yek-ser
Şanasın Ḳaydefa üzre Sikender *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 4). [ṣanasın, -a, -sın]*
76. İki leşker ḳamu oldı zirih-pūş
İki deryā **ṣanasın** eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 12). [ṣanasın, -a, -sın]*
77. ʿAdū ḳalbin yarardı tīġ cebri
Şanasın berḳ-i lāmiʿ cism-i ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 48). [ṣanasın, -a, -sın]*
78. Yetişdi düşdi ol dem ol ḥışāra
Şanasın burcına irdi sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 24). [ṣanasın, -a, -sın]*
79. Şu deñlü itdiler kim şehri ziynet
Görenler **ṣandı** anı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 44). [ṣandı, -dı]*
80. O zevraḳdan ḫurūc itdi çün ol ṣāh
Ṭulūʿ itdi **ṣanasın** ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 38). [ṣanasın, -a, -sın]*
81. İrişdi sāḥile ol māh-pāre
Şanasın māh-ı nev geldi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 32). [ṣanasın, -a, -sın]*
82. Gemiden çıḳdı çün ol derde mūʾnis
Şanasın ḫūtdan ḳurtıldı Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 36). [ṣanasın, -a, -sın]*

83. Çün anda bulmadı ol ercümendi
Hemān īmānı yoḳ bir mürde **şandı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 50). [şandı, -dı]*
84. Ḳızarmış ḳamu gök yapraḳ şafaḳveş
Şanasın Bursa şehrin ṭutmış āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 8). [şanasın, -a, -sın]*
85. Dil-i tārīki şöyle rūşen oldı
Şanasın gün ṭoġup ʿālem şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 108). [şanasın, -a, -sın]*
86. Görüp **şandı** ḫazān bir gün o merdüm
Ḳıyāmet ḳopuban dökildi encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 11). [şandı, -dı]*
87. Görenler ḥüsn-i ḫaṭṭın idemez ḳīl
Şanasın kim mehi naḳş itdi Cibrīl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 4). [şanasın, -a, -sın]*
88. Şaralum kendümüz muḥkem ulaḳvār
Ulaḳ **şansın** görenler bizi ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 50). [şansın, -sın]*
89. Getürdi bir varaḳ ol ḥūr-ı behcet
Gören **şanur** ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 8). [şanur, -ur]*
90. **Şanurdı** gören anı şāh-ı mārān
Tekellümler ider mānend-i insān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 3). [şanurdı, -ur, -dı]*
91. **Şanar** altına her kim varsa dil-ber
Hemān ʿāşıḳ bigi üstine ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 31). [şanar, -ar]*
92. Suvār oldı ol ata dil-ārā
Şanasın yirden aġdı göge ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 78). [şanasın, -a, -sın]*
93. Dikilmiş yanına ṣaf ṣaf sifīdār
Şanasın her biri bir ḳadd-i dildār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 30). [şanasın, -as, -sın]*
94. Çenār-ı bī-bedeller bitmiş anda
Gören Ṭūbā **şanur** bāġ-ı cinānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 34). [şanur, -ur]*
95. Şu deñlü vāfir itdi ol gice er
Şanurlardı görenler rūz-ı maḥşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 18). [şanurlardı, -ur, -lar, -dı]*
96. El üzre ṭutdılar dāne birinci
Gören her dānesin **şanur** bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 10). [şanur, -ur]*
97. Atıldı göge yir yir āsmānī
Görenler āh-ı ʿāşıḳ **şandı** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 4). [şandı, -dı]*
98. **Şanurdı** ṭoġdı gün anı görenler
Se-ā-ser şemʿler olurdı bī-fer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 15). [şanurdı, -ur, -dı]*
99. Özini şol ḳadar itdi ki ziynet
Şanurdı gören anı ḥūr-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 10). [şanurdı, -ur, -dı]*
100. **Şanasın** kim ġılāfın buldı nīze
Ya düzdiler niyāmı tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 59). [şanasın, -a, -sın]*
101. Siyeh ḫilʿatlar içre cümle ḫūbān
Şanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 112). [şanasın, -a, -sın]*
102. Serinde her birinüñ tāc-ı zer var
Şanasın servler üzre ḳamer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 20). [şanasın, -a, -sın]*
103. Pes andan ṭaşra çıḳdı geldi ol şāh
Ṭulūʿ itdi **şanasın** nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 40). [şanasın, -a, -sın]*
104. **Şanur** bir serv-ḳad gören sinānı
Ṣoḳunmış başa mīr-i ʿāşıḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 13). [şanur, -ur]*
105. O cānānsuz ṭaraldı ḳalmadı ṣabr
Şanasın sıḳdı bir īmānsuzı ḳabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 46). [şanasın, -a, -sın]*
106. Revişde berḳāsā vü ṣabāāsān
Gören anı **şanur** taḫt-ı Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 6). [şanur, -ur]*
107. Yazılmış anda şekl-i ḥūr u ġılmān
Gören **şanurdı** kim anlarda var cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 36). [şanurdı, -ur, -dı]*
108. İderler surḫ aṭlas sāyebānı
Şafaḳ **şanur** felekde gören anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 8). [şanur, -ur]*

109. O tācı başına kim geymiş ol şāh
Şanasın serv ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 22). [şanasın, -a, -sın]*
110. Gelüp maʿşūḳ ile ʿāşıḳ bulışdı
Şanasın şemʿe bir pervāne düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 44). [şanasın, -a, -sın]*
111. Ḳavuşdı Şemʿ ile Pervāne ol an
Şanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 48). [şanasın, -a, -sın]*
112. İkisi buldı bir vech ile ḳurbet
Şanasın cān u ten āb u ruṭūbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 52). [şanasın, -a, -sın]*

şan ki: *Farz edelim ki, güya.*

1. Çü virdi ana turınca o şemse
Yüzi oldı müdevver **şan ki** şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 28). [şan ki,]*
2. Ser-ā-ser cismi ġarḳ olmış ġubāra
Göñüller **şan ki** ḥüzn-i ḫaṭṭ-ı yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 32). [şan ki,]*
3. Çemen sūḳında zanbaḳ **şan ki** cerrār
Başına şoḳmış idi şemʿ-i bī-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 51). [şan ki,]*
4. Çalup itdi iki pāre o bebri
Hevāda berḳ-ı lāmiʿ **şan ki** ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 52). [şan ki,]*
5. Olar ṣol deñlü şād u ḫürrem oldı
İkisi **şan ki** bir gencine buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 68). [şan ki,]*
6. Bular ṭoldurdılar kānuña āẕer
Bahār irdi açıldı **şan ki** güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 58). [şan ki,]*
7. O ḫūr irişdi ḳaṣr-ı ḫuld-ferşe
Duʿā-yı müʾmin irdi **şan ki** ʿarşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 56). [şan ki,]*
8. Bile bī-ḥad ġulām u māh-rūlar
Melekdür **şan ki** gökden indi bular *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 30). [şan ki,]*
9. O sāʿat menziline geldi Bercīs
Duḫūl itdi cihāne **şan ki** İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 36). [şan ki,]*
10. O sāʿat çıḳdı keştīden o server
Ṣadefden çıḳdı ile **şan ki** gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 34). [şan ki,]*
11. O ḳalʿa **şan ki** bir cānsuz bedendür
Aña endūd-ı keç gūyā kefendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 47). [şan ki,]*
12. Fevākih zīrvāda **şan ki** encüm
Şuʿā-ı mihr içinde oldılar güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 25). [şan ki,]*
13. Yitişdi çün ki ol laʿli nebāta
İrişdi **şan ki** Ḫıżr āb-ı ḥayāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 22). [şan ki,]*
14. Çü bindi anuñla şāh miṣl-i Cemşīd
Esed burcına irdi **şan ki** ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 10). [şan ki,]*

şan kim: *Sanki.*

1. Girince uydı ol ḥavża o server
Düşüpdür öyle **şan kim** ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 36). [şan kim,]*
2. Bulınmadı cihān içre o cānān
Münāfıḳ sīnesinde **şan kim** īmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 36). [şan kim,]*
3. Görüp şād oldı mektūbı cānān
İrişdi eyle **şan kim** mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 122). [şan kim,]*

sanʿat: *Bir şeyi gerektiği gibi tam ve güzel yapmak için sâhip olunması gereken bilgi ve ustalık.*

1. Muḥabbet anlaruñ kim **şanʿatıdur**
Naṣīḥat anlara ṭaşdan ḳatıdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 7). [şanʿatıdur, -ı, -dur]*

2. İki yanında anuñ şeh-peri var
   Uçardı **şanʿatı** gökde perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 12). [şanʿatı, -ı]*
3. Daḫı sulṭān olan ʿādil gerekdür
   O **şanʿatda** ḳatı kāmil gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 40). [şanʿatda, -da]*

şanʿat: *Duygu ve düşünceleri göze ve gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme konusundaki yaratıcılık II Allah'ın yaratıcılığı.*

1. **Şanʿatuñ** dil-dārınuñ āyinedārı ṣubḥ-ı ʿiyd
   Ḳudretüñ ebkārınuñ zülfindedür ḳadr u berāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 17). [şanʿatuñ, -uñ]*

sanāyiʿ rengin: *Hoş sanatlar II Bütün yetenekler.*

1. Didi eyleñ **şanāyiʿ rengini** ḥal
   Yazuñ maḥbūb ṣūretler mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 3). [şanāyiʿ rengini,]*

şanāyiʿ rengin ez-: *Hoş sanatları göstermek.*

1. **Şanāyiʿ rengini** cān ile **ezdi**
   O bikrüñ ṣūretin bu ḳaṣra yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 3). [şanāyiʿ rengini ezdi, -di]*

sanç-: *Saplamak, batırmak.*

1. Ṭutardı her birisi iki ḫançer
   ʿAdūyı ceng içinde aña **şançar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 26). [şançar, -ar]*

sancaḳ: *Bayrak, liva.*

1. Mūsā ʿaṣāsı bigi ḳaldursa **sancaġuñ** ser
   Firʿavūnveş ʿadūya teng ola mülk-i vāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 31). [sancaġuñ, -uñ]*
2. Daḫı bir sīneyi tīġ itmeden şaḳ
   Libāsın boyamışdı ḳana **sancaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 16). [sancaḳ,]*
3. Hümāveş açdı **sancaḳlar** per ü bāl
   Kimi aġ u kimi sebz ü kimi āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 17). [sancaḳlar, -lar]*

sancak vir-: *Sancak beyi olarak atamak.*

1. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
   O yiri oğlına şeh **virdi sancaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 4). [sancaḳ virdi, -di]*

sandal ol-: *Sandal hâline gelmek.*

1. Eger furṣat vireydi nā-gehān el
   Olara māh-ı nev **olurdı şandal** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 16). [şandal olurdı, -ur, -dı]*

sandalī: *Sandal ağacından yapılan taht.*

1. Oturmış **sandalīde** pehlevānlar
   Adedde var idi biñ dāne anlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 27). [sandalīde, -de]*

<u>şāniʿ:</u> *Her şeyi sanatla yaratan Allah.*

1. Eylerem mirʾāt-ı ṣunʿından temāşā **şaniʿi**
   Maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā bir ṣunʿ-ı Yezdān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 11). [şaniʿi, -ī]*
2. Yed-i ḳudretle **Şāniʿ** altun ezmiş
   Duʿā-yı nūrı cümle aña yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 3). [şāniʿ,]*

<u>sar-:</u> *Çepeçevre çevirmek, dolamak.*

1. **Şarup** bir nice yirden itdiler bend
   Ṣanasın būstān içre ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 47). [şarup, -up]*
2. Aña ʿunvān u tārīḫ itdi dürdi
   İdüp ṭay rişte-i ḫarmānı **şardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 16). [şardı, -dı]*
3. **Şaralum** kendümüz muḥkem ulaḳvār
   Ulaḳ ṣansın görenler bizi ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 49). [şaralum, -a, -lum]*

<u>sarāy:</u> *Hükümdar ve ailesinin yaşadığı ihtişamlı bina.*

1. **Saray** aġyārdan olmasa ḫalvet
   Bulur mı ḳonmaġa şeh ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 7). [saray,]*
2. Muḥabbet ḫāmesiyle nakşın anuñ
   Sarāyında yazup dururdı cānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 32). [sarāyında, -ı, -n, -da]*
3. Görür Şemʿ eylemiş bād-ı fenā kim
   Sarāyı āh ile gümletdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 36). [sarāyı, -ı]*
4. Gülistān ol **sarāy** ol şekl bir gül
   Ol anuñ oldı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 23). [sarāy,]*
5. Bulup yine getürdiler **sarāya**
   Görürler murġveş māʾil hevāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 33). [sarāya, -a]*
6. Bu sözi işidüp āh eyledi Şemʿ
   Sarāyı gümleyüp ṭutuldı her semʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 2). [sarāyı, -ı]*
7. Ocaġı āteş ile itdiler germ
   Hevāsını **sarāyuñ** ḳıldılar nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 48). [sarāyuñ, -uñ]*
8. Güneş bigi giyüp zerrīn ḳabāyı
   Müşerref itdiler yine **sarāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 42). [sarāyı, -ı]*
9. Girüp Dāye yola vardı **sarāya**
   Bulışdı defʿi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 43). [sarāya, -a]*
10. Getürdiler **sarāya** ol dem anı
    Ṣanasın bir ḳurı ten buldı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 51). [sarāya, -a]*
11. Anı ḳondurdılar bir ḫoş **sarāya**
    Ki Cennet reşk iderdi ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 27). [sarāya, -a]*
12. **Sarāyumdan** kim ol dem ol gice güm
    Per açdum nite kim pervāne uçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 23). [sarāyumdan, -um, -dan]*
13. Ṭurup şeh cāme geydi şeb-revāne
    Sarāya ṣu bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 8). [sarāya, -a]*
14. Anı öpe ḳoça ḳoydı **sarāya**
    Otırdılar ikisi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 15). [sarāya, -a]*
15. Yirinde yil eser ol gül açılmış
    Sarāya ḥasret evrāḳı ṣaçılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 10). [sarāya, -a]*
16. Getürdiler bular anı **sarāya**
    Ḳarīn itdiler ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 21). [sarāya, -a]*
17. **Sarāyı** ġayrdan şāh itdi ḫalvet
    İdüp Pervāne'yi yanına daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 17). [sarāyı, -ı]*

sarāy halkı: *Saraydaki insanlar.*

1. **Sarāyuñ ḫalḳı** başladı fiġāne
   O dem āh eylediler yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 5). [sarāyuñ ḫalḳı,]*

sarāy şaḥnı: *Sarayın ortası.*

1. **Sarāyı şaḥnını** surḫ itdi ḳanı
   Şafaḳ şandı görenler gökde anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 17). [sarāyı şaḥnını, -n, -ı]*

sarāy yap-: *Saray inşa etmek.*

1. Aña emr eylediler ol bināyı
   Yapa Cennet'de ḥūr içün **sarāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 8). [sarāyı yapa, -a]*

sarāya çık-: *Saraya (damına) çıkmak.*

1. Kemende yapışup **çıḳdı sarāya**
   Varup ol ṣūret oldıġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 15). [sarāya çıḳdı, -dı]*

sarāya gel-: *Saraya gelmek.*

1. Egerçi **geldi** ol server **sarāya**
   Ne mümkindür otura bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 103). [sarāya geldi, -di]*

sarāya geldi ḳon-: *Saraya gelip yerleştirilmek.*

1. **Sarāya geldi ḳondı** çūn o cānān
   İrişdi burcuna ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 39). [sarāya geldi ḳondı, -dı]*

sarāya getür-: *Saraya gelmesini sağlamak.*

1. **Getürdiler** anı bir ḫoş **sarāya**
   Felek oldı yine menzil ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 73). [sarāya getürdiler, -di, -ler]*

sarāya gir-: *Saraya girmek.*

1. İnüp ol murġdan **girdi sarāya**
   Ki şems ide naẓar bend olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 29). [sarāya girdi, -di]*
2. **Sarāya girdi** çün ol şāh-ı aʿlā
   Ṣanasın göge yirden çıḳdı ʿĪsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 53). [sarāya girdi, -di]*
3. Mesīḥ ol dem ki **girdi** ol **sarāya**
   Naẓar şeh-bāzını ṣaldı Hümā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 21). [sarāya girdi, -di]*
4. O sāʿat **girdi** bir ḫādim **sarāya**
   Zebān depretdi el açdı duʿāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 35). [sarāya girdi, -di]*

sarāya git-: *Saraya gitmek.*

1. Ḳoyup gülşende iki gül-ʿiẕārı
   Sarāya gitdi ser-cümle cevārī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 10). [sarāya gitdi, -di]*

sarāya ilet-: *Saraya ulaştırmak.*

1. Olar uġradılar çün bu belāya
   Ṭurup Şemʿi **iletdi** ol **sarāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 18). [sarāya iletdi, -di]*

sarāya şu bigi gir-: *Saraya su gibi girmek II Saraya hızlıca girmek.*

1. Revān **şu bigi girdiler sarāya**
   Oturdılar ikisi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 31). [sarāya şu bigi girdiler, -di, -ler]*

sarāydan çık-: *Saraydan dışarı çıkmak.*

1. **Sarāyından çıḳarken** şāh-ı ḫāver
   Aḳ oġul ṭoġururken ḳara māder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 5). [sarāyından çıḳarken, -ar, -ken]*
2. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ bir gice u
   Sarāyından çıḳup dir ṭaġa yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 42). [sarāyından çıḳup, -up]*

sarāydan ʿuryān çık-: *Saraydan çıplak bir şekilde çıkmak.*

1. **Sarāyından çıḳup** Pervāne ʿ**uryān**
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın māh-ı tabān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 7). [sarāyından ʿuryān çıḳup, -up]*

sarāygāh: *Saray.*

1. Diler ḳat ḳat **sarāygāhı** o müştāḳ
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā āh-ı ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 127). [sarāygāhı, -ı]*

sarāy-ı dil: *Gönül sarayı.*

1. Ne sūrsın sen eyā maḥrem-i sarāy-ı surūr
   Sarāy-ı dilde yaparsın serīr-i şāh-ı ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 2). [sarāy-ı dilde, -de]*

sarāy-ı dil-güşā: *Gönül açan saray.*

1. İderek ʿizzet ü taʿẓīm ol aya
   Getürdiler **sarāy-ı dil-güşāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 50). [sarāy-ı dil-güşāya, -y, -a]*

sarāy-ı kadr: *Kıymetli saray.*

1. O māhuñ şekli zībādur melekden
   Sarāy-ı ḳadr aʿlādur felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 14). [sarāy-ı ḳadr,]*

sarāy-ı reşk-i cennet: *Cenneti kıskandıracak saray.*

1. Degül anda bile ol ḥūr behcet
   Ceḥīm oldı **sarāy-ı reşk-i Cennet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 100). [sarāy-ı reşk-i cennet,]*

sarāy-ı şāh: *Padişahın sarayı.*

1. Ki bir naḳḳāş ṣanʿat rengīn ezmiş
   Sarāy-ı şāha bir taṣvīr yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 24). [sarāy-ı şāha, -a]*
2. **Sarāy-ı şāha** vardı şāh-zāde
   Aña müştāḳdı Jāle ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 11). [sarāy-ı şāha, -a]*

sarāy-ı şem: *Şem'in sarayı.*

1. **Sarāy-ı Şemʿde** nā-gāh Dāye
   Uyandı kim ola nāẓır ol aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 7). [sarāy-ı şemʿde, -de]*
2. O dāḫı gördi yāre olmış irsāl
   Ulaşdurdı **sarāy-ı Şemʿe** der-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 120). [sarāy-ı şemʿe, -e]*

sarāy-ı vuṣlat: *Kavuşma sarayı.*

1. Ḳılındı resm u ʿādet üzre kābın
   Sarāy-ı vuṣlatuñ açmaġa bābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 60). [sarāy-ı vuṣlatuñ, -uñ]*

sarāyuñ bāmı: *Sarayın çatısı.*

1. **Sarāyuñ bāmı** oldı ḳuyruġa ṣadr
   Sipihrüñ sīnesinde gūyiyā bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 21). [sarāyuñ bāmı,]*

sārbān: *Deve kervancısı.*

1. Ḳamu uşturla cümle **sārbānı**
   O yüz yük ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 35). [sārbānı, -ı]*

sarıl-: *Dolanmak.*

1. Kemend ol şāh-ı ḫūbāna **ṣarılmış**
   Ṣanasın serve bī-cāna **ṣarılmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 63). [ṣarılmış, -mış]*
2. Kemend ol şāh-ı ḫūbāna **ṣarılmış**
   Ṣanasın serve bī-cāna **ṣarılmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 64). [ṣarılmış, -mış]*

sarrāfa beñze-: *Kuyumcuya benzemek.*

1. Aġaçlar her biri **ṣarrāfa beñzer**
   Kimi yāḳūtlar ṭutar kimi zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 27). [ṣarrāfa beñzer, -r]*

sarṣ-: *Titretmek, sallamak.*

1. Yapışsa ḫışm eliyle kūhı **şarşar**
   Laḳap olmışdı aña bād-ı **şarşar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 11). [şarşar, -ar]*

sarşar: *Fırtına.*

1. Görür ol şāh-bāz anda şikārı
   Ḳonup **şarşar** ḥışār itdi ḥışārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 28). [şarşar,]*

sarşar: *Fırtına II Şah Jale'nin beylerbeyi.*

1. O dem begler begisine bulışdı
   Hemān **Şarşar** anuñ öñine düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 34). [şarşar,]*

şaru: *Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi.*

1. Kimi baġlamışdı sebzī serde
   Kimi **şaru** geyür mānend-i zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 30). [şaru,]*

saru berg: *Sarı yaprak.*

1. Ḳasurġa ḳopsa toz **şaru berg**
   İrerdi göklere idüp yiri terk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 31). [şaru berg,]*

saru şaçı çöz-: *Sarı saçı açıp dağıtmak.*

1. **Şaru şaçın çözüp** dökmiş zemīne
   İrişmiş başı eflāk-i berine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 3). [şaru şaçın çözüp, -üp]*

saru şaçı var: *Sarı saçı var.*

1. Kim ol bir şīre binmiş ḳamçısı mār
   Dökilmişdür yire **şaru şaçı var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 4). [şaru şaçı var,]*

sat-: *Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.*

1. Lebi tiryākini **şatmaġiçün** yār
   Şaçından daḳdı gūyā boynına mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 141). [şatmaġiçün, -maġ, -içün]*

şatıl-: *(Köle olarak) satılmak.*

1. Şınuḳ bir cām idüñ gūyā atılduñ
   Yāḫud bir ḳul idüñ bunda **şatılduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 14). [şatılduñ, -du, -ñ]*

satun al-: *Karşılığında bir bedel, değer vererek elde etmek.*

1. Yüzi ṣuyın **ṣatun almışdur** ol yār
   Anuñçün ḫalḳ yanında yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 27). [ṣatun almışdur, -mış, -dur]*

<u>saṭvet:</u> *Güç, kuvvet.*

1. Süleymān nebīnüñ **saṭvetiçün**
   Ḳamu maḫlūḳuñ aña ḥürmetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 79). [saṭvetiçün, -içün]*

<u>savaşa gir-:</u> *Savaşmak.*

1. Ayaḳdan ḥālet-i mey çıḳdı başa
   O sāʿat ʿaḳl ile **girdi ṣavaşa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 10). [ṣavaşa girdi, -di]*

<u>savaş it-:</u> *Savaşmak.*

1. Kim ol ḳalʿayla ṭop **itdi ṣavaşı**
   Yıḳıl git ṭurma diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 39). [ṣavaşı itdi, -di]*

<u>savt:</u> *Ses, seda.*

1. Kimüñ **ṣavtından** oldı çarḫ raḳḳāṣ
   Kimüñ emriyle māhī oldı ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 27). [ṣavtından, -ı, -n, -dan]*

<u>ṣavt-ı emr:</u> *Emrin sesi.*

1. Nüh felek raḳḳāṣ olupdur **ṣavt-ı emrüñden** senüñ
   Çarḫa girmişler dönerler döne döne ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 7). [ṣavt-ı emrüñden, -üñ, -den]*

<u>savul-:</u> *Savmak, defetmek, uzaklaştırmak.*

1. Melāmet odına yanup yürürüm vālih ü şeydā
   Selāmet ehline eydüñ **ṣavulsun** reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 6). [ṣavulsun, -sun]*

<u>saʿy:</u> *Çaba, gayret.*

1. O Ḳaʿbe yüzlüden sürüp ṣafālar
   Ḳamusı **saʿy** ile itdi duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 20). [saʿy,]*
2. Varup **saʿy** ile bir gün Rūm'a irdüm
   Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 75). [saʿy,]*

<u>saʿy eyle-:</u> *Çalışmak, çabalamak.*

1. Düriş cehd it edā eyle bahāñı
   Ara **saʿy eyle** bul derde devāñı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 16). [saʿy eyle,]*

<u>sāye:</u> *Gölge.*

1. Ḳoşulsa ger gün ile girüde ḳor
   Nice gün **sāyesin** daḫı öñürdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 12). [sāyesin, -sin]*
2. Gelürdi düşüben yanına Dāye
   Nite kim şāḥ-ı gül yanında **sāye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 26). [sāye,]*

sāye ṣal-: *Gölgelemek; korumak, saklamak, gizlemek.*

1. Gelüp Pervāne girdi ol sarāya
   O zībā ferşe servi **ṣaldı sāye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 40). [sāye ṣaldı, -dı]*
2. Çün üstād ol araya **sāye ṣaldı**
   Hemān şāhuñ o sāʿat ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 9). [sāye ṣaldı, -dı]*

sāye ṣal-: *Gölgelemek II Korumak.*

1. İrer firaḳ livāsı gökde aya
   Ṣalar çetri yedi iklīme **sāye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 62). [sāye ṣalar, -ar]*
2. Şu ḫarmanuñ ki toḫmından ulalduñ
   Revān bāġ-ı cihāna **sāye ṣalduñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 36). [sāye ṣalduñ, -du, -ñ]*

sāyebān: *Gölgelik, otağ.*

1. Ṭutarlar yaḳmamaġıçun gün anı
   Dem-i ṭāvūslardan **sāyebānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 30). [sāyebānı, -ı]*

sāyebān ḳurıl-: *Çadır kurulmak.*

1. **Ḳurıldı** ṣubḥuñ ebyaż **sāyebānı**
   Gelüp bir şāh idindi menzil anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 1). [sāyebānı ḳurıldı, -di]*

sāyebān ol-: *Gölgelik olmak, gölgelik yapmak.*

1. İrişürdi göge anuñ duḫānı
   Olurdı ol çerinüñ **sāyebānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 20). [sāyebānı olurdı, -ur, -dı]*

sāye-i çetr-i muʿazzam: *Yüce çadırın gölgesi.*

1. Olur ol **sāye-i çetr-i muʿaẕẓam**
   Sevād-ı dīde-i mecmūʿ-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 63). [sāye-i çetr-i muʿaẕẓam,]*

sāye-i luṭf hudā gel-: *Allah'ın gölgesi gelmek.*

1. Çerāġı pertev-i nūr-ı Muḥammed'den yaḳar ḥüsni
   Muḥammed ümmeti bir **sāye-i luṭf Ḫudā geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 8). [sāye-i luṭf ḫudā geldi, -di]*

sāye-i zülf: *Saçın gölgesi.*

1. **Sāye-i zülfi** ile ʿaḳs-i lebinden anuñ
Āb-ı Ḫıżr oldı mey-i mülket-i ẓulmet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 13). [sāye-i zülfî, -i]*

sāyeñde: *Aracılığıyla, yardımıyla.*

1. **Sāyeñde** fenā bādı alınca geçeyin ḫoş
Ben ḫāki eya serv-i ḫırāmānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 7). [sāyeñde,]*

sāyesi yoḳ: *Gölgesi yoḳ.*

1. Muṣavver nūr-ı cismi **sāyesi yoḳ**
Velīkin sāyesinde ḫoş geçer çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 65). [sāyesi yoḳ,]*

sāyesinde ḫoş geç-: *Bir kişinin, kurumun yardımıyla, desteğiyle sıkıntısız bir şekilde yaşamak.*

1. Umaram kim her gün anuñ **sāyesinde ḫoş geçem**
Bir nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 5). [sāyesinde ḫoş geçem, -em]*
2. Sāyeñde fenā bādı alınca geçeyin ḫoş
Ben ḫāki eya serv-i ḫırāmānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 7). [ḫoş geçeyin, -eyin]*
3. Muṣavver nūr-ı cismi sāyesi yoḳ
Velīkin **sāyesinde ḫoş geçer** çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 66). [sāyesinde ḫoş geçer, -er]*
4. Kimesne **sāyesinde geçemez ḫoş**
Anuñçün oldı gün bir pāre āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 11). [sāyesinde ḫoş geçemez, -e, -mez]*

sāyeveş: *Gölge gibi.*

1. Öñine **sāyeveş** düşüp o servüñ
Olup hem-rāhı ol zībā teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 35). [sāyeveş,]*

saʿy-ı bī-dirīġ it-: *Cömertçe gayret etmek.*

1. Bu yolda yüri **saʿy-ı bī-dirīġ it**
Daḫı bu bāliġ olmadan belīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 11). [saʿy-ı bī-dirīġ it,]*

sayıkla-: *Uykuda veya bir hastalığın verdiği dalgınlık sırasında anlamsız, tutarsız sözler söylemek.*

1. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ ey dost
Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ ey dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 54). [ṣayıḳlarsam, -r, -sa, -m]*

sayru ol-: *Hastalanmak.*

1. Gelüp düşdüñ ezel bezminden ayru
Anuñçün göre hīç **olduñ mı ṣayru** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 52). [ṣayru olduñ mı, -du, -ñ, -mı]*

sāz: *Çalgı aleti.*

1. Felekler bezminüñ **sāzına** raḳḳās
   Melekler bādenüñ baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 5). [sāzına, -ı, -n, -a]*

se-ā-ser: *Baştan başa.*

1. Güzellerde olan olʿayn-ı dil-cū
   Se-ā-ser oldı ucdan uca ḳanlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 16). [se-ā-ser,]*
2. Ḳız ucından ġıdalar oldılar ḳız
   Se-ā-ser ehl-i ḳalʿa oldıʿāciz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 6). [se-ā-ser,]*
3. Şanurdı ṭoġdı gün anı görenler
   Se-ā-ser şemʿler olurdı bī-fer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 16). [se-ā-ser,]*

sebak: *Ders.*

1. Bu eşcārı görürsin pür-varaḳdur
   ʿUḳula cümle evrāḳı **sebaḳdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 20). [sebaḳdur, -dur]*

sebak al-: *Ders almak.*

1. Gelür andan **sebaḳ alurdı** iblīs
   Oḳurdı günde biñ kez ders-i telbīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 9). [sebaḳ alurdı, -ur, -dı]*

sebāt: *Kararlılık.*

1. Buldı bu daʿvā bu dehr-i bī-ṣebāt içre ṣübūt
   Ẕāt-ı bī-çünuñdan özge nesnede yoḳdur **ṣebāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 28). [ṣebāt,]*
2. Ḥayātınuñ bilinmez ibtidāsı
   Ṣebātınuñ bulunmaz intihāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 40). [ṣebātınuñ, -ı, -nuñ]*

sebātı yoḳ: *Sonu olmama, sürekli devam etme.*

1. Bu ʿömr-i bī-vefānuñ **yoḳ ṣebātı**
   Ecel peyki ḳapar tāc-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 5). [ṣebātı yoḳ,]*

sebāya ir-: *Hz. Süleymân'ın eşi Belkıs'ın Yemen'de vaktiyle pek mamur olan şehrine ulaşmak.*

1. **Sebāya irdi** gūyā kim Süleymān
   Ya sulṭān oldı Mıṣra şāh-ı Kenʿan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 35). [sebāya irdi, -di]*

sebʿa-yı seyyāre: *Yedi gezegen.*

1. Çü şāha **sebʿa-yı seyyāre** irdi
   Revān ġam-hānesini seyle virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 29). [sebʿa-yı seyyāre,]*

sebbāh ol-: *Yüzücü olmak.*

1. N’ola ṭūfānda Nūḥ oldıysa mellāḥ
   Şefāʿat baḥrine bu **oldı sebbāḥ** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 6, Mısra 58). [sebbāḥ oldı, -dı]*
2. Ol oldı lā-mekān mülkinde seyyāḥ
   Ol **oldı** ḳulzum-ı vaḥdetde **sebbāḥ** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 6, Mısra 34). [sebbāḥ oldı, -dı]*

sebeb ne dir ise: *Sebep nedir diye sorma.*

1. **Sebeb ne dir iseñ** naẓm-ı kitāba
   Ḳulaḳ ṭut bu cevāb-ı müsteṭāba *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 7, Mısra 1). [sebeb ne dir iseñ, -ñ]*

sebīl ol-: *Su gibi akıp gitmek, heder olmak, harcanmak.*

1. Ne şerbet ʿaynı āb-ı selsebīl o
   Yaradan ʿışḳına **oldı sebīl** o *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 90). [sebīl oldı, -dı]*

sebz: *Yeşil.*

1. Döşedi ayaġına **sebz** ṣaḥrā
   Yaşıl nāzük ḳaṭife ḫūb u raʿnā *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 34, Mısra 21). [sebz,]*
2. Müzeyyen oldılar ser-cümle ḫatun
   Kimisi **sebz** geydi kimi gül-gūn *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 136, Mısra 8). [sebz,]*
3. Hümāveş açdı sancaḳlar per ü bāl
   Kimi aġ u kimi **sebz** ü kimi āl *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 150, Mısra 18). [sebz,]*

sebze-ḫat: *Yeşil ayva tüyü.*

1. Yaḳasın ġonce-lebler itdiler çāk
   Başına **sebze-ḫaṭlar** ḳoydılar ḫāk *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 44, Mısra 8). [sebze-ḫaṭlar, -lar]*

sebzezār: *Çayır, yeşillik.*

1. Ḳılalum nice gün av u şikārı
   Temāşā idelüm bu **sebzezārı** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 33, Mısra 12). [sebzezārı, -ı]*
2. Bulup bir yirde bir ḫoş **sebzezārı**
   Olınca ṣubḥgāh itdi ḳarārı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 59). [sebzezārı, -ı]*
3. Aña Sulṭān buyurdı çıḳdı gitdi
   Ḳonup bir **sebzezāra** dirnek itdi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 111, Mısra 14). [sebzezāra, -a]*
4. Varup bir **sebzezār** içre ḳurıldı
   Felek cānına dāġ-ı reşk urıldı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 112, Mısra 9). [sebzezār,]*

sebzī: *Yeşil.*

1. Kimi bağlamışdı **sebzī** serde
   Kimi ṣaru geyür mānend-i zerde *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 145, Mısra 29). [sebzī,]*

secde ḳıl-: *Secde etmek.*

1. O yüzi Kaʿbe'ye hep **ḳıldı secde**
   Ḳamusı geldi ol ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 33). [secde ḳıldı, -dı]*

secde ḳıl-: *Alnı, eli, ayakları, dizleri, ayak parmaklarını yere getirmek II Saygı göstermek.*

1. Bulara geldi virdi şeh selāmı
   Ser-ā-ser **secde ḳıldı** ḫāṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 8). [secde ḳıldı, -dı]*

secīʿ ol-: *Kahraman, yiğit olmak.*

1. Daḫı hem şiʿr-i ner bigi **secīʿ ol**
   Ḫudānuñ emrine cāndan muṭīʿ ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 57). [secīʿ ol,]*

sed çek-: *Bir işi, bir davranışı engellemek.*

1. Yecūc-i fitne mülk-i dehri ṭutardı cümle
   Sed çekmeyeydi tīġuñ ger olmayaydı mānīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 30). [sed çekmeyeydi, -me, -y, -e, -y, -di]*

sed ol-: *Engel olmak.*

1. Ṭutalum żabṭına olduḳ muḳayyed
   Bir avuç ḫāk **olur** mı ḳulzuma **sed** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 134). [sed olur, -ur]*
2. Siperler ḥāżır itdi cund-ı bī-ḥad
   Seḥer Yeʾcüc'e tīre tā **ola sed** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 16). [sed ola, -a]*

şedef aġzı: *İstiridye ağzı II Istiridye ağzına benzeyen rahim.*

1. **Şedef aġzına** Ḥaḳ emr ile ol an
   Çün irdi ḳaṭre-i bārān-ı nīsān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 77). [şedef aġzına, -n, -a]*

sedefvār: *Sedef gibi.*

1. Börek tutmacı görenler **şedefvār**
   Didi güneşde raʿna gevheri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 87). [şedefvār,]*

sefīd: *Beyaz II Kar.*

1. Güneşden bu idi ḫalḳuñ ümīdi
   Gelüp ḳahr eyledi diyü **sefīdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 10). [sefīdi, -i]*

sefīd it-: *Karanlığı ağartmak.*

1. Bu rūşendür **sefīd itdi** siyāhı
   Güneş gūyā ki rūy-ı ṣubḥgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 77). [siyāhı sefīd itdi, -di]*

sefīdac acile: *Üstübeç allık.*

1. Özin zeyn itdi bu çarḫ-ı ʿacūze
   Sefīdac acile surḫı sürdi yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 6). [sefīdac acile,]*

seg: *Köpek.*

1. **Seg** ile ḥāżır oldı cümle segbān
   Beline ṣoḳdı cümle peyk dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 17). [seg,]*
2. **Següñ** ḫınzırı yırtar her birisi
   Gören dir it dişi ṭoñuz derisi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 43). [següñ, -üñ]*
3. Ḳaçup ḳurtulmalı olmışken uş uş
   Següñ aġzına girdi geldi hergūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 46). [següñ, -üñ]*

segbān: *Köpek bakıcısı.*

1. Seg ile ḥāżır oldı cümle **segbān**
   Beline ṣoḳdı cümle peyk dāmān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 17). [segbān,]*

segürt-: *Seğirterek koşmak.*

1. **Segürdürse** ṣabādan cust u çālāk
   Ḳoyar eflāk elinden başına ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 15). [segürdürse, -ür, -se]*

sehā: *Cömertlik, kerem, el açıklığı.*

1. Cihān mülkin pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi bārān **seḫā** vü Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 28). [seḫā,]*

sehā: *Ey padişah!*

1. Felekler döndügince Ḥaḳ tebārek
   Şehā ḳılsun günüñ günden mübārek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 40). [şehā,]*
2. Vilāyet ḫalḳı mihr-i ḥükmine mum
   Şehā olsun ṭapuña şöyle maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 80). [şehā,]*

sehāb: *Bulut.*

1. Çoġalduḳça **seḫāb** olur o yeksān
   Çü ṣıḳlet bula olur yine bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 37). [seḫāb,]*
2. **Seḫāb** içinde sırr-ı berḳ u raʿdı
   Feleklerde nucūm-ı naḥs u saʿdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 37). [seḫāb,]*
3. Bu dehrüñ yād idüp bī-ḥad ʿaẕābın
   Seḫāb akçe döküp itdi ḥesābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 32). [seḫāb,]*
4. Ḳoyup beş māh-ı nev içre **şehābı**
   Müzeyyen itdi rūy-ı māh-tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 17). [şehābı, -ı]*
5. ʿAṣā ile **Şehāb** olmışdı ḥācib
   Eṣer ḳalmadı andan oldı ġāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 3). [şehāb,]*

seḫāb minberi üzre çık-: *Bulut minberi üzerine çıkmak.*

1. Mübārek vaḳt idi ġāyet dem-i saʿd
   Seḫābuñ minberi üzre çıkup raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 8). [seḫābuñ minberi üzre çıkup, -up]*

seḥāb sāyesi: *Bulut gölgesi.*

1. Meger bir gün **seḥābuñ sāyebānı**
   Ṭutup dururdı ser-tā-ser cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 1). [seḥābuñ sāyebānı,]*
2. Ṣaçıldı ṣaç çü cism-i māh-rūya
   Seḥābuñ sāyesi ṣan düşdi ṣuya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 26). [seḥābuñ sāyesi,]*

seḥāb-ı çeşm: *Gözün karanlığı.*

1. N'ola barān-ı belālar yaġsa her dem başuma
   İtdi derda kim **seḥāb-ı çeşmi** ḫūn-bār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 10). [seḥāb-ı çeşmi, -i]*

seḥāb-ı dīde: *Göz göz bulut.*

1. Ser-ā-ser ebrū-perçemler firāvān
   Seḥāb-ı dīdeden yaġdurdı bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 12). [seḥāb-ı dīdeden, -den]*

seḥāb-ı hicr: *Ayrılık bulutu gelmek.*

1. **Seḥāb-ı hicr** irüp deryādan aldı
   Revān ben ḳaṭreyi ṣaḥrāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 21). [seḥāb-ı hicr irüp,]*

seḥāb-ı raḥmet: *Rahmet bulutunun hakkı için.*

1. **Seḥāb-ı raḥmetüñ** ḥaḳḳı İlāhi
   Degül bir ḳatresi ʿālem günāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 57). [seḥāb-ı raḥmetüñ ḥaḳḳı, -üñ]*

seḥābuñ penbesi: *Bulutun pembesi.*

1. **Seḥābuñ penbesin** dihḳān-ı devrān
   Hevā dest ile çarḫa çekdi ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 25). [seḥābuñ penbesin, -n]*

seḥer: *Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.*

1. Yūsuf-ı gül çıḳdı şāh oldı ṭarāvet Mışrına
   Ġoncenüñ açdı **seḥer** bād-ı ṣabā zindānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 4). [seḥer,]*
2. **Seḥer** şeb-nem şarābın çekdi ḫūrşīd
   Bir altun cām ile mānend-i Cemşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 13). [seḥer,]*
3. **Seḥerden** gün ḳızınca itdiler nūş
   Ziyāde oldı mihr u ġam ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 57). [seḥerden, -den]*
4. **Seḥer** şevḳ ile gūyā kīmiyāger
   Yed-i mihr ile ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 1). [seḥer,]*
5. Cemālin şems gösterdi **seḥerden**
   Eṣer ḳalmadı bir ẕerre ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 3). [seḥerden, -den]*
6. Buyurdı pādşāh begler aġalar
   Seḥer şeh-zādeye ḳarşu duralar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 46). [seḥer,]*
7. **Seḥer** Sulṭān Jāle itdi dīvān
   Yirine geldi cümle ehl-i erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 7). [seḥer,]*

8. Kimisi yükledi ol gice tīri
   Seḥer tā ṣadr-ı aʿlā ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 14). [seḥer,]*
9. Siperler ḥāżır itdi cund-ı bī-ḥad
   Seḥer Yeʾcüc'e tīre tā ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 16). [seḥer,]*
10. **Seḥer** bigi o māhuñ vaḳdi ḫoş mı
    Melāḥat ṣubḥgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 111). [seḥer,]*
11. Suvār oldı aña ol alnı Nāhīd
    Göge aġdı **seḥer** gūyā ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 16). [seḥer,]*
12. **Seḥerden** pādşāh-ı mülk-i devlet
    Virüp Pervāne ile Şemʿe ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 7). [seḥerden, -den]*

seher bile toġ-: *Seher vakti ile aynı anda doğmak.*

1. **Bile ṭoġdı seḥer** mihr ile ol māh
   Cihānuñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 9). [seḥer bile ṭoġdı, -dı]*

seher-bīdār: *Sabah uyanıklığı.*

1. **Seḥer-bīdārlıḳ** yügrükdür andan
   Ayırur yol erini kārbāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 47). [seḥer-bīdārlıḳ, -lıḳ]*

seher-bīdār ol-: *Sabah uyanık olmak.*

1. **Seḥer-bīdār olanlar** menzil aldı
   O sāʿat uyuyanlar yolda ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 49). [seḥer-bīdār olanlar, -an, -lar]*

seherden ṭur-: *Sabahtan kalkmak.*

1. **Seḥerden ṭurup** ol Naccār-ı kāmil
   Olur bir ḫoş şecerden murġa māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 7). [seḥerden ṭurup, -up]*

seḥergāh: *Seher zamanı, seher vakti.*

1. Esedle ḳavsdan burcıyıla māh
   Ana teslīs itmiş ol **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 60). [seḥergāh,]*
2. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
   Ki şeh-zāde çıḳar ava **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 14). [seḥergāh,]*
3. Ṭurup yine yirinden ṭaġa ol şāh
   ʿUrūc itdi güneş bigi **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 8). [seḥergāh,]*
4. **Seḥergāh** āftāb-ı ʿālem-ārā
   ʿUrūc itdi göge mānend-i ʿĪsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 1). [seḥergāh,]*
5. Geçüp taḫtın müşerref ḳıldı ol şāh
   Güneş gūyā göge aġdı **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 24). [seḥergāh,]*
6. Meger nīlüfer-i cūy **seḥergāh**
   Görindi ḥavż-ı nīli içre nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 1). [seḥergāh,]*
7. Gice gündüz gidüp ol ʿārıż-ı māh
   Esed burcına irdi bir **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 24). [seḥergāh,]*
8. Yine feṭḥ oldı zengistān **seḥergāh**
   Zümürrüd taḫta geçdi bir güzel şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 1). [seḥergāh,]*

9. İrişdi menziline ol yüzi māh
   Ṣafālar sürdi yatdı tā **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 12). [seḥergāh,]*
10. Nucūmāsā gözin yummadan ol māh
    O şādîden o gice tā **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 34). [seḥergāh,]*
11. Yine bu taḫt-ı ʿāc üzre **seḥergāh**
    Geçüp yüz luṭf ile oturdı bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 1). [seḥergāh,]*
12. İki leşker ser-ā-ser oldı āgāh
    Kim olur ceng-i sulṭānī **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 8). [seḥergāh,]*
13. Yetişdi geldi bir bī-miṣl Zengī
    Seḥergāha ḳodı āşūb u cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 2). [seḥergāha, -a]*
14. Öñinde ol ḥişāruñ itdi ṭop āh
    Der-i dil-berde ṣan ʿāşıḳ **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 42). [seḥergāh,]*
15. Cihānuñ yine fülk-i zer-feşānı
    Seḥergāh açdı sīmīn-bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 2). [seḥergāh,]*
16. Bu işden Şāh Faġfūr oldı āgāh
    Ḳızardı vü bozardı çün **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 22). [seḥergāh,]*

seḥergāh: *Seher vakti; Pervâne.*

1. Ḫaber geldi ki şāha yarın ol māh
   Ḫaberdār ol gelür şehre **seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 44). [seḥergāh,]*

seḥergāh gel-: *Sabah gelmek; Pervâne gelmek.*

1. Ḫaber geldi ki şāha oluñ āgāh
   Gelür şehre **seḥergāh** ol yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 12). [seḥergāh gelür, -ür]*

seḥergāh ol-: *Seher vakti olmak.*

1. Bulıtlanmışdı gök görinmedi māh
   Ḳıyās itdi ki **olmışdur seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 14). [seḥergāh olmışdur, -mış, -dur]*

seḥergeh: *bk. seḥergāh.*

1. **Seḥergeh** mīşesinden çıḳdı bir şīr
   Ġazāl-ı encüm oldı aña naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 1). [seḥergeh,]*
2. **Seḥergeh** gördi mihr nīk-baḫt
   Kevākib leşkeri devşürdi raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 1). [seḥergeh,]*
3. **Seḥergeh** bir ışıḳ irişdi pür-şevḳ
   Işıḳlardan cihānda ḳalmadı cavḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 1). [seḥergeh,]*
4. **Seḥergeh** mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
   Geçüp itdi müşerref taḫtgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 7). [seḥergeh,]*
5. **Seḥergeh** bir güzel maḥbūb duḫter
   Çıḳardı manẓar-ı zerden yine ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 1). [seḥergeh,]*

seḥergehden ṭur-: *Sabahtan kalkmak.*

1. **Seḥergehden ṭurup** Pervāne evvel
   Revān göz ḳarasını eyledi ḫal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 7). [seḥergehden ṭurup, -up]*

seḥḥār u mekkār: *Büyücü ve aldatıcı.*

1. Meger kim ḥīlekār-ı çarḫ-ı ġaddār
   Bu yüze gülici **seḥḥār u mekkār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 2). [seḥḥār u mekkār,]*
2. Meger bir çābük ü bi-miṣl ʿayyār
   Kişi fehm itmede **seḥḥār u mekkār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 78). [seḥḥār u mekkār,]*

sehm-i şahīl: *Ok kıyısı.*

1. Kim ol meh-sürʿatuñ **sehm-i şahīli**
   Düşirür esb-i gerdūndan Süheyl'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 31). [sehm-i ṣahīli, -i]*

sekiz uçmak: *Cennetin sekiz tabakası.*

1. **Sekiz uçmaḳ** ser-ā-ser anda peydā
   Yidi ṭamu ḳamu anda hüveydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 83). [sekiz uçmaḳ,]*

sel: *Taşkın su.*

1. Pes andan ey lebi mül gözlerin öp
   Düş ayaġına **seller** bigi küp küp *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 34). [seller, -ler]*

selām: *Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için söylenen söz.*

1. Ḫayr-maḳdem merḥabā ey nāme-i ferruḫ-peyām
   Eyledüñ yāruñ **selāmından** yirüm dārü's-selām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 2). [selāmından, -ı, -n, -dan]*
2. Ezvācuña vü ālüñe evlāduña bizden
   Her gāh **selām** ey şeh-i erbāb-ı şefāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 48). [selām,]*

selām eyit-: *Selam söylemek.*

1. Saña **eyitdi selām** bī-nihāyet
   Gül-i ḫoş bū bigi rengīn ü ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 79). [selām eyitdi, -di]*

selām ilet-: *Selam ulaştırmak, selam göndermek.*

1. **İlet** Pervâne'ye benden **selāmı**
   Ecel ṭutarsa firḳatda yaḳamı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 29). [selāmı ilet,]*

selām olsun: *"Saygım, esenlik dileklerim ona ulaşsın" anlamında bir iyi dilek sözü.*

1. **Selām olsun** anuñ rūḥına benden
   Muḥibb-i bi-riyāsıyam anuñ ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 101). [selām olsun,]*
2. Selām olsun saña ey mihr-i raḫşān
   Selām olsun saña v'ey māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 47). [selām olsun,]*
3. Selām olsun saña ey mihr-i raḫşān
   Selām olsun saña v'ey māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 48). [selām olsun,]*

selām vir-: *Selamlamak.*

1. Gelüp **virdi selām** ol serv-ḳāmet
   O dem Allahu ekber ol cemāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 31). [selām virdi, -di]*
2. Çü gördi bunlar ol feraḥ peyāmı
   Bulara luṭf ile **virdi selāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 34). [selāmı virdi, -di]*
3. Yetişdi bunlara **virdi selāmı**
   Añladı bunlar itdi iḫtirāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 13). [selāmı virdi, -di]*
4. Bulara geldi **virdi** şeh **selāmı**
   Ser-ā-ser secde ḳıldı ḫāṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 7). [selāmı virdi, -di]*

selāmet ehli: *Esenliğe kavuşmuş, huzura ermiş, her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak kimseler.*

1. Melāmet odına yanup yürürüm vālih ü şeydā
   Selāmet ehline eydüñ ṣavulsun reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 6). [selāmet ehline, -n, -e]*

selāmet ol-: *Esenliğe kavuşmak, kurtulmak.*

1. Ḳamu ẓālimlere itdi siyāset
   Belādan memleket **oldı selāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 50). [selāmet oldı, -dı]*

selām al-: *Birinin selamına karşılık vermek, "ve aleyküm selâm" diyerek, cevap vermek.*

1. Şu dem kim Şemʿ ḫatm itdi kelāmı
   İki bükildi şāh **aldı selāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 86). [selāmı aldı, -dı]*

selām-ı bī-nihāyet: *Sonsuz selam.*

1. **Selām-ı bī-nihāyet** çār-yāra
   Kim olmışlardı yār ol şehr-yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 103). [selām-ı bī-nihāyet,]*
2. Saña benden **selām-ı bī-nihāyet**
   Saña benden peyām-ı pür-leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 45). [selām-ı bī-nihāyet,]*

selām it-: *Selam vermek.*

1. Müşerref itdi ol māh ol maḳāmı
   Aña dārü's-selām **itdi selāmı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 52). [selāmı itdi, -di]*

selsebīl: *Cennette bir çeşme.*

1. Yazılmış **selsebīl** ol deñlü ḫoşter
   Görenler dirdi ʿaynı laʿl-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 43). [selsebīl,]*

semʿi ṭut-: *Kulak tutmak.*

1. **Ṭutarsañ** bir iki dem baña **semʿi**
   Bilesin kim nice çerb oldı Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 1). [semʿi ṭutarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

semʿ ṭutul-: *Kulak delinmek.*

1. Bu sözi işidüp āh eyledi Şemʿ
   Sarāyı gümleyüp **ṭutuldı** her **semʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 2). [semʿ ṭutuldı, -dı]*

semā: *Gökyüzü.*

1. Felek raḫşuñ hilāl olsun rikābuñ
   Semādan yüce olsun ḳadr-ı bābuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 14). [semādan, -dan]*
2. Güneş dirler görenler her ʿimādın
   Semā dirsem yiri anlaruñ adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 48). [semā,]*

semāʿ: *Mevlevi dervişlerinin ney, nısfiye vb. çalgılar eşliğinde, kollarını iki yana açıp dönerek yaptıkları ayin.*

1. Ḳasurġa bigi eylerdi **semāʿı**
   İderdi rāh ile tozlar vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 71). [semāʿı, -ı]*

semāʿ eyle-: *Sema yapmak (dönmek).*

1. İdüp ṣabr u ḳarār ile vedāʿı
   Hevā-yı yār ile **eyler semāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 16). [semāʿı eyler, -r]*

semāʿ it-: *Sema yapmak, raks etmek.*

1. Pes andan **itdiler** vāfir **semāʿı**
   Feraḥlar irdi ġam ḳıldı vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 1). [semāʿı itdiler, -di, -ler]*

semāʿ it-: *Dönmek.*

1. **İderdi** mākiyan anda **semāʿı**
   Ḳılurdı ḫāmlıḳlar ile vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 63). [semāʿı iderdi, -er, -di]*

semen: *Yasemin.*

1. Yine bu būstān-ı lāciverdi
   Semen üzre bitürdi verd-i zerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 2). [semen,]*

semend: *Çevik at.*

1. **Semendi** ḫoş bilür ṭayy-ı mekānı
   Ṭolaşur bir dem içre bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 45). [semendi, -i]*
2. Çıḳardılar görüp iki **semendi**
   Revişde her biri bir berḳ-kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 31). [semendi, -i]*

3. Gören ol zīn ile dir ol **semendi**
   Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [semendi, -i]*

semender ol-: *Ateşte yaşadığına inanılan, ateşte yanmaz efsanevi bir hayvan olan semender olmak.*

1. **Ol** oda cismüm olmışdur **semender**
   Yaḳupdur cān aña pervāneveş per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 17). [semender olmışdur, -mış, -dur]*

semendervār: *Semender. Ateşte yanmadığına inanılan efsanevi bir hayvan. Semender gibi.*

1. Anı derd-i derūndan ʿışḳ ile yaz
   Semendervār ol oda eyle pervāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 24). [semendervār,]*

semend-i āla bin-: *Çevik ata binmek.*

1. Yüridi yine ol zerrīn ayaḳlar
   Semend-i āla bindiler yayaḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 52). [semend-i āla bindiler, -di, -ler]*

semmūr-ı sincābī: *Sincap kürkünden samur.*

1. Geyürken bunca **semmūr-ı sincābī**
   Şitā ditretdi dir dir āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 37). [semmūr-ı sincābī,]*

semt: *Yer.*

1. Ḳoyup zindān-ı firḳatde esīrüñ
   Ne **semt** oldı ʿaceb ey meh mesīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 42). [semt,]*

semt-i ḥasret: *Özlem semti.*

1. Mesīrüm **semt-i ḥasret** hem-demüm ol
   Ḥarīmüm derd ü miḥnet maḥremüm ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 21). [semt-i ḥasret,]*

semt-i rıżā: *Hoşnutluk semti.*

1. Çoḳ şükr ḳuṭb-ı murād üzre dönüp çarḫ-ı nucūm
   Eyledi **semt-i rıżām** üstine seyrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 12). [semt-i rıżām, -m]*

senā: *Övgü.*

1. **Ş**enāya ḳudretüm yoḳ āba düşdüm
   Ḫalāṣ eyle beni gird-āba düşdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 69). [şenāya, -y, -a]*

senā gevherleri: *Övgü incileri.*

1. Duʿālar eyledi aña el açdı
   Senā gevherlerin ṣu bigi ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 22). [senā gevherlerin, -n]*

senbūse: *Baklava yufkası inceliğinde açılan hamurla yapılan bir tatlı.*

1. Ṭoyurdı sükkeri **senbūselerle**
   Güzeller ʿāşıḳı ṣan būselerle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 95). [senbūselerle, -ler, -le]*

senbūse al-: *Tatlı almak II Öpücük almak.*

1. O niʿmetden şu kim **senbūse aldı**
   Leb-i cānāneden ṣan būse aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 77). [senbūse aldı, -dı]*

sencī bir beg şehre gel-: *Cömert bir bey şehre ulaşmak.*

1. Güneş zer ṣaçdı rūy-ı dehre geldi
   Ṣanasın **bir sencī beg şehre geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 6). [sencī bir beg şehre geldi, -di]*

seng: *Taş.*

1. Eger kim **senge** düzse ol per ü bāl
   Yirinden ḳuş bigi uçardı fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 21). [senge, -e]*
2. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u **sengi** miḥnet
   Anuñ saḳfı belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 7). [sengi, -i]*
3. Suvār oldı bir esb-i tund u tīze
   Kim eyler sümmi **sengi** rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 20). [sengi, -i]*
4. Ele aldı o leşker ḳalʿa cengi
   Ḥiṣāra ṭoplar üşürdi **sengi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 34). [sengi, -i]*
5. Biner bir bād-pāya Şāh Jāle
   Süminden **seng** iderdi āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 72). [seng,]*

seng ü mermer: *Taş ve mermer.*

1. Elinde mum olurdı **seng ü mermer**
   Ne şekl isterse eylerdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 3). [seng ü mermer,]*

seng-i firāḳ: *Ayrılık taşı.*

1. Dili **seng-i firāḳ** ile şikeste
   Revānı rişte-i ümīde beste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 19). [seng-i firāḳ,]*

sengi laʿl eyle-: *Taşı lal taşı rengine çevirmek.*

1. Şu deñlü eyledi ol şükre ḳurbān
   Cihānuñ **sengini laʿl eyledi** ḳān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 20). [sengini laʿl eyledi, -di]*

sengsār it-: *Taşlamak, taşa tutmak.*

1. O sāʿat ḳalmayup ṭopuñ ḳarārı
   Yetişdi **sengsār itdi** ḥışārı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 36). [sengsār itdi, -di]*

ser: *Baş.*

1. Ne eksüklik idüpdür yā Rab āhū
   Serine muḥtesib börkin geyer u *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 48). [serine, -i, -n, -e]*
2. İrişmiş **serleri** çarḫ-ı berīne
   Ururlar pençe-i ḳaʿr-ı zemīne *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 31). [serleri, -leri]*
3. **Serinde** her birinüñ tāc-ı zer var
   Şanasın servler üzre ḳamer var *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 19). [serinde, -i, -n, -de]*
4. Kesilmezdi zebānında anuñ **ser**
   Meger ḥadden geçiçek zülf-i dil-ber *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 63). [ser,]*

ser çıkar-: *Baş çıkarmak, baş göstermek.*

1. Seḥergeh bir güzel maḥbūb duḫter
   Çıḳardı manẓar-ı zerden yine **ser** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 2). [ser çıḳardı, -dı]*

ser göge iriş-: *Başı göğe ermek.*

1. Ol otaġ içre bir şāh-ı zer-efser
   İdindi yir **irişdürdi göge ser** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 4). [ser göge irişdürdi, -dür, -di]*

ser kaldur-: *Herhangi bir amaçla kurulu düzene veya devlet güçlerine karşı gelmek; isyan etmek, kalkışmak, asileşmek.*

1. Mūsā ʿaṣāsı bigi **ḳaldursa** sancaġuñ **ser**
   Firʿavūnveş ʿadūya teng ola mülk-i vāsiʿ *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 31). [ser ḳaldursa, -sa]*

ser-aġāz eyle-: *Başlamak.*

1. **Ser-aġāz eylese** bir ḫūb āvāz
   İder āheng ü olur aña dem-sāz *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 9). [ser-aġāz eylese, -se]*
2. Demüñden **eyle** bir nāzük **ser-āġāz**
   Bu ṭoḳuz perdeden geçsün ol āvāz *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 7). [ser-āġāz eyle,]*

ser-ā-pā: *Baştan ayağa, tamamen.*

1. Görüp ḫūrşīdini oldı feraḥşād
   Ser-ā-pā bend-i ġamdan oldı āzād *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 84). [ser-ā-pā,]*
2. **Ser-a-pā** bende itmişler giriftār
   Dil-i ʿuşşāḳ gūyā ṭurre-i yār *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 65). [ser-a-pā,]*

ser-ā-ser: *Baştan başa.*

1. **Ser-ā-ser** devlet ü ʿizz ü saʿādet aña yār olsun
   Cihān ṭurduḳca var olsun ṣafā geldi *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 13). [ser-ā-ser,]*

2. Gözlerümüñ yirlere dökdi **ser-ā-ser** ḳanını
   Nāme-i dil-berde ṣaflar baġlayup geldi suṭūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 9). [ser-ā-ser,]*
3. Külli eczāmı **ser-ā-ser** kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 25). [ser-ā-ser,]*
4. Ervāḥ-ı nebī Ḳuds'de cemʿ oldı **ser-ā-ser**
   İsrā gicesi cümlesine itdüñ imāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 27). [ser-ā-ser,]*
5. Keşf oldı saña perde-i esrār **ser-ā-ser**
   Bī-perde Ḫudā ile ṭapuñ eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 33). [ser-ā-ser,]*
6. Vaṣṣāf ola ger cümle cihān ḫalḳı **ser-ā-ser**
   Ḥaşr ola vü evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 35). [ser-ā-ser,]*
7. **Ser-ā-ser** cümle mülke ṣıġmayan şāh
   Ṣıġar mı hücre-i tarīke bi'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 87). [ser-ā-ser,]*
8. Yanar tennūrdan peydā idüp ṣu
   Ser-ā-ser ʿālemi ġarḳ eyledi u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 46). [ser-ā-ser,]*
9. Sekiz uçmaḳ **ser-ā-ser** anda peydā
   Yidi ṭamu ḳamu anda hüveydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 83). [ser-ā-ser,]*
10. Benüm bigi anı göynüklü eyle
    Ser-ā-ser şevḳ odından yüklü eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 114). [ser-ā-ser,]*
11. Maḳālüñ oldı cān gūşıyla mesmūʿ
    Ser-ā-ser ḥüsn ü ḫulḳuñ bigi maṭbūʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
12. **Ser-ā-ser** ehl-i tācuñ başı tācı
    Ayaġı ṭopraġı dünyā ḫarācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 9). [ser-ā-ser,]*
13. Bize ʿāşıḳlaruñ cünbişlerinden
    Ser-ā-ser ʿışḳ odı sūzişlerinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 16). [ser-ā-ser,]*
14. Alışdı bir biriyle şehd ü şekker
    Üşer cümle cihān ḫalḳın **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 94). [ser-ā-ser,]*
15. Tek oldı bendeñe fermānum üzre
    Ḳamu emrüñ **ser-ā-ser** cānum üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 20). [ser-ā-ser,]*
16. Revān şeh-zādeye bildürdi bir bir
    Ser-ā-ser her ʿilimde itdi māhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 42). [ser-ā-ser,]*
17. **Ser-ā-ser** çevresi ḫūb u ṭarī baġ
    İçinden ṣanmañuz aḳanlar ırmaġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 7). [ser-ā-ser,]*
18. **Ser-ā-ser** çün muṣavver itdi anı
    Ḫudā emriyle ol dem virdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 1). [ser-ā-ser,]*
19. Hep ol şehrüñ kiçi vü ulusı
    Ser-ā-ser ḳarşu çıḳdılar ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
20. Sipihr ü mihr olsun taḫt u tācuñ
    Ser-ā-ser ʿālemün ḫalḳı duʿācuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 24). [ser-ā-ser,]*
21. Döşerler ayaġına nice dībā
    Ser-ā-ser cümlesi zer-beft ü zibā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 28). [ser-ā-ser,]*
22. Geçürdi ʿışḳ umūr-ı salṭanatdan
    Ser-ā-ser fāriġ oldı ol cihetden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 94). [ser-ā-ser,]*
23. Ḳamu ʿālem ol āteşden ṭoludur
    Ser-ā-ser cümle ʿālemden uludur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 26). [ser-ā-ser,]*
24. **Ser-ā-ser** cismi ġarḳ olmış ġubāra
    Göñüller ṣan ki ḥüzn-i ḫaṭṭ-ı yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 31). [ser-ā-ser,]*
25. Naẓar saldı aña Sulṭān Jāle
    Ser-ā-ser vaḳf oldı cümle ḫāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 54). [ser-ā-ser,]*
26. Getürdi Hind'den ol ṭūṭī-şekker
    Üleşdürdi anı Rūm'a **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 14). [ser-ā-ser,]*
27. Anı müşg ile yazdı ol **ser-ā-ser**
    ʿİẕārında ṣanasın ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 21). [ser-ā-ser,]*
28. O Şemʿüñ çerbine yol bulasın ger
    Seni ġarḳ eyleyem māla **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 32). [ser-ā-ser,]*
29. Şitā cemʿi **ser-ā-ser** neşr olmış
    Çiçekler bir biriyle ḫaşr olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 25). [ser-ā-ser,]*
30. O baḥre yāsemen ṣalmış **ser-ā-ser**
    Yeşil ġarrā resenle sīm lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 39). [ser-ā-ser,]*
31. Ḳapu ḫalḳı **ser-ā-ser** oldı āgāh
    Ki şeh-zāde çıḳar ava seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 13). [ser-ā-ser,]*
32. Şehüñ yanında olan cümle leşker
    Şikāra ḥāżır oldılar **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 24). [ser-ā-ser,]*

33. Gözi öñinde anuñ iki leşker
Girişdi biri birine **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 40). [ser-ā-ser,]*
34. Yā bir şeh-bāz-ı zerrīn-bāl açup per
Teẕerv-i sīmi düşirdi **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
35. Eyerlendi **ser-ā-ser** esb-i tāzī
Götürdiler el üzre şāh-bāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 15). [ser-ā-ser,]*
36. Yayıldı ṭaġ u ṭaşa cümle leşker
Süzüp ṣaḥra vü kūhsārı **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 28). [ser-ā-ser,]*
37. Dökildi ol yataḳdan rāḥ-ı aḥmer
Kim oldı dāmeni mey-gūn **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
38. Yalıñ yüzlü güzeller yaḳdılar şemʿ
Muṣāḥibler **ser-ā-ser** oldılar cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 10). [ser-ā-ser,]*
39. Ḳanadı yoḳ egerçi nite kim ṭayr
Ser-ā-ser her maḳāmı ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 20). [ser-ā-ser,]*
40. Görürler naḳd-ı ʿaḳlı ḫᵛāb ḳapdı
Ḳamu dīde **ser-ā-ser** ḳapu yapdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 16). [ser-ā-ser,]*
41. **Ser-ā-ser** ebrū-perçemler fīrāvān
Seḥāb-ı dīdeden yaġdurdı bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 11). [ser-ā-ser,]*
42. Ṭutup ol āyīne Lālā sevindi
Ser-ā-ser aġlayanlar hep avındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 30). [ser-ā-ser,]*
43. Hilāliken o meh-rū döndi bedre
Aḥibbāsı **ser-ā-ser** irdi ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 18). [ser-ā-ser,]*
44. Dikenler yara urdı yare yare
Ser-ā-ser cismin itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 14). [ser-ā-ser,]*
45. **Ser-ā-ser** aradılar her arayı
Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 31). [ser-ā-ser,]*
46. Kimüñ kim destine gire o server
Ben anı ġarḳ idem mala **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 20). [ser-ā-ser,]*
47. **Ser-ā-ser** her yaḳaya ṣaldı ādem
Didi görüñ nice oldı şāh-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 17). [ser-ā-ser,]*
48. Bile anuñ yanınca ḫalḳ-ı enbūh
Ser-ā-ser ādem oldı deşt ile kūh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 38). [ser-ā-ser,]*
49. Bular oldı **ser-ā-ser** işe meşġūl
Olalar tā ki şeh yanında maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 15). [ser-ā-ser,]*
50. **Ser-ā-ser** āḫir oldı emr olan iş
Temāşā eyledi şeh virdi baḫşiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 21). [ser-ā-ser,]*
51. **Ser-ā-ser** her uṣūle oynadı ol
Kim ol şāhuñ ḳatında oldı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 47). [ser-ā-ser,]*
52. Feżā-yı lāciverde çün kim irdi
Ser-ā-ser erzen-i sīmīni dürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
53. Zeberced üzre olan cümle lūʾlū
Ser-ā-ser nā-bedīd oldı durup u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 6). [ser-ā-ser,]*
54. Kim ol ḥavżuñ kenārında **ser-ā-ser**
Düzüp bir nice ṣadırvān ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 37). [ser-ā-ser,]*
55. Ṣafā vaṣfını yazmaġa **ser-ā-ser**
Ḳamu evtārı bir maḥbūb masṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 7). [ser-ā-ser,]*
56. **Ser-ā-ser** her maḳāmı nite kim ṭayr
ʿAcebdür bir ḳanad ile ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 77). [ser-ā-ser,]*
57. Ziyāde germ oldı çekdi ḫançer
Şitā cundını ṭaġıtdı **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 16). [ser-ā-ser,]*
58. **Ser-ā-ser** ferşi ol köşküñ döşendi
Buḫūr itdiler içinde sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 35). [ser-ā-ser,]*
59. **Ser-ā-ser** cund-ı Zengī gör ki n'itdi
Düşüp ayaḳlara yil aşdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 23). [ser-ā-ser,]*
60. Ḥabīb'üñ Muṣṭafā'nuñ ḫürmetiçün
Ser-ā-ser enbiyānuñ ʿizzetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 80). [ser-ā-ser,]*
61. Ṭurup Dāye ḳamu miftāḥı buldı
O zindāna **ser-ā-ser** ḫākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 48). [ser-ā-ser,]*
62. Girüp ol ehl-i zindāna **ser-a-ser**
Üleşdirdi o ḥelvāyı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 49). [ser-a-ser,]*
63. Çü çekdi tīġın ol şāh-ı ḫuceste
Ser-ā-ser cund-ı Şām oldı şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*

64. **Ser-a-ser** cümle mizānı gözetdi
İkisi câme-ḫʸāba girdi yatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 23). [ser-a-ser,]*
65. Getürdi ṣubḥgeh ḳırṭās-ı sīmīn
Ser-ā-ser eyledi surḫ anı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
66. Midād-ı şeb **ser-ā-ser** zāʾil oldı
Anuñ yirine ḥall-i sīm ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 5). [ser-ā-ser,]*
67. Bu kāġıd olmasa perr-i semender
Yanardı hep ol āteşden **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 92). [ser-ā-ser,]*
68. O şiʿri işidüp Şemʿ eyledi āh
Ser-ā-ser güm güm ötdi ṭāḳ-ı dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 8). [ser-ā-ser,]*
69. **Ser-ā-ser** ḫalḳ-ı ʿālem aña rāġıb
Niçün olmayasın sen aña ṭālib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 17). [ser-ā-ser,]*
70. **Ser-ā-ser** şāh aratdı her arayı
Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 33). [ser-ā-ser,]*
71. **Ser-ā-ser** cümle ʿālem oldı āgāh
Yine tecdīd-i menzil itmiş ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 21). [ser-ā-ser,]*
72. Bular başladılar āh u fiġāna
Ser-ā-ser ġulġule düşdi cihāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 18). [ser-ā-ser,]*
73. Ḳapunuñ ḫalḳı atlandı **ser-ā-ser**
Gelüp bir yire bu enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 19). [ser-ā-ser,]*
74. Duʿāyı eyleyüp bunlar mükemmel
Ser-ā-ser yüzlerine sürdiler el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 48). [ser-ā-ser,]*
75. O mektūb üstine ṣaçdı **ser-ā-ser**
Feraḥdan gözleri derya-yı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 49). [ser-ā-ser,]*
76. Ḳapu ḫalḳı **ser-ā-ser** oldı āgāh
Oḳımış ol cemāli muṣḥafı şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 47). [ser-ā-ser,]*
77. Ḳapusı ḫalḳı atlandı **ser-ā-ser**
Kevākib anlar u bu māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 21). [ser-ā-ser,]*
78. Ḫotan ṣaḥraları bigi **ser-ā-ser**
Dimāġ-ı ʿālem olurdı muʿaṭṭar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 27). [ser-ā-ser,]*
79. Öñine düşdi Lālā-yı mükerrem
Ser-ā-ser kūh-ı ṣaḥra oldı ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 40). [ser-ā-ser,]*
80. **Ser-ā-ser** her ne geydiyse yaraşmış
Melāḥat ḳulzumı başından aşmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 15). [ser-ā-ser,]*
81. Açıldı bād-ı ḳudretden **ser-ā-ser**
Bu bāġ-ı lāciverd içinde güller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 1). [ser-ā-ser,]*
82. İkisi geçdi bir yire oturdı
Ser-ā-ser cümle begler ḳarşu turdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 26). [ser-ā-ser,]*
83. **Ser-ā-ser** gördi şāh elçü yaraġın
Yaḳa Pervāne'nüñ tā kim çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 33). [ser-ā-ser,]*
84. Buyurdı ḳarşu çıḳdılar aña heb
Ḳapusı ḫalḳı **ser-ā-ser** müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 20). [ser-ā-ser,]*
85. Gözi öñinde maḫlūḳuñ **ser-ā-ser**
Biribirine girdi iki leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 5). [ser-ā-ser,]*
86. Çekildi pīş-keş şāha **ser-ā-ser**
Ḳumaş açıldı vü dökildi gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 27). [ser-ā-ser,]*
87. **Ser-ā-ser** sırr-ı mektūb oldı mefhūm
Didi Bercīs'e maḳṣūd oldı maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 73). [ser-ā-ser,]*
88. O gerd ol şehri ḥıfẓ itdi **ser-ā-ser**
ʿİẓārın ṣan ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 11). [ser-ā-ser,]*
89. **Ser-ā-ser** çeşmi çeşme eyledi u
Görenler didi bu gözden elüñ yu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 13). [ser-ā-ser,]*
90. Ṭolulardan buñaldı **ser-ā-ser** il
ʿAdūya ṣan ḫaṣā dökdi ebābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 39). [ser-ā-ser,]*
91. **Ser-ā-ser** beglere ṣaldı ulaġı
Eyitdi cengiçün görüñ yaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 31). [ser-ā-ser,]*
92. Ulaḳlar ṣaldı her yaña **ser-ā-ser**
Revān cemʿ itdi bir enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 5). [ser-ā-ser,]*
93. İki leşker **ser-ā-ser** oldı āgāh
Kim olur ceng-i sulṭānī seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 7). [ser-ā-ser,]*
94. **Ser-ā-ser** ḳaṣd itdi kim ʿazīzān
Dikeler anı mıṣr-ı cenge sulṭān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 23). [ser-ā-ser,]*

95. Çeküp tīġın yüridi server-i Rūm
Ser-ā-ser leşker-i Şām oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 2). [ser-ā-ser,]*
96. Varup arpa şalıcıya **ser-ā-ser**
Bize arpa şalı vir dirdi iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 9). [ser-ā-ser,]*
97. **Ser-ā-ser** yile virmişler ḳarārı
Hevā şeh-bāzınuñ olup şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 27). [ser-ā-ser,]*
98. Görindi ṣubḥ-dem ol keştī-i zer
Baturdı zevraḳ-ı sīmi **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 4). [ser-ā-ser,]*
99. **Ser-ā-ser** ehl-i ḳalʿa şād oldı
Ḳamusı ġuṣṣadan āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 35). [ser-ā-ser,]*
100. **Ser-ā-ser** ol ṣadā dünyāyı ṭutsun
Kim andan ṭāḳ-ı aʿlā güm güm ötsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 9). [ser-ā-ser,]*
101. Geçerdi yol deñiz olsa **ser-ā-ser**
Ṣabāveş dāmeni olmaz idi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 77). [ser-ā-ser,]*
102. **Ser-ā-ser** bāġuñ olmış zerd ḫaddi
Meger kim sevmiş ol bir serv-ḳaddi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 25). [ser-ā-ser,]*
103. Dürüp anı tamām itdi **ser-ā-ser**
Virüp Dellāle'ye didi o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 7). [ser-ā-ser,]*
104. Ol ata kehkeşān çün çekdi tengi
Ser-ā-ser baġladı nakş-ı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 6). [ser-ā-ser,]*
105. Cevārī aşına ḳatmışdı dāru
Ser-ā-ser gözlerini aldı uyḫu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 20). [ser-ā-ser,]*
106. Ḳamu ḫuddām ḳalbin ṭutdı ẓulmet
Ḳapu ḫalḳın **ser-ā-ser** oldı ḫayret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 12). [ser-ā-ser,]*
107. **Ser-ā-ser** yolları anlar aradı
Şehüñ maḥṣūl olmadı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 23). [ser-ā-ser,]*
108. Girişdi bir birine iki leşker
Ṭutarlar nīzeler elde **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 10). [ser-ā-ser,]*
109. Getürdüp yüz ḳaṭar uştur şeh-i Çīn
Ser-ā-ser cümlesini itdi tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 2). [ser-ā-ser,]*
110. Cihāzı yüz ḳaṭār uşturla fī'l-ḥāl
Ser-ā-ser Dāyesiyle itmiş irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 20). [ser-ā-ser,]*
111. Oları nār ḳaynatdı **ser-ā-ser**
Dil-i ʿuşşāḳı gūyā ʿışḳ dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 55). [ser-ā-ser,]*
112. Getürdüp ḫaymeler cümle ekābir
Ser-ā-ser ḳondı ṣaḥrāya bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 86). [ser-ā-ser,]*
113. **Ser-ā-ser** cümle encüm şemʿ yaḳdı
Şihāb ucın alup yire bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 3). [ser-ā-ser,]*
114. **Ser-ā-ser** dāneveş ebyaż bedenler
Ḳamu ol incü dişlü sīm-tenler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 7). [ser-ā-ser,]*
115. Ya bir gencīnedür kim ol **ser-ā-ser**
İçinde dāne sīm ü zerdedür zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 23). [ser-ā-ser,]*
116. Bu niʿmetler simāṭ içre **ser-ā-ser**
Avurda çekmelü bī-miṣl dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 37). [ser-ā-ser,]*
117. Getürdi niʿmeti ḳullar **ser-ā-ser**
Dökildi ol simāṭa nuḳl u şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 1). [ser-ā-ser,]*
118. O ḫaddi verd-i tāze yaḳdı güller
Ol ara gülşene döndi **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 10). [ser-ā-ser,]*
119. Müşebbek eyledi cismin **ser-ā-ser**
Felek olmagiçün ol ʿuda micmer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 35). [ser-ā-ser,]*
120. **Ser-ā-ser** velvele ṭutdı zemīni
Düşirdi ṭāḳ-ı ʿayyūḳa ṭanīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 11). [ser-ā-ser,]*
121. Cemālinden cihānı itdi pür-nūr
Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 6). [ser-ā-ser,]*
122. O meh seyr itdi ol şehri **ser-ā-ser**
Derūnı gün bigi oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 35). [ser-ā-ser,]*
123. Bile girdi **ser-ā-ser** cümle ebkār
Aña aḫşām olınca oldılar yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 51). [ser-ā-ser,]*
124. Ḫarāretden cihān ger dökmese der
Deñizler maḥv olurlardı **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 6). [ser-ā-ser,]*

125. O sīmīn-sīneler cümle **ser-ā-ser**
Dökerdi levḥ-i sīm üstine dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 19). [ser-ā-ser,]*
126. **Ser-ā-ser** ḳaṣd ider ḳardaşa ḳardaş
Beden olur ḫarāb olmayıcaḳ baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 61). [ser-ā-ser,]*
127. Uçur Pervāne'yi luṭf it bu yañа
Ḳapu ḫalḳı **ser-ā-ser** ḳaʾil añа *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 76). [ser-ā-ser,]*
128. Gerek şāh u gerek bende **ser-ā-ser**
Ecel cāmı ṭutar cümle ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 93). [ser-ā-ser,]*
129. **Ser-ā-ser** şöyle bilsün kim ḳamu nās
Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 101). [ser-ā-ser,]*
130. Ḳamu ḫalḳ-ı vilāyet ṭutdı yası
Ser-ā-ser geydiler ḳara libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 110). [ser-ā-ser,]*
131. Daḫı cemʿ itdiler enbūh-ı leşker
Yaraġı yirlü yirince **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 84). [ser-ā-ser,]*
132. **Ser-ā-ser** cümle leşker oldı āgāh
Fulān gün ʿazm-i mülk-i Çīn ider şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 87). [ser-ā-ser,]*
133. Ḫazīnedār başına çün buyurdı
Ser-ā-ser beglere ḫilʿat geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 10). [ser-ā-ser,]*
134. Ḫurūc itdi yine maşrıḳda bir şāh
Ser-ā-ser rıḥlet itdi leşker-i māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 2). [ser-ā-ser,]*
135. O dem kim kūs-ı rıḥlet şaldı āvāz
Ser-ā-ser eylediler göçe āġāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 8). [ser-ā-ser,]*
136. Maḥall-i cengde anlar **ser-ā-ser**
İki dişi ḳalınca çalışurlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 23). [ser-ā-ser,]*
137. Utanup heybetinden şāhuñ anlar
Yeñini burnına ṭutar **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 28). [ser-ā-ser,]*
138. El urup ṭabl u kūsa cümle mehter
Felekler gümledi güm güm **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 36). [ser-ā-ser,]*
139. Yine cūş eyledi deryā-yı aḥder
Ḫabāb-ı necm ile ṭoldı **ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 6). [ser-ā-ser,]*
140. **Ser-ā-ser** cümle begler çıḳdı ḳarşu
Görürler geldi bir şāh-ı melek-ḫū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 1). [ser-ā-ser,]*
141. Bulara geldi virdi şeh selāmı
Ser-ā-ser secde ḳıldı ḫāṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 8). [ser-ā-ser,]*
142. **Ser-ā-ser** itdiler Rūm'ı müzeyyen
Bahār irişdi ṣan zeyn oldı gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 87). [ser-ā-ser,]*
143. **Ser-ā-ser** ḳasr-ı Şemʿi itdiler pāk
İçinde z̲erre deñlü ḳalmadı ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 15). [ser-ā-ser,]*
144. Baġda Cennet mi̲sāl oldı **ser-ā-ser** her maḥal
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 3). [ser-ā-ser,]*

ser-ā-ser eyle-: *Baştan başa yapmak.*

1. Elinde mum olurdı seng ü mermer
Ne şekl isterse **eylerdi ser-ā-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 4). [ser-ā-ser eylerdi, -r, -di]*

ser-ā-ser şula-: *Baştan başa sulamak.*

1. Gül-āb ile **şuladılar ser-ā-ser**
Ḳamu her ḫışt-ı ḫuşkı itdiler ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 17). [ser-ā-ser şuladılar, -dı, -lar]*

ser-be-ser: *Baştan başa.*

1. İrişür **ser-be-ser** cümle murāda
Olur ʿālemde emlāki ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 73). [ser-be-ser,]*
2. Ḳapusın ol Sikender'dür müretteb
İdüp yirlü yirince **ser-be-ser** heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 12). [ser-be-ser,]*

3. Şu deñlü itdi ol şeydā tebessüm
   Görindi **ser-be-ser** dendān-ı encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 4). [ser-be-ser,]*
4. Ḥişār-ı şabrumı ol ṭop-ı ġabġab
   Yıḳup yir eyleyüpdür **ser-be-ser** heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 42). [ser-be-ser,]*
5. Pür olsun **ser-be-ser** anuñla afāḳ
   Muḥayyer olsun andan cümle ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 11). [ser-be-ser,]*
6. Ayaġundan cihānı eyle ser-mest
   Yusunlar baḥr-ı ġamdan **ser-be-ser** dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 4). [ser-be-ser,]*
7. Felek yüzine yir yir **ser-be-ser** heb
   Uyandı ḳalb-i müʾmin bigi kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 5). [ser-be-ser,]*
8. O dem çaldurdı şeh ṭabl-ı beşāret
   Ṭonatdı **ser-be-ser** şehr ü vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 86). [ser-be-ser,]*

serçe: *Serçegillerden, insanlara yakın yerlerde yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz renkli, ötücü küçük bir kuş (Passer domesticus).*

1. İçi yāḳūt u laʿl u ṭaşı şırça
   Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe **serçe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 46). [serçe,]*

sercek: *Donanma.*

1. O **sercekler** içinden ṭoġdı mehtāb
   Cihānı itdi günden rūşen ol tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 13). [sercekler, -ler]*

sercek yak-: *Donanma yakmak.*

1. O sīmīn-ten ne dem kim **yaḳdı sercek**
   Zemīne aḳce dökdi ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 11). [sercek yaḳdı, -dı]*

ser-cümle: *Baştan aşağı, tamamen.*

1. Çü geldi aña ol ġarrā ġarāʾib
   Ḳamu bī-miṣl ü **ser-cümle** ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 26). [ser-cümle,]*
2. Ḳoyup gülşende iki gül-ʿiẕārı
   Sarāya gitdi **ser-cümle** cevārī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 10). [ser-cümle,]*
3. O ẓālimler ele bir şemʿ aldı
   Ṭurup **ser-cümlesi** ol köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 38). [ser-cümlesi, -si]*
4. Ne geçdiyse başından evvel āḫir
   Didi Dellāle'ye **ser-cümle** bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 8). [ser-cümle,]*
5. Ḳoyup **ser-cümle** ḳullar sīneye kef
   Ayaġın ṭurdı şāha ḳarşu ṣaf ṣaf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 9). [ser-cümle,]*
6. Bulara urdı **ser-cümle** cihāzı
   Bile yüz dāne bikr-i serv-i nāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 3). [ser-cümle,]*
7. Müzeyyen oldılar **ser-cümle** ḫatun
   Kimisi sebz geydi kimi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 7). [ser-cümle,]*
8. Didi ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde
   Yetiş ʿālemde **ser-cümle** murāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 38). [ser-cümle,]*

serd ol-: *Sert ve şiddetli olmak, soğumak.*

1. Görür kim serv **serd olmış** hevāyı
   Geyür bir penbesi çıkmış ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 27). [serd olmış, -mış]*

serde bağla-: *Yaşmak bağlamak.*

1. Kimi **bağlamışdı** sebzī **serde**
   Kimi ṣaru geyür mānend-i zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 29). [serde bağlamışdı, -mış, -dı]*

ser-efrāz: *Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.*

1. Biri Sunḳur anuñ biri Şeh-bāz
   Birinüñ Ġonce adı bir **ser-efrāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 14). [ser-efrāz,]*

ser-efrāz ol-: *Gururlanmak, şerefli olmak.*

1. **Olur** göz yumduġı dem ol **ser-efrāz**
   Çıḳardı ḳaṣrdan gūyā kim āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 121). [ser-efrāz olur, -ur]*

ser-i eflāk: *Gökyüzünün başı.*

1. Emīr-i tācdār-ı mülk-i miʿrāc
   Ser-i eflāk üzre dürretü't-tāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 24). [ser-i eflāk,]*

ser-i hüḳm: *Hükmün başı.*

1. **Ser-i hüḳmi** göge irdügi yirden
   ʿIyāndur gün bigi şaḳḳu'l-ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 71). [ser-i hüḳmi, -i]*

serin tīġe vir-: *Başını kılıca vermek.*

1. **Serin** nezr eylemişdi **tīġe virdi**
   ʿAdū ol dem boynından ırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 79). [serin tīġe virdi, -di]*

serīr-i şāh-ı ḥużūr: *Huzur padişahının tahtı.*

1. Ne sūrsın sen eyā maḥrem-i sarāy-ı surūr
   Sarāy-ı dilde yaparsın **serīr-i şāh-ı ḥużūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 2). [serīr-i şāh-ı ḥużūr,]*

serīʿü'l-fehm: *Çabuk anlaşılır.*

1. Vezīr-i aʿẓamı hem nükde-dāndur
   Serīʿü'l-fehm dānā-yı cihāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 20). [serīʿü'l-fehm,]*

ser-keş göñül: *Dik başlı gönül.*

1. Bu **ser-keş göñlümi** emre mutīʿ it
   Baña anı ḳıyāmetde şefīʿ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 105). [ser-keş göñlümi, -üm, -ü]*

ser-māye: *Varlık, servet.*

1. Ṭop olmazsa başum ṭop eyleyem meydān-ı ʿışḳuñda
   Serüm sağ olsun ey server baña yitmez mi **ser-māye** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 14). [ser-māye,]*

ser-mest eyle-: *Sarhoş etmek.*

1. Ayaġundan cihānı **eyle ser-mest**
   Yusunlar baḥr-ı ġamdan ser-be-ser dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 3). [ser-mest eyle,]*

ser-mest ol-: *Sarhoş olmak.*

1. Göricek gözlerini **oldı ser-mest**
   Yem-i ʿışḳ içre kendüden yudı dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 77). [ser-mest oldı, -dı]*
2. Ceres zengūle deh itdi fiġānı
   İşitdi **oldı ser-mest** uştur anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 34). [ser-mest oldı, -dı]*

ser-mest ü bi-bāk: *Kendinden geçme ve korkusuz olma.*

1. Şarāb-ı ʿışḳ ile **ser-mest ü bi-bāk**
   İderken seyri ol meh cust u çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 13). [ser-mest ü bi-bāk,]*
2. Şarāb-ı mihr ile **ser-mest ü bī-bāk**
   Gice gündüz döner mānend-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 113). [ser-mest ü bī-bāk,]*

ser-nigūn: *Baş aşağı.*

1. Gözinden **ser-nigūn** Hārūt u Mārūt
   Sözinden ḫasta cāna irişür ḳut *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 5). [ser-nigūn,]*

serseri bī-hūş gez-: *Başıboş, şuursuzca gezmek.*

1. Yine ṭālib ol ol evvelki bezme
   Cihānda **serseri bī-hūş gezme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 6). [serseri bī-hūş gezme, -me]*

ser-tā-ser: *Baştan başa.*

1. Nīze almış cümle-i cund-ı suṭūruñ destine
   Leşker-i endūhuñ oldı işi **ser-tā-ser** tamām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 10). [ser-tā-ser,]*
2. İki ḫarf ile **ser-tā-ser** müretteb
   Yaratdı on sekiz biñ ʿālemi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 11). [ser-tā-ser,]*

3. Meger bir gün seḥābuñ sāyebānı
   Ṭutup dururdı **ser-tā-ser** cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 2). [ser-tā-ser,]*
4. İçi vü taşı **ser-tā-ser** münaḳḳaş
   Degüldi ḳaṣr-ı Firdevs aña beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 39). [ser-tā-ser,]*
5. Sipāh-ı nūra **ser-tā-ser** buyurdı
   Cihāna ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 5). [ser-tā-ser,]*
6. Vezīr-i aʿẓam oldı aña Lālā
   Yaraġın ḳıldı **ser-tā-ser** müheyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 86). [ser-tā-ser,]*
7. Nesi var ise **ser-tā-ser** cinānuñ
   Ḳamu dīvārına yazılmış anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 37). [ser-tā-ser,]*

serü saġ olsun: *Ölen bir kimsenin yakınlarına acılarının paylaşıldığını ifade etmek için söylenen bir söz.*

1. Ṭop olmazsa başum ṭop eyleyem meydān-ı ʿışḳuñda
   Serüm saġ olsun ey server baña yitmez mi ser-māye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 14). [serüm saġ olsun,]*

serv: *Servi II Sevgili.*

1. Yār-i dil-cū armaġān isterse ben dil-dārdan
   Cānumı ṣu bigi ol **serve** revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 8). [serve, -e]*
2. Açup yā ṭūṭī laʿlīn gümiş bāl
   Uçup seyr eyledi her **servi** fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 6). [servi, -i]*
3. Görür kim **serv** serd olmış hevāyı
   Geyür bir penbesi çıkmış ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 27). [serv,]*
4. Kemend ol şāh-ı ḫūbāna ṣarılmış
   Ṣanasın **serve** bī-cāna ṣarılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 64). [serve, -e]*
5. İşitdi Şemʿ anı şād oldı
   Eyitdi şükr o **serv** āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 48). [serv,]*
6. Görüp ḫūrşīdini oldı feraḥ-şād
   Revān ol **serv** oldı ġamdan āzād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 30). [serv,]*
7. Serinde her birinüñ tāc-ı zer var
   Ṣanasın **servler** üzre ḳamer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 20). [servler, -ler]*
8. O tācı başına kim geymiş ol şāh
   Ṣanasın **serv** ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 22). [serv,]*
9. Öñine sāyeveş düşüp o **servüñ**
   Olup hem-rāhı ol zībā teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 35). [servüñ, -üñ]*

serv: *Servi II Servi, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri **Serv** ikisi Ṭūṭī vü Ḳumrı
   Mezīd eyler bularuñ seyri ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 49). [serv,]*
2. Bulardan **Serv** Māh u Şemse raḳḳāṣ
   İder ḫalḳı ṣafā baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 53). [serv,]*
3. Biri Şemse biri Zühre biri Māh
   İkisi **Serv** Bülbül biri Gülşāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 4). [serv,]*
4. Naṣībi Nev-bahāruñ oldı Nīsān
   Daḫı bağrına başdı **Serv** Būstān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 20). [serv,]*

serv ayağı: *Servi ağacının eteği.*

1. Dimāġın ʿālemüñ gül ḳıldı ḫoş-bū
   Aḳışdı geldi **serv ayağına** ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 54). [serv ayağına, -n, -a]*

serv var: *Servi boylu sevgili bulunmakta.*

1. **Var** ol **serv** içre bir şaḫṣ-ı lāġer
   Bir ehl-i dil yüzi ḳara suḫanver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 7). [serv var,]*

server: *Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.*

1. Ṭop olmazsa başum ṭop eyleyem meydān-ı ʿışḳuñda
   Serüm sağ olsun ey **server** baña yitmez mi ser-māye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 14). [server,]*
2. Kimüñ kim destine gire o **server**
   Ben anı ġarḳ idem mala ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 19). [server,]*
3. Egerçi geldi ol **server** sarāya
   Ne mümkindür otura bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 103). [server,]*
4. Velī gördü ki zülf-i yāra beñzer
   Boyın virdi o zencīre o **server** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 146). [server,]*
5. Girince uydı ol ḥavża o **server**
   Düşüpdür öyle ṣan kim ṣuya şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 35). [server,]*
6. Efendüm **serverüm** şāh-ı cihānum
   Revān olsun senüñ yoluñda cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 33). [serverüm, -üm]*
7. Ḳarışdursun o **server** bala yaġı
   Bize hicr olmasun arada yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 41). [server,]*
8. Hevāyī ṭop ile ol dem o **server**
   Ḥiṣār-ı Zengbārı yıḳdı yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 7). [server,]*
9. O sāʿat çıḳdı keştīden o **server**
   Ṣadefden çıḳdı ile ṣan ki gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 33). [server, -dı]*
10. Şu deñlü yane yazdı kim o **server**
    Kebāb olurdı iltince kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 1). [server,]*
11. Dürüp anı tamām itdi ser-ā-ser
    Virüp Dellāle'ye didi o **server** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 8). [server,]*

serverā: *Ey hükümdar!*

1. Dimişler **serverā** el-ḥükmü li'llāh
   Senüñ ʿömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 55). [serverā,]*

serverān: *Önderler, ileri gelenler.*

1. Cihānda ġuṣṣa yüzin gör meh oldı devrüñde
   Şarāb-ı cām-ı surūr ile **serverān** mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 4). [serverān,]*

server-i çābük-suvār: *Usta binicilerin başı.*

1. Bilür ol **server-i çābük-suvārı**
   Degül elde ʿinān-ı iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 57). [server-i çābük-suvārı, -ı]*

server-i erbāb-ı feṣāḥat: *Açık ve güzel ifadeli konuşanların başkanı.*

1. Sulṭān-ı eḳālīm-i ḥayā Ḥażret-i ʿOsmān
   Şāh-ı büleġā **server-i erbāb-ı feṣāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 44). [server-i erbāb-ı feṣāḥat,]*

server-i erbāb-ı ʿizzet: *İzzetlilerin başkanı.*

1. Revān ol **server-i erbāb-ı ʿizzet**
   Bulara eyledi iʿzāz u ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 17). [server-i erbāb-ı ʿizzet,]*

server-i ḫāṣ: *Soylu başkan II Şah Jale.*

1. Senüñ bendüñdeyem ey **server-i ḫāṣ**
   Gerek öldür gerek dirgür gerek aṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 51). [server-i ḫāṣ,]*

server-i hūbān yūsuf: *Güzellerin şahı Hz. Yusuf.*

1. Bi-ḥaḳḳın **server-i ḫūbān Yūsuf**
   K'aña itdüñ gül-i ḥüsni tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 87). [server-i ḫūbān yūsuf,]*

server-i mülk-i saʿādet: *Mutluluk ülkesinin hükümdarı.*

1. Gelüp bir **server-i mülk-i saʿādet**
   O sāʿat cund-ı şāhuñ itdi rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 3). [server-i mülk-i saʿādet,]*

server-i rūm: *Anadolu'nun reisi II Şah Jale.*

1. Çeküp tīġın yüridi **server-i Rūm**
   Ser-ā-ser leşker-i Şām oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 1). [server-i rūm,]*

server-i rūm: *Rum sultanı II Şah Jale.*

1. Bular ḳılmaġiçün ʿıyş u neşāṭı
   Döşendi **server-i Rūm'uñ** simāṭı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 2). [server-i rūm'uñ, -uñ]*

server-i ṣubḥ: *Sabah padişahı.*

1. Ḳurıldı **server-i ṣubḥuñ** oṭaġı
   Getürdi leşker-i Zengī ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 1). [server-i ṣubḥuñ, -uñ]*

server-i sunḳur: *Sunkur reis.*

1. Virildi **server-i Sunḳur'a** Ḳumrī
   Şikār oldı o dem Şeh-bā'za Ṭūṭī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 21). [server-i sunḳur'a, -a]*

servi: *Servigillerden, Akdeniz bölgesinde çok yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, 25 metre boyunda, ince, uzun, piramit biçiminde, çok koyu yeşil yapraklı bir ağaç, andız, selvi, servi ağacı.*

1. Yaşıl muma müşābih cümle **servi**
   Ṣanur şuʿle gören anda tezervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 31). [servi,]*

servi: *Servi II Servi boylu güzel.*

1. Gelüp Pervāne girdi ol sarāya
   O zībā ferşe **servi** ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 40). [servi,]*
2. Belā bādıyıla **servi** bükilmiş
   Mecāl u ṭāḳatı bergi dökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 93). [servi,]*

serv-i āzād: *Kurtulmuş servi II Servi boylu güzel.*

1. Giderken bendelerle **serv-i āzād**
   Göründi gözlerine Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 49). [serv-i āzād,]*
2. Uṣūli olduġıçün **serv-i āzād**
   Ḫalāṣ oldı ḫazāndan dāʾimā ṣād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 51). [serv-i āzād,]*
3. O ġılmān ile cust ol **serv-i āzād**
   Hemān-dem itdi ʿazm-ı Cennet-ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 3). [serv-i āzād,]*
4. Hevā ile nite kim āsiyā bād
   Girüp çarḫa döner ol **serv-i āzād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 106). [serv-i āzād,]*
5. Ġulām-ı ḳāmetidür **serv-i āzād**
   Gören ḫūrşīdini olur feraḥ-ṣād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 63). [serv-i āzād,]*

serv-i bülend: *Yüksek servi ağacı.II Uzun boylu güzel.*

1. Varup Pervāne'den refʿ itdi bendi
   Ol āzād eyledi **serv-i bülendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 54). [serv-i bülendi, -i]*
2. Ziyāde derd çekdi ġuṣṣalandı
   Buñaldı ġuṣṣadan **serv-i bülendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 56). [serv-i bülendi, -i]*
3. Görenler dirler ol **serv-i bülendi**
   Ḳuluñuz eyleme āzād efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 17). [serv-i bülendi, -i]*

serv-i dil-ārā: *Gönül süsleyen servi II Gönül süsleyen uzun boylu sevgili.*

1. Bu ḥāle vāḳıf olup geldi Lālā
   Görür kim düşmiş ol **serv-i dil-ārā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 26). [serv-i dil-ārā,]*

serv-i dil-cū: *Gönül çeken servi II Gönül çeken uzun boylu sevgili.*

1. Çü girdi ṣuya iki **serv-i dil-cū**
   Geyürdi māʾi ḫāra anlara ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 39). [serv-i dil-cū,]*

serv-i hevā-baḫş: *Hevesli servi II Hevesli uzun boylu sevgili.*

1. Şükūfe emr ḳıldı geldi bir raḫş
   Binüp ṣalınmaġa **serv-i hevā-baḫş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 16). [serv-i hevā-baḫş,]*

serv-i hırāmān: *Salınarak yürüyen servi.*

1. Sāyeñde fenā bādı alınca geçeyin ḫoş
   Ben ḫāki eya **serv-i ḫırāmānum** unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 8). [serv-i ḫırāmānum, -um]*

serv-i ḳāmet: *Uzun boylu servi II Uzun boylu sevgili.*

1. Gelüp ol bezme bir ḫoş **serv-i ḳāmet**
   Kopardı şūr-ı āhından ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 1). [serv-i ḳāmet,]*
2. Boyınca **serv-i ḳametler** yıḳıldı
   Bulara rūzgārı gör ne ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 9). [serv-i ḳametler, -ler]*

serv-i mevzūn: *Düzgün biçimli servi ağacı II Düzgün biçimli, uzun boylu sevgili.*

1. ʿAlemler her biri bir **serv-i mevzūn**
   Libāsı çeşm-i ʿāşıḳ bigi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 23). [serv-i mevzūn,]*

serv-i mevzūn: *Ölçülü, düzgün servi II Ölçülü, düzgün boylu sevgili.*

1. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi pür-ḫūn
   Yanında iki ġarrā **serv-i mevzūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 6). [serv-i mevzūn,]*
2. Kim anda ʿayn-ı şādurvān ḳamu nūn
   Elifler resm olınmış **serv-i mevzūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 24). [serv-i mevzūn,]*

serv-i nāzenīn: *Narin, nazlı servi II Narin, uzun boylu sevgili.*

1. Sirişki cust ü cū itdi zemīni
   Bula tā kim o **serv-i nāzenīni** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 32). [serv-i nāzenīni, -i]*

serv-i sehī: *Kavak gibi uzun, mevzun olan, dağınık olmayan servi II Uzun boylu sevgili.*

1. O bir **serv-i sehīdür** kim hevādan
   Añılmış bāġ-ı meclisde avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 9). [serv-i sehīdür, -dür]*

serv-i semen-ten var: *Yasemin gibi beyaz tenli (sevgili) bulunmakta.*

1. Daḫı **var** idi bir **serv-i semen-ten**
   Başında od yanar pāyında āhen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 13). [serv-i semen-ten var idi, -idi]*

serv-i sīmīn: *Gümüş renkli servi II Gümüş tenli, uzun boylu sevgili.*

1. O meclisde ṣürāḥī **serv-i sīmīn**
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥler verd-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 7). [serv-i sīmīn,]*

serv-kadd: *Servi boylu.*

1. Biraz ol **serv-ḳadd** u çeşmi bādām
   İderken kūşesinde bāġuñ ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 55). [serv-ḳadd,]*
2. Ser-ā-ser bāġuñ olmış zerd ḫaddi
   Meger kim sevmiş ol bir **serv-ḳaddi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 26). [serv-ḳaddi, -i]*
3. Ṣanur bir **serv-ḳad** gören sinānı
   Ṣoḳunmış başa mīr-i ʿāşıḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 13). [serv-ḳad,]*

serv-ḳadd u lāle-ruḥsār: *Servi boylu ve lale yanaklı.*

1. Bile bindi anuñla cümle ebkār
   Ḳamusı **serv-ḳadd u lāle-ruḥsār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 22). [serv-ḳadd u lāle-ruḥsār,]*

serv-ḳad-ı yār: *Selvi boylu sevgili.*

1. Anuñ her mıṣraʿı bir **serv-ḳad-ı yār**
   Boyınca yazılu şīrīnligi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 29). [serv-ḳad-ı yār,]*

serv-ḳamet: *Servi boylu.*

1. Seni daʿvet ider ey **serv-ḳamet**
   Revān ol ḥālini eyle ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 37). [serv-ḳamet,]*

serv-ḳāmet gel-: *Servi boylunun gelmesi.*

1. **Gelüp** virdi selām ol **serv-ḳāmet**
   O dem Allahu ekber ol cemāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 31). [serv-ḳāmet gelüp, -üp]*

sev-: *Sevgi ve bağlılık duymak.*

1. Yine pür-şevḳem bugün bir māh-ı tābān **sevmişem**
   Bir cebini Zühre ḫūrşid-i dıraḫşān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 1). [sevmişem, -miş, -em]*
2. Yine pür-şevḳem bugün bir māh-ı tābān **sevmişem**
   Bir cebini Zühre ḫūrşid-i dıraḫşān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 2). [sevmişem, -miş, -em]*
3. Cürʿa-i cām-ı lebinüñ ẕerresidür Ḫıżr anuñ
   Bir ṣaçı ẓulmet ṭuṭaġı āb-ı ḥayvān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 4). [sevmişem, -miş, -em]*
4. Umaram kim her gün anuñ sāyesinde ḫoş geçem
   Bir nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 6). [sevmişem, -miş, -em]*
5. Aġlayup n'ola hezār āh eylesem bülbül bigi
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir verd-i ḫandān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 8). [sevmişem, -miş, -em]*
6. Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam didigüm ʿayb olmasun
   Dostlar ben bende bir sulṭan-ı ḫūbān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 10). [sevmişem, -miş, -em]*
7. Eylerem mirʾāt-ı ṣunʿından temāşā ṣaniʿi
   Maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā bir ṣunʿ-ı Yezdān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 12). [sevmişem, -miş, -em]*
8. Şāh-ı ālem olmaġa ḳatʿa göñül meyl eylemez
   Cān ile bir ġamzesi şemşīr-i bürrān **sevmişem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 14). [sevmişem, -miş, -em]*
9. Olur ʿuşşāḳveş olmış hevāyī
   Meger kim **sevdiler** bir dil-rübāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 26). [sevdiler, -di, -ler]*
10. Ser-ā-ser bāġuñ olmış zerd ḫaddi
    Meger kim **sevmiş** ol bir serv-ḳaddi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 26). [sevmiş, -miş]*

sevād: *Siyahlık.*

1. **Sevādıdur** sevād-ı çeşm-i ḥarmān
   Beyāżı berf-i kūhistān-ı hicrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 5). [sevādıdur, -ı, -dur]*

sevād-ı çeşm-i ḥarmān: *Yokluk gözünün karası.*

1. Sevādıdur **sevād-ı çeşm-i ḥarmān**
   Beyāżı berf-i kūhistān-ı hicrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 5). [sevād-ı çeşm-i ḥarmān,]*

sevād-ı dīde mecmūʿ-ı ʿālem ol-: *Bütün âlemin göz bebeği olmak.*

1. **Olur** ol sāye-i çetr-i muʿaẓẓam
   Sevād-ı dīde-i mecmūʿ-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 64). [sevād-ı dīde-i mecmūʿ-ı ʿālem olur, -ur]*

sevād-ı dīde: *Gözün karası.*

1. Olur içinde bir bī-mīs̱l Zengī
   Anuñ ʿaynı **sevād-ı dīde** rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 14). [sevād-ı dīde,]*

sevād-ı naẓm: *Şiirin karalaması, yazısı.*

1. **Sevād-ı naẓm** maʿnā ile ey cān
   Biri ẓulmet birisi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 29). [sevād-ı naẓm,]*

sevdā: *Güçlü sevgi, aşk.*

1. Nice **sevdā** ile dīvāne eyler
   Ne şemʿüñ şevḳine pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 13). [sevdā,]*
2. Dimāġın ʿālemüñ ṭutmışdı **sevdā**
   İderdi ḫānde çarḫ olmışdı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 1). [sevdā,]*

sevdā buhārı: *Sevda dumanı.*

1. İrişmiş başına **sevdā buḫārı**
   Gözi yaşlar döker gördükçe yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 23). [sevdā buḫārı,]*

sevgülü: *Sevgili, değerli.*

1. Anı refʿ it ki maḳṣūd ola ḥāṣıl
   Olasın **sevgülü** yār ile vāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 36). [sevgülü,]*

sevin-: *Mutlu olmak.*

1. Ṭutup ol āyīne Lālā **sevindi**
   Ser-ā-ser aġlayanlar hep avındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 29). [sevindi, -di]*

2. Yüzine vü gözine sürdi anı
   Sevindi göñli şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 20). [sevindi, -di]*
3. Ṣafā sürdi görüp Dellāle anı
   Sevindi ḳalbi şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 90). [sevindi, -di]*

sevinc: *İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku, meserret.*

1. Şükūfe ṭıfl-ı mīve başına hem
   Sevincinden ṭaḳup dururdı dirhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 14). [sevincinden, -i, -n, -den]*
2. **Sevincinden** gözi oldı güher-pāş
   Aḳar ṣu bigi ol dem nāmeye yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 23). [sevincinden, -i, -n, -den]*

sevr: *Öküz.*

1. Kim ol Mirrīḫ-çeşm ü māh-ı tābān
   Nice **sevr** ü cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 16). [sevr,]*

sevr ü ḥamel: *Boğa ve Koç burcu.*

1. O dem **sevr ü ḥamel** cedy ile yeksān
   Olurdı çarḫ tennūrında büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 27). [sevr ü ḥamel,]*

seyāḥat it-: *Uzak yerlere, yabancı ülkelere yolculuk yapmak.*

1. Cibril-i ḫıred k'işide eczāsı olur kül
   Bir demde ki **itdüñ** ṭoḳuz eflākı **seyāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 30). [seyāḥat itdüñ, -dü, -ñ]*
2. Aña emr olduġı bigi o ḫıdmet
   Mesīḥ-i cān-fezā **itdi seyāḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 22). [seyāḥat itdi, -di]*

seyl: *Sel.*

1. Nice gün gitdi gūyā kim eser yil
   Varup deryāya irdi nite kim **seyl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 2). [seyl,]*
2. Eger gelse öñine bir ulu **seyl**
   Geçerdi bir nefesde nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 75). [seyl,]*

seyl: *Sel II Gözyaşı.*

1. Gül açılmış gülistānda eser yil
   Aḳıtdı nergisinden her yaña **seyl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 46). [seyl,]*
2. Çūbānı yoḳ ḳoyuna döndiler il
   Dökerler gözlerinden ebrveş **seyl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 66). [seyl,]*

seyl ak-: *Sel akmak.*

1. Olaruñ seyri deñlü **aḳmaz seyl**
   Süleymān taḫtı bigi götürür yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 19). [seyl aḳmaz, -maz]*

seyl ak-: *Sel akmak II Yaşlar akmak.*

1. Hevāda şu yazaydı **seyl aḳardı**
   Şuda od çizse māhīler yaḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 11). [seyl aḳardı, -ar, -dı]*

seyl bigi ak-: *Sel gibi akmak.*

1. Yoḳuşa yiller bigi çıḳardı
   İnişe **seyller bigi aḳardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 6). [seyller bigi aḳardı, -ar, -dı]*

seyl gelüp al-: *Sel gelip almak.*

1. Açılmış verd yirinde eser yil
   Temāşāgāhını **almış gelüp seyl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 20). [seyl gelüp almış, -mış]*

seyl-i ʿayn: *Gözyaşı seli.*

1. Bularuñ **seyl-i ʿaynı** başdan aşdı
   İkisi lām elif bigi ṭolaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 35). [seyl-i ʿaynı, -ı]*

seyl-i eşki yıḳ-: *Göz yaşı seli yıkmak.*

1. Fiġānı od bigi eflāka çıḳdı
   Cihān mülkini **seyl-i eşki yıḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 28). [seyl-i eşki yıḳdı, -dı]*

seyr: *Gidiş, ilerleyiş.*

1. Anuñ **seyri** serīʿ idi ḳamerden
   Geçerdi göz erim ḥiss-i naẓardan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 3). [seyri, -i]*
2. Uşandı avdan ʿazm itdi şehre
   Ki Şemʿün ala **seyrinden** o behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 14). [seyrinden, -i, -n, -den]*
3. Biri Serv ikisi Ṭūṭī vü Ḳumrı
   Mezīd eyler bularuñ **seyri** ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 50). [seyri, -i]*
4. Olaruñ **seyri** deñlü aḳmaz seyl
   Süleymān taḫtı bigi götürür yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 19). [seyri, -i]*

seyr bul-: *Yol bulmak.*

1. Anuñ burc-ı mehine **buldı seyri**
   Anuñçün menzili olmadı ġayrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 17). [seyri buldı, -dı]*

seyr eyle-: *Bakmak, temaşa etmek.*

1. Burūcı nice **seyr eyler** kevākib
   Ne deñlüdür yā ḫalḳ içre meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 31). [seyr eyler, -r]*

2. Nefāʾis ekl idüp ten buldı ḳuvvet
Ṭurup **seyr eyledi** ṣaġ u selāmet *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 16). [seyr eyledi, -di]*

seyr eyle-: *Gezmek.*

1. Muntaẓırdur saña yüz cān ile yollar gözedür
Bāġda **seyr eyle** ṭāvūsuñ yüri cevelānını *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 10). [seyr eyle,]*
2. Açup yā ṭūṭī laʿlīn gümiş bāl
Uçup **seyr eyledi** her servi fi'l-ḥāl *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 6). [seyr eyledi, -di]*

seyr it-: *Dolaşmak.*

1. Ṣafā vü ṣevḳ ile baġlandı maḥmil
K'ide seyri o meh menzil-be-menzil *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 14). [seyri k'ide, -e, -ki]*
2. Bular **seyr itdiler** cümle maḳāmı
Bular vecde getürdi ḫāṣṣ u ʿāmı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 11). [seyr itdiler, -di, -ler]*
3. Ṣarāb-ı ʿışḳ ile ser-mest ü bi-bāk
İderken seyri ol meh cust u çālāk *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 14). [seyri iderken, -er, -di]*
4. Ser-ā-ser her maḳāmı nite kim ṭayr
ʿAcebdür bir ḳanad ile **ider seyr** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 78). [seyr ider, -er]*
5. Eger **seyr itse** ol ḳavs-ı ḳuzaḥ teng
Gelür meydān-ı ʿarş u kürs aña teng *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 3). [seyr itse, -se]*
6. Olarla **seyr iderdi** Şemʿ her gāh
Ḳevākible iderdi seyri ṣan māh *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 39). [seyr iderdi, -er, -di]*
7. Olarla **seyr iderdi** Şemʿ her gāh
Ḳevākible iderdi seyri ṣan māh *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 40). [seyri iderdi, -er, -di]*
8. O meh **seyr itdi** ol şehri ser-ā-ser
Derūnı gün bigi oldı münevver *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 35). [seyr itdi, -di]*
9. Eger kūhsāra ʿazm eser yil
Ve ger ṣaḥrāda **seyr itse** aḳar seyl *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 4). [seyr itse, -se]*

seyr it-: *İzlemek.*

1. O mülki **seyr iderken** ol zamānda
Görüp dururdı bu ʿayyārı anda *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 35). [seyr iderken, -er, -ken]*
2. **İderken seyri** çarḫuñ mihr u māhı
Ḳażā-yı nā-gehān emr-i İlāhī *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 1). [seyri iderken, -er, -ken]*
3. **Seyr iden** bāġı girür bir demde yüz biñ yaşına
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 19). [seyr iden, -en]*
4. Bulınur on sekiz biñ ʿālem anda
Anı **seyr it** ne istersen yabanda *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 92). [seyr it,]*
5. Ḳanadı yoḳ egerçi nite kim ṭayr
Ser-ā-ser her maḳāmı ol **ider seyr** *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 20). [seyr ider, -er]*

seyr ḳıl-: *Seyretmek.*

1. Bu resme iki hafta **seyr ḳıldı**
Geh āhū geh şikār-ı ṭayr ḳıldı *(Âtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 11). [seyr ḳıldı, -dı]*

seyr ögren-: *Dolaşmayı öğrenmek.*

1. Didiler geldi ḫoş peyk-i çālāk
   Anuñ **seyr ögrenür** ʿazminden eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 28). [seyr ögrenür, -ür]*

seyr ol-: *İzlemek, bakmak.*

1. Döşendi şofra vü dökildi niʿmet
   Gürisne **oldı seyr** ü buldı rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 12). [seyr oldı, -dı]*

seyrān eyle-: *Gezmek.*

1. Çoḳ şükr ḳuṭb-ı murād üzre dönüp çarḫ-ı nucūm
   Eyledi semt-i rıżām üstine **seyrān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 12). [seyrān eyledi, -di]*
2. Melekler bigi bāl u per aç ey cān
   Feżā-yı ʿarş üzre **eyle seyrān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 10). [seyrān eyle,]*

seyrān it-: *İzlemek.*

1. Ṭoḳuz çarḫı **itdi** ol bir demde **seyrān**
   Bu esrārı işiden ḳaldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 93). [seyrān itdi, -di]*

seyrānı ol-: *Dolaşmak.*

1. N'ola dördünci gökde olsa ʿİsā
   Bunuñ **seyrānı oldı** ʿarş-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 40). [seyrānı oldı, -dı]*

seyre gel-: *Dolaşmak, gezmek.*

1. Meger kim **seyre gelmiş** anda dil-dār
   Şecerler eşrefîler itmiş īşār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 23). [seyre gelmiş, -miş]*

seyr-i cemāl: *Güzelliğin seyri.*

1. Anuñ **seyr-i cemāli** rūḥ ḳūtı
   Hevā ḥayrānlarınuñ vaṣlı lūtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 55). [seyr-i cemāli, -i]*

seyr-i nakş-ı dil-güşā-yı gülşen: *Gül bahçesinin gönül açıcı görüntüsünün seyri.*

1. Naḳş taşnīf itmeden saña bu dehr-i pür-ḥiyel
   Seyr-i naḳş-ı dil-güşā-yı gülşeni idin ʿamel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 2). [seyr-i naḳş-ı dil-güşā-yı gülşeni, -i]*

seyyāḥ ol-: *Gezgin olmak.*

1. **Ol** oldı lā-mekān mülkinde **seyyāḥ**
   Ol oldı ḳulzum-ı vaḥdetde sebbāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 33). [seyyāḥ oldı, -dı]*

sez-: *Sezmek, anlamak.*

1. Görür cānum gözi ẕātında cevher
   Sezer dilṭabʿını pāk u muṭahhar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 10). [sezer, -er]*

sıdk-ı müʾmīn: *Müminin sadakati.*

1. Yoġ olsun ġuṣṣa sen ʿālemde var ol
   Nite kim **ṣıdḳ-ı müʾmīn** ber-ḳarār ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 40). [ṣıdḳ-ı müʾmīn,]*

ṣıfāt: *Vasıf, özellik.*

1. İsm-i şerīfüñ üzre oḳındı tā ki ḫuṭbe
   Ẕāt-ı laṭifüñ oldı cümle **ṣıfāta** cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 10). [ṣıfāta, -a]*
2. Ey pādşāh-ı ʿālem cümle güzel **ṣıfātdan**
   Ẕāt-ı şerīfüñ üzre her ne dinürse vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 11). [ṣıfātdan, -dan]*
3. Teġayyürden müberrā pāk-i ẕātı
   Tebeddülden muʿarrādur **ṣıfātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 34). [ṣıfātı, -ı]*
4. Taṣavvurdan münezzehdür **ṣıfātı**
   Degüldür ʿaḳla mümkin vaṣf-ı ẕātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 59). [ṣıfātı, -ı]*

ṣıfāt-ı leyl bi-mānend: *Benzersiz gecenin özelliği.*

1. **Ṣıfāt-ı leyl-i bi-mānenddür** bu
   Dem anuñdur düşirme ḳanddur bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 15). [ṣıfāt-ı leyl-i bi-mānenddür,]*

ṣıfāt-ı leyl: *Gecenin sıfatı.*

1. Dilerseñ ger naẓar ḳıl bī-tavaḳḳuf
   Ṣıfāt-ı leyl ile vaṣf-ı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 50). [ṣıfāt-ı leyl,]*

ṣıfāt-ı çeng-i bi-mānend: *Benzersiz çengin özelliği.*

1. **Ṣıfāt-ı çeng-i bi-mānende** ur güş
   Şarāb-ı şevḳ ü ẕevḳin ḳıl anuñ nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 11). [ṣıfāt-ı ṣıfāt-ı çeng-i bi-mānende, -e]*

sıġ-: *Bir şeyin sınırları içine girebilmek.*

1. Nedür sulṭānlıġı pes ışḳ ile u
   Ki **ṣıġmaz** bir arada iki ulu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 32). [ṣıġmaz,]*

sıḥḥat: *Sağlık, afiyet.*

1. O meh-rū ża ʿf ile döndi hilāle
   İrişdi **ṣıḥḥati** mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 42). [ṣıḥḥati, -i]*
2. Vilāyet **ṣıḥḥatı** gitmiş bedendür
   Ve yāḫud cānı yoḳ bir ḳurı tendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 69). [ṣıḥḥatı, -ı]*

sıhhat bul-: *İyileşmek.*

1. Bi-ḥamdi'llāh ki **buldı** yine **ṣıḥḥat**
   Teninde ḳalmadı bir ḳılca ʿillet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 37). [ṣıḥḥat buldı, -dı]*

sıhhat vir-: *İyileştirmek, iyileşmesini sağlamak.*

1. Şuʿāʿī şerbetini nāzükāne
   İçürdi **virdi ṣıḥḥat** bu cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 8). [ṣıḥḥat virdi, -di]*
2. Kim ol bir ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret
   Ṭabībāsā **virür** bīmāra **ṣıḥḥat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 4). [ṣıḥḥat virür, -ür]*

sıhhat yetiş-: *Sağlık ulaşmak.*

1. Ḳamu zaḥmet gidüp rāḥat yetişdi
   Ḳamu ʿillet gidüp **ṣıḥḥat yetişdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 10). [ṣıḥḥat yetişdi, -di]*

sıhhata ir-: *İyileşmek, sağlığına kavuşmak.*

1. Didi ḫoş geldüñüz ey çeşmi ḫaste
   İrişdüm ṣıḥḥata bu ben şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 92). [ṣıḥḥata irişdüm, -iş, -dü, -m]*
2. O dem şeh-zādeye **irişdi ṣıḥḥat**
   Virildi müjde ṣan ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 5). [ṣıḥḥat irişdi, -iş, -di]*
3. Ṣanasın bir faḳīre devlet irdi
   Yā bir bīmāra güyā **ṣıḥḥat irdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 28). [ṣıḥḥat irdi, -di]*

sıhhatı git-: *Sağlığı gitmek II Kötü durumda olmak.*

1. Vilāyet ḳurı tendür cān gerekdür
   Gidüpdür ṣıḥḥatı dermān gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 74). [ṣıḥḥatı gidüpdür, -üp, -dür]*

sıklet bul-: *Ağırlık bulmak.*

1. Çoġalduḳça seḥāb olur o yeksān
   Çü **sıḳlet bula** olur yine bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 38). [sıḳlet bula, -a]*

sıklık çal-: *Rebap çalmak.*

1. Kimisi ẓort virür kimi **ṣıḳlıḳ**
   Kimisi def **çalardı** kimi ıḳlıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 24). [ṣıḳlıḳ çalardı, -ar, -dı]*

sın-: *Kırılmak.*

1. Ṣınıḳ diller bigi **ṣındı** eʿādı
   Tamām oldı şeh-i Jāle murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 97). [ṣındı, -dı]*

2. ʿAdū bir ḫ̔āce idi **şındı** gūyā
   Alımlı itdi esbābını yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 99). [şındı, -dı]*
3. ʿAdūlar **şındı** bunlar buldı nuṣret
   Güneş gūyā ki ṭoġdı gitdi ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 101). [şındı, -dı]*

şınuḳ dil: *Kırık gönül.*

1. **Şınuḳ diller** bigi şındı eʿādı
   Tamām oldı şeh-i Jāle murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 97). [şınıḳ diller, -ler]*

şınuḳ bir cām: *Kırık bir cam.*

1. **Şınuḳ bir cām** idüñ gūyā atılduñ
   Yāḫud bir ḳul idüñ bunda ṣatılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 13). [şınuḳ bir cām idüñ, -idüñ]*

sır it-: *Sır hâline getirmek.*

1. Dürc içre dür-i meknūnāsā **idüpdürür sır**
   Emrüñ güherlerine semʿinde cümle sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 33). [sır idüpdürür, -üp, -dür]*

sırça: *Cam, billur.*

1. İçi yāḳūt u laʿl u ṭaşı **şırça**
   Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 45). [şırça,]*
2. İçi yāḳūt u laʿl u ṭaşı şırça
   Şu **sırça** k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 46). [sırça,]*

şırça ḳaşır: *Billur köşk.*

1. Eger geldiyse anuñ misli ʿaşra
   Niçün ḳoyarlar anı **şırça ḳaşra** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 22). [şırça ḳaşra, -a]*

şırça ṭut-: *Cama saymak.*

1. Görürler göz göre ʿAnka'nı serçe
   Ṭutarlar laʿl u yāḳūtuñı **şırça** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 18). [şırça ṭutarlar, -ar, -lar]*

sırr: *Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem.*

1. Bize ol **sırrı** luṭf eyle ʿıyān it
   Zebān-ı ḫāmeden şerḥ u beyān it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 15). [sırrı, -ı]*
2. Ṣabāveş ol nigāra **sırr** ile gir
   Süleymān'dan ḥabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 13). [sırr,]*

sırr-ı berk u raʿd: *Gök gürültüsü ve şimşeğin sırrı.*

1. Seḥāb içinde **sırr-ı berḳ u raʿdı**
   Feleklerde nucūm-ı naḥs u saʿdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 37). [sırr-ı berḳ u raʿdı, -ı]*

sırr-ı ʿışḳ: *Aşkın sırrı.*

1. Kim ol fāş itdi **sırr-ı ʿışḳı** açdı
   Meger utanduġından yire geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 41). [sırr-ı ʿışḳı, -ı]*

sırr-ı mektūb: *Mektubun sırrı.*

1. Ser-ā-ser **sırr-ı mektūb** oldı mefhūm
   Didi Bercīs'e maḳṣūd oldı maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 73). [sırr-ı mektūb,]*
2. Çün oldı Şemʿe ẓāhir **sırr-ı nāme**
   Eline aldı yüz şevḳ ile ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 1). [sırr-ı nāme,]*

sırrına maḥrem degül: *Sırrına dost değil.*

1. Şunuñ kim ʿışḳı yoḳ ādem degüldür
   Ḫudānuñ **sırrına maḥrem degüldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 32). [sırrına maḥrem degüldür, -dür]*

sīb: *Elma.*

1. Yanaġı ḳıpḳızıl olmışdı **sībüñ**
   Ruḫ-ı gül-gūnı gūyā kim ḥabībüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 7). [sībüñ, -üñ]*

sifīdār: *Ak söğüt.*

1. Dikilmiş yanına ṣaf ṣaf **sifīdār**
   Ṣanasın her biri bir ḳadd-i dildār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 29). [sifīdār,]*

sihir: *Büyü.*

1. ʿAceb **siḥr** öġredüpdür mihr ol aya
   Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 23). [siḥr,]*

sihr İdüp üfür-: *Büyü yapıp üfürmek.*

1. Kim ol cādū firīb ü çeşmi seḥḥār
   Aña **siḥr idüp üfürdükçe** her bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 76). [siḥr idüp üfürdükçe, -üp]*

sihr it-: *Büyü yapmak.*

1. Yazarken çeşmini **siḥr itdi** anuñ
   K'ola meftūn görüp ḫalḳı cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 19). [siḥr itdi, -di]*
2. İner **siḥr itse** ʿavrat yire kevkeb
   Bizi şerrinden anuñ ṣaḳla yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 47). [siḥr itse, -se]*
3. Yirinde ṭura ger **siḥr itse** eflāk
   Döne eflākveş çarḫa girüp ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 11). [siḥr itse, -se]*

siḥr taʿlīm eyle-: *Sihir öğretmek.*

1. Fusūnger ḫāmeñe **siḥr eyle taʿlīm**
   Gören dil mülkin itsün aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 31). [siḥr taʿlīm eyle,]*

sihr ü efsūn eyle-: *Büyü yapmak.*

1. Söz iksīrinde **eyle siḥr ü efsūn**
   Ola tā kim cihānda işüñ altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 5). [siḥr ü efsūn eyle,]*

siḥre muḳayyed ol-: *Sihir yapmak.*

1. **Olup** bir iki dem **siḥre muḳayyed**
   Beyāż-ı rūy-ı dehri itdi esved *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 3). [siḥre muḳayyed olup, -up]*

sikender: *Büyük İskender.*

1. Eger āyīne-i gītī-nümāyı
   Sikender bigi peydā itse rāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 54). [sikender,]*
2. Ḳapusın ol **Sikender'dür** müretteb
   İdüp yirlü yirince ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 11). [sikender'dür, -dür]*
3. Bir ulu baḥrı kesdi ṣaldı yek-ser
   Ṣanasın Ḳaydefa üzre **Sikender** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 4). [sikender,]*
4. Elinde ṣeb-çerāġ ol ḫūb- ṭalʿat
   Sikender bigi ṭutdı rāh-ı Ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 6). [sikender,]*
5. Yine ol cāna ṭālib oldı ol cān
   Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 106). [sikender,]*

sikender-salṭanat: *İskender saltanatlı. II Büyük İskender gibi saltanat sahibi.*

1. Ḳader-ḳudret ḳażā-rā tīr-i tedbīr
   Sikender-salṭanat şāh-ı cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 26). [sikender-salṭanat,]*

sikke-i dād ur-: *Adalet sikkesi vurmak.*

1. Hemān kim ḫuṭbede aduñ ola yād
   Zamānuñ naḳdına **ur sikke-i dād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 52). [sikke-i dād ur,]*

silk-i cevāhir: *İnci dizisi.*

1. Bu burcı itdi yir ol necm-i ẓāhir
   Bu dürce girdi ol **silk-i cevāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 64). [silk-i cevāhir,]*
2. Ṭurup Dellāle ol dem vardı Şemʿe
   O **silk-i cevheri** irgürdi Şemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 6). [silk-i cevheri, -i]*

sīm: *Gümüş.*

1. Revān ṣu bigi girdiler o bāġa
   K’uralar **sīm** eli zerrīn ayaġa *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 73, Mısra 42). [sīm,]*
2. Görinür Şemʿ altun şemʿdāndan
   Ṣan altunlu yaḳadan **sīm** gerdān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 138, Mısra 10). [sīm,]*

sīm ḫāliṣ: *Katışıksız gümüş.*

1. Muṣaffa **sīm ḫālişden** ruḫāmı
   Gören Cennet ṣanurdı ol maḳāmı *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 73, Mısra 11). [sīm ḫālişden, -den]*

sīm ile zer: *Altın ve gümüş.*

1. Pilav zerde idi **sīm ile zer**
   Anuñçün anı ṭolaşmışdı ejder *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 35, Mısra 15). [sīm ile zer,]*

sīm lenger: *Gümüş demir çapa atmak.*

1. O baḥre yāsemen ṣalmış ser-ā-ser
   Yeşil ġarrā resenle **sīm lenger** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 31, Mısra 40). [sīm lenger ṣalmış,]*

sīm şāne ur-: *Gümüş tarakla taramak.*

1. **Urur** sünbüllerine **sīm şāne**
   Virür eksükligi ʿanber-feşāne *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 77, Mısra 13). [sīm şāne urur, -ur]*

sīm sini: *Gümüş tepsi.*

1. Ḫıṭāyī ḫūblar destinde çīni
   Elif-ḳadler elinde **sīm sini** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 99, Mısra 30). [sīm sini,]*

sīm ü zer: *Gümüş ve altın.*

1. Gelürse baña mektūbuñ ṣaçalar başına ṣaçı
   Ṣerār-ı nār-ı āhumla gözümüñ yaşı **sīm ü zer** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 15, Mısra 4). [sīm ü zer,]*
2. Cihāna şol ḳadar baḫş itdi mālı
   Ḫazāʾin **sīm ü zerden** oldı ḫālī *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 91, Mısra 66). [sīm ü zerden, -den]*
3. Bütün ʿālem ṭolusı **sīm ü zerden**
   Yig oldı bunlara bir yarum erzen *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 118, Mısra 13). [sīm ü zerden, -den]*

sīm ü zerde: *Gümüş ve zerde.*

1. Ya bir gencīnedür kim ol ser-ā-ser
   İçinde dāne **sīm ü zerdedür** zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 24). [sīm ü zerdedür, -dür]*

sīm zencīr düzdür-: *Gümüş zincir yaptırmak.*

1. Ḳılup Nāṣır anuñ żabṭına tedbīr
   Hemān **düzdürdi** bir ḫoş **sīm zencīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 136). [sīm zencīr düzdürdi, -di]*

sīm zencīr urıl-: *Gümüş zincir bulunmak.*

1. Bu yaña şāh-zāde nite kim şīr
   Urılmış gerdenine **sīm zencīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 2). [sīm zencīr urılmış, -mış]*

simāṭ: *Ziyafet, sofra.*

1. **Simāṭ** oldı gülistān bigi tezyīn
   Pilav aḳ ġonce-i gül zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 21). [simāṭ,]*
2. Bu niʿmetler **simāṭ** içre ser-ā-ser
   Avurda çekmelü bī-misl dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 37). [simāṭ,]*
3. Getürdi niʿmeti ḳullar ser-ā-ser
   Dökildi ol **simāṭa** nuḳl u şekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 2). [simāṭa, -a]*

simāṭ döşen-: *Sofra kurulmak.*

1. Bular ḳılmaġiçün ʿıyş u neşāṭı
   Döşendi server-i Rūm'uñ **simāṭı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 2). [simāṭı döşendi, -di]*

simāṭ yay-: *Sofra yaymak.*

1. **Simāṭı yaydı** bir çāşnī-gir
   Olınmaz vaṣf-ı ḫān-ı ḥüsni takrīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 51). [simāṭı yaydı, -dı]*

simāṭa ḳo-: *Sofraya koymak.*

1. **Ḳodılar** cümle-i ḫʷānı **simāṭa**
   Ḳamusın itdiler basṭ ol bisāṭa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 19). [simāṭa ḳodılar, -dı, -lar]*

sīm-ber: *Gümüş gibi beyaz göğüslü.*

1. Ḳabā dūr oldı çün ol **sīm-berden**
   Ḫusūf açıldı gūyā kim ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 11). [sīm-berden, -den]*

sīm-i müẕābı aḳıt-: *Erimiş gümüş akıtmak II Meni akıtmak.*

1. Çü nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat virdi tābı
   Aḳıtdı dürce ol **sīm-i müẕābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 46). [sīm-i müẕābı aḳıtdı, -dı]*

sīmīn: *Gümüş.*

1. Kimi zerrīn kimi **sīmīn** kimi āl
   Bu ʿālem cümlesin zeyn itdi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 3). [sīmīn,]*

sīmīn bileklü: *Gümüş bilekli.*

1. Dehānı ġonce vü **sīmīn bileklü**
   Ḳamu şehler ḳapusında gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 3). [sīmīn bileklü,]*

sīmīn fuḳḳāʿ: *Gümüş kap.*

1. Yā şāfī şerbet-i şīrīn ile pür
   İki **sīmīn fuḳḳāʿ** bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 26). [sīmīn fuḳḳāʿ,]*

sīmīn şemʿdān: *Gümüş şamdan II Erkek cinsel organı.*

1. Ḳodı bir şemʿi **sīmīn şemʿdāna**
   Żiyā-yı ẕevḳ virdi bezm-i cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 51). [sīmīn şemʿdāna, -a]*

sīmīn-bādbānı aç-: *Gümüş yelken açmak.*

1. Cihānuñ yine fülk-i zer-feşānı
   Seḥergāh **açdı sīmīn-bādbānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 2). [sīmīn-bādbānı açdı, -dı]*

sīmīn-beden: *Gümüş bedenli, beyaz vücutlu.*

1. Düzüp bir ḳırḳ ayaḳ zer nerdubānı
   Çıḳup **sīmīn-bedenler** yıġmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 56). [sīmīn-bedenler, -ler]*

sīmīn-beden maḥbūb: *Gümüş bedenli güzel.*

1. O bir **sīmīn-beden maḥbūba** beñzer
   Dili var aġzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 7). [sīmīn-beden maḥbūba, -a]*

sīmīn-sīne: *Gümüş göğüslü.*

1. O **sīmīn-sīneler** cümle ser-ā-ser
   Dökerdi levḥ-i sīm üstine dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 19). [sīmīn-sīneler, -ler]*

sīmīn-ten: *Teni gümüş gibi beyaz olan.*

1. O **sīmīn-ten** ne dem kim yaḳdı sercek
   Zemīne aḳce dökdi ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 11). [sīmīn-ten,]*

sīm-sīmā: *Gümüş yüzlü (güzel).*

1. Urırdı **sīm-sīmālar** nefesler
   Üşerdi āteşe zerrīn megesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 49). [sīm-sīmālar, -lar]*
2. Ḫaṭṭ-ı müşkin getürmiş **sīm-sīmā**
   Feraḥ olur ḳılan anı temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 9). [sīm-sīmā,]*

sīm-sīmā nigār: *Gümüş gibi beyaz yüzlü güzel.*

1. Bula bir ḫoş **nigār sīm-sīmā**
   Dil-i müʾmin bigi ṣāf u mücellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 3). [sīm-sīmā nigār,]*

sīm-sīne: *Gümüş gibi beyaz göğüslü.*

1. Girür ḳoynına cümle **sīm-sīne**
   Var anda pādşāh bigi ḫazīne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 11). [sīm-sīne,]*

sim-ten: *Gümüş vücutlu (güzel).*

1. Ser-ā-ser dāneveş ebyaż bedenler
   Ḳamu ol incü dişlü **sīm-tenler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 8). [sīm-tenler, -ler]*

sīm-zihgir: *Gümüş atış yüzüğü.*

1. Ṣafā naḫcīrine atmaġiçün tīr
   Geçürdi barmaġına **sīm-zihgir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 68). [sīm-zihgir,]*

sinān: *Mızrak.*

1. Ḳamu atlandı ol raʿnā-civānlar
   Sipihri deldiler yir yir **sinānlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 20). [sinānlar, -lar]*
2. Nice ḳardaşlar ṣaldı çü Yūsuf
   Sinānı çāh-ı zaḫma bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 46). [sinānı, -ı]*
3. Ṣanur bir serv-ḳad gören **sinānı**
   Ṣoḳunmış başa mīr-i ʿāṣıḳānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 13). [sinānı, -ı]*

sinān çıkar-: *Mızrak çıkarmak.*

1. Ġılāfuñ çāhı olmışken mekānı
   Çıḳarup nite kim Yūsuf **sinānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 22). [sinānı çıḳarup, -up]*

sine: *Göğüs.*

1. Ne burcı itdüñ ey meh sen müşerref
   Ben urdum **sīneme** ḳulzum bigi kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 40). [sīneme, -m, -e]*
2. Görür **sīne** siper tīr-i ḳażāya
   Boyun ṭutdı hemān tīġ-ı rıżāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 33). [sīne,]*
3. Olıcaḳ **sīnesi** ḫançerle teşrīḥ
   Olur ol ehl-i ʿıyşa laʿl tesbīḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 13). [sīnesi, -si]*

sine: *Göğüs II Gönül, yürek.*

1. Cehennem āteşi odum ödünc alurdı **sinemden**
   Eger kim irse bir ḳatre bu eşk-i cūybārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 9). [sinemden, -m, -den]*
2. Nāme ile ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
   Yazılup göñlüm n'ola olursa **sīnem** pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 8). [sīnem, -m]*
3. O **sīne** gūyiyā bir māh-ı pür-nūr
   Yāḫūd bir ḫūb raʿna levḥ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 21). [sīne,]*
4. Daḫı bir **sīneyi** tīġ itmeden şaḳ
   Libāsın boyamışdı ḳana sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 15). [sīneyi, -y, -i]*
5. Yanar mı par par ol şemʿ-i dil-efrūz
   Benüm **sīnem** anuñ şevḳiyle pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 114). [sīne, m]*
6. Eger ṭamuda od ḳalmasa ey yār
   Yeter aña benüm **sīnemdeki** nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 52). [sīnemdeki, -m, -de, -ki]*
7. Revān baġrına çekdi cānı bigi
   Getürdi **sīneye** īmānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 14). [sīneye, -y, -e]*
8. O **sīne** gūyiyā bir ḫarman-ı gül
   O şeb gül ḫarmanına irdi bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 35). [sīne,]*

sīnede yir it-: *Göğsünde yer etmek.*

1. Ḥarīre müşg bigi şardı Dāye
   Yir itdi sīnede ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 16). [sīnede yir itdi, -di]*

sīne-i bend: *Göğüs bağı.*

1. Gören ol zīn ile dir ol semendi
   Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur **sīne-i bendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 14). [sīne-i bendi, -i]*

sīne-i müʾmin: *Müslümanın kalbi.*

1. İdindi anda yir ol māh-tābān
   Nite kim **sīne-i müʾminde** imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 30). [sīne-i müʾminde, -de]*

sīne-i ʿuşşāk ġamnāk: *Kederli âşıkların gönlü.*

1. Bedenler eylemişler yaḳalar çāk
   Nite kim **sīne-i ʿuşşāḳ ġamnāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 14). [sīne-i ʿuşşāḳ ġamnāk,]*

sīneye kef ḳoy-: *Elleri göğse koymak.*

1. **Ḳoyup** ser-cümle ḳullar **sīneye kef**
   Ayaġın ṭurdı şāha ḳarşu ṣaf ṣaf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 9). [sīneye kef ḳoyup, -up]*

sini götür-: *Yuvarlak tepsi taşımak.*

1. Elif-ḳad dil-rübālar cümle ṭurdı
   O ʿaynı sādlar **sini götürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 4). [sini götürdi, -di]*

sipāh: *Asker, ordu.*

1. Olupdur rūy-ı Rūm'uñ padşāhı
   Ziyāde gökde yılduzdan **sipāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 36). [sipāhı, -ı]*
2. Diler kim ṣuna anı pādşāha
   Felek taḫt u meh-i encüm **sipāha** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 36). [sipāha, -a]*
3. Olup bu mülk çarḫun māh şāhı
   Yine cemʿ itdi encümden **sipāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 22). [sipāhı, -ı]*
4. Oturmış mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
   Aña dīvān ṭurur cümle **sipāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 10). [sipāhı, -ı]*
5. Zirih-pūş olmış aʿdānuñ **sipāhı**
   Ṭolaşmış ṣan deñizde aġa māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 37). [sipāhı, -ı]*
6. Müşerref itdi geldi taḫtgāhın
   Virüp destūrı ṭaġıtdı **sipāhın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 10). [sipāhın, -ın]*
7. Ṭutarsam n'ola çarḫa tīġ-ı āhı
   Kesilmez bendeden hicrān **sipāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 62). [sipāhı, -ı]*
8. Cihānı yaḳdı yandurdı **sipāhum**
   Bu dirlikden ölüm yig pādşāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 57). [sipāhum, -um]*
9. Temāşā eyledi dīvān-ı şāhı
   Ṭurur el ḳavşurup ḳat ḳat **sipāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 20). [sipāhı, -ı]*
10. Yanuñca ḳoşayın vāfir **sipāhı**
    Yüri ol mülk-i Çīn'üñ pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 25). [sipāhı, -ı]*

sipāhī: *Atlı asker, süvari.*

1. **Sipāhi** istedi kim çekse anı
   İçe ṣuyı ṣafā kesb ide cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 51). [sipāhi,]*

sipāhi cemʿ ol-: *Asker toplanmak.*

1. Ḳamu yirlü yirine geldi erkān
   Sipāhi cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 10). [sipāhi cemʿ olup, -up]*

sipāh-ı nūr: *Aydınlığın askeri; aydınlığın ordusu.*

1. **Sipāh-ı nūra** ser-tā-ser buyurdı
   Cihāna ḫilʿat-ı zerrīn geyürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 5). [sipāh-ı nūra, -a]*

sipās it-: *Şükretmek.*

1. Bilüp ʿilmin **sipās itdi** ʿalīme
   Şükürler eyledi ḥādiṣ-i ḳadīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 55). [sipās itdi, -di]*

sipās u şükr ü minnet: *Hamd ve şükür ve minnet.*

1. **Sipās u şükr ü minnet** saña yā Rab
   Bu nüsḫa cümle ḫatm oldı müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 37). [sipās u şükr ü minnet,]*

sipās u şükr ü niʿmet: *Övgü ve verdiklerine şükür.*

1. **Sipās u şükr ü niʿmet** ol Ḥudāya
   Bulışdurdı beni sen meh-liḳāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 25). [sipās u şükr ü niʿmet,]*

sipend: *Üzerlik tohumu, tütsü.*

1. Ser-ā-ser ferşi ol köşküñ döşendi
   Buḫūr itdiler içinde **sipendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 36). [sipendi, -i]*

sipend yaḳ-: *Üzerlik yakmak.*

1. Yine bu ḥacle-i gerdūn ṭonandı
   Kevākib şevḳ ile **yaḳdı sipendi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 2). [sipendi yaḳdı, -dı]*

siper: *Kalkan.*

1. **Siperler** ḥāżır itdi cund-ı bī-ḥad
   Seḥer Yeʾcüc'e tīre tā ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 15). [siperler, -ler]*
2. Görür sīne **siper** tīr-i ḳażāya
   Boyun ṭutdı hemān tīġ-ı rıżāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 33). [siper,]*

siperler göz aç-: *Kalkanlar göz açmak.*

1. **Siperler göz açup** ḫaşmı gözetdi
   Süñüler birbirine dil uzatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 29). [siperler göz açup, -up]*

sipihr: *Gökyüzü.*

1. **Sipihrüñ** zer yataġı yire düşdi
   Görüp anı ḳamu encüm gülişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 1). [sipihrüñ, -üñ]*
2. Gözi yaşı zemīni seyle virdi
   Sipihrüñ bād-ı āhın yile virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 32). [sipihrüñ, -üñ]*
3. Muḳārin oldı geldi māh mihre
   Müşābih oldı ol menzil **sipihre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 10). [sipihre, -e]*
4. Hesāb olur **sipihr** üzre kevākib
   Anuñ ʿaddinde ʿāciz her muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 17). [sipihr,]*
5. **Sipihre** olmış ol ḳalʿa ḥavāle
   Öñinde köpriler beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 15). [sipihre, -e]*

sipihr ü mihr: *Gökyüzü ve güneş.*

1. **Sipihr ü mihr** olsun taḫt u tācuñ
   Ser-ā-ser ʿālemün ḫalḳı duʿācuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 23). [sipihr ü mihr,]*

sipihr üzre sitāre: *Gökte yıldız.*

1. Çıḳardı naʿl-ı esbinden şerāre
   Şanurlardı **sipihr üzre sitāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 44). [sipihr üzre sitāre,]*

sipihr-i āstān: *Eşiğinin seması.*

1. Bugün rūşen-dilem ey bedr-i kāmil
   Sipihr-i āstānuñ oldı menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 44). [sipihr-i āstānuñ, -uñ]*

sipihr-i bezm: *Meclisin seması.*

1. Pes andan bir hilāl-i meclis-ārā
   Sipihr-i bezm içinde oldı peydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 14). [sipihr-i bezm,]*

sipihri del-: *Göğü delmek.*

1. Ḳamu atlandı ol raʿnā-civānlar
   Sipihri deldiler yir yir sinānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 20). [sipihri deldiler, -di, -ler]*

sipihrüñ ḳıbābı: *Gökyüzünün kubbeleri.*

1. **Ḳıbābını sipihrüñ** gümledüp kūs
   Ṣadāsı raʿd birle oldı meʾnüs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 17). [sipihrüñ ḳıbābını, -n, -ı]*

sipihrüñ sīnesi: *Feleğin göğsü.*

1. Sarāyuñ bāmı oldı ḳuyruġa ṣadr
   Sipihrüñ sīnesinde gūyiyā bedr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 22). [sipihrüñ sīnesinde, -n, -de]*

sirişk: *Gözyaşı.*

1. **Sirişkümden** ṣaḳın bir kīne-cūdur
   Nice merdümler almış ḳanlu ṣudur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 69). [sirişkümden, -üm, -den]*
2. **Sirişki** cust ü cū itdi zemīni
   Bula tā kim o serv-i nāzenīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 31). [sirişki, -i]*
3. Kimisi eyledi destin müḥennā
   Sirişkinden yed-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 10). [sirişkinden, -i, -n, -den]*
4. Revān itmiş **sirişkin** āb-ı ṣāfuñ
   Aña diller virüp berki ḫilāfuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 17). [sirişkin, -in]*
5. **Sirişkinden** olurdı rāh nemnāk
   İder toz bād-ı āhından yaḳa-çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 73). [sirişkinden, -i, -n, -den]*

sirişk-i ʿāşık: *Âşığın gözyaşı.*

1. Revān aḳar ṣuya beñzer revişde
   Sirişk-i ʿāşıḳuñ ʿaynı gidişde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 28). [sirişk-i ʿāşıḳuñ, -uñ]*
2. **Sirişk-i ʿāşıḳa** öykündi beñzer
   Ḫilāfuñ ʿaks-i bergi urdı ḫançer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 27). [sirişk-i ʿāşıḳa, -a]*

sitāre: *Yıldız.*

1. Çalup Mirrīḫveş ol ḫoş **sitāre**
   İder iki sütūnı çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 19). [sitāre,]*
2. Biri ḫūrşīd biri māh-pāre
   O ḥavżuñ her ḥabābı bir **sitāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 48). [sitāre,]*
3. İrüp bir pādşāh bigi suvāre
   Götürdi ayaġı ḫaylī **sitāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 6). [sitāre,]*
4. Olurdı ʿad feleklerde **sitāre**
   ʿAded yoġ idi ol demde suvāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 29). [sitāre,]*
5. N'idem kim çıḳsa naʿlinden şerāre
   Hilāli çevre alurdı **sitāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 76). [sitāre,]*

sitāre: *Yıldız II Talih, baht.*

1. **Sitārem** gör rıżamuñ semtin idindi mesīr encüm
   Müşerref itdüñ ey meh pertev-i luṭfuñla ben ḫāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 3). [sitārem, -m]*

sitāre saʿd: *Yıldızı kutlu.*

1. **Sitārem** saʿd imiş minnet Ḫudāya
   Beni irgürdi sen bedr-i dücāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 35). [sitārem saʿd imiş, -imiş]*

sitāre var: *Talihi olma.*

1. Eger kim **var ise** bende **sitāre**
   Gel ol māh-ı nev bigi kenāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 9). [sitāre var ise, -ise]*

sitāru var-: *Yıldızı ulaşmak.*

1. Çıḳarken göklere yir yir şerārum
   Saʿādet burcına **varmış sitārum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 30). [sitārum varmış, -mış]*

siyāh: *Kara.*

1. **Siyāhı** şāh-ı ebyaż māt iderken
   Göçüp mülk-i cihāndan şeb giderken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 3). [siyāhı, -ı]*

siyāha mustaġrak ol-: *Siyaha batmak.*

1. **Siyāha oldı mustaġraḳ** ḳamu māh
   Siyehler geydi gūyā Kaʿbetu'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 113). [siyāha mustaġraḳ oldı, -dı]*

siyāh geyv-: *Büyük bir acı ve üzüntü içinde olduğunu davranışlarıyla belli etmek, siyah elbise giymek ya da siyah örtü bağlamak.*

1. Duḫān-ı āh-ı ʿāşıḳveş **siyāhı**
   Geyüpdür ṭurmaz eyler her dem āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 46). [siyāhı geyüpdür, -üp, -dür]*

siyāh-rū: *Yüzü kara.*

1. Helāk ola diyü ol ḳandan anı
   Reginden bir **siyāh-rū** aldı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 14). [siyāh-rū,]*

siyāset eyle-: *İdare etmek.*

1. Muḥal olanlara **eyle siyāset**
   Maḥallin gözlegil fevt itme furṣat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 53). [siyāset eyle,]*

siyāset it-: *Öldürmeye teşebbüs etmek, tuzak kurmak.*

1. Ḳamu ẓālimlere **itdi siyāset**
   Belādan memleket oldı selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 49). [siyāset itdi, -di]*

siyāset ḳıl-: *Cezalandırmak.*

1. Bunı şāh işidüp incindi ġāyet
   Didi aña **ḳılāyum** bir **siyāset** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 30). [siyāset ḳılāyum, -ā, -y, -um]*

siyeh: *bk. siyāh.*

1. Yüridi mülk-i Rūm'a leşker-i Şām
   Siyeh ḫayme ḳurıldı oldı aḫşam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 4). [siyeh,]*
2. **Siyeh** ḫilʿat geyüp dururdı ʿālem
   Firāḳ-ı mihr ile ṭutmışdı mātem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 1). [siyeh,]*

siyeh gey-: *bk. siyāh geymek.*

1. Yine ʿālem degişdürdi libāsın
   Siyeh geydi çıḳardı aḳ ḳabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 2). [siyeh geydi, -di]*
2. Siyāha oldı mustaġraḳ ḳamu māh
   Siyehler geydi gūyā Kaʿbetu'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 114). [siyehler geydi, -di]*

siyeh hilʿat: *Siyah kaftan.*

1. **Siyeh ḫilʿatlar** içre cümle ḫūbān
   Ṣanasın ẓulmet içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 111). [siyeh ḫilʿatlar, -lar]*

siyeh perçemlü: *Siyah perçemli.*

1. **Siyeh perçemlü** yalıñ yüzlü dil-ber
   Ayaġ üzre ṭurup yanardı par par *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 21). [siyeh perçemlü,]*

sofra: *Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı vb.*

1. Aña bir ḫoş żiyāfet itdi Jāle
   İnüp māh oldı tepsi **sofra** hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 44). [sofra,]*

sofra devşir-: *Sofra toplamak.*

1. Naẓar ṣaldı çün ol ṣāḥib-kemāle
   O sāʿat **şofrasın devşirdi** hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 6). [ṣofrasın devşirdi, -di]*

sofra döşe-: *Sofraya bol ve türlü yiyecekler koymak.*

1. **Döşendi şofra** vü dökildi niʿmet
   Gürisne oldı seyr ü buldı rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 11). [ṣofra döşendi, -n, -di]*

sofra-i maʿnā: *Anlam sofrası.*

1. Virür şīrīn tekellüm rūḥa rāḥat
   Kim oldur **şofra-i maʿnāda** niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 20). [ṣofra-i maʿnāda, -da]*

sofra-i şāh: *Hükümdarın sofrası.*

1. Hemān gencine idi **şofra-i şāh**
   Kim ol gencinede her ān u her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 13). [ṣofra-i şāh,]*

sohbet: *İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musahabe.*

1. Ṣafā vir ḫāṣ u ʿāma **ṣoḥbetüñden**
   Pür olsun cümle ʿālem şöhretüñden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 9). [ṣoḥbetüñden, -üñ, -den]*

<u>soḥbet çık-:</u> *Sohbet konusu çıkmak.*

1. Çıḳdı keyfiyyet-i cām-ı deheni başumuza
   Şükr li'llāh bize **çıḳdı** hele **ṣoḥbet** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 8). [ṣoḥbet çıḳdı, -dı]*
2. Geyürdiler o dem remmāle ḫilʿāt
   Ṣafālar sürdi aña **çıḳdı ṣoḥbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 28). [ṣoḥbet çıḳdı, -dı]*

<u>soḥbet eyle-:</u> *Sohbet etmek.*

1. Keşf oldı saña perde-i esrār ser-ā-ser
   Bī-perde Ḫudā ile ṭapuñ **eyledi ṣoḥbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 34). [ṣoḥbet eyledi, -di]*

<u>ṣoḥbet it-:</u> *Konuşmak, sohbet etmek.*

1. Eyitdiler ḳızuñ ey ehl-i devlet
   Gelüp būstānda köşke **itdi ṣoḥbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 18). [ṣoḥbet itdi, -di]*

<u>soḥbet-i ḫāṣ kıl-:</u> *Seçkinler meclisi kurmak.*

1. Bular nuṣretle **ḳıldı ṣoḥbet-i ḫāṣ**
   Ḳılıçlar çalıcı vü nīze raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 85). [ṣoḥbet-i ḫāṣ ḳıldı, -dı]*

<u>sok-:</u> *İçine veya arasına girmesini sağlamak.*

1. Görür var zaḫmı ol ḥūr-ı cemīli
   O zaḫm-ı tāzeye **ṣoḳdı** fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 58). [ṣoḳdı, -dı]*

<u>sökil-:</u> *Sökme işine konu olmak.*

1. Dişi rümmān ḫandānuñ dökilmiş
   Libāsı tīġ-ı hicr ile **sökilmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 36). [sökilmiş, -miş]*

<u>sokran-:</u> *Şikayet etmek.*

1. Güzeller laʿlīn öper gördi rāḥı
   Birez ol ḥāle **ṣoḳrandı** ṣürāḥī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 8). [ṣoḳrandı, -dı]*

<u>sokur-:</u> *Sökmek, yıkıp parçalamak, alıp götürmek.*

1. Tüfekler yıldırım bigi **soḳurdı**
   Düşerdi cümle eṭrāfa şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 45). [soḳurdı, -dı]*

soñ: *Nihayet.*

1. Viṣālüñ olmayaydı **ṣoñı** hicrān
   Belā vü derd ile dün gün fırāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 65). [ṣoñı, -ı]*

soñ nefes iriş-: *Son nefeste ulaşmak.*

1. İlāhī **irişecek ṣoñ nefes** zebānumuza
   Getür ṣu bigi revān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 27). [ṣoñ nefes irişecek, -ecek]*

soñı āḫir ḫayra dön-: *Sonu iyiye gitmek.*

1. Neberd olur bu mülk içinde vāfır
   Döner ammā ki **ḫayra ṣoñı āḫir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 38). [ṣoñı āḫir ḫayra döner, -er]*

soñra: *Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı.*

1. Zamāndan **ṣoñra** ʿaḳlı başına geldi
   Yine deryā-yı eşki ṭaşa geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 41). [ṣoñra,]*
2. Duʿādan **ṣoñra** şöyle ola maʿlūm
   Eridüm şevḳüñ ile nite kim mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 39). [ṣoñra,]*

sor-: *Emmek.*

1. Lebin **ṣorsañ** eger pālūde-i ter
   Gül-āb-ı tāze ṣaçmış üstine der *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 59). [ṣorsañ, -sa, -ñ]*

sovukdan: *Soğuk hava sebebiyle.*

1. Uzun boylu nigār-ı rūz-ı rūşen
   Bozıldı bir yire geldi **ṣovuḳdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 30). [ṣovuḳdan,]*

soy-: *Bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak.*

1. Ḥarāret pençe-i mercānı **ṣoydı**
   Anuñçün baḥrde şūr-āba ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 7). [ṣoydı, -dı]*

soy-: *Üzerindeki elbiseleri çıkarmak.*

1. **Ṣoyup** eyler tırāş ol ḥalḳı der-ḥāl
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ eyler abdāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 15). [ṣoyup, -up]*
2. İdüp Rūmī'lere yardım o cānān
   Ṣoyup Zengī'leri ḳıldı perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 22). [ṣoyup, -up]*
3. O ḥelvāyı ṭurup bir ṭasa ḳoydı
   Libāsını teninden defʿi **ṣoydı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 26). [ṣoydı, -dı]*
4. Anı ḥammām-ı nāzük bigi **soydı**
   Çü ʿuryān itdi şeh ḳoynına ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 29). [soydı, -dı]*

soyın-: *Soyunmak, elbiselerini çıkarmak.*

1. **Şoyındı** fūte ṭutındı beline
   Alup bir ṭas-ı ġarrāyı eline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 29). [şoyındı, -dı]*

söyle-: *Demek.*

1. Hemān ol bir yaşıl ṭūṭīye beñzer
   Dili vü aġzı yoḳ ammā ki **söyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 16). [söyler, -r]*
2. O bir sīmīn-beden maḥbūba beñzer
   Dili var aġzı yoḳ ammā ki **söyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 8). [söyler, -r]*

söyle-: *Demek II Yazmak.*

1. Hemān bir ṭūṭī-i gūyāya beñzer
   Ne göñülden geçerse anı **söyler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 10). [söyler, -r]*

söyün-: *Sönmek.*

1. **Söyünmez** şemʿ uyar dār-ı cihānda
   Añılsun ḥaşre dek devr-i zamānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 7). [söyünmez, -mez]*
2. Felek ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün
   ʿAdūnuñ mihriyse şemʿi **söyünsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 32). [söyünsün, -sün]*
3. Çerāġ-ı şevḳ u şādīnuñ **söyündi**
   O ara ṭolu urmış bāġa döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 41). [söyündi, -di]*

söz: *Ağızdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf, lafız, kelam.*

1. **Söz** senüñdür ey Ḳadīm u lā-Yezāl u bī-Zevāl
   İki ḥarfüñden vucūda geldi cümle kāʾināt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 5). [söz,]*
2. **Sözümi** şemʿ bigi eyle rūşen
   Gören pervānesi olsun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 109). [sözümi, -üm, -i]*
3. Anı Pervāne'ye şāh itdi lālā
   Dimeye tā anuñ **sözine** lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 10). [sözine, -i, -n, -e]*
4. Naṣīḥat eyledükce aña Lālā
   Ḳabūl itmezdi **sözin** dirdi lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 2). [sözin, -in]*
5. Bu **söz** Lālā ḳatında oldı maḳbūl
   ʿAṭā baḥrine ġarḳ itdi anı ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 53). [söz,]*
6. Bu **söze** şāh söyle oldı ḳāʾil
   Ki Pervāne ṣanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 11). [söze, -e]*
7. Ḫaberdār olmaz idi kendüzinden
   Anuñ çıḳmaz idi maʿnā **sözinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 34). [sözinden, -i, -n, -den]*
8. Bu şiʿri uydurup **söz** ile Zühre
   Oḳıdı şīve vü nāz ile Zühre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 17). [söz,]*
9. Lebüñ cāndur **sözün** enfās-ı ʿİsā
   İder biñ mürdeyi bir demde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 35). [sözün, -ün]*
10. Bu **söz** Pervāne'ye geldi muvāfıḳ
    Eyitdi kim budur çoḳ buña layıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 79). [söz,]*
11. Bu **sözi** ol yüzi māhum güzeldür
    Müvecceh fikr ider ġāyet muḥaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 81). [sözi, -i]*
12. Sözinden yanmasun diyü o defter
    Revān eşk ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 13). [sözinden, -i, -n, -den]*

13. Bu **sözden** ḫoş ṣafālar sürdi Lālā
    Olup āyīne-i ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 13). [sözden, -den]*
14. Bularla eyledi bī-ḥad tekellüm
    Sözin degme kişi ḳılmaz tevahhüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 24). [sözin, -in]*
15. O **söze** ḳalbi şöyle oldı māʾil
    O gün aḫşam olınca oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 57). [söze, -e]*
16. Gözinden ser-nigūn Hārūt u Mārūt
    Sözinden ḫasta cāna irişür ḳut *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 6). [sözinden, -i, -n, -den]*
17. İrer insāna afet gözlerinden
    İrişür cāna rāhat **sözlerinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 38). [sözlerinden, -leri, -n, -den]*
18. Bu **sözden** gitdi şāhuñ ıżṭırābı
    Göñülden refʿ oldı ġam niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 91). [sözden, -den]*
19. Ḳulaġuñda küpe olsun bu **sözler**
    Yaraşur gūş-ı şehde dür ü gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 71). [sözler, -ler]*

söz ʿarūsı: *Söz gelini.*

1. Bir altun kürsi ḳodılar oturdı
   Niḳābı **söz ʿarūsından** götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 22). [söz ʿarūsından, -n, -dan]*

söz demi: *Söz anında.*

1. Mesīḥ adı vü mānend-i Mesīḥā
   İderdi **söz deminde** mürde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 4). [söz deminde, -n, -de]*

söz diñle-: *Nasihat almak, söylenen sözü dikkate almak.*

1. **Sözini diñledüm** ġayet güzeldür
   Be-ġāyet ḫūb pend eyler maḥaldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 39). [sözini diñledüm, -dü, -m]*

söz ehli: *Sözden anlayan kimseler, şairler.*

1. **Söz ehli** deñlü ṣāḥib-devlet olmaz
   Maʿānī cevherine ḳıymet olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 15). [söz ehli,]*

söz iksīri: *Söz iksiri II Sözün büyüleyici gücü.*

1. **Söz iksīrinde** eyle siḥr ü efsūn
   Ola tā kim cihānda işüñ altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 5). [söz iksīrinde, -n, -de]*

söz mülki: *Söz yurdu.*

1. Ḫudānuñ ismin evvel eylemiş yād
   Pes andan eylemiş **söz mülkin** ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 28). [söz mülkin, -n]*

söze bünyād ur-: *Söze temel atmak II Söze başlamak.*

1. Yüri ḳo ʿilleti **ur söze bünyād**
   Anuñla dīn ü dünyāñı ḳıl ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 15). [söze bünyād ur,]*

sözi ḫatm eyle-: *Sözü tamamlamak, konuşmayı sonlandırmak.*

1. **Sözi ḫatm eyledi** çün Şāh Faġfūr
   O sāʿat elçüye virildi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 79). [sözi ḫatm eyledi, -di]*

sözi ṣaġ: *Sözü doğru olan.*

1. O dem ol **sözi ṣaġ** u çeşmi bīmār
   Keremden genc-i sīmi itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 7). [sözi ṣaġ,]*

su: *Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.*

1. Ẕātuñda senüñ yoġ idi bir ẕerrece bed-ḫu
   Āteşde burūdet nite kim **ṣuda** yubūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 26). [ṣuda, -da]*
2. **Şu** girdi şīşeye mücrim perīveş
   Gül-i gülzār-ı Cennet oldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 33). [ṣu,]*
3. Zemīn anı görüp bozardı rūyı
   Dem-i serv-i ṣabā saḫt itdi **ṣuyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 6). [ṣuyı, -y, -ı]*
4. Gümişden ḳalʿa k'anda ḥabs idi **ṣu**
   Ḫarāb oldı bir altun ṭop ile u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 7). [ṣu,]*
5. Hevā evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḥal
   Ṣu çekdi ṣafḥa-yı gülzāra cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 12). [ṣu,]*
6. **Ṣuyı** ebr-i siyeh ḳara deñizden
   Alup aḳ yazuyı itdi müzeyyen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 19). [ṣuyı, -y, -ı]*
7. Kim ol mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevs̱er
   Aḳıtdı **ṣu** yirine şehd ü şeker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 6). [ṣu,]*
8. Ṭurup şeh cāme geydi şeb-revāne
   Sarāya **ṣu** bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 8). [ṣu,]*

su: *Akarsu.*

1. Hevā-yı nerm devşirdi o dem raḫt
   Anüñçün oldılar **ṣular** ḳatı saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 8). [ṣular, -lar]*
2. Dimāġın ʿālemüñ gül ḳıldı ḫoş-bū
   Aḳışdı geldi serv ayaġına **ṣu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 54). [ṣu,]*
3. Gülistān içre var idi güzel köşk
   Anuñ **ṣuyı** gül-āb u ṭopraġı müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 8). [ṣuyı, -y, -ı]*
4. Eyitdi **ṣu** bigi var pādşāha
   Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 11). [ṣu,]*
5. Bulup **ṣu** yir içinde inḳılābı
   Buḫār oldı vü depretdi turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 13). [ṣu,]*

su: *Deniz.*

1. O murġ-ı ābı çün bāl u per açdı
   Ṣu üzre esb-i tāzi bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 26). [ṣu,]*

su: *Göl.*

1. Yanar tennūrdan peydā idüp **şu**
   Ser-ā-ser ʿālemi ġarḳ eyledi u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 45). [şu,]*

şu: *Su II Gül bahçesindeki çeşmenin suyu.*

1. Ne **şu** şerm eyler āb-ı Kevşer andan
   Ezel bezminde ol āb-ı revāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 15). [şu,]*

şu: *Su II Havuzun suyu.*

1. Meh ile mihr o ṣuya hem-dem oldı
   Şu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 44). [şu,]*
2. **Şu** virdi egnine bir tāze terlik
   Degişdürdi anuñla cismi terlik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 31). [şu,]*
3. Çü girdi ṣuya iki serv-i dil-cū
   Geyürdi māʾi ḫāra anlara **şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 40). [şu,]*
4. Şeker-lebler o ṣudan rāḥat oldı
   Kim ol **şu** leblerinden şerbet oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 50). [şu,]*
5. Şeker-lebler o **ṣudan** rāḥat oldı
   Kim ol ṣu leblerinden şerbet oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 49). [şudan, -dan]*
6. O ḥavża ṣu bigi girdi o sāʿat
   Şunuñ cānına od urdı ol āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 28). [şunuñ, -nuñ]*
7. Meh ile mihr o **ṣuya** hem-dem oldı
   Ṣu gökde istedügin yirde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 43). [şuya, -y, -a]*

şu: *Su II Öz.*

1. Meger var idi bir kör zişt ḳuyı
   Yoġ imānı münāfıḳ bigi **şuyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 2). [şuyı, -y, -ı]*

şu: *Şu, işaret sıfatı.*

1. Azaldı gördigince āftābı
   Şu kettān bizi gūyā māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 26). [şu,]*
2. **Şu** ṣūretler ki itmişdi o şeh cemʿ
   Olardan geldi yig Pervāne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 29). [şu,]*
3. **Şu** ebruñ kim neminden gevher olduñ
   Bahā vü ḥüsn ile dünyāya ṭolduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 33). [şu,]*
4. **Şu** ḫarmanuñ ki toḫmından ulalduñ
   Revān bāġ-ı cihāna sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 35). [şu,]*
5. **Şu** kān içre ki oldı laʿl-i rengīn
   Melāḥat gūşın itdi çıḳdı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 11). [şu,]*
6. İçi yāḳūt u laʿl u ṭaşı ṣırça
   Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 46). [şu,]*
7. Yüri var **şu** fenādan ḳıl ferāġı
   Beḳā mülkinde düz gökcek ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 29). [şu,]*

su bigi: *Suya benzer şekilde.*

1. Yār-i dil-cū armaġān isterse ben dil-dārdan
   Cānumı **şu bigi** ol serve revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 8). [şu bigi,]*
2. Revān **şu bigi** bindi delve ol şāh
   İrişdi burc-ı delve gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 49). [şu bigi,]*

su bigi revān: *Su gibi akan.*

1. İlāhī irişecek şoñ nefes zebānumuza
   Getür **şu bigi revān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 28). [şu bigi revān,]*

<u>şu bigi revāne ol-:</u> *Su gibi akmak.*

1. İçine **şu bigi oldı revāne**
   Gözi ṭuş oldı bir nāzük civāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 31). [şu bigi revāne oldı, -dı]*

<u>şu bigi şaç-:</u> *Su gibi dağıtmak.*

1. Ümīd-i ʿavf-ı luṭfuñla el açdum
   Duʿā güherlerin **şu bigi şaçdum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 52). [şu bigi şaçdum, -du, -m]*
2. Duʿālar eyledi aña el açdı
   Senā gevherlerin **şu bigi şaçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 22). [şu bigi şaçdı, -dı]*

<u>şu bigi yit-:</u> *Su gibi gitmek.*

1. Yolı ṭūmār bigi dürdi gitdi
   O sāʿat şākile **şu bigi yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 24). [şu bigi yitdi, -di]*

<u>şu çık-:</u> *Ortaya su çıkmak.*

1. Yarıldı yir ol dem **çıḳdı** bir **şu**
   Nice yirler ḫarāb itdi revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 23). [şu çıḳdı, -dı]*

<u>şu dök-:</u> *Su akıtmak II Cima ile Pervâne'den meni gelmesi.*

1. Görür kim **şu döker** bir tāze gülşen
   Şaḳāyıḳ üzre zanbaḳ ġoncesinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 21). [şu döker, -er]*

<u>şu iç-:</u> *Su içmek, yudumlamak.*

1. Sipāhi istedi kim çekse anı
   İçe şuyı ṣafā kesb ide cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 52). [şuyı içe, -e]*

<u>şu ir-:</u> *Su ulaşmak.*

1. Ḳatarlardı bile şuya gül-ābı
   İrüp ter eyledükce **şu** turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 26). [şu irüp, -üp]*

<u>şu kat-:</u> *Su akıtmak II Cima ile meninin gelmesi.*

1. Şarāb-ı vaṣlı barmaġ ile ṭutdı
   Görür ḳuvvetlü bir pāre **şu ḳatdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 50). [şu ḳatdı, -dı]*

<u>şu koy-:</u> *Su koymak.*

1. O ʿārıżlar o şerbet gördi ṭatlu
   Leṭāfet çeşmesinden **ḳoydılar şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 52). [şu ḳoydılar, -dı, -lar]*

<u>şu ṭur-:</u> *Su kesilmek.*

1. Felekden şöyle yaġdı yire ṭolu
   Ṭurup bir nice günler olmadı **şu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 38). [şu ṭurup, -up]*

<u>suʾal:</u> *Soru.*

1. Virür her bir **suʾāle** on cevābı
   Ḳomaz müşkil ʿarūsında niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 51). [suʾāle, -e]*
2. Götürüp bikr-i efkāruñ niḳābın
   Virelüm bu **suʾalüñ** uş cevābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 78). [suʾalüñ, -üñ]*
3. Müneccimler işidür bu **suʾāli**
   Eyitdiler olur bir ceng-i ʿāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 35). [suʾāli, -i]*

<u>suʾāl it-:</u> *Sormak.*

1. Kimi bulursañuz **idüñ suʾāli**
   Bulasız tā kim ol Yūsuf-cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 23). [suʾāli idüñ, -üñ]*
2. Oḳır Sulṭān Jāle anı ḫāli
   İder her fenden aña on **suʾāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 50). [suʾāli ider, -er]*

<u>sū-be-sū:</u> *Taraf taraf.*

1. Yürürsin gün bigi her gāh tenhā
   İdersin **sū-be-sū** şehri temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 18). [sū-be-sū,]*

<u>şubḥ:</u> *Sabah.*

1. Şeb-i firḳat beni ey meh yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ **şubḥı** yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 8). [şubḥı, -ı]*
2. Varup saʿy ile bir gün Rūm'a irdüm
   Şehüñ dīvānına bir **şubḥ** girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 76). [şubḥ,]*
3. Yine **şubḥuñ** ʿarūs-ı cān-güdāzı
   Getürdi dünye ṭolusı cihāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 1). [şubḥuñ, -uñ]*
4. Ḳurıldı **şubḥuñ** ebyaż sāyebānı
   Gelüp bir şāh idindi menzil anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 1). [şubḥuñ, -uñ]*

<u>subḥ çık-:</u> *Sabah (yola) çıkmak.*

1. O daḫı yol yaraġın ḳıldı ḥāżır
   Çıḳup bir **şubḥ** tā ola müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 34). [şubḥ çıḳup, -up]*

<u>şubḥ gel-:</u> *Sabah vakti olmak.*

1. Çıḳardı **şubḥ** anuñ **geldi** yasın
   Teninden ṣoydı ol ḳara libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 3). [şubḥ geldi, -di]*

subḥ u seḥergāh ol-: *Sabah olmak II İyiye gitmek.*

1. O şeb **oldı** baña **ṣubḥ u seḥergāh**
   Faḳīrüñ başına gün ṭoġdı nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 33). [ṣubḥ u seḥergāh oldı, -dı]*

subḥa çık-: *Sabahı görmek, sabaha kadar yaşamak.*

1. Bilüp Dellāle ṭurdı didi şāhum
   Çıḳarursa beni **ṣubḥa** İlāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 12). [ṣubḥa çıḳarursa, -ar, -ur, -sa]*

subḥ-ārā: *Sabah vaktini süsleyen.*

1. Çerāġ-ı bezm **ṣubḥ-ārā** cemāli
   Güneşde ṣaʿṣaʿa yüzde ṣaḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 23). [ṣubḥ-ārā,]*

subḥ-dem: *Sabah vaktinde, sabahleyin.*

1. Lālenüñ laʿl-i lebin nāzüklik ile dişlemiş
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd çekdi şeb-nemün dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 6). [ṣubḥ-dem,]*
2. Ṭābib **ṣubḥdem** bir ḳurṣ-ı aṣfar
   Ḳoyup bir çarḫı çīni içre ḫoşter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 3). [ṣubḥdem,]*
3. O gice ḥāżır itdiler kemendi
   Gice tā **ṣubḥ-dem** aʿdāya bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 26). [ṣubḥ-dem,]*
4. Görindi **ṣubḥ-dem** ol keştī-i zer
   Baturdı zevraḳ-ı sīmi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 3). [ṣubḥ-dem,]*

subḥgāh ol-: *Sabah vakti gelmek, sabah olmak.*

1. Bulup bir yirde bir ḫoş sebzezārı
   Olınca ṣubḥgāh itdi ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 60). [ṣubḥgāh olınca, -ınca]*

subḥgeh: *Sabah vakti.*

1. Ḳatarken dest-i devrān miske kāfūr
   Ṣaçarken ẓulmet üzre **ṣubḥgeh** nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 2). [ṣubḥgeh,]*
2. ʿAcebdür **ṣubḥgeh** ṣaḥrası rengi
   Çıḳarur post-ı çarḫı pelengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 5). [ṣubḥgeh,]*
3. Getürdi **ṣubḥgeh** ḳırṭās-ı sīmīn
   Ser-ā-ser eyledi surḫ anı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 3). [ṣubḥgeh,]*

subḥgeh kızar-: *Tan yeri kızarmak.*

1. **Ḳızardı ṣubḥgeh** gülzāra döndi
   Gülistān ṣan cemāl-i yāre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 5). [ṣubḥgeh ḳızardı, -dı]*

subḥgeh meydānı: *Sabah meydanı.*

1. Pür itdi **ṣubḥgeh meydānını** ḳan
ʿAdūsı boynını urdı fīrāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 5). [ṣubḥgeh meydānını, -n, -ı]*

ṣubḥ-ı ʿiyd: *Bayram sabahı.*

1. Ṣanʿatuñ dil-dārınuñ āyinedārı **ṣubḥ-ı ʿiyd**
Ḳudretüñ ebkārınuñ zülfindedür ḳadr u berāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 17). [ṣubḥ-ı ʿiyd,]*

ṣubḥ-ı ʿıyd ol-: *Bayram sabahı olmak.*

1. Hezārān **ṣubḥ-ı ʿıyd olsa** bu şeb ḳadrine irişmez
Bize bir kām-yāb u kāmkār u kām-rān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 7). [ṣubḥ-ı ʿıyd olsa, -sa]*

ṣubḥ-ı ṣādıḳ: *Tan yerinin ağarması.*

1. Cemāli āftāba **ṣubḥ-ı ṣādıḳ**
Ṣadāḳat mihrine ḳalbi müşārıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 107). [ṣubḥ-ı ṣādıḳ,]*

ṣubḥ-ı ṣādıḳ: *Tan yerinin ağarması ,gerçek sabah aydınlığı.*

1. Meger Pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ
Velī pür-nūr gūyā **ṣubḥ-ı ṣādıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 2). [ṣubḥ-ı ṣādıḳ,]*

ṣubḥ-ı ṣādıḳ it-: *Sadık sabah etmek.*

1. İrişür mihr ile maʿṣūḳa ʿāşıḳ
Cihānda mihr **idüpdür ṣubḥ-ı ṣādıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 66). [ṣubḥ-ı ṣādıḳ idüpdür, -üp, -dür]*

ṣubḥveş: *Sabah gibi.*

1. Yürekde nār-ı mihrüñden çü yoḳ daġ
Ola mı **ṣubḥveş** yā Rab yüzüm aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 20). [ṣubḥveş,]*
2. Cihānda var mı kim resme ʿāşıḳ
Ola ol **ṣubḥveş** mihrinde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 34). [ṣubḥveş,]*

ṣubḥveş mihründe ṣādıḳ: *Sabah gibi aşkına sadık olma.*

1. Dimiş ey **ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ**
Çün oldı Şemʿe ol Pervāne ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 31). [ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ,]*
2. Görüp taṣvīrüñ oldum saña ʿāşıḳ
Benüm ol **ṣubḥveş mihrüñde ṣādıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 4). [ṣubḥveş mihrüñde ṣādıḳ,]*

suda od çiz-: *Suya ateş çizmek.*

1. Hevāda ṣu yazaydı seyl aḳardı
   Ṣuda od çizse māhīler yaḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 12). [ṣuda od çizse, -se]*

sudan çık-: *Sudan ayrılmak.*

1. O **ṣudan çıḳdılar** ol iki dil-ber
   Ṣanasın kim deñizden çıḳdı gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 39). [ṣudan çıḳdılar, -dı, -lar]*

südde-i devlet-meāb: *Saadet kapısının eşiği.*

1. Der-i mey-ḫāneye dāʾim yüzüñ sür
   Dilerseñ **südde-i devlet-meābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 10). [südde-i devlet-meābı, -ı]*

suffe: *Sofa.*

1. Ne yirde yapsa ol bir ḫoş bināyı
   Virürdi **ṣuffesi** cāna ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 6). [ṣuffesi, -si]*

ṣūfī: *Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.*

1. Eger bu meclise sāḳī gelürse nā-gehān **ṣūfī**
   Aña ṭurgil içür bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 11). [ṣūfī,]*
2. Virür bir ḥāleti kim rūḥa anı
   Düşinde görmemişdür **ṣūfī** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 14). [ṣūfī,]*
3. Faḳīri pādṣāh eyler cihāne
   Aña niçün bulur **ṣūfī** bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 20). [ṣūfī,]*

ṣūfīveş: *Sufi gibi.*

1. Sürer **ṣūfīveş** uçmaḳdan ṣafāyı
   Dil-i ʿāṣıḳ bigi ammā havāyī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 5). [ṣūfīveş,]*

suġrā: *Pek küçük, küçük.*

1. Yimek meydānı içinde cihān-gir
   Cihānuñ niʿmetin **ṣuġrā** kişi yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 22). [ṣuġrā,]*

suḥan murġı: *Söz kuşu.*

1. **Suḥan murġına** vir bāl-ı feṣāḥat
   Kim aña āṣyān olsun belāġat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 5). [suḥan murġına, -n, -a]*

suḥan sevdāsı: *Söz sevdası.*

1. Maʿāni şemʿinüñ pervānesi ol
   Suḫan sevdāsınuñ dīvānesi ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 16). [suḫan sevdāsınuñ, -nuñ]*

suḳ: *Aç gözlü, alçak, haris.*

1. Dökildi **sūḳlar** ol meh-liḳāyı
   Göricek şehr çāk itmiş yaḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 27). [sūḳlar, -lar]*

sukker-i şīrīn: *Şekerli tatlı.*

1. Şu kim laʿli ḳatından şekker acı
   Getürmiş **sukker-i şīrīn** gülacı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 38). [sukker-i şīrīn,]*

sulh it-: *Sulh ilan etmek, barışmak.*

1. Vireydi kendüzini **ṣulḥ ideydi**
   Bulup maḳṣūdını anlar gideydi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 59). [ṣulḥ ideydi, -e, -y, -di]*

sulṭān: *Hükümdar, sultan.*

1. ʿĀşıḳlaruñ ölmege ger var ise ḳaṣduñ
   Luṭf eyle bu ben bendeñi **sulṭānum** unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 4). [sulṭānum, -um]*
2. Oḳıtdı ḫalvetine anı **sulṭān**
   Eyitdi virelüm mi mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 15). [sulṭān,]*
3. Eyitdiler duʿālar idüp ey māh
   Bağışlasun seni **sulṭāna** Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 32). [sulṭāna, -a]*
4. Görmek isterseñ ṭarāvet mülkinüñ **sulṭānını**
   Nergisüñ aç gör gülistānuñ gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 1). [sulṭānını, -ı, -n, -ı]*
5. Dilerseñ cānumı cānum senüñdür
   Buyur bu bende **sulṭānum** senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 46). [sulṭānum, -um]*
6. O **sulṭān** ḳader-ḳudret ḳażā-rā
   Revā tedbīrde eylerse daʿvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 49). [sulṭān,]*
7. Heves rengini bir naḳḳāş ezmiş
   Aña **sulṭānumuñ** naḳşını yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 10). [sulṭānumuñ, -um, -uñ]*
8. Eyitdi ḫāne **sulṭānum** senüñdür
   Ne ḫāne başum u cānum senüñdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 45). [sulṭānum, -um]*
9. Didi ben mürde cismüñ cānı gelmiş
   Dil ü cān taḫtınuñ **sulṭānı** gelmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 56). [sulṭānı, -ı]*
10. Ḳulaġuñdan giderme dür-i pendüm
    Keremler eyle **sulṭānum** efendüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 70). [sulṭānum, -um]*
11. Ulaḳlar şañ ile yil bigi irdi
    Getürdi nāmeyi **sulṭāna** virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 118). [sulṭāna, -a]*
12. Didi ol kāmile **Sulṭān** geçende
    Benüm bu idi göñlümden geçen de *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 11). [sulṭān,]*
13. Çün ol üstāda **Sulṭān** virdi destūr
    Ṣafā kesb itdi ḳalbi oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 17). [sulṭān,]*
14. İşitdi anı **sulṭān** virdi destūr
    Ṣafā-yı ḳalb ile pür-şevḳ ü mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 37). [sulṭān,]*
15. Duʿā ṭomarı ḫatm oldı oḳındı
    Çıḳardı nāmeyi **sulṭāna** virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 44). [sulṭāna, -a]*

16. Varup **Sulṭāna** Şeh-zāde bulışdı
    Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 13). [sulṭāna, -a]*
17. O mektūbı k'ana virmişdi **sulṭān**
    Virür Bercīs şāha şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 43). [sulṭān,]*
18. Götürdi mühri açdı anı **sulṭān**
    ʿİnādı itmiş aña gördi ʿunvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 19). [sulṭān,]*
19. Aña **Sulṭān** buyurdı çıḳdı gitdi
    Ḳonup bir sebzezāra dirnek itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 13). [sulṭān,]*
20. Oturmış taḫtına **sulṭān** ḥākim
    Bile otuz vezīr ü yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 21). [sulṭān,]*

sulṭān dik-: *Sultan olarak başa getirmek.*

1. Ser-ā-ser ḳaṣd itdi kim ʿazīzān
   Dikeler anı mışr-ı cenge **sulṭān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 24). [sulṭān dikeler, -e, -ler]*

sulṭān gel-: *Padişah gelmek.*

1. Ḫarāb olmışdı ḳalbüñ ḳalʿa-yı şādī yıḳılmışdı
   ʿİmāret eyledi dil mülkin ol **sulṭānumuz geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 6). [sulṭānumuz geldi, -di]*

sulṭān jāle: *Pervâne'nin babası, Rum ülkesinin şahı.*

1. Bu sözi işidüp **Sulṭān Jāle**
   Didi taḥsīnler ol şīrīn maḳāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 21). [sulṭān jāle,]*
2. Oḳır **Sulṭān Jāle** anı ḫāli
   İder her fenden aña on suʾāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 49). [sulṭān jāle,]*
3. Görür Pervāne'yi **Sulṭān Jāle**
   İrişmiş aña erlikten nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 23). [sulṭān jāle,]*
4. Oturmışdı meger **Sulṭān Jāle**
   Elinde lāleveş laʿlin piyāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 25). [sulṭān jāle,]*
5. Naẓar saldı aña **Sulṭān Jāle**
   Ser-ā-ser vaḳf oldı cümle ḫāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 53). [sulṭān jāle,]*
6. Seḥer **Sulṭān Jāle** itdi dīvān
   Yirine geldi cümle ehl-i erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 7). [sulṭān jāle,]*
7. Görür **Sulṭān Jāle** geldi Faġfūr
   Hemān ḳaṣd eyledi kim ide maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 13). [sulṭān jāle,]*
8. Görür **Sulṭān Jāle** düşde nā-gāh
   Gelüp ḳoynına girdi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 11). [sulṭān jāle,]*
9. Aña **Sulṭān Jāle** virdi ḫilʿat
   Gül-i zibā bigi tekrār ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 57). [sulṭān jāle,]*
10. Beni **Sulṭān Jāle** itdi āzād
    Elinden ḳıldum efġān zārı feryād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 83). [sulṭān jāle,]*
11. Ḫaberdār oldı kim **Sulṭān Jāle**
    Şeh-i Faġfūr o bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 17). [sulṭān jāle,]*

sulṭān ol-: *Padişah olmak; hükmetmek.*

1. Yirine māh anuñ **olmışdı sulṭān**
   Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 53). [sulṭān olmışdı, -mış, -dı]*
2. Daḫı **sulṭān olan** ʿādil gerekdür
   O şanʿatda ḳatı kāmil gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 39). [sulṭān olan, -an]*

sulṭān süleymān: *Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Şeh-i şāhān-ı sulṭānı'bn-i sulṭān
   Emīr-i kāmrān **Sulṭān Süleymān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 8). [sulṭān süleymān,]*

sulṭāna vir-: *Padişaha vermek.*

1. Duʿānuñ defteri pāyāna irdi
   Çıḳardı nāmeyi **sulṭāna virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 52). [sulṭāna virdi, -di]*

sulṭān-ı ʿādil: *Adil sultan.*

1. Demidür ġāyet ey **sulṭān-ı ʿādil**
   Taraḥḥum dāmeniyle yaşumı sil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 81). [sulṭān-ı ʿādil,]*

sulṭān-ı ʿālem: *Âlemin sultanı.*

1. Haḳīḳat ʿışḳ olupdur cān-ı ʿālem
   Bu sözi ḥaḳ bil ey **sulṭān-ı ʿālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 36). [sulṭān-ı ʿālem,]*
2. Didi Naccār eyā **sulṭān-ı ʿālem**
   Cihān içre ḳamudan ol mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 55). [sulṭān-ı ʿālem,]*
3. Göricek Şemʿi Dāye oldı ḫurrem
   Didi ḥālüñ ne ey **sulṭān-ı ʿālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 24). [sulṭān-ı ʿālem,]*
4. Ḳamu ʿuşşāḳa ey **sulṭān-ı ʿālem**
   Olur dīdārsuz Cennet Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 47). [sulṭān-ı ʿālem,]*
5. Didi Pervāne ey **sulṭān-ı ʿālem**
   Saña kemter ḳul olsa yaraşur Cem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 109). [sulṭān-ı ʿālem,]*

sulṭān-ı cihāne: *Dünya sultanı.*

1. Ḫaber geldi ki **sulṭān-ı cihāne**
   Tamām itdük o ḳaṣrı bī-bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 1). [sulṭān-ı cihāne,]*

sulṭān-ı çīn: *Çin Fağfuru II Şem'in babası.*

1. Anuñ **sulṭān-ı Çīn** mühri götürdi
   Duʿā desti bigi yüzine sürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 45). [sulṭān-ı çīn,]*

sulṭān-ı cümle: *Tüm sultanlar.*

1. Biri **sulṭān-ı cümle** evliyādur
   Kerem kānı ʿAliyyü'l-Murtażā'dur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 117). [sulṭān-ı cümle,]*

sulṭān-ı dīn: *Dinin hükümdarı, önderi.*

1. O ḫatemü'l-enbiyā **sulṭān-ı dīndür**
   Bi-hamdi'llāh şefiʿü'l-müznibīndür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 37). [sulṭān-ı dīndür, -dür]*

sulṭān-ı eḳālīm-i ḫayā: *Edep ülkelerinin sultanı.*

1. **Sulṭān-ı eḳālīm-i ḫayā** Ḥażret-i ʿOsmān
   Şāh-ı büleġā server-i erbāb-ı feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 43). [sulṭān-ı eḳālīm-i ḫayā,]*

sulṭān-ı faġfūr: *Çin Fağfuru.*

1. Göricek anları **sulṭān-ı Faġfūr**
   Feraḥdan göñli gözi oldı pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 33). [sulṭān-ı faġfūr,]*

sulṭan-ı ḫūbān: *Güzellerin sultanı.*

1. Pādşāh-ı mülk-i ʿışḳam didigüm ʿayb olmasun
   Dostlar ben bende bir **sulṭan-ı ḫūbān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 10). [sulṭan-ı ḫūbān,]*

sulṭān-ı jāle: *Şah Jale.*

1. Virür on biñ kişi **sulṭān-ı Jāle**
   Ola hem-rāh tā ol meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 137). [sulṭān-ı jāle,]*

sulṭān-ı kāmil: *Olgun Sultan.*

1. O māhı öpdi ol **Sulṭān-ı kāmil**
   Nite kim muʿtekid müʾmin ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 17). [sulṭān-ı kāmil,]*

sulṭān-ı mülk-i rābiʿ: *Dördüncü feleğin hükümdarı.*

1. Ḳaṣr-ı felek miṣālüñ bābında oldı ḥācib
   Zerrīn ʿaṣā elinde **sulṭān-ı mülk-i rābiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 14). [sulṭān-ı mülk-i rābiʿ,]*

sulṭān-ı rıfʿat: *Yücelik hükümdarı.*

1. Yüzi siyāh olupdur baḥs itdügiçün ey şāh
   Sulṭān-ı rıfʿatüñle diz-dār-ı sūr sābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 16). [sulṭān-ı rıfʿatüñle, -üñ, -le]*

sulṭānlaruñ ser-defteri: *Padişahların reisi.*

1. Eyitdi kim vucūduñ cevherinden
   Ḳamu **sulṭānlaruñ ser-defterinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 12). [sulṭānlaruñ ser-defterinden, -n, -den]*

şulu düş-: *Canlı olmak.*

1. **Şulu düşmiş** be-ġāyet āb-ı Kevs̱er
   Gören dirdi bir içim ṣuya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 39). [ṣulu düşmiş, -miş]*

şun-: *Vermek.*

1. Yetiş ṭāḳ oldı ṭāḳat sabʿa-i seyyāle **şun** sāḳī
   Ferāmūş idelüm bir dem ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 3). [ṣun,]*
2. Pes andan **şundı** şāh-ı kāmrāna
   Ṣafālar sürdi içdi ḳana ḳana *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 1). [ṣundı, -dı]*
3. **Ṣunarlar** Ṣemʿe bir maḥbūb şāne
   Ura tā ṭurre-i ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 1). [ṣunarlar, -ar, -lar]*
4. Varup nāzüklük ile ben nihānı
   Ṣunayın ʿārifāne Ṣemʿe anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 16). [ṣunayın, -a, -y, -ın]*
5. O sāʿat dest-i şāha **şundı** anı
   Perīşān ide tā ḫalḳ-ı cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 17). [ṣundı, -dı]*
6. Eli irer yine **şunarsa** anlar
   Meger olmış ġulām-ı ḳadd-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 37). [ṣunarsa, -ar, -sa]*
7. Pes andan **şundı** cümle ehl-i bezme
   O sāʿat ʿaḳl ile başladı rezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 25). [ṣundı, -dı]*
8. Ne şerbet **şundı** bu kim zehri yoḳdur
   Ne lūṭf itdi kim anuñ ḳahrı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 15). [ṣundı, -dı]*
9. Kimesne yutmaz oldı kimseden ḳan
   Meger kim mey **şuna** ʿuṣṣāḳa cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 56). [ṣuna, -a]*

sunʿ: *Kudret, güç, eser.*

1. Anuñ **şunʿından** olmışdur nüh eyvān
   Anuñ luṭfıyla rıfʿat buldı Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 49). [ṣunʿından, -ı, -n, -dan]*

sunʿı sarāy: *Sanatla yaratılmış saray II Allah'ın sanatıyla yarattığı evren.*

1. ʿUyūn-ı ibreti ile ol ki nāẓir
   Ola **şunʿı sarāyından** o ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 16). [ṣunʿı sarāyından, -ı, -n, -dan]*

sunʿ-ı yezdān: *Allah'ın sanatla yarattığı.*

1. Eylerem mirʾāt-ı ṣunʿından temāşā ṣaniʿi
   Maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā bir **şunʿ-ı Yezdān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 12). [ṣunʿ-ı yezdān,]*

sunıl-: *Sunulmak, verilmek.*

1. **Şunılmış** çeşme-i ḥayvāna bir ṭas
   Ol ābuñ dirisidür Ḫıżr u İlyās *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 17). [ṣunılmış, -mış]*

sunkur: *Akdoğan II Sunkur, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri **Sunḳur** anuñ biri Şeh-bāz
   Birinüñ Ġonce adı bir ser-efrāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 13). [sunḳur,]*

şūret: *Görünüş II Rüya.*

1. Eyitdi var bu **şūret** içre maʿnī
   İdem bigi yine hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 17). [ṣūret,]*

şūret: *Resim.*

1. Didi eyleñ ṣanāyiʿ rengini ḥal
   Yazuñ maḥbūb **şūretler** mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 4). [ṣūretler, -ler]*
2. Şu **şūretler** ki itmişdi o şeh cemʿ
   Olardan geldi yig Pervāne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 29). [ṣūretler, -ler]*

şūret bozıl-: *Resim bozulmak.*

1. O Şemʿi çerb idüp virdi ḳabāḥat
   Bozıldı cān virilen ḫūb **şūret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 30). [ṣūret bozıldı, -dı]*

şūret bul-: *Görünmek.*

1. Çün ol ḳaṣr-ı müzeyyen **buldı şūret**
   Virildi ıssına ol dem emānet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 3). [ṣūret buldı, -dı]*
2. Anuñ kim ṭabʿı mirʾātı ṭonuḳdur
   Bula ʿilm içre **şūret** cānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 46). [ṣūret bula, -a]*

şūret oldığı ara: *Resmin olduğu yere gitmek.*

1. Kemende yapışup çıḳdı sarāya
   Varup ol **şūret oldığı araya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 16). [ṣūret oldığı araya varup, -y, -a]*
2. Çıḳup bir luʿb ile bām-ı sarāya
   Varup ol **şūret olduġı araya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 42). [ṣūret olduġı araya, -y, -a]*

şūret vir-: *Şekil vermek.*

1. **Virürdüm** ḫāne-i dil olsa rūşen
   Kelām āyīnesine **şūreti** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 16). [ṣūreti virürdüm, -ür, -dü, -m]*
2. Aña ol ḳaṣr-ı ḫūbı yazdururken
   Revān **şūret virüp** yazup tururken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 26). [ṣūret virüp, -üp]*
3. Yine gülzāra naḳḳāş-ı ṭabiʿāt
   Ḫudā emriyle şöyle **virdi şūret** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 48). [ṣūret virdi, -di]*

surh: *Kırmızı.*

1. Sürinmiş yüzine **surḫı** sefīd ʿāc
   Viṣāline cihānuñ ḫalḳı muḫtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 89). [surḫı, -ı]*
2. Şafaḳ şanmañ görinen **surḫı** her şām
   Görüp tīġını ḳan ḳaşandı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 9). [surḫı, -ı]*

surḫ: *Kırmızı mürekkep.*

1. Getürdi ṣubḥgeh ḳırṭās-ı sīmīn
   Ser-ā-ser eyledi **surḫ** anı tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 4). [surḫ,]*
2. Saña **surḫ** ile yazılmadı nāme
   Derūnumdan aña od ṣaçdı ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 89). [surḫ,]*

surḫ it-: *Kırmızı hâle getirmek.*

1. Sarāyı ṣaḥnını **surḫ itdi** ḳanı
   Şafaḳ ṣandı görenler gökde anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 17). [surḫ itdi, -di]*
2. **İderler surḫ** aṭlas sāyebānı
   Şafaḳ ṣanur felekde gören anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 7). [surḫ iderler, -er, -ler]*

surḫ yazu yazıl-: *Kırmızı yazı yazılmak II Kan akmak.*

1. Devāt-ı ḳudrete ḳodı ḳalem u
   Yazıldı cāme-ḫʷāba **surḫ yazu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 56). [surḫ yazu yazıldı, -dı]*

şūr-ı āh: *Ah borusu.*

1. Gelüp ol bezme bir ḫoş serv-i ḳāmet
   Kopardı **şūr-ı āhından** ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 2). [şūr-ı āhından, -ı, -n, -dan]*

sūr-ı ṣubḥ: *Düğün sabahı.*

1. Güneş çün oldı **sūr-ı ṣubḥa** maḳrūn
   Getürdi ṣaçulıḳ bir bedre altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 1). [sūr-ı ṣubḥa, -a]*

sūr-nāy u ṭabl u kūs: *Zurna, davul ve köş.*

1. El urup **sūr-nāy u ṭabl u kūsa**
   Getürdiler o dāmādı ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 9). [sūr-nāy u ṭabl u kūsa, -a]*

surūr: *Sevinç, mutluluk.*

1. **Surūr** ile derūnı ṭoldı anuñ
   Revān düşdi öñine kārbānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 67). [surūr,]*

surūr-ı sīne: *Gönlün neşesi.*

1. Sen ol şāhuñ **surūr-ı sīnesisin**
   Cemāli çeşminüñ āyīnesisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 41). [surūr-ı sīnesisin, -si, -sin]*

2. **Surūr-ı sīneme** ol menzil olsun
   O ṣadr-ı sīne olsun bu dil ölsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 25). [surūr-ı sīneme, -m, -e]*

surūr-ı ṭıfl: *Sevinçli çocuk.*

1. Vire ol naʿl anlara ṣafāyı
   Surūr-ı ṭıfla gūyā ʿıyd ayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 38). [surūr-ı ṭıfla, -a]*

surūş olmaḳ dile-: *Melek olmak istemek.*

1. O sāʿat yazdı bir maḥbūb-nāme
   Surūş olmaḳ diler aña ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 38). [surūş olmaḳ diler, -r]*

surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam: *Feleğin zirvesindeki melekler.*

1. Açuḳ ṭut gūş-ı cānı ey mükerrem
   Ne der diñle **surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 2). [surūş-ı çarḫ-ı aʿẓam,]*

sust: *Zayıf.*

1. Olaruñ göñli hep ḥīle evidür
   Ṣalāha **sustdur** şerre ḳavīdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 50). [sustdur, -dur]*

sust düş-: *Zayıf düşmek.*

1. Saʿādet kevkebi **düşdi** o dem **sust**
   Nuḥūset merkebi oldı ḳatı cust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 11). [sust düşdi, -di]*

sust it-: *Zayıf, güçsüz etmek.*

1. Ve likin kesreti ḳalbi ḳarardur
   İder sust ādemi beñzi ṣarardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 46). [sust ider, -er]*

sutūn-pā: *Sütun ayaklı.*

1. Ḳamer-seyr ü kemer-gerden **sutūn-pā**
   Zamān-sürʿat zemīn-ṭay rāh-peymā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 9). [sutūn-pā,]*

suṭūr: *Satırlar, yazı sıraları.*

1. Daḥi bir bāġdur mışr-ı cihānda
   Suṭūruñ her biri ney-şeker anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 14). [suṭūruñ, -uñ]*

suṭūr gel-: *Satırlar ortaya çıkmak.*

1. Gözlerümüñ yirlere dökdi ser-ā-ser ḳanını
   Nāme-i dil-berde ṣaflar bağlayup **geldi suṭūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 10). [suṭūr geldi, -di]*

suṭūr ol-: *Satır olmak.*

1. Görenler şād u ḫurrem olur anı
   Suṭūr olmışdur anuñ nerdubānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 22). [suṭūr olmışdur, -mış, -dur]*

suvar-: *Su vermek, sulamak.*

1. Gelüp sāḳī ele aldı ayaġı
   Ṣuvardı āb-ı ḥayvān ile bāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 28). [ṣuvardı, -dı]*

suvār it-: *Binici yapmak.*

1. Her kimi kim rıfʿat atına **suvār itseñ** o dem
   Bir muraṣṣaʿ kürsi olur aña çarḫ-ı s̱ābitāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 29). [suvār itseñ, -se, -ñ]*

suvār ol-: *At vb. bir binek hayvanına veya bir taşıta binmek.*

1. **Suvār oldı** revān ol cāna ol cān
   Ṣanasın bindi şīre mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 33). [suvār oldı, -dı]*
2. **Suvār oldı** ol atuñ üstine şāh
   Felek-raḫşına gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 13). [suvār oldı, -dı]*
3. **Suvār oldı** o murġ-ı mīġ-bāle
   Diler ki ire meh-i ṣāḥib-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 15). [suvār oldı, -dı]*
4. Didiler devlet ile pāydār ol
   Saʿādet atına dāʾim **suvār ol** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 38). [suvār ol,]*
5. **Suvār oldı** ol esb-i bād-pāya
   Ṣanasın berk-i gül bād-ı ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 19). [suvār oldı, -dı]*
6. **Suvār oldı** bir esb-i tund u tīze
   Kim eyler sümmi sengi rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 19). [suvār oldı, -dı]*
7. **Suvār oldı** olara Şemʿ ile şāh
   İki çarḫ üzre gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 35). [suvār oldı, -dı]*
8. **Suvār oldı** aña ol alnı Nāhīd
   Göge aġdı seḥer gūyā ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 15). [suvār oldı, -dı]*
9. Ḳullıḳda bebr idi heybetde ol şīr
   Suvār oldı aña ol ejdehā-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 8). [suvār oldı, -dı]*

suya düş-: *Suya yansımak.*

1. Ṣaçıldı ṣaç çü cism-i māh-rūya
   Seḥābuñ sāyesi ṣan **düşdi şuya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 26). [şuya düşdi, -di]*

suya gir-: *Yüzmek, yıkanmak maksadıyla suyun içine girmek.*

1. O **şuya girdi** çün ol alnı Nāhīd
   Ṣanasın gökde iki oldı ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 37). [şuya girdi, -di]*
2. Çü **girdi şuya** iki serv-i dil-cū
   Geyürdi māʾi ḫāra anlara ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 39). [şuya girdi, -di]*

3. Bular çün **girdi** ol **şuya** feraḥnāk
O ḥavż-ı pāk oldı reşk-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 45). [şuya girdi, -di]*

şuya gül-ābı ḳat-: *Suya gül suyu karıştırmak.*

1. **Ḳatarlardı** bile **şuya gül-ābı**
İrüp ter eyledükce ṣu turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 25). [şuya gül-ābı ḳatarlardı, -ar, -lar, -dı]*

şuya şekker düş-: *Suya şeker düşmek, dökülmek.*

1. Girince uydı ol ḥavża o server
Düşüpdür öyle şan kim **şuya şekker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 36). [şuya şekker düşüpdür, -üp, -dür]*

sūy-ı ḥaḳ: *Allah yolu.*

1. Ḳapumı açdı bir dil-dār-ı meh-rū
Açıldı **sūy-ı Ḥaḳ'dan** baña ḳapu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 32). [sūy-ı ḥaḳ'dan, -dan]*

şuyı var: *Suyu bulunmakta.*

1. Diken içre görürler bir ḳuyı var
Anuñ eyle ṣanurlar kim **şuyı var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 44). [şuyı var,]*

süz-: *Gözle inceleyerek dikkatle bakmak.*

1. Yayıldı ṭaġ u ṭaşa cümle leşker
Süzüp ṣaḥra vü kūhsārı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 28). [süzüp, -üp]*

sūz vir-: *Ateş bırakmak, yakmak.*

1. Bu şiʿre aġlayup bir naḳş-ı nev-rūz
Çalarlardı **virürdi** meclise **sūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 24). [sūz virürdi, -ür, -di]*

sūziş: *Yanış, yanma.*

1. Anı ḫāmen şu deñlü yane yazsın
Yazarken **sūzişinden** yane yazsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 20). [sūzişinden, -i, -n, -den]*

sūz-nāme yaz-: *Aşk mektubu yazmak.*

1. Eline aldı bir maḥbūb ḫāme
O sāʿat **yazdı** bir ḫoş **sūz-nāme** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 120). [sūz-nāme yazdı, -dı]*

sübūt bul-: *Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkmak, gerçekleşmek.*

1. **Buldı** bu daʿvā bu dehr-i bī-ş̲ebāt içre **şübūt**
   Ẕāt-ı bī-çünuñdan özge nesnede yoḳdur ş̲ebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 27). [ş̲übūt buldı, -dı]*

süd ḳoḫusı var: *Süt kokusu bulunmakta.*

1. Egerçi laʿl-i şīrīni şeker-bār
   Dehānında daḫı **süd ḳoḫusı var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 24). [süd ḳoḫusı var,]*

sühā: *Büyükayı yıldız kümesindeki en küçük yıldız.*

1. İḥaṭa ide mi deryāyı ḳaṭre
   Sühā ẓarf ola mı bi'llāh bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 84). [sühā,]*
2. Dem-ā-dem gösterür ol şūḫ-ı raʿnā
   Sühā'dan ḫande vaḳtinde S̲üreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 12). [sühā'dan, -dan]*
3. Ne burcuñ kevkebisin ey efendi
   Sühā'dur saña nisbet ey efendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 12). [sühā'dur, -dur]*
4. Eyitmiş kim ḳızum yoḳ şāha lāyıḳ
   Olur mı bir **Sühā** bedre muvāfıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 22). [sühā,]*

süḫanver: *Söz ustası, düzgün konuşan. II Şair.*

1. Var ol serv içre bir şaḫṣ-ı lāġer
   Bir ehl-i dil yüzi ḳara **suḫanver** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 8). [suḫanver,]*

süheyl: *Süheyl yıldızı.*

1. Kim ol meh-sürʿatuñ sehm-i ṣahīli
   Düşirür esb-i gerdūndan **Süheyl'i** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 32). [süheyl'i, -i]*

sükker: *Şeker.*

1. Ṭoyurdı **sükkeri** senbūselerle
   Güzeller ʿāşıḳı şan būselerle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 95). [sükkeri, -i]*

süklün kebābı: *Sülün kebabı.*

1. Götürmiş dökerek derler gül-ābı
   Kim ol şeh-bāzlar **süklün kebābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 14). [süklün kebābı,]*

süleymān: *Hz. Süleyman (as) peygamber.*

1. **Süleymān'um** ne yiller esdi geldüñ
   Ne gün ṭoġdı bu ḫāke sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 43). [süleymān'um, -um]*
2. Öñinde ehrimenler bir ḳarınca
   Naẓīri yoḳ **Süleymān'a** varınca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 82). [süleymān'a, -a]*
3. Sebāya irdi gūyā kim **Süleymān**
   Ya sulṭān oldı Mıṣra şāh-ı Kenʿan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 35). [süleymān,]*

4. O dem bir yire geldi ol iki cān
   Ṣanasın irdi Belḳīs'a **Süleymān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 38). [süleymān,]*
5. Melek cunduñ felekler taḫtuñ olsun
   Süleymān'dan daḫı yeg baḫtuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 36). [süleymān'dan, -dan]*
6. **Süleymān** ile vaṣl olsun mı Belḳīs
   Ne dirsin Cennet'e girsün mi İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 17). [süleymān,]*
7. Ṣabāveş ol nigāra sırr ile gir
   Süleymān'dan ḫabībine ḫaber vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 14). [süleymān'dan, -dan]*

süleymān belkīs'a ir-: *Hz. Süleyman'ın Belkıs'a kavuşması.*

1. Ḳavuşdı Şemʿ ile Pervāne ol an
   Ṣanasın **irdi Belḳīs'a Süleymān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 48). [süleymān belḳīs'a irdi, -di]*

süleymān mülki: *Süleyman ülkesi.*

1. Ḳatı ḳorḳardı kim geçüp ecel rīv
   Süleymān mülkine ḫākim ola dīv *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 46). [süleymān mülkine, -n, -e]*

süleymān nebī: *Süleyman Peygamber.*

1. **Süleymān nebīnüñ** saṭvetiçün
   Ḳamu maḫlūḳuñ aña ḥürmetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 79). [süleymān nebīnüñ, -nüñ]*

süleymān nebīnüñ ḥürmetiçün: *Süleyman Peygamberin hürmeti için.*

1. Eyitdi kim Ḫudānuñ ʿizzetiçün
   Süleymān nebīnüñ ḥürmetiçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 18). [süleymān nebīnüñ ḥürmetiçün,]*

süleymān tahtı: *Hz. Süleyman'ın tahtı.*

1. Olaruñ seyri deñlü aḳmaz seyl
   Süleymān taḫtı bigi götürür yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 20). [süleymān taḫtı,]*

süleymān'a ilete dile-: *Hz. Süleyman' andıran padişaha iletmesini istemek.*

1. Ṣoḳar başına Hüdhüd bigi anı
   Süleymān'a diler kim **ilete** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 22). [süleymān'a ilete diler, -r]*

süleymān'a ir-: *Hz. Süleyman'a ermek.*

1. Ḳanaṭlandum bu şeb gūyā ḳarınca
   Per açdum tā **Süleymān'a irince** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 18). [süleymān'a irince, -ince]*

süleymān-salṭanat: *Saltanatı Hz. Süleyman gibi olan.*

1. Dimiş ey pādşāh-ı mülk-i devlet
   Süleymān-salṭanat Cemşīd-fikret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 38). [süleymān-salṭanat,]*

süleymānveş: *Hz. Süleyman gibi.*

1. **Süleymānveş** o taḫta otururdı
   Anuñ taḫtını yiller götürürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 33). [süleymānveş,]*

süm: *Toynak.*

1. Biner bir bād-pāya Şāh Jāle
   Süminden seng iderdi āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 72). [süminden, -in, -den]*

sümm: *bk. süm.*

1. Suvār oldı bir esb-i tund u tīze
   Kim eyler **sümmi** sengi rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 20). [sümmi, -i]*

sünbül: *Sümbül.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ **sünbüldür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 4). [sünbüldür, -dür]*

sünbül: *Sümbül II Saç.*

1. Urur **sünbüllerine** sīm şāne
   Virür eksükligi ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 13). [sünbüllerine, -ler, -i, -n, -e]*

sünbül bit-: *Sümbül yetişmek.*

1. Gümiş ovası içre **bitdi sünbül**
   Yā düşdi aḳ ʿiẕāra ḳara kākül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 21). [sünbül bitdi, -di]*

süñü: *Süngü, kargı, mızrak.*

1. Siperler göz açup ḫaşmı gözetdi
   Süñüler birbirine dil uzatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 30). [süñüler, -ler]*

sūr: *Düğün, şölen.*

1. O bezmi kim ki görse dirdi inṣāf
   Nice vaṣf eylesün ol **sūrı** vaṣṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 32). [sūrı, -ı]*
2. Ṣafā-yı ḳalb ile mecmūʿ-ı ʿālem
   Getürdi **sūra** ṣaçı ṣād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 8). [sūra, -a]*

sūr: *Şamata, tantana.*

1. Ne **sūrsın** sen eyā maḥrem-i sarāy-ı surūr
   Sarāy-ı dilde yaparsın serīr-i şāh-ı ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 1). [sūrsın, -sın]*

sür-: *Uzaklaştırmak.*

1. Ṣürāḥī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḥīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 10). [sür,]*

şūr urıl-: *Kıyamette Hz. İsrafîl'in boru üflemesi.*

1. Hevāda ḳopdı nā-geh bir gürildi
   İşiden ṣandı anı **şūr urıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 22). [şūr urıldı, -dı]*

sūrāh it-: *Delmek.*

1. Fiġānından pür oldı bu ṭoḳuz kāḥ
   Dili zencīr-i āhı **itdi sūrāḥ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 144). [sūrāḥ itdi, -di]*

şürāḥī: *İçine su, şerbet, şarap vb. şeyler koymaya yarayan, uzun boyunlu cam veya billur kap.*

1. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 2). [ṣürāḥī,]*
2. **Ṣürāḥī** aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḥīyi yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 9). [ṣürāḥī,]*
3. Bu meclis bir güzel raʿnā teferrücgāhdur Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 14). [ṣürāḥī,]*
4. Ṣürāḥī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile **ṣürāḥīyi** yine güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 10). [ṣürāḥīyi, -y, -i]*
5. O bezm-i gülşen içre cāmlar gül
   Ṣürāḥī ġonce vü āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 22). [ṣürāḥī,]*
6. **Ṣurāḥī** cūş itdi geldi vecde
   O sāḳī ayaġına ḳıldı secde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 13). [ṣurāḥī,]*
7. Güzeller laʿlīn öper gördi rāḥı
   Birez ol ḥāle ṣoḳrandı **ṣürāḥī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 8). [ṣürāḥī,]*
8. O meclisde **ṣürāḥī** serv-i sīmīn
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥler verd-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 7). [ṣürāḥī,]*
9. Ṭutıldı her **ṣüraḥīnüñ** zebānı
   Görüp ʿayyāşlar ḳurıdı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 119). [ṣüraḥīnüñ, -nüñ]*
10. Kimesne hīç ḳan dökmezdi nā-ḫāḳ
    Ṣürāḥīden ḫarābat ehli ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 54). [ṣürāḥīden, -den]*

sürʿat: *Çabukluk, hız.*

1. Ol eyler dem-be-dem āfāḳı gül-fām
   O virdi çarḫa **sürʿat** ḳuṭba ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 48). [sürʿat,]*
2. El altında bulur bir peyk-i çālāk
   Aña nisbet baṭī **sürʿatde** eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 2). [sürʿatde, -de]*

sürʿat vir-: *Hız vermek.*

1. O virdi ḳāḍī-i eflāke fıṭnat
   O **virdi** peyk-i māha böyle **sürʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 56). [sürʿat virdi, -di]*

sürʿatı cer eyle-: *Hızı kendine çekmek.*

1. Ḥasūda iki gūşı iki ḫançer
   Ṣabā pāyından **eyler sürʿatı cer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 2). [sürʿatı cer eyler, -r]*

sürç-: *Yürürken sendeleyerek dengesini yitirmek.*

1. İçi yāḳūt u laʿl u ṭaşı ṣırça
   Şu sırça k'aña ḳonsa **sürçe** serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 46). [sürçe, -e]*

süreyyā: *Ülker yıldızı.*

1. Dem-ā-dem gösterür ol ṣūḫ-ı raʿnā
   Sühā'dan ḫande vaḳtinde **Süreyyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 12). [süreyyā,]*

süreyyā ṣan-: *Ülker yıldızı sanmak.*

1. O yola ḳoduġınca atları pā
   Ṣanurlardı nişānını **Süreyyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 46). [süreyyā ṣanurlardı, -ur, -lar]*

sūsen: *Su çiçeği, su kenarında biten çiçek.*

1. Yā degmiş **sūsenüñ** aña zebānı
   Żaʿīf ü ḫasta itmiş ġayet anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 59). [sūsenüñ, -üñ]*
2. Yanında **sūsenüñ** çini ṣürāḥī
   Tarāvetdür anuñ içinde rāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 43). [sūsenüñ, -üñ]*

sütūn: *Direk.*

1. Çalup Mirrīḫveş ol ḫoş sitāre
   İder iki **sütūnı** çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 20). [sütūnı, -ı]*
2. Ne keştī her biri beñzer ḥışāra
   Olaruñ her **sütūnı** bir mināre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 12). [sütūnı, -ı]*

sütūn-ı zevraḳ: *Kayığın direği.*

1. Ṣanurdı kim temāṣā ḳılsa anı
   Sütūn-ı zevraḳ açmış bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 44). [sütūn-ı zevraḳ,]*

Ş

şād: *Mutlu, huzurlu.*

1. Uşūli olduġıçün serv-i āzād
   Ḫalāş oldı ḫazāndan dāʾimā **şād** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 52). [şād,]*

şād ol-: *Mutlu olmak.*

1. Görüp **şād oldılar** ẕāt-ı şerīfin
   Gül-āb ile yuyup cism-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 13). [şād oldılar, -dı, -lar]*
2. İşitdi Şemʿ anı **şād oldı**
   Eyitdi şükr o serv āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 47). [şād oldı, -dı]*
3. Yüzine vü gözine sürdi anı
   Sevindi göñli **şād oldı** revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 20). [şād oldı, -dı]*
4. Eyitdi kim cihān durduḳça **şād ol**
   İrüp maḳsūda dāʾim ber-murād ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 37). [şād ol,]*
5. Bunı Pervāne **şād oldı** işitdi
   Tamām oldı ziyāret ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 9). [şād oldı, -dı]*
6. Ser-ā-ser ehl-i ḳalʿa **şād oldı**
   Ḳamusı ġuṣṣadan āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 35). [şād oldı, -dı]*
7. O sāʿat göñli bigi açdı anı
   Yüzine baḳdı **şād oldı** revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 34). [şād oldı, -dı]*
8. Şükūfe daḫı **şād oldı** açıldı
   Ṣafā gülzārınuñ bergi ṣaçıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 95). [şād oldı, -dı]*
9. Görüp **şād oldı** mektūbı cānān
   İrişdi eyle ṣan kim mürdeye cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 121). [şād oldı, -dı]*

şād revān: *Mutlu ruh.*

1. Göñlüñi açsun ṭarāvet ābı gel ey teşne-dil
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle **şād revānını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 8). [şād revānını, -ı, -n, -ı]*

şād u feraḥ: *Mutlu ve rahat.*

1. Dāʾimā mektūbuñı gönder ḫużūr-ı ʿāşıḳa
   Dostlar **şād u feraḥ** düşmenler olsun bī-ḫużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 4). [şād u feraḥ,]*

şād u feraḫnāk ol-: *Sevinçli ve rahat olmak.*

1. O maʿnādan **olup şād u feraḫnāk**
   Yirin gün bigi tācuñ itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 51). [şād u feraḫnāk olup, -up]*

şād u feraḫnāk iriş-: *Mutlu ve rahat şekilde ulaşmak.*

1. Gidüp bir gice gün ol cust u çālāk
   İrişdi şāk ile **şād u feraḫnāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 14). [şād u feraḫnāk irişdi, -di]*

şād u ḫandān: *Mutlu, sevinçli.*

1. Görürler **şād u ḫandān** ġāyet anı
   Yidirmişler meger kim zaʿferānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 85). [şād u ḫandān,]*
2. O mektūbı k'ana virmişdi sulṭān
   Virür Bercīs şāha **şād u ḫandān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 44). [şād u ḫandān,]*
3. Ümīd-i vuṣlat ile **şād u ḫandān**
   Revān taḫt-ı revāna girdi ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 11). [şād u ḫandān,]*

şād u ḫurrem: *Sevinçli ve mutlu, mutlu mesut.*

1. Duʿālar itdi şāha **şād u ḫurrem**
   Ṣafā kesb eyler andan ḳalb-i ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 35). [şād u ḫurrem,]*
2. Ṣafā-yı ḳalb ile mecmūʿ-ı ʿālem
   Getürdi sūra ṣaçı **şād u ḫurrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 8). [şād u ḫurrem,]*

şād u ḫürrem ol-: *Mutlu, mesut olmak.*

1. Olar şol deñlü **şād u ḫürrem oldı**
   İkisi ṣan ki bir gencine buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 67). [şād u ḫürrem oldı, -dı]*
2. O yine geldi **şād u ḫürrem oldı**
   Nice dem ḫ̌āb ile ol hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 65). [şād u ḫürrem oldı, -dı]*
3. Müdām **ol** ḫoş ḫaberden **şād u ḫurrem**
   Guşāde ḳalbüñe yörenmesün ġam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 41). [şād u ḫurrem ol,]*
4. Oḳıdı açup anı şāh-ı ʿālem
   Açıldı göñli **oldı şād u ḫurrem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 46). [şād u ḫurrem oldı, -dı]*
5. Bu yaña Jāle-i Cemşīd-āyīn
   Olur **şād olduġından** oldı ġamgīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 2). [şād olduġından, -duġından]*
6. Ziyāde **şād u ḫurrem oldı** ʿayyār
   Öñinde şāhuñ urdı yire ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 65). [şād u ḫurrem oldı, - dı]*
7. Görenler **şād u ḫurrem olur** anı
   Suṭūr olmışdur anuñ nerdubānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 21). [şād u ḫurrem olur, -ur]*

şād u mesrūr: *Sevinçli ve mutlu, mutlu mesut.*

1. Pes andan aluban Pervāne destūr
   Yine ol ḳaṣra uçdı **şād u mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 116). [şād u mesrūr,]*
2. Ḫaber aldı ki Şemʿi şāh Faġfūr
   Alup taḫtına gitmiş **şād u mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 44). [şād u mesrūr,]*

şād u mesrūr gel-: *Mutlu mesut varmak.*

1. O sāʿat virdiler o peyke destūr
   Ḥużur-ı şāha **geldi şād u mesrūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 34). [şād u mesrūr geldi, -di]*

şādī: *Sevinç, mutluluk.*

1. Maḳāmum teng u tīre vüsʿatüm yoḳ
   Beni terk itdi **şādī** miḥnetüm çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 8). [şādī,]*
2. O **şādīden** şeh itdi nice günler
   Yimeler içmeler ṭoylar dügünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 75). [şādīden, -den]*
3. Bu ʿālem ṭopṭolu olursa **şādī**
   Aña degmez k'ola ẕikr ölüm adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 15). [şādī,]*
4. Nucūmāsā gözin yummadan ol māh
   O **şādīden** o gice tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 34). [şādīden, -den]*

şādīden ṭonat-: *Sevinçten bezemek.*

1. **Ṭonatdı** şāh **şādīden** ḥişārı
   Nite kim dürlü ḥilʿatlar nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 41). [şādīden ṭonatdı, -dı]*

şādīliḳ: *Sevinç, mutluluk.*

1. Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
   O ḳalʿa **şādīliḳden** güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 46). [şādīliḳden, -den]*
2. Cihānı ṭabl u kūs āvāzı ṭutdı
   O ṣaḥrā **şādīlikden** güm güm ötdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 66). [şādīlikden, -den]*

şadırvān: *Etrafı musluklu kubbe şeklinde çeşme.*

1. Kim ol ḥavżuñ kenārında ser-ā-ser
   Düzüp bir nice **şadırvān** ḳomışlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 38). [şadırvān,]*

şādlık: *Mutluluk.*

1. Öterdi **şādlıḳdan** şehr güm güm
   İderdi raʿd gūyā kim terennüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 15). [şādlıḳdan, -dan]*

şādurvān: *Havuz tarzında kubbeli çeşme ki suları etrafından ve fıskiyesinden akar.*

1. O **şādurvān** ile ḥavżın anuñ
   Meh ile hālesine āsmānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 27). [şādurvān,]*
2. Tarāvet ḳaṣrı **şādurvānı** güller
   Ṣafālar kesb ider andan göñüller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 37). [şādurvānı, -ı]*
3. Ol üstāduñ eli ṣuyına baḳmış
   O **şādurvānuñ** aġzı ṣuyı aḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 28). [şādurvānuñ, -uñ]*

şādurvān-ı ġarrā: *Gösterişli şadırvan.*

1. Eli ṣulı laṭīf üstād-ı bennā
   Ḳomışdı anda **şādurvān-ı ġarrā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 26). [şādurvān-ı ġarrā,]*

şafak: *Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık.*

1. ʿAdūnuñ ḳanına tīġı k'ola ġarḳ
   Şafaḳ içre ṣanasın mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 42). [şafaḳ,]*
2. Olur on māh-ı nev bedre ḥavāle
   Şafaḳ altında mihr irer zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 8). [şafaḳ,]*
3. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
   Güneşdür ṣan **şafaḳ** içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 20). [şafaḳ,]*
4. Ḳamusı çatma altunlu firengi
   Şafaḳda bunlaruñ yoġ idi rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 42). [şafaḳda, -da]*
5. İderler surḫ aṭlas sāyebānı
   Şafaḳ ṣanur felekde gören anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 8). [şafaḳ,]*

<u>şafak rengin ṣan-:</u> *Şafak rengi zannetmek.*

1. Çü düşdi ʿaksi afaḳa o ḳanun
   Şafaḳ ṣandı görenler **rengin** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 22). [şafaḳ rengin ṣandı, -dı]*

<u>şafak ṣan-:</u> *Alaca karanlık zannetmek.*

1. Sarāyı ṣaḥnını surḫ itdi ḳanı
   Şafaḳ ṣandı görenler gökde anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 18). [şafaḳ ṣandı, -dı]*
2. **Şafaḳ ṣanmañ** görinen surḫı her şām
   Görüp tīġını ḳan ḳaşandı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 9). [şafaḳ ṣanmañ, -ma, -ñ]*

<u>şafak-renk ayaġı:</u> *Şafak renkli ayaklı.*

1. Getürdiler o dem bir gök kebūter
   Şafaḳ-renk ayaġı vü māh-ı nev per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 2). [şafaḳ-renk ayaġı,]*

<u>şafakveş kızar-:</u> *Şafak gibi kırmızı renge dönmek.*

1. **Ḳızarmış** ḳamu gök yapraḳ **şafaḳveş**
   Ṣanasın Bursa şehrin ṭutmış āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 7). [şafaḳveş ḳızarmış, -mış]*

<u>şāh:</u> *Padişah, hükümdar.*

1. Ḳuṭb-ı murāduñ üzre devr eylesün felekler
   Olsun ḳamu ʿadūñuñ ey **şāh** necmi rāciʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 46). [şāh,]*
2. Bir **şāhdur** ki ḳadrüñ mülk-i cihāna ṣıġmaz
   Bir şehnişīn olupdur ol şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 17). [şāhdur, -dur]*
3. Ser-ā-ser cümle mülke ṣıġmayan **şāh**
   Ṣıġar mı hücre-i tarīke bi'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 87). [şāh,]*
4. Gözüm yüz yumaz aġlamaḳda **şāhum**
   Nice aġ ola bu rūy-ı siyāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 17). [şāhum, -um]*
5. Kaçan kim leşkerin cemʿ ide ol **şāh**
   Ġazālar ḳılmaġıçün gözleye rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 57). [şāh,]*
6. O **şāhuñ** berḳ-i şemşīri cihān-gīr
   Ṣadā-yı raʿd-ı kūsı āsmān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 19). [şāhuñ, -uñ]*
7. Muḥabbet mülki bu **şāha** virilür
   İrer maḳṣūdına ölür dirilür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 71). [şāha, -a]*

8. Meger kim mülk-i Çīn'üñ **şāhı** Faġfūr
   İdüp bir ḳaṣr-ı bi-mānend maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 21). [şāhı, -ı]*
9. ʿAceb ey meh ne burcuñ māhısın sen
   Ne mülk-i bi-naẕīrüñ **şāhısın** sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 16). [şāhısın, -ı, -sın]*
10. O sāḳīnüñ elinde cām-ı pür-mül
    Açılmış **şāḫda** gūyā ḳızıl gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 16). [şāḫda, -da]*
11. O bāġuñ geldi cümle dīdebānı
    Varup **şāh** öñine açdı dehānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 16). [şāh,]*
12. İdüñ bu ḫāne-i dervişi mesken
    Dem olur mesken olur **şāha** külḫan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 48). [şāha, -a]*
13. Yine bu taḫt-ı ʿāc üzre seḫergāh
    Geçüp yüz luṭf ile oturdı bir **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 2). [şāh,]*
14. Ḫudā bir günüñi biñ itsün ey **şāh**
    Felekden yüce ḳılsun ḳadruñ Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 73). [şāh,]*
15. Gerek **şāh** u gerek bende ser-ā-ser
    Ecel cāmı ṭutar cümle ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 93). [şāh,]*
16. Çıḳardı nāmesini şundı **şāha**
    Saʿādet-melce ü devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 51). [şāha, -a]*
17. O gün gelse gerekdür **şāh** bilmiş
    Ḳapu ol bāddan gelmiş açılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 25). [şāh,]*
18. Didiler yarıcuñ Allah ey **şāh**
    Seni virdi bize luṭfından Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 9). [şāh,]*
19. Kişi dū cihāna cān ider ʿışḳ
    Ġulāmı **şāh** ile yeksān ider ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 56). [şāh,]*
20. Elifler **şāḫ** anda mīm ġonca
    Cihānda bir gülistān olmaz onca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 7). [şāḫ,]*

şāh: *Padişah, hükümdar II Sevgili.*

1. Ṭapuña pişeveş **şāhum** hevādan
   Şikāyet itmege geldüm avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 19). [şāhum, -um]*

şāh: *Padişah, hükümdar II Allah.*

1. Bilmedi sen **şāhı** bu naṭʿ-ı cihānda kavm-i ʿĀd
   Bād-ı ḳahruñ itdi bir luʿb ile fi'l-ḥāl anı māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 21). [şāhı, -ı]*
2. Anuñ k'evhām u ʿaḳl u derki gitdi
   Delīl-i ʿışḳ ile ol **şāha** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 92). [şāha, -a]*
3. Yetişdür ḳehribār-ı mihrüñ ey **şāh**
   Olam meczūbı anuñ ta ki ben gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 33). [şāh,]*
4. Günāhum ḫarmanın yaḳsun kül itsün
   Beni sen **şāha** göynüklü ḳul itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 30). [şāha, -a]*

şāh: *Padişah, hükümdar II Çin Fağfuru.*

1. Getürdüp **şāh** cümle dīdebānı
   Geçürdi tīġdan ol sāʿat anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 41). [şāh,]*
2. Bunı **şāh** işidüp incindi ġāyet
   Didi aña ḳılāyum bir siyāset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 29). [şāh,]*
3. Geyürdiler aña nāzük ḳabālar
   O Dāye eyledi **şāha** duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 40). [şāha, -a]*
4. Ṣarılmışla bunı anlar götürdi
   O sāʿat **şāhuñ** öñine getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 36). [şāhuñ, -uñ]*
5. Ḳıl ol **şāha** müdāra vü telaṭṭuf
   Bu tedbīre itmeye tā kim teḫalluf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 23). [şāha, -a]*
6. Didi Bercīs'e geldi bir yüzi māh
   Sizi dīvāna daʿvet eyledi **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 10). [şāh,]*

7. Çekildi pīş-keş **şāha** ser-ā-ser
   Ḳumaş açıldı vü dökildi gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 27). [şāha, -a]*
8. Ḳabūl itdi ol bedr ayuñ sözin **şāh**
   Ḫaberdār olmadı kim oldı güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 43). [şāh,]*
9. O mektūbı aña virdi o dem **şāh**
   Didi tutmaḳ gerek şimden girü rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 19). [şāh,]*
10. ʿİtāb idüp bulara didi ol **Şāh**
    Neyiçün itmedüñüz ḫalḳı āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 27). [şāh,]*
11. Eyitdi **şāh** bu ʿaynı ḳıyāmet
    ʿAceb bilsem neye olaʿ alāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 33). [şāh,]*
12. Bunı çün gördi **Şāh** incindi ġāyet
    Temevvüc itdi deryā-yı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 29). [şāh,]*
13. Ḳoyup ser-cümle ḳullar sīneye kef
    Ayaġın ṭurdı **şāha** ḳarşu ṣaf ṣaf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 10). [şāha, -a]*
14. O dem Bercīs ṭurdı geldi **şāha**
    Bulışdı Müşteri gūyā ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 13). [şāha, -a]*
15. Ṭonatdı **şāh** ṣādīden ḥişārı
    Nite kim dürlü ḫilʿatlar nigārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 41). [şāh,]*
16. Hemān ol dem taṣavvur itdi ol **şāh**
    İdindi mülk-i Rūm'ı menzil ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 39). [şāh,]*
17. Bu sözden gitdi **şāhuñ** ıżṭırābı
    Göñülden refʿ oldı ġam niḳābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 91). [şāhuñ, -uñ]*
18. Şükūfe didi **şāh** itdi keremler
    Getürdüñ sen daḫī demler ḳademler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 29). [şāh,]*

<u>şāh:</u> *Padişah, hükümdar II Güneş.*

1. Ḫurūc itdi yine maşrıḳda bir **şāh**
   Ser-ā-ser rıḥlet itdi leşker-i māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 1). [şāh,]*
2. Ḳurıldı ṣubḥuñ ebyaż sāyebānı
   Gelüp bir **şāh** idindi menzil anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 2). [şāh,]*

<u>şāh:</u> *Padişah, hükümdar II Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Yüzi siyāh olupdur baḫ<u>ş</u> itdügiçün ey **şāh**
   Sulṭān-ı rıfʿatüñle diz-dār-ı sūr sābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 15). [şāh,]*
2. İşitdi **şāhuñ** adın göñlüm aḳdı
   O dür-i pendi cān gūşına daḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 29). [şāhuñ, -uñ]*

<u>şāh:</u> *Padişah, hükümdar II Pervâne.*

1. İçinde tā ki anuñ yata ol **şāh**
   Nucūm-ı ezher içre nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 25). [şāh,]*
2. Pes andan eyledi ol **şāha** taʿlīm
   İde mülk-i fünūnı aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 23). [şāha, -a]*
3. Olurdı ṭabla aña mihr ile māh
   Elini ögrede tā anda ol **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 16). [şāh,]*
4. Ḳurılmışdı otaġı girdi ol **şāh**
   Felekden yire indi gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 63). [şāh,]*
5. Ḳoyup anı kemāna çekdi ol **şāh**
   İrişdi burc-ı ḳavsa gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 55). [şāh,]*
6. Şükūfe aḳçe ṣaçdı farḳ-ı şāha
   Anuñla döndi **şāh** encümle māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 20). [şāh,]*
7. Suvār oldı ol atuñ üstine **şāh**
   Felek-raḫşına gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 13). [şāh,]*
8. Ṭurup yine yirinden ṭaġa ol **şāh**
   ʿUrūc itdi güneş bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 7). [şāh,]*
9. Ol ʿaḳrebler ile buldı ḳurbı ol **şāh**
   Ṣanasın geldi burc-ı ʿaḳrebe māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 21). [şāh,]*

10. Bilüp düşecegin kendüye ol **şāh**
Ḥicābından yire geçmişdi ol çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 11). [şāh,]*
11. Görürler kim degül ḳaşrında ol **şāh**
Felek yirinde tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 7). [şāh,]*
12. Didi ol bendeler idüp hezār āh
Ne mülke gitdügini bilmedük **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 46). [şāh,]*
13. Murādum veznesin kim ide mevzun
Virem **şāh** aġırınca aña altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 26). [şāh,]*
14. O çāhuñ çün içinden çıḳdı ol **şāh**
Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 61). [şāh,]*
15. Revān ṣu bigi bindi delve ol **şāh**
İrişdi burc-ı delve gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 49). [şāh,]*
16. Geyürdi **şāha** anlar tāc u ḫilʿāt
Öñine ḳodılar maḥbūb niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 69). [şāha, -a]*
17. Gelüp **şāhı** bulan iki sipāhi
Eyitdiler ki biz bulduḳ o **şāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 86). [şāhı, -ı]*
18. Gelüp **şāhı** bulan iki sipāhi
Eyitdiler ki biz bulduḳ o **şāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 85). [şāhı, -ı]*
19. Suvār idüp bular bir ata **şāhı**
Öñine düşdi ṭutdı gitdi rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 71). [şāhı, -ı]*
20. Açup çün oḳıdı mektūbı ol **şāh**
Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 25). [şāh,]*
21. Geçüp taḫtın müşerref ḳıldı ol **şāh**
Güneş gūyā göge aġdı seḫergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 23). [şāh,]*
22. Çün üstād ol araya sāye ṣaldı
Hemān **şāhuñ** o sāʿat ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 10). [şāhuñ, -uñ]*
23. O dem **şāha** ḳulaḳdan oldı ʿāşıḳ
Didi olsam kenīzek aña lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 3). [şāha, -a]*
24. Bilüp Dellāle ṭurdı didi **şāhum**
Çıḳarursa beni ṣubḥa İlāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 11). [şāhum, -um]*
25. Anı Pervāne'ye virdi getürdi
Yüregi yirine **şāhuñ** oturdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 18). [şāhuñ, -uñ]*
26. Öñine düşdiler bunlar o **şāhuñ**
Züḥal-taḫt u meh-i encüm-sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 49). [şāhuñ, -uñ]*
27. Girüp ol ḳaşra ol **şāh** oldı rāḥat
Ṣanasın rūḥ-ı müʾmin buldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 37). [şāh,]*
28. O sāʿat cümle bu begler aġalar
O **şāha** itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 18). [şāha, -a]*
29. Ne burcı menzil idinmişdür ol māh
Nice mülki temāşā ḳılmış ol **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 20). [şāh,]*
30. O zevraḳdan ḫurūc itdi çün ol **şāh**
Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 37). [şāh,]*
31. Götürdi öñine ṭur geldi niʿmet
Yiyüp **şāh** itdi Ḥaḳḳa şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 100). [şāh,]*
32. Suvār oldı olara Şemʿ ile **şāh**
İki çarḳ üzre gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 35). [şāh,]*
33. Ol alnı Zühre'ye bulışdı ol **şāh**
Ṣan itdi ictimāʿī mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 29). [şāh,]*
34. Ol āhū izine ol **şāh** urur el
Bulur altında bir dürc-i muḳaffal *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 41). [şāh,]*
35. Çü geldi bir araya Şemʿ ile **Şāh**
Ṣan itdi ictimāʿi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 19). [şāh,]*
36. Bu yaña **şāh** yanında olın cemʿ
Elinde her birinüñ bir güzel şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 7). [şāh,]*
37. Ser-ā-ser cümle leşker oldı āgāh
Fulān gün ʿazm-i mülk-i Çīn ider **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 88). [şāh,]*
38. Pes andan ṭaşra çıḳdı geldi ol **şāh**
Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 39). [şāh,]*
39. Bu sözi Şemʿ idince **şāhdan** gūş
Yürek ḳanı gözinden eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 33). [şāhdan, -dan]*
40. Çü bindi anuñla **şāh** miṣl-i Cemşīd
Esed burcına irdi ṣan ki ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 9). [şāh,]*
41. Varup ḳondırdılar anı ḳonaġa
Ekābir gitdi girdi **şāh** otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 40). [şāh,]*

42. Ḳaçan kim atdan uṣansa ol **şāh**
Felek üzre suvār olmış yeñi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 31). [şāh,]*
43. Bile **şāh** ile on biñ var idi fil
Revişde her birisi bir eser yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 21). [şāh,]*
44. Utanup heybetinden **şāhuñ** anlar
Yeñini burnına ṭutar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 27). [şāhuñ, -uñ]*
45. Muḥabbet ḳulzumı itdi yine cūş
Diler ol düri **şāh** ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 104). [şāh,]*
46. Ḫaber geldi ki **şāha** oluñ āgāh
Gelür şehre seḥergāh ol yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 11). [şāha, -a]*
47. Şu dem kim Şemʿ ḫatm itdi kelāmı
İki bükildi **şāh** aldı selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 86). [şāh,]*
48. Yetişdi **şāh** çün ol meh-cemāle
Şan irdi nūr bedri ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 45). [şāh,]*
49. Pes andan oḳıyup Dellāle'yi **şāh**
Didi ẕilletden itme bir nefes āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 87). [şāh,]*
50. Eyitdi **şāha** Şemʿ ey yār-ı cānum
Revān olsun saña cān u cihānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 75). [şāha, -a]*

<u>şāh:</u> *Padişah, hükümdar II Şah Jale.*

1. Dürüdi anda bir ḫoş gevher-i pāk
İşitdi anı **Şāh** oldı feraḫnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 80). [şāh,]*
2. Didi şimden girü pervāne ol **Şāh**
Oġul virdi baña luṭfından Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 35). [şāh,]*
3. Didi **şāha** nedür bu şuʿle-i nār
Bulıt küldür meger içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 15). [şāha, -a]*
4. Eyitdi **şāh** eyleñ anda bünyād
Maḳām-ı cān-fezā vü ḳaṣr-ı dil-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 15). [şāh,]*
5. Anı Pervāne'ye **şāh** itdi lālā
Dimeye tā anuñ sözine lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 9). [şāh,]*
6. İdüp şeh-zāde **şāh** ile vedāʿı
Eyitdi cümle ʿālem saña dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 21). [şāh,]*
7. Öpüp ol ġoncenüñ nergislerin **şāh**
Didi ʿavn-ı Ḫudāsın māha hem-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 25). [şāh,]*
8. Yeñilmez gördi kim ol pehlevānı
Didi Lālā dimek ḫoş **şāha** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 10). [şāha, -a]*
9. Ṭaleb ḳıl **şāhdan** bunuñ cevābın
Keremler eyle yap göñlüm ḫarābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 17). [şāhdan, -dan]*
10. Çün itdi **şāh** mektūbı temāşa
Getürdi bir nigār-ı sīm-sīmā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 1). [şāh,]*
11. Bu söze **şāh** söyle oldı ḳāʾil
Ki Pervāne ṣanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 11). [şāh,]*
12. Anı Lālā'sına virmişdi ol **şāh**
Yanından eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 13). [şāh,]*
13. **Şāhuñ** var idi bir Hīndi ġulāmı
Duḫān ḳonmışdı olundıḳda nāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 5). [şāhuñ, -uñ]*
14. Ser-ā-ser **şāh** aratdı her arayı
Helāk oldılar arayı arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 33). [şāh,]*
15. O sāʿat Şemʿi yaḳup **şāhuñ** āhı
Aradı çıḳdı göklere o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 29). [şāhuñ, -uñ]*
16. O sāʿat ḳarşu gitdiler o **şāha**
Kevākib bulışa yaʿni ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 21). [şāha, -a]*
17. Bular ḳarşu giderken **şāha** nā-gāh
Görürler ḳarşudan berḳ urdı bir māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 25). [şāha, -a]*
18. Duʿālar itdi **şāha** şād u ḫurrem
Ṣafā kesb eyler andan ḳalb-i ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 35). [şāha, -a]*
19. Oḳıtdı **şāh** ol şīrīn-zebānı
Didi var daʿvet it rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 9). [şāh,]*
20. Sen ol **şāhuñ** surūr-ı sīnesisin
Cemāli çeşminüñ āyīnesisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 41). [şāhuñ, -uñ]*
21. Ḫaber geldi ki **şāha** yarın ol māh
Ḫaberdār ol gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 43). [şāha, -a]*

22. Ser-ā-ser gördi **şāh** elçü yaraġın
Yaḳa Pervāne'nüñ tā kim çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 33). [şāh,]*
23. Feṣāḥat rengīni **şāh** eyleyüp ḥāl
Belāġat ḫāmesine urdı cust el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 35). [şāh,]*
24. O mektūbı k'ana virmişdi sulṭān
Virür Bercīs **şāha** şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 44). [şāha, -a]*
25. Suvār oldı ol ata ol dem ol **şāh**
Gören ṣandı görindi ḳulleden māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 9). [şāh,]*
26. Gidüp ṭolābveş **şāhuñ** ḳarārı
Gözinden dökdi yaşı ḳıldı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 27). [şāhuñ, -uñ]*
27. İnüp **şāh** ayaġına urdılar ruḫ
Biri ferḫunde-ṭāliʿ biri ferruḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 13). [şāh,]*
28. Didiler kim budur cāsūs-ı Faġfūr
Gerekdür **şāh** öñinde ḫᵛār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 46). [şāh,]*
29. Meger var idi bir cāsūsı **şāhuñ**
İçinde çābüki cümle sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 31). [şāhuñ, -uñ]*
30. Ziyāde şād u ḫurrem oldı ʿayyār
Öñinde **şāhuñ** urdı yire ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 66). [şāhuñ, -uñ]*
31. Cihānuñ ḫalḳı cümle oldı āgāh
Fulān gün sūr-ı bī-mānend ider **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 20). [şāh,]*
32. Ne dürlü āş var ise cihānda
Bişürmişdi ḳamusın **şāh** anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 16). [şāh,]*
33. Münādiler bıraḳdı mülkine **şāh**
Didiler gitdi Faġfūr oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 99). [şāh,]*
34. O dem gözden geçürdi **şāh** der-ḥāl
Anı Çīn begleri itmişler irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 53). [şāh,]*
35. Buyırdı **şāh** geldi peyk-i çābük
Kim ol ḥiss-i naẓardan cust u yügrük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 49). [şāh,]*
36. Sarāyı ġayrdan **şāh** itdi ḫalvet
İdüp Pervāne'yi yanına daʿvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 17). [şāh,]*

şāh: *Padişah, hükümdar II Şem.*

1. Züleyḫā ile Yūsuf ḥaḳḳı yā Rab
Ḳuluñı eyle ol **şāha** muḳarrab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 50). [şāha, -a]*
2. Oḳıdı ol cemāli musḥafı **şāh**
Ki baḳa āyet-i ḥüsnine her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 115). [şāh,]*
3. O tācı başına kim geymiş ol **şāh**
Ṣanasın serv ucından görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 21). [şāh,]*

şāh adına: *Padişah adına.*

1. O **şāh adına** aç bir dürc-i gevher
Disünler cevherīler ḫūb cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 21). [şāh adına,]*

şāh faġfūr: *Şem'in babası, Çin hükümdarı Fağfur.*

1. Sözi ḫatm eyledi çün **Şāh Faġfūr**
O sāʿat elçüye virildi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 79). [şāh faġfūr,]*
2. Bu yaña mülk-i Çīn'üñ **Şāh Faġfūr**
İşitdi kim gelür bir ulu cumhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 1). [şāh faġfūr,]*
3. Aña ḳoymışdı Şemʿi **Şāh Faġfūr**
Kim ol bad-ı belādan tā ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 21). [şāh faġfūr,]*
4. Bu yaña ḳalʿa içre **Şāh Faġfūr**
Yiyüp içmekden oldı ḫastaveş dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 1). [şāh faġfūr,]*
5. Ümīdi bu idi kim **şāh Faġfūr**
Olup ḳızlıḳ ucından ḫᵛār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 57). [şāh faġfūr,]*

6. Ḫaber aldı ki Şemʿi **şāh Faġfūr**
   Alup taḫtına gitmiş şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 43). [şāh faġfūr,]*
7. Bu işden **Şāh Faġfūr** oldı āgāh
   Ḳızardı vü bozardı çün seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 21). [şāh faġfūr,]*
8. Ol ʿayyāra eyitdi **Şāh Faġfūr**
   Eser yil bigi mülk-i Rūma var ṭur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 7). [şāh faġfūr,]*
9. Yitürdi gevherini **Şāh Faġfūr**
   Baña emr eyledi vü virdi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 53). [şāh faġfūr,]*
10. Begüm sen ṣaġ ol kim **Şāh Faġfūr**
    Ecel irişdi oldı taḫtdan dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 57). [şāh faġfūr,]*

şāh ile şemʿ: *Padişah ve Şem.*

1. İrişdi vuṣlat çün **şāh ile Şemʿ**
   Nihāl-i hicr oldı aradan ḳamʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 15). [şāh ile şemʿ,]*

şāh jāle: *Pervâne'nin babası, Rum ülkesinin şahı.*

1. Şükūfe ḳalʿasına **Şāh Jāle**
   O sāʿat nīzesin ḳıldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 73). [şāh jāle,]*
2. Oturmuş **Şāh Jāle** ḫalvetinde
   Hemān bir bikr-i nāzük var ḳatında *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 59). [şāh jāle,]*
3. İşitdi **Şāh Jāle** çün kim anı
   Cihān mālını virdi müjdegānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 17). [şāh jāle,]*
4. Heyūlā çün o bedr-i bī-ḫusūfe
   Olupdur **Şāh Jāle'yle** Şükūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 50). [şāh jāle'yle, -y, -le]*
5. Ne yirde var ise ġarrā muṣavvir
   Getürdi **Şāh Jāle** anı bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 2). [şāh jāle,]*
6. Bu ḫāle vāḳıf oldı **Şāh Jāle**
   İrişdi göge yirden āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 27). [şāh jāle,]*
7. Oturmış idi **Şāh Jāle** ġamnāk
   Yaḳasın dest-i ḥasret eylemiş çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 17). [şāh jāle,]*
8. Der-āġūş itdi aġlın **Şāh Jāle**
   Ṣanasın āsmānda māhı hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 15). [şāh jāle,]*
9. Şeh-i şāhān-ı ʿālem **Şāh Jāle**
   Müşābih rāyı bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 11). [şāh jāle,]*
10. Bilüp ḫāli eyitdi **Şāh Jāle**
    Olalum ol ḥişāra biz ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 27). [şāh jāle,]*
11. Buyurdı **Şāh Jāle** ol güzīne
    Dileye Şemʿi varup şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 13). [şāh jāle,]*
12. Buyurdı **Şāh Jāle** çıḳdı otaġ
    Anuñ reşki urur bu ḳubbeye daġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 7). [şāh jāle,]*
13. Yetişdi devlet ile **Şāh Jāle**
    Hemān ol ḳalʿaya oldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 29). [şāh jāle,]*
14. Egerçi çoḳ zamān oldı ḥavāle
    Ḥişārı alamadı **Şāh Jāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 54). [şāh jāle,]*
15. Bu işden **Şāh Jāle** oldı āgāh
    Cigerden yane yane eyledi āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 17). [şāh jāle,]*
16. Getürdi öñine şāh-ı cihānuñ
    Giderdi **Şāh Jāle** bendin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 42). [şāh jāle,]*
17. Didi ʿayyāra **Şāh Jāle** ol dem
    Ne iseñ gerçegin di ey mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 47). [şāh jāle,]*

şāh ḳatı: *Hükümdarın huzurunda, padişahın makamında.*

1. Ser-ā-ser her uṣūle oynadı ol
   Kim ol **şāhuñ ḳatında** oldı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 48). [şāhuñ ḳatında, -n, -da]*

şāh kıl-: *Şah, hükümdar olmasını sağlamak.*

1. Görürler kim gelür bir ʿarżı māh
   Melāḥat mülkine **ḳılmış** ḫudā **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 10). [şāh ḳılmış, -mış]*

şāh oḳı-: *Padişah çağırmak.*

1. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
   Oḳımış ol cemāli muṣḥafı **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 48). [şāh oḳımış, -mış]*

şāh ol-: *Padişah olmak, saltanatın başına geçmek.*

1. Yalıñ tīġ ile **olmış** Şām'da ol **şāh**
   Otaġ ile gider göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 17). [şāh olmış, -mış]*
2. **Olup** bu mülk çarḫun māh **şāhı**
   Yine cemʿ itdi encümden sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 21). [şāhı olup, -up]*
3. Nucūmuñ şāmda **olmışdı şāhı**
   Perīşān eyledi dīvān-ı māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 3). [şāhı olmışdı, -mış, -dı]*
4. Yiriken erzenüñ Yūsuf bigi çāh
   Çıḳup ol **oldı** Mıṣr-ı raġbete **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 8). [şāh oldı, -dı]*
5. İdin inṣāf u ʿadli dilde mizān
   Gerekdür **şāh olan** ġāyetde evzān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 46). [şāh olan, -an]*
6. Gerekdür **şāh olanlar** ehl-i tedbīr
   Olur reʾy ehli olanlar cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 11). [şāh olanlar, -an, -lar]*
7. Nesīm ile gelüp bir yire Gülşāh
   İkisi **oldı** vuṣlat mülkine **şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 28). [şāh oldı, -dı]*
8. Velī Pervāne Çīn'üñ **oldı şāhı**
   İderdi yarını añdıḳça āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 97). [şāhı oldı, -dı]*

şāha ʿarż eyle-: *Şaha göstermek.*

1. Çizüp resmini **şāha eyledi ʿarż**
   Cinān vaʿż olsa andan yaraşur farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 9). [şāha ʿarż eyledi, -di]*

şāha ir-: *Padişaha ulaşmak.*

1. Çü **şāha** sebʿa-yı seyyāre **irdi**
   Revān ġam-hānesini seyle virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 29). [şāha irdi, -di]*

şāha lāyıḳ kızı yoḳ: *Şaha uygun kızı bulunmama.*

1. Eyitmiş kim **ḳızum yoḳ şāha lāyıḳ**
   Olur mı bir Sühā bedre muvāfıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 21). [şāha lāyıḳ ḳızum yoḳ,]*

şāh-bāz: *İri ve beyaz bir doğan cinsi.*

1. Yaraġ itdi kimisi **şāh-bāzı**
   Ki tā ala küleng ü kebk ü ḳazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 33). [şāh-bāzı, -ı]*

2. Eyerlendi ser-ā-ser esb-i tāzī
   Götürdiler el üzre **şāh-bāzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 16). [şāh-bāzı, -ı]*
3. Görür ol **şāh-bāz** anda şikārı
   Ḳonup ṣarṣar ḥışār itdi ḥışārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 27). [şāh-bāz,]*
4. Şu deñlü emn buldı mülk nāçār
   Ki kebke **şāhbāz** oldı ḳafā-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 76). [şāhbāz,]*

şāh-bāz uçur-: *Doğan uçurmak.*

1. Çekildi bī-nihāyet esb-i tāzī
   Uçurmazlar revişde **şāh-bāzı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 36). [şāh-bāzı uçurmazlar, -maz, -dı]*

şāh-ı ʿādil: *Adaletli padişah II Pervâne.*

1. Çü girdi keffeye ol **şāh-ı ʿādil**
   Ṣan oldı burc-ı mīzān māha menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 93). [şāh-ı ʿādil,]*
2. Ḳurarlar bir güzel muḥkem terāzū
   Ki ḫūyı **şāh-ı ʿādilden** ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 88). [şāh-ı ʿādilden, -de]*

şāh-ı aʿlā: *Yüce padişah II Pervâne.*

1. Anuñçün göçdi şeb ol **şāh-ı aʿlā**
   Ḥarāretden buñalmaya çerī tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 9). [şāh-ı aʿlā,]*

şāh-ı aʿlā: *Yüce şah II Pervâne.*

1. Oḳırken ḫāceden ol **şāh-ı aʿlā**
   Meger ögrenmiş idi ʿilm-i iḫfā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 27). [şāh-ı aʿlā,]*
2. Sarāya girdi çün ol **şāh-ı aʿlā**
   Ṣanasın göge yirden çıḳdı ʿĪsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 53). [şāh-ı aʿlā,]*

şāh-ı aʿlā: *Yüce şah II Şah Jale.*

1. Bilür olur ḳoruḳ ṣabr ile ḥelvā
   Ne çāre itdi ṣabr ol **şāh-ı aʿlā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 40). [şāh-ı aʿlā,]*

şāh-ı ʿālem: *Âlemin padişahı II Pervâne.*

1. Ser-ā-ser her yaḳaya ṣaldı ādem
   Didi görüñ nice oldı **şāh-ı ʿālem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 18). [şāh-ı ʿālem,]*

şāh-ı ʿālem: *Âlemin padişahı II Şah Jale.*

1. Oḳıdı açup anı **şāh-ı ʿālem**
   Açıldı göñli oldı şād u ḫurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 45). [şāh-ı ʿālem,]*

şāh-ı ālem ol-: *Dünyanın padişahı olmak.*

1. **Şāh-ı ālem olmaġa** ḳatʿa göñül meyl eylemez
   Cān ile bir ġamzesi şemşīr-i bürrān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 13). [şāh-ı ālem olmaġa, -maġ, -a]*

<u>şāh-ı aʿẓam:</u> *Büyük padişah II Çin Fağfur'u.*

1. Bi-ḥamdi'llāh ki atañ **şāh-ı aʿẓam**
   Cihānda ʿizz ü baḫt ile mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 71). [şāh-ı aʿẓam,]*

<u>şāh-ı aʿẓam:</u> *Yüce padişah II Şah Jale.*

1. Müşerref oldı ġāyet **şāh-ı aʿẓam**
   Ṣafā vü şevḳ ile emr itdi ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 53). [şāh-ı aʿẓam,]*

<u>şāh-ı bī-nažīr:</u> *Benzersiz şah.*

1. O **şāh-ı bī-naẓīri** ḳaṣr-ı ʿaṣruñ
   Öñine indi murġ ile o ḳaṣruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 25). [şāh-ı bī-naẓīri, -i]*

<u>şāh-ı büleġā:</u> *Güzel söz söyleyenlerin sultanı.*

1. Sulṭān-ı eḳālīm-i ḥayā Ḥażret-i ʿOs̱mān
   Şāh-ı büleġā server-i erbāb-ı feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 44). [şāh-ı büleġā,]*

<u>şāh-ı çālāk:</u> *Cevval sultan. II Pervâne.*

1. Görürler kim gelür bir **şāh-ı çālāk**
   Bedenler eylediler yaḳalar çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 21). [şāh-ı çālāk,]*

<u>şāh-ı çarh-ı rıfʿat it-:</u> *Yüce feleğin hükümdarı yapmak.*

1. Bu yaña **itdi şāh-ı çarḫ-ı rıfʿat**
   Vucūdı burcınuñ māhın żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 41). [şāh-ı çarḫ-ı rıfʿat itdi, -di]*

<u>şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ:</u> *Büyük feleğin hükümdarı.*

1. Bir şāhdur ki ḳadrüñ mülk-i cihāna ṣıġmaz
   Bir şehnişīn olupdur ol **şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 18). [şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ,]*

<u>şāh-ı çarh-rifʿat:</u> *Felek gibi yüce padişah.*

1. Yirinden ṭurdı **şāh-ı çarḫ-rifʿat**
   Kim ol bebr ü peleng ü şīr heybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 7). [şāh-ı çarḫ-rifʿat,]*

<u>şāh-ı cihān:</u> *Dünya hükümdarı.*

1. Didi ḫoş geldüñ ey **şāh-ı cihānum**
   Feraḥdan itdi cūş eşk-i revānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 45). [şāh-ı cihānum, -um]*
2. Görinür on sekiz biñ ʿālem andan
   N'olayuñ görsek ol **şāh-ı cihāndan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 56). [şāh-ı cihāndan, -dan]*
3. Getürdi öñine **şāh-ı cihānuñ**
   Giderdi Şāh Jāle bendin anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 41). [şāh-ı cihānuñ, -uñ]*
4. Ey hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik
   Ve'y **şāh-ı cihān** pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 4). [şāh-ı cihān,]*
5. Keremler eyle ol **şāh-ı cihāna**
   Bu şiʿri oḳıyı vir yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 9). [şāh-ı cihāna, -a]*
6. Efendüm serverüm **şāh-ı cihānum**
   Revān olsun senüñ yoluñda cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 33). [şāh-ı cihānum, -um]*

şāh-ı cihān gel-: *Dünya padişahı gelmek.*

1. Kimesne iñlemez hergiz meger çengi elinden çeng
   İmāret itdi mülk-i bezmi bir **şāh-ı cihān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 10). [şāh-ı cihān geldi, -di]*

şāh-ı cihān-gīr: *Dünyayı hükmü altına almış padişah.*

1. Ḳader-ḳudret ḳażā-rā tīr-i tedbīr
   Sikender-salṭanat **şāh-ı cihān-gīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 26). [şāh-ı cihān-gīr,]*

şāh-ı çīn: *Çin Şah'ı II Şem'in babası, Çin Fağfuru.*

1. Çıḳardı **şāh-ı Çin'üñ** nāmesini
   Düzelde tāb ile hengāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 15). [şāh-ı çin'üñ, -üñ]*
2. Buyurdı Şāh Jāle ol güzīne
   Dileye Şemʿi varup **şāh-ı Çīn'e** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 14). [şāh-ı çīn'e, -e]*

şāh-ı cümle: *Tümünün padişahı II Güneş.*

1. Meger ẓulmetde **şāh-ı cümle** encüm
   Olup dururdı Ḫıżr abı bigi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 51). [şāh-ı cümle,]*

şāh-ı ḍaḥḥāk it-: *Dahhak şah yapmak.*

1. Görenler anları olur feraḥnāk
   İderler ḫalḳı dehre **şāh-ı Ḍaḥḥāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 28). [şāh-ı ḍaḥḥāk iderler, -er, -ler]*

şāh-ı dil-āvīz: *Gönlü cezbeden şah.*

1. Yolında yāruñ ol **şāh-ı dil-āvīz**
   Ḳavī endīşeden evhāmdan tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 79). [şāh-ı dil-āvīz,]*

şāh-ı ebr: *Bulutların şahı.*

1. Ṣabā depretdi **şāḫ-ı ebri** ol an
   Yire envārını dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 13). [şāḫ-ı ebri, -i]*

şāh-ı ebyaż: *Beyaz taşların şahı.*

1. Siyāhı **şāh-ı ebyaż** māt iderken
   Göçüp mülk-i cihāndan şeb giderken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 3). [şāh-ı ebyaż,]*

şāh-ı eflāk: *Gökyüzünün padişahı II Güneş.*

1. Şebistānına girdi **şāh-ı eflāk**
   Ḳızardı rūy-ı ʿālem nite kim ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 1). [şāh-ı eflāk,]*

şāh-ı encüm: *Yıldızlar şahı.*

1. Zemīnüñ meclisinden **şāh-ı encüm**
   Çıḳıp Hind'üñ çerisin eyledi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 1). [şāh-ı encüm,]*
2. Yine göz ḳıpdı gitdi **şāh-ı encüm**
   Bu ebkār-ı nucūm itdi tebessüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 1). [şāh-ı encüm,]*

şāh-ı faġfūr: *Çin fağfuru.*

1. Buyurdı **şāh-ı Faġfūr** oldı dīvān
   Yirine geldi hep erbāb-ı erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 7). [şāh-ı faġfūr,]*

şāḫ-ı gül: *Gül dalı.*

1. Gelürdi düşüben yanına Dāye
   Nite kim **şāḫ-ı gül** yanında sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 26). [şāḫ-ı gül,]*

şāh-ı hāver: *Doğu şahı.*

1. Sarāyından çıḳarken **şāh-ı ḫāver**
   Aḳ oġul ṭoġururken ḳara māder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 5). [şāh-ı ḫāver,]*

şāh-ı hevā: *Hava şahı.*

1. Dil uzatdı çün od **şāh-ı hevāya**
   Kemend itdi odın burc-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 43). [şāh-ı hevāya, -y, -a]*

şāh-ı hotenvār: *Hoten Padişahı gibi.*

1. Elinde nīze başında ışıḳ var
   ʿAdū-yı Şām'dur **şāh-ı Ḫotenvār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 20). [şāh-ı ḫotenvār,]*

şāh-ı hūbān: *Güzellerin şahı, en güzeli II Pervâne.*

1. Kemend ol **şāh-ı ḫūbāna** şarılmış
Şanasın serve bī-cāna şarılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 63). [şāh-ı ḫūbāna, -a]*

şāh-ı huceste: *Kutlu, mübarek hükümdar II Pervâne.*

1. Çü çekdi tīġın ol **şāh-ı ḫuceste**
Ser-ā-ser cund-ı Şām oldı şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 3). [şāh-ı ḫuceste,]*

şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat: *Akıcı üslup ve güzel bir ifadeyle konuşma ülkesinin padişahı.*

1. Düriş ey **şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat**
Şu deñlü it kim ebyātı ʿimāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 17). [şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat,]*

şāh-ı kāmrān: *Muradına ermiş, muzaffer padişah II Pervâne.*

1. Pes andan şundı **şāh-ı kāmrāna**
Ṣafālar sürdi içdi ḳana ḳana *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 1). [şāh-ı kāmrāna, -a]*

şāh-ı kenʿan: *Kenan'ın sultanı. II Hz. Yakup.*

1. Sebāya irdi gūyā kim Süleymān
Ya sulṭān oldı Mıṣra **şāh-ı Kenʿan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 36). [şāh-ı kenʿan,]*

şāh-ı maʿnā: *Anlam hükümdarı.*

1. Ne nāzük ḳaṣr olur ol ḳaṣr-ı aʿlā
İdinmiş anı mesken **şāh-ı maʿnā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 28). [şāh-ı maʿnā,]*

şāh-ı mārān: *Yılanların şahı.*

1. Şanurdı gören anı **şāh-ı mārān**
Tekellümler ider mānend-i insān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 3). [şāh-ı mārān,]*

şāh-ı melek-hū: *Melek huylu padişah II Pervâne.*

1. Ser-ā-ser cümle begler çıḳdı ḳarşu
Görürler geldi bir **şāh-ı melek-ḫū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 2). [şāh-ı melek-ḫū,]*
2. Buyurdı bunı ol **şāh-ı melek-ḫū**
Ḫevātīn ol perīye vara ḳarşu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 13). [şāh-ı melek-ḫū,]*

şāh-ı muʿaẓẓam: *Yüce, ulu padişah.*

1. Meger var idi bir **şāh-ı muʿaẓẓam**
Cihān mülkinde meşhūr u mükerrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 21). [şāh-ı muʿaẓẓam,]*

şāh-ı mülket-i çīn çık-: *Çin ülkesinin şahı görünmek.*

1. Pes andan **çıḳdı şāh-ı mülket-i Çīn**
   Geçüp taḫta oturdı ḫüsrev-āyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 25). [şāh-ı mülket-i çīn çıḳdı, -dı]*

şāh-ı mülket-i fen: *Fen ülkesinin şahı.*

1. Yigin itdi **şāh-ı mülket-i fen**
   Atılmış tīr ü ṭartılmış ḳılıçdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 25). [şāh-ı mülket-i fen,]*

şāh-ı nucūm: *Yıldızların padişahı II Güneş.*

1. Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān
   Gelüp **şāh-ı nucūm** itdi perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 2). [şāh-ı nucūm,]*

şāh-ı nucūm-ı çarh-ı rıfʿat: *Yüce gökyüzünün yıldızlarının şahı II Güneş.*

1. Yine **şāh-ı nucūm-ı çarḫ-ı rıfʿat**
   Gidüp mülk-i cihāndan itdi ʿuzlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 1). [şāh-ı nucūm-ı çarḫ-ı rıfʿat,]*

şāh-ı perī: *Perilerin şahı.*

1. Eyitdi ol yigit **şāh-ı perīdür**
   Bular ol pādşāhuñ leşkeridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 43). [şāh-ı perīdür, -dür]*

şāh-ı rūm: *Anadolu'nun hükümdarı II Şah Jale.*

1. Ṭutup muḥkem iletdi **şāh-ı Rūm'a**
   Didi cāsūsdur bu bunı ḳoma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 81). [şāh-ı rūm'a, -a]*

şāh-ı rūmī: *Anadolu'nun hükümdarı II Şah Jale.*

1. Kim anlar ṭutdı gitdi rāh-ı Rūmī
   Müşerref ideler tā **şāh-ı Rūmī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 38). [şāh-ı rūmī,]*

şāh-ı sehā-baḫş: *Eli açık padişah II Pervâne.*

1. Yemini olduġı sāʿat o şeb-raḫş
   Yine göç itdi ol **şāh-ı seḫā-baḫş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 8). [şāh-ı seḫā-baḫş,]*

şāh-ı şehīd-i kerbelā: *Kerbela şehitlerinin şahı.*

1. Biri **şāh-ı şehīd-i Kerbelā'dur**
   Ḥüseyin pādşāh-ı aşfiyādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 127). [şāh-ı şehīd-i kerbelā'dur, -dur]*

şāh-ı şīve: *İşve şahı. II Sevgili.*

1. Çıḳardı göñlegin ol **şāḫ-ı şīve**
   Çiçek şan açdı ẓāhir oldı mīve *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 19). [şāḫ-ı şīve,]*

şāh-ı tüvānā: *Süleyman gibi güçlü kuvvetli sultan.*

1. Süleymān-saṭvet ü **şāh-ı tüvānā**
   Nerīmān-heybet ü sulṭān-ı aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 23). [süleymān-saṭvet ü şāh-ı tüvānā,]*

şāh-ı velāyet: *Hz. Ali.*

1. Mīr-i ʿulemā kān-ı kerem Ḥaydar-ı Kerrār
   Maḳbūl-ı Ḫudā ceyş-i nebī **Şāh-ı Velāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 46). [şāh-ı velāyet,]*

şāh-ı yegāne: *Biricik şah II Şem.*

1. Umarum ben de ey **şāh-ı yegāne**
   Geçe sözüm senüñ yanında ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 83). [şāh-ı yegāne,]*

şāh-ı zer-efser: *Altın taçlı padişah.*

1. Ol otaġ içre bir **şāh-ı zer-efser**
   İdindi yir irişdürdi göge ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 3). [şāh-ı zer-efser,]*

şāhid getür-: *Şahit olarak göstermek.*

1. Ḫudānuñ birligini eyle iṡbāt
   Aña **şāhid getür** eflāḳı ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 26). [şāhid getür,]*

şahin bakışlu: *Sert ve keskin bakışlı.*

1. Kimi **şahin baḳışlu** ḳara gözlü
   Kimi keklik sekişlü ṭūṭī sözlü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 23). [şahin baḳışlu,]*

şāhin hūb: *Şahin bakışlı güzel.*

1. Getürmiş götürüp yüzden niḳābın
   O **şāhin ḫūblar** keklik kebābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 36). [şāhin ḫūblar, -lar]*

şahış: *Kişi, şahıs.*

1. Ḳamu ḫalḳuñ ḳarārı murġı uçdı
   Ḳılıçlar ḳol ṣalup her **şaḫṣı** ḳoçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 26). [şaḫṣı, -ı]*

şahṣ-ı lāġer: *Cılız kişi.*

1. Var ol serv içre bir **şaḥṣ-ı lāġer**
   Bir ehl-i dil yüzi ḳara suḥanver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 7). [şaḥṣ-ı lāġer,]*

şāhuñ ġulāmı: *Padişahın kölesi.*

1. Meger var idi **şāhuñ ġulāmı**
   Ölüye cān bağışlardı kelāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 1). [şāhuñ ġulāmı,]*

şāhuñ kalbi: *Padişahın kalbi.*

1. Ṣafa kesb itdi **şāhuñ ḳalbi** andan
   Aña yig geldi ol mülk-i cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 19). [şāhuñ ḳalbi,]*

şāhuñ naʿrası: *Padişahın sesi.*

1. İder nerm anı ol lāzım degül od
   O **şāhuñ naʿrası** āvāz-ı Dāvūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 78). [şāhuñ naʿrası,]*

şāhuñ üç vezīri: *Padişahın üç veziri.*

1. Meger var idi **şāhuñ üç vezīri**
   Anuñ dānā idi ġāyetde pīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 1). [şāhuñ üç vezīri,]*

şāhuñ yaşaġı: *Padişahın yasağı.*

1. Bahāyem ẓahrına **şāhuñ yaşaġı**
   Pelengüñ pençesin itdi ḳaşaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 77). [şāhuñ yaşaġı,]*

şāh-zāde: *Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk II Pervâne.*

1. Bu yaña **şāh-zāde** nite kim şīr
   Urılmış gerdenine sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 1). [şāh-zāde,]*
2. Çü düşdi **şāh-zāde** Şemʿden dūr
   Cihān anuñ gözine oldı deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 1). [şāh-zāde,]*
3. Sarāy-ı şāha vardı **şāh-zāde**
   Aña müştāḳdı Jāle ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 11). [şāh-zāde,]*
4. Görürler **şāh-zāde** bārgāhı
   Felekdür ġıybet itmiş līk māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 7). [şāh-zāde,]*

şāk: *Sıkıntı ve zahmet veren, zahmetli, eziyetli.*

1. Gidüp bir gice gün ol cust u çālāk
   İrişdi **şāk** ile şād u feraḥnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 14). [şāk,]*

şāk: *Yarma, yarılma.*

1. Yolı ṭūmār bigi dürdi gitdi
   O sāʿat **şākile** ṣu bigi yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 24). [şākile, -ile]*

şaḳ it-: *İkiye bölmek.*

1. Daḫı bir sīneyi tīġ **itmeden şaḳ**
   Libāsın boyamışdı ḳana sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 15). [şaḳ itmeden, -me, -den]*

şaḳ ol-: *Yarılmak.*

1. Gören ol şemselerle dir birinci
   Ṣadef **şaḳ oluban** dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 44). [şaḳ oluban, -uban]*

şakāyık: *Gelincik.*

1. **Şaḳāyıḳ** olmış ol baḥruñ ḥabābı
   Ṭarāvet olmış ol deryānuñ ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 37). [şaḳāyıḳ,]*
2. Elinde nergisüñ zerrīn ayaġı
   Şaḳāyıḳ götürür laʿlīn ḳabaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 46). [şaḳāyıḳ,]*

şakāyık: *Gelincik çiçeği II Kadın cinsel organı.*

1. Görür kim ṣu döker bir tāze gülşen
   Şaḳāyıḳ üzre zanbaḳ ġoncesinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 22). [şaḳāyıḳ,]*

şakırdı: *Şakırdayan bir şeyin çıkardığı sesin adı.*

1. Tüfekler yıldırım bigi soḳurdı
   Düşerdi cümle eṭrāfa **şaḳırdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 46). [şaḳırdı,]*

şām: *Akşam, gecenin başlangıcı.*

1. Nucūmuñ **şāmda** olmışdı şāhı
   Perīşān eyledi dīvān-ı māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 3). [şāmda, -da]*

şām: *Suriye'nin başkenti.*

1. Yalıñ tīġ ile olmış **Şām'da** ol şāh
   Otaġ ile gider göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 17). [şām'da, -da]*

şām bāġı: *Şam bahçesi; gece bahçesi.*

1. Ki bir gül Rūm'da ʿarż itdi dīdār
   Açıldı **Şām bāġından** her ezhār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 4). [şām bāġından, -n, -dan]*

şām gülzārı: *Gece gül bahçesi.*

1. Zümürrüd būstān oldı pür-ezhār
   Açıldı **şām gülzārında** envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 4). [şām gülzārında, -n, -da]*

şām u sehergāh: *Akşam ve seher vakti.*

1. İdinmişdi bu şiʿri vird ol māh
   Oḳırdı şevḳ ile **şām u seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 18). [şām u seḥergāh,]*

şām u sehergāh: *Sabah akşam.*

1. Ṣaçın çözdi bulıtlar bigi ol māh
   Aḳıtdı yaşını **şām u seḥergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 108). [şām u seḥergāh,]*

şāne: *Tarak.*

1. Ṣunarlar Şemʿe bir maḥbūb **şāne**
   Ura tā ṭurre-i ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 1). [şāne,]*

şarāb: *Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey.*

1. Virürdi gökde nūrı māh-i tāba
   N'ola ḫūrşīd dinse ol **şarāba** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 6). [şarāba, -a]*
2. Ṣafā maḥbūbına çāh-ı zeneḫdān
   Ṣarāb anuñ içinde rūḥ-ı rindān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 8). [şarāb,]*

şarāb iç-: *Şarap içmek, içki içmek.*

1. Ṣikār it bir Hümā'yı **iç şarābı**
   Ocaḳda cıv cıv ötsün ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 1). [şarābı iç,]*

şarāb ḳoy-: *Şarap doldurmak.*

1. İçinde ḳomamışlar hīç ābı
   Ṭolınca aña **ḳoymışlar şarābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 34). [şarābı ḳoymışlar, -mış, -lar, -dı]*

şarāb nūş eyle-: *Şarap içmek.*

1. Ṣafā ile **şarābın eyleyüp nūş**
   Ṣalarlar sāḳīye ḳalsa içi boş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 27). [şarābın nūş eyleyüp, -y, -üp]*

şarāb-ı bī-nazīr: *Eşsiz şarap.*

1. Getürdiler **şarāb-ı bī-naẓīri**
   Civān eylerdi bir cürʿayla pīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 1). [şarāb-ı bī-naẓīri, -i]*

şarāb-ı cām-ı surūr: *Sevinç kadehindeki şarap.*

1. Cihānda ġuṣṣa yüzin gör meh oldı devrüñde
   Şarāb-ı cām-ı surūr ile serverān mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 4). [şarāb-ı cām-ı surūr,]*

şarāb-ı erġuvānī: *Erguvan renkli şarap.*

1. Getürdiler **şarāb-ı erġuvānī**
   Eṭibbā ḳavli üzre rūḥ-ı s̲ānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 1). [şarāb-ı erġuvānī,]*

şarāb-ı ḫoş-güvār: *Hoşa giden şarap.*

1. Getürdiler **şarāb-ı ḫoş-güvārı**
   İder ġāyetde ferbih ol nizārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 1). [şarāb-ı ḫoş-güvārı, -ı]*

şarāb-ı ʿışḳ: *Aşk şarabı.*

1. **Şarāb-ı ʿışḳ** ile ser-mest ü bi-bāk
   İderken seyri ol meh cust u çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 13). [şarāb-ı ʿışḳ,]*

şarāb-ı mihr: *Sevgi ve bağlılık şarabı.*

1. **Şarāb-ı mihr** ile ser-mest ü bī-bāk
   Gice gündüz döner mānend-i eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 113). [şarāb-ı mihr,]*

şarāb-ı nāb: *Saf şarap.*

1. Göñül ġam küştesidür üstine nūr-ı ṣafā insün
   Şarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 6). [şarāb-ı nāb,]*
2. Göremez mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya ṣāfī **şarāb-ı nāb** tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 8). [şarāb-ı nāb,]*
3. **Şarāb-ı nāb** ile ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
   Ṣafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 9). [şarāb-ı nāb,]*

şarāb-ı nāz: *Naz, işve şarabı.*

1. **Şarāb-ı nāz** ile mānend-i çeşm-i dil-ber-i ṣūḫ
   Müdām ẕevḳ u ṣafāñ ile merdümān maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 5). [şarāb-ı nāz,]*

şarāb-ı ʿömr: *Ömür şarabı.*

1. Kevākib bigi var al destüñe cām
   Şarāb-ı ʿömre devrān dimeden ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 8). [şarāb-ı ʿömre, -e]*

şarāb-ı şevḳ: *Eğlence ve aşk şarabı.*

1. Ṣıfāt-ı çeng-i bi-mānende ur gūş
   Ṣarāb-ı şevḳ ü ẕevḳin ḳıl anuñ nūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 12). [şarāb-ı şevḳ ü ẕevḳin,]*

şarāb-ı vaṣl: *Kavuşma şarabı.*

1. **Ṣarāb-ı vaṣlı** barmaġ ile ṭutdı
   Görür ḳuvvetlü bir pāre ṣu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 49). [şarāb-ı vaṣlı, -ı]*

şark: *Doğu.*

1. Öñine geçmez idi tābiş-i berḳ
   Aña bir menzil idi ġarbdan **şarḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 4). [şarḳ,]*

şarkı ġarbdan bul-: *Batıdan doğuya varmak.*

1. **Bulurdı ġarbdan** bir demde **şarḳı**
   Kim ol bir pāre od eylerdi berḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 11). [şarḳı ġarbdan bulurdı, -ur, -dı]*

şaʿşaʿa: *Parlaklık.*

1. Çerāġ-ı bezm ṣubḥ-ārā cemāli
   Güneşde **şaʿşaʿa** yüzde ṣaḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 24). [şaʿşaʿa,]*
2. Gümiş zencīr ile ol alnı Nāhīd
   Ṣanasın **şaʿşaʿa** ile cirm-i ḫūrşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 140). [şaʿşaʿa,]*
3. Daḳındı zer devātın yine devrān
   Kim aña **şaʿşaʿa** altun ḳalemdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 2). [şaʿşaʿa,]*

şāyet: *Eğer.*

1. Ger içse ġurbe urur şīre pençe
   Dimez k'ide baña **şāyet** şikence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 14). [şāyet,]*

şeb: *Gece.*

1. Siyāhı şāh-ı ebyaż māt iderken
   Göçüp mülk-i cihāndan **şeb** giderken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 4). [şeb,]*
2. Eyitdi ḳanı ol mihr-i dil-efrūz
   Benüm anuñla olmışdı **şebüm** rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 44). [şebüm, -üm]*
3. Görürler şevḳ eli urdı aña ḍarb
   O şemʿ şekli bir **şeb** itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 26). [şeb,]*
4. Cihānuñ pūtesinden ṭarḥ olup **şeb**
   İşini ḫalḳuñ altun eyledi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 5). [şeb,]*
5. Yeñi ay ṣabr ile bulur kemāli
   Şebi rūşen ider nūr-ı cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 42). [şebi, -i]*
6. Anuñla bedrveş bir **şeb** ṭutıldum
   Uyandum kendümi zindānda buldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 31). [şeb,]*
7. Yoluñ ben ḳaydını gördüm müretteb
   Suvār olup ol iki ata bir **şeb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 48). [şeb,]*

8. Gelüp **şeb** dāmen-i çarḫ oldı pür-ḫūn
   Ḳoşıldı gūyiyā şeb-dīz-i gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 1). [şeb,]*
9. Anuñçün göçdi **şeb** ol şāh-ı aʿlā
   Ḥarāretden buñalmaya çerī tā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 9). [şeb,]*

şeb içre: *Gece içinde.*

1. Ol ara vādī-i Eymen olurdı
   Şeb içre gün bigi rūşen olurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 8). [şeb içre,]*

şeb iriş-: *Gece, karanlık olmak.*

1. Ḳonardı **şeb irişse** Jāle mānend
   Ṣabāḥ olsa göçerdi ol ḫudāvend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 31). [şeb irişse, -se]*

şeb ü rūz: *Gece gündüz II Sürekli, devamlı.*

1. Olaruñ def-zeni Gül-şāh u Nev-rūz
   Sürerlerdi ṣafāya her **şeb ü rūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 58). [şeb ü rūz,]*
2. ʿAceb siḥr öğredüpdür mihr ol aya
   Şeb u rūzı getürdi bir araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 24). [şeb u rūzı, -ı]*
3. Dökildi çarḫdan yire çekirdek
   Şeb ü rūz iki gün olmadı münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 28). [şeb ü rūz,]*

şebāb ʿahdi: *Gençlik zamanı.*

1. **Şebābüñ ʿahdi** vü faṣl-ı bahāruñ
   Be-ġāyet vaḳtidür şimdi şikāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 7). [şebābüñ ʿahdi,]*

şeb-çerāġ: *Gece parlayan kıymetli taş.*

1. Elinde **şeb-çerāġ** ol ḫūb- ṭalʿat
   Sikender bigi ṭutdı rāh-ı Ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 5). [şeb-çerāġ,]*

şeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā git-: *Dünyayı süsleyen yakutumsu Güneş batmak.*

1. Meger bir **şeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā**
   Gidüp ẓulmetde ḳalmışdı bu dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 4). [şeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā gidüp, -üp]*

şeb-dīz-i gül-gūn: *Hüsrev'in atı.*

1. Gelüp şeb dāmen-i çarḫ oldı pür-ḫūn
   Ḳoşıldı gūyiyā **şeb-dīz-i gül-gūn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 2). [şeb-dīz-i gül-gūn,]*

şeb-dīz-i zulmet: *Karanlık Şebdiz.*

1. Olup gül-gūn felek çün verd-i Cennet
   Götürdi ayaġı **Şeb-dīz-i zulmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 6). [şeb-dīz-i zulmet,]*

şeb-i endūh: *Keder gecesi.*

1. Cemālinden derūnı oldı pür-nūr
   Şeb-i endūh u ġuṣṣa oldı maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 26). [şeb-i endūh u ġuṣṣa,]*

şeb-i firḳāt: *Ayrılık gecesi.*

1. Beni şeb-nem bigi ḫāke düşirmişdi **şeb-i firḳāt**
   Çıḳardı pertev-i mihrüñ yine evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 3). [şeb-i firḳāt,]*
2. **Şeb-i firḳat** beni ey meh yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 7). [şeb-i firḳat,]*

şeb-i ġuṣṣa: *Üzüntü gecesi.*

1. Yüzüñ gördüm gözüm pür-nūr oldı
   Şeb-i ġuṣṣa göñülden dūr oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 38). [şeb-i ġuṣṣa,]*

şebi rūz ḳıl-: *Geceyi gündüze çevirmek.*

1. Görür Pervāne bir mihr-i dil-efrūz
   Ṭulūʿ itdi ki **ḳıldı** ol **şebi rūz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 26). [şebi rūz ḳıldı, -dı]*

şeb-i zülf: *Gece gibi siyah saç.*

1. Kim ol māhuñ **şeb-i zülfi** kemendi
   Şalar gökde esed boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 5). [şeb-i zülfi, -i]*

şebī-hūn it-: *Gece baskını yapmak.*

1. **Şebī-ḫūn itdi** geldi leşker-i ḫʿāb
   Ḥişār dīde yapdı ḳorḳudan bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 3). [şebī-ḫūn itdi, -di]*

şebistān: *Yatak odası.*

1. Luṭf idüp geldi şeref virdi **şebistānumuza**
   Göñlümüzden ṭoġup ol āfet-i devrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 3). [şebistānumuza, -umuz, -a]*
2. Didi Faġfūr ḳılsun özini cemʿ
   Şebistanındadur Pervāne'nüñ Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 90). [şebistanındadur, -ı, -n, -da, -dur]*
3. **Şebistānına** girdi şāh-ı eflāk
   Ḳızardı rūy-ı ʿālem nite kim ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 1). [şebistānına, -ı, -n, -a]*

şeb-nem: *Çiy.*

1. Lālenüñ laʿl-i lebin nāzüklik ile dişlemiş
   Ṣubḥ-dem ḫūrşīd çekdi **şeb-nemün** dendānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 6). [şeb-nemün, -ün]*
2. Beni **şeb-nem** bigi ḫāke düşirmişdi şeb-i firḳāt
   Çıḳardı pertev-i mihrüñ yine evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 3). [şeb-nem,]*
3. Ḳapıldı pertev-i mihrine ol dem
   Ṣanasın mihre māʾil oldı **şeb-nem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 82). [şeb-nem,]*
4. Felekden **şeb-nem** irince turāba
   Hevādan būyı dönerdi gül-āba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 23). [şeb-nem,]*

şeb-nem ol-: *Çiy tanesi haline gelmek.*

1. **Olupdur** aṣl-ı Pervāne çü **şeb-nem**
   Olur ol ṣuʿleye meyyāl her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 47). [şeb-nem olupdur, -up, -du]*

şeb-nem şarābın çek-: *Çiy tanesi şarabını içmek.*

1. Seḥer **şeb-nem şarābın çekdi** ḫūrşīd
   Bir altun cām ile mānend-i Cemşīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 13). [şeb-nem şarābın çekdi, -di]*

şeb-raḫş: *Siyah atlı.*

1. Yemini olduġı sāʿat o **şeb-raḫş**
   Yine göç itdi ol şāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 7). [şeb-raḫş,]*

şeb-rev: *Hırsız, gece yürüyen.*

1. O **şeb-rev** çün ki virildi o gence
   Ṭutışurdı aña zülf ile pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 13). [şeb-rev,]*

şeb-revān: *Gece yolcusu.*

1. Ṭurup şeh cāme geydi **şeb-revāne**
   Sarāya ṣu bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 7). [şeb-revāne, -e]*

şeb-şeh: *Gece padişah II Şah Jale.*

1. Şu deñlü yaḳdurur ʿūdī o **şeb-şeh**
   Duḫānından ṭoḳuz eflāk olur deh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 33). [şeb-şeh,]*

şecāʿat: *Yiğitlik.*

1. O bir ḳaplan ḳılıḳlı şīr-heybet
   Görenler didi bu ʿaynı **şecāʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 6). [şecāʿat,]*

şecāʿat ebri: *Kahramanlık bulutu.*

1. **Şecāʿat ebrinüñ** şimşīr-i berḳı
   Ṭutup dururdı adı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 3). [şecāʿat ebrinüñ, -nüñ]*

secer: *Ağaç.*

1. Heves itmiş **şecer** luṭf u ʿaṭāya
   Çıḳarmış geydügin virmiş ṣabāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 9). [şecer,]*
2. Meger kim seyre gelmiş anda dil-dār
   Şecerler eşrefīler itmiş īṣār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 24). [şecerler, -ler]*

secerden murġ: *Ağaçtan kuş.*

1. Seḥerden ṭurup ol Naccār-ı kāmil
   Olur bir ḫoş **şecerden murġa** māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 8). [şecerden murġa, -a]*

şefāʿat baḥri: *Şefaat denizi.*

1. N'ola ṭūfānda Nūḥ oldıysa mellāḥ
   Şefāʿat baḥrine bu oldı sebbāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 58). [şefāʿat baḥrine, -n, -e]*

şefīʿ ol-: *Şefaatçi olmak.*

1. Ola Aḥmed **şefīʿüñ ol** ümīde
   Di Ẕātī bir güzel ġarrā ḳaṣīde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 131). [şefīʿüñ ola, -a]*

sefkat: *Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.*

1. Oġul ḳız ḥasretin çekmiş be-ġāyet
   Kim anuñ **şefḳati** olmaz rivāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 4). [şefḳati, -i]*

seftalü: *Gülgillerden, ılıman bölgelerde yetişen, çiçekleri pembe renkli bir ağaç. Bu ağacın tatlı ve sulu meyvesi.*

1. Pür itmiş dehr **şeftalüye** ḳandı
   Anı görenlerüñ aġzı ṣulandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 15). [şeftalüye, -y, -e]*

seftalü: *Şeftali II Sevgilinin şeftaliye benzetilen dudağı.*

1. Pes andan urdı **şeftaluya** dendān
   Ṣafalar sürdi irdi cānına cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 33). [şeftaluya, -y, -a]*

şeh: *bk. şāh.*

1. Saray aġyārdan olmasa ḫalvet
   Bulur mı ḳonmaġa **şeh** ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 8). [şeh,]*
2. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi ol şeb
   El açup Ḥaḳḳa ol **şeh** didi yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 66). [şeh,]*
3. Didi pervāne bulup **şeh** murādın
   Hem anuñçün ḳodı Pervāne adın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 39). [şeh,]*

4. Dehānı ġonce vü sīmīn bileklü
   Ḳamu **şehler** ḳapusında gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 4). [şehler, -ler]*
5. Didi **şeh** ne dilerseñ iste benden
   Dirīġüm yoḳ eger cān ise senden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 53). [şeh,]*
6. **Şehüñ** ḫışm ile bir kez çalışından
   Olurdı çār pāre iki düşmen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 89). [şehüñ, -üñ]*

şeh: *Sultan II Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Bu **şehde** ḫatm olupdur ʿadl u inṣāf
   Kimesne uramaz inṣāfdan laf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 17). [şehde, -de]*
2. Nice **şeh** māh-tāb-ı burc-ı devlet
   Nice meh āftāb-ı evc-i ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 1). [şeh,]*

şeh: *Sultan, padişah II Çin Faġfuru, Şem'in babası.*

1. Anı açdurdı **şeh** gördi ki Dāye
   İrişdi ḳalb-i pür-ḫışmı ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 37). [şeh,]*
2. **Şehüñ** var idi bir mühmel vezīri
   Ḫabāṣetde bulınmazdı naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 1). [şehüñ, -üñ]*

şeh: *Sultan, padişah II Pervâne.*

1. Oldı yüz şevḳ ile bir **şeh** bize mihmān bu gice
   Müşterī ile ḳonuşdı meh-i tābān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 1). [şeh,]*
2. **Şehüñ** yanında olan cümle leşker
   Şikāra ḥāżır oldılar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 23). [şehüñ, -üñ]*
3. Alup eline raḫş-ı rāh-peymā
   Revān **şeh** ḳapusına geldi Lālā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 22). [şeh,]*
4. Görür kim ḳarşudan bir bebr geldi
   Hemān **şeh** tīz-deste tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 50). [şeh,]*
5. Çün ol **şehden** eṣer olmadı ẓāhir
   Dönüp Lālā'ya geldi anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 43). [şehden, -den]*
6. **Şehüñ** ẕāt-ı şerīfinden eṣer yoḳ
   Anuñ cism-i laṭīfinden ḫaber yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 33). [şehüñ, -üñ]*
7. Şu ṣūretler ki itmişdi o **şeh** cemʿ
   Olardan geldi yig Pervāne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 29). [şeh,]*
8. Hemān Nāṣır işitdi anı geldi
   Şehüñ boynından ol zencīri aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 22). [şehüñ, -üñ]*
9. O **şeh** çün ḫānḳāh-ı hicre girdi
   Zebānında bu ebyāt oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 7). [şeh,]*
10. Varup atasına ol **şeh** bulışdı
    Ḳamer Zühre ile gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 17). [şeh,]*
11. O **şeh** kim ol ṣadefde gevher oldı
    Çıḳupdur tāc-ı cihāna ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 9). [şeh,]*
12. Ṭurup **şeh** cāme geydi ṣeb-revāne
    Sarāya ṣu bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 7). [şeh,]*
13. Anı ḥammām-ı nāzük bigi soydı
    Çü ʿuryān itdi **şeh** ḳoynına ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 30). [şeh,]*
14. Görür ḳalḳar **şehüñ** ṭurmaz ṭoġanı
    Geçürdi aña laʿlin üsküf anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 65). [şehüñ, -üñ]*
15. **Şehüñ** elden uçar bāz-ı ḳarārı
    Düşer ardına ḳalmaz iḫtiyārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 37). [şehüñ, -üñ]*
16. Çün ol **şeh** devlet ile taḫta geçdi
    Ḫüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 45). [şeh,]*
17. Bulara geldi virdi **şeh** selāmı
    Ser-ā-ser secde ḳıldı ḫāṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 7). [şeh,]*

18. İletdiler **şehi** bir ḫoş sarāya
    Dutardı reşk-i Cennet ol araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 33). [şehi, -i]*
19. Hem oldı şāh hem buldı o māhı
    Şeh oldı iki ʿālem pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 54). [şeh,]*
20. **Şehüñ** var idi on ġarrā ġulāmı
    Ḳamunuñ bī-nazīri vü benāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 7). [şehüñ, -üñ]*

şeh: *Sultan, padişah II Şah Jale.*

1. O şādīden **şeh** itdi nice günler
   Yimeler içmeler ṭoylar dügünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 75). [şeh,]*
2. **Şehüñ** yanında Pervâne oturmış
   Yüzinden ebr-i zülfini götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 11). [şehüñ, -üñ]*
3. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
   O yiri oġlına **şeh** virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 4). [şeh,]*
4. İdüp ol ṭūṭīye ol **şeh** gümiş bāl
   Anı Hindūstān'a ṣaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 11). [şeh,]*
5. Ḳodı ʿāc üzre ol **şeh** abnūsı
   Görenler itdi istiḥsān ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 17). [şeh,]*
6. Bular oldı ser-ā-ser işe meşġūl
   Olalar tā ki **şeh** yanında maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 16). [şeh,]*
7. Ser-ā-ser āḫir oldı emr olan iş
   Temāşā eyledi **şeh** virdi baḫşiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 22). [şeh,]*
8. Devā-yı derdi çün bulmadı cebri
   Hemān **şeh** kendüye yār itdi ṣabrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 38). [şeh,]*
9. Revādur gördi kim ol bezme varmaḳ
   Ḳodı ney bigi ol **şeh** çeşme barmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 44). [şeh,]*
10. Meger kim var idi bir pehlevānı
    O **şeh** begler begi itmişdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 2). [şeh,]*
11. Hemān **şeh** mülk-i Çīne ʿazm itdi
    Ḳarār u ṣabr-ı ʿāşıḳ bigi gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 27). [şeh,]*
12. Ser-ā-ser yolları anlar aradı
    Şehüñ maḥṣūl olmadı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 24). [şehüñ, -üñ]*
13. Bilür **şeh** biri ʿömri ḥāṣılıdur
    Biri daḫı anuñ cān u dilidür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 15). [şeh,]*
14. Buları gördi **şeh** cūş itdi ḳanı
    Feraḥdan cismine sıġmadı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 11). [şeh,]*
15. Gelüp **şeh** yanına cümle ekābir
    Oturdı yirine ʿādetce bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 15). [şeh,]*
16. Bu işden çün ki **şeh** āgāh oldı
    O dem ʿaynı revān bile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 85). [şeh,]*
17. O dem çaldurdı **şeh** ṭabl-ı beşāret
    Ṭonatdı ser-be-ser şehr ü vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 85). [şeh,]*

şeh ol-: *bk. ş*āh olmak.

1. O dem Pervâne şükr itdi Ḫudāya
   Şeh oldı mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 56). [şeh oldı, -dı]*

şehādet eyle-: *Tanıklık etmek, şahitlik etmek.*

1. Kim anuñ göñli **eylerdi şehādet**
   İrişe nā-gehān bir ḫoş beşāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 25). [şehādet eylerdi, -r, -di]*
2. Dilerler kendüyi bildi ol āfet
   O sāʿat **eyledi** göñli **şehādet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 14). [şehādet eyledi, -di]*

şeh-bāz: *Doğan II Şehbaz, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Biri Sunḳur anuñ biri **Şeh-bāz**
   Birinüñ Ġonce adı bir ser-efrāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 13). [şeh-bāz,]*

şeh-bāz: *Doğan kuşu.*

1. Yürüyi vardı bir **şeh-bāz** bende
   O mürġ-ı çābüki düşirdi bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 21). [şeh-bāz,]*
2. O **şeh-bāz** indi aña ḳarşu ḳondı
   Biri birine ḳarşu şehre döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 11). [şeh-bāz,]*
3. Oñarmış işüñ ey **şeh-bāz** Bārī
   Bi-ḥamdi'llāh ki almışsın şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 47). [şeh-bāz,]*
4. Götürmiş dökerek derler gül-ābı
   Kim ol **şeh-bāzlar** süklün kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 14). [şeh-bāzlar, -lar]*
5. Ḳanat bükdi o mektūb itdi pervāz
   Gele tā oḳıya ol zülfi **şeh-bāz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 114). [şeh-bāz,]*

şeh-bā'z: *Doğan II Şehbaz, Pervâne'nin on kölesinden biri.*

1. Virildi server-i Sunḳur'a Ḳumrī
   Şikār oldı o dem **Şeh-bā'za** Ṭūṭī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 22). [şeh-bā'za, -a]*

şeh-bāz-ı zerrīn-bāl: *Altın kanatlı doğan.*

1. Yā bir **şeh-bāz-ı zerrīn-bāl** açup per
   Tezerv-i sīmi düşirdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 3). [şeh-bāz-ı zerrīn-bāl,]*

şeh-bāz-ı zerrīn-per: *Altın kanatlı doğan kuşu.*

1. Yine **şeh-bāz-ı zerrīn-per** per açdı
   Anı murġān-ı sīmīn gördi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 5). [şeh-bāz-ı zerrīn-per,]*

şehd ü şeker: *Bal ve şeker.*

1. Ṣafālar kesb idüp ol ḫoş piserden
   Ġıdālar düzdiler **şehd ü şekerden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 32). [şehd ü şekerden, -den]*
2. Zer üsküflülerüñ destinde zerde
   Bulınmaz lezzeti **şehd ü şekerde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 48). [şehd ü şekerde, -de]*
3. Kim ol mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevşer
   Aḳıtdı ṣu yirine **şehd ü şeker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 6). [şehd ü şeker,]*

şehd ü şeker-leb: *Bal ve şeker dudak.*

1. Var idi Şem ile on ḳız muḳarreb
   Ḳamusı bī-bedel **şehd ü şeker-leb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 46). [şehd ü şeker-leb,]*

şehd-i güftār: *Tatlı konuşan.*

1. Müʾessir yoġise ey **şehd-i güftār**
   Nedür bu mīve-i şehd ü şeker-bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 23). [şehd-i güftār,]*

şeh-i ʿādil: *Adaletli padişah II Pervâne.*

1. **Şeh-i ʿādil** bigi anda olan dil
   Ne aña māʾil ü ne buña māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 89). [şeh-i ʿādil,]*

şeh-i ʿālem: *Âlemin şahı, padişahı.*

1. Günüñ günden yig olsun pādşāhum
   Nigehbānuñ **şeh-i ʿālem** penāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 50). [şeh-i ʿālem,]*

şeh-i ʿālem-penāh: *Dünyanın sığınağı sultan.*

1. Cenāḥından çözüp mektūbı aldı
   Şeh-i ʿālem-penāha virdi geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 24). [şeh-i ʿālem-penāha, -a]*
2. Götürdük anı bir zindāna ḳoyduḳ
   Şeh-i ʿālem-penāhuñ bāḳī buyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 28). [şeh-i ʿālem-penāhuñ, -uñ]*

şeh-i çīn: *Çin fağfuru.*

1. Yirine geldi hep erkān u āyīn
   Yine Bercīs'i oḳıtdı **şeh-i Çīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 12). [şeh-i çīn,]*

şeh-i çīn: *Çin Fağfuru II Şem'in babası.*

1. Getürdüp yüz ḳaṭar uştur **şeh-i Çīn**
   Ser-ā-ser cümlesini itdi tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 1). [şeh-i çīn,]*

şeh-i devlet-penāh: *Yüksek makam sahibi şah II Pervâne.*

1. Gerekdür derde düşdi aña dermān
   Şeh-i devlet-penāhuñ bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 46). [şeh-i devlet-penāhuñ, -uñ]*

şeh-i erbāb-ı şefāʿat: *Şefaat sahiplerinin şahı.*

1. Ezvācuña vü ālüñe evlāduña bizden
   Her gāh selām ey **şeh-i erbāb-ı şefāʿat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 48). [şeh-i erbāb-ı şefāʿat,]*

şeh-i faġfūr: *Çin Fağfuru II Şem'in babası, Çin Fağfuru.*

1. **Şeh-i Faġfūr'a** bu mektūbu var vir
   Ḥayāl-i yār bigi göñline gir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 21). [şeh-i faġfūr'a, -a]*
2. Eser yiller bigi ṭurmadı gitdi
   Varup bir gün **Şeh-i Faġfūr'a** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 70). [şeh-i faġfūr'a, -a]*
3. Ḥaberdār oldı kim Sulṭān Jāle
   Şeh-i Faġfūr o bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 18). [şeh-i faġfūr,]*

şeh-i ḥalvet-nişīn-i ḳābe ḳavseyn: *Kâbe Kâvseyn Sarayı'nın padişahı.*

1. O varlıḳ dīdesinden ḳürretü'l-ʿayn
   Şeh-i ḥalvet-nişīn-i ḳābe ḳavseyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 18). [şeh-i ḥalvet-nişīn-i ḳābe ḳavseyn,]*

şeh-i hūbān: *Güzeller padişahı II Pervâne.*

1. Ayuñ on dördine beñzer yüzi bīn şīve ile
   Geldi menzilgehüme bir **şeh-i ḫūbān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 14). [şeh-i ḫūbān,]*

şeh-i hūrşīd-ṭalʿat: *Güneş yüzlü padişah.*

1. Buyırdı ol **şeh-i ḫūrşīd-ṭalʿat**
   Getürdiler bir esb-i māh-sürʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 7). [şeh-i ḫūrşīd-ṭalʿat,]*

şeh-i hˇāb: *Uyku padişahı.*

1. Yürüyiş eyleyüp eliyle yap yap
   Şeh-i ḫˇāb aldı gözler ḳalʿasın hep *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 8). [şeh-i ḫˇāb,]*

şeh-i jāle: *Pervâne'nin babası, Rum ülkesinin şahı.*

1. Şınıḳ diller bigi şındı eʿādı
   Tamām oldı **şeh-i Jāle** murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 98). [şeh-i jāle,]*

şeh-i maşrık: *Doğu'nun hükümdarı.*

1. **Şeh-i maşrıḳdan** ol dem ḫavf idüp ol
   Kevākib cundın idindi ḳaravul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 5). [şeh-i maşrıḳdan, -dan]*

şeh-i maşrık: *Doğu'nun hükümdarı II Güneş.*

1. **Şeh-i maşrıḳ** viṣāḳ-ı ṣubḥı ḳurdı
   Ayaġı leşker-i ẓulmet götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 3). [şeh-i maşrıḳ,]*

şeh-i mülk-i saʿādet: *Mutluluk ülkesinin padişahı II Pervâne.*

1. Yetişdi bir **şeh-i mülk-i saʿādet**
Çalındı bāb-ı şehde kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 5). [şeh-i mülk-i saʿādet,]*

şeh-i şāhān-ı ʿālem: *Dünyanın şahlar şahı.*

1. **Şeh-i şāhān-ı ʿālem** Şāh Jāle
Müşābih rāyı bedr-i ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 11). [şeh-i şāhān-ı ʿālem,]*

şeh-i şāhān-ı sulṭānı'bn-i sulṭān: *Sultan oğlu sultan, şahların şahı.*

1. **Şeh-i şāhān-ı sulṭānı'bn-i sulṭān**
Emīr-i kāmrān Sulṭān Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 7). [şeh-i şāhān-ı sulṭānı'bn-i sulṭān,]*

şehīd-i ʿışk: *Aşkın şehidi, aşk yolunda şehit düşmüş.*

1. Aḳ kebūter yār işiginden getürdi nāmeyi
Ben **şehīd-i ʿışḳuñ** üstine felekden indi nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 6). [şehīd-i ʿışḳuñ, -uñ]*

şehīdüñ kabri: *Şehidin kalbi.*

1. Çün ol çāh içine ol ḥūr indi
Şehīdüñ ḳabrine ṣan nūr indi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 28). [şehīdüñ ḳabrine, -n, -e]*

şehinşāh: *Şahlar şahı II Şem.*

1. Ölürsem ġam degül ben ey **şehinşāh**
Senüñ ömrüñ ziyāde ḳılsun Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 101). [şehinşāh,]*

şehir halḳı: *Şehirdeki insanlar.*

1. Getürdiler düşüp öñine şehre
Ṣafādan buldı **şehrüñ ḫalḳı** behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 32). [şehrüñ ḫalḳı,]*

şehnişīn ol-: *Cumbada oturan olmak.*

1. Bir şāhdur ki ḳadrüñ mülk-i cihāna ṣıġmaz
Bir **şehnişīn olupdur** ol şāh-ı çarḫ-ı tāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 18). [şehnişīn olupdur, -up, -dur]*

şeh-peri var: *Kanadı var.*

1. İki yanında anuñ **şeh-peri var**
Uçardı ṣanʿatı gökde perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 11). [şeh-peri var,]*

şehir: *İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yeri, kent.*

1. Alup **şehre** getürdiler o māhı
   Geçürdiler o taḫta pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 33). [şehre, -e]*
2. Ḫaber geldi ki **şehre** bu gün ol māh
   İder şehri müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 1). [şehre, -e]*
3. Ḫaber geldi ki şehre bu gün ol māh
   İder **şehri** müşerref oluñ āgāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 2). [şehri, -i]*
4. Hep ol **şehrüñ** kiçi vü ulusı
   Ser-ā-ser ḳarşu çıḳdılar ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 3). [şehrüñ, -üñ]*
5. Yürürsin gün bigi her gāh tenhā
   İdersin sū-be-sū **şehri** temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 18). [şehri, -i]*
6. Ḫaber geldi ki ol dem **şehre** nā-gāh
   İder şehri müşerref bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 7). [şehre, -e]*
7. Ḫaber geldi ki ol dem şehre nā-gāh
   İder **şehri** müşerref bu gün ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 8). [şehri, -i]*
8. Getürdiler düşüp öñine **şehre**
   Yüzin gören ṣafādan aldı behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 25). [şehre, -e]*
9. Öñine düşüp anuñ ʿizzet ile
   Getürdiler o **şehre** şöhret ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 36). [şehre, -e]*
10. Getürdiler düşüp öñine **şehre**
    Ṣafādan buldı şehrüñ ḫalḳı behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 31). [şehre, -e]*
11. Aḳışdı geldi **şehre** cümle ulu
    Ṣanasın girdi baḥre bir ulu ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 33). [şehre, -e]*
12. O gerd ol **şehri** ḥıfẓ itdi ser-ā-ser
    ʿİẓārın ṣan ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 11). [şehri, -i]*
13. O **şehrüñ** içi ol toz ile ṭoldı
    Münāfıḳ ḳalbi bigi tīre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 9). [şehrüñ, -üñ]*
14. O şeh-bāz indi aña ḳarşu ḳondı
    Biri birine ḳarşu **şehre** döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 12). [şehre, -e]*
15. Şu deñlü itdiler kim **şehri** ziynet
    Görenler ṣandı anı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 43). [şehri, -i]*
16. Öterdi şādlıḳdan **şehr** güm güm
    İderdi raʿd gūyā kim terennüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 15). [şehr,]*
17. Ulu ṣaḥrā kenārındaydı ol **şehr**
    Gelür uġrardı ol ṣaḥrāya bir nehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 23). [şehr,]*
18. Üzengülik virildi aña bir **şehr**
    Getürmez ʿāleme mi<u>ş</u>lin anuñ dehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 47). [şehr,]*
19. O meh seyr itdi ol **şehri** ser-ā-ser
    Derūnı gün bigi oldı münevver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 35). [şehri, -i]*
20. Ṭaġıldı tār u mār oldı ḳamu **şehr**
    Zamānuñ cünbişinden gördiler ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 63). [şehr,]*
21. Getürdiler anı ol ḫūb **şehre**
    Cināndan pādşāha irdi behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 17). [şehre, -e]*
22. Dökildi sūḳlar ol meh-liḳāyı
    Göricek **şehr** çāk itmiş yaḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 28). [şehr,]*
23. Dönerdi taḫt adına o **şehrüñ**
    Yüzi ṣuyı idi ṭoprāġı dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 29). [şehrüñ, -üñ]*
24. Ḫaber geldi ki şāha oluñ āgāh
    Gelür **şehre** seḥergāh ol yüzi māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 12). [şehre, -e]*

şehr içi: *Şehir sınırları.*

1. Yürürdi **şehr içinde** yane yane
   İçerdi zehr-i hicri ḳane ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 5). [şehr içinde, -n, -de]*

şehr ü vilāyet: *Şehir ve kent.*

1. O dem çaldurdı şeh ṭabl-ı beşāret
   Ṭonatdı ser-be-ser **şehr ü vilāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 86). [şehr ü vilāyet,]*

şehre ʿazm it-: *Şehre gitmek.*

1. Uşandı avdan ʿ**azm itdi şehre**
   Ki Şemʿün ala seyrinden o behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 13). [şehre ʿazm itdi, -di]*

şehre gel-: *Kente gelmek.*

1. Ḫaber geldi ki şāha yarın ol māh
   Ḫaberdār ol **gelür şehre** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 44). [şehre gelür, -ür]*

şehr-i başra: *Basra şehri.*

1. Anı ḳondırdılar bir ḫūb ḳaṣra
   Deger bir mermeri biñ **şehr-i Başra** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 38). [şehr-i başra,]*

şehr-i muʿallā: *Yüce şehir.*

1. Meger var idi bir **şehr-i muʿallā**
   Güzellikde hemān Firdevs-i aʿlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 1). [şehr-i muʿallā,]*

şehr-i şabā'ya iriş-: *Saba ülkesine ulaşmak.*

1. Revişde ṭaʿna ur bād-ı sabāya
   İriş Hüdhüd bigi **şehr-i Ṣabā'ya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 12). [şehr-i ṣabā'ya iriş,]*

şehr-i şākil: *Haydutların şehri.*

1. Degül Nūşīnrevān ol deñlü ʿādil
   Kim anuñ taḫtgāhı **şehr-i şākil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 38). [şehr-i şākil,]*

şehr-i yār: *Hükümdar, padişah.*

1. İdüp dün nışfı olınca ḳarārı
   Melaḥāt mülkinüñ ol **şehr-i yārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 6). [şehr-i yārı, -ı]*

şeh-suvār-ı ḥūr-ı behcet: *Huri gibi güzel binici.*

1. Yine bir **şeh-suvār-ı ḥūr-ı behcet**
   Ḳudūmından cihānı itdi Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 1). [şeh-suvār-ı ḥūr-ı behcet,]*

şehüñ dīvānı: *Padişahın huzuru.*

1. Varup saʿy ile bir gün Rūm'a irdüm
   Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 76). [şehüñ dīvānına, -n, -a]*

şeh-zāde: *Padişah, hükümdar oğlu, saltanat varisi II Pervâne.*

1. Revān **şeh-zādeye** bildürdi bir bir
   Ser-ā-ser her ʿilimde itdi māhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 41). [şeh-zādeye, -y, -e]*
2. İdüp **şeh-zāde** şāh ile vedāʿı
   Eyitdi cümle ʿālem saña dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 21). [şeh-zāde,]*
3. Görüp **şeh-zāde** ʿāşıḳ oldı anı
   Diler kim vire ol taşvīre cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 25). [şeh-zāde,]*
4. Sen al **şeh-zādeyi** var git şikāra
   Revān bir cust u çābük yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 39). [şeh-zādeyi, -y, -i]*
5. Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser oldı āgāh
   Ki **şeh-zāde** çıḳar ava seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 14). [şeh-zāde,]*
6. O dem **şeh-zādeye** irişdi şıḥḥat
   Virildi müjde ṣan ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 5). [şeh-zādeye, -y, -e]*
7. İdüp **şeh-zādeye** ʿiʿzāz u ḥürmet
   Geyürdi cismine ḳan āl ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 15). [şeh-zādeye, -y, -e]*
8. Görüp **şeh-zāde** ʿāşıḳ olmış anı
   İder bülbül bigi āh u fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 11). [şeh-zāde,]*
9. Yirümde ir ulu **şeh-zādeyem** ben
   Bu yirde līk bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 29). [şeh-zādeyem, -y, -em]*
10. Buyurdı pādşāh begler aġalar
    Seḥer **şeh-zādeye** ḳarşu duralar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 46). [şeh-zādeye, -y, -e]*
11. Varup Sulṭāna **Şeh-zāde** bulışdı
    Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 13). [şeh-zāde,]*
12. Görüp **şeh-zāde** anı ḫurrem oldı
    Ġam u endūh gönlinden kem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 27). [şeh-zāde,]*
13. Daḫı **şeh-zādeye** biñ bende-i ḫāṣ
    Kimisi çengī anuñ kimi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 9). [şeh-zādeye, -y, -e]*
14. Pes andan Şemʿe ʿarż itdi cihāzı
    Daḫı **şeh-zādeye** yüz esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 32). [şeh-zādeye, -y, -e]*

şeh-zāde-i ḫāṣ: *Seçkin şehzade.*

1. İder cenginde ol **şeh-zāde-i ḫāṣ**
   Kılıçı çalgıcı vü rümḥi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 9). [şeh-zāde-i ḫāṣ,]*

şek yoġ: *Şüphe yok.*

1. Şu deñlü çerb idi kim **yoġ idi şek**
   İçinde yüzer idi anuñ ördek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 65). [şek yoġ idi, -idi]*

şeker: *Şeker kamışı, şeker pancarı gibi maddelerden elde edilen tatlı bir madde.*

1. **Şeker** resm itse ḳonardı megesler
   Oḳırdı ṭūtī-i şīrīn nefesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 13). [şeker,]*

şeker reng ol-: *Şeker renginde olmak.*

1. Lebüñ aḥvālini yazarsañ ey şeng
   Kim anuñ kāġıdı **olsun şeker reng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 60). [şeker reng olsun, -sun]*

şeker-bār: *Etrafa şeker saçacak kadar güzel ve tatlı olan.*

1. Egerçi laʿl-i şīrīni **şeker-bār**
   Dehānında daḫı süd ḳoḫusı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 23). [şeker-bār,]*

şekerden ṭatlu: *Şekerden tatlı II Akıcı ve etkili söz.*

1. **Şekerden ṭatlu** gülden ter naṣīḥat
   Urur ʿışḳ ehlinüñ bīnisine let *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 3). [şekerden ṭatlu,]*

şeker-feşān gel-: *Tatlı konuşan gelmek.*

1. İlāhī ṣaḳla ol şīrīn-zebānı acılıḳlardan
   Şükür kim bezme lezzet virdi bir **şeker-feşān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 14). [şeker-feşān geldi, -di]*

şeker-hand: *Tatlı gülüş.*

1. Tekellüm eyledükce ol **şeker-ḫand**
   Dimāġ-ı cānı eyler lafẓı pür-ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 15). [şeker-ḫand,]*

şeker-ḫ͙ar: *Şeker yiyen.*

1. **Şeker-ḫ͙arum** diyü kim iste daʿvā
   Virürdi aġzı dadın aña ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 33). [şeker-ḫ͙arum, -um]*

şekeristān-ı ḥalāvet: *Tatlılığın şeker kamış tarlası.*

1. Ey ẕāt-ı şerīfüñ gül-i būstān-ı risālet
   Elfāẓ-ı laṭīfüñ **şekeristān-ı ḥalāvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 2). [şekeristān-ı ḥalāvet,]*

şeker-leb: *Şeker dudaklı.*

1. **Şeker-lebler** o ṣudan rāḥat oldı
   Kim ol ṣu leblerinden şerbet oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 49). [şeker-lebler, -ler]*
2. Ṭutar elde **şeker-lebler** gülacı
   Yanında leblerinüñ şekker acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 15). [şeker-lebler, -ler]*

şekker: *bk. şeker.*

1. Ṭutar elde şeker-lebler gülacı
   Yanında leblerinüñ **şekker** acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 16). [şekker,]*
2. Dökildi dürlü dürlü mīve-i ter
   Kim anuñ her biri lezzetde **şekker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 6). [şekker,]*
3. Ne bülbül var k'anı inletmeye dehr
   Nice ṭūṭīnüñ itmez **şekkerin** zehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 20). [şekkerin, -in]*

şekker acı: *Şeker daha acı.*

1. Şu kim laʿli ḳatından **şekker acı**
   Getürmiş sukker-i şīrīn gülacı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 37). [şekker acı,]*

şekker ez-: *Ağzına bal çalmak, birini hoş ve güzel bir sözle oyalamak, birine vaatlerde bulunmak II Etkileyici yazı yazmak.*

1. Disünler ney-şekerden ḫāme yazmış
   Bunı yazan midāda **şekker ezmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 38). [şekker ezmiş, -miş]*
2. Nebāti naẓmı şöyle ṭatlu yazsañ
   Dimaġına cihānuñ **şekker ezseñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 34). [şekker ezseñ, -se, -ñ]*
3. Ḥayāt ābıla surḥa **şekker ezdi**
   Leb-i laʿlin ziyāde ṭatlu yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 11). [şekker ezdi, -di]*
4. O şīrīn-leb midāde **şekker ezmiş**
   Bile bir ḫüsrevāne şiʿri yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 61). [şekker ezmiş, -miş]*

şekil: *Biçim.*

1. Gülistān ol sarāy ol **şekl** bir gül
   Ol anuñ oldı ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 23). [şekl,]*

şekil: *Biçim II Resim.*

1. O **şeklüñ** gerdenin dirdi görenler
   Duʿā-yı nūr ṭūmārına beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 17). [şeklüñ, -üñ]*
2. Temāşā itmesini kār idindi
   O **şekli** kendüzine yār idindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 90). [şekli, -i]*
3. Görürler şevḳ eli urdı aña ḍarb
   O şemʿ **şekli** bir şeb itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 26). [şekli, -i]*

şekli boz-: *Resmi bozmak.*

1. Velī fikr itdi yüz biñ ḥīleyi ol
   O **şekli bozmaġa** bulmadı bir yol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 10). [şekli bozmaġa, -maġ, -a]*

şekl-i ḥūr u ġılmān: *Huri ve gılman tasvirleri.*

1. Yazılmış anda **şekl-i ḥūr u ġılmān**
   Gören ṣanurdı kim anlarda var cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 35). [şekl-i ḥūr u ġılmān,]*

şekl-i hūrşīd: *Güneş'in şekli.*

1. Eyitdi burc-ı delve **şekl-i ḥūrşīd**
   Gelüpdür var ise ol alnı Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 21). [şekl-i ḥūrşīd,]*

şekl-i insān ol-: *İnsan şeklinde olmak.*

1. Bulurdı ol demüñ luṭfıñdan anı
   Bulıtlar **şekl-i insān olsa** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 22). [şekl-i insān olsa, -sa]*

şekli zībā: *Şekli güzel.*

1. O māhuñ **şekli zībādur** melekden
   Sarāy-ı ḳadr aʿlādur felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 13). [şekli zībādur, -dur]*

şeklüñ behceti: *Resmin güzelliği.*

1. Ṣızup aḳdı anuñ dīvāra yaġı
   O **şeklüñ behcetine** oldı yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 28). [şeklüñ behcetine, -n, -e]*

şem: *Mum II Şem ü Pervâne mesnevisinin maşuk kahramanı.*

1. Ḳızı var idi adı **Şem**ʿ**e** Bānū
   Çerāġı şemsden yaḳardı o meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 27). [şemʿe, -e]*
2. Dimiş ey ṣubḥveş mihrümde ṣādıḳ
   Çün oldı **Şem**ʿ**e** ol Pervāne ʿāşıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 32). [şemʿe, -e]*
3. Keremler eyleyüp çerb it o **Şem**ʿ**i**
   Gide Pervāne'nüñ tā şevḳ-i cemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 33). [şemʿi, -i]*
4. Bu söze şāh söyle oldı ḳāʾil
   Ki Pervāne ṣanasın **Şem**ʿ**e** māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 12). [şemʿe, -e]*
5. O **Şem**ʿ**e** yaġ irişmiş eylemiş çerb
   Urur Pervāne'ye hicrān eli ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 21). [şemʿe, -e]*
6. Var idi **Şem** ile on ḳız muḳarreb
   Ḳamusı bī-bedel şehd ü şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 45). [şem,]*
7. Göñülde oldı **Şem**ʿ**üñ** şevḳi aġleb
   Ṭurup yüz şevḳ ile Pervāne ol şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 11). [şemʿüñ, -üñ]*
8. İrişdi **Şem**ʿ**e** çün meyden ḥarāret
   Revān ol bir içim ṣu pür-leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 1). [şemʿe, -e]*
9. Ṣunarlar **Şem**ʿ**e** bir maḥbūb şāne
   Ura tā ṭurre-i ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 1). [şemʿe, -e]*
10. Eyitdi Dāye **Şem**ʿ**e** çekme ġam sen
    Anı ol bendden ḳurtarayum ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 15). [şemʿe, -e]*
11. Çü düşdi şāh-zāde **Şem**ʿ**den** dūr
    Cihān anuñ gözine oldı deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 1). [şemʿden, -den]*
12. Ṭurup bir nāme yaz ey yüzi gülşen
    Ḳamu aḥvālüñ olsun **Şem**ʿ**e** rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 14). [şemʿe, -e]*
13. Varup nāzüklük ile ben nihānı
    Ṣunayın ʿārifāne **Şem**ʿ**e** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 16). [şemʿe, -e]*
14. Alup Dellāle anı yola girdi
    Varup nāzüklük ile **Şem**ʿ**e** virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 8). [şemʿe, -e]*
15. Ṭurup Dellāle ol dem vardı **Şem**ʿ**e**
    O silk-i cevheri irgürdi **Şem**ʿ**e** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 5). [şemʿe, -e]*
16. Ṭurup Dellāle ol dem vardı **Şem**ʿ**e**
    O silk-i cevheri irgürdi **Şem**ʿ**e** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 6). [şemʿe, -e]*
17. Görür Pervāne **Şem**ʿ**e** ṭālib olmış
    Göñülde nār-ı ʿışḳı ġālib olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 25). [şemʿe, -e]*
18. Çün oldı **Şem**ʿ**e** ẓāhir sırr-ı nāme
    Eline aldı yüz şevḳ ile ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 1). [şemʿe, -e]*
19. Ḫudā Pervāne'ye yandurdı **Şem**ʿ**i**
    Bu gevherden pür olsun dürc-i semʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 61). [şemʿi, -i]*

şemʿ: *Kulak.*

1. Dürc içre dür-i meknūnāsā idüpdürür sır
   Emrüñ güherlerine **semʿinde** cümle sāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 34). [semʿinde, -i, -n, -de]*

şemʿ: *Mum.*

1. Sözümi **şemʿ** bigi eyle rūşen
   Gören pervānesi olsun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 109). [şemʿ,]*
2. Perin yaḳmışdı bir yirden nice **şemʿ**
   Nucūm olmışdı anuñ şevḳine cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 5). [şemʿ,]*
3. Nice **şemʿ** āftāb-ı burc-ı maʿnā
   Ḳamer andan żiyā ḳılsun temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 9). [şemʿ,]*
4. Cemāli **şemʿine** pervāne oldı
   Bahār-ı ḫüsnine dīvāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 75). [şemʿine, -i, -n, -e]*
5. Çerāġ-ı rāyı cust uyandurı gör
   O **şemʿi** çerb idüp diñlendüri gör *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 42). [şemʿi, -i]*
6. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı yek-ser
   Ki yaʿnī **şemʿ** ol āteşden ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 26). [şemʿ,]*
7. İçi pür-şevḳ **şemʿ** ol çeşmi āle
   Dönüp dönerdi fānūs-ı ḫayāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 111). [şemʿ,]*
8. Felek ḳuṭb-ı murāduñ üzre dönsün
   ʿAdūnuñ mihriyse **şemʿi** söyünsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 32). [şemʿi, -i]*
9. Görürler şevḳ eli urdı aña ḍarb
   O **şemʿ** şekli bir şeb itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 26). [şemʿ,]*
10. Yanar par par müşābih ḫaddi **şemʿe**
    Ruḫından mihr-i ʿālem-tāb lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 19). [şemʿe, -e]*
11. O ẓālimler ele bir **şemʿ** aldı
    Ṭurup ser-cümlesi ol köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 37). [şemʿ,]*
12. Öñince var anuñ nite kim **şemʿ**
    Ḳıla Pervāne ile Şemʿi tā cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 25). [şemʿ,]*
13. Ḳuluñ Pervāne'ye ol Şemʿi yandur
    Kim anuñ devleti **şemʿin** uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 66). [şemʿin, -in]*
14. Olalum ġāyet ey şūḫ-ı perīveş
    Nite kim **şemʿ** āḫir olsa āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 54). [şemʿ,]*
15. Ṣanurdı ṭoġdı gün anı görenler
    Se-ā-ser **şemʿler** olurdı bī-fer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 16). [şemʿler, -ler]*
16. Bu yaña şāh yanında olın cemʿ
    Elinde her birinüñ bir güzel **şemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 8). [şemʿ,]*
17. Bulup bir bī-bedel miḳrāż-efşān
    Ucın aldurdı **şemʿüñ** aña ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 54). [şemʿüñ, -üñ]*
18. Gelüp maʿşūḳ ile ʿāşıḳ bulışdı
    Ṣanasın **şemʿe** bir pervāne düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 44). [şemʿe, -e]*

şemʿ: *Mum II Allah'ın birliğine inanma.*

1. O şemʿüñ şevḳine dönsün o fānūs
   Melekler olsun ol **şemʿ** ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 22). [şemʿ,]*
2. O **şemʿüñ** şevḳine dönsün o fānūs
   Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 21). [şemʿüñ, -üñ]*

şemʿ: *Mum II Erkek cinsel organı.*

1. Gelüp ol cāme-ḫʷāba girdi çün Şemʿ
   İşit Pervāne fiʿlin ṭut baña **şemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 16). [şemʿ,]*

şemʿ: *Mum II Kadın cinsel organı.*

1. Ḳodı bir **şemʿi** sīmīn şemʿdāna
   Żiyā-yı ẕevḳ virdi bezm-i cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 51). [şemʿi, -i]*

şemʿ: *Mum II Şem ü Pervâne mesnevisinin maşuk kahramanı.*

1. Dil-i Pervāne'yi ol **Şem**ʿ yaḳdı
   Ol anuñ cānına āteş bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 29). [şemʿ,]*
2. O **Şem**ʿ**üñ** çerbine yol bulasın ger
   Seni ġarḳ eyleyem māla ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 31). [şemʿüñ, -üñ]*
3. Ṭutarsañ bir iki dem baña semʿi
   Bilesin kim nice çerb oldı **Şem**ʿ**i** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 2). [şemʿi, -i]*
4. O **Şem**ʿ**i** çerb idüp virdi ḳabāḥat
   Bozıldı cān virilen ḫūb ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 29). [şemʿi, -i]*
5. Görür **Şem**ʿ eylemiş bād-ı fenā kim
   Sarāyı āh ile gümletdi güm güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 35). [şemʿ,]*
6. Görür **Şem**ʿ**ün** vucūduñdan eşer yoḳ
   Görinmez nesne hicr odından artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 17). [şemʿün, -üñ]*
7. Uşandı avdan ʿazm itdi şehre
   Ki **Şem**ʿ**ün** ala seyrinden o behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 14). [şemʿün, -üñ]*
8. Şu ṣūretler ki itmişdi o şeh cemʿ
   Olardan geldi yig Pervāne'ye **Şem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 30). [şemʿ,]*
9. Felekde encüme beñzerdi ol çoḳ
   İçinde māh-ı enver **Şem**ʿ pür-şevḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 62). [şemʿ,]*
10. Bu şiʿri oḳıdı yüz şevḳ ile **Şem**ʿ
    Ḳarār u ʿaḳlı artuḳ olmadı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 9). [şemʿ,]*
11. Bu sözi işidüp āh eyledi **Şem**ʿ
    Sarāyı gümleyüp ṭutuldı her semʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 1). [şemʿ,]*
12. O dem Pervāne'yi çün **Şem**ʿ gördi
    Ḳarārı bāzını elden uçurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 7). [şemʿ,]*
13. O dem Pervāne **Şem**ʿ**üñ** gördi şevḳin
    Ṭaḳar cān gerdenine mihri ṭavḳın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 1). [şemʿüñ, -üñ]*
14. Ṣunup Pervāne'ye bir ḫoş ṭolu **Şem**ʿ
    Didi nūş idüp eyle ʿaḳlıñı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 13). [şemʿ,]*
15. Yaturdı **Şem**ʿ ile Pervāne ḳan mest
    Yumışdı ʿaḳl baḥrinden bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 41). [şemʿ,]*
16. Pes andan **Şem**ʿ ile Pervāne yatdı
    Ṣafā kesb itdi balı yaġa ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 25). [şemʿ,]*
17. Gelüp ol cāme-ḫʷāba girdi çün **Şem**ʿ
    İşit Pervāne fiʿlin ṭut baña şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 15). [şemʿ,]*
18. Özini idebilseydi eger cemʿ
    Düşerdi bir yalıñ tīġa o dem **Şem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 4). [şemʿ,]*
19. Olar uġradılar çün bu belāya
    Ṭurup **Şem**ʿ**i** iletdi ol sarāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 18). [şemʿi, -i]*
20. Bu yaña **Şem**ʿ**i** Dāye itdi āgāh
    Derūndan yane yane itdiler āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 1). [şemʿi, -i]*
21. İşitdi **Şem**ʿ anı şād oldı
    Eyitdi şükr o serv āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 47). [şemʿ,]*
22. Ne **Şem**ʿ**i** ḳoyayın ne ol civānı
    Onlarla ḳorḳudayum bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 31). [şemʿi, -i]*
23. Anı **Şem**ʿ oḳıyup oldı feraḥ-şād
    O ḫūrşīd oldı ebr-i ġamdan azād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 9). [şemʿ,]*
24. O şiʿri işidüp **Şem**ʿ eyledi āh
    Ser-ā-ser güm güm ötdi ṭāḳ-ı dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 7). [şemʿ,]*
25. Saña od bigi **Şem**ʿ**i** yandururlar
    Murāduñ şemʿini uyandururlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 7). [şemʿi, -i]*
26. Buyurdı Şāh Jāle ol güzīne
    Dileye **Şem**ʿ**i** varup şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 14). [şemʿi,]*
27. Öñince var anuñ nite kim şemʿ
    Ḳıla Pervāne ile **Şem**ʿ**i** tā cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 26). [şemʿi, -i]*

28. İşitdi elçinüñ geldügini **Şem**ʿ
Perīşān idi ʿaḳlı eyledi cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 9). [şemʿ,]*
29. Ḳuluñ Pervāne'ye ol **Şem**ʿ**i** yandur
Kim anuñ devleti şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 65). [şemʿi, -i]*
30. Aña ḳoymışdı **Şem**ʿ**i** Şāh Faġfūr
Kim ol bad-ı belādan tā ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 21). [şemʿi, -i]*
31. Ḫaber aldı ki **Şem**ʿ**i** şāh Faġfūr
Alup taḫtına gitmiş şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 43). [şemʿi, -i]*
32. İrişdi od bigi bulışdı Şemʿe
Ne **Şem**ʿ anuñ yüzinden mihr-i lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 20). [şemʿ,]*
33. Suvār oldı olara **Şem**ʿ ile şāh
İki çarḫ üzre gūyā mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 35). [şemʿ,]*
34. Kim ol luṭf ıssı vü aḫlāḳ cemʿi
Şüḳūfe ḳaṣrına gönderdi **Şem**ʿ**i** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 20). [şemʿi, -i]*
35. Şükūfe'yle olup bir arada cemʿ
Ḳarār itdi hemān ol ḳaṣrda **Şem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 32). [şemʿ,]*
36. Olarla seyr iderdi **Şem**ʿ her gāh
Ḳevākible iderdi seyri ṣan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 39). [şemʿ,]*
37. Didi Faġfūr ḳılsun özini cemʿ
Ṣebistanındadur Pervāne'nüñ **Şem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 90). [şemʿ,]*
38. Ḳızınuñ Dāye'siyle itdi irsāl
Eyitdi **Şem**ʿ ile ol var meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 12). [şemʿ,]*
39. Pes andan **Şem**ʿ**e** ʿarż itdi cihāzı
Daḫı şeh-zādeye yüz esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 31). [şemʿe, -e]*
40. Daḫı ol yüz ḳızı ṭapşırdı **Şem**ʿ**e**
Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 39). [şemʿe, -e]*
41. Göricek **Şem**ʿ**i** Dāye oldı ḫurrem
Didi ḥālüñ ne ey sulṭān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 23). [şemʿi, -i]*
42. Görinür **Şem**ʿ altun şemʿdāndan
Ṣan altunlu yaḳadan sīm gerdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 9). [şemʿ,]*
43. Çü buldı **Şem**ʿ ile Pervāne vuṣlat
Ṭaġıldı ḫalḳ ikisi ḳıldı ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 17). [şemʿ,]*
44. Çü geldi bir araya **Şem**ʿ ile Şāh
Ṣan itdi ictimāʿi mihr ile māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 19). [şemʿ,]*
45. Muṣībet şemʿi ol dem kim uyandı
İşitdi **Şem**ʿ ile Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 104). [şemʿ,]*
46. Yanup yaḳıldı ol **Şem**ʿ durur pāş
Aḳıtdı ḳaṭre ḳaṭre gözleri yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 105). [şemʿ,]*
47. Seḥerden pādşāh-ı mülk-i devlet
Virüp Pervāne ile **Şem**ʿ**e** ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 8). [şemʿe, -e]*
48. İdüp **Şem**ʿ ile Pervāne vedāʿı
Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler bu dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 29). [şemʿ,]*
49. Bu sözi **Şem**ʿ idince şāhdan gūş
Yürek ḳanı gözinden eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 33). [şemʿ,]*
50. Pür oldı bu ḫaberden cümle-i semʿ
Fülān gün mülk-i Çīn'e ʿazm ide **Şem**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 140). [şemʿ,]*
51. Ṣu dem kim **Şem**ʿ ḫatm itdi kelāmı
İki bükildi şāh aldı selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 85). [şemʿ,]*
52. Eyitdi şāha **Şem**ʿ ey yār-ı cānum
Revān olsun saña cān u cihānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 75). [şemʿ,]*
53. Ḳavuşdı **Şem**ʿ ile Pervāne ol an
Ṣanasın irdi Belḳīs'a Süleymān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 47). [şemʿ,]*
54. Ol on ḳız k'añmışuz **Şem**ʿ**e** muḳarreb
Ḳamusı şem-ruḫsār u şeker-leb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 1). [şemʿe, -e]*

<u>şemʿ</u>: *Mum; Şem.*

1. Ṭurup çün **şem**ʿ**e** mānend itdi anı
Hemān Dellāle'ye yandurdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 5). [şemʿe, -e]*
2. Anuñ nūrından ay u gün ki lemʿa
Yetişdüm ol gice vardum o **şem**ʿ**a** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 26). [şemʿa, -a]*

3. Görür Pervāne yanmaz **Şemʿ** par par
Hemān bir şemʿi yoḳ fānūsa beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 41). [şemʿ,]*

şemʿ: *Mum II Şiir.*

1. O **şemʿ** u ḫalḳ aña pervāne olsun
Gören pervāneveş dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 119). [şemʿ,]*

şemʿ bānū: *Şem'e Banu.*

1. Olaruñ her biri bir necm-i ezher
Arada **Şemʿ Bānū** māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 34). [şemʿ bānū,]*

şemʿ bānū-yı melek-ḫū: *Melek huylu Şem'e Banu.*

1. Bu yana **Şemʿ Bānū-yı melek-ḫū**
Dügün itdi ḫavātin cemʿ idüp u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 1). [şemʿ bānū-yı melek-ḫū,]*

şemʿ ü derd-i meʾnūs ol-: *Mum ve dert ortağı olmak.*

1. Aña āh oldı **şemʿ ü derd-i meʾnūs**
Ḥabāb-ı eşk-i gül-gūn al fānūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 3). [şemʿ ü derd-i meʾnūs, -dı]*

şemʿ ü pervāne: *Mum ve kelebek II Şem ü Pervâne mesnevisinin âşık ve maşuk kahramanları.*

1. Göricek **Şemʿ ü Pervāne** bu faṣlı
Eyitdiler ki bunuñ budur aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 1). [şemʿ ü pervāne,]*

şemʿ ü şeh: *Mum ve Şah II Şem ve Pervâne.*

1. Çü çıḳdı ḳara ḫilʿat **Şemʿ ü şehden**
Bulıt soyıldı gūyā mihr ü mehden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 13). [şemʿ ü şehden, -den]*

şemʿ uyar-: *Mum yakmak.*

1. Söyünmez **şemʿ uyar** dār-ı cihānda
Añılsun ḥaşre dek devr-i zamānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 7). [şemʿ uyar,]*
2. Degirmiş nevk-i kibrītini nāra
Diler kim zanbaḳuñ **şemʿin uyara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 50). [şemʿin uyara, -a]*

şemʿ yaḳ-: *Mum yakmak II Şem, acı çekmek.*

1. O sāʿat **Şemʿi yaḳup** şāhuñ āhı
Aradı çıḳdı göklere o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 29). [şemʿi yaḳup, -up]*

şemʿ yaḳ-: *Mum yakmak, ışıklandırmak.*

1. Yalıñ yüzlü güzeller yaḳdılar şemʿ
   Muṣāḥibler ser-ā-ser oldılar cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 9). [şemʿ yaḳdılar, -dı, -lar]*
2. Ser-ā-ser cümle encüm **şemʿ yaḳdı**
   Şihāb ucın alup yire bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 3). [şemʿ yaḳdı, -dı]*
3. Viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān oldı tezyīn
   Yine bir deste **şemʿi yaḳdı** Pervīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 2). [şemʿi yaḳdı, -dı]*

şemʿ yaz-: *Mum çizmek.*

1. Ne yirde **yazsa** yüz şevḳ ile bir **şemʿ**
   Olurdı ol yire pervāneler cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 5). [şemʿ yazsa, -sa]*

şemʿe iriş-: *Muma ulaşmak II Şem'e kavuşmak.*

1. **İrişdi** od bigi bulışdı **Şemʿe**
   Ne Şemʿ anuñ yüzinden mihr-i lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 19). [şemʿe irişdi, -di]*

şemʿ-i bezm-ārā: *Meclisi süsleyen mum.*

1. Boyı servi yalıñ yüzlü güzeldür **şemʿ-i bezm-ārā**
   Yanar par par saña ḳarşu başında dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 5). [şemʿ-i bezm-ārā,]*

şemʿ-i bī-nār: *Ateşsiz mum.*

1. Çemen sūḳında zanbaḳ şan ki cerrār
   Başına ṣoḳmış idi **şemʿ-i bī-nār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 52). [şemʿ-i bī-nār,]*

şemʿ-i dil-efrūz: *Gönlü aydınlatan mum II Gönlü aydınlatan Şem.*

1. Yanar mı par par ol **şemʿ-i dil-efrūz**
   Benüm sīnem anuñ şevḳiyle pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 113). [şemʿ-i dil-efrūz,]*

şemʿ-i dil-firūz: *Gönül aydınlatan Şem.*

1. Varup ḳondırdılar bir ḫūb bāġa
   Ḳoyup **Şemʿ-i dil-firūzı** otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 18). [şemʿ-i dil-firūzı, -ı]*

şemʿ-i dil-keş uyar-: *Gönül çekici bir mum yakmak.*

1. **Uyar** yüz şevḳ ile **şemʿ-i dil-keş**
   Göñül pervānesine ursun āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 3). [şemʿ-i dil-keş uyar,]*

şemʿ-i nāhīd: *Zühre'nin mumu.*

1. Yine bir meṣʿale uyardı ḫūrşīd
   Ḥasedden çerb oldı **şemʿ-i Nāhīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 6). [şemʿ-i nāhīd,]*

şemʿ-i pür-nūr ol-: *Işıkla dolu, parlak mum olmak.*

1. **Olup** her mıṣraʿı bir **şemʿ-i pür-nūr**
   Münevver olsun andan dehr-i deycūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 121). [şemʿ-i pür-nūr olup, -up]*

şemʿ-i pür-şevḳ: *Neşeli mum II Neşeli Şem.*

1. İderken bunlar gele ʿālem ü ẕevḳ
   Eyitdi germ oluban **Şemʿ-i pür-şevḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 32). [şemʿ-i pür-şevḳ,]*

şemʿ-i raḫşān: *Parlak mum.*

1. Ḳomışlar ortasında **şemʿ-i raḫşān**
   Ṣanasın hāle içre māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 35). [şemʿ-i raḫşān,]*

şemʿ-i rāy: *Fikir mumu.*

1. Ziyāde rūşen eyle **şemʿ-i rāyı**
   Saña ben yanduram şemʿ-i seḫāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 43). [şemʿ-i rāyı, -ı]*

şemʿ-i şebistān ol-: *Gece mumu olmak.*

1. Tāc-ı zerrīn ile par par yanar ol māh-ı münīr
   Oldı ġam-ḫānemüze **şemʿ-i şebistān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 10). [şemʿ-i şebistān oldı, -dı]*

şemʿ-i sehā: *Cömertlik mumu.*

1. Ziyāde rūşen eyle şemʿ-i rāyı
   Saña ben yanduram **şemʿ-i seḫāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 44). [şemʿ-i seḫāyı, -y, -ı]*

şemʿ-i serv-i āzād: *Azat olmuş servi gibi Şem.*

1. Ḥışār içinde **Şemʿ-i serv-i āzād**
   Gemiler geldüginden oldı nā-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 55). [şemʿ-i serv-i āzād,]*

şemʿ-i tābān: *Parlak Şem.*

1. O murġı eyleyüp bir yirde pinhān
   O dem Pervāne ile **Şemʿ-i tābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 30). [şemʿ-i tābān,]*

şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz: *Gönül açan ay II Şem.*

1. Bu yaña **şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz**
   Derūnı āteş-i şevḳ ile pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 17). [şemʿ-i tābān-ı dil-efrūz,]*

şemʿ-i tevḥīd uyar-: *Tevhit mumunu yakmak.*

1. **Uyar** şevḳ āteşiyle **şemʿ-i tevḥīd**
   Żiyā olsun aña taḥmīd u temcīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 17). [şemʿ-i tevḥīd uyar,]*

şemʿi yoḳ fānūs: *Mumu olmayan fanus.*

1. Görür Pervāne yanmaz Şemʿ par par
   Hemān bir **şemʿi yoḳ fānūsa** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 42). [şemʿi yoḳ fānūsa, -a]*

şemʿi yoḳ fānūsa dön-: *Mumu olmayan fanusa benzemek.*

1. Hemān bir **şemʿi yoḳ fānūsa dönmiş**
   İçinde şādlıḳ şemʿi söyinmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 9). [şemʿi yoḳ fānūsa dönmiş, -miş]*

şem-ruḥsār u şeker-leb: *Mum yana ve şeker dudak.*

1. Ol on ḳız k'añmışuz Şemʿe muḳarreb
   Ḳamusı **şem-ruḥsār u şeker-leb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 2). [şem-ruḥsār u şeker-leb,]*

şems: *Güneş.*

1. Çü virdi ana turınca o **şemse**
   Yüzi oldı müdevver ṣan ki **şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 27). [şemse, -e]*
2. Çü virdi ana turınca o **şemse**
   Yüzi oldı müdevver ṣan ki **şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 28). [şemse, -e]*
3. İnüp ol murġdan girdi sarāya
   Ki **şems** ide naẓar bend olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 30). [şems,]*
4. Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile Şemse
   Ḥarāret irdi andan gökde **şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 12). [şemse, -e]*
5. Cemālin **şems** gösterdi seḥerden
   Eṣer ḳalmadı bir ẕerre ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 3). [şems,]*
6. Pilav üstinde beñzerdi o **şemse**
   Hemān kūh-ı ḳamer üstinde **şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 46). [şemse, -e]*
7. Şu deñlü **şems** iḥsān itdi aña
   Görenler māh bigi ḳaldı ṭaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 89). [şems,]*

şems ile bedr: *Güneş ve dolunay.*

1. Meger kim ol giceydi Leyletü'l-Ḳadr
   Muḳābil olmış idi **şems ile bedr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 6). [şems ile bedr,]*

şems ü ḳamer: *Güneş ve ay.*

1. Bize luṭf u kerem ḳıl şol güherden
   Kim ol berrāḳ ola **şems ü ḳamerden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 12). [şems ü ḳamerden, -den]*

<u>şemse:</u> *Güneş II Şemse, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Birisi **Şemse** anuñ birisi Māh
   Görenler anlaruñ yüzin ide āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 3). [şemse,]*
2. Biri **Şemse** biri Zühre biri Māh
   İkisi Serv Bülbül biri Gülşāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 3). [şemse,]*
3. Çıḳardı **Şemse'yi** Keyvān'a virdi
   Daḫı Nev-rūzuñı Bārān'a virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 17). [şemse'yi, -y, -i]*

<u>şemse:</u> *Güneş II Narenciye.*

1. Şular kim nūr virür gökde **şemse**
   Ḳomış anlar pilāv üstine **şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 40). [şemse,]*
2. Pilav üstinde beñzerdi o **şemse**
   Hemān kūh-ı ḳamer üstinde **şemse** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 45). [şemse,]*
3. Pilav ol **şemseler** altında ey yār
   Ḳalenderdür başında ṣan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 41). [şemseler, -ler]*
4. Gören ol **şemselerle** dir birinci
   Ṣadef ṣaḳ oluban dökilmiş inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 43). [şemselerle, -ler, -le]*

<u>şemse:</u> *Yazma kitapların cildine, baş sayfalarının üst bölümüne veya kumaşlara, kapı, pencere vb. yerlere işlenen veya çizilen güneş biçiminde süs II Şem ü Pervâne mesnevisinde havuzun kenarında Pervâne'nin yanında olan kızlardan birinin adı.*

1. Biri **Şemse** biri Zühre biri Māh
   Biri Nev-rūz anuñ birisi Gül-şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 47). [şemse,]*
2. Bulardan Serv Māh u **Şemse** raḳḳāṣ
   İder ḫalḳı ṣafā baḫrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 53). [şemse,]*
3. Bu şiʿri oḳıdı şevḳ ile **Şemse**
   Ḥarāret irdi andan gökde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 11). [şemse,]*

<u>şems-i mıknāṭīs-ı şeb-nem:</u> *Çiğ tanesinin mıknatısı güneş.*

1. Düşüpdür **şems-i mıḳnāṭīs-ı şeb-nem**
   Götürür ḫākdan düşdükçe her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 45). [şems-i mıḳnāṭīs-ı şeb-nem,]*

<u>şems-i tīr:</u> *Güneşin oku.*

1. Kemāl ögretdügiçün māh-ı bedre
   Virildi **şems-i tīre** bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 60). [şems-i tīre, -e]*

<u>şemşīr:</u> *Kılıç.*

1. Çalışmaḳda o dem ḳılmazdı taḳṣīr
   Yarar yoldaş idi ġayetde **şemşīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 52). [şemşīr,]*
2. İdindi cengi **şemşīr** gerçi kim kār
   ʿAdūnuñ başı üstinde yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 55). [şemşīr,]*

şemşīr çal-: *Kılıç vurmak.*

1. Ecel sulṭānına ḳılmaġiçün yir
   Çalardı cāygāh-ı ṣadrı **şemşīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 58). [şemşīr çalardı, -ar, -dı]*

şemşīr ṭut-: *Kılıç doğrultmak.*

1. Kimisi **ṭutdı** o ṣeb çarḫa **şemşīr**
   Felekde āh-ı ʿāşıḳ itdi ṣan yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 25). [şemşīr ṭutdı, -dı]*

şemşīr-i berḳ: *Şimşek kılıcı.*

1. Ṭutup destine ol **şemşīr-i berḳi**
   Añardı nām-ı şāh-ı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 9). [şemşīr-i berḳi, -i]*

şemşīr-i berrān it-: *Keskin kılıca çevirmek.*

1. Demür nerm itdi Davūd-ı ḫoş elḥān
   Aġacı **itdi** bu **şemşīr-i berrān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 56). [şemşīr-i berrān itdi, -di]*

şemşīr-i bürrān: *Keskin kılıç.*

1. Şāh-ı ālem olmaġa ḳatʿa göñül meyl eylemez
   Cān ile bir ġamzesi **şemşīr-i bürrān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 14). [şemşīr-i bürrān,]*

şemşīr-i tīz: *Keskin kılıç.*

1. İʿādı ursa el **şemşīr-i tīze**
   Dönerdi dostlar üstine nīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 63). [şemşīr-i tīze, -e]*

semʿün olduġı ara: *Şem'in bulunduğu yer.*

1. Duḫān bigi çıḳup bām-ı sarāya
   Ḳoyasın **Şemʿün olduġı araya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 18). [şemʿün olduġı araya, -y, -a]*

semʿveş: *Mum gibi.*

1. Dilüñ var **şemʿveş** el-ḥamdü li'llāh
   Yüri diñlenme her şeb-ṭa-seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 13). [şemʿveş,]*
2. Öñine **şemʿveş** Pervāne'nüñ heb
   Düşüp yüz şevḳ ile bunlar müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 31). [şemʿveş,]*

şen it-: *Şenlendirmek.*

1. Ne meclisde olursa rūşen itsün
   Oḳırsa ġuṣṣalu göñlin **şen itsün** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 112). [şen itsün, -sün]*

şen ol-: *Mutlu olmak.*

1. Açıldı göñli gözi rūşen oldı
   Yaşı cūş itdi zemzemveş **şen oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 32). [şen oldı, -dı]*
2. Uyandı göñli gözi rūşen oldı
   Ṣafālar sürdi ġāyetde **şen oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 16). [şen oldı, -dı]*

şenlik libāsı: *Şenlik elbisesi.*

1. Çıḳardı cümle ḫalḳuñ ḳara yasın
   Geyürdi egnine **şenlik libāsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 12). [şenlik libāsın, -n]*

şenlikler ol-: *Eğlenceler yapılmak.*

1. Yimeler içmeler **şenlikler oldı**
   Feraḥdan mülk-i ʿālem yine ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 15). [şenlikler oldı, -dı]*

şerār: *Kıvılcım.*

1. Çıḳarken göklere yir yir **şerārum**
   Saʿādet burcına varmış sitārum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 29). [şerārum, -um]*
2. Ṭaġıtduḳça anı yil yıldurur od
   Şerār ile hevāya çıḳdı yā dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 18). [şerār,]*
3. Bir āteş-pāre var adı muḥabbet
   Şerārı berḳ-i āfet dūdı miḥnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 4). [şerārı, -ı]*
4. Kim atuñ naʿl-i sīmīnüñ **şerārı**
   Urur meh ḫarmanına gökde nārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 3). [şerārı, -ı]*

şerāre: *Kıvılcım.*

1. Ḫalīlem şöyle vāfirdür kim ol od
   Yanında bir **şerāre** nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 6). [şerāre,]*

şerāre çık-: *Kıvılcım çıkmak.*

1. **Çıḳardı** naʿl-ı esbinden **şerāre**
   Ṣanurlardı sipihr üzre sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 43). [şerāre çıḳardı, -ar, -dı]*
2. Nesīm-i ḳudret irişmiş o nāre
   Çıḳup andan iki dāne **şerāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 10). [şerāre çıḳup, -up]*

şerār-ı āh: *Ah kıvılcımı.*

1. Firāḳuñ mülketinde pādşāhem
   Şerār-ı āh ile encüm-sipāhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 56). [şerār-ı āh,]*

şerār-ı āteş-i hicrān: *Ayrılık ateşinin kıvılcımı.*

1. Didiler yine Pervāne per açmış
   Şerār-ı āteş-i hicrānı ṣaçmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 14). [şerār-ı āteş-i hicrānı, -ı]*

şerār-ı nār-ı āh: *Ah ateşinin kıvılcımı.*

1. Gelürse baña mektūbuñ ṣaçalar başına ṣaçı
   Şerār-ı nār-ı āhumla gözümüñ yaşı sīm ü zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 4). [şerār-ı nār-ı āhumla, -um, -la]*

şerbet: *Tatlı içecek.*

1. O ʿārıżlar o **şerbet** gördi ṭatlu
   Leṭāfet çeşmesinden ḳoydılar ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 51). [şerbet,]*
2. Ne **şerbet** ʿaynı āb-ı selsebīl o
   Yaradan ʿışḳına oldı sebīl o *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 89). [şerbet,]*
3. Ola terlikde ṣol kim bir içim ṣu
   Elinde cām ile **şerbet** ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 18). [şerbet,]*
4. O bezme ger cinān dirsem maḥaldür
   Kim anuñ **şerbeti** nehr-i ʿaseldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 18). [şerbeti, -i]*
5. Ne **şerbet** ṣundı bu kim zehri yoḳdur
   Ne lūṭf itdi kim anuñ ḳahrı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 15). [şerbet,]*

şerbet: *Tatlı içecek II Derman.*

1. Kim anuñ ḫastasınuñ **şerbeti** zehr
   Belādur pisteri vü niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 11). [şerbeti, -ı]*

şerbet içil-: *Tatlı içecek/şarap içilmek.*

1. Yenildi niʿmet ü **içildi şerbet**
   Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 53). [şerbet içildi, -di]*
2. Murād olduḳca yindi ḫ̬ān-ı niʿmet
   İçildi āb-ı Kevs̱er bigi **şerbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 40). [şerbet içildi, -di]*

şerbet nūş ol-: *Şerbet içilmek.*

1. Ṣafā vü ẕevḳ ile çün yindi niʿmet
   Revān ṣular bigi **nūş oldı şerbet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 88). [şerbet nūş oldı, -dı]*

şerbet ol-: *Şerbet hâline gelmek.*

1. Şeker-lebler o ṣudan rāḥat oldı
   Kim ol ṣu leblerinden **şerbet oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 50). [şerbet oldı, -dı]*

şerbet-i şīrīn: *Tatlı şerbet.*

1. Yā ṣāfī **şerbet-i şīrīn** ile pür
   İki sīmīn fuḳḳāʿ bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 25). [şerbet-i şīrīn,]*

şeref: *Manevî yükseklik, ululuk.*

1. Nucūmuñ her biri bir ḫoş ṭarafda
   Feraḥda kimi kimisi **şerefde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 56). [şerefde, -de]*

şeref virdi (virdüñ): *Onurlandırmak, şereflendirmek.*

1. Luṭf idüp geldi **şeref virdi** ṣebistānumuza
   Gönlümüzden ṭoġup ol āfet-i devrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 3). [şeref virdi,]*
2. Bir saʿādet güneşi **virdi şeref** bezmümüze
   Gün ṭoġup başumuza gitdi nuḥūset bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 3). [şeref virdi,]*
3. Felekde necmüme burc-ı nūḥuset menzil olmışdı
   Bi-ḥamdi'llāh **şeref virdi** meh-i tābanumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 4). [şeref virdi,]*
4. Didüm ṣevḳ ile ḫoş geldüñ ol aya
   Ḳudūmuñdan **şeref virdüñ** buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 40). [şeref virdüñ,]*
5. Uçaraḳ geldi indi ol araya
   Ḳudūmından **şeref virdi** ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 8). [şeref virdi,]*
6. Eyitdi kim ṣafā geldüñ ol aya
   Ḳudūmuñdan **şeref virdüñ** buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 14). [şeref virdüñ,]*

şerer: *Kıvılcım.*

1. Aña nisbet yalanum ṣanma dirsem
   Yidi dāne **şerer** yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 8). [şerer,]*

şerḥ eyle-: *Açıklamak, anlatmak.*

1. Noḳṭa dökdi ol üstād eyledi ṭarḥ
   Yazup eşkāl-i ḥāli **eyledi şerḥ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 20). [şerḥ eyledi, -di]*

şerḥ olın-: *Açıklanmak, anlatılmak.*

1. **Şerḥ olınmaz** Ẕātiyā anuñ kitāb-ı raḥmeti
   Āsmān evrāḳ olup olursa deryālar devāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 37). [şerḥ olınmaz, -maz]*

şerḥ it-: *Açıklamak, etraflıca anlatmak.*

1. Bulınmaz ʿışḳ vaṣfına nihāyet
   Anı **şerḥ idicek** ḳalur hikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 38). [şerḥ idicek, -icek]*

şerḥ u beyān it-: *Açıklayarak anlatmak.*

1. Bize ol sırrı luṭf eyle ʿıyān it
   Zebān-ı ḫāmeden **şerḥ u beyān it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 16). [şerḥ u beyān it,]*

şeriʿat būstānı: *Şeriat bahçesi.*

1. ʿAdālet mülkinüñ ṣāḥib-ḳırānı
   Şeriʿat būstānı bāġbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 16). [şeriʿat būstānı,]*

şerīki ol-: *Ortağı olmak.*

1. **Şerīki olsa** ol çarḫı düzerdi
   Begenmezdi döner anı bozardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 29). [şerīki olsa, -sa]*

şerm eyle-: *Utanmak, mahcup olmak.*

1. Ne ṣu **şerm eyler** āb-ı Kevṣer andan
   Ezel bezminde ol āb-ı revāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 15). [şerm eyler, -r]*

şerr: *Kötülük, fenalık.*

1. Olaruñ göñli hep ḫīle evidür
   Ṣalāha sustdur **şerre** ḳavīdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 50). [şerre, -e]*

şerrinden ṣakla-: *Kötülüğünden korumak.*

1. İner siḥr itse ʿavrat yire kevkeb
   Bizi **şerrinden** anuñ **ṣaḳla** yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 48). [şerrinden ṣaḳla,]*

şeş getür-: *Altıncıyı getirmek II İmanın altı şartını eklemek.*

1. **Şeş getürdüñ** penc gence kim Muḥammed ümmetin
   Görmedi miṣlin üç oġul nüh peder çār ümmehāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 13). [şeş getürdüñ, -dü, -ñ]*

şevḳ: *Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.*

1. Anuñ **şevḳine** naʿt-ı Muṣṭafāyı
   Diyüp kesb eylesün ḳalbüm ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 123). [şevḳine, -i, -n, -e]*
2. Perin yaḳmışdı bir yirden nice şemʿ
   Nucūm olmışdı anuñ **şevḳine** cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 6). [şevḳine, -i, -n, -e]*
3. Yaḳardı **şevḳine** pervāneler bāl
   Benüm odumdan amma fāriġü'l-bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 23). [şevḳine, -i, -n, -e]*
4. Nice sevdā ile dīvāne eyler
   Ne şemʿüñ **şevḳine** pervāne eyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 14). [şevḳine, -i, -n, -e]*
5. Anuñla ṭoġdı bir ḳuyruḳlu yılduz
   Anuñ **şevḳinden** oldı gice gündüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 2). [şevḳinden, -i, -n, -den]*
6. Ṭurup **şevḳ** ile raḳṣa girdi raḳḳāṣ
   Ṣafā baḥrına ḫalḳı itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 1). [şevḳ,]*
7. Göñülde oldı Şemʿüñ **şevḳi** aġleb
   Ṭurup yüz şevḳ ile Pervāne ol şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 11). [şevḳi, -i]*
8. Ṣafā vü zevḳ ile ol ruḫları al
   Bu şiʿri oḳıdı **şevḳ** ile der-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 18). [şevḳ,]*

9. Elinden cāmı alup ol mükerrem
   Bu şiʿri oḳıdı **şevḳ** ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 16). [şevḳ,]*
10. Bu şiʿri oḳıdı **şevḳ** ile Şemse
    Ḥarāret irdi andan gökde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 11). [şevḳ,]*
11. Duʿādan ṣoñra ṣöyle ola maʿlūm
    Eridüm **şevḳüñ** ile nite kim mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 40). [şevḳüñ, -uñ]*
12. Seḥer **şevḳ** ile güyā kīmiyāger
    Yed-i mihr ile ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 1). [şevḳ,]*
13. Bulup ol āftāb-ı çarḫ ḳadri
    Aña yir eyledi **şevḳ** ile ṣadrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 24). [şevḳ,]*
14. Hezārān **şevḳ** ile Pervāne vü Şemʿ
    Gelüp bir yirde olsun mı ʿaceb cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 23). [şevḳ,]*
15. Ṭutalum işlemiş **şevḳ** ile dün gün
    Ne ḳılsun göze ger ṭoġmayacaḳ gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 15). [şevḳ,]*
16. İdinmişdi bu şiʿri vird ol māh
    Oḳırdı **şevḳ** ile şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 18). [şevḳ,]*
17. Yanar mı par par ol şemʿ-i dil-efrūz
    Benüm sīnem anuñ **şevḳiyle** pür-sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 114). [şevḳiyle, -i, -y, -le]*
18. Buları **şevḳ** ile itdi der-āġūş
    Nite kim çeşme-i mihr eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 13). [şevḳ,]*
19. Kiminüñ zülfi örḏek bigi çevgān
    İder ṭāvūsveş **şevḳ** ile cevelān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 28). [şevḳ,]*
20. İrişdi burcına **şevḳ** ile ol māh
    Görenler gün yüzin dir Allāh Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 45). [şevḳ,]*
21. Yine bu ḥacle-i gerdūn ṭonandı
    Kevākib **şevḳ** ile yaḳdı sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 2). [şevḳ,]*
22. Benüm ol gün ṭoġar kim başuma gün
    Benümle olasın **şevḳ** ile her gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 134). [şevḳ,]*

şevk āteşi: *Şiddetli isteğin ateşi, heyecanı.*

1. Uyar **şevḳ āteşiyle** şemʿ-i tevḥīd
   Żiyā olsun aña taḥmīd u temcīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 17). [şevḳ āteşiyle, -y, -le]*

şevk ehli: *Âşıklar.*

1. Yürek yaġın erit cāndan fitīl it
   Anı **şevḳ ehline** rūşen-delīl it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 6). [şevḳ ehline, -n, -e]*

şevk eli: *Aşk eli.*

1. Görürler **şevḳ eli** urdı aña ḍarb
   O şemʿ şekli bir şeb itdiler çerb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 25). [şevḳ eli,]*

şevḳ ile di-: *Arzuyla söylemek.*

1. **Didüm şevḳ ile** ḫoş geldüñ ol aya
   Ḳudūmuñdan şeref virdüñ buraya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 39). [şevḳ ile didüm, -dü, -m]*

şevk mevci: *İstek dalgası.*

1. Yine cūş itdi deryā-yı muḥabbet
   Belürdi **şevḳ mevcinden** ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 20). [şevḳ mevcinden, -n, -den]*

şevk odı: *Aşk ateşi.*

1. Benüm bigi anı göynüklü eyle
   Ser-ā-ser **şevḳ odından** yüklü eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 114). [şevḳ odından, -n, -dan]*

şevk ol-: *Şevk göstermek.*

1. **Olar** birbirine ʿarż eyleyüp **şevḳ**
   O gün aḫşam olınca sürdiler z̤evḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 47). [şevḳ olar, -ar]*

şevk ü şādī: *Neşe ve mutluluk.*

1. Bu **şevḳ ü şādī** itdi bunları mest
   Yudılar ʿaḳl baḥrından bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 11). [şevḳ ü şādī,]*

şevk vir-: *İsteklendirmek.*

1. Görüp pervāne olsun anı her çavḳ
   Ḳamu erbāb-ı ʿışḳa **virsün** ol **şevḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 8). [şevḳ virsün, -sün]*

şevk-i cemʿi git-: *Güzel yüzün arzusu/hevesi gitmek.*

1. Keremler eyleyüp çerb it o Şemʿi
   Gide Pervāne'nüñ tā **şevḳ-i cemʿi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 34). [şevḳ-i cemʿi gide, -e]*

şevḳ-i ruḫ: *Yanağın parlaklığı.*

1. Güneş **şevḳ-i ruḫından** çarḫa girmiş
   Cihān laʿli şarābından esürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 7). [şevḳ-i ruḫından, -ı, -n, -dan]*

şevḳin gör-: *Aşkını hissetmek.*

1. O dem Pervāne Şemʿüñ **gördi şevḳin**
   Ṭaḳar cān gerdenine mihri ṭavḳın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 1). [şevḳin gördi, -di]*

şevḳine dön-: *Şevkiyle dönmek.*

1. O şemʿüñ **şevḳine dönsün** o fānūs
   Melekler olsun ol şemʿ ile meʾnūs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 21). [şevḳine dönsün, -sün]*

şey: *Nesne.*

1. Pür olmış her biri bir dürlü meyden
   Bu vaṣfı görmemiş bir kimse **şeyden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 40). [şeyden, -den]*

şeydā: *Çılgın II Âşık.*

1. Şu deñlü itdi ol **şeydā** tebessüm
   Görindi ser-be-ser dendān-ı encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 3). [şeydā,]*

şeydā ol-: *Çılgın, divane, meczup olmak.*

1. Dimāġın ʿālemüñ ṭutmışdı sevdā
   İderdi ḫānde çarḫ **olmışdı şeydā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 2). [şeydā olmışdı, -mış, -dı]*
2. Derūnı nā-bedīd itdi çü deryā
   İdüp çūş u ḫurūş vü **oldı şeydā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 30). [şeydā oldı, -dı]*

şeyḫ ü şāb: *İhtiyar ve genç.*

1. Cihānuñ **şeyḫ ü şābı** rāġıb olsun
   Anuñ nāẓırlıġına ṭālib olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 19). [şeyḫ ü şābı, -ı]*

şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet: *Heybet pantolonu ve cesaret gömleği.*

1. **Şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet**
   Kim ol şīr-i mehīb egninde ḫılʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 11). [şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet,]*

şifā vir-: *Fayda sağlamak, yardımcı olmak; iyileştirmek.*

1. Kim andan ḳalbümüz sürsün şafālar
   Ten-i pür-derdüme **virsün şifālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 16). [şifālar virsün, -sün]*

şifāsı ol-: *Derman, çare olmak.*

1. Ṭabībi derd ecel **olur şifāsı**
   Ölümden özge bulunmaz devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 13). [şifāsı olur, -ur]*

şihāb: *Gökyüzünde bazen akıp gittiği görülen ateş parçası.*

1. Şumūʿ-ı bezm-i māh olduḳça tīre
   Şihāb ucın alup atardı yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 8). [şihāb,]*
2. Ser-ā-ser cümle encüm şemʿ yaḳdı
   Şihāb ucın alup yire bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 4). [şihāb,]*

şihāb-ı tīr: *Gökyüzünde bazen akıp gittiği görülen yıldız gibi olan ok.*

1. Kimi itdi **şihāb-ı tīri** ṭoġru
   Şikāruñ cānına tā tīz ire u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 29). [şihāb-ı tīri, -i]*

şihāb-ı tīrger: *Okçu ustası, akıp giden yıldız.*

1. Yine zerrīn ʿalem maġribde batdı
   Şihāb-ı tīrger çarḫ oḳın atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 20). [şihāb-ı tīrger,]*

şikār: *Av.*

1. Şehüñ yanında olan cümle leşker
   Şikāra ḥāżır oldılar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 24). [şikāra, -a]*
2. Kimisi māh-ı nev bigi kemānı
   Ḳurup itdi **şikāra** ḥāżır anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 28). [şikāra, -a]*
3. Kimi itdi şihāb-ı tīri ṭoġru
   Şikāruñ cānına tā tīz ire u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 30). [şikāruñ, -uñ]*
4. Ki çepçevre ḳuşadup ol diyārı
   Getürdiler bir araya **şikārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 30). [şikārı, -ı]*
5. Görür ol şāh-bāz anda **şikārı**
   Ḳonup ṣarṣar ḥişār itdi ḥişārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 27). [şikārı, -ı]*

şikār al-: *Avlanmak.*

1. Oñarmış işüñ ey şeh-bāz Bārī
   Bi-ḥamdi'llāh ki **almışsın şikārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 48). [şikārı almışsın, -mış, -sın]*

şikār it-: *Avlamak.*

1. **Şikār it** bir Hümā'yı iç şarābı
   Ocaḳda cıv cıv ötsün ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 1). [şikār it,]*
2. Uzun günlerde ḳılmazdı ḳarārı
   İderdi kūh u ṣaḥrāda **şikārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 34). [şikārı iderdi, -er, -di]*

şikār ol-: *Av olmak.*

1. **Şikār olur** mı bir guncişle ʿAnḳā
   Olur mı bir ḳadeḥ deryāya meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 85). [şikār olur mı, -ur, -mı]*
2. Ser-ā-ser yile virmişler ḳarārı
   Hevā şeh-bāzınuñ **olup şikārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 28). [şikārı olup,]*
3. Bu gice ḥāżır ol uġrı ḳapuda
   Şikār olur bigi ṣabr it pusuda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 52). [şikār olur, -ur]*

şikār ol-: *Av olmak; evleneceği kişi olmak.*

1. Virildi server-i Sunḳur'a Ḳumrī
   Şikār oldı o dem Şeh-bā'za Ṭūṭī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 22). [şikār oldı, -dı]*

şikār vaḳti: *Av zamanı.*

1. Şebābüñ ʿahdi vü faṣl-ı bahāruñ
   Be-ġāyet **vaḳtidür** şimdi **şikāruñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 8). [şikāruñ vaḳtidür, -dür]*

şikāra git var-: *Ava çıkıp gitmek.*

1. Sen al şeh-zādeyi **var git şikāra**
   Revān bir cust u çābük yüzi ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 39). [şikāra git var,]*

şikāre ʿazm it-: *Av hazırlığı yapmak.*

1. Gel imdi **idelüm ʿazm şikāre**
   Ġazāl u şīr sen ḳıl pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 9). [şikāre ʿazm idelüm, -elüm]*

şikāre çık-: *Avlanmaya gitmek.*

1. Teni düşmekden oldı ḳare ḳare
   Eger kim bir kişi **çıḳsa şikāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 20). [şikāre çıḳsa, -sa]*

şikār-ı ṭayr ḳıl-: *Kuş avlamak.*

1. Bu resme iki hafta seyr ḳıldı
   Geh āhū geh **şikār-ı ṭayr ḳıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 12). [şikār-ı ṭayr ḳıldı, -dı]*

şikāyet it-: *Şikayetçi olmak, yakınmak.*

1. Varup Lala'ya **itdiler şikāyet**
   Didiler bizi ḳurtar ḳıl ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 131). [şikāyet itdiler, -di, -ler]*

şikāyet itmege gel-: *Yakınmaya gelmek.*

1. Ṭapuña pişeveş şāhum hevādan
   Şikāyet itmege geldüm avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 20). [şikāyet itmege geldüm, -dü, -m]*

şikest: *Kırılmış, kırgın, incinmiş, kederli II Hasta.*

1. Didi ḫoş geldüñüz ey çeşmi ḫaste
   İrişdüm ṣıḥḥata bu ben **şikeste** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 92). [şikeste, -e]*

şikeste: *Kırık.*

1. Dili seng-i firāḳ ile **şikeste**
   Revānı rişte-i ümīde beste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 19). [şikeste,]*

şikeste eyle-: *Kırmak.*

1. Ne derd ile ider bīmār u ḫaste
   Ne yirden düşirüp **eyler şikeste** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 12). [şikeste eyler, -r]*

şikeste ol-: *Kırılmak; sönmek.*

1. Çü çekdi tīġın ol şāh-ı ḫuceste
   Ser-ā-ser cund-ı Şām **oldı şikeste** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 4). [şikeste oldı, -dı]*

şimden girü: *Artık, bundan sonra.*

1. Didi **şimden girü** pervāne ol Şāh
   Oġul virdi baña luṭfından Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 35). [şimden girü,]*
2. O mektūbı aña virdi o dem şāh
   Didi tutmaḳ gerek **şimden girü** rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 20). [şimden girü,]*

şimdi: *Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.*

1. Maḳāmuñ gün bigi olmışken eflāk
   Olupdur **şimdi** yirüñ jāleveş ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 22). [şimdi,]*
2. Odur **şimdi** Süleymān'ı cihānuñ
   Ḫudā ʿömrin ziyāde ḳılsun anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 79). [şimdi,]*
3. Şebābüñ ʿahdi vü faṣl-ı bahāruñ
   Be-ġāyet vaḳtidür **şimdi** şikāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 8). [şimdi,]*
4. O sāʿat urdılar boynına zencīr
   Ṭurur ḳaṣr içre **şimdi** nite kim şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 36). [şimdi,]*
5. ʿAlīl olmasa ṭozdan ʿaynı ol ān
   Hicāb açmazdı **şimdi** āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 18). [şimdi,]*

şimşek: *Buluttan buluta veya buluttan yere elektrik boşalması sırasında meydana gelen ışık olayı.*

1. Şaḳırdı ṭurmayup **şimşek** hevāda
   İderdi raʿd āvāze nevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 3). [şimşek,]*

şimşīr-i berḳ: *Şimşek kılıcı.*

1. Şecāʿat ebrinüñ **şimşīr-i berḳı**
   Ṭutup dururdı adı ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 3). [şimşīr-i berḳı, -ı]*

şīr: *Aslan.*

1. Seḥergeh mīşesinden çıḳdı bir **şīr**
   Ġazāl-ı encüm oldı aña naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 1). [şīr,]*
2. Anuñ ardınca gördi geldi bir **şīr**
   Çıḳardı kīşden ḫışm ile bir tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 53). [şīr,]*
3. Ol oḳ ol **şīre** tā kim vardı irdi
   Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 59). [şīre, -e]*
4. Göricek pencesini her dilīrüñ
   Ṣarardı ḳorḳusından beñzi **şīrüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 34). [şīrüñ, -üñ]*
5. Bu yaña şāh-zāde nite kim **şīr**
   Urılmış gerdenine sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 1). [şīr,]*
6. O sāʿat urdılar boynına zencīr
   Ṭurur ḳaṣr içre şimdi nite kim **şīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 36). [şīr,]*

7. Giriftār eyler idi görse **şīri**
   İdeydi ceng olurdı bebr esīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 7). [şīri, -i]*
8. Ḳullıḳda bebr idi heybetde ol **şīr**
   Suvār oldı aña ol ejdehā-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 7). [şīr,]*

<u>şiʿr:</u> *Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi; manzume, nazım.*

1. İderdi ʿandelīb efġān u feryād
   İdinmişdi bu **şiʿri** dilde evrād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 62). [şiʿri, -i]*
2. Bu **şiʿre** aġlayup bir naḳş-ı nev-rūz
   Çalarlardı virürdi meclise sūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 23). [şiʿre, -e]*
3. İdüp mektūbı geldügini işʿār
   Bu **şiʿri** bile yazmış nāmeye yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 84). [şiʿri, -i]*

<u>şīr ile şekker karış-:</u> *Sütle şeker karışmak, uyumlu olmak.*

1. Olar çün biri birine irişdi
   Şanasın **şīr ile şekker ḳarışdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 42). [şīr ile şekker ḳarışdı, -dı]*

<u>şīr nahcīr it-:</u> *Arslan avlamak.*

1. Bu yaña dīdebānlar itdi tedbīr
   Didiler **idelüm** ol **şīri naḫcīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 36). [şīri naḫcīr idelüm, -elüm]*

<u>şiʿr oḳı-:</u> *Şiir okumak.*

1. İrişdi nār-ı firḳat çün ki cāne
   Bu **şiʿri oḳıdı** yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 52). [şiʿri oḳıdı, -dı]*
2. **Oḳıyup şiʿri** geçdi kendüzinden
   Görenler cānı yoḳ ṣandı yüzinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 1). [şiʿri oḳıyup, -y, -up]*
3. Bu **şiʿri oḳıdı** yüz ṣevḳ ile Şemʿ
   Ḳarār u ʿaḳlı artuḳ olmadı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 9). [şiʿri oḳıdı, -dı]*
4. **Oḳıyup şiʿri** nūş itdi ṭoluyı
   Dimāġın eyledi pür-ʿışḳ būyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 1). [şiʿri oḳıyup, -y, -up]*
5. Ṣafā vü ẕevḳ ile ol ruḫları al
   Bu **şiʿri oḳıdı** ṣevḳ ile der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 18). [şiʿri oḳıdı, -dı]*
6. Elinden cāmı alup ol mükerrem
   Bu **şiʿri oḳıdı** ṣevḳ ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 16). [şiʿri oḳıdı, -dı]*
7. Bu **şiʿri oḳıyup** nūş itdi cāmı
   Eyitdi derdüme buldum devāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 1). [şiʿri oḳıyup, -y, -up]*
8. Bu **şiʿri oḳıdı** ṣevḳ ile Şemse
   Ḥarāret irdi andan gökde ṣemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 11). [şiʿri oḳıdı, -dı]*
9. Bu **şiʿri oḳıyup** eylerdi āhı
   İrerdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 61). [şiʿri oḳıyup, -y, -up]*
10. Keremler eyle ol ṣāh-ı cihāna
    Bu **şiʿri oḳıyı vir** yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 10). [şiʿri oḳıyı vir, -y, -ı, -ver]*
11. Revān ol lebleri ʿİsā'bn-ı Meryem
    Bu **şiʿri oḳıdı** cān ile ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 10). [şiʿri oḳıdı, -dı]*

12. İdinmişdi bu **şiʿri** vird ol māh
Oḳırdı şevḳ ile şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 18). [şiʿri oḳırdı, -r, -dı]*

şiʿr uydur-: *Şiir yakıştırmak.*

1. Bu **şiʿri uydurup** söz ile Zühre
Oḳıdı şīve vü nāz ile Zühre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 17). [şiʿri uydurup, -up]*

şiʿr yaz-: *Şiiri yazmak.*

1. O şīrīn-leb midāde şekker ezmiş
Bile bir ḫüsrevāne **şiʿri yazmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 62). [şiʿri yazmış, -mış]*

şīre bin-: *Arslana binmek.*

1. Suvār oldı revān ol cāna ol cān
Ṣanasın **bindi şīre** mihr-i raḫşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 34). [şīre bindi, -di]*
2. Kim ol bir **şīre binmiş** ḳamçısı mār
Dökilmişdür yire ṣaru ṣaçı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 3). [şīre binmiş, -miş]*

şīre pençe ur-: *Aslana pençe vurmak.*

1. Ger içse ġurbe **urur şīre pençe**
Dimez k'ide baña şāyet şikence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 13). [şīre pençe urur, -ur]*

şīr-heybet: *Aslan (gibi) gösterişli.*

1. O bir ḳaplan ḳılıḳlı **şīr-heybet**
Görenler didi buʿaynı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 5). [şīr-heybet,]*

şiʿr-i bī-naẓīr: *Benzersiz şiir.*

1. Keremler eyle ey cānān-ı kāmil
Bu **şiʿr-i bī-naẓīr** ileʿamel ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 108). [şiʿr-i bī-naẓīr,]*

şiʿr-i dil-firīb oḳı-: *Gönül avutan şiir okumak.*

1. Ṣafālar ṣunup ḫalḳa naṣībi
Oḳırlardı bu **şiʿr-i dil-firībi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 82). [şiʿr-i dil-firībi oḳırlardı, -r, -lar, -dı]*

şīr-i eflāk: *Feleğin aslanı.*

1. Yoyındı pīşesinden **şīr-i eflāk**
   Yine döndi pelenge çarḫ-ı bī-bāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 17). [şīr-i eflāk,]*

şiʿri işit-: *Şiiri duymak.*

1. O **şiʿri işidüp** Şemʿ eyledi āh
   Ser-ā-ser güm güm ötdi ṭāḳ-ı dergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 7). [şiʿri işidüp, -üp]*

şīr-i mehīb: *Heybetli aslan.*

1. Şiʿār-ı heybet ü kālā-yı saṭvet
   Kim ol **şīr-i mehīb** egninde ḫılʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 12). [şīr-i mehīb,]*

şīr-i ner: *Erkek aslan.*

1. Kimisi eyledi ḥāżır kemendi
   Ṣala tā **şīr-i ner** boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 32). [şīr-i ner,]*
2. Ḳıya baḳsa eger ol çeşm-i āhū
   Diye **şīr-i ner** alayına yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 4). [şīr-i ner,]*
3. Bilürler anı kim bir **şīr-i nerdür**
   Be-ġāyet bī-bedeldür şīrīn erdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 23). [şīr-i nerdür, -dür]*
4. Daḫı hem **şiʿr-i ner** bigi secīʿ ol
   Ḫudānuñ emrine cāndan muṭīʿ ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 57). [şiʿr-i ner,]*

şīrīn düş-: *Güzel olmak.*

1. Ne kim yazarsa ol **şīrīn düşerdi**
   ʿAsel resm eylese zenbūr üşerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 3). [şīrīn düşerdi, -er, -di]*

şīrīn er: *Tatlı er.*

1. Bilürler anı kim bir şīr-i nerdür
   Be-ġāyet bī-bedeldür **şīrīn erdür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 24). [şīrīn erdür, -dür]*

şīrīn ġıdā: *Tatlı, şekerli yiyecek.*

1. Ki ṭatlu ṭatlu ol **şīrīn ġıdāyı**
   Yiyüp kesb eyleye ẕevḳ u ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 33). [şīrīn ġıdāyı, -y, -ı]*

şīrīn it-: *Tatlılaştırmak.*

1. Şu deñlü **itdiler şīrīn** güllācı
   Ḳatında niʿmet-i Firdevs acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 91). [şīrīn itdiler, -di, -ler]*

şīrīn maḳāl: *Tatlı sözlü.*

1. Bu sözi işidüp Sulṭān Jāle
   Didi taḥsīnler ol **şīrīn maḳāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 22). [şīrīn maḳāle, -e]*

şīrīn maḳāmı ḥaḳḳı: *Tatlı makamın hakkı hürmetine.*

1. Anuñ aṣḥāb-ı ālī ḥaḳḳı yā Rab
   Anuñ **şīrīn maḳāmı ḥaḳḳı** yā Rab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 104). [şīrīn maḳāmı ḥaḳḳı,]*

şīrīn senā: *Tatlı övgü.*

1. Rūḥ-ı dil-ber bigi rengīn duʿālar
   Leb-i sükker bigi **şīrīn senālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 50). [şīrīn senālar, -lar]*

şīrīn tekellüm: *Tatlı söz.*

1. Virür **şīrīn tekellüm** rūḥa rāḥat
   Kim oldur ṣofra-i maʿnāda niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 19). [şīrīn tekellüm,]*

şīrīn temāşā: *Tatlı eğlence.*

1. O bezmüñ oldı şīrīn-kārı ḥelvā
   Görenler didiler **şīrīn temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 84). [şīrīn temāşā,]*

şīrīn ü raʿnā: *Tatlı ve hoş.*

1. Bişürdi anuñ ile ḫūb ḥelvā
   Leẕīẕ ü nāzük ü **şīrīn ü raʿnā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 22). [şīrīn ü raʿnā,]*

şīrīn ü ter: *Tatlı ve taze.*

1. Daḫı Pervāne'ye yüz dāne atı
   Daḫı **şīrīn ü ter** yüz yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 6). [şīrīn ü ter,]*

şīrīn-kār ol-: *Tatlı muamele eden, hoş davranan olmak.*

1. O bezmüñ **oldı şīrīn-kārı** ḥelvā
   Görenler didiler şīrīn temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 83). [şīrīn-kārı oldı, -dı]*

şīrīn-kārlık it-: *Tatlılık yapmak.*

1. Revādur **itse şīrīn-kārlıḳ** u
   Avurd ehlinde yoḳ ol deñlü ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 85). [şīrīn-kārlıḳ itse, -se]*

şīrīn-kelām: *Tatlı sözlü.*

1. Hey ne ṭatlu yār imişsin acılıḳlar görme sen
   Görmedüm ʿālemde ben bir sen ḳadar **şīrīn-kelām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 4). [şīrīn-kelām,]*

şīrīn-leb: *Tatlı, hoş dudaklı güzel.*

1. O **şīrīn-leb** midāde şekker ezmiş
   Bile bir ḫüsrevāne şiʿri yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 61). [şīrīn-leb,]*

şīrīnligi var: *Muskası var.*

1. Anuñ her mıṣraʿı bir serv-ḳad-ı yār
   Boyınca yazılu **şīrīnligi var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 30). [şīrīnligi var,]*

şīrīn-nefes: *Tatlı dilli.*

1. Egerçi ṭūṭī bir **şīrīn-nefesdür**
   Maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 5). [şīrīn-nefesdür, -dür]*

şīrīn-zebān: *Tatlı dilli.*

1. Oḳıtdı şāh ol **şīrīn-zebānı**
   Didi var daʿvet it rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 9). [şīrīn-zebānı, -ı]*

şīrīn-zebān: *Tatlı dilli II Pervâne.*

1. İlāhī ṣaḳla ol **şīrīn-zebānı** acılıḳlardan
   Şükür kim bezme lezzet virdi bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 13). [şīrīn-zebānı, -ı]*

şīrīn-zebān gel-: *Tatlı dilli gelmek.*

1. Cibāl-i hicr acıtmışdı benüm Ferhādveş cānum
   Bu şeb cām-ı viṣālin ṣundı ol **şīrīn-zebān geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 12). [şīrīn-zebān geldi, -di]*

şirki ol-: *Allah'a eş ve ortak koşma düşüncesi bulunmak.*

1. Derūn-i dilde **olan şirki** cümle maḥv eyler
   Zebāndan olsa ʿıyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 9). [şirki olan, -an]*

şīr-pençe: *Aslan pençeli olan.*

1. Çün irdi çārdan ol **şīr-pençe**
   Esedde ḥüsni urdı mihre pençe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 101). [şīr-pençe,]*

şīş: *Şiş, ucu sivri demir çubuk.*

1. Çekerler ḫançer ol **şīşine** her bār
   Yaḳar ḫalḳı demürden yüregi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 5). [şīşine, -i, -n, -e]*

şīşeye gir-: *Şişenin içine girmek.*

1. Ṣu **girdi şīşeye** mücrim perīveş
   Gül-i gülzār-ı Cennet oldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 33). [şīşeye girdi, -di]*

şitā: *Kış.*

1. Geyürken bunca semmūr-ı sincābī
   Şitā ditretdi dir dir āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 38). [şitā,]*
2. Virür bir mūṣdan fīle fenāyı
   Zebūn eyler **şitādan** ejdehāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 24). [şitādan, -dan]*

şitā cemʿi: *Kış topluluğu.*

1. **Şitā cemʿi** ser-ā-ser neşr olmış
   Çiçekler bir biriyle ḫaşr olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 25). [şitā cemʿi,]*

şitā cundı: *Kış askeri.*

1. Ziyāde germ oldı çekdi ḫançer
   Şitā cundını ṭaġıtdı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 16). [şitā cundını, -n, -ı]*

şitāb it-: *Acele etmek, hemen harekete geçmek.*

1. Cihānı devr ider **itse şitābı**
   Geçer yil bigi deryā olsa ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 7). [şitābı itse, -se]*

şitābān: *Acele ile giden, acele eden, çabuk giden, seğirten.*

1. Ḳamer bigi yola girdi **şitābān**
   O hīç eglenmedi mānend-i Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 11). [şitābān,]*

şitābān getür-: *Aceleyle getirmek.*

1. Perīler nite kim taḫt-ı Süleymān
   O dem murġı **getürdiler şitābān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 22). [şitābān getürdiler, -di, -ler]*

şitānuñ şiddeti: *Kışın şiddeti.*

1. **Şitānuñ şiddetinden** eyleyüp bāk
   Bihini penbede ḥıfẓ itdi eflāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 23). [şitānuñ şiddetinden, -n, -den]*
2. Hevā-yı nerm virdi ʿāleme cūş
   Şitānuñ şiddeti oldı ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 56). [şitānuñ şiddeti,]*

şīve vü nāz: *Işve, cilve, eda ve naz.*

1. Bu şiʿri uydurup söz ile Zühre
   Oḳıdı **şīve vü nāz** ile Zühre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 18). [şīve vü nāz,]*

şöhret: *Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.*

1. Öñine düşüp anuñ ʿizzet ile
   Getürdiler o şehre **şöhret** ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 36). [şöhret,]*
2. Ṣafā vir ḫāṣ u ʿāma ṣoḥbetüñden
   Pür olsun cümle ʿālem **şöhretüñden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 10). [şöhretüñden, -üñ, -den]*

şöhret āfet: *Şöhret afettir, kişinin kazandığı ün, her zaman hoşa giden bir durum sağlamaz, kişi gücünü aşan istekler, zorlamalar karşısında bunalır.*

1. Egerçi kim dimişler **şöhret āfet**
   Olur ammā eyü ad ile rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 11). [şöhret āfet,]*

şol: *Şu.*

1. Bize luṭf u kerem ḳıl **şol** güherden
   Kim ol berrāḳ ola şems ü ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 11). [şol,]*
2. Ṭulūʿ itdi o meh **şol** burcdan kim
   Çıḳupdur ol güher **şol** dürcden kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 7). [şol,]*
3. Ṭulūʿ itdi o meh **şol** burcdan kim
   Çıḳupdur ol güher **şol** dürcden kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 8). [şol,]*

şol deñlü: *O denli, o kadar.*

1. Anı **şol deñlü** ḫoşter yazdı kim u
   Ṣanurlardı görenler bir içim ṣu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 15). [şol deñlü,]*
2. Senüñ derdüñle **şol deñlü** ża ʿīfem
   Senüñ hicrüñle **şol deñlü** naḥīfem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 97). [şol deñlü,]*
3. Senüñ derdüñle **şol deñlü** ża ʿīfem
   Senüñ hicrüñle **şol deñlü** naḥīfem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 98). [şol deñlü,]*
4. Olar **şol deñlü** şād u ḫürrem oldı
   İkisi ṣan ki bir gencine buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 67). [şol deñlü,]*
5. İdüñ taṣvīri **şol deñlü** ḳıyāmet
   Boyı olsun ḳıyāmetden ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 5). [şol deñlü,]*
6. Daḫı **şol deñlü** virdi müjdegānī
   Ḥesāb itmekde ʿāciz ʿālem anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 59). [şol deñlü,]*
7. Bizi **şol deñlü** almış bu gice ḫʷāb
   Yıḳılsa ṭuymaz idük bām ile bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 15). [şol deñlü,]*

şol iş kim: *Şu iş ki.*

1. **Şol iş kim** görinür āsān be-ġāyet
   Güç olur olmasa Ḥaḳ'dan ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 17). [şol iş kim,]*

şol ḳadar: *O denli, öyle.*

1. Bahār ol deñlü bulmışdı kemāli
   Hevānuñ **şol ḳadar** var iʿtidāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 20). [şol ḳadar,]*
2. Bu ʿālem **şol ḳadar** oldı ki deycūr
   Yoġ anda çeşm-i bī-inṣāfveş nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 3). [şol ḳadar,]*
3. Cihāna **şol ḳadar** baḫş itdi mālı
   Ḥazāʾin sīm ü zerden oldı ḫālī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 65). [şol ḳadar,]*
4. Ḥaşekler **şol ḳadar** zaḫm urdı aña
   Ayaġı oldı ḳanında mühennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 11). [şol ḳadar,]*
5. O yire **şol ḳadar** cemʿ itdi leşker
   Ṣanasın āsmānda necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 15). [şol ḳadar,]*
6. Demīnden **şol ḳadar** ṣafvet bulur dil
   Bulınmaz erbaʿīn ile o biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 11). [şol ḳadar,]*
7. Yanına **şol ḳadar** cemʿ oldı ebkār
   Aña yoḳ necm-i eflāka ʿaded var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 3). [şol ḳadar,]*
8. Özini **şol ḳadar** itdi ki ziynet
   Ṣanurdı gören anı ḫūr-i Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 9). [şol ḳadar,]*

şol kim: *Şu ki, şöyle ki.*

1. Ayaḳ ṣun destüme sāḳī cihān maʿnāda bir demdür
   Cihānda bir demi żāyiʿ geçürmez **şol kim** ādemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 2). [şol kim,]*
2. Ola terlikde **şol kim** bir içim ṣu
   Elinde cām ile şerbet ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 17). [şol kim,]*

şöyle: *Şu tarzda, şu şekilde.*

1. Bir ḳamer menzilümüz **şöyle** müşerref itdi
   Reşk ider döne döne bu ṭoḳuz eyvān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 5). [şöyle,]*
2. Nebāti naẓmı **şöyle** ṭatlu yazsañ
   Dimaġına cihānuñ şekker ezseñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 33). [şöyle,]*
3. Bu söze şāh **söyle** oldı ḳāʾil
   Ki Pervāne ṣanasın Şemʿe māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 11). [söyle,]*
4. Gelüp bām üzre ḳondı bir kebūter
   Anuñ mektūbı vardur **şöyle** beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 18). [şöyle,]*
5. Meger var idi bir üstād-ı Naccār
   O fenne **şöyle** olmışdı hevādār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 18). [şöyle,]*
6. Ṭapuñuñ **şöyle** beñzer kim peri var
   Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 23). [şöyle,]*
7. Yine gülzāra naḳḳāş-ı ṭabiʿāt
   Ḫudā emriyle **şöyle** virdi ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 48). [şöyle,]*
8. Duʿādan ṣoñra **şöyle** ola maʿlūm
   Eridüm ṣevḳüñ ile nite kim mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 39). [şöyle,]*
9. Perī olsa eger kim cümle ḫūra
   Aña uçmaḳ dilerdi **şöyle** zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 32). [şöyle,]*
10. Felek **şöyle** bitürdi verd-i zerdi
    Görünmez oldı bāġ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 5). [şöyle,]*
11. Ḫalīlem **şöyle** vāfirdür kim ol od
    Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 5). [şöyle,]*

12. Felekden **şöyle** yaġdı yire ṭolu
    Ṭurup bir nice günler olmadı şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 37). [şöyle,]*
13. Dil-i tārīki **şöyle** rūşen oldı
    Şanasın gün ṭoġup ʿālem şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 107). [şöyle,]*
14. O söze ḳalbi **şöyle** oldı māʾil
    O gün aḫşam olınca oldı biñ yıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 57). [şöyle,]*
15. Gözine **şöyle** ḫoş çekdi ki sürme
    Gör anı ḥūr ʿayni hīç görme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 7). [şöyle,]*
16. Vilāyet ḫalḳı mihr-i ḥükmine mum
    Şehā olsun ṭapuña **şöyle** maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 80). [şöyle,]*
17. Aña ḫalḳ-ı vilāyet **şöyle** muḥtāc
    Ekinci yaġmura şan ekmege ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 83). [şöyle,]*
18. Ser-ā-ser **şöyle** bilsün kim ḳamu nās
    Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 101). [şöyle,]*

<u>şöyle dile-:</u> *Şu şekilde dilemek.*

1. Anı **şöyle diler** bay u dilenci
   Aṭāyı şan dilenci bayı genci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 81). [şöyle diler, -r]*

<u>şöyl'it-:</u> *Şöyle etmek.*

1. Ki ḳurduñ pençesi **şöyl'it** yasaġı
   Keçinüñ rīşinüñ olsun ṭaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 43). [şöyl'it,]*

<u>şu dem:</u> *Şu zamanda ki.*

1. **Şu dem** kim ol terāzūya giren zer
   O cism-i sīm ile oldı berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 95). [şu dem kim,]*

<u>şu dem ki:</u> *Şu zamanda ki.*

1. Müfessirlerden irişdi bu gūşa
   Şu dem ki ʿışḳ baḥrı geldi cūşa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 2). [şu dem ki,]*

<u>şu dem kim:</u> *Şu zamanda ki.*

1. **Şu dem kim** zelzele olduḳça bu arż
   Ḳımıldansa idersin bunı sen farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 31). [şu dem kim,]*
2. **Şu dem kim** Şemʿ ḫatm itdi kelāmı
   İki bükildi şāh aldı selāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 85). [şu dem kim,]*
3. **Şu dem kim** ʿışḳ el çekse cihāndan
   ʿAdem anla vucūd umma sen andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 73). [şu dem kim,]*

<u>şu deñlü:</u> *Şu kadar.*

1. **Şu deñlü** oldı kim ol māh-ı kāmil
   ʿUṭārid olımaz idi muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 47). [şu deñlü,]*
2. **Şu deñlü** iñledi kim zārı zārı
   Ṣadāsı çıḳmaz oldı varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 35). [şu deñlü,]*
3. **Şu deñlü** itdi ol şeydā tebessüm
   Görindi ser-be-ser dendān-ı encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 3). [şu deñlü,]*

4. **Şu deñlü** ḫūbter düzdi ki anı
   Uçardı gökde ger olaydı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 9). [şu deñlü,]*
5. **Şu deñlü** itdiler kim ʿıyş u ʿişret
   Göreydi reşk iderdi ḫalḳ-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 9). [şu deñlü,]*
6. **Şu deñlü** döne döne çevrilürdi
   O bezme ʿāḳıbet ol yol bulurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 67). [şu deñlü,]*
7. **Şu deñlü** itdi āh ol kevkeb-i saʿd
   Hevāda ṣandılar efgān ider raʿd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 45). [şu deñlü,]*
8. **Şu deñlü** urdı pā-puş ol zemīne
   İrişdi taḫtgāh-ı şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 15). [şu deñlü,]*
9. **Şu deñlü** itdiler kim şehri ziynet
   Görenler ṣandı anı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 43). [şu deñlü,]*
10. **Şu deñlü** yane yazdı kim o server
    Kebāb olurdı iltince kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 1). [şu deñlü,]*
11. **Şu deñlü** vāfir itdi ol gice er
    Ṣanurlardı görenler rūz-ı maḥşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 17). [şu deñlü,]*
12. O taṣvīri **şu deñlü** itdi ġarrā
    Kim aña cān virürdi görse ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 27). [şu deñlü,]*
13. Düriş ey şāh-ı iḳlīm-i feṣāḥat
    Şu deñlü it kim ebyātı ʿimāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 18). [şu deñlü,]*
14. **Şu deñlü** oldı nūrāni o merdūm
    Dir idi aya ol ya ṭoġ yā ṭoġdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 85). [şu deñlü,]*
15. **Şu deñlü** itdiler şīrīn güllācı
    Ḳatında niʿmet-i Firdevs acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 91). [şu deñlü,]*
16. **Şu deñlü** itdi ol ḳaṣrı münaḳḳaş
    Olımazdı aña Firdevs beñdeş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 35). [şu deñlü,]*
17. Anı ḫāmen **şu deñlü** yane yazsın
    Yazarken sūzişinden yane yazsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 19). [şu deñlü,]*
18. **Şu deñlü** zeyn olmışdı zamāne
    İderdi reşk İrem bāġı cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 17). [şu deñlü,]*
19. **Şu deñlü** itdiler Naccār'a inʿām
    Eger kim gice gündüz idüp iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 25). [şu deñlü,]*
20. **Şu deñlü** dökdiler ol bezme dürdi
    Ki yirden boyı anuñ göge irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 47). [şu deñlü,]*
21. **Şu deñlü** çekdiler nār-ı şarābı
    Aḳıtdı ruḫları gülden gül-ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 59). [şu deñlü,]*
22. **Şu deñlü** çerb idi kim yoġ idi şek
    İçinde yüzer idi anuñ ördek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 65). [şu deñlü,]*
23. **Şu deñlü** zelzele oldı o sāʿat
    Görenler ṣandılar ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 15). [şu deñlü,]*
24. **Şu deñlü** yaḳdurur ʿūdī o şeb-şeh
    Duḫānından ṭoḳuz eflāk olur deh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 33). [şu deñlü,]*
25. **Şu deñlü** ṣaçdılar başına aḳçe
    Ḳara ṭopraġı yirüñ oldı aḳçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 43). [şu deñlü,]*
26. **Şu deñlü** yüce yıġmışlar cihāzı
    İrişmiş saḳfa ḳadd-i ser-firāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 53). [şu deñlü,]*
27. **Şu deñlü** şems iḥsān itdi aña
    Görenler māh bigi ḳaldı ṭaña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 89). [şu deñlü,]*
28. **Şu deñlü** eyledi ol şükre ḳurbān
    Cihānuñ sengini laʿl eyledi ḳān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 19). [şu deñlü,]*
29. **Şu deñlü** ṣaçdılar başına ṣaçı
    Ḥesāb olmazdı ol olurdı ṣaçı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 29). [şu deñlü,]*
30. **Şu deñlü** dökdi ceyş-i Şām'dan ḫūn
    O dem meydān-ı ṣubḥı itdi gül-gūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 5). [şu deñlü,]*
31. **Şu deñlü** ṣaçdılar yire gül-ābı
    O yoluñ ġāliye oldı turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 13). [şu deñlü,]*
32. **Şu deñlü** emn buldı mülk nāçār
    Ki kebke şāhbāz oldı ḳafā-dār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 75). [şu deñlü,]*
33. **Şu deñlü** emn buldı kim ḳamu yurd
    Gelüp çobanı oldı ḳoyununñ ḳurd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 79). [şu deñlü,]*

şu ḳadar: *Şu derece.*

1. Miʿrācda bulduñ **şu ḳadar** Ḥaḳḳ ile ḳurbı
   Gūyā ki hemān cān u ten nār u ḥarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 31). [şu ḳadar,]*

şu kim: *Şöyle ki.*

2. **Şu kim** itdi temāşā ol libāsı
   Ḳabā oldı anuñ kibri ḳabası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 15). [şu kim,]*
3. **Şu kim** laʿli ḳatından şekker acı
   Getürmiş sukker-i şīrīn gülacı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 37). [şu kim,]*
4. **Şu kim** pālūdeveş ruḫsārı ditrer
   Getürmiş nāz ile pālūde-i ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 49). [şu kim,]*
5. O niʿmetden **şu kim** senbūse aldı
   Leb-i cānāneden ṣan būse aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 77). [şu kim,]*
6. **Şu kim** ḳarşusına begler ṭutar ṣaf
   Şükūfe ḳaṣrını itdi müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 7). [şu kim,]*
7. Virüpdür ʿışḳ baḥrına **şu kim** mevc
   Ne kim ḫalḳ eylediyse eyledi zevc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 57). [şu kim,]*
8. Kim aña eylediler pend ile bend
   Şu kim ādemdür aña bend olur pend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 32). [şu kim,]*

şuʿāʿ: *Işın.*

1. Kefi ḫūrşīd u parmaḳlar **şuʿāʿı**
   Anı gördükde ṣabr eyler vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 67). [şuʿāʿı, -ı]*
2. Ḳamu evrāḳ-ı sīmi eyleyüp ḫal
   Şuʿāʿı çekdi ṣaḥaf dehre cedvel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 4). [şuʿāʿı, -ı]*
3. **Şuʿāʿından** pür oldı bu ṭoḳuz ev
   Ṣalar ol mā-verā-yı ʿarṣa pertev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 103). [şuʿāʿından, -ı, -n, -dan]*

şuʿā ol-: *Aydınlanmak.*

1. **Şuʿā** içre kim **oldı** necm-i zehrā
   Fevākih zīrvā içinde gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 5). [şuʿā oldı, -dı]*

şuʿā-ı mihr: *Güneş ışınları.*

1. Fevākih zīrvāda ṣan ki encüm
   Şuʿā-ı mihr içinde oldılar güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 26). [şuʿā-ı mihr,]*

şuʿā-ı mihr ü meh: *Güneş ve ayın ışınları.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme Zühre çengidür
   Şuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 8). [şuʿā-ı mihr ü meh,]*

şuʿāʿī şerbeti: *Işın şerbeti.*

1. **Şuʿāʿī şerbetini** nāzükāne
   İçürdi virdi şıḥḥat bu cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 7). [şuʿāʿī şerbetini, -n, -i]*

şūh: *İşveli, cilveli II Kendini bilmez.*

1. Ḥaẕer ḳıl ġarre olmaz buña ey **şūḫ**
   Bu ʿömrüñ nüsḫasını anla mensūḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 9). [şūḫ,]*

şūḥ u şeker-ḫand: *İşveli ve tatlı gülüşlü.*

1. Ṭutup miskīni ol **şūḫ u şeker-ḫand**
   Bu yol baṣar diyü cust eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 33). [şūḫ u şeker-ḫand,]*

şūh-ı dil-āvīz: *Gönlü çeken, gönlü kendine cezbeden II Pervâne.*

1. Revişde anlar ey **şūḫ-ı dil-āvīz**
   Tefekkürden serīʿ endīşeden tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 45). [şūḫ-ı dil-āvīz,]*

şūh-ı perīveş: *Peri gibi güzel cilveli sevgili.*

1. Olalum ġāyet ey **şūḫ-ı perīveş**
   Nite kim şemʿ āḫir olsa āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 53). [şūḫ-ı perīveş,]*

şūḫ-ı raʿnā: *Güzel şuh.*

1. Dem-ā-dem gösterür ol **şūḫ-ı raʿnā**
   Sühā'dan ḫande vaḳtinde Süreyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 11). [şūḫ-ı raʿnā,]*

şūḫ-ı şeker-ḫand: *Tatlı gülüşlü şuh güzel.*

1. Girüp ḳaṣrına bir **şūḫ-ı şeker-ḫand**
   Tekellüm idüp efşān eyledi ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 9). [şūḫ-ı şeker-ḫand,]*

şükür: *Allah'a duyulan minneti dile getirme.*

1. Şu deñlü eyledi ol **şükre** ḳurbān
   Cihānuñ sengini laʿl eyledi ḳān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 19). [şükre,]*
2. İşitdi Şemʿ anı şād oldı
   Eyitdi **şükr** o serv āzād oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 48). [şükr,]*

şükr eyle-: *Allah'a duyulan minneti ve şükrü dile getirmek.*

1. Yenildi niʿmet ü içildi şerbet
   Ḫudāya **eylediler şükr ü** minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 54). [şükr ü minnet eylediler, -di, -ler]*
2. Bilüp ʿilmin sipās itdi ʿalīme
   Şükürler eyledi ḥādiṣ-i ḳadīme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 56). [şükürler eyledi, -di]*

şükr it-: *Allah'a duyulan minneti dile getirmek.*

1. O dem Pervāne **şükr itdi** Ḫudāya
   Şeh oldı mülket-i ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 55). [şükr itdi, -di]*

şükr ü minnet it-: *Allah'a duyulan minneti ve şükrü dile getirmek.*

1. Götürdi öñine ṭur geldi niʿmet
   Yiyüp şāh **itd**i Ḥaḳḳa **şükr ü minnet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 100). [şükr ü minnet itdi, -di]*

şükr li'llāh: *Allah'a şükürler olsun!*

1. Çıḳdı keyfiyyet-i cām-ı deheni başumuza
   Şükr li'llāh bize çıḳdı hele ṣoḥbet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 8). [şükr li'llāh,]*

şükr ü minnet eyle-: *Allah'a duyulan minneti ve şükrü dile getirmek.*

1. Duʿā olındı vü götürüldi niʿmet
   Ḫudāya **eylediler şükr ü minnet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 96). [şükr ü minnet eylediler, -di, -ler]*

şükr-i yezdān olın-: *Allah'a şükredilmek.*

1. Yenildi ḫʷān **olındı şükr-i Yezdān**
   Ḳurıldı meclis-i mey oldı fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 19). [şükr-i yezdān olındı, -dı]*

şükūfe: *Çiçek.*

1. Daḫı düşse **şükūfe** içre jāle
   Olur bir cism irer cāndan nevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 41). [şükūfe,]*
2. **Şükūfe** ṭıfl-ı mīve başına hem
   Sevincinden ṭaḳup dururdı dirhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 13). [şükūfe,]*
3. **Şükūfe** aḳçe ṣaçdı farḳ-ı şāha
   Anuñla döndi şāh encümle māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 19). [şükūfe,]*
4. Cihān Cennetdeki gülzāra dönmiş
   Şükūfe göñli açuḳ yāra dönmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 26). [şükūfe,]*
5. Aḳçeler düzdi **şükūfe** ṭıfl-ı mīve başına
   Āllar geydi yine güller içine ṭaşına *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 17). [şükūfe,]*

şükūfe: *Çiçek II Pervâne'nin annesi, Şah Jale'nin eşi.*

1. Gül-i Cennet **Şükūfe** anuñ adı
   Göñüller eksügi cānlar murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 63). [şükūfe,]*
2. Heyūlā çün o bedr-i bī-ḫusūfe
   Olupdur Şāh Jāle'yle **Şükūfe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 50). [şükūfe,]*
3. Duʿālar idüp ol verde **Şükūfe**
   Didi ṭuş olmasun bedrüñ küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 27). [şükūfe,]*
4. **Şükūfe** māder-i Pervāne yaʿnı
   İderdi rūy-ı verd-i ṣurḫa ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 13). [şükūfe,]*
5. O mihri görmez olaldan **Şükūfe**
   Cemāli bedri irmişdi ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 19). [şükūfe,]*
6. Didi Pervāne'ye ol dem **Şüküfe**
   Ḫudā irgürmesün bedrüñ ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 1). [şüküfe,]*
7. Ne işitdiyse andan evvel āḫir
   Şükūfe Jāle'ye naḳl itdi bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 24). [şükūfe,]*
8. Geçüp ḳaṣrına ol ṣadruñ oturdı
   Şükūfe ʿizzetiyle ḳarşu ṭurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 14). [şükūfe,]*

9. Şu kim ḳarşusına begler ṭutar ṣaf
Şükūfe ḳaṣrını itdi müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 8). [şükūfe,]*
10. Kim ol luṭf ıssı vü aḫlāḳ cemʿi
Şüḳūfe ḳaṣrına gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 20). [şüḳūfe,]*
11. **Şükūfe** gördi kim irişdi bir ḥūr
Güneş bigi yüzine berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 1). [şükūfe,]*
12. **Şükūfe** ol gül-i gülzāra taʿẕīm
Ṭurup itdi aña iʿzāz u tekrīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 11). [şükūfe,]*
13. Baġışladı **Şükūfe** aña yüz ḳız
Ucuz her biri biñ cāna deger ḳız *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 33). [şükūfe,]*
14. **Şükūfe**'yle olup bir arada cemʿ
Ḳarār itdi hemān ol ḳaṣrda Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 31). [şükūfe'yle, -y, -le]*
15. **Şükūfe** didi şāh itdi keremler
Getürdüñ sen daḫī demler ḳademler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 29). [şükūfe,]*
16. Daḫı ol dem **Şükūfe'yle** bulışdı
Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 27). [şükūfe'yle, -y, -le]*
17. **Şükūfe** emr ḳıldı geldi bir raḫş
Binüp ṣalınmaġa serv-i hevā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 15). [şükūfe,]*
18. Bile girdi **Şükūfe** aña ol dem
Gül-i gülzār-ı Cennet bigi ḥurrem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 13). [şükūfe,]*
19. **Şükūfe** aġlayup didi firāvān
Seni ışmarladum Allah'a ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 23). [şükūfe,]*
20. Çū gül-berg-i duʿā vāfir ṣaçıldı
Şükūfe ġonce yanından açıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 36). [şükūfe,]*
21. Vucūduñ māhınuñ burcı **Şüḳūfe**
Ḫudā ṭuş itmesün bedrin ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 77). [şüḳūfe,]*

şükūfe açıl-: *Şükufe açılmak II Şükufe ferahlamak.*

1. **Şükūfe** daḫı şād oldı **açıldı**
Ṣafā gülzārınuñ bergi ṣaçıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 95). [şükūfe açıldı, -dı]*

şükūfe kalʿası: *Şükufenin kalesi II Şükufe'nin cinsel organı.*

1. **Şükūfe ḳalʿasına** Şāh Jāle
O sāʿat nīzesin ḳıldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 73). [şükūfe ḳalʿasına, -n, -a]*

şükür ḳıl-: *Allah'a minnet duygusunu sunmak, şükreylemek.*

1. **Şükür ḳıl** naḫs yılduzlar ṭolındı
O meh bir çāhuñ içinde bulındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 77). [şükür ḳıl,]*

şükür kim: *Şükürler olsun ki.*

1. İlāhī ṣaḳla ol şīrīn-zebānı acılıḳlardan
Şükür kim bezme lezzet virdi bir şeker-feşān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 14). [şükür kim,]*

şuʿle: *Alev.*

1. İrişsün **şuʿlesi** evc-i semāya
Żiyā virsün felekde her gün aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 9). [şuʿlesi, -si]*
2. Olupdur aṣl-ı Pervāne çü şeb-nem
Olur ol **şuʿleye** meyyāl her dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 48). [şuʿleye, -y, -e]*

3. Yaşıl muma müşābih cümle servi
Şanur **şuʿle** gören anda teẕervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 32). [şuʿle,]*

şuʿle-i mişbāḥ-ı şadāḳat: *Doğruluk kandilinin alevi.*

1. Ḳandīl-i revāḳ-ı ṣadaḳāt Ḥażret-i Ṣıddīḳ
Żıdd-ı şeb-i şek **şuʿle-i mişbāḥ-ı ṣadāḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 40). [şuʿle-i mişbāḥ-ı ṣadāḳat,]*

şuʿle-i nār: *Ateşin kıvılcımı.*

1. Didi şāha nedür bu **şuʿle-i nār**
Bulıt küldür meger içinde od var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 15). [şuʿle-i nār,]*

şuʿle-i şemʿ: *Mum alevi.*

1. Bular ṭaşra idüp özlerini cemʿ
Fenerden ṭaşra gūyā **şuʿle-i şemʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 124). [şuʿle-i şemʿ,]*

şumārı yok: *Meyvesi yok.*

1. Ḫazāna irmelü olmış bahārı
Vucūd-ı devḥasınuñ **yoḳ şumārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 40). [şumārı yoḳ,]*
2. Bile ardınca ol ġarrā cevārī
Felekde encümāsā **yoḳ şumārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 28). [şumārı yoḳ,]*

şumūʿ-ı bezm-i māh: *Dolunay meclisinin mumları.*

1. **Şumūʿ-ı bezm-i māh** olduḳça tīre
Şihāb ucın alup atardı yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 7). [şumūʿ-ı bezm-i māh,]*

şumūʿ-ı bī-fitīl: *Fitilsiz mum II Kudret kandili, ışık saçan gök cisimleri.*

1. Dilerseñ ḳudretine ger delīli
Felekde gör **şumūʿ-ı bī-fitīli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 36). [şumūʿ-ı bī-fitīli, -i]*

şumūʿ-ı encüm: *Yıldızların mumu, ışığı.*

1. Dem-i ḥīleyle ol mekkāre bir bir
Şumūʿ-ı encümüñ çerbine ḳādir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 18). [şumūʿ-ı encümüñ, -üñ]*
2. Zemīnden yine ḳaldurdı güneş reʾs
Şumūʿ-ı encüm itdi kendüden yeʾs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 2). [şumūʿ-ı encüm,]*
3. Yine zeyn oldı bu ḳasr-ı münaḳḳaş
Şumūʿ-ı encüme urıldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 2). [şumūʿ-ı encüme, -e]*

şumūʿ-ı nazm-ı dil-keş: *Gönül çeken şiir mumları.*

1. Uyarsañ ger **şumūʿ-ı naẓm-ı dil-keş**
Olurlar her biri bir pāre āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 11). [şumūʿ-ı naẓm-ı dil-keş,]*

<u>şumūʿ-ı şevḳ-i envār:</u> *Arzu mumlarının ışıkları.*

1. **Şumūʿ-ı şevḳ-i envārından** ol nār
Göñül fānūsını eyler pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 27). [şumūʿ-ı şevḳ-i envārından, -ı, -n, -dan]*

<u>şūr-āb:</u> *Acı su II Tuzlu su.*

1. Ḥarāret pençe-i mercānı ṣoydı
Anuñçün baḥrde **şūr-āba** ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 8). [şūr-āba, -a]*

T-Ṭ

tā: *Böylece, bu şekilde.*

1. Keremler eyleyüp çerb it o Şemʿi
   Gide Pervāne'nüñ **tā** şevḳ-i cemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 34). [tā,]*
2. İkisi ġayret idüp çekdi anı
   Bulalar teşnelikden **tā** emānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 58). [tā,]*
3. Baña gün bigi rūşen eyle ḥālüñ
   Bilem ey āftābum **tā** zevālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 108). [tā,]*
4. Olam **tā** cust u cū baḥrına ġavvāṣ
   Bilem kim ḳandadur ol gevher-i ḫāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 55). [tā,]*

tā: *"Da, de" bağlacı.*

1. Ṣıza ḳuyruḳ güneşden aḳa yaġı
   Ki **tā** çerb ide ol rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 46). [tā,]*
2. Revān ibrām nārın eylegil germ
   Demür olursa göñli **tā** ola nerm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 30). [tā,]*

tā: *Değin, dek, kadar.*

1. Aḳar ṣu bigi **tā** ḳaṣra irişdi ol lebi kevs̲er
   Feraḫdan çeşme çeşme revān āb-ı revān geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 11, Mısra 3). [tā,]*
2. Baña vir nār-ı āh-ı maʿṣiyet-sūz
   Çekem **tā** yane yane her şeb u rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 28). [tā,]*
3. Kimisi eyledi ḥāżır kemendi
   Ṣala **tā** ṣīr-i ner boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 32). [tā,]*
4. Ḳanaṭlandum bu şeb gūyā ḳarınca
   Per açdum **tā** Süleymān'a irince *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 18). [tā,]*
5. Varup aña beni iste pederden
   Ola **tā** ḳalbimüz ṣāfī kederden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 74). [tā,]*
6. İrişdi menziline ol yüzi māh
   Ṣafālar sürdi yatdı **tā** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 12). [tā,]*
7. Nucūmāsā gözin yummadan ol māh
   O ṣādīden o gice **tā** seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 34). [tā,]*
8. O gice ḥāżır itdiler kemendi
   Gice **tā** ṣubḥ-dem aʿdāya bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 26). [tā,]*
9. Eyitdi bekleyelüm bu ḥişārı
   Ġıdādan **tā** buñala varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 62). [tā,]*
10. Yürege urdı bir bī-mi̲sl yare
    Bulınmaz **tā** ölince aña çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 28). [tā,]*

tā: *-dığı zaman.*

1. Olurdı ṭabla aña mihr ile māh
   Elini ögrede **tā** anda ol ṣāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 16). [tā,]*

tā: *Diye.*

1. Yaraġ itdi kimisi ṣāh-bāzı
   Ki **tā** ala küleng ü kebk ü ḳazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 34). [tā,]*
2. Ḳamu Pervāneye gönderdi anı
   Anuñla egleye **tā** ol civānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 24). [tā,]*
3. Getürdiler o dem bir cām-ı ṣāfī
   Göñülden **tā** gide endūh-ı cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 2). [tā,]*

4. Ṣunarlar Ṣemʿe bir maḥbūb ṣāne
   Ura **tā** ṭurre-i ʿanber-feşāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 2). [tā,]*
5. Ṣulayup eylediler yolları pāk
   Ṭoḳınduḳça ṣabā **tā** tozmaya ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 24). [tā,]*
6. Yaḳar öñince beş yüz bende micmer
   Dimāġın ter ide **tā** müşg ü ʿanber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 32). [tā,]*
7. Öñince var anuñ nite kim ṣemʿ
   Ḳıla Pervāne ile Ṣemʿi **tā** cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 26). [tā,]*
8. O sāʿat dest-i ṣāha ṣundı anı
   Perīşān ide **tā** ḫalḳ-ı cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 18). [tā,]*
9. Kimisi açdı tīġ-ı āb-dārın
   Ḳıyāmet eyleye **tā** cengi yarın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 12). [tā,]*
10. Kimisi yükledi ol gice tīri
    Seḥer **tā** ṣadr-ı aʿlā ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 14). [tā,]*
11. Siperler ḥāżır itdi cund-ı bī-ḥad
    Seḥer Yeʾcüc'e tīre **tā** ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 16). [tā,]*
12. Aña ḳoymışdı Ṣemʿi Şāh Faġfūr
    Kim ol bad-ı belādan **tā** ola dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 22). [tā,]*
13. İrişdükçe ṣabā **tā** ḳopmaya gerd
    Kimesne gerdden **tā** çekmeye derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 16). [tā,]*
14. İrişdükçe ṣabā **tā** ḳopmaya gerd
    Kimesne gerdden **tā** çekmeye derd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 15). [tā,]*
15. Virür on biñ kişi sulṭān-ı Jāle
    Ola hem-rāh **tā** ol meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 138). [tā,]*
16. Ḳanat bükdi o mektūb itdi pervāz
    Gele **tā** oḳıya ol zülfi şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 114). [tā,]*

tā: *"İle" edatı.*

1. Kerem ḳıl ḫīle dikin ur ocaġa
   İre **tā** bād-ı ṣarṣar ol çerāġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 28). [tā,]*

tā: *...sin diye.*

1. O reşk-i mihr u meh gördi yaraġı
   Ḳadīmi burcı ola **tā** ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 136). [tā,]*

tā: *Sonunda.*

1. Anuñçün göçdi şeb ol şāh-ı aʿlā
   Ḥarāretden buñalmaya çerī **tā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 10). [tā,]*

tā: *Tek.*

1. Anı Pervāne'ye şāh itdi lālā
   Dimeye **tā** anuñ sözine lā-lā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 10). [tā,]*

tā: *Üzere.*

1. Kimi itdi şihāb-ı tīri ṭoġru
   Şikāruñ cānına **tā** tīz ire u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 30). [tā,]*
2. Bıraḳdı Dāye ol dem cāme-ḫʷābı
   Ḳoya **tā** aña māh u āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 14). [tā,]*

3. Kim anlar ṭutdı gitdi rāh-ı Rūmī
   Müşerref ideler **tā** şāh-ı Rūmī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 38). [tā,]*
4. Düzerler bir güzel taḫt-ı revānı
   Ḳoyalar **tā** ol cisme o cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 6). [tā,]*

tā ki: *Böylelikle, böylece.*

1. Yetişdür ḳehribār-ı mihrüñ ey şāh
   Olam mecẕūbı anuñ **ta ki** ben gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 34). [ta ki,]*

tā ki: *Ne zaman ki.*

1. Ola kim āh idem **tā ki** yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 7). [tā ki,]*
2. İsm-i şerīfüñ üzre oḳındı **tā ki** ḫuṭbe
   Ẕāt-ı laṭīfüñ oldı cümle ṣıfāta cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 9). [tā ki,]*
3. Düzerler cevheri gehvāre-i ḫūb
   İdine **tā ki** dürc ol dür-i maḥbūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 24). [tā ki,]*
4. Bular oldı ser-ā-ser işe meşġūl
   Olalar **tā ki** şeh yanında maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 16). [tā ki,]*
5. Olınca **tā ki** üç ay ol iki māh
   Ṭutup ḫūrşīd cāmı elde her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 13). [tā ki,]*

tā ki: *Öyle ki.*

1. İçinde **tā ki** anuñ yata ol şāh
   Nucūm-ı ezher içre nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 25). [tā ki,]*
2. Viṣāle **tā ki** debdīl ola hicrān
   Bu mürde cismüme yine gele cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 75). [tā ki,]*

tā ki: *Yeter ki, sonunda.*

1. Daḫı on dāne bī-mānend-i ḫādim
   Ola ol ḳızlar üzre **tā ki** ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 8). [tā ki,]*

tā kim: *Ne zaman ki.*

1. Bulur bir feylesof-ı bī-naẕīri
   Muʿallim ide **tā kim** māha tīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 2). [tā kim,]*
2. Hemān ol taḫtadan ol naḳşı ḳazı
   Ferāmūş olına **tā kim** o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 36). [tā kim,]*
3. Kimisi atına virdi yaraġı
   Geçe yil bigi **tā kim** deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 36). [tā kim,]*
4. Alup ol ḳuyruġı gözlerdi furṣat
   Züḥal bedre vire **tā kim** nuḫūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 20). [tā kim,]*
5. Revān ol dem yüzine sepdiler ṣu
   Açа nergislerin **tā kim** o gül-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 40). [tā kim,]*
6. Kimi bulursañuz idüñ suʾāli
   Bulasız **tā kim** ol Yūsuf-cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 24). [tā kim,]*
7. Ḳoma elden cihān içre uṣūli
   Ḳabūle bulasın **tā kim** vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 50). [tā kim,]*
8. Aña ney bigi **tā kim** urdılar bend
   Fiġāna başladı ol nāy mānend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 37). [tā kim,]*

9. Ol ābuñ ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
   Güneş yaḳmaya **tā kim** māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 30). [tā kim,]*
10. Sirişki cust ü cū itdi zemīni
    Bula **tā kim** o serv-i nāzenīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 32). [tā kim,]*
11. Ser-ā-ser gördi şāh elçü yaraġın
    Yaḳa Pervāne'nüñ **tā kim** çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 34). [tā kim,]*
12. Ḳıl ol şāha müdāra vü telaṭṭuf
    Bu tedbīre itmeye **tā kim** teḫalluf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 24). [tā kim,]*
13. Çalındı ṭabl u çözildi ʿalemler
    ʿAdūya irişe **tā kim** elemler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 22). [tā kim,]*
14. Ṭabībā vir bu bīmāra cevābı
    Gide **tā kim** yürekden derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 72). [tā kim,]*
15. Naṣīḥat ṭut naṣīḥat ṭut naṣīḥat
    Ola **ṭā kim** ḳuluñ iḳbāl ü devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 74). [ṭā kim,]*
16. Ṣaḳın ẓulm ehlin itme mülke ḥākim
    Cihānda olasın maḳbūl **tā kim** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 38). [tā kim,]*

tā kim: *Öyle ki.*

1. Ṭurup itdi müheyyā yol yaraġın
   Giçe **tā kim** cihānuñ deşt ü ṭaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 4). [tā kim,]*

tā kim: *Sonunda, o zaman.*

1. Söz iksīrinde eyle siḥr ü efsūn
   Ola **tā kim** cihānda işüñ altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 6). [tā kim,]*
2. Ḳamu atınuñ itdi naʿlīni zer
   Anı düşdükce **tā kim** bula iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 36). [tā kim,]*
3. Güneş **tā kim** ele aldı zer aḳlām
   Dürildi ḫatm oldı defter-i şām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 1). [tā kim,]*

tā kim: *Ta ki, sonunda.*

1. Ol oḳ ol şīre **tā kim** vardı irdi
   Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 59). [tā kim,]*

tā kim: *Yeter ki, sonunda.*

1. Beni luṭf eyleñ iletüñ ḳaṣr-ı Şemʿe
   Görem nūr-ı ruḫından **tā kim** lemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 20). [tā kim,]*

taḳsīm: *Taslak.*

1. Ḳatı ġarrā biçim **mahbūb taḳsīm**
   İder her kim görürse bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 13). [taḳsīm, -]*

tā ol-: *Durağı haline gelmek.*

1. O reşk-i mihr u meh gördi yaraġı
   Ḳadīmi burcı **ola** tā **ṭuraġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 136). [ṭuraġı ola, -a]*

taʿaccub eyle-: *Şaşırmak, hayret etmek.*

1. **Taʿaccub eylediler** görüp anı
   Eyitdiler bu deñlü kimse ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 25). [taʿaccub eylediler, -di, -ler]*

tāb: *Güç, kuvvet, takat.*

1. Yaḳar ten-ḫānesini bilsin aḥbāb
   Benüm bu rişte-i cismümdeki **tāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 52). [tāb,]*
2. Cihānı rişte-i cānumdaki **tāb**
   Yaḳardı sepmese eşküm eger āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 43). [tāb,]*
3. Çıḳardı şāh-ı Çin'üñ nāmesini
   Düzelde **tāb** ile hengāmesini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 16). [tāb,]*
4. Çü nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat virdi **tābı**
   Aḳıtdı dürce ol sīm-i müẕābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 45). [tābı, -ı]*

tāb: *Işık, parıltı.*

1. O sercekler içinden ṭoġdı mehtāb
   Cihānı itdi günden rūşen ol **tāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 14). [tāb,]*

tāb: *Sıcaklık, hararet.*

1. Açup ʿibret gözini gördi berḳi
   Ṭutar bir demde **tābı** ġarb u şarḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 14). [tābı, -ı]*

tāb bıraḳ-: *Işık bırakmak.*

1. Kim ol māhuñ cemāli āftābı
   Bıraḳmış gökde cism-i mihre **tābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 8). [tābı bıraḳmış, -mış]*

ṭabʿ şemʿi: *Yaradılış mumu.*

1. Bi'ḥamdi'llāh ki **ṭabʿuñ şemʿi** pür-nūr
   Uşañlıḳ ẓulmetin gönlüñden it dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 5). [ṭabʿuñ şemʿi,]*

ṭabʿ-ı derūn: *Gönlün mizacı.*

1. Şunuñ kim pākdür **ṭabʿ-ı derūnı**
   Olur ol kimse ʿālim ẕü-fünūnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 43). [ṭabʿ-ı derūnı, -ı]*

ṭabʿı mirʾāt: *Aynaya benzer yaratılışlı. II İçi dışı bir, saf, temiz huylu.*

1. Anuñ kim **ṭabʿı mirʾātı** ṭonuḳdur
   Bula ʿilm içre ṣūret cānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 45). [ṭabʿı mirʾātı, -ı]*

ṭabʿ-ı nār: *Ateşin kıvılcımı; yazgı.*

1. Ol itdi ḥār u yābis **ṭabʿ-ı nārı**
   Felek altında ḳıldırdı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 57). [ṭabʿ-ı nārı, -ı]*

ṭabīb: *Doktor.*

1. Bana ġam zehr içürmişdi elüme bir ayaḳ ṣunduñ
   Ne derdüm var irişdürdüñ **ṭabībüm** yine tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 6). [ṭabībüm, -üm]*
2. **Ṭābib** ṣubḥdem bir ḳurṣ-ı aṣfar
   Ḳoyup bir çarḫı çîni içre ḫoşter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 3). [ṭābib,]*
3. **Ṭabībi** derd ecel olur şifāsı
   Ölümden özge bulunmaz devāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 13). [ṭabībi, -i]*
4. Diyeyüm derdümi bari **ṭabībe**
   Ola kim yol bulam vaṣl-ı ḥabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 5). [ṭabībe, -e]*
5. Elā ey ḳalb-i pür-derdüñ **ṭabībi**
   Unıtma derd-i firḳatda ġarībi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 51). [ṭabībi, -i]*
6. Eger kim Ḫıżr tek ola **ṭabībüm**
   İrişür derdüme dermān ḥabībüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 117). [ṭabībüm, -üm]*

ṭabīb ol-: *Doktor olmak.*

1. Didi Dellāle'ye Pervāne ol dem
   Ṭabīb olursın olsa ḫasta ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 110). [ṭabīb olursın, -ur, -sın]*

ṭabībā: *Ey doktor II Ey sevgili!*

1. **Ṭabībā** vir bu bīmāra cevābı
   Gide tā kim yürekden derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 71). [ṭabībā,]*

ṭabīb-āsā: *Doktor gibi, doktor misal.*

1. Kim ol bir ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret
   Ṭabībāsā virür bīmāra ṣıḥḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 4). [ṭabībāsā,]*

ṭabībe ir-: *Tabibe gitmek.*

1. Ḳomadı didi derdüñ zevc ü ferdin
   Ṭabībe irdi çün kim dökdi derdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 10). [ṭabībe irdi, -di]*

ṭabīb-i dehr: *Dünyanın doktoru.*

1. **Ṭabīb-i dehr** itdi ḫūb tedbīr
   Kim aña kehkeşānı ḳıldı zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 5). [ṭabīb-i dehr,]*

ṭabībi ol-: *Doktoru olmak; derdine çare bulmak.*

1. Ne yirde görse bir miskin ġarībi
   Olur bīmār ise anuñ **ṭabībi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 6). [ṭabībi olur, -ur]*

taʿbīre kābil degül: *Yorumu mümkün değil.*

1. Düş oldı baña ḫᵛāb ey yār-ı kāmil
   Degüldür vākıʿam **taʿbīre ḳābil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 76). [taʿbīre ḳābil degüldür, -dür]*

tābiş-i berk: *Şimşeğin parlayışı.*

1. Öñine geçmez idi **tābiş-i berḳ**
   Aña bir menzil idi ġarbdan şarḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 3). [tābiş-i berḳ,]*

ṭabl: *Davul.*

1. Daḫi hīç itmeden bir kimse ḥarbi
   Ṭabıl feryād iderdi yirdi ḍarbı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 18). [ṭabıl,]*
2. Ḳamusı pür-uṣūl üstād-ı kāmil
   Felekler **ṭablı** āvāzına menzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 62). [ṭablı, -ı]*

ṭabl çalın-: *Davul çalınmak.*

1. **Çalındı ṭabl** u çözildi ʿalemler
   ʿAdūya irişe tā kim elemler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 21). [ṭabl çalındı, -dı]*

ṭabl kūsa el ur-: *Davul ve köse vurmak.*

1. Yine her mehter-i üstād-ı ekmel
   Ḳamusı **ṭabl kūsa urdılar el** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 10). [ṭabl kūsa el urdılar, -dı, -lar]*

ṭabl u kūsa el ur-: *Davul ve köse vurmak.*

1. **El urup ṭabl u kūsa** cümle mehter
   Felekler gümledi güm güm ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 35). [ṭabl u kūsa el urup, -up]*

ṭabla ol-: *Nişan yeri olmak.*

1. **Olurdı ṭabla** aña mihr ile māh
   Elini ögrede tā anda ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 15). [ṭabla olurdı, -ur, -dı]*

ṭabl-ı beşāret çaldur-: *Müjde davulu çaldırmak.*

1. O dem **çaldurdı** şeh **ṭabl-ı beşāret**
   Ṭonatdı ser-be-ser şehr ü vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 85). [ṭabl-ı beşāret çaldurdı, -dı]*

tabluñı işit-: *Davulun sesini duymak.*

1. Fiġān u velveleyi **ṭabluñı işitse** eger
   Ḳıyāmet irdi ṣanup ḳalḳa yirden ehl-i ḳubūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 13). [ṭabluñı işitse, -se]*

tāc: *Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.*

1. Güneş **tācuñ** felek muḥtācuñ olsun
   Beyāż-ı ṣubḥ taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 45). [tācuñ, -uñ]*
2. Ṭapuñ şāh u felek taḫt u ḳamer **tāc**
   Cemālüñ nūrına ḫūrşīd muḥtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 3). [tāc,]*
3. Ciger-güşem dürür bir ḫoş ḳulun var
   Güher it **tācına** ey dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 62). [tācına, -ı, -n, -a]*
4. O **tāc** olmış zümürrüdler ile zībā
   Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 19). [tāc,]*

tāc: *Soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık.*

1. O maʿnādan olup şād u feraḥnāk
   Yirin gün bigi **tācuñ** itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 52). [tācuñ, -uñ]*
2. O **tāc** ile gören dir anı ol gün
   Kişinüñ böyle ṭoġsa başına gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 23). [tāc,]*

tāc u devlet: *Taç ve saltanat II Büyük makam ve güzel talih.*

1. Öpüp başına ḳodı itdi ʿizzet
   Didi bana yiter bu **tāc u devlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 48). [tāc u devlet,]*

tāc u ḫilʿāt geyür-: *Hükümdarlar ve vezirler tarafından bir kimseye mükâfat olarak kaftan ve taç giydirilmesi. II Törende makam vermek.*

1. **Geyürdi** şāha anlar **tāc u ḫilʿāt**
   Öñine ḳodılar maḥbūb niʿmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 69). [tāc u ḫilʿāt geyürdi, -di]*

tāc u ḳaba: *Saltanat tacı ve kaftan.*

1. Varup ol ṭaş bağırlu dil-rübāyı
   Görenler terk ider **tāc u ḳabayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 14). [tāc u ḳabayı, -y, -ı]*

tāc-ı ʿakıl: *Akıl tacı.*

1. Başumdan **tāc-ı ʿaḳl** ol dem ḳapıldı
   Muḥabbet ḫānesi dilde yapıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 5). [tāc-ı ʿaḳl,]*

tāc-ı cihān: *Dünyanın tacı.*

1. O şeh kim ol ṣadefde gevher oldı
   Çıḳupdur **tāc-ı cihāna** ziver oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 10). [tāc-ı cihāna, -a]*

tāc-ı ḥayāt: *Yaşam tacı.*

1. Bu ʿömr-i bī-vefānuñ yoḳ şebātı
   Ecel peyki ḳapar **tāc-ı ḥayātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 6). [tāc-ı ḥayātı, -ı]*

tāc-ı mānend-i nesrīn: *Yaban gülü gibi taç.*

1. Ṭutardı biñ ḳapucı çūp-ı zerrīn
   Geyürler **tāc-ı mānend-i nesrīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 30). [tāc-ı mānend-i nesrīn,]*

tāc-ı mihr: *Güneşin tacı.*

1. Ḳopardı şaçar idi **tāc-ı mihri**
   Geçerdi at koşum ḫink-i sipihri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 7). [tāc-ı mihri, -i]*

tāc-ı şemʿi: *Mumun tacı.*

1. Külāhın kimsenüñ ḳapmazdı bir er
   Meger kim **tāc-ı şemʿi** peyk-i şarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 68). [tāc-ı şemʿi,]*

tāc-ı zer geyür-: *Altın işlemeli taç giydirmek.*

1. **Geyürdi** çarḫa **tāc-ı zer** zamāne
   Ḳuşatdı aña tīġı ḫüsrevāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 3). [tāc-ı zer geyürdi, -di]*

tāc-ı zer var: *Altın taç var.*

1. Serinde her birinüñ **tāc-ı zer var**
   Şanasın servler üzre ḳamer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 19). [tāc-ı zer var,]*

tāc-ı zerrīn: *Altın taç.*

1. **Tāc-ı zerrīn** ile par par yanar ol māh-ı münīr
   Oldı ġam-ḫānemüze şemʿ-i şebistān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 9). [tāc-ı zerrīn,]*

tācını çıḳardı eflāka at-: *Tacını çıkarıp göğe fırlatmak.*

1. **Çıḳardı tācını eflāka atdı**
   Ġam esbābın götürdi ḫāke atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 53). [tācını çıḳardı eflāka atdı, -dı]*

taġ: *Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi, dağ.*

1. Ṭurup yine yirinden **ṭaġa** ol şāh
   ʿUrūc itdi güneş bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 7). [ṭaġa, -a]*

2. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ bir gice u
   Sarāyından çıḳup dir **ṭaġa** yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 42). [ṭaġa, -a]*
3. Beni ey ḫüsrevüm öldürme **ṭaġlar**
   Daḫı Ferhād'içün āh idüp aġlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 71). [ṭaġlar, -lar]*

<u>ṭaġ u ṭaş:</u> *Dağ, taş.*

1. Güzellerüñ yüregini nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu **ṭaġ u ṭaşı** ṣan dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 12). [ṭaġ u ṭaşı, -ı]*

<u>ṭaġ u ṭaş:</u> *Dağ ve taş.*

1. Yayıldı **ṭaġ u ṭaşa** cümle leşker
   Süzüp ṣaḥra vü kūhsārı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 27). [ṭaġ u ṭaşa, -a]*

<u>ṭaġa çık-:</u> *(Aramak için) dağa gitmek.*

1. Kimisi **ṭaġa çıḳdı** nite kim yil
   Kimi ṣaḥrāya düşdi nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 29). [ṭaġa çıḳdı, -dı]*

<u>ṭaġa düş-:</u> *Büyük bir keder ve üzüntü dolayısıyla yerini yurdunu terk edip, insanlardan kaçıp ıssız yerlerde dolaşmak, ıssız yerlerde yaşamak durumunda kalmak, yabana düşmek.*

1. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ **düşdi ṭaġa**
   Velī ḳılmaz naẓar başa ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 9). [ṭaġa düşdi, -di]*
2. Çü zenbūr-ı cunūn başına üşdi
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ **ṭaġa düşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 30). [ṭaġa düşdi, -di]*

<u>ṭaġıl-:</u> *Dağılmak, yok olmak.*

1. **Ṭaġıldı** tār u mār oldı ḳamu şehr
   Zamānuñ cünbişinden gördiler ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 63). [ṭaġıldı, -dı]*

<u>ṭaġıt-:</u> *Dağıtmak II Ordu göndermek.*

1. Müşerref itdi geldi taḫtgāhın
   Virüp destūrı **ṭaġıtdı** sipāhın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 10). [ṭaġıtdı, -dı]*

<u>ṭaġıt-:</u> *Dağıtmak II Ortadan kaldırmak.*

1. **Ṭaġıtdı** cund-ı Şām'ı urıldı tīġı
   İrüp bād-ı ṣabā gūyā ki mīġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 3). [ṭaġıtdı, -dı]*

<u>ṭaġıt-:</u> *Toplu durumda bulunanları birbirinden uzaklaştırmak veya ayırmak.*

1. Ziyāde germ oldı çekdi ḫançer
   Şitā cundını **ṭaġıtdı** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 16). [ṭaġıtdı, -dı]*

<u>ṭaġlar başı:</u> *Dağların başı.*

1. Ḳopup **ṭaġlar başından** yirlü ḳaya
İdindi yir inüp ol dem araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 21). [ṭaġlar başından, -n, -dan]*

ṭaġlarca günāh: *Çok fazla günah.*

1. Benüm **ṭaġlarcadur** her bir **günāhum**
Velī yoḳ anlaruñçün bir gün āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 3). [ṭaġlarcadur günāhum, -um]*

taḥḳīḳ: *Doğrusu.*

1. Leb-i cānān beñzer ol ḫū **taḥḳīḳ**
N'ola barmaġ ile gösterse ibriḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 17). [taḥḳīḳ,]*

taḥmīd u temcīd: *Hamt ve övgü.*

1. Uyar şevḳ āteşiyle şemʿ-i tevḥīd
Żiyā olsun aña **taḥmīd u temcīd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 18). [taḥmīd u temcīd,]*

taḥrīr eyle-: *Yazmak.*

1. Güzel **taḥrīrler eyle** nevādan
İşiden naʿralar ursun ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 13). [taḥrīrler eyle,]*

taḥrīr it-: *Yazmak.*

1. Ḳuru varmamaġıçün peyk-ī nāme
Bu ter-ebyātı **taḥrīr itdi** ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 74). [taḥrīr itdi, -di]*

taḥsīn: *Aferin, bravo.*

1. O sāʿat bir ḳıl üzre yazdı anı
Görenler didi **taḥsīn** ol miyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 8). [taḥsīn,]*

taḥsīn: *Beğeni, övgü.*

1. Ziyāde gözle ammā kim uṣūli
Bulasın ḫūb **taḥsīne** vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 20). [taḥsīne, -e]*

taḥsīn di-: *Aferin, bravo demek.*

1. Belāġat ḫāmesiyle itdi inşā
Didi taḥsīn iden anı temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 18). [taḥsīn didi, -di]*
2. Bu sözi işidüp Sulṭān Jāle
Didi taḥsīnler ol şīrīn maḳāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 22). [taḥsīnler didi, -di]*

taḥsīn it-: *Takdir etmek, övgüde bulunmak.*

1. Ġıdā-yı rūḥ olur nuṭḳ-ı şīrīn
   K'ide ol nuṭḳı ol iḥsāna **taḥsīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 18). [taḥsīn k'ide, -e, -ki]*

taḫt: *Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, hükümdarlık makamı.*

1. Diler kim ṣuna anı pādşāha
   Felek **taḫt** u meh-i encüm sipāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 36). [taḫt,]*
2. Kevākib leşkerüñ **taḫtuñ** felekler
   Felekler üzre müştāḳuñ melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 57). [taḫtuñ, -uñ]*
3. Didi ben mürde cismüñ cānı gelmiş
   Dil ü cān **taḫtınuñ** sulṭānı gelmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 56). [taḫtınuñ, -ı, -nuñ]*
4. Ḫaber aldı ki Şemʿi şāh Faġfūr
   Alup **taḫtına** gitmiş şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 44). [taḫtına, -ı, -n, -a]*
5. Dönerdi **taḫt** adına o şehrüñ
   Yüzi ṣuyı idi ṭopraġı dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 29). [taḫt,]*

taht kurıl-: *Taht kurulmak.*

1. **Ḳurılmış** o nenüñ üstine bir **taḫt**
   Cihānuñ ḳasrı reşkinden olur saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 29). [taḫt ḳurılmış, -mış]*

taḫt ol-: *Hükümdara has makam olmak, taht olmak.*

1. Melek cunduñ felekler **taḫtuñ olsun**
   Süleymān'dan daḥı yeg baḫtuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 35). [taḫtuñ olsun, -sun]*

taht u tāc: *Taht ve taç. II Makam, mevki ve göstergeleri.*

1. ʿAdūya ḳalmaz āḫir **taḫt u tācum**
   Olur ben naḳl idicek ol duʿācum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 37). [taḫt u tācum, -um]*

taht u tācı ḳal-: *Tacı ve tahtı kalmak II Makam ve mevkii ele geçmek.*

1. **Ḳala** düşmenlerine **taḫt u tācı**
   İdüp dururdı ʿayş-ı telḫ ol acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 47). [taḫt u tācı ḳala, -a]*

taht u tācı ḳo-: *Tacı tahtı bırakmak.*

1. Münaḳḳaş eyleyüp ḳaṣr-ı zücācı
   Ḳodı māh-ı münīre **taḫt u tācı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 4). [taḫt u tācı ḳodı, -dı]*

taht u tācu ol-: *Makamı olmak.*

1. Sipihr ü mihr **olsun taḫt u tācuñ**
   Ser-ā-ser ʿālemün ḫalḳı duʿācuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 23). [taḫt u tācuñ olsun, -sun]*

tahta: *Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası; ölüyü mezara yerleştirirken koyulan uzun ağaç parçası.*

1. Hemān ol **taḫtadan** ol naḳşı ḳazı
   Ferāmūş olına tā kim o yazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 35). [taḫtadan, -dan]*

tahta geç-: *Tahta çıkmak, sultanlığı ilan etmek.*

1. Alup şehre getürdiler o māhı
   Geçürdiler o **taḫta** pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 34). [taḫta geçürdiler, -ür, -di, -ler]*
2. Çün ol şeh devlet ile **taḫta geçdi**
   Ḥüküm ḫilʿatlarını kesdi biçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 45). [taḫta geçdi, -di]*

tahta otur-: *Hükümdar olmak.*

1. **Oturdı taḫta** Jāle ḫüsrevāne
   Düşindi şādlıḳ düşdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 7). [taḫta oturdı, -dı]*
2. Süleymānveş o **taḫta otururdı**
   Anuñ taḫtını yiller götürürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 33). [taḫta otururdı, -ur, -dı]*
3. **Oturmış taḫtına** sulṭān ḥākim
   Bile otuz vezīr ü yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 21). [taḫtına oturmış, -mış]*

tahtdan dūr ol-: *Tahttan uzaklaşmak II Tahtta olmamak.*

1. Begüm sen şaġ ol kim Şāh Faġfūr
   Ecel irişdi **oldı taḫtdan dūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 58). [taḫtdan dūr oldı, -dı]*

tahte-i ten-şūy: *Teneşir tahtası.*

1. Senüñ evc-i menzilüñ var āḫir kār
   Birisi **taḫte-i ten-şūy** ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 12). [taḫte-i ten-şūy,]*

taḫte's-serā: *Toprak altı.*

1. İrişmiş ḳullesi evc-i semāya
   Yetişmiş ḫandeḳi **taḫte's-serāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 6). [taḫte's-serāya, -y, -a]*

tahtgāh: *Hükümdar tahtının bulunduğu yer, başşehir, payitaht.*

1. Degül Nūşīnrevān ol deñlü ʿādil
   Kim anuñ **taḫtgāhı** şehr-i şākil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 38). [taḫtgāhı, -ı]*
2. Seḥergeh mülk-i Çīn'üñ pādşāhı
   Geçüp itdi müşerref **taḫtgāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 8). [taḫtgāhı, -ı]*

tahtgāh-ı şāha iriş-: *Şahın bulunduğu yere ulaşmak.*

1. **İrişdi taḫtgāh-ı şāha** anı
   Şan itdi bir velī ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 15). [taḫtgāh-ı şāha irişdi, -di]*
2. Gidüp menzil-be-menzil ol yüzi māh
   İrişdi taḫtgāh-ı şāha nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 42). [taḫtgāh-ı şāha irişdi, -di]*

tahtgāh-ı şāh-ı çīn'e iriş-: *Çin Fağfuru'nun tahtının bulunduğu yere ulaşmak.*

1. Şu deñlü urdı pā-puş ol zemīne
   İrişdi taḫtgāh-ı şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 16). [taḫtgāh-ı şāh-ı çīn'e irişdi, -di]*

taht-ı ʿāc: *Fil dişinden yapılmış taht.*

1. Yine bu **taḫt-ı ʿāc** üzre seḥergāh
   Geçüp yüz luṭf ile oturdı bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 1). [taḫt-ı ʿāc,]*
2. Güneş başuñda zerrīn tācuñ olsun
   Saʿādet ṣubḥı **taḫt-ı ʿācuñ olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 22). [taḫt-ı ʿācuñ olsun, -uñ]*

taht-ı ʿāc ol-: *Fil dişinden yapılmış taht olmak.*

1. Güneş tācuñ felek muḥtācuñ olsun
   Beyāż-ı ṣubḥ **taḫt-ı ʿācuñ olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 46). [taḫt-ı ʿācuñ olsun, -sun]*

taht-ı çīn: *Çin ülkesinin tahtı.*

1. Bu yaña **taḫt-ı Çīn'de** ḳopdı bir yil
   Helāk olmalu oldı tozdan il *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 1). [taḫt-ı çīn'de, -de]*
2. Revān bildi giderler **taḫt-ı Çīn'e**
   Çıḳup ġuṣṣa feraḥ ṭoldı içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 63). [taḫt-ı çīn'e, -e]*
3. Bu resme kārbān öñince gitdi
   Varup bir gün o **taḫt-ı Çin'e** yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 86). [taḫt-ı çin'e, -e]*

taht-ı çīn geç-: *Çin'e hükümdar olmak.*

1. Varup Pervāne **taḫt-ı Çīn'e geçdi**
   Feraḥ ol salṭanat cāmını içdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 83). [taḫt-ı çīn'e geçdi, -e]*

taht-ı çin'e iriş-: *Çin tahtına ulaşmak.*

1. İki gün ḳılmayup bir yirde ārām
   İrişdi taḫt-ı Çin'e ol dil-ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 10). [taḫt-ı çin'e irişdi, -di]*

taht-ı mışr'a iriş-: *Mısır tahtına oturmak.*

1. **İrişür taḫt-ı Mışr'a** yine Yūsuf
ʿAdalet mülkini eyler ṭasarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 11). [taḫt-ı mışr'a irişür, -ür]*

taht-ı mülk-i ʿışḳ: *Aşk mülkünün tahtı.*

1. O **taḫt-ı mülk-i ʿışḳuñ** pādşāhı
Felekden yüce ḳuran bārgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 15). [taḫt-ı mülk-i ʿışḳuñ, -uñ]*

taḫt-ı revān: *Yürüyen taht.*

1. O dem **taḫt-ı revān** oldı müheyyā
Cihānun iderek göñlini yaġma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 9). [taḫt-ı revān,]*

taht-ı revāna gir-: *Yürüyen tahta binmek.*

1. Ümīd-i vuṣlat ile şād u ḫandān
Revān **taḫt-ı revāna girdi** ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 12). [taḫt-ı revāna girdi, -di]*

taht-ı sarāya iriş-: *Sarayın tahtına ulaşmak.*

1. **İrişmişdi** dibi **taḫt-ı sarāya**
Çıḳardı yanḳusı evc-i semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 5). [taḫt-ı sarāya irişmişdi, -miş, -di]*

taht-ı serā: *Yer altı.*

1. Uruñ bünyādını **taḫt-ı serādan**
Yüceldüñ rıfʿatın fevḳa'l-ʿalādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 19). [taḫt-ı serādan, -dan]*

taḫt-ı süleymān: *Hz. Süleyman tahtı.*

1. Revişde berḳāsā vü ṣabāāsān
Gören anı ṣanur **taḫt-ı Süleymān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 6). [taḫt-ı süleymān,]*
2. Perīler nite kim **taḫt-ı Süleymān**
O dem murġı getürdiler şitābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 21). [taḫt-ı süleymān,]*

tahtını yiller götür-: *Tahtını yeller götürmek II Tahtı hızlıca götürülmek.*

1. Süleymānveş o taḫta otururdı
Anuñ **taḫtını yiller götürürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 34). [taḫtını yiller götürürdi, -ür, -dü]*

tāk ol-: *Güç tükenmek.*

1. Yetiş **ṭāḳ oldı ṭāḳat** sabʿa-i seyyāle ṣun sāḳī
Ferāmūş idelüm bir dem ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 3). [ṭāḳat ṭāḳ oldı, -dı]*

ṭāḳ u dergāh: *Kubbe ve eşik.*

1. Bu sözi didi itdi derd ile āh
Firāvān ötdi güm güm **ṭāḳ u dergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 44). [ṭāḳ u dergāh,]*

ṭāḳat bul-: *Gücü, kuvveti kalmak.*

1. Getürdi gerçi kim bāzūya ḳuvvet
Çıḳarmaġa anı **bulmadı ṭāḳat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 54). [ṭāḳat bulmadı, -ma, -dı]*

ṭāḳat getür-: *Tahammül edememek, katlanamak.*

1. Cudālıḳ tīşesine senüñ ḫāre
Getürmez ṭāḳat olur pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 38). [ṭāḳat getürmez, -mez]*

taḳdīr: *Kader, yazgı.*

1. Muvāfıḳ ola bu tedbīre **taḳdīr**
Ne eylerseñ bu ʿālem içre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 23). [taḳdīr,]*

taḳdīre tedbīr muvāfıḳ gelmedi: *Takdir tedbiri bozar.*

1. Velī cehd eyledi ḳalmadı taḳṣīr
Muvāfıḳ gelmedi taḳdīre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 12). [taḳdīre tedbīr muvāfıḳ gelmedi,]*

ṭāḳ-ı aʿlā: *Yüksek kubbe.*

1. Ser-ā-ser ol ṣadā dünyāyı ṭutsun
Kim andan **ṭāḳ-ı aʿlā** güm güm ötsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 10). [ṭāḳ-ı aʿlā,]*

ṭāḳ-ı ʿayyūḳa: *Semanın en yüksek noktası.*

1. Ser-ā-ser velvele ṭutdı zemīni
Düşirdi **ṭāḳ-ı ʿayyūḳa** ṭanīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 12). [ṭāḳ-ı ʿayyūḳa,]*

ṭāḳ-ı dergāh: *Yüce dergâhın kubbesi.*

1. O şiʿri işidüp Şemʿ eyledi āh
Ser-ā-ser güm güm ötdi **ṭāḳ-ı dergāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 8). [ṭāḳ-ı dergāh,]*

ṭāḳ-ı ʿizzet: *Yüce kubbe etmek.*

1. Ḳapu bir ayaġ üzre ḫıdmet itdi
   İki bükildi **ṭāḳ-ı ʿizzet itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 46). [ṭāḳ-ı ʿizzet itdi,]*

ṭāḳ-ı lāciverd: *Lacivert kubbe, gökyüzü.*

1. Ḳamu bir ḫoş gümiş ḳandīl uyardı
   Münevver itdi **ṭāḳ-ı lāciverdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 6). [ṭāḳ-ı lāciverdi, -i]*

ṭāḳ-ı muʿallā: *Yüksek kubbe.*

1. Şeb-i firḳat beni ey meh yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine **ṭāḳ-ı muʿallāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 8). [ṭāḳ-ı muʿallāya, -y, -a]*

ṭaḳıl-: *Asılmak, yerleştirilmek.*

1. Sutūnı var anuñ ḫāliṣ gümişden
   Bürüncükden **ṭaḳılmış** aña yelken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 18). [ṭaḳılmış, -mış]*

ṭakın-: *Süslenmek yahut korunmak amacıyla bir şey takmak.*

1. Felek yüz aḳlıġın ḳılmaġa ḫāṣıl
   Ṭaḳındı yanına zerrīn ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 2). [ṭaḳındı, -dı]*

ṭā-ḳıyāmet yil-: *Kıyamete kadar esmek II Kıyamete kadar koşturmak.*

1. Eger esb-i ḫayāl-i berḳ-sürʿat
   Yilerse bād gibi **tā-ḳıyāmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 68). [tā-ḳıyāmet yilerse, -er, -se]*

ṭakrīr eyle-: *Açıklamak, izah etmek, anlatmak.*

1. Ḳamu rengīn ü ter-taḥrīr eyle
   Zebān u ḫāmeden **taḳrīr eyle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 16). [taḳrīr eyle,]*

ṭakrīr it-: *Anlatmak.*

1. Vucūdum cevherinüñ ḳanına ben
   Ḳamu aḥvāli **taḳrīr itdüm** irken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 112). [taḳrīr itdüm, -dü, -m]*

ṭakrīr ol-: *Anlatmak, ifade etmek.*

1. Simāṭı yaydı bir çāşnī-gir
   Olınmaz vaṣf-ı ḫān-ı ḥüsni **takrīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 52). [takrīr olınmaz, -ın, -maz]*

takṣīr ḳal-: *Eksiklik bulunmak.*

1. Velī cehd eyledi **ḳalmadı taḳṣīr**
   Muvāfıḳ gelmedi taḳdīre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 11). [taḳṣīr ḳalmadı, -ma, -dı]*

takṣīr ḳıl-: *Bir işte eksiklik göstermek.*

1. Çalışmaḳda o dem **ḳılmazdı taḳṣīr**
   Yarar yoldaş idi ġayetde şemṣīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 51). [taḳṣīr ḳılmazdı, -maz, -dı]*

talan ol-: *Yağmalanmak.*

1. **Olupdur** memleket el-ān u **talan**
   Yürür maẓlūmlar ʿuryān u büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 67). [talan olupdur, -up, -dur]*

taleb ḳıl-: *İstemek.*

1. **Ṭaleb ḳıl** rūz u şeb ʿilm ü kemāli
   O bir ḫūrşīddür yoḳdur zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 31). [ṭaleb ḳıl,]*

ṭāliʿ: *Kader, kısmet.*

1. Ferāḥşād eyledüñ ḫūrşīd-i cām ile bu ġamnākı
   Murādum ḳuṭbı üzre döndürüpdür **ṭāliʿ** eflākı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 2). [ṭāliʿ,]*
2. Şeref vire felekde Müşterī'ye **ṭāliʿüm** biñ yıl
   Günüm ṭoġdı dem-i devlet bu şeb ol meh-liḳā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 11). [ṭāliʿüm, -üm]*

ṭāliʿ it-: *Kısmet etmek.*

1. Görürler **itmiş** ol terbīʿ **ṭāliʿ**
   Bulara nūr-ı aḥkām oldı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 63). [ṭāliʿ itmiş, -miş]*

ṭāliʿ nedür gör-: *Talihi nedir diye bakmak.*

1. Müneccimler derildi bir araya
   Göreler kim **nedür ṭāliʿ** ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 56). [ṭāliʿ nedür göreler, -e, -ler]*

ṭāliʿ ol-: *Bahtlı olmak.*

1. Ḥamel burcı o māha **ṭāliʿ olmış**
   Güneş daḫı hem anda vāḳiʿ olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 57). [ṭāliʿ olmış, -mış]*

ṭālib: *Talep eden, bekleyen, isteyen.*

1. Ṣafā cevāhirini ister iseñ ey **ṭālib**
   Kim ol cevāhire kān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 19). [ṭālib,]*
2. Ḳamu **ṭālibleri** maṭlūba irgür
   Ḳamu ʿāşıḳları maʿşūḳa irgür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 75). [ṭālibleri, -ler, -i]*
3. Elā ey cevher-i iksīr-i maʿnā
   İder **ṭāliblerüñ** senden temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 2). [ṭāliblerüñ, -ler, -üñ]*
4. Arayup bulmadılar kīmiyāveş
   Düşer **ṭālibleri** cānına āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 14). [ṭālibleri, -ler, -i]*

ṭālib ol-: *İstemek.*

1. Yine **ṭālib ol** ol evvelki bezme
   Cihānda serseri bī-hūş gezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 5). [ṭālib ol,]*
2. Cihānuñ şeyḫ ü şābı rāġıb olsun
   Anuñ nāẓırlıġına **ṭālib olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 20). [ṭālib olsun, -sun]*
3. Dilerseñ ger dükenmez māl u niʿmet
   Kemāle **ṭālib ol** ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 34). [ṭālib ol,]*
4. Ser-ā-ser ḫalḳ-ı ʿālem aña rāġıb
   Niçün olmayasın sen aña ṭālib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 18). [ṭālib olmayasın, -ma, -y, -a, -sın]*
5. Görür Pervāne Şemʿe **ṭālib olmış**
   Göñülde nār-ı ʿışḳı ġālib olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 25). [ṭālib olmış, -mış]*
6. Yine ol cāna **ṭālib oldı** ol cān
   Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 105). [ṭālib oldı, -dı]*

ṭālib-i dīdār-ı mevlā: *Allah'ın cemalini görmek isteyen.*

1. Elā ey **ṭālib-i dīdār-ı mevlā**
   Ḳıla dīdār istersen tecellā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 1). [ṭālib-i dīdār-ı mevlā,]*

ṭālibi var: *Sevdiği bulunmak.*

1. Tecessüs eyle gör ol yüzi ḳara
   Ola kim **ṭālibi var** anda vara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 10). [ṭālibi var,]*

ṭāliblerüñ maṭlūbı: *İsteyenlerin isteği.*

1. Ḳamu **ṭāliblerüñ maṭlūbı** sensin
   Ḳamu ʿāşıḳlaruñ maḥbūbı sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 83). [ṭāliblerüñ maṭlūbı,]*

taʿlīm eyle-: *Öğretmek.*

1. Pes andan **eyledi** ol şāha **taʿlīm**
   İde mülk-i fünūnı aña teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 23). [taʿlīm eyledi, -di]*

taʿlīm it-: *Öğretmek.*

1. Ḳamu erkān-ı devlet itdi taʿẓīm
   İder her biri gökde tīre **taʿlīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 20). [taʿlīm ider, -er]*

taʿlīm-hāne ol-: *İdman meydanı hâline getirmek.*

1. Ne dem el ursa ol tīr u kemāna
   Olurdı āsmān **taʿlīm-ḫāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 12). [taʿlīm-ḫāne olurdı, -ur, -dı]*

tamām it-: *Tamamlamak.*

1. Ḫaber geldi ki sulṭān-ı cihāne
   Tamām itdük o ḳaṣrı bī-bahāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 2). [tamām itdük, -dü, -k]*
2. Dürüp anı **tamām itdi** ser-ā-ser
   Virüp Dellāle'ye didi o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 7). [tamām itdi, -di]*
3. **Tamām itdi** o mektūbı bitürdi
   O dem Dellāle'ye virdi getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 21). [tamām itdi, -di]*

tamām ol-: *Tamamlanmak.*

1. Nīze almış cümle-i cund-ı suṭūruñ destine
   Leşker-i endūhuñ **oldı** işi ser-tā-ser **tamām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 10). [tamām oldı, -dı]*
2. Ṣınıḳ diller bigi ṣındı eʿādı
   Tamām oldı şeh-i Jāle murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 98). [tamām oldı, -dı]*

ṭāmiʿ: *Tamah eden, tamahkâr.*

1. ʿAhdüñde cümle ḫalḳa bir vechle geldi inṣāf
   Mānend-i ṣabr-ı ʿāṣıḳ ḳalmadı hīç **ṭāmiʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 26). [ṭāmiʿ,]*

tamuda od ḳal-: *Cehennemde ateş kalmak.*

1. Eger **ṭamuda od ḳalmasa** ey yār
   Yeter aña benüm sīnemdeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 51). [ṭamuda od ḳalmasa, -ma, -sa]*

taʿn eyle-: *Kınamak, ayıplamak, hor görmek.*

1. Ṭudaġı ol ṣafāda zemzeme **ṭaʿn eyleyen** irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḫaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 5). [ṭaʿn eyleyen, -y, -en]*

taʿn it-: *Kınamak, yermek, ayıplamak.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra **ṭaʿn ider** meclis
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 3). [ṭaʿn ider, -er]*

2. Ḳapuya geldi bir bī-miṣl bende
   Kelāmı **ṭaʿn ider** leẕẕetde ḳande *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 14). [ṭaʿn ider, -er]*
3. Şükūfe māder-i Pervāne yaʿnı
   İderdi rūy-ı verd-i şurḫa **ṭaʿnı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 14). [ṭaʿnı iderdi, -er, -di]*
4. Yanan ʿışḳ odına Pervāne yaʿni
   İden pervāneye yanmaḳda **ṭaʿnı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 18). [ṭaʿnı iden, -en]*
5. Dün ü gün raḳṣ uran Pervāne yaʿnı
   İden raḳṣ urmada eflāke **ṭaʿnı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 26). [ṭaʿnı iden, -en]*
6. Eyitdi var bu ṣūret içre maʿnī
   İdem bigi yine hicrāna **ṭaʿni** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 18). [ṭaʿni idem, -em]*

ṭaʿñ mı: *Şaşılır mı?*

1. Ṣafā gülzārına **ṭaʿñ mı** açılsa ġonce-i ḳalbüm
   ʿAceb mi gül bigi gülsem gül-i ḫandānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 7). [ṭaʿñ mı,]*

ṭaña ḳal-: *Şaşırıp kalmak, hayrete düşmek.*

1. Görüp Pervāne'yi yanına geldi
   Güneş yüzine baḳdı **ṭaña ḳaldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 8). [ṭaña ḳaldı, -dı]*
2. Görüp ṭop ol ḥişārı **ṭaña ḳaldı**
   Yüregi ḳopuban aġzına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 31). [ṭaña ḳaldı, -dı]*
3. Şu deñlü şems iḥsān itdi aña
   Görenler māh bigi **ḳaldı ṭaña** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 90). [ṭaña ḳaldı, -dı]*

ṭaʿna ur: *Ayıplamak, kınamak.*

1. Revişde **ṭaʿna ur** bād-ı sabāya
   İriş Hüdhüd bigi şehr-i Ṣabā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 11). [ṭaʿna ur,]*

tanîn: *Tınlama, çınlama.*

1. Ser-ā-ser velvele ṭutdı zemīni
   Düşirdi ṭāḳ-ı ʿayyūḳa **ṭanīni** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 12). [ṭanīni, -i]*

tañrı: *Allah.*

1. Virür derdin viren **Tañrı** devāyı
   Vefāya irişür çeken cefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 61). [tañrı,]*

tap: *Huzur.*

1. **Ṭapuñ** bir ḳula ḳılsun anı buyruḳ
   Getürsin bir güzel maḥbūb ḳuyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 37). [ṭapuñ, -uñ]*
2. Vilāyet ḫalḳı mihr-i ḥükmine mum
   Şehā olsun **ṭapuña** şöyle maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 80). [ṭapuña, -uñ, -a]*

tap-: *İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek.*

1. Görürler oda **ṭapmaḳdur** o dem bāb
   Ocaġı cümle ḫalḳ idindi miḥrāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 41). [ṭapmaḳdur, -maḳ, -dur]*

ṭapşır-: *Teslim etmek.*

1. Ol on ḫādim ki Faġfūr itdi irsāl
   Ḳamu Pervāne'ye **ṭapşırdı** fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 38). [ṭapşırdı, -dı]*
2. Daḫı ol yüz ḳızı **ṭapşırdı** Şemʿe
   Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 39). [ṭapşırdı, -dı]*

ṭapu: *Huzur, kat, nezt.*

1. Keşf oldı saña perde-i esrār ser-ā-ser
   Bī-perde Ḫudā ile **ṭapuñ** eyledi ṣoḥbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 34). [ṭapuñ, -ñ]*
2. Ẕātī'nüñ idersin ḳamu müşkillerini ḥal
   Ṭapuñdan irerse aña ger ʿavn u ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 50). [ṭapuñdan, -ñ, -dan]*
3. **Ṭapuñ** şāh u felek taḫt u ḳamer tāc
   Cemālüñ nūrına ḫūrşīd muḥtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 3). [ṭapuñ, -ñ]*
4. **Ṭapuñdan** bu durur aʿlā murādum
   İki perī viresin baña ḫādim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 59). [ṭapuñdan, -ñ, -dan]*
5. **Ṭapuñuñ** şöyle beñzer kim peri var
   Bu ḳuş uçmaz yire geldüñ perīvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 23). [ṭapuñuñ, -ñuñ]*
6. **Ṭapuña** pişeveş şāhum hevādan
   Şikāyet itmege geldüm avadan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 19). [ṭapuña, -ñ, -a]*
7. Didi ol pīre-zen idüp taẕarruʿ
   Ṭapuñdan eyledüm bunı tevaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 34). [ṭapuñdan, -ñ, -dan]*
8. Bulışmaḳdur size maḳṣūdı elān
   Ṭapuñuñ pādşāhum bāḳī fermān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 16). [ṭapuñuñ, -ñuñ]*
9. Ḫudā virdi **ṭapuña** bir dürr-i pāk
   Senüñ mülküñden olsun bari ḥakkāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 27). [ṭapuña, -ñ, -a]*
10. Didi Pervāne zaḥmetler getürdük
    Yine **ṭapuña** miḥnetler getürdük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 94). [ṭapuña, -ñ, -a]*

tār u mār ol-: *Dağılmak, karışmak, perişan olmak.*

1. Görür kim **tār u mār oldı** o cumhūr
   Hemān ḳusḳuna ḳuvvet didi Faġfūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 103). [tār u mār oldı, -dı]*
2. Ṭaġıldı **tār u mār oldı** ḳamu şehr
   Zamānuñ cünbişinden gördiler ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 63). [tār u mār oldı, -dı]*

tārāc ḳıl-: *Yağma etmek.*

1. Beni **ḳılsun** belālar cundı **tārāc**
   O ṭūṭī olmasun ṭek bir nefes ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 51). [tārāc ḳılsun, -sun]*

ṭaraf: *Cihet, yön.*

1. Nucūmuñ her biri bir ḫoş **ṭarafda**
   Feraḥda kimi kimisi şerefde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 55). [ṭarafda, -da]*

ṭaraf vir-: *Yer vermek.*

1. Baña mülk-i feraḥdan bir **ṭaraf vir**
   Keremler eyle bir ḫayrü'l-ḫalef vir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 69). [ṭaraf vir,]*

ṭarağ ol-: *Tarak hâline gelmek.*

1. Ki ḳurduñ pençesi şöyl'it yasağı
   Keçinüñ rīşinüñ **olsun ṭarağı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 44). [ṭarağı olsun, -sun]*

taraḥ: *Keder, hüzün, tasa.*

1. Ḳamusı mest olup cām-ı feraḥdan
   Eşer ḳalmadı anlarda **taraḥdan** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 38). [taraḥdan, -dan]*

taraḥdan ḳurtar-: *Sıkıntıdan kurtarmak.*

1. O rengīn cāme **ḳurtardı taraḥdan**
   Gören farḳ itmedi ḳavs-ı ḳuzaḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 95). [taraḥdan ḳurtardı, -dı]*

tarahh dāmeni: *Merhamet eteği.*

1. Demidür ġāyet ey sulṭān-ı ʿādil
   Taraḫḫum dāmeniyle yaşumı sil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 82). [taraḫḫum dāmeniyle, -y, -şe]*

taraldı ṣabr ḳalma-: *Daralıp sabrı kalmak.*

1. O cānānsuz **ṭaraldı ḳalmadı ṣabr**
   Ṣanasın sıḳdı bir īmānsuzı ḳabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 45). [ṭaraldı ṣabr ḳalmadı, -ma, -dı]*

tarāvet: *Tazelik.*

1. Yanında sūsenüñ çīni şürāḥī
   Tarāvetdür anuñ içinde rāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 44). [tarāvetdür, -dür]*

tarāvet ābı: *Tazelik suyu.*

1. Göñlüñi açsun **ṭarāvet ābı** gel ey teşne-dil
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle şād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 7). [ṭarāvet ābı,]*

tarāvet bağı: *Tazelik bahçesi.*

1. Görüp her bir **tarāvet bağın** anuñ
   Aḳıdur aġzınuñ ṣuyı cīhānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 9). [tarāvet bağın, -n]*

tarāvet ḳaṣrı: *Tazelik sarayı.*

1. **Tarāvet ḳaṣrı** ṣādurvānı güller
   Ṣafālar kesb ider andan göñüller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 37). [tarāvet ḳaṣrı,]*

ṭarāvet mıṣrına şāh ol-: *Güzellik Mısır'ına sultan olmak.*

1. Yūsuf-ı gül çıḳdı **şāh oldı ṭarāvet Mıṣrına**
   Ġoncenüñ açdı seḥer bād-ı ṣabā zindānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 3). [ṭarāvet mıṣrına şāh oldı, -dı]*

ṭarāvet mülki: *Tazelik diyarı.*

1. Görmek isterseñ **ṭarāvet mülkinüñ** sulṭānını
   Nergisüñ aç gör gülistānuñ gül-i ḫandānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 1). [ṭarāvet mülkinüñ, -nüñ]*

tarāvet pādşāhı: *Tazelik şahı.*

1. **Tarāvet pādşāhı** çekdi leşker
   Her aġaç oldı bir maḥbūb çāder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 25). [tarāvet pādşāhı,]*

ṭarh eyle-: *Düzenlemek.*

1. Noḳṭa dökdi ol üstād **eyledi ṭarḥ**
   Yazup eşkāl-i ḥāli eyledi şerḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 19). [ṭarḥ eyledi, -di]*

tarīḳ-i ser: *Şeriat yolu.*

1. **Tarīḳ-i serde** ol eflākdan cust
   Reh-i ḫayra gelicek ḫākdan sust *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 5). [tarīḳ-i serde, -de]*

tas: *Genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kap.*

1. Geyüp Pervāne'nün cümle libāsın
   Eline aldı ḥelvānuñ o **ṭasın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 28). [ṭasın, -ın]*

ṭas: *Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.*

1. Ṣunılmış çeşme-i ḥayvāna bir **ṭas**
   Ol ābuñ dirisidür Ḫıżr u İlyās *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 17). [ṭas,]*
2. Merātibde velī ʿulvīdür āteş
   İdüpdür yirini eflāk anuñ **ṭaş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 42). [ṭaş,]*
3. İçi yāḳūt u laʿl u **ṭaşı** ṣırça
   Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 45). [ṭaşı, -ı]*

taş bağırlu: *Taş bağırlı, merhametsiz.*

1. Varup ol **ṭaş bağırlu** dil-rübāyı
   Görenler terk ider tāc u ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 13). [ṭaş bağırlu,]*

ṭās ile şun-: *Tasla ikram etmek.*

1. Kime kim yidürürse bir ḳaşuḳ bal
   Şunar ṭās ile āḫir zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 62). [ṭās ile şunar, -ar]*

taş ṭaşa gel-: *Taş üstüne taş gelmek.*

1. **Geldi** bir dem **ṭaşlar ṭaşa** dil-i ādem degül
   Gülsitānda ḥażretüñçün dökilüp şaçıldı gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 13). [ṭaşlar ṭaşa geldi, -di]*

taş ur-: *Taş atmak.*

1. Kim ol ḳalʿayla ṭop itdi ṣavaşı
   Yıḳıl git ṭurma diyü **urdı ṭaşı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 40). [ṭaşı urdı, -dı]*

taşa çık-: *Dışarıya çıkmak.*

1. Çıḳınca bāġdan cānı ṭarıḳdı
   Hemān berg-i ḥazānveş **ṭaşa çıḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 60). [ṭaşa çıḳdı, -dı]*

tasa koy-: *Kaba koymak.*

1. O ḥelvāyı ṭurup bir **ṭasa ḳoydı**
   Libāsını teninden defʿi ṣoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 25). [ṭasa ḳoydı, -dı]*

tasarruf eyle-: *Sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanmak.*

1. İrişür taḫt-ı Mışr'a yine Yūsuf
   ʿAdalet mülkini **eyler ṭasarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 12). [ṭasarruf eyler, -r]*

taṣarruf it-: *Hükmetmek.*

1. N'ola şāh olsa mışr-ı ḥüsne Yūsuf
   Bu mülk-i ḫulḳı **itmişdi taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 50). [taṣarruf itmişdi, -miş, -di]*
2. Ḳuyunuñ çıḳdı ḳaʿrından ya Yūsuf
   Melāḥat mışrını **itdi taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 6). [taṣarruf itdi, -di]*
3. Ve yāḫud çāh içinden çıḳdı Yūsuf
   Kim **ide** Mışr-ı maḳṣūdı **taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 40). [taṣarruf ide, -e]*
4. Züleyḫā ile ṣan cemʿ oldı Yūsuf
   Viṣāli mışrını **itdi taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 50). [taṣarruf itdi, -di]*

taṣarruf kıl-: *Bir şeye sahip olmak ve sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanmak.*

1. Arada ḳalmayup ḫār-ı tekellüf
   O bülbül **ḳıldı** gülzārı **taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 12). [taṣarruf ḳıldı, -dı]*
2. İdüp bir ġonce-i zanbaḳ tekellüf
   Viṣāli bāġını **ḳıldı taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 62). [taṣarruf ḳıldı, -dı]*

taṣavvur it-: *Zihinde canlandırmak.*

1. Tefekkür itse anı ʿaḳl olur çāk
   Taṣavvur idemez naḳḳāş-ı idrāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 50). [taṣavvur idemez, -e, -mez]*
2. Hemān ol dem **taṣavvur itdi** ol şāh
   İdindi mülk-i Rūm'ı menzil ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 39). [taṣavvur itdi, -di]*

taṣavvurdan münezzeh: *Zihinde canlandırmadan tenzih edilmiş.*

1. **Taṣavvurdan münezzehdür** ṣıfātı
   Degüldür ʿaḳla mümkin vaṣf-ı ẕātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 59). [taṣavvurdan münezzehdür, -dür]*

taṣdan katı: *Taştan sert.*

1. Muḥabbet anlaruñ kim ṣanʿatıdur
   Naṣīḥat anlara **ṭaṣdan ḳatıdur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 8). [ṭaṣdan ḳatıdur, -dur]*

ṭās-ı felek çıñla-: *Felek tası çınlamak.*

1. Yeridür **çıñlasa ṭās-ı felek** feryād u zārumdan
   Beni nerrād-ı dehr ayırdı naḳş idüp nigārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 1). [ṭās-ı felek çıñlasa, -sa]*

tas-ı ġarrā: *Parlak tas.*

1. Ṣoyındı fūte ṭutındı beline
   Alup bir **ṭas-ı ġarrāyı** eline *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 30). [ṭas-ı ġarrāyı, -y, -ı]*

ṭās-ı ḥasret: *Hasret tası.*

1. **Ṭās-ı ḥasretde** beni bir luʿb ile zār eyledi
   Dostlar bu naḳşı ummazdum nigārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 9). [ṭās-ı ḥasretde, -de]*

ṭās-ı heft: *Yedi tas.*

1. Bu **ṭās-ı heft** cūş içre zamāne
   Fevākihden ḳomadı hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 3). [ṭās-ı heft,]*

tas-ı mihnet: *Sıkıntı tası.*

1. Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı ʿaceb nerrād imiş
   Ṭas-ı miḥnetde faḳīri eyledi zār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 8). [ṭas-ı miḥnetde, -de]*

taşlara teʾsīr it-: *Taşlara etki etmek.*

1. Āteş-i āh-ı derūnum **ṭaşlara teʾsīr ider**
   Ḳaçuñ ey yārān-ı müşfik reh-güẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 7). [ṭaşlara teʾsīr ider, -er]*

taşlarla dögün-: *Çok büyük pişmanlık duymak veya büyük acıya uğramak.*

1. Bülend-āvāz ile ṭoplar ögindi
   Anuñçün ḳalʿa **taşlarla dögündi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 38). [taşlarla dögündi, -di]*
2. Ḫayāl-i yār geldükce öñine
   Dögünür ṭaş ile ol döne döne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 108). [ṭaş ile dögünür, -ür]*

taşnīf it-: *Sınıflandırmak, dağıtmak.*

1. Naḳş **taşnīf itmeden** saña bu dehr-i pür-ḥiyel
   Seyr-i nakş-ı dil-güşā-yı gülşeni idin ʿamel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 1). [taşnīf itmeden, -me, -den]*

taşra: *Dışarı.*

1. Bular **ṭaşra** idüp özlerini cemʿ
   Fenerden **ṭaşra** gūyā şuʿle-i şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 124). [ṭaşra,]*

taşra çık-: *Dışarı çıkmak.*

1. Kim ol maḥrūr dil degmiş bigi od
   Çıḳardı ṭaşra defʿī nite kim dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 126). [ṭaşra çıḳardı, -ar, -dı]*

taşra çıkdı gel-: *Dışarı çıkıp gelmek.*

1. Pes andan **ṭaşra çıḳdı geldi** ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 39). [ṭaşra çıḳdı geldi, -di]*

taşra it-: *Dışarı çıkmak.*

1. Bular **ṭaşra idüp** özlerini cemʿ
   Fenerden ṭaşra gūyā şuʿle-i şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 123). [ṭaşra idüp, -üp]*

taşvīr: *Resim.*

1. O **taşvīri** şu deñlü itdi ġarrā
   Kim aña cān virürdi görse ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 27). [taşvīri, -i]*
2. Görüp şeh-zāde ʿāşıḳ oldı anı
   Diler kim vire ol **taşvīre** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 26). [taşvīre, -e]*
3. İdüñ **taşvīri** şol deñlü ḳıyāmet
   Boyı olsun ḳıyāmetden ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 5). [taşvīri, -i]*

taşvir eyle-: *Resmetmek, betimlemek.*

1. Meger rūz-ı ezel naḳḳāş-ı taḳdīr
   O ḳaşrı **eylemiş** Cennet'de **taşvir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 34). [taşvir eylemiş, -miş]*

taşvīr it-: *Çizmek, resmetmek.*

1. Görürler kim gelür bir bī-bedel pīr
   İdemez nakşını naḳḳāş **taşvīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 22). [taşvīr idemez, -e, -mez]*

taşvīr yaz-: *Resim yapmak.*

1. Ki bir naḳḳāş ṣanʿat rengīn ezmiş
   Sarāy-ı şāha bir **taşvīr yazmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 24). [taşvīr yazmış, -mış]*

taşvīr-i şemʿ: *Şem'in resmi.*

1. Velī **taşvīr-i Şemʿi** eyledük cerb
   Urur Pervāne'ye hicr āteşi ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 33). [taşvīr-i şemʿi, -i]*

taşvīr-i zībā: *Güzel resim.*

1. İderken naḳşın ol ḳaşruñ temāşā
   Muṣavver gördi bir **taşvīr-i zībā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 56). [taşvīr-i zībā,]*

taşvīrü gör-: *Resmini görmek.*

1. **Görüp taşvīrüñ** oldum saña ʿāşıḳ
   Benüm ol ṣubḥveş mihrüñde ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 3). [taşvīrüñ görüp, -üp]*

tatar: *Eskiden Türk ve Moğol kavimlerine genel olarak verilen isim.*

1. Olurdı geh saḳallu gāh köse
   Dönerdi geh **Tatar'a** gāh Urus'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 4). [tatar'a, -a]*

tatlu: *Tatlı, güzel, hoş.*

1. Aġulu fınduḳ anuñ armaġanı
   Revān eyler yiyenler **ṭatlu** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 70). [ṭatlu,]*

ṭatlu dil: *Gönül alıcı, okşayıcı söz(ler).*

1. Ẓulmet içre nite kim çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
   İtdi **ṭatlu dil** ile bize żiyāfet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 6). [ṭatlu dil,]*
2. Tekellüm eyleyüp cān u dil ile
   Anı aġırladı **ṭatlu dil ile** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 26). [ṭatlu dil ile, -ile]*
3. Eger olmaz ise envāʿ-ı niʿmet
   İder insānı **ṭatlu dil** żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 28). [ṭatlu dil,]*
4. Aġırlanan kişiler **ṭatlu dilden**
   Ṣafālar kesb ider cān u göñülden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 29). [ṭatlu dilden, -den]*

ṭatlu dile-: *Tatlı istemek.*

1. Naṣīḥat ehl-i ʿışḳa olur acı
   Dilemez ṭatlu maḫmūruñ mizācı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 6). [ṭatlu dilemez, -mez]*

ṭatlu lāġ it-: *Hoş latife etmek.*

1. **İderken** ṭūṭī ile **ṭatlu lāġı**
   Bu kerre hem-dem idindi kelāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 57). [ṭatlu lāġı iderken, -er, -ken]*

ṭatlu şīrīn: *Tatlı güzel.*

1. Tekellümde leṭāfet ḳandın ezdi
   O dem bir **ṭatlu şīrīn** nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 20). [ṭatlu şīrīn,]*

ṭatlu ṭatlu: *Tatlı tatlı, hoşa gidecek şekilde.*

1. Ki **ṭatlu ṭatlu** ol şīrīn ġıdāyı
   Yiyüp kesb eyleye ẕevḳ u ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 33). [ṭatlu ṭatlu,]*
2. O ḥelvādan virür zindāncıya u
   Ṣafālar kesb ider yir **ṭatlu ṭatlu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 44). [ṭatlu ṭatlu,]*

ṭatlu yaz-: *Tatlı çizmek.*

1. Ḥayāt ābıla surḥa şekker ezdi
   Leb-i laʿlin ziyāde **ṭatlu yazdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 12). [ṭatlu yazdı, -dı]*

ṭatlu yaz-: *Tatlı sözler yazmak.*

1. Nebāti naẓmı şöyle **ṭatlu yazsañ**
   Dimaġına cihānuñ şekker ezseñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 33). [ṭatlu yazsañ, -sa, -ñ]*

ṭatlu yok: *Tatlı yok.*

1. Revādur itse şīrīn-kārlıḳ u
   Avurd ehlinde **yoḳ** ol deñlü **ṭatlu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 86). [ṭatlu yoḳ,]*

ṭavāf eyle-: *Etrafını dolaşmak, Kabe'nin etrafını dolaşmak.*

1. Ḳarār itmişdür anda Kaʿbetu'llāh
   Ṭavāf eyler tecellī anı her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 88). [ṭavāf eyler, -r]*

tavakkuʿ eyit-: *Sürekli söylemek.*

1. Getürdüp anlara itdi tażarruʿ
   Eyitdi cümleñüzden bu **tavaḳḳuʿ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 12). [tavaḳḳuʿ eyitdi, -di]*

ṭāvūs: *Tavus kuşu.*

1. Muntaẓırdur saña yüz cān ile yollar gözedür
   Bāġda seyr eyle **ṭāvūsuñ** yüri cevelānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 10). [ṭāvūsuñ, -uñ]*

ṭāvūs-ı zerrīn-per: *Altın kanatlı tavus kuşu II Güneşin ışınları.*

1. Açup **ṭāvūs-ı zerrīn-per** per ü bāl
   Zümürrüd āşyāna çıḳdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 1). [ṭāvūs-ı zerrīn-per,]*

ṭāvūsveş: *Tavus kuşu gibi.*

1. Kiminüñ zülfi ördek bigi çevgān
   İder **ṭāvūsveş** şevḳ ile cevelān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 28). [ṭāvūsveş,]*

ṭay it-: *Aşmak, geçmek.*

1. Aña ʿunvān u tārīḫ itdi dürdi
   İdüp ṭay rişte-i ḫarmānı ṣardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 16). [ṭay idüp, -üp]*

ṭayr: *Kuş.*

1. O bir ḳavs-ı ḳuzaḥ-gerden ḳamer-seyr
   Öñince berḳ olursa uçamaz **ṭayr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 4). [ṭayr,]*
2. Ḳanadı yoḳ egerçi nite kim **ṭayr**
   Ser-ā-ser her maḳāmı ol ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 19). [ṭayr,]*

ṭayr: *Kuş II Kırlangıç yavrularına benzeyen teller.*

1. Ser-ā-ser her maḳāmı nite kim **ṭayr**
   ʿAcebdür bir ḳanad ile ider seyr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 77). [ṭayr,]*

ṭayy eyle-: *Aşmak, üzerinden geçmek, katetmek.*

1. **Ṭayy eyleyemez** refref-i ẓan menzil-i ḳadrüñ
   Cibrīl-i ʿuḳūl anı nice ide ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 5). [ṭayy eyleyemez, -y, -e, -mez]*

tayy-ı mekān: *Mekanlar arasındaki mesafenin kısalması.*

1. Semendi ḫoş bilür **ṭayy-ı mekānı**
   Ṭolaşur bir dem içre bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 45). [ṭayy-ı mekānı, -ı]*
2. Didi ehl-i velāyet görüp anı
   Bülürse bu bilür **ṭayy-ı mekānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 8). [ṭayy-ı mekānı, -ı]*

tayy-ı mekān bul-: *Mekân değiştirmek.*

1. İrişdürdi hemān Lālā'ya anı
   Bulurdı şanasın **ṭayy-ı mekānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 28). [ṭayy-ı mekānı bulurdı, -ur, -dı]*

tayy-ı mekānı it-: *Mekânı atlarcasına geçmek.*

1. İrişdi taḫtgāh-ı şāha anı
   Şan **itdi** bir velī **ṭayy-ı mekānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 16). [ṭayy-ı mekānı itdi, -di]*

taẕarruʿ it-: *Yalvarmak.*

1. Getürdüp anlara **itdi taẕarruʿ**
   Eyitdi cümleñüzden bu tavaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 11). [taẕarruʿ itdi, -di]*
2. Didi ol pīre-zen **idüp taẕarruʿ**
   Ṭapuñdan eyledüm bunı tevaḳḳuʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 33). [taẕarruʿ idüp, -üp]*

tāze: *Körpe.*

1. Görür kim şu döker bir **tāze** gülşen
   Şaḳāyıḳ üzre zanbaḳ ġoncesinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 21). [tāze,]*

tāze: *Yeni II Ferah.*

1. Şu virdi egnine bir **tāze** terlik
   Degişdürdi anuñla cismi terlik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 31). [tāze,]*

tāzī feresler eyer-: *Arap atları eyerlenmek.*

1. **Eyerlendi** ḳamu **tāzī feresler**
   Fiġāna başladı yap yap ceresler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 15). [tāzī feresler eyerlendi, -len, -di]*

taʿẓīm: *Hürmet etme, saygı gösterme.*

1. Şükūfe ol gül-i gülzāra **taʿẓīm**
   Ṭurup itdi aña iʿzāz u tekrīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 11). [taʿẓīm,]*

taʿzīm it-: *Boyun eğmek.*

1. Kim ol ebrūları rā ṭurrası cīm
   Elifveş örü ṭurdı **itdi taʿẓīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 12). [taʿẓīm itdi, -di]*
2. Ḳamu erkān-ı devlet **itdi taʿẓīm**
   İder her biri gökde tīre taʿlīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 19). [taʿẓīm itdi, -di]*

taʿzīm u ʿizzet it-: *Saygı göstermek.*

1. Yine dīvāna geldi ṭurdı ol pīr
   Aña **taʿẓīm u ʿizzet itdi** her mīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 14). [taʿẓīm u ʿizzet itdi, -di]*

tebdīl it-: *Değiştirmek.*

1. Çü devrān hicre **tebdīl itdi** vaṣlı
   Hemān anuñ budur ʿālemde aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 69). [tebdīl itdi, -di]*

tebdīl ol-: *Değiştirilmek.*

1. Viṣāle n'ola **tebdīl olsa** hicrān
   Ḫalīl'e eyledüñ nārı gülistān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 77). [tebdīl olsa, -sa]*

tebdīl-i mekānı it-: *Mekan değiştirmek, bulunduğu yerden ayrılıp başka bir yere gitmek.*

1. Ayardup bir nice nāzük civānı
   O sāʿat **itdi tebdīl-i mekānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 2). [tebdīl-i mekānı itdi, -di]*

tebeddül: *Başka şekle girme, değişme, tagayyür.*

1. Teġayyürden müberrā pāk-i ẕātı
   Tebeddülden muʿarrādur ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 34). [tebeddülden, -den]*

tebessüm it-: *Gülümsemek.*

1. Şu deñlü **itdi** ol şeydā **tebessüm**
   Görindi ser-be-ser dendān-ı encüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 3). [tebessüm itdi, -di]*
2. Yine göz ḳıpdı gitdi şāh-ı encüm
   Bu ebkār-ı nucūm **itdi tebessüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 2). [tebessüm itdi, -di]*

tecdīd-i menzil: *Yol yenilemek.*

1. Ser-ā-ser cümle ʿālem oldı āgāh
   Yine **tecdīd-i menzil itmiş** ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 22). [tecdīd-i menzil itmiş,]*

tecellā ḳıl-: *Göstermek; görünmek, belirmek.*

1. Elā ey ṭālib-i dīdār-ı mevlā
   Ḳıla dīdār istersen **tecellā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 2). [tecellā ḳıla, -a]*

tecellā-yı cemāl: *Güzellik tecellisi.*

1. Aduñ esmā-yı ḥüsnā bigi ẕikrüm
   Tecellā-yı cemālüñ dilde fikrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 48). [tecellā-yı cemālüñ, -üñ]*

tecellī: *Belirme, görünme.*

1. Ne bezm ol mecmaʿ-ı mecmūʿ-ı ervāḥ
   Aña sāḳī **tecellī** ʿışḳ idi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 8). [tecellī,]*
2. Ḳarār itmişdür anda Kaʿbetu'llāh
   Ṭavāf eyler **tecellī** anı her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 88). [tecellī,]*

tecellī eyle-: *Görünmek, zuhur etmek.*

1. O ʿālem içre görseñ kim neler var
   Tecellī eylemiş Ṭūrında dīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 82). [tecellī eylemiş, -miş]*
2. **Tecellī eylemezse** anda dīdār
   Gülistān-ı cinānı oḳıruz ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 79). [tecellī eylemezse, -mez, -se]*

tecelli it-: *Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak.*

1. Külli eczāmı ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim **tecelli ide** Ṭūr-ı rūḥa ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 26). [tecelli ide, -e]*
2. Ki mirʾāt idi çün Mecnūn'a Leylī
   İderdüñ sen aña andan **tecellī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 86). [tecellī iderdüñ, -er, -dü, -ñ]*

tecellī vir-: *Görünmek.*

1. Günāhuñ ebri perde olmış ey yār
   Nice **virsün tecellī** mihr-i envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 38). [tecellī virsün, -sün]*

tecessüs eyle-: *Araştırmak.*

1. ʿİbādet eyleyüp gör yol yaraġın
   Tecessüs eyle yaḳının ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 18). [tecessüs eyle,]*
2. **Tecessüs eyle** gör ol yüzi ḳara
   Ola kim ṭālibi var anda vara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 9). [tecessüs eyle,]*

tecessüs kıl-: *Gizlice araştırmak.*

1. Naẓīri gelmemiş rūy-ı zemīne
   Tecessüs ḳılmaġa varmışdı Çin'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 34). [tecessüs ḳılmaġa, -maġ, -a]*
2. Pes andan gördiler yoluñ yaraġın
   Tecessüs ḳıldılar ḳurbın ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 82). [tecessüs ḳıldılar, -dı, -lar]*

tedbīr: *Önlem alma.*

1. O sulṭān ḳader-ḳudret ḳażā-rā
   Revā **tedbīrde** eylerse daʿvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 50). [tedbīrde, -de]*
2. Muvāfıḳ ola bu **tedbīre** taḳdīr
   Ne eylerseñ bu ʿālem içre **tedbīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 24). [tedbīr,]*
3. Muvāfıḳ ola bu **tedbīre** taḳdīr
   Ne eylerseñ bu ʿālem içre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 23). [tedbīre, -e]*
4. Ḳıl ol şāha müdāra vü telaṭṭuf
   Bu **tedbīre** itmeye tā kim teḫalluf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 24). [tedbīre, -e]*

tedbīr ehli: *Tedbirli kişiler.*

1. Uçar ḳuşa ve lākin kimse yitmez
   Yalıñ ardınca tedbīr ehli gitmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 22). [tedbīr ehli,]*

tedbīr it-: *Önlem almak hazırlanmak.*

1. Ṭabīb-i dehr **itdi** ḫūb **tedbīr**
   Kim aña kehkeşānı ḳıldı zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 5). [tedbīr itdi, -di]*
2. Anuñ Bercīs adı bir güzel pīr
   Ḳoya çarḫa zemīni **itse tedbīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 6). [tedbīr itse, -se*
3. Bu yaña dīdebānlar **itdi tedbīr**
   Didiler idelüm ol şīri naḫcīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 35). [tedbīr itdi, -di]*

tedbīr kıl-: *Tedbir almak.*

1. **Ḳılup** Nāṣır anuñ żabṭına **tedbīr**
   Hemān düzdürdi bir ḫoş sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 135). [tedbīr ḳılup, -up]*

tedbīri takdīre muvāfıḳ gel-: *Tedbiri İlahî takdire uygun düşmek.*

1. **Gelür tedbīri takdīre muvāfıḳ**
   Oḳur dirsem ḫuṭūṭ-ı levḥ lāyıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 51). [tedbīri takdīre muvāfıḳ gelür, -ür]*

tefekkür it-: *Düşünmek.*

1. **Tefekkür itse** anı ʿaḳl olur çāk
   Taṣavvur idemez naḳḳāş-ı idrāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 49). [tefekkür itse, -se]*

tefekkür ḳulzumı: *Düşünce denizi.*

1. İçüp aḫşam olınca oldılar mest
   Tefekkür ḳulzumından yudılar dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 22). [tefekkür ḳulzumından, -n, -dan]*

tefekkürden serīʿ: *Düşünceden hızlı.*

1. Revişde anlar ey şūḫ-ı dil-āvīz
   Tefekkürden serīʿ endīşeden tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 46). [tefekkürden serīʿ,]*

teferrüc it-: *Dolaşmak, gezmek.*

1. O bī-ḥad çādurı **itdi teferrüc**
   Hemān ṣandı ki baḥr itmiş temevvüc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 31). [teferrüc itdi, -di]*

teferrücgāh: *Seyir, gezinti yerleri.*

1. Bu meclis bir güzel raʿnā **teferrücgāhdur** Ẕātī
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 13). [teferrücgāhdur, -dur]*

teftīş eyle-: *Aramak, araştırmak.*

1. Benüm aḥvālüm andan **eyle teftīş**
   Ne derde uġrayupdur gör bu dil-rīş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 113). [teftīş eyle,]*

teġayyür: *Değişme, başkalaşma.*

1. **Teġayyürden** müberrā pāk-i ẕātı
   Tebeddülden muʿarrādur ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 33). [teġayyürden, -den]*

teḫalluf it-: *Değişmek.*

1. Ḳıl ol şāha müdāra vü telaṭṭuf
   Bu tedbīre **itmeye** tā kim **teḫalluf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 24). [teḫalluf itmeye, -me, -y, -e]*

tehī: *Boş.*

1. Ḳamu ʿuṣṣāḳı yaḳduġın nevādan
   Tehī ṣanmañ derūn-ı pür-hevādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 8). [tehī,]*

tehī degül: *Boş değil.*

1. **Tehī degül** bu ṭoḳuz dāʾire bu merkez-i ḥāk
   Ṭolu kenār u miyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 15). [tehī degül,]*

tek: *"Sadece" anlamında edat.*

1. Beni ḳılsun belālar cundı tārāc
   O ṭūṭī olmasun **ṭek** bir nefes ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 52). [ṭek,]*

tek ol-: *Bir olmak.*

1. **Tek oldı** bendeñe fermānum üzre
   Ḳamu emrüñ ser-ā-ser cānum üzre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 19). [tek oldı, -dı]*
2. Eger kim Ḫıżr **tek ola** ṭabībüm
   İrişür derdüme dermān ḥabībüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 117). [tek ola, -a]*

tekebbürlen-: *Büyüklenmek, kibirlenmek.*

1. **Tekebbürlenme** miskīn itme ġaflet
   Ecel bir kimseye itmez riʿāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 95). [tekebbürlenme, -me]*

tekellüf it-: *Zorluk çıkarmak, zahmet vermek.*

1. Bi-ḥaḳḳın server-i ḫūbān Yūsuf
   K'aña **itdüñ** gül-i ḥüsni **tekellüf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 88). [tekellüf itdüñ, -dü, -ñ]*
2. **İdüp** bir ġonce-i zanbaḳ **tekellüf**
   Viṣāli bāġını ḳıldı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 61). [tekellüf idüp, -üp]*

tekellüf ḳal-: *Sıkıntı kalmak.*

1. Yā cemʿ oldı Züleyḫā ile Yūsuf
   Arada **ḳalmadı** hergiz **tekellüf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 40). [tekellüf ḳalmadı, -ma, -dı]*

tekellüf ḳıl-: *Bir zorluğa katlanmak.*

1. Çıḳar Mıṣr-ı viṣāli **ḳıl tekellüf**
   Bu zindāndan beni mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 75). [tekellüf ḳıl,]*

tekellüm: *Konuşma, söyleme.*

1. **Tekellümde** leṭāfet ḳandın ezdi
   O dem bir ṭatlu şīrīn nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 19). [tekellümde, -de]*

tekellüm eyle-: *Konuşmak.*

1. Kelīmüñ ḥażret-i Mūsā ḥaḳıçün
   Tekellüm eyledügi cā ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 96). [tekellüm eyledügi, -düg, -i]*
2. **Tekellüm eyledükce** ol şeker-ḫand
   Dimāġ-ı cānı eyler lafẓı pür-ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 15). [tekellüm eyledükce, -dükce]*
3. Bularla **eyledi** bī-ḥad **tekellüm**
   Sözin degme kişi ḳılmaz tevahhüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 23). [tekellüm eyledi, -di]*
4. **Tekellüm eyleyüp** cān u dil ile
   Anı aġırladı ṭatlu dil ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 25). [tekellüm eyleyüp, -y, -üp]*
5. Bularla **eyledi** bī-ḥad **tekellüm**
   Kelāmından bular itdi tenaʿum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 15). [tekellüm eyledi, -di]*

tekellüm it-: *Konuşmak, söylemek.*

1. O dem bülbül bigi itdi terennüm
   Açup ġonce lebin **itdi tekellüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 2). [tekellüm itdi, -di]*
2. **Tekellüm itse** gevherler ṣaçardı
   Kişinüñ ḳalb-i ġamnākın açardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 5). [tekellüm itse, -se]*
3. Girüp ḳaṣrına bir ṣūḥ-ı şeker-ḫand
   Tekellüm idüp efşān eyledi ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 10). [tekellüm idüp, -üp]*
4. Ṣanurdı gören anı şāh-ı mārān
   Tekellümler ider mānend-i insān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 4). [tekellümler ider, -er]*

tekellüm ḳıl-: *Söylemek, konuşmak.*

1. **Tekellüm ḳılsa** eyler keşf-i esrār
   Revān cāndan ḫaber virür o güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 9). [tekellüm ḳılsa, -sa]*

tekrār: *Yeniden, yine.*

1. Aña Sulṭān Jāle virdi ḫilʿat
   Gül-i zibā bigi **tekrār** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 58). [tekrār,]*
2. Geyürdi ol baña **tekrār** ḫilʿat
   Nite kim ʿunṣur-ı eflāk ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 85). [tekrār,]*

tekrār tekrār: *Üst üste, ardı ardına.*

1. Ḳamu ʿālem içinde her ne kim var
   Görinür anda hep **tekrār tekrār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 78). [tekrār tekrār,]*

tekyegāh: *Tekke, dergâh.*

1. Daḫı Ḥātem bigi ġāyet saḫī ol
   Mürüvvet **tekyegāhına** aḫī ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 66). [tekyegāhına, -ı, -n, -a]*

tekye-i derviş: *Tekke dervişi.*

1. Ṭoġup göñlümden ol māh-ı dil-ārā
İdindi **tekye-i dervişi** meʾvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 38). [tekye-i dervişi, -i]*

telḫ-kam ol-: *Kederlenmek, hüzünlenmek.*

1. Bād-ı ḳahruñdan **olursa** cümle deryā **telḫ-kam**
Āb-ı luṭfuñdan olur nāyuñ dimāġı pür-nebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 19). [telḫ-kam olursa, -ur, -sa]*

temāşā eyle-: *Seyretmek, bakmak.*

1. **Eylerem** mirʾāt-ı ṣunʿından **temāşā** ṣaniʿi
Maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā bir ṣunʿ-ı Yezdān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 11). [temāşā eylerem, -r, -em]*
2. Göñlüñi açsun ṭarāvet ābı gel ey teşne-dil
Verd-i ḫandānuñ **temāşā eyle** ṣād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 8). [temāşā eyle,]*
3. Cihānda ʿālim oldur ʿayn ü ḳadd ü kākül ü aġzın
Temāşā eyle yarın kimseye ḳalmaz bu ʿālemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 10). [temāşā eyle,]*
4. **Temāşā eyleyen** dāne birinci
Anuñ her dānesin ṣanur bir inci *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 79). [temāşā eyleyen, -y, -en]*
5. Açup Lālā anuñ mühr-i şerīfin
Temāşā eyledi ḫaṭṭ-ı laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 30). [temāşā eyledi, -di]*
6. Ser-ā-ser āḫir oldı emr olan iş
Temāşā eyledi şeh virdi baḫşiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 22). [temāşā eyledi, -di]*
7. **Temāşā eyleyenler** dirdi anı
Bu resm-i naḳşa ṭuş olmadı Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 49). [temāşā eyleyenler, -y, -en, -ler]*
8. **Temāşā eyledi** faṣl-ı ḫazānı
Bahāruñ ḳalmamış hergiz nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 41). [temāşā eyledi, -di]*
9. **Temāşā eyledi** dīvān-ı şāhı
Ṭurur el ḳavşurup ḳat ḳat sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 19). [temāşā eyledi, -di]*

temāşā it-: *Gezmek.*

1. Ḳılalum nice gün av u şikārı
Temāşā idelüm bu sebzezārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 12). [temāşā idelüm, -e, -lüm]*

temāşā it-: *Seyretmek, bakmak.*

1. Şu kim **itdi temāşā** ol libāsı
Ḳabā oldı anuñ kibri ḳabası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 15). [temāşā itdi, -di]*
2. **Temāşā iden** anı ola mesrūr
Ṣafādan eylesün her ḳalbi pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 11). [temāşā iden, -en]*
3. **İderken** naḳşın ol ḳaṣruñ **temāşā**
Muṣavver gördi bir taṣvīr-i zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 55). [temāşā iderken, -er, -ken]*
4. **Temāşā itmesini** kār idindi
O şekli kendüzine yār idindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 89). [temāşā itmesini, -me, -si, -n, -i]*

5. Belāġat ḫāmesiyle itdi inşā
   Didi taḥsīn **iden** anı **temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 18). [temāşā iden, -en]*
6. **Temāşā itdügi** dem ḥüsn-i şāhı
   Ṭaġıldı mülk-i dilden ġam-sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 81). [temāşā itdügi, -düg, -i]*
7. Yürürsin gün bigi her gāh tenhā
   İdersin sū-be-sū şehri **temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 18). [temāşā idersin, -er, -sen]*
8. **Temāşā itdi** ol mektūbı açdı
   Anuñ farḳına yaşı aḳçe şaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 21). [temāşā itdi, -di]*

temāşā kıl-: *Seyre çıkmak, gezmek, dolaşmak.*

1. Ne burcı menzil idinmişdür ol māh
   Nice mülki **temāşā ḳılmış** ol şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 20). [temāşā ḳılmış, -mış]*

temāşā kıl-: *Seyretmek, bakmak..*

1. Şanurdı kim **temāşā ḳılsa** anı
   Sütūn-ı ẕevraḳ açmış bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 43). [temāşā ḳılsa, -sa]*
2. Ṭutup oldı revāna rāh-ı deşti
   Temāşā kılmaġa cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 18). [temāşā kılmaġa, -maġ, -a]*
3. Dir imrūzdan ol ḳaṣr-ı ferdā
   Ḳılurdı reml **ḳılduḳça temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 8). [temāşā ḳılduḳça, -duḳça]*
4. Ḫaṭṭ-ı müşkin getürmiş sīm-sīmā
   Feraḥ olur **ḳılan** anı **temāşā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 10). [temāşā ḳılan, -an]*
5. Atından indi **ḳıldılar temāşā**
   Felekden indi gūyā yire ʿĪsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 17). [temāşā ḳıldılar, -dı, -lar]*

temāşāgāh: *Temaşa edilen, izlenilen yer.*

1. Açılmış verd yirinde eser yil
   Temāşāgāhını almış gelüp seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 20). [temāşāgāhını, -ı, -n, -ı]*

temennā it-: *Arzulamak, dilemek, istemek.*

1. Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u tenhā
   İderdüm luṭfını Ḥaḳḳ'uñ **temennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 26). [temennā iderdüm, -er, -dü, -m]*
2. Elā ey bāzdār-ı bāz-ı maʿnā
   İder cān u göñül senden **temennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 2). [temennā ider, -er]*
3. Elā ey bāzdār-ı bāz-ı maʿnā
   İder cān u göñül senden **temennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 2). [temennā ider, -er]*

temennā it-: *İstemek.*

1. Elā ey cevher-i iksīr-i maʿnā
   İder ṭāliblerüñ senden **temennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 2). [temennā ider, -er]*

temevvüc eyle-: *Dalgalanmak.*

1. Anı bir puşteden ger görse merdum
   Temevvüc eyledi ṣanurdı ḳulzum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 22). [temevvüc eyledi, -di]*

temevvüc eylemiş deryā: *Dalgalanmış deniz.*

1. Görür ḳonmış aña bir ulu leşker
   Temevvüc eylemiş deryāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 10). [temevvüc eylemiş deryāya, -y, -a]*

temevvüc it-: *Dalgalanmak.*

1. Bunı çün gördi Şāh incindi ġāyet
   Temevvüc itdi deryā-yı şecāʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 30). [temevvüc itdi, -di]*
2. O bī-ḥad çādurı itdi teferrüc
   Hemān ṣandı ki baḥr **itmiş temevvüc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 32). [temevvüc itmiş, -miş]*

temmet bi-ʿavni'llāhi'l-vehhāb: *Kitabın sonu.*

1. **Temmet bi-ʿavni'llāhi'l-vehhāb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 41). [temmet bi-ʿavni'llāhi'l-vehhāb,]*

ten: *İnsan vücudunun dış yüzü, cilt.*

1. **Teni** düşmekden oldı ḳare ḳare
   Eger kim bir kişi çıḳsa şikāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 19). [teni, -i]*

ten: *Vücut.*

1. Peleng uġradı beñzer derd-i yāra
   Teninde dāġı bī-ḥad ḳara ḳara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 32). [teninde, -i, -n, -de]*
2. Nefāʾis ekl idüp **ten** buldı ḳuvvet
   Ṭurup seyr eyledi ṣaġ u selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 15). [ten,]*
3. Bi-ḥamdi'llāh ki buldı yine ṣıḥḥat
   Teninde ḳalmadı bir ḳılca ʿillet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 38). [teninde, -i, -n, -de]*
4. **Tenini** ḳıldı āzāde kemerden
   Giderdi hāle-i bedri ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 5). [tenini, -i, -n, -i]*
5. Bu ṭūfān-ı elemden nite kim Nūḥ
   Ḫalāṣ eyle **teni** sürsün ṣafā rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 74). [teni, -i]*
6. O ḥelvāyı ṭurup bir ṭasa ḳoydı
   Libāsını **teninden** defʿi ṣoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 26). [teninden, -i, -n, -den]*
7. İderdi hicr **tenden** cānı zāʾil
   Ümīd-i vuṣlatuñ olmasa ḥāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 53). [tenden, -den]*
8. **Tenüñ** kim olmaya içinde cānı
   Köpekler yimege ḳaṣd eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 71). [tenüñ, -üñ]*

ten menzili: *Beden yeri.*

1. İder **ten menzilinden** rūḥ rıḥlet
   Yaraġuñ yaḫşi gör ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 11). [ten menzilinden, -n, -den]*

tenaʿum it-: *Nimet ve bolluk içinde bulunmak.*

1. Bularla eyledi bī-ḥad tekellüm
   Kelāmından bular **itdi tenaʿum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 16). [tenaʿum itdi, -di]*

tenevvür: *Işık.*

1. O dem zaḫm-ı ʿadūdan ḳaynadı ḳan
   Revān **tenevvürden** ṣan ḳopdı ṭūfān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 72). [tenevvürden, -den]*

teng: *Dar.*

1. Eger seyr itse ol ḳavs-ı ḳuzaḥ **teng**
   Gelür meydān-ı ʿarş u kürs aña **teng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 3). [teng,]*

teng gel-: *Dar gelmek, küçük gelmek.*

1. Eger seyr itse ol ḳavs-ı ḳuzaḥ teng
   Gelür meydān-ı ʿarş u kürs aña **teng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 4). [teng gelür, -ür]*

teng it-: *Dar etmek, daraltmak.*

1. Aña **teng itmekiçün** kehkeşānı
   Zer-efşān eylemişdi çarḫ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 11). [teng itmekiçün, -mek, -içün]*

teng ol-: *Dar olmak.*

1. Mūsā ʿaṣāsı bigi ḳaldursa sancaġuñ ser
   Firʿavūnveş ʿadūya **teng ola** mülk-i vāsiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 32). [teng ola, -a]*

teng u tīre: *Dar ve karanlık.*

1. Maḳāmum **teng u tīre** vüsʿatüm yoḳ
   Beni terk itdi şādī miḥnetüm çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 7). [teng u tīre,]*

tenhā: *Gizli.*

1. Yürürsin gün bigi her gāh **tenhā**
   İdersin sū-be-sū şehri temāşā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 17). [tenhā,]*

ten-hāne: *Âşığın gönlü.*

1. Yaḳar **ten-ḫānesini** bilsin aḥbāb
   Benüm bu rişte-i cismümdeki tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 51). [ten-ḫānesini, -si, -n, -i]*

ten-i pür-derd: *Dertli vücut.*

1. Kim andan ḳalbümüz sürsün ṣafālar
   Ten-i pür-derdüme virsün şifālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 16). [ten-i pür-derdüme, -üm, -e]*

ten-i ʿuşşāk: *Âşıkların bedeni.*

1. O tāc olmış zümürrüdler ile zībā
   Döginmekden **ten-i ʿuşşāḳ** gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 20). [ten-i ʿuşşāḳ,]*

teninden şoy-: *Vücudundan çıkarmak.*

1. Çıḳardı ṣubḥ anuñ geldi yasın
   Teninden şoydı ol ḳara libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 4). [teninden şoydı, -dı]*

tenine yaralar ur-: *Tenini yaralamak.*

1. Yetişmiş tīġ-ı hicrānı nehāruñ
   Tenine yaralar urmış enāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 20). [tenine yaralar urmış, -mış]*

tepsi: *Derinliği az, kenarlı düz kap.*

1. Aña bir ḫoş ziyāfet itdi Jāle
   İnüp māh oldı **tepsi** sofra hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 44). [tepsi,]*

ter: *Taze.*

1. Şu virdi egnine bir tāze **terlik**
   Degişdürdi anuñla cismi **terlik** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 32). [terlik, -lik]*
2. Zebānından düşüp bādāmuñ ol **ter**
   Ġażabdan gör ne ṭatludur ki ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 81). [ter,]*

ter eyle-: *Islatmak.*

1. Sözinden yanmasun diyü o defter
   Revān eşk ile anı **eyledi ter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 14). [ter eyledi, -di]*
2. Ḳuru varmamaġiçün yāre defter
   Revān gözi yaşından **eyledi ter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 6). [ter eyledi, -di]*
3. Gül-āb ile şuladılar ser-ā-ser
   Ḳamu her ḫışt-ı ḫuşkı **itdiler ter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 18). [ter itdiler, -di, -ler]*

ter eyle-: *Tazelemek.*

1. Alup minḳarına ol zāġ müşki
   Gelüp **ter eyledi** kāfūr-ı ḫuşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 12). [ter eyledi, -di]*

ter ḳabāyı çıḳar-: *Yeni kıyafeti çıkarmak.*

1. Görür ġāyetde germ oldı hevāyı
   Çıḳardı ġonce bigi **ter ḳabāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 10). [ter ḳabāyı çıḳardı, -dı]*

ter kıl-: *Islatmak.*

1. Ola kim āh idem tā ki yaḳam mektūbını yāruñ
   Revān ey dīde merdümlük idüp **ḳıl** gördügüñ dem **ter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 8). [ter ḳıl,]*

ter ü rengin: *Taze ve güzel/parlak renkli.*

1. O dem Nāṣır feṣāḥat rengin ezdi
   Ter ü rengin beşāret-nāme yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 2). [ter ü rengin,]*

terāzūdan iner sulṭān ol-: *Teraziden inen padişah olmak II Adil padişah olmak.*

1. Cihān bir cism ola sen cān olasın
   Terāzūdan iner sulṭān olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 50). [terāzūdan iner sulṭān olasın, -a, -sın]*

terāzūlar gel-: *Teraziler getirilmek.*

1. O dem diḳḳat idüp nev-rūz ḫaylī
   Terāzūlar gelüp rūz ile leylī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 28). [terāzūlar gelüp, -üp]*

terāzūveş: *Terazi gibi.*

1. Ḳoyarsa keffeñe ẓulm ehli dirhem
   Terāzūveş dilüñ meyl itmesün hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 48). [terāzūveş,]*

terāzūya gir-: *Teraziye girmek, terazide tartılmak.*

1. Şu dem kim ol **terāzūya giren** zer
   O cism-i sīm ile oldı berāber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 95). [terāzūya giren, -en]*

terāzu-yı murād: *Arzu terazisi.*

1. **Terāzu-yı murādum** eyle mevzūn
   Vireyüm aġıruñca saña altun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 33). [terāzu-yı murādum, -um]*

terbiʿ: *Gökbilim terimi.*

1. Görürler itmiş ol **terbīʿ** ṭāliʿ
   Bulara nūr-ı aḥkām oldı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 63). [terbīʿ,]*

terbīʿ it-: *Dörtlemek.*

1. İkisi bunlaruñ **terbīʿ itdi**
   Saʿādet ḳalmadı ʿālemde gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 5). [terbīʿ itdi, -di]*

tercümān: *Çevirici, çeviren.*

1. Ẓarāfet ehlinüñ cisminde cānı
   Arada iki yāruñ **tercümānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 8). [tercümānı, -ı]*

ter-ebyāt: *Taze beyitler.*

1. Ḳuru varmamaġıçün peyk-ī nāme
   Bu **ter-ebyātı** taḥrīr itdi ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 74). [ter-ebyātı, -ı]*

terennüm it-: *Güzel ve alçak sesle şarkı söylemek.*

1. **Terennüm iderek** mānend-i bülbül
   Açıldılar o bāġa ol iki gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 39). [terennüm iderek, -erek]*
2. O dem bülbül bigi **itdi terennüm**
   Açup ġonce lebin itdi tekellüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 1). [terennüm itdi, -di]*
3. Öterdi şādlıḳdan şehr güm güm
   İderdi raʿd gūyā kim **terennüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 16). [terennüm iderdi, -er, -di]*

terk it-: *Bırakmak.*

1. Eger ol bī-nişāndan sen nişānı
   Dilerseñ yüri **terk it** cism ü cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 54). [terk it,]*
2. Maḳāmum teng u tīre vüsʿatüm yoḳ
   Beni **terk itdi** şādī miḥnetüm çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 8). [terk itdi, -di]*
3. Varup ol ṭaş bağırlu dil-rübāyı
   Görenler **terk ider** tāc u ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 14). [terk ider, -er]*

terlik: *Tazelik, dinçlik.*

1. Ola **terlikde** şol kim bir içim şu
   Elinde cām ile şerbet ṭutar u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 17). [terlikde, -de]*

terlik vir-: *Tazelik vermek.*

1. Şu **virdi** egnine bir tāze **terlik**
   Degişdürdi anuñla cismi terlik *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 31). [terlik virdi, -di]*

terre: *Yeşillik, ot, çimen.*

1. O ḳoyın gözlüler berre getürmiş
   O ḫaṭṭı sebzeler **terre** getürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 32). [terre,]*

terre di-: *Tere yaprağı demek.*

1. Güneş ʿarż eyleseñ bir ẕerre dirler
   Görüp bāġ-ı cinānı **terre dirler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 20). [terre dirler, -r, -ler]*

ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret: *Yaş tabiatlı.*

1. Kim ol bir **ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret**
   Ṭabībāsā virür bīmāra ṣıḥḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 3). [ter-ṭabīʿat pür-ḥarāret,]*

tesbīh: *Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.*

1. Görür Pervāne'nüñ **teşbīhi** maʿḳūl
   Ferāset vardurur anda bilür ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 23). [teşbīhi, -i]*
2. Yanup yaḳıldı āhından felekler
   Yañıldı gökde **tesbīḥin** melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 34). [tesbīḥin, -in]*

teşbīh it-: *Benzetmek.*

1. Nice **teşbīh idem** ben aña ey cān
   Ki bir gün görmedükdür āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 91). [teşbīh idem, -em]*

tesbīh ol-: *Benzemek.*

1. Olıcaḳ sīnesi ḫançerle teşrīḥ
   Olur ol ehl-i ʿıyşa laʿl **tesbīḥ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 14). [tesbīḥ olur, -ur]*

tesdīs kıl-: *Altıya çıkarmak II Altmış derecelik açı yapmak.*

1. Bir esb-i māh-ı ʿazme bindi Bercīs
   Ḳamer ḫūrşīd ile **ḳılmışdı tesdīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 12). [tesdīs ḳılmışdı, -mış, -dı]*

teşevvük nārı: *Şevklenme ateşi.*

1. **Teşevvük nārına** büryān idüp bir berre-i cānı
   Ḫalīlāsā feraḥ olsam n'ola mihmānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 9). [teşevvük nārına, -n, -a]*

teslīm it-: *Bir şeyi sahibine vermek.*

1. Yüzinüñ ẕerrece ḳalmadı ḳanı
   Didiler kim bu **teslīm itdi** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 4). [teslīm itdi, -di]*

teslīm it-: *Kendini vermek.*

1. Fusūnger ḫāmeñe siḥr eyle taʿlīm
   Gören dil mülkin **itsün** aña **teslīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 32). [teslīm itsün, -sün]*
2. Pes andan eyledi ol şāha taʿlīm
   İde mülk-i fünūnı aña **teslīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 24). [teslīm ide, -e]*
3. Ḳatı ġarrā biçim mahbūb taḳsīm
   İder her kim görürse bunı **teslīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 14). [teslīm ider, -er]*

teslīm ḳıl-: *Teslim etmek;bir emaneti yerine vermek.*

1. Ḳamu ʿilmi bu ṭıfla eyle taʿlīm
   Saña cān ile **ḳıldum** bunı **teslīm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 8). [teslīm ḳıldum, -du, -m]*

teslīs it-: *Üçlemek.*

1. Esedle ḳavsdan burcıyıla māh
   Ana **teslīs itmiş** ol seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 60). [teslīs itmiş, -miş]*

teslīs ü tesdīs it-: *Gezegenlerin birbirlerine göre "teslis" ve "tesdis" konumlarını almaları. "Teslis", iki gezegenin arasında 120°lik mesafe bulunması durumunu; "tesdis" ise iki gezegenin arasında 60°lik mesafe bulunması durumunu ifade etmektedir. Nahid ve Bercis gezegenlerinin, Boğa burcunda adı geçen açılarda bir araya geldiğinden uğur getirmek.*

1. Naẓar ḳılsa nucūma dirdi İdrīs
   İdüpdür her biri **teslīs ü tesdīs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 6). [teslīs ü tesdīs idüpdür, -üp, -dür]*

teşne: *Susamış.*

1. Çeşme eyledüñ engüştüñi gördi ḳamu ʿālem
   Dil **teşne durur** muʿcizüñ ābına be-ġāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 24). [teşne durur, -durur]*
2. Ne dirsin **teşne** irsün mi zülāle
   Ḳarīn olsun mı bülbül verd-i āle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 21). [teşne,]*
3. Yine meyl eyledi ṭūṭī nebāta
   Özendi yine ol **teşne** Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 108). [teşne,]*

teşne-dil: *Susuz gönül, gönlü susamış.*

1. Göñlüñi açsun ṭarāvet ābı gel ey **teşne-dil**
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle şād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 7). [teşne-dil,]*

teşnelik: *Susamışlık.*

1. İkisi ġayret idüp çekdi anı
   Bulalar **teşnelikden** tā emānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 58). [teşnelikden, -den]*

teşnelik derdi: *Susamışlık derdi.*

1. Derūnı ġıll u ġışdan pāk u şāfī
   Kim ol dil **teşnelik derdine** şāfī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 44). [teşnelik derdine, -n, -e]*

teşrīḥ ol-: *Açılmak.*

1. **Olıcaḳ** sīnesi ḫançerle **teşrīḥ**
   Olur ol ehl-i ʿıyşa laʿl tesbīḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 13). [teşrīḥ olıcaḳ, -ıcaḳ]*

tevaḳḳuʿ eyle-: *Beklemek, ümit etmek.*

1. Didi ol pīre-zen idüp tażarruʿ
   Ṭapuñdan **eyledüm** bunı **tevaḳḳu**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 34). [tevaḳḳuʿ eyledüm, -dü, -m]*

tevaḳḳuf it-: *Durmak, beklemek.*

1. Yürürken **itmeyüp** bir şeb **tevaḳḳuf**
   Düşer bir çāha ol mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 31). [tevaḳḳuf itmeyüp, -me, -y, -üp]*

tevbe-i maḳbūl: *Makbul tövbesi hakkı için.*

1. Naṣūḥuñ **tevbe-i maḳbūlı ḥaḳḳı**
   Ḳamu ehl-i ṭarīḳat yolı ḥaḳḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 61). [tevbe-i maḳbūlı ḥaḳḳı, -ı]*

tevḥīd: *Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.*

1. Bu **tevḥīd** oldı bu arada āḫir
   Ḳulaḳ ṭut kim naṣāyiḥ oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 1). [tevḥīd,]*

teẕerv: *Sülün kuşu II Şem.*

1. Öñine sāyeveş düşüp o servüñ
   Olup hem-rāhı ol zībā **teẕervüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 36). [teẕervüñ, -üñ]*
2. Yaşıl muma müşābih cümle servi
   Şanur şuʿle gören anda **teẕervi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 32). [teẕervi, -i]*

teẕerv-i sīmi düşir-: *Gümüş sülünleri toplamak.*

1. Yā bir şeh-bāz-ı zerrīn-bāl açup per
   Teẕerv-i sīmi düşirdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 4). [teẕerv-i sīmi düşirdi, -di]*

tezyīn eyle-: *Süslemek.*

1. Getürdi ṣubḥgeh ḳırṭās-ı sīmīn
   Ser-ā-ser **eyledi** surḫ anı **tezyīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 4). [tezyīn eyledi, -di]*

tezyīn it-: *Süslemek.*

1. Şu kān içre ki oldı laʿl-i rengīn
   Melāḥat gūşın **itdi** çıḳdı **tezyīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 12). [tezyīn itdi, -di]*
2. Getürdüp yüz ḳaṭar uştur şeh-i Çīn
   Ser-ā-ser cümlesini **itdi tezyīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 2). [tezyīn itdi, -di]*

tezyīn ol-: *Süslenmek.*

1. Viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān **oldı tezyīn**
   Yine bir deste şemʿi yaḳdı Pervīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 1). [tezyīn oldı, -dı]*

tezyīn ol-: *Süslenmek II Donatılmak.*

1. Simāṭ **oldı** gülistān bigi **tezyīn**
   Pilav aḳ ġonce-i gül zerde nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 21). [tezyīn oldı, -dı]*

ṭıfl: *Çocuk.*

1. Ḳamu ʿilmi bu **ṭıfla** eyle taʿlīm
   Saña cān ile ḳıldum bunı teslīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 7). [ṭıfla, -a]*

ṭıfl-ı mīve: *Meyve çocuğu.*

1. Şükūfe **ṭıfl-ı mīve** başına hem
   Sevincinden ṭaḳup dururdı dirhem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 13). [ṭıfl-ı mīve,]*
2. Aḳçeler düzdi şükūfe **ṭıfl-ı mīve** başına
   Āllar geydi yine güller içine ṭaşına *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 17). [ṭıfl-ı mīve,]*

ṭılısm-ı vaḥdet: *Allah'ın birliğinin tesiri.*

1. Düzilmişdür **ṭılısm-ı vaḥdet** anda
   Ḳonılmış māl u genc ü devlet anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 93). [ṭılısm-ı vaḥdet,]*

ṭılsım aç-: *Tılsım açmak II Gizliliği ortaya çıkarmak.*

1. Dilerseñ **açasın** anuñ **ṭılısmın**
   Ḫudānuñ cān ile ẕikr eyle ismin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 95). [ṭılısmın açasın, -a, -sın]*

ṭīmār eyle-: *İyileştirmek.*

1. Eṭibbā **eylediler** aña **ṭīmār**
   Kim açа gözlerin ol çeşm-i bīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 45). [ṭīmār eylediler, -di, -ler]*
2. Firāḳ-ı çeşmüñ itdi cānı bīmār
   Ṭuṭaġuñ şerbetiyle **eyle tīmār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 78). [tīmār eyle,]*

ṭīmār it-: *Iyileştirmek, tedavi etmek.*

1. Hele ḫoş geldüñüz ey çeşm-i bīmār
   Keremden **itdüñüz** bīmāra **tīmār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 106). [tīmār itdüñüz, -dü, -ñüz]*

tımār ḳıl-: *İyileştirmek, bakmak, tedavi etmek.*

1. Anuñ ḥaḳḳı k'ola ġurbetde bimār
   Kimesne baḳmaya **ḳılmaya tımār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 66). [tımār ḳılmaya, -ma, -y, -a]*

ṭīmār vir-: *İyileştirmek, bakmak, tedavi etmek.*

1. Hemān ḳaṣd itdi ol Cemşīd-miḳdār
   Vire ol gözleri bīmāri **tīmār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 26). [tīmār vire, -e]*

tınāb: *Çadır ipi, ip.*

1. Ṣuʿā-ı mihre beñzer her **ṭınābı**
   Beyāżı tīre eyler āftābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 49). [ṭınābı, -ı]*

tırak çıkdı çınla-: *Gürültü çıkıp çınlamak.*

1. Felekde **çıḳdı çınladı ṭıraḳa**
   Ṣadāsı Rūm'dan irdi ʿIraḳ'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 5). [ṭıraḳa çıḳdı çınladı, -dı]*

tırāş eyle-: *Tıraş işini yapmak.*

1. Ṣoyup **eyler tırāş** ol ḫalḳı der-ḫāl
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ eyler abdāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 15). [tırāş eyler, -r]*

tırāş it-: *Saç veya sakalı kesmek II Uzunluğunu azaltmak, kısaltmak.*

1. Ṣaçıldı yire ṣaçı idüp ibrām
   Tırāş itdi bu pīr-i çarḫı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 16). [tırāş itdi, -di]*

tırmık boz-: *Tırnaklamak.*

1. O dem ruḫsār-ı bedri **bozdı ṭırmıḳ**
   Hilāl oldı ḳolında her ısırmıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 9). [ṭırmıḳ bozdı, -dı]*

tīġ: *Kılıç.*

1. Yecūc-i fitne mülk-i dehri ṭutardı cümle
   Sed çekmeyeydi **tīġuñ** ger olmayaydı mānīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 30). [tīġuñ, -ün]*
2. ʿAdūnuñ ḳanına **tīġı** k'ola ġarḳ
   Şafaḳ içre şanasın mihr urur berḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 41). [tīġı, -ı]*
3. Ṣuṣasa ḳanına aʿdā-yı cühhāl
   İçirür **tīġı** anuñ zehr-i ḳattāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 44). [tīġı, -ı]*
4. Ki ide **tīġını** ol gevher-i ḫāṣ
   ʿAdūnuñ ḳulzum-ı ḫūnında ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 5). [tīġını, -ı, -n, -ı]*
5. Geyürdi çarḫa tāc-ı zer zamāne
   Ḳuşatdı aña **tīġı** ḫüsrevāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 4). [tīġı, -ı]*
6. Şafaḳ şanmañ görinen surḫı her şām
   Görüp **tīġını** ḳan ḳaşandı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 10). [tīġını, -ı, -n, -ı]*
7. Daḫı bir sīneyi **tīġ** itmeden şaḳ
   Libāsın boyamışdı ḳana sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 15). [tīġ,]*
8. Yüzini ḳana yudı **tīġ** yirüñ
   Yiri başına aġmasun mı tīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 35). [tīġ,]*

tīġ al-: *Kılıç kuşanmak.*

1. Görür kim ḳarşudan bir bebr geldi
   Hemān şeh tīz-deste **tīġın aldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 50). [tīġın aldı, -dı]*

tīġ cebri: *Kılıç zorlaması.*

1. ʿAdū ḳalbin yarardı **tīġ cebri**
   Şanasın berḳ-i lāmiʿ cism-i ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 47). [tīġ cebri,]*

tīġ çek-: *Kılıç çekmek II. Saldırmak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.*

1. Çü **çekdi tīġın** ol şāh-ı ḫuceste
   Ser-ā-ser cund-ı Şām oldı şikeste *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 3). [tīġın çekdi, -di]*
2. **Çeküp tīġın** yüridi server-i Rūm
   Ser-ā-ser leşker-i Şām oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 1). [tīġın çeküp, -üp]*

tīġ u demren: *Kılıç ve temren.*

1. Lekedür gördiler cumhūr-ı düşmen
   Yudılar ḳana cümle **tīġ u demren** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 62). [tīġ u demren,]*

tīġ u nīze ur-: *Kılıç ve mızrak vurmak.*

1. Ger **ursa** dest-i ḫışmı **tīġ u nīze**
   İder ḳalb-i ʿadūyı rīze rīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 25). [tīġ u nīze ursa, -sa]*

tīġ ur-: *Kılıç vurmak.*

1. Ṭaġıtdı cund-ı Şām'ı **urıldı tīġı**
   İrüp bād-ı ṣabā gūyā ki mīġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 3). [tīġı urıldı, -ıl, -dı]*

tīġdan geçür-: *Kılıçtan geçirmek.*

1. Getürdüp şāh cümle dīdebānı
   Geçürdi tīġdan ol sāʿat anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 42). [tīġdan geçürdi, -di]*

tīġ-ı āb-dārın aç-: *Parlak kılıç çıkarmak.*

1. Kimisi **açdı tīġ-ı āb-dārın**
   Ḳıyāmet eyleye tā cengi yarın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 11). [tīġ-ı āb-dārın açdı, -dı]*

tīġ-ı āhı: *Ah kılıcı.*

1. Ṭutarsam n'ola çarḫa **tīġ-ı āhı**
   Kesilmez bendeden hicrān sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 61). [tīġ-ı āhı,]*

tīġ-ı berrāk: *Pek parlak kılıç.*

1. Hevāya berḳ çekdi **tīġ-ı berrāḳ**
   Ṣanasın derd ile āh itdi ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 23). [tīġ-ı berrāḳ,]*

tīġ-ı bürrān: *Keskin kılıç.*

1. Elinde **tīġ-ı bürrān** ile Behrām
   İdüp dururdı cedye varup ikrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 61). [tīġ-ı bürrān,]*

tīġ-ı cebr: *Güç kılıcı.*

1. Yarar ḳalb-i ʿadūyı **tīġ-ı cebri**
   Ṣanasın berḳ-ı lāmiʿ ḫışm-ı ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 21). [tīġ-ı cebri, -i]*

tīġ-ı hicr: *Ayrılık kılıcı.*

1. Dişi rümmān ḫandānuñ dökilmiş
   Libāsı **tīġ-ı hicr** ile sökilmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 36). [tīġ-ı hicr,]*

tīġ-ı hicrān: *Ayrılık kılıcı.*

1. Yetişmiş **tīġ-ı hicrānı** nehāruñ
   Tenine yaralar urmış enāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 19). [tīġ-ı hicrānı, -ı]*

tīġ-ı ser-tīz: *Keskin kılıç.*

1. Didi ol ḫīlekār u fitne-engīz
   Benüm bu işde rāyum **tīġ-ı ser-tīz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 36). [tīġ-ı ser-tīz,]*

tīġı tīġa: *Kılıcı kılıca.*

1. Kimisi cāme-ḫᵛāba girdi yatdı
   Ki **tīġı tīġa** tīri tīre ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 38). [tīġı tīġa,]*

tīġ-ı tīz: *Keskin kılıç II Erkek cinsel oranı.*

1. Ṣanasın kim ġılāfın buldı nīze
   Ya düzdiler niyāmı **tīġ-ı tīze** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 60). [tīġ-ı tīze, -e]*

tīġuñ yüzi: *Kılıcın ağzı.*

1. Nehr-i ceri içinde gūyā ki ʿaks-i encüm
   Tīġuñ yüzinde nuṣret cevherleri levāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 22). [tīġuñ yüzinde, -n, -de]*

tīġuñda yazıl-: *Kılıcında yazılı olmak.*

1. Mālik-riḳāb sensin bürhān virse düşmen
   Tīġuñda yazılupdur āyāt-ı naṣṣ-ı ḳāṭıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 20). [tīġuñda yazılupdur, -up, -dur]*

tīn: *Çamur.*

1. Ne ḫāne **ṭīni** ḳahr u sengi miḥnet
   Anuñ saḳfı belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 7). [ṭīni, -i]*

tīr: *Karanlık.*

1. Siperler ḫāżır itdi cund-ı bī-ḥad
   Seḥer Yeʾcüc'e **tīre** tā ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 16). [tīre, -e]*

tīr: *Ok.*

1. Zihī kim çekse **tīr** ol tīr-i tedbīr
   İrişür burc-ı ḳavse gūyiyā **tīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 34). [tīr,]*
2. Anuñ ardınca gördi geldi bir şīr
   Çıḳardı kīşden ḫışm ile bir **tīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 54). [tīr,]*
3. İrişdi yıldırım bigi aña **tīr**
   Esed burcına irdi gūyiyā **tīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 57). [tīr,]*
4. İrişdi yıldırım bigi aña **tīr**
   Esed burcına irdi gūyiyā **tīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 58). [tīr,]*
5. Ḳamu erkān-ı devlet itdi taʿẓīm
   İder her biri gökde **tīre** taʿlīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 20). [tīre, -e]*
6. Görürler cümle ḫıḍmetkār u her mīr
   Yanında başı yüklü bende her **tīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 28). [tīr,]*
7. Kimisi yükledi ol gice **tīri**
   Seḥer tā ṣadr-ı aʿlā ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 13). [tīri, -i]*
8. Yüzini ḳana yudı tīġ yirüñ
   Yiri başına aġmasun mı **tīrüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 36). [tīrüñ, -üñ]*

tīr at-: *Ok atmak II Erkek cinsel organını sokmak.*

1. Ṣafā naḫcīrine **atmaġiçün tīr**
   Geçürdi barmaġına sīm-zihgir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 67). [tīr atmaġiçün, -maġ, -içün]*

tīr atıl-: *Ok fırlatılmak.*

1. Yigin itdi şāh-ı mülket-i fen
   Atılmış **tīr ü ṭartılmış** ḳılıçdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 26). [tīr atılmış, -mış]*

tīr çek-: *Ok çekme, oku germek.*

1. Zihī kim **çekse tīr** ol tīr-i tedbīr
   İrişür burc-ı ḳavse gūyiyā tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 33). [tīr çekse, -se]*

tīr iriş-: *Ok ulaşmak.*

1. Hevāyı ḫāneye gelmişdi Keyvān
   Turāb-ı burca **tīr irişdi** ol ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 4). [tīr irişdi, -di]*

tīr u kemān: *Ok ve yay.*

1. Ne dem el ursa ol **tīr u kemāna**
   Olurdı āsmān taʿlīm-ḫāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 11). [tīr u kemāna, -a]*

tīre: *Karanlık, simsiyah.*

1. Münāfıḳ bigi dehrüñ ḳalbi **tīre**
   Felekden nūr irişmez idi yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 5). [tīre,]*

tīre ol-: *Kararmak, karanlığa bürünmek.*

1. Şumūʿ-ı bezm-i māh **olduḳça tīre**
   Şihāb ucın alup atardı yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 7). [tīre olduḳça, -duḳça]*
2. O şehrüñ içi ol toz ile ṭoldı
   Münāfıḳ ḳalbi bigi **tīre oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 10). [tīre oldı, -dı]*
3. Cilāsından **olur** ḫūrşīd **tīre**
   İrişmiş pertevi bir ẕerre yire *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 9). [tīre olur, -ur]*

tīr-endāz: *Ok atıcı, nişancı, iyi ok atan.*

1. Diridüñ yoġıdı bir başı ḳayı
   Eger olmasa **tīr-endāz** yayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 72). [tīr-endāz,]*

tīr-i āh at-: *Ah oku atmak.*

1. Döküpdür çūp-ı sīme zer külāhı
   Atar Pervāne aña **tīr-i āhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 26). [tīr-i āhı atar, -ar]*

tīr-i haṭ: *Ok gibi çizgi.*

1. O **tīr-i ḫaṭdan** anda ḳalmasa ʿayn
   Olur ḥāṣıl maḳām-ı ḳābe ḳavseyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 31). [tīr-i ḫaṭdan, -dan]*

tīr-i haṭ çekil-: *Ok gibi çizgi çekilmek.*

1. Çizilse dāʾire gūyā ṭolu ay
   Çekilse tīr-i ḫaṭ olur iki yay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 28). [tīr-i ḫaṭ çekilse, -se]*

tīr-i ḳażā: *Kaza oku.*

1. Görür sīne siper **tīr-i ḳażāya**
   Boyun ṭutdı hemān tīġ-ı rıżāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 33). [tīr-i ḳażāya, -y, -a]*

tīri muʿallim it-: *Savaş sanatını öğretmek.*

1. Bulur bir feylesof-ı bī-naẓīri
   Muʿallim ide tā kim māha **tīri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 2). [tīri muʿallim ide, -e]*

tīr-i tedbīr: *Tedbir oku.*

1. Zihī kim çekse tīr ol **tīr-i tedbīr**
   İrişür burc-ı ḳavse gūyiyā tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 33). [tīr-i tedbīr,]*

tīr-i tedbīr: *Tedbir oku II Merkür tedbirli.*

1. Ḳader-ḳudret ḳażā-rā **tīr-i tedbīr**
   Sikender-salṭanat şāh-ı cihān-gīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 25). [tīr-i tedbīr,]*

tīri tīre ḳat-: *Oku oka katmak.*

1. Kimisi cāme-ḫʷāba girdi yatdı
   Ki tīġı tīġa **tīri tīre ḳatdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 38). [tīri tīre ḳatdı, -dı]*

tiryāk: *Panzehir.*

1. Veli **tiryāk** ile bir idi ol leb
   Hemān bī-ḥūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 19). [tiryāk,]*
2. Lebi **tiryākini** ṣatmaġiçün yār
   Ṣaçından daḳdı gūyā boynına mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 141). [tiryākini, -i, -n, -i]*

tiryāk irişdür-: *Panzehir ulaştırmak.*

1. Bana ġam zehr içürmişdi elüme bir ayaḳ şunduñ
   Ne derdüm var **irişdürdüñ** ṭabībüm yine **tiryāki** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 6). [tiryāki irişdürdüñ, -dü, -ñ]*

tiryāki: *Panzehir.*

1. Göremez mār-ı ġam ḳalbi zümürrüd-ṭaḳuñ altında
   Ger eksük olmaya ṣāfī şarāb-ı nāb **tiryāki** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 8). [tiryāki,]*

tiryāk-ı luṭf-ı ʿām: *Halka sirayet eden panzehir gibi iyilik.*

1. Miṣḳāl-i zehr-i ḳahruñ cümle ʿadūyı Ḫālik
   Tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ mecmūʿ derde nāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 6). [tiryāk-ı luṭf-ı ʿāmuñ, -uñ]*

tīşe ur-: *Kazma vurmak, kazmak.*

1. Aña ol ḍarbeti **urmaġa tīşe**
   İdinmezdi ola her gāh pīşe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 67). [tīşe urmaġa, -maġ, -a]*

tīz: *Tez, çabuk.*

1. Didi kim ṭur baña ḥelvā bişür **tīz**
   O ḥelvā ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 37). [tīz,]*

2. Hemān zindāna adam saldılar **tīz**
   Yaturdı oluban Dāye ʿaraḳ-rīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 33). [tīz,]*
3. Yolında yāruñ ol şāh-ı dil-āvīz
   Ḳavī endīşeden evhāmdan **tīz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 80). [tīz,]*

tīz gel-: *Çabuk gelmek.*

1. Bunuñ yoldaşı daḫı **tīz geldi**
   Ele ol da kemendi bile aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 55). [tīz geldi, -di]*

tīz ir-: *Çabuk ulaşmak.*

1. Kimi itdi şihāb-ı tīri ṭoġru
   Şikāruñ cānına tā **tīz ire** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 30). [tīz ire, -e]*

tiz yetiş-: *Acele yetişmek.*

1. Yetiş tiz ey ḳıyāmet gel beni ol cān ile ḥaşr it
   Götürgil ḫākdan mürdeyem kim cāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 7). [tiz yetiş,]*

tīz-āb: *Kezzap.*

1. O bir **tīz-ābdur** kim duymaz āhen
   Nice ṣabr idesin bi'llāh aña sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 41). [tīz-ābdur, -dur]*

tīz-dest: *Çabuk iş gören, eli çabuk.*

1. Görür kim ḳarşudan bir bebr geldi
   Hemān şeh **tīz-deste** tīġın aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 50). [tīz-deste, -e]*

ṭoġan: *Doğan kuşu II Pervâne'nin cinsel organı.*

1. Görür ḳalḳar şehüñ ṭurmaz **ṭoġanı**
   Geçürdi aña laʿlin üsküf anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 65). [ṭoġanı, -ı]*

ṭoġrı bak-: *Doğru bakmak ll Düzgün bakmak.*

1. Gözin aç **ṭoġrı baḳ** ol aña nāẓır
   Cemāl-i vaḥdet olur anda ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 73). [ṭoġrı baḳ,]*

ṭoġrı rāhı gör-: *Doğru yola erişmek.*

1. İlāhi ḳanı ʿavnüñ ṣubḥgāhı
   Görem ben güm-rehüñ **ṭoġrı rāhı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 40). [ṭoġrı rāhı görem, -em]*

toġru it-: *Doğrultmak.*

1. Kimi **itdi** şihāb-ı tīri **ṭoġru**
   Şikāruñ cānına tā tīz ire u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 29). [ṭoġru itdi, -di]*

tohum: *Tohum; bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane II Soy sop, döl, nesil, sülale.*

1. Şu ḫarmanuñ ki **toḫmından** ulalduñ
   Revān bāġ-ı cihāna sāye şalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 35). [toḫmından, -ı, -n, -dan]*

tohm-ı seḫā: *Cömertlik tohumu.*

1. Gūyā ki ebr-i nīsān deryāya gevher-efşān
   Luṭfuñ eli cihāna **toḫm-ı seḫāyı** zāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 40). [toḫm-ı seḫāyı, -y, -ı]*

tokın-: *Dokunmak, değmek.*

1. Kimi miḳdārda gūyā yumurda
   Ṭoḳınsa murġ-ı uştūr ola mürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 34). [ṭoḳınsa, -sa]*

tokın-: *Dokunmak, değmek II Esmek; hareket ettirmek.*

1. Şulayup eylediler yolları pāk
   Ṭoḳınduḳça şabā tā tozmaya ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 24). [ṭoḳınduḳça, -duḳça]*

tokuz ābāyı vü çār ümmehāt: *Dokuz baba ve dört ana.*

1. **Ṭoḳuz ābāyı vü çār ümmehātı**
   Nicedür üç mevālidüñ ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 35). [ṭoḳuz ābāyı vü çār ümmehātı, -ı]*

tokuz ay on gün: *Dokuz ay on gün.*

1. **Ṭoḳuz ay on gün** oldı ol dem āḫir
   O gizlü genc o sāʿat oldı ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 7). [ṭoḳuz ay on gün,]*

tokuz çarḫ: *Dokuz felek.*

1. **Ṭoḳuz çarḫ** idinüp naʿlınını tāc
   Aña oldı nerdübān ḳaṣr-ı miʿrac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 31). [ṭoḳuz çarḫ,]*
2. **Ṭoḳuz çarḫı** itdi ol bir demde seyrān
   Bu esrārı işiden ḳaldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 93). [ṭoḳuz çarḫı, -ı]*

tokuz dāʾire: *Dokuz daire II Dokuz felek.*

1. Tehī degül bu **ṭoḳuz dāʾire** bu merkez-i ḫāk
   Ṭolu kenār u miyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 15). [ṭoḳuz dāʾire,]*

<u>toḳuz eflāk:</u> *Dokuz felek, gökyüzünün dokuz katı, tamamı.*

1. Cibril-i ḫıred k'işide eczāsı olur kül
   Bir demde ki itdüñ **ṭoḳuz eflākı** seyāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 30). [ṭoḳuz eflākı, -ı]*
2. Şu deñlü yaḳdurur ʿūdī o şeb-şeh
   Duḫānından **ṭoḳuz eflāk** olur deh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 34). [ṭoḳuz eflāk,]*

<u>toḳuz ev:</u> *Dokuz ev II Dokuz felek.*

1. Şuʿāʿından pür oldı bu **ṭoḳuz ev**
   Ṣalar ol mā-verā-yı ʿarşa pertev *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 103). [ṭoḳuz ev,]*
2. Cemāli mihri ṣaldı dehre pertev
   Pür oldı pertevinden bu **ṭoḳuz ev** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 4). [ṭoḳuz ev,]*

<u>toḳuz eyvān:</u> *Dokuz kat gökyüzü.*

1. Bir ḳamer menzilümüz şöyle müşerref itdi
   Reşk ider döne döne bu **ṭoḳuz eyvān** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 6). [ṭoḳuz eyvān,]*

<u>toḳuz felek-:</u> *Göğün dokuz katı.*

1. Ki sen maʿnāda yügrüksin melekden
   Geçer insān öte **ṭoḳuz felekden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 12). [ṭoḳuz felekden, -den]*

<u>toḳuz kāh:</u> *Dokuz saman çöpü.*

1. Fiġānından pür oldı bu **ṭoḳuz kāḫ**
   Dili zencīr-i āhı itdi sūrāḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 143). [ṭoḳuz kāḫ,]*

<u>toḳuz ḳat:</u> *Dokuz kat.*

1. Bıraḳmışlar **ṭoḳuz ḳat** cāme-ḫʷābı
   Bıraḳmaduḳlarınuñ yoḳ ḥesābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 23). [ṭoḳuz ḳat,]*

<u>toḳuz ḳat çarḫ:</u> *Dokuz kat felek II Dokuz gezegenden (yıldızdan) oluşan gökyüzü.*

1. Diler ḳat ḳat sarāygāhı o müştāḳ
   Ṭoḳuz ḳat çarḫı gūyā āh-ı ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 128). [ṭoḳuz ḳat çarḫı, -ı]*

<u>toḳuz ḳat çarḥa çık-:</u> *Dokuz kat göğe çıkmak.*

1. Çü çıḳdı aña ol derdüñ devāsı
   Ṭoḳuz ḳat çarḫa ṣan müʾmin duʿāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 28). [ṭoḳuz ḳat çarḫa çıḳdı, -a]*

ṭoḳuz kat siperden geç-: *Dokuz kat siperden geçmek II Dokuz kat felekten geçmek.*

1. Eger āh eylese maẓlūm yirden
   Geçer bir demde **ṭoḳuz ḳat siperden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 34). [ṭoḳuz ḳat siperden geçer, -er]*

ṭoḳuz perdeden geç-: *Dokuz felekten geçmek.*

1. Eger kim başmayaydı baġrına ṭaş
   Geçerdi defʿī **ṭoḳuz perdeden** ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 88). [ṭoḳuz perdeden geçerdi,]*
2. Demüñden eyle bir nāzük ser-āġāz
   Bu **ṭoḳuz perdeden geçsün** ol āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 8). [ṭoḳuz perdeden geçsün, -sün]*
3. Yüri ḳudsīler ile bāl u per aç
   Bu **ṭoḳuz perdeden** defʿi öte **geç** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 34). [ṭoḳuz perdeden geç,]*

ṭoḳuz tāḳ ṭutuş-: *Dokuz kat gök yanmak, etkilenmek.*

1. Oḳısun yane yane anı ʿuşşāḳ
   Ṭutuşsun pertevinden bu **ṭoḳuz tāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 116). [ṭoḳuz tāḳ ṭutuşsun,]*

ṭol-: *Dolu hâle gelmek.*

1. İçinde ḳomamışlar hīç ābı
   Ṭolınca aña ḳoymışlar şarābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 34). [ṭolınca, -ınca]*
2. Surūr ile derūnı **ṭoldı** anuñ
   Revān düşdi öñine kārbānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 67). [ṭoldı, -dı]*
3. Velī her dem aña biñ yılca oldı
   Derūnı āteş-i şevḳ ile **ṭoldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 14). [ṭoldı, -dı]*
4. Bu işden çün ki şeh āgāh oldı
   O dem ʿaynı revān bile **ṭoldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 86). [ṭoldı, -dı]*
5. Yine cūş eyledi deryā-yı aḥder
   Ḥabāb-ı necm ile **ṭoldı** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 6). [ṭoldı, -dı]*

ṭolabveş: *Su değirmeni gibi.*

1. Gidüp **ṭolābveş** şāhuñ ḳarārı
   Gözinden dökdi yaşı ḳıldı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 27). [ṭolābveş,]*

ṭolan: *(Bir şeyin etrafında) dönmek, dolaşmak.*

1. Ḳadeḥ her ġonce-yi pür-şevḳ ü mesrūr
   Ṭolanup nīş urur mānend-i zenbūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 4). [ṭolanup, -up]*
2. Saʿd aḫterler ṭoġupdur naḫs-ı encüm **ṭolanup**
   Sür ṣafāyı gün ṭoġarken gülşen içre bulunup *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 25). [ṭolanup, -up]*

ṭolaş-: *Gezmek, gezinmek.*

1. Yine evvelki menzilde baḳasın
   Ṭolaşmaḳ ḳande ḳaṣr-ı kibriyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 70). [ṭolaşmaḳ, -maḳ]*
2. Semendi ḫoş bilür ṭayy-ı mekānı
   Ṭolaşur bir dem içre bu cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 46). [ṭolaşur, -ur]*
3. Bularuñ seyl-i ʿaynı başdan aşdı
   İkisi lām elif bigi **ṭolaşdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 36). [ṭolaşdı, -dı]*

ṭolu: *Bir şey ile dolu olan.*

1. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden **ṭolu**
   Fevḳ u taḫt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 9). [ṭolu,]*
2. Tehī degül bu ṭoḳuz dāʾire bu merkez-i ḫāk
   Ṭolu kenār u miyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 16). [ṭolu,]*
3. Cihān andan **ṭolu** ol lā-mekāndur
   Nişān andan ḳamu ol bī-nişāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 47). [ṭolu,]*
4. Beni ādem ṣanur gören birūnum
   Ṭoludur kibr ü kīn ile derūnum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 14). [ṭoludur, -dur]*
5. **Ṭolu** ile müzeyyen oldı būstān
   Çıḳardı ṣan çiçek bir verd-i ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 29). [ṭolu,]*
6. **Ṭolulardan** buñaldı ser-ā-ser il
   ʿAdūya ṣan ḫaṣā dökdi ebābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 39). [ṭolulardan, -lar, -dan]*
7. Beni bildi ki ben cāsūs-ı Çīnem
   Ṭolu esrār-ı şāh ile ḫazīnem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 80). [ṭolu,]*
8. Cülāb ile **ṭolu** emrūd-ı nāzük
   Dökilmişdi o meclis içre yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 9). [ṭolu,]*

ṭolu ay gūyā dāʾire çizil-: *Dolunay gibi daire çizilmek.*

1. **Çizilse dāʾire gūyā ṭolu ay**
   Çekilse tīr-i ḫaṭ olur iki yay *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 27). [ṭolu ay gūyā dāʾire çizilse, -se]*

ṭolu ḳaldur-: *Dolu kaldırmak, şarapla dolu kadeh kaldırmak.*

1. Ḳarār-ı naḳdini aldurdı fī'l-ḥāl
   O dem bir ḫoş **ṭolu ḳaldurdı** fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 8). [ṭolu ḳaldurdı, -dı]*

ṭolu nūş it-: *Kadehten şarap içmek.*

1. Oḳıyup şiʿri **nūş itdi ṭoluyı**
   Dimāġın eyledi pür-ʿışḳ būyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 1). [ṭoluyı nūş itdi, -di]*

ṭolu şun-: *Dolu sunmak, şarapla dolu kadeh sunmak.*

1. **Şunup** Pervāne'ye bir ḫoş **ṭolu** Şemʿ
   Didi nūş idüp eyle ʿaḳlıñı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 13). [ṭolu şunup, -up]*

ṭolu urmış bāġa dön-: *Dolu vurmuş bağa benzemek.*

1. Çerāġ-ı şevḳ u şādīnuñ söyündi
   O ara **ṭolu urmış bāġa döndi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 42). [ṭolu urmış bāġa döndi, -di]*

ṭomār-ı duʿā-yı nūr: *Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde lamba bulunan bir kandile benzer. O lamba bir cam içindedir. O cam da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki ne yalnızca doğuya ne de yalnızca batıya nispet edilebilen mübarek bir ağaçtan yani zeytinden çıkan yağdan tutuşturulur. Bu öyle bir ağaç ki yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. Bu ışık nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruna kavuşturur. Allah işte böyle temsil verir. Allah her şeyi bilir, Nur Suresi (24/35).*

1. Yā **ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur** o
   Ve yāḫud ḳāmet-i dildār-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 11). [ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur, -dur]*

ṭomārveş: *Tomar gibi.*

1. Yolı **ṭomārveş** anlar dürerler
   Ṣadādan menzile evvel irerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 41). [ṭomārveş,]*
2. Ben itdüm ḥāżır iki esb-i tāzī
   Dürür **ṭomārveş** rāh-ı dırāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 44). [ṭomārveş,]*

ṭonan-: *Donanmak, süslenmek.*

1. Yine bu ḥacle-i gerdūn **ṭonandı**
   Kevākib şevḳ ile yaḳdı sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 1). [ṭonandı, -dı]*

ṭonat-: *Süslemek, bezemek.*

1. O dem çaldurdı şeh ṭabl-ı beşāret
   Ṭonatdı ser-be-ser şehr ü vilāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 86). [ṭonatdı, -dı]*

ṭöndi git-: *Dönüp gitmek.*

1. Ḳoyup ol verdi anda **ṭöndi gitdi**
   Varup kendü gülistānına yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 37). [ṭöndi gitdi, -di]*

ṭonmış bigi ṭur-: *Kaskatı kesilmek.*

1. Dem-i bāridden efsūn oḳısa u
   Ṭura ṭonmış bigi ol dem aḳar su *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 14). [ṭonmış bigi ṭura, -a]*

ṭonuḳ: *Cansız, ruhsuz.*

1. Anuñ kim ṭabʿı mirʾātı **ṭonuḳdur**
   Bula ʿilm içre ṣūret cānı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 45). [ṭonuḳdur,]*

ṭop: *Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah.*

1. Görüp **ṭop** ol ḥişārı ṭaña ḳaldı
   Yüregi ḳopuban aġzına geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 31). [ṭop,]*

2. Kim ol ḳalʿayla **ṭop** itdi ṣavaşı
   Yıḳıl git ṭurma diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 39). [ṭop,]*
3. Öñinde ol ḥişāruñ itdi **ṭop** āh
   Der-i dil-berde ṣan ʿāşıḳ seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 41). [ṭop,]*
4. Bülend-āvāz ile **ṭoplar** ögindi
   Anuñçün ḳalʿa taşlarla dögindi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 37). [ṭoplar, -lar]*
5. O sāʿat ḳalmayup **ṭopuñ** ḳarārı
   Yetişdi sengsār itdi ḥişārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 35). [ṭopuñ, -uñ]*
6. Yetişdi **ṭop** diyince geldi niʿmet
   Ceḥīm iken o ḳalʿa oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 39). [ṭop,]*

top ol-: *Top bulunmak.*

1. **Ṭop olmazsa** başum ṭop eyleyem meydān-ı ʿışḳuñda
   Serüm saġ olsun ey server baña yitmez mi ser-māye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 13). [ṭop olmazsa, -maz, -sa]*

top-ı āh: *Ah topu.*

1. İrişdi göklere burc-ı günāhum
   Nice yıḳşun anı bu **ṭop-ı āhum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 16). [ṭop-ı āhum, -um]*

top-ı çarḥ: *Felek topu.*

1. **Ṭop-ı çarḫa** murı murı dir benefşe destesi
   Nergis-i şehlā olupdur çeşm-i yāruñ ḫastesi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 9). [ṭop-ı çarḫa, -a]*

top-ı ġabġab: *Topa benzeyen çene çukuru.*

1. Ḥişār-ı ṣabrumı ol **ṭop-ı ġabġab**
   Yıḳup yir eyleyüpdür ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 41). [ṭop-ı ġabġab,]*

toplar üşü-: *Toplar toplanmak.*

1. Ele aldı o leşker ḳalʿa cengi
   Ḥişāra **ṭoplar üşürdi** sengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 34). [ṭoplar üşürdi, -r, -dı]*

toprağ: *Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.*

1. Gülistān içre var idi güzel köşk
   Anuñ ṣuyı gül-āb u **ṭoprağı** müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 8). [ṭoprağı, -ı]*
2. Dönerdi taḫt adına o şehrüñ
   Yüzi ṣuyı idi **ṭoprağı** dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 30). [ṭoprağı, -ı]*

topraḳdan götür-: *Yerden kaldırmak.*

1. Fütādeñ ḫāk idüpdür derd-i ḥasret
   Götür ṭopraḳdan anı a ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 78). [ṭopraḳdan götür,]*

toptolu: *Dopdolu, tamamen.*

1. Ziyāde ḫūb idi āb u hevāsı
   Derūnı **ṭopṭolu** Cennet ṣafāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 6). [ṭopṭolu,]*

toptolu ol-: *Dopdolu, büsbütün dolu olmak.*

1. Bu ʿālem **ṭopṭolu olursa** ṣādī
   Aña degmez k'ola ẕikr ölüm adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 15). [ṭopṭolu olursa, -ur, -sa]*

toy-: *İsteği kalmayıncaya kadar yemek, açlığı kalmamak.*

1. **Ṭoyınca** itdiler av u şikārı
   Gelüp bir yirde ḳıldılar ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 61). [ṭoyınca, -ınca]*

toylar dügünler ol-: *Düğünler eğlenceler yapılmak.*

1. **Olup** her gūşede **ṭoylar dügünler**
   Yidiler içdiler bir nice günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 91). [ṭoylar dügünler olup, -up]*

toyum ol-: *Ziyafet hâline gelmek.*

1. Zebān-ı ḥāl ile büryān-ı dürrāc
   Dir idi **ṭoyum olduñ** olma ṭurac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 76). [ṭoyum olduñ, -du, -ñ]*

toyur-: *Doyurmak, yemek yedirmek.*

1. **Ṭoyurdı** sükkeri senbūselerle
   Güzeller ʿāşıḳı ṣan būselerle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 95). [ṭoyurdı, -dı]*
2. Beşīre virdi Nāṣır müjdegānī
   Ṭoyurdı niʿmet ü māl ile anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 18). [ṭoyurdı, -dı]*

toz: *Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.*

1. ʿAlīl olmasa **ṭozdan** ʿaynı ol ān
   Hicāb açmazdı şimdi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 17). [ṭozdan, -dan]*
2. Ḳasurġa ḳopsa **toz** ṣaru berg
   İrerdi göklere idüp yiri terk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 31). [toz,]*
3. Sirişkinden olurdı rāh nemnāk
   İder **toz** bād-ı āhından yaḳa-çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 74). [toz,]*
4. Ḳasurġa bigi eylerdi semāʿı
   İderdi rāh ile **tozlar** vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 72). [tozlar, -lar]*

toz ile ṭol-: *Toz ile dolu hâle gelmek.*

1. O şehrüñ içi ol **toz ile ṭoldı**
   Münāfıḳ ḳalbi bigi tīre oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 9). [toz ile ṭoldı, -dı]*

toz it-: *Tozutmak.*

1. **İdüp** bir yil bigi **toz** ile rāhı
   Hevā-yı yār ile eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 69). [toz idüp, -üp]*

toz ḳopar-: *Toz kaldırmak.*

1. Kimesne **ṭoz ḳoparmazdı** meger yil
   Meger kākül beklemez kimesne bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 65). [ṭoz ḳoparmazdı, -maz, -dı]*

toz ḳopar-: *Toz kaldırmak, tozu dumana katmak, ortalığı altüst etmek.*

1. Ṣabā bir **toz ḳopardı** kim cihānda
   Belürsiz oldı cümle ḫalḳ anda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 3). [toz ḳopardı, -dı]*

tozdan ol-: *Tozdan kaynaklanmak.*

1. Bu yaña taḫt-ı Çīn'de ḳopdı bir yil
   Helāk **olmalu** oldı **tozdan** il *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 2). [tozdan olmalu, -malu]*

tozı ḳop-: *Toz kaldırmak, tozu dumana katmak, ortalığı altüst etmek.*

1. Buları gördi kim **ḳopardı tozı**
   Götürdi düşmen ol sāʿat ḳopuzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 93). [tozı ḳopardı, -ar, -dı]*

tozut: *Havalandırmak.*

1. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā rengi **ṭozut** rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 6). [ṭozut,]*
2. Ayaġuñ ṭopraġına uruban çeng
   Ṭozut aña turāb-ı tūtiyā-reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 62). [ṭozut,]*

ṭūbā: *Cennette bir ağaç.*

1. Çenār-ı bī-bedeller bitmiş anda
   Gören **Ṭūbā** ṣanur bāġ-ı cinānda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 34). [ṭūbā,]*

tudaġ: *Dudak.*

1. **Ṭudaġı** ol ṣafāda zemzeme ṭaʿn eyleyen irdi
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḫaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 5). [ṭudaġı, -ı]*

tūfān kop-: *Çok şiddetli şekilde yağarak her yeri sular altında bırakan yağmur || kargaşa çıkmak.*

1. O dem zaḫm-ı ʿadūdan ḳaynadı ḳan
   Revān tenevvürden ṣan **ḳopdı ṭūfān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 72). [ṭūfān ḳopdı, -dı]*

ṭūfān-ı elem: *Acı tufanı.*

1. Bu **ṭūfān-ı elemden** nite kim Nūḥ
   Ḫalāṣ eyle teni sürsün ṣafā rūḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 73). [ṭūfān-ı elemden, -den]*

ṭulūʿ it-: *Doğmak, varlık göstermek.*

1. Sarāyından çıḳup Pervāne ʿuryān
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın māh-ı tabān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 8). [ṭulūʿ itdi, -di]*
2. **Ṭulūʿ itdi** o meh şol burcdan kim
   Çıḳupdur ol güher şol dürcden kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 7). [ṭulūʿ itdi, -di]*
3. **Ṭulūʿ idince** māh-ı tābdārı
   O menzilgehde çekdi intiẓārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 11). [ṭulūʿ idince, -ince]*
4. Görür Pervāne bir mihr-i dil-efrūz
   Ṭulūʿ itdi ki ḳıldı ol şebi rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 26). [ṭulūʿ itdi, -di]*
5. Pes andan ṭaşra çıḳdı geldi ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 40). [ṭulūʿ itdi, -di]*
6. O çāhuñ çün içinden çıḳdı ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın nā-gehān māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 62). [ṭulūʿ itdi, -di]*
7. O zevraḳdan ḫurūc itdi çün ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 38). [ṭulūʿ itdi, -di]*

ṭuman: *Duman.*

1. İki leşker hemān ol dem yüridi
   Ṭuman bigi cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 14). [ṭuman,]*

ṭūmār: *Dürülüp yuvarlak yapılmış şey, tomar.*

1. Yolı **ṭūmār** bigi dürdi gitdi
   O sāʿat şākile ṣu bigi yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 23). [ṭūmār,]*

ṭūr: *Musa Peygamber'e vahiy indirilen dağ.*

1. O ʿālem içre görseñ kim neler var
   Tecellī eylemiş **Ṭūrında** dīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 82). [ṭūrında, -ı, -n, -da]*

ṭur-: *Durmak.*

1. Döndükçe çarḫ-ı gerdūn **ṭurduḳça** ḳutb-ı sābit
   Rūy-ı felekde dāʾim necm olduġınça lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 43). [ṭurduḳça, -duḳça]*
2. Eser yoḳ kendüden **ṭurur** ḳabāsı
   Ḳamu yirlü yirince her libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 11). [ṭurur, -ur]*
3. O sāʿat urdılar boynına zencīr
   Ṭurur ḳaṣr içre şimdi nite kim şīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 36). [ṭurur, -ur]*
4. Nice kim **ṭura** ḳuṭb u döne eflāk
   Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 103). [ṭura, -a]*
5. Kim ol ḳalʿayla ṭop itdi ṣavaşı
   Yıḳıl git **ṭurma** diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 40). [ṭurma, -ma]*

6. Görür ḳalḳar şehüñ **ṭurmaz** ṭoġanı
   Geçürdi aña laʿlin üsküf anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 65). [ṭurmaz, -maz]*

ṭur-: *Kalkmak.*

1. **Ṭur** ey ḫasta göñül ölme yine derde devā geldi
   Yaturken künc-i miḫnetde seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 1). [ṭur,]*
2. Ḳıyāmet sāʿat irişdi **ṭur** ey dil n'olduñ ölürsin
   Ki bir ʿİsā-dem ü āb-ı ḥayāt-ı cān-fezā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 3). [ṭur,]*
3. **Ṭurup** şevḳ ile raḳṣa girdi raḳḳāṣ
   Ṣafā baḥrına ḫalḳı itdi ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 1). [ṭurup, -up]*
4. O ẓālimler ele bir şemʿ aldı
   Ṭurup ser-cümlesi ol köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 38). [ṭurup, -up]*
5. Didi kim **ṭur** baña ḫelvā bişür tīz
   O ḫelvā ola müşg ü şekker-āmīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 37). [ṭur,]*
6. Ṭurup zindāncı geldi açdı ḳapu
   Bir altun şundı ol zindāncıya u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 33). [ṭurup, -up]*
7. O ḫelvāyı **ṭurup** bir ṭasa ḳoydı
   Libāsını teninden defʿi şoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 25). [ṭurup, -up]*
8. Olar uġradılar çün bu belāya
   Ṭurup Şemʿi iletdi ol sarāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 18). [ṭurup, -up]*
9. **Ṭurup** ḫalḳı-ı cihān dīvāna vardı
   Bile anlar ile Pervāne vardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 7). [ṭurup, -up]*
10. Murād oldıḳca yindi ḫʷān u niʿmet
    Ṭurup Pervāne'ye ol itdi ʿizzet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 52). [ṭurup, -up]*
11. **Ṭurup** bir nāme yaz ey yüzi gülşen
    Ḳamu aḥvālüñ olsun Şemʿe rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 13). [ṭurup, -up]*
12. **Ṭurup** çün şemʿe mānend itdi anı
    Hemān Dellāle'ye yandurdı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 5). [ṭurup, -up]*
13. **Ṭurup** itdi müheyyā yol yaraġın
    Giçe tā kim cihānuñ deşt ü ṭaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 3). [ṭurup, -up]*
14. Ḳamu müʾmin gelüp bir yire düpdüz
    Ṭurup dururdı gūyā Kaʿbe'ye yüz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 12). [ṭurup, -up]*
15. **Ṭurup** şeh câme geydi şeb-revāne
    Sarāya şu bigi oldı revāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 7). [ṭurup, -up]*
16. **Ṭurup** ol dem ḳapuyı geldi açdı
    Güneş şan ṭoġdı dehre nūr şaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 21). [ṭurup, -up]*
17. Şükūfe ol gül-i gülzāra taʿẓīm
    Ṭurup itdi aña iʿzāz u tekrīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 12). [ṭurup, -up]*
18. Elif-ḳad dil-rübālar cümle **ṭurdı**
    O ʿaynı sādlar sini götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 3). [ṭurdı, -dı]*

ṭur gel-: *Durmadan gelmek.*

1. Götürdi öñine **ṭur geldi** niʿmet
   Yiyüp şāh itdi Ḥaḳḳa şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 99). [ṭur geldi, -di]*

turāb: *Toprak.*

1. Ol itdi bārid ü yābis **turābı**
   Keşif u şābit ü yoḳ inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 63). [turābı, -ı]*
2. Bulup şu yir içinde inḳılābı
   Buḫār oldı vü depretdi **turābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 14). [turābı, -ı]*
3. Şu deñlü şaçdılar yire gül-ābı
   O yoluñ ġāliye oldı **turābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 14). [turābı, -ı]*
4. **Turābı** müşg ü ṭīni ġāliye-bū
   Gül-ābuñ ʿaynı anda her aḳan şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 31). [turābı, -ı]*

turāba ir-: *Toprağa ulaşmak.*

1. Felekden şeb-nem **irince turāba**
   Hevādan būyı dönerdi gül-āba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 23). [turāba irince, -ince]*

turāb-ı burc: *Toprak burcu.*

1. Hevāyı ḫāneye gelmişdi Keyvān
   Turāb-ı burca tīr irişdi ol ān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 4). [turāb-ı burca, -a]*

turāb-ı ḫuşk: *Kuru toprak.*

1. Ḳabūl itdi görüp Pervāne maʿḳūl
   Turāb-ı ḫuşk gūyā ābı maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 76). [turāb-ı ḫuşk,]*

turābı ter eyle-: *Toprağı ıslatmak.*

1. Ḳatarlardı bile şuya gül-ābı
   İrüp **ter eyledükce** şu **turābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 26). [turābı ter eyledükce, -dükce]*

turāb-ı tūtiyā: *Sürme tozu.*

1. Bu ḳanlu gözüme sürsem gerekdür nāmeye luṭf it
   Turāb-ı tūtiyā rengi ṭozut rāhuñdan ey dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 6). [turāb-ı tūtiyā,]*

turāb-ı tūtiyā-reng: *Sürme renkli toprak.*

1. Ayaġuñ ṭoprağına uruban çeng
   Ṭozut aña **turāb-ı tūtiyā-reng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 62). [turāb-ı tūtiyā-reng,]*

turac ol-: *Durmak.*

1. Zebān-ı ḥāl ile büryān-ı dürrāc
   Dir idi ṭoyum olduñ **olma ṭurac** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 76). [ṭurac olma, -ma]*

turaġ: *Varılacak son nokta.*

1. Dil-i ʿuşşāḳdur anuñ **ṭuraġı**
   Kişinüñ olmasun odsuz ocaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 61). [ṭuraġı, -ı]*

turaġ it-: *Durulacak, durulan yer, makam, mekân eylemek.*

1. Hemān Pervāne gördi yol yaraġın
   Ḥużur-ı şāh **ide** yaʿni **ṭuraġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 46). [ṭuraġın ide, -e]*

turağı ol-: *Durağı hâline gelmek.*

1. O künc **oldı** çün ol gencüñ **ṭurağı**
   Çıḳardı bī-bedel bir şeb-çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 101). [ṭurağı oldı, -dı]*

turdı baḳdı: *Ayağa kalkıp sürekli bakmak.*

1. O ḥavża pür-ḥarāret **ṭurdı baḳdı**
   Revān ṣu bigi göñli aña aḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 3). [ṭurdı baḳdı,]*

turdı di-: *Gidip anlatmak.*

1. Bilüp Dellāle **ṭurdı didi** şāhum
   Çıḳarursa beni ṣubḥa İlāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 11). [ṭurdı didi, -di]*

turdı gel-: *Kalkıp gelmek.*

1. O dem Bercīs **ṭurdı geldi** şāha
   Bulışdı Müşteri gūyā ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 13). [ṭurdı geldi, -di]*

turdı git-: *Kalkıp gitmek.*

1. Bu bezm içre anuñ kim yüki yitdi
   Nite kim ʿaḳl-ı mestān **ṭurdı gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 14). [ṭurdı gitdi, -di]*
2. Bunı Pervāne şād oldı işitdi
   Tamām oldı ziyāret **ṭurdı gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 10). [ṭurdı gitdi, -di]*
3. Biline baġladı vü **ṭurdı gitdi**
   Güzeller ʿahdi bigi ġaybet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 13). [ṭurdı gitdi, -di]*

turgil içür-: *Şarap içirmek.*

1. Eger bu meclise sāḳī gelürse nā-gehān ṣūfī
   Aña **ṭurgil içür** bir ḳaç kez aġzın ḳan ile ṭoldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 12). [ṭurgil içür,]*

tūr-ı rūḥ: *Ruh Tur'u.*

1. Külli eczāmı ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim tecelli ide **Ṭūr-ı rūḥa** ẕāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 26). [ṭūr-ı rūḥa, -a]*

turmadı git-: *Beklemeden gitmek.*

1. Ṣabāveş bī-ḳarār olup göç itdi
   Aḳar ṣular bigi **ṭurmadı gitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 8). [ṭurmadı gitdi, -di]*
2. Eser yiller bigi **ṭurmadı gitdi**
   Varup bir gün Şeh-i Faġfūr'a yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 69). [ṭurmadı gitdi, -di]*

turmaġ ile olm-: *Beklemekle olmak.*

1. Didi Pervāne **ṭurmaġ ile olmaz**
   Murādum kāsesi ṣabr ile ṭolmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 1). [ṭurmaġ ile olmaz, -maz]*

ṭurmayup: *Devamlı, durmaksızın.*

1. Uçarlar bāl açup anda melekler
   Dönerler **ṭurmayup** ḳat ḳat felekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 86). [ṭurmayup,]*
2. Şaḳırdı **ṭurmayup** şimşek hevāda
   İderdi raʿd āvāze nevāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 3). [ṭurmayup,]*

ṭurmayup āh u fiġānı it-: *Durmadan feryat etmek.*

1. **İderdi ṭurmayup āh u fiġānı**
   Gülince ol ḳalurdı ḳılca cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 3). [ṭurmayup āh u fiġānı iderdi, -er, -di]*

ṭurmaz: *Durmadan sürekli.*

1. Yine ammā ki **ṭurmaz** ḫande eyler
   Ziyānına güler şeydāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 37). [ṭurmaz,]*

ṭurna bigi şuplaḳ boyunlu: *Turna gibi biçimli boynu olan.*

1. Kimi **ṭurna bigi şuplaḳ boyunlu**
   Kimisi cān ile şāh-bāz oyunlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 25). [ṭurna bigi şuplaḳ boyunlu,]*

ṭūr nite kim kül ol-: *Tur Dağı gibi kül olmak.*

1. Cemāl-i pertevinden lemʿa-ı nūr
   İrişse ʿaḳl kül olur Ṭūr nite kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 76). [ṭūr nite kim kül olur, -ur]*

ṭurrası cīm: *Perçemi cim.*

1. Kim ol ebrūları rā **ṭurrası cīm**
   Elifveş örü ṭurdı itdi taʿẕīm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 11). [ṭurrası cīm,]*

ṭurre-i ʿanber-feşān: *Amber kokan, alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.*

1. Şunarlar Şemʿe bir maḥbūb şāne
   Ura tā **ṭurre-i ʿanber-feşāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 2). [ṭurre-i ʿanber-feşāne, -e]*

ṭurre-i miskīn-i cānān: *Sevgilinin alna düşen aciz saçı.*

1. Kimesne hīç yol başmazdı ol an
   Meger kim **ṭurre-i miskīn-i cānān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 70). [ṭurre-i miskīn-i cānān,]*

turre-i yār: *Sevgilinin alna dökülen saçı.*

1. Ser-a-pā bende itmişler giriftār
   Dil-i ʿuşşāḳ gūyā **ṭurre-i yār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 66). [ṭurre-i yār,]*

turunc: *Portakal II Şem'in göğüsleri.*

1. Olınmış resm aña iki **turunca**
   Ucında anlaruñ var iki ġonca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 23). [turunca, -a,]*

ṭurup bul-: *Kalkıp bulmak.*

1. **Ṭurup** Dāye ḳamu miftāḥı **buldı**
   O zindāna ser-ā-ser ḥākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 47). [ṭurup buldı, -dı]*

ṭurup var-: *Kalkıp gitmek.*

1. **Ṭurup vardı** o ḥammāma ol üstād
   Ḳamu ḫüddāmı anuñ ḥurrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 27). [ṭurup vardı, -dı]*
2. **Ṭurup** Dellāle ol dem **vardı** Şemʿe
   O silk-i cevheri irgürdi Şemʿe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 86, Mısra 5). [ṭurup vardı, -dı]*

ṭurup vir-: *Gidip vermek.*

1. **Ṭurup** Dellāleye çün anı **virdi**
   Ṭurup ol daḫı defʿi yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 15). [ṭurup virdi, -di]*

ṭuş ol-: *Müptela olmak, tutulmak.*

1. Duʿālar idüp ol verde Şükūfe
   Didi **ṭuş olmasun** bedrüñ küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 28). [ṭuş olmasun, -ma, -sun]*

ṭuş ol-: *Yönelmek.*

1. Temāşā eyleyenler dirdi anı
   Bu resm-i naḳşa **ṭuş olmadı** Mānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 50). [ṭuş olmadı, -ma, -dı]*

ṭut-: *Tutmak, durdurmak.*

1. **Ṭutarlar** yaḳmamaġıçun gün anı
   Dem-i ṭāvūslardan sāyebānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 29). [ṭutarlar, -ar, -lar]*

ṭut-: *Tutmak, elinde bulundurmak.*

1. **Ṭutardı** biñ ḳapucı çūp-ı zerrīn
   Geyürler tāc-ı mānend-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 29). [ṭutardı, -ar, -dı]*

2. Şarāb-ı vaṣlı barmaġ ile **ṭutdı**
Görür ḳuvvetlü bir pāre ṣu ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 49). [ṭutdı, -dı]*

ṭut-: *Ulaşmak, varmak.*

1. **Ṭutup** oldı revāna rāh-ı deşti
Temāşā kılmaġa cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 17). [ṭutup, -up]*

ṭut-: *Varsaymak, farz etmek.*

1. **Ṭutalum** żabṭına olduḳ muḳayyed
Bir avuç ḫāk olur mı ḳulzuma sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 133). [ṭutalum, -a, -lum]*

ṭut-: *Yakalamak.*

1. Çıḳardı göricek gözinden anı
Ṭutup başına teng itdi cihānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 38). [ṭutup, -up]*
2. **Ṭutar** bedri irişmişken kemāle
Felekde irgürür mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 21). [ṭutar, -ar]*

ṭut-: *Yönelmek, ihtiyar etmek.*

1. Ḳurarlar bir güzel muḥkem terāzū
Ki ḫūyı şāh-ı ʿādilden **ṭutar** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 88). [ṭutar, -ar]*
2. **Ṭutup** miskīni ol ṣūḥ u şeker-ḫand
Bu yol başar diyü cust eyledi bend *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 33). [ṭutup, -up]*

ṭuṭaġ: *Dudak.*

1. Cürʿa-i cām-ı lebinüñ ẕerresidür Ḫıżr anuñ
Bir ṣaçı ẓulmet **ṭuṭaġı** āb-ı ḥayvān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 4). [ṭuṭaġı, -ı]*

ṭuṭaġuñ şerbeti: *Dudağının şerbeti.*

1. Firāḳ-ı çeşmüñ itdi cānı bīmār
Ṭuṭaġuñ şerbetiyle eyle tīmār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 78). [ṭuṭaġuñ şerbetiyle, -y, -le]*

ṭutdı git-: *Yönelip gitmek.*

1. Kim anlar **ṭutdı gitdi** rāh-ı Rūmī
Müşerref ideler tā şāh-ı Rūmī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 37). [ṭutdı gitdi, -di]*

ṭūṭī: *Papağan.*

1. Egerçi **ṭūṭī** bir şīrīn-nefesdür
Maḳāmı dāʾimā āhen ḳafesdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 5). [ṭūṭī,]*

2. İdüp ol **ṭūṭīye** ol şeh gümiş bāl
   Anı Hindūstān'a şaldı fī'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 11). [ṭūṭīye, -y, -e]*
3. Ṣafā vü ẕevḳ murġı āşyānı
   İdinür ol **ṭūṭī** mesken anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 6). [ṭūṭī,]*
4. İderken **ṭūṭī** ile ṭatlu lāġı
   Bu kerre hem-dem idindi kelāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 57). [ṭūṭī,]*
5. İrişsün mi Ḫıżır āb-ı ḥayāta
   Yetişsün mi yāḫud **ṭūṭī** nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 20). [ṭūṭī,]*
6. Beni ḳılsun belālar cundı tārāc
   O **ṭūṭī** olmasun ṭek bir nefes ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 52). [ṭūṭī,]*
7. Ne bülbül var k'anı inletmeye dehr
   Nice **ṭūṭīnüñ** itmez şekkerin zehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 20). [ṭūṭīnüñ, -nüñ]*
8. Yine meyl eyledi **ṭūṭī** nebāta
   Özendi yine ol teşne Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 107). [ṭūṭī,]*

ṭūṭī: *Papağan II Şem ü Pervâne mesnevisinde havuzun kenarında Pervâne'nin yanında olan kızlardan birinin adı.*

1. Biri Serv ikisi **Ṭūṭī** vü Ḳumrı
   Mezīd eyler bularuñ seyri ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 49). [ṭūṭī,]*
2. Daḫı hem **Ṭūtī** vü Ḳumrı vü Bülbül
   Güzel güyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [ṭūtī,]*
3. Oluban yār **Ṭūṭī** vü Ḳumrī
   Ṭutarlardı yanınca def ü dumrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 79). [ṭūṭī,]*

ṭūṭī: *Papağan II Tuti, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri Nev-rūz anuñ biri **Ṭūṭī**
   Birisi Nev-bahār u biri Ḳumrī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 5). [ṭūṭī,]*
2. Virildi server-i Sunḳur'a Ḳumrī
   Şikār oldı o dem Şeh-bā'za **Ṭūṭī** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 22). [ṭūṭī,]*

ṭūṭī kuşına döndir-: *Papağana çevirmek.*

1. Ne iş işlerde ḳuşlar ḳondırurdı
   Hemān **ṭūṭī ḳuşına döndirürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 24). [ṭūṭī ḳuşına döndirürdi, -ür, -di]*

ṭūṭī sözlü: *Papağan gibi tatlı sözü olan.*

1. Kimi şahin baḳışlu ḳara gözlü
   Kimi keklik sekişlü **ṭūṭī sözlü** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 24). [ṭūṭī sözlü,]*

ṭūṭī-i gūyā: *Konuşan papağan.*

1. Hemān bir **ṭūṭī-i gūyāya** beñzer
   Ne göñülden geçerse anı söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 9). [ṭūṭī-i gūyāya, -y, -a]*

ṭūṭī-i hindū-feṣāḥat ol-: *Fesahat papağanı olmak.*

1. Görür ol bülbül-i bāġ-ı belāġat
   Olupdur ṭūṭī-i Hindū-feṣāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 54). [ṭūṭī-i hindū-feṣāḥat olupdur, -up, -dur]*

ṭūṭī-i şeker-hā: *Şeker çiğneyen papağan. II Tatlı söz söyleyen, tatlı konuşan.*

1. Görenler bülbül-i gūyā ṣanurdı
   Yāḫud **ṭūṭī-i şeker-ḫā** ṣanurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 8). [ṭūṭī-i şeker-ḫā,]*

ṭūṭī-i şīrīn: *Tatlı papağan.*

1. Şeker resm itse ḳonardı megesler
   Oḳırdı **ṭūṭī-i şīrīn** nefesler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 14). [ṭūṭī-i şīrīn,]*

ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār: *Tatlı nefesli papağan gibi.*

1. Ve likīn **ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār**
   O nice uçsun öñünde ḳafes var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 49). [ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār,]*

ṭūṭī-i şīrīn-makāl: *Tatlı dilli papağan.*

1. Görüñ ey **ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum**
   Bu ḳaṣr öñinde durur perr ü bālum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 21). [ṭūṭī-i şīrīn-maḳālum, -um]*

ṭūṭī-şekker: *Tatlı papağan.*

1. Getürdi Hind'den ol **ṭūṭī-şekker**
   Üleşdürdi anı Rūm'a ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 13). [ṭūṭī-şekker,]*

tutuk: *Perde, örtü.*

1. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū **tutuḳda**
   Güneşdür ṣan ṣafaḳ içre ufuḳda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 19). [tutuḳda, -da]*

tutuk ol-: *Peçe olmak.*

1. **Tutuḳ oldı** o māhuñ sāyebānı
   Saḳındılar felekde günden anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 17). [tutuḳ oldı, -dı]*

tüfek: *Ateşli bir silah.*

1. **Tüfekler** yıldırım bigi irişdi
   ʿAdūnuñ ḳalbine muḥkem girişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 65). [tüfekler, -ler]*

2. **Tüfekler** yıldırım bigi soḳurdı
Düşerdi cümle eṭrāfa şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 45). [tüfekler, -ler]*

U-ʿŪ

u: *"Ve" bağlacı.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng **ü** bu bezme Zühre çengidür
   Şuʿā-ı mihr **ü** meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [ü,]*
2. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ **u** taḫt **u** ṣaġ **u** ṣol **u** pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [u,]*
3. Göz açup her ne cihetden gözlesem senden ṭolu
   Fevḳ **u** taḫt **u** ṣaġ **u** ṣol **u** pīş ü pes cümle cihet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 10). [u,]*
4. Bu yolda ʿaḳla dirler bir ḫar-ı leng
   Żaʿīf ü nā-tüvān **u** zār **u** dil-teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 94). [u,]*
5. Ol itdi bārid **ü** yābis turābı
   Keşif u ṣābit **ü** yoḳ inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 64). [ü,]*
6. Kim ol ḥarfuñ biri kāf **u** biri nūn
   ʿİyān itdi cihānı kendi meknūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 13). [u,]*
7. O şemʿ **u** ḫalḳ aña pervāne olsun
   Gören pervāneveş dīvāne olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 119). [u,]*
8. Żaʿīf ü nā-tüvān **u** zār **u** tenhā
   İderdüm luṭfını Ḥaḳḳ'uñ temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 25). [u,]*
9. Faḳīr **ü** ʿāciz **ü** ḫ̬ār u ḥaḳīrüm
   Meẕellet maḥbesinde bir esīrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 9). [ü,]*
10. Hevāya aġa ger kūh **u** eger deşt
    Ḳala yir altı ola āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 73). [u,]*
11. Silāḥ **u** ḍarb **u** ḥarb **u** cenge düşdi
    Oyun ögrendi bir ḳaç gün dürişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 3). [u,]*
12. Meger var idi bir üstād-ı bennā
    Ziyāde kāmil **ü** bī-miṣl **ü** dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 2). [ü,]*
13. Meger var idi bir üstād-ı bennā
    Ziyāde kāmil **ü** bī-miṣl **ü** dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 2). [ü,]*
14. Yigin itdi şāh-ı mülket-i fen
    Atılmış tīr **ü** ṭartılmış ḳılıçdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 26). [ü,]*
15. Kefi ḫ̬ūrşīd **u** parmaḳlar şuʿāʿı
    Anı gördükde ṣabr eyler vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 67). [u,]*
16. Diler kim ṣuna anı pādşāha
    Felek taḫt **u** meh-i encüm sipāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 36). [u,]*
17. Ṣabā ferrāş **ü** ẓıll-ı serv cārū
    Ġubār-ı ġussayı dilden sürer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 55). [ü,]*
18. Ṣadef ezhārı aña baḥr idi **u**
    Kim olmış ol ṣadefde jāle luʾlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 33). [u,]*
19. Döşendi ṣofra vü dökildi niʿmet
    Gürisne oldı seyr **ü** buldı rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 12). [ü,]*
20. Yazup bir kāġıda aḥvāli Lālā
    Laṭīf **ü** nāzük **ü** maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 148). [ü,]*
21. Şeh-i ʿādil bigi anda olan dil
    Ne aña māʾil **ü** ne buña māʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 90). [ü,]*
22. Görürler delv üzre bir ḳamer var
    Kim anda ne libās **u** ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 60). [u,]*
23. Anı anlara Lālā itdi ḳısmet
    Zihī ʿahd **u** zihī luṭf **u** mürüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 98). [u,]*
24. Kim anlar işledi kār-ı ʿacāʾib
    Ḳamu pür-ʿibret **ü** cümle ġarāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 20). [ü,]*
25. Çü geldi aña ol ġarrā ġarāʾib
    Ḳamu bī-miṣl **ü** ser-cümle ʿacāʾib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 26). [ü,]*
26. Ser-aġāz eylese bir ḫ̬ūb āvāz
    İder āheng **ü** olur aña dem-sāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 10). [ü,]*
27. Görür var anda bir ḥavż-ı müdevver
    Laṭīf **ü** nāzük **ü** maḥbūb u cevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 32). [ü,]*
28. Olaruñ def-zeni Gül-şāh **u** Nev-rūz
    Sürerlerdi ṣafāya her şeb ü rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 57). [u,]*

29. Birisi Nev-bahār **u** biri Bülbül
Ḳamusınuñ lebi ġonce yüzi gül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 51). [u,]*
30. Daḫı hem Nev-bahār **u** Zühre çengi
Ururlardı dem-ā-dem çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 55). [u,]*
31. Bulardan Serv Māh **u** Şemse raḳḳāṣ
İder ḫalḳı ṣafā baḥrına ġavvāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 53). [u,]*
32. Ne ḫāne ṭīni ḳahr **u** sengi miḥnet
Anuñ saḳfı belā vü ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 7). [u,]*
33. Kim ol cādū firīb **ü** çeşmi seḥḥār
Aña siḥr idüp üfürdükçe her bār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 75). [ü,]*
34. Gülistān içre var idi güzel köşk
Anuñ ṣuyı gül-āb **u** ṭopraġı müşk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 8). [u,]*
35. O dem ol sözi ṣaġ **u** çeşmi bīmār
Keremden genc-i sīmi itdi bī-mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 7). [u,]*
36. Yine bu dehr-i dūn **u** çarḫ-ı ġaddār
Nucūmuñ ṣāḥını itdi giriftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 3). [u,]*
37. Biṣürdi anuñ ile ḫūb ḥelvā
Leẕīẕ **ü** nāzük **ü** ṣīrīn **ü** raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 22). [ü,]*
38. Nice kim ṭura ḳuṭb **u** döne eflāk
Murādum bu durur ey cevher-i pāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 103). [u,]*
39. İdindüm sensiz āh **u** eşki hem-dem
Gözümden dökerüm hem yaş **u** hem dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 80). [u,]*
40. Yidügüm derd sensiz içdügüm zehr
Çerāġum nār-ı āh **u** mūʾnisüm ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 46). [u,]*
41. Elif ḳāmetlü bir maḥbūb-ı raʿnā
Kim anuñ ʿaynı ṣād **u** ḳaşları rā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 6). [u,]*
42. Ḳapusı ḫalḳı atlandı ser-ā-ser
Kevākib anlar **u** bu māh-ı enver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 22). [u,]*
43. İçi yāḳūt **u** laʿl **u** ṭaşı ṣırça
Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 45). [u,]*
44. Yenildi niʿmet **ü** içildi şerbet
Ḫudāya eylediler şükr **ü** minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 53). [ü,]*
45. Kim ol Mirrīḫ-çeşm **ü** māh-ı tābān
Nice sevr **ü** cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 15). [ü,]*
46. Kim ol Mirrīḫ-çeşm **ü** māh-ı tābān
Nice sevr **ü** cemeller itdi ḳurbān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 16). [ü,]*
47. Çalındı ṭabl **u** çözildi ʿalemler
ʿAdūya irişe tā kim elemler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 21). [u,]*
48. Görürler cümle ḫıḍmetkār **u** her mīr
Yanında başı yüklü bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 27). [u,]*
49. Zihī ferḫūnde-fāl **u** ḳutlu sāʿat
Cihāndan gitdi ol dem küfr ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 9). [u,]*
50. O bir çeşm **ü** kürekler aña müjgān
Girüp o çeşme nūrı oldı ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 19). [ü,]*
51. Biraz ol serv-ḳadd **u** çeşmi bādām
İderken kūşesinde bāġuñ ārām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 55). [u,]*
52. Oturmış taḫtına sulṭān ḥākim
Bile otuz vezīr **ü** yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 22). [ü,]*
53. Ḳoyup baş **u** ayaḳ götürdi ʿayyār
Bulıtlar bigi geçdi deşt ü kūhsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 11). [u,]*
54. Gezerler her otaġ **u** ḫuld-ı ferşi
Melekler seyr iderler ṣan ki ʿarşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 83). [u,]*
55. Olupdur memleket el-ān **u** talan
Yürür maẓlūmlar ʿuryān **u** büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 67). [u,]*
56. Gerek şāh **u** gerek bende ser-ā-ser
Ecel cāmı ṭutar cümle ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 93). [u,]*
57. Hümāveş açdı sancaḳlar per ü bāl
Kimi aġ **u** kimi sebz ü kimi āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 18). [u,]*
58. Hümāveş açdı sancaḳlar per **ü** bāl
Kimi aġ u kimi sebz **ü** kimi āl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 18). [ü,]*
59. Öñine düşdi ʿālem ʿizzet ile
Bu kerr **u** ferr **u** ʿizz ü şevḳ ile *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 38). [u,]*

60. Libāsı al **u** atı al işi al
Ruḫına dir cihānuñ göñlini al *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 11). [u,]*
61. Biri Nev-rūz anuñ biri Ṭūṭī
Birisi Nev-bahār **u** biri Ḳumrī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 6). [u,]*

uç: *Bir şeyin baş veya son noktası.*

1. O tācı başına kim geymiş ol şāh
Ṣanasın serv **ucından** görinür māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 22). [ucından, -ı, -n, -dan]*

uç-: *Havalanmak.*

1. Ve likīn ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār
O nice **uçsun** öñünde ḳafes var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 50). [uçsun, -sun]*
2. Cenāḥına anuñ baġlandı nāme
Açup bāl u per **uçdı** ol ḥamāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 14). [uçdı, -dı]*
3. Döner ol ḫıdmet üstine muʿallaḳ
Naṣīb oldı aña anüñçün **uçmaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 8). [uçmaḳ, -maḳ]*
4. Sürer ṣūfīveş **uçmaḳdan** ṣafāyı
Dil-i ʿāṣıḳ bigi ammā havāyī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 5). [uçmaḳdan, -maḳ, -dan]*
5. Peri düzse eger kim bāl açardı
Melekler bigi göklerde **uçardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 20). [uçardı, -ar, -dı]*
6. Eger kim senge düzse ol per ü bāl
Yirinden ḳuş bigi **uçardı** fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 22). [uçardı, -ar, -ıd]*
7. Maʿānī murġına vir perr ü bāli
Uçur gökde Hümāveş ḳīl ü ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 4). [uçur, -ur]*
8. Ṣanurdı gören anda māh-ı tābı
Melek-rūlar **uçurmışlar** ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 8). [uçurmışlar, -ur, -mış, -lar]*
9. Baḳarken göge oldı gözleri ṭuş
Görür **uçar** hevāda bir büyük ḳuş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 6). [uçar, -ar]*
10. Açup yā ṭūṭī laʿlīn gümiş bāl
Uçup seyr eyledi her servi fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 6). [uçup, -up]*
11. Sarāyumdan kim ol dem ol gice güm
Per açdum nite kim pervāne **uçdum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 24). [uçdum, -du, -m]*
12. Pes andan aluban Pervāne destūr
Yine ol ḳaṣra **uçdı** ṣād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 116). [uçdı, -dı]*
13. Pes andan ṣabr-ı ʿāṣıḳ bigi gördi
Per-i ʿazm açdı ḳuşlar bigi **uçdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 8). [uçdı, -dı]*

uç-: *Havalanmak II Fırlamak.*

14. Uçar ḳuş bigi oḳ **uçdı** per açdı
Daḥi il varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 27). [uçdı, -dı]*

uçar git-: *Uçup gitmek.*

1. Kim ol miḳdārda bir at deñlü
Ne yaña dirisen **uçar gider** ü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 16). [uçar gider, -er]*

uçar kuş: *Hızlı uçan kuş.*

1. **Uçar ḳuş** bigi oḳ uçdı per açdı
   Daḫi il varmadın ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 27). [uçar ḳuş,]*
2. **Uçar ḳuş** bigi ol dem urdı pervāz
   Nite kim kekligüñ ardınca şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 109). [uçar ḳuş bigi,]*
3. **Uçar ḳuşa** ve lākin kimse yitmez
   Yalıñ ardınca tedbīr ehli gitmez *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 21). [uçar ḳuşa, -a]*

uçar kuş bigi iriş-: *Uçan kuş gibi ulaşmak.*

1. Yā ʿAnḳa'lardur açmışlar per ü bāl
   İrişdiler uçar ḳuş bigi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 14). [uçar ḳuş bigi irişdiler, -di, -ler]*

uçarak gel-: *Uçarak ulaşmak.*

1. **Uçaraḳ geldi** indi ol araya
   Ḳudūmından şeref virdi ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 7). [uçaraḳ geldi, -di]*

ucdan uca aç-: *Boydan boya açmak.*

1. El **urdı açdı ucdan** uca düpdüz
   Nite kim ādemüñ gönlin eyü söz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 49). [ucdan uca açdı, -dı]*

ucdan uca ḳanlu ol-: *Kan çanağına dönmek.*

1. Güzellerde olan ol ʿayn-ı dil-cū
   Se-ā-ser **oldı ucdan uca ḳanlu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 16). [ucdan uca ḳanlu oldı, -dı]*

uçdı git-: *Kaybolmak, yok olmak.*

1. Bular bir iki dem çün **uçdı gitdi**
   Varup ḳuş bigi ḳaṣr-ı Şemʿe yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 23). [uçdı gitdi, -di]*
2. Bu keştī bir nice gün **uçdı gitdi**
   Varup ol ḳalʿa-yı fānūsa yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 29). [uçdı gitdi, -di]*

ucın al-: *Mumun fitilini ucundan kesmek.*

1. Ser-ā-ser cümle encüm şemʿ yaḳdı
   Şihāb **ucın alup** yire bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 4). [ucın alup, -up]*
2. Bulup bir bī-bedel miḳrāż-efşān
   Ucın aldurdı şemʿüñ aña ol an *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 54). [ucın aldurdı, -dur, -dı]*

ucın alup yire at-: *Ucunu alıp yere fırlatmak.*

1. Şumūʿ-ı bezm-i māh olduḳça tīre
   Şihāb **ucın alup atardı yire** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 8). [ucın alup yire atardı, -ar, -dı]*

ucında var: *Ucunda bulunmakta.*

1. Olınmış resm aña iki turunca
   Ucında anlaruñ **var** iki ġonca *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 24). [ucında var,]*

uçmaġa ṭur-: *Uçmaya hazırlanmak.*

1. Geçüp güller gibi mismār oturmış
   Derice per açup **uçmaġa ṭurmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 48). [uçmaġa ṭurmış, -mış]*

uçmaġa vuṣlat bul-: *Uçmak nasip olmak.*

1. Yüri cümle ʿazīze eyle ḫıdmet
   Dilerseñ **bulasın uçmaġa vuṣlat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 10). [uçmaġa vuṣlat bulasın, -a, -sın]*

uçmak dile-: *Uçmak, havalanmak istemek.*

1. Riyāż-ı bezmüñ o deñlü müzeyyen olmış kim
   Perī olaydı ger **uçmaḳ dilerdi** kūyuña ḥūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 10). [uçmaḳ dilerdi, -r, -di]*
2. Perī olsa eger kim cümle ḫūra
   Aña **uçmaḳ dilerdi** şöyle zībā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 32). [uçmaḳ dilerdi, -r, -di]*

uçmaḳ gerek: *Uçmak lazım.*

1. Didi **uçmaḳ gerekdür** kūy-ı yāra
   Ümīdüm yarını Allah oñara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 13). [uçmaḳ gerekdür, -dür]*

uçur-: *Uçmasını sağlamak.*

1. **Uçur** luṭf ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
   Göñüller yazıcıdur ol oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 1). [uçur,]*
2. **Uçur** Pervāne'yi luṭf it bu yaña
   Ḳapu ḫalḳı ser-ā-ser ḳaʾil aña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 75). [uçur,]*

ucuz: *Değersiz.*

1. Baġışladı Şükūfe aña yüz ḳız
   Ucuz her biri biñ cāna deger ḳız *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 34). [ucuz,]*

ʿud: *Öd ağacı, ateşte yakıldığı zaman güzel bir koku yayan küçük ve ince çubuklar hâlinde bulunan tütsü.*

1. Müşebbek eyledi cismin ser-ā-ser
   Felek olmagiçün ol **ʿuda** micmer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 36). [ʿuda, -a]*

ʿūdī yaḳ-: *Öd ağacından elde edilen tütsü yakmak.*

1. Şu deñlü **yaḳdurur** **ʿūdī** o şeb-şeh
   Duḫānından ṭoḳuz eflāk olur deh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 33). [ʿūdīyaḳdurur, -durur]*

ufuḳ: *Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi göründüğü yer.*

1. Kim ol māh-ı hilāl-ebrū tutuḳda
   Güneşdür ṣan şafaḳ içre **ufuḳda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 20). [ufuḳda, -da]*

uġrı: *Hırsız.*

1. Çıḳup **uġrı** ḳapudan yola girdi
   Göz açup yummadan zindāna irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 29). [uġrı,]*

uġrı ḳapu: *Uğurlu kapı.*

1. Görürler kim açuḳdur **uġrı ḳapu**
   Bilürler eylemiş vaḥşet hemān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 17). [uġrı ḳapu,]*

uġrı kapuda: *Hırsız kapıda.*

1. Bu gice ḥāżır ol **uġrı ḳapuda**
   Şikār olur bigi ṣabr it pusuda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 51). [uġrı ḳapuda,]*

uġrılık zer bulın-: *Çalıntı altın bulmak.*

1. Elin kesmiş çenāruñ bād beñzer
   Bulınmışdur elinde **uġrılıḳ zer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 22). [uġrılıḳ zer bulınmışdur, -mış, -dur]*

ʿukūl: *Akıllar.*

1. Ḳıyāsı leng ider peyk-i ḫayāli
   ʿUḳūluñ pāyına urur ʿiḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 82). [ʿuḳūluñ, -ün]*
2. Bu eşcārı görürsin pür-varaḳdur
   ʿUḳula cümle evrāḳı sebaḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 20). [ʿuḳula, -a]*

ulak: *Haberci.*

1. Ṣaralum kendümüz muḥkem ulaḳvār
   Ulaḳ ṣansın görenler bizi ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 50). [ulaḳ,]*
2. **Ulaḳlar** şañ ile yil bigi irdi
   Getürdi nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 117). [ulaḳlar, -lar]*

ulaḳ gel-: *Haberci gelmek.*

1. O sāʿat iki **ulaḳ geldi** nā-gāh
   Biri mihr-i cihān-āra biri māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 9). [ulaḳ geldi, -di]*

ulak ol-: *Haberci olmak.*

1. Bulur ḫıdmetle her ādem ululıḳ
   Ululıḳ görmez ol kim **ola ulaḳ (***Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 12). [ulaḳ ola, -a]*

ulak şal-: *Haberci göndermek.*

1. Ser-ā-ser beglere **şaldı ulaġı**
   Eyitdi cengiçün görüñ yaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 31). [ulaġı şaldı, -dı]*
2. **Ulaḳlar şaldı** rāh-ı mülk-i Çīn'e
   Yayıldı cümle peyki mülk içine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 19). [ulaḳlar şaldı, -dı]*
3. **Ulaḳlar şaldı** her yaña ser-ā-ser
   Revān cemʿ itdi bir enbūh-ı leşker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 5). [ulaḳlar şaldı, -dı]*
4. Pes andan **şaldı** her yaña **ulaġı**
   Aratdı cümle yaḳın u ıraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 35). [ulaġı şaldı, -dı]*
5. Revān ol dem **ulaḳlar şaldı** fi'l-ḥāl
   Muḥabbet-nāme yazup itdi irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 109). [ulaḳlar şaldı, -dı]*

ulakvār: *Ulak gibi.*

1. Ṣaralum kendümüz muḥkem **ulaḳvār**
   Ulaḳ ṣansın görenler bizi ey yār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 49). [ulaḳvār,]*

ulal-: *Büyümek. II Dünya nimetlerinden faydalanmak.*

1. Şu ḫarmanuñ ki toḫmından **ulalduñ**
   Revān bāġ-ı cihāna sāye ṣalduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 35). [ulalduñ, -du, -ñ]*

ulaşdur-: *Ulaşmasını sağlamak.*

1. Anı var ehl-i zindāna **ulaşdur**
   Elüñle anlara bir bir üleşdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 39). [ulaşdur,]*
2. O dāḫı gördi yāre olmış irsāl
   Ulaşdurdı sarāy-ı Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 120). [ulaşdurdı, -dı]*

ulaşık ol-: *Ulaşan olmak.*

1. Ḫudāya olıgör cān ile ʿāşıḳ
   Olur maʿşūḳa ʿāşıḳlar **ulaşıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 26). [ulaşıḳ olur, -ur]*

ulu: *Büyük, yüce.*

1. **Uludur** iremez çāh-ı celāli
   Kişinüñ peyk-i evhām u ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 71). [uludur, -dur]*
2. Ḳamu ʿālem ol āteşden ṭoludur
   Ser-ā-ser cümle ʿālemden **uludur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 26). [uludur, -dur]*
3. **Ulu mıdur** ḫaṭı ümmīdvāruñ
   Nite kim ehl-i ʿışḳuñ ḫaṭṭı yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 7). [ulu mıdur, -mı, -dur]*

4. Nedür sulṭānlıġı pes ışḳ ile u
   Ki ṣıġmaz bir arada iki **ulu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 32). [ulu,]*
5. Görür kim mevc urur bir **ulu** deryā
   Bir **ulu** geydi ṣan bir māʾi ḫārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 4). [ulu,]*
6. Eger gelse öñine bir **ulu** seyl
   Geçerdi bir nefesde nite kim yil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 75). [ulu,]*
7. Ḳoşup beş biñ nefer bī-miṣl yoldaş
   Olara bir **uluyı** eyledi baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 14). [uluyı, -y, -ı]*

ulu di-: *Yüce demek.*

1. Eger kim ʿizzet idüp **dirseñ ulu**
   Hemān bir nā-tüvān imiş diyü bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 13). [ulu dirseñ, -r, -se, -ñ]*
2. Görür kim mevc urur bir **ulu deryā**
   Bir ulu geydi ṣan bir māʾi ḫārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 3). [ulu deryā,]*

ulu kārbān: *Büyük kervan.*

1. Gelür gördi bir **ulu kārbānı**
   Çıḳa yazdı ḫaber alınca cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 61). [ulu kārbānı, -i]*

ulu leşker: *Büyük ordu.*

1. Görür ḳonmış aña bir **ulu leşker**
   Temevvüc eylemiş deryāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 9). [ulu leşker,]*

ulu mihmān: *Yüce konuk.*

1. Revānum rūḥı cānum cānı sensin
   Faḳīrüñ bir **ulu mihmānı** sensin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 22). [ulu mihmānı, -ı]*

ulu şāh: *Yüce padişah.*

1. Cevābın şöyle yazmış ol yüzi māh
   Bi-ḥamdi'llāh ki atañ bir **ulu şāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 38). [ulu şāh,]*

ulu şaḥrāya yit-: *Büyük bozkıra gitmek.*

1. Ḳarārı ḳalmayup göç itdi gitdi
   Varup bir ḫoş **ulu şaḥrāya yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 8). [ulu şaḥrāya yitdi, -di]*

ulu yas ol-: *Büyük bir yas meydana gelmek.*

1. Ṣaf-ı aʿdāda **ulu yas oldı**
   Zirihler gözleri ḳan ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 43). [ulu yas oldı, -dı]*

ulu yir: *Yüce yer.*

1. **Ulu yirden** sen eyle yine ʿavdet
   Ḥaẕer ḳıl yolıñı baġlar bu ʿavrat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 31). [ulu yirden, -de]*

ululıḳ bul-: *Büyüklük kazanmak.*

1. **Bulur** ḫıdmetle her ādem **ululıḳ**
   Ululıḳ görmez ol kim ola ulaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 11). [ululıḳ bulur, -ur]*

ululık gör-: *Büyüklük görmek, değer görmek.*

1. Bulur ḫıdmetle her ādem ululıḳ
   Ululıḳ görmez ol kim ola ulaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 12). [ululıḳ görmez, -mez]*

ʿulūm: *İlimler.*

1. Ne ḫoşdur ol ki ʿilme māl ide ḫarc
   ʿ**Ulūma** oġlınuñ ẕihni ola dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 62). [ʿulūma, -a]*

ʿulvī: *Yüksek, yüce.*

1. Merātibde velī ʿ**ulvīdür** āteş
   İdüpdür yirini eflāk anuñ ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 41). [ʿulvīdür, -dür]*

um-: *Ummak, ümit etmek.*

1. **Umaram** kim her gün anuñ sāyesinde ḫoş geçem
   Bir nihāl-i tāze vü serv-i ḫırāmān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 5). [umaram, -ar, -am]*
2. Ṭās-ı ḥasretde beni bir luʿb ile zār eyledi
   Dostlar bu naḳşı **ummazdum** nigārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 10). [ummazdum, -maz, -du, -m]*
3. Güzellendi **umup** ol māhveşden
   Şanasın ay bedir oldı güneşden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 29). [umup, -up]*
4. **Umarum** ben de ey şāh-ı yegāne
   Geçe sözüm senüñ yanında ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 83). [umarum, -ar, -um]*
5. Ve lîkin deprenürdi ḫoş nişānı
   Umardı göre ol ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 24). [umardı, -ar, -dı]*
6. **Umardı** kim o baġrı pāre pāre
   Dil-i pür-zaḫmına ireydi çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 41). [umardı, -ar, -dı]*
7. **Umarum** ḳılmaya ey yār-ı cānı
   Demüñde nāydan ġayrı fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 61). [umarum, -ar, -um]*

umu: *İstek, arzu, ümit.*

1. Yā ʿāc üzre ḳodılar ābnūsı
   Anı görmek ḳamu ḫalḳuñ **umusı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 30). [umusı, -sı]*

umūr-ı salṭanat: *Devlet işleri.*

1. Geçürdi ʿışḳ **umūr-ı salṭanatdan**
   Ser-ā-ser fāriġ oldı ol cihetden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 93). [umūr-ı salṭanatdan, -dan]*

ʿunṣur-ı eflāk: *Gökyüzü unsurları.*

1. Geyürdi ol baña tekrār ḫilʿat
   Nite kim ʿ**unṣur-ı eflāk** ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 86). [ʿunṣur-ı eflāk,]*

unut-: *Aklında kalmamak, hatırlamamak.*

1. Ben bülbülini ey gül-i ḫandānum **unutma**
   İrgürme göge nāle vü feġānum **unutma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 1). [unutma, -ma]*
2. Ben bülbülini ey gül-i ḫandānum **unutma**
   İrgürme göge nāle vü feġānum **unutma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 2). [unutma, -ma]*
3. ʿĀşıḳlaruñ ölmege ger var ise ḳaṣduñ
   Luṭf eyle bu ben bendeñi sulṭānum **unutma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 4). [unutma, -ma]*
4. Bu Ḫıżr-dil ümīd-i viṣālüñ dirisidür
   Ey laʿl-leb çeşme-i ḥayvānum **unutma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 6). [unutma, -ma]*
5. Sāyeñde fenā bādı alınca geçeyin ḫoş
   Ben ḫāki eya serv-i ḫırāmānum **unutma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 8). [unutma, -ma]*
6. Mest eyledi cām-ı mey-i ʿışḳuñ beni ġāyet
   Ben mestüñi ey gözleri mestānum **unutma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 10). [unutma, -ma]*

ʿunvān u tārīh it-: *Başlık verip tarih düşürmek.*

1. Aña ʿ**unvān u tārīḫ itdi** dürdi
   İdüp ṭay rişte-i ḫarmānı ṣardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 15). [ʿunvān u tārīḫ itdi, -di]*

ur-: *Vurmak, değmek.*

1. Ṣunarlar Ṣemʿe bir maḥbūb ṣāne
   Ura tā ṭurre-i ʿanber-feṣāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 2). [ura, -a]*

ur-: *Vurmak II Nefes vermek.*

1. O sāʿat bād-ı ʿİsā-dem **urdı**
   Olaruñ yarasına merhem **urdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 7). [urdı, -dı]*

ʿurs u sūr: *Şölen ve eğlence.*

1. Bahār itmiş müzeyyen cümle bāġı
   Görürler ʿ**urs u sūruñ** çaġ çaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 16). [ʿurs u sūruñ, -uñ]*

ʿurūc it-: *Yükselmek.*

1. Ṭurup yine yirinden ṭaġa ol şāh
   ʿ**Urūc itdi** güneş bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 8). [ʿurūc itdi, -di]*

urur burc beden ol-: *Vurdukça burç beden olmak.*

1. Ġam olmasun mı ol gevhere dürc
   Olur dāʾim **beden urur** bular **burc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 58). [urur burc beden olur, -ur]*

urus'a dön-: *Rus kılığına geçmek.*

1. Olurdı geh saḳallu gāh köse
   Dönerdi geh Tatar'a gāh **Urus'a** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 4). [urus'a dönerdi, -er, -di]*

ʿuryān it-: *Çıplak bırakmak.*

1. Anı ḥammām-ı nāzük bigi soydı
   Çü ʿ**uryān itdi** şeh ḳoynına ḳoydı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 30). [ʿuryān itdi, -di]*

ʿuryān ol-: *Çıplak olmak, soyunmak.*

1. Görüp Pervāne anı ḳaldı ḥayrān
   Revān ṣu bigi o da **oldı** ʿ**uryān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 34). [ʿuryān oldı, -dı]*

ʿuryān u büryān: *Düşkün halde.*

1. Olupdur memleket el-ān u talan
   Yürür maẓlūmlar ʿ**uryān u büryān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 68). [ʿuryān u büryān,]*

uş: *Çünkü.*

1. Götürüp bikr-i efkāruñ niḳābın
   Virelüm bu suʾalüñ **uş** cevābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 78). [uş,]*

uş uş: *Hızlı hızlı.*

1. Ḳaçup ḳurtulmalı olmışken **uş uş**
   Següñ aġzına girdi geldi hergūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 45). [uş uş,]*

uşan-: *Parçalanmak.*

1. **Uşandı** ḫançerinden gökte Mirrīḫ
   Ṣarardı beñzi ḫavfından çü zernīḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 7). [uşandı, -dı]*

uşañlık zulmeti: *Bıkkınlık karanlığı.*

1. Bi'ḥamdi'llāh ki ṭabʿuñ şemʿi pür-nūr
   Uşañlıḳ ẓulmetin göñlüñden it dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 6). [uşañlıḳ ẓulmetin, -n]*

ʿuşşāk: *Âşıklar.*

1. Oḳısun yane yane anı **ʿuşşāḳ**
   Ṭutuşsun pertevinden bu ṭoḳuz tāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 115). [ʿuşşāḳ,]*
2. Ḳılur ol ʿārıż-ı cānānı gül gül
   İder ʿ**uşşāḳı** ḳarşusında bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 12). [ʿuşşāḳı, -ı]*
3. Ḳamu ʿ**uşşāḳı** yaḳduġın nevādan
   Tehī ṣanmañ derūn-ı pür-hevādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 7). [ʿuşşāḳı, -ı]*
4. Bıraḳdı meclise eşvāḳı bunlar
   Muḥayyer eyledi ʿ**uşşāḳı** bunlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 14). [ʿuşşāḳı, -ı]*
5. Dili ʿ**uşşāḳ** bigi pāre pāre
   Kim aña zaḥm urılmış yare yare *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 3). [ʿuşşāḳ,]*
6. Meger derd ile ʿ**uşşāḳ** itdi āhı
   Cihānı itdi pür dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 7). [ʿuşşāḳ,]*
7. Hevāya berḳ çekdi tīġ-ı berrāḳ
   Ṣanasın derd ile āh itdi ʿ**uşşāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 24). [ʿuşşāḳ,]*
8. Dönerdi gird-bād öñince evrāḳ
   Ṣarardup beñzini gūyā ki ʿ**uşşāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 14). [ʿuşşāḳ,]*
9. Vire ger vaʿde cānān ola müştāḳ
   Sürer biñ yıl ʿömr bir demde ʿ**uşşāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 60). [ʿuşşāḳ,]*
10. Ruḫ-ı dil-berler olmışdı ḳızıl gül
    İderlerdi ḳamu ʿ**uşşāḳı** bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 22). [ʿuşşāḳı, -ı]*
11. Kimesne yutmaz oldı kimseden ḳan
    Meger kim mey ṣuna ʿ**uşşāḳa** cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 56). [ʿuşşāḳa, -a]*
12. Eger ʿ**uşşāḳa** görinmezse dil-dār
    Gül-i gülzār-ı Cennet görinür nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 101). [ʿuşşāḳa, -ā]*

ʿuşşāk-ı yār: *Sevgilinin âşıkları.*

1. Ceresler dil ucından ḳıldı zārı
   Nite kim görmese ʿ**uşşāḳ-ı yārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 26). [ʿuşşāḳ-ı yārı, -ı]*

ʿuşşākveş ol-: *Âşıklar gibi olmak.*

1. **Olur** ʿ**uşşāḳveş** olmış hevāyī
   Meger kim sevdiler bir dil-rübāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 25). [ʿuşşāḳveş olur, -dı]*

uştur: *Deve.*

1. Ceres zengūle deh itdi fiġānı
   İşitdi oldı ser-mest **uştur** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 34). [uştur,]*
2. Ḳamu **uşturla** cümle sārbānı
   O yüz yük ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 35). [uşturla, -la]*

uştur-ı ser-mest: *Sarhoş deve.*

1. Meger kim **uştur-ı ser-mest idi** ebr
   Kefi ṣaçdı cihāna itmeyüp ṣabr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 3). [uştur-ı ser-mest idi, -idi]*

uṣūl: *Klasik Türk müziğinde tempo.*

1. **Uṣūl** üzre iderlerdi ḳımıldı
   O sāʿat anları Naccār bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 41). [uṣūl,]*

uṣūl: *Tarz, yöntem.*

1. Ḳoma elden cihān içre **uṣūli**
   Ḳabūle bulasın tā kim vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 49). [uṣūli, -i]*
2. Velī ġāyetde gözlerdi uṣūli
   Uṣūl añlayanuñ olmışdı ḳulı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 20). [uṣūl,]*

uṣūl gözle-: *Usule uygun hareket etmek.*

1. Velī ġāyetde **gözlerdi uṣūli**
   Uṣūl añlayanuñ olmışdı ḳulı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 19). [uṣūli gözlerdi, -r, -di]*
2. Ziyāde **gözle** ammā kim **uṣūli**
   Bulasın ḫūb taḥsīne vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 19). [uṣūli gözle,]*

uṣūl ol-: *Usule uygun davranma.*

1. **Uṣūli olduġıçün** serv-i āzād
   Ḫalāṣ oldı ḫazāndan dāʾimā ṣād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 51). [uṣūli olduġıçün, -duġ, -ıçün]*

ut-: *Yenmek, galip gelmek.*

1. O meclis def pulından çıñ çıñ ötdi
   Nuḳūd-ı ʿaḳlı ışḳ nerrādı **utdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 6). [utdı, -dı]*

utancından yire geç-: *Utancından yere geçmek II Çok utanmak.*

1. Kim ol fāş itdi sırr-ı ʿışḳı açdı
   Meger **utanduġından yire geçdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 42). [utanduġından yire geçdi, -di]*
2. Çü geldi yanına ol göñli alçaḳ
   Utandı yire geçdi gördi ḫendeḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 24). [utandı yire geçdi, -di]*

ʿuṭārid: *Güneşe en yakın olan gezegen, Merkür. Feleğin kâtibi olarak anılır.*

1. Şu deñlü oldı kim ol māh-ı kāmil
   ʿ**Uṭārid** olımaz idi muḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 48). [ʿuṭārid,]*

ʿuṭārīd gör-: *Merkür karşılaşmak.*

1. ʿ**Uṭārīd gördi** çün ṣaçuñ berātın
   Ġulāma ḳoydı defʿi zer devātın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 5). [ʿuṭārīd gördi, -di]*

ʿuṭārid-fıṭnat u bercīs-ḫaşlet: *Anlayışı Merkür gibi olan ve Jüpiter yaradılışlı.*

1. ʿ**Uṭārid-fıṭnat u Bercīs-ḫaşlet**
   Yüzinde berḳ urur nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 3). [ʿuṭārid-fıṭnat u bercīs-ḫaşlet,]*

uy-: *Uyum sağlamak.*

1. Girince **uydı** ol ḥavżа o server
   Düşüpdür öyle ṣan kim ṣuya ṣekker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 35). [uydı, -dı]*

uyan-: *Uyku durumundan çıkmak.*

1. **Uyandı** kendüyi zindānda buldı
   Ziyāde ʿāciz ü dermānde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 59). [uyandı, -dı]*
2. Anuñla bedrveş bir şeb ṭutıldum
   Uyandum kendümi zindānda buldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 32). [uyandum, -du, -m]*
3. **Uyandı** göñli gözi rūşen oldı
   Ṣafālar sürdi ġāyetde şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 15). [uyandı, -dı]*
4. Sarāy-ı Şemʿde nā-gāh Dāye
   Uyandı kim ola nāẓır ol aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 8). [uyandı, -dı]*

uyan-: *Uyku durumundan çıkmak II Yanmak.*

1. Muṣībet şemʿi ol dem kim **uyandı**
   İşitdi Şemʿ ile Pervāne yandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 103). [uyandı, -dı]*

uyandur-: *Yakmak, fitili tutuşturmak.*

1. Saña od bigi Şemʿi yandururlar
   Murāduñ şemʿini **uyandururlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 8). [uyandururlar, -ur, -lar]*
2. Ḳuluñ Pervāne'ye ol Şemʿi yandur
   Kim anuñ devleti şemʿin **uyandur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 66). [uyandur,]*

uyandurıgör-: *Yakmak.*

1. Çerāġ-ı rāyı cust **uyanduru gör**
   O şemʿi çerb idüp diñlendüri gör *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 41). [uyanduru gör,]*

uyanık eyle-: *Gaflette olmayan şekilde yaratmak.*

1. Uyurken işidürdi her sözini
   Uyanıḳ eylemişdi Ḥaḳ özini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 70). [uyanıḳ eylemişdi, -miş, -di]*

uyar-: *Yakmak, fitili tutuşturmak.*

1. Ḳosun ol ḳuyruġı ḫışṭın ḳoparsın
   Murāduñ şemʿini defʿī **uyarsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 44). [uyarsın, -sın]*

uyar-: *Uyandırmak II Etkileyici beyitler yazmak.*

1. **Uyarsañ** ger şumūʿ-ı naẓm-ı dil-keş
   Olurlar her biri bir pāre āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 11). [uyarsañ, -sa, -ñ]*

uyḥu al-: *Uykusu gelmek, uykunun etkisinde olmak.*

1. **Alıcaḳ uyḫu** varduḳ ol civānı
   Ṭutup bir cāme-ḫˇāba ṣarduġ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 25). [uyḫu alıcaḳ, -ıcaḳ]*

uyḥudan uyan-: *Uykudan uyanmak.*

1. Gözini yumdı ḫˇāba vardı ḫūrşīd
   Uyandı uyḫudan Bercīs ü Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 4). [uyḫudan uyandı, -dı]*

uyu-: *Uyku durumunda olmak.*

1. **Uyumaḳ** ādeme ġāyet ṣafādur
   Uyumaz yatmaz ancaḳ bir Ḫudādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 43). [uyumaḳ, -maḳ]*
2. **Uyurken** ṭuydı bu aḥvāli Dāye
   Ḫusūf irişdi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 49). [uyurken, -r, -ken]*

uyuḳla-: *Oturduğu yerde hafîf uykuya dalmak.*

1. **Uyuḳlarsam** ögümde fikrüñ ey dost
   Ṣayıḳlarsam dilümde ẕikrüñ ey dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 53). [uyuḳlarsam, -r, -sa, -m]*

uyumaz yatmaz ancaḳ bir ḫudādur: *Uyumaz yazmaz sadece Allah'tır.*

1. Uyumaḳ ādeme ġāyet ṣafādur
   Uyumaz yatmaz ancaḳ bir Ḫudādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 44). [uyumaz yatmaz ancaḳ bir ḫudādur,]*

ʿuyūn-ı ibret: *İbret gözleri.*

1. ʿ**Uyūn-ı ibreti** ile ol ki nāẓir
   Ola ṣunʿı sarāyından o ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 15). [ʿuyūn-ı ibreti, -i]*

uyurken işit-: *Uyku durumundayken duymak.*

1. **Uyurken işidürdi** her sözini
   Uyanıḳ eylemişdi Ḥaḳ özini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 69). [uyurken işidürdi, -ür, -d.]*

uyuyan: *Uyku hâlinde olan (kimse).*

1. Seḥer-bīdār olanlar menzil aldı
   O sāʿat **uyuyanlar** yolda ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 50). [uyuyanlar, -lar]*

ʿuzlet it-: *El etek çekip inzivaya çekilmek.*

1. Göñülden iḫtiyār-ı ġurbet itdi
   Diyār-ı salṭanatdan ʿ**uzlet itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 30). [ʿuzlet itdi, -di]*
2. Yine şāh-ı nucūm-ı çarḫ-ı rıfʿat
   Gidüp mülk-i cihāndan **itdi** ʿ**uzlet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 2). [ʿuzlet itdi, -di]*

uzun boylu: *Boyu uzun olan.*

1. **Uzun boylu** nigār-ı rūz-ı rūşen
   Bozıldı bir yire geldi ṣovuḳdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 29). [uzun boylu,]*

uzun gün: *Uzun gün II Gün uzayınca.*

1. **Uzun günlerde** ḳılmazdı ḳarārı
   İderdi kūh u ṣaḥrāda şikārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 33). [uzun günlerde, -ler, -de]*

Ü

üç: *İkiden sonra gelen sayının adı.*

1. Ṭoḳuz ābāyı vü çār ümmehātı
   Nicedür **üç** mevālidüñ ṣıfātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 36). [üç,]*
2. Vezīrüñ **üçi** ammā kim muḳarreb
   Elinde cümle-i kār añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 23). [üçi, -i]*

üç ay ol-: *Üç ay geçmek.*

1. **Olınca** tā ki **üç ay** ol iki māh
   Ṭutup ḫūrşīd cāmı elde her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 13). [üç ay olınca, -ınca]*

üç oğul: *Üç oğul, üç evlat II "Mevâlid-i selâse" olarak da bilinen bitki, hayvan ve maden.*

1. Şeş getürdüñ penc gence kim Muḥammed ümmetin
   Görmedi mişlin **üç oğul** nüh peder çār ümmehāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 14). [üç oğul,]*

üftāde: *Düşkün, biçare II Âşık.*

1. Derd ü ġuṣṣa altına almışdı ben **üftādeyi**
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ yetişdüñ çün hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 5). [üftādeyi, -y, -i]*

üftāde: *Düşmüş, düşkün, biçare.*

1. Yirümde ir ulu şeh-zādeyem ben
   Bu yirde līk bir **üftādeyem** ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 30). [üftādeyem, -y, -em]*

üleşdür-: *Paylaştırmak.*

1. Girüp ol ehl-i zindāna ser-a-ser
   Üleşdürdi o ḥelvāyı ber-ā-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 50). [üleşdürdi, -di]*
2. Getürdi Hind'den ol ṭūṭī-şekker
   Üleşdürdi anı Rūm'a ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 14). [üleşdürdi, -di]*

ülfet ṭut-: *Yakınlık göstermek.*

1. Kebūter anuñ ile **ṭutdı ülfet**
   O şehden itmediler hīç vaḥşet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 83). [ülfet ṭutdı, -dı]*

ülker: *Gökyüzünde yedi yıldızdan oluşan takım, yıldız kümesi.*

1. Ḳıġılcımlar ki naʿlinden çıḳa ger
   Hilāl ile muḳārin ola **Ülker** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 6). [ülker,]*

ümīd: *Beklenti, umut.*

1. Ḥaşr ola **ümīdüm** bu ḳıyāmetde senüñle
   Bunı işidüp kim dise āmīn aña raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 53). [ümīdüm, -üm]*
2. Muḥibbīsin eli açuḳlaruñ sen
   Ümīdüm bu ki maḥrūm olmayam ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 54). [ümīdüm, -üm]*
3. Didi uçmaḳ gerekdür kūy-ı yāra
   Ümīdüm yarını Allah oñara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 14). [ümīdüm, -üm]*

ümīd-i ʿavf-ı luṭf: *Affedilme umudu.*

1. **Ümīd-i ʿavf-ı luṭfuñla** el açdum
   Duʿā güherlerin şu bigi şaçdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 51). [ümīd-i ʿavf-ı luṭfuñla, -uñ, -la]*

ümīdi bu: *Umduğu bu şekilde.*

1. **Ümīdi bu** idi kim şāh Faġfūr
   Olup ḳızlıḳ ucından ḫᵛār u maḳhūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 57). [ümīdi bu idi, -idi]*

ümīd-i vaṣl: *Kavuşma ümidi.*

1. Tenini terk itmişdi revānı
   Ümīd-i vaṣl idi yirinde cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 22). [ümīd-i vaṣl idi, -idi]*

ümīd-i viṣāl: *Kavuşma ümidi.*

1. Bu Ḫıżr-dil **ümīd-i viṣālüñ** dirisidür
   Ey laʿl-leb çeşme-i ḥayvānum unutma *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 18, Mısra 5). [ümīd-i viṣālüñ, -üñ]*

ümīd-i vuṣlat: *Kavuşma ümidi.*

1. Bedenden cānı çoḳdan aldı hicrān
   Ümīd-i vuṣlatuñdur yirine cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 52). [ümīd-i vuṣlatuñdur, -uñ, -dur]*
2. İderdi hicr tenden cānı zāʾil
   Ümīd-i vuṣlatuñ olmasa ḥāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 54). [ümīd-i vuṣlatuñ, -uñ]*
3. **Ümīd-i vuṣlat** ile şād u ḫandān
   Revān taḫt-ı revāna girdi ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 11). [ümīd-i vuṣlat,]*

ümīdin kes-: *Olmasını ummaktan vazgeçmek, artık gitmeyi kabul etmek.*

1. Didi dil-ber unutmasun duʿādan
   Ümīdin kesmesin ben mübtelādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 8). [ümīdin kesmesin, -me, -sün]*

ümīt çeşmesi: *Beklenti çeşmesi.*

1. O mektūbuñ kişiye ʿaynı evvel
   Ümīdi çeşmesinden yudurur el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 12). [ümīdi çeşmesinden, -n, -den]*

ümmet: *Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.*

1. Ḥaḳ ḳudret eliyle uruban ẓahruña mühri
   Gönderdi seni **ümmetüñe** nāme-i şefḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 18). [ümmetüñe, -üñ, -e]*
2. Sen **ümmetüñi** isteyesin ḥażret-i Ḥaḳ'dan
   Nefsī diyicek cümle nebī rūz-ı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 13). [ümmetüñi, -üñ, -i]*

ümmīdvār: *Ümitli.*

1. Ulu mıdur ḫaṭı **ümmīdvāruñ**
   Nite kim ehl-i ʿışḳuñ ḫaṭṭı yāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 7). [ümmīdvāruñ, -uñ]*

üş-: *Üşüşmek, toplanmak.*

1. Alışdı bir biriyle şehd ü şekker
   Üşer cümle cihān ḫalḳın ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 94). [üşer, -er]*

üstād: *Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.*

1. Çün ol **üstāda** Sulṭān virdi destūr
   Ṣafā kesb itdi ḳalbi oldı mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 17). [üstāda, -a]*
2. Kaçan kim olsa bir **üstāda** dem-sāz
   Çıḳar her bir ḳılından bir ḫoş āvāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 17). [üstāda, -a]*
3. Noḳṭa dökdi ol **üstād** eyledi ṭarḥ
   Yazup eşkāl-i ḥāli eyledi şerḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 19). [üstād,]*
4. Ṭurup vardı o ḥammāma ol **üstād**
   Ḳamu ḫüddāmı anuñ ḥurrem ü şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 27). [üstād,]*
5. Görüp Naccār'ı anlar aya ḳarşar
   Ol **üstād** ile oynar ferşi ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 46). [üstād,]*
6. Çün **üstād** ol araya sāye ṣaldı
   Hemān şāhuñ o sāʿat ʿaḳlı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 9). [üstād,]*
7. Ol **üstāduñ** eli ṣuyına baḳmış
   O şādurvānuñ aġzı ṣuyı aḳmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 27). [üstāduñ, -uñ]*
8. Ḳomış **üstād** aña bī-ḥad cevāhir
   Kim anuñ her biri bir necm-i ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 17). [üstād,]*

üstād-ı bennā: *Usta mimar.*

1. Meger var idi bir **üstād-ı bennā**
   Ziyāde kāmil ü bī-miṣl ü dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 1). [üstād-ı bennā,]*
2. Eli ṣulı laṭîf **üstād-ı bennā**
   Ḳomışdı anda şādurvān-ı ġarrā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 25). [üstād-ı bennā,]*

üstād-ı cihān: *Dünyanın ustası.*

1. Ol **üstād-ı cihān** saḥḥār āyīn
   Düzüp üstine anuñ urdı bir zeyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 17). [üstād-ı cihān,]*

üstād-ı kāmil: *Noksanı olmayan bilge, mahir usta.*

1. Varup günlerde bir gün andan yitdi
   Hezār **üstād-ı kāmil** cemʿ itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 22). [üstād-ı kāmil,]*
2. Didi Nāṣır eyā **üstād-ı ḳāmil**
   Bize remil idiver luṭf u kerem ḳıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 17). [üstād-ı ḳāmil,]*
3. Bile elli ḥekim **üstād-ı kāmil**
   İder biñ derdi bir dem içre zāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 25). [üstād-ı kāmil,]*

üstād-ı māhir: *Becerikli üstat.*

1. O niʿmet ḳomada **üstād-ı māhir**
   Ḳodı niʿmetleri ortaya bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 61). [üstād-ı māhir,]*

üstād-ı naccār: *Usta Naccar.*

1. Meger var idi bir **üstād-ı Naccār**
   O fenne şöyle olmışdı hevādār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 17). [üstād-ı naccār,]*
2. Revān ol gice ol **üstād-ı Naccār**
   Olur yārı viṣāline ḫarīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 9). [üstād-ı naccār,]*

üste dön-: *Üst çıkmak (veya gelmek), yenmek. II Talihin yenmek, kaderini değiştirmek.*

1. Derd ü ġuṣṣa altına almışdı ben üftādeyi
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ yetişdüñ çün hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 6). [üstime döndüñ, -dü, -ñ]*

üstinde: *Üzerinde.*

1. Pilav **üstinde** beñzerdi o şemse
   Hemān kūh-ı ḳamer **üstinde** şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 45). [üstinde,]*
2. Pilav **üstinde** beñzerdi o şemse
   Hemān kūh-ı ḳamer **üstinde** şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 46). [üstinde,]*

üstine: *Üzerinde.*

1. Çoḳ şükr ḳuṭb-ı murād üzre dönüp çarḫ-ı nucūm
   Eyledi semt-i rıżām **üstine** seyrān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 12). [üstine,]*
2. İʿādı ursa el şemşīr-i tīze
   Dönerdi dostlar **üstine** nīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 64). [üstine,]*

üstine: *Üzerine.*

1. Göñül ġam küştesidür **üstine** nūr-ı ṣafā insün
   Ṣarāb-ı nāb ile sāḳī pür eyle cām-ı berrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 5). [üstine,]*
2. Aḳ kebūter yār işiginden getürdi nāmeyi
   Ben şehīd-i ʿışḳuñ **üstine** felekden indi nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 6). [üstine,]*
3. Yazılmış **üstine** dirler buña Şemʿ
   Görenler idemezler özlerin cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 59). [üstine,]*
4. Döner ol ḫıdmet **üstine** muʿallaḳ
   Naṣīb oldı aña anüñçün uçmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 7). [üstine,]*
5. Ol üstād-ı cihān saḥḥār āyīn
   Düzüp **üstine** anuñ urdı bir zeyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 18). [üstine,]*
6. Şular kim nūr virür gökde şemse
   Ḳomış anlar pilāv **üstine** şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 40). [üstine,]*
7. Lebin ṣorsañ eger pālūde-i ter
   Gül-āb-ı tāze ṣaçmış **üstine** der *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 60). [üstine,]*
8. Urılmış **üstine** bir zīn-i zerrīn
   Felekde mihr idi güyā ki ol zīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 7). [üstine,]*
9. Ḫarāretden ḳamu ruḫsār-ı lāle
   Dökerdi berg-i gül **üstine** jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 18). [üstine,]*
10. O sīmīn-sīneler cümle ser-ā-ser
    Dökerdi levḥ-i sīm **üstine** dürler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 20). [üstine,]*
11. Ḳurılmış o nenüñ **üstine** bir taḫt
    Cihānuñ ḳasrı reşkinden olur saḫt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 29). [üstine,]*

üstine bin-: *Üzerine oturmak, binmek.*

1. Müheyyā oldı çün ol murġ bitdi
   Binüp üstine ol Neccār eyitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 20). [üstine binüp, -üp]*

üstine ditre-: *Bir şeye veya kimseye sevgi, özen göstermek.*

1. Ṣanar altına her kim varsa dil-ber
   Hemān ʿāşıḳ bigi **üstine ditrer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 32). [üstine ditrer, -r]*

üstine yürüyiş eyle-: *Korkutmak, yıldırmak amacıyla saldıracakmış gibi yapmak.*

1. Ḥişār-ı çeşmi aldı leşker-i ḫᵛāb
   Yürüyiş eyleyüp üstine yab yab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 28). [üstine yürüyiş eyleyüp, -y, -üp]*

ütil-: *Yenilmek.*

1. Görüp ol naḳşı anuñ oldı zāri
   Ütildi cümle naḳd-ı iḫtiyāri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 70). [ütildi, -di]*

üzengülik viril-: *Üzengilik bahşişi verilmek.*

1. **Üzengülik virildi** aña bir şehr
   Getürmez ʿāleme mişlin anuñ dehr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 47). [üzengülik virildi, -di]*

üzre: *Amacıyla II Uygun şekilde.*

1. Uṣūl **üzre** iderlerdi ḳımıldı
   O sāʿat anları Naccār bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 41). [üzre,]*

üzre: *Üzerinde;,üzerinden.*

1. Ey pādṣāh-ı ʿālem cümle güzel ṣıfātdan
   Ẕāt-ı şerīfüñ **üzre** her ne dinürse vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 12). [üzre,]*
2. İsm-i şerīfüñ **üzre** oḳındı tā ki ḫuṭbe
   Ẕāt-ı laṭīfüñ oldı cümle ṣıfāta cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 9). [üzre,]*
3. Vire aḳ sancaġın çözmege destūr
   Mināre **üzre** gūyā berḳ urur nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 60). [üzre,]*
4. Ḳatarken dest-i devrān miske kāfūr
   Ṣaçarken ẓulmet **üzre** ṣubḥgeh nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 2). [üzre,]*
5. Tek oldı bendeñe fermānum **üzre**
   Ḳamu emrüñ ser-ā-ser cānum **üzre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 19). [üzre,]*
6. Ḳodı ʿāc **üzre** ol şeh abnūsı
   Görenler itdi istiḥsān ḳamusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 17). [üzre,]*
7. Düzen virmiş özine bir ḳıl **üzre**
   Ṣalar āṣūb u ġavġāyı il **üzre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 8). [üzre,]*
8. Yine bu būstān-ı lāciverdi
   Semen **üzre** bitürdi verd-i zerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 2). [üzre,]*
9. Düzen virmiş özine bir ḳıl **üzre**
   Ṣalar āṣūb u ġavġāyı il **üzre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 7). [üzre,]*
10. Eger reml atsa añlardı nuḳaṭdan
    Ne kim var levḥa-i ġayb **üzre** ḫaṭdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 4). [üzre,]*
11. Görürler delv **üzre** bir ḳamer var
    Kim anda ne libās u ne kemer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 59). [üzre,]*
12. Melekler bigi bāl u per aç ey cān
    Feżā-yı ʿarş **üzre** eyle seyrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 10). [üzre,]*
13. Kevākib leşkerüñ taḫtuñ felekler
    Felekler **üzre** müştāḳuñ melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 58). [üzre,]*
14. Getürdiler şarāb-ı erġuvānī
    Eṭibbā ḳavli **üzre** rūḥ-ı ş̱ānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 2). [üzre,]*
15. Yā ʿāc **üzre** ḳodılar ābnūsı
    Anı görmek ḳamu ḫalḳuñ umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 29). [üzre,]*
16. Yāḫud dökildi kāfūr **üzre** ʿanber
    Nigehbān oldı bir genceye ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 27). [üzre,]*
17. Görür kim ṣu döker bir tāze gülşen
    Ṣaḳāyıḳ **üzre** zanbaḳ ġoncesinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 22). [üzre,]*
18. Döker Mirrīḫ'den māh **üzre** kevkeb
    İder ḫūrşīde menzil burc-ı ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 5). [üzre,]*
19. İdüp bülbül bigi feryād u nāle
    Gül **üzre** nergisinden dökdi jale *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 12). [üzre,]*
20. Belāġat ʿayninüñ nūr-ı sevādı
    Ṭozutdı ḫaṭṭı **üzre** rīg-i ṣādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 90, Mısra 4). [üzre,]*
21. Benefşe zārī olmış yāsemen zār
    Ḳızıl gül **üzre** ḳonmış aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 26). [üzre,]*
22. Yine bu taḫt-ı ʿāc **üzre** seḥergāh
    Geçüp yüz luṭf ile oturdı bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 1). [üzre,]*
23. Hesāb olur sipihr **üzre** kevākib
    Anuñ ʿaddinde ʿāciz her muḥāsib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 17). [üzre,]*
24. Bir ulu baḥrı kesdi ṣaldı yek-ser
    Ṣanasın Ḳaydefa **üzre** Sikender *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 4). [üzre,]*
25. Döşenmiş anda reng-ā-reng lāle
    Zümürrüd **üzre** dür dökerdi jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 40). [üzre,]*
26. O murġ-ı ābı çün bāl u per açdı
    Ṣu **üzre** esb-i tāzi bigi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 26). [üzre,]*

27. Daḫı on dāne bī-mānend-i ḫādim
    Ola ol ḳızlar **üzre** tā ki ḥākim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 8). [üzre,]*
28. Ḳılındı resm u ʿādet **üzre** kābın
    Sarāy-ı vuṣlatuñ açmaġa bābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 59). [üzre,]*
29. Eyitdi salṭanat burcında māh ol
    Saʿādet taḫtı **üzre** pādşāh ol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 20). [üzre,]*
30. Serinde her birinüñ tāc-ı zer var
    Ṣanasın servler **üzre** ḳamer var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 20). [üzre,]*

V

vaʿd vir-: *Bir işi yerine getireceğine söz vermek.*

1. **Vire** ger **vaʿde** cānān ola müştāḳ
   Sürer biñ yıl ʿömr bir demde ʿuşşāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 59). [vaʿde vire, -e]*

vādī-i eymen: *Musa Peygamberin Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olduğu yer.*

1. Dıraḫt-ı ʿışḳdan ʿarż itdi dīdār
   Kelīme **vādī-i Eymendeki** nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 100). [vādī-i eymendeki, -de, -ki]*
2. İdüpdür nite kim ḳalbin pür-envār
   Kelīmüñ **vādī-i Eymen'deki** nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 14). [vādī-i eymen'deki, -de, -ki]*

vādī-i eymen ol-: *Eymen Vadisi hâline gelmek.*

1. Ol ara **vādī-i Eymen olurdı**
   Şeb içre gün bigi rūşen olurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 7). [vādī-i eymen olurdı, -ur, -dı]*

vāfir: *Çok, fazla.*

1. Pes andan itdiler **vāfir** semāʿı
   Feraḫlar irdi ġam ḳıldı vedāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 1). [vāfir,]*
2. Ḫalīlem şöyle **vāfirdür** kim ol od
   Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 5). [vāfirdür, -dür]*
3. Yanuñca ḳoşayın **vāfir** sipāhı
   Yüri ol mülk-i Çīn'üñ pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 25). [vāfir,]*
4. Çū gül-berg-i duʿā **vāfir** şaçıldı
   Şükūfe ġonce yanından açıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 35). [vāfir,]*

vāfir azuk gel-: *Birçok yiyecek gelmek.*

1. Görür anlara **azuḳ geldi vāfir**
   Eyitdi olalum bari müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 3). [vāfir azuḳ geldi, -di]*

vāfir duʿā eyle-: *Çok dua etmek.*

1. El açup **eyledi vāfir duʿālar**
   Kim andan ḳalb kesb eyler ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 41). [vāfir duʿālar eyledi, -di]*

vāfir duʿā it-: *Çok dua etmek.*

1. Ḳudūmından sürüp ẕevḳ ü ṣafālar
   El açup **itdiler vāfir duʿālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 36). [vāfir duʿālar itdiler, -di, -ler]*

2. O sāʿat cümle bu begler aġalar
   O şāha **itdiler vāfir duʿālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 18). [vāfir duʿālar itdiler, -di, -ler]*

vāfir it-: *Çoğaltmak.*

1. Aña bir cümle ṣaçı ḫāżır itdi
   Ḫasīs endek saḫīler **vāfir itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 22). [vāfir itdi, -di]*
2. Şu deñlü **vāfir itdi** ol gice er
   Ṣanurlardı görenler rūz-ı maḥşer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 17). [vāfir itdi, -di]*

vāfir ol-: *Çok olmak.*

1. Neberd **olur** bu mülk içinde **vāfir**
   Döner ammā ki ḫayra ṣoñı āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 37). [vāfir olur, -ur]*

vah vah: *"Çok yazık" anlamında kullanılan bir söz.*

1. Ġażabdan aġlariken güldi ḳah ḳah
   Didi gördüñ mi bu melʿūna **vah vah** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 26). [vah vah,]*

vaḥş u ṭayr: *Yabani hayvanlar ve kuşlar.*

1. Dünyāda devlet ile olduñ bu gün Süleymān
   Vaḥş u ṭuyūr ins ü cin emrüñe tevābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 38). [vaḥş u ṭuyūr,]*
2. Aña ḳaṣd idicek aʿdā-yı ḫāʾin
   Olupdur **vaḥş u ṭayr** ol dem muʿāvin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 80). [vaḥş u ṭayr,]*

vaḥşet eyle-: *Ürkmek, uzaklaşmak.*

1. Görürler kim açuḳdur uġrı ḳapu
   Bilürler **eylemiş vaḥşet** hemān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 18). [vaḥşet eylemiş, -miş]*

vahşet it-: *Vahşilik, yabanilik etmek.*

1. Kebūter anuñ ile ṭutdı ülfet
   O şehden **itmediler** hīç **vaḥşet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 84). [vaḥşet itmediler, -me, -di, -ler]*

vakf ol-: *Haberdar olmak, bilmek.*

1. Naẓar saldı aña Sulṭān Jāle
   Ser-ā-ser **vaḳf oldı** cümle ḫāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 54). [vaḳf oldı, -dı]*

vākiʿ: *Bulunan, mevcut.*

1. Ey pādşāh-ı ʿālem cümle güzel ṣıfātdan
   Ẕāt-ı şerīfüñ üzre her ne dinürse **vāḳi**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 12). [vāḳiʿ,]*

vāki‘ ol-: *Vuku bulmak, uğramak, meydana gelmek.*

1. Ḥamel burcı o māha ṭāli‘ olmış
   Güneş daḥı hem anda **vāḳi‘ olmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 58). [vāḳi‘ olmış, -mış]*
2. Nice kim **vāḳi‘ oldı ise** ḥālet
   Revān itdi aña bir bir ḥikāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 45). [vāḳi‘ oldı ise, -dı]*

vaḳit: *Zaman II Hâl.*

3. Seḥer bigi o māhuñ **vaḳdi** ḫoş mı
   Melāḥat ṣubḫgāhında güneş mi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 111). [vaḳdi, -i]*

vāḳı‘a: *Rüya.*

1. Düş oldı baña ḫ‘āb ey yār-ı kāmil
   Degüldür **vākı‘am** ta‘bīre ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 76). [vākı‘am, -m]*

vāḳıf ol-: *Bilmek, haberdar olmak, öğrenmek.*

1. Bu ḫāle **vāḳıf oldı** Şāh Jāle
   İrişdi göge yirden āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 27). [vāḳıf oldı, -dı]*
2. Daḥı var idi enẓār-ı muḫālif
   Müneccimler velī **olmadı vāḳıf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 10). [vāḳıf olmadı, -ma, -dı]*

vakti hoş: *Güzel vakitli.*

1. Çün oldı **vaḳti ḫoş** viṣāli nāzük
   Du‘ālar itdi gitdi peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 61). [vaḳti ḫoş,]*

vakt-i seḥer: *Sabah olmaya başladığı vakit, seher vakti.*

1. Felek ṣofrasına **vaḳt-i seḥerde**
   Getürdi bir ṭabaḳ maḥbūb zerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 1). [vaḳt-i seḥerde, -de]*

vakt-i vuṣlat: *Kavuşma zamanı.*

1. İdüp māh ile Zühre ıḳtırānı
   Virürdi **vaḳt-i vuṣlatdan** nişānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 4). [vaḳt-i vuṣlatdan, -dan]*

vālih ü şeydā: *Şaşırmış ve çılgın.*

1. Melāmet odına yanup yürürüm **vālih ü şeydā**
   Selāmet ehline eydüñ ṣavulsun reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 5). [vālih ü şeydā,]*

var-: *Gitmek, ulaşmak*

1. Gerçi şerḥ olmaḳ bedīʿ-i aḥvālümüz bir faṣlını
   Varuban bir yār ile yāre beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 6). [varuban, -uban]*
2. Āstān-ı yārda **varup** mücerred yir idüp
   Ḥażret-i ʿİsā bigi gökde mekān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 3). [varup, -up]*
3. **Var** aduñ Ḫıżr gibi eyle zinde
   Gider ādem ḳalur adı yirinde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 25). [var,]*
4. Yā **varup** mülk-i ẓulmetden Ḫıżırsān
   Getürdi mülk-i Rūm'a āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 15). [varup, -up]*
5. Çıḳup bir luʿb ile bām-ı sarāya
   Varup ol ṣūret olduġı araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 42). [varup, -up]*
6. Kevākib bigi **var** al destüñe cām
   Şarāb-ı ʿömre devrān dimeden ḫām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 7). [var,]*
7. **Varup** atından indi girdi ḳaṣra
   O ḳaṣruñ gelmemişdi miṣli ʿaṣra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 15). [varup, -up]*
8. Anı ʿışḳ eyledi **varduḳca** Mecnūn
   Diler kim ide ʿazm-ı kūh-ı Hāmūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 25). [varduḳca, -duḳca]*
9. Belā iḫvānına nā-geh bulışmış
   Varup Yūsuf bigi bir çāha düşmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 24). [varup, -up]*
10. **Varup** Lālā'sını itdiler āgāh
    Dideler menzile geldi ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 75). [varup, -up]*
11. **Varup** Lala'ya itdiler şikāyet
    Didiler bizi ḳurtar ḳıl ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 131). [varup, -up]*
12. **Varu**p ol ṭaş baġırlu dil-rübāyı
    Görenler terk ider tāc u ḳabayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 13). [varup, -up]*
13. **Varurdı** aña her kimüñse nevbet
    Ṭutup el üzre eylerlerdi ḥürmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 25). [varurdı, -ur, -dı]*
14. Anı **var** ehl-i zindāna ulaşdur
    Elüñle anlara bir bir üleşdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 39). [var,]*
15. **Varup** Pervāne'den refʿ itdi bendi
    Ol āzād eyledi serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 53). [varup, -up]*
16. Ṭurup ḫalḳı-ı cihān dīvāna **vardı**
    Bile anlar ile Pervāne **vardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 8). [vardı, -dı]*
17. Alıcaḳ uyḫu **varduḳ** ol civānı
    Ṭutup bir câme-ḫʷāba ṣarduġ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 25). [varduḳ, -du -k]*
18. Girüp Dāye yola **vardı** sarāya
    Bulışdı defʿi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 43). [vardı, -dı]*
19. Geçüp Pervāne ol ṣadra oturdı
    Varup ol pīre-zen niʿmet getürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 50). [varup, -up]*
20. **Varup** aña beni iste pederden
    Ola tā ḳalbimüz ṣāfī kederden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 73). [varup, -up]*
21. **Varup** nāzüklük ile ben nihānı
    Ṣunayın ʿārifāne Şemʿe anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 15). [varup, -up]*
22. Eyitdi ṣu bigi **var** pādşāha
    Sāʿadet-melce devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 11). [var,]*
23. Kimüñ cisminde **varduñ** cānı olduñ
    ʿAceb cānā kimüñ mihmānı olduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 43). [varduñ, -du, -ñ]*
24. Sarāy-ı şāha **vardı** şāh-zāde
    Aña müştāḳdı Jāle ziyāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 11). [vardı, -dı]*
25. Ḳarārı ḳalmayup göç itdi gitdi
    Varup bir ḫoş ulu ṣaḥrāya yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 8). [varup, -up]*
26. Uçar ḳuş bigi oḳ uçdı per açdı
    Daḫi il **varmadın** ol ṣadra geçdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 28). [varmadın, -ma, -dan]*
27. **Varup** arpa ṣalıcıya ser-ā-ser
    Bize arpa ṣalı vir dirdi iller *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 9). [varup, -up]*
28. **Var** anı geldügümden eyle āgāh
    Ola kim göñlümüzden ṭoġa ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 115). [var,]*
29. Ḳuru **varmamaġiçün** yāre defter
    Revān gözi yaşından eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 5). [varmamaġiçün, -ma, -maġ, -içün]*

30. Ḳuru **varmamağıçün** peyk-ī nāme
    Bu ter-ebyātı taḥrīr itdi ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 73). [varmamağıçün, -ma, -mağ, -ıçün]*
31. Ḥaber almağiçün dīvāna **vardı**
    Kim ol ḳaṣr-ı Züḥal eyvāna **vardı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 18). [vardı, -dı]*
32. Naẕīri gelmemiş rūy-ı zemīne
    Tecessüs ḳılmağa **varmışdı** Çin'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 34). [varmışdı, -mış, -dı]*
33. Varup saʿy ile bir gün Rūm'a irdüm
    Şehüñ dīvānına bir ṣubḥ girdüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 75). [varup, -up]*
34. Ḳızınuñ Dāye'siyle itdi irsāl
    Eyitdi Şemʿ ile ol **var** meh ü sāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 12). [var,]*
35. **Varup** ḳurdılar anda yüz otağı
    Oḳur her birisi pest ulu ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 43). [varup, -up]*
36. **Varup** ḳondırdılar anı ḳonağa
    Ekābir gitdi girdi şāh otağa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 39). [varup, -up]*
37. **Varup** Pervāne taḫt-ı Çīn'e geçdi
    Feraḥ ol salṭanat cāmını içdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 83). [varup, -up]*

var-: *Kadın, evlenmek.*

1. Tecessüs eyle gör ol yüzi ḳara
   Ola kim ṭālibi var anda **vara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 10). [vara, -a]*

var-: *Ulaşmak II Sarmak.*

1. Gelür bi'llāh ṣığar mı ʿaḳla hīç u
   Varur ḫilʿat m'olur bir cisme bir mū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 90). [varur, -ur]*

var daʿvet it-: *Gidip çağırmak.*

1. Oḳıtdı şāh ol şīrīn-zebānı
   Didi **var daʿvet it** rūḥ-ı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 10). [var daʿvet it,]*

var eyle-: *Yaratmak.*

1. Sizi **var eyleyen** Ḥaḳḳı ʿademden
   Beni Pervāne'ye iletüñ keremden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 21). [var eyleyen, -y, -en]*

var iḥyā eyle-: *Gidip canlandırmak.*

1. İdin hem Nāṣır'ı yanuñda paşa
   Ölüpdür mülk-i Çīn **var eyle iḥyā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 28). [var iḥyā eyle,]*

var ise: *İhtimal ki, galiba, olsa olsa, zannımca.*

1. Eyitdi burc-ı delve şekl-i ḫūrşīd
   Gelüpdür **var ise** ol alnı Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 22). [var ise,]*

var olasın: *Var ol, sağ ol.*

1. Didiler pādşāha **var olasın**
   Cihānda devlet ile yār olasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 65). [var olasın,]*

var tamām it-: *Gidip yapmak.*

1. Elündeñ geldügince iḫtimām it
   Bu çoġ işi **var** az günde **tamām it** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 16). [var tamām it,]*

var ṭur-: *Varıp gitmek.*

1. Ol ʿayyāra eyitdi Şāh Faġfūr
   Eser yil bigi mülk-i Rūma **var ṭur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 8). [var ṭur,]*

var vir-: *Gidip ulaştırmak.*

1. Şeh-i Faġfūr'a bu mektūbu **var vir**
   Ḫayāl-i yār bigi göñline gir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 21). [var vir,]*

varaḳ: *Yazılı kağıt.*

1. Getürdi bir **varaḳ** ol ḥūr-ı behcet
   Gören ṣanur ruḫām-ı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 7). [varaḳ,]*

varaḳ başma gök aṭlas geyür-: *Yaprak basma mavi atlas giydirmek.*

1. Cihān ḫātūnına ṭāḳ-ı muḳarnas
   Geyürdi bir **varaḳ başma gök aṭlas** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 6). [varaḳ başma gök aṭlas geyürdi, -di]*

varan: *Giden kimseler.*

1. O gökden gösterür nīm-āftābı
   Varanuñ ayaġına döker ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 22). [varanuñ, -uñ]*

vardı gel-: *Varıp gelmek.*

1. Felekde kevkeb-i nārı ne deñlü
   Ki **vardı geldi** māhı ḫāneye u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 8). [vardı geldi, -di]*

vardı gör-: *Gidip görmek.*

1. Ṣular kim **vardı gördi** ol diyārı
   Ṣafā vü ẕevḳ ü şādī oldı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 11). [vardı gördi, -di]*

vardı ir-: *Varıp ulaşmak.*

1. Ol oḳ ol şīre tā kim **vardı irdi**
   Revān cismi libāsın aña virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 59). [vardı irdi, -di]*

vardı yit-: *Varıp gitmek.*

1. Alup Dellāle ol mektūbı gitdi
   O sāʿat **vardı** ḳaṣr-ı Şemʿe **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 18). [vardı yitdi, -di]*

varı varı: *Gitgide.*

1. Eyitdi bekleyelüm bu ḥişārı
   Ġıdādan tā buñala **varı varı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 62). [varı varı,]*

varınca naẓīri yoḳ: *Söz konusu olunca benzeri yok.*

1. Öñinde ehrimenler bir ḳarınca
   Naẓīri yoḳ Süleymān'a **varınca** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 82). [varınca naẓīri yoḳ,]*

varlıḳ dīdesi: *Varlık gözü.*

1. O **varlıḳ dīdesinden** ḳürretü'l-ʿayn
   Şeh-i ḫalvet-nişīn-i ḳābe ḳavseyn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 17). [varlıḳ dīdesinden, -n, -den]*

varup bulış-: *Gidip bir araya gelmek.*

1. **Varup** atasına ol şeh **bulışdı**
   Ḳamer Zühre ile gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 17). [varup bulışdı, -dı]*
2. **Varup** Sulṭāna Şeh-zāde **bulışdı**
   Elini öpdi ayaġına düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 13). [varup bulışdı, -dı]*

varup dile-: *Gidip istemek.*

1. Buyurdı Şāh Jāle ol güzīne
   Dileye Şemʿi **varup** şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 14). [varup dileye, -y, -e]*

varup getür-: *Varıp getirmek, ulaştırmak.*

1. Degül ḫalḳuñ aña maḫfī żamīri
   Getürdiler varup ol bī-naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 16). [varup getürdiler, -di, -ler]*

varup git-: *Varıp gitmek.*

1. Revān olup aḳar şu bigi **gitdi**
   Varup gülzār-ı mülk-i Çin'e gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 36). [varup gitdi, -di]*

varup ir-: *Gidip ulaşmak.*

1. Nice gün gitdi gūyā kim eser yil
   Varup deryāya **irdi** nite kim seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 2). [varup irdi, -di]*
2. Cihāzı aldı Dāye yola girdi
   Varup günlerde bir gün Rūm'a **irdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 16). [varup irdi, -di]*

varup ḳon-: *Gidip konmak.*

1. **Varup ḳondı** o sāʿat ḳaṣr-ı şāha
   Ḫaber geldi ki ol devlet-penāha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 15). [varup ḳondı, -dı]*

varup ḳondır-: *Gidip yerleştirmek.*

1. **Varup ḳondırdılar** bir ḫūb bāġa
   Ḳoyup Şemʿ-i dil-firūzı otaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 17). [varup ḳondırdılar, -dı, -lat]*

varup ḳurıl-: *Gidip hazırlanmak.*

1. **Varup** bir sebzezār içre **ḳurıldı**
   Felek cānına dāġ-ı reşk urıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 9). [varup ḳurıldı, -dı]*

varup sarāya gir-: *Gidip saraya girmek.*

1. **Varup girdiler** ol zibā **sarāya**
   Yine başladılar ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 43). [varup sarāya girdiler, -di, -ler]*

varup şuya ṭayan-: *Gidip suya dayanmak.*

1. Ola kendüzin ādem inanmaḳ
   Hemān yile **varup şuya ṭayanmaḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 52). [varup şuya ṭayanmaḳ, -maḳ]*

varup vir-: *Gidip vermek.*

1. Alup Dellāle anı yola girdi
   Varup nāzüklük ile Şemʿe **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 8). [varup virdi, -di]*

varup yit-: *Gidip ulaşmak.*

1. Ḳoyup ol verdi anda töndi gitdi
   Varup kendü gülistānına **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 38). [varup yitdi, -di]*

varup yit-: *Varıp gitmek.*

1. **Varup** günlerde bir gün andan **yitdi**
   Hezār üstād-ı kāmil cemʿ itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 21). [varup yitdi, -di]*

2. Bular bir iki dem çün uçdı gitdi
   Varup ḳuş bigi ḳaṣr-ı Şemʿe **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 24). [varup yitdi, -di]*
3. Bu keştī bir nice gün uçdı gitdi
   Varup ol ḳalʿa-yı fānūsa **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 30). [varup yitdi, -di]*
4. Bu resme kārbān öñince gitdi
   Varup bir gün o taḫt-ı Çin'e **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 86). [varup yitdi, -di]*
5. Eser yiller bigi ṭurmadı gitdi
   Varup bir gün Şeh-i Faġfūr'a **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 70). [varup yitdi, -di]*
6. Ḳonup gündüz gice göç itdi gitdi
   Varup bir gün o mülk-i Çīn'e **yitdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 14). [varup yitdi, -di]*

vaṣf ol-: *Nitelikleri belirtilmek, vasfedilmek.*

1. Bilür ol **vaṣf olan** cānānedür bu
   Cemāli şemʿine pervānedür bu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 9). [vaṣf olan, -an]*

vaṣf-ı hān-ı ḥüsni: *Güzel sofranın niteliği.*

1. Simāṭı yaydı bir çāşnī-gir
   Olınmaz **vaṣf-ı ḫān-ı ḥüsni** takrīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 52). [vaṣf-ı ḫān-ı ḥüsni,]*

vaṣf-ı taṣarruf: *Tasarruf niteliği.*

1. Dilerseñ ger naẓar ḳıl bī-tavaḳḳuf
   Ṣıfāt-ı leyl ile **vaṣf-ı taṣarruf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 50). [vaṣf-ı taṣarruf,]*

vaṣf-ı zāt: *Allah'ın özellikleri, vasıfları.*

1. Taṣavvurdan münezzehdür ṣıfātı
   Degüldür ʿaḳla mümkin **vaṣf-ı ẕātı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 60). [vaṣf-ı ẕātı, -ı]*

vaṣıf gör-: *Özellik görmek.*

1. Pür olmış her biri bir dürlü meyden
   Bu **vaṣfı görmemiş** bir kimse şeyden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 40). [vaṣfı görmemiş, -me, -miş]*

vāṣıl ol-: *Ulaşmak, erişmek.*

1. Zebānuñ nām-ı Ḥaḳ'ḳa k'ola **vāṣıl**
   Ḳılasın vuṣlat-ı maḳṣūdı ḥāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 9). [vāṣıl k'ola, -a, -ki]*
2. **Olup** ʿışḳ ile bikr-i fikre **vāṣı**l
   Bir ölmez oġul it ʿālemde ḥāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 15). [vāṣıl olup, -up]*
3. Yine arada firḳat ḥāṣıl oldı
   Bulara derd ü ḥasret **vāṣıl oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 20). [vāṣıl oldı, -dı]*
4. Cihānda her murāduñ ḥāṣıl olsun
   Ḳamu maḳṣūd saña **vāṣıl olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 46). [vāṣıl olsun, -sun]*

5. Görür kim ceng ile iş ḥāṣıl olmaz
Bu yoldan dil-rübāya **vāṣıl olmaz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 28). [vāṣıl olmaz, -maz]*

vaṣl: *Kavuşma.*

1. Çü devrān hicre tebdīl itdi **vaṣlı**
Hemān anuñ budur ʿālemde aṣlı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 69). [vaṣlı, -ı]*

vaṣl ol-: *Kavuşmak.*

1. Süleymān ile **vaṣl olsun mı** Belḳīs
Ne dirsin Cennet'e girsün mi İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 17). [vaṣl olsun mı, -sun, -mı]*

vaṣla dirgür-: *Kavuşmayla diriltmek.*

1. İlāhī ḳulların maḳṣūda irgür
Firāḳ emvātını **vaṣluñla dirgür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 34). [vaṣluñla dirgür,]*

vaṣla irgür-: *Ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, kavuşmak.*

1. Çün oldı mihrüñ ey meh baña yoldaş
Ya **vaṣla irgürem** el yā virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 64). [vaṣla irgürem, -em]*

vaṣl-ı ḥabīb ol-: *Sevgiliye kavuşmak.*

1. Diyeyüm derdümi bari ṭabībe
Ola kim yol bulam **vaṣl-ı ḥabībe** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 6). [vaṣl-ı ḥabībe ola, -a]*

vaṣlı lūt: *Kavuşma yemeği.*

1. Anuñ seyr-i cemāli rūḥ ḳūtı
Hevā ḥayrānlarınuñ **vaṣlı lūtı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 56). [vaṣlı lūtı, -ı]*

vaṣl-ı şarābı: *Kavuşma şarabı II Cinsel haz.*

1. Görür ḳuvvetlüdür **vaṣl-ı şarābı**
Revān ṭamlatdı bir ḳaç ḳatre ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 75). [vaṣl-ı şarābı,]*

vaṣl-ı şemʿ: *Muma kavuşmak; Şem'e kavuşmak.*

1. Gerekdür anı aña alı virmek
Revān pervāne **vaṣl-ı şemʿe irmek** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 30). [vaṣl-ı şemʿe irmek, -e]*

2. Ḫudā Pervāne'ye perrince virdi
   Sebeb ne oldı **vaṣl-ı Şemʿe irdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 14). [vaṣl-ı şemʿe irdi, -e]*

vaṣṣāf: *Vasıfları anlatan, tarif eden.*

1. O bezmi kim ki görse dirdi inṣāf
   Nice vaṣf eylesün ol sūrı **vaṣṣāf** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 32). [vaṣṣāf,]*

vaṣṣāf ol-: *Niteliklerini, vasıflarını, özelliklerini sayarak anlatan kişi olmak.*

1. **Vaṣṣāf ola** ger cümle cihān ḫalḳı ser-ā-ser
   Ḥaşr ola vü evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 35). [vaṣṣāf ola, -a]*

vāy: *Şaşkınlık, kızgınlık, şikâyet, esef, telâş, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendirir.*

1. Dimez oldı kimesne iñleyüp **vāy**
   Meger kim meclisinde beglerüñ nāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 51). [vāy,]*

vāy di-: *Ağrı, acı vb. duyguları anlatmak için sızlanmak.*

1. Ḳamu zerrīn-kemerler nite kim nāy
   Fiġāna başlayup bil **didiler vāy** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 22). [vāy didiler, -di, -ler]*

vażʿ ol-: *Koyulmak.*

1. Çizüp resmini şāha eyledi ʿarż
   Cinān **vażʿ olsa** andan yaraşur farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 10). [vażʿ olsa, -sa]*

ve likīn: *"Ama, fakat" anlamında bağlaç.*

1. **Ve likin** keşreti ḳalbi ḳarardur
   İder sust ādemi beñzi şarardur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 45). [ve likin,]*
2. **Ve likīn** ṭūṭī-i şīrīn nefes-vār
   O nice uçsun öñünde ḳafes var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 49). [ve likīn,]*
3. **Ve līkin** deprenürdi ḫoş nişānı
   Umardı göre ol ḳaşı kemānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 23). [ve līkin,]*
4. **Ve līkin** ʿādet ü uslūb u erkān
   Yirine gelsiniçün itdi ol cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 13). [ve līkin,]*

ve yāhud: *"Veya" bağlacı.*

1. **Ve yāḫud** çāh içinden çıḳdı Yūsuf
   Kim ide Mıṣr-ı maḳṣūdı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 39). [ve yāḫud,]*
2. Yā ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur o
   Ve yāḫud ḳāmet-i dildār-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 12). [ve yāḫud,]*
3. Vilāyet ṣıḥḥatı gitmiş bedendür
   Ve yāḫud cānı yoḳ bir ḳurı tendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 70). [ve yāḫud,]*

vebāl: *Günah.*

1. Benüm ġāyetde bī-ḥaddur **vebālüm**
   Eger kim ʿadl iderseñ n'ola ḥālüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 21). [vebālüm, -üm]*

vecd u ḥālet: *Coşkulu haller, vecde gelme durumu.*

1. Ne yanġunlar çeker ehl-i muḥabbet
   Nicedür ʿışḳ içinde **vecd u ḥālet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 18). [vecd u ḥālet,]*

vecde gel-: *Heyecan, hayranlık, sevgi vb. bir duygu ile coşarak kendinden geçmek.*

1. O yüzi Kaʿbe'ye hep ḳıldı secde
   Ḳamusı **geldi** ol zevḳ ile **vecde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 34). [vecde geldi, -di]*
2. Şurāḥī cūş itdi **geldi vecde**
   O sāḳī ayaġına ḳıldı secde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 13). [vecde geldi, -di]*

vecde getür-: *Kendinden geçirmek.*

1. Bular seyr itdiler cümle maḳāmı
   Bular **vecde getürdi** ḫāṣṣ u ʿāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 12). [vecde getürdi, -di]*

vech ile: *Bir şekilde.*

1. Ḳılup bu **vech ile** biñ biñ duʿālar
   O gence iderek medḥ ü senālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 15). [vech ile,]*

vedāʿ: *Ayrılış.*

1. İdüp ṣabr u ḳarār ile **vedāʿı**
   Hevā-yı yār ile eyler semāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 15). [vedāʿı, -ı]*

vedāʿ it-: *Vedalaşmak.*

1. Ḫavātīn **idüp** anuñla **vedāʿı**
   Dehān açup ḳamusı oldı dāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 19). [vedāʿı idüp, -üp]*
2. Ḳasurġa bigi eylerdi semāʿı
   İderdi rāh ile tozlar **vedāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 72). [vedāʿı iderdi, -er, -di]*
3. **İdüp** şeh-zāde şāh ile **vedāʿı**
   Eyitdi cümle ʿālem saña dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 21). [vedāʿı idüp, -üp]*
4. **İdüp** Şemʿ ile Pervāne **vedāʿı**
   Eyitdi ʿazm-i Çīn eyler bu dāʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 29). [vedāʿı idüp, -üp]*

vedāʿ kıl-: *Veda etmek.*

1. İderdi mākiyan anda semāʿı
   Ḳılurdı ḫāmlıḳlar ile **vedāʿı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 64). [vedāʿı ḳılurdı, -ur, -dı]*

2. Nuḫūset cān ile **ḳılsun vedāʿı**
Meh ile mihre itdür ictimāʿı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 129). [vedāʿı ḳılsun, -sun]*

vefā: *Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.*

1. Eṣer bulmadılar bir ẕerre andan
Vefāyı nite kim kimse cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 38). [vefāyı, -y, -ı]*

vefā eşcārı: *Vefa ağaçları.*

1. Ṣafā gülzārınuñ destān-serāyı
Vefā eşcārınuñ berg ü nevāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 28). [vefā eşcārınuñ, -nuñ]*

vefā gör-: *Sadakat, ilgi, bağlılık görmek.*

1. Bu bezm ehli ḳamu sürdi ṣafāyı
Vefāsuz dehrden **gördi vefāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 38). [vefāyı gördi, -di]*

vefā it-: *Sadakat göstermek, sevgi bağlılığını sürdürmek; ilgi göstermek, mutlu etmek.*

1. Egerçi kim mülāʾim dil-rübā çoḳ
Vefā itmekde yüz yur ol ḳadar yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 20). [vefā itmekde, -mek, -de]*
2. Sürerlerdi aña ḳarşu ṣafālar
İderdi ṣan yalıñ yüzlü **vefālar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 62). [vefālar iderdi, -er, -di]*

vefāsuz dehr: *Vefasız dünya.*

1. Bu bezm ehli ḳamu sürdi ṣafāyı
Vefāsuz dehrden gördi vefāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 38). [vefāsuz dehrden, -den]*

vefāsuz dil-rübā: *Vefasız sevgili.*

1. Bu ʿālemde bir **vefāsuz dil-rübādur**
Naẓar ḳılmaḳ buña ʿayn-ı anādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 11). [vefāsuz dil-rübādur, -dur]*

vefāveş: *Vefa gibi.*

1. Yine aradılar cümle cihānı
Bulınmadı **vefāveş** görmiş anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 24). [vefāveş,]*
2. Bulıt olmışdı nā-peydā **vefāveş**
Eṣer yoġ idi hīç andan ṣafāveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 9). [vefāveş,]*
3. **Vefāveş** nā-bedīd oldı feraḥlar
Ḳuruyı ḳaldılar cümle ḳadehler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 117). [vefāveş,]*

veh ki: *Ne yazık ki.*

1. Ẕalām-ı fısḳa dil ġāyetde māʾil
   Degül nūr-ı ṣalāḥa **veh ki** ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 10). [veh ki,]*

velī: *"Ama, fakat, lakin, şöyle ki" anlamında bağlaç.*

1. Vucūduñdur arada saña perde
   Velī ḥāżırdur ol mecmūʿ yirde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 58). [velī,]*
2. Benüm ṭaġlarcadur her bir günāhum
   Velī yoḳ anlaruñçün bir gün āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 4). [velī,]*
3. İlāhī itme mihrüñ ceẕbesin kem
   Velī ceẕb eylesün mānend-i şeb-nem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 32). [velī,]*
4. Seni ʿālemde Ḥaḳ var itsün ey yār
   Żaʿīfüñde **veli** ʿöẕr-i ḳavī var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 6). [veli,]*
5. **Velī** gerd-i ḥased göge irüpdür
   Ḫarāba çeşm-i inṣāfı virüpdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 5). [velī,]*
6. **Velī** fikr itdi yüz biñ ḥīleyi ol
   O şekli bozmaġa bulmadı bir yol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 9). [velī,]*
7. Ṣafā virür **velī** ḫʷāb-ı seḥergāh
   Aña degmez ki ādem ola güm-rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 51). [velī,]*
8. **Velī** ġāyetde gözlerdi uṣūli
   Uṣūl añlayanuñ olmışdı ḳulı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 19). [velī,]*
9. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ düşdi ṭaġa
   Velī ḳılmaz naẕar başa ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 10). [velī,]*
10. **Velī** dünya ḳadar derdi çekerdi
    Bu deñlü derdden çekmezdi derdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 23). [velī,]*
11. **Veli** tiryāk ile bir idi ol leb
    Hemān bī-ḥūş oldı mār u ʿaḳreb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 19). [veli,]*
12. Görürler kim degül ḳaşrında ol şāh
    Felek yirinde tolunmış **velī** māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 8). [velī,]*
13. **Velī** gördü ki zülf-i yāra beñzer
    Boyın virdi o zencīre o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 145). [velī,]*
14. **Velī** taṣvīr-i Şemʿi eyledük cerb
    Urur Pervāne'ye hicr āteşi ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 33). [velī,]*
15. **Velī** ʿaḳlı gidüp dīvāne oldı
    Melāmet nārına pervāne oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 39). [velī,]*
16. Nefes idüp o dem anlar **veli** var
    Bitürdiler ḳurı aġaçda gül-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 51). [veli,]*
17. Beni derde giriftār eyledi ʿışḳ
    Velī öldürmege ʿar eyledi ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 32). [velī,]*
18. Merātibde **velī** ʿulvīdür āteş
    İdüpdür yirini eflāk anuñ ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 41). [velī,]*
19. **Velī** esrārı ādem açmaġ olmaz
    Eñini gözleyen ṣayru saġ olmaz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 3). [velī,]*
20. **Velī** var her viṣālüñ bir fırāḳı
    Arada ḫoş görelüm iştiyāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 63). [velī,]*
21. Meger Pervāne-i pür-şevḳ u ʿāşıḳ
    Velī pür-nūr gūyā ṣubḥ-ı ṣādıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 2). [velī,]*
22. Yine bir luʿb ile ḳurtardı Dāye
    Baʿīd oldum **velī** ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 34). [velī,]*
23. Daḫı var idi enẕār-ı muḫālif
    Müneccimler **velī** olmadı vāḳıf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 10). [velī,]*
24. Ḳılıçlar ḳalḳanuñ çarpar yüzini
    Velī ḫavf eyleyüp ḳıpmaz gözini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 42). [velī,]*

25. **Velī** cehd eyledi ḳalmadı taḳṣīr
    Muvāfıḳ gelmedi taḳdīre tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 11). [velī,]*
26. **Velī** her dem aña biñ yılca oldı
    Derūnı āteş-i şevḳ ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 13). [velī,]*
27. **Velī** Pervâne Çīn'üñ oldı şāhı
    İderdi yarını añdıḳça āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 97). [velī,]*

velī: *Ermiş.*

1. İrişdi taḫtgāh-ı şāha anı
   Ṣan itdi bir **velī** ṭayy-ı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 16). [velī,]*

velvele tut-: *Gereksiz telaş, gürültü ve heyecan kaplamak.*

1. Ser-ā-ser **velvele ṭutdı** zemīni
   Düşirdi ṭāḳ-ı ʿayyūḳa ṭanīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 11). [velvele ṭutdı, -dı]*

verd: *Gül II Pervâne.*

1. Duʿālar idüp ol **verde** Ṣükūfe
   Didi ṭuş olmasun bedrüñ küsūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 27). [verde, -e]*

verd: *Gül II Şem.*

1. Ḳoyup ol **verdi** anda töndi gitdi
   Varup kendü gülistānına yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 37). [verdi, -i]*

verd aç-: *Gül açılmak.*

1. Yirinde yil eser **açılmış** ol **verd**
   Göñüller gülsitānına ḳonar gerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 9). [verd açılmış, -ıl, -mış]*
2. **Açılmış verd** yirinde eser yil
   Temāşāgāhını almış gelüp seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 19). [verd açılmış, -mış]*

verd-i āl: *Kırmızı gül.*

1. Ne dirsin teşne irsün mi zülāle
   Ḳarīn olsun mı bülbül **verd-i āle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 22). [verd-i āle, -e]*

verd-i cennet ol-: *Cennet gülüne dönmek.*

1. **Olup** gül-gūn felek çün **verd-i Cennet**
   Götürdi ayaġı Şeb-dīz-i zulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 5). [verd-i cennet olup, -up]*

verd-i handān: *Gülen/açılmış gül.*

1. Gönlüñi açsun ṭarāvet ābı gel ey teşne-dil
   Verd-i ḫandānuñ temāşā eyle şād revānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 8). [verd-i ḫandānuñ, -uñ]*
2. Lebi esrārı ḳıldı anı ḫayrān
   Ḳalur aġzın açup çün **verd-i ḫandān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 86). [verd-i ḫandān,]*
3. Ṭolu ile müzeyyen oldı būstān
   Çıḳardı ṣan çiçek bir **verd-i ḫandān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 30). [verd-i ḫandān,]*

verd-i handān: *Yeni açılmış gül II Şem.*

1. Müzeyyen ḥacleye dönmiş gülistān
   ʿArūs-ı tāze anda **verd-i ḫandān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 4). [verd-i ḫandān,]*
2. Aġlayup n'ola hezār āh eylesem bülbül bigi
   Gülşen-i ışḳ içre ben bir **verd-i ḫandān** sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 8). [verd-i ḫandān,]*

verd-i nesrīn: *Yaban gülü.*

1. O meclisde ṣürāḥī serv-i sīmīn
   Ḳamu zerrīn ḳadeḥler **verd-i nesrīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 8). [verd-i nesrīn,]*

verd-i raʿnā: *Parlak gül İlham perisi.*

1. Açup ġonce lebin ol **verd-i raʿnā**
   Didi bu ʿillet olmaz aña aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 1). [verd-i raʿnā,]*

verd-i salṭanat: *Saltanat gülü.*

1. O **verd-i salṭanat** bunda açılsun
   Duʿā şeb-nemleri aña ṣaçılsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 77). [verd-i salṭanat,]*

verd-i sefīd: *Beyaz gül.*

1. Görür olmış ḫazān **verd-i sefīdi**
   Nite kim kendünüñ berk-i ümīdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 3). [verd-i sefīdi, -i]*

verd-i tāze: *Taze gül.*

1. O ḫaddi **verd-i tāze** yaḳdı güller
   Ol ara gülşene döndi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 9). [verd-i tāze,]*

verd-i tāze: *Taze gül II Şem ve Pervâne.*

1. Ol iki **verd-i tāze** pür-leṭāfet
   Ṣafālar sürdiler gitdi ḫarāret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 37). [verd-i tāze,]*

verd-i zerd bitür-: *Altın gül bitirmek II Yıldız belirtmek.*

1. Felek şöyle **bitürdi verd-i zerdi**
   Görünmez oldı bāġ-ı lāciverdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 5). [verd-i zerdi bitürdi, -di]*
2. Yine bu būstān-ı lāciverdi
   Semen üzre **bitürdi verd-i zerdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 2). [verd-i zerdi bitürdi, -di]*

vesme: *Kadınların süs olarak kaşlarına çektikleri rastık.*

1. Yaḳındı ḳaşına bir resme **vesme**
   Yazılmaz ḥarf-i rā levḥa o resme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 5). [vesme,]*

ve'ş-şems: *Ant olsun ki Güneş'e ve aydınlığa, Şems (91/1).*

1. Oḳı ol yüzi **ve'ş-şemsi** yüri var
   Ḳarañu gönlümi ḳılsun pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 11). [ve'ş-şemsi, -i]*

veted: *Kazık, mih.*

1. **Vetedler** irdiler tahte's-serāya
   Bitişdi ḳubbeler saḳf-ı semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 45). [vetedler, -ler]*

v'ey: *"Ve" bağlacı ile "ey" nida ünleminin kısaltılmış şekli.*

1. Ey ki nehr-i kudretüñden çeşmedür Nīl ü Fırat
   V'ey ki baḥr-ı raḥmetüñden aşmadur āb-ı ḥayāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 2). [v'ey,]*
2. Ey hem-nefes-i ʿarş-nişīnān-ı melāʾik
   Ve'y şāh-ı cihān pādşeh-i ʿālem-i vaḥdet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 4). [ve'y,]*
3. Ey ʿizzetüñ göginde ḫūrşīd-i berḳi lāmiʿ
   V'ey devletüñ güninde ferḫunde cümle ṭāliʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 2). [v'ey,]*
4. Ey devletüñ duʿāsı aḥcār-ı ḳahrı ḳāmıʿ
   V'ey himmetüñ hevāsı eşcār-ı luṭfı rāfiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 4). [v'ey,]*
5. Selām olsun saña ey mihr-i raḫşān
   Selām olsun saña **v'ey** māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 48). [v'ey,]*

vezir: *Osmanlı Devleti'nde askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.*

1. Oturmış taḫtına sulṭān ḥākim
   Bile otuz **vezīr** ü yüz müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 22). [vezīr,]*
2. **Vezīrüñ** üçi ammā kim muḳarreb
   Elinde cümle-i kār añlaruñ heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 23). [vezīrüñ, -üñ]*

vezīr-i aʿzam: *Büyük vezir, sadrazam.*

1. **Vezīr-i aʿẓamı** hem nükde-dāndur
   Serīʿü'l-fehm dānā-yı cihāndur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 19). [vezīr-i aʿẓamı, -ı]*

vezīr-i aʿzam ol-: *Büyük vezir, sadrazam olmak.*

1. **Vezīr-i aʿẓam oldı** aña Lālā
   Yaraġın ḳıldı ser-tā-ser müheyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 85). [vezīr-i aʿẓam oldı, -dı]*

vezīri yoḳ şeh: *Veziri olmayan padişah.*

1. O bir **şehdür** ki **yoḳ** anuñ **vezīri**
   Bulunmaz mülk-i ʿālemde naẓīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 45). [vezīri yoḳ şehdür, -dür]*

vilāyet: *İl.*

1. **Vilāye**t ṣıḥḥatı gitmiş bedendür
   Ve yāḫud cānı yoḳ bir ḳurı tendür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 69). [vilāyet,]*
2. **Vilāyet** ḳurı tendür cān gerekdür
   Gidüpdür ṣıḥḥatı dermān gerekdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 73). [vilāyet,]*

vilāyet halkı: *Vilayet halkı, şehir halkı.*

1. **Vilāyet ḫalḳı** mihr-i ḥükmine mum
   Şehā olsun ṭapuña şöyle maʿlūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 79). [vilāyet ḫalḳı,]*

vilāyet harāb ol-: *Şehir yerle bir olmak.*

1. Düşüpdür araya ġāyetde fetret
   Ḫarāmiden **ḫarāb oldı vilāyet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 60). [vilāyet ḫarāb oldı, -dı]*

vilāyet iḥyā ol-: *Şehir canlanmak.*

1. **Vilāyet oldı iḥyā** cānı geldi
   Ḳamu derd ehlinüñ dermānı geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 47). [vilāyet iḥyā oldı, -dı]*

vilāyet ıssı: *Velayet sahibi.*

1. Muḳarrer ḳuṭb-ı çarḫ-ı salṭanatdur
   Vilāyet ıssı ṣāḥib-maʿdeletdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 18). [vilāyet ıssı,]*

vir-: *Kızı, kadını biriyle evlendirmek.*

1. Çıḳardı Şemse'yi Keyvān'a **virdi**
   Daḫı Nev-rūzuñı Bārān'a **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 18). [virdi, -di]*
2. **Virildi** server-i Sunḳur'a Ḳumrī
   Şikār oldı o dem Şeh-bā'za Ṭūṭī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 21). [virildi, -il, -di]*

vir-: *Vermek.*

1. Aña Ḥaḳ **virmiş** ol añı görenler Ẕātiyā anı
   Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 9). [virmiş, -miş]*
2. Cürm-i ʿāṣī Nūḥ Ṭufānından artuḳ olmaya
   Virdi keştībān-ı raḥmuñ Nūḥ'a ol demde necāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 32). [virdi, -di]*
3. **Virür** ḥayāt-ı ebed ādeme ʿaceb mi eger
   Olursa cān u cihān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 23). [virür, -ür]*
4. Keremden aña ẕihn-i pāk **virdi**
   Güşāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 69). [virdi, -di]*
5. Keremden aña ẕihn-i pāk **virdi**
   Güşāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 70). [virdi, -di]*
6. Baña mülk-i feraḥdan bir ṭaraf **vir**
   Keremler eyle bir ḫayrü'l-ḫalef **vir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 70). [vir,]*
7. Çü **virdi** ana turınca o şemse
   Yüzi oldı müdevver şan ki şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 27). [virdi, -di]*
8. Dürüp mektūbı mühr urdı oñardı
   O dem anı hemān ol peyke **virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 14). [virdi, -di]*
9. Anuñ ḫiss-i naẕar gerdine irmez
   Nişānını atılmış tīr **virmez** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 10). [virmez, -mez]*
10. Anı Lālā'sına **virmişdi** ol şāh
    Yanından eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 13). [virmişdi, -miş, -di]*
11. Maʿānī murġına **vir** perr ü bāli
    Uçur gökde Hümāveş ḳīl ü ḳāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 3). [vir,]*
12. O ḥelvādan **virür** zindāncıya u
    Ṣafālar kesb ider yir ṭatlu ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 43). [virür, -ür]*
13. **Virür** Dellāleye ol nice gevher
    Degerdi her biri bir nice biñ zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 5). [virür, -ür]*
14. Aña ol yazdugı mektūbı **virdi**
    Nevāzişler idüp göñline girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 15). [virdi, -di]*
15. O mektūbı k'ana **virmişdi** sulṭān
    Virür Bercīs şāha şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 43). [virmişdi, -miş, -di]*
16. O mektūbı k'ana virmişdi sulṭān
    Virür Bercīs şāha şād u ḫandān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 44). [virür, -ür]*
17. Ḫudā **virdi** ṭapuña bir dürr-i pāk
    Senüñ mülküñden olsun bari ḥakkāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 27). [virdi, -di]*
18. O mektūbı aña **virdi** o dem şāh
    Didi tutmaḳ gerek şimden girü rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 19). [virdi, -di]*
19. İlāhī ḳılma anuñ ḳandın eksük
    Vir aña niʿmet-i bī-ḥaddi yük yük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 54). [vir,]*
20. Gürisne olmadan ḳurtıldı ol māh
    Bi-ḥamdi'llāh ki niʿmet **virdi** Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 50). [virdi, -di]*
21. Dürüp anı tamām itdi ser-ā-ser
    Virüp Dellāle'ye didi o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 8). [virüp, -üp]*
22. Daḫı **virdi** biñ altun ile bir at
    Ṣabāyı naṭʿ-ı ṣaḥrāda ider māt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 87). [virdi, -di]*
23. Ḳamu uşturla cümle sārbānı
    O yüz yük ḳand kim **virildi** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 36). [virildi, -il, -di]*
24. Çü nār-ı ẕevḳ-i vuṣlat **virdi** tābı
    Aḳıtdı dürce ol sīm-i müẕābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 45). [virdi, -di]*
25. Ḳodı bir şemʿi sīmīn şemʿdāna
    Żiyā-yı ẕevḳ **virdi** bezm-i cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 52). [virdi, -di]*
26. **Virür** bir mūşdan file fenāyı
    Zebūn eyler şitādan ejdehāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 23). [virür, -ür]*
27. Didiler yarıcuñ Allah ey şāh
    Seni **virdi** bize luṭfından Allah *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 10). [virdi, -di]*
28. **Virür** on biñ kişi sulṭān-ı Jāle
    Ola hem-rāh tā ol meh-cemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 137). [virür, -ür]*
29. Baña **virdüñ** ki bu ḫoş gülsitānı
    Daḫı görmiş degül bir bülbül anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 5). [virdüñ, -dü, -ñ]*

vird idin-: *Diline dolamak; aynı şeyi her yerde sık sık söylemek; bir şeyden, bir kimseden devamlı olarak bahsetmek.*

1. **İdindi vird** ḳumrī yā Kerīm'i
   Bülbül-i Ṭūr gülzāruñ Kelīm'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 23). [vird idindi, -di]*
2. **İdinmişdi** bu şiʿri **vird** ol māh
   Oḳırdı şevḳ ile şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 17). [vird idinmişdi, -miş, -di]*

virdi getür-: *Verip getirmek.*

1. O daḫı baş urup ayaḳ götürdi
   Anı Pervāne'ye **virdi getürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 26). [virdi getürdi, -di]*
2. Tamām itdi o mektūbı bitürdi
   O dem Dellāle'ye **virdi getürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 22). [virdi getürdi, -di]*

virdi ol-: *Diline dolamak, okumasını alışkanlık hâline getirmek.*

1. O şeh çün ḫānḳāh-ı hicre girdi
   Zebānında bu ebyāt **oldı virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 8). [virdi oldı, -dı]*

viril-: *Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak.*

1. Muḥabbet mülki bu şāha **virilür**
   İrer maḳṣūdına ölür dirilür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 71). [virilür, -ür]*
2. Kemāl ögretdügiçün māh-ı bedre
   Virildi şems-i tīre bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 60). [virildi, -di]*

visāḳ-ı çarh-ı gerdān: *Gök kubbenin otağı.*

1. **Viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān** oldı tezyīn
   Yine bir deste şemʿi yaḳdı Pervīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 1). [viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān,]*

visāḳ-ı ṣubḥ: *Sabah bağı.*

1. Şeh-i maşrıḳ **viṣāḳ-ı ṣubḥı** ḳurdı
   Ayaġı leşker-i ẓulmet götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 3). [viṣāḳ-ı ṣubḥı, -ı]*

viṣāl: *Kavuşma.*

1. Daḫı irişmemiş ḳuflına miftāḥ
   Viṣālinden ṣafā kesb eyler ervāḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 62). [viṣālinden, -i, -n, -den]*
2. Sürinmiş yüzine surḫı sefīd ʿāc
   Viṣāline cihānuñ ḫalḳı muḥtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 90). [viṣāline, -i, -n, -e]*
3. Revān ol gice ol üstād-ı Naccār
   Olur yārı **viṣāline** ḫarīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 10). [viṣāline, -i, -n, -e]*
4. Cemāli şemʿdür Pervāne adı
   Viṣāli cümle maḫlūḳuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 22). [viṣāli, -i]*

5. **Viṣāle** n’ola tebdīl olsa hicrān
   Ḫalīl’e eyledüñ nārı gülistān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 76, Mısra 77). [viṣāle, -e]*
6. **Viṣāle** tā ki debdīl ola hicrān
   Bu mürde cismüme yine gele cān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 84, Mısra 75). [viṣāle, -e]*
7. **Viṣālüñ** olmayaydı ṣoñı hicrān
   Belā vü derd ile dün gün firāvān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 84, Mısra 65). [viṣālüñ, -üñ]*
8. Çün oldı vaḳti ḫoş **viṣāli** nāzük
   Duʿālar itdi gitdi peyk-i çābük *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 91, Mısra 61). [viṣāli, -i]*
9. İki ʿālemde maḳṣūdum **viṣālüñ**
   Naṣib it ʿaynuma yā Rab cemālüñ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 146, Mısra 81). [viṣālüñ, -üñ]*

viṣāl bāġı: *Kavuşma bahçesi.*

1. İdüp bir ġonce-i zanbaḳ tekellüf
   Viṣāli bāġını ḳıldı taṣarruf *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 146, Mısra 62). [viṣāli bāġını, -n, -ı]*

viṣāl kīmiyāsı: *Kavuşma kimyası.*

1. İderdi gelse ger ol dür-i meknūn
   Viṣāli kīmiyāsı işüm altun *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 61, Mısra 16). [viṣāli kīmiyāsı,]*

viṣāle ir-: *Kavuşmak.*

1. **Viṣāle irdiler** oldı dügünler
   Dügünler idevüz ḳanı o günler *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 157, Mısra 31). [viṣāle irdiler, -di, -ler]*

viṣāli ḫʷānı: *Vuslat sofrası.*

1. Gidüp ḳurṣ-ı ḫūr olmadı hevā nerm
   Viṣāli ḫʷānına oldı iştihā germ *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 70, Mısra 40). [viṣāli ḫʷānına, -n, -a]*

viṣāli kaʿbesi: *Kavuşma Kâbe'si.*

1. **Viṣāli Ḳaʿbesine** irişen cān
   Ṣafā sürmez eger olmazsa ḳurbān *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 54, Mısra 7). [viṣāli ḳaʿbesine, -n, -e]*

viṣāli mıṣrı: *Kavuşma Mısır'ı.*

1. Züleyḫā ile ṣan cemʿ oldı Yūsuf
   Viṣāli mıṣrını itdi taṣarruf *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 156, Mısra 50). [viṣāli mıṣrını, -n, -ı]*

viṣāl-i şemʿe iriş-: *Şem'e kavuşmak.*

1. O şeb k’açmışdı Pervāne per ü bāl
   İrişmişdi viṣāl-i Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 87, Mısra 20). [viṣāl-i şemʿe irişmişdi, -miş, -di]*

viṣālüñ ṣoñı hicrān olduġıçün: *Her kavuşmanın sunu ayrılık olduğu için.*

1. **Viṣālüñ olduġıçün şoñı hicrān**
   Yüzini yırtup itdi āh u efgān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 7). [viṣālüñ şoñı hicrān olduġıçün,]*

vucūd: *Beden, cisim, varlık.*

1. **Vucūduñdur** arada saña perde
   Velī ḥāżırdur ol mecmūʿ yirde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 57). [vucūduñdur, -uñ, -dur]*
2. Görür Şemʿün **vucūduñdan** eşer yoḳ
   Görinmez nesne hicr odından artuḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 17). [vucūduñdan, -uñ, -dan]*
3. Yavuz gözden **vucūduñ** şaḳlasun Ḥaḳ
   ʿAdū ḳoysun elüñden başa ṭopraḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 43). [vucūduñ, -uñ]*

vucūd: *Mevcudiyet, varlık.*

1. Dimiş ey pādşāh-ı mülket-ārā
   Vucūduñla müşerref mülk-i dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 30). [vucūduñla, -uñ, -la]*

vucūd burcı: *Beden burcu.*

1. **Vucūduñ burcınuñ** māh-ı şerīfin
   Özüñ deryāsınuñ dür-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 59). [vucūduñ burcınuñ, -nuñ]*
2. Bu yaña itdi şāh-ı çarḫ-ı rıfʿat
   Vucūdı burcınuñ māhın żiyāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 42). [vucūdı burcınuñ, -nuñ]*

vucūd cevheri: *Varlık cevheri.*

1. Eyitdi kim **vucūduñ cevherinden**
   Ḳamu sulṭānlaruñ ser-defterinden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 11). [vucūduñ cevherinden, -n, -den]*
2. **Vucūdum cevherinüñ** ḳanına ben
   Ḳamu aḥvāli taḳrīr itdüm irken *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 111). [vucūdum cevherinüñ, -nüñ]*

vucūd ḳulzumı: *Varlık denizi.*

1. Senüñ nīsān-ı luṭfuñ ḳaṭresi çoḳ
   Vucūdum ḳulzumınuñ gevheri yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 68). [vucūdum ḳulzumınuñ, -nuñ]*

vucūd māhınuñ burcı: *Varlık Ay'ının burcu.*

1. **Vucūduñ māhınuñ burcı** Şüḳūfe
   Ḫudā ṭuş itmesün bedrin ḫusūfe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 77). [vucūduñ māhınuñ burcı,]*

vucūd um-: *Varlık beklemek.*

1. Şu dem kim ʿışḳ el çekse cihāndan
ʿAdem anla **vucūd umma** sen andan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 74). [vucūd umma, -ma]*

vucūd-ı devḥa: *Var olma ağacı.*

1. Ḫazāna irmelü olmış bahārı
Vucūd-ı devḥasınuñ yoḳ şumārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 40). [vucūd-ı devḥasınuñ, -sı, -nuñ]*

vucūduñ derd görmesün: *Bedenin derde uğramasın.*

1. Muṣaffa ḳalbüñe irişmesün gerd
Vucūduñ ḥaşr olınca **görmesün derd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 42). [vucūduñ derd görmesün,]*

vuṣlat bul-: *Kavuşmak.*

1. Anuñ ḥaḳḳı derūn-ı ḥūt-ı ḫalvet
Olup aña senüñle **buldı vuṣlat** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 94). [vuṣlat buldı, -dı]*
2. Çü **buldı** Şemʿ ile Pervāne **vuṣlat**
Ṭaġıldı ḫalḳ ikisi ḳıldı ḫalvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 17). [vuṣlat buldı, -dı]*

vuṣlat çerāġın uyar-: *Kavuşma mumunu yakmak.*

1. Pes andan gördiler dügün yaraġın
Uyarmaḳ ḳaṣdına **vuṣlat çerāġın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 56). [vuṣlat çerāġın uyarmaḳ, -maḳ]*

vuṣlat ir-: *Kavuşmak.*

1. Olur rāḥat **irenler vuṣlatine**
Bulur ṣafvet girenler ḫalvetine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 5). [vuṣlatine irenler, -en, -ler]*

vuṣlat iriş-: *Kavuşmak.*

1. **İrişdi vuṣlat** çün şāh ile Şemʿ
Nihāl-i hicr oldı aradan ḳamʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 15). [vuṣlat irişdi, -di]*

vuṣlat mülki: *Kavuşma ülkesi.*

1. Nesīm ile gelüp bir yire Gülşāh
İkisi oldı **vuṣlat mülkine** şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 28). [vuṣlat mülkine, -n, -e]*

vuṣlat-ı gül: *Güle kavuşma.*

1. Gülistānda fiġān itmezdi bülbül
Naṣīb olmışken aña **vuṣlat-ı gül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 68). [vuṣlat-ı gül,]*

vuṣlat-ı maḳṣūd: *Amacına kavuşma.*

1. Zebānuñ nām-ı Ḥaḳ'ḳa k'ola vāṣıl
   Ḳılasın **vuṣlat-ı maḳṣūdı** ḥāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 10). [vuṣlat-ı maḳṣūdı, -ı]*

vuṣlatuñ ṣoñında ayrulıḳ var: *Her kavuşmanın sonu ayrılıktır.*

1. Bülbül anuñçün fiġān u nāle eyler dem-be-dem
   Ey gül-i zibā **ṣoñında vuṣlatuñ var ayrulıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 4). [vuṣlatuñ ṣoñında ayrulıḳ var,]*

vuṣūl: *Kavuşma.*

1. Ḳoma elden cihān içre uṣūli
   Ḳabūle bulasın tā kim **vuṣūli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 50). [vuṣūli, -i]*

vuṣūl bul-: *Ulaşmak, varmak.*

1. Ziyāde gözle ammā kim uṣūli
   Bulasın ḫūb taḥsīne **vuṣūli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 20). [vuṣūli bulasın, -a, -sın]*

vü: *"Ve" bağlacı.*

1. Bu bezm-i gülşen-ārānuñ içinde cāmlar güldür
   Ṣürāḥī ġonce **vü** āvāzesi feryād-ı bülbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 2). [vü,]*
2. Vaṣṣāf ola ger cümle cihān ḫalḳı ser-ā-ser
   Ḥaşr ola **vü** evṣāfuña olmaya nihāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 36). [vü,]*
3. Neden oldı bu nüh ṭop-ı muṣannaʿ
   Kimisi sāde **vü** kimi muraṣṣaʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 30). [vü,]*
4. Ṣadā-yı ṭablı **vü** āvāz-ı kūsı
   Ger itdi gūş ḫalḳ-ı Engürūsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 39). [vü,]*
5. Cihān mülkin pür itmiş ʿadl u dādı
   Özi bārān seḫā **vü** Jāle adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 28). [vü,]*
6. İder cenginde ol şeh-zāde-i ḫāṣ
   Kılıçı çalgıcı **vü** rümḥi raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 10). [vü,]*
7. Eyitdi şāh eyleñ anda bünyād
   Maḳām-ı cān-fezā **vü** ḳaṣr-ı dil-şād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 16). [vü,]*
8. Ḳodı başı **vü** götürdi ayaġı
   Bulıtlar bigi geçdi deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 19). [vü,]*
9. Dehānı ġonce **vü** sīmīn bileklü
   Ḳamu şehler ḳapusında gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 3). [vü,]*
10. Ṣebābüñ ʿahdi **vü** faṣl-ı bahāruñ
    Be-ġāyet vaḳtidür şimdi şikāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 7). [vü,]*
11. Getürdiler bir esb-i bād-pāyı
    Öñürdür berḳı **vü** geçer ṣabāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 2). [vü,]*
12. Döşendi ṣofra **vü** dökildi niʿmet
    Gürisne oldı seyr ü buldı rāḥat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 11). [vü,]*
13. O bezm-i gülşen içre cāmlar gül
    Ṣürāḥī ġonce **vü** āvāzı bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 22). [vü,]*
14. Getürdiler o dem bir gök kebūter
    Ṣafaḳ-renk ayaġı **vü** māh-ı nev per *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 2). [vü,]*
15. Biri Serv ikisi Ṭūṭī **vü** Ḳumrı
    Mezīd eyler bularuñ seyri ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 49). [vü,]*

16. Daḫı hem Ṭūtī **vü** Ḳumrı **vü** Bülbül
    Güzel gūyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [vü,]*
17. Daḫı hem Ṭūtī **vü** Ḳumrı **vü** Bülbül
    Güzel gūyendelerdi kār-ı ġulġul *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 59). [vü,]*
18. Ne ḫāne ṭīni ḳahr u sengi miḥnet
    Anuñ saḳfı belā **vü** ferşi āfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 8). [vü,]*
19. Kim anuñ ḫastasınuñ şerbeti zehr
    Belādur pisteri **vü** niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 12). [vü,]*
20. Oluban yār Ṭūṭī **vü** Ḳumrī
    Ṭutarlardı yanınca def ü dumrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 79). [vü,]*
21. Cihānuñ cānı **vü** cānuñ cihānı
    Revānuñ rūḥı **vü** rūḥuñ revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 29). [vü,]*
22. Cihānuñ cānı **vü** cānuñ cihānı
    Revānuñ rūḥı **vü** rūḥuñ revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 30). [vü,]*
23. Gelüp ol ġonce keşf itdi dehānı
    Ḳızarmış ḳanı **vü** ḳan ṭutmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 12). [vü,]*
24. Cebīni māh-ı şeb-i efrūze beñzer
    Ṣaçı leyl **vü** cemāli rūze beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 30). [vü,]*
25. Mesīḥ adı **vü** mānend-i Mesīḥā
    İderdi söz deminde mürde iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 3). [vü,]*
26. Duʿā olındı **vü** götürüldi niʿmet
    Ḫudāya eylediler şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 95). [vü,]*
27. Olara virdi dürlü ḫilʿat anı
    Kimi nārencī **vü** kimi duḫānī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 24). [vü,]*
28. Çekildi pīş-keş şāha ser-ā-ser
    Ḳumaş açıldı **vü** dökildi gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 28). [vü,]*
29. Bulup ṣu yir içinde inḳılābı
    Buḫār oldı **vü** depretdi turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 14). [vü,]*
30. Bular nuṣretle ḳıldı ṣoḥbet-i ḫāṣ
    Ḳılıçlar çalıcı **vü** nīze raḳḳāṣ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 86). [vü,]*
31. Ecel cāmın içer ceyşi görür u
    Götürdi ayaġı **vü** didi yā hū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 106). [vü,]*
32. Ḫazāʾinden alup nice cevāhir
    Ki yükde yiñi **vü** ḳıymetde aġır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 12). [vü,]*
33. Biline baġladı **vü** ṭurdı gitdi
    Güzeller ʿahdi bigi ġaybet itdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 13). [vü,]*
34. Derūnı nā-bedīd itdi çü deryā
    İdüp çūş u ḫurūş **vü** oldı şeydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 30). [vü,]*
35. Kim ol luṭf ıssı **vü** aḫlāḳ cemʿi
    Şüḳūfe ḳaṣrına gönderdi Şemʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 19). [vü,]*
36. Yitürdi gevherini Şāh Faġfūr
    Baña emr eyledi **vü** virdi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 54). [vü,]*
37. Duʿā ḳıldı elini yüze sürdi
    Ḳodı başı **vü** ayaġı götürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 68). [vü,]*
38. Nesīm anuñ biri **vü** biri Būstān
    Birisi Müşteri ṣan māh-ı tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 11). [vü,]*

<u>vüsʿat-ı çarḫ-ı muḥīṭ:</u> *Feleğin çevresinin genişliği.*

1. Ḥudūdın **vüsʿat-ı çarḫ-ı muḥīṭüñ**
   ʿAmūḳın merkez-i ḫāk-i basīṭüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 39). [vüsʿat-ı çarḫ-ı muḥīṭüñ, -üñ]*

<u>vüsʿatüm yoḳ:</u> *Gücüm yok.*

1. Maḳāmum teng u tīre **vüsʿatüm yoḳ**
   Beni terk itdi şādī miḥnetüm çoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 7). [vüsʿatüm yoḳ,]*

Y

yā: *" Ey! " anlamında bir seslenme sözü.*

1. Neden buldı bu reng ü būy **yā** gül
   Neden ney-zen olupdur aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 25). [yā,]*
2. **Yā** varup mülk-i ẓulmetden Ḫızırsān
   Getürdi mülk-i Rūm'a āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 15). [yā,]*
3. **Yā** cemʿ oldı Züleyḫā ile Yūsuf
   Arada ḳalmadı hergiz tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 39). [yā,]*
4. İdindi vird ḳumrī **yā** Kerīm'i
   Bülbül-i Ṭūr gülzāruñ Kelīm'i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 23). [yā,]*

yā: *Bilinen, görülen, hatırlanıp anlatılan bir olay dolayısıyla da sorulan başka bir konu için kullanılan bir söz.*

1. **Yā** n'içündür daḫı ʿālemde dünyā
   ʿİlim bāḳī degül bünyād-ı dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 63). [yā,]*
2. Ḳuyunuñ çıḳdı ḳaʿrından **ya** Yūsuf
   Melāḥat mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 5). [ya,]*
3. Ḥabāb aña gümişden dügmelerdür
   Dizilmiş yaḳasına **yā** güherdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 42). [yā,]*

yā: *Bir düşüncede sıra ile yer alan ayrı cins ögelerden biri ötekilerden üstün görüldüğünde "hele, özellikle" anlamlarında kullanılan bağlaç.*

1. Ṣaçar kāfūra ol müşg-i Ḫıṭā'yı
   Per-i Cibrīl **yā** naḳş itdi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 20). [yā,]*
2. **Yā** ʿAnḳa'lardur açmışlar per ü bāl
   İrişdiler uçar ḳuş bigi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 13). [yā,]*

yā: *"Veya" anlamında bağlaç.*

1. Işıḳlar cāmiʿ-i fetḥi ḳıbābı
   Ya deryā leşkeri anlar ḥabābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 30). [ya,]*
2. ʿAceb niçün söyündürmez **yā** bārān
   Anuñ esrārı ʿaḳlum ḳıldı ḥayrān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 19). [yā,]*
3. Ṭaġıtdukça anı yil yıldurur od
   Şerār ile hevāya çıḳdı **yā** dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 18). [yā,]*
4. Burūcı nice seyr eyler kevākib
   Ne deñlüdür **yā** ḫalḳ içre meẕāhib *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 32). [yā,]*
5. Sebāya irdi gūyā kim Süleymān
   Ya sulṭān oldı Mışra şāh-ı Kenʿan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 36). [ya,]*
6. Getürmiş mülk-i ḳudretden **ya** mektūb
   Ḳomış baş üzre anı ḫūb u merġūb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 53). [ya,]*
7. **Yā** degmiş sūsenüñ aña zebānı
   Żaʿīf ü ḫasta itmiş ġayet anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 59). [yā,]*
8. **Yā** bir şeh-bāz-ı zerrīn-bāl açup per
   Teẕerv-i sīmi düşirdi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 3). [yā,]*
9. Açup **yā** ṭūṭī laʿlīn gümiş bāl
   Uçup seyr eyledi her servi fi'l-ḫāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 66, Mısra 5). [yā,]*
10. **Yā** ṣāfī şerbet-i şīrīn ile pür
    İki sīmīn fuḳḳāʿ bī-bedeldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 25). [yā,]*
11. **Yā** ʿāc üzre ḳodılar ābnūsı
    Anı görmek ḳamu ḫalḳuñ umusı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 29). [yā,]*
12. Gümiş ovası içre bitdi sünbül
    Yā düşdi aḳ ʿiẕāra ḳara kākül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 22). [yā,]*

13. Şanasın bir faḳīre devlet irdi
    Yā bir bīmāra gūyā ṣıḥḥat irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 28). [yā,]*
14. **Yā** rengīn bir ṭabaḳ kāġıda gūyā
    Ḳonılmış ḫūb u ter pişmani ḥelvā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 29). [yā,]*
15. **Yā** ġılmāndur ki çıḳmışdur cinândan
    Münevver çehre mihr-i āsmāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 31). [yā,]*
16. **Yā** ṭomār-ı duʿā-yı nūrdur o
    Ve yāḥud ḳāmet-i dildār-ı meh-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 11). [yā,]*
17. **Ya** bir deryādur içi pür-şadefdür
    Pür olmış ol ṣadefler içleri dür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 29). [ya,]*
18. Şanasın kim ġılāfın buldı nīze
    Ya düzdiler niyāmı tīġ-ı tīze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 60). [ya,]*

yā hū: *Ya hu II Allah'a ısmarladık.*

1. Ḳıya baḳsa eger ol çeşm-i āhū
   Diye şīr-i ner alayına **yā hū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 4). [yā hū,]*

yā hū: *Ey Allah'ım!.*

1. Bile bindi anuñla cümle ulu
   Didi ol Rūm ilinden Çīn'e **yā hu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 12). [yā hu,]*

yā hū di-: *Allah'a ısmarladık demek.*

1. Ecel cāmın içer ceyşi görür u
   Götürdi ayaġı vü **didi yā hū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 106). [yā hū didi, -di]*
2. Baş açuḳ yalıñ ayaḳ bir gice u
   Sarāyından çıḳup **dir** ṭaġa **yā hū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 42). [yā hū dir, -r]*

yā rab: *"Ey Rabbim" anlamında Allah'a seslenme sözü.*

1. Yürekde nār-ı mihrüñden çü yoḳ daġ
   Ola mı ṣubḥveş **yā Rab** yüzüm aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 20). [yā rab,]*
2. Anuñ aṣḥāb-ı ālī ḥaḳḳı **yā Rab**
   Anuñ şīrīn maḳāmı ḥaḳḳı **yā Rab** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 103). [yā rab,]*
3. Anuñ aṣḥāb-ı ālī ḥaḳḳı **yā Rab**
   Anuñ şīrīn maḳāmı ḥaḳḳı **yā Rab** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 104). [yā rab,]*
4. Meger kim Leyletü'l-Ḳadr idi ol şeb
   El açup Ḥaḳḳa ol şeh didi **yā Rab** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 66). [yā rab,]*
5. İner sihr itse ʿavrat yire kevkeb
   Bizi şerrinden anuñ ṣaḳla **yā Rab** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 48). [yā rab,]*
6. Ne eksüklik idüpdür **yā Rab** āhū
   Serine muḥtesib börkin geyer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 47). [yā rab,]*
7. Nice müşkil olur **yā Rab** cudālıḳ
   Gerekmez anuñ ile āşnālıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 47). [yā rab,]*
8. Dem-i firḳatde **yā Rab** hem-demüñ kim
   Ḥarīmüñ ḳande maḥremüñ kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 51). [yā rab,]*
9. Züleyḫā ile Yūsuf ḥaḳḳı **yā Rab**
   Ḳuluñı eyle ol şāha muḳarrab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 49). [yā rab,]*
10. Sipās u şükr ü minnet saña **yā Rab**
    Bu nüsḫa cümle ḫatm oldı müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 37). [yā rab,]*
11. İki ʿālemde maḳṣūdum viṣālüñ
    Naṣib it ʿaynuma **yā Rab** cemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 82). [yā rab,]*

ya ṭoġ yā ṭoġdum: *Ya doğ ya da dağayım.*

1. Şu deñlü oldı nūrāni o merdūm
   Dir idi aya ol **ya ṭoġ yā ṭoġdum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 86). [ya ṭoġ yā ṭoġdum,]*

ya yā: *Ya...ya bağlacı.*

1. Çün oldı mihrüñ ey meh baña yoldaş
   Ya vaṣla irgürem el **yā** virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 64). [ya yā,]*

yab yab: *Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.*

1. Ḥişār-ı çeşmi aldı leşker-i ḫᵛāb
   Yürüyiş eyleyüp üstine **yab yab** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 28). [yab yab,]*

yaban: *Kır, taşra.*

1. Bulınur on sekiz biñ ʿālem anda
   Anı seyr it ne istersen **yabanda** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 92). [yabanda, -da]*

yabanda ḳal-: *Geride kalmak, yalnız kalmak.*

1. Dirīġā ẓulmet-i ʿişyānda ḳaldum
   Yañıldum yolumı **yabanda ḳaldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 48). [yabanda ḳaldum, -du, -m]*

yād ayaḳdan ṣaḳla-: *Başkalarından gizlemek.*

1. Meger var idi bāġuñ dīdebānı
   Olar **ṣaḳlardı yād ayaḳdan** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 20). [yād ayaḳdan ṣaḳlardı, -r, -dı]*

yād eyle-: *Hatırlamak, anmak.*

1. Ḫudānuñ ismin evvel **eylemiş yād**
   Pes andan eylemiş söz mülkin ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 27). [yād eylemiş, -miş]*

yad il: *Yabancı memleket.*

1. Eyitdi ey oġul sen ne kişisin
   Bu **yad illerde** kimüñ bilişisin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 10). [yad illerde, -ler, -de]*
2. Ṣalup **yād illere** n'eylersin anı
   Bu deryā olsa yig anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 29). [yād illere, -ler,-e]*

yādgār it-: *Hatıra getirmek.*

1. Senüñle bulmış idük ittiṣāli
   Yirinde **yādgār itdük** ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 60). [yādgār itdük, -dü, -k]*
2. Bu dehrüñ **yād idüp** bī-ḥad ʿaẕābın
   Seḥāb akçe döküp itdi ḥesābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 31). [yād idüp, -üp]*
3. Gören ol yirde ol nuḳl ile anı
   Felekde **yād iderdi** kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 4). [yād iderdi, -er, -di]*

yādına gel-: *Hatırına gelmek, aklına gelmek.*

1. Dinür bir pāre oduñ adına ʿışḳ
   Yaḳar kimüñ **gelürse yādına** ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 22). [yādına gelürse, -ür, -se]*

yaġ-: *Toz, mermi vb. yüksekten çokça düşmek.*

1. Hevāyī ṭoplar eflāke aġdı
   Burūca çarḫ oḳı ḫışm ile **yaġdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 48). [yaġdı, -dı]*

yaġ ak-: *Yağ damlamak.*

1. Ṣıza ḳuyruḳ güneşden **aḳa yaġı**
   Ki tā çerb ide ol rūşen çerāġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 45). [yaġı aḳa, -a]*

yaġ iriş-: *Yağ ulaşmak.*

1. O Şemʿe **yaġ irişmiş** eylemiş çerb
   Urur Pervāne'ye hicrān eli ḍarb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 21). [yaġ irişmiş, -miş]*

yaġ ṣızup ak-: *Yağ sızıp akmak.*

1. Güneş çün kim aña oldı muḳābil
   Ṣızup aḳmaġa yaġı oldı ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 24). [yaġı ṣızup aḳmaġa, -maġ, -a]*
2. **Ṣızup aḳdı** anuñ dīvāra **yaġı**
   O şeklüñ behcetine oldı yaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 27). [yaġı ṣızup aḳdı, -dı]*

yaġı: *Düşman.*

1. Ḳarışdursun o server bala **yaġı**
   Bize hicr olmasun arada **yaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 42). [yaġı,]*

yaġı çok gel-: *Yağı gereğinden fazla gelmek.*

1. Söyündi encümüñ rūşen-çerāġı
   Çerāġuñ gūyi yā **çoḳ geldi yaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 4). [yaġı çoḳ geldi, -di]*

yaġı ol-: *Düşman olmak.*

1. Ṣızup aḳdı anuñ dīvāra yaġı
   O şeklüñ behcetine **oldı yaġı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 28). [yaġı oldı, -dı]*

yaġma it-: *Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek.*

1. ʿAdū bir ḫˇāce idi ṣındı gūyā
   Alımlı **itdi** esbābını **yaġma** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 100). [yaġma itdi, -di]*

yaġmur: *Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su.*

1. Aña ḫalḳ-ı vilāyet şöyle muḥtāc
   Ekinci **yaġmura** ṣan ekmege ac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 84). [yaġmura, -a]*

yaġmur bigi yaġ-: *Yağmur gibi yağmak II Çokça olmak.*

1. Yirinden toz ḳopup eflāka aġdı
   Yire çarḫ oḳı **yaġmur bigi yaġdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 26). [yaġmur bigi yaġdı, -dı]*

yahşı: *Güzel, iyi.*

1. Çeküp zencīr ḳaṣra ʿadl u dādı
   Çıḳar Nūşīnrevānveş **yaḫşı** adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 42). [yaḫşı,]*

yāhū di-: *Yahu demek II Vefat etmek.*

1. İdüp çoḳ cehdi ḳurtulmadı āhū
   Didi cismine āḫir cānı **yāhū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 42). [yāhū didi,]*

yāhud: *"Veya" bağlacı.*

1. Ṣınuḳ bir cām idüñ gūyā atılduñ
   Yāḫud bir ḳul idüñ bunda ṣatılduñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 14). [yāḫud,]*
2. O baḥre berk-i sūsen māhī olmış
   Yāḫud gökdür gül anuñ māhı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 36). [yāḫud,]*
3. **Yāḫud** bir hāle idi ol börek māh
   Naẓardan eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 17). [yāḫud,]*
4. O sīne gūyiyā bir māh-ı pür-nūr
   Yāḫūd bir ḫūb raʿna levḥ-i billūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 22). [yāḫūd,]*
5. **Yāḫud** dökildi kāfūr üzre ʿanber
   Nigehbān oldı bir genceye ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 27). [yāḫud,]*
6. Görenler bülbül-i gūyā ṣanurdı
   Yāḫud ṭūṭī-i şeker-ḫā ṣanurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 8). [yāḫud,]*
7. İrişsün mi Ḫıżır āb-ı ḥayāta
   Yetişsün mi **yāḫud** ṭūṭī nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 20). [yāḫud,]*
8. Esüp deryāyı **yāḫud** bād-ı ṣarṣar
   Getürdi bir nefesde cūşa yek-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 57). [yāḫud,]*
9. Rikābı ʿayn-ı nūn idi özinüñ
   Yaḫud māh-ı nevi çarḫ-ı berīnün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 10). [yaḫud,]*
10. **Yaḫud** İdrīs irişdi cināne
    İrişdi anda ʿömr-i cāvidāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 15). [yaḫud,]*

yaḳ-: *Ateşe vermek, tutuşturmak.*

1. Ol ābuñ ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
   Güneş **yaḳmaya** tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 30). [yaḳmaya, -ma, -y, -a]*
2. Anuñ naʿl-i semendin çaḳsa āteş
   Ḫas u ḫārı **yaḳardı** yıldırımveş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 6). [yaḳardı, -ar, -dı]*

yak-: *Ateşe vermek, tutuşturmak II Üzmek, ıstırap çektirmek.*

3. Ol ābuñ ḫaymeler ḳurdı ḥabābı
   Güneş **yaḳmaya** tā kim māh-ı tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 30). [yaḳmaya, -ma, -y, -a]*
4. Cihānı rişte-i cānumdaki tāb
   Yaḳardı sepmese eşküm eger āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 44). [yaḳardı, -ar]*
5. Gözi şehlā ġulāmı **yaḳdı** nergis
   Açıldı göñli gördi anı herkes *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 7). [yaḳdı, -dı]*
6. O ḫaddi verd-i tāze **yaḳdı** güller
   Ol ara gülşene döndi ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 9). [yaḳdı, -dı]*
7. Dinür bir pāre oduñ adına ʿışḳ
   Yaḳar kimüñ gelürse yādına ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 22). [yaḳar, -ar]*
8. Dil-i Pervāne'yi ol Şemʿ **yaḳdı**
   Ol anuñ cānına āteş bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 29). [yaḳdı, -dı]*
9. Çekerler ḫançer ol şīşine her bār
   Yaḳar ḫalḳı demürden yüregi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 6). [yaḳar, -ar]*
10. **Yaḳar** ten-ḫānesini bilsin aḥbāb
    Benüm bu rişte-i cismümdeki tāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 51). [yaḳar, -ar]*
11. Beni ammā ki hicri odı **yaḳdı**
    Dil-i pür-suzıma odlar bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 49). [yaḳdı, -dı]*

yaka: *Elbise boynu, elbisenin boyun geçecek ve boynu örtecek yeri, yaka.*

1. Ḳılıç biçdi ʿadūya bir libāsı
   Kim anuñ ne yeñi var ne **yaḳası** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 92). [yaḳası, -sı]*

yaka ṭut-: *Yakayı tutmak, yakasına yapışmak.*

1. İlet Pervāne'ye benden selāmı
   Ecel **ṭutarsa** fırḳatda **yaḳamı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 30). [yaḳamı ṭutarsa, -ar, -sa]*

yaka/lar çāk eyle-: *Kıskançlık ve üzüntüden üstünü başını parçalamak, bağırıp çağırarak feryat etmek.*

1. **Yaḳasın** ġonce-lebler **itdiler çāk**
   Başına sebze-ḫaṭlar ḳoydılar ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 7). [yaḳasın çāk itdiler, -di, -ler]*
2. Oturmış idi Şāh Jāle ġamnāk
   Yaḳasın dest-i ḥasret **eylemiş çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 18). [yaḳasın çāk eylemiş, -miş]*
3. Bedenler **eylemişler yaḳalar çāk**
   Nite kim sīne-i ʿuşşāḳ ġamnāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 13). [yaḳalar çāk eylemişler, -miş, -ler]*
4. Sirişkinden olurdı rāh nemnāk
   İder toz bād-ı āhından **yaḳa-çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 74). [yaḳa-çāk ider, -er]*
5. Görürler kim gelür bir şāh-ı çālāk
   Bedenler **eylediler yaḳalar çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 22). [yaḳalar çāk eylediler, -di, -ler]*
6. Dökildi sūḳlar ol meh-liḳāyı
   Göricek şehr **çāk itmiş yaḳayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 28). [yaḳayı çāk itmiş, -miş]*

yaka/lar çāk ol-: *Üzüntü, kıskançlık vb. nedenlerle üstünü başını yırtmak, parçalanmak.*

1. Dil-i ādem feraḥnāk olmasun mı
   Yaḳalar ġonceveş **çāk olmasun mı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 62). [yaḳalar çāk olmasun mı, -ma, -sun]*

yaḳasın çekdi çāk eyle-: *Yakasını çekip parçalamak.*

1. Aña ʿarż eyledi mihrini eflāk
   Yaḳasın çekdi ġonce **eyledi çāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 20). [yaḳasın çekdi çāk eyledi, -di]*

yaḳaya çek-: *O tarafa çekilmek II O tarafa yıkılmak.*

1. Görürler gülsitānuñ nīk-baḫtı
   Çekildi ol **yaḳaya** ʿıyş-ı raḫtı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 6). [yaḳaya çekildi, -di]*

yaḳaya yapış-: *Hesap sormak veya bir şey istemek için tutup bırakmamak.*

1. Diridüñ kimse **yapışmaz yaḳaya**
   Daḳılmasa eger dügme ḳabaya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 73). [yaḳaya yapışmaz, -maz]*

yaḳın u ırağı arat-: *Yakını ve u*

1. Pes andan şaldı her yaña ulaġı
   Aratdı cümle **yaḳın u ırağı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 36). [yaḳın u ırağı aratdı, -dı]*

yaḳını ırağı: *Uzağı yakını.*

1. ʿİbādet eyleyüp gör yol yaraġın
   Tecessüs eyle **yaḳının ırağın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 18). [yaḳının ırağın, -n]*

yaksun kül it-: *Yakıp kül etmek.*

1. Günāhum ḫarmanın **yaḳsun kül itsün**
   Beni sen şāha göynüklü ḳul itsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 29). [yaḳsun kül itsün, -sün]*

yaʿkūbveş: *Hz. Yakup gibi.*

1. Gözinden nūr anuñ **Yaʿḳūbveş** dūr
   Olup dururdı oldı yine pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 23). [yaʿḳūbveş,]*

yāḳūt ṭut-: *Elinde yakut tutmak.*

1. Aġaçlar her biri şarrāfa beñzer
   Kimi **yāḳūtlar ṭutar** kimi zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 28). [yāḳūtlar ṭutar, -ar]*

yāḳūt u laʿl: *Yakut ve lal taşı.*

1. İçi **yāḳūt u laʿl** u ṭaşı şırça
   Şu sırça k'aña ḳonsa sürçe serçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 45). [yāḳūt u laʿl,]*

yāḳūtdan bāl: *Yakuttan kanat.*

1. O zāġa ol perī ẓıl itdi der-ḥāl
   Müḥennā destini **yāḳūtdan bāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 8). [yāḳūtdan bāl,]*

yaḳut-ı rengīn: *Renkli yakut taşı.*

1. Geyer başına ol bir tāc-ı zerrīn
   Ḳomışlar bir nice **yaḳut-ı rengīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 16). [yaḳut-ı rengīn,]*

yalan: *Doğru olmayan, düzmece, sahte.*

1. Aña nisbet **yalanum** ṣanma dirsem
   Yidi dāne şerer yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 7). [yalanum, -um]*

yalıñ: *Çıplak.*

1. Meẕellet āteşinde kim ki **yalıñ**
   Bulındıysa eyitdi ḫilʿat aluñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 21). [yalıñ,]*

yalıñ ayaḳ baş açuḳ: *Çok perişan bir kılıkta.*

1. **Baş açuḳ yalıñ ayaḳ** düşdi ṭaġa
   Velī ḳılmaz naẓar başa ayaġa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 9). [yalıñ ayaḳ baş açuḳ,]*

yalıñ bulın-: *Çıplak olmak.*

1. Görür ḳaḳum geyürdi ʿāleme ḳār
   Yalıñ bulındı düşdi ocaġa nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 36). [yalıñ bulındı, -dı]*

yalıñ tīġ: *Yalın kılıç.*

1. **Yalıñ tīġ** ile olmış Şām'da ol şāh
   Otaġ ile gider göçdükçe her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 17). [yalıñ tīġ,]*
2. Özini idebilseydi eger cemʿ
   Düşerdi bir **yalıñ tīġa** o dem Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 4). [yalıñ tīġa, -a]*

yalıñ yüzlü: *Yüzü açık, aydınlık, parlak.*

1. Boyı servi **yalıñ yüzlü** güzeldür şemʿ-i bezm-ārā
   Yanar par par saña ḳarşu başında dūdı kāküldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 5). [yalıñ yüzlü,]*

2. Siyeh perçemlü **yalıñ yüzlü** dil-ber
   Ayaġ üzre ṭurup yanardı par par *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 21). [yalıñ yüzlü,]*
3. **Yalıñ yüzlü** güzeller yaḳdılar şemʿ
   Muṣāḥibler ser-ā-ser oldılar cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 9). [yalıñ yüzlü,]*
4. Boyı servi **yalıñ yüzlü** güzel mum
   Aña cān virmege pervāneler mum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 23). [yalıñ yüzlü,]*
5. Sürerlerdi aña ḳarşu şafālar
   İderdi şan **yalıñ yüzlü** vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 62). [yalıñ yüzlü,]*
6. Ḳızarmış beñzi ḳara perçemi var
   Yalıñ yüzlü güzel par par yanar nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 56). [yalıñ yüzlü,]*

yalıñ yüzlü dil-ber: *Parlak yüzlü güzel.*

1. Giyüp nārenci cāme yandı par par
   Hemān gūyā ki **yalıñ yüzlü dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 52). [yalıñ yüzlü dil-ber,]*

yalıñ yüzlü güzel: *Parlak yüzlü güzel.*

1. **Yalıñ yüzlü güzeller** yane yane
   Ḳamusı başladı āh u fiġane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 19). [yalıñ yüzlü güzeller, -ler]*
2. **Yalıñ yüzlü güzeller** yaḳdılar mum
   Ḫrişdi nūr ẓulmet oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 7). [yalıñ yüzlü güzeller, -ler]*

yalıncak yatur-: *Çıplak bir şekilde yatırmak.*

1. **Yatur** bir cāme-ḫʷāb içre **yalıncaḳ**
   Hemān şalvarı var rānında ancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 61). [yalıncaḳ yatur,]*

yan: *Taraf, yakın.*

1. Derūnı ḳalb-i ʿāşıḳ bigi pür-ḫūn
   Yanında iki ġarrā serv-i mevzūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 6). [yanında, -ı, - n, -da]*
2. İdüp bir keffesin menzil o bedre
   Ḳodılar bir **yaña** zer bedre bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 92). [yaña, -a]*
3. Bular oldı ser-ā-ser işe meşġūl
   Olalar tā ki şeh **yanında** maḳbūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 16). [yanında, -ı, -n, -da]*
4. **Yanında** sūsenüñ çīni şürāḥī
   Tarāvetdür anuñ içinde rāḥı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 43). [yanında, -ı, -n, -da]*
5. Görürler cümle ḫıḍmetkār u her mīr
   Yanında başı yüklü bende her tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 28). [yanında, -ın, -da]*
6. Gören ol ḳulleyi dir idüp inṣāf
   Bunuñ **yanında** puşte ḳulle-i Ḳāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 12). [yanında, -ı, -n, -da]*
7. Felek yüz aḳlıġın ḳılmaġa ḥāṣıl
   Ṭaḳındı **yanına** zerrīn ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 2). [yanına, -ı, -n, -a]*
8. Dikilmiş **yanına** ṣaf ṣaf sifīdār
   Ṣanasın her biri bir ḳadd-i dildār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 29). [yanına, -ı, -n, -a]*
9. **Yanına** şol ḳadar cemʿ oldı ebkār
   Aña yoḳ necm-i eflāka ʿaded var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 144, Mısra 3). [yanına, -ı, -n, -a]*

10. Çü döndi ḥacleden **yana** o dil-ber
    Döşendi atı ayaġına bezler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 39). [yana, -a]*
11. İdin hem Nāṣır'ı **yanuñda** paşa
    Ölüpdür mülk-i Çīn var eyle iḥyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 27). [yanuñda, -uñ, -da]*
12. Çū gül-berg-i duʿā vāfir ṣaçıldı
    Şükūfe ġonce **yanından** açıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 36). [yanından, -ı, -n, -dan]*
13. Gelürdi düşüben yanına Dāye
    Nite kim şāḥ-ı gül **yanında** sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 26). [yanında, -ı, -n, -da]*

yan-: *Çok sıkıntılı, dertli olmak, aşırı düşünceden dolayı kendisinde geçmiş olmak.*

1. Melāmet odına **yanup** yürürüm vālih ü şeydā
   Selāmet ehline eydüñ ṣavulsun reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 5). [yanup, -up]*
2. Ḳulūbe nār-ı naẓmuñla ur odı
   Ḥased nārına **yansun** ḳo ḥasūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 6). [yansun, -sun]*

yan-: *Tutuşmak II Çok etkilemek.*

1. Bu kāġıd olmasa perr-i semender
   Yanardı hep ol āteşden ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 92). [yanardı, -ar, -dı]*
2. Sözinden **yanmasun** diyü o defter
   Revān eşk ile anı eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 13). [yanmasun, -ma, -sun]*
3. Yanan ʿışḳ odına Pervāne yaʿnı
   İden pervāneye **yanmaḳda** ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 18). [yanmaḳda, -maḳ, -da]*
4. Per açsa murġlar **yanardı** der-ḥāl
   Açardı mirvaḥa ammā perr ü bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 29). [yanardı, -ar, -dı]*
5. Muşībet şemʿi ol dem kim uyandı
   İşitdi Şemʿ ile Pervāne **yandı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 104). [yandı, -dı]*

yanak: *Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü.*

1. Anuñ rengīn ü ter görüp **yanaġın**
   Işırdılar ṭutup ol dem ḳulaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 71). [yanaġın, -ın]*
2. Dil ü cān Yūsuf'ın şalmaġa her gāh
   Yañaḳlarında güldükce olur çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 12). [yañaḳlarında, -lar, -ı, -n, -da]*

yanaġı ḳıpḳızıl ol-: *Yanağı kıpkırmızı olmak.*

1. **Yanaġı ḳıpḳızıl olmışdı** sībüñ
   Ruḥ-ı gül-gūnı gūyā kim ḥabībüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 7). [yanaġı ḳıpḳızıl olmışdı, -mış, -dı]*

yanar tennūr: *Yanan tandır.*

1. **Yanar tennūrdan** peydā idüp şu
   Ser-ā-ser ʿālemi ġarḳ eyledi u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 45). [yanar tennūrdan, -dan]*

yandur-: *Tutuşturmak II Manevi anlamda tutuşturmak.*

1. Ḫudā Pervāne'ye **yandurdı** Şemʿi
   Bu gevherden pür olsun dürc-i semʿi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 61). [yandurdı, -dı]*
2. Ḳuluñ Pervāne'ye ol Şemʿi **yandur**
   Kim anuñ devleti şemʿin uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 65). [yandur,]*
3. Saña od bigi Şemʿi **yandururlar**
   Murāduñ şemʿini uyandururlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 7). [yandururlar, -ur, -lar]*
4. Rıżā şemʿin bu nār-ı ḥükme **yandur**
   Gözini ḫāb-ı ġafletden uyandur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 39). [yandur,]*
5. Ziyāde rūşen eyle şemʿ-i rāyı
   Saña ben **yanduram** şemʿ-i seḫāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 44). [yanduram, -am]*
6. Ṭurup çün şemʿe mānend itdi anı
   Hemān Dellāle'ye **yandurdı** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 6). [yandurdı, -dı]*
7. Olur rūşen-dil anı gören ādem
   Hemān Dellāleye **yandurdı** ol dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 106). [yandurdı, -dı]*

yāne yāne: *Yana yana, tutuşarak II Bir şeyi çok fazla arzulayarak.*

1. İrişdi nār-ı firḳat çün ki cāne
   Bu şiʿri oḳıdı **yane yane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 52). [yane yane,]*
2. Keremler eyle ol şāh-ı cihāna
   Bu şiʿri oḳıyı vir **yane yane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 10). [yane yane,]*
3. İdüp pervāne aḥvālin bahāne
   Ḥikāyet eyle bir bir **yāne yāne** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 20). [yāne yāne,]*

yane yane ağla-: *Yürekten acı ile ağlamak.*

1. İkisi **yane yane ağladılar**
   Yürek yaḳup cigerler ṭaġladılar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 37). [yane yane ağladılar, -dı, -lar]*

yane yane āh eyle-: *Yürekten acı ile içini çekmek.*

1. Bu işden Şāh Jāle oldı āgāh
   Cigerden **yane yane eyledi** āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 18). [yane yane āh eyledi,]*
2. Sarāyuñ ḫalḳı başladı fiġāne
   O dem āh **eylediler yane yane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 6). [yane yane āh eylediler, -di, -ler]*
3. Bu işden oldı Nāṣır çün kim āgāh
   Derūndan **yane yane eyledi āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 16). [yane yane āh eyledi, -di]*
4. Açup çün oḳıdı mektūbı ol şāh
   Cigerden **yane yane eyledi āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 26). [yane yane āh eyledi, -di]*
5. Bu işden oldı Nāṣır çün kim āgāh
   O saʿāt **yane yane eyledi āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 16). [yane yane āh eyledi, -di]*

yane yane āh it-: *Yana yana ah etmek.*

1. Bilürdi kimseye ḳalmaz zamāne
   Dem-ā-dem **āh iderdi yane yane** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 44). [yane yane āh iderdi, -er, -di]*
2. Cigerden **yane yane itdi āhı**
   Eyitdi birligüñ ḥaḳḳı İlāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 45). [yane yane āhı itdi, -di]*
3. O sāʿat **yane yane itdi āhı**
   İrişdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 87). [yane yane āhı itdi,]*
4. Bu yaña Şemʿi Dāye itdi āgāh
   Derūndan **yane yane itdiler āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 2). [yane yane āh itdiler, -di, -ler]*

yane yane çek-: *Yanarak çekmek.*

1. Baña vir nār-ı āh-ı maʿṣiyet-sūz
   Çekem tā **yane yane** her şeb u rūz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 28). [yane yane çekem, -em]*
2. **Çekerdüm yane yane** nār-ı āhı
   İrürdi göklere dūd-ı siyāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 27). [yane yane çekerdüm, -er, -dü, -m]*

yane yane di-: *Yürekten acı ile söylemek.*

1. **Didi** Pervāne ol dem **yane yane**
   Eyā dür-i vucūdum baḥri ane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 1). [yane yane didi, -di]*

yane yane okı-: *İçten bir şekilde okumak.*

1. **Oḳısun yane yane** anı ʿuşşāḳ
   Ṭutuşsun pertevinden bu ṭoḳuz tāḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 115). [yane yane oḳısun, -sun]*

yane yane yürü-: *Yürekten acı ile yürümek.*

1. **Yürürdi** şehr içinde **yane yane**
   İçerdi zehr-i hicri ḳane ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 5). [yane yane yürürdi, -r, -di]*

yane yaz-: *Yanacak gibi yazmak.*

1. Anı ḫāmen şu deñlü **yane yazsın**
   Yazarken sūzişinden **yane yazsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 19). [yane yazsın, -sın]*
2. Anı ḫāmen şu deñlü **yane yazsın**
   Yazarken sūzişinden **yane yazsın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 20). [yane yazsın, -sın]*

yaʿnī: *`Sözün kısası, doğrusu` anlamlarında bir söz.*

1. İrişdi od bigi eflāka āhı
   Ki **yaʿnī** arayup bula o māhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 24). [yaʿnī,]*
2. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı yek-ser
   Ki **yaʿnī** şemʿ ol āteşden ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 26). [yaʿnī,]*
3. O sāʿat ḳarşu gitdiler o şāha
   Kevākib bulışa **yaʿni** ki māha *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 22). [yaʿni,]*

4. Hemān Pervāne gördi yol yaraġın
   Ḥużur-ı şāh ide **yaʿni** ṭuraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 46). [yaʿni,]*
5. Şükūfe māder-i Pervāne **yaʿnı**
   İderdi rūy-ı verd-i ṣurḥa ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 13). [yaʿnı,]*
6. Yanan ʿışḳ odına Pervāne **yaʿni**
   İden pervāneye yanmaḳda ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 17). [yaʿni,]*
7. Dün ü gün raḳṣ uran Pervāne **yaʿnı**
   İden raḳṣ urmada eflāke ṭaʿnı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 25). [yaʿnı,]*
8. Eline bağladı bend itdi muḥkem
   Kim anuñ ʿömrini **yaʿni** ḳıla kem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 40). [yaʿni,]*

yañıl-: *Hataya düşmek.*

1. Yanup yaḳıldı āhından felekler
   Yañıldı gökde tesbīḥin melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 34). [yañıldı, -dı]*

yanına daʿvet it-: *Yanına çağırmak.*

1. Sarāyı ġayrdan şāh itdi ḥalvet
   İdüp Pervāne'yi **yanına daʿvet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 18). [yanına daʿvet idüp, -üp]*

yanına gel-: *Yanına, yakınına gelmek.*

1. Duḫān ol şeb ele ḳuyruġı aldı
   Revān ḳaṣr-ı şehüñ **yanına geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 12). [yanına geldi, -di]*
2. Görüp Pervāne'yi **yanına geldi**
   Güneş yüzine baḳdı ṭaña ḳaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 7). [yanına geldi, -di]*
3. **Gelüp** şeh **yanına** cümle ekābir
   Oturdı yirine ʿādetce bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 15). [yanına gelüp, -üp]*
4. Çü **geldi yanına** ol göñli alçaḳ
   Utandı yire geçdi gördi ḫendeḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 23). [yanına geldi, -di]*

yanınca: *Yanında.*

1. Bile anuñ **yanınca** ḫalḳ-ı enbūh
   Ser-ā-ser ādem oldı deşt ile kūh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 37). [yanınca,]*
2. Bile bindi **yanınca** ḫalḳ-ı bī-ḥad
   Felekde encüme var yoḳ aña ʿad *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 13). [yanınca,]*

yanınca koş-: *Yanında koşmak.*

1. Anuñ **yanınca ḳoşdı** nice yoldaş
   El ayaḳ oldı anlar oldı bu baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 31). [yanınca ḳoşdı, -dı]*

yanınca ṭut-: *Yanınca tutmak II Eşlik etmek.*

1. Oluban yār Ṭūṭī vü Ḳumrī
   Ṭutarlardı yanınca def ü dumrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 80). [yanınca ṭutarlardı, -ar, -lar, -dı]*

yanında: *Bir şeye, bir kimseye göre, nispetle.*

1. Bunuñ **yanında** anlar iki bende
   Degül muḥtāc bir ḳıl deñlü bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 15). [yanında,]*
2. Ḫalīlem şöyle vāfirdür kim ol od
   Yanında bir şerāre nār-ı Nemrūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 6). [yanında,]*
3. Ṭutar elde şeker-lebler gülacı
   Yanında leblerinüñ şekker acı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 16). [yanında,]*
4. Bu yaña şāh **yanında** olın cemʿ
   Elinde her birinüñ bir güzel şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 7). [yanında,]*

yanında ol-: *Desteklemek, yardımcı olmak.*

1. Şehüñ **yanında olan** cümle leşker
   Şikāra ḥāżır oldılar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 23). [yanında olan, -an]*

yanında otur-: *Yanına oturmak.*

1. Şehüñ **yanında** Pervāne **oturmış**
   Yüzinden ebr-i zülfini götürmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 11). [yanında oturmış, -mış]*

yanında sözü geç-: *Etkili olmak, hatırı sayılmak.*

1. Umarum ben de ey şāh-ı yegāne
   Geçe sözüm senüñ **yanında** ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 84). [yanında sözüm geçe, -e]*

yanında yiri var: *Yanında yeri olma.*

1. Yüzi ṣuyın ṣatun almışdur ol yār
   Anuñçün ḫalḳ **yanında yiri var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 28). [yanında yiri var,]*

yanında zerrece hūşı ko-: *Yanında biraz bilinci kalmak.*

1. O ḥelvānuñ içine ḳatdı dāru
   Ḳomaz hūşı yanında zerrece u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 24). [yanında zerrece hūşı ḳomaz, -maz]*

yanından eksük ol-: *Yanından ayırmak, yanından eksik etmek.*

1. Anı Lālā'sına virmişdi ol şāh
   Yanından eksük olmaz idi her gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 14). [yanından eksük olmaz idi, -maz, -idi]*

yanḳusı çıḳ-: *Yankısı gelmek.*

1. İrişmişdi dibi taḫt-ı sarāya
   Çıḳardı yanḳusı evc-i semāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 6). [yanḳusı çıḳardı, -ar, -dı]*

yañlış yazıl-: *Hatalı bir biçimde yazılmak.*

1. Meger **yañlış yazılmışdı** ḫaṭ-ı şeb
   Kim anı itdi ḥak tīġı müẕehheb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 5). [yañlış yazılmışdı, -mış, -dı]*

yanuñca ḳoş-: *Yanında göndermek.*

1. **Yanuñca ḳoşayın** vāfir sipāhı
   Yüri ol mülk-i Çīn'üñ pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 25). [yanuñca ḳoşayın, -ayın]*

yanup yakıl-: *Şikâyet etmek, sızlanmak.*

1. **Yanup yaḳıldı** yatdı nice günler
   Bularuñ ḳalbine urdı dögünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 39). [yanup yaḳıldı, -dı]*

yanup yakıl-: *Yanıp tutuşmak II Güçlü bir aşk ile sevmek; bir şeyi elde etmek için güçlü bir istek duymak, çok acı çekmek.*

1. **Yanup yaḳıldı** āhından felekler
   Yañıldı gökde tesbīḥin melekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 33). [yanup yaḳıldı, -dı]*
2. **Yanup yaḳıldı** ol Şemʿ durur pāş
   Aḳıtdı ḳaṭre ḳaṭre gözleri yaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 105). [yanup yaḳıldı, -dı]*

yap-: *İnşa etmek.*

1. Ne sūrsın sen eyā maḥrem-i sarāy-ı surūr
   Sarāy-ı dilde **yaparsın** serīr-i şāh-ı ḥużūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 2). [yaparsın, -ar, -sın]*
2. Yine **yapdum** ki bir ḳaṣr-ı belāġat
   Anuñ her kūşesi cāy-ı leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 17). [yapdum, -du, -m]*

yap yap: *Yavaş yavaş, usul usul.*

1. Yürüyiş eyleyüp eliyle **yap yap**
   Şeh-i ḫᵛāb aldı gözler ḳalʿasın hep *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 7). [yap yap,]*

yap yap kendüzini yavu ḳıl-: *Yavaş yavaş kendini bitirmek.*

1. Anuñ da yidügi yirdi özini
   Yavu ḳılurdı yap yap kendüzini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 16). [yap yap kendüzini yavu ḳılurdı, -ur, -dı]*

yapıl-: *İnşa edilmek.*

1. Başumdan tāc-ı ʿaḳl ol dem ḳapıldı
   Muḥabbet ḫānesi dilde **yapıldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 6). [yapıldı, -dı]*

yapış-: *Büyük bir gayretle, istekle ele almak.*

1. **Yapışsa** ḥışm eliyle kūhı ṣarṣar
   Laḳap olmışdı aña bād-ı ṣarṣar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 11). [yapışsa, -sa]*

yār: *Sevgili.*

1. Hey ne müşkilkār olur ʿālemde ey **yār** ayrulıḳ
   N'ola inlersem idüpdür cānuma kār ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 1). [yār,]*
2. Cihānda öl diril bir ḫoş ḳıyāmet **yār** ile ḥaşr ol
   Ölmeden ġam yimez ol kim Mesīḥ anuñla hem-demdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 5). [yār,]*
3. İderdüñ anda **yār** ile kelāmı
   Arada ʿaks iderdi ʿışḳ cāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 9). [yār,]*
4. Günāhuñ ebri perde olmış ey **yār**
   Nice virsün tecellī mihr-i envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 37). [yār,]*
5. Lebi tiryākini ṣatmaġiçün **yār**
   Ṣaçından daḳdı gūyā boynına mār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 141). [yār,]*
6. Revān ol gice ol üstād-ı Naccār
   Olur **yārı** viṣāline ḫarīdār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 10). [yārı, -ı]*
7. Ne kānuñ laʿlisüñ bi'llāh ey **yār**
   Ne baḥruñ dürisin di dür-i şehvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 62, Mısra 19). [yār,]*
8. Ẓarāfet ehlinüñ cisminde cānı
   Arada iki **yāruñ** tercümānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 8). [yāruñ, -uñ]*
9. Fiġān itdürdi mūsikāre ol **yār**
   Lebinde bir güzel şīrīn beñi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 71). [yār,]*
10. Bu maḥbesden çıḳar ḳıl **yāre** mūnis
    Derūn-ı ḥūtdan mānend-i Yūnus *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 71). [yāre, -e]*
11. Dimezken ḳaşların ḳazıtdı ol **yār**
    Kimesne gözüñ üstinde ḳaşuñ var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 9). [yār,]*
12. Yolında **yāruñ** ol şāh-ı dil-āvīz
    Ḳavī endīşeden evhāmdan tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 79). [yāruñ, -uñ]*
13. Eger ṭamuda od ḳalmasa ey **yār**
    Yeter aña benüm sīnemdeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 51). [yār,]*
14. Ḳuru varmamaġiçün **yāre** defter
    Revān gözi yaşından eyledi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 5). [yāre, -e]*
15. Ṣaralum kendümüz muḥkem ulaḳvār
    Ulaḳ ṣansın görenler bizi ey **yār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 50). [yār,]*
16. Ṣafā vü şevḳ ile ol māh-pāre
    Revān ney-şekker irsāl itdi **yāre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 24). [yāre, -e]*

yār: *Sevgili II Dost.*

1. Buḫār ile ḳımıldar dirsin anı
   Buḫārı kim ider ey **yār** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 34). [yār,]*
2. Seni ʿālemde Ḥaḳ var itsün ey **yār**
   Żaʿīfüñde veli ʿöẕr-i ḳavī var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 5). [yār,]*
3. Anuñçün Jāle dirlerdi o **yāra**
   Anı irgürdüginçe Ḥaḳ bahāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 29). [yāra, -a]*
4. Senüñ evc-i menzilüñ var āḫir kār
   Birisi taḫte-i ten-şūy ey **yār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 12). [yār,]*
5. Anı iñletdi ol dem kendü **yārı**
   Felekler bigi ḳat ḳat zārı zārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 15). [yārı, -ı]*
6. Pilav ol şemseler altında ey **yār**
   Ḳalenderdür başında şan ṣadef var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 41). [yār,]*
7. Ne ḳılsun devleti ḳalmadı **yārı**
   Ferāġat itdi geldi ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 120, Mısra 19). [yārı, -ı]*

yār: *Sevgili II Pervâne.*

1. Ḫayr-maḳdem merḥabā ey nāme-i ferruḫ-peyām
   Eyledüñ **yāruñ** selāmından yirüm dārü's-selām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 2). [yāruñ, -uñ]*
2. İrişür bir gümiş vādīye ol **yār**
   Görür bir ḳudret āhūsı izi var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 39). [yār,]*
3. Yüzi ṣuyın ṣatun almışdur ol **yār**
   Anuñçün ḫalḳ yanında yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 27). [yār,]*

yār: *Sevgili II Şem.*

1. Nāme ile ben ḳara yazulıyı **yār** oḳımış
   Yazılup göñlüm n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 7). [yār,]*
2. Gerçi şerḥ olmaḳ bedīʿ-i aḥvālümüz bir faṣlını
   Varuban bir **yār** ile yāre beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 6). [yār,]*
3. Gerçi şerḥ olmaḳ bedīʿ-i aḥvālümüz bir faṣlını
   Varuban bir yār ile **yāre** beyān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 6). [yāre, -e]*
4. İdüp mektūbı geldügini işʿār
   Bu şiʿri bile yazmış nāmeye **yār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 84). [yār,]*
5. O dāḫı gördi **yāre** olmış irsāl
   Ulaşdurdı sarāy-ı Şemʿe der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 119). [yāre, -e]*

yar-: *Ayırmak, birbirinden uzaklaştırmak.*

1. **Yarar** ḳalb-i ʿadūyı tīġ-ı cebri
   Ṣanasın berḳ-ı lāmiʿ ḥışm-ı ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 21). [yarar, -ar]*

yar-: *Derin yara açmak.*

1. ʿAdū ḳalbin **yarardı** tīġ cebri
   Ṣanasın berḳ-i lāmiʿ cism-i ebri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 47). [yarardı, -ar, -dı]*

yār idin-: *Sırdaş, dost edinmek.*

1. Temāşā itmesini kār idindi
   O şekli kendüzine **yār idindi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 90). [yār idindi, -in, -di]*

yār ile vāṣıl ol-: *Sevgiliye kavuşmak.*

1. Anı refʿ it ki maḳṣūd ola ḥāṣıl
   Olasın sevgülü **yār ile vāṣıl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 36). [yār ile vāṣıl olasın, -a, -sın]*

yār işigi: *Sevgilinin eşiği, kapısı.*

1. Aḳ kebūter **yār işiginden** getürdi nāmeyi
   Ben şehīd-i ʿışḳuñ üstine felekden indi nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 5). [yār işiginden, -n, -den]*

yār ol-: *Dost olmak.*

1. Bile girdi ser-ā-ser cümle ebkār
   Aña aḫşām olınca **oldılar yār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 52). [yār oldılar, -dı, -lar]*

yār ol-: *Yardım etmek, yararlı olmak.*

1. Ser-ā-ser devlet ü ʿizz ü saʿādet aña **yār olsun**
   Cihān ṭurduḳca var olsun ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 13). [yār olsun, -sun]*
2. Selām-ı bī-nihāyet çār-yāra
   Kim **olmışlardı yār** ol şehr-yāra *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 104). [yār olmışlardı, -mış, -lar, -dı]*
3. **Oluban yār** Ṭūṭī vü Ḳumrī
   Ṭutarlardı yanınca def ü dumrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 79). [yār oluban, -uban]*

yara ur-: *Yara açmak.*

1. Dikenler **yara urdı** yare yare
   Ser-ā-ser cismin itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 13). [yara urdı, -dı]*

yaradan ʿışkına: *Ant vermek veya yalvarmak için `Allah'ını seversen` anlamında kullanılan bir söz.*

1. Ne şerbet ʿaynı āb-ı selsebīl o
   Yaradan ʿışḳına oldı sebīl o *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 90). [yaradan ʿışḳına,]*

yarağ: *Hazırlık.*

1. Daḫı cemʿ itdiler enbūh-ı leşker
   Yarağı yirlü yirince ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 84). [yarağı, -ı]*
2. Vezīr-i aʿẓam oldı aña Lālā
   Yarağın ḳıldı ser-tā-ser müheyyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 86). [yarağın, -ın]*

yarağ gör-: *Hazırlık yapmak.*

1. Ser-ā-ser beglere ṣaldı ulağı
   Eyitdi cengiçün **görüñ yarağı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 32). [yarağı görüñ, -üñ]*
2. O reşk-i mihr u meh **gördi yarağı**
   Ḳadīmi burcı ola tā ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 135). [yarağı gördi, -di]*

yarağ it-: *Hazırlık yapmak.*

1. **Yarağ itdi** kimisi şāh-bāzı
   Ki tā ala küleng ü kebk ü ḳazı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 33). [yarağ itdi, -di]*

yarağı vir-: *Hazırlamak.*

1. Kimisi atına **virdi yarağı**
   Geçe yil bigi tā kim deşt ü ṭağı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 35). [yarağı virdi, -di]*

yarağuñ yahşi gör-: *Hazırlığını güzel yapmak.*

1. İder ten menzilinden rūḥ rıḥlet
   Yaraġuñ yaḫşi gör ey ehl-i devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 12). [yaraġuñ yaḫşi gör,]*

yārān-ı müşfik: *Şefkatli, yumuşak yürekli dostlar.*

1. Āteş-i āh-ı derūnum ṭaşlara teʾs̱īr ider
   Ḳaçuñ ey **yārān-ı müşfik** reh-güẕārumdan benüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 19, Mısra 8). [yārān-ı müşfik,]*

yarar yoldaş: *Faydalı, iyi dost.*

1. Çalışmaḳda o dem ḳılmazdı taḳṣīr
   Yarar yoldaş idi ġayetde şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 52). [yarar yoldaş idi, - idi]*

yaraş-: *Yakışmak, uymak.*

1. Didi Pervāne ey sulṭān-ı ʿālem
   Saña kemter ḳul olsa **yaraşur** Cem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 110). [yaraşur, -ur]*
2. Bu yir ol āftāba **yaraşur** burc
   Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 31). [yaraşur, -ur]*
3. Ḳoyunda **yaraşur** gördi o berre
   Ḳoyup ḳoynına ḳoçdı nice kerre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 31). [yaraşur, -ur]*
4. Ḳulaġuñda küpe olsun bu sözler
   Yaraşur gūş-ı şehde dür ü gevher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 72). [yaraşur, -ur]*

yarasına merhem ur-: *Yaraya merhem olmak, zorunlu ihtiyacı karşılamak.*

1. O sāʿat bād-ı ʿİsā-dem urdı
   Olaruñ **yarasına merhem urdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 8). [yarasına merhem urdı, -dı]*

yarat-: *Yaratmak, Allah'ın yoktan var etmesi.*

1. İki ḥarf ile ser-tā-ser müretteb
   Yaratdı on sekiz biñ ʿālemi heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 12). [yaratdı, -dı]*

yardım it-: *Yardım etmek, destek olmak.*

1. **İdüp** Rūmī'lere **yardım** o cānān
   Ṣoyup Zengī'leri ḳıldı perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 21). [yardım idüp, -üp]*

yare ur-: *Yaralamak.*

1. Yürege **urdı** bir bī-mi<u>s</u>l **yare**
   Bulınmaz tā ölince aña çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 27). [yare urdı, -dı]*

yare yare: *Yara yara, paramparça.*

1. Dikenler yara urdı **yare yare**
   Ser-ā-ser cismin itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 13). [yare yare,]*
2. Dili ʿuṣṣāḳ bigi pāre pāre
   Kim aña zaḥm urılmış **yare yare** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 4). [yare yare,]*

yār-ı cān: *Can dostu, arkadaş.*

1. Nic'olur ḥālümüz ey **yār-ı cānı**
   Bize luṭf eyle ibrām eyle anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 69). [yār-ı cānı, -ı]*

yār-ı cān: *Can dostu II Oğul.*

1. Umarum ḳılmaya ey **yār-ı cānı**
   Demüñde nāydan ġayrı fiġānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 61). [yār-ı cānı, -ı]*

yār-i dil-cū: *Gönül çeken, cezbeden sevgili.*

1. **Yār-i dil-cū** armaġān isterse ben dil-dārdan
   Cānumı ṣu bigi ol serve revān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 7). [yār-i dil-cū,]*

yārı gör-: *Sevgiliyi görmek.*

1. İrişmiş başına sevdā buḫārı
   Gözi yaşlar döker **gördükçe yārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 24). [yārı gördükçe, -dükçe]*

yār-ı kāmil: *Olgun sevgili.*

1. Düş oldı baña ḫʷāb ey **yār-ı kāmil**
   Degüldür vākıʿam taʿbīre ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 75). [yār-ı kāmil,]*

yār-ı şādī: *Mutluluğun dostu.*

1. ʿAdū-yı ġuṣṣa vü ġam **yār-ı şādī**
   Be-ġāyet ġuṣṣalu cānuñ murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 5). [yār-ı şādī,]*

yār-ı ṣıddık: *Özü sözü doğru olan dost.*

1. Birisi pādşāh-ı mülk-i taṣdīḳ
   Ebū Bekr-i mükerrem **yār-ı Ṣıddıḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 106). [yār-ı ṣıddıḳ,]*

yarın: *Bugünden sonra gelecek ilk gün.*

1. Ḫaber geldi ki şāha **yarın** ol māh
   Ḫaberdār ol gelür şehre seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 43). [yarın,]*
2. Kimisi açdı tīġ-ı āb-dārın
   Ḳıyāmet eyleye tā cengi **yarın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 12). [yarın,]*

yarın: *Gelecek, ileri zaman.*

1. Cihānda ʿālim oldur ʿayn ü ḳadd ü kākül ü aġzın
   Temāşā eyle **yarın** kimseye ḳalmaz bu ʿālemdür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 12, Mısra 10). [yarın,]*
2. Didi uçmaḳ gerekdür kūy-ı yāra
   Ümīdüm **yarını** Allah oñara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 14). [yarını, -ı]*
3. Velī Pervāne Çīn'üñ oldı şāhı
   İderdi **yarını** añdıḳça āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 98). [yarını, -ı]*

yāruñ ḫaṭṭı: *Sevgilinin ayva tüyü.*

1. Ulu mıdur ḫaṭı ümmīdvāruñ
   Nite kim ehl-i ʿışḳuñ **ḫaṭṭı yāruñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 106, Mısra 8). [yāruñ ḫaṭṭı,]*

yāruñ mektūbını yak-: *Sevgilinin mektubunu yakmak.*

1. Ola kim āh idem tā ki **yaḳam mektūbını yāruñ**
   Revān ey dīde merdümlük idüp ḳıl gördügüñ dem ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 7). [yāruñ mektūbını yaḳam, -am]*

yāruñ viṣāli: *Sevgiliye kavuşma.*

1. Dilinde fikri dil-dāruñ ḫayāli
   Dilinde ẕikri ol **yāruñ viṣāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 8). [yāruñ viṣāli,]*

yaş: *Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin.*

1. İrişdi çün o māhuñ **yaşı** çāre
   Yetişdi atası derdine çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 97). [yaşı, -ı]*
2. Meger var idi bir ġāyet ʿacūze
   Anuñ yitmişdi **yaşı** iki yüze *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 12). [yaşı, -ı]*

yaş: *Gözyaşı.*

1. İdindüm sensiz āh u eşki hem-dem
   Gözümden dökerüm hem **yaş** u hem dem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 80). [yaş,]*
2. Sevincinden gözi oldı güher-pāş
   Aḳar ṣu bigi ol dem nāmeye **yaş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 24). [yaş,]*
3. Temāşā itdi ol mektūbı açdı
   Anuñ farḳına **yaşı** aḳçe ṣaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 22). [yaşı, -ı]*
4. Açıldı göñli gözi rūşen oldı
   Yaşı cūş itdi zemzemveş şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 32). [yaşı, -ı]*

yaş aḳıt-: *Ağlamak.*

1. Yanup yaḳıldı ol Şemʿ durur pāş
   Aḳıtdı ḳaṭre ḳaṭre gözleri **yaş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 106). [gözleri yaş aḳıtdı, -dı]*
2. Ṣaçın çözdi bulıtlar bigi ol māh
   Aḳıtdı yaşını şām u seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 108). [yaşını aḳıtdı, -dı]*

yaş dök-: *Ağlamak.*

1. Ḳurı yire nedür giryān olup ey ebr **yaş dökmeñ**
   Benümçün aġla aġlarsañ gül-i ḫandāndan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 5). [yaş dökmeñ, -me, -ñ]*
2. Senüñ ʿahdüñde kimse **dökmesün yaş**
   Meger kim dīde-i ebr-i güher-pāş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 63). [yaş dökmesün, -me, -sün]*

yaş döküp aġla-: *Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.*

1. Meger kim āyīne öykündi Kevser
   Revān her çeşmesi **yaş döküp aġlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 44). [yaş döküp aġlar, -r]*

yaş sil-: *(Göz yaşı) silmek.*

1. Demidür ġāyet ey sulṭān-ı ʿādil
   Taraḥḥum dāmeniyle **yaşumı sil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 82). [yaşumı sil,]*

yas ṭut-: *Çok üzülmek, yasaya bürünmek, matem tutmak.*

1. Ḳamu ḫalḳ-ı vilāyet **ṭutdı yası**
   Ser-ā-ser geydiler ḳara libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 109). [yası ṭutdı, -dı]*

yas ṭutmayan evine yası koyar: *Yas tutmayanın evinde yas olur.*

1. Ser-ā-ser şöyle bilsün kim ḳamu nās
   Ḳoyar yası evine ṭutmayan yas *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 102). [yas ṭutmayan evine yası ḳoyar,]*

yaşak: *Yapılmaması istenmiş olan, yasaklanmış.*

1. Ki ḳurduñ pençesi şöyl'it **yasaġı**
   Keçinüñ rīşinüñ olsun ṭaraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 43). [yasaġı, -ı]*

yāsemen: *Beyaz çiçekler açan ve sarmaşık cinsinden olan güzel kokulu bir ağaç, yasemin çiçeği.*

1. O baḥre **yāsemen** ṣalmış ser-ā-ser
   Yeşil ġarrā resenle sīm lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 39). [yāsemen,]*
2. Benefşe zārī olmış **yāsemen** zār
   Ḳızıl gül üzre ḳonmış aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 25). [yāsemen,]*

yaşıl: *Yeşil.*

1. Döşedi ayaġına sebz ṣaḥrā
   Yaşıl nāzük ḳaṭife ḫūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 22). [yaşıl,]*

yaşıl āl bayraḳ: *Yeşil kırmızı barak II Gökkuşağı.*

1. İrişmiş göge **bayraḳlar yaşıl āl**
   Gören ḳavs-ı ḳuzaḥ ṣanurdı der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 15). [yaşıl āl bayraḳlar, -lar]*

yaşıl mum: *Yeşil mum.*

1. **Yaşıl muma** müşābih cümle servi
   Ṣanur şuʿle gören anda teẕervi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 31). [yaşıl muma, -a]*

yaşıl ṭūṭī: *Yeşil papağan.*

1. Hemān ol bir **yaşıl ṭūṭīye** beñzer
   Dili vü aġzı yoḳ ammā ki söyler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 15). [yaşıl ṭūṭīye, -y, -e]*

yasın çıkar-: *Matemini bitirmek.*

1. **Çıḳardı** ṣubḥ anuñ geldi **yasın**
   Teninden ṣoydı ol ḳara libāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 3). [yasın çıḳardı, -dı]*

yaşla ez-: *Göz yaşı ile ezmek.*

1. Revān göz ḳarasın **yaşumla ezdüm**
   Aña pür-sūz ḥasret-nāme yazdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 35). [yaşumla ezdüm, -dü, -m]*

yat-: *Uyumak.*

1. Ṭur ey ḫasta göñül ölme yine derde devā geldi
   Yaturken künc-i miḫnetde seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 2). [yaturken, -ur, -ken]*
2. İçinde tā ki anuñ **yata** ol şāh
   Nucūm-ı ezher içre nite kim māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 25). [yata, -a]*
3. Pes andan Şemʿ ile Pervāne **yatdı**
   Ṣafā kesb itdi balı yaġa ḳatdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 25). [yatdı, -dı]*
4. İrişdi menziline ol yüzi māh
   Ṣafālar sürdi **yatdı** tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 12). [yatdı, -dı]*
5. Çeküp dururdı yoldan çoḳ cefālar
   Yatup Bercīs o şeb sürdi ṣafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 8). [yatup, -up]*

yatak: *Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya.*

1. Dökildi ol **yataḳdan** rāḥ-ı aḥmer
   Kim oldı dāmeni mey-gūn ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 3). [yataḳdan, -dan]*

yatur-: *Yatmasını sağlamak.*

1. **Yaturdı** Şemʿ ile Pervāne ḳan mest
   Yumışdı ʿaḳl baḥrinden bular dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 41). [yaturdı, -dı]*
2. Hemān zindāna adam saldılar tīz
   Yaturdı oluban Dāye ʿaraḳ-rīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 34). [yaturdı, -dı]*

yavuz: *Kötü, fena.*

1. **Yavuz** gözden vucūduñ ṣaḳlasun Ḥaḳ
ʿAdū ḳoysun elüñden başa ṭopraḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 43). [yavuz,]*

yavuz göz: *Kötü göz; nazar.*

1. Cemālüñden ırag̱ olsun **yavuz göz**
Saña egri baḳanuñ gözine köz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 25). [yavuz göz,]*

yavuz ṣananuñ ʿömri kūtāh: *Kötü sananın ömrü kısalsın.*

1. Didiler ʿömrüñ uzun bāreke'llāh
Saña **yavuz ṣananuñ ʿömri kūtāh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 22). [yavuz ṣananuñ ʿömri kūtāh,]*

yay: *İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma aleti, kavis.*

1. Felek **yay** ile ḥallāc zemistān
Zemīne penbeler itdi fırāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 19). [yay,]*
2. Olar çekdi çevürdi ḫaylī **yayı**
Ḳatı saḫt olmasun mı başı ḳayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 21). [yayı, -ı]*

yayaḳ: *Yaya.*

1. Yüridi yine ol zerrīn ayaḳlar
Semend-i āla bindiler **yayaḳlar** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 52). [yayaḳlar, -lar]*

yayı ol-: *Yay sahibi olmak.*

1. Diridüñ yoġıdı bir başı ḳayı
Eger **olmasa** tīr-endāz **yayı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 72). [yayı olmasa, -ma, -sa]*

yayını yaş-: *Yayını hazırlamak.*

1. O müjgānı oḳı baġruña başdı
Zihī dem ḥasretüñ **yayını yaşdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 20). [yayını yaşdı, -dı]*

yaz-: *Kaleme almak.*

1. Ṣarāb-ı nāb ile ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi **yazmaḳ**
Ṣafā sür yile varmadan kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 9). [yazmaḳ, -maḳ]*
2. Anı ḫāmen şu deñlü yane yazsın
Yazarken sūzişinden yane yazsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 20). [yazarken, -ar, -ken]*
3. Lebüñ aḥvālini **yazarsañ** ey şeng
Kim anuñ kāġıdı olsun şeker reng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 59). [yazarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

4. Revān cān virdi **yazdı** ol feraḥdan
   Ḥalāṣ oldı dili bend-i taraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 47). [yazdı, -dı]*
5. Aña ol **yazduġı** mektūbı virdi
   Nevāzişler idüp göñline girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 15). [yazduġı, -duġ, -ı]*
6. Şu deñlü yane **yazdı** kim o server
   Kebāb olurdı iltince kebūter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 1). [yazdı, -dı]*
7. Yed-i ḳudretle Ṣāniʿ altun ezmiş
   Duʿā-yı nūrı cümle aña **yazmış** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 4). [yazmış, -mış]*
8. Duʿā-yı bī-nihāyet **yazmış** evvel
   Murādın eylemiş āḫir müseccel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 125). [yazmış, -mış]*

yaz-: *Kaleme almak II Çizmek.*

1. Eger kim keh-rübā **yazsa** ḳapar kāh
   Güzeller **yazsa** görenler ider āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 16). [yazsa, -sa]*
2. Aña ol ḳaṣr-ı ḫūbı yazdururken
   Revān ṣūret virüp **yazup tururken** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 26). [yazup tururken,-tururken]*
3. Muḥabbet ḫāmesiyle naḳşın anuñ
   Sarāyında **yazup dururdı** cānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 32). [yazup dururdı, -dururdı]*
4. **Yazarken** anı ol cānlar eritdi
   Aña aḳlāmı cān ile yüritdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 13). [yazarken, -ar, -ken]*

yaz-: *Kaleme almak II Kum falı bakarken çeşitli işaretler oluşturmak.*

1. Noḳṭa dökdi ol üstād eyledi ṭarḥ
   Yazup eşkāl-i ḫāli eyledi şerḥ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 20). [yazup, -up]*

yazan: *Yazan kişi.*

1. Disünler ney-şekerden ḫāme yazmış
   Bunı **yazan** midāda şekker ezmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 38). [yazan,]*

yazı: *Yazı.*

1. Hemān ol taḫtadan ol naḳşı ḳazı
   Ferāmūş olına tā kim o **yazı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 36). [yazı,]*

yazıcı: *Katip, yazan, yazıcı.*

1. Uçur luṭf ile mektūb-ı hümā-bāl ü hümāyün-per
   Göñüller **yazıcıdur** ol oḳınduġı yire gönder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 15, Mısra 2). [yazıcıdur, -dur]*

yazıl-: *Yazma işi yapılmak.*

1. Nāme ile ben ḳara yazulıyı yār oḳımış
   Yazılup göñlüm n'ola olursa sīnem pür-surūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 8). [yazılup, -up]*
2. **Yazılmış** üstine dirler buña Şemʿ
   Görenler idemezler özlerin cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 59). [yazılmış, -mış]*
3. Çalışsa ʿālemüñ yüz biñ debīri
   Yazılmaz ḥaşre dek yüz biñde biri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 28). [yazılmaz, -maz]*

4. Efendi **yazılurdı** ḳalb-i maḥzūn
   Uçursañ baña mektūb-ı hümāyūn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 55). [yazılurdı, -ur, -dı]*
5. Melekveş bāl açmış ol yüzi māh
   Yazılmış bāline naṣrun mine'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 24). [yazılmış, -mış]*

yazıl-: *Yazma işi yapılmak II Çizilmek.*

1. **Yazılmış** anda şekl-i ḥūr u ġılmān
   Gören ṣanurdı kim anlarda var cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 35). [yazılmış, -mış]*
2. Nesi var ise ser-tā-ser cinānuñ
   Ḳamu dīvārına **yazılmış** anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 38). [yazılmış, -mış]*
3. **Yazılmış** selsebīl ol deñlü ḫoşter
   Görenler dirdi ʿaynı laʾl-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 43). [yazılmış, -mış]*

yeʾcūc: *Kur'an'da adı geçen, zulüm ve fitne çıkaran kavimlerden biri; Ye'cuc ve Me'cuc.*

1. ʿAdū **Yeʾcūc** bigi gerçi bī-ḥad
   Kılıcı ehl-i İslām'a demür sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 37). [yeʾcūc,]*
2. Siperler ḥāżır itdi cund-ı bī-ḥad
   Seḥer **Yeʾcüc'e** tīre tā ola sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 16). [yeʾcüc'e, -e]*

vecūc-i fitne: *Fitne Yecüc'ü.*

1. **Yecūc-i fitne** mülk-i dehri ṭutardı cümle
   Sed çekmeyeydi tīġuñ ger olmayaydı mānīʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 29). [yecūc-i fitne,]*

yed-i himmet: *Yardım eli.*

1. **Yed-i himmetle** ʿaynuñdan niḳābı
   Götür çāk eyle yitmiş biñ ḥicābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 35). [yed-i himmetle, -le]*

yedi iklīm: *Bütün dünya.*

1. İrer firaḳ livāsı gökde aya
   Ṣalar çetri **yedi iklīme** sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 62). [yedi iklīme, -e]*

yed-i ḳudret: *Kudret eli, Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.*

1. **Yed-i ḳudretle** Ṣāniʿ altun ezmiş
   Duʿā-yı nūrı cümle aña yazmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 3). [yed-i ḳudretle, -le]*

yed-i mihr: *Güneşin eli.*

1. Elinde cām oturmışdı feraḥnāk
   Yed-i mihr ile ḳılmış cāmesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 4). [yed-i mihr,]*

yed-i mihr: *Yardım eli.*

1. Seḥer şevḳ ile gūyā kīmiyāger
   Yed-i mihr ile ṣaçdı ʿāleme zer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 2). [yed-i mihr,]*

yed-i ʿuşşāḳ: *Âşıkların eli.*

1. Kimisi eyledi destin müḥennā
   Sirişkinden **yed-i ʿuşşāḳ** gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 10). [yed-i ʿuşşāḳ,]*

yeg ol-: *Daha iyi, güzel olmak.*

1. Melek cunduñ felekler taḫtuñ olsun
   Süleymān'dan daḫı **yeg** baḫtuñ **olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 36). [yeg olsun, -sun]*

yeksān: *Bir, beraber.*

1. O dem ṣevr ü ḥamel cedy ile **yeksān**
   Olurdı çarḫ tennūrında büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 27). [yeksān,]*

yeksān it-: *Aynı seviyeye getirmek, bir tutmak.*

1. Kişi dū cihāna cān ider ʿışḳ
   Ġulāmı şāh ile **yeksān ider** ʿışḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 56). [yeksān ider, -er]*

yeksān ol-: *Bir, eşit, aynı seviyede olmak.*

1. Çoġalduḳça seḥāb **olur** o **yeksān**
   Çü ṣıḳlet bula olur yine bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 37). [yeksān olur, -ur]*

yek-ser: *Baştan başa.*

1. Cihānı nār-ı āhı ṭutdı **yek-ser**
   Ki yaʿnī şemʿ ol āteşden ister *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 25). [yek-ser,]*
2. Bir ulu baḥrı kesdi ṣaldı **yek-ser**
   Ṣanasın Ḳaydefa üzre Sikender *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 114, Mısra 3). [yek-ser,]*
3. Esüp deryāyı yāḫud bād-ı ṣarṣar
   Getürdi bir nefesde cūşa **yek-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 58). [yek-ser,]*

yek-ser yık-: *Baştan başa yıkmak.*

1. Hevāyī ṭop ile ol dem o server
   Ḥiṣār-ı Zengbārı **yıḳdı yek-ser** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 8). [yek-ser yıḳdı, -dı]*

yelken: *Rüzgâr gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü.*

1. Sutūnı var anuñ ḫāliṣ gümişden
   Büründükden ṭaḳılmış aña **yelken** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 18). [yelken,]*

2. O **yelken** bād ile bir demde ṭoldı
   Hemān bir gönli açuḳ yār oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 23). [yelken,]*
3. İşitdi ḫoş ḫaber bād-ı ṣabādan
   Açıldı **yelkenüñ** ḳalbi ṣafādan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 22). [yelkenüñ, -ün]*

yemeden içmeden kesil-: *Bir üzüntü veya heyecan sebebiyle yiyemez, içemez duruma gelmek, iştahı kesilmek.*

1. **Yemeden içmeden** cümle **kesildi**
   Cihānda ʿıyş u ʿişret anı bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 91). [yemeden içmeden kesildi, -di]*

yem-i ʿışḳ: *Aşk denizi.*

1. Göricek gözlerini oldı ser-mest
   Yem-i ʿışḳ içre kendüden yudı dest *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 78). [yem-i ʿışḳ,]*

yemin ol-: *Söz verilmek, yemin edilmek.*

1. **Yemini olduġı** sāʿat o şeb-raḫş
   Yine göç itdi ol şāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 7). [yemini olduġı, -duġ, -ı]*

yeñi ay: *Dolunay; Pervâne.*

1. **Yeñi ay** ṣabr ile bulur kemāli
   Şebi rūşen ider nūr-ı cemāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 41). [yeñi ay,]*

yeñi māh: *Dolunay.*

1. Ḳaçan kim atdan uṣansa ol şāh
   Felek üzre suvār olmış **yeñi māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 32). [yeñi māh,]*

yeñi var: *Elbise kolunun el üzerine gelen kısmı var.*

1. Ḳılıç biçdi ʿadūya bir libāsı
   Kim anuñ ne **yeñi var** ne yaḳası *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 92). [yeñi var,]*

yeñil-: *Mağlup olmak.*

1. **Yeñilmez** gördi kim ol pehlevānı
   Didi Lālā dimek ḫoş şāha anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 27, Mısra 9). [yeñilmez, -mez]*
2. O dīvāne **yeñilmez** hīç gördi
   Gelüp Pervāne'yi zencīre urdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 137). [yeñilmez, -mez]*

yeñini burnına ṭut-: *Giysisinin kolunu burnuna doğru çekmek.*

1. Utanup heybetinden şāhuñ anlar
   Yeñini burnına ṭutar ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 28). [yeñini burnına ṭutar, -ur]*

verden göklere iriş-: *Yerden göğe ulaşmak.*

1. Dögüp başını ṭaşa lāle-ḫadler
   İrişdi göklere yerden mededler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 14). [yerden göklere irişdi, -di]*

yeridür: *Uygundur, münasiptir.*

1. **Yeridür** çıñlasa ṭās-ı felek feryād u zārumdan
   Beni nerrād-ı dehr ayırdı naḳş idüp nigārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 1). [yeridür,]*

yerinde yoḳ: *Yerinde bulunmuyor.*

1. Görürler kim **yerinde yoḳ** iki raḫş
   Bilürler kim revān olmış o cān-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 19). [yerinde yoḳ,]*

yeʾs it-: *Üzülmek.*

1. Zemīnden yine ḳaldurdı güneş reʾs
   Şumūʿ-ı encüm **itdi** kendüden **yeʾs** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 2). [yeʾs itdi, -di]*

yeşil ġarrā resen: *Yeşil gösterişli ip.*

1. O baḥre yāsemen ṣalmış ser-ā-ser
   Yeşil ġarrā resenle sīm lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 40). [yeşil ġarrā resenle, -le]*

yet-: *Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.*

1. Eger ṭamuda od ḳalmasa ey yār
   Yeter aña benüm sīnemdeki nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 52). [yeter, -er]*

yetīmüñ gözinüñ yaşı ḥaḳıçün: *Yetimin göz yaşının hakkı için.*

1. **Yetīmüñ gözinüñ yaşı ḥaḳıçün**
   Ġarībüñ baġrınuñ başı ḥaḳıçün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 63). [yetīmüñ gözinüñ yaşı ḥaḳıçün,]*

yetiş-: *Ulaşmak.*

1. Derd ü ġuṣṣa altına almışdı ben üftādeyi
   Üstime döndüñ ḳanaṭ bükdüñ **yetişdüñ** çün hemān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 6). [yetişdüñ, -dü, -ñ]*
2. **Yetiş** ṭāḳ oldı ṭāḳat sabʿa-i seyyāle ṣun sāḳī
   Ferāmūş idelüm bir dem ġam u endūh-ı nüh ṭāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 3). [yetiş,]*
3. Oḳıtdı anı Lālā-yı feraḥnāk
   Yetişdi od bigi o peyk-i çālāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 10). [yetişdi, -di]*

4. İrişsün mi Ḫıżır āb-ı ḥayāta
   Yetişsün mi yāḫud ṭūṭī nebāta *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 20). [yetişsün mi, -sün, -mi]*
5. **Yetişdi** devlet ile Şāh Jāle
   Hemān ol ḳalʿaya oldı ḥavāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 29). [yetişdi, -di]*
6. O sāʿat ḳalmayup ṭopuñ ḳarārı
   Yetişdi sengsār itdi ḥişārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 36). [yetişdi, -di]*
7. İrişmiş ḳullesi evc-i semāya
   Yetişmiş ḫandeḳi taḫte's-serāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 6). [yetişmiş, -miş]*
8. **Yetişdi** ṭop diyince geldi niʿmet
   Ceḥīm iken o ḳalʿa oldı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 39). [yetişdi, -di]*
9. **Yetişmiş** tīġ-ı hicrānı nehāruñ
   Tenine yaralar urmış enāruñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 19). [yetişmiş, -miş]*
10. Egerçi uġradum derd ü belāya
    Yetişdüm çoḳ şükr dārü'ş-şifāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 46). [yetişdüm, -dü, -m]*
11. **Yetişdi** bunlara virdi selāmı
    Añladı bunlar itdi iḫtirāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 13). [yetişdi, -di]*
12. Didi ḳılsun Ḫudā ʿömrüñ ziyāde
    Yetiş ʿālemde ser-cümle murāda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 38). [yetiş,]*
13. **Yetişdi** bir şeh-i mülk-i saʿādet
    Çalındı bāb-ı şehde kūs-ı rıḥlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 5). [yetişdi, -di]*
14. **Yetişdi** bunlara virdi selāmı
    Görenler ḫulḳını oldı ġulāmı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 29). [yetişdi, -di]*
15. **Yetişdi** şāh çün ol meh-cemāle
    Ṣan irdi nūr bedri ber-kemāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 45). [yetişdi, -di]*

yetiş gel-: *Hemen gelmek.*

1. Licām-ı esbe ey meh-rū urup kef
   Yetiş gel menzilüm eyle müşerref *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 132). [yetiş gel,]*

yetişdi düş-: *Ulaşıp girmek.*

1. **Yetişdi düşdi** ol dem ol ḥişāra
   Ṣanasın burcına irdi sitāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 23). [yetişdi düşdi, -di]*

yetişdi gel-: *Hemen gelmek.*

1. **Yetişdi** leşker-i enbūha **geldi**
   Naẕar fülkini ol deryāya ṣaldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 29). [yetişdi geldi, -di]*
2. **Yetişdi geldi** bir bī-miṣl Zengī
   Seḥergāha ḳodı āşūb u cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 1). [yetişdi geldi, -di]*

yetişdi var-: *Gidip ulaşmak.*

1. Anuñ nūrından ay u gün ki lemʿa
   Yetişdüm ol gice **vardum** o şemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 26). [yetişdüm vardum, -du, -m]*

yetişdür-: *Büyütmek.*

1. **Yetişdür** ḳehribār-ı mihrüñ ey şāh
   Olam mecẕūbı anuñ ta ki ben gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 33). [yetişdür,]*

yığ-: *Tepeleme bir yığın hâline gelecek şekilde üst üste koymak.*

1. Düzüp bir ḳırḳ ayaḳ zer nerdubānı
   Çıḳup sīmīn-bedenler **yığmış** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 56). [yığmış, -mış]*

yık-: *Yok etmek.*

1. İrişdi göklere burc-ı günāhum
   Nice **yıḳşun** anı bu ṭop-ı āhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 16). [yıḳşun, -sun]*
2. Ayaḳdan ḥālet-i mey başa çıḳdı
   Binā-yı ġuṣṣa vü endūhı **yıḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 32). [yıḳdı, -dı]*
3. N'ola Behrām'ı **yıḳsa** sendeki zūr
   Ecel bir ḥamlede eyler yirüñ gūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 97). [yıḳsa, -sa]*

yıkıl-: *Devrilmek.*

1. İlüp ṭaşa ayaġı **yıḳılurdı**
   Aña dīvānelik gör ne ḳılurdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 17). [yıḳılurdı, -ur, -dı]*
2. Boyınca serv-i ḳametler **yıḳıldı**
   Bulara rūzgārı gör ne ḳıldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 9). [yıḳıldı, -dı]*

yıkıl-: *Devrilmek II Mahvolmak, harap olmak.*

1. Ḫarāb olmışdı ḳalbüñ ḳalʿa-yı şādī **yıḳılmışdı**
   ʿİmāret eyledi dil mülkin ol sulṭānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 5). [yıḳılmışdı, -mış, -dı]*

yıkıl git: *Çekil git!*

1. Kim ol ḳalʿayla ṭop itdi ṣavaşı
   Yıḳıl git ṭurma diyü urdı ṭaşı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 40). [yıḳıl git,]*

yıkılsa ṭuy-: *Her şekilde duymak.*

1. Bizi şol deñlü almış bu gice ḫʷāb
   Yıḳılsa ṭuymaz idük bām ile bāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 16). [yıḳılsa ṭuymaz idük, -maz, -idü -k]*

yıkup yir eyle-: *Yıkıp iyice yerleşmek.*

1. Ḥişār-ı ṣabrumı ol ṭop-ı ġabġab
   Yıḳup yir eyleyüpdür ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 42). [yıḳup yir eyleyüpdür, -y, -üp, -dür]*

yıldırım: *Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması.*

1. Tüfekler **yıldırım** bigi soḳurdı
   Düşerdi cümle eṭrāfa şaḳırdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 45). [yıldırım,]*

yıldırım bigi iriş-: *Yıldırım gibi ulaşmak.*

1. Tüfekler **yıldırım bigi irişdi**
ʿAdūnuñ ḳalbine muḥkem girişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 65). [yıldırım bigi irişdi, -di]*
2. İrişdi yıldırım bigi aña tīr
Esed burcına irdi gūyiyā tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 57). [yıldırım bigi irişdi, -di]*

yıldırım in-: *Yıldırım düşmek.*

1. ʿAdūlar ḳalbine ursa n'ola nār
Ṭutar od **yıldırım inse** ḫas u ḫār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 68). [yıldırım inse, -se]*

yıldırımveş: *Yıldırım gibi.*

1. Anuñ naʿl-i semendin çaḳsa āteş
Ḫas u ḫārı yaḳardı **yıldırımveş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 6). [yıldırımveş,]*

yıldırımveş iriş-: *Yıldırım gibi ulaşmak.*

1. Olup ḫumpāreler bir pāre āteş
İrişdi ol ḥışāra **yıldırımveş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 50). [yıldırımveş irişdi, -di]*

yılduz: *Işıklı ve sabit bir nokta halinde görülen gök cisimlerinden her biri.*

1. Olupdur rūy-ı Rūm'uñ padşāhı
Ziyāde gökde **yılduzdan** sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 36). [yılduzdan, -dan]*
2. Perīler içre ol mānend-i ḥammām
Olup dururdı **yılduzlar** aña cām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 53, Mısra 4). [yılduzlar, -lar]*

yılduz ṭolın-: *Yıldız kaybolmak.*

1. Şükür ḳıl naḥs **yılduzlar ṭolındı**
O meh bir çāhuñ içinde bulındı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 77). [yılduzlar ṭolındı, -dı]*

yılduzı var: *Yıldızı bulunmakta.*

1. Kimüñ kim bir ḳamer-ṭalʿat ḳızı var
Nuḥūset menzilinde **yılduzı var** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 30). [yılduzı var,]*

yırt-: *Parçalamak.*

1. Següñ ḫınzırı **yırtar** her birisi
Gören dir it dişi ṭoñuz derisi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 43). [yırtar, -ar]*

yi-: *Ağzında çiğneyerek yutmak.*

1. Ki ṭatlu ṭatlu ol şīrīn ġıdāyı
Yiyüp kesb eyleye ẕevḳ u ṣafāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 34). [yiyüp, -y, -üp]*

2. O ḥelvādan virür zindāncıya u
   Ṣafālar kesb ider **yir** ṭatlu ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 44). [yir, -r]*
3. **Yidügüm** derd sensiz içdügüm zehr
   Çerāġum nār-ı āh u mūʾnisüm ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 45). [yidügüm, -düg, -üm]*
4. **Yimek** meydānı içinde cihān-gir
   Cihānuñ niʿmetin ṣuġrā kişi **yir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 22). [yir, -r]*
5. Götürdi öñine ṭur geldi niʿmet
   Yiyüp şāh itdi Ḥaḳḳa şükr ü minnet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 100). [yiyüp, -y, -üp]*
6. Tenüñ kim olmaya içinde cānı
   Köpekler **yimege** ḳaṣd eyler anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 72). [yimege, -meg, -e]*

yi-: *Maruz kalmak.*

1. Anuñ da **yidügi** yirdi özini
   Yavu ḳılurdı yap yap kendüzini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 15). [yidügi, -düg, -i]*

yidi: *Altıdan sonra gelen sayının adı.*

1. Aña nisbet yalanum şanma dirsem
   Yidi dāne şerer yidi Cehennem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 8). [yidi,]*
2. Düşüp anuñ öñine **yidi** keştī
   Getürdi niʿmet-i cennāt-ı heşti *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 9). [yidi,]*

yidi cehennem: *Yedi Cehennem.*

1. Aña nisbet yalanum şanma dirsem
   Yidi dāne şerer **yidi Cehennem** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 8). [yidi cehennem,]*

yidi deryā: *Yedi deniz; Pasifik Okyanusu, Atlas Okyanusu, Akdeniz, Karadeniz, Hazer, Aral.*

1. Mürekkeb olsa cümle **yidi deryā**
   Yazılmaz ḥaşr olınca derdüm aṣla *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 65). [yidi deryā,]*

yidi deryāya iriş-: *Yedi denize ulaşmak.*

1. Hevāya münḳalib olup yirinde yil ese ol dem
   İrişse yidi deryāya benüm bir ẕerre nārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 8). [yidi deryāya irişse, -se]*

yidi gün düğün ol-: *Yedi gün yedi gece düğün yapılmak.*

1. Bu resm ile **yidi gün düğün oldı**
   ʿAdūya her güni biñ düğün oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 21). [yidi gün düğün oldı, -dı]*

yidi iḳlīm: *Her yer.*

1. Yüzüñ on dördidür ey māh ayuñ
   İder rūşen **yidi iḳlīmi** rayuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 36). [yidi iḳlīmi, -i]*

vidi ṭamu: *Cehennemin yedi tabakası.*

1. Sekiz uçmaḳ ser-ā-ser anda peydā
   Yidi ṭamu ḳamu anda hüveydā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 84). [yidi ṭamu,]*

yidiler iç-: *Yiyip içmek.*

1. Olup her gūşede ṭoylar dügünler
   Yidiler içdiler bir nice günler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 92). [yidiler içdiler, -di, -ler]*

yidir-: *Yemesini sağlamak.*

1. Görürler şād u ḫandān ġāyet anı
   Yidirmişler meger kim zaʿferānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 86). [yidirmişler, -miş, -ler]*

yig gel-: *Üstün gelmek.*

1. Şu ṣūretler ki itmişdi o şeh cemʿ
   Olardan **geldi yig** Pervāne'ye Şemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 30). [yig geldi, -di]*

yig gel-: *Yeğlemek.*

1. Ṣafa kesb itdi şāhuñ ḳalbi andan
   Aña **yig geldi** ol mülk-i cihāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 20). [yig geldi, -di]*

yig ol-: *Makbul sayılmak.*

1. Bütün ʿālem ṭolusı sīm ü zerden
   Yig oldı bunlara bir yarum erzen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 14). [yig oldı, -dı]*

yig ol-: *Üstün olmak.*

1. Ṣalup yād illere n'eylersin anı
   Bu deryā **olsa yig** anuñ mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 30). [yig olsa, -sa]*

yigin it-: *Daha üstün hâle getirmek.*

1. **Yigin itdi** şāh-ı mülket-i fen
   Atılmış tīr ü ṭartılmış ḳılıçdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 25). [yigin itdi, -di]*

yigit: *Cesur, kahraman.*

1. Eyitdi ol **yigit** şāh-ı perīdür
   Bular ol pādşāhuñ leşkeridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 43). [yigit,]*

yil: *Yel, rüzgâr.*

1. Ola kendüzin ādem inanmaḳ
   Hemān **yile** varup ṣuya ṭayanmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 52). [yile, -e]*
2. Ser-ā-ser cund-ı Zengī gör ki n'itdi
   Düşüp ayaḳlara **yil** aşdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 24). [yil,]*
3. İdüp bir **yil** bigi toz ile rāhı
   Hevā-yı yār ile eylerdi āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 69). [yil,]*
4. Ḳoşılsalar olurlar **yilden** öñdül
   Biri heyʾetde Aşḳar biri Düldül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 127, Mısra 33). [yilden, -den]*
5. Kimesne ṭoz ḳoparmazdı meger **yil**
   Meger kākül beklemez kimesne bil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 65). [yil,]*

yil bigi: *Yel gibi; çok hızlı bir biçimde, çabucak, hızla.*

1. Yoḳuşa **yiller bigi** çıḳardı
   İnişe seyller bigi aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 5). [yiller bigi,]*

yil bigi geç-: *Rüzgâr gibi aşmak.*

1. Kimisi atına virdi yaraġı
   Geçe yil bigi tā kim deşt ü ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 36). [yil bigi geçe, -e]*
2. Cihānı devr ider itse şitābı
   Geçer yil bigi deryā olsa ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 8). [yil bigi geçer, -er]*

yil bigi götür-: *Rüzgâr gibi götürmek.*

1. Olaruñ seyri deñlü aḳmaz seyl
   Süleymān taḫtı **bigi götürür yil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 20). [yil bigi götürür, -ür]*

yil bigi ir-: *Rüzgâr gibi ulaşmak II Hızlıca ulaşmak.*

1. Ulaḳlar şañ ile **yil bigi irdi**
   Getürdi nāmeyi sulṭāna virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 117). [yil bigi irdi, -di]*

yil es-: *Rüzgâr esmek.*

1. Gül açılmış gülistānda **eser yil**
   Aḳıtdı nergisinden her yaña seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 45). [yil eser, -er]*
2. Eger kūhsāra ʿazm **eser yil**
   Ve ger ṣaḥrāda seyr itse aḳar seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 3). [yil eser, -er]*

yil kop-: *Rüzgâr çıkmak.*

1. Bu yaña taḫt-ı Çīn'de **ḳopd**ı bir **yil**
   Helāk olmalu oldı tozdan il *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 1). [yil ḳopdı, -dı]*

yil ṭaġıt-: *Rüzgâr dağıtmak.*

1. **Ṭaġıtduḳça** anı **yil** yıldurur od
   Şerār ile hevāya çıḳdı yā dūd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 17). [yil ṭaġıtduḳça, -duḳça]*

yile var-: *Heba olmak, havaya gitmek, boşa gitmek, heder olmak, savrulup telef olmak.*

1. Ṣarāb-ı nāb ile ṣāfī ḫumār-ı ḳalbüñi yazmaḳ
   Ṣafā sür **yile varmadan** kitāb-ı ʿömrüñ evrāḳı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 10). [yile varmadan, -ma, -dan]*

yile vir-: *Savurmak, boşuna harcamak.*

1. Gözi yaşı zemīni seyle virdi
   Sipihrüñ bād-ı āhın **yile virdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 32). [yile virdi, -di]*

yiliş-: *Koşuşmak.*

1. **Yilişmekden** ziyāde teşne düşdi
   Kim anlara ḥarāret mūrı üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 41). [yilişmekden, -mek, -den]*

yimeden içmeden kesil-: *Bir üzüntü veya heyecan sebebiyle yiyemez, içemez duruma gelmek, iştahı kesilmek.*

1. **Yimeden içmeden** iller **kesildi**
   Ḳamusı bī-vefādur ʿömri bildi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 123). [yimeden içmeden kesildi, -di]*

yimek meydānı: *Yemek alanı.*

1. **Yimek meydānı** içinde cihān-gir
   Cihānuñ niʿmetin ṣuġrā kişi yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 21). [yimek meydānı,]*

yimeler içmeler: *Ziyafet.*

1. **Yimeler içmeler** şenlikler oldı
   Feraḥdan mülk-i ʿālem yine ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 15). [yimeler içmeler,]*

yimeler içmeler ṭoylar dügünler it-: *İnsanları yedirip içirerek ziyafet yapmak.*

1. O şādīden şeh **itdi** nice günler
   Yimeler içmeler ṭoylar dügünler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 76). [yimeler içmeler ṭoylar dügünler itdi, -di]*

yin-: *Yenmek, yenilmek, yiyerek tüketilmek.*

1. Murād olduḳca **yindi** ḫʷān-ı niʿmet
   İçildi āb-ı Kevs̲er bigi şerbet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 39). [yindi, -di]*

yine: *Tekrar.*

1. **Yine** pür-şevḳem bugün bir māh-ı tābān sevmişem
   Bir cebini Zühre ḫūrşid-i dıraḫşān sevmişem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 1). [yine,]*

2. Ṣürāḫī aġlamış sāḳī lebüñi öpdügiçün cām
   Sür anı ḳahḳaha ile ṣürāḫīyi **yine** güldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 10). [yine,]*
3. Bana ġam zehr içürmişdi elüme bir ayaḳ ṣunduñ
   Ne derdüm var irişdürdüñ ṭabībüm **yine** tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 6). [yine,]*
4. Gözüñ aç on sekiz biñ ʿālemi gördükce ḥaẕẕ eyle
   Yine bir ḳalbi ṣāf āyīne-i gītī-nümā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 10). [yine,]*
5. Ṭur ey ḫasta göñül ölme **yine** derde devā geldi
   Yaturken künc-i miḫnetde seni dermān aña geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 1). [yine,]*
6. Sen gidelden dīdeden ey māh nūr olmışdı dūr
   Göricek mektūbuñı pür oldı ʿaynum **yine** nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 2). [yine,]*
7. Beni Yūnus bigi yutmışdı nā-geh māhī-i fırḳat
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı **yine** dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 10). [yine,]*
8. Şeb-i fırḳat beni ey meh yire gün bigi çalmışdı
   Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı **yine** ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 8). [yine,]*
9. Firāḳ ebri alup ben ḳaṭreyi ṣalmışdı ṣaḥrāya
   Bi-ḥamdi'llāh getürdi cūy-ı ceẕbeñ **yine** deryāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 2). [yine,]*
10. Beni şeb-nem bigi ḫāke düşirmişdi şeb-i fırḳāt
    Çıḳardı pertev-i mihrüñ **yine** evc-i Süreyyā'ya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 4). [yine,]*
11. Çıḳarmışdı beni iblīs-i fırḳāt bāġ-ı Cennet'den
    Ḳıyāmet-dem gelüp girdüm **yine** Firdevs-i aʿlāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 6). [yine,]*
12. Bizi ḫāk eylemişdi ḥasret ol cānānumuz geldi
    Ḳıyāmet sāʿata irdük ki **yine** cānumuz geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 22, Mısra 2). [yine,]*
13. **Yine** evvelki menzilde baḳasın
    Ṭolaşmaḳ ḳande ḳaṣr-ı kibriyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 69). [yine,]*
14. Çoġalduḳça seḫāb olur o yeksān
    Çü ṣıḳlet bula olur **yine** bārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 38). [yine,]*
15. O geldügüñ maḳāma eyle ʿavdet
    Yine anda ṣafā kesb eyle ḳat ḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 20). [yine,]*
16. **Yine** ṭālib ol ol evvelki bezme
    Cihānda serseri bī-hūş gezme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 5). [yine,]*
17. **Yine** ol māh-ı mirʾāt-ı mücellā
    Ḥased gerdinden ol ḳalbi muṣaffā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 1). [yine,]*
18. **Yine** bu būstān-ı lāciverdi
    Semen üzre bitürdi verd-i zerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 1). [yine,]*
19. Yoyındı pīşesinden şīr-i eflāk
    Yine döndi pelenge çarḫ-ı bī-bāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 18). [yine,]*
20. **Yine** zerrīn ʿalem maġribde batdı
    Şihāb-ı tīrger çarḫ oḳın atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 19). [yine,]*
21. Olup bu mülk çarḫun māh şāhı
    Yine cemʿ itdi encümden sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 22). [yine,]*
22. Ṭurup **yine** yirinden ṭaġa ol şāh
    ʿUrūc itdi güneş bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 7). [yine,]*
23. Zamāndan ṣoñra ʿaḳlı başına geldi
    Yine deryā-yı eşki ṭaşa geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 42). [yine,]*
24. İdüp aḫşama dek av u şikārı
    Otaġında **yine** ḳıldı ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 10). [yine,]*
25. **Yine** bir meşʿale uyardı ḫūrşīd
    Ḥasedden çerb oldı şemʿ-i Nāhīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 5). [yine,]*
26. Zemīnden **yine** ḳaldurdı güneş reʾs
    Şumūʿ-ı encüm itdi kendüden yeʾs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 1). [yine,]*
27. **Yine** cūş itdi deryā-yı muḥabbet
    Belürdi şevḳ mevcinden ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 19). [yine,]*
28. **Yine** ḳalmadı dil fülkinde lenger
    Hevāya uymaġ oldı işi ekser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 21). [yine,]*
29. Getürdiler anı bir ḫoş sarāya
    Felek oldı **yine** menzil ol aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 74). [yine,]*
30. Bi-ḥamdi'llāh ki buldı **yine** ṣıḥḥat
    Teninde ḳalmadı bir ḳılca ʿillet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 37). [yine,]*

31. Kim anı görmege cānlar virilsün
Yine görsün gören ölsün dirilsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 8). [yine,]*
32. O **yine** geldi şād u ḫürrem oldı
Nice dem ḫᵛāb ile ol hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 65). [yine,]*
33. **Yine** zeyn oldı bu ḳasr-ı münaḳḳaş
Şumūʿ-ı encüme urıldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 1). [yine,]*
34. **Yine** gülzāra naḳḳāş-ı ṭabiʿāt
Ḫudā emriyle şöyle virdi ṣūret *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 47). [yine,]*
35. **Yine** el urdılar çeng ü rebāba
Yine başladılar nūş-ı şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 49). [yine,]*
36. Yüridi **yine** ol zerrīn ayaḳlar
Semend-i āla bindiler yayaḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 51). [yine,]*
37. **Yine** el urdılar çeng ü rebāba
Yine başladılar nūş-ı şarāba *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 50). [yine,]*
38. Varup girdiler ol zibā sarāya
Yine başladılar ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 44). [yine,]*
39. Güneş bigi giyüp zerrīn ḳabāyı
Müşerref itdiler **yine** sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 42). [yine,]*
40. Murādı anlaruñ çün oldı maḥṣūl
Yine oldılar anlar ʿıyşa meşġūl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 44). [yine,]*
41. **Yine** işbu iki yüzlü zamāne
Ḳara yüzini ʿarż itdi cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 1). [yine,]*
42. **Yine** bu dehr-i dūn u çarḫ-ı ġaddār
Nucūmuñ şāhını itdi giriftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 3). [yine,]*
43. Baña olmışdı rūzī rūz-ı vuṣlat
Yine ceẕb itdi miḳnaṭīs-ı firḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 26). [yine,]*
44. Cinanda olmış idüm ḫūra hem-dem
Cudā düşdüm **yine** mānend-i Ādem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 28). [yine,]*
45. Yine gelsün saña anuñ cevābı
Bu işden ḳılma zinhār ictinābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 17). [yine,]*
46. Daḳındı zer devātın **yine** devrān
Kim aña ṣaʿṣaʿa altun ḳalemdān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 1). [yine,]*
47. Viṣāle tā ki debdīl ola hicrān
Bu mürde cismüme **yine** gele cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 76). [yine,]*
48. Yine arada firḳat ḥāṣıl oldı
Bulara derd ü ḥasret vāṣıl oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 19). [yine,]*
49. **Yine** aradılar cümle cihānı
Bulınmadı vefāveş görmiş anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 23). [yine,]*
50. Ser-ā-ser cümle ʿālem oldı āgāh
Yine tecdīd-i menzil itmiş ol māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 22). [yine,]*
51. **Yine** berḳ urdı ḫūrşid-i münevver
Şanasın ravżada nūr-ı peyām-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 1). [yine,]*
52. İrişür taḫt-ı Mışr'a **yine** Yūsuf
ʿAdalet mülkini eyler ṭasarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 11). [yine,]*
53. Dil-i pür-derdümüñ dermānı gelsün
Yine bu mürde cismüñ cānı gelsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 18). [yine,]*
54. **Yine** feṭḥ oldı zengistān seḥergāh
Zümürrüd taḫta geçdi bir güzel şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 1). [yine,]*
55. Gözinden nūr anuñ Yaʿḳūbveş dūr
Olup dururdı oldı **yine** pür-nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 24). [yine,]*
56. Anuñ almışdı cānın derd-i firḳat
Yine cān virdi geldi o ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 26). [yine,]*
57. **Yine** bir luʿb ile ḳurtardı Dāye
Baʿīd oldum velī ol cān-fezāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 33). [yine,]*
58. Pes andan aluban Pervāne destūr
Yine ol ḳaṣra uçdı şād u mesrūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 116). [yine,]*
59. **Yine** bu çarḫ ḫātūn-ı ʿabūse
Özin zeyn eyledi döndi ʿarūsa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 3). [yine,]*
60. **Yine** göz ḳıpdı gitdi şāh-ı encüm
Bu ebkār-ı nucūm itdi tebessüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 1). [yine,]*
61. **Yine** ʿālem degişdürdi libāsın
Siyeh geydi çıḳardı aḳ ḳabasın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 1). [yine,]*

62. Dönüp ol ḳaṣra geldi **yine** Bercīs
Maḳām idindi ṣan Cennet'de İdrīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 81). [yine,]*
63. **Yine** bu taḫt-ı ʿāc üzre seḥergāh
Geçüp yüz luṭf ile oturdı bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 1). [yine,]*
64. Yirine geldi hep erkān u āyīn
Yine Bercīs'i oḳıtdı şeh-i Çīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 12). [yine,]*
65. **Yine** dīvāna geldi ṭurdı ol pīr
Aña taʿẕīm u ʿizzet itdi her mīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 13). [yine,]*
66. Cihānuñ **yine** fülk-i zer-feşānı
Seḥergāh açdı sīmīn-bādbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 1). [yine,]*
67. **Yine** keyfiyyetüñi tāzele ṭur
Feṣāḥat cāmını çek naʿralar ur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 3). [yine,]*
68. **Yine** dem ur belāġat nāyın iñlet
Ḳamu ʿuṣṣāḳa yüz şevḳ ile diñlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 5). [yine,]*
69. **Yine** şāh-ı nucūm-ı çarḫ-ı rıfʿat
Gidüp mülk-i cihāndan itdi ʿuzlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 1). [yine,]*
70. **Yine** ammā ki ṭurmaz ḫande eyler
Ziyānına güler şeydāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 37). [yine,]*
71. Didi Pervāne zaḥmetler getürdük
Yine ṭapuña miḥnetler getürdük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 94). [yine,]*
72. **Yine** irse gerek bu ḥasret āḫir
Ḳamudan evvel anı eyle ẓāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 67). [yine,]*
73. Elā ey sāḳī bezm-i maʿānı
Yine rāḥuñla raḥat ḳıl revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 128, Mısra 2). [yine,]*
74. Didiler **yine** Pervāne per açmış
Şerār-ı āteş-i hicrānı ṣaçmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 13). [yine,]*
75. Eyitdi var bu ṣūret içre maʿnī
İdem bigi **yine** hicrāna ṭaʿni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 18). [yine,]*
76. **Yine** bir şeh-suvār-ı ḥūr-ı behcet
Ḳudūmından cihānı itdi Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 131, Mısra 1). [yine,]*
77. **Yine** şeh-bāz-ı zerrīn-per per açdı
Anı murġān-ı sīmīn gördi ḳaçdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 5). [yine,]*
78. **Yine** ṣubḥuñ ʿarūs-ı cān-güdāzı
Getürdi dünye ṭolusı cihāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 1). [yine,]*
79. Eli irer **yine** ṣunarsa anlar
Meger olmış ġulām-ı ḳadd-ı dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 37). [yine,]*
80. Viṣāḳ-ı çarḫ-ı gerdān oldı tezyīn
Yine bir deste şemʿi yaḳdı Pervīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 2). [yine,]*
81. **Yine** her mehter-i üstād-ı ekmel
Ḳamusı ṭabl kūsa urdılar el *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 9). [yine,]*
82. **Yine** geldi dökildi ḫalḳa niʿmet
O bezme reşk iderdi görse Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 13). [yine,]*
83. **Yine** bu ḥacle-i gerdūn ṭonandı
Kevākib şevḳ ile yaḳdı sipendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 1). [yine,]*
84. Geçüp nev-rūz irişdi **yine** bir dem
Ḥarāretden furuna döndi ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 1). [yine,]*
85. Ulu yirden sen eyle **yine** ʿavdet
Ḥaẕer ḳıl yolıñı baġlar bu ʿavrat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 31). [yine,]*
86. Yimeler içmeler şenlikler oldı
Feraḥdan mülk-i ʿālem **yine** ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 16). [yine,]*
87. Ḫurūc itdi **yine** maşrıḳda bir şāh
Ser-ā-ser rıḥlet itdi leşker-i māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 1). [yine,]*
88. Kevākib çevresine **yine** ḳondı
Hemān bir bī-bedel orduya döndi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 3). [yine,]*
89. **Yine** cūş eyledi deryā-yı aḥder
Ḥabāb-ı necm ile ṭoldı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 5). [yine,]*
90. Yemini olduġı sāʿat o şeb-raḫş
Yine göç itdi ol şāh-ı seḫā-baḫş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 8). [yine,]*
91. Muḥabbet ḳulzumı itdi **yine** cūş
Diler ol düri şāh ide der-āġūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 103). [yine,]*
92. **Yine** ol cāna ṭālib oldı ol cān
Sikender istedi ṣan āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 105). [yine,]*

93. **Yine** meyl eyledi ṭūṭī nebāta
Özendi yine ol teşne Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 107). [yine,]*
94. **Yine** meyl eyledi ṭūṭī nebāta
Özendi **yine** ol teşne Fırāt'a *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 108). [yine,]*
95. Cihānuñ mülkine ṣığmazken ol mīr
Anuñ ḳalbinde itmişdür **yine** yir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 70). [yine,]*
96. Seḥergeh bir güzel maḥbūb duḫter
Çıḳardı manẓar-ı zerden **yine** ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 2). [yine,]*
97. Senüñ aduñla başlanmışdı nāme
Yine anuñla āḫir oldı ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 40). [yine,]*
98. **Yine** yapdum ki bir ḳaṣr-ı belāġat
Anuñ her kūşesi cāy-ı leṭāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 17). [yine,]*
99. Aḳçeler düzdi şükūfe ṭıfl-ı mīve başına
Āllar geydi **yine** güller içine ṭaşına *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 18). [yine,]*

yir: *Bulunulan mahal, yer, mekân, mevki.*

1. Ṣad-bār selām anlaruñ ervāḥına benden
Yirüñdeki ol çār-ʿazīz itdi ḫilāfet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 38). [yirüñdeki, -üñ, -de, -ki]*
2. Cihānı ṣanma kim rāḥat **yiridür**
Belā vü ġuṣṣa vü miḥnet **yiridür** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 12). [yiridür, -i, -dür]*
3. Ṣarup bir nice **yirden** itdiler bend
Ṣanasın būstān içre ney-i ḳand *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 47). [yirden, -den]*
4. Güllerüñ **yirin** diken ḫāruñ gülistān itdi dehr
Göklere irgürse bülbül yiridür efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 11). [yirin, -i, -n]*
5. Görürler kim degül ḳaṣrında ol şāh
Felek **yirinde** tolunmış velī māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 8). [yirinde, -i, -n, -de]*
6. Eger kim senge düzse ol per ü bāl
Yirinden ḳuş bigi uçardı fīl-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 22). [yirinden, -i, -n, -den]*
7. Yüzini ḳana yudı tīġ yirüñ
Yiri başına aġmasun mı tīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 36). [yiri, -i]*
8. Yüzini ḳana yudı tīġ **yirüñ**
Yiri başına aġmasun mı tīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 35). [yirüñ, -üñ]*
9. Cān u dilden ʿazm-i kūy-ı dilsitān itsem gerek
Yirimi İdrīsveş bāġ-ı cinān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 2). [yirimi, -im, -i]*
10. Vucūduñdur arada saña perde
Velī ḥāżırdur ol mecmūʿ **yirde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 58). [yirde, -de]*
11. O **yirde** yapdı bir zībā sarāyı
Gören gütmez idi Firdevs arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 25). [yirde, -de]*
12. Cān u dilden ʿazm-i kūy-ı dilsitān itsem gerek
Yirimi İdrīsveş bāġ-ı cinān itsem gerek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 20, Mısra 2). [yirimi, -im, -i]*
13. Vucūduñdur arada saña perde
Velī ḥāżırdur ol mecmūʿ **yirde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 58). [yirde, -de]*
14. O **yirde** yapdı bir zībā sarāyı
Gören gütmez idi Firdevs arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 25). [yirde, -de]*
15. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
O **yiri** oġlına şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 4). [yiri, -i]*
16. O murġı eyleyüp bir **yirde** pinhān
O dem Pervāne ile Şemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 29). [yirde, -de]*
17. Bulup bir **yirde** bir ḫoş sebzezārı
Olınca ṣubḥgāh itdi ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 59). [yirde, -de]*
18. Eyitdi atamı düşümde gördüm
Anuñla bir güzel **yirde** oturdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 36). [yirde, -de]*

19. Murād iken cihānda cümle ẕātuñ
Yiri ẓulmet durur āb-ı ḥayātuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 40). [yiri, -i]*
20. N'ola ey ʿāṣıḳuñ rūḥ-ı revānı
Oḳındugı **yire** gönderseñ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 58). [yire, -e]*
21. O maʿnādan olup ṣād u feraḥnāk
Yirin gün bigi tācuñ itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 52). [yirin, -in]*
22. Şu kim ol **yirde** idindi mekānı
Felek fevḳında yapdı āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 13). [yirde, -de]*
23. Ne yirde yazsa yüz şevḳ ile bir şemʿ
Olurdı ol **yire** pervāneler cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 6). [yire, -e]*
24. Bu **yir** ol āftāba yaraşur burc
Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 31). [yir,]*
25. Yarıldı yir ol dem çıḳdı bir ṣu
Nice **yirler** ḫarāb itdi revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 24). [yirler, -ler]*
26. O **yire** şol ḳadar cemʿ itdi leşker
Şanasın āsmānda necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 15). [yire, -e]*
27. **Yiriken** erzenüñ Yūsuf bigi çāh
Çıḳup ol oldı Mıṣr-ı raġbete şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 7). [yiriken, -iken]*
28. Oları çün ki ḳurdılar o **yire**
Ḳodılar girde-baliş çarḫ-ı pīre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 51). [yire, -e]*
29. O **yirde** eylediler bir güzel bezm
Melekler itdi gökden görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 19). [yirde, -de]*
30. Yirümde ir ulu şeh-zādeyem ben
Bu **yirde** līk bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 30). [yirde, -de]*
31. **Yirümde** ir ulu şeh-zādeyem ben
Bu yirde līk bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 29). [yirümde, -üm, -de]*
32. Gören ol **yirde** ol nuḳl ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [yirde, -de]*
33. Bülbül gūyā ṣadānuñ **yirin** eflāk eyledi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 7). [yirin, -in]*
34. O ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr āḫir olıncaḳ
O **yiri** oġlına şeh virdi sancaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 4). [yiri, -i]*
35. O murġı eyleyüp bir **yirde** pinhān
O dem Pervāne ile Şemʿ-i tābān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 29). [yirde, -de]*
36. Bulup bir **yirde** bir ḫoş sebzezārı
Olınca ṣubḥgāh itdi ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 59). [yirde, -de]*
37. Eyitdi atamı düşümde gördüm
Anuñla bir güzel **yirde** oturdum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 36). [yirde, -de]*
38. Murād iken cihānda cümle ẕātuñ
Yiri ẓulmet durur āb-ı ḥayātuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 40). [yiri, -i]*
39. N'ola ey ʿāṣıḳuñ rūḥ-ı revānı
Oḳındugı **yire** gönderseñ anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 58). [yire, -e]*
40. O maʿnādan olup ṣād u feraḥnāk
Yirin gün bigi tācuñ itdi eflāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 52). [yirin, -in]*
41. Şu kim ol **yirde** idindi mekānı
Felek fevḳında yapdı āşyānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 13). [yirde, -de]*
42. Ne yirde yazsa yüz şevḳ ile bir şemʿ
Olurdı ol **yire** pervāneler cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 6). [yire, -e]*
43. Bu **yir** ol āftāba yaraşur burc
Bu ḳalʿa olsa ḫoşdur ol düre dürc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 31). [yir,]*
44. Yarıldı yir ol dem çıḳdı bir ṣu
Nice **yirler** ḫarāb itdi revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 24). [yirler, -ler]*
45. O **yire** şol ḳadar cemʿ itdi leşker
Şanasın āsmānda necm-i ezher *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 111, Mısra 15). [yire, -e]*
46. **Yiriken** erzenüñ Yūsuf bigi çāh
Çıḳup ol oldı Mıṣr-ı raġbete şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 7). [yiriken, -iken]*
47. Oları çün ki ḳurdılar o **yire**
Ḳodılar girde-baliş çarḫ-ı pīre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 51). [yire, -e]*
48. O **yirde** eylediler bir güzel bezm
Melekler itdi gökden görmege ʿazm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 19). [yirde, -de]*
49. Yirümde ir ulu şeh-zādeyem ben
Bu **yirde** līk bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 30). [yirde, -de]*

50. **Yirümde** ir ulu şeh-zādeyem ben
Bu yirde līk bir üftādeyem ben *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 29). [yirümde, -üm, -de]*
51. Gören ol **yirde** ol nuḳl ile anı
Felekde yād iderdi kehkeşānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 3). [yirde, -de]*
52. Bülbül gūyā ṣadānuñ **yirin** eflāk eyledi
Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 7). [yirin, -in]*

yir: *Yer, zemin, yeryüzü.*

1. Gözlerümüñ **yirlere** dökdi ser-ā-ser ḳanını
Nāme-i dil-berde ṣaflar bağlayup geldi suṭūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 17, Mısra 9). [yirlere, -ler, -e]*
2. Cihānda genc-i cān kim bi-bahādur
Yiri anuñ fem-i çār-ejdehādur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 8). [yiri, -i]*
3. Ṣabā depretdi ṣāḫ-ı ebri ol an
Yire envārını dökdi firāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 14). [yire, -e]*
4. Şu deñlü ṣaçdılar **yire** gül-ābı
O yoluñ ġāliye oldı turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 13). [yire, -e]*
5. O māha ḥücrem oldı çün ki menzil
Yire Nūr āyeti ṣan oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 36). [yire, -e]*
6. O çāhı çün o māh idindi menzil
Yire ṣan āyet-i Nūr oldı nāzil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 47, Mısra 32). [yire, -e]*
7. Bu ḫāle vāḳıf oldı Şāh Jāle
İrişdi göge **yirden** āh u nāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 28). [yirden, -den]*
8. Felekden şöyle yaġdı **yire** ṭolu
Ṭurup bir nice günler olmadı şu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 37). [yire, -e]*
9. Yirinden toz ḳopup eflāka aġdı
Yire çarḫ oḳı yaġmur bigi yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 26). [yire, -e]*
10. Şu deñlü ṣaçdılar başına akçe
Ḳara ṭopraġı **yirüñ** oldı akçe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 44). [yirüñ, -üñ]*
11. Eger āh eylese mażlūm **yirden**
Geçer bir demde ṭoḳuz ḳat siperden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 33). [yirden, -den]*

yir altı ol-: *Yer altı olmak.*

1. Hevāya aġa ger kūh u eger deşt
Ḳala **yir altı ola** āsmān-ı heşt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 74). [yir altı ola, -a]*

yir eyle-: *Yer vermek, yerleşmesini sağlamak.*

1. Bulup ol āftāb-ı çarḫ ḳadri
Aña **yir eyledi** şevḳ ile ṣadrı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 24). [yir eyledi, -di]*

yir içi: *Yer altı, toprak altı.*

1. Bulup şu **yir içinde** inḳılābı
Buḫār oldı vü depretdi turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 13). [yir içinde, -n, -de]*

yir it-: *İyice yerleşmek.*

1. Ḳopardı bir iki ḫışt-ı sarāyı
O ḳuyruġa **yir itdi** ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 18). [yir itdi, -di]*
2. Ḳopup ṭaġlar başından yirlü ḳaya
İdindi yir inüp ol dem araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 22). [yir idindi, -di]*

3. Ol otaġ içre bir şāh-ı zer-efser
   İdindi yir irişdürdi göge ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 112, Mısra 4). [yir idindi, -in, -di]*
4. Bu burcı **itdi yir** ol necm-i ẕāhir
   Bu dürce girdi ol silk-i cevāhir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 63). [yir itdi, -di]*
5. **Yir itdi** dürc-i dilde cānı bigi
   Muḥabbet eyledi cānānı bigi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 79). [yir itdi, -di]*

yir it-: *İz bırakmak.*

1. Kimisi ṭutdı o şeb çarḫa şemşīr
   Felekde āh-ı ʿāşıḳ **itd**i ṣan **yir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 26). [yir itdi, -di]*
2. Anuñ cānında **itmişdi yir** zaḥmet
   Ḳazındı noḳṭa andan oldı raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 11). [yir itmişdi, -miş, -di]*
3. Be-ġayet ehl-i dil peykān-ı tīri
   İdüpdür ḳalb-i aʿdā içre **yiri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 48). [yiri idüpdür, -üp, -dür]*

yir kıl-: *Yer, yurt edinmek, bir yerde karar kılmak.*

1. Ecel sulṭānına **ḳılmaġiçün yir**
   Çalardı cāygāh-ı ṣadrı şemşīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 57). [yir ḳılmaġiçün, -maġiçün]*

yir ol-: *Yer olmak, barınak olmak.*

1. Eger kim açar iseñ bāl-i tedbīr
   Melek bigi saña eflāk **olur yir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 40). [yir olur, -ur]*

yir şarşul-: *Yer sarsılmak.*

1. O raḳṣ eyler ayalar ḳarşılurdı
   Cihān gümlerdi **yirler şarşulurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 10). [yirler şarşulurdı, -ur]*

yir yarıl-: *Yer yarılmak.*

1. **Yarıldı yir** ol dem çıḳdı bir ṣu
   Nice yirler ḫarāb itdi revān u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 23). [yir yarıldı, -dı]*

yir yir: *Yer yer.*

1. Çıḳarken göklere **yir yir** şerārum
   Saʿādet burcına varmış sitārum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 29). [yir yir,]*
2. Felek yüzine **yir yir** ser-be-ser heb
   Uyandı ḳalb-i müʾmin bigi kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 5). [yir yir,]*
3. Ḳamu atlandı ol raʿnā-civānlar
   Sipihri deldiler **yir yir** sinānlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 20). [yir yir,]*
4. Zemīnüñ mey bigi cūş itdi ḳanı
   Görenler lāle ṣandı **yir yir** anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 58). [yir yir,]*
5. Atıldı göge **yir yir** āsmānī
   Görenler āh-ı ʿāşıḳ ṣandı anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 3). [yir yir,]*
6. O zerrīn tāclar destinde zerde
   O sāʿat ḳodılar **yir yir** naẕarda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 12). [yir yir,]*

yir yüzi: *Yeryüzü II Dünya.*

1. Felekde ebrū **yir yüzinde** ẓulmet
   Ḥasūduñ yüzi naḥsından ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 7). [yir yüzinde, -n, -de]*

yirde istedügin gökde bul-: *Çok güçlükle ele geçirebileceğini sandığı şeyi veya kimseyi birdenbire bulmak.*

1. Meh ile mihr o ṣuya hem-dem oldı
   Ṣu **gökde istedügin yirde buldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 74, Mısra 44). [yirde istedügin gökde buldı, -dı]*

yirde ḳo-: *Yüzüne bakmamak, ilgi göstermemek, önem vermemek.*

1. Saña bir demde biñ biñ şükr İlāhī
   Ki **yirde ḳomaduñ** ben ḫāk-i rāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 158, Mısra 2). [yirde ḳomaduñ, -ma, -du, -ñ]*

virden nebātāt bit-: *Yerden bitkiler çıkmak.*

1. İrişür nem **biter yirden nebātāt**
   Müʾessirden degül midür bu ḥālāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 39). [yirden nebātāt biter, -er]*

virden buhār çık-: *Yerden buhar çıkmak (meydana gelmek).*

1. Görürsin kim **çıḳar yirden buḫārı**
   İder rūy-ı hevāda ol ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 35). [yirden buḫārı çıḳar, -ar]*

virden göge çal-: *Yerden göğe çalmak.*

1. **Çalup yirden göge** ey māh-pāre
   İderse Zühre çengin çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 57). [yirden göge çalup, -up]*

virden göge çık-: *Yerden göğe çıkmak II Yerden gökyüzüne yükselmek.*

1. Sarāya girdi çün ol şāh-ı aʿlā
   Ṣanasın **göge yirden çıḳdı** ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 54). [yirden göge çıḳdı, -dı]*

virden göge ir-: *Yerden göğe ulaşmak.*

1. Ser-i hüḳmi **göge irdügi yirden**
   ʿIyāndur gün bigi şaḳḳu'l-ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 71). [yirden göge irdügi, -düg, -i]*

virden ḳalḳ-: *Yerden kalkmak.*

1. Fiġān u velveleyi ṭabluñı işitse eger
Ḳıyāmet irdi ṣanup **ḳalḳa yirden** ehl-i ḳubūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 14). [yirden ḳalḳa, -a]*

yire bırak-: *Yere koymak.*

1. Ser-ā-ser cümle encüm şemʿ yaḳdı
Şihāb ucın alup **yire bıraḳdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 4). [yire bıraḳdı, -dı]*

yire çal-: *Yere atmak, yere fırlatmak.*

1. Şeb-i firḳat beni ey meh **yire** gün bigi **çalmışdı**
Çıḳardı himmetüñ ṣubḥı yine ṭāḳ-ı muʿallāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 7). [yire çalmışdı, -mış, -dı]*

yire dökil-: *Yere saçılmak.*

1. **Dökildi** çarḫdan **yire** çekirdek
Şeb ü rūz iki gün olmadı münfek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 27). [yire dökildi, -di]*

yire düş-: *Gökyüzünden yere inmek.*

1. Sipihrüñ zer yataġı **yire düşdi**
Görüp anı ḳamu encüm gülişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 1). [yire düşdi, -di]*

yire düş-: *Yere serilmek.*

1. Anuñ naḫl-i cunūn başına üşdi
Gidüp ʿaḳlı başından **yire düşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 38). [yire düşdi, -di]*

yire dökil-: *Yer dökülmek II Yere doğru sarkmak.*

1. Kim ol bir şīre binmiş ḳamçısı mār
Dökilmişdür yire ṣaru ṣaçı var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 4). [yire dökilmişdür, -miş, -dür]*

yire gir-: *Yere ulaşmak.*

1. O ḳulle göge ʿİsā bigi irmiş
O ḫendeḳ **yire** Ḳārūn bigi **girmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 8). [yire girmiş, -miş]*

yire gök nāzil ol-: *Yere gök inmek II İmkansız gerçekleşmek.*

1. Açılsa bāb-ı imkān olsa ḳābil
Diyeydük kim **yire gök oldı nāzil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 6). [yire gök nāzil oldı, -dı]*

yire in-: *Yere inmek, yere konmak.*

1. Görüp çiftin **yire indi** ḥamāme
   Görürler var anuñ bālinde nāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 19). [yire indi, -di]*

yire in-: *Yeryüzüne inmek.*

1. Ḳurılmışdı otaġı girdi ol şāh
   Felekden **yire indi** gūyiyā māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 64). [yire indi, -di]*

yire nūr iriş-: *Yere nur inmek.*

1. Münāfıḳ bigi dehrüñ ḳalbi tīre
   Felekden **nūr irişmez idi yire** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 6). [yire nūr irişmez idi, -mez, -idi]*

yire ruḥsār ur-: *Saygı ile yere kapanmak, birini selamlamak amacıyla yere doğru eğilmek.*

1. Ziyāde şād u ḫurrem oldı ʿayyār
   Öñinde şāhuñ **urdı yire ruḫsār** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 66). [yire ruḫsār urdı, -dı]*

yire şaçı şaç-: *Yere para saçmak.*

1. **Şaçıldı yire şaçı** idüp ibrām
   Tırāş itdi bu pīr-i çarḫı Behrām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 15). [yire şaçı şaçıldı, -ıl, -dı]*

yire vü göge sıġış-: *Yere göğe sığmak.*

1. Esürmiş mest olmış bir ḳadeḥden
   Sıġışmaz yire vü göge feraḥdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 30). [yire vü göge sıġışmaz, -maz]*

yiri ol-: *Mekanı, yeri olmak.*

1. Oduñ **oldı yiri** zindān-ı tennūr
   Oduñı oda yaḳup itdiler nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 45). [yiri oldı, -dı]*
2. Kimisi yükledi ol gice tīri
   Seḥer tā ṣadr-ı aʿlā **ola yiri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 14). [yiri ola, -a]*

yiri oynat-: *Yeri kımıldatmak.*

1. Buḫāru'l-mā bigi **oynatdı yiri**
   Didi eyvā anuñ dervīş ü mīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 17). [yiri oynatdı, -dı]*

yiri terk it-: *Yeryüzünü terk etmek.*

1. Ḳasurġa ḳopsa toz ṣaru berg
   İrerdi göklere **idüp yiri terk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 32). [yiri terk idüp, -üp]*

yiridür: *"Uygundur, münasiptir" anlamında kullanılan bir söz.*

1. Güllerüñ yirin diken ḫāruñ gülistān itdi dehr
   Göklere irgürse bülbül **yiridür** efġānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 12). [yiridür,]*

yirince: *Yerinde, uygun, düzgün, eksiksiz.*

1. Ḳamu esbāb-ı ʿıyş oldı muheyyā
   Yirince her biri maḥbūb u raʿnā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 38). [yirince,]*

yirinde: *Vakti gelince.*

1. Senüñle bulmış idük ittiṣāli
   Yirinde yādgār itdük ḫayāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 60). [yirinde,]*

yirinde yil es-: *Artık bulunmamak, yok olmak.*

1. Hevāya münḳalib olup **yirinde yil ese** ol dem
   İrişse yidi deryāya benüm bir zerre nārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 7). [yirinde yil ese, -e]*
2. **Yirinde yil eser** ol gül açılmış
   Sarāya ḥasret evrāḳı ṣaçılmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 9). [yirinde yil eser, -er]*
3. Açılmış verd **yirinde eser yil**
   Temāṣāgāhını almış gelüp seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 19). [yirinde yil eser, -er]*
4. **Yirinde yil eser** açılmış ol verd
   Göñüller gülsitānına ḳonar gerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 9). [yirinde yil eser, -er]*
5. Ki ol gül-çehre **yirinde eser yil**
   Bularuñ gözleri yaşı olur seyl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 9). [yirinde yil eser,]*

yirinden toz kop-: *Toz kaldırmak II Bir alanda büyük başarı göstermek.*

1. **Yirinden toz ḳopup** eflāka aġdı
   Yire çarḫ oḳı yaġmur bigi yaġdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 25). [yirinden toz ḳopup, -up]*

yirinden ṭur-: *Yerinden kalkmak.*

1. **Yirinden ṭurdı** şāh-ı çarḫ-rifʿat
   Kim ol bebr ü peleng ü şīr heybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 7). [yirinden ṭurdı, -dı]*
2. **Ṭurup** yine **yirinden** ṭaġa ol şāh
   ʿUrūc itdi güneş bigi seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 7). [yirinden ṭurup, -up]*

yirine: *Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.*

1. **Yirine** māh anuñ olmışdı sulṭān
   Kevākib cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 53). [yirine,]*
2. Midād-ı şeb ser-ā-ser zāʾil oldı
   Anuñ **yirine** ḥall-i sīm ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 6). [yirine,]*
3. Bedenden cānı çoḳdan aldı hicrān
   Ümīd-i vuṣlatuñdur **yirine** cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 52). [yirine,]*
4. Kim ol mīzāb-ı ḥavż-ı āb-ı Kevşer
   Aḳıtdı şu **yirine** şehd ü şeker *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 6). [yirine,]*

5. Yumup bir dīdeyi bu çarḫ-ı gerdān
   Kim açdı **yirine** çeşm-i hezārān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 2). [yirine,]*
6. Cihāndan göçdi ḫūrşīd-i cihān-tāb
   Anuñ **yirine** çadur ḳurdı mehtāb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 152, Mısra 2). [yirine,]*

yirine: *Uygun, muvafık.*

1. Gelüp şeh yanına cümle ekābir
   Oturdı **yirine** ʿādetce bir bir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 16). [yirine,]*

yirine gel-: *Kişi iş yerinde çalıştığı, oturduğu yere gelmek.*

1. Kimi teslib itmiş bir birine
   Kimisi kendünüñ **gelmiş yirine** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 58). [yirine gelmiş, -miş]*
2. Buyurdı şāh-ı Faġfūr oldı dīvān
   Yirine geldi hep erbāb-ı erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 8). [yirine geldi, -di]*
3. **Yirine geldi** hep erkān u āyīn
   Yine Bercīs'i oḳıtdı şeh-i Çīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 11). [yirine geldi, -di]*
4. Seḥer Sulṭān Jāle itdi dīvān
   Yirine geldi cümle ehl-i erkān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 8). [yirine geldi, -di]*

yirine git-: *Yerine dönmek.*

1. Kemend ile inüp **yirine gitdi**
   Ḥużūra vardı çün kim iş bitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 19). [yirine gitdi, -di]*

yirine kendü gir-: *Yerine kendi geçmek.*

1. Libāsını çıḳardı aña virdi
   Anuñ **yirine** defʿi **kendü girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 56). [yirine kendü girdi, -di]*

yirini eflāk it-: *Yerini gökyüzü etmek.*

1. Merātibde velī ʿulvīdür āteş
   İdüpdür yirini eflāk anuñ ṭaş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 42). [yirini eflāk idüpdür, -üp, -dür]*

yirini hāk eyle-: *Yerini toprak etmek II Öldürmek.*

1. Aceb naḳş oynadı naḳḳāşa eflāk
   Yirini ol ġarībüñ **eyledi ḫāḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 8). [yirini ḫāḳ eyledi, -di]*

yirini hār kıl-: *Yerini diken etmek.*

1. Ne gül var kim **yirini ḳılmadı ḫār**
   Nice cān ḫarmanına urmadı nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 17). [yirini ḫār ḳılmadı, -ma, -dı]*

yirlü kaya kop-: *İri kaya düşmek.*

1. **Ḳopup** ṭaġlar başından **yirlü ḳaya**
   İdindi yir inüp ol dem araya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 21). [yirlü ḳaya ḳopup, -up]*

yirlü yirince: *Uygun bir şekilde.*

1. Ḳapusın ol Sikender'dür müretteb
   İdüp **yirlü yirince** ser-be-ser heb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 12). [yirlü yirince,]*
2. Eşer yoḳ kendüden ṭurur ḳabāsı
   Ḳamu **yirlü yirince** her libāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 12). [yirlü yirince,]*
3. Daḫı cemʿ itdiler enbūh-ı leşker
   Yaraġı **yirlü yirince** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 84). [yirlü yirince,]*

yirlü yirine gel-: *Yerli yerine gelmek.*

1. Ḳamu **yirlü yirine geldi** erkān
   Sipāhi cemʿ olup ṭutmışdı dīvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 9). [yirlü yirine geldi, -di]*

yirü gülşen ol-: *Yeri gül bahçesi olmak II Yeri güzelleşmek.*

1. Didi ḥüsnüñ güneşden rūşen olsun
   Yirüñ gün bigi dün gün **gülşen olsun** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 24). [yirüñ gülşen olsun, -sun]*

yirü ḫāk ol-: *Yeri toprak olmak.*

1. Maḳāmuñ gün bigi olmışken eflāk
   Olupdur şimdi **yirüñ** jāleveş **ḫāk** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 22). [yirüñ ḫāk olupdur, -up, -dur]*

yirü teng ol-: *Büyük sıkıntı ve üzüntü içinde olmak, daralmak, bunalmak.*

1. Ḳatı saḫt olma **oldıysa yirüñ teng**
   Maḳāmı laʿl u yāḳūtuñ olur seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 9). [yirüñ teng oldıysa, -dı, -y, -sa]*

yirün dārü's-selām eyle-: *Yerini Cennet yapmak.*

1. Ḫayr-maḳdem merḥabā ey nāme-i ferruḫ-peyām
   Eyledüñ yāruñ selāmından **yirüm dārü's-selām** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 16, Mısra 2). [yirüm dārü's-selām eyledüñ, -dü, -ñ]*

yirüñ eflāk ola: *Yerin gökler olsun.*

1. İdersüñ aduñı ʿālemde iḥyā
   Yirüñ eflāk ola manend-i ʿİsā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 24). [yirüñ eflāk ola,]*

yirüñ gūr eyle-: *Yerini mezar yapmak.*

1. N’ola Behrām’ı yıḳsa sendeki zūr
   Ecel bir ḥamlede **eyler yirüñ gūr** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 147, Mısra 98). [yirüñ gūr eyler, -r]*

<u>virüñ ḥār:</u> *Yerini sıcak (etme).*

1. Mizācın żaʿīf itmişdi **yirüñ ḥār**
   Yitişdi virdi kāfūrī aña kār *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 70, Mısra 11). [yirüñ ḥār,]*

<u>virüni ḥāk it-:</u> *Yerini toprak etmek.*

1. Baña döne döne cevr idüp eflāk
   İdüp dururdı ḳat ḳat **yirümi ḥāk** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 125, Mısra 42). [yirümi ḥāk idüp dururdı, -üp, -dururdı]*

<u>yit-:</u> *Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.*

1. Öpüp başına ḳodı itdi ʿizzet
   Didi baña **yiter** bu tāc u devlet *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 104, Mısra 48). [yiter, -er]*

<u>yit-:</u> *Erişmek, ulaşmak.*

1. Anuñ k’evhām u ʿaḳl u derki gitdi
   Delīl-i ʿışḳ ile ol şāha **yitdi** *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 1, Mısra 92). [yitdi, -di]*
2. Uçar ḳuşa ve lākin kimse **yitmez**
   Yalıñ ardınca tedbīr ehli gitmez *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 129, Mısra 21). [yitmez, -mez]*

<u>yit-:</u> *Kaybolmak.*

1. Bu bezm içre anuñ kim yüki **yitdi**
   Nite kim ʿaḳl-ı mestān ṭurdı gitdi *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 40, Mısra 13). [yitdi, -di]*

<u>yit-:</u> *Yetmek, bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.*

1. Egerçi birligüñe var senüñ heẕār delīl
   Yiter faḳīre hemāñ lā-ilāhe illā’llāh *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Kaside 2, Mısra 6). [yiter, -er]*
2. Ṭop olmazsa başum ṭop eyleyem meydān-ı ʿışḳuñda
   Serüm saġ olsun ey server baña **yitmez mi** ser-māye *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Gazel 21, Mısra 14). [yitmez mi, -mez, -mi]*

<u>yitiş-:</u> *Erişmek, ulaşmak.*

1. **Yitişdi** ḥālet-i mey leşker-i ḫ̬ʷāb
   ʿAceb mi yapsa cümle dīdeler bāb *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 40, Mısra 17). [yitişdi, -di]*
2. **Yitişdi** çün ki ol laʿli nebāta
   İrişdi ṣan ki Ḫıżr āb-ı ḥayāta *(Zâtî’nin Şem ü Pervâne’si, Mesnevi 146, Mısra 21). [yitişdi, -di]*

<u>yitişdi vir-:</u> *Yetişip vermek.*

1. Mizācın ża‘īf itmişdi yirüñ ḥār
   Yitişdi virdi kāfūrī aña kār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 12). [yitişdi virdi, -di]*

yitmiş biñ ḥicāb ol-: *Yetmiş bin perde olmak.*

1. İder çāk **olsa yitmiş biñ ḥicābı**
   Niçün medḥ itmesün ‘ārif ol ābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 141, Mısra 15). [yitmiş biñ ḥicābı olsa, -sa]*

yitmiş biñ ḥicābı götür-: *Yetmiş bin örtüyü kaldırmak.*

1. Yed-i himmetle ‘aynuñdan niḳābı
   Götür çāk eyle **yitmiş biñ ḥicābı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 36). [yitmiş biñ ḥicābı götür,]*

yitür-: *Kaybetmek.*

1. Didi Pervāne kim bālin **yitürdi**
   Revān fānūs-ı ‘ışḳ-ı şem‘e girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 100, Mısra 15). [yitürdi, -di]*
2. **Yitürdi** gevherini Şāh Faġfūr
   Baña emr eyledi vü virdi destūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 53). [yitürdi, -di]*

yiyen: *Hoşa gitmeyen kötü bir duruma uğrayan kişi.*

1. Aġulu fınduḳ anuñ armaġanı
   Revān eyler **yiyenler** ṭatlu cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 70). [yiyenler, -ler]*

yiyüp iç-: *Yiyip içmek II Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.*

1. Bu yaña ḳal‘a içre Şāh Faġfūr
   Yiyüp içmekden oldı ḫastaveş dūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 2). [yiyüp içmekden, -mek, -den]*

yoḳ di-: *Olmaz demek, hayır demek.*

1. Ayaḳ baṣ **yoḳ dir ise** ger ḳıl ibrām
   Elünden geldüginee eyle iḳdām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 27). [yoḳ dir ise, -r, -i-, -se]*

yok mı şan-: *Bulunmaz sanmak.*

1. Cihānda **yoḳ mı şanduñ** ehl-i inṣāf
   Ḥasedden ḳalbinüñ āyīnesi ṣāf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 7). [yoḳ mı şanduñ, -du, -ñ]*

yokuşa çık-: *Yokuşa tırmanmak.*

1. **Yoḳuşa** yiller bigi **çıḳardı**
   İnişe seyller bigi aḳardı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 5). [yoḳuşa çıḳardı, -ar, -dı]*

yol: *Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.*

1. Ḳalur hezār yıllıḳ **yol** girü ḥissüñ ile
   Meydān-ı sürʿat içre ḳoşılsa berḳ-i sāriʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 35). [yol,]*
2. **Yolı** ṭūmār bigi dürdi gitdi
   O sāʿat şākile şu bigi yitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 23). [yolı, -ı]*
3. **Yolı** ṭomārveş anlar dürerler
   Ṣadādan menzile evvel irerler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 41). [yolı, -ı]*
4. Ṭur imdi nāmeler bigi ḳanat bük
   Yolı dūr nite kim bir peyk-i çābük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 10). [yolı, -i]*
5. Ser-ā-ser **yolları** anlar aradı
   Şehüñ maḥṣūl olmadı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 23). [yolları, -lar, -ı]*
6. Şu deñlü ṣaçdılar yire gül-ābı
   O **yoluñ** ġāliye oldı turābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 151, Mısra 14). [yoluñ, -uñ]*

yol: *Gaye, uğur, maksat.*

1. Efendüm serverüm şāh-ı cihānum
   Revān olsun senüñ **yoluñda** cānum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 34). [yoluñda, -uñ, -da]*
2. **Yolında** yāruñ ol şāh-ı dil-āvīz
   Ḳavī endīşeden evhāmdan tīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 79). [yolında, -ı, -n, -da]*
3. Baña her kim ḳavışdurursa anı
   Revān idem anuñ **yolında** cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 22). [yolında, -ın, -da]*
4. Revān olsun senüñ **yoluñda** cānum
   Benüm maʿẕūr ṭut bu armaġanum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 15). [yoluñda, -uñ, -da]*

yol: *Yolculuk.*

1. Çeküp dururdı **yoldan** çoḳ cefālar
   Yatup Bercīs o şeb sürdi şafālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 7). [yoldan, -dan]*
2. **Yoluñ** ben ḳaydını gördüm müretteb
   Suvār olup ol iki ata bir şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 47). [yoluñ, -uñ]*

yol az-: *Doğru yoldan ayrılmak.*

1. **Yol azdum** baṭdı fülküm mevc-i ḥayret
   İlāhi ḳandadur necm-i hidāyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 45). [yol azdum, -du, -m]*

yol baş-: *Başkasının yolunu keserek malına ve canına kastetmek.*

1. Kimesne hīç **yol başmazdı** ol an
   Meger kim ṭurre-i miskīn-i cānān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 69). [yol başmazdı, -maz, -dı]*

yol bul-: *Çare bulmak.*

1. O Şemʿüñ çerbine **yol bulasın** ger
   Seni ġarḳ eyleyem māla ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 31). [yol bulasın, -a, -sın]*
2. Şu deñlü döne döne çevrilürdi
   O bezme ʿāḳıbet ol **yol bulurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 68). [yol bulurdı, -ur, -dı]*

3. Diyeyüm derdümi bari ṭabībe
   Ola kim **yol bulam** vaṣl-ı ḥabībe *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 6). [yol bulam, -am]*

yol deñiz olsa geç-: *Yol deniz hâline gelse bile aşmak II Zorlukları aşmak.*

1. **Geçerdi yol deñiz olsa** ser-ā-ser
   Ṣabāveş dāmeni olmaz idi ter *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 77). [yol deñiz olsa geçerdi, -er, -di]*

yol eri: *Yol eri II Sâlik.*

1. Seḥer-bīdārlıḳ yügrükdür andan
   Ayırur **yol erini** kārbāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 48). [yol erini, -n, -i]*

yol göster-: *Kılavuzluk etmek, yolu bilmeyene anlatmak, tarif etmek.*

1. **Yolum göster** ġarībüñ itme żāyiʿ
   Hidāyet nūrın eyle berḳ-ı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 49). [yolum göster,]*

yol yarağı: *Yol hazırlığı.*

1. Ṭurup itdi müheyyā **yol yaraġın**
   Giçe tā kim cihānuñ deşt ü ṭaġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 85, Mısra 3). [yol yaraġın, -n]*
2. O dahı **yol yaraġın** ḳıldı ḥāżır
   Çıḳup bir ṣubḥ tā ola müsāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 33). [yol yaraġın, -n]*
3. Müheyyā idi cümle **yol yaraġı**
   Götürdi ol hemān ol dem ayaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 23). [yol yaraġı,]*

yol yarağı gör-: *Yol hazırlığı yapmak.*

1. Hemān Pervāne **gördi yol yaraġın**
   Ḥużur-ı şāh ide yaʿni ṭuraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 45). [yol yaraġın gördi, -di]*
2. Pes andan **gördiler yoluñ yaraġın**
   Tecessüs ḳıldılar ḳurbın ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 81). [yoluñ yaraġın gördiler, -di, -ler]*
3. ʿİbādet eyleyüp **gör yol yaraġın**
   Tecessüs eyle yaḳının ıraġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 17). [yol yaraġın gör,]*

yola çık-: *Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak, harekete geçmek.*

1. Ana iki perī mührini virdi
   Duʿālar itdi **çıḳdı yola** girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 64). [yola çıḳdı, -dı]*

yola gir-: *Yola çıkmak, yolculuğa başlangıç yapmak.*

1. Çü **girdi yola** yüz şevḳ ile ol māh
   Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 37). [yola girdi, -di]*
2. O zanbaḳ ġoncesin ol peyke virdi
   O peyk-i cust u çābük **yola girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 26). [yola girdi, -di]*
3. Alup Dellāle anı **yola girdi**
   Varup nāzüklük ile Şemʿe virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 7). [yola girdi, -di]*

4. Ṭurup Dellāleye çün anı virdi
   Ṭurup ol daḫı defʿi **yola girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 16). [yola girdi, -di]*
5. Getürdi nāmeyi destine virdi
   Ṣabāveş peyk-i çābük **yola girdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 14). [yola girdi, -di]*
6. Ḳamer bigi **yola girdi** ṣitābān
   O hīç eglenmedi mānend-i Keyvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 11). [yola girdi, -di]*
7. Cihāzı aldı Dāye **yola girdi**
   Varup günlerde bir gün Rūm'a irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 15). [yola girdi, -di]*

yola gir-: *Yola düşmek.*

1. Çıḳup uġrı ḳapudan **yola girdi**
   Göz açup yummadan zindāna irdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 29). [yola girdi, -di]*
2. **Girüp** Dāye **yola** vardı sarāya
   Bulışdı defʿi ol bedr olmış aya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 43). [yola girüp, -üp]*

yolda kal-: *Kaza, doğal afet vb. sebeplerden olayı yolda ilerleyememek, gideceği yere varamamak.*

1. Seḥer-bīdār olanlar menzil aldı
   O sāʿat uyuyanlar **yolda ḳaldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 50). [yolda ḳaldı, -dı]*

yoldaş: *Yol arkadaşı.*

1. Bunuñ **yoldaşı** daḫı tīz geldi
   Ele ol da kemendi bile aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 55). [yoldaşı, -ı]*
2. Anuñ yanınca ḳoşdı nice **yoldaş**
   El ayaḳ oldı anlar oldı bu baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 31). [yoldaş,]*

yoldaş ol-: *Yol arkadaşı, dost olmak.*

1. Gice gündüz Ḫıżr **yoldaşuñ olsun**
   Ġanī ol āb-ı ḥayvān aşuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 154, Mısra 25). [yoldaşuñ olsun, -sun]*
2. Çün **oldı** mihrüñ ey meh baña **yoldaş**
   Ya vaṣla irgürem el yā virem baş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 63). [yoldaş oldı, -dı]*

yolıñı bağla-: *Yolunu kesmek, engellemek.*

1. Ulu yirden sen eyle yine ʿavdet
   Ḥaẕer ḳıl **yolıñı bağlar** bu ʿavrat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 32). [yolıñı bağlar, -r]*

yolını gör-: *Yolunu bulmak.*

1. **Yolını** ʿayn-ı ʿaḳl anuñla **görsün**
   Gönüllerden ẓalām-ı şirki sürsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 23). [yolını görsün, -sün]*

yollar gözet: *(Birinin) yolunu gözetmek, beklemek.*

1. Muntaẓırdur saña yüz cān ile **yollar gözedür**
   Bāġda seyr eyle ṭāvūsuñ yüri cevelānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 9). [yollar gözedür,]*

yolları şula-: *Yollara su serpmek.*

1. **Şulayup** eylediler **yolları** pāk
   Ṭoḳınduḳça ṣabā tā tozmaya ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 23). [yolları şulayup, -y, -up]*

yolu seng: *Yolu taşlı II Yolu zorlu.*

1. Yüküm şīşe İlāhi merkebüm leng
   Ḳarañu giceye ḳaldum **yolum seng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 38). [yolum seng,]*

yoluñda cān vir-: *Birisi için canından vazgeçmek, ölmek.*

1. Bi-ḥaḳḳın ḫūn-ı Yaḥyā-yı mükerrem
   Yoluñda cān virenler de müsellem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 84). [yoluñda cān virenler, -en, -ler]*

yolunı yañıl-: *Yolunu kaybetmek, şaşırmak.*

1. Dirīġā ẓulmet-i ʿişyānda ḳaldum
   Yañıldum yolumı yabanda ḳaldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 48). [yolumı yañıldum, -du, -m]*

yön: *Yön, taraf.*

1. Beyān eyle belāġat kīmiyāsın
   Ki sen maʿna **yöninden** kīmiyāsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 4). [yöninden, -in, -den]*

yubūset: *Yabislik, kuruluk, susuzluk.*

1. Ẕātuñda senüñ yoġ idi bir ẕerrece bed-ḫu
   Āteşde burūdet nite kim ṣuda **yubūset** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 26). [yubūset,]*

yufka: *Un ve su ile yapılan sac üzerinde pişirilen ince bir ekmek türü.*

1. Libāsı **yufḳadur** beñzer börekler
   Ṣabādan berg-i güller bigi ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 35). [yufḳadur, -dur]*

yufka yüreklü: *Kötü olaylardan çok çabuk etkilenen, üzülen, bağrı yufka.*

1. Müşebbek sīnelü **yufḳa yüreklü**
   O ehl-i ṣoḥbete ġāyet gereklü *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 3). [yufḳa yüreklü,]*

yumurda: *Yumurta.*

1. Kimi miḳdārda gūyā **yumurda**
   Ṭoḳınsa murġ-ı uştūr ola mürde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 33). [yumurda,]*

yūnus: *Hz.Yunus Peygamber.*

1. Beni **Yūnus** bigi yutmışdı nā-geh māhī-i firḳat
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 9). [yūnus,]*
2. Gemiden çıḳdı çün ol derde mūʾnis
   Ṣanasın ḥūtdan ḳurtıldı **Yūnus** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 36). [yūnus,]*

yurd: *Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan.*

1. Ḳapusı ḥalḳına cümle buyurdı
   Didi ḳalḳuñ ki geşt idem bu **yurdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 33, Mısra 10). [yurdı, -ı]*

yūsuf: *Hz. Yusuf Peygamber.*

1. Dil ü cān **Yūsuf'ın** ṣalmaġa her gāh
   Yañaḳlarında güldükce olur çāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 11). [yūsuf'ın, -ın]*
2. Ḳuyunuñ çıḳdı ḳaʿrından ya **Yūsuf**
   Melāḥat mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 5). [yūsuf,]*
3. Belā iḫvānına nā-geh bulışmış
   Varup **Yūsuf** bigi bir çāha düşmiş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 24). [yūsuf,]*
4. Yā cemʿ oldı Züleyḫā ile **Yūsuf**
   Arada ḳalmadı hergiz tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 39). [yūsuf,]*
5. İrişür taḫt-ı Mışr'a yine **Yūsuf**
   ʿAdalet mülkini eyler ṭasarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 11). [yūsuf,]*
6. Ġılāfuñ çāhı olmışken mekānı
   Çıḳarup nite kim **Yūsuf** sinānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 22). [yūsuf,]*
7. Nice ḳardaşlar ṣaldı çü **Yūsuf**
   Sinānı çāh-ı zaḫma bī-tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 45). [yūsuf,]*
8. Yiriken erzenüñ **Yūsuf** bigi çāh
   Çıḳup ol oldı Mışr-ı raġbete şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 7). [yūsuf,]*
9. Ve yāḫud çāh içinden çıḳdı **Yūsuf**
   Kim ide Mışr-ı maḳṣūdı taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 39). [yūsuf,]*
10. Züleyḫā ile ṣan cemʿ oldı **Yūsuf**
    Viṣāli mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 49). [yūsuf,]*

yūsuf-cemāl: *Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü II Pervâne.*

1. Kimi bulursañuz idüñ suʾāli
   Bulasız tā kim ol **Yūsuf-cemāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 24). [yūsuf-cemāli, -i]*

yūsuf-ı gül: *Gül yüzlü Yusuf.*

1. **Yūsuf-ı gül** çıḳdı şāh oldı ṭarāvet Mışrına
   Ġoncenüñ açdı seḥer bād-ı ṣabā zindānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 3). [yūsuf-ı gül,]*

yut-: *Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.*

1. Beni Yūnus bigi **yutmışdı** nā-geh māhī-i firḳat
   İrişdi bir mübārek-dem çıḳardı yine dünyāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 9). [yutmışdı, -mış, -dı]*

yuyun-: *Yıkanmak.*

1. Miyān-ı baḥrde **yuyundı** anlar
   Kenāra iricek bağlardı lenger *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 29). [yuyundı, -dı]*

yüce: *Yüksek.*

1. Ḥişār-ı ʿizzetüñ burc-ı bülendi
   Yücedür irmez ol māhuñ kemendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 74). [yücedür, -dür]*
2. O taḫt-ı mülk-i ʿışḳuñ pādşāhı
   Felekden **yüce** ḳuran bārgāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 16). [yüce,]*

yüce: *Büyük II Görkemli.*

1. Şu deñlü **yüce** yıġmışlar cihāzı
   İrişmiş saḳfa ḳadd-i ser-firāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 53). [yüce,]*

yüce ḳıl-: *Yüksek tutmak.*

1. Ḫudā bir günüñi biñ itsün ey şāh
   Felekden **yüce ḳılsun** ḳadruñ Allāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 74). [yüce ḳılsun, -sun]*

yüce ol-: *Yüce ve yüksek olmak.*

1. Felek raḫşuñ hilāl olsun rikābuñ
   Semādan **yüce olsun** ḳadr-ı bābuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 14). [yüce olsun, -sun]*

yügrük: *Yürük, hızlı koşan, işlek.*

1. Seḥer-bīdārlıḳ **yügrükdür** andan
   Ayırur yol erini kārbāndan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 47). [yügrükdür, -dür]*
2. Ki sen maʿnāda **yügrüksin** melekden
   Geçer insān öte ṭoḳuz felekden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 11). [yügrüksin, -sin]*

yük: *Ağırlık.*

1. Daḫı Pervāne'ye yüz dāne atı
   Daḫı şīrīn ü ter yüz **yük** benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 6). [yük,]*
2. Ḳamu uşturla cümle sārbānı
   O yüz **yük** ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 36). [yük,]*

yük: *Ağırlık II Sıkıntı.*

1. Bu bezm içre anuñ kim **yüki** yitdi
   Nite kim ʿaḳl-ı mestān ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 40, Mısra 13). [yüki, -i]*

yük yük: *Yükler dolusu, çok fazla..*

1. İlāhī ḳılma anuñ ḳandın eksük
   Vir aña niʿmet-i bī-ḥaddi **yük yük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 54). [yük yük,]*

yük yük dökil-: *Parça parça saçılmak.*

1. Cülāb ile ṭolu emrūd-ı nāzük
   Dökilmişdi o meclis içre **yük yük** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 10). [yük yük dökilmişdi, -miş, -di]*

yükde yiñi ḳıymetde aġır: *Yükte hafif pahada ağır, taşınması kolay olan değerli (eşya).*

1. Ḫazāʾinden alup nice cevāhir
   Ki **yükde yiñi** vü **ḳıymetde aġır** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 122, Mısra 12). [yükde yiñi ḳıymetde aġır,]*

yükini yukaru yıġ-: *Yükünü yukarı doğru vermek.*

1. Yoġiken ḥad cihāzına o meh-rū
   Yükini hīç **yıġmazdı yuḳaru** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 58). [yükini yuḳaru yıġmazdı, -maz, -dı]*

yükle-: *Doldurmak.*

1. Kimisi **yükledi** ol gice tīri
   Seḥer tā ṣadr-ı aʿlā ola yiri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 13). [yükledi, -di]*

yüklü eyle-: *Yüklemek.*

1. Benüm bigi anı göynüklü eyle
   Ser-ā-ser şevḳ odından **yüklü eyle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 114). [yüklü eyle,]*

yükü şīşe: *Şişe yüklü.*

1. **Yüküm şīşe** İlāhi merkebüm leng
   Ḳarañu giceye ḳaldum yolum seng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 37). [yüküm şīşe,]*

yüñ yüñ dökil-: *Yük yük dökülmek.*

1. Nihālüñ bāddan ḳaddi buñalmış
   Çiçekler gülşene **yüñ yüñ dökilmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 16). [yüñ yüñ dökilmiş, -miş]*

yüregi aġzına gel-: *Yüreği ağzına gelmek; birdenbire çok korkmak.*

1. Görüp ṭop ol ḥişārı ṭaña ḳaldı
   Yüregi ḳopuban **aġzına geldi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 32). [yüregi aġzına geldi, -di]*

yüregi delin-: *Bir şey içine çok işlemek, çok dokunmak, derinden etkilenip üzülmek.*

1. **Delinmiş yüregi** iñler yürekler pāreler āhı
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 11). [yüregi delinmiş, -miş]*

yüregi ṭaġlu: *Yüreği yaralı.*

1. Ṭururdı ḳaṣr öñinde berk baġlu
   Yüregi āteş-i ʿışḳ ile **ṭaġlu** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 4). [yüregi ṭaġlu,]*

yüregi yirine otur-: *Heyecanı geçmek, huzurlu ve rahat olmak.*

1. Anı Pervâne'ye virdi getürdi
   Yüregi yirine şāhuñ **oturdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 18). [yüregi yirine oturdı, -dı]*

yüregine şu sep-: *Bir kimseyi kaygı sebebinin ortadan kalkmasıyla veya yeniden umut verecek bir haberle ferahlatmak.*

1. **Sepildi yüregine** anlaruñ **şu**
   ʿAceb gösterdi devlet anlara rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 65). [yüregine şu sepildi, -il, -di]*

yüregini oynat-: *Heyecanlandırmak.*

1. **Güzellerüñ yüregini** nefīrüñ oynatdı
   Getürdi raḳṣa ḳamu ṭaġ u ṭaşı ṣan dem-i sūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 11). [yüregini oynatdı, -dı]*

yürek: *Gönül, kalp.*

1. **Yürekde** nār-ı mihrüñden çü yoḳ daġ
   Ola mı ṣubḥveş yā Rab yüzüm aġ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 19). [yürekde, -de]*
2. **Yürege** urdı bir bī-miṣl yare
   Bulınmaz tā ölince añа çāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 27). [yürege, -e]*

yürek iñle-: *Yürek acıdan inlemek.*

1. Delinmiş **yüregi iñler** yürekler pāreler āhı
   Meger senden cudālar ḥālini ney-zen dimiş nayā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 21, Mısra 11). [yürekler iñler, -r]*

yürek ḳanı: *Ciğer kanı.*

1. Ḳatı incindi gāyet ḫışma geldi
   Yürek ḳanı ġażabdan çeşme geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 24). [yürek ḳanı,]*

yürek ḳanı: *Yürek kanı II Göz yaşı.*

1. Bu sözi Şemʿ idince şāhdan gūş
   Yürek ḳanı gözinden eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 34). [yürek ḳanı,]*

yürek yaġın erit-: *Yüreğinin yağını eritmek, çok üzülmek.*

1. **Yürek yaġın erit** cāndan fitīl it
   Anı şevḳ ehline rūşen-delīl it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 5). [yürek yaġın erit,]*

yürek yaḳ-: *Çok acımak, çok üzülmek.*

1. İkisi yane yane aġladılar
   Yürek yaḳup cigerler ṭaġladılar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 38). [yürek yaḳup, -up]*

yürek yaḳıcı: *Yüreği yakan kişi.*

1. **Yürekler yaḳıcılar** yaḳdı meşʿal
   Yüzi her birinüñ bedr-i mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 13). [yürekler yaḳıcılar, -lar]*

yürekden: *Gönülden, içtenlikle.*

1. Ṭabībā vir bu bīmāra cevābı
   Gide tā kim **yürekden** derd-i tābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 72). [yürekden,]*

yüri: *Gitmek, ilerlemek.*

1. Muntaẓırdur saña yüz cān ile yollar gözedür
   Bāġda seyr eyle ṭāvūsuñ **yüri** cevelānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 10). [yüri,]*
2. Eger ol bī-nişāndan sen nişānı
   Dilerseñ **yüri** terk it cism ü cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 54). [yüri,]*
3. İdin **yüri** bu yolda ʿışḳı hādī
   Kim anuñla pür olmışdur bu vādī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 97). [yüri,]*
4. **Yüri** ḳo ʿilleti ur söze bünyād
   Anuñla dīn ü dünyāñı ḳıl ābād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 10, Mısra 15). [yüri,]*
5. Bu yolda **yüri** saʿy-ı bī-dirīġ it
   Daḫı bu bāliġ olmadan belīġ it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 11). [yüri,]*
6. **Yüri** cümle ʿazīze eyle ḫıdmet
   Dilerseñ bulasın uçmaġa vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 9). [yüri,]*
7. **Yüridi** yine ol zerrīn ayaḳlar
   Semend-i āla bindiler yayaḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 51). [yüridi, -di]*
8. Biñ altun ile bir at itdi inʿām
   Eyitdi **yüri** Faġfūr'a ḳıl iʿlām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 60). [yüri,]*
9. **Yüri** ḳudsīler ile bāl u per aç
   Bu ṭoḳuz perdeden defʿi öte geç *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 33). [yüri,]*
10. Yanuñca ḳoşayın vāfir sipāhı
    Yüri ol mülk-i Çīn'üñ pādşāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 26). [yüri,]*

yüri-: *Üzerine doğru gitmek, akın etmek, saldırmak, hücum etmek.*

1. **Yüridi** mülk-i Rūm'a leşker-i Şām
   Siyeh ḫayme ḳurıldı oldı aḫşam *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 115, Mısra 3). [yüridi, -di]*
2. Çeküp tīġın **yüridi** server-i Rūm
   Ser-ā-ser leşker-i Şām oldı maʿdūm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 1). [yüridi, -di]*

3. İki leşker hemān ol dem **yüridi**
   Ṭuman bigi cihānı toz büridi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 13). [yüridi, -di]*

yüri diñlen-: *Kalkıp dinlenmek.*

1. Dilüñ var şemʿveş el-ḥamdü li'llāh
   Yüri diñlenme her şeb-ṭa-seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 14). [yüri diñlenme, -me]*

yüri var-: *Gidip ulaşmak.*

1. Oḳı ol yüzi ve'ş-şemsi **yüri var**
   Ḳarañu göñlümi ḳılsun pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 11). [yüri var,]*
2. **Yüri var** şu fenādan ḳıl ferāġı
   Beḳā mülkinde düz gökcek ṭuraġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 29). [yüri var,]*

yürit-: *Yürütmek II Çalmak.*

1. Senüñ bezmüñden ayru düşdügiçün
   Yüridür çeng endūh ile bir gün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 56). [yüridür, -ür]*

yürü-: *bk. yüri.*

1. Ḥabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur **yürür** ṣāfī
   Ayaḳdur Ẕātiyā meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 9). [yürür, -r]*
2. Melāmet odına yanup **yürürüm** vālih ü şeydā
   Selāmet ehline eydüñ ṣavulsun reh-güzārumdan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 5). [yürürüm, -r, -üm]*
3. **Yürürken** itmeyüp bir şeb tevaḳḳuf
   Düşer bir çāha ol mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 31). [yürürken, -r, -ken]*
4. Olupdur memleket el-ān u talan
   Yürür maẓlūmlar ʿuryān u büryān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 68). [yürür, -r]*

yürüyi var-: *Yürüyüp gitmek.*

1. **Yürüyi vardı** bir şeh-bāz bende
   O mürġ-ı çābüki düşirdi bende *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 21). [yürüyi vardı, -dı]*

yürüyiş eyle-: *Yürümek.*

1. **Yürüyiş eyleyüp** eliyle yap yap
   Şeh-i ḫᵛāb aldı gözler ḳalʿasın hep *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 7). [yürüyiş eyleyüp, -y, -üp]*

yüz: *Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat.*

1. Ayuñ on dördine beñzer **yüzi** bīn şīve ile
   Geldi menzilgehüme bir şeh-i ḫūbān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 13). [yüzi, -i]*
2. Görürler kim gelür bir māh-çehre
   Yüzi nūrından irmiş mihre behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 6). [yüzi, -i]*

3. **Yüzi** āyīne-i İskender anuñ
   Görinür ʿaks-i rūyında cihānuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 13). [yüzi, -i]*
4. Oḳıyup şiʿri geçdi kendüzinden
   Görenler cānı yoḳ ṣandı **yüzinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 2). [yüzinden, -i, -n, -den]*
5. **Yüzinüñ** ẕerrece ḳalmadı ḳanı
   Didiler kim bu teslīm itdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 3). [yüzinüñ, -i, -nüñ]*
6. **Yüzüñden** eylesün bed-çeşmi Ḥaḳ dūr
   Özüñden mülket-i dünyāyı maʿmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 33). [yüzüñden, -üñ, -den]*
7. O **yüzi** Kaʿbe'ye hep ḳıldı secde
   Ḳamusı geldi ol ẕevḳ ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 33). [yüzi, -i]*
8. **Yüzinde** berḳ urur nūr-ı beşāret
   Ziyāde ḫīredür ġālib ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 31). [yüzinde, -i, -n, -de]*
9. Oḳı ol **yüzi** ve'ş-şemsi yüri var
   Ḳarañu gönlümi ḳılsun pür-envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 92, Mısra 11). [yüzi, -i]*
10. Görür bir āftāb-ı evc-i devlet
    Yüzinde berḳ urur nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 24). [yüzinde, -in, -de]*
11. **Yüzüñ** gördüm gözüm pür-nūr oldı
    Şeb-i ġuṣṣa gönülden dūr oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 37). [yüzüñ, -üñ]*
12. ʿUṭārid-fiṭnat u Bercīs-ḫaşlet
    Yüzinde berḳ urur nūr-ı saʿādet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 4). [yüzinde, -i, -n, -de]*
13. Çerāġ-ı bezm ṣubḥ-ārā cemāli
    Güneşde şaʿşaʿa **yüzde** ṣaḳālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 24). [yüzde, -de]*
14. İrişdi od bigi bulışdı Şemʿe
    Ne Şemʿ anuñ **yüzinden** mihr-i lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 20). [yüzinden, -i, -n, -den]*
15. **Yüzüñ** mihri ki bulmışdur kemāli
    Ḫudā irgürmesün aña zevāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 27). [yüzüñ, -ün]*
16. O sāʿat gönli bigi açdı anı
    Yüzine baḳdı şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 34). [yüzine, -i, -n, -e]*
17. Görürler kim gelür nāz ile Dāye
    Yüzi beñzer münevver bedr aye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 12). [yüzi, -i]*
18. Yürekler yaḳıcılar yaḳdı meşʿal
    Yüzi her birinüñ bedr-i mükemmel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 14). [yüzi, -i]*
19. **Yüzine** her kim anuñ ola nāẓır
    Gözinden nūr bigi yaşı ḫāżır *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 5). [yüzine, -i, -n, -e]*

yüz: *Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.*

1. Oturmış taḫtına sulṭān ḥākim
   Bile otuz vezīr ü **yüz** müneccim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 22). [yüz,]*
2. Daḫı Pervāne'ye **yüz** dāne atı
   Daḫı şīrīn ü ter **yüz** yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 5). [yüz,]*
3. Daḫı Pervāne'ye **yüz** dāne atı
   Daḫı şīrīn ü ter **yüz** yük benātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 6). [yüz,]*
4. Bulara urdı ser-cümle cihāzı
   Bile **yüz** dāne bikr-i serv-i nāzı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 4). [yüz,]*
5. Pes andan Şemʿe ʿarż itdi cihāzı
   Daḫı şeh-zādeye **yüz** esb-i tāzī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 32). [yüz,]*
6. Ḳamu uşturla cümle sārbānı
   O **yüz** yük ḳand kim virildi anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 36). [yüz,]*
7. Daḫı ol **yüz** ḳızı ṭapşırdı Şemʿe
   Ruḫından her birinüñ mihr lemʿa *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 39). [yüz,]*
8. Varup ḳurdılar anda **yüz** otaġı
   Oḳur her birisi pest ulu ṭaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 43). [yüz,]*

yüz: *Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı II Pek çok.*

1. İdüp **yüz** luṭf ile aña ḫiṭābı
   Oḳıdı bu kelām-ı müsteṭābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 83, Mısra 13). [yüz,]*
2. Görüp **yüz** luṭf ile bu ḫoş nihāli
   Ḳodı altına bir ġarrā nihāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 97). [yüz,]*

yüz: *Yüzey.*

1. Felek **yüzine** yir yir ser-be-ser heb
   Uyandı ḳalb-i müʾmin bigi kevkeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 130, Mısra 5). [yüzine, -i, -n, -e]*

yüz aḳlığı: *İftihar edilecek, onurlanacak durum.*

1. Felek **yüz aḳlığın** ḳılmaġa ḥāṣıl
   Ṭaḳındı yanına zerrīn ḥamāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 1). [yüz aḳlığın, -n]*

yüz biñ biri: *Yüz binde biri II Çok azı.*

1. Çalışsa ʿālemüñ yüz biñ debīri
   Yazılmaz ḥaşre dek **yüz biñde biri** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 28). [yüz biñde biri, -de]*

yüz biñ debīr: *Yüz bin (pek çok) katip.*

1. Çalışsa ʿālemüñ **yüz biñ debīri**
   Yazılmaz ḥaşre dek yüz biñde biri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 27). [yüz biñ debīri, -i]*

yüz biñ ḥīle: *Yüz bin hile II Pek çok entrika.*

1. Velī fikr itdi **yüz biñ ḥīleyi** ol
   O şekli bozmaġa bulmadı bir yol *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 9). [yüz biñ ḥīleyi, -y, -i]*

yüz biñ ḥīle it-: *Binlerce hile yapmak.*

1. Egerçi **itdi yüz biñ ḥīle** rübāh
   Bulımadı bulardan ḳaçmaġa rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 34, Mısra 35). [yüz biñ ḥīle itdi, -di]*

yüz biñ yaşına gir-: *Yüz bin yaşına girmek II Bir yaşına daha girmek, şimdiye değin görmediği şaşılacak yeni bir şeyle karşılaşmak.*

1. Seyr iden bāġı **girür** bir demde **yüz biñ yaşına**
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 19). [yüz biñ yaşına girür, -ür]*

yüz cān ile: *Büyük bir istekle, şevkle.*

1. Muntaẓırdur saña **yüz cān ile** yollar gözedür
   Bāġda seyr eyle ṭāvūsuñ yüri cevelānını *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 9). [yüz cān ile,]*

yüz çevür-: *Yüzünü çevirmek, ilgiyi kesmek.*

1. Göricek anları **yüzin çevürdi**
   Ki menfūrını ṣan bir kimse gördi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 51, Mısra 27). [yüzin çevürdi, -di]*

yüzden niḳābın götür-: *Yüzden ötüyü kaldırmak.*

1. Getürmiş **götürüp yüzden niḳābın**
   O şāhin ḫūblar keklik kebābın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 35). [yüzden niḳābın götürüp, -üp]*

yüz dur-: *Yönelmek.*

1. Ḳamu müʾmin gelüp bir yire düpdüz
   Ṭurup **dururdı** güyā Kaʿbe'ye **yüz** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 12). [yüz dururdı, -ur, -dı]*

yüz ḳaṭar uṣtur: *Yüz katar deve.*

1. Getürdüp **yüz ḳaṭar uṣtur** şeh-i Çīn
   Ser-ā-ser cümlesini itdi tezyīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 1). [yüz ḳaṭar uştur,]*
2. Cihāzı **yüz ḳaṭār uşturla** fī'l-ḥāl
   Ser-ā-ser Dāyesiyle itmiş irsāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 135, Mısra 19). [yüz ḳaṭār uşturla, -la]*

yüz ḳız bağışla-: *Yüz cariye vermek.*

1. **Bağışladı** Ṣükūfe aña **yüz ḳız**
   Ucuz her biri biñ cāna deger ḳız *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 33). [yüz ḳız bağışladı, -dı]*

yüz luṭf ile: *Pek çok yardımla.*

1. Yine bu taḫt-ı ʿāc üzre seḥergāh
   Geçüp **yüz luṭf ile** oturdı bir şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 107, Mısra 2). [yüz lutf ile,]*
2. Dimiş **yüz luṭf ile** ol ḫoş perīye
   Ḳarīn it āfītābı müşteriye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 127). [yüz lutf ile,]*

yüz sür-: *Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru, yüzünü yere sürercesine eğilmek.*

1. Der-i mey-ḫāneye dāʾim **yüzüñ sür**
   Dilerseñ südde-i devlet-meābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 6, Mısra 9). [yüzüñ sür,]*

yüz şevḳ ile: *Yüz şevk ile II Aşırı istekle.*

1. Oldı **yüz şevḳ ile** bir şeh bize mihmān bu gice
   Müşterī ile ḳonuşdı meh-i tābān bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 8, Mısra 1). [yüz şevḳ ile,]*
2. Uyar **yüz şevḳ ile** şemʿ-i dil-keş
   Göñül pervānesine ursun āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 3). [yüz şevḳ ile,]*
3. Ne yirde yazsa **yüz şevḳ ile** bir şemʿ
   Olurdı ol yire pervāneler cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 5). [yüz şevḳ ile,]*
4. Çü girdi yola **yüz şevḳ ile** ol māh
   Felekvār oldı anuñ gitdügi rāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 37). [yüz şevḳ ile,]*
5. Öñine şemʿ veş Pervāne'nüñ heb
   Düşüp **yüz şevḳ ile** bunlar müretteb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 32). [yüz şevḳ ile,]*
6. Göñülde oldı Şemʿüñ şevḳi aġleb
   Ṭurup **yüz şevḳ ile** Pervāne ol şeb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 12). [yüz şevḳ ile,]*
7. Bu şiʿri oḳıdı **yüz şevḳ ile** Şemʿ
   Ḳarār u ʿaḳlı artuḳ olmadı cemʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 60, Mısra 9). [yüz şevḳ ile,]*
8. Gelüp **yüz şevḳ ile** ol iki çengi
   O dem ʿışḳ ile urdı çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 3). [yüz şevḳ ile,]*
9. Yine dem ur belāġat nāyın iñlet
   Ḳamu ʿuşşāḳa **yüz şevḳ ile** diñlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 6). [yüz şevḳ ile,]*
10. İdüp **yüz şevḳ ile** mihr ü mehi def
    Melekler ursun aña rūz u şeb kef *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 17). [yüz şevḳ ile,]*
11. Çün oldı Şemʿe ẓāhir sırr-ı nāme
    Eline aldı **yüz şevḳ ile** ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 2). [yüz şevḳ ile,]*

yüz yu-: *Yüz yıkamak.*

1. Gözüm **yüz yumaz** aġlamaḳda şāhum
   Nice aġ ola bu rūy-ı siyāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 17). [yüz yumaz, -maz]*

yüz yu-: *Yüz yıkamak, yüz sürmek.*

1. Egerçi kim mülāʾim dil-rübā çoḳ
   Vefā itmekde **yüz yur** ol ḳadar yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 54, Mısra 20). [yüz yur, -r]*

yüze el sür-: *Dua etmek.*

1. Bilür Pervāne'de daḫı nefes var
   Yüze el sürdi ḥamd itdi megesvār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 32). [yüze el sürdi, -di]*
2. Duʿāyı eyleyüp bunlar mükemmel
   Ser-ā-ser **yüzlerine sürdiler el** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 48). [yüzlerine el sürdiler, -di, -ler]*

yüze gülici: *İkiyüzlü, riyakâr.*

1. Meger kim ḥīlekār-ı çarḫ-ı ġaddār
   Bu **yüze gülici** seḥḥār u mekkār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 2). [yüze gülici,]*

yüze surḥ sür-: *Yüzüne allık sürmek.*

1. Özin zeyn itdi bu çarḫ-ı ʿacūze
   Sefīdac acile **surḫı sürdi yüze** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 6). [yüze surḫı sürdi, -di]*

yüzi gül: *Gül yüzlü.*

1. Birisi Nev-bahār u biri Bülbül
   Ḳamusınuñ lebi ġonce **yüzi gül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 52). [yüzi gül,]*
2. Anuñ ḳoyardı sāḳī içine mül
   Nice sāḳī ṣaçı sünbül **yüzi gül** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 22). [yüzi gül,]*
3. Ne gülzāra açılduñ ey **yüzi gül**
   Ġamuñdan ben perīşānum çü bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 45). [yüzi gül,]*
4. Gözi bādām dil-berler çörekler
   Yüzi gül dil-rübālardur börekler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 32). [yüzi gül,]*

yüzi gülşen: *Gül yüzlü.*

1. Ṭurup bir nāme yaz ey **yüzi gülşen**
   Ḳamu aḥvālüñ olsun Şemʿe rūşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 13). [yüzi gülşen,]*

yüzi hūrşīd: *Güneş yüzlü.*

1. **Yüzi ḫūrşīd** özi bir ḫoş perīdür
   Metāʿ-ı mihrine meh müşteridür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 61). [yüzi ḫūrşīd,]*

yüzi ḳara: *Utanacak bir durumu olan (kimse).*

1. Var ol serv içre bir şaḫṣ-ı lāġer
   Bir ehl-i dil **yüzi ḳara** suḫanver *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 8). [yüzi ḳara,]*
2. Naẓīri gelmemişdi bir dīyāra
   Kelāmı buza beñzer **yüzi ḳara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 16). [yüzi ḳara,]*
3. Sen al şeh-zādeyi var git şikāra
   Revān bir cust u çābük **yüzi ḳara** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 40). [yüzi ḳara,]*
4. Tecessüs eyle gör ol **yüzi ḳara**
   Ola kim ṭālibi var anda vara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 9). [yüzi ḳara,]*

yüzi māh: *Ay yüzlü.*

1. Bu sözi ol **yüzi māhum** güzeldür
   Müvecceh fikr ider ġāyet muḥaldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 81). [yüzi māhum, -um]*
2. Gidüp menzil-be-menzil ol **yüzi māh**
   İrişdi taḫtgāh-ı şāha nā-gāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 41). [yüzi māh,]*
3. Cevābın şöyle yazmış ol **yüzi māh**
   Bi-ḥamdi'llāh ki atañ bir ulu şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 37). [yüzi māh,]*
4. İrişdi menziline ol **yüzi māh**
   Ṣafālar sürdi yatdı tā seḥergāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 11). [yüzi māh,]*
5. Didi Bercīs'e geldi bir **yüzi māh**
   Sizi dīvāna daʿvet eyledi şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 9). [yüzi māh,]*
6. Melekveş bāl açmış ol **yüzi māh**
   Yazılmış bāline naṣrun mine'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 23). [yüzi māh,]*
7. Ḫaber geldi ki şāha oluñ āgāh
   Gelür şehre seḥergāh ol **yüzi māh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 12). [yüzi māh,]*

yüzi müdevver ol-: *Yüzü yuvarlaklaşmak.*

1. Çü virdi ana turınca o şemse
   Yüzi oldı müdevver ṣan ki şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 28). [yüzi müdevver oldı, -dı]*

yüzi siyāh ol-: *Yüzü kararmak II Yaptığı işten dolayı çok utanılacak duruma gelmek.*

1. **Yüzi siyāh olupdur** baḫs itdügiçün ey şāh
   Sulṭān-ı rıf῾atüñle diz-dār-ı sūr sābi῾ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 15). [yüzi siyāh olupdur, -up, -dur]*

yüzi şuyı: *Onur, haysiyet.*

1. **Yüzi şuyıla** ṭurmaz tīġ ider ḳan
   ῾Adūlar boynına alur ferāvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 81). [yüzi şuyıla, -la]*
2. **Yüzi şuyın** ṣatun almışdur ol yār
   Anuñçün ḫalḳ yanında yiri var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 27). [yüzi şuyın, -n]*
3. Dönerdi taḫt adına o şehrüñ
   Yüzi şuyı idi ṭoprağı dehrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 30). [yüzi şuyı idi, -idi]*

yüzin gör-: *Yüzünü görmek, karşılaşmak; güzelliğine tanık olmak.*

1. ῾Aceb ḳande açıldı ḳanı ol gül
   Yüzin gören olurdı aña bülbül *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 48). [yüzin gören, -en]*
2. Birisi Şemse anuñ birisi Māh
   Görenler anlaruñ **yüzin** ide āh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 68, Mısra 4). [yüzin görenler, -en, -ler]*
3. Getürdiler düşüp öñine şehre
   Yüzin gören ṣafādan aldı behre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 26). [yüzin gören, -en]*

yüzinden götür-: *Yüzünden kaldırmak, yüzünü açmak.*

1. Şehüñ yanında Pervāne oturmış
   Yüzinden ebr-i zülfini **götürmiş** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 12). [yüzinden götürmiş, -miş]*

yüzine baḳmaġa göz ṭoy-: *Yüzüne bakmaya göz doymak.*

1. Pilav olmış nigār-ı sīm-sīmā
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz aṣlā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 64). [yüzine baḳmaġa göz ṭoy, -maz]*
2. Murādı ḫān-ı vaṣlı cümle cānuñ
   Yüzine bakmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 54). [yüzine bakmaġa göz ṭoymaz, -maz]*
3. Murādı ῾ālem içre cümle cānuñ
   Yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 82). [yüzine baḳmaġa göz ṭoymaz, -maz]*

yüzine berk ur-: *Yüzüne ışık vermek.*

1. Şükūfe gördi kim irişdi bir ḥūr
   Güneş bigi **yüzine berḳ urur** nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 2). [yüzine berḳ urur, -ur]*

yüzine dürt-: *Yüzüne vurmak.*

1. O bāṭıllar bilürken ḥaḳḳı örter
   Alur ḳanuñ revān **yüzine dürter** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 22). [yüzine dürter, -er]*

yüzine kef ur-: *Yüzüne el vurmak II Tokat atmak.*

1. Olara eşrefi çegşitmese def
   Kimesne **yüzine urmaz idi kef** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 4). [yüzine kef urmaz idi, -maz, -idi]*
2. Senüñ rāyüñ eger kim görse Aṣaf
   Ḥicābından **ururdı yüzine kef** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 20). [yüzine kef ururdı, -ur, -dı]*

yüzine şu sep-: *Yüzüne su serpmek; birini ayıltmak için yüzüne su dökmek.*

1. Revān ol dem **yüzine sepdiler şu**
   Açа nergislerin tā kim o gül-rū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 39). [yüzine şu sepdiler, -di, -ler]*

yüzine sür-: *Yüzüne sürmek, değdirmek.*

1. Anuñ sulṭān-ı Çīn mühri götürdi
   Duʿā desti bigi **yüzine sürdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 46). [yüzine sürdi,]*
2. Duʿā desti bigi **yüzine sürdi**
   O kuḥlāsā ḫaṭı gözden geçürdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 35). [yüzine sürdi, -di]*

yüzine sürin-: *Yüzüne sürünmek.*

1. **Sürinmiş yüzine** surḫı sefīd ʿāc
   Viṣāline cihānuñ ḫalḳı muḥtāc *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 89). [yüzine sürinmiş, -miş]*

yüzine vü gözine sür-: *Sevgi, muhabbet ve hasret göstergesi olarak yüzüne gözüne değdirmek.*

1. **Yüzine vü gözine sürdi** anı
   Sevindi göñli şād oldı revānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 19). [yüzine vü gözine sürdi, -di]*

yüzini çarp-: *Yüzüne çarpmak.*

1. Ḳılıçlar ḳalḳanuñ **çarpar yüzini**
   Velī ḫavf eyleyüp ḳıpmaz gözini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 41). [yüzini çarpar, -ar]*

yüzini ḳana yu-: *Yüzünü kana bulamak.*

1. **Yüzini ḳana yudı** tīġ yirüñ
   Yiri başına aġmasun mı tīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 35). [yüzini ḳana yudı, -dı]*

yüzini yırt-: *Tırnaklarını geçirmek vasıtasıyla yüzünü kanatmak parçalamak.*

1. Görüp bu ḥāleti her māh-pāre
   Yüzini yırtup itdi pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 16). [yüzini yırtup, -up]*

2. Viṣālüñ olduġıçün ṣoñı hicrān
Yüzini yırtup itdi āh u efgān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 71, Mısra 8). [yüzini yırtup, -up]*

yüzinüñ rengi şīrveş ol-: *Yüzünün rengi aslana dönüp sararmak.*

1. Göreydi anı ṣanurdı pelengi
Yüzinüñ şīrveş olurdı rengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 22). [yüzinüñ rengi şīrveş olurdı, -ur, -dı]*

yüzü aġ ol-: *Temiz, günahsız olmak, alnı açık olmak.*

1. Yürekde nār-ı mihrüñden çü yoḳ daġ
Ola mı ṣubḥveş yā Rab **yüzüm aġ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 20). [yüzüm aġ ola mı, -a, -mı]*

yüzü ayuñ on dördi: *Yüzü dolunay gibi.*

1. **Yüzüñ on dördidür** ey māh **ayuñ**
İder rūşen yidi iḳlīmi rayuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 35). [yüzüñ ayuñ on dördidür, -dür]*

Z-Ẓ-Ẕ-Ż

żabt: *İdaresi altına almak.*

1. Nite kim būy-ı müşk ol ʿışḳa māʾil
   Görürler kim degüldür **żabṭ** ḳābil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 130). [żabṭ,]*
2. Ṭutalum **żabṭına** olduḳ muḳayyed
   Bir avuç ḫāk olur mı ḳulzuma sed *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 133). [żabṭına, -ı, -n, -a]*
3. Ḳılup Nāşır anuñ **żabṭına** tedbīr
   Hemān düzdürdi bir ḫoş sīm zencīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 135). [żabṭına, -ı, -n, -a]*

żaʿf: *Güçsüzlük, zayıflık.*

1. O meh-rū **żaʿf** ile döndi hilāle
   İrişdi ṣıḥḥati mihri zevāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 41). [żaʿf,]*

zaʿferān: *Safran.*

1. Görürler şād u ḫandān ġāyet anı
   Yidirmişler meger kim **zaʿferānı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 86). [zaʿferānı, -ı]*

zāġ: *Karga.*

1. Alup minḳarına ol **zāġ** müşki
   Gelüp ter eyledi kāfūr-ı ḫuşki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 11). [zāġ,]*
2. O **zāġa** ol perī ẓıl itdi der-ḥāl
   Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 7). [zāġa, -a]*

zāġ-ı suḫanver: *Konuşan karga II Kalem.*

1. Eline aldı bir **zāġ-ı suḫanver**
   Virür ol ḫalḳa ġāʾibden ḫaberler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 5). [zāġ-ı suḫanver,]*

ẓāhir: *Görünür.*

1. Benefşe gök dere ġarḳ oldı **ẓāhir**
   Biter dūşından şan peyk-i mübāşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 17). [ẓāhir,]*

ẓāhir eyle-: *Ortaya çıkarmak.*

1. Yine irse gerek bu ḥasret āḫir
   Ḳamudan evvel anı **eyle ẓāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 68). [ẓāhir eyle,]*

ẓāhir it-: *Açık etmek, göstermek.*

1. Duʿāyı ol dem evvel āḫir itdi
   O mektūbı çıḳardı **ẓāhir itdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 30). [ẓāhir itdi, -di]*

ẓāhir ol-: *Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.*

1. Gül gibi **ẓāhir oldı** kim bāġbān-ı ʿadlüñ
   Bostān-ı memleketden eşcār-ı ẓulmi ḳāmıʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 27). [ẓāhir oldı, -dı]*
2. ʿUyūn-ı ibreti ile ol ki nāẓir
   Ola ṣunʿı sarāyından o **ẓāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 16). [ẓāhir ola, -a]*
3. Bu çār eżdād kim cümle bir oldı
   Mevālīd-i ṣelāṣe **ẓāhir oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 66). [ẓāhir oldı, -dı]*
4. **Olur ẓāhir** eṣerlerden müʾeṣṣir
   Naẓar eyle gözüñ aç ey müdebbir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 17). [ẓāhir olur, -ur]*
5. Gözin aç ṭoġrı baḳ ol aña nāẓır
   Cemāl-i vaḥdet **olur** anda **ẓāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 74). [ẓāhir olur, -ur]*
6. Bu tevḥīd oldı bu arada āḫir
   Ḳulaḳ ṭut kim naṣāyiḥ **oldı ẓāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 2). [ẓāhir oldı, -dı]*
7. Ṭoḳuz ay on gün oldı ol dem āḫir
   O gizlü genc o sāʿat **oldı ẓāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 8). [ẓāhir oldı, -dı]*
8. Çün ol şehden eṣer olmadı ẓāhir
   Dönüp Lālā'ya geldi anlar āḫir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 43). [ẓāhir olmadı, -ma, -dı]*
9. Göñülden ẓevḳ ü şādī **oldı ẓāhir**
   Ṣanasın dostdan geldi mübeşşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 5). [ẓāhir oldı, -dı]*
10. Çün **oldı** Ṣemʿe **ẓāhi**r sırr-ı nāme
    Eline aldı yüz şevḳ ile ḫāme *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 1). [ẓāhir oldı, -dı]*
11. Olurdı geh müselmān gāh kāfir
    Olurdı gāh pinhān gāh **ẓāhir** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 6). [ẓāhir olurdı, -ur, -dı]*
12. Bu ḥālet kim o sāʿat **ẓāhir oldı**
    Görüp mey-ḫāneciler kāfir oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 121). [ẓāhir oldı, -dı]*

zaḫm ur-: *Yaralamak.*

1. Ḫaşekler şol ḳadar **zaḫm urdı** aña
   Ayaġı oldı ḳanında mühennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 11). [zaḫm urdı, -dı]*
2. Dili ʿuşşāḳ bigi pāre pāre
   Kim aña **zaḫm urılmış** yare yare *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 4). [zaḫm urılmış, -ıl, -mış]*

zaḫmet: *Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.*

1. Anuñ cānında itmişdi yir **zaḫmet**
   Ḳazındı noḳṭa andan oldı raḥmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 11). [zaḫmet,]*

zaḫmet getür-: *Zahmet, sıkıntı vermek.*

1. Didi Pervāne **zaḫmetler getürdük**
   Yine ṭapuña miḥnetler getürdük *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 93). [zaḫmetler getürdük, -dü, -k]*

zaḫmet git-: *Rahatsızlıkların geçmesi.*

1. Ḳamu **zaḫmet gidüp** rāḥat yetişdi
   Ḳamu ʿillet gidüp ṣıḥḥat yetişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 45, Mısra 9). [zaḫmet gidüp, -üp]*

zahm-ı ʿadū: *Düşmanın yarası.*

1. O dem **zaḫm-ı ʿadūdan** ḳaynadı ḳan
   Revān tenevvürden ṣan ḳopdı ṭūfān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 71). [zaḫm-ı ʿadūdan, -dan]*

zahm-ı tāze: *Yeni, taze yara II Kadın cinsel organı.*

1. Görür var zaḫmı ol ḥūr-ı cemīli
   O **zaḫm-ı tāzeye** ṣoḳdı fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 58). [zaḫm-ı tāzeye, -y, -e]*

zahmı var: *Yarası var.*

1. Görür **var zaḫmı** ol ḥūr-ı cemīli
   O zaḫm-ı tāzeye ṣoḳdı fitīli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 57). [zaḫmı var,]*

ẓahr: *Arka, sırt.*

1. Bahāyem **ẓahrına** ṣāhuñ yaṣaġı
   Pelengüñ pençesin itdi ḳaṣaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 77). [ẓahrına, -ı, -n, -a]*

ẓahruña mühr ur-: *Sırtına mühür yazmak.*

1. Ḥaḳ ḳudret eliyle **uruban ẓahruña mühri**
   Gönderdi seni ümmetüñe nāme-i şefḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 17). [ẓahruña mühri uruban, -uban]*

żaʿīf: *Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz.*

1. Seni ʿālemde Ḥaḳ var itsün ey yār
   Żaʿīfüñde veli ʿöẕr-i ḳavī var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 9, Mısra 6). [żaʿīfüñde, -üñ, -de]*
2. Senüñ derdüñle şol deñlü **żaʿīfem**
   Senüñ hicrüñle şol deñlü naḥīfem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 97). [żaʿīfem, -em]*

żaʿīf ü hasta it-: *Zayıflatmak ve hastalandırmak.*

1. Yā degmiş sūsenüñ aña zebānı
   Żaʿīf ü ḫasta itmiş ġayet anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 60). [żaʿīf ü ḫasta itmiş, -miş]*

żaʿīf ü nā-tüvān: *Zayıf ve güçsüz.*

1. Bu yolda ʿaḳla dirler bir ḫar-ı leng
   Żaʿīf ü nā-tüvān u zār u dil-teng *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 94). [żaʿīf ü nā-tüvān,]*
2. İlāhi bir **żaʿīf ü nā-tüvānem**
   Güneh itmekde ammā pehlevānem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 1). [żaʿīf ü nā-tüvānem, -em]*
3. **Żaʿīf ü nā-tüvān** u zār u tenhā
   İderdüm luṭfını Ḥaḳḳ'uñ temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 25). [żaʿīf ü nā-tüvān,]*

zāʾil it-: *Yok etmek, ortadan kaldırmak.*

1. **İderdi** hicr tenden cānı **zāʾil**
   Ümīd-i vuṣlatuñ olmasa ḥāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 53). [zāʾil iderdi, -er, -di]*
2. Bile elli ḥekim üstād-ı kāmil
   İder biñ derdi bir dem içre **zāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 26). [zāʾil ider, -er]*

zāʾil ol-: *Yok olmak, ortadan kalkmak.*

1. Midād-ı şeb ser-ā-ser **zāʾil oldı**
   Anuñ yirine ḥall-i sīm ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 5). [zāʾil oldı, -dı]*

ẓalām-ı fısḳ: *Günah karanlığı.*

1. **Ẓalām-ı fısḳa** dil ġāyetde māʾil
   Degül nūr-ı ṣalāḥa veh ki ḳāʾil *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 9). [ẓalām-ı fısḳa, -a]*

ẓalām-ı şirk: *Şirk karanlığı.*

1. Yolını ʿayn-ı ʿaḳl anuñla görsün
   Gönüllerden **ẓalām-ı şirki** sürsün *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 24). [ẓalām-ı şirki, -i]*

ẓālim: *Zulüm edici.*

1. O **ẓālimler** ele bir şemʿ aldı
   Ṭurup ser-cümlesi ol köşke geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 37). [ẓālimler, -ler]*
2. Ḳamu **ẓālimlere** itdi siyāset
   Belādan memleket oldı selāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 49). [ẓālimlere, -ler, -e]*

zamān: *Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.*

1. **Zamāndan** ṣoñra ʿaḳlı başına geldi
   Yine deryā-yı eşki ṭaşa geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 41). [zamāndan, -dan]*

zamān: *Devir, çağ, dönem.*

1. **Zamānuñda** kimesne yutmasun ḳan
   Meger kim laʿl ḳaşlu ḫātem ey cān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 59). [zamānuñda, -uñ, -da]*

zamān: *Süre, vakit, dönem.*

1. Egerçi çoḳ **zamān** oldı ḥavāle
   Ḥişārı alamadı Şāh Jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 53). [zamān,]*

zamāne: *Felek.*

1. Ziyāde pīr olmışken **zamāne**
   Cihān Firdevs'e ol döndi civāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 51). [zamāne,]*
2. Geyürdi çarḫa tāc-ı zer **zamāne**
   Ḳuşatdı aña tīġı ḫüsrevāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 3). [zamāne,]*
3. Bu ṭās-ı heft cūş içre **zamāne**
   Fevākihden ḳomadı hīç dāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 3). [zamāne,]*
4. **Zamāne** ellemiş cümle çenārı
   Görüp baş egmemiş mi ḳadd-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 35). [zamāne,]*

zamāne: *İçinde bulunulan zaman, dönem.*

1. Şu deñlü zeyn olmışdı **zamāne**
   İderdi reşk İrem bāġı cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 17). [zamāne,]*

zamāne kimseye ḳalmaz: *İster uzun ister kısa yaşa, ecel mutlaka gelecek başa. Herkes elbet kendisine verilen ömür süresini tamamlayınca dünyadan göçecek, vefat edecektir. Bunu akıldan çıkarmamak, hayatı ona göre ölçülü yaşamak gerekir.*

1. Bilürdi **kimseye ḳalmaz zamāne**
   Dem-ā-dem āh iderdi yane yane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 43). [zamāne kimseye ḳalmaz,]*
2. Bilür kim **kimseye ḳalmaz zamāne**
   Bahār-ı ʿömr irer āḫir ḫazāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 43). [zamāne kimseye ḳalmaz,]*

zamān-sürʿat: *Zamanla yarışacak denli hızlı.*

1. Ḳamer-seyr ü kemer-gerden sutūn-pā
   Zamān-sürʿat zemīn-ṭay rāh-peymā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 10). [zamān-sürʿat,]*

zamānuñ cünbişi: *Dünya'nın dönüşü.*

1. Ṭaġıldı tār u mār oldı ḳamu şehr
   Zamānuñ cünbişinden gördiler ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 64). [zamānuñ cünbişinden, -n, -den]*

zamānuñ naḳd: *Zamanın parası.*

1. Hemān kim ḫuṭbede aduñ ola yād
   Zamānuñ naḳdına ur sikke-i dād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 52). [zamānuñ naḳdına, -ı, -n, -ı]*

zamānuñ sürʿati: *Zamanın hızı.*

1. **Zamānuñ sürʿatin** devrüñ mürūrın
   Mehüñ hem ʿilletin bedrüñ ḳusūrın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 27). [zamānuñ sürʿatin, -n]*

żamīr: *Gönül, iç.*

1. Degül ḫalḳuñ aña maḫfī **żamīri**
   Getürdiler varup ol bī-naẕīri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 15). [żamīri, -i]*
2. Benüm göñlümde yir itmişdi ol ḫāl
   Żamīrüm noḳṭadan fehm itdi remmāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 82, Mısra 38). [żamīrüm, -üm]*

zanbaḳ: *Maruf çiçek, zambak.*

1. Degirmiş nevk-i kibrītini nāra
   Diler kim **zanbaḳuñ** şemʿin uyara *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 50). [zanbaḳuñ, -uñ]*
2. Çemen sūḳında **zanbaḳ** ṣan ki cerrār
   Başına ṣoḳmış idi şemʿ-i bī-nār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 51). [zanbaḳ,]*
3. Oḳır mum ile ḫalḳı bāġa **zanbaḳ**
   Diler cümle cihānuñ göñlin açmaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 41). [zanbaḳ,]*

zanbak ġoncesi: *Henüz açılmamış gül tomurcuğu II Erkek cinsel organının ucu.*

1. Görür kim ṣu döker bir tāze gülşen
   Ṣaḳāyıḳ üzre **zanbaḳ ġoncesinden** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 22). [zanbaḳ ġoncesinden, -n, -den]*

zanbak ġoncesi: *Zambak tomsuğu II Mektup.*

1. O **zanbaḳ ġoncesin** ol peyke virdi
   O peyk-i cust u çābük yola girdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 25). [zanbaḳ ġoncesin, -n]*

zār: *Ağlayan, inleyen.*

1. Benefşe zārī olmış yāsemen **zār**
   Ḳızıl gül üzre ḳonmış aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 25). [zār,]*

zār eyle-: *Ağlatmak.*

1. Naḳd-ı ṣabr u ʿaḳlumı utdı ʿaceb nerrād imiş
   Ṭas-ı miḥnetde faḳīri **eyledi zār** ayrulıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 4, Mısra 8). [zār eyledi, -di]*

zār kıl-: *Ağlamak.*

1. Gidüp ṭolābveş ṣāhuñ ḳarārı
   Gözinden dökdi yaşı **ḳıldı zārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 28). [zārı ḳıldı, -dı]*

zār ol-: *Zar hâline gelmek.*

1. Muḥabbet nerdinüñ ol **zārı olmış**
   Ḳarar oturmaġ anuñ kārı olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 59). [zārı olmış, -mış]*

zār u dil-teng: *Ağlayan ve kederli.*

1. Bu yolda ʿaḳla dirler bir ḫar-ı leng
   Żaʿīf ü nā-tüvān u **zār u dil-teng** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 94). [zār u dil-teng,]*

zār u ġarib: *Ağlayan ve zavallı.*

1. Didi Pervāne bir **zār u ġaribem**
   Gülinden ayru düşmiş ʿandelībem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 19). [zār u ġaribem, -em]*

zār u tenhā: *Dermansız ve yalnız.*

1. Żaʿīf ü nā-tüvān u **zār u tenhā**
   İderdüm luṭfını Ḥaḳḳ'uñ temennā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 25). [zār u tenhā,]*

zarāfet ehli: *Zarifler.*

1. **Ẓarāfet ehlinüñ** cisminde cānı
   Arada iki yāruñ tercümānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 64, Mısra 7). [ẓarāfet ehlinüñ, -nüñ]*

zarf ol-: *Kılıf olmak.*

1. İḥaṭa ide mi deryāyı ḳaṭre
   Sühā **ẓarf ola mı** bi'llāh bedre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 84). [ẓarf ola mı, -a, -mı]*

zāriʿ: *İnilti, yakarış.*

1. Gūyā ki ebr-i nīsān deryāya gevher-efşān
   Luṭfuñ eli cihāna toḫm-ı seḫāyı **zāri**ʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 40). [zāriʿ,]*

zārı efġān kıl-: *Ağlayıp inlemek.*

1. Beni Sulṭān Jāle itdi āzād
   Elinden **ḳıldum efġān zārı** feryād *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 84). [zārı efġān ḳıldum, -du, -m]*

zārı it-: *Ağlamak, inlemek.*

1. **İderdi** burc-ı ḳavse gelse **zārı**
   Ḳomazdı kimsede ḳılca ḳarārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 38, Mısra 3). [zārı iderdi, -er, -di]*

zārı ḳıl-: *Ağlamak, inlemek.*

1. Ceresler dil ucından **ḳıldı zārı**
   Nite kim görmese ʿuşşāḳ-ı yārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 113, Mısra 25). [zārı ḳıldı, -dı]*

zāri ol-: *İnlemek, ağlamak.*

1. Görüp ol naḳşı anuñ **oldı zāri**
   Ütildi cümle naḳd-ı iḫtiyāri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 69). [zāri oldı, -dı]*

2. Benefşe **zārī olmış** yāsemen zār
   Ḳızıl gül üzre ḳonmış aḳ güli var *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 25). [zārī olmış, -mış]*

zārı zārı: *Yanık yanık.*

1. Şu deñlü iñledi kim **zārı zārı**
   Ṣadāsı çıḳmaz oldı varı varı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 35). [zārı zārı,]*
2. Anı iñletdi ol dem kendü yārı
   Felekler bigi ḳat ḳat **zārı zārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 16). [zārı zārı,]*

zāt: *Allah'ın varlığı.*

1. Külli eczāmı ser-ā-ser kül iderse eylesün
   Ḳanı ol kim tecelli ide Ṭūr-ı rūḥa **ẕāt** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 26). [ẕāt,]*

zāt: *Kendi, öz, asıl.*

1. **Ẕātuñda** senüñ yoġ idi bir ẕerrece bed-ḫu
   Āteşde burūdet nite kim ṣuda yubūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 25). [ẕātuñda, -uñ, -da]*
2. Sezer oġlında idrāk u zakāvet
   Görür **ẕātında** anuñ ḳabiliyyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 16, Mısra 26). [ẕātında, -ı, -n, -da]*
3. Görür cānum gözi **ẕātında** cevher
   Sezer dilṭabʿını pāk u muṭahhar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 9). [ẕātında, -ı, -n, -da]*
4. Eyitdi feylesof ey ḫān-ı ʿālem
   Cihān bir cism **ẕātuñ** cān-ı ʿālem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 18). [ẕātuñ, -uñ]*
5. Cihān ṭurduḳça var ol pādşāhum
   Ḳażādan ṣaḳlasun **ẕātuñ** ilāhum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 12). [ẕātuñ, -uñ]*

zātī: *16.yüzyılda yaşamış divan şairi.*

1. Bu meclis bir güzel raʿnā teferrücgāhdur **Ẕātī**
   Ṣürāḥī çemesār olmış aña āb-ı revān müldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 13). [ẕātī,]*
2. Eger ki ṣafvet-i ḳalb isteriseñ ey **Ẕātī**
   Ṣafa ile di her ān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 33). [ẕātī,]*
3. **Ẕātī'nüñ** idersin ḳamu müşkillerini ḥal
   Ṭapuñdan irerse aña ger ʿavn u ʿināyet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 49). [ẕātī'nüñ, -nüñ]*
4. Ḫalḳuñ kimisi māl u kimisi cāh ister
   Mülk-i cihān içinde **Ẕātī** duʿāña ḳāniʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 42). [ẕātī,]*

zāt-ı bī-çün: *Eşi, benzeri, ortağı olmayan zat; Allah.*

1. Buldı bu daʿvā bu dehr-i bī-ṣebāt içre ṣübūt
   Ẕāt-ı bī-çünuñdan özge nesnede yoḳdur ṣebāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 28). [ẕāt-ı bī-çünuñdan, -uñ, -dan]*

zāt-ı cemīl: *Sınırsız yücelik ve haşmetiyle beraber sonsuz güzellik sahibi Allah.*

1. Senüñ o **ẕāt-ı cemīlüñle** birligüñ dün ü gün
   İder cihāna beyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 13). [ẕāt-ı cemīlüñle, -üñ, -le]*

zāt-ı laṭif: *Mülayim, zarif, hoş kimse.*

1. İsm-i şerīfüñ üzre oḳındı tā ki ḫuṭbe
   Ẕāt-ı laṭifüñ oldı cümle ṣıfāta cāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 10). [ẕāt-ı laṭifüñ, -üñ]*

zāt-i pāk: *Temiz, saf yaratılış.*

1. Ḫavādiṣden münezzeh **ẕāt-i pāki**
   Anuñ yoḳ kimselerle iştirāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 27). [ẕāt-i pāki, -i]*

zāt-ı şerīf: *Şerefli kişi, soylu kimse.*

1. Ey **ẕāt-ı şerīfüñ** gül-i būstān-ı risālet
   Elfāẕ-ı laṭīfüñ şekeristān-ı ḫalāvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 1). [ẕāt-ı şerīfüñ, -üñ]*
2. Görüp şād oldılar **ẕāt-ı şerīfin**
   Gül-āb ile yuyup cism-i laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 13). [ẕāt-ı şerīfin, -in]*
3. Çü bulmadılar ol **ẕāt-ı şerīfi**
   Didiler kim görür cism-i laṭīfi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 35). [ẕāt-ı şerīfi, -i]*
4. Şehüñ **ẕāt-ı şerīfinden** eser yoḳ
   Anuñ cism-i laṭīfinden ḫaber yoḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 33). [ẕāt-ı şerīfinden, -in, -den]*

zāt-ı şerīf: *Şerefli, saygıdeğer kimse II Kanuni Sultan Süleyman.*

1. Ey pādşāh-ı ʿālem cümle güzel ṣıfātdan
   Ẕāt-ı şerīfüñ üzre her ne dinürse vāḳiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 12). [ẕāt-ı şerīfüñ, -üñ]*

zātınuñ ḫāṣṣiyeti: *Özünün tesiri.*

1. Cevāhir **ẕātınuñ ḫāṣṣiyetini**
   Ḳadīm ü ḥādiṯüñ keyfiyyetini *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 33). [ẕātınuñ ḫāṣṣiyetini, -n, -i]*

zātiyā: *Ey Zâtî.*

1. Ḫabāb anuñ gümiş zengi ḳızarmışdur yürür ṣāfī
   Ayaḳdur **Ẕātiyā** meydān-ı bezmüñ peyk-i çālāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 7, Mısra 10). [ẕātiyā,]*
2. Aña Ḫaḳ virmiş ol añı görenler **Ẕātiyā** anı
   Virür cānı aña anı bugün ben andan ayrıldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 14, Mısra 9). [ẕātiyā,]*
3. Şerḥ olınmaz **Ẕātiyā** anuñ kitāb-ı raḥmeti
   Āsmān evrāḳ olup olursa deryālar devāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 37). [ẕātiyā,]*
4. Aña mānīʿ olur ebr-i günāhuñ
   Niçün yoḳ **Ẕātiyā** anuñçün āhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 4, Mısra 40). [ẕātiyā,]*

5. Gülsitāndan **Ẕātiyā** dir saña güller yolunup
   Ġonce-i ḳalbüñ açılsun gül bigi gülzāra gel *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Murabba 1, Mısra 27). [ẕātiyā,]*

<u>żāyiʿ it-:</u> *Kaybetmek.*

1. Yolum göster ġarībüñ **itme żāyiʿ**
   Hidāyet nūrın eyle berḳ-ı lāmiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 49). [żāyiʿ itme, -me]*
2. Fiġānlar idüp anda dirdi ḳumrī
   Ṣafā sür **żāyiʿ itme** naḳd-ı ʿömri *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 34). [żāyiʿ itme, -me]*

<u>zebān:</u> *Dil.*

1. **Zebānuñ** nām-ı Ḥaḳ'ḳa k'ola vāṣıl
   Ḳılasın vuṣlat-ı maḳṣūdı ḫāṣıl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 9). [zebānuñ, -uñ]*
2. O şeh çün ḫānḳāh-ı hicre girdi
   Zebānında bu ebyāt oldı virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 8). [zebānında, -ın, -da]*
3. Kesilmezdi **zebānında** anuñ ser
   Meger ḥadden geçiçek zülf-i dil-ber *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 63). [zebānında, -ı, -n, -da]*

<u>zebān biñ ol-:</u> *Bin tane dili olmak.*

1. Ḳomaz göñülde gümān lā-ilāhe illā'llāh
   Disem **biñ olsa zebān** lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 2). [zebān biñ olsa, -sa]*

<u>zebān depret-:</u> *Konuşmak.*

1. O sāʿat girdi bir ḫādim sarāya
   Zebān depretdi el açdı duʿāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 36). [zebān depretdi, -di]*

<u>zebān ol-:</u> *Dil olmak.*

1. Ḫudānuñ varlıġını eyler iẓhār
   Zebān olmış ider her biri güftār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 22). [zebān olmış, -mış]*

<u>zebān u ḫāme:</u> *Dil ve kalem.*

1. Ḳamu rengīn ü ter-taḥrīr eyle
   Zebān u ḫāmeden taḳrīr eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 16). [zebān u ḫāmeden, -den]*

<u>zebāna getür-:</u> *Dile getirmek, söylemek.*

1. Murādum ol ki İlāhī **getür** ecel iricek
   Zebānuma o zamān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 32). [zebānuma getür,]*
2. İlāhī irişecek şoñ nefes **zebānumuza**
   Getür şu bigi revān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 28). [zebānumuza getür,]*

zebāndan ʿıyān ol-: *Dilden çıkmak.*

1. Derūn-i dilde olan şirki cümle maḥv eyler
   Zebāndan olsa ʿıyān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 10). [zebāndan ʿıyān olsa, -sa]*

zebānı deg-: *Dili dokunmak.*

1. Yā **degmiş** sūsenüñ aña **zebānı**
   Żaʿīf ü ḫasta itmiş ġayet anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 59). [zebānı degmiş, -miş]*

zebān-ı ḥāl: *Hâl dili.*

1. **Zebān-ı ḥāl** ile büryān-ı dürrāc
   Dir idi ṭoyum olduñ olma ṭurac *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 75). [zebān-ı ḥāl,]*

zebān-ı ḫāme: *Kalemin dili.*

1. Bize ol sırrı luṭf eyle ʿıyān it
   Zebān-ı ḫāmeden şerḥ u beyān it *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 52, Mısra 16). [zebān-ı ḫāmeden, -den]*

zebānı ṭutıl-: *Dili tutulmak.*

1. **Ṭutıldı** her şüraḥīnüñ **zebānı**
   Görüp ʿayyāşlar ḳurıdı ḳanı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 119). [zebānı ṭutıldı, -dı]*

zebānından düş-: *Dilden düşmek.*

1. **Zebānından düşüp** bādāmuñ ol ter
   Ġażabdan gör ne ṭatludur ki ditrer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 81). [zebānından düşüp, -üp]*

zeberced üzre ol-: *Zebercet üzerinde bulunmak.*

1. **Zeberced üzre olan** cümle lūʾlū
   Ser-ā-ser nā-bedīd oldı durup u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 5). [zeberced üzre olan, -an]*

zebūn: *Zayıf, güçsüz, aciz.*

1. Ṭoḳuzı āl u ḫīle erlik ondur
   Kim āl u ḫīleden arslan **zebūndur** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 52). [zebūndur, -dur]*

zebūn eyle-: *Güçsüz, zayıf, aciz etmek.*

1. Virür bir mūşdan fīle fenāyı
   Zebūn eyler şitādan ejdehāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 24). [zebūn eyler, -r]*

zecr-i gerd: *Toz zorlaması.*

1. Hevādan dönmesün çün **zecr-i gerdi**
   Günehkār ümmetin Ḥaḳ'dan dilerdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 97). [zecr-i gerdi, -i]*

zehir: *Organizmaya girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağı, sem.*

1. Kim anuñ ḫastasınuñ şerbeti **zehr**
   Belādur pisteri vü niʿmeti ḳahr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 11). [zehr,]*

zehr iç-: *Çok zarar görmek.*

1. Yidügüm derd sensiz **içdügüm zehr**
   Çerāġum nār-ı āh u mūʾnisüm ḳar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 45). [zehr içdügüm, -düg, -üm]*

zehr it-: *Zehir hâline getirmek.*

1. Ne bülbül var k'anı inletmeye dehr
   Nice ṭūṭīnüñ **itmez** şekkerin **zehr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 20). [zehr itmez, -mez]*

zehr-i hicr: *Ayrılık zehri.*

1. Yürürdi şehr içinde yane yane
   İçerdi **zehr-i hicri** ḳane ḳane *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 79, Mısra 6). [zehr-i hicri, -i]*

zehr-i ḳātil: *Öldürücü zehir.*

1. Benüm ḥālüm ziyāde oldı müşkil
   İçürdi cām-ı firḳāt **zehr-i ḳātil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 56). [zehr-i ḳātil,]*

zehr-i ḳattāl: *Öldürücü zehir.*

1. Kime kim yidürürse bir ḳaşuḳ bal
   Şunar ṭās ile āḫir **zehr-i ḳattāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 62). [zehr-i ḳattāl,]*

zehr-i ḳattāl içir-: *Ölümcül zehir içirmek.*

1. Şuṣasa ḳanına aʿdā-yı cühhāl
   İçirür tīġı anuñ **zehr-i ḳattāl** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 44). [zehr-i ḳattāl içirür, -ür]*

zehri yoḳ: *Zehri bulunmamakta.*

1. Ne şerbet ṣundı bu kim **zehri yoḳdur**
   Ne lūṭf itdi kim anuñ ḳahrı yoḳdur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 148, Mısra 15). [zehri yoḳdur, -dur]*

zehrnāk ṣun-: *Zehirli sunmak.*

1. Eyitdi berre-i mesmūm aña
   Ḥaẕer ḳıl **zehrnāküm ṣunma** baña *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 86). [zehrnāküm ṣunma, -ma]*

zelzele ol-: *Deprem meydana gelmek.*

1. Şu dem kim **zelzele olduḳça** bu arż
   Ḳımıldansa idersin bunı sen farż *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 31). [zelzele olduḳça, -duḳça]*
2. Şu deñlü **zelzele oldı** o sāʿat
   Görenler ṣandılar ḳopdı ḳıyāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 109, Mısra 15). [zelzele oldı, -dı]*

zemīn: *Yeryüzü.*

1. Hilāl oldı nişān-ı naʿl-i esbi
   Zemīnüñ çarḫa dönmek oldı kesbi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 42). [zemīnüñ, -üñ]*
2. **Zemīnden** yine ḳaldurdı güneş reʾs
   Şumūʿ-ı encüm itdi kendüden yeʾs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 1). [zemīnden, -den]*
3. **Zemīn** anı görüp bozardı rūyı
   Dem-i serv-i ṣabā saḫt itdi ṣuyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 5). [zemīn,]*
4. **Zemīne** ʿarż-ı mihr itmezdi eflāk
   Anuñçün saḫt olurdı āb ile ḫāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 9). [zemīne, -e]*
5. Felek yay ile ḥallāc zemistān
   Zemīne penbeler itdi fırāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 20). [zemīne, -e]*
6. **Zemīne** aḳçe döküp ṣaçdı malı
   Felek oldı ġulām-ı iʿtidālı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 25). [zemīne, -e]*
7. **Zemīnüñ** mey bigi cūş itdi ḳanı
   Görenler lāle ṣandı yir yir anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 57). [zemīnüñ, -üñ]*
8. Sirişki cust ü cū itdi **zemīni**
   Bula tā kim o serv-i nāzenīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 31). [zemīni, -i]*
9. Anuñ Bercīs adı bir güzel pīr
   Ḳoya çarḫa **zemīni** itse tedbīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 101, Mısra 6). [zemīni, -i]*
10. Şu deñlü urdı pā-puş ol **zemīne**
    İrişdi taḫtgāh-ı şāh-ı Çīn'e *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 15). [zemīne, -e]*
11. O sīmīn-ten ne dem kim yaḳdı sercek
    Zemīne aḳce dökdi ölçek ölçek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 12). [zemīne, -e]*
12. Ser-ā-ser velvele ṭutdı **zemīni**
    Düşirdi ṭāḳ-ı ʿayyūḳa ṭanīni *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 11). [zemīni, -i]*
13. Aña ʿarż eyledi mihrini eflāk
    Zemīn germ olup itdi cübbesin çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 4). [zemīn,]*
14. Çeküp ḫışm ile tīġın mihr-i eflāk
    Zemīnüñ eylemişdi cismini çāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 16). [zemīnüñ, -üñ]*

zemīne dök-: *Yere sarkıtmak.*

1. Ṣaru ṣaçın çözüp **dökmiş zemīne**
   İrişmiş başı eflāk-i berine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 3). [zemīne dökmiş, -miş]*

zemīni bürü-: *Yeryüzünü kaplamak.*

1. Ṭutar toz āsmānı rezme binse
   Bürür çader **zemīni** bezme inse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 24). [zemīni bürür, -r]*

zemīni lāceverd: *Lacivert zeminli.*

1. **Zemīni lāceverd** altunlu şemse
   Yazaydı döndürürdi gökde şemse *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 33). [zemīni lāceverd,]*

zemīni seyle vir-: *Yeryüzünü sele vermek.*

1. Gözi yaşı **zemīni seyle virdi**
   Sipihrüñ bād-ı āhın yile virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 31). [zemīni seyle virdi, -di]*

zemīn-ṭay: *Yer dolaşıcı.*

1. Ḳamer-seyr ü kemer-gerden sutūn-pā
   Zamān-sürʿat **zemīn-ṭay** rāh-peymā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 10). [zemīn-ṭay,]*

zemīnüñ meclisinden çık-: *Yeryüzü meclisinden çıkmak.*

1. **Zemīnüñ meclisinden** şāh-ı encüm
   Çıḳıp Hind'üñ çerisin eyledi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 2). [zemīnüñ meclisinden çıḳıp, -ıp]*

zemistān: *Kış, kış mevsimi.*

1. Felek yay ile ḥallāc **zemistān**
   Zemīne penbeler itdi firāvan *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 19). [zemistān,]*

zemzeme ir-: *Zemzem suyuna dönmek.*

1. Ṭudaġı ol ṣafāda **zemzeme** ṭaʿn eyleyen **irdi**
   Ṣafā kesb itdi ḳalbüm Merve ḥaḳḳıçün ṣafā geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 10, Mısra 5). [zemzeme irdi, -di]*

zemzemveş: *Zemzem gibi.*

1. Açıldı göñli gözi rūşen oldı
   Yaşı cūş itdi **zemzemveş** şen oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 32). [zemzemveş,]*

zenbūr üş-: *Arılar üşüşmek.*

1. Ḳamusı ol işe üşdi dürişdi
   ʿAsel yapmaġa ṣan **zenbūr üşdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 24). [zenbūr üşdi, -di]*
2. Ne kim yazarsa ol şīrīn düşerdi
   ʿAsel resm eylese **zenbūr üşerdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 4). [zenbūr üşerdi, -er, -di]*

zenbūr-ı cunūn: *Deliliğin eşek arıları.*

1. Çü **zenbūr-ı cunūn** başına üşdi
   Baş açuḳ yalıñ ayaḳ ṭaġa düşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 29). [zenbūr-ı cunūn,]*

zencīr: *Zincir ‖ eskiden azılı katil ve delilerin eline ve ayağına vurulan bağ.*

1. Velī gördü ki zülf-i yāra beñzer
   Boyın virdi o **zencīre** o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 146). [zencīre, -e]*
2. Hemān Nāṣır işitdi anı geldi
   Şehüñ boynından ol **zencīri** aldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 56, Mısra 22). [zencīri, -i]*

zencīr çek-: *Zincire vurmak.*

1. **Çeküp zencīr** ḳaṣra ʿadl u dādı
   Çıḳar Nūşīnrevānveş yaḫşı adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 41). [zencīr çeküp, -üp]*

zencīr kıl-: *Zincirlemek.*

1. Ṭabīb-i dehr itdi ḫūb tedbīr
   Kim aña kehkeşānı **ḳıldı zencīr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 46, Mısra 6). [zencīr ḳıldı, -dı]*

zencīre çek-: *Zincirle bağlamak.*

1. Ṭutamaz idi olmışdı murādı
   Çeküp zencīre ol ʿadl ile dādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 12, Mısra 14). [zencīre çeküp, -üp]*
2. Getürdük ḳaṣra illā yoḳ ḳarārı
   Anı **zencīre çekdük** ıżṭırārı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 50, Mısra 44). [zencīre çekdük, -dük]*

zencīre ur-: *Zincire bağlamak.*

1. O dīvāne yeñilmez hīç gördi
   Gelüp Pervāne'yi **zencīre urdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 138). [zencīre urdı, -dı]*
2. El uzatdı o genc-i sīme gördi
   Hemān ol dem anı **zencīre urdı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 36). [zencīre urdı, -dı]*

zencīr-i āh: *Demir zincir.*

1. Fiġānından pür oldı bu ṭoḳuz kāḫ
   Dili **zencīr-i āhı** itdi sūrāḫ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 144). [zencīr-i āhı, -ı]*

zengī: *Zenci.*

1. Biri Rūmī anuñ birisi **Zengī**
   Bular bir iki sāʿat itdi cengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 17). [zengī,]*
2. İdüp Rūmī'lere yardım o cānān
   Şoyup **Zengī'leri** ḳıldı perīşān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 22). [zengī'leri, -ler, -i]*

zengistān: *Siyahlar ülkesi.*

1. Yine feṯḥ oldı **zengistān** seḥergāh
   Zümürrüd taḫta geçdi bir güzel şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 1). [zengistān,]*

zengüle: *Ayak bileğine takılan bilezik, halhal.*

1. Ceres **zengūle** deh itdi fiġānı
   İşitdi oldı ser-mest uştur anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 33). [zengūle,]*

zengüle: *Türk müziğinin, Hicaz ailesinden, en eski basit makamlarından biridir.*

1. Didi feryād idüp **zengūlede** çañ
   Beni gūş eyle rūz-ı rıḥleti añ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 150, Mısra 9). [zengūlede, -de]*

zer: *Altın.*

1. Ya bir gencīnedür kim ol ser-ā-ser
   İçinde dāne sīm ü zerdedür **zer** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 24). [zer,]*
2. Meger ʿāşıḳ bigi çekmişdür ol derd
   Ruḫ-ı zerdālü olmış **zer** bigi zerd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 20). [zer,]*

zer aklām: *Altın kalemler.*

1. Güneş tā kim ele aldı **zer aḳlām**
   Dürildi ḫatm oldı defter-i şām *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 110, Mısra 1). [zer aḳlām,]*

zer devāt: *Altın divit.*

1. ʿUṭārīd gördi çün ṣaçuñ berātın
   Ġulāma ḳoydı defʿi **zer devātın** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 6). [zer devātın, -ın]*

zer külāhı dök-: *Altın külah takmak.*

1. **Döküpdür** çūp-ı sīme **zer külāhı**
   Atar Pervāne aña tīr-i āhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 25). [zer külāhı döküpdür, -üp, -dür]*

zer nerdubān: *Altın merdiven.*

1. Düzüp bir ḳırḳ ayaḳ **zer nerdubānı**
   Çıḳup sīmīn-bedenler yıġmış anı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 55). [zer nerdubānı, -ı]*

zer şaç-: *Altın saçmak II Işık saçmak.*

1. Güneş **zer şaçdı** rūy-ı dehre geldi
   Ṣanasın bir sencī beg şehre geldi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 5). [zer ṣaçdı, -dı]*

zer ü devlet: *Altın ve mutluluk.*

1. **Zer ü devletle** kālā-yı mehābet
   Anuñ başında tāc egninde ḫilʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 3). [zer ü devletle, -le]*

zer üsküflü: *Altın başlıklı.*

1. **Zer üsküflülerüñ** destinde zerde
   Bulınmaz lezzeti şehd ü şekerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 47). [zer üsküflülerüñ, -ler, -üñ]*

zer yaṭaḳ: *Altın yatak.*

1. Sipihrüñ **zer yaṭaġı** yire düşdi
   Görüp anı ḳamu encüm gülişdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 1). [zer yaṭaġı, -ı]*

zer-beft ü zibā: *Sırmalı ve süslü kumaş.*

1. Döşerler ayaġına nice dībā
   Ser-ā-ser cümlesi **zer-beft ü zibā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 25, Mısra 28). [zer-beft ü zibā,]*

zerd ol-: *Sararmak.*

1. Meger ʿāşıḳ bigi çekmişdür ol derd
   Ruḫ-ı zerdālü **olmış** zer bigi **zerd** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 140, Mısra 20). [zerd olmış, -mış]*

zerd ol-: *Sarı olmak, sararmak.*

1. Ser-ā-ser bāġuñ **olmış zerd** ḫaddi
   Meger kim sevmiş ol bir serv-ḳaddi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 25). [zerd olmış, -mış]*

zerde: *Zerde, safranla koku ve renk verilmiş şekerli pirinç tatlısı.*

1. Pilav **zerde idi** sīm ile zer
   Anuñçün anı ṭolaşmışdı ejder *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 35, Mısra 15). [zerde idi, -idi]*
2. Zer üsküflülerüñ destinde **zerde**
   Bulınmaz lezzeti şehd ü şekerde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 47). [zerde,]*
3. O zerrīn tāclar destinde **zerde**
   O sāʿat ḳodılar yir yir naẓarda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 11). [zerde,]*

4. Simāṭ oldı gülistān bigi tezyīn
   Pilav aḳ ġonce-i gül **zerde** nesrīn *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 22). [zerde,]*

zerde bigi şarar-: *Zerde gibi sarı olmak.*

1. **Şararmış** rūy-ı ʿāşıḳ **bigi zerde**
   Şanasın anı ʿışḳ uġratdı derde *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 83). [zerde bigi şararmış, -mış]*

zerdenüñ ruḫsārı: *Zerdenin yanağı.*

1. Egerçi **zerdenüñ ruḫsārı** zerrīn
   Avurdı çekmelü maḥbūb-ı şīrīn *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 67). [zerdenüñ ruḫsārı,]*

zer-efşān eyle-: *Altın saçmak.*

1. Aña teng itmekiçün kehkeşānı
   Zer-efşān eylemişdi çarḫ anı *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 12). [zer-efşān eylemişdi, -miş, -di]*

zernīḫ: *Zırnık.*

1. Uşandı ḫançerinden gökte Mirrīḫ
   Şarardı beñzi ḫavfından çü **zernīḫ** *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 18, Mısra 8). [zernīḫ,]*

zerr: *Altın.*

1. Şu dem kim ol terāzūya giren **zer**
   O cism-i sīm ile oldı berāber *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 95). [zer,]*
2. Aġaçlar her biri şarrāfa beñzer
   Kimi yāḳūtlar ṭutar kimi **zer** *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 28). [zer,]*

zerre: *Çok küçük parçacık.*

1. Cürʿa-i cām-ı lebinüñ **ẕerresidür** Ḫıżr anuñ
   Bir ṣaçı ẓulmet ṭuṭaġı āb-ı ḥayvān sevmişem *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 1, Mısra 3). [ẕerresidür, -si, -dür]*
2. Hevāya münḳalib olup yirinde yil ese ol dem
   İrişse yidi deryāya benüm bir **ẕerre** nārumdan *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 13, Mısra 8). [ẕerre,]*
3. Cilāsından olur ḫūrşīd tīre
   İrişmiş pertevi bir **ẕerre** yire *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 126, Mısra 10). [ẕerre,]*

zerre deñlü ḫāk ḳalma-: *Hiç toprak kalmamak.*

1. Ser-ā-ser ḳasr-ı Şemʿi itdiler pāk
   İçinde **ẕerre deñlü ḳalmadı ḫāk** *(Câtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 155, Mısra 16). [ẕerre deñlü ḫāk ḳalmadı, -dı]*

zerre deycūr ḳalma-: *Hiç karanlık kalmamak.*

1. Güneş resm itse māh andan ola nūr
   Cihānda **ḳalmaya** bir **z̲erre deycūr** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 21, Mısra 18). [z̲erre deycūr ḳalmaya, -y, -a]*

z̲erre di-: *Az demek.*

1. Güneş ʿarż eyleseñ bir **z̲erre dirler**
   Görüp bāġ-ı cinānı terre dirler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 11, Mısra 19). [z̲erre dirler, -r, -ler]*

z̲erre eser kalma-: *Hiç belirti kalmamak.*

1. Cemālin şems gösterdi seḥerden
   E̲ser ḳalmadı bir **z̲erre** ḳamerden *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 88, Mısra 4). [z̲erre e̲ser ḳalmadı, -dı]*

z̲erre z̲erre: *En küçük parçasına varıncaya kadar.*

1. Arandı **z̲erre z̲erre** cümle ara
   Bulınmadı o mihr-i ʿālem-ārā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 48, Mısra 47). [z̲erre z̲erre,]*

z̲errece: *Zerre kadar.*

1. Eger kim ḳalb-i aʿdā olsa āhen
   Ḳayırma hīç anuñçün **z̲errece** sen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 76). [z̲errece,]*

z̲errece günāhı yoḳ: *Hiç günahı bulunmama.*

1. Ḫūr-ı ʿavfuñ ḥaḳıçün kim cihānuñ
   Günāhı z̲erresince yoḳdur anuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 60). [z̲erresince günāhı yoḳdur, -dur]*

z̲errece ḳanı ḳal-: *Biraz kanı kalmak.*

1. Yüzinüñ **z̲errece ḳalmadı ḳanı**
   Didiler kim bu teslīm itdi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 3). [z̲errece ḳanı ḳalmadı, -ma, -dı]*

z̲errīn: *Altından yapılmış.*

1. Benefşe al ele bāġ-ı bahāra ṭaʿn ider meclis
   Ḳamu **z̲errīn** ḳadeḥ nergis duḫān-ı şemʿ sünbüldür *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 4). [z̲errīn,]*
2. Egerçi zerdenüñ ruḫsārı **z̲errīn**
   Avurdı çekmelü maḥbūb-ı şīrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 67). [z̲errīn,]*
3. Kimi **z̲errīn** kimi sīmīn kimi āl
   Bu ʿālem cümlesin zeyn itdi der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 3). [z̲errīn,]*

z̲errīn ʿalem: *Altın alem II Güneş.*

1. Yine **zerrīn ʿalem** maġribde batdı
   Şihāb-ı tīrger çarḫ oḳın atdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 32, Mısra 19). [zerrīn ʿalem,]*

zerrīn ʿaşā: *Altından yapılmış, sarı el değneği.*

1. Ḳaṣr-ı felek miṣālüñ bābında oldı ḥācib
   Zerrīn ʿaşā elinde sulṭān-ı mülk-i rābiʿ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 4, Mısra 14). [zerrīn ʿaşā,]*

zerrīn ayaḳ: *Altın kadeh.*

1. Elinde nergisüñ **zerrīn ayaġı**
   Şaḳāyıḳ götürür laʿlīn ḳabaġı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 45). [zerrīn ayaġı, -ı]*
2. Revān ṣu bigi girdiler o bāġa
   K'uralar sīm eli **zerrīn ayaġa** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 42). [zerrīn ayaġa, -a]*
3. Yüridi yine ol **zerrīn ayaḳlar**
   Semend-i āla bindiler yayaḳlar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 51). [zerrīn ayaḳlar, -lar]*

zerrīn ḫamāʾil: *Altın muska.*

1. Felek yüz aḳlıġın ḳılmaġa ḫāṣıl
   Ṭaḳındı yanına **zerrīn ḫamāʾil** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 129, Mısra 2). [zerrīn ḫamāʾil,]*

zerrīn ḳabā giy-: *Altın işlemeli elbise giymek.*

1. Güneş bigi **giyüp zerrīn ḳabāyı**
   Müşerref itdiler yine sarāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 41). [zerrīn ḳabāyı giyüp, -üp]*

zerrīn ḳadeḥ: *Altından yapılan kadeh.*

1. O meclisde ṣürāḥī serv-i sīmīn
   Ḳamu **zerrīn ḳadeḥler** verd-i nesrīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 69, Mısra 8). [zerrīn ḳadeḥler, -let]*

zerrīn megesler üşer-: *Altın sinekler toplanmak II Kıvılcımlar toplanmak.*

1. Urırdı sīm-sīmālar nefesler
   Üşerdi āteşe **zerrīn megesler** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 50). [zerrīn megesler üşerdi, -di]*

zerrīn tāc: *Altın taç.*

1. O **zerrīn tāclar** başına odı
   Yaḳup bu derde irdi göge dūdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 23). [zerrīn tāclar, -lar]*

2. O **zerrīn tāclar** destinde zerde
   O sāʿat ḳodılar yir yir naẓarda *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 11). [zerrīn tāclar, -lar]*

zerrīn tāc ol-: *Altından taç olmak.*

1. Güneş başuñda **zerrīn tācuñ olsun**
   Saʿādet ṣubḥı taḫt-ı ʿācuñ olsun *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 21). [zerrīn tācuñ olsun, -sun]*

zerrīn-kemer: *Altın kemerli. II. Hizmetçi.*

1. Ḳamu **zerrīn-kemerler** nite kim nāy
   Fiġāna başlayup bil didiler vāy *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 21). [zerrīn-kemerler, -ler]*

zevāl: *Güneşin batması, parlaklığının azalması.*

1. Baña gün bigi rūşen eyle ḥālüñ
   Bilem ey āftābum tā **zevālüñ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 108). [zevālüñ, -ün]*

zevāl: *Son bulma, nihayete erme.*

1. O māhuñ mihr ile n'ola ḥālüm
   Benüm andan olur āḫir **zevālüm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 43, Mısra 50). [zevālüm, -üm]*

zevāl: *Son bulma, nihayete erme II Kötü durumda olma.*

1. Nedür ey āftābum bu **zevālüñ**
   Ḳamer cismüñ hilāl itmeñ kemālüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 49). [zevālüñ, -üñ]*

zevāl bul-: *Sona ermek.*

1. Ḫudā virmiş aña bir ḫoş cemāli
   Bulur gökde güneş andan **zevāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 4). [zevāli bulur, -ur]*

zevāl irgür-: *Zeval vermek.*

1. Yüzüñ mihri ki bulmışdur kemāli
   Ḫudā **irgürmesün** aña **zevāl**i *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 125, Mısra 28). [zevāli irgürmesün, -me, -sün]*

zevāle ir-: *Yok olmak.*

1. Olur on māh-ı nev bedre ḥavāle
   Şafaḳ altında mihr **irer zevāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 8). [zevāle irer, -er]*
2. Ṭutılur ayı irincek kemāle
   İrer gün yiri çarḫ **iken zevāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 52). [zevāle irer, -er]*

zevāle iriş-: *Son bulmak.*

1. O meh-rū ża‘f ile döndi hilāle
   İrişdi ṣıḥḥati mihri **zevāle** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 42). [zevāle irişdi, -di]*

zevāli yoḳ: *Sonu yok.*

1. Ṭaleb ḳıl rūz u şeb ‘ilm ü kemāli
   O bir ḫūrşîddür **yoḳdur zevāli** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 32). [zevāli yoḳdur, -dur]*

zevālin añla-: *Batacağını anlamak.*

1. Güneş gördükce bedr-i ber-kemālin
   Ḥicābından ḳızar **añlar zevālin** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 16). [zevālin añlar, -r]*

zevc eyle-: *Çiftlemek.*

1. Virüpdür ‘ışḳ baḥrına şu kim mevc
   Ne kim ḫalḳ eylediyse **eyledi zevc** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 104, Mısra 58). [zevc eyledi, -di]*

zevc ü ferd: *Eş ve kişi.*

1. Ḳomadı didi derdüñ **zevc ü ferdin**
   Ṭabībe irdi çün kim dökdi derdin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 9). [zevc ü ferdin, -in]*

zevḳ: *Eğlence, eğlenti.*

1. O yüzi Ka‘be'ye hep ḳıldı secde
   Ḳamusı geldi ol **ẕevḳ** ile vecde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 34). [ẕevḳ,]*

zevḳ sür-: *Bir şeyin tadını çıkarmak, güzel bir şeyden istediği gibi yararlanmak, hâlinden memnun olmak.*

1. Olar birbirine ‘arż eyleyüp şevḳ
   O gün aḫşam olınca **sürdiler ẕevḳ** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 48). [ẕevḳ sürdiler, -di, -ler]*

zevḳ ü şād: *Mutluluk ve eğlence.*

1. Nefes oġullarıdur **ẕevḳ ü şādi**
   O bir ḫoş mevlevīdür nāy adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 9). [ẕevḳ ü şādi, -i]*

zevḳ ü şādī: *Mutluluk ve eğlence.*

1. Gülistānda ḳuravuz ‘ıyş otaġın
   Yaḳavuz **ẕevḳ ü şādīnüñ** çerāġın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 4). [ẕevḳ ü şādīnüñ, -nüñ]*

2. Göñülden **ẕevḳ ü ṣādī** oldı ẓāhir
   Ṣanasın dostdan geldi mübeşşir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 5). [ẕevḳ ü ṣādī,]*
3. Cihānuñ ḫalḳı cümle ḫürrem oldı
   Bulara **ẕevḳ ü ṣādī** hem-dem oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 16). [ẕevḳ ü ṣādī,]*

ẕevḳ ü ṣādī süril-: *Zevk ve sefa sürmek.*

1. Yenildi ḫ ̌an **sürildi ẕevḳ ü ṣādī**
   Gürisne sīr olup buldı murādı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 143, Mısra 19). [ẕevḳ ü ṣādīsürildi, -di]*

zevk u ṣafā: *Zevk ve mutluluk.*

1. Ṣarāb-ı nāz ile mānend-i çeşm-i dil-ber-i ṣūḫ
   Müdām **ẕevḳ u ṣafāñ** ile merdümān maḫmūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 23, Mısra 6). [ẕevḳ u ṣafāñ, -ñ]*
2. Ki ṭatlu ṭatlu ol ṣīrīn ġıdāyı
   Yiyüp kesb eyleye **ẕevḳ u ṣafāyı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 34). [ẕevḳ u ṣafāyı, -y, -ı]*
3. ʿAceb düşmişdi ol **ẕevḳ ü ṣafālar**
   Görürdük devrden luṭf u vefālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 57). [ẕevḳ ü ṣafālar, -lar]*

zevk ü ṣafā baḥri: *Zevk ve mutluluk denizi.*

1. Kim ol **ẕevḳ ü ṣafā baḥrine** gird-āb
   Bir āteşdāndur ammā müncemid-āb *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 3). [ẕevḳ ü ṣafā baḥrine, -n, -e]*

zevk ü ṣafā kesb it-: *Zevk ve sefa sürmek.*

1. İdüp ol mirvaḥ ile ol hevā kesb
   İderdi her nefes **ẕevḳ ü ṣafā kesb** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 34). [ẕevḳ ü ṣafā kesb iderdi, -er, -di]*

zevk ü ṣafā sür-: *Rahat, sakin ve eğlenceli yaşamak.*

1. Ḳudūmından **sürüp ẕevḳ ü ṣafālar**
   El açup itdiler vāfir duʿālar *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 35). [ẕevḳ ü ṣafālar sürüp, -üp]*

zevk ü ṣafāya başla-: *Eğlenceye başlamak.*

1. Varup girdiler ol zibā sarāya
   Yine **başladılar ẕevḳ ü ṣafāya** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 44). [ẕevḳ ü ṣafāya başladılar, -dı, -lar]*

zevraḳ: *Sandal, kayık.*

1. O **zevraḳdan** ḫurūc itdi çün ol şāh
   Ṭulūʿ itdi ṣanasın ḳavsdan māh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 37). [zevraḳdan, -dan]*

2. Yiridür dinse gök ol bī-miṣāle
Anuñ her **zevraḳı** beñzer hilāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 123, Mısra 14). [zevraḳı, -ı]*

zevrak: *Sandal, kayık II Şarap kadehi.*

1. Var ol ḥavż içre bir billūr **zevraḳ**
O **zevraḳ** virmiş ol ḫoş ḥavża revnaḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 58, Mısra 16). [zevraḳ,]*

zevrak-ı sīm: *Gümüş kayık.*

1. Görindi ṣubḥ-dem ol keştī-i zer
Baturdı **zevraḳ-ı sīmi** ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 4). [zevraḳ-ı sīmi, -i]*

zeyn it-: *Süslemek.*

1. Kimi zerrīn kimi sīmīn kimi āl
Bu ʿālem cümlesin **zeyn itdi** der-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 136, Mısra 4). [zeyn itdi, -di]*

zeyn ol-: *Süslenmek, bezenmek.*

1. Şu deñlü **zeyn olmışdı** zamāne
İderdi reşk İrem bāġı cihāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 17). [zeyn olmışdı, -mış, -dı]*
2. Yine **zeyn oldı** bu ḳasr-ı münaḳḳaş
Şumūʿ-ı encüme urıldı āteş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 1). [zeyn oldı, -dı]*
3. Gelincik bigi **zeyn olmışdı** gülşen
Feraḥ olmışdı cümle ġonce gülşen *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 13). [zeyn olmışdı, -mış, -dı]*

zeyn ur-: *Süslemek, bezemek.*

1. Ol üstād-ı cihān saḥḥār āyīn
Düzüp üstine anuñ **urdı** bir **zeyn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 18). [zeyn urdı, -dı]*

żıdd-ı şeb-i şek: *Şüphe gecesinin tersi.*

1. Ḳandīl-i revāḳ-ı ṣadaḳāt Ḥażret-i Ṣıddīḳ
Żıdd-ı şeb-i şek ṣuʿle-i mişbāḥ-ı ṣadāḳat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 40). [żıdd-ı şeb-i şek,]*

zıl it-: *Gölge salmak.*

1. O zāġa ol perī **ẓıl itdi** der-ḥāl
Müḥennā destini yāḳūtdan bāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 7). [ẓıl itdi, -di]*

zıll-ı serv: *Servinin gölgesi.*

1. Ṣabā ferrāş ü **ẓıll-ı serv** cārū
Ġubār-ı ġussayı dilden sürer u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 55). [ẓıll-ı serv,]*

zībā: *Süslü.*

1. Gelüp Pervāne girdi ol sarāya
   O **zībā** ferşe servi ṣaldı sāye *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 40). [zībā,]*
2. Varup girdiler ol **zibā** sarāya
   Yine başladılar ẕevḳ ü ṣafāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 43). [zibā,]*
3. Perī olsa eger kim cümle ḫūra
   Aña uçmaḳ dilerdi şöyle **zībā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 32). [zībā,]*
4. Öñine sāyeveş düşüp o servüñ
   Olup hem-rāhı ol **zībā** teẕervüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 36). [zībā,]*

zībā maḳāma gel-: *Güzel yere gelmek.*

1. Çün ol meh **geldi** ol **zībā maḳāma**
   Cemāli gözüñ aydın didi cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 26, Mısra 43). [zībā maḳāma geldi, -di]*

zībā ol-: *Güzelleşmek.*

1. O tāc **olmış** zümürrüdler ile **zībā**
   Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 19). [zībā olmış, -mış]*

zībā ol-: *Süslü olmak, güzel olmak.*

1. Aña emr oldı kim bu ḳaṣr-ı aʿlā
   Nuḳūş ile **ola** maḥbūbu **zībā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 2). [zībā ola, -a]*

zībā sarāy yap-: *Süslü saray yapmak.*

1. O yirde **yapd**ı bir **zībā sarāyı**
   Gören gütmez idi Firdevs arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 25). [zībā sarāyı yapdı, -dı]*
2. **Yapar** oġlına bir **zibā sarāyı**
   Gören Cennet ṣanurdı ol arayı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 59, Mısra 7). [zibā sarāyı yapar, -ar]*

zihī: *Ne iyi, ne güzel.*

1. **Zihī** kim çekse tīr ol tīr-i tedbīr
   İrişür burc-ı ḳavse gūyiyā tīr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 33). [zihī,]*
2. Anı anlara Lālā itdi ḳısmet
   Zihī ʿahd u zihī luṭf u mürüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 98). [zihī,]*
3. Anı anlara Lālā itdi ḳısmet
   Zihī ʿahd u **zihī** luṭf u mürüvvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 98). [zihī,]*
4. O müjgānı oḳı baġruña başdı
   Zihī dem ḥasretüñ yayını yaşdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 20). [zihī,]*
5. **Zihī** ferḫūnde-fāl u ḳutlu sāʿat
   Cihāndan gitdi ol dem küfr ü ẓulmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 9). [zihī,]*

zihn-i pāk: *Parlak zekâ.*

1. Keremden aña **ẕihn-i pāk** virdi
   Güşāde-ṭabʿ u ḫūb-idrāk virdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 69). [ẕihn-i pāk,]*

zikir: *Allah'ın adını art arda söyleyerek yapılan ibadet ve tören.*

1. **Ẕikrüñ** ile ḳullara ḳutlu ḳapular açılur
   Feṯḥ olur aduñ añılsa ḳufl-ı bāb-ı müşkilāt *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 1, Mısra 3). [ẕikrüñ, -üñ]*
2. Düşirmedügi mışḳale **ẕikrüñi** dilden
   Budur ki virür āyine-i ḳalbine ṣafvet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 3, Mısra 51). [ẕikrüñi, -üñ, -i]*
3. Aduñ esmā-yı ḥüsnā bigi **ẕikrüm**
   Tecellā-yı cemālüñ dilde fikrüm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 47). [ẕikrüm, -üm]*
4. Uyuḳlarsam ögümde fikrüñ ey dost
   Ṣayıḳlarsam dilümde **ẕikrüñ** ey dost *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 54). [ẕikrüñ, -üñ]*
5. Dilinde fikri dil-dāruñ ḫayāli
   Dilinde **ẕikri** ol yāruñ viṣāli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 93, Mısra 8). [ẕikri, -i]*

zikr it-: *Anmak, zikretmek, hatırlamak.*

1. Ḫudānuñ **ẕikr idüp** nām-ı şerīfin
   Müseccel itmiş elfāẕuñ laṭīfin *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 29). [ẕikr idüp, -üp]*

zikr ol-: *Anılmak.*

1. Bu ʿālem ṭopṭolu olursa şādī
   Aña degmez **k'ola ẕikr** ölüm adı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 23, Mısra 16). [ẕikr k'ola, -a, -ki]*

zikr-i cemīl: *Allah'a yapılan zikir.*

1. İlāhi **ẕikr-i cemīlüñdürür** senüñ n'ola ger
   Olursa cānlara cān lā-ilāhe illā'llāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Kaside 2, Mısra 11). [ẕikr-i cemīlüñdürür, -üñ, -dürür]*

zilletden āh it-: *Hor görülmeden ilenmek.*

1. Pes andan oḳıyup Dellāle'yi şāh
   Didi **ẕilletden itme** bir nefes **āh** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 88). [ẕilletden āh itme, -me]*

zīn: *Eyer.*

1. Urılmış üstine bir zīn-i zerrīn
   Felekde mihr idi güyā ki ol **zīn** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 8). [zīn,]*
2. Gören ol **zīn** ile dir ol semendi
   Hemān ḳavs-ı ḳūzaḫdur sīne-i bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 13). [zīn,]*

zindān: *İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer.*

1. İletdiler varup zindāna anı
   Ḳurı cism idi **zindān** geldi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 54). [zindān,]*
2. Derūnında anı ḥıfẓ itdi **zindān**
   Ṣanasın müʾminüñ ṣadrında imān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 55). [zindān,]*
3. Ṭurup Dāye ḳamu miftāḥı buldı
   O **zindāna** ser-ā-ser ḥākim oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 48). [zindāna, -a]*
4. Hemān **zindāna** adam saldılar tīz
   Yaturdı oluban Dāye ʿaraḳ-rīz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 33). [zindāna, -a]*

zindān: *İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer. II Sıkıntılı yer; kara yer.*

1. Çıḳar Mışr-ı viṣāli ḳıl tekellüf
   Bu **zindāndan** beni mānend-i Yūsuf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 76). [zindāndan, -dan]*

zindān aç-: *Zindan açmak II Zindanın kapısını açık hâle getirmek.*

1. Yūsuf-ı gül çıḳdı şāh oldı ṭarāvet Mışrına
   Ġoncenüñ **açdı** seḥer bād-ı ṣabā **zindānını** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 2, Mısra 4). [zindānını açdı, -dı]*

zindāna ir-: *Zindana ulaşmak.*

1. Çıḳup uġrı ḳapudan yola girdi
   Göz açup yummadan **zindāna irdi** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 30). [zindāna irdi, -di]*
2. Çü **zindāna irişdi** ḳapu ḳaḳdı
   O maḥbes içre āvāze bıraḳdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 31). [zindāna irişdi, -iş, -di]*

zindāna ḳoy-: *Zindana bırakmak.*

1. Götürdük anı bir **zindāna ḳoyduḳ**
   Şeh-i ʿālem-penāhuñ bāḳī buyruḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 78, Mısra 27). [zindāna ḳoyduḳ, -du, -ḳ]*

zindāna var-: *Zindana gitmek.*

1. İletdiler **varup zindāna** anı
   Ḳurı cism idi zindān geldi cānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 53). [zindāna varup, -up]*

zindāncı: *Zindan bekçisi.*

1. Ṭurup zindāncı geldi açdı ḳapu
   Bir altun ṣundı ol **zindāncıya** u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 34). [zindāncıya, -y, -a]*
2. O ḥelvādan virür **zindāncıya** u
   Ṣafālar kesb ider yir ṭatlu ṭatlu *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 43). [zindāncıya, -y, -a]*

zindāncı gel-: *Zindancının gelmesi.*

1. Ṭurup **zindāncı geldi** açdı ḳapu
   Bir altun ṣundı ol zindāncıya u *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 77, Mısra 33). [zindāncı geldi, -di]*

zindānda bul-: *Kendini zindanda görmek.*

1. Anuñla bedrveş bir şeb ṭutıldum
   Uyandum **kendümi zindānda buldum** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 32). [kendümi zindānda buldum, -dum]*

zindān-ı firḳat: *Ayrılık zindanı.*

1. Ḳoyup **zindān-ı firḳatde** esīrüñ
   Ne semt oldı ʿaceb ey meh mesīrüñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 41). [zindān-ı firḳatde, -de]*

zindān-ı tennūr ol-: *Tandır zindanı.*

1. Oduñ **oldı** yiri **zindān-ı tennūr**
   Oduñı oda yaḳup itdiler nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 45). [zindān-ı tennūr oldı, -dı]*

zinhār: *"Aman ha!" anlamında bir söz.*

1. Yine gelsün saña anuñ cevābı
   Bu işden ḳılma **zinhār** ictinābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 81, Mısra 18). [zinhār,]*

zīn-i zerrīn urıl-: *Altın eyer takılmak.*

1. **Urılmış** üstine bir **zīn-i zerrīn**
   Felekde mihr idi güyā ki ol zīn *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 7). [zīn-i zerrīn urılmış, -mış]*

zīr-dest: *Eli altında olmak II Kontrol altında olmak.*

1. Didi ey deyr-i luṭfuñ put-peresti
   Felek ḳadr-i refiʿüñ **zīr-desti** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 28, Mısra 44). [zīr-desti, -i]*

zirih: *Savaşlarda silah darbelerinden korunmak için giyilen, demir veya tel levhalardan, köseleden yapılmış giysi.*

1. Ṣaf-ı aʿdāda ulu yas oldı
   Zirihler gözleri ḳan ile ṭoldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 44). [zirihler, -ler]*

zirih geyür-: *Savaş kıyafeti giydirmek.*

1. **Geyürür** gāh aña bārān **zirihler**
   Ṣabā naḳḳāşı ki bāġlar girihler *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 19). [zirihler geyürür, -ür]*

zirih-pūş ol-: *Zırh giyinmek.*

1. İki leşker ḳamu **oldı zirih-pūş**
   İki deryā ṣanasın eyledi cūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 11). [zirih-pūş oldı, -dı]*
2. **Zirih-pūş olmış** aʿdānuñ sipāhı
   Ṭolaşmış ṣan deñizde aġa māhī *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 37). [zirih-pūş olmış, -mış]*

zīrvā: *İmaretlerde pişirilen, zerde taklidi lapamsı yemek.*

1. Şuʿā içre kim oldı necm-i zehrā
   Fevākih **zīrvā** içinde gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 6). [zīrvā,]*
2. Fevākih **zīrvāda** ṣan ki encüm
   Şuʿā-ı mihr içinde oldılar güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 139, Mısra 25). [zīrvāda, -da]*

zīver ol-: *Süslenmek.*

1. Olup peydā o dem her gevher-i pāk
   Olupdur zīver anuñ ile levlāk *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 4). [zīver olupdur, -up, -dur]*
2. O şeh kim ol ṣadefde gevher oldı
   Çıḳupdur tāc-ı cihāna **ziver oldı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 10). [ziver oldı, -dı]*

żiyā: *Işık.*

1. Nice olmaya lāyıḳ āferine
   Peri geçse **żiyāsından** görine *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 36, Mısra 10). [żiyāsından, -sı, -n, -dan]*

żiyā ol-: *Işık olmak II Yol gösterici olmak.*

1. Uyar şevḳ āteşiyle şemʿ-i tevḥīd
   Żiyā olsun aña taḥmīd u temcīd *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 18). [żiyā olsun, -sun]*

żiyā temennā kıl-: *Işık istemek.*

1. Nice şemʿ āftāb-ı burc-ı maʿnā
   Ḳamer andan **żiyā ḳılsun temennā** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 10). [żiyā temennā ḳılsun, -sun]*

żiyā vir-: *Işık vermek, nurlandırmak.*

1. Aradan çıḳdı cirm-i arż-ı firḳat
   Żiyā virdi irişdi nūr-ı vuṣlat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 22). [żiyā virdi, -di]*

ziyā vü nūr-ı çeşm-i murtażā: *Hz. Ali'nin göz nuru ve ışığı II Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin.*

1. Gül-i gülzār-ı bāġ-ı Muṣṭafāya
   Ziyā vü nūr-ı çeşm-i Murtażāya *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 122). [ziyā vü nūr-ı çeşm-i murtażāya, -y, -a]*

ziyāde: *Çok.*

1. **Ziyāde** germ oldı çekdi ḫançer
   Şitā cundını ṭaġıtdı ser-ā-ser *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 15). [ziyāde,]*

ziyāde: *Çok, fazla.*

1. Be-ġāyet bārid ü raṭb itdi ābı
   Aña virdi **ziyāde** inḳılābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 3, Mısra 60). [ziyāde,]*
2. Olupdur rūy-ı Rūm'uñ padşāhı
   Ziyāde gökde yılduzdan sipāhı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 36). [ziyāde,]*
3. **Ziyāde** bī-naẓīr ü bī-bedelsin
   Muʿallim olmaġa buña maḥalsın *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 5). [ziyāde,]*
4. Meger var idi bir üstād-ı bennā
   Ziyāde kāmil ü bī-miṣl ü dānā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 20, Mısra 2). [ziyāde,]*
5. Miyānında **ziyāde** itdi diḳḳat
   Geçüp bir ḳıl ḳalemden ince ṣanʿat *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 5). [ziyāde,]*
6. Ḥayāt ābıla surḥa şekker ezdi
   Leb-i laʿlin **ziyāde** ṭatlu yazdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 22, Mısra 12). [ziyāde,]*
7. **Ziyāde** ehl-i tedbīr adı Nāṣır
   Be-ġāyet fikri gökcek ʿaḳlı vāfir *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 7). [ziyāde,]*
8. **Ziyāde** ḥīlekār u ehl-i telbīs
   Kim andan ögrenürdi mekri İblīs *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 30, Mısra 13). [ziyāde,]*
9. **Ziyāde** kellesi ḳızmışdı deplek
   İderdi cümleden feryādı yigrek *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 39, Mısra 21). [ziyāde,]*
10. Bu derd ile be-ġāyet ḫaste oldı
    Ziyāde nālişi āheste oldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 44, Mısra 38). [ziyāde,]*
11. Hevā ol dem **ziyāde** erlik itdi
    Bu çarḫ-ı pire-zen maġzın ṭaġıtdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 70, Mısra 17). [ziyāde,]*
12. **Ziyāde** pīr olmışken zamāne
    Cihān Firdevs'e ol döndi civāne *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 72, Mısra 51). [ziyāde,]*
13. Seḥerden gün ḳızınca itdiler nūş
    Ziyāde oldı mihr u ġam ferāmūş *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 73, Mısra 58). [ziyāde,]*
14. Uyandı kendüyi zindānda buldı
    Ziyāde ʿāciz ü dermānde buldı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 60). [ziyāde,]*
15. **Ziyāde** ʿārif ol ʿaḳluñ ḳalīle
    Revān ḳalbüñde fikri cevher eyle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 87, Mısra 7). [ziyāde,]*
16. Yüzinde berḳ urur nūr-ı beşāret
    Ziyāde ḫīredür ġālib ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 91, Mısra 32). [ziyāde,]*
17. Sarāy-ı şāha vardı şāh-zāde
    Aña müştāḳdı Jāle **ziyāde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 99, Mısra 12). [ziyāde,]*
18. Ṣafā kesb eyledi ḳalbi **ziyāde**
    Feraḥdan oldı ol ġonce guşāde *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 103, Mısra 11). [ziyāde,]*
19. **Ziyāde** derd çekdi ġuṣṣalandı
    Buñaldı ġuṣṣadan serv-i bülendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 117, Mısra 55). [ziyāde,]*
20. Ne ḳılsun n'eylesün azıḳ dükendi
    Ziyāde ġuṣṣa yidi ġuṣṣalandı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 118, Mısra 4). [ziyāde,]*
21. **Ziyāde** gözle ammā kim uṣūli
    Bulasın ḫūb taḥsīne vuṣūli *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 121, Mısra 19). [ziyāde,]*
22. **Ziyāde** şād u ḫurrem oldı ʿayyār
    Öñinde şāhuñ urdı yire ruḫsār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 134, Mısra 65). [ziyāde,]*

ziyāde ḫūb: *Çok güzel.*

1. **Ziyāde ḫūb idi** āb u hevāsı
   Derūnı ṭopṭolu Cennet ṣafāsı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 19, Mısra 5). [ziyāde ḫūb idi, -idi]*

ziyāde ol-: *Artmak, fazlalaşmak.*

1. İrişür ser-be-ser cümle murāda
   Olur ʿālemde emlāki **ziyāde** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 74). [ziyāde olur, -ur]*

ziyāde riʿāyet ḳıl-: *Çok uymak.*

1. **Ziyāde ḳıl** reʿāyāyı **riʿāyet**
   Dilerseñ iki ʿālem içre devlet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 29). [ziyāde riʿāyet ḳıl,]*

ziyāde rūşen eyle-: *Çok aydınlatmak.*

1. **Ziyāde rūşen eyle** şemʿ-i rāyı
   Saña ben yanduram şemʿ-i seḫāyı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 29, Mısra 43). [ziyāde rūşen eyle,]*

ziyāde teşne düş-: *Çok susuz kalmak.*

1. Yilişmekden **ziyāde teşne düşdi**
   Kim anlara ḥarāret mūrı üşdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 41). [ziyāde teşne düşdi, -di]*

żiyāfet: *Misafiri yedirip içirme, şölen, davet.*

1. Bu yaña itdi şāh-ı çarḫ-ı rıfʿat
   Vucūdı burcınuñ māhın **żiyāfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 42). [żiyāfet,]*

żiyāfet it-: *Ziyafet çekmek, vermek. Konukları yemekli ağırlamak.*

1. Ẓulmet içre nite kim çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
   İtdi ṭatlu dil ile bize **żiyāfet** bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 6). [żiyāfet itdi, -di]*
2. Eger olmaz ise envāʿ-ı niʿmet
   İder insānı ṭatlu dil **żiyāfet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 28). [żiyāfet ider, -er]*
3. Aña bir ḫoş **żiyāfet itdi** Jāle
   İnüp māh oldı tepsi sofra hāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 132, Mısra 43). [żiyāfet itdi, -di]*

żiyāfet ḳıl-: *Bir kimseye gözüne ve gönlüne hoş gelecek şeyler sunmak.*

1. **Żiyāfet ḳılmaġa** ol ḥāżır cevābı
   Ocaḳda cıv cıv ötdi ḳuş kebābı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 102, Mısra 49). [żiyāfet ḳılmaġa, -maġ, -a]*

ziyānına güler şeydāya beñze-: *Zarar gördükçe gülen deliye benzemek.*

1. Yine ammā ki ṭurmaz ḫande eyler
   Ziyānına güler şeydāya beñzer *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 38). [ziyānına güler şeydāya beñzer, -r]*

ziyāret tamām ol-: *Ziyafet tamamlanmak.*

1. Bunı Pervāne şād oldı işitdi
   Tamām oldı ziyāret ṭurdı gitdi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 98, Mısra 10). [ziyāret tamām oldı, -dı]*

żiyā-yı zevk: *Zevk ışığı.*

1. Ḳodı bir şemʿi sīmīn şemʿdāna
   Żiyā-yı ẕevḳ virdi bezm-i cāna *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 146, Mısra 52). [żiyā-yı ẕevḳ,]*

ziynet it-: *Süslemek.*

1. Şu deñlü **itdiler** kim şehri **ziynet**
   Görenler ṣandı anı ḳaṣr-ı Cennet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 119, Mısra 43). [ziynet itdiler, -di, -ler]*

zort vir-: *Ağzıyla yellenme sesi çıkarmak.*

1. Kimisi **ẓort virür** kimi ṣıḳlıḳ
   Kimisi def çalardı kimi ıḳlıḳ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 142, Mısra 23). [ẓort virür, -ür]*

zulüm: *Haksızlık, eziyet, kötülük, fenalık.*

1. Nişān-ı pāy-ı uştur döndi bedre
   Ṣaçı **ẓulmından** irdi rāh ḳadre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 24, Mısra 40). [ẓulmından, -ı, -n, -dan]*

zulm ehli: *Zulüm ehli, zalimler.*

1. Ḳoyarsa keffeñe **ẓulm ehli** dirhem
   Terāzūveş dilüñ meyl itmesün hem *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 47). [ẓulm ehli,]*
2. Ṣaḳın **ẓulm ehlin** itme mülke ḥākim
   Cihānda olasın maḳbūl tā kim *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 149, Mısra 37). [ẓulm ehlin, -n]*

zulmet: *Karanlık.*

1. **Ẓulmet** içre nite kim çeşme-i ḥayvān-ı Ḫıżr
   İtdi ṭatlu dil ile bize żiyāfet bu gice *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 9, Mısra 5). [ẓulmet,]*
2. Sevād-ı naẓm maʿnā ile ey cān
   Biri **ẓulmet** birisi āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 8, Mısra 30). [ẓulmet,]*
3. Meger **ẓulmetde** şāh-ı cümle encüm
   Olup dururdı Ḫıżr abı bigi güm *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 14, Mısra 51). [ẓulmetde, -de]*
4. Ḳatarken dest-i devrān miske kāfūr
   Ṣaçarken **ẓulmet** üzre ṣubḥgeh nūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 15, Mısra 2). [ẓulmet,]*
5. Felekde ebrū yir yüzinde **ẓulmet**
   Ḥasūduñ yüzi naḥsından ʿalāmet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 42, Mısra 7). [ẓulmet,]*
6. Geleydi ḳaṣruma bu şeb o cānān
   Bulurdum **ẓulmet** içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 61, Mısra 12). [ẓulmet,]*
7. Ḳarañu maḥbes içinde o cānān
   Ṣanasın **ẓulmet** içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 76, Mısra 58). [ẓulmet,]*
8. Siyeh ḫilʿatlar içre cümle ḫūbān
   Ṣanasın **ẓulmet** içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 112). [ẓulmet,]*

zulmet: *Karanlık. II Ölümsüzlük suyunun içinde bulunduğuna inanılan Zulumat ülkesi.*

1. O gice buldum ol laʿl-i nebātı
   Ḥızır **ẓulmetde** ṣan āb-ı ḥayātı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 97, Mısra 28). [ẓulmetde, -de]*
2. İçinde ḳaldı anuñ cümle ḫūbān
   Ṣanasın **ẓulmet** içre āb-ı ḥayvān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 108, Mısra 6). [ẓulmet,]*

zulmet: *Karanlık; Zulumat.*

1. Murād iken cihānda cümle ẕātuñ
   Yiri **ẓulmet durur** āb-ı ḥayātuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 80, Mısra 40). [ẓulmet durur, -durur]*

zulmet git-: *Karanlığın kaybolması.*

1. ʿAdūlar ṣındı bunlar buldı nuṣret
   Güneş güyā ki ṭoġdı **gitdi ẓulmet** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 116, Mısra 102). [ẓulmet gitdi, -di]*

zulmet maʿdūm ol-: *Karanlık yok olmak.*

1. Yalıñ yüzlü güzeller yaḳdılar mum
   Ḫrişdi nūr **ẓulmet oldı maʿdūm** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 138, Mısra 8). [ẓulmet maʿdūm oldı, -dı]*

zulmetde ḳal-: *Karanlıkta kalmak.*

1. Meger bir şeb-çerāġ-ı ʿālem-ārā
   Gidüp **ẓulmetde ḳalmışdı** bu dünyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 7, Mısra 4). [ẓulmetde ḳalmışdı, -mış, -dı]*

zulmet-i ʿiṣyān: *İsyan karanlığında kalmak.*

1. Dirīġā **ẓulmet-i ʿiṣyānda ḳaldum**
   Yañıldum yolumı yabanda ḳaldum *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 5, Mısra 47). [ẓulmet-i ʿiṣyānda ḳaldum, -da]*

zü'n-nūreyn ʿosmān: *İki nur sahibi, Hz. Osman.*

1. Birisi kātib-i dīvān-ı Raḥmān
   Ḥayā ḫūrşidi **ẕü'n-nūreyn ʿOsmān** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 6, Mısra 114). [ẕū'n-nūreyn ʿosmān,]*

zūr: *Güç, kuvvet.*

1. N'ola Behrām'ı yıḳsa sendeki **zūr**
   Ecel bir ḥamlede eyler yirüñ gūr *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 147, Mısra 97). [zūr,]*

zü-fünūn: *Bilgili kişi.*

1. Şunuñ kim pākdür ṭabʿ-ı derūnı
   Olur ol kimse ʿālim **ẕü-fünūnı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 17, Mısra 44). [ẕü-fünūnı, -ı]*

zühāl: *Utarit'ten sonra güneşe en yakın gezegen, Çulpan, Venüs. Feleğin sazendesi olarak bilinir, bu yüzden edebi metinlerde şarkı, eğlence, çalgı, aşk ile birlikte anılır.*

1. Felekler ḳasr-ı ḳadri nerdubānı
   Züḥal bām-ı sarāyı pāsbānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 13, Mısra 12). [züḥal,]*
2. Eger çīn çīn idüp atsa kemendi
   Bıraġurdı **Züḥal** boynına bendi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 12). [züḥal,]*
3. Alup ol ḳuyruġı gözlerdi furṣat
   Züḥal bedre vire tā kim nuḫūset *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 41, Mısra 20). [züḥal,]*

züḥal-kīn ü felek-ʿazm ü ḳamer-hū: *Zuhal kinli, felek azimli ve ay huylu.*

1. **Züḥal-kīn ü felek-ʿazm ü ḳamer-ḫū**
   O bir Mirrīḫ-ḫançer Zühre-gīsū *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 11). [züḥal-kīn ü felek-ʿazm ü ḳamer-ḫū,]*

züḥal-taḫt u meh-i encüm-sipāh: *Tahtı/makamı Zühal yıldızı mertebesinde (yüksek) olan ve yıldızlar kadar kalabalık ordunun ayı.*

1. Öñine düşdiler bunlar o şāhuñ
   Züḥal-taḫt u meh-i encüm-sipāhuñ *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 89, Mısra 50). [züḥal-taḫt u meh-i encüm-sipāhuñ, -uñ]*

zühre: *Utarit'ten sonra güneşe en yakın gezegen, Çulpan, Venüs. Feleğin sazendesi olarak bilinir, bu yüzden edebi metinlerde şarkı, eğlence, çalgı, aşk ile birlikte anılır.*

1. Hilāl-i ʿiyddür çeng ü bu bezme **Zühre** çengidür
   Şuʿā-ı mihr ü meh nāy u felek def ay u gün puldur *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 3, Mısra 7). [zühre,]*
2. Delinmiş bağrı beñzi sāz olmış
   Fiġānı **Zühre'ye** dem-sāz olmış *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 37, Mısra 4). [zühre'ye, -y, -e]*
3. Bu şiʿri uydurup söz ile **Zühre**
   Oḳıdı şīve vü nāz ile **Zühre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 17). [zühre,]*
4. Bu şiʿri uydurup söz ile **Zühre**
   Oḳıdı şīve vü nāz ile **Zühre** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 67, Mısra 18). [zühre,]*
5. Çalup yirden göge ey māh-pāre
   İderse **Zühre** çengin çār pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 84, Mısra 58). [zühre,]*
6. Varup atasına ol şeh bulışdı
   Ḳamer **Zühre** ile gūyā ḳonışdı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 18). [zühre,]*
7. Görindi nā-gehān bir ḫūb-ṣūret
   Göricek anı **Zühre** itdi ġıybet *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 133, Mısra 2). [zühre,]*

zühre: *Nahid II Zühre, Şem'in on cariyesinden biri.*

1. Biri Şemse biri **Zühre** biri Māh
   Biri Nev-rūz anuñ birisi Gül-şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 47). [zühre,]*
2. Daḫı hem Nev-bahār u **Zühre** çengi
   Ururlardı dem-ā-dem çenge çengi *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 57, Mısra 55). [zühre,]*
3. Biri Şemse biri **Zühre** biri Māh
   İkisi Serv Bülbül biri Gülşāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 3). [zühre,]*
4. İdüp Behrām ile **Zühre** ḳırānı
   Saʿādet menzili oldı mekānı *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 157, Mısra 25). [zühre,]*

zühre-gīsū: *Zühre saçlı.*

1. Züḥal-kīn ü felek-ʿazm ü ḳamer-ḫū
   O bir Mirrīḫ-ḫançer **Zühre-gīsū** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 94, Mısra 12). [zühre-gīsū,]*

zülāle ir-: *Tatlı suya ulaşmak.*

1. Ne dirsin teşne **irsün mi zülāle**
   Ḳarīn olsun mı bülbül verd-i āle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 105, Mısra 21). [zülāle irsün mi, -sün, -mi]*

züleyhā: *Yusuf peygamber ile aralarında çeşitli olaylar geçen ve sonunda onun eşi olan kadın.*

1. Yā cemʿ oldı **Züleyḫā** ile Yūsuf
   Arada ḳalmadı hergiz tekellüf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 63, Mısra 39). [züleyḫā,]*
2. **Züleyḫā** ile ṣan cemʿ oldı Yūsuf
   Viṣāli mışrını itdi taṣarruf *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 49). [züleyḫā,]*

züleyhā ile yūsuf ḥaḳḳı: *Yusuf ile Züleyha'nın hakkı için.*

1. **Züleyḫā ile Yūsuf ḥaḳḳı** yā Rab
   Ḳuluñı eyle ol şāha muḳarrab *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 124, Mısra 49). [züleyḫā ile yūsuf ḥaḳḳı,]*

zülüf: *Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.*

1. O şeb-rev çün ki virildi o gence
   Ṭutışurdı aña **zülf** ile pence *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 14). [zülf,]*
2. Kiminüñ **zülfi** ördek bigi çevgān
   İder ṭāvūsveş şevḳ ile cevelān *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 145, Mısra 27). [zülfi, -i]*
3. Ḳanat bükdi o mektūb itdi pervāz
   Gele tā oḳıya ol **zülfi** şeh-bāz *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 114). [zülfi, -i]*

zülf-i dil-ber: *Sevgilinin saçı.*

1. Gelür biri biri ile ber-ā-ber
   Ṣanasın ḳāmet ile **zülf-i dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 31, Mısra 30). [zülf-i dil-ber,]*
2. Kesilmezdi zebānında anuñ ser
   Meger ḥadden geçiçek **zülf-i dil-ber** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 153, Mısra 64). [zülf-i dil-ber,]*

zülfi müşk: *Misk kokulu saçlı.*

1. Revān emr oldı kim bir **zülfi müşke**
   Ḳoya nār-ı teri ol āb-ı ḫuşke *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 65, Mısra 9). [zülfi müşke, -e]*

zülf-i nigār: *Sevgilinin saçı.*

1. Cihānda dil bugün görsün ki kārı
   İlüp çekmek durur **zülf-i nigārı** *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 12). [zülf-i nigārı, -ı]*

zülf-i yār: *Sevgilinin saçı.*

1. Velī gördü ki **zülf-i yāra** beñzer
   Boyın virdi o zencīre o server *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 49, Mısra 145). [zülf-i yāra, -a]*

zülf-i yāre ṭoḳın-: *Söylediği bir söz ya da yaptığı bir davranışla güçlü ve hatırlı kimseleri, büyük yöneticileri gücendirmek, kırmak.*

1. Dili aġzı **ṭoḳınmış zülf-i yāre**
   Anüñçün cismi olmış pāre pāre *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 75, Mısra 7). [zülf-i yāre ṭoḳınmış, -mış]*

zümürrüd: *Alüminyum, berilyum silikatı olan yeşil renkte, değerli taş.*

1. Döşenmiş anda reng-ā-reng lāle
   Zümürrüd üzre dür dökerdi jāle *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 137, Mısra 40). [zümürrüd,]*
2. O tāc olmış **zümürrüdler** ile zībā
   Döginmekden ten-i ʿuşşāḳ gūyā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 156, Mısra 19). [zümürrüdler, -ler]*

zümürrüd āşyān: *Zümrüt yuva.*

1. Açup ṭāvūs-ı zerrīn-per per ü bāl
   Zümürrüd āşyāna çıḳdı fi'l-ḥāl *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 55, Mısra 2). [zümürrüd āşyāna, -a]*

zümürrüd būstān: *Zümrüt bostan.*

1. **Zümürrüd būstān** oldı pür-ezhār
   Açıldı şām gülzārında envār *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 96, Mısra 3). [zümürrüd būstān,]*

zümürrüd kāse: *Zümrüt kase.*

1. Anuñ bir ḳatresini görmez aṣlā
   Zümürrüd kāselerden olur ʿamā *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 1, Mısra 66). [zümürrüd kāselerden, -ler, -den]*

zümürrüd taḫta geç-: *Zümrüt tahta oturmak.*

1. Yine fetḥ oldı zengistān seḥergāh
   Zümürrüd taḫta geçdi bir güzel şāh *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Mesnevi 95, Mısra 2). [zümürrüd taḫta geçdi, -di]*

zümürrüd-ṭak: *Zümrüt kubbe.*

1. Göremez mār-ı ġam ḳalbi **zümürrüd-ṭaḳuñ** altında
   Ger eksük olmaya şāfī şarāb-ı nāb tiryāki *(Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si, Gazel 5, Mısra 7). [zümürrüd-ṭaḳuñ, -uñ]*

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, Adı: İNANAN YÜREKLİ, Özgenay

Uyruğu: T.C

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet
Yüksek Lisans	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi	2017
Lisans	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	2014

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Bildiriler

İnanan Yürekli, Ö. (2018). "Kıyâfetü'l-İnsâniyye fî Şemaîli'l-Osmâniyye'den Hareketle Osmanlı Padişahlarının Gerçek Portresi". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi "Osmanlı Edebî Metinlerinin Anlam Dünyası III", Uluslararası Sempozyumu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.

Ansiklopedi Maddesi

İnanan Yürekli, Ö. (2023). "Divân (Beliğ)". Türk Edebiyatı Eserleri Sözlüğü. http://tees, yesevi,edu.tr. madde-detay/divan-belig-tees.1433.

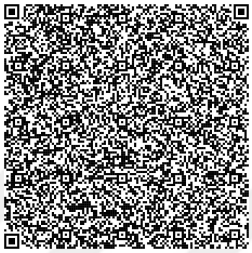

ankara HBM